

ARCHIV

PRO

LEXIKOGRAFIÍ A DIALEKTOLOGII.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

ČÍSLO I.

PŘÍSPĚVKY K ČESKO-NĚMECKÉMU SLOVNÍKU

ZVLÁŠTĚ GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1896.

PŘÍSPĚVKY
K ČESKO-NĚMECKÉMU
SLOVNÍKU

ZVLÁŠTĚ
GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

SESTAVIL
FRANTIŠEK ŠT. KOTT.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1896.

PG

4645

. K 8

suppl.

v. 1

Tyto příspěvky a doplňky vybrány jsou dílem z pramenů, jichž jsem již dříve ve Slovníku užil, dílem z několika knih posud nevyčerpaných (vz vzadu seznam zkratkův).

Přihlíženo opět k hlásko- a tvarosloví a ku skladbě. Vřaděna byla do těchto příspěvkův ovšem slova posud v žádném slovníku nezaznamenaná, ale i taková, která v mém Slovníku již obsažena jsou, mohl-li jsem k nim připojiti zevrubnější udání pramenů, nový nebo lepší hlavně starší doklad, význam posud nepodaný, výklad lepší dřívějšího, mohl-li jsem k nim přidati nové vazby slov novými citaty a doklady opatřené a konečně dobré frase, přísloví atd.

Látka jest skoro vesměs z knih čerpána. Mnoho materialu vybráno z druhého dílu Bartošovy Dialektologie ovšem se svolením páně spisovatelovým. Ze Sterzingrova Německo-českého slovníku vybral jsem celkem málo slov a to jen z krátkých odstavců; vyčerpati z něho všecka slova, kterých v mém Slovníku není, bylo by pro mne prací dlouhou a pro můj špatný zrak příliš namáhavou. Látka od pp. Hledíka, Hlouška a Rousa a od slečny Hledíkové sebraná byla původně zaslána p. prof. Duškovi, jenž mi ji později k volnému užití postoupil. Užil jsem jí jen z části, poněvadž většina slov a frází od nich zaznamenaných v mém Slovníku a v Bartošově Dialektologii již otištěna byla.

Sestavuje sebraný material srovnával jsem jej ovšem s látkou ve Slovníku již uveřejněnou, ale z pravidla jen s kratšími články; srovnávání s články dlouhými by bylo vyžadovalo příliš mnoho práce a času, poněvadž jsem první sbírku těchto dodatků již sestavenou dalšími sbírkami později učiněnými ještě osmkrát doplňoval a pokaždé látku na cedulkách zaznamenanou se Slovníkem a s oběma jeho dodatky srovnával. Co bylo již vytištěno, to všecko jsem vypustil. Celkem neužil a odložil jsem 11.367 cedulek. Připouštím ovšem, že přes to všecko místy leccos znova bylo vřaděno, co hlavně v delších člancích Slovníku již jest vytištěno, ale mnoho toho asi není.

Prameny jsou z pravidla všude zevrubně označeny. Chyby, na které jsem při srovnávání nové látky se starou narazil, jsem opravil.

Není-li u některého méně známého slova žádného výkladu, hledej ho u téhož slova ve Slovníku nebo v dřívějších dvou dodatcích. Odkazuje-li se k jinému slovu ku př. „Přeslenka vz Přeslička“, hledej slova, ku kterému se odkazuje, v těchto příspěvcích, není-li zvláště pověděno, že se má hledati ve Slovníku nebo v dodatcích.

Korrektura vykonána týmž způsobem, jako v poslední části Slovníku. Vz Doslov, d. VII. str. III.

Zkratkem „3 dod. (= dodatky)“ v textu často se objevujícím míněny jsou následující „Příspěvky“.

V Praze dne 16. října 1896.

F. Kott.

A.

A *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 22. *A* *praslovanské*. Ib. 24. Staroslov. *a* odpovídá na Slov.: *ja, ā, o*; strsl. *á* odpovídá tam: *ia, já, ā*. Pastr. L. 73. — Rozličné vyslovování hlásky *a* na Hané. Vz Brt. D. II. 7. — Je *střednicí* za původní *ā, ō, ē*, za praslovanské *a, ē*. Gb. H. ml. I. 24, 90. — *Vzniká* zdĺoužením z *e*; v české době historické také z jiných hlásek. Ib. 24. 90. Praslovanské *a* zachovalo se také do češtiny; případy, kde české *a (á)* = praslov. *a*. Ib. 24. — *A* se *přehlasuje* v *ě*. Ib. 92. O přehlasování na Zlínsku vz Brt. D. II. 1., u Napajedel 3., v N. Dědině 4., u Kvasic v Kroměři. 5., u Zábřehu 120., 124., u Tišnova 179., 180. (zehrada), u Třebíče 223., u Dačic a Telče 277. (čepice, práce); jen někdy u Olom. a Prost. 65., u Litovle, Konie a Jevíčka 107., u Jemnice (*a* koncové v *e*) 265.; nepřehlasuje se u Letovic 103., u Slavkova 145., u Třebíče v nom. fem. po *c*: palica, čepica 223., u Kroměříže 9., u Vyškova 99., místy u Drahan 100., z pravidla se nepřehlasuje u Kojet., Přerova 41., u Kruml. 199., na Zdársku 244.; u Kunšt. trvá koncové *a* celkem nepřehl. (duša, lavica) 229. Cf. ib. 122., 123. — *A* *cizí* z pravidla zůstává: fara, pohan, šach; někdy se mění v *o*: caminus komín, calendae koleda, v *ě*: rāpa řepa, v *e*: nabagēr nebozez. Ib. 124. — *A* se 1. *přisouvá* v dialektch vědār (místo pohyblivého *e* ve věder), potom potomá; 2. *odsouvá*: Alexa Lexa, Alois Lojza, začala začla. Ib. 124., 125. — *Pohybné a (á)* na Slov. a v Chodsku. Vz ib. 186. — *A* v Hájkově Herbáři a Veleslavínově Kalendáři. Vz Listy filol. 1894. 101.

Á *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 22. *Á* je *střednicí*; *zniká* 1. z krátkého *a*, 2. stahováním. Ib. 90., 91. *A* se psávalo: *a, aa, ā, á* (*á* poprvé u Št. Uč., přijato do pravopisu Husova a ujalo se pak všeobecně). Ib. 90. V Brněnsku vyslovuje se místy jako *ao*. Brt. D. II. 159. *Přehlasuje se* v *ie*. Ib. 92. *Á* se *přehlasuje* *a* *ú* v *i (í)* na Mor. Vz Brt. D. II. 91., 94., 103., 107., 124., 159., 179., 199., 229., 244. Bývá často v Hájkově Herbáři a ve Veleslavínově Kalendáři, kde novočeština má *a*: prách, vladař, řása. Listy fil. 1894. 297. Naopak se *á* na Mor. někdy *krátí*: rana, krava, davno, skala (u Jemnice, u Kruml.), v 1. slab. infinitivů kmenů otevřených: dat, brat, spat (u Kunšt.). Brt. D. II. 108., 200., 229., 266. — Změny hlásek *a, á* v Chomeci na Mor. vz

Listy fil. 1894. 75. *A (á)* zaměňuje se v dialekt. v *o*: pomaf (paměť), pomátka (valaš.). Brt. D. I. 62. Ledvo, veřo, na nohoch. Ve Špišsku. Phfd. 1893. 430. Brona (brána), sloma (sláma), mynoř (mynář). Na Lašsku. Brt. D. I. 100. Tamtéž někdy v *u*: vruna (vrána), zumek (zámek). Ib. Cf. Gb. H. ml. I. 123., Brt. D. II. 244., 41. Na Zďár. někdy v *i*: klícek. Brt. D. II. 244. Někdy se *dlouží* na Zďársku: Ján, hlád, v přisl. sotvá, večerá atd. 244., u Kunšt. 229., u Jemnice v gt. pl. slov: strán, rán, vrát, do kořán. 265.

ā, ae za *a* na Slov.: kade kade, kázal kaezau. Vz Gb. H. ml. I. 122. — *ā* *střednicí* za jiné hlásky. Vz ib. 131. *ā* dvojhl. na Slov., vysl. *a: päť (pět z piat). Ib. 89. — *ā* má různé znění mezi *e* a *a*. Vz ib. 130. — V *ā* *a* silně převládá, předcházející souhláska jest měkká a samohláska *e* jen polovičně se slyší, asi p'at. Phfd. 1893. 240., 241. Místy se vyslovuje jako *a*, jinde jako *e*; od Sielnice dále na východ zní spíše jako *e*. Phfd. 1893. 638., 242. Ve kterých slovech se na Slov. *ā* objevuje. Vz Phfd. 1893. 240., 635. Hlásky této počal teprv Hodža užívat r. 1847. Vz o tom, jak zní *a* kde se jí na Slov. užívá, také v Pastr. L. 18.—20.

a strsl. slovanskému odpovídá na Slov. *u* a *ú*. Vz Pastr. L. 64.

-a kmenotvorná přípona u kmenů tvrdých. Vz Gb. Km. -a 3. Staročes. sklonění substantiv kmene *-a*. Gb. v Pojedn. král. čes. společnosti nauk, řady VII. sv. 2. (1888.). — **-a**. Jmenné skloňování adjektiv kmene *-a* vz v List. fil. 1895. 269. nn.

A. V I. str. 8. a. ř. 33. sh. místo: „a spolu ke skutečnosti učiněné odpovědi se ukazuje lépe polož: „a spolu k tomu se ukazuje, že to, čeho se otázka nebo žádost týkala, se uskutečnilo nebo se uskuteční“. Kla. Sklad. 94. — **A** = *věru, zajisté* (v platnosti stvrzovací) často se objevuje. Slíbil, že přijde. A přišel. Kla. Sklad. 95.

aa staženo v *á*: dváky z dva háky, žádlo ze žahadlo. Vz Gb. H. ml. I. 564.

Abatišin oprav v Abbatišin n. lépe abbatyšín; obyč. abatyše, abatyšin, abatyšství. List. fil. XVI. 114.

Abazúr, u, m. Mesiac bol zakrytý oblakom a abazúrom. Phfd. 1893. 618.

Abel, e. Chč. S. 336.

Ablastovati = *úplně zmizeti*. Květ a-val. Cl. Zrůd. 10. Kladodie a-valy. Cl. L. Jos. 42.

Abonment, fr. abonné = *předplacený*. Čern. Př. 44.

Abrahamovina, y, f. = *věk padesáti let*. Vrch. v Nár. list. 1896. č. 51. feuell.

Abstrakta, jak se překládala. Vz Krok 1896. 82.

Ace = *af se*. V Rohožné. Čes. l. V. 366.

Acetooctan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411., IV. 2.

Acetylaceton, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.

Acetylen. A. vzniká působením vody a carbocalcia a dobývá se z něho intenzivní svítivý plyn. Vz Nár. list. 1896. č. 156. 4.

Acetylenový. A. sloučenina. Vstnk. III. 248.

Acetylentetrakarbonový. A. kyselina. Vstnk. III. 411.

Acetylhypersulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Acidazid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15.

Acidchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.

Acidita, y, f., z lat., stupeň kyselosti. Ott.

Acidylchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Acidylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Acinetka, y, f. = *nálevník*. K. Taránek, Nálevníci.

-ácký. Od vlastních jmen národních na *-ák* se nikdy netvoří *-ácký*, tedy ne: polácký od Polák, slezácký od Slezák, slovácký od Slovák. Jiné jest appellativum, tu ovšem může státi *-ácký*. Šf. Vz Mtc. 1895. 298.

Aě = *jestliže, -li*. Aě jej pustíme, tak všichni veň uvěří. Mně. Ev. víd. 75. Joh. 11., 48. — **A.** = *af*. Aě se ozve! U Zábř. Brt. D. II. 129.

Aček, ačka, m. = *ujec*, avunculus. Ph'd. 1894. 308.

Ačesák, a, m. = člen nového Akademického čtenářského spolku (a-če-s). Čes. polit. č. 31. r. 1894.

-ačka: oračka. Dol. List. fil. 1893. 118.

Adam. Odtud: *Adamčík*, *Adamec*, *Adámek*, *Adamička*, *Adamičko*, *Adamík*, *Adamovic*, *Hadamčík*, *Hadamík*. Kbrl. Sp. 13. cf. Kotk. 10. Ktorý nemocný dožija sa dňa Adama a Evy, vyzdravie. Ph'd. 1894. 714.

Adamčík, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Adamec, mee, m. Vz Adam (3. dod.).

Adámek, mka, m. Vz Adam (3. dod.).

Adamík, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Adamité (od Žižky zahlázení). Vz Vlč. Lit. 141.

Adamovic, e, m. Vz Adam (3. dod.).

Adamův. Adamové děti sú divné smeti (pyšné, mstivé atd.) 1600. Ph'd. 1894. 6.

Adenylový. A. kyselina. Vstnk. IV. 27.

Adenoidní = vztahující se k adenoidu. A. vrstva spojivky. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Adestace, e, f., místo attestace. Gb. H. ml. I. 392.

Adiabatický, adiabatisch. A. křivka. Vstnk. III. 49.

Adifer, vz Alifer (doleji).

Adjuvant, a, m., z lat. = *pomocník*. 1666. Věst. op. 1893. 36.

Adlaf, *hadlaf*, u, m. = *hořejší polorička nícení*. NZ. IV. 40.

Adminicula = *daň osobní či menší*. 18. stol. Vz NZ. III. 217.

Adna, y, f., místo Anna. Gb. H. ml. I. 375.

Adonit, u, m. = alkohol rybosy, bylinný cukr. Vstnk. III. 9., IV. 20.

Adonittriformacetal, u, m. Vstnk. IV. 24.

Adopocire jest vlastně mýdlo a nikoliv tuk. Vstnk. IV. 150.

Adoptovanec, nce, m. Lerm. II. 157.

Adradikace, e, f., lat. = zjev, když slova mezi sebou zcela cizí vyhledávají společný kořen je spojující: jarmara armarium, jarmark Jahrmarkt. Čern. Př. 17.

Advent. Je-li v a-tě mnoho sněhu, bude mnoho ovoce. ČT. Tkč.

Adventní. Tančí-li se v čas a., trnky opadají se stromů zelené. Val. Věk. Val. I. 165.

Adverbium. A-bia v -o: silno atd. Vz Mašek v Osv. 1890. 253.—254., Mus. 1893. 442. nn., Příslovce.

Advokat. A-ti vypovídají se z Bezprav přes Radim do Pravnova. NZ. III. 230. Páni a-ti před soudem se bijí do krve, a jedí, pijou pak co přátelé. Slád. Žen. 42. A. světem jdoucí, potulný (v dřívějších dobách). Vz NZ. IV. 235.

Advokatský. A-ských slov vchází dvanáct na tučet. Wtr. St. Pr. 11.

Adzamský. A. země = země Jakuba chána mezi Angorou a Caesareí. Kabt. 6.

Aegyptolog, a, m. Vstnk. II. 457.

Aesop staročes. Vz Vlč. Lit. 48.

Aethylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.

Aethylbenzoat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.

Aferesis odjímá od slova literu původní: kdyby dyby, potřeba třeba. Vz Bl. Gr. 264.

Afidin, u, m., tekutina hmyz rostlinný hubící. Nár. listy.

Aga = *pán, statkář*. Jihosl. Klř. 95.

Agavosa, y, f. = *cukr* ze šťávy agave americana. Vstnk. III. 10.

Agioskopický. A. představení. Exc.

Agnus, *agnúsek* = beránek n. figurka Ježíška ze stříbra n. ze zlata. Wtr. Krj. I. 538.

Agnústko, a, n. = agnus. Mor. Brt. D. II. 513.

Agona. Cf. KP. VIII. 25.

Agrarník, a, m. A-ci, polit. strana. Vz Strana (3. dod.).

Agrochemie, e, f. Vz Nár. listy. 1894. č. 162.

Agustín m. Augustín. Bartch. Gb. II. ml. I. 266.

-ahu-. Z -ahu- se h odsouvá: přísau. Vz toto a Gb. H. ml. I. 466.

-ach. Přípona osobních jmen: Kalach, Karlach (z Karel). Kbrl. Sp. 10. Malach. Kbrl. Dmžl. 13.

Ach = *abych*. U mor. Kruml. a Žďár. Brt. D. II. 207., 251. — **A.**, u, m. Pjet jest achov tielesných: zrak, sluch atd. (sensus, smysl); A tak ciely v achu člověk móż hřešiti zrakem atd. Dob. Dur. 294. Dle Dob. Dur. 296. jest to špatné čtení m. cichov a cichu (cichů, cichu).

Achme m. *abychme*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Achroodextrin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.

Achylový. A. masť = diachilová. Čern. Př. 59.

a-i stažené v *á*: pravím prám, pravil prál, pravít práť. Vz Gb. H. ml. I. 564., Brt. D. I. 80.

aj (*áj*); ve starších textech ay, ai) dvojhhláská: volaj (novorec. volej), háj. -aj se změnilo v *ej*: vajce vejce, volajte volejte. V některých tvarech nenastalo přehlasování: 1. v interj. aj; 2. v koncovec aj 3. os. pl. v dialekt. volaj; 3. není-li dvojhhláskou va-jec. Vz Gb. H. ml. I. 133. -135. Kdy začíná se *aj* m. *ý* a jak dlouho trvá? Začíná již v 1. pol. XIV. věku a trvá odtud až do sklonku XVI. věku. Ib. 282., 138. *aj* m. *ý* v Hájkově Herbáři a Velesl. Kal. Vz List. fil. 1894. 102., 210. nn. Dvojhhl. *aj*, *áj* v Chromci na Mor. Vz List. fil. 1894. 85. Na Mor. někde se přehlasuje, jinde nikoli. U Kroměř. jest jen v několika slovech: háj, máj, ráj, lisaj, ostatně se přehlasuje v *ej* a toto přechází v *é*. Brt. D. II. 15. Také u Brna. ib. 164., u Slavkova 147., u Kunst. (dé, kréci) 231., u mor. Kruml. (dé) 206., u Přer. v *ej* (dej) 36., u Malenovic (héjny, kréj) 2.; na Žďársku volej, ale kraj, máj atd. 247.; u Letovic někdy: kraj, dé, v imper. se kráti: pocke. 104. Cf. Brt. D. II. 5., 35., 45., 69., 125., 184. U Týnce v *ý*: kraj — krý, hajný — hýný, Ib. 92. Cf. Mtc. 1896. 2., 4.

Aj a ajta často v Ruk. královéhrad. Ajta není tam interjekeí, nýbrž má se čísti aj, ta (tu) a nikde není ajta, kde bychom žádali prostého aj. Seyk. Ruk. 62., Mus. 1896. 260. (ejhle tu). — *Aj* = *haj*, *ba i*. Mohla bych aj choditi. Sš. P. 117.

aja stahuje se v *á*: bajati báti. Vz Gb. H. ml. I. 555.

Aj-ci m. *a' si*. Dšk. Jihé. I. 19.

aje stahuje se v *á*: dělajesb dělās. Vz Gb. H. ml. I. 555.

Aji = *a i*. Mám bratra aji sestru. P. Ostr.

Ajncety = *sázky, vložky u perin*, Einsätze. Ús. Nár. list. 1894. č. 306. Feuill.

Ajsibon. Vz Kolec (3. dod.).

Ajta, vz předcház. Aj.

Akademický. A. šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 225.

Akafisty = církv. zpěvy cyrillské (knihy). Nár. list. cf. Ott. I. 607.

Akkord také = *přístroj*, jenž označuje akkordy. Taktoměry a a-dy. Cenník firmy bratří Plachtů. Dhm.

Akkreditiv, u, m. = *list úvěrní*; v obchodu poukázka (mandat) vydatelova na vyžvaného (adressata), aby ověřenému (akkreditovanému) na účet vydatelův úvěru poskytl. Vz Ott. (Dhm.).

Akkusativ. Cf. Brt. D. II. 286.

Aklom = *co jen, jak jen*. Slov. Phfd. 1894. 306.

Aklubie, e, m. = Cibulka, básn. (obrácené). List. fil. 1894. 418.

Ako = *jako, j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 46.

Akoda = *akože*. Slov. Phfd. 1895. 119.

Akorát = *právě*. A. nie nedostaneš. Dej mi kousek! Akorát (= nedám)! Brt. D. II. 513.

Akorátní, pŕunktlích. Brt. D. II. 513.

Aksamít tlacený, chlupatý, polohedvábný.

strakatý. Wtr. Krj. I. 36. Ne vše a., co se černá. Nov. Př. 272.

Aksamítka = cepice, vydrovka s aksamítoým děnkem. Brt. D. II. 469.

Aksenda m. asenda = odvod, k přísuto. Brt. D. II. 129.

Aksije = *jáma na len*. U Hump. NZ. 1893. 517.

Aktinomykosa, y, f. Dr. Hlava a Honl. 1893.

Aktinomykotický. A. onemocnění. Dr. Hlava a Honl. 1893.

Aktivný. A. kyselina. Vstnk. III. 2.

Aktovati = *achtorati*. Cel. Pr. m. II.

Akurát, vz Akorát (3. dod.). Brt. D. II. 438.

Alalie. Cf. Ott. VIII. 315.

Alamodový = který jest à la mode, oblíbený. A. píseň. Mus. 1895. 114., Zbrt. Tan. 256.

Alamodský = *alamodový* (3. dod.). A. kasafírek. XVIII. stol. Nár. list. 1895. č. 46. Feuill.

Alaš-crème = alaš vyráběný ve způsobě crému. Dhm. ex.

À la tempera = *způsob malby*, dle něhož barvy smíchány jsou s bílkem. Světz. 1893. Dhm.

Albert. Odvozeniny vz v Kotk. 10. — A. Bohemus okolo r. 1239. Vz Vlč. Lit. 10.

Albový. A. groš, peníz = *bílý, stříbrný*. Čes. groš = 12 bílých peněz či denárův. Dml. List. 17., 27.

Albrecht. Odvozeniny vz v Kotk. 10.

Alcipřest m. arcipřest z archipresbyter. Gb. H. ml. I. 850.

Aldehydický. A. funkee. Vstnk. IV. 128.

Aldobiosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Aldosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22., 23.

Ale = *asi*. Sýra ale 15 funtu; Aby starých vín ale 10 beček prodáno bylo; Posli maslo a ale 2 sejry. Kat. z Zer. II. 11., 29., 41 a j.

-álek, přípona osobních jmen: Duchálek (z Duchoslav), Macálek (z Matěj). Vz Kbrl. Sp. 11.

Aleš z Albert n. Alexej. Kbrl. Sp. 9.

Aleus či *alios* = tinktura aloes. Ús. Čern. Př. 60.

Alexandr. Odvozeniny vz v Kotk. 10.

Alexandreis. Vz Vlč. Lit. 21., 26.

Alexandrie. Tvary vz v Gb. Km. -a 36.

Alfa, *halfa*, sparto, esparto, listy trav stipa. Vz Ott. VIII. 754., I. 832.

Alifer z alia fer (lat.) = jiné karty dej: misty: *alifort, alifer*. Čern. Př. 92.

-alik, přípona jmen osobních: Macalik (z Matěj), Janalik (z Jan) atd. Vz Kbrl. Sp. 11.

Alkaličnost, i, f., Alkalicität. Sterz. I. 122.

Alkaloid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 24. nn.

Alkylalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 23.

Alkylat, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 4.

Alkylglykosid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 22.

Alkylovaný. A. anilin. Vz Vstnk. IV. 16.

Alkylthioalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 23.

Alkynalin, u, m. Vstnk. IV. 17.

Allegretto, it. = *poněkud živě* (v hudbě). Dhm.

Allegro energico e con fuoco, s ráznou živostí a ohnivě; a. dimolto = molto allegro. Dhl. exc.

Alligator ze špan. al lagarto, z lat. la-certa, ještěrka. Čern. Př. 52.

Allo, skrác. = allegro. Dhl.

Alluvialní = nejnovější útvar zemský. Vz Mtc. 1895. 323.

Almagnac (almaňak, fr.) = franc. kořalka z vinného líhu. Vilémkův cenník. Dhl.

Almara, oumara, olmara. Dšk. Jihč. I. 6.

Almej oprav v: alměj. Mus. 1893. 97.

Almuti-um, a, n. = *kožešiný kolár*; zvláštní kápě n. plášť kanovníků v XV. stol. Wtr. Krj. I. 567., 221.

Almuženka = *skříňka na almužnu*. Ml. Hüb. 233.

Alto-viola, y, f. = hud. nástroj. Vz Ott. II. 23.

Alvar, u, m., = lat.-čes.-něm. mluvnice jazyka latinského sepsaná od jesuity Em. Alvara. Věst. op. 1892. 16., 17.

Alylalkohol, u, m. Vstnk. IV. 2.

Alylhexylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylisobutylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylmethylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Amand P., čes. spis. 1561. 1610. Vz Věst. opav. 1894. č. 4. 27.

Amaurotický. A. oko kočičí = úplná slepota a zvláštní žlutobílý n. zelenavý reflex z vnitra oka nezánětlivého (jako u některých šelem, zvl. u koček). Schb. Nád. 5., 21.

Amazonky Kosmovy. Vz Mus. 1894. 106.

Ambrovný. Šml. II. 33.

Ambrozy, vz Ambrozius, Phfd. 1895. 353.

Ambrož: Ambrožek, Brož, Brožek, Brožík, Broža, Brože, Brožka, Brožnák, Brůza, Brůžek, Brůha, Broužek, Ambruž, Bruza. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10.

Ambrožka, euphrasia. Cf. Ott. VIII. 819. A., ambrosia. 1440. List. fil. 1893. 393.

Amen. Výklad slova vz v Bl. Gr. 152. Amen, Pasku, zovri knížku = už je s tebou amen. Vz Phfd. 1894. 316. Už mu je amen. (zemřel). Vz Phfd. 1894. 373.

Američiti, amerikanisieren. Poameričiti. Šterz. I. 141.

Amerikán, u, m. = veliký červený brambor. Vek. Val. I. 19.

Amidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 7.

Amfofilný leukocyt. Vstnk. II. 425.

Amidobenzový. A. kyselina. Vstnk. IV. 17.

Amidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 460., 461., IV. 16.

Amidofenolosulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 460., 465.

Amidokapronaldehyd, u, m. Vstnk. IV. 17.

Amidokresol, u, m. Vstnk. III. 461.

Amidokresolsulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 465.

Amidokresotínový. A. kyselina. Vstnk. III. 461.

Amidokyselina, y, f. Vstnk. IV. 17.

Amidolátka, v lučbě. Vstnk. III. 6.

Amidonaftolsulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 465.

Amidonitrolátka, v lučbě. Vstnk. III. 7.

Amidooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 465.

Amidooxykuminový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidooxyskořicový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidosalicový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidoskupina, y, f. Vstnk. III. 461.

Amidosulfon, u, m. Vstnk. III. 466.

Amidovaleraldehyd, u, m. Vstnk. IV. 17.

Amidothiofen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Amidoxyleol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 463.

Amina, y, f., psí jm. Us. Tkč.

Ammetr m. ampère-metr, přístroj k měření proudův elektrických. Vz KP. VIII. 45.

Ammoniumhydroxyd, u, m. Vstnk. IV. 7.

Amoeba, vz Ott.

Amoeboidní. A. jádra. Vstnk. III. 333.

Amoebosporidia = *cizopasníci členovci* z rodu prvoků. Hlav. Obrz. 11., Vstnk. II. 543.

Amoletka, y, f. = *děvče*. V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Ampula, pampula = *sušené ovoce zavařené*. ČT. Tkč. - A. = menší láhev podoby baňaté s hrdlem úzkým. Hrš. Nách. I. 357.

Amulet ve starší době. Vz Zbrt. Pov. 44. nn.

Amylacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.

Amylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Amylodextrin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 11.

Amyloidledvin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 386.

Amyloin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 10.

Amylosíran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 408.

An = hle. V Hačávsku. Phfd. 1894. 127.

-aň, -áň, příp. jmen osob.: Duchañ (z Duchoslav), Hodaň (z Hodislav), Petrañ (z Petr), Kobañ (z Jakob). Vz Kbrl. Sp. 11. Hluchañ, Sochañ. Kbrl. Dmžl. 13.

-aňa, příp. jmen osob.: Zubaňa, Klvaňa. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

Anaerobové, druh mikroorganismů. Vstnk. III. 251.

Anafyt, u, m. A. primární = prýtový článek (rostliny). Čl. L. Jos. 10., 29.

Anafytosní nauka, theorie. Čl. L. Jos. 10., 29.

Anakreontika. Vz Vlč. Bás. 24.

Analogický. A. oprava pravopisu českého: ci m. cy, po s a z dříve y, potom i n. y dle analogie, j m. g, ej m. ey atd. Cf. Gb. H. ml. I. 15.

Analogie. Vz Krok. 1896., 82.

Anarchista, y, m. A-sté, polit. strana. Vz Strana (3. dod.).

Anarchizna, y, f. Omladinářská a. Šípy 1895.

Anastomovati co. Vz Čl. L. Jos. 17.

Anbrž = anobrž. 1613. Kutn. šk. 132.

Anča. Chudá a., *podúzdeva*, abramis vimba, ryba. Brt. D. II. 497.

Ančka m. Anička. Vz Gb. H. ml. I. 228.

Anda, d vsuto. Vz Gb. H. ml. I. 409.

Andante též pojmenování hudební skladby volného, klidného rázu. Vz Ott.

Andělíčka, y, f. = *brálica*, heracleum, rostl. Brt. D. II. 503.

Andělíše = papuce pletené ze soukenných ostrízků. Jihových. Mor. Glos.

Andělskosť, i, f., Engelschaft. Sterz. I. 802.

Andrášek, ška, m. Vz Ondřej (3. dod.).

Andres, a, m., vz Ondřej (3. dod.).

Andresík, a, m. Vz Ondřej (3. dod.).

Andrla, y, *Andrlík*, a, m., vz Ondřej (3. dod.).

-anec, příp. jmen osob.: Holanec. Kbrl. Dmžl. 12.

Anecefal, a, m. Vstnk. IV. 27.

-ánek, příp. jmen osob.: Dušánek (z Duchoslav), Kubánek (z Jakub), Šimánek (z Šimon). Kbrl. Sp. 11.

Anekdotář, e, m., Anekdotenliebhaber, -jäger. Šterz. I. 157.

Aneša, dle Káča = Aneška. V. Klobúky. Hloušek.

Anežka z Agnézka. Gb. H. ml. I. 459.

Angiomatosní element v očním nádoru. Schb. Nád. 10.

Anglický. A. panny, správně: andělské, neboť rád tento byl založen v XVI. stol. v Itálii a nikoli v Anglii; u nás stalo se to záměnou englische Fräulein, což značí obě (andělské, anglické). Čern. Př. 43.

Anglofil, a, m., *milovník, přítel Angličanů*. Nár. lit. 1893. č. 322.

Angloromanskogermanský. A. báje. Vlč. Lit. 15.

Angostura, y, f., mě. v státu bolivarském v již. Americe. — **A.** = angosturový likér, hořčina, z angosturové kůry. Dhnl. exc.

Angosturový, vz předcház. A. kůra. Vz Ott. II. 380.

Anhed, et continuo. Ev. víd. 105. L. 14., 5.

Ani. S takovým ani pokrmu beře. Ché. S. 29. Spálili je, ani těhotným odpustivše. Břez. Font. V. 477.

-aní a **-ání** subst. verbalních. V novočest. **-ání**: kázání; v strčest. **-aní**, byla-li předcházející samohl. dlouhá; nadání, hádanie, kazanie. Vz Gb. H. ml. I. 604.

Aniel, a, m. = *anděl*. Slov. Loos., Pastr. I. 150.

-aník, příp. jmen osobních: Mičaník (z Mikuláš), Kbrl. Sp. 11., Zubaník. Kbrl. Dmžl. 13.

Animism-us, u, m. Vz Zbrt. Pov. 39.

Animistický, animistisch. A. ponímání. Phld. 1894. 712.

Anisette, fr. = *anjzorka*. Vz Ott.

Anjel není z anděl, nýbrž z lat. angelus. Gb. H. ml. I. 406.

Anka, poprala Janka! (Pokřikování.) Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. Odp. feuil.

Anketa, *enketa*, enquête. Vz Ott. VIII. 630.

Anklopér = *dělník*, který havířům tlučím na řetěz hodiny oznamoval. Arch. XII. 462.

Ankylosovatí = v *ankylosu přecházeti*. Ces. lk. 1888. 54.

Ankynky, pl., f. = *nankynky*. Čern. Př. 65.

Anna. Je-li zeli před sv. Annon hezké, je po sv. Anně nepěkné (a naopak). Duf. 244.

Annonění list. Nár. list. 1893. č. 311.

Ano z: a ono, ellipticky = a ono jest; spojka a jest v tomto spojení stvrzovací, při-

svědčovací. Vz Kla. Sklad. 94. Na Slov. *dno* = tak jest. Phld. 1895. 119. — **A.** = *poněradž*. Laban nemohl se uplati na své bohy, ano Rachel na nich seděla. Ché. S. 190.

Anobř. Bl. Gr. 227.

-ant, příp.: bažant, trulant. Čern. Př. 52.

Anthracitový. A. uhlí se nespeká, má skoro kovový lesk a jest k topení výborné. Mtc. 1895. 321.

Anthragallodimethylether. Vstnk. IV. 26.

Anthramin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Anthranilový. A. kyselina. Vstnk. IV. 17.

Anthropogeografie, e, f., -geographie. Mus. 1893. 593., Stě. P. př. 30.

Anthropoidní opice. NZ. IV. 75.

Anthropometrie, e, f. = *měření člověka*. Us.

Anticyklon, u, m. Fait. 32.

Anticyklonální pohyb vzduchu. Stě. P. př. 82.

Antifermetativní. A. prostředek. Světz. 1896. 621.

Antifona není nic jiného, než nějaká předmluva zpěvů potomních, což jich tu kolí více býti má. Bl. Gr. 356.

Antiklinalní poloha či opačně skloněná. Stě. P. př. 36.

Antikristovati koho, = říkati, že jest antikristem. 1549. Wntr. Živ. c. I. 453.

Antimonpentasulfid, u, m. Vstnk. IV. 54.

Antimontrisulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 53.

Antipulicín, u, m. = *prášek proti blechám*. Nár. listy. 1894. č. 155. odp.

Antisinesism-us, u, m. = nepřátelské smýšlení proti Čínanům (hl. v Americe). Vz Nár. list. 1893. č. 10. feuil.

Antistechon, když se obyčejná litera vyvrže ze slova a jiná na její místo vloží: mosí m. musí, nejsvětější z nejsvatější, pérko v. pyrko. Vz Bl. Gr. 173.

Antoeh, a, m., z Antonín. Kbrl. Sp. 8.

Antonín. A-ne, kočka dřímá, Tonda sedí na komíně! (Pokřikování.) Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuil. Odvozeniny vz v Kotk. 10.

Antoš, e, m., z Antonín. Kbrl. Sp. 8. Antošku, zakývají nožkú, já se budu dívat, jak ty budeš kývat. Brušperk. Hledíková.

Antrapírovat, cizí = *trápit*. Val. Brt. D. II. 513.

-any. Jména místní v -any mají zvláštní lokal: Čermány, v Čermách; Řipňany, v Řipňách; Preserany, v Preserách; Rybany, v Rybách; Podlužany, v Podlužách. Mezi Váhem a Nitrou. Vz Phld. 1894. 253.

Anygl, u, m. = *zanygl* (kámen). Wtr. Krj. I. 533.

Anýzovka, y, f. = *anjzová voda*. Dhnl. **a-o** stažené v a: a on — an, a onde — ande. Vz Gb. H. ml. I. 564.

Aorist. Cf. Vašek. Filol. důkaz. 74.

Apatycký, Apotheken-. A. nádobí. Kat. z Zer. I. 283., II. 141. Na str. 290. má o též věci mluvit: apatykářský.

Apka, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68., 153.

Apotropin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.

Apolko, a, m. = *tatlček*. Phld. 1895. 565.

Apollon, král syrský. Vz Vlč. Lit. 23., 27., Jag. Arch. 1896. 282.

Apoštol. Na den rozeslání sv. a-lů (15./7.) odkud vítr věje, odtamtud přijde draho. Val. Vek. Val. I. 161.

Apoštolský. A. masť, octomed s octanem mednatým, *ipsiják*, *psiják*, Apostelsalbe. Sterz. I. 233.

April. První a poslední a. na Val. Vz Vek. Val. I. 79.

Apuško, a, m. A váš priateľ len vždy s apuškou. Phřl. 1893. 610.

Apyrit, u, m., miner., Lithionturmalin. Sterz. II. 229.

-ar příp. jmen osob.: Holar, Machar (od Mach), Pechar (od Pech), Jančar (od Jan). Kbrl. Sp. 11. a Kbrl. Dmžl. 13.

-ař, -ář. Kořená slabika se mnohdy krátí (nepovídá kdy). Vz Gb. H. ml. I. 594. Cf. List. fil. 1895. 73.

Araban, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Arabit, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 20.

Aradác. Slovenský A. v Banátě. Vz Phřl. XII. 468.

Arbajtek, tku, m. = zimní mustrovaný sátek velikosti hyty. Ve Slez. Věst. opav. 1891. č. 4.

Arběl, a, m., z lat. Arbela, mě. Gb. H. ml. I. 150.

Arbokát, a, m. = *advokát*. Val. Brt. D. II. 513.

Arboret, u, m. Chudenický a. Čl. Zrůd. 16.

Arcibiskupovati. Wtr. Živ. e. I. 321.

Arciděkanský chrám atd. Flš.

Arciděkanství, n., Erzdechantei. Flš.

Arcihánc, e, *arcihanec*, nec, m., Erzschimpfer, m. Jg.

Arcihřišník, a, m., Erzsünder, m. Jg.

Arcijedovatý, sehr giftig. Jg.

Arcikněz. O tomto slově praví Bl. Gr. 181., že jest neobvyklé. Vz násl. Arciotee.

Arcilékař, e, m., Erzarzt. Krab.

Arcimore, e, n., Archipelag. Har.

Arcinešlechtný pohan. Arch. XII. 60.

Arcinezdvořák, a, m. Erztleget, m. Jg.

Arciotee, toto slovo nelíbilo se Bl., dával přednost cizímu slovu patriarcha. Bl. Gr. 229.

Arcioteovství, n., **-stvo**, a, n., Patriarchat, n. D.

Arcipohanský, ganz heidnisch. Cyr.

Arciprase, etc, n. Vrch. F. I. 91.

Arcipřeství, n. Páh. IV. 175. Cf. Wtr. Živ. e. I. 417.

Arcisek, skn, m., Zvič. Milt. 26. Cf. násl.

Arcisky = *narcisky*. Ivančice. Brt. D. II. 513.

Arcisléz, u, m. = *zindara*, alchimilla vulg., das Sinnau, der Löwenfyss. Jg.

Arcistolník, a, m. Cel. Pr. m. II. 498., 500 a j.

Arciškolní, *arciškolník*, a, m., ein Synagogenältester. Proch.

Arcitiskař, e, m. Vlč. Bás. 13.

Arcitruksas, a, m., Erztruchsess, m.

Arcivévodský, erzherzoglich. Ús.

Arcivrah, a, m. Vrch. Rol. XXIII. XXIX. 172.

Arcizahradník, a, m., Erzgärtner, m. Koll. Zn. 506.

Arcizle, e, n., narcissus. Laš. Brt. D. II. 505. Cf. Arcisky (3. dod.).

-arda, příp. jmen osob.: Sucharda. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

-árek, příp. jmen osob.: Holárek, Chudárek. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

-áreň m. **-árna**: kováreň. U Dačic a Telče. Brt. D. II. 278.

Arendátor, a, m. = arendár. Dhn. exc.

Arfa m. harfa, h odsuto. Dšk. Jihé. I. 33.

Argon, u, m. (*á-épyon*) = neslučující se s jinými látkami, nově nalezený plyn ve vzduchu vedle dusíku a kyslíku. Vstnk. IV. 132., Nár. list. 1895. č. 54. odp.

Argyna, y, f. = *georgina*. Laš. Brt. D. II. 513.

Archaismus. Pokud lze a-mův užívati. Vz Bl. Gr. 173. nn.

Archiděkan. 1596. Kutn. šk. 54., 102. a j.

Archidiakonát, u, m. Flš.

Ariosa, y, f., jm. nového hudebního nástroje s kovovými vložkami. Vilimkův cenník. Dhn.

Arioso, it. = krátký, avšak výrazný zpěv vřelé melodie, jenž přerývá frase recitativní. Vz Ott. II. 704.

Arithmografie, e, f. Vz Ott. II. 732.

Arkabuza, těžší ručnice. A-zy kladli vojaři střelíce na vidlicky. Wtr. Krj. I. 624.

Armáka, y, f. = *jarmárka*. Brt. D. II. 436.

Armoryj, e, f. = *armara*. Jicko. Brt. D. II. 513.

Armcejch, u, m. = rukáv. 1564. Vz Armcejk. Arnejch. Wtr. Krj. I. 587.

Armpantový, vz Záponový (3. dod.).

Arnejch, vz Armcejch (3. dod.), z Armzeug, ryt. rukávy. Wtr. Krj. I. 602.

-árně: pekárně, stré.; nyní: **-árna**: pekárna. List. fil. 1895. 74.

Aroškop, u, m. A. či hemelín na koňskou hlavu v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 636.

Arrestant, a, m., nesprávné jm. arrestat. Arrestant znamená zatýkajícího. Čern. Př. 47.

Arrestovati zboží = *obstariti*. 1726. Pras. Rem. 43.

Arrhythmie, e, f. Vz List. fil. 1894. 263.

Arroba, y, f., obchodní váha a míra ve Špan. a j. Vz Ott. II. 786.

Arsenopyrit. Vz Ott. X. 180.

-arský, -árský, příp.: kravařský, kovářský: později *-rský* působením příslušných substantiv základních: kravařský. Gb. H. ml. I. 335.

Artikul, e. Velesl. Kal. 122., 125. a j., Háj. Herb. 37. V tomto a-li. Sum. I. 418., Bl. Gr. 163. Ty a-le. Ib. 426.

As = *aš*. V Rohožné. Čes. I. V. 365.

-ás v lok. pl. u názvů místních na -any vycházejících, vz Mus. fil. I. 392., Gb. H. ml. I. 484. Jak se lokaly v -ás místních jmen na německé tvary převádely? Vz Črn. Př. 38., 39.

Asa = *aspaň*. Čhc. Š. 135.

Asbestovec, vce, m., Amiantoid, nerost. Sterz. I. 141.

Asbestový. A. papír. KP. VIII. 103.

-ásek, příp. jmen osob.: Holásek, Vonásek, Pavlásek. Vz Kbrl. Dmžl. 13. a Kbrl. Sp. 11.

Asfaltovník, a, m., Asphaltarbeiter. Sterz. I. 256.

Aschvalpový špensr. Světz. 1893. 398.

Aspom = *aspoň*. V. Revúce na Slov. Phfd. 1893. 561.

Assimilace samohlásková na Slov. Vz Pastr. I. 106.

Astant, a. m., z lat. *adstans* = pomocník služby při společných literatur. Wtr. Živ. c. 963.

Astradamský. A. sukno. Arch. XIII. 418.

Astrofysika, y, f., *Astrophysik*. Vstnk. II. 560.

Astrofysikální ústav. Stě. Kon. 106.

Astrologický. A. věštby. Vz Zbrt. Pov. 99.

Astrometeorologie, e, f. Stě. P. př. 101.

Astrykán, u. m. = *astrachán*. Kozích a-nem (šedým beránkem) lemovaný. Chod. Čes. I. V. 238.

-aš, **-áš**, příp. jmen osob.: Petraš, Petráš, Vondráš. Vz Kbrl. Sp. 11.

-ásek, příp. jmen osob.: Vonásek, Vondrásek, Malásek. Vz Kbrl. Sp. 11. a Kbrl. Dmžl. 13.

-at, **-át**, příp. jmen osob.: Holát, Malát, Velát, Mašat, Mašát, Pešát. Vz Kbrl. Dmžl. 13. a Kbrl. Sp. 11.

Atavistický, *atavistisch*. A. původ něčí (od atava). Cl. Zrůd. 13. a j.

A-tě = *at tě* (nenaučí a p.). Dsk. Jihé. I. 20.

-átek, příp. jm. osob.: Havlátek. Vz Kbrl. Sp. 11.

Atelina m. jatelina. Brt. D. I. 12.

-atka, příp. jmen osob.: Balatka, Janatka. Vz Kbrl. Sp. 11.

Atmický. A. rúže pro vlhkost vzduchu. Vz Stě. P. př. 86.

Atomistika, y, f., *Atomistik* = nauka o atomech. Vstnk. II. 277. Cf. Ott. II. 986.

Atomstvo, a, n. Ztk. 49. (3. vyd.).

Atrofický, *atrophisch*. A. jádro. Vstnk. III. 383.

Atropamin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.

Attentatník, a, m. Nár. list. 1893. č. 344.

au psávalo se: au, aw. Gb. H. ml. I. 251. Je střidnicí za starší *ú*: súd, saud; za starší dvojslabičné *-a-u*: naučítež (ve versi); za cizí au: hauff. Ib. 254. — *au (ou)* se mění v aj, ej: Huttenrauch hutrajch, hutrejch; střihném. goukel, stre. kajklir, ně. kejkliř. Ib. 256. — Ve XIV. století se au počíná a drží se do r. 1819. Ib. 260., 261. Za au, ou bývá *ú*, *uo*: doufati, dúfati, duoffati. Ib. 264. Hanákum jest tato dvojhl. protivná a proto vyslovují v cizích jm. *ou*: loudo, Hous, Houp; za slov. val. pauk, paucina mají pók, pócina. Brt. D. II. 14.—15. Cf. ib. 35., 45., 68. V Brněnsku, u Litovle, Konic a Jevíčka ji není. Vz Ib. 164., 111.

Au = *hle*. Vz An (3. dod.). V Hačavsku. Phfd. 1894. 27.

a-u staženo au: přísahu přísau. Gb. H. ml. I. 564.

Auerův. Auerův hořák. A-ovo světlo. Us.

Auffank. A-ku či laudemia platilo se vrchnosti 10%, kdykoli na př. selský statek přešel v jiné držení. L. posíl. I. 13.

Augusta J. br. Cf. Bl. Gr. 287.

Aumara, y, f. = *jarmara*. 1580. Wtr. St. Pr. 183.

Aurumpant, u, m., z *Armband*. 16. stol. Mus. 1893. 60.

Ausreytér, e, m. Hrš. Nách. I. 198. Vz Ausreitar.

Austejlar, a, m., horní úředník, z *Austheiler*. Snm. I. 391.

Austria-cos, ku, m., doutník. Us.

Aušburk vedle Augšburk. Gb. H. ml. I. 459.

Aušpet, u, m. = *díl, tál, kux*, z něm. *Ausbeute*. Arch. XII. 247.

Authrakolith v 2. dod. oprav v: *Anthrakolith*.

Autoinfekce, e, f., *Autoinfektion*, f. Vstnk. II. 558.

Automolit, u, m. (*gahnit*), nerost. Vz Ott. IX. 821.

Autonomně něco vytvořiti. Wtr. Krj. I. 14.

Autosuggesce, e, f. Vz Mus. 1894. 451.

-ava, příp. jmen osob.: Jírava (z Jirí). Vz Kbrl. Sp. 11.

avě. Z *avě* se v odsouvá: právěti prácé, praěl. Laš. Brt. D. I. 110.

avi. Z *avi* se v odsouvá: lavice lajee, ru-kaica, prail. Laš. Brt. D. I. 110. Cf. Prý.

Axamitný. A. praporec. Štilf. 197.

Axlar Pavel Jos., kněz a spis. Vz Mus. 1895. 314.

a-y staženo v *á*: knagyni knáni, přehl. strě. knieni. Gb. H. ml. I. 564.

Azianský = *asijský*, *asijský*. Machb. 11. 13.

Azin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Azolmid v lučbě: *N₃H*. Vstnk. III. 13.

Azolátka, y, f. Vstnk. IV. 13.

Azoxybenzol, u, m. Vstnk. III. 460.

Azucarillo = *tyčinky* ku přípravě osvěžující limonady. Nár. list. 1894. č. 160. inser.

Azulmový. A. hmota. Vstnk. III. 467.

Až. Ten až (= teprv) měl strachu. Az nejkrásnější to není (příliš krásné). Brt. D. II. 221., 291.

Ažurový. V. výšivky. Čes. I. V. 225.

B.

B souhláska původní. Vz Gb. H. ml. I. 303.

B souhl. *praslovanská*. Vz ib. 310. V Zábr. mění se *b* v *d*: dřemeno, Brt. D. II. 129.; u Kojet. v *f*: brk — frk a ve *r*: honba — houva, ib. 47.; u Tišnova v *m*: rebník — remník. Ib. 186. Také na Žďársku. Ib. 249. Tam také ve *r*: Bobrová — Vobrová. Ib. 249.

V jihozáp. Čech. mění se v: *p*, *m*, *v*. Vz

Dsk. Jihé. I. 22. Jeho změny na Zlínsku a Kroměř. Vz v Brt. D. I. 13., 16., II. 17.

B cizí 1. zůstává: bouda, bedna; 2. mění se a) ve *v*: barviř, buvol, b) v *p*: fišpán, paleta, vz ib. 423. nn., panket, punt. Vel. Kal. 173., 149. **B** v chromeckém podrečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 92. — **B** se *přisoudá*: botka, bacoun, oblízati, bahnice; *se odsouvá* ze sku-

penin: bn, bt, bst. Vz Gb. H. ml. I. 424. a tyto skupiny. Přisouvá se na Žďár., Zábř., Kruml. (blíže), Brt. D. II. 129., 209., 249. Přisouvá a odsouvá se v jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 22. — *b* se psalo: *b* = bití; *b* = hrabij. Vz Gb. H. ml. I. 421. Jak *b* zni. Vz ib. 411. nn. *b* v jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 22. Na Zlínsku a v Kroměř. ho není. Brt. D. I. 13., 16., II. 17.

Ba = *a*. Dávají husám česnek ba mak slepicím. Brt. D. II. 260. — *No ba* = ano, budejť. Jsi z Velatic? No ba! Tvarožná. Hledík.

Baba = *vdaná ženská vůbec* a manželka zvláště. Laš. Brt. D. II. 459. — **B.** *s příhanou*. *B.* vev (ve) společnosti kvítek, na ulici angel, doma čert; Kdeže b. rondží, tam len čert plondží. Ph'd. 1895. 186., 188. Jaká taká b., kedz ju božká (boská), ta je rada. Ph'd. 1895. 187. — **B.** = *rysoký koláč*. Slov. Ph'd. 1893. 522. — **B.** = *tupější konec vejce*. NZ. II. 603. — **B.** = *druh kožichů* v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 458. — **B.** = *pozadní, vytrolený len*. Zábř. Brt. D. II. 441. — **B.** Šátek na babu vázaný. Duf. 22. Vz Babka. — **B.** *u kuželny*, vz Oploták (3. dod.). — **B.** = *půl sudu pira* atd. Vz Matka. — **B.** = *potok* v Novohradsku na Slov. Vz Ph'd. XII. 246.

Bába. Objevení se báby znamení nešťastné. Vz Zbrt. Pov. 100. — **B.** Vz Babička (3. dod.). — **B.**, *tanec*. Vz Tanec čes., 3. dod. — **B.** *k do-léání* = jedenáctý sud, z kterého sládek daně neplatí, nádatek. NZ. III. 220. — **B.** = *hadr* zabalený na starém kostěti n. na holi, kterým se capouch ucpával. Na Chodsku. NZ. II. 651. — **B.** *a Děd* — báj. bytosti. Podává J. J. Hanuš. Pojedn. Učené společn. 1864.

Babák, u, m. = *lopuchový krét*. U Chrasti. NZ. III. 109.

Babčák, a, m., mlýn. rybník v Šenově ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6. — **B.**, a, m. = *muž porodní báby*. Tvarož. Hledík.

Babčice, e, *babka, nákovka* = *kovadlinka* na koni (stolička o třech nohách), na němž se kopy kovají. Brt. D. II. 453. — **B.** = *trojhranné plíšky* mezi bombiky na župici. Val. Vek. Val. I. 29.

Babee, bce, m. = *dědek*. Brt. D. II. 291.

Baběnka, y, f., vz Babička (3. dod.).

Babí, f. = *babička*. Slovo nové. Světz. 1893. 613.

Babí plesk. Vz Vajeák (3. dod.) — **B.** *břuch*, bukvice, *betonica* off., rostl. Brt. D. II. 500. — **B.** *zub*. Vz Zub (3. dod.). — **B.** *hněr*, *jehličí*, *řepík*, *ononis spinosa*, rostl. Brt. D. II. 505. — **B.** *list*, vz Volí ucho. — **B.** *uši*. Vz Volí ucho (3. dod.). — **B.** *rúch*, *babské rúcho*, *bukvice*, *vleči chvost*, *rapána*, *salvia pratensis*, rostl. Brt. D. II. 507.

Babí Kout, hora v Krkonoš. Světz. 1893. 254. c.

Babice = *druh buchet*. Slez. NZ. IV. 498. — **B.**, vz Jiva (3. dod.).

Babička: *starenka* (uh.), *stárenka* (zl., laš., vsac.), *stará máma* (Lanž.), *babička* (klob. a brod.), *baběnka* (Brumov), *bába* (Jemnice), *babka* (Litov.). Brt. D. II. 460. — **B.** = *báborka*. Brt. D. II. 472.

Bábička, y, f., *alauda cristata*, pták. Mor. Buděj. Brt. D. II. 492.

Babiereň, rně, f. = *babovina* (3. dod.).

Babík, u, m., vz Vajeák (3. dod.).

Bábika. Prikazovala b-kám, aby pokojne se držaly a starého otce nekopalý. Ph'd. 1895. 308.

Babina, y, f., obec na Zvolensku. Ph'd. XII. 246.

Babindol, a, m., obec na Nitransku. Ph'd. XII. 246.

Babintstvo, a, n. místo babinstvo, *t* přisuto. Gb. II. ml. I. 397.

Babka = *babička, matčina matka*. Vz Babička (3. dod.). Püh. III. 216. a j. — **B.** = *pomahačka k porodu*. 1438. List. fl. 1895. 142. — **B.** = *báborka*. Brt. D. II. 472. — **B.**, vz Baběice (3. dod.). — **B.**, vz Vajeák (3. dod.). — **B.** = *malá mince*. *B.* k habee, budú nohavice, aj kapee. Slov. Ph'd. XII. 23. — **B.** = *hruška*. ČT. Tké.

Babočena, y, f. = *babučina*. Brt. D. II. 291.

Babóňat = *telkorati*. Brn. Brt. D. II. 291.

Baboř, e, m., jm. holubí. ČT. Tké.

Baborka, y, f. = *pásek* na dolním okraji sukně. V Blatech. Nár. list. 1894. č. 223. 2. — **B.** = *pentle* ozdobená zrcátky a jinými cetkami, kterou se nevěsta při čepení zdobí. Jiz. Čechy. Vykl. Svat. 111.

Babouk, a, m. = *brouk*. Brt. D. II. 291., Dšk. Jihé. I. 23.

Babovnica, e, f. = *pekáč* na baby (bábovky), u Myjavy; v Turci *babiereň*. Ph'd. 1895. 441.

Babráckost, i, f. = *nerozhodnost* a p. Ph'd. 1891. 247.

Babranice, e, f. = *uměle připravený, špatný, nezdravý nápoj*. Slov. Ph'd. XII. 421.

Babraniny vystaviti. Ph'd. 1893. 509.

Babský. *B. rúcho*, vz Babí rúch (3. dod.). — **B.** *střevíc* = *bačkora*. Wtr. Krj. I. 490.

Babšička, y, f., vz Čečetka (3. dod.).

Babučina, y, f. = *parouk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 291.

Babula, y, f., vz Přosa (3. dod.).

Babulatý = *mající babulu, lysku*. *B.* kráva. Vz Babula (3. dod.). Brt. D. II. 517.

Babulice, e, f. = *okrouhlá skála*. Ph'd. 1895. 734.

Babulinka, *babulka, módlátko*, *sambucus racemosa*, rostl. Brt. D. II. 507.

Babulka. Šátek pod bradu zavázaný je na b-lku. Brnén. Brt. D. II. 466. — **B.**, vz Babulinka (3. dod.).

Babuša, e, f., vz Beř (3. dod.).

Bacilka, y, f., jm. *šatlavý* pro neměstany. 1733., NZ. III. 415.

Bacill, a, m. O pyogenních vlastnostech b-la tyfového. Pod. dr. Iv. Honl. 1893. O b. cf. Vstnk. III. 255.

Bacóch, u, m. = *nechutná placka*. Brt. D. II. 472. Cf. Bacúch.

Bacoun, u, m. místo ocún. Gb. H. ml. I. 424.

Bača. Dobře bačom, keď je na čom. Slov. Nov. Př. 231.

Báče, pl., f. = *papuše*. Zábř. Brt. D. II. 470.

Bačlovaf = *jako bača sloužiti*. Slov. Ph'd. 1894. 675.

Badadlo, a, n. Světelné b. KP. VIII. 208.

Bádanie, e, f. = *bádání*. 1676. Ph'd. 1894. 9.

Badatelný, erforschbar. Krok. 1896. 7.

Badín, a, m., míst. jm. v Hontě. Phřd. 1894. 61.

Badov, vz **Badušov**.

Badra, pl., n., *badry* = *zřivci odpadky*, *maso z mřeh?* Pohodnému dávalo se za vosení bader do obory vleč sud piva. 1642. Vz NZ. III. 521.

Badušov n. **Badov**, a, m., potok v Gemer. Phřd. XII. 153.

Bágy, pl. = *zažirací ústroje přezírarcův*. Slov. Zátur.

Bagany, vz Jančary (3. dod.).

Bagary, m. = *veliké střerice*. Zábř. Brt. D. II. 129.

Bafati. Bafa, jako když baráčník peče chleba. Nov. Př. 650.

Bagoun ze střlat. *baconus porcus saginatus*. Mtz.

Bahčif = *klecetiti*. Slov. u Brezna. Phřd. 1893. 304.

Bahnif, e, m., vz Jiva (3. dod.).

Bahno, les a potok ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bahyl Jan † 1759. Cf. Phřd. 1895. 353.

Bacháček M. Mart. Vz Mus. 1893. 264.

Bachanda, y, f., jm. zaslého rybníku na Poděbradsku. NZ. IV. 100.

Bachatý z Bauch. Gb. H. ml. I. 265.

Báchor. Delat b-ry = pošklebky, posmívati se. Na Poděbr. v 18. stol. NZ. III. 514.

Báchoř, e, m. = pečivo z bílé mouky zadelané teplým mlékem a vejci. Záp. Mor. Brt. D. II. 472.

Bachorec, rce, m. = *bachor*. Hledám konce od bachorca. Val. Vck. Val. I. 100.

Báchorkovitě něco vypsati. List. fil. 1893. 448.

Bachráň, e, m. = *bachráč*. Aha, přepýšný b! Slov. Phřd. 1893. 743.

Bachratěti. Rais. Rod. 122.

Bachrmolty, z Backenbart. Val. Brt. D. II. 513.

Bachula, y, f. = *bakula*, *hrč*. Záp. Mor. Brt. D. II. 291.

Bajerský. B. pivo, lepší než jednoduché. Slez. NZ. IV. 446.

Bájesloví. Literatura bájeslovná r. 1892. Vz Čes. I. V. 190., NZ. IV. 151., Vlč. Lit. 6.

Bajt, u, *bajtek*, tku, m. = *ranec*. Přišla s bajtem = uhnala si dítě. Laš. Brt. D. II. 291.

Bajti = *býti*. 1530. Arch. XII. 379. XIV. 199.

Bajzek, zka, m. = *pejsek*. Dsk. Jihé. I. 22.

Bajzky, pl., f. = *blechy*. Dsk. Jihé. I. 22.

Bak koce = *bok*. Slov. Phřd. 1894. 36.

Haky baky (čirý čary). V Phřd. 1894. 441. eteme: Haky báky.

Bákadla, pl., n. = *pleskačky*. Záp. Mor. Brt. D. II. 292.

Bakalár. Odév b-řů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226. — B. Mart. v XV. stol. Vz Vlč. Lit. 249., 234.

Bakalářský. B. etymologie = pseudo-ucené poklésky etymologické. List. fil. 1894. 153.

Bakati = *fákati*. Odtud bakaný a bekany = zamazaný. Kotk. 62.

Bakešová Lucie, spisov. NZ. III. 22.

Bakov, a, m., dříve: Babkov. Čern. Př. 33.

Bakterioskopický. B. zkoumání. Hlav. 8.

Bakula, y, m. = *silný, zavalitý člorék*. Jevičko. Brt. D. II. 292.

Bakule = *nemotora*. U Žleb. NZ. II. 615.

Bakulit, u, m. = *podlouhlá rezavá zka-menělina*. Mtc. 1895. 243.

Bakušov, a, m., potok v Gemer. Phřd. XII. 153.

Bal, u, m. = *hlina při kořenech stromků přichystaných ku přesazení*. Jevičko. Brt. D. II. 292.

Bál (ples). Vz Zbrt. Tanc. 279. nn. Kaj su same bafe, tam všeho na male. Mor. Čes. I. V. 417.

Balaban, a, m. = *blaban*, *blafan* (žvanil). Kotk. 113.

Balač, e, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Baláček, čka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balada, y, m., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balák, a, m., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balákati = *baláchat*. Mor. Kotk. 98.

Balan, a, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balaš, e, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balata, y, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 11.

Balatin, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phřd. XII. 341.

Balatka, y, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 11.

Balátko, a, n. = *oblázek*. Záp. Mor. Brt. D. II. 292.

Balatný. B. sekera = *balata*. Kabt. 30.

Balban, u, m. = *veliký hustý mrak*. Laš. Brt. D. II. 292.

Balcar, a, m., os. jm., z Baltazar. Také *Balcárek*, *Barcal*. Kbrl. Sp. 14.

Balda, y, m., os. jm. z Baltazar. Kbrl. Sp. 10.

Baldovica, e, f. = *silná hál*. Brněn. Brt. D. II. 292.

Balek, *Bálek*, lka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balestra, y, f. = *palestra*, *kuše* většího kalibru. Wtr. Krj. I. 622.

Báleš = *osúch*. Slov. NZ. III. 30. (konec).

Baličkář, e, m. Zďárečtí b-ři. Nov. Př. 486.

Balihárka. U B-ky, louka u Miletina. NZ. IV. 275.

Balik, a, *Baliček*, čka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Bališ, e, *Bališek*, ška, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balladista, y, m. Vlč. Bás. 25.

Balladovati. Zl. Jg. 119.

Ballet, vz Zbrt. Tan. 195., 202.

Baloch, u, m. = *plácanina*. Nedelej b-čů = neplácej. Brt. D. II. 292.

Baloun, a, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balounek, nka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.

Balsamický, balsamisch. Len. 76.

Balta. Tatar baltou v hlavu ji udeřil. Phřd. 1894. 667.

Baltazar: Balač, Baláček, Balada, Balák, Balan, Balaš, Balcar i Barcal, Balcárek, Balek a Bálek, Baliček, Balík, Bališ, Bališek, Baloun, Balounek. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10.

Balvan = *kus*. Pobral mým lidem dva

b-ny soli. Půh. IV. 387. — **B.**, kamenný mezník v Nitře. Vz Phfd. XII. 247.

Balvoko, a, n., vz Voják (3. dod.).

Bambásek, sku, m., asi — *vatoraná podšívka*. Wtr. Krj. I. 346., 473.

Bambáskový. B. futro. Wtr. Krj. I. 463.

Bambol, u, m. — *brambor*. List. fil. 1893. 466.

Bambor = *brambor*. V Krkonš. List. fil. 1893. 465.

Bambula, y, f., vz Bambuláč (násl.).

Bambuláč, *bamboláč*, e, m. = kdo má velkou bambulu, papulu, tvář vypasenou. Brn. Brt. D. II. 292.

Bambúšit — *vybíratí vnitřnosti*. Val. Brt. D. II. 292.

Bán. Vytatý b. (v lese), zkade dřevo dolu na dolinu svázali. Phfd. 1895. 488.

Bana, y, *Baña*, é, f., byl hrad v Nitransku. Vz. Phfd. XII. 341.

Baña, é, f. — mýdlová bublina. Laš. Brt. D. II. 292. Cf. Bana.

Baňák. B-ci = obyvatelé Kroměřížska a Holešovska (od širokých červenic, baní). Brt. D. II. III.

Baneúch, a, m., statek v Trenčínsku. Phfd. XII. 341.

Bančiar, u, m. — *nádoba širokého hrdla*. Slov. Phfd. 1893. 53. Cf. Bančár.

Bančit = *dávati baně* (pohlavkovati); *baf-čiti*, *kouřiti*. Brt. D. II. 292.

Bandlárský varstát (Werkstatt). 1722. Pras. Řem. 54.

Bandóre (y), vz Dřevěny (3. dod.).

Bandur, u, m. — *vánočka*. Mor. Ostrava. Brt. D. II. 472.

Bandúr, u, m., vz Cihla (3. dod.).

Báně = *dol*. Bánu kopati, bauen. Phfd. 1893. 435. Do jedné baně kujú (jsou při něm svorní). Mor. Čes. I. V. 420. — **B.** = *džbán*. Mísa kose s banyami — rozdílné věci. Slov. Phfd. 1894. 441. — **B.** = *lom*, Steinbruch, m. Ib. 1893. 297. — **B.** = *vysékaný les, hora*. Ib. — **B.** znamená něco prázdného, vybrateho a dutého. Ib.

Báněvý = *bánský*. Baněvé knihy. Půh. III. 395.

Baniatka = *riasa rakyty*; v Bosáckej; barátka, v Nitransku; cičúsky. Phfd. 1893. 470.

Banište, e, n. V Belujsku na Slov. Phfd. 1893. 481.

Bank. Dva banky čili 80 balvanu soli. Pras. Teš. 60.

Baňka. B-ky stavěti po tele. Vz Zbrt. Pov. 100. (Pověra.) — **B.** slepičí — *kukání*. Brt. D. II. 292.

Bankomet, a, m. — *hráč dávající banku*. Lerm. II. 89.

Bankyta, y, f. = *ptačí chléb*, viburnum lantana, rostl. Brt. D. II. 508.

Bannosf. Čes. I. V. 178. Vz Banosť (3. dod.).

Báno = *ba ano*. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 494.

Baňory = *baňaté rukávy*. Mor. Nár. list. 1896. é. 107. Feuille.

Banosť. Nerac mať za b., že rušim. Phfd. 1895. 40.

Baňotka, y, f. = *kaňot* (3. dod.).

Bánovce, míst. jm. v Trenčínsku. Phfd. XII. 154.

Bánovček, míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 653.

Baptisál, u, m. = kniha, do které se novokřtění zapisovali. Wtr. Živ. c. 613.

Bára, y, f., z Barbora, dissimilací. List. fil. 1893. 465.

Barabáška, y, f., strán u Krče. Nár. list. 1896. é. 107.

Baráček, demin. slova Barák.

Baračka, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 77.

Baráčník, jinak: *zahradník, záhoník, domkář, podruh, hryzoplot*. NZ. III. 141., 512.

Barák, a, m., os. jm. z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. — **B.**, u, m., fr. baraque — tyč, žerd, tedy b. = chýše ze žerdí n. prken sbitá. Čern. Př. 48. — **B.** = *reverčí hnízdo*. Záp. Mor. Brt. D. II. 292.

Barakán, u, m. — *látka oděrní*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 115.

Barakša, e, f., obec v Tekové. Phfd. XII. 341.

Baralad, a, m., obec v Požuně. Phfd. XII. 341.

Baran, a, *Baránek*, nka, m., os. jm. z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. — **B.**, Widder; Vyhnali barana za dvůr, aby ho psi nepotrhlí. Mor. Čes. I. V. 417.

Baranducování, n. = *dělání*: *baran due*. Vz Duenouti. Mor. Nár. list. 1896. é. 161. odp. feuille.

Baraní. *B. rožky*, vz Vrance (3. dod.). — *B. rajco*, *baranica*, semeno ocunu. Brt. D. 501. Cf. Tanečnice (houba. 3. dod.), Vajco (3. dod.).

Baranica, vz Baraní (3. dod.), Tanečnice (3. dod.) — **B.** (Zlín.), *hromadnice* (Březová), *hromaždilky* (Brumov), *agaricus congregatus*, houba. Brt. D. II. 511.

Baranit co na kom = *louditi*. Jicko. Brt. D. II. 292.

Baránkovat se. Baránkuje se = na obloze dělají se beránky. Brt. D. II. 292.

Baraňský, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Barátka, vz Baniatka.

Baraž, jedovatý had. Známe 160 druhů baražů. Vz Ott. VIII. 478., X. 712.

Barbata, míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 77.

Barbínek, nku, m. = *barvínek*. Phfd. 1895. 18.

Barbora. Na den sv. B-y utrhne se višňová letorůstka a dá se do vody: kvete-li o štedrém večeru, bude brzo léto, pakli ne, bude léto hodne pozdě. Us. — **B.** n. *cigánka* = *část rozu* vzadu dole zehřiny spojující. Cf. Brt. D. II. 445. — **B.** = *část tkadla*, stavu (z předu). Ib. 455.

Barborka = *basu*. Vz Barbora. — **B.** = *uzel*, který vznikne, když se řetěz přetrhne v některém článku a přetržené články se pak spojí kouskem dřeva. Brt. D. II. 292.

Barbošit koho = *plašit, strašit*. Myjava. Phfd. 1895. 444.

Báreč = *ba arcil*. Světz. 1894. 326.

Barda, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bardoněk, vz Bartoněk.

Bardún, vz Zbrt. Tan. 29.

Barek, rka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bareš, rsc, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14., 8., Cern. Př. 27.

Barevník, u, m. = *edlec*, který se napájí barvou. cerní. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Barhany m. varhany, *r v b.* Dšř. Jihe. I. 24.

Barchan = *přístroj* k lití stříbrných cánů (prutů). Arch. XII. 454.

Barchaník = *kdo dělal barchan*. B. tkal do lněné osnovy bavlněné niti; *barchentník* tká také *pomeziny* a látky kropené. Wtr. Krj. I. 115.

Barchanka, y, f. = *barchanová sukně*. Wtr. Krj. I. 396.

Barchentník, vz předcház. Barchaník.

Barches, u, m. = *placka* ze za syrova strouhaných bramborů, krupice a mouky. ČT. Tké.

Barieký. B. rúže pro tlak vzdušný. Sté. P. př. 86.

Bařina = *hnojárka*. Mor. Mtc. 1893. 145.

Bařinov, a, m., trať u Dobré ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Bařiti = *bašiti*. Kotk. 169.

Barka, y, f. = *koropter* (u pytláků). Světz. 1894. 214. a j. — **B.**, *baruška* = *jehniatka*, *pízalky*, *kočičky*, květné puky rokyty. Phd. XII. 317.

Bárka = *lodka*. Již u Rozk. (Dob. Dur. 390.) Na bárkách plůti. Alx. Nách. kap. XIII.

Barkář, e, m. = *lovec barek*, *koroptří*. Vz předcház. Barka. Světz. 1894. 223. c.

Barkarola. Příkl. vz v Kvp. 61.

Baroch, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Baroko, a, n. = *barok*. Mus. 1893. 54.

Barósy = dlouhé vlasy. Záp. Mor. Brt. B. II. 293.

Baroš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Baróše = *plod jehličnatého stromu*. Brt. D. II. 508.

Barouš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bárskto = *kdokoli*. Phd. 1895. 83.

Bársktorý = *leckterý*. Slov. Phd. 1893. 74.

Baršonek, nku, m. = *balšánek*, *l v r.* Brt. D. II. 112.

Bárta, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartásek, ska, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bártek, tka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Barteska, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartipán, a, m. = *kdo rád něco dobrého sní*. Cf. Bařiti, Kotk. 169.

Bártl, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartlík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartoch, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14., 8.

Bartocha, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartolomaeides Ladislav, 1754.—1825., kněz a spis. Phd. 1895. 354.

Bartoloměj. Odtud: Bartoch, Bartocha; Bartoň, Bartoněk i Bardonek, Bartoník, Bartoníček, Bartůnek, Bartůček; Bartoš, Bartošek, Bartošík, Bartůšek; Bartuněk, Bartušek, Bartuška; Bárta, Bártek, Bartík, Bartásek, Barteska, Bártl, Bartlík; Barek, Bareš, Barda, Barák, Baráček, Baran, Baránek, Barásek, Baroch, Baroš, Barouš. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10. Hřimá-li po sv. B-ji, bývá ještě teplo. Val. Vek. Val. I. 164.

Bartoň, ě, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartoněk, ňka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. Také Bardonek.

Bartoníček, ěka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartoník, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartoš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartošek, ška, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. B. z Drahonic. Vz Mtc. XVIII. 283.

Bartošík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartošna, y, f., vz Vartošna.

Bartošova Kronika. Cf. Vlč. Lit. 280.

Bartůček, ěka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartůnek, ňka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartůšek, ška, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bartuška, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Baruška, y, f. = Baruška.

Baruška, vz Barka (kočička). Phd. XII. 317.

Barva (šatstva). Vz Wtr. Krj. I. 355. Hra na b-vy. Vz Duf. 91., 105. — **B.** = *prým*. Nohavice s b-mi. Wtr. Krj. I. 480.

Barvenice, e, f., vz Šarka (3. dod.). B. = modrá sukně. Čes. I. V. 181.

Barvínek. Cf. Krok. 1895. 176.

Barvíř = *lazebník*. B-ři a doktoři. Kat. z Žer. I. 28., II. 5.

Barvířka, y, f. = barvířský ostrov, nyní Žofín v Praze. Zbrt. Tan. 285.

Barvivo. Upotřebení elektr. proudu k výrobě b-va a lučebnin. Vz KP. VIII. 236.

Barvivý. B. hmota. Vstnk. IV. 27.

Barvokamenotisk, u, m., Chromolithographie. Sterz. I. 604.

Barvokamenotiskař, e, m., Chromolithograph. m. Sterz. I. 604.

Barytonace, e, f. List. fil. 1895. 71.

Baryton-on, a, n., List. fil. 1895. 70.

Barytonovati = *barytonem dělati*. List. fil. 1895. 70., 71.

Baryvka, y, f. = *barvička*. Jevičko. Brt. D. II. 293.

Barzo = *ano*. Phd. 1895. 59.

Basá. Hrklo to ve mně jako v base. Kld. III. 127.

Basální cylindr. Čl. L. Jos. 16.

Basaltický, basaltig. Sterz. I. 395. a.

Basaltový = *čedičový*, basalten. Sterz. I. 395. a.

Basam palaš i s motykou! (Zaklení.) ČT. Tké.

Báseň, strč. básn, básn; strč. sklonění a tvary. Vz Gb. H. ml. I. 160., 161., Gb. Km. -i 22.

Básenník, a, m. B. navrhuje se m. básník ve Věst. I. 13. Ale básník úplně zdomácnělo.

Bask, a, m., hora v Trenčansku. Vz Phfd. 1893. 240. — **B.**, der Baske. Sterz. I. 396. a.

Baskický, baskisch. Sterz. I. 396. a.

Baslovat co = *v rukou motati; paskuditi*. Jicko. Brt. D. II. 293.

Básničkovati, dichteln. Sterz. I. 672. b.

Básnitel, e, m. Doporučuje se místo básník ve Věst. I. 13. Vz Básenník.

Básnitelský doporučuje se m. básnický ve Věst. I. 13. Cf. předcház.

Basovník, a, m. = *basista*. Litov. Brt. D. II. 293.

Baspumort, u, m., hud. nástroj. 16. stol. Mus. 1894. 294.

Basrman, a, m. = *hasrman*. Vek. Poh. 119.

Bastyka, y, f. = *svatební pečivo* v Sedlečansku. Nár. list. 1894. č. 223. 2.

Baškory = *bačkory* (žen. botky). Dšk. Jihč. I. 45.

Baštica, e, f., přítok a trat ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.

Baštýř, e, m., *dělník při rybnících*. Mnc. Zás. 20.

Baštviť sa = *lakomit sa; domáhat sa niečoho*. Phfd. 1895. 438.

Bata, y, f. = *vata*. Dšk. Jihč. I. 24.

Báfa. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a 31.

Batan, u, m. = *ženská kazajka* s nabíranými, vycpanými rameny. Han. Brt. D. II. 464.

Bateliti se s čím = *páratí se*. Kotk. 62.

Báti se. Cf. Gb. H. ml. I. 20. O časování vz Brt. D. II. 29., 53., 81. Nebuj se, lem se tres. Šariš. Phfd. 1894. 377. Kdo se bojí, zle ostojí. Ib. 1895. 188. Nebojte se, do večera bude pršet (jistě). Vých. Mor. Brt. D. II. 293. I báli se strachem velikým. Ev. seit. 5. Luc. 2. 9.

Batizovce, míst. jm. ve Spiži. Phfd. 1894. 61.

Batlať = *žvatlati*. Laš. Brt. D. II. 293.

Batograf, a, m., *popisovatel malinníků*. Phfd. XII. 418.

Bátoše, e, f. = *bátoš*, myslivecká brašna; *bátošna* = *mošna školácká*. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Bátošna, y, f. = *kapsička* naplněná masem, podobající se bátoši = myslivecké kabeli. Waidtache. Mor. Čern. Př. 62. Cf. Vátošna, Batoše (3. dod.).

Batozubká, é, f. = *chlebová polévka, žebračka*, z Bettelsuppe. Čern. Př. 61.

Batože = *ovšem*. Brt. D. II. 240.

Batožina = *brímě, náklad*, Gepäck, u. Phfd. 1894. 119., XII. 262. Všetka jeho b. je guitarra a městek. Ib. 1894. 733.

Batožkaveť sa = *zatmíratí se*. Slunce zašlo, b-velo sa. Slov. Phfd. 1894. 169.

Bafula, y, m. = *bafa*, *hlupák*. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Baudonion, u, m., druh ruční harmoniky. Vilimkův cenník. Dnul.

Bauše ze strč. Bohuše. Gb. H. ml. I. 466.

Baviti. Zisk nepřinese vám, co nebaví. Slád. Zen. 21.

Bavlník, gossypium. Vz Ott. X. 347. nn.

Bavorák, a, m. Je celý B. = kdo sedí s lokty o stůl opřenými a s bradou o dlan: půl B-ka, kdo jen jednou rukou se opírá. Dmžl. NZ. IV. 197.

Baysar, a, m. = *Kaisaria, Caesaria* mě. Kabt.

Bazalička, *bazalka*, y, f., *ocimum basilicum*, rostl. Brt. D. II. 505.

Bázeň, strč. bázn. Gb. H. ml. I. 161. Strč. sklonění vz v Gb. Km. na -i 22.

Baziliška, y, f. = *mlok*. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Bázlivý. B-ví se vypovídají ze Strašecího přes Babu do Nestrašovic. ZN. III. 228.

Báznivý. 1433. Krok. 1894. 85. B. člověk. Ev. víd. 111. Luc. 2. 25.

Bazylika, y, f. = *jaterní žíla*. Bl. Gr. 230.

Bažantí mluva. Vz NZ. III. 330.

Bažďal, u, m. = *baldachýn*, slovo cizí. Laš. Brt. D. II. 513.

Bažinka, y, f. = *housátko*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. fenill.

Bažiti. — **abs.** = *něco chutného jísti* a p. Já myslila, že páni někde baží, a oni při práci. Kotk. 93.

Bažný = *mlsný*. Je b. jak kocúr. Brt. D. II. 293.

Bě změněno v *bě*: Libšice m. Libčice. Gb. II. ml. I. 525.

Bdící hodiny = *budíček*. XVI. stol. Mus. 1893. 76.

Bditi. O etymol. cf. Gb. H. ml. I. 18., 74. B., bzu, Pass. 451.; vlivem bdiš atd. změnilo se bzu v bfu. Z. klem. 45. Cf. Gb. H. ml. I. 401. B. ve zlých skutečích. GR. N. 118. 12.

Bďu, vz předcház.

be, *bb*. b od následujícího e a b se neměkei: bedlivý, tebe, sebe. Gb. H. ml. I. 423.

bě vyslovují Hanáci jako *bje*. Brt. D. II. 17. -*bě* mění se v Morkovicích ve: *bi*; v izbi. Brt. D. II. 63.

Béba, y, f. = *ryjma*. Brt. D. II. 486.

Beck. Dr. Ant. ryt. Beck, 1812. — 1895., dvorní rada, psal také česky. Vz Nár. list. 1895. č. 230. odp. str. 2.

Beckovský. Cf. Mus. 1893. 264.

Beč, e, f., území ve Spiši. Vz Phfd. XII. 342.

Bečka. Jde s bečkama = *bečí* (pláče). Us. Hledík.

Bečkov, a, m., potok na Slov. Vz Phfd. XII. 154.

Bečoun, a, m. = *ovce; plačící dítě*. Us. B. = *ovce*. Ovid. Vybr. básně. Vyd. Podstatný O. 10.

Bečulenka, y, f. = *bečička*. Val. Vek. Val. I. 129.

Bečúr, u, m. = *bečár*. Vých. Mor. Brt. D. II. 293.

Bečvárový z: *bezoar* (bezoarový). B. prášek. Us. Čern. Př. 60.

Bědajaneč, nka, m. = *ubožák*. Laš. Brt. D. II. 293.

Bedárif. Čtrnáct roků b-ril Kollár po cudzích hospodách. Phfd. 1893. 454.

Bederec, rec, m. = *liek od bolesti v bedrách*. Slov. Phfd. 1894. 492.

Bederenček, čku, m. = *bedrník*. Phfd. 1895. 491.

Bedla, y, f. = *berla*. Dšk. Jihč. I. 10.

Bedlivosť. Jaká b., taková správa. Kat. z Žer. II. 285.

Bedlně. Op. Mus. 71. (List. fil. 1895. 101.)

Bedlovitý. B. houby, agaricini. Ott. X. 284.

Bedna, stlněm. butinna. Gb. H. ml. I. 423.

Bednařina, y, f., Fasshinderhandwerk, n. Nár. list. 1896. č. 127.

Bedněný džbán = nahore až na malý otvor uzavřený. Mor. a slov. NZ. III. 429. B. kůlna (se stropem). Brt. D. II. 436.

Bednót. Ani nebedl = nehlesl. Stavkov. Brt. D. II. 293.

Bedra, y, f. = *rydra*. Tišn. Brt. D. II. 186.

Bedri = *rydri*. B. čepice. Brt. D. II. 186.

Bedřich (Friedrich), odtud: Bedroš, Bedrna. Kbrl. Sp. 15.

Bedrna, y, m., vz předcház.

Bedrník, z lat. pimpinella, bedra silicí. Čern. Př. 54. B. v strées. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.

Bedro, strées. sklonění. Vz Gb. Km. -a 11. — **B.** = *štit dřevěného stavení*. V Tábořsku. Jinde jinak, vz Štit (3. dod.). Ott. VII. 7. b.

Bedroš, e, m., vz předcház. Bedřich.

Bedrunka. B-ko, daj slunko, jak nedáš, utnu ti hlavičku, pod panskou stoličku (jak nedáš, vem té Jidáš; jak dáš, vem té pán Bůh na provaz). Brušp. Hledíková.

Bedzgúniti = *proháněti se*. Děti b-ly okolo kostola. Phfd. 1896. 157.

Beg, a, *bej*, e, m. = *šlechtic, velkostatkář, boháč*. Jihoslov. Klš. 95.

Běh. Obrátiv se i da se na běh (útek). Alx. Nách. kap. X.

Běhadlo, a, n. = *vozík*, v němž se učí děti behati. Chodsky. NZ. III. 20.

Běhavka. Léčení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 206.

Běhokolka, y, f. = *kola pod boty*. Nár. list. 1895. č. 69. inser.

Běhoun, a, m. = *tulák*. Kat. z Žer. 105. — **B.**, u, m. (dromon) = druh rychlých veslařských lodí válečných. Ott. VIII. 36.

Běhulica, e, f. = *běhula*. Nár. list. 1896. c. 36.

Běhutý. D. loďka (rychlá). Kub. Rol. 123. a j. A b-tým ohněm šel po vsi hlas. Sml. VII. 58.

Beige, fr. (béž), druh *vlákně látky*. Ott. **Beigeový** (béžový), vz předcház. B. pod-sazení. Exc.

Bejdlo, a, n. = *blahobyť*. Z bejdla taky nejsme. Dšk. Jihč. I. 47.

Bejchy = vyduté boky na voze obilím naloženém. Jicko. Brt. D. II. 445. Vz Bok.

Bejkovat = *bečeti, plakat*. Žďár. Brt. D. II. 363.

Bejkovka, y, f. = louka daná od obce pastýři na vydržování býka. Plzen. Čes. I. V. 136.

Bejkový. B. svatba slavila se na sv. Martina po osypu. Pastýř, ponocný a hajný připravili těm, kteří jim dali osyp, hostinu a ta slula b-vou svatbou. Vz Čes. I. V. 137.

Bejzlosti = *bez zlosti*. Doudl. Kts. 11.

Bekany, vz Bakany, Bakati (tákat).

Beksle, z něm. Wechsel, křižovatky. Slov. Phfd. 1894. 545.

Bekyně, z lat. beguina, Betschwester. Mtc., Gb. H. ml. I. 423.

Běl, strées. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 19. — **B.**, podběř, májík, babuša, podbělica, lopušica, ludzi květ (uh.), tussilago farfara, rostl. Brt. D. II. 508.

Běla = *kráva bílá nebo šedá; bílá koza*. ČT. Tkč. **B.** = Kazi, deera Krokova. Pulk.

Bělá, e, f., obec ve Spíši. Phfd. XII. 247. — **B.** = řeka ve vých. Těšinsku. Pras. Těš. 9.

Bělácnost, i, f. B. duhovky, albinismus iridis. Vz Ott. VII. 123.

Bělasý dým; b. bavlna. Phfd. XII. 285., 311.

Belatka, y, f. = *balatka*. Nestojí za b-tku. Bl. Gr. 295.

Bělboký (běloboký). B. bříza. Černý. Zejl. 53.

Belec, lce, m. = *kbelec, k odsuto*. Dšk. Jihč. I. 31.

Belechatí = *pelešiti se, spáti*. Dšk. Jihč. I. 23. (b v p).

Belek, lku, m. = *kbelik, dojačka*. Žďár. Brt. D. II. 293.

Bělek, lka, m., os. jm. u Kosmy.

Bělena, y, f. = *mléko*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Běleš = *vdolek*. Vz Báleš. Brt. D. II. 472.

Belhavý. Belhav. Št. Mus. 52. a.

Belial. Vz Vlč. Lit. 261.

Bělička, y, f. = *drobná bílá slíva*. Jevíčko. Brt. D. II. 293.

1. **Belik**, u, m. = *studánka*, jejíž stěny dřevem jsou obloženy = gbelik (záp. Mor.; na východní Mor. sluje *korábek*). Brt. D. II. 293.

2. **Belik**, u, m., obec v Nitře. Phfd. XII. 247.

Bělik, a, m., jm. koně. NZ. III. 103.

Belina, y, f. = *bylina*, zvl. léčivá zelina. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Belka, y, f. = *gbelka*. Phfd. 1893. 52.

Belkotit = *mlti hubou*. Laš. Brt. D. II. 293.

Belladonín, u, m., v lučbě. Věstn. III. 16.

Bellay Ern., básník. Vz Phfd. XII. 378.

Bělma, y, f. = *běльмо*. Brt. D. II. 284.

Běльмо. Léčení bělma na Slov. Vz Phfd. XII. 564., Mtc. XVIII. 21. Strées. žehnutí bělma. Vz Zbrt. Pov. 64.

Bělný chléb. Chč. Mik. 439.

Bělohlávek, vka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Bělohlavosť, i, f. = *světlý vlas*. NZ. IV. 251.

Bělohorský. B. nářečí na Slov. (u Bílé Hory v Malých Karpatech). Vz Phfd. 1893. 238., NZ. III. 214.

Bělohruška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Bělokam, u, *bělokámen*, e, m. = *granulit*, nerost. Vz Ott. X. 429.

Bělokamenný. B. zeď. Lerm. II. 149.

Bělokorný = *bělokorný*. B. borovice, pinus leucodermis. Mtc. XVIII. 195.

Bělokorý. B. bříza, weissrindig. Hdk. Hoř. 56.

Bělolist, filago. ČT. Ott. IX. 195. b.

Bělomázdřítý listence. Čl. L. Jos. 39.

Bělopruhý, weissgestreift. B. holub. ČT. Tkč.

Bělořit, saxicola oenanthe, místy na Mor.: skalník (i v Tábořsku), skálinek. Mtc. 1893. 305.

Beloš, e, m., potok v Požúne. Vz Phfd. XII. 247.

Bělotrn, echinops. Cf. Ott. VIII. 445.

Běloušek, ška, m. — bílý koník. Sv. Čech.

Belovina, y, f., strom. Mtc. 1894. 22.

Běložlutavý. B. reflex z oka vycházející (u gliomu). Schb. Nád. 48.

Bělrouchý (bělorouchý). B. břiza. Černý. Zejl. 53.

Beluda, y, f. = území v Šariši. Phfd. XII. 247.

Beluše = *hostina pro belušnice*. Zvolen. Phfd. 1895. 664.

Belušnice = *družičky*. Zvolen. Phfd. 1895. 664., 654.

Belžmo. Zápas kulžmo nebo b., Hinkkampff. m. Sterz. I. 1233.

Ben, a, m., os. jm., z Benedikt. Čern. Př. 27.

Bena, *Béna*, y, Béna (dle Bata), m., z Benediktus. Kbrl. Sp. 14., 9.

Benák, a, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Benát, a, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Benátský. B. vyšívání na čepcích. Vz Vek. Val. I. 42.

Benda, y, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 10., 14.

Bendák, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Bendák, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Bendásek, ška, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Bendík, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Benditi. B-li až do půl noci. Světz. 1893. 43. b.

Bendl, a, m., vz Benedikt (doleji).

Bendovka, y, f. — kadlátko (švestky) vařené s moukou. Cf. Tké.

Beneda, y, m., os. jml., z Benedikt. V Kosmovi. Cf. Kbrl. Sp. 14.

Benedek, dka, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.

Benedik, u, m., geum urb., rostl. = benedikt. Mor. Mtc. 1895. 155.

Benedikt, a, m.: Benedikta; Benedek, Beneda, Benetka; Benda, Bendík, Bendák, Bendák, Bendásek, Bendl; Bena, Béna, Béna, Bina, Bínovec, Bínko; Beneš, Benýšek, Beniš, Beníšek, Benš, Benák, Benát, Benka. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 11.

Benedikta, vz předcház.

Benedín, a, m., zaniklá ves u Meziríčí. Vz Mtc. XVIII. 264. nn.

Beneš, e, m. Vz předcház. Benedikt a Báleš. Cf. Gb. II. ml. I. 163. (stran gt.). Br. Beneš, spis. Cf. Bl. Gr. 287.

Benetka, y, m., os. jm., vz Benedikt.

Beniš, e, **Beníšek**, ška, m., vz Benedikt (3. dod.).

Benka, y, m., os. jm., vz Benedikt (3. dod.).

Benno. Cf. Mus. 1893. 257.

Beňovo, a, n., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 376.

Benš, e, m., os. jm., vz předcház. Benedikt.

Benýšek, ška, m., vz předcház. Benedikt.

Benzaldehyd. Vstnk. III. 408., 454., 467., IV. 19.

Benzil, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247.

Benzildioxim, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247., 249.

Benzochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 11.

Benzolový. B. roztok. Vstnk. III. 55.

Benzoylchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.

Benzoylovati. Vstnk. IV. 26.

Benzoylsuperoxyd, u, m. Vstnk. IV. 19.

Beran. Je tvrdý a necitelný jako b. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Nie sú ťažké baranovi rohy; Ťažko b-na s vlkom smieriť; Šibaj bičom (smyčecem) barana (housle), zahráme si do rána (budeme tančiť). Phfd. 1894. 197., 258. Jdou za ním jako ovce za b-nem. Šml. VII. 55. Stínání b-na o posvícení. Vz Vek. Val. I. 92. Hra na b-na. Vz Duf. 102.

Beránci, vz Zajíčky (3. dod.).

Beranídlář, e, m., Rammensetzer, m. Sterz. II. 624.

Beraniti = *tlouci někým*. Brt. D. II. 294. Cf. Zabranit (3. dod.).

Beránky = *kocian, pazúrky, paprčky, myši úška, prašíčka*, gnaphalium dioicum. rostl. Brt. D. II. 503.

Berannie. Nechybně mu nič, iba b. rohy (o hloupém). Slov. Zátur.

Berbín u. *Verbín*, a, m., obec ve Spiši. Phfd. XII. 342.

Berčí. B. mne napomínají, abych dal z toho plat. 1492. Arch. XIV. 111. a j.

Berdla, y, f. = *berla*, d vsuto. Šb. D. 51.

Berem, a, m., území v Trenčínku. Phfd. XII. 341.

Bergenský. B. tuk (rybí), Bergentischthran. Sterz. I. 452. a.

Bergleder za Berla polož před Bergstein.

Berkfrít, u, m. = nejvyšší a nejbezpečnější část bradu, ve které rodina panská v míru žila, z Berg-, Burgfriede, stílat. belfredus u herfredus. Vz Čern. Př. 86.

Beřkoviec, dříve Beškoviec od Beska. Čern. Př. 33.

Berla, strées. sklonění. Vz Gb. Km. -a 11. B. biskupská. Vz Wtr. Krj. I. 223.

Berlinka, y, f. = *cestovní poroz s pohyblivým krytem*. Berline. Sterz. 455.

Bernář m. bednář. Gb. II. ml. I. 375.

Bernard. Odvozeniny vz v Kotk. 11.

Berní. Má ho rád jako sedláci b. úrad. Šml. VIII. 232.

Bernolakista, y, m., Bernolakův přívrženec. Koll. 1893. 182.

Berňový. B. řeč (o berní). 1540. Mus. 1894. 397.

Berthold. Odvozeniny vz v Kotk. 11.

Bertrandit, u, m. Vstnk. III. 326.

Berunk, u, m. = *příjem*. Wtr. Živ. c. 977.

Beruše = sisky borové a jedlové. Zabr. Brt. D. II. 294.

Beryllnatý. B. mineraly. Vstnk. III. 326.

Běs. O původu cf. Gb. II. ml. I. 71., Dob. Dur. 393. nn., 97., 108.

Beseda. Jaký člověk, taká beseda (řeč, zábava); Krásná besedu nenasytis hoscí (řeč). Phfd. 1895. 187., 377. O čes. b. cf. Zbrt. Tan. 396.

Besedář, e, m. = besedář. Cop. 10.

Besedářsky něco formovati (jako se to dělá v besedách, nedukladně). Bl. Gr. 113.

Besediti. Jak se kdo spravuje, tak se o ním beseduje (mluví). Phfd. 1895. 188.

Besermené v Alx. B. 233. — blíže při-

buzni s Kumany a Maďary. Vz Krok 1896. 53. un.

Besnica — *koňalka*. Phfd. XII. 55.

Běsnota, hydrophobia, lyssa; léčení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.

Běsný člověk — *pominutý*. Mor. Mtc. 1894. 339.

Běsovská (tánc). Zbrt. Tan. 9.

Běsový — *ďábelský*. B. kníže. Ev. seit. 17. Luc. 11. 16.

Besta m. vesta, *e v b* (háb m. háv). Vz Gb. H. ml. I. 430.

Bestinne, grún na Slov. (Snad m. Bezstinne, vrch bez stinu, holý.) Phfd. XII. 653.

Bét = býti. U Chromce. List. fil. 1894. 363.

Běta chudá či suchá, rostl., vz Lopatka (3. dod.).

Befah. B. = soukrvice umrlel z úst tekoucí. Zátur. Kýže je to b.? (povie Uderanec vtedy, keď vidí niečo a nevie, čo je to.) Novohradsko. Phfd. 1896. 250.

Betašný. B. zelina, capsella bursa pastoris. Mtc. 1894. 103.

Bez. O vokalisaci předložky *bez* v Háj. Herb. a Vel. Kal. cf. List. fil. 1894. 203.

Bezabecedník, a, m. = analfabeta. U s.

Bezbleskový. B. hrmenie. Phfd. 1895. 729.

Bezbolnosť, i, f. Ztk. 64. (3. vyd.).

Bezbožekost, i, f., Gottlosigkeit, f. Nár. list. 1894. c. 307. odp.

Bezcita, y, m., empfindungsloser Mensch. Vstnk. II. 578.

Bezdan, u, m., mellilotum album, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Bezděčnost. Aby je k zádným bestem nenutil. XVI. stol. Cel. Pr. m. II. 266.

Bezděčný, opportunus, *příhodný* (řidký význam). A když b. den přišel. Mně. Ev. víd. 124. Mark. 6. 21.

Bezdek Vlad., pseudonym — Vlad. *Vašátko*, spis., 1870. 14/4. 1896.

Bezdet z světa sešel (bezdetek). 1411. Dml. List. 10.

Bezdez, e, podle Boleslav. Malá B. S. N. I. 679. Na B-zi. Pulk. 160. Novotvar: Bezdezi. List. fil. 1895. 322. Bezdezý Hora. V. Kal. 24. Arch. XIII.

Bezdobost, i, f., Formlosigkeit. Krok 1896. 7. (Durd.).

Bezdobý, formlos. Krok 1896. 7. (Durd.).

Bezdomný = *bezdomý*. B. člověk, pes. Phfd. 1894. 245. a j.

Bezdušný. B. vec. Ché. Mik. 437.

Bezdyšnost, i, f., Apneustie, f. Sterz. I. 232.

Bezdyšný, apneustisch. Sterz. I. 232.

Bezdný, bezden. List. fil. 1895. 200.

Bezertý = *bez rtů*, lippenlos. Světz. 1894. 126.

Beseslohy za Bezeslinnost v VII. 1195. chybně m. Bezeslohy.

Bezespornost, i, f., Widerspruchslosigkeit. Krok 1896. 7.

Bezezdrojný. B. poušt. Zvič. Milt. 61.

Bezhvězdný. B. tma. Kká. Pus. 30.

Bezchlebí, n., Anstellungslosigkeit, f., Sterz. I. 213. a.

Bezkrejtká i *rezkrejtká*. Dšk. Jihe. I. 24.

Bezličný. B. rostlina. Phfd. XII. 645.

Bezlodýžný. B. kozinec, astragalus ex-capus. Mtc. XVIII. 197.

Bezmále, *bezmálem* m. bezmála, utvořeno z bezmal a málem, zde tedy neřídí *bez* instrumentalu. Vz Gb. H. ml. I. 122.

Bezmatčilý, mütterlos. B. věely — nemající matky. ČT. Tké.; Duf. 267. bezmatčelé.

Bezmyšlenkovitě, gedankenlos. Tam b. odpočívala. E. Hynek. Nestěsí tety Uršuly. 1894. str. 61.

Beznaděj, e, f. Důvěra éel (celiz) b-ji. Vrch. Rol. XXXVIII. 60.

Beznáročný, ausspruchlos. Phfd. 1895. 235.

Beznervně se rozvíjeti. Ztk. 84. (3. vyd.).

Beznervný. B. vědomí. Ztk. 32. (3. vyd.).

Bezoblačný. B. výsina. Kká. Pus. Roz. 45.

Bezobratlý, ohne Wirbelknochen. B. živočich. Vstnk. II. 534.

Bezočivě. Malinniky b. rozrastle po zahradě (nestydate, mnoho). Phfd. XII. 419.

Bezočivec. To je b. (nestydatý). Phfd. XII. 406.

Bezodkladný odchod. Krs. 84.

Bezopáteřnatec, tee, m., evertibratum. Ott. VIII. 849.

Bezpečiti. Že jsem se již odjinud opatřila, nač mne on b-čil (co mi poslati slíbil). Kat. z Žer. II. 30.

Bezpek. V tom sa skrýva veľa b-ku a istoty. Phfd. XII. 672.

Bezpočtukrát hourazili. Vrch. Rol. XLIII. 102.

Bezpodmětný. B. věty. Vz Věta (3. dod.).

Bezpomocně, hilflos. Nad tím b. ztrnula. Světz. 1894. 578.

Bezpomocnosť, i, f., Hilflosigkeit, f. Ztk. 110. (3. vyd.). Dětská b. Phfd. 1893. 143.

Bezpomocný, hilflos. B. dítě. Phfd. 1895. 217.

Bezprostřední z: bezprostřední. Fontes II. 201.

Bezpotěšný, trostlos. Ač zmírá b. Kvp. 70.

Bezprávi m. bezprávi, dle „právo“. List. fil. 1895. 89.

Bezpravovice ves u Chudenic měla by se nazývati Bezpremovice, založili ji Bezprem, nyní se zove Vespravovice, pl. Čern. Př. 35.

Bezpristrastne (bez obalu). Slov. Poviem svoju mienku b. Phfd. 1893. 575.

Bezprízvuký = *lhostejný*. B. pocit, popud. Kreje. Psych. 53.

Bezprostornost, i, f. Ztk. 49. (3. vyd.).

Bezpusc — *bezpust*. Netreba e' klásci pod ten kotel b. sveta (příliš mnoho dříví). Phfd. XII. 697.

Bezruč = *bezruký*. Laš. Brt. D. II. 204.

Bezručka, y, m., os. jm. Arch. XII. 29. — B. — *bezruký*. B. chodí (otvírá-li vítr dvěře). Slez. Nov. Př. 651.

Bezsoudný zaraď za Bezsmyslňý (I. 63.).

Bezsrdeový. B. suchota. Phfd. 1896. 240.

Bestarostný za Bezstarost v V. 986. oprav v: Bezstarostný.

Bezstěnný, wandlos. B. prostora krevní. Hlav. Obrz. 20.

Bezsvědomitý, gewissenslos. B. člověk. Phfd. 1894. 536.

Beztak. Šak te b. nepotřebuji. Mor. Nár. list. 1893. c. 209. odpol. B. je mrtvý nepria-

teľom živého. Ph'd. 1894. 674. Vy ste sytí i b. (s dostatek). Ph'd. XII. 165.

Beztělešný, körperlos. B. svátost. Chč. Mik. 478.

Beztuký. B. potrava, mager. Vstnk. IV. 153.

Beztykadlý, antennenlos. Sterz. I. 216.

Bezumie. Miloval ho do bezumia. Ph'd. 1893. 574.

Bezútěšně. Kká. Puš. Roz. 52.

Bezvědomě, ohne es zu wissen, bewusstlos. B. zřel jsem v hvězdy. Kvp. 39.

Bezvrehý, berglos. B. krajina. Ph'd. 1893. 343.

Bezy, dle Dolany, míst. jm. na Slov. Ph'd. XII. 179.

Bez yroku m. bez úroku. Mor. Brt. D. I. 104. (lašský).

Bezzakonník, a, m. Břez. Font. V. 424.

Bezzánětlivý, entzündungslos. B. oko. Schb. Nád. 8.

Běžetl. — **abs.** Kto beží (utíká), toho netreba honit. Ph'd. 1893. 701. — **jak**. Béhati na koních dobro (jezditi). 1440. List. fil. 1893. 391. Běžel skok. Zábř. Brt. D. II. 286. Běhá jak vo pořádní mlíko. Mor. Ces. I. V. 417.

Běžinka = *kurrentka* písmo. Dačice. Brt. D. II. 294.

Běžitě = běžně. B. sem to popsal. Brt. D. II. 294.

Běžitý = běžný. B. vydání. Brt. D. II. 294.

Bežovce, ves v Turci. Ph'd. 1895. 383.

bh. Za původní bh je b (praslovanské): nebes, skr. nabhas. Vz Gb. H. ml. I. 803.

bi mění se v bi před i, í a praejotovanou samohláskou. Vz Gb. H. ml. I. 422.

Biatec = nápis na starých mincích na Mor. nalezených. Vz Mtc. 1895. 311.

Bibas, u, m., eriototrya, Wolltraube, f., rostl. Vz Ott. VIII. 714.

Bible. Výčet biblí. Vz Jg. H. lit. (rejstřík), Seyk. Ruk. 267.—273., Vlč. Lit. 89., 230., 278. Nenadbá ti priam celú bibliu vyložiť. Nov. Př. 613.

Bibliotypický, bibliotypisch. B. činnost. Stě. P. př. 124.

Biblý = blbý. Dšk. Jihč. I. 48. (přesmykn.).

Bibrhorový = bobrový. B. klobouk. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.

Bibza. Dostaneš bibzu (nic). Již. Mor. Brt. D. II. 294.

Ble n. *buc* = býti. U Polhory na Slov. Ph'd. 1895. 59.

Bicky = *angrešt*. Okolo Hrušova. Ph'd. 1895. 413.

Bič. Moje koně a tvoj bič (zvolal pán na kočíša, keď chcel, aby uháňal). Ph'd. 1894. 441.

Bičák. Ph'd. 1895. 660.

Bičik, vz Sladec (3. dod.). — **B.** = *pružná tyč*, již jest zadní lišeň k řasuňku připevněna. Brt. D. II. 446.

Bičikonosný tvar. Vstnk. II. 551., 553.

Bičikovitý. B. nálevníci. Cf. Ott. VIII. 805.

Bičisko. Ozdoby ovčáckého b-ska na Mor. a na Slov. Vz NZ. III. 481. nn.

Bičovka = *had*. Vz Ott. X. 712.

Bída (bieda). O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 71. B. zabíjí nebo dává síly. Cop. 23. Nebi ho, dost sa ho bieda nabije (o chudých

dětech); Psota majstr, bieda tovaryš, hrdlo eksekúcia (nouze člověka uči); Najviac pohoršenia v dome pochodí z biedy; Bieda všetkému naučí, aj kradnúť. Slov. Zátur. Ideš pomaly, bieda ťa dohoní; ponáhľaj sa, dohoníš biedu. Ph'd. 1894. 194. Mnoho ví, kdo bídu poznal kdys. Kub. Rol. 115. Di, kaj chceš, b. idě popředu; Kdo něšidi, něcigani, ten se bidy něubraní. Mor. Ces. I. V. 417. Štěstí má vždy nenávisti dosti, sama bída se s závisti hostí. Nov. Př. 110. — **B.** = *těžká nemoc*. Laš. Brt. D. II. 486. — **B.** = *nouze, hladověnka*, draba verna, rostl., je prý předchůdcem neúrodného roku, objeví-li se hojně z jara. Brt. D. II. 502.

Bidět m. vidět, v v b. Brt. D. II. 129. (Zábř.).

Bidněti. Mus. 1893. 454., Kká. Puš. Roz. 65.

Bídno = *bídně*. B. si pomůže ke grécarnu. Mor. Hledík.

Bídný od podagry. Kat. z Žer. II. 3.

Biedef = *bíděti*. Ph'd. 1895. 743.

Bielá, é, f. = *ženská*. V Trenčínku. Ph'd. XII. 175.

Bielé, ého, u., alumen. Mtc. 1894. 337.

Bielizeň, zně, f. = *bělizna*. Ph'd. 1895. 585.

Bielobrvý = *kdo má bílé brvy*. Ph'd. 1894. 327.

Biely. Hladzí bílým (bokom, zazerá). Ph'd. 1895. 495. Cf. Bjely. — **B.**, potok v Oravsku. Ph'd. 1894. 61.

Bifurkalní, bifurkal. B. podstata středních škol (že se učí týměž předmětům dvakrát, na nižším a vyšším ústavu, ku př. dějepisu, přírodopisu). Krok 1892. 17.

Biglarka, y, f. = *žehlička*. Slez. Věst. op. 1893. 5.

Bih = *běh*, doudl. List. fil. 1895. 81.

Bihaj, heliconia, rostl. Vz Ott. XI. 58.

Biják, u, m. = *palcát* = palice a sochor pobitý hřeby; sochor, na jehož konci koule holá nebo špicemi posetá byla n. čtyřhranný kus železa a p. Wtr. Krj. I. 279.

Bijáreň, ruč, f. = *jaloky*. Slov. Ph'd. 1892. 635.

Biřagovaný = *bilakovaný, znamenáný*. Zločinec potupně b-ný zákonem. Slov. Ph'd. 1893. 584.

Biřagovat = *bilakovati*. Slov. Nár. nov. 1892. Tento důvod b-li za mizerný. Ph'd. 1895. 351. (63.)

Bilá Hora, vz Bílý.

Bilá Hůra, vz Bílý.

Bílední. V b. Vz List. fil. 1895. 293.

Bílení elektr. Vz KP. VIII. 235.

Biliš, e, m. = *běleš*. Brt. D. II. 472.

Bilkovinatý. B. potrava. Vstnk. IV. 147. (95).

Bilna, y, f., míst. jm. v Nitransku. Ph'd. XII. 74. — **B.** n. *Vilna*, potok v Novohradsku. Ph'd. XII. 342.

Bilopřízný, Weissgarn-. B. plátno (lépe: z bílé příze). Lizu.

Biltek, ltku, m. místo bílek. Lašský. Gb. H. ml. I. 397.

Bílý. Cf. Bjely (3. dod.). B. nebo provodní neděle. Vz NZ. II. 602. B. kámen — opál. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 533. — **B.** *pohlaví* — ženské. Ph'd. XII. 175. On (tam) šel bílé dni (za bílého dne). Arch. XIII. 369. —

čeho (gt. celkový ve smyslu: plný čeho bílého). Kabát je bílejší prachu. Vůl byl bílejší. Rokytno. Brt. D. II. 286. — **B. Hora**, vrch v Malém Hontě. NZ. III. 214. — **B. Hůra**, hora u Štramberka na Mor. Vz Mtc. 1895. 23., 24. — **B. Potok**, přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bimbati = *klátiti, houpati*. Kotk. 67.

Bindfel, u, m. = police. Slez. NZ. IV. 10.

Binování, n. = *dar*, který dostal koledník. Polieko. NZ. IV. 334. Cf. Litování (3. dod.).

Biosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Bipartí = *miparty* = *kalhoty*, v nichž každá nohavice byla jiné barvy. XV. stol. (ku př. jedna červená, druhá modrá n. zelená). Wtr. Krj. I.

Birdáš, e, m. = *pochybovač*, nevěřící Tomáš. Slov. Phfd. XII. 40.

Birecký. B. ovea = krátké vlny hladké = *birka*. Brt. D. II. 294. (laš.).

Biret v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 309., 420. B. doktorský. Vz ib. 570. B-ty ženské byly nízké klobouky o širokém svrsku a nesírokové střeše; později byly vysoké. Wtr. Krj. 375. (387).

Birie. Oděv b-ců v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 296.

Birizo = *brzo*. Cis. mnich. — Gb. H. ml. I. 298.

Birm, u, m. = *birmování*. Bl. Gr. 171.

Bishop, u, m. = *teplý kořený nápoj rinný*, Bischof, m. Sterz. 501. b.

Biskupovati, Bischof sein, das Amt eines B. verwalten. Pras. Teš. 35.

Bistar, a, m., obec v abaujské stol. Phfd. 1895. 383.

Bišce, e, n. = *bičistě*. Předín. Brt. D. II. 251.

Bitá, y, f., obec v Tekově. Phfd. XII. 247.

Bitěa, e, f., území na Slov. Phfd. XII. 74., 342.

Bitelefon, u, m. = *deojný telefon*. KP. VIII. 336.

Bití. Dítě praví: „Bito sem“, ale nepraví proč. Bl. Gr. 295. Kto ša chce bít, musí tam být. Slov. Phfd. 1893. 654. — **koho jak**. Bije, dobře mu ledvie nepoláme. Slov. Nov. Př. 591.

Bitka. Ne každý, kdo kričel, do bitky je šel. Slov. Phfd. 1893. 699.

Bituňk. Vzal mi koně, a z toho jemu b. dal. Půh. III. 222.

Bitúnok, nku, m. = *bituňk, jatka*. V Phfd. XII. 173. se nedoporučí, nýbrž místo něho jatka, jatky.

Biz, u, m. = *mleziro* (buchta). Brt. D. II. 472., 478.

Bizina, y, f. = *hubená ženská*. Han. Brt. D. II. 294.

Bizuša, e, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 179.

bj mění se v bⁱ, b: Doňany. Vz Gb. H. ml. I. 421.

Bje, povel koním = *vije!* Brt. D. II. 294.

Bjely = *bílý*. Hladzí bjelym = *zazera*. Phfd. 1895. 120. Cf. Biely.

bl. V *bl b a*) přísuto: vobliznouti, b) odsuto: listí m. blísti. Dšk. Jihé. I. 22. — *bl m. rl*: záblačka, bablna. Dšk. Jihé. I. 24.

Bl = byl, blá = byla. Doudl. Kts. 11.

Kott: Dodatky k česko-něm. slovníku.

Blaban, a, m., vz Balaban. Kotk. 113.

Black-head (blékhed, angl.), druh jamajského rumu; *Black-ted*, druh (černého) čaje. Vilínkův cenník. Dhm.

Blacko, a, n. = *blazgo*. Brt. D. II. 294.

Bladulinký = *bledounký*. Phfd. XII. 532. a j.

Bladý = *bledý*. Slov. Pastr. L. 49.

Blafka, y, m. = *mlurka*. Kotk. 108.

Blah, a, m. Odvozeniny vz Kotk. 12.

Blah, u, m. = *plech*. Phfd. 1894. 76.

Bláha, y, m., os. jm. Jinak: Bléha, Bleha; Blahák, Blahoš, Blahouš, Blahuš, Blahout, Blahoud, Blahut, Blahovec, Blahník; Blažek, Blažík, Blažiček, Blažka; Blach, Blašta. Všechna z: *Blahoslav*. Kbrl. Sp. 14., 9.

Blahák, a, m., vz předcház.

Blahník, a, m., vz předcház.

Blahobytnický v peřinách se protahoval. Světz. 1893. 54. a.

Blahobytnictví, n., Wohlstand, m. Nár. list. 1894. č. 222. 1.

Blahobytník, a, m. Světz. 1893.

Blahocít, u, m., eupathia. Ott. VIII. 816.

Blahodaň, e, f. Vz Dob. Dur. 123.

Blahodaf, i, f. Phfd. 1893. 740., Dob. Dur. 123.

Blahodyšný. B. naděje. Šml. I. 176.

Blahoplodně. B. působiti. Šf. (Mus. 1895. 74.).

Blahopráni. Vrch. Tryz. 114.

Blahorodný pocit. Phfd. 1893. 582.

Blahoslav, vz Bláha (nahore).

Blahoslavený. B. člověk, který prepil, co mal kolvek, spí bezpečně na lavici v otrhanej kabanici. Phfd. 1895. 189.

Blahoš, e, m., vz Bláha (nahore).

Blahoud, a, m., vz Bláha (nahore).

Blahouš, e, m., vz Bláha (nahore).

Blahout, a, m., vz Bláha (nahore).

Blahovec, vce, m., vz Bláha (nahore).

Bláhoveček, čka, m., zdrobn. bláhovec. Nár. list. 1895. č. 38. feuil.

Blahovičník. Vz Ott. VIII. 793.

Blahovzdělaný. Zl. Jg. 86.

Blahozvučný. Za „hraní“ polož tečku.

Blahozvuk řeči. Vz Gb. H. ml. I. 571. nn. **Blahoželaf** = *blahopřáti*. Slov. Phfd. 1894. 755., 1896. 117.

Blahuš, e, m., vz Bláha (nahore).

Blahut, a, m., vz Bláha (nahore).

Blahút = *blahout*.

Blahý. O původu slova vz Gb. H. ml. I. 34.

Blach, a, m., vz Bláha (nahore). **B.**, u, m. v Phfd. 1892. č. 12. není něm. Blech, nýbrž Beleg. Phfd. 1895. 256. (Pastr.).

Blajbaz, u, m., laš. = *plevajs* (slov.), z Bleiweiss. Brt. D. II. 513.

Blamati = *zahálčivě se toulati*. Kotk. 97.

Blana polož před Blána. **B.** = *trávník, pastviště*. Krok 1892. 268. O původu slova vz Gb. H. ml. I. 34.

Blána. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 34. B. již ve XIV. stol. znamenalo *kožich*, pellis. Kožišník prodával kožešiny čili blány. Od konce XIV. stol. značí b. též kožešinný šat. U r. 1411. čteme v Arch. plzeň., že b. znamená lat. pellina a něm. Kursen = krzno a krzno je plášť, tedy b. = *zimní plášť kožešinou podsítý*. Vz Wtr. Krj. I. 45., Mus.

1894. 509. Blány ženské — kožich, v XV. stol. Ib. 147. — **B.** — *kubát modrý* z koudelného plátna. Duf. 206. — **B.** *dělohy* dočasná či padavá pravá, membrana decidua vera, v těhotenství; b. pad. pozdější, m. d. serotina; b. p. vchlípená, m. d. reflexa. Ott. VII. 251.

Blanář. 1566. L. posíl. II. 17.

z Blankenfeldu Ant. Frt., kněz a spis. † 1781. Vz Mus. 1893. 257.

Blankvers — pětiktaktová akatalektická n. šestiktaktová katalektická řada iambická. Vz List. fil. 1894. 349. Jednotvárný b. Zubatý v Kald. 9.

Blankytoměr, u, m., Cyanometer, m. Sterz. I. 681. a.

Blanokřídly. Vz Ott. VIII. 639. a.

Blašta, y, m., vz Bláha (nahore).

Blaťák. Blaťáci — obyvatelé po řece Blatě u Plumlova a Prostějova a po levém břehu řeky Valové u Tovačova. Brt. D. II. 11.

B. — obyvatelé kolem třebounských rybníků. Oester. Mon. (Böhm.) I. 491.

Blatna a *Blatno*. Vz Dob. Dur. 163.

Blatná, é, f., vřeh u Slaviče ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Blatnato, kothig. Bylo tam b. Phfd. 1895. 145.

Blatnička — *kačice*. Bl. Gr. 173.

Blatný. *Pod Blatným*, les pod Kalužným ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Blato, vz násl. — **B.** — rybník v Poděbr. (zaniklý). NZ. IV. 100.

Bláto. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 34. Nic to preto, vyschne blato, bude leto (o naději). Slov. Zátur.

Blaze nám těch sluh, které... Ché. S. 167.

Blázen. Nieto väčšieh bláznov nad knaza, rectora a banika; lebo knaz ten oblieka na vřeh čo druhý na spodok (kosili); rector, ten spieva, keď druhý plačú a banik, ten hľadá, kde si nepoložil. Slov. Zátur. Bláznov nesejú a rodia sa. Slov. Phfd. 1894. 196. Na bláznyn netreba hnoje voziti. Vek. Val. I. 108. Dakedý múdry pochybí, dakedý zas blazen traří. Phfd. 1895. 187. Bláznym stěstí více nežli pravda slouží. Nov. Př. 154.

Blazgo, *blacko*, a, n. — *reliké bláto*. Val. Brt. D. II. 294.

Bláznica, e, f. — *bláznice*. Bruno. Brt. D. II. 294.

Bláznice — *bláznivá žena*. GR. N. 20. 43. Mus. 1895. 117.

Blázninee, nee, m., kontaminací dvou tvarů: blázninee, m. a bláznice, f. List. fil. 1896. 157.

Blázniti nelíbilo se Bl. (Gl. 260.), doporučoval blázniti. Blázniti jam videtur obsolescere. Ib.

Bláznivec, vz Šeiplavec (3. dod.), rostl.

Bláznivý. B. pesnička — světská. Phfd. 1895. 26.

Blazeácia, slavnost sv. Blazeje. Slov. Phfd. 1893. 538.

Blažej z: Blasius. Čern. Př. 27. Na sv. B-je kamínek se ohřeje. Duf. 242.

Blažek, zka, m., vz Bláha (nahore).

Blažiček, čka, m., vz Bláha (nahore).

Blažik, a, m., vz Bláha (nahore).

Blažka, y, m., vz Bláha (nahore).

Blažně. Rüd Ga. 43a.

Blbina, y, f., Blödsinn. To je b. Nár. list 1893. c. 323.

Blěati. Jedno blěalo ohnivými farbami. Phfd. XII. 615.

Bleďák, u, m. — *bledočervené cíno*, Bleichart. Sterz. I. 515. a. — **B.** — *světlomodré sukno*. Val. Brt. D. II. 294.

Bledavý. B. pletivo. Čl. Zrůd. 24.

Bledolící Medor. Vřeh. Rol. XVII.—XXII. 123.

Bledý jak: na smrt b. Pokr. Mrt. z. 85.

B. — *velmi světlomodrý*. Val., slov. Brt. D. II. 294.

Bleha, *Bléha*, y, m., vz Bláha (nahore).

Blecha. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O strčes. sklonění a tvarech. vz ib. 297. 298. a Gb. Km. -a 11. Jak zapuzují na Slovy blechy. Vz Phfd. XII. 565. Kožesina na chytání blech v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 159. B. na ruce, psaní na cestě. Us. Tke. — Hra na blechu. Vz NZ. III. 26.

Bleistift (za Blejno stojící) poloz za Blechatý a v dod. za Blejno stojící polož za Blechový.

Blejskavka, y, f. (Žďár) — *oklajka*, *úklajka* (Podluží), alburnus lucidus, rost. Brt. D. II. 497.

Blekot, u, m. — *svinská veš*, *tettucha*, *anthusa cynapium*, rostl. Brt. D. II. 499.

Blen. I on má svoj blen; To je blenom jeho života. Phfd. 1893. 651., 647.

Blén (hlín). O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 28. B., jusquianus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395. a.

Blenkati se — *toulati se*, *choditi bez cíle*. Mor. Kotk. 67.

Blenorrhoeický, blenorhœisch. B. zánet kloubů. Čas. ces. lék. 1858. 51.

Blesk. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 40., 71. Pověry o něm vz Brt. D. II. 294.

Bleskač, e, m. — *oko*. Co na mna ty b-ce pořád vyvaluješ? Jicko. Brt. D. 294.

Bleskočiště, e, m. — *polírník*. XVIII. st. Zbrt. Tan. 260.

Bleskometec, tee, m., Blitzschleuderer, m. Steinm. II. I. 1884.

Bleskosvod. Cf. KP. VIII. 7.

Bleskovod. Cf. KP. VIII. 7. Stožárový b. u telegr. vedení. Vz KP. VIII. 298.

Bleskutný. B. oštep. Vřeh. Rol. XXIII. až XXIX. 146.

Blěsti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 104.

Blěštit — *špatně svítiti*, *blinkati*. To světlo edem blěseí. Brt. D. II. 294.

Blešivý. B. deka. Nár. list. 1895. c. 330.

Bleška (han.), frgál, frkacka, freka (las) — *čamrda*. Brt. D. II. 470.

Blézačka, *lézačka*, y, f. — *karlátky* na mekko rozvarene. Jevičko. Brt. D. II. 298.

Blézati — *lízati*, b. prisuto. Brt. D. II. 129.

Bleha, y, f., zastar. = blecha.

Bliaška, y, f. Ihla kompasu je b-kou přikryta. Ihla vystupí zpod b-ky a ukáže sa ako náhle to, čo ju nesie, odchýli sa od smeru, ktorý b. ukazuje. Slov. Phfd. 1893. 113.

Blím m. *blín*. U Kojet. Brt. D. II. 46.

Blín. B. při prosbě za dešť. Vz Zbrt. Pov. 54.

Blinčet — *zníti*. B-čí mi v uchu. Brt. D. II. 294.

Blinkot, u. m. — blinkání, zvuk malého zvonku. Brt. D. II. 294.

Blisk, vz Vajeák (3. dod.). — **B.** — vrch v Nitranskú. Phfd. XII. 247.

Bliska, y, f., vz Traslák (3. dod.).

Bliskavý. B. kvítí, vz Vajeák (3. dod.).

Bliskota, y, m. = bledý, hubený člověk po nemoci. Chodí jako b. Jevíčko. Brt. D. II. 294.

Bliskva, y, f., vz Traslák (3. dod.).

Blíščák, u. m., vz Fértoch (3. dod.).

Blíščit co = *leštití*. Brn. Brt. D. II. 294.

Blíši m. bližší, š. odsuto. Dšk. Jihé. I. 43.

Blíťi. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Blízati = *blézati*. Brt. D. II. 249.

Blízko. Daleko se stojí, b. zustane (kdo mnoho podniká). Mor. Čes. I. V. 418.

Blíž. Když se nacházím na blízi toho člověka. Nár. bibl. VI. 63. (Přeg. Mor.). Když kráčí v jeho blízi. Kald. 24.

Blíže. Protož jiní blíže a pilněji zřiče k řecem Kristovým. Ché. Mik. 418.

Blíženeový. B. pokolení. Bibl. Dob. Dur. 410.

Blížka, y, f. = *rětsí studánka*. Vz Gbel. U Strakon. Vz Čes. I. V. 28.

Blížněnec. Sv. vít. 92. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 162.

Blížní. Miluj b-ho jako sebe a dej mu cihlou. Radiměřský. Bratrstvo lásky b-ho, vezmi hul a mstí ho. CT. Tké. Miluj svojho b-ho, vezmi skal, udri ho (o tajemném hněvu). Slov. Zátur.

Blížvedly, dříve Plízebidly. Čern. Př. 31.

Blok. Koupili celý blok domu. Us.

Bloncati o tom, co visí sem tam se pohybuje. Pod kolenama bloncafe střípce po hilech podfěsčákch. Brt. D. II. 294., 57.

Bľort, u. m. — *blot* (3. dod.). Brt. D. II. 513.

Bloštica = *ploštica* (stinka). Mor. M. Hlediková.

Bloštičanky, druh jablek (smrdí bloštičemi). Mor. M. Hlediková.

Blot, u. m. = *plotna*. Slez. NZ. III. 197., IV. 10., Brt. D. II. 513.

Bloucaf = klátiti. Mor. Nár. list. 1896. č. 100.

Bloud. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Blouditi. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Blovský od Blovice (— blovičský). Us. Vz -ice.

Blskot = *bleskot*, strécs. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 58., 66., 62.

Blščavý. B. oheň. Ol. Ezech. I. 27.

Blud. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 46., 81.

Bludičky. Pověst o nich vz v NZ. III. 32., Duf. 313., Phfd. 1895. 32., Vek. Val. I. 103., Světlonos.

Bludivý. B. balvány na Mor. (výklad, odkud jsou). Vz Mte. 1895. 243.

Bludník, a, m. = *bludář*. Vel. Kal. 268.

Bludný na čem: na víře. 1416. List. fil. 1894. 730. — B. říčky — sem tam tekoucí. Krs. Moor. U.

Bludolyzník, u. m., epigonum aphyllum, druh vstavačovitý. Phfd. XII. 657.

Blucha, z strécs. bleha, novces. blecha,

novotvar utvořený dle gt. pl. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluchaviště = *blechoristé*. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluchavý = *blecharý*. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluma, z strénem. Přlume, z lat. prunum. Čern. Př. 58.

Bluncák, a, *bluncala*, y, m. — toulavý člověk, kdo se bluncá. Brt. D. II. 295.

Bluňk = *šluňk*. Nár. bibl. II. 47. (Čelakov. Sp.).

Blunkati. (Nenašel ho), ačkoli se až do večera po ulicích blunkal (toulal). Kld. III. 120.

Bluskati. Blusknouti po nečem. Vek. Val. I. 49.

Bluva, y, f., *blucaněl*, n. (laš.), rhamnus frangula, rostl. Brt. D. II. 506.

Bluza (zenská, jakle) bývá volná, z tenké látky; *kacabajka* přiléhá k tělu; *kabátek* jest ušit z předu volný, vzadu k tělu přiléhající. Nyní ve Slez. Věstn. opav. 1894 č. 4., 11.

Blvati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 67., 73.

Blveň. Flajshans éte Litván. Neodporuje-li tomu lat. překlad: barbarus?

Blyha. Cího (tícho) blyha (bleha — nevýznamný, mlč!)! Phfd. 1895. 187.

Blysk, *blýsk* m. blisk-, blísk-. Vz Gb. H. ml. I. 29.

Blýsklavičny, fulgoris. B. světlo osvíťí tě. Mnč. Ev. víd. 133. Luc. 11. 36.

Blysnouti = *blýstati se*. Za ním blysol dlhý rad kopij. Slov. Phfd. XII. 415.

bm. V *bm* b přisuto: vobmakat m. omakati. Dšk. Jihé. I. 22.

bn. Z *bn* se *b* odsonvá: gybnati hynouti. Gb. H. ml. I. 424. — *bn* mění se v *m*: rybník m. rybník. Dac. a Telé. Brt. D. II. 278.

bn zkratek ve starém rajhradském rukopise m. braň. Pt.

Bó, vz násl. Bóm.

Bobaky u. *papučky* = malé koláčky ze žitného těsta vyplněné mákem a pomazané medem. Slez. NZ. IV. 499.

Bobinky = *duběnky*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bobkovice, mlýn v Raškovicích ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bôblat = *brblati*. Jevíčko. Brt. D. II. 295.

Bobonky ze strsrb. babun'ska rěč, haeresis. Gb. H. ml. I. 124.

Bobovník, v listinách také: Bobonak, Bobonuk, Bobonik, Bobounok, Bobonok, míst. jm. na Slov. Vz Phfd. XII. 151.

Bobr. Bobři byli v Podebradsku ještě r. 1748. Cf. NZ. III. 407. O pův. cf. Krok. 1894. 97.

Bobřek, vz Trojan (3. dod.).

Bobrky, dle Dolany, jm. polí u Vsetína. Vek. Poh. 122.

Bobrová, é, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.

Bobrovček, čka, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.

Bobrovec, vec, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.

Bobrovina = *bobří kože*. Wtr. Krj. I. 364.

Bobrovník = *lorce bobru*. Pras. Tes. 39.

B., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.

Bocan (laš., Jicko), *bocán* (uh.) atd., vz

Čáp (3. dod.). B. žabě nepovi, že ju z blata vylovi (nepřítel se nepřizná, že chce škoditi). Mor. Čes. I. V. 417.

Boet = *bustj*. Dšk. Jihě. I. 39.

Bočán, vz Čáp (3. dod.).

Bočena, y, f., jm. kraví. B. ho kopla (nepodařilo se mu). Slov. Phfd. 1893. 567.

Bočení = protiva mezi ponětími, mají-li různé známky. Krok. 1895. 288.

Bočkář, e, m. = *srazník*, Bandhobel, m. Sterz. I. 386.

Bočná (i. e. světnice; vedlejší s.), Neben-zimmer, n. Slov. Phfd. XII. 131. a j.

Bodák. Vz Kopí (oštěp), Halapartna, Partisána.

Bódan, a, m., vz Čáp (3. dod.).

Bodcovati hůl = bodcem opatřiti. Světz. 1894. 471 b.

Bodice = Chabodice, míst. jm. Phfd. XII. 179.

Bodlák. Vidí ho v stavení rádi jako bodlák v záhoně. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Bodle, *bodličky* = *jehličí*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bodlo, a, n. = *oštíp*. Buší bodlem; Prsa mu prohnal bodlem. Kub. Rol. 64 a j.

Bodo Mat., spis. okolo r. 1740. Phfd. 1895. 353.

Bodok, dku, m., obec v Nitranskú. Phfd. XII. 154.

Bodorová, é, f., obec v Turci. Phfd. XII. 154.

Bodovice (v listinách: Boda, Bodo), obec v Turci. Phfd. XII. 154.

Bodriti koho. Cf. Vbodriti (3. dod.).

Bodro (čile, rychle). B. striasol som ostatky driemoty. Phfd. 1894. 231.

Bodrok, a, m., rieka v Zemplíne. Phfd. XII. 342.

Bodroš je z rus., v češt. by musilo zníti bedroš. Vz Gb. H. ml. I. 505. List. f. 1896. 315. Ale cf. Bodrý (2. dod.), Mus. 1896. 241.

Bodrý = *veselý*. Vskočil som s postele úplně zdráv a bodrý. Phfd. 1893. 104.

Bogdál, vz Čáp (3. dod.).

Boggin, u, m. = čtyřkolové přední ložisko lokomotivy. Nár. list. 1896. č. 46.

Boh, a, m., z Bohuslav, os. jm. Čern. Př. 26.

Bohaboj, e, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Boháč. Pro b-ča (eufem. m.: pro Boha)! Mor. Hledíková. Daj boháčovi celý poklad, chce od tebe též i podklad; Svět b-čum bohatý. Mor. a slez. Čes. I. V. 417.

Bohádk = *pohádka*. Valaš. 63.

Bohatý. Keď umre bohatý, zvie to aj čert rohatý a keď umre chudobný, nevie to ani súseď uholný (vedlejší). Slov. Phfd. 1894. 720. Umře-li b., zvoní zvony: zlato-dukáty; chudému: hadry-lunty. Hledík.

Bohatýr z tatar., maďarsky bátorý = odvážný. Čern. Př. 47.

Bohatýrstvo, a, n. Vrch. Rol. XVII. XXII. 205.

Bohdákati = *dušorati se*. 1500. List. fil. 1895. 135.

Bohdál, vz Čáp (3. dod.).

Bohdan. Odvozeniny vz v Kotk. 12.

Bohdánka, y, f., jm. pole. Phfd. 1895. 58.

Bohemarius. Cf. Vlč. Lit. 33., 47.

Bohemista, y, m. Mus. 1895. 488.

Bohobojně. Št. N. 226., Št. Kn. š. 161.

Bohocta. Mus. 1895. 519.

Bohoň, é, m., masc. k 'bohyně' (vykladačka). Vek. Val. I. 96.

Bohonoše v dod. 1418 oprav v: 1438.

Bohorovně, gottähnlich. Quis. Itig. 34.

Bohovati = *předpovídati, hádati a léčiti*. Mtc. 1896. 21.

Bohověrec, rce, m. Jg. v Zápis., Ztk. 115. (3. vyd.).

Bohovítý = *boží*. Chodzil k nemu každý b-tý den. Slov. Phfd. XII. 56. Cf. ib. 697.

Bohožrout, a, m., nadávka kališníkům, že často přijímali tělo Páně. XVI. stol. Wtr. Ziv. c. 918.

Bohtati oprav v: hohtati. Flš.

Bohumín, nesprávně m. Bohunín. Pras. Teš. 12.

Bohuň, é, *Bohuněk*, ňka, m., z: Bohuslav. Kbrl. Sp. 9.

Bohunčí, n., míst. jm. v Tešínsku. Pras. Teš. 9.

Bohunice, obec v Požánsku. Phfd. XII. 154.

Bohuslav, a, m. Odtud: Boh, Bohuše, Bohuš, Božek, Bušek. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 12.

Bohuš, e, m., *Bohuše*, vz předcház. Bohuslav. Kbrl. Sp. 8.

Bohyně. Strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 5. nn. — B. = *dobrá čarodějnice*. Vz Mtc. 1894. 14. nn. B. zanáší se z pravidla prstonárodním lékařstvím, hadačstvím pomáhajíc vždy lidu; *bosorka* jest z pravidla záškodnou čarodějnici. Vz Vek. Val. I. 96.

Bohynín. Bohynina svatyně. Quis. Itig. 7.

Bohzná. Namýslaš si b. (= Buh ví) čo! Phfd. 1895. 209.

Boch, a, m. = *Büh*. V Gemeri. Phfd. 1893. 557.

Bochánkovitý. B. výčnělek. Schb. Nád. 5.

Bochének, nku, m. = *zemlička*. Rožnov. Brt. D. II. 472.

Bochníček, ěku, m. = *buchta* na velikonoční svátky. Dačice. Brt. D. II. 472.

Boj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 71. A tu sta boj mezi sebu vzala. Machb. 10. 78.

Bojan, a, m., míst. jm. ve Spišsku. Phfd. XII. 75., 247. — B., os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 12.

Bojanov, a, m., míst. jm. O lidové etymologii vz Čern. Př. 31. Jdi do B-va (říká se bojácny). Čern. Př. 20.

Bojaryně, é, f. = *bojarka*. Lerm. II. 136.

Bojislavič, e, m., os. jm. Phfd. 1895. 36.

Bojnice, zámek v Nitře. Vz Phfd. XII. 154.

Bojovati bojem. 1418. List. fil. 1895. 212. B-váše s tovarišsky tak v učení jakožto v řeči i v skutku (zápasil). Alx. Nách. kap. V.

Bojovný, Kriegs-. B. přístroj. Břez. Font. V. 455.

Bojský m. božský. Gb. H. ml. I. 516.

Bok. Naspíš sa na tri boky do rána (dost). Slov. Phfd. 1892. 593. — Něco na bok odložití = uhošpodarití. Phfd. 1896. 233. — B.

= *buk*. V Týnci, Kruml. Brt. D. II. 95., 205.

Bokovní řetěz, Ausbindekette, f. Sterz. I. 313.

Bokvič, e, míst. jm. v Nitře. Phfd. XII. 74.

Bokvička, y, f. = *tykev*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bol, u, m. On změnil místo, bol však dál

se kvasí. Vrch. Rol. XXIII—XXIX. 221. — Na zemi všecko mine, štěstí jako boly. Vrch. Tryz. 116. Dobře sa oblakov nechytá od bólu; Dobre sa od bóli na steny nedrápe. Slov. Nov. Pr. 581.

Bola, y, f. B. uvařená z polovice červeného n. žlutého vína, do něhož se vytlačí pomeranče a citron. NZ. IV. 446.

Bóla, y, f. = *boule*; *bole*, pl. (val. bóla) — porodní bolesti. Brt. D. II. 486.

Bolačka. Léčení b-ček (ran) na Mor. Vz Mtc. 1894. 340.

Bolakovat = l a l nesprávně vyslovovati. Brt. D. II. 295.

Bolast = *bolest*. Slov.

Boleboř, vz Boliboř (3. dod.).

Bolehlav v strčes. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.

Bolehost = *mocného hostě mající* (strsl. bolij = dobrý, mocný). Čern. Pr. 25. Tohoto výkladu neschvalují List. fil.

Bolech, a, m., os. jm. Vz násl. Boleslav.

Bolek, lka, m., os. jm. Vz násl. Boleslav.

Bolekřísný = který bol křísí. B. cit. Koll., Nár. list. 1894. č. 188. 3.

Bolelucký Mat. Ben., spis. Ott. IV. 281., Mus. 1895. 314.

Bolen, a, m., os. jm., z Boleslav. Kbrl. Sp. 11.

Bolencovat se, vz Colencovat se (3. dod.).

Bolení = *kolika*. Brt. D. II. 486.

Boleočko, a, n. U Třeběchovic. Na Mýtsku voloočko, na Rychnov. bulící oko. Čern. Pr. 55.

Boleslav, mē. M. mladý. Bl. Gr. 57. (XVI. stol.). Pal. v Mus. 1834. 406. vykládá, že jest gt. Časlavi, B-vi, Čtyrudimi. Dob., Nejedlý a j. učí, že gt. jest Časlavi atd., ač za staré doby i Časlavě atd. Cf. List. fil. 1895. 321., 220. Do B-vi. Dal. J. 29. V Břez. Font. V. obvě. B-vě. Do B-vě. Arch. XII. 238., XIII. 257. Bl. Gr. 339. Vyhnaný z B-vi. 1543. Sum. I. 574. — **B.**, a, m., os. jm. Odtud: Bolech, Boleska, Bolek, Bolka, Bolen, Bolin, Bolina; Bousa, Bouse; Boch?, Bosina? Kbrl. Sp. 14. 11. Cf. Kotk. 12.

Bolesně m. bolestně. Pastr. I. 147. Vz T (3. dod.).

Bolesť. Jaká bolast, taká masť. Slov. Phld. 1893. 567. B. musí na svět, potom se ulehčí. Světz. 1893. 33. B. můž-li vybourit se, spíš se snese. Vrch. Rol. XLII. 178.

Bolestný = *bolest trpělivě snášející*. Chē. (Vlč. Lit. 175.).

Boleska, y, m., vz předcház. Boleslav.

Bolešov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 100.

Boleti. Koho nebolí, lehko povolí. Phld. 1895. 188.

Boliboř, *Boleboř* = zaniklá ves na Mor. Mtc. 1895. 333.

Bolín, a, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolina, y, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolístka, y, f. = bolest, bolačka. Brt. D. II. 486.

Bolka, y, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolnomyslný. B. touha. Ml. Hüb. 171.

Bolný trn, schmerzerregend; jinde bolavý,

schmerzhaft. Gb. Ruk. 566. B. otok, erysipelas. Brt. D. II. 486.

Bolšák, u, m. — ? Vyjdeš na b., potom už v lavo. Phld. 1895. 303.

Bóm, *bó* = budu, bude. Trnav. různorečí na Slov. Vz Phld. 1893. 239.

Bombasin, vz Bomesin (3. dod.).

Bombík, *gombík*, u, m. — kulatý knoflík při župíce. Brt. D. II. 470.

Bomesin, u, m. = *látka smíšená z hedrábí a bavlny*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 115., 366. V. má bombasin. Cf. Pomezin.

Bon. Pro bona sy. (m.: pro Boha). Us.

Bonifác. Odvozeniny vz v Kotk. 13.

Bonz, e, m. = kněz buddhistický, Bonze, m. Sterz. I. 536. a.

Bopomozi zamítá Bl., ale posud to slycháme na Volyňsku. Mus. 1895. 176.

Boráčový. B. kabát (dle barvy). Hřš. Nách. 473.

Boraluminiový. B. bronz. Živa IV. seš. 7.

Bořan, a, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Borcová, é, f., obec v Turci. Vz Phld. XII. 154.

Borěuch, a, m. = *malé břímě*. Jicko. Brt. D. II. 295.

Borejt = *bodejt*, d v r. Šb. D. 22.

Borek, rku, m., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6. — B. Adam, svob. pán z Tvorkova atd., psal česky. † 1694. Vz Věst. op. 1892. 20.

Bořek, řka, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Bořena, y, f., místo Božena (ž v ř). Gb. H. ml. I. 517.

Boreš, rse, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Borievěie, *borovčie*, n. = *jalovčí*. Phld. 1895. 602.

Boriháj, e, m., vrch na Slov. Phld. XII. 130.

Borihněv, a, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1895. 331.

Bořík, a, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Bořinov, a, m., dvůr u Ujčova. Mtc. 1895. 331.

Bořita, y, m., os. jm., z Bořivoj. Čern. Pr. 26.

Bořiti = *zápasiti* a p. Bol som prinútený borit sa so všetkými ťažkosťami; Súdca darmo sa s nim boril (namáhal, ničeho se od něho nedověděl). Slov. Phld. XII. 555., 361.

Bořivoj. Odtud: Bořek, Bořík, Boran, Bořkovec; Boreš, Borník, Kbrl. Sp. 13., 14., Bořita. Čern. Pr. 26. Cf. Kotk. 13.

Bořivosť. B. Tábořských spojenců. Vlč. Lit. 132.

Borjuta, y, m., os. jm. u Kosmy.

Bořkovec, vce, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Boroč, e, f., míst. jm. v Nitransku. Phld. XII. 154.

Borohrádek, dříve Borhrádek, u lidu Bolehrad. Čern. Pr. 33.

Borová, é, f., vrch u Lubna ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Borověie, vz Borievčie.

Borový, ého, m., odnož Lysé Hory ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Borsučí od borsuk. B. Nimrod = chytající borsuky. Slov. Phld. 1893. 474.

Borša, dle Baša, os. jm. u Kosmy.
Bořuci, tho, m., les a potok u St. Hamru ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.
Borůvkář, e, m., obyvatel zhorský (nejlepším jejich ovocem jsou borůvky). ČT. Tkč., Nov. Př. 486.
Bory, území v Nitranskú. Phfd. XII. 247.
Bosák Klim., spis. Čf. Bl. Gr. 286.
Bosáž, e, f. = *rustika*, zdívo z kamenů na drsno zpracovaných se značnými sparami. Bossage, f. Sterz. I. 539.
Boskatí. Duša moja, mäky chlieb, boskal bych fa, zjiedol bych fa, mal bych (bol by) hriech. Slov. Nov. Př. 528.
Boskem. Kovařova kobyla a ševcova roba (žena) najvée se boskem nachodú. Mor. Čes. I. V. 417.
Boskovie L. — J. Pilnáček.
Boskovice od Bozka, totiž Bohuslava. Odkud dle pověsti lidové? Vz Čern. Př. 29.
Boský m. *božský*. Gb. H. ml. I. 516., Dsk. Jihc. I. 43. (š odsuto).
Boslav, a, m. (zkaženě z Bohuslav. Gb. H. ml. I. 232). Pass. 25.
Bosmanček, zdrobn. bosman. Vz Phfd. 1896. 120.
Bosonožka, y, f. = *bosé dívce*, Barfüssele. Sterz. I. 390.
Bosoráctvo, a, n., Hexerei, f. Phfd. XII. 264.
Bosorka, vz Bohyně (3. dod.).
Bosrman — ogrman. Zatur.
Boství, n., místo božství. Gb. H. ml. I. 516.
Bosý; bos, a, o. Hus. Chodí obutý a bosého ho vydraží (o tom, kdo chodí v deravej obuvi). Phfd. 1895. 495. B. chození (Bosáku). Che. S. 254.
Boša, dle Baša, os. jm. u Kosmy.
Bošac, e, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 664. a j.
Bošaca, míst. jm. na Trencansku. Phfd. 1894. 61.
Bošácký. B. dolina na Slov. Phfd. XII. 652 nn.
Bóšat = *spáti* (v dětské reci). Jevicko. Brt. D. II. 295.
Bota. Boty byly obuv dlouhá, vysoká; mívaly vysoké přilehlé holenné, kdežto skorné mohly býti sněrovane i shrnovací. Vz Wtr. Krj. I. 54., 162., 492. B. rybníkářské, myslivecké či lovecké, rejtharské atd. Ib. 492. Nalil mu vody do bot (rozlměval ho). Phfd. XII. 542. Jsou prý mu úzké boty (je v úzkých). Světz. 1894. 447. e. Princě na *kuři* buty (na mizinu, choditi bos). Mor. Čes. I. V. 420. — B. *spanilské* = mušci nástroj. Vz Hrs. Nách. 311. — B. = *pirní plechovec*. U Plzně. Škar. 27.
Botanomantika, y, f. = věštění z rostlin. Phfd. 1894. 715.
Botečky, vz Strací (3. dod.).
Bóteré (vóteré) — *e úterý*. List. fil. 1894. 93., Brt. D. II. 129. (Zábř.). Vz násl.
Bóterek, rku, m. = *úterek*. List. fil. 1894. 266. V Chomecku.
Botka m. otka. Gb. H. ml. I. 424. Dřevěná její rukověť sluje *otčisko* nebo *otisko*. Záp. Mor. Brt. D. II. 448. — B. = *modrá houba*. Roste v rádkách. ČT. Tkč.
Botnání kůže (kyselinami mineralními,

bílou tekutinou, červenou tekutinou). Vz KP. VI. 658. nn.

Botoš, e, f. = *hunička*, obuv z ratkovského sukna, z maď. Čf. Kapee. Na Slov. NZ. III. 405.

Boubele, *vaječník* či *vejcevec*, ozdoba v architektuře na oblych římsových profílech. Vz Ott. X. 241.

Boubelový. B. či vejčitá okrasa. Mus. 1893. 49.

Bouda, strhném. buode. Čf. Gb. H. ml. I. 264., 423. B. = vlastenecké divadlo na bývalém Kanském trhu. Vlč. Bás. 2. — B. Má bůdu (dívka, které šátek z předu na hlavě odstává). Bůdu nosí vydané. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 11. Čf. Bůda (3. dod.).

Boudalec, dříve Bohdalec. Čern. Př. 34.

Boudnice, e, f. = *koutnice*. Duf. 185., Čes. I. V. 225.

Boudníček, eka, m., pták. Vz Sykavka (3. dod.).

Boudový. B. vůz. Světz. 1895. 482. a.

Bouchar, u, m. = svítek z husích vajec, mléka a mouky. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuil.

Bouchavka, y, f. = *pukavka*, *bouchačka*. Brt. D. II. 375.

Bouchavý. B. slovo. Nár. list. 1894. č. 150. str. 2.

Boule. Zahánění b-lí na mor. Horácku. Vz Duf. 295.

Boulovatý = *pln boulí*, beulig. Sterz. I. 481. b.

Boulovitý, beulicht. Sterz. I. 481. b.

Boulový. B. nemoc prasat. Zbrt. Pov. 92.

Bouprisám. Phfd. 1894. 522.

Bouquets, druh doutníků. Us.

Boura, y, f. = barevná příze. Žďár. Brt. D. II. 295.

Bouře zaháněná troubením. Vz Zbrt. Pov. 119. Znamení, z nichž lze souditi, že bude b. Vz Duf. 245. Ranní bouřka přitahuje jiných devět. Duf. 363. Je-li bouřka před Jurím, bude ještě zima; Časné bůření (bouřky) — pozdní hlad (bude úroda); Je-li bouřka ráno, bude i večer (vrátí se). Vek. Val. I. 162., 164. Zámky z oblakov sú nastavené — bude bůrka. Slov.: Když osel jest lenivý, budé bůrka. Slez. Nov. Př. 445.

Bourgeoisie (buržoazí, fr.) — městaustvo, třída městauská. Čf. Ott. IV. 499.

Bouřlivost. Pak hlasu utajila b. Vrch. Rol. I. VI. 79.

Bouřný. B. gradient — značný až i přes 5 mm. měricí. Stě. P. př. 92.

Bouša, dle Baša, *Bouše*, os. jm., z Bole-slav. Vz Kbrl. Sp. 11.

Boxovač, e, m., Boxer, m. Sterz. I. 406.

Boxovatí, boxen. Sterz. I. 406.

Boz, a, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 179.

Bozen, a, m., os. jm. u Kosmy.

Bozkov, a, m., míst. jm., od Bozka (Bohu-slava). Dle lidové etym. od: božský kov. Čern. Př. 30.

Boža Vůla, potok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Božec. Čf. Zbrt. Pov. 62. B., eclampsie, všeobecné křeče spojené s bezvědomím. Vz Ott. VIII. 468. a.

Božej, e, m., os. jm. u Kosmy.

zvedlo, že ti ľudia k bráni (k obraně, k odporu) riedie. *Alx. V. 2013.*

Brána svatební (těstová, všelijak ozdobená). Vz Phfd. 1895. 707.

Branář, e. m. = *vlaček, vlašebník*, Egger, m. Sterz. I. 738.

Branislav, a. m. Odvozeniny vz v Kotk. 13.

Braníš, e. m., os. jm. u Kosmy.

Brániti čeho (od čeho). Muož b. lidu svého od bezprávie. Chč. S. 82. Kto nám jich b. muož (moci a panování nad lidem)? Ib. 111. Aby takového neřádu b-li (mu odporovali). Arch. XII. 59. — **s inft**. Bránil jich činiti. Chč. S. 291. Brání našim dřev bráti. Půh. IV. 103. Brání mi jim toho vydati. Půh. IV. 437. Aby na Malou stranu přijíti bránili; B-li jim do města vjeti. Břez. Font. V. 349., 370. Cf. Zbraňovati (i 3. dod.). — **aby — ne**. Svým lidem bránil, aby mi desátku nedali. Půh. IV. 166. Bránil, aby nepřipisoval. Arch. XIII. 413. Ferd. I. pravil čes. Bratřím: Brániti budeme, abyste se nescházeli a své ficiface strojili. Wtr. Živ. c. I. 62.

Bránivý. B. (koercitivní) síla = síla, kterou hmota zmagnetování železa odporuje. Vz KP. VIII. 23.

Branka, zdobná. brána. Hledí už přes branku (o mladíku, který už pohlédá po děvčatech). Mor. Čes. I. V. 417. — **B.** = *volná dolejší část dveří*. Ott. VIII. 8. a. — Šněrovačka s brankou u vdáných žen, opatřená zpředu šněrováním a přezkami, za něž se zadržoval srdcovitě vykrojený punt. NZ. II. 152. — **B. kosy** = dolejší tyč. Brt. D. II. 452. — **B.** či Brána zemská v Náchodsku. Hrs. Nách. 679.

Branný n. mýtný. Čel. Pr. m. I. 495.

Brantál, u. m., z Brettnagel, val.; slov. *perák*. Brt. D. II. 513.

Brantovník, u. m., *geum urbanum*, rostl. Brt. D. II. 503.

Brány. Popis polních bran (k vláčení). Vz Brt. D. II. 450. B-ny vléci. Eml. Urb. 111. —

B. = *svatební pečivo* z bílé mouky: kolo a dva těstové pruty na zděl, dva na příč. Podluž. Brt. D. II. 472.

Braový = *bravorý*, v odsuto. Lašsky. B. maso. Brt. D. I. 110., II. 472.

Břasa, y. f. místo vřes. Dšk. Jihé. I. 24.

Brašok, ška, m. = *brašek*. Slov. Pastr. L. 13.

Braštan, u. m. = *železný kůl na děláni dřev*, do nichž se koly zasazují, las., z něm. Brechatange. Brt. D. II. 513.

Bráti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 77. Bereš, bere odchylkou *r* za *ř* analogii podle beru. Ib. 338. — **koho**. Zídka bralo (dopalovalo). Phfd. XII. 547. — **co**. Ohlad brat na koho šp. m.: o. mat na koho, hřadat nač. Phfd. XII. 498. Vziat konec n. počiatok, lépe: počítí, končítí se. Ib. Rozkaz nazpak vziat m. odvolati. Brat lieky m. uzivati, zkázu = hynút; Je to hezké, keď sa to vezme m. pováží. Ib. 499. — **co jak**. V inom smysle slovo b. místo: slovu rozumět. Ib. — **co kam**. Velmi si to na srdce bral m. k srdcu pripustil; Bóh ho k sobe vzal m. povolal. Ib. Vziat koho do služby m. najmouti, prijmouti. Ib. 500. — **co odkud**. Užitek z čoho b. místo: mít. Ib. 499. — **co zač**. I ty také vezmi za svou neslechetnosť (odplatu). Bibl. br. Ezech. XXIII. 35. — **si co**. Jenom si to

vezmi (pomysli)! Us. Tož si ho vezmete. blázna = podívejte se, jaký to blázen a p. Brt. D. II. 418. — **si koho zač**: za ženu, lépe, oženit sa, za ženu pojmuti. Ib. — **co na čem**. B. si příklad na niečom m. počít sa z čoho; Podiel na čom b. místo: být pri čom, účast pri čom mít. Ib.

Bratimková, jm. polí. Phfd. 1895. 58.

Bratka, y. f., obec v Tekově. Ph'd. XII. 77., 342.

Brátošna, y. f., z něm. Waidtasche, f. Exc. Cf. Vartošna, Vátošna.

Bratr. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 36. Bratru půjčiti bývá hůře než půjčiti židovi. Šml. VII. 5. Čeští Bratři. Vz Wtr. Živ. c. I. 84. nn. — Jednota Českých bratří. Vz Vlč. Lit. 192. nn.

Bratř. Jdi k mé bratři. Mnč. Ev. vid. 82. Joh. 20., 17. Cf. dimin. bratřice, Slovač, Čer. vač, Sedlač = sedláci. B. místo bratřie v Ruk. Cf. Gb. Ruk. 513., List. f. 1896. 323., Mus. 1896. 247. Vz Bratřie. Bude z toho posmíšek na scéně, milá bratr. Světz. 1895. 282. b., Wtr.

Bratraně. Půh. III. 92., Brt. D. II. 460. (druhý bratranec. Zálesí). Tvá bratraně, Elška. Arch. XIV. 2.

Bratřie. Vz Gb. Km. -a. 31. nn. Bratři (bratřye) in fem. sg. collective sumitur pro fratribus, Gebrüder. Observavi id etiam in aliis biblis. B. má, fratres mei. Matth. 12. 48. (Dob. Dur. 408.).

Bratřina, y. f. = *bratřství*. B-ny měly volené starší. 1516. Wtr. Živ. c. 940., 941.

Bratrověina, y. f. = *bratrovo jmění*. Věst. op. 1892. 44.

Bratrovražda. Quis. Itg. 49.

Bratrský. B. pravopis c. kralický. Vz Gb. H. ml. I. 14.

Brav, brav. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 32. — **B.** kanec, vepř. Phfd. XII. 662., NZ. IV. 11.

Bravek, vka, m., zdobn. brav. Cf. předcház.

Bravičiar, a. m. = *kdo obstarává brar*. Slov. Phfd. II. 172.

Bravník, *turdus viscivorus*, místy na Mor. brábník, prskavec, slov. trskot. Vz Mtc. 1893. 305. Místy na Mor. drábník. Brt. D. II. 496.

Bravský, vz Braový, Bravový. B. polévka. Slez. NZ. IV. 447.

Brázda, sulcus. 1345. Reg. IV. 618. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Děláni brázd kolem osad k odvrácení zlého ducha, zlých lidí a p. Vz Zbrt. Pov. 125. Hio koničky po starej brázde (po starém obyčeji). Slov. Phfd. 1894. 257. — Uška b. — široká skyba. Mor. a slez. Čes. I. V. 417., Nov. Př. 427.

Brázdni kůň = *kteřý chodí v brázdě*. Gb. H. ml. I. 411.

Bražif = *chtíti*. Nebraží sa mi = nechce se mi. Slov. Phfd. 1893. 371., 428.

Brblavá = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Brbloň. Také mor. Dol. Brteh.

Brbolec, lee, m. = *hrbolec*, masitý výrostek na tele. Val. Brt. D. II. 296.

Brbontat = *brblati*. Nebrbonci. Brt. D. II. 296.

Brbta, y. m. = *učitel*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Břcie — *brzce*. Gen. 17. 16. — Gb. H. ml. I. 349.

Brenouti do koho = drenouti. Dšk. Jihé. I. 8.

Breo, a, n. To už to moje b. kašle. Phld. 1896. 290.

Břavý. B. pentle — sprostá. Brt. D. II. 362. Cf. Klebitorický (3. dod.).

Břeti = *drnčeti*, *chrastiti* a p. Řetěz zlatý mu okolo hrdla břei. 1460. Wtr. Krj. I. 146.

Břekavý. B. vlasy. Phld. 1894. 374.

Brdárka. Horská b. Phld. 1895. 146. Cí-frované brdárky (jídlo). Čes. I. V. 251., Phld. 1896. 44.

Brdlavý. B. chůze = vrtlavá. Kotk. 53.

Brdo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O b. u tkadl. stroje cf. NZ. IV. 40. — B., strán. 1510. Dml. List. 17.

Břdu, břdes, vz Břisti.

Břebetka, y, f. = *ves*. Brt. D. II. 296.

Břebetuša, e, f. = *ves*. Brt. D. II. 296.

Breberka, ze špan. *brebaje* = nápoj. Čern. Př. 63.

Brebešky = mravenci. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.

Breclav. Také užívají tvaru B-va. List. tl. 1895. 322.

Břečina, y, f., území na Slov. Phld. XII. 247.

Břečinek, nku, m., vz Břak (3. dod.).

Břečtan. Vz Ott. X. 1017.

Břečtaní. Jako b. k révé se pne. Zbrt. Tan. 317.

Břed m. vřed. Dšk. Jihé. I. 24.

Břeh. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27., 77. Drží se jich tvrdě jako břehu. Ché. S. 164. Na břehu ležal a vody žádal (lenoch) Slov. Nov. Př. 546. — B. = *bahno*, *bažina*. Ta stouu (utonula) v hlubokém březe. Alx. V. 1820. (Krok 1893. 12.).

Břehovna, *převozna*, y, f. = lodička z jednoho dřeva vydlabaná, dle Dob. *verbum fictum*. Dob. Dur. 390. — 391.

Břehulka, vz Břehule. Místy na Mor. *jiřík*, *juřík*. Mtc. 1893. 302. — B. = *strán hory* Vých. Čech. Čes. I. V. 80.

Břehůvka, y, f., trať u Dobré na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Břehy, obec v Trenčínku. Phld. XII. 247.

Břehy, trať v Liskovei na Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.

Břechati. Čo ten povie, ako keď pes brechne; Čo rekne, to brechne. Slov. Nov. Př. 611., 612.

Břechovati. Phld. 1893. 371.

Břejcha, y, m., os. jm., z Brikeč. Kbrl. Sp. 14., 9.

Břejchatl, vz Brychati. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 347.

Břejlatý. Světz. 1893. 345.

Břejle. Již Nero měl skla konkavně broušená. Teprve po r. 1290. užívali skla jednotlivého, jímž na zraku mdlý po papíře jezdil, jako my lupou. Toho roku vynalezl b. Florentan Salvino. Vz Wtr. Krj. I. 133. B., skleněné oči. V XVI. věku. Vz Wtr. Krj. 392., 439. Je to vidět i bez břejlí. Světz. 1893. 307. b. Nevidomému darmo nastrokovat břejle (raditi tomu, kdo nechce rozuměti). Světz. 1893. 511. a.

Břejlice, e, f. = *lanetka*, *branidlo*, Drechsler-docke, f. Sterz. I. 697. b.

Břejlový. B. sklo. Vz Mrš. 76., 100.

Břejník, a, m., os. jm. Vz Brikeč.

Břejška, y, m., os. jm. Vz Brikeč.

Břejšl, a, m., os. jm. Vz Brikeč.

Břekař, e, m. B-ři = obyvatelé kozlovští. ČT. Tké.

Břemenatý. Lid nespravedlností b-tý, šp. m.: lid nepravostí obtížený. Bl. Gr. 210.

Břemičko, a, n. — *břeménko*. NZ. III. 44.

Břen, a, m., *colitis barbatula*, ryba. Brt. D. II. 497.

Brensa, y, f. = *brzda*, Bremse. Exc.

Břesat = *čerstvě mluciti*; b. se = nuzně žiti. Brt. D. II. 296. Cf. Vybřesati.

Břesk, u, m. = *sritání*; *trpká chuť*. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 40.

Břeskat mléko = uliti ho tolik, že se zbytek hospodyně na nic nehodí. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.

Břeskný. Cf. Gb. Ruk. 568.

Břest, u, m. = *drapač* (val.), *ulmus campestris*, rostl. Brt. D. II. 508.

Břešťan = *břečtan* (č v š) Dšk. Jihé. I. 45.

Břetislav, *Břecislav*, *Břacislav*, a, m. = zvuk chvály. Pulk. R. 39. b. O tvarech a původu slova cf. Gb. H. ml. I. 104. B., jenž od těžení má své jméno (Ktesikles). Čern. Př. 25. (Mkl.). Odvozeniny vz v Kotk. 13.

Břetnal, e, m., z něm. *Brettnagel*, m. Kopa b-lí. 1670. Pras. Řem. 40.

Břev, gt. bři = *lávka*. Hod. 81. a u jiných starých spisov. Gb. H. ml. I. 167., 66.

Břevnec, vence, m. = *břerno*. Vykopávají tam žebra veliká jako břevence. Bl. Gr. 174.

Břez m. vřes. Dšk. Jihé. I. 24.

Březák, u, m., vz Kozák (3. dod.).

Březalka, jinak: *pryzila*, *pryzule*. Čern. Př. 56.

Březek, zku, m. = *vřes*. Dšk. Jihé. I. 24.

Březen. Co se v březnu vylihně n. narodí, má pevné zuby a je stálé. ČT. Tké.

Březí. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. — B. = *březoré ratolesti*. Na Chodsku. NZ. III. 398.

Březince, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Březiní, n. = *modrý rozchod*, *calluna* vulg., rostl. Brt. D. II. 500.

Březistý dobytek = na hřbetě bílý. Val. Brt. D. II. 296.

Březka, y, f. = připálená jako bříza, jm. kraví. ČT. Tké.

Březná, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Březnice, e, f., obec v Tekově. Phld. XII. 247.

Březno, a, n., míst. jm. na Zvolensku. Phld. 1894. 61.

Březnový. B. mlhy, letní deště. Val. Vek. Val. I. 162.

1. **Březová**, obec v Nitře. Phld. XII. 248., 70., 60.

2. **Březová**, é, f. Vavřinec z B-vé. Vz Vlč. Lit. 180., 242.

Březovo. České B. na Slov. Phld. XII. 69.

Březovský. B. nářečí, ku př. pověk m. pověz. Vz Phld. 1893. 239.

Březový. B. řasy = *barušky*. Dostal b-vé kaše (byl bit). Slov. Nov. Př. 591.

Březulka, y, f. — *březová rodu*. Jicko. Brt. D. II. 296.

Breždití se, *lucescere*. Dob. Dur. 372.

Brh, u, m. — *chýše*. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 77.

Brhel, *brhel* = *brhlík*. Mor. Mte. 1893. 303. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

B. (Birhel) Jan, kněz a spis. † 1753. Vz Vestn. op. 1893. 26.

Brhlík, a, m., *sitta caesia*, místy na Mor.: *brhal*, *brhel*, *lezavka*, *mazák*, *zamazák* (u Nov. Stracecí v Čech.), že zamazuje blátem otvor v dutém kmeni ke hnízdu. Vz Mte. 1893. 303.

Breholít se = *k odchodu se chystati*. Vých. Mor. Brt. D. II. 296.

Bridel (Bridelius) Fridr., spis. Vz Mus. 1895. 316.

Břiditi. Budeš ty mne (mně) remeslo břidit. Phld. XII. 201. Ktorému sa takáto metoda břidí a predsa je prinútený dľa nej pokračovať. Nár. nov. 1892. 22/10. Břidila sa mu hra. Phld. 1893. 699.

Břiditi se = strachy se blázniti. Brt. D. II. 296.

Břietný. B. meč. Vz Gb. Ruk. 568.

Břiezda. Sedlo b-dou dekovati. Arch. XIV. 460.

Brigada dělostřelecká = sborový dělostřelecký pluk a tři divisií pluky dělostřelecké. Nár. list. 1893. č. 344.

Břih, u, m. — *břeh*. Hřích pod břih a zle skutky pod treskutky (střemchy). Mor. Čes. I. V. 419.

Břich, a, m., os. jm., z Brikeí. Kbrl. Sp. 9.

Břicháctví, n., Bauchdienerei. f. Nár. list. 1894. č. 221. 1.

Břichatky. Cf. Ott. IX. 942. (houby).

Břichatý. Břichatá = těhotná. Griz. 84. b.

Břicheí, m., os. jm., vz Brikeí.

Břicheín, a, m., os. jm., z Břicheí = Brikeí. Kbrl. Sp. 12.

Břicho. Léčení bolesti břicha. Vz Zbrt. Pov. 100. Na Slov.: Phld. XII. 564. Má v bruse kosti (nerad se ohýbá, lenoch). Phld. XII. 56. Má bruchó pred sebou (o těhotné). Phld. 1895. 495. Uřež ucha, nastav brucha (neporúvaj a hľad si živnosti). Ib. 1893. 702. Huba je velká komora a bruch nemá dna; Kdo svůj bruch nazbyt tučí, tyn (ten) se nerod uci. Slez.; Bruchó mu na chrhát vylezlo (o hladověm). Slov. Nov. Př. 141., 220., 596. To není ani do ucha ani do brucha, slov.; Slyší břichem a ni uchem. Slez. Nov. Př. 611., 613. — **B. elaské**, vz Vlaský (3. dod.).

Břichořez. Cf. Ott. IX. 10.

Břija, e, f. — *omáčka ze sušených švestek*. Mor. Glos. Cf. Bryja.

Brikeí: Brychei, Brixí; Brycheín; Brejcha, Brych, Brejska, Brejsl, Brejník, Brychta. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 13.

Břila, y, f., místo břidla. Šb. D. 53.

Břilky, f., druh hrusek. Brt. D. II. 325.

Brillantín, u, m. = druh bílé, jemné, většinou bavlněné *tkaniny* hladké, do které jsou vetkány drobné kvítky n. arabesky. Ott., Lizo.

Brillonet, u, m. — *polobřillant*. Vz Ott. VII. 912.

Břimě. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Břimě je nám fahsie, keď ho sdielajú

i iní. Phld. 1894. 11. Narodili se v jednom břemeně — jsou blíženci. Laš. Brt. D. II. 296.

Břinkanec, nec, m. — rána, udeření (po tváři). Brt. D. II. 296.

Břinkavky, druh třesní. U Čejce. Hledik.

Břinkotně. Hrmotně a b. se oetli na koních. Lerm. II. 122.

Briollet, u, m., drahokam. Ott. VII. 912.

Brisance třaskaviny. Vstnk. III. 5.

Břisantní exploze třaskaviny. Vstnk. III. 5.

Břisti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 83.

Břistrý = *bystřý*. B. voda. Slov. Mte. 1895. 157.

Břišeň, šně, f. Stříbrné dvě břišně u sedla: Krunýře i pásy proseknou, břišně zvrhnou, sedla pokotí. Kub. Rol. 79., 171.

Britannika, druh doutníků. Us.

Britko. Britko ho vysmíala. Phld. 1895. 231.

Britov, z sthném. řithof = hřbitov, zastr. Pass. 3 8. Dosud u Chodu; přesmyknuto řbitov a hřbitov, ne od hřbieti. Gb. H. ml. I. 441. Cf. List. fil. 1895. 432., 1896. 159.

Britva = *nožik*. Britvu odpáseš (ztratil). Phld. XII. 57.

Brixí, vz Brikeí.

Břiza. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Prúty lámané z brezy, ktorá stála na bozi telo pri oltárikú, berú sa a pehajú, aby hrom do takého domu neudrel. Phld. 1894. 133.

Břjačislav, a, m., os. jm. u Kosmy.

Brk, **brko**. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Brkalec, lee, m., vz násl. Brkalo.

Brkalo, *brkalec* = *koliso*, *svíjačka*, na kterou jdou vyvařená přadena přize. Slov. Phld. 1894. 85. 88., 1894. 85. Také *koza*, *teri-ferr*. V Liptove. Ib.

Břlavý = *křivý*. Také slov. Loos., Pastr. I. 86.

Břlenka na cestě od Litomyšle k Brnu, asi místo staršího Břněnka. Vz Čern. Pr. 34.

Břlina = trám z kury neotesaný. Brt. D. II. 432.

Břloh. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Břlý = *lbitý*, *pilný*. B. do práce. Jicko. Brt. D. II. 296.

Břmbat = *bumbat* (v dětské řeči). Brt. D. II. 296.

Břň. Břně značilo celý šat, později jen drátěné pletivo vůbec, pancíř, krunýř, plech. Wtr. Krj. I. 240., 241. Cf. Gb. H. ml. I. 67.

Břně, etc, n. — nalezenec z Brna vzatý. Duf. 147.

Břnění, z střlat. prunia, odtud i krunýř. Čern. Př. 67., 68.

Břněnice = břeněná zbroj, z drátu pletená. Wtr. Krj. I. 601.

Břněný. B. kosile či sukně = z drátu pletená (pancíř v užším smyslu). Vz Wtr. Krj. I. 241., 601. B. obojek (z drátěného pletiva). Ib. 597. Prsten dílem b-ným, vz Záponový.

Břněti. Cf. Gb. H. ml. I. 66. Jiz železa brye (řinčí). Alx. V. 1394. — **B.** = *bez ustání mluvíti*. Břň jako chroust na niti. Žďár. Brt. D. II. 296.

Brngáč, e, m. — *stužka* síkom a letáčkami vysívaná, složená na maslu a v prostriedku

připnutá brošnou, pod ní visí perly. V Hontě. Phld. 1894. 311.

Brůkaf. Nedám si na nos b. Phld. 1894. 257.

Brno. Nem. Brůnu ukazuje k dřívější výslovnosti Brino. Gb. H. ml. I. 292. — **B.** Mäs leknice jak brno — silně maskrobené. Jicko. Brt. D. II. 296.

Brod. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 61. 83. Kolné brody — valné lovy. Ús. **B.** = město. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Brodák, u. m. — rybníček k brození koní. Tvarozná. Hledík.

Brodník, a. m., obec v Nitře. Phld. XII. 248.

Brodošija lúka v Trenčíně. Phld. XII. 248.

Brodský — *chléb*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Brok. Pšenice fazká ako b. Phld. 1893. 506.

Brokát (zlatohlav a stříbrohlav), v něm jsou zlaté a stříbrné květy vetkány. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112.

Brokátový. B. stoupy — stoupy na bronz. Vz Ott. VIII. 46.

Bromacetylen, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 406.

Bromamidofenol, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 461.

Bromamidokresol, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 462.

Brommaleinan, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 406.

Bromnitrobenzol, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 461.

Bromnitrotoluol, u. m., v lučbě. Vstuk. III. 462.

Bromo jantarový. B. kyselina. Vstuk. III. 2.

Bromovati co. Vstuk. IV. 3.

Broněf, zuvorkommen. Loos. Pastr. I. 104.

Broňka, y, f. = *koflík*. XVI. stol. Mus. 1893. 49.

Bronov, a. m. = Broumov. Mus. 1893. 250.

Broný, albus: mate se s braun — hnědý. Gb. H. ml. I. 246.

Bronzový. B. doba. Cf. NZ. III. 471.

Brošk, *brozg*, u. m. (collek.) — pupence na květ na stromech na podzim. Brt. D. II. 509. — B. = *puky na kvet*, na zárod, a nie puky jalove, na list. Stromy su samý b. (budú kvitnúť). Slov. Phld. XII. 173.

Brouhat se — *broditi se rodou*, rosnou travou. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.

Brouk, dle Mkl. z lat. bruchus. Čern. Pí. 51.

Brousek na broušení kos: *bramor*, *kamének*, *kamýšek*, *osečka*, *osla* (val., las.). Brt. D. II. 453.

Brož, e, m., os. jm., z Ambroz. Exc.

Broža, *Brože*, *Brožek*, *Brožák*, *Brožka*, *Brožník*, *Broužek*. Vz Ambroz (3. dod.).

Brsůvka, y, f., jm. lesa na Mor. Puh. III. 641.

Bršf = *bršti*. Slov. Pastr. I. 85.

Bršlica, vz Andělicka (3. dod.). — **B.**, *bršal* (las.), *karháték*, *aegopodium podagraria*, rostl. Brt. D. II. 499.

Bršol, vz předcház. Bršlica.

Brtné od nich (i. e. roli) odprodal. Puh. IV. 517.

Brtnička, potok na záp. Mor. Mte. 1895. 331.

1. **Brtník,** a. m., custos apum. 1057. Mte. 1895. 134.

2. **Brtník** Ant., hospodářský spisov. † 1894.

Brů v dod., chybně m. brů, od Ber, bru. Vz Ber. Fls.

Brucel, *brunclík*, *bruslak*, *prucel*, *prucník*, *pruslak*, *prsljak*. Slov. NZ. III. 403.

Brucek z Brustfleck. Vz Plech (sat), Wtr. Krj. I. 460.

Bručný — *lujný*. Záp. Mor. Brt. D. II. 297.

Brůdňa, é, f. — místo, kde se dobytek brodí. Olom. Brt. D. II. 297.

Brůha, vz Ambroz (3. dod.).

Bruch, vz Brieho. Slov.

Břuch. Tvrdá hlava, měkký b. Mor.

Bruchorečnický kúsok. Slov. Phld. 1893.

379. **Brumbál,** a. m. — *brumbár*, *chrobák*. Dšk. Jihe. I. 9.

Brumbár = *brumbál*. Vz Brumbál.

Brumejzl, u. m. = *drndačka*, z Brumm-eisen. Zbrt. Tan. 240.

Bruhlák ei *osnovák*, druh kolovratu. ČT. Tké.

Brunatný, z stříhném. brůn. Mkl.

Brunefek, vz Kordule (3. dod.).

Brunclík, vz Brucel (nahore).

Brunevík. Vz Vle. Lit. 23.

Brunevík Zachar., farár. Vz Mus. 1893. 264.

Brůněti. Hrubohlasá barbora (basa) brůni. Slov. Phld. 1894. 571. Chronst brůni (brněti). Brůni mi v usich. Co pořád brůniš (brbles). Jevíčko. Brt. D. II. 297.

Bruno, zaniklá ves na Mor. Mte. 1896. 45.

Brunšov, a. m. — část Dobřichovic na pravém břehu Berounky. Ott. VII. 718.

Brus. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 75. — **B.** — poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Brusič. Brusičí skla. Vz Mrš. 256.

Bruslak, vz Brucel (nahore).

Bruslek, u. m. = *resta*; b. ženský — *kordule*. Slez. Vest. opav. 1894. é. 4. str. 8., 9.

Brustlak (Jicko) — brunefek. Brt. D. II. 513.

Bruškvorec, vz Šisvorec (3. dod.).

Bruštinky = *brusinky*. ČT. Tké.

Brutfana, y, f. = *plechorý pleďe*, z něm. Bratplanne. NZ. IV. 10.

Bruzovičky, skup chalup u Bruzovic ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Bruzovka, y, f., potok u Bruzovic ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Brůža, dle Baca, z Ambroz. Kbrl. Sp. 9.

Brůžek, zka, m., vz Ambroz (3. dod.).

Brva, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Brych, a. m., os. jm., z Brikeí. Kbrl. Sp. 14.

Brýcha, y, m., os. jm., z Brikeí. Kbrl. Sp. 14.

Brychein, a. m., os. jm., z Brikeí. Kbrl. Sp. 14. Cf. Brichein.

Brychta, y, m., os. jm., z Brikeí. Kbrl. Sp. 14.

Brykyš, *prukys*, e. m. — sukno nizozemské. Wtr. Krj. I. 115., 396.

Brykyšový. Vz předcház. B. plástík. Wtr. Krj. I. 152.

Bryle = dvě oka v pohunku pluhu. Brt. D. II. 447.

Brynda, ze špan. brinda = nápoj. Čern. Př. 63.

Bryndálek, lku. m. = *slintáček*. Duf. 21.

Brysel = Brusel. Do Bryslu přijeli. Sum. I. 470.

Brystlmichlink, u, m, řeznické náčiní, z něm. Věst. opav. 1894. č. 4. 44.

Brzda. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. — B. u vozu: *fena* (han.), *kocour* (záp. Mor.), *pes*, *lančuch* (Zlín.), *sviňa* (vých. Mor.), *svěra*, *škrhel* (Rožn.), *zahánka* (N. Město). Brt. D. II. 446.

Brzdivý. B. účinek noh. Kurz. Z říše vědy. II. 4.

Brzelka, y, f. = *barvivo na vejce* (Zábř.). Brt. D. II. 297. Cf. Prysila.

Brzký. Brzek k smrti. Hus. E. 3. 140.

Brzobohatý, Brzybohatý, ého, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Brzorád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Brzyměj, e, m., smyšlené jm. Vrch. F. II. 241.

Brzdžiti se. Malé dítě se brzdží, pořád je zaslíněné. Slov. Čes. I. V. 160.

bst, s přísuto: skústi m. skúbsti a to m. skúbti. Zábsti. Vz Gb. H. ml. I. 487. — Z *bst* b se odsouvá: hřešti z grebsti. Ib. 424.

Z *bt* se b odsouvá: dláto z dlabto. Gb. H. ml. I. 424.

Bubačiti = *mračiti se*. Rais. Světz. 1893. 327. c.

Bubák, v dětské řeči, puerilis vox. Bl. Gr. 327. — B. = *hrozné mračno*. Us. Brt. D. II. 297.

Buben. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Nebudem dobrý, nebudem. kým ma neobdrú na buben; keď budú na mne (mně) bubnovat, potom len budem slubovat. Slov. Zátur. Chwalte gey (Hospodína) w bubnye a w warhanyech. XV. stol. Dob. Dur. 200. — B. = *prkenný plot za kuželkami*, který zadržuje kouli. Phfd. 1893. 688.

Bubeně, chyb. m. Bubeneč. Věst. 1895. 204.

Bubeník. Cf. Zbrt. Tan. 23.

Bubinky (bobinke) = *duběnky*. Bru. Brt. D. II. 297.

Bublanina = *jídlo z dobrého mléka*, mouky, vajec, pečené na pekáci slaninou n mazaném. Cf. Tké.

Bublati. Buble jak kyselé pivo v břechu. Slez. Nov. Př. 613.

Bublina, y, f. = střílovo koření (od střílu), silně inflata, rost. Brt. D. II. 297.

Bublinatka, y, f., utricularia, Antherenschlauch, m., v botan. Sterz. I. 216.

Bublinka = *malá šiška jako vláský ořech* (jídlo). Chod. Čes. I. V. 240.

Bubnový. Elektrický stroj b-vý (má za induktoru buben, válec). KP. VIII. 82.

Bubon, u, m. B. na štítě střechy. Takové jsou všude na Slov. Za to by si aj dom s bubnom koupit mohol. Phfd. 1894. 314.

Buc, vz Bic (3. dod.).

Bucka, y, f. = *pucka, míč*. Dsk. Jihč. I. 23.

Bucko, *buko* = *byco*. Slov. Phfd. XII. 137.

Buča, e, f., územie vo Zvolene. Phfd. XII. 248.

Bučák, u, m. = *bukorý oklestek*, bukové poleno. Val. Brt. D. II. 297.

Buček, čku. m., zdrobn. buk. Už je na bučku = už má vyhráno. Vých. Mor. Brt. D. II. 297.

Bučeti proč. Vztekem bučí (řve) jako silence. Vrch. Rol. XXVIII.—XXIX. 182.

Bučky, vrch v Gemersku. Phfd. XII. 248.

Bučník (*Hočník?*), a, m., trať u Hor. Lhoty ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bučoves a Bučorice od Budiše. Čern. Př. 32.

Bučůvka, y, f., esparsetta (prvé semeno bylo z Bučovic). Tvarožná. Hledík.

Búda, Baude. O pův. cf. NZ. III. 166. —

B. = *vrchní šat*. Aj o tie budy, čo mala na seba, prišla. Exc. — B. = *lešení* pro muzikanty v hospodě. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuil. — B. vinná = *sklep*. Mor. Mtc. 1896. 21.

Budek, dka, m., os. jm., z Budislav. Čern. Př. 26.

Buden, dna, m., os. jm., z Budislav. Čern. Př. 26.

Budilo, a, n., *Budilov*, a, m., obec v Zemplinsku na Slov. Phfd. XII. 154., 68.

Budislav, a, m., os. jm. Odtud: Budek. Buden, Budiš, Bun, Buz. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 14.

Budiš, e, m., vz předcház.

Budiševy, vsi. f. a Budišovice od Budiše muže. Čern. Př. 32.

Budišová, é, f., obec na Slov. Phfd. XII. 663.

Budivoj, e, m., os. jm. u Kosmy.

Budníček menší, místy na Mor.: *zlatohlávek, cisrajs*. Vz Mtc. 1893. 304.

Budovatí. Byl bych hrady na ty Indi b-val. ale věř ani krmíka. Mor. Čes. I. V. 417.

Buffetník, a, m., vlastník buffetu. Phfd. 1893. 587.

Bugdál, a, m. = *čáp*. Mor. Mtc. 1893. 307.

Bugnovat = *bubnovati*. V Novohradsku na Slov. Phfd. 1894. 745.

Bugran, u, m. = *tatarské hedrábí*. Wtr. Krj. I. 115.

Bůh, bůh od bhag, strind. bhadžati = rozdělovati, znamená tedy B. rozdělovatele, pána. Phfd. 1893. 662. B. vysoko a vidí daleko; Kde člověk nemáha, tam Boh pomáha; Keď je zle, vtedy na Boha volajú; Jako Kubo Bohovi, tak Boh Kubovi; Boh naloží, Boh i odloží; Boh omočí, aj osuší. Slov. Phfd. 1893. 566. Keď p. Boh s pola domov príde (zaplatím i. e. az sklídím obilí). Ib. 1894. 315. Nemilo Bohu márne peniaze (zbytočné). Ib. 1894. 549. Bohů podoby, sosky (bohů sochy nositi po polích). Cf. Zbrt. Pov. 131., 134.—136. Do boha se najedl = dost. Dob. Dur. 354. Co po mně zůstane, B. ví, komu se dostane. 1561. Wtr. Živ. c. 927. Starší Pambu miž (než) sv. Petr; Ani kula ani prach, to mi něuděla zaden strach, jak je Pambu se mnu; Kde láska, tu i B.; kde závist, tam zlý duch; Blazny (správy) su blazny a Pambu robí, jak chce; Nebo není tak vysoko, aby nás Pambu neslyšel; Člověk si vykládá a Pambu, rozkládá; Ber. Michale, co Buh daje; Pambu mu zemřel na hody (postětilo se mu); Pambu kaře lichotáře; Pambu ma na kazdeho kyj; Kdo něda česť Panubohu, od toho ji cheť němohu; Boha se něbojiš, řudi se nehanbiš; Co

Bůh černým stvořil, djabel nezběfi. Mor. Ces. I. V. 417. Bůh dopušta, ale neopušta: Člověk si je v tom sám sebe (sobě) pán Boh. Slov. Nov. Př. 12. 162.

Buch. Kde buch, tam tresk (o tlachalu). Phld. 1894. 550. Neotváraj na každý buch vrata (buď mléanlivý). Slov. Phld. 1894. 256.

Bucha. Má hluchú buch v uchu (o nahluhlém). Slov. Phld. 1894. 314.

Buchadlo, a. n. Kv. 4. 63.

Búchaná, é. f. = sláma, také: *křídá*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Buchanka = nástroj k připravování lnu a konopí. V Liptově. Cf. Sedalnice, Tlkáč. Phld. 1894. 85., 312.

Búchaf do sveta = mluvití nerozmyslně, stríletí p. Bohu do oken. Slov. Phld. 1894. 550.

Buchkaf. Čan (len) a konope b. (otloukati, třepati). V Liptovsku. Phld. 1894. 85.

Buchlovice = *pec*. Drychmati na b-cích. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Buchlovský. Vyšívání na b-skou vazbu. U Kunovic. NŽ. IV. 228.

Buchnout do vody = *spadnouti*. Brt. D. II. 297.

Buchotati. Kudy vlak b-tal (buch buch delal a p.). Světz. 1893. 38. a.

Buchta. Selka buchty peče, až z nich maslo teče. Nebo: Selka peče dolky, selka peče dolky (o mláčení o šesti). ČT. Tkč. Selka peče buchty, sedlák jí; selka peče buchty, sedlák ji (mláčení o devíti). Ib. — **B. račená** = kynutý knedlík. Chod. Čes. I. V. 240. — **B. maštěná** = výražkový knedlík. Čes. I. V. 329.

Buchtěnice, e. t. B-ce jim dávala (buchty do zad). Wtr. Živ. c. I. 11.

Buchtička. Hra na buchtičky. ČT. Tkč.

Buchtovatosť, i. f. Byrokratická b. Jan Váňa. Pláč. 14.

Buchyně do zad. Světz. 1893. 26. a., Wtr. St. Pr. 113.

Buk. Suk, dub, buk (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč. Ako s buka spadol (náhle přišel). Slov. Phld. 1894. 98. — **B.** = hora v Gemeri. Phld. XII. 248. — **B.** = *dobře*. Ve švihácině. Brt. D. II. 519.

Bukač, e. m., vz Volavka (3. dod.).

Bukál. Vánoční chození s b-lem (bukačem) v Berouně r. 1777. Vz NŽ. III. 147.

Buko, a. n. Cf. Bucko, byco. Phld. XII. 137.

Bukovany, zaniklá ves na Mor. Mte. 1896. 45.

Bukovec, vce, m., přítok Holciny ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bukovina, y, f., potok v Turci. Phld. XII. 248.

Bukovník, u, m. = *bučák* houba (3. dod.).

Bukovská, é, f., trať u D. Lhoty ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bukový. B. hlava = *trdá*. Slov. Nov. Př. 566.

Bukréta = pierce (kytka). Slov. Phld. 1895. 27.

1. **Bukvice,** vz Babí břuch. Hruscia (3. dod.). — **B.**, primula auricola, rostl. Brt. D. II. 506. — **B.**, vz Babí břuch (3. dod.).

2. **Bukvice,** e. f., území v Nitře. Phld. XII. 248.

Bůl = *bolesť*. Má veliký b. v hlavě. Laš. Brt. D. II. 486.

Buláček, ěku, m. = *hliněná miska*. Jevíčko. Brt. D. II. 297.

Bulata, y, f. = *ocelová sekera* lesklá a velmi ostrá. Kabt. 30.

Bulbul, *bylbyl*, a. m., vz Drozdec.

Bulbus oka, *zenice*. Schb. Nád. 54. a j., Ott.

Bůle, e, f. = *vůle*. Dšk. Jihč. I. 24.

Bulharský jazyk = slovanský. Bl. Gr. 340.

Buliči oko, *trollius* = upolín. U Rych. Čern. Př. 55. Cf. Bolečko.

Bulka hra, prý od vl. buglia = hromada (lid). Čern. Př. 78.

Bulový. B. práce, Boulearbeit, f. Sterz. 541. a.

Bumba, y, f. = *pitl*. Obrátili peníze na bumbu. 1589. Wtr. Živ. c. 506. Ptají se, jak se po věcejší bumbě a ublinkání nachází při zdraví. Lomn. (Wtr. Živ. c. 931.).

Bumtavý = *nemluvný*. Loštice. Brt. D. II. 297.

Bun, a, m., os. jm. Cf. Budislav (3. dod.).

Buňa, é, f. = větší bob kropenatý. Jicko. Brt. D. II. 297. Cf. **Buna** = bob, z Bohue. Brt. D. II. 513.

Buněchy = *puněchy*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 484.

Buňkač, e, m., vz Volavka (3. dod.).

Buňknouti. Uderil ho, až buňklo jako v konev. Wtr. St. Pr. 112.

Bunoš, e, m., potok v Nitře. Phld. XII. 248.

Buoeh slanin. Arch. XIII. 335. Cf. Bůch.

Búr, a, m. = *sedlák* (nadávka XV. stol.). Ché. (Vlč. Lit. 171.).

1. **Bura,** y, f. = *severák*. Phld. 1896. 130.

2. **Bura,** y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Búra, vz Bouře.

Búracá, potok v Turci. Phld. XII. 248.

Buranda, y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Burčik, a, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Burda, y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14., 10.

Burdér, *burdyr* = *rapír* nejtožšího rázu XVI. stol. Wtr. Krj. I. 612. B. = *veliký meč* dvojruční, Schlachtshwert, n., ale obyčejně = veliký rapír. Wtr. Krj. I. 177., 272., 608., Arch. XIII. 352.

Búre, vz Bouře.

Burek, rka, m. = *vyřezaný kanec*. — **B.** To je b. (člověk tlustý, vykrmený). Laš. Brt. D. II. 297.

Bureš, e, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14., 8., 9.

Burger Kajetán, dominikán, nebyl farářem. Vz Mus. 1893. 258.

Burian, a, m., os. jm. Odtud: *Buriánek*, *Burjan*, *Burjánek*; *Burka*, *Burčik*; *Bureš*, *Bursa*, *Bursík*, *Bura*; *Burda*, *Buranda*; *Bursa*, *Bursík*, *Burjšek*, *Burjška*. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 14.

Buriánek, nka, m., vz předešlý.

Buřič. Vyvrz b-če a přestane svár. Bl. Gr. 302.

Burina = *plevel*. Phld. XII. 646.

Buřival, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Burjan, a. **Burjáněk**, nka, m., vz předcház. Burian.

Burka, y, m., os. jm., vz předcház. Burian.

Burkať = *bouřiti*, zvl. ze sna. Han. Brt. D. II. 297.

Burkhard. Odvozeniny vz v Kotk. 14.

Burleskář, c, m. Vlč. Bás. 25.

Burleskní. B. provedení ballady. Vlč. Bás. 25. B. či komické epos. Ib. 79.

Burmistr. 1745. Mtc. 1895. 142.

Burmus = Worms. 1514. Sm. I. 612.

Bursa, y, f., — *zábava* s hudbou, spevem a tancom. Na Zvolensku. Phfd. 1894. 615.

B., y, m., os. jm., z Burian.

Bursík, a, m., os. jm., z Burian. Vz Burian.

Bursněř, c, m. Augustin, bursněř (klášterní). 1410. Arch. XIV. 393.

Bursovati = *buriti se bursou*. Vz předcház. Bursa.

Buršík, a, m., os. jm. Vz předcház. Burian.

Buršal, a, m., os. jm. Kbrl. Dmzl. 22.

Burysek, ska. *Buryška*, y, m., vz předcház. Burian.

Burytáše. Gatě s b-sami (druh šnúr). Val. Vek. Val. I. 34.

Bussola. Cf. KP. VIII. 27.

Bústi. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 87.

Buša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Bušeeves, vz Kněžmost (3. dod.).

Bušek, ska, m., vz předcház. Bohuslav.

Buši kvitek, vz Šírotka (3. dod.).

Bušice, ves v Tekovsku. Phfd. XII. 154.

Bůtlavý. B. vrba. Phfd. XII. 269.

Batovice za Butoves oprav v: Butovice.

Butvěti = *puchřeti*. Kotk. 108.

Bůvol, správně buvol. Gb. II. ml. I. 246.

Buz, cf. předcház. Budislav.

Buzeně, c, m., také *Buzenec*, nec, m., žriedlo vo Zvolene. Phfd. XII. 342., 74., 75.

Buzinka, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 179.

Buzovec, vec, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 179.

Buzylen, u, m., v luče. Vestn. III. 13.

Bůžek. Domovní buzkové. Vz Zbrt. Pov. 105., 134.

by. Z *br* v odsuto: oblikať. Dsk. Jihé. I. 26.

Bvab, u, m. = *bob*. V Revúce. Phfd. 1893. 554.

Byči jáma na mor. Val. Vz NZ. IV. 273.

Byčinec, nec, m., svah hory Sulova ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Byď m. bydl, gt. pl. od bydlo. Ž. gloss. 108. 10.

Bydlec. Ol. Lev. 16., 29., Pror. Jer. 1. 14.

Bydleti novotvar m. bydliti. Gb. II. ml. I. 219. Vz Bydliti.

Bydliti. Vz Bydleti. Lépe bydliti než bydleti. Bl. Gr. 276. Bydliti. Ev. seit. 41. Luc. 19. 5., Mus. fil. I. 48.

Bydlo = *jméní*. To je moje colno b. V Prividzku na Slov. Phfd. 1894. 308. To je b., co na nom vidno (= nemá nicoho kromě sít na seba). Ib. 1893. 56. B. = kacíř, kurтка, kury, kokot, husy. Slez. NZ. IV. 447. B. = *zrůnosť*. Dobré b. hladidlo, zlé b. strasidlo. Vek. Val. I. 109.

Bydlovisko, a, n. = *bydlisti*. Senohrady na Slov. Phfd. 1894. 86.

Bychme vedle staršího bychom. Ž. klem. 88. a. Vz Gb. II. ml. I. 250., By.

Bychstre = *bystře*, ch vsuto. Oest. Mon. (Böhm.) I. 495.

Byk, vz Valach (3. dod.).

Býk. Je v domě pro parádu, jako b. v chlěvě (o pysném, zahálčivém chasníku). Exc. Na býko! (volání na býka). Phfd. 1893. 634. Hnali býka hore vývozom a pohánali ho perútku (skáce se do řeči tomu, kdo lze). Slov. Nov. Pr. 521.

Býkové = *zpropitné*. Každý mistrovský syn, který by se (po dosazení mistrovství) v jednom roce pořad sběhlém neoženil, budoucně b-ho toliko jeden ačtel piva oddavati povinen bude. 1681. Pras. Rem. 57. a j.

Býkovec = *býk ve zvěrokruhu*. 1410. List fil. 1893. 391.

Byl, i, f. = *lodyha* (uh.). Brt. D. II. 509.

Býl, *bylka*, vz Parůt (3. dod.).

Bylbyl, vz Drozdec (3. dod.).

Bylka, y, f., zdrobn. od býl = *proutek parátka*. B. z vence. Slov. Phfd. XII. 174. 429. Cf. Býl (3. dod.). — **B.** = *troška, špetka, málo*. B. soli. Ib. 174. Cf. Býl, Parůt.

Býložravci, vz Ott. IX. 802.

Byret, vz Biret.

Bys, a, m., os. jm. u Kosmy.

By-si. Cf. List fil. 1896. 332.

Bystrá, é, f. = *trať* na Frýdecku. Vest. opav. 1894. č. 4. 20.; *potok v Turci*. Phfd. XII. 248. (70.).

Bystre, c, f., pustá ves v Blansku na Mor. Vz Mtc. 1896. 46.

Bystré, cho, n., *trať* ve Frýdecku. Vest. opav. 1894. č. 4. 20.

Bystrica, c, f., *potok v Turci*. Phfd. XII. 248.

Bystrice, míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 70. XIV. 121. Je z Bystrice = *bystrýj*. Vek. Val. I. 110.

Bystrické údolí v Tyrolsku, Pusterthal NZ. IV. 249.

Bystrička, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 70.; obec v Turci. Ib. 148.; les v Roznovsku. Dml. List. 28.

Bystrý, cho, m. (*Bystré*, n.), přítok Řísky ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 6.

Byš, c, m., os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 14.

Byštu bohu. I b., to len tí z hory! Phfd. XII. 721.

Byť = *byť i*. Mohli do dnes státi, byť ten jed nebyl mezi ně vlit; Polezú po ní (po moři); byť jim kázala stolice trojice svatě zvrátiti. Buoh muoz pomoci z bláta, byť kto do hrdla v něm vězel. Ché. S. 77., 145., 313.

Bytea, c, f. Vel. B., míst. jm. v Trencan-sku. Phfd. 1894. 61.

Bytedlně. Kat. 2722.

Bytelný = *selnýj*. B. člověk. Dmzl. Svetz. 1894. 351. c.

Býti. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 73. 38. Běti. Arch. XII. 498. B. má tvary s *bu*, *bud*, *bud*: zbudě, zbyde. Vz Gb. II. ml. I. 281. Jest kdy se klade a kdy vynechává. Vz Bl. Gr. 103. Jsem, dle stršl. jsem mělo by byti jsem, ale utvorilo se snad z jsem jsem. Cf. sedm sedem Gb. II. ml. I. 151. O tvarech jsem atd. cf. ještě ib. 152., 537. O tvarech na Mor. cf. Brt. D. II. 32., 83., 139., 197., 220., 227., 260. Ať bele, kerý bele (ať byl kdokoli)

Mor. Hledik. Pejř je **na** řezavku. Brt. D. II. 288.

kdy. To bylo před ty císařský hody (akkus.): Před vánoce to bylo. Brt. D. II. 289. Voda z pramenuov jim **za** nápoj byla. Háj. I.

Bytný. Telo v svátosti chleba a vína bytné. Ché. Mik. 413.

Bytostný. B. mha. Černý: Cenci. 51.

Bývací. B. izba, Wohnstube, f. Phld. 1896. 68.

Bzdince, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 179.

Bzdinky = *podražec*, rostl. Tvarožná. Hledik.

Bzdití a *pzditi*. Cf. Gb. H. ml. I. 324. — **komu**. Bzdi tomu, kdo nosa nemá. Phld. 1894. 257.

Bzducha, y, f. = *pýcharka* (houba). Sterz. I. 925.

Bzejna m. *bezina* (přesmykn.). Dšk. Jihé. I. 49. List. fil. 1895. 74. Dle List. fil. 1896. 160. nikoli m. bezina, nýbrž z *bzina* — bzina — bzýna — bzejna.

Bzeněák, u, m. = *brambor* pěstovaný u Bzence. Frenst. Čes. I. V. 280.

Bzenice, míst. jm. na Slov. Phld. 1894. 179.

Bzenov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. 1894. 179.

Bzince, míst. jm. na Slov. Phld. 1894. 179. V Nitře 26. 61.

Bziné, ého, n., míst. jm. na Slov. Phld. 1894. 179.

Bzinka, y, f., cf. Bezinka. — **B.** = *nedozralá třesně*. Záp. Mor. Brt. D. II. 297.

Bžnata m. Vžnata. Gb. H. ml. I. 429.

Bzodnout m. bodnout, z vsuto. Brt. D. II. 250.

Bzová, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 179.

Bzovík, a, m., klášter v Hontě. Phld. XII. 342., 179., 75.

Bzu = *bdím*. Vz Bditi (3. dod.). Gb. H. ml. I. 401.

Bzunět. Mucha, komár bzuní (bzucí). Brt. D. II. 297., Dšk. Jihé. I. 45.

Bžunknoutl. Honza ani nebžoukl (nemukl. Han.). Brt. D. II. 297.

C.

C *staroslovanské*. Vz Gb. H. ml. I. 315.

C jest souhláska *měkká*. Cf. ib. 469. — *Jak znělo a psalo se c: c:* bradavea, slunce; *ch:* nemochi budeš; *cc:* mravenec; *cz:* zemiezu; *zc:* chceme; *cg, cf:* moes, noes, rucye; *tf:* potřivvy; *tc:* ovotce; *tz:* v Dohalitzých; v pravopise Husově, bratrském a novoces. je *c*. Cf. Gb. H. ml. I. 469., 497. — *Vznik a změny souhlásky c*. Vz ib. 499. — *C*, následuje-li *č*, mění se v *č*: leccemu leccemu, necky neccice neccice a z toho neccice. Vz ib. 500. — *C* se mění a) v *č*: Bretislav, Frantisek za starsí: Breeislav a Francisek; cihla, dial. tibla, císař tiesař. Cf. ib. 501.; b) v *č*: Žatec, gt. Žatec. Na Tisnov., mor. Kruml. a Žďarsku: decky m. decky (vzdýcky), dečke, dycky; u Dacíc z Telče ve slově plieník m. pheník. Brt. D. II. 187., 210., 250., 279.; c) v *s*: ocelka, oselka (val.). Brt. D. I. 64. Cf. de, te, ce, et a Gb. H. ml. I. 503. U Litovle, Konic a Jevicka po *b* a *p*: vrabse, kopse, strapse, do vubse m. vrabce atd. Brt. D. II. 113. U Zábřehu: s kopse (s kopce), dal babse (babece), rideciji po *c*: jikavse, ale: vojce, v polivce atd. Vz ib. 139. — *C se přísouřá* dial.: jednúc, podruhúc, nekerúc (někdy), zaseje, neskulic. Vz Gb. H. ml. I. 504. — *Čizí c* zůstává: cedule, cíl, cukr; nebo se mění v hlásku jinou zejména v *č*: čep, čibr, cisterna. Vz Gb. H. ml. I. 503. — V jihozáp. Čech. mění se v: *č*, *z*, *s*, *ch*. Vz Dšk. Jihé. I. 42. — *C* v chromceském podřecí na Mor. Vz List. fil. 1894. 96. — *O č* cf. Gb. H. ml. I. 469. — *č* m. *č*: čicho m. ficho. Laš. Brt. D. I. 106. V jihozáp. Čech. mění se *č* v *č* a *c*. Cf. Dšk. Jihé. I. 42.

Cabala, y, f. = *obecní řízení*. Brn. Brt. D. II. 298.

Cabañas, druh doutníků. Ús.

Cabina, y, f. = *cabka, jena, kleretnice*. Brt. D. II. 298.

Cabka, y, f. = *cabina* (3. dod.).

Caboch, u, m. = *puritron*. V Kozlově u ČT. Tké.

Cabrnatý = *chlupatý*. Zábř. Brt. D. II. 298.

Cabrny = *koží chlupy*. Zábř. Brt. D. II. 298.

Cáby, les u Morávky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Cačák, a, m. = *cačák*. Kotk. 76.

Cacao, vz Kakaó.

Cacaový, vz Kakaový.

Cafalét, u, m. = *kapesní šátek*. Hodslav. Brt. D. II. 466. Cf. Facalit (přesmykn.).

Cafor, u, *caforik*, rku, m. = *utržený kus sukně, cancer*; **C.**, a, m. = *dítě za matkou stále chodící*. Jevicko. Brt. D. II. 298.

Cagar, u, m. = *placka ze snědé mouky*. Hranice. Brt. D. II. 472.

Cahél, u, m. = *rozparek u sukně*. Telč. Brt. D. II. 474.

Cahoň, ň, m. = *čahoun*. Brt. D. II. 298.

Cahorty = *cariky, okolky*. Brt. D. II. 298.

Cahy = *zvuk, jímž se kozel odhání*. Brt. D. II. 298.

Cahta = *rozbité reliquiovní vejce*. Čes. I. V. 72.

Cahtavý snih. Rais. Světz. 1893. 245. a.

Cáchy. 1495. Arch. XI. 501. V Cáchách. 1529. Arch. XII. 410.

Caju, u, m. = *cín*, zastr. Gb. H. ml. I. 213.

Cajpurky = *salepurky*, solnohradské brusky, jinde *cibuliny*. Hranice. Brt. D. II. 514.

1. **Cák**, z: co pak. Gb. H. ml. I. 565., 91.

2. **Cák**, u, m. = *kraevský cecek* (záp. Mor.); *kalužina na podlaže*. Brt. D. II. 298.

Cákl, u, m. = *kyradlo*, z něm. Zeiger. Dšk. Jihé. I. 9.

Calábek, bka, m. = *žranil*. Us. Kotk. 76.

Caletka, y, f. = výskočky másla na hroty při stloukání. Holešov. Brt. D. II. 298.

Calkom = *celkem*. Phfd. 1895. 629.

Calta = *buchta* n. *šiška* veliká jako mandlovací deska, má konce zakulacené a hned za syrova nařiznuté. O svatbě ve Vlášenicích na Tábor. Vykl. Svat. 69. — **C.** = *veliký propletaný koláč*. Slov. Phfd. 1895. 444. — **C.** = svatební koláč, který se dává ženichovi, rozkrajuje a posílá zvaným hostem. Vz Phfd. 1895. 587. — **C.** = *vánočka*. Dmžl. Pískáček.

Calúšit = bouchati do zad. Laš. Brt. D. II. 298.

Cambati = cabati, čapati (v blátě). Kotk. 103.

Camfrňoch, a, m. = *malé děcko ušišmané*. Brt. D. II. 298.

Camla, y, m., vz Camra. Kotk. 67.

Camploch, a, m. = *cundra*, *cumpl*. Brt. D. II. 298.

Candát, strč. cendát, czendat. Rozk. 659.

Candelales = *candelare*, z lat. candela = svíce. C. dostával školní správce (2 bílé denáry).

Candelare, n. = *plat za sříčky*. 1597. Kutn. šk. 62.

Cangal, u, m. = *sandál*, d v g. Zlinsky. Brt. D. II. 15.

Capák, a, m. = *dítě počínající mluvit*; *mlurka*. Brt. D. II. 298.

Capár, a, m. = *capart*. Jevíčko. Brt. D. II. 298.

Capart. O pív. cf. Kotk. 182.

Capáš, e, m. = *prieťah* v hore vyrúbaný pre ovce alebo pre druhý statok. Slov. Phfd. 1893. 694.

Capati = *tlachati*. Meč (mlé) a necapé. Brt. D. II. 298.

Čapati, schnell greifen. Slov. Pastr. L. 79.

Čapek, pka = *dítě* (nadávka). ČT. Tké.

Čapella, vz Kapela. — **C.**, jm. stálice. Ott.

Čaperatý = *štrapatý*. Záp. Mor. Brt. D. II. 298.

Čapiň, ě, m. = *zubatý čakan*. Vz Capin. Phfd. 1894. 545.

Čapif, čapif, čapnuf = *uderiti*, *uhoditi*. Phfd. 1894. 745.

Čapka, y, m. = *capák*, *mlurka*. Brt. D. II. 298.

Čaplati = *čratlati*. Kotk. 87.

Čapobijce, e, m., vz Cap. Slov. NZ. IV. 414.

Čapóšek, ška, m. = *capák*, dítě začínající mluvit. Brt. D. II. 298.

Čaprizzio, vl. (kapričo) = *rozmarině* (v hřebě). Ott.

Čapúch = *sopouch*. Vz Capouch. Chod. NZ. II. 575.

Čárach, u, m. = samorostlý plod, v jakom sa drží králik (pták). Slov. Phfd. XII. 722. Vz násl.

Čárašník, a, m. = *králik* (pták). Slov. Phfd. XII. 722.

Carborund-um, a, n. = sloučenina křemíku s uhlíkem. Vz Živa III. č. 10., Nár. list. 1893. č. 356. v Neděl. příl. str. 2., KP. VIII. 238.

Carda, y, m., os. jm. vedle Karda z Karel? Kbrl. Sp. 16.

Čárek, rku, m. = *přihrada* ve chlévě pro tele, pro kury; pre krmu pod palandou. Brt. D. II. 298., 436., Phfd. 1895. 447.

Carevek, vku, m., endymion, rostl. liliověť. Vz Ott. VIII. 608. b.

Carouni, čedř ryb, vz Ott. X. 233.

Caropaedie = *vychovávání cara*. Vrch. Tryz. 338.

Časka, y, f. = *sukně*. Brt. D. II. 464.

Casnoch, a, m. = *kdo se casnuje*, pefenuje, obchází lenivé; *lump*, *trhan*. Vých. Mor. Brt. D. II. 298.

Casný = *čstečný*. C. řeči. Sá. Kř. u pot. 177. — **C.** = *časný*. Severových. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

ce splývá v c: pecka, dat. pecece, vyslovují často: pece. Gb. H. ml. I. 500. Mění se v cť: německý, pl. dial. němecci, z toho slov. nemectí. Ib. 501. (503.). Cf. cš, cě, cs, sc, šc, žc, čc a Gb. H. ml. I. 500.

-ce. Subst. v -ce (-bca) mají slabiku kořenovou z pravidla dlouhou: voditi vůdce, rádce, zrádce, věsce. Gb. H. ml. I. 597. — Jm. místní v -ce na Slov. Cf. Phfd. XII. 68. — **-ce** se mění v Morkovicích na Mor. v -ci: do čepici. Brt. D. II. 62., 63. Cf. Pastr. L. 51.

Cec = *těci*. Ve Spiši. Phfd. 1893. 428.

Cecéce, etc, n. = *mladé, jež cecá*. Jevíčko. Brt. D. II. 299.

Cecek m. sesek, gt. -sku. Gb. H. ml. I. 491.

Cěcvár, u, m. = *citrár*. V Chromci. List. fil. 1894. 91.

Cecidiko, a, n. Háj. Herb. 87. a.

Cedélko, a, n. = *cedítka*. Phfd. 1895. 183.

Cedidelník, u, m. = *cedidlo*. 1520. Wtr. Živ. c. 540.

Cedidlo, cedilo, cedilko, a, n. = *reliká huňená torba*, tanistra, již se prvotně ovčí mléko cedilo. Slov. NZ. III. 404. — **C.**, *mliceň*, colum. rostl. Brt. D. II. 501.

Cedilo, a, n. = *cedidlo*, d před l vypadá. Slov. Pastr. L. 147.

Cediti koho = *trápiti*, *soužiti*, *moriti*. 1777. NZ. III. 222. — **co čím odkud**. Aby jím (mečem) hojně krev c-li z lidí. Čec. S. 115., 119.

Cediño = *cedilo* (nahore) Phfd. 1894. 546.

Cedřiš. Vz Cedrys.

Cedron, u, m. = *licí*, *žirý plot*. Dol. Brt. D. II. 439.

Cefna, y, f. = *konec*. Tišn. Brt. D. II. 514.

Cegretář, e, m. = *sekretář* (k v g). Dšk. Jihé. I. 30.

Cech. Artikule pražských cechů v XV. stol. Vz Arch. XIV. 437. nn.

Cecha = místo, kde několik dolů či vortů pospolu. Arch. XII. 425.

Cechovní šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 230.

Cechovníctví za starých časů ve Slezsku. Vz NZ. III. 50. K dějinám řemesel ve Slezsku. V progr. čes. gymn. v Opavě za r. 1893. Prasek.

Cejch = *knežská pleš*. Wtr. Živ. c. I. 159.

Cejcha, z něm. a to dle Andresena D. Etym. 175. z řec. *θηνη* obal. Čern. Pr. 64.

Cejkati kdy. Aby nikdo (kdo ji) po stole necejkal a se nepokapal. ČT. Tké. S dojením (ovci) se c. Kat. z Zer. II. 322.

Cejnek, nku, m. = bělmo na oku, cink. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.

Cejrati = s něčím se páratí. Kotk. 94.

Cejt, u, m., z něm. Zeit, něm. Mut, Sitz-zeit = doba, kterou musil tovaryš i po vandru oseděti, doma pracovati, než se stal mistrem. Mus. 1894. 503.

Cekat = bryndati. Brt. D. II. 299.

Cekrovati strč., z toho *cektovati*, Pulk., přesmyknutím *cetkovati*. Baw. 175. — Gb. H. ml. I. 550.

Cekr, u, m. = školácká taška.

Cekryt, z lat. secretum, s v c. Gb. H. ml. I. 487.

Cektovati, vz předcház. cekeovati.

Cěl sanus. Tehdy biese celá ruka jeho, et restituta est manus ejus. Ev. seit. Luc. 6. 10. Cf. Uceliti.

Cěl = cíl. Hra na cel. Mor. NZ. III. 26.

Celdoň, *celidon*, *celiston*, *celeduňk* z lat. rec. chelidonium, vlastovičník. Čern. Pr. 54.

Celeduňk, u, m. = celodeň, laštovičník. V Ouboci. Dšk. Jihé. I. 14.

Celer. Léčení c-rem. Vz Vek. Val. I. 154.

Celestini, kněžský rád. Wtr. Žij. c. 695.

Celička, y, f., jm. kraví. Slov. Čes. I. V. 424.

Celiga, y, f. = laštovičník. Brušp. Hledíková.

Celigana, y, f. = celigon, krvavník, mlíč, hadí mlíč, hlohový mlíč, nebeský dar, chelidonium majus, rostl. Brt. D. II. 501. Cf. Laštovičník, Celeduňk (3. dod.).

Celkovati. Kde jména nářečí dle nich (hor u. řek) tvořená s nimi se celkují. Mus. 1895. 515.

Cella, y, f., Zelle, f. Šm.

Celoidinový papír. Hlasy z vých. Čech. 1893. 1/7.

Cellulosový. C. továrna (na cellulosu). Hlas nár. 1894. 20/5.

Celniček, ěku, m. = jitrocel. Vz Čern. Pr. 54. Celník.

Celník, u, m. = jitrocel menší. Záp. Mor. Brt. D. II. 299. Cf. Celníček (3. dod.), Voli ucho.

Celocírkevní konvent = celé církve. Phfd. XII. 394.

Celoděj, e, m. = celodeň (3. dod.).

Celodeň, dné, f. = celoděj, celeduňk (3. dod.).

Celolánik měl celý lán (60 koreň roli orných). Od XVIII. stol. NZ. III. 144.

Celonárodnost, Ziak. (Zl. Jg. 407.)

Celonárodný, Ziak. (Zl. Jg. 407.)

Celopřízný. C. utěrák. Světz. 1895. 158.

Celotnost něčeho. List. fil. 1894. 180.

Celoživotní služba. Nár. list. 1895. č. 57. odp.

Celpat = *cejprat*, *bryndati*. Brt. D. II. 299.

Celý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 313. Bol celý vytesený (potěšený). Phfd. XII. 270. Celý vedle všecek někdy výhradně. Na Chromecku. Vz List. fil. 1894. 284.

Cena. C. do míška nepadá (slevuje se). Slov. Nov. Pr. 335.

Cendát, vz Sandát (3. dod.).

Cendrot, u, m. = látka hedvábná nebo polohedvábná. Wtr. Krj. I. 364.

Cének, nku, m. = *cežánek* na mléko. Han. Brt. D. II. 299.

Ceniti eo jak. Cenil to, jak osel cení hůdru na ceteru. Vrch. Rol. XXXIV. 160.

Censura, y, f. = písemní upozornění rodičů na neprospěch žáků. Us. Fls.

Centimetrogramm, u, m. KP. VIII. 44.

Centrifucka, y, f. = *centrifuga*. Hlasy z vých. Čech. 1893. 15/9.

Centrifuga, y, f. Mléčná c. Fr. Farský.

Cep. Živ nás Boh, sedliacke cepy a panská stodola. Phfd. 1893. 699. Ma se k tomu, jako eigan k cepu. Slez. Nov. Pr. 572. To si musí dobře cepy spravít (dobře se připravit). Mor. Ces. I. V. 417. C. = válečná zbraň v XVI. stol. vymizel. Vz Wtr. Krj. I. 278., 521.

Cepař, e, m. = *cepmík*. Wtr. Krj. I. 278.

Ceperiaci = přezdívká obyvatelům zemplinským, kteří říkají ceper = teraz, teprv. Phfd. 1893. 493.

Cepic, vz Cep.

Cepilek, lku, m., vz Preslička, Straslavica (3. dod.).

Cépovka, y, f., vz Cípkovka (3. dod.).

Cera. V Prer. po výtece = deera z gruntu. Brt. D. II. 458.

Ceratylalkohol, u, m., v lucbě. Vstnk. IV. 145.

Cerel m. celer. Us. Brt. D. II. 167., Dšk. Jihé. I. 48.

Ceremoniář, e, m. = nadávka katolíkum. Wtr. Živ. c. I. 211.

Ceremonie, strč. sklonění. Vz Gb. H. ml. I. 38.

Cerezla v MV. = čriesla. Vz Gb. H. ml. I. 29.

Cergulat, u, m. = *cerelat*, e v g. Dšk. Jihé. I. 25.

Cerha, y, m., z Cyrill, oa. jm. Kbrl. Sp. 14.

Cerithiový. C. vrstvy země. Vz Mte. 1896. 234.

Cerk, u, m. = *crk*. Ve Spiši. Phfd. 1893. 431.

Cerovo, a, n., míst. jm. v Hontě. Phfd. 1894. 61.

Certlička, y, f., z zeltel. List. fil. 1893. 467.

Ceruska, *ceruzka*, *cerusa*, y, f. = *tužka*, Slov. Phfd. 1893. 638., 1895. 77., 619.

Cesnek m. česnek. Brt. D. I. 41. Mor.

Cesta. O původu slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. str. 385. Cestu tratí (bloudí; mravně). Phfd. 1894. 314. Šel pro jednu cestu tam a pro druhou domů (marně). Na Žďársku a j. Nár. list. 1894. 247. odp. feuill. Z cesty sa domov vrátit, je istá vec, že sa už zle bude vodit. Slov. Phfd. 1894. 132. Radšej sa z kratšej cesty vrátit. Ib. 256. Přes cestu, přes cestu (mlácení trojmo). Tké. Cf. Čtvrtý, Mlat. **Cestopis**. Čes. c-sy. Vz Vlč. Lit. 242., 283. **Cestováníčko**, a, n. Nár. list. 1895. č. 252. feuill.

-cěti. Slovesa takto ukončená stran přehlásky (klěcěti). Vz Gb. H. ml. I. 102.

Cetka. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 104.

Cetkovati, vz Cekeovati (nahore).

Cetkový čepec. Wtr. Krj. I. 382.

Cetylaether. Vstnk. IV. 147.

Cevnatkový. C. zánět. Schb. Nád. 85.

Cevohybný nerv (vasomotorický). Světz. 1894. 79. b.

Cezánek, nku, m. = *cedidlo*. Brt. D. II. 299. Cf. Cének.

-cí m. *-ti*; tacičku. Slov. Phfd. 1893. 238.

Otec náš dobré paměci. Arch. XIV. 47. Proci (proti) listu něco učiniti. 1448. Arch. XIV. 37. V inf. : Chei práv býci, něco učinici, dáci, upomínací, mluvící, držeci. 1448. Ib. 12., 37. a j. tam. Daci = dáti. Evané. Bl. Gr. 274.

ci- se u Brna a Letonic mění v *ce-*: *ce-* bola m. cibule. Brt. D. II. 161., 155.

ci- mění se u Jemnice někdy v *cij-*: *cijtit*, *cijnek*; u Brna v *cé-*, ale jen v několika slovech: *cětít*, *cép*, *cén*. Vz Brt. D. II. 267., 161.

Cibik, u, m. = *nař.* Cibulový c.; Na c. vytrubovati. Slov. Phd. XII. 662.

Cibule, stříhněm. *zibolle* a to z lat. *caepula*. Gb. H. ml. I. 423. C. v stréas. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. Má na pláč stále zaděláno jako c. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. Léčení c-li. Vz Vek. Val. I. 154. *Hádanka*: Sedí panna na vratách o devíti kabátách a je tak zima, že je celá siná. Brušp.

Cibulina, y, f., vz Cajpurka (3. dod.).

Cibulný. C. semeno. Šum. I. 376., Kat. z Zer. 181.

Cicí. Vzal bobo cíci (derele; prs. Matka přestala kojiti.). Us. Phd. 1894. 440.

Ciemati se = *mazliti se*. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Cicorálek, vz Cicoral (2. dod.). Wtr. Krj. I. 513.

Cieúška, y, f., vz Banátka (3. dod.).

Cičko. Cuě ti psičko cíčko! Slov. Nov. Pr. 648.

Cidič. Hra na c-če bot. Vz Duf. 81.

Ciditi, cízen, ně. *cíden*, *d* m. z podle *cí-* dim atd. Gb. H. ml. I. 401.

Ciepy, vz Krosno (3. dod.).

Ciev, f. = *ceva*. Vz Gb. Km. -i. 18.

Cifra, *cifrování* = *malba*; *variace hudební i taneční*. Na mor. Slov. Brt. D. II. 299.

Cifrovaný. C. je také tanec, hudba. Slov. Pokr. Mrt. z. 91. C. stehlík = pomalovaný, barvený. Ib. Phd. 1893. 146.

Cifrovati = *malovati*, *zdobiti stěnu*; *vyšívati*; *variovati nápěv písně*; *tanciti pěkně*, *ozdobně*, *s variacemi*. Brt. D. II. 299.

Cigán, vz Cikán. Bodaj ti cigáni zuby kuvali. Nov. Pr. 621.

Cigánif. Tak cigáni, až sa mu z hlavy kúri (len sa tak práši za nim). Slov. Nov. Pr. 543.

Cigánka, vz Barbora (3. dod.).

Cigánský, vz Tanec mor. (3. dod.).

Cigarretka, y, f. Us.

Cigarrník, u, m., Cigarr-Spitze. Phd. 1894. 423.

Cigr, u, m. = *mošna*. Dšk. Jihé. I. 30.

Cihla. Má tvář červeně jako cihla (nehezky červené); Není c. podle hlíny, ale podle vypálení (zkušeností člověk hodnoty nabývá). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Vase plány jsou cihly ze sněhu. Šmil. VII. 55. Nepálené cihly: *bandúr* (Jicko), *kot* (dol.), *kotorica* (dol.), *pučina* (Zábr.), *sploščka* (Bru.), *trupla* (záp. Mor.), *upřovic* (dol.), *žmach*. Brt. D. II. 433.

Cihlička byla vynalezena ku konci XVI. stol. Wtr. Krj. I. 509.

Cihlna = *cihelna*. Arch. XIV. 290.

Ciehnár = *kramár*; prodával cichy. 1434. Pras. Rem. 24.

Ciehravo m. *siehravo*, s v c. Brt. D. II. 143.

Cik, u, m. = *těžení* (u soukenníků). Arch. XIV. 456.

Cikán. Má hlavu jako cigán (černé kůry). Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Neboj sa tak čierneho cigána ako bieleho (i. e. potměšilce). Slov. Zátur. Keď niekdo z domu vychádza a stretne sa s kňazom, to znamená nezdar cesty; pakli s cigánom, to šťastie; Keby si cigán halušky cenil, nikdy by ich nejedol. Slov. Phd. 1894. 132., 442. Šlape si jak cigán v erteplách (pyšně). Čeje. Hledík.

Cikání, n. = *tukání vejcem o vejce o velikonocích nejprve špičkami, potom zadky*. U Rousína. NZ. IV. 324. Vz Cikati.

Cikáníti. NZ. II. 602.

Cikánka, jm. slepičí. ČT. Tkč.

Cikánský. Vypovedili ho c-ským tírponom. Nov. Pr. 590.

Cikati = *močiti*. Mtc. 1894. 102. — C. = *tukati*, *tukati* vejci. Vz Cikání (3. dod.).

Cikeakový. C. ornament. NZ. III. 566.

Cikl, u, m. V Ciklu, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Ciklin, z něm. Ziehklinge. Čern. Pr. 75.

Ciknouti, vz Cikati. — C. Tomu cikne (dědi, svěděl). Znoj. Brt. D. II. 299.

Cikora, y, f. = *cichorie*. Dšk. Jihé. I. 36.

Cíl = *terč*. Kouká jako do cíle. ČT. Tkč.

Cilinka, *Cilka*, y, f. = *Caecilie*. List. fil. 1893. 465., Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Cilkom = *celkem* Phd. 1895. 629.

Cimbál, vl. *timballo*, špař. *timbal* (z arab. *altabal*, *attabl* = *kotel*). Čern. Pr. 76. — C. = *veliký krajíc chleba*. Brušp. Hledík.

Cimrman, a, m. = *tesař dolní*, jenž stroje řídil a o bezpečnost podchycováním atd. dbal. Arch. XII. 462.

Cimrmanka, y, f., v horn. = *tesařská sekera*. Arch. XII. 441.

Cimrovat = *bíti*, *ceporati koho*. Vých. Mor. Brt. D. II. 299.

Cin = *tin* = *stín*, laš. Gb. H. ml. I. 509.

Cineanej = *čineaný*. Dšk. Jihé. I. 44.

Cinci m. *činci*. Dšk. Jihé. I. 44.

Cinglisek, *cinglousek*, sku, m. = *zconek*. Dšk. Jihé. I. 30.

Cinchen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Cink = *hudební nástroj*. 16. stol. Mus. 1894. 234.

Cinkač, e, m. C. na smetí (že se má vynášeti smetí z domu na vůz). Nár. list. 1896. č. 53.

Cinkouhlový. C. člunek při galvan. baterii. KP. VIII. 61.

Cinnamylkokain, u, m. Vstnk. IV. 26.

Cinobř, m. 1554. Kosmogr. List. fil. 1893. 458.

Cinovatý. C. lotr, duplovaný lotr (kurva). Bl. Gr. 298.

Cinový. C. (čisticové) nádobí v XVI. stol. Vz Mus. 1893. 62.

Cintir, u, m. = *cinter*. Slov. Phd. 1895. 377.

Cintor, u, m. = *kostel*. Ve švihácině. Brt. D. II. 521. Čt. Cinter.

Cintorin = *hřbitov*. Slov. Phd. XII. 296.

Cipavý. C. hlas (jaký mají kuřata). Kotk. 99.

Cipele = *čizmy*. Nové c. Phd. 1895. 622., 585.

Cípkovnice, Besa(h)nshotten. Sterz. I. 456. a.

Cipla, y, m. = *kdo mluví ciplavým hlasem*. Kotk. 99. Vz Ciplavý (3. dod.).

Ciplik, u, m. = *pysk na džbáně*. Val. Brt. D. II. 299.

Cípolok, lku, m. = *malý pecník chleba*. Slov. Phfd. 1894. 522., Mtc. 1894. 101.

Cípvka, cépvka, y, f. = *trávnice, plachta na trávu*. Brn. Brt. D. II. 299.

Círáty či círy = *pečivo na způsob listu n. jiných tvarů*. CT. Tké.

Círek, rka, m., z Cyrill, os. jm. Kbrl. Sp. 14.

Círín, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14.

Církarie = *klášterní kongregace*. Wtr. Živ. c. 732.

Církator, a, m. = *představený církarie*. Wtr. Živ. c. 736.

Církev. O původu a sklonění slova cf. Gb. H. ml. I. 161. C. dle Bl. nazývali celou církev a ne jen některý sbor: c. křesťanská, římská; ale kněží kalíšní jmenují církev = *kostel*. Bl. Gr. 183. — C. = *rodina*. Kain s církví svou se rozmoh. Kosmog. 24. a. Tuto c. nebo rodinu Mojžiš jmenuje. Ib. 27. a.

Církevněslovanský text. Mus. 1895. 306.

Církevnictvo, a, n. = *církev, shromážděná církev*. Phfd. XII. 394.

Církí, e, m., nyní gt. -u, V. Kal. 374.

Círrhotický. Č. lalok. Čs. lk. 1888. 53.

Círy, vz Círáty (nahore).

Císarský. C. posvěcení (svatohavelské). Vz Vek. Val. I. 91.

Cisiojanus. Vlč. Lit. 10.

Cistricenský. Kněz řádu c-ho (cisterciáckého). 1464. Arch. XIV. 410.

Cisvajs, a, m., vz Budnicek (3. dod.).

Cit. Cf. Krej. Psych. 23.

Citedlnost = *útrpnost*. Nad vámi opravdov. c. mám. Kat. z Zer. 31.

Citelný = m. cititelný vzniklo ze slova čiti m. čitelný (čitedlný). Věst. I. 14.

Cithera, česky překládáno: húsle, rota, ručnice. Vz Zbrt. Tan. 27.

Cititi. O původu a tvaru slova cf. Gb. H. ml. I. 76., 385. Citil se uražena. Cf. Učinil se účasten věcí křesťanských. Ché. S. 56.

Citlivec, vce, m., der Empfindsame. Sklamany c. Světz. 1894. 410. c.

Citlivkovitý. C. rostliny. Cf. Ott. VII. 331.

Citotvorný. C. moc. Mtc. XVIII. 275.

Citovati. Jak se duchové citují. Vz Phfd. 1895. 31.

Citral. Cf. Vstnk. III. 15.

Citrin, drahokam. Arch. XIV. 482.

Ciuka, y, f. = *círka*. U Libuně. NZ. IV. 35.

Civěiti = *očkorati, trubičkorati, z zahrady, pfeifeln*. Sterz. II. 525.

Civka velká dřevěná k osnově, malá rákosová k útku. NZ. IV. 36.

Cizí. C. jména hl. německá v Šubířově na Mor. Vz Mtc. 1893. 327. 334. C. slova na Mor. Vz Brt. D. II. 512 nn. Cizí jména na Rožmitalsku od učitele Jak. Ryby v Bibliotheca paedag. sv. 128. str. 73.—74. Sklonění jmen cizích v Háj. Herb. a Vel. Kal. Vz List. ml. 1894. 456. Mezi cizími horký bílý chléb. Kolc. 108. Člověk má svým delaje cizím omastiti (své cizím okrásliti). Bl. Gr. 218. Nám v cizí zemi jest velebitán rob i nejizší (kra-

jan). Quis. Ifig. 44. Cizího nežádám a svéhoho nenechám; Z cizího nezbohatneš; Cudze zboží nerozmnoží; Pustil svůj pecen a běží za cizím krajicem; Ide pro cizí s hrstů a cert pro jeho s měchem; Ze svéhoho jak mucha, z cizího jak vul (jí, bere); Cudzum budum nerasaj; Ráda by cizí rukú hada chytla. Mor. Čes. I. V. 417. Z čije skúry je dobře řemyně krot (krájetí); Cuzeho nechti a svéhoho se drž; Svojo rukama nobama drž a na cuze nećehni. Slez. Nov. Pr. 150., 275., 276. Z cudzieho koňa aj do bariny; Svojím bere, cudzím dáva, nech ho tak Boh požehnáva. Slov. Nov. Pr. 319., 514. — **v čem**. Lid cizie u viere. Ché. S. 183.

Cizina. Cf. Cudzina (doleji).

Cizokrajenin, a, m. Utvořil B. M. Červenka. O tomto slově praví Bl. Gr. 169., 322.: vox inusitata, inepta. Lépe prý: cizozemec.

Cizokrajně. To tu c. působí. Mtc. 1895. 24.

Cizokrojný. C. Slovan. Zl. Jg. 66.

Cizoložitel písma sv. Arch. XIV. 336.

Cizoložiti, fälschen. C. slovo bozie. Ché. S. 252. Jímž c-ží někdo. Ib.

Cizoložně, fälschlich. C. něčeho požívati. Ché. S. 252.

Cizoložný. Učiv smrad na ní (samici) c-ný (že s cizím samcem cizoložila). Gr. Nov. 8.

Cizopas, a, m. Hanebný c-se! Frid. Coss. 88.

Cizozeměnin, a, m. = *cizozemec*. Muč. Ev. seit. 34. Luc. 17., 18.

Cjac — *těci*. V nářečí mikušovském. Phfd. 1893. 369.

ek mění se v nom. pl. mas. také v Chro-mecku v *č*: němečí = němečtí. List. fil. 1894. 278. Před *i*, *í* mění se v *ěč*: němečci (Kojet. a Zábř.). Brt. D. II. 47., 130. U Tisn. v *cc* n. *ěč*: kyničci, rosičci (nom. pl. masc.). Ib. 186. U Kruml. v *cc*: katolicci. Ib. 209.

ekn m. etku: oeknouti se m. octknouti se. Gb. H. ml. I. 398., 526.

-eký se mění v -ecí v nářečí: tureccí, ně-meccí. Brt. D. I. 41. Na Slov. -ctí m. -ccí: němečtí. Gb. H. ml. I. 418.

Cl = *král*. Skratek ve starém rajhradském rukopise. Pt.

Clivý = *tklivý*. C. nálada ju opanovala. Slov. Phfd. XII. 236.

Clota. Hrub. 325. a., Gb. H. ml. I. 491. **cm** v *čm* dialekticky: cmoud, čmoud. Gb. H. ml. I. 502.

Cmáňat = *silně z dýmky bafati*. Vých. Mor. Brt. D. II. 299.

Cmíračka, y, f. = *špatná polérka, káva*. Dšk. Jihé. I. 16.

Cmoehta, cmotlacha, y, f. = *nečistá, ne-dbalá kucharka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.

Cmochtati = *toulati se; ledajak ucariti*. Brt. D. II. 299.

Cmotlacha, y, f., vz Cmoehta.

Cmoud a *čmoud*. Vz předcház. cm a ib. 82., 491.

Cmrehlat = *brblati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.

Cmrehta, y, m. a f. = *kdo se cmrehtá*. Brt. D. II. 299.

Cmrehtat se na koho = *sápati se*. Brt. D. II. 299.

Cmudnouti = *smudnouti*. Dšk. Jihé. I. 39.

Cmúr, u, m., vz Cmour.

Cněti. Čnelo by sa mne za polom (stýskalo). Slov. Phld. 1894. 101.

Cnosť. Prase má c. = je tlusté. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.

Cnostný. C. len = pěkný. Brt. D. II. 300.

Co, *čso* = *čso*, archaistický gt. z kmene čb. Upomínaj, ač máš ze czo. Kn. rožm. 230. (Gb. H. ml. I. 166.). O sklonování na Zďársku cf. Brt. D. II. 257. **Co** m. *jako* vytýká již Bl. A ty jakýs nejapný co náš Vávra. Vřeí, co pes (m. jako). Ty rovně tak děláš, co (jako) já. Bl. Gr. 241. Tak se za ním práší, co utíká. Nepěkný moravismus. Vodička v Mus. 1894. 163. — **Co** = *proč*. Co se vrtíš? Co se touláš? Us. Bl. Gr. 241. Udělám, jen co (jak) se vrátím. Bl. Gr. 242. — O všeckých vám povím, co sa neomýlím (*aniž* se omýlím). Vých. Mor. Brt. D. II. 300.

Cobaltum nitricum protijed proti cyankali. Nár. list. 1894. č. 152. str. 3.

Coccidiidae = cizopasnici jednobuněční s tělem kulatým n. ovalním. Vz Hlav. Obrz. 9.

Códnosť, i, f. = *čistota*. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 83.

Códný = *čistotný*. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 83.

Coelibat, vz Kollegiat (3. dod.).

Cogr, u, m. = cukr, *k* v *g*. U Kruml. a Tišn. Brt. D. II. 209., 186.

Cogrové = *cukroví*. U Tišn. Brt. D. II. 199.

Coch = *co bych*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Cochme = *co bychom*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Cokl, něm. Zocke, mostina. Phld. 1894. 545.

Cokrát. Borotín. Brt. D. II. 118.

Coky-kaša, *sratební jídlo*. Vz Phld. 1896. 121.

Colencovat se = bez účelu choditi. Han. Brt. D. II. 300. Cf. Bolencovat se (3. dod.).

Coli = *jako*. Vlezli na něho c. na hovado. 1437. Vlč. Lit. 236.

Colky = *háby, fanfrnochy*.

Colmistr. Sum. I. 474.

Concertin, u, m., druh ruční harmoniky. Exc.

Confetti, it., druh cukroví. Cf. Ott.

Congeriový. C. vrstvy zemské. Vz Mtc. 1896. 234.

Conchas, druh doutníků.

Cop = *chrost* (St. Hrozen.), *telík* (han., val.), *ocásek* (Břecl., Jicko), *relík, rudík* (Brn.), *vrkoč* (Polom ve Slez.), *mrduš* (Lanžh.). Brt. D. II. 466 nn.

Copánek. Vyšila copánkem koutro. NZ. IV. 306.

Copouch m. sopouch. Gb. H. ml. I. 491.

Córat = *bryndati, zbytečně rozlécati*. Jevičko. Brt. D. II. 300.

Corek, rku, m. = ohrada n. chlévek pro telata. Slez. NZ. IV. 9.

Corelysis, e, n. y, f. = odtrhování zadních srostenin duhovky od pouzdra čočky. Ott. VII. 127.

Corgoň, nadávka dítěti. Slov. Phld. XII. 642.

Cosialista m. socialista (přesmykn.). U Brna. Brt. D. II. 167.

Coták. Cotáci, převzdávka těm v Zemplíně, kteří vyslovují co m. čo. Vz Phld. 1893. 492.

Cotoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 170.

Coudný = *mravný, počestný*. Jevičko. Brt. D. II. 300.

Coufati, *courati* ze stříhněm. zouwen. Gb. H. ml. I. 264., 431.

Coun, u, *counek,* nku, m. (cón) = *mladý výhonek*, omlád na rostlině. Záp. Mor. Brt. D. II. 509.

Courák, u, m. = *sukně s přisátou kordulou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 300.

co za také na Slov. Neznáme, čo za člověka. Phld. XII. 46. Co je to za hračku? Záp. Mor. Brt. D. II. 289.

Cpáti. Cpe slámu do chomůta (nosí vodu do Dunaje); Cpe se jak farářova kůžečka (tlačí se). Mor. Čes. I. V. 418.

Cpyněif sa = *přítí se*. Naše husy sa cpyněa. Jicko. Brt. D. II. 300.

Cpynky dostávati = *cpyněif sa*. Brt. D. II. 300.

Cr. = *kříž*. Zkratok ve starém rajhradském rukopise. Pt.

Creadlo, a, n. = *zrcadlo*. Oester. Mon. (Böhm.) I. 495.

Crěti = *drněti, cernkati* a p. Crěi ty groše, nesypťe jich do medenice. Arch. XIII. 482.

Crěka, y, f. Voda teče crěkó. Brn. Brt. D. II. 300.

Cretale, e, n. = školní plat, příspěvek na křidu. 1597. Kutn. šk. 62., Hřš. Nách. I. 411.

Creton, u, m., vz Kreton.

Crha, y, m., os. jm., z Cyrill. Kbřl. Sp. 14.

Crkaska, y, f. = *červený n. černý šátek*. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4.

Cryptogliom, u, m. = nepoznatelný gliom (oční nádor). Vstnk. II. 573., Sehb. Nád. 42. nn.

cs splývá v *c*: Václav Václav; mění se v *ts*: do frantské země. Háj., Gb. H. ml. I. 500. — *cs* m. *tc*: otcé m. otcě, maceš m. matce. Gb. H. ml. I. 503.

esk m. *ek*: německý m. německý. Gb. H. ml. I. 489.

est. V *est* je *s* přisuto: oestem m. octem. Ž. klem. 88. 22.

eš splývá v *č*: věčší věčf; mění se před *i* v *č*: věčší -- věšf. Gb. H. ml. I. 500.

ef mění se v dial. v *šf*: peť pest, lašsky. Brt. D. I. 108. Peť m. pěci. Gb. H. ml. I. 503.

-etě: k frajeretě (k frajerce). Vz -ce, -ky, -ke. Pastr. L. 51.

Ctibaživosť, i, f. = *ctibažnosť*. Ztk. 85. (3. vyd.).

Ctibažnosť, i, f. Ehersucht, f. Phld. 1893. 594.

Ctibor, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 15.

Ctikouř, e, m. Vz Zbrt. Tan. 244.

Ctitedlný. C. hody, venerandus. 1438. List. fil. 1895. 150.

Ctiti. Ctia ho tam, jako v kostele psa: Nech fa ho etí (o nechvalném činu). Slov. Phld. 1894. 298.

etk m. *ek*, *t* přisuto: etknúti m. cknúti. Gb. H. ml. I. 396.

Ctknouti, vz předcház. etk. Ale c. nelze o to (zmíniti se, zaváditi o to). Bl. Gr. 251.

etn m. *en*: moctný m. moený, vzáctný. Gb. H. ml. I. 396.

Etnost. Jestli skvrnou etnosti byt jedno podezření. Alf. 82.

Eceaj, e, m. = *kožlíšek bez rukávů*. V Očové na Zvolen. Ve Vel. Hnilei *serdak* od serdo = srdce. NZ. III. 403.

Eceati m. ssáti. Gb. H. ml. 491.

Eceek = *uzel na ústí pytle*. U Domažl. Světz. 1894. 367. a.

Ecekár, e, m. Nov. Př. 486.

Ecelava, správně: Sudislav. Čern. Př. 32.

Eudenisko, a, n. = *ložie, koža, matečnick*. Phld. 1895. 185.

Eudit louky = *ryhaborati*. Val. Brt. D. II. 30.

Eudzina. Kdo má cery, má rodinu: kdo má synov, má c-nu (syn se sňatkem více od-cizuje než dcera). Slov. Zatur. Cf. Cizina.

Eugr, u, m. = *cukr*. Dšk. Jihé. I. 30. Cf. Cogr (3. dod.).

Eugrovo, a, n. = *cukroví*. Žďár. Brt. D. II. 253. Cf. Cogr (3. dod.).

Eucha, y, f. = *nešetrná hospodyně*. Je-víčko. Brt. D. II. 300.

Echat = *plýtcati něčím, nešetřiti něčeho; se na koho* = *zlobiti se, sápati se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 300.

Echta, *cukta* = část stavu tkadlecov. NZ. IV. 38. — **C**. = *cuchanka, drchanka*. V plívni bylo nastláno trochu c-ty. Nár. list. 1894. č. 161. odp. feull.

Cuk, u, m. = *suk*. Valaš. Brt. D. I. 61. — **C**. V cukru = honem. Také: cukem. Brt. D. II. 300.

Cukr. Cf. Cogr, Eugr (3. dod.). O cukru a hmotách spřízněných. Vstnk. IV. 20. nn.

Cukrkandl, u, m., cf. Kandis.

Cukroměrnost v mladince, Zuckergehalt. Nár. list. 1894. č. 293.

Cukropekař = *cukrář*, dle něm. Zuckerbäcker. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 278.

Cukrový. C. bába (prodavačka cukroví). U Zleb. NZ. II. 613.

Cukruška, y, f. = *hrdlička*, pták. Brt. D. II. 493.

Cukryna, y, f. = *kraka*, m. *rabka*. Slez. NZ. IV. 498.

Cukule = *cukrle*. Dšk. Jihé. I. 9.

Culek, lku, m., jinde *cucek, špuněk, gracka, zroček* = co zbývá po vypředení koudele na ostnech vochlíčky. Brt. D. II. 442.

Culkař, *spuňkař*, e, m. C-ři = obyvatelé Čes. Třebové, poněvadž chudí Třebované culky kupovali a sprádali. Odtud *Culkorá Třebová*. Tké.

Culkový. C. kolovrat = na culky. ČT. Tké. Cf. Culkař.

Cumláň = *mrtrá kopřiva*, lamium, rostl. Brt. D. II. 504.

Cún, u, m., vz. Hlavička.

Cuňár, u, m. = špatná látka na šaty. Je-víčko. Brt. D. II. 300.

Cund, u, m. = *hadra, cár*. Laš. Brt. D. II. 300.

Cundra. Cf. Phld. 1893. 694., Cumploch (3. dod.).

Cupat = *cvičiti, dobře vychovávat*. Han. Brt. D. II. 300.

Cupirupy nůzkami (nohami). Phld. 1895. 231.

Cupnout. Cupni mně hrušku = shod se stromu. Hruška cupla = spadla se stromu. Brt. D. II. 300.

Cupotat = *padat se stromu*. Myjava. Phld. 1895. 444. Cf. Cupnout (3. dod.).

Cupretýř, vz. Cuprejtíř. XVI. stol. Z něm. Zubereiter. Mus. 1894. 516.

Cupus na obecní pavungk. 1623. Kutn. šk. 163.

Cupusovati = *cupus platiti*. On c-val na své tři tricáté. Arch. XII. 451.

Curdik, u, m. = *surdík, komůrka*. Brt. D. II. 300.

Curdula = *ženská ucouraná*. Brt. D. II. 300.

Curknůf m. evrknouti. Laš. Brt. D. I. 109.

Curkot, *kuršit, tappert*, u, m. = svrchní oděv. Wtr. Krj. I. 138. Cf. Zbrt. Krj. I. 154., 246.

Cútít = *cítiti*. Kotk. 81.

Cuzka, *čuzka*, y, f. = *delší přiléhající kabát s vyvratným límcem z červeného valašského sukna*. Slov. NZ. III. 404.

Cuzoberce. Krist. 68. a. Vz Cizoberce.

Cvachýňat = *cvachati* (intens.). Vých. Mor. Brt. D. II. 300.

Cvakati. Zuby mu na prázdno cvakly (utřel si hubu, zhatilo se mu). Slov. Phld. XII. 655. a j.

Cvalníček, čku, m., vz. Tučný muž (3. dod.).

Cváňat = *trekatí, běžeti*. Vých. Mor. Cváňal za ním. Zlín. Brt. D. II. 300.

Cvek, u, *creček*, čku, m., stříhnem. Zwec (hřebík), né. *cvok, croček*. Gb. H. ml. I. 150.

Cvenda, y, f. = *bludička, světýlko*. U Žel. Brodu. NZ. III. 32.

Cvěřňa, ě, f. = *konopná niť*. Podluží. Brt. D. II. 514.

Cvikérství, n., hermaphroditismus. Vz Ott. XI. 175.

Cvilink = *drel, dril, drilich*, lnená vzorovaná tkanina. Vz Ott. VII. 952.

Cvitor, a, m. = *obětec, hermafrodit*, Ztk. 18. (3. vyd.).

Cvoček, *cvok*, vz. předcház. cvek.

Cvrček m. *svrček*. Gb. H. ml. I. 491. Cf. Zvonohlík (3. dod.). Svrček zvestuje svým hlasem smrt v dome, v kterom sa zjavil. Slov. Phld. 1894. 713.

Cvrčeti m. *svrčeti*. Gb. H. ml. I. 491., 79., 64.

Cvrčoves, dříve Svrčeves. Čern. Př. 34.

Cvrlikavý. C. zpěv. Len. 71.

Cvrniti se. Niti se cvrní. NZ. IV. 41.

Cvůrek, rku, m. = *svůrek*, část stavu tkadlecovského spojující postranice jeho. Vz NZ. IV. 38.

Cyanový. C. kyselina. Ott.

Cyklodrama. Vz Drama stran skloň. Zen. listy. 1893.

Cylindr (klobouk) již v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.

Cylindrogliom, u, m. = *smíšený nádor oční*. Schb. Nád. 48. nn., 55., Vstnk. II. 573.

Cylindrosarkom, u, m. Schb. Nád. 50.

Cyprian, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 15.

Cyranka, vz. Círka (3. dod.).

Cyrill, a, m., odtud: *Círek, Círín, Cyrín*,

Crha, Cerha, Křra, Cuřík, Cuřín, Čurda. Kbrl. Sp. 14., 12. Cf. Kotk. 15.

Cyrillice. Hlaholice jest starší než c. Vz Mus. 1896. 284. Cf. Hlaholice.

Cyrín, a. m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 12.

Cystalgie, e, f., z řec. = bolest n. choroby měchýře, Cystalgie, f. Sterz. I. 632. a.

Cysticerus, vz Měchorep v oku. Vz Schb. Nád. 50.

Cystoblast, u, m. Vstnk. IV. 94.

Cytarice, e, f. = *kytara*. Zbrt. Tan. 258.

Cytosin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.

Czoy = co j' = co jest. Czoy Bóh zapověděl. Št. Uč. 128. b.

Č.

Praslovanské č. Vz Gb. H. ml. I. 318. —

Č se psalo: c: cechel; cc: luce; f, s: zefen (sečen); cf: klokočf; fč: feeled; z/: zfed (čéd); fz: vtelze (uteče); ch: chubr (čubr); chz: achz; chs: chsryeweze, rostl.; cz: lecz; č: luč; č: ocy; czz: czzlowiek; cz: neczadfkee; cz: toczis; tff: tffweru yec; tč: nčtčcho; czi: v czielo jeho. Vz Gb. H. ml. I. 519. nn. —

Jak *splýrá č* s předcházející nebo následující

sykarkou. Vz *čč, čs, čš, čc, šč, žč* a Gb. H.

ml. I. 520. — **Č se mění v č:** točůš, točiš,

totiš u. totiž. Točůš z to- a čůš strč. čujes

sentis, staženo v čůš, složeno s to- a změněno

v totiž a totiž. Vz Gb. H. ml. I. 524., List.

fil. 1880. 295. Dialekticky: cizek — tízek,

řičice — řitice, papuce — paputé, žluč

žluf. Gb. H. ml. I. 524. **Č za č:** pč, radoščo.

V Radkovsku na Slov. Phld. 1893. 374. —

V t v Brn. a v Čech. šmytec m. smyčec. Brt.

D. II. 167. — V c (se mění): cesnek, stra-

cenuška m. stračí-. Brt. D. I. 41., 167. —

V š, vz *čt, tč, dč, čč, pč, bč, kč* a Gb. H. ml.

I. 525. Ušitel — učitel, přeš (prečo), ušinko-

vat. U Revúce. Phld. 1893. 562. V Bystřicku:

žloš m. žluč. Brt. D. II. 73., u Drahan: šme-

lák m. čmelák, ib. 102., 113., na Zďár. pa-

pusa. Ib. 250. Ve skupině *čp* v Háj. Herb.:

věci špavé, špavost, špení. 147. b., 142. b. —

V č (ve Spíši) t. j. vyslovuje se měkce: čerci

(čerti), oči; ale: čo, člověk, čas, varkoč. Phld.

1893. 433. **Č (č) odsuto v šk m. šč a**

v šp m. ščp. Běvalé *ščk* a *ščp* změnilo se

v *ščk* a *ščp*, odsutí stihlo tu tedy vlastně

hlásku *č*: škavka m. ščavka, špavý m. ščpavý.

Vz Gb. H. ml. I. 526. — **Č se přisouvá:**

špice, strč. špice a to předpokládá šepice.

Vz ib. 526. — Jak se mění a kde odsouvá č

v nářečí jihočeském. Vz Dšk. Jihé. 44. — 45. —

Č v chromečském podřecí na Mor. Vz List.

fil. 1894. 93. — Subst. v -č (-č) mají slabiku

kořenou z pravidla krátkou: páliť palič, sá-

zeti sazeč, bouřiti buřič; odchylkou: rouhač,

hlídač. Gb. H. ml. I. 597.

-ča, příp. jm. vlast.: Janča, Vanča. Kbrl.

Sp. 8.

Čábelský. Č. les u Milevska. NZ. II. 711.

Také: Čábelky.

Čabor, a. m. — *člověk neustrojený, roz-*

cuchaný. Laš. Brt. D. II. 301.

Čabrňák, u, m., druh vína, Ausbruch, m.

Sterz. I. 315.

Čacký z čadský, *ds* v c. Gb. H. ml. I. 407.

Čač. Bolo by čač, keby bolo zač. Phld. 1894. 442.

Čačák, *cacák*, a, m. = kdo si hraje jako malé dítě. Kotk. 76.

Čačatka, vz Čecatka. Mor. Mtc. 1893. 307.

Čačenka, y, f., vz Sirotká (3. dod.).

Čačí baba = *slépá baba* (hra). Val. Brt. D. II. 301.

Čačka, y, f. *Čačky, stříbrňák, putříčka*, *potentilla anserina*, rostl. Brt. D. II. 506. —

Č. = *tretka*, Phld. 1895. 126., *hračka*. Kotk. 163.

Čáčňat — *ve vodě se brodit*. Jicko. Brt. D. II. 301.

Čáčov, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phld. 1894. 60.

Čáčňka, y, f. = *flítenka*. Laš. Brt. D. II. 301.

Čadidlovce, trať u Frýdka. Věst. opav. 1893. 6.

Čagaf něco do sebe — *epáti, hltavě jísti*. Brt. D. II. 301.

Čagotat = *stěbetati*. Val. Brt. D. II. 301.

Čahóny, pl. m. = *dlouhé nohy*. Brt. D. II. 301.

Čáchnout — *udeřiti*. Han. Brt. D. II. 301.

Čachr m. šachr. Gb. H. ml. I. 513.

Čajati = *čekati*. Kotk. 96.

Čajka, y, f. = *čaj*. Tvarožná. Hledík.

Čajkov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68., 154.

Čajovati — *čaj píti*. Us.

Čakanka. Zasad si č-ku (čakaj, mlč). Ct. Mlcanka, Stulpýstek. Phld. 1893. 700.

Čala, y, f. místo včala, včela, *č* odsuto. Dšk. Jihé. I. 26.

Čalamija, e, f., území v Honté. Phld. XII. 75., 342.

Čalo — *čelo*. V Písecku. Kts. 8.

Čaloun ze stěrném, schaline, pokrývka z vlněné látky tkané. Čern. Př. 66.

Čalusť, i, f. = *čelisť*. Laš. Brt. D. I. 98.

Čama, y, f. = *huba*. Dám ti po čamě. Je-víčko. Brt. D. II. 301.

Čamárový. Č. kabát. 1561. Wtr. Krj. I. 437.

Čampřla, y, f. Hra na č-lu. NZ. III. 26.

Čampula, y, m. a f. = *kdo nepěkně chodí*. Vých. Mor. Brt. D. II. 301.

Čamrda, stě. šamrha. Sv. vít. 61. Jinak: *bleska* (han.), *frgál*, *frkačka*, *frčka* (laš.). Brt. D. II. 470.

Čamrdoves, vsi, f., Amaliina hora, Amalienberg nad Krivoklátem. Us.

Čamtati se = *valiti se jako čtyři*. Záp. Mor. Brt. D. II. 301.

Čap = *čep*. V Domžl. a Chodsku. Kts. 7. Č. = *silný hřeb* dřevěný do kobylinky a le-mizku zavrtaný, jenž podpírá třetí tyč v plaňkovém plotě pod stříškou. Chod. NZ. IV. 319., 209.

Čáp. Na Mor. *bogdál*, *bohdał*, *bugdál*, *vobdál* (u Jevíčka), slov. *bocán*, Mtc. 1893. 307., *bohdañ*, *bocan*. Brt. D. II. 493. Lidové podání o čápu. Vz Zbrt. Pov. 69. Dvřtipu měl tak málo jako č. zpěvu. Šml. VII. 116.

Čapa. Tam si na kamennú čapu sadol. Phld. 1896. 222.

Čapaňa, ě, f. = *nizký, rozčápený štěp*. Val. Brt. D. II. 301.

Čapart, u, m., kus posamentýrský. Wtr. Krj. I. 400.

Čapatica = *řepa*. Čejč. Hledik.

Čapčura, y, m. = *kdo by rád čapěl, nečiněně seděl*. Laš. Brt. D. II. 301.

Čápek, pka, m., jm. holubí. ČT. Tké.

Čapěnka, y, f. = *čapka, dřep*. Laš. Brt. D. II. 301. Po č-nce čundrovat. Ib.

Čápí kámen, druh vápence. Brt. D. II. 301. — Č. *hnízdo* = 2—3 obojky (okruží) na sobě položené, mřížované, krajkované, cípáté a horkým železem zvlněné. Wtr. Krj. I. 427.

Čapík, u, m., část přeslice. U Liptova. Phld. 1894. 85.

Čapířitka = *čapčura*. Brt. D. II. 301.

Čapiti. V tom ma čosi č-lo po tvári (ude-filo). Slov. Phld. XII. 206. Vietor dvermi čapuul. Ib. 1894. 373. — **se** = *přikřčovati se k zemi*. Brt. D. II. 301.

Čapka, y, f. = *čepice*. Jaka č., taky prem, co si kupil, to si vem. Slez. Nov. Př. 275. —

Č. = *popelavá volavka*. V Podluží. Mtc. XVIII. 245. — Č. = *šlapka*. Vz Čapa. Brt. D. II. 198. — Č., vz Čapěnka (3. dod.), Šlapka husí (3. dod.).

Čapnůf, vz Čapati. Č. čo pod stól. Phld. 1896. 251.

Čapor, a, m., území v Nitře. Phld. XII. 74., 342.

Čapušnatý. Č. hus. Vz Čapuška. Phld. XII. 57.

Čar. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 87. Čary a kouzla v okolí Týna nad Vlt. Vz NZ. III. 334. nn. Čary a pověry lidu mor. a slov. vz Mtc. 1895. 40. nn., 341., Phld. 1895. 89. Cf. také Zbrt. Pov. 154.

Čarád, a, m., obec v Tekově. Phld. XII. 74., 342.

Čeřenec, nce, m. = *čeřen*. Arch. XIV. 57.

Čaripatky = *zadní část sáněk*. U Žeravic na Mor. Glos.

Čárit = *utíkat*. Přer. Brt. D. II. 302. Vz Šárit.

Čárka = *čálka* (3. dod.).

Čárkovadlo, a, n., vz Čaradlo (3. dod.).

Čarný = *černý*. Slov. Dbš. Sl. pov. 450., 457.

Čarodějně. To č. duši jeho oběerstvilo. Šml. I. 36.

Čarodějnice u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 60., 154. Cf. Duf. 319., Vek. Val. I. 144., Mtc. 1895. 250.

Čarodějník. O rozdíle mezi č., planetářem a věsteem vz Zbrt. Pov. 88.

Čarodějný. Č. (léčivě) zeliny na Val. Vz Vek. Val. I. 152.

Čarodol, u, m., lépe čarovné údolí. Vz Věst. I. 37.

Čarokrásný dle něm. zauberschön, lépe čarovně krásný. Věst. I. 37.

Čaromocně. Kká. Puš. Roz. 62.

Čarosad, u, m. Čch. Dr. pov. 39.

Čarostřelec, lce, m., lépe: čarovný, kouzelný střelec. Vz Věst. I. 37.

Čarotah, u, m., vz Čaradlo (3. dod.).

Čarotklivě. Akkordy č. se rozléhaly. Šml. I. 73.

Čarotklivý. Č. píseň. Kká. Puš. Roz. 65.

Čarovábný zjev, lad. Vrch. Rol. XLV. 117., Čch. Otr. 43.

Čarovati, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Čarovka, y, f., vz Čaradlo (3. dod.).

Čart, a, m. = *čert*. Slov. Dbš. Sl. Pov. 450., 457.

Čas. O původu slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft str. 385. V čas a nepřehlasováno. Gb. H. ml. I. 93., 97. V onom časi. Ev. víd. 52. Mat. 23. 1. a j. Č. ubíhá jako voda, každéj chvíle věčná škoda. Čes. I. V. 418. (mor.).

Č. = *hodina*, hora. Sta tma ta od časa šestého až do časa devátého. Umuč. Páně. Matth. 27. 45. Cf. Byla jest tma od šesté hodiny až do deváté. Leg. o 10.000 rytířích. A když po 11. času opět vrátí den svú krásu. Leg. o 10.000 ryt. v. 201. A když po 9. času. Ib. Cf. V devátú hodinu opět se slunce prosvěti. O umuč. Páně ib. V. 618. Také ve Dvou evangel. Menčíkových. Matth. 20. 12., Joan. 24. 4. 52. — Č. místo v čas. Pastr. I. 149. Všecko učin ve svém čase, tak uspoříš svojej kaše. Mor. Čes. I. V. 418. Kdo na čas (v čas) dava, za dvuh pomaha. Slov. Phld. 1895. 188.

Časladór = *časladóra*. Brt. D. II. 440. Cf. Trasladór (3. dod.).

Čáslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 15.

Č., město. Rada města Č-vě. 1725. NZ. II. 656. Když z Č-vě šel. Kutn. šk. 4. Blíže Č-vi. NZ. III. 267. U Č-vi. Břez. Font. V. 525. Do Č-vě. Ib. 532. Do Č-vě. XV. a XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 265., 854. Do Č-vi. Wtr. v Mus. 1894. 506., List. fil. 1895. 321. Č., ě, f. Ib. 320. Užívá se v lidu také: Č-va, y, f. List. fil. 1895. 322.

Časník. V druhých dodatcích nejsou vý-

známy slova tohoto dělení. V cit. Pal. je č. = Zeitschrift. V cit. z D. má býti časník.

Časnosť = časnosť. Lepší č. ež věčnost. bo v časnosti mámy a věčnosti neznámy. Mor. Čes. I. V. 421.

Časoměrník, a, m. = přeráženec časomíry. List. fil. 1894. 81., 165., 177., 178., 241. a j. tam.

Časomírně. Písne č. psané. Zl. Jg. 220.

Časomírnobáshňomatlanina, y, f. Zl. Jg. 220., Puch. Cf. List. fil. 1894. 262.

Časomírnost, vz Časoměrnost. Zl. Jg. 220.

Časování ve Spiši, vz Phld. 1893. 434., v Gemeri, vz ib. 564., v Chromecku. Vz List. fil. 1894. 284. Č. u Kroměř., Holešova, Přer., Záhoří, vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a místy u Přer., ib. 52., u Letovic 106., u Litovle, Konic, Jevíčka 119., u Zábř. 138., u Slavkova 149., u Letovic 157., u Brna 173., u Tiš. 194., u Kruml. 218., u Třeb. 226., u Kunst. 239., u Zďár. 257., u Jamnice 273., u Dač. a Telče 281.

Časť. Strées. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 32.

Častalovce m. Častolovice. Gb. H. ml. I. 286.

Častě. Necestě bývati u mše. Št. Kn. š. 225.

Častný m. časný, t vsuto. Kar. 85. — Gb. H. ml. I. 396.

Častost takových případů. Vstak. III. 412.

Častovati není z polštiny, nýbrž ze srbsko-chorvatštiny. Gb. H. ml. I. 90.

Častý. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 104.

Časník. XI. stol. D. Gesch. 83.

Čavině, ves u Vodňan. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 307.

Čavoj, území při Nitře. Phld. XII. 342., 74.

Čbán, spodobením džbán. Gb. H. ml. I. 323.

Čber ze sthném. zubar. Gb. H. ml. I. 159. O tvarech vz ib. 167. Vz násl. Čeber.

Čbrlat = žbrlat, přelivati. Slov. Phld. 1893. 53.

Če mší se v c: babiće, vyslovuje se babiće, kočka, dat. kočce, koe. Gb. H. ml. I. 521. Kuece = kočce (Tiš.), koe (Kruml.). Brt. D. II. 187., 210. *Měti se a)* v čt: mačka (kočka), dat. mače a z toho mače, vysl. mačtě; b) v tc: smýčce, gt. smýčce a to v šmytce. Gb. H. ml. I. 501., 523.; c) v je: vojajci (vojácci, Zábř.), Brt. D. II. 151., žebrajce (žebráče, u Zďár.) 250., kojce (kočce, Jenin., Dač., Telč.) 269., 279.

Če splyvá v č: babičcin, vyslovuje se babičcin. Gb. H. ml. I. 520. *Měti se a)* v čt: necky, demin. stě. nečičce a z toho nečice; z adv. plačky je adj. stě. plačivý a z toho plačivý; b) v čš v dial. mor.: bečice m. bečice. Ib. 522., 525.

Čei = tšei. Proti čei, adversus socrum. Ol. Mich. 7. 6. Cf. Gb. H. ml. I. 520.

Čeiel ze tšei. Alb. 7. a. Gb. H. ml. I. 520.

Čeivý ze: tšivý. Ž. wit. 106. 9. Gb. H. ml. I. 520.

Če = qui. Ev. seit. 6. J. 1. 13. Če v Kral. ruk. Cf. Gb. Ruk. 521., Gb. H. ml. I. 166., List. fil. 1896. 305.

-če se mění v -ci v Morkovicích: od Káci. Brt. D. II. 63.

Čebeliti = šereliti se, třásti se. Dšk. Jihč. I. 24., 44.

Čeber v V. 1170. oprav v: čber. Čber z čbbrz má dle Gb. H. ml. I. 159. a 167. v gt. e místo bývalého jeru, tedy čebru a analogickou odchylkou teprve také čberu.

Čečatka, linaria alnorum, mor. také: čačatka, čičatka. Mtc. 1893. 307. O původu slova cf. Krok 1893. 54. Cf. Čečetka (3. dod.).

Čečetka, čečatka, čičatka (Výsk.), babšička (Zábř.), psí patka (ib.), fringilla linaria, pták. Brt. D. II. 494. — Č., vz Sirotko (3. dod.).

Čečetko, a, n., vz Sirotko (3. dod.).

Čečík, u, m. = čečel. GR. N. 121. 2. pozn. 4.

Čečůvka, y, f. Vyšívání na č-ku (čočku). V Kunovic. NZ. IV. 221.

Čedičny. Č. kost (lebečná). Vz Ott. VIII. 779. a.

Čeglif, čeklif = šecglif, šteklif. Slov. Phld. XII. 319.

Čech. Odkud jméno? Cf. Kotk. 15., 132. Biechu u vojště líti Česi. Česie v ruk. šp. tvar m. Čechové n. Čechy. Gb. Ruk. 510. Hanka nepíše Česi, nýbrž česi. Seyk. Ruk. 148. Cf. V. 1171. P. Bůh Čecha neopustí, umí-li jen trochu německy (žertem). Nov. Pr. 467. — Č. = pruský groš. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čechák, u, m. = český hrnec. Cf. Brt. D. II. 302.

Čechel bezpochyby těžší šatka; obyčejně košile; sudarium (XVI. stol.); prostěradlo (Hus). Vz Wtr. Krj. I. 96., 48. — Č., jenž byl na jeho hlarě. Ev. víd. 83. Joan. 20. 7. Č. k smrti — jakýs rubáš košilový. Wtr. Krj. I. 651., NZ. III. 7. — Cf. také Wtr. Krj. 79. nn.

Čechelné = poplatek, který poddaní před svatbou vrchnostem platívali. Jrsk. III. 266.

Čecher, chru, m. = ostrý, ponejvíce lesem porostlý hřeben hory. Vých. Mor. Brt. D. II. 302.

Čechisovati, čechisieren. Burgerstein, Mus. 1896. 199.

Čechlat se = drbat se. Vých. Mor. Brt. D. II. 302.

Čechman. O pův. cf. Jag. Arch. VII. 4., Kotk. 131.

Čechra, y, f. = strapatá, rozcuchaná žena s pomrvenými vlasy. Od čechrati a to od česati. Myjava. Phld. 1895. 445.

Čechy. Do Čech, k Čechům, v Čechách. Vel. Kal. 44., 3. a j.

Čejka. Místy na Mor.: koliha (i v Čech.), kyřiz, stará panna; na Haně čeka, v Němčích ček. Mtc. 1893. 307. Také čajka, kolajka (N. Hříse), piviska (Jaroměřice), stará dívka (Třebíč). Brt. D. II. 497. Čejky jsou jako staré dívky, pokrikují na každého. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil. — Č. = holubi jm. OT. Tké. — Č. a čun je jedno. Dob. Dur. 392., 357.

Čejž, e, m. = *čížek*. Misty na Mor. Mtc. 1893. 307.

-ček, příp. vlast. jmen: Matějček. Kbrl. Sp. 8.

Ček, *šek*, u, m. Check, *bon* (poukázka pokladní n. bankovní). Sterz. 600. b.

Ček, a, m., vz předcház. Čejka.

Čeka, y, f., vz předcház. Čejka.

Čekaná. Ku Kat. z Žer. přidej 145.

Čekanec statku svěrenského. Čel. Pr. m. I. 668.

Čekanka. Léčení č-kou. Vz Vek. Val. I. 154.

Čekati vedle čakati. Gb. II. ml. I. 148.

Čekerec, rce, m., vrstek v Honte. Phld. XII. 154.

Čeklit = šceglit. Slov. Phld. XII. 319.

Čeklivosť, i, f. Cf. Šteklivosť. Phld. XII. 319.

Čeklivý, vz Šteklivý. Phld. XII. 319.

Čeladenský. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Čelakovský v. čelakovický. Vz -ice. — Č. Fr. Lad. Cf. Krok. 1892. 240.—241.

Čelár, *ščelár*, a, m. = včelař. Slov. Phld. XII. 319.

Čeled. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Přehlasováno z: *ceľad*. Ib. 93., 100. O strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 25.

Čeledín. Na Mistecku = hoch od 14 let; na Hradištku = chasník svobodný. Brt. D. II. 458.

Čeledně = *společně*. Č. s nimi bydlé. Chč. S. 55.

Čelední. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavi. Vz Bl. Gr. 327.

Čelednosť = *společnosť*. Jako kdyby ruřiani č. s pannami poctivými přijali. Chč. S. 55. Č. = pomocníci s učeďlníky a sluhami ve sboru bratrském naproti správci jeho. XV. stol. Wtr. Ziv. e. I. 477.

Čelestno: *čelusno* (záp. Mor.). Brt. D. II. 435.

Čelist. O strčes. sklonění cf. Gb. Km. -i. 32.

Čelo. Načo čelom do múru? Kto má silné č., probíja stenu. Phld. 1893. 702., 597. — Č. *do tahu* (náčiní na tažný dobytek). Chodsky. NZ. III. 21. — Č. či hlavice u sedla. Wtr. Krj. I. 290. — Č. = *příční deska*, která se zastrkuje v předu i v zadu vozu, vozí-li se hlína n. šterk a p. Brt. D. II. 445.

Čemer = a) *nechuť* způsobená pokažením žaludku; b) Rausch, *opití*; c) Katzenjammer, m. Vyspal sa z č-ru. Ad a). Č. z jedenia dostane sa pod kožu v podobe hrčiek, ktoré qvlaženými palcami alebo hánkami roztierajú. Č. tref, rozohnat. Trop.: Pretrel mu č. = priviedol ho k rozumu. Č. znamenalo asi omámenie a otupenie nervov, narkosu povstalón omamujicími pôžitky a potom pokaženie žalúdka a následnou mdlobu. Keď sa kón ochváti a býva lenivý, je priam ako by mal čemer. Phld. 1894. 491. nn. Hojení č-ru na Slov. Cf. Mtc. XVIII. 209. Léčení č-ru na Val. Vz Vek. Val. I. 130.

Čemerica, liek od čemeru. Phld. 1894. 492. — Č., *helleborus*, rostl. Vz Ott. XI. 68. — Č., *kýchavka*, *veratrum lobelianum*, rostl. Brt. D. II. 508.

Čemerka, y, f. = *černý kořen*, *kýchanka*, *sv. Ducha kořen*, *helleborus*, rostl. Brt. D. II. 503.

Čemerná, é, f., území v Zemplíně. Phld. XII. 248.

Čemický Kar. a Jan, básn. Vz Phld. 1895. 315.

Čemná, é, f., potok v Zemplíně. Phld. XII. 248.

Čemusný = *čerstrý*, *čilý*. Kotk. 55.

Čenský = *laškový*. V Horn. Spišsku. Phld. 1894. 256.

Čep v *staritel*. Č. na pokos, šikmočelný, rybinový (u vodních prací), křížový, hřebenový (ostrých). Vz Ott. VIII. 1. b. — Č. n. *krk* = slabší zářez vratidla zapadající do vyřiznutého otvoru postranic stavu tkadlecovského. NZ. IV. 38. — Č. = *čipek*. Hojení spadlých čepů, angina tonsillaris. Vz Mtc. 1894. 331. — Č., vz Oko (3. dod.).

Čepák, u, m. = *kubaňa*, úzkohrdlý džbánek. Mor. a slov. NZ. III. 430.

Čepan, a, m., vrch v Nitransku. Phld. XII. 74., 342.

Čepcovitý, haubenartig. Č. forma. Wtr. Krj. I. 81.

Čepčín, a, m. = území v Turci. Phld. XII. 74., 342.

Čepec. Popis čepce vz Brt. D. II. 465. Čepce a klobouky ženské v XV. stol.; čepce a čepice žen z lidu; č. rohatý, baňatý, cípatý, hranatý v XV. věku. Vz Wtr. Krj. I. 107., 96., 48., 80., 331. Vysívání na č. val. Vz Vek. Val. I. 42. Musel sa v čepčeku narodit, keď je taký šťastlivý (v dítěci kožce). Slov. Nov. Př. 503.

Čepeck, pku, m. Č. do sklenice = *zátk*a. Brt. D. II. 302. — Č. = *čipek*, *mandle*. Ib.

Čepení nevěsty na Slov. Cf. Čes. I. V. 255. a Phld. 1895. v posl. seš.

Čeperie, e, f., praeparanda. Us. Cern. Př. 49.

Čeperka, y, f., les u Miletína. NZ. IV. 275.

Čepice, *čapka*, *čiapka*, *čapica*, *čepka*. Cf. Brt. D. II. 468., Čepec (předcház.). Č. a klobouky lidu obecného v XV. stol. Vz Wtr. Krj. 87., 130. nn. V XVI. stol. (také dámské). Vz ib. 386., 417. Č. za doby husitské. Ib. 55. Původ č-ce NZ. III. 401.

Čepička, y, f., vz a) skružinka, b) houba (3. dod.).

Čepní. Č. pentze, Zapfengeld. 1469. Čel. Pr. m. II. 24.

Čepohlavý. Č. husa. U Žleb. NZ. II. 614.

Čepov, *Čapor*, a, m., ostrov v Tekové. Phld. XII. 154.

Čera = *včera*. Dšk. Jihč. I. 26.

Čercisko, a, n. Žena z periska zedla by č-ka a chlap z hór ešce skór. Slov. Phld. XII. 56.

Čerečany, dle Dolany, obec v Nitře. Phfd. XII. 74., 342.

Čereg, a, m., území v Nitře. Phfd. XII. 342.

Čereň = *síl a půl oblouku*. Rybák drže č. v ruce, brodí se s ním ve vodě. Strážnice. Brt. D. II. 498.

Čereny, dle Dolany, míst. jm. slov. Phfd. XII. 74.

Čerep, mor. Brt. D. I. 41.

Čeres, u, m. = *opasok chlapecký*. Slov. Phfd. 1894. 307.

Čereslo, slov. vedle obyč. črieslo. Gb. H. ml. I. 29.

Čerešňa, slov. a mor. Brt. D. I. 41.

Čerevo, mor. Brt. D. I. 41.

Čerchaný m. čechraný (přesmykn.). Zbejšov. Brt. D. II. 210.

Čerchliti = hrabati? Opovážili se mi les stínati a č. 1680. L. posíl. 73.

Čerien, a, m., skála v Liptově. Phfd. XII. 342.

Čermáček, čka, m., vz Červenka (3. dod.).

Čermák, a, m., vz Červenka (3. dod.).

Čermel, a, m., obec v Nitře. Phfd. XII. 342., 74.

Čermula, y, f., území v Liptově. Phfd. XII. 74., 342.

Černá, é, f., potok u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Černákov, a, m., obec a řeka v Turci. Phfd. XII. 154.

Černavka, y, f., Schwarzbach, potok, dříve Kanovnice. NZ. IV. 101.

Čer nera, y, f., obec v Turci. Phfd. XII. 342., 74.

Černičí = malinník ostružník. Duf. 276.

Černičené, ého, n., pole a paseka na Vysozsku. MzO. 1890. č. 25. str. 24.

Černidlo. Ku Kat. z Žer. přidej: 66. — Č., melampyrum, rostl. Brt. D. II. 505. — Č. z capuchu = saze. NZ. II. 646.

Černigal, a, m. = umounělec. Laš. Brt. D. II. 302.

Černíkov, a, m., les u Šonova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Černina, vz Vranec (3. dod.).

Černobýl, vz Zelina (3. dod.). Léčení č-lem. Vz Vek. Val. I. 155.

Černo hlávek, vka, m., sylvia atricapilla, místy na Mor. černo hlárka, turecká pýchza, lebkáček, pták. Vz Mtc. 1893. 304., Brt. D. II. 496. — Č., parus palustris, pták. Brt. D. II. 495. — Č., os. jm. Kbrl. Dmzl. 22. — Č., vku, m., vz Svalník (3. dod.).

Černo hlávka, y, f. = černo hlávek, sylvia atricapilla. Mtc. 1893. 304. — Č., rostl. Vz Traňk (3. dod.).

Černo horec, rce, m., nové slovo. Gb. H. ml. I. 341.

Černo houz, e, m., os. jm. Čern. Př. 26.

Černo houzy m. Černo úsy. Čern. Př. 35.

Černokněžník. Výklad a pověsti o č-cích. Cf. Mtc. 1893. 216. nn., Zbrt. Pov. 89., Vek. Val. I. 102.

Černoplodý. Vz násl. Čiernoplodý.

Černo seký m. Žernosěky, ž v č. Gb. H. ml. I. 517., Čern. Př. 33. (lom mlýnských kamenů).

Černoušek, ška, m. = černo clasé děcko. Čch.

Černová, é, f., míst. jm. v Liptově. Phfd. 1894. 61.

Černožlutěti = rakouského smýslení nabývati. Nár. list. 1893. č. 315.

Černý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Černý, črn. Ib. 163. Hra na černé bílé — ano ne. Vz Duf. 83. Č. mše = smuteční. Kld. IV. 221. — Č. = do černa. Č. polévka. Brt. D. II. 473. Č. oči jako granáty. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil. Č. chléb — bílé zuby. Ib. č. 219. Č. kuchyně (učouzená). V ní bylo ohniště s komínem. Vz NZ. II. 575. Č. = s ponětím strachu. Č. muž. Vz o něm v NZ. III. 49. — Č. v bot. Č. tráva či železník = yřes, calluna. Dml. List. 28. Č. kořen, vz Čemerka (3. dod.), Kostival (3. dod.). — Č. Hora u hory Šulova; Č. Potok, přítok Morávky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.; Č. zem = vrch a trat ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Čerpati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 77.

Čerstv, později čerstev. Št. Uč. 105. a.

Čerstvý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. — v čem. V práci čerstvá co kráva na ledě. Zbrt. Tan. 174.

Čert. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Č.: černý anděl, čmert, čerchman, čechman, čerman, čechmant, červ. Ces. I. V. 449., Čern. Př. 42. Kde ta neprosia, nech ta čerti nenosia: Keď sa modlí, na čerta sa obzerá (o pokrytí); Či ho č. vie, kde ho psi jedia. Slov. Zátur. Nedaj čertu do dediny. Phfd. 1892. 611. Čert, keď iného nemôže, aspoň zasmradí; Krivý čert najhorší (znamenaneho se střež); Keď ta č. hudcom stvoril, hraj! (Hleď si svého řemesla.) Phfd. 1893. 566., 699. Starý č. horší: Má čerta v nose, len nevie, v ktorej dierke (kto sa nevedomým stavia); Za peniaze choť aj čertovi dieťa kolísať; Ani č. nenie taký čierný, ako ho malujú. Ib. 1894. 191., 257., 442., 511. Č. ani vtedy nespí, keď chrápe. Ib. XII. 559. Kdo na koho s dechem, čert na něho s měchem; Z č-ta anděl nebude, dyby ho v devíti kosteloch světil; Keď č. vzal zahrádku, nech vezne aj branku. Mor. Čes. I. V. 418. Čerta měchem nezabiješ. Ib. Kdyby nebylo čertů v pekle, jižby dávno kněží hladem zemřeli. Rvač. Č. nespí, podaj mu vlas, uchyť ta celého; Keď č. nespí, aj anjel sa obzerá; Čertov si bol, č. ta vzal; Letel ako anjel a padol ako č.; Kdo druhému berie rukami, tomu ide č. brat s vrecom; Toho č. z koča ztratil; Č. je čertom, ešte sa mu musela hovädzina tri hodiny vret (o náhlivém); Vari ta čerti ta metali; Vari ta č. nadhodil; Uteká ako č. s krivou dušou. Slov. Nov. Př. 22., 26., 100., 349., 535., 576., 621., 653. Č. nechce býti myslivcem, poněvadž v lese dva-

krát prší (podruhé se stromů). Us. Čitování čerta na Slov. Vz Phld. XII. 37. Č. v Bašácké dolině na Slov. Vz ib. 659. Vz o něm také v Zbrt. Pov. 154. Hra na čerta. Vz Duf. 90.

Čerta, y, f., magis incisura quam linea. Dob. Dur. 317. Cf. Crta.

Čertadlo, a, n. = *krojídlo*, *kraják*, Pflugmesser, nikoli: radlice (dle Tomsy). Dob. Dur. 325. Krojídlo s ědlem a nasazenou na ně radlicí vykrojuje brázdy. Kom. (Dod. Dur. 323.). Cf. Krojídlo (3. dod.).

Čertati. O pův. cf. Dob. Dur. 327.

Čerfaž = *hraničné čiarý*. Phld. 1892. 624. — Č. = na kraji honu (ďahu) a hory ležící *louka* i *louka* na roli zdělaná, zvl. *horní louka*; Č. si vyrobili (vykolčovali) z hor na louku. Ib. 1893. 622. Č. = *lúka* vyrobená z hory. 1757. Ib. 371. — Č. = *erch* medzi Hroncom a Breznom na Zvolenskej stolici. Ib. 629.

Čerti kus, vz Čertův (3. dod.). Dle Čes. I. V. 347. = *kozlik*, *valeriana offic.*

Čertoryje = místo, kde krtové ryjí (Mkl.); kde čerty (runy) ryli (Dudík). Čern. Př. 36.

Čertousy m. Čertoušy, vz Usy. Čern. Př. 35.

Čertový. Č. *erchy*, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 69. Č. *studňa* v Tekové. Phld. XII. 246.

Čertův. Čertova díra, jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26., 28. Čertovo bláto, bažina v Tekové. Phld. XII. 246. — Štátní koření (tabák) říkají muži, ženy říkají čertovo koření. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. Čertovo žebro n. *peří*, rostl., vz Kapradí (3. dod.). — Čertovo *peří*, rostl. Vz Vons (3. dod.). — Čertovo *křídlo*, čertí kus, *succisa pratensis*, rostl. Brt. D. II. 507. — Čertovy skály u vsi Lidečka u Vsetína. NZ. IV. 272. — Čertův kámen u Provodova a j. na Mor. NZ. IV. 274. Čertova stěna ve vých. Mor. Mtc. 1896. 22.

Červ. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Č. malý velký strom zvalí. Mor. Čes. I. V. 418.

Červa, y, f. = *jméno červené krávy*. NZ. III. 8.

Červan. Teď č. po nich rozsypal své skvosty. Slov. Pokr. Mrt. z. 12.

Červánek, nka, m., vz násl. Červenka. — Č., nku, m. Na tvářích jí naskočil č. lásky. Šml. VII. 152.

Červen. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 289. Hromobití v červnu oznamuje pochmurné léto; Severní vítr v červnu je dobrý, ale nesmí býti příliš studený, vějeť žito do hnoje. Vek. Val. I. 163.

Červeň, erythem, chorobná zrudlost kůže. Vz Ott. VIII. 734.

Červenačky, pl., f. = *brambory* skoro červené; uvařené jsou bílé. Val. Vz Vek. Val. I. 19.

Červeňák, a, m., jm. holubí. J. Rous.

Červeňanky, f., druh hrušek uvnitř červených. Brušp. Hledisková.

Červenec, jm. hory a lesa. 1635. Dml. List. 16. — Č. = *červený* (měděný) *peníz*. Phld. 1895. 324.

Červeněe, ňce, m., trať u Raškovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Červenka = *běharka*. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. XVIII. 208. — Č. = *pták*. *Křirka*, *loxia crucirostra*. V Tatrách: *křironos*; červeným říkají na Jimramovsku: *červenky*. Mtc. 1893. 307. — Č., *dandalus* (*luscinia rubecula*), pták; místy na Mor.: *čermáček*, *čermák*, *mucháček*, *červenochvostek* (Jicko). *chrost* (Opava), *kominíček* (Dačice), *pecuška* (uh.), *červánek*, *červenáček*, *červená raška*, Mtc. 1893. 305., Brt. D. II. 495. — Č. M. br., spis. Cf. Bl. Gr. 288.

Červenkastý. Phld. XII. 263., 479.

Červenočelatý. Č. kakadu australský. Brehm. Příl. k 1. seš. 2. vyd. Dhl.

Červenchvostek, stka, m., vz Červenka (3. dod.).

Červenokošílatý = Sokol. Us.

Červenošek, ška, m., vz předcház. Červenka.

Červenoviolový. Č. barva. Hlav. 3.

Červený; *červen*, a, o. List. fil. 1895. 292. Má č. rty jako maliny, jako třešně. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil. — Č. *pondělí* = velikonoční (od červených vajec). NZ. IV. 377. — Č. *raška*. Vz předcház. Červenka.

Červík, a, m., přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7. — Č., vz Divizna (3. dod.). Léčení červíkem. Vz Vek. Val. I. 155.

Červinka = *červenka*, *běharka*. Kat. z Žer. 93., 96. a j. Léčení jí na Slov. Vz Phld. XII. 565. — Č. = *jm. kraví*. Rais. Rod. 27.

Červivec, vce, m., *polygonum persicaria*, rostl. Brt. D. II. 506. Léčení č-cem. Vz Vek. Val. I. 155.

Česalo, a, n. místo česadlo, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Česati. O původě slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Česekový = *česnekový*. Ché. S. 63. Vz násl. Česnek.

Českobratrský. Č. snášelivost. Nár. list. 1896. č. 131.

Českoslovanský někdy nutné slovo m. český. Nadání pro české studující může býti pro české i německé (= v Čech. obývajícím) studující. Č., *bohemico-slavicus*. Dob. Dur. 230.

Český. Č. nářečí na záp. Mor., kde *ou* a *ej* po způsobu českém vyslovují. Brt. D. II. III. (úvod). Č. potok v Gemeru na Slov. Phld. XII. 158.

Česnek. Gt. česunku. Tkadl. 36. a., Sal. 311., dial. posud. Gb. H. ml. I. 162. Jako česnekem na štitrobu jedeným. Ché. S. 63. Ta řeč čpí (ošklivě) jako č. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Česnekačka, y, f. = *česnekůvka* (3. dod.). Brt. D. II. 473.

Česnekůvka, *česnekačka*, česneková polévka. Slez. NZ. IV. 447.

Čest. O strč. sklonění. Cf. Gb. Km. -i 32. Kdo cti se zpronevěří, za sto let jí nenahradí. Vrch. Rol. XXXVIII. 48. Č., jež nad vše zlato, nad vše světa statky to nejvzácnější, nejcen-

nější jest. Ib. XLIII. 9. Cti (= důstojnosti, úřady) mravy mění. GR. Nov. 23. Česc za česc a bryndzu za groše. PhId. 1895. 187. *Dvojí cti hodný* titul kněžský, že kněží jsou rytíři boží a služebníci Kristovi. Koranda. Wtr. Živ. c. I. 470.; *jedné cti hodný* v učení, druhé cti v slově božím. U Bratří. Ib. 484.

Čestě = *častě*; komp. *čestěji*. Št. Ř. 123. a. Kdež čestě skytú hrále. Alx. H. 8. 24.

Čestmíř. XV. stol. V Paměti přibyslavské. Vz Mus. 1893. 429., 435. Myslílo se, že tento tvar jest chybný a mělo prý by býti Cstimír. Athen. III. 428., 435.

Čěška = *čecel*, Kniescheibe. GR. Nov. 121.

Čěsko = *těžko*. To č. dostac. U Prešova. PhId. 1894. 307.

Čěškovice, pustá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.

Čěspivo, a, m., os. jm., Kbrl. Dmžl. 22.

Čěstinář, e, m. = *učitel češtiny*. Blý. Mus. 1895. 495.

Četena, y, f., území ve Spiši. PhId. XII. 75., 342.

Četín, a, m., potok v Nitře. PhId. XII. 73., 342.

Četka, y, f. = *tetka*. Malá Polom. PhId. 1895. 439.

Četo. „Čist' má četo' ve smyslu „hodlám, trvám“. Já četo že do Brua štere míle; jinak četo'. Tišn. Brt. D. II. 195.

-čí m. ščí (sg. -ský): moravčí, malenověi. Zlín. Brt. D. I. 115.

Či. Co je čího, nech stát (= eizi). Brt. D. II. 302. Co čího nech, vyspíš se jak mých. Mor. Čes. I. V. 418.

Čiahať = *sáhati*. Do všetekeho chce č. Slov. PhId. XII. 695.

Čiapaf = *pištěti*. Kurence čiapú. Slov. PhId. XII. 317.

Čiastočne = *částečně*. Slov. PhId. XII. 162.

Čibiti = *břeceti*. Han. Brt. D. II. 302.

Čibr, *čubr*. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 46.

Čičatka, y, f., vz Čečetka (3. dod.).

Čičavka, y, f., vz Čečetka (3. dod.).

Čičevíce, ves u Vodňan. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 307.

Čičorečka, y, f. = *krůpky*, coronilla varia. rostl. Brt. D. II. 501.

Čičerati se v zemi = *hrabati*. Slov. Čes. I. V. 160.

Čičurky = *okolky, předsudky, titěrnosti*. Na takové č. nic nedám; To jsou samé č. U Žleb. NZ. II. 615.

Čída, y, f. = *stádo koní na pastrisku*. Kromž. Brt. D. II. 302.

Čiditi. Budete se v tom (v té práci) č. = střidati. Vck. Poh. 80.

Čiernoplodý. Č. malinsk. Slov. PhId. XII. 418.

Čierný, čho, m. = vrch v Nitře. Slov. PhId. XII. 248.

Čierný Hronec, míst. jm. na Zvolensku. PhId. 1894. 61.

Čierťaze, míst. jm. na Slov. PhId. XII. 69.

Čiesť = *časť*. O pův. slova a strč. sklá. nění vz Gb. H. ml. I. 53., 104., Gb. Km. -i. 33.

Čifár, a, m., míst. jm. v Nitransku. PhId. XII. 74.

Čihařství, n. = *špehounství*. Šf. (PhId. 1895. 437.).

Čieh. Čieh je to chlapec? Vod čiehho chlapca? Čiehmo chlapcovi? S čieh's chlapcem. Brn. Brt. D. II. 173.

Čichavec, vz Ott. X. 626.

Čik, a, m. Cf. Slíž (3. dod.). — Č., u, m. = *ječmenné zrno*, modré puchýře na horním pysku prasečím; musí se vyřezati. Brt. D. II. 491.

Čika, y, f. = *čejka*. V Podluží. Mtc. XVIII. 245.

Čikutaf, vz Čikútkaf.

Čikutavka, y, f. = *škytarka*. Slov. PhId. XII. 319.

Čikutka, y, f. = *škytavka*. Slov. PhId. XII. 319.

Čila, y, f., lépe: nerv. Krok 1892. 369.

Čila, y, f. = *včela*. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Čilý. Já sem ho čilá = mám k němu cit, srdce. N. Město. Brt. D. II. 302.

Čimil, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Čimír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Čin přemítání ničí v zárodku. Brab. 28. Čitil, bez činů nárek věsti a s prázdňou dlani jak se málo cení. Vrch. Rol. XL. 130. Přišel po činu = pozdě. Brt.

-čina m. -ščina: slovenčina, polčina m. slovenščina. Gb. H. ml. I. 512.

Činčur. Slze č-rem mu tekly. Na mor. Slov. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Činití. Kdežto Jan křest činěše. Ev. seit. 4. Joh. I. 28.

Činka, y, f. č. *kšaft* = jedna ze čtyř dřevěných tyček, z nichž skládá se brdo. NZ. IV. 40.

Činlivý. Č. člověk. Ml. Háb. 21. Šf. (Mus. 1895. 73.).

Činoplodný. Č. sřla. Šml. II. 173.

Činorodý. Č. podporovatel. Mtc. 1895. 15. Č. pomoc. Nár. list. 1894. č. 261. odp.

Činovatina = vzorky na plátně vytkané, plátno vzorkované. Wtr. Krj. I. 357.

Činovatý. Č. faleš. Wtr. Živ. c. I. 19.

Činský. Č. zeď. Vz popis v Ml. Háb. 379.

Činž, e, m. Páh. V. 113.

Činžový. Pokažte mi peníz č. Ev. seit. 40. Mat. 22. 19. Č. groš = úrok č. plat roční, jež rolník pánu svému platil. Dml. List. 26.

Čipka = tkanice u karkulky. Věst. opav. 1893. 4.

Čipkov, a, m., potok v Nitransku. PhId. XII. 154.

Čipky m. ščipky a to m. štípky, něco uštípnutého. PhId. XII. 319.

Číkový. Č. díra lépe než: Šípecká jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26., 27.

Čirec, ree, m., osada v Šariši. Phld. XII. 154.

Čírka, malá kachna, anas crecca, u Náměstě ščírka, slov. cyzanka. Mtc. 1893. 308.

Čirý, v dial. ščirý. Gb. H. ml. I. 512.

Číslo z čitslo. Gb. H. ml. I. 310. — Č. pluhu, vz Krojídlo (3. dod.).

Čislovka. 51 strych obilí; Přijala od ní (ke schování) 22 prstenů. Arch. XIII. 149., 156. — 74 štěpy. Ib. XIV. 57. Za těch 331 žejdlík másla; Ze si těch 331 žejdlík másla prodal. Kat. z Zer. II. 203., 252. — 24 vsí spálil. Břez. Font. V. 433.

Čistě = pěkně. Brt. D. II. 285. Děkuji č. Ib. 302.

Čistec, stee, m. = náleď. Záp. Mor. Brt. D. II. 302. — Č. = čistík, spůsč, len p. Marie, linaria vulg., rostl. Brt. D. II. 504.

Čisti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., 73. Č., četla, četli m. čtla, čtli. Gb. H. ml. I. 156., 157. Časování na Zábř. Vz Brt. D. II. 139. Četo = hádám. Vz Četo (3. dod.). U Kruml. mor. tohoto slova neuzívají, nýbrž: říkati. Brt. D. II. 219. Cf. Dob. Dur. 317. — Č. = domnívati se. Četly, že je pozdě (Zábř.). Brt. D. II. 302.

Čistica, e, f. = nátkorica, clinopodium, rostl. Brt. D. II. 501. Léčení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 155.

Čistící. Léčení č. stoříškem (clinopodium), divčí láskou (lychnis chalcidionia), diviznou. Vz Vek. Val. I. 155.

Čistik, u, m., vz Čistec (3. dod.).

Čistinka, y, f. = cestička. Slov. Phld. 1893. 105.

Čist niti vz násl. Čistý.

Čisto. Kde č., tam pusto. Slov. Nov. Př. 443.

Čistojasný. Č. živel. Krs. Moor. 43.

Čistokrevný. Č. útvar jurský. Mtc. 1893. 26.

Čistomyslný = čistě myslí. Nár. list. 1896. č. 151.

Čistota. Č. ty se člověk nenají (omlouvá se nečistotná ženská). Mor. Čes. I. V. 418.

Čistotný. 1256. Reg. II. 41.

Čistý = pěkný, krásný. Č. zahrada. Kabt. 22. a j. Srdec čisté od kochání v tomto světu. Brig. F. 17. (List. fil. 1895. 294.) — čeho. Inhd byl čist malomocenství svého. Ev. vid. 46. Mat. 8. 3. — Čist niti, čista niti (niti gt. odlukový). Vz List. fil. 1895. 294. Vedle toho čistov niti, čistova niti. Čist a čistov se skloňuje, ale niti nikoliv. Časem se vyvinulo čistonit, a, o (nč. čistonitý) a čistovnit, čistovaniti. List. fil. ib. Naha a čistova niti na púšť ho pošlí. GR. Nov. 91. 22.

Čiščif m. čistiti. Vz st (3. dod.).

Čišmárský. Č. riad (nácini). Slov. Phld. 1892. 588.

Čit, u, m. Tím vzniká č. s vědomím. Ztk. 32. (3. vyd.).

Čítaleň, lně, f. = čítalna. Slov. Phld. 1893. 690.

Čítár, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74., 343.

Čítati. Dyž enem su tyte, co sa čieú (peníze). Mor. Čes. I. V. 418. — Č. = mysliti, domnívati se. Já sem ho zde čítal (myslil jsem, že jest zde). Jevič. — Č. se s kým = účtovati s kým. Val. Brt. D. II. 803.

Čítatel lépe než čtenář, nemámeť kázání — kazanář, psaní — psanář. D. v Dob. Dur. 317.

Čítík či Číták, a, m., vrch v Houtě. Phld. XII. 343.

Čitín, a, m., obec v Nitře. Phld. XII. 343.

Čitna, y, f., obec v Zemplině. Phld. XII. 343., 76.

Čitnosť, i, f. Ztk. 32., 34. (3. vyd.).

Čítúk, vz předcház. Čítík.

Čitún, a, m., míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74.

Čivna, y, f., obec v Tekově. Phld. XII. 343.

Čivnatý. Č. benerot. Sterz. I. 443. b.

Čivobudný, nervenerregend. Č. krmiva. Vz Ott. VII. 947.

Čivosť nervu. Vstnk. III. 381.

Čivý. Centrální oddíl nervu jest čivější než periferný. Vstnk. III. 382.

Čížek, žka, m. Na Mor. místy: čížik, čejž. Na Jevíčsku zpívá: Zeli zeli. Mtc. 1893. 307. Cf. Zvonohlík (2. a 3. dod.). — Č. Karel, spis. a řed. obec. úřadu v Karlíně + 21./1. 1894.

Čížíček, čka, m., pták. Vz Strizlíček (3. dod.).

Čížmar ma telo (tolik) zisku, co nacahne (natáhne) skuru (kůži) v pysku. Phld. 1895. 187. Č. obyčejně deravé čízmy nosí. Nov. Př. 337.

Čížní. Č. myslivost. 1430. Mtc. 1896. 225.

Čjač (Čěč), e, m., os. jm. u Kosmy.

Čjašč = teci. V Ratkové na Slov. Phld. 1893. 559.

čk mění se v čč: kočka, strč. koččí (kočičí). Cf. Gb. H. ml. I. 446. Na mor. Kruml. mění se před i v šc: jeříšek — jeříšci. Brt. D. II. 210.

Čkanie, vz Čkátí. Phld. 1894. 376.

Čkátí m. ščkátí. Gb. H. ml. I. 512.

Čkavka m. ščkavka. Gb. H. ml. 512.

Člankář. Ot. VIII. 456. b.

Člapati m. šlapati. Chod. Gb. H. ml. I. 513.

Člapkati. Hojný dážď člapkal tamvon. Slov. Phld. XII. 136.

Člapotanie vody = šplichání. Slov. Phld. 1894. 48.

Člapotať. Len tak to č-lo (šplouchalo). Phld. XII. 212., 1895. 175., 735.

Člen. Bl. měl člen: toho Boha. Bl. Gr. 68. Cf. Kla. Sklad. 173. nn.

Členec, articulus. Bohm. m.

Čln, vz násl. Člun.

Člopek, pku, m. = prázdný kousek podezdívky, na níž kamna stojí. Brt. D. II. 435. Také: nálepek, píčka, pliska, podpecí.

Člověčí. Syn č. V pozdějších biblích: syn člověka. Vz Vondra. Spuren. 25.—26.

Člověk. O pův. slova a o tvarech cf. Gb. II. ml. I. 77., 154., 200., 313. Č. kupcový. Ev. víd. 134. Mat. 13. 45. Nemóžu všetei byť páni, musia byť i ľudia na svete. Slov. Phfd. 1893. 700. Co člověk, to křehká nádoba. Šml. VIII. 6. Hádanky o člověku. Vz NZ. III. 38. Na Mor. č. = mužský; osoba = ženská. Brt. D. II. 303.

Člověkoznalství, n., Anthropognosie, f. Sterz. I. 217.

Člověkozpytec, tee, m., Anthropolog, m. Sterz. I. 217.

Človětský. Č. podstata. Chč. Mik. 473. Vz násl. čs.

Člun, slov. člun. Cf. o pův. Gb. H. ml. I. 65., Dob. Dur. 386.

Člup, plums. Batoh, člup! spadol do vody. Slov. Phfd. XII. 722.

Člupek, pku, m. = *jamka pod oknem*, v níž bývá nádobka na stékající se vodu. Záp. Mor. Brt. D. II. 303.

čm. V čm m přítuto: čmert. Dšk. Jihé. I. 24.

Čmaho = *šmahem*. Zábř. Brt. D. II. 303.

Čmák za Čmak oprav v Čmák.

Čmáňa, é, f., nadávka. ČT. Tkč.

Čmáratí m. čarati. Gb. H. ml. I. 445., Dšk.

Čmel m. šemel. Phfd. XII. 319., Gb. H. ml. I. 512.

Čmelačí hnízdo. Ús.

Čmerka = *kal z másla*. Brt. D. II. 303.

Čmert, a, m. = *čert*. Gb. H. ml. I. 445., Dšk. Jihé. I. 24. Cf. čm (3. dod.).

Čmoch, čnoch, u, m. = *čich*. Záp. Mor. Brt. D. II. 303.

Čmochtit se = *tlačiti se někam*. Brt. D. II. 303.

Čmokaf ústy = *mlaskati?* Phfd. 1895. 471.

Čmouhovitý. Č. dno bruce. Světz. 1895. 341.

Čmuchaň, é, f. = *dýmka*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čmuchanda, y, f. = *čumina*. Vykl. Svat. 59.

Čmuchatí m. čuchati, m. přítuto. Dšk. Jihé. I. 24. — Č. = *kouřiti*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čnek, a, m. = *šnek*, š v č. Brt. D. II. 113.

Čnoch, vz Čmoch (3. dod.).

Čnúť m. čnúti. Gb. H. ml. I. 397.

Čobnout = *šihnouti*. Han. Brt. D. II. 303.

Čočka, ervum. Cf. Ott. VII. 732. a. — Č. = *prostora v písečné zemi*, jež naplněna jest vodou. Nár. list. 1895. č. 200. — Č. = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Čočkovec. Cf. Ott. VII. 912.

Čoda = *čóže*. Phfd. 1895. 119.

Čogat = *čahať, léztí* na strom. Val. Brt. D. II. 303.

Čóhaf = *dychtivě* n. hloupě na něco hleděti. Brt. D. II. 162.

Čochet. U Žleb. NZ. II. 615.

Čochetka, čochtička, y, f. = *lehký střevíc, treпка*. U Žleb. NZ. II. 615.

Čochta, y, m. = *člověk v chůzi vadný*. U Žleb. NZ. II. 615.

Čochtatí se. U Žleb. NZ. II. 615. Cf. Čochta.

Čochtička, vz předcház. Čochetka.

Čongaf = *po jedné noze skákat*. Mor. NZ. III. 22.

Čopja. Aby mělo zeli veliké hlávky, musí se sadit čopja. Mtc. 1895. 350.

Čopriam, während. Slov. Phfd. XII. 454.

Čouda, y, f. = *hvozda, drak, Dörrer*, v pivovar. Sterz. 693. a.

Čouhal, a, m. = *kdo na něco čouhá, čeká*, ku př. při svatbách na koláč n. nějaké jídlo (za dveřmi a p.). NZ. III. 485.

Čouhati = *čóhat* (3. dod.).

Čouchnouti = *čichnouti*. Jevič. Brt. D. II. 303.

Čovek = *člověk*. U Jestrabie a j. tam. Phfd. 1893. 427.

Čpaček, éka, m., místo špaček. Gb. H. ml. I. 513.

Čpalek m. špalek. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Čpavý m. šcpavý. Gb. H. ml. I. 512. — *šč* ztratilo š a tak vzniklo ně. čpavý, jednak zméněno v *šč* a takové jest stč. šcpavý. List. fil. 1895. 433. Cf. šč.

Čpunt, u, m., místo špunt. Gb. H. ml. I. 513.

čř mění se v *ř*: strč. čřevo, z toho třevo a přítutím s střevo. Gb. H. ml. I. 523.

Čřebule, strč., z toho třebule. Gb. H. ml. I. 523.

Čřemcha, strč., z toho třemcha a přítutím s střemcha. Gb. H. ml. I. 523.

Čremošno, a, n., obec v Turci. Phfd. XII. 249.

Čřěn strč., slov. črenka, z toho třenka a přítutím s střenka. Gb. H. ml. I. 523.

Čřep strč., z toho třep, přítutím s střep. Gb. H. ml. I. 523.

Čřepový = *hliněný*. Č. rúry (v lukách). Slov. Phfd. 1893. 462., 463.

Čřešňa. Na Slov. Pastr. I. 17. Cf. Čerešňa.

Čřešně (nedoloženo), z toho třešně a přítutím s střešně. Vz Gb. H. ml. I. 523.

Čřevíc strč., z toho třevíc a přítutím s střevíc. Gb. H. ml. I. 523.

Čřevný = *střevní*. Č. vřed. Mtc. 1894. 106.

Čřieda strč., z toho třída a přítutím s střída. Gb. H. ml. I. 523.

Čřiesla strč., z toho třiesla a přítutím s střisla. Prokla třiesla. Dal. C. 50.

Čřieslo (nedoloženo), z toho třislo a přítutím s střislo. Gb. H. ml. I. 523. Šuchla (strčila) dřevo čřieslem do kachiel (kamen). Phfd. 1895. 214.

Čřieti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Č. strč. = *čerpati*, z toho třiti (čř v tř). Natřel nápoj z kamene. Ev. ol. 48. b. Gb. H. ml. I. 524.

Črmoman, a, m., Zimmermann, tesař. Slov. Phd. 1893. 466.

Črně = černě. Kat. 2378.

Črta, črtati, slova nová, nesprávně utvořená podle staroslovanského črta, črtati incidere; mělo by býti čert-; podle toho bylo změněno čertadlo v črtadlo. Gb. H. ml. I. 289. (64.).

Črtadlný (vůz, cursus ferratus). Vz Dob. Dur. 328.

Črtadlo. Cf. předcház. Črta.

Črvata, y, f. = čerotočina. Slov. Phd. 1894. 77.

Črviak, a, m. Č. sa nazdá, že niet sladšieho korenečka nad chren (o moci zvyku). Slov. Zátur.

čs mění se a) v c: co (czo) ze čso, pro-rocký z proročský (chromecký m. chromečský, Brt. D. II. 131.); b) v ts: ptatstvie z ptačstvie, mohutský z mohučský. Ev. ol. 56. b., V. Kal. 208. — Gb. H. ml. I. 523. Na Chromečsku v časování někdy v jc: ujce — uče se, projce (= proč se) ptáš? Jinak tam v c: chromecký (-čský). List. fil. 1894. 287., Brt. D. II. 131.

česk (z česk) mění se jako sk: řečský, řešší. řečší; v ck: němečský — německý. Gb. H. ml. I. 448.

Čsně = ctně. List. fil. 1895. 102.

Čso, vz Co (3. dod.).

čst m. čt: načstřieti m. načtrieti. Rud. 30. b.

Čstítí. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 512.

čš mění se a) v č: čiščí m. čiščí; b) v ts: větší z věčí, pův. bylo vecší (bez dokladu). Gb. H. ml. I. 521., 523.

čšě mění se v čč: poččen z počščen, inf. počstiti. Gb. H. ml. I. 521.

-čští. Místo -čští psáno -čští: hradečští m. hradečští. V. Kal. — Gb. H. ml. I. 521.

čt změněno a) v čt: břectan — břectan, Us.; b) v št: čtyři — čtyry, štrnáct, štvrtý, šteník m. čteník. Cf. Gb. H. ml. I. 383., 525.

Čtář, e, m. od čtu. Dob. Dur. 317.

Čtena. Cf. Dob. Dur. 110., 314., 326.

Čtení, sv. čtení. Bl. Gr. 179. dává přednost slovu *evangelium*, že jest vlastnější než č.

Čtený = počítaný. Č. peníze. Arch. XIV. 77.

Čtice ze Ččice a to ze tščice. Vz Gb. H. ml. I. 523.

Čtitelný. Č. písmo. Šf. (Mus. 1895. 81.).

Čtítroba ze čtútroba a to ččútroba a to z tščútroba. Gb. H. ml. I. 523. Lék na č-bu píti. GR. Nov. 56.

Čtívý ze ččívý a to ze tščívý. Gb. H. ml. I. 523., List. fil. 1895. 295.

čtř m. čř, t přísuto: načtrieti. Rúd. 30. a. Vz Načtrati, Gb. H. ml. I. 396.

Čtverečně. Přitažlivosti magnetu a železa ubývá do dálky č. KP. VIII. 20.

Čtveřice. Mláčení ve č-ci: Šišky s mákem, šišky s mákem nebo: Hus na patře, shod ji, bratře. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Čtveroevangelia. Mtc. 1894. 93.

Čtverolistký m. čtverolistý. Háj. Herb 263. a.

Čtvrť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 33. Č. = čtvrteo. Na č. něco měřiti. Kld. III. 63.

Čtvrtečník, a, m. — kdo ve čtvrtce něco dělává nebo nedělává. Zbrt. Pov. 107.

Čtvrtek. Ve č. nepřádej, v pátek nemotávej. Brt. Lid. 91. O svěcení č-tka u starých Čechů vz NZ. III. 435. Č. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 109. (158., 155.).

Čtvrťláník = kdo má čtvrt lánu (15 korců) rolí. NZ. III. 144.

Čtvrťlitr, u, m. Us.

Čtvrtně, míra. 1249. Reg. I. Stwrtnye, quartale. Eml. Urb. 224., 228.

Čtvrtnický. Č. grunt (čtvrtníka). Mtc. 1894. 350.

Čtvrtdenní zimnice. Neobvyklé prý slovo, ale lékaři mohou prý ho užívat. Bl. Gr. 170.

Čtvrtý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Pojd čtvrtej, pojd čtvrtej! Us. (Mláčení trojmo.) ČT. Tké.

Čtyřboký jehlan. NZ. IV. 210.

Čtyřčetný. Č. květ rozrazilu. Č. Zrúd. 7.

Čtyřdlužka, y, f. = stopa: — — —, dispondaeus. Sterz. I. 682. b.

Čtyřdný, latinismus. Bl. Gr. 170.

Čtyři. O tvarech hl. strčes. vz Gb. H. ml. I. 154., Gb. Km. -i. 48., 49. Od čtyř nedělí. Kat. z Žer. 45. Čtyrie v Rkk. Vz List. fil. 1896. 323.

Čtyřčtvrťláník, a, m. = kdo má $\frac{3}{4}$ lánu (45 korců). NZ. III. 144.

Čtyřkopytnatý. Č. ssavci. Cf. Ott. VIII. 635.

Čtyřlaločný. Č. list. Č. Zrúd. 11. Cf. Čtyřlaločný.

Čtyřmecítma. Posud na Domažl. NZ. IV. 197.

Čtyřnártní brouci, cryptopentamera. Cf. Ott. 729. b.

Čtyřpárová, é, f., čes. tance u Přima u Rychu. Vz NZ. II. 672.

Čtyřpětínový. Č. většina. Vlč. Lit. 87.

Čtyřpolý. Č. stroj světlový (elektr.). Vz KP. VIII. 91.

Čtyřpouzdrý. Č. prašník. Č. Zrúd. 22.

Čtyřrohoun, u, m. = čtverohran. Mark. (Krok 1895. 325.).

Čtyřspolek, lku, m., Quadrupelallianz, f. Sterz. II. 610.

Čtyřstožárák, u, m., loď o čtyřech stožárech. Mus. 1895. 273.

Čtyřtaktí, n. Vz NZ. III. 299.

Čtyřvětý. Č. zpěv. Kald. 33.

Čuba. Toto slovo objevuje se teprve r. 1380. a neznamena nic jiného než kožišnou halenu; Č. či suba — zimní sukne chodící kožišnou podšitá. Vz Wtr. Krj. I. 52. nn. Dle dra. Dvořáka z arab. džubba. Dle Gb. H. ml. I. 513. ze střhuem. schúbe, kožich; oporou čuba canicula.

Čubaf prutem = šibati, Jevíčko. Brt. D. II. 303.

Čubek, bku, m., vz Šerbák (3. dod.).
Čubr, vz Čibr, Šeubrek (3. dod.).
Čubrek, u, m., vz Šeubrek (3. dod.).
Čúbrik, u, m., vedle šúbrik, satureia. Phld. XII. 319.
Čučení = *žraní v břiše*. Jevíčko. Brt. D. II. 303.
Čučka, y, f. = vařená píce pro dobytek. Duf. 214.
Čučkavý. Č. sukně (černá se žlutými tečkami). Duf. 201.
Čučkový = *čořkový*. Č. polévka. Brt. D. II. 474., Kld. III. 61.
Čučovina = *čořovina*, čočková sláma. Kld. III. 113.
Čud, *čudák*, a, *čudo*, a, m., převzdívka, člověk divný a zlý. Phld. 1893. 27. Čudáka robit zo seba = obludu, oštaru. Ib. 1894. 550. (450.). Mistry nadávka dítěti šestinedělce od strigy podvrženému. Ib. 642.
Čudák, vz předcház. Čud.
Čudesný. Phld. 1893. 40., 1894. 115., 125. (večer, karatel).
Čudidlo, a, n. = co čoudí. Nár. list. 1894. č. 74. odp. fenill.
Čudnosť. Phld. 1894. 726.
Čudnovatý = *divný*. Phld. 1894. 416. Vz Čudný.
Čudný. Č. řeč. Phld. 1893. 23. a j.
Čudotvorný. Phld. 1893. 508.
Čudži, gt. čudžoho = cizí. Phld. 1895. 629.
Čugaňa. Phld. 1893. 153., 540. a j.
Čuha, y, f. = *delší kabát*. Ve Spiši a Liptově, v Gemer. NZ. III. 404. Cf. Kurtka. Phld. 1895. 443.
Čuhajda = *rysokorostlá ženská*. NZ. II. 615.
Čúhati = *číhati*. Odtud *čužný*, čizný, kdo umí vyčíhati, chytrák. Kotk. 116.
Čuch, u, m. = *puch*. Brt. D. II. 303.
Čuchák, a, m. = *slídil*. Brt. D. II. 303.
Čuchon, u, m. = nos. Burgerstein.
Čuchotina. Čučeje, čučeje čuchotina, smrdí tady člověčina. Kld. III. 222.
Čuchraf vlasy. Phld. 1894. 276.
Čuchtati = *žvaniti*. Jevíčko. se s čím = *šukati se*. Kunšt. Brt. D. II. 304.

Čúchy = *špatné šaty mnoho spravované*. Světz. 1893. 230. b.

Čuik, a, m., vz Sýček (3. dod.).

Čukání = hra o vejce velikonoční, koulení do vajec řadou do trávníku položených kudrnou i. e. míčem z volských chlupů uhněteným. Kdo kudrnou vejce se dotkne, to vyhraje. Vz více v NZ. IV. 324. U Roušína.

Čukati = *čkáti*. Phld. XII. 319.

Čulaba, y, f. = *baba* (nadávka). Heršpice. Rous.

Čulena, y, f. = *koza s malými bolteci ušními*, skoro jakoby uší neměla. Val. Brt. D. II. 304.

Čulík, *čurýk*, u, m. = noční čepice pletená. Dšk. Jihč. I. 9.

Čumič, e, m. = kdo někde čumí, je na čumendě. U Plzně. Škar. 20.

Čuňa, e, f. = *huba*. Heršpice. Rous.

Čuňák, u, m. = *hubička*. Brt. D. II. 304.

Čundati, vz Čundy (3. dod.).

Čuněti = *lelkovati*. Jevíček. Brt. D. II. 304.

Čupajda, y, f. = *pletená čepička s trapezem*. 1800. U Plzně. NZ. III. 46.

Čupatý. Phld. 1893. 371.

Čupel, pla, m., hora a trať ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 7.

Čupravý. Č. nos. Phld. 1894. 609.

Čurda, y, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 10., 14.

Čuřík, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14. — Č. byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100. — Č. = *svině*. Dšk. Jihč. I. 10.

Čuřin, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14.

Čurýk, u, m., vz Čulík.

Čus či *Chus*, a, m., míst. jm. slov. Phld. XH. 75.

Čušati = *meškati*. Čušal tam za viac dní, jako voš pod chrastom. Phld. 1893. 524.

Čušky. Co č. nastaly, od té doby málo slyšet. Mor. Nov. Př. 617.

Čužka, y, f., vz Cužka (3. dod.).

Čužný, vz Čúhati (3. dod.).

Čvachat = drobným krokem jíti. Jevíčko. Brt. D. II. 304.

Čvaniti = *žvaniti*. Kotk. 115.

Čváť m. ševáti, štváti. Mor. Brtch.

Čvíkotati. Vtáctvo čvíkoce. Slov. Phld. 1893. 153.

D. Ď.

D přírodní souhláska, vz Gb. H. ml. I. 303., *prasloranská*. 309. — **D se psalo**: *d*: mladý; *dd*: radda; *td*: odtěmne; *gd*: jdu v. du, bugde — bude. Ib. 399. — **D změněno** a) v *t* v adverb.: kde — kte atd. Ib. 406. Ocun zartusuje. Háj. Herb. 336. a. Lantgrabě. V. Val. 42. a j. Vz List. fil. 1894. 288. Kapratí (Zábř.). Brt. D. II. 128.; b) v *g*, nejčastěji *dr* v *gr*,

dl v *gl*: agvent m. advent. Zlin. Brt. D. I. 15. Svigravý (Lišeň), vizgat (Tišň.). Brt. D. II. 166., 185. Ve slově žiglo u Slavkova. Ib., 148. Cangály m. sandály. Vz *dl*, *dr*, Gb. II. ml. I. 406.; c) v *r* v dial.: herbábí, svarba, borejt, par-desát atd. Gb. H. ml. I. 406. Svarba, herbávi (Brn., Tišň., Kruml., Jemnice), Brt. D. II. 166., 185., 208., 268. Karlec (Zdár), ib. 248., gro,

gre, gry (kdo, kde, kdy). U Třeb. Ib. 224.; d) v *j*: svajba m. svadba (Olom., Prost., Litov., Konice, Jevíčko, Slavkov), Brt. D. II. 69., 112., 148.; koncové *d* předložek nad, pod, od, před *d* a *t*: naj domem, voj tebe (Zábř.). Ib. 128.; e) v *i*: jelli m. jedli (u Trenč.), Pastr. L. 145.; f) v *n*: hlanný m. hladný (u Trenč.), Pastr. L. 145.; g) v *p*: pušno m. dušno (Zábř.). Brt. D. II. 128.; h) v *s*: seslo m. sedlo (Tišň.). Brt. D. II. 185.; i) v *z*: pobízka m. pobídka. Kunšt. Brt. D. II. 233. Cf. ib. I. 15., 17., II. 16., 47., Dšk. Jihé. I. 14. — **D** *měkne v příslovích*: hned, pořád, potád, pocád (Litov., Konice, Jevíčko, Brn., Kruml.), Brt. D. II. 112., 166., 208.; v *přechod.*: sedňa, veďa, pľeťa. Cf. Brt. D. I. 5., 16. Půďa (Kunšt.). Brt. D. II. 233. Cf. Pastr. L. 129. nn. — *d* na konci slov dle Kost skloňovaných se v Háj. Herb. a V. Kal. neměká: zed, lod. List. fil. 1894, 452. — **D** *cizí zůstává*: děkan, nebo se mění v *t*: touš, tučet. Gb. H. ml. I. 407. — **D** je *přisuto* ve skupinách: *zdr, zdu, ndr, nd, ldr, dl*. Vz tyto skupiny a Gb. H. ml. I. 406. Do přípony -elný, -elnost: čitedlnost. Háj. Herb. 232. a., smrtedlný, 196. b., nepohnutedlný. V. Kal. 297., List. fil. 1894. 295. Zdralé (Tišň., Kunšt.), Brt. D. II. 185., 233., brdlení (Žďár), ib. 248. Cf. Dšk. Jihé. I. 14.—16. — **D** se *odsouvá*: kadilo, trlice, česalo, vz *dm, dn, rdn, dc, dě* a Gb. H. ml. I. 410.—411. Prázný, trlice, Háj. Herb. 92. b., 96 a., Gněžno, amiral. V. Kal. 231., 240. Ve slov. pudu, pueš, pue (Zábř.), Brt. D. II. 128., pořá m. pořád (Kunšt.), ib. 233., kadlie — kalca — kalce (Tišň.), ib. 185., edoraz m. edonraz, cera; před *n*: honej, ena (jedna). Slov. Pastr. L. 147. Cf. Dšk. Jihé. I. 14.—16., Mtc. 1896. 4., 7. V nářečí belujském před *i*: salo, šilo. Phld. 1893. 428. V Hačavsku na Slov. před *n* a *i*: saňi si lou (sadni si dolů), jeu bi (jedl bych). Phld. 1894 127. *D* v Chomečsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 90.

D se *psalo*: *d*: mladátko — mladátko; *dd*: budd — buď; *dh*: dhickovat; *di, dy*: vidial, mladýata; *dy*: myedg — měď; *d*: veď (Hus); *d*: děvče, tak dosud. Gb. H. ml. I. 399. — **D** se *mění v dz, dž, dž* v starých textech a v nářečích nynějších: dzedžina, chodža m. choďa (3. pl.), chodža (3. pl.), dzedžina, Brt. D. I. 106., 107., Šb. D. 67., dzyetel m. dětel. Bhm. — Cf. Gb. H. ml. I. 404. Dšk. Jihé. I. 14. Dzeka (děka), dzedžina. Ve Spiši. Phld. 1893. 432. Zaludž (žalud), hruďž (hruď); ale vyslovuje se asi: žaluč, hruč. V Radkové na Slov. Phld. 1894. 192.; — v *d* v nářečí lhotckém a místy na Slov.: vedet (věděti), dedyna, dyta (dít). Gb. H. ml. I. 405., místy v Brn. v imper.: pod m. poď (Letovice, Brn., Tišň., Kunšt.), Brt. D. II. 105., 166., 185., 233.; v *j*: stré. dětel, dial. dětel, novoč. jetel, svajba ze svadba. Vz Gb. H. ml. I. 406. Jetrich, ale i Dětrich. V. Kal. 222., 67. Nedvějice m. Nedvědice. Kunšt. Brt. D. II. 233. V Kruml. zůstává *d* v imper. (poďte) n. mění se v *j*: pojte. Brt. D. II. 208. Cf. Brt. D. I. 15., 17., II. 16., 47. — **D** nemění se v *z*: vychádět, ukliďet, zasadino (Dač., Telč, Kruml., Třebíč). Brt. D. II. 278., 208., 225.

D od následujícího *b* často se nemění v *d*:

čeled, zed. Kde tu *d*, stalo se to analogií, zed podle pádů zdi atd.; *d* už od počátku XV. stol.: odpověď. Hus. Nyní má Ů. skoro veskrze *d*. Gb. H. ml. II. 403. V Kosmogr. 1554. *d* a *d*. Vz List. fil. 1893. 459. U Jemnice: zed, zpověď. Brt. D. II. 268. — **D** se *přisuto* ve skupině: *žd*. Vz *zd* a Gb. H. ml. I. 409., Dšk. Jihé. I. 17. — **D** *cysuto* v imper. pote (poďte), hle m. hled. Brt. D. I. 33., Gb. H. ml. I. 411. Ve ve (veď). Gem. Pastr. L. 150. Cf. Dšk. Jihé. I. 17.

da- m. *da-*: datel. Podle stsl. *detlž* a dial. *datel* (val.) žádáme *datel*, dáseň, dial. *ďasně*. Gb. H. ml. I. 405.

Da = *kda*, *k* odsuto. Dšk. Jihé. I. 33.

Dábel, nadávka úředníkům v XVIII. stol. NZ. III. 512. — **D**. Měl platiti a peníze u ďábla! Bl. Dyž chce djabel svest, za aněla se přistraja; Darma djabla světit. Mor. Ces. I. V. 418. Co Báh bílým stvoril, ďábel nezěrní. Mor. Nov. Pr. 5. Čert vymyslí, diabol pošuchne; Dal som mu diabla, a tebe (tobě) dam dvoch (nic). Slov. ib. 21., 649.

Dábelník. Chč. P. 101. a.

Dábelský. D. bejlí má semen jako máku. Šml. VII. 109.

Dabrovat = *žebroviti* (Loštice). Brt. D. II. 304.

Dac i dať = dáti; dajce i dajte. U Trenč. Phld. 1893. 239.

Dacan, a. m. = *přihlouplý člověk*. Brt. D. II. 304.

Dač, i, f. Ako ďaleké dači a rozvaliny; S lukami, sadmi a dačami. Slov. Phld. 1894. 724.

Dačický z Heslova Mik. Správné: 23/12 1555. — 25/9 1626.

Dačolom, a. m., míst. jm. v Hontě. Phld. 1894. 61.

Dada, y, f. = *kojnd*. Phld. 1895. 35.

Dafák, u, m. = *rafák*.

Dafat = *rafati* (zubama chytati, o psu). Dšk. Jihé. I. 10.

Dah, u, m. = *hon* (polní míra). Slov. Phld. 1893. 480. Cf. Čertaz (3. dod.).

Dahněti, vz násl. Dachněti, Zdahněti.

Dach = šindelová střecha; střecha je slamená. Slov. Zatur.

Dachněti (I. 203.). Dle Kroka 1895. 178. lépe: dahněti.

Daktil, c, m. = datel (ovoce), Kabt. 21., *daktyl*. Zralé d-le. Háj. Herb. 58. b.

Daktylotrochejský verš. List fil. 1896. 165.

Dál = *po druhé*. Dál už tam nechod. Je váš kostel pěkné? Je dál pěkné = dosti pěkný. Ty to neuneses! To dál ne (ano, unesu). Brt. D. II. 285.

Dalako, vz Daleko (3. dod.).

Dalamánek, nku, m., z fr. pain d'Allemagne = chléb německý. Čern. Pr. 61. — **D.**, vz Doloman (3. dod.).

Dálava. Vrch. F. II. 91., Vrch. Rol. XVII. az XXII. 75.

Dalece = *daleko*. U moři daleceze, in mari longe. Ž. pod. 64. Lidé d. od Boha zacházejí. Št. N. 199. — Krist. 21 b.

Daleko. Slov.: *ďaleko*, *deľako*, *děľako*, *delako*, *dalako*. Pastr. L. 79. Nikdo tak d.

nebyl, aby zvonů od své fary neslyšel. Nov. Př. 229.

Dalekomet. Osvětlovací d. Nár. list. 1895. č. 236.

Dalekomluva, y, f., Telegraphie, Sterz. I. 872.

Dalekomluvný. D. přístroje. Vz KP. VIII. 342.

Dalenky, zaniklá ves. Mtc. XVIII. 199.

Daliborka. Vz Tk. X. 111.

Dalihod, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Daliman, *dalimon*, u, m. = *dlouhá sukně* knoflíky a šňůrami spínaná. Wtr. Krj. I. 446. Cf. Doloman (3. dod.).

Dalimil. Cf. Vlč. Lit. 29, 46., 201.

Daluman, u, m., vz Doloman (3. dod.).

Damas, druh doutníků. Us.

Damastinka, y, f. = *damašcanka*, jablko. 1631. Kat. z Zer. 13.

Damaškář, e, m., Damastweber, m. Sterz. I. 638.

Damaškovač, e, m., Damascierer, m. Sterz. I. 638.

Đamevat = *krtičnice vyhrabovati*. Brt. D. II. 235. Cf. Dama.

Damin, u, m., etamin, látka tenká, hlazená, vlněná, hedvábná, polohedvábná. Ott VIII. 776.

Đamovati = *dělati jamky*. Pes đamuje = hrabe. Brt. D. II. 304. D. čmeláky = vykopávati. Ib.

Đamřit = *dotěrně žádati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 304.

Daň. O pův. slova a strčes. sklonění cf. Gb. H. ml. I. 85., Gb. Km. -i, 4., 22. D. turecká = na válku proti Turkům v XVIII. stol. NZ. III. 219.

Danda, y, m., vz násl. Daniel.

Dandula, y, f. = *klobása*. Kobylí. Brt. D. II. 304.

Daněk, ňka, m., vz násl. Daniel.

Daněl, a, m., vz násl. Daniel.

Danělka, y, m., vz násl. Daniel.

Danělkový. D. kalhoty. Věst. op. 1892. 28.

Daněves z Damianěves, ves Damianova. Čern. Př. 32.

Daňhel, a, m., vz násl. Daniel.

Daňhelka, y, m., vz násl. Daniel.

Daníček, čka, m., os. jm., vz násl. Daniel.

Daniel. Jestě také: *Daněl*, *Danělka*, *Daňhel*, *Danhelka*, *Danihelka*, *Daněk*?, *Daníček*?; *Daneš*, *Danda*, *Daňa*, *Dašek* a *Tašek*. Kbrl. 15. Cf. Kotk. 16.

Danielův. Obora Danielova (kde se chovaly dravé šelmy). 1642. na Poděbr. Chybně: *daněliková* (na *danělíky*, *daňky*). NZ. III. 521.

Danihelka, y, m., vz předcház. Daniel.

Dankov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Dánský. Výroba dánské kůže. Vz KP. VI. 685.

Dar. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 21., 85. Kto je na zbytky a na dary živ, to je velké div. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill. Darové a dárkové oslepují oči soudců. 1530. Snm. I. 337. Darové oslepují oči múdrých a převracují slova spravedlivých. Chč. S. 103. — **D.** nebeský, rostl., vz Čeligana (3. dod.).

Dárce. Strčes. sklonění podle Panoše. Vz Gb. Km. -a, 28; nn.

Darda. Cf. Šefelín (3. dod.).

Darebák = *sedlák*. NZ. III. 512. — **D.** = *lump*. Dobří lidé tam su; strč ich do měcha a mišaj, jak chceš, dycky budě na vrchu d. Mor. Čes. I. V. 418.

Dárek. Boží d. — s hruškama. Nov. Př. 567.

Daremek = *daremná věc*. Za d-mky peníze vydáváme. Lomn. Psych. živ. Papežovy d-mky se pronášely. Enns. 189. A.

Daremně. Bez kteréhož prosby všechny d. (casse) věřeny jsú. 1418. List. fil. 1895. 437.

Darmek = *dítě*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Darmo. D. ani p. Bohu neslužíme. Nov. Př. 131.

Darmodal, a, m. = obchodník, který z jara prasata z Uher přiháněl a sedlákům prodával na úvěr tak, že mu až po žních za ně platili. Us.

Darmoředitel = kdo bezplatně řediteluje. 1837. Mtc. 1895. 145.

Darmošlapství, n. Nár. list. 1894. č. 27. a 183.

Darmovis, u, m. = *hazuka*. NZ. III. 424. Cf. Schlopec (3. dod.).

Darna, y, f., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 75., 422.

Darober, a, m. = *nadávka* úředníkům ve XVIII. stol. NZ. III. 512.

Daromnina, y, f. = *darebná věc*. Slov. Dbs.

Darovati koho = *obdarovati*. GR. Nov. 52., 56., 67., Kosmogr. 125. a.

Dáseň. O původu slova a strčes. sklon. vz Gb. H. ml. I. 53., Gb. Km. -i, 23., 24.

Daska, y, f. = *deska*. Vz Deska. Slov.

Dásno, a, u., pl. *dásna* fauces = jímadlo, ústrojí, jímž se něco zvl. potrava jímá: hrdlo, čelist, dáseň etc. Jazyk můj přidrží se dásnám mým. Z. kl. 21., 16. (118., 103., 136. b. Krok 1894. 138.). *Dásna*, y, f., pl. *dásny* fauces. Zmlkly sú d-ny mé. Z. kl. 68. 4. (Krok 1894. 139.). *Dásně*. Ib. 139. Cf. Disno.

Dášňový. D. nádor, epulis. Vz Ott. VIII. 687. a.

Dastihlav, u, m. = *jelení skok*, *netáta* (uh.), *rečč*, *lycopodium clavatum*, rostl., Brt. D. II. 504.

Dáš, e, m. = *dážď*. U Jestrabie. Phld. 1893. 427.

Daštený = *deskový*, *prkenný*. D. rakev. Zvolen.

Datel. O tvarech slova cf. Gb. H. ml. I. 126. D. strakapoun, *picus major*, na Mor. místy: *datěl*, *datlík*, *dětel*, *jetel*; d. černý = černá žluna. Mtc. 1893. 303. D., *jatel* (zl., val.), *žlora černá* (Kruml.), *dřevolazník* (laš.). Brt. D. II. 496.

Đatelinisko. Phld. 1893. 505.

Dáti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 85. O časování v Bystřicku, Kruml., Tišn. a j. vz Brt. D. II. 83., 220., 196., 260. — **abs.** Kto dáva, i máva; kto nedáva, ani nemáva. Phld. 1894. 256. Kdo často dává, nejčastěji se na něho nedostává; Dávej, lidem právej, ale na sebe nezapomínej; Napřed dbej, potom dej. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill. Neda ten, kdo ma, ale kdo chce; Moš.

němoš, jedyn dovoj. Slez. Nov. Př. 45., 279. — **komu čeho.** Oslů mu dával (nadával). 1589. Kutn. šk. 44. — **se kam.** Která pak nevěsta by se k nám dala (k nám šla). Žďár. Brt. D. II. 304. — **se nač.** Dal se na matku = vrhl se po ní. Ib.

Datis. (Kněží) musí býti vždycky d. (dáno), ti neučiní nic gratis. Lomn.

Datiscetin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 21.

Datisein, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 21.

Dativ. Cf. Brt. D. II. 286., Kla. Sklad. 52.

Datlik, a, m., vz předcház. Datel.

Datyně, ě, f., trať ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Datyňka, y, f., přítok Luciny ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Dávati se m. *vdávati se* = vydávat sa. Zvolen. Phld. 1894. 615.

Daver = *baver*. Phld. 1893. 371.

David. D-da chváliti = *dáviti*. Slov. Phld. 1894. 377.

Davikati nad mrtvým. Vz Zbrt. Pov. 18.

Dáviti. Cf. Vrchom vydávat. Davida chválit. Kocúra drhnút. Lišku drát. Slov. Phld. 1894. 377.

Dávnobylost. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavovi, vox inusitata. Bl. Gr. 170.

Dávnověk klassický. Zbrt. Pov. 21.

Dawy m. dávaj. Z. wit. 26. 12. — Gb. H. ml. I. 138.

Dažbóh, vz Dařbůh.

Dážď. Netreba o dážď prosit, přide, čím začnú kosit. Slov. Phld. XII. 697.

Dážďník, u, m. = *deštník*. Slov. Phld. XII. 611.

Daždonosný vietor. Phld. 1896. 141.

Dbanka: *dbarka, dbonka, hbenka, zbenka, zbonka* = *mútovník*, nádoba na mútenie másla. Slov. Phld. 1893. 52. — **D.** = *banka* (na pouštění krve). Slov. Phld. 1893. 44.

Dbarka, y, f., vz předcház. Dbanka.

Dbáti nač. Dbájece na jich slova; Ne-dbaje na to. Ché. Mik. 425. a Ché. S. 9. Ne-hrubě na to dbá. Kat. z Zer. 35. — **čeho.** Aniž by jeho kto dbal. Ché. S. 265. — **zač.** Nedbá na tě a za tě, obě se dobře dí. Bl. Gr. 278.

Dbeť v. gbeť, laš. Brt. D. I. 87.

Dbenka, vz Dbanka, Mútovník (3. dod.).

Dbol, *dbolec* = *úl*. Slov. Phld. 1893. 52.

Dbonka, y, f., vz předcház. Dbanka.

de mění se v *c*: předce = přece, dvánácte — dvanácte; v *ds*: milá dffy (dei). Kat. 20. Cf. Gb. H. ml. I. 411., 503.; u Zábř. v *je*: v zahrájce (zahrádce). Brt. D. II. 128. — **Z dc** se *d* odsouvá: sree, pruce, céra — Vz Dšk. Jihé. I. 17.

Dcál, u, m. = *drcálek, mlýnec*. Dšk. Jihé. I. 9.

Dcera. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 168. Dospělé dcery v domě a přezralé ovoce na dřevě časem zčervívají. 1504. — Vz Vlč. Lit. 256.

Dei. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 30. Dei, dcera, stsl. dšti, lit. dukté, got. dauhtar, řec. *θυγάτηρ*, skr. duhtar z dšgter, dugtā, z dhugh = dojití. Gb. H. ml. I. 455.

dě smíšeno v *č*: Hradčany — Hračany;

změněno v *dš*: svědsiti, Kat. 144., nedochodse. Ev. ol. 161. a. — Gb. H. ml. I. 407., 525.

Dětiti m. dštiti (*dš* v *dč*) Gb. H. ml. I. 513.

ďď mění se v *jd*: Hnej do síně bežel. Zábř. Brt. D. II. 128.

de. Z původního *de* n. *dě* nemění se *d* v *d'*: veden, den, v odpovědech; v nářečích východních mění se v *d'*: vedeš, idě; *de dé* z původního *dě* nemění se *d* v *d'* ani v nářečích: dech z *děch*. Gb. H. ml. I. 403.

de- m. *dě-*: čarodeník m. čarodějník. Doudl. a Zlín. Kts. 17., Brt. D. 15. Děti m. děti. Slov.

Dé = debe (kdyby). Tišn. Brt. D. II. 187.

Deák, u, m. = kabát, župan? Sviatočný d.; Zazřela ujoinu postavu v dlhom deáku. Slov. Phld. 1892. 595., 670.

Děbē = *kdyby*. D. má dlóhé vocas. Mor. Čes. I. V. 418.

Deber, bra, m., míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74., 422.

Deberča, e, f., potok v Tekově. Phld. XII. 422., 74.

Deblati. Jak nožkami deblá (mete?) Wtr. St. nov. 130.

Debr. O strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 20. D. non silvam sed vallem denotat. Dob. Dur. 428.

Debreta, y, f., míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74.

Děbucha, y, f. = děvucha. Brt. D. II. 458.

Decinke = vždycky. Litov. Brt. D. II. 119.

Deč m. deš. Gb. H. ml. I. 512.

Deče = *dycky*. Kruml. a j. Brt. D. II. 210., 198., 187.

Děd. Vz Bába (3. dod.). — **D.** = *domácí bužek*, skřítek. Dal. 6. dle Jir. — Prk. v Kroku 1892. 35. Čte: dietky (tak psáno v rukopisech a v německých překladech stojí Kinder, a i to znamená skřítko, jehož si naši předkové mysli jako drobnou bytosť, pídimužika a i v podobě dětské).

Deda = *kdeže*. Slov. Phld. 1895. 119.

Dědáček, vz Dědeček.

Dědák, vz Šciplavec (3. dod.).

Dedec, dce, m., upupa. Bhm. m.

Dědeček: *staríček, stařeček* (dol., han., záp. Mor.), *stareček* (uh.), *starý táta* (Lanzot), *dědáček* (Klobouky, Brdsko), *dediček* (po různu), *dědóšek* (Brn., Žďár), *dědoušek* (Jemnicko), *dída* (Bohdíkov), *dědek* (Litov.). Brt. D. II. 460.

Dědek u pluhu. Brt. D. II. 447.

Dedělka, y, f. = *druh mouky*. ČT. Tkč.

Dědic. Vz násl. Dědictví.

Dědictví bylo původně vlastnictví k pozemkům čili k dědinám a dědic tedy byl vlastník nebo správněji spoluvlastník, poněvadž dědicové žili společně. Cf. Nedilný, Mus. 1894. 336.

Dědiček, čka, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědičnik, a, m., inepta vox. Bl. Gr. 322.

Dědina. Na dedine jako chceš, v mesto jako můžeš; Co dedina to milá, čo hodina to iná (hudu veselí zobráci). Phld. 1894. 197. Co d., inša manira; Sto dědin, sto obyčajov. Mor. Nov. Př. 343. Nění d-ny bez hostiny; Nění d-ny, co by v ni nébyl karmaš. Slez. Ib. 231.

Dedinec, nec, m. = *vesničan*. Slov. Phld. 1895. 364.

Dědislavov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phld. XII. 154.

Dedkovati. (Tancující) dedkují, se klanějí atd. Zbrt. Tan. 117.

Dědóšek, ška, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědoušek, ška, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědovice, zaniklá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.

Defektiva. Cf. Ott. VI. 149., Schodný.

Definice = výměr. Vz Krok 1896. 83.

Deflace, e, f., z lat. = obnažování půdy větrem. Vz Mus. 1893. 457., Denudace (násl.).

Deflogistovaný vzduch (kyslík). Vstnk. IV. 124.

Degenerativní process nemoci. Schb. Nád. 13.

Dehet. Cf. Ott. VII. 161.

Dehetník, na Dehetníku, v urbáři *Dehtinky*, na mappě *Dehtnice*, paseka v Želechovicích. MzO. 1890. č. 25. str. 24.

Dehorgyňa = georgina. Záp. Mor. Brt. D. II. 514.

Dehtinky, vz předcház. Dehetník.

Děch = debech (kdybych). Kruml., Tišn., Brt. D. II. 207., 187.

Děchme = *dybychom*. Kruml., Tišn. Brt. D. II. 207.

Dechoměr, u, m., Athemmesser, m. Sterz. I. 258.

Dejčany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74.

Dějiny. Vz Ott. Nauč. slov. D. Evropy. Ib. VIII. 496. nn.

Dejmovat koho = říkati: Dej mně (louditi). Záp. Mor. Brt. D. II. 304.

Dejnožka, y, m., os. jm. Vz Kbrl. Dmžl. 22.

Dejvice. O pův. Cf. Krok 1895. 178.

Dekadentism-us, u, m. Nár. list. 1894. č. 284.

Děkanka, y, f. *děkanova žena*. Wtr. Živ. c. 648.

Děkat = říkati dé (dej), *louditi*. Záp. Mor. Brt. D. II. 305.

Dekatovací stroj, Decatiermaschine, f. Sterz. I. 653. a.

Dekatovač, e, m., Decatierer, m. Sterz. I. 653. a.

Deklamator při zem. deskách. Čel. pr. m. I. XLIII.

Deklinisté = žáci pokročilejší, kteří již deklinovali. Vz Hrš. Nách. 411.

Delako, vz Daleko (3. dod.).

Děláti co. Co děláti! (něm. frase. Lid říká: Jaká tu pomoc! Jaká tomu rada! Brt.) Co dělá N.? Sedla a válece (sedí a povaluje se). Mor. Nov. Př. 547. — **nač**. Nedělá ještě na ruku (má ruku bolavou). Brt. D. II. 2-8. — **o čem**. Dělá vo (o) domě (poklízí), o lesi, o dříví, vo hnoji. Ib. — **jak**. Dělá ke zdravě (za stravu). Ib. **Z** peněz u někoho d. Arch. XIV. 19. a j. Dělá, div dušu nevybřuje. Mor. Čes. I. V. 418. Dělá to na dlouhé motání (pomalu). Mor. Čes. I. V. 418.

Delava, y, f., míst. jm. ve Spiši. Phld. 1894. 61.

Delegraf, u, m. = *telegraf*. Zlín. Brt. D. I. 15.

Deleký = *daleký*. U Mal. Polomé. Phld. 1895. 439.

Delikvent, a, m., místo delinkvent. List. fil. 1893. 466.

Deliny = *prkenná podlaha*. Brt. D. II. 434.

Dělití. To se mi surnó děli = protiví do duše. Brt. D. II. 305.

Dělnice = *dílna*. Arch. XIV. 462.

Dělník n. *deník*, u, m. = kůlna bez patra. Jemnicko. Brt. D. II. 436.

Dělnišče, etc, n. = místo v lese, kde tesáři kácují a pracují, rubisko. Vých. Mor. Brt. D. II. 305.

Dělo, po staročesku by se řeklo *puška*. Bl. Gr. 175. D. kartáčové, varhanové. Ott. VII. 241. — **D.** = *zásyp*. K vytopení peci na jedno dělo pohanky třeba 15 polen; Na jedno d. berou 3 metr. centy pohanky. Mor. NZ. III. 226.

Dělolijectví. Cf. Ott. VII. 254. nn.

Dělostřelecký. Každý sborový a divisní pluk d-ký dělí se v době míru na plukovní štáb, 4 batterie, muniční kadr a náhradní dep. kadr; mimo to u mnohých pluků jest ještě jízdná batterní divise (skládající se z divisního štábu a dvou jízdných batterií) a ddem i pohorská batterie; polní dělostřelectvo rakouské skládá se od r. 1893. ze 14 sborových a 42 divisních pluků a z pohorské batterní divise. Nár. list. 1893. č. 344.

Dělostřelectvo. Cf. předcház. Dělostřelecký.

Dělovina. Cf. Ott. VII. 260.

Dělový. D. lodice. Vz Ott. VII. 259.

Děložní. Zánět sliznice d., endometritis. Vz Ott. VIII. 605.

Dělú m. dolů. U Domžl. Šb. D. 15., Dšk. Jihč. I. 37.

Demagnetisace, e, f., Entmagnetisierung, f. D. železa. Vstnk. III. 18.

Demanovský. D. jeskyně u Sv. Mikuláše na Slov. Vz Phld. 1894. 123.

Démat = *douti*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 219.

Dembina, y, f., rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Deml Jan Rud., nar. 1833., prof. v Olom. v. v. Vz Ott. VII. 278.

Demografický = lidopisný.

Demokratie. Cf. Ott. VII. 280.

Demů m. domů. U Domžl. Šb. D. 15.

Den. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 169. Nemá ani dňa, ani noci (kdo pořád pracuje). Phld. XII. 254. Aký dobrý deň, taký pán Boh daj. Ib. 1894. 509. Osef býl čím deň (= dál) horší. Val. Brt. D. II. 305. Deň si dat = ustanoviti den k svatební smlouvě. Phld. 1895. 526. Noc chval ráno a deň večer. Mor. Čes. I. V. 420. Ak deň za rohy nechytíš, za chvost ho neudržíš. Slov. Nov. Př. 433.

Denár. Cf. Ott. VII. 288. nn.; Mtc. 1896. 17. nn.

Denaturovaný. D. sál. Phld. 1894. 649.

Dení, n. = *oddělení úlu*. Dle počtu dení je úl jednák, dvoják, troják, štvérák. Val. Brt. D. II. 305. Cf. Brt.

Deník, u, m., vz Delník (3. dod.).

Denivka, hmyz. Vz Ott. VII. 300. a., XI. 91.

Deňka, rod hlodavců. Vz Ott. VII. 300. a.

Dénko, a, n. Uvázati šátek na d. Vz Skybka (3. dod.).

Denník. Vz Ott. VII. 301.

Denudace, e, f. D. v pouštích = obnažování země. Vz Mus. 1893. 456., Deflacc.

Denysdor, u, m., hud. nástroj vynalezený od Prok. Divise. Vz KP. VIII. 10.

Depak m. kdepak. Brt. D. II. 234.

Depčif trávu = *deptati*. Phld. 1896. 137.

Depekorace. Cf. Ott. VII. 311. a.

Deprvej = *teprve*. Val. Brt. D. I. 64.

Děravý. D. koláč = *pletenec*. Phld. 1894. 203. D. čepce = malá čepička sítkovaná n. pletená. Wtr. Krj. I. 72. D. majestát moci nemá. 1540. Čel. Pr. m. I. 379., 380.

Derázek, zku, m. = roždí naplavené i jiné. Chodí na d. Záp. Mor. Brt. D. II. 305.

Derázka = otep z posekaných větví. Brt. D. II. 305.

Derazný = *drzý, bezočivý*. U Myjavy. Phld. 1895. 446.

Děreček, čka, *děrek*, rka, *deroušek*, ška, m. = dědeček atd., d. méněno v r. Dšk. Jihé. 15.

Deregla, vz Šejtrok.

Derele, e, f., vz Cieí (3. dod.).

Dereš. Človeka na dereš hore rubom položit; Židovi batoh, sedliakovi d. a pánovi koč. Slov. Phld. 1893. 385., 1894. 316.

Derevo = drevo. Phld. 1895. 629.

Derivator či graduator, u, m., přístroj telefonní. Vz Ott. X. 392.

Dermatograf, u, m. = *tužka*, kterou klinikové na tělo nemocného kreslí obrysy zvětšených orgánů, výpotkův a naznačují směry, kterými třeba vésti řez při operaci a p. Světz. 1894. 79. a.

Dermatografism-us, u, m. = chorobný stav, při němž lze na kůži psáti. Cf. Dermatograf. Světz. 1894. 79. a.

Dermatol, u, m. = zasejpací prášek (od pocení nohou). Nár. list. 1895. č. 194.

Děroušek, vz Děreček.

Derviš. Cf. Ott. VII. 386.

Deryždí. Háj. Herb. 16. a.

Děs noční, choroba dětská. Ott. VII. 385.

Desátečný. D. vína. Páh. IV. 14.

Desátek. Cf. Ott. VII. 341.

Desatero. To nebylo v jejím d-ru (toho nemusila dbáti). Šml. VII. 105.

Desaterolístek. Petar.

Deset. O původu a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 19., 49., 93., 114., Gb. Km. -i. 11.

Desinka, y, f., potok u Litomš. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuil.

Desita, y, f. = *desítka v kartech*. Laš. Brt. D. II. 305.

Desiti. Vz Krok. 1894. 137.

Desitínkl, u, m. Nár. list. 1893. č. 300.

Desitinožec. Cf. Ott. VII. 258. b.

Desitísoudec, e, m. Soud d-ců. Tk. X. 625 a j.

Desítiúhelník, dekaon. Vz Ott. VII. 350.

Deska, dška, slov.: *daska, deska, doska*. Cf. o tvarech Gb. H. ml. 58., 170. Půjdeš na Dolní zem s daskami (s prkny = umřes); O-lišel s daskami na Dolní zem (umřel). Slov. Phld. 1894. 193., 258. Na deskách něco koupiti (na trhu). Brt. D. II. 344. — **D.** Desky zemské. Vz Ott. VII. 359. nn., Čel. Pr. m. I. 746. D. dvorské, ib. 360., krajské 363., zemské 364., moravské 375., slezské 378., těšínské 380. O d. krajských a zemských v zemích

čes. Naps. dr. Jar. Čelakovský. 1893. Otisk z Ott. Nauč. Slov. 21 str: Referat o nich v Mtc. 1893. 369. — **D.**, *deska*, u snovadla tenké podlouhlé prkénko po délce ve dvou řadách provrtané. Vz NZ. IV. 87. — **D.** *Desky* (Zl.), *paprsky* (dol.), *mečiky* (han.), *průvláčky u bran*. Brt. D. II. 450.

Desmín = vodnatý křemičitan hlinito-vápenatý. Vz Ott. VII. 383.

Desný = pravý, t. j. lapavý, chápavý. D. ruka = jíz lapáme. Krok. 1894. 139.

Destament, u, m. = *testament*. Val. Zlin. Brt. D. I. 64.

Děste = *kdybyste*. Kruml. Brt. D. II. 207.

Destillace. Vz Ott. VII. 393. a.

Destillat, u, m. Vz Ott. VII. 393. a.

Dešťovka, y, f. = *dešťová voda*. Vých. Mor. Brt. D. II. 305. Cf. Dešťovka.

Děšenec, nce, m., vz Střevo kuří (3. dod.).

Děšť, *díšť, díšť, díšť, díšť, džíšť* (gt. dížda), *dješť* (gt. dježďa), *dášť* (gt. dážďa). V Gemerj. Phld. 1893. 556., 557. Jinde tam: *dažd, dežd, Gb. H. ml. I. 58., dážď, děšť, džšť, džždžik, Pastr. I. 96., dížd, díždž, dožd, doždž, došť*. Phld. 1895. 629., 630. O tvarech cf. Gb. II. ml. I. 169. Dážď sa leje ako z potne (putny); Z čeho se předpovídá d.? Cf. Phld. 1893. 820., 1894. 171. Když ráno záby zvučené krehtají, rychlý děšť, přívaly znamenají. Exc. 1612. Jak se hvězdy mnoho čisto, byvo brzy dešť, slez.; Ranní dážď — ako ženský plač (krátký), slov.; Dy kury po dešti chodí, bude dluho přšet., slez. Nov. Př. 445. Za d. prosba s obřady. Vz Zbrt. Pov. 53. — Cf. Ott. VII. 396.

Deštná, é, f., řeka v Orlickém pohoří, asi m. Desná = pravá, z pravé strany, někam tekoucí. Od ní má jm. hora a ves. Čern. Př. 34.

Deštník. O počátku d-ku v XV. stol. vz Wtr. Krj. I. 186.

Dešťodárný = *regenspendend*. D. mračna. Fait. 46.

Dešťoměr, u, m., ombrometr, hyetometr, pluviometr, udometr. Vz Ott. VII. 399. nn.

Dešťopis, vz Ott. VII. 401.

Dešťosběrný. D. nádoba. Vstnk. IV. 131. (Stě.).

Dešťovka, y, f. = 1. *dešťová voda*; 2. *žlžala*. Vz Ott. VII. 401.

Det = *vždyt*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Detail, e, m. Brs. 3. vyd.

Dětel, vz Datel (3. dod.). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53.

Dětinný. Ješto (hříechy) sú z detina činili. Alb. 54 b. (List. fil. 1895. 295.)

Dětinský = *dětský*. D. peřina, Arch. XIII. 125., střevíc. 1413. Wtr. Krj. I. 163. — **D.** = *porodní*. D. bába. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 58.

Dětný. Vychovati dětné děti. 1501.

Děfovrah, a, m. Ml. Háb. 404.

Dětský. D. literatura, Ott. VII. 419. nn., obrna 423., divadelní hry 424., nemoci 425., nemocnice 426., sanatorium 426., zahrádky. 427. — **D.** = *slíčný*. Vlatislav tu krásný, dětský. Dal. C. 17. 34. — **D.** = *statečný*. Herkuleš byl v udatství vybraný, dětský. Alx. V. 776.

Dětvanský. D. Hata, míst. jm. ve Zvolensku. Phld. 1894. 61. D. kloboúk = malý,

okrouhlý, vybíjeným zemencom opásaný. Na Dětvě na Slov. NZ. III. 400.

Děvadzi = dělací. D. deň. U Jastrabie. Phld. 1893. 427.

Deuteroalbumosa, y, f., v lučbě. Vz Vstnk. III. 14.

Deuteromerit, u, m. = zadní odstavec polycystidy. Vstnk. II. 535. Hlav. Obrz. 8.

Děva, zlatovlasá bohyně pohanských Slovanů. Vypr. I. J. Hanuš. Pojed. Učené společn. 1860. — D. v Rkk. a v strč. spisech. Vz Mus. 1896. 210., Mus. Fil. 1896. 234.

Devadesát m. devatdesát. Gb. H. ml. I. 398.

Devásel, má prý devět žil, devět sil proti devíti nemocem. Phld. 1893. 468.

Devasilie, e, f., vz Běl (3. dod.).

Devaternik, u, m., vz Běl (3. dod.), Samolistek (3. dod.), Ott. XI. 57.

Děvče, slovo pozdější. Gb. Ruk. 566. Cf. ib. H. ml. I. 113. Népřirodno dívka zasluží do chlivka, slez.; Dievky vývleky (z domu). Slov. Nov. Pr. 394., 406. Děvče do domu, půl chalupy z domu (narodí-li se děvče, matka na ně strádá). Duf. 5. S dievčatům sa do 9. roku teš, do 16. češ, do 20. strež a po 20. dolož tomu, kdo ti vezme tarchu z domu, až ju pozbudeš. Phld. 1895. 524.

Dever. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 22.

Devěsil, u, m., vz Běl (3. dod.).

Devesilé, n., vz Běl (3. dod.).

Devět. Cf. Gb. H. ml. I. 114.

Děvín (hrad), dle Kosmy podle děv.; dle Herm. Jir. z litev. devas = bůh, tedy D. = hrad boží, středisko kultu. Mus. 1894. 117., 111.

Děvina, y, f., vz Divizna (3. dod.).

Devínská ves, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Devita, y, f. = *devítka v kartech*. Laš. Brt. D. II. 305.

Devíthlásek, ska, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).

Devítisilí, *devítisilník* = *devěsil*. Brušp. Hledíková.

Devítiuhelník, oprav v: devítiuhelník a vz Ott. VIII. 625.

Děvka. Když d. před paní chodí a paní za děvkou, nebývá dobře (tak, kde tělo předčí nad duši). Bl. Gr. 316.

Devla, y, f. = hodná urostená dívka, žartovne v dobrém smysle; v zlom smysle = necudná dívka, cikánka. Slov. Phld. XII. 317.

Devlisko, a, n. = necudná dívka. Slov. Phld. XII. 317. Cf. předcház. Devla.

Devocian, a, m., z lat. D. de voce zpívá. Bl. Gr. 229.

Děvojstvo. Byla s mužem svým sedm let od svého d. Ev. scit. 9. Luc. 2. 26.

Devonský útvar. Vz Ott. VII. 442.

Dextran. Vz Ott. VII. 444.

Dextrin, uhlohydrat. Vz Ott. VII. 444.

Deyl Jan, dr. a oční lékař v Praze, spis., nar. 1855. Vz Ott. VII. 414.

Dež = *kdež*. Pass. 528.

Dežma. Kto nedá knazovi dežmu. Phld. 1894. 625.

Dežomný. D. obilí. Phld. 1895. 136. Cf. Dežma, Dežmovní.

dh. Původní *dh* změněno v *d*: dým, řec. *धूम*, skr. dhāmas. Gb. H. ml. I. 303.

Dehnouti. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 86.

Dchoř, spodobením tchoř. Cf. Gb. II. ml. I. 323.

dí méně se v dži: chodžie (choditi). V Ratkové. Phld. 1893. 559.

Diabas. Cf. Ott. VII. 449.

Diabel. Zde jest *ia* dvojhláskou, o tam a o tvarech vz v Gb. H. ml. I. 131., 132.

Diabetes. Vz Vstnk. II. 484. nn.

Diabetik, a, m., chorý diabetem. Vstnk. II. 484.

Diacetylgycerinový. D. kyselina. Vstnk. IV. 4.

Diacetyljantarový. D. kyselina. Vstnk. III. 411.

Diadochit, zásaditý sulfatofosfat železitý. Vz Ott. VII. 452.

Diafanometr. Vz Ott. VII. 453.

Diafragmaticky dýchatí. Hlasy z vých. Čech. 7/4 1893.

Diagnostik, a, m. = *rozpoznávatel nemoci*. Hlasy z vých. Čech. 20/1 1893.

Diagnostikovati = nemoc rozpoznávati, vyšetřovati. Schb. Nád. 23. a j.

Diagometr. Vz Ott. VII. 454.

Dialekt. O čes. d. cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 482. nn.

Dialektolog, a, m. Mus. 1895. 488.

Dialkyl, u, m., v lučbě Vstnk. IV. 2.

Dialogit. Vz Ott. VII. 459.

Diamagnetický. D. látka = která magnetem se odpuzuje. KP. VIII. 20.

Diamagnetičnost. KP. VIII. 15.

Diamantování, n. = rozčleňování nástenné rustiky kvádry o hladkém, do facetty seříznutém povrchu. Ott. VII. 466.

Diamidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Diamidokresol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Diamidolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Diamyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 410., 404.

Diaspor, hydrat hlinitý. Vz Ott. VII. 471.

Diastolický šelest srdeční. Vstnk. III. 439.

Diazoamidolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 17.

Diazobenzolamid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazobenzolbromid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 11.

Diazobenzolnitrat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazobenzolový. D. kyselina. Vstnk. III. 13., IV. 11.

Diazohmota, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazoimid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 13., IV. 15.

Diazokyselina, y, f. Vstnk. IV. 14.

Diazolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Diazomethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Diazonaftalin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazosloučenina, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Dibiček, čku, m. = *ždíbec*. Ivanč. Brt. D. II. 305.

Dibifenylenethen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Dible, etc, n., vz Diblík.

Diblicíti. Tam d-ěl dlouho do noci (trávil, o ledačems přemýšlel). Světz. 1893. 181. b.

Diblík m. díblík ze staršího dieblík. Gb. II. ml. I. 132. D. = hospodáříček. 1554. NZ. III. 433.

Dibromid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 2.

Dibromlevulinový. D. kyselina. Vstnk. IV. 3.

Dicalciumfosfat, u, m., kyselý fosforečnan vápenatý. Vz Ott. VII. 475.

Dida, y, m., vz Dědeček (3. dod.).

Didaskalia, řec. = jakási repertoria provedených dramát a zprávy o nich. Vz Ott. VII. 483.

Diel, *Dziel*, vrch v Nitransku. Phld. 1893. 466., 473., 475.

Dierkastý = *dirkovatý*. Phld. 1893. 154

Dieta (diaeta), z řec. *διαίτα* = *správa života*. — D. z lat. dies = denní plat.

Dietář, e, m. = kdo bere diety. Čern Pr. 27.

Dievocký. D. lavica (kde sedají dievky). Slov. Phld. XII. 198.

Dievský. D. dřevo, daphne mezereum, z něho dělají léčidla. Mtc. 1894. 19.—20.

Dieža, e, f. = *kiad* na zváranie šiat. Slov. Zátur.

Difenylijodoniumhydroxyd, u, m. Vstnk. IV. 7.

Diferencialní. D. slovník vysvětluje odchylné významy. Liter. list. XVI. 98.

Diferenění. Vz Ott. VII. 515. nn.

Diffuse, e, f. = *prolínání*, jest samovolné, vzájemné se pronikání a míchání dvou těles kapalných, plyných a tuhých, která na sebe lučebně nepůsobí. Ott. VII. 518.

Diffusně = *šířivě, rozptýleně*. Čs. lk. 1888. 53.

Difterie. Cf. Ott. VII. 522.

Digamma. Cf. Ott. VII. 523.

Digesce, e, f., v lučbě cukrovarnické. Vz Ott. VII. 523.

Digitalein, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.

Digitalin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.

Digitin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.

Digitonin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.

Digitoxin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.

Dihydroindol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Dihydromethylketol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.

Dichlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 2.

Dichometicky něco rozděliti. Cl. L. Jos. 17.

Dichotomista, y, m., pl. -sté. Krej. Psych. 41.

Dichotomovati. Ta osa hned nad zpodem dichotomuje. Cl. L. Jos. 18.

Dík, *dika*, slov. *ďak, ďaka* z děk. Gb. II. ml. I. 105.

Dikaproyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 404.

Dikatoptr, u, m. = přístroj k mechanickému okreslení předmětů. Vz Ott. VII. 534.

Dikobraz. Cf. Ott. VII. 534.

Dikolon, u, m. Vz Ott. VII. 535.

Diký. D. barva (dikavá, eisengrün Jg.). XV. stol. Wtr. Krj. I. 121.

Dikyanid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Díl. To je tím dílem = tím, z té příčiny. N. Město. Brt. D. II. 287.

Dílna říká lid na vých. Mor. jenom dílně olejové, sice užívá něm. slova verstat. Brt. D. II. 305.

Dílnový. Koleje dílnové, Werkstattengeleise. Petr. 15.

Dílo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 85.

Dílovedoucí, někdy stačí lépe: správce dílny. Phld. XII. 506.

Diluvialní zbytek (předpotopní). Mtc. 1895. 26. — D. doba (ledová či čtvrthory starší) nastala po neogenu a nanasla štěrky, písky a žluté hlíny cihlářské. Mtc. 1895. 323.

Diluvium. Cf. Ott. VII. 546. b.

Dimethyldiamidofenol, u, m. Vstnk. III. 463.

Dimissoř, e, m. = literae dimissoriae (dimissorialie), list, kterým se cizí biskup zmocňuje někoho na kněze vysvětit. Vz Wtr. Ziv. c. I. 444. Kněží nemajících pořádných d-řů. Sum. I. 339.

Dinitroazobenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 245.

Dinitrofenylhydrazin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 245.

Dinitrokresol, u, m., v lučbě. Ott. VII. 557.

Dinitrosubstituent, u, m. Vstnk. III. 461.

Dinitrotoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Diopas, u, m., cf. Ott. VII. 576.

Diorama, cf. Ott. VII. 577.

Dioramatický obraz = *diorama*. Dhn. exc.

Diorit, u, m., vz Ott. VII. 577.

Diosmosa, y, f., vz Ott. VII. 580.

Dioxim, u, m. D. benzilu. Vstnk. III. 247.

Dioxykyselina, y, f. Vstnk. III. 454.

Dipenten, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Diplomatář, e, m., vz Ott. VII. 586.

Diplón, u, m. = *diplom*. Vz List. fil. 1895. 432.

Dipyridil, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 56., IV. 1.

Díra. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 77. Dial. *ďúra, ďoura*. Šb. D. 28. Boty byly okolo děr celé (roztrhané). Nár. list. 1896. é. 107. feull. — D. *jezerčí*, jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 27.

Dírkonožci. Cf. Ott. VII. 305. a., IX. 356.

Dírkovatý. D. korále, madreporaceae. Ott. VIII. 821.

Disciplin = *kožený bič*. Jiného třískal d-nou. Wtr. Ziv. c. 804.

Disciplinárka. Světz. 1894. 242. a.

Diskont, *diskonto*. Vz Ott. VII. 605.

Diskovržec, žce, m. Nár. list. 1895. é. 53.

Diskrasit. Vz Ott. VII. 606.

Diskulirovat z diskurieren. List. fil. 1893. 467.

Disňa, é, f. = *svině*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520. Cf. Ušaňa (3. dod.).

Dissikace, e, f. D. půdy, ubývání vlhkosti. Mus. 1893. 558.

Dissimilace, e, f. D. v češtině. Naps. dr. V. Flajšhans v List. fil. 1893. 464. nn. Vz Rozlišování.

Distanění. D. dovozné, jízda. Vz Ott. VII. 616.

Dišel, šlu, m. = *vozorád oj*. Sariš. Phld. 1895. 256.

Dišpensium m. stipendium. Dšk. Jihč. I. 49. (přesmyk.).

Dítě. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 20., 85. O strčes. sklonění a tvarech přehlasovaných vz Gb. H. ml. I. 117. a Gb. Km. -i. 33. O skloň. v Brněn., Tišn., Žďár. Vz Brt. D. II. 170., 190., 254. Výchova, šaty, nemoci, smrt dítěte místy na Mor. Vz Duf. 17. nn. Cf. Vlč. Lit. 256. (Jan z Lobkovic). Mají děti jako v hrnci krúpov, jako čmýru. Phld. XII. 653. Najkrajší dieťa najskôr ti čert vezme (o milou věc nejspíše přijdeš). Ib. 1893. 700. Kto má statok, má škodu, kto má deti, má žiaľ (nad ztrátou a i jinak). Ib. 1894. 197. Malé dzeci, malá starosc; velké dzeci, velká starosc. Šaroš. Phld. 1895. 877. Jedno d. nestojí za strach; Mnoho dětí — mnoho štěstí; Kolik dětí, tolik stupňů do nebe. Us. Duf. 33. Poslušné dítě pro svět, nezdárné pro rodiče; Doked' su děti malé, jedla chľib, dy su veľke, jedla chľib, bai hlavu. Čes. I. V. 418. Múdre dieťa se neodchová; Malé děti chytají za ruce, velké za srdce. Nov. Př. 407. Pověry dětí se týkající vz v Zbrt. Poh. 155., Vek. Val. I. 122. Hra na dítěata. Vz Duf. 102. Obsypán havetou dětí a v dome ani snehej kórky. Slov. Nov. Př. 629.

Dítěcí. D. duše. Ev. víd. 43. Mat. 2. 20.

Dítí z dějati. Cf. Gb. H. ml. I. 85., 100. Ač kto na kterou čest děje = ač kdo (co) na nějakou čest koná, k ní směřuje. AlxV. 2284. (Krok. 1893. 99.).

Diuka, y, f. = *dieka*. Phld. 1895. 629.

Diuretický účinek uroferinu. Vstnk. III. 386.

Diuretin, u, m. = salicylan theobrominosodnatý, prášek zvyšující vyměšování moče. Ott. VII. 633. a.

Div. Div (sotva) na tři rány stačil oštěp jim. Vrch. Rol. XXIII. — XXIX. 83. Div ho mohl snísti (velmi se divil), jak říkáme. Sá. Kr. u pot. 153. Uviest' dačo na div sveta (do nepořádku). Slov. Phld. 1894. 549.

Diváctví. Tohle d. naň sedlo (že je divný). Světz. 1894. 586. c.

Divadelní. Lidové d. hry. Vz Oestr. Mon. (Böhm.). I. 459. nn.

Divadelník. Nár. list. 1893. č. 318.

Divadlo. Cf. Ott. VII. 637. nn. D. národní české. Ib. 645. nn. D. praž. Vz Oestr. Mon. (Böhm.) 163., 184. nn.

Dívčí dřevo, rostl. Vz Stračí ocas (3. dod.). Léčení d. láskou (lychnis chalcidonia). Vz Vek. Val. I. 155.

Divíacka *Nováces*, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Divina, y, f. = *maso z divoké zvěři*. D. s jeleníciami (Trüffel). Slov. Phld. 1894. 612. — **D.** = potok v Trenčínsku. Ib. XII. 249. — **D.**, vz Divizna (3. dod.).

Divise vojenská. Vz Ott. VII. 665.

Divisio. Jak se v logice překládalo. Vz Krok. 1896. 83.

Divisorium, -ria, n., v tiskárnách náčiní, kterým se v rukopisech řádky do odstavců oddělují za příčinou snazšího přehledu. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuil.

Diviš. Odvozeniny vz v Kotk. 16. — **D.** Prokop, vynálezce bromosvodu. Vz Osv. 1880.,

Ott. VII. 666. nn., KP. VIII. 7. — **D.** = *kaše z krupky a hub*. Dšk. Jihč. I. 21. — **D.**, houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Diviti se. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. str. 389., 390. — **Z** čehož se velice divíme. Arch. XII. 57.

Divizna, *divina*, *děvina*, *čerrík*, *kruželica* (laš.), *oběručka*, *verbascum*. Brt. D. II. 508. Léčení diviznou. Vz Vek. Val. I. 155.

Divízena. Cf. Mtc. 1894. 105., NZ. IV. 523.

Dívka. Dívky vypovídají se ze Strojetic přes Libějice do Milenky. NZ. III. 230. — **D.** stará, vz Čejka (3. dod.).

Divník, a, m. = *divák*, *homo monstrosus*. Rajhr. sl. 496. (Krok 1894. 97.).

Divobujně. D. se rozehnala. Lerm. II. 108.

Divocství = *divokost*. GR. Nov. 55.

Divočina = krajina porostlá vysokými travinami, křovinami a stromy beze všeho skladu. Vz Ott. VII. 671.

Divočiti. Kdybych věděla, že se nebudou d. (zvířata). Kld. III. 195.

Dívojaký. Strašlivé podoby d-kých zvířat se přihnaly. Kld. III. 214.

Divokrásný. Čch. Drob. pov. 13. D. dle něm. wunderschön, lépe: divně krásný. Vz Věst. I. 37.

Divosír, a, m. = *divoch*. Jicko. Brt. D. II. 305.

Divostvorný lovec. Dbš.

Divotvárný los se dovršil. Kká. Puš. 21.

Divotvárný, e, m. Kká. Puš. 80.

Divous. Čch. L. kov. 61. — **D.** = dítě od divoženky matce podvržené. Jrsk.

Divozvuký. D. písnička. Len. 53.

Divoženka. Vz Vek. Poh. 135., Vek. Val. I. 97.

Divukrásný. Váňa. 46. D. báj. Čch. Otr. 57.

Divuplně. Zdí obehnán d. Vrch. Rol. I. — VI. 47.

Divý. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. str. 389.

Díždž, *džď* = *děšť*. Phld. 1895. 629.

Dj se mění v *z* (dz): *medja*, strč. *meza*, přehlas. *novoč. meze*; v nářečí slov. zachováno dz: *medza*. Vz Gb. H. ml. I. 400. — 402. U Kroměř. ve sl. vizu, Brt. D. II. 16., v Kunět. v přičes. a iter. slovy. IV. tř.: vyhozené, vyházet, ib. 233.; na Žďár. a Jemn. se nemění: *hádět*. Ib. 249., 269.

Dje m. dvě (*v v j*). Žďár. Brt. D. II. 249.

Dješ = *dážď*, *děšť*. Gemer. Phld. 1895. 438.

dl změněno v *gl*. *manglovat*, žigle; v Trenčínsku v *ll*: *jelli* (jedli). Pastr. — Gb. H. ml. I. 406. — **dl** *přisuto*: *uředlník*, *muředlník*. V. Kal. 24., 20. a j., List. fil. 1894. 295. *Pišadla* m. *pístala* atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16. — **Z dl d odsuto**. Vz *rdl*, *ndl*, *zdl*, *dlir* a Gb. H. ml. 409. *Kalec* m. *kadlec* atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16. — **dl** *přípona* jm. os. (z něm.): *Jandl*, *Šimandl*, *Tomandl*. Kbrl. Sp. 13.

Dlaba = *pracka*, *tlapa*. D. *medvedová*. Phld. XII. 644. *Zdrapil* ju svojou *dlabou* *pľuhavou*. Ib. 1894. 295. *Zacápal* vás svojou *dlabou*. Ib. 1894. 345. — **D.** = *nástroj*, jehož užívají při léčení úrazů. Vz Ott. VII. 676.

Dlabací stroj. Vz Ott. VII. 675.

Dlabač Jan Bohum. 1758.—1820. Vz Ott. VII. 675. — **D.** Jan, čes. spis. 1809.—1873. Ott. VII. 676.

Dlabák (pluh), vz Hladák (3. dod.).

Dlábeo. Phfd. XII. 56.

Dlabovka, y, f. = *levá kleč pluhu* (ruko-
věť). Brt. D. II. 448. (val.).

Dlagon, ě, m., nadávka klukům. Již. Mor.
Nár. list. 1896. ě. 151. odp. feull.

Dlaň. O strě. sklonění vz Gb. Km. -i. 23.
Na holej dlani ostal; Bude radšie vši pást a
holú dlaň lízat, jako by měl robiť. Slov. Phfd.
1894. 440.

Dlask, *coccothraustes vulgaris*, místy na
Mor.: *dlesk*, *dlesek*, *lesek*, *glezy*, *střešník*,
třešník, *kostkař*. Vz Mte. 1893. 306., Ott. VII.
676. — **D.** Ant., čes. spis., nar. 1818. lb. 677.

Dláto, vz Ott. VII. 677. O pův. cf. Gb. H.
ml. I. 77., 34.

Dláviti. Dláviae do seba (hltaje). Phfd.
XII. 353.

Dlažba. Vz Ott. VII. 678. nn. — **D.** = *slabí*
stavební dříví. NZ. II. 646.

Dlaždice, *dlažice* = desky k dláždění. Vz
Ott. VII. 681.

Dlažebné = poplatek za užívání dlažby
povozy. Vz Ott. VII. 681.

Dlaživo, a, n. Pflastermaterial, n. Petrl. 19.

Dlažka = *podlaha*. D. hliněná, cihlová.
Slez. NZ. III. 197.

Dle z dĕlja, gt. dle. Cf. Gb. H. ml. I. 169.
Dle = *propter*, *redlé*, *podlé* = *secundum*. List.
fil. 1894. 155. (Gb.), Gb. Ruk. 561., Mus. 1896.
228. I řečechu toho dle jemu; Toho dle ony
súdce budú vaši; Toho dle po jich plodu po-
znáte je. Ev. seit. 4. Joh. 1. 22., 18. Luc. 11.
19., 81. Mat. 7. 20. Bděte toho dle. Ev. víd.
134. Mat. 25. 13. Cf. Dob. Dur. 408. Dle člo-
věka báh člověk rodí se, hominis causa. 1418.
Hymn. (List. fil. 1895. 214.). Psal mu dle bytu
= o byt; Šel tam dle němčiny = aby se na-
učil němčině. N. Město. Brt. D. II. 287.

Dleeh. Nebť se na dleeh TMti dobře to
bude hoditi (pošleš-li jim zvěřinu). Arch. XIV.
146.

Dlesek, ska, m., vz předcház. Dlask.

Dlesk, a, m., vz předcház. Dlask.

Dlhá Lúka, míst. jm. na Slov. Phfd. XII.
376.

Dlho = *dlouho*. Pastr. L. 85.

Dlhokaputník, a, m. Phfd. 1896. 247.

Dlí. Na d. trest črnú položichu = po délce,
ne napříč (v Rkk.). Mus. 1896. 275.

Dlijana. Trunk na sv. D-nu (od dliti) = pří-
pitek na rozhodnou. NZ. III. 236.

Dliti čím. Aby jeho smrti nedlila. GR.
Nov. 51.

-dliv- m. -liv-: mléedlivý. Gb. H. ml. I. 409.

-dlko, z toho odsutím *l*: -*dko* a z toho -*tko*:
zreádlo, zreádlo, zreátko. Gb. H. ml. I. 367.

-dlný, *l* vsuto. Tato příp. se ujala: vra-
žedlný, spravedlný. Gb. H. ml. I. 366.

-dlo. Subst. v -dlo mívají slabiku kořenou
zkrácenu. Vz Gb. H. ml. I. 594.

Dláhajzný = *velmi dlouhý*. Brt. D. II. 78.

Dlopa. Proschlé seno dává se v kabince,
klapince n. v lapu, čapu, dlopu, dlopu t. j.
kopu. Val. Vek. Val. I. 20.

Dlopka, y, f., vz předcház. dlopa.

Dloubatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 77.

Dlonhohřivý kůň. Lerm. II. 52.

Dlouhokrácení, n. D. slabik. Vz List.
fil. 1894. 20.

Dlouholebost. Vz NZ. III. 356.

Dlouholebý. D. lid. NZ. III. 356.

Dlouhonosec. Vz Ott. VII. 683.

Dlouhopřáný. D. vláda. Zvič. Milt. 17.

Dlouhorepý rak. Vz Ott. IX. 923.

Dlouhoretka. Vz Ott. VII. 683.

Dlouhorohý skot. Vz Ott. VII. 683.

Dlouhorožka, eucera, z druhu včel. Vz
Ott. VIII. 794.

Dlouhososákovitý hmyz. Nár. list. 1893.
Vz násl.

Dlouhososka. Vz Ott. VII. 683.

Dlouhošijka. Vz Ott. VII. 683.

Dlouhožitný = *dlouho žijící*. D. stromy
(cypřiš a j.). J. Goll v Baudel. 78.

Dlouhý. Velmi si dlub. Brig. F. 74. a j. —
D. jako bidlo, jako habán, jako kolohnát,
jako slonbidlo. Nov. Př. 605. — **D. Jan**, čes.
lékař, 1808. — 1888. Vz Ott. VII. v doplácích. —
D. Frant., čes. spis., nar. 1852. Vz Ott. VII.
685.

Dlouze = *dlouho*. A tak dlůzě budú zpíe-
vat, doněvadž ... Sp. Kar. 84.

Dloužanácký = *velice dlouhý*. Brt. D. II.
305.

Dloužení. O d. slabik vz Bl. Gr. 260. D.
hlásek v Kosmografii (1554.). Vz List. fil. 1893.
154. D. samohlásek v Gb. H. ml. I. 86. nn.
D. způsobem starým: *b v i*, *z v y*, *e v é* n.
a. Cf. Stupňování. D. způsobem novým: *e v é*,
o v ó, *a v á* atd. Vz ib.

Dloužka slabiky = trvající dvě doby;
polodloužka trvající 1½ doby. Hněvkovský.
List. fil. 1894. 190.

Dlška, y, f. = *délka*. Slov. Phfd. 1894.
86. Senohrady.

Dlugomil, a, m., os. jm. u Kosmy.

Dlůh. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. D. smrti
zaplatil. 1426. Sum. I. 99. Nestaraj sa, ženo
má, už som dluchy spláčil, od kmotra som vy-
pošéal, židovi som vrátil. Slov. Phfd. XII. 56.
Kdo se dlůží, dluchy plat. NZ. IV. 391. Za-
plat dluchy, budeš jako druhy; Na dluchy ne-
teče (těší se lehkomyšlný dlužník). Mor. Čes.
I. V. 418. Žena má muži dlůh platiti a muž
ženě (tělesně s ní obcovati). Brez. Font. V.
458.

Dlůhopis. Cf. Ott. VII. 687.

Dlůhopustý. Slovo špatně složené dle
langöd. Gb. Ruk. 566. D. v Rkk. vz Mus.
1896. 271.

Dlůž (*luž*), *dlůže*, *dlůžej* = pryškyřičná
hmota, kterou včely sbírají a jíž k ncpávání
stěrbin, k hlazení drsných stěn atd. užívají.
Vz Ott. VII. 688. — *Dlůže* (*zastárky*) = po-
souvateľné deštičky, z nichž skládá se strana
kbelu k rybníku obrácená. Vz Ott. VII. 688.

Dlůžně. Jichžto jména d. nosí v svém
srdci. Růd. 40. b.

Dlůžník. D-ci se vypovídají z Nouzova
přes Odranec do Hadrova. NZ. III. 229.

Dlůžný. D. obět bohóm. V VI. 65. a. oprav
L.S. v Rkk. Čest.

Dlůžť = *deska z práchna* na zadělání úle
od zadu (Zábř.). Brt. D. II. 305.

dm. Z dm odsuto *d*: přímluva m. před-
mluva (nejisto). Vz Gb. H. ml. I. 410.

Dmitr, a, m., z Demetrius. Ott. VII. 688.

Dmouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 85.

Dmuchavka, vz Dmychavka.

Dmutí dřiku. Schwellung, moře (přiliv a odliv, slapy). Vz Ott. VIII. 25., VII. 690.

Dmychadlo, *dmuchadlo*, *duradlo*, *dymadlo* = stroj k vyrábění zhuštěného vzduchu, Gebläse, n. D. měchové, dřevěné, pístové, závitové, odstředivé, parotryskové, ruční, s vodním kolem, turbinové. Vz Ott. VII. 692. — 698.

Dmychavka, vz Ott. VII. 698.

Dmýchavý či aspirativní šelest. Vstnk. III. 470.

dn vyslovuje se jako dň, následuje-li i, t n. pracjotovaná samohláska: padni (paďni), chodník (choďník), snadně. Vz Gb. H. ml. I. 402. — **dn** změněno v nn v Trenčanskú: hlanný (hladný), ve-nne (ve dne). Pastr., Gb. H. ml. I. 406. — **Z dn odsuto d**: hlenúti m. hlednutí, panúti m. padnutí; honý m. hodný, dial. Gb. H. ml. I. 410. Sence m. sednice, jeno m. jedno atd. Vz Dšk. Jih. I. 16. Místo **dn** v Liburči na Slov. slyší se pouhé n: nu (dnu), nuka (dnuka), ena (jedna), enaf (jednati). Phld. 1893. 306. — 307. — V **dn** a **nd** je **d esuto**: kalafunda, hladnout atd. Vz Dšk. Jih. I. 16.

Dna, y, f., *dna*, pl. n. Cf. List. fil. 1891. 385. D. prudká, zánětlivá, chronická či atonická n. aesthenická, útrobná či visceralní. Vz Ott. VII. 699. Tak bídná dna počíná se mi ozývat; Na dna nemocná ležím. Kat. z Žer. I. 80., 83. Dna mi překázejí. 1461. Arch. XIV. 106.

Dnebohy ze staršího Nebohy. Čern. Př. 32.

Dnek, dicula (dníček). 1438. List. fil. 1895. 142.

Dneská. Co můžeš d. urobiť, neodkládej na zajtra. Slov. Nov. Př. 134.

Dneskym = *dnec*. Jemnice. Brt. D. II. 275.

Dnespeka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dnespeky, dříve Nespeky. Čern. Př. 32.

-dník z -dlník: mučedník — mučedník, uéedlník — učedník. Gb. H. ml. I. 368.

Dno. O pův. slova cf. Krok. 1894. 98. Vypij všecko a polib dno. Phld. 1892. 615. Nieto v ňom dna (nenasyta). Slov. Nov. Př. 597.

Dnukajši = *vnitřní*. Phld. 1896. 130.

1. **Do**. Je s ním do přízně. Brt. D. II. 287.

2. **Do** m. *kdo*, dial. Brt. D. I. 30. a j., Dšk. Jih. I. 31.

Doba. O strě. sklonění cf. Gb. Km. -a. 12. O pův. cf. Krok. 1895. 177. Jest d. proud, jenž plavce unáší neb metá v hloub, směr plavce neřídí; Velkými jež zove kronika, jsou ti, již pochopili dobu svou. Brab. 88. Jiná d., jiní ptáci. Nár. list. 1896. č. 170. Ta doby kraloval Alexandr — těch časů. Zastaralé dle Bl. Gr. 176. — **D.** = *vezdejší život*. Znal-lis krále Kosta v Cyprskéj zemi v době = za jeho živobytí. Kat. 1268. Ktož etie otce a matery, dáva jim Buh dvoje dary: prvý, že jest v duši spasen, druhý, že jest v době šťasten. Hrad. 99. a. List. fil. 1894. 64.

Dobávatí. Toho všeho pohané dobávají. Ev. vid. 103. Mat. 6. 32. vyd. Menčík. Má býti asi: dobývají. List. fil. 1894. 477.

Dobek, bka, m., vz násl. Tobiaš.

Doberáček, u, m., demin. od doberák. Dievčatá byly sbírat borovnice; nasbíraly s plně lručky, i d-čky byly do poly plny. Slov. Phld. 1894. 107.

Doběrná, é, f., Abtragefrucht, f. = ho-

spodářská rostlina pěstovaná na pozemcích už dlouho nehnoujících, tak že poslední síly země z hnojení nabyté vyčerpává, jako oves. Vz Ott. VII. 703.

Dobeslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Dobeš, e, m. Gb. H. ml. I. 163., Mus. 1891. 117. Vz Tobiaš (dole). — **D. Jan**, čes. kreslír, nar. 1845. Vz Ott. VII. 704.

Dobiaš, e, m., vz násl. Tobiaš.

Dobiedzaf do koho = *naléhati*. U Liptova. Phld. 1894. 254.

Dobírka, y, f. Poštovní d. Vz Ott. VII. 705.

Dobka, y, f. = *Dobislava*, žen. jm. Ott. VII. 705.

Dobka = *dobka*. Phld. 1894. 720.

Dobner, a, m. D. J. Gel. 1719.—1790., otec kritické historie české. Vz Ott. VII. 706.

Dobný. Krok 1895. 177.

Dobotvorný, formativus. Mark. (Krok 1896. 7.).

Dobře. Má se d. zle = velmi zle. Bl. Gr. 256. Posud ve střed. Čech. Mus. 1895. 183.

Dobředěl, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobředěla, y, f., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobřemil, a, m., os. jm. u Kosmy.

Dobříš m. a f. List. fil. 1895. 320.

Dobro. Zřídka d. bývá bez odměny. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 5.

Dobrobyt. Phld. 1892. 515., 1893. 687., 1894. 276., 651.

Dobrocit, u, m. Ztk. 70. (3. vyd.).

Dobroč, e, f., obec v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 249.

Dobrodění, lépe psáti dobrodienie, z toho dobrodiní a ně. dobrodiní. List. fil. 1895. 475.

Dobroděnka, y, f., patrona. 1418. List. fil. 1896. 115. Cf. Dobrodinka.

Dobroděnstvie. Krev jeho přijímající a jiná d. Ch. 8. 218.

Dobrodiní. Strě. bylo by dobrodienie, dobrodijenije, Št. R. 5., z toho by mělo býti novočes. dobrodiní a je dobrodiní, skrácením starým bylo by dobrodění. Gb. H. ml. I. 193. Stávají se d. v duších ničemných jen jedem. Krs. 147.

Dobrogost, os. jm. u Kosmy.

Dobrohraška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobročatí. Co se budem domrzat, pime rač, dobročahale stréc. Brt. D. II. 61.

Dobrolíbezný. D. vůle (boží). Kat. z Žer. II. 218.

Dobroměrnost = dobré rozvržení něčeho. Ott. VII. 726.

Dobromyslník, a, m. Ztk. 77. (3. vyd.).

Dobroniva, y, f., obec na Zvolensku. Phld. XII. 249.

Dobroruka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobroslav, a, m., os. jm. u Kosmy.

Dobrota. Pro d-tu nebyl bit. Šml. VIII. 14.

Dobrověda = věda o dobrém. Vz Ott. VII. 728.

Dobrovský Jos. Cf. Ott. VII. 729. nn. Durich (zde). Jos. D-ho liter. působení. Seps. dr. I. J. Hanuš. Pojedn. Učené společn. 1867. Počátky literární činnosti Jos. D-ho. Naps. Dr. V. Flajshans. Ve zprávě vinohrad. gymnasia za r. 1895.

Dobroželatel, e, m., Gratulant, m. Phld. 1895. 426.

Dobrý, dobr. Gb. H. ml. I. 164. D. jako med, Nov. Př. 606., ako kus chleba, ako anjel. Slov. Ib. 526. Člověk dobrý jako to boží dřevo. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull. D. kopa (o člověku prohnáném). Cf. Kla. Sklad. 61. Radšej budme dobří z daleka, ako zblízka zlí; Nebude dobrý, kým kus z neho bude. Slov. Nov. Př. 279., 535. — **proč**. Ty jablka sou pro jídlo dobrý. Záp. Mor. Brt. D. II. 288. — **s inft.** Voda dobrá pítí. Kabt. 22. — **k čemu**. K jedení dobrý. Comest. 6. a. (Gb. H. ml. I. 164.). — **D.** = *statečný*. XIV. stol. Mus. 1893. 335. v. 9. — **D.** člověk = který umí *čarovati*. Vých. Čech. Ces. I. V. 77.—78. —

Dobré. Dobré robí člověka dobrým; Radšej menej, ale dobrého; Dobré sa ho nechytá. Slov. Phld. 1894. 13., 191., 441. Delá dobré bez etnosti (kde už nemůže hřešiti). Bl. Gr. 306. Na dobré někomu něco vyložiti. Kat. z Žer. 95. Dobrému máme vždy rádi býti. Chč. S. 334. Dobře se samo nechvůli (nechválí). Slez. Nov. Př. 103. — *Dobrá* (= hostina po křtu). NZ. IV. 124.

Dobrytro = zastaveníčko u nevěsty ráno před oddavkami. U Chrasti. NZ. III. 106.

Dobš, e, m., os. jm., vz násl. Tobiaš.

Dobšinský Pav. Cf. Phld. 1895. 354.

Dobylý. Mečem z pochvy d-lym v povětří blyskal jest. Břez. Font. V. 439.

Dobytčí nemoci. Vz Brt. D. II. 491.

Dobytek. D-ty, pl. V. Kal. 62., 183., 317., Kat. z Žer. II. 225. O pověrách d-ťka se týkajících vz Zbrt. Pov. 100., 105., 155., Vek. Val. I. 144., Phld. 1895. 378. nn.

Dobyti co. Dvěře zaskočil, rapír a tulích dobyl (tasil). 1589. Kntn. sk. 44. Tylli Magdeburk dobyl. Kat. z Žer. 69. Dobyv za pasem sekeru. Arch. XIII. 495. Aby mohl město pražské dobyti; D. hrad. Břez. Fontes V. 374., 425. — **čeho (jak)**. Které země dobyde. Sm. I. 402. Ktož jest chleba s potem dobyl. Chč. Mik. 437. — **D.** = *zploditi*. Herkules tu (Hesionu) dal Telamonu, jenž s ní kněze dobyl Ajaka vítěze. AlxV. 786.

Doca = jda. Tišn. Brt. D. II. 197.

Docád = *dosud*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Docitný. D. dojem. Nár. list. 1896. č. 91.

Dočáhnouti, *dočahovati*. Phld. XII. 271.

Dočan v Kruml. Vz Mus. 1896. 260.

Do času = dost času. Dšk. Jihč. I. 20.

Dočesná, slavnost při dočesávání chmele. Vz Ott. VII. 747.

Dočinití. Co pán Boh nedá, toho svet ne-dočinit. Slov. Nov. Př. 5.

Dočpělý = *dospělý*. Dšk. Jihč. I. 40.

Dóda, *douda*, y, m. = *děd*. Záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Dodati s akkus. v Rkk. Cf. Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345.

Dodavatel (dodatel) toho listu. L. posíl. I. 46.

Dodekandikarbonový. D. kyselina. Vz Vstuk. III. 111.

Doděrky. Vz Duf. 251.

Dofarárovati = přestati býti farářem. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feull.

Dogger. Mtc. 1895. 25.

Dohánový. D. dým. Phld. 1895. 410.

Dohasákovati žito = *dožiti*. Duf. 236.

Dohlédač, *příhlédač*. Tak by se mohl jmenovati biskup, ale byly by to významy nové. Bl. Gr. 181.

Dohlubnost = mocnost ornice, kolmý průměr vrstvy ornice. Vz Ott. VII. 761.

Dohmat, u, m., v šermíř., Nachgriff, m. Sterz. II. 378.

Dohmatati se čeho. Bl. Gr. 319.

Dohoditi komu čeho = *dopřáti*. By poslednie mi čsti d-dil. AlxM. 119.

Dohodné. Vz Ott. VII. 763.

Dohováraf komu. Phld. XII. 134.

Dohustiti co. Háj. Herb. 66. a.

Dohvarae sa. Phld. 1894. 506.

Doch, u Chodů jm. hromadné; d. skládá se z jednotlivých došků. NZ. IV. 212. — **D.** = *dech*. U mor. Buděj. Brt. D. II. 200.

Dóchat = *dýchat*. U mor. Buděj. Brt. D. II. 200. Cf. Doch (3. dod.).

Dochmius v řec. metrice. Vz Ott. VII. 764. — **D.** = *rod hlístův* oblych z čeledi měchovců. Ib. 765.

Dochnůf. Phld. XII. 33.

Dochrámaný = *sbitý*. Phld. XII. 721.

Dochvilný muž = který přichází vždy v chvíli, v určený čas. Nár. list. 1894. č. 249.

Dojasniti zvláštnosti mluvy. Vstuk. III. 389.

Dojedavý = *dotíravý*. Phld. XII. 644.

Dojistí. Co nedojíme, to dopijeme. Phld. 1894. 194.

Dojiti. Když dva o krávu se brojí, třetí pokojně ja dojí. Mor. Čes. I. V. 418.

Dojiti = *přístup*, aditus. GR. Nov. 136. 19.

Dojivo. Za ovčí d. šest kop odvedl. Kat. z Žer. II. 322. a j.

Dojka = *jedno podojení*. Brt. D. II. 306.

Dojník = *chlév* k dojení krav. Vz Ott. VII. 766.

Dok, angl. dock, *výtonidlo* = zařízení přístavní k tomu účelu, by loď v přístavě jinak nechráněném bezpečna byla před vlnobitím. Vz Ott. VII. 767.

Dokaď = *dokad, dokud*. Pastr. L. 65. Budu toho mět d. = na dlouhý čas. Zlín. Brt. D. II. 506.

Dokaličený. D-ných (ze sněhu vyhrabaných?) odviezli do dediny. Phld. 1895. 488.

Dokaplanovati = *přestati býti kaplanem*. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feull.

Dokavádž m. dokavadž. Bl. Gr. 274. Posud se misty vyslovuje dokavádž. Mus. 1895. 183.

1. **Dokázati** = *přestati kázati*. Kňaz d-zal (umřel).

2. **Dokázati**. Nedokázal zkúšky = neobstál při zkoušce. Ten dokazuje = vyvádí! Nedokazuj = nedováděj. Brt. D. II. 306.

Dokaziti. Bohdaj byste i to zlé d-li. Břez. Font. V. 495.

Dokiaľkoľvek = *dokud*. Phld. 1895. 263.

Dokimasie, e, f., řec. = zkoušení občanů, jsou-li k některému úřadu způsobilí. Ott. VII. 770.

Dokodreati se někam. Světz. 1893. 101.

Dokola, vz Tanec mor. (3. dod.).

Dokolečka = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Do-kořán. Cf. Gb. H. ml. I. 149.

Dokos. Cf. Ott. VII. 772.

Dokosek = první n. druhá otava luk. Ott. VII. 772.

Dokotiti = *dokutáleti*. Kůl d. Ché. S. 315.

Dokoupil *Ant.*, nar. 1851. v Tučapech na Mor., učít. na hospod. škole v Chrud., spis. Vz Ott. VII. 772. — **D.** *Vil.*, nar. 1852. v Boskovicích, spis., řed. sochař. a kamenické školy v Hořicích. Vz ib.

Dokrčený. List celý d. (zmačkaný). Phld. 1896. 184.

Doktor. Vok. doktore m. doktoře odchýlkou, analogii podle nom. doktor. Gb. H. ml. I. 338.

Doktorand, a, m. — kdo se podrobuje přísným zkouškám k dosažení doktoratu. l. s. z lat.

Doktorkyně, ě, f. = *doktorka*. Štelcar Želetav.

Doktrinářiti. Bráb. 132.

Doktrinářství. Vz Ott. VII. 775.

Dokujnití zelezo, garfrischen. Ott. VII. 775.

Dokument. Ona praví, že je to d. pravda (věrná pravda). Brt. D. II. 306.

Dokumentní papír. Ott. VII. 775.

Dokupěti. Ten, jenž se jest toho lidu nešlechtně d-čil (jej koupil). Ché. S. 286.

Dokvetlý. D, um. Lern. II. 22.

Dol = *dolů*. Zďár. Brt. D. II. 260.

Doláci ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.

Dolan, a, m., al. zeman, inferus. 1418. List. fil. 1895. 214.

Dolanský *Jan Jiří*. Vz Ott. VII. 777.

Doleian či *dulcian*, u, m. = *jazyčkový hlas earhannl*. Ott. VII. 162.

Dolěit = *mluviti po dolsku* říkáje běl, dě atd. Brt. D. II. 306.

Dolec, lee, m. = *malý důl*. V horn. Arch. XII. 447.

Dolejší m. dolení. Gb. H. ml. I. 534.

Dolenský *Jan*, nar. 1859. v Jeseném, spis., učít. v Praze. Vz Ott. VII. 781.

Doležal *Kar.*, čes. grammatikář. XVIII. stol. Ott. VII. 781. — **D.** *Augustin*, 1737.—1802., kaz. a spis. Ott. VII. 782. — **D.** *Jan*, lesnický spis., nar. 1847. Ott. VII. 782.

Doležálek, lka, m. **D.** *Jan Em.*, čes. hud., 1780. 1858. Vz Ott. VII. 782. — **D.** *Ant.*, spis. paedagogický, 1799. —1849. Vz ib.

Doležanec, ňec, m. = *pošta*. St. Hrozenk. Brt. D. II. 306. Z franc.

Doležeti se čeho. (To) může se někdy d. času svého. Bl. Gr. 376.

Dolichoidní tvar lebky. NZ. III. 356.

Dolichocefalie, e, f., řec. — dlouholebost. Vz Ott. VII. 785.

Doliman, u, m., vz Doloman (3. dod.).

Dolina, y, f., dvůr v Tekově. Phld. XII. 249.

Dolinářský. *D. řemeslo* — zlodějské. Nár. list. 1894. č. 163. str. 4.

Dolinka, y, f., potok na Slov. Phld. 1894. 201. — **D.** — *důlek nad žaludkem*. Brt. D. II. 485., Vek. Val. I. 154.

Dolipati i *dolipati*, *doliporati*. Muchy dolipají = dojedají, dozierají. Slov. Phld. XII. 173.

Dolipavý = *dotíravý*. D. jako mucha. Phld. 1892. 173.

Dolíšek, šku, m. = *dolíček*. Dšk. Jihé. I. 45.

Dolivka, y, f., byl rybník v Poděbrd. NZ. IV. 100.

Doliza, y, m. = *doleza*. Světz. 1895. 486.

Dolkový. D. forma (na vdolky). Phld. 1895. 75.

Dollar. Vz Ott. VII. 788.

Dolnoměstský. Vek. Val. I. 78.

Doloman = nejdelsí kožich rukávů krátkých n. dlouhých, ale vždy ošňurovaný, jinak: *dalimon*, *doliman*, *daluman*, *dalamánek*, *dolaman*, uher. *dolmány*, chorv. *dolama*, *doliman* = dlouhá sukně slovanská, po vzoru orientským porizená. Wtr. Krj. I. 332., 465.

Dolomit, u, m. = *uhličitan vápenatohorečnatý*. Vz Ott. VII. 792. — *D-ty* či *dolomitové Alpy*. Vz Ott. VII. 792.

Dolou = *dolů*. Dačic. Brt. D. II. 277.

Dolovatý. D. kamení = rokle. 1487. Krok. 1895. 285.

Dolový. D. úředník. Arch. XII. 455. D. registra. Ib. 415.

Doložití. Ten si na to doložil — dal záležeti. Han. Brt. D. II. 306.

Doložka exekuce. Vz Ott. VII. 793.

Dolů. Kam vodě dolů, tam teče. Bl. Gr. 295.

Dolym = *dolem*. Brt. D. I. 102.—103.

Dom = *dům*. Dary na dom, idenie na dom (při slov. svatbě). Vz Phld. 1896. 120.

Doma. Doma plačú deti, doma mrú ľudia (vymlouvá se tulák); Kto doma sedí, toho v kréme nenabijú. Slov. Phld. 1893. 700. a 1894. 194. Vyzývá-li se kdo, aby šel domů, odpovídá: Doma mřó, pod lavicu házó. Heršpice u Slav. Rous. Kdo doma sedí, o příhodě neví (o ničem neví); Kdo doma radosti nemá, v hospodě ji marně hledá; Kdo doma radosti nemá, darmo ji po svěče hledá. Mor. a slez. Čes. I. V. 418. U dvora dvorně a doma výborně; Ať duma sedí, kdo nimo (nemá) mědi (peněz; slez.). Nov. Př. 228., 290.

Domabyl, a, m., os. jm. Kbrl. Dmzl. 22.

Domacati se čeho = *domakati se*. Mor. Bl. Gr. 316.

Domácník, a, m., domesticus, inepta vox. Bl. Gr. 170.

Domalíp, a, m., os. jm. Kbrl. Dmzl. 22. — **D.** *Kar.*, nar. 1846., čes. fysik a prof. při čes. technice v Praze. Vz Ott. VII. 737.

Domaša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Domáščina, y, f. = *domáci řeč*. Slov. Phld. 1893. 427.

Domášný = *domáci*. Phld. 1893. 286., 1894. 276.

Domatičkovat se = *opiti se na matěru*. Jevíčko. Brt. D. II. 806.

Domažlice. O pův. cf. Čern. Př. 28., 29.

Domecký, čho, m. = *hlídač rybníků*. 1748. NZ. III. 143., IV. 101.

Doměřiti nač. Arch. XII. 427.

Domětat komu = *domlouvati*. Val. Brt. D. II. 303.

Domicell, a, m. = *domicellár*. Trunkatům a domicellum odkázal po jednom gr. 1520. Kutn. sk. XVI.

Domikát. Ct. Demikát. Brt. D. II. 473.

Domínění, n., Wahn, m. Mark. (Krok. 1895. 7.).

Dominik, a, m. Odvozeniny vz Kotk. 16.

Domíniti = *vymlíniti*. A to jest také znamenitě domíněno. 1487. Arch. XIV. 413.

Domino. Od XVI. stol. černý plášť atd. — **D.** = *osoba* v dominu sama. — **D.** = *hra*. Obé v Ott. VII. 812.

Domka = *domů*. Šel d. Čes. I. V. 77.—78.

Domkáj = *doma*. Litovel. Brt. D. II. 111.

Domlat, vz Domlatky. Slavnost v Bole-slavsku. Vz NZ. IV. 108.

Domlatek. D-tky p'ti: po domlácení obilí nalévá hospodyně mlataům v sednici tak dlouho, až mají všichni dost. Na Pacovsku. NZ. III. 334.

Domlatné na záp. Mor. Vz NZ. IV. 397.

Domleti. Již se domílá (bude brzo konec). Bl. Gr. 225.

Domlouvati. Ale toho sobě domlúvali, aby... 1469. Arch. XIV. 175.

Domluva = *úmluva, smlouva*. Podle d-vy bylo to jeho. Brt. D. II. 144. — **D.** = *přím-mluva*. Jeho spis podalo gubernium s velikou d-vou a důpisem. Jg. (Zl. Jg. 160.).

Domluvně. D. se do nich pustil = domlouvaje jim. Wtr. Krj. I. 314. Hlas jeho d. změkl. Světz. 1895. 411.

Domnění. Aby o nás bylo dobré d., to jest na súdu a vuoli jiných. Lobk. 92.

Domněnlivost. Šml. I. 122.

Domněný = podezřelý. Zle d. Cel. Pr. m. II. 14.

Domobrana, y, f., Landsturm, m. Vz Ott. VII. 816.

Domoráček, čka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Domorázek, zka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Domovitý. D. otec (hospodář). Ev. seit. 14. Mat. 20. 11. Mně.

Domovní. D. daň, prohlídka. Vz Ott. VII. 817., 819.

Domovnice, e, f. = *hospodyně*. AlxV. 2345.

Domovský. D. list, právo. Vz Ott. VII. 820.

Domový. D. pán (pán domu). Ev. víd. 133. Marc. 13. 35. (Mně.).

Domření, n. Ten rod jest zasvěcen d., zum Aussterben. Světz. 1894. 105.

Domšok = *domek*. Vel. Polom. Phld. 1895. 439., Pastr. L. 98.

Domýšlený. D. nemoc (hypochoondrů). Mus. 1894. 160.

Don, u, m. = *dom, dům*. U Zelenova. Phld. 1893. 372.

Doň = *den*. Gb. H. ml. I. 149.

Donapřaviti co. A ta zřízení zemská jsme donapřavili. 1540. Mus. 1894. 405.

Donát, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Donatisté = záci vyšší třídy, kteří učili se počátkům latiny dle mluvnické Donata Aelia. Vz Hrš. Nách. I. 411.

Dondánek, nku, m. = *prs*. Brt. D. II. 309.

Dondylek = *chumáček*. D. vlasů. Jevíčko. Brt. D. II. 306.

Donést se oě. Doniesol sa o život (připravil). Slov. Phld. XII. 498.

Doňho = do něho. Št. Ř. 141.

Donidž = *dokud*. Arch. XII. 23.

Donosnost, i, f., Tragweite, f. Vz Ott. VII. 840.

Donovský V. Ž., 1824.—1891., čes. spis. a žurnalista. Vz Ott. VII. 840.

Donquijotlada, y, f. = honění-se za ne-možnostmi. Ott. VII. 841.

Donucovací pracovny. Cf. Ott. VII. 842. nn.

Donucování fysické, vis absoluta, psychické, vis compulsiva (v trestním právu). Vz Ott. VII. 841.

Doopravdy z: do a příslovce opravdu a to z a + akkus. pravdu; slova opravda nebylo. Vodička v Mus. 1894. 162.

Dopačmať se = *dorláci se*. Vz Pačmák (dod.). U Zleb. NZ. II. 615.

Dopať. Za Šml. polož: VIII. 233.

Dopakostiti = *docela pokaziti*. Brt. D. II. 359. Cf. Pakostit.

Dopariti koho někde = *polapiti*. Han. Brt. D. II. 306.

Dopata. Otc. 361.

Dopisnice, e, f. = *dopis*. Dvaja z nich sdělili mi d-cami. Phld. 1894. 308.

Dopisovatelský. D. svazky. Šf. (Mus. 1895. 77.)

Dopisový. D. material. Vstnk. III. 362.

Doplakati co = *s bídou dodělati*. Us. Fl.

Dopoky = *dopokel*.

Dopoledne. Když dočkal dopolodňa, tož by dočkal aj odpolodňa (o starých mláden-cích, žení-li se). Vek. Val. I. 108. Zaseje-li se semeno d., tož brzo sklíčí. Ib. 162.

Dopomoc. Tvou d-cí. Vek. Val. I. 125.

Dopomožitel, e, m., Helfer, m. Arch. XII. 107.

Dopomožné, vz Památné.

Doprátati koho kam. Ký čert ta tam d-tal (donesl a p.). Slov. Phld. 1893. 597.

Doprava. Vz Ott. VII. 850.

Dopravání sukna = *appretura*. Val. Brt. D. II. 306.

Dopravná vojenská. Vz Ott. VII. 851.

Dopřesvědčiti se. Nikdy jsem se d. ne-mohl. Pal. — List. fil. 1894. 11.

Doprosta. Pýta sa d. = zkrátka. Phld. XII. 685.

Doprovod, u, m. V jeho d-dě (tam šli). Vrch. Rol. XXX. 85. Pčinil d. (k básním). Čas. 1896. 96. příl.

Dopružování, n. = nenáhlé nabývání dřívější pružnosti. Vz Ott. VII. 851.

Dopurkmistrovati. Světz. 1895. 22.

Dopustiti. I dopouští na ně p. Buoh ná-silníkuov pokrytých. Chč. S. 86.

Dopuščalka, y, f., vz Závitka (3. dod.).

Doraněe a broskve. Kat. z Žer. II. 178.

Doraziti. Dvanáctá doráží (dochází. Sloup). Brt. D. II. 306.

Dordán, u, m. = *přesný koldě*. Jevíčko. Brt. D. II. 473.

Doředitelovati. Šml. II. 165.

Dořiditi. Registra nejsou dořiezena. Arch. XII. 9.

Dořijeti, abbrunsten. Sterz. I. 10.

Doroba, y, f. = *konečně výroba*. Phld. 1893. 112.

Dorota. Chůze s D-tou na Val. Vz Vek. Val. I. 72. Obyč. zachovávané o sv. D. (6/2). Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. D. — vyhání telata. Duf. 24^a.

Dorozuměti. Ale d-li této řeči. Chč. S. 337. Snad mu d-mel. Mus. 1-94. 402.

Doryvátka, a. n., Nachstichel. m. Sterz. II. 388.

Dos = *dost*, *t* odsuto. V Krkonš. Kouble. 52. V již. Čech. Dšk. Jihé. I. 20. Na Slov. Pastr. I. 112., 150. Cf. násl. Dosráze.

Dosáhnouti. Já přísahám dosáhám, že... 1469. Cel. pr. m. II. 17.

Dosčipek, pku. m. = *sekundá tříška*. Vz Palačka (řezaná tříška). Brt. D. II. 360.

Dosedací. D. plocha ve strojnictví. Vz Ott. VII. 868.

Doska = *deska*, *prkno*. Šiel na dolniu zem s doskami (zemřel). Slov. Nov. Př. 593.

Doskočiti naě čím jak. Hrubé na nás rapírem doskakoval. Kutn. šk. 44.

Do skoku. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Dosna, y, f. = *zadnice*. Jevíčko. Brt. D. II. 306.

Dospěch. Nemohli jsme toho d-ču jmíti. Arch. XII. 37.

Dospělost pohlavní, pohledávky. Vz Ott. VII. 869.

Dospělý k čemu. K mluvení o sněmích d. Lobk. 95. — **v čem.** V čarování d. (znalý). Alx. Nách. 203. Ve všech věcech d. 1487. Krok 1895. 2. — **čím:** uměním Tov. (Vlč. Lit. 205.).

Dospěti. Dospievající síti své (parare). (Mně.) Ev. víd. 109. Mat. 4. 21. D-li jsme ho (pojmu) abstrakci. Mus. 1894. 556.

Dosráze = *často*. Cf. předcház. Dos. Phld. 1893. 427.

Dost m. dost. Vz Gb. H. ml. I. 392. Cf. Krok 1894. 138. Malý, ale je ho dost. Phld. 1894. 194. Má do Boha dost. Slov. Nov. Př. 624. Slibu dosti némiti. GR. Nov. 13.

Dostal Mart., kněz a spis. slov. Vz Ott. VII. 870.

Dostál Alois, nar. 1858., spis. a farář ve Velizi. Vz Ott. VII. 870.

Dostati. Ten dostal (to, co mu patřilo, náležitou odplatu, naučení atd.)! Mus. fil. I. 186. — **čeho.** D-la jsem vašeho psaní. Kat. z Žer. 25., 80. a j.

Dostáti = *dostačiti*, *seč býti*. Alx. BM. 81. 82. (Krok. 1894. 138.).

Dostávka, y, f. = *přecozka*, těžení v horách. Vz Ott. VII. 870.

Dosti m. *dosyti*, *y* odsuto. Gb. H. ml. I. 286. Na tom jest řeči (rzeczi) dosti. Mus. 1893. 336. v. 40.

Dostičinitelný. D-ní skutkové (kterými se za něco dosti činí). Břez. Font. V. 461.

Dostiha = *polapení*. Na kom d., na tom vina. Zvolen. Phld. 1894. 195.

Dostihy. Vz Ott. VII. 870.

Dostičinění. Vz Ott. VII. 871.

Důstoj. Zásluha a d. (důstojenství). Phld. XII. 723.

Důstojný, vz Důstojný.

Dostřítí někoho nekam. Lobk. 86.

Dostřeh oka. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 185.

Dosýpati na koho = *dorážeti*. Zhurta naň dosýpal. Vek. Poh. 121., Vek. Val. I. 101.

Dosypek, pku, m. = *přidanek mlynářovi ode mletí na místo mírky (měricky)*. Gazdina přináša na mericku d. Slov. Sd.

Dosytiti se koho. Nemohla se ho d. (maoho jedl). Brt. D. II. 307.

Doškální v hudbě. Vz Ott. VII. 875.

Došmatlati co: trávu (podupati). Phld. XII. 651.

Došf = *děšf*. Zavadka. Phld. 1895. 630.

Došulit se někam = *zvolna dojíti*. N. Město. Brt. D. II. 307.

Došutrovati koho kam = *dopravit*. Phld. 1893. 473.

Đofa = *dítě*. Gb. H. ml. I. 149.

Dotackat se kam. Medvěd d-kal sa do polechu (dobelhal se). Phld. 1895. 388.

Dotád = *dotud*. Slov. Pastr. I. 65.

Dotečník, u, m., *deštička* při galvan. batterii. KP. VIII. 50., 148., 169.

Dotek, u, m. Contact. D. = *korový pdsrk* při galvan. batterii. Vz KP. VIII. 50.

Dotěžovati si naě = *stěžorati si*. Val. Brt. D. II. 307.

Dotrandžiti se = *opiti se?* Slov. NZ. IV. 509.

Dotrestati koho vězením. Wtr. Živ. c. I. 113.

Dotrhaný. Bela sem d-ná smíchem. Babice. Hledik.

Doful. Žebroň d., kým mu to nedal. Slov. Phld. XII. 697.

Dotušení = *potrzezení*. Na d. jeho slov. Čes. I. V. 118.

Dotýčnik, a, m. = *koho se něco týče*. Z každého domu věje prapor v barvách spolku, kterému d. náleží. Nár. list. 1895. č. 252. feuil.

Dotýkavě. Chee to mítí zjevně, očitě, d-vě. Chč. Mik. 480.

Dotýkavý. D. páka = *pakostraj*, jenž zvětšuje pohyby jednoho z ramen mnohokrát. Vz Ott. VII. 876.

Dou = *dolá*. Žďár. Brt. D. II. 260., 248.

Douba Jos., čes. malíř, nar. 1866. Vz Ott. VII. 877. — **D. Frant.,** čes. malíř, nar. 1865. Vz Ott. VII. 877.

Doubrava Fr., dr., nar. 1822., čes. spis. a hospodář. — **D. Jos.,** nar. 1852., řed. semináře v Praze. — **D. Štěp.,** čes. elektrotechnik a spis. — **D. Frant.,** nar. 1861., čes. spis. theolog. — Vz Ott. VII. 879.

Doubravice, zaniklá ves v Blansku na Mor. Mte. 1896. 46.

Doubravníček, *doubravník*, vz Hřib (3. dod.).

Douda, y, m., vz Dóda (3. dod.).

Doudlík, u, m. = *uzlík*. Kotk. 45.

Doudlý = *vypráchnivělý*. D. pařez. Brt. D. II. 307.

Doufatí. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 264.

Douho = *dlouho*. U Zelenova. Phld. 1893. 372.

Doucha z Duchoslav. Kbrl. Sp. 9. — **D. Frant.,** kněz a spis. † 1884. — **D. Kar.,** nar. 1834., gymn. řed., čes. spis. — Vz Ott. VII. 886., 887.

Douchánek, nka, m., vz násl. Duchoslav.

Doule = *gloule*. Dšk. Jihé. I. 29.

Doumať sa = *dovtlpiti se*. Slov. Phld. 1894. 127., 375.

Doupě. O strčes. sklonění cf. Gb. Km. -a. 24.

Doupník, u, m. = *nočník*. Zábř. Brt. D. II. 307.

Doupňák, columba oenas, místy: malý divoký holub. Vz Ott. VII. 889., Mtc. 1893. 307.

Doupomenouti. Doupomínal se tím listem dvou stů hř. gr. Püh. III. 23.

Douša, dle Bača, od: Dušek. Kbrl. Sp. 10. Cf. násl. Duchoslav.

Doušan, a, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Doušánek, nka, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Douše, e, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Douška = *hody* společné po ročním ohledání mezníků, po prodeji obecné trávy, po přijetí nového souseda do obce atd. (podle svátků svatodušních). Vz Ott. VII. 890. — **D.** Materi douška, vz Materi, Dúška (3. dod.).

Douti. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 46., 85. U mor. Kruml. říkají *démat* za douti. Brt. D. II. 219. Spolu dujú (jsou srozumění). Slov. Nov. Pr. 642.

Doutník. Cf. Ott. VII. 891.

Dova = vdova, r. odsuto. Z Mor. Zbrt. Pov. 19., Dšk. Jihč. I. 26.

Dovaditi. A s týmž Bilovickým se dovadoval. 1727. Pras. Rem. 51.

Dověd, u, m. = *dozvěd*. Mark. (Krok 1896. 7.).

Dověděti se. Dověš se, zač je v Praze máslo (vyhrůžka). Nov. Př. 620.

Dovedna. Sestrčily hlavy d.; Ja s radostí složil ruku Vaše d. Phld. 1892. 264., 1894. 468.

Dovena = *dotedna*. V Dačolomé. Phld. 1893. 427.

Dověrně, *dověrný* = *důvěrně*. Mor. Bl. Gr. 277.

Dovírka, y, f. = *dirka*. Klíčová d. U Chrásti. NZ. III. 107.

Dovodění, n. = *dorození*, Beweisführung, f. Mark. (Krok 1896. 7.).

Dovtedy, lépe než dotedy. Slov. Vz Phld. XII. 255.

Dóvtip = *mínění*. Měli týž d. o velebné svátosti. Břez. Font. V. 494.

Dovtipiti se. Dovtip se, Havle, kup perníku Haně. Slez. Nov. Př. 560.

Dovtipný. D. člověk. Chč. S. 258.

Dozahrabati, dozahrabovati co. Nár. list. 1896. č. 107. feuil.

Dozvon. Keď zavznel d. na velkou omšu (poslední zvonění). Phld. 1896. 132.

Dožatá, é, f. Písně o d-tej na Vsacku. Vz NZ. IV. 15. nn. Cf. Slov. sborník 1885. 334. D. na Val. Vz Věk. Val. I. 85.

Dožd, *doždž*, e, m. = *děšť*. Phld. 1895. 629.

Doždárat. Nemohla se vajcete (v slepici) d. (dohmatati). Mor. Nár. list. 1896. č. 151.

Doždati čeho. Cf. Dob. Dur. 125.

Dožhrati se na koho. Brt. D. II. 33.

Dožiti co. Ne každý to dožije. Phld. 1895. 308.

dr změněno v *gr*: mázgra (mázdra), nozgry (nozdry) atd. Vz Gb. II. ml. I. 406. — V *dr* d. přisuto: vobdrindky. Dšk. Jihč. 16.

Drabanička, y, f. Ze spálené hranice (na které se Jidáš páli) uhlíky nechají se lidu na d-čku (rozebrati). NZ. II. 611.

Drabantový. D. olej, o. olivarum. Mor. Mtc. 1894. 337.

Drabčik, brouk. Cf. Ott. VII. 901.

Drabica, e, f., vz Vodič (3. dod.).

Drabík, Mik., 1588.—1671., kněz, blouznivec bratrský. Vz Ott. VII. 902.

Drabina. Phld. XII. 203.

Drabinovec, vce, m. = *řebřinový vůz*. Slov. Phld. 1894. 146., 386., 1893. 149.

Drabinový = *řebřinový*. D. vůz. Vých. Slez. Čes. I. V. 38.

Drábník, vz Brávník (3. dod.).

Dracůvka, y, f. = šňůrka upletená ze drátků žlutých; ozdoba slov. klobouků. Brt. D. II. 307. Cf. Dracoun.

Dráč včel (zloděj). Dml. List. 16. Přišlo z dráca (dříce) na marháca (mrhače) a z marháca na naháca. Slov. Phld. 1894. 195.

Dračinec. Cf. Ott. VII. 903.

1. **Dračka** = *loupežník*. GR. Nov. 122. 10.

2. **Dračka** perí. Duf. 251.

Dragantový, z dragantu. Dhl. exc.

Dragar, u, m. = *trakař*. Zábř. Brt. D. II. 129., 307., 450.

1. **Draha** = travnatá cesta za dědinou, kudy se dobytek na pastvu vyhání a v čas nepohody i pásává. Brt. D. II. 307. Cf. *Příhon*, *Skotnica*, *Skotňa*, *Výpustek* (3. dod.). D. = příhon, pasena communia. Eml. Ur. 432., Reg. II. 1470. (r. 1275). Máš ruky (nohy) jako drahy (nečisté). Vek. Val. I. 111.

2. **Draha**, y, f., vz násl. Drahoslava.

Drahan, a, m. = *Dražek*, os. jm. Ott. VII. 948.

Drahna, y, f., vz násl. Drahoslava.

Drahný = *veliký*. Sepsal knihu drahnou. Bl. Gr. 162. Pytlík d. kožený. Arch. XIII. 472.

Draho, a, n., byl rybník v Pardub. NZ. IV. 100.

Drahokamy. Vz Ott. VII. 910. D. skleněné. Vz Mrš. 41., 44., 47.

Drahokoupil, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahoňovský Fr. K., 1812.—1881., čes. spis. Vz Ott. VII. 913.

Drahorád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahoslava, y, f.: *Draha*, *Drahna*, *Dražka*, *Dražna*. Ott. VII. 913.

Drahovzal, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahuš, e, f., území v Novohradsku na Slov. Vz Phld. XII. 249.

Drahutka, y, f., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Drahý, dragъ. Gb. II. ml. I. 32.

Drachovský D. Jan, 1577.—1644., jesuita, čes. spis. — D. Ant., nar. 1841., čes. spis., učitel v Dobříši. — Vz Ott. VII. 915.

Draisina. Cf. Ott. VII. 917.

Drak. Cf. Vek. Val. I. 104., Čouda (3. dod.). Má draka = opici, je opilý. Pouštěti draka = opjieti se. U Uher. Brodu. Glos.

Drakonošec, šce, m. = *nosič praporu*, na kterém byl drak vyobrazen. Kub. Rol. 137.

Drakový = *dračel*. D. krev. Háj. Herb. 221. a.

Drakyňa = zlá ženská. Us., Phld. XII. 663.

Drama. Vz Ott. VII. 920. Středověké d. Vz Vlč. Lit. 35.

Dramatika, y, f. = dramatická poesie, řeč. Ott. VII. 928.

Dramaturg, a, m. = dramatický spisovatel; kdo se zabývá naukou o sepisování a provozování dram; kdo hercům v divadle

předcítá dramata: člen divadelní artistické správy, který posuzuje zadané spisy, sestavuje repertoire, obsazuje role, poučuje při zkouškách, sleduje repertoire cizích divadel, bývá rádcem mladším spisovatelům, kteří zadávají kusy, dává jim pokyny hlavně týkající se techniky dramatu (to je jeho hlavní úlohou při Českém divadle). Ott. VII. 928.

Dramaturgie, e. f., řec. = spisování dramatu. Ott. VII. 928.

Drámka, druh cigar, Drama. Tvarožná. Hledík.

Drancovník. Vz Ott. VII. 930.

Dránět = hledati něco ukrytého na mlsání, zpouzeti. Brt. D. II. 307.

Dranžír, u, m. = *mělký dřevěný talíř*. Chod. NZ. III. 19.

Drap, u, m. = *tonina barry* podobná přízi luštěné nebílené n. lnu. Vz Ott. VII. 930.

Drapač, e, m., vz Břest (3. dod.).

Drapák = *staré, ometené, ostré koště*. Duř. 213., 45.

Drápatí. Drápl ho **za** vlasy (chytí). Nár. list. 1895. č. 34. odp. feuil.

Drapevat sa = *drápati se*. Slov. Phd. XII. 206.

Draperie = textilní látky k uměleckému vyzdobení; roucho na lidské postavy děl malířských a sochařských. Vz Ott. VII. 931.

Drapíště, č, n. = *drapák koště*. U Náchoda.

Drápkatý. D. noha veverčí. Světz. 1893. 66.

Drápolit se = *drápati*. Vých. Mor. Brt. D. II. 307.

Drapulena, y, f., vz Drapulienka (2. dod.).

Drásati. Když cizí zloba drásá podle spoluotroky. Čech. Otr. 30.

Draselna. NZ. IV. 199.

Draselnatý. Vz Ott. VII. 933. nn.

Draský Tom., kněz, spis., 1791.—1843. Ott. VII. 932.

Draslářství = vyrábění drasla. Ott. VII. 932.

Draslavec, helminthia echoides. Ott. VII. 932., XI. 82.

Draslik a jeho sloučeniny. Vz Ott. VII. 932.

Drastika, y, f., z řec. Massivní d. Vlč. Lit. 195.

Drástva, y, f. A z d-vy aby nebylo dřevo. Wtr. Živ. e. 774. Cf. Drásta.

Drát zelezný, mosazný, aluminový atd. Vz Ott. VII. 939. Sukně naškrobené, jako dráty (ztuha). Čejč. Hledík.

Drátěnka, y, f. = *osutř n. drátěná košile*. Vz Ott. VII. 940.

Drátěný. D. červ, agriotes. Ott. VII. 940.

Drátl. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. O dru m. deru v Rkk. vz Mus. 1896. 253., List. fil. 1896. 330.

Dravča, e, f., obec ve Spiši. Phd. XII. 423., 75.

Dravec = pták a ssavec masožravý. Vz Ott. VII. 941.

Draze. Doklady ze stré. vz List. fil. 1895. 92.

Dražbovec, vce, m., Licitant, m., lépe: dražitel. Phd. XII. 116.

Drážďany z dřezga silva. Gb. H. ml. I. 53., 105.

Dráždidlo, remedium excitans. Vz Ott. VII. 947.

Dráždivost psychická. Vz Ott. VII. 947.

Drážďat = neodbytně škemrati. Brt. D. II. 308.

Drážiti = *dráždití, d* odsuto. Nedraž bolest drbáním. Tkadl. 7. b. — Gb. II. ml. I. 409. Dšk. Jihé. I. 17.

Dražka, y, f., vz Drahoslava.

Dražka, *draž*. D. poloviční, celá, listová. Vz Ott. VII. 949.

Dražkounek, uku, m., lépe: *drážkovník, dražník*, hoblík, Falz-, Nuthobel, Aushöhler, m., na drážky. Vz Ott. VII. 950.

Dražkovník, u, m., vz předcház Drážkounek.

Dražna, y, f., vz Drahoslava.

Dražní personal, Eisenbahn-. Nár. list. 1893. č. 257.

Dražník, u, m., vz předcház. Drážkounek.

Dražnula, y, f., louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Drba. To bude d. jako vrba (říkají děti hrájece v kaménky, drápky). Heršpice u Slavk. Rous.

Drbácenout = *eraziti* (do čeho). Val. Brt. D. II. 308.

Drbalovice. Pojede do D-vie (kdo má mnoho dlubů). Čern. Př. 21.

Drbanec, nce, m. = *drbaný člověk*. Velký d. světa. Jan Váňa. Pláč. 19.

Drbatí. Někdy se ve výslovnosti té litery j aneb jejího hláholu drbne (vysloví se) „ne-jsem“. Bl. Gr. 262.

Drbití. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67.

Drbka, y, f. = dětská hra pěti kaménky, *drbky*. Brt. D. II. 308.

Drbohlav, a, m., os. jm. Kbrl. Sp. 22. — D. Jan, kněz, spis., 1811.—1877. Vz Ott. VII. 950.

Dreana, y, f. = *žinčica s urdou* (smetanou). Val. Brt. D. II. 308.

Dreátka, a, n. = vypravené chybné místo ve střeše novými doškami n. novým šindelem. Chod. NZ. IV. 321.

Drdlatí. Drdle jedno a to samé (drmolí a p.). Phd. 1893. 570.

Drdol = *kokrhel, druh čepce*. 15. stol. Wtr. Krj. I. 82.

Drdosít kým = *potrásati*? Val. Brt. D. II. 308.

Dřehnu, dřezati. V druhých dodatcích chybné, oprav v: dřezeti. Vz Dřezeti a Dřezati v prvních dod.

Drel, *drill, dril, drillich, drilich* = *cri-link*, lněná vzorkovaná tkanina. Vz Ott. VII. 952.

Dřemeno m. břemeno, b v d. Zábř. Brt. II. 129.

Dřemlík, a, m., falco aesalon, malý sokol. Vz Ott. VII. 953.

Dřeh. Cf. Ott. VII. 953.

Dřenice ledu m. třenice. Dšk. Jihé. I. 18.

Dřenka, y, f., pastinaca, rostl. Vz Ott. VII. 954. Také *pastrůdk*. Brt. D. II. 505.

Dřepík brouk. Cf. Ott. VII. 954.

Dresser, a, m. D. Jos., 1693. —1749., kněz a spis. čes. Vz Ott. VII. 955.

Dřešťel, vz násl. Dřístál.

Dřeti = *držeti, řz* v ř. Řeholí d. Mart. 48. b. a j. — Gb. II. ml. I. 349.

Dřevané. Vz Ott. VII. 956. nn.

Dřevec, vce, m. Boží d., *artemisia abrotanum*, rostl. Brt. D. II. 499.

Dřevědněj = *dřevěný*. Gb. H. ml. I. 375.

Dřeveň, vně, f. = *dědina*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Dřevěňák, u, m., *mercurialis perennis*, rostl. Brt. D. II. 505. — **D.** = *odolen*, *kozelec*, *valeriana*, rostl. Brt. D. II. 508.

Dřevěník, u, m. = *psí jahoda*, *paris quadrifolia*, rostl. Brt. D. II. 505.

Dřevěný. D. olej = olivový. Kabt. 15. — D. lívance = bez kvasnic. Chod. NZ. II. 574. — D. kupec = který s dřívím kupci. Phld. 1893. 129. — D. oheň = živý. Vz Živý. Zbrt. Pov. 93.

Dřevěrný = *dřevěný*. Podkrkonš. Sb. D. 31.

Dřevianec, nce, m. = *člověk neohrabaný, necepaný*. To je d. Slez. Nov. Př. 571.

Dřevík hrad = Dřevíc v Rakovn. XV. stol. Vz Mus. 1893. 434.

Dřevina = *stromovina*, lesní porost stromů stejného stáří a vzrostu a druhu; rostlina dřevnatá. Vz Ott. VII. 10.

Dřevitý = lignitový. Lignitové či d-té uhlí. Mte. 1896. 237.

Drevko, a, n. Phld. 1894. 551.

Dřevíkovský Frant., nar. 1788., čes. básník, samouk. Vz Ott. VII. 10.

Dřevní, vz Dřevný.

Dřevnice ze staršího Řevnice. Čern. Př. 32.

Dřevnický, ého, m. = dozorce při dřevnici. 1748. NZ. III. 143.

Dřevný = *dřevěný*. Syn dřevnie. GR. Nov. 2.

Dřevo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 26., 27., Krok 1894. 98. O gt. pl. dřevů vz Mus. 1896. 248. Druhy, chemické složení dřeva; tvrdost, pevnost, štepnost, sloh, výhřevnost, konzervování, leštění, zclacení, vady, zpracování dřeva; d. umělé (patentní). Vz Ott. VIII. 11., 22. *Dřevo* a *drvo*. V strčes. sg. dřevo, pl. drva, dřev. Nyní vládne ve flexi a derivátech *spisovně* jen forma *dřev-* a vytlačuje formu *drvo* také z komposit: dřevoštěp m. drvoštěp; často *drva* = polena, *dřeva* = trámy. Vz více v List. fil. 1894. 469. nn. (Fl.) Chce každý dřevo mít se stromu, jak zří, že je viehr sráží. Vrch. Rol. XXXVII. 40. — **D.** = *strom*. Jedno dřevo není hora. Slov. Nov. Př. 294. Dvacet dřevů. V Rkk. Vz o tom v List. fil. 1896. 324. — *Šťastné d.* = větev, na které roj včel seděl. Mte. 1895. 157. *Vojenské d.* = kopí, oštěp a p. Wtr. Krj. I. 276. Na krivé dřevo kozy skáču (po bídném mnozí šlapou). Slov. Phld. 1893. 700.

Dřevohryz, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dřevolazník, a, m., vz Datel (pták, 3. dod.).

Dřevoměr, u, m., Dendrometer. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevomorka, y, f., *merulius*. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevořezba, y, f. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevořezbářství, n. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevorubecký. D. rodina, NZ. III. 13., 393., sekera. Wtr. Krj. I. 577.

Dřevoryjeectví, n. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevoryt, u, m. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevorytectví, n. Vz Ott. VIII. 16.

Dřevovina, y, f. = *dřevina*, dřevová drť,

dřevo na nejjemnější vlákna rozmělněné jako vegetativní náhrada za suroviny papírní. Vz Ott. VIII. 23. a.

Dřezovec, rostl. luštinatá. Cf. Ott. X. 184.

Drgáhat se kde. Kto by se na voze drgáhal (tloukl)? Slov. Phld. 1893. 150.

Drganec, nce, m. = *pohlavek*. Myjava. Phld. 1895. 447. Cf. Drgaňa. D. do žeber (šťouchnutí, rýpnutí). Mor. Nár. list. 1896. č. 186.

Drgati = *šťouchati*. Drgajúc loktom prisediacich vrchných. Slov. Phld. 1893. 649., 1895. 447.

Drhlačka, y, f. = *ženská*, která drhne peří; *drhnutí peří*: choditi na d-ku. Val. Brt. Brt. II. 303. Cf. Drapuřena.

Drhle, pl. = *drhlen*. Brt. D. II. 441.

Drhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64. Už má dva roky (dítě) a ešče sa mu dává d. (ještě je kojí). Cf. Nadrdat, Mlogat. Slov. Phld. XII. 559. Zlostou sa d. (chvěti?). Phld. 1895. 365. Drhnúť ovce (dáviti; o vlku). Phld. 1896. 251.

Dreha = *peřina*. U Žleb. NZ. II. 614.

Dřiak = dryák. Gb. H. ml. I. 347.

Dříč m. Dříteč, vz násl. Dříteč.

Dříčný. Cf. Gb. H. ml. I. 40.

Dřidlo, *tridlo*, a, n., Quadriersäge, f. Sterz. II. 610.

Dříčnick, u, m. = šat. Orava. NZ. III. 403.

Dříčny = prostriedok na dokterej veci tvoriaci. Nevolný jest d. pokrov (prostřední částka krovu není už v dobrém stavu). Slov. Phld. 1893. 626.

Dřielej = *dřive*. Slov. Phld. 1893. 145.

Dřiemavec, vce, m. = *narcis* (poněvadž má hlavu skloněnou, jakoby dřimal). Slov. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

Dřiemota. Tak som ho vytála, že sa mu prebraly d-ty. Phld. XII. 695.

Dřienčany, dle Dolany, míst. jm. v Gemeru. Phld. 1894. 61.

Dřienovo, a, n., míst. jm. v Hontě. Phld. 1894. 61.

Dřietoma, y, f., potok v Trenčín. Phld. XII. 423., 74.

Dřiezha a *trieska* (několik souhlásek v témž slově změněno). Gb. H. ml. I. 327.

Dřichmati = *dřimati*. Ešte ani nebolo dobre zvečerené, už sa rozspravil (sobliekal) a išiel d. Slov. Phld. XII. 698.

Dřík = hlavní nejvíce válcovitá část některých technických předmětů, jako d. nýtu, šroubu, nebozezu a j., zvl. pak d. (trup) sloupu na rozdíl od jeho patky a hlavice. Vz. Ott. VIII. 25.

Dril, *drill*, *drilich*, *drillich* = cvilink. Cf. Drel. Vz Ott. VIII. 952.

Dřin. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 27. D., *břím*, břem (laš.), *pinus larix*. Brt. D. II. 506.

Dřínek, nku, m. = *ilmek*, *cornus campestris*, rostl. Brt. D. II. 501.

Dřínka, vz Dřínkový (3. dod.).

Dřínkový plot = z jedlových dřínek (plochých polence) mezi kůly zpořádky položených. Val. Brt. D. II. 439.

Dřipatka, *soldanella*. Vz Ott. VIII. 28.

Dřipovičník, vz Ott. VIII. 28.

Dříst. Kozí d. Vz Žabí (kvítko; 3. dod.).

- Dříšťál**, *dristal*, *dřeštil*, berberis. Ott. VIII. 28.
- Dříšťálka**, plod dříšťálu. Ott. VIII. 28.
- Dříteč**, tee, n. Dříče, dat. Dříči, odtud i chybný nom. Dříč. Gb. H. ml. I. 394., 163.
- Dřítí**. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 77.
- Dřív** m. dřive. Gb. H. ml. I. 152., 143.
- Dříválovice**, pustá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.
- Dřiví**. Dokavadž cesta dobrá, jetit jest pro d. Bl. Gr. 312.
- Dřívko** = *sírka*. Jemn., mor. Buděj. Brt. D. II. 308. — **D.** = *bečička*, Fässchen. Mělo se jim dávat (za služby) jedno d. piva. 1678. Věst. op. 1893. 36.
- Dřizeti** = držeti. Ž. wit. 106. 9. — Gb. H. ml. I. 391.
- Drjeu** = drú = *dřire*, Phld. 1895. 57.
- Drkolka**, *oscillaria*. Vz Ott. VIII. 28.
- Drkota**, y, m. = *rychle mlurící*. Dol. Brteh.
- Drlavý** = *pichlavý*. Aby se (drlavá koruna) vhněla jeho (Kristově) hlavě, t. j. vtláčila. Exc. Seyk. Ruk. 251., Gb. H. ml. I. 64.
- Drfe**, vz Traslavice (3. dod.).
- Drmek**. Cf. Ott. VIII. 28.
- Drmořit** = *spěšně mluriti*. Brt. D. II. 308.
- Drn**. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64. D. u statku = lúka. U Plzně. Škar. 4°. Člověk přičinlivý i na zeleném drnu se užíví. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull.
- Drnák**, *quercus sessiliflora*. Ott. VIII. 29.
- Drnavec**, *parietaria offic.* Ott. VIII. 29.
- Drněák**, u, m. = vozík nízký s košatinou místo kočáru. U Zleb. NZ. II. 694. — **D.** elektrický (zvonek). Vz KP. VIII. 275. nn.
- Drnkati**. Hudba pěkně hraje, až nohy drnkají. Kld. III. 28.
- Drnodrap**, a, m. = sedlák. NZ. III. 512.
- Drnoviště**, é, n. = *drniště*. Sterz. I. 541.
- dro**. Subst. utvořená v -dro nepřijímala z pravidla v gt. pl. pohybného e. Vz Gb. H. ml. I. 165.
- Droba** — pískovec hrubšího n. jemnějšího zrna. Vz Ott. VIII. 30.
- Drobení** pozemků, *dismembrace*. Vz Ott. VIII. 36. nn.
- Drobený**. D. polévka — se strouhánkem, záp. Mor.; *drobkorica*. Zlin. Brt. D. II. 473.
- Drobetek**. Muč. Ev. Tam má býti *drobtek*. List. fil. 1894. 477.
- Drobez** (drobiez), fragmentum. Bibl. (Dob. Dur. 409.).
- Drobílka**, y, f. = stroj na drobení kamene, hl. šterku, *Backenquetsche*, f. Vz Drobidlo. Ott. VIII. 31.
- Drobkat** = *drobným krokem jíti*. Jevič. Brt. D. II. 308.
- Drobkovice**, e, f., vz Drobený (3. dod.).
- Drobky** — *strouhánek hrubší*. Zlin. Brt. D. II. 473.
- Drobněti**. Světz. 1895. 483. a.
- Drobnokvět**, *corrigiola litoralis*. Ott. VIII. 32.
- Drobnomalba**, *miniatura*. Vz Ott. VIII. 32., Nár. list. 1894. č. 241. odp. feull.
- Drobnomalebny**. D. obraz. Stě. Konec. 10.
- Drobnoměr**, u, m., mikrometr. Vz Ott. VIII. 32.
- Drobnoočky**, *capsidae*. Vz Ott. VIII. 32.
- Drobnozvu**k, u, m. = *mikrofon*. Vz KP. VIII. 330.
- Drobt** v dod. oprav v: *drobet*, btu.
- Drobtovitý**. D. zrnka. Hlav. 7.
- Drobýšek**, rostl. Cf. Ott. VIII. 32.
- Dródomský** z druhodonský. Mus. 1864. 54., Gb. H. ml. I. 565. V Podkrkonš.
- Droget** (*chagrin*, *satinet*, *grognet*, *drugget*) = vzorkovaná tkanina hedvábná. Vz Ott. VIII. 32.
- Drogista**, y, m. = *obchodník s drogy*. Ott. VIII. 33.
- Drogy**, z holl. = suroviny z říše živočišstva, rostlinstva a nerostů, které slouží za léky n. z nichž léčivé praeparaty se vyrábějí. Ott. VIII. 33.
- Drochytka**, a, n. = *odrobinko*, *drobek chleba*. Vz Drochytka. Brt. D. II. 308.
- Dromoskop**, u, m. = nástroj, jímž se běh lodi udává. Vz Ott. VIII. 36.
- Drop** pták. Vz Ott. VIII. 37.
- Drotovačka**, y, f. Chodí po d-ěke (dratovat). Slov. Phld. XII. 429.
- Droužit s kým** = kamaráditi. Han. Brt. D. II. 308. Cf. Druh.
- Drozd** pták. D. vedle drozden. Vz Gb. H. ml. I. 406. D. skalní, *monticola saxatilis*, místy na Mor. *vrabee* (také v Čech.), na Kunštátsku též americký vrabec. Mtc. 1893. 305. Cf. Ott. VIII. 43. *Drozd*, *drozda* (pl. drozdi, Bitov), *plavý drozd* (Březová uh.), *smetčistár* (St. Hrozenk.), *turdus musicus*. Brt. D. II. 496. D. černý = kos. Slov. Mtc. 1893. 305. Pozdě, milý drozde! Phld. XII. 658. Strežie, jako d. na haluzi (o náruživé žádosti). Slov. Zátur. — **D. Jan**, nar. 1837., prof. a čes. spis. v Praze. Vz Ott. VIII. 43.
1. **Drozda**, m. a f., pl. drozdi. Vz Drozd (3. dod.).
2. **Drozda**, y, m. *D. Jos.*, nar. 1850, čes. spis. Vz Ott. VIII. 43.
- Drozdec**, dec, m. = *bulbul*, *bylbyl*, pták. Vz Ott. VIII. 43.
- Drozdí** čisté, obilné atd. Vz Ott. VIII. 44.
- Drožka**, y, f. vz Důška (3. dod.).
- Drsatí**. Jásavě na kázáních drsajíce: Jako bujný kůň plesá a drsá pro vysycení přílišně nevěda jak sobě počínati. Bl. Gr. 344., 228.
- Drsavě**. D. řeč ozdobovati. Bl. Gr. 276.
- Drslav**, a, m., os. jm., z Držislav. Zkratky: *Drž*, *Držek*, *Držata*. Vz Ott. VIII. 45.
- Drsňaky**, pl., m. = *cední sor*, Dörner, pl. Sterz. I. 693.
- Drsnohlasý**, *rauhstimmig*. D. ruch. Čch. Otr. 18.
- Drsnolistý**. D. rostliny, *borragineae*. Vz Ott. VIII. 447. a., 716. b.
- Drstný** m. drsný. Št. — Gb. H. ml. I. 396.
- Dršťáček**, čka, m., zdobn. dršťák. D. na hrách. Hrs. Nách. 50.
- Drštička** = *grítek*. Polívka s d-kou. Mor. Duf. 38.
- Dršťky**. Již si mi d. sparil. Arch. XIV. 359. Psa na držky uviazat (cf. Slaninu psu sverit). Slov. Phld. 1894. 314. — Cf. Šenkát (3. dod.).
- Dršťkářka**, y, f., Kuttlerin, f. Sterz. II. 151.
- Dršťkářna**, y, f. D. v pražských jatkách. Nár. list. 1893. č. 310.

Drtel, *drytel* (Drittheil) = doba osmihodinné práce v šachtě. Arch. XII. 419.

Drtidlo = drtící stroj. Vz Ott. VIII. 46.

Drtíkol, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drtina Frant., nar. 1861., docent při Ces. univer., čes. spis. Vz Ott. VIII. 17.

Drtivě. Příkrost d. silná. Světz. 1895. 218. b.

Drtivý. Nebezpečí od zadu má sílu d-vou. Nár. list. 1894. č. 33.

Drtný. D. kotouč. Vz Ott. VIII. 47. a.

Drú, vz Drjen (3. dod.).

Drúba, y, f. = *drubeží mládě*. Val. Brt. D. II. 309.

Drúbeř m. drubež. Gb. H. ml. I. 517. — *D.* = *drobné ryby*. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Drúbežnictví, n. = *chování drubeže*. Vz Ott. VIII. 48.

Drúbhava, y, f., vz Voňavka (3. dod.).

Druha, y, f., potok v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 75., 423. — *D.* = *hráč* v kuželky v Polikně a Proseči. NZ. IV. 520. Cf. Koza, Roka (3. dod.).

Druhdy. Vitr květ d. porazí. Bl. Gr. 313. *D.* v Rkk. Vz Mus. 1896. 271., List. fil. 1896. 355. *D.* se lekati a báti (někdy). Rokyc. Post. *D.* i káže (kněz). Arch. XIV. 56. Cf. Štír (3. dod.). To at není na překážku, nebo já d. kšafty měním. 1463. Arch. XIV. 135. Doma se d. (někdy) ani nevaří. Rokyc. (Vlč. Lit. 190.).

Druhoňoří, n., obyečejněji *druhoňory*. Krok. 1892. 369.

Druhohory = třetí skupina či epocha v geologii následující po prahorách a prvohorách; jsou to hl. vápenité vrstvy. Vz Ott. VIII. 48.

Druhoklassák, a, m. = *žák druhé klassy* (trídy). Světz. 1893. 244. b.

Druhopsis, u, m. = *duplikat*. Sterz. I. 713.

Druhoslovanský. D. šlechtic. Mark. (Zl. Jg. 309.).

Druhý má také jmenné tvary. Za půl druhá roka, puol druhem stem zl. Vz List. fil. 1895. 282.

Druhynosť. Ev. vid. 80 Joh. 21. 2. (Muc.). Cf. Dob. Dur. 218., 225., 372.

Drúk = *klacek*, kterým nahánají ryby do sítě. Phld. 1893. 57.

Drulík m. rulík. List. fil. 1895. 433.

Drupa, y, f. = *peckovice*. Ott. VIII. 50.

Druzgaf, praes. družžzu, val. = *drtití*. Brt. D. I. 65.

Druž. D. knízat před sebou máš. Vrch. Rol. I.—VI. 72. V druží (družině) duchů; D. od tabule vstala. Vrch. Tryz. 50., 124.

Družba, vz Plampáč (3. dod.). — *D.* = *druž*, *družina*. Stál v čele družby. Vrch. Tryz. 160.

Družbice, e, f. = *družice*. Slov. Ces. I. V. 243.

Družbovský. D. promluvy. Výkl. Svat. 3.

Družbovství. Světz. 1893. 290. b.

Družice = *hvězda*, která kol oběžnice krouží, trabant, satellit. Ott. VIII. 54.

Družička. D-ky a mládenci při pohřbu. Vz Zbrt. Pov. 18. — *D.* panská, alisma plantago, rostl. Brt. D. II. 499.

Družinník = *člen družiny*, druh, nižší služebník šlechtice. Vz Ott. VIII. 48. a., 55.

Družnosť. O strast že se d. v bidě nedělí. Zvič. Milt. 28.

Drváč, e, m. = *dřevař*. D. kácí drva. ČT. Tkč.

Drvař, e, m. = *dřevař*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 36. odp. feuil.

Drvařiti. Slez. NZ. III. 164.

Dřvi, nom., akkus. O puv. a tvarech vz Gb. H. ml. I. 77., 548., Gb. Km. -i. 18., 20.

Dřviště = *paseka* (mýt), zastr. Ott. VIII. 55.

Dřviti. Dřví ho kašel = *dusí, morí*. Brezno. Phld. 1893. 304.

Drvo, vz Dřevo (3. dod.). *Drva* = *dříví*; *dřeva* = *břevna*. Vých. Mor. Brt. D. II. 309. *Drva* se skácijou, ale co bude z nich, esli kláda nebo polena, to dřvaři nevijou (nevědí. Člověk neví, co se z něho stane). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Drvodělka, y, f. = *dřvoděl*, rod včel. Vz Ott. VIII. 55.

Drvopeň, cossus. Cf. Ott. VIII. 56.

Drvoštěpný. D. stroj. Z říše vědy a práce II. 9.

Drvotár, a, m. = *dřevař, dřevorubec*. Zvolen.

Drvovoz, a, m. = *kdo drva vozí*. Štěpnicka.

Dryf, gt. pl. slova drva. List. fil. 1894. 77.

Drychmat = *spáti*. Ve švihácině. Brt. D. II. 21.

Dryja, dreja = *švanda*. Han. Brt. D. II. 309.

Drýňati (ze sklenice) = *popljeti*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Drzděř, e, m., Desiderius. Us. u Plzně. Ott. VIII. 59.

Drzkosť, drzlirosť. 1438. List. fil. 1895. 142.

Drzoun, a, m. = *drzý člověk*. Lerm. II. 13.

Drzý. O puv. cf. Gb. H. ml. I. 64.

Drž, e, m., os. jm. Vz Drslav (3. dod.).

Držák, u, m. D. kartáčový na stroji elektr. KP. VIII. 98.

Držata, y, m., os. jm. Vz Drslav (3. dod.).

Držba. Cf. Ott. VIII. 59.

Držek, žka, m., os. jm. Cf. Drslav (3. dod.).

Drželivě. Jest bytné a d. v svátosti. Ché. Mik. 488.

Držeň, žné, f. = *rukojeť*. Ostěp s drží zlácenou; Meč tasí, má d. z krystalu. Kub. Rol. 30., 114., 152.

Držení, possessio. Vz Držba v Ott. VIII. 59.

Držeti. O puv. a přehlas. slova tohoto vz Gb. H. ml. I. 64., 101. — *co*: stav, úrad, zákon. Ché. S. 109. — *o čem*. Kterak vy držíte o tielu Krystovu. Ché. Mik. 412. Lidé o nich drží (myslí). Lobk. 84. — Špatné frase vz v Phld. XII. 253.

Držiak, u, m. = *držák*. Má slabé d-ky (úťory, málo drží). Phld. 1894. 315. Slov.

Držíkraj, e, m., os. jm. u Kosmy. Cf. Ott. VIII. 45.

Držimír, a, m., os. jm. u Kosmy. Cf. Ott. VIII. 45.

Držovice. Je v D-cích (lapen v pasti). Mor. Ces. I. V. 418.

ds mění se v *c*: *čadský* — *čacký*, *podsin* — *pocín*. Uš. Vz Gb. H. ml. I. 407. V Sacké m. v Sadské. V. Kal. 199. *Vocaď*, *pocedlo* (pod-

sedlo), cka z dska. Dšk. Jihč. I. 14.; v *dc*: přědcě m. před sě, dvadeceti m. dvadseti. Gb. H. ml. I. 491.

ds mění se v *dek*: dcky m. dsky. Gb. H. ml. I. 480., V. Kal. 45.

Dska. Strč. skloň. Vz Gb. Km. -a. 12. —

D. = *prkno*. Ev. vid. 91. Luc. 5. 19. (Mně.). — D. zemské shořely 5./12. 1541. O jejich obnovení cf. Snm. I. 523. nn.

dš smíšeno v *č*: počev z podšev, počit z podšiti; rači z radši, felčar z Feldscherer. Gb. H. ml. I. 407. Počev, svěčí mu, mlačí chlapec. Dšk. Jihč. I. 14. Chučí z chudší. V Chromecku. List. fil. 1894. 278.

Dščivý, novč. *deštivý*. Kruml. 376. — Gb. H. ml. I. 169.

Dščový, novč. *deštivý*. Pror. Jer. 3. 3. — Gb. H. ml. I. 169.

Dštiavý = *deštivý*. Den. d. Háj. Herb. XI. b.

dt, *d'* odsuto: vete z vedte, blete z bledte, pote z podte. Dšk. Jihč. I. 17. — *dt* mění se na Zábř., Litov., Kon., Jevíč., Dač., Teleč., Jemnic. v *jt*: podte — pojte, bledte — hlejte. Brt. D. II. 128., 112., 278., 269. U Drahan se nemění: podte. Ib. 101.

Dual. O d. v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 385. O d. ve spisech Husových vz ib. 1893. 161, nn.

Dualin = traskavina podobná dynamitu. Vz Ott. VIII. 65.

Dualismus uznává duši a hmotu za dva různé podklady. Vz Mus. 1894. 324. D. ve filosofii, vz Ott. VIII. 65., v theologii, ib. 66.; d. jako soustava vládní, ib. 67.; d. v hospodářských účtech. Vz ib. 67.

Dualista. Svt. 21.

Dub. Cf. Ott. VIII. 68. nn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 46. Suk, dub, buk (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč. Od dubu nelze chtít leč poleno (od lidí hrubých nic lepšího). Nár. list. 1894. č. 169. odp. fenill. S duba padlá žaloba — neočekávaná. Phld. 1894. 662. — Postavit duba (postavit se na hlavu). Phld. 1894. 550., 315.

Dubák, u, m. = hřib rostoucí pod duby. Brt. D. II. 514.

z **Dubé** Ondř. Vz Vlč. Lit. 45.

Dubec Alex. Jar., 1863. — 1888., čes. spis. Vz Ott. VIII. 78.

Duben. Mokrý d. přináší dobrý rok; Na mokrý d. přichází suchý červen; Bouřky v dubnu zahánějí mrazy. Vek. Val. I. 162.

Dubenatý = sedlatý, popelatý (černý a bílý). D. babuška. Mor. Brt. D. II. 309.

Dubení, n. D. kůže. Vz Ott. VIII. 79.

Duběnky = druh hálek, jež působí různé druhy žlabatek na dubových listech. Vz Ott. VIII. 79.

Dubkovatý = *dolíčkovatý* od neštovic. Krok 1894. 98.

Dubnice, e, f., území v Nitře. Phld. XII. 249.

Dubodiel, míst. jm. v Gemersku. Phld. XII. 249.

Dubosin, u, m. (duboazín) = jedovatý alkaloid z rostliny duboisia myoporoides. Ott. VIII. 90.

Dubov, a, m., potok v Nitransku. Phld. XII. 249.

Dubová, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Dubovka, y, f. = *dubovník*, polyporus frondosus. Vz Ott. VIII. 91.

Dubovo, a, n., území v Turci. Phld. XII. 249.

Dúbrava, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Dúbravina. Rkk. 7. Cf. Gb. Ruk. 566.

Dubravník, rostl. Cf. Ott. VIII. 93. Také ještě *rojovník*, *madrmačka*, melissa off. Brt. D. II. 505.

Ducák, a, m. = *hlupák*. Mor.

Dučka, y, f. = *důlek na bradě*, od neštovic. Jevíč. Brt. D. II. 309.

Dud, *dudek*. Cf. Ott. VIII. 111. b. O pův. cf. Krok 1892. 305. Hra na dudka. Vz NZ. III. 26.

Duda Ant., nar. 1820., učit. a spis. Vz Ott. VIII. 109. — D. Ladisl., nar. 1856., prof. a spis. Vz Ott. VIII. 109.

Dudácká. Vz Zbrt. Tan. 217.

Dudáčka, y, f., čes. tanec. Cf. Vz Ott. VIII. 110. Orchestr hrál jednu ze starých d-ček. Neruda. (Krejč. Psych. 61.)

Dudák, a, m., čes. tanec. Cf. Ott. VIII. 110.

Dudek = *drdol vlasů*. Duf. 201. Zadní vlasy v d. točiti. Chrud. NZ. III. 489. — D. = *peníz*. Má dudky. Slov. Phld. XII. 56. — D. = starodávny čepce valašský, různobarvý, s pentlí. Brt. D. II. 465. — D.

pták: *dužuč* (Radostín), *mutek* (uh.). Brt. D. II. 496. — D. = *tlusté, zavalité děcko*. Brt. D. II. 309.

Dudík Beda, 1815. — 1890., historiograf mor. Vz Ott. VIII. 110.

Dudka, y, f. = *malá šachtice*, Duckel, f. Sterz. I. 708. b.

Dudky, rostl., vz Zajíčky (3. dod.).

Dudlatí = *chléb v ústech žmoliti*; 2. = *dundati, z prsu ssáti*. Brt. D. II. 309.

Dudy. Cf. Ott. VIII. 112. nn., Zbrt. Tan. 32. Sáne a dudy (výkrik obdivu)! ČT. Tkč. — D. = národní tanec hanácký. Cf. Ott. VIII. 113. — D. = jisté rukávy ženských košil počátkem tohoto století. NZ. IV. 304.

Dudych Jos., 1819. — 1881., kněz a spis. čes. Vz Ott. VIII. 113.

Duha. Cf. Ott. VIII. 119. nn. Má-li d. konec v dolínách, budou plůty (plískanice), pakli na kopcích, budou časy (pěkné). Vek. Val. I. 163. — D. = *oblouk*. Vysoká d. (u saní z předu voje nad hlavou koně) zachytila se za hradu (v kůlně). Phld. 1895. 365. Kouík tažko dýchající pod nízkou duhou. Ib. 304. (409.).

Duhoký. Míša nic je široká, ale je d-ká (dlouhá). Slov. Phld. XII. 560.

Dúhon. Cf. Ott. VIII. 122.

Duhovka, iris. Nedostatek d-ky, Anirie: rozeklanost d-ky, coloboma iridis; různobarvnost d-ky, heterochromia iridis; pestrobarevnost d-ky, polychromia iridis; bělácnost d-ky, albinismus iridis; černěnka d-ky, nigrities iridis; překrvení duhovky, hyperaemia iridis; zánět syrovátečný d-ky, iritis serosa; tvorivý zánět d-ky, iritis plastica; zánět d-ky, tvorivosyrovátečný, iritis seroplastica; hnisový zánět d-ky, iritis purulenta s. parenchyma-

tosa; hlivový zánět d-ky, iritis gummosa; hostcový zánět d-ky, iritis rheumatica; kapavkový zánět d-ky, iritis sympathica; druhotný zánět d-ky, iritis secundaria inducta; úplavěný zánět d-ky, iritis diabetica; křeč d-ky, hippus iridis; kolísání d-ky, iridodonsis, iris tremulans; granulační nádory d-ky, granulomata iridis; epidermoidon d-ky; kysty d-ky; histoidní nádory d-ky; cizopasnici d-ky. Vz Ott. VIII. 122.—126.

Duhový. D.isky (zlaté mince malé, keltické). Vz NZ. IV. 522. D. barvy: červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indichomodrá, fialová.

Duch. Cf. Ott. VIII. 128. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86., Jag. Arch. XVI. 3., 4. Heft. 391. Letí, běží, ledva ducha popadá. Nov. Př. 646. — Aby se po té věci ptali tichým duchem. Arch. XII. 265. Aby (hospodyní farářovu) tichým duchem (pokojně) z gruntu jeho odkázali. 1566. L. posil. II. 9. — D. Sr. Ott. VIII. 150. Sv. Duch přinesl nám pytel much. Duf. 244. O sv. Duchu do vody v kozuchu. Us. — D. = *dech*. Dobrý d. v ústech. Háj. Herb. 25. b. a j. Cf. List. fil. 1894. 206.

Ducha, y, f., eufem. = *duše*. Na mou duhu! Čch. Leš. k. 63.

Ducháč, e, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Ducháček, čka, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Duchálek, lka, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Duchaň, ě, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Duchánek, nka, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Duchek, chka, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav. — D. Vojt., 1824.—1882., lékař. spis. Vz Ott. VIII. 131. — D. Frant., nar. 1840., úřed. a spis. dramatický. Ib. 132.

Duchna, y, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Duchník, a, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Dúchod. Cf. Ott. VIII. 135. nn.

Dúchodek, dku, m., das Gefälle. Vz Ott. VIII. 140.

Dúchodkový. D. právo trestní. Vz Ott. VIII. 137.; d. daň. Ib. 140.

Dúchodní písař byl v XVI. stol. revidentem obrocí a účetních výkazů vůbec. Vz Mně. Zás. 6.

Duchojemnost, i, f. Ztk. 87. (3. vyd.).

Ducholově = dolose, *lstně*. D. učinil. Z. kl. 36. b.

Duchoň, ě, m., vz násl. Duchoslav.

Duchoslav, a, m., os. jm.: Duchoň; Daucha, Douchánek; Duchek, Ducháč, Ducháček, Duchálek, Duchañ, Duchánek, Duchna, Dusek, Duška, Dušan, Dušánek, Dušta; Douša, Doušan, Doušánek, Douše; Dousek?, Dusík?, Duchník. Kbrl. Sp. 11., 13., 15. Cf. Ott. VIII. 128., Kotk. 17.

Duchovenství = náboženství. Chč.

Duchovní: knížata, křesťané, lavice, Ott. VIII. 143., píseň, příbuzenství, rády, 144., statky, 146., stav. 147.

Duchovský Václ. Prok., 1717.—1773., kněz a histor. spis. Vz Ott. VIII. 150.

Đuk. Je jako đuk = tlustý a zdravý. Kunšt. Brt. D. II. 309.

Dukát. Vz Ott. VIII. 153. nn.

Důkaz rozvedený, progressivní, synthetický, přímý, nepřímý, kruhem, circulus vitiosus, v řízení sporném, obviňovací či usvědčovací, vývodní či obhajovací, úplný a neúplný. Vz Ott. VIII. 155. nn., Krok 1896. 84.

Důkon, u, m., entelechie. J. Durdík.

Duktor, u, m., z lat. = náciní v knihtiskářství čern na válec roztěrací. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuil.

Důl. Vz v Ott.: Hornictví. — V důli = dole. Tišn. Brt. D. II. 19. f.

Duleian, u, m. = *hudební nástroj* v XVI. stol. Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240. — D., vz Doleian (3. dod.).

Dulcin, u, m., příbuzný saccharinu. Světz. 1894. 622.

Dulcit, u, m.: C₆H₁₁O₆, druh cukru bylinného, Ott. VIII. 162., cukr čistě alkoholický. Vstnk. III. 9.

Důležitě. Toho d. potřebuji. Kat. z Žer. II. 149.

Důlňák, a, m., les ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 7.

Dulovati. Cože dluješ po cudzích dvo-roch (slidiš)? Slov. Phld. XII. 207. (XIII. 485.).

Důložité v čem. (Zlatníci) d-tí v svém řemesle. Kabt. 27.

Dům. Stavba domu (pověrečné obyčej je při tom). Vz Zbrt. Pov. 155. Vysoký dom, zle býva v ňom. Slov. Zátur. Co se v dumě hodí, sósedovi nepřepósčé. Mor. Čes. I. V. 418.

Dumbrava, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Dumek Jos., nar. 1844., hospod. spis. Čes. Vz Ott. VIII. 169.

Dúmnění. Zlé d. — peklo horoucí. Vz Čes. I. V. 28. Malý pán, velké d. Nov. Př. 99.

Dumploch. Arch. XII. 419. (míra).

Dúmysl. Cf. Ott. VIII. 174.

Dún, u, m. D. na rámě soukenickém: jedno pole od sloupce ke sloupci; na rámě je 10 až 12 dúnů. Val. Brt. D. II. 309.

Đun, a, m., území v Nitře. Phld. XII. 423.

Đuna (đina) = *duňa*. Phld. 1893. 557.

Dunaj. Vz Ott. VIII. 174. nn.

Dunajec, jce, m., míst. jm. ve Spiši. Phld. XII. 75.

Dunajský Vavř. 1782. — 1836. — D. Ladi-slav, nar. 1822. Oba sochaři slováčtí. Vz Ott. VIII. 184.

Dunčo. Bhr. Mrt. Z. 43. Z panského psa stal sa obyčejný d. Slov. Phld. 1893. 544.

Dunder, vz násl. Dundyr.

Dundr Jos., 1802.—1874., Čes. spis. — D. Václ. Jirí, 1811.—1872., Čes. spis. — D. Václ., nar. 1817., spis. českopolský. — Vz Ott. VIII. 187. Cf. násl. Dundyr.

Dundyr, a, Dunder, dra, Dundr, a, m., báječná bytost lužic. Srbů. Vz Ott. VIII. 188.

Dunít, hornina. Cf. Ott. VIII. 190.

Dunovletr. Gb. H. ml. I. 353.

Dunovský Jan, nar. 1849., Čes. spis. Vz Ott. VIII. 192. b.

Dunůf. Že by nedunuli za to znamenie. Chč. Mik. 485.

Duny, Dünen = navátiny písku. Vz Ott. VIII. 191.

Duoč, e, f. = *tenké bílé pamukové plátno*, maď. gyöles. Slov. Phfd. 1895. 256.

Dupa oprav v: dúpa (doupa).

Dupák, čes. tanec. Vz Ott. VIII. 196.

Dupárna, y, f. = *společná tanečnírna*, Kitzel-pelle, f. Sterz. II. 56. D. v rychtě (kde se tancilo). Nár. list. 1895. č. 158.

Dupátko, a, n., zdrobn. doupě. Koranda. (Vlč. Lit. 220.)

Dupavá, é, f., vz Tanec čes. (3. dod.).

Dúpis, u, m., vz Domluva (zde).

Duplát, z doublette, v XVI. stol. Mus. 1893. 59. D. byl as kámen drahý jakýkoli s podloženou folií. Wtr. Krj. I. 534.

Duplbarchán. 1480. Hrs. Nách. I. 472. Cf. Barchán.

Duplharasový kabát. 1444. Arch. XIV. 445.

Duplikat matrik, nákladního listu, směnečný, vysvědčení. Vz Ott. VIII. 200.

Duplikator, u, m. D. elektrický = přístroj, kterým lze malé množství elektr. pochodem influencím zmnožiti. Vz Ott. VIII. 201.

Dupnatý oprav v dúpnatý (doupnatý). Dítě v dúpnaté dřevo (strom) položili. GR. Nov. 50.

Đura. Musel íť do đury (do vězení). Vek. Poh. 115.

Durák, a, m. = kdo při domlatném posledním cepem do sádky udeří. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Dúrazový. D. přízvuk. List. fil. 1896. 173.

Durdík Jos., Alois (nar. 1839.), Pavel, Petr. Vz Ott. VIII. 213. nn.

Durdit. Dítě durdi (chce ssáti). Laš. Brt. D. II. 309.

Durendal, u, m. = meč Rolandův. Kub. Rol. 58. a j.

Durich Václ., 1735. - 1802., kněz, čes. slavista. Ott. VIII., 222. O Durichovi a jeho poměru k Dobrovskému vz Mus. 1896. 67. nn.

Dürich Jos., nar. 1847., spis. polit. Vz Ott. VIII. 218.

Duriti. Vz Duřiti. Dnes nemusí sa o jedenie d. (starati); Opäť ho d-la (nabádala, naň naléhala). Slov. Phfd. 1892. 722., 1894. 431.

Durkov, a, m., děd. v abaujské stol. Phfd. 1895. 383.

Durman z Dornapfel. Čern. Př. 55.

Durno. D. pozerá naň (zamračeně a p.). Phfd. XII. 676.

Durný. Co d-mu po rozumě! Šariš. Phfd. 1895. 186.

Duršlag, u, m., z něm. Udělali d. celým kmenem. Arch. XII. 419.

Durusk, a, m., míst. jm. slov. Phfd. XII. 75

Durych, vz Durich.

Dusání. K GR. přidej: Nov. 67., 22.

Dusbaba, y, m., os. jm. Krbl. Dmzl. 22.

Dusič, e, m., *dušičko*, a, n. = přístroj, jímž se hudební ton utlumuje. Ott. VIII. 225.

Důsledivosť. Mark (Krok 1896. 8.).

Důslednosť, i, f. Vz Ott. VIII. 228.

Dusnok, a, m., míst. jm. na Slov. Phfd. 1892. 622.

Důstojník. Rozdělení jich. Vz Ott. VIII.

229. D-ci vypovídají se z Vojovic přes Voj-slavice do Čtinovsi. NZ. III. 230.

Důstojný. — v čem. V boze d-ný. Puh. IV. 180. — čím. Byl činy i slovy d-ný. Vrch. Rol. XI. I. 135. — čeho. Jehož já nejsem důstojen (hoden), abych rozvázal ten řemenec. XIV. stol. Mus. 1894. 82. Nebo jest důstojen (hoden) dělník mýta (mzdy) svého. Ev. vid. 128. Luc. 10., 7. (Mně.). — k čemu. K tomu's velmi d-ný. XV. stol. Mus. fil. 1896. 183. — s inft. Jehožto já nejsem d-jen třevi no-siti. XIV. stol.

Dušák, vlastně *dušlák* = *dušný vítr*, plyn po explozi traskavých větrů na dole pozů-stalý, Schwaden, m. Vz Ott. VIII. 230.

Dušan, a, m., os. jm. Cf. předcház. Ducho-slav. — D. Vil. — Lambl. List. fil. 1894. 420.

Dušánek, nka, m., vz předcház. Duchoslav.

Duše. Cf. Ott. VIII. 230., Ztk. 37. (3. vyd.). D. vzor strées. skloň. Vz Gb. Km. -a. 14. Duša z tela vyletí, keď nemocný dušu pustí, vydýchne. Slov. Phfd. 1894. 716. Má dušu na mieste = je uchlácholen. Ib. 549. Už mu duša na jazyku sedí (dodělává, umírá). Ib. 442. Nemá okrem tej duše ničoho, i tu je čertu dlžen. Ib. 257. Nemáš tej duše (kuráže); A čobys' mal tristo duší — to nezvládzeš. Ib. 440. Má, čo si len duša živo zažiada v ňom. Slov. Nov. Př. 624. Byl s tichú dušň = ani nemukal. Brt. D. II. 309. Nechtěl na své duši nic nechati (žádným zlým skutkem ji obtížiti) Arch. XIII. 223. *Hádanka*. Štyri nohy, dve podošvy, dušu nemá, dušu nosí (kolíbka). Ib. 24. Sto prstov, päť kusov, štyri duše a päť hláv (mrtvý od čtyř nosičů nesený k hrobu). Phfd. 1895. 22.

Dušehubce, e, m., Seelentödter, m. Phfd. 1894. 298.

Dušek, ška, m., os. jm. Vz předcház. Duchoslav. — D. Frant. Xav., 1731.—1799., sklad. a paedagog čes. — D. Frant., čes. spis. lesnický v XVIII. stol. — D. Vend., 1784. 1850., děkan, čes. spis. — D. Varri-nee, nar. 1858., prof. na Kr. Vinohradech, čes. spis. — Vz Ott. VIII. 231.

Dušení, n. Vz Ott. VIII. 231.

Duševní. D. choroba, vlastnictví. Vz Ott. VIII. 232.

Duševnosť. D. duše. Mus. 1894. 327.

Duševrah, a, m. Lerm. II. 146.

Dušíčka. Vz Ott. VIII. 232. D-ky utopenčů, oběšených, samovrahů a p. nosí prý šedivá mraěna. NZ. III. 148. D. byla v něm tak malá, že by ji byla vosa snědla k večeri. Sml. VII. 172. — D. = *pečivo* na den dušíček pečené. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 451., Brt. D. II. 473.

Dušíčkáles = plat rektorům škol v XV. a XVI. stol., placený na den dušíček od žá-kův, jeden denár bílý od jednoho. Ott. VIII. 236. Hrs. Nách. I. 411.

Duška, y, m., os. jm. Cf. předcház. Ducho-slav. — D. Jos., nar. 1840., čes. spis. histo-rický, samouk. Ott. VIII. 236.

Dúška. *Materi d.*, *materička*, *materi dróžka* (hyn.), *materanka* (laš.), thymus serpyllum, rostl. Brt. D. II. 508.

Dušlák, u, m., vz předcház. Dušák.

Dušník = zahradní hřebíček; v Turci tyříček. PhId. 1892. 623.

Dušno. Protož i nyní s tů kázní d. bude. Ch. S. 116.

Dušnosť. Cf. Ott. VIII. 572. b., 236 nn.

Dušta, y, m., os. jm. Cf. Duchoslav.

Dufinák, u, m., Ausdrehstahl, m. Sterz. I. 317.

Dutlati. Oheň zlosti vo mně dutle dosti. XVIII. stol. NZ. IV. 402. b.

Dutorohý. D-zí, cavicornia, čeled' přeživavců. Vz Ott. VIII. 236.

Dutý. D. poctivice (španělské, formy melounu). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 476.

Důvěřiti. Čechům se nedůvěřil. V. Kal. 257.

Důvěřivec, vce, m. Nár. list. 1894. č. 92. str. 1.

Důvěrník právní. Vz Ott. VIII. 242.

Dúvid = David. PhId. 1894. 190.

Duvka, y, f., Gebläseform, Windform, u metallurgických pecí konická trubice, kterou se vzduch do pecí žene. Ott. VIII. 243.

Důvod. Vz Ott. VIII. 243.

Dúže = *hojně*. A d. sme sa zmáhali (bohatli jsme). Slov. PhId. XII. 695.

Dužice, e, f. = *malá duha*. Kolc. 42.

Dužnina plodů dužnatých. Vz Ott. VIII. 245.

Dužuě, e, m., vz Dudek (3. dod.).

Dva. Skloň. u Kroměř., Kojet., Přer., Bystrice, Litov., Konic, Jevíč., Brn., Tišn., Kruml., Zďar. a Kunšt. cf. Brt. D. II. 26., 51., 80., 118., 173., 194., 217., 257., 288.

Dvabližnec (dwabližnecz) ve zvěrokruhu. 1440. List. fil. 1893. 391.

Dvacet z dvacet, *dc* v c. Gb. H. ml. I. 407.

Dvacetičtyřkrejcar, u, m., mince ražená poprvé r. 1619. Ott. VIII. 245.

Dvacetikrejcar, u, m. = *dracetník*. Ott. VIII. 246.

Dváky z dva háky (prsty). Gb. H. ml. I. 564. Dváky na svých prsech položili. Kn. rož. 130.

Dvanáctérák, a, m. = *jelen s 12 výsadami*. Ott. VIII. 246.

Dvanácterník, *dranáctník, dranáctikrejcar,* u, m. = stříbrná mince rakous. v XVI. stol. = 12 kr. Ott. VIII. 246., Snm. I. 350.

Dvanáctičíslový. D. soustava. Vz Ott. VIII. 247.

Dvanáctikrejcar, vz. předcház. Dvanácterník.

Dvanáctipolý. D. stroj elektrický. Vz KP. VIII. 95.

Dvanáctiprstník, u, m., vz násl. Dvanáctník.

Dvanáctník, u, m., vz předcház. Dvanácterník. — **D.** = *dvanáctiprstník*, střevo dvanáctipalcové, duodenum. Ott. VIII. 247.

Dvěapůlčtyřtěláník, a, m. = majitel 2½ lánu (150 koreň).

Dvěčtyřtěláník, a, m. = *půlláník* (30 koreň). NZ. III. 144.

Dvélistec, stce, m. = *ličidlo*, bifolium, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.

Dverea, vz Podjezd (3. dod.).

Dvěře. O strč. sklonění cf. Gb. H. ml. I. 170., Gb. Km. -a. 24. a Km. -i. 20. Sv. Jiri,

již přichází a jako ve dveřích jest. Kat. z Žer. 185.

Dvěstrojník v mlynářství = soukolí, které dva mlecí stroje současně n. občasné pohánělo. Vz Ott. VIII. 248.

Dvoják, u, m., *dvojče*, n. = *dvojčtý úl*. Ott. VIII. 250. — **D.**, vz Tanec mor. (3. dod.).

Dvojako. D. mluvil, šel dvojú řečú. Mor. Čes. I. V. 418.

Dvojatinka, y, f. = *větev rozsochatá*. Mor. Mtc. 1893. 805.

Dvojbarevnosť, i, f. Vz Ott. VIII. 250.

Dvojbarvec, ryce, m. D. německý, brouk, diachromus german. Klim. 64.

Dvojbratrý, diadelphia. Ott. VIII. 250.

Dvojbřichý. D. sval, musc. biventer. Ott. VIII. 250.

Dvojeisatství, n. Vlč. Lit. 85.

Dvoječátkovitý. D. řasy. Vz Ott. VIII. 251.

Dvojče, ete, n., vz předcház. Dvoják.

Dvoječtý či *dvojnásobný* stroj. Vz Ott. VIII. 251.

Dvojeľenka, y, f., název stavitelský. Hlas nár. 24/5. 1894. Dnul.

Dvojděložný. D. rostliny. Vz Ott. VIII. 252. nn.

Dvojdutý, doppelthohl. Ott. VIII. 257.

Dvojdvorný = *drou drorů*. D. pes hladý mrie. PhId. 1893. 702.

Dvojenectví, n., deuteroskopie (duše, že někdo může býti viděn na dvou místech). Vz Ott. VII. 430.

Dvojeverie (dvěvěřství) = věření ve dvě věci (sobě odporné). Slov. PhId. 1895. 27.

Dvojpgrošník, u, m. = *drougroš*. PhId. 1893. 153., 1894. 722.

Dvojhľaska. Vz Ott. VIII. 257. D-ky aj, áj, ej, ja, já, ě (je), ie, ou, ij, yj v Chromecku na Mor. Vz List. fil. 1894. 85. nn. D. na Slov. Vz Past. I. 114.

Dvojhľasý. D. skladba. Vz Ott. VIII. 257.

Dvojhľavý. D. sval, musc. biceps. Ott. VIII. 257.

Dvojhľmat, u, m. D. na nástroji strunovém. Ott. VIII. 257.

Dvojhľotecovitý. D. mechy, dicraneae. Ott. VII. 478.

Dvojhľotec, tee, m., dicranum, rod listnatého mechu. Ott. VII. 478., VIII. 257. —

D. černý, amphigys piceus, brouk. Klim. 31.

Dvojhľotý zub. Ott. X. 323.

Dvojhľopní. D. schránka. Hlav. Obrz. 11.

Dvojice, e, f. (couple) v mechanice. Vz Ott. VIII. 257.

Dvojlístek, stku, m. místo *dvojlístek*. Háj. Herb. 366. b.

Dvojlřadý místo dvojřadý. Háj. Herb. 87. a.

Dvojřiti. Pakli by se v tom vedení d-li (rozcházeli). Půh. III. 426.

Dvojřehľice, e, f., Doppelnadel, f. D. jedlová. Cl. I. Jos. 8.

Dvojka, y, f. = *dva zlaté*. Jevíč. Brt. D. II. 309.

Dvojkontraoktáva či *subkontraoktáva*, y, f. = nejhlubší oktáva dnešní soustavy tonové. Vz Ott. VIII. 258.

Dvojkopytník. Cf. Ott. VIII. 258.

Dvojkřídlač, e, m., dipterocarpus. Vz Ott. VIII. 593.

Dvojkřížek, žku, m., v hudbě. Vz Ott. VIII. 259.

Dvojlist, u, m., Doppelblatt, n. Čl. Zrůd. 14.

Dvojlom, u, m., Doppelbruch, m. Vz Ott. VIII. 259.

Dvojmocný. D-né, didynamia. Vz Ott. VIII. 263.

Dvojnáčky, f. = dvě nádoby hliněné dohromady spojené. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuell.

Dvojnásobný. Vz předcház. Dvojčítý.

Dvojnážka. Vz Ott. VIII. 263.

Dvojnós, u, m. = *pes s rozdrojeným nosem*. Ott. VIII. 263.

Dvojnósák, u, m. Petr. 16. D. kolejový. Ib.

Dvojný. D. bod křivky; d. tečna. Ott. VIII. 263.

Dvojpapežský. D. rozkol. Vlč. Lit. 87.

Dvojpapežství. Vlč. Lit. 85.

Dvojpaznehtník, a, m., ssavec. Vz Ott. VIII. 258.

Dvojplod, u, m., v bot. Čl. Zrůd. 16.

Dvojpolka, y, f., národní tanec český. Ott. VIII. 263.

Dvojprašný. D-né rostl. Vz Ott. VIII. 264.

Dvojpupen, u, m., v bot. Vz Čl. Zrůd. 16.

Dvojrádek, dku, m., distichon. Ott. VIII. 264.

Dvojřeka. NZ. IV. 254.

Dvojřezý, zweischneidig D. routa. Ott. VII. 912.

Dvojrodý. D. číslo, Binom, n. Ott. VIII. 264.

Dvojrůční meč. Mus. 1893. 72., Wtr. Krj. I. 607.

Dvojsedadlo, a, n., bisellium. Sterz. I. 501. b.

Dvojsešit, u, m. List. fil. 1895. 238.

Dvojsrpek, pku, m., v bot. Čl. L. Jos. 11.

Dvojstinný. Cf. Ott. VIII. 264.

Dvojestupnice, e, f., Doppelstufenleiter. Krok 1895. 370. a j.

Dvojtřetinový. D. většina. Vlč. Lit. 87.

Dvojtřídka, y, f. = *dvojtřídní škola*. Us.

Dvojtvar, u, m. Prízvukový d. List. fil. 1895. 70.

Dvojtýždnový. D. prázdniny. Phld. 1895. 86.

Dvojvědomí, n. Cf. Ott. VIII. 264.

Dvojvěžatý. D. brána. Wtr. St. nov. 145.

Dvojvidný stín. Černý: Cincinnati. 59.

Dvojvijan, u, m. = svazeček jehlic a květu a p. Čl. L. Jos. 12.

Dvojvodí, n. = země mezi dvěma vodami, ostrov. Vz Ott. VIII. 250.

Dvojvydutý. Ott. VIII. 257.

Dvojnáčný. D. útvar geometrický. Vz Vstnk. IV. 67.

Dvojnáčení. Vz Ott. VII. 583. a., VIII. 265.

Dvojnásobnost. Ott. VIII. 265.

Dvojnásobný. Ott. VIII. 265. D. chlopní srdeční. Vstnk. III. 416.

Dvojnásobný. D. list. Čl. Zrůd. 15.

Dvořáček, čka, m. D. Jan, 1803. -1865., advok. Vz Ott. VIII. 265.

Dvořák, a, m., os. jm. Vz jich mnoho v Ott. VIII. 265. nn. — **D.** = majetník většího gruntu, t. zv. dvorství. Mtc. 1896. 223.

Dvořáková-Mráčková Albina, 1850. az 1893., čes. básnička. Vz Ott. VIII. 270.

Dvořaniti, Hofdienste thun. Vlč. Lit. 264.

Dvořany, dle Dolany, území v Nitře. Phld. XII. 249.

Dvořec, rce, m., obec v Turci. Phld. XII. 249.

Dvořenin, a, m. Cf. o tvaru Bl. Gr. 275.

Dvořisko, a, n., tvrzka v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 47.

Dvořistě, ě, n., území v Tekově. Phld. XII. 249.

Dvořník. 1689. Věst. op. 1892. 43.

Dvořníky, dle Dolany, obec v Tekově. Phld. XII. 249.

Dvořný = *divný* a p. Za GR. polož. Nov. 45. Dvořné bouřky v krajích našich povstávají. Arch. XIV. 41. — D. deka; kuon (Bucifal) divoký a d. Alx. Nách. kap. 2., 6.

Dvořskobyrokratický. D. strana. Wtr. Živ. c. I. 220.

Dvořský. D. kancellář, komora, rada říšská, rada vojenská, básnictví, právo, služby, úřady, dekret, soud. Vz Ott. VIII. 274.—282. D. soud, vz Komorní (3. dod.). Před soud d. či knížecí náležely hlavně všechny případy, kde se kdo odvolával ku knížeti. Pras. Těš. 79. — **D. Mik**, kněz, spis. čes. v 2. polovici XVI. stol. — **D. Prok.**, 1806.—1890., čes. spis. — **D. Frant. Ivan**, nar. 1839., histor. belletrista a publicista čes. — Vz o nich v Ott. VIII. 275.

Dvořník, u, m. = *dvořník*, hrnec dvouuchý. Han. List. fil. 1894. 99., Brt. D. II. 433.

Dvořbatterie, e, f., Division. Vz Ott. VIII. 283.

Dvořč, e, f. = *turecké plátno*, mocné, bílé, úhledné plátno utkané z pamokových nití. Slov. Phld. 1894. 744.

Dvořčetný. D. přeslen. Čl. Zrůd. 16.

Dvořčetrhlánik, a, m., kdo měl 30 korců. Cf. NZ. III. 144.

Dvořčlaný. D. list. Vstnk. II. 570., kladidium. Čl. L. Jos. 20.

Dvořčkomorový. Zweikammer-. D. soustava. Ott. VIII. 283.

Dvořčkvětý. D. vijan, archibrachium. Čl. L. Jos. 41.

Dvořčlaločný = *dvořčlaločný*. D. ouško, rostl. Čl. Zrůd. 14.

Dvořčlistenný. D. vidlan. Čl. Zrůd. 19.

Dvořčpouzdrý. D. plod, prašník. Čl. Zrůd. 15., 22.

Dvořčpytlíčný. D. prašník. Čl. Zrůd. 22.

Dvořčradý, zweireihig. Čl. L. Jos. 14.

Dvořčrenčák, vz Dvořčrenčák.

Dvořčrohoun, u, m., dilemma. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 8.

Dvořčručí meč (s dlouhou rukovětí) v XV. stol. Wtr. Krj. I. 272.

Dvořčsetnina, y, f. Doppelcompagnie, f. Ott. VIII. 285.

Dvořčšetný. D. dvojlist. Čl. Zrůd. 15.

Dvořčvěncový. D. turbina. Nár. list. 1896. č. 52.

Dvořčzblový. D. povřísllo (dvoustebelné). Brt. D. II. 438.

Dvořčznačnosť, i, f., Dilogie, f. Sterz. I. 679. a.

Dvořčzubeč, bce, m., bidens. Ott. VIII. 283.

Dvúkrejcarní. D. mince = 10 denarů, 6 bílých peněz. Arch. XII. 70.

Dvůr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Popis dvoru. Vz Brt. D. II. 436. Nemá na dvoře, čím by psa uhodil (nic). Mor. Ces. I. V. 422.

Dý, chyb. m. daj. Gb. H. ml. I. 188.

Dyavant, a, m. = *žirafa*. Kabt. 35.

Dyby. Us. hl. na Mor., lépe: kdyby. Bl. Gr. 264. Také v již. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 31., List. fil. 1895. 433.

Dyeko = *dycky, vždycky*. Dšk. Jihé. I. 28.

Dycky. Pošál mu na d. Slez. Nov. Pr. 637.

Dyckyn = *dycky, vždycky*. Dšk. Jihé. I. 11.

Dyěky = *dycky, vždy*. U čes. Kruml., Žďár. Brt. D. II. 210., 250.

Dyeukona, y, f. = panna (ve zvěrokruhu). 1440. List. fil. 1893. 391.

Dyhovka, y, f. = *dyhorá pila*. Ott. VIII. 294.

Dyhový. D. list = *tenký furnýr*. Ott. VIII. 294.

1. **Dych,** u, m., o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

2. **Dych** = *dybych*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207., 251.

Dychací přístroj, spirometr. Ott. VIII. 295.

Dychadlo, a, n. Cf. Ott. VIII. 295.

Dychánek = ozdoby krční pro pauí (křížky, srdíčka, jablíčka atd.). XVI. stol. Vz Mus. 1893. 60., Wtr. Krj. I. 533. -- **D.** = *světek* (pečivo velikonoční: uvaří se krupice, do ní se natluče půl kopy vajec, přidá slaniny, uzeného i telecího masa, koření a pak se to upeče). Brn. Brt. D. II. 473.

Dýchání, n. Cf. Ott. VIII. 296. nn.

Dýchati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86., 76.

Dychotit = *trochu dýchati*. Brt. D. II. 310.

Dyje, e, f. = *furnýr*. Ott. VIII. 294.

Dykva, y, f. m. *tykva*. Gb. H. ml. I. 392., Brt. D. II. 64.

3. **Dýl** = *trámec otesaný*. Brt. D. II. 432.

Dým. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 38. Dým musí se snést pro teplo. Bl. Gr. 313. Co sa v dýme narodilo, len čmudom razí (o nevzdělaném). Slov. Phld. 1893. 699. Hned byl v dýmě = ten tam. Brt. D. II. 310. Více ohně, více dýmu, více lidí, více hříchů. Němc.

D. = *měch*. Jemnice. Kovář má dejmy. Brt. D. II. 267.

Dýma, y, m., *Dýmač,* e, m. = *ohnivý muž*, obvě. bezhlavý, přebývá v lesích na bažinách nebo v roklich. Ott. VIII. 307. -- **D.** = *nacáděč, popichovač*. Nechod k svým děuom a šeptákuom. Arch. XIV. 336.

Dymadlo, a, n., vz Dmychadlo.

Dýmák, a, m., holubí jm. Ct. Tké. -- **D.,** u, m., vz Tanec mor. (3. dod.).

Dýmačka, y, f. = *rlák*, Wolfsofen, m. = nízká šachtová pec. Vz Ott. VIII. 307.

Dýmati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85.

Dýmití sa. Tam d-lo sa z aulov (kouřilo se). Slov. Phld. XII. 532.

Dymní. Pro d. páru něco udělati. Bl. Gr. 354.

Dymník. Příprava dymníků stávala sa následujícím způsobem: Na vrchoch a kopcích lesnatých vovolo sa otvorené miesto, ak možno na samom chlume kopea; tam nanosili kopu suchého raždia, s čerstvou čecinou (jedlovými halúzkami) premiešaného; na vrch

kopy ale umiestili nabitý mažiar. Keď podvečer zotmilo sa dostatočným spôsobom, na dané znamenie podpálili sa všetky k jednej doline prisluchajúce dymníky. Z prvu pravda nebolo nič iného vidieť, jaký veľké dymové, do povetria vystupujúce oblaky — z čoho povstalo i meno dymníka — preto že čerstvá, k raždine primiešaná čecina výbuch plameňa zamedzovala. Keď ale ratolestky jedlove horiacim raždím trochu preschly: vybušil z kopy všeobecný plameň a svietil široko ďaleko tak dlho, dokým nerozpálil sa železný, na vrchu kopy umiestený mažiar. Keď ale rozpálenie kovu zasiahlo do hĺbky: chytil sa pušný prach, mažiar vybušil a rozhodil ohnivú kopu, ktorý buchot ozýval sa po vrchoch, jako jednotlivé dymníky doháraly a vystrelúvaly. (V Liptov. stolici na Slov.) LObz. XVIII. 163. Šd.

Dymníka, rostl. Cf. Ott. IX. 768.

Dymokury. Odkud majú jm. dle lidové pověsti. Vz Čern. Př. 29.

Dyň = *den*, lašsky. Gb. H. ml. I. 187.

Dynametr, u, m. = *měřitel síly*. Ott. VIII. 309.

Dynamism-us, u, m. Cf. Ott. VIII. 309.

Dynamistika, y, f., Dynamistik, f. Sterz. I. 733.

Dynamit, u, m. Cf. Ott. VIII. 310.

Dynamo, a, n. = *dynamoelektrický stroj*. KP. VIII. 72. Parní stroj pohybuje d.; Energie mechanická mění se dynamem v energii elektrickou. Ib. 19.

Dynamoelektrický stroj (dynamo). KP. VIII. 83., 175., 67.

Dynamograf, u, m. = *dynamometr*. Ott. VIII. 310.

Dynamologie, e, f. = *nauka o síle*. Ott. VIII. 310.

Dyndování, n. Na varhany hudební a zpívání v kostele praví daremné usi lektání a d. kvatochvilné býti. Břez. Font. V. 462. Cf. Dyndati.

Dyduše = *jídlo z těsta a brambor pečené*. Mor. Hledik.

Dynch, u, m. = *bílení*. Pref. (Mus. 1894. 520.).

Dynovačka = *pomlázka*. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442. (Sbtk.).

Dynovat někde = *nečinně státi*. Žďár. Brt. D. II. 310.

Dýnový, Dänen-. D. písek (z místa na místo přefukovaný). Mte. 1896. 233. Cf. Dany.

Dyrrhachium za Dyskrasie polož před Dysenterie.

Dysaesthesia, řec. = nepříjemný pocit chvění, který se šíří střídavě vzhůru a dolů po končetinách. Vz Ott. VIII. 315.

Dysarthrie, e, f., řec. = *dyslalie*, porucha mluvy. Vz Ott. VIII. 315.

Dýbulie, e, f., řec. = *chorobní vada vůle*. Vz Ott. VIII. 315.

Dysenterie. Cf. Ott. VIII. 315.

Dysfagie, e, f., řec. = *stížené polykání*. Ott. VIII. 317.

Dysfasie, e, f., řec. = *stížené mluvení*. Ott. VIII. 317.

Dysfonie, e, f., řec. = *nečistý hlas*. Ott. VIII. 317.

Dysfrasie, e, f., řec. = *dyslogie*. Ott. VIII. 317.

Dyshydros-is, e, f., řec. = choroba kůže rukou, hlavně prstů, jež jeví se vznikem pučhýrků naplněných čirou, nehmisavou tekutinou. Vz Ott. VIII. 317.

Dyschromasie, e, f., řec. = vady normálního zbarvení kůže. Ott. VIII. 317.

Dyschromatopsie, e, f., řec. = *neridomost barev*. Vz Daltonismus, Ott. VIII. 317.

Dysik = *kdysi*. Vek. Poh. 133.

Dyskrasie, e, f., řec. = *vadné smísení krve*. Vz Ott. VIII. 317.

Dyslalie, e, f., řec. Vz Dysarthrie.

Dyslexie, e, f., řec. = unavující čtení již několika málo slov. Vz Ott. VIII. 317.

Dyslogie, e, f., řec. = *vadná mluva*. Cf. Dysfrasie, Logopathie, Ott. VIII. 317.

Dysmenorrhoea, e, f. = *bolestivá čmýra*. Ott. VIII. 317.

Dysmnésie, e, f., řec. = *slabá paměť*. Ott. VIII. 317.

Dysmorphie, e, f., řec. = *netvárnost, zrůdnost*. Ott. VIII. 317.

Dysmorphosteopalinklast, u, m., řec. = přístroj, jímž se zlomeniny špatně zhojené znova lámou. Ott. VIII. 317.

Dysopsie, e, f., řec. = *slabozrakost*. Ott. VIII. 317.

Dysosmie, e, f., řec. = *slabost čichu*. Ott. VIII. 317.

Dyspeptický. D. příznak. Cf. Dyspepsie. Cas. čes. lék. 1888. 54.

Dyspeptik. Vstnk. III. 474.

Dyssymetrie, e, f., z řec. Vstnk. III. 247.

Dysthymie, e, f. = *těžkomyslnost*. Ott. VIII. 318.

Dystokie, e, f., řec. Cf. Ott. VIII. 318.

Dysurie, e, f., řec. Cf. Ott. VIII. 318.

Dyšák, u, m., vulgo *fukáč*.

Dyta = *díťa*. Lhot. na Mor. Brt. D. I. 45.

Dytík, pták z rodu kulíků. Vz Ott. VIII. 318.

Dyž si mě nechtěla. Vz Tanec čes. (3. dod.).

dz. Starobylé *dz* posud ve slov. nářečích, kdežto v západních nářečích českých jest střídnice *z*. Vz Mus. 1894. 68. nn. *Dz* jest nyní jen dialektické, všude jinde změnilo se v *z*; odchylkou bývá někdy *ž*: střez. Cf. Gb. H. ml. I. 507. Někdy ve Spíši: dzvon. Phld. 1893. 433. — *dz* místo *d*: dzedžina = dědina. Ve vých. nář. Gb. H. ml. I. 508. — Phld. 1893. 433.

Dzea = *díťa*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

dze m. *dě*. Na lodze, ve vodze. Slov. Phld. 1893. 238.

Dzecko, *dzecko* = *díťa*. Phld. 1895. 629.

Dzér, u, m. = nádoba na syrovátku, na žinčici. Slov. Phld. 1893. 694.

dzi m. *di*: ľudzi. Místy na Slov. Phld. 1893. 238.

Dzića = *dítě*. Slov. Phld. 1893. 238.

Dziel, vz Diel (3. dod.).

Dziewčiti sa. Už sa dzievčí, vraví sa o panne na vydaj súcej. Slov. Phld. XII. 559.

Dzinovišće = *tekvice*, cucurbita. Mor. Mtc. 1894. 336.

Džmij, e, f. = *zmije*. Slov. Phld. 1893. 433.

Dztě = *dítě*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

Dzvadlo, a, n. = *divadlo*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

Džvir, a, m. = *zevěř*. Ve Spíši. Phld. 1893. 433.

Dzvon = *zvon*. Vz Dz (3. dod.). Phld. 1893. 433.

dž: sádže, hádže, evendží. V Turci. Phld. 1893. 241. Stridžislo (cf. Striga), vyga — vydžisko, flágať — fládžu, džber v. čber, džgať (cpáti). Gb. H. ml. I. 526.

Džad, a, m. = *žebraček*. Šariš. Phld. 1895. 256.

Džadufka, y, f. = *žebračka*. Šariš. Phld. 1895. 256.

Džavotaf = *stěbetati*. Slov. Phld. 1893. 609.

Džbán v. *čbán*. Gb. H. ml. I. 527.

Džbánáň, e, m., nadávka Bosákům. Wtr. Živ. c. I. 31.

Džbánkárství, n. = *dělání n. prodej džbánů*. NZ. III. 430.

Džber v. *čber*. Gb. H. ml. I. 527. Dle Mkl. z něm. Zuber. Na Slov. také *džbar*, *žbar*. Phld. 1893. 53.

Dzecko, vz Dzecko.

Džgance = *trhance*, kousky pod polévku. Val. Brt. D. II. 473.

Džganovitý. Převarený knedlík je d-tý (džganec). Slavkov. Brt. D. II. 310.

Džim, u, m. = *dým*. Slov. v Radkové. Phld. 1894. 192.

Dživka, y, f. = *děvečka*. NZ. III. 193.

Džizdž, e, m. = *dážď, déšť*. Nář. belujské. Phld. 1893. 428.

Džjal, u, m. = *díel*. Slov. v Radkové. Phld. 1894. 192.

Džjara, y, f. = *diera*. Slov. v Radkové. Phld. 1894. 192.

Džuba, y, f. = *čuba*. Wtr. Krj. I. 153.

Džuna, y, f. (z džina) = *dyňa*. Slov. v Radkové. Phld. 1894. 192.

E.

E *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 19. — **E** *praslovanské*. Ib. 25. Dochovalo se do češtiny. Vz ib. 26. — **E** jest *střídnicí* a) za praslovanské *e*: nesete, b) za praslov. *ь*: den (дѣнь), c) za praslov. *ѣ*: sen (сѣнь), d) za cizí *é*: christianus křesťan. Vz ib. 139, 140. V české době historické vzniká *e* *é* ještě také z hlásek jiných a způsobem jiným: cesta ce-

sta, cievka cívka, tobú tebu, básů báseň. Ib. Za *e* bývá *ě*: se m. se. Což syem měl učiniti. Půh. I. 176.; zé m. ze: Vzyem kučezě. Pror. 90. a. atd. Gb. ib. 146. — *Rozličné vyslovování hlásky e* na Hané. Vz Brt. D. II. 7. U Dučic a Telčce jest *e* *temné* jako německé *ä*. Ib. 677. U Litov., Konic, Jevčic. a Zábř. jest *e* *původní* i *přehlasované zúžené (zvýšené)*.

Vz ib. 108., 120. — *E mění se v a*: želud, zeludek — žalud, žaludek, šemrha — šamrha, pšeno — pšano, naštovice z neštovice; v *o* hl. v sever. Opavsku: žona, žobrák; dialekticky v *e*. *i* (*y*). Cf. Gb. ib. 147., 149., Brt. D. II. 677. Zametat. Žďár, Kunšt. Brt. D. II. 245., 229. V indik. praes. slovesa *hnáti* mění se u Jemnice v *i*: žinu, žineš, ale: požen. Brt. D. II. 266. *E* za *y* vyslovují vrchovci tak, jakoby před ním stálo *a*: me = my, před tem zlem (tym zlým) duchom. Slov. Phld. 1893. 241., 432. — V Kunšt. se *e* dluží v subst. koncovce -tel, je-li předchozí slabika krátká: ucitel, postel, ale: přítel; nedlouží se tam v infinit. některých kmenů zavřených: vest, lezt, jezť vedle pýť, týť atd. Brt. D. II. 229. Také u Jemnice se někdy prodlužuje: lézi. Ib. 266. V Kroměřizsku se nedlouží, kdy? Vz ib. 11. — *E pohybné*. Cf. Gb. H. ml. I. 154. V Háj. Herb. a V. Kal. histor. Vz List. fil. 1894. 105. Na Lašsku stává před *m*, *n*: *i* (*y*) místo pohybného *e*: sedym, ohyň, pecin (gt. pecna), dyň (den). Gb. H. ml. I. 186. V Zábřezsku se pohybné *e* nevysouvá ve slovech: kadlec — kadlece, šev — ševama. Brt. D. II. 125. — *E cizí* někdy zůstává: rek z něm. Recke; někdy se mění v *e*: decanus děkan. Gb. ib. 150. — Změny samohlásek *e*, *é* ve spíském nářečí vz Phld. 1893. 428. nn., v Chrémčsku na Mor., vz List. fil. 1894. 76. nn.; na Hané na Mor. Vz Gb. H. ml. I. 139. (ževot, rebe m. ryby, žána). Na Mor. mimo to (v Dražansku, Týnecku, Kojetskú a j.) vz Brt. D. II. 91., 94., 100., 122., 123. Na Slov. vz Pastr. L. 6. nn. — *E se přísouvá*: stokráte, teprve; oheň, morek (vkladné *e*). Gb. ib. 151. U Zábř. ve slovech: mesel, smesel, sedlecké. Brt. D. II. 125. Na Slov. vz Pastr. L. 109. — *E se odsouvá*: víc, nejprv, Háj. Herb. 66. b., 152., najmén, výš. V. Kal. 148., 6. Cf. Gb. H. ml. I. 151. nn. — *E přípona*: Hayle, Tomše, Douše. Kbrl. Sp. 11.

E vzniká a) z krátkého *e*: beru béřeš; *b)* stahováním z *oje*, *yje*. Vz Gb. H. ml. I. 140. — *E psalo se*: *e*, *ee*, *e'*, *ě*, *é*. Liter. *é* doložena teprve u Št. Gb. H. ml. I. 139. — *E se mění v ie* (psané *ie*, *ié*, *jé*): dobrého *ě*. dobrého, mor. a slov. kamének a v dokladech starých; v *ej*: opéřiti opeřiti, glét glejt, oběti tvej. Z. kl. 19. 8. atd. Gb. H. ml. I. 143., 145. V Háj. Herb. a Vel. Kal. hist. často, kde nyní *e*: Slézsko, klénót, pléniti atd. List. fil. 1894. 298. — *E se úží v i*: řeci nově, řici, lémeč límeč, kamének kamínek; po souhláskách tvrdých píše se *y* m. *i*: stěblo stýblo, délka délka. Gb. H. ml. I. 141. Chlív, chlív, plíct, píct atd. U Kroměř., Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Bystř., Zábř., Slavkova, Brna, Tišnova, Jemnice, Dač., Telč. Vz Brt. D. II. 10., 41., 65., 71., 125., 145., 160., 180., 266., 277. Po tvrdých souhl. *y*: dýnko, dobrýho, dýse, kamének, krýv, mýno, nýst, pýro, rýž, stýblo. U Malenovic, Přer., Drahan, Letov., Litovl., Konic, Kunšt. atd. Cf. ib. 2., 86., 37., 100., 103., 108., 229., 123., 245. V Kosmografii se *ú*ží v *i*, *y*. Vz List. fil. 1893. 453. U Třebíče se *é* (*ie*) většinou krátí: dešť, meno, nest. Brt. D. II. 224. Na Žďár. ve slovech: meno, pero, dešť, chleeb, v inf. nest, vest. Ib. 245. V Krumlovsku se *é* (*ie*) *ú*ží a krátí v *y* (*i*) jako

v nář. hanác.: chlib, večir, tyet. Ib. 200. — *Ě* v Gemeru. Vz Phld. 1893. 550. Na Slov. cf. Pastr. L. 6. nn.

Ě, ie jsou dvojhlásky, první člen jejich jest *i*, druhý *e*; *ě* jest krátké, *ie* dlouhé. Oboje se psávalo *e*: Premizl, Kosm.; někdy *i*: Divin. Kosm. Později od XIII. stol. psalo se krátké *ě* spřežkami *ie*, *ye*: rzieka, a literami známekovanými *é*, *ě*: svet, oběti. Také bývá znamenko: země. Pravopisem bratrským zobecnělo *ě*. Gb. H. ml. I. 187. Cf. ib. 39. — *ě, ie*, *é, e* v slabikách měkkých. Vz Gb. ib. 195. Dvojhlásky *ě, ie* na Chrémčsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 96. — *ě, ie* střídnicí za: *é, a*, *d, o*, cizí *e*, za psané *ě, ie*. Vz Gb. H. ml. I. 189. nn. — Za *ě* bývá *i*: rozsvit v. staršího rozsvět, navštív v. staršího navstěv; *ě mění se v a*: hořel hořal, vězěl vézal; klesá ztrátou jotace v *e*: strě. naše, řeč, ně. naše, řeč. Gb. H. ml. I. 193., 204., 197.; *ě* se mění (seslabuje) v *i* místy na Mor. v dat. a lok. sg.: v izbi, na náspi, v hanbi, na huři, na půdi, v indic. praes. vzorce hráti: hríje, v imper. sednite, (u Dač. a Telč.) v ind. praes. slov. hnáti: žinu; v jiných slovech: smíji se, třima atd. U Krom., Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Vysk., Drahan, Letov., Litovl., Konic, Jevič., Zábř., Slavkova, Brna, Tišn., Kruml., Třeb., Kunšt., Žďár., Jemnice, Dač., Telč. Cf. Brt. D. II. 11., 41., 65., 99., 100., 103., 108., 120., 145., 160., 180., 200., 224., 229., 245., 266., 277. V Brněn. zní po retnicích jako *je*: holóbje. Ib. 160. Na Žďár. přechází a) v *i*: chlív, chlív, mlíko. Ib. 245. Také v Čech. — b) v *ia* ve slov. nádlíca (mědlíce), mňach (měch). Ib. 245. — U Dač. a Telče se prodlužuje: bjěží. Ib. 277. Jinde se nedlouží (u Kojet., Přer., Olom., Prost. atd.). Ib. 41., 65. — *Terďne* ve slab. *ně* -: nekdo, neco, nehdo (Žďár., Krom., Jemn., Kunšt.), v gt., dat., lok. a instr. pl. nám. *ten* a čísl. *jeden*: tech, jednech (Žďár., Krom., Kunšt., Brn.), ve slov. veža (Krom., Brno), meděný (Krom.), do zeme (Kojet., Přer.). Cf. Brt. D. II. 11., 41., 65., 160., 180., 229., 245., 266. U Dač. a Telče ve slově vedit. Ib. 277. — *ě se odsouvá*: báne bái, bráze hráz, meze mez, mřiže mříž atd., zas, přec atd. Gb. ib. 206. *ě* odsuto a tím *r* samohláskové: vřtel — vrtel. Val. — *ě přípona*: Stáné, Váné. Kbrl. Sp. 11. Adv. v -ě v Rukk. Cf. List. fil. 1895. 130. nn.

Ě v slovanštině nynější reflektuje se hláskou *ě*. Můžeme je vyslovovati po retnicích jako české *ě*: bě = bē; v *dě* jest *d* tvrdé; *ě* je střídnicí za pův. *e*. Vz Gb. H. ml. I. 39. Místo pův. *ě* objevuje se ve Spissku a) *e*: hlep chlěbъ, mech mēchъ, celo tělo; b) *je*: povjese (inf.); c) *i*: vira, šních; d) *a*: calovac. Všecky střídnice změkují předcház. souhlásku. Vz Phld. 1893. 430. *ě* v Gemersku vz ib. 553. Na Slov. vz Pastr. L. 41. nn.

ę (původní slovanské) zastupují ve Spissku dvě hlásky a) v krátké slabice objevuje se *e*: me, cele (telę); b) délka jest *a*: poradek, metac. Obě střídnice změkují předcházející souhlásku. Vz Phld. 1893. 429. — *ę* v Gemersku. Vz ib. 550. Na Slov. vz Pastr. L. 17.

e-a staženo v *d*: kdák z kde pak. Gb. H. ml. I. 564.

č-a staženo v *á*: trá z třeba, stč. třeba. Gb. H. ml. I. 565.

-eba příp. jm. osob.: Janeba (od Jan), Te-roba. Vz Kbrl. Sp. 11.

Ebedec, dec, m., obec v Tekově. Phd. XII. 63., 156. V listinách: Edeci, Ebeydyz, Ebeduch, Ebedech. Ib.

Eberle, os. jm., z Eberhart. Kbrl. Sp. 13.

Ebonit, vulkanisovaný kaučuk. Vz Ott. VIII. 356.

Ebulloskopický. E. methoda. Vstnk. III. 4., 54.

Eburča, jm. potoku vo Zvolene. Phd. XII. 75., 423.

Eburin, u, m. = průmyslový výrobek ze smíseniny moučky kostové a bílku n. krve. Ott. VIII. 358.

-ec. Jm. místní v -ec na Slov. Vz Phd. XII. 68.

-ecký, příp. jm. osob.: Koutecký, Podho-recký atd. Kbrl. Dmžl. 17.

-eček se dlouží v *-ěček* ve slovech: stol-ěček, meděček v. chlapeček. V Kruml. Brt. D. II. 206.

Eček? *ečka?* Vz násl. Ečky.

-ečka. V Dol. Cf. List. fil. 1893. 116.

-ečko. V Dol. Cf. List. fil. 1893. 116.

Ečko = *nyní*. Dšk. Jihé. 12., 31.

Ečkon = *nyčko*, *nyní*. U Stříbra. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 489.

Ečky = drobné stříbrné peníze, od řeky Ažize, Etsch, Etschkreuzer, asi z r. 1490. Ott. VIII. 373.

Ečmeň m. ječmen. Gb. H. ml. I. 535.

Edon m. jeden. Gb. H. ml. I. 535. E. raz m. jeden raz. Ib. 374. — Phd. 1893. 550.

Edoráz = *jednou*. Gemer. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Egotista, y, m. = člověk chorobný, rozrušený, degenerovaný. Nár. list. 1894. č. 72. feuil.

Egur, a, m., potok vo Zvolene. Phd. XII. 423.

Egypský m. egyptský. Gb. H. ml. I. 398.

Egypt, a, m. = *Kairo*. Kabt. (často).

Ehrenberger, gra, m. *E. Jos.*, 1815.—1832., kau a čes. spis. Vz Ott. VIII. 434. b.

Ehrenbergrová Eleonora (El. Gayerová z Ehrenberka), nar. 1832., čes. pěvkyně. Ott. VIII. 434. b.

Echidin, u, m. = účinná látka jedu z níže. Ott. VIII. 442.

Echinococcus = *míchožil*. Schbl. Nád. 52. Vz Měchožil (dod.).

Echinosphaeritový. E. vápenec. Vz Ott. VIII. 445. b.

Eifelský. E. vápenec. Vz Ott. VIII. 450. b.

Eiffelova věž v Paříži z r. 1889. Vz Ott. VIII. 450. b.

Eiselt *Jan*, dr. lékař. a čes. spis. 1805. az 37. — *E. Baum. Jan*, nar. 1831., dr. lékař., prof. čes. univ., čes. spis. Vz Ott. VIII. 461.

Eitnerin, u, m. = nová žlutková nahrazka v přeháštvi. Nár. list. 1895. č. 61.

ej (*ej*): ve strčes. textech *ey*, *eg*, *ei*) dvojhliska: volej m. volaj, téj, dobřej. Gb. H. ml. I. 133. Za *ej* bývá *aj*. Myslílo se, kde je *ej*, tam se může býti také *aj*: vajdu m. vejdu, obajde m. obejde, sajde m. sejde atd. Ib. 137. — **ej** mění se v *ej*, kdež *e* znamená

hlásku mezi *e* a *i*; *ej* zní někdy jako *ij* (*yj*), *i* (*y*): z tý bílý husí grýcar. Ib. 136. — Za *y* bývá *ej*: starej mlejn — starý mlén a to od sklonku XIV. stol. a dosud. Gb. H. ml. I. 282. *ej* za *y* vyslovují také vrchovci: opejtau sa = opýtal se, takej chudej člověk. Slov. Phd. 1893. 632. — Dvojhl. *ej* na Chromečsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 86. Na Mor. **ej** (z *aj* přehlasované) měnívá se v *é*: béne (hajný), počké (počkej — počkaj), zavolé, nélepsi, véce (vajce — vejce). U Kroměř., Kojet., Přer., Drahan, Konic, Litovl., Jevíč., Slavk., Letonic, Tišn., Kruml. Vz Brt. 15., 45., 69., 101., 111., 147., 156., 184., 206. U Týnce v imper. po tvrdých a obojet. souhláskách bývá *y* místo *ej*: zavolý, dý (daj — dej), zazpivý; po měk-kých souhláskách *i*: hří (hřej), krají (krájej). Ib. 92. U Žďár. *ej* buď trvá nebo se mění v *y* (*y*): z druhý dědiny. Ib. 247. U Jemnice mění se *ej* v *yj*: vejce, vyjce. Ib. 268.

ěj na mor. Kruml. a u Letovic přechází v imper. v *é*: přé (přej) nebo se úží v *ij* a mění se v *i*: nesmi (nesměj) se. Brt. D. II. 206. Nesmi se také u Letovic. Ib. 104. U Jemnice mění se *ěj* v *ij*: hodnější — hodnější. Ib. 268.

-ejá konc. kompar. teplejá (tepleji). Žďár. Brt. D. II. 260. Cf. -eje.

-eje konc. kompar. na Mor. od Biskupic k Třebíči: pekněje, tepleje, duleje. Brt. D. II. 221., 260.

Ejeuch, u, m. = *hejucuk*. Gb. H. ml. I. 256., List. fil. 1895. 433.

eje stahuje se v *ie*: pšeje, pšie, novč. pš. Gb. H. ml. I. 555.

Ejektor, u, m. = nástroj k rychlému odstraňování vody z lodí. Vz Ott. VIII. 466. b.

ejí stahuje se v *i*: našeji — naši. Gb. H. ml. I. 556.

-ejí v kompar.: lehčejí, pěknějí, milejí. Tyto tvary kárá Bl. Gr. 275. a chce míti: lehčejí atd. **-ejí** u kompar. (superl.) raději (stč. raděje), ně. raději, odsutím *i*: raděj. Gb. H. ml. I. 229. Cf. List. fil. 1895. 813. Když bude silnějí. 1467. Arch. XIV. 159.

-ejie v Rodosově konc. kompar.: tepleje, laciněje. Brt. D. II. 221. Cf. -eje.

-ejl, příp. jm. vlastních: Nohejl (i Nohel). Kbrl. Dmžl. 13.

Ejnu = *inu*. Žďár. Brt. D. II. 260.

-ější v komp. m. -ajší: trpěčjší. Gb. H. ml. I. 99.

-ek. V zdrobnělých dvojslabičných na *-ek* je slabika kořená zdložená: had — hádek, hrádek, chládek, vlček. Výjimkou bývá **o**: bor — borek, vzor — vzorek; potom: Janek, čunek, dědek, ježek. V zdrobnělých více-slabičných krátká slabika se dlouží (předposlední): beran — beránek, jelínek, lupínek, prstének; ale jsou i odchylky: laloček, úhorek. Vz Gb. H. ml. I. 595. Zdrobnělých na *-ek* na Zábřežsku neznají (mostek), nýbrž jen na *-eček* (mosteček). Brt. D. II. 290. Cf. *-ík* (3. dod.). — Příp. *-ek* se před *-ský* často od-hazuje: Černoušek — černuský. Kotk. 135. — Příp. *-ek* znamená *zbytky*, *odpadky*: odřezek, odštippek, odkrojek, omydlek, opalek, ohryzek. Brt. D. II. 310.

Ekbolin, u, m. = *beztevarý alkaloid*. Vz Ott. VIII. 467.

Ekert Fr., nar. 1845., farář v Praze, spis. Vz Ott. VIII. 467.

Ekgoninmethylester, sthru, m. Vstnk. IV. 26.

Eklipsari-um, a, n. = *přístroj*, jímž se znázorňuje zatmění slunce a měsíce. Ott. VIII. 471. a.

Ekrasit, u, m. = *trhací látka*. Vz Ott. VIII. 472.

Ekstáza. Cf. Ott. VIII. 472.

Egzema = *lišej mokvarý*. Vz Ott. VIII. 372.

-el. Subst. v *-el* dluží *e*, je-li předposlední slabika krátká, u mor. Kruml. a Tišn.: posel, učitel, kazatel, bozél (uzel). Brt. D. II. 180., 260.

Elaeometr, u, m. = *přístroj* k určování množství oleje v semenech. Vz Ott. VIII. 475.

Elaidinový. E. kyselina. Vz Ott. VIII. 475.

Elastik, u, m. = *látka tuhá*, bavlněná, vlněná s kaučukovými nitkami v osnově. Vz Ott. VIII. 479. b.

Elastin, u, m. = *hmota*, z níž se skládají pružná vlákna těla živočišného. Ott. VIII. 479. b.

Elektoral a *élite*, názvy druhů semene řepného. Vz Ott. VIII. 485. b.

Elektra, druh sofismatu. Vz Ott. VIII. 486. — E., planetoida. Ib.

Elektrický. E. stroje. Cf. KP. VIII. 73., 241. nn., 267. E. pohon (motor). Ib. 16. E. akumulator, batterie, dráha, efekt, hutnost, jiskra, jednotka, kapacita, kyvadlo, lampa, léčení, napnutí, obrazy, potencial, proud, ryby, sloup, spád, stroj (lékařský, zapalovací polní, stroj e. vůbec), světlo, vejce, zápalka, zbraně, zvonítko. Vz Ott. VIII. 486. — 496. Vedení e-ho proudu, vz KP. VIII. 124., účinky e-ho proudu, e. světlo 135., závody k e-mu osvětlování 172., měřidla síly a napjetí e-ho proudu 184., 194., e. světlo na železných vlcích, na lodích 200., 201., e. žehličky, kaderidla, ohřívadla talířů, e. rošténik, vařák, kamna, topení. 211. E. budiček, zvonek, KP. VIII. 278., oznamovatel (zvonky atd.) 271., ukazovatel 288., zámek 288., návěští ve vlcích. 309. E. hodiny. Vz ib. 313.

Električnost, i, f. = stav hmoty, ve kterém třena byvši jiná tělesa k sobě přitahuje a sdělivši se s nimi o svůj stav je od sebe zase odpuzuje; příčinu toho stavu jmenujeme elektrinou a hmotu, která vlastností uvedené jeví, elektrickou. Vz KP. VIII. 28.

Elektrika. Cf. Ott. VIII. 496.

Elektrina. Cf. Ott. VIII. 500., KP. VIII. 27., 28.

Elektrivo, a, n. V elektrivu elektrinu kladnou a zápornou rozložití. KP. VIII. 30.

Elektrobudič, e, m. KP. VIII. 49., 64. Vz Elektromotor.

Elektrobyt, u, m. Ott. VIII. 510.

Elektroda, y, f. = zinková a měděná deska k vedení galvanického proudu. Ott. VIII. 505., KP. VIII. 37., 218.

Elektrodiagnostika, y, f. Ott. VIII. 505.

Elektrodynamika, y, f. Ott. VIII. 506.

Elektrodynamometr, u, m. Ott. VIII. 507.

Elektroendosmosa, y, f. Ott. VIII. 507.

Elektrofor, u, m. Ott. VIII. 507.

Elektrofysiologie, e, f. Ott. VIII. 507.

Elektrogenerator, u, m. = zdroj elektrických proudů. Vz KP. VIII. 47., 136.

Elektrochemický. E. theorie. KP. VIII. 15., Vstnk. III. 401.

Elektrochemie, e, f. Vz Ott. VIII. 505.

Elektrochromie, vz Galvanochromie (3 dod.).

Elektrojev, u, m. Vz Ott. VIII. 509., KP. VIII. 31. Cf. Elektroskop.

Elektrokinematika, y, f. Ott. VIII. 509.

Elektrolýsa, y, f. E. určité hmoty jest úměrná síle proudu a různé hmoty rozkládá týž proud v poměru jejich vah atomových. KP. VIII. 16. Cf. Ott. VIII. 509. E. sloučenin organických. Vstnk. III. 401.

Elektrolýsovaný. E. kyselina. Vstnk. III. 454.

Elektrolyt, u, m. Vstnk. III. 56.

Elektrolytický. E. látka vodivá, Vstnk. III. 56., dissociace, ib. 3., rozklad. KP. VIII. 16.

Elektromagnet, u, m. = *tyč*, která po dobu trvání elektrického proudu magnetičnost jeví. KP. VIII. 40. E. tyčový, podkovový, kulhavý, s pláštěm. Vstnk. III. 18. Cf. KP. VIII. 39., Ott. VIII. 510.

Elektromagnetičnost, i, f. = magnetičnost vzbuzená elektrickým proudem. Vz KP. VIII. 40., 102.

Elektromagnetismus. Vz Ott. VIII. 510.

Elektromagnetoelektrický. KP. VIII. 83.

Elektrometallurgie, e, f. Vz Ott. VIII. 511.

Elektrometr, u, m. Vz Ott. VIII. 511.

Elektrometrie, e, f. Vz Ott. VIII. 511.

Elektromikrometr, u, m. Vz Ott. VIII. 511.

Elektromotor, u, m. či *elektrobudič*. E-ry = hmoty, které vespolným dotekem stávají se elektrickými. Vz KP. VIII. 34., Ott. VIII. 511.

Elektromotorický. E. síla = rozdíl rozpětí, jež elektrina na dvou kovech jeví. Vz KP. VIII. 34., 43., 93., 123., Ott. VIII. 511., Vstnk. III. 302.

Elektr-on, a, n. Vz Ott. VIII. 511.

Elektrooptika, y, f. Vz Ott. VIII. 511.

Elektropositivní. Vz Ott. VIII. 511.

Elektropunktura, y, f. Ott. VIII. 511.

Elektroreakce, e, f., v lučbě. Vstnk. III. 7.

Elektroskop, *elektrojev*, u, m. = přístroj k měření elektriny. Vz KP. VIII. 31., Ott. VIII. 512.

Elektrostatika, y, f. Vz Ott. VIII. 512.

Elektrotechnický. E. rozbor. Vstnk. III. 17.

Elektrotechnik, a, m. Vz KP. VIII. 18., Ott. VIII. 512.

Elektrotechnika, y, f. Vz KP. VIII. 1., 40., Ott. VIII. 512., Vstnk. III. 17.

Elektrotherapeut, a, m. E. léčí elektrinou. Prvním takovým léčitelem byl Prokop Diviš. KP. VIII. 9.

Elektrotherapie, e, f. = léčení elektrinou. Vz Ott. VIII. 513.

Elektrotonický. E. vliv. Vstnk. III. 508.

Elektroton-us, u, m. Vz Ott. VIII. 513.

Elektrotropism-us, u, m. Vz Ott. VIII. 513.

Elektrotypie, e, f. Vz Ott. VIII. 513.

Elektrovodič, e, m. = vodič elektriny. KP. VIII. 29.

Elementárka, y, f. = prvopočáteční škola, Elementarschule, f. Sterz. I. 792.

Elektrika, y, f. = *elektrika*. Dšk. Jihé. I. 31.

Elevator, u, m., lat. = zdvihadlo. Dhl. exc.

Eliaš. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Eliska. Hra na E-ku. Vz Duf. 107.

Elixír z arab. el iksír — kámen mudrců. Čern. Pr. 60.

Eljenování = volání eljen. Slov. Phfd. XII. 454.

Ellipčítý. E. cívka. KP. VIII. 75.

Ellipsa, y, m. Vz Ott. VIII. 531. nn.

Ellipsocephalus, a, m. = rod trilobitů. Ott. VIII. 532.

Ellipsograf, u, m. = *stroj*, jímž lze ellipsu nepřetržitým tahem zobraziti. Ott. VIII. 532.

Ellipsoid, u, m. Vz Ott. VIII. 533.

Elliptický. E. funkce. Vz Ott. VIII. 533.

Email (email), e, m. Dle Lep. v Mus. 1894. 467. lépe dle Moc než dle Dub. Cf. Detail.

Emailovitý. E. podstat zubu (zevní). Nár. list. 1895. č. 24. odp.

Emailový. E. barvy. Vz Mrš. 27.

Emancipace. Vz Ott. VIII. 558. nn.

Emancipační. E. choutky ženské. Vlč. Bás. 82.

Emanuel. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Embryo. Vz Ott. VIII. 565.

Embryogenie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.

Embryoktonie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.

Embryologie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.

Embryonální. E. stav vedy. Mus. 1894. 311.

Emecky = *německy*. Dšk. Jihé. I. 12. U Stribra. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 489.

Emejka, y, f., obec v Nitranskú. Phfd. XII. 74., 156.

Emfyteuse = *dědičný pacht*, při němž pachtýři přísluší věčné právo plného užívání pozemku pachtovního. Vz Ott. VIII. 573.

Emigrace = *vystěhování-se*. E. česká. Vz Ott. VIII. 574. nn. E. polská. Ib. 580.

Emingrová Helena, ces. malířka, nar. 1860.

Emler Jos. Cf. Ott. VIII. 583. nn.

Emodin, u, m. = ústrojná sloučenina, trioxymethylantrachion. Vz Ott. VIII. 587.

Empirický. E. psychologie. Cf. Mus. 1894. 453.

Empiričnost. Krejč. Psych. 17.

Empirie = *zkušenost*. Vz Ott. VIII. 590.

Empirik, a, m. Cf. Ott. VIII. 591.

Empirism-us, u, m. Cf. Ott. VIII. 591.

Emulsní, od emulse. E. desky. Dhl. exc.

-en, příp. jm. osob.: Bolen, Juren, Melen. Vz Kbrl. Sp. 11.

En = *jen*. Dšk. Jihé. I. 45.

-èn z janin. Vz Gb. H. ml. I. 99.

Ena = *jedna*. Gb. H. ml. I. 410., Phfd. 1893. 306., 307., Pastr. L. 147.

-èna, příp. jm. osob.: Pozděna, Srběna, Sipěna, Droběna, y, m. Vz Kbrl. Sp. 8., 13., 11.

Enallage. Cf. Bl. Gr. 238. nn.

Enanthol, u, m. = aldehyd kyseliny enanthové. Vz Ott. VIII. 595.

Enanthonitril, u, m. Vstnk. IV. 17.

Enargit, u, m., nerost. Vz Ott. VIII. 595.

Encephalitis. Vz Ott. VIII. 597.

Encephaloid, *encefaloid*, u, m. Schb. Nád. 42.

Encianový. E. hořč. eau de vie gentiana. Vilím. Cenník.

Encyklopaedie, e, f. Cf. Ott. VIII. 599.

-enčí m. spisovného *-ecí* od subst. kmene -et: prasečí m. prasečí. Zďár. Brt. D. II. 245.

Endemism-us, u, m. = rodisté a rozšíření bylin a zvířat. Vz Ott. VIII. 600.

Endoskop, u, m. = *nástroj*, jímž se do vnitřku těla nazírá. Vz Ott. VIII. 606.

Energetika, y, f. = nauka o tvarech, v nichž energie se objevuje. Vz Ott. VIII. 609., Vstnk. II. 398., 473.

Energie = příčina veškerých fysikálních výjevů, tedy příčina všech změn smyslného světa, úkazu přírodních. Někdy se nahrazuje slovem síla, ale ne vždy správně. KP. VIII. 42. Cf. Ott. VIII. 610. E. = schopnost vykonati práci (pohyb). Krejč. Psych. 8.

Enečka, y, f., obec v Abauji. Phfd. XII. 156.

Engel E., lékař a čes. politik, nar. 1844. v Praze. Vz Ott. VIII. 614.

Englický. E. zvíř = *prasata*. Nár. list. 1894. č. 149. odp. fenill.

-enka. V Dol. Vz List. fil. 1893. 116.

Enkaustace. Vz Ott. VIII. 622.

Enkaustický. E. malba. Vz Ott. VIII. 622.

Enofthalm-us, u, m. = *vklesání oka do dutku*. Vz Ott. VIII. 630.

Enolforma, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 2.

Enstatit, u, m., druh augitu. Vz Ott. VIII. 633. b.

Enšpigl, Eulenspiegel. Vz Ott. VIII. 811.

Ent = *jenť*. Dšk. Jihé. I. 46.

Enukleace, e, f. E. oka (vynětí). Schb. Nád. 23. a j.

Enum = *jenom*. U Kroměř. Brt. D. II. 33.

Enym = *jenom*. U Kroměř. Brt. D. II. 33.

Enzym, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

eo se stahovalo v *ó*: nobřezán z neobřezán. Gb. H. ml. I. 232., 564.

Eocen = spodní oddělení třetihorního útvaru, které se ukládalo bezprostředně po útvaru křídovém. Vz Ott. VIII. 645., Mtc. 1895. 29.

Eofyt-on, a, n. = stará zkamenělina na spodině kambrického útvaru. Ott. VIII. 646.

Eosin, u, m. = *barvivo* řady ftaleinů. Vz Ott. VIII. 647.

Eozo-on, a, n. = nejstarší zkamenělina. Vz Ott. VIII. 649.

Epakty, *επακται ημεραι* = přidané, vložené dni. E. astronomické, chronologické, dle starého kalendáře, julianské, sluneční, dle kalendáře upraveného papežem Řehořem. Vz Ott. VIII. 650.

Epanalepsa, y, f. = *opakování těchž slov* v jedné n. v několika větách po sobě jdoucích. Ott. VIII. 651.

Epec = *opičák*. Bhm. m. — List. fil. 1894. 365.

Ependym, u, m. = *počlak*, který vystylá komory mozkové. Vz Ott. VIII. 653.

Ependymitis = *zánět ependymu*. Ott. VIII. 653.

Epenthesis = *odmitání litery n. syllaby z prostřed slova*: k křtu m. ke křtu, v jménu m. ve jménu. Bl. Gr. 264.

Epiblast, u, m., řec. = *povrchová část buňky*. Ott. VIII. 655.

Epicykloida, y, f. = *druh křivky*. Ott. VIII. 656.

Epidemie. Cf. Ott. VIII. 656. nn.

Epidermosa, y, f. = *kožní choroba*. Vz Ott. VIII. 660.

Epidot. Cf. Ott. VIII. 660.

Epifora. Cf. Ott. VIII. 661.

Epigrafický, *nápisný*. Sterz. I. 821.

Epigrafie, e, f., z řec., nápisosloví. Sterz. I. 821.

Epigrafik, a, m. Sterz. I. 821.

Epimerit, u, m. = *jistý odstavec polycystidy*. Vstnk. II. 535.

Episklerální. E. injekce oční. Schb. Nád. 49.

Epistolografie, e, f., Epistolographie, f.

Epiška, y, f. = *jeptišky*. Dšk. Jihč. I. 20.

Epithelialní buňka. Vstnk. II. 571.

Epitheton = *slovo k jinému připojené*. Bl. Gr. 333., 364.

Epos. Cf. Ott. VIII. 680. nn., Vlč. Lit. 7.

Eptiška, y, f. = *jeptiška*. Dšk. Jihč. I. 45.

-er, **-era**, **-ero**. Skloňování číslovek druhých v **-er**, **-era**, **-ero** ukončených. Vz List. fil. 1895. 278.

-er, **-ieř**: *haltieř*. Lact. 173. a. — Gb. H. ml. I. 144.

-era, *příp. jmen osob.*: Jandera (Janda), Paldera (z Pavel Palda), Fabera (z Fabian). Kbrl. Sp. 11.

-ěra, *příp. jmen vlast.*: Kaněra, Paděra, Choděra. Vz Kbrl. Dmžl. 9.

Erazim. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Erb. Cf. Ott. VIII. 697. b. Posmívá se erbům. Ché. S. 220.

Erbář, e, m. = *herbář*. Kat. z Žer. 183.

Erben Kar. Jar. Cf. Ott. VIII. 693. nn. E. Jos., nar. 1830., čes. statistik. Ib. (95).

E. Eduard, 1834.—1867., čes. spis. Ib. 696.

Erbí-um, a, n. = *vzácný prvek kovový*. Vz Ott. VIII. 696.

Erbověda, y, f. = *heraldika*. Vz Ott. VIII. 697. a.

Erbovní sklenice. Vz Mrš. 15., 21., 27., 29.

Erbovníetví, n., vz Hrš. Nách. I. 585.

Ergotin, u, m., vz Námel v Slov. zdrav.

Erika, erica. Cf. Ott. VIII. 706. nn.

Erinye. Cf. Ott. VIII. 713.

-erna, *příp. os. jm.*: Materna. Kbrl. Sp. 11.

Éro, a, n., z něm. Ehre. Dbá o éro. Slez. NZ. IV. 500.

Erosa, y, f., lat. = *veškerá rušivá a i tvořivá činnost vody a elementů meteorologických na zemi*. Vz Ott. VIII. 724. nn.

Erpetle m. *erptle přesmyknutím*. Dšk. Jihč. I. 49.

-erský, *příp.*: mordéřský; později **-ěřský** působením příslušných substantiv základních: mordéřský. Gb. II. ml. I. 335.

Erythrin. Vz Ott. VIII. 726.

Erythrit, u, m. = *krystalický cukr*. Vz Ott. VIII. 736. b.

Erythroblast, u, m. Vz Vstnk. III. 383.

Erythrocentaurin, u, m. = *látka vyrobená ze zeměžluče*. Vz Ott. VIII. 736. b.

Erythrodextrin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.

Erythroflaein, u, m. = *alkaloid manco-nové kůry*. Vz Ott. VIII. 737. b.

Erzkafér = *rudokupec*, jenž od nákladníků (kverků) rudu kupoval. Arch. XII. 413., 427 a j.

Esík, a, m., Esseg, v Horv. Snm. I. 477.

Esí = *jestli*. Brt. D. II. 221.

Esle = *jestli*. U Kojet. Brt. D. II. 55.

Esli m. *jestli, j odsuto*. Dšk. Jihč. I. 45.

Estherifikovati co. Vstnk. IV. 18.

-eš, *příp. vlastn. jm.*: Bureš, Daneš, Jareš, Klimeš a p. Kbrl. Sp. 8., 9.

Eščík. Polná torba cežká — *prázdná e. cežší*. Šariš. Phld. 1895. 378.

-eši (= **-ejši**) v kompar. v Chromecku: krásnější. List. fil. 1894. 278.

-eško na Dol. List. fil. 1893. 116.

Eškut = *prísazný*. Z Šandora. Phld. 1895. 256.

Ešle = *jestli*. U Bystř. a Kojet. Brt. D. II. 55., 83.

Eště m. *ještě, j odsuto*. Dšk. Jihč. I. 45., Gb. H. ml. I. 535.

Eštivý člověk = *který mnoho pojídá*. Novohrad na Slov. Phld. 1895. 43.

Etamin, vz Damin (3. dod.).

Ethanhexakarbonový. E. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Ethantetrakarbonový. E. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Etheroatom, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Ethicism-us, u, m., vz Nár. list. 1894. č. 284.

Ethnologický. E. studia. Vstnk. II. 50.

Ethoxyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 457.

Ethylesther, sthru, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.

Ethylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Ethylodraselnatý. E. sůl. Vstnk. III. 5., 410., 411.

Ethylósíran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 457.

Ethylovinný. E. kyselina. Vstnk. III. 457.

-etka, *příp. os. jm.*: Šebetka, Šimetka. Vz Kbrl. Sp. 11. Na Dol. Vz List. fil. 1893. 116.

Ettel z Hvozdimila oprav v.: Hvozdomila.

Etui, n. = *truhla k odvážení nemocných, opilec, spurných výtržníků*. Us. v Praze. Nár. list. 1893. č. 262.

e-u staženo v **ú**: *númělý z neumělý*. Gb. II. ml. I. 564.

Eudiometr, u, m. = *přístroj k analýsě směsíc plynů*. Vz Ott. VIII. 796., KP. VIII. 12.

Eufonista, y, m., pl. **-sté** = *hudec na eufonion*. Nár. list. 24/9. 1893. Dhl.

Eugenol, u, m. = *vonný princip acetherických olejů*. Vz Ott. VIII. 805.

Eureka, y, f. = *jm. mlýnského stroje na čištění obilí*. Ott. VIII. 823.

Eurofen, u, m. = *žlutý prášek amorfni, vodou nerozpustný; obsahuje 28% jodu*. Vz více v Ott. VIII. 826.

Europa, vz Evropa, Ott. VIII. 853. nn. Květena E-py, ib. 882., zvířena 883., dějiny 896., obyvatelstvo 909., zemědělství, průmysl, obchod 917., horopis 857., geologie 867., vodopis 875., podnebí 877.

-ev. K Brt. přidej: D. II. 6.

Evangeliář n. *evangelistář* = *kníha cír-*

kevní, v níž obsaženy jsou evangelické perikopy pro jednotlivé mešní formuláře. Vz Ott. VIII. 835.

Evangelický. E. alliance, Ott. VIII. 835., církev 836., harmonie, společnost, rady 840.

Evangelíš, e, m. = *evangelik*. Bl. Gr. 183.

evo. Z *ero* se odsonvá: navěcovat. Dolno-
beč. Zjeovat. Zlin. Brt. D. I. 12. Také v již.
Čech. Dšk. Jihé. I. 26.

Evokativní. E. síla. Světz. 1894. 70. a.

Evoštik, a, m. = *nebožtík*. Dšk. Jihé. I. 12.

Exalgin, u, m. = methylacetanilid. Vz Ott. VIII. 832.

Exaltace, e, f. Cf. Ott. VIII. 832.

Exanthem, u, m. = *osutina, ospa, vyrážka*. Vz Ott. VIII. 833.

Exanthematický. E. tyf. Naps. prof. dr. J. Hlava. V Praze. 1893.

Exarch. Cf. Ott. VIII. 833.

Excentr, u, m, vz Výstředník (3. dod.).

Exekuce. Vz Ott. VIII. 841. — Flastr exekucí či flastr kříciť, zkomoleno z *emplastrum oxycroceum*. Us. Čern. Pr. 60.

Exofthalmický. E. oko = více vyčnívající, než by mělo, oko nemocné. Schb. Nád. 23. a j.

Exofthalmometr, u, m. = nástroj k měření vyčníutí oka z jeho polohy. Ott. VIII. 957.

Exofthalm-us, u, m. = *vyčníutí oka* z důlku. Vz Ott. VIII. 630.

Expansé. Cf. Ott. VIII. 959.

Expansivní střela. Vz Ott. VIII. 960.

Expendent, a, m. = *žák*, za něhož rodiče platili stravu buď penězi n. vařivem. Kutn. šk. XIII.

Expense = stálý plat školního rektora. Hrš. Nách. I. 414.

Explosivní střela. Vz Ott. VIII. 963.

Exposice. Vz Ott. VIII. 965.

Expiratorní přízvuk. List fil. 1893. 464.

Exstirpator. Vz Ott. VIII. 967.

Exsudatový. E. buňka. Vstuk. IV. 94. Cf. Exsudatní.

Extensivní hospodářství, obvez, veličina. Vz Ott. VIII. 968.

Externat, u, m. = *ústav*, jenž jest žákům jen školou. Vz Internat (3. dod.).

Extrat. Vz Ott. VIII. 971.

Ezdecírka, y, f. = *exercírka*. Dšk. Jihé. I. 4.

Ezecírka, y, f. = *exercírka*. Dšk. Jihé. I. 45.

Ež = *že*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 374. — **E.** = *ecce*. Ež! my pustili vše. Ev. víd. 121. Mat. 19. 27. (Mně.). Ež, matka tvá! Ib. 12., 47. Cf. Dob. Dur. 389., 392.

F.

F psalo se: *f*: ufat; *ff*: hauff (vždy v Háj. Herb. a v V. Kal.); *ph*: uphal bych; *pf*: upfajy. Gb. H. ml. I. 440. — V češt. je *f* a) m. *v*: fela, b) m. *p*: fáb m. páv, c) m. *b*: flekotat m. blekotat. Ib.

F cizí zůstává: faleš, fik; dilem *se mění* I. v *p*: biskup a to z lat. *episcopus*, kneip z kníf, packa m. facka (u Litovle; Brt. D. II. 113.); 2. v *b*: barva; c) v *v*: ovnič z strlném. *ovnaere* je za něm. *e* (*f*) čes. *v*. Vz Gb. H. ml. I. 442.; tróvat (troufati), trouvat. U Tišn., Žďár., Jemnice. Brt. D. II. 186., 250., 269. O jeho změnách na Zlínsku a Kroměř. Vz Brt. D. I. 13., 16., II. 17. U Zábř. mění se v *ch*: löcht (Luft). Ib. 129. V již. Čech. mění se v *p*, *ch*. Vz Dšk. Jihé. I. 29. O *f* vz ib. 21.

Fáb také mor. Brt. D. I. 13., 63.

Fabera, y, m., os. jm., z Fabián. Kbrl. Sp. 11.

Fabián: *Fabiánek, Fabera, Fáfek?, Fáfa?, Fafeita?, Fabian, Pába*. Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.

Fáboropis, u, m. Nár. list. 1895. č. 252. feull.

Fabrička. Us. Nár. list. 1895. č. 251. feull.

Fabulista, y, m. = *skladatel bájek*. F. český. Mách. Puch. 9.

Facalit. Toto sl. vyskytuje se na poč. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.

Facetta, y, f. = *hlazená ploska kamene* n. skla sbíhající se v jeho spici. Nár. list. 1895. č. 361. feulll.

Facíášek. K Wtr. přidej: St. Pr. 72.

Facír. Vz o něm v NZ. IV. 236. Nyní *f*. = každý řemeslnický chasník světem se toulající. Ib.

Facka. O páv. slova cf. Kotk. 182.

Facoun, u, m. = *zarutí hlary*. Wtr. Krj. I. 377.

Fačán, u, m. = *zarutí hlary*. Wtr. Krj. I. 377.

Fačárna, y, f. = *façada* (*s* v *č*). Dšk. Jihé. I. 40.

Fáček, čka, m. *F. Frant.*, 1826.—1889., notář, politik a čes. spis. — *F. Václ.*, hostinský a spis. — Vz Ott. VIII. 1000.

Faenomenologie, e, f. *F. ducha*. Mus. 1894. 328.

Fáfa, y, *Fáfek, fka*, m., vz předcház. Fabián.

Fafejta, y, m., vz předcház. Fabián.

Fafrnoch, vz Trák (3. dod.). *F. n.* přikryvadlo. Cel. Pr. m. I. 602.

Fährnich Ant., prof. a čes. spis. Cf. Ott. VIII. 1007.

Fahoun Frant., prof. v Rakovn., čes. spis., nar. 1844. Vz Ott. VIII. 1007.

Fach = křídlo pláště převěšené přes rameno; ženský smuteční plášť. XV., XVI. stol. Wtr. Krj. I. 409., 638.

Fácha = *rlečka*. Stály ženy mající fáchy dlouhé. Bl. Gr. 276.

Facht, u, m., z *Pacht* a to z lat. *pactum*. Valaš. Brt. D. I. 63.

Fachtverd, u, m., dlouhý meč, z něm. Fechtschwert. Hrš. Nách. I. 79.

Fait Eman., nar. 1854., prof. a čes. spis. Vz Ott. VIII. 1014.

Fajčiar. Cf. Fajčár, Phld. 1893. 117.

Fajfka. Fajtku a ženu je těžko vybrat. Us. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.

Fajka čertová, vz Tabák čertí, houba (3. dod.).

Fajkoš, e, m. Phld. 1895. 709.

Fajtka, y, f. jm. hrušky. ČT. Tkč.

Fak, u, m. = vak. Val. Brt. D. I. 63.

Fakan = usrané dítě, od fákati. Kotk. 63.

Faklada, y, f., Fackelzug, m. Dal mu f-du. Slov. Phld. 1894. 645.

Fakle = třísky, jimiž se v hutí podpalovalo. Arch. XII. 430.

Faktor = tlampač při stipání kohouta po svatbě. Vykl. Svat. 120. = F. Frant., nar. 1861., čes. chemik a spis. Vz Ott. VIII. 1016.

Fakultas, -tátu, m. = fakulta. Zl. Jg. 160. Cf. Universitas.

Falcovka, y, f. = druh cihly, tašky. Vz Ott. VIII. 1026.

Fald. At těm (děvčatům) proženete faldy (při tanci). Světz. 1893. 307. a.

Faldice, e, f. = faldová sukně. 1550. Wtr. Krj. I. 551.

Falerování. Uhři dali se v utíkání, jim v zvyklé f. (klamání). Lomn. (1620.).

Falindiš, e, m. = nějaká látka. Sukna f-šom obrubená. Na Zvolen. Phld. 1894. 254.

Falšér mincí. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 75.

Falšování. Vz Ott. VIII. 1038.

Faltis, a, m. F. Em., nar. 1847., čes. sklad. Ott. IX. 4.

Faltys (Faltis) Jan, 1796.—1874., čes. průmyslník. — F. Václ., nar. 1826., prof. a spis. — Vz Ott. IX. 4.

Famejja, e, f. = familije, rodina. Slov. Phld. 1896. 129.

Famfir, u, m. = tenký španělský rapír. Dač. Prostopr. v 17. stol.

Famfrněti, m přisuto = ověsiti se fafrnochy, blázniti. Dšk. Jihč. I. 24.

Familija = rzdorovitosť. Já z teba tu f-ju vyzenu! Rožnov. Brt. D. II. 514.

Famul-us, a, m. = universitní posluchač ustanovený k posluze profesora. Mtc. 1895. 13.

Faň, adj. nesklonné a adv. z něm. fein. To je faň člověk (hodný, spořádaný); Faň ti to svěděl. Brt. D. II. 514.

Faňácký = výborný. F. chlapík, víno; z něm. fein. Brt. D. II. 514.

Fanderlík Jos., nar. 1839. v Olom., politik a advokat. Vz Ott. IX. 7.

Fanderštat, u, m. = hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 116.

Fanfarónsky. Vrabec vyzeral chvastúnsky, f. Slov. Phld. XII. 363.

Fanfrnoska, y, f. Nár. list. 1894. č. 32. odp.

Fanta Kašp., čes. lékař a spis. Vz Ott. IX. 10.

Fantasie. Vz Ott. IX. 10.

Fantovní šašek. Bl., Wtr. Živ. c. 885.

Faradayin, u, m., v lučbě. Vz Ott. IX. 15.

Farár. Vz Ott. IX. 17. Farár straší peklem a richtár palicou. Slov. Nov. Př. 339.

Farářsky. Tvář f. přemýšlivá. Světz. 1895. 163.

Farhof, u, m., z Pfarrhof. Břez. Fout. V. 405.

Farizeus (farisej), dle Bl. Gr. 183. lépe než zákonník. Je prý to slovo židovské a užívají ho i Řekové i Latiníci; zákonník znamená prý spíše v zákoně učeného, γραμματεὺς.

Farkati = frkati, frčeti, schnurren. Kotk. 68.

Farmacet, u, m. z permacet, lék. Čern. Př. 60.

Farmazen, u, m., z fr. francmaçon = svobodný zednář. Čern. Př. 81.

Farnhab, u, m. Šat, nábytek, dobytek a všelijaký jiný f. 1672. Vest. opav. 1892. 9.

Farovatí = farárovatí (od fara). Wtr. Živ. c. I. 264., 280., Wtr. St. nov. 227.

Farský Jos., 1826.—1889., čes. lithograf. — F. Frant. nar. 1846., čes. chemik a řed. hospod. školy.

Faska = podlouhlá bečice na sýr, sůl a p., vrchem otevřená. Brt. D. II. 514. Z něm. Fass. Cf. Špižek (3. dod.).

Fasonovati, façonieren. Sterz. I. 872.

Fasonový, Façon-. F. litina. Sterz. I. 872.

Fasse, e, f. = výkaz důchodu. Mtc. 1896. 223.

Fasuněk. Popis f-ňku vz v Brt. D. II. 445.

Faška. Pošli mi nějakou fašku másla. Kat. z Žer. 212. a j.

Fašnivý = vášnivý, lekávy, e v f. F. ko-byla. Dšk. Jihč. I. 25.

Fáfal, u, m. = krov? Snáh padá, zem bielym kryja f-lom. Slov. Phld. 1895. 92.

Fatinkovat komu = lichotiti. Slov. Phld. XII. 392.

Fatkovat = odbýrati. Práci f. Brt. D. II. 310.

Fatra, pohorí na Slov. Vz Pokr. Mrt. z. 8., Ott. IX. 41.

Faustus. Dá si sloužit jako F. na moři. Čes. I. V. 427.

Fayalit, u, m., mineral. Vz Ott. IX. 54.

Fazol. Vz Ott. IX. 55.

Fazolovica, e, f. = polévka z fazolí (bobů). V. Klob. J. Hloušek.

Fazón. To vám je jeden f. (superlativ zlého). U Cáčova. Phld. 1894. 190.

Fazulka, y, f. Vyšívání na f-ku. NZ. IV. 225.

Fčela, y, f. = včela, v v f. Také mor. Brt. D. I. 13., 63.

Fedrhonez, e, m. = lancknecht, poněvadž nosili ohromné birety s valným perím. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 597.

Fedro, a, n. = ozdoba skládající se z bohatě vyšívání, obyc. hedvábného šátku, který jest na hůlce navěšený jednou stranou jako prapor. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill., Mtc. 1896. 248.

Fedrovat sa, vz Přefedrovat sa (3. dod.).

Fedrovník. Dle Bl. Gr. 323. vox inepta.

Féerie (féri, fr.) = druh hry výpravní, jejíž námět vzat jest ze světa nadpřirozeného a fantastického. Vz Ott. IX. 63.

Féfara, vz Féfarka.

Féfka, vz Fajfka. Zábr. Brt. D. II. 310.

Feflík rozletitý. Mus. 1894. 142. Brunátný f. Arch. XIII. 482.

Féfra, y, f. = *parádnice*. Han. Brt. D. II. 310.

Feifar, a, m., os. jm., z Pfeifer. Gb. H. ml. I. 150.

Feistmantel, tla, m. *F. Frant.* — *F. Karel*, 1819. 1885., čes. geolog, hutní správce. *F. Otakar*, 1848. — 1891., prof. a čes. geolog. Vz Ott. IX. 69. nn.

Fejčar, a, m. = *felčar*. Sever. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). V. 495.

Fejknouti = *fáknouti*. Kotk. 90.

Feksírovat koho = *týrati*. Us. Cizi sl. Brt. D. II. 514.

Felba. Mantlik felbou podsítý. XVII. stol. Wtr. Krj. I. 412.

Felbáb, a, m., z Feldwebel. Brt. D. II. 514.

Felbový. F. čepice. Wtr. Krj. I. 418. Vz Felba.

Felin (Felinus) Adam, 1560. — 1598., čes. bratr a spis. — *F. Jan*, okolo 1600. — 1662., čes. bratr a spis. Cf. Jir. Ruk.

Felix. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Felláh, a, m. = *egyptský rolník*. Vz Ott. IX. 80.

Felsit. Cf. Ott. IX. 81.

Femberk. Hrnčířští tovariši pracovali na f. Arch. XIV. 485.

Femoral, u, m., vz Stehenní (3. dod.).

Fena = *žena*. Fenám jsú vzali loktuse a šlojire. Půh. III. 561. **F.**, vz Brzda (3. dod.).

Fenacetin, u, m. = *léčivý prostředek*. Vz Ott. IX. 87. b.

Fenakit, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 326.

Fenanthren, u, m. = *uhlovodík z dehtu kamenouhelného*. Vz Ott. IX. 87. b., Vstnk. IV. 1.

Fenazin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 16.

Fendrich, d vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Fenchon, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 4.

Fenchylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Fenolat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Fenolftaleinanhydridanilin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Fenosa, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 467.

Fenykl. Vz Ott. IX. 329.

Fenylglyceran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 456.

Fenylglykosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Fenylhydroxylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15., III. 461.

Fenylhypersulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Fenylnitramin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 3.

Fenylosírový. F. kyselina. Vstnk. III. 466.

Fenylurethan, v lučbě. Vz Ott. VIII. 819.

Feraxolin, u, m. = *prostředek k čištění skvrn*. Nár. list. 1896. č. 175.

Ferialní. F. osady. Vz Ott. IX. 117.

Ferjenčík Sam. 1793. — 1855., slov. spis. *F. Mik. Štef.*, 1825. — 1881., slov. spis. — Ott. IX. 118.

Ferkule, e, f., z lat. fercula, původně nějaký dar knězi při svatbě davaný, později vůbec jídlo, podnos. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 562.

Ferman — sultanův rozkaz týkající se i provincií. Vz Ott. IX. 119.

Fermeže či ličidla v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 368.

Ferratin, u, m., v lučbě. Exc.

Ferrikyanid. Vz Ott. IX. 133. (sloučenina ferrikyanu s kovy).

Ferrikyanovodík, u, m. = *kyselina ferrikyanovodíková*. Ott. IX. 133.

Ferrokyanid, u, m. = *sloučenina ferrokyanu s kovy*. Vz Ott. IX. 134.

Ferrokyanovodík, u, m. = *kyselina ferrokyanovodíková*. Vz Ott. IX. 134.

Ferrotypie, e, f. = *fotografování na plechových deskách*.

Feršman Václ., nar. 1853., prof. na hospod. škole, spis. v oboru polního hospodářství. Vz Ott. IX. 138.

Ferštat, *forštat*, *firštat*, u, m. = *polouhedvábí*, lat. friscalum, fritsalum. Wtr. Krj. I. 364. Cf. Fěrták (2. dod.).

Fěrtat, u, m. = *ferštat*.

Fěrtatový = *ferštatový*. Světz. 1893.

Fěrtoch, *fěrtášek* (slov., dol.), *fěrtásek* (han.) = *sváteční zástěra*. Brt. D. II. 464. 514. Kasanka do konce XV. stol., potom vyskytuje se více slovo fěrtuch. Wtr. Krj. I. 171. Fěrtoch = *sukně* (han.): obnošený dal se do barvy a slul *šorec*; z tenkého plátna, vyloštěný slul *skleňák*, *liščák*, *blíščák*, *šusták*, *fěrtuch* (laš.). Brt. D. II. 464.

Ferule = *žila*, *regiment rychtářský*, *právo rychtářské*. Vz Ott. IX. 140. a.

Ferus Jirí (Plachý). Cf. Mus. 1895. 318.

Ferzuchar, a, m. F. v hutí, Probirer. z něm. Versucher. XVI. stol. Cel. Pr. m. II. 1097. Vz násl. Frsuchar.

Fesl Mich. Jos., 1788. — 1863., kněz a spis. čes., prof. cír. dějepisu a kanon. práva. Vz Ott. IX. 142.

Feš = *švarný, švihácký*. Mus. 1894. 160.

Fetišism-us, u, m. = *ctění všech předmětů světa vnějšího živých i neživých, které dříve odusevněny byly*. Ott. IX. 147. a.

Feudalismus. Cf. Ott. IX. 148. nn.

Feuilleton (fejton) = *lístek*. Vz Ott. IX. 153.

Fiakr. Vz Ott. IX. 156.

Fiala. Kvetla jako fiala za jarního sluníčka. Šml. VII. 59. — *Fialka psi* = *podléška* (uh.), *podléška* (val.), *viola canina*. Brt. D. II. 508. — **Fiala** Jos., 1751. — 1816., sklad. čes. Vz Ott. IX. 156. b. — *F. Jos.*, 1817. — 1884., čes. zahrad. a spis. Vz Ott. IX. 157. a., Světz. 1869. *F. Eduard*, čes. numism., spis. a zahradní inženýr. Ott. IX. 157. a. — *F. Hubert*, nar. 1855., čes. filol. a prof. v Brně. Ib. 157. b.

Fialka Moric, šlechtic, rak. plukovník, čes. spis., 1809. — 1869. — *F. Jindř.*, architekt a inženýr, nar. 1855. — Vz Ott. IX. 157. — 158.

F. = *hruška*. Cf. Tké.

Fialovati = *předpovídati* (snad od Fialy, předzvěstovatele povetrnosti). Fialuje své strašné budoucnost. Nár. list. 1894. č. 55.

Fiasko udělati (od křehkosti láhví, flasek: flaska, it. fiasco). Cf. Ott. IX. 158. b.

Fibich Zdeněk, nar. 1850., čes. sklad. Ott. IX. 159. a.

Fibichová Betty, nar. 1846., čes. operní zpěvačka. Vz Ott. IX. 162. a.

Fibrillární hmota. Ilav. Obrz. 21.

Fibrinopepton, u. m. Vstnk. III. 14.

Fibrinurie, e, f. = močení moče, v níž se usazuje fibrin ve formě vláken n. huspiny. Vz Ott. IX. 162. b.

Fibrogliom, u, m. = *gliom*, při němž jest mezibuněčná látka poněkud mohutněji vyvinuta. Schb. Nád. 16., 19.

Fibrochondrom, u, m. F. cevnatky. Schb. Nád. 34.

Fibroin, u, m. = látka v hedvábí, pavučinách a v jiných vlákních. Vz Ott. IX. 162. b.

Fibrom, u, m. = nádor skládající se ze samého vaziva. Vz Ott. IX. 162. b., Slov. zdrav. 83.

Fibromyom, u, m. Dr. R. Kimla.

Fibrosarkom, u, m. Cf. Fibrom.

Fibrosní = *cláknutý*. F. výpotek. Vz Ott. IX. 163. a.

Fibule. F. dobrichovské u Řezenských v módě v lét. 170. 200. po Kr. NZ. IV. 174. F. těnská. Vz ib. III. 74.

Fibulka lodíková s dlouhým járkem pro jehlu. Mtc. 1895. 32.

Ficibaba, y, m. a f. = kdo při bře poslední rekne, že už nehrá. Duf. 85.

Ficifacie, vz Brániti (3. dod.).

Ficle, *licle*, Litzenspitzten. V Podluží. NZ. IV. 437. F. = kusy krajek a šatek, špalíkované z niti kopřivových a hedvábných. Mor. Ces. I. V. 228.

Fideikommiss. Vz Ott. IX. 171.

Fidler Ferdin., nar. 1832., řed. měst. dívčí školy v Příbr. čes. spis. Vz Ott. IX. 175. a.

Fidlovačka. Cf. Ott. IX. 175. a.

Fidrholec. Na F-lei sukni mu vzal. Arch. XII. 308. Cf. Tk. X. 298.

Fiedler Frant., nar. 1858., čes. právník. Ott. IX. 178. a.

Fifak. Dostal po f-ku (byl bit). Slez. Nov. Př. 591.

Fifejda = dráhy, Viehweide. Opav. Brt. D. II. 514.

Fifidlo. Kdo chce býti f-dlem a nemudrochem. Bl. Gr. 244.

Fiflení = *jitlení-se*. Sá. Kř. u pot. 51.

Figar Jan, nar. 1843., dr., advok., čes. spis. Vz Ott. IX. 182. b.

Figel. Čo vraj f., to groš. Phfd. 1895. 293.

Figliar, a, m. To je f. od kosti a majster klincami vybíjaný. Slov. Nov. Př. 524. Cf. Figlár.

Figliarsky. Usmieva sa f. a žmurká úsilovne. Phfd. XII. 83. F. okom žmúril. Ib. 1893. 539.

Figliarský. F. huncútstvo. Phfd. 1895. 387.

Figura. F. v hudbě, v logice, v mathem., grammatická a řečnická, noetická, věcná či myšlenková, slovní. Vz Ott. IX. 185. a. — Dostal figuru = nic. Slez. Nov. Př. 641.

Figurace v hudbě. Vz Ott. IX. 187.

Figuralní čísla, hudba. Vz Ott. IX. 187.

Figurista, y, m., Figurist. Sterz. I. 919.

Figurování = výkon pomocníka či figuranta při různých pracích vyměřovacích. Ott. IX. (dod.).

Fík = *smokvoň*. Vz Ott. IX. 168. nn. Ani za fík se ho nebojím. Wtr. St. nov. 118.

Fíka, y, f. = *fík*. Tvarožná. Hledik.

Fíkati = *kopati nohami*. Jevíe. Brt. D. II. 310.

Fíknouti kým kam = mrštiti. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feull.

Fíkovati. Nemá ten štospanem býti fíkován, ale vyhoblován (o hloupém blondu. Mluva selská je taková). Bl. Gr. 224.

Fíkovna, y, f. = *sklenník* ku pěstování smokvoní. Ott. IX. 193.

Fíkulka, vz Poštolka (3. dod.).

Fíla, *Fila*, y, m., vz násl. Filipp.

Fílagram, u, m. = vodní znamení v papíře. Ott. IX. 195.

Fílakov, a, m., zámek v Novohradsku. Phfd. XII. 156.

Fílanthropie, e, f., řec. = lidumilství. Ott. IX. 196.

Fílatelista, y, m. = pilný sběratel poštovních známek. Nár. list. 1894.

Fíleik Jan, 1785.—1837., učít. a spis. Ott. IX. 193.

Fíleík, a, m., vz násl. Filipp.

Fíldrdoť, u, m. = látka hedvábná. Wtr. Krj. I. 364.

Fílec z něm. Felleisen a to stř. valise, střlat. valisia. Mtz. 156.

Fílek z fr. pamphil. List. fil. 1885. 187. — F., cf. násl. Filipp.

Fílet valašský = *sítkování*. NZ. IV. 45.

Fíligranový. F. práce, sklo, papír (ozdobný s raženými vzorky sítkovitými). Ott. IX. 201.

Fíligranský. Us. F. zápona. Phfd. 1895. 215. Cf. Fíligranový.

Fílip a Jakub. Pověry. Vz Duf. 360. —

F. Vyzerá ako F. z konopí (čudná postava). Slov. Nov. Př. 501. Cf. Filipp.

Fílipek Václ., 1832.—1863., čes. spis. Ott. IX. 213.

Filipp. Pane, tobě vezou F-pa na zadním voze (o hloupém). ČT. Tkě. — Jiné tvary: *Filip*, *Fílipek*, *Fíla* a *Fíka*, *Fílek*, *Fíleík*, *Fílou*; *Fílsák*? Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.

Fílippojanský. F. noc, vz Vek. Val. I. 81., ohně. NZ. IV. 262.

Filologie. Vz Ott. IX. 221. nn.

Filosofem, u, m. = výpověď, poučka filosofa. Vz Ott. IX. 226. nn.

Filosofie, vz Ott. IX. 226. nn. F. jest názor o světě. Vz Mus. 1894. 310.

Filosofka, y, f. Nár. list. 1896. č. 64. feull.

Fílou, a, m., vz předcház. Filipp.

Fílozel. Wtr. Krj. I. 364. Cf. násl. Fílozelový.

Fílozelový. F. kabát. Wtr. Krj. I. 432.

Fílsák, a, m., vz předcház. Filipp.

Fímfas, u, m. = velká opálka, z Füllfass. Jímramov. Brt. D. II. 514.

Finance. Vz Ott. IX. 238.

Finanění. F. hospodářství, ministerstvo, období, operace, politika, práva, prokuratura, stráž, úřad, věda, zákon. Vz Ott. IX. 243. nn.

z Finberků J. B. (pseudonym), spis. a učitel v Hlinsku = Jan Václ. Svoboda.

Fínda = *bob*. Turnovský Kalen. 1884. 82.

Fin de siècle (fen de siekl), užíváno ve smyslu zvrhlosti a převrácenosti vkusu, úpadku a vyžílosti. Ott. IX. 248.

Fíok. F. katedry. Phfd. 1895. 76.

Firma. Vz Ott. IX. 258.

Firment m. firmament. Levit. 107. — List. fil. 1893. 465.

Firnový. F. koryto. Ott. Na obálce 144. seš.

Firslákový. F. pečeně. 1610. Wtr. Živ. c. 561.

Firštat, vz Ferštat (3. dod.).

Fisace, e, f., lat. Pisařská f. Mtc. 1895. 78.

Fischer Petr, 1809. — 1892., lesník, dřevař, založil Slavín na Vyšehradě. — F. Frant., 1819. — 1890., gymn. ředitel, čes. spis. — Cf. Ott. IX. 264. nn.

Fiskal, a, m. = zástupce fisku před soudem. Vz Ott. IX. 269.

Fiskalnictví, n., Fiscalwesen, n. Sterz. I. 925.

Fiskus = cís. veřejný poklad; nyní = stát jakožto subjekt majetkových práv. Vz Ott. IX. 270. — F. universitní = úřad mající dohled nad důchody universitními. Mtc. 1895. 13.

Fissura, y, f., lat. = štěrbinovitý otvor kostí lebečních. Vz Ott. IX. 271.

Fišera Václ., nar. 1837., čes. poslanec. Ott. IX. 273. a.

Fiškál, vz Fiskal.

Fiškus v nemocnicích = pomocník sekundárního lékaře; dříve = pomocník profesora, ku př. fysiky, obyč. studující.

Fišpanka, y, f. = rákoska. Mor. Nár. list. 1896. č. 169. odp. feull.

Fišprle, e, n. = špirancl. Vz Kotk. 174.

Fizgat = *rizgat*. Tišn. Brt. D. II. 186.

Fizulár, a, m. = *alumnista*. Phld. 1895. 94.

Fizulárství, n., vz Fizular (3. dod.).

Fládrový. F. kotlík. Arch. XIII. 100.

Flajšhans Václ., dr. a suppl. prof., nar. 1866. Vz Ott. IX. 283.

Flák = *zástěra* mužská a všední ženská. Brt. D. II. 461.

Flaktura, *flachtura*, y, f. = *fraktura*. Us. List. fil. 1893. 467.

Flanda = *spodnička* (sukně). U Plzně. Škard. 15.

Flandera Ant., 1834. — 1883., čes. spis. Ott. IX. 285.

Flanderka, y, f. = *sukně z flanderského sukna*. Wtr. Krj. I. 396.

Flandra, y, f. = *chytlavá ženská, která se ráda rdává*. Die Mädchen aus Flandern, die von Einem zum Andern wandern. Všakových flandier všade dost. Phld. XII. 610., 1893. 29.

Flaner. Vz List. fil. 1893. 467.

Flanérka, y, f. = *frýdka*. Mor. Světz. XXVII. č. 2. Vz násl.

Flanjer, u, m. = *kamizol*. Horní Bzince na Slov. NZ. III. 404.

Flaška často také = *plechové pouzdro, i skříňka* na leccos. XVI. stol. Mus. 1894. 516. — F. = úzká nádoba cínová, válcovitá, na řemeněch visutá. Ib. 1893. 64. — F. = *hrůška*. ČT. Tké. — F. Smil. Vz Ott. IX. 288.

Flašnědr s toulcem. Wtr. Krj. I. 626.

Flašnýřská ulice v Praze, nyní Spálená. Wtr. St. nov. 115.

Flauta či *fletna*. Vz Ott. IX. 300.

Flauze z uhném. Flause. Gb. H. ml. I. 441. F-ze dělati = vzdorovati. Rožnov. Brt. D. II. 518.

Flegma či *fuzl* = *přiboudlina* (v lihovar.). Vz Ott. IX. 294.

Flejšky = *slejšky*. V Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

Flek havířský = kůže na sedění. Wtr. Krj. I. 282.

Flekač, e, m. = *plácačka* na mouchy. Han. Brt. D. II. 310.

Flekáček, čka, m., os. jm. F. Jos., paedag. spis., nar. 1857. Vz Ott. IX. 297.

Flekotat. Brt. D. I. 63.

Flesar Ant., nar. 1828., kněz a spis. čes. Vz Ott. IX. 299.

Fletna, vz Ott. IX. 300., Zbrt. Tan. 32.

Flidra a *frydra*, y, f. = *konipásek*, Flittervogel. Dšk. Jihč. I. 7.

Flinta ze švéd. Gb. H. ml. I. 441. Cf. Ott. IX. 305. F. jest známa od r. 1630. Wtr. Krj. I. 625. Nerozumie sa flinte = nevyzná se v topi. Phld. 1894. 549. — F. = *křesací kámen na zbrani střelné*. Gb. H. ml. I. 441.

Flirta, y, f. Necítil ospalost po večerjšom tanci, speve a flirte. Slov. Phld. 1895. 423.

Flizer m. friseur. List. fil. 1893. 466.

Flobertka, y, f. = malá ručnice zadovka. Vz Ott. IX. 306.

Flogistovaný vzduch = dusík. Vstnk. IV. 124.

Flok = *sukno flocové, špatné*. Wtr. Krj. I. 364.

Floret = *nejhorší hedvábí*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112., 364.

Florián: Florík a Frolík, Frolíšek. Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.

Floridzin, u, m. = hořkosladká látka v kůře kořenů ovočných stromů. Nár. list. 1894. č. 28., Vstnk. IV. 21.

Florista, y, m. = *botanik*. Phld. 1895. 463.

Floristika, y, f. = rostlinopis zabývající se vyličením rostlinstva jednotlivých oblastí, krajín a zemí. Ott. IX. 319.

Floriš, e, m. = Florian. V. Klob. Hloušek.

Floxin, u, m. = *červené barvivo*. Vz Ott. IX. 321.

Flučky. Tesák s flučky. Wtr. Krj. I. 610.

Flufta, y, f. = *fronta*. Dšk. Jihč. I. 9.

Fluoplumbat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Fluor, u, m. = prvek ze skupiny halogenů. Vz Ott. IX. 324.

Fluorammonium, vz Ammoniumfluorid.

Fluorescein, u, m. = chemic. látka. Vz Ott. IX. 324.

Fluorescence, e, f. Vz Ott. IX. 324.

Fluorid, u, m. = sloučenina fluoru s jinými prvky, zejména s kovy. Vz Ott. IX. 325.

Fluorit, u, m. = *kazivec*, nerost. Vz Ott. IX. 325.

Fluorokřemičitan, u, m. či fluosilikat = sůl, kterou činí kyselina fluorokřemičitá. Vz Ott. IX. 325.

Fluorovodík, u, m. = sloučenina fluoru s vodíkem. Vz Ott. IX. 325., Vstnk. III. 328.

Fluosilikat, vz předcház. Fluorokřemičitan.

Fluostannat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Flus. Neb mi nějaký f. (rýma) do hlavy a v prsy vstoupil. Arch. XII. 36.

Flusárna, y, f., vz Draselna (3. dod.).

Flutek = *floutek*, oprav v: Flútek.

Flutrynné = *grata e jezu*, z něm. Fluthrinne. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 687.

Fluviometr, u, m. = *hydrometr*, přístroj k měření rychlosti vody. Ott. IX. 326. b.

Flyer differencialní = přádací stroj na len, bavlnu, jutu a česanou vlnu. Vz Ott. IX. 326. b.

Flyktaenulosní. F. process na oku. Schb. Nád. 28.

Fodra. Phld. 1894. 523.

Foetalní, lat. = *plodový*. F. choroby. Ott. IX. 329.

Fofar, u, m. = *fukar*. Zábř. Brt. D. II. 310.

Fofr z stříhném. focher a to z lat. focarius. Vz Gb. H. ml. I. 462.

Fofráček, čku, m. či *foukač* = papír n. plátuo na proutcích přidělané a spojené provázkem s brdem, jež otáčejíc se v zimě osnovu slihtou navlhčenou osušuje. NZ. IV. 41.

Fofrovati. Třetí suknem f-val ho vzadu. Vrch. Rol. I.—VI. 162.

Fogar, u, m. = *fukar*. Tisn. Brt. D. II. 186.

Fogaš, e, m. = *police na lepší nádobí*. Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill. Pozrela na fogaš, tam visely ebánky a na polici stály poháre. Phld. 1895. 114.

Fogoš, vz Fokoš.

Fochér = *sibal*. Víím, že na takové f-ře laskavi nejste. Arch. XII. 75.

Fojtik, a, m., vz násl. Rehek, Trásořitka.

Fojtství = *fojtský statek*, byl svobodný, měl právo variti a prodávati pivo. 1507. Dml. List. 13. Cf Ott. IX. 338.

Fok aneb tádynk. Arch. XII. 263.

Fokála. Cf. Ott. IX. 338.

Fokální = k foku (ohnisku) se táhnoucí. F. vzdálenost. Vz Ott. IX. 338. F. osvětlení oka. Schb. Nád. 51.

Fokoš. Cf. Fogoš.

Folberger Jan, 1811.—1871., hud. sklad. Ott. IX. 340.

Folklore = *lidověda*. Vz Ott. IX. 342. F. není vědou samostatnou, nýbrž podává prostý material nový, který souvisí s vědami staršími (s historií, literárním studiem, se studiem náboženství, práva atd.). Ukazuje, že mezi ústním podáním, mezi slovesností národní a mezi knižnou slovesností existuje poměr vzájemný, vzájemné vlivy. M. Dragomanov. NZ. III. 448.

Folkloristický. Česká literatura f-cká za r. 1892. Vz NZ. IV. 150. nn.

Folkloristika, y, f. Vz Mus. 1894. 586.

Folkovný = *folk dětem dárající*. F. otec. 1520. Kutn. šk. I.

Folkušová, é, f., obec v Turci. Phld. XII. 156.

Follekulární. F. katarrh střeva. Vz Ott. IX. 343.

Folliculus, lu, m., lat. = *ráček, mýchýřek*. Ott. IX. 343.

Foltík, a, m., vz násl. Rehek a předcház. Fojtik.

Folvaltr, a, m., z Verwalter. Laš. Brt. D. II. 514.

Folvarek osoblažský. 1568. L. posíl. 20.

Folvarky z maď. Földvár, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 374.

Fonautograf, u, m., Sprachzeichner, m. List. fil. 1893. 261.

Fond emeritní, fabriční, interkalární, náboženský, společenský. Vz Ott. IX. 345.

Fonický = *zrakový*. F. převodič, f. telegrafie s telefonem. Vz KP VIII. 375.

Fonofon, u, m., Phonophon, m. Stě. P. př. 10.

Fonofonový. F. zařízení stanice. Vz KP. VIII. 375.

Fonofotografický, phonographisch. F. metoda. List. fil. 1893. 263.

Fonograf, u, m. = *přístroj k reprodukování řeči lidské r.* 1877. vynalezený od Th. A. Edisona, Phonograph, m. Vz Ott. IX. 347., List. fil. 1893. 262., KP. VIII. 380.

Fonografie, e, f., řec. = *druh písma s fonetickým základem, při němž se píší slova ne dle svého původu, nýbrž dle zvuku (výslovnosti)*; v užším smyslu = soustava tésnopisná, kterou se znázorňují všechny hlásky tahy grafickými n. geometrickými co nejkratěji. Vz Ott. IX. 347.

Fonografový. F. rytiny. Vz List. fil. 1893. 262.

Fonolith. Cf. Ott. IX. 348.

Fonologie, e, f. = *hláskosloví*. Ott. IX. 348.

Fonoptografie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Font, *funt*, talentum. Ev. seit. 39. M. 18. 24. a j. (Mně.).

Fontan, u, m. = *fontana*. Na dvoře f. lká. Vrch. v Baudel. 53.

Fontanella, vz Lupínek (násl.).

Forberečník. Arch. XIII. 477.

Forberk. XVI. st. Čel. Pr. m. I. 2., 43., 142., II. 660. a j.

Forebník, a, m. = kdo měl forberk (po-tah). 1748. NZ. III. 407.

Forejšie do r. 1848. vojenský sluha štábního důstojníka a setníka. Ott. VIII. 229.

Forejt, a, *Forejte*, tka, m., os. jm., z Vorreiter. Čern. Př. 28.

Förichtgott Arnošt (Arn. Tovačovský), hud. sklad., 1825.—1877. Vz Ott. IX. 366.

Forierar, a, m., Vorreiter, m. A jestližeby jaci f-rové před JMkrálovskou do Prahy přijeli. Arch. XII. 134.

Forma ve filosofii, grammatická, aesthetická, v technologii, geometrická, algebraická, v mluvě církevní, v paedagogice, v řízení soudním. Vz Ott. IX. 368.

Formace ve vojenství. Vz Ott. IX. 369.

Formaldehyd, u, m. = aldehyd kyseliny mravenčí. Vz Ott. IX. 370.

Forman. Kleje jako f. Us. Nov. Př. 621.

F. Bohum., nar. 1857., čes. spis. Vz Ott. IX. 370.

Formánek, nka, m. *F. Jan* = Činoveský J. F. — *F. Ed.*, nar. 1845., čes. botanik. — Vz Ott. IX. 370.

Formanka či *norberčice* či sukně *kočovská* (vozků). Vz Wtr. Krj. I. 440.

Formanský. Leskne se to jako f. tobolka. 1594. Zbrt. Tan. 152.

Formát = *list o vykonaném svícení na kněžství*. Wtr. Živ. c. I. 448.

Formhajz, *formhajz* a *halfajzen* = tvč železná pomocná (u kovářů), z Form-, Hilf-eisen. Hrš. Nách. I. 504.

Formička na *vyšívání*: na makový víšek, na půl růže, na celou růži, na háčky, na ječ-

menové zrnko, na gulovatý chám, na srdeá, na krpadla atd. Na Mor. a Slov. Vz NZ. III. 432.

Formitr, a, m., z Vormund. Dšk. Jihé. I. 12.

Formovací stroje. Vz Ott. IX. 374.

Formování v slévárnictví = práce vzta-
hující se k hotovení a úpravě formy (nádob
n. dutiny, kde roztopený kov ztuhnouti má
v náležitý tvar). Vz Ott. IX. 375.

Formule = vzorec. F. lékařnictví (vzorec
předpisu), chemická, ku spisování listin. Vz
Ott. IX. 380.

Fornet Jos., 1732.—1809., čes. spis. Vz
Ott. IX. 383. b.

Forst Jan Bern., 1660. 1709., čes. zpěvák.
Vz Ott. IX. 385.

Förster Jos., nar. 1833., čes. hudeb. —
F. Bohusl., nar. 1859., hud. sklad. — Cf. Ott.
IX. 389. m.

Forsterit. Cf. Ott. IX. 391.

Forštat, vz Ferštat (3. dod.).

Fořt Jos. dr., nar. 1850., čes. publicista.
Cf. Ott. IX. 391.

Fortuch, u, m. = *fěrtuch*. Slez. Vest. opav.
1891. č. 4., 9.

Fosfaty. Vz Ott. IX. 402.

Fosfeny = světelné úkazy vznikající tla-
čením oka. Vz Ott. IX. 402. b.

Fosfidy či *fosforidy* = sloučeniny fosforu
s kovy. Vz Ott. IX. 402.

Fosfin, u, m. = *fosforovodík plyn*. Ott.
IX. 402.

Fosfit, u, m. = *sůl kyseliny fosforové*. Ott.
IX. 402.

Fosfoni-um, a, n. — chemický radikál.
Ott. IX. 402.

Fosfor. Cf. Ott. IX. 402.

Fosforečnan či *fosfat*. Vz Ott. IX. 405.

Fosforečný. F. sůl, kyslíčník. Vz Ott. IX.
406.

Fosforescence. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforid, vz předcház. Fosfid.

Fosforit, u, m. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforitový. F. superfosfát. Hlas. z vých.
Čech. 17./11. 1893.

Fosfornatan, u, m. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforografie, e, f. — obraz osvětlením
látek jevících fosforescencí. Vz Ott. IX. 407.

Fosforoskop, u, m. Vz Ott. IX. 408.

Fosforovitý. F. ložiska. Nár. list. 1895.
č. 61.

Fosforovodík, u, m. či fosfin — plyn bez-
barvý. Vz Ott. IX. 408.

Fosforový. F. bronz, chlorid, kyselina,
kyslíčník, těsto. Vz Ott. IX. 408.

Fosgen, *fosgenový plyn* — dichlorid karbo-
nylu. Vz Ott. IX. 408., Vstnk. IV. 15.

Fóska, y, f., vz Fouska. Jevič. Brt. D. II.
310.

Fossilisační proces. Vstnk. III. 388.

Fošňák, u, m. = silný dlouhý hřeb ko-
vaný ku připojování fošen na podkladky. Vz
Ott. IX. 409.

Fotoelektřina, y, f. Vz Ott. IX. 411.

Fotofon, u, m. = přístroj k šíření zvuku
do větší vzdálenosti světlem. Vz Ott. IX. 411.,
KP. VIII. 376.—378.

Fotofor, u, m. = nosič světla, svítící bečka
po moři plovoucí. Vz Ott. IX. 412.

Fotogalvanografie, e, f., řec. = způsob
vyrábění z fotografií vypouklé desky galva-
nickým přístrojem. Vz Ott. IX. 412.

Fotogen, u, m. = směs tekutých uhlo-
vodíků. Vz Ott. IX. 412.

Fotograf. Vz Ott. IX. 412.

Fotografie — nauka o zobrazování před-
metů chemickým účinkem světla. Vz Ott. IX.
413.

Fotogramm, u, m. Stě. P. př. 11., 134.

Fotogrammetrie, e, f., řec. = způsob po-
užívání fotografií terrainu ku zhotovování plánů
situačních. Vz Ott. IX. 419.

Fotogravura, y, f. — umělý způsob re-
produkce k zhotovování ploten měditiskových
ku knihtisku způsobilých. Vz Ott. IX. 420.

Fotoheliograf, u, m. Vz Ott. IX. 420.

Fotochemický. F. indukce. Vz Ott. IX.
420.

Fotochemie, e, f. Vz Ott. IX. 420.

Fotochromatický, photochromatisch. F.
therapie. Vz Ott. IX. 420.

Fotochromie, e, f. Ott. IX. 421.

Fotochromografie, e, f. (heliochromo-
grafie). Vz Ott. IX. 421.

Fotolatrie, e, f., řec. = *ctění světla*. Ott.
IX. 421.

Fotolithografie, e, f., řec. = způsob pře-
nášení kopií obrazů n. písem na kámen litho-
grafický n. na zinek a učinití je k tisku způ-
sobilými. Vz Ott. IX. 421.

Fotometeor, u, m. = *svítivý meteor*. Ott.
IX. 421.

Fotometr, u, m., řec. = nástroj k měření
intensity světlové. Vz Ott. IX. 421.

Fotometrie, e, f., řec. = měření intensity
světelné. Ott. IX. 421.

Fotopsie, e, f., řec. = subjektivní vidění
různých úkazů světelných, blesků, ohnivých
koulí atd. Vz Ott. IX. 429.

Fotoskulptura, y, f. Vz Ott. IX. 429.

Fototaktický. F. dráždivé buňky. Ott.
IX. 429.

Fototaxis, e, f., řec. Vz Ott. IX. 429.

Fototechnika, y, f. = umění osvětlovatí.
Ott. IX. 430.

Fototypie, e, f., řec. Vz Ott. IX. 430.

Fotozinkografie, e, f., řec. Vz Ott. IX.
430.

Foukač, e, m., vz předcház. Fofráček.

F. — dlouhá roura k hotovení foukaného skla.
Vz Ott. IX. 434.

Foukatí. Někteří o to dosti fúkali; Hrde
mluvili a fúkali. Arch. XII. 87., 268. Fukaj,
jak té poli (páli). Slez. Nov. Př. 263.

Fráčkář, e, m. — kdo nosí fráček (frak).
Svez. 1893. 116.

Fraj-, *frej-, frj-*: frajmark, frejmark, frj-
marčiti. Gb. II. ml. I. 139.

Frajdunk, *frejdlunk, frejlink, frejyunk*.
fraydunk = doba volnosti a veselí, doba ce-
lého týdne, po který trh trval XVI. stol. Hř.
Nách. I. 553. Cf. Frejlink (2. dod.).

Frajer. Les bez javora, jako děvče bez
f-ra. Něme.

Frajmarčiti. Koupil od něho kuň a ne-
maje peněz f-čil s ním **na** ryby (dal mu za
něj ryby); F-čil dědinou, na dědinu s Janem.
Arch. XIII. 454., 485.

Frakovitý. F. lisej. 1594. Zbrt. Tan. 154.

Framboise (fr., franboas) = lesní malina; ovocný likér z malin. Vilimk. Cenník.

Frána, y, m.; *Frána* dle Báca. Vz násl. Frantisek: — Frána, dle Káca = Františka. V. Klob. J. Hloušek.

Franc. Hojila krtice, franco, prašivé hlavy atd. 1571. NZ. IV. 31.

Francek, eka, m., vz násl. Frantisek. Franci, nosíjé rozumy v ranci. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Francie. Vz Ott. IX. 451. nn. Popis 451., horopis 453., geologické poměry 454., vodopis 457., podnebí 458., květena 459., zvířena 461., obyvatelstvo 461., zemědělství 465., průmysl 473., obchod 475., komunikace 476., zámořské osady 480., poměry náboženské 482., školství a ústavy dobročinné 484., právní dějiny 487., finance 500., mincovnictví 503., vojenství 505., jazyk 507., literatura 509., filosofie 534., výtvarné umění 538., hudba 549., dějiny 569.

Francina, y, f. = Františka. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Francina = laciná. Pokřikování na Zďársku. Ib.

Franeka, y, f. = Františka. Us.

Francúchy, ulcus specificum, nemoc. Vz Mtc. 1894. 337.

Franěk, nka, m., vz Frantisek (násl.). — *F. Václ.*, nar. 1846., řed. měst. škol a spis. Vz Ott. IX. 613.

Franfor, u, m. = capart. Na f. něco roztrhati. Phld. 1853. 526., 1893. 43. Tak f-ry z něj lietaly. Phld. 1895. 387.

Franhárit = *hajjit* (3. dod.).

Frankov, a, m., les ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Franková, é, f. = míst. jm. ve Spisi. Phld. 1894. 61.

Frankovský (Franěk Jos.), čes. herec, nar. 1840. Vz Ott. IX. 630.

Frankreyský = *francouzský*. F. krajiny. 1539. Vz Kbt. 2.

Franta Václ.; F. Jos. Šumavský. Vz Ott. IX. a Frantisek.

Frantěk, a, m., vz Frantisek.

František: *Franta, Frantěk, Frána, Franěk, Frána, Francek*. Kbrl. Cf. Kotk. 17.

Frapoun, a, m. = *chrapoun*. Selský f. 1640. Mus. 1894. 134.

Fraseologický, phraseologisch. F. slovník. Ott. IX.

Fraška. Vz Ott. IX. 653.

Frašný. 1418. Mus. fil. 1896. 89.

Frašák, a, m. = Hlohovec na Slov. Phld. 1894. 374. F. isieu, F. prišieu (= minul se cile). Ib.

Fraternisovati s kým = bratřikovati se, bratrství uzavřítí. Ott. IX. 654.

Fraternita, y, f. = bratrství.

Frauenhoferovy čáry. Vz Ott. IX. 654.

Fraydunk, vz Frajdunk (3. dod.).

Frayz. Rukávce atlasové s f-zy plavými. Vz Fryžka, Wtr. Krj. I. 124.

Frbalka, vz Frgalka (3. dod.).

Frcálky. V Plavě u Budějov. NZ. IV. 56.

Freati. Chlapaje jim, fcaje. Ché. S. 112.

Frelena, y, f. = ženská, která vse začne a nic nedodělá; frc sem, frc tam a nikde nic. Záp. Mor. Brt. D. II. 310.

Frelous, z něm. Filzlaus. Dšk. Jihé. I. 9.

Frča, e, f. = *kořalka*. Ve svihácině. Brt. D. II. 520.

Frčati = *běžeti*. Phld. 1896. 295.

Frčka. S chlapeuov frčky si hádžat. Slov. Čes. I. V. 159. Cf. List. fil. 1896. 156.

Fréd, *frejd* = *meze rinohradské*. Brt. D. II. 440. Vz Frejd.

Fregatka, y, f., tachypetes aquila, pták. Ott. IX. 666.

Fregatta parní, plachtová. Vz Ott. IX. 665.

Frejd, *fréd*, *frýd* = *samorostlý plot*. (Klobouky brň.) Brt. D. II. 514.

Frejčířský rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Frejiti. S kým's nerostl, také s tím nefrej. Bl. Gr. 296.

Frejmark, vz Frajmark.

Frejunk zrušiti. 1566. L. posil. II. 28.

Frekventovati, lat. = *naršterovati*.

Frenalgie, e, f., řec. = *neuralgie nervu bráničného*. Ott. IX. 677.

1. **Frenel** Innoc. spis., 1818.—1862. Cf. Ott. IX. 679.

2. **Frenel**, u, m. = *stříhaná tkanice* (ve sterých slovnících). Frenely dělali tkanickáři. Sukně frenely premovaná. Wtr. Krj. I. 396., 400.

Frenologie. Vz Ott. IX. 679.

Frenštat m. Farkasstadt, od Farkaše. Čern. Pr. 36.

Frésovací. F. stroj. Vz Ott. IX. 687. Cf. Frésa, výstružník.

Fresovati = *trápiti*. Prilis své srdce f-ješ. XVI. stol. NZ. IV. 308.

Fretka, vz Vreta, Ott. IX. 688.

Freylink, u, m., vz Frajdunk (3. dod.).

Freyunk, vz Frejunk, Frajdunk. Čel. Pr. m. I. 734.

Freýt, a, m., ve vojen., Gefreiter? Hrs. Nách. I. 215.

Frflačka, y, f. = *orčí rýma*. Brt. D. II. 491.

Frflati. Pod nos f. a huňarať. Phld. XII. 541. Sedi pod pecú a žundre (hundre, frtle). Ib. 697.

Frgál, u, m. = *přeslénec*. F. se dává na vřetenó, aby *frgalo*. Laš. Brt. D. II. 310. —

F. = *placka*. Zábř. Ib. 473.

Frgalka, y, f. = *frkačka*. Dělej f-ky (frbalky), jak je mizga. Slez. Nov. Pr. 263.

Frgati. Vz předcház. Frgál.

Frgel = *zakrnutý plod*. Záp. Mor. Brt. D. II. 310.

Fricassée = maso bílé zadelávané n. dušené (též ryby, drubež, mozek). Ott. IX. 694.

Frič, e, m., z Fridrich. Vz Fridrich a Kbrl. Sp. 15. O Fricích cf. Ott. IX.

Friček, eka, m., vz Fridrich (násl.).

Fričková, é, f., obec ve Spisi. Phld. XII. 156.

Fričová Anna. Vz Ott. IX. 700.

Frida, *Frída*, y, m., vz násl. Fridrich. — **F.**, vz Vrehlický. — **F.** *Bedř.*, nar. 1855., řed. vyšší divcí školy v Praze a spis. Cf. Ott. IX. 701.

Fřídek, dka, m., vz násl. Fridrich.

Fridrich, a, m.: *Frida, Frída, Frýda, Fridek, Frič, Fryč, Friček, Fryček*. Kbrl. Sp. 15.

Frisinský. F. zlomky. Vz Ott. IX. 717. Vydal dr. V. Vondrák r. 1896.
Fřišná, é, f., slov. tanec. Čes. I. V. 252. nn., Phld. 1896. 114.
Fritz Leop., lékař a čes. spis., nar. 1813. Vz Ott. IX. 723.
Frk (han.), *pisk* (záp. Mor.), *piskoř* = *husí brk*. Brt. D. II. 47., 497. — *Frky* = *dlouhé vlasy v týle*. Han. Ib. 310.
Frkačka, y, f., vz Čamrda (3. dod.).
Frkatí. Vodou koho f. = *postríkovati*. Phld. 1894. 706. — F-lo to okolo něho = *lítalo*. Phld. 1895. 261.
Frněti. Kámen hosený, pták rychle letící frní. Brt. D. II. 310.
Frngati = *frěti*. Han. Brt. D. II. 310.
Frňous. Někteří pak f-sy jako psi neb kočky mívali. Háj. 299. F. v XVI. stol. = *koží brada* (vous). Wtr. Krj. I. 415.
Frňugat = *zlostně povrkovati*. Stará dívka enem f-gá. Val. Brt. D. II. 310.
Frol, u, m. = *flor*, l a r se přesmykly. Dšk. Jihé. I. 48.
Frólka = ozdobný obojek na krk jehňatům. Brt. D. II. 310.
Frolík, a, m., vz předcház. Florián.
Front, u, m. Tady je ořechů f. = *hojně*. Kroměř. Brt. D. II. 515.
Frost Václ., čes. paedagog. 1814.—1865. Ott. IX. 733.
Frsuchar, a, m., Versucher, m. Zemský v. Snm. I. 529. Cf. předcház. Ferzuchar.
Frúeimor, u, m. = *fraucimor*. Čern. Zuz. 58.
Frúdle, něm. Fluder = *žlab, splav*. Phld. 1894. 545.
Fruktosa, y, f., druh cukru. Vstnk. IV. 22.
Frumar Adolf, nar. 1850., učitel v Praze. Vz Ott. IX. 737.
Fruwirthovka, y, f. = *ručnice*. Vz Ott. IX. (dod.).
Fryč, *Fryček*, vz Frič, Friček.
Frýd, u, m., vz Frejd (3. dod.). — **F.** = *hromada kamení drobného s pole na mezi odkliženého*. Brn. Brt. D. II. 311. — **F.** *tržní* = *mír tržní* = všem přichozím zaručena byla osobní svoboda, nikdo neměl býti zatčen mimo zloděje a zločince. Ott. IX. 741.
Frýda, y, f., ve vinohradě = *hranice, mez*. Mtc. 1893. 310. — **F.**, vz předcház. Fridrich.
Frýdečák, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Frýdka, vz Kordula (3. dod.).
Frýdl, u, m., jm. meče. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 609.
Frydra, y, f., cf. předcház. Flidra.
Frydrych. Odvozeniny vz v Kotk. 17. Cf. předcház. Fridrich.
Frýmarčiti. Cf. Frajmark, Frejmark.
Frysek, sku, m. = *plechová trubice na knot v lampě*. Brt. D. II. 311.
Frystunk, vz Fristunk. Snm. I. 278.
Fryšký, vz Tanec slov. (3. dod.).
Fryšná, vz Frišná (3. dod.).
Fryzloch, vz Vošlejš (3. dod.).
Fryžka, y, f., lat. frisium, vyšíváný obojek, ožidlí, vyšívané lemování. Wtr. Krj. I. 125., 171.
Fstruh, a, m., místo pstruh (p v f změněno). Gb. II. ml. I. 419.

Ftalazin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.
Ftalazon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.
Ftalein, u, m., barvivo. Ott. IX. 744.
Ftaleinanilid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.
Ftalfenon, u, m., v lučbě. Ott. IX. 744.
Ftalový. F. kyselina. Ott. IX. 744.
Ftalylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.
Fto = *kto, kdo*. Ve Spiši. Phld. 1893. 432.
Fuč. Už je fuč (= pryč, umřel). Phld. 1894. 372.
Fučík, a, m., vz Tulák (3. dod.).
Fudrunk, u, m., z Förderung. Téčto f-ku aby užíval. Arch. XII. 420.
Fufna, y, f. Že vyháže tú fufnu. Phld. XII. 710.
Fufňavý. F. zpěv slepých žebrákov. Phld. XIV. 231. F. hlas. Ib. 246.
Fuga v hudbě. Vz Ott. IX. 749.
Fugara. Cf. Phld. 1893. 695.
Fugazditi = *uháněti*. F-dil, jako zajác do hášca. Phld. XII. 697.
Fügner Jindr., 1822.—1865., spoluzakladatel čes. Sokola. Vz Ott. IX. 753.
Führer Robert, čes. sklad. 1807.—1861. Vz Ott. IX. 753.
Fuchs Jan, farář na Slov., básn. Phld. 1895. 317.
Fuchsie, fuchsia, rostl. Vz Ott. IX. 758.
Fuchsin. Vz Ott. IX. 759.
Fujavica, e, f. = *vánice*. Brt. D. II. 311. Cf. Fúja.
Fujigat = *silně fučeti*. Val. Brt. D. II. 311.
Fujtáček, čka, m. = *ptáček zpívající cífuj, cífuj!* ČT. Tké.
Fuk, u, m. = *štěrbiná, z něm. Fuge*. NZ. IV. 211. (Chodsky).
Fukáč, e, m., vz Dyšák (3. dod.).
Fukarovati = *fukarem čistiti*. NZ. III. 225.
Fuklavě = *naduté, všetečné*. F. mluvití. Wtr. St. nov. 173.
Fuknúf = *uhoditi*. Slov. Phld. 1894. 745.
Fukosa, y, f. = *cukr v mořských řasách*. Ott. IX. 759.
Fúlati = *mazati, špinití*. Smola ruky fúla. Slov. Phld. 1892. 586.
Fulfas, u, m., z Füllfass = *obdlouhý obal, v nějž vpravovaly paní a dívky pletence svých vlasů*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 81. Hlava zavitá f-sy a hedvábníky. Vlč. Lit. 212.
Fulgurit, u, m. = *nová třaskavina prudká*. Vz. Nár. list. 1893. č. 344. odp.
Fultrovaný. F. dvěře, proti obyčejným, lepší. Hrš. Nách. I. 515.
Fumarylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.
Fumigovati koho = *nevšímati si ho*. Phld. 1896. 69.
Funda, y, f. = *psací náčiní*. ČT. Tké.
Fundák, a, m. *Fundáci* = *obyvatelé obce Pazuchy*. ČT. Tké. Slovou také *špejlikáři*.
Fundament. Ten má dobrý f. = *rozum*. Zlin. Brt. D. II. 515.
Fundamentální články české. Vz Ott. IX. 771.
Fundanále. Barvíř (felčar) sázel jí f. (baňky). Kat. z Zer. 309.
Fundanel, z fontanella. Někomu f. (na nohu) vsaditi. Kat. z Zer. II. 3. Cf. předcház.

Fundatorství, n. Ukázali f. p. Albrechta. Arch. XII. 491.

Fundoš, e, m. = *grunt*. Slov. Phfd. 1894. 86.

Funkcionář = kdo zastává nějakou správní hodnost n. úřední službu. Vz Ott. IX. 777.

Funt, u, m., vz Font.

Fůra, z něm. Fuhre, nemělo o, ale dle analogie stejné znějícího kůra (korami) vyskytá se gt. pl. for, instr. forami. List. fil. 1895. 89.

Furfuranový. F. derivat. Vstnk. III. 6.

Fureh Vinc., 1817.—1864., básn. Ott. IX. 779.

Furiant. Děvčata nemají hleděti na chasníky f-ty, jako nehledí se při ječmeně na fousy, nýbrž na zrno. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feüll.

Furiják, a, m. = *furiant*. Brt. D. II. 311.

Furmaněti = *furmaniti*. Phfd. 1895. 355.

Furmaniti. Kdo chce f-nit, musí cesty něhanit. Mor. Čes. I. V. 419.

Fůsa. Má pod nosem f. a v hubě viks. Mor. Čes. I. V. 419. Cf. násl. Fůz.

Fůsa, y, f. = *cosa*. ČT. Tké.

Fušaření, n. = *fušerství*. Dhn. exc.

Futerník, a, m. = *kdo šil futra*. Mus. 1894. 498.

Futrmyce, e, f. = *kapíson*, zimní čapka ženská. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 8.

Futyrovat si koho = *vážiti si*. Vých. Mor. Brt. D. II. 515.

Fůz, u, m. = *vous*. Mrdol fůzom = umřel. Slov. Phfd. 1894. 193.

Fůzl, u, m., vz Flegma (3. dod.).

Fykocian (*fykochrom*), u, m. = *modré barvivo*. Ott. IX. 791.

Fykoerythrin, u, m. = *červené barvivo*. Ott. IX. 791.

Fykofein, u, m., *hnědé barvivo*. Ott. IX. 791.

Fykochrom, u, m. = *fykocyan*.

Fykoxanthin, u, m. = *žluté barvivo*. Ott. IX. 792.

Fyllit, u, m. = *prahorní bridlice*. Ott. IX. 792.

Fyllokladodie, vz Kladodium (3. dod.).

Fylogenetický, phylogenetisch. F. zásada. Čl. L. Jos. 41., Vstnk. II. 570. F. vývoj. Ziva. 1893., Mus. 1894. 573.

Fysiater, tra, m. = *lékař přírodní*. Ott. IX. 793.

Fysickochemický. F. process. Krej. Psych. 31.

Fysickopsychický. F. element. Krej. Psych. 35.

Fysik, a, m., vz. Ott. IX. 793.

Fysika, vz Ott. IX. 793.

Fysionomie = *ústa*. V mluvě praž. Pepiků. Herm. Bod. Praž. 39.

Fysiolog, a, m., vz Ott. IX. 799.

Fysiologickopsychologický. F. princip. Mus. 1894. 436.

Fysiologický. F. psychologie. Mus. 1894. 435.

Fysiologičnost, i, f. Mus. 1894. 440.

Fysiologie. Vz Ott. IX. 800.

Fytolith, u, m. = *rostlinná zkamenělina*. Ott. IX. 802.

Fytomorfologie, e, f. = *rostlinný tvarozpyt*. Ott. IX. 802.

Fytopalaeontologie, e, f. = *rostlinná palaeontologie*. Ott. IX. 802.

Fytopathologie, e, f. = *nauka o nemocích rostlin*. Ott. IX. 802.

G.

G praslovanské. Gb. H. ml. I. 312. — **G** psalo se literou *g*, od XVI. stol. *g* n. *ǵ*; po-
névadž *g* bylo = *j*; když pak pro *j* voleno
bylo *j*, psalo se zase jen pouhé *g*. Gb. H. ml.
I. 452. Cf. o *g* Ott. IX. 803. V Brn., u Litovle,
Konje, Jevíčka, u Kroměří, Zlína, Zábř. *g*
často se slýchá: dragač, fagan; na Zábř. jme-
novitě m. *k*; u Kroměří, Kunšt. a Zlína sly-
šeti vedle něho i *h*. Cf. Brt. D. II. 17., 129.,
166., 234. Na Slov. se i v mnohých domácích
slovesch objevuje. Vz Pastr. L. 143. — **G** se
mění 1. v *z*, lok. božě z bogě; 2. *h*: gora
hora, od pol. XIII. stol.; 3. *k*: cikán, trakař
z něm. tragen, Mtz., kalup, krunt; 4. *d* na Mor.:
pudmistr, dběl v. gbel. Gb. H. ml. I. 455.—458.
V jihozáp. Čech. vyskytá a mění se *g* v: *k*,
j, *t*, *d*, *č*. Vz Dšk. Jihč. I. 29. **G** v chroneckém
podřecí na Mor. Vz List. fil. 1894. 94. Změny
jeho na Kroměří. a Zlínsku vz v Brt. D. I.
16., 17., II. 17. — **G** cizí zůstalo: striga z lat.
striga; dilem je za ně 1. *h*: husa z germ.
gans; 2. *k*: okurka z angurium, potkan, kvalt;
3. *j*: jenerál, Jenofa atd. Cf. Gb. H. ml. I.

458. — **G** se přisouvá: gúsenina, húsenina.
Vz Gb. H. ml. I. 459. U Zábř. v grybrzlata,
u Kunšt. v rozglósknót. Brt. D. II. 129., 234. —
G se odsouvá: ratíje z lat. graphium, Mtz.,
Anežka z Agnězka. Gb. H. ml. I. 459. Auspurk.
V. Kal. 37. a j. **G** se odsouvá v jihozáp.
Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 29.

Gaba Frant., nar. 1829., čes. stenograf. Vz
Ott. IX. 804.

Gabaf. Také slov. Phfd. 1894. 375.

Gabbronit, u, m. = *skapolith*. Ott. IX. 805.

Gabler Vil., nar. 1821. Vz Ott. IX. 810.

Gabriel. Odvozeniny vz v Kotk. 18.

Gadolinit. Cf. Ott. IX. 817.

Gagor. G-ry něsti = *dítě se dvou stran pod
pažděmi něsti*. Čejč. Hled k.

Gagoree. Uvedený citat také v Phfd. 1895.
391.

Gagorovský. P. G. = houser. Čejč. Hledik.

Gagotaf, vz Čagotaf (3. dod.).

Gahnit. Cf. Ott. IX. 821.

Gaj, e, m. Řezníci chodí do gaje (vsi: Gau?)
Zábř. Brt. D. II. 515., 129.

Gaje, e, m. = *kolovrátek na předení*. Zábř. Brt. D. II. 129., 441.

Gajdy — *záda*. Vzala děto na gajdy. Laš. Brt. D. II. 311. — **G.** = *dudy*. Na jednu g. piska. Slov. Nov. Př. 643.

Gajovat nač = *haněti co*. Slov. Phd. 1893. 637.

Galaktan, u, m., složitý uhlohydrat. Ott. IX. 831.

Galaktit, u, m., druh natrolithu. Vz Ott. IX. 831.

Galaktosa, y, f. = cukr z dulcitolové řady hexos. Vz Ott. IX. 832., Vstnk. IV. 21., 22.

Galanda. Nitr. Phd. 1895. 519.

Galanes, druh doutníků. Us.

Galantón m. galantom. List. fil. 1895. 432.

Galaš Jos. H. Vz Ott. IX. 834.

Galat = *do dultku házetí; džgál do sebe* (jídlo). Brt. D. II. 311.

Galečky, pl., m. = *moučné jídlo*. 1701. Věst. op. 1893. 47.

Galech, u, m. = *kalich*. Zábř. Brt. D. II. 129. — **G.**, cf. Sejeek (3. dod.).

Galein, u, m. = *barrero*. Ott. IX. 839.

Galej, e, f. = *lod*. Vz Ott. IX. 839.

Galenit. Vz Ott. IX. 840.

Galik, a, m., os. jm., vz Havel (násl.).

Galilejský. Je g. (opilý). Slov. Nov. Př. 599.

Galla, y, **Gallaš**, e, **Gallat**, a, m., vz násl. Havel.

Gallacetofenon, u, m., žlutý prášek. Ott. IX. 854.

Gallat Alois a Jarosl. Vz Ott. IX. 857.

Galli Jirí, David, Jan, Pavel. Vz Ott. IX. 860.

Galli-um, a, n., vzácný prvek z kovů, ze-min. Ott. IX. 869.

Gallovaní = Gallem vynalezený způsob zlepšování příliš kyselého vína, zvl. meštu. Vz Ott. IX. 870.

Gallový. G. kyselina. Vz Ott. IX. 870., Vstnk. III. 408.

Gallskosť, i, f., Gallicität. NZ. II. 630.

Galon. Osm loktí galonův. 1672. Věst. op. 1892. 8. — **G.** v architek. Vz Perlovec v dod.

Gálovica, e, f. = *hál*. Mor. Nár. list. 1896. č. 128. odp. feuill.

Gaša, e, f., území v Novohradě na Slov. Phd. XII. 75., 423.

Galůnky, pl., m. = *ozdobná lemůvka ženských střevců*. Val. Brt. D. II. 311.

Galvaň, e, f. = *levice*. Brn. Brt. D. II. 311.

Galvanický. G. barvení kovů, batterie, jiskra, lékařství, proud, řetěz, rytí, sloup, světlo. Vz Ott. IX. 876.

Galvanism-us, u, m. Vz Ott. IX. 877.

Galvano = odlik dřevorytu. KP. VIII. 232.

Galvanofor, u, m., elektrické rozžehadlo. Vz Ott. IX. 879.

Galvanoglyfie (glyfografie) = způsob zhotovování vypouklé tiskací desky galvanoplastikou. Ott. IX. 879.

Galvanografie, e, f. = galvanoplastické zhotovování desk sloužících k otiskování obrazů provedených v tušovaném způsobu. Vz Ott. IX. 879.

Galvanochromie (elektrochromie, metallochromie) = způsob zdobiti lesklé kovové

předměty skvělými duhovými barvami elektrolytickým působením proudu. Vz Ott. IX. 880.

Galvanokaustický nůž (drát). KP. VIII. 213.

Galvanokaustika, y, f. = galvanické leptání desk ocelových, měděných a zinkových k účelům umění grafického. Vz Ott. IX. 880. KP. VIII. 212.

Galvanoměr (galvanometr) — přístroj zakládající se na elektromagnetickém působení proudu, kterýmž možno stanoviti kvantitativně intensitu proudovodu. Vz Ott. IX. 881.

Galvanoplastika, y, f. = zhotovování věrných odlitků různých předmětů elektrolytickým působením proudu elektrického. Vz Ott. IX. 882., KP. VIII. 230.

Galvanoskop, u, m., vz Rheoskop (3. dod.).

Galvanostegie či galvanické pokovení = trvalé pokrývání kovových předmětů vrstvami jiných kovů proudem elektrickým. Vz Ott. IX. 886., Vstnk. III. 402., KP. VIII. 218.

Galvanotechnika, y, f. = srážení kovů elektrickým proudem. Dělí se a) na galvanoplastiku, b) na galvanostegii. Vz KP. VIII. 16., 217.

Galvanovati = elektrickým (galvanickým) proudem jistě výkony prováděti, ku př. pozlacovati, poniklovati atd. Vz Ott. IX. 887.

Gamaely, *kamaje* = drahokamy s obrázky na nich vypouklé pracovanými. Wtr. Krj. I. 535.

Gamba = *jedovatá houba*. Val. Brt. D. II. 510.

Gambir (katechu gambir) = *zahuštěný extrakt*, vyvařený z listův a letorostů mařinkovité rostliny uncaria gambir.

Gaña, e, f. = *slina kančel*. Brn. Brt. D. II. 311.

Gaña = *káně*. Pomor. Brt. D. I. 30., Mtc. 1893. 301.

Ganduš, e, m. = *dlouhý kabát, dětský kabátek* (Jevíčko), Brt. D. II. 311.; *špenzr* z modrého sukna, *rukávník*, *grytka* (Zábř.). Ib. 129., 468.

Gániacl = *zerlující*. G. pohľad. Phd. 1895. 735.

Ganit = *slintati*. Brn. Brt. D. II. 311. Cf. Gaňa (3. dod.).

Gánif = *hleděti jako gaña*. Křivým okom gáni naň. Phd. 1894. 314.

Gangraena, y, f. = *sněť, úmrtí* některého údu nebo organu. Vz Ott. IX. 900.

Gánka, y, f. = *kánka* (mor.), *párta* (na uh. Slov.). NZ. IV. 434.

Ganoidní ryby. Vz Ott. VII. 294.

Ganšovaf = *haniti*. Vel. Revúce. Phd. 1893. 373.

Gapel, něm. Göpel, m. Robí jako v gapli = těžko a tvrdo. Slov. Phd. XII. 254. — **G.** = míst. jm. na Slov. Phd. XII. 99.

Garafia, e, f., vz Slzičky (3. dod.).

Garanění. G. fond. Ott. IX. 909.

Garaf. Négaraj (neštouchej) do osův, to te nepoštipu. Slez. Nov. Př. 252.

Garazda = *hluk*. Cez noc čo ešte narobi g-dy (rozvlněná řeka). Slov. Phd. 1894. 233.

Garbiar = *garbár, garbíř*. Phd. 1896. 217.

Garbiarna, y, f. = *jirchárna*. Phd. 1895. 228.

Garbírský. G. kalhoty (ze sprosté kůže). Věst op. 1892. 28. Cf. Garbíř.

Garhovec, vce, m., d. v. abaujské stolici. Phld. 1895. 383.

Garda, y, f. = čes. národní tanec z r. 1848. Ott. IX. 917.

Gardovák, a, m. = kůň gardisty. Vrch. Tryz. 334.

Gargula = *hanácký čepce svatební*; *čepce*, jež nosí vdané ženy pod šátkem. Brt. D. II. 465.

Garnát. Vz Ott. IX. 923.

Gasa, y, f. = *kassa*. Mor. Kruml. Brt. D. II. 209.

Gasometrie, e, f. = měření a určování plynů. Ott. IX. 936.

Gasopyrion, a, n. (tachypyrion) = elektrické rozžehadlo. Ott. IX. 936.

Gastrilogie, e, f. = *brichomlurectri*. Ott. IX. 945.

Gastroektomie, e, f., řec. = vyřezávání části stěn žaludkových. Vz Ott. IX. 945.

Gastrologie n. *gastronomie*, e, f. = theorie umění kuchařského a jedličkého. Vz Ott. IX. 946.

Gastropegie, e, f. = *obrna žaludku*. Ott. IX. 947.

Gastrorhagie, e, f. = krvácení žaludku. Ott. IX. 947.

Gastrorhoea, e, f. = dávení tekutiny ze žaludku pocházející. Ott. IX. 948.

Gastroskopie, e, f. = *ohledání nitra žaludku*. Ott. IX. 948.

Gastrotomie, e, f. = *řez žaludku*. Ott. IX. 948.

Gafala = kdo chodí v gatích (plátěných). Val. Brt. D. II. 312.

Gatice, pl., f. = *nohavice*. Laš. Brt. D. II. 467. Cf. Gatě (3. dod.).

Gatoň, é, f., jm. pole ve Spiši. Phld. XII. 75., 423.

Gauč Jirí. 1733. 1806., čes. zpěvák. Ott. IX. 955.

Gaudentius. Odvozeniny vz v Kotk. 18.

Gaval = kaval? Brt. D. II. 113.

Gavdžaf = pisteti. Slov. Phld. 1893. 637.

Gavial. Vz Ott. IX. 965.

Gavím v prvních dodatcích chybně, oprav v: gavim. V druhých dodatcích správně gavim.

Gavotta, y, f. = druh. hudeb. skladby. G. pro dvoje housle. Dhl. exc.

Gávran, a, m. = *harran*. V Lohovei. Mte. XVIII. 244.

Gaylussit. Vz Ott. IX. 970.

Gáz = *petrolej*, sl. eizi. Brt. D. II. 515.

Gazda. Mastný n. starý g. = bohatý. Slov. Phld. 1894. 440. — G. Vojt. Vz Ott. IX. 971.

Gazdina. Každá g. sama vie, ako jej v hrnci vie. Slov. Nov. Př. 275.

Gazdovati. Dobrý gazda pracuje, moudra žena gazduje. Phld. 1895. 187. — G-val od tisíce ku stu. Nov. Př. 600.

Gazdovlivost, i, f. = *spořivost*. Na g. dievčete dáti. Phld. 1895. 523.

Gazdovstvo, a, n. Pri g-stve aby čtyri ruky mal. Slov. Phld. XII. 163.

Gazdův. Od gazdových očí rozmáhá se statek ovčí. Šariš. Phld. 1895. 377.

Gázový. G. světlo = *plynové*. Slov. Phld. 1894. 606.

Gbel, z něm. Kübel, stlat. cupellus. Čern. Př. 72. — G. = *studánka menší*. Cf. Blizka (3. dod.). Strakon. Čes. I. V. 28.

Gbelezo, gwelico, kbelik, kbelyko, kwelezo. Eml. Urb. 35., 36.

Gde, gdo, gdy = *kde, kdo, kdy*, také v Čech. Dsk. Jihč. I. 29.

Gderý m. který ve střed. Čech. Mus. 1895. 182.

Gdule. Háj. Herb. 86. a. *Kdule*. Ib. 208. b.

Gebloň, é, m. = *sréhlarec*. Jevič. Brt. D. II. 312.

Gebuľa = *gebule*. Slov. Phld. 1893. 15., Brt. D. II. 312.

Gec! Citoslovce, kterým se pobízí tele. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 75.

Gécal, a, m., vz Chrástel (3. dod.).

Geran, a, m., vz Chrástel (3. dod.).

Gecafa = *nedělní sukne*. V Honte. Popis vz Phld. 1894. 311.

Gecelovec, ves v Gemer. Phld. 1895. 389.

Gergál, a, m., vz Chrástel (3. dod.).

Gecnouti = *čapnouti*. Jevič. Brt. D. II. 312.

Géganice, e, f. = *peřina*. Ve švihácině. Brt. D. II. 521.

Gégavá = *husa*. Ve švihácině. Brt. D. II. 521.

Gehlenit, nerost. Vz Ott. IX. 988.

Geisslová Irma, nar. 1855., spis. Vz Ott. IX. 993.

Geitler Leop. Vác., 1847. — 1885. Cf. Vz Ott. IX. 993.

Gejeal, a, m., vz násl. Chrástel.

Geko. Cf. Ott. IX. 997.

Gelatina = jemný bezbarvý kliš. Vz Ott. IX. 999.

Geleta. Také Slov. Phld. 1893. 695.

Geltaše, z něm. Geldtasche. Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuil.

Gemba = *huba*. Podz sem, hleba, g. hotová (nepečlivec). Šariš. Phld. 1895. 377.

Gemer, a, m. = obec v Gemersku. Phld. XII. 423.

Genee, nec, m. = *sud, bečka*. U Brezna na Slov. Phld. 1893. 304.

General. Uměla poroučeti jako g. a jazyk měla jako britvu. Šml. I. 148. — G. = *rozkaz dárati svědomí*. 1568. L. posil. I. 12., 69.

Generator elektrický = *přístroj*, který přivedenou mu energii určitého druhu přeměňuje v energii jiného druhu. Vz KP. VIII. 66. nn. G. hlavní = stroj, kterým se elektrický proud vzbuzuje KP. VIII. 383. Polymorfni g. elekt. KP. VIII. 105. nn. G. = pec n. kotel sloužící k výrobě plynů. Vz Ott. IX. 1021.

Genitiv absolutní. Tehda připravených všech, kteréž potřebné biecnu na cestě, učinil jest pozehnání otcí svému, tunc paratis omnibus. Tě pak noci rozpálených jater rybích zahráno bude ďábelství, incenso jecore. Minulé pak noci třetí přijmeš pannu, transacta nocte tertia. XV. stol. List fil. 1894. 111. Kdy se počalo uzivati genitivu m. akkusativu u jmen osob, zvířat (hada m. had). Vz Gb. Buk. 549. Cf. o gt. Ott. IX. 1022., Brt. D. II. 286., Kla. Skl. 58. 66. — Gt. m. dativu: Půjdem ja do brých lidí služít. Dobš. III. 44. Cf. Pastr. I. 53.

Gentiopikrin je glykosid. Vz Ott. X. 6. a.

- Gentisin.** Vz Ott. X. 6.
- Geocentrický.** G. názor světa. Stě. P. př. 103.
- Geodesie,** e, f. = *nauka o podobě a velikosti země.* Vz Ott. X. 8.
- Geodynamický.** G. činnost. Vstnk. IV. 137.
- Geofagie,** e, f. = *požírání, jedení země.* Ott. X. 11.
- Geofysika,** y, f. = *fysikální geografie.* Mus. 1893. 595., Vstnk. II. 560., IV. 133., Ott. X. 14.
- Geologický.** G. mapy, společnosti, ústavy, výskumy, útvar. Vz Ott. X. 14.—19.
- Geologie** Evropy. Vz Ott. VIII. 867. nn., X. 23.
- Geometr,** *geometric.* Vz Ott. X. 28., 29.
- Geoplastika** = *nauka o formách povrchu zemského.* Ott. X. 36.
- Geostatika.** Vz Ott. X. 43.
- Geotropismus.** Vz Ott. X. 43.
- Gepard.** Vz Ott. X. 45.
- Geref,** é, f. = *nějaký lék.* Mtc. 1894. 331.
- Gergelice,** e, f. = *kořalka.*
- Gerhard.** Odvozeniny vz v Kotk. 18.
- Gerla** = *řídká polírka, grolia.* Val. Brt. D. II. 473.
- Gerlický.** G. peníz, 16 jich = *sedmi penízům českým.* 1530. Sm. I. 350.
- Germanisace,** e, f., vz Ott. X. 66. nn.
- Germani-um,** a, n., *prvek kovový.* Vz Ott. X. 69.
- Germanský.** G. filologie, práva, jazyky. Vz Ott. X. 70. nn.
- Germinativní** infekce. Vstnk. III. 385.
- Gerontox-on,** a, n. = *oblouček starců, stáří vznikající kruhovitý zákal rohovky.* Čas. čes. lék. 1888. 51.
- Gerovina,** y, f. = *jarus, koží noha, rostl.* Brušp. Hledíková.
- Gever,** u, m. = *geverec, klobouk (zastr.).* Val. Brt. D. II. 468.
- Gibbon.** Vz Ott. X. 111.
- Gigantové.** Vz Ott. X. 120.
- Gigazde** na Šumiaci, *šminky* v Gemer., okolo Hrušova *bicki*, v Turci *poľky* = *angrešt, ribes grossularia.* Phld. 1895. 443.
- Gigle,** něm. Giegerl = *švihák opíjející se pitvorně a zvrhle po módě.* Vz Ott. X. 122.
- Gigula,** y, f., *témě Lysé Hory a les nad Krásnou ve Frýdecku.* Věst. op. 1893. 7.
- Gigulka,** y, f., *hora a trať u Krásné.* Věst. op. 1893. 7.
- Gigulská,** é, f., *přítok Černé ve Frýdecku.* Věst. op. 1893. 7.
- Gimeš,** míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74.
- Gindely** Ant. Vz Ott. X. 133.
- Giraltice,** ves v Šaríši. Phld. 1895. 439.
- Girant,** *indossant, indossoratel, rubopisec* = *osoba směnku na jiného převádějící.* Vz Ott. X. 149.
- Giratář,** *indossatár, indossovník, rubopisník* = *osoba, na kterou směnka byla převedena.* Vz Ott. X. 149.
- Girinča,** území v Požúnsku. Phld. XII. 423.
- Girland** = *stonky, zoubky na holubince vyšívané.* NZ. IV. 148.
- Giro,** *indossement* = *zvláštní způsob převodu skripturních obligací.* Vz Ott. X. 149.
- gj** mění se v z: *stráž m. ze sorgja, stráže* f. ze *sorgja, lože z logje.* Vz Gb. H. ml. I. 453.
- Glač,** e, f. = *kleč u pluhu.* Vz Kleč.
- Glagol,** u, m. Cf. Dob. Dur. 312., 317.
- Glagolice.** Vz Hlaholice, Ott. XI. 332. nn.
- Glajt,** vz Glejt.
- Glajtovati.** Pakliby kdo zločince g-val. 1530. Sm. I. 372.
- Glajtovník,** vz Glejtovník.
- Glám,** u, m. = *glána (3. dod.).*
- Glán,** u, m. *Voda jako g. (kalná).* Laš. Brt. D. II. 312.
- Glána,** é, f., *glam* = *ruka (s opovržením).* Han. Brt. D. II. 312.
- Glaserit.** Cf. Ott. X. 175.
- Glasura.** Vz Ott. X. 182.
- Glasurovač,** e, m., *Glasierer.* Sterz. I. 1106.
- Glauberit,** vz Ott. X. 179.
- Glaukodot,** *kýz arsenový.* Vz Ott. X. 1:0
- Glaukofan.** Vz Ott. X. 180.
- Glaukom,** u, m. = *zákal zelený.* Ott. X. 180.
- Glaukomatom,** u, m. Schb. Nád. 23.
- Glaukomatosní** insult. Schb. Nád. 36.
- Glaukonit,** u, m. = *drobná zrnka zarostlá v jšlech, slinech atd.* Vz Ott. X. 1:0. b.
- Gleat** = *strkati.* Han. Brt. D. II. 312.
- Gleč,** e, f. U Moravičan. Brt. D. II. 113.
- Glejárna,** y, f. = *klihárna.* Phld. 1895. 228.
- Glejtovník,** a, m. = *kdo měl glejt.* Ott. X. 188.
- Gleňa,** *nadávká.* Jevíčko. Brt. D. II. 312.
- Glentat** = *slintati.* Jevíčko. Brt. D. II. 312.
- Gleyczman,** a, m., z Geleitsmann. Arch. XII. 541.
- Gleth,** u, m., *litargium, rostl.* 1490. List fil. 1893. 395.
- Glezg.** G-ga chytil. Phld. 1894. 441.
- Glgáč,** e, m., vz Chrástal (3. dod.).
- Glgán,** *hora u vsi Zabínce v Trenčanu.* Phld. 1895. 603.
- Glgavý.** G. kůň = *který do sebe řihá.* Brt. D. II. 312.
- Glgon,** é, m. = *kůň, jemuž při pití v hrdle glgá (vada koně).* Brt. D. II. 312.
- Glgotanie,** n. = *klokotání.* Vz Glgotat. G. potůčka. Phld. XII. 267.
- Glhánský** = *velmi dlouhý.* V Tekovsku u Jastrabie. Phld. 1895. 441.
- Gliadin,** u, m., *rostlinný klich.* Vz Ott. X. 190.
- Glič,** e, m. = *klíč.* Zábř. Brt. D. II. 129.
- Glich,** u, m. = *klich.* Tišn. Brt. D. II. 186.
- Glimat,** vz Šimrat.
- Glintati se** = *viklati se.* Ždánice. Brt. D. II. 312.
- Glioangiosarcom,** u, m. Schb. Nád. 50., 5.
- Gliom,** u, m. = *druh nádoru očního.* Vstnk. II. 573., Schb. Nád. 3. nn.
- Gliomatosní,** gliomatish. G. buňka (ku př. v oku), *novotvar.* Schb. Nád. 9., 19., 3.
- Gliomový.** G. buňka. Schb. Nád. 33., 12.
- Gliosarkom,** u, m. = *nádor z gliomu a sarkomu kombinovaný.* Schb. Nád. 16., 5.
- Glnět** n. *glonět někde* = *čučeti, meškati.* Jevíčko. Brt. D. II. 312.

Glóbišek, ška, m., míst. jm. na Slov. Phfd. 1895. 3.

Globus. Cf. Ott. X. 199.

Glomp, u, m. = *hlúb, košťál*. U Polhory na Slov. Phfd. 1895. 53.

Gloňa, *žgloňa*, ě, m. = nevýprava, šuka-vec. Jevíčko. Brt. D. II. 312.

Glonět, vz Glnět (3. dod.).

Glos Jan, ev. farář, spis. okolo 1790. Phfd. 1895. 353.

Glossa = hl. vysvětlení provincialismův a slov méně známých, zastaralých. Vz Ott. X. 205., Vlč. Lit. 12., 34.

Glossograf, a, m. = *kdo píše glossy*. Vz Ott. X. 205.

Glott, u, m. = ? Kacabajka glotem lemovaná. Duf. 204.

Glukodin, u, m., *bělavá tekutina*. Vz Ott. X. 213.

Glukodinový. G. prach (traskavina). Vz Ott. X. 213.

Glukoheptosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Glukonový. G. kyselina. Vz Ott. X. 213.

Glukosa, *glykosa*, y, f. = *cukr hroznový* n. *škrobový*. Vz Ott. X. 214., Vstnk. IV. 118.

Glukosan, u, m. Vstnk. IV. 21.

Glukosamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.

Glukosidoglukonový. G. kyselina. Vstnk. IV. 23.

Glundati se = *hrbiti se*. Val. Brt. D. II. 312.

Gluraf = *kaliti vodu*. Laš. Brt. D. II. 312.

Gluten, u, m. = *bylinný lep*. Ott. X. 215.

Glutin, u, m. = *klih z kostí*. Ott. X. 215.

Gluvat = *klorati*. Zábř. Brt. II. 129.

Glyceral, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 467.

Glycerid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 144., Ott. X. 215.

Glycin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glycirrhizin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glyfografie, e, f., vz Galvanofor (3. dod.).

Glykogen, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glykocholový. G. kyselina. Ott. X. 217.

Glykokoll, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glykoll, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glykonin, u, m., v lučbě. Ott. X. 217.

Glykonský. G. verš. Ott. X. 217.

Glykosa, y, f., vz Glukosa (3. dod.).

Glykosamin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.

Glykosid, u, m., ve šťávě stromu upasového, Antiarin, m. Sterz. I. 220., Ott. X. 218., Vstnk. IV. 22., 170.

Glykosurie, e, f. = *objevování se cukru v moči*. Vz Ott. X. 218.

Glykuronový. G. kyselina. Ott. X. 218.

gn. Za cizí *gn* je české *hn* v. *hn*: hnetu, hnetu, něm. kneten z germ. gnet. Gb. II. ml. I. 377.

Gnězno = *Hnězdno*. Háj. Herb. 67., 241. a jinde.

Gniavenie, n., Alpdrücken, n. Slov. Phfd. XII. 38.

Gniavif, vz předcház. Chodilo to jednu dívku g. Slov. Phfd. XII. 38.

Gnomové. Vz Ott. X. 228.

Gnostikové. Vz Ott. X. 229.

Gnu. Vz Ott. X. 230.

Gobelin (goblen) = *tkaný obraz*. Vz Wtr. Krj. I. 36., Ott. X. 231.

Gobelinový. G. steh. Čes. I. V. 227.

Goboča, e, f., dolina ve Spiši. Phfd. XII. 75., 423.

Godac = *hovořiti*. V Hor. Spišsku. Phfd. XIV. 255.

Godla = *políčka z ovaru*. Frydlant. Brt. D. II. 485.

Goěl, hebr. = vyprostitel; bratr muže, který zemřev nezanechal mužských potomků. Povinností jeho bylo pojmouti vdovu bratrovu za ženu k zachování jména a majetku jeho. Rút. 25.

Goleštán, a, m., vrch v Trenčanu. Phfd. 1893. 475.

Golfový proud. Vz Ott. X. 264.

Golier, u, m. = *límeč* (u košile). Slov. NZ. III. 402. Chytil ho za g. Phfd. XII. 206. Vz Golír, Goriel.

Goljerik, u, m., vz Golier. G. u plecka. Phfd. 1894. 254.

Goll Jarosl., nar. 1846. Cf. Ott. X. 271.

Golva = *vole*. Také mor. Mte. 1894. 332.

Golvatý = *rolatý*. G. člověk. Mte. 1894. 332.

Gómat = *hádati, domýšleti se*. Holešov. Brt. D. II. 313.

Gombarka, y, f. = šňuročka na lujblíku. Slov. Phfd. 1894. 254.

Gomboška, y, f. = *špendlík*. Šarišsko. Phfd. 1895. 256.

Gommelin, u, m., druh dextrinu, bílý prášek. Ott. X. 283.

Gonalgie, e, f. = bolest kolenní. Vz Ott. X. 286.

Gonarthritís = zánět kloubu kolenního. Vz Ott. X. 286.

Gónek, nku, m., z něm. Gang = *ulíčka*. Jevíčko. Brt. D. II. 515.

Goniometr příložený, odrazný. Ott. X. 293.

Goniometrie, e, f., vz Ott. X. 294.

Gonkář, e, m. = *vězeň*, kterého užívají k menším pracem ve vězenském domě, ku př. k čištění chodeb. Z něm. Gang. Světz. 1894. 242. a.

Gonohaemie, e, f. Čes. lék. 1888. 54.

Gonokokk, u, m. Čes. lék. 1888. 54.

Gořalka. Křesťanská duše, puč muč dva groše, kópím si gořalke, žere mě v břiše. Velatice. Hledík.

Goriel, u, m. = *golier*. Slov. NZ. III. 402.

Gorilla. Vz Ott. X. 323.

Gorský = *gorický*. G. hrabství. 1537. Snm. I. 407.

Gorýš, e, m., vz Žabina (3. dod.).

Goslarit, u, m. Vz Ott. X. 314.

Gostivít, a, m. = Hostivít, os. jm. u Kosmy.

Gotinky, Göttingen. Vz Ott. X. 354.

Goulardova voda. Vz Ott. X. 372.

Grabiša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Gracial, lat. = dar z milosti, díku a uznalosti, zpropitné. Ott. X. 436.

Gracialista, y, m. = patentní invalida. Nár. list. 1896. č. 128. Cf. předcház. Gracial.

Gracón (*gracoun*) = stříbrné a zlaté porty na ženské kordulce. Han. Brt. D. II. 313.

Gradient, u, m., vz násl. Spádnice, Ott. X. 390.

Gradl — keprovaná látka lněná nebo bavlněná, hustá, prostředně silná. Ott. X. 391.

Gradual, u. m. — zpěvník obsahující v sobě mešní zpěvy. Wtr. Ziv. c. 985.

Grafikon — zázorný jízdný řád železničný. Ott. X. 398.

Grafofon, u. m. — druh fonografu. Ott. X. 398., KP. VIII. 382.

Grafochemie, e. f. Vz Ott. X. 398.

Grafologie, e. f. Vz Ott. X. 398.

Grafomanie, e. f., řec., Schreibsucht, f. Nár. list. 1895. č. 9. feuil.

Grafometr, u. m. Vz Ott. X. 399.

Grafotypie, e. f. — hotovení desk tiskacích. Ott. X. 400.

Grajciar, u. m. — krejcar. Lepší částí g., ako neskorý zlatý. Slov. Nov. Pr. 442.

Gramloň, é. m. — kdo má gramle, nemotorné ruce. Dol. Brtch., Brt. D. II. 313. Vz Gramla.

Gramm = $\frac{1}{1000}$ kilogrammu. Ott. X. 408.

Grammatický m. chromatický. G. harmonika. Ús. List. fil. 1894. 187.

Grammatikové. Vz Ott. X. 409.

Grammofon, u. m. — apparatus zvukopisný. Vz Ott. X. 410.

Gramotný. Psaný jazyk není toliko pro několik vyvolených, ale pro každého g-ho. Mus. 1894. 160.

Gran, a. m. — chlapík? Slov. Nár. list. 1895. c. 330. odp. feuil.

Granalie, lii. f. — kousky stříbra, které se z roztopeného stříbra litím ho do studené vody utvořily. Z granum. zrno. Phld. XII. 561.

Granát. Vz Ott. X. 417. Jeho oči jiskřily se jako g-ty. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuil. — G. — druh písa tmavého. Ús.

Grandomania, e. f. — slaromam. Phld. 1893. 577.

Graneček, ěku. m., dříve = police na mísy, talíře, nyní na knihy a jiné drobnosti. CT. Tkč.

Granulace, e. f. — zrnění. Slov. zdrav. 427.

Granulační tkan. Vstnk. II. 503.

Granulom, u. m. Schb. Nád. 14.

Granulovaný. G. látka. Schb. Nád. 5.

Granulovatí = stížená býtí granulací. Čas. čes. lek. 1888. 53.

Graptolithický, řec. G. zrna. Vstnk. III. 387., II. 493. Vz Graptolithový.

Graptolitholog, a. m. Vstnk. III. 388.

Grasovka, y. f. — vojenská ručnice. Vz Ott. X. 434. a.

Gravura = rytina; každá bezbarvá reprodukce vubec. Ott. X. 442.

Grbál, u. m. — schnoucí strom. Brn. Brt. D. II. 313.

Grbiansky = hrubě. (Tu literu) g. pronuntiant. Bl. Gr. 350.

Grati. Také slov. Mtc. XVIII. 205.

Gre m. kde, d v r. Třebíč. Brt. D. II. 224.

Gréda, y. f. — země, která před povodní více méně jsouc chráněna na pole se vzdělává, nebo pastvištěm bývá. Slov. Phld. XII. 468.

Gréřina, y. f. = rýřa, gryřa (Brn.), žřř (Kyj.) — spodní a svrchní část žebřin, poděl vozu; g. spodní a vrchní. Zlin. Brt. D. II. 443.

Grefka, y. f. Cf. Grefa. Hotař nemá do

vinohradu jen na tři grefky jíti (leč by se tam dále škoda nějaká stala). 1735. Mtc. 1893. 343.

Grefta, y. f., vz Gref. Brt. D. II. 440.

Gregariny = cizopasnici hl. členové a červu. Vz Hlav. Obrz. 8. G. — jednobuněční ustrojenci, zvl. třída mezi prvoky. Vz Ott. X. 452.

Gregor Frant. Ign., 1693.—1773., spis. Vz Ott. X. 455.

Gregora Frant. Vz Ott. X. 455.

Gregoriades Domin., farář a spis., † 1770. Vz Mus. 1895. 318.

Gregoriales — školní plat. 1597. Kutn. sk. 62.

Gregorová Frant., spis., nar. 1850. Ott. X. 1027.

Gregr Ed. a Jul. Vz Ott. X. 459. nn.

Grenadilový. G. dřevo (krásné, tvrdé, velmi těžké a pevné, černé a červené zilované z Madagaskaru atd., hodí se k truhlářským pracím). Dhn. exc.

Grendúš, Grendiš, e. m., vrch v Hontě Phld. XII. 423.

Grenee, nec. m., z Gränzaufseher. Phld. XIII. 524.

Greneš = druh révy. Brt. D. II. 440.

Grešl Fr., gymn. řed. v Praze, spis. Vz Ott. X. 472.

Grézl, p'acák (han.), obršlák (slov.) = řasnatý límec rukávů, vyšíváný. Brt. D. II. 463.

Grgule = váleček z konopuého plátna sešitý, vycpaný koudelí, do čepce. Slov. Čes. I. V. 65.

Griecpal, u. m., z něm. Griffpfahl. Phld. XIV. 615.

Grisna, y. f. = griška. Phld. 1895. 705.

Grison či huron, galietis, šelma kunovitá. Ott. IX. 847.

Grmol, a. m. — kdo má tmavý hlas. Jevičko. Brt. D. II. 313.

Grňa, e. f. = kořalka. Brt. D. II. 486.

G. = žena sedlácká. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Gro m. kdo, d v r. Třebíč. Brt. D. II. 224.

Grobgrün, groeigrün, u. m. = látka vlněná. Wtr. Krj. I. 364.

Grof. Prechodí sa ako chudobný g. Slov. Nov. Pr. 553.

Groguet, vz předcház. Droget (3. dod.).

Grok, u. m. = krok. V Hontě. Phld. 1895. 251.

Grolia, vz Gerla (3. dod.).

Groš. G. český = 3 kr. n. 18 malých peněz; g. tolský = 70 kr. či kopě míšeň. g. polský (dudek, traer) = 7 kr. 1544. Sm. I. 589. G. český původně asi 35 kr., počátkem XVII. stol. 6 kr. G. český v XVII. stol. = 2 gr. míšeň., kopa gr. míš. = 70 kr. rýnským či 1 zl. 10 kr. rýn. V XVIII. stol. měla kopa gr. čes. cenu 2 zl. 20 kr. či 140 kr. rýn. Cf. NZ. III. 144., 145. Pražské groše a jejich díly (1300.—1547.). Např. Jos. Smolik. 1894. Joachymstalský groš = 22½ gr. čes. 1530. Sm. I. 350. Cf. Vstnk. III. 489. nn. Ott. X. 521. nn. Dělati na jeden groš (společně o zisk se dělit). Arch. XIV. 482. Ak bol pri grosi (jak měl g.). Phld. 1895. 66. Pet grosi. Na Mor., místo grosu. Bl. Gr. 389.

Groši (gt. pl.). 1442., 1576. Mtc. 1896. 125., 128. Nespravedlivý gros vyžene iných koš. Mor. Čes. l. V. 422. Za g. by kozu pizdil; Dal mu toho za g. do kouve. Nov. Pr. 549., 612. Hore groš, dolů dva (více sní než vydělá). Phld. 1894. 136.

Grošiček, ěku, m. G. zlatý proti moru. Zbrt. Pov. 156.

Growgrin, vz Grobgrün (3. dod.).

Gróžka, y, f. = *kroužek*. Val. Brt. D. I. 65.

Grufle = obuv: podešev dřevo, na hoře kůže až po kotníky. Duf. 206.

Grúl, vz Vodnár (3. dod.).

Grúliť = *hrochkatí*. Sviňa grúli. Phld. XII. 56. Gruliť oprav v: grúliť.

Grúlovica, e, f. = polévka z *grúlu*. Na vinné mláto nalije se vody a nechá se kysat; z toho grúlu pak se zasmaží polévka. Mor. Slov. Brt. D. II. 473.

Grumbačka, y, f. = rozvařené trnky (svestky) syrové. Brodsko. Brt. D. II. 473.

Grumfešt, lépe: grunt. Bl. Gr. 325.

Grumlati = *brumlati*. Kotk. 81.

Grumle m. brumle, něm. Brummeisen, n. Gb. H. ml. I. 424. Vyšívání na grumle. NZ. IV. 233.

Gruňanská, é, f., trať ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Grungaf = *křunkati, silně kašlati*. Laš. Brt. D. II. 313.

Grunik, a, m., hora, les a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Grunt či statek měl od XVIII. stol. od dvou lánů (120 korců) až do 30 korců. NZ. III. 144. Mäs-li grunt, i čeládka se najde. Čes. l. V. 232.

Gry m. kdy, *d v r*. Trebič. Brt. D. II. 224.

Grybrzlata, *g* přítuto. Zábř. Brt. D. II. 129.

Gryfa, y, f., vz Gréřina (3. dod.).

Grylek, lka, m., vz násl. Kulík.

Grylka, y, f., vz násl. Kulík.

Grünwald Vend. Cf. Ott. X. 543.

Gryska, y, f., vz Krupicovka (3. dod.).

Grytka, nyní kacabajka. Věst. opav. 1894. č. 4. G. ženská sahala až k límci sukně a měla vzadu šostky. Slez. Ib. Vz Gandus (3. dod.).

Gryzelda. Vz Vlč. Lit. 260.

Grža, e, f. = *kořezina, houžernaté maso*. Val. Brt. D. II. 313.

Gšmejd, u, m., vz Šmejd, l. G. = okrouhlý

mosazný ženský kruh 10 ryklich. 1586. Mus. 1894. 515.

gt mění se v *c* v inf. moci m. mogti, v sup. lec m. legtš, v subit. s příp. tš: moc z mogtš. Vz Gb. II. ml. I. 455.

Guajol, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 560.

Guano. Vz Ott. X. 562.

Guča = *chumel*. Srútili sme sa ako šňahová g. pod horu. Phld. 1893. 401. Kyrill skrčil sa do guče. Ib. 1894. 342.

Gučka, y, f. Pentličky s gučkami květovými. NZ. IV. 437.

Guillotina. Vz Ott. X. 601.

Gulda, y, m. a f. = *neohraba*. Jicko. Brt. D. II. 313.

Gule. Dostali sme to do gule (spolu, dohromady). Phld. 1895. 495. — **G.** = *třešňové knedlíky*. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feüll.

Gulůčka, y, f. = *koulička*. Slov. Nár. list. 1896. č. 105. Cf. Gula.

Gummi = *kloratina*. G. arabinové, arabské, senegalské, nigírské, východoindijské, australské, cerasinové, bassorské. Vz Ott. X. 617.

Gummi elasticum = *kaučuk*. Vz Ott. X. 618.

Gummi gutta, klejopryskyřice. Vz Ott. X. 618.

Gummovací. G. stroj, Gummiermaschine, f. Sterz. I. 1156. b.

Gummováč, e, m., Gummierer, m. Sterz. I. 1156. b.

Gunigunda, y, f. Háj. Herb. 303. b.

Gurášné = *kurážný*. Brt. D. II. 89.

z **Günterodu** Abrah. Cf. Ott. X. 622.

Gurgulienka = *obálnice*. Stankovec. Phld. 1895. 496.

Gusle, v Přímoří gusla, v Dalm. gusli. Ott. X. 630.

Guslový. G. struny. Lerm. II. 136.

Guth Jirí, nar. 1861., dr. a prof., čes. spis. Vz Ott. X.

Gutta percha, z malaj. gutta = ztvrdlá pryskyřice a percha = strom. Čern. Pr. 60. Vz Ott. X. 642.

Gymeš, území v Nitře. Vz Phld. XII. 423.

Gymnasium, vz Ott. X. 651.

Gyzdavý. G. réž = *nečistá*. Brt. D. II. 213. Cf. Gyzd.

Gyzduľa = *nečistá osoba*. Má v domě gyzda dost ta g. Laš. Brt. D. II. 313.

Gzel Petr, spis., vz Ott. X. 673.

H.

H se psalo literon *h*, někdy *hh*. *H* jest střídnicí za starší *g*: hora z gora. *H* změněno v *ch*: chmatati v. hmatati, chřtán v. hrtan. Vz Gb. H. ml. I. 462. U Tisu. mění se v *g* ve vogldávat (vohledávati slepici). Brt. D. II. 186. U Brna a Drahan v *j*: pija (piha), fojik. Ib. 167., 102. U Jemnice a Zdár. *střídá se s k (g)*: hdo — kdo, hdy — kdy — gdy.

Ib. 250., 269. Ve Žďar. mění se v *ch* ve slově chlista (hlista). Ib. 250. Také u Zábř. Ib. 130. U Brna a Slavk. ve *c*: vadra, Volomoc (Holomouc), vlyko (vlhko). Ib. 148., 167. *H* mění se v jiz. Čech. v: *ch, k, n, d, b, p, f, c, j*. Vz Dsk. Jihé. I. 31. nn. *H* *czí* zůstává: hare, hamizný nebo mění se a) v *ch*: chléb, chlum, chvíle; v *k*: mrkev. Gb. II. ml.

I. 463. Na Slov. bývá m. *ch*: nehat (nechat), pohodil (pochodil), hiba, hyba (chyba), hvala (chvála). Pastr. I. 144. — U Olom. a Prostěj. *h* na konci slova skoro *mizí*: sni (sníh), tr (trh). Brt. D. II. 69. — *H* se místy na Trenčanskú *eliminuje*: dám o (ho), ab o (aby ho). Phfd. 1893. 303. **H** v chomeckém podřecí na Mor. Vz List. fil. 1894. 94. — **H** *prísuto* a) v *ha-* m. *a-*: hapatyka, Hanka; b) v *he-* m. *e-*: herb (erb), herpetle; c) v *hi-* m. *i-*: hory by skály, hiný; d) *ho-* m. *o-*: hovado, zde i honady; e) *hu* m. *u-*: huher, hucho; f) v *hr-* m. *r-*: hrzati m. rzáti, hřemen; g) *hl-* m. *l-*: hlomoz, hlašička; h) *hn-* m. *n-*: hnit m. nit, hnížký; i) *hp-* m. *p-*: hpanna m. pauna; k) *hb-* m. *b-*: hbratr; l) *hm-* m. *m-*: hmoždír; m) *hv-* m. *v-*: mohohvitý. Gb. H. ml. I. 463. nn. U Kroměř. se přisouvá ve slově zbrať, u Zábř. hrochat, u Kruml. hrozdí. Brt. D. II. 17., 130., 209. U Letovic, Tišn., Kunšt., Žďár.: hnit, hnížké. Ib. 105., 186., 234., 250. — Přídechem jest *h* u Letovic, Brna, Tišn., Kruml. (a Kunšt.) každému náslovnému *a, e, i, o (u), á (ou)*: habech, hidlo, hale, hiva atd. Brt. D. II. 105., 166., 187., 29., 234. Taktéž také na Koničku, Jevíčku a Boskovsku; ale už i tam mizí; místy také před *n* a *r*. Ib. 113. U Kunšt. ho někdy nebývá. Ib. 234. U Jemni. a Žďár. bývá přídechem náslovnému *u, ou*: hudělal, houvod, huzel, hucho, ale: učitel, umřel atd. Ib. 269., 250. U Kroměř., Olom., Prostěj., Týnce, Litovle, Konic, Jevíčka jest přídechové *h* jen v několika slovech: hulica, hozel, hozený. Ib. 17., 70., 93., 113. U Třebíče ho není. Ib. 225. Cf. Brt. D. II. 102., 148., 158. V již. Čech. se přisouvá. O tom vz v Dšk. Jihé. I. 32., 33. Přídechové *h* v násloví na Slov. Vz Pastr. I. 113. — **H** *se odsouvá* a) v cizích slovech: Eroses, Oracius, orloj; b) ze skupin *ho-, -ohu-, -ahu-, hr-, hl-, ht-, hd-, he-, hm-, hn-, zh-, žh-*. Vz tyto skupiny a Gb. H. ml. I. 165. nn. V Háj. Herb.: jacynt 184. b., zmožděný XI. a; v V. Kal.: Pelhrimov. 326. Vz List. fil. 1894. 294. U Kroměříže: vězda, koróvička, rožnól; u Tišn., Kruml., Kunšt., Jemnice: nedo, nide, loh, vězda, řmot atd. Brt. D. II. 17., 187., 209., 234., 269. U Kojet. ve slovech pie (pihy), piovatý. Ib. 47. U Olom. a Prost. v: řbet, vizdat a j. Ib. 70. U Zábř. a Žďár. ze skupin *hr, hr*: řibé, řebík, ranác, řibek, rotek. Ib. 130., 250. U Brna ze skupin *hř, hv*: řich, vězda. Ib. 107. U Litovle, Konic a Jevíčka ze skupin: *hř, hl, zh*. Ib. 113. — **h'** = *halčr*. Krok 1894. 113.

-**ha** příp. jm. osob.: Vanha, Volha atd. Vz Kbrl. Sp. 13. a **H**.

ha- m. *a-*: hapatyka, harest, hale, Hanča atd. Vz Gb. H. ml. I. 463.

Haasz Ant. Dom., právník a spis. čes., nar. 1831.; **H. Jarosl.**, právník a spis. čes., nar. 1860. Vz Ott. X. 679.

Háb m. *hár, v* v *b* změněno. Gb. H. ml. I. 430.

Habakuk, u, m. = anglický ručník. Litzn.

Habanče, etc, n. = rozpustilé dítě. Klobouky. Brt. D. II. 313.

Habarieka, y, f. = *habarka, vařečka*. Slov. Phfd. XII. 268.

Habati eo. Ostarák (četník) ho habi (se-

bral). Ve šviháčině. Brt. D. II. 521. Že pošta jejich časopisy habe (konfiskuje) Phfd. 1893. 534. a j. — **se za čím** = *pachtiti se*. Ib. 1894. 261.

Habětínek Kar., čes. právník, nar. 1830. Vz Ott. X. 692.

Habkati. Tak že bysme po bludnej ceste a tme h-li. Slov. Phfd. XII. 145.

Hábky, dimin. od háby. Phfd. 1894. 675.

Habovka, y, f., míst. jm. v Oravsku. Phfd. 1894. 61.

Habr přesmyknutím m. hrab. Gb. H. ml. I. 543. Cf. Ott. X. 693.

Habrda, y, m., vz násl. Havel.

Habrov, a, m., zaniklá ves na Kunštátsku. Mtc. 1895. 330.

Habrovník, a, m., jm. býval. rybníka u Poděbrad. Vz NZ. IV. 100.

Háby m. hávy, vz Háb.

Hacafer, *hacaper*, a, m. = komu vtr hacemi pere, tedy = lehce oděný, vůbec lehký člověk. Kotk. 170.

Hace z gatja. Gb. H. ml. I. 384. — **H.** kokotí (hacze), podagrafini, rostl. 1440. List fil. 1893. 395.

Hačácnice, e, f. = *uličnice*. U Žleb. NZ. II. 695.

Hačár, a, m. = *strážník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Háčinka, y, f., jm. louky u Náchoda. Hrs. Nách. I. 673.

Háčkovač, e, m. Häkler, m. Sterz. I. 1175. b.

Háčkování. Vz Ott. X. 704. nn.

Hačník, u, m. = *horní kraj gatí*, do kterého se šnurka vtahuje. Cf. stré. hacník. Slov. NZ. III. 402.

Had. Cf. Ott. X. 710. Májm hada co bit (třeba mi pospíchat). Zábř. Čes. I. V. 419. Pověry o něm. Vz Zbrt. Pov. 69., 156. Proti ušknutí hada. Vz NZ. III. 527., Phfd. XII. 567. Had s korunkou, h. hospodár (domáci). Vz Vek. Val. I. 105. nn. — **H.** = červenobílá, kulatá tkanička vlněná, ozdoba slov. klobouku = húsanka. Brt. D. II. 313.

Hadač. Definice slova; liší se od kouzelníka a losníka. Vz Zbrt. Pov. 89.

Hadačka, y, f. = *hádanka*. Čes. I. V. 339.

Hadamčik, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Hadamik, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Hádání. O h. z hvězd, z rukou, z knih, hl. z bible atd. vz Zbrt. Pov. 78.

Hádanka. Vz Ott. X. 707., Čes. I. V. 330. nn. Staročeské sbírky pohádek (hádanek). Vz NZ. III. 32. nn.

Hádankovitosť, i, f. Pís. pís. 17.

Hádátka, anguillulidae, čeleď hlistů oblych. Vz Ott. X. 707.

Hadee, vz Ott. X. 708.

Hadětec. Za GR. polož: Nov. 59.

Hadí mléc, vz Celigana; mléko, vz *Zabí* mléc (3. dod.).

Hadice, ophiouroidea. Vz Ott. VIII. 827. — **H.**, vz Pěnice (3. dod.).

Hadiemoud. Vz Zbrt. Tan. 244.

Hadilov. Vz Ott. X. 670.

Hadinec, echium. Vz Ott. VIII. 447. a.

Hadinka, y, f., trať u Vel. Biteše. Mtc. 1896. 256.

Hadlaf, vz Hadlav, Adlaf (hořejší polovička niceň). NZ. IV. 40., Ott. X. 715.

Hadlák, a, m. = hadrlák, r vysuto. Brt. D. II. 112. Všecko zlý, co h. nosí. Mor. Rous.

Hadlár, e, m. = *hadrář* (r v l). Dšk. Jihé. I. 9.

Hadlavka, y, f. = *konopná ohlárka na koně*. Záp. Mor. Brt. D. II. 314.

Hadlivě. Vz Hadlivý.

Hadna, y, f. = *Anna*. Žďár. Brt. D. II. 248.

Hadooký. H-cí jesteri, gymnophthalmi. Ott. X. 665.

Hadopěnice, e, f., vz Pěnice (3. dod.).

Hadovec, polygonum. Vz Ott. X. 716.

Hadovka, phallus. Vz Ott. X. 716.

Hadový. H. uštknutí, Háj. Herb. 180. b., koření červené, historia. 1440. List. fil. 1-93. 393.

Hadrářský. H. nemoc. Vz Ott. X. 716.

Hadrovatí se s kým. Arch. XIII. 265.

Hadrovina. H. k mytí podlah. Lizu.

Hadrovně něčemu odpírati. Bl. Gr. 340.

Hadrunk. Na mne starého taková h-nei neslušeji. Arch. XIV. 355.

Hadváb = *hedráb*, mor. Gb. H. ml. I. 286.

Haematogenní = z krve pocházející. Vstnk. III. 272.

Haematopetický. H. orgán. Vstnk. III. 384.

Haematosporidia = cizopasnici druhu prvoků. Vz Vstnk. II. 546. H. = cizopasnici ptáků a plazů v krvi. Vz Hlav. Obrz. 10.

Haemorrhoidy. Vz Ott. X. 729. Cf. Městky, Žila.

Hafan = *pes*. Utrhuje se jako h. Nov. Př. 610.

Hafel písniček, špalíček. Kupované písničky sesívaly se v h. Kojet. Brt. D. II. 314.

Haferník, a, m., údolí ve Frýdecku. Vest. op. 1893. 7.

Hafrčí (VI. 269.) = hafrník. Oprav v: haferník.

Hach, a, m. = Haštal anebo spíše Havel. Kbrl. Sp. 8. Vz Havel (násl.).

Hachlovadlo, a, n. nástroj k hachlování. Vz NZ. II. 565.

Hachme = habechme, abychme. Tišn. Brt. D. II. 187.

Háj. Posvátný h. Vz Zbrt. Pov. 156. — H. = obec v Turci. Phld. XII. 246.

Háj! Tímto slovem se popohání kráva. Phld. 1893. 634.

Hajany. Brzo půjde do Hajan (hajati, umře). Svět. 1893. 101.

Hajeati, vz Hajcnouti, Hareati. K Sá. přidej: Kř. u pot. 82.

Hajda, y, m., vz násl. Tan.

Hajdamáčet = *loupiti*. Slov. Phld. 1893. 142.

Hajde. Oděla (oděla) sa plachtú a h. za ním. Phld. XII. 697.

Hajduci. Cf. Ott. X. 753.

Hajducký tanec. Cf. Tanec slov. (3. dod.), Odzemek.

Hajduky = *kulhoty s vestickou sešitě* (nosí malí hoši). Duf. 21.

Hájek, jka, m. = Jan. Čern. Př. 27. Vz násl. Jan. Hláskoslovné a tvaroslovné zvlášť-

nosti Hájkova Herbáře z r. 1562. vz v List. fil. 1894. O H. Šim., Adolf, z Hájku, z Hódětína, z Libočan. Vz Ott. 753. nn.

Hajenský. H. úřad = úřad hajného. 1597. Mtc. 1894. 158.

Hajfit co = vyměňovati. Val. Brt. D. II. 314.

Hájik, u, m., zdrobn. háj. Nieto hájika, aby nebolo v ňom zvierika. Slov. Nov. Př. 651.

Hájiti. Řezníci mu hájejí, aby jeho (masného stoku) neohrazoval. Arch. XIV. 244. Cf. Brániti. Aby mu nehájili ohraditi ten stok. Ib.

Hajka, y, m. = *polní hajný*. U Žleb. NZ. II. 611.

Hajnal. Chodit na h., s *hajnáciou*, ch. *hajnám, hojnám, na hojnal* (svátiť Hajnala) = obcházeti druhý nebo třetí den po svatbě po gazdinách a pýtat si darov (slaniny, mása atd.). Phld. 1896. 121. nn.

Hajnaš, jm. pole na Slov. Phld. 1894. 676.

Hajnica, e, f. = jezírko v Nitře. Phld. 1892. 249.

Hajnik. NZ. IV. 413.

Hajniš Fr. a Ladisl. Vz Ott. X. 758.

Hajnovský. H. místo (hajného). Nár. list. 1894. č. 205. odp. feuill.

Hajs! Tak se popohání vůl. Slov. Phld. 1893. 634.

Hajsák, a, m. = *vůl*. Loštice. Brt. D. II. 314.

Hajtáš, e, m. H-še = černé výložky na rukávech hornáckých kabátů. Brt. D. II. 468.

Hajtaf = *hajati* (t přisuto). Dšk. Jihé. I. 19.

Hajzovat = led na zmrzlém potoku lámati, aby voda na mlýn téci mohla, eisen. Slov. Phld. XII. 175.

Haki Boh. Fr. Vz Ott. X. 760.

Háklivý, dle něm. häkelich, heiklich. Čern. Př. 89.

Hakovatí kde: na poli. NZ. IV. 276.

Hákovka, y, f. = oštep? Břítká h. Kub. Rol. 55.

Hákovnice = nejtežší ručnice, obsluhovali ji dva muži. Wtr. Krj. I. 624.

Hař m. *alc*. Mor. Šb. D. 43.

Hala, Hála, y, m., vz násl. Havel.

Halabušif = *blázniti*. Slov. Phld. 1894. 375.

Haláček, eka, m., vz násl. Havel.

Halada, y, m., vz násl. Havel.

Halafanee, nee, m., vz Halafane.

Halan, a, m., vz násl. Havel.

Halandryja, e, f. = *ženská trochu lehkomyslná*, s dobrou vyřídilkou. Záp. Mor. Brt. D. II. 314.

Halánek, nka, m., vz násl. Havel.

Halant, a, m. = *harant*, kluk. Rais. Rod. 109.

Halapartna = sudlice, jejíž nůž jest složeninou nože se sekerou. Jelínek ji nazval sekyřicí; H. je spojením sečné zbraně s bodací; H. = bodák, na němž formu sekyry zřetelně jest viděti. Wtr. Krj. I. 277., 615.

Halarie, e, f. = *souložnice*. Sá. Kř. u pot. 279.

Halaskovati = *zaháletí*. Jevič. Brt. D. II. 314.

Halasky = *nějaká obur*. Chodit v h-kách. Čas. 1896. 90. příl.

Halasný. H. fena. Slád. Žen. 8.

Halaš, e, m., vz násl. Havel.

Halaška, y, m., vz násl. Havel.

Halatý. H. šavulka = šátek z ovčí vlny. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 9. — **H.** = *polonahý*. N. Město. Brt. D. II. 314.

Halboki = *hluboký*. Slov. Phld. 1893. 431.

Halda, y, m., vz násl. Havel.

Haldamáš. Vrane (vrány) pijó nad nim (nemocným) h. Tvarožná. Hledík.

Hale oprav v: Hále. Brt. D. II. 314.

Hálek, lka, m., vz násl. Havel a Kbrl. Sp. 9. — **H.** Vítězsl. Vz Ott. X. 765.

Haleluja, rostl., vz Šabla (3. dod.).

Halena z horv. srb. haljina. Vz NZ. III. 403. H. nebo huňa, huňka = župice, svrchní šat valašský. Vek. Val. I. 29. H. hanácká, slovenská. Vz Brt. D. II. 467. nn.

Halénica = druh papuce, protože je z též houně jako halena. Příbor. Brt. D. II. 469.

Halěr. 1528. Sm. I. 278. Na Slov. odporučovali někteří: „babka“, ale proti tomu psáno v Phld. XII. 372. a odporučeno halier. Ne-nechal na něm cti za halír. Bl. Gr. 297. Cf. o h. Ott. X. 768.

Haleš, os. jm., vz násl. Havel.

Halík, *Halík*, a, m., vz násl. Havel a Kbrl. Sp. 9.

Hališ, e, m., vz násl. Havel.

Hálka. Vz Duběnka (3. dod.). H. smrková (nádor). Vstnk. II. 571. Morfologická tvorba hálek smrkových. Vz Čl. Zrůd. 24. nn. Já som tiež otvoril oči jako hálky. Phld. 1895. 426.

Halkýř, e, m. Studánka s h-řem. Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuil.

Halla, y, m., vz násl. Havel.

Hallucinace. Cf. Ott. X. 804.

Halmárka na písmo (rychtářská). Chod. NZ. III. 14.

Hálňa, vz Halna (hluché kamení). Phld. 1893. 490.

Halogenitroparaffin, u, m. Vstnk. III. 7.

Halokat = *porýkovati*. Jevíč. Brt. D. II. 314.

Haloušek, ška, m., vz násl. Havel.

Halouška, y, m., vz násl. Havel.

Halovati. Co se hasnuje, to se haluje (dere). Šaris. Phld. 1895. 186.

Haloxylín, *traskarina*. Ott. X. 808.

Halspant, u, m., vz Halže (3. dod.).

Halšpan, u, m. = *druh mouky*. To je jako h. proti vejražku. ČT. Tké. H. = nějaké obilí. XVIII. stol. NZ. IV. 103.

Haltýř = *budka z trámů obyč. u rody*. N. město na Mor. Čes. I. V. 179.

Haltýrník, a, m. H. při správě rybníčné. 1748. NZ. III. 143., IV. 101.

Halupa, y, f. = chalupa. Ve Spíši. Phld. 1893. 432.

Halušiti. Nejprv začne h. Janko. Phld. 1894. 465.

1. **Haluška**, y, m., vz násl. Havel.

2. **Haluška** = *knedlík*. H-ky na kvasnicích (kyslé); h. třeň = noky. Příbor. Brt. D. II. 473. Vie viacej ako h-ky jiest. Slov. Nov. Pr. 523.

Haluz. Sám si podtal haluz pod sebou. Nov. Pr. 636. H. má toliko strom jehličnatý; listnatý strom má konáry (val.), koně (sg. kůň), han. Brt. D. II. 509. Vz Panoha (3. dod.). — Vysívání na h. V Kunovicku. Vz NZ. IV. 223.

Haluzice, dle Budějovice, obec na Slov. Phld. XII. 658.

Halužka, vz Haluška (i dod.).

Halže = *návěsek*, dříve *zápona* (hrdelná). *halspant*, *šmuk*, *hrdelná obruč*. Wtr. Krj. I. 540. nn. — **H.**, vz Houžev (3. dod.).

Hamak, u, m. V snětech h-ků chci si hovět. Vrch. Lingg. 95.

Hamala m. halama. Gb. II. ml. I. 548.

Hamár, a, m. = *hubený kůň*. Jevíčko. Brt. D. II. 314.

Hamba m. hanba (*n v m*) Gb. H. ml. I. 373.

Hambalek, lku, m. = *příční trámec*; h-lka, pl., n. = přepažení nad odrem; prkna v podkroví na příčných trámech prostě narovnaná. Chod. NZ. II. 569., IV. 209., III. 398.

Hambar. Dajte mechy (pytle) do mójho h-ra. Phld. 1894. 204.

Hambous. Kub. Rol. 99. a j.

Hamerník Jos. dr. 1818.—1887. Cf. Ott. X. 819.

Hamfešt, vz Handfest, Ott. X. 820.

Hamižnosť. H-stí se chvěla. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 18.

Hamlíkov, a, m., ves na Mor. Mtc. 1896. 116.

Hammelhauf, a, m. = *jalové orce*. NZ. III. 412.

Hammerschmied Jan F. Vz Ott. X.

Hamonica, e, f. = *lakotná žena*. Zďár. Brt. D. II. 314.

Hamoniti se s kým = *hasteřiti se*. U Zleb. NZ. II. 696; *namáhati se*. Kunšt. Brt. D. II. 314.

Hamovati. Mám to víno před dvěma svědky pro svědectví h. 1735. Mtc. 1893. 341.

Hampaláž, e, f. = *ambalage*. ČT. Tké.

Hampasit, *hampesovati se* = *lopotiti se*. Brt. D. II. 314.

Hampéz, u, m. = pole na neúrodné stráni. Brt. D. II. 314.

Hamplasit se = *hampasit*. Brt. D. II. 314.

Hampulka, y, f. z ampula, kostelní koflík. Brt. D. II. 515.

Hamrazit se = *potloukati se*. Val. Brt. D. II. 315.

Hamrovice (*Gruň*), kolonie ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Hamrsmíd Jos., kaplan v Praze, čes. spis., nar. 1850. Vz Ott. X. 832.

Hamulec, z Hemmholz. Čern. Pr. 71.

Hamús, a, m. = *bídník*. Ché. S. 225.

Han = *ano*. Mor. Brt.

1. **Hana**. H. za hanu, rána za ránu. Čes. I. V. 28.

2. **Hana**, *Hána*, vz násl. Jan. — **H.** m. Anna, h. přítuto. Dšk. Jihé. I. 33.

Hanácký. H. nářečí. Vz Brt. D. II. 7. — H. svadba = *zeli a hrách*; každé o sobě se varí a jí se lžící toho a lžící onoho nebo se to smíchá. Val. Brt. D. II. 473.

Hanák, a, m. = *pandák*. Za starší doby dávali úlům podoby h-ků. CT. Tkč. — **H.** = *houba*. Vz Kozák (3. dod.). — **H.** *H-ci* = obyvatelé po řece Hané od Vyskova až po Kojetín. Brt. D. II., Ott. X. — **H.** Rud., nar. 1842., říd. učitel v Brně, čes. stenograf. Vz Ott. X. 837.

Hanaklika, y, f., rostl. NZ. IV. 57.

Hanala, y, f. = Anna. U Stríbra. Oester. Mon. (Böhm.). I. 489.; nadávka.

Hanba z hanšba n. hanjsba. Gb. H. ml. I. 371.

Hanbička, Št. Ř. 136.

Hanbití. Kto sa hanbí, má prázne gamby Slov. Nov. Př. 123

Hanblivý. Dievčatá sú h-vé. Phfd. 1894. 468.

Hanča, zde přehláška zrušena. Dle Káca. V Chod. posud Hanče. Gb. H. ml. I. 103.

Hand, u, m. = *handl.* H. v soli. XVII. stol. Gb. H. ml. I. 368.

Hander. Už je h. = hadr, špatný, churavý. Dsk. Jihč. I. 11.

Handl. Handle bez šizení nejsou. NZ. IV. 391.

Handrlácký. H. tovar. Čes. I. V. 34.

Handžár = zbraň sečná a bodná. Ott. X. 841.

Haneblivé septal (stydlivé). Phfd. 1896. 13.

Hanebnice = zaniklá osada v Kunštát. Mus. 1895. 329.

Hanebno = *hanebně*. Tak h. trhají synem trým. Anselm Op. 4.

Hanek, HáneK, nka, m., vz násl. Jan.

Haněl Jar.; H. Jan; H. Lad. Vz Ott. X. 842.

Hanfáriti = *hajfit* (3. dod.).

Hanfešt, vz Hamfest. Plat podle h-štu starodávneho. Arch. XII. 501.

Haník, a, m., vz násl. Jan.

Hanika, y, Hanikýř?, e, *Hanilec*, lee, *Haník*, e, m., vz násl. Jan.

Haniř, e, m. H-řem se obíratí. Arch. XIII. 263.

Haniti. Nizádného ani haníte, ani... Ché. S. 115. Čahsie hanit nezli spravit. Phfd. 1893. 702.

Hanka, y, m., vz násl. Jan. — *H. Václ.* Cf. Krok 1892. 242.—243., Ott. X. 845.

Hanke z Hankenšteina J. A. Vz 14. programm Vyšší realky v Prostěj. za r. 1894. a Mte. 1895. 89.

Hanklík, u, m. = *tkanička*. Vz Zopchy-nacka (3. dod.).

Hanková, é, f., děd. v Gemer. Phfd. 1895. 349.

Hankovina, y, f. = způsob jednání Han-kova. Mus. 1896. 228.

Hanousek, ska, m., vz násl. Jan.

Hanoušek, ška, m., vz násl. Jan.

Hanšpurek z: Hasenburk. NZ. III. 165.

Hánu = *ano*. Tišn. Brt. D. II. 138.

Hanuchna. Vz Ott. X. 868.

Hanulák, a, m., vz násl. Jan.

Hanuman, huneman, vz Hulman, Ott. X. 868.

1. **Hanuš, e, m.**, vz násl. Jan.

2. **Hanuš Ign. J.**, vz Ott. X. 870. = **H. Jos.**, nar. 1862., prof. a liter. historik. Vz Ott. X. 871.

Hanuška, y, m., vz násl. Jan. — **H.**, vz Chůvka (3. dod.).

Hanušová Dora a Klemeňa. Vz Ott. X. 871.

Hanuz, ef. Haniř. Hanuzuješ a h-zem deš (jdeš). Arch. XIII. 293.

Hanykéř, e, m. = *starší uhlířec*. Arch. XII. 416., 427.

Hanzell Václ. Fr., kanov. † 1762. Vz Mus. 1892. 335., 1895. 319.

Hanzík, a, m., vz násl. Jan.

Hanzlík, a, m., vz násl. Jan.

Hanzovati = *huborati*. Krkonš. Kotk. 92.

Hanžlík, a, m., vz násl. Jan.

Hapatyště. Na h-štěti, pole u Miletína. NZ. IV. 275.

Hapitek, tku, m. Vzal ho do h-tku = přísně s ním naložil. Bězet do h-tku = honem. Brt. D. II. 315.

Haprie, ete, n. = *kůzle horkující*. Kotk. 63.

Hář, e, m. = *lhář*. Dsk. Jihč. I. 6.

Harabole, harampole = *papole, chamula*. Litovel. Brt. D. II. 473.

Harampáš, z tur. harambaša, vůdce vojen. oddílu. Čern. Př. 84.

Harampole, vz Harabole (3. dod.).

Harant. O pāv. ef. Kotk. 182. — **H.** z Polžic a Bezdruzic. Vz Ott. X. 876.

Haraska = červená pentle harasová. Brt. D. II. 315.

Harasník, a, m. = *prodavač harasu*, Camelotverkäufer. Sterz. 587. b.

Háratí = *hovořiti*. U Zleb. NZ. II. 696.

Háravý = *hovorný*. U Zleb. NZ. II. 696.

Hare = *hrst*. Ve Spisi. Phfd. 1893. 431.

Haréec = *chrčat*. Ve Spisi. Phfd. 1893. 431.

Harcovna, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Harcovnice = hrubá střelba. Vz Ott. X. 880.

Hardiča, e, f., děd. v Zemplín. Phfd. 1895. 383.

Harenc, e, m. = *hrnec*. Ve Spisi. Phfd. 1893. 431.

Harfa. Vz Ott. X. 886.

Harfeník, u, m. = borůvky. Dml. List. 28.

Hargotat, hargotit. Zima ním h-ce = mele. Val. Brt. D. II. 315.

Harholec, lee, m., poloha u Poděbrad. NZ. III. 520.

Harlekynáda = *hra*, v níž vystupuje harlekýn. Vz Ott. X. 892.

Harma, y, m. = *žid*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Harman-Žiar, a, m., vrch v Turci. Phfd. XII. 216.

Harmer = *hrmel, hímíti*. Slov. Ve Spišsku. Phfd. XIII. 431.

Harmonie, vz Ott. X. 895.

Harmonika, vz Ott. X. 897.

Harmoniton, u, m. = hudební nástroj. Vilimkův Cenník. Dhul.

Harmonium, vz Ott. X. 898.

Harmuryga, y, f. = *harmonika*. Val. Brt. D. II. 515.

Harnek = *hrnek*. Vz Hudobný (3. dod.).

Hartisov, a, m. (*Hartyšov*), přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Hartovnice, jídlo. Každú h-cu pochválila. Phld. XII. 165.

Harušha = *ženská punčocha bez chodidel*. Brt. D. II. 470.

Harvent, u, m. = *advent, d v r*. Dšk. Jihé. I. 15.

Harvokát m. advokat. Gb. H. ml. I. 406.

Hasasasa z: *Sassafras*. Čern. Pr. 60.

Hasičství, n. Vz Ott. X. 935. nn.

Hasiti. Vždyckyť on rád hasí, když to nepálí (o všetečném). Bl. Gr. 297.

Hasnovat, vz Halovat (3. dod.).

Haspeklo, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Hastra, vz Haštra (roští).

Hastrban, a, m. = *hastrman*. Brt. D. II. 2.

Hastrman m. strč. vastrman, e v h a t prisuto. Z něm. Gb. H. ml. I. 431. Cf. Duf. 307., Kotk. 132. Hra na h-na. Duf. 86.

Hastrmanka (besrmanka). Vz Vek. Val. I. 104.

Hastrmanní šaty, rostl. Vz *Žabí oči* (3. dod.).

Haš, e; *Haša, Háša*, dle Báča, vz násl. Havel.

Háše = *hřebeč*. U Vel. Revúce. Phld. 1893. 373.

Hašek, ška, m., dle Čern. Pr. 27. od Jan, dle Kbrl. Sp. 15. od: Havel.

Haška, y, *Haškorec*, vce, m., vz násl. Havel.

Hašour, a, m., vz násl. Havel.

Hašpa, y, f. = *kruh u chomoutu*. Brt. D. II. 451.

Hašpl = *rumpál*; *loubka*, které provaz rumpálu dosahoval. Arch. XII. 419.

Haštrdán, a, m., z: *Amsterdam*. Slov. Phld. XII. 374.

Haf, strčes. skloň. Vz Gb. Km. -i. 33. Voda ide ponad haf (u mlýna). Phld. 1893. 320. Receperunt unum lanceum, vulg. haty. Eml. Urb. 112., 113.

Háta, stč. Ahata, a se odsulo. Gb. H. ml. I. 125.

Hatalácký. H. němčina. Světz. 1893. 118.

Hatalák, a, m. Světz. 1893. 118.

Hatašový. H. radost. 1576. Wtr. Živ. c. 659. Cf. Hatašiti.

Hatený (hatěný od hatiti). H. bundou a botošami (překázely mu). Phld. 1895. 140.

Háti = *tháti*. Dšk. Jihé. I. 6.

Hatiště, é, n. = *místo, kde dělají hatě*. Ott. X. 950.

Hatiti se. Pole se hatí, oře-li se za mokra, hatle se, hatlanica. Brn. Brt. D. II. 315.

Hatlanica, e, f. vz předcház. Hatiti.

Hatofati, v dětské řeči = *jezditi*. Val. Brt. D. II. 315.

Hafoví, n. — *z hatě udělané*. Ott. X. 950.

Hattala Martin. Vz Ott. X. 950. nn.

Hau n. *hauhau* = *pes*, v dětské řeči. ČT. Tkč.

Hauerit. Cf. Ott. X. 957.

Hauser Fr., spis. a hud. 1822.—1894. ? Vz Ott. X. 968.

Hausmanit. Vz Ott. X. 970.

Háva, y, m., vz násl. Havel.

Havák. Brt. D. II. 315.

Havana, druh doutníků.

Hávati se o čem = *hovořiti*. Kotk. 68. (Rokyc.).

Havek, vz násl. Havel.

Havel. Odtud: *Havel, Havelík, Havelka, Havelec; Harlík, Harlíček, Harlice, Harlic; Harlák, Harláček, Havlan, Harlas, Harlasa, Harlát, Harlátko; Harle, Harlena, Harlín, Hlavin, Harlínek, Harlina; Harlu, Harluj; Harrda i Habrda, Harrdle, Harrdlík; Harek, Háca; Hach, Hašek, Haška, Haša i Háša, Haš, Hašour, Haškorec, Hala, Halla, Hála, Hálek, Halík i Hálík, Hales, Halda, Halada, Haláček, Haláška, Halan, Halánek, Halas, Hališ, Halouska, Haloušek, Haluška, Galla, Galík, Gallaš, Gallat, Kallus, Kalla, Kálu, Kalach, Kalas, Kulaš, Kalenda?, Kalouch?, Kalous?, Kalousek?, Kalab?, Kalaba?, Kal-rach?, Kalvas*. Kbrl. Sp. 15., 11. Cf. Kotk. 18., 68. — **H. sr.** Na Havla zele ani nérubat, ani nekružat (zhořklo by). Slez. Nov. Pr. 461. — **H. Mart.**, pseudonym red. M. A. Šimáčka. Ott. X. 982.

Havelec, lce, m., vz předcház. Havel.

H. Jos., 1816. — 1854., spis. Vz Ott. X. 982.

H. = *kus*. Spadl h. břehu. Brn. Brt. D. II. 315.

Havelík, a, m., vz předcház. Havel.

Havelka, y, m., vz předcház. Havel. — **H. Vil. Václ.** 1780. — 1847., spis. Ott. X. 982. —

H. Jan, 1839.—1850., prof. a spis. Vz Ott. X. 983. — **H.**, y, f. = *druh jabloně*, jabloně havelská. Hrs. Nách. I. 431.

Havěf, strč. sklán. Vz Gb. Km. -i. 33.

Havláček, eka, m., vz předcház. Havel.

Havlák, a, m., vz předcház. Havel.

Havlan, a, m., vz předcház. Havel.

Havlas, a, m., vz předcház. Havel.

Havlasa, y, m., vz předcház. Havel. —

H. Bohum. 1852.—1878., spis. Cf. Ott. X. 985.

Havlát, a, m., vz předcház. Havel.

Havlátek, tka, m., vz předcház. Havel.

Havlátko, a, m., vz předcház. Havel.

Havlda, y, m., z Havel. Kbrl. Sp. 10.

Havle, e, m., vz předcház. Havel.

Havlina, y, m., vz předcház. Havel.

Havlic, e, m., vz předcház. Havel.

Havlice, vz předcház. Havel.

Havlíček, eka, m., vz předcház. Havel. — **H. Kar.** (Havel Borovský). 1821.—1856. Vz Ott. X. 986.

Havlík, a, m., vz předcház. Havel. — **H.**

A., prof., čes. spis. Cf. Gb. H. ml. I. 154. — **H.** z Várvašova Bartol. (Srnovce). 1552. — 1610., spis. Vz Ott. X. 991. — **H. Karel**, 1811. az 1884., spis. lb. — **H. Jos.**, nar. 1850., spis. lb. 992. — **H. Ant.**, nar. 1855., spis. a prof. lb. 992.

Havlín, a, m., os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlina, y, m., os. jm. cf. předcház. Havel.

Havlínek, nka, m., os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlů, *Harlůj*, os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlův. Urbanův oves, Havlovo žito, nestavěj sedláku stodolu na to (také o pozdním ženění a o všem, co se pozdě počíná). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Havor, *harur*, u, m. = *horor*. Mor. Brt. D. I.

Havotaf = *stěkati*. Val. Brt. D. II. 315.

Havran, na Haně: *kavák, kavon*. Mtc. 1893. 302. O pův. slova cf. Krok 1893. 54.

Kotk. 68 (křiklavý pták). Vz Ott. X. 992. nn. H. jako pták věstící. Vz Zbrt. Pov. 67. nn. H-nu mýdlo nepomůže. Šml. VII. 172.

Havránek Fr., 1805. — 867., spis. Vz Ott. X. 993. — **H.** Bedř., nar. 1821., malíř. Ib.

Havrda (Habrda) m. Havlda. Vz předcház. Havel. Dle Čern. Pr. 28. = Vavřinec. — **H.** Frant., nar. 1845., rada a spis. Vz Ott. X. 994. — **H.** = *hafan* (pes). Kotk. 68

Havrdle, *Havrdlik*, os. jm., vz předcház. Havel.

Havrřant, a, m. = *křikloun* (děcko). Val. Brt. D. II. 315.

Házba, y, f. = *chalupa*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Házení kamení, trávy, listí za hlavu při pohrbu. Vz Zbrt. Pov. 20., 23.

Hazucha = *široký čtverhranný límec*. Mor. a slov. Cf. Hazuka. NZ. III. 404., 424. —

H. = *ženská suknice, kabátek, župice*, oblékala se přes sukni a sahala přes luno a někdy až po kolena. Wtr. Krj. I. 45.

Hazuka, ze stílat. casaca. Čern. Pr. 65. *H.*, *kytlice* v XV. stol. = kratší sukně. Cf. Reverenda. Wtr. Krj. I. 137. *H.* = oděvací chodící svrchní sukně, oblékala se přes sukni. XVI. stol. *H.* = roucho s rukávy nadutými. Wtr. Krj. I. 347., 400., 405. *H.* = *umrtví roucho*. Vz NZ. III. 7.

Hazuška, y, f. = cvikl na kotníku u papuce. Brt. D. II. 469.

Hažart, a, m. = *harant* (dítě). Brt. D. II. 261.

Hbenka, y, f., vz Dbanka (3. dod.).

Hbitý na koni, Kabt. 31., **k** žertu. Vrch. F. II. 32. — **v** nobách. Kub. Rol. 49.

hd m. *kd*: hdy, hde, nehde atd. Dšk. Jihé. I. 30. — **V** *hd h* přítuto: hdobře. Ib. 35. — **Z** *hd se h* odsouvá: onedy m. onehdy, dopak z dialekt. hdopak (m. kdopak). Gb. H. ml. I. 467. Da, dapak, zbudarma. Vz Dšk. Jihé. I. 33.

Hde m. *kde*. Vz Dšk. Jihé. I. 30., *hd*.

Hduse = *kdosi*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Hdy m. *kdy*. Vz Dšk. Jihé. I. 30.

Hdyby m. *kdyby*. Vz Dšk. Jihé. I. 30.

he- m. *e-*: herb. m. erb, Heva m. Eva, herpetle, hejeuk. Vz Gb. H. ml. I. 463.

He m. *že*. V Gemer. Pastr. L. 145. Cf. Kdehe, Varahe (3. dod.).

Heb, gt. Hba = *Chéb*. Arch. XII. 278.

Hébadlo, a, n. = nástroj na pletení provázků pro chodskou domácnost. NZ. III. 21. — **H.** (hýbadlo) = *krasnice*. Záp. Mor. Brt. D. II. 315.

Hébat. Pryč b. = *jíti*. Jinde jen v imperat. býbaj. Brt. D. II. 140.

Hebelka, y, f. = *drobný peníz*. Kotk. 168. Vz Hebl (dod.).

Hebký v. *hybký*; toto z onoho. Gb. H. ml. I. 284.

Hebfa = *vindra*. Nedal mu ani hebfe. Vých. Mor. Brt. D. II. 315. Vz Hebl (dod.), Hebelka (3.).

Heblín, u, m. = *druh révy*. Brt. D. II. 440.

Hebreda, y, f. = *žena stará a neladná*, z hebraea = hebrejka, židovka. Krok 1894. 140.

Heeer, a, m. = *pán*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Heerka, y, f. = *paní*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Hecoch, u, m. = kanál z chléva (Jevíčko), jinde *véoch*. Brt. D. II. 113.

Hečat. To hečí (křičí, padá hned do očí). Val. Brt. D. II. 315.

Hečmatí. U Zleb. NZ. II. 695. Vz Večmat (3. dod.).

Heč = *hleč* (vyjadřuje radost nebo škodolibost). Brt. D. II. 315.

Hedbávník, u, m. = *hedvábný šlojiř*; velmi jemný slul *paučník*. Wtr. Krj. I. 106.

Hedla, *hydla*, y, f. = *nevěstka*. Brt. D. II. 320.

Hedvábí. Vz Ott. X. 1018. nn.

Hedvábnictví v Evropě; jeho počátek a vývoj. Vz Wtr. Krj. I. 112., Ott. X.

Hedvábník, u, m. Cf. předcház. Hedbávník, Fulfas. Vzal mi čepce, h-ky a šlojiře. Páb. III. 662. Vz Šlojiř, Wtr. Krj. I. 106., 377.

Hedvábný. *H.* látky v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 111. nn.

Hedvínka, y, f., či *hedvínek*, nku, m. = *druh sukně* podle látky jmenovaný. NZ. III. 44.

Hefle. Na h. a leky chodíti — zaháletí. 1637. NZ. III. 233.

Hegnouti. Hegli nazad (couvli). Phld. XII. 648. Heglo ho v zuby. Slov. Nov. Pr. 636.

Hecho = *echo*. Udělal h. = rozhlásil. Kunšt. Brt. D. II. 316.

Hejcat = *laškovati*. Žďár. Brt. D. II. 316.

Hejeuk, vz Hecoch, Véoch.

Hejčedlo = *plátěné hejčkadlo*. Cf. Necky (dod.), NZ. III. 13. Běře se i na pole. Ib.

Hejčeti = *houpati*. Chod. NZ. III. 393.

Hejčkadlo, a, n. = čím se děti hejčkají. Vz předcház. Hejčedlo.

Hejda, y, m., vz násl. Jan. — **H.** Frant., nar. 1865., spis. a hud. Vz Ott. XI. —

H., f. = *podezření*. Je v hejdě. Zábř. Brt. D. II. 316.

Hejdovat = *rejdití*. Han. Brt. D. II. 316.

Hejduk, a, m. = *lokaj*. 1638. Věst. op. 1892. 11.

Hejkal, a, m. O h-ovi v Borači na Mor.; vyskytuje se tam buď jako pták n. jako člověk (černý muž) a sedá lidem na záda. Vz NZ. III. 336. nn.

Hejkálek, lka, m., vz Hejkal, Houkálek.

Hejl, a, m., holubí jm. CT. Tké.

Hejna, y, m., vz násl. Jan, Jindřich. — **H.** Jos., nar. 1841., farář a spis. Vz Ott. X. 34.

Hejnácia, vz Hajnal (zde).

Hejnák, a, m., vz násl. Jindřich.

Hejnám, vz Hajnál.

Hejné, ého, m. = *hajný*. List. fil. 1894. 85. Vz násl. Hejný.

Hejny, *hejny*, *hejnušky* (zpívá se při kolébavce). Duf. 57.

Hejný, přehlasováním z: hajný, přehláska se zrušila. Gb. H. ml. I. 135. H. 1597. Mtc. 1894. 156. H. 1613. Dml. List. 16.

Hejsek, vz Sejeek (3. dod.).

Hejskovný. H. kazatel. Wtr. Živ. c. 885.

Hejšečka, oprav v: hejčečka. Chod. NZ. III. 398.

Hejták, a, m. — *kdo chodí na hejty*. Chod. Světz. 1894. 426.

Hejtman, připouští již Bl. Gr. 181., licet sit vox germanica. Cf. Ott. XI. 35.

Hejtmánek, nka, m. **H. Jan**, 1816. až 1875., spis. a hud. Vz Ott. XI. 38. — **H. Václ.**, nar. 1825., spis. a učít. Ib. — **H. Ladisl.**, nar. 1859., spis. a učít. Ib.

Hejtmanský. H. soud = komorní. Vz Komorní (3. dod.).

Hejtmanství, vz Ott. XI. 38. nn.

Hejtor, u, m. Vyhliďkový h., Durchgucktau, n., v plavectví. Sterz. I. 719.

Hejzlar Frant., zem. školn. inspekt., spis., nar. 1843. Vz Ott. XI. 41.

Hejzúk. Vz Gb. H. ml. I. 463., Reg. III. 646. (r. 1336.).

Hek Fr. Vlad., 1769. — 1847., spis. Vz Ott. XI. 41.

Hektograf. Vz Ott. XI. 44.

Hektor, u, m. = hektolitr. ČT. Tkč., Brt. D. II. 512.

Hekuba, y, f. = *heková baba*. Slov. Čern. Př. 82.

Helcelet Jan, 1812. — 1876., prof. a spis. Vz Ott. XI. 47.

Held Jan Theob., 1770. — 1851., čes. lékař. Vz Ott. XI. 48.

Hele. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavovi. Bl. Gr. 116.

Helejte m. heleďte, hleďte, d' méněno v j. Dšk. Jihé. I. 17.

Helekání. Skotácké h. na Náchodsku. Vz NZ. III. 8. nn.

Helekati. Po polích h. Bl. Gr. 116.

Helfert Jos. Alex., baron, spis., nar. 1820. Vz Ott. XI. 53.

Helicin. Vz Ott. XI. 58.

Heliga, y, f. = sirnatý pramen u Cejce na Mor.

Helikon, u, m. = největší plechový nástroj foukací. Dhl. exc. Cf. Ott. XI. 60.

Hel! jaj! Tak se husy popohánějí. Slov. Phd. 1893. 634.

Heliograf, u, m. = dalekohled se zařízením k fotografování slunce. Vz Ott. XI. 61.

Heliochromie, e, f. Vz Ott. XI. 61.

Helioskop, u, m., slunohled. Vz Ott. XI. 64.

Heliostat. Vz Ott. XI. 64.

Heliothermometr, u, m., vz Ott. XI. 64.

Heliotropism-us, u, m., rostl. Vz Ott. XI. 65.

Heli-um, a, n., chemický prvek. Vz Ott. XI. 67.

Helleborein, u, m., glukosid. Vz Ott. XI. 68.

Helleboretin, u, m. Vz Ott. XI. 68.

Helleborin, u, m., glukosid. Vz Ott. XI. 68.

Heller Ferd., nar. 1824., hud. Vz Ott. XI. 71. — **H. Saturin**, 1840. — 1884., architekt. a spis. Vz ib. — **H. Servác**, nar. 1845., spis. a red. Vz ib. — **H. Jan**, nar. 1848., advok. a spis. Vz ib. 72.

Hellich (Hellig) Jos., čes. malíř, 1807. až 1880. Vz Ott. XI. 73. — **H. Jan**, nar. 1850., čes. archaeol. Vz ib. 75. — **H. Bohušl.**, nar. 1851., čes. lékař a spis. Vz ib. 75.

Helm ve XIV. stol. — lepší přilbice, nád-

hernější, rytířská. Wtr. Krj. I. 235. H. burgundský, cylindrový, hrncový, kbelcový, hrncovitý, turnajský. Vz Ott. XI. 77. (i s vyobraz.).

Helma = *kasket*, Loštice; *chlupatá čepice*. N. Město. Brt. D. II. 468., 469.

Helmaca, e, f. = *helmice*. Hrs. Nách. I. 77.

Helmelin, vz Hemelin. Arch. XIII. 217.

Helminthologie, e, f., nauka o hlístách. Vz Ott. XI. 82.

Helmo. Přidej: Brt. D. II. 437.

Helpa, y, f. = míst. jm. v Gemersku. Slov. Phd. 1894. 61.

Hemela, y, f. = *klisna*. Cf. Hemelice. V koutě stály staré h-ly. Kld. IV. 100.

Hemelin = helm se širokým otvorem pro krk. Vz Ott. XI. 80., Aroškop (3. dod.). — H. kožený (peklhaub). Wtr. Krj. I. 235., 595.

Hemicefalik, a, m. Vstnk. IV. 28.

Hemzadlo = *mrštné dítě*. Sá. Kř. u pot. 27.

Hemzák, a, m. = *neposedné dítě*. Kotk. 69.

Hemzati se. Niti se h-le = kroutily. N. Hříse. Brt. D. II. 316.

Hemža, e, f. H. v krku, v prsou = *šimráni*, *nutkání ke kašli*. Brt. D. II. 487.

Hemžadlo v 2. dod. chybně m. hemzadlo.

Hemždití se m. hemžiti se, d' přítuto. Dšk. Jihé. I. 17.

Henčí, *henčíci* (zpívá se při kolébavce). Duf. 57.

Henčuvka, *henčorka* — *houpačka*. Žďár. Brt. D. II. 316.

Hendekadikarbonový. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Hendrich, a, m., vz násl. Jindřich.

Heneti = Češi a Slováci. Bl. Gr. 340.

Henka, mor. m. hyn, istie. Bl. Gr. 270. Vz -ka, Gb. H. ml. I. 452.

Henkaj = *tamhle*. Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuil.

Henké, vz -ké.

Henkék, vz -kék.

Henko = *tam*. Brušp. Hladíková.

Héno, a, n. = *hejno*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 85.

Hentam = *tamhle*. Phd. 1895. 54.

Hen ten = *ouen*. Vých. Mor. Brt. D. II. 316.

Henryk, a, m., vz násl. Jindřich.

Hepatisace, e, m. II. laloků plieních. Vstnk. III. 385.

Hepit = *hyřet*, *civěti*, *lenošně seděti*. Kunšt. Brt. D. II. 316.

Heptany = uhlovodíky z řady parafinu. Vz Ott. XI. 114.

Heptileny (hepteny) = uhlovodíky z řady olefinů. Vz Ott. XI. 115.

Heptiny = uhlovodíky z řady acetylenové. Vz Ott. XI. 114.

Heptoylový. H. kyselina. Ott. XI. 115.

Heptyl, u, m. = jednomocný radikál. Vz Ott. XI. 115.

Heptylový. H. alkoholy, kyseliny. Vz Ott. XI. 115.

Heraklin, u, m. H. v kořenech rostliny heracleum giganteum. Vz Ott. XI. 127.

Heraldika, y, f. Vz Ott. XI. 127. nn.

Herapathit, u, m., sloučenina síranu chinu s iódem. Vz Ott. XI. 135.

- Herb** m. erb. Gb. H. ml. I. 463.
- Herbavnice**, e, f. = *sukně z hrubého plátva*. Dšk. Jihé. I. 15.
- Herbek**, bka, m. H. Eman., 1809.—1859., prof. a spis. Vz Ott. XI. 144.
- Herbelovaf** = *erzati*. Kolesa h-ly a oni jich nemohli překrycat. Slov. Phld. 1894. 678.
- Herben**, a, m. H. Jan, nar. 1857., spis. a žurnalista. Vz Ott. XI. 144.
- Herbet** = *hřbet*. V Gemer. Phld. 1895. 355.
- Herbinka**, y, f. = *střešní sukně z látky lehčí, jemnější a dražší, velmi široká*. U Plzně. Škard. 16. Cf. Herbynka.
- Herčík** Eman., 1840.—1882., spis. a malíř. Vz Ott. XI. 154.
- Hercynit**, u, m., miner. Vz Ott. XI. 157.
- Herčík** Jan, 1835.—1869., spis. Vz Ott. XI. 153.
- Herda** Jarosl., 1859.—1881., básn. Vz Ott. XI. 158.
- Herdzina**, y, m. = *hrdina*. Ve Spisi. Phld. 1893. 431.
- Herectví**, vz Ott. XI. 161. nn.
- Herenk**, u, m. = *hrnek*. Slov. Phld. 1894. 305.
- Herež**, pane, brž d-lo mítí bude. Arch. XIII. 415.
- Herites** Frant., nar. 1851., beletrista. Vz Ott. XI. 171.
- Herka** = *klisna*. H. s hřbětem. Arch. XIII. 510.
- Herkel** Jan, v I. pol. XIX. stol., slov. spis. Vz Ott. XI. 172.
- Herkopáter**, tra, m. Nebojím se ani H-tra. Nov. Př. 501.
- Herkoš**, e, m. = *kanafas na sukně*. Duf. 197.
- Herles** Fr., nar. 1861., spis. Ott. XI. 173.
- Herlička** = *koníček*, aquilegia, rostl. Brt.
- Herman**, a, m., rybník u Vel. Kunčie ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7. — **H.**, os. jm. Vz odvozeniny v Kotk. 18.
- Heřmáněk** z: rmenek a to z rmen a to z (chamomilla) romana. Gb. H. ml. I. 352., Čern. Př. 56., Kotk. 155. Léčení h-kem. Vz Vek. Val. I. 155.
- Hermeneutika**, vz Ott. XI. 185.
- Hermovka** u Řeků čtyřhranný pilíř nahore širší a dole užší. Vz Ott. XI. 191.
- Hermulík**, a, m., jm. koně. NZ. III. 103.
- Hernec** = *hrnec*. V Gemer. Phld. 1895. 355.
- Hernovka**, y, f., také *Hrnovka*, obec v Požuně. Phld. XII. 156.
- Herný**. Varda (míc) herná (kterou se hraje). Alx. Nách. k. XVIII.
- Herold** Eduard, 1820.—1895., malíř a spis. Vz Ott. XI. 199. — **H. Ant.**, 1833.—1867., čes. sochař. Vz ib. 200. — **H. Jos.** dr., advokát a politik, nar. 1860. Vz ib.
- Herpetle** m. erpetle, h přísuto. Gb. H. ml. I. 463.
- Herský** (slov., val.), *hrský* (han.) = *dosti veliký*. Dal mu h. kúsek. Brt. D. II. 515.
- Herštovný**. H. jazyk, slovece veršatné, nezpůsobné. Bl. Gr. 326. (325.).
- Hertál**, u, m. = *čeno*, z Erbtheil. Brt. D. II. 515.
- Hertyň** n. *Hertina* ze staršího Rtyně = *konec hory*. Čern. Př. 32.
- Hertziger** Voj., far., spis. † 1808. Vz Mus. 1895. 319.
- Herzer**, zra, m. H. Jan, nar. 1850., prof. a spis. Vz Ott. XI. 221.
- Herzog** Jan, 1802.—1840., čes. spis. Vz Ott. XI. 222.
- Hesl** = *jestli*. Brt. D. II. 221.
- Hesle** v. *jesle* = *jestli*. Brn. Brt. D. II. 166.
- Hesoun** Jos., nar. 1830., farář a český spis. v Americe. Vz Ott. XI. 225.
- Hesování**, vz Hesovati. V těch porovnáních a nepoctivých h-ních. Chč. S. 59.
- Hesperidin**. Vz Ott. XI. 226.
- Hess** Jan Fr., 1652.—1693., čes. malíř. Vz Ott. XI. 226.
- Hessit**, u, m., nerost. Vz Ott. XI. 230.
- Hessonit**, vz Granát v Ott.
- Heš** Vil., nar. 1860., operní pěvec. Vz Ott. XI.
- Hešče** = *ještě*. Kruml. Brt. D. II. 210.
- Hešl** = *jestli*. Hrozen. Brt. D. II. 221., 210.
- Hešli** = *jestli*. Brn. Brt. D. II. 177.
- Het**. Už je het = *fuč, umřel*. Phld. 1894. 372.
- Heterotypie**. O h-pích v míše člověčí. Podává dr. Boh. Hellich. V Praze. 1893.
- Heuristický**. Tato hypotéza h. se osvědčuje. Vstnk. III. 382.
- Heva**, y, f. = *Eva*, h přísuto. Gb. H. ml. I. 463.
- Hevaj** = *sem*. Ostrav.
- Hevar**, u, m. = *hevero*. Zlín. Brt. D. II. 316.
- Hevelky**, druh třešní. Čejč. Hledík.
- Hever** kuše (klika). Wtr. Krj. I. 622. H. k natahování samostřílu. Ib. 282.
- Hevera** Čen., spis. a politik, 1836.—1896. Vz Ott. XI. 256.
- Heverovati** = *heverem zdvíhati; násilně buditi koho*. Kotk. 87.
- Hevrdle** Adolf, nar. 1859., hosp. spis. Ott. XI. 257.
- Hexahydrosloučenína**. Vstnk. IV. 5.
- Hexahydrotereftalový**. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 245.
- Hexamethylen**, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 249.
- Hexametr**, vz Ott. XI. 259.
- Hexazoid**, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15.
- Hexenschuss**. Cf. Húsad, Húsa, Húser, Magdalena. Phld. 1894. 377.
- Hexiny**, uhlovodíky z řady acetylenové. Ott. XI. 461.
- Hexit**, u, m. = *cukr alkoholický*. Vstnk. IV. 23. H-ty = *šestimocné alkoholy*. Vz Ott. XI. 261.
- Hexony**, druh cukru. Vz Ott. XI. 261.
- Hexosa**, y, f. v lučbě. Vstnk. IV. 21.
- Hexoylová** kyselina. Vz Ott. XI. 261.
- Hexyl**, u, m. = *jednomocný radikál z řady alkylů*. Vz Ott. XI. 262.
- Hexylbenzol**, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.
- Hexyleny** = *uhlovodíky z řady olefinů*. Vz Ott. XI. 262.
- Hexylový**. H-vé alkoholy. Vz Ott. XI. 262.
- Heyduk** Frant., 1823.—1885., histor. spis. Vz Ott. XI. 263. — **H. Bedř.**, nar. 1832.,

hospod. spis. Vz ib. — *H. Adolf*, nar. 1835., prof. v Písku a básník. Vz ib. 264.

Hězda m. hvězda, *r* odsuto. Gb. H. ml. I. 437.

Hezinka, y, f., vrch v Hontě. Phld. XII. 423.

Hezky = *honem*. Jak pak se h. menoval (když si někdo nemůže zpomněti). Brt. D. II. 316.

Hezký. Je hezká jako mák, jako z máku květ. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. H-ká je jak lusk a po lusu jako hrachovina (prázdná, bez peněz n. i hloupá). Ib. č. 219. odp. feuill. — **H.** = *hodný*. Brt. D. II. 515.

Hi m. i. Vz Dob. Dur. 149., 152. Hory hy skály, tobě hi všem. Gb. H. ml. I. 464.

hí-, *hy-*, m. i-: hiva (íva, jiva). Gb. H. ml. I. 464.

Hiat, vz Ott. XI. 270. H. v chromečském podřecí na Mor. Vz List. fil. 1894. 99. H. na Slov. Cf. Pastr. L. 113.

Hidre, etc, n., vz Idre (3. dod.).

Hidro, a, n., vz Idre (3. dod.).

Hierarchie, e, f., strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 38. Vz o ní v Ott. XI. 275.

Hieroglyfy, vz Ott. XI. 276.

Hikanie, n. = divení-se: hi! Bude to h. a ochkanie! Phld. 1895. 154.

Hilarius litoměřický. Cf. Vlč. Lit. 227., 277.

Hille Ferd., nar. 1841., čes. agronom a spis. Vz Ott. XI. 292.

Hilmar Frant., 1803. — 1881., učit., hud. a spis. Vz Ott. XI. 293.

Hináč. Kompar. se opisuje positivem s příslovcem hináč. Ten je h. hodné. Tišn. Brt. D. II. 192.

Hinadema = jinde? Brn. Brt. D. II. 176.

Hinelík, a, m. — *ras*. Slov. Phld. 1895. 256.

Hinde = *hindy*, přesmyknutím. Drahaný. Brt. D. II. 102.

Hinduvá = *jindy*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Hinedva = *jindy*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Hint = *niř*, přesmyknutím. Drahaný. Brt. D. II. 102.

Hiný m. iný (jiný). Gb. H. ml. I. 464.

Hippograf, a, m., pták. Vrch. Rol. I. VI. 147.

Hippurový. H. kyselina. Vz Ott. XI. 312.

Hippuryfenylfurzylén, u, m., v lučbě. Vstuk. III. 13.

Hirnovce či *Chyrnorce*, obec v Gemer. Vz Phld. XII. 156.

Hispanec, nec, m. = Hispan. Kub. Rol. 87.

Histoidní = proliferací povstalý. Vstuk. III. 272.

Histologický, histologisch. H. obraz. Vz Vstuk. II. 572.

Histologie, e, f., z řec. = nauka o tělesných tkáních a jejich anatomických prvcích. Vz Ott. XI. 323.

Historickoarchaeologický. H. stránka věci. Mus. 1894. 526. a j.

Historickoprávní. H. stanovisko. Vlč. Lit. 104.

Historism-us, u, m. = *princip historický*. Hlasy z vých. Čech. 29./9. 1894.

Hišče = *jesti*. Tišn. Brt. D. II. 180., 198.

Hiščera = ješterka, slov. iščerka. Tišn. Brt. D. II. 180.

Hít = *jíti*. Tišn. O tvarech vz Brt. D. II. 195.

Híva, y, f. místo íva (jiva). Gb. H. ml. I. 464.

Hívia = *jírové ratolesti*. Chod. NZ. III. 398.

hk (*chk*) mění se v *ek* (*fk*): lehký — levký. Šb. D. 17. (domazl.), křehký — křevký (zlin-sky). Brt. D. I. 15. — Gb. H. ml. I. 462.

hl; *h* *prísuto*: hlomoz m. lomoz, hlasieka m. lasieka, Gb. H. ml. I. 465., hlávka m. lávka. Dšk. Jihč. I. 35. — Z **hl** se *h* *odsourá*: teule, lele m. hlehle, loch m. hloh, Gb. H. ml. I. 466., luchej m. hluchý, mla m. mšla. Dšk. Jihč. I. 32.

Hľa = *hle*, místy *la*. Gemer. Pastr. L. 149.

Hláč, ryba. Phld. 1893. 540.

Hlad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. — V hlade i pes psa jie. Slov. Zatur. A hladem chutná suchý chléb. Vrch. Rol. XXXI. 37. Mám h., že bych cvrčky polykal: Len tak omdlieva od hladu: ani nevidím od hladu. Nov. Př. 569. O h. cf. Ott. XI. 329. — **H.** = *lul*, *h* *prísuto*. Pole leží hladem. ČT. Tke., Dšk. Jihč. I. 35.

Hlad = *hladina*. Nad ním h. se zavřela. Krs. Moor. 98.

Hladák, u, m. = pluh, jehož kleče a splaz byly samerostlé z jednoho kusu; *dlabák*, jehož kleče byly ve splazu zadlabané. Brt. D. II. 419.

Hladení, n. = ústroj hlavy nevěstiny a družiček (hedvábné kytky). Brt. D. II. 465.

Hladík Kar., železniční spis. a odborník, 1831. — 1895. Vz Ott. XI. 329. — *H. Václ.*, nar. 1863., spis. Ib. 330.

Hladiti. K pravdě králi radil a nevěru jemu hladil (zahlazoval, zavrhoval). XV. stol. Mus. fil. 18 6. 184.

Hladkolieč, glattwangig. Čch. Otr. 23.

Hladký. Pes v srsti h. NZ. III. 522.

Hladňák, a, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 7.

Hladnamne, *hľadnamne*, antirrhinum orontium, rost. Brt. D. II. 499., listera ovata. Mte. 1895. 155.

Hladno. Vz Hladný. Jednemu h., druhemu chladno. Phld. 1895. 187.

Hladný. Hladný i chory (= černý, špatný) chlieb chvaří; Su-li hladný, nie po mně, su-li sotý, enom lezet. Mor. Čes. I. V. 419., 421. Hladný mo vždycky chlib na myslí; Hladný se tři razy do roka nají: v krmas, na stědry diu a kej se svina bije. Slez. Nov. Př. 192., 194.

Hladověnka, y, f., rostl. Vz Bída (3. dod.).

Hladověti. H-la po lásee. Šml. VII. 152.

Hladovitě něccho žádati. Krist. 38. a.

Hladovitý = *hubený*; opak krmný. H. sviné. Sm. I. 377. Krmné i h-té kozy. Ib. 378., Arch. XIII. 257.

Hladový. H-vi vypovídají se z Nesyté přes Lacnov do Obědovic. NZ. III. 228. H. jen když se nají. Brt. D. II. 275.

Hladýš, laserpitium. Cf. Ott. XI. 330.

Hlahol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. —

H. — zpěvácký spolek v Praze. Vz Ott. XI. 330.

Hlaholice, vz Cyrillice (3. dod.), Ott. XI. 332. nn.

Hlaholský. Památky h-ho písemnictví. Naps. Fr. Pastrnek. Vz Mtc. 1894. I. 93. nn. Původ h-ho písma. Vz Mus. 1896. 282.

Hlanný m. hladný, *d* před *n* v *n*. Cf. Chonnik. Slov. Pastr. I. 145. Hvízdá si jako h. cigán. PhId. XII. 559.

Hlapec, pec, m. = *chlapec*. Slov. PhId. 1895. 629.

Hlár m. *thár*, přesmykn. Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Hlas. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 84., Dob. Dur. 111. Výška hlasu. Vz Gb. H. ml. I. 585. Má h. jako dieravý hrnec. Slov. Nov. Pr. 610. Cf. o h. Ott. XI. 335.

Hlasitě. Doklady ze stré. vz v List. fil. 1895. 99.

Hláška. Trvání hlásek a slabik dle objektivně míry. Vz List. fil. 1893. 257. nn. O h. cf. Ott. XI. 338. nn.

Hláskoslovný. H. a tvaroslovné zvlátnosti Hájkova Herbáře (z r. 1562.) a Velešlavínova Kalendáře histor. (z r. 1578.). Vz List. fil. 1894. 100. nn.

Hlasno. Jde tou cestou a rozpráva si hlasno. PhId. XIV. 205.

Hlasný. Ten pokyn hlasný strach mu nahlal. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 219.

Hlasovati = *z okna do okna volati* (ve vězeních). Us. Nár. list. 1894. č. 30.

Hlava. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. Léčení bolení hlavy. Vz Mtc. 1893. 146., XVIII. 211. Od toho má h. neboli (o to se nestarám). PhId. 1894. 443. I pro tři sta do hlavy (podivení)! ČT. Tkč. Thuě hlavum o scenu (stěnu), učuješ hned zpěnu; ale ni na scéně, ale na kotrbě. Mor. Ces. I. V. 419. Hlavy koňské při obřadech. Vz Zbrt. Pov. 95. — **H.** = *sídlo smyslu, paměti, rozumu*. Biednej hlavy i rozum biedny. PhId. 1893. 701. Ma hlavu v palirni (opilý). Slez. Nov. Pr. 599. Praviš, že ti v domě straší, ene hlava se ti plaší. Slez. Ib. 575. Čerti vedí, na čom hlavu láme (co zamýšlí). PhId. XII. 705. Čo hlava, to rozum. Ib. XIV. 442. Kdazto se hlava ztrudi, tu zemdleji všiekní ůdi. Alx. V. Kdyžto nemáhá hlava, ve vsech ůdiech statka nenie. Dal C. 17. 30. Kdyžt hlava neduži, ve všech ůdiech nebývá statka. Št. N. 52. 31. Letet dakomu k hlave (nedati mu pokoje, domřzat o dačo). PhId. 1894. 550. Mať mnoho (koho) na hlave (na starosti). Ib. 549. — **H.** = *člověk*. Daň z hlavy platila se na Poděbradsku již v XVII. stol. NZ. III. 218. — **H.** rezačky (koryta jejího) — přední část. Brt. D. II. 454. **H.** štolý. 1469. Čel. Pr. m. II. 28. — **H.** v *technologii*: křížová, nýťová, ojniční, v prádelnictví, stěžní, šroubová, zapuštěná. Cf. Ott. XI. 344. nn.

Hlaváč = *tuhýk obec*. V Lehovci. Mtc. XVIII. 243. — **H.** ryba, *gobius*. Vz Ott. X. 233., XI. 346. — **H.**, *scabiosa*, rostl. Vz Ott. XI. 346. — **H.** = *Němec*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Hlaváček, ěku, m., *adonis vernalis*, rostl. Léčení jím. Vz Vek. Val. I. 155. Cf. Ohníček (3. dod.). Ott. XI. 347.

Hlavačka, y, f. = *hlavátka* (sekera). Ott. XI. 348.

Hlavačky = *konopě hlavaté*. Brt. D. II. 422.

Hlaváh, vz Hlaváč. PhId. XII. 418.

Hlavatičný. H. semeno. Sum. I. 376., 377.

Hlavátka krouzkovaná. Vz Ott. VII. 591., 592.

Hlavatý — *umíněný, srčhlavý*. PhId. 1894. 577. — **H. Václ.**, katech. a spis. v Praze. Vz Ott. XI. 348.

Hlaven. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. O h. cf. Ott. XI. 348.

Hlavěnka, y, f., rostl. Vz Svalník (3. dod.).

Hlavice sedla = *čelo*. Wtr. Krj. I. 290.

Hlavička — *jídlo*. Husí krev se rozmíchá s mlékem, přidají se do ní rozsekaná játra, koření, cesnek, cibule a krupice. To se upeče a jmenuje h. Na Zlársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuill. Cf. Brt. D. II. 478. (nádivka, velikon. jídlo). — **H.** *houby*. Vz Houba (3. dod.). — **H.** — *podzemní pův rýg*. Brt. D. II. 440.

Hlavina. Semeno lučené očistí se od hlavín (plev). NZ. II. 562.

Hlavinka Alois, nar. 1852., kněz a spis. Vz Ott. XI. 349.

Hlávka m. *lávka*, h. přísuto. Dsk. Jihč. I. 35. U Dačic. Brt. D. II. 279. — **H.** = *to-bolka na lnu*. Třebíč. Brt. D. II. 509. — **H.** Jos., nar. 1831., stavít. rada, t. č. předseda České akad. eis. Františka Jos. pro vedy, slovesnost a umění atd. Vz Ott. XI. 349.

Hlavně — *hrdelně, k smrti*, capitaliter. Kteru těmto ludem vinu dáváš, ez je muciš h.? Kat. 3900. List. fil. 1894. 72.

Hlavněný. H. semeno. 1450. Hrš. Nách. I. 430.

Hlavník, u, m. = *hoblík*. Ott. XI. 351.

Hlavnomestský. H. život (v hlavním městě obvyklý), mládež (hl. města). Slov. PhId. 1892. 604., 1894. 650.

Hlavokryt — *klobouk* (zertem). Nár. list. 1893. č. 293.

Hlavomútný. H. víno. PhId. 1894. 572.

Hlavonožci (měkkýši). Vz Ott. XI. 352.

Hlavuška, y, f., rostl. Vz Svalník (3. dod.).

Hlavý m. *lhavý*, přesmykn. Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Hlavyböl, u, m. = *bolení hlavy*. Slov. PhId. XII. 268., 1896. 184.

Hláza a *šláza*. O pův. obou vz Gb. H. ml. I. 518.

Hláze kompar. od hladce. Bl. Gr. 82.

Hlazení kůže. Vz KP. VI. 675. — **H.**, vz Huadení (3. dod.).

Hlb, u, m. = *hlub*, *košál*. Brt. D. II. 346.

Hlboká, é, f., potok v Gemeri, PhId. XII. 249., osada tamtéž. Ib. 1895. 351.

Hlbokomyslné sa zadumat. PhId. 1894. 734.

Hlbokomný. H. Turzo. PhId. 1894. 651.

Hlboký — *hluboký*. Slov. Pastr. I. 6.

Hle připojené k zájmenu *ten* a k příslovím: *tak, tu, tam* v nár. písních. Vz Kla. Sklad. 151.

Hlébka, y, f. = *hloubka*. Meziric. Brt. D. II. 205.

Hledač, e, m. = druh dalekohledu. Ott. XI. 357.

Hledati, stré. hladati. Gb. H. ml. I. 105. Máti jeho a bratři hledali jeho mluvití k němu. Ev. vid. 48. Mat. 12. 46. (Mně.). Čeho kdo hledá, toho najde. Slez. Nov. Pr. 126.

Hleděti. Hledí co kotě devátého dne, co pečený vrabec. Bl. Gr. 295. Hledí jak hrom do potoka (do buku, do dubu). Slez. Nov. Pr. 576. Hledí císařovi z kraja (o šilhavém). Mor. Čes. I. V. 419. Hledí toho, jako pes postu. Ib.

Hlediček, čku, m. = *humuličky*, eufrasia off., rostl. Brt. D. II. 502.

Hlednamne, vz Hladnamne (3. dod.).

Hlemaždif = *bíti*. Slov. Phld. 1894. 745.

Hlemýžď. Vz Ott. XI. 358.

Hlen. H. potoku = *bláto*, Schlamm, m. Phld. 1893. 609. — O h. (huisu) cf. Ott. XI. 358.

Hlená, é, f., potok v Zemplíně. Phld. XII. 249.

Hlep, u, m. = *chléb*. Phld. 1895. 629.

Hles. Smutný h. Vrch. Rol. I.—VI. 17. Tise jdou, že není slyšet h. Len. 85.

Hlesnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Hlib, u, m. Ležaného hliba nikto nejíd. Šariš. Phld. 1895. 377. Cf. Zohabiti (3. dod.).

Hlídkovati. Nár. list. 1894. é. 92. odp.

Hlíňák, vz Hlinák, a, m. Arch. XII. 441.

Hliněnáč, e, m. = *hliněný hrnec*. Duf. 151.

Hliněný. O h. zboží cf. Ott. XI. 363.

1. **Hliník.** Výroba h-ku. Vz KP. VIII. 234.

2. **Hliník,** a, m., obec v Tekově. Phld. XII. 249. — **H.,** potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Hlinka, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. é. 4. 20. — O h. cf. Ott. XI. 364.

Hlinky, údolí ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Hlinoviště. NZ. III. 569.

Hlinová, é, f., les a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Hlinožrout, a, m. = *člověk pracovitý*. kdo zemi pořád přehrabává, aby ji zúrodnil. Nár. list. 1894. é. 155. odp. feuil.

Hlinsko. Smutná je cesta do Hlinska nebo do Písku (do hrobu). Čern. Pr. 21.

Hlist. Hlistové obli. Vz Ott. VIII. 630. a. Zapuzování hlist (na Slov.). Vz Mtc. XVIII. 211., Phld. XII. 565., Zbrt. Pov. 95. O h. cf. Ott. XI. 366. nn. — Hlisty sčijá. Brt. D. II. 487.

Hlistečný. H. zelina (*tanacetum vulgare*) vyháň hlisty. Mtc. 1894. 19.

Hlistek, stka, m. H. řepní, heterodera, malý červík. Vz Ott. XI. 243.

Hlistník, a, m., les, potok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Hlistník, u, m. = *zeměžluč*. Brt. D. II. 502. Léčení h-kem na Val. Vz Vck. Val. I. 155.

Hlistosloví, n., Eingeweidewürmerlehre, Helminthologie. Sterz. I. 1234.

Hliva, y, f., *agaricus ostreatus*, houba. Strážnice. Brt. D. II. 511.

Hlivěti. Obyvatelia hlivelí v hrubej nevedomosti. Slov. Phld. XII. 513. (547.).

Hliza. Od hlízy na hrdle den svůj zavřel (umřel). Brez. Font. V. 481.

Hlobnouti koho čím. Hlobnul ju poriskom (uderil). Phld. XII. 686.

Hloboký m. hluboký. Vz Stejněni samo-hlásek. Gb. H. ml. I. 287.

Hlobnouti = *lohnouti, uhoditi, d* vsuto a přesmykn. Dšk. Jihč. I. 16., 48.

Hlohovec, vrch v Nitransku. Phld. 1893. 466.

Hlohový. H. mléč, vz Celigana (3. dod.).

Hlók, u, m. = *místo v zahradě*, kam voda stéká. Brt. D. II. 439.

Hlomož m. lomož, h přísuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hlomoží, n. = *vařené sušené ovoce*. Heršpice u Slav. Rous.

Hlop = *chlap*. Slov. Phld. 1893. 433. Jaký hlop, taký snop; Nit ten h., co bije, ale ten, co tríme. Phld. 1895. 187., 377.

Hlošina, y, f. Cf. Ott. VIII. 474. a.

Hlošinovitý. H. rostliny. Vz Ott. VIII. 474. a.

Hloub. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 46. — Cf. Hlúb.

Hloubě m. hlouběji. Háj. Herb. 157. a.

Hloubkoměr, Bathometer. Sterz. I. 397. b.

Hloubkoměrství, n., Bathometrie, f. Sterz. I. 397. b.

Hloupátko, a, n. = *hlupec*. Slow. 91.

Hloupost. H. a lehkověrnost sedají na jednom kři; S h-stí a pýchou je těžko chytiti se za pasy. Šml. VII. 178., 156.

Hloupý. Vz Maďan, Maďar (2. dod.). H. jak Jurovy boty. Mor. Nár. list. 1896. é. 186. Hloupý jako bulík, jako troup, jako střevo, jako bota, jako pytel. Nov. Pr. 566. Hlupeho po smichu poznat. Slez. Ib. 215. Jak maju hlupi peníze, to maju kramari jermok. Slez. Ib. 216. Co je hlupému po rozumu? Mor. Čes. I. V. 419. Hloupých lidí netřeba sítí, sami se rodí. Šml. VII. 31.

Hloutati = *hlutati*. Kotk. 98.

Hložina, y, f. = *hloží*. Phld. 1895. 4.

Hltati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Hlúb, vz Hloub. Komu sa ako ľubi; komu kapusta, komu hlúby (košťály. Každému se líbí něco jiného). Slov. Zátur.

Hlubký = *hluboký*. H. bádání. Slád. Žen. 20. V svém srdci hlubou rýhu ukazuje. Boušk. 79. Hlubým příkopem byl obehnán. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 71.

Hluboce. Doklady z strč. vz v List. fil. 1895. 94.

Hluboklenutý. H. tůně. Zvič. Milt. 17.

Hluboko. Doklady z strč. vz v List. fil. 1895. 94.

Hluboký, ého, m., údolí a potok ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 7.

Hlubomořský. H. výzkum. Mus. 1895. 272.

Hlubotiny, pl., f., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Hlubý = *hluboký*. H. doly. Kub. Rol. 87.

Hluchaňa, é, f. = *hluchá nemoc, tyfus* (uh.). Brt. D. II. 487.

Hluchanda, y, f. = *hospoda v Litomyšl*, z vl. locanda. Sloula drive: „U zeleného stromu“, locanda al albergo verde. Čern. Pr. 49.

Hlucho. Tancovali na h. = *bez muziky*. Slov. Phld. XII. 560.

Hluchota. Léčení h-ty. (na Slov.). Vz Mtc. XVIII. 213., Duf. 31.

Hluchý. Drží jako h. dveře (kto niečo drží bez rozumnosti). Phld. XII. 253. Má hluché tědeň (neslyší rozkazu). Mor. Čes. I. V. 419.

H. nemoc. Vz Hluchaňa (3. dod.). — **k čemu.** Dál hřímá (běží) hluchý k této řeči. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 240. — **H.** = *tichý*. H. hovor ozýval sa vznútra. Phfd. 1893. 325. — **H.** = *temný*, dumpf. H. hlas. Laš. Brt. D. II. 316.

Hluk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Hlup, a, m. Zahrada je v blupu = ve stínu. V. Meziříčí. Brt. D. II. 316. Vz Hlupiti (3. dod.).

Hlupina oprav v: Hlúpina = hloupost. Nedělej b-ny. Vek. Poh. 24.

Hlupiti = *stíniti*. Zeď hlupí zahradu. Val. Meziříčí. Brt. D. II. 316. Vz Hlup (3. dod.).

Hlupstvo, a, n. Na hlupstva netreba děti pobízet. Slez. Nov. Pr. 214.

Hlupy = *neomaštěné nudle*. Slov. Zátur.

Hluš, i, f. Koleč. 46. Klidná mořská bluš. Vrch. Rol. XL. 121. (Tam) je vsecko pustou blusí. Len. 72.

Hlušiti. Dva roky som hlusil (pilně pracoval) a nebolo lepší. Phfd. 1893. 548. Hlušili mu hlavu. Phfd. XII. 354.

Hluza = *aběr*. 1725. Zbrt. Pov. 107. —

H. U Bern. vred, hliza. Teeje z neho h. (hnis). Myjava. Phfd. 1895. 444.

Hluzovník, u, m., rostl. Vz Zelina ochvatná (3. dod.).

hm; h prisuto: hmenčí, hmoždír m. mordír ze střílném. morsaere. Gb. H. ml. I. 465., Dšk. Jihé. I. 35. Z hm se h odsouvá: možditi m. hmožditi.

Hmaták, a, m. = *zlodij*. Nár. list. 1894. č. 18.

Hmatelný. H. věčnost. Ztk. 15. (3. vyd.).

Hmirif. V šere čosi sa hmirilo (kmítalo, pohybovalo). Phfd. 1895. 691.

Hmizavý. H. plaz země. Chč. Mik. 439.

Hmkanie = říkání: hm hm! Slov. Phfd. 1892. 589.

Hmla v. *mhla*, přesmykn. Dšk. Jihé. I. 48.

Hmota = *maso*. V zlodějské řeči. Fls. Také v mluvě praž. Pepiku. Herm. Bod. Praž. 39.

Hmour, u, m., *mhour* — *suché jehlici na steliro*. Záp. Mor. Brt. D. II. 316.

Hmoždík, Dübbel, m. Sterz. I. 674. b., 708.

Hmoždikovati, dübbeln. Sterz. I. 674. b., 708.

Hmožditový. H. mlýnce = přístroj na drcení látky, při čemž stroj napodobuje ruční práci tření na misce. Vz Ott. VIII. 46. b.

Hmyzomilný. H. rostliny, entomofilní, na jejichž květy hmyz sedá. Ott. VIII. 638.

Hmyzomorný. H. rosnatka. Mtc. XVIII. 195.

Hmyzomrtič, e, m. Nár. list. 1895. č. 226. odp.

hn; h prisuto: hníť m. níť, hníž m. níže, hnížký m. nížký. Gb. H. ml. I. 465., Dšk. Jihé. I. 35. Z hn se h odsouvá: roznout m. rozžhnouti, Gb. H. ml. I. 467., poženej m. požehnej, nětynky m. hnětynky, rozněvat. Dšk. Jihé. I. 33.

Hnátek, tku, m. (val.) = *pistik* = čep zadlabaný v násadách saní. Brt. D. II. 451.

Hnáti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 143. O pův. slova cf. ib. 85. — Ze by měl svědky o to hnáti. Arch. XII. 457. Tako po sobě

hnachu. V Rkk. (Jar.). Vz Mus. 1896. 266., List. fil. 1896. 348. Hna Srpoš v Sptyibora. V Rkk. (Lud.). Vz Mus. 1896. 266.

Hnatý — *hnaný*. Na Novojičinsku na Mor. NZ. III. 226.

Hned (nhed), starší tvary: inhed, ihned. Vz Gb. H. ml. I. 230.

Hnědečky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné.

Hnědečky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné.

Hnedka. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné (posud obvyklé).

Hnedky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné (posud obvyklé).

Hnědozelený, graugrün. H. mech. Mtc. XVIII. 195.

Hnedúšky, zdrobn. — *hned*. Slov. Čo napíšu, h. vytlačené videt chcejú. Pútnik 1893. č. 3. str. 51.

Hnědý. Oči hnědé jako oříšky. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil.

Hneska m. dneska, d v h. Dšk. Jihé. I. 15. U Stráňan hneská. Phfd. 1893. 369.

Hněsti, z germ. gnet, něm. kneten. Vz Gb. H. ml. I. 376. H. je na Bystřicku zastoupeno slovesem: klačit (tlačiti). Brt. D. II. 80. Cf. Hnísti (nás.).

Hnět, u, m. H. zivla, bolu. Vrch. Rol. XVII. — XXII. 161., XXIII. — XXIX. 44. Ze nevyssál hnět otrokáře krev jejich vsecku z našich žil. Čeh. Otr. 69.

Hnetka, y, f. = *kaše prosná zasypaná moukou* (han.); kaše z brambor a mouky (záp. Mor.) = netyk, netyja. Brt. D. II. 473.

Hněv. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. O lásku jeho nestojím, hněvu se nebojím. Phfd. 1894. 197. Nemá (nemuze) sa v nom kde h. rozíst (o malém, hněvivém člověku). Slov. Zátur.

Hněvati. Chto sa hnevá, hnevá sa, na pazderi kobása. Slov. Phfd. XII. 56. Nehnevaj sa, aby ti nepreškodilo. Phfd. 1893. 700. H-li se proti Alexandrovi. Alx. Nách. XXXII.

Hněvkovský Šeb. Cf. Vlč. Báš. 64., 72., 81.

Hníemat — *hcemat, cicmat, ě* vsuto. Dšk. Jihé. I. 13.

Hnídopich — krejčí. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuil.

Hníždif sa na lavici — vrteti se. Slov. Phfd. 1894. 734.

Hníkati = ve vysoké poloze nepěkně zpívati. Kotk. 63.

Hnilaf = *hnilef* = hnilota. Slov. Phfd. 1892. 670.

Hnilef. Strč. sklonění vz Gb. Km. -i, 33.

Hniliak, a, m. = lenoch. Phfd. 1896. 41. Cf. Hnilák.

Hniličko. Na h. se potí (že je z něho hnilička). Vrch. S. b. 50.

Hnilý — *hnijící*. H. rána. Háj. Herb. 196. b. a j. — **H.** = *lenivý*. H. do roboty. Phfd. 1895. 495.

Hnisokrevnost, i, f., Pychaemie. Čes. lék. 1888. 54.

Hnísti je u mor. Kruml. a na Jemnicku neznámo; mají: válet (těsto), tlacit (boty), mačkat (šaty). Brt. D. II. 219., 274.

Hníť m. níť, h prisuto. Vz hn, Neor. 8., Brt. D. II. 105.

Hníti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73.
Hnízdečko = vysívání čepců hvězdami n. růžemi, jejich střed jest tuhým podkladem značně vyvýšen a četkami obložen. NZ. IV. 40).

Hnízdidlo, a. n. = *scatební koláč*. U Netolic. NZ. III. 156.

Hnízdo. Jake hnízdo, taky ptak. Mor. Čes. I. V. 420.

Hnízký m. nízký. Vz *hn* (předcház.) Brt. D. II. 105.

Hníž m. níže. Vz *hn* (předcház.).

Hnojekyd = *sedlák*. Lomn. Cf. Hnojokyd.

Hnojiti kde. Moc veřejná v zalářích je hnojit. Ché. (Vlc. Lit. 176.). **Na** blázny ne-treba h. (hnoja), sami se rodí. Mor. Čes. I. V. 417.

Hnojokyd. Bl. Gr. 116. Cf. Hnojekyd.

Hnonik, u, m. místo hnojník. Zlín. Brt. D. I. 16.

Hnópat do sebe = hnápat, nemírně jísti. Kunšt. Brt. D. II. 317.

Hnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. — **čím.** Rychtář pohol (pohnul) plecom. Phfd. 1893. 450. — **co, koho,** starý german. n. latinismus v čest. Vz Seyk. Ruk. 142. Preto tak hýbal svoje kapitále. Phfd. 1893. 450. Nás treba len hýbat, aby sme nezaspali; Len hýbat vec našu slovenskú. Phfd. 1894. 188., 264. Cf. Zhrdati co. Nepřichod mně uoha pýsnosti a ruha hřisníková nehýbaj mne. Z. wit. 35. 12. V Z. klem.: ruce hřisných nehýbajte mně. Cf. Megnut co (3. dod.). Lomeovati (3. dod.). Hýbati (3. dod.). Mus. 1896. 265., List. til. 1896. 347.

Hnúj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Hnoja a penazi nikdy dost není (vravia sedliaci): Nehodno z druhej dediny hnoj dovážat (zdaleka nevestu). Slov. Phfd. 1894. 197., 1893. 700., 1895. 522. Po mrzkem hnoji býva čisté a husté obilí. Bl. Gr. 312.

Hnusný čím: ukrutností. Phfd. 1894. 17.
ho; h prisuto: zde i honady (onady), hohem m. ohem, hohnice, Holomouc, hoficr. Gb. H. ml. I. 464. **Z ho** se *h odsourá*: ovado m. hovádo, orikat m. hořekat. Ib. 466.

Hobárka, y, f. = *horor*. Záhoří. Brt. D. II. 317.

Hobl'ena, y, f. = *ženská špatného chorání*. Val. Brt. D. II. 317.

Hoblik vz Zálezák.

Hoblování či srovnávání kůže. Vz KP. VI. 676.

Hobor m. *horor, r v b*. Kts. 19.

Hoc = *ač* je cudzí. Phfd. 1895. 9.

Hocaki, gt. hocakjeho. Slov. Pastr. I. 130.

Hocopánek, vz Ucupánek (3. dod.).

Hod. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. Kde často hody, tam neďaleko hladý. Slov. Phfd. 1894. 198. Ni dycky hody, bai nehody; To se mu zemfelo k hodom (to se mu podarilo). Mor. Čes. I. V. 419. Bude mu, ako na hody (dobře). Nov. Pr. 624.

Hodajaký = *lecjaký*. Slov. Phfd. 1892. 646.

Hodák, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodalík, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodan, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodaň, Hodaň, e, m., vz násl. Hodislav.

Hodánek, nka, m., vz násl. Hodislav.

Hodec, dec, m., vz násl. Hodislav.

Hoděj, e, m., vz násl. Hodislav.

Hodek, dka, m., vz násl. Hodislav.

Hodík, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodina. Kolik hodin? Plný komín a na vrchu jedna. Nebo: Plný komín až hlavičky vystrkují. Krumvíř. Hledík.

Hodinář. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Hodinkový. H. sklička. Mrš. 117.

Hodinky. H. na hrdlo (ozdoba) v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 544. — Vysívání na h. Na Kunovsku. NZ. IV. 227., Čes. I. V. 227.

Hodinný. H. kniha (které se užívá při kostelních hodinkách modlitebních). Břez. Font. V. 404.

Hodiny sympathické (elektr.), Bainovy, Brequetovy. Vž KP. VIII. 313. — *Hádanka.* Nejí to, nepije to a ve dne v noci pracuje. Brušp. Hledíková.

Hodislav, a, m. Odtud: Hodek, Hodík, Hodec, Hodák, Hodalík, Hodan, Hodánek, Hodaň, Hodaň, Hodyc, Hodys, Hodouš, Hoděj. Kbrl. Sp. 15. (11.).

Hoditi se nač. To se nehodi ani psovi na opjatky. Mor. Čes. I. V. 422. — **se k čemu.** To se k tomu hodí, jako osten k bodláku (dobře). Šml. I. 211. — **se čeho** = *uderiti*. A p. Petr uchvátil kámen i hodil se jest Koliby. Arch. XIII. 446., 445.

Hodně = *hezky*. V tom kostele je h. Udělal to h. (dobře). Zábř. Brt. D. II. 317.

Hodnostářsky. Pan farář h. upjatý. Světz. 1895. 320. a.

Hodný čemu. Poklička tomu hrnci hodná (k němu se hodí, dobře přiléhající). 1400. List. til. 1893. 463. Pane, nejsem hoden tomu, by ty všel do mého domu. XIV. stol. Mus. 1894. 83. — **H.** = *hodový*. H. den. Ev. vid. 61. Job. 6. 4. Cf. Hody, Dob. Dur. 372.

H. = *těhotný*. Chodila, byla hodná. Han. Brt. D. II. 317. — **H.** Už jich máme hodných = hodně mnoho. Ib. **H. ironicky.** Tys hodný hoch (= darebák). Cf. Kla. Sklad. 61. H. si mi, hodný, ale len na oko. Slov. Nov. Pr. 41.

Hodočin, a, m., potok v Oravě. Phfd. XII. 423., 74.

Hodokvas. Toto slovo měl Bl. Gr. 102. za zastaralé. H-sy při obětech, při pohřbu atd. Vz Zbrt. Pov. 156.

Hodokvašan. Toto slovo měl Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Hodouš, e, m., vz předcház. Hodislav.

Hodovník, a, m. = *koledník*. NZ. IV. 330.

Hodslav. Odvozeniny v Kotk. 18.

Hody = *kytka rozmarýnu v hody*. Zábř. Brt. D. II. 317.

Hodyc, e, m., vz předcház. Hodislav.

Hodys, a, m., vz předcház. Hodislav.

Hodžiny = *hodiny*. V Ratkově na Slov. Phfd. 1893. 243.

Hofer. Na Mor. již r. 1465. Dml. List. 3.

Hofery = *borůrky*. Val. Nár. list. 1893. č. 266.

Hofmistr = úředník horní obyč. z městanů kutnohorských od krále ustanovený; byl zástupcem mincmistrovým. Arch. XII. 462.

Hofmistrně. Kat. z Zer. II. 172.

Hofrava = *podruhyně*. 1715. Mtc. 1896. 180.

Hogaj-hogni! (= zpět, couvni. Volání na krásy a voly). Slov. Phfd. 1893. 634.

Hoganěný = *uslintaný*. Brn. Brt. D. II. 311. Vz Gaňa, Ganit.

Hoghore! *Hoghore-ho!* (= v pravo. Volání na krávy a voly). Slov. Phld. 1893. 634.

Hoch, *holka* = *holý*, *holec*, *holá*, nemající vousů, čmýří, podle něhož dospělost posuzovali. Kotk. 129.

Hochovina, y, f. = *hoši*. Byla tam samá h. Us.

Hoj, interj. v strč. nebylo. Gb. Ruk. 513. Cf. Mus. 1896. 260., List. fil. 1896. 340.

Hojdaf = *chorati*. H. fakany. Phld. 1893. 152.

Hojiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73. On hojí na závraty. Bl. Gr. 260.

Hojka, y, f., rostl. Vz Volí ucho (3. dod.).

Hojnal, vz Hajnal (zde).

Hojnám, vz Hajnal (zde).

Hojnokvětý. H. rostliny. Čl. L. Jos. 5., 42.

Hojný; *hojen*, *jna*, *jno*. Čh. P. 108. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Hoksforový = *oxfordový*. Us. Hledík.

Hofa, vrch ve Spiši. Phld. XII. 250. —

H. = *děrečka*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Holan Václ., Kar. Vz Mus. 1892. 517., 1895. 319., 513.

Holánek, nka, m. = *holé*, *nahé dítě*, *ptáče*. Jevičko. Brt. D. II. 317.

Holasovsko, a, n. = *Oparsko*. Pras. Teš. 21.

Holecina, y, f. (*Olcina*, *Hulecina*, *Lucina*), přítok Ostravice. Věst. opav. 1893. 7.

Holdán, **holdář**, **holdín** = *potulný žebrák*. Dacic. Brt. D. II. 317.

Holdoš = *márník*. Dbš., Phld. XII. 56.

Holdovati tělu. GR. N. 37.

Holec. A děz vešla na h. Brn. Brt. D. II. 177.

Hofeca, e, f. = *ulice*. Týnec. Brt. D. II. 95.

Holedbatí se. Cf. Gb. Ruk. 568.

Holemý. H. spousta domů. Ml. Hüb. 22. Voli nejsú tlustí, než dobře holemi a dobrého masa. Arch. XIV. 251.

Holendr = *holandr*. Dhn. exc.

Holenky = *boty*. Vzal dvoje škorně a třetí h. 1408. Arch. rakov. z r. 1387. (Wtr. Krj. I. 55.). — **H.** nebo *ndholenky* = brnění na holeních, Beinharnisch. Wtr. Krj. I. 252.

Holeška, y, f., obec v Nitře. Phld. XII. 68., 156.

Holešovan. Posměšek H-nům na Mor.: Na Hofajce u Pelášků lampa pluskla do kelu (že tam vyslovují l m. ň). Brt. D. II. 36. O tamější řeči cf. ib. 35.

Holgyňat. Vůz h-ná v juhaňách = jedno kolo jde dolů, druhé nahoru, když je v jedné koleji jáma. H. sa na voze. Val. Brt. D. II. 317.

Holidlo, a, n., Rasierapparat. Sterz. II. 634.

Holinka, y, f. = *zelený zárodek peckového ořechu*. Záp. Mor. Brt. D. II. 317.

Holiva = *oliva* = *topol*. Tišn. Brt. D. II. 186.

Holivák, a, m., vrch na vých. Mor. Mte. 1895. 123.

Holivous, a, m. = *nemající vousů*. Slow. 110.

Holka. Chlapec na louce — h. v kolíbee (ženich má býti o několik let starší než nevěsta). NZ. IV. 194. Cf. Hoch (3. dod.). H. neznámá. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Hólka (holka) = *hálka*. Úředníci chodí s zlatými holkami. Kabt. 24.

Hollý Jan. Vz Phld. 1894. 116. nn.

Holma, y, f. = *topírko u lopaty hornické*. Nár. list. 1894. č. 99. str. 4. e.

Holmnica, e, f. = *mlatorec*. Na Slov. i v spisovnom jazyku. Vz Phld. XII. 174.

Hóľne rostl.; rostou na holích. Vz Phld. 1893. 467.

Holo. H. ako na dlani. Slov. Nov. Př. 628.

Holobradství, n. Wtr. Krj. I. 40., 85.

Holobradý. Wtr. Krj. I. 128.

Holočepka, y, f., *gymnomitrium*, rostl. Vz Ott. X. 665.

Holohumnica vlastně = nepokryté místo, kde pod holým nebem mlátievajú. Phld. XII. 174.

Holomek z křížové cesty. Nov. Př. 651.

Holomnica, e, f. V Turci. Phld. XII. 174.

Holomouc m. Olomouc, h prisuto. Gb. II. ml. I. 464. Dž H-ca. Brt. D. II. 484.

Holonosý. H. netopýři, *gymnorhina*. Ott. X. 665.

Holopicha = *relká*, *neohrabaná ženská*. Val. Brt. D. II. 317.

Holopiště, č, n., vz Holoplisk. Světz. 1895. 15.

Holoret, *gymnostomum*, mech. Ott. XI. 668.

Holoseč, e, f. Lesní h. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Holosečný. H. hospodářství. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Holosystolický šelest srdeční (počíná se počátkem systoly a vyplňuje ji až do konce). Vstnk. III. 469.

Hološne. Ve Spiši. NZ. III. 402. Cf. Chološné, Kološné.

Holotrť, a, m. = *sora*. Slov. Phld. 1893. 475.

Holoubě. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 127., 130. — **H.** = *puchýř krví podlitý*. V Žleb. NZ. II. 697.

Holoudě m. holoubě. Vz Gb. H. ml. I. 423. (dial.).

Holovec, vce, m. či *Holúch*, a, m., obec v Tekově. Phld. XII. 156., 68.

Holovina = *tenké dříví*. Phld. XII. 174.

Holovnica neznamená *mlat*, nýbrž *patro*, odry. Phld. XII. 174.

Holštrik, z Halsstrick. XVI. stol. Wtr. Živ. e. 499.

Holštýn, a, m., hrád, nyní zřícenina na Mor. Vz Mte. 1896. 116.

Holub. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Cf. Rivnáč (3. dod.). Jména holubí ještě: červenák, plavák, žluták. Rous. H. za holubom. Slov. Nov. Př. 643. Je pýchou nadutý jako h. Na Žďársku a j. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Lieta-li h. po izbe a len nemocný ho vidí, nemocný umře. Phld. 1894. 713. Strileti h-by, dětská hra. Jeden lehne si naznak, vyzvedne nohy a jimi ostatní, kteří se na ně kladou, do výšky vyhazuje. Us. Tě. Ručkování či h-by tlouci. Vz NZ. III. 24.

Holubacený = *holubí*. H. trus. Mor. Mte. 1894. 336.

Holúbee = základní točení v tanci. Mor. NZ. 1893. 500. Cf. Tanec mor. (3. dod.).

Holubí víčko = *víkev* (drobnější druh). Brušp. Hlediková.

Holubice = čepce. Vz Holubička, Holubinka (i dod.). — **H.** = *houba*. Vz Holúbek (3. dod.).

Holubinka = čepce. H-ky 1. hladké; 2. plnými stehy vysívané na plátně jednoduchém; 3. štepem po obrysech vysívané a podkládané na plátně dvojitém. NZ. IV. 145. nn.

Holubov, a, m. = potok na Slov. Phfd. 1894. 201.

Holuby J. L., slov. spis. Vz Světz. 1895. 453., 455.

Holúch, a, m., obec v Tekové. Phfd. 1892. 250.

Holý = *pouhý*. Poněvadž samými toliko h-mi slovy odpírám. Arch. XIII. 185. — **H.** *Prokop* (Veliký). Vz Vlč. Lit. 145.

Homatropín, u, m. H-nem zornici zvětšiti. Schb. Nád. 51.

Homba m. *honba*, n v m. Gb. H. ml. I. 373.

Homile, vz násl. Homole.

Homla, y, f., vz násl. Homole.

Homole, c, *homola*, *homolka*, dial. *homla* a *homile* = *mohyla*; samostatný kopec, kopeček n. nakupená hromada. Vz NZ. III. 161. — **H.** = *sratební bábořka*, v níž zapíchnut jest veliký trn, okrášlený jablky, švestkami, cukrovím atd. U Plzně. Škar. 25.

Hompura (seborrhoea) = *chrasty na tváři nemluvnat*. Slov. Mtc. 1894. 104. Hojení ji. Ib.

Hon, O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. Stadium, quod boni vocatur. Eml. Urb. 93.

Hona, y, m., vz násl. Jan.

Honák = *honící pes*. Brt. D. II. 248.

Honba ďábelská, divá (strašidlo). Zbrt. Pov. 105.

Honba buď *honba* n. *honjsba*. Cf. Gb. H. ml. I. 372.

Honbisko, a, n. = *hajemství*. Phfd. 1893. 57.

Honda, y, m. = *Jan*. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Honec, O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Honečkem někam pospíchat. Wtr. St. Pr. 34.

Honej = *hodnej*, d odsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Honejs, a, m., vz násl. Jan.

Honejsek, ska, m., vz násl. Jan.

Honek, nka, m., vz násl. Jan.

Honelník, H. odesíel na pasu. Phfd. 1894. 370. (1893. 566.).

Honem. S pánem h. a se sedlákem pomalu. Popovice. Hledik.

Honění = *druh klání*. Šlo o to, aby vítěz vrazil protivníku ve štít, jenž se ranou roztráskl, aneb aby štít nárazem přeletel jezdeci přes hlavu, nebo aby vítěz jezdecke i se štítem vyhodil. Wtr. Krj. I. 631., 287.

Honěnka, y, f. = *kaše lámanková*, z lomeného ječmene. N. Jičín. Brt. D. II. 474.

Honěný, H. kaše = *honěnka* (3. dod.).

Honitba, *honitva* = *obvod*, *okres*, *újezd*, *zájezd*. Cel. Pr. m. II. 1225. a. Šlechtici, rytíři a manové i také vše honitby trutnovské a Dvoru měst měšténé a přebývatelé. XV. stol. Ib. 342.

Honiti, O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. Co se honí, k sobě se kloní. Mor. Cel. I. V. 421.

Honivý = *tanec*. Zbrt. Tan. 188.

Honnanej = *hodný*. H. chlapeček. V dětské řeči. Dšk. Jihč. I. 11.

Honorářový, H. minimum (nejmenší honorár). Nár. list. 1895. č. 5. feuill.

Honskop pod hemelín na koně. Mus. 1894. 507.

Hontianský = *honfanský*. H. stolice v Uhřích. Phfd. XII. 75.

Hontor, vz násl. Hontorník.

Hontorník, u, m. = *strouháček*, jímž bednár hontor (dráhu) na dno vyřezává. NZ. III. 398. (V NZ. III. 20. chybně: hantor a hantorník.)

Hontový, H. plot. (Z hontů, z větších latí, při vrchu proutím spletených.) Brt. D. II. 438.

Honva, y, f. = *honba*. Kojet. Brt. D. II. 47.

Honý m. *hodný*, d odsuto. Slov. Gb. H. ml. I. 410.

Honymky = *honem*. Žďár. Brt. D. II. 260.

Honys, a, m., vz násl. Jan.

Honza, y, m., vz násl. Jan. Honza — trkla ho koza! Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. — **H.** = *zajíc*. Rous.

Honzák, a, m., vz násl. Jan.

Honzík, a, m., vz násl. Jan.

Hópad, vz Úpad (3. dod.). — **H.** = *slota* (čas). Záp. Mor. Brt. D. II. 317.

Hopati, Čtyři skoky hopnul (kůň). Kub. Rol. 148.

Hoppu! Tak volají v Hartmanicích na rozpustilé děti. O původu vz NZ. III. 250.

Hoprdač, Na h. nýst dítě = na zádech; h. přítuto. Dšk. Jihč. I. 34.

Hopsavý, H. pochod, Hospergang, m. Sterz. I. 1313.

Hoř m. hoře. Brt. D. II. 284.

Hora. Udělala se mu z toho h. (nezasel, aby prý mu kroupy nepobily). Bl. Gr. 297. Když (měsíc) rohem hor (obzoru) dosáhne. AlxV. 2403. Hory s horami, lidé s lidmi (svůj k svému). Vek. Val. I. 103. Hory pevně stojí, však lidé scházejí se v žití boji. Vrch R. d. XXIII—XXIX. 5. Čím dále do hory, tím více dřeva. Phfd. 1893. 702. Taký je, ako čo by v hore bol vyrástol. Slov. Nov. Pr. 564. — **H.** = *les*. Hora bučí, baran blácí a kůň táha. Slov. Nov. Pr. 652.

Horácko, a, n. Naše H. jindy a nyní. Poř. Jos. Duchek. Ve Vel. Meziříčí. 1893.

Horák, H-ci ve vých. Čech. Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 493. Cf. Boráček, Borák (3. dod.).

Hořák, a, m. = *Horák*. Jicko. Brt. D. II. 317.

Horalis, a, m. = *choralista* as. H-sa chováti asi = na svůj náklad živiti zpěváka kostelního. Wtr. Živ. c. I. 390.

Hořanky, Na H-kách u Ředíc. NZ. III. 163.

Horba, y, f. Kdo má v torbe, zji i na horbe (na hoře). Phfd. 1895. 188.

Horekop, *horekof*, *horzkop*, z Harzkapen — nejkratší ze všech chodících sukni, lehká, letná; někdy byla kožešinou podsítá, nejdrazší suba. Wtr. Krj. I. 441., 461., 574. (158.).

Horcovat = *řítiti se*. Val. Brt. D. II. 318.

Hořčák, u, m. = *likér*. Us.

Hořčice bílá = ohnice, eruca. 1440. List. fl. 1893. 394. H. v stré. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62., Vek. Val. I. 155.

- Hořčičná**, é, f., vz Rmenec (3. dod.).
- Hořčík**. Výroba hořčíku. Cf. KP. VIII. 234.
- Hordeola** kožní. Vstnk. II. 569.
- Hoře**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Ach mý hoře, mý hoře! Dle Bl. Gr. 179. zastaralá frasa starých bab.
- Horec**, rce, m. = *horák*. Slov. Phld. XII. 533.
- Hořec**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Vz o něm v Ott. X. 5. a. H. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
- Horečnatý**. H. choroba. Vstnk. III. 473.
- Hořejší**, j vsuto. Gb. H. ml. I. 534.
- Hořekovati**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.
- Horenský**. Práva h-ská při městě Bzenci na Mor. 1558. Vz Mtc. 1893. 335. nn.
- Horenos**, a, m. — kdo má hore nosom dierky, kdo je pyšný. To je h. Phld. 1894. 257.
- Horepácem**. H. utíkala. Brt. D. II. 242.
- Hořetí**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. — od čeho. Horím od hanby. Phld. 1892. 590. — Kde hoří, tam se musí ulévat (řikají pijáci, kteří kouří). Us. Nár. list. 1894. č. 74. feuil.
- Horevidjek**, u, m. Phld. 1895. 443.
- Horeznačky**. Prevracal sa h. Phld. XII. 356., XIV. 375. Vz Horeznak.
- Horeznak** sa svalil. Phld. XII. 652.
- Hořínek**, nka, m. = *ryba*. Cf. Tkč.
- Hořinkajst**, u, m. = *hořčičný olej*. Mor. Duf. 23.
- Horizont**, u, m. Nesmíš hned ztratiti h. (hlavu). Ig. Herrmann.
- Hořko**, adv. H. zaplakala. Ss. P. 530. II. přesycen rozkošemi. Lerm. II. 56.
- Horko-fažko**. H. (nesnadno) ju roztíkol. Slov. Phld. 1893. 482. Přistavili h. rebrík. Ib. 1896. 260.
- Horký**. Vz Gb. H. ml. I. 342., 80.
- Hořký**. Vz Gb. H. ml. I. 343., 80. H. houba = nejedlá. Tkč. H. sůl, epsomit. Vz Ott. VIII. 687. a. To je hořký (pálený) kostelník! Nov. Pr. 652.
- Horkýže** sa ti pristavija (koně) na vyhořenéj trávě (bodejť se ti...). Phld. 1895. 311. Však ste při těch čbáňkách len nesúdili? H. nie. Ib. 309.
- Horlivelství**. Náboženské h. Arch. XIV. 325.
- Hormě** = *hormo*. Št. Mus. 37. Cf. Gb. H. ml. I. 344.
- Hormý**. H. milosti. Št. Ř. 225.
- Horná Súča**, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.
- Hořňaves**, vsi, f., místo v Tekovsku. Phld. XIV. 61.
- Horné Lovčice**, místo na Slov. Phld. XII. 376.
- Hornoměstský**. Vek. Val. I. 78.
- Hornozemec**. Phld. XII. 332.
- Horologista**, y, m., znalec horologia. Wtr. St. Pr. 164.
- Horopis**. H. Europy. Vz Ott. VIII. 857.
- Horská**, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
- Horský**. H. dědek (strašidlo. Krakonoš?). U Žel. Brodu. NZ. III. 32. H. brána v Praze (proti Žizkovu). Čel. Pr. m. I. 431., 743.
- Horšila**, y, f. = *Voršila*, r v h, není-li h přidechem. Dšk. Jihé. I. 25.
- Horšiti se v čem na kom**. Vyrozuměl z psaní, v čem se lid na kaplaních horší. 1566. L. posil. II. 20.
- Horšlivo**. Bylo h. se dívati. Wtr. St. nov. 35.
- Horůčka**, y, f. = *horečka*, *tyfus*. Slov. Phld. XII. 276. H. = typhus abdominalis. Léčení ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 208. — H. = *triaška*, *zimnice*. Phld. 1894. 377.
- Horudatý**. Phld. 1893. 496.
- Hory Kutny**. Na Horách Kutných. 1614. Kutn. šk. 141. a všude tam.
- Horyl**, u, m., houba. Val., laš. Vz Žabina (3. dod.).
- Horymír**. V VI. 341. u Horymír má býti Horův pseudonym H. Vinařovský m. Vinařický. Prof. Hora v Plzni.
- Horyston**, u, m. = potok v Nitře. Phld. XII. 423.
- Horzúti** (obléci) v. *horzoblieci*. Gemer. Phld. 1895. 438.
- Hosati** = *klusati*. U Žleb. NZ. II. 696.
- Hoscina**. Kedz bys pošol na h-nu, vem se šebu tanistrinu. Slov. Phld. 1895. 377.
- Hospánek**, nku, m., z něm. Halsband = stužka do vlasů. Dšk. Jihé. I. 6. H. = červená sametová pentle za mužským kloboukem. U Plzně. Škar. 16., NZ. III. 46.
- Hospod**, hospod. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 26.
- Hospoda**. Kde je co jíst, tam dobře vlízt; kde je co dělat, tam se schovat a z hospody nechodit, dokud hrajou. Výkl. Svat. 17.
- Hospodář**. Kdož u jiného dělá a sám svého zanedbává, není dobrý h. a škodu vezme; Když h. doma, hned čeládka pilněji dělá; Když čeládka nezřízená a hospodářství nepoklidné, znamení jest nepilné hospodyně i h-ře. Bl. Gr. 308., 310., 317.
- Hospodáříček** = *díblík*, *bůžek*. 1554. Vz Zbrt. Pov. 157., NZ. III. 432. nn.
- Hospodářiti**. Již tu sed' a hospodařuj. Arch. XIV. 71. — **jak**: z plna do plna (bez dluhů, s výdělkem), z prázdna do prázdna (z bídy do nouze). Nár. list. 1895. č. 64, odp. Ženská musí h. od niti a sirky. Mor. Ces. I. V. 419.
- Hospodářsky**. S něcím h. vůkol jíti (hospodářiti). Arch. XII. 259.
- Hospodářský**. H. budovy, náradí na Mor. Vz Brt. D. II. 436., 442. H. pověry. Vz Vek. Val. I. 144., Mtc. 1895. 347.
- Hospodářství**. Vz předcház. Hospodář. Dobře h. stojí, kde se žena muže bojí. NZ. IV. 195. — H. = hospitalitas. Dle Bl. Gr. 178. špatně m. ochotnost, přívětivost a p.
- Hospodský**. H-ští vypovídají se z Krémy přes Hostivít do Hotovic. NZ. III. 229.
- Hospodyně**. Vz předcház. Hospodář. Hospodyně čini pilne čelediny; H. čisto hospodářství chysto, robí ale gazda v hnoji, s jeho stotkem dobře stojí. Slez. Nov. Pr. 379., 394.
- Hospředovice**, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.
- Host**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 4., 33. O skloň. na Chromecku vz List. fil. 1894. 273. Na Kroměříži. a v okolí. Vz Brt. D. II. 22. Cf. Dob. Dur. 385., 387. Nézvani hosté pod pecom se-

davaju. Mor. Čes. I. V. 419. Nevolaných hosti za dveře sádn. Phld. XII. 721. H. nezvaný jako brách nemastný (= je nemilý); Spadne-li nůž a zabodne se, přijdou hosté. Tké. — H. — *děšl.* Vecerní h. nerád odehodu. Phld. 1894. 196.

Hostajnov m. Hostýn. Gb. Ruk. 566.

Hostec = různé vyraženiny na těle. H. suchý = podagra. H. mokrý obyč. = serophulosis. H. v očích. Vz Mte. 1894. 335., Vstnk. III. 475.

Hostěnice = *hostinec*. H. u Sladkých v Praze. Wtr. St. nov. 124. (34.).

Hostina. Raz do roka i v pekle h. bývá, trebas je dávno doskami zabité. Slov. Zátur. Cf. Hoscina (3. dod.). Zabíjačka (3. dod.). Nénajdš dediny, co by v ni něbyly hostiny. Mor. Čes. I. V. 419.

Hostinnice. Neb nebieše miesta v h-ci. Ev. olom. V jiných bibliích: v hospodě.

Hostinný = *cizl.* H. vojsko. Machb. 11. 38.

Hostinský Petr Záboj = Kellner, básník. List. fil. 1894. 421.

Hostiti. Že se mnozí města hosti (zhošťují) a prázdný činí (z města se stěhují). 1538. Čel. Pr. m. I. 376.

Hostně. Růd. 38. a. (List. fil. 1895. 104.)

Hostovská (sín = sín pro hosti), Gastzimmer. Slov. Phld. XII. 750., 1895. 115., 405., 1896. 68.

Hostpřid, a, m., z něm. Gottfried. Čern. Př. 28.

Hoščičný = *hostečný*. H. rány. Vek. Val. I. 115.

Hotař. Zpráva h-řům (bzeneckým), kterak v svém povolání chovati se mají. 10 článků. Vz Mte. 1893. 337.

Hotovati. Království nebeské, jenž jest vám hotováno. Leg. o 10.000. ryt. Jinde: připraviti. Cf. Uhotovati.

Hotově. Debe se h. stalo, že by... Brt. D. II. 285. Debeste h. nějakou škodu meli = na krásně. Záp. Mor. Brt. D. II. 318.

Hotovo. Chodí na h-vo do Brna (na jisto, nosí do jistých domů mléko a j.). Brt. D. II. 318.

Hotový peníz. Zavírej měšec, a když budeš platiti h-mi, budouť lidé víc a spíš věřiti. Bl. Gr. 303. Jáme živi na hotový peníz. 1631. Kat. z Žer. 7. Aby (tolik) na h-vých penězích dali. 1530. Sm. I. 405.

Houba. Ze země vyrůstá stopka (*hlúbek*, *sněl*, *nožka*), na stopce leží klobouk (*čepička*, *hlavička*). Brt. D. II. 510. Houby na Mor. Vz ib. 510. Jestěs byl na hubách (pásl jsi houby). Nov. Př. 638.

Houbařka, y, f. = žena sbírající a prodávající houby. Us.

Houbory = *zakrslé švestky*. Dšk. Jihé. I. 34.

Houbovník či *podkorník*. H-ci, endomychidae, brouci. Vz Ott. VIII. 605.

Houfrkem m. ouprkem. U Kr. Hradce. Čern. Př. 93.

Houkálek. Vz Duf. 313.

Houpatí. Labuté houpily (skočily) do rybníka. Kld. III. 81. Pes houpl (skočil) na obra. Ib. IV. 209. a j.

Houpavá = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Houpavý. H. luňák. Ott. VIII. 477. a.

Houpor, u, m. = *bachor na švestkách*. Dšk. Jihé. I. 34.

Hourezky = *ouřezky, uříznuté boty*. Dšk. Jihé. I. 10.

House. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Housenka z: vousenka. Čern. Př. 52.

Houska. H. másla. Kat. z Žer. 279. a j.

Housko, *Husko*, *Husě*, zaniklá ves na Mor. Mte. 1896. 117.

Houslák, a, m. = *hudec, kdo hraje na housle*. U Plzně. Škar. 30.

Housle. O stré. skloň. vz Gb. Km. -i. 19. H. v stré. a ve všech slovan. nářečích, jest tedy zajisté ze strslow. a nikoli z němčiny. Mus. fil. I. 226. H. původně hudební nástroj se strunami vůbec. Zbrt. Tan. 25. nn. Bůh h. jich radosti v pláč obrátil; A tak obráceny jsou h. pláce v radost. Břez. Font. V. 361., 388.

Housti pāv. = hráti na strunové nástroje. Vz Zbrt. Tan. 20. H. místo hráti pokládáno od M. Červenky (ve středov.) za šeredné a zavržené. Zbrt. Tan. 23. Aj ten naveky leu svoje hudie; Po tme hudol a po vidne tancoval. Slov. Nov. Př. 550., 538.

Houšť. O stré. skloň. vz Gb. Km. -a. 25.

Houština = *husté klasy*. Přihladil si šedivou h-nu. Světz. 1893. 391.

Houvad = *ovad*, h. přisuto. Dšk. Jihé. I. 34. Vz Hovad.

Houvar, u, m. = *ouvar, malá lučina*, h. přisuto. Dšk. Jihé. I. 34.

Houvjetka, y, f. = *silná tyč*, kterou se zatahuje řetěz, jímž se ve voze svazují klády a p. Jemnice. Brt. D. II. 318.

Houžeň, rod palem, desmoncus. Vz Ott. VII. 383.

Houžev. O pāv. slova cf. Gb. H. ml. I. 46., 82. *Húzev* (St. Hrozen.), *hůzva* (val., slov.), *hůzba* (dol.), *hažba* (laš.) = železný kruh u pluhu, do něhož se zřídely navléká. Brt. D. II. 447. Cf. Hózba (3. dod.).

Hovad, a, m. = *ovad*, h. přisuto. Gb. H. ml. I. 464. Cf. předeház. Houvad. Dle List. fil. 1896. 159. není h. přisuto, nýbrž analogické dle hovado.

Hovadní. Na h. hlavu daň uložiti. Sm. I. 256.

Hovadný. H. život. Chč. Mik. 461.

Hovado. Vyšla rada z velikého h-da (špatná). Slez. Nov. Př. 570.

Hovedzina = *hovězina*. Phld. 1895. 628.

Hověnice. Dále bude uhlířská chatrč s mlířem, nahoře koliba s pajtou a h-ci. NZ. IV. 160.

Hověti = *sustinere, někde se držeti*. Got. gavelhan, benedicere. Gb. H. ml. I. 458. O tvarech cf. Mus. 1896. 251. Již třmi dny hově, ani má co jísti. Ev. seit. 30. Marc. 8. 2. (Mně.).

Hovija, e, f. Dyž si lehne v nedělu odpeledna na pec, to je celá jeho h. (hovění si). Val. Brt. D. II. 318.

Hovítek, vz Úvítek (3. dod.).

Hovjadina = *hovězina*. Phld. 1895. 628.

Hovjazi = *hovězi*. Slez. NZ. IV. 447.

Hovnivál. H-la darmo taháš na růžu. Phld. 1895. 469.

Hovnivár, a, m. Král = *pasák*, který, když se z jara dobytek po prvé na pastvu

vyhání, první na pastvu dobytek vyhnal; kdo poslední, byl h-rem. U Náchoda. NZ. III. 8.

Hovorja, e, m., os. jm. u Kosmy.

Hózky. Záp. Mor. Vz Pekélko (3. dod.).

Hóznica, e, f., území v Trenčínsku. Vz Phld. XII. 423.

Hóžba, y, f. = houžev. V Morkovicích. Brt. D. II. 64. Vz nahoře Houžev.

hp m. p: hpanna m. panna. Gb. H. ml. I. 465.

Hpanna = panna. AlxB. M. 6. 19. a j. Vz předcház. hp.

hr. Z *hr* se *h* odsouvá: rtan m. hrtan, rách m. hrách, Gb. H. ml. I. 466., rouda m. hrouda, rana m. hrana atd. Dšk. Jihč. I. 32. Cf. List. fil. 1895. 430. K *r* se *h* přisouvá: hrzati m. rzáti, hrys m. rys atd. Gb. H. ml. I. 464. — Z *hr* se *h* odsouvá: řmot, řeblo, řibé m. hřmot, hřeblo, hřibé, Gb. H. ml. I. 466., poreb, řesit m. pohřeb, hřešit. Dšk. Jihč. I. 32. K *ř* se *h* přisouvá: hřemen, hřešato m. řemen, řesato. Gb. H. ml. I. 464.

Hr! Delá všecko jenom hr, hr (= nakvap, leda bylo)! Us. Šd.

Hra. H. pohanská na oslavu mrtvých u starých Cechů. Vz Zbrt. Pov. 17. Hry při prosebních průvodech, na oslavu svatých. Vz ib. 135., 42. Co dostaneš při hře, to ti čert zas vydře. Mor. Čes. I V. 419.

Hrab, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 250.

Hrabati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Kura hřebe, hřebala. Brušp. Hledíková. Hrabaj vtedy, koj schné. Slez. Nov. Př. 263.

Hrabě. On je h., žena hrabice a děti hrabištata (o sprostém). ČT. Tkč.

Hrabě, stříhnem. gravis. Gb. H. ml. I. 441. Holka jako h. suchá. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Hraběcí studánka u Opatova na Mor. Mtc. 1893. 265.

Hrabelňák, u, m., vz Hříb (3. dod.).

Hraběnka, druh hrušky. ČT. Tkč.

Hrabí. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 44. nn. H. hradecké (hrabě). Půh. III. 415. — **H.** = lesík u Zámrska na Mor. Mtc. 1895. 25.

Hrabice. Popis h-ce. Vz Brt. D. II. 452. — **H.** = rohatina na šaty. Ib. 486.

Hrabička, y, f. = štírovník, květina. ČT. Tkč.

Hrabičov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Hrabina, y, f., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8. — **H.**, clematis vitalba, rostl. Mtc. 1895. 350.

Hrabinka, y, f. = hraběnka. V. Kal. 20., Arch. XIII. 163.

Hrabiny, pl., f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Hrabkati = hrabati. Phld. 1895. 2.

Hrable. Přišly naň husté h. (špatně pochodil). Slov. Nov. Př. 635.

Hrablo, a, n. = hřeblo. Šb. D. 21.

Hrabovec, vce, m. = voják. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Hráč. Hráci se vypovídají z Kratochvíl přes Pohranov do Ztratova. NZ. III. 229.

Hračák, a, m., rybník ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hračala, louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hračany m. Hradčany (*dě v č*). Gb. H. ml. I. 407.

Hračka-plačka; Z hračky bývají plačky. Nov. Př. 145.

Hračkový. H. nápad, název (= hračkou vzniklý). Phld. XII. 371.

Hrad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Cf. Budovati (3. dod.). Staré hrady, hrádky a hradiska na mor. Slov. Vz NZ. III. 555. nn.

Hrada = *hřada*. Slov. Kapustná h. (= záhon). Phld. XII. 709.

Hřada. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53. O strč. skloň. a přehlasovaných tvarech vz ib. 105. a Gb. Km. -a. 10. H. = *rošt*, *respa* (laš.) = podélní trám podpírající příční trámy. Brt. D. II. 434. — **H.** v *kurníku* posud slov. a val., jinde říkají: *řad*: jíti na řady, seděti řadem. Brt. D. II. 512.

Hradba, y, f. Na Chod. slova plot nemají, užívají slova hradba. NZ. IV. 319.

Hrádek, castellum. Ev. víd. 68., seit. 34. a j. Cf. předcház. Hrad. — **H.**, přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8.

Hradiště. O Hradištích cf. NZ. III. 472., Phld. XII. 250.

Hradná, é, f., obec v Nitře. Phld. XII. 250.

Hradník, a, m., při zámku. 1748. NZ. III. 143.

Hrádok, dku, m., vrch ve Zvolensku. Phld. XII. 250.

Hradová (lid říká *Radová*), kopec ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hradský. Pod hradský soud náleželi lidé z dědin knížecích. Pras. Těš. 79. Záci hradští = studenti při škole zámecké na Hradě pražském. Wtr. Krj. I. 69.

Hradzjel (St. Hrozen.), *plužisko* = hřidel pluhu. Brt. D. II. 448.

Hrách, stslov. grachъ. Gb. H. ml. I. 32. Kdy h. síti a co činiti, aby ho mušky nekazily. Vz NZ. III. 526. Prase hrachem do chlívka se vodí (házením, ukazováním mu hrachu). Cf. Bl. Gr. 303. Vlčí h., astragalus. Brt. D. II. 500. — **H.** = *broky*. Tvrdý h. zájcem do srsti házeti. Kld. III. 71. — **H.** a *kroupy* = tanec. Zbrt. Tan. 191.

Hrachová Týnice = Hrochův Týnec. Čern. Př. 32.

Hrachovičský, ého, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8.

Hrachovinka = *druh prolamovaných výšerek*. Čes. I V. 227. Vyšívání na h-ky. Vz NZ. IV. 227., II. 737.

Hrachovinkovati = *dělati hrachovinky*. Vz předcház. Čes. I V. 227., 225.

Hrachoviště = poloha v Poděbr. NZ. III. 520.

Hrachovkovitý. H. mlžové. Mtc. 1895. 91.

Hrachovo, a, n., míst. jm. v Gemersku. Phld. 1894. 61.

Hrachůvka, vz Hrachovka.

Hrajsemnou, os. jm. Kbřl. Dmžl. 22.

Hranec m. ranec. Dšk. Jihč. I. 35.

Hranice, mč. na Mor. Je z Hranic, nestojí za nic. Nov. Př. 489.

Hraničná, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Hraničník, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hraničný. H-ěnú vodu svedl (po hranici tekoucí). Půh. IV. 267.

Hranitkář, e, m. = *hraničel kamenů*, Facettenschneider, m. Sterz. I. 870.

Hranka. Na malej hranke veľa prehrál. Phd. 1894. 442.

Hranostaj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32.

Hranostajník. Cf. Ott. X. 902.

Hranostý m. hranostaj, -stej. Laet. 287. (Gb.).

Hraný. H. dluh (ze hry). 1469. Čel. Pr. m. II. 1105.

Hratec. Mtc. 1895. 157.

Hráti, hraji, imper. hraj; hrám, imper. hrej. Vz Gb. H. ml. I. 135. Hraj — vyhraj, hraj — prehraj (taká je hra). Slov. Phd. 1894. 442. —

komu. Ten jí hrál = nadával. Us. — **co** (**kdy**). Při svatebních hostinách přední místo hraje kalym (dary a výbava. Chybě m.: přední věci bývá k. a p.). Fait. 84. Plyny hrály důležitou úlohu (m. byly důležité, nabyly velké důležitosti a p.). Ib. 25. — **jak**. Hrál to do hněda. Kojet. a j. Brt. D. II. 57. — **sa**, *ihrať sa* = *bariti se*. Phd. 1893. 58.

Hráti, *hřiti*. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 40., 100.

Hrátky. Jiti na hrátku. Čes. I. V. 30. Vz Hrátky.

Hráz, *hrázka* = *bidlo*. Napičnou ji (smřt) na velkou hráz. U Náchoda. Čes. I. V. 185.

Hráza, y, f. = *chebzák*, *křenka* (Měříň), syringa vulg., rostl. Brt. D. II. 507.

Hrazba, y, f. (záp. Mor.), *meslo* (val, han.) = šraňk okolo luk n. trávnicků (sloupce a na nich přibité laty). Brt. D. II. 439.

Hrazdík, u, m. = *hrazda*, *rýgl*, Fachwandriegel, m. Sterz. I. 871.

Hrazditi m. *hraditi*. Pref. 8. (Gb.). Brt. D. II. 148.

Hrazdovina, y, f., Stangenholz, n. Sterz. I. 470. b.

Hraziček, čka, m., pták. Vz Strážlíček (3. dod.).

Hrázka, vz Hráz.

Hrb z *grbъ*. Gb. H. ml. I. 62., 85.

Hrba. Ústa na hrbe držat. Phd. 1894. 315. Malá h. pyta viac. Phd. 1893. 701.

Hrbáč, e, m., zabrus, brouk. Cf. Klim. 51.—53.

Hrbatý. Bársi h-tá, lensi je bohatá. Phd. 1895. 583.

Hrbelec = *špikoraný zajíc*. Hrš. Nách. I. 312.

Hrběna, y, f. = *hrbatá ženská*. Han. Brt. D. II. 318.

Hřbet, *chřbet*. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171., 66. Jiným kacířům hřbet držal, aliis hereticis favebat (přál, naháněl). Eaus. 32. B.

Hřbetoštitník. Vz Ott. IX. 844.

Hřbieti. O pův. slova (z *grběti*) cf. Gb. H. ml. I. 66., 83., 349. (Tělo) v hrobě hrbělo. Mst. 352. Tu jeho tělo hřbi. Pass. 376. Vezma jeho tělo schoval je etně, aby hrbělo (po-hřbeno bylo). XV. stol. Mus. 1896. 187.

Hřbití co kde. Pokorně před námi hřbí záda. Kká. Puš. 10. — **se nad čím**: nad listinou (shrbeně sedě psáti). Phd. 1895. 225.

Hřbití z *grbíti* = *pochováti*. H. prvo-

rozené. Ol. Num. 23. 4. (Gb. H. ml. I. 340.). Vz Hřbieti.

Hřbitov, *hrobka*, říkávali starší, obsoleta vocabula. Bl. Gr. 175. A nyní se jich užívá všeobecně. O pův. cf. Kotk. 182.

Hrbka, y, f., vz Hřba. Prečítal hrbky (ovsa). Slov. Phd. XII. 131.

Hrbol, e, m. Háj. Herb. 243. b. Nyní v gt. -u.

Hrboluška. Cf. Ott. XI. 190.

Hrbounek, nka, m. = *hrbáček*. Vrch. Rol. XLIII. 50.

Hrě, e, f. = *suk v skále*. Brt. D. II. 326.

Hřčala, y, m. = *kdo mnoho nahrčel, napovídá, křikloun*. Dol. Brtch. Cf. násl. Hřčloun. Brt. D. II. 319.

Hřče = *boule*. Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 332. — **H.** = *zemák*. Dá mu aspoň hrčel. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Hřčka, y, f. = *boule, věd; sešlá věc, rachota*. U Zleb. NZ. II. 696. Cf. Hře. — Hřčky másla se srážely (v máselnici, kousky). Phd. 1896. 215.

Hřčloun, a, m. = *hrčala, křikloun*. Nár. list. 1891. č. 219. odp. feuill.

Hrdelný. To je h-né = těžká robota. Brušp. Hrdíková.

Hrditi se čím = *namáhati se, hrditi se*. Slov. Phd. XII. 137.

Hrdivý. Cf. Gb. Ruk. 568.

Hrdlice z *grlica*. Gb. H. ml. I. 62.

Hrdličátko, a, n., *pullus columbarum*. Ev. víd. 111. Luc. 2. 24.

Hrdliti = *rdousiti*. Brt. D. II. 318. Vz Hrdlovati.

Hrdlo = z *grdlo*. Gb. H. ml. I. 62., 61. Jak se léčí bolení hrdla na Slov. Vz Phd. XII. 564. Podrezala si s ním h. (je s ním v manželství nespokojena). Phd. XII. 560. H. má malú dierku, ale sa moc preleje ces ňu (o opilci). Slov. Zátur. Křičel na celé h. Nár. list. 1896. č. 134. odp. feuill.

Hrdlovati = *těžce pracovati*. Výše 22 rokův hrdloval. Slov. Phd. XII. 695.

Hrdopyšný. H. zámek. Vrch. Rol. XXXVII. 37.

Hrdost = *rýboj, útok na dům*. Vz Cel. Pr. m. I. 802. a Útok.

Hrdý z *grdъ*. Gb. H. ml. I. 62. — **nač**. Hrd byl na výrok dámy své. Vrch. Rol. XXX. 11. — **čeho**. Příbuznou Annu vynímá z dědictví, prý ho hrda byla, v nemoci ho ne navštívila. 1547. Wtr. Živ. c. 670. Aby nebyla jeho hrda. Wtr. St. nov. 18. — **H.** = *skřovstný*. H. obed = hostina. Phd. 1896. 70. — **H.** Jan. učít. a spis. v Praze, † 6./5. 1896. maje 56 let. Vz Nár. list. 1896. č. 126.

Hrdzavet = *zrzavěti*. Slov. Phd. 1893. 643. Keď vedomosti tvoje hrdzavejú. Phd. 1893. 509.

Hrdzavý = *zrzavý, rezavý*. H. klin. Phd. 1893. 740.

Hřebčák, a, m. = vojín z hřebčince. Dol. Brtch.

Hřebenář = *biskup*. U Táborů. Wtr. Živ. c. I. 12.

Hřebí, sors, slov. *žreb* (h za ž). Vz Gb. H. ml. I. 518., 27.

Hřebice (kůň). NZ. IV. 194.

Hřebíček, čku, m., rostl. Vz Slzička (3. dod.).

Hřebík. Tríská h. (ptá, žádá noclehu). Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Hřebíkovati někde = *noclehovati*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Hřebíkový. H. rána = hřebíkem učiněná. Ev. víd. 83. Joh. 20. 25. (Mně.).

Hřebivý = *konivý*, rossig. Sterz. II. 729.

Hřeblo, místy hrablo, chod. řablo. Šb. D. 21., 35.

Hřebřík m. řebřík. Gb. H. ml. I. 464.

Hřejivý, wärmend. H. kamna. Světz. 1891. 386.

Hřejtat = *řehtati*, přesmykn. Dšk. Jihč. I. 49.

Hřemen m. řemen. Gb. H. ml. I. 464.

Hremzati = *remzati*, *hrýzti*. Kotk. 92.

Hřesti z grebsti. Hrad. 89. b.

Hřešeto m. řešeto. Vz *hř*, Gb. H. ml. I. 464.

Hřešiti. Každý hřeší, kdo tu živ. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 61. Aby měl svobodu h., kterými chce, hřechy. Chč. S. 295.

Hřeznouti. O přehl. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 105., Vbřeznouti, Uhřeznouti, Zahřeznouti.

Hřib, *hříbek*, *doubravník*. Dle jakosti, barvy a stromů, pod kterými roste: *másečník*, *smetaník*, *smetaňák*, *kameňák*, *terďák*, *bučák*, *bukovník*, *dubák*, *poddoubník*, *liporák*, *podlipník*, *hrabelník*, *podléšák*. Brt. D. II. 514. Nejsou-li hříby, nebude sněhu. Vek. Val. I. 164. Je zdravý jako h. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. — **H.** *Václ. Fr.*, úředník při mor. slez. úřetárně. Vz List. fil. 1893. 428.

Hřib, u, m. = *keř*. Zábř. Brt. D. II. 327.

Hřiba m. hřiva (*v* v *b*). Dšk. Jihč. I. 24.

Hřibě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27. — O skloň. na Kroměř. vz v Brt. D. II. 23. — **H.** = *žluna*. Cf. *Žluna* (3. dod.). — **H.** = *dřevák* (střevíc). Polná. NZ. IV. 539.

Hřibek, bka, m. = *pacholek hřibata pasoucí*. 1748. NZ. III. 143. Jíra v 18 letech je za hřibka. 1651. NZ. IV. 51.

Hřibětina, y, f. = *kůže z hřibat*. Wtr. Krj. I. 365.

Hřidel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 105.

Hřidký m. řidký, *h* přísuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hřidlo m. řídlo. Gb. H. ml. I. 518.

Hřích, strsl. grzech; o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39., 41., 29. Rada by duša do raju, ale jej hřichy nedají (tužba po nedosažitelném). Sariš. Phld. 1895. 378. Omluvami a výmluvami h. nezbělí. Šml. VII. 116. Starý h. vynésti (smeti ze světnice o štědrý večer). Val. Vz Vek. Val. I. 53. Hřích s maľúckom sa počína, vo veľkom sa končí. Slov. Nov. Př. 25. — **H.** = *hřelník*. Ja směj sa, směj, ty starý hřichu. Na mor. Slov. Brt. D. II. 318.

Hřinšok = *hrněok*. Na Píle na Slov. Phld. 1894. 744.

Hříšisko, a, n. = *hřích*. To je už staré h. Zlin. Brt. D. II. 318.

Hříšník. H-ci vypovídají se z Hřešic přes Ůstupek do Litomyšle. NZ. III. 229.

Hříšníkový. H. zamúcenie. Ž. kl. 544.

Hřišný. Nebudzme svatýma, keď sme h-ma. Sariš. Phld. 1895. 377. — **H.** = *špatný*, *chatrný*. Ta střecha je h-ná. Jicko. Brt. D. II. 318.

Hřiště, Spielplatz, opět se ho užívá. — Pánům z Hřiště a z Senova. 1675. L. posíl. I. 72.

Hřiti. Tohoto slova místy na Mor. neužívají. Na Zábř. říkají: Sluňčko je horky, na Dražansku: kamna hřijó, slůnečko teplí. Brt. D. II. 318.

Hřiva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., Jag. Arch. XVI. 8. 4. Heft. 393. — **H.** = *ofina*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. — **H.** = *lesnatý hřbet* horský od Svítavy k Potštýnu. Tkč.

Hřivnác, vz násl. Řivnác.

Hřivňák, a, m., vz násl. Řivnác.

Hřivost, i, f., Spielsucht. 1604. Zbrt. Tan. 215.

Hříz. Aby tě h. popadl! Wtr. St. Pr. 215.

Hrkáč, e, m., míst. jm. v Turci. Phld. XII. 250.

Hrkala, y, m. = *hrčala*, *křikloun*. Laš. Brt. D. II. 319.

Hrkavý. H. jablko (jehož jádra uvnitř hrkají). Tkč.

Hrklač, e, m., *hrklarice*, e, *hrklávka*, y, f. = *penízky*, *luščinec*, *rhinanthus*, rostl. Brt. D. II. 506.

Hrkutati, vz Hrkotati. Hrkutáme, pláceme atd. Phld. 1894. 581.

Hrmavica, e, f. = hrmená strela, Paromova bromová strela. Slov. Phld. XII. 192.

Hřmění, vz Řmen (3. dod.).

Hřmet = *hřmot*. GR. Nov. 27.

Hřmíti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 66., 81. Hřmí-li často, bude úrodný rok. Vek. Val. I. 164. — Dál hřmá (= běží) hluchý k této řeči. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 240. H. = *bězeti*. Phld. 1894. 379.

Hřmotati. Vz Hřmotnouti. Koč hrmoce ako všetci čerti. Phld. 1893. 539.

Hřmotný. H. hudba = instrumentální. Wtr. Živ. c. 981.

Hřmulec, lee, m. = *boule*. Záp. Mor. Brt. D. II. 487.

Hřncový. H. pec. NZ. IV. 518.

Hřněek. Čím nový hrněek navrie, tým i rozbitý jsa pachnúť budú. 1634. Phld. 1894. 7. Tam je zle, kde okolo ohňa mnoho hrněekov vrie (kde mnoho se vaří n. byl-li statek rozkouskován). Phld. 1894. 317.

Hřněčír. Hřněčírí vypovídají se z Jílového přes Hřněč do Džbánova. NZ. III. 269.

Hřněčirovat = hřmotně užděti (jako hrněčírí s hrnci). Zďár. Brt. D. II. 319.

Hřněčírský. H. vosy, eumenidae. Out. VIII. 814.

Hřněčírův. Ten vynese celý grunt na hrněčirovo pole = propije jej. Brt. D. II. 319.

Hřnec. Vz předcház. Hřněek. H. z *гнѣць*. Gb. H. ml. I. 62. Každá gazdina vie, ako jej v hrnci vrie. Slov. Zatur. V malom hrnci ľahko sovrie; Nestrkaj nos do cudzieho hrnea. Slov. Nov. Př. 268., 274.

Hřněčkář, e, m. = *prodavač hrnců*. NZ. IV. 391.

Hřnouti m. hrtnouti z *гнѣть*. Mkl. Etym. 64., Gb. H. ml. I. 62. Ten hrne (jde) do házby. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Hrob z něm.; Mor. a Čechové říkávali: *jáma*. Bl. Gr. 175. Cf. Gb. H. ml. I. 83. Dieťa sa narodilo do hrobu, keď sa narodí v čas kopania nového hrobu. Phld. 1894. 713. Věšba

z hrobu. Vz Zbrt. Pov. 89. H. lačný je a žravý. J. Goll v Baudel. 58. — **H.** = *hrobka*. Hrš. Nách. I. 674.

Hrobeč. Tam je h., pod kterou byl pochován. Phld. 1895. 23. Cf. Hrobel.

Hrobka, vz předcház. Hřbitov. H. kamenná = hrob. Ús. Mus. 1895. 468.

Hrobkovati brambory. Výkl. Svat. 75.

Hrobovina, y, f. = *umrlčina*. Sterz. I. 1129.

Hroděj, e, m., vz násl. Hroznata.

Hrodek, dka, m., vz násl. Hroznata.

Hroh, u, m., místo *roh*, h přisuto. Gb. H. ml. I. 464.

Hroch m. *roch* (v šachu). Zbrt. Hry. 179. — **H.**, vz násl. Hroznata.

Hrochnouti. Hrochl na srnce (bouchl, střelil). Kld. IV. 106.

Hrochovec, vce, m., vz násl. Hroznata.

Hrom. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. Hádají z hromu. Vz Zbrt. Pov. 78., Mte. 1895. 250. Čím vyšší strom, tím bližší h. Mor. Čes. I. V. 418. H. tě (škopkem) po poli hoň! Nov. Př. 621.

Hromada. Nepodezřelé právo či veliká h. (druh delegovaného soudu). Věst. op. 1892. 3. Obecní h-dy. Vz Duf. 329.

Hromadilky, pl. f., vz Baranica (3. dod.).

Hromadisko, a, n. = *hromada*. Věst. op. 1893. 19.

Hromadnice, e, f. = hromada kamení na poli posbíraného. Zábř. Brt. D. H. 319. — **H.**, vz Baranica, rost. (3. dod.).

Hromadník, u, m. = *hromady věci obsahující*; vox inusitata. Bl. Gr. 169. Utvořil B. M. Červenka. — **H.**, sorites. Slovo zaniklé. Krok. 1896. 8.

Hromazditi = *hromaditi*. Št. Ř. 191. b. Odtud: hromazďovati. Gb. H. ml. I. 496.

Hromnice. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 22. Jak mnoho sněhu do hromnic, tolik po h-cích; Napije-li se skřivan na h. z koleje, bude žíznivý rok; Na h. půl píce, půl krajice. Tké. Na h. půl zimnice, půl kravnice, půl krajice, půl sanice. Slez. Nov. Př. 448. Na h. — o dvě svíce (je delší den); Jak dlouho před h-cemi skřivánek zpívá, tak dlouho po nich mlčí. Duf. 242. Napije-li se pták na h. z bařiny, bude neúrodný rok; Na h. kalůzky, ukážka na jabka, na hrušky (budou j. a h.); Na h. kopalinky (kopno = sucha po sněhu), uschovávejte obědinky (píci); Na h. chumelice, netrvá pak zima více; Tmavé h. dělají ze sedláka panice; H. teplé a jetele, je sníš svatodušní neděle. Vek. Val. I. 162. Obvyčeje o h-cích. Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. O pověrách k h. se táhnoucích vz Světz. 1894. 195. b.

Hromnickáles v VI. 375. oprav v: hromnickáles a polož za: Hromnicka.

Hromnický = svíčky na hromnice svěcené. Ús.

Hromobitný. H. srážka (bouře). Fait. 31.

Hromopraný = *zlý*. H. profous. 1640. Mus. 1894. 134.

Hromostřech, u, m. = *netřesk*. Brt. D. II. 507.

Hromotřesk = *třesk hromu*. Vrch. F. II. 308. — **H.** = *netřesk*, také ve Slez. NZ. III. 195., Vek. Val. I. 155.

Hromovják, *hromovník*, u, m. = vysoký klobouk bez střechy. Nosili jej v Hontě. NZ. III. 399.

Hromovládec. Vrch. Rol. XXX. 21.

Hromovník, vz předcház. Hromovják.

Hromžení = *kleť*. Slov. Phld. 1894. 537.

Hromžít = *klíti*. Slov. Phld. 1894. 388., 1892. 193.

Hron, u, m. = *hluk*? Ten je h. a šum (riavy). Slov. Hviezdoslav I. 28. — **H.**, a, m., *rieka* vo Zvolene. Phld. XII. 423. — **H.** = *potok*. Kačka niesla sa (plovla) na hrone. Slov. Phld. XII. 722. — **H.**, vz násl. Hroznata.

Hronek, nka, *Hroněk*, ůka, m., vz násl. Hroznata.

Hroník, a, m., vz násl. Hroznata.

Hrot. Býti na hroty. Roudn. Mus. 1896. 261.

Hrotky (v *Hrotkách*), ůžlabí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hrotnobrodec, dee, m., patrobus, bronk. Vz Klim. 26., 27.

Hrotnočlenec, nec, m., acupalpus, bronk. H. červenostitý, dlouhorohý, hnědonohý, malý, osedlaný, polední, skvrněný, světlohřbetý, význačný, vzhledný, žlutohrdlý, žlutý. Vz Klim. 65. 68.

Hroubný = *lněný*. H. plátno. V Humpol. NZ. II. 566.

Hrouzek, zka, m., vz násl. Hroznata a Rezek.

Hrozdný = z hroznů, uvae, d vsuto. Ž. kl. Deut. 24. V bibli z r. 1417.: krev hroznová pil.

Hrozek, zka, m., vz násl. Hroznata.

Hrozínek, nku, m. = *hrozinka*. 1554. Kosmog. List. fil. 1893. 457.

Hrozinka v. *rozinka*, z něm. Rosine, ne z: hrozen. Gb. H. ml. I. 465.

Hrozn = *hrozen*. Ž. wit. Deut. 32.

Hroznánský = *hrozitánský*. H. kus cesty. Kld. IV. 81.

Hroznata, y, m., os. jm., Odtud: *Hrozek*, *Hrůza*, *Hrouzek*; *Hroněk*, *Hronek*, *Hroník*, *Hron*; *Hroch*, *Hrochorec*, *Hrůša*; *Ronek*, *Roník*, *Ronce*, *Ron*; *Roch*?, *Hroděj*?, *Hrodek*? Kbrl. Sp. 15., Kotk. 19.

Hrský = *herský*, *hezský*. Kojet. Brt. D. II. 46.

Hrst z grstě. Cf. Gb. H. ml. I. 61., 62., 67., Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 393. O stré. skloň. vz Gb. Km. -i. 34. Milosti ani do hrsti = nic. Phld. 1894. 551. Tajně se tomu do hrsti směje (ins Fäustchen). 1594. Zbrt. Tan. 152.

Hrstkovati = požaté obilí v hrsti skládati. Světz. 1895. 451.

Hrstkový. H. polévka = v níž se vaří kaše (krup, čočky, každého s hrstku). Han. Brt. D. II. 474.

Hrtan, *chítán* z grt. Gb. H. ml. I. 62.

Hrubianěit komu. Phld. 1895. 358.

Hrubianka, y, f. = *hrubá ženská*. Nár. list. 1895. č. 346. ned. příl.

Hrubizný = *silný*. H. zeď. Phld. XII. 691.

Hrubo. Nediv se, že sobě tak h. (hrubě) činím (nařikám). Tkadl. I. 27.

Hrubohlasý. H. barbora (basa). Phld. 1894. 571.

Hrubosnědý. H. země. Zbrt. Tan. 284.

Hrubý. H. nemoc — padoucnice. Han. Brt. D. II. 487. — **Hrubá Skála** v Rkk. Zákřejs v Osv. 1896. doporučuje psáti: hrubá skála. Cf. List. fil. 1896. 259.

Hrud. O původu slova a skloň. strč. vz Gb. H. ml. I. 46., 26.

Hruda. Jseš jako h. = nemotorný. U Zleb. NZ. II. 615. Jakous tam hroudu sválel (nesnáz strápal). Bl. Gr. 297.

Hruden (měsíc). Cf. Dob. Dur. 96.

Hrudka, y, f., zdobu. hrouda. Na zimu h. bůdka (dobře na zimu zaseti pod hrudy). Mor. Čes. I. V. 419.

Hrudkovitý. H. slín. NZ. III. 548.

Hrudž = *hrud.* Slov. Phld. 1894. 192.

Hrůša, dle Bača. Vz předcház. Hroznata.

Hruščák, u, m. = *hruškový vdolek*. Světz. 1894. 158. b. Vz Hrušák.

Hruščica = bukvice, *betonia* off., bylina léčivá. Vek. Val. I. 154.

Hrušice = veliké kulaté slivy. Světz. 1895. 543.

Hruška. Vysívání na hrušku. Vz NZ. III. 224. — **H. strom.** Dobrú hrušku najviac trasú. Slov. Phld. 1893. 70.). Kmotr nekmotr, jenom s hrušky dolů (to musí býti). Val. Vz Vek. Val. I. 108. Čas přináší hrušky. Wtr. St. Pr. 49. — **H.** = *boule od bití*. Nasbiral tam hrušek. Mor. Čes. I. V. 419. — **H.** železná do úst (mučicí nástroj). Hrš. Nách. I. 312.

Hruvý = *hrubý*. Mor. List. fil. 1895. 125.

Hrůza, y, m. Vz předcház. Hroznata. To je už hruzu (mnoho) let. Brt. D. II. 286.

Hrůzka, y, f. = *vícha, hájnice; meta* při hře v míc (han.). Brt. D. II. 319.

Hrůzokrásný. H. zjev. Ště. P. př. 41.

Hrůzozvěstný. H. čin. Slád. Mak. 61.

Hrůzat sa = *brodit se ve sněhu, ve vodě*. Myjava. Phld. 1895. 445.

Hrvol = *vole*, Kropf, m. Phld. 1894. 377.

Hrymník m. rybník, h. přísuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hrys m. rys, h. přísuto. Gb. H. ml. I. 464.

Hryzák, u, m. = *přední zub*. Phld. 1894. 377.

Hryzce m. ryzce, h. přísuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hryzek, zku, m., vz Ryzec (3. dod.). — **H.** Kdo si vezme z hryzku tři lžice podmáslí. Studenec u Jilemu. NZ. IV. 335.

Hryzík, u, m., vz Ryzec (houba, 3. dod.).

Hryzkati = *hrýztí*. H. trávičku. Slov. Čes. I. I. 177.

Hryzoplot, a, m., nadávka baráčníkům. NZ. III. 512.

Hrýztí. Za h. v Brn. užívají obyč. vobkusovat, u Jemnice hryzkat. Brt. D. II. 174., 274. Co se hryže, to se liže. Slez. Nov. Př. 244. Muchě hryzó, bleché šcipajó. Zábř. Brt. D. II. 319. Pakli vespolek budete se h. a jísti, vizte, abyste nezahynuli. Bibl. XV. stol.

ht. Z *ht* se *h* odsouvá: paznot m. paznoht. Gb. H. ml. I. 467.

hu- místo *u-*: huher m. uher, hucho, huvidís; h. přísuto. Gb. H. ml. I. 464.

Huadění (hlazení) = pentlení nevěsty. Frenšt. NZ. IV. 417.

Huba (ústa), strč. húba. List. fil. 1895. 84. H. nepotřebuje mydla, dyž užívá dobrého bydla. Vek. Val. I. 109. Dyby byla jeho h. most,

to by se moc lidí utopilo (o věrolomném). Herspice u Slavk. Rous. Mfna h. velka zhuba; H. velka komora a bruch nemá dna; Na komoru třeba jeden, na hubu dva zámky. Mor. Čes. I. V. 419. — **H. vzhledem k mlčení.** Má hubu jako cikán, j. fena, j. čubka, j. kramář, j. dryačník, j. šlejfir; Jde mu h. jako řehtačka. Nov. Př. 610. Jede mu huba jako na stružku. Ib. 612. Na to hubě dávám papaf, aby mohla hodné klapat; Nětra hubě věřif, ene k ní přiměřit (o tom, kdo se vymlouvá, že nechce, ale jak se mu dá, dobře poji). Mor. Čes. I. V. 419.

Hubačti = *huborati*. — **nač.** Brt. D. II. 262., Nár. list. 1895. č. 64., 1894. č. 74., 110.

Hubákovati se = *dávati si huby* (zdrobněle: hubičky). Koně se h-kují. Mor. Sd., Brt. D. II. 319.

Hubáň (= hubka). Kulda. Mor. poh. II. 315.

Hubanka, y, f. = *houbová polérka*. Slez. Brt. D. II. 474.

Hubatý. H. střevíc, obuv (z předu široká). Wtr. Krj. I. 311., 488.

Hubavice, e, f. = *kopřirka*, Neisselausschlag, m. Brt. D. II. 487.

Hubenost. Ze to učinil pro strach smrti z h-sti svého oumyslu. Břez. Font. V. 342.

Hubenství. Chč. Sp. 104.

Hubený = *špatný*. H. suknice. Griz. 88. b. H., miser. 1448. List. fil. 1895. 144. H. svět. 1500. Ib. 134. (Rokye. Post.). — **H., mager.** — **jak.** Zajíc na prach h. Brt. D. II. 288. H. jako souška, jako když evréky louská. Nov. Př. 604., 605. — **H. uhel** = rozpadající se v nejvyšších flecích na šedý popel. Mtc. 1895. 321.

Huber Adam Mezeřícký z Riesenpachu. Vz Mtc. 1895. 11. nn.

Hubice, epatica. 1440. List. fil. 1893. 394.

Hubka. Hubky také = kytky z dvou až tří parutiek kvetných, zapletených do venca. Slov. Phld. 1894. 493. — **H., diphtheritis.** Laš. Brt. D. II. 487.

Hubokratie, e, f. = *vláda hub, tlachalů*. Nár. list. 1895. č. 38.

Hubomel. Nár. list. 1893. č. 305.

Hubonoha, rostl. Vz Zelina (3. dod.).

Hubofluk. Nár. list. 1894. č. 117. str. 2.

Hubovatí přes nepořádek. Brt. D. II. 288.

Huckáč. Phld. 1893. 391.

Huckati koho proti komu. Phld. 1895. 58.

Huckula, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hučatí, vz Hučpán.

Hučky = *koty*. Otrčíš h. (umřeš). Brt. D. II. 319.

Hučpán, a, m. = *kdo jen hučá*, sedí a nic nechce dělati. Kotk. 169.

Hudba. Čes. h., lidová h. Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 476., II. 1. H. značila původně hru na strunové nástroje. Vz Zbrt. Tan. 20. O h. cf. Zbrt. Tan. 231. nn. Přenášení hudby telefonem. Vz KP. VIII. 372.

Hudbice. Jako h-ci na kvasu vinném rád slyší lid poběhlý. Chč. S. 297.

Hudebník. O h. cf. Zbrt. Tan. 231.

Hudec = *pastýř*. Ve šviháčině. Brt. D. II.

520. H. hrál na strunové nástroje, pištec na dechové. Zbrt. Tan. 21.

Hudek, dka, m. Vlci h., pratincola rubetra, pták. Brt. D. II. 496.

Hudený, H. mše (hudbou provázená). Wtr. Živ. c. I. 106.

Hudlovat — *hrdlovat*. Dšk. Jihé. I. 9.

Hudobný — *chudobný*. Vz toto (3. dod.).

Hudosť. Calamitas, věčná psota vel h. 1416. List. fil. 1894. 231.

Hudy — chudší panket (jen chléb s tva- rohem a máslem a spařené rohlíky posypané perníkem). Chod. Cf. Panket, Čes. I. V. 240.

Hudzený, vz Brdový.

Huerský m. uherský. Gb. H. ml. I. 549.

Huhlati. Ev. seit. 8. Mat. 2. 17.

Huch Janko, brachovina horí. Slov. Nov. Př. 570.

Huja, vz Uja (3. dod.).

Hujatina, y, f., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Hujátko, a, n. = dítě v kolébce. Jevičko. Brt. D. II. 319.

Huk = *trouba*. Zahúkol hukom válečným. Slov. Phld. XII. 648. Vedel hrať na dva huky. Phld. 1895. 146.

Húkalka, y, f. = *húkarka*, *lesní panna*. H-kou stane se dívka, umře-li v tu dobu, když ji jdou ohlášky. Vz Vek. Poh. 136.

Húl (hól). O stré. skloň. vz Gb. Km. -i. 10., 19. Půjčil mu holi (poskytl mu pomoci, dal přicinu k něčemu). Bl. Gr. 303. H. v hada obracuje se, když trestání úmyslem neúprým- ným chýlí se ku pomstě. Ib. 305.

Hula, y, m., vz násl. Oldřich.

Hulán, čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 506. — **H.**, rostl., vz Rmenec (3. dod.).

Hulati. Strýc odvětil z hluboka hule a du- šeně se zasmál. Světz. 1894. 537. a. Hulaj, dušo, pekla něni (peklo hoří; říká se prosto- pásněmu). Mor. Čes. I. V. 419.

Hulákavě se ptal. Světz. 1895. 50.

Hulava, y, f. = drobounký déšť, padající mlha. Val. Brt. D. II. 319.

Hulek, lka, m., vz násl. Oldřich.

Huleš, e, m., vz násl. Oldřich.

Húlka = *znak rychtářského práva*. Chodí palice (húlka) i. e. posílá se po sousedech jako znamení, že mají přijíti do obecné hro- mady. Vz Čes. I. V. 31.

Huľuška, y, f. = *kolébka* (v dětské řeči). Val. Brt. D. II. 319.

Huluzník, a, m., pták = *hřivnác*. Brt. D. II. 495.

Humbug. Čím větší město, tím h. lebeí. Žen. listy. 1893.

Humburg z: Hohenburg. Čern. Př. 37. — **H.** = společný dvěma sousedům průchod a práhon mezi jejich zahradami oplotěnými. Brt. D. II. 439. — **H.**, hora v Gemer. Phld. 1895. 351.

Humenice = *perna*. Slez. NZ. III. 199. — **H.** = *přídavný pozemok*. Phld. XII. 174. H. — *fundi intravillani*; *záhumnie*, *fundus extra- villanus*, avšak z. ešte vždy prislúcha k domu a s ním ide. Slov. ib. 174. Cf. Prístodúlek (3. dod.).

Humeniska, vz Prístodúlek (3. dod.).

Huminový. H. bmoty. Vstnk. IV. 118.

Humna = *humenice*. — **H.** — *přídavná zahrada*. Phld. XII. 174.

Humno = *zahrada*. Dol., slov. Brt. D. II. 438.

Humpati, *humpovati* = *houpati*. Dšk. Jihé. I. 24.

Humplířství, n., Stimplerei. 1606. Mtc. 1894. 170.

Humpolácký ne od Humpolce, nýbrž od shumplovati a humplěr, něm. humpeln = ka- ziti, briditi. Čern. Př. 89.

Humuličky, rostl. Vz Hledíček (3. dod.).

Huňa, vz Halena (3. dod.).

Huncút. Sedliak božie stvorenie, ale h. od koreňa. Slov. Zátur.

Hundraj, e, m. = *bručák*, *mrzout*. Slov. Phld. XII. 671.

Hundratí = *mumlati*, *bručeti*, *hubovati* a p. Phld. 1892. 544., 593., 238., 1894. 36. Kmo- tor hundre popod nos. Ib. 1894. 388. Cf. Frflati (3. dod.).

Hundsfut, a, m. = *sedlák*. NZ. III. 512.

Hundskot, u, m. = *sprosté sukno*. Wtr. Krj. I. 365.

Huneman, vz Hulman.

Hunienka. H-ke = *nohavice*. V Honté. Phld. 1894. 311. Cf. Batoš (3. dod.), Kapee.

Hunisko, a, n. = *špatná houně*. Slov. Pokr. Mrt. z. 62. H. = hunená handra na oči- štenie obuvs z blata. Myjava. Phld. 1895. 446.

Huňka, y, f., vz Halena (3. dod.).

Hunt. Rudu na huntě prodal. Arch. XII. 444.

Huntlovati. Aby řeči naše kaženy a huntlo- vány nebyly. Kat. z Žer. II. 240.

Huntýř, *huntér*. Cf. Gb. H. ml. I. 285.

Hunym = *honem*. Brt. D. I. 102.

Hůř m. *hůře*. Gb. H. ml. I. 152., 80. — **H.** = *více*. Píte h. Tké.

Hůra. Popis hůry v Brt. D. II. 434. Na hůru (do vršku), na horu (na půdu), zastr., nyní naopak. Cf. Mus. 1895. 176. Na hůře se ještě nikdo plovat nenaučil. Mor. Čes. I. V. 419.

Hurbanista, y, m., přívrženec Hurbanův.

Hurka = *jelito*. Slov. Phld. 1894. 377.

Huřklina, y, f. = *uhranutí*. Dšk. Jihé. I. 34.

Hůrná, é, f. slove řeka Ostravica před vto- kem Bělé. Věst. op. 1893. 8.

Huron, a, m., vz Grison (3. dod.).

Hůrová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hurtasiti, přesmyknutím z hartusiti. Kotk. 56.

Hurtovný. H. hlahol. Bl. Gr. 346.

Hurty, území v Tekové. Phld. XII. 74., 423.

Hurúčava, y, f. = *vedro*. Phld. 1896. 131.

Hus, *husa*, z germ. gans. Gb. H. ml. I. 46., 458. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 44. Co ten povie (slúbi), to je ako keď hus sa uprdne, ako keď pes brechne. Slov. Nov. Př. 533. Které děvče vyplaší husu z hnízda, tomu se rozejdou ohlášky. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. é. 128. odp. feuil. Keď do husí hodíš, ta za- gága, ktorú si uhodil; Rozumie do toho, jako hus do piva. Phld. 1894. 197., 441. Kým té husa pečená kopa (zaklení)! Cf. Tké. Pádlo to s něho jako s husy děst. Šml. VII. 83.

Když letí divoké husy, bude za čtrnáct dní snih. Vek. Val. I. 164. Kdo pase husy, do pekla musí; kdo pase krávy, do nebeské slávy. Brušp. Hledíková. — **H.** = *rosa*. Brt. D. II. 73. — **H.** Jan mistr. Vz Bl. Gr. 284., Tk. X. 614., Vlč. Lit. 282., 107.

Húsa, *húsad*, *húser*, *úsad* = *houser*, bolení v krizi, Hexenschuss, m. H. ma zafau (zafal). Slov. Phd. 1894. 377. Cf. Magalena.

Husacinec, *nee*, m. = *husí lejno*. Mtc. XVIII. 209.

Husar, a, m. = jeden z chasy, která chodí s Perchtou. Vz NZ. IV. 55.

Husar = *kališník a pod obojí*, husita. Břez. Font. V. 354. Tak jim nadávali protestanté. Wtr. Živ. c. I. 158.

Husárek, rka, m. = *datel strakapoud*. ČT. Tkč. — **H.**, rku, m. H. zove se jednou kloboukem, po druhé čepicí. Je to asi černá vysoká čepice, které se v Uhřích už dávno nosily. Cf. Wtr. Krj. I. 387., 419., 333.

Husencký. H. míchanice (pro husy). Žďár. Brt. D. II. 262.

Húsenka, rostl. = *štrháček*. Brt. D. II. 502. — **H.**, vz Had (3. dod.). — *H-ky* = *vyraženina* na jazyku hovězího dobytka. Ib. 492.

Húser, lumbago. Hojení ho. Vz Mtc. XVIII. 210., předcház. Húsa.

Husí mluva. Vz NZ. III. 331. — **H.** šlapka, čapka, nožka, rostl. Vz Šlapka (3. dod.). H. víno = pstroček (rostl.) Brušp. Hledíková.

po **husiansku** mši sloužiti. Wtr. Živ. c. I. 203.

Husička. Hra na husičku. ČT. Tkč. — **H.** (*hoščka*) = *štrycle* ze žitné mouky pro žebráky. Brt. D. II. 474.

Husidřist, a, m. = *přkoš*, kdo nic nezatají, všecko vyploce (vykřevet). Jicko. Brt. D. II. 320.

Husík, u, m. = *husí chlček*. Val. Brt. D. II. 320.

Husina. Na sv. Martina nejlepší je h. Brušp. Hledíková.

Husinec = *Husita*. Čern. Př. 83.

Husínek, vlastně Vusínek, nka, m., byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Husitskost češtiny. Mtc. 1895. 296.

Husitství. Účinky h. vz Vlč. Lit. 160.

Húska Mart. (Martínek). Vz Vlč. Lit. 140.

Husko, vz Housko (zde).

Huský = *husitský*. H. rád. Zid. (Vlč. Lit. 227).

Huslák, a, m. = *kdo hraje na housle*. Na Blatech. Vykł. Svat. 42.

Huslařít = *houslí*. Han. Brt. D. II. 320.

Húsle, iustr. húslmi. Ž. kl. 65., Gb. H. ml. I. 165.

Husník, burnea. Boh. m.

Husovka, y, f., jm. mnohých míst u Prahy na počest Husovu. Wtr. Živ. c. I. 26.

Huspeka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Husta do kamen = *usta*, h přísuto. Chod. NZ. II. 575.

Hustič (kondensator) = nástroj, kterým se slabá elektrina tak sesíljuje, že jest změřitelnou. KP. VIII. 11.

Hustidlo, a, n. H. v barvír., Eindicke, f. Sterz. I. 752.

Husto = *hustě*. Kde je h., není pusto.

Slov. Nov. Př. 424. Jakož h. (= často) proklováno. XV. stol. Mtc. — Mill. 123. b.

Hustoles, a, m, os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Hustolistý. H. háj. Quis. Ifig. 7. — Kole. 55.

Hustý. *Hust*, a, o. List. fil. 1895. 296.

Husův pravopis. Vz Gb. H. ml. I. 13. nn.

Hušák, *ušák*, a, m. — *škror*. Mor. Rous.

Huščák, u, m., houba. Vz Modrák (3. dod.).

Hušípanec, *nee*, m. = *ušípaní* (= prase). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil.

Hušpapa, y, m. = *kdo má hubu vypasenou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 320.

Huštik, u, m. = *huština*. Phd. 1895. 386.

Hut m. hlt. Záhoří. Brt. D. II. 16.

Huf z něm. *hutta*. Gb. H. ml. I. 263. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 34. — **H.**, Bauhütte, f. Aby žádný tovaryš (zednický n. kamenický n. tesářský) z huti, od verštatn n. z jiného díla k obědu nechodil než tu, kde dílo má, stravou se opatřil, leda by blízko domů měl. 1606. Mtc.

Hutirův les a potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hutkapér, e, m. = roštěr při díle hutním zaměstknáný. Arch. XII. 430. a j. tam.

Hůtman, a, m. = *dolový strážný*, jenž opatroval nádoby a k dělníkům dohlížel. Arch. XII. 425. a j. Z strhném. hauptman. Gb. H. ml. I. 264.

Hutný, ého, m. = *polní hlídač* (hüten). Slez. NZ. III. 164.

Hutoriti. Hutor mu len pravdu v oči. Phd. 1895. 187.

Hutřejtér, e, m., v horn. Čel. Pr. m. II. 247., 248., Arch. XII. 414.

Hutu. Jiti h. Vz Tácky (3. dod.).

Huvar, u, m. = *ouhor*. V Domžl. NZ. III. 128.

Huzina, y, f., míst. jm. v Nitře. Phd. XII. 74.

Hůzovice, e, f., vz Nádkončie (3. dod.). **hv.** V hr jest h a) *přisuto*: mohvitý, hvozd, Gb. H. ml. I. 465; b) *odsuto*: lávička m. láhvička, vězda m. hvězda, vízdat m. hvízdát, koróvička. Gb. H. ml. I. 467., Dšk. Jihé. I. 83.

Hvákat = *kvákati, křičeti*. Ve Vel. Revúci. Phd. 1893. 373.

Hvaref = *hovořiti*. Slov. Pastr. L. 93.

Hvek, u, m. Škrek, hvek, piskot počuli. Phd. 1895. 8.

Hvězda. Keď hviezda padá, niekto umiera. Phd. 1894. 715. Hádání z hvězd. Vz Zbrt. Pov. 157. Čistění hvězd = přeletující meteory. Čes. I. 1896. 324. Vyšívání na hvězdu. Vz NZ. IV. 224. — **H.** = *biják*. Na kované tyči visí řetěz a na něm houpá se koule hřeby pobitá, Morgenstern, m. Wtr. Krj. I. 279.

Hvězdička. Je-li na nebi mnoho h-ček, bude pršet nebo bude mlhavo; je-li jich málo, budou éasy. Vek. Val. I. 168.

Hvězdohora, y, f., Sternberg. Zl. Jg. 342.

Hvězdoměrství, n., Astereometrie, f. Vz Sterz. I. 258.

Hvězdotkaný. H. půlnoc. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 84., nebe, Vrch. Rol. XXXIII. 128., závoj. Čch. Otr. 42.

Hvězdovec, drahokam. Ott. VII. 912.

Hvězdoznanství, n. = *hvězdoznalství*. Phd. 1895. 434.

Hviezdoslav, a, m. = Pavel Országh, advok. v Námestove, slov. básník. Vz Phd. 1892. 626. nn.

Hvízdačka, y, f. = *píšťala*. GR. Nov. 54.

Hvízdati. Hvízdá si jako blanný cigán. Slov. Phd. XII. 559. Kolečka hvízdala (vrzala). Vých. Čechy. Čes. I. V. 79. a.

Hvíždák, a, m., vz násl. Rehek.

Hvíždžák, a, m., vz Trasorítka (3. dod.).

Hvozď, strč. ozd, aridarium, z toho přísutím vozď a dále hvozď. Gb. H. ml. I. 465.

Hvozďík, u, m., dianthus. Vz Ott. VII. 469. Cf. Slzička (3. dod.).

Hvuzď, u, m. = *železný klíncec*. Šariš. Phd. 1895. 256.

Hy = i. Vz Hi (3. dod.).

Hyacinth, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Hyalinní (průsvitná) degenerace cév. Schb. Nád. 50.

Hyalofonie, e, f. KP. VIII. 19., 378.

Hyalofotie, e, f. KP. VIII. 19., 378.

Hyaloskopie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Hyb. Ja sem chlop jako byk, do roboty (práce) ani hyb a na misu ene syp. Mor. Čes. I. V. 421.

Hyba, y, f. = *chyba*? Což tam h., když je bida. Slov. Phd. 1895. 186.

Hýbatí co. Nebude staré hrchy hýbat; Žrebec pohnul sane. Phd. 1895. 80., 299. Cf. Hnouti, Pohnouti, Lomeovati (3. dod.).

Hýbavý. Dábel jest stvoření h-vé. Ché. Mik. 438. — H. řeč = která posluchači hýbe. Bl. Gr. 333.

Hybe, mě. v Liptovsku. Phd. XII. 74., 423.

Hybernelový. H. voda = *bedrníková*. Vek. Val. I. 146.

Hybký. H. jako bič. Slez. Nov. Př. 645.

Hyblo duševního dění. Krej. Psych. 46.

Hýekatí, z něm. hätscheln, na Mor. přestorat. Brt. D. II. 512.

Hydarthr-os, u, m. = *rodnatelnost kloubná*. Čes. lék. 1888. 54. Dhm. exc.

Hydla, *hedla*, y, f. = *nevěstka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 320.

Hydný = ohyzdný. Zlinsky. Brt. D. I. 14.

Hydraemický. H. stav krve. Vstnk. III. 472.

Hydrazin. Vstnk. III. 13.

Hydrazinový. H. roztok. Vstnk. III. 13.

Hydrazobenzol, u, m. Vstnk. III. 6.

Hydrofenoketon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Hydrogenisace, e, f., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Hydrogenisovati uhlovodík. Vstnk. IV. 5.

Hydrochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 467.

Hydrokarbazol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Hydrometeor, u, m. Mus. 1893. 527.

Hydronefrotický, hydronephrotisch. H. kysta. Dr. Kimla.

Hydrooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 1.

Hydroprodukt, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Hydrosorbinový. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 1.

Hydrotechnický. H. potřeba. Stě. P. př. 57.

Hydrotropin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.

Hydroxybenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Hydroxyfenylkyselina, y, f. Vstnk. IV. 22.

Hydroxykyselina, y, f. Vstnk. III. 257., IV. 22.

Hydroxyl, u, m. Vstnk. III. 9., 57., 250.

Hydroxylamin, u, m. Vstnk. III. 8., 248., 461., IV. 7.

Hydroxylovaný. H. látka. Vstnk. III. 55.

Hyetometrie či *ombrometrie*, e, f. Stě. P. př. 40.

Hyfomykosa, y, f. Vstnk. II. 502.

Hyhlati se = *chechtati se*. Žďár. Brt. D. II. 262.

Hychlit se = *chechtati se*. Žďár. Brt. D. II. 320.

Hýl, z něm. Gehl. Gb. H. ml. I. 458.

H. = *dítě* (jmenují rodiče mazlíce se s ním). Phd. XII. 36.

Hyláňat, *hylášnat* = *křičeti na plnou hubu*. Val. Brt. D. II. 320.

Hylbrant, a, m. = Hildebrant.

Hymna = zpěv, který, ač drahé má versu, přece způsobu noty nemění, než jakž jeden ten první verš zpívá se, tak i všechny až do posledního, leč by byla nota dvojité n. trojitá. Bl. Gr. 356.

Hymnár, e, m. = kniha obsahující hymny. Wtr. Živ. c. 985.

Hymnologie, e, f. Čes. h. Mtc. 1895. 72. Křesť. h. NZ. IV. 24.

Hyn = *tamto*. H. tvé vyžle vedou; Hle h. se vaši tepou. Arch. XIII. 495., 534. Posud v lidu.

Hyna, *Hýna*, y, m., vz násl. Jindřich.

Hyndavec, vce, m. = *vřes*. Tvarožná. Hledík.

Hyndle m. hynle = *tamhle*. Dšk. Jihé. I. 16.

Hynek Henricus est, non Ignatius. Dob. Dur. 112.

Hyneš = Innocens, v Kosmovi. Mus. 1894. 117.

Hynť m. hnit (přesmykn.) Brn. Brt. D. II. 167., 187.

Hynti m. hnutí (přesmykn.) Bystř. Brt. D. II. 210.

Hýný = *hajný*. Týnec. Brt. D. II. 92.

Hyoscinový. H. praeparat. Vstnk. III. 15.

Hyperplasie, e, f. H. sleziny. Vstnk. II. 426.

Hyperplastický. H. zánět oka. Schb. Nád. 33.

Hypnosa, y, f. Vz Mus. 1894. 450.

Hypnout = *hybnout, kopnout*. Dšk. Jihé. I. 22.

Hypokoristický. H. jm. muž. osob., Péša; žen. osob. Káča. Gb. Km. -a. 31., 23. H. slovo, kterým se nehezka věc mírnějším slovem vyjadřuje; slovo znamenající něco nepěkného, když se mu tonem a celým způsobem vyslovení dává význam dobrý a příznivý. Cf. To je kluk darebáček. Kla. Sklad. 61., 62. Ty má hezká kurvičko (dceruško).

Hypostasovati vůli. Krejč. Psych. 25., 39.

Hypothesa. Jak slovo to překládáno. Vz Krok 1896. 84.

Hypsicefalní. H. lebka. Vstnk. III. 387.

Hypsotermometr, u, m. (thermobarometr). Vstnk. III. 300.

Hysa. Spadlo to s něho jako s hysy děst. Světz. 1894. 95. a.

Hysteresa. Magnetická h. = vlastnosti železa, že má tendenci, by účinek se opozdil proti příčině, jež jej vyvolává. Vstnk. III. 18.

Hysterka, y, f. = *hysterická žena*. Světz. 1895. 90.

Hystiogenetický. H. názor. Vstnk. IV. 94.

Hýta — *zimní šatek krátký*, jednoduchý; delší a na dvě přeložený slove *šaltuch* (vláček).

Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 11., Brt. D. II. 466.

Hyvět, vz Hepit (3. dod.).

Hyzd, turpitude. Apat. Fr. 45. b.

Hyzdina. V H-né = poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Hyzditi kam. Zlý pták do svojho hniedzda hyzdí (trousi). Zvolen.

Hyža, e, f. = *špinavá ženská*. N. Město. Brt. D. II. 320. — **H.**, cf. Hyže. Hruďa žitu hyža. Phld. 1895. 187. — **H.** = *chyže?* Tato hyža na pusta, kdze še varí kapusta. Šariš. Phld. 1895. 378.

CH.

Ch praslovanské. Vz Gb. H. ml. I. 312. — **Ch** vzniklo ze staršího *s* a v češtině i z hlásek jiných. Vz ib. 459. Bleha, lit. blusa, chromý, skr. srāmas. Ib. 306. Posud: Bólch tam = bol som tam. Jách oral = já jsem oral. V Krajném v Nitransku. Vz Phld. 1894. 126. —

Ch m. lat. *c* (*k*): octava — ochtáb. V. Kal. 132. a j. — **Ch se psalo** literou *h*: abihom — abychom, hleb — chléb; záhy také literou *ch* od poč. XIV. stol.: zehonano — schováno. Gb. H. ml. I. 459. — **Ch jest změněno** 1. v *š*: chmatati — smatati, svrchky — svrsky, pochva v. pošva, Gb. H. ml. I. 461., pošmuřovati, pošvičkou, Háj. Herb. 223. b., 160. b.; 2. *k*: kocholouš m. chocholouš, Kts. 18., skovati m. schovati, skválně m. schválně, Gb. H. ml. I. 461., křtán m. chřtán, melankolie m. melancholie, kolera. Háj. Herb. 79. a., 248. a., 88. b., kvíla, kvála, katrné, kválit, karba m. charpa, kocholka (Kojet., Kroměť., Zábř., Kruml.), Brt. D. II. 47., 17., 130., 209., katré (Litov., Konice, Jevíčko), ib. 113.; 3. v *s* na Zdársku, Kruml. a Brn. ve slovese seet (chtít), Brt. D. II. 250., 209., 167., 187., na Slov. (v češt. v *š*): Cesi, lenosi. Pastr. L. 137.; 4. v *h* ve Spišsku: hodzit m. choditi, halupa m. chalupa. Ale v místních jménech a v cizích slovech na kopci jich zůstává. Vz Phld. 1893. 432. V již. Čech. mění se v: *h*, *k*, *f*, *c*, *š*. Vz Dšk. Jihč. I. 36. **Ch** v chromečském podřecí, vz List. fil. 1894. 95. — **Ch cizí** dilem zůstává: jireha ze stříbném. irch a to z lat. hircus, Mkl. mrcha; dilem se změnilo v souhlásku jinou a) *h*: pohár; b) *k*: kalich, kolera, Bakus; c) *f*: fofr, fofrovati. Gb. H. ml. I. 461. nn. — **Ch se přísouvá** v dial.: vochstre, bychstre, bratrch, vitrch, prachnic; v gt. pl.: jelenuch, dnich, dětich. Gb. H. ml. I. 462. U Litovle, Konic a Jevíčka v schōžovat (sužovati), motchěl (Kruml.). Brt. D. II. 113., 209. Také v již. Čech.: chēerstva, čerchman (čert), brochtan. Vz Dšk. Jihč. I. 35. nn. — **Ch se od-souvá**: nežt m. nechzt, šleta m. šlechta, nassvál. Vz Gb. H. ml. I. 462. Říběcí m. chřípěcí. Dšk. Jihč. I. 36.

Chaba, y, f. = *talon* při hře v karty. Příbor. Brt. D. II. 326.

Chabaščina, y, f. = *relikv čepice*. Jevíčko. Brt. D. II. 320.

Chabavý = *pochybný, nepodařený*. Jevič. Brt. D. II. 320.

Chabodice (Chabzdice, Bodzice, Bodice), míst. jm. na Slov. Phld. XII. 179.

Chabrač, e, f. = *chamrač*. Slov. Phld. 1893. 611., 1895. 142.

Chabrala, y, m. a f. = *člověk v práci zdoluhavý*. Dol. Brtch.

Chabzdě (uh.) = *chebz, chebzí*. Brt. D. II. 507.

Chagrinový. Ch. kůže a její výroba. Vz KP. VI. 685.

Chach, mezl. Chach každá kulka netrefí! Val. Brt. D. II. 320.

Chachabáši = *sedláci* (převzd. Brn.). Brt. D. II. 320.

Chacharyna, y, f. = *vojtěška*. Brn. Brt. D. II. 320. Cf. Svihovka (3. dod.).

Chalát, u, m. = *nějaký oblek*. Arestantský ch. Phld. 1891. 322., 277.

Chalazion, u, m. = *granulační tkaň složená z kulatých buněk*. Vz Vstnk. II. 568., 503. Ch. = *ječné zrno na očních víčkách*. Slov. zdrav.

Chalbatí = *chlácholiti, pokojiti*. Han. Brt. D. II. 321. Cf. Chaňkat, Chalgat.

Chalgat, vz předcház. Chalbatí. Brt. D. II. 321.

Chalup (v. chalupa). O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18.

Chalupa. Z neveliké ch-py může znamenitý a veliký člověk vyjít. Bl. Gr. 316. Kej gazda nepó na chalupu, pó ch. naňho (treba slamenú strechu opravit). Phld. 1895. 495. Co ch., inša nauka. Mor. Nov. Př. 343. Z chalopké gruntu nekópi (těší se nehospodář hofer). Mor. Čes. I. V. 419.

Chalupka, y, f. = *výměnkářské stavení*. Na Slov. NZ. III. 195.

Chalupník od XVIII. stol. = *kdo měl do 30 korců orných rolí*. Vz NZ. III. 144. Ch. slezský nemá pozemků nebo jenom málo, ale má svou chalupu; v Čech. = *domkář*. NZ. III. 194.

Chamaeleon, v lučbě. Vstnk. IV. 20.

- Chámí**, n. = *roždí*. Velká. Brt. D. II. 321.
Chamovský. Ch. lid. 1599. Wtr. Živ. c. I. 207.
Championat. Vz Nár. list. 1894. č. 27.
Chamrad. Bl. Gr. 352.
Chamrada polož před chamradina. Ta ch. povečeřela (zvířata). Čes. I. V. 461.
Chamtivý = *chtivý*. Kotk. 181.
Chamúz, u, m., vz Topárka (rostl.; 3. dod.).
Chaptif sa = *chápati se*. Nechapti sa lietat, ešte krýdla nenarástly. Slov. Phld. XIV. 257.
Charakter, vz Karakter.
Charkati = *chrkati*. Kotk. 89.
Charpa, y, f. = *chrpa*. Brt. D. II. 501.
Chartulák, e, m. Ch. klášterní. Eml. Urb. VI.
Chartulární část urbáře. Eml. Urb. VI.
Charva, y, f. = *charpa* (p v v). Gb. II. ml. I. 419.
Charvaté v severových. Čech. Vz NZ. IV. 84.
Charý. Ch. chmura. Slow. 72., noc. Quis Ifig. 30. — Kká. Puš. 28. Ch. = *ošumělý, škaredý*. Laš. Brt. D. II. 321.
Chášha, ate, n. = dítě, dokud jest ještě v perince. Val. Brt. D. II. 321. Ch., *chasňa*, *chasník* = dítě obojího pohlaví. Val. Ib. 457.
Chasonec jehlanový, Anatas, m. Sterz. I. 148.
Chavikol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Cházeti v Rkk. Vz Mus. 1896. 259., List. fil. 1896. 339.
Chc změněno v se v praes. scu, sceš m. chcu v některých vých. nářečích. Gb. H. ml. I. 461. Za *chc* bývá *ke*: kei m. chei. Gb. II. ml. I. 461.
Chcát m. scáti, s v ch. Dšk. Jihé. I. 49. a j.
Cheef, vz Chtíti. Brt. D. II. 196.
Chčerstva m. zčerstva a tu změněno se v *chě*, sr. chčestí. List. fil. 1896. 159.
Chčestí = *ščestí, štěstí*. Gb. H. ml. I. 514.
Chčoka, y, f. = *štika*. Zábř. (šě v *chě*). Brt. D. II. 131.
Chčoplé = *štíhlý*. Zábř. (šě v *chě*). Brt. D. II. 131.
chd. Za *chd* je *kd*: Sukdol v. Suchdol. Gb. II. ml. I. 461.
Chebzik, u, m., rostl. Vz Hráza (3. dod.).
Chebzinkový. Ch. bryje (omáčka z bezinek smetanou zalitá). Slez. NZ. IV. 497.
Chechlův, trať u Frýdka. Věst. op. 1893. 8.
Chelčický. Vz Bl. Gr. 285., Vlč. Lit. 165., 196. Ch. sic nezlý Čech (ne zle psal). Bl. Gr. 279.
Chemigrafie, e, f., Chemigraphie, f. Sterz. I. 600. b.
Chemotaxa, y, f. = přitažlivá působivost některých látek na vlákna semenná kapradin, jiných nižších rostlin a na bakterie. Vstnk. III. 270., 383.
Chernekov (Chornokov, Chernocov, Chernokev, Cherneche, Churnuk, Cherneuke, Chernekou, Chorneko, v listinách), a, m. Na Slov. Phld. XII. 154.
Cherry Brandy (angl. Čery Brěndy) — druh hollandského likéru. Vilink. Cenník. 1893.
Chiatfický (signatický) aorist. Vz Gb. H. ml. I. 44.
Chic (šik), fr. = *dovednosť, šikovnosť; vkus*. Sterz. I. 601. a.
Chiliasm-us, u, m. Cf. Vlč. Lit. 116., 150.
Chinen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.
Chinolinový. Ch. modř. Vstnk. IV. 104.
Chitinový. Ch. kostra. Vstnk. III. 388.
chj se mění v š: duša z duchja. Vz Gb. H. ml. I. 459.
chl m. *kl*: rochle m. rokle. Dšk. Jihé. I. 30., 31. Za *chl* je *kl*: klacholit m. chlácholiti. Gb. H. ml. I. 461.
Chlad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34.
Chládek Jiljí, 1743. — 1896., spis. a praemonst. Vz Mus. 1894. 147.
Chladeněica, e, f. = *chladečník*. Val. Brt. D. II. 439.
Chladnoduchý. Ch. porada. Šml. VIII. 222.
Chladnoležný = v chládku ležící, na vinnici ve vedru nepracující. Wtr. Živ. c. I. 39.
Chladnostinný. Zvič. Mlt. 59.
Chladný. Ztloustne, jako mýš v chladném roce. Kld. III. 105.
Chlamstati m. chlastati. Dšk. Jihé. I. 24. Dle List. fil. 1896. 158. z pův. chlemtati vzniklo chlemstati, chlamstati a z toho odsutím chlastati.
Chlap. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. — **Ch.** = *nerolník*. Dy se stane z chlopa pan, potym Pambů chraň. Slez. Nov. Př. 102. Páni říkají: To ch. zaplatí, jezme, pijme. 1538. Phld. 1892. 615. — **Ch.** = *člověk s přitahanou*. Za jednoho chlopa (milého) inšich mandel i kopa; Kerý ch. se zzeni, po tym nic neni; Kerý ch. je zzenily, ten byl jisto opilý. Nov. Př. 381., 626. — **Ch.** — nadávka úředníkům v XVIII. stol. NZ. III. 512.
Chlapácky si vykračovati. Světz. 1895. 129. a.
Chlapatěti = *chlapem se stávatí*. Heršpice. Rous.
Chlapati. Dokudž tak ch. muož. Chě. S. 204. Chlapaje jim (chlapů nadávaje). Chě. S. 112.
Chlapěif sa (dělati se chlapem, silným). Slov. Phld. XII. 674.
Chlapec. Vz Holka (3. dod.). Chlapci vypovídají se z Bosovic přes Holovousy do Potie. NZ. III. 230.
Chlapěna, y, f. = *záletnice*. Val. Brt. D. II. 321. Cf. Chlapina.
Chlapice, e, f., rostl. Na Vysocku. NZ. IV. 538.
Chlapný. Ch. či nesvobodný rychtář. Hrš. Nách. I. 224.
Chlástat = *chrástat*. Dšk. Jihé. I. 25. — **se** = *hlasitě se smáti*. Brt. D. II. 323.
Chlastna, y, f. = *klepna*. Dšk. Jihé. I. 25.
Chléb z germ. hlaiba. Gb. H. ml. I. 263. Pociatok vody — konec chleba (o horách). Phld. 1894. 197. Zříkaného chleba největší kus (čeho se zříkáme, toho bychom často hodně chtěli). Světz. 1894. 218. b. Všetko by checlo falký chlieb jest (nepracovati a pohodlně žiti). Phld. 1894. 345. Masla nepřetlučeš, chleba nepřemisiš, krémy nepřetancuješ. Mor. Čes. I. V. 422. Lepšia chudá slanina s chlebem, ako tučná bez chleba; Stoj, chlebe,

hned som v tebe (zjím ta). Slov. Nov. Př. 140., 5639. Pověry chleba se týkající vz v Zbrt. Pov. 157. — **Ch. ptačí**, rostl. Vz Bankyta (3. dod.).

Chlebárna = *huba*. Vz Usta (3. dod.).

Chlebee. Stonci stonů a chlebee hynů (stonů jako chori a len jedla a dodávají: nedela prejde a pohrabu nič). Slov. Phld. 1891. 443.

Chlebičkový. Ch. obilí = na mouku. ČT. Tké.

Chlebnice, e, f. = *hostie*. Břez. Font. V. 519. a j., Vlč. Lit. 141.

Chlebonosný klas. Phld. XII. 646.

Chleboranky = kamenanky (hrušky). Brušp. Hlediková.

Chlebovina, y, f. Raž (žito) razila (voněla) už ch-nou. Phld. 1895. 426.

Chlebový. Šlape-li někdo po drobtech ch-vých, dušičky v očistci pláčí. Čes. I. V. 232.

Chlebůrka, y, f. = *chlebová polévka*. Příbor. Brt. D. II. 474.

Chlebůvka, y, f. = *chlebová robota*, od které dávala vrchnost půl pecinka chleba na den. Brt. D. II. 321.

Chlejbati = *hlitati*? Kotk. 108.

Chlep = chléb. Phld. 1895. 629.

Chlésta, y, f. = *hlísta*. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 80.

Chléstanec, nce, m. = *ryšplíchnutá voda*. Záp. Mor. Brt. D. II. 321.

Chléstat = *šplíchatí rodou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 321.

Chliev, a, m. = území při řece Nitře. Phld. XII. 250.

Chlímpus-chrampus = *jídlo ze zelí, hrachu, mrkve a jiných zelenin uvařené*. Slez. NZ. IV. 498.

Chřip = *chlib, chléb*. Slov. Phld. 1895. 629.

Chlípánina, y, f. Kyslá ch. (nápoj). Phld. 1896. 41.

Chlipkati. Vino ch., nippen. Phld. 1893. 512.

Chlipnice, e, f. (žena). Krs. Moor. 37.

Chlísta m. hlísta. Žďár. Brt. D. II. 250.

Chlop. Obrátit dačo dole chlopom, hore dnem (hrnec). Slov. Phld. 1894. 550.

Chlopaf = *kudliti*, za vlasy tahati. Her-spice. Rous.

Chlopec, pce, m. = *chlapec*. Slov. Phld. 1895. 629.

Chlopek, pka, m. = *mužleček*. Brt. D. II. 458.

Chlopeň = laple u kapes u kabátu. Duf. 193.

Chlópiti. Chlópнул jím třikrát o to místo. Vek. Poh. 90.

Chlopnosečný, fachspaltig. Sterz. I. 871.

Chlópot, u, m. Obišlo sa bez väčších chlópot (nesnází). Phld. 1893. 47.

Chlorhydrat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 7.

Chlorimid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Chloritický člověk, který utrpěl značnou ztrátu krve. Vstnk. III. 414.

Chlorodusík, u, m. Vstnk. III. 252.

Chlorojantarový. Ch. kyselina. Vstnk. III. 2.

Chlorotický. Ch. žena (mající chlorosu, blednici). Vstnk. III. 474.

Chloud, u, m., *chloudovina*, y, f. = *chmour*;

slamnaté, nevyspělé dříví; bezjadrnost, nija-kost. Husa lehká jako ch. U Žleb. NZ. II. 615.

Chlp, u, m. Ch. slámy = *stéblo*. Phld. XII. 233., 1895. 410. — **Ch.** = *chlup*. Těžko chlpy púšcá (skoupý). Mor. Čes. I. V. 419. Chlpy (chumáce) sena sa niesly (letěly od větru). Phld. 1893. 284.

Chlubný. Cf. Prvníčka (3. dod.).

Chlum, z germ. holma. Gb. H. ml. I. 263., 63.

Chlumeec. Nepocházíš z Chlumce (nechlu-bíš se)? Tké.

Chlup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Chlupáč = *člověk úskočný a vychytralý*. Žďár. Brt. D. II. 321. — **Ch.** = *srsťka, angrešt*. Brušp. Hlediková.

Chlupáček, čku, m. = *angrešt*. Mor. Gloz.

Chlupatina, y, f. Krejčí nesmějí zdělávati ch-tin (= kožešin). 1495. Wtr. Krj. I. 472.

Chlupatý. *Chlupat*, a, o. List. fil. 1895. 296.

Chlupočlenec, nce, m., *cryptotrichus*, brouk. Vz Klim. 31.

Chlupochodec, dec, m., *dichotrichus*, brouk. Ch. jemný, obecný, příbuzný, rudohlavý, srstnatý, vodní. Vz Klim. 64., 65.

Chluporožec, dromius. Cf. Ott. VIII. 36. Ch. bezkřídý, černobřichý, červenostitý, čtvero-roznaký, dlouhohlavý, dvojskvrnný, hnědo-pásný, křížový, lemovaný, poledníkový, zúže-ný, žlutý. Vz Klim. 78.—80.

Chľúšče = *plúšče, lijačky*. Val. Brt. D. II. 321. Cf. Chľúště.

Chmat m. hmat. Dšk. Jihé. I. 32.

Chmatadla = *peníze*. V mluvě pražských Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Chmatití. Chmatil aj po ušách. Nár. list. 1895. č. 34. odp. feuil.

Chmel, stnor. humli a to z lat. *humulus*. Gb. H. ml. I. 263. Je chmelem futrovaný (opilý). Slez. Nov. Př. 599.

Chmelencec = *chmelínek, chmelnice*. Při chmelenci dobrá cibule se rodívá. Kat. z Žer. 181.

Chmelík (svalník), *consolida*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Chmelínek, potok v Turci. Phld. XII. 250.

Chmelit, *ochmelit koho čím* = uderit (polenom, kolom = ohlušit, omámit úderem). Myjava. Phld. 1895. 444.

Chmelničný. Ch. tyč. 1541. Ned. Zábran. 39.

Chmelový. Ch. tyč. 1541. Ned. Zábran. 39.

Chmer, *chmýřl*. O pův. slov. cf. Gb. H. ml. I. 613.

Chmeř. Je šedivý na ch. Han. Brt. D. II. 322.

Chmetat se. Utiká, jen se chmetá. Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chmulo = *hlupák*. Ch. akýsi. Phld. XII. 275., XIII. 73., 81.

Chmúratí se, vz dod.

chň m. *hň*: chuchňat m. hubňat. Dšk. Jihé. I. 31.

Chňapat se. Kdo se to tam chňápe (jde v těžkých botách)? Jevíčko. Brt. D. II. 322.

Chňapka, Schnapper. Petrl. 15., 21.

Chňastnout = *uhoditi*. Han. Brt. D. II. 322.

cho. Za *cho* jest *ko*: kocholka m. chocholka. Gb. H. ml. I. 461.

Chobířov, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Chobota, y, f., poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Chobotnatec. Ch-tei, proboscidea. Krok 1892. 369.

Chobotnice, octopus. Cf. Ott. XI. 353.

z Choena Václ. V. Kal. 59.

Choče. U Chočů, les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Chod. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 84. —

Ch. osnovy. Vz Štráf (3. dod.).

Chodák = *chudák*, *žebrák*. GR. N. 51.

Choděcí sukně (svrchní) byla podobná našemu svrchníku. Vz Wtr. Krj. I. 50. a 51. Ch. šaty. Arch. XIII. 67. Vz Chodící.

Chodeček, čka, m. = *chodec*. 1437. Vlč. Lit. 236.

Chodící šaty. Vz Choděcí, Ložní. Sm. I. 616., Arch. XIII. 93. Ch. šaty v XV. věku. Vz Wtr. Krj. I. 27. nu. Ch. sukně byla ze předu rozstrižená. Vz ib. 138. Cf. Lehací.

Chodilo m. *chodidlo*, d. odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Chodítei šaty = chodící. Kutn. šk. 25.

Choditi. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. —

jak. Kdo neskoro chodí, sám sobě škodí. Nov. Př. 260. Ch. ve dva konce (k zemi schýlený ku př. když bolí břicho). Mor. Ces. I. V. 420. — **kudy**. Chodí kozíma dvírcama, po psích mezírkách (bez účelu). Mor. ib. 421. —

odkud kam. Chodí z prázdného do pustého. Nov. Př. 547. — **za kým jak**. Chodí za ním jako zimnice. Nov. Př. 645.

Chodník. Na krivý ch. koho dovést = oklamati. Phld. 1895. 391.

Chodón (záp. Mor.), *chudoň* (slov.) = chudý (vyzábělý) člověk. Brt. D. II. 322.

Chodský. Ch. řeč, kraj. Us. Ch. chalupa. Vz NZ. III.

Chocholatice, eucomis. Vz Ott. VIII. 795.

Chochořena, y, f. = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Chocholouš, vz Zimostrádka (3. dod.), Trpinka (3. dod.). — **Ch**. holený = mnich (od Husitů říkáno). Wtr. Živ. c. 783.

Chocholuše, vz Zimostrádka (3. dod.).

Chojte = *chodte*. Slov. Pastr. L. 150.

Chojtík, a, m., vz Trásořitka (3. dod.).

Cholera. Léčení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 130.

Cholesterin, u, m. (lithiasis). Usazenina ch-nu na očním víčku. Vstuk. II. 503.

Chološně, *kološně*, v Gemersku a Zvolensku a ve Spisi hološně = nohavice. NZ. III. 402.

Chomlati = *motati*, *cuchati*. Kotk. 78.

Chomont, u, m. = *chomout*. Šariš. Phld. 1895. 256.

Chomout. Dojí ch. = krávu prací utahanou. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. Ch. na krk si hoditi = se oženiti. Nár. list. 1896. č. 12. feuil. — **Ch**. = *čepce* špičatého tvaru v XV. stol. Wtr. Krj. I. 82., 303.

Chomoutek, tku, m. = *límeček u košile*, Vaternörder. Mor. Brt. D. II. 512.

Chomoutnice, e, f. = žena nosící cho-

mout (čepce). Wtr. Krj. II. seš. 82. Cf. Chomout (3. dod.).

Chomrati = *huborati*. Keď som ch-la. Phld. XII. 695.

Chomtat = *lakotně něčeho mnoho bráti*. Jak ta kráva trávu chomce! Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chomútov od zakladatele Chomuta. Čern. Př. 36.

Chop, u, m. Řekl z chopu = nerozmysliv. Han. Brt. D. II. 322.

Chopiti. Nechápe, iba keby mu na lopate podal. Slov. Nov. Př. 569.

Choref = *chořeti*. Phld. 1894. 651.

Chorioiditis = *zánět cévnatky*. Schb. Nád. 47.

Chorlavěti. Phld. 1894. 431.

Choroboplodný zárodek. Nár. list. 1894. č. 65. odp. 28.

Chorovod = hra dědinské mládeže s tancom a spevom. Phld. 1894. 577.

Choroziti v AlxV. chybně m. ohroziti. Mus. 1896. 257.

Chorý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Ch. místo staršího chvorý. Ib. 439. Ch. v duši. Lerm. II. 59. Chorý na bachory. Slov. Nov. Př. 546.

Choštiště m. chvoštiště, c odpadlo. List. fil. 1895. 433.

Chof. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 35.

Chotár = *pole*. Jaké ch-re, také koláče. Slov. Phld. 1893. 699.

Chotěbor, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chotěbud, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chotemír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Choudnouti = *chudnouti*. U Stribra. Dšk. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 483.

Choulný = *přitulný, krotký*. Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chova = *chování, výživa, strava*. Pásoł statek na chovu; Za chovu a chlieb dalo sa 72 denarov. Phld. 1892. 581., 1894. 184.

Chovačka = *chůva*. Ch. někdy se zmaže od dítěte, proto jim nedá o zem. Bl. Gr. 307.

Chovatedlnice, Přlegerin. 1418. List. fil. 1896. 202.

Chovati koho = *pozorovati*. I ch-li jeho, zda by v sobotu léčil. Ev. seit. 13. Luc. 6., 7. (Mně). — **se** = *stíci se*. Chovaj se, aby nic jiného nemluvil, než což tobě přikáží. XIV. stol. Mus. 1895. 300. — **se od čeho**. Aby se od zlého ch-li a činili dobré. Chč. S. 162. — **se čeho kde**. Aby se pilně ch-li žaloby před nimi. Chč. S. 163.

chr m. *hr*: chramnout — hrábnout. Dšk. Jihč. I. 31. — *hr* m. *chr*: křapati, skřana m. schřana, křástel v. chřástel. Gb. H. ml. I. 461.

chř m. *hř*: chřbet — hřbet. Dšk. Jihč. I. 31.

Chrabrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32.

Chradnouti. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 105. Ch. strachem. St., Krist. 84. a.

Chrákati = *chrkati*. On krvou chrákal. Slov. Phld. XII. 354.

Chrám. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. — Dostal na chrám páně (bití na záda). Přidává se: až se mu zákrystie otrásla. — Deisté okolo r. 1780. v Chrudimsku se vyskytnuvší nazývali tělo své „chrámem páně“.

a byli hlavně bitím k odříkání-se bludů donucováni. Odtud: Dostal atd. Pam. arch. IX. 149.

Chramačka, y, f. = *kulhačka* (dobytka). Val. Brt. D. II. 322., Vek. Val. I. 155.

Chramosta = *bezohledný, hrubý člověk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 322.

Chramostejl. Na Podluží: ránošál. Brt. v Obz. 1885. 163.

Chrampat = nemotorné jíti. Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chrániti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Aby mne chraňoval. Půh. IV. 321. Chraň ho, aby mu ani slunce nezašlo, ani vetrík naň nezavíal. Slov. Nov. Př. 528.

Chranně. Radostně a ch. vás u bran volnost v náruč schvátí. Kk. Puš. 16.

Chrap = frkání. Ch. koně. Phld. 1893. 105.

Chrapač, e, f., vz Lomina (3. dod.).

Chrápati. Chrápal, jakoby hrál na basu. Šml. VII. 14. Chrápe, akoby desky (prkna) pilil (řezal). Slov. Nov. Př. 607.

Chřapěti. Pán (můj) na hrdlo chřapí (chrapí). Kat. z Žer. 182.

Chraplavosť. Léčení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 109.

Chraplavý. Jest ch. na hrdlo = chraplavý. Kat. z Žer. 178.

Chrapnút = *praštití, třesknouti*. Ch-pnul sebum. Laš. Brt. D. II. 322.

Chrást. Zelný ch. Když se vyřeže hlávka, zbnude ch. Vých. Mor. Brt. D. II. 322. — **Ch.** = *keř*. Zábř. Brt. D. II. 327.

Chřast = *chřest*. Vz Gb. H. ml. I. 148.

Chřast, míst. jm. v Nitransku. Phld. XII. 250.

Chrásta. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Půcky n. chrasty — různé vyraženiny na těle. Mor. Mtc. 1894. 335. — **Ch.** = *strup*. Ch. povstává nad sebraným vředem. Hojení jí vz Mtc. 1894. 336.

Chrastavica = *ropucha*. Heršpice. Rous.

Chrastavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. **Ch.** = *drsný*, rauh. Ch. hlas. Světz. 1894. 198. b. — **Ch.** = *mající chrasty*. Mor. Mtc. 1894. 336.

Chřástel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Ch. polní, crex pratensis, mýsty na Mor. *skádě* (i v Čech.), *křástel* (i v Čech.), *kecek*, *kecal*, *gejcal*, *glgač*, Mtc. 1893. 308. Také: *křístel* (han.), *křásč*, *skřásč*, *keckal* (laš.), *keckář* (val.), *gecal* (Litov.), *gecan* (Jevíčko), *gecgál* (Srbce), *kčcek* (Slez.). Brt. D. II. 322.

Chrasti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Chřasti, n., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Chrástka, y, f. = *sedmikráska*. Tvarožná. Hledík.

Chrastnút = *chrapnút* (3. dod.). Ch-nul ho. Ch-nul sebum na zem. Laš. Brt. D. II. 322.

Chrbát = *hřbet*. Nevyhovíš mu, čo bys mu šípom h. lízal (o nespokojenci). Slov. Zátur. Mäksi ti bude ch. ako brucho (bitím). Slov. Nov. Př. 592.

Chrbést co na koho = *chrstnouti*. Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chrbol, u, m., *chrbolka*, *chrbulka*, y, f. = *zavítí nejsprostší* (prostých žen a služebných děveček, z plátna). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 344., 377.

Chřek, čka, m. = *křček*? Phld. 1895. 79.

Chřen, později křen. List. fil. 1894. 291. Dal mu chřenu (vypeskoval ho). Slov. Nov. Př. 648. — **Ch.**, os. jm. u Kosmy.

Chrenovec, vce, m., obec v Nitransku. Phld. XII. 250.

Chrchliak, a, m. = *chrklák*, *kdo kašle*. Phld. 1894. 373., 1896. 97.

Chrchloš, e, m. = *chrchliak* (předchází). Phld. 1894. 373.

Chřipě. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 25.

Chřipěcí. Hojení lidové vz v NZ. III. 325. nn.

Chřipka. 1833. Ig. (Zl. Ig. 302.).

Chriplavica, e, f. = *záškrt*. Vz Mtc. 1894. 331.

Chrobačlivý = *červivý*. Ch. ořech. Vek. Val. I. 55.

Chrobák = *brouk*. Chrobak maly velký strom svalu. Slez. Nov. Př. 123.

Chromecký. Ch. podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 73. nn.

Chromtrichlorid, u, m. Vstnk. IV. 54.

Chromý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 31., 85. **Chrom**, a, o. List. fil. 1895. 296.

Chronofotografie, e, f. Živa IV. seš. 7.

Chronograf, u, m., vz KP. VIII. 320.

Chronoisotacha, y, f., při anemometrii. Vstnk. III. 492.

Chroust. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46.

Chřpa. Lidé leniví jsou v domě jen pro parádu a pro zlost jako v obilí ch. a koukol. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Chřtavka m. chřtavka, in junctura osium. Gb. H. ml. I. 349.

Chřt z *chřtů*. Gb. H. ml. I. 62. — **Ch.** = *krtek* (hor.). Brt. D. II. 322., 209., 186. (Kruml., Tišn.). — **Ch.** = *lakomec*. To je ch. l. Ib.

Chřtinec, nec, m. = *krťinec*. Tišn. Brt. D. II. 322.

Chřtiti = *lakoměti*. Ten chřtí. Jevíčko. Brt. D. II. 322.

Chřtóske — slejšky z bramborův a mouky. Babice. Hledík.

Chrudim. Správce města Chrudimě. 1598. Kutn. šk. 59. Cf. Boleslav.

Chřumanie, n., vz násl. Chřumať. Ch. koňov. Phld. 1895. 46.

Chřumať = *chroustatí* (chleběk a pod.). Phld. 1895. 48. — **Ch.** = *kulhati*. Kld. III. 274.

Chrumkatí = *chrupatí*. Kôra na nich (vánočkách) chrumká. Phld. XII. 402.

Chrumtať = *chrápati*. Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chruňa. Čo budem robiť s tým chruňom? Phld. 1896. 283.

Chřvátok, *chřvotek*, tku, m. = *rukárce*. Na Frýdecku. Brt. D. II. 463.

cht. Za *cht* je *kt*: lektati v. lechtati. Vz Gb. H. ml. I. 461. — *cht* m. *kt*: jechtat, dochtor, kontracht. Dsk. Jihé. I 30.

Chřtíti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85., Kotk. 184. Tvary u Kroměř., vz Brt. D. II. 29., u Kojet. 53., u Bystřice 81., u Brna 175., na Slov., vz Pastr. L. 130., 146. Chřtěl m. chřtie n. chřtěl v Rkk. Vz List. fil. 1896. 328., Mus. 1896. 250. — Kto nechce, ten nemůže.

Slov. Phld. 1894. 256. Ten se jinšich chlapů nebojí, nechce-li tebe (neřkuli). Jevičko. Brt. D. II. 322.

Chtivec. Bláhový ch. Kká. Puš. 44.

chtn m. *chn*: lechtník = liehnik. Dšk. Jihč. I. 19.

Chtřecha m. střecha. Dšk. Jihč. I. 40.

Chtřileti m. stríletí. Dšk. Jihč. I. 40.

Chúb, a, m., řeka, něm. Kamb, Champ. Kosm. A. II. 37. (Gb. H. ml. I. 44.).

Chudačka = *chudá žena*. Slov. 79.

Chudě. Ch. něčeho dobýváti. Krist. 32. a.

Chudec, dee, m. Chudec chce obohatiti. XVI. stol. NZ. III. 312.

Chuděra. Pán nosí u bot ostruhy a ch. palce. Němc.

Chuděrsky zamýšlený. Slád. Mak. 41.

Chuděruv. Hladověti po lásce jako dítě chuděrovo po koláčích. Šml. VII. 152.

Chudina, rostl. Vz Topárka (3. dod.).

Chudinec, nce, m. = *chudák*. 1789. NZ. III. 511., IV. 199.

Chudinký. Toto slovo nelíbilo se Bl. Vz Bl. Gr. 327.

Chudoba. V ch-bě po lásce přichází chlad. Černý. Zejl. 31. — **Ch.** = *chudý lid*. Ch. všude trpí. Phld. 1892. 612. Poctivá ch. etí netratí. Phld. 1895. 391. Na ch-be svet stojí; Ch. i koláče pojí. Slov. Nov. Př. 174., 5 6.

Chudobněti. Phld. 1892. 584.

Chudobný. Ch. člověk — hotová opice. Phld. 1894. 205. Ch. člověk sa nikdy dobre nemal; chce sa prežebnat, vybil si oko; Ch. sa dva razy breje pri dreve (když je poráží a když si jím topí). Slov. Zatur. Pre ch-bných dietatka, pre bohatých teliatka. Slov. Nov. Př. 410. Hudobnému z harnka (hrnka) vykypí; Hudobný zez vodu varí; H. člověk ani v nebe pravdy nemá. Slov. Phld. 1895. 187. Cf. Bohatý (3. dod.).

Chudokvětý. Ch. ostrice. Mtc. XVIII. 195.

Chudoň, ě, m., vz Chodón (3. dod.).

Chudošťetinný. Ch. červi, oligochaeta. Ott. VII. 405.

Chudoun, a, m. = *chodón* (3. dod.). Brt. D. II. 322.

Chudulinký = *hubeňounký*. Phld. 1896. 279.

Chudý. *Chud*, a, o. List. fil. 1895. 296. Není tak chudá, jako ten kámen při cestě; Na ch-ho všude teče; Ch. k ch-mu, těžký to život. Šml. I. 34., VII. 21., 211. Chudá máti lásku platí; Od chudého si nevypůjčívaj a škaredému děvčeti hubičky nedávaj (oba se tím rádi chlubí). Mor. Čes. I. V. 418. Chudí se vypovídají ze Skrovnice přes Sporice do Zboží. NZ. III. 228. Tak jste již chudi v mūdrosti. Chč. S. 26. — **Ch.** = *málo vynázející*. Truhlár má chudé řemeslo. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. — **Ch.** = *hubený*. Ch. ruce. Phld. 1895. 219. Ch. jako skelet. Phld. 1895. 9.

Chujavina, y, f. — zápach, zvl. ztuchlina, puch chlévní. Laš. Brt. D. II. 322.

Chůjka, y, f. m. chvůjka, r odsuto. Brt. D. II. 278.

Chujiš m. chuzš. Gb. H. ml. I. 495.

Chumáčový. Ch. sadba lesní. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Chumaj, e, m. = *nemotora*, ale potutelný,

prešibalý, vždy na zlé myslíaci; misty = *nemrava*. Phld. 1893. 26.

Chumelíti se. Ch-lí se velikými chumáci. Us.

Chumta, y, m. = *kdo se chumtá, plete, chumtavý, matonoha*. Brt. D. II. 323.

Chumtat = *másti*. Jevič. Brt. D. II. 323. Cf. Chumta (3. dod.).

Chumtavý. Vz Chumta (3. dod.).

Chundelka, Windbahn, m. — **Ch.** = *metlice*. CT. Tkč.

Chup, u, m. = *chlup*. Dšk. Jihč. I. 6.

Churavý. Na nohy ch. Kat. z Zer. 58.

Churý = *chorý, špatný*. Ch. dobytek. U Náchoda. NZ. III. 9.

Chus, a, m., vz Čus (3. dod.).

Chuf. O pův. cf. Kotk. 184. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 35. Kto nemá chuti, labko vykrúti; Keď nemáš, pristaň (přestaň) na chuti. Phld. 1894. 256., 313. Bez chuti ani provázka neukruti. Slez. Čes. I. V. 419. — **Ch.** = *síla*. Chlap v nejlepší chuti. Phld. 1894. 257. — **Ch.** = *větrník, eryugium*, rostl. Brt. D. II. 502.

Chutíti. Chuti mi to (chutná). Phld. 1893. 112. Kumys chutil (chutnal) ako kyslá zineica. Phld. 1895. 336.

Chutnatelný. Ch. věcnost. Ztk. 15. (3. vydání).

Chutnati. A braň v svých rukou ch-li (zkoušeli). Břez. Font. V. 533.

Chutně = *chutě*. Byste aspoň ch. řekli: Ch. k něčemu přilnouti. Chč. S. 455., 330. Ch. (rychle) vstaň. GR. Nov. 108. 4. Ch. (dobře) věděti máš. Arch. XIV. 7.

Chutný. Ch. chut = *veliká*. Jedli chutnum chutnum. Laš. Brt. D. II. 323.

Chufový. Ch. dojmy. Mus. 1894. 564.

chv. Za *chv* je *kr*: pokvalit m. pochválit, Gb. H. ml. I. 461. (mor., Brtch.); naopak je *chv* m. *kr*: zehvapna m. kvapně, chvapen. Dšk. Jihč. I. 30. — *Z chv se v odsoudá*: chorý ze staršího chvorý, chůje m. chvůje. Kts., Gb. H. ml. I. 439., Dšk. Jihč. I. 27.

Chvadavý = *kdo chvadne*. Laš. Brt. D. II. 323.

Chvadnouti = *chřadnouti*. Laš. Brt. D. II. 323.

Chval, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chvála. Světska chváfa ene para. Mor. Čes. I. V. 420.

Chvalitebný ve smyslu = *chválu oba- bující* nelíbí se Bl. Vz Bl. Gr. 321.

Chváliti. Nebudu vás ch. z toho, že... Chč. Mik. 437.

Chvaly. Je z Chval (rád se chválí). Rais. Zap. vlast. 15.

Chvant = *oděv, z něm. Gewand*.

Chvat, *chvatati*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Chvatuplný. Ch. ruce. Stě. Kon. 59.

Chvějně. Zář mihavě a ch. létla. Vrch. Rol. XLII. 187. Zvonky se ch. rozcinkaly. Světz. 1895. 416.

Chvievanka, y, f. Ch. = *nepřiléhající kabátik služek*. Obz. 1894. 7.

Chvíle ze sthněm. hwila. Gb. H. ml. I. 226., 366., 463. Ze stojaté vody a z dlouhé ch. nerodí se nikdy nic kloudného. Ch. Kand. 16. Přes chvíli = *co chvíle*. Brt. D. II. 288.

Čas ubíhá jako voda, každé chvíle věčná škoda. Slez. Nov. Př. 265. — **Ch.** = *nečas*. Pršlavá chvíle. Slov. Čes. I. V. 425.

Chvist = *chumáč, pramen*. Mokré chvisty šedivých vlasů přilepily se mu na čelo. Slov. Phd. 1892. 605.

Chvistek, stka, m., vz Trasoritka (3. dod.). **Ch.** = *pizdař*. O milý chvistěe. Břez. Font. V. 476.

Chviti se (o lehké chůzi). Čch.

Chvojka, y, f. = *netáta, možucha*, iuni-perus sabina, rostl. Brt. D. II. 504.

Chvojtík, a, m., vz Rehek (3. dod.).

Chvorost, i, f., Kränklichkeit, f. Pror. Isa. 10. 16.

Chvorý, z toho chorý. Otc. 83. b. Vz *chr*, Gb. H. ml. I. 76.

Chvost, stněm. quast. Gb. H. ml. I. 451. — **Ch.**, vz Cop (3. dod.). — **Ch.**, a, m., pták. Vz Cervenka (3. dod.).

Chvostal, u, m. = jm. hrušky ke stopce značně zúžené. Na mor. Slov. Brt. D. II. 323.

Chvostek, stku, m. Ch. myši, rostl. Vz Žebříček (3. dod.).

Chvoště. (Kdo) jí (odpornosti) neposadí na ch. (jí neusadí, nepotlačí). Chč. S. 98.

Chvoštiště m. chvostiště. Gb. H. ml. I. 482.

Chvrast m. chvorst z stněm. horst. Vz Gb. H. ml. I. 463.

Chyba = *jen*. Věděla, že tam uhlédne chyba holé stěny. Vek. Poh. 29. Všichni, chyba žida, die tak. Arch. XIV. 351. — **Ch.** Všeci tam byli chyba (kromě) sóseda. Brt. D. II. 285. — **Ch.**, Fehler. Ch. chybu táhne. Šml. VII. 35. Nikdo na sobě chyb nevidí, ene na kym (jiném). Slez. Nov. Př. 91.

Chybatl. V tom chybá, že ... Chč. S. 160.

Chybět. Nechybuje mu nič, iba barannie rohy. Slov. Nov. Př. 568.

Chybiti se čeho: pravdy. Chč. S. 129.

Chycený. Ch. maso = nasmrádlé, pivo = nakyslé, zemáky = namrzlé, chléb = plesnivý. Je ch-ný na plíce. Brt. D. II. 323.

Chychnit se = chychotati, smáti se potutelně. Záp. Mor. Brt. D. II. 323.

Chykov, a, m., potok v Nitransku. Phd. XII. 154.

Chymo m. chytmo. Pastr. L. 147.

Chynorany, statek v Nitransku. Phd. XII. 424., 74.

Chýše stré, nikdy chýže. Gb. H. ml. 176. Ale na Slov. je chýže. Dle Seyk. Ruk. obé.

Chytač, e, m., vz Přadlák (3. dod.).

Chytený = *chycený*. Slov. Na rozumu ch. Phd. 1894. 375.

Chytiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Chytlían, u, m. = chytlianka. Zátur.

Chytrif sa = *náhlif sa*. U Brezna. Phd. 1893. 304.

Chytrně. A ty uzly olovem biechu ch. ob-lity. Kat. 2258.

Chytró = *honem, rychle*. Brt. D. I. 219. Ch. vypil šálku (čaje). Phd. 1892. 603.

Chytrostí. Učinil ch. (chytrý kousek). GR. Nov. 9.

Chytroušek. A my máme pole nad samým vrskem, Kdo by chtěl vorati, musí s chytrouškem. Nár. pís. NZ. III. 127.

Chytrozvuký. Ch. řeč. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 200.

Chytrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Chytrý najskôr nadběhne (dačo dostane). Slov. Phd. 1894. 411. Tys ch. na zmrzlé krepelky. Šml. VII. 16. — **Ch.** = *rychlý*. Ch. robota (práce) dobrá nebýva. Slov. Nov. Př. 261.

I.

I původní. Vz Gb. H. ml. I. 17. — **I praslovanské** je *středníci* za 1. původní *i*, 2. za *in*, 3. za *ē*, atd. a dochovalo se do češtiny. Vz Gb. ib. 29. Mimo to jest *i* (*i*) středníci za 1. *u*: list z *l*st, 2. za *y*, *u*, *iu*, *ú*, *iú*, *é*, *ie*. Vz Gb. ib. 208. A vzniká podružně v slabikách měkkých před *u* a *a*. Vz ib. 210. Za *i* bývá *u*: sluzuli (služili). Pass. 413., buskupow (biskupov; omyl?) atd. Vz ib. 216. Naopak *i* za *e*: ešci, tiš n. tjes (těž). Ve Spišsku. Phd. 1893. 429. *i* za *ě*: v slab. pře: Jsi przynesł transtulisti, Z. wit. 79. 9., przysły transierunt, ib. 41. 8.; v slabikách a) *řed-*: vydyeti (věděti), AlxV. 900.; b) *řek-*: na vyky, Z. wit. 14. 5.; c) *-ěj*: nadiji (naději), Z. wit. 30. 7.; d) *vše*: všickny krajiny, Z. wit. 97. 3.; v zájmenech mě, tě, se, tobě, sobě a v jiných jménech. Vz Gb. ib. 193. — Místo strsl. *i* na Slov. *i*, *i* (*ie*). Pastr. L. 92. — Mimo to se *mění i* a) v *e*, *ě*: přimíř — příměří, osidlati — osedlati, bydleti — bydlet, Gb. ib. 219.; u Olom. a Prost. a) ve slab. kmenových: led, lest, hlena atd. m. lid,

list, hlina; b) v příp. *-ina*, *-ica*, *-inec*, *-ička*, *-icý*: malena, poleca, hosenee, kozečka, bá-zlevé; c) v gt., dat. a lok. žen. vzorů, kde *e* zastupuje *i*: do řeče, k řeče, v řeče; d) v inf. a příc. činném: vařeti, strojeti, dojet, vařel, nosel; e) v nom. pl. mění se jen *-ci* v *ce*: vojáce; f) ve spojce *i*: otec e matka. Brt. D. II. 65. U Letovic po *c*, *s*, *z*: ceží, serotek, zema. Ib. 104. Na Hané v: šerší. 5. U Kojet., Přer.: led (lid), peřena. 42. U Kruml.: hoděna, děděna. 204. V inf. a příc. v Morkovicích, u Letovic, Kunšt. 63., 156., 230. Dále se mění v *e* u Zábř. 118., 122., 123., u Litovl., Konic, Jevíčka 103., 109., u Drahan 100., Tišn. 181., Týnce 91.; b) v *u*: Ču-li (m. či-li) je to pravda, Šš. P. 621., věul v. věil, Gb. H. ml. I.; c) v *y*: blisk — blysk, cizý — cyzý, Gb. ib. 211.; d) vedle samohlásky mění se v *j*: baj z: ba i atd., Gb. ib. 211.; e) *i*, které jest prvním členem dvojhlásek *ie* (*ě*), *ie*, *ia*, mění se po *m* v *n*: dial. mned, mňesto atd. Ib. 226. — **I cizí** se nechává: biskup, nebo se mění 1. v *e*: křestan z christianus; 2. v *ě*: kuběna

z concubina; 3. v *u*: čubr. Ib. 226. Změny samohl. *i* v chromeckém podřečí vz v List. fil. 1894. 79. nn. Změny hl. *i* v nář. hanác. u Holešova, Kroměř., Přer. a Záhoří cf. v Brt. D. II. 11. nn. — **I se dlouží v í a)** v nom. pl. muž.: holubí, hadí; b) v čís. tří, čtyři, všeci u Malenovic, Kvasic, Kroměř., Přer., Záhoří, Letovic, Slavkova, Letonic, Brna, Tišn., Kunšt., Zďár. Vz Brt. D. II. 2., 5., 13., 104., 146., 156., 162., 182., 203., 245., 267. U Kroměř. ve slově pivo. 13. U Kunšt.: jích, jím, jíma atd. 230. Na Zďársku nedlouží se v: hlina, lipa, síla atd., v inf. kmenů otevřen.: bit, šit. 245. — Pisari starí nečinili rozdílu mezi *i* (*í*) a *y* (*ý*); teprve od r. 1888. počíná se *i* od *y* lišiti. Gb. ib. 207. — U Jemnice zní *i* mezi *i* a *ě*, tu více k *ě*, tu více k *i* se kloní. Po retnicích je před touto hláskou všude slyšeti *j*: bjiě. Vz Brt. D. II. 267. nn. Rozličné vyslovování hlásky *i* na Hané, u Krom., Přer. a Záhoří, vz ib. 8., 11. — **I se přisuto**: osim (osm), ib. D. 82., Sš. P. 341., ísel (šel), Brt. D. 137., lacný — laciný, Gb. ib. 227., zemičata. Brn. Brt. D. II. 162. — **I odsuto**. Vz Gb. ib. 227. V adver. výrazech: na dyl atd. List. fil. 1894. 294. U Krom. a) v inf.: sednout, umět; b) ve slovech: pebat, pebač, pšu, du v idu, Brt. D. II. 13., u Zábř. sloň'eko atd. 125.; u Kruml. l'di, hl'na, br'tva, z'ma, lac'no, lz'ca atd., n'c, n't, mat'eko, bratrov' (ale toto pohlcování se již vytrácí), 201., 202., na Zďár. svač'na, kol'bat. 245. V Brn., Přer., Záhoří. Vz ib. 13., 162. — Strč. skloň. jmen. knene -i. Vz Rozpravy, Kr. čes. společnosti nauk VII. ř. 4. sv. — **I vzniká l. z í**: silný — síla; 2. stahováním. Vz Gb. H. ml. I. 209. nn. — **I psáno**: i, ý, ý, ii, ii, ij, yy, ýý, ýj, yy. Gb. ib. 207. Také: *yew, yw*: dušyew — duší, Ev. ol. 334., osm dnyw — dní. Ib. 213. Lit. *w* jest zde němé. Gb. ib. 225. U Letovic vyslovuje se *i* velmi zdlouha. Brt. D. II. 104. — **Za í bývá e, é, ě, ie, iu**: boží — božie, Pass., v srdcích — v srdcech, Ev. ol. 102., na šif — na šerz, Sal. 729., vnúde — wnyude, cisti — číst, Jaromír — Jaroměř atd. Gb. ib. 211., 219., 216. V Háj. Herb. a V. Kal. často *í*, kde nyní *i*: kniha, blikavý, obilé, Kouřim atd. Vz List. fil. 1894. 298. U Letovic mění se po *e, a, z* v *é*, ale jen místy: cép, Brt. D. II. 104.; u Týnce zůstává nebo se mění v *é*, 91.; taktéž u Slavkova: kléc, v zdrobn.: psék 146.; taktéž u Tišn., Litovle, Konic, Jevíčka, Bystř., Kojet. Ib. 181., 109., 63., 71. — V *ě* místy u Kojet., Přer., Holeš. Ib. 42., 35. U Litovl., Konic a Jevíčka čistého *i* ani není. 109. Taktéž u Olom. a Prost., tam se mění v *é* n. i. 66. Cf. ib. 101., 122., 123., 230. Jinde se *i* krátí v *i*: u Kojet. a místy u Přer.: hřibě, Brt. D. II. 42.; u Morkovic: kl'ic. křiz 63.; u Vyšk. klíč 99.; u Litovle, Konic a Jevíčka: šcipat, hlista 109.; u Kruml. klíč, libat 204.; u Třeb.: dilo, klíč, chodime (skoro ve všech slab. kmenových i obýbacích), 224.; u Kunšt. hlina, lipa, 230.; na Zďár.: moc děti, s radosti, chodim, chodime, chodite, polivka atd., 245.; u Letovic v konc. -ík: červik. 104. Cf. ib. 13. (u Krom., Přer., Záhoří), 113. (Zábř.), 156. (u Letonic), 162. (u Brna), 181. (u Tišn.). Mimo to se měnilo *i* v: *aj, ej*: cin — caju, ně. ceju, cícha — cejcha atd. Gb. ib. 211.,

u Třebíče v *ej* ale jen v několika slovech: vozejk, cejn atd., Brt. D. II. 224., na Zďár. v slab. *li, ři, zi, si, ci, ži, ši*. Vz Ib. 245. — Změny hl. *i* v chromeckém podřečí vz v List. fil. 1894. 79. — **Í se odsouvá v 3. pl. na -aji** na Zďársku: povidaj. Brt. D. II. 245.

I spojka má na mor. Kruml. tvary: i, e, he: otec e (he) matka. Brt. D. II. 202.

í přípona komparativu. Vz List. fil. 1895. 313. nn.

i-a staženo v *á*: ďábel z diabel. Gb. H. ml. I. 565. Dvojhl. *ia* jest na Mor. dost častá. Cf. Brt. D. II. 63., 111., 164., 184., 206., 231. Na Slov. čte se jako *ja*: tretia — tretja. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

-ia v nom. pl.: mužovia — muži. Ht. — *ia* m. *ie*: žriabä. V Ratkovsku. Phld. 1893. 374.

Iba = *jen*. Všetci ti podarují dačo, iba ja nie. Slov. Phld. XII. 291. a j. — **I** = *chyba*, místy v Gemer. Pastr. L. 149.

Ibišek. Cf. Ott. XI. 271.

Ibl Ceněk, prof. a spis., nar. 1851.

Ibrlaf, u, m., vz Ivrlauf (2. dod.).

-ie m. *-ie*: měsíc. V. Kal. Cf. List. fil. 1894. 299.

-iea, příp. vlast. jm.: Vašica, Kubica. Kbrl. Sp. 8.

-iee. Jména v *-iee* odvrhují často v adjektivní formě *-ice*: Blov-ice, blovský, pardubský atd. Ale není radno i jinde podobně činiti, ku př. rokycký m. rokycanský atd. Vz Kbrl. Dmzl. 20., Kotk. 135.

-iee m. *-iee* v Háj. Herb.: svetnice. Vz List. fil. 1894. 299.

Ícen m. jícen, *j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 46.

Ícif = *jiti*. V Trnavsku.

-ický. V Háj. Herb.: křížovnícký. Cf. List. fil. 1894. 299.

-íeee mění se u Zábř. po *l, ř, ž, č* v *éjce*, *ijce*: v kapliče — kapléjce, v čepijce. Brt. D. II. 131.

-íček m. *-íček* v Háj. Herb.: košíček. Cf. List. fil. 1894. 298.

-íčko m. *-íčko* v Háj. Herb.: chmyříčko. Cf. List. fil. 1894. 298.

Íčko (*íčko*) = *nyní*. Dšk. Jihé. I. 12., 45. (u Stříbra).

Íčkodle = *nyní*. Dšk. Jihé. I. 12.,

Íčkon, *íčkono*, *íčkot* = *nyní*. Dšk. Jihé. I. 12., 19.

-íčký v Háj. Herb.: běličký. Cf. List. fil. 1894. 299.

Íčkyn = *nyní*. Dšk. Jihé. I. 12.

Idea. Neb idey jsou silnějšími nežli špatná hmota; ji síla zničit můž, ty žijou věčné. Bráb. 124.

Idejně něco pojmuti. Ztk. 23. (3. vyd.).

Ideologický = ideální a při tom nepraktický, snilkový. Dhn. exc.

Idienk, u, m. = *viděk*. 1655. Věst. op. 1892. 47.

Idlo a, n. = *jidlo*. Dšk. Jihé. I. 45.

Idolatrie m. idololatrie. List. fil. 1893. 465.

Idre, ete, n. = *jádro*. Také *jidre*, *hidre*, *idro*, *jidro*, *hidro* v nom., ostatní pády z pravidla dle idre. Kruml. Brt. D. II. 215.

Idro, vz předcház. idre.

ie vzniká l. z krátkého ě: hřešiti — hriech: 2. z: *e, é*: otevřen, otevřín; 3. stahováním. Gb. H. ml. I. 190.

-ie *klesá* ztrátou jotace v *é*: císař stré., později císař, Gb. H. ml. I. 197. nn.; *úžl se v í*: hříech — hřích, dušiem — duším. Od poč. XIII. stol., počátkem XVI. stol. je úžení provedeno, ale v nářečích udrželo se ie. Gb. ib. 190. nn. — *ie se mění v á*: vystrzychl, Št. Uč. 105. b., aby stráhli ho. Br. (Gb. ib. 204). — Dlouhé *ie* bývá psáno ve starých spisech většinou tak jako *ě*, většinou s přezkami *ie, ye*: bdienie; někde literou *é*: posměvaje se; někdy *iee, yee*: ot Bethanyee; někdy *ié, yé*: jiésti; někdy *ie, ye*: místo, všichni mně; jindy *ie*: porození; *yie, ije, ije*: nevijem (nevím) atd. Vz Gb. ib. 185. — Na Slov. čte se *ie* jako *je*: trieda — trjeda. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

-ieř: haltier. Lact. 173. a.

-ierský (*-írský*): kaciernský, později kaciřský působením příslušných substantiv základních (kaciř). Gb. H. ml. I. 335.

Iguanodon, a, m. = zaniklý zeměplaz. Ztk. 20. (3. vyd.).

Ihráč, dědina u Kremnice. Phd. 1894. 176., 1895. 440.

Ichorosni. I. hmota. Schb. Nád. 13.

ij dvojhláská ve Chromecku na Mor. List. fil. 1894. 88. U Letovic, Slavkova, Letovic, Brna, Přer., Kroměř., Tišn., Kunst., Žďár. mění se ij v imper. v *í*: nali, pi, napi se, bi, bite. Brt. D. II. 15., 101., 147., 156., 165., 184., 231., 247. U Holesova, Záhoří, Kojet., místy u Přer., Týnce, Konie, Litovle, Jevíčka mění se po *š* a *ž* v *é* n. *í*, ostatně v *í*: oží, nali, napi se, oši, ože (ožíj), osé (ušij). Cf. ib. 15., 45., 69., 92., 111. U Holesova zůstává: bij, pij, usij, užij. Ib. 35.

-ijá n. *-ijác* konc. kompar. příslovci u mor. Kruml.: špatnijá, teplejác. Brt. D. II. 221., 269. (Zďár).

iji staženo v *í*. Plur. nom. mas. dobri-ji = dobří. Gb. H. ml. I. 557.

-ik m. *-ik* v Háj. Herb.: malik. List. fil. 1894. 298.

-ik se mění v Brn. v několika slovech v *-ek*: psék, biček. Brt. D. II. 162. Cf. í (3. dod.). Zdrobnělých na *-ik* na Zábřežsku neznají: vozík, nožík, nýbrž jen na *-ček*: vozíček, nožíček. Na Boskovsku ani těch neznají říkající: male nuž, male červ. Ib. 290. Cf. *-ek* (3. dod.).

-ika m. *-ika*: Hedvika (v Háj. Herb.). List. fil. 1894. 299.

Ikro, a, n. = *lýtka*. Deti tiež začaly hmatat ikry Kátine. Phd. 1893. 280.

-il příp. os. jm.: Budil, Příbil. Kbrl. Sp. 12.

-ilec příp. os. jm.: Hanilec. Kbrl. Sp. 12.

-ilík příp. os. jm.: Martilík. Kbrl. Sp. 12.

Ilustrativní stránka knihy. List. fil. 1893. 409.

Ilmek, mku, m., rostl. Vz Drinek (3. dod.).

Honě, obec v Nitransku. Phd. XII. 74., 424.

Huš, e, f., obec v Nitransku. Phd. XII. 74., 424.

Imal m. *ilm* = *jilm*. Dšk. Jihé. I. 48. (přesmykn.).

Imaly = *jmell*. Dšk. Jihé. I. 46.

Imě, chybně stré. místo jmé. Gb. Ruk. 506. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 317.

Imel, *imel* m. *jilm*, *j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 46.

Iměti chybně stré. m. *jmieti*. Gb. Ruk. 506. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 317.

Imidový. I. kyselina. Vstnk. III. 246.

Imo = *mimo*. Již. Čech. Dšk. Jihé. I. 23.

Imokokainový. I. alkaloid. Vstnk. IV. 26.

Imperativy pod' a chod' (jdi) pojí se s druhým imperativem asyndeticky: Pod' ho (dítě) vezmi! N. Město. Chod' je zapros. Zábř. Brt. D. II. 290.

Imperfektum v Rkk. Vz Gb. Ruk. 531. nn., Vašek. Filol. důkaz. 73., Mus. 1896. 219.

Imperial = *jemný zelený čaj*. Vilím. Ceník.

Imperiales = druh doutníků. Us.

Impost na muziku. 1709. L. posíl. I. 76.

Impressářský = *knihtiskářský*. I. tovaryš. Wtr. St. nov. 57.

-in: čelist osličina. Ev. víd. 127. Mat. 18. 6. (Mně.). Skloň. adj. v *-in* vz v List. fil. 1895. 271. — **-in** místo *-in* bývá ve Vel. Kal.: Budin. List. fil. 1894. 299.

-in z: *-janin*. Vz Gb. H. ml. I. 99. — **-in** příp. osob. jmen: Cyrín, Čuřín, Kubín. Vz Kbrl. Sp. 12.

-ina příp. os. jm.: Sobina, Petřina. Kbrl. Sp. 12. Jm. místní v *-ina* na Slov. Vz Phd. XII. 68. — *-ina* mění se v Brn. místy v *-ena*: malina — malena. Brt. D. II. 161. Cf. í (3. dod.).

Inam = *jinam*, *j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 45.

-inda příp. os. jm.: Malinda. Kbrl. Dmžl. 13.

Inden, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Indian, a, m. = *krocan*. Us.

Indianisovati koho: přistěhovalec. Stě. P. př. 128.

Indický. I. prosodie a metrika. Vz Zl. Jg. 222.

Individualisovati eo. Čl. L. Jos. 20.

Indra, y, m., vz násl. Jindřich.

Indruch, a, m., vz násl. Jindřich.

Indukce, e, f., z lat. I. (elektriny) = *soubud*.

Indukovati elektrický proud. Vz KP. VIII. 43.

Indy = *jindy*, *j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 45.

-inec mění se u Brna v *-enec*: kobelence. Brt. D. II. 161.

-inečké příp. označující něco hodně zdobného: malinečké. Dolnobeč. List. fil. 1893. 115.

-inejm v instr. sing. místo *-iným* místy. Vz List. fil. 1895. 274., *-ovej* (3. dod.).

-inek příp. jm. os.: Havlínek, Kubínek. Vz Kbrl. Sp. 12.

-inem konc. instr. adj. v *-in* m. *-iným*. Cf. List. fil. 1895. 274., *-ovem*.

-inenké příp. označující něco hodně zdobného: malinenké. Vz List. fil. 1893. 115.

-iněves v. *-iňoves*. Zřeinaves, k tomu dat. a lok. sg. Zřeiněvsi, z toho pak nom. sg. *-iňoves*: Vitiňoves, Jjeiňoves, v. *-iněves*.

Infiltrát, u, m. Čas. čes. lék. 1888. 53.

Infinitiv, vz *-ti*. Kvantita *i-vu* dvou- a víceslabičného. Vz Gb. H. ml. I. 602. I. místy v Přerovsku a Kojet. končí se v *f*, místy v *t*. Brt. D. II. 40. V N. Dědině v *f*: nést, dat. Ib. 4. U Malenovic v *t*. Ib. 3.

Influence či soubud elektrický. Cf. Indukce, KP. VIII. 31. Magnetická i. Vz KP. VIII. 22.

Informační, Informations-. I. kancellář. Dhl. exc.

Infule biskupů. Vz Wtr. Krj. I. 222.

Inguinalní žláza. Vstnk. II. 572.

Inhed, přesmyknutím ihned, sesutím hned. Vz Krok 1892. 256.

-inka příp. os. jm.: Holinka, Hlavinka. Kbrl. Dmžl. 13.

-inka m. **-inka** bývá v Háj. Herb.: bublinka. List. fil. 1894. 298.

Inkde = *jinde*. Ve Vel. Revúci. Phld. 1893. 562.

-inké příp. označující něco hodně zdobného: malinké. V Dolnobeč. List. fil. 1893. 115.

Inkoust dle Dob. Dur. 312.

Innervace. Středomotorická i. Mus. 1894. 443.

Innervační činitel, Mus. 1894. 567., pocit. Krejč. Psych. 31.

-ino, ustrnulý nom. neut. sg. obyč. v Čech. jihozáp.: sestřino (syn, dcera, dítě). List. fil. 1895. 277. Cf. -ovo.

z inokial = *odjinud*. Phld. 1895. 440.

Inomora, y, f., území v Nitransku. Phld. XII. 74., 424.

Inorečový. I. dedina. Phld. 1895. 602.

Inorodec = *jinorodec*. Phld. XII. 315.

Inošik, a, m. = *junák*. Phld. 1893. 56.

-ihoves, vz *-iněves*.

Insektidin, u, m. = prostředek hmyz hubící. Vz Nár. list. 1894. č. 224. inser.

Instinkt znamenalo původně co naše slovo pud, nyní = ušlechtlejší pud. Vz Krejč. Psych. 14.

Instinktivně tmy se báli. Krej. Psych. 14.

Instrumental. Cf. Brt. D. II. 287.

Instrumentista, y, m. = *kapelník*. 1556. Mus. 1894. 210.

Inší. Inšia řeč. Brt. D. I. 46. (Lhot.).

Inf m. *jeut*. Dšk. Jihě. I. 46.

Intarsiový. I. práce. Hlas. nár. 20/5. 1894.

Interabdominalní žláza. Vstnk. II. 572.

Interurbarní, z lat. I. spojení telefonní (mezi městy, meziměstské). KP. VIII. 363., 367.

Intonace jest jako nějaké několika slovy ukázání, jaký bude budoucí zpěv buď s strany noty aneb s strany věci těch, o nichž se má zpívat. Bl. Gr. 356.

Intramolekulární pohyb. Vstnk. III. 245.

Intrauterinní. I. infekce. Vstnk. III. 385.

Intrižka, y, f. = *intrika*. Phld. 1895. 155.

Introligator = *knihař*. XVI. stol. Mus. 1894. 518.

Inu. Výklad v Dob. Dur. 149., 152.

Inuše, šce, m. = *rozrazil*. Brušp. Hledíková.

Invertin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Iný = *jiný*, j odsuto. Dšk. Jihě. I. 45.

Inženýr. Inženýři vypovídají se z Plaňan přes Úvaly do Horoméřic. NZ. III. 230.

io dvojhláská jenom v dialektech. Častá u Olom., Prost., Brn., Tišn. a Kruml. Vz Brt. D. II. 68., 164., 184., 206. Cizí koncovka *-io* změněna v *-ie*, *-e*: lectio, strč. lekcie, nově. lekce. Gb. H. ml. I. 250.

Ion, gt. ioutu, m., v lučbě. Vstnk. III. 4., 57.

Ionon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 15.

Ípoř, potok na Slov. Phld. 1893. 145.

Ipsijak, *psijak*, u, m., Apostelsalbe, f. Vz Apostolská masť (3. dod.).

-iř m. *-iř* bývá v V. Kal.: kaciř. Vz List. fil. 1894. 299.

Írečitý = *dědičný*. Í. měšťan. Phld. 1892. 405., způsob písania. Ib. 1893. 448. Kúpil írečným právem. Ib. 626. Cf. Úrok. Místy na Slov.: úročitý, úrečitý.

Írek. Í. podselný na rozdíl od kopaného a lazného íreku. Phld. 1893. 371., 622.

-íreň: ovčireň. Telč., Dač. Brt. D. II. 278.

Iridektome dialysis = operace jako u iridodialysy spojená s vyříznutím částky duhovky. Ott. VII. 127.

Iridenkleisis, řec. = vhojení duhovky do šikmé rány a tím utvoření šterbinovité zornice. Ott. VII. 127.

Iridodesis, řec. = operace podobná iridenklesi, při které se z rány vyběhlá duhovka podvazuje. Ott. VII. 127.

Iridodialysis, řec. = odtrhnutí částky duhovky od svazu hřebínkovitého. Ott. VII. 127.

Iridokyklitický. I. zánět oka. Schb. Nád. 6.

Iridokyklitis, -tidy, f., řec. = zánět duhovky a těliska řasinkovitého. Schb. Nád. 47. a j.

Iridotome dialysis = operace jako u iridodialysy spojená s naříznutím duhovky. Ott. VII. 127.

Iridotomie, e, f., řec. = vyříznutí části duhovky. Vz Ott. 127.

Irigénin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.

Irisaroma, -omata, n., v lučbě. Vstnk. III. 14.

Irisglukosid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.

Irmo, a, n. = halze, točenice n. řetěz daný na hrdlo, zastr. Bl. Gr. 171.

Irmovati = *irmo* *uložiti*. Vz předcház Irmo.

Iron, v lučbě. Vstnk. III. 14.

Ironický. Ton i. mění význam každého slova. Vz Křa. Sklad. 61.

Ironične = *ironicky*. Slov. Phld. 1894. 727.

Ironičnosť, i, f. Frid. Coss. 103.

-ířský, vz *-ierský* (3. dod.).

-is (*-ys*), příp. jm. osob.: Pavlis, Hodys. Honys, Vondrys. Vz Kbrl. Sp. 12.

Isatropylkakoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Ísc = *jísti*, j odsuto. Dšk. Jihě. I. 45.

-isek příp. jmen osob.: Vitisek. Vz Kbrl. Sp. 12.

Ischiadický. I. nerv. Vstnk. II. 507.

-iska příp. jmen osob.: Pavliska. Cf. Kbrl. Sp. 12.

Ískavka, y, m. = *rozpustilec*. Dšk. Jihě. I. 46.

Iskerka = *chudobka*. Krátké stopky i-rek polních jsou znamením, aby hospodáři ne časné z jara, ale později seli. Vek. Val. I. 162. — **I**, vz Rmenec (3. dod.).

-isko m. *-istě* na Dolnobeč. Cf. List. fil. 1893. 120.

Ískra = *jiskra*, j odsuto. Dšk. Jihě. I. 46.

Iskrenno. Na ktorú nik neveri i. Slov. Phld. 1893. 610.

- Iskrennosť** = *uprímnosť*. Phld. 1894. 407.
Isobenzoglykol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.
Isobutylacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.
Isobutylbromid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.
Isobutylethylpropylmethylammoniumchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 251.
Isobutyraldehyd, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 12.
Isodiazolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 14.
Isodiazonaftalín, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.
Isoformní síran, v lučbě. Vstnk. III. 3.
Isogamma, y, f. = linie na mappě spojující body stejné veliké a stejně značené anomalie přitažnostní mající. Takovými liniemi se dopodrobna vystihují poměry přitažnostní na povrchu zemském. Vstnk. III. 341.
Isochinolin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 24.
Isocholesterin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 145.
Isokrotonový. I. kyselina. Vstnk. III. 1.
Isolutyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Isomaltosa, y, f. I. jest přední živinou piva. Vstnk. III. 11.
Isomáselný. I. kyselina. Vstnk. III. 409.
Isomer atropinu. Vstnk. III. 16.
Isomerisace, e, f., řec. Vstnk. III. 16.
Isomerný. I. kyselina. Vstnk. III. 1.
Isomuskarin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 17.
Isooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 459.
Isopropylfenylglykolový. I. kyselina. Vstnk. III. 2.
Isopropyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Isotacha, y, f., při anemometrii. Vstnk. III. 493.
Isothermní vrstva. Vstnk. IV. 142.
Isotonický. I. roztok. Vstnk. III. 50., 56.
Isotonie roztoků. Vstnk. III. 50.
Isan, a, m. = Hispan, Španěl. Hus. (Vlč. Lit. 101.).
Istebné, ého, n., obec v Oravsku. Phld. XII. 424., XIV. 122.
Istevce, vce, m., míst. jm. v Nitran. Phld. XII. 156.
-iš příp. jm. osob.: Beniš, Pavliš, Veniš. Vz Kbrl. Sp. 12.
-íšek m. *-íšek* v Háj. Herb.: kališek. Vz List. fil. 1894. 293.
-íšek příp. jm. osob.: Benišek. Kbrl. Sp. 12.
Išli = *jestli*. Brt. D. II. 180.
Íšterka = *ješterka*, j odsuto. Dšk. Jihč. 45.
-ita příp. jm. osob.: Kubita, Mašita. Vz Kbrl. Sp. 12.
Itakonový. I. kyselina. Vstnk. III. 406.
Itista, y, m. = přívrženec hlásky i. Zl. Jg. 191. Cf. Ypsilonista.
Itění = *jitění*, j odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Ítrnice = *jitrnice*, j odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
Itro = jitro. Pět iter. Dšk. Jihč. I. 46.
Ítrocin, u, m. = *jitrocel*. Dšk. Jihč. I. 46., 7.
iu, *iú* se mění v *i í*. Vz Gb. H. ml. I. 272. Zlých lidy (lidi). Pass. 302., Gb. ib. 225. Akkus. naši zemi, instr. naši zemi — naši zemi a naši zemí. Gb. ib. 268. Cf. ib. 270. — *iu* se na Slov. čte jako *ju*. Nár. list. 1896. č. 105. odp.
Íva = *jíva*, j odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Ivan, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.
Ivančena, y, f., salaš ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.
Ivančiná, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68., 156., 1894. 120.
Ivanka, y, f. míst. jm. na Slov. Phld. XII. 156.
Ivera. I-ry dřeva po dvore rozfrkané. Phld. 1896. 67.
Íverček, a, m. Tvojho (nenie) nič, ani íverčka. Phld. 1892. 578.
Íverie. Dievča nasbieralo na nátoni íveria. Phld. 1896. 263.
Iz předl. v Rkk. vůbec není, má se čísti: i z... na všech čtyřech známých místech. Jinde je všude: z (39krát), ze (8kr.), s (= z, 3krát). Vz Seyk. Ruk. 72. — 84.
Izba také v Čech. Dšk. Jihč. I. 46.
Izbietka = *jizbička*. Phld. 1894. 10.
Izbový. I. okno. Brt. D. II. 355. Vz Izba.
-izňa, vz *-izna* a List. fil. 1893. 120.
Izov, a, m., potok v Turci. Phld. XII. 156.
Izvor, u, m. = *pramen*. Šandor. Phld. XIV. 256.
Iž = *již*, j odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
-iž příp. jm. osob.: Mokříž. Vz Kbrl. Dmžl. 13.
Ižádný. I. nevie. Hus. (List. fil. 1896. 60.)

J.

- J praslovanské**. Vz Gb. H. ml. I. 318. — **J se psalo**: i: iako; y: yako; g: dogiti; gg: boyg; ig: loig; gy, gi: gymyety, lagn (lajn); gh: ghfw (jsú); j: jabko, javor, od r. 1842. všude. Vz Gb. ib. 528. — **J změneno v ě**: anjel — anděl (vz doleji), Gb. H. ml. I. 529.; n Zábř., Tišn., v Kruml. a Kunšt.: jama — dama, ďamecovat, Brt. D. II. 131., 187., 210., 235.; tamtéž mění se v h: pihavice, zahie, nahit, hiva, biné. Ib.; na Zďár. v n: podnížka, ib. 251.; v ř: jeřábek a řerábek, jeřabina a řerabina; v l: jen — len, jedva — ledva, Gb. H. ml. I. 529.; krajulec, Brt. D. II. 18. V již. Čech. mění se j v: h, l, n, v a střídá se s t. Vz Dšk. Jihč. I. 45.—46. — **Cizí j zůstalo**: jho, jugum, skr. jugam, Gb. ib. 307., Ježíš, nebo se mění v ě: anjel — anděl; v ž: Judaeus — žid. Gb. ib. 530. — **J se přisouvá** 1. k a: jablko, jehně, jalmužna, jakorát; 2. k e: jelen, Jeva m. Eva, varejka (Dač.

Brť. D. II. 279.); 3. k ě-, ie-: jedl, strě. jědl; 4. k i: jíti, jikra, jilec, jircha; 5. k o: černé joči, černojočý, joklamati, joče moj (cf. Pastr. I. 114.); 6. u: jutro, ju studénky, juherský; 7. k ě: jědā (jdu); 8. k ě-, a-; 9. Marija, šat-
tuja, řijala; 10. v adv.: více, méně, přece, vělke; 11. v superlativním naj- m. na-: 12. do slabik před -t-, -d-, -ň-: plajt (plat), bujď (bud), dolejni; 13. po různu i jinde. Gb. ib. 530. (Phřd. 1893. 239.). V již. Čech. Vž Dšk. Jihč. I. 46. — **J** se odsoued 1. z ja-: ako, piák (Přer. Brť. D. II. 36.); 2. z je-: eště, enom (Brť. D. II. 251.); 3. z ji-, jř-: í m. jř, ich m. jich, na krai (kraj), řst (jřst) (u Zábř. zřřdka: jiva, juž. Brť. D. II. 131.; jinde: iný, zařc, ib. 5.; u Krum. řva, im, ich, ib. 8.); 4. z jo-: Oseř; 5. z ju-: zřtra, už; 6. z jř-: přřdu (du, puđu, u Kunřt., Jemnice. Brť. D. II. 235., 270.); 7. z jh-: hra z: jhra; 8. z jm-: méno (jměno); 9. z jsem, jř; v slož. nejsem větřinou zřstává; 10. z postřotovaněho aj, ej, řj, řj, oj, uj, řj v imperat. a jinde: dāž m. dajž (přřit. Slav. Brť. D. II. 148.). Gb. II. ml. I. 534. Ver a (věřu řā), ved e (ved ře). V Lubořci na Slov. Phřd. 1893. 357. Yva (jřva), ředřik (dva ředřřřky. 110. a). Hāj. Herb. 12. b., 13. a. V již. Čech., vž Dšk. Jihč. I. 46.

Jā. O původu slova a nepřehlas. tvar. cf. Gb. H. ml. I. 24., 25., 102. **Jā** od počātku XIV. stol.; staré **jāz** ještě na sklonku XV. stol. Gb. ib. 496. O skloň. na Chromecku cf. List. řil. 1894. 278. nn. O skloň. u Kroměř., Kejet., Přer., Bystř., Litovl., Konie, Jevřřka, Zábř., Slavkova, Tiřn., Kruml., Kunřt., Zřřř., Jemu. vž Brť. D. II. 24., 50., 78., 117., 136., 149., 192., 216., 237., 255., 272.

Jabčānka, y, ř. = *jablkorā polčřka*. Val. Brť. D. II. 474.

Jabčēnica. K Vek. přřdej: Val. I. 54.

Jabčřřř plané. Svřtz. 1893. 85.

Jabkanec = bramborová placka překlādanā a povřdly nadřřvanā. Tkč.

Jabkovřsko, a, n. = brambořřřřř. Tkč. Cf. Jabřko.

Jablččřko. J-ka na hrdřlo proti moru. Vž Zbrť. Pov. 51., 151.

Jablejřřko. Vyřřřřř na j. Vž NZ. IV. 233.

Jabřko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61., 63., Čern. Př. 58. Otvarech (gt. jablek, jabřk) cf. Gb. ib. 367. Ze zhmřřřch jablek mālō na vybranou. Slād. Žen. 25. Než se jabřko přřkōtřřř, dobrā plānka. Mor. Čes. I. V. 420. Tak dřřřho vřř j. na jabřřřř, až spadně. Slez. Nov. Př. 266. — **J. řřřř**, aristolochia elem., vž Vřřř: *řvřřřřř*, vž Zelē krāřřř (datura), rostř. Brť. D. II. 499., 502. — **J.** = *brambor*. Jabřka vovřřřřř. Zřřř. Brť. D. II. 262. Jabřka drcený = bramborová kařř. Ib. 474.

Jabřkovřřř řř plesnivý hengst. 1566. I. pozřř. II. 23.

Jābřlo (?). Pod každý talřř stavřřřřř (chodřřř řeny) řřřřř jābřřm dolř (mā břřř m. jābřřm chybně uvedeným v NZ. III. 19.). Chod. NZ. III. 398.

Jabřřř, obec v Požřřřřř. Phřd. XII. 250.

Jabřřřř, Apfelbaum-, J. plod. Kolz. 142.

Jabřřřka, mřřř. jm. v Oravřřř. Phřd. 1894. 61.

Jabřřřř, a, m., potok ve Frřřřřř. Vřřř. op. 1893. 8.

Jabřřř, vřř, m., přřřkōp ve Frřřřřř. Vřřř. op. 1893. 8.

Jabřřřřř, ř, ř., mřřř. jm. na Zvřřřřřřř. Phřd. 1894. 61.

Jačřřřřř = *kroupy z řččřřřř*. Brť. D. II. 474.

Jačřřř, u, m. = *řččřřřř řřř na oku*. Lařř. Brť. D. II. 457.

Jadčřř, e, n., vž Jādro. Bav. 36.

Jadřřřř jabřka, Kerngehāuse, n. Vž Phřd. XII. 568.

Jadřa, vž nāřř. Nādrā.

Jadřř, e, n., vž Jadčřř, Jādro. Rozk. 1041. (Gb. H. ml. I. 166.).

Jādro, vž Idre (3. dod.). J. na jādro (dō-
byřřř řřřřm krmenē). Mor. Čes. I. V. 420. —

J. = střřřřřř řāno elektrřřř (ve střřřř jř-
nřřch polořřř). KP. VIII. 199.

Jag = *řak*. Třřř. Brť. D. II. 95.

Jagāřka, y, ř. = *mysřřř* (cizřř). V Pod-
lužř. Brť. D. II. 515.

Jagāř sa. Na vřřřřřř jāgā sa třřřř řvřřř. Břřřřřř řřřř jāgā sa **na** slucř; Jāgāř sa na byřřřřřř. Slov. Phřd. 1892. 40., 414. 1894. 265.

Jagavřř. J. palāc, hvřřřř. Phřd. 1894. 416., 1892. 678.

Jagžřv = *řakžřv*. Brť. D. II. 95. (Třřř).

Jāhřlo (?). Cf. přřřřřřř. Jābřlo.

Jāhřřřřř, n. = *přřřřřř, řčřřřř*. Vž Barka (3. dod.).

Jāhřdā. O nepřehlas. tvaru cf. Gb. II. ml. I. 102. Pod vřřřřřřř řřřřř mālē j-dy řřřř. (bohāřř — chudřř). Nāřř. list. 1894. ř. 169. odp. řeuill. Cf. nāřř. Střřm. Kto by (ve vřřřřřřř) řřřdō učřřřř na j-dāch, na řřřř n. na dřřř. Čel. Pr. m. II. 925. — **J. psř**, vž Dřřřřřř (3. dod.).

Jāhřřřřřř. J. řčřř, fragaria vesca. Mřř. 1894. 103.

Jāhřdā, ř, ř., vřřřřř u Bzence. 1583. Mřř. 1893. 335.

Jāhřdřřř, u, m., fragaria. Vž Ott. IX. 444. — **J.** = obec v Turcř. Phřd. XII. 250.

Jāhřdřřř. Sā. Křř. u pot. 89.

Jāhřřřř, y, ř., sorbus aucuparia, rostř. Brť. D. II. 507.

Jāhřřř. J-ky řřřřř řřřřřřř, encanthis. Vž Ott. VIII. 596. — **J.** = *řřřřř*. Brusp. Hřřřřřř.

Jāch. J. (jā jsem) vřřřř. Myřřř. Phřd. 1895. 119. J. = jā bych. (Blřřřřř). Brť. D. II. 251.

Jāchāřř. Kdo dobre māsřř (māže), dobre jāchā (jede). Slov. Nov. Př. 366.

Jāchřřřřř. J. māsřř = *diachřřřřř*. řř. Čern. Př. 59., Brť. D. II. 323. (Třřřř).

Jājřřř = *lājřřř, řřřřř řřřřřřřřř*. Dut. 203., NZ. IV. 539.

-jāk přřř.: stavřřř, povřřřř, kujāk atd. Na Dolnobčř. Vž List. řil. 1893. 118.

Jak. Dnes ani nebřřř řak řarmak = byl řřřř řarmark. Dnes ani nenřř j. nedčřř. Zřřř. Brť. D. II. 323.

Jakeřř, křř, m., vž nāřř. Jakub.

Jākřř, a, m., Ancona. Phřd. XII. 374.

Jākķerak, vž Jak ķterak. Brť. D. II. 323.

Jako. Namāhāř sa kđe len jako = nřř nřř-
přřřřř. Slov. Phřd. 1894. 549. — **J.** = *přř*

oradž. A jako bylo v zemi, stále na jedné noze (hruš). Brn. Brt. D. II. 178.

Jakobína, vz násl. Jakub.

Jakostný za Jakostí oprav v: Jakostný.

Jakoubek, bka, m., vz násl. Jakub. — J. ze Stribra. Vz Vlč. Lit. 152.

Jakožto. Sprostný jakožto holubice šp. m.: jako holubice. Bl. Gr. 321. — Starajice se o to j. rodičové křesťanství. NZ. III. 339. (XVIII. stol.).

Jakš, c, m., vz násl. Jakub.

Jakšík, a, m., vz násl. Jakub.

Jakub. Odtud: *Jakoubek, Jakubec, Jakubiček, Jakubička, Jakubka, Jakubše; Jakobína; Jakš, Jakš, Jakšík; Jašek, Jaška, Jašíček; Kub, Kubík, Kubič, Kubiček, Kubek, Kubec, Kubeček, Kubica, Kubice, Kubeš, Kubš, Kuba, Kubka, Kubák, Kubáč, Kubálek, Kuban, Kubínek, Kubásek, Kubasta, Kubásek, Kubásta, Kubát, Kubasa, Kuběna, Kuběnka, Kubera, Kumbera, Kumpera; Kubian, Kubias, Kubín, Kubínek, Kubina, Kubinka, Kubiska, Kubiš, Kubišta, Kubita; Kuhorec, Kubla, Kubelka, Kubelík, Kubále; Kuška?, Kušta?, Kouba, Koubek, Koubík, Koubiček, Kouble, Kbrl. Sp. 16., Jakuš. Cf. Kotk. 20., Kuba (dod.). Na sv. Jakuba mnoho mračen — mnoho sněhu. Us. Vek. Val. I. 163. Keď je na deň J-ba hrnávica, tak žalud i orechy spřehnú. Phld. 1893. 178. Na sv. Jakuba kobzolí průba. Brušp. Hledíková. Cf. Vavřinec (3. dod.). Dy je na sv. Jakuba horko a jasno, budě velka zima. Slez. Nov. Pr. 459.*

Jakubec, bce, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubiček, čka, m., os. m., vz předcház. Jakub.

Jakubička, y, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubka, os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubše, ete, n., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakuš, e, m. = *Jakub*. Phld. 1893. 371., 622.

Jaký. J. šel, taková našel (muž ženu). Mor. Ces. I. V. 420.

Jakýž. Čerti vzali, jakýž tu pán (praví se o tom, kdo si hraje na pána)! Jicko. Brt. D. II. 323. Ze se při zdraví jakémž takémž nalézati ráčíte. Kat. z Zer. II. 1338.

Jaleň, é, m. = *jelen*. Laš. Brt. D. II. 98. Jalenek. Sš.

Jalovec, é, f. = *prodavačka jalovce* (a mechu). U Žleb. NZ. II. 613.

Jalovec. Je jako j. (o zlém a urputném). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Jaloviča, nepřehlas. tvar. 1130. Gb. II. ml. I. 116. Dobrú jalovičku aj na maštali najdu. Slez. Nov. Pr. 416.

Jalovost = *neplodnost*. GR. Nov. 134. 23. Slepice, jenž zlatá vejce nosí, sešla jest jalovostí. Alx. Nách. k. IX.

Jalový = *neplodný*. GR. Nov. 21. 28.

Jaľubňák, u, m. = hrnec z černé hlíny z Jaľubí a Velehr. Brt. D. II. 323.

Jam v II. dod. VII. 1280. a. Vynech citat z Bl. Gr. 277., jesti tam řeč o lat. jam.

Jama, y, f., potok v Oravsku. Phld. XII. 250.

Jáma. Kulturní jámy na mor. Slov. Vz NZ. III. 552. — J. = *hrob*. Vz Hrob (3. dod.).

Já mám vyšitou. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Jamela = *jameli, meli*. Brt. D. II. 323.

Jamelo, a, n., skřítky na jedlích, na topolech. Jicko. Brt. D. II. 323.

Jamkavý = *od neštoric důtkorový*. J. lice. Phld. 1896. 66.

Jamníci = sekta, kterou Žižka zbil (od jáma). Bl. Gr. 175.

Jamník, a, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8. Cf. Jamníci.

Jamokřídlec, dlce, m., blethisa, brouk. Klim. 14.

Jámový. J. obydlí. NZ. III. 267.

Jan. Odtud: *Janek, Janík, Janka, Janko, Janeček, Janíček, Jana, Jansa; Janák, Janáč, Janáček, Janalík, Janas, Janáš, Janata, Janatka, Janeba, Jáníš, Janíšek, Janita, Janoch, Janoš, Janošik, Janota, Janotík, Janouch, Janouš, Janoušek, Janour, Janout, Janoud, Janorec, Jankorec, Janouškorec, Januš, Januška, Janura, Janušlák, Janů, Janůj, Janků; Janč, Janča, Jančík, Jančar, Jančárek, Jančura; Janda, Jandek, Jandera, Jandík, Jandák, Jandačka, Jandásek, Jandata, Janděčka, Jandyt, Jandoš, Jandouš, Janduš, Jandura, Jandl; Jeník, Jeníček, Jenec, Jenček, Jenčík, Jenčic, Jeněčko, Jenč, Jenš, Jenšik, Jena, Jína?, Jinda?, Jech, Jechout, Jechoutek, Jecha, Jícha, Jichota; Ješek, Ješin, Ješina, Jesata, Jiša; Hana, Hána, Hanek, Háne, Haník, Hanka, Hanika, Hanikýř?, Hanis, Hanilec?, Hanousek, Hanuš, Hanoušek, Hanuška, Hanulák, Hanzík, Hanzlík, Hanzlík; Honza, Honzík, Honzák; Hona?, Honek?, Honys?, Honejs; Honejssek?, Hájek?, Hejda?, Hejda?, Hejna? Kbrl. Sp. 16., 11. Cf. Kotk. 7. Ján stažené z Jo-an, dlouho se udržovalo. Vz List. fil. 1895. 81. To je pán, ten náš Ján, nosí blavu jak beran. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Jana stěti — vlastovka od nás letí. Duf. 245. Na sv. Jana — jahody do džbána; Na sv. Jana otvírá se k letu brána. Duf. 244. Na sv. Jana Křt. nechce nikdo první vyháněti dobytka na pastvu, znamenalo by to neštěstí v hospodářství; naproti tomu na boží hod svatodušní se pasáci v honění ho předbílají. Val. Vek. Val. I. 163. Je-li do sv. Jana Křt. (24. 6.) sucho, aby po Janě o déšť neprosil; Při-li na sv. Jana Křt., budou ořechy chrobačivé (červivé). Vek. Val. I. 163. Sv. Vít mleko chyt, sv. Jan mleko tam. Slez. Nov. Pr. 456. V den před Jánem gazdiné pchají lieskové prútiky do ostredku, aby im muchy a iný hmyz nezničil posazené rostliny. Ib. 133. Jan letní = Křtitel, zimní či vánoční = J. Evangelista. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Lidové slavnosti o Janě Křt. Vz: Z časů dávných a našich. Naps. F. Vykoukal. V Praze 1893. a Zbrt. Pov. 38. Pověry J. Křt. se týkající. Vz Phld. 1894. 131. (v okolí B. Bystrice), Vek. Val. I. 141., Duf. 362.*

Jana, os. jm., vz předcház. Jan.

Jána = tolik lnu, kolik atd. (jako je znamenáno o obilí). Brt. D. II. 441. Cf. VI. 484. a.

Janáč, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janáček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janák, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janalík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janas, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janáš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janata, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janatka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janě, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janča, dle Bača, os. jm., vz předcház. Jan.
Jančar, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jančárek, rka, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Jančary, pl., m. (Zlín.), *Jančary* (laš.), *bagany* (Zábř.) = ženské polobotky. Brt. D. II. 470.

Jančička (Jančická?), pole ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Jančura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janda, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandačka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandák, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandásek, ska, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Jandata, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandečka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandek, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandera, y, m., os. jm., vz předcház. Jan, Kbrl. Sp. 11.

Jandl, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandoš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandová Zofie = *Čelakovský Lad.* List. fil. 1894. 421.

Jandura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janduš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandyt, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janeba, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janeček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janeček, čku, m. = obrázek sv. Jana Nepom. na hagnustee na krk. Záp. Mor. Brt. D. II. 323.

Janek, nka, m., os. jm., vz předcház. Jan. — **J.** = *hlupák*. Uhodil svou radou na Janka (špatně si poradil). Šml. VIII. 80. — **J.**, houba, vz Kozák (3. dod.). — **J.** = *kněz*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Janekov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Janičárka, y, f. = *ručnice*. Wtr. Krj. I. 625.

Janiček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jániš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janišek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janita, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janlík, u, m., Jacke, f., Slov. NZ. III. 224.

Janko, a, m., os. jm., vz předcház. Jan. Zalieča sa jej slepý J. (podřimuje). Slov. Nov. Př. 607. Janko robil, Janko zjid. Phld. 1895. 187.

Jankovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Jankú, os. jm., vz předcház. Jan a Ů.
Jankys, a, m. = *pacholek*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Janobyť, u, m., *genesta croceum*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Janofit, u, m., *janovec*, asi z lat. *genista*. Čern. Př.

Janoch, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janošik, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janota, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janotik, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoud, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janouch, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janour, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoušek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janouškovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janout, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jansa, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janský. J. voda (o sv. Janě Křt. v řek.). Val. Vz Vek. Val. I. 15.

Jantar jest pěkné žluté barvy, průsvitný, matného lesku. Vz Mtc. 1895. 30. J. u Řimanů. Vz NZ. II. 617. J. jako závěsek (u hodiněk etc.) Mtc. 1895. 30.

Jantaronosný. J. břeh. NZ. III. 274., Mtc. 1895. 217.

Janů, o skloň. vz Ů; os. jm., vz předcház. Jan.

Janůj, o skloň. vz Ů; os. jm., vz předcház. Jan.

Janura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Januš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Januška, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janušík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Ja-pa = *jak pak*, k odsuto. Dšk. Jihč. I. 31.
Jar. J. je gazda; Na j. cent dažďa, funt blata. Slov. Nov. Př. 451., 452.

Jára, y, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.
Jarabice. Mluva její, vz NZ. III. 330.
Jarabiti se = *pestriti se*. Len se to tak j-lo. Phld. XII. 645.

Jarbod, a, m., os. jm. Phld. 1895. 36.
Jarek, *Járek*, rka, m., vz násl. Jaroslav. — **J.**, rku, m. = *potůček* ze studánky tekoucí n z roztáleného sněhu n. po dešti. Vých. Mor. Brt. D. II. 324.

Jareš, rše, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.
Jarka, *Járka*, y, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.

Járka, y, f. = *korýtko*, po němž ze studánky voda odtéká. Brno. Brt. D. II. 324. — **J.**, vz Jarka (předcház.).

Jarkovský Stanislav, spis. Cf. Světz. 1894. 342.

Jarmak m. jarmark, r vysuto. Val. Mtc. 1896. 3.

Jarmara. Má záda jako j. (široká). Světz. 1894. 614.

Jarmír. Jarmirus Pragensis, biskup. Tak psáno v listinách. Vz Mus. 1894. 114.

Jarmočno = jarmarečné, dar přinesený z jarmarku. Phld. 1895. 520.

Jarmulka, čapka, Calotte, f. Sterz. I. 587. a.

Jarní bída, rostl. Vz Sirotká (3. dod.).

Jarníček, čka, m., vz násl. Jaroslav.

Jarník, a, m., vz násl. Jaroslav.

Jarobujný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 271.

Jarolím, z: Jeronym. List. fil. 1893. 467.

Jaroměrice v. Jaroměřice. Vz Gb. H. ml. I. 218.

Jaroslav, a, m. Odtud: *Jarek, Járek, Jára, Jarka, Járka*; *Jaroš, Jarošek, Jarůšek, Jarocka, Jarouš, Jaroušek, Jaruška*; *Jareš, Jarš, Jarša*; *Jarník, Jarníček*. Kbrl. Sp. 16. (8.). Cf. Kotk. 21.

Jaroš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarošek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaroška, y, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaroušek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarša, ale Bača, os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarůšek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaruška, y, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarý. Zběřeš jaré i ozimé. Bl. Gr. 297.

Jasan, fraxinus. Cf. Ott. IX. 657.

Jasanová, é, f., ves v Oravsku. Phfd. 1894. 122.

Jasavý = *drzý, včetečný*. Bl. Gr. 175.

Jasen, *jesen*. Vz Gb. H. ml. I. 97. - *Jasen*, uzemí v Turci. Phfd. XII. 250.

Jaseň (laš.), *jesén*, fraxinus, rostl. Brt. D. II. 503., Pastr. L. 9.

Jasenica, e, f., místo v Oravsku. Phfd. 1894. 61. - **J.** = potok u Vsetína. Vck. Poh. 115.

Jásenka = *dásenka*. Slov. Čes. I. V. 160.

Jasenov, a, m., potok v Trenčinsku. Phfd. XII. 250.

Jasent m. asent (odvod), *j* prisuto. Záhoří. Brt. D. II. 18.

Jasietka = kási báječná bytosť asi jako striga. Skákala do mňa ako j. Phfd. 1894. 491.

Jasíní, n. = jasanové větvičky s listy. NZ. IV. 538.

Jasle za volom (krávou, telatom) nechodia. Slov. Phfd. 1893. 701.

Jásna, pl., n. = *dásně*. Mor. Brt. D. I. 15., List. fil. 1894. 91.

Jasnavo, a, n. = jasno zde onde z mraků prokmitající. Laš. Brt. D. II. 324.

Jasnohlavý. Lerm. II. 55.

Jasnotina, y, f., Helldunkel, n. Koll. Mus. 1895. 96.

Jasnovanie, jubilatio. 1418. List. fil. 1895. 435.

Jasnovid, u, m., heller Blick. Nemá tolik j-du, aby... Nár. list. 1894. č. 311.

Jasnovidství, n., Hellschen, n. Mus. 1894. 448.

Jastný m. jasný, *t* vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Jastovečka, vz Vlastůvka (3. dod.).

Jastrabí, n., přítok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Jastrabie, n., děd. u Kremnice. Phfd. 1894. 176.

Jaščerka, y, f. = *ještěrka*. Mor. Brt. D. I. 84.

Jašcerník, a, m., příkop ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jaščúr, a, m., Salamander, m. Brt. D. II. 324.

Jaščurka, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jašíček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jašiti. Hovelo by sa i druhému, keby sa nebolo jašilo. Phfd. XII. 547.

Jaška, y, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jašo = *ras*. Po tomto bol Turkom (který zastával kata) a jašom odveden (na popravu). Phfd. XII. 693. - **J.** = *šilenec*. Vz Šafo (3. dod.).

Jašter. To ti je celý j. Slov. Nov. Př. 534.

Jašterka = *ještěrka*. Slov. Gb. H. ml. I. 98.

Jatel = *datel*. V Dol. Rakous., jinde na Slov. *jetel*. Mtc. XVIII. 243. Vz Datel (3. dod.).

Jatelina, y, f. J. černá, cytisus nigritans, rostl. Brt. D. II. 502.

Jatelinka, Vysívání na j-ku. V Kunovsku. Vz NZ. IV. 231., 225. - **J.** = *sluníčko*, brouk. Duf. 370.

Jatka, y, f. = *lávka, krám*. J. pekařská. 1724. Pras. Řem. 42. a j. J. řemeslnická. 1503.

Ib. 55. Ist na jatku po mäsö. Phfd. XII. 173. - *Jatky*, Schlachthaus, n. Phfd. XII. 173.

Jatný, ého, m., hora a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Játtra. V Háj. Herb. 16. a.: játry. List. fil. 1894. 448. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 12., Gb. H. ml. I. 105.

Jatrnice = *jitrnice* z jetr. Gb. H. ml. I. 105.

Já ty voly nepoženu. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Javor, nepřehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 102. - **J.**, acer platanoides? Vz Krok 1895. 49. nn. - **J.**, vrch ve Spiši. Phfd. XII. 250., hora v Šumavě. Šml. I. 9.

Javorka, y, f. = *červená kráva*. Ús. v Kozlově u ČT. Tké.

Jáz, vz Já (3. dod.).

Jazek, zka, m., vz Jelec (3. dod.).

Jazerany, osad. v Gemer. Phfd. 1895. 351.

Jazourek. Vz Ott. X. 14. (houba vřeckatá).

Jazovec = *jezovec*. Zlinsky. Brt. D. I. 7.

Jazvil = *horliti*? Pekný arcibiskup, jazvil Ivanyč. Slov. Phfd. 1894. 293.

Jazyček. Olověný j. = jítrocel. Čes. I. V. 347. *Jazyček* psi, plantago lanceolata; cynoglossum off. (*mysinec*). Brt. D. II. 506., 502. - *Jazyčky* = *osec, matúšek*, carex acuta. Ib. 501.

Jazyčiti. Keď matka j-la Phfd. 1894. 537.

Jazyčnice = *klepna, dryačnice*. Phfd. 1894. 657. a j.

Jazyk, nepřehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 102. O pův. cf. Krok. 1894. 98. Zánět j-ka, glossitis, Ott. X. 206. Človeka cahaju za j. a vola za rohy (pred súd — do mäsiarne). Phfd. 1895. 187. Ej, veď tá z ocele j. má. Slov. Nov. Př. 609. Jazyk dáva mocnú ránu, proto má dvoju bránu; Ve zlosti j-ka s uzdy nepuščaj. Čes. I. V. 420. (mor.). Ženu jazyk bije (pro řeči bývá bita). Slov. Zátur. - **J.** volský, echium vulgare. Vz Ott. VIII. 447. a.

Jazykolomný, zungebrechend. J. jméno. Sté. P. př. 131.

Jazykově. J. národ povznést. Vlč. Lit. 107.

Jazykovědecký, sprachwissenschaftlich. J. pojem. Mus. 1893. 595.

Jazykový. Hus náš j. klasik. Vlč. Lit. 107. — **J.** bůh (že jest mnoho mluvil). 1487. Krok. 1896. 40.

Jaž strč. m. jakž, k odsuto. Jaž vám Li-
buše pověděla. Dal. C. 5. (Gb. H. ml. I. 452.)

je (ě): najvječf, pjet. Slov. Phd. 1893. 238.

Jebák. Arch. XIII. 543. Mám berana j-ka. XVI. stol. NZ. IV. 310. Abych se s některým j-kem nepotkal. Lomn.

Jebati. Jeb svú kurvu máter vyjebenú; Nejob mi matere, má máti tak dobrá jako ty. Arch. XIII. 411. Jebte se předse (táhněte, jděte)! Ib. 356.

Ječeti, slov. jačeti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 105.

Ječmen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53. Slov. a mor. jačmen. Vz Gb. ib. 105. J. hospodáře devětkrát zarmoutí, než vyroste, a pak jsou z něho přece kroupy (říkají, naříká-li někdo na nezdárné děti). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull.

Ječný. Zastydlá ječná zrna na očních víčkách. Vstuk. II. 503. — **J.** = *rečný*. Dšk. Jihč. I. 27.

Jed. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. Hned jako s jedem, hned jako s medem (o náhlém, ale dobrém člověku). Vek. Val. I. 107. — **J.** = *zlost*. Vred z jedov. Mtc. 1894. 107. Slov. Červený od jedu. Phd. 1896. 178.

Jedelák, u, m. = hrnec jedelský (od místa) Tkč.

Jeden. O skloň. na Kroměř., Kojet., Přer., Litov., Konic., Jevišku, Zábř., Tišn., Kruml. a Kunšt. vz Brt. D. II. 25., 51., 118., 137., 194., 217., 288. J. ve slohu pohádkovém a vůbec v prostém slohu není germanismem, vyskytuje se i v litevštině a lat. Sicut unus paterfamilias his de rebus loquor. Cic. de orat. I. 29., 138. Kla. Sklad. 175. Ale špatné užívání tohoto slova káral již Bl. Vz Mus. 1895. 183. Když jeden pán druhému víče se v lidi. Chč. S. 89. Aby v zbožie se vázali jedni druhým. Ib. 86. Ně všeci na jednoho, dost jedyn na všeckych. Slez. Nov. Př. 116. — **J.** = *stejný*. Jest jeden mocný Bůh slavné. Kat. 905. (Jedlička). Jedno jest božství ei stejné všech tří osob. Št. Hanuš. 103. (List. fil. 1894. 55.)

Jedenáctky = *nohy*. V mluvě praž. Pe-píků. Herm. Bod. Praž. 89.

Jedenadet, lépe: jedenáct. Bl. Gr. 267.

Jedenkaždý dle lat. unusquisque. Dob. Dur. 225.

Jedenkrátý. Ztk. 77. (3. vyd.).

Jedináček — šibenáček (šp. se vychovává)! Phd. 1895. 187.

Jedinák, a, m. = *vůl nepárny*. Brt. D. II. 324.

Jediničný. J. stroj elektrický, naproti sdruženému. KP. VIII. 101.

Jedle. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11.

Jedlický. J. a kuchařské umění. Ott. IX. 946.

Jednačka = *jednání*. J. sa skončila. Phd. XII. 581., XIV. 73.

Jednobytně. By chléb j. byl tělo Kristovo. Chč. Mik. 428.

Jednobytný. J. tělo Kristovo. Chč. Mik. 420.

Jednocennost, i, f. Ztk. 28. (3. vyd.).

Jednojadrný. J. tělesa. Hlav. Obr. 8.

Jednojazyčný, einsprachig. J. Rusové Phd. 1894. 536.

Jednokřídlý. J. dvěře. Čes. I. V. 179. Cf. Jednokřídlový.

Jednokružný polyp. Ott. X. 314.

Jednom, mor. Bl. Gr. 135. J. at se to pěkně spraví. Kat. z Žer. II. 323. a j.

Jednomilový, einmeilig. J. cesta. Mus. 1894. 525.

Jednomístný. J. přízvuk. List. fil. 1895. 68., 1896. 169.

Jednomyslný. Jsem s nimi j-ný. Bl. Gr. 158.

Jednopluzník, a, m., Häker, m. Sterz. I. 1175.

Jednopytlčný. J. prašník. Čl. Zrůd. 22.

Jednorodilý = *jednorozenný*. J. syn. Ev. seit. 4.—5. Luc. 2. 7. (Mně.).

Jednorozumný. J. jazyk. XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Jednostřížka, y, f., Einschurwolle, f. Sterz. I. 775.

Jednota. J. dává sílu. Phd. 1894. 18.

Jednotřídka, y, f. = jednotřídní škola

Jednoverný = *jedné vřvy*. Slov. Phd. 1894. 536.

Jednovočec, čce, m., nadávka Bosákum. Wtr. Živ. c. I. 31.

Jednoznačnost, i, f. Jg. (Krok 1896.).

Jednuška = *zlatka* (papírová); *zlatník*, *renčník*. ČT. Tkč.

Jednuščka, y, f. = *jednuška*, t vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Jedný = *jedoratý*. Mní, že utýrá hroznou tu a jednou smet. Vrch. Rol. XLII. 186.

Jedomý = *jedlý*. J. ovoce. Phd. 1893. 467.

Jedoš. Čes. I. V. 159.

Jedouchati znamená co? Wtr. exc. V kostele jedouchal a hromoval. 1565. Wtr. Živ. c. 650. Cf. Jedouchov.

Jedvy = *jedva*. Chč. S. 38.

Jezzekuci = *jezekuci* = exekuce. Dšk. Jihč. I. 46.

Jeh m. jeho. Jeh materzi. Pass. 244. — Gb. H. ml. I. 250.

Jehlař, jehlařský. Arch. XIV. 466.

Jehlice. Vlasy pálily j-čí. XV. stol. Wtr. Krj. I. 101. — **J.** *černá*, genista germanica, rostl. Brt. D. II. 503. **J.** *žlutá*, g. tinctoria. Ib.

Jehličí. Visí na mně jako j. na sosně. Šml. VII. 250. — **J.** = *babí hněd*, *repík*, *ononis spinosa*, rostl. Brt. D. II. 505.

Jehlový telegraf pro hotely. KP. VIII. 280.

Jehně, přehlasov. tvar. Vz Gb. H. ml. I. 97. Je hloupý jako jehně. Nár. list. 1894. c. 149. odp. feull.

Jehněd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55.

Jehnědný. J. orby. Mus. 1895. 272.

Jehno m. hejno, přesmyknutím. Val. Brt. D. I. 60.

Jehotnost. Po j-sti něco vykládati (dle užívání náměstky ho). Bl. Gr. 79.

Jech = Jan, již r. 1448. Kbrl. Sp. 8. pozn. 16.

Jecha, y, *Jechout*, a, *Jechoutek*, tka, m., vz předcház. Jan.

Jechtna, y, f. = *klaretnice*. Jevič. Brt. D. II. 324.

Jejdanovesa (podivení)! Těšany. Brt. D. II. 177.

Jejdanyнку (podivení)! Tké.

Jeji. Nesklonné *její* zatlačeno v živé mluvě skloňovacími tvary touhou po jasném a určitěm vyjadřování. Kla. Sklad. 49. Cf. Brt. D. II. 193.

Jejin. Cf. Brt. D. I. 25., Kla. Sklad. 49.

Jejkrabice z: Arklebice od Arkleba. Čern. Pr. 32.

Jek, slov. = jak. Brt. D. I. 60. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 105.

Jekohluk, u, m. List. fil. 1894. 176.

Jela, y, f. = *jella, jelle*. Pastr. L. 147. (*d* před *l* vypadlo).

Jelee, lee, m. = *jazek* (Podluží), *squalinus leuciscus*. Brt. D. II. 498.

Jelen. Je jako j. (o sličeném, obratném, teč trochu hrdém); Spadly jelenu rohy (o zchudlém). Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil.

Jelení. U Jeleních uší, poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520. — **J. uši**, houba, vz Tanečnice (3. dod.). — **J.**, mist. jm. Všude zem Páně, jen na J. písek. Nov. Pr. 487.

Jelenice = hora u Č. Třebové, dříve Želenice (tam pohan. hroby). Čern. Pr. 35.

Jelikož, quatenus, dle Bl. výborné slovo. Bl. Gr. 178. Protož, j. (pokud) se lidí dotýce ten běh, lidé jsú shřešili; Ktož zlé zabíjí, j. sú zlí (pokud), aby zabil. Ché. S. 79., 167.

Jelimánek, nka, m. = *dobrotisko*? Nár. list. 1896. č. 57. odp. feuil.

Jelínek Tom. Cf. Mus. 1892. 336., 1895. 320.

Jelinka, y, f., houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Jelislava, y, f., os. jm., Phfd. 1896. 131.

Jelitnice = *kotlůvka, prdelanka, prdelůvka, obarovica, trdelnica, godla*. Brt. D. II. 185., NZ. IV. 446.

Jelito. Poslati někomu j-ta (šperky, mor.). NZ. IV. 447. Teď máme j. na ruby (nezdarilo se). Wtr.

Jeliž = donec, až. Ev. víd. 51. M. 17. 9. (Muc.) a j. Nizádnému nepravte vidění tohoto, j. (až) syn člověčí z mrtvých vstane. Ib. Jeliž bude ku půlnoci. AlxV. 2213. Nechtěl propustiti (zajatý dobytek), j. by mu kopu nedal (dokud by). Arch. XIV. 19. Nemá odjiti, j. skoná modlitby. Hus.

Jelkva, y, f., medza v Požůnsku. Phfd. XII. 421.

Jellivý = *zlý*. J. pes. Phfd. XII. 559. a j.

Jello, a, n. = *jídlo*. Slov. Mtc. 1895. 158.

Jelná, é, f., děd. v Tekovsku. Phfd. 1895. 440.

Jelovica = *jalovica*. Slov. Skult.

Jelša, vz Olše.

Jelšava, y, f., brad v Gemeri. Phfd. XII. 250., XIV. 351.

Jemej m. němej (*n* v *j*). Dač., Telč. Brt. D. II. 278.

Jemné. J-ného má třetinu míti. Čel. Pr. m. II. 1105.

Jemnospán. Vz Krok 1894. 139.

Jemný. J. zima = pronikavá. Brt. D. II. 321.

Jemu, vz Se.

Jena, y, **Jeně**, e, m., os. jm. Cf. předcház. Jan.

Jenašovice, děd. v Turčan. Phfd. 1895. 383.

Jancikrist polož před Jančár.

Jančár = *janičár*. Kbt. 4.

Jenček, *Jenčic, Jenčik, Jenec, Jenčko, Jeniček*, vz předcház. Jan, Tanec čes. (3. dod.).

Jenetka = genetka. Hrs. Nách. I. 477.

Jenišov, a, m., zaniklá ves u Opatova na záp. Mor. Mtc. 1895. 343.

Jenkovec, děd. v Turč. Phfd. 1895. 383.

Jenna = *jedna*. Slov. Phfd. 1895. 252.

Jennou = *jednou*. U Kruml. NZ. IV. 300. Podkrk. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Jenný. Oba sú z jenného smeciska (= stejní). Phfd. XII. 560.

Jenofa m. Jenovefa. Dolnobeč. Brtch.

Jenom, u Kroměř. *enum, enym, jenym*. Brt. D. II. 33.

Jenomejk = *jenom*. Brt. D. II. 260.

Jenš, e, *Jenšik*, a, m., vz předcház. Jan.

Jenym, vz Jenom (3. dod.).

Jenž. Ten jest syn můj milý, jenž sem zvolil sobě. Ev. víd. 43. Mat. 8. 17. (Muc.). Cf. Gb. H. ml. I. 152.

Jenžto. K *jenž* přistoupilo *to* za účelem ještě důraznějšího naznačení. Kla. Sklad. 152.

Jepčička, y, f. = *jeptiška*. Dsk. Jihé. I. 44.

Jeptiščí klášter. Břez. Font. V. 379.

Jeptiška; neblahé znamení, potká-li ji kdo. Cf. Kůez, Zbrt. Pov. 100. Cf. předcház. Jepčička. — **J.** = *holubí jm*. Nár. list. 1894.

č. 86. odp. — **J.**, jm. býval. rybníku v Poděbr. NZ. IV. 100.

Jer (ѣ) znělo asi jako velmi krátce vyslovené *u* neb *y* a *jeřík* (ѣ) jako velmi krátce vyslovené *i*. Jeřík měkčil jen *k* v *č*, *g* v *ž*, *ch* v *š*; souhlásek jiných neměkčil. Tedy v *tb* bylo *t* a nikoli *f*, tedy kost (pol. *kość*, rus. *kość*); východočes. *košť*, západočes. a spisovné *kost*. Vz Gb. H. ml. I. 56. nn. Jer jest strídnice 1. za pův. *u*, 2. za pův. *-un, -on*; vzniklo zeslabením z *o*. Jeřík jest strídnice za pův.: *i, é, ē*. Gb. ib. 56. Jak se mění jer a jeřík v době praslovanské a v době historické? Vz ib. 57. V češtině hlásky bývalé **ѣ** a **ѥ** dilem zanikají, dilem mění se v *e* (pohybné), někdy také v samohlásky jiné (pohybné): *e* za **ѣ**, *i* za **ѥ**, *a* za **ѣ** i za **ѥ**; někdy není za ně žádných strídnic. Gb. ib. 58., 59., 154. nn. Cf. Krok 1892. 293. nn., Jeřík (i doleji). Za pův. slov. **ѣ** máme ve Spišsku a) tvrdé *e*: bednar, vjeter; b) *o*: ložka, von (vъnъ); *e* zdá se býti starší. Phfd. 1893. 431. V Gemersku je zástoupeno hláskou *o*. Phfd. 1893. 556. Dle Pastr. L. 96. je na Slov. m. **ѣ**: *e, o, a (á)*.

Jeř. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21.

Jeřáb, slov. jarab. J. z řefáb a to z žeráb. Vz Gb. H. ml. I. 518. — **J.** nábrežní k spouštění železničních vagonů k lodi, aby se jich obsah do ní složil. Vz Ott. VIII. 37.

Jerabatý = *kropenatý*. Gb. H. ml. I. 108.

Jeřábek pták. O pův. cf. Kotk. 160., 159.

Jeřabina. Byla vysoká a stíhlá jako j. Sá. Kr. u pot. 52.

Jerace. Havlikova j. (výklad o jerech). Čas. 1896. 357.

Jerační pravidlo. Čas. 1896. 357.

Jeřavý z řeřavý a to z žeřavý. Gb. H. ml. I. 518.

Jeřevie, carbones. Ž. kap. 17. 9. Vz Žeřevie.

Jeřiček, čka, m., pták = *jirčka*. Kruml. Brt. D. II. 210.

Jeřicha z řeřicha a to z žeřucha. Gb. H. ml. I. 518.

Jeřik. Vz Jer. J. (b) ve Spišsku zaniká zanechávaje po sobě měkkost: cma (tma), celadz (celjadz); nebo zastoupen jest hláskou c, která změkčuje: dzeň (dmb). Phld. 1893. 429. J. v Gemersku, vz Phld. 1893. 550. O j. na Slov. cf. Pastr. L. 83. nn.

Jeřní = *jarní*. J. počasí. Št. N. — Gb. H. ml. I. 97.

Jero, a, n. = jaro. Z jera. Kts. 10.

Jeronym. Odvozeniny vz v Kotk. 21. Spisy mnicha J-ma pražského. Vz Mus. 1895. 412. nn. J. pražský. Vz Vlč. Lit. 114., 150.

Jerový. J. pravidlo v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 359. — J. c. Vz Jer, Jeřik, Gb. H. ml. I. 154.

Jertel = *jetel*. Doudl. Kts. 14., Dšk. Jihé. I. 9. — J. = *vrtel*, v odsuto. Dšk. Jihé. I. 27.

Jeřucha m. řeřicha. Žďar. Brt. D. II. 248.

Jerusalemství, n. Smutil se Herodes a vše J. s ním. Ev. víd. 44. Mat. 2. 3. (Mně.). Vz násl.

Jerusalemstvo, a, n. Herodes se smutí i vše J. s ním. Ev. seit. 10. Mat. 2. 3. (Mně.).

Jesan m. jasan, Doudl. Kts. 10.

Jesci = *jísti*. Mor. Mtc. 1895. 156.

Jesen, u, m., vz Jaseň (3. dod.).

Jesená, é, f. = potok v Zemplinsku. Phld. XII. 250.

Jesenica, e, f. = potok ve Zvolensku. Phld. XII. 250.

Jeseník, a, m. = potok v Trenčínsku. Phld. XII. 250.

Jeskyně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 96. nn.

Jesť = *jestli*. Mor. Brt. D. II. 221.

Jesle, přehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 97. Cf. Jasle (3. dod.); Gb. Km. -i. 19. (strč. skloň.).

Jesličky a dramatické hry vánoční. Vz: Z časů dávných a našich. Naps. F. Vykoukal. 1893.

Jestli. Cf. Brs. 3. vyd.

Jestliže. J. uznáno bude, že by v čem seesten byl. Arch. XII. 350. J-by po prvé klesl = klěsku učinil. Puh. III. 575.

Jestojska, esca, pokrm. Neboť duše více platí než j. Ev. seit. 35. Mat. 6. 25. (Mně.).

Jestráb, přehlasov. tvar. Gb. H. ml. I. 97. O pův. slova vz ib. 108., Čern. Př. 53.

Jestrábek, bka, m., vz Krahujec (3. dod.).

Jestrábník, hieracium. Cf. Ott. XI. 274.

Jesuita. Nadávky: jezevec, ježivit, ježek, ježíšenec, jesuiter. Vz tato slova. J-té přišli do Prahy r. 1556. Wtr. Živ. c. I. 136.

Jesuitar. Světz. 1895. 3.

Jesuiterové = *jesuité*. 1558. Wtr. Živ. c. I. 149.

Jesuitka, y, f. = *reholnice*. Vz Wtr. Živ. c. 771.

Ješata, y, **Ješek**, ška, **Ješin**, a, **Ješina**, y, m., vz předcház. Jan.

Ješeba, y, f., *essentia*, strč. Gb. H. ml. I. 372.

Ješita, y, m. = *ješitník*, Dünkling, m. Sterz. I. 711. b.

Ješitenství. Slovo to má již Bl. za zastaralé. Bl. Gr. 102.

Ješutně = *ješitně*. List. fil. 1895. 105.

Ještěr přehlas. z jaštěr, strč. ješcer. Vz Jaštěr, Gb. H. ml. I. 98.

Jetel, strč. dětel, mor. jatel. Gb. H. ml. I. 105. — J. = *datel strakapoun*. Mtc. 1893. 303. Vz Datel (3. dod.).

Jetelina, mor. jatelina, slov. datelina. Vz Gb. H. ml. I. 105.

Jetev = *věter*, v odsuto. Dšk. Jihé. I. 27.

Jeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39., 42.

Jetý. J. robota (opak *pěšf*). Val. Brt. D. II. 361.

Jev. Na jevě. Gb. H. ml. I. 98.

Jeviti přehlas. z javiti.

Jevonásobný, *offenbar zusammengesetzt*. Mark. (Krok 1896. 8.).

Jevový. J. konsens. Mtc. 1895. 79.

Jezberice z: Jestbořice. Čern. Př. 32.

Jezbor, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 21.

Jezda = *jízda*. Prosil, aby jej v jezdě od-pustil. GR. Nov. 86. 25.

Jezekece = *ekkece*. Dšk. Jihé. I. 45., 49. Cf. List. fil. 1896. 160. (m. ekzekece, k vy-suto).

Ježerná, é, f. = území v Liptově. Phld. XII. 250.

Ježerní stěna na Šumavě. Šml. I. 9.

Ježernica, e, f., potok v Turci. Phld. XII. 250.

Jezero, a, n., příkop ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jezevec, strč. jezvec. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 162. Je jako j. (o skoupém); Ztrávil by svoje vlastní sádlo jako jezvec (o závistivém). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — J. = *jesuita*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Ježný. Ve svém vozíku měl sem své koně ježný. 1549. Mus. 1894. 406.

Jezovec, vz Jezevec. — J. = *jesuita*. Čern. Př. 83.

Jezukristův. Slovo Jezukristovo. Chč. S. 13., 14.

Ježusek, ska, m. Jezusku markote (výraz podivu)! Tké.

Jezuvité, vz Jesuité.

Jež. Drží to jako pes ježa (kto niečo len tak leda bolo drží). Slov. Phld. XII. 253. Vz Ježek.

Ježďaf = *ježditi*. Kojet., Týnec. Brt. D. II. 55., 100.

Ježdula, y, f. = *běhuľa*. Han. Brt. D. II. 324.

Ježe. Místo *ježe* je odsutím *ež*, *'že*, *'ž*. Vz Gb. H. ml. I. 152.

Ježek. Má pichláce jako j. (koho se ostatní bojí). Ví j., nač má pichláce (posměšek zmůže někdy více než dobré slovo). Na Žďar-ku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — J. = *hus-tá rochle hl. na konopí*. 1748. NZ. III. 406. — J. = *jesuit*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Ježíšenec, nce, m. = *jesuita*. Wtr. Živ. c. I. 137.

Ježlivité = *jesuité*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Ježkový. Šel na to s j-vou palici (s po-

směskem). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. fenill.

Ježník, a, m. = vězník pes. U Domažl. Čern. Př. 51.

Ježonky, vrch a paseka ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 8.

Ježovka, cecidaris atd. Vz Ott. VIII. 618. a., 447. b.

Ježura, echidna. Vz Ott. VIII. 441. a.

Ježvitský — *jesuitský*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 555.

Jho (j'ho) = *jeho*. Chtěvše jho sréci. Ap. S. 108. — Gb. H. ml. I. 151.

Jhrec. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171. Gt. zhercě. Kruml. 57. b. (Gb. ib. 341.).

-ji konc. komparativu bývá vždy dlouhá v Háj. Herb. a V. Kal.: hojnější, gruntovnější, najpilnější; jediný doklad z V. Kal.: přísneji. List. fil. 1894. 301.

Jiel, a, m., *převzdírka dětem* = *knot*. Zábř. Brt. D. II. 324.

Jidáš. Pálení J-še; Jak se honí J. Vz NZ. II. 601., 609., 693., 701., IV. 323., Uhlí (3. dod.).

Jidelní. J. lístek žnový na Mor. Vz Brt. D. II. 474.

Jidlivý. J. voda ze sněhu. Brt. D. II. 324.

Jídlo. Jídla nošená na broby. Vz Zbrt. Pov. 10., 11., 16., 158. Popis jídel mor. Brt. D. II. 472. nn.

Jidlodárný, speisespendend. J. kulička. Stě. P. př. 10.

Jidro, a, n. = *jádro*. Vz Idro (3. dod.).

Jihlava. O pův. cf. Krok 1892. 268.

Jihočeský dle Věst. I. 37. german. m. jižnočeský; ale již zobecnělo.

Jihoslované lépe: jižní Slované. Vz Věst. I. 37. násl.

Jihoslovanský dle Věst. I. 37. german. m. jižnoslovanský; ale již zobecnělo.

Jíhozemec, mce, m. NZ. JV. 370.

Jicha = *zaražené ovoce*. ČT. Tkě. — **J.**, y, m., vz předcház. Jan.

Jichota, y, m., vz předcház. Jan.

Jilčář. Wtr. Krj. I. 520., 613.

Jilikati = *helekatí*. Kotk. 100.

Jiljí. Odvozeniny vz Kotk. 21. Neprší-li na sv. J., domýšlejí se suchého podzimku. Val. Vek. Val. I. 164.

Jimač, e, m. J. elektriny. Vz KP. VIII. 32.

Jímadlo, a, n. J. (zábradlí) při vnitřních stranách hradeb. Hrš. Nách. I. 42.

Jimramov. Jdi do J-ova (k nimrům). Čern. Př. 20.

Jina, *Jinda*, y, m., vz předcház. Jan a Jaroslav.

Jinadem = *jinudy*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Jinako. V List. fil. 1895. 94. ze strč. tři-krát doloženo.

Jinde = *jinam*. Někam j. se odstěhujeme. Kld. III. 245.

Jindera, *Jindra*, y, *Jindráček*, čka, *Jindrák*, a, m., vz násl. Jindřich.

Jindřich. Odtud: *Jindra*, *Indra*, *Jindera*, *Jinda*?, *Jína*?, *Jindrák*, *Jindráček*, *Jindruch*, *Hyna*, *Hýna*, *Hejna*?, *Hejnuák*?, *Hynek*. Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 22.

Jinehda = *jindy*. Kat. z Žer. 18., 19.

Jinkoust = *inkoust*. Dsk. Jihé. I. 46.

Jinoch. Slovo toto jest dle Bl. obsoletum a nedoporučuje se, ačkoli jiného hodného prý

nemáme. Bl. Gr. 174. Jinoch adolescens, mládenec iufans. Mně. Prešp. 1629. Nyní obecné.

Jinopanský. J. dědic. Wtr. Živ. c. 512.

Jinopravní = k cizímu právu se táhnoucí. Wtr. St. Pr. 34.

Jinořitky, heteropygii, ryby. Vz Ott. XI. 246.

Jinošín duom. Ol. súde. 18. 10. (Gb.).

Jinšov a *Jinšárka*, potoky na záp. Mor. Mtc. 1895. 339.

Jíra, y, *Jírák*, a, *Jírděck*, čka, *Jíran*, *Jiras*, a, *Jírásek*, ska, *Jírásko*, a, *Jírat*, a, *Jírava*, y, *Jírčík*, *Jírec*, rce, *Jíreček*, čka, *Jírck*, rka, m., vz násl. Jirí.

Jircha, strhném. irch kozel, kůže, z lat. hircus. Čern. Př. 67.

Jirí, vz předcház. *Jíra*, a: *Jíříček*, *Jířík*, *Jíříčka*, *Jírka*, *Jířina*, *Jířinec*, *Jířišta*, *Jíroch*, *Jíroš*, *Jírota*, *Jírotka*, *Jírouch*, *Jírouš*, *Jíroušek*, *Jírounek*, *Jírouš*, *Jírousek*, *Jírouť*, *Jíroutek*, *Jíroudek*, *Jírovec*; *Jírutka*, *Jírů*, *Jírků*, *Jírkas*; *Jírša*, *Jíršík*, *Jírádk*, *Jírš*; *Jureček*, *Jurek*, *Jurečka*, *Jurčík*, *Juříček*, *Juřík*, *Jurica*, *Jučna*; *Jurda*, *Jurajda*, *Jurdan*, *Jursa*; *Juračka*, *Jurák*, *Juran*, *Juránek*, *Jurásek*, *Juren*, *Juryněk*, *Jurník*, *Jurníkl*. Kbrl. Sp. 16. (11.). Cf. Kotk. 22. O sv. Jirí cf. NZ. II. 697. Pověry k němu se táhnoucí vz ve Světz. 1894. 210. b., Duf. 360. Na sv. Jirí tráva ze země boží. Duf. 243. Majú peněz jako žab po Juří (dost); Je-li bouřka před Juřím, bude ještě zima; Sv. Juří trávu buří; Hřímá-li před Jiřím, bude zima. Vek. Val. I. 108., 162., 164. J. smrže stavíjá, Marek jim stíná hlavy a dyž jich postíná, stavíjá si jiný. Heršpice. Rous. Jak hluboko před Juřím zem vyschně, tak hluboko po Juřím namokně; Sv. Juří při-jižda zem odhnykat. Slez. Nov. Př. 453., 454. Sv. Jirí na krajíc míří (dává se svačina). Tkě. Před Durom ubit prútom hada, který žral žabu; ten prút velmi dobrý je k processom. Phld. 1894. 133.

Jírice, *cannabina sanguinea*, také *konopka*, *konopník*. Mor. a čes. Mtc. 1893. 307.

Jíříček, čka, m., vz předcház. Jirí a násl.

Jíříčka, *hirundo urbica*, na Mor. místy: *jírčček*, *jírčk*, *juřík*, *juříček*, *juřčjk*, *juřeječk*. Vz Mtc. 1893. 301. — **J.**, vz předcház. Jirí.

Jířík, a, m., vz předcház. *Jirí* a *Jíříčka*.

Jíříkovo vidění. Cf. Vle. Lit. 260., 285.

Jířina, y, m., vz předcház. Jirí.

Jířinec, nec, m., vz předcház. Jirí.

Jířišta, y, m., vz předcház. Jirí.

Jírka, y, m., vz předcház. Jirí.

Jírkas, a, m., vz předcház. Jirí.

Jírků, vz Ú a předcház. Jirí.

Jíroch, a, m., vz předcház. Jirí.

Jíroš, e, m., vz předcház. Jirí.

Jírota, y, m., vz předcház. Jirí.

Jírotka, y, m., vz předcház. Jirí.

Jíroudek, dka, m., vz předcház. Jirí.

Jírouch, a, m., vz předcház. Jirí.

Jírounek, nka, m., vz předcház. Jirí.

Jírouš, a, m., vz předcház. Jirí.

Jírousek, ska, m., vz předcház. Jirí.

Jírouš, e, m., vz předcház. Jirí.

Jíroušek, ška, m., vz předcház. Jirí.

Jírouť, a, m., vz předcház. Jirí.

Jíroutek, tka, m., vz předcház. Jirí.

Jírovec, vce, m., vz předcház. Jirí.

Jirsa, y, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirsák, a, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirsík, a, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirš, e, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirů, vz Č, os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirutka, y, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jiskra. Jiskry v ohništi věští hosti. Vz Zbrt. Pov. 93. J. se snadno shasí, oheň z těžka. sml. 254. Poznal po iskrách, že ... (z lesku očí). Brt. D. II. 324. Jest požár nejlíp zhasit, pokud v jiskre malé. Vrch. Tryz. 250.
Jiskřice, e, f., rostl., proti zření u dobytka a proti rozdouvání. Duf. 278.
Jiskřiti se = *jitřiti*. Rána se jiskří. Val. Brt. D. II. 324.
Jiskrnatý plamen. 1487. Krok 1895. 321.
Jiskrovec, vce, m., Oolith. Sterz. II. 469.
Jiskrový. J. elektr. zapalovadlo plynových světel. KP. VIII. 213.
Jistebnice. O lidové etymol. vz Čern. Pr. 30.
Jistec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.
Jísti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. Přech. jeda. Chč. Mik. 471. O časov. na Mor. vz Brt. D. II. 82., 83., 196., 220. Jeztě, dokedť stě su v městě, jak budětě v dědině, to vás to pomíně. Mor. Čes. I. V. 420. Jie, ako by ho najal; Jedol, pil, až mu oči na vrch vysly, slov.: Co uvidí, to by žid (snědl). Slez. Nov. Pr. 597.
Jistina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Aká istina, také úroky. Phld. 1894. 514. — **J.** — corpus delicti. K GR. polož: Nov. 87. 6.
Jistiti mezi sebou, certare. GR. Nov. 135. 24. Pozn. 4. (dole).
Jistník, a, m. = *jedlík*. Laš. Brt. D. II. 324.
Jisto. Dnes nesu máslo na jisto (zamluvené). Us. Hledk.
Jistojistý. J. zpráva. Čes. I. V. 242.
Jistota. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.
Jistý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Ten hraje dycky s jistum (vypočítavý). Mor. Čes. I. V. 420.
Jiša, dle Bača, os. jm. Vz předcház. Jan.
 1. **Jíti**, jdu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., Dob. Dur. 189. O časov. na Mor. cf. Brt. D. II. 27., 52., 325. O tvarech (šel, šel, šiel, šal atd.) cf. Gb. ib. 144., 148., 171., 379. Podiz ke mně. Chč. S. 302. Šli^{po} něm (= za ním) zástupy. Ev. seit. 12. Mat. 8., 1. (Mně.). Jde to, jako když hraje. Nov. Pr. 647.
 2. **Jíti**, jmu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81., 55., 112.
Jitřina. Světlá j. — tmavé stodoly. Duf. 242.
Jitřinka = *dennice*. Vz Ott. VII. 300. a.
Jitřiti. O tvarech jatrit cf. Gb. H. ml. I. 105. Slov.
Jitřnice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53. Kus plie do jitřnic (podivení)! Tkč.
Jitřnicový. J. honorár = který se platil pozváním na jitřnice místo peněz = nepatrný, žádný. Nár. list. 1895. č. 95. feuil. J. polevka. Její jména, vz Zabíjačka, Ovarový (3. dod.), Jelitnice (3. dod.).
Jitro, *jutro*. O pův. cf. Krok 1894. 97.
Jitrocel, *jitroci*, *jitrocejl*, *jitroci*, *jitrori*, *celníček*. Vz Čern. Pr. 54. Léčení jím vz Vek. Val. I. 155.

Jiva = *kocan*, *kocanka*, *kořatnica*, *bahnir*, *makyta*, *salix caprea*, rostl. Brt. D. II. 507.
Jizba m. jistba, ze strlat. stuba, istuba. Gb. H. ml. I. 397. Části j-by mor. Vz Brt. D. II. 435.
Jizbečka, y, f. = *komora*. Slez. NZ. IV. 11.
Jízdecký, J. robota = tažná. NZ. III. 224.
Jízdenka, y, f. = *jízdní lístek*, *Fahrbillet*, n. Petr. 13.
Jízdenkový. J. pokladnice, *Fahrbillet-schalter*. Petr. 20.
Jízební dvěře. Dač. Brt. D. II. 283.
Jizlivka, eumenes, vosy. Vz Ott. VIII. 814.
Jízný = *jízdný*. Gb. H. ml. I. 411.
Jízva, přehlas. z jázva; gt. pl. jízva a j zev. Gb. H. ml. I. 98., 165.
Jizvení, n. J. kůže. Vz KP. VI. 675.
Jizvína. Lišky mají své j-ny (*jiezwin*). Kruml. 317. a. Cf. Jezvína.
Jížnan, a, m. = *jízan*. Ml. Hüb. 30.
Jman, a, m. = *man*, Vasall. Pulk. 51. b. a j.; j přísuto. — Gb. H. ml. I. 442., 534.
Jmě = *jméno*. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171. Ve jmě. Cf. Mus. 1895. 495. To rozdál ve jmě Boha. XV. stol. Mus. fil. 1896. 1-4.
Jmeli. O pův. cf. Gb. H. ml. 532. J. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 158.
Jmění v pl. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 403. Se všemi jich jměními. XV. stol. Ib. 355.
Jméno. Cf. List. fil. 1895. 84. Ve jméno, ve jmě často v bibl., lat. in nomine. Vz Mus. 1895. 311. Formule 've jméno' = ve jměnu obhajuje Durich. Vz Dob. Dur. 202.—204. Námitky ib. 209. (Dob.). Ač co budete prositi otce mého v mé jméno (doleji: v mé jmě), dá vám. Ev. vid. 86. Joh. 16. 23. (Mně.). Když se v to uvalí člověk pod jménem služby boží. Chč. S. 256. — **J. vlastní**. Původ vlastních jmen. Cf. Mkl. Slav. Personennamen. Wien 1859. — J. Cerný. Příspěvky k čes. etymologii lidové. V Praze 1893. str. 24. — Keberle v progr. real. gymn. na Spálené ul. v Praze za rok 1889. a v progr. domažl. za r. 1892. — Kotík. Čes. příjmení. 1894. — **J. místní**. Cf. Mkl. Slav. Ortsnamen aus Personennamen und aus Appellativen. Wien 1861. — J. Cerný. Příspěvek k čes. etymologii lidové. V Praze. 1893. str. 28. Česká m. jm. podivně na německá přeložená. Vz Čern. Pr. 37.—39. Místní jm. složená z osobních jmen a s předložkami *u* a *na*. Vz Jagić. Archiv. XVI. 3., 4. Heft. 450. nn. — **J.** = *osoba*. Třmi jmeny jsúcí jeden slach. Kat. 903. (dle Jedlickova výkladu). Cf. List. fil. 1894. 53.
Jmenopravda, y, f. = *hádání z jména*. Vz násl.
Jmenopravectí, n. = *hádání z jména*, Onomatomantie. Sterz. II. 868. Vz předcház.
Jmouti se činiti čeho, inft. k jmouti byl slovesa imperfektivního. V Rkk. co a inft. slovesa perfektivního. Vz Mus. 1896., 264., List. fil. 1896. 346.
Jmovitý = *movitý*. J. statek. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 79.
Jmu (j'mu) = *jemu*. Snad jmu dna láme nši. Mst. 124.
Jobka, y, f. = *Pepka*. Cf. Jobek. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuil.

Jodalkyl, u, m. Vstnk. IV. 19., 14.
Jodán, u, m. = *bramborová kaše*. Jevíčko. Brt. D. II. 475.
Jodbenzoový. J. kyselina. Vstnk. III. 12.
Jodfenyl, u, m. Vstnk. III. 12.
Jodhydrat, u, m., Vstnk. IV. 7.
Jodechlorid, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 8.
Jodnatan, u, m. Vstnk. III. 8.
Jodobenzol, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jododusík, u, m. Vstnk. III. 5.
Jodoformový. Čas. čes. lék. 1888. 52. Dhn. exc.
Jodolátka, y, f. Věst. IV. 7.
Jodosloučenina, y, f. Věst. III. 12.
Jodosobenzol, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jodosobenzoový. J. kyselina. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jodosofenyl octový. J. kyselina. Vstnk. IV. 8.
Jodosolátka, y, f. J. kyselina. Vstnk. IV. 7.
Jodososloučenina, y, f. Vstnk. III. 12.
Johana. J-na s dlouhým nohama (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.
Johannides Jiří Frýdecký, nar. asi 1598. Vz Věst. op. 1894. 29. nn.
Jojeat = bédovati, „ach, joj, joj“. Val. Brt. D. II. 325.
Jonáš Kar., publicista, † v lednu 1896.
Jordán, a, m., jm. bývalého rybníka u Poděbr. NZ. IV. 100.
Jordánovka, y, f., obec v Turci. Phfd. XII. 156.
Jorgeltník. 1566. L. posil. II. 31. Přijali sme ho za j-ka a pěšího lidu hejtmanna. Ib. 34.
Josef. J-fe, kam to smetíte vezete (pokřikování)? Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. — Odtud: *Jozef, Jozífek, Jozek, Jozka, Jůza, Jouza, Jůzek, Jůzka, Jůzl; Jozek, Jůsek, Joska*. Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 22. Je-li sv. J-fa v neděli, bude úrodný rok; Je-li na sv. J-fa pěkné počasí, urodí se brambory. Duf. 243. Jak sv. J-fa nezastane led, dělá ho hned. Heršpice. Rous. Dy je na sv. Josefa mráz, to jich bude ještě čtyřicet a nesu škodlive; dy není, to jich je bez počtu a su škodlive; Sv. J. dřeva naštipí a p. Maria zatopí; Na sv. J-fa a Matku boží když je větr z Moravy, je hojně trávy, když z Polskej, je hodně zrní. Slez. Nov. Pr. 451.
Josek, ska, m., vz předcház. *Josef*.
Joska, y, m., vz předcház. *Josef*.
Jotace. Na Mor. zejména v okolí tišnovském j. vznikla okolo r. 1328. a trvala asi do r. 1405. O j-ci vyskytující se v novověstíně v některých nářečích vz Gb. H. ml. I. 129. J. v Rkk. Vz Mus. 1896. 239., List. fil. 1896. 342.
Jotista, y, m. J-sté = přívrženci Jungmannovi, kteří učili, že se má po c psati vždy i a po s a z jen tehdy y, když k tomu analogie vede. Mtc. 1894. 320.
Jouza, y, m., vz předcház. *Josef*.
Jozef, a, m., vz předcház. *Josef*.
Jozek, zka, m., vz předcház. *Josef*.
Jozepus m. Josephus. Vz Gb. H. ml. I. 441.
Jozíčka, y, f. Naše paní J. Kat. z Žer. 42.
Jozífek, fka, zdrobn. Jozef.
Jozka, y, m., vz předcház. *Josef*.

Jsam m. sám. Mill. 49. — Gb. H. ml. I.
Judák, a, m. = *rymetač kamen, člověk začerněný*, v Podkrnoš. Kotik. 38.
Judin, ina, ino. Pokolenie judino. Ol. z Par. 23. 2. (List. fil. 1895. 272.).
Judrice n. *Judrič*, území při řece Nitře. Phfd. XII. 74., 421.
Juhaňa, e, f. = *vyhloubenina v cestě*, jáma od kol v cestě vydrčaná. Val. Brt. D. II. 325.
Juchta. Vydělávání juchty. Vz KP. VI. 682. nn.
Julia. Nenaleju-li já, naleje Julia (opakuj rychle). Tké.
Julius. Odvozeniny vz v Kotk. 23.
Jun. Prostopášný jun. Kká. Puš. 11. J. v Rkk. Cf. Mus. 1896. 255., List. fil. 1896. 333.
Junák = *statný jinoch, hrdina*. Jihoslov. Klř. 94.
Junákov, a, m., jm. lesu v Rožnovsku. Dml. List. 28.
Junec = *míchaný nápoj*. Od miešaného junca skáču! Slov. Phfd. 1893. 701.
Jungmann Jos. Cf. Vlč. Bás. 70. nn.
Jungmannista, y, m. = *přívrženec Jungmannův* ok. r. 1816.
Junica S. = V. Zíak dle Mus. 1853. 173. a List. fil. 1894. 405.
Junosť. Rolande, o lepá junosti! Kub. Rol. 131.
Junošík, a, m., vz Junoša, Junošek. Phfd. XII. 317.
Junoško = *jinoch*. Slov. Pastr. L. 62.
Junovec, vce, m., hora v Trenčansku. Phfd. XIII. 240.
Jura = *tvářček*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.
Juračka, *Jurajda*, y, *Jurák, Juran*, a, *Juránek*, nka, *Jurášek*, ska, m., vz předcház. Jiří.
Jurata, y, m. = Jiří. V Kosmovi. Mus. 1894. 117.
Jurčik, a, *Jurda*, y, *Jurdan*, a, m., vz předcház. Jiří.
Jureček, čka, *Jurečka*, y, m., vz předcház. Jiří.
Jurejček, čka, *jurejk*, a, m., vz předcház. Jiříčka.
Jurek, rka, m., vz předcház. Jiří.
Juren, a, *Jurena*, y, m., vz předcház. Jiří.
Juretina, y, f., obec v Nitransku. Vz Phfd. XII. 156.
Jurgov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phfd. 1894. 61.
Jurí, m., vz předcház. Jiří.
Jurica dle Bača, cf. předcház. Jiří. — **J.** = *konopka, konopník* (Opav.), *fringilla cannabina*, pták. Brt. D. II. 494.
Juríček, čka, m., cf. předcház. Jiří a Jiříčka.
Juríčonka, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Jurík, a, m., cf. předcház. Jiří a Jiříčka. — **J.**, vz Jiříčka, Vidlák (pták, 3. dod.). — **J.**, u, m. = *sušená homolka*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.
Jurník, *Jurníkl*, a, *Jursa*, y, m., vz předcház. Jiří.
Jurský. J. útvar má jm. od jurského po-

hoří ve Francii a v Německu. Vz Mtc. 189. 25. J. oheň = o sv. Jiří dělaný. Phld. XII. 208.

Jurynek, nka, m., vz předcház. Jiří.

Jus = *juž*. V Rohožně. Ces. I. V. 364.

Jůsek, ska, m., vz předcház. Josef.

Justus. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Juvor, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 424.

Juxta rejstřík, Juxta-register. Sterz. I. 1373.

Jůza, y, *Jůzek*, zka, *Jůzka*, y, *Jůzl*, a, m. vz předcház. Josef.

K.

K půrodní. Cf. Gb. H. ml. I. 304. nn. —

K se píše zpravidla literou *k*: mirkev, kamen; jindy a) *c*: comaar, zaco. a; b) *ch*: pušcha; c) *kk*: bukk; d) *ke*: kelada; e) *ck*: cluneck.

Vz ib. 446. — **K se mění** a) v *c*: cěna z kěna,

reete m. rěkěte; b) v *ch* (chrt m. krt, kochtat,

kochtavý, ochounět, cf. Brt. D. II. 16., 209.,

234., 250., vetehtót, ib. 47.), krasta v. chrásta,

křástel v. chrástel, stré. katrče ně. chatrč:

c) v *g* v dialektch: vyga m. vikev, gaňa m.

káně, lygat — polykati; d) v *č*; e) v *h*: v ná-

měst. a příslovce. hde, hdo u Kruml., Zábř.,

Tišn., Kojet., Brt. D. II. 47., 209., 130., 186.

Cf. Gb. ib. 447., 450. V již. Čech. mění se *k*

v: *g*, *h*, *ch*, *t*, *d*. Cf. Dšk. Jihé. I. 29. V ná-

řečí lašském se *k* poněkud aspiruje: khaždý.

Brt. D. I. 93. **K** ve chromeckém podírcí na

Mor. vz List. fil. 1894. 94. — **K cizí** zůstává:

rek, kaldoun; dilem jest změněno a) v *ch*:

valcha, chvost; b) v *g* (*h*): regruta, legrace,

Gb. H. ml. I. 451., cogn. Tišn., Kruml. Brt.

D. II. 186., 209. — **K se přisouvá** k *t*, *č*:

stkvíti se, etknouti; dial. se říká: kdosik,

cosik, tudyk. Gb. ib. 451. Aksenda (Zábř.),

tenhle (Tišn.). Brt. D. II. 130., 186. Jacynkt.

Háj. Herb. 184. a. — **K se odsouvá** ze *skn*,

skt, *kž*, *kč*, *kš*; z: kde, kdy atd.; u cizích

substant. ukončených v *k*, u adj. v *-ský*:

žamberský. Vz Gb. H. ml. I. 452. Vz zazna-

menané skupiny. Dopak, depak atd. Kunst.

Brt. D. II. 234. Na Zábř. vypouští se před

k a *g* a i před jinými souhláskami a tak

stává tam prostý dativ na otázku kam: šil

Kolhajom. Ib. 257. Na Slov. odpadá mezi *s*

a *t* n. *r*: praslo (prasklo), tisky (tiskly), tesno

(teskno). Pastr. I. 148. Stice, Háj. Herb. 234.

b. a j., řeč m. křeč. Ib. 7. Král šotský. V.

Kal. 260. **K** se přisouvá a odsouvá v již.

Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 31.

k' = *koruna* (minec). Krok 1894. 113.

-ka. Deminutiva v *-ka* dvojslabičná podržují

dilem kořennou slabiku dlouhou: část — částka,

váhy — vázky; dilem ji krátí: brána — branka,

jáma — jamka; krátká kořenná slabika se

dilem nedlouží: noha — nožka; socha —

soska; dilem se dlouží: strana — stránka,

ves — véska. Ve víceřlabičných slovích bývá

předposlední dílem zdloužena: besídka, ko-

něvka; dilem nedloužena, hlavně je-li slabika

předcházející dlouhá: nádobka, a když jsou

tam samohlásky *o*, *i*, *y*: homolka, punčoška,

košílka, kobyłka. Gb. H. ml. I. 596. — V pří-

slovcech: semka, henka, věilka. Gb. ib. 452.

Přípona patronymik na Dolnobeč. Vz List.

fil. 1893. 115. Tato přípona zatlačila starší:

-yně, -icě, -cě. List. fil. 1895. 77. Jména

míst. v *-ka* na Slov. vz Phld. XII. 68.

Ka = *kam*. Ka ho vezou? Dšk. Jihé. I. 23.

Kabacaja, e, f., místo kacabajka. Brn.

Brt. D. II. 167.

Kabacoun, u, m. = *obnosek*, Kappzaun.

Sterz. II. 17. a.

Kabáč. Phld. XII. 198.

Kabačka, y, f. = *lepký rozmarýn*, galium

aparine, rostl. Brt. D. II. 503.

Kabaňa, *kabanica* = *kabát*. Ve vých. Slov.

NZ. III. 404. Blahoslavený člověk, který pre-

pil, čo mal kolvek; spí bezpečně na lavici

v otrhanej kabanici (o opileci). Slov. Zátur.

Kabát. *Kabátec* v XV. a XVI. stol. byl

sat pouze popásní (šel až po pás), *kabát* kryl

sotva boky a přiléhal k tělu (je otcem naší

vesty); sukně mužská dosahovala až po ko-

lena. Vz Wtr. Krj. I. 28., 29., 68., 125.,

144., 146., 303., 402., 433. Ženský kabátek

v XVI. stol. Cf. Ib. 402. *Kabátek* = *kordulka*

z aksamitu často i z damašku se dvěma špi-

čkami při předním výstřihu. Mor. a slov. NZ.

III. 429. cf. Bluza (3. dod.), Brt. D. II. 464. —

Kabátek = houba. Vz Špička (3. dod.). — **K.**

— jm. *vězení*. Vz NZ. III. 511.

Kabátnický. K. řemeslo (cech). Wtr. Krj.

I. 145.

Kabátničie řemeslo. Arch. XIV. 458. Cf.

předcház.

Kabátník, a, m. = *kdo šije kabáty* (nově).

Wtr. Krj. I. 145., Arch. XIV. 441. — **K.**

K bojování zemany oděné zbrojí a jiného lidu

k-ků popouzeli, ad pugnas clientes armatos

et rusticos togatos incitabant (kteří bojovali

v obyč. oděvu, zbrojí neoděni). Brz. Font.

V. 427. — **K. Mart.** † 1503. Cf. Vlč. Lit. 250.

Kabelatět se = *krabatěti se*. Brt. D. II.

325.

Kabelka, y, f. K. na psaní, Couvert. Brt.

D. II. 512. — **K.** = *kukla*, *kabřinec* = malý

okrouhlý přístřešek vyčnívající přes temeno

lomenice z hřebene střechy. Ott. VIII. 8. a. —

K-ky, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kabelogramm, u, m. = telegramm po

kabelu zasláný. Nár. list. 1893. č. 263.

Kabič z něm. Kawitsche a to z ital. ca-

viccio. Gb. H. ml. I. 431.

Kabich, u, m. = žen. kabátek. Zábř. Brt.

D. II. 465.

Kabiti se = *mračiti se*. Kotk. 70.

Kabrhel, a, m. = Gabriel. Dšk. Jihé. I. 8.

Kabřinec, *karřinec*. Cf. Kabelka (3. dod.).
 O pův. cf. také Čern. Pr. 49.
Kabza, y, f. = *kapsa*. Chod. Gb. H. ml. I. 327.
Kacabajka. Cf. Blůza (3. dod.), Brt. D. II. 461.
Káčati se — *ve vodě se šplíchat*. Kotk. 63.
Kácet co — *rusiti*. Svadba se káci. Brt. D. II. 3 5.
Kaciř, sadducaeus. Dob. Dur. 110.
Kača = *tlusté střevo cepřoré*, katerina. Brt. D. II. 325.
Káča, stré. Káce (přehlasov.); na Chodsku posud Káce. Gb. H. ml. I. 94., 103. O stré. skloň. vz Gb. Km. -a. 23. — **K.** = *radivá ženská*. Je-li v domě K., není až v devátém domě potřeba psa. Heršpice. Rous. — **K.** = *nařuknuté vejce*, když jimi na zelený čtvrtek tukají. NZ. II. 603. — **K.** = *straka* (mistry na Mor.). Mtc. 1893. 302. — **K.** = *čes. tanec* u Nymburka. Vz NZ. III. 505.
Kačena = *tmavé vizení s tvrdým lůžkem*, kde vězňové dostávají jen chléb a vodu. Nár. list. 1894. č. 313.
Kačení mýdlo, rostl. Vz Žabí oči (3. dod.). Snědl k. zadek; K. treпка (tlachal). Nov. Pr. 614.
Kačer. Mláčení kačera cepem. Vek. Val. I. 92. — **K.** K-ry dělají = házeti ploškým kamenem o vodní hladinu. Brt. D. II. 325. Cf. Babka, Mistička. — **K.** = část tkadlecov. stavu, na níž leží stavidlo (prsník). Brt. D. II. 454.
Káčerek, rku, m. K. dolní n. zděr u vozu. Brt. D. II. 445.
Kačerský tanec. Cf. Kačerový, Phld. 1896. 121.
Kačirovati = úprkem uháněti. U Žleb. NZ. II. 695.
Káčka, *kečka* = *kitice*. Slov. Phld. III. 399.
Káčkatí, vz Kačkovati.
Kačna m. *kašna*. Dšk. Jihé. I. 44.
Kád. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26.
Kadema = *kady*. Brt. D. II. 176.
Kadeřavý. K. muzika nástrojová. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 833.
Kadeřovna, y, f., Barbierstube, f. Us.
Kadidlník, u, m. = *planá šalvěj*, *gallitrum*. 1440. List. fil. 1893. 394.
Kadilnice m. kadidlnice. Gb. H. ml. I. 410.
Kadinka oprav v: kádinka. Vstnk. IV. 54.
Kaditi, kazen, ně. kaděn. Gb. H. ml. I. 401. — **K.** = *páliti*. K. uhlí, milíř. Zábř. Brt. D. II. 325. — **K.** Tam nikdy nekadilo (z kamen se *nekouřilo*). Phld. 1896. 68.
Kadlec = čes. tanec v Borovnici u Choceň. Vz NZ. II. 666., Tanec čes. (3. dod.).
Kadlík, a, m. místo Karlík. Gb. H. ml. I. 351.
Kadlinský Felix. Vz Mus. 1895. 320.
Kadlub = *husí trup bez křídel a krku*. — **K.** = *prsa*, Brustkorb, m. Udeřil ho na k. Laš. Brt. D. II. 325.
Kadrlaka = *kropáčky*, *primula off.*, rost. Brt. D. II. 506.
Kaducita = *odúmrtí*. Čel. Pr. m. I. 756.
Kadym = *kady*. Kunšt. Brt. D. II. 240.
Kadzillo, a, n. = *kadidlo*. Slov. Mtc. 1894. 102.

Kafé má u Litovle tvar: kafét, kaféto. Brt. D. II. 115. Cf. násl. Kafej.
Kafej, e, m. = *káva*. Slez. Brt.
Kašistě, é, n. = *místo*, kde se káva pívá. — **K.** = *káva*. Světz. 1895. 546. a.
Kafovati = *kávu jísti*. Světz. 1893. 31.
Kafr z stříbném. gaffer, lat. camphora. Mkl.
Kaftan = *sukně všelijaké délky zapínaná i zdobená petlicemi, tkanicemi přes prsa věšenými nebo knoflíky*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 137. **K.** = *chodící sukně o úzkém límeči a křídlech z předu překládaných nebo knoflíky a petlicemi spínaných*, Wappenrock. Wtr. Krj. I. 332., 352., 444.
Kahánek. Pláč majíc na k-nku. Světz. 1893. 510. a.
Kahrňat = *pokašlávati*. Phld. 1896. 95.
Kachekticky. Nemocný byl k. vysílen (kachektisch). Schb. Nád. 20.
Kachňák, a, m. = *pes na kachny*, Barbet, m. Sterz. I. 391.
Kachní, Euten-. Má k. žaludek (vše snese). Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuell, Šml. VII. 37.
Kajhan, a, m. = *husa*. Žďár. Brt. D. II. 325.
Kajša, e, f. = *chýše*. K. s rozsáhlým pozemkem. Světz. 1895. 7.
Kajta, y, m. = *Kajetán*. ČT. Tkč.
-kak: dneskak, henkak. Gb. H. ml. I. 452.
Kak = *jakkoli*. Kak bě přic před se pomienil. AlxV. 2220.
Kakati. Budu ho trestati, až bude k. Bl. Gr. 222.
Kako. Ev. seit. 146. b., List. fil. 1895. 94.
Kakosť, *geranium*. Cf. Ott. X. 49.
Kakozil. Jeho úmysl byl lepší nežli některých k-lův (kazičů řeči?). Bl. Gr. 117.
Kakraporte, vz Kakraholt. Dšk. Jihé. I. 40.
Kalabusovati = *klábositi*. Jevič. Brt. D. II. 325.
Kalafunda, y, f., *d vsuto*. Dšk. Jihé. I. 16.
Kalamenová, é, f., obec v Liptovsku. Phld. XII. 68., 156.
Kalamin. Cf. Ott. XI. 95.
Kalan, a, m., vz Vydra (3. dod.).
Kalander z: *charadrius*. List. fil. 1893. 466.
Kalap z maďar. NZ. III. 400.
Kalapače, pl., m. = *kaménky k hraní*. Kyjov. Brt. D. II. 325.
Kalastá, é, f. = *dolina v Hontě*. Phld. XII. 250.
Kalatovaf = *hýřiti*. Slov. Zátur.
Kalavný. K-vnou vec každý vezme sebe najradšej. Phld. XII. 687. (XIII. 595., XIV. 720.).
Kalcinovka, y, f. = *žihací pec*, *Calcinieren*, m. Sterz. I. 585. b.
Kalcovna, y, f. = *tkadlecovna* (řemeslo). Dšk. Jihé. I. 20.
Kalec, lee, m. = *tkadlec*, *d odsuto*. Dšk. Jihé. I. 16.
Kalefaktuna, y, f. = *příspěvek na topení školy o vánoc. a o sv. Jirí*. Vz Hřš. Nách. I. 411.
Kalemba, y, m. = *tlachal*. Záp. Mor. Brt. D. II. 325.
Kalenda, y, f. Za devěaty na k-du choditi

(na tácky, na zálety). Nár. list, 1894. č. 99. odp. feuill. Na Zďarsku. Vykł. Svat. 5.

Kalendář. K. kabinetní, nástěnný, podložkový, salonní, útržkový. Nár. list, 1895. č. 334. Prostonárodní k-ře mor. Vz Brt. Mor. lid. 1892. Rozdíl mezi k-řem a minucí. Vz Pal. v Mus. 1829., Mtc. 1895. 235., Minuce.

Kalendářnictví, n., Kalenderei. Sterz. II. 6.

Kalhotový. K. moda. Wtr. Krj. I. 476.

Kalhoty zavedeny teprve v XVI. stol., kryly nohu po kolena; dříve byly *nohavice* a ty kryly celou nohu až ku kotníkům. Cf. Nohavice, Wtr. Krj. I. 159., 473. Popis mor. kalhot. Vz Brt. D. II. 467. K. pytlaté, duté. Vz Pytlatý, Dutý; tažené, vz Tažený.

Kalianov, a, m., ostrov v Nitře. Phfd. XII. 156.

Kaliant = *galihot, kalhot*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 473.

Kaličiti, Phfd. 1895. 32.

Kalihotní = *kalhotní*. Hosen-. K. kapsa. Wtr. St. nov. 9.

Kalihoty, vz Stehenní (3. dod.).

Kalich, stlněm. chalih, lat. calix. Gb. H. ml. I. 462. Hádání z k-chu. Vz Zbrt. Pov. 78. Rukávce vyšité na kalich. Čes. I. V. 226.

Kalik, a, m. = člověk i zvíře na úmor. Laš. Brt. D. II. 325.

Kalika, y, m. a f. = *mrzák*. Keby ja nobol k., ja by som robil. Phfd. 1894. 735. (1892. 166.).

Kalinov, a, m., poloha v Poděbr. NZ. III. 520.

Kališek, šku, m. K. na vejce, Eierbecher. m. Jeř.

Kaliti. Od slunečné vzpály tak se onen piesek kali (rozpaluje, suší). AlxV. 2178. Sv. Augustin **ve** krvi se kali řka. Ché. S. 168.

Kaliumhydrochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Kaliumhydrochinonmethylether, u, m., Vstnk. IV. 22.

Kaliumsaliacylaldehyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Kaliumstearad, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Kalkulatura, y, f., Calculatur, f. Sterz. I. 586. a.

Kallub m. kadlub. U Mikusova. Phfd. 1895. 120.

Kalníky, dle Dolany, potok a mě. na Slov. Phfd. XII. 178.

Kalojer, a, m. = *řecký kněz*. Mus. 1894. 525.

Kalokeř. Vz Ott. VIII. 565.

Kalorimetr, u, m. = *měřítka tepla*. Vstnk. III. 332.

Kalorimetrický. K. veličina. Vstnk. III. 54.

Kalorimetrie, e, f. = *měření tepla*. Živočišná k. Vstnk. III. 332.

Kalorimotor, u, m., z lat. = zinková a měděná deska, mezi něž vloženo jest kus sukna a proučovní a vše navinuto na dřevěný váleček (k způsobování elektrických proudů). Vz KP. VIII. 48.

Kalósek, ska, m., vz Sýček (3. dod.).

Kaloun, u, m., fr. galon stuha. Gb. H. ml. I. 397.

Kalour. Čepce dlouhými kaloury přivázané. NZ. III. 44.

Kalousek, vz Seječek (3. dod.).

Kalšice, e, f., jm. louky. Arch. XIV. 239.

Kalupád, u, m., vz Tanec čes. (3. dod.).

Kalus, a, m., vz Seječek (3. dod.).

Kalužné, ého, n., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kalužný Vrch, hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kalvinovati koho = říkati, že jest Kalvin. Wtr. Živ. c. I. 311.

Kalvoda, y, m. = Kalivoda. Gb. H. ml. I. 228., Kbrl. Dmžl. 22.

Kalý. Holubinka kalá (hezky vysívaná). NZ. IV. 177. — **K.** = *zakalený*. Laš. Brt. D. II. 325.

Kam. Mnozí užívají *kde* m. *kam* (kde půjdeš m. kam) a řekne-li někdo: Kam půjdeš, odpovídají nevázně: K Kamkovi. Bl. Gr. 156.

Kamarád, a, m., z něm. Kamerad. Gb. II. ml. I. 286.

Kamarajový = *kaumarový*. K. sukní. Krok 1889.

Kamarátstvo, a, n. K vůli k-stvu sa mních oženil. Slov. Zátur.

Kam čo. To tebie kam čo (u neživotných a neosobných; u osobných: Rozběhli se kam který). Phfd. 1894. 550.

Kamednej m. kameaný. Žďár. Brt. D. II. 248.

Kamejčky od kamýk. Vz List. fil. 1896. 157.

Kamelor z něm. Kameelhaar. Čern. Pr. 670.

Kámen. K. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 41., 158. Pěstí kámen neroztlučeš: K. by se byl na něm ustrnul (tolik zkusil): Je mlčenlivý jako k. v studni. Nár. list, 1894. č. 182. odp. feuill. Hoď k. do vody (zabudni na to); Kameň dujú (tajnou radu vědu). Phfd. 1894. 195., 441. Měkka voda tvrdý kameň ohloda; Lepší je kameň nechat ležet a vodu běžet. Slez. Nov. Pr. 128., 275. K. snadno vyhodíš, ale trefíš-li, kam mříš? Šml. VII. 164. To všicko jedno: kamenem o hlavu alebo hlavu o k. Šariš. Phfd. 1895. 378. Mnohý k. tepruv s cesty svrže urazí se on. Tov. (Vlč. Lit. 215.). — **K.** = *nemoc*. Léčení k-ne na Slov. Vz Phfd. XII. 565., Mtc. XVIII. 215. — **K. modrý,** míst. jm. podle maďar.; ľud jej zove Hradom. Phfd. XII. 75.

Kameňák, u, m. = *druh hříbu* (hlavička černá, okolek pod ní červený). Brt. D. II. 511.

Kameňanky, druh tvrdých hrušek, cf. Chleboranky (3. dod.). Brušp. Hlediková.

Kamencová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Kamenec, nec, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kamenečnictví, n. = *jirchářství*, Alaungerberei, f. Sterz. I. 119.

Kamének, vz Bramor (3. dod.). — **K.** (Mik. Albert z Kaménka či Kamének), spis v XVI. a XVII. stol. Mus. 1896. 126.

Kameněný. NZ. IV. 391.

Kamení. Když je tolik k. na cestě, člověk někdy zapomne. Světz. 1895. 171. a.

Kamenice, e, f., mellilotum rubeum, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395. — **K.** = *vyzděný*

přístěnek či komora v chalupě na mléko a p. Ve vých. Čech. Ott. VIII. 8. a., Brt. D. II. 433. Cf. Zdenice. — **K.** = *kamení*. Některé sto vozů k. na ten stav navezli. 1566. L. posíl. II. 79.

Kameníček, čka, m., vz Kulík (3. dod.).

Kamenitý = les, potok a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kamenník, a, m., vyslovuje se místy kameník. Gb. H. ml. I. 374. — **K.** = *liluška*, *kyris*, *kyriska*, *linduška*, pták. U Sloupu. Brt. D. II. 493.

Kamenný. K. nástroje (staré) v Čech. a na Mor. Vz NZ. III. 276. nn. O mladší době k-né v Čech. vz ib. 353. nn.

Kames m. kams. Bl. Gr. 265. Cf. Kamos (3. dod.).

Kameha, y, f. = hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 116., Arch. XIII. 35.

Kamij v dod. oprav v Kamy. Flš.

Kamik v dod., lépe: Kamýk.

Kamillový. K. thé z: chamomilla. List. čl. 1893. 465., Čern. Př. 60.

Kamlotka, y, f. = druh ženské sukně; pro neděli a svátky z lepší látky. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 9. Cf. Mezulánka.

Kamna z lat. caminus. Mtz. 192. Části kamen mor. Vz Brt. D. II. 435.

Kamos = kams. Bl. Gr. 265.

Kamp, u, m., vz Kampování, Ott. VIII. 1. b.

Kamna. Mst. 5. (Gb. H. ml. I. 103.)

Kampování = vsazování trámů na ozub, aby se nepošinovaly. Ott. VIII. 1. b.

Kamýšek, šku, m., vz Bramor (3. dod.).

Kamzičník, u, m., doricum, rostl. Vz Ott. VII. 862.

Kamzik, a, m., jm. holubí. Nár. list. 1894. č. 86. odp.

Kan = *kam*. Šb. D. 17. (domažl.).

Káňa = *každý větší dravec*. V Dol. Rakousku. Mtc. XVIII. 243. Vz Káně.

Kanafas bavlněný a lněný. Litzn. K., *kanarač*, *kanaraz*, *ganaraz*, *kanebacz*, *kanabč*, pův. látka konopná, potom také míchaná z bavlny a lnu i z hedvábi. Wtr. Krj. I. 365.

Kanárek. K. v chlěvku = *prase*. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. — **K.** *lesní*, vz Sykavka (3. dod.). — **K.** *polní*, *králíček*, *serinus hortulanus*. Brt. D. II. 496.

Kancele, z něm. Aj kněz na kanceli (kázání) sa pomýlí; Shodil ho z kanceli (na kázání provolati). Slov. Nov. Př. 287., 651.

Kancenir, e, m. = *kantnýř*. Brt. D. II. 326.

Kaňeka, *kaňeka* m. *tkanička*. Chod. a v severových. Čech. Vz Gb. H. ml. I. 228., NZ. IV. 408.

Kandelit, u, m. = kanellské uhlí, Cannelkohle, f. Sterz. I. 588. b.

Kandidat. K-ti vypovídají se z Čekánova přes Psáry do Chleba. NZ. III. 230.

Kandík, rostl. Vz Ott. VIII. 737. b.

Kandrasovat, *kandrasit* (sa) = *dřít se*. Val. Brt. D. II. 326.

Kanduch, u, m., vz Župan (3. dod.).

Kanduš. Sá. Kr. u Pot. 87.

Kandúšek, šku, m., vz Župan (3. dod.).

Kaně, pl, f. = *husté stíny*. Záp. Mor. Brt. D. II. 326.

Káně. Také *gáňa*, *káňa*, *kanúr*, *krčiak*,

buteo vulg. Místy na Mor. Mtc. 1893. 301. Káně vůbec větší dravec ptací. Ib. 301. Cf. Káňa.

Kanevačový. K. kabát. Wtr. Krj. I. 432. Cf. Kanafas (3. dod.).

Kaňhanice = *kaňhanina*. Sterz. I. 1072.

Kanis tvoja mater (starootcovská kliatba). Slov. Phld. 1896. 239.

Kanka, y, f., jm. býv. rybníka u Poděbr. Vz NZ. IV. 100.

Kánka, y, f. = *ozdoba ze zrcátek a skleněných perel nad čelem nevěstiny*. NZ. III. 429. Cf. Gánka, Pantlík (3. dod.).

Kanonika. Přímluva (předmluva) v první k-ku sv. Petra (řeholi). Bl. Gr. 102.

Kanof, é, f. = *krapka*. Jevičko. Brt. D. II. 326.

Kanovnice, e, f., Canonissin, f. Sterz. I. 589. a. — **K.**, jm. potoka. Cf. Černovka (3. dod.).

Kantárik, vz Kantar. Phld. 1894. 509.

Kantiř, e, m. = *kantnýř*. Brt. D. II. 326.

Kantry, vz Kvatembr (3. dod.).

Kanúr, a, m., hora ve vých. Mor. Mtc. 1896. 22.

Kaňúr, a, m., vz předcház. Káně.

Kanutka, y, f. = *kapka*. U Hranic na Mor. Glos.

Kanůvky. Na K-kách = míst. jm. na Poděbr. 1743. NZ. III. 408.

Kapacita elektrická = schopnost těles, aby se určitým množstvím elektriny nabila. KP. VIII. 47.

Kapalec. Cf. Wtr. Krj. I. 235., 595.

Kapalica = *rantoš* (3. dod.).

Kapalka, y, f., vz Syviočka (3. dod.).

Kapalnotekutina. Žtk. 29. (3. vyd.).

Kapaný. K. voda = *dešťová*. ČT. Tké.

Kaparejr, a, m. = *kaparat*. Wtr. St. Pr. 146.

Kapati. Sněh kape = *hyne, tratí se, taje*. Phld. 1894. 375. — **odkud**. Kap mi z očí (= hybaj). Ib. Cf. Odkapati, Pokapati (3. dod.). Kapte, baby, **ode** dveří (jděte). Brt. D. II. 326. — **jak**. Ten člověk z očí kape = hyne úbytěmi. Ib.

Kapavčítý. K. nitky v moči. Ott. X. 297.

Kapavka, y, f., Tripper, m. Vz Ott. X. 297.

Kapce, *kopice*, *kopica*. V Oravě, Liptově, v Gemerí a j. Phld. 1893. 696., NZ. III. 45. Vz Botoše.

Kápě a kukly v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 131. nn., 452., 569. K. akadem. (sutana). Ib. 569.

Kapeluh. Ve Spiši. Phld. 1893. 433.

Kapitál. Daň z k-lu (od r. 1734). NZ. III. 219. — **K.** = v knihařství proužek pergamenu n. kousek stuhy na hřbetě knihy nahoře a dole přilepený. Dhn. exc.

Kapka. Mala k. tvrdý kameň vrta. Slez. Nov. Př. 128.

Kaplan = *čes. tanec* u Nimburka. Vz NZ. III. 508.

Kaplanka = obydlí kaplanovo. 1622. Kutn. šk. 160.

Kaplanská, vz Tanec čes. (3. dod.).

Kaple. O strě. skloň. vz Gb. Km. -a. 11.

Kaplér m. skaplér. Gb. H. ml. I. 514.

Kapnomantie, e, f., řec. = *hádání z kouře, z ohně*. Cf. Zbrt. Pov. 98.

Kapak, rostl. Cf. Ott. VIII. 714. b.
Kapoun. I pro umučeného k-na (výraz podivu)! Tké.
Kappacism-us, u, m. = špatné vyslovování hlásky k. Ott. VIII. 315.
Kapr m. karp z lat. carpio. Cf. Gb. H. ml. I. 543.
Kapra m. krápa (krůpěj). Dšk. Jihč. I. 48. (přesmyk.), Brt. D. II. 326.
Kapradí v. papradí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 38. K., papraď, paprádka, paprádko, papratina, paprůdzje (uh.), peračina (val., uh.), peračka, čertovo žebro n. peří, páví peří, aspidium felix. Brt. D. II. 500.
Kaprál = čes. tanec. Vz NZ. III. 442.
Kapsa. Nedal oči do kapsy (pozoroval). Šml. I. 184. Byl kapsou chudšas (neměl peněz). Wtr. St. Pr. 179. Vždy měl strach o kapsu (že bude musit platiti). Světz. 1895. 15. K. dobrý pratel, ale hlupý radce. Slez. Nov. Př. 171.
Kapsoch, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Kapsovati koho = kapsy mu probledávati. Kld. III. 234.
Kaptur = karkule. U Pusté a Vel. Polomě ve Slez. Věst. opav. 1893. 5., 1894. č. 4., 8. Cf. Čapka, Brt. D. II. 465., NZ. IV. 314.
Kaptůrek, rku, m., zdrobn. kaptur. Křestní k. (na hlavu dítěte). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 10.
Kapucínek, oryctes. Vz Ott. VIII. 314.
Kapucínský. K. prášek = sobolový, sabadilla. Mtc. 1894. 337.
Kapusta, z lat. composita. Mkl., Gb. H. ml. I. 445. Nech sa vám líbí k-stu z hlúby. Phld. XII. 697. Nebude tam ješt zelenej kapusty (do jasene tam nevydrží). Slov. Phld. 1894. 373. K., cf. Zajač (3. dod.).
Kapustnice. Mohol by ho na velký piatok v k-ci zest (o hubeném). Phld. 1894. 373.
Kapustník, druh koláče. Phld. XII. 709.
Kaputoš, e, m. = kapelník? Bylo tam mnoho k-šov. NZ. IV. 508., Phld. 1895. 461.
Kar po pohřbu na Slov. Vz Phld. 1895. 25. nn. Bodaj ti psi po kare (pohřbu) trúbili! Slov. Nov. Př. 621.
Kára. Nak mu psi na kare hudú (kola vrzají). Phld. 1894. 744. — K., vz násled. Karel.
Karabáčník, a, m. = dráb. NZ. III. 516.
Karabina od konce XVI. stol. obyč. rejt-harka zvaná. Wtr. Krj. I. 625. — K. = veliký bič pastýřský, tatar. Třebič. Brt. D. II. 326.
Karafiát. Švarný jako k. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Na Zlín. pyšnica. Brt. D. II. 507.
Karafiátový = karafiátový. K. věnec. Wtr. St. nov. 13.
Karak = kterak. Chod. Gb. H. ml. I. 148.
Karakter. Dám ti přes k. (facku). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.
Karal, a, m., vz násl. Karel.
Karas, a, m., vz násl. Karel. — K. = malý chlapec. Kotk. 43.
Karásek, ska, m., vz násl. Karel. — K. = malý chlapec. Kotk. 43.
Karát, a, m., vz násl. Karel.

Káratí. Kař řečl. 1504. Vlč. Lit. 257. — **jak**. Kára ho, leda by čert za zle nemal. Slov. Nov. Př. 618.
Kařátka, clavaria coralloides, Händling, v bot. Sterz. I. 1192. b.
Karba, y, m., vz násl. Karel.
Karbal = malý košík. Phld. 1893. 625.
Karbamat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.
Karbel = koštk, z Körbel. Phld. 1895. 483.
Karbinee, uce, m., vz Stříly (3. dod.), rostl.
Karblovat = zamíšet. Dšk. Jihč. I. 7.
Karbolglycerin, u, m., prostředek desinfekční. Dhl.
Karbona včelařů (pokladnice). Mtc. 1895. 145.
Karcinom. Implantace k-mu. Napsal dr. Václ. Kopfstein. V Praze. 1893.
Karcinomatosis. K. buňka. Vstnk. II. 571.
Karda, y, m. Cf. násl. Karel.
Kardiopatholog, a, m., řeč. = léčitel chorob srdečních. Vstnk. III. 412., 474.
Kardiopulmonální. K. šelest, theorie. Vstnk. III. 417., 471., 475.
Kardyan kláštera. Arch. XIII. 101.
Karel, Odtud: *Karlík, Karlíček, Karlec, Karlach, Karlas, Karlovic, Kareš, Kára, Karda i Curda?, Karal, Karas, Karásek, Karát, Karous, Karousk, Karba?, Karhan?, Karvánek?* Kbrl. Sp. 16. (11.). Cf. Kotk. 23. Karel do pekla zajel na bílém koni, čert ho tam honí. Brušp. Hledíková. — K. IV. Cf. Vlč. Lit. 32., 46.
Kareš, o, m., vz předcház. Karel.
Kareta = kočár s truhlami. 1672. Věst. op. 1892. 10.
Karhan, a, m., vz předcház. Karel. — K., u, m. = veliký hrnec. — K., karhel, a, m. = usmrkanec. Kotk. 49.
Karhátek, tku, m. = bršlica, bršol (3. dod.).
Karhati = smrkati. Kotk. 49.
Karhel, vz Karhan (3. dod.).
Karička (= krůžok) na spodnom konci vretena. V Honte. Phld. 1894. 310.
Kark = krk. Ve Spiši. Phld. 1893. 431.
Karkule, vz násl.
Karkulka. Slezské karkule = čepečky bílé, letní. Vz Věstn. opav. 1894. č. 4., 8. 1893. 4. Cf. Wtr. Krj. I. 384.
Karlach, a, m., vz předcház. Karel.
Karlas, a, m., vz předcház. Karel.
Karlec. Vz předcház. Karel.
Karlíček. Vz předcház. Karel.
Karlík. Vz předcház. Karel. — K. Hugo Jan, † 16./5. 1894., převor řádu praemonstr. v Teplé, býv. gymn. prof.
Karlova, é, f., obec v Turci. Vz Phld. XII. 156.
Karlovec, vce, m., dvůr ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Karlovic, e, m., vz předcház. Karel.
Karlův. Karlova brána v Praze = bruská. Nár. list. 1895. č. 314. feuill.
Karmaš = veselí. Kat. z Žer. II. 25. Malý k., velký hlad. Slez. Nov. Př. 142.
Karmašovatí. (Ač jsme churavi), předce se karmašujeme a veselí jsme. Cf. Karmaš. Kat. z Žer. I. 123.
Karmazin = červená látka hedvábná. NZ.

IV. 307., Wtr. Krj. I. 365. Červený ako k. Slov. Nov. Pr. 606.

Karneta, kat. z Žer. 174.

Kárník, a, m. = *kárn*. 1532. NZ. III. 103.

Karnyfel, fla, m., vz Karnifl. Wtr. St. nov. 176.

Karotka, y, f. = karetka, karta. Phld. 1896. 296.

Karous, a, m., vz předcház. Karel.

Karoušek, ška, m., vz předcház. Karel.

Károvaf. Dobré by bylo bývalo k. Prachov (minouti). Phld. 1893. 617.

Karpaty, ze slov. Hrebaty. NZ. III. 164.

Karta = *list knihy*. Prevracel karty. Phld. XII. 290., 596.

Kartit komu co = *haněti*. Jevičko. Brt. D. II. 326.

Kartka, y, f. = korrespondenční listek. Mor.

Kartoun, z něm. dial. Kartun v. Kattun. Gb. H. ml. I. 393.

Kartouzská brána v Praze na Oujezdě. 1562. Wtr. St. Pr. 145., Cel. Pr. m. I. 431.

Kartůnky = šatky pre starejších (pri svatbách). Phld. 1895. 654.

Kartus, u, m. = *kuklik*, geum urbanum, rostl. Vek. Val. I. 155.

Karty. Hra v karty. Kartu snímati, abheben. *Oko*, point. Vyhazovati: *mítati*, *býti na mítce*, *míti mítku*, *vymítati*. *Chaba* = talon. *Rac* = adout. *Racovat* = atoutovati. Brt. D. II. 326.

Karulesy, hory v Gemeri. Phld. XII. 424.

Karvakrol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.

Karvánek, nka, m., vz předcház. Karel.

Karyton. K-na honiti (zábava; skákati s lavic, se stolů žertující). Vz Zbrt. Tan. 267.

Karyzie, druh hrubého sukna. Wtr. Krj. I. 116., 365. Cf. Lindýš.

Kasace = zastaveničko, hrálo se nevěstě, staré svatbě, družičce, smluvčímu a ženichovi, byl-li z též vsi. V Českobrod., Bolesl. a j. Vykl. Svat. 25.

Kasač (lodních plachet), Aufgeier, m. Sterz. I. 273.

Kasalka, y, f. Poboční k., Dämpfgürtel, m. Sterz. I. 641.

Kasanka, také *letnice*, *teknice*. Brt. D. II. 464.

Kasát, a, m. = *lenoch*, *pobuda*. Chodí k-tem (nemá co dělat). Han. Brt. D. II. 326.

Kasati. Jiné kaše a sám se pihlá (piplá). Bl. Gr. 296. Opíš sem, co je chybně položeno kn: *Kasiti* (VII. 1289.). Cf. Pihlati, Jagič. Arch. XVI. 3. 4. Heft.

Kásflekl, u, m. = *koláč trarohem pobábraný*. Phld. 1895. 79.

Kasivo, a, n., jídlo. Slez. NZ. IV. 498.

Kasnárif. Phld. 1893. 707.

Kasoun, u, m., Geitau, v lod. Sterz. I. 1040.

Kasran, a, m. = zbabělec? To bol nákej k. Němec. U Dmžl. Světz. 1894. 351.

Kassonada, y, f. = *farin*, *písek cukrový*, Cassonade, f. Sterz. I. 594.

Kastrol, a, m. = pastor při hře míčem na pastora = od kozy míčem uhozený drápe, než doběhl cíle (metry). Tké.

Kasuistický, kasuistisch. K. predpis. Dnul. exc.

Kaša. Na kašu = taneční zábava při svatbě Vz Phld. 1895. 590., Kaše.

Kašar, e, m. = *opichovač pohanky* (prodává ji). Mor. NZ. III. 228.

Kašarství, n. = *opichování pohanky*. Vz NZ. III. 224. nn.

Kaše. O pův. cf. Jagič. Arch. XVI. 3. 4. Heft. Kaša s mliekom — to Slovákom; Ten volačo viac vie ako len kašu dúchať (chlieb jiesť). Slov. Nov. Pr. 301., 523. Kedy oheň horí, vtedy kašu varia. Phld. 1894. 194. Zle té kaši, která na cizí mléko čeká. Šml. VII. 167. Nebude viac kašu dúchať (= zemřel). Papejte kaši, papejte kaši (mlácení v pětí). Tké. — **K.** = *opichaná pohanka*. Mor. Vz NZ. III. 224. nn.

Kašel. Léčení kašle. Vz Mtc. 1894. 109. Na Val. Vz Vek. Val. I. 132.

Kašička, y, f., vz Žabí oči (3. dod.).

Kašiti v 2. dod. (VII. 1289.) oprav v Kasati a citat tam polož.

Kaška. Biela k. = *bezový květ*. Phld. 1893. 129.

Kašket, han. kaškýt. Brt. D. II. 468.

Kašlice, hermannia. Vz Ott. XI. 184.

Kašna m. kaštua z Kasten. Gb. H. ml. I. 397.

Kašový mlýnec = na pohankovou kaši. Vz Kaše (dod.). NZ. III. 224.

Kašpar. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Kašperlík, a, m., historik. Pras. Těš. 5.

Kaštan, a, m., jm. holubí. Tké.

Kaštanář, e, m. Světz. 1894. č. 52

Kaštelan, a, m. = *župan*. Pras. Těš. 28.

Kaštelanie = *župa*. Pras. Těš. 28.

Kastry = luka vo Zvolene. Vz Phld. XII. 424.

Kat. Oděv katů. Vz Wtr. Krj. I. 296. K. na kata se netře. 1600. Nov. Pr. 39. Bodajže ta schytl k. Slov. Ib. 621. — **K.** = nadávka úředníkům a jejich zřízcům. XVIII. stol. NZ. III. 612.

Katak ni = proč ne? Místek. Hledík.

Kataleptiformní stav. Vstnk. II. 427.

Katanák, a, m. = *voják*. Ve švihácině. Brt. D. II. 521.

Kateřina. K. nese vejce do komína! Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Chodí-li Štěpán po blátě, chodí K. po ledě. Duf. 242. Sv. K. zakazuje veselost pod smíchem a sv. Ondřej pod hříchem. Slez. Nov. Pr. 463. — **K.** = *tlusté stěro vepřové, kača*. Brt. D. II. 325.

Katerynky = druh prolamovaného vyšívání. Mor. a slov. NZ. III. 432., Čes. I. V. 227.

Kathion (lépe než kation). Vstnk. III. 403.

Káti, imper. kej, kejme, kejte, nyní zase: kaj, kajme, kajte; přehláška zrušena. Vz Gb. H. ml. I. 135.

Katilinárka, y, f. = řeč Ciceronova proti Katilinovi. Sterz. I. 594. b.

Katiti se. Do boje se katí. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 139. Když se zlostí katí. Slow. Lil. Ven. 25.

Kátiti = *klátiti*. Dšk. Jihě. I. 6.

Katličky, pl, f. = *visací zámek*. Brn. Brt. D. II. 326.

Katra = *dolová díra*. Arch. XII. 419. a j. Otvírají ústa co kátru. Bl. Gr. 350.

Katrľa a husle = nekďajšie trestné nástroje, ináč klada. Phfd. 1894. 545.

Kátrový. K. čepec = mřížkovaný, s mřížkovou půdou. NZ. IV. 306.

Kauf, u, m. = *výsadní míra* železná na dubový sud 16 věder. 1562. Mus. 1894. 512.

Kaulom lupenkovitý (phyllokladium). Čl. L. Jos. 25.

Kaumarový. K. sukně, kamrtuchová, kamarajová. Krok 1889.

Kavačoun, u, m. Železný k. s řemeny ku krocení koní, Kapperzaum, m. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 634.

Kavák, a, m., vz Havran, Vrána (3. dod.), Kavka (3. dod.).

Kaváň, ě, f., vz Kavka (3. dod.).

Kavčí Hůrky, trať u Frýdku. Věst. op. 1893. 8. K. hora nad Vltavou u Prahy. Břez. Font. V. 436.

Kavčonky. Na K-nkách, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kavlaš (kawiafs), z lat. scabiosa. 1440. Mtc. Cf. Gb. H. ml. I. 423.

Kävlee, obec v Gemer. Phfd. XII. 155. V listinách také Kevy.

Kavka, na Hané *karák*, val. *karáň*. Brt. D. II. 493.

Kavoň, ě, m., vz Havran, Vrána (3. dod.).

Kaz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Kazač, e, m. = *kazatel*. Krs. Moor. 33.

Kázaný kníže. Štilf. 203.

Kazatedlník, u, m. = kázání n. zprávy kazatelům zdržující kniha, vox nova, inusitata. Bl. Gr. 169.

Kázati ve smyslu poroučeti na záp. Mor. neužívají, říkají: Povídal, řekl mi, abych to udělal. Brt. D. II. 326. K. = monstrare, ukazovati, v Rkk. Vz Mus. 1896. 269., List. fil. 1896. 353.

Kaziti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Kázeň, strě. kázn n. kázň. Gb. H. ml. I. 161. O strě. sklonění cf. Gb. Km. -i. 23.

Kazimír. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Kazisvětsky s čím zacházeti. Wtr. Živ. c. 988.

Kazniti koho. Alx. Nách. k. XXXIII.

Kaž m. *kakž*, ze skup. *kž* se k odsouvá. Kaž jich koli mnoho bylo. AlxV. 1735. — Gb. H. ml. I. 452.

Každodenka (*každodenka*. Světz. 1893. 31.) = každodenní jídlo (brambory). Nár. list. 1894. č. 349. odp.

Každotýhodně. 1597. Kutn. šk. 57.

Každotýhodní potřeby. 1623. Kutn. šk. 161., Mtc. 1895. 276.

Každýkoli. Nemotorná kontaminace z *každý* a *kteříkoli*. Mus. 1894. 161.

Kažkolivěk m. *kakžkolivěk*. Ol. Tob. 1. 4. — Gb. H. ml. I. 452. Cf. nahore Kaž.

Kb. Z *kb* se k odsouvá: belec, belik. Dšk. Jihé. I. 31.

Kbel = *okov*. Brušp. Hledíková.

Kbelec. Pravdu pod kbelec stavěti (zatajovati). Šml. VII. 235.

Ke m. *che*: *kei* (*chei*). Dšk. Jihé. I. 36.

Keicé v 2. dod. oprav v kšice.

Kě změněno v *kš*: kšice m. *keice*. Podk. v. 281. — Gb. H. ml. I. 525.

Kěice. Vedle kšice bývá kšice a to předpokládá, že bylo kšice. Gb. H. ml. I. 514.

Kd m. *k*: s někdy tam byl. Dšk. Jihé. I. 16. — Z *kd* (*kt*) se k odsouvá: de (kde), dyz. dybych. Dšk. Jihé. I. 31.

Kdák z: kdopak, kdepak, kdypak. Gb. H. ml. I. 91., 564., 565. Cf. stahování oa, ea, ya.

Kde = *kam*. Kde ideš? Vek. Poh. 86. Nevěděla sem, kde se poděl, Kat. z Žer. 133., kde se obrátil. Ib. 131.

Kdě m. kde v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 339.

Kdečky, štoky atd. dělají bednáři. Hrs Nách. I. 516.

Kdehe m. kdeže. Gemer. Pastr. L. 145.

Kdechme = *kde bychom*. Mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Kderak m. *kterak*. Gb. H. ml. I. 450. Bl. Gr. 278. má kderak za špatné.

Kderaký m. *kteraký*. Bl. Gr. 278. Cf. předcház.

Kderý m. *který*. Gb. H. ml. I. 450. Bl. Gr. 278. má kderý za špatné.

Kdež. „Kdež já vědév toho potřeby“ nedobře m.: Já pak vida toho potřebu. Bl. Gr. 256.

Kdo. Hláď nie kdo, ale co. Slov. Nov. Př. 270.

Kdolek = *vdolek*. V Bolesl. NZ. IV. 100.

Kdulný = z *gdouli*. K. lektvař. Arch. XIV. 297.

Kdysik = *kdysi*. Brt. D. II. 38.

Ke trnu, šp. m.: k trnu. Vz Gb. H. ml. I. 156. — *Ke* = *kde*. Ke jest matka má? Ev. víd. 121. Mat. 12. 48. (Mně.).

-ke: v zahrádce, v polievke. Vz -ce. Pastr. L. 52.

-ké: dneské, věilké. Us. mor. Gb. H. ml. I. 452.

Kebeš = kabátový oděv. V Želovicích na Slov. NZ. III. 404.

Kecal, a, m., vz Chrástel (3. dod.).

Kecala = *chrástel* (3. dod.).

Kecati = *práskati bičem; hloupě mluvit*. Laš. Brt. D. II. 326.

Kecek, eka, m., vz Chrástel (3. dod.).

Keckal, a, m. = *chrástel*. Brt. D. II. 493.

Keekář, e, m., vz Chrástel (3. dod.).

Kekelec, lee, m. = *chrástel*. Mor. Sterz. I. 249.

Keenůf = *malíčko udeřiti*. Phfd. 1894. 745.

Keě! Tak se odhání tele. Phfd. 1893. 634.

Kédat = *natahovati kědy* (dudy, kajdy). *velmi plakati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 326.

Kedrie. Sukně s k-lemi. Wtr. Krj. I. 397. 328.

Kedruta, y, f., z Gertrud. Vs. — Gb. H. ml. I. 353.

Kedy = *kdy*. Každý vtedy, keď má k. Slov. Nov. Př. 638.

Kědy = *kejdy*. Cf. Kédat (3. dod.).

Kedys říkají někteří m. *kdys*. Bl. Gr. 235.

Kefa, y, f. = *kartáč*. Slov. Phfd. 1894. 35.

Kefalika, y, f., řec. = hlavní žila (na hlavě). Bl. Gr. 230.

Kefka, y, f., zdrob. kefa. K. na zuby. Phfd. 1893. 509. K. na fúzy. Ib. 1895. 66.

Kefočka, y, f. = *kefka*. Slov. Phfd. 1894. 423.

Kehdy. Vz Krok 1892. 256.

Kehdyže, quum. Ev. seit. 15. M. 13. 3.

Keje. Pastr. L. 150. (gemer.).

Kejdat také: zvolna povídati. Kotk. 116.

Kejklzoky. Beck. I. 78. Z: Gaukelsachen. Gb. H. ml. I. 256.

Kejmatl, *kymácti* = *klátiti*. Kotk. 98.

Kejvanda, y, f. = *čumenda*. Přišli na k-du. Vykl. Svat. 59.

-kék: semkék, věilkék, henkék. Dial. Gb. II. ml. I. 452.

Kéklat = *ciklati*, *kýrati*. Kunšt. Brt. D. II. 326.

Keles na koho pustiti. Brt. D. II. 56.

Kelesař, e, m. Mor. Brt. D. II. 56. (u Kojet.).

Kelnatka, mořský měkkýš. Vz Ott. VII. 305. a.

Kelo = *kolik*. Sej (sij) k. zeseš a Buh požehná, k. un sce. Šariš. Phld. 1895. 378.

Keltovať. Vz Phld. 1893. 696.

Keltýš, e, m., z maď. = *jídlo ze rži* na měkko rozmočené, na plechy rozlité a pečené (dělá se k vel. pátku). Vz Čes. I. V. 456.

Kempa Kamenná, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kempianý, ého, m., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kentnář, e, m., kemptner Leinwand. Wtr. Krj. I. 357.

Kep. Ty vyjednaný kpe (nadávka). Arch. XIII. 220.

Kepeň = *kožich*. Místy na mor. Slov. Brt. D. II. 468.

Kepenec, nce, m. = *kepenek*. Phld. 1894. 253.

Keperajt, z: Waldbereiter. V Bošácku. Phld. 1893. 464.

Kepienka, y, f. Pod k-kou priateľstva (pod zástěrou). Slov. Phld. 1893. 531.

Kepif sa = *cébit sa*, *břečeti*. Val. Brt. D. II. 327.

Kepsky. Mám se k. (špatně). Záp. Mor. Brt. D. II. 327. K. mluvíti = hloupě. Wtr.

Ker, kru, m. = *keř*. Uh. Brt. D. II. 509.

Keř. Na Mor.: *chrást*, *hřib* (val.), *kopec* (Zábř.). Brt. D. II. 327. Jedna vrana do kře, druhá ze kře (jeden hospodář, druhý utrácí). Vek. Val. I. 107. Hází do kře = vyzvídá. Brt. D. II. 315.

Kera-pa = *kterak pak*. Dšk. Jihč. I. 31.

Keré = který, kdo. K. je tu? Brt. D. II. 193.

Kerhart, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Kerňa, *kernica*. Phld. 1893. 52.

Kerosen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Kerpec, pee, m. = *krpec*. Gemer. Phld. 1895. 355.

Kersko, a, m., les v Poděbr. 1748. NZ. III. 408., 520.

Kerst, u, m. = *křest*. Ve Spiši. Phld. 1893. 431.

Kerušina, y, f. = zelina modrokvětá, bodlavá. Phld. 1893. 637.

Kerv = *krev*. Gemer. Phld. 1895. 355.

Kešůvka, y, f. = zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Ketelovať sa, sich genieren. Vel. Revúce. Phld. 1893. 373.

Ketoforma, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 2.

Ketokyselina, y, f. Vstnk. III. 458., IV. 16.

Ketonka, y, f. = žen. oděv. Phld. 1895. 585.

Ketosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Kevd, a, m., dolina ve Spiši. Phld. XII. 424., 75.

Kéz. Kéz jste mi listinu také přinesli (1459.); Kéz jsi mi tak napsal; Kéz sobě na tom knězi naučení vzal! Arch. XIV. 97., 357., 361.

Kfer = kvér (ručnice), z něm. Brt. D. II. 56.

Khenk, u, m., vz Khynek. Wtr. Krj. I. 519.

Kiahne, *kjahne*, pl., f. = *osýpky*, *sypanice*, *čredy*; *neštovice*. Mala kiahne = mala tvár celú sliatu, ani na oči nevidela. Slov. Phld. XII. 287., XIII. 56.

Kiar. Cesta je prerúbaná kiarami. Phld. 1894. 357.

Kible, vz Kukačka (2. dod.).

Kilisar, a, m., z: Kürassier. Us. List. fil. 1893. 467.

Kilovat, u, m., při elektr. proudu. KP. VIII. 118.

Kinetofonografický. K. divadlo. KP. VIII. 382.

Kinetoskop, u, m., řec. = huben, na jehož obvodu jest několik fotografií, které otáčením se ho zobrazují určitý výkon, ku př. vystřelení z pušky. Vz KP. VIII. 482.

Kinský Fr. Dom. Cf. Vlč. Bás. 90.

Kinžal = *nůž*. Phld. 1894. 621.

Kiometr, a, m., z geometr. Dšk. Jihč. I. 29.

Kist (kyst), *kistka* (*kystka*), Quaste, f. O pův. cf. NZ. III. 401.

Kišasoňka, z maď. = *slečna*. K. na něm (vreci) ležia. Slov. NZ. IV. 506.

Kišbir, a, m. = *obecní sluha*. Slov. Phld. 1895. 310.

Kj méně se v č: pláč z plakjě, péče z pekja. Gb. H. ml. I. 446.

Kjahne. Vz předcház. kiahne.

Kjuň = *kůň*. Phld. 1895. 629.

Kk splývá u výslovnosti v **k**: měký — měkký; hlavně je-li první **k** předložkou: knezi m. k knězi. Gb. H. ml. I. 449.

kl m. *chl*: sklípenej m. schlíplý. Dšk. Jihč. I. 36.

Kľabaf = *klepati*, *mlátiti*. Cf. Dokľabnút, Nakľabnút (3. dod.). — **K.** = *promlouvatí*. Jicko. Brt. D. II. 327.

Klác m. klásti (*st v c*). Dšk. Jihč. I. 41.

Klácenice, e, f. = *motáně*. V světě jest samá k. Mtc. 1895. 177.

Klací zbroj (ku klání). Arch. XIV. 27.

Klackár, a, m. = *klackář*, e, m. = *ozbrojený klackem*. Phld. 1893. 584.

Kľac = *klec* (u pluhu). Val. Brt. D. II. 448.

Kľacary, vz Kľacarky. Brt. D. II. 451.

Kľacit, vz Hněsti (3. dod.).

Kľáda. Zle je kľádu lámat, když nezlomí hůlky. Vek. Val. I. 110.

Kľadibuchta, y, m. = *nemotora*. Laš. Brt. D. II. 327.

Kľadinet, u, m. = *klarinet*. Us. místy. Čern. Př. 75.

Kľadívko, a, n. Vyšívání na k. V Kuno-
vicích. Vz NZ. IV. 229.

Kľadivo = *vejce*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Kladkovnice, Gienblock. Sterz. I. 1098.

Kladkovnicový. K. úvazek, Brohk, m. (krátké láno). Sterz. I. 561. a.

Kladnička, y, f., polyporus squamosus, houba. Brt. D. II. 512.

Kladnitý, paseka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kladodílový. K. osa. Cl. L. Jos. 21.

Kladodí-um, a, n. Druhy rodu rusku vyznačují se tím, že na svém stonku a jeho větvích nesou toliko šupinkovité, blanovité listy, z nichž některé mají v úžlabí svém lupenovitě, ploché, zelené výrostky, které mnozí za ploché, listovité větve, tak zvané phyllokla-die neboli kladodie mají. Vz Cl. L. Jos. 5., Vstnk. II. 420. O kladodíích asparageí. Naps. dr. Lad. Jos. Celakovský. V Praze. 1893.

Kladskopolský. K. stezka zemská. Hrš. Nách. I. 15.

Kladynet m. klarinet. Brt. D. II. 207.

Klam. O pův. cf. Krok 1893. 53. Klam — k nám (kdo klame, sám se oklame). Phld. 1895. 188.

Klamant, a, m. = *klamař* = nadávka katolíků protestantům. Wtr. Živ. c. I. 211.

Klamka u pluhu, vz Stolice (3. dod.).

Klamočit se, vz Naklamocit se (3. dod.).

Klaňea = *klanice*. Na záp. Mor. Vz Gb. H. ml. I. 228.

Klanice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Klankl. Motá se co nepečený k. (o nestálém). Bl. Gr. 296.

Klanonohý. K-zí koryši, copepoda siphonostomata. Ott. VIII. 705. a. Vz násl.

Klanonožec. Vz předcház. a Ott. VIII. 795.

Klapačka u bidel tkadlcovského stavu. NZ. IV. 40.

Klapce = snížení sa k zemi na špičkách. Sedět na k-coch. Myjava. Phld. 1895. 446.

Klápec, pec, m. = *klopota*, *soužení*. Třešt. Brt. D. II. 327.

Klapěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klapeto. Brt. D. I. 84.

Klapka. K. ořechová = *skořápka*. ČT. Tkč. — **K.** = *huba*. Zavří už tu klapku (mlč)! Ús.

Klapotati. K marnostem samo přirození člověka klapotá. Bl. Gr. 355.

Klapoušiti oprav dle Brt. D. II. 327. v: klapoušeti (klapóšeti).

Klára. K. — v noci šije, ve dne pára. Slov. Nov. Př. 643.

Klas. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., Krok 1893. 53. K. má žito (pšenice), réz (žito) a ječmen. Brt. D. II. 509. Lahko je okolo kopy klasy sbírat. Phld. XII. 695.

Klasňovati. Obilí klasňuje = vymetá, n vsuto. Dšk. Jihč. I. 13. K. cf. Šibat (3. dod.).

Klasovie, n. = *klasy*. Phld. XII. 646.

Klásti. Krávy se kladou = *telí se*. 1631. Kat. z Zer. 13.

Klasula, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kláster. Dějiny k-rů v XVI. stol. Cf. Wtr. Živ. c. 688. nn.

Klát. Dávati muzikantům do kláta (do cimbalu). Val. Vek. Val. I. 92.

Klatba, *klatra*. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 10.

Klátečky, vz Dřevěnky (3. dod.).

Klátí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 85.

Klátiti. O pův. cf. Gb. H. ml. 35. — **K.**

se = *kývati se*. Klátí se mně zub. Brt. D. II. 327.

Klátivý, wankend. K. stavba z polien. Phld. XII. 204.

Klatka, *klatečka*, *klecka* na matku včelni. Laš. Brt. D. II. 327.

Klátka, y, f., u vozn. Vz Brt. D. II. 444.

Klaudy Karel rytíř, advokát, † 11./2. 1894.

Klausa, vz Klouza. Cf. Musika — muzika.

Klausula. K. neb, jak nevlastně říkají, rytmy a to je u Bl. = rým. Cf. Bl. Gr. 365.

Klavikord, hud. nástroj v XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236.

Klavírový. Výroba k-vé kůže. Vz KP. VI. 686.

Klazan = *bezbožný kluk*. Zábř. Brt. D. II. 327.

Klazír, u, m. = *skleněné hladítko na hlazení čepců*. NZ. IV. 411.

Klbeif sa. Klbeia sa medzi sebou = klo-fají. hašterí se. Slov. Phld. 1894. 754. Klbeia ako holubi. Ib. 1895. 313.

Kľeat = *křesati*. Val. Brt. D. II. 327.

Klě, e, m. = *klíč*. Zlinsky. Gb. H. ml. I. 288.

Klěný = *klíčný*. Alb. 64. b. — Gb. H. ml. I. 288.

Klěovina, y, f. = *klě*, vyklučovaný, na pole upravený les. Ždánice. Brt. D. II. 327.

Klebetář, vz Klevetář.

Klebetnice, vz Klevetnice.

Klebetný, vz Klevetný.

Klebetovat = klevetovat.

Klebitorský. K. pentle (u zástěry). Han. Brt. D. II. 362. Cf. Brěavý (3. dod.).

Klec, m. Na Mor. Brt. D. II. 484. Sotva byla sama, pouštěla své domněnky z klece. Sml. I. 112.

Kľecačka, y, f. = *orčí nemoc*, když ovee kľecú, kulhají. Val. Brt. D. II. 492.

Klecka = *klátka* na včelni matku. Brt. D. II. 327. — **K.** = *klíčka*, malá klec. Kld. III. 93.

Kľeč (han.), *kľěšče* (zlin.) = *dřevěné okraje chomoutu*. Brt. D. II. 451.

Klěč, vz Klíč (3. dod.).

Klěčeti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106. Slov. klačat; u Hrozenkova klačac. Brt. D. I. 42.

Klečky. Na Klečkách u Čes. Brodu. Čern. Př. 35.

Klech. Jezovitské a školské klechy. Wtr. Živ. c. I. 147. Nuzní čestí klechové. Ib. 850.

Klejčir, e, m. = *křečir*. Dšk. Jihč. I. 9.

Klejina, y, f., Collodium. Sterz. I. 611. a.

Klejoprskyřice. Vz Ott. IX. 836.

Klejovka, y, f., espeletia. Vz Ott. VIII. 754. b.

Klejtovaný. K. zboží. Hrš. Nách. I. 690.

Klekačky plej (kleče, klečic). Čejč. Hledik.

Klekanice. Cf. Vek. Val. I. 102.

Klektati. Vejce klekce, je prázdné. XVI. stol. NZ. III. 311.

Klem, a, m., vz násl. Klement.

Klembati = klímati. Kotk. 100.

Klemeš, mše, m., vz násl. Klement.

Klement, a, m. Odtud: *Klem*, *Klemeš*, *Klempera*?, *Kliment*, *Klimenta*, *Klim*, *Klímek*, *Klímeš*, *Klímeš*, *Klímeš*, *Klímeš*, *Klímeš*, *Klíma*, *Klímanek*. Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 23.

Klempera, y, m., vz předcház. Klement.

Klen, u, m. = *klenec, klenica*, acer campestriis, rostl. Brt. D. II. 498. K., acer platanoides? Vz Krok 1895. 49. nn.

Klenba. Herbartova k. rozstředění představ ve vědomí. Mus. 1894. 567.

Klenec, nce, m., vz Klen (3. dod.).

Klení. Klením polehčit chce bol si tuhý. Vrch. Rol. XXX. 5.

Klenica, e, f., vz Klen (3. dod.). — **K.** = potok v Bolesl. Šml. VIII. 88.

Kleník, a, m., obec v Nitře. Phld. XII. 74. 424.

Klénkovat se, z něm. sich kränken. Han. Brt. D. II. 515.

Klenkybunky, z: Gelenkübungen. U. u vojska. Cern. Př. 69.

Klénotný, vz Klénotní. K. nádhera (jevící se užíváním klénotů). Wtr. Krj. I. 343.

Klenouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klenovec, vce, m., míst. jm. v Gemersku. Phld. 1894. 61.

Kleňufák (celák), u, m., oděv nějaký. NZ. IV. 56.

Klep. Při máku polní klepy počínají a při lnu přestávají; domácí klepy začínají dráním a přádlem se končí. Duf. 249.

Klepač, e, m., vz Vidlák (3. dod.), rostl.

Klepač, e, m. = *kladíčko*, jímž se kosy vyklepávají. Brt. D. II. 453.

Klepačka, y, f. Hra na k-čku. Vz Duf. 90.

Klepátko u telegrafu. Vz KP. VIII. 251.

Klepati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83. Bída se tady klepá. Brn. Brt. D. II. 328.

Klepec, vz Král (3. dod.).

Klepeto, rostl., vz *Žabí oči* (3. dod.).

Klepetovitý. K. ruce. Světz. 1895. 105.

Klepibýk, a, m., nadávka. Jsou to selští klepibýkové. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 850.

Klepouchý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klepovaný. K. klobouk mužský = kadeřavý. 1562. Mus. 1894. 509.

Klerikálství. Žen. listy. 1896. 68.

Klerikálština, y, f., Klerikalwesen, n. Nár. list. 1894. č. 110. str. 2. a.

Klesati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106.

Klestiti = *chvojí na drobno přesekávati* (na stelivo). Záp. Mor. Brt. D. II. 328.

Kleště, vz Kleč (3. dod.).

Klešně, pl., f. V Klešních = pole v Lutoníně na Vyzovsku. MzO. 1890. 89.

Kleštěnec, obscoena vox est; doporučuje *panic*. Vz Rezanec. Bl. Gr. 174.

Kleštěce = lusky; *št m. st.* Dšk. Jihč. I. 38.

Klef, kleju = 1. *klnouti*; 2. *tlíti*; 3. *kli-čiti*. Brt. D. II. 328., 128.

Kleveta. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 19.

Klevetář. Klevetář a velka voda беру zlato i blato. Slez. Čes. I. V. 420.

Klevetárka, y, f. K-ky vypovídají se z Klep přes Bezdrůžice do Nerečina. NZ. III. 229.

Klevetati. Psy něchojme štěkat a ludi kľebetovat. Slez. Nov. Př. 90.

Klevetnice, e, f., Plauschstübchen, n. Phld. 1896. 29. — **K.** = *klevetárka*. Kľebetnice chodí po pořadovým podmáslí. Mor. Čes. I. V. 420.

Klevetný. Kľebetný ako straka. Slov. Nov. Př. 654.

Kleviti se čím — *trásti se*. K. se zimou Světz. 1893. 18., 118.

Klí, m. Ten klíj. 1554. Kosmogr. List. fil. 1893. 457.

Klibna. Chození s klibnou. Vz NZ. II. 595., IV. 299.

Klibók m. klobouk. Brt. D. II. 163.

Klic, u; oprav: *klic*, e = *klička*. Škar. 15., 16. a j.

Kliceti, strč. kléceti, claudicare. Gb. H. ml. I. 106.

Klickovati se = *poratorati se, zaháleti*. U Zleb. NZ. II. 614.

Klickový. K. rána (klickem). Kld. IV. 43.

Klič, u Litovle *klóč*, u Konic *klíč*, u Bohuslavie *klěč*. Brt. D. II. 109. K. od bílého dne. Vz NZ. IV. 294. K. telefonický. Vz KP. VIII. 377.

Kliček. Pambíčkovy kličky — štírovník. ČT. Tké.

Kličný, *klučný*, strč. = *aptus, způsobilý*. K. miesto k modlitbě. Alb. 64. b. — Gb. H. ml. I. 228.

Kliditi se o kom. Král atd. Alx. V. 2366. — **kam**. **Ve** vlastní hnízdo k. (kakati). Břez. Font. V. 532. **Do** nádob (kostelních) k-li sou. Ib. 410.

Kliesniť sa. Čo je v piesni, nech sa kliesni. Slov. Phld. 1894. 458. Kliesnil si cestu. Ib. 651.

Klieště. Žeravé (řeřavé) k. Phld. XII. 690.

Klihák, a, m., vz Žlova, Žluna (3. dod.).

Klihovatěti. Všecko mé myšlení k-tí (tuhne). Světz. 1894. 78. a.

Kliehna = *klisna*. Arch. XIII. 497.

Klik. Nenechá im ani koreňa ani klika. Phld. 1894. 373.

Kliksam, *klik mezi vás* (volá čert k pastýřům narození Páně slavicím). NZ. IV. 126.

Klím, a, m., vz předcház. Klement.

Klíma, y, m., vz předcház. Klement.

Klímanek, nka, m., vz předcház. Klement.

Klímek, mka, m., vz předcház. Klement.

Klíment, a, m., vz předcház. Klement.

Klímeš, mše, m., vz předcház. Klement.

Klimpovaný. K. krajka = paličkováná, zhotovená paličkou. NZ. IV. 146.

Klímaš, e, m., vz předcház. Klement.

Klímaša, dle Bača, vz předcház. Klement.

Klímašo, a, m., vz předcház. Klement.

Klín. Zabil, zarazil, zahlobil klín do zeme = padl. Slov. Phld. XII. 559. Vrazit komu klín do hlavy = těžkou starostí mu způsobiti. Phld. 1894. 314. — **K.** = střední vrstva dobrého kamene. Brt. D. II. 325. — **K. hromový** = *kámen*. Vck. Val. I. 136.

Klíňák, u, m. = veliký klín, Bletz, m. Sterz. I. 516. a.

Klínatka, gomphus, rod vážek. Vz Ott. X. 285.

Klincový. K. vrstva. Vstnk. III. 388.

Klínček (v podkově) = hřebík. Slov. Phld. 1894. 108.

Klínece = *hřebík*. Každý k. sa pred ním trase (o zloději). Phld. 1894. 257. Na k. zaviesť = odložit co. Phld. 1894. 482.

Klínek. Moší netak oči na klínek zaviesť (nesmie driemať). Slov. Phld. XII. 697.

Klinkavý. K. rým. List. fil. 1894. 26., Zl. Jg. 218.

Klínót = *klénót*. 1582. Kutn. šk. 26.
Klípec, pce, m. = *člověk schlíplý*. Kotk. 85.
Klípek, pku, m., zdrobn. klep. Vykl. Svat. 64.
Klípnoti, vz Klípati. Kotk. 70.
Klisnatý. K. chlap. Světz. 1895. 511.
Klišovaci. K. stroj, Clischiermaschine. Sterz. I. 608. b.
Kliti. Cf. Gb. H. ml. I. 55., 81. Kleje jako forman. Nov. Př. 621.
Klizat = *klouzati*. Kruml. Brt. D. II. 205.
Klka, y, f. = *klk, kluk, klček, kloček*. Pastr. L. 85.
Klnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67., 81.
Klobaňka, y, f., vz Klubaňka (3. dod.).
Klobás, u, m. = *klobása*. Brt. D. II. 284.
Klobása. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67. Krátke kázne (kázání) a dlúhe k-sy. Slov. Phld. 1894. 6. Krátka modlitba a dlhá k. (malá prosba a veliký dar); Dlhá modlitba a krátka k. Ib. 1894. 196. Viac dní, že (než) klobás. Slov. Nov. Př. 442. — **K.** = *plecovník zapečený v těstě pšeničném*; peče se v ostatky. Jicko. Brt. D. II. 480. Cf. Pľeco, Plecovník (3. dod.). — **K.** = váleček sečkou naplněný a na zádech ku brusleku přišitý, by sukně nepadaly. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. Cf. Honzik.
Klobček, zdrobn. klob. Čes. I. V. 132.
Klobouček, čku, m., campanula, rostl. Brt. D. II. 500.
Klobouk, z tur. g. lpīq, kalpak, Mütze, insbesondere mit Pelz verbrämt. Vz NZ. III. 399., Čern. Př. 64. K. v XV. stol. (bobří, záječí, plstěný, slaměný). Vz Wtr. Krj. I. 55., 80., 128., Čepce (3. dod.), Čepice, Brt. D. II. 468. K. v XVI. stol. muž., ženský. Ib. 422., 388. A mají také jiní lstivý k. (výmluvu a p.), že ... Hus. (Vlč. Lit. 95.). Má pod klobúkom (pod čepom) = opilý. Slov. Nov. Př. 599.
Klobučky, pl., m., květ sladce. Brt. D. II. 501.
Klobúk, a, m., obec při Váhu.
Kloček, čku, m., vz Klk, Klka (3. dod.).
Klůčka = dřevěný hmoždír na tlučení máku. Han. Brt. D. II. 328.
Klof, u, *klofec*, fee, m., z lat. colaphus (pohlavek). Čern. Př. 87.
Klohnit = *píti* (potupně). Kunšt. Brt. D. II. 328.
Klochtat = *lochtat*. Vz Dšk. Jihé. I. 31.
Klochtiť = *vařiti*. Phld. 1893. 371.
Klok, z fr. cloque = lehčí pláť i kožešinou obložený. XV. stol. Wtr. Krj. I. 67., 147., Mus. 1894. 507.
Klokoč. K. proti psotníku. Vz Zbrt. Pov. 52. — **K.** = *krátký oděv*. Ché. S. 227. Cf. Klok.
Klokočkový. K. dřevo. Vz NZ. III. 210.
Klombadlo, a, n. = *kyradlo*. Dšk. Jihé. I. 5., 7., Mte. 1895. 186.
Klomen. Kld. IV. 49. K. = haluz s ovocem ulomená. Brt. D. II. 509.
Klómět = *klamět*. Brt. D. II. 327.
Klomínek, nku, m. = *ratolístka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 509.
Klonka = posada. Držel (gratulant) v pravici velkú kytku, ani k. váčšia nebýva. Phld. 1893. 708.
Kľopa, y, f. = *ohrnutá část kabátu na prsou*. Jicko. Brt. D. II. 468.

Klopěti. Tam klopí řada hrnců. Chod. NZ. III. 18.
Klopiti. O pův. vz Gb. H. ml. I. 83.
Klopot. O pův. vz Gb. H. ml. I. 83.
Klopota. Nemala baba roboty, ta si nasla k-ty (klepy). Šariš. Phld. 1895. 377.
Klopotati. Briche pále se nápojem opilým klopoce k smilství. Ché. S. 178.
Klopotný k pokrmům, prázdňm řečem. Ché. (Vlč. Lit. 179.).
Klopotol, a, m. = *frejír*. Vz Klopitoliti (násl.).
Klopitoliti, vz předcház. Pro tohoto klopotole, jenž tak všady klopotolí, kterúz uzří, tu sobě zvolí. Exc.
Klopovaný. K. klobouk (= sbíraný?) Wtr. Krj. I. 425.
Klopuša, e, f, pahorek ve Frýdecku. Věst opav. 1893. 9.
Kloryt, u, m., hud. nástroj. Vz Zbrt. Tan. 240.
Klosó = *klusem*. Brn. Brt. D. II. 328.
Klosterman Kar., spis.
Kloub. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
Klouč, e, m. = *klíč*, u Hulína; u Strážnice *klúč*. Bl. Gr. 339. Toto slovo na Mor. už asi vymizelo. Mus. 1895. 470.
Klouhati = *klouzati*, z změněno v h. Gb. H. ml. I. 496.
Kloumati = *klímati*. Kotk. 89.
Klounovec. K-veem opatřiti, bestevnen. Sterz. I. 472. b.
Klousa oprav v: Klausu, z Klause. Fls.
Klouzati. Mezi břitvami hadové klúzali (lezli). GR. Nov. 80. 11.
Klózka, y, f., houba, vz Sosnár (3. dod.).
Klubánek, nku, m. = *rydumek* (vejce). ČT. Tké.
Klubáňka, y, f. = *klubánek*. Tké.
Klubaňka (klobaňka), y, f. = *slaměnka* s kolmými stěnami a rovným dnem. Han. Brt. D. II. 328.
Klubko. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
Klúč = *klíč*. Vz Klouč (3. dod.). — **K.** = *hák*, na kterém visí ve světnici kotel. Čes. I. V. 311.
Kľučík, u, m. K. v letáci u vřetena. V Hont. Phld. 1894. 310. — **K.**, vz Vodě (3. dod.).
Kľučka. Odobral sa od kľučky (odešel z domu bez pozdravu). Phld. 1894. 442.
Kľučovisko, a, n., vz Vodě (3. dod.).
Kľudit do koho, na koho = *hanu na něho kydati*. Jicko. Brt. D. II. 328.
1. **Kluk**, klka, floccus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
2. **Kluk**. Není-li k. šelma, nic po něm není. Ús. NZ. III. 27. — **K.** = nadávka úředníkům a jejich zřízcům v XVIII. stol. NZ. III. 512.
Kľuka, y, f. = část pluhu taženého voly. Brt. D. II. 449. — **K.** = *dýmka*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.
Klukovec, vce, m. = *řezák*. 1525. Mus. 1894. 515.
Klukovna, y, f. = *škola*. Školu k-vnou nazýval. 1613. Kutn. šk. 133., 134., 135.
Klukovský. K. škola. Kutn. šk. 134. Vz předcház. Klukovna.
Klumět = *klamět*. Brt. D. II. 327.

Klunkat = *klímati*. Val. Brt. D. II. 328.
Klumočnica, e, f. = *tlumočnice, klepna*. Han. Brt. D. II. 328.

Klupět = *orísati*. Cf. Oklupený. Brt. D. II. 328.

Klusač, e, m. = *kůň*. Ml. Hüb. 118.

Klusó = *honem*. Tisn. Brt. D. II. 138.

Klustej = *tlustý*. Šb. D. 22.

Klut se. Tráva se kluje ze země (jako house z vejce). Kde sa hačena kľula, vrazil sa lata. Slov. Brt. D. II. 328.

Kluzkavý = *kluzký* (neobyč.). Vz List. fil. 1893. 331.

Kluzkonožec, žce, m., *olisthopus, bronk*. K. okroublý, Sturmův. Klim. 29.

Kluzký, kluzek. Gb. H. ml. I. 164., List. fil. 1895. 296.

Kluznat = *uzditi* (koně). Brt. D. II. 328.

Kľvatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67., 74.

Kľzavisko, a, n. = *kluziště*. Phld. 1895. 73.

Kmásati. Skrzevá děveiska do krve se k-li (prali). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Kmejn, u, m. = nejlacinější sukno. XV. stol. Wtr. Krj. I. 111.

Kment, z střílném. gewant. Gb. H. ml. I. 432. Cf. Mus. fil. I. 394.

Kmet. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 4., 35. Kmeti, kmetones seu homines. Eml. Urb. 265., 267. O pův. a významu slova cf. Jag. Arch. 1896. 308.

Kmetci dvorec měl od XVIII. stol. 3—2 lány (180—120 koreň). NZ. III. 143., 144.

Kmetiti = do porejtku přinejst = *ženit*. Gemer. Phld. 1895. 438.

Kmefov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 376.

Kmín. K. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. — K. = *ferna*. Presibaný k. Phld. XII. 37.

Kmínek, zdrobn. od kmen = *halouzka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 509.

Kmínstvo, a, n. = zloději. Vz Kmín. Phld. 1893. 473.

Kmítel = *knitl, roubík*. V Bolesl. NZ. IV. 109.

Kmotr. K., *kmucháček*, na Rožn. *křesný otec* n. *křesný táta*, laš. také *křesný, křesniček*, v Lanžotě: *krsný*, v již. Op. *potrček* (z Pathe). Brt. D. II. 461. Ze nevíte, pane kmotře! Čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 506., Tanec čes. (3. dod.). Dítě rádo po kmotrovi tihne (dělá jeho vlastnosti). Chod. Čes. I. V. 240. O kmotrovství na Chod. vz ib. 237. mn.

Kmotra: *kmotřenka*, na Rožn. *křesná matka* (*matička*), laš. *křesná, křesnička*, v Lanžotě *krsna*. Brt. D. II. 461.

Kmotrovský. K. dítě, kterému kdo byl kmotrem. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill.

Kn m. *chn*: opláknout. Dšk. Jihé. I. 36. Za cizi *kn* je čes. *kň* v. *kn*: knourati z něm. kuurren. Vz Gb. H. ml. I. 377.

Kňahňa = *růže*, nemoc, corysipelas. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 332.

Knap = *tarír stříbra*, prennér. Cel. Pr. m. II. 378.—380.

Kňazec, žce, m., obec v Tekové. Vz Phld. XII. 159.

Kňážica, e, f., obec v Zemplínsku a Nitře. Phld. XII. 159.

Knedlik. Toto slovo nelíbilo se Husovi, doporučoval *šisku*. Bl. Gr. 161.

Kněha, lépe: *kníha*. Bl. Gr. 276.

Kněhkupec. Vz násl. Knihkupec.

Kneipp, bavorský farář, léčí vodou.

Kneippian, a, m. = přívrženec Kneippův, kdo dbá léčení vodou. Us.

Kneippianství, n. = léčení vodou podle návodu Kneippova. Us. Nár. list. 1896. č. 2. str. 2.

Kněský, rybník u Brtnice. XVI. stol. Mtc. 1895. 275.

Kněz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 160., 316., 314. O tvarech cf. ib. 114., 117. Zdá-li se o knězi, o vejcích, o veliké vodě, bolení zubů, samá mrzutost. Us. Tkč. K. — neblahé znamení. Vz Zbrt. Pov. 92., 101. Knezovi do nohavic, do vačku hledzí — umírá. Ve Švajnsbachu. Phld. 1894. 193. Knězi vypovídají se z Modlenic přes Božidům do Bohumil. NZ. III. 230. Hádanka o knězi. Vz NZ. III. 35.

Knězova Cesta = cesta mezi Dobrou a Pazdernou ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Knězovati, lépe: úřad kněžský konati (není také sacerdotare). Bl. Gr. 211.

Knězeves, cf. Kněžmost (3. dod.).

Kněží hájek, poloha u Poděbrad. 1748. NZ. III. 520.

Kněž-most, *Kněžeres, Buščeres, Nelohozeres, Sekýřkostel*. První členy jsou adj. poss.; skloňování tu bylo zajisté oboustranné: gt. Kněžemosta, Kněževsi, dat. Kněžumostu, Kněživsi; ale časem se první člen nesklonoval, gt. Kněžmostu, Kněževsi, nebo ustrnul první člen v tvaru genitivním -ě: Bušcehrad, buď přijal koncovku -o: Zvolenoves m. Zvoleněves. List. fil. 1895. 322.

Kněžourek, rka, m. Vrch. Tryz. 204.

Kněžoursky, pfaßisch. To k. zní. Vrch. F. II. 239.

Kněžovka. Ta k. chodí žíhaná co nějaká slundra. Bl. Gr. 333.

Kněžský ziti. Arch. XIV. 344.

Kněžský šat mimo chrám v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 291. K. dům = fara a p. Arch. XIII. 353.

Kníha. Strč. a Us. kníha (v XV. a XVI. stol. pl. kníhy). List. fil. 1895. 85. O pův. cf. Dob. Dur. 312., 314., 316. Z knih. Z. kl. 52. a., Z. wit. 63. 29.; knijhy, Veleš.; knijehy, Ben. Deut. 31. 26., Lobk. 49. b.; z kniech, Ex. 32. 32. atd. Novoč. kníha, gt. pl. knih a kněh. Nejedlý 148. Snad analogii zvrátnou: snieh — snih, gt. sněhu, dle toho: knih — kniech — kněh. Vz Gb. H. ml. I. 219. — Kníha. V Háj. Herb. a Veleš. Kal. histor. často. Pět kněh. V. Kal. 64., 303. a j. Cf. List. fil. 1894. 206. Knihy od moczie (moče) neb od uriny. 1440. List. fil. 1893. 391. Nedari še z písma orac ani z knihy kopac. Šaris. Phld. 1895. 377. Reči poučují na hodinu, knihy na vždycky. Nov. Pr. 221.

Kníhařina, y, f., das Buchbinderhandwerk. Nár. list. 1896. č. 127.

Knihkupec a *kněhkupec*. Gb. H. ml. I. 219.

Knihovni, m., Buchführer, m. Neč. V Phld. 1893. 175. navrhuje se: knizitel, což se u nás neujme.

Knihový. K. malířství — v knihách učené. Phld. XII. 472.

Knihotiskařství. Počátky čes. k. vz v Vlč. Lit. 284.

Knír v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 39.

Knísati. Fúsy dedové kníšu sa skoro po pás. Phld. 1893. 130.

Kníže. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113., 114.

Knížetský = *kněžský*. K. roucho. Alx. Nách. k. XXXII.

Knížetství = *kněžství*. Alx. Nách. k. XXXII.

Knížně. Člověk k. (knihami) vzdělaný. Dšk. Jihé. I. 27.

Knížničný. K. poklad. Phld. 1894. 2.

Knížník. Pozdější užili slova *zákonník*. Vz Dob. Dur. 124.

Knížný. K. obchod. Mus. 1893. 125.

Knoflík. Vz Brt. D. II. 470.

Knoflíkový. K. parada v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 30. K. střevíce. Vz Wtr. Krj. I. 165., 489.

Kňok, u, m. = *kyj*. Han. Brt. D. II. 328.

Knotiště. Žeby ráda v knotištích chodila. Hrš. Nách. 240.

Kňourati z něm. knurren. Gb. H. ml. I. 377.

Kňukavý. Hra na k-vou babu. Duf. 108.

Kňuřavý. Ve své k-vé pošmurnosti. Wtr. Živ. c. I. 49.

Knůf m. klnůf, laš. Brt. D. I. 110.

Knutovládny car. Vrch. Tryz. 329.

-ko. Substantiva v *-ko* dlouzí kořenou slabiku ve dvouslabičných deminutivách: tělo — tilko, slovo — slůvko; někdy se nedlouží: očko, plecko, břisko v. břisko. Podobně v trojslabičných: koleno — kolénko, polénko, korýtko, housátko. Gb. H. ml. I. 596.

Koagulační. K. nekrosa buněk žlázových. Vstnk. II. 485.

Koaličník, a, m. = *člen koalice* (klubů Hohenwartova, Polákův a tak zvaných liberálních Němců). Nár. list. 1894. č. 64. a j.

Koba. K Mus. přidej: Bl. Gr. 296. K., *corvus*. Pass. (Dob. Dur. 399., 91.). — **K.** Po kobie, secundum opinionem, uti suspicabatur. Dob. Dur. 142. (95., 98., 102., 106.).

Kobáň, ě, m., z Jakub. Kbrl. Sp. 11.

Kobelák, a, m. K-ci převzdívka obyvatelům dědiny Chromče na Mor., poněvadž vyslovovali ve slově kobela samohlásku *e* a souhlásku *l* jinak nežli sousedé. List. fil. 1894. 47.

Kobeliarovo, a, n., děd. v Gemer. Phld. 1895. 349.

Kobelina, y, f., vz násl. Kobylina.

Kobelnice, e, f. = *klevetnice*. Jicko. Brt. D. II. 328.

Kobeltovat = *pomlouvati*. Jicko. Brt. D. II. 328.

Kobez = *kobza*. Bhm. Cf. Kobos.

Kobírek, rka, m. = *skřítek*. Prostěj. Brt. D. II. 328.

Kobka, y, f. = *krámek*. K. chlebná (kde se chléb prodával). 1335. Reg. IV. 47.

Koblanec, nce, m., místo klobanec. V Kosmogr. List. fil. 1893. 455.

Koblása = *klobása*. 1554. List. fil. 1893. 455.

Koblih m. koblih. Brn. Brt. D. II. 162.

Koblka, y, f. = *kobylka*. Ž. pod. 104. Gb. H. ml. I. 288.

Koblouk posud v již. Čech. Dšk. v Mus. 1895. 181.

Kobrtati (I. 714.) polož za Kobrowitz.

Kobyła. Cf. Kráva (3. dod.). Huj, velebný pane, k. ráčí kopat n.: k. jich ráčí uhodit (říkají tomu, kdo chce hezky mluvit a neumí). Cf. Tele (3. dod.). ČT. Tkč. Považ, kobylo, co sme zvorali: já sem ležel, tys u mne stála. Mor. Čes. I. V. 421. Nech sa k. o to staria, tá má väčšiu hlavu ako já. Slov. Nov. Pr. 565. Choditi s kobylo. Vz NZ. II. 595., Klibna.

Kobylá (Kobulá); něm. jm. Jungferndorf jest o 100 let pozdější. Vz Věst. opav. 1894. č. 4. 46.

Kobylanka, y, f., hora a les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9. — *K-ky*, část Morávky ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kobylašči, *kobylišči*, n., vz Štovík (3. dod.).

Kobylé pole = místo pro kobyly (dobytek) ohrazené. 1281. Reg. II. 539.

Kobylík *Vel.*, přítok ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 9.

Kobylina, das Wesen einer Stute. Vek. Poh. 36. — Obilí skláda sa (mimo stodolu) do kozla do kobeliny, kobyliny (do stohu). Slov. Phld. XII. 559. — **K.** postele, kavaletta. Phld. 1896. 180.

Kobylinky, vz Krosienka (3. dod.).

Kobylka = přiení trám v plotě. Chod. NZ. IV. 318. **K.** = *biskup*. U Táborů. Wtr. Živ. c. I. 12.

Kobylkár = malý zeman. Phld. 1894. 196.

Kobylkárna, y, f. = místnost, kde se kobyly chovají. Vrch. Tryz. 331.

Kobylské jezero (slané) u Hodonína již r. 1835. v louky proměněno. Vz Mtc. XVIII. 195. K. údolí u Vsetína. Vek. Val. I. 176.

Kobyly u Čes. Dubu, obyč. psáno Kobili, ale sklání se: do Kobyl, v Kobylech. Čern. Pr. 31.

Kobza = *nůž okrajovací* k čištění koží, der Austfleischer. Sterz. I. 322.

Kobzolanka, y, f. = kobzolová (bramborová) kaše. Slez. NZ. IV. 446.

Kobzolový. Vz předcház. Kobzolanka.

Kocábka. O pův. cf. Dob. Dur. 357., 388. — **K.** = lehký vozík pro jízdu osobní. Kotk. 165.

Kocan, u, m., rostl. Vz Jíva (3. dod.).

Kocandif = *rozpustile se veseliti*. Us. Čern. Pr. 48.

Kocanka, y, f., rostl. Vz Jíva (3. dod.).

Kocar = *hul*. Jevíčko. Brt. D. II. 329. — **K.** = *bič*. Kld. III. 45., NZ. IV. 309., Phld. 1896. 33.

Kocerady. O pův. cf. Čern. Pr. 34.

Kóci = *kauci*. Han. Brt. D. II. 15.

Kocián, u, m., rostl. Vz Beránky (3. dod.).

Kocícal, u, m., rostl. Vz Přeslička (3. dod.).

Kormouch, u, m., tanec. Vz Tanec (3. dod.).

Kocmrda, y, m. = *úlisník*. Brt. D. II. 329.

Kocoň, ě, m. = *tlachal*. Kunšt. Brt. D. II. 329.

Kocour. Kocúra drhuuf (= dávit). Slov. Phld. 1894. 377. I starému kocúrovi myš někdy ujde. Phld. 1894. 194. Ostatní (= poslední) kocúr, čo čeká, až k němu myši přiběhnú. Mor. Čes. I. V. 420. — **K.** = *smolná louč*, již se svítilo. Ott. VIII. 8. a. — **K.** (*ma-*

zurka) = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 507., v Hrošee u Opočna. Ib. II. 667. — **K.** — *rydčlek*. Vrátil se domů s hodným k-rem. Kld. IV. 21. — **K.** — 10—12 *žemének lnu*. Zlin. Brt. D. II. 441.

Kocourkovati koho — kocoura někomu po zádech nahoru dolů tabati; tělesně s ním obcovati. Čes. I. V. 368.

Koeprd. Phld. 1895. 46.

Kocuří (Do K-ho), svah hory Travného ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kocúřit = vynášeti kocúry (tchoře) = z hospodářství potajmu krásti. Laš. Brt. D. II. 329.

Kocúrkovatý. K. město (Kocourkov). Phld. 1895. 151.

Kocúry = *domáci papuře* ze soukenných okrajků. Brt. D. II. 469., Vek. Val. I. 31.

Kocvara = vařené ovoce, které namíchalo se s chlebnou moukou a peklo na kuthaně. NZ. II. 562.

Kočárky, pl., m. = *kolotoč*. Brt. D. II. 329.

Kočí strc. = *kočičí*. Pror. Jer. 2. 22. — Gb. H. ml. I. 227., 447., 520.

Kočí hlava = veliké zimní jablko. Mor.

Kočíčák. Vytáhl k. s tabákem. Světz. 1894. 183. c. — **K.** = *talír*, na němž se dává kočkám. Han. Brt. D. II. 329.

Kočíčí tanec = *hrách se zelím* (jídlo). Tkč. — **K.** *mýdlo*, saponaria off., rostl. Brt. D. II. 507. — **K.** *pazúrky*, vz Smrž (3. dod.).

Kočíčka. Svěcení k-ček. Vz NZ. II. 593., IV. 323.

Kočíčkář, e, m. = nadávka kožišníku, který dělal kozichy z kočíčích kožešin. Wtr. Krj. I. 470.

Kočíčkový. K. ratolesť = jívoň. NZ. III. 15.

Kočímama, y, f. = *milornice koček*. Brt. D. II. 329.

Kočin, a, m. = potok v Nitře. Phld. XII. 424.

Kočíš = kočí při panských koních. Slov. Phld. XII. 172., XIII. 201.

Kočíšský. Cf. Kočíš. K. izba. Slov. Phld. 1893. 703.

Kočka. Předchází si kočku, aby mu myši neškodily (kdo se nerozhněvá s člověkem z falešné usvědčením); Má hubenou kočku (o nehospodyně, o lenivé hospodyně); Je ulízaná a vymytá jako k.; Kdo má rád kočku, bude mít rád i ženu; Přenášá věci jako k. kotata; Mlsný jako k.; Když k. spí, nebudou ji myši budit. Ús. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. K. jako věštící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 71. Zdravá k., co to dočká! Phld. 1893. 702. — **K.** = *bourací stroj*, Sturmkatze, f. Dob. Dur. 156., Alx. Nách k. XXX. — **K.** = *lodní kotec*. Val. Brt. D. II. 329. — **K.** = *zdvihák* v horn. Wohankův cenník.

Kočovatí. Dle dra. Hanusce z persk. kuč, tur. gōc = stěhovati se. Čern. Př. 49.

Kočovský. K. klisna (do kočáru). Kat. z Zer. 234. K. aukně (vozku). Vz Wtr. Krj. I. 440.

Kočí m. kočí = *kočičí*. K. sádlo. Lék. B. 46. b. — Gb. H. ml. I. 522.

Kočuda, y, f. = *hruda vytrhnutá s pa-*

žílou (u Palk. nečesaná hlava). Myjava. Phld. 1895. 447.

Kočvaryja, e, f. = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Kod = *keř*. Pastr. I. 150.

Kodač, e, m. = kdo mluví páté přes deváté. Záp. Mor. Brt. D. II. 329.

Kodáta, y, m. = povídálek. ČT. Tkč.

Kodrcati se kudy: ulicí. Světz. 1894. 94. b.

Koferirovat = v záhyby, faldy skládati. NZ. IV. 146.

Kofěrovati = *pitrořiti se, posunky dělati*. 1611. Kotk. 150.

Koflík = *krčindě*. Mor. Rous.

Kohout. Pověry o k-tu vz v Zbrt. Pov. 158. K. pták věstící. Vz ib. 67. Poprava k-ta na Plzeňsku. Vz Škard. 57. Stínání k-ta. Cf. Vykl. Svat. 120., Vek. Val. I. 92., Čes. I. V. 255., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 450. Vykraňuje si jako k. z rána. Nár. list. 1895. č. 230., Phld. 1896. 122., 123. Hádanky o k-tu. Vz NZ. III. 37., 38. — **K.** Hodit na někoho k-ta (přivéstí strážníka). Ús. v Praze. Nár. list. 1895. č. 114. — **K.**, vz Tanec čes. (3. dod.).

Kohoutek u pluhu = *železný hák*, kterým se hřidel do houžve zatýká. Čím dále ku předu na hřideli se k. zatkne, tím hlouběji pluh ore. Brt. D. II. 447. Na Val. *kokotek, přetěkl* (han.), *potykač* (záp. Mor.), *potykel, pomykač* (laš.), *poverák* (St. Hrozenk.). Ib.

Kohoutí. K. mluva. Vz NZ. III. 330., 331.

Kohrtati = *šramotiti*. Kotk. 89.

Kohut, a, m., vrch ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kohufák = *štyra slepičí*. Kunšt. Brt. D. II. 329.

Kohútek, tku, m., rostl. Vz Tulipány (3. dod.). — **K.**, rostl. Vz Vraní oko (3. dod.). — **K.** *masný, lepíčka*, lychnis viscaria, rostl. Brt. D. II. 594. — **Kohútky**, rostl. Vz Střeček (3. dod.).

Kohútí ocas, rostl. Vz Vraní oko (3. dod.).

Kohútový. K. tanec na Slov. Phld. 1896. 114.

Kochanina, y, f. = zábava několik dní po svatbě u rodičů mladej uspořádaná. Vz Phld. 1896. 123.

Kochati se, epulari. Ev. víd. 92. L. 16. 19. (Muc.).

Kocholka m. chocholka, k m. ch. Dšk. Jihé. I. 36.

Kochtati m. koktati. Také u Kunšt. Brt. D. II. 234.

Kojácnút = *scaliti se*. Val. Brt. D. II. 329.

Kojecko, a, n., *Kojetín*, a, m., od Kojety. Čern. Př. 28.

Kojeňátko. Mus. 1895. 64.

Kojetín, vz předcház. Kojeecko. Šla do K-na (kojit, slehla). Čern. Př. 20.

Kokáš, e, m. = *kozí cecek* (zlutavá, zakrnělá trnka). Val. Vek. Val. I. 129.

Kokcidiidae, lat., druh prvoků. Vstnk. II. 538.

Kokcidiovitý. K-tí paraziti. Seps. Dři. J. Hlava a A. Obrzut. 1893. — Vstnk. II. 571.

Koketství. To k. se mi líbí. Bráb. 139., Phld. 1895. 422.

Kokodryll = *krokodil*. Tov. Vlč. Lit. 212. — 1487. Krok 1895. 322.

Kokohrtí, n., rostl. Vz Tulipány (3. dod.).

Kokoříč, e, m., rostl. Vz Konvalija (3. dod.).

Kokořínský Václ., básn. = Reisl. Vz List. fil. 1894. 420.

Kokorišek, ška, m., pták, vz Strizlíček (3. dod.).

Kokoška, y, f., jm. slepičí. Tkč.

Kokotek, tku, m., vz Kohoutek (3. dod.).

Kokotí perí, rostl., vz Šabla (3. dod.).

Kokrháč, e, m., hora v Krkonš. Světz. 1893. 254. e.

Kokrhel, ze stěněm.: gügerel. Mtz.

Kokrhéli, n., rostl. Vz Tulipány (3. dod.).

Koksárna. Mtc. 1895. 322.

Kokytye, cuscuta, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Kol, vz násl. Kolkol.

Koláč. Kto má k., i družbu najde. Phfd.

1894. 197. Nedočká se tam všesvátského k-ča (o službě). Ib. 373. Přišla s koláčem (ze služby).

Mor. Hledík. Nemáme zvykem z monky hned koláče péci (ukvapené jednati). Sml. II. 79.

Ne vše ten jí k-če, komu se peče. Šariš. Phfd. 1895. 377. Ist s k-čem (s výslužkou = ze služby). Phfd. 1895. 444. Z toho těsta nebude k. Phfd. 1895. 675. — **K.** = *dar*. Rekl mi dobrý k. za to dáti. Páh. IV. 23. Dali poslu 12.000 dukatuov k-če. Arch. XII. 60. — **K.**

= *druh čepce* u Plzně. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 413.

Koláčnice = žena pomáhající péci koláče k svatbě. Čes. I. V. 62.

Koláčník. 1546. NZ. IV. 28., Čel. Pr. m. II. 742., Arch. XIV. 425.

Koláčový. K. slavnost. XVI. stol. Wtr. Živ. e. 921.

Kolajka, y, f., pták. Vz Čejka (3. dod.).

Kolanda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kolár, *kolárek*, *korálek* = *límeč* pokrývající krk i ramena, později svrchní tělo vsecko s rukávy n. bez nich. Cf. Wtr. Krj. I. 307., 403., 449. — *Kolár* Frant. + 4./12. 1895. maje 70 let. — *K. Jos. Jiří*, herec a spis., nar. 1812., + 31./1. 1896.

Kolár. Koláři vypovídají se ze Zákolan přes Kolovraty do Koloděj. NZ. III. 229.

Koláš, e, m., vz násl. Mikuláš.

Kolbat = *kolibati*. Zdár. Brt. D. II. 263.

Kolčava. Krade jako k. (hl. o polní krádeži). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil.

Kolči helm, sedlo, štit, kyrys, dřevce. Wtr. Krj. I. 235., 286., 287., 632.

Kolčový. K. plátuo. Wtr. Krj. I. 357.

Kolda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Koldík, a, m., vz násl. Mikuláš.

Koldin, a, m., vz násl. Mikuláš. — Pav. Krist. z Koldína. O původu jeho vz v Mus. fil. I. 262.

Koldokola. Čch. Otr. 57.

Koldoš = *zloděj*. Phfd. 1895. 629.

Koleat, a, m., vz Kolejat. Čch. S. 262.

Kolébací. K. nůž, Wiegemesser, n. Jeř.

Kolěbuša, e, f. = *houpačka plachtová*. Laš. Brt. D. II. 329.

Kolec. Vlasy zapletené do kolea (do kola na zadu hlavy) n. ajsibona (vinou-li se jako koleje železničné). Slez. Vest. opav. 1894. č. 4. 11. — **K.**, Turnier a p. K. když srazi dru-

hého a on dá se jemu, víc ho netepe (tak přestaň kárání, když vinný se poddá). Bl. Gr. 303.

Kolečkář = dělník cukrovarnický, který dováží v kolečkách řípu do cukrovaru. Nár. list. 1893. č. 329.

Kolečko, *trakař* = veliký a kulatý čepce. XV. stol. Wtr. Krj. I. 82. — **K.** k vození. Vz Tácky (3. dod.).

Kolečkovatí dítěti prstem po dlani (kolečka dělati). Duf. 61.

Kolečník, u, m. = kolo k soukání přize. Popis vz v NZ. IV. 35.

Koleda. Cf. Dob. Dur. 88. K. velikonoční. Vz NZ. II. 700. nn., Duf. 124. nn. K. u nás a jinde. Vz: Z časů dávných a našich. F. Vy-

koukal. 1893. — **K.** = *marné rozprávky* a klevety, žvanice, poněvadž kolední písně bývají marné brachty o domnělých svatých a nejistých historických. Bl. Gr. 345.

Koledavý = *pocídarý*. Brt. D. II. 329.

Kolední. K. pivo neboližto obecní, kteréž sobě, složíce mezi sebou peníze, lidé selští kupují. 1544. Sm. I. 611.

Kolejat, a, m., vz Kollegiat a násl.

Kolejatský. Roty školní k-ské. Čch. S. 39.

Kolejiti = *koleje stavěti*, Geleise legen. Petrl. 15.

Kolejivo, a, n., Oberbaumaterial, n. Petrl. 18.

Kolejnice, Schiene: o široké noze, breit-

basig, stoličková, Chair-, pojezdová, Fahr-, do-

teková, Fühl-, dolová, Gruben-, vodící, Leit-, svačnicová, Rollbahn-, brotítá, Spitz-, kmenová. Stock-. Petrl. 20.

Kolejnicový, Schienen. Petrl. 20.

Kolejník, a, m. = člen nějaké kolleje. Čch. S. 262.

Kolek = *kuželka*. Phfd. 1893. 689. — **K.**, aspro, Zingel, ryba. V Podluží. Brt. D. II. 497.

Kolenačky. Majú k. vyznat. Phfd. 1893. 384.

Kolení. Mezník blíž k. u řeky. 1593. Čel. Pr. m. I. 470.

Koleno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Kolér, a, m. = *kurýr*, r v l. Brt. D. II. 112.

Kolesné, ého, n. = *plat za poroz*. Vest. op. 1892. 17.

Koleso. K-sa, carpentum. Rozk., Dob. Dur. 88., 91., 92. Piate k. a trinásty apoštol (zby-

tečný): Zle mu idú k-sá. Nov. Pr. 573., 632.

Kolešna = *stodola*, *humno*. Phfd. 1891. 201.

Koliander Frant. Raf. Vz Mus. 1893. 260.

Kolibat = *coelibat* (posměšně). 1541. Wtr. Živ. e. 6 2.

Kolibečné = poplatek v XVIII. stol. (příplatek poddaných na pánovo novorozené?). NZ. III. 217.

Kolíče, n. = *kolí*. Slov. Zatur.

Koliha, y, f. = *čejka*. Dač. Brt. D. II. 497.

Kolikerý má některé tvary jmenné. List. fil. 1895. 280.

Koliko. O skloňov. cf. List. fil. 1895. 283.

Kolikostně. Ztk. 78. (3. vyd.).

Kolinek, nku, m. = kousíček (v dětské řeči). Dě mi k. Záp. Mor. Brt. D. II. 329.

Kolisaf koho = *konejšiti*. Phfd. 1893. 142.

Kolitý = *pocídarý*. Han. Brt. D. II. 329.

Kolkol a *kol* v Rkk. Vz Mus. 1896. 265., List. fil. 1896. 317.

Kolkovaný. K. papír (Stempel-) zaveden r. 1749. NZ. III. 220.

Kollár J. 1793.—1852. Vz: Sborník stati o životě, působení a liter. činnosti pěvce Slávy deery. Redakci Frant. Pastruka vydal Český akad. spolek ve Vídni a Sloven. akadem. spolek Tatran ve Vídni. Ve Vídni 1893. Obsah jeho v Phd. 1893. 563. — Zo života J. Kollára. Pod. J. Podhradský. Cf. Phd. 1893. 448. (?). — Phd. 1893. 443. (J. Skultéty). — J. Kollár. Jeho život od Dra. J. Jakubce. V Praze 1893.

Kollatorkyně, č. f. Wtr. Živ. c. 580.

Kollegiat = prof. v koleji Karlově mající tam bezplatný byt a stravu. Žili do r. 1610. v coelibatu. Tehdáž žili učitelé po venkově též v coelibatu a chtěl-li se některý oženiti, vzdal úřad učitelský. Mte. 1895. 13., 19.

Kolloidní. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Kolmoplošný. K. střelka, Balkennadel, f. Sterz. I. 383.

Kólna, kůlna z kól (z kolů dělaná). Vz Phd. 1894. 24. Pro aedificiis quinque ducunt ligna pro kolnu. Eml. Urb. 116.

Kolnást = *kolikrát*. Již k. razů. Vek. Val. I. 98.

Kolník, u, m. = kůlna s patrem. Brt. D. II. 436.

Kolný. K. pokuta (trest naražení na kůl). Čel. Pr. m. II. 21., 469.

Kolo. Není toho potřebí, jako páteho kola u vozu. Bl. Gr. 103. Ohledl se na půl, na čtvrt kola. Světz. 1894. 78. a. Má hubu dycky na celé k. = mluví plným hlasem: Byl na celé k. hladný; Jdi mi na k. = k šípku. Brt. D. II. 330. Najdarebnější kolo največ vzrúká. Mor. Nov. Př. 81. Mluvila do kola = z klášteřa ven. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 778. — Vydatá (vdaná) je na půl kola (je kubénou). Phd. 1894. 570. — Do kolečka do kola (pleonasm. = do kola). Phd. 1894. 549. Kolár dělá vždy do kola (že není nikdy s prací hotov). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. — **K.** = *tanec* na Blatech. Vz Vykl. Svät. 93.

Kolocer = *kolocír*. Phd. 1893. 52.

Koloče = potok a mě. na Slov. Phd. XII. 178.

Kolodře, vz Skorodři a Koloře (doleji).

Kolohřivec, vce, m. Tak nazval Talský kosa tureckého. Mte. 1893. 237.

Kolomast a *kolomaž*, tvary posud běžné. Mus. 1895. 180.

Kolomastryka, y, f., vz Kolomastika, List. fil. 1896. 159.

Kolomaz. Ne: kolomaž n. kolomast. Bl. Gr. 173. Vz předcház. Kolomast.

Kolomazník n. *smolák* = vejce vyfouknuté a smolou vyplněné (na zelený čtvrtěk tak je upravují, aby se při fukání nerozbila). Vz NZ. II. 603.

Kolomaž, vz Kolomast (3. dod.).

Kolombač = *kolembač, houpačka*. Brt. D. II. 330.

Kolomrážka, y, f. = část nohavice? Slov. NZ. III. 214.

Kolonisatorský. K. práce. Pras. Teš. 44.

Koloře, kolodře z kolozdře a to z kolo-

zře strě. korozře Rozk. Vz Skorodři (3. dod.) a Gb. H. ml. I. 408.

Kolosvět. Rozk. 264., Hymn. 70. b.

Kološija, kološije, rostl., plantago major. Slov. Po porodě utluče sa k. medzi kamenami a prikladá na čriela. Mte. XVIII. 208. a 1894. 333.

Kološně, vz Chološně (3. dod.).

Kolotif. Také na Slov. K. moloko. Phd. 1895. 629.

Kolotoč, točkolo = tělocvik kluků, hl. když se chtějí zahrát: točí nohama, rukama rychle. NZ. III. 24.

Kolouvrat, u, m. = *kolovrat*. V Poděbr. 1748. NZ. III. 406.

Kolovati = *tančiti*. U Mirosova a j.

Kolovrat. Části: kolo, péro, podnožka, prásník, špulka. Vz Čes. I. V. 133. — **K.** = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 497.

Kolovratec = *niněra*, na Mor. kobyli hlava. Vz Zbrt. Tan. 26. nn.

Kolovrátek, tka, m., pták, vz Sedmihlášek (3. dod.). — **K.** = *heřmáněk*. Tvarožná. Hledík.

Kolovrátník, a, m. = odrůda soustružníkův. Mus. 1893. 98.

Kolovrotek, tka, m., pták = kolovrátek (3. dod.).

Kolový. K. mlýnec, Ott. VIII. 47. a., navodič ve stroji elektrickém. KP. VIII. 97., čes. tanec. Vz NZ. III. 436.

Kolozubý. Mz., List. fil. 1893. 5.

Koltra z ital. coltra. Mkl., Gb. II. ml. I. 248. K. podstavcová. Páh. III. 606.

Koltunový. K. cop. Slov. 102.

Kolůrky = koroře, švestky. Cf. Kolodře. Dšk. Jihé. I. 9.

Kolýchati. Tam nekolýchá (nepohybuje) sebou ani travinka. Jan Vaňa. Pláč. 24.

Komár. Kdo na komára takou zdvihá zbraň, jakou se zbrojí lovec medvědů, je blázen. Brab. 83. Jestli tě v lednu k. zašimrá, poběhneš v březnu za kamna s ušima. ČT. Tkč. Je-li mnoho k-rů, bude málo ovoce. Vek. Val. I. 164. — **K.** = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Komárka, y, f. Dala jí sukoici k-ku. Hrš. Nách. I. 474.

Komárna, y, f. = čes. tanec u Rakovníka, jiný než komárno, podobný šátečku. Vz NZ. II. 666.

Komárno, a, u. = čes. tanec u Rychnova a u Dobrušky. Vz předcház. Komárna a NZ. II. 665.

Kómat = *pozorovati*. Han. Brt. D. II. 330.

Komendorství. Arch. XII. 67.

Kométa, y, f. = *komedie* (slov.). Brt. D. II. 515.

Komín. Vyletelo to přece komínem (tajemství se přece prozradilo). Krumyř. Hledík.

Komínář, e, m., pták, vz Zlutochvost (3. dod.). — **K.**, houba, vz Kozák (3. dod.).

Komínářik, a, m., vz Rehek (3. dod.), Trásořitka (3. dod.).

Komínářka, y, f., vz Rehek (3. dod.).

Komínek Leon. Vz Mus. 1895. 321.

Komíníček = *černý bob*. Tkč. — **K.**, pták. Vz Červenka (3. dod.).

Kominík. Šlápl jí do jídla k. (napadaly

do něho saze). NZ. III. 485. — **K.** = *čes. tanec* u Nimb. Vz NZ. III. 509.

Kominník = *kominík*. Kominník vyslovuje se místy jako kominík. Gb. II. ml. I. 374.

Kommulator, u, m. K. proudáv elektrických. KP. VIII. 17.

Kommunard, a, m. = přívrženec komuny pařížské r. 1871. Sterz. I. 614. a.

Komonka, y, f., vz Řebčík, Ott. IX. 721.

Komoráš, e, m. = poddaný komore (aeraru). Phld. 1894. 202., 1895. 74.

Komorní soud. Soud dvorský byl za doby Jana krále privilegovanou stolicí pro osoby ku král. dvoru náležité a soudil zejména král úředníky a služebníky, many, nápravníky, veské rychtáře, všechny násilníky a vůbec každého, koho na dvorské soudece odkázal. Za Karla IV. byl příslušným, běželo-li o práva královská, ku př. o práva odúmrtí. A poněvadž se konal v komoře královské, začal se v době Václava IV. nazývati soudem komorním. Za Vladislava dostal se do podruží soudu zemského. A poněvadž mu za nepřítomnosti královny předsedal zemský hejtman, zván soud tento také hejtmanským. Působnost pak jeho byla omezena na případy rušení míru zemského a veškeré rozepře důležitější vyhrazeny byly soudu zemskému. Vz více v Nár. list. 1894. č. 32. feuil.

Komornice, e, f. = podruhyně. U Opavy. NZ. IV. 447.

Komorníedruh. Cf. List. fil. 1895. 323.

Komorník; *kumorník* v Dombrové, v Hermanicích = *hofěř*, *nájemce komory*, *podruh*. Slez. NZ. III. 194.

Komorný, vz Komorní. K. dvěře. GR. Nov. 103.

Komotl, u, m. K. damaškový, kanafasový, ženský oděv. 1784. NZ. III. 323.

Kompa = *vor*. Keď videli kompu a plte (na řece). Phld. 1896. 234.

Komparativ. Tvoření k-vu na Dolnobečov. Vz List. fil. 1893. 117. K. přísloví rovná se u Malenovic, Kojet. a Přerova komparativu adj.: pěknější, teplejší. Brt. D. II. 2., 55. Komp, místo superlat. S bratrem vašim mladším. Živ. Jos. v Kroku 1887. 263. Před tím čteme: bratra vašeho nejmladšího. Hron by ze všech moudřejší nazýván. Dal. C. 146. a. Starší, die Aeltesten. Vz Mus. 1895. 492.

Kompas. Cf. KP. VIII. 27.

Kompit, a, m. = *nešika*. Žďár. Brt. D. II. 330.

Kompleta, vz Kumpleta.

Komplexní útvar geometrický. Vstuk. IV. 68.

Komprdata = *kompaktata*. U katolíků. Wtr. Živ. e. I. 22.

Komvo, a, n. = *koner*. Týnec. Brt. D. II. 96.

Komzit = *trhati*, *dráti*. Val. Brt. D. II. 330.

Kon v II. dod. Příklad tam uvedený polož ke: Kůň.

Konač, e, m., zriedlo v Požůnsku. Phld. XII. 424.

Konacinec změň v: *konačinec*, koňské lejno. NZ. III. 330.

Konač z Hodištkova Mik., spis. Vz Mus. 1896. 128.

Koňadra sykora, parus major, místy na Mor: *sýkorka* (velká), *koněrza* (i v Čech.), *kunorza*, *konurz* (slov.). Vz Mtc. 1893. 304.

Koňak od fr. města Cognac. Čern. Př. 63.

Konár, vz Panoha (3. dod.). Konáry má toliko strom listnatý, jehličnatý strom má haluze. Brt. D. II. 509.

Konař. Hra na k-ře. Vz Duf. 100.

Koňavka, y, f., ryba. Nár. list. 1896. č. 123.

Konavost, i, f. Mark. (Krejč. Psych. 21.).

Koneř = vrba, z níž košíky pletou. Dml. List. 28.

Končava m. kolčava. Brt. D. II. 232.

Končina = *jetel*. Slez. NZ. III. 164.

Kondejšiti = *konejšiti*. Severovýchodní Čechy.

Kondel = *chumáč*. Jevíčko. Brt. D. II. 330.

Kondensator = hustič, nástroj, kterým se slabá elektrina tak sesiluje, že jest změřitelnou. KP. VIII. 11.

Kondrat, a, m., z Konrad, *d* vsuto. Gb. II. ml. I. 408.

Kondrys, a, m. = prase (huňáč). Kotk. 47.

Kondýlek, lku, m., zdrobn. kondel (3. dod.).

Konec. K. mostu. V. Kal. 158. Nepochodí dobrým koncem. Slov. Nov. Př. 635. — **K.** = *počátek*. Jeho kralování konce nemá ani běre. Kat. 525. List. fil. 1894. 63.

Konečný. Nechtěl do k-ho konca. Zlin. Brt. D. II. 330.

Koněrza, y, f., vz předcház. Koňadra.

Konězla, y, f., pták, vz Koňorza (3. dod.).

Konev = nějaká pokrývka. (Darius poslal Alexandrovi) zlatú k., jenž člověčí hlavu oblačí a obkličuje. Alx. Nách. k. XIX.

Konfekční. K. zboží, Confectionsware. K. sklad, obchod (závod s oděvem). Sterz. I. 618. b.

Kongenitalně srásti. Čl. L. Jos. 31.

Kongenitalní. K. tuberkulosa. Vstuk. III. 385.

Koniaš Ant., jez. Vz Mus. 1893. 78, 1895. 321.

Koniček = vybavení-se celé řady představ v mysli utkvělých a spojených, vybavili se jeden člen její. Mus. 1894. 567. — **K.** = *bramborníček hnědohrdlý*. V Podluží. Mtc. XVIII. 245. — **K.**, rostl., vz Herličky (3. dod.). — **K.**, pták, vz Mynárka (3. dod.). — **K-ky** = *mordorník*, *aconitum vapellus*, rostl. Brt. D. II. 491.

Koničkář, e, m. Zliti k-ři. Nov. Př. 486.

Koník, u, m., rostl. Vz Ocún (3. dod.). — **K.**, zdrobn. kůň. Malý k. dobře tahá. Slov. Nov. Př. 269.

Koniklec m. poniklec od ponikati = ztráceti se. Čern. Př. 55.

Konipas. K. bílý, motacilla alba, místy na Mor.: bílá *plstka*, *pliska* (také u Kr. Hradec). bílá *plaska*, bílá traska; **k. horní**, motacilla sulphurea, místy na Mor.: *k. žlutý*, budites flavus. Mtc. 1893. 305., 306.

Konitrud, rostl. Vz Ott. X. 436. a.

Konivosť, i, f., Rossigkeit, f. Sterz. I. 729.

Konivý, rossig. Sterz. I. 729.

Konjunktivitis, -tidy, f. (conjunctivitis) = zánět spojivky (oční). Schb.

Konkorder, a, m. = *hudebník*. Mus. 1894. 210.

Konkretisovati se v čem. Krejč. Psych. 57.

Konnický = *jezdecký*. Phld. 1896. 176.

Konodont, z čes. siluru (spodní silur — carbon). Vstnk. II. 504, III. 32.

Konofolija, e, f. = *kalafuna*. Mor. Čern. Př. 76.

Koňokrad, a, m. Phld. 1895 303.

Konolia, e, f. = *kolonie*, přesm. Brt. D. II. 210.

Konopásek, vz Žlutochvost (3. dod.).

Konopí. Příprava k. v Hontě. Vz Phld. 1894. 309. nn., Brt. D. II. 441. Veť mi nik konope v močile nezapáli. Slov. Nov. Př. 565.

Konopice, galeopsis, rostl. Vz Ott. IX. 842.

Konopická, é, f. = *druh dožinek* u Horázdovic. Tuto slavnost strojí děvčata. Při ní jest žena směsně za muže přestrojena (konopíák) a *konopíčka* jest jeho nevěstou. Vz NZ. III. 48.

Konopíák, a, m., vz předcház. Konopická.

Konopíště. Kých té k. (podivení)! Tkč.

Konopka, y, f., vz Jirice, Jurica., Zábí kvitko. (3. dod.). — **K.**, vz předcház. Konopická.

Konopná = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Konopnica, e, f., anemone ranunc., rostl.

Konopník, a, m., vz Jirice (3. dod.), Jurica.

Konorza, *konurza*, y, f., *konurz* a, m., *konělza* (Jimr.), parus major, pták. Brt. D. II. 495.

Konotopa, y, f., území v Turci. Phld. XII. 424.

Konrad. Odvozeniny vz v Kotk. 23. — **K.** Kar., katechet. gymnas. a spis. v Praze, † 3/11. 1894. Vz Mtc. 1895. 71. — 73. — **K.**, *kondrab*, *kondrat* = *pondrava*. Us. Čern. Př. 51.

Konrádka, rostl. Vz Strily (3. dod.).

Konservator = *literae conservatoriae*, list panský, městský, farní, jímž kandidát se doporučoval k svěcení na kněžství. Wtr. Živ. c. I. 446.

Konsistorian, a, m. = *rada konsistorní*. 1530. Sum. I. 352., Wtr. Živ. c. I. 321.

Koňsko, a, n. = *veliký kůň*. Dolnobeč. Brtch. Lépe než konsko.

Konskripce, n. = *konskripce*. Bylo u nás k. Mtc. 1896. 126.

Koňský. K. hlavy při obřadech (a čarování). Vz Zbrt. Pov. 95. Léčení koňských nemocí. Vz NZ. III. 825. nn. K. postroj. XVI. stol. NZ. IV. 387. — **K.** *ocas*, rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.).

Kontrabandovati. Zboží někomu k. 1670. Pras. Rem. 40. a j.

Kontramarkovaný. K. pražské groše — v cizích zemích zvláštními puncemi či kontramarkami opatřené a potom teprve tam za běžné peníze přijaté. Vz Vstnk. III. 490.

Kontráš. K. pytal sa primáša. Phld. 1894. 521.

Kontrbovec, vce, m., míst. jm. na Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuil.

Kontrbuce m. kontribuce. Brt. D. I. 62. (valaš.).

Konurz, a, m., vz Koňadra (předcház.), Konorza (3. dod.).

Konurza, pták, vz Konorza (3. dod.).

Konvaldský. Br. Mat. K., spis Bl. Gr. 376.

Konvalija, e, f. = *gombalia* (uh.), *kořtšek*, *kokoříč*, *convallaria majalis*, rostl. Brt. D. II. 501.

Konvalinkovitý. K. lupen. Čl. L. Jos. 11.

Konvářka, y, f. Arch. XII. 366.

Konv(e)rška, y, f. — *sestra zákonná* (žena žijící jako jeptiška). Sterz. I. 407. a.

Konvrš, vz Konvers.

Kopa = *hromada*. Mjate (mate) všecko do kopy. Čejč. Hledík. — **K.** v XV. stol. asi — 8 zl. (60 gr.). Wtr. Krj. I. 107. — **K.** Bola už díverka ako k. = *veliká*. Phld. XII. 194.

Kopáč = *motyka*. K-če mně hrob kopajó (dvě sedmíčky, 77 let). Horákov. Hledík. — **K.** Kopáči = *hospodářští dělníci* na Mor. Cf. Kopaničáři. Mus. 1895. 474.

Kopalinky, vz Hromnice (3. dod.).

Kopané, ého, n., *kopánka*, y, f. = *víno*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Kopanice = *laz*, rozptýlené osady horské. Phld. 1893. 144. **K.** = *role* z hor vyrobená. Cf. Certaz. Ib. 622.

Kopanický. K. dóm = *kopaničiarův*. Phld. XII. 659.

Kopaničáři na Mor. = *Slováci obývající v několika osadách na jihových. Mor. při uher. hranicích*. Věst. opav. 1894. č. 4., 10. O kopaničárech na Sloven. cf. Phld. XII. 652. nn.

Kopaničtarka, y, f., žena kopaničiarova. Phld. 1893. 520.

Kopaničarský. Dedina byla rozložena po k. (na široko, chalupy stály po různu). Phld. 1895. 146.

Kopánka, vz Kopané (3. dod.).

Kopaný. K. írek — *majetok v kopaničiach*. Phld. 1893. 626.

Kopaň, e, m. K. od XVIII. stol. = *kdo měl 7/8 — 8 koreň orných polí*. NZ. III. 144.

Kopčák, u, m. = *pluh*, Cultivator, m. Sterz. I. 629. b.

Kopěi, n. = *křoví*. Skoval se do k. Zábř. Brt. D. II. 509.

Kopčina. Taková slova (neobyčejná, nerosrozumitelná) sluší poručiti těm, jenž se na lesích k-né uči, říkající sekerě straka, sukni svída, měsíci stír. Bl. Gr. 173.

Kopce. Míti na koho s kopce (žertem se říká: skopce a myslí se na trkání). Čeru. Př. 21. **K.** = *keř*. Zábř. Brt. D. II. 509.

Kopeček, éku, m. = *malá štětka*. Brn. Brt. D. II. 330., Hledík.

Kopencový. Lesní sádba k-cová (do kopenců). Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Koperství = *hra v kostky*, z stihném. koflern, hráti v kostky. Mtz., Gb. H. ml. I. 441.

Kopetník, u, m., *asarum europ.*, rostl. Čes. I. V. 847.

Kopí mělo krátký široký bodák (zbraň pouze bodavá); k. s hákem (uchem) dolů zabnutým hlavně k stahování jezdců s koní. Wtr. Krj. I. 276., 277., 615.

Kopidul. Nebudě ticho (mlčet), až ho k. lopatum latně. Slez. Nov. Př. 613.

- Kopinničí.** K. zbroj. Snm. I. 517.
- Kopka** = *vrch kamen.* Brt. D. II. 435.
- Koplon,** u, m. = veliká silná motyka do skály, na pařezí. Jevičko. Brt. D. II. 300. Slov. Kyľhof.
- Koplice,** e, f. = *strouháč* rovný a oblý na vysekávání okřínů. Vz Skoblik, Násec. Chod. NZ. III. 21.
- Kopňák,** u, m. = řebřinový vůz k odvážení kop obilí s pole. Brt. D. II. 330., 466.
- Kopnit se.** Z krávy se kopnilo, kouřilo, pařilo. N. Město. Brt. D. II. 330.
- Kopno** = *místo, kde such skapal* (zmizel). Phld. 1894. 375.
- Kopový.** K. sklo. Vz Mrš. 116., 118., 133.
- Kopr.** K. v staročeském léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
- Kopřiva.** Je palčivá jako k. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil. Trhl sebou, jakoby ho byl někdo k-vou slehl. Šml. VII. 189. Léčení k-vou. Vz Vek. Val. I. 156. Mrtvá k., cumlán, lamium. Brt. D. II. 504.
- Kopřivný.** K. semě, acanthum. 1440. List. fil. 1893. 393.
- Koprnět** = *dychtivě čekati.* Zábř. Brt. D. II. 330.
- Koproforna,** vz Koprofárna. Hrs. Nách. I. 237.
- Kopronitril,** u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.
- Koprvadlo** m. pokrvadlo = pokrývadlo = poklička. Dšk. Jihč. I. 49.
- Koprvátko** = koprvadlo (3. dod.). Dšk. Jihč. I. 49.
- Kopší,** n. — *kopci* (3. dod.). Brt. D. II. 330.
- Kopšová,** n. = kopší (3. dod.). Brt. D. II. 330.
- Kopte dryv** = *hlupák.* Původně asi = horák vyvolávající: kupte dřev! Prost. Brt. D. II. 330.
- Kopyšník,** vz Ott. XI. 1.
- Kopytár,** a, m. = *kdo nosí kopytka, dřevěnký.* Slov. Phld. 1894. 372.
- Kopytko.** K-tka = *dřevěnký, trepky.* Na Zvolensku. Phld. 1894. 372.
- Kopytník,** u, m. Hojení jím. Vz Vek. Val. I. 156.
- Kopyto** = *zakončenie ľudskej nohy, prieľharok, nárt.* Phld. 1894. 372. Vystřel kopyta = umřel. Ib. 372. — **K.** = *kapitola.* Čh. Obraz šelmy.
- Kopitovatost a Kopitovatý** za Kopyto (I. 748. a.) oprav v: Kopytovatost, Kopytovatý.
- Kora.** O původu slova cf. Krok. 1892. 305.
- Koráb.** O pův. cf. Dob. Dur. 387., 388.
- Korába,** y, f. = *kára stromová.* Drásov. Brt. D. II. 484.
- Korábek,** bku, m., druh studánky. Vz Belík (3. dod.).
- Korál.** K. proti neštovicím, psotníku. Vz Zbrt. Pov. 51., 52. — **K.,** a, m. = choralista. 1513. Wtr. Živ. c. 532.
- Korálek,** vz Kolar (3. dod.). — *K-ly,* vz Žabí oči (3. dod.).
- Koralka.** Na Mor. také: *bramboria, brblavá, čmrna, čutra, gebula, jerjelica, halas, chochoľena, kočvarýja, kornůčka, mōra (mūra), patáľia, strkula, trklíca, šmajda, šmatľavá, šrihula, šritoryja, trápení, volské sluze, vrzula, židovské sluze, žmíchanica.* Cf. Brt. D. II. 486.
- Korallodobný.** K. koreň bludolyzníku. Phld. XII. 657.
- Kořalník,** a, m. 1560. Phld. 1894. 4.
- Korálský** kněz = choralista. 1564. Wtr. Živ. c. I. 409.
- Koranda Václ.,** mistr. Tk. X. 617. Cf. Vlč. Lit. 218., 275. — *K. Jan Jindř.,* 1712. až 1739. farář v Brtnici na Mor., čes. spis. Mus. 1895. 503.
- Korbáč.** Na seba si k. pletie (kdo s rodici špatně nakládá). Slov. Zátur. Mtc. 1895. 250.
- Korbelár** (-ř), a (-e), m. = *pijan.* Phld. 1894. 5.
- Korbice,** e, f. = *korba* (vůz). Arch. XIII. 252.
- Korcový.** K. koleso (ve mlýně, s korci). Phld. 1896. 30.
- Korčák,** u, *korduláč,* e, m. = kratší po-boční zbraň než meč. Wtr. Krj. I. 176.
- Kord** v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 274., 610.
- Kordovanky,** obuv z kordovanu. Wtr. Krj. I. 164.
- Kordovanský.** K. řemeslo (dělající kordovanu). Wtr. Krj. I. 359.
- Korduan.** Výroba k-nu. Vz KP. VI. 684.
- Korduláč** ze střl. cortellus m. cultellus. z lat. culter = nůž. Čern. Př. 68. Cf. Korčák (3. dod.).
- Kordulat,** u, m., *druh hrubého sukna.* Wtr. Krj. I. 365.
- Kordulka,** y, f., vz Kordula.
- Korela** m. kolera, cholera. Dšk. Jihč. I. 48.
- Kořen.** K. pustil, zapustil = ubytoval, zahniezdil, uchytil sa. Zlostník od kořena (od rodu); Nenechá im ani kořena, ani klíka. Slov. Phld. 1894. 373. Dal 100 zl. za seno hned na kořeni (na louce, neposečené). Brt. D. II. 330. — V bot. *K. vředový,* imperatoria ostruthium, rostl., Brt. D. II. 504.; *K. černý,* vz Čemerka (3. dod.). Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 155. — *K. bílý,* vz Zelina ochvatná (3. dod.). — *K. bílý* či *masný,* vz Merlík (3. dod.). — *K. fialový,* rostl., vz Šabla (3. dod.).
- Kořenář,** e, m. K. sbíral léčivé byliny (kořeni) a jimi léčil. Vz NZ. IV. 237.
- Kořenčák,** u, m. = co rostlo z kořene (stromek, čagan atd.). Vých. Mor. Brt. D. II. 330.
- Korenček** = *kořinec.* Dlhý k-ček tam pustil (dlouho tam pobyl). Slov. Phld. 1894. 59.
- Koření** = *kořání.* A ty jámy byly k-ním přikryté. GR. Nov. 142. 24. — **K. sv. Ducha,** vz Čemerka (3. dod.). — *K. čertoro* = *tabák.* Brt. D. II. 261.
- Kořenka,** y, f. = *dýmka.* Světz. 1893. 346., 1895. 602.
- Kořeně,** gründlich. K. té při rozumeli. Arch. XIV. 459.
- Kořený.** K. váha (na koření). 1549. Čel. Pr. m. I. 403. K. panna Maria = svátek nanebevzetí p. Marie.
- Kořenonožci,** rhizopoda. Cf. Ott. VIII. 806., IX. 357.
- Korhelská** (i. e. světnice, šenkovna). Slov. Phld. 1893. 542. — **K.** = *babisko.* Ib. 1894. 571.

Kořínek. Cf. předcház. Koreněk. — **K.** Od k-nka jim to vykládala (od začátku). Tvarožná. Hledík.

Koříst. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36. **K.** od krav. svini atd. do města hnali. Břez. Font. V. 396.

Koříšek, šku. m., rostl. Vz Konvalija (3. dod.).

Korkořezba. Cf. Ott. IX. 83. a.

Kormidlo, o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67.

Kormidlový. K. kolo, řetěz. Nár. list. 1893. č. 280. feuil.

Kormistr, a, m., z Chormeister. Hrš. Nách. I. 373.

Kornatka listnatá. Cf. Ott. IX. 326.

Kornůvka, y, f., druh kořalky rezné. Slez. NZ. IV. 446.

Kornýfel m. Cornifer (dlábel). List. fil. 1893. 466.

Koroba, y, f. = *korouhev*. Han. Brt. D. II. 281. Cf. násl. Korobička.

Korobel = *krvá šabla*. Phld 1895. 174.

Korobička, y, f. = *korouhvička*. List. fil. 1894. 93., 94.

Korobrat, u, m. místo kolovrat. Zábř. Brt. D. II. 129.

Korohloz, a, m. = kdo kůru hloze. Bl. Gr. 314.

Koromnov, a, m. = dolina ve Spiši. Phld. XII. 424.

Koroptev. Je jako k. (o číperné stařeně). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil. Korotev m. strě. kuroptev, kurotev, kuroptva. Gb. H. ml. I. 259., 287., 421. Mor. kurotva. Brtch.

Koroře = předcház. kolůrky.

Korotvář, e, m., holubí jm. Nár. list. 1894. č. 86. odp.

Korouhev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Vz Korúhev, Praporec.

Korova = *kráva*. Phld. 1895. 628.

Korovička = korobička (3. dod.). Zlin. Brt. D. II. 331.

Korovrátek, tku, m., rostl. Vz Toten (3. dod.).

Korovratnica m. kolovratnica. Brt. D. II. 330.

Korožre m. skorožre ze skoro a zráti = rychle uzrávající; druh hrůšek. Gb. H. ml. I. 489.

Korporator m. kooperator. Us. Čern. Př. 42.

Korrektorství, n. Vz Nár. list. 1894. č. 27.

Kortati = *šramotiti, kokrhati*. Kotk. 89.

Kortena. Arch. XIII. 258. K. nad postel = kortina 1499. Wtr. Ziv. c. I. 540.

Kortouč m. kotouč, dial. Gb. H. ml. I. 353.

Korúhev, z got. brunga, tyč. Mkl. Etym. 89.

Koruna menší = 24, větší = 48 kr. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 558.

Korunáč holub. Vz Ott. X. 374. b.

Korunka = špička k leknicí nebo k fěrtochu přišitá. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 12. — **K.** = *zubatý, tupý hrot na diverční turnajském*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 633. — **K.** = *věvec*. Vz Zpodníček (3. dod.).

Korunovační šat čes. králi. Vz Wtr. Krj. I. 191.

Kott: Dodatky k Česko-něm slovníku.

Korusat se s kým = *býti na štíru*. Je-
víčko. Brt. D. II. 331.

Korytany = Korutany. V. Kal. 314.

Korytárstvo, a, n. Živil sa k-stvom (dělal koryta). Phld. XII. 690.

Koryto, lodička, linter, naviculum. Aqu., Dob. Dur. 430. — **K.** = *necičky na těsto*. Phld. 1895. 387. — **K.** řezačky, do něhož se klade sláma k řezání. Brt. D. II. 454.

1. **Kos** = *kosť*. Dšk. Jihé. I. 20. — **K.** = *kus*. Mor. Brt. D. II. 92., 205.

2. **Kos,** a, m., vz Skorec (3. dod.), Led-
náček. — **K.** *rodní*, vz Lednáček (3. dod.).

Kosa. Nahnati někoho pěkam jako vlka na kosu. Ché. Mik. 497. Cija kosa prvša, teho luka širša. Slez. Nov. Př. 347. Cf. Prvši. — **K.** = *krajní péra křídlová*, odtud kosinka = perůtka. Brt. D. II. 497. — **K.** = *souhvězdí*. Kosy zapadají, zore znamenají (svítá). Phld. 1894. 258.

Kosák, a, m., vz Rorys (3. dod.). — **K.**, u, m. = *sindel* kosmo řezaný. Slez. NZ. III. 195., Brt. D. II. 433.

Kosařiska, paseka ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kosek, ska, m. = *kos*, *turdus*. Brt. D. II. 496.

Kosenina = *lúka*. 1749. Phld. 1893. 622. 371. Dva kusy k-nin předáno. Ib.

Kosenky, souhvězdí Orion. Vek. Val. I. 83.

Kosička = *šátek* etc. Na hlavě mala čepček a k-ku, zaviazanú na hrdle. Phld. 1893. 201.

Kosík, a, m., *turdus*, pták. Brt. D. II. 496.

Kosílka, y, f. = ? Napína dŏvtip, aby si nezahodil kosítku na hrdlo. Phld. XII. 706.

Kosina, *kosinka*. O původu slova cf. Krok 1892. 305. — **K.**, *kosír* = ratiště s kosami, noži ohnutými na konci, zbraň sečná. Wtr. Krj. I. 278. 615. Vůz s k-mi (kosatý). 1487. Krok 1895. 246.

Kosinofilní. K. buňky, Ott. VIII. 648., leukocyt. Vstnk. II. 425.

Kosír, cf. Kosina (3. dod.).

Kosírek. O původu slova cf. Krok 1892. 305. K. (= věc jako kosa nebo srp ohnutá), ozdoba klobouku. Vz NZ. III. 400.

Kosisko = *rukojeť kosy*, tyč. Brt. D. II. 452.

Kosiště. NZ. III. 395.

Kosman, opice. Vz Ott. X. 874.

Kosmanosy, dříve Kosmonosy, dle lido-
vého podání převzdívka osadníkůmi, kteří měli nosy kosmo (na krivo). Čern. Př. 36.

Kosmas. Odvozeniny vz v Kotk. 23. — Cf. Vlč. Lit. 8., 12.

Kosmatý. Kosmat, a, o. List. fil. 1895. 296.

Kosmetický. K. prostředky XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 363.

Kosmice. Hledě na ni jako k-ci po straně. Rosacius Adam. Rathauz nový v mé. Sušici. 1619.

Kosník, u, m. Zde k., klín — tam křídlo, pŭlměsic. Zvič. Mlt. 62.

Košňovec, vee, m. (*Kosnorice*), skupení chalup ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kosovec, vee, m. = *kos*, *turdus*. Brt. D. II. 496.

Kosť z kostb a to m. kost-i-s. Gb. H. ml. I. 18. O kosť a kost cf. Jerik, Gb. H. ml. I.

56., 155., *f* (i 8. dod.). Souhl. *t* na konci slov dle Kost skloňovaných se v Háj. Herb. a Vel. Kal. neměkčí: *chut*, *mast*. Cf. List. fil. 1894. 452. O stre. skloň. cf. Gb. Km. -i. 4. Některé pády tohoto vzorce nepřijímají pohybného *e*: *kosťmi*. Gb. H. ml. I. 165. Skloň. na Kroměř. Vz Brt. D. II. 21. Každá kost má svou zlost. Slez. Nov. Př. 189. Tak ta hodím, že si nikdy tie kosti neposbieraš. Phld. 1894. 373. Což ešte ja budem s tvojimi kostiami hrušky ráňat (prežijí tě). Ib. 443., 373. Pověry kostí se týkající vz v Zbrt. Pov. 159.

Kosťar, *e*, *m*. K. sbíral, kupoval a prodával kosti. NZ. IV. 238.

Kostel. Šla spíš do k-la než zv-nili (o zmrhalé). Mor. Nov. Př. 603.

Kostelák, *a*, *kostelár*, *e*, *kostelník*, *a*, *m*. Tak prý mohli nazývat evangelise českí bratři, kteří slova církev užívali místo slova kostel. Bl. Gr. 183.

Kostelěcke, *ajuga pyramidalis*. Prost. Brt. D. II. 499.

Kostelničtí. Světz. 1893. 115.

Kostelový, *Kirchen-*. K. právo. Ché. S. 284.

Kosterný. K. pohřebiště (koster). Vz NZ. III. 465., Mtc. 1895. 211.

Kostival, ve Zvolensku *kostiar* (*kostivár*), že sa ním svara zlámané kosti. Phld. 1894. 376. — Mtc. 1894. 19. Také: *košivál*, černý kořen. Brt. D. II. 507. (rostl.).

Kostiviar, *kostivár*, vz předcház.

Kostlivě. Aby k. mělo býti tělo jeho. Ché. Mik. 492.

Kostlivý. Masitá a kostlivá zvláštnost. Ché. Mik. 476.

Kostmil, *a*, *m*, *os*. jm. Kbřl. Dmžl. 22.

Kostna, *y*, *f*. = *nůž na ratišti*, na jedné straně osten, na druhé srpček. Wtr. Krj. I. 617.

Kostnice. Hádání z k. Vz Zbrt. Pov. 89.

Kostničení = táhnoucí se ke kostnici. Krs. Moor. 41.

Kostohryz, *a*, *m*, *os*. jm. Kbřl. Dmžl. 22.

Kostolany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 159.

Kostolec, *lce*, *m*, obec v Ostřihom. Phld. XII. 159.

Kostolné, *cho*, *n*, míst. jm. v Nitře. Phld. XIV. 61.

Kostolný = *kostelní*. To je nie s k-ným riadom. Phld. 1894. 314.

Kostoloprty, dle Dolany. Arch. XIII. 218., 415.

Kostoš, *e*, *m*. = *stračník*. Slov. Zatur.

Kostravka, vz *Kostrava*, Ott. IX. 144. b.

Kostravkovitý. K. rostliny, *festucae*. Vz *Kostravovitý* a Ott. IX. 144. b.

Kostrbál, *u*, *m*. = jedlová tyc s rozsochami na sušení sena n. jetele. Jicko. Brt. D. II. 331.

Kostrbatý. K. čeština. Kos. v Km. 1887. 245.

Kostrnký. Hrdlo (Smrti) iba k-nký (bolo). Phld. 1894. 717.

Kostruba. Volají sa po nom (čele) k-by vlasov. Phld. 1892. 586.

Koš. To je jiste jak v kosu voda, slez.; Márná práca košom vodu načierať. Slov. Nov. Pr. 45. Malým dévcatum splétajú vlasy do

koša n. na zahrádku (po třech pramenech od ucha k uchu nad čelem). Brt. D. II. 467. — K. meče. Wtr. Krj. I. 274.

Košarství. NZ. IV. 214.

Košatka, *y*, *f*. = *ošatka*. ČT. Tké.

Košato. Strom roste do k-ta. Bousk. 80.

Koščálky, vz *Přísada* (3. dod.).

Koščenáčky = měkké obláčky na hru v dráčky. Prost. Brt. D. II. 331.

Koščivál, *u*, *m*, rostl. Vz *Kostival* (3. dod.) Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 156.

Košela. Vz *Košile*.

Košeliar, *a*, *m*. = kdo nosil v revoluci červenou košili. Phld. 1893. 585.

Košiar, *u*, *m*, vz *Košár*. Vzala motyku i k. Phld. 1894. 109.

Košiarik, *u*, *m*, zdrobn. *košiar*. Phld. 1894. 109.

Košice. Bohaté K., pyšný Presov, otrhaný Sabinov, poplátnaný Bardiov. Šariš. Phld. 1895. 378.

Košile. O pův. slova cf. NZ. III. 402. K. byla známa již v VII. stol. Wtr. Krj. I. 167. K. v XVI. stol. Vz ib. 497. K. ženská a) od pasu do polovic lýtek: *rubác* (vz *Rubác*), b) od pasu nahoru do pŕsů: *oplěčko* (vz *Opplěčko*), c) vrchní část: a) *rukávce* (mor.), β) *košuta* (slez.). Brt. D. II. 463. K. barevná, bavlněná, hedvábná, karmazinová, lněná, tafatová, vlněná v XVI. st., Wtr. Krj. I. 500., valašská (muž.). Vz Vek. Val. I. 28. Cf. *Rukávce*. Vyžaloval si na červenou košelu (byl bit). Phld. 1894. 313. Nestoji kosila na švadleně, ale na polu (musí se len sítí a pracovat). Cf. *Plátno* (3. dod.). Nár. list. 1894 č. 169. odp. feuil. Hádání z k-le. Vz Zbrt. Pov. 86. Chtěl bych (na to) do k-le naložit (celé své jmění). Wtr. Krj. I. 167. Mám kosil devět a když jednu peru, musím bez ní sedet. Vek. Val. I. 110. — *Košilka* někdy = župice. Wtr. Krj. I. 403.

Košilový. K. rubáš. NZ. III. 7.

Košál, rybník u Šenova ve Frýdecku Věst. opav. 1893. 9.

Košálístě. Světz. 1893. 367.

Košě, *z*: *chvostistě*, *dissimilací*. Vz List. fil. 1893. 465.

Košěnice = destice, na jejíž spodní ploše připevněny jsou dva hnáty ovčí n. kozi n. hovězí; na nich jezdí kluci na ledě. Mor. NZ. III. 28.

Koštička, *y*, *f*. = *koška*. Slov. NZ. III. 401.

Koštok, *u*, *m*. = *kožený míšek*. NZ. III. 403.

Koštolovati. Aby toho koně s ním k-val za půl míle (aby s ním jel a zkusil, je-li dobrý). Arch. XIII. 467.

Koštrnky sú odpadky z peria po drápaní pozostalé. Phld. XII. 56. Cf. *Koštrnky*, *Stonky*.

Koštýř, *kostýř*. O tvarech cf. Gb. II. ml. I. 235.

Košulka. Hadí k. (svlečená hadí kůže). Mtc. 1894. 20.

Košut. K-ty prevaluje. Phld. 1894. 315.

Kot = *keř*. Kot si pomeslím na to. Phld. 1894. 306. Slov. Vz *Kod*.

Kotačka, *krsačka*, *kotorka*, *y*, *f*, *dipsacus silvestris*, rostl. Brt. D. II. 502.

Kotál *m*. kotel. Cf. *Ugúrat* (3. dod.).

Kotař, e, m., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kofátko = *hrst lnu*. Brt. D. II. 441. — **K-tka** — kočičky na květnou neděli. Brn. Ib. 331.

Kofafnica, e, f. = *jíla*, jež roční výhony s kočičkami na květnou neděli se světi. NZ. II. 700. Cf. Jíva (3. dod.).

Kotě. Hledí co k. devátého dne, co pečený vrabec. Bl. Gr. 295. Hledí jako k. z kódele Herspice. Rous. — O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126. — **K.** = *srázek prutů o květnou neděli sráčených*. Cf. NZ. IV. 323.

Kotec = spelunca. Vy jste učinili jej (chrám) kotec lotrový (peleš). Ev. seit. 32. Luc. 19. 46. (Mně.).

Kotečnice. Dával jsem (jestrábům) holuby, kuřata a k tomu domácí k-či (krmil je). Arch. XIV. 268.

Kotek, tku, m. = *svatební tanec* v Chrud. Cf. NZ. III. 489., Zbrt. Tan. 486.

Kotel = *kamnovec*. Brt. D. II. 435.

Kotelna v továrnách. Nár. list. 1894. č. 223. 3.

Kotěnce, nce, m. Otc. 311.

Kotiti se. Potom kulemi kotí. Hus. I. 472. (Mus. 1896. 279.). — **K.** = *dlouho odněkud se vypracovati*. Brt. D. II. 331. Cf. Vykotiti se (3. dod.).

Kotkavý m. koktavý, přesmykn. Brt. D. II. 210.

Kotkodákati. Zle je v dome, kde žena kikirika a muž k-ká (kde žena nohavice a muž suknu nosí). Slov. Phld. XIV. 195.

Kotkoráček, chod. *kokoráček* — *kdákati*. Isk. Jihé. I. 15.

Kotlačka, y, f., vz. Žgolek (3. dod.).

Kotlina = *husí chlév*. Husim v k-né stláti. Zďár. Brt. D. II. 263.

Kotlůvka, y, f., vz. Jelitnice (3. dod.).

Kotly, hora ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kotmel, a, m. = kdo mele koty, kozelce; odtud *kotmelec*. Kotk. 171.

Kotný, al. vrtký. K. povětří, aer volubilis. 1118. List. fil. 1895. 213. (Hmn.).

Kotola = *mosazné kolečko*, jež se navléká na řemeny konům na ozdobu. Brt. D. II. 331.

Kotor = *který*. V Gemer. Phld. 1893. 564.

Kotouč, e, m., hora u Štramberka. Vz Mtc. 1895. 23. 25., Vek. Poh. 125. Cf. Kotuč (2. dod.).

Kotovka, vz. Kotačka (3. dod.).

Kotr, u, m. = *kadeř*. Kotk. 181.

Kotřas, *namáhavě jíti*. Kunšt. Brt. D. II. 331. Vynda z krémy k-cal sa. Phld. XII. 697.

Kotrě, e, m. = *chumdě*. Brn. Brt. D. II. 331. — **K.** = *houba s kadeřavým povrchem hlavy*. Kotk. 47. Cf. Tanečnice (3. dod.). Brt. D. II. 511.

Kotrčák, a, m., jm. holubí. K. metavý (metá kotrmelec). Tké.

Kotrdlenec, nce, m. = *kotrmelec*. Nové Město. Brt. D. II. 331.

Kotrha, y, f. = *maso*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Kotrháč, e, m. = *jezník*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Kotrhelec, lee, m. = *kotrmelec*. Dšk. Jihé. I. 23.

Kotrkal. Wtr. Krj. I. 269., Arch. XIII. 304.

Kotrmelec: rovný, zpátečný, za palce a zkřížného panáka. Vz NZ. III. 24., Kotmel.

Kotržina, vz. Grža (3. dod.).

Kotsmoud, u, m. = *ličidlo ženské*. Zbrt. Tan. 123.

Kotuč. Světly k., *eryngium campestre*. Slov. Mtc. 1894. 108. Cf. násl. Kotučový. —

K., vz. Kotouč (2. dod.).

Kotůčka, y, f. Ženy nosí vlasy pútcem rozdělené, pak na k-čku obkrútené. Slov. Phld. 1894. 254.

Kotúčový. K. kořen, *eryngium campestre*. Mtc. 1894. 331. Cf. Kotuč (3. dod.).

Kofuha, y, f. = *veš*. Ve švihácině. Brt. D. II. 521.

Kotůleček na hlavě. NZ. IV. 437.

Kotulečka, y, f. = *obručka*. Slov. Phld. 1894. 108.

Kotušky. V k-kách. Vz Tanec slez. (3. dod.).

Kotušov, a, m., potok v Gemersku. Phld. 1892. 155.

Kotva = *brusle*. Jezdí na kotvě. Přer. Brt. D. II. 331.

Kotvice = *šišky na dubě*. Záp. Mor. Brt. D. II. 331.

Kotvrdovice, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Kotvrha, vz. Sejko (3. dod.).

Kotvrla, y, f., vz. Skřivánek (3. dod.), Sejko (3. dod.).

Kotýcavý. K. chůze — potácvivá. Kotk. 90.

Kou = *kál*. Slov. Phld. 1893. 372.

Kouba, y, m., vz. Jakub (3. dod.).

Koubek, bka, m., vz. Jakub (3. dod.).

Koubíček, čka, m., vz. Jakub (3. dod.).

Koubík, a, m., vz. Jakub (3. dod.).

Kouble, vz. Jakub (3. dod.).

Koudel. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 242. Hra: Koudel hoří. Vz Duf. 88.

Koudelný. K. plátno. Duf. 206.

Koufhaub, u, m., zbroj. Arch. XIII. 407.

Koukol, e. Háj. Herb. 93. b. a j. Cf. Chřpa (3. dod.). Zasevá k. do naší pšenice (svár mezi nás). Šml. I. 194. Kúkol — za šest týdnů chleba ukroj. Brušp. Hledíková. Cf. Stoklasa.

Koula, y, m., z Mikuláš. Kbrl. Sp. 9.

Koulenka, *kulinka*, rostl. Vz Ott. X. 198.

Koupátko, a, n., Badecabine, f. Jeř.

Koupě. Zlá to k., velmi neodbytná (zlá žena). Bl. Gr. 295. Na dobrou koupí (zboží) netřeba kupců pobízeti. NZ. IV. 391.

Koupel. Dostal sa do horúceho kúpeľa. Phld. 1894. 373. — O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 19.

Koupeliště. Ml. Hüb. 186.

Koupiti, stnuem. choutón. Gb. H. ml. I. 265. (37.). Jaka čapka, taky prym. co si kupil, to si vem. Slez. Nov. Př. 275. Keď kupuješ, jednaj, jakobys nepotreboval a kúpiš. Phld. 1893. 644.

Kouř. K., že by ho mohl krájet. Nov. Př. 650.

Kouřidlo, fumada, ve vojenšt. znamení za dne kouřem dané. Vz Ott. IX. 767.

Kouřim. O pův. slova cf. Čern. Př. 28.,

29. (dle lidové pověsti). K., a, m. Do K-ma. V. Kal. 167. Z K-ma, k K-mu (m.). List. fil. 1895. 322. Do K-ma. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 320. Mezi K-mem a Č. Brodem. Ib. 137. Vodička z K-ma. 1526. Sum. I. 25., Břez. Font. V. 355. Do K-mě. List. fil. 1895. 320., Arch. XIV. 234. (1474.).

Kouřimka, y, f., potok. Cf. Vejrovka (3. dod.).

Kouřmo. Mlhy zastírají k. oblohu. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.

Kouřovitě. Rohovka lehce k. zakalená. Schb. Nád. 24.

Kousatí. Kóše na knedle z vysoka == nechutnají mu. Brt. D. II. 332. Kósní se do prsta, do pyska = vtip se. Ib.

Koustíček, / přísuto. Mus. fil. I. 394. Dle List. fil. 1896. 158. není tu / přísuto, nýbrž k. od kouštěk (kúšček, kúsček).

Koušček = kousíček. Brt. D. I. 40. (u Hrozenkova).

Kout. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 396. Cizí kouty vytloukati (v cizině žiti). Kat. z Žer. 4. Žena je v koutě (protože její postel v koutě postavena jest). Duf. 37.

Koutek. Hojení bolavých ústních koutků. Mtc. 1893. 148.

Koutko, a, n. = prázdný prostor mezi kopyty kravskými. N. Město. Brt. D. II. 332.

Koutkovatí co: kapsy (prohlížeti). Zas mne k-ješ? Brt. D. II. 332. -- se s kým. Ib. 261.

Koutnice = třístranná skříň v koutě postavená (na spisy a p.). Oestr. Mon. (Böhm.). I. 436. Jrsk.

Koutný. K. koš, ve kterém se nosí ženám do kouta. Brt. D. II. 332.

Koutro. NZ. IV. 32.

Kouzedlník. Výměr tohoto slova vz v Zbrt. Pov. 89. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 159.

Kouzla na Slov. Vz Phfd. 1895. 89.

Kouzlení. Pore všemi kúzlymi k. Alx. Nách. 204.

Kouzlovatí. Alx. Nách. k. II.

Kov. Starobylost slova kov. Vz Phfd. 1893. 336. Když k. je rozžhaven, trus vypadá a vzácný kov očištěn zůstává. Bráb. 112.

Kováč. Nieto majstra nad k-ča, ten zo starého nové spraví. Slov. Zátur. Na to drží k. klieště, aby sa nepálil. Slov. Phfd. 1894. 256.

Kovačica, e, f., Antalfalva, slov. mě. v Banátě. Vz Phfd. XII. 466.

Kováčová, é, f. = obec a potok ve Zvolensku. Phfd. XII. 251.

Kováčovice, dle Budějovice, obec v Tekově. Phfd. XII. 251.

Kovadlina. Srdce bije k-nou (jako kovadlina). Bousk. 64.

Kovadlna. Byla tam k. zbroje. Kosmogr. 320. b.

Kovále, houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Kováničko. Sukně s k-čkem. Arch. XII. 546.

Kováničkový čepec. Wtr. Krj. I. 382.

Kovář, vz Kováč. Kováři vypovídají se z Hutí přes Měchovice do Kováne. NZ. III. 229. Špatný k., jenž se jiskry bojí. Šml. VII. 70.

Kovářeň. Dac., Telc. Brt. D. II. 278.

Kováříček, éku, m. = černavý bob. Us.

Tké. — **K.**, éka, m., červená plošnice stromová. Brt. D. II. 210.

Kovářsky. Tiskl mu po kovářsku ruku. Šml. VII. 154.

Kovářský. K. dílo černé: kování koní, vozů; k. dílo bílé: zhotovování seker, srpů, lopat, hřebíků a p. Hrš. Nách. I. 503.

Kovářův. Ševcova žena a kovářova ko-byla chodívají bosy (tito mistři starají se více o cizí než o své). Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Kovatí, *kouti*. O pův. slova cf. Gb. II. ml. 74. -- **co**: kameň (mlýnský = křesati) Phfd. XII. 282.

Kovkop. K-pové vypovídají se ze Skalska přes Rudy do Stribra. NZ. III. 229.

Kovohnědý, metallbraun. Ml. Háb. 19.

Kovohrotý. K. dřevce. Mus. 1895. 213.

Kovolesklec. Vz Ott. IX. 895.

Kovonosný, erzreich. K. ruda. Phfd. 1893. 299.

Kovotina, y, f. K-ny = věci nkované. Geschmeide. Sterz. I. 1072.

Kovoznačný = označující, že v něčem jest jistý kov obsažen. K. vidmo. Stc. Kon. 105.

Kovyl. Kalc. 52., 147.

Koza. Hospodyně jsou jako kozy každou chvíli stonající a teprve, když ženská umře a koza pojde, že možno jim uvěřiti, že jim přece něco bylo. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Slibuje kozu so zlatým rohamem. Phfd. 1894. 440. Prečo k. chvostu nemá? Vz NZ. III. 90. K. není žádný dobytek, pojde, kdy chce. U Strakonice. NZ. IV. 390. I k. by nepošla na jarmak, keby nemusela. Phfd. 1895. 187. Černá k. trče nebo netrče, bílá k. nebo netrče nebo trče (obě trkají). Vek. Val. I. 109. K. pila, k. drž (užíval-lis příjemného, snášeš i zlé). Vek. Val. I. 110. K. z voza -- vozu lehcejší. Phfd. 1895. 188. Rozumí koze od prdele k noze (ničemu nerozumí). Us. -- **K.** = *prg*. Prodalo (dítě) kozu = bylo odstaveno. Nov. Př. 651.

K. = *hráč*. Vz Druha (3. dod.). -- **K.** = *veš*, *kofuha*. Ve švibácině. Brt. D. II. 521. --

K. Odřel kozu = dostal, dodělal starýho -- učinil při domlácení (žita) poslední ránu. U Krumlova. NZ. III. 334. Cf. Starý (3. dod.).

K. = *kdo při hře* mícem nejménkrát po sobě plochou palaestry míc do výše vyhodil. Us. Tké. -- **K.** Pradená (přadena) sa na kozu vystierajú. V Hontě. Phfd. 1894. 310. **K.** = *sríjačka*, na kterou jdou vyvařená přadena přize. U Liptova. Phfd. 1894. 85. Vz Brkalo. Terefere (3. dod.). -- **K.** = *vodomil* (brouk) Mor. Rous.

Kozáčif. Phfd. 1893. 136.

Kozák březový (Zlín), *kozár*, *kozárek* (záp. Mor.), *březák* (val.), *líškorňák* (val.), *plárka* (N. Lhotky), *komínár* (Zábř.), *boletus scaber*, houba. Brt. D. II. 511. -- **K.** *osikový*, *osičák*, *osičník*, *janek*, *hanák* (Zlín.), *němčák*. Zábř., *boletus rufus*, houba. Ib. 511. -- **K.** = *hrncec na mléko*. Ib. 263. -- **K.** = *hráb*. Val. Vek. Val. I. 56.

Kozáň, nadávka jako: Ty kozo! Dolnobeč Brtch.

Kozár, u, *kozárek*, rku, m., vz Kozák (3. dod.).

Kozarovať. Katerina, biela zora, trefila si na kozára, on ta bude kozarovac, tvoje vlásky natahovac. Sl. spv. II. 62.

Kozdras = Kodros. GR. Nov. 132. 25.

Kozel. Ty děti dnes k. bere (mnoho dováděj). Uš. Nár. list. 1894. č. 149. feuil. Tenkrát dělá k. (= muž). dobrotu, dyž je huvádzanej ku plotu. Na Zďársku. Ib. Hra na kozla. Vz NZ. III. 25. Choditi s kozlem. Vz ib. 595. S tebum mluvit a s kozlem říkat, to je jedno. Slez. Nov. Př. 574. Šel tam rád, jako když strká kozla na hřeben (chalupy). Šml. VII. 161. Shazování černého kozla s veže. Vek. Val. I. 92. — **K.** Obilie skládá sa do kozla. Vz Kobelina. Phld. XII. 559. **K.** = stoh obilí n. slámy. Brt. D. II. 332. — **K.**, překlad nem. Bockbier, lépe: samec. Čern. Př. 63. — **K.** bradatý = *rabín*. NZ. III. 595.

Kozelec, pták, vz Žlutochvost (3. dod.). — **K.**, rostl. Vz Dřevěňák (3. dod.).

Kózelníček, čku, m. **K.** má nať nebrz (= skoro) jako cerelová. Mor. Mtc. 1893. 202.

Kozelský. **K.** skopcování (skákání, tančení). Lomn. (Zbrt. Tan. 135.).

Kozi mluva. Vz NZ. III. 331. — **K. hřbet** = louka u Poděbr. 1748. NZ. III. 408. **K. stěro**, *psotník*, *stellaria media*, rostl. Brt. D. II. 507. — **K. brada**, *rožky*, *střichy*, houba, vz Tanečnice (3. dod.). — **K. Brandýs** = Brandýs nad Orlicí, poněvadž jim tam snědly kozy měsíc listopad. Tké.

Kozibradka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Kozička. Len do k-cek stavěti (kul se zarazí do země, okolo něho nastaví se len a kul se vytáhne. U Humpolce. NZ. II. 562.

Kozilek, vz Parukářka (3. dod.).

Kozina, y, f. = *lajdlík glancový*. Han. Brt. D. II. 464.

Kozinec, nce, m., hora v Turci, Phld. XII. 251., ve Slez. 1680. L. posil. I. 73.

Kozka. Špatně k. dojí (malý duchod). Bl. Gr. 297.

Kozlany, ves u Plas, dle Kroka 1892. 303. — 304. lépe Kožlany. Vz tam.

Kozlí krev, inepte dle Bl. Gr. 320. m.: krev kozlů. Cf. Volí (3. dod.), Kozlový.

Kozlíček, čku, m. = kolovrat o čtyřech nožkách. ČT. Tké.

Kozlík, u, m., valeriana. 1440. List. fil. 1893. 396. — **K.**, vz Parukářka (3. dod.). — **K.** = *prisma stěrku na silnici*. Slov. Pomoraví. Brt. D. II. 332. — **K.**, vz Šejtrok (3. dod.). — **K.** Do k-ku svázati (trest kluků při hře). Vz NZ. III. 27.

Kozlovec, vee, m., část Věclavovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kozlovský, hora u Čes. Třebové. Tké.

Kozlový. **K.** sádlo, Háj. Herb. 287. b., kůže. 1546. Pras. Řem. 22. Cf. Kozlí.

Kozly = čes. tanec. Vz NZ. III. 436.

Koznica, e, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kozojel v dod. polož před Kozojidky.

Kozonoh, a, m. = *kozonožec*. Sbor k-hů. Vrch. Lingg. 107.

Kozorič n. *Kozorice*, území v Nitře. Phld. XII. 424.

Kozub = kulatý výstrček střechy nad svísleni. Val. Brt. D. II. 434.

Koza smetany = škráloup. Mor.

Kožanky = *koženky*. V Čabě na Slov. NZ. III. 403.

Kože. O pův. cf. Jgč. Arch. XVI. 396. Botnání kůže kyselinami mineralními, bílou tekutinou, červenou tekutinou. Vz KP. VI. 658. Máčení koží, ib. 648., vydělávání 648., barvení, lakování 686., hlazení 675., srovnávání 676., vydělávání tríslem 663., sušení vydělané kůže ve vzduchu v krytých prostorách, v teplých komorách či v sušárnách 667., druhy koží 681. Z kože by ho vyzviekol; Kožu by dral s neho. Phld. 1894. 257.

Kožednej = *kožený*. Gb. H. ml. I. 375.

Koželuhovna, y, f. = *koželužna*. Hrš. Nách. I. 484.

Koženkář, e, m. = *sedlák*. Nár. list. 1895.

Kožený. **K.** kroupy = doma ve stoupě dělané. ČT. Tké. — **K. buchta** = buchta do zad (uderení). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuil.

Kožešina m. kožišina podle Kožený. Gb. H. ml. I. 219.

Kožešinový. **K.** šat. Wtr. Krj. II. (seš.) 13.

Kožešinový m. kožišinový. **K.** šat. Wtr. Krj. I. 46.

Kožešník m. kožišník podle Kožený. Gb. H. ml. I. 219.

Kožich a *kožíšek* v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 97., 152. nn. **K.** muž. a žen. v XVI. stol. oblékací, choděcí, krátký, dlouhý, do země, votáhlý, všední, šubový. Wtr. Krj. I. 454. — 458. Kozisek pod kabát = leibpelt, malý kožíšek prsní. Ib. 463. *Šuba* = svrchní šat kožichový, ale lehčí a parádnější kožicha. Kožuch byl vsecek kožešinou podšitý, byl jen na zimu a měl vždy rukávy; šuba měla málo kožešiny a byla i bez rukávů a oblékali ji i v létě místo pláště n. chodících sukní. XV. stol. Ib. 153. Prsní k. slul *plech*, *plíšek*, nejkratší kožich. XV. stol. Ib. 153. Cf. Brt. D. II. 467. Pro kus k-cha zapřel božího kalicha. Rokyc. (Vlč. Lit. 192.). Hleď svého a ni kozucha svého. Slov. Nov. Př. 274. — **K.** Stavěti dáti do k-chu = do roubení narážeti suché bukové floky a mezi ně maltu naházeti a to uhladiti a obiliti. Ott. VIII. 9. a., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 427.

Kožina. Pak naň (mrtvého) klade jiné k-ny. Kub. Rol. 173.

Kožka, y, f., zdrobn. kůže. Z kožky by vyskocil. Slov. Nov. Př. 555.

Kožkovitý. **K.** buňka. Vstnk. IV. 103.

Kožnatý. **K.** želva, *dermochelys coriacea*. Vz Ott. VII. 333.

Kožnice, e, f., membrana. Dob. Dur. 312.

Kožovaný. **K.** pavéza (kuží potažená). 1458. Wtr. Krj. I. 268., Arch. XIV. 474. Vz Kožovati.

Kožuch, vz Kožich. Už je o k. teplej. Phld. 1894. 314.

Kožušek = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Kožušnica, e, f., vz Mlynářík (3. dod.).

Kožušníček, čka, m., pták, vz Mlynářka (3. dod.).

kr m. *chr*, *chř*: krystal m. chřtán, krehlat m. chrehlati. Dsk. Jihé. I. 36.

kř m. *chř*: skřípka m. chřipka, křestiti m. chřestiti. Dsk. Jihé. I. 35.

Krabice. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. — **K.** z Weitmile. Vlč. Lit. 32.

Krabicový. K. telefon. Vz KP. VIII. 328.
Kraboška = *podbradí*, krytí brady kusem železným, podbradným (při šaliři). Wtr. Krj. I. 235.

Krácení. K. blásek v Kosmografii (1554.) vz List. fil. 1894. 454.

Kráčiny, pl., f. = role v Lipě u Vyzovic. MzO. 1890. 90.

Kráčivec. Cf. Ott. VII. 901.

Krádežný. K. příhoda. Wtr. Krj. I. 542.

Krádl = vzorkovaná látka (barevná a nebarevná). Krádle lněné, damaskové, bavlněné, bílopřízné. Litzn.

Kradmy = *kradmo*. Slov. Brt. D. II. 332.

Křadnouti m. chřadnouti. Cf. kř.

Kradó = *úkradkem*. Han. Brt. D. II. 33., 285.

Krahnút = chřadnouti. Vz kr. Phld. XII. 696.

Kraholec, vz násl. Krahulec.

Krahulák, a, m., pták, vz Vostřížek (3. dod.).

Krahulec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. K. místo krahujec, *j v l.* Dšk. Jihé. I. 45. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 529. K. sluje na Mor. místy *ostřížem*, jinde říkají *krahujec*, *ptačí krahulec*, *kraholec*, *jestřábek*; někdy znamená k. malého dravce ptačího vůbec. Cf. Ostříž (3. dod.). Mtc. 1893. 301. K. holubí (Kelé) = jestřáb. Brt. D. II. 493.

Kraic = krajíc, *j* odsuto. Dšk. Jihé. I. 46.

Kraj regio, krajina; *kráj*, margo, strana. Chod. Gb. H. ml. I. 610. Od kraja kašu jedia (od předku začínej). Phld. 1894. 313. Od kraja, ako čert židov berie. Ib. Celú horu pochodil a na kraji utnul (kdo daleko nevěsty hledal a konečně ze sousedství si vzal). Phld. 1895. 495.

Krajan. Ministr krajan. Vz násl. Krajanský.

Krajanec. Také slov. Phld. 1893. 71.

Krajanský. K. ministr (český a polský). Us.

Krajce = *krajky*, *porty*. Na Zvolen. Phld. 1894. 615.

Krajč, e, m. = krejčí. Slov. Phld. 1893. 371.

Krajčieřský mistr. Arch. XIV. 445.

Krajec = *krajíc*, již za Bl. zastar. Bl. Gr. 185. — **K.** = *krajč*, *krejčí*. K. šije nohavice. Phld. 1894. 108.

Krájeti. Až bude mít z čeho k. (až bude samostatným). Nár. list. 1896. č. 113. odp.

Krajíček. Ukrojí-li děva k. (chleba), dostane mládence, pakli skývu, dostane vdovce. Čes. I. V. 233.

Krajínový = z *krajín*. K. plot. Ott. VIII. 8. b.

Krajiny = *kraj lesa*. Záp. Mor. Brt. D. II. 332. K. = pole z kraje, u cest. Tuřany. Hledík.

Krajka = *zoubkovaná lišta jako ozdoba lamenice a stavení*. Ott. VIII. 8. a., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432.

Krajkářský. K. škola. NZ. IV. 44.

Krajné, ého, n. = dědina v Nitře. Phld. 1894. 126.

Krajnička = *druh krajek*, ozdoba rúcha. Phld. XII. 319.

Krajník, a, m., calosoma, brouk. K. jam-

kovitý, c. sericeum, sítkovaný, c. reticulatum. Klim. 4.

Krajský. Před právo k. či zemské náleželi šlechtici. Pras. Těš. 79. Cf. Komorní (3. dod.).

Krakonoš je lidu známější pod jm. Rybr-coul, z něm. Rübzahl. Čern. Pr. 27. K. byl Čechům znám již na zač. XVII. stol. Cf. o něm Nár. list. 1889. č. 28. feuil., NZ. III. 49., Čes. I. V. 439., 479., III. 49.

Krákorcový. K. most. Vz Ott. IX. seš. 10.—11. Obraz.

Krakovany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phld. XII. 74., 425.

Krakvice nabroušená. Vck. Val. I. 73.

Král. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. I pro pána krále (výkřik obdivu)! Us. Ten k. dobře kraluje, kterýž nejprve sám se dobře spravuje. GR. Nov. 32. Hra na krále. Vz Duf. 97. — **K.** Svátek tří králů. Pověry vz Zbrt. Pov. 159., Phld. 1894. 131. (v Bau. Bystřici), Oestr. Mon. (Böhm.) I. 439., Duf. 127., Vck. Val. I. 59. Příjezd sv. tří kr. do Betlema (vánoční hra). Vz NZ. IV. 127. nn. Na tři krále — zima stále. Duf. 242. — **K.** = *pasák*, který... Cf. Hovnivár (3. dod.). — Chození s králem o letnicích v okolí Vlastibořském. Vz NZ. IV. 32. nn. — **K.** = *rysoký smrček* při májové slavnosti. NZ. IV. 1. — **K. Jos. Mirovit**, 1789.—1841., farář, spis. Vz Květy 1841. č. 8. str. 64. a Mus. 1894. 148. — **K. Janko**, slov. básník.

Kralevati = kralovati, zastr. List. fil. 1894. 477.

Kralíček, *regulus cristatus*, skoro všeobecně *zlatohlávek*, místy *zlatohlávka*. Mtc. 1893. 304. — **K.** či *polní kanárek*, vz Zvonohlík (3. dod.), Strážlák.

Kralík = *malý, nepatrný král*. Ev. vid. 107. Joh. 4. 46. (Mně.). — **K.**, Kamínchen. Ze chytím k-ka za uši (že uhodnu)! Sml. VII. 155. — **K.**, vz Strážlák (3. dod.).

Kraliti. Loďka po vodě kralí. Kop. 61.

Kralivati = *kralovati*. Ev. vid. 43. M. 2. 22.

Kraľová, é, f., děd. na Slov. Phld. 1895. 46.

Královédvorský Rkk. Cf. Mus. 1893. Nár. list. 1894. č. 18. příloh. str. 9., List. fil. 1893. 430. nn. (metra básní), Osv. 1896. (první sešity, o Rkk.), Rukopis (3. dod.).

Královic, e, m. XV. stol. Mus. fil. 1896. 184., Mus. 1896. 195. nn., List. fil. 1896. 275. nn.

Královský. K. Hvozď v Šumavě. Sml. I. 31. K. šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 188.

Králový. K. zelé, vz Zelé (3. dod.). Tri koruny k-vé královým řádem udělané obětoval. GR. Nov. 31.

Kralův. K-vo zeli, vz Větrník (3. dod.).

Kralůvka, *boletus regius*. Brt. D. II. 511.

Krám. Jakový pán, takový krám. 1607. Phld. 1894. 5. Jdi od krámu, schodiš prkno (říká se lidem všetečným). Nov. Pr. 563.

Kramář. K. slul, kdo kromě kořeného také střížné zboží prodával; *kupec* byl prodáváč suken. Pras. Řem. 24.

Kramol, *kramola*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Krampampuli z lat. *crematum praeparatum*, *pálenka*. Čern. Pr. 60.

Krampulec, lee, m. = *rampouch*. Záp. Mor. Brt. D. II. 332.

Krampus = *nastrojený čert*. Nár. list. 1893.

Kranát m. granát. XV. stol. Wtr. Krj. I. 183.

Kraneček lnu = *vinec*. Duf. 250.

Kraniometrický kompas. NZ. IV. 353.

Krapa, y, f. = *krapka*; *okap*. Třebíč. Brt. D. II. 332.

Krapadli m. kapradí, přesmyku. Dač. Brt. D. II. 279.

Krapák, u, m. = veliký knoflík cínový u vesty. Brn. Brt. D. II. 470.

Krápníček v krápníkové jeskyni. Mte. 1895. 27.

Krápnouti, vz Krápati.

Krapot, u, m. K. stroje. KP. VIII. 353.

Krapf, vz Krapet.

Krásá. Padá-li drobný dést a slunce při tom svítí, padá na staré panny rez, na mlade krásu. NZ. II. 613. K. je kvítek, který se vsude drazé váží. Šml. VII. 201. — K. Uzdáři prodávají nábedrnie i šle, kryky i krásy. 1425. Arch. XIV. 438. — K. *poctivá*. Pýtanie na k. p. Vz Phld. 1895. 588.

Krasee, brouk. Cf. Ott. VIII. 808.

Kráska, y, f., rostl. Vz Sirotka (3. dod.).

Kraskovány, území v Nitran. Phld. XII. 74., 425.

Kraskovo, a, n., míst. jm. v Gemer. Phld. XIV. 61.

Kraslice na mor. Slov. Vz NZ. III. 430. K. o jejich původu, zhotovování atd. vz Čes. I. V. 67., 429.

Krásně di si = pro mne a za mne. Třešt. To je na k. = zřejmo. N. Město. Brt. D. II. 332.

Krásnohlčí. Mus. 1895. 217.

Krásnovlasý. K. paní, Kald. 59., Zala. Krs. Moor. 9.

Krásný. K. skutky nemají být skryté. Vrch. Rol. XXXVII. 13. Krásná je prý jenom p. Maria; ženské jsou jenom hezké, pekné. Žďár. Brt. D. II. 332. K. jako květ, jako panna, jako růže. Nov. Pr. 606.

Krasocitý člověk. Zl. Jg. 59.

Krasoduch. Šm. oprav v: Šm. a přidej: Ml. Hüb. 387.

Krasohybný. K. umění. Nár. list. 1893. č. 318.

Krasomilství, n., Philokalie, f. Vz Ott. IX. 221.

Krasomluva. Věst. I. 37. doporučuje krásnomluva. Vz tam.

Krasomluvnost. Bl. Gr. 116. Cf. předcház.

Krasomysl, u, m. Ztk. 122. (3. vyd.).

Krasopanna = *fraucimor*. 1771. Nár. list. 1895. č. 46. feuill.

Krasoumný, lépe prý krásnoumný. Vz Věst. I. 38.

Krásovaný. To je k. obraz. U Žleb. NZ. II. 696.

Krástel, vz Chrástel (3. dod.).

Krástí. O pův. cf. Jgč. Arch. XVII. 396. Otče náš — tatka náš posadil nás na lavičku, dal nám chleba po kústičku: o vy děti, nekradnite, čo vidíte, uchmatnite; já som starý, nekradnul som, čo som videl, nenechal som

(na tajného zloděje). Slov. Zátur. Cf. Uchmatnouti (3. dod.).

Křáše, e, m., pták, vz Chrástel (3. dod.).

Krástel m. klášter, přesmyku. Brt. D. II. 251.

Krát. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.

Kratač, e, m. = *dřevný hák*, kterým haluze so stromu k sebe přitahují. Phld. 1894. 313.

Krátče = *rozpírka* (u horn., tesařů), Einstrich, m. Sterz. I. 780.

Krátka = jarok v Hontě. Phld. XII. 251.

Krátko. Stoj tu dlouho nebo krátko. Št. N. 118.

Krátkočelistník, a, m., licinus, brouk. K. sploštělý, l. cassideus, zúžený, l. depressus atd. Klim. 69. nn.

Krátkodloužení, u. K. slabik. Pal. — List. fil. 1894. 20.

Krátkojazyčný. K. jestěři, brevilinguia. Ott. X. 665.

Krátkolebec, bee, m. NZ. III. 51., 359.

Krátkolebosť, i, f. NZ. III. 359.

Krátkovlný. K. ovce. Phld. 1895. 736.

Krátkozraký. K-ei vypovídají se z Malovid přes Brejlov do Vyhlídky. NZ. III. 228.

Krátký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.

Krausa. K. u sukně (karnýr, obruba). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 12.

Kráva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., Krok 1892. 437. Je liná jako k.; Je silná jako k. (pochvala); Ta k. je jako panna (pekná); Ta hospodyně je tam jako k. v cizím chlévě (v hospodářství neobeznámená). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Predajná k. každá je telná a kobyla jako chceš (jak chceš zrebná, jak chceš nie). Phld. 1894. 195. Drží krávu za rohy a iný ju dojí (kto sa dá k prospechu iného použiť pri spoločnej práci). Ib. XII. 253. Bude tak robiť, kým mu čierna k. (= trest) nestápi na nohu. Slov. Zátur. Něstarej se ženo, dy jen mume šeno, něstarej se mužičku, dy jen mume kravičku; Měj kravy dycky v pořadku a maš plnou lofku; K. na kunčině hnedky ti zahyně, ako člověk rozpučí se ve velkej sladíně; Kravě dej za haliř a noš plný talir; Darmo žena mlika hledo, kdy sve kravě nedo; slez.; Kráva nedoží cekami ale pyskom (musí se krmiti); Krávu a ženu nejlepší brat po známosti. Slov. Nov. Pr. 432., 388. Udělati kravám. Vz Mte. 1895. 259., NZ. III. 334. nn. Cf. Husa (3. dod.). — *Hálanka*. Čtyry nohy v tanci, dvě na tatrmanci a figel má na konci (kráva); Polátané, pokarpané, nikdy jehlů nepíchané (strakatá k.). Brušp. Hledíková. Aby krávy hodně dojily a aby se jim uškoditi nemohlo. Vz NZ. III. 524. (pověry), Phld. 1895. 183., 184., Vek. Val. I. 144. — **K.** To je k. = *tlustá neohrabaná ženská*. Us.

Kravák, u, m. = *vaz*, do něhož se zapřahají krávy; *kravák*, a, m. = *pastýř* krav. Val. Brt. D. II. 332.

Kravarka, *kravírka* (laš.), y, f., houba, vz Serůvka (3. dod.).

Kravička = *mamička*. Phld. 1894. 256. —

K. = *ucho* od hrnce ulomené. Děti si jimi hrají. Us. Tkč. — **K.** = *kravarka* (3. dod.).

Kraví huba = *stěrvic* při prstech široký. XV. stol. Wtr. Krj. I. 163.

Kravírka, vz Kravarka (3. dod.).
Kráž = *kruh*. Čarovný k. Phld. 1893. 70.
Krb. Dám, až se v krbě zhvězdí = nikdy. Bl. Gr. 293. Krbu úcta vzdávaná. Vz Zbrt. Pov. 96. nn. Pověry o něm vz ib. 159. — **K.**, *krbec* = budka na stromě stavěná, vránám a vrabcům, aby v ní se hnízдили. Zďár. Brt. D. II. 332. Cf. násl. Krbec.
Krbál, u, m. = *vykrájená řepa*. Brt. D. II. 332.
Krbáľaf sa. Kmotor krbála sa dolu s voza. Phld. 1894. 388.
Krbáľovatí řepu = nožem vykrajovati. Brt. D. II. 332.
Krbaňa, ě, f. = *hospodyně*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.
Krbec = *budka*. Tam upevňují kavkám na stromy krby neb krbce na hnízdění. Čas. Mat. mor. 1893. 302. Cf. předcház. Krb.
Krbka = *plosek, bandaska*. Na Zvolen. Phld. XII. 174., XIV. 132., 1895. 484.
Krbík = *trebule*. 1440. List. fil. 1893. 394.
Kře = *křeč*, convulsio. Léčení na Slov. Vz Mtc. XVIII. 205. — **K.** = *pařez*. Cf. Krča. Omdlela jako k. Sá. Kr. u p. 97. — **K.** = *stromový zákrsek*. Laš. Brt. D. II. 332.
Křeačina = *krkačinec*. Naber hlíny z k-ny. Slov. Phld. XII. 33.
Křeah. Za křeaha sveta = za dávných davien. Slov. Phld. XII. 722.
Křemně něco formovati (jako se to dělá v krémách, nedůkladně). Bl. Gr. 113.
Křeti strč., novoč. kručeti. Gb. H. ml. I. 62.
Křice = *krvice*. Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.
Křisko. Šátěisko na k. Vek. Poh. 24.
Křma. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Jdou k němu co k krému. Bl. Gr. 297. Jít z krémy sám a rovně není lehké. Frid. Coss. 57. Roztrhany, kaj iděš, žádnéj krémy němíněš. Mor. Čes. l. V. 421. Kdo jenym po krémách chodi, tymu pro žida se rodi. Slez. Nov. Př. 142.
Křový. K. motyka (na kopání křů = pařezů), *kučovníka*. Brt. D. II. 332.
Křeč. Cf. Krč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46. Léčení křečí. Vz Mtc. 1893. 145., Zbrt. Pov. 59., 60.
Křeček m. skřeček. Gb. H. ml. I. 489. Křečkovi patří křeče (o tom, kdo zlostí ochuraví); Trefil k. na křečka (křečkové se nejspíše poperou. O malých lidech). Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Křečkář, e, m., Hamsterfänger. Sterz. I. 1185.
Křehčice, e, f., druh hrušky. ČT. Tkč.
Křehoutka, y, f. Byl zmrzlý na k-ku. Telč. Brt. D. II. 333.
Křej m. kraj. Brt. D. II. 2.
Krejčí vypovídají se z Lokte přes Postřížín do Dobroměřic. NZ. III. 229. K. je boží, jednomu ukradne, druhému vloží. Mor. Čes. l. V. 420. — **K.** F. V., spis.
Krejčovský. K. steh = zpáteční (řetízový). Vek. Val. I. 43. K. cech v Náchodě. Vz Hrš. Nách. I. 468.
Krejzlovatí obojek. Wtr. Krj. I. 328.
Krekání = vrchové novohradskohontianští. Phld. 1893. 622. Cf. Krekáčský.

Kremace, e, f., lat. = spalování (těl). Vz Světz. 1894. 538. b.
Krematista, y, m., pl. -sté = příznivec spalování těl. Světz. 1894. 538. b.
Křemela, y, f. = *křemen*. Záp. Mor. Brt. D. II. 333.
Křemen. Má hlavu tvrdou jako k. (o neústupném). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill.
Křemeríž m. Kroměř. Mor. Brtch. — Gb. H. ml. I. 242.
Křemcha m. (s)třemcha. Doubl. Kts. 18. Vz násl.
Křemchový = *střemchový*. NZ. II. 599.
Křemnička, míst. jm. v Tekovsku. Phld. 1894. 61.
Křemplačka = *keďlačka, páka* podobná podnušce, ale jde na přič. Vz NZ. IV. 41.
Křemšový = *střemchový*. Zábř. Brt. D. II. 128.
Křen. K. přejato ze slov. do němčiny. Gb. H. ml. I. 461., 41. Je jako k. = zdravý a ostrý. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.
Křeňák = *třeňák* (zub). Dšk. Jihč. I. 19.
Křeneček, ěku, m. = *rampouch*. Brt. D. II. 332.
Křeniti se na koho = *škarediti se*. NZ. IV. 503.
Křenka, y, f., rostl. Vz Chebzík (3. dod.).
 1. **Krepel** = *střecha*. Klobúk s k-lom. V Nitře. NZ. III. 400.
 2. **Krepel** = *vábící píšťala*. 1531. Arch. XII. 523.
Křepelka, slov.: *prepelica, preperica*. Mtc. 1893. 307. Je jako k. (o lakomé babě a bručivé hospodyně, které stále počítají a na muzích žádají „pět peněz“). Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Krepín, u, m. = *čepec*. Zlatý k. ČT. Tkč.
Krepina, y, f. = širší hůsenka (ozdoba klobouku). Brt. D. II. 333.
Křepký. O pův. cf. Jgč. Arch. XVII. 397.
Kreple, *kreplický*, Krapfen. NZ. IV. 498.
Krepsr, a, m. = *slábingr* = kdo jest hned na hromadě, mnoho (ku př. pít) nevydrží (žertem). Světz. 1893. 43. b.
Kreptuch, u, m., crêpe, kudrnatina, třepení. XVI. stol. Mus. 1894. 507. Koňom nasypali do k-cha ovsu. Phld. 1894. 677.
Křes, u, m. = *zaspírved, myši úsko*, hieracium pilosella, rostl. Brt. D. II. 503.
Křesinja, e, m., os. jm. u Kosmy.
Křesívka, y, f. = šikmá krátká příčka spojující postranice stavu na hořejší straně. NZ. IV. 38.
Křesní = *přesný*, bez kvasnic. Brt. D. I. 63.
Křesný, vz Křestný. Brt. D. I. 63.
Křest. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 172., 350.
Křesfan. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 99., 131., 132. Cf. násl. Kristian.
Křestif m. chřestiti. Vz kř (3. dod.). Dšk. Jihč. I. 35.
Křestný = *křesťanský*. Byli sů kromě viery k-né. Chč. S. 117. — **K.** = *křtící*. Keď prvorozenému dají křestné meno otrovo n. matkino, skoro umre. Slov. Phld. 1894. 713.
Křešně m. *třešně*. Čoud. Gb. H. ml. I. 47.
Kret, a, m. = *krt*. Vz Gb. H. ml. I. 298. Když k. pod chalupú nebo na náspě ryje,

někdo tam umře. Brušp. Hledíková. Dyby (kdybych) byl jak vůl, pravil k žabě, vsecko bych roztrhal. Mor. Čes. I. V. 420.

Kretka = uzel. Šátek na kretku zavázaný. Rais. Rod. 29.

Krev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63., 67., 61. O tvarech (ve kirvi, Ž. wit. 57. 21., ze kirve, Ž. wit. Deut. 24. atd.) cf. Gb. H. ml. I. 172., 299., Gb. Km. -i. 18. V Brn. krýv, gt. do krvje, dat. a lok. krvji, instr. krvjó. Brt. D. II. 170. V Jemnicku: kryv, gt. krvě, dat. a lok. krvji, instr. krvjí. Ib. 271. Jak zastavují na Slov. tecení krve z nosu. Vz Phfd. XII. 567. Vytáhne vše na krev peníze (cení vysoko). Us. Tké. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 159.

Kreveň, vz Ott. X. 726.

Krevký m. křehký. Zlin. Brt. D. I. 15.

Krevní cukr. Vstnk. III. 9.

Krevníček = trezalka, množí prý krev. U C. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244 feuil.

Křez, diplotaxis. Vz Ott. VII. 588.

1. **Krhanice** = nádoba na mléko. Sā. Kř. u pot. 121.

Krhla = nádoba na rodu, Kufe, f. So mňa leje sa pot jako z krhly. Phfd. 1893. 345., 1894. 258.

Krhůvka, y, f., míst. jm. Dml. List. 23.

Krhýňaf = silně kašlati, až v krku hrčí. Val. Brt. D. II. 333.

Krech. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krechat = chrchlati. Vz kr (3. dod.), Dsk. Jihé. I. 6.

Krechlat = chrchlati. Vz kr (3. dod.), Dsk. Jihé. I. 36.

Krechleby. O pův. slova cf. Čern. Pr. 36.

Krechlička, *krechlička*, y, f. = hrnec s jedním uchem. Han. Brt. D. II. 333. Cf. Dvorník.

Krechón, a, m. = *krechón*, kdo dělá krehou (lovou) rukou. Záp. Mor. Brt. D. II. 333.

Krechtat = kašlati. Jevičko. Brt. D. II. 333.

Křib, a, m. = hora u Čes. Třebové. Tké.

Křiby m. Chřiby, jm. pole. Vz kr (3. dod.), Dsk. Jihé. I. 35.

Křičeti. K-la co hrdla. Brt. D. II. 296. Tak křical, ako mu len hrdlo dalo; Křičí, ako by ho drel. Slov. Nov. Pr. 609.

Křičící. K. dukaz lásky (dítě). Světz. 1895. 51.

Křidelka = poklička. Kld. III. 151.

Křidlatec, tee, m. = pták. Vrch. Rol. XXII. XXIX. 154.

Křídlo. K-dla pláště v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 148. Pustit koho na křídla (učiniti ho samostatným). Phfd. 1895. 525. — **K.** = *klin*. Natrhala je do křídla. NZ. IV. 300. Dítě si sedlo matce na k. Záp. Mor. Brt. D. II. 464. Nak. oprav: na k. — **K.** = *zadní část ručidla*. Brt. D. II. 448. — **K.** *čertovo* = *čerti kus*, *succisa pratensis*, rostl. Brt. D. II. 307.

Křidovník, u, m., v plavectví, Kraier, m. Sterz. II. 109.

Křiha, y, m., vz násl. Kříz.

Křikehájský škrek. Phfd. 1895. 297.

Křihev, kve, f. = slíva (moučnatá). ČT. Tké.

Křiklavo. Ať se vám na k. štukne (hodně na znamení, že si na vás zpomínáme). Krumvíř. Hledík.

Křikloun. K-ni vypovídají se z Bouřilky přes Hlasivo do Tisic. NZ. III. 229.

Křikovatí se oč: okrálovství. GR. Noy. 25. **Křilovačiny**, dříve Křivolačiny. Čern. Pr. 34.

Křims, u, *křimsa*, y, f. = *řimsa*, z ksims, Gesims. Dsk. Jihé. I. 31. Dle List. fil. 1896. 159. povstalo k. přikloněním k čes. řimsa.

Křinka, y, f. místo skřínka. Gb. H. ml. I. 489.

Křipati m. skřipati. Gb. H. ml. I. 489.

Křipit sa = *dohadovati se, spirati se* (uh.). Brt. D. II. 333.

Křiset, u, m. = látka. K. bílý a barevný (na podvlékačky, spodní sukne). Litz.

Křístánek, nka, m. Nebylo tam ani k-ka (nikoho). Chod. NZ. IV. 318.

Křistati = *rehtačkou rehtati*. NZ. II. 606.

Křistel, a, m., vz Chrástel (3. dod.).

Křistian, a, m. = *křestian*. Filomates. Vz Bl. Gr. 152. Křestian odvozuje od křest, tedy = baptizatus, baptismian. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Křistof. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Křistofův. Křistofovým sklem možno vidět do vnitra zeme a duchy vycítovat. Vz Phfd. XII. 38.

Křistál m. křistál. Gb. H. ml. I. 388. Hádání z k-lu. Vz Zbrt. Pov. 87., 89.

Křišťan z Prachatic v XV. stol. Cf. Vlč. Lit. 133., 153., 233. nn.

Křistofka, y, f. = *zaklínací kniha*. Kld.

Křivá, é, f., míst. jm. v Oravsku. Phfd. 1894. 61.

Křivačkářna. Pod pilou bude k. NZ. IV. 160.

Křivajzl, u, m., z Krummeisen. Příbor. Brt. D. II. 511.

Křivák. K. k chlebu vždy se najde. Mor. Nár. list. 1896. č. 174.

Křivánek = *skřivánek*. Us.

Křivánkový (holub). Tké.

Křivanův. V Křivanovejch = poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Křivatí = kulhati. Po hlavě ho, aby nekrival. Slov. Phfd. 1894. 258. Křiva to ako starý čert. Ib. 1894. 388.

Křivda. V zhoubu spěchá, kdo křivdē k pomoci se pohnout nechá. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 208. Lepsie malú křivdu nesci, jako dlúhy proces vésci. Slov. Phfd. XII. 56.

Křivec, vee, m., potok ve Frydecku. Věst. op. 1893. 9.

Křivica (val.), *křicka*, nos = *konec sanice* (u saní) spředu ohnutý. Brt. D. II. 451.

Křiviny = přední křivé nohy řezacky. Brt. D. II. 454.

Křivka, y, f. = *pták*, *loxia crucirostra*. V Tatrách *křironos*. Červeným říkají na Jihmramovsku: *červenky*. Mte. 1893. 307. **K.** a) zelená, b) červená, c) šivá s sedými kapečkami, šprtka (zlín.). Brt. D. II. 495. — **K.** = *chřipka*, Cf. *kř* (3. dod.); *p v r*. Dsk. Jihé. I. 23. — **K.** vz Křivice (3. d. d.).

Křivo = *křivá*. K. stojí. Šs. P. 626.

Křivocestný. K. logika. Čas. X. 23. 2.

Křivohlávek, vka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Křivohlavý, ého, m., os. jm., Kbrl. Dmžl. 22.

Křivoklát, dříve Krvoplat. Čern. Př. 33.
Křivolaký, stré. též křivoleký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 106.

Křivoleký, vz předcház. Křivolaký.

Křivonos, a, m., vz předcház. Křivka (3. dod.).

Křivota, y, f. Vseliké bezpráví aneb k. Chč. S. 149. Odpuštění vám k-tu všeho neposlušnosti. Alx. Nách. k. XXXVI.

Křivousy, ves. O pův. slova cf. Čern. Př. 35.

Křivý. K. jako lukof (loukof). Slov. Nov. Př. 605. S krivou rukou k úradskému chodit = podplácet. Slov. Phfd. 1894. 313. K. středa = karedá, poněvadž v ten den Krista křivě vinili. ČT. Tkč.

Kříž. Starobylé kříže v okolí Domažlic, N. Brodu, na Tábořsku a v Lužici. Vz NZ. III. 178. nn. Staré k. kamenné. Vz ib. IV. 270. nn. Cf. Voj (3. dod.). Pověry o k. vz v Zbrt. Pov. 159. — **K.** = *znamení kříže*. Svaženému kříži poeta se neděje (o výměnkáři, o člověku z úřadu složeném a p.). Mor. Čes. I. V. 418. Nad něčím k. udělati (něco za věc ztracenou pokládati). Us. Také na Slov. Phfd. XII. 55. — **K.** Křížem hovorí = s cesty mluví. Mtc. 1894. 21. — **K.** = *práce, soužení*. To je k. — bez Krista pána. Phfd. 1894. 441. — **K.** = deset rokův, řím. X. Čím více křížov na chrbte, tím těžší nohám. Phfd. 1894. 194. — **K.** Raž a pšenice viaže sa do křížov, jačmeň a ovos do malí. Slov. Phfd. XII. 559. Ženci ukládají (na poli) snopy do křížov. Ib. 403. (Dostalo mu) pár křížov raží (žita); Nový snop do kříža. Ib. 233. — **K.** = obec v Tekově. Phfd. XII. 159. — **K.**, os. jm. Jinak: *Křížek, Křížik, Křížan, Kříha*. Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 23.

Křížák, u, m. = druh lodi. Ott. IX. 666. — **K.**, a, m. = *policajt* (že měl na prsou křížem bílé řemeny). Nár. list. 1896. č. 170. feuil. — **K.**, penagaeus, bronk. K. dvoj-skvrnný, p. bipustulatus, trojskvřnný, p. trimaculatus, veliký, p. crux major. Klim. 74.

Křížan, a, m., vz Kříž (3. dod.).

Křížatý. K. rostl., cruciferae. Vz Ott. VIII. 731. b.

Křížek, vz Kříž (3. dod.).

Kříženina, y, f. k. představ. Mus. 1894. 566.

1. **Křížik**, a, m., vz Kříž (3. dod.).

2. **Křížik**, u, m., zdobn. kříž. Na to už len křížik urobiť alebo položiť. Slov. Nov. Př. 583.

Křížkář, e, m. = kdo se podpisuje třemi křížky. Šml. VII. 116.

Křížko, a, m. Pavel K., slov. spis., archivář. Cf. Phfd. 1894. 18.

Křížliak, u, m. = *peníz*. Slov. Phfd. 1894. 677.

Křížlíček, čka, m., pták, vz Zlatohlásek (3. dod.).

Křížmák, u, m. = *křížmař*. Hrš. Nách. I. 357.

Křížmo. Na kuželky bere se kule na stěre, na válec, síkó, k. Brt. D. II. 333.

Křížný. K. sátek, čtverečný, který se na kříž skládá; cesty = křížovatky. Brt. D. II. 333.

Křížoky = odpadky slámy při mlácení,

vázané křížem dvěma provisy (povřísky). Jsou krmivem. Jinak *mrvenky*. NZ. IV. 9.

Křížová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Křížovanec. Aby nižádný člověk cizí proti měštěnínu s k-nei a žertěři svědomie nepro-vodil. 1469. Čel. Pr. m. II. 13.

Křížovatka. Pověry o ní. Vz Zbrt. Pov. 159.

Křížovka, y, f., Kreuzungstüek, n. (při želez. drahách). Ptrl. 16.

Křížový. K. dni: průvody a zlořády při nich v starší době. Vz Zbrt. Pov. 136. Voz-li kdo na k. nebo suché dni hnůj, nebude mít na poli úrody. Val. Vck. Val. I. 162. K. Kout v Šumavě. Šml. I. 33.

Krjaša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Krk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Krk za krk. Čes. I. V. 29. Už mi to krkem leze. Cf. Jsem v tom po uši. Nov. Př. 641. Krk hlavu nesní, zába zajíce nedohoní (ne-možnost). Mor. Čes. I. V. 422. — **K.** *hruš* = hrušky s ohnutými stopkami. ČT. Tkč. — **K.** *řípy* a p. = hořejší část, která se s lupením odkrajuje; je dobrým krmivem. Us.

Krkati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krkavce, ete, n. Brt. D. II. 96.

Krkavec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62., Krok 1893. 55. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 67., 152.

Krkocha, y, f. = *suk*. Ta deska je sama k. Laš. Brt. D. II. 333.

Krkonoš, sg. Na K-ši. Háj. Herb. XII. u. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 31., Gb. Ruk. 513. Stran K-ši cf. Pět groší, koláci (mor) Bl. Gr. 338. nn.

Krkonoška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Krkovat se = *hrdliti se*. Val. Nár. list. 1893. č. 266.

Krkovní = krční. K. hlízy. Háj. Herb. 113. b.

Krkůnat sa = *objímati se*. Val. Brt. D. II. 333.

Krkvati = *mačkatí*. Krkval storublový papier. Slov. Phfd. 1894. 338.

Krla. Jenž pro hlad otvesy krly. AlxV. 1413. Prk. v Kroku 1893. 4., 1892. 437. uci, že se má čisti krla = výmě, cecek; v lat. textě je: ubere.

Krmašanky — *hrušky* zralé na cisarsky krmáš (posvícení). Brušp. Hledíková.

Krmčák, a, m., vz Vrabec (3. dod.).

Krmě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61., 62.

Krměnoše, e, m., dapifer. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 39.

Krmíčka, zdobn. krmě.

Krmijál, u, m. = *kriminal*. Rožnov. Brt. D. II. 516.

Krmík, a, m. = *krmník* (prase). Isk. Jihé. I. 12.

Krmokladec, dec, m. = *paštikář*. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.

Krňavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krňeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krňha, y, m. = *slabý, mdlý člověk*. Žlehy NZ. II. 614.

Krňov oprav v Krnov. Mtc. XVIII. 200.

Krňovatět = *trnouti* (uh.). Brt. D. II. 333.

Krobský. Krobskej krobiján. Dšk. Jihé. I.

20. Voboril se naň krobským hlasem (hrubým). U Kruml. NZ. IV. 301.

Krocan. Chodí jako k. (= krouť se). Us. Čern. Př. 51.

Krocek, eku, m. — *kousek*? K. koudele. ČT. Tké.

Kročeň, přehlas.; slov. posud kročaj; o stre. skloň. cf. Gb. Km. -a. 25.

Kročiti. K. v lid. Ché. S. 296.

Krodník, u, m. = *ženská košile*. U Ml. Bolešl. XIX. stol. NZ. IV. 304.

Krofta, y, f. = *kuroptva*. Gb. H. ml. I. 419.

Kroj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Lidový k. vz Čes. I. V. 192. K. lidový v XVI. a XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 343., 88.

Krojídlo pluhu, *krajídlo* (záp. Mor.), *číslo* (Jičko), *krúj* (laš.). Brt. D. II. 448. K. novější slovo než *čertudlo*. Dob. Dur. 327.

Krójniček, eku, m., z něm. Kragen. Dšk. Jihé. I. 29.

Krojově. Lid k. zajímavý. Mtc. 1896. 247.

Krok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Krokarif. Musel volky nevolky k. Phld. 1893. 618.

Krokévka, y, f. = *lať ve střeše*. Brt. D. II. 433.

Krokovňák, *krovovňák*, u, m. = *nebozez*, jimž se vrtají krovy. Slov. Brt. D. II. 333.

Krokvíčka, y, f. Vysívání na k-čky s řezákem. Vz Vek. Val. I. 43.

Krom = *kromě*. Brtch., Gb. H. ml. I. 206.

Kromaška, y, f. = *sukně červená na veliké sedátky*. Brt. D. II. 464.

Kromě. Není tam prázdného sklepa kromě ten (m.: toho). Kat. z Žer. 241., 251.

Kroměříž m. Kromežir od Kromezira. Čern. Př. 33.

Krompáč, e, m., Krummhacke, f.; h v p. Dšk. Jihé. I. 32.

Krompele, i, f. = *brambory*. Slov. Čes. I. V. 174.

Krompelík, u, m. = *brambor*. Slov. Čes. I. V. 176.

Krompelka, y, f. = *brambor*. Slov. Čes. I. V. 176.

Krompolec = *krumpolec*. Brt. D. II. 516.

Kromraš, e, m., látka na zen. odev. Dal ji II loket k-se. 1672. Věst. op. 1892. 8.

Kronikář, obsoleta vox (letopisec). Bl. Gr. 175.

Kropáč, primula elatior. Phld. 1893. 468. — K. Zizkův = *biják*. Cf. Hvězda. Wtr. Krj. I. 279.

Kropáček = nádoba se svícenou vodou u dveří v sednici. NZ. III. 19.

Kropáň, é, m. Ty kropáň kropatý (kdo má krop = vole, z něm. Kropf). U baníků. Phld. 1894. 377.

Kropatý, kröpfig. Vz předcház. Kropáň.

Kropě = *kroupy*, v Chromci na Mor. List. řl. 1894. 87.

Kropidlo, a, m., Sprenger, m. Jeř.

Kropiř. V XV. stol. slul *dek*. Wtr. Krj. I. 287.

Kropírna, y, f., v pivov., Einsprenge, f. Sterz. I. 778.

Kropitý déšť = nenáhlý ale sporý. Kunst. Brt. D. II. 333.

Kropka, y, f., slepičí jm. Tké.

Kropkovatět = dostávatí kropky. Zemáky k-tíja. Zlin. Brt. D. II. 333.

Krösel, slu, m. = čipkový linceček okolo krku, z něm. Slov. NZ. III. 224.

Krosienca sú malinké krosná, tkajú na nich úzke stužky, tkaničky. — *Krosienka* (v Trenčau.), *šragle* (ve Zvoien.) sú podstavce (*kobylinky*) pod koryto. Phld. 1894. 493. Cf. Krosno (násl.).

Krosnář, e, m. XVII. stol. Čel. Pr. m. II. 983.

Krosno. K. ku předení lnu. Jeho části: dva stavy, podnože, návoj, palička, prosest, čluok, bílá, brdo, obrtačky, nitelnice, ciepy, prejmy, kolok, hruska, závazí, trámy, razpínka, mazivo, kvačka. V Liptově. Phld. 1894. 85.

Kroš m. groš. V Krkonš. Šb. D. 31.

Krotev, tve, f. = *krokca*. Brt. D. II. 433.

Krótihlávek, vka, m., vz násl. Krutihlav.

Krotinka, y, f. = *mrkev*. U Žleb. NZ. II. 694.

Krótiť = *krouťati*. V Chromci na Mor. List. řl. 1894. 87.

Krotký, krotek. Gb. H. ml. I. 164.

Krotonaldehyd, u, m. Vstnk. III. 451.

Krotonin, u, m., v lučbě, Krotonin. Sterz. I. 130.

Krotonový. K. kyselina. Vstnk. III. 1.

Krotvice = *krokvce*. Us.

Kroupa. Koukáš jako pes na horké kroupy (o mracivém). Us. Tké. Lámat kroupy: Dva hoši postaví se zády tesně k sobě, zaháčkují si ruce a houpají se zpívajíce: Lámem, lámem krópe, pěkně nám to krópe. Mor. Vz NZ. III. 22.

Kroupky n. telecí zu-ry = *přední dolní*. Duf. 21.

Krouťiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. K. prádlo = *ždímati*, krúcat (han.). Brt. D. II. 333. Cf. Krútiti (3. dod.).

Krouťivý. K. pohyb ruky. Svetz. 1894. 212. a.

Krouzle řepové (řepa v jednom kuse nakrájená a potom na rahynku nad kopkou susená). Duf. 252.

Kroužilka. K-ky, empidae, čeled' much. Vz Ott. VIII. 589.

Krov. K. na vosla, na větrník, na stolicu, vohálovej. Chod. Vz NZ. IV. 206., 207., Kryt (doleji). Staví krovy (leze naznak kolena zdvíhá). Čejč. Hledík.

Krovec, vce, m. = hořejší část kamen nad troubami n. měděncem. U Sedlecan. Jinde: *hubka*. Quis.

Krovkovina, y, f., látka v krovkách brouků, Chitin, n. Sterz. I. 601. b. Dle Kroka 1892. 369. nevhodné slovo m. Chytin.

Krovovňák, vz Krokovňák (3. dod.).

Kroz = *skrz*. Určili, že má být kroz zaječeho Turka mučený. Phld. XII. 690. Slov.

Krpadlo, a, n. Vz Skřipadlo. — Vysívání na k-dlo. Mor. NZ. II. 737.

Krpat = *loudavě pracovati*. Brn. Brt. D. II. 334.

Krpěiar, a, m. = *krpěár*. Phld. 1893. 642.

Krpec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Pl. krpén. krpee, krpí, krp'om, krp'och, krp'ami. Brt. D. II. 470. Krpec s návlakami. Phld. 1893. 642. Hodil krpcom; krpceami striasol = zemřel.

Ib. 1893. 475., 1894. 372. Dávno som to v krpcoch zodral, čomu sa ty len učíš. Ib. 1894. 257.

Krpel = *krpec*. Brt. D. II. 470.

Krpiti = *kousati*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krpka = *bandaska*; *škopík*. Krpku s horúcou vodou daj k nohám. Phld. XII. 564. To bylo vtedy, keď kréah s krpkou bojoval. Slov. Nov. Pr. 639.

Krsačka, y, f., rostl. Vz Kotačka (3. dod.).

Krsati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Kdožkoli krsá, ten škodu trpí. Bl. Gr. 315.

Kršle. Na *Kršle* = na horu Kotař. Ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Krsnár, a, m. = *kmotr*. Slov. Phld. XII. 693.

Krsomysl, a, m., os. jm. u Kosmy.

Kršiak, a, m. = *kršák*. Vz Káně (3. dod.).

Krška (Krska) Jan Ant., čes. spis., farář v Cermné od 1686.—1691. Vz Mus. 1895. 503.

Kršňavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Slov. krehňavý.

Krštal, u, m. = *chítán*. Vz *kr* (3. dod.), Dšk. Jihé. I. 36.

Křfacinec, nec, m. = *krtinec*. Phld. 1895. 493.

Křtalt, u, m., misto křtalt, *š* v *ř*. Gb. H. ml. I. 514. Každého času k. dobře znaj a vedle toho saty sobě dělat daj. Wtr. Krj. II. seš. 9.

Křtany, dle Dolany, území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 425.

Křtěl, Maulwurfs-. Má k. kůži (o nedůtklivém). Nár. listy. 1894. č. 155. odp. feull.

Křtek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Dial. *kret*. Křt ryje pod zemí (když kdo něco tajně proti druhému podniká). Bl. Gr. 306. ● Prehrabuje se stále v hlině jako k. Cf. Illinozrout. Nár. listy. 1894. č. 155. odp. feull. K Mor. přidej: Phld. 1894. 713. (tam též citat)

Křtěnky = *křtiny*. Wtr. Živ. c. 714.

Křtěnský = novokřtěnský. K. nůž. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 473.

Křtice. Léčení křtic na Mor. Vz Duf. 27., 295.

Křtičinec, nec, m. = *krtinec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 334.

Křtičkář, e, m. = *křtkář*. K. chytal křtky a hojil ku př. křtice, otevřené rány. Vz NZ. IV. 236.

Křtičnikovitý. K. rostliny. Cf. Ott. VIII. 713., 819.

Křtina. Křtiny (m. třtiny) zasazené do papsku stavu tkadlecovského. Vz NZ. IV. 40.

Křtinec, nec, m. Neřbalý hospodář přý se poznává po k-cích na lukách. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feull. — **K.** = *prásek*, kterým se opružené dítě zasypává. Duf. 17.

Křtiš, e, m. = potok v Hontě. Phld. XII. 425.

Křtit, u, m. = *řtít*, *křtít* = *štit* *domu*, *š* v *ř*. Dšk. Jihé. I. 31., 43.

Křtitedlný = *křtitedlný*. K. voda. Břez. Font. V. 404.

Křtiti. Já tě křtím ve jmé otec i syna. Št. E. 210.

Křúcat = kroučiti. Han. Brt. D. II. 333.

Křucicě = *křtice*. Boh. m.

Křucifix. Flastr exekucí či flastr k. z: emplastrum oxycroceum. Us. Cern. Pr. 60.

Kručinka, y, f., rostl. Cf. Ott. IX. 1051. **Kruhádko** a **Kruhadlo** polož před Kruhanka a Kruhař.

Kruhař = pasíř, který dělal pásy ženské a mužské z mosazi n. z železa. 1586. Mus. 1894. 515.

Kruhobrvnatý. K. nálevníci. Ott. VIII. 676. b.

Kruhovitost, i, f. Circularität, f. Sterz. I. 606. a.

Kruhovka, y, f. = kruhová cihelna, v kruhu stavěná. Hřš. Nách. I. 517.

Kruhový. K. cihelna. Us. Vz předchaz. K. peníze. Vz Mtc. 1895. 307.

Kruch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Slaný jako k. Brt. D. II. 334.

Krúj, e, m., vz Krojidlo (3. dod.).

Kruk, a, m. = *krkavec*. Slov. Mtc. 1893. 302.

Krumblov = Krumlov. 1448. Arch. XIV. 38. a j.

Krumbštuk, u, m., hud. nástroj v XVI. stol. Mus. 1894. 235.

Krumferna, y, f., hud. nástroj. Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.

Krumfest. Pod k-em kopající nalezli sú... GR. Nov. 149. 17.

Krumlati = *brumlati*. Kotk. 81.

Krumlov. O pův. slova cf. Cern. Pr. 29. Cf. Krumblov, Krumpnov (3. dod.).

Krumpač = *špičák* atd. 1525. Mus. 1894. 515.

Krumpnov = Krumlov. Arch. XIV. 16.

Krumpošf. Uvázaný ke k-šti. Světz. 1893. 327. a.

Křuna = *koruna*. Slov. 130.

Krunýř. Vz Brnění (3. dod.). — **K.**, sp. m.: rak krunýřnatý. Krok 1892. 369.

Křupa, y, m. = *sprosták*. Kunst. Brt. D. II. 334.

Křupance = *jillo*. Duf. 334.

Křupavka, y, f. = druh *slégy*. Tké. — **K.**, rostl. Vz Sporýš (3. dod.).

Krupec, pec, m. = *krupěj*. Záp. Mor. Brt. D. II. 334. — **K.** = *kroupy*, *ladovec*. Slov. Zátur.

Krupica, e, m. = *učitel*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520. Cf. Brbta (3. dod.).

Krupicovka, y, f. = *gryška* (3. dod.).

Krupička, y, f. = řericha luční. U Č. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feull.

Křupík, u, m. = *štorík* (3. dod.).

Křupkavý = křehký. Brt. D. II. 334.

Křupky, vz Čičorečka (3. dod.).

Křupký. K. tráva (suchá). Brt. D. II. 334.

Krupno = *hrubě*, *zle*. Bude Ježíši s namí k. Hš. Osterspicle 93.

Krupný přival (krup). Ché. S. 127., 307. **Krupo** je po sobě hnachu. Výklad vz v Seyk. Ruk. 26., Mus. 1896. 279.

Krupobití. Nadsený zápal stavů schladl jako vzduch po náhlém k. Mtc. 1895. 39. Ta novina padla na něho jako k. na hubene osení (zle působila). Šml. VII. 106. V čas k. dají-li se tři kroupy za nádra, přestanou přý padat. Vek. Val. I. 164. Pověry o něm vz Zbrt. Pov. 120., Mtc. 1895. 250.

Kruponosný. K. mračno. Zbrt. Pov. 120.

Krupoví. Vařené k. = *kroupy*. Slez. NZ. IV. 493.

Krusíček, ěku, m., rostl., vz Slúnečko (3. dod.).

Krúšňa, ě. f. — *líná ženská*. Záp. Mor. Brt. D. II. 334.

Krušcový. K. sál. 1566. I. posíl. II. 88.

Krušinka, y, f., rostl. Vz Skrušinka (3. dod.).

Krušiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Krušovec, statek v Nitran. Phd. XII. 424.

Krušík, epipactis. Vz Ott. VIII. 669.

Krúta. Chodí jako k. = *kroutí se*. Čern. Pr. 51. Cf. Krocan (3. dod.). — **K.** = *ropucha*, z něm. Kröte, f. ČT. Tkč.

Krútěnka, spiranthes autumnalis, rostl. Brt. D. II. 507.

Krutič, e, m., Dreher, m. Krok 1892. 369.

Krutihlav, a, m., pták; místy na Mor.: *krutihlavec*, *krutihlava*, *krótihláček*, *krutihlárek*, *kvičal*, *kvikara* (hornolužicky), *vrtohláček*, *hadí pěnice*. Vz Mtc. 1893. 303.

Krutihlava, vz předcház. Krutihlav.

K., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Krutihlavec, vce, m., vz předcház. Krutihlav. Mtc. XVIII. 243.

Krutihlávek, vka, m., vz předcház. Krutihlav.

Krútit sa komu do čoho (do roboty, nechce se mu do ní). Krúti sa ti (nemáš chuti do toho)? Phd. 1895. 444.

Krutka, y, f. Mocná ruka držala ho jako v krutke. Slov. Phd. 1893. 742. Cf. Skřípec.

Kruto. Židovi biesé k. Ezop. Bawor. 2. 1930. Učin k. mému tělu. Umuč. roud. 877. Dokl. ze stré. vz v List. fil. 1895. 99., 127., Mus. 1896. 233.

Krutomstivý. Mtc. XVIII. 236.

Krutý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

K. = *neposlušný*. Krutá hlava bolavá bývá (bývá bita). Phd. 1893. 701.

Kruvoj v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 334.

Kružec, žce, m. = *druh kolovratu*. Popis jeho vz v Brt. D. II. 456. Tam i obraz.

Kruželka, vz Okružka (3. dod.).

Kružidlový. O je téměř k-vé. Phd. XII. 476.

Kružítkář, e, m. = *kdo dělá kružítko*. Nár. list. 1896. č. 53.

Kružlová, ě, f. = les ve Zvolen. BZv. 24.

Kružna, y, f., obec v Tekovsku. Phd. XII. 251.

Kružolka = *kuzelka*. V k-ky hrát. Mor. Mtc. 1895. 176.

Krv. Snívá-li se někomu, že mu vypadol zub, a ak videl krv, to znamená smrt v rodině. Phd. 1894. 132. Cf. Krev.

Krvák, u, m. = krvavý spis. Nár. list. 1895. č. 9. feuil.

Krvavec, vir sanguinis, *lépe*: muž krve-znivý, zkrvavilý, vražedlný. Bl. Gr. 170. 323.

Krvavičník, chelidonium majus. Hojení um. Vz Vek. Val. I. 156.

Krvaviti se. Chč. S. 127.

Krvavnicový. Sterz. I. 1185. a.

Krvavník, rostl. Vz Toten (3. dod.).

Krvavosť. Kdyby naše viera založena byla na takových k-stech. Chč. S. 115.

Krvavý = *krharý*. K. oči; h v r. Dsk. Jihé. I. 32. — **K.** kroupy = kroupy s krvi smíchané, omaštěné a pečené. ČT. Tkč.

Krvesmilný, blutschänderisch. K. láska. Vrch. Rol. XXXVI. 236.

Krvinka. Cf. Vstnk. III. 383.

Krvokvět, vz Ott. X. 722.

Krvopotně. K. ho vychovala. Phd. 1894. 511. Tu školu k. osnoval. Ib. 1893. 454.

Krvopotný. K. práce. Phd. 1893. 388.

Krvotok. Léčení k-ku. Vz Mtc. 1894. 333.

Krvútečka, vz Krvútko.

Krý = *kraj*. U Týnce. Brt. D. II. 92.

Krýč, e, m. A co se dotýče těch krýčov a nějakého kláštera. Snm. I. 336.

Krýčir = *krejčí*. U Týnce. Brt. D. II. 93.

Kryda m. křída. U Malenovic. Brt. D. II. 2., 4.

Kryf, gt. krve = *kree*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 77., 274.

Kryfov, u, m., Kirchhof, přesmyk. Dsk. Jihé. I. 49.

Kryk, u, m. = *krk*. Laš. Brt. D. I. 104. —

K., vz Krása (3. dod.).

Krykovat se s kým = *hádati se*. Arch. XIII. 496.

Krykový. K. řemení. Arch. XIV. 447., Hř. Nách. I. 508. (1618.). Vz Kryk, Krása (3. dod.).

Kryoskopický. K. metoda. Vstnk. III. 54. (4.).

Kryptogliom, u, m. Schb. Nád. 14.

Krysa. Klobouk s k-sou = se střechou, z pol. a to z něm. Kreis. Ve Spíši. NZ. III. 400.

Krystallisačnost, i, f. Ztk. 31. (3. vyd.).

Krystýr. K-ry někomu dávat. Kat. z Žer. II. 215. a j.

Kryštál m. křítál, krystall. Pastr. I. 80.

Kryt, u, m. = *kror*. K. na osla = jednoduchý bez hambalek; *na stolice* = s hambalkami. Ott. VIII. 7. b.

Krýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. — **se kde**. Kryje se po jamách před pohany. Chč. S. 38. — **se čeho**. Ale kdož zlé činí, ten se kryje světa; oprav v: světla. Št. Kn. 5. 85.

Krytí. K. u kalhot = *poklopec*. Wtr. Krj. I. 33., 159., 302.

Krytonásobný, versteckt zusammengesetzt. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 8.

Krýv = *krev*. Gt. krve, dat. krvi, instr. krvjó. Tišn. Brt. D. II. 191.

Kryzeldus, něj. kámen. 1568. Wtr. Krj. I. 540.

Krz, slov. *kroz* = *skrze*. Us. Gb. H. ml. I. 489. U Tišn., Kunst. Brt. D. II. 187., 234.

Krzno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67. Cf. Dob. Dur. 451.

Krzukadlo, a, n. = co krzuká (vrzuká), stará věc rozvrzaná, rozviklaná. Laš. Brt. D. II. 334.

Krzukati, vz předcház. Krzukadlo.

Ksás, u, m. Španělský k. = vycpané kalhoty. Wtr. Krj. I. 334.

Kst. V *kst* jest s prísuto: lektati a lekstati (doudl.). Kts. 14.

Kšaft. Kde je tučná kuchyň, tam bývá hubený k. Světz. 1893. 73.

Kšanda = *šle*. Toto slovo nalezl Wtr. teprve k r. 1600. Wtr. Krj. I. 483. Cf. Šanda (i dod.).

kšě. Z *kšě* se k odsouvá: šeice m. kšéice. Gb. H. ml. I. 452.

Kšéce = *kšice*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 92.

Kšild, u, m., ze Schild, *k* přisuto. Dšk. Jihé. I. 31.

Kširy, vz Stroj (3. dod.).

Kšost, u, m. = *šos*. Kabátek s kšosty. Brt. D. II. 464.

kšt. m. *cht*: lokštat m. lochtat. Dšk. Jihé. I. 36.

kšf. Z *kšf* se *k* odsouvá: štice m. kšice. Gb. H. ml. I. 452.

kt m. *cht*: spaktovat m. spachtovati. Dšk. Jihé. I. 36. — Z **kt** se *t* odsouvá: kerej, kerak, respek. Dšk. Jihé. I. 20. — **Kt** změněno v *c*: v inf. péci m. pekti; v sup. pec z pekt; v subst. s příponou -t: pec z pekt a v locika. Vz Gb. H. ml. I. 449.

Kte = *kdo*, zastr. Pakli se kte nás kterému protivil. Kat. 122. — Gb. H. ml. I. 241.

Kterakost, quantitas. 1513. Dob. Dur. 90.

Který ve významu neurčitém i tázacím i ve vztažném. Cf. Kla. Sklad. 185. pozn.

Kto, později *gdo*, psáno většinou *kdo*. Ve XIV. stol. vyskytuje se *gdo* zřídka, *kdo* jest od druhé polovice XVI. stol. Gb. H. ml. I. 449.

Ktoy = *kdo j'*, *kdo jest*. ML. 18. a. (Gb. H. ml. I. 152.). Víš-li, ktoj tobě tvé zlaté porbral. Arch. XIV. 202.

Ktve = *kvete*. Vz Kvěsti. Cierkev ktve. Ché. S. 71.

Ktvení. Vz Gb. H. ml. I. 546. Cf. Kvěsti.

Ku (*k*) před p-, před b-, před v- atd.: ku panu, Ché., ku biskupu, ku vratům. Vz Gb. H. ml. I. 252. Cf. Mus. 1896. 243.

Kub, a, m., vz Jakub (3. dod.).

Kúb = *kloub*. Slov. Mtc. 1894. 107.

Kuba = *rjr* (dle svého houkání). Místy na Mor. Mtc. 1893. 301. — **K.** = *halena*. U sv. Michala v Turci. NZ. III. 404. — **K.**, y, m. — Jakub. Chodíme jako K. s novou malovanou vestou o posvícení. Jan Vána. Pláč. 23.

Kubáč, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubák, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubálek, lka, m., vz předcház. Jakub.

Kuban, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubaňa, ě, f., cf. Čepák (3. dod.).

Kubánek, nka, m., vz předcház. Jakub.

Kubánka, y, f. = *kukaně* (posada). Tké.

Kubásek, ska, m., vz předcház. Jakub.

Kubášek, ska, m., vz předcház. Jakub.

Kubašta, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubát, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubata, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubec, bee, m., vz předcház. Jakub.

Kubek, bka, m., vz předcház. Jakub.

Kubelik, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubelka, y, m., vz předcház. Jakub. —

K. *Jos.*, básník čes. Světz. 1894. 634.

Kuběna, *Kuběnka*, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubera, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubeš, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubian, *Kubias*, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubica, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubice, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubič, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubičák, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kubiček, ěka, m., vz předcház. Jakub.

Kubičkula, y, f., pole ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kubík, a, m., vz předcház. Jakub.

Kubín, a, m., vz předcház. Jakub. — **K.**, mě. v Oravsku. Phld. 1894. 122.

Kubina, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubínek, nka, m., vz předcház. Jakub.

Kubinka, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubiska, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubiš, e, m., vz předcház. Jakub.

Kubišta, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubita, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubka, y, m., vz předcház. Jakub.

Kubla, y, m., vz předcház. Jakub.

Kublati = *haliti*. Kotk. 70., 98.

Kublovec, vce, m., vz předcház. Jakub.

Kubra, y, f. Velká K., míst. jm. na Slov.

Phld. XII. 99.

Kubš, e, m., z Kubeš, vz Jakub.

Kúe! Tak se kočka odhání. Phld. 1893. 634.

Kucle, pl., f. = plátěné šle k hejčedlu na nichž toto se stropu visí. Chod. NZ. III. 13. Vz Hejčedlo.

Kuemoch, *kucmouch*, *kudlmoch* = nhlacené brambory smíchané s mlékem a moukou. O pův. cf. Čern. Př. 61. — *Kucmouch* = *čestance* u Nimburka. Vz NZ. III. 598.

Kuča = *kuč*, *kufa*, *chatrč*. Val. Brt. D. II. 334.

Kučata (*Chučata?*), y, m., os. jm. u Kosmy.

Kučebr, a, m., Gatchewer. Phld. 1895. 61.

Kučeraviti se s čím. Necht on se s ním (vlasy) k-ví a roztahuje. 1591. Zbrt. Tan. 158.

Kučery ve XIV. a XV. stol. Wtr. Krj. II. seš. 4.

Kučovní = *kočovní*. K. národ. Mor. Brt. D. II. 512.

Kučovnice, cf. Půdvka (3. dod.).

Kudaň, ě, f. = *kukaň*, *k* v *d*. Dšk. Jihé. I. 30.

Kúdelka, y, f., pták, cf. Sejko (3. dod.).

Kudla, z: cultellus, culter = *nůž*. Gb. II. ml. I. 368., List. fil. 1893. 466. — **K.** (vlasy) Dostali se do kudlů. Mor. Čes. I. V. 420.

Kudláček, ěku, m. = *elk na lopouně*. Brn. Brt. D. II. 334.

Kudlačky = *angrešt*. Dml. List. 28.

Kudlanka = *hmyz rovnokřídlý*. Vz Ott. VIII. 593., X. 471. a.

Kudliti se kde. A čert bral plenu, len sa tak v povetrí kudlilo. Slov. Phld. 1892. 611.

Kudlmoch, vz předcház. Kuemoch.

Kudra, y, f. = *kudrna*. Lerm. II. 107., Phld. 1895. 220.

Kudrna = míc z chlupů. Vz Čukání (3. dod.).

Kúch, *kúchy*, *pagačiny* (všakových na olej vypresovaných semen). Phld. 1895. 186.

K. volský = *jho*. Domažl. Světz. 1894. 351. c.

Kuchařka. K-ky vypovídají se z Popelova přes Hostivare do Kuchyně. NZ. III. 229. K nemá jidlo chváliti (to se chválí samo). Šml VII. 169. Kucharka se pary najie. Slov. Nov. Př. 338.

Kuchavice, býv. osada, nyní dvůr *Kochovce* u Štítné. MzO. 1890. č. 25. str. 39.

Kuchyně. Pri masnej k-ni je aj ten pes tučný. Slov. Nov. Př. 367.

Kuchyňka či baltér na ryby. Hrš. Nách. I. 435.

Kujeba, y, m., nadávka. 1597. Wtr. St. nov. 173.

Kujiček, čka, m. = *kulíšek*. Vz Kujík. Dsk. Jihé. I. 7.

Kujonstvo, a, n. = *darebáctvo*. Phfd. 1893. 575.

Kujony = rukavice ze psi kůže. Wtr. Krj. I. 522.

Kukačka. O pův. slova cf. Krok 1893.

54. K., na Mor. místy *kukalka*, *zezulka*, *kukučka*, *kukulenka*, *zeyzulka* (laš.). Brt. D. II. 463.

Na zimu mění prý se v ostríže. Vz Mtc. 1893. 302. K., pták věstící. Vz Zbrt. Pov. 67.

nn. K. po Janě (o tom, kdo má hlas už starý, zachřiplý). Phfd. 1894. 196. Kolik dní po sv. Janě Kf. k. kuká, za tolik rýnských bude réz (žito); Když k. skoro z jara kuká, bude úrodný rok. Val. Vek. Val. I. 162., 163. Nepočuje

více kukučku kukat (umře). Slov. Nov. Př. 304. Kukačka po prvý raz na jar počut kukat a nemať penazi pri sebe, nie je dobré; Nepočuje ten už k-čku kukat (umře, nedožije se jara). Slov. Phfd. 1894. 182., 373., 443. K.

v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 159. — K., rostl., vz Věeličky (3. dod.), Podrazec (3. dod.).

Kukadla = *oči*. Mus. 1895. 187.

Kukalka, y, f, vz předcház. Kukačka (pták i rostl.).

Kukaň = *rězení*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Kukání, n. K. cizího (z cizí vsi) záletníka od domácích hochů na strom dopraveného. Vz Čes. I. V. 346.

Kukla = *kápě*, *límeček* s *kapucí*. Vz Wtr. Krj. I. 37., 428. O strě. sklon. cf. Gb. Km. 9. 11. K. v době husitské. Vz Wtr. Krj. I. 35.

Tu kuklu nastrčíte na své nepřátele, kterých by rádi byli na vás nastrčili. Arch. XII. 82. Šátek pod bradu zavázaný slove na kloboučku *kukla*, v Kobylí *kukuč*, v Čejkovicích *žudřík*. Brt. D. II. 466. Cf. Duf. 22.

K., cf. Kabelka, Kabrínec (3. dod.).

Kuklice. Sklep (klenutá místnost) s kuklicemi 1606. Mtc. 1894. 169.

Kuklik, u, m., *ascolonia*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. — K., *geum urbanum*. Léčení um na Val. Vz Vek. Val. I. 155., Kartus (3. dod.). — K., a, m. = kněz zákonný nosící kuklu. Wtr. Krj. I. 206.

Kuklin, a, m., dvůr v Tekovsku. Phfd. XII. 74., 425.

Kuklis, a, m. = nadávka dítěti, šestinedle od strygy podvrženému. Phfd. XII. 642.

Kukliti. V tu kuklu já se k. nechci (na se vzítí to nechci). 1540. Mus. 1894. 398.

Kukna, y, f. = *kukačka*. Lepší jedna k. než 30 skřivánek; ona se nazere zeleného ovsa a kuká, skřivan však vrzá pod nohama (mrzne). ČT. Tké.

Kúkol = *múkol* (kde kúkol, tam i monka). Phfd. 1894. 196. Cf. násl. Kúkolka.

Kúkolka, y, f., *kúkol*, *agrostemma githago*, rostl. Brt. D. II. 499.

Kukuč, vz Kukla (3. dod.).

Kukučí obrtel (uh.), vz Věeličky (rostl., 3. dod.).

Kukučka, y, f. = *kukačka*. Slov. Mtc. 1895. 43.

Kukulenka, vz Kukačka (3. dod.). — K. K-ky, *ajuga reptans*, rostl. Brt. D. II. 499.

Kúl. Inu, rostou stromy v lese, z některého je voje, z některého kúl, a z některého kříž (lidé nemají stejného osudu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kól z toho plotu (jsou stejní). Slov. Nov. Př. 642. Strkání na kúl (poprava). Vz Hrš. Nách. I. 319. K. jako zbraň a jako přístroj k štípání. Vz Phfd. 1894. 18. nn. — K. = *rovný kořen*. Han. Brt. D. II. 334.

Kůlačka, y, f. = sekera s přihnutým toporem, kterou se koulá. Brt. D. II. 334.

Kulajka, y, f. = široký kroužek podobný prstenu. Val. Brt. D. II. 334.

Kulalovské údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kulán, u, m. = *kulaté dřevce k palivu*. K-ny do metru rovnati. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Kulanda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kulaný šindel. Cf. Blaňák (3. dod.), Kúlat.

Kulas, a, m., vz násl. Mikuláš.

Kulaša, e, f. V Orave, že by sa ovos (oves) náležite zomlet mohol, sušievajú ho v peciach až do pripravenia, pripečená, aby vyzeral temer jako upálená káva. Tak pripečený ovos dáva príjemne vonavou múku, z ktorej varievajú tak zvanú kulašu, ktorá maslom omastená so zasmaženou kapustnicou a kyslým mliekom dobre chutná. Slov. Obz. 1893. 51., Phfd. 1895. 707.

Kulašová Marie, spisov.

Kúfat = štípati dřevo paprskovitě do středu (na šindel). Brt. D. II. 334. Cf. Štípati (3. dod.).

Kulatina, jm. štramberské věže. Vz Vek. Poh. 127.

Kulatka, y, f. = *kuláč*, *mrvenka* (sláma). Jevičko. Brt. D. II. 334.

Kulatohlavec, *gobiocephalus* oprav v: *glo-bicephalus*. Cf. Ott. X. 197.

Kulatotvárný. NZ. IV. 439.

Kulatý, ého, m., hora u Čes. Trebové. Tké.

Kulčikovec, vce, m., rybník u Skutce. Čes. I. V. 54.

Kulda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kule, e, m., vz násl. Mikuláš. — K. Osnova svítá v kuli: kule má 17 / známky, známka 7 1/2 lokte. NZ. IV. 41.

Kulec, lee, m., vz násl. Mikuláš.

Kulečnický. K. sň (kde hrají na kulečnicku). Ml. Háb. 171.

Kulenda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kulenka, y, f., vz Koulenka (3. dod.).

Kulhavec. Bl. Gr. 326.

Kulhavý. K-ví vypovídají se z Krivic přes Rovensko do Běhaní. NZ. III. 229.

K-úli m. k vůli. Us. Gb. H. ml. I. 439.

Kulič, e, m. = *velkonoční koláč*. Phfd. XII. 235. (z rus.). — K., vz násl. Mikuláš.

Kulička, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kuličnictví, n. — děláni skleněných kulí. Vz Mrš. 47., 55., 62., 133., 140.

Kuliferda, z fr. *guliafre* = ničemný žrout; mladý dareba. Čern. Př. 85.

Kulich, a, m. Cf. Sýček (3. dod.).

Kulík *říční*: *kuliš* n. *kameníček*. Ve Vel. Kelci. Mtc. 1893. 236. Jinde na Mor.: *grylka*,

grylek, prydlák, plsečnák. Brt. D. II. 494, Mtc. 1893. 307. — **K.**, vz násl. Mikuláš.

Kulina, y, f. Když se souš vyvaří, zbude z vosku kulina. Záp. Mor. Brt. D. II. 335.

Kulipán, u, m., z něm. Kugelbahn, f. Brt. D. II. 516.

Kulír, a, m. místo: kurýr. 1763. Gb. H. ml. I. 350.

Kulirovat m. kurirovat z kurieren. List. fil. 1893. 467.

Kuliš, e, m. vz 1. předcház. Kulík; 2. násl. Mikuláš.

Kulm, u, m. = *útrav mořský bridlčnatý*. Vz Mtc. XVIII. 232.

Kulmo, a, u. = železný válec, jímž rozpáleným z kulmovaly ženské obojky pod krk. Han. Brt. D. II. 335.

Kulmový. K. droby (v mineral.). Mtc. 1895. 317.

Kulna z kol (z kolů dělaná). Vz Phld. 1891. 24. Vz Kolna (3. dod.). — **K.** = jeskyně u Sloupa na Mor. Vz Vstak. II. 576.

Kulomet Gatlingův. Vz Ott. IX. 952.

Kulotvárný. K. těleso. Stě. P. př. 126.

Kulový. Šlo mu do k-vých (měl strach). Kld. IV. 218.

Kuložer, a, m., Kugelfresser, m. = voják divous. Nár. list. 1894. č. 241. 4.

Kululánek, nku, m. = *kulatý bob*. ČT. Tké.

Kum, a, m. = *kmotr*. Uč se od kuma roznma. Slov. Šariš. Phld. 1895. 378.

Kumač, e, m. Záclona so vzorkou z k-ča. Slov. Phld. 1893. 274.

Kumání přišli v XI. a XIII. věku do Uher. Phld. 1893. 26.

Kumbera, y, m., vz předcház. Jakub.

Kumburk, z Koldenburg. Čern. Př. 37.

Kumfhaub, u, m., z něm. Kampfhaube, f. Arch. XIII. 217.

Kumpera, y, m., os. jm. Vz předcház. Jakub.

Kumpleta. Přišli, když k-ty zvonili. Arch. XIII. 492.

Kumst, u, m. = žert. Když sami kumstů užívají, proč jich sami nepřijímají? 1613. Kutn. šk. 136.

Kumžák, a, m., z: Königseck. Čern. Př. 37.

Kun, a, m, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 21.

Kůň. O pův. cf. Kotk. 157. Čtyři koně vraní, okovanéj vůz. Nár. pís. Škar. 33. Ci jsou to koně lysí, co na nich fábory visí? Ib. Ti koně mohli na zámku zůstávat. Kat. z Žer. 174. Hrdé koně krky lámou (Hrdé koně psi jedla = pýcha před úpadem chodí). Phld. 1894. 256. K., věstící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 69. Hra na koně. Mor. Vz NZ. III. 25. Pověst o původu koně (na Mělnicku). Vz NZ. III. 151. Kdo má koně, sedlo s uzdou snáze koupiti může. Kat. z Žer. II. 158. Kůň nepotřebuje ani neděle, ani svatku, ene pořádku; Na slubeným koni daleko nējazede. Čes. I. V. 420. Ani kůň nad sílu nējkočí. Sléz. Nov. Př. 134. Kůň hryzie gazdu i zubami i nohami (potřebuje píce a podkov). Slov. ib. 430. Kůň vybehá, vůl vyleží (osoch, dělá hnůj). Phld. 1894. 196. Nosí hlavu vzhůru jako panský kůň (o pyšném); Nebo: Hází hlavou jako panský kůň; Klape podkovami jako kůň

(o furiantovi); Ten bude nyní na koni (lépe se mu povede); Ten se sází na vysokého koně (žije nad své poměry); Nejraději by okolo sebe bil a mlátil jako kůň (o zlostném); Starý kůň se nehodí leda pohodnému (řikají výměnkáři). Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. Koňa, čo dobre ťahá, najviac bijú. Phld. 1893. 700. Daj koňovi ovsu, môžeš ho hnať (hnáti) jak psa. Phld. 1895. 187. Koně nekupuj ušima, ale očima. NZ. IV. 390. Prodávání koně při slov. svatbě. Vz Phld. 1896. 44. Jdú-li do mesta pre lieky a kôň sa naraz nečee z miesta hnúť, nemocný umre. Ib. 1894. 713. Jiné pověry ke koni se táhnouci vz v Zbrt. Pov. 159. — **K.** = *stolice o třech nohách na kování kosy*. Brt. D. II. 453. — **K.** bez čelusti = čert. V Novohradsku na Slov. Vz Phld. 1896. 251.

Kuna. Na schoři a kuně aspoň kožích dobrý, ale jenom v zimě (i špatný má některé dobré vlastnosti). Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil. K. v kožíchu do vody neleze (o opatrném). Ib. Přeje mu, jako k. slepici. Šml. VII. 12. To je kóna, ten všecko vecmócha. Jevfě. Brt. D. II. 335.

Kuňák, a, m. = *slaboch*. U Žleb. NZ. II. 695.

Kuňava, y, f. = *pohanka*. Slov. Phld. XIV. 306.

Kuňčava, y, f. = *kolčava*. Doubravnik. Tišn. Brt. D. II. 335., 185.

Kundolaf sa = *váletí se*. Phld. XII. 628.

Kundolif sa. Oblaky dymu k-ly sa k nebesiam (valily se). Phld. 1895. 733.

Kundram, u, m. = *malá ožanka*, camdrees, 1440.

Kundrásek, ska, m., z něm. Gundermann; odtud kontryhel, kondrhel. Čern. Př. 56.

Kundrátek, tku, m., rostl. Vz Vopence (3. dod.).

Kundrbucí = *kontribucí*. Jicko. Brt. D. II. 516.

Kundruska, y, f., rostl. Vz Vošlejš (3. dod.).

Kunfoj, e, m. = convoi, průvod. 1639. Mus. 1891. 122.

Kuní. Pozná se jako k. stopa (o přísl. opatrném; i ten se prozrazuje). Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil.

Kunica, e, f. = čepice z kuní kože. Brt. D. II. 469.

Kunimzany, dle Dolany, území v Nitran-sku. Phld. XII. 74., 425.

Kunkovačka, y, f. = *kukačka*. V Lohovci Mtc. XVIII. 243.

Kunrád, a, m. = Konrád. V. Kal. 37., 47. a j.

Kunorza, y, f., vz Koňadra (3. dod.).

Kunšice. Jan z Kunsic a na Zajčecích spis. Vz Bl. Gr. 285.

Kunštár = *kumštír*, z něm. Slov. Dž.

Kunštat, z Kronstadt. Čern. Př. 37.

Kuňs, u, m. (*kuňsa?*) = *pltcenec vlasy*. Lanžhotsko. NZ. IV. 439.

Kupa = *krhla*. Do kupy vodu nacierat. Phld. 1894. 201.

Kupcový. K. dām, Ev. vid. 62. Job. 2. 16. (Mně.), člověk (= kupec). Ib. 134. Mat. 13. 45. (Mně.).

Kupčiti. S Bohem je dobre k. (o rolnictví). Zátur.

Kupé v VII. 1308. b. polož před Kupec.

Kupec, z germ., got. kaupón, sthném. choufón. Gb. H. ml. I. 265. Vz Kramář (3. dod.). Prvého kupca sa nespúšťaj. Slov. Phld. 1894. 195. Cf. Trh (3. dod.). Kupce vypovídají z Drahotína přes Lacinou do Krámu. NZ. III. 229. K. všetko predá — aj kabát zo seba. Slov. Nov. Pr. 335.

Kupectví = zboží. K. mírné (které se na míru prodává). 1530. Snm. I. 378.

Kupeček, čku, m. = štětka. Brn. Brt. D. II. 335. Cf. Kopeček (3. dod.).

Kupko, a, n. = klubko. Dšk. Jihé. I. 6.

Kuplník, u, m. = koplín. Brt. D. II. 437.

Kúr = nahnilé dřevo? Podružgal (porouchal) rámik a rozbil kúr. Slov. Phld. XII. 546.

Kura. Zapély ho kury. Bl. Gr. 296.

Kuřačka, y, f., Raucherin, f. Sterz. II. 641.

Kuřáčka, alcine. Vz Kuřáčka, Mte. 1894. 331., Brt. D. II. 499., Kuřátka (3. dod.).

K-čkou zve sa druhý n. tretie podoj po otelenie, první mlezivou. Slov. Phld. XII. 559.

Kuřák. K-ci se vypovídají z Kuřidla přes Pálec do Kouřimi. NZ. III. 229.

Kuřáky (Brumov), vz Kuřátka (3. dod.).

Kurancovat = týrati (cizí). Zlín a j. Brt. D. II. 335. Také v Čech.

Kuřata, vz násl.

Kuřátka, rostl. Vz Traslačka (3. dod.).

K. = kuřata, kuřítka, kuřičky, kuřáky, lišky, cantharellus cibarius, houba. Brt. D. II. 511.

Kuratstva, vz Kuřátstva (mléko). Phld. 1893. 697.

Kurba = kurva. Gb. H. ml. I. 430.

Kuře. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55., 337. O tvarech cf. ib. 113., 126. — **K. vodní** = potápka. Mte. 1893. 308. — **K. velké**, houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Kurel, a, m., z Koller = janek. Dšk. Jihé. I. 48.

Kuřenáč, e, m., vz Kuřačka, Střevo kuří (3. dod.).

Kuřenec. Mand. 18.

Kúrenie — topení. K. peci. Phld. 1895. 601.

Kurevský. Kurva k. Arch. XIV. 377.

Kuří střevo, rostl. Vz Střevo (3. dod.).

Kuřice, e, f., vz Kuřica.

Kurim, a, m., dád. v Šariši. Phld. 1895. 439.

Kuřička, vz Kuřátka (3. dod.).

Kurka — kurka! Tak se přivolávají slepice. Phld. 1893. 634. — **Kurky** = kuřátka, souhvězdí. Slov. Čes. I. V. 324.

Kúrka = prejš (taška). 1570. Hrs. Nách. I. 519.

Kurní = od kur, za kury. K. peníze. Arch. XIV. 244.

Kurník, u, m. = universitní karcer ve XVI. a XVII. stol. Světz. 1893. 14. a.

Kuropata, y, f. = kuroten. Brt. D. II. 495.

Kurovodský, ého, m., os. jm. Arch. XIII. 260.

Kurový. K. polévka (ze slepic). Slez. Cf. Kura. NZ. IV. 447., 500. Honit k-ho — třetí den po svatbě choditi po domech a chytati

a bráti kury, husy, vejce, uzené maso atd., co se potom společně sní. Věst. op. 1893. 5.

Kuroznalec, lee, m., Hühnerolog. Sterz. I. 1320.

Kurpění, n. = kuropění. Brz. Font. V. 355.

Kursiky = hodinky panenské (modlení jeptisek) XVI. stol. Wtr. Živ. c. 775.

Kursistka, y, f. = studentka. Phld. 1893. 581.

Kuršit. Cf. Curkot, Tappert (3. dod.), Zbrt. Krj. I. 154., 246., Wtr. Krj. I. 138.

Kurtka, y, f. = sukna, suknice = krátký kabát. Ve Spiši a Liptově. NZ. III. 404. Cf. Čuha (3. dod.).

Kurůš, obec v Nitransku. Phld. XII. 74., 425.

Kurva. Napluj kurvě do očí, bude sa nazdat, že to dážd prší. Slov. Nov. Pr. 564.

Kus. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 310. To jsou kusy, žádný celý (podivení)! ČT. Tke. Přisel kus na večer do dom — už hodně na večer. Laš. Brt. D. II. 335.

Kůsa = kosár. Wtr. Krj. I. 615., 617.

K. = kosa. Sev. vých. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.

Kusák, a, m., kdo pracuje od kusu, ku příkladu krejčí. Us.

Kusáry = kacabajka bez rukávů na pole. Brt. D. II. 465.

Kusle = sněžnice, norvežsky ski. Vz Z řše vědy a práce II. 11. nn. K. v XVI. st. Vz Wtr. Krj. I. 497.

Kuso. Jáž to dobře vědě, že lidé naši okolo nás k. sladie, ny v hromadu vadie. DalC. 53. 31. a j. Jinde koso sladie.

Kuspara, y, f., rostl. Vz Ott. IX. 851.

Kusý. K. nůž = bez špičky, příborový. Mor. Gloz.

Kuše = duše. Na mou kuši, na psí duši, na kočičí svědomí. Us. — **K.**, ballista. Dob. Dur. 90. Kuše a luky od polovice XVI. stol. přestaly býti zbraní válečnou. K. jezdecká s cinklem, k. s klikou, vlaské, rohové, s bílou sochou. Vz Wtr. Krj. I. 622.

Kušin, a, m., hora v sev. vých. Mor. Mte. 1895. 128.

Kuška, y, m., os. jm., cf. předcház. Jakub. Kušpina Mat. Václ., čes. spis. Mus. 1891. 104., 1895. 503.

Kušta, y, m., os. jm., cf. předcház. Jakub.

Kut, potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kutany, dle Dolány, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 75.

Kutaný. K. brambory = rozdrobené a omaštěné. Brt. D. II. 472. Cf. Šupavo.

Kufaš, a, m. = ospalec. Jako k. se protahuje. Čejč. Hledik.

Kutati = hmatati. Starce kutal okolo seba. Phld. 1893. 143.

Kuten Jiri. Vz Mus. 1893. 265.

Kutera, vz Kutěra, Kutiera. Nevycházejúc zo svojej k-ri. Phld. 1893. 761.

Kuthán, z něm. Gluthpianne, f. Čern. Pr. 72.

Kuthen Mart. ze Sprimsberka. Mus. 1895. 513., 1896. 128.

Kutica = tmavý žalár. Phld. 1896. 297.

Kutierka, y, f., vz Kutěra. Mnoho síjávala v tmavéj kutierce. Phld. XII. 664.

Kutík, u, m. Mo ještě v kutikách a už by si cosi dovozoval. Slez. Nov. Pr. 575.

Kutiti. Mlynářka k-la zlostí (vyváděla). Kld. IV. 235.

Kútka, y, f. území v Hontě. Phld. XII. 251.

Kutle, jídlo. Čes. I. V. 251.

Kutlhof = *jatky*. Aby dobytek do k-fu přibíhal. 1574. Věst. opav. 1894. č. 4. 13.

Kutná Hora. Hora Kutna. V. Kal. 172. Hora Kutna, gt. Hory Kutny (neurčitý tvar: ně. Kutná Hora). Gb. Ruk. 544. K Hoře Kutně, z Hor Kuten, na Horách Kutnách. Vedle toho: Kutná Hora. List. fil. 1895. 296. Dle lidového podání od „kutny“. Vz Čern. Pr. 30.

Kutní Kamence, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kutnohorák, a, m. K-ka vyvede za mastnou vidličkou až do Vykáně. Nov. Pr. 486.

Kútová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kutrnoch, a, m. = *kutna*, *králík*. Kotk. 97.

Kúty = *opary*, *rozkvašené kútíky úst*. Hojení jich na Slov. Vz Mtc. XVIII. 214. —

K. = obec při řece Nitře. Phld. XII. 251. Na *Kútách* = trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Kuřaf. Cigán zadumaný počal k. Phld. 1895. 323.

Kuvík, a, m., vz Sýček (3. dod.). Jeho mluva. Vz NZ. III. 330.

Kuzelnosť, divinatio. Rozk. — Gb. II. ml. I. 409. Vz Kuzedlnosť.

Kuzelec m. *kúzelec*. Rozk. — Gb. II. ml. I. 409.

Kuzdoríť sa = *hniezdíť sa*, nepokojně sa chovať na jednom mieste, vrtat sa. Myjava. Phld. 1895. 446.

Kúzedlně se brániti. Pass. 343.

Kúzelnič obyčej. XV. stol. Vlč. Lit. 140.

Kuzeň. K. panská. 1670. Pras. Řem. 70.

Kúzlenčí maso. Brt. D. II. 386.

Kúzlování. Alx. Nách. k. 2.

Kuzmín, a, m., potok v Abauji. Phld. XII. 76., 425.

Kuzník, a, m. = *korář*. Věst. op. 1893. 20.

Kuzov-Potok, obec v Turci. Phld. XII. 155.

Kůže. Páni se pod kůžo usmívali. Brt. D. II. 59. Hrubej kože člověk. Slov. Nov. Pr. 564.

Kužalka, y, f. = *kuželka*. Doubl. Kts. 11.

Kužel. Maticka boží (25.3.) k-le složí (přestává se přísti). ČT. Tké. **K.** = *přeslice*. Znojmo. Brt. D. II. 441. — Čf. Vykl. Svát. 119.

Kuželka. Hrátí v k-lky. Vz Křížmo (3. dod.).

Kůžičkář, e, m. = kdo kupuje kůžičky (žid). Čas. 1896. 91. příl.

kv psávalo se *kw*: kwas, nebo *qu*: quazz. Gb. II. ml. I. 446. — **kv** m. *chr*: kvoště. Dšk. Jihé. I. 86. — V **kv** se v přísulo: kvapati. Dšk. Jihé. I. 28. — Z **kv** se k odsulo: U Vizdů m. U Kvizdů. Dšk. Jihé. I. 31.

Kvab, u, m. = *pápeři*, *prach* (drobné peři). Brt. D. II. 497.

Kv'acat, *kr'acníť* = *bíti na spadnutí* (na bromaďu kolmo). Brt. D. II. 335.

Kvačiti = *spěchati*. Nuda za požitkem

k-la. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 159. — s inf. On v Jaffě na loď usednouti kvači. Ib. 75.

Kvačka = *hák*. Zavěsil na kvačke. Phld. XII. 724. — **K.** nad písmenou (š a pod.). Phld. 1893. 378.

Kvadrát. V VI. 785. má býti rovnostranný m. pravostranný. Hra.

Kvadrátky, rostl., vz Skrušinka (3. dod.).

Kvak, u, m. = *kvaka*, *tuřín*. Val. Brt. D. II. 335.

Kvaka. Okurky, přísadu a kvaku (tuřín) neradno na plný měsíc sázeti, kvetly by na plano. Val. Vek. Val. I. 163.

Kvákat = *louditi*, *žebrotiti*. Jevíčko. Brt. D. II. 335.

Kval, u, m. = *kól*. U Vel. Revúce. Phld. 1893. 554. Zabil ho (s) kvalom. Phld. 1895. 143.

Kvála m. chvála. U mor. Kruml. a j. Brt. D. II. 4., 209. Vz násl.

Kválit m. chváliti. U Napaj. Brt. D. II. 4.

Kvaltně někomu něco vzíti. Arch. XII. 249.

Kvaltovník domu = kdo na dům kval učiní. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 81.

Kvan, a, m. = *kón*. U Vel. Revúce. Phld. 1893. 554. Cf. Kvón (3. dod.).

Kvantita. Vz Gb. II. ml. I. 596. nn. K. staročeská. Vz ib. 596. K. češtiny do XVI. st. Vz List. fil. VI. 204. nn. K. česká v XVI. st. Vz List. fil. XX. 383. nn. Zvláštnosti k-ty v Háj. Herb. a V. Kal. hist. Vz List. fil. 1894. 297. nn. Česká k. (od dra. V. Flajšhansa). Vz List. fil. 1895. 66. nn. Pravidlo, že na Slov. v jednom slově za sebou nesmějí býti dvě přirozené dlouhé slabiky, není provedeno. Vz Pastr. L. 116.

Kvapati m. kapati, v přísuto. Vz kv, Dšk. Jihé. I. 28.

Kvapky = *krapná práce*. K. maju hapky. Slez. Nov. Pr. 260.

Kvapník, a, m., tachys, brouk. K. čtvero-
znaký, t. quadrisignatus, dvojpruhý, t. bistri-
atus, společenský, t. gregarius, šestipruhý, t. sexstriatus, zakrslý, t. nana, Klim. 23.; harpalus.
černorohý, h. pecipeunis, červenonohý, h. rubripes, čtverotečný, h. quadripunctatus. Fröhlichův, Froelichi. hladkoštitý, laevicollis, hnědohlavý, atratus, hnědotlapý, fuscipalpis, brbačový, zabroides, chluponohý, hirtipes, lesklý, nitens, loudavý, tardus, mědný, cupreus, měnivý, aeneus, modravý, confusus, nepokojný, anxius, něžný, latus, opovržený, servus, pila-
nohý, serripes, polotečkováný, limbopunctatus, přehlédnutý, neglectus, přibuzný, sobrinus, rezavý, rufus, rozdílný, psittaceus, rychle, autumnalis, síronohý, sulphuripes, skvostný, honestus, skromný, modestus, široký, dimidi-
atus, tmavý, tenebrosus, uhlažený, politus, zá-
éoudlý, fuliginosus, zasmušilý, melancholicus, zelenavý, smaragdinus, znamenavý, rufitarsis, žltorohý, luteicornis (flavicornis). Vz Klim. 57. nn.

Kvapř, u, m. = *kôpr*, *kôpor*. V. Revúce. Phld. 1893. 554.

Kvartpozoun, u, m., hud. nástroj. Vz Zbrt. Tan. 240.

Kvas. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 76. Uvidela baba k., zachtěla se jí koláča (o ml-
něm). Čejč. Hledik.

Kvasenín v 2. dod. oprav v: kvasenín.

Kvasidlo, a, n., ferment. Vz Ott. IX. 120. a.

Kvaslavý, k. hostec mokrý. Hojí se marunkou. Mtc. 1894. 335.

Kvasnice. Ošemetného přítele zahání neštěstí a k. pitele; S k-cemi píti ač sladko jest, ale nezdravo, buď víno nebo pivo. Bl. Gr. 308., 313. Obuv k-cemi lejtrovati (läutern). Wtr. Krj. I. 165.

Kvasnicový, k. pivo. Brt. D. II. 56.

Kvasnicková. U Strakon. NZ. IV. 391.

Kvasový, k. či kysaná polévka — z kvasu chlebného. ČT. Tké.

Kvašeně = *hněvirě*. Počali k. mezi sebou mluvíti. Ev. vid. 123. Luc. 7. 49. (Mně.).

Kvašenín, a, m. Čt. Kvašan. GR. Nov. ss. 30.

Kvatembr, z lat. quatertempor z quatuor tempora, čtvero časů, čtvero suchých dnů, na slov. kantry. Čern. Př. 76.

Kvatern = *čtyřarchorý svazek*. Mtc. 1895. 47.

Kvatrati. Baby a kmeti kvatří a bubli. Bl. Gr. 323.

Kvaže = *kuže*. V Gemersku. Phld. 1893. 555.

Kvecovati. Když (knapové v huti) kvecují. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097., 1098.

Kvěch, a, m., vz násl. Květoň.

Kvekr, u, m. — druh fraku nošený okolo let padesátých. Škar. 14.

Kveks, u, m. Strop vysadzovaný zlatem a barvami. kveksy a jiným malováním. Pref. — Mus. 1894. 520.

Kvelb, u, m., z něm. Gewölbe, n. — kupkový krám, klenutá komora na máslo atd. Brt. D. II. 516., Čes. I. V. 179. Má málo v k-lbu (= v hlavě, jest hloupý). Us. NZ. III. 515.

Kvěntijk, u, m. = *kventik*. Háj. Herb. 100. a., kventijk. Ib. 213. a.

Kvěstí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., 73. O tvarech cf. Gb. ib. 172., 546. Kvěstí inepte m. kvístí. Bl. Gr. 278. Ale užívá se všeobecně.

Květ. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Květen. Odkvete-li strom v jednom měsíci (květnu), bude hojnost ovoce; kvete-li ve dvou (koncem dubna a začátkem května), není nádeje, že bude mnoho ovoce; Zima a mráz v květnu jsou ovoci a rostlinám škodlivy; Čím lepší povětrnost v březnu a dubnu, tím horší v květnu. Val. Vek. Val. I. 163.

Květena. K. Europy. Vz Ott. VIII. 882.

Květká, y, f. = *kraví jm*. Tké.

Květný, k. neděle. Nár. list. 1894. č. 82. odp. feuil., Phld. 1894. 131. (pověry), NZ. II. 598., 700., IV. 322.—337., Oestr. Mon. (Bohm.) I. 441. (Sbtk.).

Květon, a, m., os. jm. K. (Florian), *Květ*, *Křítek*, *Kvěch*, *Kvěšek*. Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 24.

Květoštan, u, m., Blütenstand, m. Rozetřený k. Slov. Phld. 1892. 657., 1893. 468.

Kvíčák, a, m. = *kanec*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Kvíčal, a, m., vz Krutihlav (3. dod.).

Kvíčalka, y, f., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kvíčela, y, f. = *kvíčala*. Brt. D. II. 496.

Kvíčero = *k večeru*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Kvietkastý, k. lajblík. Phld. 1896. 309.

Kvikava, y, f., vz Krutihlav (3. dod.).

Kvíla m. chvíle. U Napaj. Brt. D. II. 4.

Kvíletí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Jenž (již) tě jako mrtvého mučie a kvílel. 1487. Krok 1896. 41.

Kvintana, y, f. = *rytířská hra*, při kteréž bylo v trysku uhoditi do štítu, jež držel panák. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 630., 287. — **K.** = hud. nástroj strunový, podobný loutně. Zbrt. Tan. 29.

Kvístí, vz Kvěstí (3. dod.).

Kvítek. Vysívání na stehový k. Vz NZ. IV. 226. K. na šatkách: stehový, bubičkový, chrobákový, o šesti klúčkách, rapuškový, stromkový, tulipánový, trojaký. Vz ib. III. 432.

Kvíťí v pl. Z těchto kvítí. Háj. Herb. 7. b. — **K.** *žabí*, vz Zabí oči; *Petrovo*, vz Petrův (3. dod.).

Kvítká, rostl., vz Rmenec (3. dod.).

Kvítkový, k. (čárkový) steh (dělají se jím kvítka). Mor. a slov. NZ. III. 432.

Kvíto, a, n. = *kvítka*. Dač. Brt. D. II. 335.

Kvítovatí od sebe o svých budoucích. Arch. XIV. 436. Z toho kvitovali. Kat. z Zer. 47.

Kvítovice, e, f., druh kořalky. V. Klobuky. Hloušek.

Kvízdat sa = *viklati se*. Jicko. Brt. D. II. 335.

Kvočna. Čepýří se jako k. (zlobí se). Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil.

Kvón, é, m. = *kūn*. Mor. Brt. D. I. 41. U banátských Slováků. Phld. 1893. 372.

Kvorka, y, f. = *kūrka*. K. chleba. Phld. 1895. 184.

Kvotvice, e, f. = *koalice*. Dšk. Jihé. I. 10.; *krokvíce*. Ib. 30.

Kvůčeti = *kvíčeti*, *hedorati*. To děvče pořád jen kvůče. Kat. z Zer. II. 243.

Kvuon, é, m. = *kūn*, strč. kuon. Mor. Brt. D. I. 41. Cf. předcház. Kvón.

-ky: dnesky, hnedky. Us. hl. na Mor. Gb. H. ml. I. 452. — Po matky (po matce), na překážky — na p-žce. Pastr. L. 51. Cf. -ce, -ke.

-ký. Adj. v *-ký* mívají v jazyku starším tvary jmenné: blízký — blizek, brzek, horek atd., ale časem mizejí a ně. jich skoro nezná. Gb. v List. fil. 1895. 303.

Ký. O *ký* na Slov. cf. Pastr. L. 121.

Kyanoctan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Kyckati. Malíar keď farbu na plátno kycká. Phld. 1896. 256.

Kyča ze šnůr, ozdoba ženské hlavy. Slez. Věst. opav. 1894. 9. K. — mašle u karkulky. Ib. 1893. 4.

Kyčel. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 11.

Kyčelnice, dentaria. Cf. Ott. VII. 305. a.

Kyčera, y, f., hora a les ve Frýdecku.

Kydání, n. = *házení*. K. hlavou. Bl. Gr. 218.

Kydant, u, m., z Guirlande. Čern. Př. 52.

Kýchání. O významu k. vz Zbrt. Pov. 71. Pověry o něm vz ib. 71., 72., Čes. I. V. 481.

Kýchanka, y, f., rostl. Vz Čemerka (3. dod.).

Kýchati. Komu sa kýchne o štědrý večer, ten dožije do roka. Phld. 1894. 132.

Kýchavica, e, f., rostl. Cf. Cemerica (3. dod.).

Kýchavka = bílý kořen sv. Ducha, eleborus albus. 1440. List. fil. 1893. 394.

Kyj. Chod' na Boha s kyjom (o rouhači nespokojeném s božím nařízením). Slov. Zátur. Nejsme pod kyjem (pod dozorem). Laš. Brt. D. II. 336. Bity sa kyja boji. Slez. Nov. Př. 198.

Kyjačif = *mluviti*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

Kyjanice. Na muchu netreba ici s kyjanicú; Do krutého dřeva k sekeru doháňa. Slov. Phld. 1892. 56., 1893. 567.

Kyjanka = *píst.* Vek. Val. I. 123.

Kyjov. Manžel z Puchova do K-va běhá (ženu bije). 1560. Phld. 1894. 3.

Kyjový (tanec). Vz Tanec mor. (3. dod.).

Kyka = *kolouč* atd. K. zlatom vyšívána. Phld. 1894. 584.

Kyklit-is, idy, f., řec. = zánět těliska řasinkovitého. Schb. Nád. 47.

Kykula, y, f. = vrch v Chočalanských horách a j. na Slov. Phld. 1893. 465.

Kýla. K. mozková, encephalocoele. Vz Ott. VIII. 597.

Kylhof, vz Koplhon (3. dod.).

Kýmkol'vek = *dokud*. Slov. Phld. 1895. 262.

Kymník, a, m., jezírko ve Spiši. Phld. XII. 75., 425.

Kyn, u, m. Za kynem štěstěny oba spěli. Vrch. Rol. I. — VI. 10.

Kynet, u, m. = *atom*. Ztk. 35. (3. vyd.).

Kynkati se = *klátiti se*. Kotk. 105.

Kynouti z kývnouti. Gb. H. ml. I. 438.

Kynožitel, e, m. = *mrhač, ničitel*. Phld. XII. 459.

Kynšberk, a, m., z: Königsberk. Čern. Př. 37.

Kynštart. S k-tem má (náš pán) konec takový, ještě... Arch. XIV. 282.

Kynžvart, z: Königswart. Čern. Př. 37.

Kyprý. Kypr, a, o. List. fil. 1895. 297.

Kyrotok, u, m. K. koroptví. Světz. 1895. 530.

Kyrylka. Na K-lee = poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Kyrys (krunýř) — přední plech, ochranná zbroj; plát ze 2-4 větších kovaných kusů, později byl kován z jednoho kusu. Wtr. Krj. I. 243., 600.

Kysaný. K. polévka. Cf. Kvasový (3. dod.).

Kysatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Kyselec, lee, m., rostl. vz Štovák (3. dod.).
Kyseřov, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 155.

Kyselý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Kysličník uhličitý. Vlastnosti jeho a příprava; v ohledu zdravotnickém; upotřebení ho. Vz KP. VI. 689.—697.

Kyslô = *polievka*. Phld. 1895. 707.

Kysloměr, u, m., Acidimeter, Säuremesser, m. Sterz. I. 93.

Kysloměrství, n., Acidimetrie, Säuremessung, f. Sterz. I. 93.

Kyslý. Když má být kyslé, tak s octom. Phld. 1894. 412.

Kysť, kyšu = *kysnouti*. Chléb nechce né cosi k.; Di už k. = kysat, spat. N. Hrozenk. Brt. D. II. 326.

Kysta, y, f. = cysta, boubel. Schb. Nád. 54. O kystách, na kraji očních víček. Vstnk. II. 503.

Kystický. K. nádory. Vstnk. II. 503.

Kystom, u, m. = *cystom*. K. ovarialní. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Kýša = *kyselá mlieko*. Phld. 1895. 391.

Kýška. Kde si si pojiel smetanu, pojedz si aj k-ku. Slov. Zátur.

Kytajkový. K. čepec = s kytami (s kytkami). XV. stol. Wtr. Krj. I. 109.

Kytajový. K. spodky. 1797. NZ. III. 323.

Kytkárka, y, f. NZ. IV. 302.

Kytl, e, m. = *kytle*. Wtr. Krj. I. 345.

Kytle = *šat českého lidu prostého*. XV. st. Wtr. Krj. I. 90., 187. K. ženská. XV. stol. Vz ib. 94. nn. K. = oděvací sukně prostého lidu (krátká) formy blusovité. Ib. 137., 345., 439., 464.

Kytlice, e, f., vz Kytle.

Kytlovič, e, m. = *muž ženě podrobený*. Slov. Phld. 1894. 760.

Kytlovitý. K. sukně. Wtr. Krj. I. 349. Cf. Kytle.

Kývatí. Kto chce žít, nech sa kýva (pracuje). Slov. Nov. Př. 127.

Kyvis, a, m., *kyriska*, y, f., pták, vz Kamenník (3. dod.).

Kyvlat, *kyrlatat se* = *viklati se*. Zlin Brt. D. II. 336.

Kyvňáčka, y, f., jm. hory. 1635. Dml. List. 16.

Kyžliněc. Malý k. velkou řuru v hlavě robí. Slez. Nov. Př. 128. Cf. Kyžlen (dod.).

kž. Misto *kž* psáno *kx* n. *x*: jakx, jaxto. Gb. H. ml. I. 516.

L.

Praslovanské l, l. Vz Gb. II. ml. I. 307. **Původní l.** Ib. 302. — **L se psávalo:** l, ll: llabut; netvrdé l psávalo se: li, ly: v kaplie: tvrdé l psávalo se: l, l (l švabachové): lala, lysý. Cf. Gb. II. ml. I. 353., 354. — Souhlásky l a její povaha. Ib. 327. n. Souhl. l, l, l a jejich rozvoj. Vz ib. 353., 354. Netvrdé l stříd-

nicí za bývalé střední l a za bývalé měkké l. Vz ib. 355. V Čechách a na záp. Mor. je jen jedno l (u Tišn., Brt. D. II. 185.; u Litovle. Konie a Jevicka jest l většinou střední, l jen místy, ib. 112.); jinde na Mor. je l a l a za toto místy u (daua — dała, dau, biu; cf. Brt. D. II. 46.; na Slov., cf. Pastr. I. 138.)

na Slov. je tvrde *l*, vedle něho měkké *l*, dílem střední *l*. Ib. 358., 359. U Kroměř., Olom. a Prost. se *l* od *l* rozeznává. Brt. D. II. 16., 69. Také u Kojet., u Přer., Morkovic, Bystř., Týnce, Víšk., Slavk., vz ib. 36., 37., 46., 63., 71., 93., 99., 147. U Zábř., Slavkova znají *l*, *l* a *l*. Ib. 127., 147. — *l* označuje se jen před tvrdými souhl.: *l*udia. Vz Pastr. L. 129. Ve Velké Revúci *l* není. Phld. 1893. 559. Měkké *l* drželo se až do XIV. stol. Vz Gb. H. ml. I. 356. — *l* pravidlem v slabikách bývalých *s-a*, *-o*, *-u*, *-y*, *-a*, *-b*; *l* (netvrde) v případech ostatních. Vz ib. 355. — *l*, *l* v bibli kralické. Vz ib. 360. — *l* (dlouhé) bylo ve strč. a je v dialektech: vlčá, hlčka. Brt. D. I. 60., 8., II. 16., Gb. H. ml. I. 900. Samohláskové *l* je v Gemersku obecné (dlouhé i krátké): dlho. Phld. 1893. 557. Samohláskového *l* ve Spišsku není a objevují se následující střidnice: halboki, polni, jabluko, vilk. Phld. 1893. 431. — *Cizí l*. Vz Gb. H. ml. I. 365. — Kde na Mor. stýká se *d* s *l*, tam lid místy vyslovuje dvojité *ll*: opadlo — opallo. Mtc. 1894. 21. — *l* mění se a) v *m*: vemblód m. velbloud, u mor. Kruml., Litov., Konie, Jevíčka, Tišň., Kunšt., cf. Brt. D. II. 207., 112., 185., 232.; b) v *n*: řemeslník, kuncava, končava m. kolčava, u Litovle, Konie, Jevíčka, Tišň., Kunšt., cf. Brt. D. II. 112., 185., 232., 46.; c) v *r*: flaner, liniár, brblati, prubial (pluvial), List. fil. 1893. 467., barsónek (balšánek), relič m. lelič, Brt. D. II. 112., 185. — *l* mění se místy v *u* (obalování): péku m. pekl, chuun m. chlun. Doudl. Gb. H. ml. I. 364. Vz Obalování, Brt. D. II. 46. Také v *l* v: slze, žlutě. U Kojet. a místy u Přer. Brt. D. II. 46. V již. Čech. mění se v: *r*, *n*, *m*, *d*, *t*, *j*. Vz Dšk. Jihé. I. 3.—7. Vz tam také jeho znění a vokalisování. — *l* se přisoud: laskominy v. askominy, hrable m. hrábě atd. Vz Gb. H. ml. I. 366. V Háj. Herb.: karatílát, vysklubati. 157. b., 98 b. Mlisa m. mlsa, hlucení, stráplec. Tišň., Zábř. Brt. D. II. 185., 128. — *l* se odsouvá: nes m. nesl, ryved m. vyvedl, mod m. modl, okrška m. okrslka, mys m. mysl atd. Vz Gb. H. ml. I. 367. Z tázací spojky *-li l* se dialekt. vypouští: viš-i? Zlín. Brt. D. I. 16. Po samohláscce vkládá se *j*: daleko-ji? Gb. H. ml. I. 358. V participiích *l*-ových: vlez, ukous-liby (pad, nes, sed, děal m. dělál atd. U Litov., Konie, Jevíčka, Zábř., Kunšt., Zďár a j. Cf. Brt. D. II. 112., 127., 232., 248., Pastr. L. 149.); mha, Háj. Herb. 150. a., 352. b., 173. b.; Mohenice na Mor. V. Kal. 45. Užica, han. luzica, heď m. hleď, heďte, žicka, mynár, žica. U Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Brn., Tišň., Kunšt. a j. Cf. Brt. D. II. 5., 46., 69., 165., 185., 232. V Gemersku se *l* místy v partic. praeter. souhláskových kmenů úplně odsouvá: priš m. prišol. Phld. 1893. 560. — *l* a *r* přesmykují se v téměř slově: leberia m. rebellie. Vz Gb. H. ml. I. 541. O přisouyání, odsouvání, přesmykování hlásky *l* v již. Čech. vz Dšk. Jihé. I. 3.—7. Souhl. *l* v Chromči na Mor. Vz List. fil. 1894. 88., 89. — *l* slabikotvorné vzniklo z *l* spojeného s některým jerem: hltati — hltati; z *il*, *yl*, *li*, *ly*: plný (pilný) atd. Gb. H. ml. I. 287. Vlňa, mysl. Psávalo se také *ll*: pllny. Ib. 287. Slabikotvorné *l* se

mění a) v *li*, *ly*: Wlitawa, slyzami; b) v *el*: velna — vlňa, rzekel (řekl), ib. 290.; c) v *il*, *yl*: Wiltawa, wyk, ib. 292.; d) v *le*: bleha — blecha, ib. 297.; e) v *ul*: vlněný — vulněný, ib. 294.; f) v *lu*: bleha — blucha, člněk — člunek, ib. 295.; g) za *l* bývá *lo*, *ol*: klbása — klobása, molvený. Ib. 295. Paprslky. V. Kal. 169. Na okrslku. Háj. Herb. XIII. b. (List. fil. 1894. 296.). Cf. Brt. D. II. 46. (u Kojet. a Přer.), 112. (u Litovle, Konie, Jevíčka), 165. (Brn.), 185. (Tišň.), 207. (Kruml.), 232. (Kunšt.), 248. (Zďár.). Slabikotv. *l* na Slov. Vz Pastr. L. 86. Slabikotvorné *l*: stlkať. Zlín. Gb. H. ml. I. 287.

-*l* příp. jmen osob.: Brejšl, Jechl. Vz Kbrl. Sp. 13.

-*la* příp. jm. osob. mor.: Kusala, Pršala, Trčala atd. Kbrl. Dmžl. 11. Andrla (z něm.). Kbrl. Sp. 13.

Labá, y, f. — *dlaba*. Slov. Phld. 1893. 54.

Labásky, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Labe. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 25. Pust to Labem (nemysli na to). Šml. VII. 211.

Laboda, y, m. = *pobuda*. Záp. Mor. Brt. D. II. 336.

Laboratorní. L. methoda. Vstnk. III. 54.

Laborča, e, f., potok v Zemplínsku. Phld. XII. 76., 425.

Labuď, rybník ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9. — **L.** = místo, kde se člověk mnoho nalabudí (naplahocí), kde jsou močály, vysoká tráva a p. Věst. op. 1893. 20.

Labuditi se = *plahočiti se*. Věst. op. 1893. 20. Vz předcház.

Labuně = *staré, škaredé papuče*. Val. Brt. D. II. 470.

Labuf. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36., 48. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Labužiti. V smilství všichni lidé 1-ž. Čern. Cenci. 12.

Lac, *loc*, z něm. Latz; šore s lacem (pokryt m. lůna). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 602.

Láce z latja. Gb. H. ml. I. 334.

Lacek = *límeč*. Slez. Věst. opav. 1894. č. 1. str. 9.

Lacino adv. z strčest. v List. fil. 1895. 105. hojně doloženo.

Laciný. Lacin, a, o. List. fil. 1895. 297. *l-ený* — dvakrát placený. Heršpice. Rous.

Laclava, y, f., obec v Turci. Phld. XII. 155.

Lacně. Lacně se poddati. AlxV. 20. b.

Lacnitel, e, m., limitant, m. Phld. XII. 116.

Lacniti, limitieren. Phld. XII. 116.

Lacno. Kdo l. kupi, dva razy platí. Slez. Nov. Př. 336.

Lacrimae Christi, výborné červené víno italské. S. N.

Lačný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Lačen, éna, o. Lačen jsem byl. Hus. Post. 5. a. L. po lupu. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 160. Na lačne srdce nepuštaj sa z domu. Slov. Nov. Př. 504.

Lada, *Láda*, y, m., vz násl. Ladislav.

Láda = *truhla*. Kde baba — tam l. Šaris. Phld. 1895. 377.

Ládek, dka, m., vz násl. Ladislav.

Ladislav, a, m. Odtud: *Lada* i *Láda*, *Lá-*

dek, Lach, Lašek, Lášek, Laška, Lachout, Lacek, Landa? Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 24.

Ladně. Kat. 2665. — List. fil. 1895. 106., 127.

Lado. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53.

Ladomer, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 251.

Ládování, n. = obchod s obilím, vlnou, železem, solí atd. Tk. X. 7.

Ladovec = *ledové kroupy*. Phld. 1895. 22.

Ladovo, a, n. = potok na Slov. Phld. 1894. 201.

Ladvínice, e, f. = *ladvina*. Mtc. XVIII. 209. Slov.

Ladyř = *dohazovač*. XVIII. stol. NZ. IV. 107.

Laev = *láhev*, h odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Lafna. Svetom vymrskaná l. Phld. 1895. 685. Cf. Lafňa.

Láfnouti koho. Dšk. Jihč. I. 6.

Lahčina. Slov. Mtc. 1894. 107., 108. Cf. Lahčovina.

Láhev, z něm. Láge a to z lat. lagena. Mkl. Fremdw. 104. Objímá se s láhví (pije). Šml. I. 123.

Lahko. B. přišlo, l. išlo. Slov. Nov. Př. 60.

Lahkomyslník, a, m. Phld. 1896. 246.

Lahký = *lehký*. Mor. Brt. D. I. 29., Gb. H. ml. I. 53.

Lahoda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 397.

Lahodně. L. toho tam bylo (dostí málo). Phld. 1894. 308.

Lahodný. Lahoden, dua, duo. List. fil. 1895. 292.

Laholiti = *lahoditi*. Kotk. 70.

Lahostaj. Cf. Lehostaj. Po lahostaji = bez velkého usilování. V Prividzku. Phld. 1894. 308. Voli mají l. (= keď sú nie v jarme zachytené). Ib. 375.

Lahotka, y, f., dědina v Gemeri. Phld. 1894. 126.

Lahtikársky. Rozprával o veciach náboženských po f.; A pohol (pohnul) plecóm l. Phld. XII. 132., 706.

Lach, a, m., cf. předcház. Ladislav.

Lachky = *lehky* (o chůzi). Doudl. Kts. 10.

Lachout, a, m. Cf. předcház. Ladislav.

Lajbel, blu, m. = *rukávová kazajka*. NZ. III. 426. Cf. Lajbl.

Laje, e, *lajce*, e, f. = lavice. Doudl. Kts. 7. Kdo se pod lajeí narodil, na kamna se nevyškrábe (chudý málokdy zbohatne). CT. Tkč.

Lajdiček, čku, m., cf. Lajdik. Čes. I. V. 228.

Lajk, a, m., z laicus, ně. laik (dvouslabičné). Gb. II. ml. I. 567.

Lajka = *ovce* atd. Phld. 1893. 762.

Lajský = *nerázaný, hrubý*. Val. Brt. D. II. 336.

3. **Lak.** Vred z lakov. Slov. Mtc. 1894. 107. Od laku dobře z něh nespadne. Slov. Nov. Př. 585.

Láka = *nádoba* atd. V jedné laze a v jednom sídci byl prach. 1466. Arch. XIV. 155.

Lákati = *vábiti*, z něm. locken; l. = *lác-něti*, snad z rušt. Vz Mus. 1894. 161. (Vodíčka). Cf. o pův. slova také Gb. H. ml. I. 36.

Lakomec. L. chytil babu za konec a ona ho za hlavu, ometla s ním zahradu (pokřik na l-cc). Brušp. Hledíková.

Lakomitel, e, m. Zlata nenasycený l. Enns. 146., Světz. 1895. 15.

Lakomiti. Kdo se lakomí, ten má. Mor. Čes. I. V. 421.

Lakomnosť. Druhé heslo **lakomnosť** v VI. 809. oprav v: **Lakomosť, lakomství.**

Lakomný m. lakomý. Postřekov. Mus. 1895. 181.

Lakomý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. L. jen to cítí, co vztahuje se jeho ku pokladu. Vrch. Rol. XLV. 118. L-mí se vypořádají ze Skupic přes Nedánice do Štědříku. NZ. III. 228.

Lakomyslný = *lehkomyslný*. L. člověk vždy hledí, ako by z groša na krajciar prišiel. Phld. XII. 695.

Lakoscivý. Nebudz takým l-vým. Phld. 1894. 190.

Lakotě, pl., f. = *laskominy*. N. Město. Brt. D. II. 336.

Lakoty, pl., f., *nemoc dětská*. Dítě mnoho jí a nejde mu to k duhu. Brt. D. II. 488. Léčení jich. Vz Duf. 28.

Lakovišča = *kalužina*. Duf. 202.

Lakton, u, m. L. kyseliny. Vstuk. III. 8. 250.

Laktr, u, m. = *lachtr*. V Senehradsku na Slov. Phld. 1894. 86. Cf. Laktor.

Lale, *laletc* = *hle, hlete*. Jemn. Brt. D. II. 221., 275.

Lalijsa, e, f., rostl., vz Šabla (3. dod.).

Lámačka. L. kukuřice = vylamování. Obz. 1892. 150.

Lámankovica, e, f. = *lámanková polévka*. Brt. D. II. 477.

Lámankový. L. polévka (z malých ječných krvinek). Slez. NZ. IV. 446., 501. L. kase N. Jičín. Brt. D. II. 474.

Lámaný. L. počet = *zlomek*. NZ. IV. 136.

Lámasky, pl., f. = *kalhoty z lámasu*. Měl jsem l. do bot. Rais. Světz. 1893. 100.

Lámati rudu. Phld. 1893. 435. Cf. Bána (3. dod.).

Lambdacism-us, u, m. = špatné vyslovování hlásky l. Ott. VIII. 315.

Lamberk, a, m., z Rehberg. Čern. Př. 37.

Lamentiti = *láteriti*. Rais. Světz. 1893. 349. a.

Lamfárství, n. místo lamfarérství = toulka. 1555. List. fil. 1893. 465.

Lamfogt (-fojt) atd. 1591. Dml. List. 14. Mtc. 1895. 136.

Lamiar, u, m. = *ramár*, nabíják. Slov. Zátur.

Lámka. Hojení lámký na Slov. Vz Phld. XII. 565., 723.

Lamozit pole = pluhem lámati, leda bylo orati. Slov. Brt. D. II. 336.

Lampadka, y, f. = *lampička*. Phld. 1894. 78. Cf. Lampada.

Lampáš = *lampa*. Phld. XII. 206. Má l. v hlavě (opilý). Slov. Nov. Př. 599.

Lampášový, Lampen-. L. světlo. Phld. 1896. 172.

Lamprda = *toulavý lenoch*. Kunšt. Brt. D. II. 336.

Lán v XVIII. stol. L. královský = 12 kněžský = 11, panský = 10 kop záhonů: selský = 4 čtvrtem = 8 kopám záhonů = 64 jitrům českým čili strychům rovným =

192 provazům = 288 bonům = 576 záhonům = 57.685 čtver. sáhům = 519.168 čtver. loktům pražským. Vz NZ. III. 143. Ale v lidu selském vešel v užívání lán po 60 korcích, korec po 8 záhonech, záhon po 100 čtver. sáhích, což zůstalo až na naše časy. Ib.

Laň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 39. Dávka jako laňka (ušlechtilá, sličná, hodná). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Lance. L., strč. ze stříhnem. Lanze a toto z stfranc. lance, lat. lancea. Gb. H. ml. I. 504. Pakli k lanciem přišli by a k smluvě dopustění byli. 1469. Čel. Pr. m. II. 23.

Lanciparija, z Landpartie, laš. Brt. D. II. 516.

Laneuch, vz Brzda (3. dod.).

Laňar, vz Jančar (3. dod.).

Laňiar, a, m., obec v Nitran. Phld. XII. 74., 425.

Landa, y, m., os. jm., vz předcház. Ladislav. — **L.,** y, f. = *nečistotná ženská*. Jevicko. Brt. D. II. 336.

Landkočí. L. ho dovezl. Kat. z Žer. 168.

Landkomtur, a, m. Wtr. Živ. c. 733.

Landškroun. O lidové etymologii vz Čern. Pr. 31.

Lanitva = *bok úlu*. Dml. List. 27.

Laňkauf, u, m. = *litkup*, z Lei(t)kauf, mercipotus. Čern. Pr. 85.

Laňolin, u, m., *druh tuku*. Vstnk. IV. 148.

Lap. Nezdějí lap skutka čestného. Alx. B. 325.

Lapač = *náhončí*. Carňv I. Kká. Suš. 33.

Lapačka = *lapací loď*, Kaperschiff. Sterz. II. 16. — **L.** = násilné odvádění na vojnu. U. s. Jrs. Star. pam. čes. 309.

Lapati. Nelapaj sa na to, na čo si nenarastol Slov. Nov. Pr. 97.

Lapidupa, y, m. = *kdo lapí* (dřepí) *na dupě* (zadnici). Zlín. Brt. D. II. 336.

Lapimucha, y, f. = *kdo lapá mouchy*, msto aby konal práci důležitější. Brt. D. II. 336.

Lapka = *loupežník*. GR. Nov. 14.

Lápka. Lápký = nízké pilíře z vepřovic u zdi, na nichž jsou položeny lavice. Han. Brt. D. II. 336., 436.

Lapkování. L. braných. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 193. Věci válkami nebo l-ním (loupen m) brané. Ib. II. 1003.

Lapotati. Osika vždy něco lapoce. Phld. 1893. 130. — 1893. 321., 1894. 727.

Lápsik = *potěh*. L. fa naučí, čo je remeslo. Phld. 1892. 587.

Laptikár, a, m. Phld. 1893. 539.

Larifari, z vlas. pojmenování not: la re fa re. Čern. Pr. 22.

Larva. Larvy a maškary v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 646.

Larvomorný. L. vosy, entomophaga. Vz Ott. VIII. 639. a.

Lásčisko, a, n. = *láska* (potupně). Phld. 1893. 613.

Lasice. Je jako l. (obratný, někdy i mstivý). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Lasicový. L. čuba. XV. stol. Wtr. Krj. I. 158.

Láska. L. není věchet slámy. U. s. Za peniaze — žiadna l. Phld. 1894. 441. Věrná l.

věčné nezhasíná. Quis. Trš. 58. L. přflisná i žádná zabíjí. Cop. 34. Jest to l. jako vlčí mák: kvete a hoří, ale makovice (svatba) z toho nebude. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. L. jak ve dvou zábavná, tak pro třetího nechutnou vždy jest. Brab. 90. Tak l. není vždycky neblahá, dost škodí, však též někdy pomáhá; Šilenství je l. jen a blud, to moudří vědí, oko jichž to zhlídlo. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 90., 51. Jak velký hvozd je l. neprůhledná a slepý bez cíle tam každý chodí; L. drsné srdce vlídným činí. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 51., XXXII. 105. Kdež jest pravá l., tuť dlouhý hněv nemá místa. Bl. Gr. 316. L. jest pouhé zplázání (rozmazlování). U Plzně. Škard. 46. Zili spolu v lásce jako dva listy na stromě; Které koště vymetlo kdy lásku z domu?; Kde upřímná l., tam andělů na sta; Pro lásku netřeba psáti, ta přijde sama; L. je nemoc a zdraví se jí nechce (nedá si říci, raditi); L. odjakživa si hová na měkké podušce naděje. Šml. VII. 7., 151., 174., VIII. 145., 153., 156. L. s chlebem chuti jen (je-li co jisti). Phld. 1895. 584. L. malých panů sama přijde. Slez. Nov. Pr. 247. Láska není žádný hadr, ani žádná onuce, ať je mladý nebo starý, zbláznit (pos...) se musí. U. s. Jak si lásku panny získati? Vz NZ. III. 526., 527. — **L.** = *ochota* a p. Jdi na lásku = z lásky (ochoty) cesty spravovat. CT. Tké. — **L.** = *lasice*. Phld. XII. 559. — **L. panská**, rostl., vz Vlčí ocas (3. dod.). **L. horúč** či *dívčí*, rostl., vz Kohútek (3. dod.).

Laskár, a, m., os. a míst. jm. na Slov. (v Turci). Phld. XII. 68.

Laskati koho pěstí. Jrs. III. 243.

Laskavec. Hojení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 156.

Laskavost, verbum fictum et ineptum. Bl. Gr. 326. A nyní všeobecné!

Laskominy. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 368., Mtz. v List. fil. 1885. 175.

Laskovec, vce, m., obec v Turci. Phld. XII. 155.

Laský m. *vlaský*. L. ořech. Doudl. Kts. 15.

Lastomír, a, m., děd. v Zempl. Phld. 1895. 383.

Lastounový. L. šaty. 1760. NZ. III. 322.

Lastůvka, y, f. = *elastorka*. V Lohovci. Polní l. = břehule, hirundo riparia. Mtc. XVIII. 243.

Lašek, Lášek, ška, m., os. jm., cf. předcház. Ladislav.

Laška, y, m., os. jm., cf. předcház. Ladislav.

Lašovat po poli atd. = shledávati, kde by se co hodilo vzíti (cizí slovo). Val. Brt. D. II. 516.

Laštovka m. *lastorka*, št m. st. Dšk. Jihč. I. 38.

Lašfovka m. *laštovice*, *vlaštovice*. Gb. II. ml. I. 388.

Laštůvka, vz Lelek (3. dod.).

Lať. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 4., 36.

Lata = *buchta podlouhlá a plná* (hlavně pro čeled). Val. Vek. Val. I. 23. — **L.** = *zaplata*. Lata na latu se bije a pivo přece se pije. Mor. Čes. I. V. 421.

Látečnoživoucí. L. tvor. Ztk. 75. (3. vyd.).

Latěnský. L. doba v Čech.; její konec

sahá do VII. – VIII. stol. Cf. NZ. III. 471. I. doba zavedla ráz kultury římské a nástroje železné místo dřívějších bronzových. Vz Těnský, NZ. III. 73.

Laternička, y, f. — *odkvetlá pampeliška*. Brt. D. II. 508.

Láti z lajati. Gb. H. ml. I. 91. Imper. lejte, lejme; nyní zase: laj, lajme, lajte; přehláška jest zrušena. Ib. 135.

Latina. Myslivecká I. — lež. NZ. IV. 236.

Latinská. Chodí do l-skej = do gymnasia. Phd. 1894. 551.

Látka = *relický hrnec* (nepolévavý). Vek. Poh. 89., Bl. Gr. 339. — **L.** Barvy a látky k šatům v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 355. nn.

Latomyš, i, f. = *netopýr*. Čern. Př. 53.

Latopýr, a, m. = *netopýr*. Čern. Př. 53.

Laudemium. L-mia platilo se vrchnosti 10 %, kdykoli na př. selský statek přišel v jiné držení. L. posil. 13. Cf. Auffank (3. dod.).

Laur, u, m., polož sem, co zaznamenáno u chybného *lour*.

Laurič Jos. Cf. Mus. 1893. 260., 1895. 504.

Lauroví, polož sem, co zaznamenáno u chybného *lourorí*.

Laurový, polož sem, co zaznamenáno u chybného *lourorý*.

Lauzmpelz, e, m., jm. vinohradu na Mor. 1631. Kat. z Zer. 107. (Laus im Pelz).

Lavice = *lárka*. Phd. 1893. 281. Lězi na lcu (hra na Mor.). NZ. III. 26. Cf. Podnozka (3. dod.). Kdo se narodil pod lavkum, něch se neraduje, že vyleze na nu. Mor. Nov. Př. 176.

Lávička m. *láhvička*. Pror. Isa. 10. 33. Vz Lávice, Dšk. Jihč. I. 33. (*h* odsuto).

Lavina, také zásl. Vz toto.

Lávka — *stálý krám*, u řezníků *masnice*. Pekari s lávkami naproti plachekum (něm.) aneb tem, kteří na volný trh pekú (kteří v předměstích anebo přes pole bydlíce takových krámů v městě neměli a jen jednou týdně na volném trhu městském rezný chleb v pecních a koláče a krupici prodávali). 1584. Pras. Rem. 10.—11.

Lavřín, u, m., laurus (strom). Kub. Rol. 120.

Laz. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Cf. Kopanice (3. dod.). Curticulae nomine lazy. Eml. Urb. 211., 222.

Lazák, a, m. = *soupařek* (pták). V Podluží. Mtc. XVIII. 244.

Lazebničtí, badern. Sterz. I. 379.

Lázeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 102., Mkl. Fremdwörterbuch 104. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 371., Gb. Km. -i. 23. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov.

Lazenský, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lazič = tratě na Újezdsku u Uher. Brodů. MzO. 1890. 125. (8d.).

Lazikaf, iterat. slovesa lazit. Přer. Brt. D. II. 336.

Laziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Lazkana, y, f. = rumpál k vytahování kotví. Přer. Mus. 1894. 355.

Lazný. Lazný írek = majetok v lazích ležící. Phd. 1893. 626.

Lazová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lazov'an, a, m. = *lazuik*. Slov. Brt. D. II. 336.

Lazuka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Lazy = obec v Liptově. Phd. XII. 251.

Lbí, n., vz Leb.

ldr m. *lr* (*d* vsuto): baldrian z valeriana, Gb. H. ml. I. 409., Uldrych. Dšk. Jihč. I. 16.

-le, příp. jm. os.: Andrie, Eberle, Nikerle (původu něm.), Havrdle, Kouble. Vz Kbrl. Sp. 13. V Morkovicích mění se v -li: v truhli. Brt. D. II. 62.

1. **Le** m. *lě*. Vz Gb. H. ml. I. 198.

2. **Le** = *hle*. Dšk. Jihč. I. 33.

Lé m. *lě*. Vz Gb. H. ml. I. 198., 192.

2. **Leb**. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 17.

Lebavěti = *vyrudnouti*. Slov. Brt. D. II. 336.

Lebavina, y, f. = úlehle, na níž jest zde onde nějaký chrást. Slov. Brt. D. II. 336. —

L. = *ovčí nemoc* jako prašivka, vlna schází, ovce lebaví. Ib. 492.

Lebavosť. Phd. 1895. 152.

Lebavý. Phd. 1895. 425.

Lebduška = *leuduška*, pták. Kotk. 159.

Lebeda. L. bílá, matha, calamentum. 1440. List. fil. 1893. 393. — **L.**, atriplex. Cf. Zdůvac (3. dod.).

Lebka = kuželovitý přístřešek u hřebene střechy. Slez. NZ. IV. 12. — **L.** = *zbroj*. Vz Prilbice. Helm (3. dod.), Kraboska (3. dod.). — **L.** noční = *čepce*. Wtr. Krj. I. 384.

Lebkáček, čka, m. = *černoohlávek*, sylvia atricapilla. Mor. Mtc. 1893. 304. Cf. Černoohlávek. Brt. D. II. 496.

Lec = *lěc*. Dšk. Jihč. I. 44.

Léreti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 81. O tvarech cf. ib. 106.

Léci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Leckaf, *leckstat* = *lechtati*, *lektati*. Dšk. Jihč. I. 36.

Lěč jedu = *léčící moc*. Vrch. v Baudel. 32. — **L.** (lěc) = *houzer*. Brn. Brt. D. II. 336.

Léčebný. Domácí prostředky l-bné. Vz Ott. VII. 796.

Léčení. L. lidové. Vz Zbrt. Pov. 159.

Led = *lid*. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 79.

Ledacos. Toto slovo má Bl. Gr. 274. za ineptum m. lecos.

Ledachtor, a, m. = *redaktor*. Ús. List. fil. 1893. 467.

Ledajá(če)k, Durchgänger, m. Sterz. I. 718.

Ledakdes dle Bl. inepte m. leckdes. Bl. Gr. 274.

Ledek, alumen. 1440. List. fil. 1893. 393.

Leden. Teplý l. plní kněžské obory (hrbitovy). Duf. 242. Prší-li n. sněží-li v lednu mnoho, stromy, vrchy a doly škodu trpí. Vek. Val. I. 161.

Ledenec, nce, m., rostl. Vz Stručina (3. dod.).

Lednáček, alcedo ispida, místy na Mor. *rybárik*, *rybar*, *rybák*, *ledňák*, *lednáček*, *rákosník*, *rodní kos*. Vz Mtc. 1893. 301. Take: *ledník*, *rodní raška* (Slez.), *kakaluška* (Opav.). Brt. D. II. 493.

Ledňák, a, m., vz Lednáček (3. dod.).

Lednice pro domácnost, Eisschrank für Hausbedarf. Jeř.

Ledník, a, m., vz Lednáček (3. dod.).

Ledno = jedno. Rožmb. 128. a j. — Gb. II. ml. I.

Ledovati = led vysekávají, aby mohl do vody vnikati vzduch rybám. Cejč. Hledík.

Ledúch, a, m., území v Nitře. Phld. XII. 74. 425.

Ledví. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 39.

Ledvina, slov. ladvina. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 106.

Ledvý. Ledvou nůdzou vydrela sa (liška) mu (vlku) z náručia. Phld. XII. 721.

Ledyo (= ledaco) = látka, která se v hořejší části z předu sukně přidávala, nedostávalo-li se při šití kamlotky kusu látky. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9.

Lefký = *lehký*, h v f. Dšk. Jihč. I. 32.

Lega, y, f. = *páska*. L. u sukně. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 12.

Legát = *židle*. NZ. III. 527.

Legátka. L-tku zdvíhat (hra). Mor. Vz NZ. III. 26., Legát.

Legenda. Cf. Vlč. Lit. 7., 17., 19. — **L.** = *titul*. Pečet má latinskou l-ndu: Sigillum opiřic. fabr. (fabrorum) ferr. civit. Fridecensis. Pras. Řem. 41. a j.

Legendista, y, m. Zbrt. Pov. 24.

Legramá, *reglmá*, z fr. reglement. Us. Čern. Př. 68.

Legramace, e, f., z lat. reclamatio, odvolání-se proti odvodu. Us. Čern. Př. 68.

Legruta, y, m., z fr. recrute (rekrut) = branný dorost z lat. recrescere. Us. Čern. Př. 68.

Leguř, e, m. = *rekurs*. Us. u Zbivoř. Gb. H. ml. I. 351., 450.

Lehací šaty. Arch. XIII. 93.

Lehee. Pro tento tvar uvádí se ze strč. mnoho dokladů v List. fil. 1895. 95.; *lehko* jest tam také s dostatek doloženo.

Lehko. Vz předcház. Lehee.

Lehkokroký. Zbrt. Tan. 284.

Lehkokřídly ruch. Kká. Puš. Roz. 32.

Lehkonohý. L. družina balletní. Nár. list. 1894. č. 221. 9.

Lehkoplynoucí. L. verše. Vlč. Bás. 25.

Lehkoštěpný. L. dřevo. Vz Ott. VIII. 13. a.

Lehkoživ, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Lehký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53.

Lehněji = *lehceji*. Val. Vek. Val. I. 141.

Lehnouti, slov. ľahnúť. O tvarech cf. Gb. II. ml. I. 106.

Lehostaj. B. si robiť (= dobrou vůli); L. mat. Phld. 1894. 440. Ci vám je I. = dobře vám je, máte dobrou vůli. Na Zvolen. Phld. 1894. 375. Myši mají I., keď neňi doma k očúra (mají pře, svobodu). Ib.

Lehota (Lhota) na Slov. O pův. slova cf. Phld. XII. 67., 153.

Lehučká = *šlepice*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Lehučky. L. má Bl. Gr. 278. za moravismus.

Lech. O pův. cf. Kotk. 132.

Lechtník, u, m. = *lichník*; *chtn* m. *chn*. Dšk. Jihč. I. 19.

Lejdiš, e, m. = *lindyš*. Wtr. Krj. I. 116., 365.

Lejchér, ze stříhněm. leicher, deceptor. Gb. H. ml. I. 150., 461.

Lejk, a, m. = *lajk*, *laik*. Snm. I. 467., NZ. III. 237., Gb. H. ml. I. 135.

Lejník m. lénník, vasallus. Rozk. 1635., Pass. 627.

Lejnomil, brouk. Cf. Ott. VII. 901.

Lejsek šedohnědý, muscicapa grisola: *muchárek*, *mochárek*, *třepotka*, místy na Mor. Vz Mtc. 1893. 303.

Lejtenambt, a, m. = *lieutenant*. 1628. Čel. Pr. m. I. 560.

Lejtingar, a, m. = nějaký cizí vyšší vojen. hodnostář. Snm. I. 522.

Lejtka, y, f. = *lýtka*. Od lejtky až do kotníku. Kat. z Žer. II. 228.

Lejtna. Řídké výkaly vyvázejí v lejtnách na luka a pole. ČT. Tkč.

Lejtrík, u, m. = *říčice*, *prosevadlo*. 1596. Mus. 1894. 511.

-lek, příp. jm. vlastn. zdobn.: Skopálek, Čmuchaček, Dohnálek, Mazálek, Doležálek. Vz Kbrl. Dmžl. 11.

Lék. Léky obec. lidu na Slov. Vz Phld. XII. 564. nn. Léčení nemocí léky na Val. Vz Vek. Val. I. 124. Pil léky, až ho vlekli (na hřbitov). Mor. Ces. I. V. 421.

Lékařství = *prostředek*, *lék*. Protož jich nedostatku l. příhodné chtějí připravit. 1411. Dml. List. 10. I. ve středověku. Cf. Vlč. Lit. 279.

Lekavec, vce, m., rostl., vz Zelina křehká (3. dod.).

Lekce. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 38.

Leknice = *ženská sukně* černá bez života, dole s modrou obrubou. Slez. Věst. op. 1894. 12., Brt. D. II. 464.

Lekno = *stulkep*, *stulikep*, nemifer, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Leknouti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49.

Lekořice, z lat. liquiritia a to z řec. γλυκώριζα = sladký kořen, osladič, Lakritzen. List. fil. 1893. 395., Čern. Př. 59.

Lekovací formule. Zbrt. Pov. 45.

Lekovadlo = formule zažehnávací. Cf. Zbrt. Pov. 36., 57.

Lekování. Hádání, žehnání a l. 1500. List. fil. 1895. 137. (Rokyc. Post.).

Lekovati na psotník. Vz Zbrt. Pov. 62.

Lekstaf = *lechťati*, *lektati*. Dšk. Jihč. I. 36. Cf. Leckaf (3. dod.), Lesťati (3. dod.).

Lekstivý = *lektivý*. Dšk. Jihč. I. 41.

Lektorka, y, f. Při jídle čte l. (jeptiška v klášteře). Wtr. Živ. c. 780.

Lektvař. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21. — Vz Ott. VIII. 484. a.

Lelek, caprimulgus europaeus, místy na Mor.: *lolek*, *lulek*, *noční lašťávka*. Vz Mtc. 1893. 301.

Lelík, u, m., vz Cop (3. dod.).

Lelov, a, m., obec v Komárnsku. Phld. XII. 246.

Lelovec, obec v Komárnsku. Phld. XII. 246.

Leluja, rostl., vz Šabla (3. dod.). Vyšívání na leluja v Kunovsku na Mor. Vz NZ. IV. 222., 232.

Lém, u, m. = *houžer*. Plť je sp'ata březovými lémy. Val. Brt. D. II. 337., Vek. Val. I. 15.

Lemech, u, m. — *lenoch u židle*. Telč. Brt. D. II. 337.

Lemeš. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Leměz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 114. Lemězy = trámy, na nichž leží latě a vůbec krytha. Ott. VIII. 7. b. L. = stavební dříví prostřední síly. NZ. II. 646. Je to za lemězem (za krokvi vůbec). Ib. IV. 207. Lemízek. Ib.

Lemízek, zku, m. L-zky = tyce přes konce kobylek pro stříšku plankovou natažené. Chod. NZ. IV. 318.

Len, slov. len a lan. Gb. H. ml. I. 59. Vz Hněvati se (3. dod.). V pátek mě nesej, v sobotu mě noplej, a v neděli se na mě nedivej; Když jej plecky pleji lezouce po kolenon, volá prý: Jen se po mně, jak chceš, válej, jen mě v travě nenechávej. U Humpolce. NZ. II. 561. O jeho pěstování vz ib. 560. nn. L. dá mnoho práce, ale člověk dočká se přece někdy kosi, a když ne kosi, aspoň pytle. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. O jeho pěstování na Mor. vz Brt. D. II. 441. **L. panny Marie**, rostl. Vz Čister (3. dod.).

Lén, *lén* = *lenoš*. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Lenářiti = obchod se lnem míti. Světz. 1893. 321. b.

Lenartov, obec v Šariši. Phld. XII. 155.

Leněe — *jen žc*. Slov. Čes. I. V. 174.

Lender, dru, m. Vz Tanec slez. (3. dod.).

Lenivý. Lidé l-ví jsou v domě jen pro pářadu a pro zlost jako v obilí chrpa n. koukol. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. L. moc chodí a skupy mnoho stroví, slov.: L. jako voš. Nov. Př. 137., 547.

Lénník — *man*, Vasall. Kub. Rol. 22.

Lenoch. L. eti nedochází. Bl. Gr. 334. Ty lenochu jeden zhmilý, plesnivý, červavý! Čejč. Hledik. L. leží a bída za ním bózi. Čes. I. V. 421.

Lenoš k boží službě. Hus. (List. fil. 1896. 66.)

Lenovati. V pracích že se nelenoval. 1526. Sm. I. 22.

Lenovičky, pl., f., rostl. Vz Slovién (3. dod.).

Lenůšek, šku, m. = *židle*. Brt. D. II. 436.

Léný = *líný*. Chč. 8. 7. Lén, a, o. List. fil. 1895. 323. At k napominání jazyk len není. Ib.

Lenýř, e, m. Kabát s l-řem asi = kabát s vysitým vlněným ornamentem (fr. laineur, lain = vlna). Vz Wtr. Krj. I. 438.

Leopold. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Lep. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72. My zde jako na lepě sedíme (nemohouce se z Přerova hnouti pro nemoc). Kat. z Žer. II. 38.

Lépa, *lépka*, *lépečka*, y, f. = *čepička*. Val. Brt. D. II. 469.

Lépač, e, m. = plátno natažené na oblouku hrabice. Brt. D. II. 452.

Lepěik, u, m., rostl. Mor. Duf. 23.

Lépečka, vz Lépa (3. dod.).

Lepek, sapularia, rostl. 1440. List. fil. 1893. 396.

Lepenica — *podlaha* v chalupách z hlíny ubitá. Laš. Brt. D. II. 434.

Lepenka — hlína smíchaná se slámou drobně rozsekanou. Chod. NZ. II. 567.

Lepernica, e, f. Je po mužských jako l. Žďár. Brt. D. II. 337. Cf. Leperna.

Lepič, e, m. = mazal půdy a světnice uvnitř a zvenčí. 1606. Mte. 1894. 170.

Lepivka, y, f., rostl. Vz Kohútek (3. dod.).

Lepka = *lebka*, *přílbice*. Bl. Gr. 174.

Lépka, vz Lépa (3. dod.).

Lepkáč, e, m. Pšenice je prerastaná l-čom. Slov. Nár. nov. IV. 80.

Lepkavina, y, f., slovo nové. Krok 1892. 369.

Lepký. L. moře. O pův. slova cf. Krok V. 246.

Lepna, y, f. = *silénka lepirá*. Kunst. Brt. D. II. 337.

Lepohlasý, eufonický. Ott. VIII. 799.

Lepocha, *lepucha*, y, f. = chamula ze suší (sušeného ovoce). Laš. Brt. D. II. 477.

Lepomluvnosť, eufradie. Ott. VIII. 799.

Lepotat = *tlachati*. Val. Brt. D. II. 337.

Lepotvárný. L. ruce, Mj. Hüb. 198., malina, Slow. 58., vděk, tělo. Čeh. Otr. 45., 51.

Lépsti v druhých dodatcích špatně zaraďeno m. leptati. Lépsti jest v rejstříku Hankovy Sbírky, v textu je „lepce“ (od leptati). Flš.

Lepší, subst. Aby pro své l. povolné se ukázali. Sm. I. 405.

Lepůch, u, m. = *pohlavek*. Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 103. odp. feuill.

Lepucha, vz Lepocha (3. dod.).

Lepůška, y, m. = *čtbník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Lerfán, u, m. = *lerpán*. Brt. D. II. 516.

Les. Který les jest bez listu? Jedlový. NZ. III. 35. Choditi k lesu = do práce v lesích. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. Co z lesa, to do lesa (surovec zůstane surovcem). Phld. 1895. 186. Dlouho hledal cestu z lesa (nevěděl si rady). Šml. VIII. 72. Co se v lese narodí, zase k lesu tahně. Slez. Nov. Př. 39. O pověrách k němu se táhnoucích vz Zbrt. Pov. 160.

Lesák, a, m. = kdo pracuje v lesích. Světz. 1894. 351. b.

Lesek, ska, m., vz Dlask (3. dod.), Žlutochvost (3. dod.).

Lesklec, klee, m., lebia, brouk. L. černoňhý, l. nigripes, černopásý, crux minor, lopatkoskvnný, scapularis, ramenoskvnný, humeralis, trojskvnný, trimaculata, modrohlavý, cyanocephala, zelenohlavý, chlorcephala, rudohlavý, l. marginata. Vz Klim. 75.—76.

Lesklopůvabný. L. bublina. Šml. II. 40.

Leskovec, vce, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 10.

Leskovňák, u, m., val. = *kozák* houba. Vz Kozák (3. dod.).

Leskový. L. olej. 1440. List. fil. 1893. 392.

Lesktati strč. m. *lekstati*, *lektati*. Gb. H. ml. I. 549.

Leskulec, lee, m., galbula, pták. Vz Ott. IX. 837.

Lesky voňavé (listky, sev. Mor.), vz Vratý (3. dod.).

Lesmistrovství, n. Cel. Pr. m. II. 343. a j.

Lesná či *Ležná*, území v Zemplín. Phld. XII. 251.

Lesňák, a, m. — *stehlík* nejmenší, bělavý. Brt. D. II. 494.

Lesní muž, jenž běhá za soumraku okolo lesa v podobě velkého psa. U Zel. Brodu. Vz NZ. III. 32.

Lesniti = *les vysazovati*. Zvolen.

Lesť. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Lestně. Mnoho dokladů ze strě. vz v List. fil. 1895. 106. L. věci ohlašují. Chč. Mik. 454.

Lestněpochlebník, a, m. Toto slovo utvořil Br. M. Červenka. Bl. Gr. 170. je zamítá a opravuje v: lstivý pochlebník.

Lestněúkladník, a, m. Toto slovo utvořil Br. M. Červenka. Bl. Gr. 170. je zamítá a opravuje v: lstivý úkladník, lstivý, úkladní člověk.

Lestnopochlebný, novum et fictum. Bl. Gr. 325.

Lestný. Ze sem jako l. učinil. Chč. Mik. 423.

Leši, n. = *líšej*. Han. Brt. D. II. 488.

Leštie, n. = *léskorí*. Phld. 1894. 109.

Letáč, e, m. = část vřetena na obou jeho stranách. V Hontě. Phld. 1894. 310.

Letáček, ěku, m. = *ál*. Phld. XII. 32.

Letáčka, y, f. = malý, ligotavý, okrouhlý plíasek (plíšek). V Hontě. Phld.

Leták, u, m., Flugschrift. Nár. list. 1894. č. 52. 292.

Létavý. L. plod = ptáci. Varš. 1. L. přístroj. 1487. Krok. 1895. 46. L. směr. Am. Orb. 15.

Letěti. O ,letal' v Rkk. vz Mus. 1896. 252., Mus. fil. 1896. 231.

Létharka, y, f. = jízda na koních (o svatbě). Jevičko. Brt. D. II. 337.

Letný. L. pohled. Světz. 1894. č. 342.

Letnice. Lidové žerty v l-eich. Vz NZ. III. 333. O strě. skloň. slova cf. Gb. Km. -a. 22. Slavení letnic na Val., vz Vek. Val. I. 84., na Přeloucku, vz NZ. IV. 510.

Letniček asi = věnec panenský na léto. Wtr. Krj. I. 375.

Letniči rouska. Wtr. Krj. I. 380.

Léto. Jaké l., taká zima; bylo-li velice horko, bude tuhá zima. Tomu je to jako rozprávka o lonském létě, ježto jest daleko od něho (málo známé). Chč. (Vlc. Lit. 178.). V leće se žaden néupeče, ale v zimě to leekdo zmrzné. Mor. Čes. I. V. 421. Hm, v lete — dobre je aj Bete; ale v zime, charissime! Slov. Nov. Pr. 457.

Letocha, y, m. a f. = *kde léce, se toulá*. Laš. Brt. D. II. 337.

Letojšek, ška, m. = *letošek*. Zlin. Brt. D. I. 36.

Letopis. Staré l-sy. Vz Vlc. Lit. 234, 280.

Letopočetní. L. pořádek. Pras. Tes. 6.

Letorasl = *ratolest* atd. Gb. H. ml. I. 541. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 19. Vz násl.

Letorasl, i, f. Strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Letorosl = *letorasl*, m. letorostl, t odsuto. Gb. H. ml. I. 398.

Letošák, a, m. = *odstávec*. Duf. 216.

Letoun, exocoetus, ryba. Vz Ott. VIII. 956.

Letovati (v létě bydleti): na vrchoch. Phld. 1895. 1.

Letovka, y, f. = *pájka*. Dhul. exc.

Letušek, ška, m. = *letošák* (3. dod.). Brt. D. II. 337.

Leukocyt, u, m. Vstnk. II. 425.

Leukocytický. L. krev. Vstnk. II. 425.

Leukocytosa, y, f. Vstnk. II. 425., III. 353. L-sa. Pod. Vlad. Ruzicka. V Praze 1893.

Leukoftalein, u, m. Vstnk. IV. 9.

Lev. Lva nerodí laň, k tomu třeba lvice. Vrch. Rol. XXXI. 48. Jeden lev mnoho jelenov na útek obrátí. Alx. Nách. 204.

Levandule, z lavendule, přesmyknutím samohlásek. Gb. H. ml. I. 550.

Levantin, u, m. = *hladké hedvábní*. Duf. 198.

Levantinový. L. šaty. Vz Levantin. Vykl. Svát. 9.

Levěa = *líšeň u rozu*. U St. Hrozenk. Brt. D. II. 446.

Levěti komu co = *ulečcovati*. Han. Brt. D. II. 337.

Levhart, z strhněm. lipharte. Mtz.

Levica, e, f. = *lvice*. Slov. Pastr. I. 16.

Levice, e, f., obec v Tekově. Phld. XII. 155.

Levniti. Slzy l-ly těžkosti srdca. Phld. XII. 430.

Levoň. 1440. List. fil. 1893. 391.

Levostrannost, i, f. = *užívání levé strany, levé ruky*. NZ. IV. 75.

Levotočivost, i, f. Vstnk. III. 247.

Levovazně. Trámy l. položené, tvoří-li lícené plochy jednu rovinu směrem v levo. Vz Ott. VIII. 1.

Levulin, u, m., bylinný cukr. Vstnk. IV. 21.

Levulinový. L. kyselina. Vstnk. III. 250., IV. 27., 118.

Levulosa, y, f. Vstnk. III. 391., 435.

Levulosový. L. syrup. Vstnk. III. 436.

Levý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22.

Lexa, z Alexa. Cf. Gb. H. ml. I. 125.

Leyk = *laik*. Bl. Gr. 151., Kabt. 1.

Lezáček, ěka, m., vz Šoupálek (3. dod.). Brt. D. II. 493.

Lézačka, y, f., vz Blézačka (3. dod.).

Lezák, a, m., vz Šoupálek (3. dod.).

Lezavka, y, f., vz Brhlík (3. dod.). Brt. D. II. 496.

Lezek, zka, m., vz Šoupálek (3. dod.).

Lezoun, ryba. Cf. Ott. X. 626.

Léztí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 87. Tak ně (mně) zuby na vrch lezú (když kdo mluví o něčem kyselém). Val. Brt. D. II. 337. L. jak rak, jak slimak. Slez. Nov. Pr. 646.

Lež. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 313. O strě. skloň. vz Gb. Km. -i. 46. Huba se mu otevře na malou l. jako na velkou; Huba se stejně zavře po pravdě jako po lži. ČT. Tkč. Kto se lžou zachádza, o vieru přichádza. Slov. Nov. Pr. 67. — **L.** = *drobný prach uhelný*. Nár. list. 1894. č. 352. odp. feuill.

Ležácký. L. sklep = kde pivo leží, aby bylo vylezelé. Nár. list. 1894. č. 307.

Ležák, u, m. = *kniha*, která neprodaná ve skladě nakladatelově leží. Nár. list. 1895. č. 5. feuill. — **L.**, a, m. = *rukojmě* v hospodě ubytovaný. Půh. V. 165.

Ležeti jak: k smrti (na smrt), za mrtvého. Brt. D. II. 288., 289. **jak dlouho**. Nelez pořád, sak se dost nalezis v hrobě; Kdo dlhuho fiha, toho chleb odbiha. Mor. Čes. I. V. 421. **Ležička** v Přer., v okolí lužicka. Brt. D. II. 37.

Ležisko, vz Spisko (3. dod.).

Ležka, y, f. Ten člověk je lživý jako l. Seyk. Ruk. 54.

Ležná, é, f., vz Lesná (3. dod.).

Lhář. Lháři vypovídají se z Velhánic přes Jistec do Věrie. NZ. III. 229. Kdyby mi duši na dlaň vyplůl, tož mu nevěřím (lháři). Vek. Val. I. 110.

Lhátí. Jakož oni lžice praví. Chč. S. 335. Jistě nelhu. XVIII. stol. Vz NZ. III. 515. Boli traja bratia: prvý lhal, druhý kradol, tretí visel (kdo lže, ten kradie a visí). PhId. 1894. 197. — **komu**. Protož tak lží lidu, aby jim své orodování sladko činili. Chč. S. 329. Kteráž (orodování) sobě lží nestydě. Ib. — **čím**. Vždyť má také to, čím se lže. CT. Tkč. — **jak**. Když dobře zelže, jak dyby pravdu mluvil. Vek. Val. I. 107.

Lhota, v Lašsku Lihota z lgot, b změněno v i. Gb. H. ml. I. 58. Je ze Lhoty = *lenoch*. Vek. Val. I. 110.

li mění se v *le*: poleca, stoleca, léd. U Letonic, Brna. Brt. D. II. 155., 161.

Liatovec = žltý (bronzový) zvonec. PhId. 1893. 465.

Liatovčok, ovečku, m., zdrobn. liatovec. Zvončky, liatovččky zahlaholily v dedine. PhId. 1894. 109.

2. Libačka. Ruce sa trasú ako l. PhId. XII. 717.

Libačkový. L. vienec (= svatební). Slov. Čes. I. V. 424.

Libání = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Libeček, lentiscus. Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 156.

Libéz (libez), lentiscus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Libichouská, é, f. = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 508.

Libiti. Co sa komu ľubi, s tým sa nezádávi. PhId. 1893. 699.

Libohost, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Libochovická. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Liborča, mist. jm. na Slov. PhId. XII. 74., 99.

Libórek, rka, m. = kdo o žních prostírá na poli povířila. Kojet. Brt. D. II. 337.

Liboslav, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Libost k hříchu. GR. Nov. 73. 2.

Libozněnka, y, f. = *piano* (žertem). Světz. 1893. 454. a.

Libreoun, a, m. = Rybecoul. Dnes se zrovna L. žení (když je zlé počasí). Krkonš. Čes. I. V. 449.

Libštěk, u, m., lentiscus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 375.

Libušin groš, zlatý v XV. a XVI. st. Vz Wtr. Krj. I. 184.

Libušino, a, n., býv. jezero v Poděbr. NZ. IV. 100.

Liceměrník, často m. zákonník (pharisaeus). Vz Vondrák. Spuren... 26., 34. — Ev. víd. Mat. 15. 7., Ev. seit. Luk. 6. 42., Mus. 1895. 312.

Líceň. L. má Vodička v Mus. 1894. 162. za špatně utvořené slovo od lik (líčiti). Vz tam. L. nemůže být leč z liceti a tedy = past. Brt. v Rukoj. má citat líceň z Let. Troj. r. 1653., ale Gb. v List. fil. 1894. 217. doka-

zuje, že tento citat není správný, že má být líčení. Vz tam více.

Líci, n., vz Cedron (3. dod.).

Licinee, osada v Gemer. PhId. 1895. 351.

Licle, vz Ficle (3. dod.).

Lícnice, e, f., Backenlehne, f. Sterz. I. 378. Stolice s l-cemi, Backenstuhl, m. Wtr. Krj. I. 290. — L. = řemeny visící koni od náhlavku dolů po lících, na jejich konci jest udidlo. Wtr. Krj. I. 290.

Licoměrník, vz Liceměrník. O pův. slova cf. Dob. Dur. 225., 217., 236. Dle ib. 410. = a) simulator, Gleissner, b) pharisaeus, zákonník.

Lictvo, a, n. = *lidstvo*. Dšk. Jihč. I. 14.

Licumburk, u vsuto. Gb. H. ml. I. 265.

Ličba (líčení) Havlíka z Varvažova. Wtr. Krj. I. 22.

Ličiak, vz Ličák. PhId. 1894. 436.

Ličidlo. O l-dlech v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 99., 368. O l-dlech paní a panen. Vz Zbrt. Tan. 150. — L. = *zlatohlav*, narcissus. 1440. List. fil. 1893. 395. Cf. Dvělistec (3. dod.).

Líčiti na ptáky chybnou analogií m. lécti. Gb. H. ml. I. 54.

Ličě. Vydělati kůži pěkně, ličě. XVI. stol. Mus. 1894. 510.

Lid. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26. O skloňov. u Kroměř., Brna, Tišn., Zďár. cf. Brt. D. II. 22., 170., 190., 254. Koho označujeme slovem lid? Vz NZ. III. 201. nn. Vždyť nemá lid jiného pokladu než svoji krev, již velkomyslně pro vlast cedí. Bráb. 112. Majú ludze, mam i ja; dajú ludze, dam i ja (ruka ruku myje). PhId. 1895. 377.

Lidenec, nce, m. = *odráda hrachu*; zrno má šedé, hořké, kvete červeným. Tišn. Brt. D. II. 337.

Lidmilost, i, f. Ztk. 81. (3. vyd.).

Lidně. Před ním l. klekající. Mor. Třeb. List. fil. 1895. 106.

Lidný, humanus, *lidský*. V hymn. z r. 1418. stojí: *augens malum inhumanum*, rozmahaje zle nefklydne (snad má být nelydne; na str. 222. je nefklydny ingens).

Lidobíjce. Jg. Sbr. Sp. 41. 8.

Lidohlučný. L. Vyšehrad. Krok I. 1. str. 3.

Lidojedský. L. kmen. Mus. 1893. 460.

Lidokupec. Čch. Otr. 54.

Lidomoř, e, f. = *lidomorna*. Hrš. Nách. I. 42., 569.

Lidoprázdný. L. kraj. Světz. 1895. 168. a.

Lidopustý. Vše l-sto. Kká. Puš. Roz. 90.

Lidově. L. veršovati. Vlč. Bás. 5.

Lidovědný. L. vycházka (aby se lid poznal). Mtc. 1894. 14., Vek. Val. I. VII.

Lidožroutský. L. ukrutnost. Wtr. Krj. I. 246.

Lidský, vz Ludský. — L. = *poddanský*. V jiných čtyřech vozích vezli lidskými koňmi. 1549. Mus. 1894. 406. L. pole naproti pan-skému (= pole občanův, poddaných). Dml. List. 22.

Liena, y, f. = *shozená hadí kůže*. Slov. Mtc. 1894. 110.

Lieska, vz Líska.

Lieskovec, území v Turci. PhId. XII. 251. — L. = *lískový ořech*. PhId. 1895. 587.

Liešno, a, n., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 74., 425.

Lietavy, dědina u Žiliny na Slov. Phfd. 1894. 122.

Liev = *trychtýř*. Phfd. XII. 175.

Lievě, v Trenč., ve Zvolen.; *lušně* (lušňa). Spodná částka kovaná má podobu lieva, do kterého nasazené jest vlastně *lievčisko* (liseň), ale celé spolu menuje sa obyč. lievě. Slov. Phfd. XII. 175.

Lignitový, z lat. lignum (dřevo). L. uhlí = dřevité. Mtc. 1896. 237.

Ligr, u, m., z něm. Riegel. Dšk. Jihé. I. 29.

Ligrus, z něm. Raigras. Čern. Př. 56.

Ligula, y, f. = část mezi brakten a osu jako vsunutá. Čl. L. Jos. 38. Uznáme-li celou l-hu za list. Ib. 36.

Lihák, u, m. = *liják*. Tišn. Brt. D. II. 187.

Lihýř, e, m., Wagbalken, m. (páka). Am. Orb. 20.

Licha m. liha, h v ch. Dšk. Jihé. I. 32.

Lichní holub = *lichý*, sám bez páru. Záp. Mor. Brt. D. II. 337.

Licho = *zle*. Slov. Phfd. 1893. 371. L. na srdci (= mdloba). Phfd. 1894. 306.

Lichočistna, y, f. Nár. list. 1894. č. 95. odp.

Lichotník. L-ci před bohatcem vždycky hrbi šije. Frid. Coss. 30.

Lichovědecký. L. činnost badatelů. Čern. Př. 9.

Lichva. Vz o ní Chč. S. 237. (tam se tupí). — Poslal jsem mu lichvu (úrok). 1459. Arch. XIV. 96.

Lichvář. Na právo útočí s měscem tu l-ři. Vrch. Lingg. 38.

Lichý snop, ořech = zbývající nad kopu, muž nad tučet atd. Zlín. Brt. D. II. 337.

Lijavec. Tohoto slova užil M. Červenka; Blahoslavovi se nelíbilo, bylo mu „verbum rusticum“. Bl. Gr. 289.

-lík příp. jm. vlastn.: Havrdlík, Šebelík, Coufalík, Kotalík, Skopalík, Roubalík atd. Vz Kbrl. Sp. 13. a Kbrl. Dmžl. 11.

Lika. Komu treba liky, tej pujdze na viky. Phfd. 1895. 188.

Líkař, e, m. = *lékař*. 1532. Hrš. Nách. I. 549.

Likasace, e, f. místo legalisace. Us. místy. Čern. Př. 79.

Likavka, y, f. = míst. jm. v Liptově. Phfd. 1894. 61.

Líknouti na ptáky. O tvarech cf. Gb. II. ml. I. 106.

Lilijice. Vz Ott. VIII. 599.

Liliovkvetý. L. rostliny, liliiflorae. Ott. VIII. 807.

Liluška, y, f., pták, vz Kamenník (3. dod.).

Limba. Krejcary do limby házeti (při hře o krejcary; házeti je ke zdi n. k některému předmětu a či krejcar k němu nejbliže padne, ten vyhazuje všechny a jmenuje orla nebo hlavu. Jmenoval-li ku př. orla, vyhrává všechny krejcary, které orlem vzhůru leží). Cf. NŽ. II. 702.

Limbuk m. Nymburk. List. fil. 1893. 467.

Limonka, y, f., rostl. Vz Trymfulia (3. dod.).

3. **Lína** = *provaz, lano*. Phfd. 1894. 236.

Línaj, e, m. = *liniál*. Phfd. 1895. 43.

Linča, obec v Gemersku. Phfd. 1892. 75., 425.

Lindák, a, m. = *stehlík snědý* do černa. Zlín. Brt. D. II. 494.

Lindišový. L. sukně. 1544. Snm. I. 611. Vz násl. Lindyš.

Linduška. Cf. Skřivánek, Trepteljka (3. dod.).

Lindyš = nejlepší sukno eizí, pevné jako kůže. XV. stol. Wtr. Krj. I. 111., 365.

Lineal. Chodí, jako by byl polk' l. (rovné). Nov. Př. 605.

Linečník (*Linčik?*), trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Línek, nka, m. = *rak s novým pancířem* (líná se). Brn. Brt. D. II. 337.

Linhart, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 25.

Linhem n. *liuhem* má Gb. v Mus. 1893. 419. za tvary nemožné. Seyk. Ruk. 282. nn. čte: -li uhne. Vz tam. Zákřejs vykládá v březnové Osvětě 1896., že se má čísti: l iuhem, l činilo konec předcházejícího slova a iuhem, jest instr. Vz tam více a v Nár. list. 1896. č. 58. str. 4.

Liniář, e, m. = *liniál*. Brušp. Brt. D. II. 516.

Linka. Sloupcová l. v tiskárně, kterou se měří sazba po lodkách a převádí rozměr ten na sloupce. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Líný. V seč nebyla mysl líná. Vrch. Rol. I. VI. 10.

Lípa. Vodřel sedláka jako ukrutný pán lípu. Bl. Gr. 221. Máme sa ako ta lípa, keď sa na jar k nej čížmar priplichtí. Phfd. XII. 695. K dobrému člověku se lidé táhnou jako včely na lípu. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. O ctění lípy cf. Zbrt. Pov. 37. pozn. Vrba, lípa, líska (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč.

Lípan. Poseláte mi pečené l-ny. Arch. XII. 138.

Lípanin, u, m., druh tuku. Vstnk. IV. 148.

Lípen, a, m., vrch v Trenčín. Phfd. XII. 251.

Lipenský, ého, m., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lipina, y, f., osada ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10. — **L.**, les ve Frýdecku. Mtc. 1895. 136.

Lipkař, *lipotati*. Lipká, málo vidím (plamen na svíci poskakuje). Myjava. Phfd. 1895. 446.

Lipký = *lepkař*. L. bláto. Phfd. 1895. 12.

Lipnutí. L. trámů = prodloužení trámů pouhým přiložením trámu k trámu. Ott. VIII. 1.

Lipotaf, vz Lipkař (3. dod.).

Lípov, a, m., potok v Gemersku. Phfd. XII. 155.

Lipová, é, f., potok v Turci. Phfd. XII. 251.

Lípov'ák, u, m., houba, vz Hřib (3. dod.).

Lípové, ého, n., údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lípovec, vec, m. = *stál*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Lípovník, a, m., obec v Nitře. Phfd. XII. 251.

Lípový, hora ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Lipoxanthin, u, m., barvivo. Vstnk. IV. 143.

Liptoblast, u, m. Vstnk. IV. 103.

Liptov, a, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 425.

Lipůvka, y, f., agaricus prunulus, houba. Brt. D. II. 511.

Lisa (*Lisja, Liša*), trať ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 10.

Lisa, y, f. — *bránka, dvířka sbírá z latí*. N. Město. Brt. D. II. 337.

Lisati. Jala se lahodnou řečí. GR. Nov. 42.

Lísek, potok v Brtnici v záp. Mor. Mte. 1895. 340.

Liseneč = *liseneč*. Wtr. Živ. c. I. 56.

Liska. V čas búrky dobré je schovat sa pod liesku, lebo do liesky hrom neudre, preto že na úteku do Egypta p. Maria pred dažďom pod liesku sa ukryla. Slov. Phfd. 1894. 133. Cf. Vek. Val. I. 156. Vrba, lipa, liska (říkej rychle po sobě). CT. Tké.

Liskov, a, m., potok v Trenčín. Phfd. XII. 155.

Liskovice. Dodáva mu chuci (chuti) g učení ljskoviciu. Slov. Phfd. 1894. 190.

Lískový. L-vým glejem někoho po zádech mazati (lískovkou). Čes. I. V. 169. Dostal liskového sadla (byl bit). Slez. Nov. Pr. 591.

Lisnůt sa. Aby izba lisla sa čistotou. Phfd. 1893. 738. Stól lisol sa čistotou v snehu. Ib. 1895. 214.

Lisotice, obec ve Slez. V. Slez. II. 262.

List = postranní výrostek z osy rostlinné. Čl. L. Jos. 9. Můj vinohrad má tepru třetí list (třetí rok, co byl založen). Slov. Brt. D. II. 337. — **L.** — *dopis*. I zkázal Jonatovi po listu (písemně). Machb. II. 22. — **L.** = *šírka kanafasu*. Povlaky o dvou listech. NZ. II. 614.

Listar, a, m. — *listonož*. Slov. Phfd. 1895. 206.

Listencový. L. ušet, zoubek. Čl. Zrūd. 14., 19.

Listeneč. Cf. Čl. Zrūd. 8.

Listenový. L. rudiment. Čl. L. Jos. 37. Naproti velkému ústu l-ému. Čl. Zrūd. 14.

Listí v pl. Vyrůstají jiné listí. Háj. Herb. 305. b. a j. (List. fil. 1894. 386.).

Listník, u, m. = kryté místo u chalupy, kde se lesní list na stelivo chová. Brt. D. II. 437.

Listonož. L-ši vypovídají se z Pozdina přes Bystrou do Chvátačky. NZ. III. 230.

Listopad, chrysanthemum, rost. Nár. list. 1894. č. 22. odp. feüll.

Listotvorný. L. článěk. Čl. L. Jos. 24.

Listovní. L. odpověď. Arch. XIV. 101. Na str. 112. stojí: psaná odpověď.

Listový. L. salát. NZ. IV. 497.

Liša, e, f. = *plamen vyšlehující; liška* = plamének. Vých. Mor. Brt. D. II. 335.

Lišáček, čka, m. — *peš na lišky*. Exc.

Lišák = *liška*. L-ka nuto se stříci, i když o třech běhá; Na lišáka upomíná zrzavý vlas a vous. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feüll.

Lišák (Lišák?), a, m., ves ve Frýdecku. Vest. op. 1893. 10. — **L.**, vz Fěrtuch (3. dod.).

Liščina = *liščí kožšina*. Kole. 112., Wtr. Krj. I. 13.

Lišej. L. suchý, mokrý. Hojení ho na Mor. Vz Mte. 1894. 336., Duf. 291.

Liška. Cf. Lišák. L., věstící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 67. Lišky pečú koláče (keď na horách miestami hmly vystupujú, vtedy že vraj príde dažď). Phfd. 1893. 147. Kde vlčura (barančina) nestačí, podši liškou. Ib. 1894. 194. L. z nedostatku potravy v zimě se postí, ale jak přijde ke kurníku, věc si nahradí. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feüll. Lišku drát = dávit. Slov. Phfd. 1894. 377. V oči si mi ako l. a krem očí ako vrana. Slov. Nov. Pr. 139. Jen l. obloudí lišku (chytrák chytráka). Šml. II. 78. Hra na lišku. Vz Duf. 90. — **L.** = *plamének*. Vz Liša (3. dod.). Hořet liškou = plameňom. Phfd. 1894. 550. — **L.** = jm. kraví (její barvy). CT. Tké.

Liškavec = *lichotník*. Phfd. 1893. 151.

Liškavý. Taký l. chlap! Phfd. 1894. 242.

Liškovrah, a, m. = *kdo zabil lišku* (v Anglii). Světz. 1895. 127. a.

Lišky, houby, vz Kuřátka (3. dod.).

Lišna, y, f., potok s jedné strany Hrona. Phfd. XII. 251.

Lišniště. NZ. III. 522.

Lišta (*lišť*) hlíny = *crstra*. Jí se zamazával mech, kterým byly klády na sobě ležící natemovány (při stavění chalup). NZ. II. 646. L. či *skoula* mezi přitesanými trámy (v stavit.) vyplní se dřevěnou *zarážkou* ovínutou slamenými rulíky v hlíně namočenými. Vz Ott. VIII. 7. b.

Lišfák, a, m. = *lišák, chytrák, šť m. s.* Dšk. Jihč. I. 19., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486.

Lištiti se = *blyštět se*. Dšk. Jihč. I. 22.

Lištna. Listové stopy jsou někdy jen lištnami n. křídly listovité povahy označeny. Čl. Zrūd. 28.

Lištová, é, f. = podélná lavice na talíře a na šatstvo pod nimi. Slez. NZ. IV. 10.

Lištvice, pl., f. = *vlasy tak přičísnuté*, že zpod sátky vyhlédají. Brt. D. II. 467.

Lifák, u, m. = *lité knoflík*. Chod. Čes. I. V. 238. — **L.** = vdolek na omastku pečený. Čejč. Hledík.

Litěný. L. kotel, kamna. Slez. NZ. IV. 10.

Literat. L-ti tvořili vybranou společnost městskou. Cf. Wtr. Živ. c. 944. nn., 951., Hrš. Nách. I. 392. nn. O literatských konventech vz také Wtr. St. nov. 167.

Literatiti. Vlč. Lit. 222.

Literatura. Historie čes. l-ry také v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 61. nn. (od prof. Ant. Truhláře).

Literisté = žáčkové začátečníci, kteří se učili literám, písmenům. Hrš. Nách. I. 410.

Literník, *γεγραμμένος*. Bl. Gr. 180.

Líti. O původu slova cf. Gb. II. ml. I. 73.

Lítkup, z něm. Lítkauf, později Leihkauf = koupě, při které se pije. Čern. Pr. 6.

Litný. V dod. oprav saevissino v saevissimo. Kdy jedí, jsú litnější (levhardové). XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 13.

Lito jsoucí mezi Lit a Litanie polož před Litochleb. (I. 931. a.). — **L.** Nositi l. na Po-ličku. Vz NZ. IV. 334.

Litoměřická. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Litostivý, wehleidig. Brt. D. II. 338.

Litování, n., vz Binování (3. dod.).

Litrák, u, m. = *litr*. CT. Tké.

Luhem, vz Linhem (i 3. dod.).
Livička, y, f., pták, vz Penice (3. dod.).
Livka, y, f., obec v Nitře. Phfd. XII. 425.
74. **Liz**, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Lizáček, čku, m. = *prst ukazováček*. Duf.
61. **Lizati**, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Lizika, y, f., slovan. obec v Banátě. Phfd. XII. 468.
Lizovač, e, m., Anschalmer, m. Sterz. I. 198.
Ližica, e, f., Vorleglöffel; *ližička*, Esslöffel. m. Vých. Mor. Brt. D. II. 338.
Ližné = *šrotérství*, šrotování vína. Čel. Pr. m. II. 1234. b.
Ljubomir, a, m., os. jm. u Kosmy.
Ljutobor, a, m., os. jm. u Kosmy.
Lkáti. O odpuštění lkám. Vrch. Rol. XXX. 6. Ty mukú lkaješ. Ev. seit. 26. Luc. 16. 25. (Mně.).
Lkavě žádáme. Dle Bl. Gr. 322. šp. m. lkajíce, pravít: fictum et inusitatum adv.
Lnáře. Na Lnářích. 1443.; Když jsem sel do Lnář. 1510. Arch. XIII. 9., 273.
Lnářství. O l. na Humpolecku. Vz NZ. II. 590. nn.
Lniště = *pole* atd. NZ. II. 562.
-lo, příp. jm. vlast.: Vočadlo, Vosáhlo atd. Vz Kbrl. Dmžl. 11.
Lobivý m. libový. Brn. Brt. D. II. 163.
Lobkovice. Jan z L-vic na Hasištejně, nar. 1456. Vz Vlč. Lit. 252.
Locika z lactuca. Gb. H. ml. I. 124., 449.
Ločidlo, ferula, rostl. Vz Ott. XI. 139. a.
Loď. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26., Km. -a. 39. Hádanka o lodi. Vz NZ. III. 35.
Loda, y, f., z něm. Lade = *pokladnice*. Pras. Řem. 41.
Loděnlčné, ého, n., Dockgeld, n. Sterz. I. 685.
Lodiareň. Ledenice oprav v: loděnice.
Lodice. L. dělová. Vz Ott. VII. 259.
Lodňar, navifex. Aqu.
Lodno, a, n. = místo pro lodi, Schiffplatz, m. Rd. Sl. III. 118.
Lodný, vz Lodní. L. dílo (z lodí sestavené). Alx. Nách. k. XIV.
Logista, y, m., pl. -sté. List. fil. 1893. 433.
Logopathie, e, f., z řec. = dyslogie (3. dod.).
Logrāk, u, m. = *hrnec na logr*. Nár. list. 1895. č. 37. odp.
Loh = *hloh*. Také v již. Čech. Dšk. Jihé. I. 33. U Brn., Tišn. Brt. D. II. 167., 187. (Z hl se h odsouvá. Gb. H. ml. I. 466.)
Löháčí, n. = *hlohoví*. Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.
Lohaf = *povykovati*. Jevičko. Brt. D. II. 338.
Lohot, u, m. = a) *náledí*; b) *okýl na stromech*. Zábř. Brt. D. II. 338.
Loch = a) *zaječí ležisko*; b) *hlt, doušek*. Kunšt. Brt. D. II. 338.
Lochtuše, z něm. Lackentuch, n. Čern. Př. 65. Cf. násl. Loktuše.
Loj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Už si tam, kde l. kopú (= nemáš nadeje na vyžítie). Phfd. 1894. 193., 1896. 218.

Lojtřovec, vee, m., z Leiterwagen. Slov. Čern. Př. 70.
Lojza z Alois, a odsuto. Gb. H. ml. I. 125.
Lokáč, e, m. = *louže*, z něm. Lacke, f. Dač. Brt. D. II. 338.
Lokaj = *piják*, že do sebe loká. Čern. Př. 82.
Lokajka, y, f. = *lokálka*, Localbahn. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Lokal bez předložky. Dyž sem byl Přestících. U Kraselova. Dušek Vavř. Chyží, staji, zahrade, komore. Phfd. 1893. 372. Pověz, zda tvá paní noci porodila syna. GR. Nov. 49. A on letě (v létě) dělal, v zimě odpočíval. Ib. 116. 25. U místních jmen začínajících se hláskou *e* jest na Mor. skoro vsude pravidlem: Veskové, Vržanové atd. Na Zábř. i jinde: Postřelmové mněstě, Mladkové, Dubicku. — Vedle toho: v Rudě, ve Zvole atd. Brt. D. II. 287. Dle Gb. H. ml. pádů takových není, jsou prý předložky jen vynechány, stejně znějící jako počáteční litera následujícího slova. Ale toho vsude tak není.
Lokán, a, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 75.
Lokatív a *Lokativní* dativ. Vz Mus. fil. I. 16. a j.
Lokecký m. loketský. L. kraj. Arch. XIII. 27.
Loket. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.
Loketný. L. zboží = které se prodává na loket. 1530. Sum. I. 378.
Lokín, a, m., obec v Gemer. Phfd. XII. 425.
Lokovka, y, f. = *lokový stroj*, Drüllmaschine, f. Sterz. I. 707. b.
Lokový. Vz předeház.
Lokštat m. lechtat, vz *kšt*. Dšk. Jihé. I. 36. Cf. Leekat, Lekstat.
Loktek, gt. loketka. Gb. H. ml. I. 162.
Loktuše, z Lackentuch. Mz. Cf. předeház. Lochtuše.
Lolek, lka, m., vz Lelek (3. dod.).
Lom. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — L., míst. jm. v Gemer. Phfd. 1894. 61.
Lomeovatí. S páterí se l. (modlití se). 1500. Rokyc. Post. Abys jeho nelomeoval (pádoucní trpícího). Vek. Val. I. 125.
Lomenice, vz Štít (3. dod.).
Lomensko, a, n., trať u Lídečka na Vsacku. MzO. 1890. č. 25. str. 39., Vek. Poh. 128.
Lomina, y, f. Slovo to znamenalo původně asi větrom polámané dřevo, stromy a horu takú a ktorú viac nesadili, ale na líku vykolčovali. Phfd. 1893. 630. L., ktorá je súca na čertaz. Ib. 622.
Lomiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.
Lomnica, e, f. = *potok ve Spisi*. Phfd. XII. 251.
Lomozg, u, m. = *oblomky; prst*. Laš. Brt. D. II. 338.
Lôn, u, m., z něm. Lohn. Slov. Zátur. Cf. Lún.
Lončiska, louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Londres, druh doutníků. Us.
Longa, *longoš*, vz Longo (dod.).
Loní. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 36.
Lonit, *lonoratít se* — *clniti se*. Han. Brt. D. II. 338.

Lonit = *lokati*, mnoho pítí. Brn. Brt. D. II. 338.

Lopačina, *lopatina*, y, f. = rebrá šunky učené. Vel. Revúce. Phld. 1893. 373.

Lóparka, y, f., houba. Vz Sosnár (3. dod.).

Lopatka řezačky. Vz Podavačka (3. dod.). --
L. = *penízek*, *chudá* n. *suchá Běta*, capsella bursa pastoris, rostl. Brt. D. II. 501.

Lopatkový tanec, vz Tanec slov. (3. dod.). --
L. zloděj = pastuší tobolka. Brušp. Hledíková.

Lopatové, ého, n. = plat za pečení chleba. Od každého centu mouky (za spečení jí) bralo se l-vého po 18 kr. Pras. Rem. 16.

Lopeník, a, m., hora v Bošáckej doline. Vz Phld. 1893. 520.

Lópit = *loupati*. Zábř. Brt. D. II. 140.

Lopof. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 36. Kdež se všecko nazpět mihá, lopof jedna druhou stihá. Rosacius Adam. Rathauz nový v mē. Sušici. 1619.

Lopota, Lopotové. Slovo to má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Loptošif = *povalovati se*. Phld. 1896. 23.

Lopuch, vz Lopucha. Z lapatium. Gb. H. ml. I. 124.

Lopuchov, a, m., ves v Šariši.

Lopún, arctium lappa. Brt. D. II. 499. (rostl.). Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 156.

Lopušica, e, f., rostl. Vz Běl (3. dod.).

Lorek, rka, m., z něm. Lorenz. Kbrl. Sp. 20.

Lorka, y, f. = Eleonora. V. Klobúky. Hloušek.

Lormeistr, a, m. místo rormeistr z Röhrenmeister; měl vodní roury na starosti. Us. Gb. H. ml. I. 351.

Losie m. ostie; t odsuto. Ze zajaca l. = zajecí chlupy. Slov. Phld. XII. 175.

Losinec, nce, m., potok na Slov. Phld. 1894. 201.

Losirovati. Vojsko do Brandejsa se l-lo (ubytovalo se); Hrabě z Turnu losiruje (bydlí) v domě pana Michny; (Do toho pokoje) budlou moci písaři l-vání bejti (ubytování). Kat. z Žer. 173., 145., 94.

Losk, u, m. = *lusk*. Kruml. Brt. D. II. 205.

Loska, y, f. = *líška*. Slez. Věst. op. 1893. 19.

Loskovice, e, f. = *zelí*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Loskuták, a, m., druh špačků. Ott. X. 389. a.

Losník, a, m. Čím se lišil od hadače a od kouzelníka. Vz Zbrt. Pov. 89.

Losnosť, i, f. Abychom měli l. (chybně m. účastnost n. los ku př. se svatými). Bl. Gr. 322.

Losos. L. za půl kopy. Eml. Urb. 306.

Losování. Význam jeho. Vz Zbrt. Pov. 80.

Losovatí. K čemuž (k službě hospodyně) že šafárku losují (ustanovují). Kat. z Žer. 12.

Losunkér, e, m. 1463. Arch. XIV. 127.

Lotáč, e, m. Butterblume, f. Na Píle v Turci. Phld. 1894. 745.

Loterie. Dq lutryje kravu vsadi a ocas vyhraje. Mor. Čes. I. V. 421. Doš. do lutryje

kravu a dostaneš z ní chvost; Z lutryje nezbohatneš. Slez. Nov. Př. 145.

Lotkuše, přesmyknutím z loktuše, Gb. H. ml. I. 550.

Lotnit koho kyjem = tlouci. Slez. NZ. IV. 315.

Lotó = *lito*. U Kroměř. Brt. D. II. 11.

Lotr, a, m. = *lazebník*, z lotarus. Čel. Pr. m. II. 29.

Lotras. Ve střed. Čech. Mus. 1895. 189. (Dšk.).

Lotrovna. Peleš l-ny. Ev. víd. 47. Mat. 21. 13. (Mně.).

Lotrský, lépe: lotrovský. Bl. Gr. 325.

Loubek = *oblouček z mosazného drátu do věnce*. Wtr. Krj. I. 104. -- **L.** (oblouk) = *ta část ostruhy*, kterou se ostruha na patě drží. Ib. 265. -- **L.** (lobek) = *kadlub na mouku*. Han. Brt. D. II. 838.

Louč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Louček Mart., ev. farář a spis. okolo 1776. Phld. 1895. 354.

Loučiti. Aby *skrze* milost lúčili hříech od sebe (= vzdalovali). Chč. S. 85.

Loučná, é, f., řeka, dříve Trstenice. Čern. Př. 34.

Loučení a lesní peníze (za užitek z luk). Arch. XIII. 154.

Loučník, a, m., vz Propáska, Petrželník (3. dod.).

Louda, y, m. = *loudal*, *ničema*. Kotk. 175.

Loudivě. A ruce l. mi vzpíná vstříc. Čch. Otr. 56.

Louhovec, vce, m. = *hloh*. Dšk. Jihč. I. 33.

Louka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 45.

Loukof. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Loula = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Louma, y, m. = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Louňa, dle Bača = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Loupáček, ěku, m., houba. Vz Sosnár (3. dod.).

Loupání (lúpanie) = *trhání*, rheumatismus. Hojení ho na Slov. Vz Mtc. 1894. 109.

Loupitel. Toho při nich neshledáváme, aby byli karatelové, ale loupitelé. Enns. 146. B.

Lour, oprav v laur (z laurus) a polož na patřičné místo.

Lourník, a, m., místo *rourník* (kdo měl vodní roury na starosti). Us. Gb. H. ml. I. 351.

Louroví, oprav v: lauroví.

Lourový, oprav v: laurový.

Louskatí co: zimu = snášeti. 1520. Kutn. šk. 1.

Louvar, a, m. = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Loužuf = *zobliecl*. Phld. 1895. 438.

Loužnina, y, f. = *hnojovka*. Policko. NZ. IV. 334.

Lov. Pověry k němu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 100. nn.

Lověa, obec v Tekovsku. Phld. XII. 61. 251.

2. **Lověí**. L. lesa. GR. Nov. 49. a j.

Lovendule = *lerandule*. 1566. L. posil. II. 35.

Lovichovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 657.

Lovisko, a, n. = prohlubeň v rybníku, do níž se ryby při lovení stekou. N. Město Brt. D. II. 338.

Ložití. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Ložit jest iterat. k lizt na Zlin. a j., laš. je laziť, jinde obyc. lizt; na Hané užívají trvalého lizt. Brt. D. II. 6., 55., 27.

Lozument, u, m. = *byt*. Cf. Losament. Jan Záruha vzal sobě l. v domě p. Kašpara. Kat. z Žer. I. 145.

Lož = *lež*. Phfd. XII. 494.

Lože. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. L., sluje: *lože, ložko, ložnice, pohradina, pohrádko*. Brt. D. II. 436. Sve l. přestúpiti = manželi n. manželce nevěrným se státi. GR. Nov. 77., 11. a j.

Ložek, žku, m. = *hložek, h* odsuto. Kruml. Brt. D. II. 209.

Ložik, u, m., rostl., proti krvotoku. Duf. 280.

Ložisko otelené krávy = *matečník*. Phfd. 1895. 186.

Ložka = *lyžka, lyžica*. Na Pile. Phfd. 1894. 744.

Ložní. L. šaty = kterých se na ložích užívá. 1544. Sm. I. 616. L. registra, vz Purkrechtů (3. dod.).

Ložnice, e, f., vz Lože (3. dod.).

Ložnění. L. sukně (jž se v noci přikrývali). 1492. Wtr. Krj. I. 158.

Lpa, y, f. = *lípa*. Zlin. Gb. H. ml. I. 88.

Lpěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 17.

lsk mění se v *lck*: selckej, polckej. Doudl. Kts. 14.

Lskavý. L. tvář. Háj. Herb. 348. a.

Lstec. Chytrý l. Phfd. 1894. 536.

Lšavý. Baw. Aez. 214. 6. (Mus. 1896. 280.).

Lška, y, f. = *liška*. Na záp. Mor. Šmb. D. 43.

ltšt m. *lšt*: polštář. Dšk. Jihč. I. 19.

Lub. Říčice skládá se z hubu a plátenka (pletého dna). Brt. D. II. 437. nn. L. saní. Phfd. 1895. 413.

Lubela, y, f., potok v Liptově. Phfd. XII. 74., 425.

Lubenec, nec, m., přítok Ostravice. Vest. op. 1893. 10.

Lubení rostlin (tvoreni lubů). Am Orb. 10.

Lubenice (lupenice?), e, f. = brně lupinami (šupinami) posítá. Wtr. Krj. I. 240.

Lubica, e, f., obec ve Špisi. Phfd. XII. 425.

Lublov, a, m., obec v Špisi. Phfd. XII. 155.

Lubna, y, f. = potok v Turci. Phfd. XII. 251.

Lubor v Rkk. Cf. Mus. 1896. 202.

Luboreč, ře, m., obec v Novohradsku. Phfd. 1894. 61.

Lubovica, e, f. = *míra na obilí*. Han. Brt. D. II. 338.

Lubrika, y, f. místo rubrika. List. fil. 1893. 466.

Luca, vz Lucka (3. dod.).

Lucek, cka, m., vz násl. Lukáš.

Lucerna. Já jsem šel s lucernou a lucerna šla se mnou, lucerna se mnou a já s lucernou (o hloupém vyprávěci). ČT. Tkč.

Lucie. Pověry o ní vz v NZ. IV. 196., Vek. Val. I. 93., 48. Vz Lucka.

Lucina, y, f., řeka. Vest. opav. 1894. č. 4. 4.

Lucinka = *vojtěška*, z Luzernerklee, m. Čern. Př. 56.

Lucipirka, y, f., žen. sat. NZ. III. 156.

Lucka = *žena divá*, rozpustilá, nedbale ustrojená. NZ. IV. 197. — **L.**, *Luca*, žena Lucii představující. Vz Vek. Val. I. 49. Chození s L-kami. Ib. III. 230. — **L.**, y, m., vz násl. Lukáš.

Lucko, dle Kosmy od luk, quia luca (luka) latine pratum dicitur. Vz Mus. 1894. 117.

Ludský za Luckost oprav v: Lucký. Gdo pre lucké s lizicú, čert pre jeho s vrecom. Phfd. 1894. 374. Vz Lidský.

Lúč, e, m. = *paprslek*. První lúč sluka padol na jeho tvár. Phfd. XII. 410. Lampa celý snop svojich lúčov hadzala na podobizeň. Ib. 757. L. vody člapotal na škrydlu (strechy). Phfd. 1895. 735.

Lučák, u, m. = *ostěp*. 1487. Krok 1895. 322.

Lučbotisk, u, m., Chemitypie, f. Sterz. I. 600. b.

Lučebnina. Upotřebení elektrických proudů k výrobě lučebnin. Vz KP VIII. 236.

Lučec, hud. nástroj, lat. lyra, vymizel již v XVI. stol. Zbrt. Tan. 26.

Lučen, čna, m., území v Novohradsku na Slov. Phfd. XII. 252.

Lučina, y, f., potok ve Slez. Nár. list. 1894. c. 154.

Lučina, y, f. = *louč*. Popravit lučinu; Světlo l-ny. Slov. Phfd. 1894. 578., 1892. 231.

Lučiti = *házetí*. Židé podvihovali kamení, aby naň lučili. Ev. vid. 72. Joh. 8. 59. (Mně.).

Lučiti. A když lučíte řeči 6. kapitoly sv. Jana od tohoto skutku Kristova. Chč. Mik. 452. Vz Loučiti.

Lučivná, é, f. = jm. lesních dílů a obce ve Špisi. Phfd. 1893. 56., 1894. 61.

Lučka, y, f., statek v Špisi. Phfd. XII. 252. — **L.**, přítok *Morárky*. Vest. op. 1893. 10.

Lučna, y, f. = potok v Turci. Phfd. XII. 252.

Lučení. L. robota (na louce konaná). 1748. NZ. III. 408.

Lučník, vz Propáska, Bramborníček (3. dod.). — **L.** = potok v Požunsku. Vz Phfd. XII. 252.

Lučný, čho, m., přítok Černé ve Frýdecku. Vest. op. 1893. 10.

Ludanice, obec v Nitře. Phfd. XII. 155.

Ludín, a, m., potok v Zemplín. Phfd. XII. 426.

Ludíř, e, m. = *ludař*. Hrš. Nách. I. 51.

Ludračiti čím (marniti). Wtr. Živ. c. I. 159.

Ludský = *lidský, cizí*. Aby ľudské věely na nase neišly. Phfd. XII. 32. Z ľudského koňa v najväčom buatě (blátě) dou (dolú). Na Zvolensku. Dolu s ľudského koňa (= pusť cizí): Po ľudských rečiach sa mäsa nenaješ; Ľudské ruky ľahké, ale neosožné (ľichá cizí pomoc). Phfd. 1894. 374. Cf. Lucký (3. dod.).

L. = *co je všeobec ľudí*. Po ľudských zlabiech mutná (kalná) voda tečie (ľudské řeči všakové); Co ta po l. jazykoch, rečiach. Slov. Phfd. 1894. 374.

Ludvík. Odvozeniny vz v Kotk. 25.

- Žudzený** = *uzený*. Brt. D. II. 472.
Ludzi kvet, vz Běl (3. dod.).
Luetický = *příjčný*. Čas. čes. lek. 1888. 51.
Luh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. 47., Eml. Urb. 97., 250. L. = *silva*, les. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Luhová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Luhovaci. L. náradí. Bänchgeschirr, n. Sterz. I. 398. b.
Luhovec, vce, m. = *hloh*. D-k. Jihč. I. 33.
Lucha, y, f. = *brynda* (laš.); *řídka polérka* (val). Brt. D. II. 338., 477.
Luchej = *hluchý*. Také v již. Čechách. Dšk. Jihč. I. 33.
Lůj = *tuk tíže tavitelný, pevný*. Vstuk. IV. 144.
Luk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — **L.**, Sattelbogen. L. = oblouk sedla. Sedla byla v zadu a z předu v oblouk zdvižená. Zadní luk sedla byl vyšší předního, arcus posterior. Wtr. Krj. Í. 287. Zdvihla se z předního luku. AlxV. 1696.
Luka, y, m., vz předcház. Lukáš.
Lukař = *kdo dělal luky*. Arch. XIV. 460. — **L.** = *kdo vzdělává luka*. Us.
Lukáš br. Cf. Bl. Gr. 287. — **L.** Odtud: *Lukášek, Lukeš, Lukš, Lukšík, Lukšan, Lukšů, Luha, Lueck, Lucka, Luc.* Kbrl. Sp. 17., 9. Odvozeniny vz v Kotk. 25.
Lukášek, ška, m., vz předcház. Lukáš.
Lukavo, a, n., obec v Šariši. Phfd. XII. 155.
Lukeš, vz předcház. Lukáš.
Lukno = 3 korce n. 2 přespur. měrice do začátku XVII. stol. Phfd. 1893. 630.
Lukoča, e, f., riečka v Novohradsku na Slov. Phfd. XII. 426., 75.
Lukš, e, m., vz Lukáš, Kubeš (3. dod.).
Lukšan, a, m., vz předcház. Lukáš.
Lukšík, a, m., vz předcház. Lukáš.
Lukšinec, nce, m., ves ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Lukšový. L. polévka. Brt. D. II. 474., Kld. III. 64.
Lukšů, vz předcház. Lukáš.
Lukva, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 75.
Lula, y, f. = *fajocka*. Phfd. 1896. 131.
Lulanka, ryba. Cf. Ott. IX. 272. b.
Lulě, m. Brt. D. II. 284.
Lulek, lka, m., vz Lelek (3. dod.), Lolek (3. dod.).
Lumir v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.
Lump — lump! lump — lump (mláčení dvojmo). ČT. Tke.
Luň = *vloni*. Hun. Brt. D. II. 338.
Luň minciřský. Arch. XIII. 253.
Luna. Tedáž luna neb měsíc na plaš byl. 1556. Arch. Pam. Mesičná L. (světlo). GR. Nov. 27. Lepá jako luna. Rkk. Cf. Seyk. Ruk. 50., Mus. 1894. 279., List. fil. 1894. 367.
Luňák, pták věstící. Vz Zbrt. Pav. 68.
Lunární. L. niva. Stě. P. př. 142.
Lundání, n. = *toulka*. L. přivyknouti. Kold. IV. 163.
Lunetka, Drechslerdocke, f. Sterz. I. 697.
Luník, milius = *luňák*. Boh. m.
Lunit se. Pod mostem lunil se potok. Phfd. 1895. 146.
Lunotřesení, n. Stě. P. př. 17.
Lunotvůrce, e, m. Krs. Moor. 85.
Lůňšok. To je l. třetiroční (o hloupém). Slov. Nov. Př. 566.
Luon, u, m. = *mzda*, z německého Lohn. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097.
Lupáč Mart. Vz Vlč. Lit. 220. nn.
Lupať sa v jídle = *rýpati, s nechutí se přehrabovati, a jen nejlepsi kousky rybiti*. Brt. D. II. 339. Dvacet měrie žita lup na vůz odjed' dál. Brt. D. II. 290.
Lúpati, vz Loupati.
Lupča, obec ve Zvolen. Phfd. XII. 75. 426.
Lupenatina, y, f. Laubholz, n. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Lupenění, n. L. rostlin. Am. Orb. 10.
Lupenonohý. L-zí korýši. Ott. VIII. 766. a. Vz Lupenonožec.
Lupenovitý. L. čepel. Čl. L. Jos. 27.
Lupenový. L. povaha. Čl. L. Jos. 34.
Lupínek, fontanella = nezkostnatělý prostor na místech, na nichž se několik kostí lebuích stýká. Vz Ott. IX. 353.
Lupíninový. L. cukr. Vstnk. IV. 21.
Lupiny, pl. f. = šupky se zeměků oloupané (val). Brt. D. II. 339.
Lúpif = *loupati*. Švábočku 1. Slov. Phfd. 1893. 540. Cf. Vylúpiti (3. dod.).
Lupkatí = *tlouci, tleskatí*. L. se rukama do holínek. Nár. list. 1896. č. 128. odpol. feuil.
Lusee, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.
Lusk. Luský má hrách, dyž už je tam zrno, dokud je to tenký, bez zrna, říká se tomu dlašky. Zábř. Brt. D. II. 509.
Luskovina, y, f. = *laskominy*. Zábř. Brt. D. II. 339.
Luščinec, nce, m., vz Hrklač.
Lúšnat = *hledati, slediti*. Brt. D. II. 339.
Lušnisko, a, n. = dřevěná část lisné. Brt. D. II. 446.
Lutherstvo, a, n. Mus. 1894. 591.
Lutka, y, f. = *loutka*, imago. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Lutovník. Odvrat, Bože, lutovníkov a prispor nám závistníkov. Slov. Zátur.
Lutr, n, m. = *litr*. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Lutrie. Lutria bere dukáty a svlíká kabáty. Brušp. Hlediková. Vz Loterie (i 3. dod.).
Łuty, vz Traslavice (3. dod.).
Lutyně, é, f., osada ve Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 4.
Luxace, e, f., z lat. = *rymknutí* (v anat.).
Luza, chyb. lůza, z strhném. lóse; cizí o nemění se v ů. Gb. H. ml. I. 246.
Luzký m. úzký. Také na Mor. Brt. D. I. 110.
Luzně krásný. Kká. Puš. Roz. 46.
Luž, vz Dluž (3. dod.).
Lužek, žka, m., hora v Tekovsku. Phfd. XII. 252.
Lúžik, a, m., háj u Mošovic. Phfd. XII. 252.
Lůžko, a, n., vz Ložo (3. dod.).
Lvičenec. Otc. 312.

Lvový. L. barva = zlatá; temně lvová = hřebíčková. Brt. D. II. 356., 397.

-lý. Adj. v -lý ukončená mívají v jazyku starším tvary jmenné: biel, medl n. mdel; v ne. jsou toho zbytky jen v jazyku knižném: vesel. List. fil. 1895. 303. (Gb.).

Lyčenka (*lečenka*) = *tyčák*, *lýkový provaz*. Zábř. Brt. D. II. 339.

Lýkař = *lékař*. 1532. Hrš. Nách. I. 549.

Lýkařství = *lékařství*. GR. Nov. 2.

Lyknouti, vz Lykati. Příliš lyknul. Vrch. Tryz. 283.

Lýko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 38., 18. *Vlč líko*, rostl. Vz Stračí ocas (3. dod.).

Lýkovec, daphne. Cf. Ott. VII. 39.

Lýkožrout, bostrychus. Cf. Ott. VIII. 15. a.

Lymfocyt, u. m. Mononukleární l. Vstnk. II. 426., III. 333.

Lymfoidní, l. vrstva. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Lynčovatí koho: vraha. Nár. list. 1894. č. 325. feuille. Cf. Lynchův.

Lýno m. *lajno*, *lejno*. Slov. Gb. H. ml. I. 139.

Lypač, e, m. = *jazyček u stříverce*, jímž se rozporek zakrývá. Brt. D. II. 469.

Lyrika, y, f. Staročes. l. Vz Vlč. Lit. 287.

Lysá (*Lysá Hora*), é, f., hora nad Ostraví. Věst. op. 1893. 10., Mte. 1895. 128.

Lyska, y, f. = jm. kraví. NZ. III. 8.

Lysý. Protož lysým duchem upadl jest v to, aby (oběma stranám vyhověl). Chč. P. 180. Hlava jeho byla lysá jako koleno. Světz. 1895. 111.

Lýtko. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 12.

Lýtkovice = boty s tvrdými vyleštěnými holinkami. Brt. D. II. 469.

Lýtkový. L. kost, fibula. Vz Ott. IX. 163.

Lýžné. Povolil kníže, aby fojt své fojstství, dům, lýžné prodal městu Hlubčicím. V Slz. II. 201.

Lýžník na lýžce je u kamen. Slz. NZ. IV. 10.

Lze, nelze jsou tvary adverb. Chybně se tedy odvozovaly od *lzetí*. K tomu přidávali chybně *lzele*. Vz List. fil. 1895. 297.

Lžíce. O pův. slova cf. List. fil. 1894. 150. pozn.

Lžicirkev, kve, f. Vlč. Lit. 188.

Lžicový. L. telefon. KP. VIII. 329.

Lžíčka. Na lžíčku někomu něco odměrovati (po málu dávati). 1520. Kutn. šk. 2.

Lžovice. O lidové etymologii toho slova cf. Čern. Př. 31.

M.

Praslovanské m. Vz Gb. H. ml. I. 310. —

Původní m. Vz ib. 303. — **M se psávalo:**

1. *m*: welmi; 2. *mm*: mnohem. Ib. 442.

Měkké *m* označováno někdy *m̃*: *m̃e* = mě. Ib. 442. — **M mění se** a) v *n*, *ñ*: nedvěd m.

medvěd (Panfyllie, Háj. Herb. 17. b.); b) ve *e*: skrovný v. skromný; c) v *b* a to *mn* v *bn*:

pisebný. Ib. 442. Na Mor. mění se v: *n*, *r*,

b: sedn, osnác, Brt. D. II. 5., veznu u Kojet.,

ib. 47., snéjo se, u Olom., Prostěj., ib. 70.,

u Tišn. před *k* a *t*: v záuko, putkál sen ti,

ib. 186., brablenec = mravenec, u Tišn. a

Bystř., ib. 186., 73., veno, venes (vemu), senke

(sem), u Kruml., ib. 209., v Kunšt. před ne-

retnými souhl.: kan deš? Ib. 234. O změně

na Žlin. a Kroměř. cf. Brt. D. I. 13., 16.,

II. 17. **M** v chromečském podřechi na Mor.

vz v List. fil. 1894. 93. V již. Čech. mění se

v: *n*, *b*, *r*, *f*, *h*. Vz Dšk. Jihč. I. 23. nn.

V Gemersku na Slov. mění se místy v *n*: ba-

ranon, maslon. Phld. 1893. 561. **M** místo *n*

bývá na konci slov: tejždém. V Dolním Daco

Lóme. Phld. 1893. 241. Dle Pastr. L. 142.

mění se na Slov. *m* na konci slabik a slov

místy v *n* (nosové): kým (kým), dām (dām).

Vz tam více. — **Slabikotvorné m**: sedm, osm

(v strč. jednoslabičné), Liemburk, Rožmberk.

Gb. H. ml. I. 301. Hazmburk, Wartmberk.

V. Kal. 373., 177. Toto *m* mění se v *il* (*yl*),

ir (*yr*). Cf. Gb. H. ml. I. 292. — **M se při-**

souvá v dial. -um m. -ú a to v 3. pl.: radu-

jum se, vz Brt. D. I. 83. a j.; čmert, čmárati

m. čert, čárati. Gb. H. ml. I. 445. V již. Čech.

Cf. Dšk. Jihč. I. 23.—24. — **M se odsouvá:**

sednác, osnác m. sedmnác, osmnác; kafr lat. camphora atd. Gb. H. ml. I. 445. Norberk m. Normberk. V. Kal. 106. V již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 23. 24. — O *m̃* cf. Dšk. Jihč. I. 21.

Mac = máti. Ve Spiši. Phld. 1893. 433.

Máca, dle Bača, vz násl. Matěj.

Macák, a, m., vz násl. Matěj.

Macal, a, m., vz násl. Matěj.

Macálek, lka, m., vz násl. Matěj.

Macalík, a, m., vz násl. Matěj.

Macan, a, m., vz násl. Matěj.

Macecha. Kde je macecha, tam je aj otčim (vlastní otec tam bývá otčímem). Slov. Zatur.

Macer = máti. Ve Spiši. Phld. 1893. 433.

Macerinský. M. mleko. Mte. 1894. 104.

Maceš, e, m., vz násl. Matěj.

Maceška, *poľní fiata*. C. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. odp. feuille.

Macík, a, m., vz násl. Matěj.

Macir = máti. Ve Spiši. Phld. 1893. 433.

Mačka, y, m., vz násl. Matěj.

Macko = *zajíc*. Slov. Phld. XII. 316.

Macků, vz násl. Matěj.

Macoun, a, m., vz násl. Matěj.

Macourek, rka, m., vz násl. Matěj.

Macura, y, m., vz násl. Matěj.

Mač, e, f. = *mač*. V Radkové na Slov. Phld. 1894. 192.

Mača, potok v Turci. Phld. XII. 74., 426.

Mačací = *kočičí*. M. muzika (vypískání); Dlažba z m. hláv (okrouhlých pieskovec). Phld. 1893. 452., 510.

Máčat = *mečet*. Slov. Pastr. L. 10.

Mačec, čce, m. = *vlčí mák*, rostl. Vz Tuli-pány (3. dod.).

Máček = *mačina* (dru se zemí). V Trenč. Phld. 1894. 376.

Mači = *máti*. V Klenovci. Phld. 1893. 559.

Mačičkin = *kočcin* (od kočka). Phld. XII. 646.

Mačině, území v Turci. Phld. XII. 74., 426.

Mačka = *kočka*. Macky by ho cez noc objedly (o hubeném). Slov. Nov. Př. 604. Co je napísané, to m. nevyliže. Phld. 94. 441. Pohľad z m-ku, hned hore chvost dvíhá (po-chvala nadýmá); V tom dome sú dve macky a jedna myš (kde je pánovitá testina a ne-ústupná nevesta, tam je manžel medzi nimi myš). Ib. 1893. 699., 1894. 318.

Máčka = *kotrice*, iringus, rostl. 1440. Cf. List. fil. 1893. 395.

Mačkárna v hutích. Nár. list. 1890. č. 167. odp.

Mácný. Nevidzi, chudák, ani za mácný mak. Phld. XII. 697.

Mäd = *med*. Slov. Vz Med.

Maďar = *tanec*. Vz Tanec čes. a mor. (3. dod.).

Maďarončiti = *maďara delati*. Phld. 1895. 215., 230., 1896. 98.

Maďarskosť. Phld. XII. 252.

Maďera, y, f. = *vino madeirské*. Us. Čern. Př. 63. — **M.** = jídlo z křížal, žitné mouky a másla. Duf. 253. — **M.**, y, m. = *příhloupý člověk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 339. „Ohmezenec v VI. 912. b. 2. ř. sh. oprav v: Ohmezenec.

Maďerka = *druh čepice ženské*. Vz Hu-sárek. Wtr. Krj. I. 387.

Madlafousek, vz Matlafousek, z matlafa = člověk, jenž vše zmate. Kotk. 175.

Mádlo, a, n. = kamenný nebo dřevěný sloupek na kraji silnice, aby vůz se silnice nesjel; pl. mádla = zábradlí u mostu. Zábr. Brt. D. II. 339.

Mädovaree, pl., ves v Hontě. Šd.

Mädovníkový = *perníkový*. M. srdce. Phld. 1895. 520.

Mädra, y, f. = *žába*, která do člověka vojde, keď spí. V Novohradě na Slov. Phld. 1896. 251.

Maďmačka, y, f., rostl. Vz Důbravník (3. dod.).

Maďunice (Moduna), obec v Nitran. Phld. XII. 155.

Magalena ho zafala = *húsad*, Hexen-schuss. Vz Húsad. Na Zvolen., v Pršanech. Phld. 1894. 377.

Magarony = *zavíjané sisky*, nadívané trnkami; *tašky* nadívané tvarohem nebo kru-picí. Brt. D. II. 477.

Maget Karel. Cf. Mus. 1895. 501.

Magisterštuk, u, m., Meisterstück. n. V XV. stol. a později. Vz Mus. 1894. 499.

Magistratový. M. úřad. 1723. Pras. Řem. 48. a j.

Magnet. Nosivost magnetu. Cf. KP. VIII. 24.

Magnetický. M. pol = místo poblíž koncu magnetu, které zezezo více přitahuji; *pol* = prostor, jímž magnetické silokřivky procházejí; obvyčejně = pole, kde se účinek jejich dosti patrné jeví; *síla* či *intensita*; *rovník* = čára

spojující místa, kde jest sklon magnetky 0°. Vz KP. VIII. 20., 22., 25., 26.

Magnetičnosť. Vz o ní v KP. VIII. 20. nn.

Magnetisace, e, f. Vstnk. III. 18.

Magnetka. Vz Střelka, KP. VIII. 25.

Magnetnosť, i, f. Am. Orb. 47.

Magnetoindukční proud. Vstnk. II. 526., III. 331.

Magnetomotorický. M. síla. Vstnk. III. 18.

Magnibonky, pl., f., z magnum bonum, druh brambor. Val. Vek. Val. I. 19.

Magnůvka, y, f. = *druh brambor*. Duf. 232.

Mahola, y, f., obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 426.

Maholný nápoj, dle Brt. D. II. 339. — nápoj libé chuti.

Mahulík, a, m., vz násl. Matěj.

Mahum, a, m. = Mahomed. Kub. Rol. 67. a j.

Mach, a, m., os. jm., vz násl. Matěj.

Mácha, y, m., os. jm., vz násl. Matěj.

Máchací kádě. Flaufass, n. Sterz I. 933.

Macháče, e, m., vz násl. Matěj.

Macháček, čka, m., vz násl. Matěj.

Machačka, y, m., vz násl. Matěj.

Machadlo. M. u měchu, Balgenschwengel, m. Sterz. I. 333.

Machal a Máchal, a, m., vz násl. Matěj.

Machálek, lka, m., vz násl. Matěj.

Machan, a, m., vz násl. Matěj.

Machaň, ě, m., vz násl. Matěj.

Machar, a, m., vz násl. Matěj.

Machat, Machát, a, m., vz násl. Matěj.

Machata, y, m., vz násl. Matěj.

Machatý, čho, m., vz násl. Matěj.

Mache, vz násl. Matěj.

Machek, čka, m., vz násl. Matěj.

Máchel, taraxacum autumnale, rostl. Brt. D. II. 508.

Machiálno = *mechanický*. Něco m. ko-nati. Slov. Phld. 1894. 722.

Machier, u, m. = *měchýř*. Mtc. 1894. 107. Slov.

Machliti koho po chrbtě = mazati, bítí. Phld. 1895. 182.

Machka, y, m., vz násl. Matěj.

Machník, a, m., vz násl. Matěj.

Machoň, ě, m., vz násl. Matěj.

Machotka, y, m., vz násl. Matěj.

Machovec, vce, m., vz násl. Matěj.

Machula, y, m., vz násl. Matěj. — **M.**, y, f. Nos je jako nějaká m. Phld. 1894. 365.

Machulda, y, m., vz násl. Matěj.

Machulka, y, m., vz násl. Matěj.

Machura, y, m., vz násl. Matěj.

Machurek, rka, m., vz násl. Matěj.

Machytka, y, m., vz násl. Matěj.

Máj. Jak na prvého maja prší, nastane rok neurodný. Slez. Nov. Př. 454. M. na vsi. Vz Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. Cf. Máje.

Majálesník, a, m. Phld. 1894. 24.

Majcení, n. = *mýcení*. M. lesů. Arch. XIII. 32.

Máje. Placení od m. na Strakonicku. Vz NZ. III. 341. Mnoho májí, mnoho svateb. ČT. Tke. M. — brezové větve; smrček sluje *král*. U Uhl. Janovic. NZ. IV. 1. Stavení májí. Cf.

Vek. Val. I. 81., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 444

Majetinský Václ. Vz Mus. 1893. 261.

Majetkově. Neupadol m., keď sa vrhol na verejný život. Phld. 1894. 760.

Majiček, ěku, m., rostl. Vz Pampeliška (3. dod.).

Majičko, a, n., rostl. Vz Pampeliška (3. dod.).

Majičkový = z pampelisek. Cf. Majičko. NZ. IV. 497.

Májik, u, m., rostl. Vz Běl (3. dod.).

Májky = svatodušní slavnost v okolí plzeňském. Vz Škar. 62. nn.

Majolena z Magelona, přesmyknutím samohlásek. Gb. H. ml. I. 550.

Majolíkár, e, m., Fayencehändler, m. Sterz. I. 891.

Majordomka, y, f. Nár. list. 1895. č. 346. Neděl. přil.

Májovník, a, m. = účastník májové slavnosti. NZ. IV. 1. M. = mládenec, který nosí o druhý letniční den v průvodu řadníků a hudebníků zvláště upravenou májku po vsi od statku do statku, kde jsou dospělá děvčata, která jim na pití, hudbu atd. přispívají. Cf. Radník (dod.). Škar. 65. — **M.**, u, m., rostl. Vz Voňavka (3. dod.).

Májový. M. nedele = družebná, čtvrtá postní, Tké.; m. svátky = *letnice*. U Strakonice. NZ. III. 341. M. slavnost na Val. Vz Vek. Val. I. 81. M. sen. Vz Vle. Lit. 261., 285.

Majstr. Kdo nit majstrem čemu, toten katem temu. Phld. 1895. 188.

Majuskulní. M. písmo. Mus. 1896. 280.

Májůvka, y, f., monchella deliciosa, houba. Cf. Smrž (3. dod.). **M.**, russula prunulus, houba. Brt. D. II. 512.

Mák. Ústa má ako mak veliké; Hlava sa mu ako mak prečistila (boleť si prestaly); Dal smrti maku (o tom, kdo z těžké nemoci povstal). Phld. 1892. 198., 583., 1894. 443. Nechce za mák se mnou mít. Kub. Rol. 33. Císari se za mák nechťelo. Ib. 176. Spalo se jim jako po máku (dobře). Us. Nedrobne maku (nedbejme malichernosti); Zvyol (zvěl) mak (= utekl). Mor. Čes. I. V. 418., 419. Bylo jich tam jako máku (mnoho). Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill. — **M.** *slépý, elči*, vz Tulipány (3. dod.).

Makarovský jazyk = lat. česká míchance. Wtr. Živ. c. I. 140 Cf. Makaron ve Slovníku.

Makovec, vce, m., Mekonsäure, f. Am. Orb. 69.

Makovice na domě. Teč voda atd. i. e. Když chcete tak mít, jest tak, ale uzrite, že z toho nic nebude. Bl. Gr. 295. — **M.** *máku*. Jak m-ce s plecí hlavy sráží. Vrch. Rol. XXIII—XXIX. 129. Je přezralá a vyseptaná jako m., z kterých vítr mák vyklepal. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. M. slepá, hlídává. Duř. 24.

Makovják, u, m. = vdolek s mákem. Dolnobé. Brtch

Makovník, u, m. = *makový koldě*. Čes. I. V. 251.

Makový či stupkový tanec na Slov. Phld. 1896. 114. Vz Tanec slov. (3. dod.). — Nevěděl nic za makové zrna. Wtr. St. Pr. 67.

Makroseismický. M. pulsace. Vstnk. IV. 136.

Makroskopicky něco prozkoumati. Vz Hlav. 8.

Makůvka, y, f. = *makovník* (koláč). Brt. D. II. 477.

Makýta, y, f., rostl., vz Jíva (3. dod.).

Malaga, y, f., špan. víno.

Malachy, obec v Gemersku. Phld. XII. 155.

Malá Strana v Praze. 1454. Arch. XIV. 468.

Malatín, a, m., potok v Liptovsku. Phld. XII. 74., 426.

Malba. M-by domků na již. Mor. Vz NZ. III. 243.

Malcov, a, m., osada v Šariši. Phld. XII. 155.

Malder. Dva maldry desátku. 1568. L. posíl. I. 25.

Maldříček, ěku, m., cf. Maldřík. Kat. z Žer. II. 114.

Maldřík = *syreček z kravského i ovčího mléka*. Pul kopy mastných m-kův a k strouhání taky tolik. Kat. z Žer. I. 190. Ovčí m. Ib. 155., II. 317., 174. Ze krávy budou zeli jísti, aby mi m-ků dobrých, mastných 20 až 30 nadělala (šafárka); Pokud krávy dobře se pasou, poroním, aby mi půl kopy dobrých m-ků mastných nadělala. Ib. II. 326., 287. M. z samého ovčího mlíka. Ib. 119. M. sýra. Wtr. St. nov. 211.

Mále = *málo*. Pro mále uvádějí List fil. 1895. 119. jen jeden doklad z Jid. 99. Vz Málo. On té řečí mále dotce a... Jdš. 209. (Mus. 1888. 99.).

Malečko. Pro toto slovo dosti dokladů z strc. v List. fil. 1895. 95.

Malchar, a, m., hora u Lysé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Maličko. Sv. vít. 105. b. Tímto maličkem k službě se postavil. 1673. L. posíl. I. 68.

Maličký. Dievce m-ké ako rybka. Nov. Pr. 606.

Malina. Vyzíadal by v zime malin (o chťivém). Slov. Zátur.

Malináč, e, m. = *malinový keř*; koll. malináci. Val. Brt. D. II. 339.

Maliněiak, u, m. = *malinník?* Phld. 1896. 256.

Malinie znamená včesie malinníky. Phld. XII. 420.

Malinkost, i, f., Kleinheit, f. Am. Orb. 84.

Maliř. M-ři na skle. Vz Mrš. 259.

Maliti. M-lo sa im čisel. Phld. 1893. 148.

Malitký. M. městečko. Kabt. 9.

Malka, y, f. = *dobrá, hodná kráva*. V Karlově u C. T. Tké.

Malm = bílý jura mladší liasu a doggeru. Mte. 1895. 25.

Málo. Pro toto z strc. mnoho dokladů vz v List. fil. 1895. 119. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 290. Je toho, co by mucha na krydle uniesla (= málo). Phld. 1893. 545. Ne málem mene = o nic méně. AlxV. 1821. Není tak m., aby nestačilo. Slov. Nov. Pr. 436. Není na málo zvaný (žádá mnoho, snese mnoho). Mor. Čes. I. V. 421.

Malobuněční infiltrat. Hlav. Obrz. 4.

Máločlenný. M. přeslen. Cl. Zrud. 16.

Malodušněti. Phld. 1893. 400.

- Malodušnost.** Phld. 1894. 298.
- Málohlasý.** M. zpěv. Světz. 1893. 139. b.
- Malokvětena,** y, f. M.: mechy, lišejníky atd. Vz Am. Orb. 105.
- Malomocný.** M. krev. 1400. List. fil. 1893. 463.
- Malomyslný.** M-ní vypovídají se ze Zoufalky přes Samotu do Potěsílkv. NZ. III. 229.
- Malonan,** u, m., v lučbě. Vstnk. III. 410.
- Malonohý.** M. Činanka. Nár. list. 1894. č. 16.
- Malopoplatník,** a, m. Nár. list. 1894. č. 333.
- Maloprsouš,** e, m. Noční m. (netopýr). Am. Orb. 107.
- Malorost,** u, m. M. rostlin (ovoce, semeno). Am. Orb. 97.
- Máloslibný.** M. obuv. Čch. Kand. 15.
- Malosť.** Podle velikosti a malosti jmění statků. 1530. Snm. I. 362., 452. a j. M. viery. Chč. Mik. 428.
- Málost** = *malý počet*. M. pacholat. 1520. Kutn. šk. 1.
- Malotrup,** u, m. M. rostlin. Am. Orb. 97.
- Malování,** n. = *vyšívání, cifrování*. V Podluží. Brt. D. II. 339.
- Malovaný.** M. rytíř = nepravý, který byl na rytířství pasován, žádného rytířského skutku pro obecné dobré prve neokázav. Břez. Font. V. 397. M. kněz = kollatoru po chuti jsoucí. 1597. Wtr. Ziv. c. 520.
- Malovatelnost,** i, f., Mählbarkeit, f. Sterz. II. 265.
- Malověrný.** Phld. 1894. 332.
- Malovka,** y, f. = *malování, malba*. Phld. 1895. 193., 309.
- Malovýroba,** y, f. Nár. list. 1894. č. 106. feüll.
- Malovýrobce,** e, m. Nár. list.
- Malozvířena,** y, f. M. živočišstva = hmyz. Am. Orb. 105.
- Mařtaša,** e, f. = *hrachový pokrm štědroceční*. Val. Brt. D. II. 477.
- Malterna,** y, f. = *moruše*. Bru. Brt. D. II. 339., Čejč. Hledík.
- Maltobionový.** M. kyselina. Věstn. IV. 23.
- Maltol,** u, m.: $C_6H_6O_3$. Vstnk. IV. 24.
- Maltosazon,** u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.
- Malučko.** Z. wit. 57. a.
- Malužiná,** e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68.
- Malva,** y, f. = *malba*. Dšk. Jihč. I. 22.
- Malý.** Mal, a, o. List. fil. 1895. 297. O m-ho pána malý hnev. Slov. Nov. Pr. 620. Malý, ale je ho dost. Phld. 1894. 194. V malých dnech v hrobě položen jest = před několika dny. GR. Nov. 140. 20.
- Malýjurek,** os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
- Mama,** y, f., obec v Nitran. Phld. XII. 74., 426.
- Máma stará,** vz Babička (3. dod.).
- Mami** m. maminka. List. fil. 1895. 80.
- Maminčin.** Už je m. = *opilý*. Slov. Phld. XIV. 190.
- Maminka.** Co m. nabije, to ti ještě natyje. Slez. Nov. Pr. 413.
- Mamlas,** a, m., z mlamlas. List. fil. 1893. 466. M. na Slov. = *mládenec* (název běžný, který neuráží). Phld. 1895. 310.
- Mámor,** u, m. Nebezpečný m. pijanský; Už mu vyšumel m. (opička). Phld. 1896. 29., 245.
- Mamovička,** y, f. = *mamorka*. Phld. 1894. 675.
- Mamovka,** y, f. = *máma*. Phld. 1895. 31. Tak volali gazdinu staří i mladí. Ib. 1894. 675.
- Mamula,** y, f. = *moula, tlama*. U Žleb. NZ. II. 695.
- Mana,** y, f. = *obec v Nitran*. Phld. XII. 74., 426.
- Maňa.** Tak jsem na to maňou trefil (náhodou, maň). Mor. Bl. Gr. 821.
- Maňas, maňásek.** 1594. Zbrt. Tan. 152.
- Maňcati** = něco měkkého mačkati, ku př. hrušky. Brt. D. II. 94.
- Mandát,** u, m. = *evangelium na zelený čtvrtek*. Vz NZ. III. 235.
- Mandel,** vz Mantel.
- Mandelák,** a, m., vz násl. Mandelík.
- Mandelík,** a, m., *coracias garrula*, místy na Mor. *mandelák*, v Lohovci *mandelňák, mandelňáček*. Mtc. 1893., 302., XVIII. 243.
- Mandelina.** O pův. cf. Čern. Pr. 76.
- Mandelňák,** a, *mandelňáček, čka*, m., vz předcház. Mandelík.
- Mandl** na prádlo a žehlička objevují se teprve v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.
- Mandláš.** Wtr. Krj. I. 509.
- Mandlík, mantlík,** u, m. = *plástik*, jej. nosily hlavně mladé dámy; byl z pravidla krátký. Vz Wtr. Krj. I. 410., 347.
- Mandrčenka,** y, f. Vysívání na m-ku. Vz Vek. Val. I. 43.
- Mandyka** polož před Mandžurie.
- Mandyvila,** y, f. = *děveč čiperné, dotěrné*. Laš. Brt. D. II. 339.
- Manebr,** u, m. = *manerr*. Us.
- Manevrovati, manevrieren.** Nár. list. 1853.
- Manholt,** rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.
- Manila,** druh doutníků. Us.
- Manna.** Již m. neprš. (už není všeho dost). Bl. Gr. 307.
- Maňorec, rec,** m. = *zakrslý člověk*. Brt. D. II. 339.
- Manosa,** y, f., druh cukru. Vstnk. IV. 22.
- Mansionář** = *kostelník; kněz sloužící mši*, Messner. Sterz. (Vz Messner tam.) Sbor m-řů zřízený při kostele pražském. Hrš. Nách. 92. Král usazuje nový sbor 24 duchovních m-řů na bohoslužebný zpěv, aby byl lepší. Wtr. Ziv. c. 945.
- Manstýr,** z monasterium. Gb. H. ml. I. 248.
- Mantel, mandel, mantlík,** z něm. = *plášť dlouhý*. Vz Wtr. Krj. I. 148.
- Mantilla,** y, f. = *putna*. Us. v řeči zlodějské. Fls.
- Mantlík,** vz předcház. Mantel, Mandlík.
- Manžel,** z malžen. Výklad vz v Gb. H. ml. I. 514. Tak choť, jenž rád by věděl vše a znal, co žena dí a dělá, k truchlivému se chýlí konci z plesů v nářky bědné, z jichž oková se více nepozvedne. Vrch. Roč. XLIII. 7. M-lé vypovídají se ze Žehrova přes Chotěmír do Dobromysle. NZ. III. 230.
- Manželice,** ves na Slov. Phld. 1895. 45.
- Manželstvo,** a, n., vz Pospůlka (3. dod.).
- Manžestr,** u, m. = *čes. tanec u Nimb*. Vz NZ. III. 503.

Mappamond. Ptolemaeus uvedl v m. přesnost mathematickou a opravil skoro všechny tvary polohy zemí. Krok. 1894. 327.

Mára, y, m., vz násl. Martin.

Mára, zde přehláška zrušena. Gb. H. ml. I. 103.

Marák, Mařák, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.

Maralik, a, m., vz násl. Martin.

Mařan, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.

Mařánek, nka, m., vz násl. Martin, Mauritius.

Marantický. M. stav (těla). Vstnk. III. 476.

Mařas, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.

Marášek, ška, m., vz násl. Martin.

Maráška, y, m., vz násl. Martin.

Marat, a, m., vz násl. Martin.

Mařata, y, m. = Marek. Krok. 1890. 269.

Mařatka, y, m., vz násl. Martin, Mauritius.

Marcipán, o pův. cf. Čern. Př. 61.

Marcus Marci z Kronlandu Jan, spis. Cf. Mus. 1883. 399., 1895. 504.

Mařea, dle Bača, vz násl. Marek.

Mařák, a, m. = zajíc v březnu ulíhlý. Val. Brt. D. II. 339.

Mařál, a, m., vz násl. Marek.

Mařan, a, m., vz násl. Marek.

Mařík, a, m., vz násl. Marek.

Mařec = brezen. Mařec padnul mnohý stařec (zemřel v březnu) Slez. Nov. Př. 450.

Marecký. M. groš = 4½ peníze čes., 1', kr. 1530. Sum. I. 350., 589.

Mařeček, ěka, m., vz násl. Marek.

Marek. Odtud: Mařeček, Mařík, Markalous, Mareš, Mařea?, Mařál?, Mařan?, Kbrl. Sp. 17., 9. Cf. Kotk. 25. Původ průvodu na sv. Marka. Vz Zbrt. Pov. 75. Na sv. Marka tráva je již velká; Na sv. Marka schová se do žita vranka. Duf. 243. — M. Damascenus, spis. Vz Mus. 1892. 340., 1895. 504. — M., helosciadium, rostl. Vz Ott. XI. 86.

Marelínka, y, f. = černá šatka, na níž bílou stužkou je myrtové péro priviazané (při svatbách). Phld. 1895. 654.

Mařena. Cf. Dob. Dur. 438., Vek. Val. I. 77.

Mařenka, cruciata, rostl. 1440. List. fil. 1863. 394.

Mareš, z Marek n. Martin n. Mauritius. Kbrl. Sp. 9.

Mareška, y, m., vz násl. Martin.

Margarin, u, m. = smíšenina másla a loje. U.

Margýta = Markéta. Muchová M. vyhání zence do pola. Heršpice. Rous.

Marháč, e, m. = mrhač. Přišlo z dráca na m-ča a z marháča na naháča. Phld. XIV. 195.

Marhaník, slov. margarana z lat. malum granatum. Čern. Př. 58.

Maři, z Maria. Pass. 397. O sklon. cf. Gb. Km. -a. 36.

Maria. V M. jest ia jednoslabičné (dvohláška) n. dvouslabičné. Vz Gb. H. ml. I. 132. P. Marie zvěstování zimy nevyhání. Slez. Nov. Př. 451. Škubá-li se husám peří po narození p. Marie (8/9.), budou míti čistá vejce. Heršpice. Rous. Pověry o p. M. vz v Zbrt. Pov.

160. — *Panny Marie kolo*, euphorbia helioscopia, rostl. Brt. D. II. 502. P. M. lístek = maři listí. Brušp. Hledíková.

Marianský. M. brána v Praze = bruská. Nár. list. 1895. č. 314. feuil.

Marínka, vz NZ. II. 736.

Mariska, y, m., vz násl. Martin.

Mařiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77.

Marjánka, z lat. řec. amaracus. Čern. Př. 55.

Marjaš. Dost je tam po chotároch i marjašov i križliakov i toliarov. Phld. 1894. 677.

Markalous, a, m., vz předcház. Marek.

Markovice, obec v Turčan. Phld. XII. 155.

Markuška, y, f., ves v Gemer. Phld. 1895. 389.

Markysát, u, m. = stav markysa. Vrch. Rol. XII. 155.

Marmočiti. M-či sa mi pred očima. Phld. 1894. 376.

Marnář m. marinář. Mill. 100. a.

Marně. Světlo svitě m. = slabě, špatně. N. Město. Brt. D. II. 340.

Marnice v dod. oprav v: márnice. Šml. VIII. 131.

Marnochlubitel, e, m., obsoleta vox. Bl. Gr. 170.

Marnotratný. M-tní se vypovídají z Mařku přes Poslední peníz do Dlužína. NZ. III. 229. M-mu ani bane nevystačia. Slov. Nov. Př. 59.

Marný = ničemný, špatný. M. нравы, vani mores. 1418. List. fil. 1895. 212.

Márny = malý. Slov. Lebo by som ta na márne kusy roztrhal. Phld. 1894. 675. Vily roztrhaly ho v tanci na márné zdrapy. Ib. XII. 208.

Maroch, a, m., vz násl. Martin.

Marold, a, m., vz násl. Martin.

Maroš, e, m., vz násl. Martin.

Maroušek, ška, m., vz násl. Martin.

Márovna. Světz. 1894. 198. b.

Marsa, y, m., vz násl. Martin.

Mařša, dle Bača, vz násl. Martin.

Mařšák, a, m., vz násl. Martin.

Mařšal, a, m., vz násl. Martin.

Mařšálek, lka, m., vz násl. Martin.

Mařšan, a, m., vz násl. Martin.

Mařšat, a, m., vz násl. Martin.

Mařšata, y, m., vz násl. Martin.

Mařšiček, ěka, m., vz násl. Martin.

Mařšik, a, m., vz násl. Martin.

Marta, y, m., vz násl. Martin.

Martalozí, martalousi = nějací pakostníci (Trosshuben) ve vojště tureckém. Vrat. z Mitr. — Čern. Př. 44.

Martan, a, m., vz násl. Martin.

Martilík, a, m., vz násl. Martin.

Martin. Odtud: Martínek, Martiník, Martinka, Martinec, Martinák, Martinů; Marta, Martan, Martilík, Martys, Martoch. Od jmen Martin, nebo Marek nebo Mauritius pocházejí obměny tyto: Mareš, Mareška, Marýška, Mařšák, Mařšiček, Mařša, Mařšák, Mařšal?, Mařšálek?, Mařšan, Mařšat, Mařšata, Mařšoun; Mára, Mařák, Maralik, Mařásek, Mařáška, Marat, Mařát, Mařiska, Maroch, Maroš, Marousek, Maroušek, Maruna, Marsa; Márold. Kbrl. Sp. 17., 9. Cf. Kotk. 25.

Martinák, a, m., vz předcház. Martin.
Martinec, nce, m., vz předcház. Martin.
Martínek, nka, m., vz předcház. Martin. —
M. = každá nedochůdce v houfu domácí drůbeže, seipálek (nejchudší zvíře). Us. Dle Brt. D. II. 340. = poslední nebo nejmenší kuře, kotě, vůbec mládě (Kunšt.); jinde mu říkají poškrabek.
Martiník, a, m., vz předcház. Martin.
Martinka, y, m., vz předcház. Martin.
Martinský. Má-li m. husa bílou kobytku, bude tuhá zima, pakli tmavou, bude zima mírná. Us.
Martinů, vz předcház. Martin.
Martinův. Martinova ves, zaniklá ves v Kunštatsku. Mtc. 1895. 330.
Martoch, a, m., vz předcház. Martin.
Martys, a, m., vz předcház. Martin.
Maruna, y, m., vz předcház. Martin.
Maruša. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 23.
Maruška, y, m., vz předcház. Martin.
Marváněk, nku, m. = *buchta* z poháněné mouky; m., nka, m. = *hlupák*. Kotk. 166.
Marvanitý. M. barva. Am. Orb. 104.
Máry vedle strč. páry, strhném. báre. Gb. H. ml. I. 424., 419.
Maryna čuryna vezla kočky do mlýna, nemohla jich poprodat, musela ich pozídat. Brus. Hledíková.
Marynka, vz Marinka.
Masár. M. keď nevyščeká, veru nevyseká. Phld. XII. 56.
Máselňák, u, m., houba. Vz Losnár (3. dod.).
Máselník, u, m., houba. Vz Hřib (3. dod.).
Másiar, a, m. = *řezník*. Fšte koža na beranu, už m. pije na ňu. Slov. Nov. Př. 258.
Másiareň. To m. lidí. Phld. 1894. 574.
Masitý = *z masa*. M. srdce, ne kamenné. 1597. Mtc. 1894. 147. — **M.** = *z masa*, *poplatek z masa*. Sbírk. masitá. NZ. III. 219.
Maskal, u, m. — *postruhník*. V Podhore na Slov. Phld. 1894. 191.
Maskobojník, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Maslák, u, m., houba, vz Sosnár (3. dod.).
Másleníčky, pl., f., rostl., vz Vajeák (3. dod.).
Máslenka, y, f., rostl., vz Vajeák, Zaružice (3. dod.).
Máslo = butyrum; unguentum. Dob. Dur. 379. V másle jest vedle glycerinu osm kyselin tukových: stearinová, palmitinová, oleinová, máselná, kapronová, kaprylová, kaprinová a myristicinová. Vstnk. IV. 144. To bylo m. na jeho okoralý krajíc (bylo mu milo). Šml. VII. 169. Máslo prodává sejry (kdo koupí máslo, koupí snadno i sýr, ale nikoli naopak). Kat. z Žer. II. 183. Co činiti, aby se m. dobře utlouklo? Vz Vek. Val. I. 145.
Mástonek, nku, m., houba, vz Sosnár (3. dod.).
Masné = *masnota*. Plyva jako m. po poleve (má se dobře). Slez. Nov. Př. 623.
Másnice. Na M-ci, poloha u Poděbr. NZ. III. 520.
Másník, u, m. = *máslník*, *klouzek*. Dsk. Jihč. I. 6.

Masny (masný) = *sádlo*. Slez. NZ. IV. 447.
Maso. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 54. Na Mor. místy mjaso. Brt. D. I. 40. Nemá ani tolko mása, čo by si zuby zakryl (o habném). Phld. 1894. 443. Chceš masa (ptají se dělníka, který nemůže druhým stačiti). ČT. Tké. Živé či vojenské m. Vz Ott. X. 429. a.
Masojed, fistulina, houba. Vz Ott. IX. 272. b.
Masopust. Výklad o něm vz v Čern. Př. 76. Při něm byl vždy m., nikdy půst (byl vždy vesel). Šml. VII. 149. Pověry k němu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 160., Phld. 1894. 131., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 440. Na Val. Cf. Vek. Val. I. 72. Na Chod. Cf. NZ. III. 297. Vz Zabijačka (3. dod.).
Masopustní. M. ostatky. Vz: Z časů dávnych a našich. F. Vykoukal. 1893.
Masopustník, a, m. = *masopustní host*. Laš. Brt. D. II. 340.
Masovitě. Vz Předstěra (3. dod.).
Masť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. — **M.** = *převařené máslo*, *Schmalz*. Phld. 1894. 597. — **M.** = *masnota*. Slov. Phld. 1895. 43. Husí m. (sádlo). Phld. 1896. 292.
Masta, y, f. = *omasta*. Slov. Jedol som cez masty (bez omasty). V Podhore. Phld. 1894. 191.
Masteur, a, m. = *kdo hněte (tělo)*. Kneter. m. Sterz. II. 77.
Másti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. O tvarech Gb. H. ml. I. 54., 106. Na mor Kruml. jest m. neznámo, říká se: plíst někoho. Brt. D. II. 219. A jestliže by řeči metli Arch. XIV. 306.
Mastičkář. Cf. Vlč. Lit. 38., 47.
Mastičkářstvo. Phld. 1895. 554.
Mastičkový. M. matička = *majka* brouk. Kunšt. Brt. D. II. 340.
Mastilko, a, n. = *maslovačka*. Vých. Mor. Brt. D. II. 340.
Mastinedělnice, e, f. Deeryt vase učinie sobe m. a ohnénětice, sukenice. Chč. S. 202.
Mastiscový. M. barvy. Vz Mrš. 24.
Mastiti. Olejem prašvinu m. = *mazati*. Mtc. 1894. 337., Vek. Val. I. 132.
Mastníkový. M. půda ČT. Tké.
Mastnivec, vce, m. Eläinspath, m. Sterz. I. 793.
Mastnoplod, u, m., *claeocarpus*. Vz Ott. VIII. 475. a.
Mastrštuk, u, m. M. v XV. a násl. stol. Vz v Mus. 1894. 499., *Magisterštuk*.
Maša = *huť*. Vozili uhlie do revúckých maší. Phld. 1894. 676.
Máša, dle Bača. Cf. násl. Matěj.
Mašan, a, m., vz násl. Matěj.
Mašát a *Mašat*, a, m., vz násl. Matěj.
Mašata, y, m., vz násl. Matěj.
Maše, e, f. = *maše*. Slez. Věst. op. 1894. č. 4. str. 8.
Mašek, ška, m., vz násl. Matěj.
Mašiček, čka, m., vz násl. Matěj.
Mašík, a, m., vz násl. Matěj.
Mašin, a, m., vz násl. Matěj.
Mašina, y, m., vz násl. Matěj.
Mašinodělný. M. zvíře (člověk). Am. Orb. 108.

Mašinový. M. práce. Ztk. 20. (3. vyd.).
Mašita, y, m., vz násl. Matěj.
Maška, y, m., vz násl. Matěj.
Maškař, e, m. = *maškary*. Někteří m-ři se přece po ulicích ukázali. Světz. z 25./11. 1892.

Maškara. M-ry v kostelích. Vz Zbrt. Pov. 33., 34. M-ry v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 646.

Maškaření, n. Wtr. Krj. I. 293., 647.

Maškaritovat se = *za maškaru obléci*. 1610. Wtr. Krj. I. 646.

Maškarní. M. průvody v kostelích. Vz Zbrt. Pov. 33., 34.

Maškarství, n. M. kvetlo tehdáz. Vz Wtr. Krj. I. 293. nn.

Mašl, a, m., vz násl. Matěj.

Mašlička, y, f. = *drbka, podnapilost*. Brt. D. II. 340.

Mašo — *maško* — *maško!* Tak se přivolává prase. PhId. 1893. 634.

Maškrtá = *pamlsek*. PhId. XII. 420., 662.

Maštel = *maštal*. V již. a sev. Čech. Dšk. v Mus. 1895. 181.

Maštrancie = špatné, všelijak připravované víno. Slov. PhId. XII. 420.

Máfa, dle Bača, vz násl. Matěj.

Mátač, e, m. Störenfried, m. PhId. 1895. 443.

Mafák, a, m., vz násl. Matěj. — **M.**, vz Mišník (3. dod.)

Matas, a, m., vz násl. Matěj.

Matásek, ska, m., vz násl. Matěj.

Matatka, y, m., vz násl. Matěj.

Mafátko, a, m., vz násl. Matěj.

Matè, angl. match, výraz při hře šachovní. Us. Dhní.

Matèin chléb, vz Panímámin koláč (3. dod.).

Mátè. Paní m. bude poviinna. 1582. Kutn. sk. 27.

Matečník, u, m., rostl., vz Dúbravník (3. dod.).

Matècha, y, m., vz násl. Matěj.

Matěj. Odtud: *Matècha, Matèjcha, Matèjka, Matèjec, Matèjček, Matèjíček, Matèjička, Máfa, Mašák, Matas, Matásek, Matatka, Mašátko, Matèna, Materna, Matička, Mates, Matiš, Matys, Matisek, Matiska, Matýsek, Matocha, Mafocha, Matouch?, Matucha, Matuš?, Matuška?, Matušina?, Matula, Mašula, Matulka, Matuna, Matura; Macek, Macík, Mačka, Máca, Macák, Macal, Macalík, Macálek, Macan, Maceš, Macoun, Macourek, Macura, Macků; Mach, Mache, Machek, Machka, Mácha, Macháč, Macháček, Machačka, Machal, i Máchal, Machálek, Machan, Machaň, Machar, Machat, Machát, Machata, Machatý, Machytka, Machoň, Machotka, Machorec, Machula, Machulka, Machulda, Machura, Machurek, Machník, Machulík?, Mašek, Mašík, Mašiček, Maška, Máša, Mašan, Mašat, Mašát, Mašata, Mašín, Mašina, Mašita, Mašl. Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 26. Pověry o sv. M. vz v Světz. 1894. 195., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. — Pliskva led přetriska, M-ja — leta nađeja. Slez. Nov. Pí. 449. — **M.** z Janova. Vz Vlè. Lit. 52. **M.** = *žlova* (žertem). Vz Zlova, Zluna (3. dod.).*

Matèjíček, éka, m., vz předcház. Matěj.

Matèjec, jce, m., vz předcház. Matěj.

Matèjcha, y, m., vz předcház. Matěj.

Matèjíček, éka, m., vz předcház. Matěj.

Matèjička, y, m., vz předcház. Matěj.

Matèjka, y, m., vz předcház. Matěj.

Matèna, y, m., vz předcház. Matěj.

Matenice. Je na m-ci, na motyku (opilý, že se motá, mate). Čern. Pí. 21.

Matenky, *maténky*, vz Zavianky (3. dod.).

Matèra. Uvedl to na m-ru = zkazil to. Brt. D. II. 427.

Materáček, u, m. Pri pradenie si zahrýzajú odslinke, sušenie hruske, jablká, m-ke (koláčky), slúke. Cf. Postruheň, Troksiar (3. dod.). V Honte. PhId. 1894. 310.

Mateří douška psí, vz Ulehelka (3. dod.).

Materia, e, f. = *starivo*. Brt. D. II. 516. (cizí).

Materialism-us, u, m., z lat. M. popírá zvláštního nositele při duševních pochodech, jež pak jsou jen obměnou pochodů hmotných; duše = hmota. Mus. 1894. 324.

Mateříčka, y, f., vz Dúška (3. dod.), rostl. —

M., thymus serpyllum, rostl. Brt. D. II. 508.

Materidouška, vz Dúška (3. dod.). Léčení jí na Val. vz v Vek. Val. I. 156. Vz též Zbrt. Pov. 103.

Materina dúška = *materí douška*. PhId. 1895. 24.

Materinský. Ani v m-ském živote mu nebolo lepšie. Slov. Nov. Pí. 623.

Materna, y, m., vz předcház. Matěj.

Maternie. M. konope. V Honte. PhId. 1894. 309., 493.

Materský. Zvuku převítaný m-ské řeči v cizí krajině! Quis Itig. 38.

Mater verborum. Cf. Vlè. Lit. 9.

Mates, a, m., vz předcház. Matěj.

Mätežný. M. pohyb lidu. PhId. 1894. 505.

Máti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. 19., 7., 22., 26., 80. Jako by ich jedna máti mala (o sobě velmi podobných). PhId. 1894. 441.

Matias, a, m., vz Sojka (3. dod.).

Matička, y, m., vz předcház. Matěj. —

M., y, f. = *nějaká střelná zbraň*. Wtr. Krj. I. 624. — **M.** Chození s m-čkou na den neposkrvněné p. Marie v Kozlovicích na Mor. Vz NZ. IV. 341. — **M.** = *majka*. Děti říkají: Mati, mati, dé mně masti na bolesti. Herspice. Rous.

Matisek, ska, m., vz předcház. Matěj.

Matiska, y, m., vz předcház. Matěj.

Matiš, e, m., vz předcház. Matěj.

Matizna, y, f. = *materia, látka*. Mark. (Krok 1895. 290., 1896. 8.)

Matka. O matee boží = na nebe vzetí. Dml. List. 28. Je-li na Matku boží z rána hvězdnaté nebe, bude úrodný rok. Duf. 243.

M. = *děloha*. O léčení pohnuté matky na Slov. Vz Mtc. XVIII. 208 Zbúřená m. = *ne-mor ženská* jevíci se ujímáním v životě, velkými bolestmi. Brt. D. II. 491. — **M.** = *kal, chumel, pliseň* a p. Když se ve vodách matky udělají, nemohou než smrděti. Kat. z Žer. II. 53. — **M.** = *matrika*, album, kniha členů zapsaných (literátů). Wtr. Živ. c. 956. — **M. tenat** = prostřední část naproti křídům. Wtr. St. Pr. 139.

Matkový. M-vy *křecce*. Sevře žaludek, zkroutí oči, zůstane i mrtvý. Záp. Mor. Brt. D. II. 488. — M-vá bělena, vz Vetrová zelina (3. dod.).

Matlání, PANTSCHEREI, f. Abyste ho stále užíval (lazebníka) nechaje jednak těch jednak jinech m. Kat. z Žer. II. 319.

Matlavý m. šmatlavý, š odsuto. Dšk. Jihč. I. 44.

Matně. Vz List. fl. 1895. 127.

Matnolesklec, sklee, m., amara, brouk. M. behavý, a. cursitans, blízký, proxima, bludivý, erratica, černorohý, municipalis, červenohý, spreta (rufipes), čilý, strenua, dlouhohý, praetermissa, domácí, ingenua, dvojčelý, bifrons, hladký, familiaris, hnědonohý, fulvipos, hnědý, fusca (brunnea), kovový, aenea, krátký, curta, ladný, concinna, lesklý, nitida, lesomil, silvicola, lunostitý, lunicollis, modrý, saphyrea, obecný, plebeja, odvážný, equestris, podobný, similata, pohorní, montivaga, polovypuklý, convexiuscula, Quenseliův, Quenseli, rudoholenní, erythrocnema, světlohnědý, fulva, skvělý, lucida, skvostný, aulica, širohřbetý, eurynota, širostítý, consularis, toulavý, communis, trojhrotý, tricuspidata, vejčitý, ovata, vypouklý, convexior, výslunný, apicaria, zelený, tibialis, zrnitý, infima. Vz Klim. 44—51.

Mátoha = zjev mrtvého a strašidlo vůbec hlavně noční a v prvom rade mrtvý chodiaci po svete. Phld. 1895. 28.

Matocha, *Maforha*, y, m., vz předcház. Matěj.

Matoliny. Aby vyprázdněn byl jakožto m. jahodek vinných. Ché. S. 292.

Matonoha, *motoška*, y, f., conium, aethusa cynapium. Phld. XII. 317. **M.**, mylek, mňatonoha, opilec (uh.), lolium temulentum, rostl. Brt. D. II. 504.

Matouch, a, m., vz předcház. Matěj.

Matouš. Odvozeniny vz v Kotk. 26. Je-li na sv. Matouše (21./9.) pěkné počasí, potrvá čtyři neděle. Vck. Val. I. 164.

Matožiti. Kdoby m-žil v noci, ten má palič potrestán býti. Phld. 1893. 386.

Matrace, *moderace*, e, f. = podložka dávaná pod kabát. Wtr. Krj. I. 431., měkčí šat pod paucír, aby netlačil. Ib. 243.

Matrati = *matlati*. Kotk. 85.

Matrice v knihtiskárnách = několikanásobná vrstva papíru, tlustá a vlhká, do které se přenáší vysázená strana dříve než do stroje tiskacího přichází. Vz Nár. list. 1894. č. 86. odp. feuill.

Matueha, y, m., vz předcház. Matěj.

Matula, *Mafula*, y, m., vz předcház. Matěj.

Matulka, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuna, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuňk od másti. V Podkrkonš. Mus. 1864. 273.

Matura, y, m., vz předcház. Matěj. — **M.**, y, f. — ranní mse, místo matur zpívány později rorate. Wtr. Živ. c. 945. nn.

Maturista. Kněz Simon m. Arch. XIV. 149.

Matuš, e, m., vz předcház. Matěj.

Matušek, šku, m., rostl. vz Jazyčky (3. dod.).

Matušina, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuška, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuzalemský. M. plot = *slabý, vetchý*. Vz Phld. XII. 724.

Matys, a, m., vz předcház. Matěj.

Matýsek, ska, m., vz předcház. Matěj.

Matzenauer Ant. † 4./12. 1893.

Mauritius. Nejspíše odtud jsou: *Mařák*, *Mařík*, *Mařáček*, *Mařan*, *Mařánek*, *Mařas*, *Mařatka*. Kbrl. Sp. 17.

Mavkáč, e, m. = jídlo. Phld. 1895. 75.

Mavúněč, e, m., Baldriansäure, f. Am. Orb. 69. Dle NZ.: kyselina valerová (kozlíková).

Maxmilian. Odvozeniny vz v Kotk. 26.

Maz = *poskerna*. Bl. Gr. 102. — **M.** v jizbě = *omítka*. Slov. Zbrt. Tan. 10. — **M.** = *prouha*. Měl sem máze na chrbtě. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill.

Mazadlo = ličidlo. Št. Kn. š. 99.

Mazaina, y, f. = *mazanina*. Laš. Brt. D. I. 111.

Mazák, a, m., vz Brhlík (3. dod.). — **M.**, potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mazanec. Svěcení m-nců a vajec. V Bechyňsku. Vz NZ. II. 812. — **M.** = *drouspřežní vůz*, na kterém naloženy jsou nevestiny věci výbytné; peřiny se vozí na voze čtyřspřežném. U Plzně. Škar. 35.

Mazati. Někoho na jeho cti mazati. Arch. XIII. 235.

Mázderko, a, n. = *péřečko, kloček*. M. sněhu. Vých. Mor. Brt. D. II. 340.

Mázdra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 106. Ukázali jsú jemu obraz jeho namalovaný na mázdře (membrana). Alx. Nách. k. XVI.

Mazel, zla, m. = *mazlíček*. Byl tatínkův mazel. Šml. VIII. 190. — **M.**, zlu, m., vz Měchura (3. dod.).

Mázgra, y, f. = *mázdra*. Brt. D. I. 15.

Mazhouz, chyb. m. svrchní sfů. Hus. Vz Bl. Gr. 161.

Mazivo. M. na krosno = *šlichta*. V Lipově. Phld. 1894. 85. Vz Krosno (3. dod.).

Má zlatá maminko. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Mazlavý sýr m. mazavý. Ve střed. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486. (Dšk.).

Mazliatko, a, n. = *mazle*. Phld. 1896. 236.

Mázlík, u, m. = míra obilní. Hrš. Nách. I. 516.

Mazna, y, f. Phld. XII. 682.

Maznaný. Bola som m-ná. Phld. 1894. 577.

Maznička, y, f. M. lůžka dělového, Flappkanne, f. Sterz. I. 932.

Mazníř sa. Phld. XII. 282.

Mazny. Z pod kápky (čepce) vyzerajú na hladko přičesané vlasy a menujú sa m. Na Zvolen. Phld. 1894. 254.

Mažiar, *mažár*, u, m. = *moždír*. Gb. H. ml. I. 353.

Mčet. Král kaza je skoro na popravu měiet. Kat. (Mus. 1893. 446.).

Mdlo. Bylo mu mdlo od jazyka (měl žizeň). Nár. list. 1895. č. 222. odp. feuill.

Mdloba. Léčení m-by na Mor. Vz Mtc. 1894. 106.

Mdlobný. M. malomoc. Nár. list. 1894. č. 268. feuill.

Mdlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Jsem mdl. 1467. Arch. XIV. 159. Mdlá svého tance již mne očekává. Frid. Coss. 55.

Me, mē. Od násl. e n. b se m neměket. Vz Gb. H. ml. I. 443.

mě vyslovují na Hané jako mje. Brt. D. II. 17.

Mecza m. metza = *kejklírka*, prestigiatrix. Preš. sl. 1104. Vz Metec, Meca.

Meč, z got. mēki. Gb. H. ml. I. 444. M. v XVI. stol. dvojručí, šloksvert, šlochtsvert (veliké meče), Wtr. Krj. I. 607., šaršoun, burdýr, m. křížový, frýdl, popravný, šermířský, rejtharský, kord (hl. zbraň honosná), kordulác, tesák. Cf. ib. 271. nn. — **M.** = *mečík* u řebřin. Brt. D. II. 443. Vz Mečík (3. dod.).

Mečenoše, vz Mečonoše, Gb. H. ml. I. 173.

Mečeříž u Benátek m. Mečežír od Mečežira. Cern. Př. 33.

Mečík, u, m. = *příčná deštička vřáku tkadl.* Vz NZ. IV. 36. — **M.** = *příčný trám* položený na podélné trámy v náspě u chalupy, aby se nerozstupovaly. Náspa jest vyplněna hlinou a velikým kamením vydlážděna. Slez. NZ. III. 196. — **M.** u řebřin, meč, slez. *sínka*. Brt. D. II. 443. — **M.** u bran. Vz Deska (3. dod.). — **M.**, iris pseudacorus, rostl. Laš. Brt. D. II. 504.

Měčiti = *měkčiti*, zastr. Kyjemi m. Mkl. Lex. Palicemi měcen (ne: měcen). Mst. 65.

Mečový. M. zabítí. Lact. 59. M. ruka. Z. klem. 62. 11. (Gb. H. ml. I. 178.). Bez puzení mečového (mečem). Chč. S. 162. a j.

Med. O pŕv. cf. Gb. H. ml. I. 309. U Hrozenk. mjad. Brt. D. I. 40. Mád je mädem, ešte sa prekysne. Slov. Zátur. Kdo samý m., nepoboškaj teho (úlisníka). Phld. 1895. 377. Dal mu mäd cez sklo lízat. Slov. Nov. Př. 541.

Měd. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 27. Vyrábění mědi a její vlastnosti. Vz Phld. 1894. 361. Meďou prešiel (= so strachom z nebezpečia unikl); Jakou my meďou obídeme (jak pochodíme)? Na Zvolen. Phld. 1894. 373.

Medař = *včelař*. 1591. Stanovy m-řů na Roznovsku. Vz Dml. List. 14. nn. — **M.** = *čmelák*. Drahaný. Brt. D. II. 340.

Mědař, e, m. = kdo dělá měděné věci. Phld. 1893. 337.

Medard. Prší-li na M-da a Prokopa (4.7.), snihe mandel aj kopa (obilí i seno), nebo nevysehnou břehy po 40 dní. Vek. Val. I. 164.

Měd-argentan, u, m. Vstnk. III. 302.

Medařský = *včelařský*. M. plat. 1510. Dml. List. 17. M. cechy v sev. vých. Mor. Vz Mtc. 1895. 134. nn.

Měděnice = nádoba měděná, později též z jiných kovů, ku př. zlatá, stříbrná. Phld. XII. 179. Lazebníci m-ce vyvěšovali a holili. 1724. Pras. Řem. 53. M-ci v ruce měla. GR. Nov. 120. 12. — **M.** = *kropenka v kostele*. Dšk. Jihč. I. 14.

Měděný. M. doba. Vz Phld. 1893. 296.

Meděra, y, f. = *uher, vepř*. Cern. Př. 21.

Měděrný = *měděný*. V Podkrkns. Šb. D. 31.

Mediana = prostřední největší žíla. Bl. Gr. 230. M. dvouřadých listů. Čl. L. Jos. 14.

Medík, u, m. = *medek*, zdrobn. med. Phld. XIV. 106.

Mědilijec, rodšmid. XVI. stol. Mus. 1894. 516.

Mědiryt, u, m. XVI. stol. Mus. 1594. 517.

Mědirytinový. M. papír. Us. Dhl.

Měditka, y, f., v lučbě. Sírán měditý skládá se ze sírce a m-ty. Am. Orb. 61.

Medium přímé (zvratné) ve slovanštině. Vz Kla. Sklad. 35.

Medlešice u Chrud., u lidu m. M-zilesice. Cern. Př. 33.

Mědlíce, vz Trdlíce (3. dod.).

Medlič, zaniklý hrad ve Slez. V. Slz. III. 158.

Medliti = *prodlévati*, *mdle* n. *loudavě něco dělati*. Kotk. 57.

Mědobarevný. M. domorodec (Indián). Stě. P. př. 129.

Medokyš, slov. *mădokys*. Phld. XII. 178., 179., XIII. 156.

Medonos, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Mědorez, u, m. Phld. 1895. 151.

Medoun, u, m. = *druh révy*. Brt. D. II. 440.

Medoyati = *med sbíratí, snášeti*. Včely medují. ČT. Tkč.

Medovinař, e, m. = *připravovatel medoviny*, Mether, m. Sterz. II. 311.

Medový. Mádový motúz mu okolo úst pretiahli. Slov. Nov. Př. 530.

Medrnica, e, f. = *medunica*, rostl. Brt. D. II. 507.

Meduň, ě, *medunice*, e, f., rostl., vz Dúbravník (3. dod.).

Medunica, vz Medrnica, Meduň (3. dod.).

Medvěd. Kožu z m-ďa popredku nepredávaj. Slov. Nov. Př. 258.

Medvědárna, y, f., Bärenzwinger, -grube. Sterz. I. 392. Vz násl. Medvěděnec.

Medvědí, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Medvedica, e, f. = *zobráčna kuša*. Stan-kovec. Phld. 1895. 496.

Medvěděnec, nce, m. = *medvědárna*. Sterz. I. 392.

Medvěz, e, f. List. fil. 1895. 322.

Medye = *okrouhlá tkanice* zlatá a stříbrná n. *rohatý plíšek*, na němž něco vyryto bylo (ozdoba ženských klobouků). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 389.

Medzierka, y, f. Cf. Medzera. Zahodila metlu kamsi do m-ky. Slov. Phld. XII. 709.

Megnút (hegnút) = s otrasom padnút (pri životných). Myjava. Phld. 1895. 446. M. koho = *uderiti*. Megni ho o zem. Bern.

Měhoděk = *hopotmozi*. Bl. Gr. 150.

Mech. O pŕv. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 400. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 173. Slov. mach, moch. Ib. 58.

Měch = *pytel*. To se s vámi měch roztrhl (tolik vás přišlo). Brt. D. II. 33. Ke každému měchu najde se provázek. Mor. Nár. list. 1896. č. 174. odp. feull. Dříve šidlo z měchu než mouky nasype. Nov. Př. 549. Světským právem na m. ho odsoudili (dali ho do měcha zašiti a utopiti). Věst. op. 1892. 6. — **M.**, Blasebalg. Déravý m. nadýmáti = marnou práci konati. Šml. VII. 179. — **M.** = *dlouhá síl* na způsob měchu, Stražn., v Podluží *nerod*. Brt. D. II. 498.

Mechaničnost, i, f. = *mechanickost*. Am. Orb. 59.

Měchatý. M. zába = *ropucha*. Brt. D. II. 340.

Mechliš, e, m. = *mechelské sukno*. Wtr. Krj. I. 365.

Mechlský. M. sukně = z mechlského sukna. Wtr. Krj. I. 141.

Měchořep, a, m., vz Měchožil, Ott. VIII. 443. a.

Měchounka, y, f. = *srstka, angrest*. U Olom. Kat. z Žer. I. 89.

Měchovec. M. střevní, dochmius duodenalis, hlíst. Vz Ott. VII. 765.

Měchožil, a, m. = *měchořep*. Vz Ott. VIII. 443. a. Trojnásobný m. pod sítnicí, cysticerus subretinalis triplex. Vstnk. II. 573. Šchb.

Mechrití, vz Mechřati. Ondro tiská sa, mechři sa. Phfd. XII. 198.

Měchura či řiřice = *svatební koláč*. Na Blatsku. Nár. list. 1894. č. 223. M. = pseniční koláč zakládaný s mázem (tvaroh s cukrem a hrozkami). Netolice. NZ. IV. 335. M. — koláč na čtvero zahnutý, peče se na šmigrust. Jicko. Brt. D. II. 478.

Měchuratý. Chodí za tou měchuraton škrobici. Světz. 1895. 122.

Mejla, y, f. = *jmeli*. Dšk. Jihé. I. 49.

Mejliti se, vz Mýliti se.

Mejšle. Nár. list. 1893. — M. — *pantofle*. U Horažd. NZ. III. 48.

Mejtník chmele. 500 m-ků dalo cent chmele. Duf. 268. Vz Mýtník.

Mejznouti = *majznouti*. Kotk. 103.

Měkee. M. lehati. Št. Kn. š. 28.

Měkkokrovec, vce, m., lagarus, brouk. M. jarní, l. vernalis. Klim. 32. Cf. Měkkokrovečník.

Měkkosrdečný. M. matka. Ztk. 43. (3. vyd.).

Měkký, měkek. Gb. H. ml. I. 64. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. V Pomor. mácky, u Hrozenk. mjakký. Brt. D. I. 29., 40.

Měkost, *měký* v Háj. Herb. 123. a j. Správně: měkkost, měkký.

Melan, a, m., vz násl. Melichar.

Melancový. M. polievka. Phfd. 1894. 247.

Melancholisování, n. Slow. Lit. Ven. 8.

Melen, a, m., vz násl. Melichar.

Melešburský lov, poloha v Poděbr. 1748 NZ. III. 520.

Melchar, a, m., vz násl. Melichar.

Meli, viscus, lépe než mejli, to prý by mohlo býti 3. os. od mejliti. Bl. Gr. 266. Cf. Jamela (3. dod.).

Melihuba, y, f., pták, vz Sedmihlasek (3. dod.).

Melich, a, m., vz násl. Melichar.

Melichar, a, m. Odtud: *Melchar, Melichárek, Melich, Melichna, Meliš, Melíšek, Melen?, Melinek?, Melis?, Melka?, Melša?, Melan?, Meloun?*. Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 26.

Melichárek, rka, m., vz předcház. Melichar.

Melichna, y, m., vz předcház. Melichar.

Melinek, nka, m., vz předcház. Melichar.

Melinky v mlíčku zavárané. Phfd. 1896. 66. Cf. Meliny.

Melissylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 145.

Meliš, e, m., vz předcház. Melichar.

Melíšek, ška, m., vz předcház. Melichar.

Melka, y, m., vz předcház. Melichar.

Melně. M. semenec zetrít. Mill. 99. b.

Mělno = *mělně, drobně*. Zetrú semenec m. Mill. 99. b.

Melodistika, y, f. Phfd. 1894. 693.

Meloun, a, m., vz předcház. Melichar.

Melša, dle Bača, vz předcház. Melichar.

Meluzina. Co činiti, aby M. neskučela. Vz NZ. IV. 543.

Mělzo = měls ho, h odsuto. Dšk. Jihé. I. 33.

Měň m. méně. Gb. H. ml. I. 152.

Měna. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 89.

Menář = *mlndř, mlyndř*. Neor. 9., Dšk. Jihé. I. 6.

Menárka, y, f. vz Mlynářik (3. dod.).

Menažerie, e, f., z fr. = dvůr pro drůbez a dobytek; střlat. menagerius správce takového dvora z lat. mansio, obydlí; z toho fr. mesnage a novější menage, hospodářství. Čern. Pr. 53.

Mendičiti = *žebrati, koledovati*. — s kým. Phfd. 1893. 538. Cf. násl. Mendik.

Mendik, z lat. = žebráček, žák, který byl ve škole vydržován křesť. milosrdeństwím dobrodincův. Kutn. šk. XIII.

Mendikovati, z lat. = *mendičiti*. Wtr. Živ. c. 593.

Měněčlenný. M. přeslen. Čl. Zrůd. 22.

Měnitka, y, f., amoeba, proteus, živočišnotvor. Am. Orb. 76.

Měno = jméno. Přinesli mi toho jen pro m., aby se neřeklo. Brt. D. II. 310.

Menoslov = *seznam*. M. hodnostářov, pozvaných. Phfd. XII. 452., XIII. 288.

Menoslovník, u, m. = slovník topických jmen. Phfd. XII. 375.

Mensáles, u, m., z lat. mensis = plat měsíční rektoru školy dávaný. Hrs. Nách. I. 411.

Mentar, u, m. — *poučení?* A svůj at dopovím m. XVI. stol. NZ. IV. 909.

Menthon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Menthylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Mentiek, *mentieka*, vz Mentek. Z lat. mantellum. NZ. III. 404. Slov.

Mentiti = *klamati*. Slovo toto má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Mentlik, u, m. Hus. Dle Bl. Gr. 161. chybně m. plástik.

Mentýk, u, m. Vz Mentlik. M. = kabát světle modrý. Slov. NZ. III. 427. M. soukenný, modrobarevný, černou berančinou lemovaný. Ib. 214.

Meravo. Ako začarovaný hľadel som na nu m. Phfd. XII. 107. M. stála sfa socha pred oltárom (strnule, erstarrt). Ib. 429.

Meravý. M. pravdivost (skutečná). Phfd. 1893. 495. M. spojka, erstarrt. Ib. 1892. 318.

Merecina, y, f. = *medicina*, d v r. Dšk. Jihé. I. 15.

Merenda. Vz Zbrt. Tan. 331.

Merendář, e, m. = kniha obsahující zábavné články pro merendy, zábavy. Ča.

Merhovaný. M. koláč = různé mazaný. Dšk. Jihé. I. 8.

Merhovati či šachovati. — co: kabátec, nohavice = přišívati na ně sukno rozmanitých barev na způsob čtverečků. Wtr. Krj. I. 33. 144.

Merinda. Po batohu niesly za ním m-da. Phfd. XII. 283. Kufra nemá (student jedá z prázdnin), iba (= jen) tie hábočky a m. Ib. XIII. 149., 762. Cf. Tarch (3. dod.).

Měřiti co. Vinili ho, že sůl měří (na míry prodává). Arch. XIII. 46.

Merif sa = *mířiti, smířovati se*. Už sa m. nebudeme. Phld. XII. 671.

Merk. Vyšívání na m. V Kunovsku. NZ. IV. 227., 234.

Merkaptal, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Merkurka, y, f. = novinářská poštovní známka. Nár. list. 1894. č. 92. odp.

Merlík, u, m. = bílý koreň, masný koreň, psoser, psí ucho (dle podoby listů), cheno-podium bonus Henricus. Brt. D. II. 501.

Merlotina, y, f., žertovně = hudební nástroj. K. Hampejs. Dhn. exc. '.

Mermo. M. se mu toho nechce. Bl. Gr. 298.

Mermmocí m. mermomoci. Nár. list. 1891. 13./12. str. 1.

Mermomoci. Odkud odvozeno. Vz Seyk. Ruk. 128.

Mernó = *odplata za smíření*. M. si brať. Phld. XII. 671. Cf. Meriti sa.

Měrný. M. hodnota veličiny. Vstnk. III. 341.

Merosystolický (μέρος). M. šelest srdeční vyplňuje jen část systoly. Vstnk. III. 469.

Merotitka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Merotnatka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Meršán, u, m. = *meršám*. Vz List. fil. 1895. 432.

Merfuk (měrfuk), u, m. = *míra*. Vzal nový m. na šaty. Slov. Phld. 1894. 51.

Merupatročný. M. mládenec. Phld. 1894. 35.

Merzki = *mrzký*. Phld. 1893. 431.

Mesakonový. M. kyselina. Vstnk. III. 2., 406.

Měseký, vz násl. Městský.

Mesiarčíť = býti řezníkem. Phld. 1895. 150.

Měsíc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55., 39. M. jde do plna, z plna, je na plném měsíci, na schodě měsíce; prázdný m. Brt. D. II. 340. Ej ten je na novom mesiaci zrodený (má štěstí). Slov. Nov. Př. 625. Pověry o m., hlavně o zatmění měsíce vz Zbrt. Pov. 109., 144., 161. Myslílo se, že ženy pojídají m. (když se zatmíval). Zbrt. Pov. 144. Výklad o zatmění jeho. Vz Zbrt. Pov. 109.–116. M. na Slov. Cf. Ces. I. V. 326. — **M.** = *slunečnice, slunečník* (laš.), helianthus annuus, rostl. Han. Brt. D. II. 503.

Měsíček. Duhové m-čky = zlaté knoflíčky, nejstarší mince v Čech., na Mor. a v zemích okolních. Vz Mtc. 1895. 808.

Měský m. městský. Gb. H. ml. I. 399., Dšk. Jih. I. 20.

Meslo, vz Hrazba (3. dod.). — **M.** = podíl obecního pastviska mezi usedlé rozděleného. Mesla, pl. = plot, šraňky. Brt. D. II. 340.

Mesobara, y, f. = isobara středního tlaku. Sté. P. Př. 80. Cf. Miobara, Pliobara.

Mesocéfalie, e, f., řec. NZ. III. 356.

Mesosystolický. M. šelest srdeční (mesosystolismus). Vstnk. III. 469.

Mesoventrikulární šelest srdeční = nad levou komorou slyšný. Vstnk. III. 470.

Messiáš. Čakají, ako židia na m-ša (marně). Phld. 1894. 314.

Městeký, vz násl. Městský.

Městi. Snřh mete; dva dni metlo sněhem. Brt. D. II. 340. Koza metla = utíkala. Brt. D. II. 242., 263.

Město. M. je pozdější differenceiace místo: místo. List. fil. 1895. 83.

Mestofeles m. Mefistofeles, Mefisto = čert. Čes. I. V. 437.

Městský: městský, měský, měseký, městcký, městský, městeský. Gb. H. ml. I. 393. Pod m. právo náleželi měšťané. Pras. Těš. 79.

Městýčko, a, n. = *místečko*. Bl. Gr. 276.

Městys. Cel. Pr. m. I. 148., 154., 276.

Měsec. To všecko činí na obecný m. = na obecné útraty. Sum. I. 426. Plny m. dobrý přítel, ale zly myslitel. Slez. Nov. Př. 171.

Měseček, čku, m., ve kterém jsou ku př. jádra klokočová. 1560. NZ. III. 211.

Meškání. A když ženich m. činil. XV. stol. Bibl. (List. fil. 1896. 85.).

Meškera m. maskara. U Domžl. Šb.

Mešnice, e, f. = *mešní svíce*. Nesli svíce m. 1528. Sum. I. 21.

Měšfan. Nadávky jim dávány: zástěrkář, zástěrník (dle modré zástěry). NZ. III. 512.

Měšfaniti. Toto slovo zavrhl již Bl. Gr. 327.

Měšťanský. M. kontribuce (tu platili šenkýři, řezníci a tkadlci). Vz NZ. III. 218.

Měšfeský, vz předcház. Městský.

Měštec, štec, m. = *měštek*. Z měštenov (měšci) hostem ujímal (bral). Arch. XIV. 148.

Městek, štku, m., vz Městek. Ak máš m. ako tefa, máš rodinu i priateľa; ak máš m. ako lata, nemáš sestry ani brata. Slov. Zatur. Cf. násl. Mísek. Mešteky vyprázdniti. Phld. 1894. 8.

Měští m. městští. Briek. 209. (List. fil. 1893. 465.).

Měšfký, vz předcház. Městský.

Městrejch. Pět soudků m-ču kup. Kat. z Zer. I. 243., II. 342.

Metačka, y, f. = házení koláčů mezi diváky při svatební jízdě. Vykl. Svat. 29.

Metafora = slov některých od jejich vlastního významu (významu) n. moci jejich a vlastnosti podnesení a jinam k jiných věcí významu obrácení. Ten pán své sedláky *dře*. Ta žena je pravá *srně*. Bl. Gr. 220.

Metaoxyanthachinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Metasacharin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.

Metastasa. M. plicní (v plicích). Schb. Nád. 50.

Metastatický. M. původ nemoci. Schb. Nád. 32.

Metathesis. M. litery a i syllaby překládá: všecek, vešken, povolně, povlovně. Bl. Gr. 278.

Metati se = *tancovati*. Ev. víd. 124. Marc. 6. 22. (Mně.).

Metec. Ot hercív a metcív všakých. AlxB. 204. Dle Kroka 1893. 154. neznamená to Werfer, nýbrž kejklře (kdo sebou mece, podivné kousky svým tělem provádí). Cf. Mecza.

Metel = *metelice*. Phld. XII. 530.

Metela, y, m. = *kdo mece nohama*. Kotk. 111.

Metele, chyb. asi m. metel. Vz předcház. Metel.

Meteorism-us, u, m. = *nadýmání*. Slov. zdrav. 232.

Mětež, strč.: slov. mätež, turbatio. Aby nebyl m. v lidě. XV. stol. Hš. — Chč. Cf. násl.

Mětežník, a, m. Cf. Mětež. Jakož se m-kóm líbí. Chč. S. 17.

Methantrikarbonový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Methinový. M. skupina. Vstnk. III. 247.

Methodologie, e, f, řec. Jazykozpytná m. Mtc. 1895. 79.

Methoxyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 464.

Methylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 8., 286.

Methylalkoholický. M. roztok. Vstnk. IV. 26.

Methylarbutin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Methylbenzoat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.

Methylen, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.

Methylesther, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 464., 14.

Methylethylpropylammonium, v luč. Vstnk. III. 251.

Methylglukosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Methylglykolový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 455., 454.

Methylhexylketon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.

Methylketon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14., Ott. IX. 854.

Methylkoniin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 25.

Methylový. M. skupina v lučbě. Vstnk. III. 407.

Methylpentosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Methylpurpuroxanthin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Methylpyromekonový. M. kyselina. Vz Vstnk. IV. 24.

Methyluracil, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.

Metinek, nka, m. = *Methoděj*. Mor. Nár. list. 1896. č. 254.

Metla = *zlá ženská*. To je m.! Brušp. Hledíková. M. Hvězda s metlou = *kometa*. Slov. Vz Čes. I. V. 325.

Metlaříček, čka, m., zdobn. metlař. Nech je třeba m., jenom dyz je řemesníček. Mor. Nov. Pr. 223.

Metlice. Kde je m., žito lehne, chlebičkem ani nehne. ČT. Tkč.

Metličky, f. = *ryševní podél kostic*. NZ. IV. 304.

Metuš, e, m. = *Methoděj*. Tvarožná. Hledík.

Metynka, y, f., = *metáček* (1. dod.), *zarianky* (3. dod.)

Mez. Přes mezu něfezu. Mor. Čes. I. V. 421.

Mezalunka, y, f. = *mezilánka* sukně. V prus. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9.

Mezdříčí m. Mez(i)říčí, *d* vsuto. Brt. D. I. 65.

Mezení gruntů (rozmezování). Arch. XIII. 245.

Mezeřícký, vz Huber (3. dod.).

Mezerovitý. M. místa listiny. List. fil. 1893. 403.

Mezi. (Dítě) odeslo mezi anděličku (umřelo). Mor. Čas. 1896. 93. příl. Družba sa mezi nich primiešal. Slov. Phld. 1896. 259.

Mezicefalní. M. lebka. Vstnk. III. 387.

Mezičasí, n. V tom m. si prohlíželi malby. Čch. Kand. 65.

Mezi-desietma. Cf. Gb. H. ml. I. 151.

Mezihúří, n. Na M. = míst. jm. u Domažl. 1571. Mus. 1894. 133.

Mezikleči, na lodi, Doodholz, Todtholz, n. Sterz. I. 688.

Meziklečný. M. výplň. Vz předcház. Sterz. I. 688.

Mezilalůčkový. M. emfysem (rozedma plic). Vz Ott. VIII. 573.

Mezilánka, y, f. = *sukně* (zelená, život zlatou portou lemovaný). Brt. D. II. 464. M. = *cluněná sukně* na všední den. V prus. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9. Cf. Mezalunka.

Meziledový. M. období. Mtc. 1895. 28.

Mezilehlý. M. směr zeměpisný. KP. VIII. 27.

Mezilesice, u lidu Medlesice. Čerp. Pr. 33.

Mezilistenný. M. pár listenců. Čl. Zrūd. 22.

Mezilistní. M. mezera. Čl. Zrūd. 30.

Mezináboženský. M. zákon. Nadpis jistého spisu. Dhl.

Mezipalubník, a, m. = kdo pracuje, se zdržuje v mezipalubí. Nár. list. 1893. č. 280. feüll.

Mezipatro, a, n., fr. entresol. Ott. VIII. 642. b.

Mezipilířový. M. trámový, Drammfeld, n. Sterz. I. 696. b.

Mezipochvový. M. prostora. Schb. Nád. 32. M. vrstva v oku. Ib. 9.

Mezipól, u, m. Magnetický m., obdržíme-li při spatném magnetování mimo koncové poly ještě jiné poly. KP. VIII. 24.

Mezirádkový. M. prostor. Mus. 1896. 286.

Mezirasový. M. nádor. Vstnk. II. 503.

Meziríe (Mezirziecz, 1392.), později Mezeríe, Gb. H. ml. I. 219.; *Meziríči*, Mezeríči (1565.), val. Meziríči (1658.). Mtc. 1896. 3.

Mezisklípčí, n. = mezerky mezi rostlinnými sklípky, Inter-cellulargänge. Am. Orb. 93. Cf. násl.

Mezisklípkoví, n. = *mezisklípčí*. Am. Orb. 79. Cf. předcház.

Mezislov-ní, -ný. M-ní poloha, m-ná po-sice. List. fil. 1894. 23., 343.

Mezistění za hl. oltářem. NZ. IV. 353.

Mezistopní. M. rýha listu. Čl. Zrūd. 27.

Mezistranný. M. kommissee. Nár. list. 1896. č. 101.

Mezistřeší, n. (žlab), Einkehle, f. Sterz. I. 762.

Meziti grunty = rozmezovati. Vz Mezení (3. dod.).

Mezitímnost, i, f. KP. VIII. 135.

Mezivrstvi, n. Vstnk. IV. 142.

Mezižebří, n. Vstnk. III. 414.

Mezka, y, f., zdobn. mez. Brt. D. II. 241.

Mezkář. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 130.

Mezolán, mezulán, mozelán, z vl. mezzalana = látka hrubá, neohebná, pevné tkaná. Wtr. Krj. I. 357.

Mezolánik, a, m. = *tkadlec mezolánu*. Wtr. Krj. I. 357.

Mezotní. M. pořadí, *Zwischenreihe*, f. Am. Orb. 72.

Mezov, a, m. = *dolní zem, dolňaky*. Slov. Vybral sa dolu na mezov s doskami (zemřel). Phld. 1894. 203. (201.).

Mezozoický. M. doba (obrovských ještěrů). Vz Mte. 1895. 25.

Mezúch, u, m., vz Pekelko (3. dod.).

Mezulán, u, m., vz Mezolán (3. dod.).

mfr: famfrněti, *m* přítuto. Dsk. Jihé. I. 24.

Mgen, a, m. = *mjen* (ryba). Phld. 1895. 184.

mh. Z *mh* se *h* odsouvá: zamourit m. zamhouriti. Gb. H. ml. I. 467. — **mh** přesmyknuto v *hm*: mhúřiti, dialekt. hmouřit očima. Mkl. Etym. 208., Gb. H. ml. I. 548.

Mhór, e, m. = *mhour*. Brt. D. II. 341.

Mhour, u, m. = *jehličí na stelivo*. Vz Hmour, Mhour (3. dod.). M. hrabati. Duf. 240.

Mhouř, *mhór*, e, m. = *jehličí*. Záp. Mor. Brt. D. II. 341. Vz Mhour (3. dod.).

Mi se mění v některých nářečích v *mi*, když následuje *-i, -í* u. praejotovaná samohláska. Vz Gb. H. ml. I. 443.

Miat = *míť*. Ve Spissku. Phld. 1893. 429.

Mícek, eka, m., vz násl. Mikuláš.

Micka, y, m., vz násl. Mikuláš.

Micko, a, m., vz násl. Mikuláš.

Miclana, y, f., vz Němeica (3. dod.).

Microsporidia = cizopasnici rodu prvoků. Vz Vstnk. II. 559., Hlav. Obrz. 12.

Mič, obec v Komárnsku. Phld. XII. 426.

Miča, dle Bača, vz násl. Mikuláš. — **M.** = *míc*. Brt. D. II. 284.

Mičan, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mičaník, a, m., vz násl. Mikuláš.

Miček, eka, m., údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Miček, eka, m., vz násl. Mikuláš.

Mička, *Mička*, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mičl, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mičuda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mičulka, y, m., vz násl. Mikuláš.

Midil, u, m., Glyceryl. Am. Orb. 68. Dle N.Z.: glyceryl.

Midilka, y, f., Glyceryloxydhydrat. Am. Orb. 68.

Midilkový. M. olej. Am. Orb. 68.

Miera, y, f. = *míra*. Slov.

Miestně. Pověděl hned m. (na místě), že ... Arch. XIV. 176.

Mignon, u, m. = druh krátkého pianu. Vilim. Cenník.

Migot, u, m. = *mihot*. Brt. D. II. 341.

Migotaf sa = *míhati se*. Dolnobec. Brtch.

Mih. Na mih svěř se loktům mým. Kole. 70. Na čo tato odvetila mihom. Phld. 1894. 572. Snih v mihu dopadl. Vrch. Lingg. 94.

Miha, y, f. = *kón* (posměšné). Vel. Revúce. Phld. 1894. 373.

Míhati. — **na koho**. Krupa mihne (= mrkne) na Janka. Phld. 1894. 514.

Michael. Odvozeniny vz v Kotk. 27.

Michal. Sv. M., obec v Turci. Phld. 1894. 61. Na sv. M-la je každá planka zdrala. Slez. Nov. Pr. 460.

Michalec, lco, m. Br. Mart. M. Vz Bl. Gr. 287.

Míchárna, y, f. = *stírka, truhla na rezanku*. Chod. N.Z. III. 397.

Michati. Do něčeho se míšeti. 1727. Pras. Řem. 51. Voj pak sém i tam se míše = mátl se, pletl se, zmatené táhl. Alx. BM. 62. (Vz Krok 1893. 159.)

Míchozvěr, a, m., Rückgratthier, m. M.: ryby, plazi, ptáci, ssavci. Am. Orb. 77., 106.

Mik, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mika, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikan, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mikásek, ška, m., vz násl. Mikuláš.

Mikáska, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikelka, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikenda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikeska, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikeš, kse, m., vz násl. Mikuláš.

Miklas, a, m., vz násl. Mikuláš.

Miklák, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mikmama — *sem tam, zickzack*. Hrsti leží po bouři na poli m. Borotín. Brt. D. II. 341.

Mikola, y, f., obec v Tekově. Phld. XII. 155.

Mikolajka, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikolanda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikoláš, e, m., vz násl. Mikuláš.

Mikolášek, ška, m., vz násl. Mikuláš.

Mikota, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikovec, vce, m., vz násl. Mikuláš.

Mikrofon, u, m. = *drobnozrnek*. Vz KP. VIII. 330.

Mikrofonový. M. batterie, stanice. KP. VIII. 244.

Mikrometricky něco měřiti. Mus. 1893. 451.

Mikron, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 342.

Mikroseismický. M. pulsace. Vstnk. IV. 136.

Mikrotelefon, u, m. Vz KP. VIII. 337., 353.

Mikrotelefonický. M. zařízení. Vz KP. VIII. 342., 373.

Miksa (*Mixa*), y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikš, e, m. (z Mikeš), vz násl. Mikuláš.

Mikša, dle Bača, vz násl. Mikuláš.

Mikšánek, nka, m., vz násl. Mikuláš.

Mikšiček, eka, m., vz násl. Mikuláš.

Mikšik, a, m., vz násl. Mikuláš.

Mikula, y, m., vz násl. Mikuláš. — **M.**, y, f. = jm. krájské: *radová žena*. Nasla streula m-la. Phld. 1893. 557.

Mikulanda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Mikuláš, e, m. Odtud: *Mikulášek, Mikula, Mikulč, Mikulka, Mikulec, Mikulič, Mikulček, Mikule, Mikulanda, Mik, Mika a Míka, Mikan, Mikásek, Mikáska, Mikelka, Miklák, Miklas, Mikenda, Mikeska, Mykyska, Mikyska, Mikota, Mikovec, Mikura, Mikuš, Mikuska, Miksa a Míra, Mikšánek; Mikeš, Mikš, Mikša, Mikšik, Mikšiček, Mikšánek; Míček i Míček, Míčka i Míčka, Míča, Mican, Míčaník, Míčuda, Míčulka, Mícl; Mícek, Míčka, Míčko; Kulík, Kulce, Kule?, Kulic?, Kulicka?, Kulda, Kulanda, Kulenda, Kulas?, Kulíš?, Mikoláš, Mikolášek, Mikolanda, Mikolajka; Kolaš, Kolda, Kolanda, Koldík, Koldín; Nikola, Nikys, Nikliček, Niček. Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 27. — Sv. Mikuláš, městečko v Liptovsku. Vz Phld. 1894. 123.*

Mikulášek, ška, m., vz předcház. Mikuláš.

- Mikule**, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulec, lee, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulič, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikuliček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulík, a, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulka, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulovice. O lidové etymol. vz Čern. Př. 30.
Mikura, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikuš, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikuška, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikušovec, m.st. jm. v Trenčiansku. Phfd. 1891. 61.
Mikyska, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikyška, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mila m. jmeli, j odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Milánek, nka, m., zdrobn. milán. Am. Orb. 111.
Milatovica, e, f., paseka ve Frýdecku. Vest. op. 1893. 10.
Mile v XVIII. stol. = 70 honům = 140 záhonům = 242 provazcům = 2520 prutům = 3150 látrům = 4200 sáhům = 8100 krokům = 12.600 loktům = 25.200 stopám; stopa = 1½ pidi = 4 dlaním či pěstem = 12 palcům = 16 prstům = 64 ječným zrnům. Vz NZ. III. 143.
Milek, lku, m. = *jílek*. Brušp. Hlediková.
Milelička, y, f. A ta jistá m. s tím synem s tvým. XV. stol. Dob. Dur. 187.
Milenka, pl., n. = kopec u Kunštátu na Mor. NZ. III. 549.
Mileti se. Milel se **k** ní zvukem soucitu nejjemnějšího. Šml. I. 52.
Milianstrudl z Milchrahmstrudel. Dač. Brt. D. II. 511. b.
Milíč, e, m. = potok ve Slez. Pras. Těš. 33. — **M.** z Kroměříže. Vz Vlč. Lit. 51.
1. Milička, cragrostis, rostl. Vz Ott. VIII. 680.
Milík. K GR. přidej: Nov. 75. 25.
Milíra, les ve Frýdecku. Vest. op. 1893. 10.
Milistr, a, m. = *ministr*. Vz Gb. H. ml. I. 374.
Milistrant, a, m. = ministrant. Brt. D. II. 516.
Miljačka, y, f., říčka v Serajevě. Šd.
Millefiorev. M. sklo. Mtc. 1895. 35. Cf. Millefiori.
Milleni-um, a, n. = *tisiciletí*. Phfd. 1894. 649.
Million Poláv. Vz Vlč. Lit. 243., 283.
Milojemný. M. lyrická u stařen. Šml. VIII. 19.
Milomudre, e, m. Ztk. 83. (3. vyd.).
Milomudretví, n. = *filosofie*. Ztk. 119. (3. vyd.).
Milosrdně = *milostivě*. M. na ňu pozerá. Phfd. 1895. 74.
Milosrdný. Milosrden, dna, o. Alb. 72. a.
Milosť boží. Již je na m-sti boží — umřel. Bl. Gr. 298.
Milostpán. M-nj vypovídají se ze Slibovic přes Pamětník do Cinětic. NZ. III. 230.
Milota, y, m. = *milý člověk*. To je m. Phfd. 1896. 296.
Milování. Nepořadne m. kazi boží pozehnání. Mor. Čes. I. V. 421. M. bez vidění jakožto noc bez svítání. XV. stol. Vlč. Lit. 272.
Milovati a nemieti jako sėti a nežieti. XV. stol. Vlč. Lit. 272.
Milovnický. M. svačina, večere (ku které je nápadník pozván). Světz. 1894. 279. a.
Milovník, u, m., rostl. vz Zdešenec (3. dod.).
Milozpěv, u, m. Dhn. exc.
Milozvučný. M. hlas. Wtr. St. Pr. 221.
Milušinec, nec, m., trať u Lipové na Mor. Čas. společ. mus. olom. 1889. 119.
Miluška = *milénka*. 1607. Wtr. Živ. c. 879.
Milý, strč. mil. Gb. H. ml. I. 211. Marná věc zrazovati, co komu milo, být i na půl šnilé bylo. Němc.
Mimo s gt. M. tohoto domu. 1672. Mtc. 1896. 130.
Mimoběžně něco zhlédnouti. Kk. Puš. Roz. 72.
Mimobuněčně žiti. Vstnk. II. 558. a j.
Mimodelegační. M. doba (když nezasedají delegace).
Mimoděložní těhotenství a) vejcovodové, b) vaječnickové, c) břišní. Vz Ott. X. 441. b.
Mimofarní kněz (který neměl fary). Vlč. Lit. 78.
Mimohmotný. M. svět. Čch. Otr. 10.
Mimochod m. jinochod. Mkl. Etym. 124. Jg.
Mimochodníček, čka, m. = *hříbě*. 1568. L. posíl. I. 48.
Mimochodník, a, m.; m. jinochodník, Zelter, m. Jg., Mkl. Etym. 124.
Mimoletný = *pomíjející*. M. hubost. Phfd. 1894. 619. Na tváři Leny vyrazil se m. strach. Phfd. 1892. 749.
Mimomaterníkový. M. útezek. Vz Ott. IX. 10.
Mince. Staré čes. mince. Cf. Hrš. Nách. I. 556. nn.
Minciřský. M. konšel. Sm. I. 278.
Mindžares. Vyndeš na m. (mizinu). Slov. Nov. Př. 652. Cf. Mindžarství.
Minet, u, m., čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 505.
Minetový. M. doba (kdy minety tančili). NZ. III. 300.
Minetti Bernard. 1692.—1742. Cf. Mus. 1892. 340., 1895. 512.
Miniatura, y, f., pův. od minium, žlutě červená barva, kterou se ve středověku initials malovaly. Čern. Př. 79.
Miniti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
Minouti. Minul sa mi ten můj gazda = zemřel. Phfd. XII. 695. Moc bolo, minulo sa: málo bolo, pristalo sa. Slov. Nov. Př. 626.
Minuet, u, m. = *tanec*. NZ. IV. 528.
Minuloročný. M. noviny, Phfd. XII. 116., víno. Ib. 1895. 232.
Minulý = *pomíjející*. Sokol znamená zboží m-lé. GR. Nov. 62., 64.
Miocaen. M. židlichovický. Od Vlad. Jos. Procházky. V Praze 1893. — Vstnk. II. 500. nn.
Miofon, u, m. = přístroj ku zkoumání sva-
 lových zvuků (skřipotu). Vz KP. VIII. 373.
Miparti (*biparti*) = oděv barvou dvojaký ku př. u kalhot jedna nohavice modrá a druhá červená nebo zelená. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 248. a j.
-mir příp.: Jamamir. V. Kal. Cf. List. Bl. 1894. 299.

Mír pax, *pokoj* quies. Dob. Dur. 250. Mir, mundus. Cf. Mus. 1895. 490.

3. **Mír** — *dárka*, tributum. Čel. Pr. m. I. 4.

Míra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20., 39. M., měrou. Krácení je staré. Gb. Km. -a. 9. Pod mierou užívaj. Phld. 1894. 194. — **M.**, y, m. = Miroslav. Čern. Př. 26.

Mírek, rku, m., zdrobn. mír. — **M.**, rka, m. = Miroslav. Čern. Př. 26.

Mírič, vz Muzik (3. dod.).

Mířinský Václ. XV. stol., básn. Vz Vlč. Lit. 221., 275.

2. **Mířiti** = *smiřovati*. Modlitva svatá nás tvá vždy míř bohu našemu. 1438. List. fil. 1895. 145.

Mírk, *Mirkov*, a, m., obec v Gemersku. Phld. XII. 155.

Mírný. Kopectví (= zboží) mírné (které se na míru prodává). 1530. Snm. I. 378.

Mírodějný. M. ruka. Jg. Sbr. sp. 1841. 8.

Miroslav, a, m. Odtud: Míra, Mírek. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 27.

Mírovný. M. právo (k míru se táhnoucí). Ztk. 112. (3. vyd.). Cf. Mírový.

Mírzkovati. Slova má m-li (verba mea execrabantur). Z. wit. 55. 6. V Ž. klem.: slova má otukarachu (Vondra. Spuren 30.).

Mísa. Z lat. mensa. Mkl., Gb. H. ml. I. 444. Na misu mi dajte, v hrnci mi nechajte a s vama budu jest (nenasyta). Mor. Čes. I. V. 422. Je vás k míse jako much (mnoho jedlíků). Světz. 1895. 13. Smiluje se nad miskou jako kocúr nad myškou. Nov. Př. 597. Modli se, nemodli se, z prázdné mísy nenajíš se (vše marno). Vek. Val. I. 109.

Mísačka, y, f. = *truhlice*, v níž se míchá vařená čučka nebo sekaná řepa s řezankou. Duf. 215.

Mísaň. Čel. Pr. m. I. 240.

Misisko, a, n. = *reliká mlsa*. Val. Brt. D. II. 361.

Mísif = *másť*, *žvanil*. Nemis. Val. Brt. D. II. 341.

Misná, é, f., les n. vrch v Rožnovsku. Dml. List. 28.

Mísni = *mísny*. Aby koupil kopu štik misních. Snm. I. 191. Cf. Podmísni.

Mísník v Chodsku. Vz NZ. III. 16. nn.

Místek, dříve Místko; starší lidé mluví posud Místko. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 7.

Misteria = středověké hry náboženské, od ministeria (služby náboženské); nesouvisí s řeckými mysteriemi (tajepnými obřady ke cti bohyně Demetry). Čern. Př. 42. — **M.** = penize od přípovědi za mistra. 1724. Vz Pras. Rem. 41.

Místni. M. jména na Slov. Vz Phld. XII. 65. nn.

Místo. Hofrychtér na místě hr. Msti. Půh. V. 216. Jichžto jest bylo 85 v počtu na místě sv. Petra (biskupů v Římě). Ché. S. 83.

A tito (rozdílové) mezi námi nejsou ještě na místě postaveni. Sam. I. 420. To je chlap na miesto. Slov. Nov. Př. 523.

Místojméno, pronomen. Bl. Gr. 148.

Místová = *místo*. Šel do vinohradů m. škole. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feull.

Místovikář, e, m., Provicar. Sterz. II. 596.

Mistr. Oděv mistrů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Mistra, y, f., z magistra, jmenuje se vedle převořiše. My Jakub probošt, Jitka mistra, Anna převořiše, Sbranka subpřevora (dáváme list...). Sdl. Louň. 7., 16.

Mistříkus, u, m., rostl. Vek. Val. I. 146.

Mistrný lékař. GR. Nov. 8.

Mistrvle, n. místo mistrství. Gb. H. ml. I. 399.

Mistský. Na Mistských, pole v Janči ve Slez. V. Slz. II. 349. (Šd.).

Mišací, horský hřbet ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mišaina, y, f. = *mišenina*. Laš. Brt. D. I. 111.

Mišáky = pomíšané oškvarky s kobzolemi. Brušp. Hlediková.

Mišanina, y, f. = kroupy s hrachem. Brt. D. II. 475., 478.

Mišaný. M. voda = voda z místa, kde ze tří pramenů se stéká. Mor. Mtc. 1894. 18.

Mišat. Za m. jiných podřečí hanáckých je ve Viškově mišat. Brt. D. II. 99.

Míšek. Kedz maš míšek jako cele (tele), ta maš i v elo přijacele; kedz maš m. jako lata, nemaš sestry ani brata. Šariš. Phld. 1895. 377. Cf. předch. Meštek.

Mísenec, nce, m., les ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Míšeňský. M. jablka. Dle Svátka (Lum. 1891.) má býti *mšenská* od Mšeného u Roudnice. Čern. Př. 59. — **M.** Deset grošu na m-sko. Arch. XIII. 244., 424.

Mišnář, e, m. = *míšeňský harír*. Wtr. Živ. c. I. 121.

Mišnátko, a, n. = *míšeňské jablko*, Borsdorfer A. Sterz. I. 537. b. Cf. Míšeňský (3. dod.).

Mišník, u, m. = *místnost*, kde se sečka a oves mísí, Zábř., na Hané maták. Brt. D. II. 437.

Mif, i, f. = *niř*. Ua. misty. Gb. H. ml. I. 374.

Mifaci na Mor. ti, kteří užívají dativního tvaru *mi* a *Mněsi*, kteří tvaru *mně*. Brt. D. II. 72.

Mítežný. Těmi běhy m-nými a smíšenými. Ché. S. 232.

Mítí. O časování na Mor. cf. Brt. D. II. 29., 53., 81. Mať dačo u seba = robít; Mať u seba mnoho hlúpostí = robít hlúposti. Phld. 1895. 444. Proto mám za to, žeš blažen. GR. Nov. 92. 8. I má za to, že by polepšen byl; Pohané za to měli, že... Ché. S. 105., 126. (127., 131., 140. a j.) Drž, dokad más, něskoro darmo držef. Mor. Čes. I. V. 422. Nespolehej ani na strejce ani na děda, nemáš-li sám, bude běda. Mor. Ib. — **co**. Jaku měla, taku dala, šak ju sama nedělala. Slez. Nov. Př. 92. — **se jak**. Mo se jako mlynarsko kura při košu. Slez. Nov. Př. 623. — **se k čemu**. Má se k tomu, jako mrtvý k stávaní. Mor. Čes. I. V. 461.

Mítka. Je na mítce, mítá, vymítá, má mítku (Příbor) = vyhazuje (při hře v karty). Brt. D. II. 326.

Mitlink, u, m., hrubé plátno na pytle. Wtr. Krj. I. 357., 365.

Mitr, a, m. = Dmitr, Demetrius. Ott. VII. 688.

Mitralní. M. choroba. Vstuk. III. 456.

Mituří, část Moravky. Věst. op. 1893. 10.
Mitvi = *střídavě*. Klášť něco m. = jedno tak, druhé na opak (hor.; val. *mítavo*). Brt. D. II. 341.

Mixa, y, m., z Mikuláš. Kbrl. Sp. 10.

Míza, strč. miezba. Gb. H. ml. I. 467.
 O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41.

Mizerov, přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 10.

Mizerněf = *hubeněti*. Brt. D. II. 516.

Mizerný = *hubený*. Brt. D. II. 516.

Mizeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 102.

Mízeti se = *hýbat se*. Břich mnoh velíkými bolestmi se mízí (ruk. mizy). Alx. Nách. k. V.

Míznictvo, a, n. = *mízni soustava*. Am. Orb. 101.

Mízový. M. barva = myšková. U Plzně. NZ. III. 44.

Míždžit = mačkati něco, až z toho teče (mizga, val.). Brt. D. II. 341.

mj se mění v *m*: krína. Zlin. Brt. D. I. 76.

Mjad = *mäd, med*. V Gemersku. Phfd. 1893. 550.

Mjakký = *měkký*. Vz Měkký (3. dod.).

mk = *mrak*. Skratek ve starém rajhradském rukopise. Patera.

mkn. Z *mkn* se *m* odsouvá: vobeknout. Dšk. Jihč. I. 23.

Mla, y, f. = *mhla*. Dšk. Jihč. I. 33.

Mláčení má se za nejtěžší práci. Proč? Vz Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill. M. ve stodole, vz Ctverice, Dvojice, Paternice, Šesternice, Trojice.

Mláčka. M-ky v kolajách byly primrznuté. Phfd. 1896. 67.

Mlád. Za mládi hriech — na starost pokuta. Phfd. XII. 670.

Mlada, y, f., os. jm. u Kosmy.

Mládee = *učenník*. Ev. vid. 132. a j. (Mně.).

Mládě. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Mládec. Bl. Gr. 174. praví: špatně m. mládence. V List. fil. 1895. 75. pokládá se tento tvar za novotvar. V Jg. Slov. jest tento tvar doložen i ze starsích spisů. Jg. tvaru mládec vůbec nemá, ale mnohé tvary v Jg. i v mém slov. u hesla *Mládec* zařaděné mohou se ovšem i k heslu *mládee* zařaditi.

Mládek = mladší člověk. Necht se neleckdos z mládků obouvá v jeho škorně (jeho následuje). Bl. Gr. 244. M. = nejmladší mládence při svatbě. Vykl. Svat. 58.

Mládenček, nečka, m. Krok 1894. 28.

Mládenec, infans. Mně. Prešp. 1629. Jinoch adolescens. Ib. Vz Panna (3. dod.).

Mládeř m. mládež, ž v ř. Gb. H. ml. I. 517. Cf. Drůbeř. Krádeř.

Mladiči = *mlázi*. Kld. III. 177.

Mládík, a, m. = *holoubě*; *mladík*, *chasník*. Jevíčko. Brt. D. II. 341.

Mládit sa. Kráva se omladila = otelila. Val. Brt. D. II. 341.

Mládkovství u kovářů. 1670. Pras. Rem. 41.

Mladně. Chtie jej oženiti m. Kat. 151.

Mládočka, y, f. = *slépička*. Phfd. 1895. 2.

Mladosť. M. u žen dělá divy. Slád. Žen. 57. M. a moudrost nebývají přátelé Mor. Čes. I. V. 421.

Mladověk, u, m. Ztk. 38. (3. vyd.).

Mladoženich, a, m. Kto z m-chov první noc prvý zaspí, prv umre. Zlé znamenie pro ne, když v den sobášu videt jamu na cinto-rine otvorenú. Keď prevážajú periny na bielom koni, jeden z nich skoro umre. Slov. Phfd. 1894. 713.

Mladší, sladší a p. za strč. mlazší, slazší podle positivu mladý. Gb. H. ml. I. 402. Mladší, die Jünger (dle něm.). Dob. Dur. 373.

Mladšopovinnost, i, f. V češích bylo zvykem, že mladší mistr do lhůty vyměřené konal m-sti (povinnosti mladšího mistra). 1705. Vz Pras. Rem. 46.

Mladuchin smiech — žalostné manželstvo (nevěsta musí plakat). Phfd. 1895. 664.

Mladuskô = *lepší hriato*; *také koláče*, které při svadbe gazda na krůžky pokrája a zvačka hostem predkláda. Platnica. Phfd. 1895. 707.

Mladý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Dokud mlád, já na nic nemyslí než na radost, já srkal sladký med. Černý. Cenci. 13. Tehdy pověděli mlajší jeho (učedníci) k sobě. Ev. seřt. 22. Joh. 16. 17. Mladý kam zaženě, tam zapasě (všude mu dobře). Mor. Čes. I. V. 421. — M. velikonoc = první neděle po velikonocech. NZ. IV. 326.

Mládza. Nach ta sova svoju mládzu vysedí (mladé). Slov. Dbš.

Mlaka, louka ve Frýdecku. Věst opav. 1893. 10.

Mlaščet. Dyšě mlaščí. Jevíč. Brt. D. II. 341.

Mlat. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Pojd na mlat, dám ti plat (mláčení trojmo). CT. Tkč.

Mlatček. Mlynář držal m. (kladivo, kterým křesal mlýnský kámen). Phfd. XII. 282.

Mlatevňa, é, f. = *stodola*. Brt. D. II. 437.

Mlátieí zbraň. Wtr. Krj. I. 620.

Mlatisko, a, n. = *mlat*. Brt. D. II. 437.

Mlátiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Mláto. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — M. koní, koní *mňat* (*nať*), *poľajka*, *poléka* (han.), mentha pulegium, rostl. Brt. D. II. 505.

Mlatolit = *na mlat ušlapati*. Pole zmlatolené. Jevíčko. Brt. D. II. 341.

Mlázgat, intens. slovesa mlátiti. Val. Brt. D. II. 341.

Mlaziště, é, n. = *zálomek* naznačující stopu zvěři, Abbis, m. Sterz. I. 7.

Mlazší, vz Mladší (3. dod.). Dob. Dur. 121.

Mlčanka. Zasaď si m-nku (= mlč, trp). Phfd. 1893. 700.

Mlčelivě. Pro toto složení (konšelů) vrčeli sou někteří m. Břez. Font. V. 448.

Mlčení. M. neškodí, plekotání haňbu plodí. Mor. Čes. I. V. 421. S m-num ve vyvoze obratí. Slez. Nov. Př. 78.

Mlčetl. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. O přehlasovaných tvarech cf. Gb. H. ml. I. 101. Mléč, ale vrčí. Slov. Nov. Př. 614.

Mlčitel, e, m. Nár. list. 1894. č. 264. 1.

Mléko, a, m. = pomocník staršího při svadbách. Phfd. 1895. 577. a j. tam.

Mldlý = *mdlý*. 1518. Arch. XIV. 297.

Mléč, rostl., vz Žabí mléč (3. dod.); lactuca virosa, vz Brt. D. II. 504.; vz Serůvka (3. dod.). Celigana (3. dod.).

Mléčí. M. jalové, vz Pleška (3. dod.).
Mléčné. Počet m-ho odvěstí. Kat. z Žer. 1. 90.
Mléčník, a, nebo *mlékař*, e, m., Säugling, mohl by říci, kdo by chtěl ineptire. Bl. Gr. 207.
Mléčný. M. cesta. Na Slov.: cesta na nebi. Čes. I. V. 324.
Mléčovi. Háj. Herb. X. b.
Mledivo, mledzivo, vz Mlezivo (3. dod.).
Mlejnek. Hra na m. Vz Duf. 70.
Mlejší m. mlajší, mlazší, mladší.
Mlékař, vz předcház. Mléčník.
Mléko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Neprecedené mlieko devat nemoci odháňá. Mtc. 1894. 20. Mlieko večer po západe sluka neradi dávajú z domu a dajú-li, posolia ho trošku a s vršku spravia kríž prstom na dvere; Mlieko nosia zo stajne zakryté, aby ho vraj slunečnica neopálila; Všade klam, len v mlieco voda. Slov. Phld. 1894. 132., 133., 441. Co činiti, aby kravám mléka neodňali, aby krávy mléka nepotrátily. Vz Phld. 1895. 124. — **M. hadí, žabí, kaní,** vz Žabí mléč (3. dod.).
Mleta, y, f., dolina v Gemersku. Phld. XII. 426.
Mlezivo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. M., *mlzero* (han.), *radoránek* (sev. Mor.), *biz* (záp. Mor.), *vrzanec* (laš.) = buchta zadělaná prvním hustým mlékem, vydojeným krávy po otelení, kterémužto mléku říkají též mlezivo, *mledivo* (laš.), *zdojky* (záp. Mor.). Brt. D. II. 478. Cf. Kuráčka (3. dod.). M. dojiti, biesten; máslo z m-va, Biesbutter. Sterz. I. 494. a.
Mlezdít čím kam = *hoditi, mršiti*. Mlezdil s ním (m. jím) do jeteliny. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feull.
Mlgaf = *mlti chuť, laskominy na jídlo*, které jiný jí. Mlgá ti? Vz Brt. D. II. 341.
Mlhavina. Ztk. 53. (3. dod.).
Mliceň, rostl., vz Cedidlo (3. dod.).
Mlič, rostl., vz Celigana, Pampeliška (3. dod.).
Mličeň, čně, m., vz Pampeliška (3. dod.).
Mličky = *mlžičky* (mlha). Dšk. Jihé. I. 5. Dle List. fil. 1896. 156. m. mhlíčky. Vz tam.
Mličnatěti. Kapalina m-tí. KP. VIII. 122.
Mličný trh. Čel. Pr. m. I. 631.
Mliečnik, u, m. = *krajáč*. Phld. 1895. 485.
Mlín, u, m., vz Zátoň (3. dod.).
Mlisa, y, f. = *misa, l vsuto*. Brt. D. II. 185.
Mlisnej m. mlsný. Žďár. Brt. D. II. 247.
Mliti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77., 28. Srozuměl, že se ne svá mele, že se ne po švu páře (že se neděje po jeho, že si jeho rady již neváží). Bl. Gr. 296. Mele (tlachá), až člověku v uších zní. Slov. Nov. Pr. 610.
Mliza, y, f. = *míza*. Cf. Mlzati.
Mlknutí = *mrčeti, trnouti*. Val. Brt. D. II. 342.
Mlkvy. Vybředli (vybředli) z rozhovoru bezvýznamného a mlkveho. Phld. 1896. 79. M., nepřijemné ticho. Ib. 108.
Mln, u, m., Magnetismus, m. M. v severní špičce střelky. Am. Orb. 47. Cf. násl. Mlna.
Mlna, y, f. M. v jižní špičce střelky. Am. Orb. 47. Cf. předcház. Mln.

Mlneso, a, n. = *magnet*. Am. Orb. 48.
Mlno, a, n. = spojenina mlna s mlnou. Am. Orb. 47. M. = *magnetina*, Magnetismus, magnetische Kraft. Vz Am. Orb. 46.
Mlnodotýčný. M. krabice. Am. Orb. 48.
Mlnoosa, y, f., magnetische Axe. Am. Orb. 79.
Mlnovec, vce, m., Magneteisenstein, m. Am. Orb. 46. Dle Nz.: železovec osmistěnný.
Mlnný, magnetisch. Mlnným se státi, magnetisch werden. Am. Orb. 47.
Mloči, od mlok. M. oko. Slád. Mak. 76.
Mlogaf koho = *kojiti*. Slov. Phld. XII. 559. — **se** = *nabízeti se*. Kunšt. Brt. D. II. 312.
Mlovina, y, f. = *tyč u plotu*. Dšk. Jihé. I. 21. Cf. Mlovjina.
Mlsiček, čku, m. = *pamlsek*. Lerm. II. 69.
Mlsný. M. jen když ulízne. Brt. D. II. 275. Cf. Hladový. — **M. košík,** sotor, podlouhlý košík rákosový, v němž se nosí mlsy. Han. Brt. D. II. 342.
Mlsoň, ě, m. = *kocour*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Mlsponda, y, m. = *mlsoň, mlsponda*. Han. Brt. D. II. 342.
Mlunif sa. Mluní se = na západě svítá, jakoby blesk oblohu přelít. Zvolen. Pastr. L. 87.
Mlunník, a, m. = *mlunný, elektrický úhoř*. Sterz. I. 1.
Mlunobljný hladkan (úhoř), elekt. Aal. Am. Orb. 109. Cf. Mlunník (3. dod.).
Mlunolučební. M. poradí. Am. Orb. 62.
Mlunomlnosť, i, f., Elektromagnetismus, m. Am. Orb. 49.
Mlunoosa, y, f., elektrische Axe. Am. Orb. 79.
Mlunoproud, u, m., elektrischer Strom. Am. Orb. 15.
Mlusknut = *mlasknouti*. Vých. Mor. Brt. D. II. 342.
Mluvitel = *řečník*. Bl. Gr. 63., 167.
Mluvíti jak. Mluví, jako když si do huby nevidí, jako blázen; Mluví divně, že by se tymu kury smioly. Nov. Pr. 610., 611. Pěkně mluví, ale čertom topí. Mor. Čes. I. V. 421. Cf. Partesy. — **co.** Ovesné řeči m. (tlachati). Nov. Pr. 611. Kdo moc mluví, buď lže, neb se chlubí. Čes. I. V. 421. — **komu.** Chciece m. jemu (= s ním). Staré evang. Mus. fil. I. 48. Takto jest jemu **ode** všech mluvil. Griz. 76. a. — **ke komu:** k židům. Staré ev. Mus. fil. I. 48. — **s kým oč.** Vy se mnú o to nechcete m. Chč. Mik. 426. — **aby.** Mluví, aby mu huba nestála (tlachal). ČT. Tké.
Mluvnice. Tohoto slova Slováci neznají. Mtc. 1895. 297.
Mluvníčně = *mluvnický*. Nic zvláštěho ani vecne ani m. Phld. 1893. 623.
Mluvník. Hanka raději chce: mluvnice. Jg. (Zl. Jg. 202.).
Mluvný = *hovorný*. M. lyra. Kká. Puš. Roz. 56. — **M., Sprach-.** M. ústroj. Ztk. 68. (3. vyd.).
Mluvopisný. M. příspěvek. Nár. list. 1896. č. 107. feull.
Mlým. Ne vše, co sedlák namlátí na mlatu, nese do mlýna; toliko zrno (jen vyvolení budou spaseáni). Bl. Gr. 307. Je-li málo vody,

mluví mlýn: Se-be! se-be (sobě mele mlynář)! Je-li jí více, mluví: kmo-tro-vi! kmo-tro-vi! Je-li jí dost, mluví: kaž-dé-mu! kaž-dé-mu! Phld. 1893. 523. M. jde, jak voda běží. Světz. 1895. 170. a. Každý pušča na svůj mlyn. Mor. Čes. I. V. 420.

Mlynář. Kolik m-řů, tolik měř. Bl. Gr. 57. Nenie to každý mlynář, čo zamúčený klo-búk nosí. Slov. Zátur. M-ři vypovídají se z Nemělic přes Dobřemělice na Pílu. NZ. III. 229. Mlynára sa múka lapá a ševca smola. Phld. 1894. 196. Mlynarā sú hodní chlapi, keď jim pytel 'tlapy tlapy'. Slov. Nov. Pr. 338. — **M.** = *tlachal*. Je, myslím, mlynářem, čo mele hubou. ČT. Tkč. — **M.** = bílý bugr (bugr = veliký bob). ČT. Tkč.

Mlynářčik, a, m. M-ci sa bijú (sněží). Slov. Nov. Pr. 651.

Mlynářik, a, m., *acredula caudata*, místy na Mor. *mlynářka* (snad že má peří většinou bílé), *menářka*, *mynářička*, *kožušnica* (pro hebké peří), *strašek*, *psí sěkorka* (i u Bydž.). Vz Mtc. 1893. 301.

Mlynářka, y, f., vz předcház. Mlynářík.

Mlynářská. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Mlýnková, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mlýnský. Daň z kol mlýnských. NZ. III. 219. Hra na m. kolo. Vz Duf. 107.

Mlzatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66.

Mlzevo, a, n., vz Mlezivo (3. dod.).

mn m. *en*: namná kost. Dšk. Jihé. I. 25. — Za cizí *mn* je čes. *mň*: komňata. Otc. 469.

mň. Z *mň* *m* odsuto: čuměti = čumněti m. čuměti. Dšk. Jihé. I. 23.

Mňadlice m. trdlice. Brt. D. II. 441.

Mňach m. mých. Pykarec. Brt. D. II. 245.

Mňaf. Koní m., *mňatka*, vz Mláto koní (3. dod.).

Mňaténky, vz Zavianky (3. dod.).

Mňatonoha, y, f., vz Matonoha, Jílek (3. dod.).

Mnedle. M., co to hoří? Arch. XIII. 242., XIV. 306.

Mněra, y, f. = *míra*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 87.

Mněši, vz Mífaci (3. dod.).

Mnět = *míti*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 364.

Mnícháčka, y, f. = *míchačka*, *měchačka*, a vsuto. Dšk. Jihé. I. 13.

Mnichovský. M. klášter. Břez. Font. V. 409.

Mnichovstvo. Arch. XIV. 336.

Mnichový = *mnišský*. M. rota. Chč. S. 244.

Mniský = *mnišský*. Gb. H. ml. I. 512.

Mniší. M. hora u Brna. Mus. 1896. 302.

Mníti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19., 81.

Mnoho. Lepší je nic neopravit než mnoho. Slez. Nov. Pr. 78. Co vhod, dobro; mnoho nezdravo. Bl. Gr. 111. U Kruml. (mor.), Znojma říkají: *moc*, *mocka*, *mockal*, *moclík* (kolik). Brt. D. II. 217. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 391.

Mnohobožník, a, m., polytheista. Ztk. 115. (3. vyd.).

Mnohodobý. M. proud elektrický. KP. VIII. 67.

Mnohohlasný. M. píseň. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 235.

Mnohojevný. M. turmalin. Am. Orb. 90.

Mnohokomůrkovitý. M. pirožec. Am. Orb. 105.

Mnohokopytný. M. ssavec. Mtc. 1895. 245.

Mnoholožiskový. M. sklerosa. Ott. VIII. 315. a.

Mnholudnost = *mnoholidnost*. Phld. 1895. 216.

Mnholudný = *mnoholidný*. Phld. 1895. 216.

Mnohomluvec, vce, m., *inositatum*, píše Bl. Gr. 206.

Mnohomnožství, n. Tam se m. lidí hemžilo. Kld. III. 125.

Mnohomůdrý. M. mistr. Chč. S. 257.

Mnohonožky, *glomeridae*. Vz Ott. X. 203.

Mnohoobsažný. M. zákon. Krok 1894. 367.

Mnohookenní. M. síň. Světz. 1894. 126.

Mnohooký, *vielängig*. Zbrt. Pov. 142.

Mnohosolství, n. Vz Am. Orb. 111.

Mnohost = *velikost*. Ev. víd. 61. (Mně.). — **M.** = *množství*. U něho ležela m. nemocných. Ev. víd. 49. Joh. 5. 3. (Mně.).

Mnohošťávnost, n. Vz Am. Orb. 111.

Mnohovlásek, ska, m. = kdo má mnoho vlasů. Kučeravý m. Wtr. Krj. I. 42.

Mnohozáhybový. M. kasanice. Phld. 1896. 95.

Mnohozbrojný. M. zvíře. Am. Orb. 54.

Mnoství = *množství*, ž odsuto. Dšk. Jihé. I. 43., Gb. H. ml. I. 516.

Mňoukavý. M. baba. Tkč.

Mnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Mnoze = *mnoho*. O tom mistři m. píši. Krist. 107. b. a j. Vz Mus. 1893. 444. Ten sluha bude mnozie bit. Krist. 41. b. To muož tak mnozie trpěti. Pass. 322. V ně. ho není. Cf. List. fil. 1895. 93.

Množstvo, a, n. = *množství*. M. lidu. Ev. seit. 35. Luc. 7. 11. (Mně.).

Moc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 315. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 42., 46. Čtěl se ho silú mocú zbýt (mermomocí). Vek. Poh. 96. M. není v množství lidu, ale v síle mužnov. Alx. Nách. 204. Hrst moci více zmůže než pytel práva. Šml. VII. 11. — **M.** = *mnoho*. Do moc dědin. Na Chromecku a j. List. fil. 1894. 284. Cf. Mnoho (3. dod.).

Moci = *moc-li*. M. ste dal? Dšk. Jihé. I. 6.

Mocka, vz Mnoho (3. dod.).

Mockal, vz Mnoho (3. dod.).

Moclík, vz Mnoho (3. dod.).

Mocně = *pevně*. M. šila. Phld. XII. 165.

Mocný. Múdrému nerad, mocnému nedvihaj. Slov. Zátur. — **v něm**: v skutečích. Ev. víd. 78. Luc. 24. 19. (Mně.). M. v síle své. Alx. Nách. XIV.

Moctný = *mocný*, t přísuto. Gb. H. ml. I. 396.

Moč, m. 1554. v Kosmogr. — List. fil. 1893. 457.

Močalov, a, m., obec v Požúnsku. Vz Phld. XII. 155.

Močár, m. močál. Val. Brt. D. I. 63.

Močarina, y, f., vz Patočina (3. dod.). Phld. 1892. 654., 55.; 1893. 462.

Močarinka, y, f., rostl. Vz Zaruzina (3. dod.).

Močec, čee, m., Harnsäure, f. Am. Orb. 67.

Močelnica, e, f., potok ve Zvolen. Phld. XII. 252.

Močení, n., das Harnen. Léčení obtížného m. na Slov. Vz Mtc. XVIII. 214.

Močenok, nku, m., obec v Nitran. Phld. XII. 252.

Močiar, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 252.

Močiarnik, a, m., obec v Trenčín. Phld. XII. 252.

Močidlo. Vyschnou-li močidla, nezůstane ani zába. Nov. Př. 238.

Močirna v pivováře. Nár. list. 1894. č. 223. 3.

Mod, gt. pl. místo modl (od modla). Pass. 335. a j.

Moda. M. jest bez zásad, bez povahy, jest internacionalní. Wtr. Krj. I. 86.

Modátka, rostl., vz Babulinka (3. dod.).

Moderace, vz Matrace (3. dod.).

Moderna, y, f., jm. časopisu a politického sdružení povstaleho r. 1895. Vz Strana (3. dod.).

Modernistický. M. pokolení. Nár. list. 1896. č. 105. feuil.

Modla, gt. pl. modl, AlxB. 6. 22., Beck. I. 131., model. Kruml. 43. (Gb.). Cf. předcház. Mod. Chybila m. Bl. Gr. 281.

Modlanka, y, f., potok. Vz NZ. V. 527.

Modlář, e, m. = *katolík*. XVI. stol. Wtr. St. nov. 189.

Modlejšovice mezi Olom. a Přerovem. VSlz. III. 37.

Modletín. Lidovou etym. vz v Čern. Př. 31.

Modlidba, lépe: modlitba. Bl. Gr. 278.

Modlitba. Mocnému skutok, slabému m. Holly. Phld. 1894. 118.

Modlitebně. Dobrého zdraví m. prosíc přejeme... 1594. L. posíl. 56. M. tě prosím. XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Modlitební knížky v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 525.

Modlitebnice = žena prosící. Vz Arch. XIV. 3.

Modlitebník. Chč. Mik. 435.

Modlitebný. M. duom, Ev. seit. 32. Luc. 19. 46. (Muc.), dóm. Chč. Mik. 442. Toto slovo znamená Blahoslavovi (Gr. 321.) = co se může modlit jako m. žalm a nelíbí se mu ve významu jiném, ku př. m. oběti místo oběti sv. modliteb. Cf. Chvalitebný (3. dod.), Modlitevný (3. dod.).

Modlitevník. Ev. víd. 59. J. 4. 23.

Modlitevný. M. dom, domus orationis. Ev. víd. 47. M. 21. 13. a j.

Modlití se jak: krvavým potem. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 183. Keď sa modlí, na čerta sa obzerá. Slov. Nov. Př. 536.

Modlivý = kdo se rád modlí. M. vejměníce. Světz. 1893. 307. b. M. baba. Světz. 1895. 469.

Modlosluha. Chč. S. 29.

Modloslužebně (jí byl oddán). Phld. 1893. 751.

Modloslužebný. M. hriech. Chč. S. 85.

Modlosluženie. Chč. Mik. 420.

Modloslužiti. Tov. (Vlč. Lit. 211.).

Modltva, y, f. = *modlitra*. Z. klem. 117. 6.

Modly, obec v Turci. Phld. XII. 246.

Modočany, přístav dunajsky v Komárně. Phld. XII. 426.

Modra, obec v Požúnsku. Phld. XII. 426., XIV. 46.

Modrace, Matratze. Kat. z Žer. 155.

Modráček, čka, m., cyanecula, pták, místy na Mor.: *modračka*, *modrá raška*. Mtc. 1893. 305.

Modračka, y, f., vz předcház. Modráček.

Modrák, a, m., jm. holubí. C. T. Tkč. —

M., u, m., rostl., vz Chrupa (3. dod.). — **M.** (Brň.), *modráček* (Třebíč), *sindk* (val.), *sinál* (Zlín.), *sinál* (laš.), *paněčák* (val.), *huščák* (val.), *potec* (Jičín), *potíček*, *počeček* (Slez.), houba, boletus cyanescens. Brt. D. II. 511.

Modrákový, flaveus. M. kukla. XV. stol. Wtr. Krj. I. 38.

Modřanka, y, f. = dráha z Prahy do Modřan. Pojedu m-kou. Us.

Modrohlávek, vka, m., druh sýkory. ČT. Tkč.

Modrojas (nebe). Kká. Puš. Roz. 61. a j.

Modrokrevný. M. šlechtic. Bráb. 120.

Modrookost, i, f. NZ. IV. 371.

Modrooký. M-cí lidé v Čech. Vz NZ. IV. 80., 257.

Modrosiný. M. vodstvo. Kká. Puš. 43.

Modrosivý. M. nebe. Šml. I. 3.

Modrý. Má m. oči jako obloha. Us. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil.

Modulační. M. postup hudby. Phld. 1894. 693.

Modzog = *mozek*. Phld. 1896. 162.

Mohar asi = laskavec rozložený, amaranthus blitum.

Mohejrka, y, f. = sukně z mohejru. Wtr. Krj. I. 396.

Mohelnice, e, f., přítok Morávky. Věst. opav. 1893. 10. — **M.**, trať ve Frýdecku. Ib.

Mohovitý = *moritý*. M. statek. 1411. Dml. List. 10.

Mohyla, přesmykn. z homola. Kotk. 153.

Mohylík, u, m. = žárové pohřebiště u Dobré Vody v Hořicku. NZ. III. 162.

Mochárek, rka, m., vz Lejsek (3. dod.).

Mochejr, *mocheyr*, *muchýr* (mohére), *mu-cher* = vlněná látka, polohedvábná. Wtr. Krj. I. 366., Lomn. Peycha živ.

Mochlat = machlat, másti, mačkati. Je-víčko. Brt. D. II. 342.

Mochorůvka m. muchomůrka. Vranová. Brt. D. II. 235.

Mojský. Po mojsku (po mém způsobu). Bl. Gr. 76., 82.

Mokřadlo. Přimoravní m-dla v polích. Mtc. 1896. 236.

Mokřat = *vlnouti*. Val. Brt. D. II. 342.

Mokrazeň, zné, f. = *mokroš* v koutech jizby. Val. Brt. D. II. 342.

Mokřina, y, f., vz Patočina (3. dod.).

Mokro. Sucho dělá strach, m. hlad. ČT. Tkč.

Mokrolut, u, m., děd. v Šarišsku. Phld. 1895. 439.

Mókuška, y, f. = *reverka*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 373.

Mol, gt. mole. Mole zapuzuje. Háj. Herb. 199. a O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Molazgnút = *udeřiti* (koho čím). Val. Brt. D. II. 342.

Molětuk, u, m., z Mundstück. Dšk. Jihč. I. 12.

Moldýř, e, m., z Mörder. Dšk. Jihč. I. 10.

Mollový. M. nápev. NZ. III. 300.

Moloko = *mléko*. Phld. 1895. 629.

Molotif moloko = *kolotif*. Phld. 1895. 629.

Moňa, *moněnka*, y, f. = *camel*. Bru. Brt. D. II. 342.

Monadologický. M. hledisko, názor. Vz Vstnk. II. 282., 371.

Moněk, ůku, m. = *u srnců dlouhé chlupy visící s pyje*. Val. Brt. D. II. 342.

Moněnka, y, f., vz Moňa (3. dod.).

Mongolica, vyslovováno *mangalica*, druh ošpaných. Slov. Phld. XII. 176.

Monism-us, u, m. M. uznává různost pochodů hmotných a duševních a ty jsou různou stránkou jednoho a téhož podkladu; duše a hmota jsou v jakési monon spojeny. Mus. 1894. 324.

Monoalkyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.

Monocystidae = první skupina gregarin. Vstnk. II. 535.

Monoformní. M. regenerátor, transformátor. Vz KP. VIII. 66., 112.

Monogramm, signum. Čel. Pr. m. II. 504. a j.

Monologovati, monologisieren. Nár. list. 1896. č. 194.

Monomerický, z řec. = jednoduchý nebo jednoduchý. Čl. L. Jos. 29.

Monomethyl jantarový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 406.

Monopan. Nár. list. 1895. 28./8.

Monoxim benzilu. Vstnk. III. 247.

Monoxyd, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 328.

Montací a masopustní kantací noční. 1616. Kutn. šk. 151.

Montales = *školní plat*. 1597. Kutn. šk. 62.

Montaubanec, nce, m., druh holubů. Vz Ott. XI. 511. b.

Mopsli, *mopsliči*, mopsig. Sterz. II. 346.

Mor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 16.

Morák = *krocán*. Je zlostný jako m. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. — **M.** = *marka* (peníz). Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Morava. M. čistá — pohoda jistá. ČT. Tké. — **M.** = potok v Nitran. Phld. 1892. 426.

Moravan. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 127., 130.

Moravce, obec v Hontě. Phld. XII. 426.

Moravčie, e, m. = *Moravan*. Snm. I. 256.

Moravčik. M-ci = obyvatelé Mor. od Verovan níže Dubu k Brodku. Brt. D. II. II.

Moravec, vce, m. = *Moravan*. Brt. D. II. 342.

Moravismy v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 370.

Moravisující text = po moravsku psaný. Mus. 1896. 199.

Moravka, y, f. = *Moravanka*. Brt. D. II. 342.

Morávka, y, f., přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Moravský. M. číslo = 64 gr. z hrivny (v Cech. 60.). Dml. List. 26. M. vítr — český dýst. ČT. Tké.

Morčacie = z morčete. M. tuk. Mtc. 1894. 108.

Mordhák. 1505. Vlč. Lit. 253.

Mordovat se s čím = *trápit, namáhati se*. Us. Brt. D. II. 342.

Mordovisko, a, n. = *námaha*. To dalo něco m-ska! Zlín. Brt. D. II. 516.

Mordovník, u, m., rostl., vz Koníček (3. dod.).

Mořec m. nořec. Gb. H. ml. I. 374.

Morena ho cecá. Na Slov. Vz Mtc. 1894. 100.

Mořeplavba, y, f., Seefahrt. Krok. 1894. 378.

Morlovat koho = *kárati*. Val. Vek. Val. I. 82.

Mořiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Morka = *krůta*. Kat. z Žer. II. 309. Isiel morky pást = umřel. Phld. 1894. 60.

Morný, pl., f. = *prosná kaše* s krupicí posypaná perníkem. Záp. Mor. Brt. D. II. 478.

Moronka, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Morous. Pálení morousa. Zbrt. Pov. 24.

Morovid, a, m. = videm, zrakem mořící. GR. Nov. 78.

Morský. M. pěna, překlad něm. Meerschäum. Ale není to pěna, nýbrž hlina, jež se kope v Malé Asii a na Mor. U V. je mořská pěna = Bimsstein. Čern. Př. 87.

Morvenit, u, m. = harmotom, nerost. Ott. X. 899.

Mosaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114., Gb. Km. -i. 44.

Mositi v. musiti. Gb. H. ml. I. 259.

Moskalik, a, m. = ryba zvaná rus. v Sa-rašsku. Phld. 1894. 307.

Mosor, u, m. = *kus dřeva celistvý*. Val. Brt. D. II. 342. Cf. násl. Mosúr.

Most. Hra na železný m. Vz Duf. 86.

Mostek. Zaskočilo ně (mně) pod mostek (když vlitne kousek jídla do průdušnice). Val. Brt. D. II. 422.

Mostit izbu = *podlahou opatřovati*. Val. Brt. D. II. 434.

Mostné. 1301. — Čel. Pr. m. II. 255. a j.

Mostník. Čel. Pr. m. II. 683.

Mostovka, y, f., Brückenbahn, f. Petrl. 10.

Mosúr = uprostřed vyhnitý pařez, kterého jako črpa ku žbánu a p. užívají. Cf. Phld. 1893. 486. U bosenských hutníků = roura, kterou proudí měchem stlačené povětří do ohně. Ib. 487. M. = smraštěný, o člověku smraštěnec. V Sielnicku na Slov. V Sučanoch v Turci = z křea stromu spravená dbanka, kam sa môže všeliniečo vložiť, teda asi ako mašiar. Mosúrom volá sa, i keď pramienok obložia klátom dlabaným, čím sa okolo pramienka urobí ohrada, srub, že nečistota od pramienka obchodí. Mosúrom volajú i obťatý strom, obťatú krč. Phld. 1894. 309. Mosúr namosúrený! Ib. 314. Vyzerá ako m.; je odutý

ako m. = nepřívětivý, omrzelý, nechutný. Phld. 1894. 84. Cf. Smušuravený, Zmosúravený, Mosor, Mosúrek (3. dod.).

Mosúrek, rku, m. = *vydlabaný kmen, kadlub*. Val. Brt. D. II. 342.

Mošenec, nce, m., místo *mošinec, mušinec*. Brt. D. II. 161.

Moškovec, vce, m., obec v Turci. Phld. XII. 157.

Moškvan, a. m. = *zlomyslný člověk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 342.

Mošovce, obec v Turci. Phld. XII. 157.

Mošt, z něm. v době pozdější. Gb. H. ml. I. 264.

Moštěnka, y, f. = řeka u Mošténice v Přerovsku. Šd.

Mošus, u, m., květina, vz Mušec (3. dod.).

Moták, u, m. = dopis od vězněného tajně někomu zasláný, aneb jemu od někoho do vězení. Uš.

Motati. Kříž (na čele atd.) jenom motá (ledabylo dělá). Tvarožná. Hledik.

Motejleti = v motýla se proměňovati. Motejlení pupy. Jg. v Obraně jaz. čes. 1806.

Motelinka, y, f., psyche, hlemýžď. Am. Orb. 76.

Motěšický Kašp. Cf. Mus. 1895. 512.

Motešín. Canonici regulares de monte sina. Žertovně přeloženo: Kamenici rebenáři z M-na. Vz Bl.

Mothejl, a, m. = *motýl*, h přísuto. Tys bez toho jako m. = mdlý. Dšk. Jihé. I. 35.

Motňa, é, f. = *plátěné nohavice* na způsob pytle rozděleného jen dole. U Malorusů. Phld. 1893. 133.

Motolice ovčí. Ovčinec m-cou zaražený. Phld. 1895. 360.

Motoličný. M. kořen. NZ. III. 525.

Motolinka, y, f., hydatina senta, zvíře. Am. Orb. 103.

Motouz, z pův. *motovazъ* (motovúz, motouz). List. fil. 1893. 468. Z moto-vúz. Gb. H. ml. I. 568. Na dlouhý motúz uvázat (odložit na dlouhý čas); Nemůžem sa m-zom zaklat (keď někdo za něco nemůže). Phld. 1894. 442., 744.

Motovidlovitý. Motovidlo m-tý (o velmi neohrabaném). Dolnobeč. Brtch.

Motovúz, vz Motouz, Gb. H. ml. I. 433.

Motožka, y, f. Ovca sa zmotoží, má m-ku, keď jej paša alebo nápoj preškodí. Phld. 1894. 492. Zmotožit sa = otrávit sa (o ovciach), keď pozerú motožku, matonohu, conium, aethusa cynapium, alebo šmatlák, opilec, lolium temulentum, a inú zlú zelinu. Ib. 1892. 317.

Motrlák. Ten chytil m-ka (o opilém). Mor. NZ. V. 546.

Motúzek, zku, m., vz Motouz. Budeš preťahovať mi sladké m-ky (mne balamutiti)! Phld. 1894. 511.

Motyčka = železné kutí na konci sloupce kosy. Brt. D. II. 452.

Motyka. Je na motyku (opil se, že se motá). Čern. Př. 21. *Hádanka*: Chodím s chudým na robotu, nejím, nepiju, přece žiju (motyka). Brušp. Hlediková.

Motýl. Nepust hýla pro motýla. Mor. NZ. V. 542.

Motýleci. M. oči. Am. Orb. 75.

Moučnice = hlen v ústech dětí, vymývá

se roztokem boraxovým. Duf. 18. — **M.** — *jídlo z mouky, vody a más'a*; nahoru se dává krupice. Vz Susterka (3. dod.).

Moučný (múčný). M. mlýn (na mouku). 1462. Dml. List. 11. 12. 1581. Mtc. 1896. 292. M. jablka. NZ. V. 586.

Moudě, éte, n. = kořen cibulovitý. záp. Mor.; varle (môdě). Han. Brt. D. II. 342.

Moudro. Kdo pak tím jeho moudrům rozumí. Rais. Rod. 12.

Moudrost. M. chytrost oklamala. 1418. List. fil. 1895. 214.

Moudrovec, vce, m. Toto slovo nelíbí se Blahoslavovi (Gr. 169.), doporučuje filosof.

Moudrý. Nelze moudrým toho muže zváti, jenž, aby cizí získal, vlastní ztratí. Vrch. Rol. XXXVIII. 63. M. člověk v bádce upustí, ale prudký pes přichází vlku pod zub; Oklam blázna, ako chceš, a múdreho, ako vieš; Lepší jeden múdry nežli bláznov tisíc. Nov. Př. 114., 209., 211. — **v čem**: v panování. Vrch. Rol. I.—VI. 68. — **jak**. M. jako Šalomounovy holenky, plundry. Šml. VII. 147., Nov. Př. 18.

Moucha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Sedla muška na lep; Oslabol ako mucha na podzim; Mušku bys počul preletet; Eudí ako much. Phld. XII. 373. nn. Vie, od čoho muchy kapú. Ib. 1894. 441. I prišla psí múcha a mšice. Z. wit. Ps. CIV. 31. V Z. klem.: mšice a sténice. Dobrá psovi mucha, keď ju môže dostať; Muchy lapal, voly púšcal (špatně hospodařil); Nedá sa ako mucha chytiť; Bylo jich jako much (mnoho). Nov. Př. 179., 437., 524., 641. Nevím, ani co by m. unesla. Šml. I. 188.

Mouchonky = *srstky*. N. Město. Brt. D. II. 342.

Mouka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47., 81. Z tej múky nebude cesto (těsto) a z toho cesta koláč (to se nestane). Phld. 1895. 675. Z te rži nebude muka a z te muky nebude chleba. Slov. Nov. Př. 632. Jaka muka, taky chleb. Mor. Čes. I. V. 420. — **M.** — *muka*. Skrze takové své bolestne mouky. Háj. Herb. 96. a.

Moulití m. žmoulití, ž vysuto. Dšk. Jihé. I. 43.

Mouřenín. Bl. Gr. 275. chtěl mítí Mouřenín.

Moutiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81., 45.

Mozek. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 160., 162. Lidé zpraženého mozku. Km. 1887. 244. O zvětšení m-ku. Vz Zbrt. Pov. 95. Zméknutí m-ku, encephalomalacia. Vz Ott. VIII. 597. Věštění z mozku zvířat. Vz Zbrt. Pov. 95.

Mozelán, u, m., vz Mezolán (3. dod.).

Mozgry, pl., f., Masern. Laš. Brt. D. II. 488.

Mozkomichný = *mozkomichový*. M. nervstvo. Ztk. 67. (3. vyd.).

Mozle, etc, n. = nejmenší domácí myš. ČT. Tkč.

Mozol. Hojení m-lů na Mor. Vz Mtc. 1894. 334. Střhněm. matale, Geschwür, n. Gb. H. ml. I. 445.

Mozolkovitý. M. špička. Čl. I. Jos. 24.

Mozolky. Na Mozolkách, pole v Zádveřicích u Vyzovic. MzO. 1890. 126.

Mozorovaný — *strakatý?* M. axamít. Wtr. Krj. I. 362.

Moždír a *možír*, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 109. Slov. mažiar, sthném. morsári, *r* odsuto. Ib. 353.

Možení. Háj. Herb. 19. a.

Možgrávka, *y*, *f*. = *ryma*. Val. Brt. D. II. 488.

Možna = silný dřevěný hřeb, na obou stranách přistřený. M. zasadila se jedním koncem kolmo do stěny (klad prostřední síly), spodní a svrchu stěna se na druhý konec prostě nadíla a přirazila (při stavění dřevěných chalup). Chod. NZ. II. 646.

Možně = *pevně, vší silou*. Sedl si m. na párez. Kld. III. 29. a j.

mp: klempírovať, humpati, *m* přisuto. Dšk. Jihé. I. 24.

mpl m. *ml*: V Krumplově. 1409. Gb. H. ml. I. 420.

mpn m. *mn*: kampna, Mst. 289., Lompnice. Půh. I. 285. — Gb. H. ml. I. 420.

mpr. Z mpr *m* odsuto: cipreampr. Dšk. Jihé. I. 23.

mps m. *ms*: Sampson. Gb. H. ml. I. 420.

mpt m. *mt*: na tompo světě. Gb. H. ml. I. 420.

mr m. *er*: mrtohlavý. Dšk. Jihé. I. 25.

Mračidlo, *a*, *n*. Škaredí se jako m. Nov. P. 557.

Mračně. Opustil jej m. (mrače se). Kká. Puš. Roz. 52.

Mračnobravý. Čch. Otr. 34.

Mračnopozer. Aristarchův m. Jg. Krok. II. 1. (List. fil. 1894. 179.).

Mrak. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 61., 77.

Mrakotín. V M-ně, v té dolině zůstává tam radní pán; má paruku z kozích chlupů, točí se mu sem a tam. Mor. Čes. I. V. 422.

Mrakovětec. Vrch. F. II. 191.

Mramor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Mraščák, *a*, *m*. = kdo pořád pláče. Dolnob. Brteh.

Mraščiti, *mraštiti*. Št. Gb. H. ml. I. 33., 78.

Mrav. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Mravec. Kočka prskala, fúkala a mravčala. Phld. 1896. 222.

Mravčanie = *mňoukání*. M. koček. Phld. XII. 209.

Mravěec, Ameisensäure, *f*. Am. Orb. 67.

Mravěil, Formyl. Am. Orb. 67.

Mravenec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Mravenecník, pták. Cf. Ott. IX. 371.

Mravitě = *mravně*. Bl. Gr. 102.

Mravovláda, *y*, *f*. Ethokratie. Ott. VIII. 779. b.

Mravoznalství, *n*. Ethognosie. Ott. VIII. 779. b.

Mravús, *a*, *m*. = *mravenec*. Mor. Mte. 1894. 22.

Mráz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. Po kostiach mu m. behá. Slov. Nov. P. 586.

Mrazka. Kotk. 157. myslí, že se má psáti *mraska*, že to souvisí s nem. March, Mähre. (I. 1075. a., VI. 1038. a.). Cf. Mráska (dod.).

Mrazně. Opav. Brt. D. I. 127.

Mrazovica, *e*, *f*. = *rysoká baranica*. Brn. Brt. D. II. 469.

Mrcika, *y*, *f*. nějaká stužka. Slov. NZ. III. 158.

Mrčeti. Můrou dušený počal m. Vek. Val. I. 100. a j. — **M**. = *těže oddychovati*. Brt. D. II. 343.

Mrdati čím. Mrdla plecóm (trhla, pokreila). Phld. XII. 198. — **nad čím**. An mrdá nad ním (hrachem) hledě zvěřiny (vrtí hlavou, nechce ho, jí raději zvěřinu). Ché. S. 254.

Mrdlo, *a*, *n*. = *mýdlo, ý v r*. V Hlinném na Zdár. Brt. D. II. 246. Cf. Prtel.

Mrdofúz, *a*, *m*. cf. Plž (3. dod.).

Mředatec, *tee*, *m*. Cyanursäure, *f*. Am. Orb. 67.

Mředěv, *dvě*, *f*. Cyansäure, *f*. Am. Orb. 67.

Mředil, *u*, *m*. Cyan. Am. Orb. 66.

Mřek, *u*, *m*. rostl. Vz Smrk (3. dod.).

Mřeže, *pl*. = *veliká, obdélná síť*; dole visí koule olověná, na vrchu dřevěná. Strážn. Brt. D. II. 498.

Mrhák. Pták m., rybka chybka (sedlák ptáčník a rybář zanedbává hospodářství). Mor. Nov. P. 425.

Mrhavý m. mlhavý. M. čas. Laš. Brt. D. I. 109. Vz násl.

Mrholiti m. mlholiti, od mlha. V Krkonš.

Mrhovaný, vz Merhovaný (3. dod.).

Mrcha. Dle Mkl. od sthn. merha, strhn. march. Čern. P. 51. Sthném. marha. Gb. H. ml. I. 445. Cf. ib. 64., Phld. 1893. 762. — **M**. = *něco špatného*. S mrchou (= sluhou) zle a bez nej horšie. Phld. 1894. 256. Na mrcha koni sedí (umře). Ib. 193. Má mrcha oči = zlé, úřečivé. Ib. 492. Všade sa m. (planá zelina) najde. Ib. 441. M. nemoc. Vz Vřed (psotník) i v dod., Mte. 1894. 106.

Mrchavý. Človek ako m. pes. Slov. Nov. P. 557.

Mrchlava m. mrchohlava, Aaskopf, stavit. ozdoba. Sterz. I. 3.

Mrchohltný = mrcholačný. Sterz. I. 2.

Mřiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27., 28., 70., 77.

Mřždět se = *rozbřeskovati se*. Zábř. Brt. D. II. 343.

Mříže. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Mřížité. M. obrazec. Am. Orb. 30.

Mřížka (*vyšicání*): jedno-, dvou-, čtyřháčková, hadová (několikerá), vajíčková, rádková (několikerá), křížková, přesticka. NZ. IV. 407.

Mřížoví, Gitterwerk, *n*. Kká. Puš. Roz. 54.

Mrk, *u*, *m*. = *okamžení*. Vrátn se v mrku. Zábř. Brt. D. II. 343.

Mrkatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 61.

Mrkavě. Pravil m. (mrkaje) lahodným tonem. Jan Vaňa. Plác. 15.

Mrkev, sthném. morha, moraha. Gb. H. ml. I. 445., 67.

Mrkevník, *u*, *m*. = bodák. Ve švihácině. Brt. D. II. 521.

Mrkevný = *mrkrovy*. M. semeno. Kat. z Zer. I. 181.

Mrkotání. Kde jde o m., hlodání, svády, žaplení. 1593. Phld. 1894. 2.

Mrkotat = *z temna mluvit, bručeti*. Zlin. Brt. D. II. 313.

Mrkvice, daucus. 1440. List. fil. 1893. 334.

Mrkvot, a, m. = *morous*? Cože ten starý m. Phld. 1892. 593.

Mrkvový. M. semeno. Sum. I. 377. Cf. Mrkevňý.

Mrle = *starost*, *nuda*. Po čas jeho rozprávky až m. ma jedly. Phld. XII. 653. Mrle ho jedia (hryzú, kúšu = je mrzutý. Maly ho mrle zest od dlhej chvíle). Phld. 1894. 440.

Mrliak. Ide Phld. XII. 695. = skopec.

Mrmlot, u, m. = mumláni. Phld. 1894. 299.

Mrmotaf = *mrmlati*. Phld. 1896. 65.

Mrňactvo, a, n. = *marnotratnosť*? Phld. 1896. 242.

Mrňeťi = *nesrozumiteľne mluciti, mručeti*. Vých. Mor. Brt. D. II. 343.

Mrnda = *bučivé dítě*. ČT. Tkč.

Mrniti sa nad primitivnou servirovkou = *diviti se, mrzeti se*. Phld. 1895. 232.

Mrnkati se s čím = *páratí se*. Nerad se (s tím) mrnkám. Sá. Kr. u pot. 312.

Mrňous, u, m. = rendez vous. Byla na m-se. Vlastně o kočkách. Ús.

Mrskač, flagellant, sektár. Vz Ott. IX. 281.

Mrskačka = *hálka*, kterou se obilí ze snopů vyklepává, vymrskává. Brt. D. II. 438.

Mrskati. Mrsk se naň dám mu políček. XV. stol. Vlč. Lit. 265.

Mrskavý. M. učitel (který kluky rád mrskává). Krok. 1894. 259.

Mrsknouti, vz Mrskati.

Mršěinka, y, f. = *větricka*. Prostěj. Brt. D. II. 343.

Mršenec, nec, m. = *mršinec, mrchoviště*. Kld. IV. 190.

Mrštiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Mrštník, elator. Cf. Ott. VIII. 479. b.

Mrf. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 37.

Mrfafa. V 1. dod. vlověk oprav v: člověk.

Mrtv. Za to později mrtev. AlxB. M. 7.

Mrtv'at = *mrtvěti, dřevěněti, trnouti*. Val. Brt. D. II. 343.

Mrtvíti. Zákon velí zlé m. Chč. S. 171.

Mrtvola. Vynášení m-ly (pověry). Vz Zbrt. Pov. 14.

Mrtvolí, Leichen-. M. zdoba. Slow. 65. M. pole Slow. Lil. Ven. 130.

Mrtvý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Mrtvých z hrobů nedvíhají; Mrtvým dají pokoj v hrobe (zabudnutých věcí nespomínají). Phld. 1894. 195. Keď má m. jedno oko otvorené, volá niekoho za sebou a ten aj skoro umre. Ib. 713. Mrtví, pohrab a smrť v tradicii a zvykoch ľudových. Vz Phld. 1895. 16. nn. — **M. kost**. Hojení její na Mor. Vz Mtc. 1894. 333. — **M. Fáh** = rečiesko na Slov. Phld. XII. 252.

Mruškat, vz Zmrích (3. dod.).

Mrúžif m. žmúrit, čes. mhouřiti. Slov. Ht. Skup. 68.

Mrva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. To ta ví na mrvu všecko = do podrobná. N. Město. Brt. D. II. 343. — **M.**, y, m. = *nehýbný člověk*. Jicko. Ib.

Mrvánik, u, m. = pečivo s velikou děrou uprostřed. Slov. Mtc. 1894. 101.

Mrveň, vně, f. = *koláč*. Vz Mrváň.

Mrvinka. Cf. Mrvina. Natiera si ju na m-ku. Phld. 1894. 387.

Mrviti se kde = *hýbatí se, vrtiti se, třepetati se, šoukati se*. A nedajú mu miesta, hoc dost sa tam vrtí; V saku m-lo sa čosi čierneho. Phld. 1892. 198., 1893. 610. Ciapku v rukách mrví (drobí). Ib. 1893. 136. — **koho**. Tebe mrvia jen následky. Phld. 1896. 99.

Mrvka, festuca, tráva. Vz Kostrava, Mrvek, Ott. IX. 144. b.

Mrv'och, u, m. = *rozpuštělá zábava masopustní*. Divky zavázaly se do slámy a všeliké i neslušné žerty tropily. Vz Brt. D. II. 343.

Mrvoh, ě, m., nadávka. Slov. Čes. I. V. 34.

Mrzee. M. něco nésti. Pass. 286.

Mrzenice, e, f. = *mrzutosť*. L. posíl. I. 44.

Mrzeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.

Mrzkosť jest hříšným múdrosť. Mik. bibl. Luc. 16. 15. Položili sú mne v m. sobě, posuerunt me abominationem sibi. Ib. V Z. klem. je: v obidu. O významu cf. Mus. 1895. 312. dole.

Mrzký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78. Cf. také Mus. 1895. 496.

Mrznouti co. Co tu mrzneš zimu? Viz Brt. D. II. 286.

Mrzučka, y, f. Z ručky do ručky, aby nebyly m-čky. Heršpice. Rous. Z ručky do ručky néděla m-ky. Mor. Čes. I. V. 422.

Mrzutý. M-tí vypovídají se z Mrzína přes Drbohlavy do Neškaredic. NZ. III. 229.

msk mění se v *mek*: kouřimkejš. Kts. 14. Vz Gb. H. ml. I. 480.

mst: chlamstati. Dšk. Jihč. I. 24.

Mstič, e, m. = *mstitel*. Krs. Moor. 77.

Mstitedlný = *mstitelný*. M. pálení (vsí atd.). Břez. Font. V. 443.

Mstiti. Proto jest nad nimi mstil. Chč. S. 305. a j.

Mstivoj, e, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.

Mšalový. Kniha m-vá. Břez. Font. V. 404.

Mše. Nová m. = *primice*. Wtr. Ziv. c. I. 461.

Mšice. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Mšicový. M. matka (samice). Cl. Zrūd. 24.

Muc, *mucka* = *moc, mnoho*. Tišn. Brt. D. II. 194.

Mucena, *Mucka*, y, f. = Johana (Nepomucena). Na Zlársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuil.

Mucka, vz Moc (3. dod.).

Múcka, y, f. = *namletá pohanka v mléku vařená*. Jicko. Brt. D. II. 478.

Múčanka, y, f. = *jídlo z mouky*. Val. Brt. D. II. 478., Vek. Val. I. 54.

Mučednictvo = *mučednictví*. Trpiece m-tva od knížat římských. Chč. S. 33.

Mučedlniči koruna. Břez. Font. V. 386.

Mučedlníkový. M. koruna. Barlaam. (Mus. 1896.) Cf. Mučedlniči.

Mučedlný. M. muky. 1418. List. fil. 1895. 212.

Mučedník m. mučenník, *nn* v *dn*. Gb. H. ml. I. 375.

Mučení. Podrobnější výpis soudního m. vz v Phld. XII. 688. nn.

Mučenník z mučený, *n* v *nn*. Gb. H. ml.

I. 375. Od sv. štyricei m-kův bude ešte 40 mrazů. Slez. Nov. Pr. 450.

Mučírka, y, f., *passiflora*. Brt. D. II. 505.

Mučníca, e, f. = moučná kaše. Val. Brt. D. II. 478.

Mučníky, pole v Jasené u Vyzovic. MzO. 1890. 126.

Mudavka, y, f., vz Tořič (3. dod.).

Mudin, a, m. = *loudarec*. Gb. H. ml. I. 75.

Mudlanky, m. *moldánky*. Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Mudráček. M. krátkých soudů. Bl. Gr. 70.

Mudrák. M-ci vypovídají se z Bludova přes Nechybu do Pravdy. NZ. III. 229. M., scriba, nelíbí se Dob., chce raději mítí knížík. Pozdější uživali prý slova zákonník. Vz Dob. Dur. 124.

Mudrc. M. zhrdá každou mocí. Frid. Coss. 69. M., scriba. Vz Dob. Dur. 110., Mudrák (3. dod.).

Mudřec, nově. mudrc podle genitivu od mudřec — mudrc. Gb. H. ml. I. 162.

Mudrkyně. Kosmogr. 171. b.

Mudroslovný. M. naučení. Nár. list. 1894. č. 264. 1.

Múdrošť. M. mu převyšuje rozum (o hloupém). Slov. Zátur.

Mudrouk. Dle Bl. Gr. 230. lépe: filosof. Cf. ib. 344.

Múdry. Kto je m., aj piva ví navariť. Phld. 1894. 196.

Muff, u, m. = *podšitý rukáv*, *rukávník*, Stutzel, m. Wtr. Krj. I. 524.

Mugle = osamocený balvan granitosyeniťový n. žulový. V již. a záp. Čech. NZ. III. 545. — M. = čočkovitý výbrus kamene. Nár. list. 1895. č. 361. feuil.

Mucháček, ěka, m. = *řechek* domácí (v Podluží); *červenka*, *dandalus rubecula*, vz Červenka (3. dod.).

Muchárek, vz Lejsek, Třepotka (3. dod.).

Muchavec, vce, m., pták, vz Třepotka (3. dod.).

Mucher, u, m., vz Muchejr (3. dod.).

Muchomůrka, *muchorůrka*, *vochomůrka* (zap. Mor.), *mucharka*, *musarka*, *mušírka* (laš.). Brt. D. II. 511. Je jako m. (hezka, ale nehodná). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Muchovec, vce, m., kopec ve Frýdecku. Věst. o. v. 1893. 11.

Muchověrka, y, f., místo muchomůrka. Dšk. Jihé. I. 23.

Muchovírka, y, f., místo muchomůrka. Dšk. Jihé. I. 23.

Muchy, obec v Tekovsku. Phld. XII. 252.

Muchýr, u, m., vz Mochejr (3. dod.).

Muín, u, m. = mlýn. Turoluka. Phld. 1895. 254.

Múj. Jak se skloňuje *muj* na Mor. Cf. Brt. D. II. 2., 6., 24., 50., 79., 94., 105., 172., 192., 256. Co me do toho, ne moje se mele; Ber svoje, daj moje. Phld. 1895. 187., 186. To je moje, co užijem. Phld. 1893. 701.

Muka, cruciatus, stré. moka. List. fil. 1895. 84.

Mukavec. Zasmušilý m. Nár. list. 1896. č. 57. odp.

Múkoľ. Kúkoľ múkoľ (kde kúkoľ sa rodí, i múky jesto). Phld. XIV. 196.

Mulař m. murař. Gb. H. ml. I. 351.

Muldava = Moldava. V. Kal. 164.

Mulišák m. mulisák. Dšk. Jihé. I. 39.

Mulitěnka, y, f., *tubipora musica*, rostlina živočichotvorná. Am. Orb. 75.

Mull, u, m., jemný druh musselinu. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Multiplikator = přístroj, kterým lze směr i sílu galvanického proudu určit. Vz KP. VIII. 39.

Muňa, dle Bača = *nemluca*. Dolnobeč. Brteh.

Mundantství, n. = práce mundanta. Nár. list. 1895. 30. 4.

Mundcink, u, m., hud. nástroj. Vz Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.

Mundiblík = mundibálek. Čern. Pr. 84.

Muňka. Zahánění muňek. Yz Mtc. 1893. 150. — M. = *slepičí čmelík*. CT. Tké.

Múr, u, m. = *hrabánky jehličí*. Val. Brt. D. II. 343.

Múra. Dle Mkl. z stěněm. jnara, u nás připodobněno k slovu moriti. Čern. Pr. 45. Proti máře (která v noci dusí) vz NZ. III. 527., Vek. Val. I. 99., Duf. 45.

Murín, a, m. = *mouřenín*. M. nebude bielym. Slez. Nov. Pr. 36.

Mušiny = *šišky* (knedlsky) s povídly. Val. Brt. D. II. 478.

Murny = *brambory s moukou vařené*. Záp. Mor. Brt. D. II. 478.

Muroňka, y, f., přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Musetl ze stněm. mouzen. Gb. H. ml. I. 485. Bl. Gr. 251. doporučuje musí (3. pl.), musejí se mu nelíbí. Něch duši, precaj musí. Mor. Čes. I. V. 422.

Musika. Dyž nemáš peněz, před muziku nelez. Mor. Čes. I. V. 422.

Musikant. M-ti vypovídají se z Trubína přes Dudov do Libeznice. NZ. III. 229. — M. = *vlákna lnu*, která trhačka nevytrhala a která za ní zůstala státi. U Hump. NZ. II. 562.

Musikář, místy m. musikant. NZ. II. 589., III. 309.

Musištka, y, f., byl. 1655. NZ. IV. 387.

Musitelný. S věcí m-nou nelze odkládati. Šml. VIII. 192.

Musther. Sum. I. 586.

Mustmeister, a, m., u vojska při mu-strunku. Sum. I. 474.

Muš, e, m. = *muž*. Závadka. Phld. 1895. 630.

Mušec, šce, m. = *mošus*, květina. Brt. D. II. 517. (cizi).

Mušírka, y, f., vz Muchomůrka (3. dod.).

Muška, zdrobn. moucha. Ani muške neublíží. Phld. 1894. 440. — M. = *včela* (mar-navo řečeno). Ib. XII. 33. — M. *Frant*. Cf. Mus. 1895. 512.

Muškat šipkový, pelargonia, rostl. Brt. D. II. 505.

Muškatýrka, y, f. = *muškatelka*. Dšk. Jihé. I. 7. Z mušketyr. List. fil. 1896. 156.

Mušuna n. *Mičina*, y, f., obec v Nitran. Phld. XII. 74., 426.

Mutek, vz Mutok.

Mutet. Troubiti m-ty. Mus. 1894. 215.
Mutina, y, f. M. hlavy (zaujatost a p.) Phld. 1894. 394.
Mútiti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 385.
Mutka, y, f., vz Skrušinka (3. dod.).
Mutlati. Krávy m-ly (jetel) s plnou chutí. Rais. Rod. 4. Budeme nebudeme, mutlal (bruce). Světz. 1893. 101.
Mutná, é, f., obec v Turci. Phld. XII. 252.
Mutný = *pochmurný*. M. den. Vck. Val. I. 165.
Mútoveň, vně, f. = *másebnice*. Phld. 1895. 493.
Mútovník = *másebnice*. Phld. XII. 41. Také: *dbanka, dbenka, dbonka, kerňa, kernica, zbenka, zbonka*. Phld. 1895. 183. — **M.** = *diera hlbokou stojatou vodou naplněná*, také mořské oko. Phld. 1893. 463.
Muzický. M. instrument. Mus. 1894. 213.
Muzika. Radši sa může doma vyspat, než na muzice nohy vystát. Vck. Val. I. 110.
Muzikant = *vítod*, rostl. Brušp. Hledíková.
Muzikář. Zbrt. Tan. 289.
Muzikářský. M. cech. 1677. Zbrt. Tan. 237. M. nástroje. Ib. VII.
Muzikoevíčenec, nec, m. = *hudebník*? XVIII. stol. Vz Zbrt. Tan. 260.
Muž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. **M.** = *manžel*. M. menší od svoje ženy bude na druhom svete buben nosit. Slov. Nov. Pr. 398.
Mužeti = *mužem se stávat*. A dítě rostlo a m-lo. Ev. víd. 9. Luc. 2. 46. (Mně).
Mužik n. opich, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Zbrt. Pov. 131.
Mužký m. mužský. Dšk. Jihč. I. 41.
Mužla, y, f., obec v Požúnsku. Phld. XII. 426.
Mužník, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 426.
Mužný, mužen. Ol. I. Reg. 18. 17. — Gb. H. ml. I. 163.
Mužsky (viriliter) se brániechu. Alx. Nách. k. XIV.
-my m. -me v 1. os. pl.: dámy. U Záhoří, Kroměř., v Popovicích na Mor. Proto se Hořované Popovičanům posmívají: Nadrobili zmy si do misy a vylízali zmy si. Brt. D. II. 26., 38.
Mýcenin z mytjan. Gb. H. ml. I. 384.
Myček ve voze m. meček. Zábř. Brt. D. II. 125.
Myčef = *mlčeti*. Doucl. Kts. 20.
Mydlinky, f., hrušky. NZ. V. 522.
Mydliny = *špina z prádla*. U Zleb. NZ. II. 614.
Myjava. Phld. 1895. 83.
Myk, u, m. Dal do myku = utekl. Brt. D. II. 343. Psi jedným mykom na dvor skočila. Phld. 1896. 256.
Mykání vlny. Arch. XIV. 456.
Mykati = *strkati*. Mykajúc napred bezpopovca. Phld. 1894. 342. (Hlas ten) každou žilkou myká (škube); Počal sebou trhat a m. Phld. 1895. 294., 45. Tak ta miknu (uderím); Myk sebu tam; Myk s jablkem do zánadří. Val. Brt. D. II. 343. Mykal (kýval) naň hlavou. U Rohožné. Čes. I. V. 365.

Mykotati = *rychle se pohybovati*. Brt. D. II. 343.
Mykýc. Chyfa stůl m. jím (praštil jím). Val. Brt. D. II. 343.
Mýlení, fallacia. Ev. seic. 15. Mat. 13. 22.
Mýliti se na čem. Aby se na tom nemějlily. Kat. z Zer. I. 47.
Mylo, a, n. = *mýdlo*. U Kalenic. Mtc. 1894. 333.
Mylný = *pochybný*. M. formy trpěny býti nemají (v čitací knize). Šf. (Mus. 1895. 74.).
Mýn = *mlýn*. Val. Brt. D. I. 66.
Mynáčka, y, f., pták, vz Traslák (3. dod.).
Mynářička, y, f., vz Mlynářik (3. dod.).
Mynářik, u, m. = *plesnivec*, filago, rostl. Brt. D. II. 503.
Mynářka, y, f. = *koníček* (Zlín.), *kožušníček* (val.), pták, parus caudatus. Brt. D. II. 495.
Mynářský. Vz Tance mor. (3. dod.), Mlynářský (3. dod.).
Mýnie = *méně*. Háj. 70. a.
Myokard, u, m. Vstnk. III. 421., 471.
Myomatosní. M. element v očním nádoru. Schb. Nád. 16.
Mysef = *mysleti*. Val. Brt. D. II. 344.
Mysivec, vce, m. = *myslivce*. Val. Brt. D. II. 344.
Mysl. O pův. cf. Dob. Dur. 373., 377. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i 19. Instr. myslmi. Z. klem. 65. O lidská mysl, jak jsi málo stálá! Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 226. — **M.** *dobrá*, origanum vulg. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 155.
Myslibor, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.
Myslitl. Bude, myslím, pršet. Zde se stalo myslím jako vložka adverbium. Gb. H. ml. I. 138. Cf. Trvám.
Myslivec. M vci vypovídají se z Obořiště přes Nehonice na Čihání. NZ. III. 229. M-vci umějí víc než chléb jísti. Wtr. St. Pr. 141.
Myslovědec, dce, m., Logiker. Mark. Krok. 1895. 326., 1896. 8.
Myš. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 313. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i 47. Jak myši z domu vyhánějí. Vz NZ. III. 525. nn. Kdo nechová myši, ten nic nezvýši; Keď myši s mačkami do trhu poženu (nikdy). Slov. Nov. Pr. 432., 640. — **M.** *koňské* (nemoc). Kůň má myši i. e. hrce na krku (nojskôr nabehlé mandle). Myšou nazývají i to okamžité navreňie svalů (sr. musculus, mus a myš), které povstane na pr., keď ostrím dlane po ramene zatne. Phld. 1894. 492. Proti nim lék, vz NZ. III. 326. Myši = žabka na jazyku koňském. Brt. D. II. 492.
Myšáci chvoščík, achillea millefolium. Slov. Mtc. 1894. 107. Cf. dole Myši.
Myšák = *poštolka* (v Lohovci), ve Staré Břeclavi: *paštárka* (také na Zlínsku). Mtc. XVIII. 243. Cf. Poštolka (3. dod.). Také: *jikulka*. Brt. D. II. 494.
Myšár, a, m. = *netopýr*. Slov. NZ. III. 330.
Myši. Nemáme vomasku, ani co by m. voko potřel. Dšk. Jihč. I. 20. — **M.** *chvoščík*, rostl. Mtc. 1895. 44. Cf. Myšáci (3. dod.), *žebříček* (3. dod.). — **M.** *očásek*, rostl. Vz *žebříček* (3. dod.). — **M.** *úška*, rostl. Vz Be-

ránky, Zaspivřed (3. dod.). — *M. šcipka*, rostl., vz Šcipka (3. dod.). — *M. odění*, stachys lantana, rostl. Brt. D. II. 507.

Myšilovka, y, f. = *sora*. Slád. Mak. 50.

Myšinec, nce, m., rostl. Vz Jazýček psi (3. dod.), Zebríček (3. dod.). Hojení jim (i. e. achillea) na Val. Vz Vek. Val. I. 156.

Myška k pavéze. Vz Wtr. Krj. I. 268.

Myškovice m. Myslkovice od Myslika. Čern. Př. 33.

Myšlenka. Cf. Myšlinka, myšlienka, myšlen a myšlín, Gb. H. ml. I. 142., 144. Myšlienky len Boh súdi. Phld. 1894. 195.

Mýtěl, *mejtel* = *koupel*. Krkonš. Mus. 1896. 261.

Mythus. Řeč a m. Vz List. fil. 1893. 433. nn.

Mýtl. Najprem sebe umyj, potom dépreu druhých mýt možeš. Slez. Nov. Př. 91.

Mýto, sthném. mŭta, stŕlat. muta., souvisí s mutare. Gb. H. ml. I. 445. **M.** = *plat*, *mzda*, *merces*. Dob. Dur. 379., Ez. víd. Luc.

10. 7. **M.** z sádliska, z poltu slavin atd. 1520. Mtc. 1894. 61.

Myxogliom, u, m., druh nádoru očního. Schb. Nád. 16.

Myxoporidia, cizopasnici rodu prvoků, hl. ryb. Vz Vstuk. II. 556., Hlav. Obrz. 11.

Mzda. Zaplat jim mzda. Bl. Gr. 319. myslí, že zde slovo mzda jest nepotřebné a že stačí: Zaplat jim, aneb: daj jim mzdu. Ale někdy jest potřebné, nevěděloť by se, co se má zaplatiti.

Mzet (mzieti). Mzi tam cosi (tli). Zábř. Brt. D. II. 344.

mž. Z mž *m* odsuto. Dyž sež (sem -z) byl mladej. Dšk. Jihé. I. 23.

Mže, řeka, lat. Mesea, Msea. 1184., 1186. Vz Gb. H. ml. I. 115.

Mžiček, ěku, m. = místo, kam se při hře na hotare během unavení hoši utíkají a kde je hotar nesmí chytiti. Vz Duf. 85.

Mžikový. *M.* vědomí. Bráb. 190. *M.* závěrka ve fotografickém přístroji. Vz Ott. IX. 415.

N.

N, *n* *praslovanské*. Vz Gb. H. ml. I. 307.

Původní n. Vz ib. 302. *Poraha* souhlásky *n*.

Ib. 327. 368. nn. **N** *mění se v m* a) spodobou ve skupinách *nb*, *np*: hamba, pam pater (hamba, homba, Pambu, Brt. D. II. 232., 185.);

b) po různu: chramostyl m. hrauostaj, mrav m. nrao atd. Vz ib. 373. Na rymku (Netín), smětlivý (Tišn.). Brt. D. II. 207., 185. U Kroměř., Tišn. a j. ve skupině *nr*: pámya, komva.

Brt. D. II. 16., 185. Na Valaš., Kroměř. a v okolí se *mění také c*) v *t*: řebo. Brt. D. II. 16.

Na konci slabik a slov v Luborci a j. na Slov.: žiem (žien, od žena), dobrej sem (sen), Phld. 1893. 307., ědem kovác, tēm (ten) tvovaryš, tēmo (tento), kōm (kōn), Pám Boh.

Pastr. L. 142. Tem (ten) u Tišn. Brt. D. II. 185. Břim. U Kroměř. Brt. D. II. 86. — **N** m.

m na konci slov: son v. som, šeckýn učitelon. V Dobronivě na Slov. Phld. 1893. 241. — **N** m.

n, před souhl. v Háj. Herb. a V. Kal. hist.: konský, svinský, plzenský. Cf. List. fil. 1894. 212. Konský, svinský m. koňský, sviňský.

Gb. H. ml. I. 373. Kde se na Mor. stýká *d a n*, tam vyslovuje lid dvojité *n*: jedny — jenny. Mtc. 1894. 21. Místo *n* vyslovuje se

místy dvojité *n*: dřevěnný, Brt. D. I. 34., měděnný, V. Kal. 151., olověnný atd. Gb. H. ml. I. 371. **N** se někdy v Háj. Herb. a V. Kal.

zdvojovalo: volověnný, Háj. Herb. 373. a., dřevěnný, ib. 67. a. a V. Kal. 232., měděnný. V. Kal. 151. (List. fil. 1894. 297.). — **N** *cizí*

zůstává: pánev, nebo *mění se a*) v *m*: Mikuláš, b) v *t*: milistr, (milistrant. Brt. D. II. 16.), c) v *n*. Vz *nk*, *ng*, *nch*, *nn*, *sn*, *šn*, *gn*, *kn*.

Gb. H. ml. I. 375. nn. — **N** *měkne v n* u subst. ukončených v -na, -en: deň, kameň, kůlna, plameň. U Kroměř., Litovle, Konic, Jevíčka, Zábř., Bru., Kruml., Kunšt., Zďár.

Brt. D. II. 16., 112., 128., 166., 207., 232., 248. Trň m. trn. Tišn. Ib. 185. Česnek, komiňáf. Drahyany. Ib. 101. — *Slabikotvorné n*,

n: blázn. bázu n. bázn, ohňpara. Vz Gb. H. ml. I. 301. — *N a m* se *přesmykují*: snem, gt. snemu a senmu, směnka ze sněmka. Gb. H. ml. I. 545. *N a u* se *přesmykují*: Pafunci m. Pafuuci. Ib. *N a c* se *přesmykují*: pinvice m. pivnice, penvý m. pevný. Ib. *N a t*: klofnek m. knoffík. U Krom. Brt. D. II. 46. —

N, *n* *se přísouvá*: do něho, proti, vnitř. Ib. 377. Odmíati, vyňmi, aby ním smácel chřipí. Háj. Herb. 111. b., 18. b., 158. b. (List. fil. 1894. 295.). Zandat (u Kruml.), ve skup. mje: na stromné (Zábř.). Brt. D. II. 207., 128.

Mněsto, umnět, mněch. Cf. Brt. ib. 5., 46., 166., 185. Muesíc. Kruml. Ib. 207. — **N**, *n* *se odsouvá*: bromnice — bromice, zimnice — zimice, sekanina — sekajna atd. Vz Gb. H. ml. I. 381. nn. Upřímný = upřímý, brandenburský — brandeburský. V. Kal. 76. b., 83.

U Kroměř. ze skupiny *mñ*: v humje. Brt. D. II. 16. Lumica m. Lumnica. Tišn. Ib. 185. — Souhlásky *n*, *n* v *Chromci* na Mor. Vz List. fil. 1894. 89. **N** *zdvojeno*, se *odsouvá*, se *prísouvá*, *mění se v*: *n*, *l*, *d*, *m*, *j*, *r* v *již*. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 11.—12. — **N** *mění se*

a) v *n*: kone m. koně, sane m. saně, strešna Vz Gb. H. ml. I. 372. nn., b) v *j* v příp. -*nina*, -*nín*: slajina, mišajina, sekajina, Hodojin, kopajina. U Litovle, Konic, Jevíčka, Zábř., Tišn., Kruml., Kunšt., Zďár. Brt. D. II. 112., 128., 185., 207., 232., 248. — **N** *terdne* ve předp. *ně*: nehdo, neco atd. U Kroměř., Litovle, Konic, Jevíčka, Tišn., Kunšt., Zďár., v nář. slov. a val. Cf. Brt. D. II. 16., 46., 112., 185., 232., 248. Ve slovech *dyna*, *stupen*. U Kruml. Ib. 207. — **N** *jak povstalo*, *odsouvá*

se, prísouvá se, mění se v: *n*, *j* v *již*. Čech. Vz Dsk. Jihé. I. 12. 14. — Ve Vel. Revúci *n* není. Phld. 1893. 559. — *N se psalo*: *n*, *nh* (penh = přeh), *yn* (weyn = veň), *ng* (oheng = oheň), *nn* (wenn = veň), *n* (Hus.). Gb. H. ml. I. 369.

-*n* příp. jmen osob.: Bohuslav — Bohuň, Duchoslav — Duchoň. Kbrl. Sp. 9.

Ná-: nábledý, nážlutý, násedivý. Gb. H. ml. I. 598. Náryšavý, nážlutý. Háj. Herb. (List. fil. 1894. 378.).

-*na* příp. jmen osob.: Duchna, Michna. Vz Kbrl. Sp. 13.

Na m. mňa (sg. akk.). Zlín. Brt. D. I. 23. 27.

Nabachat = *nabobtnati*. Lomn. Brt. D. II. 344. Cf. násl.

Nabachňati = *silně otěci*. Noha nabachnala. U Císařova na Mor. NZ. VI. 62. Cf. Nabachat.

Nabaláchaf koho. Phld. XII., 706, XIII. 13.

Nabarbošif koho = *nastrašiti*. Myjava. Phld. 1895. 444.

Nabě (nabie) straně — na obě strany. Pass. 311., Alx B. I. 41.

Nabedři, cf. Spinka (3. dod.),

Nábedrně = nábedrnice. Wtr. Živ. c. 782.

Nábedrni na koně. Arch. XIII. 514. Uzdáři

prodávají n. i šle, kryky i krásy. 1425. Arch. XIV. 438.

Nábedrník = *krytí ramene* (náramek). Wtr. Krj. I. 251., 604. Cf. Náplecník.

Naběhaný. N. kráva (která počala). Phld. 1895. 493.

Nábetky = provázky při leknících. Jicko. Brt. D. II. 163.

Na bílé dni. Vz List. fil. 1895. 289. (Gb.).

Nabíraný. N. boty = mužské s měkkými holinkami; takové ženské: *navrápené*. Slov. Brt. D. II. 469.

Nabíratí. Nabratí si = nakoupiti si na šaty. Na Zvolen. Phld. 1894. 614. Nabral nohy = utekl. Rošt n. Brt. D. II. 344.

Nabíravý pohled (zkoumavý). Světz. 1895. 42.

Nábítek. Na naše tak se tlačili, až je z šiku vyrazili, že se nemohli spraviti a ku n-tku (k nabíjení) zase přijíti. Lomn. Píseň o žalost. zkáže země čes. (1620).

Nabla, γ, f., z lat. nabulum, nablum, hud. nástroj v XII. a XIII. stol. Vz Zbrt. Tan. 27.

Náblazní. Bl. Gr. 191.

Nabličeť m.: na obličej; nabličeji m. na obličej. Alb. 12. a. (Gb. H. ml. I. 249., 564.)

Nábočník. N-ky na koně dělal uzdář. Hrá. Nách. I. 508.

Náboky, druh puten n. škopků. XVI. stol. Hrá. Nách. I. 516.

Nabozez = *nebozez*. Us. místy a také na Slov. Čern. Př. 75.

Náboženství. Cf. Dob. Dur. 369. — **N.** = *pobožnost*. Protož rei za to jeden otčenáš s n-stvím. GR. Nov. 59.

Nábožnotvárný. N. zasmušilec. Vlč. Bás. 91.

Nabratý = *nadchnutý*. Sů vystahovatelským duchem nabratí. Phld. XII. 467.

Nabrinutý. N. nohy. Phld. 1894. 575. Cf. Nabrnut (dod.).

Nabuborif = *načechrati*. Vrabec sa n-ril. Phld. XII. 365.

Nábytek na Mor. Vz Brt. D. II. 435. Od-kázal mu n-ty, záponu atd. GR. N. 41.

Nabyti eo. Což tu nabudu (co mi tu platno býti)! Val. Brt. D. II. 314.

Nábzdí = *pošetilý, ztřeštěný, přhlouplý, semistultus*. Bl. Gr. 191., 280.

Nabzdiškoľa, y, m. = kdo se ve škole ničemu nenaučil, leda plnou nabzděl. Laš. Brt. D. II. 344.

Nacengaf sa = *nacúknout se, napiti se*. Phld. 1894. 235.

Načachóřit = *načechrati*. Herspice. Rous.

Náčasi, n. = kvantita. Phld. 1894. 576.

Náčelník, u, m. N-ky českých panen v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 101.

Načiahnuť sa = *natáhnouti se*. Phld. 1896. 6.

Način = *tréba*. Keby bolo n. Slov. Mtc. 1894. 107. Cf. Dob. Dur. 869.

Náčín = *nástroj*. Po peru poznaš ptaka, po náčinu řemesníka, po řeči člověka. Mor. NZ. V. 542.

Náčinek, nku, m. = *skrojek chleba*. Záp. Mor. Brt. D. II. 478.

Náčini domácí (nábytek), han. *nádrabeli, nádrabl*. Brt. D. II. 435.

Načisť. Reg. II. 515. z r. 1279.

Načítě. Za GR. polož: Nov. 57. Tak n. zpívá. Ib. 54.

Načítý, z: načítý. Gb. H. ml. I. 561.

Načlž, sesilněné *nač*. Val. Brt. D. II. 344.

Načlopaf se = *nachlemtati se*. GR. Nov. 218. 8.

Načmáranecati = *načmárati*. Mor. List. fil. 1896. 174.

Načrietí, vz Načirati.

Načrtávač, e, m., Entwerfer, m. Sterz. I. 818.

Náčrtník, u, m. = *kniha n. sešit*, kde se činí náčrtky něčeho. Čes. I. V. 150.

Nadžabiti. Nadžabil na prvého (roh kužele = narazil); Co sa n-lo (nahodilo), to kúpil. Phld. 1893. 690., 1894. 190. — 1894. 522.

Nadační. N. knihy, libri erectionum. Vz Ott. VIII. 701. b.

Nadání, n. = *podezření*. Ty máš n. na mne? Brt. D. II. 344.

Nadžapif sa = *nadžabit sa*.

Nadašin, a, m., potok v Nitran. Phld. XII. 74., 426.

Nadašník, u, m. = *oponka, glecoma*, rostl. Phld. 1892. 623.

Nadávká. Ty kluku klukovská. atd. Tyto čechismy vyskytují se teprv až na Dačicku a Telecku. Brt. D. II. 284.

Nádba. Mám k tobě nádbu = naději, moravští sedláci tak někdy mluví. Bl. Gr. 322.

Nadbarvec, rvec, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadběženka, y, f., tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Nadbradec, dec, m. = *sklenobýl*, epigonon, rostl. Vz Ott. VIII. 671. a.

Nadbuřec, řec, m., Übermangansäure, f. Am. Orb. 63., 65.

Nadbývatí. Tcho kabáta ti nebude n. (bude ti v něm zima). Val. Brt. D. II. 344.

Nadcibnosť, i, f. N. rostl., epistaminie. Am. Orb. 96.

Naděsnost, i, f. N. božská. Am. Orb. 8.
Naděsní, n. = pole u Vyzovic. MzO. 1890. 126.
Naděj, e, f., obec v Tekovsku. Phd. XII. 252.
Naděje. N. dolu vodou. Phd. XII. 665. V tu n-ji přicházím, že... (tou nadějí se kojím). Kutn. šk. 127. a j.
Nadějkov. O lidové etymol. vz Čern. Př. 30.
Nadělat si = *nabratí si čeho*. Han. Brt. D. II. 344.
Naděnnictví. Nár. list. 1894. č. 27.
Naděnník, místy nádeník. Gb. H. ml. I. 374. N-ci vypovídají se z Nedeliště přes Hodinu do Platu. NZ. III. 229.
Na-desěte = jeden-na-desěte = jedenáct. Gb. H. ml. I. 151.
Nadhazovač, e, m. = *dohazovač*. Phd. 1894. 390.
Nadhazovat vůz = vůz za nápravu chytiti a pošinouiti na pravé místo. — N. *komu co* = z daleka řečí mu připomínati. Brt. D. II. 344.
Nadhlavnice, e, f., Abacus, v stavit. = nadhlavní deska sloupu. Sterz. I. 3.
Nadhrdinský. N. čin. Zvič. Mlt. 13.
Nádcha hrkavá, nátkoucí, pichlavá, rýpavá, sypavá, škubavá. Duf. 292. Zažehnávání n-chy. Vz ib. 292. — N. = *rýma*. Léčení jí na Slov. Vz Mtc. 1894. 108. — N. zosobněná (zlá bytost). Vz Vek. Val. I. 101. — Cf. Nátko (i dod.).
Nadílka, y, f. = *nadělení*. NZ. IV. 538.
Nadlíní, n. = *buchta na pekáři pečeni*, v ní hodně vajec a másla. Brt. D. II. 478.
Nadivání, n. = *buchta z krupice*. Han. Brt. D. II. 478.
Nadivany. N. šaty (bavlnou, koudel', žíněmi). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 316.
Nadivka (hlavička) = *pečivo reliكونoční*. Han. Brt. D. II. 478. — N. = *rukáv nad rameny naditý*. Wtr. Krj. I. 398.
Nadivno v Rkk. Cf. Mus. 18. 6. 274., List. fil. 1896. 358.
Nadjezdový most, Ueberfahrtsbrücke. Petr. 10.
Nadjienový. Ott. XI. 392.
Nadkončle, *nákončie*, *naodkončie*, *húžrice* = tenký, úzký remenec, kterým se přivazuje k noze krpce. V Tekove, Zvolene, Selci a j. NZ. III. 405.
Nadlábnout koho při čem = *mané postihnouti*. Kunst. Brt. D. II. 314.
Nadledvinka. O exstirpaci n-nek vz Vstnk. IV. 27.
Nadlice m. mědlíce. Brt. D. II. 245.
Nadložný. N. vrstva mladší hory (horejší). Mtc. 1895. 131.
Nadmětky = *trámce* k dolním koncům krovů nastavené, na než se nová láta přibíjí a tak střecha prodlužuje. Na Laš. n. = prostora mezi zdmi a střechou nad náspou, pobíť deskami. Brt. D. II. 433.
Nadmier. Hlas n. příjemný. Phd. 1894. 729.
Nadmietati. Hanka n-la. Phd. 1892. 428.
Nadmouchlý = *nažmouchlý, nadutý*. N. kráva. Jevíčko. Brt. D. II. 344.
Nadnáseti vůz, vz Nadhazovat (3. dod.).

Nadnice. Na n-ci býti = *naděnničiti*. Phd. 1896. 129.
Nádoba = *nástroj*. Kdoby koho poranil mečem, nožem, kyjem, nebo některú jinú n-bú. 1469. Cel. Pr. m. 24.
Nadobarif. Čerti ho n-li. Phd. 1894. 314. Sám sebe zle n-ril (si poradil). Phd. 1895. 709.
Nádobí = součásti brda tkadlecovského. V Hněvkovicích. NZ. IV. 40.
Nádobice, zdrobn. nádoba. Arch. XIV. 145.
Nadoblačný. N. dál. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 224.
Nádobník, u, m., Geschirrhobel, m. Ott. XI. 420. b.
Nádobno. Nám nádobno podat im vysvětlení (= přísluši). Phd. XII. 140. Cf. Nádobný.
Nadoční. N. oblouk. NZ. III. 357., 354.
Nadokapní. N. žlab. Ott. X. 875.
Nadolovítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Nadomrzeti se koho. Již se's dost nadomrzeli lidí. Kld. III. 30.
Nádor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.
Nádorkovitě. N. vyrůstati. Schb. Nád. 5.
Nádorovitý. N. útvar. Hlav. Obrz. 12.
Nadosmrť koho zabiti. Lerm. II. 153.
Nadpaditý = *chytrý*. Vých. Mor. Brt. D. II. 344.
Nadpásní. N. Kruh. Am. Orb. 84.
Nadpatěný. N. máje = nastavená, jinou prodloužená. Vek. Val. I. 51.
Nadprostornost, i, f. N. božská. Am. Orb. 8.
Nadra, dříve bylo jadra; k tomu pády předložkové: za nadry a odtud také nadrtaké v pádech bez předložky, nom. nadra. Gb. H. ml. I. 379. Shledáš, že to vše v tvá ň. půjde (že to odstůněš). Arch. XIII. 220.
Nadrabelí, *nadrabí*, vz Nácíní (3. dod.).
Nadratý. N. člověk. Phd. 1895. 683.
Nadráz, riečka v Gemersku. Phd. XII. 75.
Nadrazit co komu = nadhoditi, na uvážení dáti. Phd. 1893. 75.
Nadraží. N. znamená vlastně pro-trauství na dráze: nábreží, náměstí, návsí, poříčí, pomorí. Vz Věst. I. 36. N. počátkové, Anfangs-, připojovací, Anschluss, ústřední, Central-, koncové, End-, pomezí, Gränz-, nákladní, Güter-, hlavní, Haupt-, ostrovní, Insel-, vratné, Kopf-, křížovací, Kreuzungs-, mezikoncové, Mittel-, osobní, Personen-, pořádací, Rangir-, překladné, Umlade-, přechodné, Uebergangs-, celní, Zollbahnhof. Petr. 8.
Nadrdat. Dává se dítěti nadrdat = napítí (o matce kojící). Cf. Drhnut (3. dod.). Phd. XII. 559.
Nadrštený; -en, a, o = nadutý? Phd. 1894. 314., 545.
Nadržovač, e, m., Aufhaltring, m. Sterz. I. 274.
Nadsirnatce, tee, m. Am. Orb. 63.
Nadskok. N. někomu dáti, Vorsprung, m. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Nádký. N. kost (navní). Léčení jí n lidu. Plzeň. Čes. I. V. 135.
Nadsladovní = nadsladovník. Nár. list. 1893. č. 321. a j.

Nadsluhovať = nad povinnosť sloužiť. PhId. 1894. 127.

Nadsolec, lce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadstrabičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadsvětí. Kká. Puš. Roz. 101.

Nadtrásati. Vzpomínal si, jak se nad ním n-la. Svět. 1894. 277. a.

Nadtresnutý. Hlas n. zádušlivý. PhId. 1894. 450.

Nadúroda, y, f. Nár. list. 1896. č. 119. feull.

Nadvěda, y, f. = filosofie. Hs. Neujalo se.

Nadvěta, y, f., terminus major. Durdik. Krok 1895. 370., 1896. 9.

Nadvětrný. N. vyvýšenost. Hněvkovský. List. fil. 1894. 161.

Nadvladaření, n. Ztk. 103. (3. vyd.).

Nadvlakový, ého, m., Oberconducteur. Petrl. 11.

Nadvorník, a, m. = *parasit*. Srbee. Brt. D. II. 345.

Nadvrátný. N., magister janitorum. Čel. Pr. m. I. 102., 105.

Nadvrhnutí = *návrh*. Podle jeho n. 1673. L. posíl. I. 68.

Nadýmač, e, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Nadýmání = *otékání*, 1416.; *pýcha*, 1416. List. fil. 1894. 229., 230.

Nadzdokonalitelnost, i, f. Am. Orb. 8.

Nadzemní. N. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 430.

Nadzvířetníkový. N. pásmo. Am. Orb. 83.

Nafrčený. N. ženská = *do široka nastrojena*. Přer. Brt. D. I. 345.

Naftol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Naftylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Nagindžif = *nadrobiti*. Chleba n. PhId. XII. 56.

Nagnút = *padnouti a se udeřiti*. Jicko. Brt. D. II. 345.

Nahabati čeho = *nashromážditi*. N-bal groši. PhId. XII. 710. Nahabol som na dva prímerky (té rostliny). PhId. XII. 657.

Naháč, e, m., něj. pták. 1714. NZ. III. 521. — N., tachypus, brouk. Klim. 18.

Nahamplasiti se = *nadělati se*. Brt. D. II. 327.

Nahaňáč, *nahaňák*, *nahaňka* (han.) = *železná deska s dírkami na ojeku přibitá*. Brt. D. II. 447.

Nahaňat = *pobízeti, nutiti*. — **koho nač**. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nahěň = na oheň. Št. Uč. 4. b.

Nahít = *najíti*. Tišn. Brt. D. II. 187.

Náhladne = *názorně*. PhId. 1895. 223.

Náhlavek, vku, m., vz Slavík (3. dod.).

Náhlástka = *Furie*. 1487. Krok 1896. 11.

Náhlavník = *bašlík*, *Baschlik*, m. Sterz. 395. a.

Náhle. Ja n., on býl z Hovezi = *ja tak!* (opravuje se). Val. Brt. D. II. 345.

Náhliti. Náhlí ako kat. Slov. Nov. Pr. 646.

Náhlivost, i, f. Lenivost mrcha, n. horsia. Slov. Nov. Pr. 261.

Náhlivý. N. robota (práce) nikdy dobrá nebýva. PhId. 1893. 147.

Náhlosť jest příznakem povahy dobré. Šml. VII. 10.

Náhly. Náhlý knaz ho krstil (o prehlivém). PhId. 1894. 440.

Náhmatek, tku, m. Kuošlíkový n. k spojování elektr. proudů. KP. VIII. 273., 375.

Nahnětěný = *napraný, plný; mrzutý*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nahnitý = *nahnitý*. PhId. XII. 670.

Náhodně sbřesiti. Ku Št. přidej: N. 258.

Náhodnie posel. Arch. XIV. 260. Cf. Náhodný.

Náhodný. N. posel. Kat. z Žer. I. 129., L. posíl. II. 75.

Náhodověra, y, f. = *učení o náhodě*, *Casualismus*. Sterz. I. 594. a.

Náholenky, pl., f. = *zbroj na holeně*. Wtr. Krj. I. 252., 605. Cf. Holenky, Náholené.

Na hoře Táboře, tanec. Vz Tanec (3. dod.).

Náhorní. N. trať. NZ. III. 556. N. hrnec = *nahoře*, na jiném postavený. 1400. List. fil. 1893. 463.

Nahotově. Aby byli n. 1462. Arch. XIV. 116.

Nahoustý. N. mechovky, gymnolaemata. Ott. X. 665.

Nahovárač. PhId. XII. 40.

Nahozubec. Vz Ott. X. 664.

Náhrazda m. náhrada, z vsuto. Brt. D. II. 187.

Náhrdelní (*náprsná*) zdo. Wtr. Krj. I. 183.

Nahřešiti se koho = *nahuborati se*. PhId. 1895. 144.

Nahříváč, e, m. = *kotel*, ve kterém se petrolej k čištění připravený nahřívá. Nár. list. 1894. č. 323. odp.

Náhřívka, y, f. = *nápařek, paridlo*, *Bähe-mittel*, n. Sterz. I. 380.

Náhrnka, y, f. = *nášběrka*, *Falbel*, f. Sterz. I. 876.

Náhrobniček, éku, m. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feull.

Nahý. Je mu hůře než nahému v trní. Šml. VII. 67. Raduj se nahy, nepotrhaš košuf. Mor. NZ. V. 545.

Nahýňat = *nahýbati*. Vz Žmurkati (3. dod.).

Nachlástati se = *nasmáti se*. Švábenice. Hledík.

Náchlební čeledín. Arch. XIII. 7., 37.

Náchlebník. O tomto slově praví Bl. Gr. 326., 327.: veřtatní slovo, lépe: čeledín.

Nachňápati někde = *nadělati nečistoty*. Herspice. Rous.

Náchod. O pův. cf. Hrš. Nách. I. 20.

Nachoditi. Kto chodí, n-dí. Slov. Nov. Pr. 126.

Nachochlený. Sedela n-ná v zadku saní (zahalená žena). PhId. 1895. 304.

Náchylně, prone. N. koho slyšeti. 1418. List. fil. 1896. 103.

Náizbí jako: návsí. Brt. D. II. 435.

Najatec. Brab. 53.

Najel to vzal = *nač jsi*. Brt. D. II. 131.

Najčias = *najškor, nejspíš*. Zvolen.

Najdřevní, primus. Ev. seit. 14. M. 20. 10. (Mně.).

Najedeničko, a, n. To bylo n. (dobré jídlo)! Žďár. Brt. D. II. 345.

Najedený. Jsem n. jako sud, jako pecka. Nov. Pr. 596.

Najednati. Na tom jest najednáno a postaveno, abychme... Arch. XI. 26.

Najedovat koho = *pohněvati*. PhId. XII. 669., 705.

Najemný = *najatý*. Ptal se, mám-li řeku n-nou, abych jim ryb prodal. Arch. XIII. 124.

Najisti se jak. Najedl se, až mu za ušima praskalo. Čejč. Hledík. Najedl se, až by mohl na břiše blechu zabít (do rozpuku, po grg). Nov. Př. 596.

Najítí. A což těmi konšely aneb námi mezi nimi najdeno bude a rozděleno. 1417. List. fil. 1893. 401. K té potřebě chei se dáti n. Arch. XIV. 314.

Najmouti. Za n. říkají u mor. Krumlova zjednati. Brt. D. II. 219.

Najprvici = *nejprve*, primum. Ev. víd. 45. J. 2. 10.

Najsamnajprvší. N. nástroje. PhId. 1893. 335.

Najsamprv = *nejprve*. PhId. XII. 72., 315., 725.

Najsandru = *nejdříve*. PhId. 1895. 57.

Najtro (= zítra) čakaj ma. PhId. XIV. 676.

Najzespuz = *nejspodněji*, od zespod. Háj. Herb. 179. b. (List. fil. 1894. 384.)

Nákabnost, i, f. N. rostl., epicorallie, epipetalie. Am. Orb. 96.

Nákarek, rku, m. = *napomenutí*. Dostal n. Světz. 1893. 99.

Nakatovaný = *nahněvaný*. PhId. XII. 55.

Nákaza. Rušení n-zy. Vz Desinfekce. Ott. VII. 353. nn.

Nakazilý. N. tvářz, noLa. 1400. List. fil. 1893. 463.

Nakejdat = *nakydati*. N. hnůj na vůz. Čes. I. V. 328.

Nákepnice, epiginae, rostl. Am. Orb. 96.

Naklabati čeho = *naklábositi*. Brt. D. II. 327. Cf. Klabati (3. dod.).

Nakládati komu co = *ukládati*. „Kup dobře, n-la mu. PhId. 1894. 385.

Nákladek = *obkladek*. Světz.

Nakladený čeho = *naplněný, plný*. Voda ledu n-ná. AlxV. 2208.

Nákladný = *příznivý, pomocný*. Tomu králi n-dni a příchylni byli. Brez. Font. V. 487. (445.).

Nakliditi koně = *pokliditi, opatřiti*. GR. Nov. 48., 70.

Náklud, u, m. = *sklizeň žnová*. Jicko. Brt. D. II. 345.

Náko = *nijako*. Sklenné. Brt. D. II. 251.

Nakoledovaný. N. mouka. NZ. III. 580.

Nákolence. Kůň n-cemi schromlý. Slád. Žen. 68.

Nákolanky, *nákoleny, nákolník* = zbroj na kolena. XV., XVI. stol. Wtr. Krj. I. 217, 605.

Nákolkový. N. okolek, Spurkranz. Ptrl. 22.

Nakolomazati co. PhId. XII. 204.

Nákončí. N. stříbrné. Arch. XIII. 354., Půh IV. 133. Cf. Nádkončie (3. dod.).

Nákořenný. N. slovo, přízvuk. List. fil. 1895. 80.

Nakosúřený. N. bajúzy. PhId. 1895. 181.

Nákotníček, čku, m. N. zlatý = okrasa nohy u kotníku. Krs. Moor. 9.

Nakovadlno. Spíše by o něj kladivo a n. stůkl. Kosmogr. 83. b.

Nákovka, y, f., vz Babčice (3. dod.).

Nakrápat roždí = *nalámat*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nakratnúť = *navěsti*. Tento ho chcel na inakšie myšlienky n. Slov. Dbš. 6. 48.

Nákrčienka, y, f., Halsband, n. Nár. list. 1894. č. 295.

Nákresna, y, f. N. tečkovaná, čtverečkovaná. Nár. list. 1896. č. 217.

Nakrúpejiti. Na všech tvářích n-jil se pot. Světz. 1895. 105.

Nakuf = *navnaditi, navěsti*. Val. Brt. D. II. 345.

Nakvackaný = *napládenutý*. PhId. 1895. 391.

Nakvákati čeho = *namluciti; na koho* = *ohráti ho*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nákvasa. Číjít já při tom starou n-su = nanečištění. Bl. Gr. 260. Protož svět v své n-se bude kysati. Chč. L. 196.

Nakvasiti koho čím. N-sí je zlými obyčejí. Chč. m. s. III. 11.

Nakýřený = *podnapilý*. Brn. Brt. D. II. 345.

Nakyslavý, säuerlich. N. jablko. Kld. IV. 52.

Nalabuditi se v čem = *naplahočiti se*. Věst. op. 1893. 20.

Náladový. N. článek o křesťanských svátcích. Jan Váňa. Pláč. 26.

Nálep. A tak těmi n-py (zevnějškem) vna-die lid (roty mnichové); Mají n. z zákona bo-žieho. Chč. S. 249., 254.

Nálepec, pec, m. Ačkoli tento n. napřed vždy běží (výmluva a p.). Chč. S. 188.

Nálepek, vz Clopek, Násep (3. dod.). Se-dával na n-pku před domem. PhId. 1895. 308.

Nálepný šíp. GR. Nov. 26.

Nálesí, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Nalet. Nalit má již Bl. Gr. 175. za zastar. Nalit jest protivnice. Chč. m. s. 70.

Nalévavka, y, f. = *nalévací*. Am. Orb. 103.

Náleveň, vně, f. = *ndlerna* (v hosp.). PhId. 1893. 82.

Nálevka. N. na pivo, Biertrichter, m. Jeř. — Arch. XIII. 175.

Nálevný stolek. Zvič. Mlt. 45. Cf. Nálevní.

Nález. Předhistorické n-zy na Mor. Vz NZ. III. 449. nn., 472.

Nalezač hor. 1469. Čel. Pr. m. II. 28., 71.

Nálezek, Erfindung, f. Chč. m. s. III. 100.

Nalezoves m. Nelahozeves. Čern. Př. 32.

Nalim, a, m. = brucevec indický, batrachus gruniens. Sterz. I. 1153. b.

Naliti. Nalial sa ako sud (napil). Slov. Nov. Př. 598.

Nalivaja, e, m. = *nimra*. Han. Brt. D. II. 345.

Nalizati. Kdo se nēnaji, tyn se nēnaliže (kdo zmeškal příležitost). Mor. NZ. V. 542.

Nalokati se. N-kal se (napil se), ako pra-siatko. Slov. Nov. Př. 598.

Nalomozovati se = *namozolovati se*. Vek. Val. I. 83.

Naložení, n. = *rozkaz*. Činil to z n-nia. Slov. NZ. IV. 413.

Náložkový, Alzen-. N. kopyto, Alzen-leiste, f.

Nalpa, y, f. = *opice*. Šariš. Phld. 1895. 256.

Nalúpit komu = *nabiti*. Val. Brt. D. II. 346.

Nalúšňat komu čeho = *ryhledati, ry-sliditi*. Brt. D. II. 339. Cf. Lúšňat.

Namaďarovaný = *nabadúrkaný*. Je proti nám n. Phld. XII. 696.

Namachliti komu chrbát = *namazati*. Phld. 1895. 182.

Namammoniti, ergeizen.

Namamoněný = *opilý*. Hranice. Brt. D. II. 346.

Namastiti. N-stím ti chrbát (nabiji). Slez. Nov. Př. 591.

Namaškrtený = *namlsaný*. N. týmto ná-lezom. Phld. XII. 657.

Namátaný = *umdlený*? Phld. 1895. 410.

Námateční rostliny = nákepnice. Am. Orb. 96.

Námel, vz Zatoň (3. dod.).

Námelčica, e, f. = *pračka*. Myjava. Phld. 1895. 444.

Náměsečník = *náměslčník*. Bl. Gr. 275.

Náměsečný = *náměslčný*. 1418.

Náměstek. Jozue, n. Mojžišův. Chč. S. 257.

Náměští m. náměstí, *st* v št. Gb. II. ml. I. 482., Dšk. Jihč. I. 41.

Namět se čeho. Tam sme se naměli hladu, zle, dobře. Brt. D. II. 346.

Náměť = *přístřešek u chalupy*. Vz Ná-mětek.

Námětek = *menší dřevo v krotě*, obyč. dřevo, kterým se jiné nedosti dlouhé nastavuje. Chod. NZ. IV. 210. Cf. předcház. Námět.

Námětný. N. vyšívání (aplikované). Wtr. Krj. I. 113.

Námezník, u, m., Polizeischwelle, f. Ptrl. 19.

Nánilostnice, e, f. = *milostnice*. GR. Nov. 24.

Náminat se = *namáhat se*. Kunšt. Brt. D. II. 346.

Namitavosť, Sucht, Neigung zu entgegenen. Žen. listy. 1893.

Namky = *mlsky*. Dšk. Jihč. I. 12.

Namladiti m. namnaditi a to m. navnaditi. Gb. H. ml. I. 430.

Námluva = *úmluva*. Ze byste nějakou n-vu (s nám) mieti ráčili. Arch. XIV. 289.

Namluvíti. Svatokupci vždy jim namlu-vají v uši. Chč. S. 321.

Námluvy v Plzeňsku. Vz Škar. 45. Cf. Vykl. Svat. 5.

Namlynářit se = dosti mlynářstvím se zabývati. Phld. XII. 283.

Namný. Léčení n-né kosti na Val. Vz Vck. Val. I. 131.

Namoci koho čím, afficere. 1418. Hmn.

Namoletka, y, f. = *amoletka*. Čern. Př. 62.

Nanadvanouti komu co, entgegenwehen. Slow. 39.

Nanášedlo, a, n. = nanášecí přístroj, Auf-tragevorrichtung, f. Sterz. I. 300.

Nandótek, tka, m. = postumus (výškra-bek). Han. Brt. D. II. 346.

Nanečistiti hnízdo. GR. Nov. 117. 30.

Nanésti sa komu do vlasov. Phld. 1896. 215.

Naničhodnica. Phld. 1895. 182. Cf. násl.

Naništhodník, a, m., Taugenichts, m. Phld. XII. 560.

Nanking, u, m. = sypkové zboží. Litzn.

Ňaňko = *ňaňo, otec*. Slov. Zátur.

Nánosní. N. dno, Auftragsbrett, n., v horn. Sterz. I. 300.

Nanu stranu = na onu stranu. AlxV. 1476.

Náocasní. N. nohy (račí). Am. Orb. 105.

Naočník = klapka na oči koni, *záklopa*. Brt. D. II. 452.

Naodkoněie, vz Nádkoněi (3. dod.).

Naokorovati se. Ten se n-ruje (kolečka do kola natočí). Slez. Nov. Př. 612.

Naovlaky, *návlaky* (u Selce na Zvolen.), *strokance* (= stroka = pásek, ve Spiši), svršky (v Gemeri) = širší řemenec, jež v lýtkách otáčejí a žlutými plíšky pospájejí a jímž krpce k noze připevňují. Vz Hůžvice. NZ. III. 405.

Naozajst. Phld. 1894. 442. Vz Naozaj.

Nápad = *statek*. Drží n. svého otce i ne-chce plátce býti. Páh. III. 209.

Nápadnice té summy. Arch. XIII. 60.

Nápáchat čeho: vražd. Chč. Mik. 439.

Nápáječka, y, f. = *druh uzdy*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 634.

Napajeděný, Phld. 1894. 314., *najedoraný, dopálený nač*. Val. Brt. D. II. 346.

Napajedla z napájeti.

Napajedlo, a, n., lavacrum. Ol. cant. 4. 2. (Gb.).

Napájeti koho čeho. Aby je n-jel té lži. Chč. m. s. 67. Napojil je svého ducha. Chč. (Vlč. Lit. 187.). Cf. Naplniti.

Napaprčiti koho proti komu = *popu-diti, nahněti*. Phld. XII. 290., 653., 710., XIV. 392.

Naparádit se = *naodváděti se*. Přer. Brt. D. II. 360.

Náparek, řku, m. = *paridlo*, Bähemittel, n. Sterz. I. 380. Cf. Náhrivka.

Naparstok, stku, m. = náprstek. Phld. 1893. 431.

Nápasť, terror. Ev. víd. 132. L. 21. 11.

Nápať. Nápaťo mu = byl v úzkých. Val. Brt. D. II. 346.

Napažit co = *nastrojiti, naraficiti*. Zábř. Brt. D. II. 346.

Napílití = *nařezati*. N. dosek (prken) na rakev. Phld. XII. 354. Cf. Pila.

Napínadlo. N. na šunku, Schinkenhalter, -spanner. Jeř.

Napínatí očí = *namáhavě do něčeho hle-děti*. Brt. D. II. 346. N-lo mne = chtělo se mi zvracetí. Brt. D. II. 488. Cf. Nápinka (3. dod.).

Nápinka. Dostal jsem n-ky = chtělo se mi zvracetí. Brt. D. II. 346. Cf. Napínatí (3. dod.).

Nápis, epigramm. Vz Ott. VIII. 662.

Napiznouti = *nahoditi*. Mezi fošny na-pizuuli hlínu. Slez. NZ. IV. 8.

Napjetí. N. elektriny = různý její stav na dvou hmotách. Vz KP. VIII. 31.

Náplatek, tku, m., Ansatzbrett, n. Sterz. I. 197. Cf. Nástavek. — *N-tky*, jm. polí, která

byla od vrchnosti poddaným na plat či pod plat pouštěna. Opav. týd. 1890. č. 64. 3.

Náplecník, épaulette. Ott. VIII. 662. Cf. Nábedrník.

Naplesnivělý. N. škarbal. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuil.

Napliskati čeho = *napleskati*. N-ká tu řeči hojných. Lomn. Wtr. Živ. c. I. 896.

Naplněm v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230.

Naplněný čím. Byl duchem sv. n-něn. Chč. S. 167. — **čeho**. My jsouce strachov naplnění tázali smy se. Kbt. 13. Člověk n-ný proměn; (Moc) osiedl mnohých n-ná. Chč. S. 12., 122. I byli n-ni hněvu. Ev. víd. 57. Luc. 4. 28. A n-ni sú všichni strachu říkuce. Ib. 92. Luc. 5. 26. Zacharias, n-něn sv. ducha, pro-rokoval. Ev. víd. 119. Luc. 1. 67. (Mně.). Jsa hněvu naplněn vyšel. GR. Nov. 143. 32. A naplněna jest ducha svatého Alžběta. XV. stol. List. fil. 1896. 89. Země všeho dobrého naplněná hojně. 1487. Krok 1895. 245.

Naplňiti co čeho. N-ní je (srdec) zlých věcí; Ze by se krve všichni n-li. Chč. S. 244., 210. Ducha sv. bude naplněn ještě z matky života. Ev. víd. 119. Luc. 1. 15. (Mně.). Kotel n-niv smoly; Ústa jeho zlata sú n-li. GR. Nov. 104. 16., 111. 14. Láčné n-nil dobrých věcí; A ducha svatého bude naplněn. XV. stol. List. fil. 1896. 88., 89. Jako ten, jenž n-ní sud smrduté věci. Hus. (L. f. 1896. 67.)

Naplňovací. Kamna šhora n. KP. VIII. 65.

Náplodní. N. listen, Čl. Zrůd. 14., listenec. Vstnk. II. 570. N. část květu epigynická, jako kalich, koruna, tyčinky atd. Vz Ott. VIII. 662.

Napochytre = *rychle*. Utrela si n. oči. Phld. 1894. 411., 1892. 684., 1893. 380.

Nápoj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Napoleonit, u, m., nerost. Sterz. II. 402.

Nápolník, a, m. = nájemník za polovic sklizně; Byl ve dvoře u p. Hrušky n-kem. Arch. XIII. 349., 416.

Napomenouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106. Napomínali z 50 kop. Arch. XIII. 457. Přišla napomínat svého dluhu. Ib. 372.

Nápomoc. Raciž mu býti n-ci. Vek. Val. I. 126.

Naponevierať sa = *dost se napotloukati*. Dost si sa n-ral po cudzom svete. Phld. 1892. 579.

Napoprvní. Čejč. Hledik.

Nápor = *náraz*. První n. turecký. Phld. 1895. 130.

Naporučiti komu co. Kld. IV. 179. a j., Lerm. II. 137.

Naporudzi = *pohotoví*. Hojnost důkazov stojí každému n. Phld. 1893. 290. — 1892. 555.

Napospol = *veskrz*. Dědiny n. drevené domy majúce. Phld. 1894. 662. Názvy n. domáceho původu. Ib. 1892. 176. (471.).

Náповěd. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Napozatým. Phld. 1896. 253.

Napřáhnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Náprava. Jus servile n. dictum; Curia feudalis, quae alias vulg. n. dicitur. Eml. Urb. 87., 78.

Napравání, n. = *napravorání*. N. cest. Kol. W. 86. b. (r. 1623.).

Napравати = *napravorati*. — koho proti

komu. Jde mi muža n. proti mne (popichovati). Phld. XII. 667.

Napравiti. Co nelze n., jest nejlépe uz nechat být. Slád. Mak. 60. Zdali by se n-li na ty cesty prvniech křestannov. Chč. S. 33.

Nápravka, y, f. = *osa plužná*. Brt. D. II. 447.

Nápravník. Servitores monasterii, qui vulgo *naprawnicones* dicuntur. Eml. Urb. 83. N. = služebník královský n. panský, který dostal v odměnu za své služby částky pozemků k pravému vlastnictví beze všech závad. Mtc. 1896. 223.

Nápraží. N. u chalupy. Vz Násyp. NZ. III. 114. N. od práh. Dob. Dur. 384.

Napredovať = *preuím býti, předěti*. N-val vo všetkom. Slov. Phld. XII. 131. (1893. 594.).

Napřejštělý. N. tvář. Wtr. St. nov. 126.

Napremrzati se koho = dost se nazlobiti. Phld. 1895. 83.

Napřepáč = *napřič*. Kunšt. Brt. D. II. 346.

Napriahnutie, n. = *napětí*. Po veľko-dušnom n. Phld. 1895. 735.

Napriek. Poveť n. nápisu tak sa zakorenila. Phld. XII. 530.

Napřílet, u, m. N-tkem sa trefilo. Bl. Gr. 327., 321. praví: inepta vox m. Namatlo se.

Napřimiti se = *natáhnouti se*. Lerm. II. 151.

Naprosta(s)tý = *nezkušený, nevědomý*. Na Pile na Slov. Phld. XII. 137. — 1894. 745.

Naprsník, u, m., thorax, z kůže nebo z malých železných kousků, připínán na pancíř (brněnou košili); po česku slul plát (vz Plech), odtud platněř, hotovitel plátů. Wtr. Krj. I. 243. — N., *prsošiny, prsošiny* kónske. XVI. stol. Ib. 634.

Náprsný. N. zdoba. Vz Náhrdelní (3. dod.).

Náprstek Vojsa. † 2./9. 1894.

Náprstník, digitalis. Cf. Ott. VII. 526. nu.

Napruditi co čím: smýčec kalatuucou. Světz. 1893. 439. b.

Naprzniť. Aby jemu lid n-nil tiem panováním. Chč. S. 89.

Napsati. Takéť mu napsáno (také umře). Bl. Gr. 297.

Naptati se čeho = *vyprositi*. Kld. III. 45.

Nápúcať. Misto Kdýž polož Než.

Napučenělý = *nabobtnalý; nadurděný*. Vých. Mor. Brt. D. II. 846.

Napuchlý. Zrak n-ly mu v šikmý cívi sklou. Vrch. Rol. I.—VI. 83.

Napustivo, a, n., Imprægürungsmaterial, n. Petrl. 17.

Narábati cesto (testo). Phld. 1895. 75.

Nárada. N-dou jeho vypracoval památný spis proti tomu výčinu. Phld. 1894. 647.

Na řádky = *taneč*. Vz Tanec mor. (3. dod.)

Narákošif sa = *namluviti se, nabesedovati se*. Do vůle sa n-li. Phld. 1892. 624. Cf. Rákosif.

Náramnost, impetus. Jestlize n. sliny mé v jeho tvář propustím (naň plivnu). Alx. Nách. k. VII.

Náramný = *prudký*. Gemer. Phld. 1895. 443.

Naranajkovat se = *posnídati*. Phld. 1895. 201.

Narazgat = *nabiti, natlouci*. N-gal jim

do gati. Jiz. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuil.

Nárazníkový, Buffer-. N. kobyła, -bock, kotouč, -scheibe. Ptrl. 10.

Narážečka, y, f. = *lopatka k narážení*. Einfassschaufel, f. Sterz. I. 754.

Naráživě, andeutend. Nějak n. dodal. Světz. 1894. 531.

Náreklý. N. zem = napojená vodou. Jevičko. Brt. D. II. 346.

Náreknut = do niti zmoknouti. Jevičko. Brt. D. II. 344.

Nariadenie, n. = *nařízení*. Phld. 1894. 723.

Nariadif = *upraviti*; **se** = *upraviti*, obléci se. Phld. 1895. 215.

Naríkání. N. nad mrtvým. Vz Zbrt. Pov. 161.

Naríkatelný. N. smlouva. Ott. VII. 842.

Naríkati. O smilování k Bohu n-ká. Pokr. Mrt. z. 42.

Naringin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Narizovatí m. nařezovatí, poněvadž řiditi jest z řediti. Gb. H. ml. I. 50., 193.

Naroc = na ruce, *náruční kuň*. Han. Brt. D. II. 346.

Náročitě = *slavně*, v VI. 1112. a. oprav slavně ve: schválně. Cf. násl. Náročně.

Náročitý, anspruchsvoll. Phld. 1892. 327.

Náročky = *slavně*, oprav v: *schválně*. N. uteká z domu. Phld. 1894. 455. Daktoři ho (šťastie) n. odháňajú od seba. Ib. 1892. 6-66.

Náročně, *náročno* = *náročky*. N. si to místo vybrala. Phld. 1893. 45. N-no ho tam priviedol. Ib. 1894. 298.

Národ. N. z národa svojho povstává. Sldk. Phld. XII. 321.

Narodeniátko, a, n. = *novorozenátko*. Phld. XII. 642.

Naroditi, *narozorati se*. 1418. Mš. (Florian. ruk.). N-dil sa so zubama (je z vlečho huízda). Slov. Nov. Př. 534.

Národní = *veliký, ohromný, důkladný*. To je n. fura. Mor. Rous.

Národohospodářský. Dle Věst. I. 38. lépe: národohospodářský.

Národomorný centralismus. Nár. list. 1896. č. 101.

Národostně. Místo n. ohrožené. Věst. 1896. 148.

Národovětti = jako národovec se chovati. Phld. 1895. 747.

Národství jest heslo (národů vůkol). Jg. v Kramer. Novinách. 1818. 25./4.

Narodeněa = *narozenec*. N. s dlhými vlasmi na hlavě skoro umre. Phld. 1894. 713.

Nárok = *obvinění*. Nemohli na něho provést, by vinen byl tím n-kem. Arch. XIV. 58.

Naróvnání. Lepší hubené n. nežli tučný process. Vz Cez. I. V. 80.

Narození. Zvyky atd. při n. dítěte. Vz Duf. 8. nn. N. Krista Pána (hra vánoční). Vz NZ. IV. 125. Na boží n. o hubu otevření (je den delší). Gb. H. ml. I. Na boží n. o blesk převalení. Duf. 242.

Narozovatí se. Vz Naroditi se (3. dod.).

Nártek = *nářítek*. Brt. D. II. 207.

Naručest = náhle. Ku synu vzplála vášni n. Vreh. Rol. XXIII.—XXIX. 102.

Náručnice = *ruční pouta*. NZ. III. 510.

Nárůdek m. národek zavrhuje Brt. v Ruk. 94.

Nařúchatí. N-chá ti polenem do chrbita (nabije). Nár. list. 1896. č. 174. odp. feuil.

Náruka, y, f. = *náruční strana*. Kuň chodí pod n-kum. Las. Brt. D. II. 346.

Narumpat někomu = *vybiti*. Jevičko. Brt. D. II. 346.

Nárut, *náruť, náryt* = *nárt*. Doudl. Kts. 10.

Narůzno. Háj. Herb. 54.

Náruživý. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 410.

Narváčov a *Navrdčor* z: Na Rvácově. Čern. Př. 36.

Naryti. Kde ta necheu, ta sa nenaryvaj (nevtírej). Phld. 1893. 699.

Naryzlý. N. hríva. Kub. Rol. 73.

Násad, cf. Lnice (3. dod.).

Násada u saní = *příční dřevo*, jež spojuje sanice. Brt. D. II. 451.

Násadek, dku, m., vz Slavík (3. dod.).

Násadnice n. sedlo hoblíku. Vz Ott. XI. 418.

Nasalovaný. N-né samohlásky am, om atd. Mtc. 1896. 203.

Nasazený čeho. Zahradá rozličných štěpov n-ná. GR. Nov. 60. Cf. Naplněný.

Náseč = *strouháč na dělání dřevěných korytek*. Chod. NZ. III. 21. Cf. Koplice, Skoblík.

Naseděný. N. vejce. Mtc. 1893. 303.

Násep = vyzděný nízký taras plochými kameny vydlážděný táhnoucí se podle delší stěny do nádvoří, jinak: *zábrež, záhrodek, zápraží, záprseň, zásep, zástěnek, nápraží, nálepek, násp, náspa, pohrádka* (laš.), *předstěnek* (val.). Brt. D. II. 434. Vz Ott. VIII. 7. b.

Nasésat = *zvědavě nahlížeti*. Han. Brt. D. II. 47. Cf. Natýsat.

Naschvální. N. posel. Kat. z Žer. I. 85., L. posíl. II. 44.

Naskočti. N-čil na mňa ako jašter (vyjel si na mne). Slov. Nov. Př. 616.

Naskutku = *hned*. N. ho vyplatili. Phld. XII. 494.

Nasladění, n. Poetické n. Phld. 1894. 738.

Následovný. O n-ná trojice, o adoranda trinitas. List. fil. 1895. 438. — **čeho**. Lid n-ný dobrých skutkuov. Ché. S. 82.

Nasleplý. N. tabule, okno = nečisté, poprášené, našlé a p. Světz. 1894. 94. b.

Naslyšeti se čeho. Lerm. II. 136.

Násměšlivý = *posměvačný*. N. úsměv. Phld. 1894. 732.

Nasmutnile. N. dodávala. Světz. 1894. 375. a.

Na-s-neděli. Necháme si to n-li. (Vzácný příklad. Slyšel jsem jej v Budiskovicích na Dačic. Brt. D. II. 290.) Cf. Předložky složené (3. dod.).

Nasnopany = *naslapaný, opilý*. Han. Brt. D. II. 317.

Násobitel, e, m. Akk. sg. -tele, n-m. pl. -lé. Sold. 11.

Násp, náspa, vz Násep (3. dod.).

Naspořiti. Naspoř p. Buh (říká přichozí do domu, kde se peče chléb). Čes. I. V. 232.

Nasprostastý = *příliš sprostý*. Phld. 1895. 261.

Nasrati. Naserut jim prve v jich bralla.

než jim Vyšehradu postoupím (řekl král Zigmund). Břez. Font. V. 435.

Nasredeno = *srdnatě*. Odsekla n. Phld. 1894. 384.

Nastasiti se komu = *namanouti*. I n-sil se jí čert. Vek. Poh. 139.

Nástava. N. elektromagnetů. KP. VIII. 152.

Nástěnník, u, m. = *nástěnkář*. Ott. XI. 419. a.

Nástin m. nástěn. Gb. H. ml. I. 193.

Nástojčivo. N. riekol chlapček. Phld. 1894. 277.

Nástojčivost, i, f. = *naléhavost*. Taká n. sna. Phld. XII. 183. Budou-li mať dost trpeливosti a n-sti. Phld. 1893. 228. (318.).

Nástojiti = *naléhati*. N-li ukrutníci. Phld. 1894. 506. (1892. 490., 1893. 674.).

Nastojte. V Bl. Gr. 179. čteme: N., zastar. Někteří ještě říkají *nestojte*. A žvatlavé Moravky říkají inepte *nestůjte*! Nastoju praes. Zaniklý imper. nastojte proméněn ve volací slovee a propadl i změně hláskové: *nestojte*. Gb. H. ml. I. 122.

Nastoknutý = *nastrčený*. Phld. 1895. 735.

Nástraha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 79.

Nastrčiti. Nastré uši. Phld. XIV. 257.

Nástrešník, u, m., Schirm, m. Phld. XIII. 751.

Nástrk, u, m. N. podkrovní či okapový, Driphaken, m.; v šermíř. Arrêt. Sterz. I. 704. a., 249.

Nastrkávač, e, m., Bestecker. Sterz. I. 471. a.

Nastrkovač v přádelně. Nár. list. 1896. č. 92.

Nastrnulý. N. pohled, úsměv. Světz. 1894. 126., 427. a.

Nástroj. Kdo ví, pod jakým n-jem to je = jak je to nastrojeno. Záp. Mor. Brt. D. II. 347.

Nastrojiti. Aby si dal hada n. = ustrojiti. Brt. D. II. 95.

Nástup = *důraz*. Slabika přízvučná, jež se zvyšuje, má i n. Hněvkovský. List. fil. 1894. 165.

Nástupnictví na trůn. Cel. Pr. m. II. 447.

Nastykati = *nastrkati*. Toho (pazdeří) sa jej (lisce) do kožucha n-lo (nabralo). Phld. XII. 721.

Násudek, vz Návěta (3. dod.).

Nasudzif komu co = *poručiti*. Šaryš. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Nasvál m. naschvál. Gb. H. ml. I. 462., Dšk. Jihé. I. 36.

Nasvětiti. N-til přílišné množství kněžstva. Chč. S. 293.

Nasvod, a, m., míst. jm. v Nitran. Phld. XII. 427.

Nasycený. Dokud mozku hlavy nebudu n-ni. GR. Nov. 158. 31. Cf. Naplněný. Posílil se, jakoby všech krmí byl n-cen. Ib. 119. 12.

Násyp, vz Násep (3. dod.).

Nasýpání. N. peřin. NZ. III. 11.

Nasytiti koho čeho: chleba. Ev. seit. 36. Marc. 8. 4., Ev. víd. 92. Luc. 16. 21.

Náš. Skloňování u Letovic, Zábř., Slavk., Brn., Tišn., Kruml., Kunšt., Žďar., Jemnice vz v Brt. D. II. 105., 137., 149., 172., 192., 217., 238., 256., 272. Když dáš, jsi náš. Us.

Našcerchati = *načechrati*. Heršpice. Rous. Cf. Načachoriti.

Náševea m. návštěva. Mor. Brtch.

Našeptati komu co. Kolc. 67.

Našeptávač, e, m., Einbläser, m. Sterz. I. 751.

Náseti. Na smrt se našívají. Pass. mus. Duch božie našeše se nad vodami (Št. má: vznášel se na vodách). Ze star. překl. bible. Nášieše se duch božie nad vodami. Bibl. olom. — Seyk. Ruk. 18.

Našho = *našeho*. Straň. Brt. D. I. 37., 42.

Nášijek, jku, m. Ku krátkým saniam koniari potřebují tak řečené n-ky, tie koňom na krkoch visia a na nich koně nosia oje. Phld. XI. 692.

Našinec. Tohoto slova neschvaluje Bl. Gr. 88., maje je za vocem agrestem a doporučuje: je náš, z našich. Na str. 90. praví, že páchne selštinou. — N. = *Sloran*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Nášjvek. N. k něčemu nastaviti. Lomn. (Wtr. Ziv. c. 931).

Naškrabovadlo, a, n., Rimpler, m. Sterz. II. 749.

Nášlapek. N. z boty, ze střevíce. NZ. III. 326. Jest každému za n. Nov. Př. 573.

Nášlík. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 150.

Našmu = *našemu*. Straň. Brt. D. I. 37., 42.

Naškosť. N. tohoto slova. Phld. 1893. 349.

po našsku. Bl. Gr. 200.

Našský = *naše, domácí*. N. mena. Phld. XII. 613. Našská = kořalka. Častují sa našskú. Phld. 1895. 25.

Nášti. Zde je š m. s měkkostí — stie = štie. Gb. H. ml. I. 512.

Náštipiti. N. kuoru stromu. Háj. Herb. 19. a.

Naštojce = *neštovice*. Chod. Gb. H. ml. I. 148.

Naštrbenie, n. = *ostých*? Ja sa neokúňam (neváhám) sdelit jich boz n-nia všetkým vám. Phld. 1893. 495.

Naštrbit co. Phld. 1895. 810.

Našuchorif si vlasy. Phld. 1893. 747.

Nať. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. N. mají zemáky. Brt. D. II. 509.

Nátaha, *natážka*, y, f. = *těžká práce*. Brn. Brt. D. II. 347.

Natahačky = punčochy vrapované, dlouhé, ze sukna ušité. Brt. D. II. 470.

Natáhlý = *vychystaný*. Už som bol n., že pôjdem, ale som sa spákel. Phld. XII. 559.

Natáhnouti. Poněvadž o statky mé se natahují (k nim se táhnou, je sobě přivlastniti chtějí). 1568. L. posíl. I. 21. Nikdo naň (statek) právem se nenatahoval. Ib. I. 34. (r. 1568.).

Natajkati = *natýkati*. N-li su vrbí na mezi (nasadili). Arch. XIII. 245.

Natáratí. N-li nám ženy (namluvili jim). Phld. 1895. 3.

Natážka, y, f., vz Nátaha (3. dod.).

Natemovati co kam. N. mezi stěny (klády) mech (při stavění chalup). NZ. II. 646.

Nátěr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Náthovica, e, f., *cynopodium vulgare*. Slov. Mtc. 1894. 108.

Natiehnouti. Seyk. Ruk. 111. nn.

Natiskati sa = *dotirati se*. Phld. XII. 136. — **co komu** = *vnucovati*. Svoje presvědčení dákomu n. Ib. 145.

Nátka. N. nátkoucí (při zažehnavání). Duf. 292. Vz Nádcha (i dod.). N. chodivá (sleze celé tělo), lámavá, trhavá, pichavá, žlutá, černá, zhnílá, krevní, žilní atd. N. bílá = rozedrané nohy, živé maso. N. se mu složila do nohy. Brt. D. II. 488. — **N.** = (*vrbové*) proutí? A když jsme ty meze rozdělili, tu sú nám nátek kázali nasekati a já je pak vytýkal (zasazoval jako mezníky). Arch. XIII. 247. a j.

Nátka, y, f., *mñatka*, *mentha pulegium*. Léčení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 156. Koní ň. — bylin natka. Ib. 155.

Nátkovica, e, f., *mentha arvensis*. Brt. D. II. 505. Léčení n-cí na Val. Vz Vek. Val. I. 156. — **N.**, rostl., vz Cisticea (3. dod.).

Nátlač, e, f. = *mozol*. Val. Brt. D. II. 488.

Natlačeti naě, einen Druck ausüben. Us. Šd.

Nátonisko, a, n. = *místo, kde se dřeva štípou*. Brt. D. II. 347. Cf. Nátoň.

Nátonník, a, m., vz Strážlíček (3. dod.).

Natresnutý = narušený. Život v dome bol n-tý. Phld. 1896. 27.

Natriumdiethylmalonový. N. kyselina. Vstnk. III. 411.

Natriumfenylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Natriummalonový. N. kyselina. Vstnk. III. 6.

Natriumstearat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Natriumsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Natriumsuperoxydhydrat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Natroutiti. Podešev (obuvi) byl již natroucen. Arch. XIV. 470. Kterýchž žádný víchr natrucuje, quos nullus turbo concutit. 1418. List. fil. 1896. 112.

Naturalistický, naturalistisch. N. ráz malby. NZ. III. 243.

Natýsat, vz Nasésat (3. dod.).

Naučilost, i, f. Poče spravovati (zemi) n-stí otce svého (jak se od něho naučil). Štilf. 103.

Naučiti. Všetko nás naučíš. Phld. 1896. 130.

Nauka. Cf. Dob. Dur. 370.

Naukosdeľný. N. reč, Unterrichtssprache, f. Phld. XII. 322., 460.

Naumíte = *neumíte*. Třeb. Lobk. 1517.

Náuška = *zlaté n. perlové pletivo, které krylo uši žen*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 102. nn., NZ. IV. 418. Vz Záuška (3. dod.).

Náušnice, vz Záuška (3. dod.). Když šátek do týla zavázaný nad ušima s obou stran do předu polokruhem trčí, zavázán jest na n-ce. Brt. D. II. 466.

Naušník, u, m., vz Záuška (3. dod.).

Nav. Vz Krok (nový). I. 28. a VI. 267. Cf. o pův. slova také Gb. H. ml. I. 74., o strč. skloň. Gb. Km. -i. 18.

Naváděcí. N. cívka stroje elektrického. KP. VIII. 97.

Navádědlo, a, n. Magnet takový nazýváme

n-dlem, kdežto cívky s jádrem nazýváme *navodičem* či induktorem, také armaturou (stroje dynamoelektrického). KP. VIII. 68. N. svo-diče (u elektr. stroje). KP. VIII. 109.

Navadřiti co na koho. Vz Zvadřiti (3. dod.).

Navara (slov. *návara*), v, m. = *nešika, nimra*. Jevičko. Brt. D. II. 347.

Navátina. N. písku, Dünen. Ott. VII. 194. Cf. Duny (3. dod.).

Navatrať. Navatrali si ohňa (rozdělali). Phld. 1895. 3. Cf. Navatřiti.

Návaz. Nošení n-zů, ligatur, amuletů. Cf. Zbrt. Pov. 47., 48.

Naveľa. No keď je tak, povie n. Slov. Phld. 1894. 679.

Naveril si co = *na dluh, na úvěr vzítí*. Naveril si za 30 zl. pálenky. Phld. 1894. 267.

Návěsek, sku, m., vz Hálze (3. dod.).

Návěst, vz Návěta (doleji).

Navěstí co kam. Osnovu na vratidlo n. Vz NZ. IV. 38.

Návěsti. Zřetelným následovníkem duchův návěstí, manifestus necromanticus. Euns. 112. a.

Návěstní = signalový, Signal-. N. závěr, Signalverschlus, m., vůz, stroj. Ptrl. 22.

Návěta, y, f. = *návěst*. Od r. 1853. Krok 1896. 45. Propověď hořejší a dolejší n. hořejšek a dolejšek n. násudek a zásudek n. návěsti, nověji návěty. Ib. 85.

Návidlie sena. Phld. 1893. 607.

Navidlovadlo, a, n. = *navijadlo*. KP. VIII. 408.

Navidomoči = *očividně, patrně*. N. šediví: To n. škodí. Phld. 1893. 650., 112. — 1892. 466., 1894. 237.

Navíratí. Kdo má strach, tomu n-rá (nahání). Kunšt. Brt. D. II. 347.

Návis, u, m. = *svah*. V Liptově. Phld. 1894. 254. — **N.** = *vyrýšenina na polní cestě vodou prohloubená*. Han. Brt. D. II. 347.

Navjekamen = *na věky amen*. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Návladní, přelož. z něm. Anwalt. Věst. I. 36.

Návlaky, vz Naovlaky (3. dod.).

Návní. Zažehnavání n. kosti na mor. Horácku. Vz Duf. 294. Také nácká kost. Čern. Př. 81.

Navodič, vz Navádědlo (3. dod.) a KP. VIII. 17.

Návodný. N. cívka u stroje elektrického. KP. VIII. 77.

Návoj, e, m. = *část předku tkadlarského stavu*. Brt. D. II. 455.

Navrápený, vz Nabíraný (3. dod.).

Navratí, n. = *kolna, laš. podjezd, podjízď*. Brt. D. II. 436. — **N.** = *stříška nad vraty*. Slov. Ib. 347.

Navrátivý. N. voda, která víříc se vrací. V Herálecku. NZ. III. 343.

Navrchovaný. N. míra. Ev. seit. 28. Luc. 6. 38. (Mně.).

Navroubiti něco = *vruby do něčeho udílati*. Sum. I. 379.

Navštěviti v. *navštíviti*, dle Bl. Gr. 276. obé dobré.

Návštěvna. Jdu do n-ny. Kká. Puš. 56.

Návštěvník. Phld. 1895. 748.
Navštíviti. Ze Buoh n-vil lidu svého. Ev. sejt. 36. Luc. 7. 16. (Mně.). N. někoho psaním (psáti mu). 1566. L. posíl. II. 74. **Skrze** psaní někoho n. Kat. z Žer. I. 38., 117., 20. a j. — O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Naysem m. nejsem. Háj. 73. a.
Nazal, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74.
Nazatím — *zatím*. N. bude nás dcera živiti. Kld. IV. 237.
Nazdareček, čku, m., zdobu. nazdar. Světz. 1895. 602. c.
Naze něco jmenovati. Chč. Mik. 495. To na té n. a zjevně mluvie. Ib. 415. V List. fil. 1895. 93. jsou dva doklady ze strč. uvedeny.
Naziglať = *natřítí, namazati*. Vz Ziglati (3. dod.). Brt. D. II. 426.
Nazlas m. nazhlas, h odsuto. Kunšt. Brt. D. II. 234.
Nazlomkrky. N. utekali sme za výstrelom. Phld. XII. 535.
Naznatí komu = *přezdíti mu*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feull.
Nazpaměť. Dobrý tvar. Vz List. fil. 1894. 218. (Gb.) a Mus. 1894. 162. (Vodička).
Nazpat = *nazpět*. Jedúce nazpat. 1684. L. posíl. I. 74.
Nazpátek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.
Nazvihřeti se = *nahuborati se*. Dosti se pro ně (dříví) nazvihře, než nám je dá. 1520. Kutn. šk. 2.
Nazvod, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phld. XII. 74.
Nazývati m. vzývati, zastr. Praví Bl. Gr. 176.
Nažachorený = *nadrchaný, načechraný*. Brt. D. II. 463.
Nážitek, tku, m. = *nářítek*. N. trávy. Nár. listy. 1894. č. 204. 1. odp. feull.
Nažltkavý. N. suknice. Phld. 1895. 214.
Nažmouchlý, vz Nadmouchlý (3. dod.).
Nažuhřif sa = *nazlobiti se*. Phld. 1896. 168.
Ňe = *nie*. Gb. H. ml. I. 228.
nd m. n, d vsuto: ukondejšit, Anda, Andula, Janda, Gb. H. ml. I. 409., kalafunda. Dšk. Jihč. I. 16.
ndl m. nl, d vsuto: spandlivý, tendle. Gb. H. ml. I. 409.
ndr m. nr, d vsuto: pondrava, Jindra. Gb. H. ml. I. 408.
-ne mění n v ň v nářečích východních a piše se ně: brněe, klakně (klekne). Brt. D. I. 97., 40. (Gb. H. ml. I. 370., 371.). Na Slov. čte se ne jako ně: neduch — néduch. Nár. list. 1896. č. 105. odp.
-ně mění se u Morkovic v -ni: do studni. Brt. D. II. 62.
Neapulský = *neapolský*. V. Kal. 86. a j.
Nebe. O skloň. u Tiš. vz Brt. D. II. 189. Gt. pl. nebij. 1418. Hymu. (List. fil. 1895. 219.). Spíná roke k nebi (smeje se mlynář na vodě mlynáři na větráku). Tvarožná. Hledík. Co z neba pada, neskodi žádnému; Do neba nepříjdu a do pekla mám esee čas. Mor. Čas. I. V. 422. Co chce kdo, v tom své nebo má. Krs. Moor. 33.

Nebelec, lee, m., vz Nebylý (3. dod.).
Neberodný. N. děva. Krs. Moor. 13. Cf. Neberodý.
Nebesa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19.
Nebesklon, u, m. V dálném n-nu. Cop. 41.
Nebeskosť. Krs. Moor. 33.
Nebevstoupení. Na n. místo: na na nebe vstoupení. List. fil. 1893. 465.
Nebevzletný. N. Pegasus List. fil. 1894. 9., Počát. čes. básnic. (Šf. Pal.).
Nebezpečenství. Kdo je v jakém n., jest jako mezi kladivem a nákovadlem. Arch. XII. 9.
Nebezpečí. V n. se dobrá rada často lépe vděčí. Vrch. Rol. XI. 123.
Nebista, y, m., pl. -sté = obyvatel, přivrženec nebe. Krs. Moor. 96.
Nebluditelný. O tomto slově praví Bl. Gr. 286., že jest špatné.
Nebo = *že, poněvadž*. Ale on vece: Nebo prorok jest. Ev. vid. 65. Joh. 9. 17. (Mně).
Nebodaj = *ne Boh daj*. Phld. 1894. 257., 274.
Neboj! hovorí sa na mnohých stranách Slovenska a má smysel ako citoslovce. Phld. 1896. 319.
Nebojatý. Jim (pánům) jest dáviti moci zpupnosť n-tú takových hříšníkův. Chč. S. 143.
Nebosklon = *nebesklon*. Phld. 1894. 93., 1896. 201.
Nebozez, z sthném. nabagër. Vz Gb. H. ml. I. 124. Hledí na n., a vidí dláto (silhá). Mor. NZ. V. 545.
Nebožký = *nebožtík*. Phld. 1893. 379., 1894. 722.
Nebožský. Chč. Mud. 439.
Nebrz, *nebrzo*. Vz Kozelníček (3. dod.). Bude mu nebrzo 100 let. Na Zábřežsku na Mor. Mtc. 1893. 202., Brt. D. II. 285.
Nebylý. N. člověk = nevyvinutý, tupohlavý, nebelec, budiž k ničemu. Záp. Mor. Brt. D. II. 347.
Nebytenství = *nebytenstvo*. Sterz. I. 649. a.
Nebytnost. Komužby úřad v n-sti rychtáře poručení byl. 1597. Mtc. 1894. 153. V naší n-sti. 1653. L. posíl. I. 65.
Ňecík, *netik*, u, m., *láskva*, adianthum capillus Veneris, rostl. Brt. D. II. 499.
Necky = *kolébka*. N. dole ploché, do nichž se v perinkách děti kladou místo kolébky. Chod. NZ. III. 13.
Nectný = *nemající v sobě žádných korů*. N. skála, taubes Gestein. Phld. 1893. 299.
Nečáča, dle Bača = *nimra*. Han. Brt. D. II. 347.
Nečas. To je člověk k n-su = budiž k ničemu. Han. Brt. D. II. 347. Po n-se nemá vůle. Slov. Nov. Pr. 265.
Nečekaně = *neočekávaně*. Phld. 1895. 365.
Nečilost, i, f. N. dojmů. Krejč. Psych. 51.
Nečistec. Ocistec — *nečistec*. 1571. Wtr. Živ. c. 892.
Nečkole = *nyní hle*. Dšk. Jihč. I. 33.
Nedakdo m. *ledakdo*. Brt. D. I. 14. (zlin.).
Nedancová, é, f. Slíbenec vlastní bratr N-vé (sliby se nevypláň). Phld. 1893. 699.
Nedbalkyně. Kat. z Žer. I. 47., II. 193.

Nedbat. On by nedbál sa oženíť, dyby ho která chtěla = rád by se oženil. Val. Brt. D. II. 347.

Něde m. někde. Bl. Gr. 268. *Nede.* Brt. D. II. 269., 285.

Neděle. O stré. skloň. vz Gb. Km. -a. 25. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 161. Neděle na Slov. Vz Vlast IV. 59. Sátek „na čtyry nedele“ = který měl v každém rohu jinou barvu základní. NŽ. VI. 67.

Nedělnátko = *dítě* atd. Duf. 3.

Nedělní. N. klid. 1444. Vz Arch. XIV. 444.

Nedělský. N. den. Ev. vid. 50. Joh. 5. 9. (Mně.).

Nedětinný, unkindlich. N. nenávist. Černý. Cenci. 102.

Nedilný. N. členové rodiny byli původně ti, kteří žili v majetkovém společenství, kteří tedy byli poutáni nejen svazky krevními, nýbrž i majetkovými. Jakmile se některý člen rodiny od ostatních jméním oddělil, odcizil se rodině i příbuzenstvu a zemřel-li bez dědiců, nedělili po něm příbuzní, nýbrž král. Také nesměl otec synu a naopak, ani bratři bratrům a sestry sestrám svědčiti, pokud byli nedilní. Mus. 1894. 335.

Nědo m. někdo. Brt. D. I. 30. a j., Bl. Gr. 268. *Nedo.* Brt. D. II. 269.

Nedobyť = *nedobytný*. Miesto bieše n-té. Alx. Nách. k. XIV.

Nedočin. Stojíme před n-nem (před věcí posud neukončenou). Nár. list. 1893. č. 283. 1.

Nedochodec. Za Páh. poloz: V. 125.

Nedochodit. Co na jednom nedochodí (se nedostává, schází), to sa na druhom vynahradí. Phld. XIV. 194.

Nedojeveně. Ten úkaz u. tam ležel. Am. Orb. 96.

Nedojepie. Ku Št. přidej: Uč. 153.

Nedokřtěnec, nec, m. = *nedokřtěnec*. Phld. 1895. 29.

Nedolévek. N. pro fěrtoušek (nedolévá, aby si mohla koupiti f.). 1550. Wtr. Krj. II. seš. 23.

Nedolůžný = nedolůžný. Brt. D. II. 348.

Nedomýkavý. N. chlopeč. Vstuk. III. 416.

Nedoperné. Reg. I. 1057.

Nedopředek, dku, m. = *cucek*, Fucken, m. Sterz. I. 980.

Nedořestice, e, f., rostl. Am. Orb. 74., 93.

Nedostatek = *churavost* 1529. Kutn. sk. 4.

Nedotrestaný. Bl. (Wtr. Živ. c. 883.).

Nedotvárný. N. houby. Am. Orb. 75.

Nedouk. Čl. Dob. Dur. 377.

Nedověrný. Hněv boží sstoupil na syny n-né. Břez. Font. V. 337.

Nedověšenec, nec, m. U. s. Tke.

Nedovtipně co činiti. Nár. list. 1895. č. 234.

Nedovále, e, f. Jsou spolu v n-li = ve zle vůli. Záp. Mor. Brt. D. II. 348.

Nedozery, míst jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Nedozory, míst jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Nedřený brambor = *neloupaný*. Slez. NŽ. IV. 497.

Nedružka, y, f., opak družky. Kole. 26.

Neduha = *neduh*. Také mor. Duf. 295.

Nedulůžnost. Ze p. bratr skrze svou n. nás stavy hubí. 1639. L. posil. 60.

Neduživý = *neblahý, nešťastný*. N. den. Zbrt. Pov. 100.

Neduživý = *neduživý*, aeger. 1418. List. til. 1895. 220.

Nedvižnost v útisku. Phld. 1895. 48.

Nedý m. nedaj. Pass. — Gb. H. ml. I. 138.

Nedzo, a, n. = *vrch* mezi Povazským Novým Mestom a Hrušovým. Phld. 1893. 435.

Neelektrolyt, u, m. = látka elektrinu nevodivá. Vstuk. III. 409.

Nefelinitoidní fonolith. Ott. IX. 348.

Negace, vz Zápor. Dva záporý ve větě. Cf. Bl. Gr. 120.

Něde m. někde. Dšk. Jihé. I. 29.

Nědy m. někdy. Dšk. Jihé. I. 29.

Negrografie. Vz Nár. list. 1894. č. 28.

Něha, z rus. Gb. H. ml. I. 41.

Něhdy m. někdy. Dšk. Jihé. I. 30.

Nehet m. staršího nohet, stsl. nogty. Gb. H. ml. I. 84., 240., 286. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 100. — **N.** suchý, lepidium campestre, rostl. Brt. D. II. 504. — **N.** ptačí = *dráp*. 1487. Krok 1895. 282. — *Nehdy* = vyraženina na jazyku (húsenky). Brt. D. II. 492.

Nehmota. Am. Orb. 98.

Něhně m. jehně, j v ň. Dšk. Jihé. I. 45.

Nehodník. Šml. VII. 60.

Nehorázný, h není vsuto. Krok 1893. 377.

Nehorečnatý, fieberlos. N. choroba. Vstuk. III. 473.

Nehospodárnost, i, f. Wtr. Živ. c. 834.

Nehťík, u, m. = *nohcík* (3. dod.).

Nechati co čím. Chtěl to nechat vovčírnou. Brt. D. II. 287. — **s inft.** Nechal nás busích stát. Tišn. Ib. 286.

Nechažf jde. Bl. Gr. 108. Nyní: Nechajť, nechať. Mus. 1895. 183.

Nechet = *nehet*. Slov. Pastr. I. 61.

Nechoddomů, os. jm. Kbřl. Dmžl. 22.

Nechodom, a, m., os. jm. Kbřl. Dmžl. 22. Vz předcház. a násl.

Nechojdomů, os. jm. Kbřl. Dmžl. 22. Cf. Nechoj.

Nechťček, rostl. Phld. 1894. 605.

Nechťtí. Ani vlk, nechca pes (nerkuli pes). Han. Brt. D. II. 280.

Nechuta, y, m., vz Neomasta (3. dod.).

Nechvílečný. Žalm. 11. Dle Bl. Gr. 325. vox inusitata et inepta.

Nechý m. nechaj. Gb. H. ml. I. 138.

Nechýž m. nechajž. Gb. H. ml. I. 133., Lomn.

nej- konc. superlativu, v Týneč *něj-*: největší; u Brn. mění se v *neč*: nejlepší. Brt. D. II. 92., 165.

-nej, konc. imper. mění se u Brna v -ě: dej — dé. Brt. D. II. 165.

Nejěkodle = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 15.

Nejěkom = *práce nyní*. Dač. Brt. D. II. 282.

Nejěkon = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 11.

Nejěkot = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 19.

Nejěkym = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 24.

Nejěkyn = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 11., 12.

Nejěkyndle = právě nyní. Dšk. Jihé. I. 11.

Nejdu, nejdeš m. najdu, najdeš atd. (přehlasováno). zastr. Později se přehlasovka zrušila. Gb. H. ml. I. 135.

Nejedlý Uojt. Vz Vlč. Bäs. 66., 77. **N.** Jan. Ib. 66., 92.

Nejemný = *nevěříci*, incredulus. Aby obra-

tyl nejemne wyery. Ev. víd. 119. Luc. 1. 17. (Mně.)

Nejezechleb, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Nejistota. N. horší pekla jest. Brab. 195.

Nejménkrát. Kdo při hře míčem n. po sobě plochou palestry do výše vyhodil. ČT. Tké.

Někdy m. kdys. Někdy jest bývala má živnost, nyní již vše draho. Bl. Gr. 256. praví, že zde má býti: kdys.

Několikadilný. N. pramen. KP. VIII. 129.

Několikadobý. N. proud elektrický. KP. VIII. 105.

Několikapólový. N. stroj elektrický. KP. VIII. 95.

Několikařadý. N. blána. Wtr. Krj. I. 454.

Několikový má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280.

Nekřest, u, m., rostl., vz Netřesk (3. dod.).

Nekrobiosa, y, f. N. oka. Schb. Nád. 13.

Nekrotický. N. buňka. Schb. Nád. 19.

Nekřtaltovní. N. dílo. Kabt. 15.

Nekřtěně. Pověry o něm vz Zbrt. Pov. 162.

Neksik, a, m. (lat. nec sic) = člověk neupřímný, sibalický a p. (jako by řekl: Ani tak, ani onak). Bl. Gr. 233. N., krčenné slovo. Ib. 324. Cf. Nexik (3. dod.).

Nektarný. N. nápoj. Zvič. Mlt. 90. Cf. Nektarový.

Některý má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280.

Nekysanec, nce, m. = *placka*. Duf. 253.

Nelhavý. N. Bůh. Kub. Rol. 83.

Nelza = *nelze*. Zlín. Brt. D. I. 11.

Nelzelista od tvaru nelzelo, kterého Jg. v starších spisech často užíval = itista, přívržence Jungmannův. Zl. Jg. 195.

Nemáhati = *stonati*. Jejížto bratr Lazar nemáhal. Ev. víd. 68. Joh. 11. 2. (Mně.)

Nemále = *nemálo*. (Lidé) n. toniechu. Ev. víd. Luk. 5. 7.

Nemanský m. Nemanický. Vz -ice.

Němci = *německá země*. Z Němce. V. Kal. 338. V N-cích. Ib. 32. a j.

Němcovati = *němčiti*. Sterz. I. 669. b.

Něměica, e, f. = *mielena* (han.) = červenobílá, vlněná čepice plátěná s dlouhým třapcem v zimě pod klobouk. Brt. D. II. 469.

Něměin, a, m., míst. jm. v Tekovsku. Phld. XII. 159.

Něměinář, e, m. = kdo učí němčině. Blý.

Německočeskopřízvučný. N. potvora. J. J. Kolár. List. fil. 1896. 11., Počát. čes. básn. (Št. Pal.). 24.

Německý. N. právo. Cf. Pras. Těš. 35. Němečtí úředníci v Čech. Vz NZ. III. 513. N. tanec, vz Tanec slov. (3. dod.).

Němeček, čku, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Němečský. N. vrata (v němčině = jemčině). Gb. H. ml. I. 379.

Neměnný. Zili n. život. Světz. 1895. 10.

Neměřitelnost, i, f., immensurabilitas. Jg.

Nemeškavě. N. někoho obeslati, unverzüglich. Arch. XIV. 47.

Nemeteny. Poslal ho n-nou cestou (zahnal ho). Phld. 1894. 442.

Němíe, e, m. = *mutus*, *němý*. Ev. seit. 17. Luc. 11. 14.

Nemilec. Chě. S. 278.

Nemilobohu běží do brlohů (udeřený pes). Phld. 1895. 290.

Némít si = *najmouti si*. Nemo si = najmu si. Tišn. Brt. D. II. 195.

Nemluvně. Nemluvnátka vypovídají se z Cuclavie přes Mlíkojedy do Mladějova. NZ. III. 230.

Nemoc. Strč. skloň. vz v Gb. Km. -i. 42. Výčet nemocí lidu mor. Vz Brt. D. II. 486. nn. Dětské nemoci a hojení jich na Mor., vz Duf. 23. nn., na Slov. Vz Mtc. 1894. 102. Zlá n. = vřed. Mtc. 1894. 106. N. přichodí klasom, odchodí vlasom. Slov. Zátur. Pověrečné hojení nemocí. Vz Zbrt. Pov. 157., 162. Na Slov. Vz Phld. 1895. 90. nn. Na Val. Vz Vek. Val. I. 134. nn., NZ. VI. 84. N. sobě léčiti chce jsa od ní složen (pozdě). Tov. (Vlé. Lit. 215.).

Nemocný = *ne mocný, slabý, nepatrný*. N. služba. Kat. z Žer. I. 302. Můj pán svý nemocný služby vzkazuje. Kat. z Žer. I. 100., 108. a j. Bidný a nemocný způsob mého pána. Ib. 107. — N. = *churavý*. N. na kámen. Kat. z Žer. I. 25.

Nemocf = *nemocným býti*. Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Nemodlák, a, m. = *nemodlenec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 348.

Nemoresník, a, m. Phld. 1896. 257.

Nemšová, obec v Trenčín. Phld. XII. 157.

Nemudroch. Vz Fífidlo (3. dod.).

Nemujce = *nemuč se*. Zábř. Brt. D. II. 131.

Němý bolestí, Vrch. S. b. 40., poděšením. Pokr. Mrt. z. 85. — Cf. Gb. H. ml. I. 128.

Nenáberný. Vreco knázovo je vraj nenasytý, n-né. Cím to? Vz Phld. XII. 724.

Nenabytek, tku, m. = *nemovitá věc*. GR. Nov. 241. 50.

Nenabytý. N. škoda. O tom praví Bl. Gr. 320.: „Lépe: nenapravitelná, nenabytelná; mohlo by se říci i: nenabytná, ale toho slova se neužívá.“

Nenadátý. Z nenadáté = z nenadání. Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Nenádoha. Z n-hy. Vek. Val. I. 129.

Nenadžganec, nce, m. = *nenažranec, nesyta*. Phld. XII. 316., XIV. 258. Vz Nesyta (3. dod.).

Nenáchodčivosť, Unzuvoorkommenheit, f. Phld. 1893. 45.

Nenapitný = *kdo má pořád žízeň*. Cf. Nenasytný. Val. Brt. D. II. 348.

Nenávist. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Hněv pomine, ale n. v srdci ostane. Phld. 1893. 700.

Nenazdajky. Phld. XII. 233., 665.

Nenažebnaný. N. chudoba = která dosti nenažebнала a tedy dosti nemá k dobrému živobytí. Chě. S. 230.

Neněkodle = *právě nyní*. Dšk. Jihé. I. 11., 16.

Ne-ne-ne! Tak se přivolává kůň. Phld. 1893. 634.

Neničké = *nyní*. 1653. L. posíl. I. 65.

Neničkom = *nyní*. Žďár. Brt. D. II. 260.

Neničky = *nyní*. Dač. Brt. D. II. 282.

Nenie = *nynie*. Jid. 11., Z. klem. 141. a a j. — Gb. H. ml. I. 284.

Neobrata. Světz. 1894. 380. c.

Neobroubeně mluvití = *neomaleně*. Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Neodstupný. Umění jazyka jest při každém vyučování n-ným základem. Št.

Neodškriepiteľne = *nezvratně*. To sa javí výrazne a n. v chyži, ktorá... Phld. 1896. 77.

Neodškriepný = *nezvratný*. Tedy by sme mali jesný a n. dôkaz. Phld. 1893. 293.

Neogen = mladší třetihory, které se po starsích třetihorách z moře usazovaly. Vz Mtc. 1895. 349.

Neohořelý. N-lát to pečinka (požitečný stateček). Bl. Gr. 296.

Neohrdatí = *nepohrdatí*. Phld. 1895. 370.

Neohromný = *ohromný*, podle nesmírný, nevidaný atd. Na vých. Mor. Mtc. 1893. 202. Brt.

Neolith, u, m. Český n. Vz NZ. IV. 73., 263. nn.

Neolithický. N. či kamenná doba = mladší kamenná doba. Cf. Palaeolithický. Vz NZ. III. 73., 259., 471.

Neomalenice, e, f. To je n. neomalená! Světz. 1894. 54. b.

Neomasta, y, m. = *nechuta, nechutný, protivný člověk*. Val. Brt. D. II. 348.

Neomyláctví, n. Nár. list. 1894. č. 195. str. 1.

Neonakvý = *neobyčejný*. N. podoba miena. Phld. XII. 375.

Neopatrny. N-ní se vypovídají z Nepomyšle přes Pozorku do Hledsebe. NZ. III. 228.

Neoplastický. N. céva. Schb. Nád. 33.

Neosel, vz Nusle (3. dod.).

Neosli, vz Nusle (3. dod.).

Neosueti, vz Nusle (3. dod.).

Neozdobnosť. Bl. Gr. 58.

Neozoický. N. zbytky zvířecí. Vstnk. II. 576.

Nepáčit si čeho = *nepamatorati si*. Kunst. Brt. D. II. 348.

Něpka, y, f, Niep, m., u soukenníků. Sterz. II. 431.

Neplatežník, a, m. N. kostelních peněz. L. posil. I. 67.

Neplenný = *neúrodný*. Byli nedostatky obilí v nerodilá a n. léta. 1417. List. fil. 1893. 401.

Něpleška, y, f. = *neplechá, nečistá ženská*. Lomn. (Zbrt. Tan. 137.).

Nepodaloť = *neposlušnosť*. Dšk. Jihé. I. 17.

Nepodobně (= zle, male) jsi učinil, chtě svůj meč v mě strčiti. Alx. Nách. k. VIII.

Nepodobný. Na n-bném (= nepřihodném) místě přes skály doluov se spustili. Arch. XII. 75. A tu řeči za n-bnú věc pokládá to býti...: N-né (neslušné) jest to, bychom jemu (hriechnu) opět zase místo v sobě dali. Chč. m. s. III. 5., 7.

Nepodstat. I když jsem srozuměl nepodstatí. 1540. Mus. 1894. 398.

Nepohnutě koho při čem zachovati. 1520. Arch. XIV. 426.

Nepohodlivý. N. doba (když jest nepohoda). Kole. 98.

Nepojeda, y, m. = *kdo si nepřije jídla, skrbík*. Žďár. Brt. D. II. 349.

Nepomeškaně. Ac sú n. poslúchali jich. Chč. S. 152.

Nepoňatný = *nepodjatý*. Človek n. Phld. XII. 326.

Neporadný. Je to cosi n. = nesnadné. Zlín. Brt. D. II. 349.

Neposkvrně. 1438. List. fil. 1895. 149.

Neposlušný. N-ní vypovídají se z Příkazů přes Metličany do Bejkovic. NZ. III. 229.

Nepr = *nejprv*. Zábř. Brt. D. II. 129.

Nepravděpodobnosť, i, f, Unwahrscheinlichkeit. Hs.

Nepravděpodobný, unwahrscheinlich. Hs. (Krok 1896. 9.).

Nepravdomluvnost, i, f. Tk. X. 114.

Nepředsudný. N. mínění. Jg. — List. fil. 1894. 6.

Nepřejně. On n. zří. Quis. Iig. 13.

Nepřestavě. Mešťané n. jasnosti naši slíbili sú se. XV. stol. Cel. Pr. m. II. 1115.

Nepřevážený. Bůh je studnice dobroty n-né. Bl. Gr. 226.

Nepříjezd. Bezelstný n. Sum. I. 594.

Nepříkladný. Aby se lid nad n-ným jejich životem nezhoršoval. 1597. Kutn. šk. 55.

Nepřisporný. N. kladka. Am. Orb. 21.

Nepřítel. N-lé vypovídají se ze Mstic přes Holubice do Smířic. NZ. III. 229. N-le z domu vyháněti pustiv jej k sobě (pozdě). Tov. (Vle. Lit. 215.).

Neprohlédavost. Bl. Gr. 160.

Neptunský útvar (učiněný vodami). Ztk. 55. (3. vyd.). Vz Neptunický.

Nerad. Z rád jest z pravidla nerad. List. fil. 1895. 292.

Neřád = každý obtížný hmyz. ČT. Tkč.

Neradost, i, f. Starost neradost. Slov. Nov. Pr. 311.

Neréda, y, m. = *nesika*. Cf. Nerejda. Dolnobě. Brtch. (List. fil. 1893. 119.), Brt. D. II. 349.

Neresnica, e, f. = les, dolina a potok ve Zvolensku. BZv. 24.

Neřest. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Neřestnosť. Dle Bl. Gr. 322. inepta vox.

Nero, gt. Nera, dat. Nerovi. Chč. S. 170.

Nerodilý, vz Neplenný (3. dod.).

Nerod, *nerodíte* má již Bl. Gr. 114., 176. za zastar. Ale on n-dil = nechtel. Ev. seit. 39. Mat. 18. 30. (Muc.). Nerodil oči k nebi vzněsti. Ib. 32. Luc. 18. 13.

Neroveň. N. půdy. Arch. XII. 307.

Nerozdělníčka. Sv. Trojička s p. Jež. Kristom n. (unzertrennliches Wesen). Slov. Mtc. 1894. 107., 20.

Nerozdílný = který nezná rozdiel robít. Na Pile. Phld. 1894. 745.

Nerozřezanost. N. knihy. Nár. list. 1895. 28. 3.

Nervný. Povedal nervným hlasom. Phld. 1896. 283.

Nervoorgan, u, m. Ústřední n. Ztk. 33. (3. vyd.).

Nervosvalový. N. činnost. Vstak. II. 506., ústroje. Ib. III. 34.

Nervotišný. N. týden. Nár. list. 1895. č. 252. fenill.

Nervovědomý. N. život živočichů. Ztk. 14., 84. (3. vyd.).

Nervovstvo, a, n., das Solargeflecht des Gangliensystems. Am. Orb. 52.

Nes = *dnes*. Brt. D. I. 88.

Nesborně = *ne pohromadě, ne spolu, jednolitě*. AlxBM. 15.

Nesetky, pl., f. = *borůcky*. Brn. Brt. D. II. 349.

Ěska = *dnes*. Lepší ěska edom vrabec, ako zajtra túzok. Slov. Phd. 1894. 744.

Nesklidný lid, ingens. 1418. List. fil. 1895. 222.

Nesklonný, ungebeugt. Stáj n. Kká. Puš. Roz. 87.

Neskoro. Trvalo to půl hodiny n. Na Zábřežsku na Mor. Mtc. 1893. 202., Brt. D. II. 285. My o čtrnáct dní neskôr (později) žneme. Phd. 1895. 426.

Neskorý příchod = *pozdní*. Phd. 1895. 366.

Neskrovnosť. Chč. m. s. III. 113.

Neskrytý = *veliký, jehož nelze skryti*. N. hněv, radost. Hněvá se n-tě = *velice*. Třešť. Brt. D. II. 349.

Neslaný. N. boží dar (hlupák). Nov. Pr. 567.

Neslítóvnosť. Dle Bl. Gr. 322. vox inepta.

Neslubný. N. dítě = *nemanželské*. NZ. VI. 39. Cf. Slubný (3. dod.).

Neslýchalý. Do Finnie, n-lé hlabolů českých. List. fil. 1894. 9.

Neslyšno. Téměř n. táhnou v noci divoké husy. Mtc. 1896. 20.

Nesměrno, a, n. Váňa 59.

Nesměrnost. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 18.

Nesměrný. N. osoba (Kristova). Chč. Mik. 494.

Nesmířitelník, a, m. Literární n. Vlč. Lit. 227.

Nesmírný = *bez míry*. Vz Nezměrný.

Nesnaha, y, f., negligentia. 1416. List. fil. 1894. 226.

Nesnáz. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 44.

Nesněný, ungeahnt. N. štěstí. Cop. 16.

Nesnesno. Žit v světě n. a trpko. Kole. 141.

Nesousedství. Jakési n. k nám pronáší. 1614. Kutn. škol. 142.

Nesporo. (Bez ženy) všechno ide n. Phd. XII. 233.

Nestateč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Nestatečenství. Dle Bl. Gr. 322. lépe: nestatečnost.

Nestatečný. N. na zdraví. Kat. z Žer. I. 36.

Nestejnočlenec, nec, m., anisodactylus, brouk. N. černorohý, a. atricornis, dvojčanký, binotatus, hajný, nemorivagus, lemovaný, signatus, zlobník, pociloides, žlutotlapý, spurcaticornis. Klim. 63.

Nestejnorodosť, i, f., heterogeneitas. Jg.

Néstí. O pův. slova cf. Gb. II. ml I. 83. Cf. Násení (3. dod.). Co neseš? Co nemůže samo íci. Phd. XII. 697.

Nestkorn, u, m. = *předivo z kopřiv, z Nesselgarn*. Wtr. Krj. I. 366.

Nestl, u, m. = *svinutí lelíku*. Vz Vek. Val. I. 32.

Nestlér, e, m. 1580. Pras. Řem. 22.

Nestojte! Vz Nastojte (3. dod.).

Nestovky v 2. dod. oprav v: Nestovky. Fls.

Nestudný = *nestoudný*. N. žena. Phd. 1895. 224.

Nestvůrně. A pak přechybných věcí směsice se shlukla hustě, n. Krs. 136.

Nestydatý. N-tí vypovídají se ze Smilkova přes Cistou do Všeštud. NZ. III. 229.

Nestydlevosť = *nestydlivost*. Ev. ol. 164. (Gb.).

Nestydlivý. N. žebrání. Chč. S. 243.

Nesvár m. svár utvořeno nadbytečnou zá-porkou *ne*. Vz Mtc. 1893. 199. (Brt.).

Nesvojský. Sotva shodí hunku, už hned je n. = *odrodilec*. Phd. 1891. 101.

Nesvorčlivec, vce, m. = *nesnášlivce*. Han. Brt. D. II. 349.

Nesvorčlivý = *nesnášlivý*. Han. Brt. D. II. 349.

Nesvorný. N-ní vypovídají se ze Svárova přes Oupor do Jednoty. NZ. III. 229.

Nesyta, y, m. = *žrout*. N. ohnivá by pohltal, klince by požíval, čerta by zjedol. Slove take nenažranec, vlkolak, vlčie črevo. Phd. 1894. 258. — N., Vielfrass, ssavec. Cf. násl.

Nesytový. N. kožešina (z nesyta). Wtr. Krj. I. 366.

Nesytý. N. nepotáhne. Kutn. šk. 154.

Nesčasčie = *vred* (nemoc). Vz Vred i v dod. a Mtc. 1894. 106.

Nešikura, y, m. = *nešika*. Brušp. Hledíková.

Neškodno = *obstojně*. N. sa učí. Myjava. Phd. 1895. 444. — Tam si může fojt osaditi pekaře atd., n. (unbeschadet) výsadám městským. Věst. op. 1893. 34.

Neškolený. N. člověk. Nár. list. 1896. č. 107. feuell.

Neškuli m. neškuli. Chod., Doudl. Kts. 19.

Neškulie m. neškuli. Chod., Doudl. Kts. 15.

Nešní = *dnešní*. Brt. D. I. 111.

Nešpidrný. N. improvisace. Phd. 1895. 365.

Nešpor. Okolo n-ru v. okolo n-rů. V. Kal. 3., 173. a j.

Nešporový = *nešporní*. N. oděv = *nedělní*. sváteční. Nár. list. 1896. č. 254. feuell.

Nešťábený = *nešťápený, nešťastný*. Kld. II. 168.

Nešťastník = *peotník*. Ten n. bol na ňom (lomevalo jím). Phd. 1894. 493.

Nešťastný. N-ní vypovídají se z Krízků přes Trpín do Dobrovic. NZ. III. 229. N. dni na Val. Vz Vek. Val. I. 137.

Neštěstí. Znamení n.: objevení se baby, kněze, jeptišky. Vz Zbrt. Pov. 100., 101. Keď psa počúť pri dome vyvýjať a sliepku kikirikať, hrozí nejaké nešťastie v dome. Phd. 1894. 132. Nikde není vítán s n-tím kdo kluše. Kole. 88. Jdeš jako desatero n. = *pomalu*. Vek. Val. I. 111. V štěstí přátel na tisíce, v neštěstí, jak by jich vodum vyparil. Slez. Nov. Pr. 169.

Neštovice. Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 335. Cf. o hojení jich také Zbrt. Pov. 51., 93., Vek. Val. I. 128.

Netamorný. Také v Podkrkonoš. Čern. Pr. 89. Cf. Netomorný.

Netanky = *hnětky*, h odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Netáta, y, f., rostl. Vz Dastihlav (3. dod.).

Netbavě. Léně a n. (po tom) stojí. Št. Kn. s. 141.

Netečný. K ctnosti n. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 80. — N. pásmo magnetu (střed), které železa nepřitahuje. KP. VIII. 20.

Netelik. 1525. Mus. 1894. 515.

Netesane, nce, m. = *neotesaný, hrubý člověk*. Nár. list. 1896. č. 64. feuil.

Netík, u, m., rostl., vz *Ňecík* (3. dod.).

Neto, neznámá rostl. Biele n. Phld. XII. 209.

Netomorný m. nemotorný. V Krkonš. Šb. D. 31. Cf. Netamorný.

Netopýr: nedopýr, latopýr, latomyš. Čern. Př. 53. — N. Plášť s n-rem = s límcem dolů svíslým, ne příliš dlouhým a stříhem některak rohatým. Wtr. Krj. I. 451.

Netřesk (netík), capillus Veneris. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Ňecík. N., semper viva. 1440. List. fil. 1893. 396., sempervivum tectorum, *hromotřesk, hromostřech, nekřest, rojník*. Brt. D. II. 507.

Netrizňavý = nedotklivý? Dakto je velmi n. Phld. X. 77.

Netrlík, u, m. = *netrlík*. Věst. opav. 1894. č. 4. 44.

Netrpělivý = *nesnesitelný*. Ta věc byla by škodná a n. Arch. XII. 204. Z jámy smrad n-vý vycházel. GR. Nov. 30.

Netrtý. N. cesta. Bibl. Vz Uvirý.

Netržený. N. hrnec (nesmlouvaný, koupil se bez smlouvání). Vek. Val. I. 100.

Netvárný. N. rukavice. Světz. 1894. 126.

Netvor. V svou brlohu nes' tento n. nás. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 16.

Netvrdošijný. Br. na Jak. 3. 17. (Flš.).

Netyja = kaše uvařená v mléce, do níž se nadělaly díry, jež se zasypaly žitnou moukou; vše smíchané dalo se na brutvan (Bratpfanne) a na oleji n. másle se peklo. Slez. NZ. IV. 498. Cf. Šusterka (3. dod.).

Neu-: neudatný, odsutím e: nudatný, nemělý — nůmělý. Vz Gb. H. ml. I. 153.

Neučinný. N-i vypovídají se z Minic přes Úmyslovice do Činova. NZ. III. 228.

Neumělý. N. k vojné. AlxV. 521. Dle psaní v Kroku 1892. 345.

Neuměřice, lid vyslovuje Nouměřice. Gb. H. ml. I. 153.

Neumětely, lid vyslovuje Noumětely. Gb. H. ml. I. 153.

Neumytka, y, m., os. jm. Arch. XIV. 217.

Neunositelný. N-ná věc. Ché. m. s. III. 54.

Neupřímě. Mnohá slova n. vyložil. Filomat. Bl. Gr. 166. kárá tuto větu jakožto nejasnou a chce míti: nevlastně, neuměle, nepěchlivě, negrammaticky a p.

Neupřímý. Všecken n. co jho, křivé dřevo, křivé lučště. Bl. Gr. 296.

Neuptalý = *nesmyslný*. Ta služba jest velmi n. Ché. S. 255.

Neuroglia, e, f. = pojivá látka centrálního nervstva. Schb. Nád. 3.

Neúrupný = *úrupný*, tvořeno nadbytečnou zápornkou ne. Vz Mtc. 1893. 201. (Brt.).

Neurvalý = *urvalý*, utvořeno nadbytečnou zápornkou ne. Vz Mtc. 1893. 200. (Brt.).

Neustavičnost. Tak jest pln n-sti. Ché. m. s. III. 96.

Neustavičný. Neustavičen, čna, o. List. fil. 1895. 292.

Neutomice, lid vyslovuje Noutomice. Gb. H. ml. I. 153.

Neuvaditi, non nocere. Ev. seit. 25. M. 16. 18.

Neuvádzaný. N. žena = neuvedená (do kostela po porodě). Phld. XII. 642.

Neuvážlivě. N. s někým o něco se sdělovati. Světz. 1893. 14. a. N. s někým o něco se sděleti. Wtr. St. Pr. 105.

Nevarověivý = *nešetřivý*. Phld. 1896. 289.

Nevážník, a, m. 1687. Věst. op. 1892. 18.

Nevděčný čeho. Lid n-čný jeho mnohých milostí. Ché. S. 86. Všechny milostí nevděčný. Ché. S. 109.

Nevděk. Je-li n. nejčernější hřích. Vrch. Rol. XXXII. 87. N-kem se ti svět odvděčí. Slez. Nov. Př. 50.

Nevdojak. V Liptovsku. Phld. 1892. 705., 1893. 579., 1894. 254.

Něvěč. Rádi bychom, by to mezi vámi v n. dobrého bylo uvedeno. Arch. XIV. 42.

Nevědeckost, i, f. Jg.

Nevedno = *neznámo*. Ale kade půjde, že n. Phld. 1896. 21.

Nevědný. N. přítomnost. Slád. Mak. 26.

Nevěra, Unglaube. Lepší n. ež důvěra. Slez. Nov. Př. 255.

Nevěsta. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 404. Vykupování nevěst na Plzeňsku. Vz Škar. 54. nn. Uvádění n-sty. Vz Vykl. Svat. 89. Vypadala mezi družicemi vždy jako n. (pěkně). Sá. Kř. u pot. 53. Jak se chová n. po sobáší v dome a jiné povery o sobáší, vz v Phld. 1894. 133. Veselá n. — zarmoucená žena. Vykl. Svat. 48. — N. poslední kus lnu z pazderny ku tření přinesený; předposlední: *ženich*. U Humpol. NZ. II. 564.

Nevěstinec, nce, m. = *hampejz*, Bordell, n. Sterz. 536. b. Cf. Nevěstinec.

Nevěstinský. N. šat = jaký mívají nevěsty, Wtr. Krj. I. 44., stůl (při svatbě). Vykl. Svat. 43.

Nevěstka. Oděv n-stek v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 297. Co dělá slečna N.? Co dělá? Sedí na kapitálu a žije z interessů (řekl kdosi o známé n-stee).

Nevěstuška, y, f. Krs. Moor. 96.

Nevhodný = *nehodný, rozpustilec*. Dšk. Jihč. I. 28.

Nevidělec, lce, m. = kdo nevidí n. nechce viděti. Am. Orb. 109.

Nevidomý = *neznámý*. Tělo se obrátí v popel času nevidomého. GR. Nov. 180. 21.

Nevinný. Mnohem lépe jest vinného pustiti bez pomsty (trestu) než nevinného odsouditi. Lobk. 86.

Nevládny = *slabý, churavý*. Stará som a n. Phld. 1894. 76.

Nevlastenectví, n. Jg. (Zl. Jg. 39.).

Nevlastnost. Bl. Gr. 58.

Nevlezlo, a, n., vz Obcházka (3. dod.).

Nevlidný. N-dní vypovídají se z Potvorova přes Jemníky do Lidic. NZ. III. 229.

Nevodpleja = *neodbyta*. Heršpice. Rous.

Nevola. Zlá n. Vz Zrádník (3. dod.).

Nevolník. N-ci vypovídají se z Otročina přes Bezděčín do Prostějova. NZ. III. 229.

Nevoloň, dědina v Tekovsku. Phld. 1895. 440.

Nevoľný, N. drevo, Schlingpflanze, f. Phld. XII. 695.

Nevráťivý. N. voda, která pořád dále proudí. Cf. Navráťivý. V Herálecku v Čech. NZ. III. 343.

Nevraždití, *nevražiti*, utvořeno as nadbytečnou zápornkou *ne*, dle obdoby nenáviděti někoho. Vz Mtc. 1893. 199., 200. (Brt.), Neúrupný, Neurvalý.

Nevřítí, *zanevřítí* na koho místo vřítí na někoho. Vz Mtc. 1893. 200. (Brt.).

Nevrlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79., 65.

Nevšimač, e, m. = *nevšima*. N. světa. Am. Orb. 8.

Nevyčtený. N. úředník. Půh. V. 281. Cf. Nevýčtlý.

Nevýčtlý = *nevyčtený*, *nevyčtělý*. Půh. III. 613.

Nevydojný. Jako n. vůl (o tvrdošijném, neolibitém). Bl. Gr. 297.

Nevyhnutně = *nevyhnutelně*. Phld. 1895. 303.

Nevyhnutnost = *nevyhnutelnost*. Phld. 1894. 755.

Nevyhnutný. Phld. XII. 515. N. v VI. 1188. polož před: *Nevyhnutost*.

Nevyhnutý = *nevyhnutelný*. Osoba při svadbe n-tá. Phld. 1895. 665.

Nevylišeně, nicht differenziert. Ten ukaz n. tam ležel. Am. Orb. 86.

Nevýměrnost, i, f., Indefinität. NZ.

Nevzmožno v Rkk. Vz List. fil. 1896. 336.

Nexik, a, m., vz Neksik (3. dod.). Bl. Gr. 324. praví: Krčemné slovo.

Nezaleklý. N. řečník. Vlč. Lit. 218.

Nezažitý. N. krmé. Dle Bl. Gr. 320. v jistém smyslu šp. m.: nezáživná (které nelze dobře zazítí).

Nezbadaně = *nepozorovaně*. Phld. XII. 720. Zem zaujali ukradomky a n. Phld. XII. 72. N. vkročila. Ib. 1895. 274.

Nezbaven. Parmenio biese postaven, požitý muz, však nezbaven = nezdržen, ne zazší, ne horší než mladí dříve jmenovaní. AlxV. 1466. (Krok 1893. 7.).

Nezbeda, y, f. = *nezbledlost*. N-dy ty jsou nového datuma. Phld. 1895. 361.

Nezbedka, y, f., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Nezbedničtí. Slov. NZ. IV. 508.

Nezbývat se = *nepřítí se*. Brušp. Hledíková.

Nežča, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74.

Nezda. N. tento jest, jenž sedával žebře (zdali není to ten); N. (není-liž) psáno jest v zákoně vašem; N. ty z Galilee jsi?; N. musí trpěti Kristus?; N. (zdali) můž slepý slepého vésti?; Kto z vás otce prosí chleba, nezda-li (zdali) jemu dá kámen? Ev. víd. 65., 74., 75., 78., 95., 87.

Nezdara, y, f. Čim většo n., tim vetšo vydara. Slez. Nov. Př. 156.

Nezdarilec, lee, m. Jg. (Zl. Jg. 38.).

Nezdávený. Aby n-né a neřádné lidi (v dědině) netrpěli. 1597. Mtc. 1894. 150.

Nezdravý. Bola na smrt nezdravá. Phld. 1895. 390.

Nezdržalý = *nezdrželý*. 1457. Hoš. exc.

Nezez, a, m., hora v Nitran. Phld. XII. 74., 427.

Nezhledný. N. síň. Vrch. Rol. XLIII. 50.

Nezломný. N. jsi v potrestání viny. Váha. 44.

Nezmeky, les u Žarošic. Mtc. 1896. 268.

Nezměrně, a, n. N. vin mých. Slád. Mak. 91.

Nezmetnost. Přičítujúc (přičítaje) smutný osud bratův vlastnej n-sti. Phld. 1894. 95.

Nezmorně. Tvrký beran buší n., až nachýlí se v pád (věž). J. Goll v Baudel. 41.

Neznámo, a, n. = *neznámý svět po smrti*. J. Goll v Baudel. 81.

Neznosný = *nesnesitelný*. N. tento pomer. Phld. 1893. 85.

Nezpůsobný = *náramný, přelísný*. N-bně tlustý. Vých. Mor. Brt. D. II. 349.

Nezrada. Ozval se z nezrady (náhle). Phld. 1892. 708. Dievčatá z n-dy sa rozchichotaly. Ib. 1894. 45.

Nezyhanka, y, f. = *dýmka* sádrová n. porculánová. Heršpice. Rous.

Nezvolnost = obtížnost. N. času. Kat. Žer. I. 104.

Nezvyčný = *neobvyklý*. Slov. Phld. 1896. 292.

Nezvyklý. N. myšlenky též skutky rodi n-lé. Cerný. Cenci. 104.

Nežebraně. Aby se prostě n. spustili se všemi věcmi. Chč. Š. 242.

Něžgarati. Něžgarej na to = nesahej na to; něžgarej do toho = nemíchej se. Ostrava.

Nežld m. nežit. Dšk. Jihč. I. 18.

Nežlivec, vce, m. = ne živý, mrtvý. Kub. Rol. 78.

Neživok, a, m. = *nerost*. Žtk. 7. (3. vyd.).

Nežlevá = *nežli*. Kojet. Brt. D. II. 55.

Nežlivá = *nežli*. Zďár. Brt. D. II. 260.

Něžný, z rus. Gb. H. ml. I. 41.

Nežť m. nechť, *ch* odsuto. Gb. II. ml. I. 462.

ng. Za cizí *ng* bývá *ňg*. Vz Gb. H. ml. I. 376.

Ňgdy (dvojslab.) = *nikdy*. Brt. D. I. 6. (zlin.).

neh. Za cizí *nch* bývá *ňch*: Melaňchton. Bl. 359.

Nie. Bába ti řekla: Budiž k ničemu a dej pozor na nic (o hloupém). ČT. Tkč. Lepší malé něco než veliké nic. Šml. VIII. 47. Nie se samo nerobí; Z něčeho nic něnděloš; Blaze tymu, kdo nic nimo, nestaro se, kaj to schovo. Slez. Nov. Př. 129., 175. Kdo nic nemá, na toho lidé málo dbají. 1504. Vlč. Lit. 256.

Niece. N. (= nic se) jom (jemu) stat n-smi. Svojanov. NZ. V. 563.

Nicení, n. = *silné niti*, které kšafy n. činky tkadlcovského stavu spojují. NZ. IV. 40.

Nieí z nitě. Gb. H. ml. I. 384. O jmenném sklonění vz List. fil. 1895. 324. A padše nicí poklonichu se jemu. Čtení zimn. času. Matth. II. 11.

Niejehlaneč, nce, m., suda ploch vodorovná, wagrechtes Flächenpaar. Am. Orb. 89. 92.

Nicosf. Am. Orb. 88.

Nieplocha u hlatí. Am. Orb. 90.

Nic to = o to *nic*, das macht nichts. Nic

to, jen když dostal své peníze. Brt. D. II. 350.
N. to = to neplatí! Us.

-níček. Vz násl. -ník.

Níčekuž = níčekož. Bl. Gr. 265.

Níček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.

Níčemernice, e, f. = níčemnice. Kat. z Žer. II. 201. Cf. násl.

Níčemerný. Dle Bl. Gr. 265. lépe: níčemný. Aby jen svou n-nou vůli vykonal. Kat. z Žer. I. 50.

Níčemník. Dle Bl. Gr. 325. vox ficta et inepta. N-ci vypovídají se z Daremnice přes Jinočasy do Mrdvína. NZ III 229.

Níčemný = churavý. Kat. z Žer. I. 118. a j.

Níčkodleje = ngní. Dšk. Jihé. I. 42.

Níčkohleje = ngní. Dšk. Jihé. I. 42.

Níčkoje = ngní. Dšk. Jihé. I. 42.

Níčkom = ngní. Dšk. Jihé. I. 24.

Níčkrle = ngní. Dšk. Jihé. I. 9.

Nidá m. nikdá. Zábř. Brt. D. II. 130.

Nide = nikde. Jemnice. Brt. D. II. 269.

Nido m. nikdo. Brt. D. I. 30. a j.

Nietra, y, f. = rieka a obec na Slov. Phld. XII. 427.

Nihde = nikam. Vých. Čech. Čes. I. V. 83. a.

-ník, -níček příp. jm. osob.: Karník, Machník, Jarníček. Kbrl. Sp. 13.

Nik = nikdo. N. nevšimnul si toho výkriku. Phld. XII. 243.

Nikaž m. nikakž. Pulk. 26. b. (Gb. H. ml. I. 452.).

Nikdá. Na sv. Víta oprav dle Phld. 1894. 449.: Na sv. Vida. Nikdá dle Bl. Gr. 274. sedlsky m. nikdy.

Nikde = nikam. Nechoď n. Vek. Poh. 63., Kld. III. 230., Phld. 1895. 145., 1896. 140.

Nikdy. Cf. Vtedy c' (ti) to zaplačí, keď sa z pekla vráti; Na staré Turice. Phld. XII. 559., XIII. 440. Budeš se vdávat, až se budou blechy podškrubávat. Vek. Val. I. 108. Cf. Vrátití (3. dod.), Zaplatiti (3. dod.).

Niklíček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.

Nikodem, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.

Nikola, y, m., vz předcház. Mikuláš.

Nikte m. nikdo, zastr. V to se n. nechce odati. DalC. Úv. 1.

Niktoš. U Vel. Revúce. Phld. 1892. 580., 1893. 373.

Nikyš, e, m., vz předcház. Mikuláš.

Nimra = tanec. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 478. Cf. Tanec čes. (3. dod.).

Nimrala, y, m. = nimra, nimral. Mor. Brteh.

Ninėra, z vl. neniare = zpívati, a to z lat. rec. nenia píseň, obyč. truchlivá. Exc.

Níhí, níňeko = ngní, patrné vlivem souhlásky ň změněno i první n. Gb. H. ml. I. 372.

Nínt = není. Gemer. Phld. 1895. 438.

Níný. Níné semeno = lněné. Dšk. Jihé. I. 6.

Níobík, u, m., niobium, prvek. Am. Orb. 57.

Nístej od aidh brennen, anzünden, řec. αἰδω. Prk. Dle Mtz. stslov. kořen nět, cf. roz-nítiti; dle Mkl. n předraženo, u Slovin. isteje, luž. jěscě = Ofenloch, n. Čeru. Př. 59. N. m. jiestějě. Gb. H. ml. I. 379. N., caminus. Ev. víd. 135. Mat. 13. 50. (Mnc.).

Niš. Vz násl. Ništ. — N. = dokla. Phld. 1895. 629., 630.

Ništ z nič-to. U Hrozenk. Brt. D. I. 42. Místy niš. Past. L. 148.

Ništiti = ničiti. Statky n. 1672. Věst. op.

Ništzelinka, y, f., stachys recta, rostl. Slov. Mtc. XVIII. 212.

Ňit = není. V Gemersku. Phld. 1893. 564., 1895. 438.

Niř. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. N. souvisí s neo, netum. Dob. Dur. 91. Není tak dlouhé niti, by se ji nedoviti. Nár. list. 1895. 4./9. odp.

Nítiti koho = dopalovati. Phld. 1895. 119.

Nítivý. N. moc. Krs. Moor. 57.

Nítka. Vykrúca, vytáca nitku (vymlouvá se) Slov. Nov. Př. 531.

Nitroamidobenzyltoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Nitroamin, u, m., v lučbě Vstnk. IV. 13.

Nitrobenzol, u, m. Cf. Vstnk. III. 13., 461., 465.

Nitrobenzolsulfonový. N. kyselina. Vz Vstnk. III. 465., 460.

Nitroblána. Zánět n-ny srdeční, endocarditis. Vz Ott. VIII. 602.

Nitrochinolin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Nitroisofthalový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrokuminový. N. kyselina. Vstnk. III. 464.

Nitrokyselina, y, f. Vstnk. III. 463.

Nitrolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 6., 7., 460.

Nitromethylanilin, u, m. Vstnk. III. 463.

Nitronaftalinsulfonový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitroparafin, u, m. Vstnk. III. 7.

Nitrosemení, n. = bílek semenní, endosperm. Vz Ott. VIII. 607.

Nitroskořicový. N. kyselina. Vstnk. III. 464.

Nitroskupina, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Nitrosloučenina, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 460.

Nitrosolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 7., 11.

Nitrosomethylbenzamid, u, m. Vstnk. IV. 13.

Nitrosomethylurethan, u, m., Vstnk. IV. 13.

Nitrotereftalový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrotoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 7., 461., 462.

Nitrotoluolsulfonový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrourethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Níva. Eml. Urb. 72. Na té nivě vázal oves pana Kraselovského (na poli). Arch. XIII. 216. N. = dlouhá rovina polní u. luční. Krkonš. NZ. V. 824.

Nívočítí koho: věcely. Phld. XII. 32.

Nízce. Pro n. není v List. fil. 1895. 96. ze strě. žádného dokladu. Vz Nízko.

Nízko. N. sstúpil. Št. Kn. š. 20.

Nízkokolový. N. vůz. Nár. list. 1891. č. 253. inser.

Nízkorodý. N. sen. Slád. Žen. 14.

Nízkoštěchý. N. dům. Zvič. Mlt. 78.

Nizojehlanec, nec, m. Am. Orb. 91.

Nizozemský. N. doutník = se země sebratý (slavík). V mluvě praž. Pepiků. Herm. Bod. Praž. 39.

Nížádný. N. nevie. Hus. (List. fil. 1896. 60.). Chě. má všude n. místo žádný.

Nížbor, z něm. Misemburg t. j. hrad nade Mží. Čern. Př. 34. Vz násl.

Nížburk, Nížburk. Cel. Pr. m. II. 45. a j., I. 18. a j. Vz předcház.

nj mění se v **n**, vůně z pův. vonja, raněn z ranjen. Gb. H. ml. I. 369. (529.).

nk. V **nk** mění se **n** v **n̄** v Iláj. Herb. a V. Kal. Hist. často: cyňk na oku, hadruňk, poboňk. Vz List. fil. 1894. 212. Za cizí **nk** bývá **nk**: Blaňka, cyňk, daňk. Gb. H. ml. I. 375.

-nlivý: netbalivý — netbanlivý, mlčelivý — mlčenlivý. Vz Nedbanlivý (3. dod.) a Gb. H. ml. I. 381.

nn. Obě **n** vyslovují se správně: vonný, síkenný, panna. U Litov., Konic, Jevíčka. Brt. D. I. 30., 51., 112. Místy jako jednoduché **n**: nádeník, kameník atd. Gb. H. ml. I. 374. — **nn** se rozlišuje v **dn** u Kunšt., na Zďár.: padna (panna), Hadna (Anna), kammednej. Brt. D. II. 232., 248.

no m. **neo**: nostávaj m. neostávaj. Pass., notvrátil m. neodvrátil. Alb. 7. b. atd. Vz Gb. H. ml. I. 153.

Nobilitirovatí koho = do stavu šlechtického povýšiti. 1649. Cel. Pr. m. I. 606.

1. Nobl, peníz. 1483. Páh. V. 83., Wtr. Krj. I. 184. Zlaté dukáty a nobly. Arch. XIII. 337. Noble groše, Arch. XIII. 177., 279., noble prsteny. Ib. 439.

Nobř = **nýbrž**. Bl. Gr. 227.

Nóbřezán stažené z neobřezán. Gb. H. ml. I. 232., 564.

Noc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20. O strě. skloň. vz Gb. Km. -i. 42. Ráno do kostola, ob deň do roboty, večer k priateľovi, v noci spat. Phld. 1894. 197. N. ma svoju moc. Slez. Nov. Př. 347.

Noclažný = **nocležný**. N. dom. Phld. 1893. 402.

Noclehovatí koho. Nechtěl bohatý n. chudého. Vek. Val. I. 128.

Nocležník. Čch. Kand. 30., Vek. Val. I. 128.

Noení strě., ně. noení. Gb. H. ml. I. 499.

Nocovati koho. Hospodyn chudého n-la (noclehovala). Vek. Val. I. 128. — **kde.** V hospodě n.; Když sem u něho n-val. GR. Nov. 147. 28., 49. a j. U bířice n. 1469. Cel. Pr. m. II. 19.

Nočně — v noci. Chodila tam n. Arch. XII. 70.

Nodpočinu m. neodpočinu. Alx. II. 8. 32. (Gb.).

Nodvrátiti m. neodvrátiti. Alb. 7. b. (Gb.).

Noětika, y, f. = *díl logiky*, jehož předmětem jest stanoviti povahu a ocenění lidského poznání. Vstuk. IV. 52. N. = badání o poznání a o původu poznání. Krok. 1895. 368.

Nogdo = *někdo*. Opav. Gb. II. ml. I. 150.

Noha. O skloň. na Kunšt. vz Brt. D. II. 237. Má nohy jako braca, jako hůlky. Nov. Př. 605. Hojení bolesti v nohách na Mor. Vz Mtc. 1894. 333. Na Slov. Vz Phld. XII. 506. Nemá to ani ruk ani nohú (o věci nezdařené). Ib. 56. Hlaď si pod nohy. Ib. 1893. 703. Všecko jde, jen když tomu umíme dáti nohy. Šml. VII. 179. Dbá o něho jako pes o páton nohu. Vek. Val. I. 108. Vem nohy na ramena a hlavu pod pažu (ponáhli se); Poobédva a už je nožka pan (ten tam). Mor. Čes. I. V. 422. Svil hrach, spalil bůty, ukázal piaty, vzal nohy na ramena = utekl. Slez. Nov. Př. 587. Přidává na nohy (jde rychleji). Mor. NZ. V. 542. Není n. na dvě (není tak zle). Ib. 546. — **N. míra.** Kapla zdělí 35 noh. Pref. (Mus. 1894. 520.). — **N. = rukověť pluhu,** vz Klev. (3. dod.). — **N. rlel,** rostl. Vz Strfly (3. dod.). **Noháč,** e, m., tachypus, brouk. N. světlo-nohý, t. pallipes, žluto-nohý, flavipes. Vz Klim. 18.

Nohál, a, m., *nohatý* = *hřebec*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Nohavice v XV. a XVI. stol. Až do konce XV. stol. panují n., jména kalhot ještě neznali. Vz Wtr. Krj. I. 32., 55., 69., 159., 473. N. valašské a) *na talér* mají jen jediný šev (paspulku, šňůru) a to vzadu, b) *na vidličku* jsou sešity dvěma švy obyčejnými. Vz Vek. Val. I. 28. Hore n., ideme cez mesto (kdy bývalo v městech mnoho bláta). Phld. 1894. 318. Vytriasol by ho z n-vic (o hubeném). Slov. Nov. Př. 604.

Nohavičky = *punčochy*. Phld. 1895. 26. —

N., rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Nohcík, u, m., rostl., vz Slůnečko (3. dod.).

Nohet = *nehet*, zastr. Bhm. m. Vz Nehet (3. dod.).

Noch = *nech*. Opav. Gb. H. ml. I. 150.

Nokaf. Čože ešte nokáš (skuhrás)? Phld. 1894. 233.

Nola, y, f. = *nulla, nicka*. Tak říkávali starší učitelé. Čern. Př. 86.

Nomdlévati m. neomdlévati. Modl. 55. b. Vz No, Gb. H. ml. I. 564.

Nomenklator, a, m. = pedell, sluha n. písař četnějšího sboru literatů. Vz Wtr. Živ. e. 960.

Nopíreň, rně, f., v prádelně, kde pracují vyšivačky. Duf. 164. Cf. Nopovati.

Nopírka, y, f., pracovnice v prádelně u vyšivaček. Duf. 164. Cf. Nopovati.

Norberce, e, f. = *kytle*, jakou nosovali formani jezdci do Norimberka. Mus. 1894. 507. Cf. násl. Norberk.

Norberk, a, m. = Norimberk. V. Kal. 106.

Nore = kožesina z norka, Nurz. Wtr. Krj. I. 366.

Noreový. N. čepice. Wtr. Krj. I. 387. Cf. Nore (3. dod.).

Norec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Norík, u, m., norium, prvek. Am. Orb. 59.

Noriti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Nos. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22. Krávy umírňují, nosy přidávají (počiná hodně mrznouti). Us. (Gb. H. ml. I.). Nezarikaj sa ničoho, iba nosa si odhryznúť; Nedvihaj si vyššie nos, ako hlavu (o pyšném). Slov. Záur. Ani ja si nedám dierky do nosa vŕtať, ja ich

už mám. Phld. 1894. 257. Nepchaj nos, kde ti netreba (vz Hrnc): Dobře sa mi s ním vodi, len že mä za nosom vodi; Nemám. z nosu si to nevyskrábu; Dostal po nose; V nose ho zasvrbelo (zamrzelo). Slov. Nov. Pr. 274., 543., 626., 648., 649. Nos mezi očima by propil (ožrala). Lomn. Podívejte se, on, když jí, všecko strká pod nos! Mor. NZ. V. 545. — **N. n. zobák obuvi**, obuv zobatá. V XIV. a XV. st. Vz Wtr. Krj. I. 84., 161. Král Jirí jej zapověděl r. 1464. Arch. XIV. 477. — **N. saní**, vz Křivice (3. dod.). — **N.**, jm. vrchu v Nitransku, Nasenstein. Phld. 1893. 465.

Nosákový. N. práce v dolech (nosákem). Keilhauenarbeit. Ott. XI. 594.

Nosalec, lce, m., rhinopoma, zvíře. Am. Orb. 107.

Nosatý. N. střevíc. Wtr. Krj. II. seš. 35. Cf. Nos (3. dod.).

Nosidlář, *nosítkář*, e, m., Bahrträger, m. Sterz. I. 381.

Nosidlice, e, f. N. u řetězových mostů, Bahnträger, m. Sterz. 384.

Nosidlo, a, n. N-la = *máry*. Ev. seit. 35. Luc. 7. 14. (Mně.).

Nosítkář. Vz Nosidlář (3. dod.).

Nosl, vz Nusle (3. dod.).

Nosly, vz Nusle (3. dod.).

Nosník, n, m. K nosníku mu přílbu rozpoltil. Kub. Rol. 79. Cf. Nánosek (3. dod.). — **N. zábrany**, Barrierenbaum, m. Sterz. I. 393. b.

Nosohřejka, y, f. = *dýmka*. Phld. 1894. 250.

Nosovati, nasalisieren. Sterz. II. 404.

Nosovka a vyvinula se a) z pův. *on-* a *an-* b) na konci slova z pův. *-am*. Strídnice česká za *a* a *u* je v slabikách tvrdých krátkých: ruka, v dlouhých *ú*: lúka; v slabikách měkkých jest *no*o^oes. *i* a *í* vzniklé přehláskou strées. *u* a *ú*: dušu — duši, tešúc — tešíc. Vz Gb. H. ml. I. 45., 46. — Nosovka e vyvinula se a) z pův. *en*, *em*, *en*, *em*, *jon*. Je samohlásková měkká. Její strídnice v jiných slovan. jazycích vz v Gb. H. ml. I. 50. V češtině: *a*, *ě*, *e*; *á*, *ie*, *é*, odchylkou *i*, *ia*: pata, pět, deset; rád, fiediti, kléti; narizovati; na Slov. *ā*: pāta; *a*: jačmen; *ia*: piatok. Ib. 51. V jiných nářečích. Vz ib. Nosovky a, e vyslovujeme jako *o*, *e* s příhlasem nosovým. Jiní navrhuji výslovnost jinou. Vz Gb. H. ml. I. 43. nn. Cf. List. fil. 1895. 69.

Nosovost hlásky e (nosové). List. fil. 1895. 70.

Nostli, vz Nusle (3. dod.).

Nošadla = *tyče u džberu*. Brn. Brt. D. II. 350.

Nošarlovka, y, f., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Nošovská, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Noštúr. Phld. 1893. 487. Cf. Noštúrik.

Nota. Dle not ze sthn. nách nótjn, nach Nöthen, jak potřeba káže, hodně. Čern. Pr. 93. Ci pes, toho notu vyje. Phld. 1895. 187.

Notárčiti = *notárem býti*. Phld. 1895. 215.

Notování. N. písní. Ché. m. s. 67.

Notpočinúti z neodpočinouti. Gb. H. ml. I. 564.

Notule. Teď toho n-li poselám. Arch. XII. 145.

Nouze. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. N. stranou (když je pomůženo)! ČT. Tké. Z nouze a ze zkušenosti učíme se více než z knih. Exc. N. myšlénkám vždy ku rozletu brání. Vrch. Rol. 43. 32. Nůdza ho připrela. Slov. Nov. Pr. 628. Mistr n. jest dobrý doktor. Kat. z Žer. II. 206. — **N.**, rostl., vz Bida (3. dod.).

Nov = *nový měsíc* (apokope). Bl. Gr. 271. Na nov měsíce; po novu měsíce. Háj. Herb. 15. a., XI. a. Cf. Novměsíc, Novoměsíc.

Nováková Tereza, spisov.

Nově a *ново*. Doklady ze strě. vz v List. fil. 1895. 124.

Noviciat, a, m. = závodník, který si závod poprvé zařizuje. Us.

Novinkový. N. papír (na kterém se noviny tisknou). Phld. XII. 31.

Novizna, zně, f. = *novota*. Phld. 1892. 578., 1895. 153.

Novměsíc, e, m. Od n-ce do n-ce. Br. Čt. 16. 23. Cf. Nov (3. dod.).

Novo = *nově*, vz Nově (3. dod.). Novo přišli budú jiesti. B. olom. Isa. 5. 17. (Mus. 1893. 445.).

Novobudhism-us, u, m. Nár. list. 1894. č. 284.

Novobyty = *novobytlý*. Zábř. Brt. D. II. 389.

Novohrad, u, m. = *území*, které na Slov. protéká řeka Ipol. Phld. XII. 75.

Novohradka, y, f. = popelice (kožesína). Wtr. Krj. I. 366.

Novokatolicism-us, u, m. Vlč. Bás. 14.

Novokřtenci. Cf. Wtr. Živ. c. I. 304. nn.

Novokřtenský. Hnutí n. (novokřtěnců). Mus. 1894. 462.

Novomanželé. Us.

Novoměsíc. Br. Vz Nov (3. dod.).

Novomethodik. Věst. 1896. 89.

Novoroční. Je-li noc n. jasná a tichá, zvětšuje úrodný rok. Světz. 1894. 187. b.

Novoromantika v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 356.

Novosedlí = dar faráři při jeho nastoupení na úřad. Wtr. Živ. c. 558.

Novoskrslý. N. myšlienka (nově vzniklá). Phld. 1893. 393.

Novotná, é, f. = *novička* po ukončeném noviciatu. Wtr. Živ. c. 746.

Novotvarý. N. koncovka. List. fil. 1896. 279.

Novověrectví. 1613. Kutn. sk. 130.

Nový. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 31. O skloň. u Malenovic vz Brt. D. II. 2. Který člověk do nového domu prvý vkročí, i prvý umře. Phld. 1894. 713. Nový rok. Cf. Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 438. (Šbtk.). Pověry k nov. roku se táhnoucí okolo B. Bystrice na Slov. Vz Phld. 1894. 131. — **Nová Baňa**, obec v Tekove; **N. Mesto nad Vahom**, obec v Nitře. Phld. XII. 836. **N. Hora**, návrší u Mikulova. Mtc. 1895. 25. — **N. léto**, něj. jídlo. Jieko. Brt. D. II. 479.

Noztuleh, vz Nusle (3. dod.).

Nožka husí, rostl., vz Šlapka husí (3. dod.);

n. stračí, n. paprčá, rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Nožnice = *pochva*. N. s nožem (visela na pásech). XV., XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 175., 179., 513. N. = *nůžky* (na strihání ovcí). Phld. 1895. 230.

Nožnový. N. punčochy — s kapsou na nůž. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 486.

Nrav = *mrav*. Cf. Gb. H. ml. I. 33., 373.

Nravisko m. mravisko. Pass. 352.

Nravišek v 2. dod. oprav v: *nravisko*. Flš.

Nřieti, strč. vynřieti = vynoriti se, z nerti.

nsk mění se v *nek*: plzeňský, berounský, Šb. D. 22., koneký, koňeký, žencká, pohaneký. Gb. H. ml. I. 480.

nš se mění v *ně*: menčí, tenčí, jinčí, koučel, punč. Gb. H. ml. I. 513.

nt. V *nt* mění se *n* v *ň* v Háj. Herb. a V. Kal. hist. často: kvěntijk. List. fil. 1894. 212.

Nu m. duu. Vz *dn*, Phld. 1893. 306.

Nuaž, e, m. = *nůž*. U Štítніка v Gemer. Phld. 1895. 355.

Nucellus Václ. V Jg. Hist. lit. str. 604. a v Jir. Ruk. II. 58. chybně r. 1731. m. 1631. Vz Mus. 1895. 512.

Nucený. N. řepa = *nákyslá*. N. Hře. Brt. D. II. 350.

Nučil m. neučil. Gb. H. ml. I. 564.

Nudplet, u, m., z něm. Nudelbrett, n. Bru. Brt. D. II. 511. b.

Nuhlat = *huhlati*. Kotk. 49.

Ňuhňat = *huhňati*, *h* v *ň*. Dšk. Jihč. I. 32.

Ňuchati z *n-j-achati*. Gb. H. ml. I. 47.

Núkanie, n. = *nucení*. Phld. 1895. 294.

Núkati eo komu = *nabízeti*. Phld. 1895. 41. Núkajú mu, čo on nesmie prijať. Phld. XII. 685.

Nukleinový. N. kyselina. Vstuk. IV. 27.

Númělý m. neumělý. Gb. H. ml. I. 153., 564. (Dor. 82., Pam. 3. 134.).

Numera, y, f. = *numero*. Zábř. Brt. D. II. 284.

Numulit = *čočkoritá n. penízkoritá zkamenělina*. Mtc. 1895. 319.

Ňuňuriti. Keď nasinec dlhé časy ň-ri doma ako pencil (dřepí). Phld. 1896. 290.

Nuosl, vz Nusle (3. dod.).

Nusle m. Nusle, pův. Ne-o-svčt-li, mělo tyto tvary: Neosuetl, Neosel, Neosli, Noztuleh, Nostli, Nosl, Nosly, Nuosl. Cf. Gb. H. ml. I. 153., 232., 547. **Núsle**, nikoli Nusle. Krok. 1894. 28.

Núše. Nosí živú nosu (o hrbatem). Phld. XII. 56.

Nůštky, *t* vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Nuter. Pod n., konm herein. Pastr. I. 109. Cf. Nutro (dod.).

-núti. Slovesa v -núti mívají v novoč. slabiku kořenovou dlouhou, v jazyce starší

krátkou: sládnouti a sladnouti. Gb. H. ml. I. 598.

Nutnosť. N. ruší sľuby i zákony. Phld. XII. 673. Neb nad člověkem n. zvítězí. Vrch Rol. XLIII. 35.

Nuveský = *noroveský*. Tišn. Brt. D. II. 187.

Nuzník. Vyjebený n-ku! Arch. XIII. 411. Kdo je letos stuchlíkem, bude na rok nuzníkem. NZ. V. 543.

Nuzný. Nuzní se vypovídají z Chudenic přes Darov do Netřeb. NZ. III. 228. A jeho vojsko počne býti nuzno (mítí nouzi). Alx. Nách. k. XIV. — Mluvíš stydce bez nuzné potřeby. Bl. Gr. 223. — N. = *hubený, bídný*. N. telč. Kat. z Žer. I. 19.

Nuzovati se oč. 1520. Kutn. šk. 2.

Nůž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Nůž sa k chlebu najde. Phld. 1894. 197. Nůž se už najde, jenom když je chléb. Čes. I. V. 232. Co na nůž, to za gros (= pokrm stojí peníze). Phld. 1892. 591. Prodal chleba a koupil nůž (špatně si věc rozmyslil). Šml. VII. 215.

Nůžil m. neužil. Gb. H. ml. I. 565. (AlxB. 8. 43. a j.).

Nůžky od nůž, gt. nužtek. Ús. Dělat nůžky (hra). Vz NZ. III. 25. — N., pták, vz Vidlak (3. dod.).

Nvaž, e, m. = *nůž, nůž*. U Vel. Revúce Phld. 1893. 554. Cf. Nuaž (3. dod.).

Ny = *nás*, udrželo se v Hontě. Pokr. Pot. II. 240., Pastr. I. 104.

Ny- m. *ni-* v Doudl.: nýskej m. nízkej. Kts. 17.

Nýbrž = *nýbrž*. Bl. Gr. 227.

Nyce. I pokloni se jemu n. XIV. stol. Mus. 1895. 300. Cf. Nicí.

Nyěkon = *nyň*.

Nyěkot = *nyňí*. Dšk. Jihč. I. 11., 19.

Nýka, y, f., vz násl. Nýšna.

Nymburk z Neuenburg. Čern. Př. 37.

Nyněkon = *nyňí*. Dšk. Jihč. I. 11.

Nyněky, nyněkum = *nyňí*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Nyní. Cf. Gb. H. ml. I. 42. Cf. Níěkodleje, Níěkohleje, Níěkoje, Níěkom, Níěkrie, Nyěkon, Nyěkot, Nyněkon.

Nyno, a, n. = *perníkové děcko*. Žďár. Brt. D. II. 350.

Nýsný. N. slepice = *plodná*. Na Blatech. Vykl. Svat. 110.

Nýšna, nýka, y, f., v stavit., Nische. f. Sterz. II. 434.

Nýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Nytrle, e, n. = *matiční šroub*, z něm. Mütterl. Čern. Př. 75.

Nytrová, é, f., stráň hory Slaviče ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Nyž m. *než*. Kruml. Brt. D. II. 200.

O.

O původní. Vz Gb. H. ml. I. 20., 21. *Praslovanské o* jest střídnicí za pův. *o* atd. Toto se zeslabuje v *z*, dlouží se v *ō*, přehlasovalo se v *e* a dochovalo se do češtiny. Vz ib. 30. nn., 231. nn., 236. Strsl. *o* na Slov. Vz Pastr. L. 55. (*o*, *uo*, *ó*). Rozličné vyslovování hlásky *o* na Hané. Vz Brt. D. II. 8. — **O** slabik měkkých se mění v *é*. Vz Gb. H. ml. I. 238. Změna *o* v *e* mimo přehlásku. Vz ib. 240. — **O** mění se porůznu v *u* (*û*), *y*: ostroha — ostruha, kmocháček — kmucháček, tonu — tynu (doudl.). Ib. 247. Důle (Kroměř.), duře, usmý (Přer., Kojet.), dule, luni, vujna (Olom., Prostěj.), pokuj (Týnec), kůza, růste (Letovice), kůza, rust (Letovice), růste, můet (Brn.), kuzle, zbuyník (Kruml., Ivanc.), kuzle, stuj v. neboj se (Třeb.), kupuvat (Kunšt.), kuzle, kuža, luj, tancuvat (v: ovati. Zďár., Jemn.) atd. Cf. Brt. D. II. 13., 44., 67., 92., 104., 156., 163., 183., 204., 224., 230., 246., 267. U Drahan, Litovle, Konic, Jevíče, Zábř., Slavk. Cf. ib. 101., 110., 122., 123., 125., 147. U Brna v konc. -*or* (vokuv), -*ora* (podkuva), -*orá* (mistruvá), -*orý* (makuvý), -*orcka* (laštuvka), -*oratý*, -*orí* (liskuví), -*orisko*, -*orína*, -*orňa*, -*orica*, -*orat*. Vz Brt. D. II. 162.—163. — Cf. *oj* (3. dod.). Mimo to se mění v *a* u Kojet. a Přerova ve slově pabuda m. pobuda. ib. 44.; v *e*: u Tišn. a na Zďár. ve slově peduška m. poduška, vz ib. 183., 246.; v *i*: u Brna ve sl. lobivý m. libový, ib. 163.; v *ó* u Kojet. a Přer. ve slově plóvat, ib. 44., hójit u Leton., ib. 156., u Brna ve slově klenót, ib. 163. (cf. *oj* ve 3. dod.), u Litovle, Konic a Jevíče. v příp. -*och*: staróch a v inf. plóvat, ib. 110., u Slavk. a Višk. v hójit, dójit, ib. 147., 99., u Tišn. v přípon. -*on*: zertzón, ve slov. stóno, Ib. 183.; v *ou* na Zďár. ve slově ouvoce. Ib. 246. Nemění se v *u* (*û*): koža, chlupom (Kroměř.). Ib. 14.; u Kojet. a Přer. v dat. pl. stromom. Ib. 44. — Za *o* bývá *a*: raz- m. roz-, rakyta m. rokyta atd. Vz Gb. H. ml. I. ib. 236. — Změny *o* v Chromci na Mor. Vz List. fil. 1894. 81., v Gemersku. Cf. Phld. 1893. 554. — *Pohybni o* na Slov. Cf. Gb. H. ml. I. 186. — *Cizí o* zůstává nebo se mění v *u*, někdy v *a*: Jakub, varhany (organon) atd. Cf. Gb. H. ml. I. 248. — *O se přisoudá*: sedom, Brt. D. I. 45., pásol. Brt. D. I. 40. (Gb. H. ml. I. 248.). Na Slov. Vz Pastr. L. 109. — *O se odsoudá*: ande z a-onde, nabé z naobé, an m. a on. Gb. H. ml. I. 249.

-**o**. Adv. v -*o* často u Poličky a hl. na Mor. a na Slov. Vz Mus. 1893. 416. Adv. v -*o* a -*e* RKZ. vz List. fil. 1895. 130. nn. (Gb.). — Jmenné skloňování adj. kmene -*o*. Vz List. fil. 1895. 269. nn.

O se psávala o nebo *ó*, *oo*: konom (konóm), Ž. wit. Hab. 16., woopadstwi: v opatství, Hrad. 15. b., zástupov. Bibl. (Gb. H. ml. I. 230.). — *O vzniká* 1. z *o*: mohu — můžeš; sova, dial. sóva, ně. sáva; 2. stahováním. Vz Gb. H. ml. I. 232. nn. — Pův. *ó* krátí se v *o* (proti ně. *û*) v Háj. Herb.

a V. Kal.: kožka, jahodka, smola, mostek, nedověra. Vz List. fil. 1894. 299. — *O se mění* v *uo*, *û*: Böh, Buoh, Bűh; porůznu v *ú* (*ou*): mozol, dial. mozól, mozoul, vóz — vůz, dial. vouz. Brt. D. 52., Gb. H. ml. I. 242. Jak dlouho se *ó* drželo? Vz Gb. H. ml. I. 242. V Háj. Herb. a V. Kal. bývá za pův. *ó*: *uo* neb *û* v případech, kde později zobecnělo *o*: huora, puožitečný, skůro atd. Vz List. fil. 1894. 299. V Kosmografii rozšituje se v *uo*, *û*. 1554. Vz ib. 1893. 454. — *ó* m. -*or* konc. gt. pl. v Gemer.: papršlekó. Pastr. L. 56. — Slov. *ó* čte se jako *uo*: vóz — vuoz. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

o-a stažené v *á*: Jáchym z Joachým. Gb. H. ml. I. 565.

Ob. Vokalisace předložky *ob* v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 208.

Obada, y, f, míst. jm. v Komárne. Phld. XII. 427.

Obadati co, koho. Phld. XII. 674., Mtc. 1894. 15., Čl. Zrůd. 30.

Obahniti se, z ob-agniti se. Mz. (Gb. H. ml. I. 424.).

Obajde m. obejde (obejít). Háj. Herb. 15. a.

Obako v tom blude mdleše. Hrad. 45. a.

Obal m. obval. Gb. H. ml. I. 438. O-ly elektr. drátu. Vz KP. VIII. 132.

Obálek, lku, m. = *oblé poleno*. Laš. Cf. Obfák. Brt. D. II. 350.

Obalena, y, f. = červené kožené srdce lelikem otočené a bílý šátek složený, jen přes čelo do týla zavázaný, jako když hlava bolí. Kroměř. Brt. D. II. 471.

Obalenica. Také slov. Phld. 1894. 521.

Obalený. Holé a o. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 125.

Obálka, y, f. = drátěná forma, na kterou se rouška skládala, ovinovala. Wtr. Krj. I. 378. — **O.** = kulatá kukla střešní. Ve Střelnici. NZ. V. 553.

Obaranec = krůžek z těsta na způsob prsténku napřed ve vrelé vode obarený, potom pečený a na nit navlečený (preclík). Phld. 1895. 603.

Obáratí. Proti ránu sviné obárajú (porekujú hráci tomu, kto zo začiatku vyhráva). Phld. 1894. 195.

Obarenica, e, f. = *ovarenica*. U Uher. Hrad. Glos.

Obarenina = *opařenina*, *opálenina*. Hohenji ji na Slov. Vz Phld. XII. 567.

Obarlovík, u, m. = *škopek*. Šariš. Phld. 1895. 256.

Obarovica, e, f. = *jitrnicová polérka*. Mor.

Obavčoka, y, f. = vysívání na mužských rukávech košilových. V Honte. Phld. 1894. 310.

Oběiníti. Oběinivši bičík z provázek. XV. stol. Mus. 1896. 119.

Oběizna. = *pastrítě*. Eml. Urb. 433.

Občlenorost, u, m. Kůrorost či. o. Vz Am. Orb. 74.

Občlenozvěrové. Cf. Michozvěrové (3. dod.).

Obdalečný = vzdálenější. Phfd. XII. 317.

Obďalič = trochu ďalej. V Priviazku. Phfd. 1894. 308.

Obdarování = pergamenová listina s visutými pečetmi, kterou vrchnosti potvrzovaly svobodníkům, dvořákům a rychtářům osvobození od roboty a jiné oprávněnosti. Mtc. 1896. 226.

Obdělný = delší. Zpěv krátký a o. Bl. Gr. 356. a j.

Obďalič, vz předcház. Obďalič.

Obdiv. O. lahodí. Phfd. 1895. 204.

Obdivovati co: něci trpělivost; Každý bude o. tohoto muze; O. zelený kraj (krajinu). Phfd. 1895. 77., 297., 398.

Obdloužný = drobet delší. Verš o. Bl. Gr. 369.

Obdržeti. Chciece milost boží o. Chě. m. s. III. 6. Aby se podívali, které vojsko o-ž. (vítězství = zvítězí). Břez. Font. V. 583.

Obec m. obce z obrz-tja. Gb. H. ml. I. 384. Res publica, pascua, quae obecz dicuntur. Eml. Urb. 433. O., Viehweide, obecné pastviště. Reg. IV. 170. Obec — kopec (obce nepřemůžeš). Slez. Nov. Pr. 363.

Oběcati = nabízet. Šf. (Mus. 1895. 297.). Vz násl.

Oběcet = cynakládati. Moc na děti o. Jevíčko. Slov. oběcat. Brt. D. II. 350.

Obecňa, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Obecnice = obecní pozemek. O. k městu příležitě. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1057.

Obecník, a, m. = publicanus. Ev. seit. 40. Luc. 19. 2. - O. = les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Obecnoprávní. O. doktrína. Ott. VII. 841.

Obecunka, y, f. O. šalenému radost. Šariš. Phfd. 1895. 377.

Oběd. Po obědích. Arch. XIII. 256., 434.

Obědinky. Vz Kapalinky (3. dod.).

Obedný (obědný). O. společnost (při obědě jsoucí). Phfd. 1893. 687.

Obejda. Chodí jako o. (nečinně). Nov. Pr. 547.

Obejiti. S modlami se obcházel. Chě. m. s. III. 61. Cf. Objiti.

Obemšlý, bemoost. O. skála. Slow. Lit. Ven. 17.

Oběnec, nec, m. = hermafrodit. Ztk. 18. (3. vyd.).

Obepsati co čím. Vek. Val. I. 100.

Ober, obra, m., vz Obr (3. dod.).

Oběračka, y, f., rostl. vz Divizna (3. dod.).

Oběračky, f. = paběrkování. Phfd. 1895. 79.

Oberky (oběrky) = paběrky. Phfd. 1895. 79.

Oběsiti. Musel se dakdo o., keď tak duje. Slez. Nov. Pr. 505.

Oběšení. Hra na ob. Vz Duf. 71.

Oběf. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. O o. cf. Zbrt. Pov. 162. O puv. cf. Dob. Dur. 316., 352.

Obefazef sa = ochuraviti zdviháním něčeho těžkého. Phfd. 1896. 250.

Obětěti. Verou Abel obětěl. Bl. Gr. 197.

Obětisko v Čeh. Leš. kov. 13. (vz dod.)

není = oběf, nýbrž obětnice. Cf. -isko v dod. Místo celé zní: Věž ta vzpíná pod oblohu nový chrám, kde v o-sku dýmavém se slouží bohu našich časů, bohu zisku.

Obětiště. Cf. Zbrt. Pov. 32., 102.

Obezčestiti co. Že Mazepa uniesol a o-stil jej deeru. Phfd. 1894. 537.

Obezďení = hrudby. Čel. Pr. m. I. 771.

Obezřiti koho. Ježíš obezřev (circumspexit) je hněvivě zamútil se. Ev. seit. 13. Luc. 6. 10. (Mně.).

Obhadzovaný. O. steh (smykovaný). Vek. Val. I. (u vzorku za str. 40.).

Obhloubiti co: pramen. Mtc. XVIII. 229.

Obhradí, n. O. bradu Ostravy. Pras. Těš. 86.

Obhradit = vypravit, pořídit. Debe mně to tam nekdo o-díl. Zábř. Brt. D. II. 350.

Obeházka (obeházance), y, f. = zbytek nádivky jelitové; na Jicku jí říkají *nevlezlo*. gt. -a, t. j. co nevlezlo do jelit. Brt. D. II. 479.

Obehod. O. evropský. Vz Ott. VIII. 917. —

O. = porticus, síň. Ev. vid. 73. J. 10. 23. —

O. (záp. Mor.), *ochod* (han.) = kravské přirození. Brt. D. II. 350.

Obehodničiti s čím: s kozkami. Phfd. 1893. 67.

Obehodnička, y, f. O. při svatbě = umyváčka, zvěčka, kuchařka, které perin nevývávají, dokud si jich ženich nevyplatí. Vz Phfd. 1895. 593.

Obehodovati po souši. Mtc. 1895. 30.

Obida. Položen jest tuto v obidu a na vzkříšení. Ev. seit. 8. Luc. 2. 4.

Obídení = obejiti. O. zákonitej vrchnosti. Phfd. XII. 395.

Obidová, é, f., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Obilí. Proč má obilie krátke klasy? Slov. Vz NZ. III. 30. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 162.

Obilice, zdobně obilí = obilíčko. Hus. Slova toho neschvaluje Bl. Gr. 178. pravě: O. je jakoby řekl: troška nějaká obilí, nemnoho.

Obinouti m. obvinouti. Otc. 61. b. Všeho toho obina se jediné tu pravdu povieda. Chě. S. 182.

Obír, vz Obr (3. dod.).

Obírač, e, m. Räuber, m. 1774. Věst. op. 1893. 48.

Obír, u, m., funiculum. Ž. glos. 104. 11.

Obižně hodovati. Krist. 67. a.

Objeda, y, m. = kdo mnoho jí. Han. Brt. D. II. 350.

Objedí. Nadělal (Antikrist) z ní (viery) o. ďábelských; A my jako o. jeho co dieme k tomu. Chě. S. 216., 250.

Objedza (objeza), y, f. = lahůdka. Val. Brt. D. II. 479.

Objektivace, e, f, z lat. Tak prý je představa o teple o. zmíněné teploty povrchu těla. Krejč. Psych. 38.

Objevný. O. výprava = která má něco objeviti. Krok. 1894. 329.

Obklad (oklad), u, m. = loukotě r kolo spojení. Brt. D. II. 443.

Obklaziti = ohraditi, circumdare. Kázal

struby příkopem okopati a zdi z země a z kamene o. Břez. Font. V. 385.

Obkliči, enklava, Einschlussgebiet, n. Sterz. I. 774.

Obkreslovací papír. Sterz. II. 8.

Obkriknuť sa = *rozkriknouti se*. Ako to macocha počula, hned sa o-kla. Sal. P. 344.

Obkročák = *tanec* u Nimb., s nohy na nohu. NZ. III. 436.

Obkřítaltovati. Někoho okasati a o. Bl. Gr. 312.

Obláč, oblačz, oblačzeg, alias pondera stupae. Eml. Urb. 433. O. = $\frac{1}{1}$, zemničky lnu. 1748. NZ. III. 406., Kat. z Žer. II. 40.

Oblak m. obvlak. Gb. H. ml. I. 438. O pův. cf. ib. 79. O-kov se chytá (lapá). Phfd. 1894. 440. A čo by sa o-ky zo zemón bifí, úpóm za ňu. Ib. 744. — **O.** = *množství*. O. svatých. Bez. Bibl. I. Předml. 1.

Oblapek, pku, m. = *oko u přední lišně u rozu*. U Frenšt. Brt. D. II. 446.

Oblaskat koho. O-la ta? Phfd. 1893. 400.

Oblasť. O. držeti. Chč. Mik. 415.

Oblášení m. obvlášení. Gb. H. ml. I. 438.

Oblášť, al. zvlášť. Zlatníci jsou oblášť a mají své místo. Kbt. 27.

Obláště = *zvláště*. 1398. List. fil. 1894. 108. Ač se v něm nejmenují každý o. Chč. m. s. 80. Prostranně a o. mluvie o tom. Chč. Mik. 477.

Obláští = *zvláštní*. O. znamenie. Chč. Mik. 482. Aby v jednu věc položil i dvě o. Ib.

Obláštně = *obzvláštně*. Byť o. na chléb obrátil tu řeč. Chč. Mik. 441.

Obláštní = *zvláštní, obzvláštní*. Chč. m. s. III. 104. Aby každý květ byl o. Bl. Gr. 361. (262.).

Obláštnost, i, f. = *zvláštnost*. Chč. S. 242.

Oblátek. Jeho srdce je tvrdé jako oblátek. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill.

Oblavknout koho = *obalamutiti*. Us. Také na Mor. Brt. D. II. 351.

Obláci m. obvláci. Gb. H. ml. I. 438.

Obleč. Hus. Post. 123. a.

Obleček, čku, m. = *oblek*. Slez. Věst. op. 1894. č. 4. 7.

Oblečka, y, f., vz Oplečí (3. dod.).

Oblékárna. Váňa 48.

Oblepšiti co. Chč. Mik. 431., 499.

Oblesknouti koho. Sláva Páně obleskla je. O tomto slově praví Bl. Gr. 207.: slovo mrzké, biuleum et ineptum m. osvitila.

Oblesky, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Oblévačka prvního máje. Vz Zbrt. Pov. 54.

Obleviti. Jest se jim postyděti, že sou v té věci tak šeredně o-li. Bl. Gr. 342.

Oblevka. Chodit na o-ku (na oblévání mladoženichov vodou). Phfd. 1896. 122.

Obleženec. GR. Nov. 125. 9.

Oblíčej, přehlas. z obličej. Gb. H. ml. I. 99.

Oblíčka = *ledrina*. Phfd. XII. 564.

Oblíčka = *porlak, cícha*. O. na peřinu. V Hontě. Phfd. 1894. 311. Cf. Oblečka.

Oblina koflíku = *kraj*. Světz. 1895. 495. b.

Obliterace = *ucpání, zarostení*. Schb. Nád. 10.

Oblizce. Poněvadž tam začastý býváš a o. tu máš. Kat. z Žer. II. 22.

Oblný = *obilný*. Ž. kl. 121. b.

Obločný = *okenní*. O. stena. Slov. Phfd. 1894. 103.

Oblok = *okno*. Slov. Tajomné zabúchanie na o., pri čom domácí nikoho nevidia, je znakem blízkej smrti. Phfd. 1894. 713.

Oblomiti co komu jak. Oblámal mi sad močí. Půh. IV. 151.

Oblomovština, y, f., slov. *oblomovčina*, z rus. dle Oblomova, hlavního hrdiny v Gončarově romanu. O. = touha po stálé činnosti, ale spojená s nedostatkem energie, aby čin se provedl. Glos. U nás je mnoho o-činy, no při tom na dobré vůli nechybí. Phfd. 1894. 188. — Světz. 1894. 115.

Obloštítec, tee, m., ophonus, brouk. O. černostitý, dvojbarvý, hlavatý, hnědostitý, hnědý, modrý, obutý, kosmatý, plstnatý, rudorohý, sítoštitý, skalní, skrytý, tečkostitý, tečkovaný, význačný, zlutorohý. Vz Klim. 54.—56.

Obloštítík, a, m., laemosthenes, brouk. Klim. 31.

Oblota, y, f. = *oplatka*. Slez. NZ. IV. 499.

Oblouče, ete, n. = *menší ryba*. Cel. Pr. m. I. XLVI.

Oblouček, čku, m. = *loubek*, na nějž byly květiny vázány, aby byl věnec. Wtr. Krj. I. 375.

Obloukový. Světlo (elektrické) o-vé. Vz KP. VIII. 137., 71.

Oblounník, u, m., Rundstabhobel, m. Ott. XI. 420. a.

Oblouzení. Vrch. F. II. 302.

Obložití. Kdo by přípořádky neobložil (nesložil, nezapltil), nemá po celý rok volníci bítí (dobytek). 1633. Věst. opav. 1894. č. 4. 16. Vz Volnice (3. dod.).

Obluda. Noční o. = *polluce*. Hus. (List. fil. 1896. 70.).

Obludně. Ne o. vzal jest na se bolesti naše. Št. N. 142.

Oblupiti les = *oloupati dříví* (k stavení). Arch. XIV. 57.

Oblý m. obvlý. Gb. H. ml. I. 438.

Obmazati co. Ktož jeje kurevství obmazují (zaliňují). Chč. S. 170.

Obměkčivý. O. léky, emollientia. Vz Ott. VIII. 587.

Obmezivost, i, f., limitatio. Mark. (Krok. 1896. 9.)

Obmysl. O. jest bystré a vtipné vymyšlení cesty k něčemu, třebaš k oklamání bližního. Bl. Gr. 281.

Obmyslně. O. něco učiniti. Krist. 67. a.

Obmýšlat sa = *rozmýšleti se, rozpakovati se*. Pátník prosil prince, aby jeho pustil do tej chyže nocovat. Princ by sa nič nebol obmýštal k tomu privolit. Sal. P. 344.

Obmýtnost. O. lesů, Schlagbarkeit, f. Vz Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Obnaditi m. obvnaditi. Gb. H. ml. I. 438.

Obnárod. Am. Orb. 109. Cf. násl.

Obnárodství, n. = *slení národu jinonárodem a národu jinonárody*. Am. Orb. 109.

Obnažení, denudatio. Vz Ott. VII. 306. b.

Obneskoreníe, n. = *opozdění*. Phfd. 1895. 42.

Obneskorený = *opozděný*. Phld. 1893. 612. a j.

Obnieř, e, m., strč. = *kamnář, topič*, ze strhném. ovenaere, b m. f., ofnř. Gb. H. ml. I. 441.

Obnitkovati látku. NZ. IV. 407.

Obnovnost. Vetchost o. pudí, vetustatem novitas fugat. 1418. List. fil. 1895. 438.

Obnožek, žku, m., cf. Obnož. Brt. D. II. 351.

Obňuchati co = *oňuchati* (o psu). Phld. XII. 169.

Oboe m. owoce. Gb. H. ml. I. 430.

Obodřif koho čím. Phld. 1893. 178. (1892. 105.).

Obohnatý = *obehnaný*. Phld. 1896. 131.

Oboječník, a, m. = *utrakevista*, kdo mluví česky i německy. Doubravnik. Brt. D. II. 351.

Obojek = *límeč přes ramena přehozený*. Wtr. Krj. I. 403. O. = úzký límeč rukávů valašských. Brt. D. II. 463.

Obojetnictví, n. = *crikéřství*. Ott. XI. 175.

Obojetnina, y, f., indifferenter Stoff. Am. Orb. 68.

Obojňáctví, n. = *crikéřství*. Ott. XI. 175.

Obojsečnice, e, f. = *drojačná zbraň*. Wtr. Krj. I. 617.

Obojůdnost, i, f. = *crikéřství*. Ott. XI. 175.

Obok toho = *přes to, na vzdory tomu*. Laš. Brt. D. II. 351.

Oboklín, u, m., v hlatenství. Vz Am. 91.

Obor. Nebudu-li jich (takových peněz) bráti, tehdy jich oborem (vůbec) lidé bráti nebudou. Arch. XIV. 203.

Obora. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79. O. královská u Prahy (vz Stromovka). Vz Tk. X. 152. Plete Voboru s Blanskem (mluví páté přes deváté). Mor. NZ. V. 541.

Oborati. Na krátce sebu obora = zdržel se, zastavil, zarazil se. AlxV. 1651. (Krok. 1893. 263.).

Oborňa, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Obostranně. 1441. Arch. XIV. 440.

Obouruďi, n. Wtr. St. nov. 217.

Obr, ober, bra, obir, a, m., Ž. wit. 18. 16., slov. obor, gt. obra. — Gb. H. ml. I. 163. O., z got. obrs silný. Gb. H. ml. I. 432.

Obrácený. O. zvon = *přelitý*. 1580. Hrs. Nách. I. 365.

Obrácivý = *co lze obrátiti*. Cf. Obrtčivý. GR. Nov. 19.

Obraněný. Strachem o-ný. Alx. Nách. k. VIII.

Obraniti. Cf. předcház. Obraněný.

Obrániti koho čeho. O-ně žený své této jizdy. Arch. XI. 138. — **kdy**. By viery o-li v času pokušení. Chč. S. 262.

Obranka, y, f. = *razporok, poklopec kalhot*. Slov. NZ. III. 403. O. na nohaviciach, rozpárok na konci s háčkami, slimáky recenými. Phld. 1894. 518.

Obránsko, a, n. = planina mezi Pavlovicemi a Hlinskem. MzO. 1891. 19., Nasinec. 1893. é. 82.

Obrat m. obvrát. Cf. Gb. H. ml. I. 34.

Obrátiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I.

34. Peníze na dluhy o. (dluhy splatiti). Půh. V. 214.

Obrátivý = *obracen býti mohoucí*. GR. Nov. 169. 28.

Obrátka. V sněhu vidět o-ku = místo, kde povozy obrátili k odjezdu. Kolc. 41. —

O., ophioglossum, rostl. Mte. 1895. 249.

Obrazec či *zrcadlo* v knihtiskárně = seznam práce od přelamovače sazečům uložené. Na něm poznamenáno jest první a poslední slovo rozdaného rukopisu a jméno příjemce (sazeče). Nár. list. 1894. é. 84. odp. feuil.

Obrázek = *zlatka* (bankovka). Phld. XII. 287.

Obraziti se več. Dobrost v zlobu se o-zi = se přetvorila, zvrhla. AlxV. 1923. (Krok. 1893. 15.). O-zil jsem se v bolavý prst. Brt. D. II. 488. — **koho kde**. Obrázelo mne v žaludku (holelo). Ib.

Obřemení koho čím: daněmi. Nár. list. 1894. é. 150. 1.

Obrin, a, m. = *obr*. Phld. 1893. 30.

Obríslo = *porvíslo*. Brt. D. II. 438.

Obrněnec = *obrněná loď*. Cf. Ott. IX. 666.

Obrobiti = *okrásti*. O-bil svojho gazdu. Phld. XII. 358.

Obrostlý, verwachsen. O. brada. Pass. 399.

Obrostnatý, besetzmündig. Sterz. I. 464. b.

Obrovávka. Staví se jako žaba na o-ku. Čejč. Hledík.

Obrovskobuněční karcinom. Hlav. Obrz. 23.

Obrtačka. O. na krosně. Vz Prosest, Krosno (3. dod.). Phld. XIV. 85.

Obrtčivý. O. káď = *obracivá*. GR. Nov. 19.

Obrtel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. 50.

Obrtlivě = *naopak, obráceně*. GR. Nov. 16.

Obrtnúti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Místo obvrtnúti. Ib. 438.

Obrubník, a, m., perileptus, brouk. Cf. Klim. 24.

Obrubovací stroj, Bördelmaschine. Sterz. I. 536. b. Vz násl. slovo.

Obrubovač, e, m. = *náčiní při šicím stroji*. Vz předcház. Obrubovací.

Obruč. Natahovat vobruč (hra mor.). Vz NZ. III. 26. — **O.** koleza = *ráf*. Phld. 1893. 609. — **O.**, cf. Halže (3. dod.).

Obručno, a, n., statek v Šariši. Phld. XII. 336.

Obrúčok, čku, m. = *prsten*. Na Zvolen. Phld. 1894. 254.

Obrus = *plátěná pokrývka beder* za dob smutkových (dřive). Slez. Věst. opav. 1894. é. 4. 9. U Přer. = žen. šátek na krk; slov. a val. = plachta, šátek na hlavu (před 30 lety). Brt. D. II. 465., 466., Vek. Val. I. 36.

Obrúsek, sku, m., vz předcház. Obrus.

Obrv, fusciculus, m. obvrv. Gb. H. ml. I. 438.

Obsahově. Jest to o. zbarvené. Krejc. Psych. 36.

Obsažitelnost či contentum. 1725. NZ. II. 656.

Obsedno. I na koni obsedí, a čo by bol sarkanom bájak kadejakých, na ňomž černo-

knažníku je dost neobsedno (kde nelze pohodlně seděti). Slov. Phřd. X. 2.

Obschýnati. Oči mu neobschýnaly od slz (neusychaly). Phřd. XII. 255.

Obsmrdač, e. m. = člověk dotěrně úslužný. Vých. Mor. Brt. D. II. 351.

Obsnovaný. Místo o-né pověstmi (obetkané). Phřd. 1895. 29. Oddávky sú o-né povestmi. Ib. 667.

Obsnovati co čím. O. akt smrti rozmaňitými myšlenkami. Phřd. 1894. 712.

Obstanovka, y, f., Vorstellung, f., Einrichtung. Znovu okružila ho známa o. Phřd. 1892. 757. Fantastická o. samého jezera; Jednoduchá o.; Takú o-ku nachodil sem i v Zeneve; Keby o., ktorá ju okružovala, nebola jej dodávala zvláštního povabu. Ib. 1854. 729., 490., 455., 79. (1895. 235.). O. izby. Phřd. 1896. 279.

Obstarač, e, m. O. pohřbu. Ztk. 18. (3. vyd.). Vz Obstaravač.

Obstatý = *obstoupený*. Vatra o-tá dvanaći pacholky. Phřd. 1892. 613.

Obstavný. O. právo. 1597. Mtc. 1894. 155.

Obstýskati se. Kterýmž se obstýskávalo (obcas stýskalo). Wtr. St. Pr. 147.

Obšata, y, f., vz Šatívo (šatstvo). Brt. D. II. 462.

Obšcibraný = *ohlodaný s ozubeným okrajím*. Salát od kur o-ný. Vých. Mor. Brt. D. II. 352.

Obšcibrati. Vz předcház. Obšcibraný.

Obšciliř = *ostrlěz, oběrky, puběrky*. Han.

Obšit, u, m., z něm. Abschied, m. = *list propouštěcí*. Us.

Obšiti. Obšívala otea i deti (= šila na ně). Slov. Phřd. XII. 163. Začal žida haluzou obšívati po hlavě (šibati). Phřd. 1895. 387.

Obšitoš, e, m. = *propuštěný vojín*? Husarský o. Phřd. XII. 38.

Obtáčky (*otáčky*) = sláma, již se v zimě noha otočí, než se obuže. Brt. D. II. 469.

Obtiežný. Farář měl dvě kuchařky, a jedna byla o-ná (zbytečná?). Arch. XIII. 421.

Obtkati něco, umspinnen. Vrch. F. I. 37.

Obtloustlý. O. knížečka. Wtr. Krj. I. 22.

Obud, a, m., území v Turci. Phřd. XII. 427., 74.

Obudzati koho = *obuzorati*. Slez. NZ. IV. 315. Cf. Obuditi.

Obuch. Cf. Obušek, Valaška (sekérka).

Obušk, a, m., území v Turci. Phřd. XII. 427., 74.

Obuti, n. = *obur*. Ev. víd. 115. Luc. 9. 3. (Mně.). Děti potřebujou nový o. Dsk. Jihé. I. 28.

Obuv. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18. O. lidová v XV. a XVI. stol. (střevíce, škorné, dřeváky či trepky). Vz Wtr. Krj. I. 97., 159., 484. Mor. obuv. Vz Brt. D. II. 469.

Obúzati, vz Obúzeti. Súseda lživě obúzal. Hrad. 118. b.

Obv. Z *obr* se *r* odsouvá: obal m. obval, obášlo m. obvaz-slo, obět m. obvěř. Gb. H. ml. I. 438.

Obvalení. O. kamenné. NZ. III. 76.

Obvejšný. O. zeď. Pref. -- Mus. 1894. 524.

Obvěniti. Věno ženě o. Arch. XIII. 118.

Obveselitel, e, m. Nár. list. 1894. č. 6. Příl.

Obvinatka či pasoman na ženském klobouku. Wtr. Krj. I. 388.

Obvláštěně. Růd. 19. b. (List. fil. 1895. 108.).

Obvod. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Obvodní lékař, Districtsarzt, m. Sterz. 684. a.

Obyčej m. obyčej. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 312. Detinná obyčej (f.). Phřd. 1895. 734. Koľko domov, toľko obyčejov; Čo dom, to iná obyčej. Slov. Nov. Pr. 343. Čo se proti o-ji děje, tomu se každý směje. Wtr. Krj. I. 9. O-je a pověry sebrané r. 1892. Vz NZ. IV. 152. nn. O-je a pověry. Vz Čes. I. V. 190., NZ. V. 579. nn.

Obydli. Typy o. českého lidu. Vz NZ. V. 588.

Obylo. Právil na o-lo (leda bylo). Brt.

Obylý = *obryklý, obyčejný*. V rybníčkách lesních nasazovali nevidanou, neobyčlou rybu. DSt. I. 70.

Obyť sa. Já se bez toho obudu = obejdu; Já o tom obudu = přestanu, stačí mi to. Laš. Brt. D. II. 352.

Obyvatel na poč. XVII. stol. na Mor. — *osoba srobodná* příslušející k některému stavu; proti o-lům staven lid n. poddaní. Mus. 1894. 259.

Obyvatelský. O. kontribuce (z obchodu a řemesel). NZ. III. 218. Cf. předcház. Obyvatel.

Obyvatelstvo Evropy. Vz Ott. VIII. 909. nn.

Obzískati co při něčem. 1653. I. posíl. I. 65.

Obzorka, y, f., vz Obzorek. Hlas nár. 20/5. 94.

Obzůrek, rku, m., zdrobn. obzor. Brab. 25.

Obžero, egulo, jest zvíře pozemské. Kosmografie. 500. a.

Obžinkový. O. průvod. NZ. III. 311.

Ocas. Tahal kočku za ocas (kdo nemá trefnou ruku); Čerte, dej pryč o. (říkají, když nemohou něco najíti). ČT. Tkč. Tocil se okolo nich, jako pes za svým ocasem. Nár. list. 1896. č. 48. odp. feuill. Dyž nechytně za rohy, za ocas neudrží (o lidech marnotratných, kteří by hospodařili, když už není z čeho). NZ. V. 542. — **O.** = *pentle* při pentlení nevěsty vzadu visící. Horněmci na Mor. NZ. IV. 437. — **O., ocásek, otré** = konec rozvory vzadu vyčnívající. Brt. D. II. 444. — **O.** Vázati šátek na o. Vz Skybka (3. dod.). — **O. liščí, elčí, koňský,** rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.). O. kohútí, rostl., vz Vraní oko (3. dod.). — **O. beraní** = *merlík*. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. odp. feuill.

Ocasatosť. O. opic nového světa (Ameriky). Am. 107.

Ocasatý. O. sukně = s vlečkou. Wtr. Krj. I. 307. O. kožich (končící se v předu i v zadu ocasem, bez rozporku, obléká se přes hlavu). Brt. D. II. 468.

Ocásek = *cop*. Brt. D. II. 467. — **O.,** vz Ocas. Cop (i dod.). — **O.** = *úponka révy, růčka*. Brt. D. II. 440.

Ocasnáf = *pulec*. Val. Brt. D. II. 352.

Ocavaď m. odsavaď. Gb. H. ml. I. 407.

Ocec = *otec*. Ve Spissku. Phřd. 1893. 432.

Ocel, thněm. ecchil, lat. acuale. Gb. H. ml. I. 451. O strč. sklon. vz ib. Km. -i. 19.

Ocelivý, O. voda (v pohádkách = která celí, hojí). Čern. Př. 54.

Ocelový, O. slovo = *tvrdý*. Šml. I. 182.

Ocena, y, f. = *ocenění*. O. národních nároků. Nár. list. 1895. č. 293.

Ocet, z got. akeit a to z lat. acetum. Gb. H. ml. I. 391. O léčení octem cf. Zbrt. Pov. 62. Voct z sladkého vína velmi mocný a lýtý bývá (svádí-li se milí přátelé, lýtý bývá hněv jejich). Bl. Gr. 315. — **O**, k *pečení* = sušené hrušky vařené, rozsekané s kadtátky a brozinkami. Duf. 328.

Ocelbnosť, i, f. O. rostlin, peristaminie. Am. 96.

Oceľaf sa = prepojit sa; nemoc u dobytky (teľa, ktoré cicia prvé mlieko). Myjava. Phld. 1895. 446.

Ocimerovaný, O. trafika. Phld. 1893. 524.

Oetil, u, m., Acetyl. Am. 67.

Oetilká, y, f., Aldehyd. Am. 67.

Oetnouti. V o. není i odsuto (ocitnouti); tam bylo i: est. Gb. H. ml. I. 230. O pův. slova cf. Gb. ib. 76.

Oetoměrství, n. Acetometrie, Essigsäuremessung, f. Sterz. I. 87.

Oeud m. odsud. Gb. H. ml. I. 407.

Oeun, u, m. = *naháč*, *nahál*, *naháčky*, *sirotky*, *koník*; semeno: baranica, baraní vejce colehium autumnale, rostl. Brt. D. II. 501.

Oeútiti. Jak sem o-la = procitla. Mor. Hledik.

Oeylindrovaný orchestr = jehož členové nosí cylindry (klobouky). Stě. Kon. 31.

Oezim n. *dievisil*, hermodactylus, rostl., 1140. List. fil. 1893. 394.

Oeákhnouti koho bakulou (přetáhnouti). Phld. 1895. 225.

Oeápený. Už měl ruky o-né, enom ho chytit. Slov. Bern. D. II. 352.

Oečea, vz Candát (3. dod.).

Oeekávati. Nebo s radostí na vás o. budu. Kat. z Žer. I. 86.

Oeemerény, angeekelt; *opilý*. Phld. 1895. 282.

Oeemerif sa = *ochrditi se*; *opiti se*. Cf. Cemer. Phld. 1894. 491., 375.

Oeě náš jen sí m. otče náš, jenž jsi. List. fil. 1895. 433.

Oeěnáškovati = *otědnáš se modliti*. Žďár. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feull.

Oeěpák, u, m. = *čepec*. Nár. list. 1895. č. 150. feull.

Oeěpky = *čepení nevěsty*. Cf. Vykl. Svat. 106. Zavíječky (3. dod.).

Oeěseec = *očistec*. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feull.

Oeěštěti. Veškerá města o-la. Vlč. Lit. 162.

Oeístec. Střetne-li se kdo v řeči s jiným (vysloví-li stejnou myšlenku v též chvíli), vysvobodí dušičku z očistce. Val. Vek.

Oeístom = *očistomky*. Václ. o. na pole, v samom skutku odešel do Mern ka. Phld. 1894. 505. (1892. 595.).

Oeítě jsú protiv pravdě sv. písma. Št. N. 218.

Oeivistě (to) viděla. Kat. 1814.

Oeěkaj, e, m. Počkaj, přide na té O. (asi

ten, který r. 1708. v čele uherských povstalců pustošil Valašsko). Vz Vek. Val. I. 110., NZ. IV. 273.

Oěkov, a, m. Na O-rě, část Morávky při Pražmě ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Oění. Léčení očních nemocí. Vz NZ. V. 571.

Oěný = *pěkný na pohled, úhledný*. Val. Brt. D. II. 352.

Oěová, é, f., míst. jm. ve Zvolen. Phld. 1894. 61.

Oěovka, y, f., potok ve Zvolen. BZv. 13.

Oěubrat = *ošěubrat*, *okousat*, *ohrýztí*. Jevíčko. Brt. D. II. 352.

Oěúf sa = *ocítiti se*. Phld. XII. 317.

1. **Od**. Vokalisace předložky *od* v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203., 204. Dal mi od psiny (lék). Brt. D. II. 287. Cf. Proti.

2. **Od**, u, m. = síla v celé přírodě vládnoucí, podobná síle magnetické, z řec. *ódmij*, Odem, Hauch. Vz Am. 51.

Odajdu m. odejdu. Gb. H. ml. I. 137.

Odajme m. odejme. Gb. H. ml. I. 137. (Chir. 65. a.).

Odaraněk, ňku, m. = *dar*. Vek. Val. I. 60.

Odběhlca = *odběhlá žena*. Phld. XII. 722.

Odběhlý. O. statek. Arch. XIII. 95. Vz Odbězný.

Odběhnouti co = *ztratiti*. Len čepce o-hla kdesi. Slov. Phld. 1894. 389. Utatu dlaň v diere odbehnúc. Phld. 1896. 260.

Odběžně. Tak jen o. o tom píš. Dle Bl. Gr. 321. lépe: běžně.

Odběžně, ého, n. Tvůj statek za o. nám propadlý. Arch. XIV. 22.

Odběžnosť = *odpudivost*. Ztk. 22. (3. vyd.).

Odběžný. O. statek = který vlastník opustil. 1597. Mtc. 1894. 152. Vz Odběhlý.

Odbíračka, y, f. = *bolačka*, *vřídek*. Val. Mtc. 1893. 147., NZ. II. 610. — **O**. = žena, která po sekáčích obilí odbírá a do hrsti klade. Duf. 236. Cf. Odběračka.

Odbiti se čeho. Chtíe se o. bezpráví zlých. Ché. S. 207. — **odkud**: od břehu (odplouti). Phld. 1895. 6.

Odblaniti, *odblanovati*, abhäteln. O. za-jíce. Sterz. I. 29.

Odborově. Látku o. seřaditi. Mtc. 1895. 184.

Odbyti. Z toho, což měl, jej odbyl (to mu dal). GR. Nov. 48.

Odbytný. (To zboží je) odbytnější. Kat. z Žer. II. 152.

Odbývavě. Řekla o. Světz. 1895. 319. c.

Odeapif = *odraziti šipy vtipu*? Ba o-pil někedy až h. Phld. 1896. 228.

Odečřiti. Vlny se odečřují. Am. 71.

Odečiniti. Co se stalo, nelze o. Vrch. Tryz. 122.

Odečlankovati co. Čl. L. Jos. 15.

Oddanec = *ženich*. Phld. 1893. 79.

Oddanka = *nevěsta*. Phld. 1893. 72. Cf. Oddanice.

Oddaný. V místě k tomu o-ném = ustanoveném. GR. Nov. 5.

Oddati se s kým. Jeho žena s pacholkem se oddávala (obcovala). Arch. XIII. 447. a j.

- Oddavač** = *ženichův starosvat*. Phld. 1895. 96. Dle Čes. l. V. 244. zastává o. úřad prostředníka se strany nevěst a ženichův.
- Oddavky**. Pověry k o. se táhnoucí vz v Dnf. 356.
- Oddrapek**, pku, m. = *kousek*. Phld. 1895. 113.
- Oddřhaf** = *odmlouvati*. Čo by nemal, oddřhal rychtár. Slov. Phld. 1893. 647.
- Oddurif** = *odmítnouti, odehnati*. Azda ma neodduria. Phld. XII. 239.
- Odecpati** = *odhraditi*. Sterz. I. 652. h.
- Oděditi**. Maji v Zubří 40 lánů osaditi a o. 1462. Dml. List. 11. a j.
- Odedza**, *odiedzka*, vz Pála, Pólka (3. dod.). V druhé řádce článku O oprav v O.
- Odehráti**. Cos prohrál, neodehrávej. Lerm. II. 62.
- Odekolon**, u, m. V kočí bolo dusno a razilo o-nom a prachom (eau de Cologne). Phld. 1893. 201.
- Odelektrisoovati eo**: hmotu (elektriny ji zbaviti). KP. VIII. 29.
- Odemknouti**. O tvarech otmek, otmekl, odmekl atd. Vz Gb. H. ml. I. 173.
- Odenně**. Aby lhali odenněji lidu. Chč. S. 14.
- Odepřiti**. Kdož o. chce, marně mnoho mluvi, neb druhý ze všeho jen slyší, neč. Quis Ifig. 24. — **se čeho**. Pakli se toho rozumu (smyslu písma) odpieráš. Chč. Mik. 422.
- Oděřiny** = *ze sena drč*. Čejč. Hledík.
- Oderka**, y, f. = *dýmka*. Brt. D. II. 57.
- Oděrový**. O. mouka (mletá z otrub). Brt. D. II. 478.
- Oděry** = *otruby*. Brt. D. II. 478.
- Odespati** = *uspati*. Toto slehnutí prutem všecky (potvory) odespí. Vek. Poh. 36. Často odspím ju pri práci (usnu, ana ještě pracuje). Phld. 1896. 277.
- Odestati se**. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 159. O. se, infectum fieri. Aby se nám škoda odestala. ML. 85. b.
- Oděv**. O. moravský. Vz Brt. D. II. 462. nn.
- Oděvací**. O. šuba. Arch. XIII. 222.
- Oděvačka**, y, f. *uzavřítá sukně* chodící s rukávy. Wtr. Krj. I. 405., 439.
- Oděvadlo**, a, n. = *plachta* kolem beder přepásaná. Vek. Val. I. 37., 41., Brt. D. II. 466.
- Oděvák**, u, m. = *šátek na hlavu*. Brt. D. II. 466., Vek. Val. I. 36., 43.
- Ode zdi ke zdi** = bílé šatky prací s mřížkami barevnými, s trásnými. NZ. VI. 66.
- Odhaněti**. Odpíral mu a odhanieval. Arch. XI. 552.
- Odhozovačka**, y, f. O. v dolech = *lopata*.
- Odhliviti se**. Bl. Gr. 323. praví: rarum in usu, obyč. nakloniti se, milostiv býti, obměkčiti se.
- Odhnědět, se odhněditi** = *hnědosti pozbyti*, abraunen. Sterz. I. 8.
- Odhnísti**. Když kůň odhnět se v rohu. 1585. Hrš. Nách. I. 447.
- Odhoditi se čeho** = *sřici*. Vlastnej sestry o-ly sa jej. Slov. Phld. 1892. 584.
- Odhopkovati**, weghüpfen. — **kam**. O-la na své místo = hopkem odesla. Světz. 1893. 398. (NZ. III. 32.).
- Odhríti**. Ondřej to odhreje (zimnu zlomí). ČT. Tkč.
- Odhrkávati** = *hrkárkou klepati*. Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuil.
- Odhrnouti**. Odhrnaje od seba zodpovědnost (odmítajíc). Phld. XII. 394.
- Odhvězdí**, n. = *délka vzdálenosti první stálice od naší země*. Am. 17.
- Odchladek**, dku, m. = *ochlazení vzduchu z jara, když před tím už bylo teplo*. Val. Brt. D. II. 352.
- Odchleběč**, e, m. = *koláč z chlebového těsta*. Brn. Brt. D. II. 479.
- Odchlípenina**, y, f. O. situice. Vz Schb. Nád. 6.
- Odchodné** obci dáti. Čel. Pr. m. I. 528. Vz Odchodný.
- Odchýliti odkud**. (Ta) zřícení nemohu z něho ničímž odchylována býti. Chč. S. 130. O. = *odratiti*. Kamenná vrata o. Phld. 1895. 325.
- Odiedzka**, y, f., vz Odedza, Odívka. Phld. XII. 317.
- Odíračka**, y, f. = *draní peří*. Han. Brt. D. II. 352.
- Odív**. Učinil (král) odívu mnohú, vstúpil jí (královně) na hrdlo nobú. XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 4.
- Odíva**, vz Odív.
- Odívačka**, y, f. = *veliký vlněný šátek*. Ostrava. Vz Chůvka (3. dod.).
- Odjeti koho**. Jak jste nás odjeli; Můj bídný způsob, v kterém ste mne odjeli. Kat. z Zer. II. 199., 200.
- Odjezda**, y, f. = *odjezd*. Aby ponechal o-dy své do Prahy. 1460. Arch. XIV. 100. Cf. Příjezda.
- Odjiti koho**. Kdybys nás (gt.) odesel. Vek. Val. I. 141. Odesel ho za mrtvého. Arch. XIII. 541.
- Odkalupovati**. Někam o. Světz. 1894. 104. c.
- Odkapati**. Dyby už rači o-pál v pekly (= odesel). Brt. D. II. 326. Vz Pokapati (3. dod.).
- Odkapavadlo**, a, n., Abtropf, m. Sterz. I. 74.
- Odkelsi** = *odkudsi*. Vek. Poh. 133., Vek. Val. I. 106.
- Odkládati** s inf. Dlouho o-dal špiži je opatřiti. Bréz. Font. V. 435.
- Odkládavost**. Bl. Gr. 304.
- Odkleti**. Král kázal bochnec (chleba) o. XV. stol. Mus. fil. 1896. 186.
- Odkliditelnost**, i, f., Amovibilität, f. Sterz. I. 142.
- Odkloniti koho odkud**. To neodkloní papeže od běhu zákona. Černý. Cenci. 42.
- Odkolébati se** = *odejíti kolébavě*. Světz. 1893. 481. c.
- Odkor**, u, m. = *odkorek, krajina polena*. Dřevař nasadí sekeru na okor a usekne o. Laš. Brt. D. II. 353.
- Odkorák**, u, m. = *chléb od kurky odpadlý*. Brt. D. II. 479.
- Odkorek**, rku, m., vz předcház. Odkor.
- Odkouriti**. Odkúril ho od seba. Slov. Nov. Př. 648.
- Odkročiti**. Na levo o. 1583. Mus. 1896. 134.

Odkryt. Zeměpisný o. Mus. 1893. 594.
Odkrytí co. Knihu tu odkryl N., překlad dle němciny (m. našel, objevil a p.). Krok. 1893. 76.

Odkryvka, y, f. = *roznos*, mělké kutání, Abraumarbeit, Tagebau. Ott. XI. 596. b.

Odkundes, a, m. = *každý cizí příchozí*. U Vel. Revúce. Phfd. 1893. 373.

Odkvácnouti. Hlava odkvácla (padla) na hlavnici (podušku). Phfd. 1892. 582. Cf. Zakvačkovati.

Odkvačiti. Druhý ju o-čil (oběšenou). Phfd. 1895. 29.

Odkydati. Kazání jen odkydal (ledabylo odbyl). Wtr. Živ. c. I. 123.

Odleczy. To uslyšav kázal vojště o. Machb. 11. 23.

Odlehnut (odleviti; o nemocném). Jak se napil, odlehlo mu. Us. Také mor. Brt. D. II. 353.

Odlétavost, i, f. = *odstředivost*. Am. 22.

Odležený = *proležený*. Byla (nemocná) celá o-ná. Mor. NZ. VI. 85.

Odlíkovač, e, m. = *zobrazitel*. Sterz. I. 7.

Odlíšně. Balance nevypadla příliš o. Krok. 1893. 52. (Stě.).

Odliterárniti. Aby se literatura o-la. Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Odliv. N. mořský. Vz Ott. VII. 690.

Odlučovadlo, a, n., Abscheidungsmittel, n. Sterz. I. 53.

Odlundati se = *odejiti, vzdáliti se*. Hou-sata se daleko o-la. Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Odmagnetovati co: železo. KP. VIII. 40., 84.

Odmachnout si = *odpočinouti si*. Odmachlo = ulevilo (o zimě). Han. Brt. D. II. 353.

Od maly m. od mala. Gb. H. ml. I. 123.

Odměkati. Poněvadž o-ká, ty husy zsmradí. Kat. z Zer. II. 35.

Odmeň, é, m. = *podhozené dítě*. Phfd. 1895. 90. Cf. Priemeň, Priemenča. Cf. násl.

Odměna = *poderžené dítě*. Cf. Viskanica, Odmeň, Premieň, Podhodek. Mtc. 1894. 105.

Odmendičiti. Co zjedol (snědl), to o-čil. Phfd. 1893. 538.

Odminouti se s úkolem vědy. Krejč. Psych. 3.

Odmíšení, n., abstractio. Jg.

Odmítati = *snopy s vozu do přístodílku házeti*. Toto házení sluje *odmítka*. Vých. Mor. Brt. D. II. 357.

Odmítka, y, f. = *odmítnutí*. Lerm. II. 64. Cf. předcházej. Odmítati.

Odmluvití. Než jeden o-vil (domluvil) a jiný přišel. Arch. XI. 178.

Odmodlití co komu: ženě hriech. Phfd. 1894. 342.

Odmodřeti, odmodřiti se (vymodřati) = *modrosti pozbyti*, abblauen. Sterz. I. 8., Nár. list. 1895. č. 218. 3.

Odmoknouti. Barva ze škatul o-kla. Kat. z Zer. I. 284.

Odmontovati. Buben stroje o. KP. VIII. 76.

Odmotavadlo, a, n. = *motdk*, Abhaspelungsmaschine. Sterz. I. 29.

Odmrt = *odmrt*. Statek spadl o tem na p. X. Věst. op. 1892. 44.

Odmrznutý = *odmrzlý*. Mtc. 1894. 335.

Odmyslití si co. Mus. 1894. 567.

Odnepadnouti. (Paní) od některého dne hrubě zase odnepadla; Na ty těžkosti odnepadáme a ležeti musíme; Zase na předešlý nedostatek odpadla. Kat. z Zer. I. 9., 23., 28. Vaši jsou zdraví, krom p. Barbora odnepadla podlí svého obyčeje na hlavu. Ib. II. 340. (25.).

Odníti, n přisuto. Vz Gb. H. ml. I. 380.

Odobierek, rku, m. = *odobierka, odchod*. Na o-rku odvolala ho na stranu. Phfd. 1894. 332.

Odobierka = *loučení se se světem při pohřbu*. Vz Phfd. 1894. 715., 1895. 22. a j.

Odobrat. Nevesta odobierá sa **od** rodičov (loučí se). Phfd. 1895. 96.

Odobřit co = *schráliti*. Superintendent výrok tento o-bril. Phfd. 1894. 665. (54.), 1892. 458., 693., 1893. 13., 454.

Ododíti se = *oblek srléci*. Brt. D. II. 402.

Odohlaviti koně, abhalftern. Sterz. I. 27.

Odol, u, m. = *prostředek k čištění zubu*. Us.

Odolati komu čím. Světu odoláte myslí svornou. Quis. Trš. 6. — **proti komu.** Tuto vazbu kárá Bl. Gr. 319. doporučuje: *komu*.

Odoleti v Rkk. Vz List. fil. 1896. 330.

Odolky, okolky = *sukně*. NZ. VI. 27.

Odolně. Umuč. 1. b. II. — List. fil. 1895. 108.

Odpadati. Že ste velně pravdy o-dli. Hus. L. 63. Neodpadni řeči, dokudž... (nepřestán mluvit). GR. Nov. 27.

Odpadkový. O. jáma. Vz NZ. III. 267., 461.

Odpáliti co čím. Část těla galvanokaustickým nožem o. (odstraniti). KP. VIII. 213.

Odpalovačka = *odrážení míče n. špačka*. Tkč.

Odparek, rku, m. = *odpařená tekutina*. Vstnk. IV. 170.

Odpařovák, a, m. = *odpařovač*. Hlas. nár. 20. 5. 1894.

Odpařovna, y, f. = *odpařovací prostor*. Abraumraum, m. Sterz. I. 48.

Odpěk, u, m. = *oddech, pokoj, oddech, odpočinek*. Nedala mu o-ku. Brt. D. II. 353., 354.

Odpěra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Odpierač. Jestli o. svú nevinu okáže. XV. stol. Cel. Pr. m. II. 74.

Odpis = *opis, přepis*. O. protokollu. Phfd. 1894. 667. Senický kancional je o. tarnovského kancionalu. Ib. 1892. 474.

Odpítí co. Odpil pol pohára. Phfd. 1894. 734.

Odplakati si co: požehnání (nevesta nesmí po svatbě při hodech plakati, pozbyla by požehnání). Vykl. Svat. 58.

Odplata. Boží nemstí zlé činy otců nikdy na synu, každý sobě běře s svým činem o-tu. Jen požehnání lze podědit, ne kletbu rodicu. Quis. Ifg. 35.

Odpočinouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 71. — **koho.** Odpočívaly ženicha = očekávaly. Ev. víd. 134. Mat. 25. 5. (Mně.).

Odpočnouti chyb. m. odpočinouti. Gb. H. ml. I. 130.

Odpolek, lku, m. Hokyňařec dobrým odpolkem byla Červenková. DSt. I. 102.

Od poly m. od polu. Gb. II. ml. I. 257.

Odporný komu čeho. A oni jemu toho o-ni jsú. Arch. XIII. 93. — **proti čemu.** Vyřčení proti zákonu božímu o-né. Brez. Font. V. 334.

Odporučiti. (Matka) jej ode všeho nápadu svého o-la (starsího syna) a mladšímu všecko odkázala (tedy starsího vydělila, z dědictví vyloučila). Kat. z Žer. II. 323.

Odporuměr, u, m. Skřínový o. = přístroj k měření odporu proudovodců (elektrických). KP. VIII. 46.

Odpoutaný, entfesselt. O. síla. Čch. Otr. 74.

Odpoutati. Co mohlo by ho (ode mne) odpútat (odloučiti)? Phld. 1894. 145.

Odpověď. Dáváš rozsochaté otázky, a žádáš kulaté odpovědi. Mor. NZ. V. 541.

Odpovědávý = odpovídající. O. sloveso. Phld. 1892. 253.

Odpověděti. Na psaní sem o-la. Kat. z Žer. I. 164. — **se čeho.** Jestli se neodpoví všeho (nesřekne se). Ev. v. 132. Luc. 14. 32. (Mně.). O-děl se zlých milostí toho světa. Ché. S. 302.

Odpozorovati co komu. NZ. III. 28.

Odpratať sa odkud: z Pesti = odebrati se. Phld. XII. 391.

Odpravenec, nce, m. Kká. Puš. 32.

Odpravití koho odkud: ze služby — propustiti. Vých. Mor. Brt. D. II. 353. — Otpraví se poznat, v Rkk. Vz Mus. 1896. 273.

Odprávniti. Aby se státní právo o-lo. Zákřejs. Osv. 1896. 370.

Odprisežení, n. = odpřisáhnutí. Brez. Font. V. 443.

Odprošování = píseň pohřební, kterou zpívají vynášejíce mrtvolu z domu a ve které místo nebožtíka zpíváči lid odprošují, aby odpustil, v čem komu ublížil. Us. Tké.

Odprysknouti. KP. VIII. 123.

Odpustiti. Odpusti nám naše viny, jako my odpouštíme svým dlužníkom. Jag. Arch. XV. 527. Odpust nám naše viny, jako i my odpouštíme svým vinníkom. Ché. S. 192.

Odpustný list. Ché. (Vlč. Lit. 172.).

Odpuštění. O. úředníku dáti. Snm. I. 634.

Odpytačka, y, f. = odprosba. Phld. XII. 668.

Odrábaný. Člověk o. = upracovaný. Kld. III. 236.

Odratať si co = odpočítati. Phld. 1896. 261.

Odrátkovati, entkorken. Sterz. I. 810.

Odráz, a, m. = chlupatá housenka. Vek. Val. I. 135.

Odrazití. O-zil = odešel. Us.

Odraženíce, e, f. = uražení nohy, rána, bolák. Sá. Kř. u pot. 125.

Odrečiti. Když se odřečil hrdosti. GR. Nov. 74. 31.

Odrek = odřeknutí. O. něci v desky vepsati. Půh. V. 136., 494.

Odrekovati se = odříkati se. GR. Nov. 230. 22.

Odrezanství, n. Kor. (Vlč. Lit. 219.).

Odrhati. Peří odrhovati = dráti. Nár. list. 1891. č. 349. odp.

Odrina, y, t. = tenčíe drevo na vždry v stodole. Slov. Phld. XII. 174.

Odrobek, bku, m. Idá na o-bky (na malou hostinu a p.). Phld. 1894. 520.

Odrobíti tefa (tele) = stáhnouti. Phld. 1896. 217.

Odrodný. O. syn. Jg. (Zl. Jg. 268.).

Odroň = trulant. Phld. 1893. 16.

Odryš, u, m., Ektyp. Dk. (Krok. 1895. 370., 1896. 10.)

Odsek, u, m. = odstavec, Abschnitt, m. Slov. Tu následoval dlhý o. nových napomenutí; O. patentu. Phld. XII. 281., 395.

Odsekávací náčini. odsekávací, a, n., Abhauwerkzeug, n. Sterz. I. 29.

Odsekavý. O. odpověď. Ml. Háb. 124.

Odsitnění. Kamy o-ním na den vystupující se okysličují (vystupováním ze země na povrch její). Am. 90. Cf. Sitno.

Odsitněnský. O. proměna. Vz Am. 90. a předcház.

Odskočiti. O-čil brávek (vepřik odrostl.). Čejč. Hledík.

Odslinek, nku, m., vz Oslinek. Při pradení si zahrýzají oslinke, sušené hrušky, jablka, materáčky (koláčky), slúke. V Ilonte. Phld. 1894. 310.

Odsloužiti se komu jak čeho. Někomu něčeho podle možnosti se o. Kat. z Žer. I. 123.

Odslnek, nka, m., os. jm. Brt. D. II. 353.

Odsmtí koho od čeho. Wtr. Živ. c. I. 170.

Odsněmiti. Aby se sněm odsněmil. Zákřejs. Osv. 1896. 370.

Odsotit co komu kam: na bok = odstrčiti. Phld. 1895. 84.

Odsouvání v Kosmogr. (1554.). Vz List. fil. 1893. 455. O. samohlásek na Slov. Vz Pastr. L. 111. nn.

Odstonati. V tom spaní těžce odstónával = oddychoval. Wtr. St. Pr. 30.

Odstoupiti. Pták o-pil = odpudil se, opustil hnízdo. Mor. Mtc. 1893. 305. — **od čeho.** O-li od úmysla božího. Ché. m. s. 14. — **co.** Cf. Odběhnouti. — O. v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 287., Mus. fil. 1896. 233.

Odstoupnost neskončená. Am. 9.

Odstředivka Fescova = přístroj k oddělování smetany od mléka sbíraného silou odstředivou. Ott. IX. 142. b. Cf. KP. VIII. 408.

Odstupce, Cedent, m.

Odsudek. A tu o. proti němu vydán jest. Brez. Font. V. 343. (337.).

Odsypati co nač. Deset hriven peněžitěj pokuty na zdi městské o-pal. 1724. Pras. Řem. 44.

Odsškriačif sa. Kōra (kōra) sa súverila, odsškriačila (odprýskala, odloupala). Slov. Phld. 1893. 13.

Odsškriepti co komu = upřti. Phld. 1893. 474. To se nedá o. Phld. 1895. 288., 440.

Odsškrieptný. To je neodskrieptným dokazem (nezvratným). Slov. Phld. XII. 71.

Odsomrati. Mne (mně) všetko odsomre. Phld. XII. 197.

Odsourati se. Žebrák se o-rá. Bráb. 138.

Odstěkati. Psům odstěkoval. Slov. 94.

Odštiepek. NZ. III. 264., Mtc. 1894. 20. Vz Odštiepek.

Odštěpování při dolování — *odklizení*, Wegfüllarbeit. Vz Ott. XI. 594.

Odštrachati. Nežli se všecko o-chá (odnese, odstraní). Rais. Rod. 108.

Odtahel, hlu, m. Miesto venca a styku je i odtahel v Tekove užívaný (u tkadlců). Phld. XI. 137.

Odtáhlý. Kožišek o-lý řasný (volný, weit). Wtr. Krj. I. 307.

Odtajiti co = *odříci*. Čo dnes naslhubuje, zajtra odtají. Phld. 1894. 150. (1892. 405., 592.).

Odtážitelný, abstrahierbar. Nz.

Odtáživý, abstractivus. Dk. (Krok. 1895. 370.).

Odtienok, nku, m. = *odstín*. Phld. 1893. 12. Vz Odtínek.

Odtich, u, m. = *odpěk, pokoj, odpočinek*. Záp. Mor. Brt. D. II. 354. Že mu o-chu nedají. Kat. z Žer. II. 210.

Odtírka = tření lnu na oplátku, když se tření lnu splácela zase třením lnu jiné potahem a p. U Humpolce. NZ. II. 564.

Odtisknouti. Odtiskuje ďábelství, reprimit demonia. 1418. Hmn.

Odtomnosť, al. otomnosť, nepřítomnosť. GR. Nov. 3.

Odtomný, al. otomný = nepřítomný. GR. Nov. 1.

Odtrhovací. O. péro. KP. VIII. 144.

Odtud = *odtamtud*. Bud' tam n. někde nedaleko odtud. Kat. z Žer. I. 5. Jak by se o. (z Brandýsa n. L.) ke mně sem (do Přerova) dostati mohla. Ib. II. 163. (143.).

Odtucha. Dle Bl. Gr. 176. slovo zastaralé m. odtušení i. e. polehčení, dobrý trošt.

Odučiti. (I starší učitel) musí přece též počet hodin o. (učiti, absolvieren). Věst. 1896. 104.

Oduhličiti, decarbonisieren. Sterz. I. 653. a.

Odumíravě, morendo, v hudbě. Sterz. II. 347.

Odúmrl, f. O strc. sklonění cf. Gb. Km. -i. 19.

Oduřavělý. Dle Bl. Gr. 326. slovo ne-případné.

Oduřelý, Háj. Herb. 243. b., **oduřilý**. Ib. 161. a.

Odusmaniti. Ich odusmaňovalo hučanie a trasenie (mlýna). Phld. 1896. 32.

Oduševnění = přejiti duše do těla, empsychosa. Ott. VIII. 592.

Odvaha. O. kus chleba. Slez. Nov. Pr. 119. O. je dobrý přívazek k dosažení cíle. Světz. 1895. 512. e.

Odvářecí. O. kotel, Abbrühkessel, m. Sterz. I. 10.

Odvarif. O-ril, svaril ho, dle mař., lépe: odbyl ho a p. Slov. Phld. XII. 172.

Odvárka = *omáčka ze sušených švestek*. Chrud. NZ. III. 486.

Odvázati. Toho koně jsme se o-li a jej (vám) odesíláme. 1568. L. posíl. I. 22.

Odvazknut = *z vazknouti, zvlhnouti*. Zlín. Brt. D. II. 354.

Odvečer. Krum. NZ. IV. 301.

Odvečerie, n. = čas předvečerní. Phld. XII. 560.

Odvečerní. O. a ranní kázání. Mtc. 1895. 176.

Odvedení, n. = vyčínivající část střechy k ochraně roubení (od deště). Chod. NZ. II. 572.

Odvěditi. Aby se věda odvědila (přestala býti vědou). Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Odvěnkový. O. kvantum (při svatebních smlouvách). 1673. L. posíl. I. 68.

Odverkľovati, ableiern. O. deklamovanku. Phld. 1895. 77.

Odveta = *odporiť*. Pozerajúc bokom na Marku, ako by od nej čakal odvetu. Phld. 1894. 149.

Odvětník, a, m., respondens. Mark. (Krok. 1896. 10.). Toto slovo zaniklo.

Odvětviti m. odvětviti. Us. misty. Čern. Pr. 90.

Odvězt se na někom = *pomstíti se*. Val. Brt. D. II. 354.

Odvíjedlo, a, n. = *moták*, Abhaspelungs-maschine. Sterz. I. 29. Cf. Odmotavadlo.

Odvíslec, slce, m., Abhängling. Sterz. I. 29.

Odvlastenčiti. Aby se vlastenectví o-lo (zaniklo, přestalo). Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Odvlažiti. Kdy podletí o-lo se, quum ver intepuit. 1418. Hmn.

Odvodňování dolu. Vz Ott. XI. 604. b.

Odvojiti. Literu s o. = zdvojiti: ss. Bl. Gr. 153. O., duplicare. 1418. List. fil. 1895. 216.

Odvolanec, Appellat, m. Sterz. I. 234.

Odvolávati = *odmlourati, odpirati*. Čel. Pr. m. II.

Odvoliti. Aby se proto neodvoloval mše svaté (aby se ji nezříkal, ji sloužil). Hus. (List. fil. 1896. 71.).

Odvrkati, *odvrknouti* = *odseknouti*. Tak prezvaná odvrkne chlapovi. Phld. XII. 173. (724.).

Odvrstěnec, nce, m. = *odmrštěnec*. Prvé stence odvrstence (první stěhata se topí = první dílo nebývá dokonalé). Phld. 1893. 701.

Odvtedy = *od té doby*. Phld. 1895. 321., 1896. 292.

Odvýkati čeho. Aby v něco zlého nevlezli, čehožby potom přetěžko bylo o. Bl. Gr. 301.

Odzandati = *závoru odstrčiti a tak otevřiti*. Chod. NZ. IV. 317.

Odzátkovati láhev. Světz. 1894. 486. b.

Odzávorovati = závorý odstraniti, entriegeln. Ptrl. 13.

Od země, *odzemek*. Vz Tanec slov. (3. dod.).

Odziabnutý. O. nohy = oznobené. Mor. Mtc. 1894. 335.

Odzibnuf. Odzíb sem na nohy. Val. Brt. D. II. 354., NZ. VI. 73.

Odzrkadliti se. Stlp sa vo vode o-dlil. Phld. 1894. 273.

Odzubadliti koně. Phld. 1895. 409.

Odzyv. Mezi cizími city horoucí bez o-vu mrou. Kole. 108.

Odženilý. Jeden (syn) je již o. (již se oženil). Sá. Kř. u pot. 71.

Odženíti. Snadno jest se oženiti, ale těžko o. Kat. z Žer. II. 197.

Odžilý. O. doba. Nár. list. 1893. č. 22.

Odžinky = *obžinky*. U Brloha. Čes. I. V. 329.

Odžírat se na koho = *osopovati se*. Jicko. Brt. D. II. 354.

Odžvaniti. O. modlitbu, abbabbeln = odelmiti. Sterz. I. 5.

o-e staženo v o: Jenofa z Jenovefa. Gb. H. ml. I. 565.

Ofěrtor, e, f. = offertorium. Wtr. St. nov. 183.

Officiant, a, m. = podřízený úředník; katol. kněz konající služby boží. Sterz. II. 464.

Officiosnost něčeho. Jan Vaňa. Pláč. 26.

Ofknouti koho = *osiditi*. Brt. D. II. 393.

Oflinkati. Così ho oflinkovalo. Phld. XII. 210.

Ofusknůt koho čím. Štefko hrozí o. ju vodou (postříknouti). Phld. 1894. 98.

Ofusnůt zo čbára (vystříknouti). Phld. 1896. 135. Cf. Ofusknůt.

Ofrakovaný = *frak na sobě mající*. Stě. Kon. 31.

Ofrlat čeho = *oželeti*. Phld. 1896. 288.

Ofthalmoskopický. O. studium glaukomatu. Schb. Nád. 6. O. vyšetřování oka. Ib. 27.

Ogara, y, m. = *ogar*. U Příbora nadávka. Brt. D. II. 458.

Ogařisko, a, n. = *ogar*. Zlín., Vyzov., Val. Klobouk. Brt. D. II. 458.

Ogrňat = přední část sáněk na nich sedě odstrkovati a tak jejich běh říditi. Glos.

Ogrňovat vůz, když se veze dlouhé dřevo, nadnáseti vůz, aby se otočil. Dřevohostice. Brt. D. II. 354. Vz Ogrňat (3. dod.).

Ohaděný, von Schlangen umschlungen. O. hlava (Erynis). Quis. Ifig. 52.

Ohaditi = *zohyzditi*. Kotk. 110.

Ohálek, *ohylek*, lku, m. = *uhlíček*. Cidružice. Brt. D. II. 204.

Oháňka = *vějíř*. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 185.

Oharek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.

Ohava = padoucí nemoc (uh.). Brt. D. II. 489.

Ohebný jako z vrby prut. Šml. VIII. 141.

Oheň. O. z původního ogně, gt. ohně. Cf. Gb. H. ml. I. 161., 160. Ani o. ani voda sa ho nechytí. Phld. 1894. 441. O. jak rychle vzplá, však shasnout nechce. Vrch. Rol. XXXIX. 104. Kde o., tam hned vietor i zloděj; Kto do ohňa ducha, dym a iskry mu idú do očí (kdo se mezi rozhněvané míchá). Phld. 1894. 197., 1893. 699. Voda jednému odnesie, druhému prinesie, ale oheň spáli šetko. Slov. Nov. Př. 444. Prudký o. brzy dohoří. Šml. VII. 163. Kdo bližše ohňa, skorej se zehreje. Phld. 1895. 183. Praskot ohně věstbou hosti. Zbrt. Pov. 98. O jiných pověrách vz ib. 162. nn. Lidový názor o ohni a o zemi v Herálecku v Čech. Vz NZ. III. 343. Pálení ohňů v Pošumaví v září a na letnice. Vz NZ. III. 47. O. v podání prstonárodním. Vyd. Jos. Košťál. Cf. NZ. VI. 103. — O. potreby, Nothfeuer, n. Vz Zbrt. Pov. 93. O. živý. Cf. Zbrt. Pov. 90. nn. — O. *pekelný*, carbunculus. Vz Pokolvar (3. dod.).

Oheňpara, *ohnipara*, y, f. = osypanina ve tváři a na hlavě u dítek. Brt. D. II. 489.

Léčení jí na Val. vz v Vek. Val. I. 123. Cf. Ohnipara.

Ohlad, stré. V o-dy. Kat. 12.; slov. ohlad, ně. ohled. Vz Gb. H. ml. I. 105.

Ohladžidlo, a, n. = *zrcadlo*. Slov. Phld. 1893. 428.

Ohlášky snoubenců. Cf. Vykl. Svat. 15.

Ohledadlo, *ohledátko*, a, n. = ohledací železko, sonda, Prüfeisen, n. Sterz. II. 597.

Ohledat se koho = *ostýchat se*. Nie se neohlédaj = neboj se. Val. Brt. D. II. 354.

Ohlechnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Ohlónit = *udeřiti*. Palicon (holf) ju o-la. Phld. 1896. 291.

Ohlušený. O. píšťala = přílišným foukáním pokazená. Laš. Brt. D. II. 351.

Ohnatí. Ožeň se! Odpověď: Ale to já se oženu třeba hned (oženu se rukou). Mor. NZ. V. 546.

Ohnějev, u, m. Teploměrný o. = nástroj ukazující teplotu; požárový o. Vz KP. VIII. 303.

Ohněnětice, vz Mastidělnice (3. dod.).

Ohnice, míst. jm. z Ojnice a to z Vojnice. Mte. XVIII. 200.

Ohníček, čku, m. = *hlaváček*, adonis vernalis, rostl. Brt. D. II. 499. — O. = *slépý mák*. Cf. Tulipán (3. dod.).

Ohnípaný = *ospalec*, Duselhans. Sterz. I. 732.

Ohnipara. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Léčení a zažehnavání o-ry. Vz Duf. 25., Oheňpara (3. dod.).

Ohnisko. Dobře na starým o-ku oheň klasc. Phld. 1895. 187. Obzeranie o-ka (pred svadbou). Vz Phld. 1895. 525.

Ohništní. O. místo. Mte. 1895. 27.

Ohnivo = článěk řetězu. Phld. 1892. 601. Ohnivá by pohlta (o lačném). Phld. 1894. 258. — Pentle červená do o-va. NZ. VI. 62.

Ohnivý. Muka o. (= ohně). Ev. seit. 30. Matt. 5. 22. O o-vém muži cf. NZ. IV. 394. Cf. Světýlka (3. dod.).

Ohnoutka = síť o půl oblouku na vybírání ryb při lovení. Brt. D. II. 498.

Ohňozdroj, e, m. = *hořící pramen*. Krs. Moor. 13.

Ohňozemec, mce, m., Feuerländer, m. Sterz. I. 916.

Ohňozraký = *ohnivého zraku*. O. horlivce. Krs. Moor. 12.

Ohňpara = *ohnipara*. (Zlín.). Brt. D. I. 6.

Oholin, a, m., vrch na Slov. Phld. 1895. 44.

Ohorený; -ren, a, o = *sluncem osmahlý*. Phld. XII. 262., 1894. 733.

Ohoukaný = *vycepaný*. Brt. D. II. 354.

Ohoukati = *vyceporati*. Brt. D. II. 354.

Ohrabčanka, *ohrabčok*, *ohrabčnice*. Vz Řičice (3. dod.).

Ohrabečný. O. koš. Brt. D. II. 438.

Ohřebelcovat volky. Brt. D. II. 262.

Ohřebélko kožené (opatek) u papuce. Brt. D. II. 469.

Ohřeblík, a, m., trať u Uher. Brodu. MZO. 1830. 125.

Ohřenie. Dá-li jedno o. (v hutí) jeden věrdunk. 1469. Cel. Pr. m. II. 28.

Ohrenstein Jan (pseud. Osten), pošt. úřed. a spis.

Ohřešit sa = *omluciti se*. Slez. Nov. Pr. 619.

Ohřivárna zimní. Čel. Pr. m. II. 391., 1248.

Ohřivý = *parný*. O. slůnko. Zlin. Brt. D. II. 354.

Ohrošilý. Dšk. Jihé. I. 42.

Ohrozit se = *osmělit se*. O-ziv se pušku otevřel. GR. Nov. 52.

-ohu-. Z *-ohu-* se *h* odsouvá: Bouslava z Bohuslava. Gb. II. ml. I. 466.

Ohvězdičkováný pán = mající na límci uniformy hvězdičku, důstojník, úředník. Nár. list. 1895. 8. 6. odp.

Ohýbačka. Len na o-ěce třeli. NZ. III. 406. — **O.** = *část troubele*. Také na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuil.

Ohýrale brdají všemi. Št. Kn. š. 125. a j. **Ohýrati**. **O** akých nikdy neohýrala. Phd. XII. 669.

-och, příp. jmen osob.: Baroch, Janoch, Běloch, Černoch, Zloch. Kbrl. Sp. 12., Kbrl. Dmzl. 14. — *-och* v lok. pl. na Mor. Cf. Brt. D. II. 2., 19. — *-och* m. *-orých*: céra Formánkoch. V nářečí záhorském. Brt. D. I. 27., List. fil. 1895. 278.

Ochabovný. O. vliv. Ztk. 62. (3. vyd.).

Ochechule = *sirena*. Třetí o. na strmen hudla jest. GR. Nov. 138. 7.

Ochkati = říkati och, diviti se. Phd. 1895. 154., 232.

Ochlebiti se komu = *zalíbiti se*. U Žleb. NZ. II. 695.

Ochlemka m. ochmelka. Dšk. Jihé. I. 48.

Ochlovnisko, a, n. = *část vochle, na níž se sedí*. Brt. D. II. 441.

Ochfuditi. (Lakomá) hleděla, de by keho o-la. Vek. Poh. 133.

Ochmeliti koho: svět. Ché. Mik. 498. O. koho čím = *udeřiti*. Vz Chmeliti (3. dod.).

Ochmelovitý. O. rostliny, loranthaceae. Ott. VIII. 956.

Ochod, stagnum. K. cap. 106. 305. — **O.**, vz Obchod (3. dod.).

Ochochrňák, u, *ochrňál*, u, m. = veliký vdolek pečený v peci, pomazaný povidly, tvarohem n. hruškami n. posypaný skořicí a cukrem. Val. Vek. Val. I. 23.

Ochotně = *spěšně, krapně*. Poče se (snad m. je = vojiny, Krok 1893. 5.) stavěti o. AlxV. 1434.

Ochoz = *lesní okrsek*. V ochozi několik zajíců zabil. Arch. XI. 500.

Ochozně, ého, n. Eml. Urb. 95., 96., 98.

Ochozník, a, m. Vezouce tenata stáli jsme na silnici čekající o-ka. Arch. XIII. 216.

Ochrákaný. O. prapor. Phd. 1893. 587. Cf. Chrákati.

Ochříplý. Také na Slov. Hlas ochříply, jakoby od silnej pijatiky. Phd. 1894. 232.

Ochrňál, u, m. (pl. -le), vz Ochochrňák (3. dod.).

Ochrouiti. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 31., 85.

Ochromnouti na oko = *oslepnouti*. Zábr. Brt. D. II. 355.

Ochtěnka, y, f. = mlékačka z vesnic na pravém břehu Něvy u Petrohradu. Pušk. 27.

Ochtiná, é, f., ded. v Gemer. Phd. 1895. 349.

Ochvat, u, m. = *rýma*. Na uher. pomezí. Brt. D. II. 489.

Ochvitj. Temné křídlo noční můry ochvívá tvou líc. Čch. Otr. 20.

oj. Kmenové *oj* substant. a imperativu se u Kroměř., Přer. a Kojet. drž.: stoj, pokoj, loj, aneb se mění v *uj*: stuj, pokuj. Brt. D. II. 13., 44. Vz *O* (3. dod.). Tam se dlouží v *ój* (dial. *uj*), když jest dvojhláskou; pakh jí není, nedlouží se: odkrojek, odkrojit. NZ. VI. 71. — *oj se dlouží v ój* ve slovesech dojit, hójit atd.; ale: zvonit, honit atd. Vz ib. 45. a *O* (3. dod.). — *-oj* m. *-ár* pro všechny rody: chlapeček Tomečkej, pole súsedoj, Marýna Tomečkej. Val. Brt. D. I. 70., List. fil. 1895. 278 (výklad).

-oja staženo v *á*: moja — má. Vz Gb. II. ml. I. 557.

Ojánit stavení = ozdobiti haluzim a věnci z polního kvítí na letnice. Cf. Jánka. Brt. D. II. 355., Vek. Val. I. 85.

Oje. Kade oje, tade koleša (představení a podržení). Phd. 1894. 256.

-oje staženo v *é*: dvoje — dvě. Gb. II. ml. I. 557.

Ojedinečnost, i, f., isolatio. Mark. (Krok 1896. 10.).

-ovej staženo v *éj*: mojej — méj. Gb. II. ml. I. 558.

Ojelověti = *ojalorěti*. Slepice o-la. Alxp. 9. (Gb.).

Ojko, a, n. O. pluhu = přední část. Brt. D. II. 447.

-oju, *-ojú* staženo v *ú*: moju — mů. Gb. II. ml. I. 558.

Okabnosť rostlin, pericorollie, peripetalie. Am. 96.

Okázaf sa, *okázorati*, frequent. k okaditi. Mtc. 1894. 108. O. klokočem chalupu (když je bouřka). Mtc. 1895. 250.

Okadzif = *okaditi*. Podušku česnekom o. Mtc. 1894. 104.

Okál. Má okále ako jezvec (bystře). Phd. 1892. 588.

Okafa = *okál, člověk velikých očí*. Brt. D. II. 355.

Okalek = *malá rodu r řece*. Val. Vek. Val. I. 16.

Okaličif strom = *oklestiti*. Phd. XII. 548.

Okaliti řezanku = *spariti*. N. Hříše. Brt. D. II. 355.

Okasati, vz Okřaltovati. A když ty hříechy kněz okasuje, říká jim: Toť jest váš rád. Ché. S. 223.

Okatý = *veliké oči mající; skoupý*. Phd. 1895. 444.

Okázati, nyní obyč. ukázati. Vz Mus. 1895. 185.

Okénce v helmici. Wtr. Krj. I. 632.

Okennik, u, m., Bandeisen, n. Sterz. I. 386. O., drážník na tmel, Kittfalzhobel. Ott. XI. 418. b.

Okepní rostl. = *omateční*, perigynae. Vz Am. 96.

Okiadzaní. Upotrebuji sa pri o. opuchlin a statku (dobytku). Phd. 1894. 132.

Okiepif = *očistiti*. Phd. 1892. 56.

Oklackovaný = *klackem opatřený*. Nár. list. 1894. č. 316. odpol.

Okladiny nože. Brt. D. II. 417.

Oklásti. Vetešníci nemají bílých šarův k vetešné obuvi okládati. Arch. XIV. 441.

Oklepadlo, a, n., v horn., Abschlagwerk. Sterz. I. 55.

Oklepiny, oklípký, otěrky = obilí ze snopů vyklepané. Cf. Brt. D. II. 438.

Oklepůvka, y, f. = hálka, kterou se obilí ve stodole z klasů vzhůru postavených vyklepává. Brt. D. II. 438.

Oklešťový. O. dřevo. Ott. VIII. 12. b.

Oklípký, vz Oklepiny (3. dod.).

Oklíšček, šeku, m. = oklestek. Han. Brt. D. II. 355.

Oklizka, y, f. = náleď. Záp. Mor. Brt. D. II. 355.

Oklózetí. Zahradu oklózela. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuil.

Okřupený = ovislý. O. listy (když vadnou). Val. Brt. D. II. 328. Cf. Ochřipený.

Okmásaný = roztrhaný. Mor. Nár. list. 1895. č. 222. odp. feuil.

Okno. O tvaru cf. Gb. H. ml. I. 160.

O. = prázdná hodina při vyučování, má-li ku př. učitel hodiny od 8--12 mimo od 9--10.

Oko. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 334., Gb. Km. -i. 16. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 20. O sklon. na Žďár., Litovel. cf. Brt. D. II. 254., 117. Vidě v oči = vůčihledě, do očí. Brt. D. II. 290. Do očí brat, krem očí vrah. Phfd. 1895. 187. Oči jak plužnata, jako trnky. Nov. Pr. 605. Oči červené ako pečene (pečeně; od pláce). Phfd. XII. 255. Hojení bolavých očí. Vz ib. 564. Na oko jest viděti (jest patrné), že... Ché. S. 244. Každý jich na prvé oko (= hned) za bratov poznal. Sal. P. 113. Hned měla oči v koši (hned bedlivě do něho hleděla). Světz. 1893. 481. c. Pre oči nevidí; Má oči vo vrecku (nevidí). Phfd. 1894. 257. Oko sa bojí a ruka urobí. Ib. 295. Baží za tým, dobre (div) mu to oko nevyskočí. Ib. 196. Kdo nemá svých očí všude, toho okrádají lidé. Mor. Nov. Pr. 433. Mám oči večerjší (nespál jsem). Mor. NZ. V. 541. — **O.** morské, vz Mútovník 1. — **Oči** zlaté, stříbrné = brejle. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 430. — **O.** = železný kruh dole u přední lišně. Brt. D. II. 446.

Okočivě. To vždy okaž (ukaž) okoczywye. Cf. Okočivý. Sv. ruk. 255.

Okol, u, m., girus. 1438. List. fil. 1895. 147. — **O.** = ohrada zřízená pro dobytek u rampy v holešovických jatkách (v Praze). Nár. list. 1895. č. 250. odp.

Okolar, u, m. = skleněná perlička červená (na kacabajkách a j.). Věst. opav. 1894. 12. — **O-ry** = brejle. Laš. Brt. D. II. 517. —

Okolek = odolek, kasanka. Slov. Phfd. XII. 174. — **O.**, **operek** = dolejší a postranní kraje střechy šindelem kryté (mezi nimi desky). Vz Záklasník. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 428. **O-lky** = zokolované snopy, zhruba vymáčené. Vz Okolování (3. dod.). NZ. IV. 396.

Okolice. Nejlépe jest tomu slovu povyhnouti někudy o-ci. Bl. Gr. 272.

Okolina vsi (okolí). Kká. Puš. Roz. 53.

Okolité = okolní. Také slov. O. fud. Phfd. XII. 177., 322., 1894. 648.

Okolky, vz Odolky (3. dod.).

Okolník, ukolník, u, m. O-ky = silné trámy u vrat na vřehu příčkou spojené a strískou opatřené. Slez. NZ. III. 195.

Okolo. Všetci sa sbegli o. družbu (akkus.). Phfd. 1896. 258.

Okolování = vytloukání zrna ve stodole zhruba z rozložených a nerozvázaných snopů. Záp. Mor. NZ. IV. 396.

Okopanina. O. se (tam) pěstuje střídavě se stěblinou. Duf. 262.

Okorace = orace, okolky. Laš. Brt. D. II. 517.

Okorek, rku, m. = krajina, krajní prkno. Brušp. Hledíková.

Okorování. Po mnohém o. poddal mu město Řím. Enns. 185. B.

Okosina. Zo-ny = šikmo. Brt. D. II. 469.

Okosito = šikmo. Val. Brt. D. II. 355.

Okotečný, lippus. 1418. Mus. fil. 1896. 89.

Okoukatí. Až člověk si to okoukne. Brab. 18.

Okouněl, a, m. Takový jsem o. Nár. list. 1896. č. 187. odp. feuil.

Okov = studně s vahou (laš.). Brt. D. II. 355.

Okovec vína = sud. Slov. NZ. IV. 509.

Okovnej, ého, m. = notarius. U Zelenova. Phfd. 1893. 373.

Okračka, y, f. = hlína mezi dvěma brázdami, která se při oračce okročí. Jicko. Brt. D. II. 414.

Okraglica, e, f., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Okraj. Volný o. lodi, který se nesmí potopiti, Freibord, n. Ott. VII. 313. a.

Okrajky, m. = oledí na řece. Brt. D. II. 355.

Okřapek. O-pky = odhaz z hrachu. Dsk. Jihé. I. 28.

Okřástat se = osměliti se před koupáním, ohroziti se, potříti se vodou. Treš. Brt. D. II. 355.

Okřavčený = okrajčený, z okrajků udělaný. Vz Okravek (3. dod.). O. butky (botky). Slez. Věst. opav. 1894. 12.

Okravek, vku, m. = okrajek. Věst. opav. 1894. 12.

Okresulka, y, f., elivina, brouk. O. písečná, c. fossor, rudokrovečná, c. collaris. Vz Klim. 17.

Okřídli, n. = okraj střechy po stranách přes lomení vybihající. Ott. VIII. 8. a.

Okřín, discus. Kázal přiněsti (Janovu) hlavu na o-ně. Ev. v. d. 124. Marc. 6. 27. (Mně.). Dob. Dur. 372.

Okřistiti = okřistiti. Bl. Gr. 345.

Okřiti. Místo o. říkají u Zábř.: vozdravět, u Dacic: se pozdravit, na Jemnicku: už je mu lepší. Brt. D. II. 355.

Okroč = kočár, Wurst. Světz. 1893. 223. b.

Okročný. O. klausule. Bl. Gr. 367.

Okročilý. O. hráze. 1463. Arch. XIV. 137.

Okročiti něco. Ché. m. s. III. 37.

Okrojník, u, m. O. dnový = bramovník, Bodenbramschnitt, m., hoblík. Ott. XI. 421. a.

Okrouhlá, é, f. = vřeh u Haluzie na Mor. NZ. III. 561.

Okrouhlice, e, f. = trar okrouhlý. Dml. List. 25. — O. podpažní, vz Štitek (3. dod.).

O. = díšina podkrovně stavěná. Duf. 219. **Okroutití.** Nobolo ju do čoho okřutiti (obléci). Phfd. XII. 234.

Okrsek = zákrsek. Laš. Brt. D. II. 355.

Okrslek, slku, sku, odtud okrsek. Gb. II. ml. I. 162., 185.

Okrúcať. Nohy sa pod krpce okružujú do onie (onue). V Turci, na Zvolen., v Honté. NZ. III. 405.

Okruhle, n. = okrouhlá ozdoba pásu. Vz Wtr. Krj. I. 177.

Okruhlica, e, f., hora u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Okruhlík, u, m. = *okrouhlé zrcadlo*. Dob. Dur. 346.

Okrunýřený. O. prvok. Am. 103.

Okrušinky = *odrobinky* (z chleba). Phld. 1895. 256.

Okrútiti, vz Okroutiti (3. dod.).

Okrúžek, žku, m. O-žky průvlakové, Doppen, v plav. Sterz. I. 691.

Okrúží = ohromný *obojek* sbíraný, škrobený a na drátech či podpinadlech ležící. Wtr. Krj. I. 326., 503.

Okrúžka (*kruželka*), y, f. = *slupka z jablka*. Brt. D. II. 355.

Okrúžník, u, m., hoblík, Querstreifhobel. Ott. XI. 422. a., 421. b.

Okržal = *okolek*. Tráva v o-loch. Phld. 1895. 484.

Okržélka = *smidečka*, mor. Mtc. 1894. 337. Cf. Okržle.

Okuklený, K GR. přidej: Nov. 128. 7.

Okulár. Takovýho o-ru jste sobě vinšovaly. Kat. z Žer. I. 48.

Okuláta = *prohlídka*. Keď komisia mestská šla na o-tu, jedlo sa. Phld. 1892. 619.

Okulistický. O. činnost lékaře. Schb. Nád. 7.

Okúňavosť, i, f., Unentschlossenheit, f. Dubosť porúcala (překonala) o. Phld. XII. 712.

Okúňavý, unentschlossen. O. nevesta. Phld. 1893. 12.

Okúneti sa. Ja sa neokúňam sdeliť jich. Phld. 1893. 495.

Okup. Tu sú ovšem zlý trh vzděli a těžký o. Ché. S. 112.

Okurka, mor. také *omurka*. Čern. Př. 59. Strsl. ogurьcъ. Gb. H. ml. I. 232. O-ky nenasaduo na plný měsíc sázeti, kvetly by na plano. Vek. Val. I. 163.

Okusiti eo. Když o-sil vodu. Ev. seit. 12. Joh. 2. 9.

Okutaný = *zahalený*. Hlava byla o-ná. Phld. XII. 488.

Okutati = *zahaliti*. Noc všetko o-la. Phld. XII. 168. Okutal ich do koberecov. Phld. 1895. 144.

Okvasiti. Svadební veselí o. 1596. Kutn. šk. 54.

Okýňat se = *okouněti*. Brt. D. I. 62.

Okyptený = *obřatý*. O. strom. Phld. 1894. 309. Podati něco v o-nej forme (verstümmelt). Ib. 1893. 667.

Okýtený, vz Chytvaný.

ol mění se v Gemersku místy v ou a to v ó: Prišo (přišel) o pónoci (počnoci). Phld. 1893. 500.

Olaciněti. Když látky o-ly. Wtr. Krj. I. 19. (121.).

-olán, příp. jmen osob.: Matolán. Kbrl. Dmžl. 9.

Olbrimí. O. město. Vrch. Tryz. 349.

Olčava, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 75.

Olěva, y, f., potok ve Zvolen. Phld. XII. 427.

Oldomášný. O. útraty. Phld. 1895. 582.

Oldra, y, m., vz Oldřich (3. dod.).

Oldřich: Voldřich, Oldra, Oleš; Ula, Ulk, Ulovec; Hula?, Huleš?, Hulek?. Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 28.

Olej. O. = tekutý tuk. Cf. Lůj, Sádlo (3. dod.). Spí jako v oleji (tuho). Phld. 1894. 315.

Olejec, jce, m., Oleinsäure, f. Am. 69.

Olejček, čku, m. = *silice*, aetherisches Oel. Am. 69.

Olejka, y, f., Sardine, f. (v oleji naložená).

Olejně, ého, n. Cel. Pr. m. I. 773.

Olejník, u, m. O. oleje al. *stúdev*. 1418. List. fil. 1895. 219. — O., a, m. Cech o-ků. Arch. XIV. 442.

Olejšování poslední = *pomazání*. Vz Dob. Dur. 294.

Olemovati. Olemujete-li mi to nebo ne-olemujete (rychle opakuj). CT. Tké.

Oleovapor, u, m. Světlo o-ru. Nár. list. 1896. č. 251. 2.

Oleš, cf. Alexius, Mus. 1894. 117., Oldřich (3. dod.).

Oletin = *ovšem*. Postřek. Dšk. Jihé. I. 6.

Olifan, u, m. = Rolandova trubka. Kub. Rol. 60. a j.

-olín, příp. jm. osob.: Matolín. Vz Kbrl. Dmžl. 9.

Olingre, l a r přesmyknuty. Us. Dšk. Jihé. I. 48.

Olistění. O. dvouřadé. Čl. L. Jos. 17.

Oliva, populus alba, rostl. Brt. D. II. 506.

Olivi = *olivoi*. Kbtč. 17.

Olmárka, y, f. = *almárka*. Dšk. Jihé. I. 6.

Olomúc z Olomatjъ. Gb. H. ml. I. 384. O pův. cf. Kotk. 124. (od „Olomut“), Mtc. 1896. 202.

Ološka, y, f., potok v Nitran. Phld. XII. 74., 427.

Olověný. Je do roboty jako olovený vták = je tarbavý. Phld. XII. 254. — O. jazýček = *jitrocel*. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuell.

Olovienska, y, f. = *ruda olorěná*. Phld. 1893. 298. Cf. Olověnka.

Olovítka, y, f., v lučbě. Am. 63.

Olovnatka, y, f., v lučbě. Am. 63.

Olovo. O pův. slova cf. Phld. 1893. 349. Hádání z o-va. Vz Zbrt. Pov. 86. Prelámat mu o. Phld. XII. 203., 1894. 373., 442.

Olovoch, u, m. = *chaluzičník olovitý*. Am. 62.

Olovoš, e, m., v lučbě. Am. 62.

Olša černá, alnus glutinosa, také jelsa (uh.). Iejša (uh.). Brt. D. II. 499.

Olšák, a, m. — obyčejný čížek, fringilla spinus. Brt. D. II. 494.

Olšavka, y, f., *potok* ve Spišsku. Phld. 1892. 75., 427.

Olšová, é, f., *trať* u Pazderné ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Olšovec, vce, m., *trať* u Frýdka. Věst. opav. 1893. 11.

Olšárno, a, n., míst. jm. na Slov. Phld. 1895. 2.

-om m. -um v dat. pl. na Mor. a Slov.

Vz Brt. D. II. 2., 5., 99., Pastr. L. 55. — *-om* m. *-orým* a. *-orům*: k Novákom. Vz List. fil. 1895. 276.

Omachnatef = *machem, mechem zurůsti*. Phld. 1893. 699.

Omajčka, y, f., j přisuto m. omáčka. Dšk. Jihě. I. 47.

Omákovany = *mákem posypaný*. Nár. list. 1896. č. 12. feuil.

Omáľif = *ne málo něčeho činiti*. Kat. z Zer. II. 128. Když uderí, neumáľi (hodně uderí); Von neomáľi = neukrojí si malý kousek, nepřestane na mále. Jevíčko. Brt. D. II. 355.

Omanina, y, f. = měkký, vodou podběhlý plusgier. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 334.

Omar, a. m., obec v Nitran. Phld. XII. 427.

Omasilý. Skrzye slovo své o-lé, per verbum suum incarnatum; varianta: vtělené. 1438. List. fil. 1895. 151.

Omateční, vz Okepuí (3. dod.).

Omatek = *omastek*, s odsuto = otruby, jimiž mastí se pítí dobytku. Dšk. Jihě. I. 41.

Omätý = *otlačený*. Noha od čizmy o-tá. Phld. 1894. 334. Má o-té prsty (omlé, omnuté, ohnětené). Ib. 1893. 635.

Ombrický. O. růže pro deštivost. Stě. P. př. 86.

Ombrometrie, e, f., řec. = deštoměrství. Cf. Hyetometrie. Stě. P. př. 40.

Omdletý = *omdlelý*. Phld. 1895. 491.

Omechovatěti = *mechem obrůsti*. Až tu o-tím (sestárnu). Osv. 1896. 418.

Omějce, jce, m., Acotinsäure. Am. 69.

Omela, y, f. Suchá o., čo vyrastá na stromoch. Phld. 1893. 131.

Omelinka. Phld. 1893. 81.

Omerovati. Kdo vidí prvý raz na jar z rána na lačný život kukačku atd., omeruje ho. Phld. 1895. 492. (Co toto slovo znamená, neví ani red. Phldů.)

Oměriti, oměrovati = měrami opatřiti, co-tieren, mit Masszahlen versehen. Ptrl. 11.

Omešený = *omšeny*. O. chata. Vrch. F. II. 283.

Omezenec, nec, m. Světz. 1894. 494. a.

Omich. Phld. 1893. 468. Vz Omih.

Omilostiti koho na doživotní žalář. Phld. 1896. 298.

Omiňat = *mrzeti*. Čes. I. V. 86. Cf. Přikvačkovany (3. dod.), Omnouti (3. dod.).

Omíral, strč. z humerale. Gb. H. ml. I. 264., Alx. Nách. k. XV.

Omlacok, cku, m. = *došek*. Nahotovenými o-cky stajne pošívať. Phld. XII. 202.

Omlád = *ratolest*. Vek. Val. I. 98., 170.

Omladěti. Zdálo se, že tou školou o-děl. Jg. (Zl. Jg. 155.).

Omladina, y, f. = mladá chasa, mladý lid. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuil. O. děv. Kká. Puš. Roz. 54. Vz Strana (3. dod.).

Omladinář, e, m. = *člen omladiny*. Nár. list. 1894. č. 40.

Omladinářský. O-ská anarchizna. Šípy. 1895.

Omladinista, y, f., Omladinist, m. Sterz. I. 463. Cf. Omladinář.

Omladnice. Horečka o-nie. Vz Horečka v Ott. XI.

Omlatkávati = *ohmatávat*? Slov. Čes. I. V. 176.

Omlazový. O. les, Ausschlag-, Niederwald, m. Sterz. I. 351.

Omlganý = *slzký*. O. koláč. Zlín. Brt. D. II. 356.

Omlknouti m. omrknouti. V Krkonš. Gb. II. ml. I. 300.

Omlova, y, f. = *omlura*. Vz Stejnění samohlásek, Gb. II. ml. I. 287.

Omluvený. Měj mě o-na. Hus Post. 116a.

Omluvisko, a, n. = *reptání, pomluva*. Dal to, ale ni bez o-ka. Laš. Brt. D. II. 356.

Omluviti = *pomluviti*. Kde muž, nás omluvá, že jich mnoho spálíme. 1520. Kutn. sk. 2. Proti tomu (namítali), že sou omylné omluvení. 1586. Ib. 41. — **O.** = *obžalovati*. Neroďte věřiti, bych já o-vil vás u otce mého (accusare, diffamare). Ev. víd. 55. Joh. 5. 45.; 61. J. 8. 6.; L. 16. 1.

Omluvný = *omluvený*. Abyšte mne v tom u sebe o-nou měly; Ze mne ráčíte o-nou mítí. Kat. z Zer. I. 28., 39., 59. — **O.** = *orhotný*, affabilis. O. zpovědník. 1416. List. fil. 1894. 228.

Omlý, vz Omätý (3. dod.)

Omlýwe. Ne omlýwe, ale jsa zdráv a při dobrém rozumu dal siem gym tu odmarth. 1465. Dml. List. 3. Vidimus jičínský pise: *ne-omlywe*; pamětní kniha Fučíkova: *ne omluru*; obnovení výsad krasenských císařovnou Marií Teresíí má: *neomilnie*. Ib.

Omnouti. Čizmy ho omňajú (hnětou). Phld. 1892. 589. Ale ho omňalo čosi (hnětle, rmoutilo). Ib. 1894. 205. — **se nač**. Smrt omnula se na orech (ohlédla se?). Ib. 1892. 647.

Omonoklovaný = monokl mající. Stě. Kon. 29.

Omořiti co: měř atd. KP. VIII. 221.

Omracený. Člověk na duši o. Phld. 1894. 328.

Omráz. K Šml. přidej: VII. 81.

Omrázkovitý. O. písinka. Světz. 1895. 218. a. Cf. Omrazek.

Omrknouti. Já sem na půsci omrkla, nox me comprehendit. Otc. 90. b. Na pól ceste omrkel (noc ho prikvačila). Phld. XII. 57.

Omrvína, y, f. = *drobek*. Phld. 1894. 132. Je istá, že Misov vzdor poláme sa na o-ny. Ib. 1892. 709.

Omrvína, y, f., zdrobnělé omrvína. O. chleba = drobček. Phld. XII. 362., Čes. I. V. 176.

Omrzač, e, m. = *náledí*. Zábř. Brt. D. II. 356.

Omrzeti. O omyrzala jest jej dědina jeho, et abominatus est hereditatem. Ž. wit. 105. 40. V Ž. klem.: i potupil jest. Čeho moc, to omrzí. Kld. IV. 120.

Omrzřina, y, f. = *zmrzlý déšť*. Val. Brt. D. II. 356.

Omrzlost, i, f. = *omrzlost*. Phld. 1894. 432.

Omrzlý = *omrzlý*. Je o. Phld. 1894. 440.

Omur, a, m., míst. jm. v Nitran. Phld. 1892. 74.

Omurka, y, f., vz Okurka (3. dod.).

Omykati. Keď omkne (otlačí) čizma nobu. Mor. Mtc. 1894. 334. Dzeš si to omkél (odřel, ohnětl). Phld. XII. 697.

Omylovati, vz Omylíti. Tov. (Vlč. Lit. 207.).

Omyti koho čeho. Ráčil mě mrzkosti o. 14. stol. Mus. 1894. 85.

Omzeti. Trámy omzely (otlely). Brt. D. II. 344. Cf. Mzeti = tlíti.

On. Jeho, j'ho, jho, ho (odsouváním): jemu, j'mu, jmu, mu. Gb. H. ml. I. 152. O skloň. u Kojet., Přer., Bystř., Litovle, Kopie, Jevíe., Zábř., Brn., Tišn., Kruml., Kunšt., Zďár., Jemnice vz Brt. D. II. 50., 79., 118., 136., 171., 192., 216., 237., 255., 272. On užito způsobem připravovacím (pleonastickým) v prstonárodní písni: ono se tam procházelo mé potěšení. Er. P. č. 518. A vony ho celickýho děvečky tam polily. Ib. č. 735. — Způsobem rekapitulujícím. Má žena falešná, ona mi odešla. Er. P. č. 207. — To prší, ono prší; to hřmí, ono hřmí. Tento střední rod naznačoval také v češtině původně vlastně podmět, od něhož pření, hřmění atd. pochází. Později nabyly tyto výrazy významu adverbialního. Vz Křa. Sklad. 14. On, skloň. na Chromecku na Mor. Vz List. fil. 1894. 278. nn.

Onajs, u, m. = *anys*. Phld. 1894. 597.

Onanovati, onanieren. Sterz. II. 468.

Once m. *ohnice*. Brt. D. II. 70.

Onderek, rka, m., vz Ondřej (3. dod.).

Onderka, y, m., vz násl. Ondřej.

Ondra, y, m., vz násl. Ondřej.

Ondráček, čka, m., vz násl. Ondřej.

Ondrák, a, m., vz násl. Ondřej.

Ondrášek, ška, m., vz násl. Ondřej.

Ondřej, e, m., Andreas. Odtud: *Ondra*, *Ondrejka*, *Onderek*, *Onderka*, *Ondříček*, *Ondřík*, *Ondřích*, *Ondrák*, *Ondráček*, *Ondrášek*, *Ondruch*, *Ondruš*, *Ondrouš*, *Ondroušek*, *Ondruška*, *Ondrus*, *Oněš*, *Vondřejč*, *Vondra*, *Vondrák*, *Vondráček*, *Vondraš*, *Vondrášek*, *Vondřích*; *Vondrys*, *Vondrouš*, *Vondroušek*, *Vondruš*, *Vondruška*, *Vondrovec*, *Vondrovic*; *Voneš*, *Vonka*, *Vonásek*, *Vondšek*, *Andrašek*, *Andrla*, *Andrlík*, *Andres*, *Andříšek*, *Andresík*. Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 23. Jsou-li na sv. O-je kapky na stromech, bude mnoho ovoce; Dá-li se na sv. O-je (80./11.) do sklenky voda a má-li býti rok následující mokrá, tož ta voda vrchem přetéká a zůstává jen mokré dno; pakli má býti suchý rok, tož voda nevysychá. Vek. Val. I. 165.

Ondrejka, y, m., vz předcház. Ondřej.

Ondříček, čka, m., vz předcház. Ondřej.

Ondřích, a, m., vz předcház. Ondřej.

Ondřík, a, m., vz předcház. Ondřej.

Ondrouš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Ondroušek, ška, m., vz předcház. Ondřej.

Ondruch, a, m., vz předcház. Ondřej.

Ondrus, a, m., vz předcház. Ondřej.

Ondruš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Ondruška, y, m., vz předcház. Ondřej.

Onedlho. Phld. XII. 389.

Onedobný = *oné doby*, *dičrejší*, *tehdejší*, *damalig*. Phld. 1894. 24. O-bní básníci. Ib. 1893. 296. O. sudec. Ib. 1892. 689.

Onegdajší = *onehdejší*. Val. Brt. D. II. 356.

Oneiromantika, y, f. = věštění ze snů. Vz Phld. 1894. 714.

Onej = onen. Onej domek. Dšk. Jihé. I. 12.

Oněmiti koho. Černý. Cenci. 37.

Onen. Užívání tohoto zájm. vz v Křa. Sklad.

89., 140. — **O**., gt. onoho. Rádby z onohů (z hovna; eufem.) muškát udělal. Bl. Gr. 297.

Oneskorif sa. V poli sa o-lo = práce se opozdily. Phld. 1893. 149., 1894. 188., 1895. 31., 50. Kňaz na vine, že sa o-ril (i. e. se sobašom. Říká se o zmrhalé). Slov. Nov. Pr. 653.

Oneš, e, m., z Ondřej. Kbrl. Sp. 9., Čern. Pr. 27.

Onezdravěti. Phld. 1893. 396.

Onice = *onuce*. Vz Okručati (3. dod.).

Óno. Dám ti en óno (hovno, nic). Mus. 1895. 182.

On ten. Že se mu onotoho (čehosi) zachtělo (o zloději). Zďár. Brt. D. II. 256.

Ontozoický. O. zbytky zvířecí. Vstnk. II. 576.

Onuce z on-u-tja. Gb. H. ml. I. 384., 381. O. od poč. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 166. O. objevuje se již ve stršloven. Křek. Einleitung in die slav. Literaturgeschichte. 1887. 175.

Onudreti. O-drel sa o kamennú dlážku kolenom (poranil). Phld. 1895. 744.

Onutisky, f. = *onuce*. Slov. Němc. (NZ. VI. 78.).

oo ztaženo v o, ó: donoho z do onoho, do-pata z doopata, póbědě z po obědě. Gb. H. ml. I. 565., 232.

Op. Opice z germ. api. Gb. H. ml. I. 419. Chodí jako opica (o dívce, která si šatku pod krkem dobře neuvázala). Slez. Věst. opav. 1894. 11.

Opā, *opac* = *opět*. Gerner. Pastr. I. 150.

Opáčeti. Dle Bl. Gr. 326. ničemné slovo. lépe: opakovati, opétovati, obnoviti.

Opacitý. Vz Tanec slez. (3. dod.).

Opadati. Vymeno kráve sa opadá (puká). Phld. 1895. 493.

Opadůvka, y, f. = *padanka*. Jicko. Brt. D. II. 356.

Opacha. Vojdeme do takej dlhej o-chy. Phld. 1896. 165. Zelezná o. Ib. 233.

Opakovaně. To se děje o. List. fil. 1896. 303.

Opal. O. koňský (nemoc). Léčení ho vz v NZ. III. 328.

Opalač, e, m., vz Valach (3. dod.).

Opálaný. Slova prázdná a o-ná. 1469. Čel. Pr. m. II. 16.

Opálati se kde. Krátka sukienka o-la sa (házela se) **okolo** nožíek; Na nich sa o-ly (houpaly) mrtvoly. Phld. 1892. 262., 1894. 508.

Opálenina. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 335.

Opálka. Vz Jednokoňka, Párovica, Sypačka (3. dod.).

Opálkář, e, m. = *kdo dělá opálky*. Duf. 258.

Opantati koho = *opentliti*, *obalamutiti*. Phld. 1893. 691. — **co čím**. Chci háj řetazní o. (obtočiti). Dbš.

Opar. O. sedlský = sedlák (nadávka. XV. stol.). Čhc. (Vlč. Lit. 171.).

Oparitý = *parný*. O. slůnko. Zlín. Brt. D. II. 874.

Opasek, žen. košile. Vz Spodnica (3. dod.).

Opásť sa = *zklamati se*. O. se na čem. Val. Brt. D. II. 336.

Opatek, vz Ohřel čko (3. dod.).

Opatkyně. Čel. Pr. m. II. 950., 1021.
Opatová, é, f., míst. jm. v Komárnsku. Phld. 1892. 99., 153.
Opatovati. Sal. Louň. 5.
Opatovce, míst. jm. v Tekovsku. Phld. 1892. 153.
Opatřiti = *spatřiti*. Aby opatře běžal pryč. Chč. m. s. 29. O. obraz; Toho boha tváří v tvář opatřiš. Alx. Nách. k. XVI., II. Když ji ešar o-til. GR. Nov. 148. 3.
Opatrnost. O-sti ještě nikdo nelitoval. Šml. VII. 163. O. jsou kameny, přes které se nikam nedojde. Světz. 1895. 512. a.
Opatrný, opateren. Cf. Gb. H. ml. I. 164.
Opatůvka, y, f. = louka v Strážci u Třebíče. CMr. V. 239.
Opava, y, f. = *zaječ í řepka*, brassica nap., Brt. D. II. 500., *zaječ í řepa*, pupava, *řepica*, carlina acaulis, rostl. Ib. 501.
Opázení, tabulatum, Tafelwerk. Bibl. Dob. Dur. 286.
Opážovač, e, m., Beschaler, m. Sterz. I. 457. a.
Opeček, čkn, m. = opečená švestka, brambora. Ktk. 77. Cf. Opečka.
Opeka. Aby vzaly (úřady) majetok do svoje o-ky. Phld. 1893. 728.
Opekance. K Vek. přidej: Val. I. 18.
Opekněti (opekneť). Phld. 1892. 48., 93., 198., 531. a j.
Opekniti co čím. O-nil jej (chrám) kožemi rozličných barev. Chč. S. 35. O-niv ji Kristem. Ib. 273.
Opelirovati z operieren. List. fil. 1893. 467.
Opendif koho = *ošiditi*. Laš. Brt. D. II. 356.
Opera. Ty o-ro operovitá = troubo! Laš. Brt. D. II. 517.
Operkulit, druh plžokamů, Operculit. Sterz. II. 469.
Opeřovač, e, m., Ausschaler, m. Sterz. I. 348.
Operovitý. Vz Opera (3. dod.).
Opeslant, a, m. = *kdo pořád nalézá, aby něco dostal*. Záp. Mor. Brt. D. II. 356.
Opeslice, e, f. Ta o. (nadávka). Světz. 1893. 54. b. Cf. Opešlík.
Opešělý. O. křídla = *srčesná*. Han. Brt. D. II. 356.
Opešky = *prosné šupky*. Litovel. Brt. D. II. 357.
Opět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.
Opetlisko, a, n. = *nepořádná ženstina*. Záp. Mor. Brt. D. II. 357.
Opětovanina, y, f. O. jiných soustav. Am. Orb. 102.
Opěty. Pročež o. svou žádost obnovuji. 1613. Kutn. šk. 140.
Opice. Častá o., prázdná truhlice. Nov. Př. 144.
Opicháč. Moc o-čov a málo bráčov. Čes. I. V. 159.
Opilec. O-ici se vypovídají ze Žitné přes Bumbalku do Pivovan. NZ. III. 229. — O., lolium tumulentum, rostl. Phld. XII. 317.
Opilý. O-mu sám Boh s cesty vyhne. Phld. 1894. 196. O. jako štěně. Nov. Př. 598. Cf. Ten ji má, až ho po zemi válí. Nov. Př. 598.

O. zavadí — strážlivý odsadí (si trest). Ces. I. V. 28.
Opinista, y, m. = *domnívač*. Arch. XIV. 356.
Opis = *popis*. O-sov přírody je u neho málo. Phld. 1896. 256.
Opit = *opět*. Jaká nám o. od ní supplikací dodána jest. L. posíl. I. 34.
Opiti. Opil se na vině. Dšk. Jihč. I. 21.
Opity = *opít, opět*. Jaké nám psaní o. pan Jan z Vrbna činí. L. posíl. I. 11., 12., 41. (r. 1568.).
Opium, z řec. *ὀπος* = štáva. Čern. Př. 60.
Oplach, u, m., Abwäsche beim Kehrherd. Sterz. I. 76.
Oplachovadlo, a, n., Ausschwenkmaschine, f. Sterz. I. 354.
Oplátka. Voplátka chodí plačky dom (půjčováním se vše poškodí). Mor. NZ. V. 541.
Oplatnice = *forma na oplátky*. U Hořic. NZ. IV. 442.
Oplečí. Také: *oplecka, oblečka, roblečka*. Cf. Opléčko (3. dod.).
Opléčko, a, n. = *hořejší část rubáše, posud na Mor.; tam oplecko, oplečí, opleček* (v XVI. stol.) = prsník a rovná se rukávům ženským. Wtr. Krj. I. 93. Také: *oplétačka* (Záhři), *podšádka* n. *podnáramek* (Příbor), *stonek* n. *stánek* (Misteco). Brt. D. II. 463. Cf. Oplečí (i dod.).
Oplečení košile. Wtr. Krj. I. 499. Vz Oplečí.
Oplechavěti = *oplechatěti*. Mtc. XVIII. 213.
Oplentat se domom = *šukati*. Phld. 1895. 150.
Oplesněti někde = *dlouho pobýti*. Phld. 1894. 434.
Opléstí co čím: plotem. Ev. olom. Matth. 21. 33.
Opletací stroj = *opletadlo* (kterým se něco opletá). KP. VIII. 128.
Oplétačka = vyšívaná a pevně utažená část šatu, jímžto zakrývá se prázdné místo mezi krátkými rukávy a sukni. Nosí je ženské na Záhorskú. Našinec 1893. č. 86. Cf. Opléčko (3. dod.).
Opleti koho čím. Oplel ho palicou = uderil; obral ho ve hře, v koupí. Phld. 1894. 373.
Opletka, y, f., polygonum convolutum, rostl. Brt. D. II. 506.
Opletník, u, m., rostl., vz Sladec (3. dod.).
Oplehavost. Háj. Herb. 105., 67. b.
Oplehavý. O. misto. Háj. Herb. 163. b.
Oplížití se. Kolem vsi se o-žím. Kole. 77.
Oplodniti. Jenž naši matky lžno o-nil. Vrch. Rol. XXXVI. 236. — Mus. 1894. 559.
Oploštělý = *zploštělý*. O. pahýl glikomu. Schb. Nád. 47.
Oploštění. O. bulbu očního. Schb. Nád. 47.
Oploták, u, m. = kuželek při plotu kuželny postavený, jinde *sedlák* n. *baba*. N. Město. Brt. D. II. 357.
Oplotek, tku, m., vz Přistodůlek (3. dod.), Páreň (3. dod.).
Oplzlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Opoka. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.
Opolčeneč, nce, m. = *domobranec*. Phld. 1893. 573. Vz násl.

Opolčenie, n. = *domobrana*, bulhar. Phld. 1893. 573.

Opole, n. = *sousedstvo*, část (okres) župy. Vz Pras. Těš. 29.

Opomenouti, ve smyslu opominouti chybně. Gb. H. ml. I.

Opona. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Opohka, y, f., rostl., vz Vopenec (3. dod.).

Opornice, e, f. = *oporná kolejnice*, Anschlagschiene. Sterz. I. 200.

Opotášit = *oxiditi, obelstiti*. Laš. Brt. D. II. 357. Cf. Portáš.

Opouzdrěný; -en, a, o. O. abscess. Hlav. 5.

Opouzdríti. O-ní druž očkovaných. Hlav. 8.

Opovážati se. 3000 tol. zaplatiti se o-li (zavázali). 1675. L. posíl. I. 72.

Opovrhnutí co. Pakli byste naše slušné poddávání o-hli. Arch. XI. 405.

Opozditi s inf. Ale o-li přijiti, neglexere. Ev. seit. 38. Mat. 22. 5.

Opportunita je planou (špatnou) zárukou. Phld. XII. 388.

Opřádací stroj = *opřádačlo*. KP. VIII. 128.

Opřáhnouti co na koho: meče. Pass. 626. Stran tvarů cf. Gb. H. ml. I. 107.

Oprašovák, u, m., Abstäuber, m. Jeř.

Oprat. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38.

Oprati. Opierat známé = *pomlouvati*. Phld. 1896. 291.

Oprava = *správa, vláda, moc*. Že již veš svět jmám v svéj o-vě. AlxV. 1000.

Opravářský. O. směr. Nár. list. 1896. č. 99.

Opravce, podle Panose. Gb. Km. -a. 28. nn.

Oprávka. Dar za o-ku dobytka (uzdravení). NZ. IV. 290.

Opřliti = *spáliti*. Kopřivy ho o-ly. Nár. list. 1896. č. 48. odp. feull.

Opřanec, nce, m. Prezýval ho o-neom. Phld. XII. 197.

Opřyskyšiti, resinieren. Sterz. II. 686.

Optati se co = *doptati se čeho*. Optal jsem kuon mladý ve čtvrtém létě. Arch. XIV. 64.

Optický. O. sklo. Mrš. 76., 100., 106. a j.

Optofonie, e, f., řeč. Vz KP. VIII. 378.

Optografonie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Opúch, u, m., rostl., vz Vodní růža (3. dod.).

Opuchel. O. na nohe, jak se na Slov. hojí. Vz Phld. XII. 566.

Opuchlina (oedem). Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 331.

Opuchlý. O. pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. O. jak papuč. Mor. NZ. VI. 84.

Opuka. O-ky (petrae, kameny) z oblakuov padaly sú. Alx. Nách. k. V.

Opulentný z lat. O. hostina (skvostná). Phld. 1895. 686.

Opust, u, m. Pred zlebami pre odrážku je úpusť, v Turci upust. Phld. XI. 766.

Opustěti. Vseliké království v sobě dělené opustí. Ev. víd. 56. Luc. 11. 17. (Mně.).

Opustilý = *opuštěný, desolatus*. Otec o. 1418. List. til. 1895. 441.

2. **Opustiti**. Aby všeho jako kobyłka sleptala a opustila (zpusťovala). Ché. S. 127.

Opuštěný = *spuštěný*. Měl o-nú bradu (dlouhý vous) a černý klobouk. Arch. XII. 442.

-ora, příp. jm. osob.: Levora. Kbrl. Sp. 12.

Oračina. Bieda do dediny prielohami chodí

a na o-ne majetnosť sa plodí. Phld. 1894. 684.

Oráčiti. Tak ho o-čil, že ... Phld. XII. 697. Jak se mu oráci vstáti (zráci). Nár. list. 1896. č. 254. feull.

Orandaný = *otrhaný*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Orandať sa = *otrhať se*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Oraniště, ě, n. Světz. 1891. 226. b.

Orati. Orá, jako když kanec štije (křivě). ČT. Tkč. Cf. Chod' voře, kady chod', vsady zem Páně. Mor. Čes. I. V. 421.

Orava. Phld. XII. 72., 74., 725.

Oraziti. Pec aspoň v zimě mrazivý vzduch (v komoře) oráží. Chod. NZ. III. 393.

Orěvan, a, m., hora v Turci. Phld. 1892. 74., 427.

Ordějovský. O. sopka na Mor. Mtc. 1895. 110.

Ordeka, y, f., z Rohrdecke. Laš. O. z desek = strop. Brt. D. II. 511. b.

Ordinario, a, n. = daň pozemková či gruntovní. Vz NZ. III. 217.

Ordov, u, m. = *sud*. U Sielnice na Slov. Phld. 1893. 304.

Ordza, y, f. = *rdza*. U Vel. Revúce. Phld. 1893. 374.

Ordzovany, míst. jm. ve Špiši. Phld. XII. 177.

Ořech. Věštění z ořechů. Vz Phld. 1894. 714. Taková řeč jest o. bez jádra; To jsou pro mne prázdné ořisky (špatná útěcha). Šml. I. 83., VII. 188. Ten tomu dal, jako zába ořechu. Us. Hledík. — *Hádanka*: Čtyre bratři v jedné bečulence k sobě dojít nemožú (ořech). Brušp. Hledíková.

Ořechál, a, m., pták. Vz Ořešník (3. dod.).

Ořechůvka, y, f., polyporus umbella, rostl. (roste na pni ořechovém), houba. Brt. D. II. 512.

-orek, příp. jm. osob.: Pavlorek. Vz Kbrl. Sp. 12.

Orel = *orloj*, zastr. Slov. orel a orol. Gb. H. ml. I. 59.

Ořešák, a, m., pták, vz Ořešník (3. dod.).

Ořeší, n., lathyrus tuberosus, rostl. Brt. D. II. 504. — **O.**, vz Vraní oko (3. dod.).

Ořešiany, obec na Slov. Phld. 1895. 88.

Ořešník, a, m., pták; na Hané: ořechál. ořešák. Mtc. 1893. 302.

Organogenní. O. hornina (původu organického). Ott. XI. 612.

Organy = *varhany*. 1621. Věst. opav. 1893. 22.

Oriešik, a, m. = *králík* (pták), troglodytes parvulus. Phld. XII. 560. Cf. Orišek.

Orikaf = *hořekaf, hořekovati*. Brt. D. I. 88.

Oříšek. **O.** = *koží brada*, houba. ČT. Tkč. — **O.** z kýty — výřizek, fricandean. Ott. IX. 694.

Orkaf, u, m. = *střížné zboží*, z Warkauf. 1658. Mtc. 1896. 130. — Brt. D. II. 517.

Orliján, u, m. = *orleán*. U Císařova. NZ. VI. 76.

Orlík (mince). Arch. XIV. 203.

Ormanka (hora manca) = opakovací hodina nedelní. Brt. D. II. 517. Cf. násl.

Ormankář, e, m. = žák ze školy vyšší,

ale chodící ještě na opakovací hodinu nedělní. Brt. D. II. 517., 458.

Ormeajk (ormezayg), u, m., z Armzeug. Arch. XIII. 217. Vz násl.

Ormeát, u, m. Vzal tři o-ty, nákolény atd. Arch. XIII. 407. Vz předcház.

Ormesin, u, m. = hedvábná látka, od perského ostrova Ormusa. Wtr. Krj. I. 112., 336.

Ormezin, vz předcház. Ormesin.

Ormis Samuel, slov. spis. Phfd. 1895. 354.

Ormpantový. O. pás (aurumpantum) = drobného, brněního, pancířového díla (vypadal tedy jako pletivo na košili brnění). Wtr. Krj. I. 51.

Orodovati m. orudovati. Gb. II. ml. I. 259., 286., 257. Cf. Stejnění. O., stré. orudovati, hat mit dem lat. orare nichts zu schaffen. Vondrak's Spuren der altkirchenslav. Evangelien-übersetzung in der althöhm. Literatur. 1893. 7.

Orol, vz předcház. Orel. — O., vrch v Hontě. Phfd. XII. 336.

Orovnicia, e, f., dvůr v Tekove. Phfd. XII. 336.

Orsej, ficaria, rostl. Cf. Ott. IX. 163.

-orský, příp.: chotěborský. Gb. H. ml. I. 335.

Oršava, y, f., míst. jm. v Hranici na Slov. Phfd. XII. 177.

Oršavce, ves v Šariši na Slov. Phfd. XII. 177.

Ortel, z stněm. urtel, Urtheil. Gb. H. ml. I. 264.

Orthoamidofenylmethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Orthodiamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Orthogonalní geodetické souřadnice. Vz Vstnk. III. 381.

Ortholátka, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 327.

Orthonitranilin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 327., IV. 11.

Orthotoluidokyselina, y, f., Vstnk. III. 5.

Ortute, ves na Zvolensku, kopali tam rtuť. Vz Phfd. XII. 177., Ortúty, Ortuf (dod.).

Orubaňka, z řec. lat. orobanche. Cern. Př. 56.

Orubník, u, m. = *hlavník, porubník*, Stammkopfhobel, m., hoblík. Ott. XI. 420. b.

Orudi. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Orudovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. Cf. Orodovati (3. dod.).

Orumovati puně = rumu do něho ualiti. NZ. IV. 446.

Oruží, u. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Orůžiti něco = *růžemi obložiti*. Us.

Orůžnatý. O. mechovky, chilostomata. Ott. VIII. 745. b., IX. 326.

Os, *osa*, axis. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 311., 31. O stré. sklouení cf. Gb. Km. -i. 44.

2. **Osadní** = *osadník*. O. kostela Matky boží. Arch. XIII. 317.

Osahati. Až osáhnú množství věřících. Chč. S. 10.

Osáchnouti = *osáknouti*. Tu o. musíme. Kat. z Zer. I. 250.

Osamotič, e, m. O. v stroji elektrickém. KP. VIII. 97.

Osazon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9., 10.

Osedláni. O. v stavitelství. Vz Ott. VIII. 2. a.

Osedlati ve smysle osidlati omylem m. osidlati (od osidlo, toto od sedlo). Staré osidlati zapomenuto a nové osedlati kladeno m. něho. Gb. H. ml. I. 219.

Osekati. O-ka! mi dva měšťany. Arch. XI. 179.

Osel, slov. osel a osol. Gb. H. ml. I. 59. Huď voslu na loutnu, osel slyší teď, ale žád-ného kochání z toho nemá. Rokyc. (Vlč. Lit. 192.). Bys vedl osla do Paříže, komoň z něho nebude. Sterz. I. 1001. Leze z něho o. = šediví. Šml. II. 17. Bič sluší na koně, ohlav na osla a prut na hřbet blázna. Nov. Př. 213. — O. = *mučící nástroj*, 7–8 loket dlouhý, 5 loket vysoký, hraněný. Vz NZ. III. 510. nn. — O. *Kror* na osla, Hängebalken. Chod. NZ. IV. 207.

Oselka, vz Bramor (3. dod.). Vyšívání na o-lku. Vz Vek. Val. I. 43.

Oseník, *Osník*, též *Podílí*, přítok Morávky. Věst. opav. 1893. 11.

Oset, vz Šerbák (3. dod.), rostl.

Osevadlo, a, n. Dšk. Jihé. I. 27.

Osičák, u, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Osičňák, **Osičňák**, u, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Osidlí, n. = *sidlo*. Přer. Brt. D. II. 357.

Osidlo = *provaz*. Jidáš osidlem se oběsil. 1482. Mus. 1894. 87.

Osihotenie, n. = *osamocení*. Úplné o. Rakúska. Phfd. XII. 329.

Osihotenosť = *osamělost, osamocenost*. Maloměstská o. Phfd. 1893. 491.

Osihotený = *osamocený*. Rakúsko ostalo o-né. Slov. Phfd. XII. 385.

Osihotiti. On o-til sa tu s ňon. Phfd. 1895. 401.

Osim = *osm*. Šb. D. 82., Sš. P. 341.

Osínatý. O. ústa. Phfd. 1894. 202.

Osinečumná, é, f., trať u Pazderné na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Osiplý. O. hlas. Světz. 1894. 195.

Osivati koho = *pomlouvati*. Val. Brt. D. II. 357.

Oskákati. Tak ho sekal, až s něho všecko oděnie o-lo. Štilf. 199.

Oskobiti = *skrbliti, setřiti*. Vek. Poh. 133., Vek. Val. I. 48., Brt. D. II. 157.

Oskobrh, hora. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 403.

Oskominka, y, f. = *odrobinka*. Brt. D. II. 357.

Oskový m. voskový. Lobk. 35.

Osla, vz Bramor (3. dod.; brousek).

Oslabiti = *urolniti*, laxare. Oslabtež síti vaše na lov. Ev. seit. 29. Luc. 5. 4. (Muc.).

Osladěti co komu. Arch. XIV. 343., 348.

Oslár, a, m., obec v Hontě. Phfd. XII. 336.

Oslavený. Každý o-ný deň musí íci do krémy (deň jak deň). Phfd. XII. 697.

Oslavný. Hus. L. 13.

Oslép, blindings. Taká vec nemůže sa len tak na oslep trúsit medzi svet (na slepo, bez důvodu); Kón obrátil sa v letku, ale tak strmo, ako sa hovorí, oslep. Phfd. 1892. 594., 1893. 102.

Oslépitelne. Riečka o. ligotajúce sa na slnei. Phfd. 1893. 281.

Oslíčný = *osličí*. Bibl. Math. 18. 6.

Oslizka, y, f. = náleží. Zábř. Brt. D. II. 357.

Oslna, y, f., ře. u Tlusté. MzO. 1890. 127.

Oslnouti m. oslpnouti ze slep. Vz Gb. II. ml. I. 32., 61., 67. Vidíme, že jest všecko oslunulo (osleple). Chč. m. s. III. 108.

Oslovský. Osel o-ská = náramný osel. Dolnobeč. Brtch.

Oslunění. Vliv o. na vrstvy kamene. Mus. 1893. 456.

Oslušit si co. Po té o-la si šátek (dala na sebe tak, aby jí slušel). Šml. VII. 220.

Osmec, smce, m., v hlatenství, osmistěn?. Am. Orb. 88.

Osměčný. O. pořádku (v přírodě). Am. 8.

Osměrka, y, f. = svíčka, jichž jde osm na libru. Us.

Osmipolý. O. stroj elektrický. KP. VIII. 98.

Osmokonečný. O. kříž. Phld. 1894. 348.

Osmoro m. osmero. O. blahoslavenství. Modl. 120. a.

Osmotický. O. tlak v roztocích. Vstnk. III. 48., 49. a j.

Osmradzif. Suka o-la (se okotila). Phld. XII. 559.

Osn = *osm*. List. fil. 1895. 432.

Osnážený = *osněžený*. O. hlava (Tater). Kl. V. 41.

Osněný. Veliká a osněná Praha. Pečirkův kalendář 1896. 69. a.

Osnova. O-vy dost, ale útku málo (o marnomyslném). Phld. 1894. 198. Trhá se mu o. (o lháři, mate se). Phld. 1894. 258.

Osnovák, u, m., vz Brumlák (3. dod.).

Osnovný. O. odbor, Concepts-fach, m. Phld. XII. 314.

Osoba. O pāv. slova cf. Gb. II. ml. I. 84. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13. Ten stavá (staví) o-bu = *hrdý, domýšlivý*. Jicko. Brt. D. II. 357. — **O.** = *ženská*. Dej té o-bě pokoj. Brt. D. II. 303.

Osobářství, u. = *přihlížení k osobě, προσωποληψια*. Rosacius Adam. Rathauz nový v mé. Susici. 1619. str. 17.

Osobitný = *zvláštní*. Každá sviňa chce mať o. chliev. Phld. 1892. 612.

Osoblivě, pol. Bl. Gr. 326.

Osobní. O. zájmena. Nominativy osobních zájmen se kladou. Vz Kla. Sklad. I. Neprímé pády. Vz ib. 4. Přidávají se zbytečně k tvarům slovesným. Ib. 12. 13.

Osobný. Jenž jest též svátostí osoben a zvláštěn. Orl. 107. a. (Gb. v List. fil. 1895. 293.).

Osobytnie. Svatební hudci mávají (mívají) o. vůz (zvláštní). Ces. I. V. 250.

Osoh. Hřad sebe (sobě) o-hu a druhému nie škody. Phld. 1893. 567. Škoda s o-hom chodí. Ib. 1894. 256.

Osoklon, u, m. O. země. Am. Orb. 72.

Osokolený. Dvouch o-ných pevcův má Tatra teraz v svojich horách. Phld. X. 570.

Osoměr. O. (u brejlových skel), Achsen-messer, m. Sterz. I. 89.

Osoplivec, vce, m., Anfahrer, m. Sterz. I. 158.

Osoukati. Ruce naň osukovali. Světz. 1893. 26. b.

Osouti. K GR. přidej: Nov. 50. (Vojínové) se všech stran město osuli. Břez. Font. V. 444.

Osovný, ého, m., vz Osůvka (3. dod.).

Osovok, vku, m. = *oblička* (povlak) na perinu. Phld. 1894. 311.

Osožití = *pomoci*. Od besu (pominulosti) o. Mtc. 1894. 339.

Osožný. Utekat je hanba, ale o-né. Phld. XII. 422.

Ospalý. O-lí vypovídají se ze Stojespál přes Budíku do Břína. NZ. III. 228. — **O.** = *uspírající*. O. kořalka. Mor. Čes. I. V. 458.

Ospevovat koho = *opěrovati*. Phld. XII. 134.

Ospravedlivěti, justificari, imbui justitia. Dle Bl. Gr. 286. slovo ničemné.

Osrdečníkový. O. list. Vstnk. III. 417.

Osrkati. Medved len otrča (nastavuje) jej labu a trasie, osrka tou labou (měl v ní zadřené dřevo). Phld. 1895. 5.

Ostatek. O-tky (masopust) na mor. Horácku. Vz Duf. 331. nn.

Ostati. Čemu si mne osta? Marc. 15. 34. V pražské bibli: Proč jsi mě opustil? Ve Sv. ruk.: Proč's mne ostúpil? (185. v. 584.). —

O. čeho = *opustiti co*. Tehdy ostal jeho ďábel. Ev. seit. 17. Mat. 4. 11. Zdali mohu o tučnosti své, sladkosti své i ovoce přechutného. Chč. S. 109., 110. Nechtí svého hříchu o. GR. Nov. 4. Nechtí toho úmysla o. XIV. stol. Mus. fil. I. 337.

Ostati. Naše kráva jen jednou se běhala a již ostála. Čejč. Hledík.

Ostatný = *poslední*. Já som o-ná litera z abecedy; To bola naša o-ná schôdzka; Chodí už na o-ných (skoro umre); S o-ným parníkom vrátili sme sa do mesta. Phld. 1892. 641., 713., 1894. 376., 424. Zda s' mne ostatného nevidel? Štilf. 197.

Ostávající pokoj = ve kterém se zůstává, bydlí. Světz. 1895. 495. Cf. Zůstávající.

Ostávkový. O. plot (z proplétaných mladých stromků lesních nebo vršků jejich). Ott. VIII. 8. b.

Ostehovati, beheften. Vz Ostechnouti. Sterz. I. 424. a.

Osten. Tvrdlo jest odolati ostnu. 1438. List. fil. 1895. 151. To se k tomu hodí jako o. k bodláku (dobře). Šml. I. 211.

Osten, vz Ohrenstein (3. dod.).

Ostěnice, e, f., vz Spenceica (3. dod.).

Ostěnka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Osti, n., rostl., vz Šerbák (3. dod.).

Ostnáč, e, m. = *kdo má na sobě ostny*. Phld. XII. 418.

Ostnák, u, m. = *poříz opatřený ostnem*. Čern. Př. 75.

Ostnosrstý pes. Vz Sudlikovitý. Exc. ze správy výstavní.

Ostonka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Ostoupiti koho. Vz Ostati koho (3. dod.). Ostupi té (obstoupil). Ev. vid. 99. Luc. 19. 43. a j.

Ostrá, é, f., kopec nad N. Vší ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11., dvůr v Čorngrade na Slov. Phld. XII. 336.

Ostrabiti se = *zotaviti se*. O pāv. slova cf. Gb. II. ml. I. 34., 79.

Ostrach. Pro vostrach a přetržení loupeží: Pro o. bouřlivých lidí. 1557. Cel. Pr. m. I. 464., 513.

Ostratice Vel., ves v Trenčanu. Phd. 1894. 61.

Ostrava, y, f. = *sítí*, scirpus, rostl. Brt. D. II. 507.

Ostředek = místo, prostora mezi dvěma kolejemi. Us. Quis.

Ostřeš (Podluží), ryba, vz Ševcovina (3. dod.).

Ostrev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. Ostrevem také dva nebo více úlů od zadu spojovali a zavírali. 1591. Dml. List. 27.

Ostřežení. O. hřiechov, fuga nequitiae. 1416. List. fil. 1894. 225.

Ostriž. Vz Krahulec (3. dod.), Poštolka (3. dod.), Striž (3. dod.).

Ostrkati. Ostrka ma v nohy = pichá ma. Z Lokce u Orav. Phd. 1895. 443.

Ostrnka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Ostrobarvý. O. kukla. Ml. Háb. 447.

Ostrohrotý. O. oštěp. Mtc. XVIII. 236.

Ostrohvězdý. O-dé či sněžinkové poradí (v hlatenství). Am. Orb. 89.

Ostromyslnost, i, f. Puch. — Zl. Jg. 97.

Ostropes, lapium Veneris. 1440. List. fil. 1893. 395.

Ostroumno. Doložil o. Phd. 1894. 16.

Ostroumný. Phd. 1894. 730.

Ostrov. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. O., porticus. Ev. víd. 49. J. 5. 2. (Překladatel četl asi chybně porticus m. portus. Dob. Dur. 372.)

Ostrovský. O. pásmo. Mus. 1894. 525.

Ostrož. Tam hrad čněl na o-ži tak vysoké a skalné. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 55.

Ostrožina = *ústi* (řeky), Werder, Werde. Čern. Př. 35.

Ostrožka, y, f. Vyšívání na o-ku. Vz NZ. IV. 222.

Ostrožník. Čel. Pr. m. I. 774., 97.

Ostruha ryt. v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 461., 601.

Ostrúhaný. Ani o. vlas by sa mu nevme-stil. Phd. 1894. 315.

Ostružina, *ostružlina* = *malinník* ojiněný. rubus caesius. Phd. XII. 420. Jak se máte? Ako ostružlina, oběma konci v zemi. Phd. XII. 420.

Ostružka, y, f., rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Ostrva. XV. stol. Mus. 1893. 435.

Ostrý = trat u Malenovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11. — O. Hora u vsi Li-dečka u Vsetína. Vz NZ. IV. 272. — O., hora v Šumavě, lid ji nazývá: Prsy matky boží (skládá se ze dvou špicí půl hodiny od sebe vzdálených). Šml. I. 22.

Ostuda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Ostýchavec, vce, m. Světz. 1894. 84. c.

Ostýchavý k čemu. Čudná je a k cizím o-vá. Vrch. Rol. XLII. 202.

Osud. O. má splašené koně, neobrátiš jich. Šml. VIII. 25.

Osudek, dku, m., sententia. Počiješ o. náš nad sebou vydáný. 1487. Krok 1895. 46.

Osudí. Vyberú... dobré v o. Matth. 13. 48. V praž. biblí: Vybrali dobré v nádoby své. Osudí i jinde. Cf. Vondrák's Spuren. 15.

Osuhle. O. odpovídati. Mill. 39. b.

Osuch = koláč z chlebového těsta (uh.); nemazaná placka (Jicko). Brt. D. II. 479. O.

= jídlo pečené z lepší mouky a kobzoli. Slez. NZ. IV. 498.

Osuknouti se na koho = *osopiti se*. Arch. XIII. 219. Vz Osukovati.

Osůvka, y, f. (*Osový*), potok u Bruzovky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Osvětář, e, m. Nár. list. 1894. č. 200. 1.

Osvětitel, e, m. 1898. List. fil. 1894. 110.

Osvicenský. O. názor. Vlč. Bás. 73.

Osvitnouti. Kde zamrkol, tam osvitol (kde ho večer zastihlo, tam ho ráno našlo). Phd. 1894. 314.

Osvoboditi koho čeho. Svě lidi za to (tím) smrti (= od smrti) o-di. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 135.

Osyka. Zachvěla se jako list na o-ce. Šml. VIII. 151.

Osykovice. V O-cích = paseka na Vy-zovsku. MzO. 1890. 127.

Osypanie = zesnutí, smrt (strč.). Gb. H. ml. I. 76.

Osypanina = *osýpka po větš části těla*. Brt. D. II. 489. Cf. Vržanica (3. dod.).

Osypati koho čím. Nebo Antikrist kaž-dého svatého ospe takú svátostí a mocí... Ché. S. 330.

Osyvky. Cf. Phd. XII. 723.

-oš, příp. jm. osob.: Bedroš, Janoš. Kbrl. Sp. 12. Dluhoš, Strakoš, Drahoš. Kbrl. Dmžl. 14.

Ošaf, *šiaf* = *zárať*. Zátur. Má o. (šiaf) v hlavě. — Kone a rožný statok mávají šiale (pl.) = zatvrdlinu na nohách, kone nad ven-com, rožný statok nad raticiami. Phd. 1894. 491.

Ošarpat = *oklestiti* a p. Strom o. Phd. XII. 547. Hniedzocko, chalupu o. = otlouci, porouchati. Ib. 163.

Ošatkováný = *košinový*. O. vůz. Phd. 1895. 706.

Ošatkovati koně = při svatbě sátky je ozdobil. Phd. 1895. 658.

Ošatkovatý. O. klobouk (jako ošatka). Světz. 1895. 565. a.

Oščadatí, vz Posciediti (3. dod.).

Ošchlisko, a, n. = suchý konec ulomené větve. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuil.

Oščubrat, vz Očubrat (3. dod.).

Ošebelit = *osiditi*. Dsk. Jihe. I. 25.

Ošefránit = *osafránit*. U Císařova. NZ. VI. 74.

-ošek, příp. jmen osob.: Černošek. Kbrl. Dmžl. 14.

Ošelka, y, f. = *ocielka*. Phd. 1894. 307.

Ošemef. V omylué o-ti; Jakús o-tí a lstí jdou v tom. Ché. Š. 289., 33.

Ošemrati co komu. Phd. XII. 165.

Ošihef, hle, f. = *šihel*, prut. Prer. Brt. D. II. 358.

Ošinůf = *udeřiti*. koho čím. Phd. XII. 560., NZ. III. 390.

-oška, příp. jm. osob.: Dlohoška, Kratoska. Vz Kbrl. Dmžl. 14.

Oškéřaf sa = *rysmírati se šklebě se*. Val. Klob. Hloušek.

Oškloudlý = *zastřený*. ČT. Tké.

Oškrd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Oškváříf = *oholiti*. Aby se mu (holici) dal o. Phd. 1896. 257.

Ošlahovať, vz Šibati (3. dod.).

Ošlejšch, *ošlých*, z štrlném. Aschlauch. Gb. H. ml. I. 139., 256., Čern. Př. 57.

Ošmejděný. Kabát o. v kancelářích. Světz. 1893. 38. b.

Ošmidlati = *ostríhati*. O. komu hlavu (vlasy). Světz. 1894. 290. c.

Ošmourati = *ušpiniti, usmoliti*. Když se to (světlý oblek) o-lo. Světz. 1894. 290. c.

Ošraňkovat lúku. Štilf. 191.

1. **Ošfara**. Posádka byla by obyvatelstvu tarchou (obtíž) a robila by mu velkú o-ru. Phld. 1894. 602. Máte teda s tím svadbiskem oštaru. Slov. Čes. I. V. 159.

Oštarák, a, m. = *četník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521. Cf. Lepuška, Strnad (3. dod.).

Ošfastniti koho. Phld. 1894. 145.

Oštaf sa. Čia hrbka soli na štedrý večer sa ošti (zvlhne; pft. oštala), ten do roka umre. Phld. 1894. 714.

Oštěp = krátké kopí, zvl. to, kterým se házelo; O. s vidlicemi, s ušima (partisana). Wtr. Krj. I. 276., 617.

Oštěra. Já mám s ním o-ru. Vek. Val. I. 97.

Oštěrný. O. nemoc = zimnice. Hojení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 129.

Oštrliz, *oštrlejš* (slov., val.), *obščilir* (han.), *vostrliz* (Brn.) = *oběrky, paběrky*. Brt. D. II. 350., 517. Z Ostrlese. Cf. Ostrlejš (VII. 137.).

Oštrlejšzovati = *paběrkovati*. Vz Brt. D. II. 517. a předcház.

Oštulhávať. Může byt ráda, že se kol domu o-vá. D. St. I. 62.

Ošúchat škorně = *očistiti*. Phld. 1895. 113.

Ošuleť = *ošáliti*. U Čisařova. NZ. VI. 74.

Ošušňati co = *nedbale udělati*. U Zleb. NZ. II. 695.

Ošvaenouť koho kopřivami = ošlehnouti. Čas 1896. 90. příl.

Ot = *otec*. Pan Vilém, jeho ot vysoce urozený. 1515. Seyk. Ruk. 21.

-ota, příp. osob. jm.: Mladota, Strachota, Janota. Kbrl. Sp. 12.

Otáčedlo, a, n. Elektrické o. KP. VIII. 408., 421.

Otáčka = balení nohou slamou. Noha se obalila vonucí a potom o-čkou; potom se obuly boty. Vz Duf. 196. Cf. Obtačky (3. dod.).

Otáhlice = sukně mužská úzká. XV. stol. Wtr. Krj. I. 134. Vz Otáhlý (nás.).

Otáhlý. O. suknice = dlouhá. Ché. Sif 157. Suknice o. málo zadku kryje. Ché. S. 227. O. kožíšek barchanem podšitý. 1572. Kutn. šk. 15. Cf. Odtáhlý (3. dod.).

Otáletí. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 388.

Otaňky = *otajky*. Kotk. 114.

Otázka. O-ku činiti nač. Ché. m. s. 78. Bez o-ky = jisté. Phld. 1894. 550.

Otazník. Brab. 47.

Otázný. O. prst = dotčený, jmenovaný. Phld. 1894. 681. O. původ, fraglich. Ib. 1893. 496. Je velmi o-né, či by... Ib. 1895. 524.

Ofažely = *otížený, těžký*. O. blávka (kašky). Phld. 1898. 129. Cf. Ofažalý.

Ofažený = otížený. Hlava o-ná snem, nápojem. Phld. 1895. 582.

Ofažief. Žena (na jeho zádech) vždy více otažievala. Phld. 1896. 258.

Otčenáš. Čím více dětí, tím více o-šov,

čím více o-šov, tím více chleba. Slov. Zátur. Phld. XIV. 195. Šrdee materské nezná jineho o-še než štěstí dítěte. Šml. VII. 165. — **O.**, cf. Tanec čes. (3. dod.), NZ. V. 497.

Otčestvo, a, n., meno po krstnom mene otcovom, patronymicum. Phld. 1894. 290.

Otčim, vitricus, *kostelník*, Kirchengvater (ve starším smysle). Věst. op. 1893. 48.

Otčisko, *otisko*, a, n. Vz Botka (3. dod.).

Otdatvy, pl., f. Brig. F. 147. Vz Oddatve. Gb. H. ml. I. 234.

Otec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 22. Pan otec = farář. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 590. Jaky život taky čin, jaky otec taky syn, jaky komin taky dym, jaky tata taky Franta, jaka mama taka Hana. Slez. Nov. Př. 408. Jaky oheň taky dým, jaký otec taký syn. Mor. Ib.

Otečestvý. O. meno = otcovské. Phld. 1893. 668.

Otejnití = *ohraditi*. 1748. NZ. III. 406.

Otěk = *útek*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 84.

Otěkaf = *utíkati*. Týnec. Brt. D. II. 96.

Otep. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18.

Otépky, vz Zavianky (3. dod.).

Otěr, u, m. = *profit, zisk*. Měl z toho dobrý o. Zlín. Brt. D. II. 358.

Otěrky, pl., m. O. v mléce zavařeně (strouháněk). Brt. D. II. 475. — **O.**, vz Oklepiny (3. dod.).

Otesávač. O. dříví (teslic), Deichsler. Sterz. I. 659. a.

Otěžeti = *těžkým se státi*. Velmi mu o-žela (smrt). Phld. 1894. 718.

Otiežiti v 2. dodatcích oprav v: otázati. Slovesa otiežiti není. Lze položiti: **Otiež**, vz Otázati.

Otiralka, y, f. O. u solivarnického črenu, Abschlagwisch, m. Hr.

Otisko, a, n., vz Botka (3. dod.).

Otiskovací. O. válec v knihtiskařství. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuell.

Otiskovatel. Mtc. 1896. 2.

Otíti (= utíti) u mor. Kruml. neznámo. tam říkají: oseknót. V Radošově. Brt. D. II. 219.

Otižati, vz Stranovati (3. dod.).

-otka, příp. os. jmen: Jirotko. Kbrl. Sp. 12.

Otko, y, f., vz Botka (3. dod.).

Otlačisko = *kuří oko*. Laš. Brt. D. II. 189.

Otlak. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. 1894. 334.

Otloukačka, y, f. = žena, která označuje po vsi úmrtí a pohřby. CT. Tké.

Otmavěti. O-la step. Phld. 1895. 647.

Otmíti. Obrátne, abychom se na moři neotméli. Kld. IV. 28.

Otmřf. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Otnouti se. Kůň, když se otně, nepotáhne, radše někam v stranu skočí. Bl. Gr. 298.

Otočník, heliotropium. Vz O.t. XI. 66.

Otomnosť, vz Odtomnosť (3. dod.).

Otomný, vz Odtomný (3. dod.).

Otop. Čel. Pr. m. II. 1053.

Otopený. O. mléko = *zvařené*. Kat. z Žer. I. 94.

Otpadnouti, vz Odpadnouti.

Otpovec = odpověď. Ve Spíši. Phld. 1893. 433.

Otrap. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79.

Otrapa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79., 34.

Otrapný = *strastný*. Bylo o-né to jejich živobytí. Zlin. Brt. D. II. 358.

Otrásti se z čeho: z prachu. Pror. 39. b. — **co odkud.** Já otrěsu s sebe prach. Št. R. 132. — **se jak.** Otrásl se jak mrcha pes, když z vody vyleze. Mor. Nár. list. 1896. č. 174. odp. feuill.

Otrava. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Otrávenina. Proti o-ně. Vz NZ. III. 526.

Otrávití. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Otrě, e. m., vz Ocas (3. dod.).

Otrětití, vz Osrkati (3. dod.).

Otrepat. Parobok otrepal dievku do prostred do vody. Phld. 1894. 201.

Otrěsutý. O. obojek. 1464. Wtr. Krj. I. 171.

Otreščený. Cf. Otrěštěný. Chodzí ako o. Phld. XII. 560.

Otrezvef = *vystřízlivěti*. Phld. 1896. 184.

Otrlý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Otrnkáný = *trnkami* (povidly) *namazaný*. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill., č. 100. odp. feuill.

Otročák, a, m., obec v Gemersku. Phld. XII. 336.

Otročina = *otroctví*. Čch. Otr. 29.

Otrok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., Čern. Pr. 45. O., mercenarius i. e. servus. Ev. vid. Joh. 10. 12.

Otrokář. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 164.

Otruba. Má o-by v hlavě (hlupák). Slov. Nov. Pr. 567.

Otruchootil, u, m., Alkarsin, m. Am. Orb. 67.

Otrušičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Otrušinky. Slez. NZ. VI. 39.

Otrušivý. O. prvek (otravující). Am. Orb. 56.

Otstúpiti, vz Odstoupiti.

Ottagar. Háj. Herb. 235. a j.

Otto. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Otúmrť. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 87.

Otupa. Báli sme sa, prešly nás o-py. Slov. Čes. I. V. 175.

Otupno. Bylo by člověku samotnému o. Phld. 1894. 436. (589., 1893. 507.).

Otvírač proudu elektrického. KP. VIII. 270.

Otvrdně. O. Bohu čistotu slíbila (pevně). Pass. 281.

Otyla, *Otylka*, y, f. = *Otilie*. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

ou. *Ou* psávalo se: *au* (do r. 1849.), někdy *our*. Vz Gb. H. ml. I. 251. Kdy se počíná *ou* v XV. stol. Vz ib. 261. — *Ou* se mění. Vz *au* (i 3. dod.). Je střidnicí za starší *au* a starší dvojslabičné -o-u: Bouslav m. Bohuslav atd. Vz ib. 255. Za *ou* bývá *ú*, *uo*: doufati — dúfati, duoffati (Chč.). Vz ib. 264. — Cf. *U* (3. dod.). — *ou* m. -ů (-ův): sousedou chlapec. Brt. D. I. 52., Pastr. L. 55.

o-u staženo v *ó*, *ú*. Bóslav a Búslav z Bohuslav. Gb. H. ml. I. 565. Cf. předcház. **ou**.

Oubykat = *bēdorati* (z *ouve*). U Svojanova. NZ. V. 563.

-oud, příp. jm. os.: Čeloud. Kbrl. Dmžl. 14.

Oudlý, vz Udlý.

Oudno. Polož k citatu: 25.

Ouch. O. nastojte! Arch. XIII. 328.

Oukladový. O. podešev (silná). Duf. 194.

Oulehlina, y, f. NZ. IV. 201.

Oulek, u, m. = choroba ulekutím způsobená. Léčení o-ku, vz Duf. 24.

Oumara, ousárka = *almara*. Dšk. Jihé. I. 6.

-ounek, příp. jmen os.: Hrdounek, Krhounek. Kbrl. Dmžl. 14.

Ounos, u, m. = brímě na statku váznoucí; z lat. onus. Čern. Pr. 85.

Ounošt m. Unhošt. Gb. H. ml. I. 467.

Onpor, u, m. = *trávník, ouhor, h v p.* Dšk. Jihé. I. 32.

Ouřek, řky, m. Jak housátka proti ouřku opatrují. Na Žďarsku. Vz Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Ouřk oprav v: ouřek.

Ouško (ne *ucho*) = *cípovitá vypuklina na síních srdečních*. Krok 1892. 369. Srdeční o. leží podle levé strany plicnice a blíží se stěně hrudní. Vstuk. III. 416. — **O.,** vz Ušátko (3. dod.; dláto). — **O.,** vz Ryzec (3. dod.).

Ouškový. O. sklenice (s ouškem). Us.

Oušťi, n., les v Poděbrad. NZ. III. 520.

Outěnka, y, f., v zámečn., Einsatzschrote, f. Sterz. I. 771.

Outerý inepte m. outerek. Bl. Gr. 279.

Outkový. O. cívka. NZ. VI. 79.

Outravuňk, u, m. = *potrava*. Dšk. Jihé. I. 12.

Ouvarek, rku, m. = *elhké pole*, které se neoralo. Duf. 330.

Ouvoce m. ovoce. Žďár. Brt. D. II. 246.

-ov m. -ů, -ův (gt. pl.) na Slov. Vz Pastr. I. 55. — Jm. místná v -ov. Vz Phld. XII. 68.

-óv v gt. pl. m. -ových. Kdež příbuzných králův (= králových) není. Vz List. fil. 1895. 275.

Ova. Pop ova neučiní blůpě. Levšt. 150. a. List. fil. 1895. 125.

-ova-. Z *ova* se r odsouvá: pivoar. Zlin. Brt. D. I. 12. — Místní jm. v -ova na Slov. Vz Phld. XII. 68.

Ovad. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 497. Prilipá sta o. Phld. XII. 671. — **O.** = *tanec*. Tanečnice tančí na jednom místě, při čemž sukně jí jsou jako křídla. Zbrt. Tan. 189.

Ovalerní = *vejčitý, oblý*. O. zákal oční. Schb. Nád. 51.

Ovaliti koho čím. Má ho o. pravdou. Phld. XII. 674.

Oválník, a, m., oodes, brouk. O. černý, stíhlý. Vz Klim. 70.—71.

Ovar, vz Zabíjačka (3. dod.).

Ovariální = *vaječnickový*. O. cystom. Cas. čes. lék. 1883. 52.

Ovarový. O. polévka = *jitrnicová*. Brt. D. II. 479. Vz Obarovica, Ovarovica, Jalitnica, Jelitný, Trdelnica, Bourka, Bourkový.

-ovati. Na Slov. místy -uvati: stažovat. Pastr. L. 101.

Ovce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 17., 315. Je pitomý jako o. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Léčení oveí (pověrečné). Vz NZ. III. 525. Podlá ta ovca, co svoje rúno nosie nesce. Šariš. Phld. 1895. 378. Bez jednej ovce

bude salaš; Pre jednu ovcu nedržia valacha. Slov. Nov. Př. 293.

Ověa, e, f., obec v Komárnsku. Phfd. XII. 74., 427.

Ověi. O. huby, druh jablek. NZ. V. 586.

Ověička, y, f. = *srínka*. ČT. Tké. — Betlemské ověičky. Vz NZ. V. 585.

Ověik, u, m. = *ovčín*. Duf. 216.

Ověik, e, m. = *ovčák*. 1497. Mtc. 1896. 340.

Ověireň, rně, f. = *ovčírna*, *ovčín*. Dač. Brt. D. II. 278.

Ovdověti. Ktorá žena po ceste triesky sbiera, onedlho ovdovie. Phfd. 1894. 715.

Ovdoviti. Město vaše od lidí jest ovdoveno (jinde: ovdovělo jest. Lidé v boji padli). Alx. Nách. k. XXXIX.

-ovec, příp. os. jmen: Drnovec, Hlinovec, Machovec, Makovec, Větrovec. Vz Kbrl. Dmžl. 9., Kbrl. Sp. 12.

-ovejm v instr. sg. m. *-ovým* místy. Nad Adamovej m dvorem. List. fil. 1895. 274.

Ovelocipedovaný. O. virhulista. Phfd. 1893. 473.

-ovem, konc. instr. adj. v *-u*: nad domem Davidovem (tvar starožitný; nyní *-ovým*). List. fil. 1895. 374.

Ovenec, Vovenec u Prahy. Břez. Font. V. 341.

Oves. Slov. oves a ovos. Gb. H. ml. I. 58. Když oves žloutne, člověk (opálený) bělí (horka ulevní). ČT. Tké. Ovos táhá vůz (koně jím krmené). Phfd. 1894. 196. Dyž se o. rodí, vinohradníci bosí chodí. Mor. NZ. V. 541. Hra na oves. Vz Duf. 92.

Ovesňanky = *hrusky s orsem zralé*. Brušp. Hledíková.

-ovi-. Z *-ori-* se v v dialektch odsouvá: chlapi, muži, tatičkoi. Šb. D. 20., 56. — Konc. *-ori* v nom. pl. značí úhrnné pojmenování příslušníků a zvl. rodiny toho, kdo je míněn jménem základním: Kovárovi, Novákoví — členové rodiny, jejíž otec jest nebo byl Kovář, Novák. List. fil. 1895. 276.

-ovic-. Z *-oric-* se v v dialekt. odsouvá: zedníkoje, učiteloie. Šb. D. 13., 21. — **-ovic**, příp. jm. osob.: Pavlovic, Vondrovic. Kbrl. Sp. 12.

Ovlak, u, m. = *elněný podvazek*. Brt. D. II. 470.

Ovno = *horno* (eufemis.). Ty hrusky jsou shnilé na ovno. Bl. Gr. 222.

Ovoce, z ovotje. Gb. H. ml. I. 384. O ovocích (pl.). Háj. Herb. 8. b. a j. Aby strom ovoce nesl. Vz NZ. III. 526.

Ovocedárný. O. květ. Am. Orb. 94.

Ovotce inapte m. ovoce. Bl. Gr.

Ovotie m. ovoce. Trenč. Phfd. 1895. 252.

Ovousatěti. Celé koruny (stromů) o-ly se-dinami (jinim). Osv. 1896. 421.

Óvraf m. úvraf. Kojet. Brt. D. II. 49.

Ovraždití se = vraždou se pokáleti.

Ovsianka, y, f. = *ovesný nápoj*. Phfd. 1895. 336.

Ovsiha, y, f., cf. Ovsina. O-hu omykat. Phfd. 1894. 520.

-ovství. Z *-orství* se v v dialektch odsouvá: mistroství. Doudl. Kts. 15., králoství Dšk. Jihé. I. 27.

-ovy m. *-ovými*. S lety Saulovy, ústy an-

dělový. Řádko. List. fil. 1895. 275. Kovárovi jsou až za Novákovy. Ib. 276.

Ovy. Nuž ste tu! Ovy — óvy (od kdy, od které doby)! Phfd. 1892. 586.

Oxim, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 8.

Oxyanthranilový. O. kyselina. Vstnk. III. 463.

Oxybenzylidenfenchylamin, u, m. Vz Vstnk. IV. 4.

Oxycellulosa, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 10.

Oxydační. O. činidlo, process. Vstnk. IV. 53., III. 402.

Oxychinazolin, u, m. v lučbě. Vstnk. IV. 24.

Oxychinolin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Oxyisomáselný. O. kyselina. Vstnk. III. 455.

Oxykapronový. O. kyselina. Vstnk. III. 410.

Oxykyselina, y, f. Vstnk. III. 454.

Oxymáselný. O. kyselina. Vstnk. III. 455.

Oxypropionový. O. kyselina. Vstnk. III. 459.

Oxytonovati, oxytonieren. List. fil. 1895. 71.

Ozaj, z: o-za-jisté. Gb. H. ml. I. 399.

Ozajstný. Kón je o-ný (spolehlivý, dobrý). Phfd. 1895. 300.

Ozana, y, f. = *Zuzana*. Phfd. XIV. 177.

Ozběrek, vz násl. Ozběrek.

Ozeiov n. *Ociow*, a, m., potok v Hontě. Phfd. XII. 157.

Ozd. 1563. Mtc. 1896. 130.

Ozdění, das Dörren. O. sladu. Mtc. 1896. 130.

Ozdina, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 68.

Ozdravěti. Z chyby o. Vrch. Rol. XXX. 5.

Ozek, zku, m. = tráček u trávence. Dřevohostice. Brt. D. II. 353.

Ozhřívka. Lidové hojení koňské o-ky. Vz NZ. III. 325.

Ozim. O. teprve z jara vzroste (řikají ne-trpělivým, aby čekali na konečný dobrý výsledek). Nár. list. 1894. č. 169. odp. fenill.

Ozna, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 74.

Označif sa. O-čil sa, že nemůže = osvěd-čoval. Val. Brt. D. II. 358.

Označka, y, f. = přístroj, jenž něco ozna-čuje. O. akkordů pro zpěvácké spolky. V cen-níku firmy bratří Plachtů. Dhl.

Oznámkový či anuonění list. Nár. list. 1894. č. 311.

Ozňaf sa s kým = *seznámiti*. Také na Slov. Phfd. XII. 560.

Oznobenina, y, f. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 335., 1893. 148.

Oznovof = *znova*. V Priviazku. Phfd. XIV. 308.

Ozonisovati, ozonisieren. Vstnk. IV. 19.

Ozonofor, u, m. = přístroj k vyvozování ozonu, Ozonentwickler. Sterz. II. 483.

Ozonoskopický. O. rúže pro ozonovitosť. Stě. P. př. 86.

Ozonovitosť. Vz předcház. slovo.

Ozora, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 75.

Ozruta, y, m. = *ozrut*, *velikán*. Phfd. 1894. 108.

Ozrutný. O. žiara osvietila celý kraj. Phfd. 1895. 133. O. obr (veliký). Ib. 325.

Oztolej. Och to je za výdělek, na mu milú, o. že člověk nepostává = tak, tak (val.; jinde = o tolej, o tolik). Brt. D. II. 358.

Ozubatění = *trošení se zubů*. Vz Ott. VII. 105. b.

Ozubnicový. O. dráha, Zahnradbahn. Vz Ptrl. 8.

Ozubník, u, zubavkár, e, m., Zahnteisenhobel, hoblík. Ott. XI. 419.

Ozunce. Vz Am. Orb. 106.

Ozyv, u, m. O. práva. Jan Vaňa. Pláč. 22.

Ožah, u, m. = *hálka na hrabl*. Záp. Mor. Brt. D. II. 358.

Ožahavý. Jest mi to jaksi o-vo (nemilo), že... Jg. (Zl. Jg. 338.).

Ožanka, vz Kundram (3. dod.).

Ožberek, rku, m. = *ozberek, odpalek, ohryzek* či *ožerek*. Dšk. Jihé. I. 37.

Oždarovat = *oždaračkou oroce se stromu srážeti*. Zlín. Brt. D. II. 358.

Ožeci. K GR. přidej: Nov. 6. O. hrnec. Arch. XIV. 485.

Oženiti se kým. Jeden z bohuov ožení se tebu. Alx. Nách. kap. II.

Ožerek, rku, m., vz předcház. Ozberek.

Ožgera, y, m. = *ožrala*. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Neděl. příl.

Ožhralisko, a, n. = *notný opilec*. Dolno-bečov. Brteh.

Ožhralý m. ožralý. Gb. II. ml. I. 461.

Ožibrat = *ohryztí*. Brt. D. II. 430.

Ožidlí mělo podobu kuklice. Wtr. Krj. I. 96.

Ožinie, n. = *hviezdo malinníka* a i tento druh sám (malinník ožíněný). Phfd. XII. 420.

Ožiti. Zeť jemu z mrtvých o. Tuto frasi má Bl. Gr. 179. za zastaralou. I oživla jak deštěm zvlhlé kvítí, po velkém lijáku když slunce svítí. Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 27.

Oživotvořiti = *obydliti*. O-řil pustatinu. Phfd. XII. 176. (1894. 650.).

Ožlknouti = *ožloutnouti*. Tráva ožklá pod párou slnka; Ožklá od závisti. Phfd. XII. 272., 718. (654.).

Ožralec. Mijaj furmanovi na půl kola a o-covi na cele. Slez. Nov. Př. 142.

Ožralý. O. na motyku. Nov. Př. 598. Cf. Opilý.

Ožran, a, m. = *ožralec*. Phfd. 1895. 91.

Ožranstvo, a, n. = *opilství*. Phfd. XII. 614.

Ožvachlaf sa = *opiti se*. Val. Brt. D. II. 358.

Ožvichaný = *omfганý, slizký*. O. koláč. Brt. D. II. 356.

P.

P přírodní. Vz Gb. H. ml. I. 803. — Praslov. *p* vz Gb. H. ml. I. 310. — **P** (*p*) *změněno* I. v *t*, zejm. *pě* a *pi* v *te* a *ty*, v dial. tet (pět), teknej (pěknej), tyte (píte, pijte); 2. v *f*: fáb — páv (doudl. a j.); 3. v *h*: habouk; 4. ve *e*: charva — charpa; 5. v *k*: kapradí — papradí. Vz více ib. 419. V již. Čech. mění se v: *b, e, f, t, h, k*. Vz Dšk. Jihé. I. 22. Na Mor. mění se v: *e, b, k*: vták, budu m. pudu (půjdu), charba, křesnej m. přesný, atd. Vz Brt. D. II. 47., 112., 148., 167., 209., 234., 249., 278. *P* v chromeckém podřečí, vz List. fil. 1894. 92. — **P** od násl. *p* se neměkké. Cf. Gb. H. ml. I. 419. — **P** se *přisourá*. Vz *mpn, mpt, mpt, mps* a Gb. H. ml. I. 420. Z města Lippý. V. Kal. 106. — **P** se *odsourá* ze skupin *pn, ps, pt*. Vz tyto a Gb. H. ml. I. 420., 421. V již. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 23. Kde ak ale (kde pak ale)! Zábř. Brt. D. II. 129. — **p pádalo se**: *p, pp, p*. Vz Gb. H. ml. I. 411. nn., 417. — **p** v již. Čech. Cf. Dšk. Jihé. I. 21. — **Pa** = *pak*. Do pa je to tady? Dšk. Jihé. I. 31.

Pába, y, m., z Fabian. Kbrl. Sp. 15.

Pabásnění, u., Nachdichtung, f. Kub. Rol. 12.

Pabásnění co. Vlě. Bās. 13. Cf. předcház.

Paběn, a, m., z Fabian. Mus. 1894. 117.

Pabian, a, m., z Fabian. Gb. H. ml. I. 441.

Pablána, y, f. Hlav. Obrz. 20.

Pabók, a, m. = *pabúk, parouk*. Kunšt. Brt. D. II. 234.

Pabučínář, e, m. = *pabók*. Kunšt. Brt. D. II. 234.

Pabza, y, f. = *parza, pabuzá*. Kunšt. Brt. D. II. 231., 415.

1. **Pac.** 15 paců = 1 zl. Snm. I. 586. — **P.** = *křížek na krk jako zdoba*. Wtr. Krj. I. 183.

Pácaly = *nějaké jídlo*. Slov. Čes. I. V. 251., Phfd. 1896. 44.

Páce, e, *pácorina*, y, f. — *hlína promíchaná slámou a plevami (při stavbách)*. Slez. NZ. IV. 8.

Pacientka, y, f. Schb. Nád. 48.

Packár, u, m. = *pliskačka*. Phfd. 1895. 75.

Paclák, u, m. = *hrnec něj?* XVI. stol. NZ. IV. 310.

Paclír, e, m. = *kdo se pokouší dělati leccaké věci z rozličných řemesel, bratr všeměl*. Kotk. 112.

Pácnout po kom = *uhoditi*. Kld. IV. 210.

Pácovina, vz předcház. Páce.

Pacmati se. Vlěci se. U Žleb. NZ. III. 615.

Pačaf. Nohavice pačaly na lýtkách = *byly napjaty*. Val. Brt. D. II. 359.

Pačesy = *vlasý ustrížené přes čelo rovně a vzadu urovnané od ucha k uchu*. Wtr. Krj. I. 413.

Páčiti. Páčijó sa mu koně = *zastavili se, zpínají se a nechtějí dále*. Han. Brt. D. II. 359.

Pačkaf sa. Phfd. XII. 368.

Páclivost. Cf. List. fil. 1896. 156.

Pád. Pádem za stavením = hned za s. Letovice. Brt. D. II. 106. Pádem jako pták = docela. Záp. Mor. Brt. D. II. 39.

Padací dům = na sběření. Arch. XIV. 237.

Padákový. P. ukazovatel elektr. Vz KP. VIII. 280. nn.

Padalice, e, f. = *tráva, z níž semeno vy-padárá.*

Padatí. I padl v tvář před jeho nohy. Ev. víd. 102. Luc. 17. 16. (Mně).

Padělkování. Vz Padělkovati (dod.). P. knížecích úředů. Pras. Těš. 5.

Paděrkovati = *padělkovati.* V Bolesl. Čern. Př. 91.

Padesát m. patdesát. Gb. H. ml. I. 398. Do p-ti jak tak, po p-ti klap, klap. Mor. Čes. I. V. 421.

Padesátikvětový. P. šátek. Čes. I. V. 239.

Padina, y, f. = sloven. mě. v Banátě. Phfd. XII. 467.

Padláš = *strop.* V Hontě. Phfd. 1894. 311. — **P.** = *páda.* Mátoha ide najprv na p. a len potom pride do izby; Vlkolák nčupí sa na p-ši za koch alebo za piecku. Phfd. 1895. 29., 31.

Padlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. Na padla rozpěchu tělo její. Modl. 178. b. a j.

Padna, y, f. = *panna.* Gb. H. ml. I. 375., Brt. D. II. 232.

Padol = důl v jizbě na kobzole přikrytý dlázkovou deskou. Laš. Brt. D. II. 359.

Padoucí = *netrvalý.* P. žádost, život. Ché. S. 96. — **P.** nemoc. Léčení jí. Vz Duf. 30., Padoucnice (i dod.).

Padoucnice. Hojení jí. Cf. Duf. 292., Zbrt. Pov. 49., 50., Vek. Val. I. 121. (val.).

Padoucník, a, m. = *padouch.* Funs. 167. A.

Padruh. Číban, mongolský p. obrazu božího. Nár. list. 1894. č. 10. fenill.

Paducina. Vz Vred (i v dod.), Mtc. 1894. 106.

Padúchův. Rota padúchova. Ché. S. 118.

Padula, y, m. = kluk s velikou hlavou. Jevíčko. Brt. D. II. 359.

Paedagog. P. je menší a nižší než praeceptor, nebo ten ještě nedorostlé děti toliko zpravuje. Bl. Gr. 230.

Pagačina, y, f., vz Kúch (3. dod.).

Pagačky, rostl., vz Tvarožnicek (3. dod.).

Pagament, u, m. = *pergamen.* Val. Brt. D. II. 517.

Pahél, u, m., vz Pahýl (3. dod.).

Pahnoztky, rostl., vz Stúnecko (3. dod.).

Pahostník, a, m. = kdo z druhého žije. Schmarotzer, m. Phfd. XII. 317.

Pahostný, vz předcház. Pahostník. Ib.

Pahraba. Vyberali zemiaky (pečené) z p-by (na poli). Phfd. 1893. 153. (147.).

Pahrabka, y, f., vz Pahraba. P. uhlíkov. Phfd. 1895. 26.

Pahýl, *pahél,* u, m. = *neúrodné pole.* Slavk. Brt. D. II. 359.

1. **Pach** = *puch.* P. mrtvol. M. Kalašová: Princez. Maleina. 15.

3. **Pach** či *parukár* (ženský) v XIV. a XV. stol. (byl to cip na loktech). Vz Wtr. Krj. I. 45., 126., 200.

Pách, jm. kutnohorského potoku, z nem. Bach. NZ. IV. 27., Gb. H. ml. I. 423.

Pachatel. Bl. Gr. 323. praví: *inepta vox.* **Páchati o čem** = *pracovati.* Páse o to = hřmotí. N. Město. Brt. D. II. 359.

Pachník, brouk. Cf. Klim. 26.

Pachole = část vozu pod fasunkem. Cf. Brt. D. II. 445.

Pacholek = čestný název svobodného chasníka (Podluzí); jinde = čeledín od tazného dobytka. Brt. D. II. 458.

Pachosta, y, m. = *silný chlap.* N. Město. Brt. D. II. 359.

Pachrb = *pahrb.* Pass. klem. 200. b.

Pajduš, e, m. = *kdo má kolena k sobě.* Brt. D. II. 359.

Pajmatka m. paň-matka. Dšk. Jihé. I. 14. Mus. 1864. 52.

Pájovka, y, f. = něj. ženský oděv. Chod. Čes. I. V. 238.

Pajzák, u, m. = *nůž.* P. bráti (hra). Mor. Vz NZ. III. 26.

Pak. Toto slovo jest na Val., Laš. a Slov. neznámo. Brt. D. I. 55.

Pakázský. Pakáz p-ská (velmi veliká pakáz). Dolnoheč. Brtech.

Pakli. Učiníš-li dobré, vezmeš odplatu, pakli učiníš zlé, hřiech tvój bude. Ché. m. s. III. 38.

Pakomír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Pakoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Pakostroj, vz Dotýkavý (3. dod.).

Pakoza. Vz Ott. X. 303.

Pala, *Pála,* y, m. = *Pavel.*

Palác, u (nyní -e), m. V. Kal. 159., 280. a j.

Paláč, e, m. = *palič.* Slov. Phfd. 1894. 66.

Paláček, čka, m., vz Pavel (3. dod.).

Paláčka, y, f., rostl., vz Prlina (3. dod.).

Paladičtka, y, f., v lucbě. Am. Orb. 63.

Paladičnatka, y, f., v lucbě. Am. Orb. 63.

Palaeolithický. P. doba. Cf. NZ. III. 259., 471.

Palaeozoický. P. zbytky zvířecí. Vstak. II. 576. P. skupina geologických útvarů. Vz Ott. X. 20.

Palaestra, z střlat. balistra a to z řec *πάλλειν* házetí. Čern. Př. 78.

Palagraf m. paragraf. List. fil. 1893. 466.

Palagráam, a, m. = *nezbeda, flamendr.* Val. Brt. D. II. 360.

Palahta, *Palachta,* y, f., mist. jm. na Slov. Phfd. 1895. 157.

Palachar, *palašník,* a, m. = *rákosník* (pták). V Podluzí. Mtc. XVIII. 244., Brt. D. II. 496.

Palachovitý. P. rostliny. Am. Orb. 97.

Palánek, nka, m., vz násl. Pavel.

Palaprý m. paraplý, přesmyk. Brn. Brt. D. II. 167.

Palas, a, m., vz násl. Pavel.

Palásek, ska, m., vz násl. Pavel.

Palašník, a, m., *salicaria turdoides,* vz předcház. Palachar.

Palat, a, m., vz násl. Pavel.

Palata, y, f. = horejší část předku tkadl-covského stavu. Brt. D. II. 456.

Pálavý. P. vřed. Duf. 26.

Palcát = *biják, palice.* Wtr. Krj. I. 279

Palcář, z strhném. balzer. Gb. H. ml. I. 423.

Paľáčac, e, m. = *strážnik* (v Lohovci); *ořezek* (ve St. Břeclavi). Mtc. XVIII. 244.

Paľáin, a, m. = kopec u Zvolena. BZv. 18.

Palda, y, m., vz násl. Pavel. — **P.**, y, f. = *palicovitá hůl*. Kotk. 46.

Paldekýn, u, m. = *látka na sukňe*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 396.

Paldekýnový. P. čepec = z *paldekýnu* (hedvábí orientalského). Wtr. Krj. I. 84., 108.

Paldera, y, m., vz násl. Pavel.

Paldrian, u, m., vz Paldrán. List. fil. 1893. 393.

Palečky či *kľaničky* vozu. Vz Brt. D. II. 444. Cf. Palec.

Palek, lka, m., vz násl. Pavel.

Pálenička, y, f. = *hriato*. Slov. Čes. I. V. 251.

Pálené = *kořalka*. P. spáč, víno skáč. Slez. Nov. Př. 142.

Pálenečný = *kořaleční*. P. nákaza, sud. Phld. 1896. 183., 1894. 234.

Pálení. P. ohňů na hrobech. Vz Zbrt. Pov. 163.

Pálenica, e, f. = *palirna*. Phld. 1895. 608.

Páleník okatý = alchymista. Wtr. St. Pr. 23.

Pálenina, y, f. = les nad Šišmou u Dřevohostic. Nasinec. 1893. č. 82.

Paľensko, a, n. = *kořalka*. Javorník uh. Brt. D. II. 360.

Palibrada, y, f. = zeli po sladku (žertem). Brt. D. II. 479.

Palica. P. má dva konce (i s druhé strany se střílí). Phld. 1894. 441. P. vše zez hury bije. Šariš. Phld. 1895. 378. So psom si hraj a p-eu v ruke drž. Slov. Nov. Př. 33. Už se mu palička ohladila (už navykl žebrotě). Mor. NZ. V. 541. — **P.** = *znak rychtářského práva*. Vz Hůlka (3. dod.). — *Palice*, hora u Čes. Třebové. Tkě.

Palicovat koho. Phld. XII. 690. Býti holí oprav v: bítí.

Paliček, čka, m., vz násl. Pavel.

Palička, vz Krosno (3. dod.). — **P.** = *upravené husí stehno*. Také na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuil. — **P.** = *jeteleová hlávka*. Brt. D. II. 509.

Paličkatý. P. stvol jetele. Rais. Rod. 4.

Paľihuba, y, f. = *polérka chudačka*. Val. Brt. D. II. 360.

Palík, a, m., vz násl. Pavel, Sl. Sp. II. 110.

Palina, rostl. Phld. XII. 565.

Páliti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Kdoz by ohněm pálił (o žháři). Arch. XIII. 274. Páli ho v kapee krejear (musí jej probít). Kld. III. 103.

Palivní, vz Palivný. P. dřevo. Vz Ott. VIII. 12. b.

Palizor, u, m., z parasol. Ús. Dšk. Jihé. I. 43. a j. (r a l se přesmykly).

Palka, y, m., vz násl. Pavel.

Palkovič Jiří. Cf. Vlč. Bás. 69.

Palladík, u, m., palladium, prvek. Am. Orb. 58.

Palmitan stříbrnatý atd. Vstnk. III. 8., IV. 18.

Palouch, a, m., vz násl. Pavel.

Palouš, e, m., vz násl. Pavel.

Palpitace, e, f. P. srdeční. Vstnk. III. 386.

Palučnice, o, f. = *smedlorka*, houba, *agaricus edulis*. Brt. D. II. 511.

Palvač m. pavlač. Gb. H. ml. I. 544. Dšk.

Pám, a, m. = *pán*. U Zelenova. Phld. 1893. 372., 1895. 57.

Pamada v. pomada. Gb. H. ml. I. 286.

Pamak. Mladšie ženy rády tkávajú priedky (vločky do peřin) s červeným p-kom. V Hontě. Phld. 1894. 310.

Pamasin, u, m., cf. Bomesin (3. dod.).

Památlivý = *pamětlivý*. Kv. ol. 111. b.

Památné. Dostal tři kopy p-ho = tři mírné rány šindelem na plece na mezníku, když se usazoval, aby si pamatoval místo, kde byl osazen. NZ. III. 217.

Pamatoval má zvláštní vazbu akkus. s inft. Ten trám já pamatuju dávat (když se dával); P-ju v tom ešče chodit (že v tom chodil). Radostín. Brt. D. II. 290. — **co**. Aby p-li smrt jeho. Chč. m. s. 2.

Pámbiček dissimilací utvořeno z: pane na nebičku, pámbičku, to pak chybně přikloněno k Pámbu a utvořen nom. Pámbiček. Ús. List. fil. 1893. 465.

Pámbičkový v II. 480. a oprav v: Pám-bičkúv.

Pámbo — pán Bůh. Phld. 1895. 496.

Pámбораč m. pán Bůh rač (pozdraviti). Ús. Gb. H. ml. I. 466.

Pámbuško = *pán Báh*. U Kopinič. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuil.

Paměť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86., 81., 49., 106., Dob. Dur. 377. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. Má p. jako déravý pytel, jako říčici. Mor. Nov. Př. 525.

Pamětat = *pamatorati*. P. se na koho. Val. Brt. D. II. 360.

Pamětník, u, m., rostl., vz Ulehelka (3. dod.).

Pamok. Phld. 1895. 259. Cf. násl.

Pamokový = *bavlněný*. P. osnova. Phld. 1894. 311.

Pampalík, u, m., rostl., vz Slůnečko (3. dod.).

Pampáter, z pan páter. Gb. H. ml. I. 373.

Pampeliška, *pampališka*, *plěška*, *majičko* (laš.), *majiček*, *mliččů*, *mlič*, *husí kap*, *rypačka*, *pupava*, *laternička* (odkvetlá), *taraxacum off.*, rostl. Brt. D. II. 508.

Pampůch, z něm. Pfannkuchen. Gb. H. ml. I. 441.

Pámva m. pánva (*n* v *m*). Gb. H. ml. I. 373.

Pán. P. pána nepohubí; Zasiel z pána na sedliaka; Rozkázal pán. urobil sám. Slov. Nov. Př. 367., 635., 648. Služ pánovi věrně, dostaneš se k volům. Mor. NZ. V. 541. Nemaj s pány, ako so psy. Slov. Zátur. Jinak: S pány jako so psy nejlepší mat pokoj. Phld. 1893. 699. Pani se hosců — a koně se poseů. Šariš. Phld. 1895. 378. Dal nožkám pán — utekl. Brušp. Hlediková.

Pánabohúv. Tak mu je ani v pánabohovom lone. Slov. Nov. Př. 624.

Panáček, čku, m., rostl., vz Tulipán (3. dod.).

Panáčkovský. P. hrušky = sladké, červené. Bru-p. Hlediková.

Panáčkúv. P-kory čepičky, rostl., vz Skrušinka (3. dod.).

Panadlový. P. polévka = chlebová, fr. panade, vl. panada, od lat. panis, chléb. Čern. Př. 61.

Paňák (*Baňák?*), les u Věclav ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Pánbožek, žka, m. Phld. 1896. 260.

Pánbožkův. P-kova kravička = sluníčko. Pusti-li ji a ona letí nahoru, brzo umřeš. Pusti-li ji děvče, vdá se v tu stranu, ve kterou letí. Phld. 1894. 713.

Pancieřový. P. kabát. Vz Arch. XI. 313.

Pancíř v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 601.

Pančata = *hrusky*. NZ. V. 586.

Pančeva, y, f., nějaké stavení. Phld. 1893. 750.

Pandločka, y, f., pendeloque, brioletta, u kamenů tvar úplně symetrický podoby kapky. Nár. list. 1895. č. 361. feuil.

Pandur, od banderie, hotovosti horvátsko-vojenské. Čern. Př. 84.

Pandurský. Dělá p-skou = býří, hlomozi (od hospodáření pandurů). Čern. Př. 84.

Panečnice, e, f. = *panenice*. Lehká p. Wtr. St. nov. 34. a j.

Paněf. Nech sa páci na p. Phld. 1895. 648.

Panenka = jm. slepičí. Tké. — **P.** luu = *žemnicka*. 1748. NZ. III. 406. — **P.**, *panoška* = podlouhlý *bochánek* chleba i másla. Záp. Mor. Brt. D. II. 479. — **P-nky**, rostl., vz Zabí oči (3. dod.), Tulipán (3. dod.).

Panenský. P. střevíc v XVI. stol. = nízký kordovanský mazaný. Wtr. Krj. I. 490.

Pánev, z strn. pñanne, strlat. panna a to z lat. patina. Čern. Př. 72.

Pangrotiti = *churavěti*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuil.

Pangrotka, y, f. = čepice černá beránkem lemovaná. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 419. (Jrsk.).

Panchart, u, m. = *hedvábná látka* špatná. Wtr. Krj. I. 366.

Paní. Vzor strč. skloň. vz v Gb. Km. -a. 33. — **P.** = jm. slepičí. Cf. Tké.

Pání = *patřící páni*. Cf. List. til. 1895. 324.

Panie. Bl. Gr. 179. praví, že toto slovo vychází ze zvyku: nyní ho užíváme. Cf. Gb. H. ml. I. 383.

Panichart, a, m. = *panchart*. Brt. D. II. 517.

Panímámin. P. koláč či matčin chléb = bochník chleba ze čtyř merie (mírek?) pšeničné mouky, v něm jest všecko koření, hrozinky, je pečen na řešetě a přináší jej nevěstina matka do ženichova statku. Vykl. Svat. 117.

Paní manda. Cf. Kotk. 52., kde doporučuje psáti: panimanda.

Panimatka. Spíš se snese oheň s vodou než p. (tehyně) s nevěstou. Mor. NZ. V. 514.

Panin, a, o. Panin syn (panina dcera). Det. Jež. I. b. (Gb.).

Paninek, uka, m. Pro pana p-ka! Nár. list. 1896. č. 149.

Panket = *hostina* po úvodě šestinedelky knotrám uchystaná. Chod. Čes. I. V. 210.

Pankreas. Vz Vstnk. IV. 484. nn.

Panna. Staré panny vypoovídají se z Děvina přes Staršov do Babie. NZ. III. 230. Padá-li drobný déšť a slunce při tom svítí, padá

na staré panny rez, na mladé krásu. NZ. II. 613. Hra na mořskou pannu. Vz NZ. III. 27. Pražské panny, kutenské koně a slansti mládenci zřídka zač stojí. Nov. Př. 487.

Pannenky (m. paunsky) = dřev. puškvorce. Dšk. Jih. I. 11.

Panofthalmie, e, f., řec. Chronická p. Schb. Nád. 24.

Panofthlmitis, řec. = zánět oka povšechný. Schb. Nád. 47. a j.

Panoše. Vzor strč. skloň. Vz Gb. Km. -a. 27.

Panoška, y, f., vz Paenka (bochánek; 3. dod.).

Panování. To špatná cesta k p., zbraně když vtisknouti chceš v protivníků dlaně. Vrch. Rol. XVII. — XXII. 170.

Panpsychism-us, u, m = učení o Bohu vědomím svým všechny bytosti obmykajícím. Vstnk. II. 451.

Panský. P. nos = tenký. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil. P. láska visí na zajecem chvoste a kto si ju chceš zabezpečit, drž zajaca za uši. Phld. XII. 312. — **P.** = *mého pána*. P. dcera. Kat. z Žer. I. 208. Pořádž sama za příčinou nemoci panské věděti nemohu... Ib. 214. Jak jste z p. psaní vyrozuměli. Ib. 156. Nic nepsaly, než v p. psaní pozdravení mně vzkázaly; P. zdání jest... Ib. 167., 172. — **P.** *Mejto*, poloha u Podebr. NZ. III. 52). — **P.** klíče = aurikule. Brnsp. Hledíková.

Panstvo = 1. *panství*, 2. *páni*. Doklady vz v Seyk. Ruk. 22 nn., Mus. 1896. 290. Velké p., malý dvůr. Slez. Nov. Př. 99. Ciesarovna se vším panstvem biele ostala na hrade. Kat. (Seyk. Ruk. 226.).

Panščák, u, m., houba, vz Modrák (3. dod.).

Panština = *panská služba, robota*. Bude obdávati p-nu. Phld. 1892. 612. (1894. 699.).

Panštiti. Phld. 1895. 215.

Pant, vz Radík (3. dod.).

Pantáta. Také zedník vedle sedláka, řezník, mlynář. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuil.

Pantazija, e, f. = *fantasie*. Val. Brt. D. I. 63.

Pantelegraf, u, m. P. podává prý rychlostí elektrické jiskry i hlavní rysy podob. Nár. list. 1894. č. 152. 3.

Pantl, u, m. = borta na dolejší části ženské sukně v Domažl. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 412. (Jrsk.).

Pantličky, f. = lesní oves. Chod. NZ. IV. 319.

Pantlik. P. u kosile. NZ. III. 402. Cf. ib. IV. 417. nn.

Pantlovaný = *opentlený*. Kdyby byl celý p. NZ. II. 594. b.

Pantnocha, y, f. = *trepka, pantofel*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 35.

Pantofel. P-fle objevily se ku konci XV. stol., z vl. pantafola. Wtr. Krj. I. 161. P. = nízká obuv bez paty, ale také = svrchní obuv, kterouž obouvali přes střevíce. Ib. 496. Hra na p. (kartáč, váleček). Vz Duf. 99. — *Pantofličky*, rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Pantok. Kaj nic není, tam ani p-kem neurubíš. Slez. Nov. Pr. 179.

Panůti m. padnutí. Gb. H. ml. I. 410.

Papálek, lka, m., Papper, m. Sterz. II. 495.

Papalka (Bapalka?), y, f., les u Sedlíst ve Frydecku. Věst. opav. 1893. II.

Papárna. Děti měly p-nu jako pekárnu (mnoho jedli). Sml. VIII. 187.

Papeček, čku, m. = *vítrčka*. Hrabala přehlů zem (v lese) p-čkem; Zapíchla dva papečky na znak (na znamení) kříža (na hrobě). Phd. 1894. 107., 109.

Pápek, u, m., vz zdrobn. Papeček (předcház). Pápekem ma vyzenie. Phd. 1893. 651.

Pápeří, u., rostl., vz Páměčkův (3. dod.).

Papěrka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Papeženka = *katolička*. Kat. z Žer. II. 38.

Papka = rozvařené máslo zasype se moukou a osladí cukrem. Slez. NZ. IV. 499.

Paplák, a, m. = *Maďar*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Paploň, é, m. Hlava jeho klesla na hedvábný p. Phd. 1893. 618.

Papočinář, e, m. = *papučinář* (3. dod.).

Papole, cf. Chamuľa, Brt. D. I. 473.

Paprádka, y, f., *paprádko*, a, n., *paprátina*, y, f. = *kapradí*. Vz Kapradí (3. dod.).

Paprča, e, f. = *ptačí tlapka*. Val. Brt. D. II. 360.

Paprčá nožka (uh.), rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Paprči, n. = ushlé chvoji. Záp. Mor. Brt. D. II. 360.

Paprčka, y, f. = *plorací blanka mezi prsty*. V Podluží. Mte. XVIII. 245. - **P.** = *noha*. Již. Mor. Nár. list 1896. é. 151. odp. fenill. - **P-čky**, rostl., vz Beránky (3. dod.).

Paprikáš, e, m. = paprikované jidlo. P. kurací (kuřecí). Phd. 1895. 454., 707.

Papřítkovatý. Lněné semeno p-té. Kat. z Žer. I. 10.

Paproš, e, m. = *tabák*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Paprsčivý. P. obraz. Am. Orb. 30.

Paprskářství. Krajkářství, paprskářství, tkadlovství. NZ. IV. 59.

Paprskopis, u, m., Aktinographie. Sterz. I. 118.

Paprskopisný přístroj, Aktinograph, m. Sterz. I. 118.

Paprslek a *poprslek*, *paprslek*. Gb. H. ml. I. 162., 236., 488. P-ky u bran, cf. Svlaky (3. dod.).

Paprslitý. P. obrazec. Am. Orb. 30.

Paprsnice. P. měděná, bronzová na prstenovém stroji elektrickém. KP. VIII. 82.

Paprslek, vz Paprslek.

Paprštejň, u, m. = *pazourek*. Us. Kotk. 158.

Papručie, n. = *kapradí*. V Bošácku na Slov. Phd. 1892. 661., 1894. 468.

Paprutka, y, f. = *papradí*, *kapradí*. Brt. D. I. 118.

Papružit = *plnou hubou jísti*. Las. Brt. D. II. 360.

Papružník, a, m. = *kdo papruží*. Brt. D. II. 360.

Papuč, *papuča*. Části: kopýtee, čepka kožená, ohřebélko kožene, podešva. Vz Brt. D. II. 469. P. jsou z huné s podešvy bez podpatku. Popis jich vz také v Vek. Val. I. 30. Opuchlá jak p. Mor. NZ. VI. 84.

Papučinář, *papočinář*, e, m. = *parouk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 360.

Papučky, vz Bobaky (3. dod.).

Papula. S p-lou vytluče (získá). Phd. 1894. 315. Má ten dobrou p-lu, vyrábě sa s nou. Slov. Nov. Př. 618.

Papulnač. P-čov (je) jako žab v barine. Phd. 1895. 52.

Papulovaf. Vie dobre p. Phd. 1894. 549., 1895. 25.

Papuša, e, f. místo papuča. Brt. D. II. 250.

Pár. Nemá páru v kráse (zádná se jí krásou nerovná). Phd. 1894. 570. V pár dnech (nasklonné). Brt. D. II. 194. Vozí párou (= párem). Tvarožná. Hledík.

Pára. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

P. = *síla*. Utíkal, co mu p. stačila; Pára mu nestačí (tak utíká). Phd. 1892. 661., 1894. 315. Naco hrošíš, keď nemáš páry? Slov. Nov. Př. 620.

Paraamidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 6.

Paracotoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 170.

Párač. P. rozparuje břicha dětem, které po klekání mimo dum běhají. Tkč.

Paráda = *dorádění*. Přer. Brt. D. II. 360. I tam parády tropila. Phd. 1895. 709.

Paradif = *dorádění*. Přer. Brt. D. II. 360.

Parafenetidín, u, m., v lučbě. Světz. 1895. 622.

Parafenetolcarbomid, u, m. (fenetolmočovina). Světz. 1895. 622.

Paraffinový. P. olej. Vstnk. IV. 51.

Paragoge. P. ze zadu za slovem přidává literu: učinils, toť slitujž. Bl. Gr. 269.

Parakonový. P. řada kyseliny. Vstnk. III. 1.

Paralalie, e, f., řec. -- vada mluvy, když mluvící slov správně nepronásí, ku př. hlásky k, r, l, s. Ott. VIII. 315. a.

Parallelnost. P. pochodů. Mus. 1894. 455.

Paramagnetický. P. látka = která magnetem se přitahuje. KP. VIII. 20.

Paramidobenzylalkohol, u, m. Vstnk. III. 7.

Paramidofenol, u, m. Vstnk. IV. 10., 13.

Paramita, y, f., vz Linda (3. dod.).

Páraníčka. Lieskovými p-kami zaplietal košiny. Phd. 1894. 432.

Paranitroacetanilid, u, m. Vstnk. III. 327.

Parapoloha, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 7.

Parasacharin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.

Parasacharinový. P. řetěz. Vstnk. IV. 118.

Parasitární. P. theorie. Vstnk. II. 571. P. kysta (cizopasná). Schb. Nád. 62.

Parasitism-us, u, m. Vstnk. II. 571.

Páratí koho. To ženu páralo (dopalovalo). Vek. Poh. 139.

Paratoluidkyselina. Vstnk. III. 5.

Páravosť. P. plátna. NZ. VI. 23.

Pardoubek, bku, m., rybn. u Belohradu. Kotk. 140.

Pardubice. O pův. cf. Osv. 1886. a Kotk. 140.

Pardubský v. pardubický. Vz -ice.

Pardus. Dáti někomu p. (na prdel). Cf. Mus. fil. I. 391.

Párek. Párky = *druh maloranjch velikonocních rajec*. Cf. Straka, Rejsek (3. dod.), NZ. IV. 323.

Párezovatěti = *hloupěti*. Člověk p-ti. Osv. 1896. 339.

Párezovka m. párezovka, jm. louky Dšk. Jihé. I. 10.

Pargamen = pergamen. Háj. Herb. 319. a.

Pargametka m. pergametka. Kat. z Žer. I. 116.

Paripa = panský, krásný kůň. Slov. Zátur.

Parití. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Parkamen, u, m. = *pargamen*, z pergamentum. Gb. H. ml. I. 286. Potvrzení na parkameně. Kat. z Žer. I. 51.

Parkán = místo mezi hlavní hradbou vnitřní a nižší zevnější, cingulum, Zwinger. Čern. Pr. 50. P. (barchanum) byl plot n. zed' na lici zdi asi zvýší muže; nyní prostora mezi zidkou parkánovou a hradbou městskou. Hrš. Nách. 36. — P. = desková ohrada dvoru. Brt. D. II. 439.

Parkaši = *zelná policka*. N. Město. Brt. D. II. 479.

Parkot, a, m. = *šid*. Vz násl.

Parkotit = *barchantiti*. Laš. Brt. D. II. 360.

Párvotí koho s kým. Celá ves je p-la (říkala, že bude z nich párek). Vykl. Svat. 5.

Parná, é, f. = území a potok v Požůnsku. Phld. XII. 336.

Parnasije, e, f., rostl. Rudý srnecník se vije zde kol bílé p-je. Slov. Pokr. Mrt. z. 64.

Párný. P. číslo (sude). Phld. 1894. 714.

Parobek, bka, m. = *čtverák, schma*. Laš. Brt. D. II. 360.

Parobek (*paroubek*), bku, m. = *něco parubácho*. Pier. Brt. D. II. 360.

Parojek. Bl. Gr. 345.

Paroplavební. P. spojení. Fait. 35.

Parostrojek, jku, m., zdrobn. parostroj. Am. Orb. 32.

Parotryskový. P. dmychadlo, Dampfstrahlgebläse, n. Ott. VII. 696.

Paroubek, vz Parobek (3. dod.).

Párovica, e, f. = *opálka pro dva koně*. Brt. D. II. 356.

Paroxytonovati slovo. List. fil. 1895. 75.

Parsún oprav v: parsún. Akoby ani nie na ľudský p. stvorený. Slov. Čes. I. V. 175.

Párta, cf. Gánka (3. dod.). V pártě anjel, čert v čepei. Slov.

Partesy. Mluví jako z p-sů (jako kronika). Nov. Pr. 613.

Partica, e, f. = *střecha*. Klobouk so šírokou p-ou. Phld. 1894. 451. — NZ. III. 399., 400. Cf. Parta.

Partisana = *sudlice n. oštep s ušima, bodák*, který měl na dolejší konci železa dvě nši, dva háky, dvě ramena; P. = sudlice, je-jíž dlouhý nůž má při dolejší konci dva háky, dvě ramena buď nahoru vztýčená, buď dolů skloněná, buď vodorovně položená. Wtr. Krj. I. 277., 615., 617.

Partykár, e, m. = nadávka úředníkům a jejich zřízencům. XVIII. stol. NZ. III. 512.

Paruka. Cf. Wtr. Krj. I. 126.

Parukář = *holub*. Ott. XI. 511. b.

Parukářka, y, f., parus cristatus, místy na Mor.: *síčkorka chocholatá, kozlík* (i v Čech.), *kozílek, síčkorka králieck*. Vz Mte. 1893. 304.

Parukáv, vz Pach (3. dod.). P. visutý. Wtr. Krj. I. 393.

Parulka, y, f., místo paruka, / vsuto. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495. (Dšk.).

Parušit = *sukatí*. Han. Brt. D. II. 361.

Parůf, *parůfka* = *prut, proutek*. P. rozmarinu. — P. = *býl, bylka, troška, špetka*. P. soli. Slov. Phld. XII. 174. P. múky. Mte. 1894. 103.

Parychta, vz Berta v S. N.

Pás. Pásky ženské za doby husitské. Vz Wtr. Krj. I. 65. P. (okolo těla) drátkový, obroučkový, tabulkový, probíjený atd. v XVI. stol. Vz Mus. 1893. 62., Wtr. Krj. I. 510., 172. P. rytířský. Ib. 260. — P., vz Tradlina (3. dod.).

Pasečňák, u, m., rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 11.

Paseční, vz Pasečný. P. dříví. Vykl. Svat. 11.

Pasečník, a, m. = *obyratel před horami*. Mor. Mte. 1894. 353.

Paseka = *trňová ohrada*. Phld. 1894. 366. — P. = *mlýn* u Nošovic ve Frýdecku. Vest. opav. 1893. 11.

Pasekář, e, m., vlastník paseky. Vek. Poh. 11.

Pasigraf, a, m., Pasigraph. Sterz. II. 502.

Pasikó všecko = *mentem*. Kunšt. Brt. D. II. 361.

Pasilalie, e, f., z řec. = *obecná mluva*. Ztk. 93. (3. vyd.).

Pasínek. P-ků a chrastin 157 měrie. 1790. Mte. 1896. 298.

Paska = *pasačka*. V již. Čech. NZ. II. 582. V Třešti na Mor. Brt. D. II. 361.

Paskřiva, vz Prlina.

Paskuda. Šumná p. — *lem že na jedno oko šlepá*. Šariš. Phld. 1895. 378.

Pásla husy. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Pásla jeleny = *čes. tanec*. Vz NZ. VI. 54.

Pasláva, y, f. Zvič. Mlt. 53.

Pásmice = *zástěra*, která pokrývala i část prsou. Wtr. Krj. I. 505. P. (pásmička) dětská = veliký slinták i zástěra zároveň. Vz Wtr. Krj. I. 639.

Pásmovka, y, f. = pásmová pila (pila nekonečná), Bandsäge, f. Sterz. I. 387.

Pásnice, vz Utěrák (3. dod.).

Pasoman, vz Obvinatka (3. dod.).

Pásoklonný. P. podhlacenstvo, triklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Pásoosa, y, f., osa v páse krystalů. Am. Orb. 72., 87.

Pásoosní obrazec. Am. Orb. 88.

Pasovat sa s kým = *za pasy tahati, se práti, krížkovati se*. Phld. 1892. 212., 1894. 418.

Passivum, vz Trpný.

Pasť. O strč. sklonění vz v Gb. Km. -i. 38.

Pastěr, e, m. = *dře skypy chleba proti sobě a pecna skrojené*. Jevíč. Brt. D. II. 361.

Pastérňa, é, f. = *domek pastýřár*. Doluo- beč. Brtch.

Pásti čeho = *ostřihati*. (Farář) chce, aby jemu domuo snesli a svezli to, čehož on naj- pilneji pase u toho kostela. Chě. S. 279. — **kde**. P. na svojim (hleděti si svého). Mor. NZ. V. 541.

Pastickář, e, m. = *kdo dělá, prodává pasti*, dratar. Nár. list. 1895. é. 350. feuil.

Pastor. P. ptačí = bastard. ČT. Tkč.
P. = *pasák*. Hra míčem na p-ra. ČT. Tkč.
Pastorčanka, y, f. = část Morávky od potoka Slaviče ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pastorčaný potok, ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pastorčenec. Phd. 1895. 153.
Pastoušek. Hra na p-šky (na kance). Vz Duf. 92.
Pastouška = píseň etc. Vz Vek. Val. I. 60.
Pastovník, u, m. = *chlíček pro svině*. Brt. D. II. 437.
Pastrnák, u, m. = *mrkev*, bancia. 1440. List. til. 1893. 393. — Cf. Dřenka (3. dod.).
Pastrnek, od října r. 1895. mimoř. prof. slavistiky v Praze.
Pastúchov, a, m., obec v Novohradsku na Slov. Phd. XII. 336.
Pastušek, ška, m. = *pastoušek*. Tři p-kové = králi. Vých. Slez. NZ. IV. 313.
Pastvica, *pastrice*, e, f. = *kravařka*, *pasáčka*. Sev. a záp. Mor. Brt. D. II. 361., 461. P. za třetí divku (služku) obstátí může. Kat. z Zer. II. 226.
Pastviště = *pastrviště*. Eml. Urb. 433.
Pastýř. Obcházení p-řů (před vánocemi). Vz Duf. 122. nn.
Pastyřčka, y, f. = *konipas bílý*. V Lohovci. Mtc. XVIII. 244.
Pasúvat sa = křžkovati se. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill. Vz Pasovaf (3. dod.).
Paša, *haša*, *haše*. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 31.
Paščka, vz Stolička (3. dod.).
Pašek, ška, m., vz násl. Pavel. Na *Pašku* = traf u Pazderné ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pašije. Co budeš sváte p. na holých kolénách spívat (pohrůzka). Slov. Nov. Př. 620.
Pašienka, y, f. = *pastrviště*. Phd. 1896. 134. Vrch pokrytý p-kami a horou (lesem). Phd. 1893. 274.
Pašijový týden. Vz NZ. IV. 326., 330. až 337. P. niti. Vz NZ. IV. 822. P. bry. Vz Vlč. Lit. 37.
Paška, y, m., vz násl. Pavel.
Pašklín, u, m. = *klín*, jímz krojidlo v díře hřídelní upevněno jest. Brt. D. II. 449.
Pašma, y, m., vz násl. Pavel.
Pašta, y, m., vz násl. Pavel.
Paštůvka (Zlín.), *prskavec* (val.). Brt. D. II. 496. Cf. Myšák (3. dod.; pták).
Pata, mor. pjata, slov. päta. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 107. Vidí radši moje paty než prsty (když odcházím). ČT. Tkč. Den na patách roznáší (kdo lelkuje, sem tam obstupuje, místo aby pracoval). Phd. XII. 254. To nenosím ani v patě, ne tak (neřkuli) v hlavě. Mor. Čes. I. V. 422. Bít sa po patách = tančiti. Slov. Nov. Př. 588. Nestěsí se mi na paty věši. Šml. I. 175.
Patači, n., *patáčky*, rostl., vz Tvarožnicek (3. dod.).
Paták, a, m., jm. koně. NZ. III. 103. — **P.** = *erandělik*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Pátek. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 107. Pověry táhnoucí se k pátku a hl. k velikému pátku vz v Zbrt. Pov. 163., NZ. II. 697., 599., IV. 324.—337., Duf. 357. nn., Phd. 1894. 131.,

Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. (v Litomyšl.), Qestr. Mon. (Böhm.) I. 442., Vek. Val. I. 79. Co na piatok, to na sviatok. Slov. Nov. Př. 628. Čech nežli by v pátek s máslem jedl, raději by koně ukradl. Bow. Post. 67. Prší-li na veliký p., bude rok žízňiv (sucho). Vek. Val. I. 62. V p. jde všecko na zpátek. Tkč. Vz Čtvrtek (3. dod.).
Patelátový. P. košile. Phd. 1895. 483.
Patěna, y, f. = *hrubé dřevce*, *neobcainé*. Brt. D. II. 361.
Pateno, a, n., Häckse, f., zvěrolek. Sterz. I. 1169.
Patent, u, m. = *bramborový lívanec*. Slov. Brt. D. II. 479. — **P.** = *klerický*. Vz násl.
Patentárka, y, f. = *klerice*. Val. Brt. D. II. 361.
Páteř. Nošení p-řů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 77. Vz Růžence (3. dod.). Zvoní mu na p-ře (na hřbet, je bit). Čern. Pr. 21. Přihlalo se jich jako p. (mnoho). Vek. Val. I. 111.
Pateraký = *paterý*. Čes. I. V. 251.
Paterče, etc, n. Vysedla p-čata (pět párů). Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuill.
Páterci, n., *cistoseira*, rostl. Léčení jím vz v Vek. Val. I. 156.
Páteřice. Mláčení o p-ci: Husa pečená, husa pečená. Záp. Mor. NZ. IV. 397.
Páteříček, čku, m., zdrobn. páteř. O p. v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 49.
Paternuze, e, f., rostl., vz Tvarožnicek (3. dod.).
Pathogenesa, y, f. = původ a průvod nemocí. Schb. Nád. 24.
Patchaf = klopýtati. N. Město. Brt. D. II. 361.
Patka. Vz Adlaf (3. dod.). — **P. Pepíků** = vlasy s hlavy do prostřed čela sčesané. Nár. list. 1894. — **P.** = *příčka na šarapatkách* (u saní); část *splazu* pod ruchačlem viditelná; *konec kopy* pod pravým úhlem sehnutý. Brt. D. II. 451., 448., 452. — **P. v hodinách**, která stupní kolo zadržovala, Lappe, f. Vz Ott. XI. 432. b.
Patnocha, y, f. = *delsí treпка*, později *pantofel*. Wtr. Krj. II. seš. 35.
Patocina, y, f. = *patoliščo*, *mokrina*, *močarina*, *mláka*. Phd. 1892. 55., 1893. 462. a j.
Pátoklasník, a, m. = žák páté třídy. Phd. 1895. 89.
Patoprstí, n. = *patoprstnice*. Slov. Mtc. XVIII. 210.
Patora, y, f. = *čeladka domácí*, *percup*. Tých je hodná p. v dome. Phd. 1894. 442.
Pátovka, y, f. = *pátka*. Phd. 1894. 378.
Pátr = *pater*. U Cisarova. NZ. VI. 76.
Patrčka Michal Silorád, spis. v I. čtvrti XIX. stol. Vz Mus. 1894. 150.
Patricijka, y, f., *Patricierin*, f. Frid. Coss. 42.
Patro. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 54.
Pátrovat = *vrávorati*. Han. Brt. D. II. 361.
Patset = *padesát*. AlxII. 4. 22., AlxV. 1277., Pass. 344.
Patsetkrát = *padesátkrát*. Pass. 301.
Pařihat = *jídlo do sebe cpáti*. Val. Brt. D. II. 311. Cf. Pařichat.
Pátý. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 107.

Patyč. Popadnuv p., zatal v mätku pažit, i vyrýval prst kypru náramne. Phfd. XIII. 11.

Patyčie. Oheň stúchnul; p. začalo čerieť, pukať, kriviť sa. Phfd. XI. 286.

Paučina. Cf. Dob. Dur. 370.

Paučnik, u, m. = *nejjemnejší slojtr hedrábný*. Wtr. Krj. I. 48., 106. Vz Hedbávník (3. dod.).

Pauk. O pův. cf. Dob. Dur. 373., 377.

Paulik, a, m., z Paulus. V Kosm. Mus. 1894. 117.

Paumění, n. NZ. VI. 25.

Pauz, vz Pavuz.

Pauzovat = *pauzem* (pavuzou) *juru pripravovať*. Slov. Brt. D. II. 361.

Páv = *holub, columba laticaudata*. Ott. XI. 511. b.

Pávčie, eriophorum, rostl. Phfd. 1893. 163.

Pavec, vce, m., vz násl. Pavel.

Pavek, vka, m., vz násl. Pavel.

Pavel. Odtud: *Pavelík, Pavelka, Pavelec, Pavelčák; Parlík, Parliček, Parla, Parlák, Parlas, Parlásek, Parlát, Parlenka, Pavliš, Pavliška, Pavliš, Pavlišta, Pavlorek, Pavloušek, Pavluska, Pavlouš, Pavlovic, Pavlu; Pavrek, Parka, Pavec, Pavíček, Pavěska; Pašek, Paška, Pašta, Pasma?, Pala, Pála, Palek, Palík, Palka, Palček, Pallček, Paláček, Palánek, Palas, Palásek, Palat, Palouch, Palouš, Palda, Paldera*. Kbrl. Sp. 18. (9.). Cf. Kotk. 28. Keď je na deň obrátení sv. Pavla hmula na zemi rozprestretá, bude ľud mrieť; leží-li po horách, tož państwo. Phfd. 1894. 714.

Pavelčák, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavelec, lee, m., vz předcház. Pavel.

Pavelík, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavelka, y, m., vz předcház. Pavel.

Paveň, vno. f. Aj klbasy nakrájela na p. Phfd. 1894. 678. (1892. 265., 1893. 317.).

Paveska, y, m., vz předcház. Pavel.

Paveza (paviza) = *veliký štít obdelníkový*, dole zaspicatělý, vypouklý a uprostřed s rýhou povystouplou, povydanou. Wtr. Krj. I. 266., 606.

Pavíček, éka, m., vz předcház. Pavel.

Pavíza, vz Pavéza (3. dod.).

Pavka, y, m., vz předcház. Pavel.

Pávko, a, n. = *pari péro*. Slov. Brt. D. II. 361.

Pavla, y, m., vz předcház. Pavel.

Pavlač. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Pavlača, e, f. = *žába* (nemoc), aphten. Hojení jt. Vz Mte. XVIII. 214.

Pavlák, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavlaka, ML. 42. b., **povlaka.** Ol. Prov. 31. 22., byssus. Gb. H. ml. I. 236. Oblácel se v pavlaky (purpura). Ev. seit. 26. Luc. 16. 19. (Muc.).

Pavlas, a, m., vz předcház. Pavel. — **P-sy** = *falešné vlasy*. NZ. IV. 444.

Pavlásek, ska, m., vz předcház. Pavel.

Pavlát, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavlenka, y, m., vz předcház. Pavel.

Pavliček, éka, m., vz předcház. Pavel.

Pavlik, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavlis, a, m., vz předcház. Pavel.

Pavliška, y, m., vz předcház. Pavel.

Pavliš, e, m., vz předcház. Pavel.

Pavlišta, y, m., vz předcház. Pavel.

Pavlorek, rka, m., vz předcház. Pavel.

Pavlousek, ska, m., vz předcház. Pavel.

Pavlouš, e, m., vz předcház. Pavel.

Pavlovic, e, m., vz předcház. Pavel.

Pavlů, vz Ů a předcház. Pavel.

Pavluska, y, m., vz předcház. Pavel.

Pavouček, éku, m. = kolovrat o třech nožkách. ČT. Tke.

Pavouk. *Pavúk* m. pavúk, r prisuto. Gb. H. ml. I. 433. Žije si jako pavúk. Slov. Nov. Př. 624. Čaká ako pavúk v dziere na muchu. Phfd. XII. 697. Pavouk nehledí než od kterékoli věci jed brátí a jiným udati (o zlých lidích). Bl. Gr. 309. Zhrívá-li se p. v lednu na slunci, v březnu prikrývá sedlákům klobouky. Vek. Val. I. 162.

Pavování. P. hor. Cf. Arch. XI. 461.

Pávovička = *dýchánek* (svítek). Kunšt. Brt. D. II. 473.

Pavuči. P. trup. Světz. 1895. 10.

Pavučina, y, f. = *mříže ve trestnici* (v zločenské řeči).

Pavučinkování plen (druh vyšívání). Čes. I. V. 227.

Pavučník, u, m. = *nejjemnější hedrábní látka na roušky*, jež po nem slují paučníky. Wtr. Krj. I. 366.

Pavuz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. Jinak: *pacuza, pauz, páz, páz, páza, pabuza, pabza*, Brt. D. II. 445., *pavza*. 231.

Pavza, y, f. = *paruz*. Kunšt. Brt. D. II. 231.

Pavznět, u, m. Nár. list. 1895. č. 329. feuil.

Paytlik, u, m., něj. pekařské pečivo. 1444. Arch. XIV. 443.

Pazár Ondr., slov. spis. a ev. far. 1791. Phfd. 1895. 354.

Pazderačka, y, f. = *žena z pazderny*. Kld. IV. 233.

Pazderák, *pazderník*, a, m. Kld. IV. 233., 234.

Pazderecký = *obyvatel pazderny*. N. město na Mor. Čes. I. V. 181.

Pazderka. Jeho postavení atd. Vz NZ. II. 560. P. s pazderákem. Duf. 56.

Pazděrovský potok na Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Pazdýrko. Matka včel po spraši snáší p-ka do buněk, z nichž se lihnou červy. ČT. Tke.

Pazlat v 2. dod. oprav v: *pazlat* = rouška, praporec na kopí zavěšený.

Paznehet m. staršího paznohet. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 161., 240. Cf. Pazneht.

Pazneht, strc. paznohet. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. Pazneht. Háj. Herb. 233. b., 234. a. Paznoht. Háj. Herb. 351. b., 233. b. Cf. List. fil. 1896. 159.

Pazník, u, m., Falzhobel; p. útorový (*drážník*), Binderfalzhobel, m. Ott. XI. 418., 421. b.

Paznoht. Cf. předcház. Paznehet, Pazneht. — **P.** = *prst*. Cf. Pazour. Prignabit p-htem tabák ve fajce. Val. Brt. D. II. 313.

Paznot m. paznoht, h odsuto. Dšk. Jihe I. 33.

Pazole m. fazole. Laš. Brt. D. I. 109.

Pazouratý, *pazúratý*. Phfd. 1894. 323.

Pazúr, a, m. = *pes*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Pazurky oprav v: *pazúrky*. P., rostl., vz

Beránky, Stručina, Smrž (3. dod.), Slúnečko, Tanečnice (3. dod.).

Paža, c, f. = *místo, kde se scházejí dřevě střechy téhož stavení*. Brt. D. II. 433. — **P.** stodoly = *pažení, perna, přístodůlek*. Brt. D. II. 437.

Paždí, d přísuto. Gb. H. ml. I. 409., Dšk. Jihč. I. 17.

Paždík = trámec vodorovný, jenž slouží k stužení konstrukce. Ott. VIII. 2. b.

Paže, f.; v Rkk. také n. Cf. o tom v Mus. 1896. 246., List. fil. 1896. 230., Mus. fil. 1896. 230.

Páže. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26.

Pažerák, u, m. Keď mu je smrt na p-ku (na jazyku). Phld. 1894. 678. (1895. 72.).

Pažití = *rozumění*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

pě změněno v *pě*: vok. chlapše m. chlapče. Chod. Gb. H. ml. I. 525. U Zábř. Brt. D. II. 131.

pe. Od násl. *e* v *pe* se *p* neměkčí. Gb. H. ml. I. 419.

pě vyslovuje se na Hané jako *pje*. Brt. D. II. 17.

Pec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 315. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 43. **P.**, m. = kamna; **p.** pekařský = *pec obyčejná*. Laš. Brt. D. II. 435. Kdo pod pecum narozen jest, temo tažko na ohniště vylizt; Maká druhých ožehom, kdo sám v peci lha. Slov. Nov. Př. 176., 376. Kto prvý kúri (topí) v novovystavenej peci, do roka umre. Phld. 1894. 713.

Pecák = *kotlík na ohřívání vody a píce dobytku v zimě*. NZ. IV. 10. — **P.** = *kamnopec*. Vyčítal kotel pecákovi. Mor. NZ. V. 544.

Pecarka, y, f., vz **Pečírka** (3. dod.).

Pecco (pekko) = *druh jemného činského čaje*. Us.

Pecen. Tu pecen, tu pecen, babo, dej koláč (hra). Vz Duf. 90.

Pecí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Imper. *peč* m. *pec* podle *pečce*. Gb. H. ml. I. 448.

Pecin, gt. *pecna*, m. = *pecen*. Lašsky. Gb. H. ml. I. 186. nn.

Pecina = *výklenek nad pecí dvířkami zavřený*. Brt. D. II. 435.

Pecínek, zdobn. *pecen* Hra na *pecínky*. Vz Duf. 108.

Pecinka. Po p-kách vystupovati na *pec*. Rais. Rod. 32.

Peciválky, pl., m. = *bramborové koláčky*. Žďár. Brt. D. II. 479. V Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

Peenec, gt. -cence, m. = *malý pecen*. Ché. P. 97., GR. Nov. 65.

Pecník, u, m. = *pecen*. Kotk. 27.

Pecný. Pecné vidly (od *peci*). Dač. Brt. D. II. 283.

Pecovina, y, f. = *pec*. **P.** stojí v komoře vedle kuchyně, na ni se leze po několika schůdkách. **P.** jest milým útlukem starých i mladých. Slez. NZ. IV. 10., 198.

Pečáky = *pečené brambory*. Brušp. Hledíková.

Pečanka, y, f. = *pečínka*. Slez. NZ. IV. 447.

Pečárka, y, f., houba, vz *Pýchavka* (3. dod.).

Pečaf, vz násl. **Pečet**.

Péce z *pekja*. Gb. H. ml. I. 314. Co máte péci za rúcho?; Není tobě péce do nikoho. Ev. seit. 35. Mat. 6. 28. a ib. 40. Mat. 22. 16. Měj o něm péci. Ev. vid. 101. Luc. 10. 15.

Pečeně = *játra*. Slov. Phld. XII. 564., Mtc. 1894. 107. Cf. **Pečeň**.

Pečenice, statek v Tekovsku. Phld. XII. 336.

Pečenka, vz *Zabýjačka* (3. dod.).

Pečeňový. **P.** krancle. NZ. IV. 527.

Pečet, slov. *pečaf*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 100., Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 407., Dob. Dur. 317. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. Hádanka o pečeti. Vz NZ. III. 34.

Pečetění voskem červeným a zeleným (právo měst). Vz Mtc. 1895. 267. nn.

Pečetka. Menší p-tku přitiskl. 1461. Arch. XIV. 104.

Pečienkáreň, rně, f. = *místnost, kde se pekou pečene*. Phld. 1893. 753.

Pečienkárka, y, f. = *pečínkárka*. Phld. 1895. 77.

Pečienkový. **P.** mísa = *na pečení*. Phld. 1895. 65.

Pečinka František, básník. Světz. 1894. 419. b. — **P.** y, f. = *pečený brambor*. Je-
víčko. Brt. D. II. 361.

Pečínky = *sušené křížaly*. Brt. D. II. 482.

Pečírka, *pecarka, pekárka, honcula*, *agaricus campestris*, houba. Brt. D. II. 510.

Pečité, n. = *pečeně*. Háj. Herb. 142. a j. Dojde jako *p.* (dozraje, k cíli nějakému se přiblíží ku př. k smrti). Bl. Gr. 225.

Pečivo. **P.** dělané o jistých svátcích a obětované jednotlivým božstvům. Vz Zbrt. Pov. 132., 131.

Pečka. Desátá voda z *peček* — daleké příbuzenstvo. Brušp. Hledíková.

Pečkový = z *peček*. **P.** polévka. Slez. NZ. IV. 446.

Pečky = *sušené křížaly, pečínky*. Laš. Brt. D. II. 482.

Pečovnice, e, f. **P-ce** = dvě opatské sestry, které na *pečí* měly schůzi a činy sester. Vz Wtr. Živ. c. 744.

Pedla, y, f. = *perla*. Dšk. Jihč. I. 10.

Pedlík m. *perlík*. Gb. H. ml. I. 351.

Pedlový m. *perlový*. **P.** kořalka. Dšk. Jihč. I. 10.

Peduška, y, f. = *poduška*, o v c. Žďár. Brt. D. II. 246.

Pěha. Hojení *pěh* na Mor. Vz Mtc. 1894. 336.

Pěhza, y, f., pták, vz *Pénice* (3. dod.).

Pecha, y, m., vz násl. **Petr**.

Pecháče, e, m., vz násl. **Petr**.

Pecháček, čka, m., vz násl. **Petr**.

Pechal, a, m., vz násl. **Petr**.

Pechan, a, m., vz násl. **Petr**.

Pechaň, ě, m., vz násl. **Petr**.

Pechánek, nka, m., vz násl. **Petr**.

Pechar, a, m., vz násl. **Petr**.

Péchárka, y, f. = *pěší rohota*, opak: *jetá* r. Val. Brt. D. II. 361.

Pechatý, čho, m., vz násl. **Petr**.

Pechlák, a, m., vz násl. **Petr**.

Pechník, a, m., vz násl. **Petr**.

Pechoč, e, m., vz násl. **Petr**.

Pechold, a, m., vz násl. Petr.
Pechorif sa = *namáhati, pachtiti se* a p. Slovenská slova sa p-me kovať. Phld. 1893. 626. (466., 548.). **S** drevom sa p. Ib. 1896. 214.
Pěchoušek, ška, m., vz násl. Petr.
Pěchovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 172.
Pechura, y, m., vz násl. Petr.
Pejchar, a, m., vz násl. Petr.
Pejchat. Pejchá tabákem = dýmá. Brt. D. II. 361.
Pejchavka, vz Pýchavka.
Pejko. Pejky hádžu veselo hlavami. Phld. 1893. 543.
Pejma = melodie? A zkade má tie pejmy krásne? Phld. 1895. 202.
Pejř, vz Pýř.
Pejřitý = *pýřitý*.
Pejš, e, m., vz násl. Petr.
Pejša, dle Bača, vz násl. Petr.
Pejška, y, m., vz násl. Petr.
Pejtati = *pýtati*. Veď sme my nepřišli koláč krájeti, ale sme my prišli diovca p. Sl. spv. II. 68.
Pejtlir dle Wtr. Krj. I. 522. = *rukavič-ník*, který dělal rukavice z koží.
Pejze m. peňze, ň v j. Dšk. Jihč. I. 14.
Pekáč = *placka*. P. hrůškový, kadlátkový, jablkový. Vz Duf. 254.
Pekař. P-ři vypovídají se z Pecínova přes Nehasice do Pálcic. NZ. III. 229. — **P.** = *vápenník*, že pracuje u vápenných pecí. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.
Pekarčák, u, m. = *pekárčok*. Brt. D. II. 435.
Pekárka, y, f. = *pečírka*, houba. Brt. D. II. 510.
Pekárna = *pec na chléb*. Vých. Čechy. Čes. I. V. 79. Chléb do pekárny osaditi. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuill.
Pekařský. P. bida = p. nemoc, Semmelbaba. U Uh. Hrad. Glos.
Pekelník, a, m. = potok u Bruzovic na Frýdecku. Věst. op. 1893. 11. — *P-ky*, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 69.
Pekla, hora na Mor. Mte. 1895. 128.
Peklece, e, f. = *petlice, t v k*. Zábř. Brt. D. II. 128.
Peklhubec, bce, m., z Pickelhaube, starší tvar Beckelhaube = pokrývka hlavy. Čern. Př. 69.
Peklice, e, f. = *peklo, prohlubeň s před-pecí*. Zábř. Brt. D. II. 435.
Pekliska, horní hřbet u Prehalova. Mte. 1895. 132.
Peklo. O pův. slova cf. Čern. Př. 43. Znali-li Slované p. a co původně znamenalo? Vz Phld. 1894. 227. Nesnadně sobě lidé zlí dobývají a pracně pekla, jako dobří nebe. Bl. Gr. 306. Vee věčná p. horoucí (o věci trvanlivé). CT. Tkč. Máš-li do pekla, to voľ aspoň na peknom koni. Phld. 1893. 700. I v pekle raz v roku hody bývají (Peklo je meno niekterým kremám). Ib. 1894. 442. Preletel pres p. (o zrzavém). Mor. NZ. V. 545. Di v pekly. Val. Brt. D. II. 361. Cloveče hřeš, pekla neuješ. Slov. Nov. Př. 26. — **P.** = *jima před otvorem k peci*. Také sloz NZ. III. 198., IV. 11.

Pěkněti, čl, ční. Phld. 1896. 280.
Pěkno. Byl na p. při rozumu = docela: Na p. byla ztracená = docela. Brt. D. II. 285., 361.
Pěknotvarý. P. věž. Osv. 1896. 220.
Pěknovlasec, sce, m. Am. Orb. 107. Vz Pěknovlásek.
Pěkný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Pěkn. Brig. Zjev. 92. Pěkná jako růže. Us. Hezká je, ale to pěkné (peníze a p.) schází. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Pěkná jako malena, jako z másla, jako makový květ; Pěkný jako panna, jako struna; ironicky: Pěkný jako sova, jako sochor v pytli, jako doch. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.
Pekoe, e, n. = *nejjemnější druh černého čaje*. Us.
Pektorálek, lku, m. = *zdoba*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 183.
Pekuško = *pěkně*. P. prosím. Kopanič. na Mor. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.
Pelant. Dle Bl. Gr. 297. (zná p-ty) slovo staré verštatné.
Pele, e, m. = *spodní obruba na sukni*, Beleg, m., Jicko; jinde *plech*. Brt. D. II. 517.
Peleman, u, m. = *hřib* (houba) Březno. Zvolen. Phld. 1893. 304., 1894. 615.
Peldřimov, z Pelřimov m. Pelhřimov. Gb. H. ml. I. 613.
Pelechavý = *plešatý*. Phld. 1894. 535.
Pelencovati. Brt. D. II. 298.
Pelesť, z Bettleiste. Gb. H. ml. I. 424. Čern. Př. 66. — **P.** = *kraje kamenného koryta*. Nárameč. Brt. D. II. 361.
Peleš. O strě. skloň. vz Gb. Km. -i. 47., 26.
Pelhřimov. Vz předcház. Peldřimov. Patří do P-mova (Pejřimova) = kdo se zoperil, zapejřil. Čern. Př. 21. — Z Pelhřimova Mik. (Biskupec). Vz Vlč. Lit. 142.
Pelikán. Vz Tanec čes. (3. dod.).
Pelísat se = *vltniti se*. Obilí se p-sá. Han. Brt. D. II. 361.
Peliska, y, f., vz Člopek, Peklice (3. dod.).
Peliš, e, f., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 75., 427.
Peliti = *běšeti*. A kůň i s ním domů pelil. Pokr. Mrt. z. 61.
Pelno, pilno = *plno*. Je tam p. Dšk. Jihč. I. 5.
Peloch, u, m. = *pelech*. Tišn. Brt. D. II. 183.
Pelopík, u, m., pelopium, prvek. Am. Orb. 57. Dle NZ.: pelop.
Peltna, y, f. = járek mezi dvěma řádky zemáků. Bru. Brt. D. II. 352.
Peltram m. pertram. Gb. H. ml. I. 351.
Pelyn, *pelyň, polyn, polyň*. Vz Pelun, Gb. H. ml. I. 150. Pelyněk v strě. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
Pelynkový, vz Pelunkový.
Pemrlice, z něm. Hammerlein. Jg.
Pemsa, z něm. Bims. Gb. H. ml. I. 424.
Peň = *pařez*, mor. Bl. Gr. 339. o tomto slově praví, že jest to vox inepta. Aj starý opálený peň je pěkný, když ho přistrojí (bláznů sluší každá čepice). Vek. Val. I. 109.
Pěna, y, f. Zacházal s ní jako s pénon (jemně). Sml. I. 134. — **P.** = *pták*, vz Pěnice (3. dod.).

- Peňazobažnosť.** Phld. 1893. 77.
- Penčička,** vz násl. Penka.
- Pendelinka,** y, f., *něj. visuté roucho.* Wtr. Krj. I. 569.
- Pendina,** z lat. *pendeus.* Knížky s p-nou = tak svázané, aby okolo nich ocasy t. j. zbytky kůže visely, za něž by buď nesený býti mohly v rukou nebo na pás zavěšeny. Bl. Gr. 185.
- Peněkad** = *poněkud.* Háj. Herb. 334. a. a jinde.
- Penězobíci stroj.** Am. Orb. 20.
- Penězochtivost.** Krok. 1893. 312.
- Peněžák,** a, m. = *penízek* = holubí jm. ČT. Tké.
- Peněžitě.** Bylo tam peněžiteje (více peněz). Žďár. Brt. D. II. 260.
- Peněžiti.** Víno šenkovati a p. 1549. Čel. Pr. m. I. 410.
- Peněžitý.** P. dluh, činže. Půh. V. 40., 364.
- Peněžník,** a, m. = vladař nad náecmi penězi, šafář. Utvořil Br. M. Červenka a Bl. Gr. 169. praví, že jest to vox inusitata.
- Pěnice,** na Hané: *pěna.* P. vlašská, sylvia nisoria; p. hluchá, hluchá pěna, velká p. Vz Mtc. 1893. 304. P. hadí, vz Krutihlav (3. dod.). Cf. *Sedmíhlásek, Deraterohlásek, Pězga, Pězga, Pězga* (laš.), *Livička* (St. Hrozenk.), *Hadica* (Val. Klobouky), *Hadopěnice* (uh.; 3. dod.).
- Pěniž** = *peniez.* Háj. Herb. 157. b.
- Peníz.** O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114. P., z Pfennig. Dob. Dur. 384., 418. Měl by platiti a peníze u ďábla (neuf jich). Bl. Gr. 295. Peníze jsou chléb a ostatek samá pleva. Šml. VII. 143. Čest s penězi jde. Zvič. Mlt. 48. Bez peněz na trhu, bez soli doma nedobře bývá. 1595. Wtr. Živ. c. 587. Věle peníze všeccko zrobio, slez.; Peniaz nový ako pena; Má penazi ako čert pliev; Len sa tak penazmi obsýpa; Má voliaký, ale nevelmo široký peniaz (málo). Slov. Nov. Př. 164., 624., 627. Škoda peněz za to, co zrovna být nemusi. Světz. 1894. 218. b. Peníze dávali nebožtíkovi (pověra). Vz Zbrt. Pov. 163. — **P-ze** = *pense* (záp. Mor.; laš. *penzija*). Brt. D. II. 517.
- Penízek,** zku, m., rostl., vz Lopatka (3. dod.).
- Penka,** *penčička,* y, f. = ze silného dřeva odrezaný klát alebo i murovaný podstavok pod lavicu, jaké vidáme v svetliciach. Phld. XII. 697.
- Pěnka,** zdrobn. pěna. Tu musejí býti pěnky (na pivě) pro blánky (aby se mohly z hojného výdělku koupiti blánky). 1550. Wtr. Krj. I. 23.
- Pěnkava,** *pinkava, pinkoun.* P. zpívá na Jevíčku: Brzo-li ty mně ty čtyry krajeary dáš? Mtc. 1893. 306.
- Peňní osa.** Am. Orb. 86. Cf. Peň.
- Pense.** Vz Peníz (3. dod.).
- Pensnec,** sence, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 75. Vz Penznec (3. dod.).
- Pentén,** u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.
- Pentit,** u, m. = cukr bylinný. Vstnk. III. 9., IV. 20.
- Pentlení** nevěsty a družiček = zvláštní svatební úprava hlav jejich. Vz NZ IV. 417.
- Pentlíček,** čku, m. = *poboční pentlík.* NZ. IV. 436.
- Pentlík,** u, m. (ozdoba hlavy nevěstiny a družiček) = *korunka.* XV. stol. Št. Cf. Pentlení (3. dod.).
- Pentol,** u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.
- Pentosa,** y, f. = druh cukru v bylinstvu rozšířený. Vstnk. III. 9., 10., IV. 20., 21.
- Pentosan,** u, m. P. v říši bylinné. Vstnk. IV. 21.
- Pentro,** a, n. = *patro.* U Polhory na Slov. Phld. 1895. 58.
- Penzl,** u, m. = *penzlík,* z Pinsel. 1452. Arch. XIV. 474.
- Penznec,** zence, m., obec v Hontě. Phld. XII. 427. Cf. Pensnec (3. dod.).
- Pepek.** Pepku — smetku. Pepku, dej kavalec (krajíc) k snědku. Pepek — nadělal pletek (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuil.
- Pepice** — vopice (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuil.
- Pepický tanec.** Vz Herm. Bodř. Praž. 37.
- Pepík.** Pepíku, dobrá kaše ve mlíku, ještě lepší ve smetaně, ale se ti nedostaně. Brušp. Hledíková. Pražský P. také: těžkost, těžká váha. Vz o nich v Herm. Bodř. Praž. 34. nn.
- Pepka,** y, f. = *Josefa.* Us.
- Peplum,** a, n. = *fejlík,* stužka vůbec, stužka na přilbici. Hrš. Nách. I. 363.
- Pepř.** Pod našimi okny keř pepře, naši mámu žádný nepřepře (říkej rychle). ČT. Tké.
- Pepřec,** e, m. = *peprník, pulečník,* polygonum aviculare, rostl. Vz Brt. D. II. 506.
- Peptonisace,** e, f. Vstnk. III. 14.
- Peptosacharující ferment.** Vstnk. III. 14.
- Per** = *ret.* Jej červené pery zostaly maľičko otvorené. Phld. XII. 262.
- Pěť,** e, vz Pýř.
- Peračina,** y, f., vz Kapradí (3. dod.).
- Peračka,** y, f., vz Kapradí (3. dod.).
- Perašin.** U Liptova. Phld. 1893. 374.
- Pereoch.** Čern. Př. 80.
- Percuvac** husy = chytro (rychle) hnáti. Phld. 1895. 495.
- Perdla,** y, f. = *perla, d* vsuto; dialekt. Gb. H. ml. I. 351.
- Perdlička** m. perlička, *d* vsuto; dialekt. Ve vých. Čech. Dšk. v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.
- Perdlík** m. perlík, *d* vsuto, dial. Dšk. Jihé. I. 16.
- Perdon** udělití (pardon). Čel. Pr. m. I. 603.
- Pérek,** řku, m. = *perca fluviatilis,* ryba. Slez. Brt. D. II. 498.
- Perení.** Prkenné p. místo štátu na stavebních. Chod. Vz NZ. IV. 211., II. 569. — **P.** = *lupínky na lnu.* Brt. D. II. 442.
- Perenožilný,** fiedernervig. Sterz. I. 919.
- Perestina,** y, f. = *céc perestá.* Ché. S. 39.
- Perestý.** P. štir. Bl. Gr. 333.
- Perfectum.** Cf. Vaskův Filol. důkaz. 75.
- Pergamin,** u, m. = *pergamen.* U Cisarova. NZ. VI. 76.
- Pergmistr,** vz Perkmistr.
- Pergnos,** a, m., z Berggenosse. 1735. Mtc. 1893. 339.
- Perhuba,** y, m. = *tluchuba.* Zábř. Brt. D. II. 362.
- Perchta.** Chození s Perchtou v Plavě v Budějovicku. Vz NZ. IV. 55.

Peří. No, ty toho p. nadereš, tak bleše pod ucho. NZ. V. 546. Paví p., čertovo p., vz Kapradí (3. dod.), Vous (3. dod.). — **P.** Brambory s peřím = se zelím. NZ. IV. 537. — **P.** = *péro*. Maje s sebou papír, inkoust a peří. Mus. 1894. 356.

Peřina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Svrchní p. = *duchna*, *hrubá p.*, *peřina*, *vrchnica*. Brt. D. II. 436. Cf. Zhlavec (3. dod.).

Peřinka. P. čertova = *chrastavec*, rostl. U čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuil.

Perisko, a, n. = *miesto na potoku, kde perú*. V Trenčian. Phld. 1894. 376. Žena s p-ka zedla by čerciska a chlap z hór ešče skôr. Ib. 1892. 56.

Periščo = *lavička na pranie*. Phld. 1894. 376. Cf. předcház. Perisko.

Peřiti se. Peří se a) drhne, odírá se (val., han.); b) dere, drápe (slov.); c) šklube (taš.). Brt. D. II. 362.

Peritracheální = průdušnici obklopující. P. sklerosa. Čes. lék. 1888. 53. (Dhnl.).

Perkmistr. O vinohradských p-stech ve stol. XVIII. na Mor. vz Mte. 1893. 333. un.

Perkrechtní = *vinění*. P. knihy. Ned. Zábran. 29.

Perkytlář, e, m. P. dělal perkytle. Wtr. Krj. I. 579.

Perla. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11.

Perletářství, n. Nár. list 1896. č. 100.

Perlobarvý, perlenfarbig. Ml. Hüb. 236.

Perlošedý, perlengran. Ml. Hüb. 139.

2. **Perlovec** = *perlový věnec*; věnec na ženskou hlavu perlami obložený v XV. stol. Wtr. Krj. I. 47., 102. Drahý p. na její hlavu vstavily. Griz. 83. a.

Permpelc, e, m. = *medvědí kožich*, z Bärenpelz. 1758. NZ. III. 322.

Pernář, e, m. = *skladač do perny*, Banser, m. Sterz. I. 390.

Perní m. první. V Krkonš. Kouble. 52. (Gb.).

Pernial, u, m. = *pennal*. Exc.

Pernica, e, f. = *veliká mísa na zadělávání* (Ivané.); b) *nádoba na mléko* (Bystr.); c) *schránka na péra* (Kunšt.). Brt. D. II. 362.

Perníkovo, a, n. = *perníkové pečivo*. Žďár. Brt. D. II. 253.

Perný. P. šaty. Arch. XIII. 433., Čel. Pr. m. I. 457.

Péro. Perom písal, zadkom pečatil. Slov. Nov. Pr. 533. Hádanka o péru. Vz NZ. III. 34. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Péra jako ozdoba čepice, klobouků. Vz Wtr. Krj. I. 420. — **P.** = *rapír šermířský v XVI. stol.* Ib. 612.

Perokresba. Světz. 1894. 485. a.

Peroutný. P. kritika (písemní). Šml. VIII. 228.

Pérovník, u, m. = *dušník*, Federhobel, m. Ott. XI. 419. a.

Pérový. P. hodiny (motorem jejich jest péro) Ott. XI. 435. a.

Perožrout, a, m., hmyz. Ott. XI. 512. a.

Perpetlík m. perpendíkl, vz Us. Čern. Pr. 74.

Persánek, nku, m. = *persán*. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuil.

Persian, u, m., druh kožešiny. Hl. nár. 20. 5. 1894.

Persianka, y, f. = druh čepice, kterou nosili Horáci na Mor. Duf. 195.

Perša = *peršavina*. Brt. D. II. 489.

Perštýn v Praze, od rodiny patricijské z Birgšteina v XVII. stol. Dříve: Martinská ulice. Čern. Pr. 36.

Pětošna, z Werthtasche n. Brieftasche. Dšk. Jihé. I. 25.

Peručí = chvojí. NZ. IV. 297.

Peruť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. — *P-ť* či *rohatina* = prkna, která po stranách střechy položena jsouce šáry (řady došků) pohromadě drží a u štítu se sbíhající jaksi křídla (peruti) tvoří. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 428. (Jrsk.). — **P.** = *ornament na mor. výšivkách*. NZ. IV. 303. — **P.** = *list na ovesném stěble* (sloupku). Brt. D. II. 509.

Perutina, y, f. = *jeden ze tří řebříčku vřáku*. NZ. IV. 36.

Pes. Mrzi mne jako pes (říkají poctivé ženy nestydatým lidem). Bl. Gr. 240. Páni jedia a psi hládí; Nieto toho psa, aby sa kyja nebál (zlý bojí se trestu). Slov. Zátur. Je věrný a trpělivý jako pes; Od něho by ani p. kus chleba nevzal (o zlém); Vlezl všady jako p.; Vyčmucha všecho jako p.; Kdo chce psa bití, najde hůl, byť měl tyčku z plotu utrhout. Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. To psi vedá (= čerti; uh.). Brt. D. II. 362. Čekaj pse, až kobyla zdechne (říkají nedočkavému). Vck. Val. I. 110. Pes breše, viter neše (tlachal). Šariš. Phld. 1895. 378. Má se jako pes v studnici (špatně). Wtr. St. Pr. 48. Pes psu oka nēvyžere; P. psa nēuhryze; Nēstrkaj kyja mezi psy, to tě nēuhryzu. Slez. Nov. Pr. 89., 256. Častokrát psíček malý velikého vepře svalí. Ib. 120. P. psu brat; P. psa pozná; P. psovi najlepše zná bleby vyberať; Nemá ani za psom čím vyhodit; Dostal, čo mal p. dostať (bití). Ib. 39., 628., 618. I dobrý p. uhryze, jak mu pokoj nēda; Pes nevěří, až přebřeđe. Mor. NZ. V. 541. Zlý pes, který vrčí; horší, který mlčí; Jellivý (zlý) p. málo ščeká, ale mnoho kúše. Phld. 1892. 56., 559. Dobrý p. sa vyliže; Psu neškodí; Všecko jako p. so seba strase. Ib. 1894. 315., 441. Pes, kto nedrží (kto nie); Ten p. kvičá, ktorého udrá. Ib. 442., 512. P., keď hrabe pod stenou diernu a zavýja, pysk dolu drziac; keď ho hore drží, bude oheň. Keď p. jamu hrabe nebo veľmi šteká, zvlášť večer, vidí smrť. Phld. 1894. 712. Zvláště ta lipchavská (šafárka), hrubě psem voře (špatně hospodaří). Kat. z Žer. I. 47. Pověry k psu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 163. — **P.** = *nadávka sedlákům*. NZ. III. 512. — **P. babí** = černá, chlupatá housenka. Slov. Zátur. — **P.**, vz Brzda (3. dod.). — **P.**, *psík* = *třínohý podstavec pod bačůvku*. Val. Brt. D. II. 362.

Pesky chodit = po čtyřech. Val. Brt. D. II. 362.

Pesstvo, vz Peství.

Pěšť, mor. *pasť*, *pasť*, *pjasc.* slov. *päst*. Gb. H. ml. I. 107. (dle Brt.). O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38.

Pesterc, e, m. = *pestrc*, *stončák*, *stončárka*, polyporus frondosus, houba. Brt. D. II. 512.

- Pestíkokvětý**, epigynisch. Sterz. I. 821.
Pěstník, u, m. = *kosé dláto* truhlářské, Balleneisen, n. Sterz. I. 384.
Pestre, e, m., vz Pestere (3. dod.).
Pestřec lunoskrvný, *callistus lunatus*, brouk. Klim. 73.
Pestřenka. Čedř p-nek, *syrphidae*. Ott. VIII. 715. a.
Pestrobarevný. P. bublina. Šml. I. 109.
Pestrošatý. P. podziměk. Osv. 18. 6. 35.
Pestrý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 172.
Peství. Všude pestvo, iba v mlieku voda. Slov. Zátur. Na pestvo ta je dost, ale na dačo rozumného nie. Phld. 1891. 442. P. vystrájeť. Slov. Phld. 1895. 602. Veľké mesto, veľké pestvo. Slov. Nov. Pr. 486.
Peš, dle Bača, cf. násl. Petr.
Pěš, vz Pěši.
Peša, dle Bača, cf. násl. Petr. — **P.** = *pěšina*. Půjdem pěšů. Brus. Hledíková.
Pešák, a, m., cf. násl. Petr.
Pěšáky = *samotížky* (3. dod.). — **P.** = *škubánky*. Velatice. Hledík.
Pešan, a, m., cf. násl. Petr.
Pešánek, nka, m., cf. násl. Petr.
Pešat, a, m., cf. násl. Petr.
Pešata, y, m., cf. násl. Petr.
Pešek, ška, m., cf. násl. Petr.
Pěši. Pěš, f. pěše, n. pěše. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 304., 324. Aby k němu pěš přišel. GR. Nov. 28.
Pešic, e, m., cf. násl. Petr.
Pěšice. Když jde liška sedlákovu do sebec (?) a na pěšice a chce mu bráti slepice. Asi XVI. stol. NZ. IV. 309.
Pešík, a, m., cf. násl. Petr.
Pešina, y, m., cf. násl. Petr.
Peška, y, m., cf. násl. Petr.
Pěšky. Potom budeš pěškami (pěšky) choditi. GR. Nov. 70. 11.
Pešout, a, m., cf. násl. Petr.
Pešta, y, m., cf. násl. Petr.
Pešula, y, m., cf. násl. Petr.
Pět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 67. O tvarech cf. Gb. ib. 107. a 93. a Gb. Km. -i. 11. nn. Naučím ta, čo je to päť: Jeden za štyry, druhý za päť bez jedneho. Slov. Nov. Pr. 620., 642.
Peták, a, m., vz násl. Petr.
Pefany, dle Dolany, území v Nitransku Phld. XII. 74., 427.
Pětětvrtelánik, a, m. = kdo měl 75 koreň poli.
Peter, tra, m., míst. jm. v Liptovsku. Phld. 1894. 61.
Petera, **Peterka**, y, m., vz násl. Petr.
Petian, a, m. = Petr. Phld. XII. 148.
Pěticečný. P. květ rozrazilu. Č. Zrůd. 7.
Pětikorunová paní = *vlastnice domu u pěti korun v Praze*. Wtr. Krj. I. 469.
Pětílaločný. P. list. Č. Zrůd. 11.
Pětílimcový. P. plášť. Světz. 1895. 199. c.
Pětímocenství, n. Vstnk. III. 252.
Petín, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 71., 427.
Pětioký, ého, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Pětíprstice, palma, rostl. List. fil. 1893. 395.
Pětíprstka, y, f. = *sluneční rosička*, tormentilla reptans, rostl. Brt. D. II. 508. — **P.**, y, m. = *zloděj*. Sterz. II. 632.
Pětířestice, e, f. P. v botan. Vz Am. Orb. 74.
Pětítrídka, y, f. = *pětítrídni škola*. Us.
Pětízlatáň, e, m. = *kdo platí pět zlatých daní*. Nové slovo. Nár. list. 1895. č. 158.
Pětka, y, f. = *pět zemní*. ČT. Tkč. — **P.** Vexloval u mne pětku = dal mi pohla-vek (pět prstů; nebo že se platilo za facku pět zl. pokuty?). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodr. Praž. 39.
Pefko, a, m. = *Petr*. Phld. XII. 178.
Petlan, a, m., vz násl. Petr.
Pefo, a, m. = *Petr*. Phld. XII. 178.
Pefová, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178., 68.
Petr. Odtud: *Petrik, Petříček, Petrach, Petrák, Petráček, Petrán, Petraň, Petránek, Petrásek, Petraš, Petrás, Petřina, Petrovic, Petřík, Petrnouš, Petrnoušek, Petruš, Petruška, Petřů, Petřů; Petera, Peterka, Petýrek; Pitra, Pitrák; Peták, Petlan, Petula, Petuna, Pech, Pecháč, Pecháček, Pechal, Pechan, Pechánek, Pechař, Pechatý, Pechlák, Pechník, Pechoč, Pechold, Pechousek, Pechura, Pecha, Pícha, Pich, Pichl?, Pešek, Pešík, Peška, Pešák, Pešan, Pešánek, Pešat, Pešata, Pešiv, Pešina, Pešout, Pešula, Pešta, Peša, Peš, Píša, Piše, Pišta, Pištěk?, Pištora?, Pišl?, Pejša, Pejška, Pejš, Pejchar*. Kbrl. Sp. 18. (11.). Cf. Kotk. 29. Petr podtrh — Prokop podkop (obilní kořínek). Horákov. Hledík. Sv. Petr piznul Pavla, až mu čapka na zem spadla (praví ten, kdo druhému čapku srazil). Slez. Nov. Pr. 652. Prší-li na sv. Petra a Pavla, bude mnoho hub. Duf. 244.
Petráček, čka, m., vz předcház. Petr.
Petrach a **Petrák**, a, m., vz předcház. Petr. — **P.**, u, m. = *petrolej*. Us. Světz. 1894. 554. a.
Petran, a, **Petraň**, ě, m., vz předcház. Petr.
Petránek, nka, m., vz předcház. Petr.
Petrásek, ska, m., vz předcház. Petr.
Petraš, **Petrás**, e, m., vz předcház. Petr.
Petříček, čka, m., vz předcház. Petr.
Petřík, a, m., vz předcház. Petr.
Petřina, y, m., vz předcház. Petr.
Petřík, a, m., vz předcház. Petr.
Petrmánovce, ves v Gemer. Phld. 1895. 389.
Petrnouš, e, m., vz předcház. Petr.
Petrnoušek, ška, m., vz předcház. Petr.
Petrola, y, f. = *petrolej*. U Klatov. Nár. list. 1896. č. 9. feüll.
Petrolejoměr, u, m., *Petroleummessapparat*, m. Jer.
Petrolejovka, y, f. = *lampa na petrolej*. Rais. Rod. 128., Světz. 1894. 554. nn.
Petrolíj = *petrolej*. Dšk. Jihé. I. 47.
Petrolinka, y, f. = *petrolejová lampička*. NZ. IV. 516.
Petronka, y, f. = *petrolej*. Dšk. Jihé. I. 7.
Petrov, u, m. = *patro nad mlatem*. Slov. Phld. XII. 174.
Petrovic, e, m., vz Petr (3. dod.).
Petrožal, e, f., vz Petržel (3. dod.).
Petroželi, n., vz Petržel (3. dod.).

- Petrů**, vz *-ů* a Petr (3. dod.).
Petruš, e, m., vz Petr (3. dod.).
Petruška, y, f. = *petržel*. Slez. NZ. III. 195.
Petrův, vz Petr (3. dod.). — *Petrova hůl*, *oenothera biennis*, rostl. Brt. D. II. 505. — *Petrův mlýn* v Šumavě. Šml. I. 33.
Petrůvka, y, f., potok v Těšínsku. Pras. Těš. 9.
Petružel v stré. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
Petruželák, vz Propáska (3. dod.).
Petruželí, vz Petrzel (3. dod.).
Petružleň, ě, f., vz Petržel (3. dod.).
Petržal, e, f., vz Petržel (3. dod.).
Petržalka, y, f. = *petržel*. Mor. Sš. P. 96.
Petržedle, e, f. = *petržel*, *d* vsuto. Brt. D. II. 278.
Petržel, vz *Petružel*, *Petrožal*, *Petroželi*, *Petržalka*, *Petroželi*, *Petržal*, *Petruželi*, *Petruška*, *Petružleň*, *Petrželi*, *Petrželisko*, *Petržedle* (3. dod.). Má vlasy kudrnaté jako p. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Léčení jí. Vz Vek. Val. I. 156.
Petrželák, u, m., druh révy. Brt. D. II. 440.
Petrželi, vz Petržel (3. dod.).
Petrželisko, a, n., vz Petržel (3. dod.). Mtc. 1895. 346.
Petrželník (Podluží), *žoučník* (Kleč), a, m., *emberiza miliaria*, pták. Brt. D. II. 494.
Petúch, a, m. = *Petr*. Slov. Phld. XII. 178.
Petula, y, m., vz předcház. Petr.
Petuna, y, m., vz předcház. Petr.
Petýlek, lku, m., vz Pekélko (3. dod.).
Petýlko, a, n., vz Pekélko (3. dod.).
Petýrek, rka, m., vz předcház. Petr.
Pěvec. Pěvci činí reky a vynikající muže nesmrtelnými. Vrch. Rol. XXXIV. 193. nn.
Pevno = *perně*. P. vázati. Brt. D. I. 254.
Pevnostavba, y, f., fester Bau. Am. Orb. 22.
Pevnotekutý. P. tělo. Ztk. 9. (3. vyd.).
Pevný = *silný*. Taký je p. jako z hnílého syra čakan. Phld. XII. 56.
Pezd, gt. pzda, bzda, verb. bzdiati. Gb. H. ml. I. 174., 324. Polib mě v p. Mst.
Pezinek, *Pezinok*, nka, m., míst. jm. na Slov., z něm. Bösing a to z pův. slov. Bazín, Bzín od bzu (bez, baza). Vz Phld. XII. 179., 427.
Pežgovský les u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
ph. Za pův. ph je *p* (praslovanské). Vz Gb. H. ml. I. 303.
Phloém, u, m., u rostl. Vz Čl. L. Jos. 14.
Phyllokladie, vz Kladodium (3. dod.). Čl. L. Jos. 5.
Pcháč, *pechál*, e, *chablák*, *hodlák*, u, m., *carduus*. Brt. D. II. 501.
Pcháčí, vz Pchálé.
Pchálé = *pcháči*, *hodláči*. Brt. D. II. 501., Vek. Val. I. 157.
Pchání. P. v boku a j. Léčení ho. Vz Mtc. XVIII. 205., 1893. 142., Vek. Val. I. 132.
Pchyně. Pchyně = *pólky*, *angrešt*. Slov. Phld. 1896. 157.
pí mění se v *i*. Vz Gb. H. ml. I. 418.
Piák m. piják, *j* odsuto. Zlin. Brt. D. I. 12., Dšk. Jihč. I. 46.
Piamo, a, n. Uš. mistry. Čern. Pr. 75.
Piardžina, y, f. Ci nekopali tam rudu, ačkolvek p-nu teraz nikde nevidno? Phld. 1893. 482.
Piatok = *pátek*. Slov.
Plavice m. pijavice, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Picas, u, m. = *clp*. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Pice, z pitja; koř. pit alere, krmiti, živiti. Cf. Gb. H. ml. I. 72., 384.
Picí = *pitný*. P. med. Háj. Herb. 2. b., 324. b.
Pícník. Aby takové p-ky, kteří by oves n. seno prodávali... Čel. Pr. m. I. 164.
Picnina, y, f., Futterpflanze, f. Nár. list. 1894. č. 321. odp.
Pičák, a, m. = kdo se zpěčuje, nestojí ve slově. Dšk. Jihč. I. 21. Cf. Zpíčiti.
Pičrdle, e, p. = *kickrdle*, špaček se dvěma špičkami. ČT. Tké.
Pičulín, a, m. = zaniklá ves u Bystřice n. P. na Mor. Mtc. 1895. 332.
Píď. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 54., 107. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20., 27.
Pie = *pihy*. Vz Piha. U Kojet. Brt. D. II. 47.
Piesnětvorný. P. umění. 1487. Krok. 1895. 282.
Piesnotvor, a, m. = pěvec. AlxB. 205.
Piesnotvořec, řce, m. Krok. 1894. 285.
Piestik, u, m. = *nožnice*, *nůžky*. Phld. 1894. 312.
Pigmentovaný. P. parazit quotidiany. Vstnk. II. 555.
Píha. Léčení jich na Val. Vz Vek. Val. I. 134.
Pihavka m. pijavka, *j* v h. Dšk. Jihč. I. 45.
Pihva, z stněm. figa, lat. ficus. Ž. wit. Hab. 17.
Pich, a, m., vz předcház. Petr. — **P.** = dřevo, jímž se míchá v kotlech povidly; halaparna (N. Město; na vých. Mor. *pícha*). Brt. D. II. 362.
Pícha, y, f., vz Pich. — **P.** = farra, *obilí*. Cereří obětujeteš píchu. 1487. Krok. 1896. 40.
Pichl, a, m., vz předcház. Petr.
Pichlan, a, m. = *poštiváček*. Dšk. Jihč. I. 21.
Pijačka, y, f. = *nápoj dobytku*. Val. Brt. D. II. 362.
Piják = *klístě*. Drží se toho jako p. Mor. Čes. I. V. 418.
Pijáky = *borůvky*. Bukovinka. Brt. D. II. 362.
Pijaný šalenému brat. Šariš. Phld. 1895. 378.
Pijavka a *piharka* (asi: pijav -- piav -- pihav, tedy *h* hiatové). Gb. H. ml. I. 530.
Pijuvatý = *pihoratý*. Brt. D. II. 167.
Pikanka. S p-kami se obieráš (piklemi?). Arch. XIV. 343.
Pikart, a, m. = nadávka Bratřim. Wtr. Živ. c. I. 51.
Pikartice, e, f. = *žena pikartova*. Wtr. Živ. c. I. 58.
Pikartovati koho = *pikartem nazývati*. Wtr. Živ. c. I. 341.
Pikartský. Co naň p-ského víš? Wtr. Živ. c. I. 77.

Pikatiti se = *upejpati, pyšnití se?* Ta se krouží a pikatí. Světz. 1894. 603. a. Cf. Piketiti.

Pikec = rada ve hře na honěnou. Dšk. Jihe. I. 21.

Pikenec, nec, m. = *kamenný krádr*. Bořitov. Brt. D. II. 362.

Piketiti se. Cf. Pikatiti se. Při tom se piketila, že se tetky ušklibovaly. Světz. 1893. 308.

Pikmeser. P-rem ruce utínali. 1613. Čel. Pr. m. I. 513.

Pikora, y, f. = *železo na píce*. Brt. D. II. 362.

Pikrokrocin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Pikryt, u, m., hornina. Mtc. 1895. 130.

Pikrytový. P. horniny. Mtc. 1895. 323.

Pikufa, e, f. = *drobný peníz, vindra*. Nemá ani pikule. Laš. Brt. D. II. 362.

Pikus = nadávka Bratřím (znamenalo prý spiklence, zrádce). Wtr. Živ. c. I. 52.

Pila, z sthném. fila. Gb. H. ml. I. 226.

Pilař, e, m., trať v Raskovicích ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Pilatka. Vz Ott. VIII. 589.

Pilír, z sthném. pílári a to z stílat. pilarius. Gb. H. ml. I. 226.

Pilírkový. P. hlacenstvo. Vz Am. Orb. 88.

Pilířový. P. dobývání rud atd. Vz Ott. XI. horn.

Pilka = a) zubatý plech u pilky; b) tento plech se šráky, přickou, šňůrou, šlahůnkem a rúčkou. Brt. D. II. 453. Popis pilky vz ib. 452. P. na vyšívání (špicatý zoubek). Vek. Val. I. 41. — Vyšívání na pilky. Vz Vek. Val. I. 43. — *Pilky*. Vz Tance mor. (3. dod.).

Pilná, é, f. Nebožka P. stoja umřela. Mor. Čes. I. V. 421.

Pilní, Säge-. P. mlýn (pila). 1462. Dml. List. 11., 12.

Pilno = *plno*. Cf. Pelno (3. dod.).

Pilný, fleissig. — **v čem**: v rozkoších. 1418. List. fil. 1896. 113. — **P.** = *pilní*. Mlýn mlučny a pilný. 1462. Mtc. 1896. 130. 1568. Ib. 1896. 294.

Pilodrápník, a, m., pristonychus, brouk. P. zemní, p. terricola. Klim. 31.

Pilokarpin, u, m., v lučbě. Vstnk. II. 425.

Pilokarpinový. P. leukocytosa. Vstnk. II. 425.

Pilurka, *pirulka*, z Pille. List. fil. 1893. 467.

Pimelinový. P. kyselina. Vstnk. IV. 17.

Pimpěrka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Pínati v Rkk. Cf. Mus. 1896. 259., List. fil. 1896. 339.

Pindrif sa (o ráně) = *hnojití se, hnisati*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Pinetní konev. Arch. XIII. 418.

Pínkava. Mluva p-vy. Vz NZ. III. 330. Cf. Pěnkava.

Pínkavka, y, f., vz Pěnkava.

Pínoun, a, m., vz Pěnkava.

Pinna, y, f. = *pinie*. GR. Nov. 102. 11.

Pínvice. Cf. Pívnice.

Piovatý = *pihovatý, h vysuto*. U Kojet. Brt. D. II. 47. Cf. Pie (3. dod.).

Pípec, stré. Vz Típec, Gb. H. ml. I. 419. Dostal by p., oskominy. Slez. Nov. Př. 600.

Pípekolin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.

Píperazin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 249.

Píperka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Pípka! Tak se přivolává slepice. Phld. 1891. 634. Také: *pípípi!*

Pípňa, é, f. = *pípa*. Phld. 1896. 131.

Pípuliša, e, f. = *křepelka*, pták. Han. Brt. D. II. 493.

Pírametr, u, m. = *barometr*. Brt. D. II. 517.

Pírindža = *rýže*. V Bácke. Phld. 1895. 707.

Pírit, u, m. = *klobouk*. Us. u Vysoké. Jrsk. v Oestr. Mon. (Böhjn.). I. 406.

Píro = *péro*. Kat. z Zer. I. 69.

Pírog (*piroh*). Cf. Dob. Dur. 432.

Píroh = druh koláče. Phld. 1895. 583.

Pírovátko, a, n. = *držátko na péra*. Kunšt. Brt. D. II. 363.

Pírožec, škeble. Am. Orb. 104.

Pírfa, é, f. = *práce honiti orce přes cizí pole na své*. Val. Brt. D. II. 363. Cf. Pirtě.

Pírulka, vz Pilurka (3. dod.).

Pírůžek, žku, m. = *váleček na jedné straně přispičatělý (podobný špačku)*. Hra na p. Vz Duf. 104.

Písáky (gaté). Brt. D. II. 467.

Písálek. P-kové, co dobré, hledí zamlčet, co zlého, zjeví všecko všem. Vz Vrch. Rol. XXXVII. 5.

Písaný. P. lázeň za kostelem sv. Štěpána, Tk. X. 467., na Malé straně. Čel. Pr. m. I. 631.

Písař. Tyš p., myslím, že píšeš nosem po rukáve. Us. CT. Tké.

Písařiti. P-řil do r. 1598. Mus. 1894. 139.

Písařka. Paní Mandelena p. Arch. XIII. 473.

Píscový, Abschreiber-. P. omyl. Krok. 1893. 152. Cf. Písecký, Písařský.

Písečňák, a, m., pták, vz Kulík (3. dod.).

Písečník, eryx, had. Vz Ott. VIII. 738. b., X. 711. — **P.**, brouk. Cf. Klim. 13.

Písečný. P. brána v Praze = *bruská*. Nár. list. 1895. č. 314. feuill. P. hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.

Písek. P. tekutý n. běhutý = velmi jemný, v dolech téměř jako voda tekoucí, na všechny strany se rozplývající. Mtc. 1896. 235. P. někomu do očí sypati (klamati ho); Je milý, jako p. v krupici. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Ta věc utonula v písku (zapadla, neprovedla se). Věst. op. 1893. 29. — *Na Písku* pod Bruskou (v Praze). Břez. Font. V. 3-4.

Píseň. Stré. písn. Z. wit. 32. 3. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23. P. jest o kterékoli věci, zlé nebo dobré, smysl plný jadrnými, summovními a hýbavými slovy v jistých verších, klausulích, rýmích a slabikách, krátce nebo dlouze zavřenými, složený podle vlastnosti melodie jakéžkoli tak, aby zpíváním, jakž noty té způsob jest, vypravován libé a příjemné býti mohl. Bl. Gr. 356. P. u mrtvolý zpívané. Vz Zbrt. Pov. 12., 17., 18. P. lidové a úvahy o nich. Vyd. r. 1892. Vz NZ. IV. 155. O naší světské písní lidové. Pod. O. Hostinský v NZ. III. 292. nn., V. 529. nn. Cf. také Čes. I. V. 191., NZ. V. 580. (liter.). O starých církev. p.; o starých lyrie. p.; o světských p. (ve středověku) vz Vlě. Lit. 13., 28., 269.

Písk = *frk, pískoř*. Brt. D. II. 497.

Piskař = kdo písek z řeky vybírá. Us.
Piskařský. P. loď. Nár. list. 1893. č. 280. feull.

Piskati. Urobil som ti, **za** čím ti srdce pištalo. Phld. 1893. 14. Len mu tak srdce piští od radosti. Slov. Nov. Pr. 649.

Piskej n. pištěc = *děravý lískový oříšek*. NZ. III. 235., 236.

Pisklý = *pisklavý*. P. hlas. Phld. 1896. 183.

Pismák = *horlivý sběratel a čtenář knih*. NZ. IV. 214.

Pismenkařský. P. děvče = které se učí pismenům. Svět. 1893. 367.

Písmený = *psací*. P. stolec, Schreibtisch, m. Phld. 1893. 617.

Písmička m. písnička. Čern. Pr. 87. a j.

Pismo. P. nepustí, litera scripta manet, stojí černě na bílém. Phld. 1894. 441. Není setko (vše) p. sv. Slov. Nov. Pr. 272.

Pisničkařiti. Hnevkovský p-ři. Vlč. Bás. 75.

Pisničkařský. P. látka. Vlč. Bás. 4.

Pišňový. P. material. NZ. III. 300.

Píšť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Píšťik, u, m., vz. Hnátek (3. dod.).

Pistolesa, y, f. (*pestolesa, pistulosa*) = druh vláské šavle. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 614.

Pisvorový. P. střevíc (s měnavou do červeně barvou). Vek. Val. I. 36.

Píša, dle Bača, vz. předcház. Petr.

Píšec. Tlustý jako p. Dač. Brt. D. II. 363.

Píščel, čes. píščala, slov. pišťel. Gb. H. ml. I. 99. Zvuk píščelí. Pror. Dan. 3. 7. — P. v tkadlcov. Brt. D. II. 457.

Píščstvo = hudectvo na dechové nástroje. Vz. Zbrt. Tan. 21.

Píše, e, m., vz. předcház. Petr.

Píškvor, a, m. = *škor*. Prer. Brt. D. II. 363.

Píši, a, m., vz. Petr (3. dod.).

Píšta, y, m., vz. Petr (3. dod.).

Píšťadla m. píšťala, d. vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Píšťadlo. Bibl. Cf. Dob. Dur. 373.

Píšťala. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 312. S píšťalkou odísiel (s plácem). Phld. 1894. 315.

Píštěc, vz. Piskej (3. dod.). P. hrál na dechové nástroje. Cf. Hudec (3. dod.).

Píštěk. Cf. předcház. Petr.

Píštělník v tkadlcovství. Vz. Brt. D. II. 457. (obraz).

Píštora. Cf. předcház. Petr.

Pítálek, lka, m. = *pijan*. Dšk. Jihé. I. 21.

Píter, tra, m. = *Petrohrad*. Slov. Phld. XII. 162.

1. **Píti**. Pí dosyta. Ché. S. 302.

2. **Píti**, pne. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 55., 81. O tvarech cf. ib. 112.

Pítka. Pítky při pohrbu ... na počest sva- tých atd. Vz. Zbt. Pov. 164.

Píto = *Petr*. Slov. Phld. XII. 178.

Pítomý. Pítom, a, o. List. fil. 1895. 299.

Pítora, y, m., vz. předcház. Petr.

Pítrák, a, m., vz. předcház. Petr.

Pittnerová Vlasta, spisovatelka. Piše ku př. ze Žďárského feuilletony do Nár. listů, v nichž líčí tamější život.

Pítvor od pítvor. Phld. XII. 320.

Pítvorec, rce, m. = *pítvorek*. Phld. 1896. 72.

Pítvorek, rku, m. = zdrobn. pítvor; sin v prvním patře. Ces. I. V. 311.

Pítvorný = od pítvoru. P. dvere. Phld. 1893. 79., 1894. 585.

Pítyněty = zadní krajky čepce. Vek. Val. I. 33.

Pívar, u, m. = *pívor*. V Senohradech. Phld. 1894. 86.

Pívka, y, f., vz. Čejka (3. dod.).

Pívnice. P., lépe než *pinvice*. Bl. Gr. 279. V p. m'vali také mléko, smetanu, máslo, sýr atd. NZ. III. 396. Ba i do tvé komory i do tvé p. (sklepu) k tobě přijde (Ježíš). Rokyc. Post. r. 1500.

Pívníčnick (II. 563. a.). — *P-čníci*, ná- dávka čes. Bratřím, že se v pívnících i. e. ve sklepích scházivali. Cf. Jamník, Stodolník. Sem polož slova: A těch let...

Pivo. Sahaje pro vodu rozlil pivo (dobré opustil pro chatrné). Bl. Gr. 306. Váření piva. Cf. Tk. X. 630.

Pívošliňkát, a, m. = *ožralec*. Lomn. (Zbrt. Tan. 137.). Cf. Vínosrkát (3. dod.).

Pívoňka. Zakvétá mu p. na nose (o pijá- cích). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull.

Pívovarčí. Phld. 1893. 390.

Pívovarní, vz. Pívovarný.

Pízdil, a, m. = *kdo pízdl*. Hl. nár. 24. 5. 1894.

Píznouti = *udeřiti*. P. koho **po** hřbetě. Brt. D. II. 34.

Pížec, žce, m., Benzoosäure, f. Am. Orb. 67.

Pížev, žve, f., Bittermandelöl, m. Am. Orb. 67.

Pížil, u, m., Benzoyl. Am. Orb. 67.

Pížmo, a, n. = *pleskač, pyšná růže*, aster chinensis, rostl. Brt. D. II. 500.

Pížmoví, n. = *pižmo*. Exc.

Pížol, u, m., Benzol, n. Am. Orb. 67.

pj méně se v p', p': kúpja, kup'a, strč. kúpa, přehláskou kúpě, ně. koupě. Gb. H. ml. I. 417.

Pjero, a, n. = *péro, kytká*. Phld. 1895. 519.

Pjesc = *pěci*. Ve Spiši. Phld. 1893. 428.

Plac = prázdný prostor před stavením. Brt. D. II. 436. Cf. Zadník (3. dod.).

Placách, u, m. = *placek*. Slez. Brt. D. II. 480.

Placbek, a, m., vz. Lávka (3. dod.).

Pláce, z platja. Gb. H. ml. I. 384.

Placek. Sukňa u samom spodku plackom bo falindišom obrúbená. Phld. 1894. 254. Dle Phld. 1894. 744. *chyba tisku* m. plachom (ple- chem).

Placka, z placenta. — Šátek na blavě za- vázati na placku, na pokos (ve vých. Čech.). Oestr. Mon. (Böhm.) I. 419. (Jrsk.). — P. pruská, Kappgewölbe. Sterz. II. 17.

Plačné, ého, n. Také p-bo má tretinu míti. 1409. Cel. Pr. m. II. 1105.

Pláč. Panští slibové a ženští pláčové za mnoho nestojí. Bl. Gr. 296. Ten brzy zpláče, kdo se pláči směje. Vrch. Tryz. 84. — P. Krista pána, berberis vulg., rostl. Brt. D. II. 500.

Plaččivě. P. kvíliš. Krist. 118. b. (Pass. 327.).

Pláčivý = *pláčivý*. Cf. *ěč* (3. dod.), Gb. H. ml. I. 522., List. fil. 1895. 299.

Plaček = *veliký koláč* po svatbě od matky nevěstiny hostem dávaný; byl mazán perníkem, tvarohem, mákem a povídky. Vz Vyk. Svat. 122. — **P.**, byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Plačková, é, f., vrch u Brezna na Slov. Phld. 1894. 742.

Plačlivý. Utěšení plačlivých. 1414. Jag. Arch. XV. 525.

Plačšivý m. plačivý. Hrad. 33. a. (Gb. H. ml. I. 514.).

Plačtivost, i, f. Světz. 1895. 257.

Plačtivý. Plačtiv, a, o. List. fil. 1895. 299. P. pláč; P-vé modlitby vylévati. Břez. Font. V. 596., 533. P. prosba. 1568. L. posl. I. 23.

Plahočistě, v lov., Geschleppstelle, f. Sterz. I. 1071.

Plach = *plech*. Slov. Phld. 1894. 744., Pastr. L. 9.

Pláchat = *vanouti*. Obeň pláchá = plápolá. Jicko. Brt. D. II. 363. Cf. Plákat.

Plachetník. P-ci = Sirotci táborští. Wtr. Živ. c. I. 15. — **P.**, histiophorus, rostl. Cf. Ott. XI. 322.

Plachta. Na čertově plachtě poležeti (svědomím zlým trápeni býti). Bl. Gr. 307. Vysívání na plachtě (oděvadle). Vz Vek. Val. I. 41. Dostala se za plachtu (slehla). Slov. Nov. Př. 604. — **P.** = *ornát* (u Táborů). Wtr. Živ. c. I. 12., Břez. Font. V. 407. a j. tam.

Plachták, u, m. = *vůz s plachtou*. Nár. list. 1896. č. 147.

Plachtince, obec v Hontě. Phld. XII. 157.

Plachý k čemu. A byl jinak p. k boji. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 28. — O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — *Plachý* Jirí mladší v XVII. stol. Obhájece pražského mostu proti Švédům. Mus. 1895. 326. Vz Programm jičínského gymn. na r. 1886. str. 11.

Plakara, y, f. P. či štítonoš, echeneis, ryba. Ott. VIII. 439. b. echensis oprav v: echeneis.

Plakati čeho. Rachel p-la synův svých. Ev. seit. 8. Mat. 2. 17. Čehož dnes pláčí. Ché. m. s. 59. — **čeho jak**. Hříchův lidských plakali modlitvu snažně. 1418. List. fil. 1896. 265. — **nač**: na hříchy. Arch. XIII. 345.

Plakatovati. P. schůzi. Nár. list. 1896. č. 272.

Plam. Z hranice tryskl k nebi p. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 242. a j.

Plamen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 35.

Plaménkovitý. P. ozdoby šatu. Wtr. Krj. I. 310.

Plamenný. P. čepel meče = jako plamen se krouticí. Wtr. Krj. I. 612.

Plampač, *tlampač* = pořadatel svatby = *družba*; v sev. a vých. Čech. *starosvat*, jinde ku př. na Tábořsku *tečník*, na mor. straně *smluvčí* n. *smlouvčí*, kdežto *družba* je starší mládenec. Vyk. Svat. 8.

Plampala, y, m. = *mlucka*. Jicko. Brt. D. II. 363.

Pláň. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Planda. Má plandu v kole = jest v nesnázích. U Zleb. NZ. II. 696.

Plandat se = *zdlouha choditi*. Kuchyni p-la se Barka. Nár. list. 1896. č. 149. Ned. záb.

Pláně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Planér m. pranýř. Cf. Gb. H. ml. I. 351.

Planeta. Hádání z planet. Vz Zbrt. Pov. 164. Narodil-li se kdo na trojúhelníkové p-tě, jak živ ke groši nepřijde. Mor. NZ. V. 541.

Planetofil, a, m. = *milovník planet*. Stě. Kon. 47.

Plánice, e, f., Dahlbord, m. Sterz. I. 637. b.

Planisko = *planina*. P-ka vyklučovati. 1665. Mtc. 1895. 140. Na p-sku ves založiti. Mtc. 1896. 297.

Plaňka, z něm. Plank, prkno. Gb. H. ml. I. 370.

Plaňka. Nech plaňka chodi, až se jabko nachodi (praví se odbytému lenochu). Slov. Nov. Př. 267.

Planósko, a, n. = *plané ovoce*. Brt. D. II. 222.

Planouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Planozub, a, m. = *zaniklý ssavec*. Ztk. 20. (3. dod.).

Planparalelně. Desky p. broušené. Vstuk. III. 72.

Planparalelní. P. deska. Vstuk. III. 72.

Plant. Zábř. Brt. D. II. 468.

Plantážnictví, n. Cf. Plantážník (3. dod.).

Plantážník, a, m. = *nakladatel*, který proti smlouvě větší počet exemplářů knihy tiskne. Nár. list. 1895. č. 5. feuil.

Plantovačka, y, f., Plantiermaschine. Sterz. II. 551.

Planý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — **P.** = *špatný*. Maďar je planým infanteristou: Izby sú plané. Phld. XII. 327., XIV. 119. Od planého ptáka planý spev; Zlý je obeň, zlá je voda, zlé je krupobití, ale horší planý sused. Slov. Zátur. Kto za živa p. bol, aj na pohrabe mu zlá slotá bude. Slov. Nov. Př. 176.

Plápol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 35.

Plápolný. I pustí v n-stěj ohněm p-nou. Ev. vid. 135. Mat. 18. 50.

Plasa = *pruh země*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plaskati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Dnes to plaská = je mokré počasí. Ib.

Plasmodi-um, a, n = mikroskopický malý tvor z jediné buňky se skládající. Vz Nár. list. 1894. č. 252. feuil.

Plasmolysa, y, f. = hledání takové koncentrace dvou roztoků, až jsou s obsahem jistých buněk rostlinných v osmotické rovnováze. Vstuk. III. 50.

Plasovitě. Solná poušť p. ustrojená. Mus. 1893. 456.

Plastik, a, m. Wtr. Krj. I. 113.

Plastron, a, m. Tam sme mali svojho filozofa, svojho škriepnika, svojho p-na. Phld. 1894. 727.

Pláše, nově. plášť. Mkl. Etym. 248.

Plaše. Toto slovo je v List. fil. 1895. 93. ze strč. dvakrát doloženo; *placho* není tam doloženo.

Plašice = *trásky*. V. Klobúky. Hloušek.

Plašiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plašivý. Vlaštovky plují v kruzích p-vých. Lerm. II. 56.

Plášť, z plaskaj. Mkl. Etym. 248. Cf. Pláše (3. dod.), Dob. Dur. 93. (od „plachta“). P. v XV., XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 51., 147.,

439., 450. P. s netopýrem. Vz Netopýr (3. dod.). P. smuteční. Vz ib. 452. P. ženský s křídly n. fáchy = zpředu se shora dolů široce ohnutý a ochlíplý. Wtr. Krj. I. 408. — P. *branný* = štít veliký, čtyřhranný. Wtr. Krj. I. 266. — P. *medu* = plást. Phfd. 1895. 5.

Pláštěnka. P. dámská. Nár. list. 1893. č. 275. — P. = vnější hradba obmýkající jinou, vnitřní (jádro). Ott. VIII. 644.

Pláštík. Ženský p. 1431. Wtr. Krj. I. 150.

Plát, z Blatt. Gb. H. ml. I. 424.

Plátěnečky = *plátěné kalhoty*. Vck. Val. I. 88. Cf. násl.

Plátěnice = *kalhoty plátěné*. Mor. Duf. 206. Cf. předcház. a Traslavice (3. dod.). — P. = *plátěná sukně*. Wtr. Krj. I. 447.

Plátěnkový. P. steh. Čes. I. V. 228.

Plátěnník. To je tenký p. (chudý). Phfd. 1894. 440.

Plátěnný. P. bouda = v níž se plátno prodává. Dač. Brt. D. II. 23.

Platený = *placený*. Slov. P. robotník. Phfd. 1893. 60.

Plathy Ant., básn. slov. Vz Phfd. 1895. 315.

Pláti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35., 91. (plajati). Tam (vše) plálo v zlaté. Vrch. Rol. XXXIII. 145.

Platičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Platičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Platinammonatý, v lučbě. Vstak. III. 467.

Platinovač, e, m., Platinierer, m. Sterz. II. 552.

Platinovati, platinieren. Sterz. II. 552.

Platiti. Nedovedeš-li toho, tvůj život platí. GR. Nov. 61. Každý, kdo platí, je pan; Kto zaplatí, je pan, a kdo něplatí, je cham. Slez. Nov. Př. 164., 277.

Plátněný. P. rúcho. Comest. 85. a. (List. fil. 1895. 289.).

Plátno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. P. bílené, čisté lněné, bíloprízné (z bílé příze), irské, polobilé, prostěradlové, polovlněné, režné, basičské, modré (na zástěry atd.). Litzn. P. bílé, černé, čínovaté, domácí, konopné, mitlink, mlynářské, mandlované, prutované, truchličné, tenké, vlaské, německé atd. Wtr. Krj. I. 357. (XVI. st.). P. syrové či ryšavé = nebílené. Čes. I. V. 133. O úpravě plátna v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 114. nn. P., že by mohli ptáci skrze ně zobati (řídké). Kat. z Zer. I. 19. Nežli p. vybleno, musí bejt na poli zeleno (musí se len sít, pracovati). Nár. list. 1891. č. 96. odp. feuill. Cf. Košile (3. dod.). Hra na p. ČT. Tkč. Cf. Plátýnko (3. dod.).

Platoška, y, f., paseka na Morávce ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Plátování. P. trámů. Ott. VIII. 1. a.

Plátový. P. med. 1695. Mtc. 1895. 139.

Platva, y, f. = podkrovnice, horní trám srubu. Las. Brt. D. II. 432., 433. Cf. Prátěs (3. dod.).

Plátýnko, a, n. Hra na p-ka. Cf. Duf. 89.

Plav. Kúpil tři plavy lesu (dříví), jeden z nich měl 52 vory. 1462. Arch. XIV. 110.

Plavačka, navigium. Rozk. Dob. myslí, že jest to verbum fictum. Dob. Dur. 390. Ale p. ve významu = plavení znají na Slov. Vz VII. 255. a.

Plaváh, ě, f. = *vyřábaný priester v horách*. Myjava. Phfd. 1895. 444.

Plavati. Kto nikdy do vody nejde, p. sa nenaučí. Slov. Zátur.

Plavátka, y, f. = *poplavec*, Boje, f. Sterz. I. 534. a.

Plavba. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 100.

Plavbospměrný. P. zápisky. Ml. Hüb. 143.

Plavči, nauta. Aqu. Dle Dob. Dur. 390. lépe: plavec.

Plaveč, vce. Vladykové z Plavče a z Rajce. Vz Mtc. 1895. 19. nn.

Plavejs = ličidlo na obočí v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 368.

Plávek, vka, m., holubí jm. Mor. Rous.

Plavidlo. Komorové p. (Flossgraben) v řece. Nár. list. 1895. č. 57. odp.

Plaviště = menší mělký rybník na chodské návsi. NZ. IV. 321.

Plaviti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Plávka = *houba*. Phfd. 1893. 153. Vz Kozák (3. dod.).

Plavmo = *plynně*. (Potom) išla mu reč p. Phfd. 1893. 614.

Plavno. Váh (řeka) ticho a p. tečuci. Phfd. 1896. 198. Dych nekonečnej, p. tečucej životnej sily. Phfd. 1893. 506. Chodí p. (jakoby plavala, lehce). Lerm. II. 140.

Plavnoještěr, plesiosaurus. Vz Ott. VIII. 595.

Plavnossavec, vce, m., obdoba ryby. Am. Orb. 77.

Plavný. P. chůze (jako když plave, lehká). Lerm. II. 69. Cf. Plavno (3. dod.).

Plavo, a, n., ves u Čes. Budějovic. NZ. IV. 56.

Plavovláska, y, f. Kká. Puš. 56.

Plavovlasý. P. muž. Vrch. Lingg. 20.

Plavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35., 78., Am. Orb. 106. Nauka o plazech, Herpetologie. Vz Ott. XI. 206.

Plazan, u, m. = *jazyk, který se vyplazuje*. Zábř. Brt. D. II. 363.

Plaziti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plazossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 77., 107.

Plebejčik, a, m. Váňa. 17.

Plec = *uzené maso obtočené klobásami a upečené v pekařské peci*. Slez. NZ. IV. 447. — P. = *dýka*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 610.

Plecektor m. praeceptor. List. fil. 1893. 467.

Plecitý. Phfd. XII. 198. a j.

Přeco. Šolder = *zapečené maso, jinde pleco jmenované*. 1701. Věst. opav. 1893. 47. P. = *pecen chleba, do něhož zapečena šunka (pleco)*. Brt. D. II. 480. Cf. Plecovník, Plec (3. dod.).

Plech, vz Kožich (3. dod.), Pelc (3. dod.). —

P. = *plát z kousků sestavený, také prusplech, Brustblech*. Připravil se zbrojně v brních a pleších. XV. stol. Wtr. Krj. I. 243.

Plecharský. P. rodina, která prodává plechové zboží. Phfd. 1893. 464.

Plechovec, vce, m. = *plechová nádoba*. —

P. = jm. role u Bzence na Slov. Šd.

Plechý = *čistý*. P. nádoba, máslo. Kat. z Zer. I. 181., 47.

Pleják, vz Plevák (3. dod.).

Plejný = *sporý, vydatný*. P. obilí. Jicko. Brt. D. II. 363.

Plejtva m. ploutev. V již. Čech. Mus. 1895. 471.

Plejz, u, m. = *okres*? Phld. 1895. 126.

Plekaný rodičmi. Phld. 1896. 101. Cf. Plekati.

Plekotání, n. Mlčení neškodí, p. hanbu plodí. Vck. Val. I. 109.

Plemenivo, a, n. = *dobytek na plemeno*. Vepřové p. Praž. denník. 24./9.

Plen, stsl. plēnъ. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.

Pléna, plína. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 41. P. = velká bílá šatka plátěná, na svrchním rohu a obou z něho vyběhajících stranách vyšívaná. NZ. VI. 67. Plény nosívaly v Mladobolesl. jen ženy vdané. NZ. IV. 303.

Plenivě. Vichry p. zvěř stihly. Zvič. Mlt. 85.

Ples. O pův. cf. Zbrt. Tan. 2. nn.

Plésati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54., 107.

Plesk. P. vlny. Phld. 1894. 233. — Třesky plesky, handra, brouk, lopata, motyka, palouk (o špatném řečníku). ČT. Tkč. — **P. babí**, vz Vajčák (3. dod.).

Pleska, vz Konipas (3. dod.).

Pleskač, e, m., vz Rehek (3. dod.).

Pleskáč, e, m., rostl., vz Pižmo (3. dod.). — **P.**, ryba, vz Pletník.

Pleskanec, nce, m. = *slepý mák* (že jim děti pleskají o čelo), rostl. Vz Tulipán (3. dod.).

Plesková, é, f., vz Tanec mor. (3. dod.).

Pléskér, e, m. = *pryskýř*. U Chromče na Mor. List. fil. 1894. 89.

Plesky házet = *kačery dělat, mističky*. Brt. D. II. 363.

Plesneti. Phld. 1895. 560.

Pléstl. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pleš, e, *plešina*, y, f. P. v poli = nezarostlé prázdné místo v obilí, v jeteli atd. Čes. I. V. 36.

Pleš kněžská v starších dobách. Vz Wtr. Krj. I. 191., 549.

Pléščka, y, f. = *polovice rozštípené haluze, deštice*. Han. Brt. D. II. 363.

Pleše. Dvě lůže p. ustlati dej. Kat. z Žer. I. 94.

Plešina, vz Pleš (3. dod.). — **P.** vodní, rostl., vz Zabi tráva (3. dod.).

Plešivá (širá), é, f., vrch ve Spišsku. Phld. 1894. 359.

Plešivec, děd. v Gemer. Phld. 1895. 351.

Plešivica, e, f., vrch v Tekově. Phld. XII. 336.

Plešivský. P. hora v Gemer. Phld. 1895. 351.

Plef. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 298. a Gb. Km. -i. 39.

Pleta. Múdrost by chtěla tento svět v pletu a v led na slunci obrátiti. XV. stol. Vlč. Lit. 264.

Pletadlo, a, n. KP. VIII. 408.

Pletárna, y, f. P. punčoch. Nár. list. 1894. č. 252., 330.

Pletenák, u, m. = *pletená houska* ku př. vianočka. Phld. XII. 402.

Pletenec = *děravý koláč*. Phld. 1894. 203.

Pletidědina, y, m. = *matinoha*. Čejč. Hledík.

Pletichant, a, m. = *nadávka katolíků praedikantům*. Wtr. Živ. c. I. 211.

Pletimozek, zka, m. = *hlupák*. Ty p-zku! Šml. VII. 171.

Pletina, y, f. = *přepletý, přesekaný les*, podrost vysekaný na otěpky. Bučovice. Brt. D. II. 363.

Pletitý. P. tkaň ve stěně cysty. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Pletka. Obilí je za p-ku (za pac, laciné). Světz. 1894. 415. b.

Pletky, vz Mřeže (sít; 3. dod.).

Pleva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Plev naseješ, plev navěješ. NZ. V. 543.

Plevák (*pleják*), u, m. = *pluh na pletí řepy*. Slez. Brt. D. II. 449.

Plevelo, a, n. = *plevel*. Jicko. Brt. D. II. 364.

Plevel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Vz Ott. XI. 502.

Plevelka, y, f., Jäthaue, f. Sterz. I. 1361.

Plevňa, vz Plevník, Špaléta (3. dod.).

Plevný = *lehký prý jako pleva*. P. husa (nekrmená). Jersin. Brt. D. II. 364.

Plháček, čka, m., pták, vz Vrbař (3. dod.).

Plech. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 419. (ze sthném. pilih). — **P.** = *pýř*, triticum repens, rost. Brt. D. II. 508. — **P.** = *škuř, kudly*. Sviňa má ešte starý plech na sobě. Zlín. Brt. D. II. 364.

Plichta m. Plichta. P. z Žirotna. DalC. 100.

Plíce. Vodežil s plócama = nic nepořídil. Brn. Brt. D. II. 364. To říká tak vod plie, vod srca to nejde. Brt. D. II. 262.

Plícníkový. P. stěna, šelest. Vstuk. III. 416., 468.

Plína = *prapor*. Brn. Brt. D. II. 364. — **P.**, cf. Obrus (3. dod.).

Plincati se. Které dívce se plincají sukně, ta není k ničemu (na paty se nabírají). ČT. Tkč.

Plindati = *plýtrati něčím*. Kotk. 100.

Plinút. Plinu (plivnul) **proti** Alexandrovi řka. Alx. Nácb. k. VII.

Pliný = *sporý, plodný*. P. jabloň. Záp. Mor. Brt. D. II. 364.

Pliska, y, f., vz Konipas (3. dod.), Brt. D. II. 394.

Pliskýrka, y, f. = *pryskyřice*. Jicko. Brt. D. II. 364.

Plíšek, šku, m., vz Kožich (3. dod.).

Plíšf = *nepohoda* atd. Cesty s p-štěmi. Kat. z Žer. II. 328.

Plitka = *drouk*. Železná p. podstrčená pod fošnou řídicelní u vysokých lafet. Ott. VIII. 41.

Plivník. Cf. Mus. 1832. (Jg.).

Plíživec, vce, m., blechruš, brouk. P. hladký, b. minutulus, světloskvrnný, b. plagiatus, tmavý, maurus. Klim. 77.

Plíky, vz Tráslavice (3. dod.).

Pln, vz Plný. Pln měsíce; Pln měsíc; Na plnu měsíce. Vz List. fil. 1895. 299.

Plnidlo, a, n. = *díra v mlíři*. Záp. Mor. Brt. D. II. 364.

Plnienka. Kapustník bol biely, ľahký, p. podarená. Phld. XII. 709.

Plnka, y, f. = *nádivka*? Droby s plnkou. Phld. 1895. 708.

Plňmesiac, e, m. Phld. XII. 377.

Plno. Měsíc ide do plna, z plna (přibývá, ubývá ho). Zlin. Brt. D. II. 364.

Plnohlasí, n. List. fil. 1895. 70.

Plnohlasný. P. forma (slova). List. fil. 1895. 70.

Plnoletí. Čel. Pr. m. I. 171., 322.

Plnoperý. P. křídlo. Zvič. Mlt 13.

Plnomocenství. 1568. L. pos I. I. 44.

Plnomocný dědic = který dědí hospodářství. NZ. IV. 339.

Plnorozchodový. P. dráha. Cf. Ptrl. 8.

Plnosetba. Lesní p. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Plnostěnný. P. most, vollwandige Brücke. Ptrl. 10.

Plný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. P. noha, Plattfuss, m. Brt. D. II. 364. Cf. Plnonohý. Plná izba je ho (je všude). Slov. Nov. Pr. 609. — **čím.** Dom (dům) všetkým je plný (je v něm všeho dest); Peklo, ako miesto plné smolou a ohňom (naplněné). Phld. XII. 47., 1894. 229. Plni jsou nadějemi. Wtr. Živ. c. I. 157. V příbytku tomto, plnom veselím; Šochtár plný s mliekem. Phld. 1895. 457., 485. — **P.** = *plný*. Laš., slov. Gb. H. ml. I. 228., 287.

Plocar, u, m. = *láher*. Týnec. Brt. D. II. 98.

Plodihřích, a, m. = *nezheda*. Laš. Brt. D. II. 364.

Plodnický, genetisch. Mart. Toto slovo zaniklo. Krok.

Plodník, u, m., Stammland, n. P. cyprov. Phld. XII. 178.

Plodoprázdný. P. minulost. Phld. 1-96. 89.

Plodopták, a, m. Vz Am. Orb. 77.

Plodossavec, vce, m., vz Plavnessavec. Am. Orb. 77.

Plodozvěř, a, m. Vz Am. Orb. 77., 106.

Plochomíra, y, f. Am. Orb. 16.

Plochovitě. P. se šířiti. Schb. Nád. 5.

Plondzif. Kdže baba rondzí, tam lem čert plondzí. Phld. 1895. 188.

Plosa, y, f. = *větší lyska*. Kůň má plosu (kráva má babulu). Brt. D. II. 517.

Plosatý kůň = mající plosu. Jicko. Brt. D. II. 517.

Plosé = *plésti*. Gb. H. ml. I. 149.

Plosce. Jsou p. rozšířeny. Cl. L. Jos 45.

Plosek, sku, m. = hliněná nádoba. U Trenčína. Phld. XII. 174.

Ploskačky = *poskoné konopě*. Val. Brt. D. II. 330.

Ploskomorský. Arb. v Nár. list. 1896. č. 122.

Ploskonosý. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 26.

Plošinový přerádovac u elektr. vozů. KP. VIII. 431.

Ploštěnka. Cf. Ott. VII. 294.

Ploštěice. Cf. Ott. X. 7.

Plot. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Cf. Brt. D. II. 439., Hradba (3. dod.). Dle Phld. 1895. 133. = *divená ochranná zeď*. P. ostávkový, krajinový, podlahový, slovencový. Vz tato slova. Ott. VIII. 8. b. Gazda, ploty pálit a popol předávat (= špatný). Phld. 1894. 314., 1895. 49. Jejich dedecek a naše babicka konkali na sebe přes plot (o vzdálených pří-

buzných). ČT. Tké. Po ploté kolek (daleka přízeň), po teleti kec. Mor. Nov. Pr. 529.

Plotiti = *plotem zahajovati*. Mus. 1894. 176.

Plotnový. Lesní setba p-vá a rýhová. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Plotvan, u, m., z něm. Bratpfanne, f. Slov. Brt. D. II. 517.

Plouh = *pluh*. Vel. Kal. hist. 115.

Plouhavice, e, f. = *pluky, deštivé počasí*. Jevíčko = *plouhota*. Brt. D. II. 364.

Plouhota, y, f., vz předchá. Plouhavice.

Plouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. 36 (také o tvarech). Plyň (= jdi) s Hospodinem. Bl. Gr. 226.

Ploutvonohý. P-zí měkkýši. Ott. X. 666. Cf. Ploutvonožec.

Plovač. Cívka s p-čem či roubíkem při magnetech. P. plný, dutý, cívkový. Vstnk. III. 21.

Plovati. Dvě řece plovú (tekou) skrze tu zemi. 1487. Krok. 1895. 42.

Plovostředící hlas m. stredoplovúci. Vz Gb. H. ml. I. 551.

Plsat = *šplhati*. Kunšt. Brt. D. II. 364.

Plska, y, f., pták, vz Trslák, Pliska (3. dod.).

Plsf. O pův. a strč. skloň. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. a Gb. Km. -i. 39.

Plsfka, vz Konipas (3. dod.). — **P.** = *malá čepice* ze zaječiny, králíčiny, z bobřin a jiných kožešin a látek hedvábných. Wtr. Krj. I. 386., 420. — **P.** = *plstěný střevíc*; *zimní obuv plstí vypaný, bačkora*. Wtr. Krj. I. 163.

Plsfnář, e, m. = *kdo dělá plsf*. Arch. XIV. 453.

Plf, strč. plet. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 39. Výklad vz v Dob. Dur. 431.

Plfnice, e, f. = *místo, kde stárají plti*. Phld. 1893. 547.

Pltnictvo, a, n. = *pltnictví*. Phld. 1895. 413.

Plúcník, u, m., rostl., vz Topárka (3. dod.).

Plúcný = *plícní*. Zapálenie plúcnnej blany jak se na Slov. hojí. Vz Phld. XII. 563.

Plučíště. P. i lidi mi odtiskal. Půh. VI. 2.

Pludrksas, vz násl. Plundry.

Pluh. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 161. Popis pluhu vz v Brt. D. II. 447.

Pľuha. Takú pľuhu ja nekcem (za zenu). Phld. 1895. 527.

Pľuhák m. pľuhák. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Pluhavý. P. vec. Phld. XII. 39. Zdrapil ju svojou dlabou p-vou. Ib. XIV. 295.

Pluhy = *slota, deštivé počasí*. Brt. D. II. 512. b. Cf. Pluhavice (3. dod.).

Pluncati se = *klátiti se*. Velle (vedle) mne po cestě se p-cal. Nár. list. 1896. č. 72. fenill.

Plundati se = *zvolna v blátě choditi*. Kotk. 99.

Plundrový. P. kalhoty = *plundry*. Wtr. Krj. I. 475.

Plundry, *plundrhuzny, pludrksas* (vz Ksas) = kalhoty pytlové, široké. Vz Plundra, Wtr. Krj. I. 474.

Plunýř m. *prunér, prunýř* = kdo měl studnice (Brunnen) na starosti. Vz Gb. H. ml. I. 351. P. = *rodák*. Wtr. Krj. I. 494.

Plural. Cf. Brt. D. II. 285.

Pluralitní, z lat. P. přesvědčení (př. většiny). Osv. 1896. 198.

Plusgier, vz Pluzgier. Mtc. 1894. 334.

Pluskotaf, intens. k plušcat. Val. Brt. D. II. 364.

Plusquamperfectum. Vz Vašek. Filolog. důkaz. 75.

Plušcat = *drobně a stále přetřít*. Val. Brt. D. II. 364. Cf. Pluskotaf.

Pluška. P. trav. Čl. Zrůd. 18.

Pluškvorec = *puškvorec*. Brušp. Hledíková.

Pluštětí. Pluští mu = *smádí ho, žízni*. Vz více v Phd. 1894. 493.

Plůf = *plvati*. Začal p. krvou. Phd. XII. 364.

Plůtkový. P. branka. Světz. 1895. 62.

Plutonický. P. či hlubinné horniny = ztuhlé hluboce pod povrchem zemským. Vz Ott. XI. 613. a.

Plutonský. P. útvar. Ztk. 55. (3. vyd.). Cf. Plutonický, Plutonismus (ve Slov.).

Pluzgier, vz Plusgier, Pokolvar. Hojení ho. Vz Mtc. 1894. 334.

Plužisko, a, n., vz Hradzjel (3. dod.).

Plvati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67., 74.

Plvětí, fluere, liquescere, stré. Gb. H. ml. I. 63., 74.

Plynouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Plynový. P. stříkačka, extincteur, Ott. VIII. 970. b., puška. Vz Z říše vědy a práce. II. 10. P. článěk galvanické batterie. KP. VIII. 62.

Plynulost. P. formy, básně. Světz. I. 94. 410.

Plynulý. P. proud elektrický. KP. VIII. 67.

Plyť m. plť. Mor. Brt. D. I. 86.

Plýti, fluere, v Rkk. Vz Mus. 1896. 253., List. fil. 1896. 331.

Plytký = *mělký*. Prešiel cez plytkú vémolu na cestu; Bol v umenie plytký. Phd. XII. 210., XIII. 455.

2. **Plzák** = *Plžnan*. Bl. Gr. 181.

Plzeňák, u, m. = *plzeňské pivo*. Šml. VIII. 4.

Plzenčina, y, f. = *plzeňské pivo*. Phd. XII. 404.

Plzenina, y, f. = *plzeňské pivo*. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Plzeňka (Křížik-Piette; Piette, franc. společník Křížikův), y, f. = sv. tilna differencialní bez vazby. Vz KP. VIII. 147.

Plžeti. K GR. přidej: Nov. 59. (VII. 272.).

Plzký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78. Voda plzká, aqua labilis. 1418. List. fil. 1895. 213.

Plznouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78.

Plzný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 316., Mus. fil. 1896. 233.

Plž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78. Ve Zvolensku *plž, plžik, sližská, bezšupinatá rybka*; v Trenčiansku *sliže, hrúze, mrdofúze*. Phd. XII. 174.

Plžik, vz Plž (3. dod.).

pn. Z *pn* p se odzouvá: sen m. *szpnz, řec*.

σπνος, usnouti m. *uszpnąti* atd. Gb. H. ml. I. 420.

Pneumobacill, a, m. Vstnk. II. 502.

Pníček. K Vek. přidej: Val. I. 108.

Pnouti (píti). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Pňovi. Kabt. 17.

Pňůvka = *kučornice*. Věst. opav. 1893. 19.

Po s akkus. Po nevěstu vysláni byli. V. Kal. 41. a j. — **Po** = *od*. Vz Seyk. Ruk. 30.—32.

Po-. Tato předpona složená s adj. označuje menší stupeň vlastnosti: pomalý, poslabý, ponemocný. Brt. D. II. 283. Slovesa s *po-* složená pojí se zhusta s genitivem vedle akkusativu. Vz List. fil. 1896. 60., 345., Mus. 1896. 263.

Poameričiti, amerikanisieren. Sterz. I. 141.

Poamerikaniti koho, amerikanisieren. Ml. Hüb. 38.

Pobabriti. Židia i nám p-li remeslo. Phd. 1892. 586.

Pobádavý. P. člen výboru. Světz. 1895. 379. c.

Pobaraňec, ňce, m. (*brusňák*) = *lívanec* přes celý plech se svestkami na vrchu pokládány. Laš. Brt. D. II. 480.

Póbědě = *puobědě*, buď z *po-óbědě* anebo stažením z *po-obědě*. Gb. H. ml. I. 235. (Št. Uč. 125. b.).

Poběh. Nepřítel byl na p-ze. Seyk. Ruk. 30.

Pobehaj = *poběhlík*. Phd. XII. 358., 713.

Poběhlošf. Lotrovská p.; P. zlosynstva pokrotiti. Ché. S. 97., 143. P. od viery. Ché. m. s. 21.

Poběhnúti. Vz příklady v Seyk. Ruk. 30. nn.

Pobídnouti. Pobídel k prodání (kůže) a nebyla jeho. 1455. Hrš. Nách. I. 484.

Pobítevní. Žeň p. (po bitvě, při pronásledování získaná). Nár. list. 1894. č. 33.

Pobítí = *bitra*. Když měl na vojnu jeti a měl pobitíe obdržeti. GR. Nov. 99. 34.

Pobitý. Jako s p-tej vojny po jednom sa vraceli. Phd. 1894. 440.

Pobizeti. Tohoto slova místy na Mor. neznají a říkají: nutiti. Brt. D. II. 364.

Pobízka, y, f. = *pobídka*. Kat. z Žer. II. 162.

Poblafkovat na koho = *křičeti*. Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuil.

Poblánice, epithel. Cf. Ott. VIII. 677. b.

Poboček, čka, m. = *poboční kuň*, po boku táhnoucí. Phd. XII. 529.

Pobočník, u, m., druh meče. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 610.

Poboda, y, m. = *pokusitel*. Záp. Mor. Brt. D. II. 364.

Pobodka. Hra v p-dku. Vz NZ. III. 26.

Pobodřiti = *poněkud bodrým učiniti*, er-muthigen. Nár. list. 1896. č. 2. 1., č. 124.

Pobouchati. Pobúchal, pomlátil, na vni-voc obrátil. Slov. Nov. Př. 611.

Pobožnost = *náboženství*. Tohoto významu neschvaluje Bl. Gr. 188.

Pobožnůstkariti, pietisteln. Sterz. II. 543.

Pobožnůstkářský. P. vkus. Vrch. F. II. 299.

Pobráníti pole, zu Ende eggen. Phd. XII. 645.

Pobratati = *shratřiti*. P-li sme sa na celý život. Phld. 1894. 118.

Pobratráňča = syn otcova nebo matčina bratrance. Brt. D. II. 460.

Pobratranec, nce, m. Šf. (Mus. 1895. 302.).

Pobratřiti. Potom p-tři se lidstvo volné. Čeh. Otr. 78.

Pobrblati si = *poklevetiti si*. Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill.

Pobřenina, y, f. = *podstřel*. Jevič. Brt. D. II. 489.

Pobřežník, elaphrus. P. bahní, e. uliginosus, Beránkův, e. Beráneki, měďobarvý, eucpreus, obecný, riparius, Ulbrichův, Ulbrichi, zlatový, aureus. Klim. 14.—15. Cf. Ott. VIII. 678.

Pobříškový. P. tepna, epigastrica. Vz Ott. VIII. 661.

Pobrunatný. Háj. Herb. 180. b.

Pobryndaný. P. pošetilec. Ziak. 1832. (Zl. Jg. 406.).

Pobuditi. Mí Vaňka krajého p., aby u něho koupili. 1538. Hřš. Nách. I. 441.

Pocangle = tahouny u bot (laš.), jinde natahače. Slovo cizí. Brt. D. II. 518.

Pocediti co. Háj. Herb. 34.

Pocení. Očišťování koží p-ním teplým, studeným. KP. VI. 653 nn.

Pocedník, a, m. = *podsedník*. Gb. H. ml. I. 407.

Pocem = pojď sem mezi nás. Us. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill., Gb. H. ml. I. 407.

Pocera, y, f. = *posměch*. Vizovice. Brt. D. II. 364.

Pocigánit koho. Phld. XII. 283.

Pocín, é, f., z: podsín. Us. Gb. H. ml. I. 407.

Pocinkování, n., vz KP. VIII. 227.

Pocínování, n., vz KP. VIII. 227.

Pocit = stav duševní vznikající popudem, jenž má za následek rozechvění nervů. Vz Krejč. Psych. 29.

Pocítiťi. Žena p-la a muž o tom nevěděl (s jiným obcovala). Záp. Mor. Brt. D. II. 364.

Pocloumatí. Vítr travou pochumuje. Kole. 59.

Poemuchtati. Prasata to p-ly. Heršpice. Rous.

Pocovní = *pocední, podsední, na-pod-sr.* P. kůň. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 90.

Poctata m. podstata. Us. Gb. H. ml. I. 407.

Poctivec. Necht je čímkoli, p-veem musí býti. Cop. 40.

Poctiveček, čka, m. Jaký je p. Slov. 135.

Poctivice, vz Stehenní (3. dod.).

Poctivosf. Kdo raz poctivose ztrací, nikdo mu ju nenavrácí. Phld. 1895. 188.

Pocvičiti se v čem: v skládání písniček. Bl. Gr. 376.

Poč. Poez li by byl (přijel). Pass. 274. (Gb.).

Počasí. Předpovídání počasí. Vz Světz. 1894. 171.

Počasový = *počasný*. P. kašel. Jg. (Zl. Jg. 364.).

Počastná = hostina po pohřbě. Slez. NZ. IV. 500.

Počátek. P-ty českého básnictví (od Šf. a Pal.). Vz List. fil. 1895. 33. nu.

Počecek, čku, m., houba, vz Modrák (3. dod.).

Póček, zdobn. pouk (měchýř). Chlapci p. = děvče, které chodí mezi hochy. Kunst. Brt. D. II. 369.

Počerněti. Čím jsi celý p-něl. Kolc. 103.

Počernetý. P. georginy (počernalé). Phld. 1896. 463. Tamtéž: očernetý.

Počerpadlo, a, n. = *čerpadlo*. Dob. Dur. 108.

Počerstviti koho čím: vodou. Nár. list. 1896. č. 107.

Počervenalý. Háj. Herb. 49. a.

Počervený = *drobet červený*. Brt. D. II. 283. Cf. Po-.

Počesky m. po česku. Us. Šb. D. 36.

Počet = *pučeti*. Brt. D. II. 184.

Počev m. podšev, *ds* v č. Gb. H. ml. I. 407.

Počín. Ze jejich radami, p-ny a návody tak činili. Půh. V. 219.

Počina, stré. = *paučina*. Gb. H. ml. I. 258.

Počínat si = *pyšnit se*. P-ná si, že má novou sukni. N. Město. Brt. D. II. 365.

Počinití. Mně již prve škodnému (škodn majícímu) velikú škodu (novou) jsou p-li. 1684. I. posíl. I. 74.

Počinka, *potinka*, y, f. = *podsiňka* u vchodu do stavení. Slez. NZ. III. 195.

Počinský. P. víno. Čel. Pr. m. II. 926.

Počisadlo, a, n. P. ku spracování lnu. Chod. NZ. III. 395.

Počítadlo. P. článků galvanické batterie či voditel proudu t. j. přístroj, kterým lze připnutím nebo vypnutím většího počtu článků batterie proud sesílití nebo zeslabiti. KP. VIII.

Počítání. P. před dětskou hrou. Vz Dětské hry v: Zahradka budečská. VII.

Počítati se s kým. Hospodář s čeledínem se p-tá (v obec. mluvě; ve vyšš. říká se: počet klásti). Bl. Gr. 190.

Počítedlný. P. množství oděnců. Alx. Nách. k. XXII.

Počitek, tku, m., Empfindung, f. Mus. 1894. 318. P. = duševní pochod, který vzniká vnějším popudem a záleží v uvědomění si nějakého obsahu (kvality), libosti n. nelibosti a v reakci motorické. Vz Krejč. Psych. 54.

Počiti m. podsiti, *ds* v č. Gb. H. ml. I. 407.

2. **Počiti**. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81. O tvarech ib. 113. Žádost když se počne. rodi hříech. Ché. m. s. III. 21. — **koho**. Ženo. počala si obránci svého. Alx. Nách. k. II. — **čemu**. Což tom (tomu) počnem (poradíme, uděláme). Zlín. Brt. D. II. 365.

Počítkový. P. obsah. Krejč. Psych. 64.

Počka, y, f. (*půjčka*) = *příspěvek na sra- tební hostinu*. Záhoří. Brt. D. II. 355.

Počkaná. Něco na p-nou koupiti (na úvěr). 1597. Mtc. 1894. 156.

Počkatí. Počky, počkyte i počke, počkete u Císařova. NZ. VI. 75.

Počkej, hošíčku. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Počmaknout si = *pošmáknout si*, *s* v č. Dšk. Jihé. I. 44.

Počstvie, n., ně. pocta. Pass. klem. 260. a. (Gb.).

Počta m. pošta, *s* v št mění se v č. Dšk. Jihé. I. 44. a j., Gb. H. ml. I. 513.

Počtář, e, m. = *pošt mistr*. Dšk. Jihé. I.

11. Vz předcház. **P.** = *počtář*. Dšk. Jihé. I. 6.

Počtářsky. P. něco formulovati. Vstnk. IV. 67.

Počtívat m. poštvati. Dšk. Jihé. I. 44. Cf. předcház. Počta.

Počudovati se čemu = *podiviti se*. Phld. 1896. 280.

Počupaf ruku = *poboskat*. Zavadka. Phld. 1895. 629.

Pod. Z pod se *d* odsouvá: poučitel m. podučitel, nepodaloš. Dšk. Jihé. I. 17. Jindy bývá *pod* m. *po*: podslamka m. poslamka. Ib. 16.

Podace, správné podací (právo), ano staré podacie vydá podací. Krok. 1892. 268.

Podáč oprav v podáč. Mocný kollator a p. bude fary přijímati. 1621. Věst. op. 1893. 22.

Podálka, y, f. Kroků hluk zmlk' v p-cc. Lerm. II. 104.

Podárný. Bl Gr. 327. tohoto slova ne-schvaluje.

Podaromně = marně. P. čas trávit. Phld. 1895. 200.

Podati čeho kam. Naposledy **k** soudu podal Filomates těch čtyř slov. Bl. Gr. 153. *Podaj mi nůž* měl Bl. za chybné m. *nože*. Bl. Gr. 53. — **čeho komu**. Podajte mi bieleho praporce. Štilf. 191. a j. — **co komu**: muž, čepici. Tuto vazbu měl Bl. Gr. 72., 189. za germanismus m. čeho: nože, čepice.

Podati = *poridati*. Ve Vel. Revúci. Phld. 1893. 558.

Podátrati = *dopátrati*? Pokud jsem se jich (svatebních obyčejův) mohl podtati a p. Vykl. Svat. 3.

Podatý na koho. Phld. XII. 530.

Podávačka = část řezačky ve zřídeli dole pod korytem upevňená; postrkuje slámu ku předu pod kosíř. Brt. D II. 454.

Podávadlo, a, n. KP. VIII. 432.

Podáviti ženu, pannu = násilí jí učiniti. Tato frase byla již za Bl. nesrozumitelná. Bl. Gr. 205.

Podbahnělý. P. mozek. Wtr. St. nov. 83., Světz. 1895. 3.

Podbahní. Na p. u řeky Morávky. Věst. op. 1893. 21.

Podbati kde. Ani duše jeho v pekle ne-podbá. Chč. S. 271.

Podběl. Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 157.

Podbělák, u, m., vz Šedák (3. dod.).

Podbělica, e, *podbělice*, f., rostl. Cf. Ott. XI. 530. b., Podběl (3. dod.).

Podbiel, vz Podběl. Phld. 1893. 369.

Podbiti co kam. Omítku na strop pod-bíjeti. NZ. II. 648.

Podborný. P. rybník u Náchoda. Hrš. Nách. I. 451.

Podborovnička, y, f., houba, vz Sosnár (3. dod.).

Podborovník, u, m., houba, vz Sosnár (3. dod.).

Podborůvka, y, f., houba, vz Sosnár (3. dod.).

Podbradek, dku, m. = *podbradní řemen*. Wtr. Krj. I. 634. Cf. Zabíjačka (3. dod.).

Podbradník = malá šatka zavesená okolo krku pod bradou, aby diťa nezašpinilo šatky, *cintáček*. Myjava. Phld. 1895. 415 P.

plietla. Ib. 1896. 71. Červený p. (kohouta) sa mu zalengal. Phld. 1893. 509. — **P.**, Hohlkehlhobel. Ott. XI. 420. a.

Podbrána. Vjazdná p. Phld. 1893. 685.

Podbranky, cf. Svlaky (3. dod.).

Podbříškový. P. futro, Kat. z Žer. I. 248., blána. Wtr. Krj. I. 150. P. kožich (liščí). Arch. XIII. 222., 236.

Podbrušník, vz Podbříšník.

Podbuček, místo u Náchoda. Hrš. Nách. I. 43.

Podcelbnost, i, f. P. rostliny, Hypostaminie. Am. Orb. 96.

Podčárnouti = *podtrhnouti*. Slovo p. Světz. 1893. 722.

Podčelistní krajina. Hlav. 9.

Podčepně. Z p-ho dělán byl ocet. Mnč. Zás. 13.

Podčeší. Toto slovo má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Poddací, poddácie, jus emphitenticum, alias Kaufrecht, n. Eml. Urb. 432.

Poddášník, u, m, zelina. Vz Záušník (3. dod.).

Poddati co kam. Aby jej (hřích) pod rozum poddali a v službu Bohu. Chč. m. s. III. 41. (V., Pass.).

Poddědlictví, n., Nacherbschaft, f. Sterz. II. 375.

Poddělavky, cf. Mejšle (3. dod.).

Podděsátník, a, m. Hrš. Nách. I. 81.

Poddružovací, subalternirend. Mark.

Poddůlanka, y, f., trať v Leskovci ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Podduní, n. Které kury p. snášejí (ty zabíjeli). 1701. Věst. op. 1893. 47.

Poddusec, see, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Poděbrady. Jirí z Poděbrad. Cf. Vlč. Lit. 274. Hynek neboli Jindřich z P. mladší. Vz Vlč. Lit. 264.

Poděditi. Bázlivec té nemá p. Kub. Rol. 106. Cf. Odplata (3. dod.).

Podejmouti. Jestližeby škody které pod-jali a vzali. Puh. V. 183.

Podejstvití. Tajný zlať rýčblejšíe podej-stvuje (působí) na telo. Phld. 1894. 149., 1895. 615.

Podělati komu = *učarovati*. Vek. Val. I. 97., 144.

Podělávka, y, f. = mazání na koláče, vdolky a p.: povidla, tvaroh atd. Brn. Brt. D. II. 480.

Poděliti. Poděliti mohu něčím několik lidí, ale nikoli jednoho. Tedy nikdy: Ten člověk podělen byl. Bl. Gr. 319. — **se s čím jak**. Tito se zlatem podělili sa na rovno. Dbš.

Podělný. P. či poledníkové hory, Meridian-gebirge. Am. Orb. 83.

Podepřiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Podeschlý. P. dříví. 1665. Mtc. 1895. 141.

Podestát někoho = *zastati*. Dšk. Jihé. I. 13.

Podezřelý. Vždyť p-lým kdo jest, je vin-ným již. Bráb. 114.

Podezřený = *podezřelý*. Lidi p-né zdví-hali. Arch. XIII. 296. Na str. 297. tamtéž stojí: podezřelý.

Podlišmistr. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Podháňat na koho = *poštívatí*. Val. Brt. D. II. 395.

Podhaz, a, m. = *podhodek* (podhozené dítě). Brušp. Hledíková.

Podhlacenstvo, a, n. Vz Am. Orb. 87.

Podhlavní. P. ryba. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Podhlednouti. Podhlídati koho = opovrhlivě naň hleděti. Wtr. Živ. c. I. 341.

Podhlinová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Podhodok, dka, m. Vz Odměna. Mtc. 1894. 105.

Podhófný. P. rostliny (na holích rostoucí). PhId. 1893. 467.

Pohončivý = *pohončlivý*. Brt. D. II. 365.

Pohončlivý. P. obilí, které má mnoho podhonků. Slov. Brt. D. II. 365.

Podhonek, nku, m., vz Podhončivý (3. dod.), Odnož.

Podhoráci ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 493. P. na Mor. = obyvatelé pahrbkovité krajiny od Přestavlk a Staré Vsi k Bystřici a Holešovu. Brt. D. II. 111.

Podhořanka = placka obecná, alansa vulgaris, Alse, f., ryba. Vz Placka. Sterz. I. 795.

Podhrdek = *rána pod hrdlo*. Mnohý obdržel p. Světz. 1893. 26. a.

Podhroziti se = *pohrouziti se*. Týnec. Brt. D. II. 97.

Podhubí, u. = *oděv pod bradu*, pod ústa. Wtr. Krj. I. 254.

Podhůří, n., trať u Frýdka. Věst. op. 1893. 11.

Podchaluzec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Podílí, n., vz Oseník (3. dod.).

Podima, y, f. = *poduška*. PhId. XII. 175.

Podiva. Kto vie, čo by byly tie p-vy (voli) porobily. PhId. 1891. 432. — P., os. jm. u Kosmy.

Podivení. Jest nám to s nemalým p-ním. 1639. Mus. 1894. 130. — P. (han.) = *sníček*, asplenium trichomanes, rostl. Brt. D. II. 500.

Podivný. P. věc. Dle Bl. Gr. 325. ničemué slovo; p. jest prý = drobet divný.

Podjavorinský. P. Ludmila, spisovatelka. PhId. 1892. 213., 1894. 92., 265.

Podjazyčnice, e, f. = žila podjazyčná, Feifelader, f. Sterz. I. 897.

Podjednou m. pojednou, d vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Podjezd = část vrat, kudy vozy podjíždějí, část pro chodce ustanovená slove *deerca*. I slez. NZ. III. 195.

Podjezerní. P. koryto rýnské. Mus. 1893. 453.

Podjicnový. Ott. XI. 392.

Podjiti čeho. Hotova jsem toho p. Arch. XIV. 136.

Podjízď, u, m. = *podjezd* (kúlna). Cf. Návrátí (3. dod.).

Podkabnosť, i, f. P. rostliny, hypopetalie, hypocorollie. Vz Am. Orb. 96.

Podkasati co kam (jak). Všecko p-sal jest pod svůj moc. Ché. S. 273. Bojem koho p. Alx. Nách. k. XXXIII.

Podkepní. P. rostliny. hypogynae. Am. Orb. 96.

Podkřačník. Brt. D. II. 418.

Podklad (mor. *podlina*) = čím se sukně na okraji asi na dlaň široko podkládaly. Slez. Věst. op. 1894. 9. — P. (*pachole*) = *příční deště* přibitá na spodních grafinách, aby se spodek vozu neprohýbal. Brt. D. II. 444.

Podklásek, sku, m. = *podhonek, otáčka, odnož obilní*. Brt. D. II. 365.

Podklenek, nku, m., Cavate, f. Sterz. I. 595.

Podklesek m. poklesek, d vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Podkolenky, šat. 1423. Wtr. Krj. I. 90.

Podkolí. P. vozu. Světz. 1894. 536. b.

Podkopný. P. dílo sa im podarilo. PhId. 1893. 391.

Podkorník, vz Houbovník (3. dod.).

Podkositi = *podraziti*. Nohy někomu p. PhId. 1893. 403., Lerm. II. 145.

Podkoteční klobouč. Arch. XIV. 388.

Podkouřiti. Podkúřil ho = dopálil. PhId. 1894. 373.

Podkovice. Tluče do p-vic = utíká. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Podkovka, hippocrepis, rostl. Vz Ott. XI. 307.

Podkožně. P. očkovati. Hlav. 8.

Podkrsalý. Točil p. kníry. Nár. list. 1893. č. 356.

Podkvětný. P. (podpurný) listen. Čl. L. Jos. 3., 5.

Podlačkat šaty = *pomačkatí*, zmuchlati. Jevíčko. Brt. D. II. 365.

Podlaha = *strop* (han.); půda ve stavení (záp. Mor.). Brt. D. II. 434.

Podlahový. P. plot = z latí nebo trámů přisekaných vodorovně kladených. Ott. VIII. 8. b.

Podlavený = *podupaný*. P. tráva. PhId. 1893. 528.

Podlavna, y, f. = *šátek*, jímž jest přikryto dítě ke křtu nesené. Čes. I. V. 239. Cf. násl. Podlavník.

Podlavník m. podhlavník, poduška, h od-suto. Dšk. Jihé. I. 33.

Podlážka, y, f. = přepažení krovu nad půdou stavení (sýpka), jako ve stodole hambalka. Ott. VIII. 8. a., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 432. (Jrsk.).

Podlec = *podlý*. Slov. 154.

Podlectví, n. Kká. Puš. 34.

Podléčka, pl. = *podvlékačky*. Na Hané. NZ. III. 256.

Podlejší = *vedlejší*. Druhý p. dům. Kat. z Žer. II. 101.

Podlesí, ves v Těšínsku. Pras. Těš. 9.

Podlesňácké chalupy ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Podlesňák, u, m., rybník ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Podlésníček, čku, m., zdrobn. podlésník.

Podlésčák, u, m., vz Hřib (3. dod.).

Podlésčka (uh.), *podléska* (val.), *psi fialka*, viola canina, rostl. Brt. D. II. 503. — P., vz Bloncati (3. dod.).

Podléztí. Jestli nepodleze, nepřeskočí. NZ. V. 541.

Podlhovastý = *podlhoratý*. PhId. 1886. 24., 215.

Podlhovatý = *podlouhlý*. P. stůl. Phd. 1893. 66., 474.

Podlí = podle. Podlí čehož pán Bůh sám ví; P. poručení; Co mohu p. možností; P. svého zdání. Kat. z Žer. I. 27., 36., 41., 68. a tak často. Ale také *podle*: Podle toho oznamuji. Ib. 122., 123. a j. Podlí zřízení zemského. 1582. Kutn. šk. 26. Podlí duověření jejich. 1568.; P. poručení. 1566. L. posíl. I. 28., II. 13. a j.

Podlina, y, f. Vz Podklad (3. dod.).

Podlipník, u, m., houba, vz Hřib (3. dod.).

Podlišť = *podýšť*, dřevo pod rozvorou držíci voj vzhůru. Dšk. Jihč. I. 6. Cf. násl. Podlišťka.

Podlišťka (Brn.), *podýžka*, *podýť* (Třebíč), *podýma* (St. Hrozenk.), *podojma* (uh. slov.) = *podlišť*. Brt. D. II. 445.

Podlivá = *podle*. P. zákona. ČT. Tké.

Podlošť = *slabost*. Pod níž (křížem) ta p. lidská muož odpočinúti. Chč. S. 97.

Podlouhlec, hlice, m., dolichus, brouk. P. Bonellův, d. Bonelli, žltorohý, flavicornis. Klim. 30.

Podlouhloštitník, a, m., stenolophus, brouk. P. štitokřídý, s. discophorus, tmavý, mixtus, říční, teutonius. Vz Klim. 66.

Podloupatí včely. 1597. Hrs. Nách. I. 444.

Podložít co kam: do kniže = *zapsati*. 1741. Phd. 1893. 622.

Podložkový. P. kalendář (Ize ho užiti jako podložky). Nár. list. 1893. č. 298.

Podlubovatý. Háj. Herb. 24. b.

Podlužany, statek ve Trenčinsku. Phd. XII. 74., 336.

Podlý = *špatný*. Kde je oves (na kraji) podlejší. Phd. 1895. 311.

Podmalovka, y, f., Grundmalerei? Bol přesvědčený, že p. nie je dokladná. Phd. XII. 751.

Podmáselníčka, y, f., houba, vz Sosnár (3. dod.).

Podmásník, u, m., vz Sosnár (houba; 3. dod.).

Podmáslenka, y, f., houba, vz Sosnár (3. dod.).

Podmásli. Najedl se p., až se mu gatě roztrásl. Heršpice. Rous.

Podmateční rostliny = *podkepní*. Am. Orb. 96.

Podměsíčný. P. svit. Krs. Moor. 45.

Podměstí. Podmítati (strniště orati) jest nejlépe mezi dvoma panenkami (Mariemi, mezi 15. srpnem a 8. zářím). Heršpice. Rous.

Podměstí. Formané jeli na p. Arch. XIII. 241.

Podmiňovatí. To podmiňuje barvu kůže, lépe: určuje. Krok. 1892. 370.

Podmísni. P. štika. Přidej: Cf. Mísny.

Podmistr. 1425. Arch. XIV. 438.

Podmnětat = *podkládati*. U Císařova. NZ. VI. 76.

Podmokání, n. P. zdí. Arch. XII. 375.

Podmokati. Boč. příklad je z: Půh. V. 164.

Podmol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Podmořanka. Cf. Podhořanka (3. dod.).

Podmostný. P. obluda (pod mostem se zdržující). Phd. XII. 642.

Podmračený. Zamklý a p. člověk. Světz. 1894. 290. b.

Podmrsek, sku, m. (Kazatel) rozličnými p-sky je vytřepává. Bl. (Wtr. Živ. c. 883.).

Podnáramek, mku, m., vz Opléčko (3. dod.).

Podnebesí. Lerm. II. 75., 148., Šml. I. 142.

Podnebí. P. evropské. Vz Ott. VIII. 877.

Podnesený čím. Pýchou jsa p-sen. Chč. S. 141.

Podnět. Sázet do p-tu, *chybně* m.: do podnětu. Vz Podmět.

Podnikati. Aby jim nebyli poddáni a pod jich břemena aby nepodnikali. Chč. S. 126.

Podnikavec, vce, m., der Unternehmungslustige. Nár. list. 1894. č. 338.

Podnížka m. podjízdku u vozu. Brt. D. II. 251. P-ky v tkadlcov. = podnožky. Vých. Čechy. Mus. 1895. 187.

Podnos. P. jídel, Gang, m. Nár. list. 1894. č. 253. feuil.

Podnotár, a, m. Phd. 1894. 638.

Podnoží. P. modly. Kká. Puš. Roz. 100.

Podnožití. Aby také péci p-žil, ut curam subpeditaret. 1438. List. fil. 1895. 146.

Podnožka, y, f. Stoličky má čtyři rozkročené nohy (hůlky), lavice sedí na dvou prkených p-kách. Chod. NZ. III. 15.

Podobenství = *opportunitas*. Hledáše p-stvie. Ev. olom. Matth. 26. 16. V Kral. bibl.: příhodného času.

Podobnati se (nemá-li býti: podobati se). Aby se podobnal takové poctivosti (ji se podobným stal). Chč. S. 21.

Podobně = *slušně*. Tam budete dosti p. ctění. GR. Nov. 70. Myslí, kterak by ji mohl p. vdáti. Ib. 55.

Podobný. P-bní se jemu činíme. Chč. m. s. III. 17. — **komu čím**. Ze tahy otcí p-ben byl celý. Vrch. Rol. XXXI. 48. — **komu dle čeho**. Zákon má býti poctivý, spravedlivý a p-ný (případný, příhodný) podle obyčeje vlasti místu i času. Chč. S. 117. — **k čemu**. Takový p-ben jest k tomu, jenž... Chč. m. s. III. 17. Poněvadž jsi vždy k lidem p-ben (ochotný, spravedlivý?). Arch. XI. 445. — Toto jest místo p-né (příhodné), abychom (zde) dítě zahubili. GR. Nov. 49.

Podobratí se nač (podjít se čeho). Že si sa na takú veľkú vec podobral. Phd. XII. 500.

Podobrotky. Keď nešlo p., muselo íst aj pozlotky. Phd. XII. 695. (129.).

Pododpornosť, i, f., subcontrarietas. 1820. Krok. 1896. 44.

Podoj. Zanesli pódoj do koliby. Phd. 1894. 371.

Podojma, y, f., vz Podlišťka (3. dod.).

Podokenice, e, f. Phd. 1896. 245.

Podolek, phylacterium. Zdvíhají p-lky své a zprostírají podrahy. Ev. víd. 53. Mat. 53. 5. V Kral. bib.: podolky pláští svých. P. vleklý = vlečka. Wtr. Krj. I. 64. Dlouhý p. = vlečka. XV. stol. Wtr. Krj. I. seš. 44. Přilehl jí p. (zaspala). ČT. Tké. — **P.** = *kln, lano*. Na p. dostane dieta. Phd. 1894. 522.

Podolín, a, m. = statek ve Spišsku. Phd. XII. 336.

Podomovní. P. úrok (plat z domu). Sdl. Louň. 9.

Podorzivý = *poděrlivý*. Phd. XII. 253.

Podošev. P. vrchu = *pata*. Phld. XII. 479. A boli sme už pri podošve, na niekoľko krokov začínala sa dlažba. Phld. 1894. 453.

Podoušťě, ě, n. = menší čtvercový polštář pod hlavu (poduška). U Žleb. NZ. I. 614., Dšk. Jihé. I. 42.

Podozrive = *podezřele*. Phld. 1896. 164.

Podpalubí. P. lodí. Vrch. Rol. XLI. 142. a j. P. na děla. Ott. IX. 665. b.

Podpanštělý. P. krejčí. ČT. Tkč. (d vsuto).

Podpaží. Ché. S. 263.

Podpažina, y, f. Brněná p. (zbroj). Arch. XIII. 407. Vz násl.

Podpažník, u, m., ochranná zbroj. Arch. XIII. 217. P. = krytí části ruky mezi ramenem a loktem. Wtr. Krj. I. 251., 601. Cf. Zárukávi (3. dod.). — P. = *plerník*. Vz Špaléta (3. dod.).

Podpecí, n., vz Člopek (3. dod.).

Podpěchovati, unterkrampen. Petr. 24.

Podperit. Števu (os. jm.) p-la peknou voňačkou. Phld. 1891. 436.

Podpinadlo, a, n., cf. Štyel, Štrupla (3. dod.).

Podplanky m. podplamky (placky z chlebového těsta). Dšk. Jihé. I. 23.

Podplotňáček, čka, m., pták, vz Strízliček (3. dod.).

Podpoduškový. P. částka článků osních. Čl. Zrud. 30.

Podpor = podpora. 1551. Kosmogr. List. fil. 1893. 457.

Podpora. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Kdo névyndě ze dvora, tyn je slabo p.; Kdo je v poli pilny, podpůrca je silny. Slez. Nov. Pr. 426.

Podprava, y, f. P. včel = podřezávání na vosno. Slov. Brt. D. II. 365.

Podpřevor. 1410. Arch. XIV. 398., Čel. Pr. m. II. 770.

Podpustek. Čepce na p-stky. Mor. NZ. II. 737.

Podřád, u, m., lépe: podřadí. Krok. 1892. 369.

Podrah, u, m., vz Podraha (3. dod.).

Podraha. Vondrák v Spuren 23., 35. uvádí podrah. Cf. Podolek (3. dod.). Také v Mus. 1895. 309. Bibl. olom. má: tkaniczie. Dob. Dur. 409.

Podráhnutí. Šml. VII. 79.

Podrazec, zec, m. = *kukačka*, pulmonaria offic., rosl. Brt. D. II. 503.

Podraziti. Když p-zí jiné močí pod se. Ché. S. 104.

Podraždidlo, a, n. Ztk. 86. (3. vyd.).

Podražník, a, m. = *železniční hlídač*, Bahnwächter, m. Sterz. I. 381.

Podrbaný. Promluvil k němu dosti p-nou řečí. Euns. 99. A.

Podrdositi kým. Vek. Val. I. 52. Cf. Drlosi i (3. dod.).

Podřeční rozdíl. Vlč. Lit. 112.

Podříznák, podříznok, a, m., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.).

Podrok, a, m. = *mládě* (jalůvka, býček), jež není ještě rok staré. Kotk. 55.

Podroubiti. Staré palmy p. (podsekati). Kbt. 21. P. strom (podtiti). GR. Nov. 107. 13.

Podroušení, n. = *rouš*, *napilost*, *opiecc*. Wtr. St. Pr. 133.

Podroušený; -en, a, o = *napilý*. Wtr. Živ. c. 805.

Podrub. Sloupy, na nichž leží krov stodoly, spojoval na metr a výše mocný věnec roubení, jemuž říkali p. Chod. NZ. III. 388.

Podrubka, y, f. P. (šrám) při kutání = *malá prohlubina*. Ott. XI. 594.

Podrug, a, m., obec v Nitransku. Phld. XII. 74., 551.

Podruh = obyč. nájemník u sedláka neb měšťana, jimž za plat pracoval, někdy také = domkář. NZ. III. 223. O p-zích cf. Ces. I. V. 327.

Podruhé. Keď nie poprvé, podari sa p. Phld. 1893. 702.

Podrukávať = *poskakovať*? Kopec Drdákovi začal p. Vek. Poh. 43.

Podrůstky, m. = *osení*, které roste na zoraném poli z vytroušeného zrní. Brt. D. II. 366.

Podrůzgaf. P-gal rámik a rozbil kúr. Phld. XII. 546.

Podružné, také o kachničkách a kuřatech. Hledík.

Podrývačně. Ptal se p. Světz. 1895. 122.

Podržeti eo. Podrž vůz. Dle Bl. Gr. 189. šp. m. vozu. Vz Po-. P. příhodu = zvítěziti. Alx. 1805. (Krok. 1893. 2.).

Podsádka, vz Opléčko (3. dod.).

Podsebití = *dřevěná pavlač na věžích*, na branách při samé střeše, ven povyndaná, z níž se otvorem na nepřítele lilo a házelo. Wtr. Krj. I. 57. Když p. na zdech z pušek zrušeno. Břez. Font. V. 472. — P. = *cousy* pod nosem. Ib. 371.

Podsedeči. P. půstka. Arch. XIV. 371.

Podsedlný. P. írek = majetok pod selom. pod obeou. Phld. 1893. 626.

Podsednice = podsedlnice. Škar. 29.

Podsínek, nku, m. = *krytá chodba podél dřevěné chalupy* (val.); laš.: *potínka* = podsínka. Brt. D. II. 435.

Podsínka. P. chrámová. NZ. III. 29.

Podsiričný. P. kyselina, Dithionsäure. Sterz. I. 684.

Podsíritec, tce, m. Am. Orb. 63. Cf. Podsírec.

Podsítnicový. P. kysta. Schb. Nád. 52.

Podslinky. P. zahryzující (při předení). Phld. 1895. 321.

Podslůžny, cho, m. = *župní úředník*. Phld. XII. 307., 1895. 425.

Podsněžník, galanthus. Vz Ott. IX. 832.

Podsolec, lee, m., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Podsošina, y, f. = *přední lišeň u rozu*. Frenšt. Brt. D. II. 416.

Podstájí, u, Schuppen. Vz Oestr. Mon. (Böhm.). I. 430.

Podstánčí, n., *podstánek*, nku, m. = *dřevěný barák přede dveřmi proti sněhu*. Val. Brt. D. II. 435.

Podstatný = *pomocný*. I toho máme sobě p-ni býti. 1526. Sum. I. 40. Cf. ib. 39. Pozn. dole.

Podstavek, vku, m., vz Násad (3. dod.).

Podstolí. Reg. II. 413. (r. 1275.), GR. Nov. 34. — P. = *část stolu* pod hořejší deskou; rám z úzkých silnějších prkének, jenž brání, aby se rohy stolu nerozvíklaly. NZ. III. 13., 14.

Podstolník, a, m., subdapifer. Cel. Pr. m. I. 12., II. 81.

Podstoupiti. S ním za ni v boj p. chtěl. Gl. Nov. 12.

Podstranský Jos., kněz a spis. † 28./11. 1893. v Kutné Hoře.

Podstřeliti. Koho stryga podstřelila. Mtc. 1894. 22.

Podstřešie, n. = *odkap*. Phd. XII. 642.

Podstruži, n., trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.

Podstupnice, e, f. = *hambalky*. Val. Br. D. II. 433.

Podsudea, e, m. = *podsudí*, Unterrichter. Phd. 1893. 691.

Podsypaný = *podložený*. P. vejcia (vejce). Phd. 1896. 256.

Podšenk, a, m. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 51.

Podšev = *šlapa*. Dítěti slýchaly a p. y olejem natírají. Slov. Mtc. 1894. 103. Čf. P. došev (3. dod.).

Podšiti. Prestal podšítat (švec = umře).

Podškub. Z druhého p-bu (husí) jest pr. nejlepší perí. Nár. list. 1891. č. 128. odp. L. feüll.

Podšup, u, m. = malované prkno pod šupem v lomenici. Ve Vlčkově. NZ. V. 553. Čf. Šup (3. dod.).

Podšuvalský. P. pleso. Pokr. Mrt. z. 12.

Podtati. Vz Podátrati (3. dod.).

Podtrída, y, f. P. ptactva. Vstnk. IV. 81.

Podtríditi, unterordnen. Jg.

Podtržený. Na zdraví silně p. Světz. 1895. 86.

Podtvar, u, m., Unterart, f. NZ.

Podučel, u, m. Am. Orb. 7.

Podučkaný = *podubaný*. Jevič. Brt. D. II. 39.

Podujatie, n. = *úmysl*. Phd. XII. 391.

Podujímavý. Lud je p. (domýšlivý?) a hrál. Phd. 1894. 243.

Podúrat = *pobádati*, *pohněvati*. P. slubu. Phd. XII. 753.

Podurif = *napraviti*? Vec možno p. Slov. Phd. 1895. 363.

Podúsudek. Vz Ott. VIII. 676. b.

Podušie, n. = *záduší*. Phd. 1892. 622.

Poduška = *podklad*. Dvěře s p-kami. 1696. Mtc. 1894. 169. P. pod chomout (plátná s koženými kraji). Brt. D. II. 451.

P. u pluhu, vz Slavík (3. dod.).

Poduškováný = *podložený*. P. opěradlo. Phd. 1893. 725. Čf. předcház. Poduška. —

P. tanec. Vz Tanec slov. (3. dod.).

Poduškovitý. P. zpodina jehlic. Čl. Zrůd. 24. Čf. Poduška (3. dod.).

Poduzdva, y, f., vz Anča.

Podvalečník, u, m., Eierstabhobel, m. Ott. XI. 420. a.

Podvalina, y, f. = *podklad*. Stoják = úl na p-nách stojící. Dm. List. 27.

Podvalkový, *podvalový* strop = ze silných kulatých oloupaných ramen, jez těsně k sebe přiléhaly, později byl plochý, podvalky byly na plocho přisekány. Dař. 212., Wtr. Št. nov. 212.

Podvázati vinohrad = révy ke kolkům přivázati. Brt. D. II. 410.

Podvečírka, y, f., rostl. vz Stračí cers (3. dod.).

Podvihatí. — *co*: Podvihnutí ruku, Ev. vid. 45. Mat. 8. 3., své lože. Ib. 50. Joh. 5. 8.

Podvihov, a, m., trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Podvijka = *zároj*. XV. stol. Na Slov. posud. Wtr. Krj. II. seš. 48.

Podvléci co: stěny chalupy = špatný (shnilý) kus roubení novým nahraditi. Ott. VIII. 9. a., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 427.

Podvlékačí kalhoty našel Wtr. teprve k r. 1606. Wtr. Krj. I. 476.

Podvlékač, e, m. = *spodní kabát z laciné látky*. Jrs. v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 418.

Podvlička (sukně), cf. Spodňák, Burdák.

Podvoj = druh dulního dřevění, Kappe, f. Vz Ott. XI. 600. b.

Podvoliti se věč: v plat. Arch. XII. 501. Věc sme se JKMtí p-li. Ib. 203.

Podvorný. P. luka = pod oračinou ležící. Phd. 1893. 371., 622. Má asi býti *podorná*, poněvadž Slovák nehořívá *rorat*, ale *orat*. Ib. 630.

Podvrhnouti. Štilfríd podvrhá dřevo proti němu běžící. Štilf. 193.

Podvrch, u, m. (Ukládala věci) do komory na p. Phd. 1894. 434.

Podvrší, n. = trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Podvrtel. (Ty věci) jsú p. nohám slepých. Ché. S. 304.

Podvrženec. Cf. NZ. VI. 83.

Podvržek = podvržené dítě. Phd. XII. 612. Čf. Podvržte.

Podyět, cf. Podliška (3. dod.).

Podyjí, n. = krajina při řece Dyji. Mtc. XVIII. 242.

Podýma, y, f., vz Podliška, Snice (3. dod.).

Podymné, ého, n. Cel. Pr. m. II. 1048. Čf. Podymný.

Podýšť, vz Podlíst a násl.

Podýždě m. podjžd, j odsut; podýžt, podíž i podjšt. Dšk. Jihé. I. 46.

Podýžďka, cf. Snice (3. dod.).

Podýžka, y, f., vz Podliška (3. dod.).

Podzákladík, u, m., Unterradikal. Am. Orb. 67.

Podzámecký. P. pivovár. NZ. III. 143.

Podzápad, u, m. P. jeho vlády (chyli se ku konci) Krs. Moor. 73.

Podzelená, é, f., *podzelení*, n. Eml. Urb. 13., 41.

Podzemek, mku, m., místo pozemek, d vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Podzemní. P. bez m. pozemný, chabzda. Slov. Phd. XII. 174. P. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 430.

Podzemšťanka, y, f. = *Eringe*. Quis Híz. 39. a j.

Podzubiený. P. kapky, Alveolarzahn-tropfen. Sterz. I. 138.

Podzuvky, vz Spodňáky (3. dod.).

Podzviřetníkový. P. pásmo. Am. Orb. 83.

Podžeberní ječmen, který padá pod žebro při fukování. Han. Brt. D. II. 366.

Poenaltae, u, m. = *desátek trestní*. NZ. III. 217.

Poflákat všecko = *posekati*. Kld. IV. 208.

Pofrkat vodou = *postríkati*. Pastr. I. 87.

Pogajsaný na jetí = jetím otřesený,

zvláště jsou-li v cestě hodná trāsiska (je-li cesta vytlučena). Brt. D. II. 311.

Pogajsať se. Když se kdo stahuje, pogajsa se = povytáhne se, aby se mohl více stáhnouti. Brt. D. II. 311.

Pogřondaný. P. obilí = *pordlené, pomrvené*. Brt. D. II. 312.

Pogran, a, m., obec v Nitransku. Phld. XII. 74., 551.

Pogunič, e, m. = *pohůnek*. Slez.

Pohádka = contentio, *hádká*. Stala se p. mezi mládci. Ev. víd. 185. Luc. 22. 24. Ze chtí doktorům ke všem p-kám odpovídati, ad cuncta eorum objecta respondere (námítka a p.). Bréz. Font. V. 391. — **P.** = *povídání* atd. Slyšte řeč mů a p-dky přijmete vašima ušima. Varš. 266. a cap. XIII. Staročeské sbírky p-dek. Vz NZ. III. 32. nn., V. 578. O studiu p-dek. V. Tille. Vz NZ. III. 201. P. a pověsti vyd. r. 1892. NZ. IV. 151. P-dky a pověsti. Vz Čes. I. V. 191.

Pohádkosloví, n. NZ. IV. 16.

Pohádkoslovní. P. studie. Čes. I. V. 483.

Pohádkovitý. P. vypravování. Mus. 1894. 106.

Pohaňáč, e, m. = *pohonič*. Phld. 1895. 583.

Pohančaná, é, f. = trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Pohančenák, u, m. = *tvrdý kámen*, jehož se užívá na mlýnské žernovy. Obz. 1893. 71.

Pohanka, y, f. = *drobné kamenčí měkké*. Brt. D. II. 325. — **P.**, rostl. Setí p-ky. Vz Mtc. 1895. 350. — *Pohanky* = *hrušky*. NZ. V. 522.

Pohanskomythický. P. slavnost. Vlč. Lit. 36.

Pohanský = *selský*. P. plátno = švýcarské svatohavelské a kempenské. XV. stol. Wtr. Krj. I. 152., 357. — **P. Žiar** = vrstek v Hontě. Phld. XII. 246.

Pohár, strhněm. behhar, nov. Becher, z strlat. bicarium. Mkl. Fremdw. 117. — Gb. H. ml. I. 424.

Pohárkař sa. Phld. XII. 684., XIV. 150.

Pohárkovitě. Dvojlist na obou stranách p. srostlý. Čl. Zrůd. 21.

Pohárkovitý. P. obal plodů. Čl. Zrůd. 22.

Pohlavování-se = dělení-se dle pohlaví (u rostlin), Am. Orb. 10.

Pohlutka, y, f. = *skládanka* (štricle) *povidly potřená*. Slez. Brt. D. II. 480.

Pohnětat sa po lavách = *váletí se* po lavicích. Zlín. Brt. D. II. 366.

Pohnítati. Zlí duchové se mezi námi pohnítají (pométají). Vck. Val. I. 96.

Pohníti. Aby ovoce nepohnilo. Kat. z Žer. I. 269.

Pohnojiti = *pomazati, ušpíniti*. Cf. Rozhnusiti. Aby se s ovocem šetrně zacházelo, aby se buď nepohnojilo aneb jináče nerozhnusilo. Kat. z Žer. I. 214.

Pohnouti. S pekným odprošováním, abych sa neráčil v lneve pohnout. Phld. XIII. 522. — **co m. čím.** Cf. List. fil. 1896. 347., Hnouti, Zhrdati co (dod.).

Pohnutelný, beweglich. P. majetok. Phld. XII. 331.

Pohobárat si = *pohovoriti si*. Záhoří. Brt. D. II. 366.

Pohodlík, a, m. = *pohodník*. Dšk. Jihé. I. 12.

Pohodlný; — -dlen. Gb. H. ml. I. 164., Št. Kn. š. 54. a.

Pohon, Motor, m. P. = parní n. podobný stroj ku hnání něčeho. P. parní, petrolejový, vodní. KP. VIII. 173., 210. Elektrický p. KP. VIII. 16., 101., 383. — **P.** = *pořovačka s honci na hrubí zverinu*. Phld. 1893. 57.

Pohonič, e, m. = *pohůnek*. Slez. NZ. III. 193. I vyjeli sme na pole s p-čem a vorali sme. Arch. XIII. 477. — **P.** či *pohůnek* = *železný prut v násadku pluhu*. Brt. D. II. 447.

Pohoník, a, m. P. sídu, citator. 1513. Dle Dob. chybně m. pohonič. Dob. Dur. 92.

Pohoniti. Za umrlého někoho pohnati = místo něho, jeho jménem. Půh. III. 123. Dubánek pohnal Alžběty z Barchova a vinil ji z nevydání... Arch. XIII. 1., 11. a j.

Pohopnouti s kým odkud = *seskočiti*. Pohopla s ním se skály. Vck. Val. I. 99.

Pohoršitedlný = *pohoršlivý*. P. artikul. Bréz. Font. V. 413. (337.).

Pohoršiti. Ale. prosím ponížene, keby ste sa nepohoršili, rád by som vedieť, za čo my toto dostaneme. Phld. XIV. 204.

Pohotově. Vyškeřák těžko zvyká v kleci, starý pohotově (zvláště). Val. Brt. D. II. 366.

Pohověnka, y, f. = *pohocka*. Nár. list. 1894. č. 291.

Pohovor, u, m. K p-ru byl sdlný. Vrch. Rol. XXXI. 44. — Šml. I. 76.

Pohraba, y, f. = *hromada?* P. ublia. Slov. Čes. I. V. 174.

Pohradina, y, f., vz Lože (3. dod.).

Pohrádka, y, f. = *chodník* atd. Slez. NZ. III. 196. Cf. Násep (3. dod.). — **P.** = *palanda; postel vůbec*. Brt. D. II. 366. Cf. Lože (3. dod.).

Pohran, u, m. = *pohřeb*. Vystrojili mu p. Phld. 1895. 20.

Pohrazník, a, m., nebria, brouk. P. černo-rohý, n. picicornis, černý, brevicollis, Gyllenhalův, Gyllenhali, Helvigův, Helvigi, Jokischův, Jokischi, kaštanový, castanea, sněžný, arctica, světlohnědý, livida, Klim. 12.

Pohrbek a pahrбек. Gb. H. ml. I. 236.

Pohřbetník, u, m., vz Spinka (3. dod.).

Pohřbiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pohrdlek, dku, m. Zjevně těch věcí nepotupili, ale sú tomu všemu pohrdlky dávali jako bludu (pohrdali tím). Ché. S. 264.

Pohrdlí, n., mor. ovar. Slez. NZ. IV. 417.

Pohřeb. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 154., Gb. Km. -i. 17. O pohřbích cf. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 458. O pověrách k p-bu se táhnoucích cf. Zbrt. Pov. 164. Cf. násl. Pohřební, Phld. 1895. 16. nu.

Pohřebat = *pohrabati*. Kury pohřebaly celú zahradu. Laš. Brt. D. II. 366.

Pohřebiště. Stará p. v Lounsku. Cf. NZ. III. 564.

Pohřební. P. zvyky a pověry na Slov. Vz Phld. 1894. 711. nn. Na Val., vz Vck. Val. I. 140.

Pohřislo m. povříslo, v v h. Gb. H. ml. I. 431.

Pohřít m. *pozřít*. Dšk. Jihé. I. 37., Brt. D. II. 187.

Pohrobek = *pahorek*. Každý p. ponížen bude. Ev. vid. 112. Luc. 8. 5.

Pohrobenisko. Videl smutné p. (hrob sněhem zasypaných). Phfd. 1895. 488.

Pohroužení. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Pohulanka. Urobil sensaci svou divokou p-kou; Kremnica zúčastnila sa iba četným vyslanstvom v p-kách a snemových prácach. Phfd. 1893. 688., 1894. 594.

Pohunčácký, z půhončí. Čern. Př. 14.

Pohůnek husí. Vz Král (3. dod.).

Pohusat, *pohusit* = *poštvati*: **koho na koho**. Prostěj. Brt. D. II. 366.

Pohutať co = *pohltati*. Phfd. 1893. 520.

Pohutnut oprav v pohutnút. Chtěla to do sebe p. Vck. Val. I. 100.

Pohůzvatí co. Phfd. 1892. 31.

Pohvizdání, n. = *posměch*. Za Ježíšem leč blázen obrátí se na p. všemu světu. Ché. S. 188. Protože ste neuposlechli, položím vás na odivu a na p. Ib. 157. Doleji čteme: Aby každý nad nimi pohvizdal.

Pohvizdati nad čím. Ct. předcház. Pohvizdání.

Pohýbatí. Vz Pohnouti.

Pohynouti ve při = propadnouti. 1469. Čel. Pr. m. II. 16.

Pochamcať co = *pomuchlati*? Phfd. 1892. 586.

Pochlácholiti. Když se k nám p-lí (cizinec), již nám lepší jest než domácí (člověk). Arch. XIV. 341.

Pochlapiti se. Phfd. 1892. 578. Tam i chudobní se pochlapia ako môžu. Ib. 1895. 25.

Pochlebee, e, m. = *pochlebník*. Lerm. II. 12., 45.

Pochleblivě něco zveličovati. Zbrt. Tan. 38.

Pochlebník. P-ci nikdy nepovědí pravdy. Lobk. 85. — **P.** = *služebník*. Arch. XIII. 349. Toto svědectví vydávám na p. Arnošta i jeho p-ky. Ib. 349.

Pochlebný. P. prosba. Ché. S. 283.

Pochlpiti. Suché konope sberá, aby sa jej nepochlpily. Phfd. 1894. 435.

Pochoditý kopec = *schůdný, mírného svahu*. Dělá se to p-to = povolně, ubývá toho. Val. Brt. D. II. 366.

Pochodnička. 1418. Hymn. List. fil. 1895. 212.

Pochodový, Reise-. P. flaska. Phfd. 1895. 549.

1. **Pochop**, druh sokola. 1714. NZ. III. 521.

2. **Pochop**. Utvoril som si o ňom výhodný p. (pojem). Phfd. 1892. 602.

Pochopný. Ale chléb a víno těch darův nemůž pochopno býti. Ché. Mik. 453. Mysl lidská jest toho p-ná. Ché. S. 260.

Pochotně. A to sobě k vůli p. připravili. Ché. S. 141. Všet p. způsobí. Št. Kn. š. 196.

Pochotnosť = *příjemnosť*. Ché. m. s. III. 116.

Pochotný. Pochoten, tna, o. Brig. F. 36. P. chuť. List. fil. 1891. 108. P. obcovanie mezi bližními. Ché. m. s. III. 20. P. výmluva. Ché. S. 297.

Pochozený. P-ná obuv (chůzí sešlá). Arch. XIV. 471.

Pochroma m. pohroma. Us. místy. Čeru. Př. 86.

Pochrumkatí. Na kosti si pochrumkával (pes) = chroustal. Phfd. XII. 655.

Pochtiti. Aby, což on všem k užítku pochee, mohl je moci k tomu připuditi. Ché. S. 132. Cožkoli pocheeš. XIV. stol. Mus. 1895. 239. — **s inft**. A pochee se nohám v tanci poskočiti. Ché. m. s. III. 43.

Pochva. Popis koňských pochev. Vz Brt. D. II. 451.

Pochvalin. Jaky P., taky Navékamen. Slez. Nov. Př. 87.

Pochváliti. Bežela p. sa = *pochlubit se*. Phfd. 1894. 385., 80., Kld. III. 46.

Pochvatý. P. list. Čl. Zrůd. 21. Cf. Pochva.

Pochvist. P. větrů. Hdk. Hoř. 73. Cf. Chvist.

Pochybovatí. Kdo pochybuje, nebere. Heršpice. Rous.

Pochýliti se odkud proč kam. Nepochyluj se od něho ani na pravici, ani na levici **pro** věci libé ani pro odporné. Ché. S. 257.

Pochylý na kříž, kdo se nemůže narovnat, má ohnutou páteř. Záp. Mor. Brt. D. II. 366.

Poikylocythosa, y, f., v lékař. Vstnk. III. 474.

Pointovat = v hazardní hře hráti proti bankéři. Lerm. II. 159.

Poiplí, n. = krajina při řece Iplu. Phfd. XII. 75.

Poj = *pojď*. V Gemer. Jinde, poď. Pastr. L. 150.

Pojediný = *jednotlivý*. P. název místní; P-ní Němci boli tam už prv. Phfd. 1892. 69., 1893. 291. (392.).

Pojem. Kde ti chybí p. právě, v čas pravý slovo přijde na odbyt. Vrch. F. I. 87.

Pojesenní, adj. P. slunce. Lerm. II. 55.

Pojezdný. P-ná osvětlovací zařízení (elektrická). KP. VIII. 204.

Pojídlo, a, n. Pospasy. Nachtsch, z lat. post pastum = po. jídle; domácí slovo pro desert jest pojídla. Čern. Př. 61.

Pojistka. Olověné, šroubové p-ky při vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 183. nn.

1. **Pojiti za čím**. Kdo chce čeho dojit, musí za tým pojít. Mor. NZ. V. 541.

Pojměti. Aby ráčil v tom pojmiati malého strpení. Arch. XI. 26.

Pojte, hoši, na vinici. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Pokání. Dá se na p., ako čert na milost (o zlém). Slov. Nov. Př. 536.

Pokapatí. Peniaze p-ly (zmizely). Phfd. 1894. 375. Mnohé zvyky už p-ly (vymizely). Slov. Čes. I. V. 259. Pokap už dóm = pojď. Brt. D. II. 326.

Pokarhat koho. Phfd. 1894. 660. — **sa s kým** = *svaditi se*. Ib. 1895. 742.

Pokázati své právo. Arch. XIV. 70. Toho ničím nepokázal. Arch. XIII. 3.

Pokažený = pokažený. P. voda. Kat. z Žer. II. 52.

Pokinový. P. kabát. Arch. XIV. 441.

Pokjan = *až pokud*. Slov. NZ. V. 547.

Poklad. Hledání zakopaných a zakletých p-dů. Vz Phfd. 1895. 123., Mte. 1895. 251., Vck. Val. I. 166.

Pokládati. Mluví, jak dyby p-dal (o tom, kdo příliš hlasitě mluví). Jicko. Brt. D. II. 367.

Pokládka obilí na záhonu. Mtc. 1895. 350.

Poklas, u, m. Dej bohaén celý p., chce od tebe tež i podklad. Slez. Nov. Př. 167.

Poklice = *kulatá deska*, discus. Sterz. I. 682. P., puklice z pukla umbo. Gb. H. ml. I. 259. V puklice vězí střelat. bucula, Buckel. Mtz. 284.

Poklička, vz Poklice. — **P.** = vodorovné běžící hrázka dole na bidlech, kde probíhá osnova. NZ. IV. 38.

Poklid = *odklad*. Abyste o to p. vzali; p. o pře. 1531. Arch. XI. 87.

Poklidec, dce, m. = *poklid*. Aby asa skrze tu (světskou moc) nějaký p. mohli mieti. Ché. S. 183.

Poklidný. P. štěstí, Čch. Otr. 48., lice, hřebee. Vrch. Rol. XXIII. XXIX. 31., 165.

Pokloniti se, adorare. Často v stré. Mus. 1895. 312. Když mi ho (srdec) p-nis. Arch. XIV. 366.

Poklopec železný, vypouklý kryl rytířům luno. Wtr. Krj. I. 249.

Poklopkovati = klopkami opatřiti. P. střevce. Sterz. I. 182.

Poklúpek, pku, m., epiglottis, pružná chrustavka listovitá. Vz Ott. VIII. 661.

Poklúzat = *poklízeti*. Dyby byl zabítky p-zal (kdyby si byl řezník hleděl zabijení). Brt. D. II. 418.

Pokmotřený. P. dítě = *kmotrorstrím spřízněné*. Pečirkův Kalend. 1896. 65. b.

Pokniřile se míti. Wtr. Živ. c. I. 51.

Pokoj. Jedno minouti, druhé svinouti. k třetímu pomlčeti — cesta k p-ji. Šml. I. 35. Daj mi pokoj, já ti dám dva. Mor. NZ. V. 541.

Pokojiti koho čím: penězi (řádně platiti). Kat. z Žer. I. 26.

Pokojník, a, m. = nájemník v universitě v XVI. a XVII. stol. Světz. 1893. 26. b.

Pokolení. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Pokolomúti koho = pomásti a p. Phld. 1893. 578.

Pokolvar, u, m., carbunculus = *pokelní oheň*, *černý pluzgier*, mrcha pupä (ulcus malignum), *úmorník*. Phld. 1894. 493.

Pokonati. A když toho pokona. AlxV. 2001. — P. koho s kým = *porovnatí*. Phld. 1895. 311.

Pokonávanie, n. = jednání. Závěrečné p. Phld. XII. 389., 312.

Pokopati koho v zemi. GR. Nov. 111. 14.

Pokora. Církevní p. byla mu uložena — musil jíti v lehkém oděvě a bos maje na krku pichlavé halže a nesa v rukou pruty; musil obcházet kostely (v místě jsoucí) a přised ku vratům těch kterých kostelů byl tam od knězi zalmy odříkávajících za přítomnosti lidu oněmi pruty mrskán. Věst. op. 1892. 6. — **P.** = *smutek*. Phld. 1895. 27.

Pokorný. Kdo příliš jest p-ren, ten za blázna jmn bývá. GR. Nov. 126. 22.

Pokorovat = *smutek nositi*. Phld. 1895. 27.

Pokos, u, m. = *proschlé seno*. Val. Vek. Val. I. 20.

Pokosní. P. plášť jeptisek. XVI. stol. Mus. 1894. 507.

Pokostní v. pakostní. Hus. Post. 172. b., Háj. Herb. 368.

Pokostnice, e, f. = *pakostnice*. V. Kal. 368. b.

Pokostník, a, m. = *pakostník*. Hus. Post. 172. b., Háj. Herb. 368.

Pokošin, a, m. = látka harasu podobná. Wtr. Krj. I. 116.

Pokošinový. P. plátno. XV. stol. Wtr. Krj. I. 145. Cf. Pokošin.

Pokotiti. Ranou (ho) v mrehy (mrtvoly) s koně pokotí (srazí). Kub. Rol. 61., 61. a j.

Pokovení, n. = opatření povrchu nějakého předmětu kovového kovem jiným, obvyč. dražším. Vz KP. VIII. 218. Galvanické p. Ib. 217.

Pokoviti co. Vz Pokovení (3. dod.).

Pokrápka, y, f. = *masnota na kolače*. Pokrápat vdolky. Slov. Brt. D. II. 480.

Pokrbálati sa (o koních = na dvoře se probíhati?). Phld. 1895. 312.

Pokrivnica, e, f, děd. v Šarisi.

Pokrkvaný, vz Pokrkvati. P. přikryvadlo. Phld. 1894. 455.

Pokrm = *strava*. K GR. přidej: Nov. 18.

Pokrokář, e, m., vz Strana (3. dod.).

Pokrtník. Muč. Dle List. fil. 1894. 477. lépe: *pokurník*, ale bližší jest asi pokrytník. Cf. násl. Pokrvačka.

Pokruta = *koldě* atd. Aby činili mazance a p-ty královně nebeské. Ché. S. 320.

Pokrvačka, y, f. = *pokryvačka*, *puklice*. Dšk. Jihé. I. 8.

Pokrytec. P-eci vypovídají se z Licomérie přes Zdanice do Zbožnova. NZ. III. 229.

Pokryti se před kým: před nepřátely. Ché. S. 174.

Pokrytník. Ev. seit Mat. 22. 18.

Pokryvný. Vrstva země p-ná (uhlí atd. pokrývající). Ott. XI. 596. b.

Pokterue = *kdykoli*. Phld. 1895. 708.

Pokukovač, e, m., Anschier, Beängler, m. Sterz. I. 199., 407.

Pokukovačka, y, f., Anschierin, Beänglerin, f. Sterz. I. 407. b.

Pokundolený = *rozeuchaný*. P. vlasy. Phld. 1896. 183.

Pokupka, y, f., vz Pokup. P. obilí. Nár. list. 1893. č. 288. I.

Pokusiti. Aby žádné ctuě paní víc nepokušovali. GR. Nov. 79. 2.

Pokúska, y, f. = *pokus*. Zlín. Brt. D. II. 367.

Pokusný. P. zvíře = kterého se k pokusům lékařským užívá. Vstnk. II. 490. a j.

Pokušení. Neb p. má tak blízko v patách vinu. Cop. 39.

Pokuta = *bída*, *trápení*. To je p. s tím člověkem. Phld. 1894. 440. — **P.** = *trest*. P. kulhá, nohy má krivé, ale dohoní. Phld. XII. 670.

Pokutiti = *pokutovati*. Ten má býti p-cen. Arch. XIV. 455.

Pokutný. P. hranice (Husova). Wtr. Krj. I. 85. P. hrivna či hornická. Vstnk. III. 490.

Pokvárený. Vz Vyhořeti (3. dod.).

Pokykovati. Co mne pokykuje (mně se přihazuje?). Arch. XI. 250.

Pól s číslovkami řadovými pát, desát atd. Vz List. fil. 1895. 281.

Pola = *klín*, Schoss. Starik nadložil polu pod ruky starca; starik vsypal do nej žeravé uhlie. Phfd. XII. 290. (239.).

Póla, y, f. = *plena*, Windel, f. Cf. násl. Pólka.

Pofahky. P. ta za hodinu prideš. Phfd. 1894. 375.

Pofahoda, y, f. = *pohodlí*. Phfd. 1896. 277.

Polahota, y, f. = *polehčení*. V Hučavsku na Slov. Pociťla si p-tu od toho lieku? Phfd. 1894. 10. (127.).

Pofajka, y, f., rostl., vz Mláto koní (3. dod.).

Polan Jindř. z Polandorfu, spis., † asi 1573. Věst. opav. 1894. 27.

Polana = *krajina, rovina*. Na prostred p-ny stojí hrbka dubov. Phfd. 1893. 129. (1892. 332. a j.).

Polarisovaný. P. proud elektrický. Vz KP. VIII. 120.

Polárka, y, f., Polarstern, m. Jak jisté k p-cé lne střelka temnem vln. Krs. Moor. 78.

Polatí, n. = v seiské jizbě lešení na spaní. Phfd. 1894. 247.

Polatinělý. P. pramen řecký. Čern. Pr. 12.

Polaz. K Vek. připoj: Val. I. 35. Korběl piva na p. (na přilepšenou). Ib. 65.

Polbírská. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Polcuran m. porculan. Brn. Brt. D. 167.

Polčany, část Morávky ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Pôleie. Phfd. 1893. 147.

Pole. Nošení obrazů po polích a prošení za úrodu. Vz Zbrt. Pov. 135.

Poledňaná, é, f., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Poledňany. Pod P-ny, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Poledne. Za p-dne = o poldni. Brt. D. II. 259. Třetí den o p-dni. GR. Nov. 51. -

P. = *oběd*. Poneste nám poledně. Také val. Vek. Val. I. 89.

Poledníček, čkn, m. = *odpolední spánek*. Šml. VIII. 61.

Poledník. P-ky jdou od severu k jihu. Am. Orb. 82. P. magnetický. Myslime-li si oběma póly magnetky položenou rovinu procházející středem země, protne rovina ta zemi v kruhové čáře, kterou nazýváme m. p. KP. VIII. 25.

Poledníkový. P. hory = *podélné*. Am. Orb. 83. Vz Podélný.

Poledňo. Má sviňské p. (která si zakrývá kšticí čelo jako v městě). Slez. Věst. op. 1894. 11.

Polehlá, é, f., osada na Slov. Phfd. 1895. 351.

Polejnek = *pelyněk*. Duf. 281.

Polčka = *polejka*, rostl. Vz Mláto koní (3. dod.).

Polenica, e, f. (Polenka?) = *odnož hory*. Prašivé u H. Lhoty ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Pofénko. Zima je o p. větší, třeba p. do kamen položit. Zlín. Brt. D. II. 367.

Polepšiti čeho: puohonu. Páh. III. 331. - *se kdy*. P-ším še, jak mene (mňa) ne stane (nebude). Šariš. Phfd. 1895. 377.

Poleť masa. Arch. XIII. 257.

Poletí strč. = *hořet*. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 78.

Polibovati si v čem. Osv. 1896. 44.

Políček. Praštil ho p-čkem; vytal mu p. Bl. Gr. 209.

Polieň, é, f. U trenčanského Slováka v jizbě popod hrady čierna p. = *priečne brvná*, na ktorých sušia sa polena. Phfd. XI. 82. (1894. 108.).

Poliereka, y, f., území v Turci. Phfd. XII. 336.

Polihúvať = *polchávat*. Phfd. XII. 163.

Políknouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49.

Pólinka, y, f., rostl., vz Verunka (3. dod.).

Politickoobčanský. P. svoboda. Ztk. 90. (3. vyd.).

Politika. P-ky = *daromnice, hlouposti*. Phfd. XII. 281. P. — *panské huncútstvo*. Šariš. Ib. 1895. 377.

Polívka. Skolskou polévkou sobě propálili (proplákli) ústa (kteří málo se vzdělali). Bl. Gr. 58. Bílá p. = *mléčná*. Brt. D. II. 472. P. se musí snísti, dokud nevystydla. Šml. VII. 204. Rozlil si tam p-ku (urazil tam někoho). Bilovský. (Zbrt. Tan. 255.). Vylial si na ňom polievku (vypeskoval ho). Slov. Nov. Pr. 618.

Polízač, slovo nové a špatné m. pochlebník, Lecker, praví Bl. Gr. 321. — **P.** nebo lazebník. 1469. Čel. Pr. II. 19.

Poljenie = *poral, páda*. Phfd. 1894. 62.

Polka, tanec. Cf. Čern. Pr. 87., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 478., Zbrt. Tan. 334.

Pólka, y, f. = *plachta* z jedné poly plátna, do jakéj sa matka s dietatom na ruke odieva. P. dimin. z pola. Slove také *odelza, odiedzka*. Myjava. Phfd. XII. 317., XIV. 446. P. = *vodorovne cez chrbát pretiahnutá biela šatka*, ktorej konce sú na ramenách privreté a v rukách chytené; jinde — *široký pás z jemného plátna, ktorý ťahá sa s hlavy na chrbát a na pás, kde je pripevnený*. Phfd. 1895. 655. Cf. Pólka. Vázati šátek na pólku. Vz Skybka (3. dod.).

Polle m. *podle*. Slov. Pastr. L. 145.

Polnahý = *polonahý*. Vrch. Lingg. 40.

Polňák, a, m. = *polní vrabec*, passer montanus, v Břeclavsku; v Lohovci *prosnáček*, na Hané místy *prosnák*. Mtc. XVIII. 243. Na Mor. také ještě: *skřáček, skřáček, špulec, studňák, škráček, semenník*. Brt. D. II. 495., Mtc. 1893. 306. — **P.** = *holub*, který lítá do polí. Brt. D. II. 367.

Polný = *plný*. Ve Spisi. Phfd. 1893. 431., 1895. 630. — **P.** Polní práce — *tvrdá práce, krásy nepřidá*. Šml. VII. 19.

Polobáječný. P. věk. Vlč. Lit. 259.

Polobditi. Polobdíc, polosnic přetrvala tak přes půlnoc. Šml. I. 127.

Poloběh. Phfd. 1895. 690.

Polobobrový klobouk. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.

Polobolestně. Jg. (Zl. Jg. 95.).

Polobožský. Krs. Moor. 42.

Polocestí, n. (mezi dvěma místy k schůzi ustanoviti). Tk. X. 1.

Poločlověctví, Hemianthropie. Ott. XI. 93.

Polodětský. P. věk. Čeh. Drob. povíd. 41.

Polodloužka, y, f. P. slabiky trvající 1/2 doby. Cf. Dloužka (3. dod.). Hněvkovský. List. fil. 1894. 190.

Poloexpendent, a, m. = *žák*, za něhož

rodice platili jen část expense (vydání na výživu). Kutn. šk. XIII.

Polofráček, čku, m. Lerm. II. 88.

Polohlásky na Zábřežsku. Vz Brt. D. II. 125. nn.

Polohlaf, i, f., HalbkrySTALL. Am. Orb. 92.

Polohlativec, vce, m. (v hlatenstvu). Am. Orb. 91.

Polohubený. P. uhel, jenž se už poněkud seškváruje. Cf. Hubený, Tučný. Mtc. 1895. 321.

Polohvězdice, e, f. Nár. list. 1895. č. 110. feuill.

Poloička m. polovička. Laš. Brt. D. I. 110.

Poloironický. P. úsměv. Phld. XII. 405.

Polokladka, y, f. P. dvojité, v plav., Doods-hoofd. Sterz. I. 688. b.

Polokrotký. P. antilopa. Krs. Moor. 54.

Polokruhoštitník, a, m., metabletus, brouk. P. hladký, tečkovaný, tmavoskvrný, žlutohý. Klim. 77.

Polokruhový. P. chodba. Nár. list. 1893. č. 306. odp.

Polokulovitý. P. dno. Vstnk. III. 403.

Pololánický = *pololánský*. P. rodina. Nár. list. 1896. č. 36. odp. feuill.

Pololiberal, a, m. Nár. list. 1894. č. 277. 1.

Pololichý. Ott. XI. 94.

Pololokomobila, y, f. KP. VIII. 173.

Poloma, hora v Trenčan. Phld. 1893. 520. —

P., y, m. = *šibal*, *kujon*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Poloměrnost, i, f., Hemiedrie. Ott. XI. 94.

Poloměsíčitý. P. chlapeň srdce. Vstnk. III. 468.

Polomhla, y, f. Phld. 1893. 618.

Polomná, é, f., riečka v Trenčan. Phld. XII. 237.

Polomorálka, y, f. Osv. 1896. 180.

Polomrak, u, m. Phld. 1894. 728.

Polomužský. P. hlas. Phld. 1892. 671.

Polonaisa. Vz Zbrt. Tan. 282. nn.

Polonevrle. Jg. (Zl. Jg. 95.).

Polonisator, a, m. P. Cechů ve Slez. Nár. list. 1894. č. 154. 1.

Poloobloukovitý. P. stupně, schody. Šml. VIII. 218.

Polopávka, y, f., jm. holubí. Nár. list. 1894. č. 86. odp.

Poloplačtivý. P. hlas. Nár. list. 1895. č. 276. přil., Světz. 1895. 74.

Poloploskochodec, dee, m. Slovo dlouhé a nepohodlné. Krok. 1892. 369.

Polopodešvový. P. kůže. Vz KP. VI. 681.

Polopohádkový. P. představa. Světz. 1895. 458.

Polopohanský. P. lid. Zbrt. Pov. 4.

Polopohrdlivý úsměv. Phld. 1895. 194.

Polopravý. P. přízvuk. Jg. Cf. List. fil. 1894. 259.

Poloprokletý. P. hlava. Krs. Moor. 79.

Poloprůchodný. P. stěna. Vstnk. III. 49.

Poloprůsvitnost. P. oka. Šchb. Nád. 35.

Poloprůsvitný. P. rosoly. Čch. Kand. 22.

Polorest, u, m., v rostl. Vz Am. Orb. 96.

Polorozpačité se usmál. Světz. 1895. 490. a.

Polorozpačitý. P. úsměv. Světz. 1895. 74.

Polorým, u, m. Kalc. 17.

Poloshovívavě. P. se usmál. Světz. 1895. 490. a.

Poloskládací. P. člun. Nár. list. 1893. č. 280. feuill.

Poloskřehlý. P. květ. Quis. Ing. 32.

Poloskryt, u, m. Čch. Kand. 64.

Poloslovanství, n. Osv. 1896. 194.

Polosmolný. P. dřevo. Světz. 1895. 475.

Polostydlivě. P. se ohlížela. Světz. 1895. 110.

Polosvátečně. P. oděná (nevěsta). Phld. 1896. 121.

Polosvátek, tku, m. Tkč.

Pološept, u, m. P-tom sa modlil. Phld. XII. 205.

Pološero, a, m. Fontan kvůli v p-ře. Vrch. Lingg. 64.

Pološestečný. P. tvar. Am. Orb. 90.

Pološtír. Vz Ott. X. 48.

Pološubok, bku, m. = polokožich. Phld. XII. 354.

Polotázavě. P. se zahleděla. Světz. 1895. 295. a.

Polotázavý. Světz. 1894. 342. a.

Polotušit něco. Phld. 1893. 619.

Polotvrzený. P. nárek. Vlč. Lit. 197.

Polouce, e, f. = *polovice*. Chod. Gb. H. ml. I. 228., 429.

Poloučítí se = *podariti se*. Zábř. Brt. D. II. 367.

Poloudiveně. P. se ohlížela. Světz. 1895. 110.

Poloudíl, u, m. Mus. fil. I. 203.

Polouhaslý. P. ohník. Phld. XII. 281.

Polouhlaví, n. XV. stol. Vlč. Ljt. 267.

Polouhřívní částka. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 190.

Polouch, u, m. = 50 pásem koudelné přize. ČT. Tkč.

Polouklín, u, m. Am. Orb. 20.

Poloumilí (II. 725.) oprav v: poloumili.

Polouperní, n., halbe Banse. Sterz. I. 390.

Polouskatí. Pro nedostatek dříví p-káme zimu (budeme snášeti). 1520. Kutn. šk. 1.

Polouvazí. Od šesti p-zi jeden groš. Arch. XIV. 456.

Polouváz, -vozu, m. 1598. Čel. Pr. m. I. 736.

Poloválcovitý. Hlav. 3.

Polovdova, y, f. = *žena*, která noví, je-li její muž živ čili nic (odešel a nevrátil se). Phld. 1894. 673.

Polovička, y, f. = *půlka*, *šátek krční*. NZ. III. 401. — **P.** = 10 loket přize. U Liptova. Phld. 1894. 85.

Poloviční bratr proti vlastnímu. 1583. Mus. 1896. 135.

Polovidět něco. Phld. 1893. 619.

Polovka, y, f. = *honba*. Phld. 1894. 489.

Polovnický. P. historky, latina. Phld. 1895. 400., 427.

Polovník, u, m. = *mšánina*, *směska* (žito a ječmen). Vek. Val. I. 19.

Polovný, Jagd-. P. vychádzka. Phld. 1893. 129.

Polovodič, e, m. P. elektriny = vodič ani dobrý, ani špatný, ku př. líh, suché dřevo, papír, mramor. KP. VIII. 28.

Polovyděšeně. P. se zahleděla. Světz. 1895. 295.

Polovzdělaný. P. kmen. Zbrt. Pov. 90.

Polovzdušný. P. postava. Kká. Puš. 6.

- Polovznět**, u, m., semitonus. List. fil. 1894. 468.
- Polozábavný**. P. spis. Vlč. Lit. 131.
- Polozámek**, mku, m. (k zavírání). NZ. IV. 316.
- Polozášlý**. P. erb. Světz. 1893. 14. b.
- Polozbrklý** počta. Šml. I. 30.
- Polozlostný**. P. úsměv. Phld. XII. 405.
- Polozpytavý**. P. pohled. Světz. 1894. 342. a.
- Položník**. K Kom. připoj: Lab. 47. — P. a, m., obec v Nitransku. Phld. XII. 237.
- Polsirota**. Ak umre otec, sú deti len p-ty; ak umre mať, sú celé (trebas otec žije). Slov. Zátur.
- Polský**. P. omáčka = sladká s hrozkami a mandlemi. Vykl. Svat. 62. P. groš (dudek, traer) = 7 kr. 1544. Sum. I. 589. P. maso = bravové rozkrájené, vařené v zelí, do něhož se dávají halečky. Slez. NZ. IV. 447.
- Polstoročie** = 50 let. Phld. 1895. 321.
- Polšeri**. Lerm. II. 106.
- Polštář**. Cf. Počtář, Poštář (3. dod.).
- Polštárek**. Len se nastavoval na patro v pazderné kořeny dolů. Byl-li krátký, že nesa-hal vysoko, položila se naň ještě jedna vrstva lnu, čemuž říkali p-ky. NZ. II. 563.
- Poltár**, a, m., hora v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 551., 75.
- Poltrubna**, y, f. = *potrubí*. Čern. Př. 87.
- Poludňáčka**, y, f. Phld. 1895. 120.
- Poludňovat** = *obědvati*. Phld. 1895. 2. P. s kým. Ib. 459., 565.
- Poluhřivna**, y, f. Páh. VI. 70.
- Polupinetní** konev. Arch. XIII. 418., Hrs. Nách. I. 357.
- Poluzený**. Bez pozlatý p-ný. AlxII. 116. Dle Kroka 1892. 433., 436. = pocínovaný.
- Polydipsie**, e, f., řec. = nápadné zvětšení žízně. Vstnk. II. 484.
- Polyfagie**, e, f., řec. = veliká touha po pokrmeh. Vstnk. II. 484.
- Polyfon**, u, m., řec., jm. hudebního nástroje. Us.
- Polyfonový**. P. zpěv. Wtr. Živ. c. 972. Cf. Polyfonni.
- Polyformní**. P. regenerátor. KP. VIII. 66.
- Polyglotta**, y, m. = kdo zná několik řečí. Phld. XII. 466.
- Polygrafie**, e, f., řec. Hlas. nár. 8. 5. 1894.
- Polyhydroxybenzol**, u, m. Vstnk. IV. 23.
- Polymerický**, řec. = mnohodílný, složitý.
- Polymolekulární**. P. konstituce alkoho-lův a kyselin. Vstnk. III. 56.
- Polymorfni**. P. buňka. Vstnk. IV. 99. P. transformátor. Vz KP. VIII. 112.
- Polynuklearní**. P. leukocyt, buňka. Vstnk. II. 425., III. 383.
- Polyurie**, e, f., řec. = zvětšení množství moče. Vstnk. II. 484.
- Póm**, pōš = půjdu, půjdeš. Póm ja radšej do pánov. Phld. XII. 723. (XIII. 239.).
- Pomádliti** = *pomuchlati*. P-la zásterku medzi prsty. Phld. 1893. 18.
- Pomák**, a, m. = území v Honte. Vz Phld. XII. 551.
- Po mály** m. po malu. Gb. H. ml. I. 257.
- Pomalý**. P. osoba = drobná. Telnice. Hledík.
- Pomáňat koho** =? Phld. XII. 745.
- Pomazánek**, nku, m. Máslo prodávají na p-ky; P. se odváží a vycení. ČT. Tkě.
- Pomaznať se s kým** = *pomazliti se*. Phld. XII. 106.
- Pomediti co komu**: život (osladiti). Šml. VIII. 335.
- Pomedzi** = *zatím*. A p. Petráš vyprávál, ako sa to stalo. Phld. 1895. 312.
- Pomel**, a, m. Jazykový p. = tlachal. Phld. 1894. 316.
- Pomenší** = *poněkud malý*. Byl ramenatý p. pán. Světz. 1894. 426. a.
- Pomenúť**. Slov. Gb. H. ml. I. 106.
- Pomerančnice** = hrušky. NZ. V. 520.
- Poměrčí**, ího, m. = *odhadce?* Arch. XIV. 267.
- Pomeriť sa** = *smířiti se*. Phld. 1896. 234.
- Poměsíčený**. P. země = jako v měsíce změněná. Stě. Př. 142.
- Pomestif sa** = *směstkati se*. Phld. XII. 165.
- Pometalice**, e, f. = kráva, která pome-tala (Kyjov); jinde *pometalka*. Brt. D. II. 307.
- Pometalý**. P. kráva. NZ. III. 413.
- Pometlo**. Ostaví ho jako p. za dveřmi. Chč. S. 249.
- Pomezín**, u, m., cf. Pamasin (3. dod.).
- Pomezina**, y, f. Cf. Barchentník (3. dod.).
- Pomieniti**, impetrare, reputare, aestimare. Často v Z. klem. (Mus. 1895. 309.).
- Pomišený**. P. brambory = rozmačkané k jídlu. Slez. NZ. IV. 498.
- Pomknouti**. Pomykala ho za rukáv. Phld. 1896. 27. Cf. násl. Pomkýňat.
- Pomkýňat koho** = *naváděti*. Phld. 1894. 401. Cf. Pomknouti.
- Pomlázka** = *binovačka, dynovačka, šmig-rust, šmerkust*. Cf. Oestr. Mon. (Böhm.), I. 442., NZ. IV. 326. P. se dává sudou, aby ne-vyšla láska na licho a váže se do šátku, že má být vzácnou. Na Zďarsku. Nár. list. 1895. č. 110. feull. Po pomlázce (po postě) je čas k lásce (o postě nechodí mládenci za děvčaty). Ib. 1894. č. 99. odp. feull. Cf. Duf. 134.
- Pomluva**, y, f. = *rozmluva*. Cheť p-vu s vámi míti. Alx. Nách. k. XXVII.
- Pomluviti**. Pomlúvali (mluvili) řeč roz-pačnú (desperatum sermonem). AlxBM. 181. Tot mi se jest zdálo p. o to prostě tak, jakož ta písma okazují. Chč. Mik. 413.
- Pomněti**. Pomni se o tvém vítězství (buď ho pamětliv). Štilf. 199.
- Pomnožení**. P. listů. Čl. Zrůd. 9.
- Pomnožiti** a rozvětvti něco. Čl. L. Jos. 47.
- Pómo** = *pojďme*. U Vel. Revúce. Phld. 1893. 558., Pastr. L. 150. Cf. Póm.
- Pomoe**. O stré. sklonění cf. Gb. Km. -i. 42.
- Pomoci**. Ten prach mi proti tomu pomáhá. Arch. XII. 35.
- Pomodralý**. Háj. Herb. 8. a.
- Pomohani**, n., země nad Mohanem. Mtc. 1896. 172.
- Pomoravi**, n. = *krajina při řece Moravě*. NZ. III. 421. a j., Mtc. 1896. 20.
- Po moravsky** m. po moravsku. Brteh.
- Pomosazování**, n. Vz KP. VIII. 229.
- Pomostina**. P. v chlévě. Phld. XII. 681.
- Pompališka**, y, f., rostl., vz Pampeliška (3. dod.).

Pomrčeti = *zabručeti*. Co si p-čel pro sebe. Brt. D. II. 343.

Pomrkotati = *pobručeti*. Pomrkoce a neřekne nic. Zlin. Brt. D. II. 343.

Pomrsknouti. Velikú prudkostí Adriana pomrštíeše (jinde: promrštíše). Štilf. 195.

Pomsta. Nejedno bývá lepší milost nežli hodná p. Arch. XIV. 26. Na oko dobre, ale v srdci pomstu varí. Slov. Nov. Pr. 538. Jak možno se pomstiti (pověra). Vz Mtc. 1895. 247.

Pomstva m. pomsta. 1560. Phld. 1894. 3.

Pomyje. P., dokavadž jimi nehne, nesmrdí, než jakž pohneš, tak smrdí (tak mnohý člověk). Bl. Gr. 300.

Pomykač, e, m., vz Kohoutek (3. dod.).

Pomykov. Bol vo veľkom p-ve. Phld. 1894. 455. (412., 1892. 726., 1893. 574.).

Pomýlený. Byl p. = *zaražený, překvapený* a p. Phld. 1895. 362.

Pomýliti se. Vtedy pravdu povie, keď sa p-li. Phld. 1894. 442.

Pomysliť. Což na své mysli pomysli. Štilf. 188.

Ponačin. Není p. zdravému lékaře. Ev. vid. 126. Jinde tam čteme: potřeba jest. Není p., aby kto tebe potazoval. Ev. seit. 23. Joh. 16. 80.

Ponáhle. Co p., to po ďable. Brušp. Hledíková.

Ponáhlivý. P. krok. Phld. 1895. 316.

Ponapomoci komu čím. Bl. Gr. 159.

Ponaskytnouti komu co. Chci vám je (prostředky) p. Kat. z Zer. I. 135.

Ponáška = *narážka*. To je p. na ty, co... Phld. XII. 641.

Ponaf čo = *pojmoviti*. Slov. Phld. 1896. 550.

Ponavštíviti. Prosím, aby nás p-li. Světz. 1893. 391.

Ponazhůžvat = *pomalú, houževnatě nahospodařiti*. Val. Brt. D. II. 367. Cf. Ponašůžvaný.

Pondělek m. pondělek, e odsuto; vyslovuje se pondělek. Gb. H. ml. I. 154., 370. Vz Pondelok.

Pondělí, m. (zastr.). Že ten p. přijdeš. Arch. XI. 143., XIV. 286.

Pondelok, lku, m. = *pondělek*. Slov. V p. ráno peníze dostat znamená dostávat celý týden. Phld. 1894. 133.

Pondělský Jan (Glozius), cír. básn. českoslovan. v 2. pol. XVII. stol. Vz Ott. X. 210.

Pondus, u, m. Ťažký ako p-sy. Phld. 1895. 421.

Ponejprvičky = *ponejprv*. Slovo toto zamítá Bl. Gr. 188. jako non decorum, puellae vox est.

Po německy m. po německu. Brt. D. I. 10.

Ponemocný = *poníkůd nemocný*. Vz Po (3. dod.). Brt. D. II. 283.

Ponéstí se nač. Velmi se ponášíte na tamten obrázek (jste mu podobni). Phld. 1892. 578.

Poněvadž. P. je na Mor. v řeči lidu málo známo. U Dač. a v okolí jest známo. Brt. D. II. 282.

Ponevieraf sa, vz Ponevèraf. Na čo má doma lenošit a p. sa. Phld. 1894. 432.

Pongrác, e, m. P. Emer, básn. slov. Phld. 1895. 315.

Poníklování. Vz KP. VIII. 221.

Poniž. P. se to dalo před landfridem; P. Tovačovský glejtoval je od sebe. Půh. III. 428. 481.

Ponocárna. NZ. III. 518.

Ponocovati = *bdíti*. Modlete se a ponocujte. Ev. vid. 183. Marc. 13. 37.

Ponořovací. P. batterie elektrická. Vz KP. VIII. 51.

Ponořování batterie elektr. KP. VIII. 213.

Ponosa = *stížnost* atd. (Po pláči) nezostáva v ňom (srdci) iba lichá p.; Nepočula som žiadnu p-su na neho. Phld. XII. 677., XIV. 512. (537.). Cf. Ponos.

Ponosno — *neponosno Bohu* (požaluj si Bohu). Slov. Phld. 1894. 313.

Ponožky v Let. troj. jsou snad punčochy nebo vůbec nějaký kus sešitého prádla na nohy (onuce). Wtr. Krj. I. 161. Dle Šm. Beinschiene.

Ponrava. Pondrava m. po-nrava z po-norva, koř. ner v nořiti se. Gb. H. ml. I. 33., 78.

Pontický. P. vrstvy země. Vz Mtc. 1896. 231.

Ponůcka = *ponocenská trouba*, zhotovená z velikého rohu. Čes. I. V. 32.

Ponuditi = *ponuknouti*. Phld. 1893. 371.

Ponuk. Kněžskými radami a p-ky. Brez. Font. V. 452.

Ponuknouf. Matka ponukne nevestu medem (přivítá). Phld. 1895. 401. Len deväťraz ho ponúkli (nenajedl-li se kdo při hostině). Slov. Nov. Pr. 527. P. komu svoje rameno (nabídnouti). Phld. 1896. 459.

Ponura, cf. Pochůura.

Poobíratí se s něčím. Bl. Gr. 375.

Pooblizovaný. P. kulturou. Phld. 1895. 322.

Poobmazati co: včeliv. Phld. XII. 32.

Poobmeškati se s čím. Mark. (Zl. Jz 313.).

Poodkoupiti co. Phld. XII. 323.

Poodkrytí co. Chč. S. 329.

Poodpadati. Tyto zvyky p-ly. Phld. 1894. 722.

Poodpočinouti kde: pod stínem cirkve. Chč. S. 69.

Pooháněti. Jako liš-ím ocasem pooháněti světa. Bl. Gr. 232.

Poohři, n., krajina při Ohře. Us.

Pookřtaltovati = *pozměnití*. Mohl by pak i toho p. Bl. Gr. 205.

Pookručaný = *zavázaný, zabalený*. Phld. 1895. 9.

Poolování, n. Vz KP. VIII. 228.

Poopilý = *drobet opilý*. Lerm. II. 71.

Poostati. Káza p. (zastaviti). Alx. Nách. k. XV.

Poostouzeti se s kým. Kld. III. 64.

Poosvititi. Z toho zvostří se a p-tí zrak tvůj. Bl. Gr. 375.

Pootavský. P. podřechí (užívané v krajině při ř. Otavě ležící). Dšk. Jihé. I. 4.

Popáčiti se komu = *zálíbiti se*. Phld. XII. 290.

Popadí, n. = krajina při ř. Padu v Itálii. Mus. 1893. 459.

Popadnouti. (Moc světská) muož popásti hříšnikuov mečem svým; At oni (páni) **skrže** meč popásají kozluov smrdutých. Chč. S. 143.

Popáliti. Kto sa raz p-lil, ten aj na huspeninu dýchá. Phld. 1896. 525.

Popasek, sku, m. Poptajte se, z kterého jste p-sku (příjmu?) dávali. 1473. Arch. XIV. 231.

Popasínek, nku, m. = *dětský živutek po pádu*. Brt. D. II. 472.

Popásný, vz Popásní. P. šat. Wtr. Krj. I. 144. 430.

Popasovati se = *drobet pasovati, za pasy jíti, zápasiti*. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuil.

Popásti = *popadnouti*. Cf. Dob. Dur. 83.

Popáf = *příčiniti píle*. Jicko. Brt. D. II. 337. Cf. Popiti.

Popel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Valázil ho nepáleným popolom (palicou, zbil ho): Už mu popel na nos sedá (umírá). Phld. 1894. 315., 373. Smlouvají se na popele (po vojně, když sobě popálí). Bl. Gr. 296. Pověry o p-le vz v Zbrt. Pov. 164.

Popelář = kdo popel sbírá n. prodává n. kupuje. NZ. IV. 199.

Popeleční. P. středa. Pověry o ní vz ve Světz. 1894. 195.

Popelka, jméno slepičí. Us. — **P.** = *kolbuse* z rožného plátna, skrze kterou se na bedlech louh cedil. ČT. Tkč. — **P.**, y, m. = *mlýnský*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Popelníkový. P. pole v sever. Čech.; hroby zárově, pohřebiště. Vz NZ. II. 631., III. 435., IV. 259., Mtc. 1895. 211.

Popenězní. P. země. Wtr. St. nov. 132. Cf. Popenězný.

Popěvek, vku, m. Dětské p-vky na Mor. Vz Budečská zahrada XI. č. 2.

Popilek, lka, m., jm. koňské. 1532. NZ. III. 103.

Popisečný = *pískem zardlý, pospíněný*. Petránek Kalend. 1896. 66. a.

Popivák, u, m. = *papek*. Slov. Zátur.

Popivné, ého, n. Dal mu 10 gr. p-ho. Arch. XIII. 489.

Poplak, u, m. = *pomyje*. Mtc. 1894. 101.

Poplamyk oprav v: poplamík a polož před Poplamínek. Cf. Předplamík (3. dod.).

Poplašenost. Něci p. Kld. IV. 235.

Poplašník, u, m. Elektrický p. = *drněček* (zvoněk), který zvoní i když elektr. proud již přestal. KP. VIII. 275., 353.

Poplátati co. Phld. XII. 165.

Poplatinování, n. Vz KP. VIII. 226.

Poplatiti. Zle mi mé čsti tak p-til = zle mi odplatil důstojnosti (čsti), jiz jsem mu udelil. AlxM. 110.

Poplavečné, ého, n., Bakengeld. Sterz. I. 381.

Popletek, tku, m. Aby p. dělali a na to hnáj epali a rum vozili (plot, aby vodu hrabli). Arch. XIII. 372.

Poplevník, u, m., rostl. Vz Phld. XIII. 538.

Poplítka = *šňára k bičí*. Sterz. I. 460. b.

Popluskati se = *popukati, potrhati se*. Pachyre se p-ly. Brt. D. II. 364.

Poplužní. Panský dvůr p. od XVIII. stol., který měl nad tři lány (180 koreů). NZ. III. 143.

Popnutý. Pýchou p. = *nadutý*. Šml. VII. 177.

Poponášeti. Žena za mnou p-ší (obilí za rozsevačem). Jevíčko. Brt. D. II. 368.

Poposkočiti. Len p-čil (povyrostl). NZ. II. 561.

Popostrkovati koho. Lerm. II. 150. Cf. Popostrčiti.

Popotiskati. Keď p-ká všetko do mecha (vtlačí). Phld. 1895. 295.

Popovič, e, m. = *přítel popů*. Phld. 1894. 535.

Popovství, sacerdotium. Cf. Dob. Dur. 110.

Popový. Pravidl Ježíš p-vým knížatům. Ev. seit. 7. Mat. 23. 34.

Popr, u, m. Madla a p. trakaře. ČT. Tkč.

Poprava = *šukání při domě*. Mám té p-vy plné ruce. N. Město. Brt. D. II. 364.

Poprcoun, a, m. = *prfoch*, Furzmajor, m. Sterz. I. 93-., 988.

Popregulovať koho po hrobech = *drobet převáletí*. Phld. 1895. 90.

Poprechoditi sa po zemi = *obcházeti*. Phld. XII. 181.

Poprekutati. Územie p., durchschürfen. Phld. XII. 658.

Popřestati. Na tom žalobná strana p-la. 1775. Pras. Řem. 53.

Poprezerat si co = *přehlížeti*. Phld. 1896. 526.

Popřhlit. Pastr. L. 89.

Popřište, e, n. = *kolbiště*. Pustil sa na spisovateľské p. Phld. 1893. 571.

Poprositi. Což oni p-sí za hříšné. Ché. S. 298.

Poprseň, sně, f., Parapet, n. Sterz. II. 497.

Popruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Popruhový. P. putna. Us. Brt. D. II. 368.

Poprv = *poprvé*. P. v tvář je libá. Vrch. Rol. XXIII. -XXIX. 99.

Popuě, e, f. = *potok* v Tekovsku na Slov. Phld. XII. 74., 551.

Popuditi. Tvou božskou milost k hněvu jsme p-li. Dle Bl. Gr. 189. lépe: tvé milosti (gt.). Těmi bezprávími p-dí na se mnohých a tak... Ché. S. 235.

Popukovat = *pokutovati*. Strýček p-val z fajeky. Cf. Pukati = kouřiti. Mor. Nár. list. 1896. č. 285. odp. feuil.

Pořá m. pořad, d odsuto. Kunšt. Brt. D. II. 233.

Pořád. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108. — **P.** = *po řadě, jeden po druhém*. A tak rekli jsú p.; Potom ven vyšli jsú p. GR. Nov. 112. 25., 119. 8. P. (hned) sebrala sa a isla. Slov. Mtc. 1895. 346.

Pořádek = *pořád*. Zůstal p. jako paleček. Kld. III. 247.

Pořádem = *pořád*. Han. Brt. D. II. 368.

Pořádní. P. mléko = *které kdo dostává od sousedů z porádky*. Běhá jak vo p. mlíko. Mor. Čes. I. V. 417.

Pořadovní. P. chléb = *z obyčejné zitné mouky naproti chlebům vejražným, z vejražné mouky*. Chod. NZ. III. 396. P. chléb = *pastuchovi od sedláků po radě dávaný*. 1445. Hrs. Nách. I. 444.

Porákošiti s kým = *pobesedovati*. Phld. 1892. 624.

Porátať = *spočítati*. Phld. XII. 283.

Poratný. P. kniha (gruntovní). Phld. 1893. 621.

Poraziti. Ty roboty jsú poraženy na plat a již jsú pomínuly. Půh. III. 411.

Poražený. P. (šlakem) na řeč, na ruku, Kat. z Zer. I. 70., na zraky. Arch. XIV. 54.

Pore? *porec?* = *zarostlý ostrůvek*. Divoká hus hnízdí na porci. V Podluží. Mtc. 1894. 245.

Porcia. Porcie ledva zdolieme, nieto ešte takúto vec (zbytečnou). Phfd. 1893. 545.

Porculánoví, n. = porcelánoví. Brt. D. II. 252.

Porculián, u, m. = *porculán*. Přer. Brt. D. II. 518.

Pordan, a, m., území v Nitransku. Phfd. XII. 74., 551.

Poreb, řbu, m. místo pohřeb. Vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Porejtek, tku, m., vz Kmetiti (3. dod.).

Porekadlo. Vz Přisloví (3. dod.).

Poreknouti s inft. Kázal zebříky dělati pořkna se s nimi táhnouti (stavě se), scalas jubet praeparare fingendo se cum iis progredi. Břez. Font. V. 382.

Porez = *porezáni*. Jak se hojí na Slov. Cf. Phfd. XII. 566. — **P.** = *popis*. P. dobytka. Mor. Duf. 330.

Porezané, ého, n. = *rána řezem způsobená*, scissum. Mtc. 1894. 339.

Porezanina, y, f. = *porezané místo na těle*. Mtc. 1894. 339.

Porezné, ého, n. Arch. XIII. 437.

Porchek. V. Kal. 95. — List. fil. 1894. 291.

Poriadka, y, f. list na p-ku = obcou úradne vyhnaté osoby na odhadzovanie sňahu s hradských atd. Myjava. Phfd. 1895. 443.

Pořiděnka, y, f. = *řídka polévka*. Val. Brt. D. II. 480.

Pořídka, y, f. Pořídkaou něco dělati = pořadem. Duf. 262. P-kou husy pásti (po řadě, střídavě). Duf. 159.

Poriedkový. P. kadere (hezky řídké). Phfd. 1895. 288.

Poriechu m. pohříchu. Pulk. (Gb. H. ml. I. 466.).

Pořimaniti zemi. Mtc. 1895. 35.

Pořisko. Zostalo mu p. zo sekery (málo). Phfd. 1894. 441. (1892. 683.).

Pořit m. pozřiti, z odsuto. Dšk. Jihé. I. 38.

Porobenec. XV. stol. List. fil. 1896. 85.

Porobenina = *čáry*. Phfd. 1894. 493. — **P.** = *zronkající rána*. Ib. 24.

Porod. Hojení nemocí při p-du obyčejných na Mor. Vz Mtc. 1894. 333. — **P.** = *rod*, genus. Z kakého s' pošel p-da. Alx. 1303.

Poroditi. Syna z ženy p-dil. GR. Nov. 18.

Porodnice, e, f. = porodilnice. Lvov. 50. b.

Porok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — **P.** = *pohoršení*. Jest, pane, bez p-ka švec. Mor. Bl. Gr. 172.

Porokoniti si s kým = *pohovořiti*. U Brloha. Ces. I. V. 328.

Porokování = *potupa*. Proto ode mne nebudeš mítí p. Alx. Nách. k. III.

Porostový. P. hospodářství lesní. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Porozchodit, *porozejiti se*. Část úradníctva sa porozchodila. Phfd. 1896. 475. Cf. Porozcházeti se.

Porozsouditi. I toho pilně p-dě. Bl. Gr. 93.

Porozuměti. P-li o slově, jenž bylo porveděno o dítěti. Ev. seit. 6. Luc. 2. 17.

Porozvážiti něco zdravě. Abrah. z Günter 1605.

Porta. Lekká (lehká) p. pujdze do čorta Šariš. Phfd. 1895. 377.

Portala m. bordura, b v p. Dšk. Jihé. I. 22.

Portáš, nyní = *četník*. Val. Nár. list 1893. č. 274.

Portelový. P. šátek na krk. Vykl. Svat. 45. Cf. Porter.

Porter, u, m. Sukně z porteru. NZ. III. 323. (r. 1784.).

Porterový. P. kožich. 1784. NZ. III. 323.

Portieka, y, f. = *zboží*. Na Slov. Zátor

Portorico, druh doutníků. Us.

Portutiti něco. KP. VIII. 50.

Porub, u, m. = *daň*, zastr. Phfd. 1893. 629.

Porubaný, ého, m. = *přítok Ostravice ve Frýdecku*. Věst. opav. 1893. 12.

Porubčí, ího, m. = *sběratel daní*, Steuer-einnehmer, m. zastr. Phfd. 1893. 629.

Porubčík, vz předcház. Porubčí. — **P.** = *potok u Bruzovic na Frýdecku*. Věst. opav. 1893. 12.

Porubní, ího, m. = *podpodůlní*. Ott. XI. 607. b.

Porubník, u, m. = *orubník*. Vz Ott. XI. 420. b.

Porubovati, *rúbit* = *rozdělovat pro celou obec určenou daň mezi jednotlivých jej obyvatelov*. Phfd. 1893. 629.

Porúčati. Sluby sa p-ly (porušily); Lubosť p-la okúňavosť (porazila). Phfd. XII. 673., 712.

Poručiti. Kdo chce kdysi poručat, musí sa napřed naučit poslúchat. Mor. NZ. V. 541. — **co komu** = *odkázati*. P-čil mu do kostela chodník (do týždňa sedem dní. O lakomém příbuzném). Slov. Nov. Př. 550.

Poručný, vormündlich. Povinen jest podlistu p-ho těch tisíc zl. jim dáti. Půh. V. 206.

Porucha. P. nervového systému, zažívání. Vstnk. IV. 31., II. 487.

Poruška, y, f. = *poduška*. Chod. Dšk. Jihé. I. 15., Čes. I. V. 239.

Porvaz = *provaz* m. povraz. Ve Spisi. Phfd. 1893. 430. Cf. násl. Porvázek.

Porvázek, zku, m. = *podvázek*, d v r. Šb. D. 46. Cf. předcház. Porvaz.

Porykovat = *trochu ryčeti, řvati*. Kráva p-la. Laš. Brt. D. II. 368.

Poryva. Zmíatol jich svojimi poryvy a plány. Phfd. 1893. 576.

Poržif m. pozřiti = *pohltnouti*. Doudl. Ks. 13., Zábř. Brt. D. II. 368.

Posad, vz *Sada*, *Válek*, *Vino psi* (3. dod.). — **P.** = *okrášle, okřele*, rozházená kopka sena. Val. Brt. D. II. 20.

Posádní hrábě = *řídké*. Brt. D. II. 437.

Posah = *řeno*. 1672. Věst. op. 1892. 9.

Posazení. Žena na p. (= blízká k porodu). GR. Nov. 48.

Posběráček, řku, m. = *hrneček*, do kterého jahody sbírají. ČT. Tké.

Posběrek, rku, m. = *paberek*. ČT. Tké.

Poscel, e, f. = *postel*. Mor. Kopan. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.

Poscepeněti. 1639. Mus. 1891. 121.

Posebný. P. vůz = přidaný, Beiwagen, m. Sterz. I. 433. a.

Posečítý meč, tulich, zbraň. Wtr. Krj. I. 272., 520., 612.

2. Posed, *posidl*, brionia. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Posad (vino psi), 3. dod. Lécení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 157.

Posednice, e, f. = *pozednice*. Brt. D. II. 433.

Posel. Za nic nemůže p. Frid. Coss. 7. Poslové vypovídají se ze Stojie přes Postupice do Přistoupína. NZ. III. 229.

Poshrnouti. Keď sa svadebníci poshrňali (sešli). Phld. 1895. 456.

Posičník, a, m. = přivrženec učení, že sběh několika spoluzvuček činí předcházející slabiku dlouhou. List. fil. 1894. 31.

Posidl, vz předcház. Posed.

Posielati. P-lal k nim. Arch. XIII. 93.

Posilací. Sbírká listů p-cích z r. 1464. až 1709. Vz Věst. opav. 1893. a 1894. Přílohy.

Posilák, a, m. = *posel*. Obecní p. Raís. Rod. 124.

Posilec (ve vojště). XV. stol. Vlě. Lit. 241.

Posimentířský. P. cech. Posamentirer. 1727. Pras. Rem. 52.

Posimestí = *posial*. V Prividzku na Slov. Phld. XIV. 308.

Posíf. Pavouková p. Ztk. 73. (3. vyd.).

Positivista, y, m., Positivist, m. Phld. XII. 182.

Posivělý. P. hlava (šedivá). Čch. Otr. 77.

Posjet = *dračka*. Zábr. Brt. D. II. 129. Cf. Posjeta.

Poskočník = *pušťák* (hřebec), Beschäler. Sterz. I. 457.

Poskočný. Hned byl p. = *na poskoku*, *úslužný*. N. Město. Brt. D. II. 368.

Poskolný, vz násl. Poskonný.

Poskonek, nku, m. = strom, který jest celý mužem anebo ženou. Am. Orh. 96.

Poskonný. P. konopě, *poskolné*, v Selciach *poskorné*. Phld. 1894. 493., 1895. 747.

Poskorný. Vz předcház. Poskonný.

Poskovnie konope = *poskonné*. Slov. Phld. 1894. 309.

Poskrábotif se. P-tím se zase domů. Světz. 1893. 481. c.

Poskubkat = *poskubať*. P. trávu. Phld. XII. 719.

Poskytnouti. P. lidem viery. Ché. S. 90.

Poslabý = *poněkud slabý*. Brt. D. II. 283.

Poslamka = *poslamek*. Duf. 38. — P. = *plachta na len*, aby nošen jsa z teplé pazderny do kolny nevystydl. U Hump. NZ. II. 564.

Poslancovati. Nár. list. 1894. č. 105.

Poslati. Odchyška stará je v sielati, *posielati*, ně. *posilati* atd. proti staršl. *sylati*; čes. *posielati* je novotvar utvořený ku *poslati* bezpochyby vlivem *posel* a změkčeného *praes. pošlu*. Gb. H. ml. I. 38. *Posielati*: Ché. S. 292., Kat. z Žer. I. 48. *Posýlati*: Ché. S. 281., Kat. z Žer. I. 19., 37., 48., 49., 56., 71., 83., 111. a tak z pravidla.

Posleď = *později*. Zlín. Brt. D. II. 368.

Posleda. Cf. Nohsleda a Seyk. Ruk. 54., List. fil. 1896. 341.

Poslenný = *poslední*. Phld. 1893. 521.

Poslézti. Druží dolů poslézali (jeden po druhém). 1726. Mte. 1896. 129.

Poslizka, die Kroka 1892. 369. lépe: *sliznice*.

Poslouchati. Posluchýte m. *posluchajte*. Gb. H. ml. I. 138. Kdo dobře p-chal, pak nejlip vládne. Zvič. Mlt. 58.

Posloužití komu = 1. *jíti za kmotra*; 2. *zaopatřiti nemocného*. N. Město. Brt. D. II. 368.

Posmátí koho = *tupiti*. Tento nás posmívá. Ev. seit. 37. Mat. 9. 3. Ty sídce hrózy posmíváš. 1418. List. fil. 1896. 109.

Posměch. Na psie p. vysiel. Phld. 1894. 314.

Posmeškar, a, m. = *posměvač*. Phld. 1894. 390.

Posměváček, vz Sedmihlášek.

Posměvavý. P. mluva. Cop. 19.

Posmívák, a, m., vz Sedmihlášek.

Posmrťiti. Dávčata jož p-le Smrtholku. Brt. D. II. 386.

Posmrtný. P. popis. Wtr. Krj. I. 68.

Posmýkati. Šak vás tam cosik posmýče. Vek. Val. I. 52. Po žoldích se posmykuje. Arch. XIV. 142.

Posnidanek, nku, m., *posnídanka*, y, f. — *druhé snídání*. Brt. D. II. 480.

Posnopné, ého, n. — *plat učiteli*, 3 korce zita z obecní stodoly. Od r. 1698. Vz NZ. III. 409.

Posoka. AlxB. 189. Krok. 1893. 154. vykládá = *šťáva, míza* (síla).

Posošíti. Slnce na rozlúčku sa p-ší. Phld. 1892. 577.

Posotiti = *postrčiti*, *posouti*. P-til sv. Petr kováča, ale tadnu (do nebe); P-til hranici k Carihradu; P-til favou klobuk do týla. Phld. 1892. 618., 1893. 589., 1894. 386.

Posouditi se = *pohádati se*. Brt. D. II. 387.

Posouvadlo, a, n. Elektrické p. KP. VIII. 422.

Pospasy, Nachtsich. Cf. Pojidlo (3. dod.).

Pospatí. Tu pospi. XIV. stol. Mus. 1893. 336. v. 19.

Pospěšky. Jde tam p. = rychle. Kub. Rol. 129.

Pospěšně. List p. psaný. Mus. 1894. 124.

Pospíchař = *harka*. P-řem obilí zaorati. Duf. 241.

Pospíchatí s inft. Pospěšmež tam huúti (jeti, jíti). Alx. Nách. k. XXVIII.

Pospíšil. Ve dne páral, v noci šil, říkali mu P-šil (kdo rychle, ale nedbale šije); Vezmi s sebou P-la a pamatuj na Navrátila (loučavému). ČT. Tké.

Pospolitě, pol. Bl. Gr. 327.

Pospolitý = *obyčejný*. P. Slovák. Phld. XII. 373.

Posprvu. Listí nese p. okrouhlé. Háj. Herb. 354. a.

Pospůlka či *manželstvo*. NZ. IV. 498.

Posrozuměti něčemu. Arch. XIV. 37.

Postarěti = *postačiti*. Když to p. nemohlo. 1650. L. posíl. I. 61.

Postať. Mladší bratr musí na inej postati hľadat svoj kus chleba. Phld. 1893. 152. — P. rodu = *čeleď*. AlxBM. 45. 70.

Postáti. Riedký opět domov posta = šel,

přišel. AlxV. 1121. Obyč. *p. se* = vypravití se, vybrati se, jíti. Krok. 1892. 398. Ale i bez *se*: Snad jest naň stráž položena, jiezto se Tristram boji a proto ke mně nepostojí = neprijde. Jg. Slov. — **na koho.** Kázali jim vyjítí, aby na ně postáli (počkali, počíhali). Arch. XIV. 177.

Postatný = *pomocný*. Za Alx. přidej: BM. 338.

Postav sukna = 39 loket pražských. Arch. XIV. 449.

Postava = *socha*. P. sv. Petra. Phd. 1894. 374.

Postavec, bissus. Oblácel se v p. Ev. víd. 92. Luc. 16. 19.

Postavník = *svícen*. XVI. stol. Mus. 1894. 516.

Postavný = *zdanlivý, lčený*. Hněv ne srdečný, ale p. 1504. Vlč. Lit. 278.

Posteklí koho = *pozlobiti*. Phd. 1893. 410.

Postelkyně. Phd. 1895. 28.

Postelný, vz Postelní. P-né náradie. Phd. 1896. 545.

Posterior. A p-ri. Jak to bylo překládáno. Vz Krok 1896. 82.

Posthypnotický. P. účinek. Mus. 1894. 450.

Postihnouti si na kom. Lebo by ty divý baby zasej si postihly (se pomstily) na jejím dítěti. Mor. NZ. VI. 83.

Postiti. Postim (bez *se*) dva dni v týden. Ev. víd. 100. Luc. 18. 12.

Postjotovaný. P. samohlásky, jejichž člen druhý jest *i*: dej, pij. Vz Gb. H. ml. I. 89.

Poslamka m. poslamka. Vykl. Svat. 10.

Postlanie, n. = *pohřeb*. Sotva stačí pochvátať k p-niu svojho pestúna. Phd. 1894. 154.

Postlanka, y, f. = ložní plachta. Brt. D. II. 436.

Postnica, e, f. = *posnica*. Brt. D. II. 410.

Postola. Bych rozvázal ten řemenec, ješto jest v jeho p-le (tamtéž: v obuvi jeho). 14. stol. Mus. 1894. 82.

Postoupiti = *cournouti*. Sta mu se žalost, že musí postúpati. Tristram. Čnost nevidúc širší rady postúpi na své hrady (ustoupila); Bezděky se rozrazichu a od brány postúpiechu (ustoupili). Baw. 35., 229. (List. fil. 1896. 355.). Jinde = stoupati ku predu. Seyk. Ruk. 38., 39. Cf. Mus. 1896. 270., List. fil. 1896. 354.

Postový. P. umělec (který se umí dlouho postiti). Vstnk. IV. 147.

Postranný. P. chlap = *zbojník*, který chodil poza bučky. Phd. 1893. 22., 1894. 109.

Postrapatěný = *rozcuchaný*. Úces od lezania p-ný. Phd. 1896. 66.

Postrěnost, i, f. Verschiebbarkeit. P. dílků hmoty. Am. Orb. 24.

Postřel, u, m., *postřelba*, y, f., Bestrich, m. Sterz. I. 474. a.

Postřelenina, *postřelma*, y, f. = nezhojitelné kulbání, kostizer. ČT. Tkč.

Postřelný = *postřelující*. P. batterie, Bestrichbatterie, f. Sterz. I. 473.

Postřibření, n., vz KP. VIII. 223.

Postřezka = *čekand*. Na p-ke státi. Phd. 1893. 524. Chodieval do hór na p-ku. Ib. 1895. 228. Cf. Postřizka.

Postřih. Ovce vyšly z koupele ku postřihu (střihání vlny). Pis. pís. 39.

Postřihárna, y, f. = dílna postřihovačská. Vest. op. 1894. 26.

Postřihatí. I je se jeho p. (sekati): Mečem jej silně postřiháše. Štilf. 192., 194.

Postřizné, ého, n., Apprehendentenantheil. m. Sterz. I. 235.

Postřminec, epacris, rostl. Vz Ott. VIII. 64. b.

Postromice, epidendron. Vz Ott. VIII. 66.

Postruheň = *materáček*. Ve Zvolen. a Turci. Phd. 1894. 312.

Postskripta, y, f. = post scriptum. Kat. z Zer. I. 266. a j.

Postudeniti, kalt machen, kühlen. Vod. p-la jej bosé nózky. Phd. 1894. 148. (1892. 269.).

Postuhlovat co. Len to tak p-la. Phd. 1895. 445. Cf. Stuhlovati (3. dod.).

Postujka, y, f., vz Pošťolka (3. dod.).

Postulatní. P. sněm = který povoloval daně od panovníka žádané. S. N.

Posunouti se kam = *vrhnouti se*. Posunuv se na Lixia. Alx. Nách. k. VIII.

Posunovačka, y, f., tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Posuzovačný. P. člověk. Krs. Moor. 7.

Posvačený = posvěcený (nepřehlas.). Chč. Št. a j.

Posvätený = *posvěcený*. Lopeník hájani p. Phd. XII. 659.

Posvátně. Št. N. 240.

Posvěcení. Oslavování p. chrámu. Vz Zbrt. Pov. 34.

Posvěcovat. Chvilka slůnko p-lo. Zhu Brt. D. II. 368.

Posvětačený; -cn, a, o. P. člověk. Phd. 1895. 151.

Posvětačiti se. Cf. předcház.

Posvětitel. 1418. List. fil. 1895. 220.

Posvětití. Posvějce = posvěť se; z posvěť vzniklo posvěť a ztvrdlé *t* a *s* smíšeno v *č*. List. fil. 1896. 100. On posvěcuje toliko hlavních kněží; Aby posvěcoval let milostivých po zemích. Chč. S. 292., 295.

Posvěcení. Vz o něm v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 450.

Posvíjaný = kraus. P. vlasy. Phd. 1892. 604.

Posvínec m. posvinče, podsvínče. Dk. Jihč. I. 42.

Posvrehu. Čistí tělo p. Háj. Herb. 265. a.

Posýlací list. 1481. Páh. VI. 115.

Posypaník, u, m. = *rdolek posypaný pránkem*. Hranice. Brt. D. II. 480.

Posypkový. P. kořác = *posypaný*. Slov. NZ. IV. 498.

Poš = *pajdes*. Uč sa, p. za hudea. Phd. XIII. 700.

Pošablý = *splašený*. Han. Brt. D. II. 368.

Pošajdes = *radostník*. Slov. Čes. I. V. 251. Phd. 1896. 120.

Pošantovat. Keď chce sa vám p. na mu, p-nižte sa predo mnou. Phd. 1896. 68. Cf. S. antovati.

Pošar, e, m. = *pašer*. Zábř. Brt. D. II. 368.

Pošavlovati diváky. 1608. Wtr. Krj. I. 628.

Pošě, e, f. = *poušť*. V Chom. i na Mor. List. fil. 1894. 78.

Pošek, šku, m. = *hruda*. ČT. Tkč.
Pošetilý. P-lí vypovídají se z Blázňova přes Přemyslín do Moudré. NZ. III. 229.
Pošetiti. Mysl se mu p-la. Wtr. St. nov. 114.
Pošetřiti s inft. Není pochybné, že on práce bedlivě vykonáváti pošetrí. 1574. Kutn. šk. 16.
Pošik, n, m., vz Řetázkový (3. dod.).
Pošimrati koho perim na nose. Ús. — Vrch. Tryz. 26.
Poširný. P. hora (po šfři se táhnoucí), aequatoriales Gebirge. Am. Orb. 83.
Poširoký = *poněkud široký*. Brt. D. II. 2-3. Vz Po-
Pošišmat si co: šaty (pokřčiti). Slov. Brt. D. II. 369.
Poškarediti se = *pošpinit se; vynadati si*. Jevicko. Brt. D. II. 369.
Pošklebač, e, m., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.).
Poškový. P. houba (roste na bucích. Smačkává se v pošek a z toho se krájí do p-lévky). ČT. Tkč. Cf. Pošek (3. dod.).
Poškrabek, vz Martinek (3. dod.).
Poškriepif. P-li sme sa pre tie peniaze (pohádali). Phld. 1893. 582.
Poškuľovať = *šilhati*. Jedným okom na bok poškuľuje. Phld. 1895. 604.
Pošmětiti, vz Šmětiti (3. dod.).
Pošmourný = *pokrytecký*. Pod p-nou pokorou řekl. Břez. Font. V. 523.
Pošňupovati = *potahovati* (do nosu). Věst. opav. 1894. 12.
Pošpatiti co = *pokaziti*. Mtc. 1895. 297., Phld. 1895. 327.
Pošpatněti, -ěl, -ění. P. po nemoci = špatněji vypadati. Brt. D. II. 369.
Pošpintati co. Phld. 1894. 378.
Pošta. Po malé poště = postrkem. Brušp. Hledíková. P. holubí. Vz Ott. XI. 513. a.
Poštář m. polštář, l odsuto. Dšk. Jihé. I. 6., Šb. D. 31. (v sev. vých. a již. Čech.).
Poštípanina, y, f. = místo (od včel, komárů atd.) poštípané. Phld. XII. 546.
Poštoľka, falco tinnunculus, sluje na Mor. místy *červený ostříž*, *mysák*, *mysí krahulec*, *postujka*, *pošťulka*, *fikulka* (v Senohrabech); ve St. Břeclavi a na Zlín. *paťurka*. Mtc. 1893. 301., 1894. 243.
Poštovní. P. holub, columba tabellaria. Ott. XI. 511. b.
Poštovník. Kld. III. 251.
Poštový. Post-. Kolec. 128.
Pošťulka, vz předcház. Poštoľka.
Pošturkat = *prošťouchati*. P. mravisko. Slov. Phld. 1895. 294.
Pošva. Pošvy = *horní listy na ovesném stéble*. Brt. D. II. 509.
Pošvatka, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.
Póf, é, f. = *pouť*. V Chromecku. List. fil. 1894. 273. Místy na Mor. pót, u, m. Brt. D. II. 284.
Potácivý. P. krok. Cop. 26.
Pofahel v tkadlecovství; jím se plátno na přední návoj přitahuje. V Hontě. Phld. 1894. 310.
Potajemný. P. nástroj = jehož se tajně už vá, jako ku př. strun k lapání zvíř. Mtc. 1894. 156.

Potak není, jak pověděno, kolovrat, nýbrž nástroj k soukání cívek. Popis vz v Phld. XIV. 305.
Potakací, affirmans. Mark. (Krok 1896. 11. a j.).
Potákati se = *potácti se*. NZ. IV. 301.
Potápka v koželuž., Einstossstecken, m. Sterz. I. 7c0.
Potapkatí. Božec nadojí si ze štrycha na dlaň a p-ká tím krávu po krízech. Val. Vek. Val. I. 117.
Potáraný. On je nie p. čeladník; Ak je i p-ný, predsa sa napraví. Phld. XII. 667., 688.
Potarmarčí, n. = *frejunk*. Dml. List. 23.
Potatme = *tajně*. Phld. XII. 722.
Potaz, u, m. = *řada, pořádek*. Včel je na mně p. Prostý. Brt. D. II. 369.
Potazovat = *jakékoli požitky zdarma a bezúmyslu navracování rád přijímati*. Phld. 1894. 63.
Potec, tee, m., Capronsäure, f. Am. Orb. 69. Od potě.
Poteč, tee, m., houba, vz Modrák (3. dod.).
Potek = *potok*. Stankovce. Phld. 1895. 496.
Potemáj = *potom*. Slov. Nár. list. 1896. é. 12. feuil., Phld. 1896.
Potění, n. = *podsiní*. 1724. Pras. Řem. 47. Cf. Potinka.
Potentát. Dle Bl. Gr. 231. slovo v plur. řídké, v sing. novum, inusitatum; doporučuje vrchnost.
Potenciál. Elektrický p. Vz KP. VIII. 44.
Potěrka na len = *médlice*. Opav. Čes. I. V. 132.
Poteskniti. Či proň duše p-la? Kolec. 27.
Potěšiti. P-šil se daru. Phld. 1895. 225.
Potěžití, vz Potěřiti (toto m. onoho. Gb. II. ml. I. 517.).
Potíček, ěku, m., houba, vz Modrák (3. dod.).
Potichy = *potichu*. Co p., samé břichy. Brušp. Hledíková.
Potinka za Potymu vypust.
Potisský. P. rovina v Uhřích. Phld. XII. 75.
Potiška, *potijska*, y, f. = *soudek na převarené maslo*. Dšk. Jihé. I. 18.
Potiště, é, n., sudatorium. 1418. List. fil. 1895. 213.
Potkan, z it. pantegana, lat. ponticana, od ponticus (n odsuto) = *myš přes moře přišlá*. Gb. II. ml. I. 382., List. fil. 1893. 466., Čern. Př. 52.
Potknouti. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 76.
Potlačiti. Tělo boží pána Krista o zemi uderil a p-čil (pošlapal). Břez. Font. V. 479.
Potlapkatí koho. Phld. XII. 290.
Potlivý. P. skvrna (od potu), nohy (smrdlivé). Wtr. Krj. 223., 496. P. cesta (na které se člověk hodně zpotí). Wtr. St. Pr. 158.
Potlouci. Ku GR. přidej: Nov. 44.
Potlúkavo. Kabát na p. (na obyčejné chodění), Strapizierrock. Brt. D. II. 462.
Potmehúdlo. Sedel p. shrbený. Phld. 1896. 247. Cf. násl.
Potmehúdol = *pokrytec*. Slov. Zvolen.
Potměchuf. Léčení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 157.

Potměloutný = *potměšilý*. Han. Brt. D. II. 369.

Potměšil. Varnojž se takových p-luov. Arch. XIV. 361.

Potnice, e, f., holubí nemoc. Ott. XI. 512. a.

Potnmistr, vz Potenmistr. XVI. stol.

Poto = *potom*. Dšk. Jihč. I. 23.

Potočiti se. Čekalo sa, že sa to s ňú tak p-čí (dopadne). Val. Brt. D. II. 369.

Potočitý, gewandt. — **v čem**: ve veršování. Mus. 1882. 468.

Potočník, a, m. = *jezevčík na rydry*, Bachhündchen, n. Sterz. 376. — **P.**, veronica beccabunga, rostl. Brt. D. II. 508.

Potome, *potomejk* = *potom*. Žďár. Brt. D. II. 260.

Potomně. V List. fil. 1895. 110. najdeš doklady ze stré.

Potomný = *pozdější*. P. řeč. Chč. Mik. 488.

Poton = *potom*. Mistry na Slov. Phld. 1895. 57.

Potoráčka, y, f., v tkadlecovství. V Hontě. Phld. 1894. 310.

Potoužití někomu svůj nátisk. Fr. Sláma. Zl. Jg. 288.

Potrápiti se oč = *postarati se*. Phld. 1892. 529.

Potrásti se kdy. V tu hodinu země se potřeše. Leg. o 10.000 ryt. v. 191. Cf. Mus. 1895. 310. Jinde v bibl.: vztrásla se země, trásla se, triesla se.

Potravní. P. daň byla již v XVIII. stol. Vz NZ. III. 219.

Potravovňa, č, f. = *špižirna*. Phld. 1895. 197.

Potřebnost = *nutnost*. Kat. 2039. (List. fil. 1894. 70.).

Potřebovati. Toho vždy najdeme, koho potřebujeme. Phld. 1893. 698.

Potretnouti. Za Bl. polož: Gr. 339.

Potrhleec, helce, m., rostl., vz Verunka (3. dod.).

Potřimiskárstvo, a, n. (potřimiskárství) = *pochlebnictví*. Slov. Phld. 1894. 515.

Potrojlený. P. neděla (po sv. trojici). Phld. 1894. 656.

Potrpěti = *strpení míti*. Aby ještě málo p-li. Břez. Font. V. 433.

Potržiti se oč. Ale moudra (cierkev) umie se p. o ně (sv. věci) = umí jimi kupěti. Chč. S. 85.

Potštýn, z Potenstein. Čern. Př. 37.

Potuhnouti čeho. P-hla sem kroka. Přer. Brt. D. II. 286.

Potuchlina = *plíseň*. Zapáchalo tam p-nou. Phld. XII. 265.

Potupiti. Potupovati co na kom. Chč. Mik. 422.

Poturčenec. P. Turka horší. Vstnk. III. 361.

Poturčít se = *rozrztekliti se*. Vých. Mor. Brt. D. II. 369.

Potuta, y, f., entada, Bandschelfe, f., v bot. Sterz. I. 387.

Potůžif. Až sa aj ja potůžím jeho krvou. Phld.

Potvárati. Nahneval som sa, že Martina potvára za pôvodu mojich rečí; Jen si s niekym stojím, již mne p-rá (1560); Z čoho všet-

kého ma mohli p. (podezřívati). Phld. XII. 286., 294. 3., 420.

Potvářit si, sich einbilden. Ten si něco p-ří! Slavkov. Brt. D. 369.

Potvod, u, m., lépe: potní rourka. Krok. 1892. 369.

Potvora. Čím menšia p., tím väčší škreč. Phld. 1893. 699.

Potvorice, e, f., obec v Nitransku. Phld. XII. 157.

Potvorník. Ničemný p. 1591. Kutn. šk. 47.

Potvornost. P. oděvu. Chč. S. 245.

Potvorný = *divný*. P. mlýny ty viděl sem. Kabt. 9.

Potyk. Má p-ky s robotníky. Phld. 1894. 524. Které v potyku (vztahu) stojí s umrlými. Phld. 1895. 89.

Potyka m. potucha, *ch* v *k*. Dšk. Jihč. I. 36.

Potykač, **potykel**, vz Kohoutek (3. dod.).

Poučitel m. podučitel. Dšk. Jihč. I. 17.

Poudačka m. povídačka. U Želez. Brodu. NZ. III. 31.

Poudat = *povídati*. U Žel. Brodu. NZ. III. 31.

Pouděliti. A že tomu přednešení přislech-nouti a rady své p. stěžiti neráćíte. 1653. L. posl. I. 66.

Pouchladnouti. Tehdáž v postech po-uchladlo. Wtr. Živ. c. 925.

Pouchlý. P. zrno = lehké, hluché. Tva-rožná. Hledík.

Pouchnout. Víno póchne (když se hodně polnoží, mívá mnoho výhonků, ale málo za-kládá hroznů). Brn. Brt. D. II. 369.

Pouk, u, m. = *vejfuk*, *vyfouknuté vejce*. Chod. NZ. III. 15. Cf. Pouchle. — **P.** = *prasečí měchýř* vytažený a nafouknutý; připra-vený na tabák slove *pucherina*. Hor. Brt. D. II. 369. Cf. Póček (3. dod.).

Poucho, a, n. = *pouch*. Dšk. Jihč. I. 36.

Pouko, a, n. = *pouch*. Dšk. Jihč. I. 36.

Poulevení. Než se zjeví, jak nemocnému lék ten pouleví. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 223.

Poumdlévatí. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 208.

Poumyti co. NZ. III. 214.

Pouny = *plný*. V Kobelárove na Slov. Phld. 1894. 305.

Poupě. Jak p. byl, jež s keře utrhneš. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 157.

Pousnouti. A až bolest v srdci pousíná. Quis. Tiš. 58.

Poustevník. P-ci v XVI. stol. v Čech. Vz Wtr. Živ. c. 614.

Poušť. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 14. Na Mor. místy (Meziříčí) poušť, u, m. Brt. D. II. 284.

Pouť. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39. O pouťích cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 447., 448.

Poutnický. P. druh. Mus. 1894. 526.

Poutník, a, m., badister, brouk. P. černo-zadý, b. suturalis, dvojskvrnný, bipunctulatus, dvojnásaký, binotatus, jednoskvrnný, unipu-stulatus, lunostitý, peltatus, ramenoskvrnný, sodalis, svalnatý, lacertosus. Klim. 69.—70.

Pouto. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Pouťový. P. píseň. NZ. IV. 200.

Pouva, y, f., v Opav. *pura* = *sora*, *ryr.* Kotk. 158., 121.

Pouzdrodilný, fachtheilig. Sterz. I. 871.

Povahodatný. P. vlastnost. Ztk. 78. (3. vyd.).

Poval, u, m., *porala*, y, f. = *půda v domě*. Brt. D. II. 434. Vyšel na p-lu a dlho shladával čosi. Phld. XII. 275. — **P.** Bylo jich tam, jako když voda povalem se žene. Wtr. St. Pr. 76.

Povázek, zku, m. = *podvazek* (na vázání punčoch). Vz Wtr. Krj. I. 487.

Povážití. Pantáta si potom panímámu lepší považoval (vážil). Zřár. Brt. D. II. 263.

Povděčný. Jsem toho velmi povděčen. Dle Bl. Gr. 319. lépe: velmi vděčen, neboť povděčen jest prý = drobet vděčen. Dnes všeobecné.

Pověděti. Mám k tobě něco p. XV. stol. List. řil. 1896. 91. Ten, co to povídá, je ještě živ. Nov. Př. 616.

Pověnka, y, f., ženský šat. NZ. III. 153.

Pověra. P-ry o svatých, svátcích atd. Vz Duf. 353 nn. (také před tím). P-ry při mláčení a vázání snopů na mlatě. Vz Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill. Lidové zvyky, p-ry a báje při úmrtí a pohřbu v jiz. Čech. Vz NZ. IV. 241. P-ry hospodářské předešlého věku. Vz NZ. III. 323. nn., 524. nn. Prostonárodní p-ry na Slov. Vz Phld. 1892. 83. nn., 117. nn., 376. nn., 1893. 178.—179., 1894. 130. nn., 1895. 492. nn. Po svatbě na Slov. Vz Phld. 1895. 659., 705. P-ry a obyčeje řadu sloven. ve zvolenské stolici. Vz Phld. 1895. 122. (už pokrač. ad 1894. č. 2.). P-ry o nemoci a smrti na Val., vz Vek. Val. I. 134., na Strakonicku. Vz NZ. IV. 533. Jiné pověry tam. Vz ib. 536. nn. P-ry k velikému pátku, květné neděli atd. se táhnoucí. Vz NZ. IV. 322. nn. P-ry lidu na mor. Slov. Vz Mtc. 1895. 344. P-ry na Val. Vz Vek. Val. I. 121. nn. P-ry sebrané r. 1892. vz v NZ. IV. 152. nn. a mimo to také ještě Zbrt. Pov. 161., NZ. V. 575., VI. 82. P. jen hlupce oslepuje. Brab. 189.

Poverák, u, m., vz Kohoutek (3. dod.).

Poverenictvo, a, n. = *durěrnictvo*, *sbor durěrníkův*. Nár. nov. 22./10. 1892., NZ. IV. 413.

Povereník, a, m. = *durěrník*, *zástupce*; *porěřený posel*. Slov. Phld. 1894. 634., 590.

Pověsiti. Lepších od něho povešali. Slov. Nov. Př. 535.

Pověsno. Čtyři p-ma. Eml. Urb. 68. V Lipové p. = $\frac{1}{2}$ lokte příze. Phld. 1894. 85.

Povesno. Vz Kikati (3. dod.).

Pověst. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39., 41. P. cestou roste. Vrch. Rol. XXXVIII. 60. Čím dále p. letí, tím více přibývá smetí. Mor. Nov. Př. 108. Pohádky a p-sti. Vz Čes. I. V. 191., NZ. V. 579. — **P.** = *podobenství*. Pověděl Ježíš učeníkům svým toto p. Ev. seit. 14. Mat. 20. 1. Tázali se, jaká by to p. byla. Ib. Mat. 13. 10. a j. — Cf. Dob. Dur. 110., 340.

Povestek, stku, m. = *pole u cesty*. N. Město. Brt. D. II. 370.

Povětri. Hádání z p. Vz Zbrt. Pov. 87. Hnal se k ní jako p. (bouřka). Šml. VIII. 75. — **P.** = *ústrojí hlavy*, vínky s jehlicemi a kolem

každé jehlice bylo navázáno množství úzkých pentel černých s dlouhými konci, že jich byl celý rundel. NZ. VI. 61.

Povětroň. Cf. Barásek, Caboch (3. dod.).

Povídati. Dle Bl. Gr. 320. lépe: praviti, vypravovati, rozprávěti.

Povídkopavec. Zl. Jg. 294.

Povidla. Dělá p. (kdo mnoho povídá). Čern. Př. 20.

Povidlárna, y, f. = místnost, kde se vaří povidla. Us.

Povidlí, n., vz Povidla. Kat. z Žer. II. 250.

Povidnost m. povinnost. Gb. H. ml. I. 375.

Povija, e, f. = *vichřice* (Brn.); *bouře zimní* snůh smetající. Brt. D. II. 370.

Povijan. Která mlatička na sádce poslední snop rozváže, ta bude rozvazovati do roka p. Na Zřársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.

Povilice, rostl. Phld. 1893. 286.

Povířit se nač = *namlsat se*. Brod. Brt. D. II. 370.

Poviti. P-la mu dítě = porodila. Quis. Ifig. 22. a j.

Povlačice, cf. Povlaky. Vek. Val. I. 151.

Povlačovaný šat. Vz Vyvlačovaný (3. dod.).

Povládnouti. Protož mohli jsú tak i těmi moemi p., když... Chč. S. 211.

Povlečení = *porlak*. P. peřiny. NZ. III. 12.

Povlekonosič, e, m. Schleppträger, m. Phld. XII. 459.

Povlovně a *porolně*, metathesis. Bl. Gr. 279. P. o něco jednati. Arch. XII. 131.

Povodec. Uvázal koně (u kováře) za p. Arch. XIII. 497.

Povodeň, m. Na záp. Mor. Brt. D. II. 284.

Povodí, n., Flussgebiet, n. P. Labe a jiných řek. Vstnk. IV. 130.

Původina = original. Ty názvy v p-ne svojej už vymizly. Phld. XII. 179. (1893 381., 1894. 666.).

Povojek, jku, m. Nevesta drží přes pleco přeložený p., aby manželství bylo pevně. Phld. 1895. 671.

Povoli = *znenáhla*. Slov. Zátur.

Povolně. Abychom o potřeby (zemské) p. a dostatečně mohli rozmluviti. Šum. I. 7.

Povolný = *pohodný*, *ras*. Jemnice. Brt. D. II. 370.

Povoněti. A povoněv pán voně přechutné řekl jest k Noe. Chč. Mik. 450.

Povor. Také chodsky. NZ. IV. 319.

Povorový. P. hradba (plot z krajin, z povorů). NZ. IV. 319.

Povožný, čho, m. = *rozka*. Arch. XI. 116.

Povraštiti. Klobouk se mu p-stil. Světz. 1895. 13.

Povrhlost. Rabská p. Čch. Otr. 19.

Povříslu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 81. Strhá-li se komu povříslu, rozejde se s milou. Na Zřársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.

Povrstviti co čím: desky olověné hmotou nějakou. KP. VIII. 123.

Povrtovat proti komu koho = *popi-chorati*, *poštívati*. Mor. Slov. Brt. D. II. 370.

Povrzgávat = *povrzácati*. Slov. Kl. V. 146.

Povržený. Oděv lidí p-ných v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 295.

Povůlný. P. zima = *mírná*. Zlín. Brt. D. II. 370.

Povundaný = *kdo má průtrž*. Záp. Mor. Brt. D. II. 489.

Povybratí co: dluhy. Slád. Žen. 101.

Povydržeti. Odprosil sem jeho, aby toho p-žel (s tím posečkal). Arch. XIV. 262.

Povykavý. P. život. J. Goll v Baudel. 74.

Povynachoditi co = *naléztí*. Phld. 1895. 297.

Povypleti co. Bl. Gr. 103.

Povyradovati se. Kld. IV. 85.

Povyrůstí z něčeho. Čl. L. Jos. 35.

Povysmeknouti se z čeho. Čch. Otr. 45. Dlaň p-kla se z železného kruhu. Ib. 70.

Povyšitel. O tomto slově praví Bl. Gr. 323., že jest to vox ficta et inusitata.

Povýšiti. Povyšují jich **skrže** lež. Chč. S. 298.

Povyťahlý. P. článek osní. Čl. L. Jos. 36.

Povytrásti co odkud: z pytlá. Phld. 1896. 259.

Povzbudlivý. P. povídka. Světz. 1894. 462. b.

Povzdáliti co = *zadržeti*, retardare. Alx. B. M. 264.

Pozdechově. P. prohodila. Světz. 1894. 499. c.

Povzteklý. P. lomož zvonku. Světz. 1893. 38. a.

Povztyčiti čeho: hlavy. Čch. Otr. 73.

Póza, y, f., vz Pavuz (3. dod.).

Pozabučky. Vz Tanec slov. (3. dod.).

Pozahnědlý = *drobet hnědý*. Čch. Otr. 44.

Pozahřátí. Pozahřival ho satanáš. Bl. Gr. 355.

Pozachvěti se. Tříkrát se mu hlava pozachvěla. Vrch. Rol. XXX. 23.

Pozapadlý. P. hrob. Kká. Puš. Roz. 55.

Pozapínaný. P. člověk (nepřístupný), zugeknüpft. Phld. 1896. 470.

Pozastarati. Jak by se p-lo, tiež by potom bylo. Arch. XIV. 254.

Pozasypati co. Lerm. II. 144.

Pozatměti se. Čtný příklad před tou se v ráz pozatměl. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 235.

Pozatrásti (se) čím. Břeh se (pádem jejich těl) pozatrás. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 241. Ta ruka vzpjatá poutem pozatřese. Čch. Otr. 57.

Pozavázati pytle. Us.

Pozavrškový = *kdo bydlí za vrškem*. Brt. D. II. 462.

Pozbádaný, geheckt. Kůže p-ná (žirafy). Kabt. 35.

Pozčernati. Zrníčka p-nají. Háj. Herb. 391. b.

Pozdel. Včely robu pozdel (na studeno). Brt. D. II. 409.

Pozdíž. P. potoka. Phld. 1895. 602.

Pozdravás m. pozdrav vás. Vz List. fil. 1896. 158.

Pozdravení. Onvratě jsou u p. (u cesty). Velatice. Hledík.

Pozdraviti. Že jich pozdravíte (grüssen). Kat. z Žer. I. 24.

Pozdržit m. pozřítí, d vsuto. Dsk. Jih. I. 15., Gb. II. ml. I. 408.

Pozdvihnouti čeho: ruky. Ev. seit. 12. Mat. 8. 3.

Pozdvíhovánek. P. ještě nedoklinkal. Světz. 1894. 572. c.

Pozednice krovů. Cf. Ott. X. 375. b.

Pozelenalý. P. inkoust. Zl. Jg. 238.

Pozemky = *kroupy*. P. tu všechno p-tlukly. Laš. Brt. D. II. 370.

Pozemoknižný = *pozemkový*. P. úřad. Grundbuchsamt, n. Slov. Phld. XII. 467.

Pozerat. Za Marienou p-ral (chodí) Phld. 1895. 272.

Pozev. Na krále p. vstoupil v bránu. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 76.

Pozhojiti. Když se pozhojí. 1529. Kutn. šk. 4.

Pozlácování v ohni atd. Vz KP. VIII. 218., 225.

Pozlaf, z pazlat. Vz Krok 1893. 265.

Pozlata. Bez p-ty poluzené. AlxH. 116. Prk. v Kroku 1892. 434. čte: vesměs lati p-ne (lati = ratiště, dřevce, žerdi).

Pozlatitý = *pozlacený*. P. sedla, udidla. Kabt. 8., 30. a j.

Pozlehounku. P. vyjeli. Kld. IV. 149.

Pozlotky, vz Podobrotky (3. dod.).

Poznalý = *poznáný*. Věci prve p-ře. Ilj. Herb. VII. b.

Poznám, poznám. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Pozňaný = *pozněný*. Na mor. Slov. Brt. D. II. 370.

Poznatí. Po vás nepozná nemoci (na vás není viděti, že jste nemocen). Brt. D. II. 289.

Poznatkoslovný. P. otázka. Vstnk. IV. 52.

Poznatkový, Erkenntniss-. Mark. (Krok. 1896. 11.).

Poznenáhlošf, i, f. Všude vládne jen p. Am. Orb. 102.

Pozněný = *popálený, oškrklý*. P. kabát. Brt. D. II. 370. Cf. Pozňaný (3. dod.), Pozněti (3. dod.).

Pozněti. Komu péro (na koláči v peci) poznělo (ohorelo). Vek. Val. I. 53. Cf. Pozněny (3. dod.).

Pózník, u, m., vz Táhlo (3. dod.).

Pozoklepati, pozokleporati žito. Brt. D. II. 438.

Pozor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.

Pozorovati. P-li jsme **po** něm (dávali pozor na podezřelého z krádeže. Zlín.). Brt. D. II. 370.

Pozovky. Za týden po svatbě jsou p. t. j. mladí manželé pozvou nejbližší přátele na malou hostinu. Jevíčko. Brt. D. II. 370.

Pozřítí m. pozřítí (pozhrítí), *žr v žr*. Gb. H. ml. I. 517.

Pozovník, u, m. = provaz k póze (pavuze). Tvarožná. Hloušek.

Pozrnový. P. šupky pohanské (z pohanky) jsou výborným krmivem vepřů. NŽ. III. 22.

Pozticha = *po tichu*. Brt. D. II. 221.

Pozvati. Pozov dělníkův, daj jim mzdu. Ev. seit. 14. Mat. 20. 8. Přijsa domů pozove přátel a sused. Ib. 24. Luc. 15. 6.

Pozvynadati komu = *vynadati*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151., 169.

Pozvytrípati slámu = *vytrásti*. Brt. D. II. 34.

Požadovačnost. Phld. 1893. 738.

Požahnouti koho. Toho světa marnost p-la. Bl. Gr. 359.

Požár. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. — **P.** = *spáleniště*. Spálil se a vrátil se na požár... Puh. III. 549. — **P.** = *stavení a druz.* Máj p. stojí za 1000 zl. V. Klobucko. Brt. D. II. 432.

Požárojev, u, m. = *nástroj k hašení požáru*. KP. VIII. 305.

Požčati. Jaký požčaj, taký vrač. Slov. Zvolen.

Požčávka, y, f. = *půjčka*. Val. Brt. D. II. 370.

Poždarovat, *požgarovat* = *šfárati do ohně; popichovati koho řeči*. Brt. D. II. 370.

Požéčet = *požičit, půjčiti*. Han. Brt. D. II. 370.

Požehnati. Požehnav královny i šel jest z siení. Alx. Nách. k. II.

Poželeznění, n. Vz KP. VIII. 229.

Poželezničný. P. dozorce, Bahnaufseher. Petr. 8.

Požgarovat, vz Poždarovat (3. dod.).

Požičaný = *půjčený*. Phld. XII. 39., XIV. 323.

Požička, y, f. = *půjčka*. Phld. 1895. 323.

Požinati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Požiravec, vce, m. P. vlastních dětí. Brab. 30.

Požitkářský. P. filosofie. Vlš. Lit. 263.

Poživačný. P. pud. Ztk. 86.

Poživatina = *čeho se požívá, ku př. pivo*. Nár. list. 1893.

Poživeň. Ztade potom dovážali si zrno na p. domov. Phld. 1893. 203. (21.).

Požlutlý, *požlutý*. Háj. Herb. 371. b., 120. b.

Požmaný = *skrčeny*. Cf. Žmať (3. dod.). Brt. D. II. 431.

Požmíkat. P-kal v kapse list synov (požmo il). Phld. 1896. 184.

Požmurkati = *mrkati*. P-kal na mňa. Phld. XII. 290.

Požorít se = *poraditi se*. Vz Žourit (3. dod.). Brt. D. II. 431.

Požřiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.

Požudlit co. Vz Žudliti (3. dod.).

pr. Z *pr p* odsuto: rozstopášnost m. prostopášnost. Dšk. Jihč. I. 23.

př m. *ř*: předeno m. vřeteno. Dšk. Jihč. I. 25.

Prabědný. Vrch. Rol. XXXII. 106.

Práce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 384. O stre. sklán. cf. Gb. Km. -a. 20. Věštení z nahodilých zjevů, pozorovaných na začátku nějaké práce. Vz Zbrt. Pov. 93. nn. Práci pro zutřek dělaj dnes, zefé pro dněskaj zutra zes (zjez = sněz). NZ. V. 541., Vek. Val. I. 109. Z práce roste všude chléb. Šml. VII. 82. Kdo je pilny práce, k tymu štěstí skače. Slez. Nov. Př. 128. Je do práce jako lev. NZ. V. 542.

Pracka = *přezka, spona*, z něm. Prazzen, Brazzen. V Opav. a na Slov. NZ. III. 403., Phld. 1894. 103. P. u vozu. Cf. Brt. D. II. 444.

Praený = *nemocný*. Praené (leprosos) očistě. Ev. víd. 111. Mat. 10. 8.

Pracovati. Na Mor. užívají z pravidla slova *dělati*. Brt. D. II. 370. Pracuj a modli se, statek tvůj množí se. Nov. Př. 133. Na

všecky pracuje. Brt. D. II. 288. Kdož by tou cestou pracoval (jel) s svými statky. Čel. Pr. m. II. 859.

Pracovitě. Hradu p. bránice. Břez.

Pracovitý. P-tí vypovídají se z Pracna přes Mozolín do Padařova. NZ. III. 228.

Pracovna, y, f. = *ruka* (v řeči pražských Pepíků). Nár. list. 1896. č. 295. 3.

Pracka, y, f. = *praní prádla*. Phld. XII. 719.

Prád = *kolovrat*. Čas ztrávil doma u prádu. Nár. list. 1893. č. 228.

Praděd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Pradědictví, n. Zvič. Mlt. 67.

Prádeno, a, n. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 107.

Prádlák v prádelně. Jemu pomáhají: vázači, chytači, nalepovači. Duf. 163.

Prádlo = *praní*. Vzaly ho baby do prádla (dostal se jim do úst). Phld. 1894. 196. — P. v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 497.

Pradlena. P-ny vypovídají se z Mydlovan přes Peruc do Bělé. NZ. III. 229.

Pradlena. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.

Pradlí, f, dle Paní. Cf. Gb. Km. -a. 34.

Pradlí, f, dle Paní. Cf. Gb. Km. -a. 34. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.

Prádlo, Waschwerk. A lidem mým zrušil a zametal prádla v jejich svobodných pastviskách. Puh. VI. 83.

Prádnice. P. vypovídají se ze Lnář přes Předence do Svijan. NZ. III. 229.

Praebendák, vz Prebendák (3. dod.).

Praefektování. Jg. (Zl. Jg. 307.).

Praejotovaný. P. samoblásky. Cf. Gb. H. ml. I. 89.

Praemijnictví při vývozu cukru. Nár. list. 1896. č. 163.

Praga. Saltem ea dicta esse possunt, Pragam non solum limen, sed etiam catarractam posse significare, est enim catarracta liminis instar. Dob. Dur. 186., 190.

Pragism-us, u, m. = *řeč pražská*. Mtc. 1896. 5.

Práh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Výklad slova práh (catarracta et limen) vz v Dob. Dur. 426.

Praha, vz Praga a Práh (3. dod.). Dovíš se, zač je v Praze máslo (polhruzka). Nov. Př. 620.

Prahnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Prach- m. *Pra-*: prachbába, prachmálo atd. mylným spojením s prach. Dšk. Jihč. I. 37., Gb. H. ml. I. 462.

Prach. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. Neublížil nikomu ani jako slunci p. Phld. 1894. 675.

Pracha maka nic = *zecla nic*. Zlin. Brt. D. II. 370., Čes. I. V. 422.

Pracharanda, y, f. = *postrouhaná mrkev usušená, již posypávají moučnou jídla*. Záp. Mor. Brt. D. II. 481.

Prachavice, e, f, vz Tabák čertí (3. dod.).

Prachnic m. pranie. Vz Prach- (3. dod.).

Práchnivětí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Prachonítka, y, f. Květ p-tek. Ztk. 59. (3. vyd.).

Prachotvar hlatí. Am. Orb. 90.

Prachovka = *peřina*. NZ. II. 614.
Prachový. P. doba = když byl vynalezen střelný prach. Hrš. Nách. I. 491.
Prachsanky, nyní kon sem to vyved! Dšk. Jihé. I. 37.
Prachutěsný. Navodič pohybuje se ve vzducho- a prachutěsném pancíři. KP. VIII. 432.
Prajinost, i, f. = *přízeň*. Phld. XII. 451.
Prajiný. P. vec = příznivá. Phld. XII. 388.
Prajzaky, m. = bílé a dlouhé brambory. Vek. Val. I. 19.
Prak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.
Prakrystall, u, m. Ztk. 31. (3. dod.).
Pralibovolný. P. postup. Osv. 1896. 713.
Přalka = *prádlena*. Také mor. Vek. Poh. 134.
 1. **Prám**. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33. — **P.** = *prým*. Utírajúc si oči o p. kožucha. Phld. 1895. 419.
 2. **Prám** = *pravím*. Brt. D. I. 80.
Pramen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. — **P. dříví** = 60 vorů a vor = 10 dřev. Čel. Pr. m. I. 140.
Pramice. O pův. cf. Dob. Dur. 392.
Pramohutnost, i, f., Urvermögen. Krej. Psych. 39.
Prampouch. Od jednoho domu k druhému jest přes ulici překlenutý sklep n. prampouch obšírný. Pref. Mus. 1894. 374.
Pranerový. Botky (ženské) kožené nebo p-vé. Duf. 204.
Prání. P. prádla v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 509.
Přání. P. a skutek jsou (často) na míle od sebe. Šml. I. 158.
Pranicoucí. K Šml. přidej: VII. 176.
Pranostiky na Val. Vz Vek. Val. I. 161.
Praný. P. rukavice, Waschhandsehule. Wtr. Krj. I. 522.
Praoheň, hně, m., Urfeuer, n. Mus. 1894. 316.
Prapor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. P. vojenské v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 628. Praporec církevní, válečný, husitský, křižácký. Vz ib. 283. Praporec (lodní), velum, plachta. Aqu.
Praporcový. P. žerď. Ml. Hüb. 244.
Praporčík, a, m., Portepécfähnrich. Sterz. II. 568.
Praporecký = Ant. Fähnrich.
Praporkyně, ě, f. = *praporečnice*. P. v průvodu svatebním. NZ. III. 97.
Prapříčina. Slunce je p-nou meteorologických výjevů na zemi. Mus. 1893. 539.
Praříše, e f. P. světa. Zvič. Mlt. 48.
Prasada, y, f. = *prvosada*, základ. Zaniklo. Krok 1896. 45.
Prasák. Hra míčem na p-ka (prasák m. c. holí do důlku vhání, čemuž houci zbraňují). CT. Tké.
Praskej = *praskej* = *pražský*, c. přísuto. Dšk. Jihé. I. 42.
Prase. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Prasa = mladé prase před krmením. Slov. Zátur. — *Prasata* = *hrušky*. NZ. V. 586.
Prasila, y, f., Urkraft, f. Čch. Otr. 44.
Prask, u, m. = *suché chvojí zčervenalé*. Vz Salačka (3. dod.).
Přaska, *přeska*, strč. *přčka*, slov. *pracka*.

O pův. cf. Gb. H. ml. I. 108. — **P.**, vz Přeslička.
Praskáč = vdolek s brynzou nebo tva- rohem. Val. Brt. D. II. 481.
Praskačky, pl., f. = *kožené kalhoty*. Jevíčko. Brt. D. II. 371. — Světz. 25./11. 1892.
Praskavec, brachynus, brouk. P. rzivo- rohý, b. immaculicornis, obecný, crepitans, modrozelený, psophia, žlutošitý, plagiatus, kovový, sclopetas, menší, explosens, hladký, glabratus, červenonohý, strepens. Vz Křim. 84.
Prasklost, i, f., Gesprungenheit. Sterz. I. 10 0.
Prasknouti. Praskne-li stůl, stolice, dvěře, zastaví-li se hodiny na stěně, pohne-li se obraz n. zrcadlo na stěně atd., to vše je zlým znamením. Vz více v Phld. 1894. 713. nn.
Praskokrky. *nohy* v VII. 414. b. oprav v *noky*. (Brt. D. II. 481.)
Přásky m. přástky. Chod. Gb. H. ml. I. 397.
Přaslének. Vz Tradlínek (3. dod.).
Přaslenka, y, f., vz Přeslička.
Přaslénky = *trapez*. Val. Brt. D. II. 371.
Praslica, e, f. = *přeslice*. Phld. 1894. 310.
Vede ho anjel s praslicí (četník). Slov. Nov. Př. 651.
Přaslička, y, f., vz Přeslička.
Přástky. Cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 451., Čes. I. V. 471.
Praščák, u, m., rostl., vz Sporýš (3. dod.).
Praščet. Jož to ho nich praščí, dohospo- dařují. Jevíčko. Brt. D. II. 371.
Praše = *prase*. Phld. 1895. 678.
Prašiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78.
Prašivina. Léčení p-ny. Vz Mtc. 1894. 337., Vek. Val. I. 132.
Prašivka, y, f., rostl., vz Beránky (3. dod.); houba, vz Tabák čertí (3. dod.). — **P.** = *hru- ška*. NZ. V. 586.
Praškovany = *e prášek rozdrcený*. P. diamant. Nár. list. 1895. č. 361. fenill.
Prašnatý. P. cesta. Phld. XII. 264. P. pe- čárka, houba, vz Pýchavka, Tabák čertí (3. dod.).
Prašnica = drobný písek, jež mezi prsty lze na prach rozdrtiti. Mor. Mtc. 1896. 235.
Prašnictvo, a, n., v bot. Čl. Zrůd. 22.
Prašník, u, m., houba, vz Pýchavka, Ta- bák čertí (3. dod.).
Prašov, *Prešov*, a, m. = místo, kde praš- nice rostou (jahody). Phld. XII. 623.
Prašťenky, pl., f. = *krátké žluté koženky*. NZ. IV. 56.
Prašuha, y, f. = *prase, prase*. Phld. 1895. 628.
Pratať sa. Nepratalo sa jej do hlavy (ne- šlo jí do hlavy, nechápala); Sluce p-lo sa za vrcholce. Phld. 1892. 139., 601.
Přátelský amicus, *přítelský* = příbuzný. Gb. H. ml. I. 100. P. oběd či *mladá svatba*, *dobrá vůle* = hostina u nevěstinych rodičů nejblíže neděli po svatbě. Vykl. Svat. 122.
Práti m. praviti. Brt. D. I. 80. — **P.**, wa- schen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Přáti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 100. Toho slova na Slov. neuzívají; mají: chcet, rád, žiadať, žičť. Vz Phld. XII. 759.
Práv m. právě. Práv jako Sodoma. Ben.

Deut. 29. 23. (Gb. H. ml. I. 206.). Ba práv = právě. Zďár. Brt. D. II. 260.

Pravák, a, m. = *tkadlec* pracující na pravé straně, je-li dílo širší; opak *levák*. Vz NZ. VI. 8ⁿ.

Pravda, Wahrheit. Významy vz v Dob. Dur. 369. Já su od pravdy (mluvím pravdu). Brt. D. II. 287. P. závist plodí; Bývá bit, kdo s pravdou chodí. NZ. IV. 402. Hnívá še — nemá p-dy; Kdez p. prepadne, to še neprepadne. Phld. 1895. 187., 188. P. zůstává Břez. Font. V. 380. Faleš do tmy zachodí, p. na světlo vychodí; Toč pravdum jak toč, p. zůstane pravdum; Dyby každý pravdu kryl, dávno by svět peklem byl. Mor. NZ. V. 542. P. je vždycky zdrava. Alf. 48. Kdo pravdu holou také platil by? Bráb. 108. Pravda, jako Buh na nebi. Us. P. horká, ale zdravá; Taká p. (to je) jako v kosi voda; P. nepozná ohlady. Phld. 1893. 698., 1894. 441., 512. Povědouce sobě pravdu, budme předece přátelé. Bl. Gr. 316. Rádi lidé z pravdy se ježí. Arch. XIV. 358. Za pravdu to říci mohu, že... Půh. VI. 14. — **P.** = *právo*. Nie to je p., čo je p., ale čo páni chcú, to je p.; P. je taká, jakú páni spravia; Bola vraj dávno na svete p., ale ju vraj ševci roztrhali (tí, čo p-du jako kožu natahajú). Phld. 1893. 567. P. krupinská, prencovská (v Krupine, v Prencove platná). Ib. 627. A kdo rozhodne, který pravdu má: zda ten, kdo silou, jez se probouzí, do nového vstupuje života, aneb ten, kdo s mozkiem polou zetlelým již z něho kráčí ven. Bráb. 134. P-du si hledat. Phld. 1894. 372. — **P.** = *spravedlnost, soud*. Bibl. Mat. 3. 15. (justitia). Už je na pravdě boží = už umřel. Us. Phld. 1894. 372. Pojdú na pravdu = před súd; Po pravdě = spravedlivě. Ib. Zemřeli sú už na pravdě, živí ešte na krivde. Ib. 1892. 697. — **P.** = *sive*. Holíč. Phld. 1895. 438.

Pravdice, e, f. Změtenci, nedosahující nejméně p-ce s pohany. Chč. S. 40.

Pravdocit, u, m. Ztk. 70. (3. vyd.).

Pravdolibec, bce, m. Ztk. 3. (3. vyd.).

Pravdomil, a, m. Kká. Puš. 11.

Pravdový. P. farár. Phld. 1895. 352.

Pravěštec, štec, m. Zvič. Mlt. 51.

Pravit si = *mysliti si*. Dycky sem si pravil, že při tom něco zaženu (vydělám); Jak se mu praví (jaké mu jméno)? Brt. D. II. 371.

Pravná, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Právníčtí. Vlč. Lit. 97.

Pravnitřek, třku, m. P. hmoty. Am. Orb. 10.

Pravnitřní pořádek věcí. Am. Orb. 10.

Pravnučenka = *pravnučka*. Phld. 1895. 231.

Právo. Práva a zřízení zemská. S trpkou ironií proměněno v: Zravá hryzení zemská n. Dravá šizení zemská. Kom. Lab. 16. 9. Kde je málo, sám král tratí právo. Mor. NZ. V. 542. — **P.** = *soud*. Našlo p. Počkej, ty mlynárka, pójdeš ty do práva. Nár. pís. Vz Phld. 1893. 627.

Pravočešství, n. Osv. 1896. 461.

Pravokrevný. P. letora (člověka cerveného v lících). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Právo mocenský. P. výbor. Phld. XII. 461.

Pravonárodní. P. duch. NZ. II. 704.

Pravopis. P. nynější = opravený p. Husův a bratrský. Vz Gb. H. ml. I. 15.

Právorovnost, i, f. Ztk. 99. (3. vyd.).

Pravosúdí, n., Rechtspflege, f. Phld. XII. 452., 311.

Pravosúdny. P. záležitosti. Phld. 1895. 350.

Pravota, y, f. = *soud, pře*. Phld. 1895. 425. Hrdelná p. Phld. XII. 689. On se p-ty bál. NZ. IV. 413.

Pravotně. P. s někým zacházeti = spravedlivě. Zl. Jg. 68.

Pravovazně. Trámy p. položené = tvoří-li licné plochy jednu rovinu směrem v levo nebo v pravo. Vz Ott. VIII. 1.

Pravověrně něčemu učit. Hus. (Vlč. Lit. 102.).

Pravúra, y, f. (cizí). Nedělej takovéj p-ry (nebuď tak zlý)! Zlín. Brt. D. II. 518.

Pravý. Ten práv jest a krivdy v něm není. Ev. víd. 63. Joh. 7. 18. Aby jemu na týž čas před pány práv byl. Půh. V. 153. Jedni druhým aby musili právi býti v učinění krivdy podle nálezu pravdy královské a městské. Chč. S. 133.

Prázdeň. O strč. sklán. cf. Gb. Km. -i. 23.

Prázdniti co. Chč. S. 285. Luka p. = čistiti. Čes. I. V. 328. — Celý den prázdnice (zahálejíce). Ev. seit. 14. Mat. 20. 6.

Prázdnohlavec, vce, m. Nár. list. 1896. č. 64. feuil.

Prázdnost, i, f. = *zahálka*. P-sti se chovatí (stříci). Hus. (List. fil. 1896. 71.). Poněvadž p. nepřítelkyní jest duše a máte a cháva hříchů. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 776.

Prázdnostisk, u, m., Blanket. Hlasy z vých. Čech. 19. 5. 1893.

Prázdný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Stál prázden. Hus. P. 31. b. S prázdnou nádobou někoho předstí nic je dobré. Phld. 1894. 133. Tak jsú jeho přerádí s ocí prázdní. Chč. S. 129. Kvitují ho z toho a mocné prázdná činím. Arch. XIV. 74., 76. a j. — **P. den** = není-li ani starého ani nového měsíce. Slez. NZ. VI. 38.

Práznovati m. prázdnovati, d odsuto. Tisk dila práznuje (stojí). Sf. (Mtc. 1895. 297.).

Práznovce, obec v Nitran. Phld. XII. 337.

Prázný m. prázdný, d odsuto. Pastr. L. 147.

Pražacka, y, f., novotvar od Pražák, za strč. Pražka. List. fil. 1895. 77.

Praženica, e, f. = *pražná polívka*. Phld. 1894. 360.

Praženka, y, f. **P.** = *prosná kaše s moukou upražená*. Hranice. Brt. D. II. 481.

P. = *šiška* atd. K Vek. přidej: Val. I. 23.

Praženy. P. dřevo. Vz Ott. VIII. 14. a.

Pražina. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pražiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pražítka. P. kávové, Kaffeebrenner, m. Jeř.

Pražma, y, f. = *pražené a mleté klásky* přede zněmi v čas uouze. Čeká na to jak na pražmu. Záp. Mor. Brt. D. II. 481.

Preálista, y, m., pl. -sté = kdo s ženskými mnoho tělesné obeuje, Fickel, m. Sterz. I. 918.

Preavka, y, f. = *sliva*. CT. Tkč.

Prelík, u, m. P. u vozu = *hák, na němž visí ráhy*. Brt. D. II. 445.

Prča, e, f. = *prgěna v žaláři*. Brt. D. II. 518. (cizí).

Prček, čka, m., riečka v Liptovsku. Phld. XII. 74., 551.

Prčice. Je v Prčicích. Cf. Laprdon (3. dod.). Čern. Př. 20.

Prd. Mluviš, jako když prd osolí. ČT. Tkč.

Prdel. Má p. v kalupu (špatně se mu vede). ČT. Tkč.

Prdelačka, y, f. = polévka z vyvařených jitrnic a jelit. Cf. Trdelnice 2). Mor. Glos.

Prdelnice, e, f., vz Trdelnice 2), Prdelačka.

Prdoklásek, ska, m., z: prvoklásek (žák první třídy). Us.

Pre = *pro*. Slov. Pastr. I. 61.

2. **Pře**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Text písničky neuměle složený je — víc než půl pře pryč. Bl. Gr. 357.

Pře-. Předpona pře- někdy se odlučuje od svého adjektiva. Pře můj milý Bože! Brt. D. II. 284.

Prebendák, a, m. = kdo má prebendu. Tov. (Vlč. Lit. 210).

Přeběračka, *přebírka*, y, f. = přístroj k nabírání výkresů, Einlesebrettchen, -gestell, n., Sterz. I. 765.

Přebíhat se. Kráva se p-la = po druhé běhala. Brt. D. II. 371.

Přebírka, vz Přeběračka.

Přebitý. Liška, šelma p-tá. Phld. XII. 721. Světem p. = prošlý, zkušený. Phld. 1895. 295.

Přeboleti. To vše již p-lo (přestalo boleti). Šml. VII. 68., Phld. 1896. 200.

Přebratí. Keď ju p-li = vzkřísili. Phld. 1894. 34. Podával vody preberat chlapce (omývali, křísili). Phld. 1895. 53.

Přebratý = *vzkříšený*. Z omráčenia p. chlapček. Phld. 1895. 53.

Přebřiditi někomu něco = *proti němu nico zariniti*. Laš. Brt. D. II. 371.

Přebřísti. Beránek ji (řeku) przebrzde. Št. Uc. 78. a.

Přebujněti. Roh (druh čepce) přestal, když přebujněl. Wtr. Krj. I. 80.

Přebytky při propůjčování dolů = pole, která mají neobmezenou hloubku, avšak ve vodorovném průmětu nejsou vázána ani určitým geometrickým tvarem ani určitou výměrou. Ott. XI. (horn.).

Přebyvač. P. města. Chč. S. 232.

Přece. Cf. Gb. H. ml. I. 206., 407.

Přecitník, a, m. = kdo má cit příliš vyvinutý. Am. Orb. 52.

Přecitnost, i, f. = přílišné vyvinutí citu. Am. Orb. 52.

Přěcka, vz Přazka, Přezka, Gb. H. ml. I. 54.

Přelik, z něm. Bretzel a to z vl. braccialet.o, lat. brachiale náramek. Čern. Př. 62.

Přeč m. pryč, inepte mor. Bl. Gr. 278.

Přečin, u, *přečinek*, nku, m. = *přihrádka*, *přitruhlík*. Z p-nku skrine vytáhla zrkadielko. Phld. XII. 270.

Přechý = *příčný*. To město má dvanáct ulic na dél města krom jiných přechých a stranných (postraunich). Kabt. 23.

Před. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Z před se *d* odsouvá: prestaveucj, převěřem m. představený atd. Dšk. Jihč. I. 17. Vokalisace předložky před v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. hist. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203.,

204. Vybral sa do města pred pánov. Phld. 1896. 257.

Předák, a, m., choragus, předtanečník. Lomn. (Zbrt. Tan. 134.). — **P.** důlní, Vorhauer. Ott. XI. 607. b.

Predběhač, e, m. **P.** vozuov, Vorläufer, m. Chč. S. 202. Cf. Předběha, Předběhoun.

Predběhoun. Fossilní p. koně (vyhynulý dřívější kůň), Vorfahre. Stč. P. př. 132.

Predbežník, u, m. = *druh koláče*. Phld. 1895. 5-8.

Predbošačka, y, f., kraj na Slov. Phld. XII. 652.

Předce, přece, *de v c.* Gb. H. ml. I. 407., 491.

Preddatek, tku, m. = *závdavek*. Phld. 1895. 462.

Předdeštní. **P.** dusno. Světz. 1894. 531.

Předěj, kompar. přísl. napřed. Hodiny idú p. Val. Brt. D. II. 371. Cf. Přeději.

1. **Předek**. Mlynáři domácí předkem (napřed) mleli. 1525. Mtc. 1896. 130.

Předěl. **P.** horstva. Mus. 1893. 458.

Předeno. Hádanka o p-nu. Vz NZ. III. 37. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107., List. fil. 1896. 158. (předu).

Předhorský. **P.** revír. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Předhrada. XVI. stol. Cel. Pr. m. I. 78.

Předhrudí, n. J. Kliment: Češ. brouci.

Předchodce. 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 217.).

Předchůdkyně. Osv. 1896. 798.

Přediv, u, m. = *veliký div*. Čern. Cenci. 112.

Predizba. Phld. 1893. 744.

Předkajutí, n., Portal, n. Sterz. II. 568.

Předkánka, y, f. = *krčovaná pentle* z předu hlavy před kánkou při pentlení nevěsty. NZ. IV. 431. Pentle na hladění. Brt. D. II. 465.

Předkladce, e, m, **P.** výmluvností božích. Bl. Gr. 116.

Předkupný. **P.** právo. Čel. Pr. m. I. 643.

Předledový. **P.** období. Mtc. 1895. 28.

Předlí, f. = *pradlí*. Cf. Gb. Km. -a. 34.

Předlíceň, eně, f. = *stít baštový*, Facenschirm. Sterz. I. 870.

Předložiti. Tato Boha p-la (Bohu přednost dala, deum praetulit). 1418. List. fil. 1896. 103.

Předložka. P-žky, po nichž se samohláska v násloví dluží. Vz Gb. H. ml. I. 235. Vokalisování předložek před *br-, br-, dl-, dr-, dí-, do-, h-, ch-, k-, m-, p-, sa-, se-, si-, sk-, sl-, sm-, so-, sta-, sti-, sto-, str-, stu-, sty-, sú-, sr-, sy-, š-, t-, v-, z-, ž-*. Vz Gb. H. ml. I. 182.—185. P-ky vlastní a nevlastní. Vz Mus. fil. I. 325. nu. — **P.** ke kamnům, Ofentasse, f. Jer.

Předložkový. **P.** pády. Vz Brt. D. II. 287.

Předlubi. **P.** lodi. Ml. Hüb. 17.

Předměsti. Ne aby předmítali: Já tam nepůjdu. 1725. NZ. II. 658.

Předměšťák, a, m. Cel. Pr. m. II. 274. a j.

Předmětoreální objev. Ztk. 36. (3. vyd.).

Předmluvní. **P.** část. Seyk. Ruk. 262.

Přednášeč, e, m., kdo o něčem mluví. Mus. 1893. 458.

Přední = *dřívější*. Toho se nám od jiných

farářův předních nikdá nedálo. Arch. XIV. 156.

Přednice sukně = *výložky*. Wtr. Krj. I. 447. Cf. Stánek (3. dod.).

Předníček, čku, m. = *zástěra*. Misty na Hané. Brt. D. II. 464.

Přednosní. P. jamka. NZ. IV. 353.

Přednostování některé víry. Ztk. 117. (3. vyd.).

Přednovek. Mal (mnoho) mletia ako v p-ve. Phld. XII. 292.

Předoběd = *předobědek*. Phld. 1895. 547.

Předočif = *předčítí*. Pastr. L. 99.

Předodnie, n. = *předední*. Phld. 1895. 323.

Předopáčený = *již dříve jmenovaný* a p. Aby píseň p-ná zpívána byla. XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Předoponí, n. Nár. list. 1896. č. 143.

Předoprsí u hmyzu, prosternum. Ott. XI. 389.

Předostředie, n. = *předestření, výklad*. P. věci u soudu. Phld. XII. 694.

Předovsetkým = *především*. Phld. XII. 462.

Předpeklí, n. = *peklo před pecí*. Slez. NZ. III. 198.

Předplameníček upěci. Vz Předplameník. Vek. Val. I. 55.

Předplameník upekla. Vek. Val. I. 128. Vz předcház.

Předplaník, u. m. = *předplameník*, poplamek (Příbor). Brt. D. II. 371.

Předpotopně jednati (jako jednali před potopou, zastarale a p.). Světz. 1895. 295. b.

Předpověděný = *dříve pověděný*. Břez. Fort. V. 390.

Předprah, u. m. = *přepřez*. Ku p-hu 50 koní. Phld. 1894. 639.

Předpřízvučný. P. slabika. List. fil. 1895. 63.

Předřečený. P. plnomocník. 1617. Kutn. sk. 153.

Předrevoluční. P. literatura. B. Frida v Alf. 5.

Předřímský. P. osady atd. Mus. 1893. 464.

Předrodinec, nce, m. Ztk. 60. (3. vyd.).

Předsebrání. Takové p. 1566. L. posil. II. 25.

Předschodí, n. Kká. Puš. Roz. 92. a j.

Předsínek, nku, m., vz Násep (3. dod.).

Předslovanský. P. doba v Čech. Od P. Papáčka. V Praze. 1892.

Předsmrtný. P. křeč. Phld. 1893. 756.

Předstata, y, m. = *představený*. Slov. P. stolice. Phld. XII. 310., XIV. 142.

Představa = stav vědomí vznikající dojmy smyslovými vůbec. Vz Krejč. Psych. 23.

Představlivost, i, f. (mohutnost zkumná). Mark. (Krejč. Psych. 21.).

Představoobraz, u, m. Ztk. 26. (3. vyd.).

Představový. P. živel. Krejč. Psych. 26.

Předstěra = *opona*. Malé, masovité špekové uzly v p-ře. Hlav. 19.

Předstupeň. Mus. 1894. 575.

Předsunutí, n., Vorschiebung, f. Vstak. II. 564.

Předsuvský = *předsuvný*. P. r (které se předsonvá). Mtc. 1894. 200.

Předsvatební, Antenuptial-. Sterz. I. 216.

Předtanec, nce, m. Zbrt. Tan. 196.

Předušování. Cf. Předušení. Je to nějaké p. v jiný zjev. Světz. 1893. 50. a.

Předvečeříe. Cf. Předvečer. Phld. 1893. 258.

Předvídatelnost. Stž. P. př. 75.

Předy. Hodiny idú p. = *nadbíhají*. Mor. Hledik. Cf. Zady.

Předznamenati něco. Chč. Mik. 460.

Předzpůsobilosť, i, f., praedispositio. Ztk. 77. (3. vyd.).

Prefatýn, a, m., z Privatdiener, m. = do r. 1848. vojenský sluha subalterního důstojníka. Cf. Forejšic (dod.). Ott. VIII. 229.

Přededrovatí. P. se stačím = *přeživiti se ladačím, sich durchfretten*. Rožnov. Brt. D. II. 514. Slovo cizí.

Přefikaný. Přesibaný a p. (řikaný). Phld. XII. 35., 394., 1896. 218. P. korteš. Slov. NZ. IV. 506.

Prefrknout. Koč prefrkol (přeletěl). Phld. XIII. 537.

Prefragnouti. Len *vedla* nás prefragnul (přeletěl). Phld. 1895. 3.

Prefunda. NZ. 155., 156.

Pregér, vz Pregír.

Preglaf. Na vojne naučil sa p-gnúť všeto. Phld. 1892. 579.

Přehláska. Název přehlasování užil po prvé Celakovský v Rozboru 1840. a Šafárik v Počátcích 1845. asi dle něm. Umlaut. Gb. H. ml. I. 121. *P. genetické*, když se změnou hlásky i smysl slova více méně mění: vezu — vůz — svázím; *eufonické*, když se smysl nemění: košula — košule; *zpátečné* = změna užší samohlásky v širší: krvi — krve. Šf. Nyní je p. změna *a—e* (*ě*) a *u—i* způsobená samohláskami měkkými a změna *o—e* (*ě*), *ъ—ь*, *г—і* a zpátečná p. změna *aj—ej* a dle tem také změny, jako svatý — světiti. Vz Gb. H. ml. I. 121. nn. P. v Kosmografii. Vz List. fil. 1893. 452. nn.

Přehledový. P. článek (obsahující přehled). Pras. Rem. 3.

Přehltnutie. P. vlasov. Léčení ho vz v Phld. XII. 566.

Přehoditi co: vieru = *změnití*. Phld. 1894. 94.

Přehodnostiti. P. všechny hodnoty. Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Přehoupnouti. Kůň p-pl (přeskočil) vojsko celé. Kld. IV. 213.

Přehovění = *shovění*. Prose za p. malé. Arch. XIV. 245.

Přehovorit. On k něj p-ril = *pravil*. Mor. Mtc. 1894. 16.

Přehraditi. Můa p-lo (překvapilo) od neočekávanéj věci. Phld. 1894. 78. Obzrel sa a p-lo ho (překvapilo, zarazilo). Ib. 1895. 176., 744.

Přehrávaný. P. zvuk, praeludium. 1418. Hymn (List. fil. 1895. 211.).

Přehrebatí = *prohrabatí*. Phld. 1893. 13.

Přehýbák, u, m. = *přehýbací kladivo*, Abbindhammer, m. Sterz. I. 7.

Přechovávačský. P. bouda. Us.

Přejem, vz Krosna (3. dod.).

Přejícně. P. pokynul (přeje mu). Světz. 1895. 62.

2. Přejít. Poněvadž se poslové přejímají (chytají). Arch. XII. 27.

Přejítý. Su letama p. = starý. Brt. D. II. 287. Už sú ovce prejité (přes most = už přešly). Mor. Nár. list. 1896. č. 285. odp. feuill.

Prejž m. prejz. Dšk. Jihč. I. 37.

Prekabátiti = přelstiti. V tejto věci by ta už p-til každý papluh. Phld. XII. 716. (1893. 586.).

Prekáclivý = co se snadno překotí. Arch. XIV. 359.

Prekášaf. Janko na preteky (o překot) druhých p-šal na lúke. Phld. 1895. 485. Kositi.

Prekážlivý. Slib dobrému p-vý. Hus. I. 226.

Prekop. P-py při dolování = vodorovná z náraží odbočující kolmo na směr ložistí vedená odvětví jam za účelem dalšího otvírání dolů, Querschlag. Ott. XI. 597. a.

Prekoreň. My sme tu p. Vz Kořen. Phld. 1894. 373.

Prekliesniť si cestu = proklestiti. Phld. 1896. 195.

Prekop. P-py někde udělati. Půh. VI. 199.

Prekotřcat se = protlouci se. Ochořel, ale svůj prácu přece zastál a do večera sa p-cál jak tak. Zlín. Brt. D. II. 371.

Prekotrmit se = kotrmelec udělati. Brt. D. II. 331.

Prekřepěti. Někteří Čechové p-ěují (přehánějí). Bl. Gr. 132.

Prekřídliť. Duch můj chtěl sebe p. (jiná křídla vzíti). Vrch. F. II. 236.

Prekroutiti. Nevykrúcaj, prekrútiš (tomu, kdo se vymlouvá). Slov. Nov. Př. 73.

Prekřaltovati, umformen. Něco něčím p. Bl. Gr. 227.

Prekupná, é, f., potok v Gemersku. Phld. XII. 337.

Prekupník. 1446. Arch. XIV. 454.

Prekúrený = přetopený. P. pec. Phld. 1895. 140.

Prekutať = prozkoumati. Phld. XII. 405., 1894. 293.

Prekvetlý. Byl všecck inovatků p-lý. Zlín. Brt. D. II. 371.

Prekvitati od radosti. Phld. 1895. 385.

Prekysati. Jako keď cesto cez kraj koryta prekysáva (kysajíc přetéká). Slov. Phld. 1896. 528.

Přelač, e, f., pastvisko u Pražmy na Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Přelamovač, e, m. Vz Obrazec (3. dod.). P. v tiskárnách dělí vysázený material ve sloupce a strany, rozděluje práci mezi sazeče atd., metteur en pages. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Přelamovat = přebírat na houslích. Val. Brt. D. II. 371. — **se** = přehýbat se tělem. Ib.

Přelapotati = pomluvit, přetřepati. Phld. 1894. 585.

Přededva. Ledva, p. so životom ušiel. Phld. XII. 721.

Prelest = rozkoš atd. Cítil p. muziky; Tyto dojmy dostaly pro mňa význam a p.; P. letných krás. Phld. 1894. 729., 265. Tak že nachodíte akúsi zvláštnú p. v nebezpečení; Hřadel na děti jako na p. a obsah celého svojho života. Ib. 1895. 14., 425.

Prelestne tancovať (rozkošné). Phld. 1895. 596.

Prelestný. P. mladá dáma. Vz Prelest (předcház.) a Phld. 1894. 122.

Přeličina. Na vrcholci (hory) nahodí sa elliptická p. nad Hronom visiaca. BZv. 75.

Přelije m. prerie. List. fil. 1893. 467.

Přeliš = přeliš. GR. Nov. 16. a j.

Přeložek, žku, m., přeložení, n. = jistá míra ovoce, která se neprodává na váhu, nýbrž jen od oka. Us. v Praze. Exc.

Přemávka, y, f., Communication, Verkehr. Phld. 1892. 727., 1893. 722., 1894. 607.

Přemer = věru. P. by ma nikdy z karémy von nevyšol. Slov. NZ. V. 546.

Přemetný. P. kolo, Schwungrad, n. Hlas. nár. 20. 5. 1894.

Přemieň = podvržené dítě. Cf. Odměna, Podhodek, Viskanica (3. dod.), Mtc. 1894. 105.

Přemilovati se. Nár. list. 1895. feuill.

Přemíšenec, nce, m. = zvrhlec. Ztk. 47. (3. vyd.).

Přemluva = předmluva. Pulk. (Krok. 1892. 400.).

Přemluvití. Mezi sebou přemlouvající pravili. Břez. Font. V. 530.

Přemluvný. P. slovo. Nár. list. 1894. č. 268. feuill.

Přemnožiti = nad míru rozmnožiti, rozhojniti. AlxV. 2236. Cf. Krok. 1893. 98.

Přemování. P. sukni v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 118. nn.

Přemovaný. P. sukne v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 321.

Přemřvat. P-val sa v kostnici medzi lebkami (přebíral). Phld. 1893. 382., 1895. 497.

Přemřzat koho = dopalovati, dobírat si. Phld. 1893. 82. Sedláci jich žartovně přemřzají (si dobírají). Slov. NZ. III. 415.

Přemúdnosť. Phld. XII. 547.

Přemykač. Arch. XIV. 454.

Přemyskač, vz Sedmihlasek (3. dod.).

Přemyskat se = přesmykovati se komu, posměšně řeč něčí opakovati. N. Město. Brt. D. II. 372.

Přemyskovač, e, m. = přesmykač (3. dod.).

Přemysl vykládá Kosmas = praemeditans, superexcogitans. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Přemzák, u, m. = rampule, Bass in der Windmühle. Sterz. I. 336. b.

Pren! pren! volá ovčák na ovce, když je přizene do dčtiny, aby se do svých chlčvů odloučily. Val. Brt. D. II. 372.

Přenášeč, e, m. Elektrický p. Vz KP. VIII. 334.

Přenečov, a, m., míst. jm. v Hontč. Phld. 1894. 61.

Přenevedef. Padla do nemoci, ach, nevím. přenevím, jaké pomoci. Sl. spv. II. 66.

Přengad, vz Přengada. Čel. Pr. m. II. 378.

Přennér, e, m. = tavír stříbra, z něm. Brenner. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 378.

Přennú = před ná. Trenčan. Phld. 1895. 252.

Přenocovať koho. Phld. 1894. 327.

Přeočkovati. P. šťávu z karcinomu na psa. Ilav. Obrz. 5. P. infekční material na zvířata. Vstnk. III. 259.

2. Prepáčiti. Lož (lež) sa im (dčtem) ni-

kdy neprepáčila (neodpustila). Phld. 1893. 675.

Prepajovat = *promrhávat*. Slov. Zátur.

Prepanošiti. V nádhernosti a pejše všechny předky své p-šil. Enns. 184. A.

Prepáš. Na p. = na druhé (neviděné) straně kopce. N. Město. Brt. D. II. 372.

Prepínač, e. m., u galvanické batterie. KP. III. 60. P. článků (elektrických). Vz KP. VIII. 197. P. u elektrického proudovodu = vložka, již se proud cestou v jednom směru zavírá, v jiném otvírá. Ib. 181.

Přepjatost mody. Wtr. Krj. I. 85.

Přeplašiti. Tím ho p-šil. Světz. 1893. 510. c.

Přeplatné = peníze, které se přeplatily, o něž se více vydalo. Nár. list. 1894. č. 204. 1.

Přeplatování = zasahování trámu do trámu. Ott. VIII. 1. b.

Přepoliti. P. magnetku, stroj. KP. VIII. 14. 114.

Přepřacovanost. Světz. 1894. 368. c., Nár. list. 1894. č. 260. odp.

Přeprositi koho = *přemluviti*. Arch. XI. 251.

Přepsati. Menoval se Andrys a dal se p. Josefem. Brt. D. II. 287.

Přerabjanek, nku, m. = *šátek*, který se nosí v zimě v létě na obou stranách. Nyní ve Slez. Věst. op. 1894. 11.

Přerádovací. P. přístroje u telefonu. KP. VIII. 347.

Přerádovač, e. m. P. při telefonu. Vz KP. VIII. 347. U elektr. dráhy. Ib. 424.

Přeraziti. Slůnko zimu trochu p-lo. Zlín. Brt. D. II. 372.

Prerěcie, n. = *promluva*. P. s vysokého piedestalu. Phld. XII. 393.

Přeriel. Neprerékel ani slova, ani pól. Phld. 1894. 190.

Přerínati dřevo = *přerézovati*. Laš. Brt. D. II. 379.

Přeroditi. Aby člověka p-dil v život nový. Chč. (Vlč. Lit. 174.).

Přerostlý = *přerostlý*, adultus. 1418. List. fil. 1896. 117.

Přerov. Řeč města P-va. Vz Brt. D. II. 36.

Přerušovač proudu elektrického. Vz KP. VIII. 270., 353.

Pres. P. viniční. Chč. m. s. III. 73.

Přes, z přez. Gb. H. ml. I. 326.

Přesadník. Lesní stromek p. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Přeseč, e, f. P. dříví v lese. Nár. list. 1896. č. 26. 2.

Přesedavý. Já jsem mnoho těšinských jablek snědla, než jsou velmi p-vá (trpká). Cern. Zuz. 1619.

Přeseč, sku, m. = *šroubek u houslí*. Val. Brt. D. II. 372.

Přeseknouti. Les mi svévolně přesekal. Půh. III. 367.

Preselany v Hontě a Nitran., zde také Preserany. Vz Phld. XII. 179.

Přeschnouti. Studnice pramenitá p. nemnoh. Chč. L. 292.

Presík, u, m. = *šroubek*. P. zatáhnul. Phld. 1895. 43. Cf. Přeseč (3. dod.).

Přesiliti koho. Bl. Gr. 319. Vidouc, že

jsem se p-lil jízdnými (měl 100 jezdců proti 50). Arch. XIV. 41.

Přeska, vz Praska (3. dod.).

Přeskáčka. Zkoušení p-kou. Mus. 1894. 565.

Přeskočiti. Až p-číš, pak si zahvizdni. Nov. Př. 267.

Přeslálý. P. idyllismus. List. fil. 1895. 248.

Přeslice, slov. praslica. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Praslica je sostavená zo stolčoka a z ožecha. V Hontě. Phld. 1894. 310.

Přeslička. Léčení p-kou na Val. Vz Vek. Val. I. 157.

Přeslín, a, m., obec v Hontě. Phld. XII. 75., 551.

Přesmykovač, e, m., Commutator. Sterz. I. 614. b.

Přesmykovadlo, a, n. P. u stroje elektrického. KP. VIII. 78.

Přesmykování. Cf. Gb. H. ml. I. 540. P. v chromečském podřecí na Mor. Vz List. fil. 1894. 99. P. v již. Čech. Prosecí m. processí. Dšk. Jihč. I. 43.

Přesňák, u, m. Brambory rozválejí se s přesničnou moukou, upekou a zamotají jako omeletta. Mor. Slov. Brt. D. II. 370.

Přesnídávka, y, f., Gabelfrühstück, n. Světz. 1894. 259. a., Nár. list. 1893. č. 356.

Přesolec, lee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Přespa. P. moře. Ml. Háb. 36.

Přespati. Někde p. NZ. III. 83.

Přespatřiti. Aby to svýma očima p-li a shlédli. 1539. Kabt. 1.

Přespolňák, a, m. = *přespolní člověk*. Nár. list. 1895. č. 330. odp. fenill.

Pressař, e, m. = *impressor*, Buchdrucker, m. Wtr. Ziv. c. I. 105., Wtr. St. nov. 57.

Přessedelní = přes sedlo jdoucí. P. po pruh. Arch. XIV. 473.

Přestati. A tak jsme toho všeho mluvení p-li. 1540. Mus. 1894. 402. Psina ho p-la. N. Město. Brt. D. II. 286. Chei toho p. Arch. XIV. 79. Protož má-li člověk p. od hříechu. Chč. m. s. III. 6.

Přestavlk, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 337.

Přestíratí, vz Přestřítí.

Přestoupce. P. zákona božího. 1500. Rokyc. Post.

Přestrelec, gentiana cruciata. Mtc. 1894. 19.

Přestřelisko, a, n. = *prestrelac* (3. dod.). Mtc. 1895. 346.

Přestřihnouti co komu. Bůh mu přestřihl věk. N. Město. Brt. D. II. 372.

Přestoupiti. Ze mi dlužen 100 zl. a tři zl., kteréž sem naň p-pil, ježto mi nebožtik Lacek prve dlužen byl. Půh. VI. 23.

Přestřítí. Přestírá to závojem. Bráb. 191.

Přestroj, e, m. Vrch. F. II. 300.

Přestrojení. Běhali v p. ve zvířata a p. (hl. v době vánoční a novoroční). Vz Zbrt. Pov. 129.

Přestuč, potok v Hontě. Phld. XII. 74., 551.

Přestupkový. P. soud. Nár. list. 1895. č. 80. odp.

Přestupník. Chč. Božího ustavení p. Pass.

Přestupný. Letos byl p. rok (mnoho panen bylo zmrháno). Us. Hledik.

Přesušiti. Poklady se přesoušejí (hoří plamenem). Pokr. Mrt. z. 90.

Presúz, e, m., z Presshaus. Slov. Světz. 1894. 170. a.

Přesvědčený. Toho su sám p-čen (vím to dobře). Zlín. Brt. D. II. 372.

Přesvědčivě. P. jí s retů řeč splývá. Vrch. Rol. XXXVI. 234.

Přesyp. Písečný p. Mus. 1893. 457. Jedeme po p-pech stromů prázdných. Ml. Hüb. 119.

Přesypací hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.

Přesypný. P. pásmo, Dünen-. Mus. 1895. 279.

Přesypový = *rostoucí na přesypech*. P. tráva. Mus. 1895. 279.

Přesytost. Z p-sti chlebem pohrdala. Kld. IV. 37.

Přešibaný, vz Přešibalý. P. a přefikaný. Phld. XII. 35., 404.

Přeškeřák, a, m., pták. Vz Sedmihlásek (3. dod.).

Přeškodenie, n. = uškození čarováním. Vz Phld. XIII. 38.

Přeškolený. P. přesadník = ve školce vypěstovaný. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Přeskriepiť. Vrány neprekváčeš, škriepneho nepreškriepiš. Phld. 1894. 196.

Přešlý. Ovoce, obilí rudou přešlé. Brt. D. II. 287.

Přešov, vz Prašov, Košice (3. dod.).

Přeští. Cf. Dob. Dur. 110.

Přestiknutý. P. odpověď (přetržená). Slov. Phld. 1892. 587.

Přestvalý = *rychlytralý*. Slov. Zátur.

Přešuchnouti. Raz přešuchol popri nej (přejel a p.). Phld. 1895. 74. Nevěsta přešuchne (přestřečí) koláč, nastoknutý (nastrčený, položený) na svojej ruce, na ruku svokerinu. Phld. 1895. 706.

Přeták, u, m., vz Řečice (3. dod.).

Pretek, vz Překášati.

Pretekať sa v čem. Vtáctvo p-lo sa v speve. Phld. 1895. 401. Keď sa vtáci p-li o královskú hodnosť. Phld. XII. 722. Cf. Pretek, Předstihati se.

Přetekl, vz Kohoutek (3. dod.).

Pretence (pretense) = přínos nevěsty nebo ženicha, který se na živnosti pojišťuje, od lat. practensio. Us. Čern. Př. 86.

Pretiečky = *preteky, předstihy*. Slov. Zátur.

Přetírací. P. hřeblo, v horn., Ausziehkiste. Sterz. I. 372.

Přetmí, n. = *přítmí*. Bylo již p. Brt. D. II. 142.

Přetmolit sa. Adelka byla sice stále bladá, ba čó sa p-la, ale nebezpečie nehrozilo. Phld. 1894. 51.

Přetrhovatel, e, m. Elektr. p. Vz KP. VIII. 273.

Přetřipati koho = *přetřásati*. Brt. D. II. 357.

Přetržník, u, m., rostl., vz Sporýš (3. dod.).

Přetvářený. Zachovával p-né přátelství s králem českým. Tk. X. 85.

Přetvářka. P. zlého srdce bývá jistým znakem. Vrch. Rol. I.—VI. 85.

Přetvářkový. P. Hamlet. Phld. 1893. 615.

Přetvořovač (transformator) = nástroj při vedení elektrických proudů. KP. VIII. 116., 200., 405. P. = nástroj, který energii určitého druhu přejímá a ji přeměňuje, ale stejný druh podržuje. Ib. 112. nn.

Přetvořování. P. byla dle Šf. každá změna souhlásková. Gb. H. ml. I. 121.

Přeumělý. P. kouzelnice. Vrch. Rol. I.—VI. 79.

Přeunylý. P. píseň. Kalc. 129.

Převal, u, m. = *přival*. GR. Nov. 85. 5.

Převázka, y, f. = *pás*. P. patrová, Etageengurt, m. Sterz. I. 861.

Převážec, e, m. = *převážecí vůz*, Transporteur. Ptrl. 23.

Převinití koho. (On zapíral, ale) přece ho p-li a zavřeli. Kld. III. 234.

Převít = *bahno*. Třešť. Brt. D. II. 372.

Převládne něčím se živiti. Ztk. 17. (3. vyd.).

Převlečník. P. doktorský n. sukně. XVI. stol. Mus. 1894. 507.

Převlek mnohých hmyzů (převlékání-se, proměňování-se), ku př. housenky. Am. Orb. 105.

Převod = *průvod a ukazování cest*. Pras. Teš. 39.

Převodič proudů elektrického. KP. VIII. 248. nn.

Převorovati, Prior sein. Sdl. Louň. 6.

Převozka, y, f., vz Dostávka (3. dod.). P. důlní = odvážení hornin z dolů. Vz Ott. XI. 601. b.

Převozna, y, f., vz Břehovna (3. dod.).

Převozné, ého, n. Čel. Pr. m. II. 217.

Převrat, trať u Skalice na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.

Převrátka, y, f., potok v Turci. Phld. XII. 337.

Prevykant. 1593. Světz. 1895. 6.

Prevykant, a, m. = *nadávka katolíku jinorěrcům*. 1602. Wtr. Živ. c. I. 211.

Převzděti. Chei mu dáti prezdiati Bartoloměj. Arch. XII. 72.

Převzítí. P. řeč; slov.: po nekom řečnit, Lovorif. Phld. XII. 498.

Přezmen, z něm. Besem, Besen, Desem. Mtz. 19.

Přeznačiti. Ten byl p-čen (zaznamenán) do poetiky (V. třídy). Phld. 1895. 47.

Prezor, a, m., údolí v Turci. Phld. XII. 337.

Přezvědy. Jiti na p. (k nevěstě), na dovedy (Brezno), na priepačky (Liptov), nahovárat (Nitr.). Phld. 1895. 526.

Přezvukování. P. hlásek. Vz Brt. D. II. 11.

Přezest. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42. P. = *postrach*, terror. Alxš. 53.

Přezitek, tku, m. Předhistorický p. NZ. III. 205.

Přhlava, y, f. = *žahavka*. Slov. Zátur.

Prhněly, scabies. Cf. P. v VII. 1368. a. Který knoň má prhněly. 1440. Mus. 1896. 268. Cf. Přehnilý (II. 1000. b.).

Preha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 441.

Prehati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.

Prehlák, u, m. = *hrozen*, s něhož květ

oprechává a jen některé zrnko zasedne. Brt. D. II. 440. Cf. násl. Prehlik.

Prehlik, u, m. = *planá* (drobná) *makůvka*, z níž mák sám přel. Han. Brt. D. II. 372.

Prehlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.

1. **Přl-** se v Háj. Herb. dlouží: přibledý, přicervení. Vz List. fil. 1894. 379.

2. **Přl-** = *pře-*: prikrátky, přislabý, přine-dostatečný. Slov. Phd. 1894. 21.

3. **Přl-** mění se u Letonic a v Brn. v *pře-*: převedl m. přiveřl, přebit m. přibit, ale přisel. Brt. D. II. 155., 161.

Priadza, y, f. = *příze*. Slov. Gb. H. ml. I. 107.

Priamek = *prýmek*. Phd. XII. 319.

Priamodušný. P. tvár. Phd. 1893. 275.

Priateľskosť. Phd. 1894. 488.

Přib, a, m., cf. násl. Přibyslav.

Přiban, a, m., cf. násl. Přibyslav.

Přibaviti. P. kroku. Phd. 1895. 363., 427. P. se v meste = zdržeti se. Phd. 1896. 193.

Přibedři = stěna z odkorků, dělicí ko-nírnu od kravína. Duf. 215.

Přibek, bka, m., vz násl. Přibyslav.

Přibík, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibil, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibislav. Miesta P-vé (gt.). 1441., 1543., 1668., 1692., 1745. Mus. 1893. 614. P-vé města nedostali sú. Ib. 433. U P-vi. 1893. Ib. 617. Do P-vi. List. fil. 1895. 321. Do P-vé. Ib. 320. Také P-va, y, f. List. fil. 1895. 322.

Přibiš Daniel, farář a spis. slov. Phd. 1894. 7.

Přibišín, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 119.

Přibiti. Přibíjajú a odbíjajú = přicházejí a odcházejí. Phd. 1895. 6.

Přiblažňovati = *drobet blázniti*. Bl. G. 191.

Přibledlý. Háj. Herb. 352. b.

Přibočí, n. J. Kliment: Češ. brouci.

Přibovec, obec v Turci. Phd. XII. 157.

Přibram, ě, f. List. fil. 1895. 320. P., i, f. Ib. 321. Také Přibrama, y, f., v tamějším okolí. Ib. 322. — Jan z P-mě † 1448. Cf. Vlč. Lit. 134.

Přibrežný. P. stát. Mus. 1893. 452. — Phd. 1894. 234.

Přibul, a, m., obec v Hontě. Phd. 1892. 75., 551.

Přibuzný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. P-ní vypovídají se ze Strejekova přes Tetín do Bratřic. NZ. III. 230.

Přibyl, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibylec, lee, m. = *příselec*. Ml. Hüb. 115.

Přibylina, y, f., míst. jm. v Liptově. Phd. 1894. 61.

Přibyslav, a, m., os. jm. Odtud: *Přib*, *Přiban*, *Přibek*, *Přibík*, *Přibil*, *Přibyl*, *Přinda*. Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 29.

Přicapkatí. Stařenka se k ní p-la (přibel-hala). Kld. III. 90.

Přicmudnouti = *připáliti se*. Kaše p-dla. Brt. D. II. 372.

Přič (na překy). Cf. Gb. H. ml. I. 27.

Přičapený = *přičepný*. Cibule na zemi p-ná. Phd. XII. 662.

Přičapit = *přičepiti*. P. dvere. Phd. XII. 681.

Přičapkaný. P. pluszier. Mtc. 1894. 334.

Přicemeriti se. Do jizby p-li se hoši (přišli). Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Přičepiti. Cf. Přičepený.

Přičes, ecthyma = neštovice z pravidla větší, v horních vrstvách pokožky. Vz Ott. VIII. 473. a. — P. vlasů. Světz. 1895. 554. c.

Přičeska, y, f., Frisur. Phd. 1894. 429. Cf. Přčes, Cch. Kand. 42.

Přičesť, i, f. = *podebranina na prstu*. Dsk. Jihě. I. 18.

Přičestí. P. perf. pass. v -em: křestím jsem. Pass. mus. Člověkem učiněm. Št. Ze Št. uvádí několik příkladů. Seyk. Ruk. 20. — Př. act.: chodel, učel = chodil, učil. V brezovském nár. na Slov. Vz Phd. 1893. 239. O skloň. p. (nesl, nesen, znám atd.) vz v List. fil. 1895. 284., 304. nn. — P. Protož p. pohanství k křesťanství nemohlo jest prve státi spolu. Chč. S. 205.

Přičína. P-nou nedostatku zdraví musíme zde zůstávati. Kat. z Žer. I. 45. Pán nejvíce přičinou nohy (bolavé) z lůže nevychází. Ib. II. 205. A za tou p-nou že sú dotčený cech v trestání svém měli. 1574. Pras. Rem. 7. —

P. = *vina*. Mohlo by to aj zle vypadnout a potom dávali by člověku p-nu. Phd. XII. 321.

Přičinlivý. P-ví vypovídají se z Úsilova přes Učín do Blahotie. NZ. III. 228.

Přičinně = s pomocí, se zbrojným lidem. Krok 1892. 434. Cf. Přičinný.

Přička, y, f. = *přičína*. Všade smrti přička. Phd. 1894. 195. Smrt si přičku najde. Ib. —

P. = *příčné dřevo spojující šráky pilky*. Brt. D. II. 453.

Přičnopásý. P. bařinník, brouk. Vz Klim. 104.

Přičupit sa. P-pil som sa k zemi (přikřel). Phd. XII. 657., 1895. 559.

Přidati komu. Jednomu přidaři, až měl dost (až ho zabili. Praví se, když dítě pořád mračí, aby mu matka přidala jídla). Mor. V. 516.

Přidavačka, y, f. P. u stavby. Nár. list. 1894. č. 322. odp.

Přidáviti. Já svůj sekret k tomu p-vím = přitlačím. Arch. XI. 157.

Přidavný. Skloňování př. jmen na Kroměř. a Kojetínsku. Vz Brt. D. II. 23., 47. nn. P. jména m. adv. kárá Bl. Stoupá pevnější. Bl. Gr. 242. O užívání přídavných jmen nominal-ních v strč. Vz Mus. 1896. 230. nn.

Přiděditi co komu čím. Takú slávu bo-hatstvím ducha sv. p. sobě. Chč. S. 37.

Přidlho = *dosti dlouho*. Ludia p. boli tieho. Phd. 1895. 218.

Přidlužiti se. Arch. XIV. 150.

Přidmýchati. Někomu do uší přidmycho-vati. NZ. IV. 344.

Přidojkatí. Za někým p. s láskou (přitěskniti). Mor. Mtc. 1895. 157.

Přidruha. A tak k ní (modlitbě) p-hy (pomoci) hledá, aby ji něčt přimluvíu pode-přel. Chč. S. 315.

Přidržeti se. P-držeji se. Bl. Gr. 257.

Přidržnosť. Se všemi užitky, břemeny, p-stmi a příslušenstvími. 1450. Čel. Pr. m. I. 245.

Prieborník, a, m. = *přebírač*. Phd. XII. 742.

Priedok, dku, m. = *rložka do peřin*. Mladšie ženy rády tkávají priedky s červeným pamakom. V Hontě. Phld. 1894. 310., 312.

Priehlbina, y, f. = *prohlubina*. Phld. XII. 280. Cf. Priehlběň.

Priehyba, y, f., hora v Gemer. Phld. 1895. 351.

Priekaf sa = *hádati se*. Phld. 1896. 287.

Priekladec. Množem vziati nějaký p. o věcech přirozených. Chě. S. 333.

Priekopa, jarok v Trenčau. Phld. XII. 337. P., osada v Gemer. Phld. 1895. 351.

Prieluba. Načreť vody z p-by; Čakajú ho už na rieke a rovno k p-be s ním. Phld. 1894. 579., 243. — 1895. 648.

Priem, u, m. = *časť krosna*. V Hontě. Phld. 1894. 310., 312.

Priemeň, mné, m. = *priemenča, podržené dítě*. Phld. 1895. 90.

Priemka, y, f., vz Kleč (3. dod.).

Priemyslník, a, m. = *průmyslník*. Phld. 1893. 640.

Priepačka. Íst na p. = *přezvědy* (k nevěstě). Vz Phld. 1895. 525., 526.

Priepaska, y, f. P. stříbrná. Arch. XIII. 439.

Priepasník pekelný. Phld. 1895. 3.

Priesť, i, f. = *pupenec na koži*, ktorý sa rozežiera a rozkvašuje. Asi z čes. prýšť. Vz Phld. 1894. 493.

Prietka, y, f. = *červený pás pod ženským rukávem na rubáši vytkaný*. Slov. NZ. III. 158., Phld. XII. 319.

Prietos. Na p. sedá. Phld. 1895. 291.

Prietrž, e, f. = *průtrž*, hernia. Hojení ji na Mor. Mte. 1894. 338.

Prievidza, y, f. = *místo v lese, kde je úzký, prievidný otvor pomedzi stromy*. V Liptovsku. Phld. 1894. 254. — P., obec v Nitran. Phld. 1892. 337.

Prievora, y, f. = *místo jen s jedné strany ochranné*. Phld. 1893. 52.

Priezračný. P. noc. Phld. 1896. 290.

Priezvršec, šee, m., veronica latifolia. Mte. 1894. 23., 1895. 155.

Priřřeti, el. eni = *přiřřeti, přijeti*. P-čel hyntov. Phld. 1894. 742.

Priřřabit co čím = *přitlačit*. Brt. D. II. 313. Cf. Paznoht (3. dod.).

Priřřati. P-řá mu. Phld. 1894. 373.

Priřřiti. Jakožto voda oheň přiřřuje. GR. Nov. 93. 1.

Priřřlas. Cf. Nosovka (3. dod., konec).

Priřřledač. Cf. Dohledač (3. dod.). Měl k tomu stavení p-ře mít. Puh. V. 156.

Priřřlobit = *přiklopiti* a p. Víko (k rakvi) p. Phld. 1895. 17.

Priřřlučno. Tamu mu bolo p. Phld. 1894. 647.

Priřřhoda. P. má své právo. NZ. IV. 389.

Priřřhodně. To se bude moci p. státi. Kat. z Žer. II. 2.

Priřřhon, vz Draha (3. dod.). Drží nám naše pastvisko i s přiřřonem na to pastvisko. Puh. VI. 16.

Priřřhoří, jm. louky u Místka. Věst. opav. 1894. 7.

Priřřhovorit sa komu. Slov. NZ. VI. 43.

Priřřrabovačka, y, f., Einzelskiste beim Siebsetzen. Sterz. I. 785.

Priřřradek, dku, m., vz Šejtrok (3. dod.).

Priřřřati. Aby se mi přiřřřál (přiřřenil) do mého statku. Wtr. St. nov. 21.

Priřřrazda, y, f. = *přiřřrada*. Duf. 215.

Priřřrbělý = *přiřřrblý*. P. jako starý ko-morník. Šml. VIII. 186.

Priřřřiti, vz Přiřřřati.

Priřřrmeť. Keď sa zima priřřrmí. Phld. XII. 684.

Priřřromažditi. Vinu viné p. 1469. Čel. Pr. m. II. 15.

Priřřrození. Někteří z p. (k tomu) navěsti se dali (hrozbami). 1547. Čel. Pr. m. I. 396.

Priřřrublý. P. žertík. NZ. III. 34.

Priřřhudovati. Žalm. 12. Dle Bl. Gr. 325. špatně.

Priřřchloplý = *přiřřkrytý*. Byl p. trokami. Vek.

Priřřchlupatý. Háj. Herb. 230. b.

Priřřchování, n. = *přiřřchované peníze*. 1582. Kutn. šk. 27.

Priřřchovský. Jan Kar. P. z Přiřřhovic † 1660. Vz Mus. 1894. 151.

Priřřchozě, advena = *přiřřchozí*. List. fil. 1895. 323. O strě. skloň. vz Gb. Km. -a. 31. Odtud přiřřchoz jest sūditi. Ž. kl. 136. a. Cf. Vchoz (3. dod.).

Priřřchozí do domu trikrát lze. Řeknū-li mu, ať si sedne, odpoví: „Mé nohy nebolā a už si sedā. Ať si chleba krājī. „Nemām hladu a už si krājī. A po třetí: „Už trā jíst (jiti) a nejde Brušp. Hlediková.

Priřřchtiti. Ved ta ona přiřřhee. Phld. 1894. 457.

Priřřhudlý. P. tvár (hubená). Phld. 1895. 426.

Priřřhvápnouti. Vojsko na ně p-lo (přiřřkvapilo). Kld. III. 271.

Priřřhvěti. Tato p-la se k té straně stolu. Čeh. Kand. 86.

Priřřhýlený k čemu: k časným věcem. Chě. S. 24. Poklad skrytý k němu jest přiřřhýlen. 1440. Mus. fil. 1896. 265.

Priřřhýliti. Anizh kto mōz od pravdy p. k ūmyslōm vašim tēch řeči. Chě. Mik. 45.

Priřřhylně. P. o něco se zasaditi. Břez. Font. V. 374.

Priřřjdenie, n. = *přiřřřti*. Ktož řeč mū za-chovává k mému p. 1500. Rokyc. Post. - List. fil. 1895. 135.

Priřřjednati. Přiřřjednává se (přiřřpodobňuje se) království nebeské deseti děvicím. Ev. vid. 133. Mat. 25. 1.

Priřřjednotvárný = *velmi jednotvárný*. P. život. Phld. 1896. 456.

Priřřjemné, jus adventiale, quod quilibet adveniēns solvit. Eml. Urb. 433. P. do obce. Čel. Pr. m. II. 690., 844.

Priřřjemný = *ku přiřřjmu se vztahující*. Registra p-nā (do kterých se přiřřjem zapisoval). 1551. Ned. Zábran. 24.

Priřřjezda, y, f., vz Přiřřjezd. Že by jim byla vděčna (vděk) Taborských p-da. Břez. Font. V. 329. Na str. 530. je: přiřřjezd. Od naší p-dy. 1462. Arch. XIV. 109. Cf. Odjezda.

Priřřjezdno. Nyní mi není p. (nelze přijeti).

Arch. XIV. 40. Položte sjezd mně příjezdněji. Ib. 41.

Přijítí. Jenž jest přišel ve jméno boží. Čtení sv. Mat. k. 21. (List. fil. 1895. 134.). Když jest k sobě přišel (mysli nabyt). Griz. 81. a. Přinde to udělat sám (bude mu to samému udělati): Přinde dnes mlátit. Brt. D. II. 200. Přesla (přišla) k nám děvčetem (jako devče). Přesil (přišel) k nim tovařešem. Ib. 287.

Přik. Nedbej příků. Hdk. Hor. 9. — Věely rob'u na příky (na teplo, nejlepší). Laš. Brt. D. II. 409.

Přikalit komu co = život mu tím ztrpěti. Šml. VII. 9.

Přikazatel, praeceptor. 1438. List. fil. 1895. 151., Ev. víd. 96. Luc. 5. 5.

Příkladka, y, f. = pohyblivá destice v předu řezaček, pod kterou se prostrkává sláma. Brt. D. II. 454.

Příkladník, u, m., vz Řezárna (3. dod.).

Přikleknoutí kam: na zemi. V. Kal. 103.

Přiklona, y, f. = *připodobení* (slova cizího n. odcizeného k známému slovu domácímu). Čern. Př. 4.

Přiklonění, n., enklise. Vz Ott. VIII. 624.

Přiklopec u telefonu. Vz KP. VIII. 348.

Přikuisati se kam: k matce (přiblížiti se, přiklásti se). Phld. XII. 131.

Přikonaf sa = častým konáním ně-o si znechutiti. Ta práca sa mi p-la; Kde že si sa sem p-nal (s namáháním se dostal). Slov. Zátur.

Příkop. Na Příkopě v Praze. Tk. X. 71., 97., 181., 385., Arch. XIII. 341. Ale říká se obyčejně Na P-pech. Cf. Toulky po p-pech (v Praze) 1555. Zbrt. Tan. 170. A v těch příkopech až do struhy, kteráž voda do Vltavy teče (1558); P-py aby čistili (v Praze). 1534. Cel. Pr. m. I. 78., 371. Na P-pě je snad podle něm. „Am Graben“.

Přikopa, punt, Hosenschlitz. Jevič. Brt. D. II. 372.

Přikopytí, n. Punčochy s p-tím = se střevíčky. XVI. stol. P. vlastně ona část punčochy, která jde od kotníku k špičce. Wtr. Krj. I. 484.

Přikořisť, i, f. Aby jemu žádné p-sti více necinili. 1566. L. posíl. II. 23.

Přikořizeň, zné, f. Ž. kap. 88. 42. — Gb. Km. -i. 23., Gb. H. ml. I. 23. Přikořizna. GR. Nov. 15.

Přikositi co: okno (šikou vysekati). ausschragen. Sterz. I. 353.

Přikothati se. (Světí se mají přimluvit) aby ta cizomá modlitba některak pracně před Boha p-la se z přimluvy svatých (přibelhala se). Ché. S. 312.

Přikradnouti. Keď pán Böh tých úrod požehná a človek si trochu prikradne, potom už len po biede jakosi vyžije. Phld. 1893. 522.

Přikrásný. Phld. 1895. 396. Cf. Pri-

Přikrášlený. P. slovo. List. fil. 1894. 7. — čím. Archy rozvilinami zelenými p-né. NZ. II. 656.

Přikrášlití něco. L. Quis. Vz Kole. 15.

Přikře. Kdo p. staví, rado se podváděje. 1606. Nov. Př. 100.

Přikremzdovati komu = lichotiti se k němu. Brt. D. II. 329.

Přikropník, a, m. acilius, brouk. P. rý-

hovaný, a. sulcatus, žlábkovaný, canaliculatus. Vz Klím. 105.

Přikrov helmice, vz Trak (3. dod.).

Přikrucovač, e, m. = *přisukovač*.

Přikrútnout komu = *pohroziti*. Otce mi prikútnol, že mi hlavu odtne. Slov. Pafd. XII. 193.

Přikrý; *příkr*, a, o. Gb. H. ml. I. 164., List. fil. 1895. 300

Přikrytý. P. páhon. Arch. XIII. 187.

Přikup, u, m. Dml. Urb. 72.

Přikupka, y, f. = *příkup*. Phld. 1893. 686.

Přikvačkovaný. Dievka na krku čertovom pevne p-ná (přitisknutá). Phld. 1895. 386.

Přikvítnoutí kam. Přikvítl k němu Styk (přiběhl). Phld. 1893. 455. (1895. 50.).

Přikyčeli, n. J. Kliment: Čestí bronci.

Přiláčet. Seno pavuzou p. (stáhnouti). Brt. D. II. 445.

Přilakomý. Bl. Gr. 191.

Přilaskatí. Kole. 68.

Přilbice nepřiléhala tak k hlavě jako lebka a byla později spojena s hledím chránicím tvář; lebka = pokryvka hlavy podoby kulaté nebo šišaté, kryla lebku, ale tváří nikoli. Wtr. Krj. I. 234.

Přilehlina, y, f. = *spečené útroby v člověku*. Záp. Mor. Brt. D. II. 489.

Přilejvaný. P. chléb (do obyčejného kvasu zamísil se výrazek). U Chřud. NZ. III. 485.

Přilepek, přilepenec, nce, m. = *kdo se do obce přizemil*. Nár. list. 1893. č. 150. feuil.

Přilepiti. K nim přilipá smysl těch, kteříž... Ché. S. 129.

Přileptati, anätzen. Sterz. I. 149.

Přilez, u, m. Co do mé tvrže p-zy děláš? Wtr. St. Pr. 223. Konal za nimi p-zy; Koná p-zy k jezuitarům (dochází tam). Wtr. St. nov. 31., 84.

Přiliti. Aby pokoj dal a víceji sobě nepřilival (nepřítězoval). 1613. Kutn. sk. 135.

Přiliv. P. mořský vysoký a nízký. Vz Ott. VII. 690.

Přilnavě. Pohleděl p. na Elišku. Světz. 1894. 561. c.

Přiloha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Přiložití. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Přiložnice, e, f. P. (vodítko) u hoblíku. Vz Ott. XI. 418.

Přiluba, vz Prieluba.

Prim, a, m., vrch ve Spišsku. Vz Phld. XII. 551., 75.

Prima = *prijma* = *příjem*. Slov. Zátur.

Přimálený. Vz Brt. D. II. 283. Cf. Pri- (3. dod.).

Primas. Na Slov. *primás*. Vz Phld. XII. 170.

Přiměnek. Deera dostala p. 25 zl. jsouc již vdaná a vybytá. Mus. 1894. 138.

Přimění m. přijmení, j odsuto. Dšk. Jihoč. I. 46.

Přiměrek. V celku našiel som šest n. osm primerkov (té rostliny = exemplárů). Phld. XII. 657. a j. Mohol som čo najkrajšie prímerky navyberať; Pet p-kov rastliny aj s kořenom vykopal. Phld. 1896. 529., 533.

Primeriavaf = *přiměřovati*. Phld. 1895. 468.

Přímět, u, m., rostl., vz Tvrdníček (3. dod.).

- Přímí**, n. = *příjmí*. Arch. XIII. 227.
- Přímle**, erector, sval. P. pyje, trupu. Vz Ott. VIII. 701. b.
- Přimieniti** u Husa = zmíniti, erwähnen; jinak = méniti, v to pojiti, mit einbegreifen. Vz (výklad a citaty) v Mus. 1895. 309., Přimíniti.
- Přimířiti**. Ježíš otcí p-řil hříšné (al. poručil). 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 212.).
- Přimítka**, y, f. = *přípřež*. Zábř. Brt. D. II. 373.
- Přimladušský** = *dostí mladý ještě*. Phfd. 1895. 396.
- Přimluva** = *předmluva*. P. v první kanoniku sv. Petra. Bl. Gr. 102. má tam toto slovo za zastaralé.
- Přimluvčí**. P. psaní. 1568. L. posíl. I. 10., 51. P. list. 1513. Kutn. šk. 5. Vz Přimluvný.
- Přimluvení** = *domluva, pokárání*. Hodni jsou propter hanc phrasin nemalého p. Bl. Gr. 113.
- Přimluvný**, vz Přimluvčí. P. psaní. 1566. L. posíl. I. 46.
- Přimnouf** = *přijmouti*. Chod. Gb. H. ml. I. 389.
- Přimnožený**, adauctus. 1438. List. fil. 1892. 142.
- Přimodrý**. Háj. Herb. 11. a.
- Přimohlať**, i, f. Vz Am. Orb. 98.
- Přimohran**, u, m. = *prarouhelník*. Sterz. II. 656.
- Přimoletý**, v lesn., rischdrähtig. Sterz. II. 711.
- Přimoosa**, y, f. P. křišťálu. Am. Orb. 87.
- Přimoravní**, vz Mokřidlo (3. dod.).
- Přimorožec**, žec, m. P. pasan, Pasanantilope, antilope oryx. Sterz. II. 502.
- Přimosměrný**. P. proud elektriny, stroj elektrický. Vz KP. VIII. 72., 93.
- Přimřiti**. Hladem přimírali. 1625. Kutn. šk. XV.
- Přimrkovati**. Stále p-val po Bilkovi. Wtr. St. Pr. 73. Očíma p-val. Wtr. St. nov. 58.
- Přimrsknouti**. Přimřiti tělu = přitužiti posty a p. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 140.
- Přimůdrý**. Phfd. 1895. 396. Cf. Pří- (3. dod.).
- Přimus**. P. farní. Ott. IX. 18.—19.
- Přímý**. P. řeč: A on řekl, že sem neviděl; Pověděl, že sem to ještě nehladal; Mluvil, že sem té i sestru svů dobře opatřil; A on mi řekl, že nepůjdu (a tak tam často). Arch. XIII. 221., 227., 228., 236. A posel odpověděl, že nemám se kým vyruciti (1517.); A ona povéděla, že nedám (odpovědi). Arch. XIV. 290., 299. a j.
- Přimykat**, tce, m. P. něčeho. Osv. 1896. 373. Cf. Přimykati.
- Přinabrousiti** sekýru. Lerm. II. 154.
- Přinagnut koho** = *přistihnouti*. Jicko. Brt. D. II. 345.
- Přinajměn**. I souduov těch dopůstie p. doma kromě cizích pohanuov; Dobrota p. taková. Ché. S. 28., 165.
- Princesas**, druh doutníků. Us.
- Princif** = *přijíti*. Phfd. 1893. 239.
- Princemetallový**. P. masť, z: unguentum praecipitati. Us. Černý. Př. 59., 60. P. bába. Nár. list. 1896. č. 122. nedel. příl.
- Přinda**, y, m., vz Přibyslav (3. dod.).
- Přiníti**, přindu, a přisuto. Gb. H. ml. I. 379.
- Přinos**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83 P. = stěhování se faráře na faru. XVI. stol. Wtr. Ziv. c. 499.
- Přinoska**, y, f. = *pravá kleč pluhu* (rukovět). Brt. D. II. 448.
- Přinoza**. Dvě p-ze s řezákem. XV. stol. Wtr. Krj. I. 177. Robenec (učenník) nemá choditi s kordem, ani s p-zú, ani s řezákem. Arch. XIV. 461.
- Přinoža** (VII. 1369. a) oprav v: Přinoza
- Přinucený**. P. manželstva zriedko libie sč. 1469. Cel. Pr. m. II. 12.
- Přioděv**, u, m. = *přioděva, šatstvo*. Brt. D. II. 462.
- Přiockrouhlý**. Háj. Herb. 162. a j.
- Prior**. A p-ri jak se překládalo. Vz Krok 1896. 82.
- Přiorek**, rku, m., additio arearum. Čel. Pr. m. II. 1046., 1263.
- Přioštěně**. P. dodala. Světz. 1895. 11.
- Přiostrý**. Háj. Herb. 266. a.
- Přiotevřiti co**: ústa. Wtr. St. Pr. 13.
- Připaditý**. A jiné p-té těžkosti. Sm. I. 407.
- Připadnouti**. K GR. přidej: Nov. 48.
- Připadný**. P. plat (učitelů), accidentia. Kutn. šk. X.
- Připáliti**. Dnes to tam připaluje. Světz. 1894. 54. b. — **co komu**: sobe fajku = *zapáliti*. Phfd. XII. 292.
- Připariti se kam jak**. Statečně se k němu p-řil (přiblížil, přitočil). Štilf. 199.
- Připas**. Takét ji nepodá (hospodár) ratajovi u připasy. at by ji rozsíval po poli (roze-mletou pšenici). Ché. S. 331.
- Připéci**. Muselo mu připékat (naň dolé-hat a p.). NZ. IV. 413.
- Připevněněc**, nce, m. P. k zemi (některá zvířata). Am. Orb. 103.
- Připíječ**, e, m. P. při slavnosti májové. NZ. IV. 1.
- Připíjení**. P. o svatbě. Vz Vykl. Svat. 77.
- Připínač**, e, m. P. při vedení elektrického proudu. KP. VIII. 133.
- Připínák**, hippobosca, moucha. Cf. Ott. XI. 306.
- Připinavý**. P. rostlina. Mus. 1894. 572.
- Připlácnutý**. Uzel sátku na hlavě nesmí býti p-tý. NZ. VI. 68.
- Připlatiti**. K něčemu připlacovati. 1607. Kutn. šk. 94.
- Připlemeniti**. Drůbeže p. NZ. III. 413.
- Připodnímat**. Počal ju p. (zdvíhati). Phfd. 1895. 684.
- Připomoci**. Rákoskou (k učení-se) připomáhati. Šml. VII. 142.
- Připopadnouti**. Jedním přískokem tč p-dnu. Alx. Nách. k. XVII. Jinde: popadnu, napadnu.
- Připor**, u, m. = *potisk, vůbec fažká rec.* To je p. Slov. Phfd. 1894. 410. Cf. násl.
- Připora** = *překážka, obtíž*. Alx. M. 11.
- Připovědka**, y, f., vz Volnice (3. dod.).
- Připozabiti**. Byl by mě zabil aueb aspoň téžce p-bil. Nár. list. 1895. č. 194.

Připráhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 107. P. koho k čemu. Št. Ř. 100.

Příprava = *mužská sukně*. Wtr. Krj. II. 50.

Přípráv'af. Pékně k někomu p. = pékně mluvit. Val. Brt. D. II. 373.

Přípravení, n. = *příprava, oblek*. Hus. (List. fil. 1896. 62.).

Přípraviti. I p-li sme k sobě jiných lidí. Arch. XIII. 237. Přípravuje se k tomu, jako chudý král do boje. Nov. Př. 546.

Přípravně. P. chodila. Št. N. 177.

Přípřež = *travní plachta; hromádka trávy, která se do této plachty vešla (nářitek)*. Brt. D. II. 373.

Přípřítí. Nébrž připřelo se bě u břéha — upřelo se, zarazilo, zastavilo se. Alx.B. M. 263. (Krok 1893. 212.).

Příprosití. Aby jiného pána p-sil. Snm. I. 513. Na svědomí (toho) p-sil jsem slovutných panošů... XVI. stol. List. fil. 1893. 404.

Příproudití. Lid k němu p-dí (proudem přijde). Kká. Puš. 35.

Přípsatí komu knihu n. dedikovati dle Bl. Gr. 350. šp. m.: oddati, obětovati, darovati. Ale nyní obyč.

Přípučený = *přitlačený*? Svija sa a'o p-ný červík. Phld. XII. 666.

Přípůjelti. P-čil mu 60 zl. bez listu. Arch. XIII. 214.

Připuzovací. P. moc. Vlč. Lit. 168.

Příroda. Vyžeň p-du branou a ona sa ti vrátí oknom. Naturam expellas furca, tamen semper recurret Phld.

Přirodilý. Jenž by byl jich p-lý (krajau). neb v té zemi narodilý. Arn. 806.

Přirodobožník, a, m. = *naturalista*. Ztk. 115. (3. vyd.).

Přirodopěvčí. P. básník. Stě. Kon. 188.

Přirojití se. Roku X p-lo se vcel. Mtc. 1895. 144.

Přiroubikovati = *roubikem připerniti*, ankněbela. Sterz. I. 179.

Přirození. Což p. dalo jest, izádaý odjiti nemůže. GR. Nov. 127. 4.

Přirozený k čemu. Člověk p-zen jest k diehu a pták k létání. Št. Ob. věci 31. 37.

Přiruba = *okrouhlý okraj rour jakožto spojídlo*. Vz Ott. IX. 287.

Příručnice, e, f. = *příruční kniha*, Handbuch, n. Liter. listy XVI. 97.

Přísada. P-du neradno na plný měsíc sázeti, květla by na plano. Vek. Val. I. 163. Cf. Kvaka, Okurky (3. dod.). P. (zelná blavatice, místy: *košedálky*). Brt. D. II. 442.

Přisadit = *k chovu ponechatí*. Slov. Zátur.

Přisaha. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 109. Starobylé p-hy vz v Hrš. Nách. I. 334. nn.

Přisahati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108. -- **skrze co** je latin. Mus. 1894. 163. -- **komu.** Přisahám vrabci, dubci a tej Dore, čo je v hore. Slov. Nov. Př. 357.

Přisám staženo z přísahám. Gb. H. ml. I. 564.

Přisau ze strč. přísahu (přisahám), skleslo v interjekci. Gb. H. ml. I. 254., 466., 567. Přisau já tobě. Pam. 3. 119.

Přisažné, ého, n. P. platil, kdo přísahou se očistil. Pras. Těš. 66.

Přisedětí. Poněvadž ty tam blíže p-diš. 1566. L. posíl. II. 39.

Přiserač, e, m. = *nabadač, poštěvač, instigator*. Přisli karmelitští bratříkové p-či, pomahajíc o život Jeronymův třetí (naléhati). Břez. Font. V. 340.

Přischnouti. Za toto se hnevali a tak sa to potom na nich přischlo (jim to jméno zůstalo). Phld. 1894. 191. a j. Slovo mu přischlo v hrdle = nemohl promluvit. Phld. 1896. 134.

Přischodek. P. u domu. Kolc. 72.

Přisiliti. Kto sa prudko p-lí, skoro (brzo) sa vysílí. Phld. 1893. 703. Ako ho p-líš (přinutíš). Ib. 1892. 713., 285.

Přisilno. Ona p. na mňa podejstvovala (působila). Phld. 1893. 615.

Přiskoro = *přiliš brzo*. Přisiel som p. Phld. 1893. 468.

Přiskoupý. Bl. Gr. 191.

Přisládlost, i, f. Vlč. Báa. 87.

Přislati. Koncept (smlouvy) někomu p. 1673. L. posíl. I. 68.

Přislotek = *přerzdírka*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuil.

Přisloužiti eo komu = *zjednati*. My ti spravedlnost p-me. Phld. 1895. 310.

Přislovce. Adjektivná adverbia na -o a -ě v strč. Vz List. fil. 1895. 91. nn., Mus. 1896. 232., 373., Mus. fil. 1896. 235. O p-ích českých a jejich užívání. Vz Bl. Gr. 293.

Přisloví. O p. cf. Dob. Duř. 837., 340., 319. P. a pořekadla. Vz Fr. L. Celakovského Mudrosloví nár. slov. v příslovích. Druhé vyd. uspořádal a rozhajnil dr. Jan V. Novák. V Praze. 1893. Mor. p. a pořekadla. Pod. Fr. Bartoš v Čes. I. V. 417. nn. K tisku chystají se Zátureckého Přisloví slovenská.

Přislový. Přislové punčochy či bryslické, Brüssler-. Wtr. Krj. I. 494.

Přislúchatí. To p-chá k panství (přisluš). Phld. 1896. 293.

Přisluni = *bod, ve kterém jest naše země slunci nejbližší*. Stě. Kon. 155. Země naše byla r. 1248. v p. Stě. P. př. 97.

Přismažiti komu čeho = *přidržeti ho k tomu*. Šml. VII. 37.

Přismeknut se. To se brzo p-kne = hned to zde bude. Zlín. Brt. D. II. 373.

Přismělý = *poněkud smělý*. Phld. 1895. 175.

Přismutnělý. Světz. 1894. 510. a.

Přisnědlost. Čch. Otr. 45.

Přisnohlatní pořadí. Am. Orb. 90.

Přisný. Velmi si jakýs p. Čech (nehladký). Bl. Gr. 60.

Přisou. Na mou p. = přísahu. XVI. stol. NZ. IV. 310. Cf. Přisau (3. dod.).

Přisouvání. P. v Kosmografii (1554.). Vz List. fil. 1893. 455.

Přispolčiti. Aby zase jich k stolu svému p. mohl (arciděkan učitele). 1622. Kutn. šk. 160.

Přisporiti. Musím si něco p. (trávy přitřhati). Han. Brt. D. II. 347. P-řil krokův = přidal. Phld. 1895. 299.

Přisporný. P. kladka. Vz Am. Orb. 21.

Přisrdělý. P. rapíček. Čl. L. Jos. 39.

Pristač. Dle Phld. 1894. 203. má snad býti *pristas*.

Přistanný most, Landungsbrücke. Petr. 10.

Přistati. Přistal = svolil. Phd. XII. 696. — **na čem.** Když nemáš, přistaň na chuti. Ib. 1894. 313. — **nač.** Na to nepřistánu (k tomu nesvolíme). Ib. 1892. 331. — **komu.** Klobúk by mu nepřistal (nepřilehl, neslušel a p.). Ib. 1893. 642. (1895. 359.).

Přistavek. Popis p-ků na Mor. Vz Brt. D. II. 434.

Přistaviti se. Nútené (nucené) uvádzanie patentu pristavilo sa (zastavilo se). Phd. XII. 389.

Přistávka. P-ky na Mor. Vz Brt. D. II. 435.

Přistěhovati co. Nevím, co jest p-la (co stěhuje se s sebou přivezla). Arch. XIII. 444.

Přistěnek, nku, m. = *menší izba, izbětka, svědnica, seknica, seknic, sednica.* Brt. D. II. 435.

Přisti. O tvarech cf. Gb. II. ml. 54., 107.

Přistihačský. P. podíl, Ergreifersantheil, m. Sterz. I. 835.

Přistodůlek, u Zábř. *přistodůlko.* P-lky od mlátu obrazují a) *stranice* (slov.); b) *oplot* (han.), *roploťně*, sg. -teň, *oploťek*; c) *sruby* n. srubení; d) *humenice* n. *humeniska*, laš. Brt. D. II. 437.

Přistoupim, ě, f. Wtr. Živ. c. I. 101.

Přistřelovací, Beschiess-. Sterz. I. 458. b.

Přistřelovač, e, m., Beschiessmeister, m (ve zbrojovně). Sterz. I. 458. b.

Přistřelovna, y, f., Beschiesshütte, f. Sterz. 458. b.

Přistůč, rieka v Tekove. Phd. XII. 74. 551.

Přístupné, čno, n. P. do cechu dáti. Arch. XIV. 443.

Přisupěti = *supě přiběhnouti.* V tom p-pěl dav koní sem. Len. 35.

Přisvícat = *přisvěcovati.* Val. Brt. D. II. 373.

Přisvojovací zájmena. Cf. Kla. Sklad. 55., 57.

Přisypati. K polednímu přisypal se drak (přiletěl). Kld. IV. 93.

Přišelec = *cizinec.* Phd. 1896. 625.

Přišeptati. Satan sám jim přišeptává. Bl. Gr. 355. — Wtr. St. Pr. 27.

Přiškvar = *strup* vzniklý umělým zničením tkáně (žárem, leptadly), eschara. Ott. VIII. 745.

Přiškvařený. Čejch nevěstce p-ný. Wtr. St. nov. 37.

Přišlapati. Utíkali, jakoby jim někdo paty přišlapoval. Kld. III. 45.

Přišpícatělý. P. kůl. KP. VIII. 3.

Přišpon, u, m., z něm. Vorspann. Záp. Mor. Brt. D. II. 511.

1. **Přiští,** z přišťstje, přišťd-t-je od šd. Gb. H. ml. I. 179., 512. Advent, jenž jest česky řečeno p. 1500. List. fil. 1895. 134. (Rokyc. Post.). Uslýšev jeho p. Alx. Nách. XI.

Přištíknůf = *přištípnouti, sevřítí.* P. vsetko klepety. Slov. Phd. 1896. 626.

Přif = *přáti.* V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 76.

Přitajiti se kde (schovati). Přitajif sa za dvermi. Phd. 1896. 564.

Přifapiti = *přisvědití.* Phd. XII. 708.

Přitaráňat k někomu = *přiběhati se* (o chůzi starých lidí). Val. Brt. D. II. 373.

Přitažník, u, m., elektron. KP. VIII. 2.

Přitažnostní. P. anomalie. Vstak. III. 341.

Přitel. O skloň. cf. Gb. H. ml. I. 99., 125., 93. To je dobrý přítel: Kaj med, tam je hned. Mor. NZ. V. 542. — **P.** = *přibuzný.* Aby to zhoží na nejbližšího p-le spadlo. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 1179. — **P.** Již se mně chytají přáteli (vrásky na tváři). Mor. NZ. V. 545.

Přitelec, lce, m. Sv. ruk. 64. a.

Přitelivý. P. milování. Kruml. 117. b.

Přitelkynice, e, f. Pulk. 86.

Přitelný. P. dar. Alb. 12. b.

Přitelský = *přibuzný; přátelský amicus.* Gb. H. ml. I. 100.

Přitelství, n. Alb. 21. a.

Přiteskniti. Za někým p. Mtc. 1895. 157.

Přitěžnice, Ballasteisen, n. Sterz. I. 381.

Přiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 28.

Přitisknůf = *přitisknouti.* Mor. Hlediková.

Přitlouci. Mlatec, který se mlátě opozduje, *zatlouká*; jehož cep dříve připadá než cepy ostatních, ten *přitlouká*; který jsa vyšší cepem do trámu vráží, ten *zaráží*. Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuil. P. komu = vybití. XV. stol. Vlč. Lit. 265.

Přitmělý. P. salon. Světz. 1894. 342. a.

Přitmí. Spal v p. světnice. Cop. 23.

Přitočník, u, m. = *kruh točnový,* Polar-kreis, m. Am. Orb. 82.

Přitok = *útok,* impetus. Nemohli strpěti p-ku oděncuov. Alx. Nách. XXXIX.

Přitomosť. P. nebývá nikdy u vážnosti veliké. Bráb. 148.

Přitomný. O tvoření tvarů praesentis indic. v dialektch českoslov. vz: Věstník Kr. čes. společnosti nauk. 1890. 22., 449.

Přitovaryšiti. P-šil si deeru bieše jednoho člověka, jenž... (= pojal ji za ženu). Alx. Nách. k. VIII.

Přitřhnouti. Ne všech přitřhl (= nemá všech doma; o potrhlem). Bl. Gr. 297.

Přitrieskat sa. V tejto slote přitrieskal sa do paláca jeden žobrák a prosil, aby mu dali prenocoval. Sal. P. 397.

Přitřnůt = *přitřhnouti* (o mrazu). Zlín. Brt. D. II. 373.

Přitřuhlí. NZ. II. 568. O tom všem v truhle ve sklepě v p. na rejstru psáno se najde. 1549. Mus. 1894. 407.

Přitřuhlik. P. u kašového mlýnce. NZ. III. 225. P. na cívky v kružci. Brt. D. II. 456.

Přitrž. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 47.

Přitržný kořen, vz Verunka (3 dod.).

Přitůžiti. Za někým p. s láskú. Mor. Mtc. 1895. 157.

Přitvořiti. On p-řil sa spiácim (učinil se spícím). Phd. 1896. 29.

Přitýřiti kam = *doběhnouti.* Brt. D. II. 404.

Přiučastniť sa za někoho něčeho. Phd. 1894. 505.

Přiuček, čku, m. = *mrskání děvčat o boží hod velikonoční.* Moutnice na Mor. NZ. IV. 333.

Přiuček, tku, m., Eingewebe, n. Sterz. I. 758.

Přiválcovati = *válcem přejeti.* P. pole. Us.

Přivar. P. od hrnce železem bývá strouhán. Vz Bl. Gr. 305.

Přivážlivost. Bl. Gr. 305.

Přivěr, u, m. P. kolejnice, Schienenausschlag, m. Petr. 6.

Přivěsný. P. kotva, Beianker, m. Sterz. 426. b.

Přivět. Hodování začíná sa krátkým přivětom. Phld. 1895. 26. To dobrý přivět pohostinné pohulánky. Ib. 37. Cf. Dob. Dur. 305.

Přivětšiti. Ze chťi platuov činových na sebe p. 1496. Dml. List. 5.

Přivilijant, a, m. = kdo má nějaké privilegium. CT. Tkč.

Přivírka. P. dveří. NZ. II. 567.

Přivítanka, y, f. = přivítání. Phld. 1892. 579.

Přivítati koho kde. Rádi jej v svém středu p-li. Vrch. Rol. XXXI. 48.

Přivlastkový. P. určení. Vz Mus. fil. I. 188.

Přivláti. Děva ráje mu přivlaje. Kk. Puš. Roz. 40.

Přivodnice, e, f., Canal. Petr. 11.

Přivonětí. Přivoniavajúc podávaní kytku. Phld. 1895. 270.

Přivoří, n., ve vodním stavit., Drempeľ, m. Sterz. I. 702. b.

Přivousatělý. P. tvář. Světz. 1895. 523. c.

Přivozné, ého, n. = záplata od přivozu. Dob. Dur. 390.

Přivoznicěk, čka, m. = bronk po vodě jezdící. Světz. 1895. 106.

Přivozník, správce lodi, nauarchus. Aqu.

Přivratník, u, m., rostl., vz Šlapka husí (3. dod.).

Přivrhnouti. Ani z něho střevíc na sebe sem nepřivřhl (ani na střevíc jsem z něho neměl zisku). 1591. Kutn. šk. 47.

Přivrženstvo, a, n. = přivrženci. Nár. list. 4893. č. 306. odp.

Přivstatí. Po tomto Žižka přivstal na Pražské o nó, aby do Prahy byli přivezeni (dolehl). Břez. Font. V. 494.

Přivtělití. K manželce se p. (s ní bydletí). 1596. Kutn. šk. 54. Kdyby se mezi ten pořádek (cech) p. chtěli. 1725. NZ. II. 661.

Přivyčka, y, f. = zvyk. Phld. 1893. 223.

Přizabiti. Dieta sa prizabilo (málem zabilo). Phld. 1896. 215.

Přizachovati. Aby se VMti lidé dědiční p-li (udrželi). Arch. XIV. 234.

Přizastaviti. On tu věc p-vil tak... (připravil, zjednal). Arch. XIV. 258.

Přizatvrdile. Dlho a prizatvrdile pozeral do slnea. Phld. 1894. 225.

Přizdoba. Vrch. Rol. I.—VI. 164. Pověděl jí bez slovných přizdob. Šml. I. 123.

Příze, mor. přaza, slov. priadza. O pův. a tvarech slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Předou spolu špatnou přízi (nesrovnávají se). Mor. NZ. V. 542.

Přízeň, stré. přízn. Pass. 297. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24. Jeho p. chodí po ledě (je vratká). Šml. VII. 37. — P. = přátelství. Plná kapsa nejlepší p. Mor. NZ. V. 512. P. přestala, když měsíc vyschnul. Světz. 1895. 435.

Přizínok, eczema. P. povstává prý z úroků:

Kolt: Dodatky k Česko-něm. slovníku.

kůže se zapryščí a pak z toho povstane rána. Slov. Hojení ho. Vz Mtc. 1894. 106.

Přízkumný, vz Přískumný.

Příznačný. P. projev. Nár. list. 1894. č. 280.

Příznamenati. Pakli by ženě své dědictví p-nal (muž); Súdce to věřiteli p-ná. 1469. Čel. Pr. m. II. 13., 16.

Příznati se co. P-la se všecko. Han. Brt. D. II. 286. — koho = poznati. Phld. 1893. 14.

Přízoznámený (příze = dříve). 1612. Kutn. šk. 130.

Přízraditi. Od císaře odstoupili a nad ním p-li. Enns. 147. A., 150. A.

Přízrazení, n. Přístup k p. nad císařem. Enns. 147. A.

Přízvučník = přerženec atd. List. fil. 1894. 30., Zl. Jg. 221.

Přízvučný. P. hexamet. Cf. List. fil. 1893. 337. nn.

Přízvuk. P. slovný, větný, silný (hlavní), slabý (vedlejší), výrazů předložkových, slov cizích. Vz Gb. H. ml. I. 572. nn. P. na Slov. Vz Pastr. L. 114. nn. — Cf. Dob. Dur. 327., 328., 332., 335., 338.

Přízvukoveršotepec, pce, m. J. J. Kolár. (List. fil. 1896. 11.).

Přízvukový. P. prodloužení. Vz List. fil. 1895. 67.

Přížadati. Přížádaje k sobě některé lidi. 1566. L. posíl. II. 94.

Přížeci. K Šml. přidej: I. 20.

Přížlazený. Oprav dle Phld. 1893. 154. v přížlazený = připálený.

Příživý = poněkud živý. Phld. 1895. 154. Cf. Pří- (3. dod.).

Přížmurit. P. oko. Phld. 1894. 291.

Příjeves, u, m. (převěs). P-sy na střeše. Kopanic. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.

Prk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Prkednej m. prkenný. Us. Gb. H. ml. I. 375.

Prknář = kdo prkna řeže, prodává. Arch. XIV. 471., Čel. Pr. m. II. 1125.

Prknářský. P. bída. Arch. XIV. 472.

Prlačka, y, f., vz Prlina.

Prlavica, e, f., vz Prlina.

Prlina, y, f., anchusa arv., rostl. Brt. D. II. 499. — P., prlavica, prlačka, palačka (laš.), paskřiva (laš.), urtica dioica, rostl. Brt. D. II. 508.

Přlif. Škoda sa p. Phld. 1892. 580. Dievěa p-lo sa = přilo se. Ib. 1894. 435.

Prní. P. neděle. Pass. klem. 204. b.

Prnúti. Vz Mus. 1896. 269., 377., List. fil. 1896. 353., 374.

Pro. Mám to pro památku místo: na p-tku. Záp. Mor. Brt. D. II. 288.

Probamditi = probenditi. Světz. 1894. 586. b.

Probaviti = prodloužiti. AlxM. 26.

Proběhnouti. Prádlo se probíhá = jen z povrchní špíny pere a potom se odpír. atd. U Žleb. NZ. II. 613.

Probírka. P. lesních stromů, Durchforstung. f. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306. — P. = sklínka, Aussetzglaschen, n. Sterz. I. 357.

Problem ve vědách neukončených jest

poznatek, jenž v dokonalém systému nejvýše stojí a základem jest všeho vysvětlování, jest něčím, co dáno není, k čemu teprve vědecká práce směřuje. P. psychologie jest duše. Mus. 1894. 309. 312.

Probostvo, nebo *probestev!* = *pro Boha!* Přer. Brt. D. II. 374.

Probošt = představený professorů universitních, kollegiátů. Vz Mtc. 1895. 13.

Proboštovati. Sdl. Louň. 7.

Proboštura, y, f. = *proboštsví*. Wtr. St. Pr. 48.

Probovati. Kdo probuje, nebanuje. Phld. 1895. 188.

Probrati se kudy. Modro nebes probírá se mraky. Quis. Trš. 54.

Probuditi. Co by mu povala nad hlavou horela, neprobudí sa. Slov. Nov. Př. 607.

Probyti, prodesse. Ca-to v bibli; dle lat. tvořeno. Dob. Dur. 598. Cožkoli jest ode mne, tobě probude. Ev. vid. 58. Mat. 15. 5. Nebo co probude člověku... lb. 131. Luc. 15. 36.

Procárati se kudy: ulicemi. Nár. list. 1896. č. 273. Ned. záb.

Processí. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 40. Mistry: *prosecí, procestí, proceství*. Čern. Př. 41.

Proče. Cf. Mus. 1896. 238.

Proček, čka, m., vz násl. Prokop.

Pročka, y, m., vz násl. Prokop.

Prodaj. Kdyby bylo v p., dal bych za to 30 kop. Arch. XIII. 473.

Prodeč, děc, f.?, pole ve Spiši. Phld. XII. 75.. 551.

Prodlužovatel, e, m. P. kroniky. Vlč. Lit. 9.

Prodobaný. P. díra. Phld. 1896. 260.

Produch. Cf. Úvar (3. dod.).

Produševnělost. P. celého zjevu. List. fil. 1894. 61.

Produševnělý. P. tělo. List. fil. 1894. 55. Baudel. 15.

Prodýmati = *prokouřit*. — co. Len. 53.

Professor. Oděv p-rů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Proffant, vz Profant. 1566, L. posíl. II. 74.

Proffantmistrovství, n. Cel. Pr. m. I. 603.

Profous, u, m. = bob bílý s černými fousy u kle. CT. Tkč.

Profrejmarčiti. Abych Sycov p-čil p. Ilburkovi na jeho statek (vyměnil). 1539. Arch. XI. 25.

Profusní, lat. P. krvotok = vytékající. zevní k. Čas. čes. lék. 1883. 52.

Prohlídkový. P. oddíl vojska. Nár. list. 1894. č. 93. 4.

Prohnojený. P-né povahy (prohnilé). Wtr. St. nov. 196.

Prohodovati. Prohodujte v radosti svátek vaší mladosti. Kolc. 29.

Prohon = *prúhon*, pascua communia. Eml. Urb. 432.

Prohospodařilý. P. polský šlechtic (který prohospodařil). Osv. 1896. 445.

Prohrátí. Nesadíš -- neprohráš. ČT. Tkč.

Prohršel, vz Prohršle. Vek. Val. I. 130.

Prohudovati. O tomto slově praví Bl. Gr. 323., že jest obscoena vox, již jen nejhluopější sedláci užívají.

Proch, a, m., vz násl. Prokop.

Prochátrati. Síla s tělem mi p-la. Kolc. 58.

Procházka Matěj, spis. Světz. 1894. 205.
Procházkový. P. krok (taneční). Zbrt. Tan.

Prochodnost oprav v II. 1112. v: prochodnost.

Projasnití. Projasnie kterou světlostí. Mus. P. často ve Št. Seyk. Ruk. 20.

Projee ptáš m.: proč se. Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projeem (m. proč sem) chodí? Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projei, to udál (m. proč jsi)? Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projebati. Zmála bych té voštípem p-bal (prohnal). Arch. XIII. 409.

Projímání, práce tkadlcovská. Vz NZ. VI. 80.

Projísti se kudy. Projedl se skrze horu. Bl. Gr. 214.

Projsa, y, m., vz násl. Prokop.

Projza, y, m., vz násl. Prokop.

Prokajdati co = *promrhati*. Brn. Brt. D. II. 374.

Prokeš, kše, m., vz násl. Prokop.

Proklest. Učinil si skrze dav p. lokty. Wtr. St. nov. 34.

Prokop, a, m. Odtud: *Proček, Pročka, Proch, Projsa, Projza, Prokeš, Prokopec, Prokúpek, Prokoš, Prokš, Prokša, Proš, Prošek, Průcha, Průša, Prousa, Prouza, Prosek?* Kbrl. Sp. 18. (8., 9.), Kotk. 29. — Sv. P. zeli okop a jde žít. Duf. 244. Šla Prokopka pro P-pa, spadli oba do příkopa (rychle opakuj). Nebo: Šla Prokopka pro P-pa: Pojď, Prokope, po příkopě domů hrách jíst (rychle opakuj). ČT. Tkč. — P., bratr, spis. Vz Bl. Gr. 286.

Prokopec, pce, m., vz předcház. Prokop.
Prokopně, éte, ň. = *kuře* z vejce na Prokopa podsypaného. Čejč. Hledík.

Prokoš, e, m., vz předcház. Prokop.

Prokoukaný = *zkušný*. V něčem p. Světz. 1894. 490. a.

Prokrastinovati, z lat. = *prodlužovati*. Stě. P. př. 136.

Prokš, e, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokša, e, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokukovati kudy: mřížemi. P.s. pís. 35.

Prokúpek, pka, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokysalý. Jich správa jest p-lá jako štáva. Chč. Š. 100.

Prokyseletí. Neboť p-lela jest u nich nechutí protivná (pravda). Chč. Š. 94.

Prolačnění. Když se postil čtyřicet dní, potom p-ěněl (esurire). Ev. seit. 16. Mat. 4. 2.

Prolánky či *proránky*, nějaký ženský šat na plece. Slov. NZ. III. 158.

Proléhati dívku (zmrhati). GR. Nov. 33.

Prolehlina, y, f. P. země = propadlina. Nár. list. 1896. č. 251. I.

Proletěti. Jako had **proti** komoře poče proletovati. Alx. Nách. k. II.

Prolevatel, é, m. = *prolevač*. P. krve. Chč. Š. 37.

Proležeti. Tuto summu u něho p-žel. Arch. XIII. 119.

Prolínák, u, m., Dialysator. Sterz. 671. a.

Prolínání, cf. Diffuse (3. dod.).

Prolíznouti. Jazyk prolízal je. 1433. List. fil. 1895. 191.

Proloupit. Praví (o zloději), že by prolou-

poval. 1468. Arch. XIV. 164. — P. oči = za spánku prohlédnouti. N. Město. Brt. D. II. 374.

Promáčivý papír. Zl. Jg. 45.

Proměna. Kdo miluje p-nu, nedostane odměnu. Mor. NZ. V. 542.

Promenádník, a, m. Nár. list. 1896. č. 64. feüll.

Proměnění syna = oženíti, dceru = prodati. Prostěj. Brt. D. II. 374.

Proměnné = střídavé. Jiná města p. posly vysílají. Sm. I. 280.

Prominele = cukrátko. Phld. 1895. 660.

Prominclový. P. zelinka, mentha piperita. Slov. Mtc. 1894. 109.

Promiška, y, f. = proměna. Zlín. Brt. D. II. 374.

Promítnutí. Tímto p-tím osobnosti lidské ve svět vřkolní názor podstatně se mění. Krejč. Psych. 11.

Promlčecí. P. doba. Ott. VII. 842.

Promodrovati se v Rkk. Cf. Mus. 1896. 280.

Promovati m. promovovati. List. fil. 1893. 465. P. někoho do školy. XVI. stol. Kutn. šk. 85. a j.

Promrštiti koho oštípem. Arch. XIII. 273.

Pronásledek. To byl hrozný p. Světz. 1893. 510. b.

Pronu = pro onu. AlxB. 4. 37.

Proný. Slova proná. Alx. Dle List. fil. XVI. 115. (Flš.) chybně m.: slova pro 'na = pro ona slova.

Propáska, na Mor. místy: loučník, velký lučník, petruželák. Mtc. 1893. 306.

Propasť hranická. Dle něm. Gevatterloch šp. se říká: Kmotrova díra. Na severových. Mor. Mtc. XVIII. 231.

Propich, u, m., Durchstich, m. Sterz. I. 728.

Propionanový. P. kyselina. Vstnk. III. 409.

Propiti. Propil by aj plášť z p. Marie. Slov. Nov. Př. 598.

Proplakaný. P. noci. Quis. Ifig. 90.

Proplastek. P. pískovcový. Mtc. 1895. 26.

Proplet, n, m. V sterém p-tu zde psáno (bylo). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 39.

Propletadlo ozdob, Guillochiermaschine. Sterz. I. 1155. b.

Propověď, vz Návěta (zde).

Propříští. Od času sv. Jirí p-ho. 1619. Kutn. šk. 156.

Propůjčka na horní pole. Vz Ott. XI. 620. b.

Propustnost, Permeabilität. Vstnk. III. 18.

Prorada. Ze trpí p-du (zradu), si nařikala. Vrch. Rol. XLII. 177. Dle Seyk. Ruk. 55. znamená p. v Rkk. zrádce, nýbrž zradu. Cf. Mus. 1896. 280.

Proránky, vz Prolánky (3. dod.).

Prorazivost = schopnost prorážení. GR. Nov. 58.

Prorážkový. P. nebozez, Stossbohrer, m. Petr. 23.

Prorážlivost. P. střely. Nár. list. 1894. č. 43.

Prorektorat, u, m. Sterz. II. 593.

Prorok. Pravím vám, že ijeden p. vzácen není v zemi své. Ev. vid. 57. Luc. 4. 24. — P. = dítě. Bude mať do roka proroka. Phld. 1893. 15., 1895. 710.

Prorůstí, prorostovati. Pref. Mus. 1894. 520. — **komu čím.** Břicho jí prorostlo tukem. Chč. S. 206.

Pros, u, m., hymnus. Wtr. Živ. c. 853.

Prosa v hudbě = delší zpěv, jenž přes všecko zpívání vždycky proměnnou notu neb melodii má a každý verš jiným se zpívá způsobem. Bl. Gr. 356.

Prosecl m. processí (přesmykn.). Dšk. Jihč. I. 48. a j., Gb. H. ml. I. 549.

Prosek, ska, m., vz Prokop (3. dod.).

Prosest, i, f. Časť krosna, kade sa tkativo otáča, to sa tam tiež p. volá. V Liptovč. Phld. 1894. 85.

Prosíci = prosekati. P. led. Šf. (Mtc. 1895. 297.).

Prosíř, dříve Prosek. Čern. Př. 83.

Prosítebně. P. žádati. Mtc. 1896. 226.

Prositi co. Neviete, co prosíte. Chč. S. 103. Cožkolivěk p. budete otce. XV. stol. List. fil. 1896. 96. Co kto prosí. Ev. seit. 24. Luc. 14. 10. — **zač.** Jakož páa za to prosil. Chč. S. 45. Budu za vy p. otce ot vás (jménem vaším). Ev. seit. 23. Joh. 16. 26. — **koho kam.** Kaj ta neprosú, nech ta čerti nénosú. Slov. Nov. Pr. 420. — **koho čeho.** Kto z vás otce prosí chleba. Ev. seit. 24. Luc. 11. 10. Milosti prosíce. GR. Nov. 11. — **jak.** Prosím, jakž množ najvejš prošeno bejtí. 1591. L. posíl. 57. P. Bohem živým. Brt. D. II. 287. — **koho k čemu.** Prosil ju k tancu. Phld. 1895. 385.

Proskati = prositi. Proskám pekne. Slov. Phld. XII. 77.

Proskočiti. Kterézto vojsko několikrát p-čiv několik set jich zamordoval. Břez. Font. V. 526.

Prosled = pronsledování. Napoleon I. byl mistrem v prosledech (nepřátel). Nár. list. 1894. č. 83.

Proshák, a, m. Cf. Vrabec (3. dod.).

Proso = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 502., Tanec čes. (3. dod.). — P. Kdo sil proso (= prosil)? U Brušp. Hledíková. — Dy je na velký pátek rosa, zasej ty sedlaku prosa. Slov. Nov. Př. 452.

Prosodie. O čes. prosodii. Od dra. Josefa Krále v List. fil. 1894. — 1896.

Prosodista, y, m. Cf. List. fil. 1894. 432.

Prospalý. P. právo = prošlé. Brň. Brt. D. II. 374.

Prosried. Pastr. L. 61.

Prost. Na prosti = napřed. Han. Brt. D. II. 375.

Prostějov. Jdi do P-va (říká se sprostákům). Čern. Př. 20. Reč města P-va. Vz Brt. D. II. 71.

Prostěradlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Prostěradlový. P. plátno. Liza.

Prosthesis, řec. P. = figura, když se litera přidá napřed k slovu: vopilý m. opilý, shřel v. hřel. Vz Bl. Gr. 262. nn.

Prostírka, y, f., vz Saďa (3. dod.).

Prostitutka, y, f. = ženská prostituovaná. Nár. list. 1894. č. 343. odp.

Prosto = prostě. P. dělaný. Pass. 328.

Prostočinný. P. zvůle. Am. Orb. 6.

Prostodušnost. Odpovieda s vidieckou p-ťou. Phld. XII. 407.

Prostomluvecký. P. písemnosti. Krok 1895. 9.

Prostonárodnost, i, f. Šf. (Mtc. 1895. 305.), Zl. Jg. 130.

Prostopádný. P. hlboká diera. Phfd. 1893. 335.

Prostor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Prostosměšnost, i, f., Possierlichkeit. Sterz. II. 570.

Prostosměšný, possierlich. Sterz. II. 570.

Prostovzatý = bezvýminečný. Am. Orb. 110.

Prostovznášivý. P. koule. Am. Orb. 82.

Prostranek m. postranek. Čern. Př. 16.

Prostranně. Štíky musejí se p. vézt (v sudě). Sum. I. 191. Že máje rýmu nemůž p. (zřetelně) mluvit. 1575. Wtr. Živ. c. II. 664.

Prostřed, *prošřed, prosěd.* Gb. H. ml. I. 542.

Prostředek. Švagrovou p-kem smrti v noci k sobě povolati ráčil. Kat. z Žer. II. 207.

Prostředí. Spisovatel vysvětluje básníky a plody jejich p-dím doby a okolností osobních. Vstnk. II. 418.

Prostředník. Doufám, že se k tomu jako jeden p. prostředník smlouvající najíti dáte. 1563. L. posíl. 28. — **P.** = potok u Leskovce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Prostřel = *střelné koření*, basilea, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393., 1896. 262.

Prostřelence, nce, m., rostl., vz Zděšenec (3. dod.).

Prostržiti, cf. Protržiti. Voly od polu darmo prostržili. Kat. z Žer. I. 188., II. 137.

Prostuditi co kde. Pláty na kameně prostuzovati (v hutí). XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097.

Prostý čím: dušou. Phfd. 1893. 283.

Prosvětlující. P. seč lesní. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Prosypaný něčím. Slow. Lil. Ven. 56.

Proš, e, m., vz předcház. Prokop.

Prošášet se = *pyšně si vyšlapovati*. Slavkov. Brt. D. II. 374.

Prošek, ška, m., vz předcház. Prokop.

Proškvorec, rce, m., rostl., vz Šišvorec (3. dod.).

Protáhlík, a, m., leptusa, brouk. P. úzký, l. angusta, rudoritný, haemorrhoidalis, červenostitý, ruficollis, smolobarvý, piceata, kulostitý, globulicollis. Vz Klim. 170.

Protáhlý. P. stopa listu. Vstnk. II. 571. P. tělo šelmy. Čch. Otr. 37.

Protalbumosa, y, f. Vstnk. III. 14.

Protažnost, i, f., Dehnung, f. P. slabiky. List. fil. 1894. 17.

Protestanté v Čechách. Vz Wtr. Živ. c. I. 65. nn.

Protestář. Nár. list. 1894. č. 119. 4.

Proti s gt. Proti mravov, in mores dicere. 1418. Mus. fil. 1896. 89.

Protidynastický. P. strana. Wtr. Živ. c. I. 105.

Protielektromotorický. P. síla. KP. VIII. 386.

Protihořenatý lék. Ott. XI. 575. a.

Protihusitský. P. píseň. Vlč. Lit. 269.

Protikněžský. P. ton. Vlč. Lit. 269.

Protikonkurenční. P. princip. Mus. 1894. 707.

Protikrálovský. P. jednata. Vlč. Lit. 202.

Protimluv = *odpor*. Phfd. XII. 48.

Protimluvití. To tomu p-ví, widerspricht. Phfd. 1894. 740.

Protiněmecký. P. demonstrace. Nár. list. 1893. č. 258.

Protiobločný. P. stěna (oblok = okno). Phfd. 1896. 197.

Protipéro, a, n. = péro něco pozdržující. Am. Orb. 9.

Protiprávní. P. vejstupek. 1724. Pras. Těš. 43.

Protipředlokový. P. opposice. Nár. list. 1894. č. 170. 4.

Protipůsobení. Vstnk. II. 564.

Protirakouský. P. demonstrace. Nár. list. 1893. č. 258.

Protičečí, n., *ἀντιφασίς*. Nz.

Protisadnost, i, f., *ἀντιθετικá*. Mark. (Krok 1896. 11.).

Protisečně. P. laločnatý. Čl. Zrůd. 5.

Protisedání listů. Am. Orb. 95.

Protitrojspolkový. P. demonstrace (proti trojpolku Itálie, Německa a Rakouska). Nár. list. 1893. č. 258.

Protiučinek. P. magnetky. KP. VIII. 15.

Protiv pojí se na Zlin. s gt. Brt. D. II. 3.

Protivec, vce, m. Dle Bl. Gr. 324. vox inepta, lépe: protivník.

Protivětný, antinomisch. Dk. (Krok 1895. 370.).

Protivina. P-ny vedla seba lepší v oči bijú. Phfd. 1893. 350.

Protivítr, větru, m. Ml. Háb. 17.

Protivna. K Ms. jur. 217. přidej: Arch. XIV. 438., 473. Uzdáři prodávali protivna (zde pl. n.) k druhému popruhu. 1618. Hrš. Nách. I. 508.

Protipsilonský. P. smýšlení. Zl. Jg. 191., 197.

Protiživelnost, i, f. Am. Orb. 109.

Protknouti. Od ramene šurem kýčlu protče. Rkk. Čf. Nár. list. 1896. č. 223. 4. (obhajuje se).

Protokol, f. Zábř. Brt. D. II. 281.

Protomerit, u, m. = odstavec přední (polycystidy). Vstnk. II. 335.

Protosystolický. P. šelest srdeční počínající se systolou. Vstnk. III. 470.

Protrafiti. Čtyři zl. jsme tam p-li (utraťili). Páh. VI. 192.

Protrísti slámu. Us. Seyk. Ruk. 112.

Protrulantiti. Českou zemi byste p-li (hlouposti ztratili). Šml. VII. 171.

Protrženina, y, f. Háj. Herb. 222.

Proud. O pav. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. P. hornin = proudovité (podlouhlé) rozlitiny hornin na povrchu země. Ott. XI. 613. b.

Proudník, a, m., brychius, brouk. P. kýlokrový, b. elevatus. Vz Klim. 85.

Proudodatný. P. část stroje elektrického. KP. VIII. 105.

Proudovodič, e, m. = vodič elektrického proudu. KP. VIII. 46.

Proudovodný. P. drát. KP. VIII. 18., láno (elektr. proud vodící). Ib. 419.

Proudovrat. P. u galvanické batterie. KP. VIII. 60., 63., 83.

Prouhořepý. P. sparák, pták. Brehm.

Prousa, y, m., vz předcház. Prokop.

Prouškokrčec, čec, m., haploderus, brouk. P. vyhloubený, h. cavatus, vykrojený, caesus. Vz Klim. 239.

Proutí. I zdola vody prútie rastie (keď nižší vyššieho karhá). Phfd. 1894. 196.

Prouza, y, m., vz Prokop (3. dod.).

Proužkový. P. důkaz v Rkk. Vz Seyk. Ruk. 275. nn. a v Mus. 1893. 226. a násl.

Proužník, a, m. P-ci, helophorini, brouci. Klim. 120.

Provaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. 80.

Provázec, e, m. = kdo co provádí. Ztk. 113. (3. vyd.).

Provazolezectví, n. Jg. (Zl. Jg. 222.).

Provina. By jemu za jeho p-nu milost dal. Břez. Font. V. 366.

Provinělec, nec, m. Ztk. 103. (3. vyd.).

Provise = živění služebníků dvorských a jiných lidí v klášterích do jich smrti, kam od panovníků na místě výslužby posílání byli. Vz Wtr. Živ. c. 724.

Provod. Z provoda — pohoda (dobrý čas k polním pracem atd.). Nár. list. 1894. č. 99. odp. feuill.

Provztáhnouti. Aby toho sobě provztáhl až do jarního času (odložil). 1614. Kutn. šk. 144.

Prozárítí. Západ prozařoval. Světz. 1893. 439. a. **Skrze** mraky prozařoval její svět. Čch. Otr. 73.

Proznouch, a, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 74.

Prožidovštělost společnosti. Nár. list. 1896. č. 191.

Prožlutávající. Nádor s p-cím obsahem. Ott. XI. 571. b.

Prožlutlý. Háj. Herb. 182. b.

Prplanina, y, f. = únavná, nemilá robot. Myjava. Phfd. 1895. 446.

Prplaf sa (brblat sa) = v špinatom sa prehrúat. Myjava. Phfd. 1895. 446.

Prs. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 44. Tvary v Háj. Herb. a V. Kal. vz v List. fil. 1894. 388. Nebyti prsí tvrdých při dávání. Lépe: srdce tvrdého. Bl. Gr. 328. — **P**. Živůtek u ženské sukně či prsy v XV. stol. Živ. odděloval se od sukně teprve koncem XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 43.

Prsečník, u, m. = menší kožich (asi plech, prustplech, brustpele). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 352.

Prseň. P. lodi. Vrch. Lingg. 21.

Prsiny, antela. Bhm. m.

Prskat = pršetí. Z koša to prsce (prší, padá). Laš. Brt. D. II. 374.

Prskavec, turdus viscivorus. Vz Brávník (3. dod.). Tys jako p. na jeřabci (prehlivý). P. rozhání květa na jeřabu sedící a tam jeřabinami se živící. ČT. Tké.

Prskejř, e, m. = pryskýř. Dšk. Jihé. I. 8.

Prsník, u, m. = naprsník z jemné látky, jímž paní, mající šat na prsou hluboko vystřižený, prsa takto obnažená zakrývaly. Selky naše říkají mu *punt*. Brustlatz. Wtr. Krj. I. 77., 125. — **P**. = prs. Dítě pije z p-ku. Také na Mor. Mtc. 1894. 16. — **P**. tkadlecovský. Vz Stavídlo (3. dod.).

Prsoploutev, tve, f. = zabra vodovzduch dýchající. Kiemen. Am. Orb. 105.

Prsorožec, žec, m., helochares, brouk. P. hnědý, h. lividus, rudohlavý, erythrocephalus, úzký, dilutus. Vz Klim. 111.

Prsossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Prsotiny, pl., f. = popruhy na koňské prsa. 1562. Mus. 1894. 511.

Prsouš, e, m. Cf. Am. Orb. 77.

Prsozvěr, a, m., ku př. netopýr. Vz Am. Orb. 77.

Prst. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Žije na tych deset prstů. Slez. Nov. Př. 629. Trefil prstem = uhádnul. Phfd. XII. 55. Má to v prstech jako zobrák voš (veš). Ib. 1894. 443. Seděl za tabuľu sám jako p. (= osamělý). Brt. D. II. 59. — **P**. Prsty či roženec = ohnuté tyčky u kosy, na které se při kosení obilí nabírá. Záp. Mor. Brt. D. II. 452. **Prsf**. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39.

Prsten. P-ny v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 181., 525. P. ruka v ruku = milostný. XV. stol. Ib. 183. Hádání z p-nu. Zbrt. Pov. 87., 189.

Prstenec. Vazový p., limbus glenoidalis. Vz Ott. X. 189.

Prstenní. P. prst, také zlatý. NZ. III. 234. P. paráda. Ib. 182. Cf. Špičkonozec (3. dod.).

Prstenovitě. Ta mezero p. magnet obstupuje. KP. VIII. 79.

Prstenový. Elektrický stroj p. má za induktora prsten či kroužek. KP. VIII. 82.

Prstíčky, houby, vz Tanečnice (3. dod.).

Prstňáčky, houby, vz Tanečnice (3. dod.).

Prstolepec, pce, m., Chioplastik, m. Sterz. I. 601. b.

Prstolepectví, n., Chioplastik, f. Sterz. I. 601. b.

Prstovod, u, m., Chioplast, m. Sterz. I. 601. b.

Prstýnek. Hra na p-ny. Vz Duf. 186.

Pršán, vz Pršavka (3. dod.).

Pršavka, y, f. = hruska n. jablko od rudy opálené. Jevíčko. Brt. D. II. 374. Na mor. Slov. pršán. Ib.

Pršeice. Dal do Pršcie (prskl, utekl). Mor. NZ. V. 546. Vz násl. Prštice.

Prščit se = odpryskovat. Brt. D. II. 374.

Pršetí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 64., 78. Znamení, z nichž lze souditi, že bude p. Vz Duf. 243. nn. — **komu (kam)**. Šak nám žito neprší (z klasů nevypadává, není nám na náhlo). Phfd. 1894. 375. Prší mu do nosu (má nos vyzdvizený). Us. Nár. list 1894. c. 219. odp. feuill. — **před kým jak**. Ptáci před orlem ruozno prší (prehají). XV. stol. Vlč. Lit. 268. — **odkud**. Zamračil se, jakoby mu s čela p. mělo. Sml. VII. 80. — **čím kam**. Nerač p. krupobitím na tvé země. Vek. Val. I. 152.

Prška. Když nechce dejm z domu jíti, jistá p. můž přijíti. Stará pranostika.

Prštice. Dal se do Prštice = utekl. Vek. Val. I. 110. Cf. Pršeice.

Prš. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Prtel m. pytel, y v r. V Hlinném na Žďar. Brt. D. II. 246. Vz Prtlík (3. dod.).

Prtlík. P-ci = obyvatelé vsi Hlinného na

Žďársku, že vyslovují *r* m. *y*: prtcl m. pytel, mrdlo m. mydlo. Brt. D. II. 246.

Prtok, tku, m. Do prtka zavážem. Vel. Revúce. Phld. 1893. 374.

Prú = *prvej*. Místy na Slov. Phld. 1895. 57.

Pruba (*prúba*), chyb. průba, ze stříbném. próbe; cizí *o* nemění se v *á*. Gb. H. ml. I. 246. Ale máme ku př. trůn z řec. lat. *thronos*, thronus.

Prúběr, u, m., *probírka*, *promýcení*, Durchforstung. Sterz. I. 717.

Prúběrně les mýtiti (toulavě), femmeln. Sterz. I. 905.

Prúběrový. P. seč, Auslichtschlag, m. Sterz. I. 837.

Pruclek, vz Prucel. Mor. a slov. NZ. III. 421.

Prucník, u, m., vz Brucel, Prslík. NZ. III. 403.

Prúcat se = *zdráhati se*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feull.

Prudko. P. ji chvátiv do objetí. Lerm. II. 40.

Prudkokřídly. P. orel. Mtc. 1894. 236.

Prudký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Prúduch = *pára*. Přikryj hrnek pokličkú a přimaž hlinú, atby pruduch nemohl ven vyjít. 1440. Mus. fil. 1896. 268.

Pruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81., 47.

Prúhledno. Něco do p-dna vybrousiti. Mtc. 1895. 129.

Pruhoocasý. P. orel mořský, *haliaëtes leucoryphus*, Bandseeadler. Sterz. I. 387.

Pruhoštítec, tee, m., *graphoderes*, brouk. P. dvojcárý, *g. bilineatus*, opásaný, *zonatus*, popelavý, *cinereus*, rakouský, *austriacus*. Vz Klim. 105.

Pruhoštítý. Vz Plavčík (3. dod.).

Pruhováč, e, m., druh jablka. ČF. Tkč.

Prúhyboměr, u, m., *Flexometer*. Ott. IX. 302.

Prúcha, y, m., vz Prokop (3. dod.).

Prújmovitý, *durchfallartig*. Sterz. I. 716.

Prújmový, *Durchfall-*. Sterz. I. 716.

Prúkopnictví, n., *Tunnelbaukunde*. Ptrl. 23.

Prukyš, vz Brukyš (3. dod.).

Prúlinčítý. P. nádoba, *Diaphragma*. Vstnk. III. 48., 671., 702., stěna (již jenom voda a kyseliny prosakují a plyny pronikají). KP. VIII. 49.

Prúmysl. P. evropský. Cf. Ott. VIII. 917. nn.

Prunér, e, m., vz Prunýř, Plunýř. Gb. H. ml. I. 351.

Prúpadek. Že z učení pod p-dkem kopy grošů nesběhne. Pras. Rem. 26.

Prúpletek = *motanina*, *klikyháky*, *Geschlingel*, n. Cf. Prúplet. Sterz. I. 1071.

Prúsalsnost, i, f. P. tepla, *diathermansie*. Am. Orb. 34.

Prúsečík. P. přímek. Vstnk. III. 252., IV. 68.

Prusínovský z Prusinovic Vilem, bisk. v XVI. stol. Cf. Věst. opav. 1893. 49. nn. (I. posíl. 5.—7.).

Pruslak, u, m., vz Brucel (3. dod.).

Prusofil, a, m., *Preussling*. Sterz. II. 584.

Prusomil, a, m., *Preussling*. Sterz. II. 584.

Prusplech, u, m. Páh. IV. 409.

Prusťka, *hippuris*. Cf. Ott. XI. 312.

Prúsvitnětí, el, ení. Že jí p-tní uši. Světz. 1895. 560. a.

Prústěpky = kleště proštípací, *Coupirzange*, f. Ptrl. 11.

Prut. P. měrický. 1324. Reg. III. 380. P. u pluhu, vz Spinka (3. dod.).

Prutníkovitý. P. mechy, *musci foliosi*. Vz Ott. IX. 769.

Prútočný. P. plocha (kterou něco teče). Nár. list. 1895. č. 57. odp.

Prutovaný. P. plátuo (se stříbrem). Wtr. Krj. I. 357.

Prútrž. Léčení jí na mor. Horácku. Duf. 296.

Prútržník, u, m. = *pumpava*, *potentilla tormentilla*, rostl. Brt. D. II. 506.

Prúvlačka u bran, vz Deska (3. dod.).

Prúvlak = *prúvlačný trám*, *Durchzugsbalken*, m. Sterz. I. 731.

Prúvodně. Můžeme p. tvrditi. Puch. 23.

Prúzpytný, *Durchforschungs-*. Dk. (Krok 1895. 370., 1896. 11.).

Pružec, žee, m. = *část tkadlc. staru*. Brt. D. II. 455.

Pružnoboký. P. otrokyně. Čch. Otr. 23.

Pružnoměr, u, m. Vz Ott. VIII. 480. a.

Prva = první číslo. Kunšt. Brt. D. II. 375. Cf. Zada (3. dod.).

Prváček, a, m. Žiak p. (první třídy). Phld. 1896. 72.

Prváška, v Turci *prvóska* = *kráva prvý raz otelená*. Myjava. Phld. 1895. 445.

Prvěnec. Ž. wit. 88. 28. V Hr. ruk. 197. v. 350., 354. V jiných textech stává prvorozený. Vz Vondrák. Spuren. 17.

Prvepočátek m. prvopočátek. Beneš. (Bl. Gr. 319.).

Prvesnie = *jar*. Nár. belujské. Phld. 1893. 428. Vz násl. a Projesen.

Prvesnja = *jar*. Phld. 1893. 371. Cf. předcház. Prvesnie.

Prvice, *primitus*, *jam non est in usu pravi* Bl. Gr. 319., 102.

Prvkoatom, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Prvňák, a, m. = žák první rok do školy chodící. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feull.

Prvnice. Všickny p. své a desátky věrně obětuje (první plody zvířat). XV. stol. List. fil. 1894. 112.

Prvníčka, y, f. = *prváška*. Což ty si myslíš, že jsem já od p-ky (od matky nezkušené) nebo že má matka na sněhu ulehla nebo že jsem já z mámy na táčkách vyjel (o chlubeném)? Vck. Val. I. 110.

Prvobytosť, i, f. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvocelka, y, f. = *prvotelka*. Mor. NZ. VI. 82.

Prvodějiny. P. země. NZ. II. 694.

Prvofarář. Věst. opav. 1894. 22.

Prvolist, u, m., *praefolium*. Cl. L. Jos. 14., Čl. Zrůd. 18.

Prvomístný. P. přízvuk (na prvním místě, na první slabice) List. fil. 1895. 67.

Prvoprávo, a, n. Ztk. 93. (3. vyd.).

Prvořadný. P. útvar. Vstnk. IV. 67.

Prvóska, vz Prváška (3. dod.).

Prvospi. Slovo toto má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Prvoštítec, tee, m., cereyon, brouk. P. hnědavý, c. ustulatus, břehový, littoralis, krvořitný, haemorrhoidalis, červenostitý, melanocephalus, obecný, obsoletus, žlutohý, flavipes, černoblavý, melanocephalus, červenonohý, erythropterus, vodní, aquaticus, červenostranný, lateralis, jednotečný, unipunctatus, beztečký, impunctatus, žlutokřídý, quisquilius, šitkový, scutellaris, určený, terminatus, středoskvrnný (lesklohlavý), centrimaculatus, malý, pygmaeus, bahni, merdarius, pokálený, conspurcatus, červenokrový, erythropus, roční, annalis, lemovaný, marginellus, nepatrný, minutus, zrnitý, granarius, zasmušilý, lugubris. Vz Klim. 116. — 119.

Prvotnosť. Větší město pražské p. mezi jinými má. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 266.

Prvotriedny. P. gymnasta (první třídy). Phld. XII. 500.

Prvoživocstvo, a, n. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvoživok, a, m. Samorození p-ků, generatio equivocata. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvší. Kdo prvší, ten lepší. Slov. Nov. Př. 347.

Prý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 138., 417. Tam doklady. Prvý mívá také jmenové tvary: v prvo, s prvu, v prvu, od prva atd. Vz List. fil. 1895. 282.

Pryč. Je na Pryči (o ženě, která muži utekla). Čeru. Př. 22. — A dunda dundala vo všecko pryč. Volfířov. Brt. D. II. 283.

Prydlák, a, m., vz Kulík (3. dod.).

Prýslový. P. tabák = kuřlavý. XVIII. st. NZ. III. 220.

Prýst = *prst*. Lašsky. Brt. D. I. 104.

Pryšcovina, y, f. Us.

Pryšče, e, m., rostl., vz Žabí mléč (3. dod.).

Pryšec, euphorbia, rostl. Vz Ott. VIII. 816.

Pryštidlo, a, n., episparticum. Vz Ott. VIII. 674. a.

Prýt u rostl. Jsou to osy (prýty) druhé generace, Trieb, m. Květný p. Čl. L. Jos. 13., 14.

Prýtový. P. článek rostliny = primární anafyt. Čl. L. Jos. 10.

Pryv = *prv*. Šb. D. 56. (valaš.).

Pryzule, vz Pryzila, Březalka (3. dod.).

Pryžlík. Vykl. Švat. 57.

Przewyżność, affinitas. 1416. List. fil. 1894. 231.

Przník. Cf. Przník. P. není m. brzník. Vz List. fil. 1894. 149.

ps. Z *ps* se *p* odsouvá: vosa, lit. vapsa. Gb. H. ml. I. 421.

Psalmodie. Strč. p. Mtc. 18.05. 72.

Psanství, proscriptio. Čel. pr. m. II. 19., 22. a j.

Psaný. Co je psáno, to má býti dáno. NZ. IV. 391. Sem i psaného navštívení od vás vděčna (listu zaslaného). Kat. z Žer. I. 167. Bible od ruky psaná = *rukopisná*. Arch. XIII. 112.

Psář, e, m. = potůček u Prahy (za Vyšehradem). Břez. Font. V. 452.

Psátí = *malovati*, pingere. Vz o tom v Dob. Dur. 190., 192., 206. U Kroměř. pšu atd.; pši, pšete; pša, psal, psaní. Brt. D. II.

31. O časov. na Kojetín., Bystř., Brn. cf. ib. 54., 83., 175.

Psejk m. psik. Papr. Ob. 55.

Pseno, a, n. = zimnice. NZ. II. 700. Cf. Psená.

Pseudobuňka, y, f. Hlav. Obrz. 21.

Pseudocefaloid, u, m. = úplně identický s encefaloidem a s pravým gliomem. Schb. Nád. 42.

Pseudoencefaloid, u, m. Vstnk. II. 573.

Pseudoevangelík, a, m. Bl. Gr. 182.

Pseudoevangelíš, e, m. Bl. Gr. 344.

Pseudofluktuace při očních nádorech. Schb. Nád. 18.

Pseudoglaukomatosní příznak. Schb. Nád. 6.

Pseudogliom, u, m. = skupina různých neduhů očních, které probíhají pod klinickým obrazem gliomu sítnice. Vz Schb. Nád. 20.

Pseudohyoscyamin, n, m. Vstnk. III. 16.

Pseudojadro, a, n. Hlav. Obrz. 22.

Pseudomravokárný. P. vandal. Krok. 1894. 81.

Pseudorheumatism-us, u, m. Čas. čes. lék. 1888. 54.

Pseudoterminalní. P. list. Čl. L. Jos. 10.

Pseudotuberkulosa, y, f. Vstnk. II. 504.

Psi. Kto má z psí kůže boty, na toho stékají všichni psi v dedině; Dělalou o mně lidé, jakobych ve psí kůži chodil (o pomlouvaném a ostouzeném). Na Zďarsku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. P. mluva. Vz NZ. III. 331. Má psí zdraví (dobré). Světz. 1895. 170. c. — **P. kostelík**, jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26. — **P. huba**, houba, vz Zabina (3. dod.). — **P. ucho**, rostl., vz Merlík (3. dod.). — **P. trní** = *zimolez*, *zobáček*, *ligustrum vulgare*, rostl. Brt. D. II. 504.

Psiara, y, f., obec v Tekovsku. Vz Phld. XII. 337.

Psiček, ěku, m. = formánek na voji vozu. U Plzně. Škad. 34.

Psiják, u, m., vz Apostolský (3. dod.).

Psík (*žába*) = *dolejší část tkavce sturu*. Brt. D. II. 454.

Psinec = *psi lejno*. Mtc. XVIII. 209.

Psinky, f., rostl., vz Lolek (3. dod.).

Psiorky, svah hory Slaviče ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Psipátka, y, f., pták, vz Čečetka (3. dod.).

Psisko biele = *duch člověka smrti blízkého*. Phld. 1895. 21.

Psohlavec = člověk tělesně nepěkný, zvláště duševně špatný, zlobivý, ukrutný. Slov. Vz Phld. 1893. 32. P. 15-9. Wtr. Živ. c. 893. — **P.** = *Tatar*. Vz Phld. 1895. 530.

P. = Chod, že ako znak bdenia a vernosti majú (Chodové) v stíte psiu hlavu. Phld. 1896. 624.

Psoser, u, m., rostl., vz Merlík (3. dod.).

Psostvo, a, n. = *pestvo*, *rozpustilosť*. Kunšt. Brt. D. II. 375.

Psota. Privykol psote, jako cigan šibenici. Výklad vz v Phld. 1894. 374. P. po prielo-hoch do dediny chodí. Phld. 1894. 196.

P. = *motýlek*, který i v zimě lítá do světla. Ib. 1892. 31. — **P. lidé**. Bl. Gr. 218. Cf. Mrcha člověk.

Psotař = *kdo má psotu*. Phld. 1892. 719.

Psotina, y, f., vz Zrádník (3. dod.).

Psotník. Jinde: beřah, božec, mrcha nemoc, zlá nevola, nešťastník, psotina, vred, vredisko. Phld. 1894. 492. P. divoký a tichý. Léčení ho. Vz Duf. 23. — **P.**, rostl., vz Kozí střevo (3. dod.).

Psotný = *záhubný*. P. hřiech. 1398. List. fil. 1894. 109.

Psour, a, m. = hyaena. Am. Orb. 107.

Pstruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 172.

Pstruhový. P. rybník, potok. Arch. XIII. 362., 409.

Psychada, y, f. Atomy a p-dy. Krejč. Psych. 15.

Psychický. P-ké dáno jest pouze ve vědomí člověka dospělého. Krejč. Psych. 54. a j. tam.

Psychičnost, i, f. Mus. 1894. 581.

Psychofysika = exaktní nauka o vzájemných n. funkcionálních vztazích mezi tělem a duší, všeobecněji mezi světem hmotným a duševním, fysickým a psychickým. Zakladatelem jejím jest Fechner. Vz Vstnk. II. 283. — Mus. 1894. 431., 561.

Psychologický. P. element. Vz Krejč. Psych. 3. nn.

Psychologie. P. jest věda o duši. Mus. 1894. 313. P. empirická, experimentální, fyziologická, lékařská, lidová, mathematická, národová (Völkerps.), psychofysická, rodová, soudní, srovnávací, zkumná, zvířat. Vz Mus. 1894. 907., 581., 583., 453.

Psychosa, y, f., řec. = *duševní choroba*. Vz Ott. VIII. 232.

Pšano, a, n. = *pšeno*. NZ. I. 74.

Pšenca, e, f. = *pšenice*. Brň. Brt. D. II. 162.

Pšenice. V Matúšovom týdni (v září) p-cu sít je dobre, nebude snetivá. Phld. 1893. 178. Dyt vam pšenica neprši (nemáte pilno). Mor. NZ. V. 542.

Pšenka, y, f. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Pšíšera, y, f. místo příšera. Doudl. Kts. 19.

Pšiti (upšiti). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Pškátí o *zruku*, jež vydává praskajícími bublinami vzduchovými kyšící hmota. Brt. D. II. 416. — **P.** = *kýchati*. Brušp. Hledíková.

Pšokavka, y, f., houba, vz Tabák čertí, Pýchavka (3. dod.).

Pšola, y, f. = *včela*. Phld. 1893. 550., 1895. 355.

Pšoukati. Ani nepšokal = nedutal. Brt. D. II. 375.

Pštelunk, u, m., vz Pštolunk. 1566. L. posíl. II. 61.

pštr. Z *pštr* p se odsouvá: štros m. pštros. Dšk. Jihč. I. 23.

Pštros v. štros. Gb. H. ml. I. 420. Vz *pštr* (3. dod.).

Pšu m. pšiu, mor. již za Bl. Gb. H. ml. I. 230., Brt. D. II. 3. Vz Psáti (i dod.).

pt. Z *pt* se p odsouvá: súti m. supti, Gb. H. ml. I. 421., korotvé, struh. Dšk. Jihč. I. 23.

Ptactvo v názorech, povérách a zvycích lidu čes. Vyd. Jos. Košťál. Progr. gymn. byďžov. na r. 1896.

Ptáče. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Ptáček. Vyšívání na ptáčky. NZ. IV. 223.

Ptáčenec. Pták vysedí p-enče. Chč. S. 155.

Ptačí. P. věštba. Vz Zbrt. Pov. 66., 67., 87., 89., 99. P. honba. 1748. NZ. III. 409.

Ptáček. Malý vtáček máva kriklavý zobáček (o malém, hněvlivém člověku). Slov. Zatur.

Ptačinec, nec, m., rostl., vz Střevo kuří (3. dod.).

Ptáčky, antirrhinum majus, rostl. Brt. D. II. 499. Cf. Papula.

Ptáčník. P-ci vypovídají se z Čížova přes Drozdov do Ptákovie. NZ. II. 229.

Ptačství, vz Ptačstvo. Hledajte p. pod nebem. Ev. víd. 102. Mat. 6. 26.

Pták. Cf. Am. Orb. 106. Ptáci moravští. Vz Brt. D. II. 492. (Schází mi to), jako ptáku pole a les. Šml. II. 69. P., když jest v kleci, vždy hledá díry. Bl. Gr. 314. Hádanky o ptáčích. Vz NZ. III. 37. — **P.** = *policajt*. Us. v Zizkově. Nár. list. 1896. č. 248.

Ptakossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 77.

Ptakoštěpec, pce, m., augur. Dle Bl. Gr. 327. vox ineptissima.

Ptáti. Kdo se ptá, nerad dá (nerad pomůže). Us. — **se nač na kom.** Jali se na to srdce p. na kuchařovi. GR. Nov. 61. — **koho čeho** (prositi). Ptale sme ho goralko. Brt. D. II. 286.

ptn m. *pn*, *t* prisuto: septny. Z. klem. 144. b. — Gb. H. ml. I. 397.

Ptýletí. Když ptýlé smysly jeho na kázání mezi sedláky. Chč. S. 174.

Pucek, cku, m., das Bärtchen eines Hahnes. Sterz. I. 394. b.

Pucina, y, f., vz Cihla (3. dod.).

Pucka = *míč*. Hra na pucky. Vz NZ. III. 26.

Puclák = polívaný hrnec kamenný. Čern. Pr. 73.

Pučenka, y, f. = *puclatá ženská*. Han. Brt. D. II. 375.

Puclík, u, m. = *kratíknót*, z něm. Putzlicht. Phld. XII. 569.

Pucovka, y, f. = uhlazování omítky: otvor v kamnech, kterým je čistíme. U Zleb. NZ. II. 696.

Púček, éka, m. = *pavouček*. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Púčena, y, f. = *pavučina*. Týnec. Brt. D. II. 98.

Pučet = *počet*. Tišn. Brt. D. II. 184.

Pučiti = *mačkati*. — **co (čím).** Prsty pučí záškodné husenice na kapuste. Phld. 1893. 16. To ho pučilo (tlacilo, dopalovalo). Phld. 1892. 545. P. se. Háj. Herb. 133. b. Také = hlučeti. Dle Kroka 1896. 15.

Púčit = *púčiti*. Tišnov. Brt. D. II. 184.

Pud. Slovo obyč., ale také nejneurečtejší. Nelze ho dobře definovati. Vz Krejč. Psych. 13.

Puddinkový, Pudding-. P. forma. Jeř.

Pudilár, u, m. = *tobolka*. P. nabitý tisíc-kami. Phld. 1895. 72., 230.

Pudilárko, a, n. Vytiahol z p-ka piatku (pětku). Phld. 1893. 613. Cf. předcház. Pudilár.

Puditi. Theobaldus před ním pudiese (utíkal). Stilf. 193.

Pudivietor. Tak liece (letí) ako p. Slov. Nov. Pr. 556.

Pudlač, e, f. Pudlač svíček poslána bude. 1586. Kutn. šk. 40.

Pudlák, a, m. = *pes*. Slád. Mak. 57.

Pudlivá = *podle*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Pudmerice, obec na Slov. Phfd. 1895. 46.
Púdosloví, n. = nauka o složení půdy zemské. Ott. XI. 612. a.
Pudrovač, e, m., Einpuderer, m. Sterz. I. 768.
Puhárek. (Ty) povstává čiška nad p. (část rostlinnou). Čl. Zrūd. 13. Trojlaločný p. Vstnk. II. 570.
Puhárkovitý. P. dvojlist. Čl. Zrūd. 15.
Púhon. P. zatčený (zatčením, zatkyní). Páh. VI. 190., 193., 216. a j.
Púhonní list. Arch. XIII. 98.
Puch, u, m. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.
Púch, u, m. = *pluh*. U Jestrabie a j. tam. Phfd. 1893. 427.
Puchati (dýchati). O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.
Pucher. Nepozoroval, že mu roste na jeho švestce p. (že se jeho štěstí podmilá). Šml. VII. 98.
Pucheřina, y, f., vz Pouk (3. dod.).
Púchlý. P. sisky (knedlíky) = *kysaný*. Vz Šiška (3. dod.). P. chléb (nakyslý). Brt. D. II. 375.
Puchmajer. Vz Vlč. Bás. 4. nn. Vyšetření pramenů Puchmajrových prací a stanovení jeho literárního významu. Vz Mách. Puch. 1895.
Puchmo = *dušno*. Kunšt. Brt. D. II. 375. cf. Puchno.
Puchor = *žaludek*; *játra*. Husací p. Phfd. XII. 36.
Puchořina. Prázdná puchorina. Phfd. XIII. 457.
Puchr. Slov. také ještě: grmal, krupák, lupák, šedák. Zátur.
Puchtaf = *hekatí*. Vlak p-tal. Phfd. 1896. 228.
Puchýř. Neměl jste p-ře na jazyku (pomlouvali vás)? Krumvíř. Hledík.
Puchýřnatka, y, f., rostl. Vz O.t. XI. 64., 397.
Puk. O pův. slova cf. Jgč. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 403. — **P.** Udělál tři puky z fajky (bafy. Val.). Brt. D. II. 375. — **P.**, obec v Těkovsku. Phfd. 1892. 551.
Pukač, e, m., rostl., vz Žbánky (3. dod.).
Pukař, u, m. = *báborka*. Laš. Brt. D. II. 375.
Pukanec, nec, m., mě. na Slov. Phfd. 1895. 129.
Pukanie, n. = *práskání*. P. bičov. Phfd. XII. 541.
Pukati = *kouřiti*. Brt. D. II. 57. — **P.**, aufspringen, bersten. Pukaly (dievky) od zavisti. Phfd. 1895. 385.
Pukavec, vce, m., vz Tulipán (3. dod.).
Pukavice. Ty sisky (knedlíky) su jak p-ca = pěkně nakyslé. Jicko. Brt. D. II. 375. Cf. Púchlý (3. dod.).
1. **Puklice**, vz Štitek (3. dod.).
2. **Puklice**, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.
Puknouf. Ces (přes) rebro hu velmi pukla (udeřila). Phfd. 1895. 709.
Puknutý = *puklý*. P. misa. Phfd. XII. 680.
Púl. O skloňov. cf. Brt. D. II. 133. (na Zábř.). Púle v sukni = *štrka látky*. Sukně skládá se ze dvou púli. NZ. II. 614.

Puleatý. P. nos. NZ. IV. 525.
Puligery = nohavice z tenkého domácího plátna. V Liptovsku. NZ. III. 402. Cf. Pulidery.
Pulka, y, f. = police na hrnce. Slez. NZ. IV. 10. Cf. Blot (3. dod.).
Pulkava. Příbík P. z Radenína. Vz Vlč. Lit. 32.
Půlkólkolnice, e, f. = druh říčice (na koukol). Jevíč. Brt. D. II. 378.
Půlkový. P. cepec. NZ. VI. 66.
Půlkruhovitý. P. hřeben. Čes. I. V. 181.
Půlmázový. Hřš. Nách. I. 357.
Půlměsíčekovitý. P. tvar. Vstnk. II. 549.
Půlní kabát = *popásní*, někdy *župice* n. *putnička* (muž.). Wtr. Krj. I. 431. Vz Putnička (3. dod.).
Půlník, a, m. = *půllánik*. Nár. list. 1895. č. 150. feull.
Půlnožní. P. délka. Wtr. Krj. I. 71.
Půlobrat. Sméry ty každým p-tem se mění. KP. VIII. 68.
Puloha, y, f. = *souvislý pozemek*. Mor. Nár. list.
Půlpán, a, m., os. jm. Kbřl. Dmžl. 22.
Půlpunt, u, m. = *punt*, který kryl jen polovici *hader*. Wtr. Krj. I. 394.
Půlpytel, tle, m., os. jm. Kbřl. Dmžl. 22.
Půlroční sv. Jan = Jan Křtitel. Prostěj. Brt. D. II. 375.
Pulsometr v dolech k odvádění vody. Mtc. 1896. 312.
Pulsoušeda. Vz Am. Orb. 83., Soušeda (3. dod.).
Půlstatek, tku, m. Rais. Rod. 27.
Půlstránka knihy. Světz. 1895. 7.
Půlsvít, u, m. P. svíce. Lerm. II. 97.
Půlšedesátník, u, m. = mince. Hřš. Nách. I. 562.
Půltolar, u, m. Wtr. Krj. I. 518.
Půltřefa, novotvar za strč. pól — třetieho. List. fil. 1895. 282. (Gb.).
Půlzlatník, u, m. = *koniklec*, z pulsatilla. Čern. Př. 55.
Půmaly. P. bude to prv. Slez. Nov. Př. 262.
Pumař = kdo pumy dělá n. jimi hází. Us. Cf. Pumovník.
Pumberk, a, m., u Chrud., dříve Paumberg. Čern. Př. 34.
Pumort, u, m., hudební nástroj. XVI. stol. Mus. 1894. 234., Zbrt. Tan. 240.
Pumpák, u, m. = *veliký knoflík u vesty*. Polná. NZ. IV. 540.
Pumpava, y, f. = střílové koření, *erodium*. Us.
Pumpař také = člověk od každého se dlužící, Anpumper, m. Sterz. I. 193.
Pumpetle, jablka. NZ. V. 522.
Pun = *pán*. Poledně robi p. a večer přijde sum (sám). Mor. Nov. Př. 325.
Puně m. punš, *nš* v *nč*. Gb. H. ml. I. 513.
Puněk, vz Tluček (3. dod.).
Punčochy, mor. *pančocha*, han. *paněuché*. Brt. D. II. 470. P. v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 484. P. barchanové, bavlněné, cvilinkové, dlouhé, harasové, hedvábné, kožené, kožichové, krátké, plátěné, plstěné, s přikopytim, soukenné, vlněné atd. Vz Wtr. Krj. I. 484. nn. P-chy vázat m. plésti. Vých. Mor. Brt. D. II. 470.
Punčochový. P. látka. Wtr. Krj. I. 484.

Punktualní. P. bytosť (absolutně jednoduchá, nekonečně malá). Vstnk. II. 278.

Punt, vz Prsník (3. dod.) a Wtr. Krj. I. 28., 146., 125. Vykrojený živůtek vyplňovaly průhledným puntem; P. také = živůtek (část za celek). Wtr. Krj. I. 393. nn. P. labutí. Arch. XIII. 304.

Puntík = malý punt. Vz předcház. Punt.

Puntlšpánový. P. čepec = zlatý s listy a květy na něm. Duf. 199.

Puntrotník, a, m. = nadávka Bratřím. Wtr. Ziv. c. I. 201. Není to chyba tisku m. puntovník?

Puočiti = *pūjčiti*, concedere. Tehdy Alexandr všeho jim puočil (ke všemu svolil). Alx. Nách. k. XV.

Puom, puoš, puome, puotě = půjdu, půjdeš atd., v různorečí březovském na Mor. Brt. D. II. VIII.

Pup, u, *pupek*, pku, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47.

Pupá. Mrcha p., vz Pokolvar (3. dod.).

Pupava, barba Jovis, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. — P., rostl., vz Opava, Pampeliška (3. dod.).

Pupek = *hubavice* (puchýř). Brt. D. II. 489.

Pupencový. P. voda (v řece) bývá tehdež, kdy na stromech pupencové raší; tehdež bývá splavná. Val. Vek. Val. I. 15.

Pupenec = *pupen*. Mor. Bl. Gr. 209., 339. Vz Hubavice.

Pupíček. Už oblízali p. (říká se o svobodných kmotrech, když se po křtu z hostiny domů vraceli). NZ. IV. 124.

Pupíkovitý. P. kolečko, Butzenscheibe, f. Vil. Cennfk.

Pupový. P. stadium samečka. Vz Ott. XI. 243.

Purad, a, m., obec v Nitran. Phld. XII. 74., 551.

Puřádečke, *puřádenke* = *pořád*, adv. Tišn. Brt. D. II. 197.

Purelík, a, m., holub, columba gyatrix. Ott. XI. 511.

Purgermeister = *purkmistr*. Arch. XIV. 77.

Purgkrabě, *purkkrabě*. Háj. Herb. 100., 17.

Purkrechť. Jus theuntunicale, quod vulgariter p. dicitur. Eml. Urb. 4. 2.

Purkrechtní. P. knihy n. registra ložní, registra platů komorních, registra bonorum n. censuum, libri censititii n. conscriptio bonorum = podrobné seznamy nemovitého jmění a požitečných práv držitelů velkých statků ze zboží toho vycházejících. Zvláště to byly v pozdější době seznamy povinností poddaných lidí, záležejících ve placení úroků peněžných, v odvádění přírodnin a službách osobních. Vz Eml. Urb. IV.

Purmiství m. purmistrovství. Hořov. A. 37. a (1551.). (List. fil. 1893. 465.).

Purně. P. odmílvati. Št. N. 114.

Purnosť. Dob. Dur. 188.

Purpurka, y, f. = *zátek barvy purpurové s třepením*. Sleč. Věst. op. 1894. 9.

Purpuroxanthinkarbonový. P. kyse-lina.

Pusltanec. Cf. Tanec čes. (3. dod.).

Pusounar, a, m. = *pozounář*. XVII. stol. Mus. 1894. 214.

Pusov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phld. XII. 157.

Púst, *póst*, ze sthněm. fasta. Gb. H. ml. I. 441. Lekko (lehko) pohoscic hosce — v posce. Šariš. Phld. 1895. 377. Cf. Pátek (i 3. dod.).

Pústědlík, a, m. = *poustevník*. GR. Nov. 40.

Pústenictvo, a, n. Arch. XIV. 73.

Pustiměň. Do P-ě (m.). Brt. D. II. 284.

Pústka. Prodal mi pústky za osedlé... a já jsem mu je jako osedlé zaplatil (lidmi osazené krajiny). Půh. VI. 239.

Pustokvět. Phld. 1893. 740. a j.

Pustovňa, é, f. = *poustevna*. Phld. 1896. 233.

Pustý. Z p-ho člověka pustá slova. Brušp. Hledíková.

Puš, z něm. Busch. Jeli pod puši (chocholy). Wtr. Krj. I. 260.

Púšcký m. púšcký, *čes* v c. P. trnie. Ol. súdc. 8. 16. — Gb. H. ml. I. 520.

Puška, sthněm. buhsa. Gb. H. ml. I. 424. P. v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 623. — P. = *nádoba*. P. masti. Ev. víd. 122. Luc. 7. 37. P. s listy. GR. Nov. 52. — P. *při domlácení žita* = *slaměný vích* naplněný slepičinou, košťály, sazemi a p., místy *pánvička*. Hází se mezi mlátce. V již. Čech. Vz NZ. III. 333.

Puškvorec, rce, m., vz Šišvorec (3. dod.).

Pušno = *dusno*. Zábř. Brt. D. II. 128.

Pušadlo, a, n. Tu se dělají břitvy a p-dla výborná (incisoria phlebotomica). Kosmogr. 347. b.

Pušták. Kůň p. 1568. L. posíl. 21.

Púštědlík. Arch. XIV. 480.

Puštice, e, f., zdrobn. puška, nádobka. XV. stol. Mus. fil. 1896. 181. Cf. Puštička.

Puština m. pustina. Gb. H. ml. I. 482.

Pútec. Vlasy uprostřed pútcem rozdělené. Slov. NZ. III. 399.

Putek, tka, m., z něm. Pathe, kmotr. 1769. Na Mor. Pras. Rem. 41. Ve Frýdecku. NZ. VI. 39.

Putifarka = smilnice, jako žena Putifarova. Světz. 1894. 613.

Putina, y, f. P. = *klička na kabátě* (očko na věšení). Brt. D. II. 376. — P. = střecha klobouku. Brt. D. II. 468. — P-ny, vz Struny (3. dod.).

Putka, y, f. = *kmotra*. Ve Frýdecku. NZ. VI. 39. Cf. Putek (3. dod.).

Půtka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Putlár, e, m. = *chasník s putnou*, Buttner, m. Sterz. I. 583.

Putle = *putliny* (oka). Brušp. Hledíková.

Putlica, e, f. = *petlice, skoba*. Val. Brt. D. II. 376.

Putlina, y, f. = *křídlo kyče u karkulky*. Věst. op. 1893. 4. Cf. Kyča (3. dod.).

Putna. Namluví toho za groš do putny (mnoho). Šml. VIII. 63.

Půtničí. P. mošna. GR. Nov. 12.

Putnička, y, f. = *malý kožlšek*. Wtr. Krj. I. 394., 463. Cf. Půlní (3. dod.).

Půtník, u, m. = *jitrocel*. Phld. 1893. 52.

Puto, a, n. = *púto, pouto*. Pastr. L. 64. Keď najdeš pred Jurom p., daj ho pod úl, neujde roj. Phld. XII. 33.

Putr, u, m., *putra*, y, f. = *máslo stlučené*; máslo = šmalc. Chléb s putrem, šišky s máslem. Mor. Brt. D. II. 518.

Putra, y, f. = *putyra*? Tři putry másla (pošli). Kat. z Žer. I. 19., 47.

Putrička, y, f. = *čacky, stříbrňák*, *potentilla anserina*, rostl. Brt. D. II. 506.

Putrový. P. máslo = *nepřevařené*. P. a přepuštěné máslo. Kat. z Žer. II. 111.

Putum = *potom*. Brt. D. II. 221.

Putumke = *potom*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Putym = *potom*. Brt. D. II. 221.

Putynky = *hrušky*. NZ. V. 586.

Putyra = *nádoba* atd. Phld. 1893. 763.

Puva, y, f. = *výr*. Slez. Brt. D. II. 496.

Půvalkový. P. strop = z kulatých, přisekaných trámů (z půvalků, půvalů). Ott. VIII. 8. a., NZ. II. 572., 648. P. podlaha v perně. NZ. III. 398. Cf. Povalový.

Původ, f. Zase proti tomu původ pravila (= žalobkyně). Arch. XIII. 141.

Původa, y, m. = *původce*. Na Žďársku. Sevk. Ruk. 54.

Původojevný, genetisch. Krok 1-96. 83. Nz.

Půzalka. Cf. Barka (3. dod.). Na kvetnutí nedelů svátia sa p-lky. Phld. 1894. 131.

Půza, maňa = *lichotivá přimluva* ke kočce. Slov. Zátur.

Půzednice = silné stavební dříví; trám ležící na podélné straně zdi; přes něj kladou se příční trámy opírající celý krov. NZ. II. 646., IV. 207.

Půzník, u, m., vz Táhlo (3. dod.).

Pyaemický. P. tvar. Čas. čes. lék. 1888. 54.

Pyčka, y, f. Baňatá p. na destilování vod. Wtr. St. Pr. 26.

Pych, u, m., o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Pýcha, o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. P. má enem jednu nohu; jak ju zláme, nemá žádné. Brušp. Hledíková.

Pýchati = *pohrdati*. P-li jinými. Ev. seit. 32. Luc. 18. 9. — P. = *dýmati*. Hory pýchají. Brt. D. II. VI.

Pýchavka, P. houba, místy: *mužikovo tabáček*. Us. Cl. Cf. Tabák čertí (3. dod.). Je jako pechavka (prehlivý, hned vybuchne). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Pykytylykytyšvone, e, m. Kdo na Domažl. o svatodušních svátcích na boží hod ráno na určenou pastvu své stádo první přizene, je králem, kdo poslední, je p-ncem. Vz NZ. IV. 492.

Pylinka, y, f. Jasnomrazivá p. Am. Orb. 4.

Pylný m. plaň. Val. Brt. D. I. 162.

Pyocyenin, u, m., extrakt z *bacillus pyocyaneus*. Vstnk. III. 271.

Pyogenně. P. někde fungovati. Vstnk. II. 500.

Pyogenní. P. vlastnosti bacilla tyfového; P. kokkus. Vstnk. II. 500.

Pyohaemie, e, f. = *hnisokrevnosť*. Dhnl. exc.

Pýř. Toho člověka se zbavit těžko jest jako pejře v zahradě i na poli. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kdo chce pěr vyplnit, nechť voře pole v pátek vodpoledňa. Heršpice. Rous.

Pyrocinchonový. P. kyselina. Vstnk. III. 250.

Pyrogallat, u, m. Alkalický p. Vstnk. IV. 124.

Pyrogenní. P. vlastnost (horko tvořící). Ott. XI. 573. a.

Pyrolevulový. P. kyselina. Vstnk. IV. 118.

Pyrometr. P. akustický, optický, thermo-elektrický. Vstnk. III. 281., 303.

Pyrrolin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Pysk. To má čizmár v zisku, čo natiahne v pysku. Slov. Zátur.

Pyskáč, e, m., *orectochilus*, brouk. P. vlnatý, o. villosus. Vz Klim. 108.

Pyskatý. V II. díle 1267. a. oprav „dvě ušty“ v: dva ušty. Cf. Ušet.

Pyskejř, e, m. = *pryskýř*. Dšk. Jihé. I. 9.

Pyščury, m. = *veliké pysky*. Jevíčko. Brt. D. II. 376.

Pýšiti sa čím. Phld. 1893. 751. a j. často. P-šil se v královských šatech. Kld. III. 33.

Pyšnica, e, f., rostl., vz Karafiát (3. dod.).

Pyšník. O tomto slově praví Bl. Gr. 322., že jest to vox inepta.

Pyšný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Pyšnému chlapu mořo po kolena. Slez. Nov. Pr. 98. Pyšní vypovídají se z Nekoře přes Hrdolice do Nižovic. NZ. III. 229.

Pyštok. P-ky si na ručníkoch na bok napraví. Pdld. 1895. 450. Cf. Pyštek.

Pytač = *řečník při svatbě*. Slov. Čes. I. V. 244.

Pytel, sthném. biutel. Gb. H. ml. I. 424. Pravidl, že jest (těmi slovy) také přes p. bit (že také naň padala). Bl. Gr. 291. Má ho v pytli (už ho získal a p.). Nov. Pr. 615.

Pytlatý. P. kalhoty (široké). Wtr. Krj. I. 354.

Pytlomys, geomys. Vz Ott. X. 86.

Pytlový. P. čtvrtěk = po středě popeleční. Jihočes. NZ. V. 588.

Pyzmejzl, u, m. Sukné podšitá p-zlem. XV. stol. Wtr. Krj. I. 119.

Pzdieti v. bzdiati. Vz Gb. H. ml. I. 321.

R, Ř.

R původní. Vz Gb. H. ml. I. 302. *Praslovanské r, ř*. Ib. 307. Souhl. r a její povaha. Ib. 327. nn. — **R se psalo** literou r, někdy rr: porr m. por, Háj. Herb. 147. a., berr. MV. (cf. Gb. ib. 328.). — **R se sykarkou mísí se v ř**: dvořky. Pass., Gb. ib. 313. — **R se mění**

v l: alkýř, alcipřest, Gb. ib. 350., beltram, slotýř, planýř m. pranýř, pliskýř m. pryskýř, lorejs atd., vz List. fil. 1893. 466.; u Litovl., Konic, Jevíčka: kolér (kurýř); v Brn.: falář; v Kunšt.: falář, lichtár, Brt. D. II. 112., 165., 232.; na Slov. stríblo, popelvál, Pastr. L. 141.;

v *r*, když následující samohláska jest praeco-
tovaná nebo následuje v téže slabice *i*: po-
kora — pokoře — pokoriti; výjimky v mor.
uderiti a vari, varite, cf. Gb. H. ml. I. 337.;
u Litovle, Konic, Jevíče, Kroměř. ve slovech:
modřat se, věřat, netopér, řemlice jako na
Val. a mor. Slov. Brt. D. I. 14., II. 16., 112.
Na Slov. se *r* z pravidla neměkká. Pastr. I.
129.; v *d*: kladynet. Mor. Kruml. Brt. D. II.
207. — **R** *cizí* zůstává, ale někdy se mění
v *ř*: regula — řehole. Gb. ib. 352. — **R** a
l přeskakují se v témž slově: leberia m. re-
bellie. Ib. 541. — **R** se *přisouvá*: rmut- za
starší mut-, rmoutiti — mütiti, zámutek —
zámutek, rdousiti proti dusiti atd. Ib. 352.
V podřecí olom., prostěj. atd. před příponou
-ný v adj.: dřevěný, olověný. Brt. D. II.
69. — **R** se *odsouvá*: bandor v brambor z něm.
Brandenburg, tanistra z Tornister, ib. 353.,
tuť m. rtuť. Háj. Herb. 44. a., 306. a.; hadrlák
m. hadrlák, u Litovl., Konic, Jevíčka, Brna,
vz Brt. D. II. 112., 165. — **R** *slabikotvorné*
vzniklo z *r* spojeného s některým jerem: smrt
bylo s^mmrť; vzniklo z *ir*, *yr*, *ri*, *ry*, *er*. Cf.
Srna, sekera, vřš, vřtel. Gb. ib. 287. Mění se
v *er* v: haderník, chaterné, Kruml. a Kunšt.,
Brt. D. II. 207., 232., črt — čert, črn — černý;
v *ry*, *ri*: hrnec — hrynec, srdce — sridce,
Wrisovici, Gb. ib. 290.; v *ur*: vrba — vurba,
potvurzuje, ib. 294.; v *ru*: teprv — tepruv,
vrčel — vručel, ib. 295., petružel, Brn., vz
Brt. D. II. 165.; v *re*: krt — kret, Gb. ib.
297.; v *ro*: drzost — drozost, Gb. Ib. 295.,
kroz (skrz), Zďár., skroz (skrz), Brn., vz Brt.
D. II. 248., 165.; v *yr*: vityr, cukyr, Zďár.,
Brt. D. II. 248.; v Doudlebsku v *l*: umrlý —
umllý, brloh — blloh. Kts. 13. Ve Spišsku ho
není a objevují se místo něho následující
stridnice: cerk, hare, harenc, herdzina, kark,
kerst, merzki, naparstek, smerc, tarch, tvrdo,
zarno. Vz Phd. 1893. 431. V Gemersku na-
opak jest obecné, krátké i dlouhé: vrba. Ib.
557. — Znění, vokalisování, změny, odsouvání,
přisouvání, dlužení hlásky *r* v již. Čech. vz
v Dšk. Jihé. I. 7.—10., v Chromci na Mor.
vz v List. fil. 1894. 88., 89.

Dlouhé r (ř) bylo v staročestíně a jest po-
sud v dialektch: křmil, vřezi, srňa, vřšok.
Gb. ib. 287., 300.

Měkké ř je z původního *rj* nebo změkčením
od násled. *i*, *ě*, *ie*, *e* (původ.), *h* a znělo asi
jako *rj* t. j. *r* s mírným příhlase m jotovým;
později změnilo se v *ř*. Gb. ib. 328., 331.

Ř. Všelike staré *ř* je ze staršího *ř*. Gb. ib.
331. Vzniklo někdy na počátku XIII. stol. a
jest pravidlem již od sklonku XIII. stol. Jest
temné *ř* (rs) a jasné *ř* (rz). Ib. 329.—330.
Psalo se: rz, rs, rzs, zr, sr, zrs, rzz, rž, rsz,
rzy. Gb. ib. 328. — *Se sykavkou mísí se* v *ř*:
mořský — morký, císařský — cisarký. Gb.
ib. 348. — *Rozkládá se* v *rs*: chrstálek —
chrstálek z lat. cartilago. Gb. ib. 349. —
Mění se v *ě*, *ž*: řebro — žebro, nekuli —
neškuli, Gb. ib. 350.; v *j* ve slově jerucha
v Kadově na Zďár. Brt. D. II. 248. — V Háj.
Herb. stává často m. *r*: cedřiš, cinobř, neto-
pýt a naopak: cypřiš, horčice. List. fil. 1894.
211., 212. — *R tvrdne*: u Malenovic ve sl. kryda
jako v Han., u Kvasic a Kroměř.: kryda,
uderyt, Brt. D. II. 2., 4., 5., 16.; u Bystř.,

Týnce, Litovl., Konic a Jevíčka: oderet, kreda,
73., 93., 112.; u Drahan, Litovic, Brn., Bři-
tova, Černé Hory: hoderet, ale křida, v Tišn.
hoderit, 101., 105., 165., 185.; ve Vyskov.
oderet, ale kředa, 99.; u Kruml., Kunšt. a
na Zďár.: porád, dvírka, uderit, ale místy
i udeřit. 207., 232., 248. — Jeho původ: *r*
m. *ř*, *ř* m. *r*; *ř* mění se v *ž* a *š*, odsouvá se
v již. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 10.—11.

Rabarbara. Léčení jí na Val. Vz Vek.
Val. I. 157.

Rabě m. hrabě, *h* odsuto. Dšk. Jihé. I. 32.

Rabice m. hrabice, *h* odsuto. Dšk. Jihé.
I. 32.

Rabiř = *raubiř*. Vz Věst. op. 1893. 47.
(r. 1774.).

Rabířství = *raublřství*. Věst. op. 1893.
48. (z r. 1774.).

Rabka, y, f. = *rabkyně*. Čch. Otr. 47.

Rabkyně. Čch. Otr. 18.

Řablo, a, n., vz Hrblo (3. dod.).

Rabovka, y, f. = *lor*. Slez. Jiti na r-ku.
NZ. IV. 314.

Rábovský. R. system o svodu robotním či
emfyteut rábovský sestavený od dvorního rady
z Raabu. Vz NZ. III. 138.

Rabunkoš, e, m. = *drančír*, *raborac*.
Phd. 1894. 662.

Rabuše, f, pl. = *céchy*, provázky, oprátky.
kusy lesa na vysekání rozměřené a prodané.
Zábř. Brt. D. II. 376.

Rabyňa, é, f. = *otrokyně*. Phd. 1893. 755.

Racajda = neuhlazená ženská. U Zleb.
NZ. II. 614.

Racek. R. chechtavý, xema ridibundum,
místy na Mor.: *vlastovica*, *rybárka*, *rybníkářka*.
Mtc. 1893. 308. — **R**. = *holub*, *columba*
bubo. Ott. XI. 511. b.

Rač = raději. Us. Cf. List. fil. 1895. 319.

Račák, a, m. (*Račok*) = potok u H. Lhoty
ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Račik = *raději*. Již. Mor. Nár. list. 1896
č. 161. odp. feuil.

Ráčiti. Jednoduchého slovesa toho užívá
lid na Mor. jen mluvč s knězem, ale často
složenin. Brt. D. II. 376. Cf. Uráčiti, Vyráčiti.

se s kým. Phd. 1895. 358.

Račkovat. Phd. XII. 470. Cf. Račkati.

Račná, é, f., trať na Vsetínsku. NZ. IV.
272.

Račún, u, m. = *počty*, *účet*. Slov. Phd.
1895. 256.

Rád. Komp. také: *rač*, *reši*, *rés*. Brt. D.
II. 240. Má ho tak rád, jako holub žitko
(má ho rád), jako koza nůž (nerad). Phd.
XII. 560. Má ho rád, jako sedláci berní úřad,
jako v patě trn. Šml. VIII. 232., Vek. Val.
I. 108.

Řad = *hřada*. Jiti na řady, seděti řadem.
Brt. D. II. 512. b. — **Řad** m. hřad = kur-
ník, *h* odsuto. Dšk. Jihé. I. 32.

Řád, slov. riad. O pův. a tvarech cf. Gb.
H. ml. I. 108. — **Ř.** = *pořádek*. Planému
řadu nejlepší osob vezmeš, keď ho do ohňa
hodíš. Phd. 1894. 195.

Rada. Dobrá rada, hotová pomoc. Slez.
Nov. Př. 283. — **R**. zvířat. Vz Vlč. Lit. 286.
286.

Řadák, a, m. = *radník* (3. dod.).

Radášek, ška, m. = *rarášek*. Dšk. Jihé. I. 10.

Radba, y, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rádce, strč. skloň. podle panoše. Vz Gb. Km. -a. 28.

Rádě = *raději*. Petrovice. Brt. D. II. 198.

Radechovka, y, f., potok u Náchoda. Hrs. Nách. I. 237.

Raději. Výklad tohoto slova vz v List. fil. 1895. 319. Cf. Rád (i dod.), Rádě, Radš, Rač, Radše.

Radelník, u, m. = *jednopluzník*. Sterz. I. 1175.

Radieirování práva. Hrs. Nách. I. 461.

Radik, u, m. Kovář dělá kosy, srpy, hřebíky, radiky aneb banty. 1670. Praš. Rem. 40.

Radikál, a, m., vz Strana (3. dod.).

Radim, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Radiofon, u, m. = přístroj k přenášení zvuku tmavými paprsky. Vz KP. VIII. 378.

Radiš, e, m., statek v Trenčan. Phld. XII. 74., 551. — **R.**, vz Radoslav (3. dod.).

Raditi, razen, ně. raděn. Gb. H. ml. I. 40.

Radivý. Ř. snaha. (snaha raditi se). Am. Orb.

Řádkokřidlici, pterostichini, brouci. Klim. 27.

Řádkovadlo, Dibbelapparat, m. Sterz. I. 672. a.

Radlice = kukla špičatá, měla otvor pro oči, nos i ústa, pod bradou se zapínala a končila se na ramenou jako malý límec. Wtr. Krj. I. 429.

Radličák, u, m., vz Venták (3. dod.).

Radličky n. *pálky* byly menší než pleny a méně vysívané. NZ. IV. 307.

Rádlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Popis rádla vz v Brt. D. II. 449.

Radmera, y, f., potok v Tekovsku. Phld. XII. 74., 551.

Radnice. Slovo toto nyní všeobecně užívané nelibilo se Bl., pravíť ve své Gr. 171., že jest staré, iam absoletum.

Radničení, Rathhaus-. R. věž. Nár. list. 1893. č. 356.

Radník. Ř-ci = synkové i služební nejmeně osmnáctiletí, kteří před letnicemi piji na společný řad, který jim devěcata platiti pomáhají za to, že s nimi po celý rok tančí. V Plzeň. Škar. 63.

Radoch, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Radoň, é, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rados m. radost. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Radoslav, a, m.: *Radba, Radim, Radiš, Radoch, Radoň, Radosta, Radouš, Radšan, Rach, Rachuč, Rachota, Randa, Randák, Randula, Rašek, Raška, Rašin, Rašta*. Kbrl. Sp. 10. Cf. Kotk. 29.

Radost. Každá r. něco stojí. NZ. V. 512.

Radosta, y, m., vz Radoslav (3. dod.).

Radostinka, y, f., řeka u Meziríči. Duf. 301.

Radostivě. R. vece mu. Kat. 629. (1617.).

Radostivý. Jest svému bratříčku r-stiv. Kat. z Žer. I. 283.

Radostník. Cf. Pošajdes.

Radošin, a, m., potok v Nitran. Phld. XII. 157.

Radoštění, inepta vox, praví Bl. Gr. 325.

Radouš, e, m., vz Radoslav (3. dod.).

Radováněk, nku, m. = *buchta* zadělaná prvním hustým mlékem, vydojeným krávé po otelení (mlézivem); také: *mlzevo* (han.), *biz* (záp. Mor.), *vrzanec* (laš.). Brt. D. II. 478., 481.

Radovka. Radovka = sklenička, z které na doušek v řadě pijí. Radovka — zradovka. Phld. 1893. 701.

Radový. Ř. či tržní poplatek; Radové peníze (tržní). Mtc. 1894. 62.

Radslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 29.

Radšan, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Radše, *radši, radš*, lépe: *raději*. Bl. Gr. 189., 275. Cf. List. fil. 1895. 319.

Raduch Mart., učít. okol. 1776. Vz Phld. 1895. 354.

Radvan, a, m., statek v Komárne. Phld. XII. 551.

1. **Radvanec**, z něm. Reitwagen, m. Mkl. Etym. 286.

Radvánzsky Ant. bar., básn. slov. (Varšianský). Cf. Phld. 1895. 315. nn.

Radzím, é, f, hora v Gemer. Phld. 1895. 351.

Ráfa, y, f. = *ráf na kole*. Brt. D. II. 518.

Rafalo, a, n., vz Rafala. Phld. 1894. 85.

Rafat, riffeln. Lan a konope r. V Liptovsku. Phld. 1894. 85.

Raffinárna. R. cukru, vz Raffinerie. Nár. list. 1894. č. 255. odp.

Rafika, y, f. = *trafika*. Podluží. Brt. D. II. 518.

Ragae = *lézti po stromech*. Phld. 1895. 120., 495.

Raholiti = *rehtati se*. Kotk. 71.

Rahýnko. Na r-ka se klade len, když se suší. Vz NZ. I. 516. — Phld. 1895. 187.

Rach, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Racha = hlas hněvu srdečního nerozumný, který se s chrkáním, s řváním n. odkásláváním někomu na vzdory činí. Philomates. Bl. Gr. 150.

Rachač, e, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rachačka, y, f. = *rechtačka*. Plzeň. NZ. IV. 336.

Rachati. O pašijových dnech poledne a klekání rachají. NZ. IV. 330., 336. Cf. Rachačka (3. dod.).

Rachľa, e, f. R. sa šaty, z něm. Rechen. Brt. D. II. 518.

Rachlice, e, f. = žena stará, neladná a pohodlná; z Rachel. Krok. 1894. 140. Cf. Rachle.

Rachna, y, f. = kulíčka, která při hře s vršíčkou se kutálejí jiné dobře trefuje a tím vyhrává. ČT. Tké.

Rachola, y, m. = *kříkloun*. Laš. Brt. D. II. 377.

Rachota, y, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rachovač = *počítati*, z něm. Laš. Brt. D. II. 518.

Rachuněk, ňku, m. = *počet*, z něm. Brt. D. II. 518.

Ráchyváchy = křik krkavčí. Rokyc. (Vlé. Lit. 191.).

Ráj. Odejíti v r. = *umřít*. Phld. 1896. 131.

Rajčany, dle Dolany, míst. jm. v Nitran. Phld. XII. 159.

Rajdáček, ěku, m. = živůtek bez rukávů s baňkami. Duf. 204.

Rajec, jce, m., míst. jm. v Trenčan. Phld. 1894. 61.

Rajka, y, f. = *kurva*. Slov. Zatur.

Rajmund, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 30.

Rajnice, e, f. = *rendlík*. Phld. 1894. 131.

Rajnička, y, f., zdrobn. rajnice. Phld. 1896. 6.

Rajrati. Dal vám Buoh zboží, abyste r-li, se hrdě připravovali sedrúc s chudiny? Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).

Rajtarka, y, f. = ručnice kratší jezdců, karabina. Hrš. Nách. 78. a j. Cf. Rejtarka.

Rak. Původní význam = *terdý*. Krok. 1892. 304. Dy ži (sní) dva raky, vykuří dvě fajky tabaky, je břuch jednaky. Mor. NZ. V. 544. O pův. cf. Kotk. 161. — **R.** = *nemoc*. Hojení raku na Mor. a Slov. Vz Mtc. 1894. 338., Phld. XII. 567.

Rakaření, n. = *chytání raků*. Phld. 1895. 44.

Rakev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Rakija = *rakia*. Stokláška do paleného (kořalky) n. do rakije namočená (lék). Mtc. 1894. 331.

Rakín, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 337.

Rakonov, a, m. = *rak* (ve zvěrokruhu). 1440. List. fil. 1893. 391., 1896. 261.

Rákosí. Rostl jako z jara r. (rychle). Šml. VIII. 207.

Rakosloví, n., Carcinologie. Sterz. I. 591. b.

Rákosnice, druh jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Rákosníček, donacia, *brouk*. Vz Ott. VII. 822. — **R.**, *pták*. Cf. Skorec, Lednáček (3. dod.).

Rákosník, a, m., vz Lednáček (3. dod.), Rákosníček (3. dod.).

Rákoš. Cf. Rákuš, Arch. XI. 174., 177., 371. Šli páni do rákoša (rady); Po r-ši mūdri páni; Děti, ale i psi, vrabci, žáby, husy robia r. (= křiky, šantu); Tam ich je vraj celý r. = celá hromada. Phld. 1892. 624. Velela celému r-šu bab. Phld. 1895. 425. It do r-ša = do besedy. Stráni u Brodu. Brt. D. II. 377.

Rakošanky, f. = *hrušky*. NZ. V. 522.

Rákošiti = *sněmorati, raditi se*. O čom ste tam r-li? Phld. 1892. 624.

Rakoušy, u Kosmy; u Dal. již stažené Rakúsy. List. fil. 1895. 68.

Rakov, a, m., statek v Turci. Phld. XII. 337.

Rakovany, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 120.

Rakovec, vce, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Rakovice, obec v Nitran. Phld. XII. 337.

Rakovina. Léčení r-ny. Vz Zbrt. Pov. 59., 60. Cf. O kokcidiovitých parasitech. Seps. dr. Hlava a Obrzut. V Praze 1893.

Rakovníca, e, f., potok v Turci. Phld. XII. 337.

Rakovník, a, m., potok v Turci. Phld. XII. 337.

Rakša, e, f., obec v Turci. Phld. XII. 74., 551.

Rákuš. Snm. I. 236. R. = shromáždění, není nazván po poli Rákoši u Pešti, nýbrž

oboje spočívá na kořeni rak (řeci, říci), rokovati. Krok 1892. 268.

Rákyť. Na r-ti, jm. pole na Slov. Phld. 1895. 58.

Rakytnice, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Rakytník, hippophaë. Cf. Ott. XI. 311.

Rakytovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Rala = *role*. Phld. 1893. 539.

Ralo = *rádlo, pluh*. Phld. 1893. 570.

Ralva, y, f., místo *larva*. Us. Dšk. Jihč. I. 48., 7., Brt. D. II. 187.

Ramat = *kopati*. Bolo treba v zahradách a na lukách r. Phld. 1894. 432. (433.).

Rámě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36., 55., 113. Na jedno rameno nabírá, s druhého sype (dvouramenář). Us. Cf. Plece.

Ramenice úhlu, die Seite eines Winkels. Am. Orb. 17.

Ramenník, u, m. = *provázek při šorcoch*. Brt. D. II. 463.

Ramfál, u, m. = veliký kus něčeho, Fazzen. m. Sterz. I. 839.

Ramoskvrnný. R. nestejník (brouk). Klim. 293.

Rampampula, y, f. = *láh*, v němž se uvařil cukr a skořice. Životice u Opav. NZ. IV. 446.

Rampota, y, f. = *lopocení, strádání*. U Žleb. NZ. II. 696.

Rampotiti se = *strádati, lopotiti se*. U Žleb. NZ. II. 696.

Rampouch. O pův. cf. Kotk. 182.

Rámusnictví, n. Politické r. Jan Váňa. Pláč. 15.

Rana m. hrana, h odsuto. Us. Dšk. Jihč. I. 32.

Rána. Byl pokutován dvojí ranou = dvojnásobně. Wtr. Živ. c. II. 976. Učiním to tu ránu = hned. Us. Neb voda vytéci chce v jednu ránu (najednou, v jednom okamžiku). Vreb. Rol. XXIII.—XXIX. 42. — **R.** Dělá rány = zuří. Val. Brt. D. II. 377.

Ranáč, e, m., *druh jablek*. Zábř. Brt. D. II. 130.

Ranatý m. hranatý, h odsuto. Dšk. Jihč. I. 32.

Randa, y, m., z Radoslav. Kbrl. Sp. 10.

Randák, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Randalism-us, u, m. Národní r. Jan Váňa. Pláč. 15.

Randalista, y, m. Jan Váňa. Pláč. 15.

Řandati = *randati*. Když slepice z jara řandají. Dšk. Jihč. I. 11.

Randlek, u, m. = *rendlík*. U Císařova. NZ. VI. 75.

Randlíčky, m., rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Randula, y, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rane = hrany, h odsuto. Kruml. Brt. D. II. 209.

Rané, ého, n. = *ranní mše nedělní*. Laš. Brt. D. II. 377.

Raneček. Má smích a pláč v jednom ranečku. Světz. 1895. 232. b.

Raněný. R-ní se vypovídají z Úrazu přes Mastice do Hojovic. NZ. III. 229.

Ranič, e, m. 1259. Reg. II. 89.

Ranné = *pokuta* etc. 1263. Reg. II. 160.
Ranník = *ranní noviny*. Nár. list. 29./4. 1895.

Ráno. Radšej dačo za rána, jako celý deň nič. Phld. 1894. 442. Za ráno = ráno. Brt. D. II. 289. Od rána = *dopoledne*. Děti chodá edem od rana do školy. Laš. Brt. D. II. 353.

Ranocel, rostl., cf. Volí ucho (3. dod.).

Ranolicia, anthyllis vulneraria. R-cu prikladajú na rány. Mtc. 1894. 19.

Ranostaj m. hranostaj. Podluží. Brt. D. II. 512. b.

Ranostajek, jka, m. = *kdo časne ráno estáva*. Val., laš. Brt. D. II. 377.

Ránostál. Brt. Obz. 1885. 163. Cf. Chramostejl.

Ranoška, y, f., druh trávy (světlík). Duf. 237.

Ranový. Léčení r-vých noh na Slov. Vz Phld. XII. 566.

Rapaňa, ě, f., rostl., vz Babí rúch (3. dod.)

Rapaťák, u, m. = *škaredá ruka*. Han. Brt. D. II. 377.

Rapec, pce, m. = *úzký iemen k upevňování nohavic kolem pasu*. Brt. D. II. 467.

Rapěnka, y, f. = *drobná bílá řepa*. Brh. Brt. D. II. 377.

Rapice, dřive Vrapice. Čern. Př. 32.

Rapíkatost, Gestieltheit, f. Sterz. I. 1082.

Rapír, zbraň spíše bodná než sečná; k nám se dostal v pol. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 612.

Rapkáč. Phld. 1893. 687.

Rapnout = *rafnout, drapnouti*. Brt. D. II. 377.

Rapontika. 1562. Háj. Herb. 180. b.

Rapouch, u, m. = *trudovačka*. Brt. D. II. 377.

Rarášek. Cf. Duf. 314. — **R.** = *porětroň*. Ve Svinné u Čes. Třeb. Tkč.

Rárohy = *nesprátné náradie*. Phld. XII. 560.

Řasa, y, f. = *klas ovesný*. Brt. D. II. 509.

Řasa, y, f. = *záře* (hor.). Brt. D. II. 377.

Rasat = *polouatlas*, velmi hladká hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112., 863.

Rasca, carum Carvi, rostl. Phld. XII. 655.

Řascovice. Rascovice = kmínovka. Cf. Rasca. Phld. XII. 564.

Raslavice, děd. v Šariši. Phld. 1895. 439.

Řasovník, u, m. = *kožuch bez okrasy*. Brt. D. II. 468.

Rastlinstvo = *rostlinstvo*. Slov. Pastr. L. 64.

Rášek, ška, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rašeliniště. Mtc. 1845. 35.

Ráška, pták. Cf. Modráček. Mtc. 1893. 305. R. modrá, cyanecula guercica (laš.). Brt. D. II. 493. R. červená, vz Cervenka (3. dod.). R. vodní, vz Lednáček (3. dod.). — **R.**, y, m., cf. Radoslav (3. dod.).

Ráška. Handrář prodává rášky, drumble. Slov. Phld. 1895. 293.

Rašín, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rašový. Šaty barvy r-vé. 1672. Vést. op. 1892. 9. Cf. Raš.

Rašplovna, y, f. Vek. Val. I. 12.

Ráta = *díl, pomoc*. Dostane so ženou rátu za Kraskovom. Phld. 1894. 521. Dievčata volaly na ratu. Ib. 201.

Rataj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Dob. Dur. 369., 372. Pl. rataji. Phld. 1894. 306. Nedaj, Bože, z r-ja išpana (byl by nadutý). Ib. 1898. 699.

Ratan, a, m., hippopotamus. 1487. Krok. 1895. 366.

Ratelna m. laterna. Kroměř. Brt. D. II. 18.

Ratiborský. Hodiny šly jak r. zvony (špatně). Nov. Př. 489.

Ratice. Cf. Šial (3. dod.).

Rationale, e, n. = *biskupský šat podobný palliu*. Wtr. Krj. I. 224.

Ratit = *tratiti* (peníze). Dšk. Jihč. I. 20.

Ratmír, a, m., os. jm. Phld. 1895. 36.

Ratolest. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36., 39. — **R.** = *šatka* okrášlená v jednom konci svěžími květy (při svatbách). Phld. 1895. 654. Donášení r-sti novomanželům na Slov. Vz Phld. 1896. 44., 119.

Ratolestiti se = *ratolesti dostávati*. Háj. Herb. 194. b.

Ratvička, y, f. místo: vratička. Dšk. Jihč. I. 49.

Rautenkranz Jos. M. Cf. Vlč. Básn. 68.

Raystolar, u, m., Reichsthaler, m. 1639. Mus. 1894. 128.

Raystra, vz Rejstra. Háj. 448. a., Tov. 17. a. (Gb. H. ml. I. 137.).

Rayttunk, u, m., účet cechovní. Pras.

Raz, a, m., statek v Gemersku. Phld. XII. 75., 551.

Ráz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. — **R.** = *hromada*. Dříví do rázu srovnati. Duf. 233.

Řáza m. záře (přesmykn.). Gb. H. ml. I. 519.

Rázdelja, e, f. = *medza*, kde sa viac polí schádza. Phld. 1893. 371.

Rázek, zku, m., *rázka*, y, f. = *hromádka*. Lišeň. Brt. D. II. 377.

Razim, a, m., z Erazim. Kbrl.

Raziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. — **R.** = *zapáchatí*. V koči bolo dušno a r-lo odekolonom. Phld. 1893. 201. Raž r-la chlebovinou. Ib. 1895. 426.

Razivý. R. či úderné vrtání v dolech, stossendes Bohren. Vz Ott. XI. 595.

Rázka, y, f., vz Rázek (3. dod.).

Rázostroj, e, m. Am. Orb. 19.

Rázpinky. R. na krosnách. Phld. 1894. 85.

Razporok, rku, m., vz Obranka (3. dod.).

Razsocháči, n. = *smrkové chrastí*. Jihl. Brt. D. II. 377.

Raztočná, é, f., obec v Nitran. Phld. XII. 837.

Ráždina, y, f. = *roždí*. Phld. XII. 203.

Rážeň. Prazili sa na slnei jako slanina na ražni. Phld. 1893. 411.

Ražitý = *rozražený, ramenatý, silný*. Jevíčko. Brt. D. II. 377.

rb m. *rv*: serbus, furbezna. Us. Dšk. Jihč. I. 24.

Řbet m. hřbet, a to spodobou m. chřbet. Gb. H. ml. I. 462.

Řbílka, pl., n. = *hřebílko, hřbílko*. Jimramov. Brt. D. II. 377.

Rčení = *slib*. Vinil ji zo rčení, tu kdež jest mu řekla pět kop grošů dáti. Arch. XIII. 152. a j.

-řeč a **-řeč** z **-řeč**, později **-řeč**, **-řeč**: kovářeč, kovářeč, kovářeč, pekářeč. Brt. D. I. 107., 145. (Gb. H. ml. I. 335.).

Rdín = hlacená červená hlína. Am. Orb. 58.

Rdisec, see, m., Rhodisonsäure. Am. Orb. 66.

Rditi se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

rdl m. *rd*, *d* vsuto: berdla, perdlíky. Gb. H. ml. I. 409.

Rdousivý. R. dojem. Světz. 1894. 126. c.

-re mění se v **-ře**: vok. bratře, řeči z rek, béřeš. Vz Gb. H. ml. I. 338.

ře mění se v **ři** u Morkovic: řitaz. Brt. D. II. 62.

Realista. Vz Strana (3. dod.).

Řebčík, u, m. = *komonka*, rostl. Vz Ott. IX. 721.

Řeben m. hřeben, *h* odsuto. Len na ř-nech drhnouti. NZ. II. 562. Ř. střechy (kalenice). Zábř. Brt. D. II. 433.

Rebentiti = *brebentiti*. Dšk. Jihé. I. 22.

Reberant = *rebellant*. Dšk. Jihé. I. 7.

Řebíček, čku, m. = *modrý bez*. Dmžl. Prof. Votruba. Ř-čky = cukrový o svatbách rozhazované. N. Město na Mor. Ces. I. V. 182.

Řebř v Str. skl. 2. XXVIII. (Hanka) chyb. m. řebří = řebřík. Vz List. fil. 1896. 323.

Řebro. Namastili mu rebra (zbili ho). Phld. XII. 560. Odkřelo mi moje rebro (má žena). Phld. XII. 662. — **Ř.** čertovo = medvědí ucho, plevel v obilí. Vz Phld. XII. 645.

Řebrovník, u, m., rostl. Slov. NZ. VI. 47.

-řeč, gt. *-reč*, odchylkou: bratřec, treč, Pass. 415., chytřec, tree. Gb. H. ml. I. 341.

Recepta, y, f. = *recept*. Podle též r-ty. Kat. z Zer. I. 258.

Receptor, u, m., lat. Podružný r. (elektr. pohon, elektromotor) = stroj, jímž nabývá se pohybu. Vz KP. VIII. 383.

Řeci = *já řku, jakořka*. On si řeci ani jak živ podle chuti nepokuíří. Brt. D. II. 377.

Recta = *směnka*, ve které girování od vydavatele jest zakázáno. Vz Ott. X. 149.

Řeč. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 25., 83., 313. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46. Stálým byt v řeči (slovu dostáti); Řeči sa vravia a chlieb sa jie. Phld. 1894. 550., 470. Lidé nadělají řeči jako jaro vody. Rais. Rod. 123. V řeč ho ludia vzali. Slov. Nov. Př. 616. Kaj je izba, tam je pec, kaj su lide, tam je řeč. Mor. Ib. 74. O čem máte řeč mezi sobu. Ev. seit. 22. Joh. 16. 19. — **Ř.** = *mluva*.

Poky řeči poty národa. Phld. 1893. 700. Ř. lidová. Rozpravy z r. 1892. Vz NZ. IV. 155. Ř. a mythus. Vz List. fil. 1893. 358. nn. — **Ř.** *prímá* m. nepřímé: Zvěstovala, že viděla sem Hospodina. Ev. víd. 82. Joh. 20. 18. A Václav pravie, že k němu nepájdú. Arch. XI. 162. Apoštol ukazuje tento rozum řka, že já jsem přibit k kříži s Kristem. Ché. m. s. III. 18. Cf. Přímý (i dod.). — **Reč**, vreh v Požůnsku. Phld. XII. 551.

Rečenky, najades, rostl. Am. Orb. 97.

Řečiska, trati ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20.

Řečník, a, m. = *družba*, *plampáč*. Us. na

Táb., u Plzně. Škar. 6., Vykl. Svat. 3. Cf. Plampáč (3. dod.).

Řečný = *hororný*. Val. Brt. D. II. 378.

Řečový. Řečová rovnoprávnost. Phld. XII. 398.

Řečina m. řečina vl. řeščina. Gb. H. ml. I. 523.

Ředa, y, f. = *serpentina* (cesty). Zábř. Brt. D. II. 378.

Redigovat co kde = *staviti*; koho kam = *vésti*. Val. Brt. D. II. 518. (cizí).

Redikaf sa = *stěhorati se*. Phld. 1892. 583., 1893. 763.

Ředkev, z sthném. *retich* a to z lat. *radix*. Gb. H. ml. I. 352. O strč. sklonění cf. Gb. ib. 162.

Ředová, é, f., míst. jm. v Gemersku. Phld. 1894. 61., 1895. 349.

Ředovák, u, m. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Reduta ve stol. XVIII. a v první polovici XIX. Vz Zbrt. Tan. 279. nn.

Regal, u, m., hud. nástroj v XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236.

Registra, vz Urbář (3. dod.).

Registrant, cf. Registrator. R. zemské školní rady. Nár. list. 1894. č. 355.

Registrativní. R. ráz geografie (jen registrující, ne uvažující a p.). Vstnk. II. 560.

Registrator, u, m. R. času v hodinách. Ott. XI. 435. b.

Regruta, *regrutýrka* či *šavlička* = čes. tanec u Rychnova. Vz NZ. II. 673.

Regulator, u, m. R. v hodinách. Ott. XI. 435. b.

Regulka, y, f. = *pihorna* (druh révy). Brt. D. II. 440.

Řéha, y, m., z Řehoř. Kbrl. Sp. 9.

Řehací, trať u Skalice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Řeháček, čka, m., vz Řehoř (3. dod.).

Řehák, a, m., vz Řehoř (3. dod.).

Rehek. R. domácí, *ruticilla tithys*. Na Mor. místy: *kominářík*, *kominárika*, *čermák*, *fojtík*, *chrojtík*, *strachopouz*, *trasořejk*, *trasořejtka*, *pleskač*, *visánek* (že prý se oběsí, vybere-li mu kdo mladé). Mtc. 1893. 305. R. zahradní. r. *phoenicura*, na Mor. místy: *viždák*, *heždák*, *čermák*, *fojtík*. Mtc. 1893. 305.

Řehka, y, m., vz násl. Řehoř.

Řehník, a, m., vz násl. Řehoř.

Řehole. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. II. Původ ř-lí. Vz Wtr. Živ. c. II. 688. nn.

Řeholně. Ř. živý jsouce. Wtr. Živ. c. II. 800.

Řehoř. Odtud: *Řéha*, *Řeháček*, *Řehák*, *Řehka*, *Řehník*, *Řehořek*, *Řehůrek*, *Řehula*, *Řehulka*, *Říha*, *Říhák*, *Říháček*, *Říhánek*. Kbrl. Sp. 9., 13., 18. Cf. Kotk. 30. Na sv. Řehoře letí cápi přes moře. Duf. 243. Obcházení s Ř-řem. Vz Duf. 120. nn., Čes. I. V. 167., 263., 452. nn., NZ. VI. 12. nn.

Řehořek, řka, m., vz předcház. Řehoř.

Řehtač, druh jablek. Ř. knížecí, soudkový (jablko zázvorové). Nár. list. 1896. č. 290. Příl.

Řehtalky, f. = *jablka*. NZ. V. 586. Cf. Řehtavý, Řehtač.

Řehtání. Způsob ř. v pašijové dni. Vz NZ. II. 607.

Řehtat se. Obilí se řehce = bujně roste. Záp. Mor. Brt. D. II. 378.

Řehtavý. Ř. jablka = řehtalky. NZ. V. 586.

Řehtit se = *řehtati se, smáti se.* Las. Brt. D. II. 378.

Řehuci (Řehuti), odnož Lysé Hory ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Řehula, y, m., vz předcház. Řehoř.

Řehulka, y, m., vz předcház. Řehoř.

Řehůrek, řka, m., vz předcház. Řehoř.

Rechtiny = *malé řebřiny.* Brn. Brt. D. II. 466.

Rechtif sa = *řehtati se, smáti se.* A Chovan sa rehtí. Phd. XII. 198.

Reichstolar, u, m., Reichsthaler, m. 1666. L. posil. 67. Cf. Raystolar (3. dod.).

Reine Claude (rénklód), vl. královna Claudia = druh slívy, v obec. ml. ryngle.

Rejdovák, u, m., Schabbobel, m. Ott. XI. 421. b.

Rejhon, a, m. = *rehan.* Kotk. 175.

Rejkant, u, m., u tkadlovského stavu dvě rovnoběžné čtyřhranné tyčky, jež stejnoměrně jsou odděleny ve veliký počet pruhůdek. Vz NZ. IV. 98.

Rejsek = velikon. vejce atd. NZ. IV. 323, 335.

Rejš = *raději.* Volfírov. Brt. D. II. 282.

Rejší = *radši, raději.* U Perštyňa. Bl. Gr. 275. Posud v již. a sev. vých. Čech. Mus. 1895. 470., 473.

Rejtaf = *řehtati, h v j.* Dsk. Jihé. I. 32.

Rejteše, í, pl., slov. jídlo. Phd. 1896. 118.

Rejtswert, u, m., z něm., něj. meč. Wtr. Krj. I. 521.

Rejž, e, m. = *rejže, f.* Brt. D. II. 284. (Zábr).

Rejžovník, u, m. = *jídlo rejžové.* Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

-rek, -řík. Tyto přípony znamenají na Mor. tovaryše n. učenníka toho kterého řemesla. Kotk. 123.

Rek, ze stříhém. recke. Gb. H. ml. I. 352., Čern. Př. 45.

Řek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41.

Řeka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. -- **Ř. mořská** = *tok, proud.* AlxV. 2174.

Rekatolisace, e, f. Vlč. Lit. 227.

Rekeň, kně, f., děd. v Gemer. Phd. 1895. 289.

Rekogniti, n. = *rekognice.* Aby r. vydal (listinu na potvrzení, že věc zaslanou přijal). Kat. z Zer. II. 149.

Rekordace, lat. = upominání sousedů. Žáci chodili po domech zpívající a žádající, aby lidé něčím přispěli k zlepšení jich příjmu. Vz Kutn. šk. X.

Rekrutýrka. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Rektor. R-ři školní byli obyč. mistři z university. Wtr. Krj. I. 571.

Rektura, y, f. = *rektorství, správa školy.* 1521. Kutn. šk. 3.

Rekufka, y, f. = *regulka.* (3. dod.).

Rekvián, a, m. = *kněz sloužící rekviem.* 1564. Wtr. Živ. c. I. 409.

Kott: Dodatky k Česko-něm. slovníku.

Rekvisitárna, y, f. R. v divadle, kde jsou rekvisity. Nár. list. 1894. č. 221. 9.

Religio. V bibl. překládáno: poklona, poctivost, právo, náboženství, víra, křesťanství, duchovenství. Dob. Dur. 369. nn.

Relík m. lelik, l v r. Brn. Brt. D. II. 165. Cf. Cop (3. dod.).

Reliska, y, f., druh brušek. R. zimní. Nár. list. 1896. č. 299. Přil.

Relmo = *lermo, hluk, krik.* U Žleb. NZ. II. 695.

Řemdiha (*řemdih*) zastaralé již dle Bl. Gr. 185. Ř. = na ratisti koule a p. hřebíky pobitá. Wtr. Krj. I. 620.

Remek, mad. = Kunststück, Meisterstück; der Ausbund. Na Slov. Phd. 1896. 300.

Řemen = *opasek.* Vytahuje z remena me-sec. Phd. 1894. 204. Ř. k utahování kalhot, vz Rapee (3. dod.).

Ř. = *podíl.* Že se mu vod té kúze také ř. dostati měl. Arch. XIV. 281.

Řemenec. Bych rozvázal ten ř. XIV. stol. Mus. 1894. 82.

Řemenice. Ř. pro pohon a regulator ve stroji elektrickém. KP. VIII. 93.

Řemeslnický. Ř. dřevo. Vz Ott. VIII. 13. b.

Řemeslník. Hádanky o ř-cích. Vz NZ. III. 36.

Řemeslný = *umělý.* Ř. krejčíř. 1507. Dml. List. 13.

Řemeslo = *práce, opus.* Dá jim moc nade vše ř. Ev. víd. 133. Luc. 21. 34.

Řemeslovati. Rais. Rod. 122.

Remontoirky, hodiny. Cf. Ott. XI. 434. b.

Remoš, e, m. = *rynský, zlatý.* Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Rempelif = *silně bušiti* (o kováři). Jicko. Brt. D. II. 378.

Renetta Baumannova, karmazinová, karmelitská, kasselská velika (kozené jablko), landsberská, muskatová, Pompeliasova, sampanšská, strážková, velkozlata. Nár. list. 1896. č. 299. Přil.

Renk, u, m., vz Šubka (u vozu).

Renšcik, u, m. = *rynsčák, rynský.* Zábr. Brt. D. II. 125.

Řepa. Právě na řepě postizen. Bl. Gr. 297. Je zdravá jako repa. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil. -- **Ř.** = *brambor.* V Oravě. Zátur. -- **Ř.** = *čes. tance* u Príma u Rychn. Vz NZ. II. 669.

Řepák, u, m. = stroj ku krájení řepy. KP. VIII. 403.

Řepan, vz násl. Řepanec.

Řepanec, *řepan.* Ř. = *jídlo* z nastrouhané řepy, zitné mouky, soli a mléka. Vz Duř. 253. Ř. = *něco silného, zdravého.* Ten kluk je jako ř. U Žleb. NZ. II. 695.

Řepánek, nkn, m. = božidar naditý řepou. U Žleb. NZ. II. 695.

Řepář. Nár. list. 1894. č. 282.

Repeška, y, f. = *červený mravenec.* Tišnov. Brt. D. II. 378.

Repica, e, f., rostl., vz Opava (3. dod.). -- **Repier** = husitský kalich s řapkem. 1591. Wtr. Živ. c. II. 859.

Řepíček, čku, m. = *útrobník*, agrimonia eupatorium, rostl. Brt. D. II. 499. Léčení jím na Val. Vz Vek. Val. I. 158.

Řepička, y, f., vz Řepa.

Řepíčkový. Ř. jablko = muskátová renetta. Nár. list. 1896. č. 290. Příl.

Řepík, lapis lapilli. 1440. List. fil. 1893. 395. — **Ř.**, rostl., vz Jehličí (3. dod.).

Řepišťák, a, m., les v Řepistích ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Repítat se, *ropotat se*, *repotit se* = *třepati se*, *kmitati*, *lesknouti se*. Hvězda se repoce. Záp. Mor. Brt. D. II. 378.

Repka, y, f. = *kraslice*. U Netolic. NZ. III. 156.

Repotit se, vz Repítat se (3. dod.).

Repouch m. rapouch. V Krkons. Gb. H. ml. I. 122.

Řepový, ého, m., les a potok ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Repták, a, m. = *reptal*. Ché. m. s. III. 64., 75.

Reptal, vz Reptač. Krs. Moor. 92.

Republikanisovati co: stát. Stc. P. př. 128.

Řeřabí, *řeřáb* není malus, to je stežeň. Cf. Dob. Dur. 112.

Řeřeblice v. řeřáb. Gb. H. ml. I. 100.

Řeřivý = *žhoucí*. GR. Nov. 83. 4.

Řeřlivý = *řevavý*. Zábř. Brt. D. II. 378.

Resle = *kostky*. Hráti v resle. Jicko. Brt. D. II. 378.

Respa trám. Vz Hřada (3. dod.).

Řestiti = pořádati (v průměru). Am. Orb. 32., 85.

Řestivý. Ř. snaha (snaha řestiti se). Am. Orb. 85. Vz předcház. Řestiti.

Řestoky, drive Žestoky. Čern. Př. 33.

Řeš = *radš*, *raději*. Jevíčko. Brt. D. II. 120., 198.

Řešeto. Na ř-tě zůstávají toliko votrubky, ale mouka vyprší; Darma jíti pro vodu s ř-tem, hned vyteče. Bl. Gr. 298., 290.

Řeší = *raději*. Znoj., Kruml. Brt. D. II. 221., 198.

Řeškunda, z vl. riskonto. Gb. H. ml. I. 226.

Řestantník, a, m. = kdo dluhu, daně nedoplatil. Vz Mtc. 1894. 159. (Z poč. XVII. stol.)

Řešuta, y, f. = orel (na jedné straně křecaru, na druhé hlava). Louky u Zlína. Brt. D. II. 378.

Refaziar, a, m. = kdo nosí řetězy. Slov. Dbs.

Řefázkový steh (zpáteční). Vek. Val. I. 40.

Řetěz. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114. Refaz je refazom, este sa pretrhne. Slov. Nov. Př. 438. Hra na ř. Vz NZ. III. 24. Ř-zy jako ozdoba na krk v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 542. — **Hádanka**: Nėjí to, nėpije to, a kdyŹ to veme, břečtí (vřeští) to (řetaz). Brus. Hlediková.

Řetězák, u, m. = *řetězový most*. Nár. list. 1896. č. 64. fenill.

Řetězárna, y, f. = místnost, kde dělají řetězy. Nár. list. 1894. č. 265.

Řetěznatý. Ř. květožil (brouk). Klim. 257.

Retiazka, y, f. = *řetěz*. R. bodinek. Phld. 1896. 570.

Retikulovaný. R. látka. Schb. Nád. 5.

Řetízkorohý. Ř. plocháč (brouk). Klim. 251.

Řetkevník. Vz Ott. VIII. 732.

Řetník (Řestník?), a, m. = přítok Holciny ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Retrobulbulární. R. nádorek. Vz Schb. Nád. 9.

Retrospektivní. R. úvaha, Stc. P. př. 136., výstava (starožitností).

Réva, ze sthném. řeba. Gb. H. ml. I. 423. Druhy rév pěstované na Mor. Vz Brt. D. II. 440.

Řéva, y, f., místo hřiva. V Chromci na Mor. List. fil. 1894. 80.

Reverenda = *sukně dlouhá, vážná*; ji nosili kněží, mistři, ale i jiní civilní lidé; někdy slofpele; R. bakalářská n. mistrská. Vz Wtr. Krj. I. 443., 463., 569.

Reversista, y, m. = kdo podepsal revers. Nár. list. 1894. 22./1.

Revírní štola = která otvírá celý revír aneb která provozování hornictví v celém revíru má usnadnit. Ott. XI. 629.

Revišna, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74.

Revišné, ého, n., území v Oravsku. Phld. XII. 551.

Revište, e, n., zámek v Tekovsku. Phld. XII. 74., 552. R. Horné, děd. v Turc. Phld. 1895. 383.

Revno = *horko*. Bolo mu r. (byl dopálen). Slov. Phld. 1894. 373.

Řevnovati. Nemohu s ním v čes. slohu ř. Šf. (Zl. Jg. 284.).

Revolver pro jízdu, pro strážníky, pro pěší, neprůdušný. Vz Ott. IX. 940.

Revúca, e, f., mě. na Slov. Phld. XII. 178., 74., XIV. 61. — **R.**, potok v Liptovsku. Phld. XII. 178., 552.

Revúčanka, y, f., riečka u Ban. Bystrice. Phld. 1894. 357.

Rez. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 15., 17., 26. Km. -i. 44.

Řez. Dal ho k rectoru do rezu (vycepuvat, vychovat). Phld. 1893. 538.

Řeza, y, f. = *bití*. Dostal řezu. Brt. D. II. 263. (Žďár.).

Řezáč. Ř-či skla. Cf. Mrš. 261.

Řezajna, y, f. = *řezárna*. Chod. NZ. III. 397.

Řezák, u, m., dysuria, řezání při močení. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. XVIII. 214.

Řezál, *řezát*, e, m., *řezálové péro* = *péro z ocasu bílého kohouta*, ozdoba slov. klobouků. Ten má řezáfe. Brt. D. II. 378.

Rezančoky. Dostal r. (obrezance) na obed (byl bit). Slov. Nov. Př. 591.

Řezanec. O tomto slově praví Bl. Gr. 174. že jest nezpůsobné. Cf. Kleštěnek (3. dod.).

Řezanka = řezací stolice na sečku. Slez. NZ. III. 193. — **Ř.** = *tanec*. Vz NZ. II. 665. IV. 528.

Řezankový. Ř. krok (z tance z Besedy známý). NZ. II. 665. Cf. Řezanka (tanec).

Řezaný. Ř. cedule = zoubkovitě n. vlnovitě řezaná, rozstřížená. Jednu část dostal věřitel a druhou dlužník. Hodnověrnými byly jenom ty, které k sobě úplně přiléhaly. Phld. 1893. 628. Pro lepší jistotu řezanou ceduli dáváme, druhý pár pro sebe zanechavše. 1655. Ib.

Řezárna. Cf. Řizeň, Řízna, Říznák (3. dod.).

Řezati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Řezavisko, a, n. = *zabí vlas*, callitriche, rostl. Brt. D. II. 500.

Rezek, zka, m. = *hrouzek, břenek, gobi*us fluviatilis, ryba. Brt. D. II. 498.

Rezi = *řeziny*. Laš. Brt. D. II. 378.

Řezigaf = *nesikorně něco řezati*. Val. Brt. D. II. 378.

Řezikati. Muzika mu reziká (cile hraje). Slov. Němc. (NZ. VI. 77.)

Rezka, y, f. = *ryzec* (houba). ČT. Tkč., Brt. D. II. 510.

Rezko = *rychle*. Pýtal sa r. Phld. 1894. 10.

Řezlík, u, m., vz. Ryzlík (3. dod.).

Řeznická. Vz. Tanec mor. (3. dod.).

Řezník. Ř-ci vypovídají se z Hubeného přes Pařivo do Tlustic. NZ. III. 229. Ř. se uci první rok behat, druhý rok lhat, třetí rok šdit. Mor. NZ. V. 512. — **Ř.**, vz. Tanec mor. (3. dod.).

Rež, slov. *raž, rež, rož, ražka*. Pastr. I. 97. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 47. Na rež netřa ene lnojinicoma popleskať. Slez. Nov. Př. 427.

Réž, *rézorý* dříví, jinde *roděnkový*, vod rézo (prvního špalku od spodu). Sloup. Brt. D. II. 378.

Řežáb. Dob. Dur. 390. Cf. Řeřáb.

Režnica, e, f., rostl., vz. Šasi (3. dod.).

R. = *režná sukně*. Žďár. Brt. D. II. 464.

Řežlavý = *řezavý*. Zábř. Brt. D. II. 378.

Režný. R. mrak = *rudoseď*. ČT. Tkč.

Řežový. R. dříví, vz. Réz (3. dod.).

Řežucha, y, f., rostl., vz. Žaba květ (3. dod.).

Rhamnosa, y, f. (cukr). Vstnk. IV. 20., 22.

Rheoskop, u, m. (galvanoskop) = přístroj, kterým se poznává, prochází-li proud elektrický vedením a jaký má směr. Vz. Ott. IX. 885.

Rheotom, u, m. Vstnk. II. 506

Rhodamin, u, m., v luebě. Vstnk. IV. 9.

Rhodospermin, u, m., vz. Pykoerythrin (3. dod.).

Rhynchonella, y, f. R. ve vápenci. Mte. 1895. 26.

Rhyolith, u, m., nerost ze sopečných hornin. Mte. 1895. 30.

Rhythmovati co s čím. Bl. Gr. 367

Rhythmus. Vz. Bl. Gr. 365. Přízvukový r. Vz. Gb. H. ml. I. 583. — **R.** = *rym*. Bl. Gr. 365. nn.

Ři mění se u Letonie v *řez*: kředa. Brt. D. II. 155.

Riadenie, n. = *uklizení*. Phld. 1895. 200.

Riadif = *říditi, pořádati; čistiti*. Slov. Zatur.

Řiba m. hríva. Dšk. Jihč. I. 25.

Řibátko = *pokrm z mléčiva*. Dšk. Jihč. 32.

Ribosa, y, f. = druh cukru uměle získaného. Vstnk. III. 9.

Řici (řeci), *řeci*. Cf. Gb. H. ml. I. 70., 83., 143. Však to, co řek', být nemůž nereknuto. Vrch. Rol. XXX. 5. Nic neříká (k nápravě se nehlásí. U Br. v XVI. stol.). Wtr. Ziv. c. I. 492. — **s inft.** Jak jste oba před námi to učiniti řekli. Arch. XIV. 19 a j.

Řieti místo řici. Us. Bl. Gr. 267.

Řičadlo, *řičátko*, a, n. = *zrcadlo*. Záp. Mor. Brt. D. II. 210., 378., 436.

Řičeti na koho = *křičeti*. Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuell.

Řičice. Ř. skládá se a) z lubu, b) plátenka (pletěného dna). Brt. D. II. 437. nn. R. a) ohrabecnice (laš. ohrabčanka, ohrabčok), b) hrachová, c) stoklasná, d) kúkolná, e) prachová (laš. pretak, hustá ř.). Ib. 437. R. vo-vesná, brachuvka, stoklaska, kókolnice, půl-kókolnice, prachuvka. Ib. 378. Ř. při hádání. Vz. Zbrt. Pov. 89. — **R.** = *huchta* ohromně veliká a ozdobená, předkládaná hostem po cepení nevesty. Vykl. Svat. 111. Cf. Měchura (3. dod.).

Řička, y, f. = přítok Ostravice. Věst. op. 1894. 13.

Řičky, potok u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Řičnice = *řičice*. Dšk. Jihč. I. 11.

Řičný = *zaralitý*. XV. stol. Dob. Dur. 187.

Řidce. St. N. 78. Cf. List. fil. 1895. 96.

Řide = *hříbě*, dial. Gb. H. ml. I. 423.

Řidkokráte = *málokdy*. Wtr. Krj. I. 165.

Řidkošil, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Řidla, y, f., místo skřídla. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486.

Řidlo, a, n. = *lukno*, výkrojek v lebce pro oči. Wtr. Krj. I. 255.

Řiešif. I riesil drzat sa ho (miesta) pevne. Phld. 1894. 14.

Ríga, y, f. Rígy byly kamenné hroble (hromady) z tých skál, ktore pilni vincuri vybrali z vinice. Slov. Phld. 1896. 486.

Řiha, y, m., vz. předeház. Řehoř.

Řiháček, čka, m., vz. předeház. Řehoř.

Řihák, a, m., vz. předeház. Řehoř.

Řihánek, nka, m., vz. předeház. Řehoř.

Řich m. hřich. V Chomeci na Mor. List. fil. 1894. 80. V jihozáp. Čech. Dšk. Jihč. I. 47.

-řik. Vz. -rek (3. dod.).

Řikadlo. Dětská ř. z Mor. Vz. Budečská zahrada XI. č. 9.

Řikání nad hauáckým stromem svatebním. Vz. Čes. I. V. 416., 417.

Řiknutí. Řikla sú stáda, mugierunt. Ol. Joel. 1. 12. (Gb. H. ml. I. 347.). Cf. Rýknouti.

Řim. Vsecky cesty vedou do Řima. Phld. XII. 74.

Řimá m. hrímá. Us. místy.

Řimava, y, f., potok v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 75., 552.

Řimbaba. Ř. v stré. podání. Vz. Zbrt. Pov. 62. — Ř., *matricaria minor*. 1440. Mus. fil. 1893. 263.

Rimoč, e, f., území v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 75., 552.

Římsa = *police* na talíře etc. Brt. D. II. 436.

Římsovitý. Ř. polička. NZ. II. 647.

Římsový. Ř. hodiny, Stutzuhr. Ott. XI. 433. b.

Říša = *rýša*, *žlab*. Slov. Zátur.

Řinčivý. Ř. buben. Lerm. II. 46.

Rinog, z Ring. Slov. Pastr. I. 111.

Řířlavý = *žeřavý*. Brt. D. I. 87.

Řísa, y, f., rostl., vz Žabí tráva (3. dod.).

Říský m. říšský. Pulk. 78. a. (Gb.).

Říšnej = *říčný*. Dšk. Jihé. I. 45.

Říškoradský. Nár. list. 1894. č. 105.

Říšský. Ř. brána v Praze = strahovská. Nár. list. 1895. č. 314. feuill.

Řístě = *hřiště*. Dšk. Jihé. I. 32.

Říř. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39. Hojení kuří řiti (bradavice). Vz Mte. 1894. 334.

Řitůvka, y, f. = *krátká sláma*. Cf. Říř. Brt. D. II. 378.

Řivati, vz Řvati. Kráva řive. Jemnice. Brt. D. II. 267.

Řivnáč, columba palumbus, slove skoro všeobecně *divoký holub*; také *hřivnáč*, kroužkový holub (mor.), *hřivnák*. Mte. 1893. 307.

Řivnatěnka, y, f., jubaria, rostl. Am. Orb. 93.

Říz, u, m. Jedním řízem něco odbyti = najednou. Jevičko. Brt. D. II. 378.

Říza. I viděla dva anděly v řízách sediece. Ev. víd. Joan. 20. 12. V ev. olom.: v albách.

Řízavý = *řežavý*. Kruml. Brt. D. II. 210.

Rizeň, vz Ryzeň. Phld. 1894. 545.

Říznák, u, m. = *řezárna*. Brt. D. II. 437.

Řížit se = *žítiti se* (svítiti). Kts. 20., Dšk. Jihé. I. 10.

řj měnilo se v *ř* a toto dále v *ř*: moře z morje. Gb. H. ml. I. 332.

Řkóca = *řka*. Tišn. Brt. D. II. 197.

řl se mění v *dl*: Kadlík m. Karlík, pedlík m. perlík. Vz Gb. H. ml. I. 351.

Rmen, camomilla. 1440. List. řil. 1893. 393.

Rmenec, nce, m. = *růžica*, *svatojanské kvítko*, *svatýjánec*, *hořčičná*, *hulán*, *reliká iskerka*, *chrysanthemum leuc.*, rostl. Brt. D. II. 501.

Rmoutiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Rmut, u, m. = *rum*, Schutt, m. Zlin. Brt. D. II. 379.

-rný: peprný; odchylkou *-řný*: buřný působením substantiva bůře, námořní. Gb. H. ml. I. 336.

Rob. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Roba. Toto slovo mělo často význam přihany. Vz Mus. 1895. 309. Na záp. Mor. ho neznají. Brt. D. II. 459. — **R.** = *žena*. Chlop je hlava a r. čapka a bez čapky nemože vyjít; R. při koralce sedí, krava bidné hředi. Nov. Př. 379., 142. Roba chlapovi pravdy nepoví. Mor. NZ. V. 545.

Robátko, a, n., vz Robé.

Robenec = *pachole*. Vlúdiece r-nce neb děvečku do svých zákonov. Chč. S. 259., Arch. XIV. 444. Staří Čechové říkali r., moravští sedláci: chlapec. Bl. Gr. 174. — **R.** = *učen-*

ník. Cf. Přínoza (3. dod.). — **R.** v prengade = *dělník*. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 380.

Róbenica, e, f. = chalupa ze dřeva robená. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Robín, a, m. = Robert. Hledík.

Robině (robynye) = *roba*. Ž. pod. (Mus. 1895. 308.).

Robínek, nka, m. = *mládenec*. Bl. Gr. 174. tohoto slova neschvaluje.

Robiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Kubo robí, Kubo jie. Slov. Nov. Př. 130. — **jak.** Jak budeš r., tak budeš mět; Růb, jak se da a ni, jak se zda. Slez. Nov. Př. 130. 134. — **co.** Zpivaj, co umíš, rob, co možeš. Mor. NZ. V. 541.

Robota. Cf. NZ. III. 216. a dřívější články. — **R.** = *práce*. Kde je r., tam je dobrota; R. smrdí; Jest jem, vypít vypijem, len chuti do r-ty žiadnej nemám. Phld. 1892. 254., 1893. 155., 1894. 443. Ký je to čert za robota, jedna čizma, druhá bóta! Slov. Zátur. Néhled na lacnotu, ene na robotu; Kdo roboty néhledí, po tym nikdo nédědí; Roboty do lichoty, do soboty (porád dost). Slez. Nov. Př. 131., 139., 631. Dobrá robota, milá sobota (výplata v sobotu): Néměla baba roboty, kupila si prasa. Mor. NZ. V. 542. — **R.** *panská*. Stojí o mdelení jako sedlák o robotu a děti o methu. Lomn. (Wtr. Živ. c. II. 931.).

Robotěz. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114.

Robotnice. Ancilla. R. boží. Ev. seit. 3. L. 1. 37. Jinde dle Vondraks Spuren 13. roba.

Robotný. R. sluha. Chč. m. s. III. 26

Robotýrský. R. buben. 1750. Nár. list. 1895. č. 31. odp.

Robousy m. Roboušy. Čern. Př. 35. Cf. Rakoušy (3. dod.).

Rocoška m. rozsoška. Dšk. Jihé. I. 38.

Ročlak, a, m. = kdo chodí za rok jednou n. dvakrát do kostela. Phld. 1895. 215.

Ročítě. Vím to r. = určitě (přesmyku). Brn. Brt. D. II. 167.

Ročnice. R. 1895. stá r. Pavla Šafaříka. Nár. list. 1895. č. 49.

Rod. R. trpný. Testament Erasmusem napsaný dle Bl. Gr. 113. špatně m.: od Erasma praví: trupská phrasis, ad personas non quadrat. 114. Poznán bohem adhuc saeculo XV. vigit, nam lego: klášter založen králem Janem pro: od krále Jana. Dob. Dur. 91. Vždy třtinou od větru kláčenou býti ho znamenám. Arch. XIV. 360.

Rodič. Kdo svojho rodiča povliekol pred prah, toho vlastné deti povlečú za záhumni. Slov. Zátur. Ani u vlastních r-čov mu nebolo lepšie. Slov. Nov. Př. 623.

Rodičít sa = *pokládati se za příbuzné*. Oni boli nevlastná sestra méjho tatíčka. Ale keď tak ostali bez všetkého a méj tatíčko predsa mali dačo po matke, nuž sa ani veľmi nerodičili. Phld. XIII. 257.

Rodičství, n., Elterschaft, f. Sterz. I. 735.

Rodina. Popis mor. r-ny. Vz Brt. D. II. 457. R. = obyč. vzdálenější příbuzenstvo: strýc, teta, bratranec, švagr, kmotr a p. lb. Najveksá rodzina najveksi hnev. Šaris. Phld. 1895. 377.

Rodolub, a, m. = milovník svého rodu, kmene. Phld. 1893. 242.

Rodomil, a, m. = *rodoľub*. Phfd. 1894. 646.

Rodonit, u, m., Allagit, nerost. Sterz. I. 126.

Rodostrom, u, m., Stammbaum, m. Phfd. XII. 331.

Roh. Všetko by na rohy pobral; Vjac here na rohy, ako uniesť môže. Phfd. 1894. 440. Z rohů platiti (daň z dobytka). Rokyc. (Vlč. Lit. 191.). Rohy mi narastú od dlhéj chvíle. Slov. Nov. Pr. 577. — **R.** = *příčka u snoradla*. NZ. IV. 37. — **R.** = *vysoký čepec kušlovitý*, ostrým hrotem zakončený, z lepenky a p., potažený hedvábím nebo jinou dražší látkou. Vz Wtr. Krj. I. 82., 85.

Roháč, pták, místy: *rohál*. Mtc. 1893. 308. — **R.** = *ruchadlo*. Brt. D. II. 448. — **R.** = *žaludová česule*. U Brušp. Hledíková.

Rohačky = *pečivo*. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 173.

Roháčov, a, m., vrch v Bošácké dolině na Slov. Phfd. XII. 657.

Rohál, vz předcház. Roháč. — **R.**, vz Ryzlink (3. dod.).

Rohaňa, dle Káca = *kráva*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Rohatka, v hodin., Sperrad. Ott. XI. 433.

Rohlena, y, f. = *ženská, která se ráda rouhává, posmívá*. Jevíčko. Brt. D. II. 379.

Rohlik, pták, vz Rorýs, Vidlák (3. dod.).

Rohočelistník, a, m., silusa, brouk. R. rezavý, s. rubiginosa. Vz Klim. 170.

Rohořka m. rohožka, ž v ř. Gb. H. ml. I. 517.

Rohožnica, e, f., obec v Tekovsku. Phfd. XII. 337.

3. Roch, a, m., cf. předcház. Hroznata. Jak je na sv. Rocha, tak bude po tři týdny; Nedá-li R. vody, dá ji teprv Martin. ČT. Tkč.

Rocháč, e, m., vz Ruchadlo (3. dod.).

Rochačka, y, f. = *pukavka, bouchavka*. Brt. D. II. 375.

Rocháda, y, f. = *tah věží ke králi a jeho ústup za ni (ve hře v šachy)*. Flš.

Róchat se = *pukati, praskati*. Brt. D. II. 379.

Rochovec, dód. v Gemersku. Phfd. 1895. 349.

Roj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Rója, e, f. = *to, čo sáňka v snehu vyruje*. V Liptovsku. Phfd. 1894. 254.

Rojčenie. R. a vrenie mladých citov. Phfd. 1895. 153.

Rojčif zač = *mluviti, zasazovati se oč*. Phfd. 1895. 287.

Rojčivo = *klidně?* Zuzka zdvihne zrak a r. sleduje jeho let (mračna). Phfd. XII. 274.

Rojčivý = *klidný?* Zuzka s r-vou spokojeností zahřadela sa do noci; R. srdce; Keď mu pripomenul staré r-vé časy. Phfd. 1892. 281., 1893. 252., 757.

Rojiti se. Starosti se pánu rojí hlavou. Quis. Trš. 45.

Rojník, u, m., rostl., vz Netřesk (3. dod.).

Rojovník, u, m., rostl., vz Důbravník (3. dod.).

Rojta = *krejzl*; u rostlin přeslen, konec lubu rostlinného. Am. Orb. 94.

Rojžeha m. rozžeha. Hus P. 123. a.

Rok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 84.

Kdy tobě roky dochodijá (kdy máš narozeniny)? Už má roky (je dospělý). Došly mu roky = umřel. Brt. D. II. 379. Inde z rok (s rok = dlouho), inde skok (jinde se dělá něco dlouho, jinde rychle). Slov. Zvolen.

Roka. Cf. Druha (3. dod.).

Rókati = *rochati*. Sviné róchá. Babice. Čejč. Hledík.

Rokle, z něm. Rachel. Jg.

Rókotný. R. píseň. Kolc. 58. Cf. Rokot (dod.).

Rokycana (Jan z Rokycan). Cf. Vlč. Lit. 187., 199., 222., 276.

Rokyta, slov. rakyta. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. R., *rokytí*, salix purpurea. Brt. D. II. 507.

Rokytina, y, f. = *rokytí, sítí*. Phfd. 1894. 204.

Rokytovitý. R. mechy, hypnaceae. Ott. VIII. 823., XI. 519. a.

Role. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Rolí, vz Role. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 40.

Rolní. R. řád, náčiní (pluh, kolečka, brány atd.). Brt. D. II. 442.

Rolníčka. R-ky a zvonce nosili v XV. stol. na šatech. Vz Wtr. Krj. I. 30. nn.

Rolníčkový. R. moda v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 31. a Rolníčka (3. dod.).

Rolník. R-ci vypovídají se ze Sejovic přes Senožaty do Žitína. NZ. III. 229.

Romancovati látku. Vlč. Bás. 74.

Romančická (-čka?), trať u Lubna ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Romanie, druh drahého vína. Čel. Pr. m. II. 925.

Romanský. R. mody v Čech. Vz Wtr. Krj. I. 316.

Romantisovali. Bráb. 132.

Ron, a, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronagoč, vrch v Gemersku. Phfd. XII. 75., 552.

Rondo, vz Rondeau.

Rondziti. Kdže baba rondzí, tam lem čert plondzí. Phfd. 1895. 184.

Ronec, nce, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronek, nka, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronglička. Dšk. Jihč. I. 48.

Roník, a, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ropice, e, f., hora při Morávce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11., 12.

Ropička, y, f., hora při Morávce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Ropóše = *housenky na zelí*, Raupen, Zábř. Brt. D. II. 518.

Ropotat se, vz Repotit se (3. dod.).

Ropouch. O pův. cf. Kotk. 182.

Ropucháč, e, m. = *domácí skřítek v podobě ropuchy*. Slád. Mak. 9.

Rorejz, e, m., vz Rorýs (3. dod.).

Rorés, a, m., vz Rorýs (3. dod.).

Rosa. Když není ráno r., bude brzy pršet. Duf. 345. Má sa ako rosa na trave. Slov. Nov. Pr. 592. — R. májová, galium cruciatum, rostl. Brt. D. II. 503. Léčení rosou sluneční (potentilla reptans) na Val. Vz Vek. Val. I. 157.

Rosička, ves, dříve Rozsečka. Čern. Pr. 33. — **R.**, *rosnatka*, drosera, rostl. Vz Ott. VIII. 38. Rosička sluneční (tormentilla reptans), vz Pětiprstka (3. dod.).

- Rosičkovitý.** R. rostliny, droseraceae. Ott. VIII. 38.
- Rositi co.** Roste milost. 1418. List. fil. 1896. 105.
- Rosívka,** y, f. = *rozšířka*, zástěra na roz-sévání. Dšk. Jihé. I. 38.
- Rosol,** u, m. = *trusavisko*, *sedlina*. Slez. NZ. IV. 447.
- Rosolkářství,** n. Am. Orb. 67.
- Rosolnívká** hlýbní, *protococcus nivalis*, rostl. Am. Orb. 93.
- Rosolozvěr,** a, m. R-vé = slimýši. Am. Orb. 104.
- Rosoměr.** Vz Ott. VIII. 39.
- Rost,** u, m., Wuchs, m. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
- Rostenec** = současně vyrůstající. Nár. list. 1893. č. 265.
- Rostenka,** y, f. Fem. k rostence. Nár. list. 1893. č. 265., 1896. č. 113.
- Rostlinářský.** R. slovár. Cf. Vlč. Lit. 47.
- Rostlinění krajiny** (vegetování). Ztk. 18. (3. vyd.).
- Rostlinojdný** živočich. Ztk. 67. (3. vyd.).
- Rostlinstvo.** O pověrách k nemu se táh-noucích cf. Zbrt. Pov. 165. R. moravské. Vz Brt. D. II. 498. nn.
- Rostoklaty,** dřívě Chroustoklaty. Čern. Pr. 32.
- Rošec,** šce, m. = *kruch*. Slaný jak r. Han. Brt. D. II. 379.
- Rošindol,** a, m., z něm. Rosenthal, děd. na Slov. PhId. 1895. 46.
- Rošt,** u, m. = *trám*. Vz Hřada (3. dod.).
- Roštár,** a, m., děd. v Gemer. PhId. 1895. 389.
- Roštejn,** a, m., z Rothenstein. Čern. Pr. 37.
- Roštěník,** u, m. R. elektrický, *varák*. KP. VIII. 211.
- Rota.** Zlá r. (nadávka sedlákům). NZ. III. 512.
- Rotek** m. hrotek, *h* odsuto. Brt. D. II. 270. (Žďár.).
- Rotiti.** Jel se jest mnohými r. kletvami. jurare. 1410. (Gb.). Za Hr. ruk. 241. polož.: Cf.: A on poče se kleti a přísahati. Mark. XIV. 71. Olom. bibl. - **se.** Vždy se rotís (bou-ris). Ché. Pest. 60. a.
- Roubík** = *malý roub*. R., jak jej vstě-puješ, tak pujme po sobě plán a obrátí v chut a sladkost step. Bl. Gr. 299. - **R.** = *želízko*. Vlasy pálili jehlici, r-kem, jako posud. XV. stol. Wtr. Krj. I. 101.
- Roubliček,** čku, m., vz Vrublík (3. dod.).
- Roublík,** u, m. = *rampouch*, *střechyl*. Třebíč. Brt. D. II. 379.
- Rouhati se.** O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
- Rouhování** = vyhánění napášených ovcí po znech před setbou na pole (pres poledne, na úhor nebo na strniště), aby pole polno-jily. Plzeň. Čes. I. V. 134.
- Rouch,** u, m., vz Uterák (3. dod.).
- Roucha,** vz Rouska (3. dod.).
- Roucho** = *nevěstiny poruny*. U Plzeň. Škar. 35. a j.
- Roula,** y, m., přesmyknutím z Laura — Laurentius, z něm. Lorenz. Kbrl. Sp. 20.
- Rouno.** O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
- Roupa,** y, f. = *routa*. Vz NZ. II. 590. (U Křemže u Krumlova.)
- Roupník.** Dej komu r. s chlebem snísti. NZ. III. 326.
- Rous,** u, m. = *vlas*. Jimramov. Brt. D. II. 379.
- Rousínovský** = Frant. Sušil. List. fil. 1894. 423.
- Rousník,** a, m. (Řasný), potok u Nošovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.
- Rouš.** S dobrým roušem (opicí) tam odtad-jsem odjel. 1673. L. posil. 65.
- Rouška.** XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 48. nn., 104., 344., 380. R. = bílá plena asi 2 lokte dlouhá a $\frac{1}{4}$ lokte široká s vysíťmi konci (uz se nenosí). Vek. Val. I. 32.
- Rouškový.** R. dílo. Vz Rouška. Mus. 1893. 104. R. šmuk v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 381.
- Routa,** ze sthném. rúta. Gb. H. ml. I. 552. Léčení routou (r. graveolens) na Val. Vz Vek. Val. I. 158. R. polní, vz Zemědým (3. dod.).
- Routi** = *rýti*. Svině ruje. Na Plassku. Krok. 1892. 268.
- Rov.** O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
- Roveň** = *rovň*. Svoje rovní sa drz. PhId. 1893. 567. — **R.**, les u Místka. Věst. op. 1894. 6. — **R.** = *rabarbora*, rheum. rostl. Vek. Val. I. 157.
- Roveňáčka,** y, f., vz Tanec čes.
- Rovenství** = *podobenství*. Ev. seit. 15. Mat. 13. 3.
- Rovesek,** ska, m. = *rovesník*. Mor. Nár. list. 1896. č. 77. odp. feuil.
- Rovienee,** nce, m. Na malém rovienci povyse dzedziny sú role najürounejsie. PhId. XII. 697.
- Rovina.** Nesvědčí r. tomu, co příroda za-sela v horách. Šml. I. 84.
- Rovná,** é, f., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
- Rovňa,** e, f., trať v Pražmě ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
- 2. Rovně.** O strě. skloň. cf. Gb. Km. -a. 92.
- Rovník,** a, m. = *ersterník*. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuil.
- Rovnina,** y, f., trať u Kanovic ve Frýde-cku. Věst. op. 1893. 12.
- Rovnoběžkový.** R. pohoří. Mus. 1893. 458.
- Rovnodušně,** gleichmüthig. PhId. 1895. 7.
- Rovnodušný.** Čeh.
- Rovnohovec,** děd. v Gemer. PhId. 1895. 351.
- Rovnolehlost,** i, f. Zůstane-li páka (váhy) v r-sti. Am. Orb. 23.
- Rovnoměrně,** gleichmässig. PhId. 1894. 729.
- Rovnomluvy,** u, m., diallae. Ott. VII. 459.
- Rovnonoční.** R. den, aequinoctialis. 1418. List. fil. 1896. 116.
- Rovnoplatně.** R. vystupovati. Vstuk. III. 246.
- Rovnoplatnost.** R. vod ků. Vstnk. III. 245. R. dvou výřezu. Ott. VIII. 473. b.
- Rovnorozec,** zce, m., orthoceratites, škeble. Am. Orb. 104.
- Rovnosmýšlejší.** R. rodina. PhId. 1896. 620.
- Rovnošat** = *stojnokroj*. PhId. 1893. 473. Generalská rovnošata. PhId. 1895. 596.

Rovnošata, y, f. = *rovnošat*. PhId. 1892. 407.

Rovnoštítec, tee, m., euthia, brouk. R. mraveništní, c. scydmaenoides, skladkový, plícata. Vz Klim. 273.

Rovnováhový. R. poloha. Vstnk. III. 250.

Rovnovážně. Řapík jest r. smačknutý. Čl. I. Jos. 15.

Rovnozvučný. R. koncovky = rým. PhId. 1894. 576.

Rovný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Sed si na rovné (kdo své promarnil). Vek. Val. I. 110. Rovný jako jedle a mocný jako dub; Bude r. jak podkova. Nov. Př. 606. 605. Není dycky rovný, kdo se často křiví. Mor. Čes. I. V. 420.

Roz-. Vokalisace předložky *roz-* v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203.

Rozanatomisovati co. PhId. 1895. 286.

Rozárky = *hrušky*. NZ. V. 522.

Rozát, n, m. Jak vedle r-tu v kleci poskakuje. Šml. I. 142.

Rozavit m. rozjavit = rozdávit. Pastr. L. 49.

Rozběhlec, hlce, m. = *chléb nízký, rozkysalý*. Brň. Brt. D. II. 481.

Rozběhnouti se pro nějakou věc. Brt. D. II. 379. Kdo se rozběhne, brzy se schvátí. Světz. 1895. 309. b.

Rozběr. Ktož by poznal jich (kol) rozmyru. AlxV. 1154. Prk. v Kroku 1892. 399. čte: rozberu (rozbor, rozebrání).

Rozbodnouti. Prudce proti sobě své koně rozbode-sta (pobodli). Štilf. 192.

Rozbolavětí. Kto plije do vody, plije pance Marii do očí a oči se mu rozbolavějí. Us. NZ. III. 343.

Rozbolestnití. To r-lo její duši. Světz. 1895. 24.

Rozbornický, analytisch. Mark. (Krok. 1896. 11.).

Rozbrániti. Darmo jich hospodské r-ňoval (roztrhoval peroucí se). Brt. D. II. 61.

Rozbreptaný = *rozbleptaný*. R. brambory. Dsk. Jihé. I. 7.

Rozbryzgnouti se = *rozstříknouti se*. Tak, že mozgy sa rozbryzgly. PhId. 1894. 507.

Rozburáceti se. Kole. 57.

Rozbůstí, vz Rozbodnouti.

Rozbytí se. Kdyby se člověk na světě rozbyl, přece musí odejít. Brt. D. II. 379.

Rozcékaný. R. mlíko = *rozbryndané*. Brt. D. II. 209.

Rozceství m. rozcestí. Zábř. Brt. D. II. 129.

Rozeiplati = *roznimrati*. R. jídlo. ČT. Tké.

Rozcítěný. Bol r. ale nie rozcitěný. PhId. 1895. 208.

Rozcuchanec, nce, m. = *rozcuchaný*. Světz. 1893. 452. a.

Rozčapený. R. vrata. Vz Rozčapiti. PhId. XII. 697.

Rozčarovati koho. Nár. list. 1893. č. 280.

Rozčástení, n. = *rozčástení*, distributio. Jg.

Rozčeřiti se. Sotva se r-lo (smráklo). Jíz. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuil.

Rozčeslý. R. ústa dračí. 1487. Krok. 1895. 321.

Rozčlérati koho = *rozčlérati, pohnouti*. PhId. 1894. 683.

Rozčítávačka, y, f. = *rozčítání*. Duf. 74. nn.

Rozčlapanutý. R. nos. PhId. XII. 83. (rozplesklý).

Rozčochtaný. Čochta r-ná (nadávka). ČT. Tké.

Rozčrpkat = *rozškrejpati*. R. vodu. PhId. XII. 292.

Rozčuchraný = *rozcuchaný*. R. brada. PhId. 1893. 148.

Rozdésiti se. Velice se r-sil (poděsil), když viděl nestvůru. Kld. IV. 48.

Rozděšit se = *děti se na děš*. Tak se nám tam r-lo. Val. Brt. D. II. 379.

Rozdno = *ružno*. Us. místy. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdradovati se, z rozradovati se, d vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdrapiti. Vietor sa rozdrapuje. PhId. 1894. 373.

Rozdrapovatel národa. Nár. list. 1895. č. 234. 2.

Rozdrapovati sa = proti síle nebo slušnosti se namáhati. Slov. Zátur.

Rozdražiti, z rozraziti, d vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdrchlat sa = *rozjachtat sa* (3. dod.).

Rozdřipený. R. list. Čl. Zrůd. 4.

Rozdrůzgatí = *rozbití*. R-gal flintu na kůsky; Bandura (hud. nástroj) sa r-la. PhId. 1892. 488., 1893. 140.

Rozdružovadlo. Cf. KP. VIII. 408.

Rozdružovna, y, f. R. či separovna těživa v dolech, Separation. Ott. XI. 602. b.

Rozdrživosť, i, f. R. ocele. Vz Am. Orb. 52.

Rozdurmit co = *rozdrtití?* PhId. 1892. 395.

Rozedma. R. plie, emfysem. Vz Ott. VIII. 572.

Rozedřiti. Opona w taz doba rozedrzye se. Sv. ruk. 296. V pražské bibli: roztrhla se.

Rozehnal, a, m., býv. rybník v Pobebrad. NZ. IV. 100.

Rozehnatí. Rozezene se to po světě a trochu po hrbetě (tesí se, kdo se vydává za deště na cestu). Mor. NZ. V. 545.

Rozechvívavý. Dotklo se ho něco r-vého. Světz. 1895. 531. c.

Rozemšilka. Ott. IX. 236. b.

Rozenie. V Dal. 6. (ne 8.) je urozenie, a nikoli rozenie. — R. v Rkk. je prý partus. Ale: Synové tohoto světa moudřejší synův světlosti v rození svém sú (in generatione). Ev. olom. 287. b. (Osv. 1896. 895.).

Rozepělý (od pěti). R. hlasy. Lerm. II. 156.

Rozeskvřieti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Rozesmít koho = *rozesmáti*. Domžl. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Rozeštvanosť politická. Nár. list. 1896. č. 191.

Rozetnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Rozfíkati někomu nohavice (rozsekati ku

př. bitím). Mor. Nár. list. 1896. č. 169. odp. feuill. Cf. násl.

Rozfiknouti si co = *roztrhnouti*. Brt. D. II. 310.

Rozflasaný = kdo má vlasy rozčuchané. Us. v Krkonš. Gb. II. ml. I. 430.

Rozfoukaný. R. dediny (řidké). Vstnk. II. 578.

Rozfrěkárif co = *promřhati*. Phld. 1894. 758.

Rozfrejmarčiti = *propartikovati*. ČT. Tké.

Rozfrkaný. Cf. Ivera (zde).

Rozfrnditi = *rozfrndati*. ČT. Tké.

Rozgajdat = uvéstí v nepořádek. U Cisařova. NZ. VI. 74. — **R. sa** = *rozjachtat sa* (3. dod.).

Rozgermanštělý. R. Němci. Mus. 1895. 104.

Rozglósknót = *rozlousknouti*, g vsuto.

Rozgúľaný = *rozválený*. R. cesto (tесто). Phld. 1895. 75.

Rozgúľaf, *rozgúľovať* = *rozváletí*. R. cesto (tесто). Phld. 1895. 387., NZ. IV. 506.

Rozhajdat sa = *rozjachtat sa* (3. dod.).

Rozhňácatí co. R. žaludek = přepnutí. ČT. Tké.

Rozhnusiti co: ovoce = umazati, pokáletí při česání ho, padá-li ku pť. do nečistoty. Cf. Pohojiti (3. vyd.). Kat. z Zer. I. 244., II. 126.

Rozhojňovací soud, Erläuterungsurtheil, n. Dk. (Krok. 1895. 370., 1896. 12.).

Rozhoralý v Rkk. m. rozhořelý. Vz Mus. 1896. 280. Tam omyl písecký. Mus. 1896. 384.

Rozhořeti se jak. Oheň se r-řel plamenem. NZ. III. 343.

Rozhoudati se = nedbale ustrojiti. ČT. Tké.

Rozhřeš, c, m. = rozhřešování. O tomto slově praví Bl. Gr. 171., že jest to vox antiqua (zastaralé).

Rozhřešiti koho čím čeho. Aby moci papežovu r-sil je toho všeho. Čhč. m. s. III. 50.

Rozhrkati = *rozviklati*. ČT. Tké.

Rozhrušiti v Rkk. písařská chyba m. rozkrušiti. Mus. 1896. 384.

Rozhučený. R. more. Slow. Lil. Ven. 48.

Rozhutaf si co = *vymysliti*. Cez zimu vždy si r-tal něco. Phld. 1892. 203. — 1894. 730.

Rozhlamtati = *rozhlampati*. ČT. Tké.

Rozhlupatěný, vz Rozhlupacený. Světz. 1893. 2.

Rozhlupený, vz Rozhloupaný. Brt. D. II. 389.

Rozhod, **rozhodník**, u. m., rostl. vz Tučný muz (3. dod.). R. modrý. vz Březini (3. dod.).

Rozhodná. Cf. Dlijana (3. dod.).

Rozhodní, vz Rozhodný. Am. Orb. 89.

Rozhodný. Misto na patero (stran) r-né. 1500. Wtr. St. Pr. 165.

Rozhutnati mee. XV. stol. Mus. 1896. 118.

Rozhýrif sa. Sotva sa po dedine r-lo, že umrel. Phld. 1894. 720.

Rozinka. O puv. cf. Čern. Pr. 58.

Rozinový. R. barva = růžová. Wtr. Krj. I. 356.

Rozjachtaf sa = *zle sa obliecť*, s otevřeným krkom, s rozopátou vestou. Nechod s rozjachtaným krkom. Cf. Rozdrehlat, Rozhajdat, Rozgajdat sa. Myjava. Phld. 1895. 445.

Rozjařit se. Až se r-ří (nastane jaro). Han. Brt. D. II. 380.

Rozjavený. Také slov. Hladzel na mňa z r-nú hubu. Phld. XII. 55.

Rozjédzený = *nahněvaný*. Dziv ho nerozhodilo, taký bol r. Phld. XII. 55.

Rozjeřabatiti se = *rozjeřiti se*, *rozčepčřit se*. ČT. Tké. Na záp. Mor. Brt. D. II. 380.

Rozjeřacelý = *rozčepčřený*. Jevíčko. Brt. D. II. 380.

Rozjímati. Lidé měli by r. dobrodiní to. 1500. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 131.).

Rozjiženie, n., refrigerium. 1418. List. fil. 1895. 436.

Rozkatovati co = *roztrhati*. Nár. list. 1895. č. 234. 2.

Rozkaz. Jaký r., taký účinek. Phld. 1894. 442.

Rozkazovací způsob. O tvoření ho v dialektch českoslov. vz Věstník Kr. ces. společnosti nauk. 1890. 22., 449.

Rozklapnouti = *rozerřiti*. R. palazór Brň. Brt. D. II. 384.

Rozkleceti se = *rozkulhati se*. Na cestě mi se kuň rozklecel: Kuň se mi r-cel. 1470. Arch. XIV. 192., 246.

Rozklečeti v VII. 606. a. oprav v: rozkleceti.

Rozklepati. Brada se mu r-la (rozhýbala). Osv. 1896. 43.

Rozkocouřit se = *rozdurditi se*. Kld. III. 137.

Rozkoliti co = *rozekláti*. U Dolnoštubňanů. Phld. 1894. 22.

Rozkornoutiti co. Nár. list. 1894. č. 6 Příl.

Rozkosmaný = *rozčuchaný*. Jimramov. Brt. D. II. 380.

Rozkoš. O strě. sklán. cf. Gb. Km. si. 47. Svá r. slepá a milejší než cizí život. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Rozkotati v Rkk. Cf. Osv. 1896. 381., 894.

Rozkoudelnatěti. Niti se r-ly (roztřepily). NZ. VI. 80.

Rozkrídliti ruce i nohy. Ku GR. připoj. Nov. 27.

Rozkročák, u. m., vz Tanec čes. (3. dod.).

Rozkrojití. R-li sme si chlieb (znesvářil jsme se). Phld. 1894. 514.

Rozkrovený (rozkrovený, standig) Raž r-ná nechá sa prezimovať. Slov. Phld. 1896. 526.

Rozkrundati = *rozkrundati*. ČT. Tké.

Rozkrútený = *rozbalený*. Dite r. Slov. Čes. I. V. 160.

Rozkvětání v botan. Vz Efflorescence v Ott. VIII. 393.

Rozkyklati = *rozviklati*. ČT. Tké.

Rozlenošiti se. R-sil se na sedadle. Světz. 1895. 402. c.

Rozletěti v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230. Mus. 1896. 380.

Rozletitý. R. felič. Mus. 1894. 142.

Rozlíbatí. Pak se všichni ještě jednou rozlíbali. Světz. 1895. 379. c.

Rozlitina horniny. Ott. XI. 613. a.
Rozlitostněti se. Vykl. Svat. 23.
Rozložení. Zeměpisné r. zvířat, lépe: roz-síření. Krok. 1892. 370.
Rozložná, é, f., osada v Gemer. Phfd. 1895. 351.
Rozlučka. Slunce na r-ku se posoší. Phfd. 1892. 577. Klek na r-ku. Pokr. Mrt. z. 7.
Rozlučně. Nerozlučně. Hrad. 44. b.
Rozlučsvěta, ajuga genevensis. Mtc. 1894. 20., 103., Phfd. 1894. 716.
Rozluka = *svatební píseň*, jíž se ženich nebo nevěsta loučí se svobodným stavem. Phfd. 1895. 592.
Rozluniti = *rozšířiti*. Váh (řeka) volne sa r-nil šíriacou sa dolinou. Phfd. 1896. 198.
Rozluntati, vz Puntati (3. dod.).
Rozluštitelnosť. Pis. pis. 17.
Rozmařitý, cf. Rozmajitý. Brt. D. I. 111.
Rozmajstrovati co = *roztrhati, rozcedrati*. U Zleb. NZ. II. 695.
Rozmařilec, lee, m. J. Goll v Baudel. 79.
Rozmarinový. R. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Pril.
Rozmaznati. R-li sme ho s Alexandrovi-com. Phfd. XII. 483.
Rozměklý. R. místo pístele. Hlav. 5.
Rozměřiti. R-il zemi pod kostely (udělal farností). Ché. S. 296.
Rozmetačka. R., dílo oružnické. XVI. stol. Mus. 1894. 516.
Rozmeziti. Když grunty rozmezovali. Arch. XIII. 245.
Rozmítání. R. literek do kas v tiskařství. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuil.
Rozmliáždiť sa jak: na brečku = roz-tlouci se. Phfd. 1893. 474.
Rozmolovatělý. R. sýr. Wtr. St. nov. 209.
Rozmrsk, u, m. R. kamene (zila). Am. Orb. 85.
Rozmrštivý. R. vlákno. Am. Orb. 99.
Rozmrvíti. I skála se r-ví = rozpadne. Phfd. XII. 689.
Rozmuva, y, f. = *rozmluva*. Holč. Phfd. 1895. 438.
Roznábožnění. Kdyby se r-nil sluha s me-cem. Ché. S. 183.
Roznáturený = *rozhněvaný*. Phfd. 1894. 202.
Rozněžniti koho. Vy jste r-li děvšku. Kolc. 66., Lerm. II. 70.
Roznídřiti m. roznitřiti. Ž. kl. 106. 11.
Rozník. R. lásky. Krs. Moor. 63.
Roznitřiti, irritare. Gb. II. ml. I. 106. Cf. Roznídřiti (3. dod.).
Rozóliš. Phfd. XII. 198.
Rozom m. rozum. Vz Stejnění (3. dod.).
Rozospatý = *rozespaly*. Phfd. 1893. 12.
Rozpač. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.
Rozpačně. R. mysliti. Št. N. 108.
Rozpaděrkovať = *na kousky rozdělit, rozdrobiti*. Přer. Brt. D. II. 380.
Rozpakovati. Proti králi lid r-val. Tov. (Vlc. Lit. 214.).
Rozpaprčený = *rozhněvaný*. Také slov. Phfd. 1894. 314.
Rozpárok, rku, m., vz Obranka (3. dod.).
Rozpaslý = *rozpuštělý*. Zábř. Brt. D. II. 380.

Rozpásti. Rozpasúce se (mnisi), jako koni na obroce. Ché. S. 259.
Rozpatlati = *rozmarňiti*. Kat. z Žer. I. 181., II. 175.
Rozpek, u, m. = *koláč z chlebového těsta*. Záp. Mor. Brt. D. II. 481.
Rozpěkně = *velmi pěkně*. Pekne, rozpekne prosit dakoho. Phfd. 1894. 519.
Rozpěrák u vozu, zlin. *rozpon*, val. *glam*. Brt. D. II. 443.
Rozpínák, u, m., vz Spinka (3. dod.).
Rozpiplaný. R. jazýček Francouzů (chlupatý, mlsný). Štč. Kon. 89.
Rozpískati, rozpištěti. Děti se rozpíštěly, rozvřískaly. Světz. 1895. 26.
Rozplakanec, nce, m. = *rozplakaný*. Us.
Rozplakati. Nad ní by se kámen r-kal. Šml. VII. 67.
Rozplaštití sa = *rozplesknouti se*. Gúfa sa r-la na jeho pancieri. Phfd. 1895. 178.
Rozploditelnosť, i, f. R. živoků. Ztk. 19. (3. vyd.).
Rozplozovací ústroje. Vz Ott. IX. 1031.
Rozpluha, y, f. Orat na r-hu = na sklad. Role se počne orati uprostřed, pak se ore s obou stran ke krajům a uprostřed je potom vyvýšenina. Záp. Mor. Brt. D. II. 380. Ruchadlo (točák) nedělá skladů a rozpluh. Duf. 241.
Rozplyv, u, m. Po cestách jenom lidstva rozplyv zřiti (velký počet). Slov. Lil. Ven. 117.
Rozpnulína, y, f. Plošná r. krajiny. Mus. 1893. 459.
Rozpočítávka (při dětských hrách). ČT. Tkč.
Rozpohlaviti, dle pohlaví rozdělit. Am. Orb. 96., 98.
Rozpon, u, m., vz Rozpěrák (3. dod.).
Rozpůsobení držeti. Páh. V. 71.
Rozpůsobiti. Nedrží (toho), jakž jest p. otec nás r-bil (rozdělil). Páh. IV. 433.
Rozprach, u, m. = *roztržka*. V zámutném r-se. AlxBL. 184.
Rozprasečiti se = *rozmnožiti se* (o housenkách, blechách, švábech, stěnicích a p.). Us. NZ. II. 614. - **se komu kde.** R-čil se se mu pod koleny svrablavý výsyp. Phfd. XII. 55.
Rozpraskaný. Led v kusy r-ný. Vrch. Tryz. 341.
Rozprašovač, e, m., drosofor = přístroj, jímž tekutiny v mlhový prášek se rozstříkují. Vz Ott. VIII. 39.
Rozprávka. To je řeč jako r. (dlouhá). Nov. Př. 612.
Rozprostovlasený. R. dívka. Wtr. Krj. I. 47., 46.
Rozprostovlasiti. — **co komu:** hlavu. Břez. Font. V. 451.
Rozprostraněnosť. Mus. 1894. 445.
Rozprotiti = *rozdělit*. Tam barva v protivy se nerozprotila. Am. Orb. 95.
Rozprotivování, n., Differenzierung. Am. Orb. 10.
Rozprýskaný = *rozpukáný*. Brt. D. II. 389.
Rozpučit. V III. 168. oprav se čím v: **se kde.** — **co čím.** Vajce nohou r. Phfd. 1895. 621. Spadl s pečí holúbek, r-čil si zalúdek

(=roztrhl; pukl mu). Brt. D. II. 375. Mal sa r. od zlosti (puknouti). Slov. Nov. Pr. 555.

Rozpuka, y, f., vz Lolek, rostl.

Rozpukalka, y, f., Einschnittskeim, m. Sterz. I. 775.

Rozpustilstvo = *rozpustilství*. Wtr. Krj. I. 72.

Rozpustiti se = *státi se rozpustilým*. GR. Nov. 23. 7.

Rozputnati. Kibko začalo sa rozputnávať (rozvíjeti, rozbalovati). Phld. 1896. 231.

Rozrameniti. Potok sa r-nil. Phld. 1894. 146.

Rozrážiště, é, n., Ausschlagplatz, m., v horn. Sterz. I. 350.

Rozražitý, vz Ražitý (3. dod.).

Rozřešiti. Opět se voda rozřeší = rozpustí, zmrzlá roztaje. AlxV. 2210. (Krok 1893. 62.).

Rozřezatelný, zerschneidbar. Am. Orb. 59.

Rozrostlý. R. strom. Bl. Gr. 336. Bor r-lý po ústraní hor. Lerm. II. 119.

Rozrovnati slámu po sádkach. Phld. 1895. 411.

Rozrôznenosť = *rozrůzňenosť*. R. Slovákov. Phld. 1893. 446.

Rozrúbený. Taxa dfa dôchodku r-ná (rozvržena). Phld. 1894. 657.

Rozrůst, n, m. R. rostlin. Am. Orb. 97.

Rozrůstati. Rozrůstající stáří. Šf. (Mus. 1895. 75.).

Rozrývavě. Zasmál se r. Světz. 1895. 559. b.

Rozsataniti se naě = *rozzlobiti se*. Kld. IV. 39.

Rozskvrlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 78. (liquefactus).

Rozsošiti. Plasty se rozsošují (rozdvoujují). Ott. XI. 593.

Rozsošná, é, f., vrch v Gemersku. Phld. XII. 837.

Rozspolčiti se s rozumem (minouti se ho). Sml. VIII. 167.

Rozspravití, vz Dřichmat (3. dod.).

Rozsrdený = *rozhněvaný*. Otec sů celi r-ní. Phld. XII. 542. (209., 1894. 15.). — Pastr. L. 89.

Rozsrďí sa. Phld. XII. 654.

Rozsršený. Také na Slov. Phld. 1894. 314.

Rozstati se s kým = *rozejíti se*. Jak s ním jsi se rozstala. Kole. 138.

Rozsteskněný. Kká. Pus. Roz. 66.

Rozstřed, u, m. = *rozstředění*. Zeměpisný r. Metelka. Mus. 1893. 451.

Rozstrojiti koho, entkleiden. Panny se r-ly spat. 1558. Wtr. Živ. c. 801.

Rozsuntiti koho = *rozzlobiti*. ČT. Tké.

Rozsvěditi se. Kole. 52.

Rozsvititi. Rozsvet lepe než rozsvit. Gb. H. ml. I. 211.

Rozsyp (sejpt) = naplaveniny písku z řek a potoku, Seifen. Vz Ott. XI. 593.

Rozsypalka, sedum acre. Tu dávají na boule a krce, aby se rozsypaly. Mtc. 1894. 19., 332. R., senecio, vz Tvrđnicek (3. dod.).

Rozsypati, rozespu, rozspu. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 178. A potom se rozespe. Háj. Herb. 15. b. Už se rozsypal = zemrel. Phld. 1894. 373.

Rozsypavec. Am. Orb. 85.

Rozsypový, Rait-. R. halda, Raithalde. Sterz. II. 627.

Rozšafný. R-fen, fua, fno. Hospodár byl r-fen. Št. N. 52., 53.

Rozšarpaný; -án, a, o. = *otrhaný*. R. kabát = roztrhaný. Brt. D. II. 381.

Rozškohrtati obuv = *sesmaľhati*. ČT. Tké.

Rozštabarat = *rozbourati*. Kry r-ly splávek. Brt. D. II. 381.

Rozštěpník, u, m., Deutel, m. (Hagelkeil), v plav. Sterz. I. 668. b.

Rozšuměti se. Ledy r-ly se šumem. Šml. VII. 187.

Rozšvajdaný = *rozkolébaný* (kdo švajdál. Brt. D. II. 400).

Rozšvihati koho. Vlna je r-la (roztrhala a odnesla). Phld. 1895. 179.

Roztáč, e, m., tanec (Skreje). Brt. D. II. 381.

Roztahkrám, a, m. = kdo vše roztahá a potom neuklidí. Čejč. Hledík.

Roztancovaná (sukně). NZ. VI. 66.

Roztatáříf sa = *rozveseliti se*. Všecko ožilo, r-rilo sa. Phld. 1896. 27.

Roztekly. R. nos (rozplácly). Světz. 1894. b.

Roztiskati se kam: na obě strany = roztahovati se. Phld. XII. 198.

Roztismůf = *roztisknouti, roztáhnouti*. Phld. 1896. 132.

Roztlapíř sa = *na zemi se prostřiti*. Slov. Zátur.

Roztlupiti = *r tlupy rozdělití*. Roztlupení článků. Am. Orb. 105.

Roztočový. R. kulec (brouk) Klim. 297.

Roztoka, y, f., obec v Liptovsku. Phld. XII. 337.

Rozfókat se = *rozmýšleti se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 381.

Roztopáš, e, f. = *prostopášnosť*. R-se tropiti. Záp. Mor. Brt. D. II. 381. To je r. a rozecjřenost. Na Žďársku. Nár. list. 1895. c. 110. feuil.

Roztopášník, a, m. Phld. XII. 207.

Roztopěin, u, m., druh likérů. Mtc. 1895. 144.

Rozfoumati se = *zahleděti se*. ČT. Tké.

Roztouženě milovati. Vrch. Tryz. 93.

Roztřepený. R. kšice, zerzaust. Vrch. Rol. XXIII. - XXIX. 54.

Roztruchliti se nad čím. Mé srdce nad tebou se r-lo. Vrch. Rol. XVII. - XXII. 22.

Roztrušovadlo, a, n. R. guana, Guano-streumaschine. Sterz. I. 1154. b.

Roztržítý. Panství r. (roztrhané, zpustlé). Arch. XIV. 249.

Roztržkat = *roztrhorati, rozdilovati*. Šverci se po dvou r-li. Ovce r. po domech. Brt. D. II. 381.

Roztýkati. Dokavadž jsem jiných tvých písem nemiel a právě jich neroztýkal. Čech. Mik. 412.

Roztýti. Jenž bích tak velikú velebností roztýl pro mnoz-tvie zbožie. 1487. Krok 1895. 262.

Rozum. Ale přešla som mu ja cez r. (vyzrála jsem nan); Bolo treba chytiť r. do hrsti: Pri sprostom maj ty r. a pri múdrom ešte

víaz: Pohol (polnul) rozumom (a dokládajú: jako kráva chvostom); Vyhnaf dakoho z r-mu (pripraviti ho o r.). Phfd. 1892. 695., 1893. 6., 1894. 198., 258., 550. Učený r. drahý, rodzený drahsí. Ib. 1895. 378. Mladý r. a starý r. nerady spolu táhnou; Pro r-my do lékárny se nechodí; Chabý r. rád jezdí na své hlavě (dělá po svém); Z lidí uměl tahati r-my bez kleští; Mladý r. chodí po ledě (snadno padne, chybí); R. nebývá jedinou silnicí ku stěstí; Každý r-mu, když srdce (láska) se dobývá na vrch. Sml. VII. 4., 26., 146., 150., 168., 172. Jaký r., taká řeč; Rozume, poč dom (praví takaje si prstem na čelo, kdo prorokl něco hloupého); Máš rozumu za kolik hoferů. Mor. NZ. V. 542., 545. Po nečase veľa rozumu; Rozum ho premáha; Zvetrel si sa, že by ti r. ani na pozajtro domov neprišiel; Nadzením ti r-mu palicou (bitím). Slov. Nov. Pr. 197., 568., 576., 591. Nekaj r mu, nekaj sily treba. Slez. Ib. 207. Bodej mu r. vyschnul! Nov. Pr. 621. R. mu spadl do bot; Má (nos) r. v pytlí. Us. Tě. Člověk na r-mu (dospělý). Slov. Mtc. 1894. 100. Tuť někdo trouší r-mem, da wirft sich ein Aal auf. Sterz. I. 1. — **R.** = *smysl*. Odpověděl jsem jemu na tento r. Arch. XII. 133. Z některých (písem) jiné r-my táhna. Ché. Mik. 413.

Rozumětí. Rozumie do toho, jako hus do piva. Phfd. 1894. 441. Nerozumeli jeden druhého. Phfd. 1896. 281. Kto sa k tomu rozumie. Phfd. 1896. 549.

Rozumný; rozumen. St., Hqs. Post. 106. a. Na řemesle r-ný. XVI. stol. Cel. Pr. m. II. 1097. — **ěho.** Ten by musil hvězdárství doplnu rozumen býti. 1410. Mus. fil. 1898. 265.

Rozumově. R. něco vysvětliti. Vrch. F. II. 73.

Rozumovolný jednotlivce. Ztk. 75. (3. vyd.).

Rozumpný = *rozumný*, zastar. Gb. H. ml. I. 420.

Rozuondati. A tu jsem já je rozuondal (roztrhl), aby se mord nestal. Arch. XIII. 359.

Rozvad, území v Zemplínsku. Phfd. XII. 378.

Rozvadek. Háj. Kron. k r. 1261. Dle Vaskova Filolog. dukazu 80. je tam: rozvod (manželství Přemysla Otakara II. a Markety).

Rozvaditi. Nelzeť jich jest r., musiet se dosti navaditi. Op. mus. 199. b. (XV. stol.). — Mus. 1894. 163. Cf. Svaditi.

Rozvejárený = *rozčepčený*. Chvost je r. Phfd. XII. 367.

Rozvejřenost. Cf. Roztopás.

1. **Rozvera,** vz násl. Rozverný. Brt. D. II. 381. Kluk r. NZ. III. 23.

Rozvěrátko, a, n., Ausweisungseisen, n. Sterz. I. 369.

Rozvěrně. R. se chychtati. Mor. a slov. Cf. Rozverný. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuell.

Rozverný, *rozvera* = *veselý, rozpustilý*. Záp. Mor. Brt. D. II. 381. R. básnická o lásce. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuell.

Rozveseliti. Když sa r-lí, celý svet je jeho. Phfd. 1894. 442.

Rozvezlý = *prostoreký*. Val. Brt. D. II. 381.

Rozvídnaf sa. Phfd. 1893. 71., 1894. 54.

Rozviglat = *rozviklati*. Slov. Brt. D. II. 381.

Rozvichřiti co: vlasy. Čch. Otr. 55.

Rozvilec, lee, m. = *rozpuštělec*. Han. Brt. D. II. 381.

Rozvilina. R. lidového vysívání (rozvoj). Wtr. Krj. I. 343. Je tam plno květů a r-lin (malovaných). NZ. III. 120.

Rozviti. Rozvinouti velikú pilnost, pompu m. projevití pilnost, vystrojiti pompu; r. otázku m. rozložití. Phfd. XII. 760.

Rozvlačtý. R. chůdza. Phfd. 1896. 464.

Rozvlažený = *potěšený*. Bl. Gr. 280.

Rozvlažiti. At r-ží jazyk můj (vodů). Ev. seř. 26. Luc. 16. 24.

Rozvod. Chlapci mají rozvude = vůli. Tišn. Brt. D. II. 381.

Rozvojový = *evoluční*, *Evolutions-*. Sterz. I. 864. R. pásmo válečnického vojska. Nár. list. 1894. č. 20.

Rozvolda, y, f. = *silná, zavalitá ženská*. Han. Brt. D. II. 381.

Rozvor, u, m. R. křídel (roztažení). Vrch. Trvz. 136.

Rozvorník, u, m. = *rozštepník* (3. dod.).

Rozvrstvení. R. společnosti. Nár. list. 1896. č. 280. 1.

Rozvrstvení co: národ. NZ. III. 205.

Rozvrzaný. R. jako staré schody, jako starý mých. Nov. Pr. 557.

Rozvulkanit co, entflammen. Phfd. 1895. 284.

Rozvundati = *rozmarňiti*. Kat. z Žer. I. 181.

Rozvýřený = *rozpuštělý*. Han. Brt. D. II. 381.

Rozvztekliti koho. Světz. 1894. 78. b.

Rozžárlený. R. mysl. Kká. Puš. Roz. 77.

Rozžbráchlati, vz Žbráchlati.

Rozžbrachtati, vz Žbrachtati.

Rozženiti se. Ozeniv se nerozženíš se. Kole. 99.

Rozžící. U Malenovic rozit, rožel, rožatý. Brt. D. II. 3.

Rozžurehlati, vz Žurehlati.

Rozžvehtati, *rozzechtati* = *rozžvýkati*. ČT. Tkč.

Rožěti, vz násl. es.

Rožda, y, f. = *rozbihami-se* (větve z kmene); R. kalichu či-kyb. Am. Orb. 14. 95.

Rožďalovice, dřevo Drozdalovice. Čern. Pr. 32.

Rožek = *rohlik*. R. raseou (kmínem) a solou posypaný. Phfd. XII. 402. — **R.** = *drah koláč*. Phfd. 1895. 588. **R. baraní,** rostl., vz Vranec (3. dod.).

R., zka, m. = *bjk*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520. — **R.,** vz Tanec mor. (3. dod.).

Rožeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. **R. vína,** z hrozen, h odsuto. List. fil. 1895. 433.

R. = *spanělský tenký papír*. XVII. st. Dač. Prostopr., Wtr. Krj. II. (sv.) 12.

Roženec u kosy. Vz Prst (3. dod.).

Rožénky, pl., f. = *drevině vidle senné*. Val. Brt. D. II. 34.

Rožit, vz Rozžící (3. dod.).

Rožka, y, f. = *cip, roh*. Val. Vek. Val. I. 34.

Rožmberk, a, m. V. Kal. 2. 227. (m slabikotvorně). List. fil. 1894. 296. R., z Rosen-

berg. Cern. Pr. 37. Jošt z R-ka. 1428. — 1467., spis. Vz Vlč. Lit. 228., 277.

Rožmberský m. rožmberský, *g* odsuto. Cf. předcház. R. knihy. Cf. Vlč. Lit. 30.

Rožmitál. Cesta p. Lva z R-la. Vz Vlč. Lit. 284.

Rožnout m. rozežhnouti (z *hn* odsuto *h*). Gb. H. ml. I. 467.

Rožný = *rohový*. R. lichva (= dobytek). Phd. XII. 39.

Rožšítí, vz násl. *zš*.

Rožšiti, vz násl. *zš*.

Rožštiti, vz násl. *zš*.

Rožtek,tku, m. = *růžek*. R. zásterky. Phd. XII. 270.

Řpytí se m. *trpytí se*. Dšk. Jihč. I. 20.

rsk (*řsk*) mění se v: *řek* (řek): morekej. Doudl. Kts. 11.

-rský z: *-řsk-*: m. rský, později mořský působením substantiva moře. Gb. H. ml. I. 334.

-rstvo, *-rsteie*, z: *-řstv-*, s odchylkami: *-řstvo*, *-řstvie*, které potom se staly pravidlem: císařství — císařství, kacířstvo — kacířstvo. Vz Gb. H. ml. I. 335.

rš, *rš* mísí se v *ř*: krščen, křtěn. Cf. Gb. H. ml. I. 349.

Rtan, u, m. místo hrtan. Brig. F. 109. (Gb).

Rtek, gt. retku, strč. Ol. cant. 4. 11.; ně. rtík. Gb. H. ml. I. 175.

Rtuf. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39.

Rtutitka, y, f. Vz Am. Orb. 63.

Rub = *šat*. Ve Vel. Revúci. Phd. 1-93. 374. Stal na ruby (kdo je z rána nevrlý). NZ. V. 544.

Rubač, e, m. = *dirvorubec*. Phd. 1893. 305.

Rubáč, e, m. = *košile od pasu do polovice lýtek*. Má také jiná jména, vz Spodnica (3. dod.).

Rubačka, y, f. = *rvačka*. Dšk. Jihoč. I. 8.

Rubán, ě, f. = *lesní seč*. Phd. 1893. 53., 1894. 676.

Rubanisko, a, n. Phd. 1892. 659.

Rubáš. R. ženský skládal se ze dvou částí, hořejší pokrývala trup od paží až k boku, dolější část halila ostatní tělo jako suknice; byl to spodní šat, úlohou svou kosili se podobající. Vz Wtr. Krj. I. 92. R. mužský = oděvací sukne prostého lidu, jinde kytle. Ib. 137. Dle Wtr. Krj. 169., 344. = košile, ale honosnější. Cf. Čechel.

Rubaška, y, f. = *košile*. Phd. 1893. 709.

Rubať zelé = *sbíratí zelené kluby* (košťály) i s hlávkami. Val. Bit. D. II. 381.

Rúbě, éte, n. = *robě*, 2 *3leté dítě*. Zábř. Brt. D. II. 457.

Rubee, bee, m. = *ostružek z perníku*. N. Mesto. Brt. D. II. 381.

Rúbenie. Olej ze semence, prosa, rúbenie, máku atd. 1452. Arch. XIV. 464.

Rubiadin, u, m.: $C_{15}H_{10}O_4$. Vstnk. IV. 26.

Rubiadinglykosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Rubícal, a, m. = Rýbrcoul, Krakonoš. 1618. NZ. III. 50.

Rubínový. R. sklo. Vz Mrš. 34., 68., 87., 93., 95., 122., 124., 128.

Rubisko, vz Dálnice (3. dod.).

Rubní. Zeď r. či zevnější. Hrš. Nách. I. 36.

Rúcati se = *řítiti se*. Phd. 1895. 50.

Rúči, mas. rúc. O jmenném skloň. vz v List. fil. 1895. 324.

Ručee = *ručka*. List. fil. 1895. 77.

Ručičky = prodloužené protější stěny truhličky u sukadla. NZ. VI. 79.

Ručka, y, f. = *držadlo, rukojeť* u pluhu (vz Kleč, 3. dod.), u kosy, u pilky. Brt. D. II. 448., 449., 452., 453. — **R.** = *ocásek, úponka révy*. Brt. D. II. 440.

Ruěnice: hákovnice, s hůbičkou, s kohoutkem, s kolem, s ložem, píšťala, púlhák, ruěni, samozapalovací, se strojem, těsinka, terciola. XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 622. nn.

1. **Ruěnička** = *malá ruěnice*: banditka, pistole, těsinka. Wtr. Krj. I. 624.

2. **Ruěnička,** y, f. = *šátek*. Phd. XII. 40. Cf. Ruěnik.

Ruěnik, u, m. = *šátek*. Vačkový n. nošový r. = šatka do vrecka, ruěnik do vrecka. Phd. XII. 116. (XIII. 200.). Noší r. za řemenem, který drží v pasu kalhoty. NZ. III. 403.

R., Handtuch. R. bílý s střepením, damaškový, dvojitý, ječnozrný, lněný atd. Lizn. — **R.** = *jednání starosvatů před první ohláškou*, neboť ženich dostává od nevěsty při tom ruěnik (šátek) a péro (kytici). Phd. 1895. 95.

Ruěnikový tanec. Vz Tanec slov.

Ruda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 37.

Rudist. O r-stu bělohorských vrstev. Sep. dr. Fil. Pocta. Vz Vstnk. 1893. 263.

Rúdití = pobuřovati, rozvztekliti. Prk. v Kroku III. 243., VI. 437. ad AlxV. 1425.

Rudlíček, ěka, m. = *Rudolf*. Us., Kat. z Zer. II. 36.

Rúdno, a, n. = statek v Turci. Phd. XII. 338.

Rudný. R. moře, lépe: rudé. Bl. Gr. 264.

Rudobílý. R. štít. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 100.

Rudočelý. Vz Vodošlap (3. dod.).

Rudofúsý. Slov. Čes. I. V. 425.

Rudoholenní mastnolesklec (brouk). Klim. 44.

Rudohřbetý potočník (brouk). Vz Klim. 90.

Rudoch. R. americký. Čch. Drob. povíd. 70.

Rudokrovečný. Vz Okresulka (3. dod.).

Rudokrový lejnomoil (brouk). Klim. 208. Cf. Výslunník (3. dod.).

Rudokupec, vz Erzkafer (3. dod.).

Rudolf. Odvozeniny vz v Kotk. 30.

Rudonosník, u, m. = rudonosný odžilek. Erzbringer. Sterz. I. 855.

Rudořířný protáhlík (brouk). Klim. 170. Cf. Rudořířý.

Rudoprsý potočník (brouk). Klim. 100.

Rudoskvělý. R. svit. Vrch. F. II. 251.

Rudostřechý. R. zámek. Osv. 1896. 422.

Rudošedý jazýčekovec (brouk). Klim. 142.

Rudoštitník, brouk. Vz Ott. VII. 901.

Rudoštitý. Vz Plavčí (3. dod.).

Rudotemenný vírník (brouk). Klim. 103. Cf. Vodošlap (3. dod.).

Rudovousý, cf. Rudofúsý (3. dod.).

Ruducha či řasa květná, gelidium. Vz Ott. IX. 1002.

Rufian. Jako kdyby r-ni čelednost s panami poctivými přijali. Chč. S. 55.

Ruhlík, u, m. = *ručík*. R. vlasů. Na Žďarsku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil

Ruch. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 74.
Rúch babi, rostl., vz Babi rúch (3. dod.).
Ruchadlo, na vych. Mor. *rocháč*, na Brn. *ruchan*. Brt. D. II. 449.

Ruchadlovitý pluh. Vz Ott. XI. 661. a.
Ruchan, u, m., vz přecház. Ruchadlo.
Ruchla, y, f. = *rokla*. Tisn. Brt. D. II. 382.
Rúcho babské, rostl., vz Babi rúch (3. dod.).
Růj = *roj*. Enns. 170. B.

Ruka. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 45., 47., 82. O skloň. na Litovelsku, Tisn., Kunst. a Zdar. na Mor. cf. Brt. D. II. 117., 191., 237., 254. V jedné ruce chlieb, v druhé kamen drží (jednou hladí, druhou bije): Kdy mu ruku nedržali, všetko by premarnil; Čo ti do ruky podává, ešte to rozbiješ (proč se toho chytáš,ého tobě netřeba). Phld. 1894. 257., 313., 550. Čisté ruky, slobodné (svobodné) slovo. Ib. 1895. 187. Při ruce, vzdavku položil jen několik zlatých (při odevzdání koupené věci). 1535. Věst. op. 1892. 44. Poněvadz potreby znamenité ještě před rukama jsú. Som. I. 446. Hádání z ruky. Vz Zbrt. Pov. 69., 78., 85., 89. — **R. r ruku** = prsten milostný z lásky daný. Na něm byly rucičky držící se. Vz Wtr. Krj. I. 527. — **R.** Panenky Marie r. = kořen kukačky (rostliny). Brt. D. II. 705.

Rukáv. R-vy u ženských šatů v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 122. nn. — **R.** = brnění kryjící ruku skládající se z nábedrnku (náramku), podpažníku, myšky a rukávnice. Vz Wtr. Krj. I. 251. — **R.** = krátké dřevo ku podpore hlavního krovového trámu (vosla), nyní pant; jinde obyčejné upevnění dvou dřev. Vz NZ. IV. 207.

Rukávce u žen. šatů v XV. stol. Wtr. Krj. I. 123. nn. R. oblekalo se na opleci. Wtr. Krj. I. 498. R = svrchní část ženské košile od pul prsů na horu, ve Slez. *košula*. Brt. D. II. 463. Mezi rubáčem a rukávцем je opleci. Vek. Val. I. 30.

Rukávek, vku, m. = *rukávník*, Stutzel. R. vydří. 1684. Věst. op. 1892. 17.

Rukavice v starší době. Vz Wtr. Krj. I. 185., 521. Rytířské r. či plechovice, brněné, kožené. Wtr. Krj. I. 251. nn.

Rukávnice, e, f. = brnění kryjící ruku od lokte dolů. Wtr. Krj. I. 251.

Rukávník, vz Grytka (3. dod.).

Rukodílně. Mappy r. kolorovati. Mtc. 1895. 73.

Rukojetní. R. kolečko stroje. KP. VIII. 76.

Rukojmě. Staré. skloň. vz Gb. Km. -a. 28. nn.

Rukopis zelenohorský a kralovédvorský. Od dra J. Gebaura v Jag. Arch. X. 496. nn., XI. 1. nn., Mus. 1896. 195. nn. a 3. sv. (Flajshans). List. fil. 1896. 275. (Gebauer), Osv. 1896. 459., 545., 648., 709., 717., 728. nn. Královédvorský (3. dod.).

Rukopisný. R. bible. Us.

Rukosled, u, m. = *sled ruky* n. *ruční*, vestigium manus, lépe než stopa ruky. Vz Dob. Dur. 286.

Rukotržnie. Člověk jest r. (mancipium) smrti, nebo smrti ruky ujiti nemůž. GR. Nov. 130. 3.

Rukotváree, e, m. = *prstolepce*. Sterz. I. 601. b.

Rukotvárnictví, n. = *prstolepcectví*. Sterz. I. 601. b.

Rukovat sa s kým = ruce si podávati. Phld. 1893. 588.

Rukověštba, y, f., Chiromantie. Sterz. I. 601. b.

Rukověť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40.

Rukovina, y, f. = *rukovanka*. Phld. 1895. 577.

Rulík, a, m., vz Rorýs (3. dod.). — **R.**, u, m. — *leťák*. Vz Cop (3. dod.).

Rumbac = *rubac*. R. dřevo. Horn. Spišsko. Phld. 1894. 306.

Rumel. Že takovou kvintu (pernou odpověď) najíti ráci, že jim v rumel potrefí. 1638. Věst. op. 1892. 11.

Ruměničítka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Ruměničnatka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

1. **Rumný** = *tučný*. Z těch řečí znáti jest kněze tučného..., majíc (církve) muže rumné čepice vysokých, pláštův dlhých. Ché. S. 72.

Rumpál střešen = mnoho střešen na halouze. Kunst. Brt. D. II. 382.

Rumpanec, nec, m. = *udíření*. Jevičko. Brt. D. II. 382.

Rumrejška, vz Rumrejch. R. a burda. Kat. z Žer. I. 132.

Runa. O pův. cf. Dob. Dur. 316., 325.

Runatice, e, f. = *ovčí kožešina*? Kožišníci prekupovali před branami šerlinky a r. 1486. Wtr. Krj. I. 156.

Rundač = *paveza*. Cel. Pr. m. I. 787.

Rupert, Ruprecht. Odvozeniny vz v Kotk. 30.

Rúrka = *dárek*. Tyto tři dárky n. rúrky. GR. Nov. 41.

Rus, a, m., ryba. Vz Moskalík (3. dod.).

Růsa, y, f. = *rosa*. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.

Rusadlnie. R. sviatky. 1591. Phld. 1894. 7. Cf. Rusadelný.

Rusaf, *cyrusaf* = *vystraphkal* t. j. vytrhání útočné (utkové) niti s podleháním osnových. Phld. 1894. 494.

Rusičítka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Rusík, u, m., ruthenium, prvek. Am. Orb. 58.

Rusinština. Nár. list. 1894. c. 154. 1.

Růska, y, f. m. rozha. Brn. Mus. 1896. 261. R. — *vích*. Brn. Brt. D. II. 382.

Ruskopolský. R. věc. Zl. Jg. 356.

Rusnák, a, m. = *Rusin*. To by aj. R. na velký piatok mohl pojest (o nemastném jidle). Slov. Zátur.

Rušnák, a, m., les u Bludovic. Věst. op. 1893. 12.

Rusovlásek, ska, m. = *rusovlasák*. NZ. IV. 251.

Rusovlasý. Rozšíření r-sých v Čechách a j. Vz NZ. IV. 78., 256.

Růstl. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 36. — **jak.** Řepa roste o skok (skokem). Brt. D. II. 288.

Rustika, vz Bosáz (3. dod.).

Rustikalista, y, m. R. byl pouze dědičným nájemníkem. Mtc. 1896. 223.

Rúšaf = *okopávati*. Zemiaky r. Vo Visnovom u Ziliny na Slov. Phfd. 1893. 361., 1895. 59.

Ruška = *hruška*. Dsk. Jihé. I. 32.

Rúšný. Nový vůdce vstane s rúšnou družinou. Čeh. Otr. 72.

Rutlink, dlouhý meč. Wtr. Krj. I. 272.

Ruttkay Ezech., básn. slov. Vz Phfd. 1895. 315.

Ruzený. R. kopie. Alx. II. 116.

Rúžga (prut) = právo učené do učení přijímati. 1709. Pras. Rem. 40.

Různík, a, m., anemodus, brouk. A. hubený, a. strigosus. Klim. 281.

Růžno, adv., často jako různě. Vz Mus. 1893. 446. Cf. List. fil. 1895. 111.

Různobarvý. R. řemen. Čeh. Otr. 16.

Růžnočelistník, a, m., stomis, brouk. Klim. 43.

Růžnočlenec. R-ci, anisotomidae. Vz Klim. 289.

Růžnočlenník, a, m., taxicera, brouk. R. plochý, t. deplanata. Klim. 154.

Růžnočelečnost, heterostylie. Vz Ott. XI. 246. (u rostlin).

Různomístný. R. přízvuk. List. fil. 1895. 68.

Různotřidný. R. lidé. Phfd. 1895. 141.

Různotvárnost, i, f. Mus. 1895. 105., Čes. I. V. 225.

Různozvuký, distonierend. Sterz. I. 683. b.

Různý holub == *nospárený*. R. koně = každý z jiného páru. Jieko. Brt. D. II. 382.

Růžanec, uce, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 12.

Růže. R. při trní se rodí. Sml. I. 95. — Vyšívání na růžu. Vz NZ. IV. 232. — R. z Jericha v stre. zvykosloví středověčerním. Vz NZ. III. 41.

R. vitruvá = čtyři strany světové s mezilehlými 28 směry zeměpisnými. Vz KP. VIII. 27. — R. = *nemoc*, erysipelas. Vz Ott. VIII. 734. a. Léčení jí. Cf. Zbrt. Pov. 60., Phfd. XII. 567. (na Slov.). — R. = *jm. kravič*. ČT. Tkč.

R. = druh pentlení nevěsty a družiček. Vz NZ. IV. 438. — R. pyšná, vz Pížno (3. dod.); R. vodní, vz Vodní růže (3. dod.).

Růžencový. R. bratrstvo. 1619. Věst. op. 1893. 36. R. jablko (nebo skořicové). Nár. list. 1896. č. 209. Příl.

Růženec. Růžence jako paradní kus nosily paní v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 49., 179., 575.

Růžice, ozdoba jihočes. výšivek. Wtr. Krj. I. 314.

Růžkovatec, tee, m., glaucium. Vz Ott. X. 179.

Růžomberok, rka, m., městečko v Liptovsku. Vz Phfd. 1894. 123.

Růžoruký. R. zora. Phfd. XII. 279.

Růžoucí. Ruže r. Duf. 292.

Růžověti. Na břehu ve výsluní nad suchou travíčkou r-věl babí hněv. Světz. 1894. 597. a.

Růžový. Paní R-vá, hra. Duf. 88.

Rvác = *plavun*, lycopodium. Vek. Val. I. 133. Léčení jím na Val. Vz ib. 158.

Rváci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. Darmo r. hustou mříží (vězení). Čeh. Otr. 70.

Rváci. O tvarech řevěš atd. a řieveš vz Gb. H. ml. I. 143. Rvu m. řevu v Rkk. Vz List. fil. 1896. 330., Mus. 1896. 253. V., VII. 638.: Náramně řve... Dle List. fil. XI. 281. má býti: řeve. 'Rvu' má doklady v XV. stol. Cf. Mus. 1896. 376. Jakžto lev řve (rzve) a spúlá se. Cf. Osv. 1896. 894. U Jemnice řivat Kráva řive Brt. D. II. 267. Stodola plamenem řvala. Zlin. Brt. D. II. 382. Cf. Bleeti = bueti.

ry a cizí *ri* změněno v *ri*: ryk — říknuti — říčeti, sporýš — sporiš, Moric — Mořic, Jericho — Jeřicho, Katerina. Gb. H. ml. I. 347.

-rý. Adj. ukončená v -rý mívají v jazyku starším tvary jmenné: kypr. múdr; v nč. jsou toho zbytky jen v jazyku knižném: stár. List. fil. 1895. 303.

Ryba. Cf. Am. Orb. 106. O stre. sklonění cf. Gb. Km. -a. 5. Rybu chytat za hlavu a nie za chvost (hled' k hlavní věci). Phfd. 1893. 700. R. hledá, kde by bylo hlubšie a člověk, kde lepsié. Phfd. 1895. 547. Hádanky o rybách. Vz NZ. III. 38. — R. Rybičky = drobne, bělavé *mráčky* jako po kousku k sobě nahrahané. Cf. Beránky. Světz. 1894. 171. — R. = *území* v Hontě. Phfd. XII. 338.

Rybacina, y, f. = *rybí maso*. Phfd. XII. 634.

Rybák, vz Lednáček (3. dod.).

Rybalt, a, m., z it. Páv. = *žák*, *pérec* při kostele; pak toulavý, nezbedný žák i lotřík. 1320. Vz Wtr. Živ. c. 853.

Rybař, vz Lednáček (3. dod.).

Rybáre, obec ve Zvolensku. Phfd. XII. 338.

Rybářik, vz Lednáček (3. dod.).

Rybářka, vz Racek (3. dod.).

Rybečka, y, f. = hudební nástroj strunový podobný houslím v XIII. stol., z franc. rubébe. Vz Zbrt. Tan. 29.

Rýbecoul, vz Rýbreol.

Rybí, f., potok u hory Prašivé ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 12. — R. *očka*, rostl., vz Zabí oči (3. dod.).

Rybinný = *rybí*. R. trán. NZ. II. 616.

Rybizák, u, m. = rybízové víno, Riebiselwein. Sterz. II. 699.

Rybnář (ribnarz), e, m., pisces, znamení ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Rybní peníze (za ryby). Arch. XIV. 243.

Rybníčení, ího, m. = kdo k rybníkům dohlíží. NZ. IV. 101.

Rybník, louka na Zvolensku. Phfd. XII. 334.

Rybníkář dělal rybníky. Páh. VI. 269. Arch. XIII. 442., XIV. 289. — R. (Mérin) = *rybářka*, larus ridibundus, pták. Brt. D. II. 495. — R., elmis, brouk. R. Germarův, e. Germari, Müllerův, Müller, tmavý, opacus, Volkmarův, Volkmar. Vz Klim. 124., 127.

Rybníkářka, y, f., vz Racek (3. dod.).

Rybný. R. lov. Ev. seit. 29. Luc. 5. 9. R. rod. Ev. víd. 135. Mat. 13. 47., peníze (za ryby). Arch. XIII. 455.

Rýboještěr. Cf. Ott. VIII. 595.

Rýbossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Rýboživný. R. tůně. Krok. 1893. 70.

Rýbreol, vz Krakonoš. NZ. V. 516., VI. 116.

Rycek, eku, m., houba, vz Ryzec (3. dod.).

Rycla, y, f. = *stolička*. Brušp. Hlediková

Rýček, čku, m. = *kožené stínítko u čepice*, Schild, m. Jevicko. Brt. D. II. 382.

Rydati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rýfa, vz Gréřina (3. dod.).

Rygát = *soupatí*. R. fazole. Dbs. Jihé. I. 29.

Rýhočelý brázdotítec (krátkokycelník, brouk). Klim. 164., 265.

Rýhokřídlec, dlce, m., molops, brouk. R. rakouský, m. austriacus, vysoký, m. elata, černý, pícea, oválný, ovipennis, prostřední, medius. Klim. 42. nn.

Rýhonožec, zec, m., calathus, brouk. R. bludivý, c. erratus, černohlavý, melanocephalus, hnědonožý, fuscipes, hnědý, fuscus, horský, alpinus, kovový, metallicus, lunní, pelatus, malokřídlý, micropterus. Klim. 30. 31.

Rýhoštitník, a, m., synuchus, brouk. Klim. 30.

Rýhoštitý drobnec, brvodrápuík (bronci). Vz Klim. 221., 265.

Ryhovaný. R. dělo. Vz Ott. VII. 242.

Rychlíček, čku, m., rostl., vz Slzičky (3. dod.).

Rychlířky = *hrušky*. NZ. V. 522.

Rychlo = rychle. Vz List. fil. 1895. 120. Vyjdi rychlo v ulice. Ev. víd. 94. Luc. 11. 21. — Ev. seit. 31. Luc. 16. 6.

Rychlodechý. R. zvěr. Vrch. Rol. XXXIII. 113.

Rychlolis. Světlotiskový r. Ott. IX. 33. a.

Rychloň, ě, m., ischnoglossa, brouk. R. kovový, i. corticina, rozšířený, prolixa. Klim. 136.

Rychlopalka, y, f., ručnice. Nár. list. 1894. č. 53.

Rychlopišec, sec, m. Slow. 181.

Rychloplavec, vce, m., loď. Ml. Hüb. 450.

Rychlovský, potok u Brtnice na záp. Mor. Mtc. 1895. 340.

Rychlý; *rychel*. Gb. H. ml. I. 164. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rychtář. Hra na rychtáře. Vz Duf. 98., 99., NZ. V. 586.

Rychtářský. R. právo kožené hřeby ozdobnými pobité, někdy z různobarevných kroužků kuže uměle upletené, koženým třepem opatřené. Nár. list. 1895. č. 150. fenill. Čes. I. V. 277.

Ryják, u, m. = *ryč*. Vek. Val. I. 82.

Rykholec, lee, m. S bicem a r-lem obíhati. Wtr. Živ. c. I. 489.

Rýl. Schoval poklad v rýli (v špalku). GR. Nov. 85. 2.

Rýřek, řku, m. = část mužské kosile, která z gatí ven čouhá. Brt. D. II. 463.

Rýma = náčha, coryza. Hojení jí na Slov. Vz Mtc. 1894. 108. U Kroměř. *ryma*, na Zlín. *réma*. Brt. D. II. 13. Je tak chladný, že, když s ním člověk mluví, dostane rymu. Šml. I. 112.

Rymař = *řemenář*. Rymaři nemají uzdrum překážeti. Arch. XIV. 448., 473.

Rymík m. rybník. Chod. Gb. H. ml. I. 381., 423., Dšk. Jihé. I. 12., 22.

Rýn z stněm. Rin, nikoli z Rajn a Rejn. Gb. H. ml. I. 139.

Ryneka. Phld. 1893. 763.

Rynčák m. rynčák, š odsuto. Brt. D. II. 250.

Ryněř = *sluha u koní*. R-řóm odpustil (kui) na se vsesti. GR. Nov. 130. 35.

Rynka, y, f. = *poutec* (na hlavě). Slez. Věst. op. 1891. 11.

Rynštíak = *rynčák*. Phld. XII. 290.

Rýpačka, y, f., rostl., vz Pampeliška (3. dod.).

Rypákový, rüsselig. Sterz. II. 754.

Rýpat (*y* temně) = *rytí*; rýpat (rejpat) = *rypatí*. Jemnice. Brt. D. II. 267.

Rys. O pův. cf. Dob. Dur. 341. R. málo nalapá, když dále přes tři skoky nechce. Bl. Gr. 364.

Rysec, sce, m., houba, vz Ryzec (3. dod.).

Rýsování. R. skla. Vz Mrs. 24., 27., 29., 30., 33.

Rýstkomora, y, f., z Rüstkammer. Kat. z Žer. I. 105.

Rýstník koně = *uzda a nádobí*. Wtr. Krj. I. 548.

Ryšový. R. víno, Schiller. Brt. D. II. 441.

Rytěříř. Pro někoho rytěrovati. Brz. Font. V. 533.

Rýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rytieřovati. Alx. Nách. k. XIX.

Rytiř. Chudí rytíři (jidlo), vz Chlebůrka (3. dod.). Na Val. = staré rozkrájené koláče polité rozškvrletými vejci a rozpustěným máslem. Vek. Val. I. 22. — Rytíři z telecího kolena = řezníci. Brušp. Hledíková.

Rytm, u, m. = *rhythmus*. Bl. Gr. 365.

Rytmovati = *rhythmovati*. Bl. Gr. 367.

Rýv, vz Cún. Brt. D. II. 440.

Rýví, n. = *suchá nař*. U Humpl. NZ. II. 560.

Ryzí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Ryzlínek, druh revy: *pihorna, regulka, rakuška, rozík, rohal, ryvalka, salvon, skořina*. Brt. D. II. 410.

Rýžkaša = *kase z ryže*. Phld. 1895. 707.

Rýžkovaný korenař (brouk). Vz Klim. 130.

Rýžování kovů = rozlisování dle nestejně hutnosti a dle lesku. Vz Ott. XI. 593. O r. zlata. Vz Mtc. 1895. 341.

rz, *ř* se smíseno v *ř*: rybř, Bl. Gr. 251., dřeti = držeti. Mart. 48. — Gb. H. ml. I. 349.

Rzior (Rzor? Žor?), pastvisko u Pražmy ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Rzivohnědý krátkostitník (brouk). Vz Klim. 145.

Rzivonohý. Vz Svinutec, Vodoslav (3. dod.).

Rzivorohý. Vz Praskavec, Úzeneč (3. dod.).

S.

S původní. Vz Gb. H. ml. I. 306. Staroslovanské *s*. Ib. 315. — **S** *se psalo*: *z*: zuzed (súsed); *zz*: klazz; *f*: *s* (toto více na konci); *k* foby, dnes; *fz*: ciefzarzowftwo; *fzz*: trzalzzl; *ff*: *z* leffa; *sf*: masfo; v pravopise Husově *s*, novoc. *s*. Vz ib. 475. Zdvojené *ss* často v Háj. Herb.: *masso*, *massný*, *vesseli*. 26. b., 161. a., 303. (List. fil. 1894. 297.) V některých nářečích mor. *vysloruje se* jako *ss*: do lessa. Brt. D. I. 27. Místo *s* čítáme ve staročes. spisech *gs*: kamž gfe (= sě) jim bude zdáti. Mill. 45. a. Czo jse mluvij. Ché. P. 142. (Vz Gb. H. ml. I. 476.). — **S** *se mění* a) v *c*: cichravo (Nechvalín), vyet v Kunštátu a v okolí, v adj. na -ský (moraveckoj, panekyj, paneky, ve Žďársku, Jemnicku, v Dacicku a Telci). Vz Brt. D. II. 148., 210., 250., 269., 279.; b) v *ch*: cheát, cheipat, Gb. H. ml. I. 480., such (sos, v Tisnovsku), cheipnót (v mor. Kruml. a okolí). Brt. D. II. 187., 210.; cf. Jag. Arch. XVI. 3. I. Heft 368. nn., hl. str. 381.; c) v *j*: před sykavkou: proj za nás m. pros. Na mor. Kruml. a jinde. Brt. D. II. 210., 279.; d) mekne v *s*: socovice, srseň, ve skupinách šl z sl, št z st, šr z sv, šm z sm, sk z sk, vz tyto skupeniny, Gb. H. ml. I. 480. nn.; šahat m. sahati, v mor. Kruml. a v okolí, sahāt, v imperat. proš. nos m. proš. nos. na Žďársku, mušet m. musiti atd., v Jemnicku, Brt. D. II. 210., 250., 269., šahat, muset, proš. nos atd., v Dacicku a Telci, Brt. D. II. 279. V *s* se mění také ve Spissku: šerp, sedlo. Vz Phld. 1893. 432. V Háj. Herb. a V. Kal. měnívá se v *s* a) ve skup. *sk*: poskvrna, Háj. Herb. 63. a.; skřemení, 90. b., skrinka, 58. b., poskvrniti, V. Kal. 273. a., skřípeč, 168., skotský, 2.; ve skup. *st*: okrsek, V. Kal. 214.; ve skup. *sp*: nýspule, Háj. Herb. 71. b., Hyšpanie, V. Kal. 121.; ve skup. *st*: pustina, Háj. Herb. 14. a., Štefan, V. Kal. 75. a j. Cf. List. fil. 1894. 292. Lesák, vlasenicko. Háj. Herb. 22. b., 1. b. S a z v Háj. Herb. a V. Kal. často se zaměňují a matou. Vz List. fil. 1894. 291. Na mor. Kruml. a v okolí mění se *s* jako na Zlinsku. Cf. Brt. II. 14. 17. Jak se mění v chromeckém podřecí, o tom vz List. fil. 1894. 96. V již. Čech. mění se *s* v *z*, *c*, *č*, *ž*, *v*, *k*, *ch*, *j*. Vz Dsk. Jihé. I. 38.—41. — *Cizí s* zůstává: soumar, sak, stoupa, nebo mění se a) v *s*: safrán, salvěj, b) v *ž*: zehnatí (signare), zengle, strluem, senkel, Gb. H. ml. I. 485., Rožmberk, V. Kal. 2. 227. a j. — **S** *se esoucí*, vz skupiny: *bst*, *lst*, *skr*, *skř*, *str*, *stř*, *čst*, *čst*, *čsk* a Gb. H. ml. I. 487.; ve slově střenák, v Tisňově. Brt. D. II. 148., 187. Vody sstekly, V. Kal. 156. Cf. Dsk. Jihé. I. 38. až 41. — **S** *se sesoucí*, *esoucí*. Vz *skr*, *skř*, *str* a po různu jinde. Vz Gb. H. ml. I. 489. Ve slově trilet (v Zábressku), ve slově krz m. skrže (v Tisnovsku a Kunštátsku), trelec, trevo atd. (v Dacicku a Telci). Brt. D. II. 130., 187., 234., 279. Treckovati. Háj. Herb. 333. a. Cf. Dsk. Jihé. I. 38.—41. — Slova v **s** vy-

zvukující sklánějí se na Mor. dle vzoru mekkých: po hlasi, na ocasi, v prosi. Cf. Brt. D. II. 6., 19. — **S** m. jsi kam se klade a ke kterým slovům se připojuje, o tom vz Bl. Gr. 101. *Měkké s* bylo v jazyku starém a jest posud dialekt. v češtině nové, hlavně v nářečích východních. Yz. Gb. H. ml. I. 469., 475., 478., 476. V již. Čech. mění se *s* v *s* a *š*. Cf. Dsk. Jihé. I. 38.

S předložka. O vokalisaci předložky **s** v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 203., 204. **-sa**. Subst. na **-sa** sklánějí se na Mor. dle vzoru mekkých: kose (pl.). Vz Brt. D. II. 6. **Sábati** = *sápati*. Kotk. 72.

Sabbatale, e. n. *sabbatales*, u, m. = *sobotáles*. Kutn. sk. 61. S. dostává učitel každou sobotu. Hrš. Nách. I. 411.

Sabinský = Kar. Sabina. List. fil. 1894. 422.

Sad. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Saďa = *sázka*, *sádku*, *prostírka*, *posad*. snopy na mlátě k mlácení rozložené. Brt. D. II. 438.

Sadec, eupatorium. Cf. Ott. VIII. 816.

Sádek, dku, m. = záhon bramborů a p. před vinohradem. Brt. D. II. 440.

Sádelný. S. tvář = tučná. Světz. 1895. 39.

Sadílek. Kdyby (v takových spínových pářinách) některý nás lithomyský (litomyslský) s. asi teyden polihati mel, ze by mu se to zosklivilo. 1640. Mus. 1894. 134.

Saditi. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. S. co **po** zahradách. Háj. Herb. 16. b.

Sádka, cf. Saďa (3. dod.). — **S**. = *podnet k mrzutosti*, *k hádce* (Jevíčko). Brt. D. II. 382. — **S**. = *sázka*. S. je hotova. Kld. III. 191.

Sádlce, dlce, m., Margarinsäure. Am. Orb. 69.

Sádlisko. Mýto z s-ka, z poltu slanin atd. 1520. Mtc. 1894. 61.

Sádlo = tuk tužší konsistence než olej: *olej* = tekutý tuk; *lůj* = tuk tíže tavitelný, pevný. Vstnk. IV. 141. Pálí ho s. (neposeda) NZ. V. 541.

Sadmo. Posypati (koní) prachem s. 149. Mus. fil. 1896. 268.

Sadnutí, sednouti: stré. sadnutí, mor. sadnutí (u Hrozenkova). Vz Gb. H. ml. I. 108.

Sadový. S. mák = setý (proti planému). Záp. Mor. Brt. D. II. 382. S. dříví (stromy). Puh. IV. 174. S. dvěře. Ruk. olom. Dob. Dur. 85.

Sadrapák, z fr. satrappe = sluha, polodný. Čern. Př. 85.

Safian. Výroba s-nu. Vz KP. VI. 684.

Safranin. Krvinky s-nem zbarvene. Hlav. Obrz. 21.

Safranofilní. S. jádro. Hlav. Obrz. 21.

Safrol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Sáhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54. 108.

Sáhošíroký. S. nestvůra. Kld. IV. 49.

Sajdák moskevský (zbran). Arch. XIII. 217.

Sajde m. sejde. Chir. 187. b. (Gb. H. ml. I. 137.).

Sajhák, a, m., Giraffe, f. Am. Orb. 107.

Sajma, z Schablone. Mz. (List. fil. 1892. 242.).

Sajr, a, m. = *sýr*. 1529. Arch. XIV. 364.

Sakač, e, m. = *pijarý papír* (Nedvědice). Brt. D. II. 382.

Sakáček, ěku, m. = *mužská zástěra*. V Hontě. Phd. 1894. 310.

Sáknouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 109.

Sakrament, eufemisticky: saframent, safraport, tafraport, safrahnát, sakraholt, kakraholt, sakrholt, sakulent, safient, saňko, sago, sak na ryby, sekýra mete, takra. Ces. I. V. 449. Cf. Sakramentský.

Sakramentářský = *kalceinský*. 1617. Wtr. Ziv. c. I. 340. Cf. Sakramentár.

Sakramentský. Eufem.: kakramentský, sakraholt ký, sekýra mlejská, saprlot, staфра, saфра a p. Čern. Př. 43. Cf. předehaz. Sakrament.

Sakrista = sakristie. Wtr. St. Nov. 177.

Salaba August † 29./I. 1894.

Salačka, y, f. = *chrojí uschlé, zčervenale* (Jericko: jinde *prask*). Brt. D. II. 382.

Salaj, Salz. Vz Am. Orb. 55., 57., 61.

Salanky, f. = *třešně*. NZ. V. 522.

Salapča, míst. jm. na Slov.

Salaš. Cf. Phd. 1898. 763. Bez jedné ovce bude salaš. Slov. Zatur. — **S.** = *otevřená ohrada pro vepřový dobytek v pražských jatkách*. Nár. list. 1895. č. 250. odp. — **S.** také = *ovce na bačovisku*. Hle tam ženů veliky salaš ovec. Val. Brt. D. II. 383. — **S.** = *nocleh*. Večer hrne na salaš. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Salašik, u, m., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 4. 20.

Salát, čes. tanec. Vz NZ. III. 440.

Saleburky, hrušky, vz Cajpurky (3. dod.).

Salejtrník, u, m. = *sanitrník*. Hrs. Nách. I. 79.

Saliby, statek v Požůnsku. Phd. XII. 552.

Sálíce, e, f., od sálati. S. tepla. Am. Orb. 32, 106.

Sáliční obrazec. Am. Orb. 30.

Salipyrin, lék od chřipky. Vz Nár. list. 1895. č. 59.

Sálit = *sálati*. Kamna sálíjé. V Brněnsku. Brt. D. II. 383.

Sallo zaječí = *súdlo*. Kalenice na Mor. Mtc. 1894. 331.

Sallý = *ssedlý*. Sallé mlieko. Slov. Mtc. 1894. 109.

Salnitrovna, y, f. = *salnitřna*. Hrs. Nách. I. 79.

Salpa. Cf. Ott. VIII. 383.

Salvon, u, m., vz Ryzlink (3. dod.).

Salyňská, é, f., přítok Mohelnice ve Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 4. 17.

1. **Sám**. S. slouží k označení výlučné protivity jednoho předmětu proti jiným. Cf. Mus. fil. I. 315., 319. Přijdu sám = a) a ne jiný, b) samotný. Ib. 820. Ona mi s velkým plácem pravila, že mistr Havelka dal právo na ni i na *sámého* (i. e. jejího muže) a dívky její že zamkl. Byl jsem tam sám a sám (durazné naznačení samoty, osamělosti). Ib. 324. S. s číslovkami řadovými vz v List. fil. 1896.

281. Celkový genitiv závislý na *sám*. Je ho sama kůže a kost (je *samá* kůže a kost). Je toho sám červ, sama pecka. Brt. D. II. 286.

2. **Sám**, u, m., z něm. Saum. Gb. H. ml. I. 612.

Samar. Kdez v poharu mají, ta i s-ra dzvihají. Šariš. Phd. 1895. 377.

Samaří, ze Samaria. Br. Cf. Gb. H. ml. I. 133.

Samček, mečku, m. S. žatecký (pivo) = *samec*. Wtr. St. nov. 54.

Samice = *větší rameno řeky někde se dělí*; někdy: *jalová řeka*. Věst. opav. 1894. 6., Pras. Těš. Ze používají samice vody Bečvy, ježto já k ní právo mám. Puh. VI. 26.

Samoběžec, zce, m. = *samohybec*. Ztk. 27. (3. vyd.).

Samobilý = *zecla bílý*. S. šátek (N. Město). Brt. D. II. 383.

Samobytnost, i, f. S. kraje. Phd. 1896. 624.

Samočinný. S. brzda v tiskacím stroji. Vz Nár. list. 1894. č. 88. odp. feull.

Samodilný. S. (= sklenná) polévka bramborová, nezasmažená (Zdársko). Brt. D. II. 481.

Samodružný. S. element, Vstnk. 72. a j., bod, paprsek. Ib. 68., 69.

Samodržectví, n. Moudré s. Zl. Jg. 362.

Samohlasenství. Mus. 1895. 516.

Samohláska. S-ky české a jich změny. Cf. Gb. H. ml. I. 17. nn., 88. nn., List. fil. 1894. 47., Brt. D. II. 100.

Samohláskový. S. *l, r* (slabikotvorné). Cf. Gb. H. ml. I. 287. Vz násl.

Samohlasný. S. *l, r, m, n*. Cf. Gb. H. ml. I. 23., List. fil. 1894. 47.

Samohlť, a, m. = *kdo chce vše sám pohltiti*. Kotk. 172.

Samohráč, e, m. = *kolovrátek*, ariston a p. Phd. XII. 662.

Samochvalstvo. Phd. 1893. 572.

Samokarakteristika, y, f. Vlč. Lit. 266.

Samokázeň, zně, f. Jeho s. byla nepřekonatelná. Krok 1894. 330.

Samokolina, y, f. = *kolečko*? Ukradl mi osmery s-ny. Arch. XIII. 57.

Samokrutka, y, f., *samokrutník*, u, m. = *šlojír z nití*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 103.

Samolistek, stku, m. = *suřenka, devaterník*, *parnassia palustris*. Brt. D. II. 505.

Samonávod, u, m., při vedení elektrického proudu. KP. VIII. 118.

Samoopovrhování. Phd. 1896. 486.

Samopašník. Phd. XII. 139.

Samopisný vodoměr. Mus. 1895. 275.

Samorečící bytost. Am. Orb. 32.

Samorost, a, m. (divoch). Ztk. 128. (3. vyd.).

Samorození, n., vz Prvoživok.

Samosetba. Buková s. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Samoschle, *samoschlička*, *samoslička*, y, f. = *tyč ze slabšího stromku lesního, jenž sám od sebe uschl*. Chod. NZ. IV. 319. Kteří drva suchá neb samoschly vozí. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 409.

Samoschválně něco činiti. 1665. Mtc. 1895. 140.

Samosíla, y, f. Jednoduchá s. Ztk. 32. (3. vyd.).

Samoslunko, a, n. Am. Orb. 70.

Samospokojný. Bol veselý a s. Phld. 1895. 359., 1896. 177.

Samostan. Podzemný jask v s-ne. Phld. 1895. 38.

Samosvítící věc (slunce, stálice). Am. Orb. 36.

Samostríl s obrazem. Cf. Wtr. Krj. I. 282. (177.).

Samota. S. jest nejlepší družka hlubé myšlenky. Zvič. Mlt. 20.

Samotečený. S. med (který sám vytek). Mtc. 1894. 109., 334. a j.

Samotič = isolator, látka k omezení proudu elektrického, jako ku př. vzduch. KP. VIII. 125. (11.).

Samotínář, e, m., Einzelhofuer, m. Sterz. I. 785.

Samotíž. Kteří samoschly na kolešách samotíž vozí. XVI. stol. Čel. Pr. II. 409. Cf. násl.

Samotížky = *pěšáky, pěší saně*. Brt. D. II. 451.

Samotně. Tu řeč toliko s. (jenom) o mra-
viech mluví. Chč. Mik. 458.

Samotvoření-se lubů (rostlinných). Am. Orb. 90.

Samoučelnost, i, f., Entelechie, f. Sterz. I. 804., Cas. 1896. 363. b.

Samoučelný, entelechisch. Sterz. I. 804.

Samour, a, m. = *somár* (Zábřežsko). Brt. D. II. 383.

Samoušilovnost, i, f. (energie). Ztk. 27. (3. vyd.).

Samouverenost, i, f., Selbstbewusstsein, n. Phld. 1893. 582.

Samouverený, selbstbewusst. S. obraz-
nost. Phld. 1893. 570.

Samovládny. S. rozkaz. List. fil. 1894. 8.

Samozapalovací, selbstzündend. S. ru-
nice. Wtr. Krj. I. 622.

Samozdrojný, selbsterregend. S. stroj
elektrický. KP. VIII. 78.

Samozlatý. S. čepec = zlatý bez jinačí
zdoby. 1594. Wtr. Krj. I. 383.

Samozvolný. S. zlosyn. Kká. Puš. 29.

Samožertva, y, f. Phld. 1895. 600., 1896.
83.

Samsony = *brambory* veliké, žluté a čer-
venkavé, nekazí se. Vek. Val. I. 19.

Samšík, u, m., vz Samšek.

Samuel, e, m. Chč. Mik. 450. Odvozeniny
vz v Kotk. 30.

Samý naznačuje nesmísenost. To je samá
voda = jenom voda. Dříve užívali i substan-
tivního sám. Pítele samo víno (merum vinum)
píjí. Kom. Jan. 821. (Mus. fil. I. 321.).

Sán = *sám*. Ve Skalnici. Phld. 1894. 745.

Sañ. Strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 24.

Sandát, u, m., *sanitka*, y, f. = *сандат, centát*
(Podluzi), *оівца* (Náklo), *lucio-perca sandra*.
Brt. D. II. 498.

Saně. Strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24. O pův.
cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 410., Mz. v List.
fil. 1892. 245. Popis saní vz v Brt. D. II. 451.
(i obraz). Sání a duďy! Tké. V letě struj s.
a v zimě vůz. Mor. Ces. I. V. 418.

Sanec, lépe: *ssanec*, *kojenec*, *Sängling*. Bl.
Gr. 207.

Sanidin. Ott. IX. 348.

Sanitka, vz Sandát (3. dod.).

Sáňkový. S. přístroj při galvanické bat-
terii. Vz KP. VIII. 60.

Sánky, vehiculum. Cf. Dob. Dur. 90.

Sapták, u, m. = *žlutý, podlouhlý bram-
bor*. ČT. Tké.

Sapeur, a, m. (sapér) = polní voják že-
nijní. Alb.

Sapie, váleční nástroj, zastr. Bl. Gr. 185.

Sára. Sary starých číziem. Phld. XII. 265.
(1893. 73., 642.). Šuhajom spadlo srdce za
sáru, ale obišli s pühym strachom. Ib. XII. 411.

Saracenský. S. mše, vz Švábský.

Saracká, potok v Tekovsku. Phld. XII.
74., 552.

Sarkocyt, u, m. = pevná vrstva plasma-
tická pod kožkou gregarin. Vstnk. II. 536.

Sarkospodia, lat. = *cizopasnici* z rodu
prvoků. Vz Vstnk. II. 543. S. = *cizopasnici*
ssaveců hlavně domácích (ovcí, koní, hovězího
dobytka) v jejich svalstvu. Vz Hlav. Obrz. 10.

Sarmatský. S. vrstvy země. Vz Mtc. 1896.
234.

Sasonovice, trať ve Frýdecku. Věst. op.
1894. 17.

Sassem! *sassem-ho* (= v levo)! Volání na
voly a krávy. Phld. 1893. 634.

Sašina, y, f., *śási*, u. = *sítí*, *juncus*. Brt.
D. II. 504.

Sataš, e, m. = *satan*. Bl. Gr. 355.

Satanáš m. *satan* má Bl. Gr. 154. za slovo
nehezké.

Satina, y, f., potok na Frýdecku. Věst. op.
1894. 17.

Satira. Staroč. a středověká s. Cf. Vlč.
Lit. 150., 38. Nesnadno věru jest tu satir ne-
psat. Juven. (Krok 1894. 260.).

Satirickoallegorický. S. básně. List. fil.
1894. 30.

Satoniti se nač = *zlobiti se, popudľiti
k němu se chovati*. U Zleb. NZ. II. 614.

Satrapa, y, f. = *droženínové*. Dvorská s.
XV. stol. Vlč. Lit. 268.

Saturnism-us, u, m., *nemoe*. Vstnk. III.
476.

Saturnus. Chodí osupě se jako nějaký s.
Bl. Gr. 231.

Satynka, y, f., *sukně* ze satynu. Wtr. Krj.
I. 396.

Satyra, vz Satira.

Sau ze sahu a přísahu. Sau Bohu. Pam.
3. 116.

Saul. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Sazený. Kráva starsí má mlíko *sazený*,
mladá zvl. brzy po teletí *prudký* (Kunštát)
Brt. D. II. 383.

Sázeti. O přebíraných tvarech cf. Gb.
H. ml. I. 101.

Sazima. Odvozeniny tohoto jména vz v Kotk.
30.

Sazina, y, f., potok na Frýdecku. Věst.
op. 1894. 17.

Sazítka = v tiskárně rámeček, do něhož se
literky sázejí a v řádky sestavují. Nár. list.
1894. č. 84. odp. fenill. Cf. Loďka (3. dod.).

Sázka, cf. Saďa (3. dod.).

Sběř. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20.

Sběrači. Elektrický s. kartáč. KP. VIII. 83.

Sběračka, y, f. = pokladnička, do které se sbíraly při svatbách dárky pro kuchařky a p. Vykl. Svat. 66.

Sběradlo. S. elektrické (kollektor). KP. VIII. 83., 32., 5.

Sberba = *sbiř*. Phld. 1895. 36.

Sbermo. Kasanica má sbermá (rance). Myjava. Phld. 1895. 446.

Sbiředlo, a, n., Annagemaschine. Sterz. I. 188.

Sbíreční, Sammlungs-. S. truhlička a almužní. XV. stol. Wtr. Ziv. c. I. 478.

Sbočiti co kam. Tam emír sbočí vojsko své (svede). Kub. Rol. 124.

Sbor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 77. Cf. Zbor (3. dod.).

Sboř. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20.

Sborník. Cf. Zborník. V XVI. stol. také = buřič, člověk podvrtný. Wtr. St. nov. 171.

Sbouranina, y, f., Abbruchmaterial, n. Ptrl. 5.

Sbožie, spodobením zboží. Gb. H. ml. I. 323.

Sbožný, spodobením zbožný. Gb. H. ml. I. 323.

Sbranka, y, f., os. jm. žen. Sdl. Louh. 16.

Sbřeznouti = *březí se státi*. Která klisna nechce s. NZ. III. 327.

Sbytie, n. Aby (sládek) slíbil za věrnost a s. (svého tovaryše). Arch. XIV. 467.

se (sts) mění se v *se*: deska, dat. desce, slov. (místy) destě vyslov. destě. Gb. H. ml. I. 501.

Scánky. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scápati = *chytiti*. On ma na dvore scápal. Phld. 1894. 344.

Scáti. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255. Rezala to (podhoděnce), až z toho krev scala (tekla). NZ. IV. 524.

Scavka, y, f., diabetes. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scavý. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scena, y, f. = *stina*. Také mor. Mte. 1894. 334.

Scestně. Jestliže by se čím s. zastíral (omlouval). Arch. XII. 174.

Scestovalý. S. tovaryš (který mnoho vandroval). Mus. 1894. 498.

Seet = *chtíti*, h odsuto. Místy na Mor. Vz Brt. D. II. 167., 187.

Sciatika, y, f., nemoc. Dnes sem pouštěla žilou na noze proti tý s-cc. Kat. z Žer. II. 98.

Scina, y, f., obec v Albauji. Phld. XII. 76., 552.

Scince, obec v Nitransku. Phld. XII. 76., 552.

Scinka, y, f. = *stinka*, *l* se mění v *c*. Brt. D. II. 278.

Scisk, u, m. = *stisk*, *l* se mění v *c*. Slov. Phld. 1894. 192.

Sziziti po Scirky oprav v: Sciziti.

Séohno, a, n. = *stehno*. Opav. Gb. H. ml. I. 150.

Séona, y, f. = *stěna*. Opav. Gb. H. ml. I. 150.

Sevknouti = *skvknouti*. Já bych tě sevkal. Dšk. Jihé. I. 30.

Sezyny. Quamdiu in locis (in aurifodinis) prins elaboratis in labore se occupant, quod vulgariter s. vocatur. Eml. Urb. 89.

se mění se v *se*: šťastný — šťastný a to dále v šťastný. Gb. H. ml. I. 479.

Šeasný m. časný, s přítuto. Dšk. Jihé. I. 41.

Šeédie. Cf. Gb. H. ml. I. 104., 176.

Šeekati se. Břez. Font. V. 387.

Šeestně, strč. = šťastně. Pulk. 35. b., Št. Ř. 40. b. (Gb. H. ml. I. 105.). Cf. *se* (3. dod.).

Šeipanie v žaludku. Hojení ho na Slov. vz v Mte. XVIII. 208.

Šerbák (fezrbak), alias mleczye, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Šengár, u, m. = *štraper*? Čapor (bič) šengárom sa končiaci. Slov. NZ. III. 484.

Šeuknouti = *škytnouti*. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feull.

Sdačkaný. S. forma básnířská. F. Hrib.

Sde, spodobením zde. Gb. H. ml. I. 323.

Sdělití. Máte-li tam co nového, sdělte to se mnou; Děkuji, že jste se mnou se (o pstruhy) s. ráčily. Kat. z Žer. I. 99., 85. a j., II. 14., 48. Cf. Zmínka. — **se komu čím.** Ze se mým zbožím sdělili. Puh. VI. 67.

Sdiati v Rkk. Cf. Mus. 1896. 266., 363., List. fil. 1896. 349.

Sdobřiti. Po přízni tělesné sdobřice se s lidem zlým. Ché. S. 277.

Sdóverif sa = *svěriti se*. Slov. Phld. XII. 713.

Sdraví, spodobením zdraví. Gb. H. ml. I. 324.

Sdřebení, n., catalepsis, nemoc. Am. Orb. 52.

Sdřebilec, lce, m. catalepticus. Am. Orb. 53.

Sdrmati co komu. Sdrmal mu šticu (zdrchal a p.). Slov. Phld. XII. 201.

Sdruženostatový. S. soustava lesní. Vz Ott. XI. 667. a.

Se. O skloňování na Kroměřížsku, u Kojetína a Přerova, v Bystřicku, v Tišnovsku, v Krumlovsku, Zlížsku vz Brt. D. II. 24., 50., 79., 192., 216., 255. — **Se** u sloves: báti se. Cf. Bl. Gr. 109. O užívání *se* a *svůj* v češt. Vz Kla. Sklad. 35. nn. Odchytky ib. — **Se a on.** A čím více otec nebeský dá duch dobrý prosím sebe. Ev. seit. 24. Luc. 11. 13. Když plní zákon sobě daný od Boha. Ché. S. 171. Počiješ osudek náš nad sebou vydaný. 1487. Krok 1895. 46. Když král tak pole s městy a se pány sebe přidržícími držali, Zizka...; Pohled, že pán bojícím se sebe dá svou svatou pomoc. Břez. Font. V. 471., 532. K žádosti stavů přednesené sobě po poslech král slíbil... Tk. X. 159. Teprv noci druhého dne kati z rozkazu sobě daného mrchu odvěkli. Ib. 227. — **K sebe** = na levo; **od sebe** = na pravo (na levo, na pravo tam neznají). Na Píle na Slov. Phld. 1894. 745. — **se** = *sem*. Co se platil. Dšk. Jihé. I. 23. — **Se** vlkem, šp. m. s vlkem. Gb. H. ml. I. 156. Cf. **S se** vokalisuje.

-se mění se v *-si*: v kosi. Cf. Brt. D. II. 62. Cf. ě.

Sebálubivý. S. šteklivost. Phld. 1896. 470. Vz Sebä.

Sebecký = *sobecký*. Phld. 1895. 134.

Sebechlieby, obec v Honté. Phfd. XII. 338., XIV. 29.

Sebepýcha. Zakrákorál (orel) v s-še. Pokr. Mrt. z. 84.

Sebeslavec, vce, m., obec v Turci. Phfd. XII. 68., 158.

Sebevoľa = *svérole*. To je iba taká s. Slov. Phfd. 1893. 152.

Sebevolný = *svéhlavý, umíněný*. Slov. Phfd. XII. 286.

Sebezachovačný pud. Ztk. 86.

Sebeznaľosť, i, f. Krejč. Psych. 23.

Seborrhoea = masťná sekrecie kůže. Vstuk. II. 569.

Sebratí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. Kdež dva nebo tři sberú se v mě jmě. Ev. víd.

Secí stroje. Vz Ott. XI. 661. b.

Seč, e, f. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Sečka. Zakiaľ mal klobúk, nenosieval pod ním sečku (nebyl hloupý). Phfd. 1896. 214.

Sečovec, děd. v Zemplín. Phfd. 1895. 383.

Sed = *sídlo*. Kde máš dobrý s., tam sed. Phfd. 1893. 700.

Sed = *zde*, hic. Ježíš pověděl: Ježíše hledáte a sedé mě máte. Hrad. Um. 241. 2. A sedé vece, učeník Ježíšev stojí. Ib. 358. (Vz Krok 1892. 257.).

Sedačka, y, f. = *sedadlo u krosen*. V Liptovsku. Phfd. 1894. 85., 86. — **S.** = *husa*, která sedí na vejcích. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuil.

Sedadlo = *sídlo*. Mnozí (kněží) z vlastních sedadel jsou vyvrženi. Brez. Font. V. 341. — **S.** = *sedění, sessio*. (Husa) z úřadu kněžského v zjevném sedadle (in publica sessione) toto concilium složilo. Ib. 338.

Sedalnice, e, f. — náčiní k připravování lnu a konopí. V Liptov. Phfd. 1894. 85.

Sedanie = *sovojoj*. O trestech s. Cf. Čel. Pr. m. II. 23.

Sedati. — **abs.** Zemáky sedají = je jich hodně pod trsem. Žito sedá = je hodně pokládek. Když jarka sedne, bývá jí hodně. Vých. Mor. Brt. D. II. 283. — **se**. Ani sa sadlo, ani sa padlo (o tlachalech). Phfd. 1894. 550.

Sedě, vz Sed (i 3. dod.).

Sedění = *ta cáse kalhot*, na n ž se sedí (dle něm. ksás). Wtr. Krj. I. 481., Brt. D. II. 467. Cf. Pudlo. Dle Wtr. Krj. I. 374. také — velmi krátké nohavice.

Seděti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 201. — **jak**. Ve tři stole s-li. Brt. D. II. 288. — **komu v čem**. Kdyby chtěl u nás po své vůli panovati, v tom bychom jemu neseděli (ne vyhověli a p.). Arch. XIV. 46.

Sedimentární. S. hornina vzniklá mechanickým usazením pomocí vody. Ott. XI. 613. a.

Sedisko = *sedadlo*. Také slov. Phfd. 1893. 537.

Sedlák. Nadávky s-kům: búr, darebák, drnodrap, hundstut, chlap, opar sedlský, pes, srek, s-lma, vsivák, výr, zlá rota, zrádce atd. Vz NZ. III. 512. Sedlák, když nenaháže (husto nezaseje), nenaváže. Mor. Nov. Pr. 428. Těsí sa na to, ako sedliak na žatvu. Slov. ib. 533. — **S.** u kuželny, vz Oploták (3. dod.).

Sedlčany, obec v Nitran. Phfd. XII. 74., 552.

Sedlec u Kralovic. Pal. Pop. Cech. 407.

Dle Kroka 1892. 304. říká lid vždy jen: Sedlice, e, f.

Sedlecký = *selský*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 78.

Sedleka, y, f. = *selka*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 91.

Sedliactvo, a, n. = *sedláci*. Phfd. 1892. 612.

Sedliačka, y, f. = *selka*. Phfd. 1892. 689.

Sedliak, a, m. = *sedlák*. Slov. Ze s-ka býva mrecha pán (o zpanštělém). Zátur. S-ka pán, pána žid a žida čert (oklame). Phfd. 1894. 195. To je naše, sedliaci, po robote do práci. Phfd. 1893. 701.

Sedlina, y, f., vz Trasovisko (3. dod.).

Sedlisko = *staveniště*. Na Hané. Brt. D. II. 432. — **S.** = *sedadlo*. Phfd. 1895. 144.

Sedlnický Václ. z Choltic, čes. spis. 1632. Vz Věst. op. 1892. 20.

Sedlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Sedla v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 635. nn. S. s kostmi = kostmi vykládané (jeleními rohy etc.). Wtr. Krj. I. 290. Vyhodil ho ze sedla (vypíchl ho od někud). Us. Slov.: Vyhodzil 'o ze sella. Phfd. 1894. 190. U mnohého skorej (dříve) a. skáče, ako kôň. Phfd. XII. 696.

Sedlovní. S. pupen, reitende Knozpe. Am. Orb. 73.

Sedm. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 311., 19.

Sedmerobarvý. S. duha. Sté. Kon. 181.

Sedmerodárný, septiformis. 1418. List. fil. 1896. 106.

Sedmihlásek, ficedula hypopolais: *sedmohlasník* (Příbor), *devítihlásek* (Třebíč), *sedmořečník* (Slezsko), *devaterník* (Budějovice), *zpráváček* (Zábřeh), *rýšecírák* (Zlin.), *přeskečrák* (val.), *pošklebač* (Jicko), *podřizňák*, *podřizňok*, *melihuba* (val.), *zahradníček* (záp. Mor.), *kolo-vrátek*, *koťovrotek* (Frýdek), *posmívák*, *pěnice*, *přemyskáč*, pták. Brt. D. II. 294., Mtc. 1893. 304.

Sedmichrástka, y, f., bellis perennis. Brt. D. II. 500. Vz Sirotká (3. dod.).

Sedmík. NZ. III. 516. Nestojí ani za s. ČT. Tkc.

Sedmikrásek, sku, m., vz Sirotká (3. dod.).

Sedmikrok. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Sedmikyjový. S-vá = převzdávka nej-sprostší korálce. Laš. Brt. D. II. 383.

Sedmilímecový. S. plášt. Osv. 1896. 53.

Sedmilist, u, m., potentilla recta, rostl. Brt. D. II. 506.

Sedmistvolný. S. pistala. Kká. Puš. 5.

Sedmnáčník, u, m. = *sedmnáctník*, 15kr. Vz NZ. III. 516.

Sedmnásobně. Bezd. Bibl. I. 12.

Sedmohlasník, a, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).

Sedmořečník, a, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).

Sedmoslivkár, a, m. Mám len jednu škvarku po s-roví a peňazí mám dost. Phfd. 1893. 511. — 1895. 358.

Sedn m. sedm. Vz List. fil. 1895. 432.

Sednice, ze: světnice. Vz toto a Dšk. Jihé. I. 18. (t v d). — **S.** = *přístěnek, menší izba*. Brt. D. II. 435. Vz Přístěnek (3. dod.).

Sedničkuc. Dítě s. = podruha bydlícího v sedničce. Chod. NZ. III. 394.

Sedrati. Zdráv sedral (boty). Bl. Gr. 293.

Sedum. Cf. Gb. H. ml. I. 265.

Sedym, v Opav. Šb. D. 82. Laš. Gb. H. ml. I. 186.

Sefir, u, m. = hebká bavlněná látka. Hlas. nár. 24/5. 1894.

Segyňa, é, f. = *hlava*. Ve švihácině. Brt. D. II. 519.

Sehár, u, m., navrhováno m. cigarro (od shoreti), ale neujalo se. Čern. Pr. 86.

Séhati = *sáhati*. Že nám séhá na kostelní vsi: Séhá mi v mé platy. Půh. VI. 235., 263.

Sej'. Umluvil sej' s lidmi; A jemu s. toho neiniti nezdálo (1469.); Vím, neb sej' seznal. Arch. XIV. 151., 176., 202. Tak sej' rozmohla zlost lidská. Št.

Sejáč, e, m. = *spadón, koncír*, dvojsečný rovný meč. XVI. stol. Ott. VIII. 753. b.

Sejček, athene noctua: *kulich, kulíšek, kašus* (laš.), *kalousek* (Netín), *galech* (Zábř.), *tuhýk* (slov., val), *čurík* (uh., Příbor), *stonák* (val.), *hejssek* (Kunšt.). Brt. D. II. 493.

Sejítý = *sešlý*. Byli tam sejítí sousedé. Mor. Ces. I. V. 459.

Sejko = *koterla*, *alauda arborea*. Brt. D. II. 413.

Sejžici. Dle Flš. má prý býti szici.

Sekáč, pták. Vz Chrástel (3. dod.). — **S.** = *piskoř*, ryba. ČT. Tkč. — **S.** na bičisku, znamení. NZ, III. 481.

Sekačka, y, f. = nástroj k připravování lnu a konopí. V Liptov. Phld. 1894. 85.

Sekáčský. S. řemeslo. Vstnk. II. 578.

Sekání = *hra o reliكونoční vejce*. Jeden drží vejce v ruce, druhý do něho krejcarem hází. Trefí-li tak, že krejcar do vejce se zarazí, zasekne, vyhraje, sice prohraje. U Roušína. Vz více v NZ. IV. 324. (II. 602.).

Sekati. Kapkou octa sekne (sraží) sa celý čer mlieka. Phld. 1895. 685. Seká zubama ako divý kanec. Nov. Pr. 555.

Sekavice = *krajačky, krajavice, krajoříčky*, vysoké podkovky u čizem. Brt. D. II. 469.

Sekavý. S. oštep, Kub. Rol. 48., krok. Světz. 1895. 547.

Sekera. S. válečná. Vz Wtr. Krj. I. 621. Hádání ze s-ry. Vz Zbrt. Pov. 89. S. v ruce hřeje lépe než kamna (prací). Žalár. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. S. mete síň, sekniči (rychle opakuj). Tkč. — **S.**, vz Tanec mor. (3. dod.).

Sekerašův. S-šova (drvoštepova) balta (sekera) ušetřila brezu (břízu) v hore. Slov. Phld. 1893. 753.

Sekerečka, y, f., vz Sekera. — **S.**, vz Tanec mor. (3. dod.).

Sekerice, e, f. = *část halapartny*. Vz Halapartna (3. dod.). Wtr. Krj. I. 277., 615.

Sekerkový jamkatec (brook). Vz Klim. 269.

Sekerový. S. trest, z něm. Shäkersait. Čern. Pr. 60.

Seknice m. světnice. Gb. H. ml. I. 392. (t v k). S. = přístěnek, menší izba. Brt. D. II. 435.

Sékorka, y, f., vz Parukárka (3. dod.).

Sekrét = prsten největší, ozdobný, jímž se pečtilo. Vz Wtr. Krj. I. 526.

Sekrka, y, f. = *sekyrka*, laš. Brt. D. I. 104.

Sekrýt, vz Sekrét. — **S.**, locus secretus, místo oddělené, tajné, záchod. Čern. Pr. 48.

Sekt, špaň. víno, z roman. seco, secco, lat. siccus suchý, že se z broznů skoro suchých lisuje. Čern. Pr. 63.

Sekuce, e, f. = *erekuje*. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Sekundárka, y, f., sekundäre Bahn. Nár. list. 1896. č. 153. feuill.

Sekutor, a, m. = *erekutor*. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Sekyřice, vz Sekeřice (3. dod.).

Sekyrka, y, f. Vz Sekyra. S-ku nechal za dveřmi (říkají, když kdo vstoupiv do světnice nepozdravil). Slez. Nov. Pr. 652.

Sekyrník, u, m. = *prkénko na dláta*, nebozezy, kleště atd. U Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill. — **S.**, a, m. = *sekerník*.

Selát m. salát. Kts. 10.

Selec, lce, m., obec v Liptov. Phld. XII. 74., 552.

Selenograf, a, m., Selenograph. Stě. P. př. 134.

Selenoid, u, m. KP. VIII. 140.

Selenový. Bellova buňka s-vá = řada mosazných desk od sebe slídovými vrstvami osamocených a šrouby v jedno těleso stažených. Vz KP. VIII. 376.

Selepečín, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 552.

Selhání. A Kavala mu s. dával (říkal, že lze). Arch. XIII. 417.

Selhati. Jest mu jedno s málo n. hodně. Nežli málo s., raděj hodně. Tkč. Dyž dobře zelze, jak dyby pravdu mluvil. Vek. Val. I. 107.

Seliak, a, m. = *sedliak*. Slov. Bošácky. P-str. I. 147., Phld. 1895. 329.

Selkov, a, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 120.

Selo = grunt, kde sídlil, sedal sedliak v obci. Phld. 1893. 622.

Sémě. O pav. slova cf. Gb. H. ml. I. 20.

Semenáč. S. Prochův (hruska). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Semenáček, čka, m., pták. Vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenák, a, m. = holub modré a černé barvy. Tkč.

Semeňák, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenář, e, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenec. Nejprv vtáček zaspíeva, potom mu semánci nasypů. Slov. Nov. Pr. 130.

Semeníček, čka, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semeniti, vz Špitati (3. dod.).

Semenník, a, m. S. chodí na semenec. Vz Polňák (pták; 3. dod.).

Semennosť, i, f. Am. Orb. 87.

Semeno. Neří vtípneho s-na (vtipný). Nár. list. 1896. č. 77.

Semerlink, u, m., řeznické náčiní. Věst. opav. 1894. 44.

Semké, vz -*kč*. Dial. Gb. H. ml. I. 452.

Semkle m. semhle, h v k. Dšk. Jihé. I. 32.

Semlar, a, m., obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 552.

Semo tamo v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 356., Mus. 1896. 377.

Semrád, *Semerád*, *Semorád*, a, m. Odvozeniny od tohoto jména vz. Kotk. 30.

Semřiti oči m. semžiti. Otc. 28. a. — Gb. H. ml. I. 517.

Semýško = *podřičeničné*, chudé zrní, obilí přes řičici při čištění prepadlé; to je drůberí. Brt. D. II. 439.

Sen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Hádání ze snu. Vz. Zbrt. Pov. 89. Anděl zjevil se ve sně Josefovi. Ev. víd. 43. Mat. 2. 19.

Senáková, hon na Slov. Phld. XII. 655.

Senespletr, z *Sennesblätter*. Brt. D. II. 518. Vz. násl. *Senosplet*.

Senica, e, f., říčka na mor. Val., NZ. IV. 272., potok u vsi Lidečka na Vsacku. Vek. Poh. 127. a ve Zvolensku na Slov. Phld. XII. 338.

Senický. S. kancionál. Phld. XII. 470. nn.

Senka, *senky* = sem. Brt. D. II. 240., 209.

Senná, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Senné, ého, n., statek v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 338.

Sennice, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Sennô, míst. jm. na Slov. v Novohradsku. Phld. 1894. 61.

Senodráže, ze: Szent-András. Phld. XII. 374.

Senohradz, míst. jm. v Hontě. Phld. 1894. 61.

Senosplet, u, *senespletr*. Vz. předcház. *Senespletr*. Brt. D. II. 518.

Sen si = *sedni si*. V Čade. Phld. 1893. 372.

Sensorickomotorický. S. oblouk čivný. Krejč. Psych. 31.

Sensorický. S. popud. Krejč. Psych. 32.

Sensualistický. S. materialismus. Mus. 1894. 321.

Seova z sye a ovo. Vz. Mně. Dva evangelistáře. IX.

Sepetný, ého, m., přítok Ostravice. Věst. opav. 1894. 17.

Sepkati. Sta by ho dakto sepkal (jim trásl). Phld. XII. 206.

Sera = *syr*. Dačolom. Phld. 1893. 427.

Serce = *srdce*, dial. Vz. Gb. H. ml. I. 290.

Serdak, u, m. Vz. Čučaj (3. dod.).

Sergafa n. *sraligafa* = *bázlivec*. Brt. D. II. 383.

Serp, u, m. = *srp*. Ve Spišsku. Phld. 1893. 432.

Ser-um, a, n. = *syrovatina*, tekutina bělo-žlutá, jež srážením-se krve o vlákniťch jejích částí se odlučuje a vedle vody hlavně bílkovinu v sobě obsahuje. Dělá se z koňské krve proti záskrtu. Vz. Nár. list. 1896. č. 283. 2.

Serůvka, vz. Surovitka (3. dod.).

Servétka, y, f., vz. Obrůsek (3. dod.).

Servus vybíral v městech pokuty atd.; dráb ve všech. NZ. IV. 105.

Sésat = *nahlédati*. Já sés tam = sěsl jsem (Jevíčko). Brt. D. II. 383.

Sesedlačeti, el, ení. Wtr. Živ. c. II. 544.

Sesek m. ssek, gt. sesku. Gb. H. ml. I. 178.

Sesí, *sosí*, n., *pulsatilla vulgaris*, rostl. Brt. D. II. 506.

Seskati nit z koudele. Pass. 24. — Gb. H. ml. I. 176.

Sesladování, n. S. more = přibývání sladkých vod do něho. Vstnk. II. 567.

Seslo m. sedlo, *d* v *s*. U Tišnova. Brt. D. II. 185.

Sesmacholif si co: sukňu (smačkatí).

Sesmutniti koho. Světz. 1893. 38.

Sesouti. Ssnv bratra našeho pěti zlatými v právě je položil. 1482. Páh. VI. 276.

Sesprostačeti. Osv. 1896. 182.

Sestečný. S. blat (hexagonalní). Am. Orb. 10.

Sestejnoměrniti elektrické proudy. KP. VIII. 105.

Sestejnosměriti. Proud se proudovodem stejnosměruje. KP. VIII. 78.

Sesterec, rce, m., potok v Liptov. Phld. XII. 158.

Sěsti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108.

Sestra také = *kamarádka*, *přítelkyně*. Brt. D. II. 460.

Sestrakatělý strom (z části již sezloutlý) Osv. 1896. 35.

Sestřenectví, n. Basenschaft, f. Sterz. I. 395. b.

Sestupkový. S. dobývání rud, Strossenbau, m. Vz. Ott. XI. 598.

Sesukovač, e, m., Abhaspler, m. Sterz. I. 29.

Sesukovačka, y, f., Abhasplerin, f. Sterz. I. 29. Cf. Namotavač.

Sesýrovatělý. S. uzel. Vstnk. II. 426.

Sešálený. S. ovca = vrták. Val. Brt. D. II. 425. Cf. Zešálit sa.

Sešlechmený klín (klinousek). Am. Orb. 92.

Sešuntělost, i, f. Jan Váňa. Pláč. 22.

Sešvagřenec, nce, m. Wtr. Živ. c. I. 394.

Sešvejhaný = *sesmaňaný*. S. boty. N. Město. Brt. D. II. 400.

Sef = *sif* (rete). V Chromci. List. fil. 1894. 87.

Setí. V sefa = v době setí. Brt. D. II. 285.

Setba. O pověrách při setbě vz. Zbrt. Pov. 99., 100.

Setina je novotvar m. stina. List. fil. 1896. 475.

Setka, vz. Zzetka (3. dod.).

Setmělý, vz. Stmělý. Vrch. Rol. XLVI. 186.

Sefový = na setí. S. mašina. Brt. D. II. 283.

Setřitel, e, m. S. práva = ničitel. Opak setřitel. Ztk. 104. (3. vyd.).

Setrvačnick parního stroje. KP. VIII. 76.

Severní zár. Cf. Am. Orb. 50.

Sevo, a, n. Saat, f. Phld. XII. 644.

Sexterník, a, m. = kdo užívá sexterníku. Arch. XIV. 339.

Sexternion, u, m. Evangelistář měl pět s-nů o 12 listech. Mně. Dva evangel. X.

Sfaera, y, f., řec Harmonie sfaer. Vz. Nár. list. 1896. č. 296. feull.

Sfygmofon, u, m. = přístroj k ohledání tepny. KP. VIII. 373.

Sgazdovaný = *nahospodařený*. S-né pe-náze. Phld. 1894. 267.

Sglgaf eo = *shltati*, *spolykati*. Nár. list. 1896. č. 222. odp. feull.

Sgolomutený = *udivený*. Phld. 1894. 56.

sh mění se v Litovelsku, Konicku a Je-

vičku v *zh*: zhodit, zhnit; v Kunšt., Dačicku a Telči mění se u výslovnosti v *sch*: schon m. shon, schod ho m. shod. Brt. D. II. 111., 232., 288.

Sháčekovati. Naraz sa s-val (zamyslí, zpětil). Phld. XII. 204.

Shamovať. Všade ho dačo s-lo (zdržovalo a p.). Phld. 1895. 65.

Shánlivý = *přičinlivý*. Sterz. I. 476. a.

Shánlivost. Cilá s. Pečirkův Kalendář. 1896. 64.

Shánlivý. Pečirkův Kalend. 1896. 64.

Shasinadlo, a, n. Ott. VIII. 777. b. Elektrické s. KP. VIII. 169.

Shasiti. Vápenici shasil. Půh. VI. 221.

Sherry, angl., čti šery, jinak xeres, dobré špan. víno. Vilim. Cenník.

Shluk kovů, je-li mohutnost jich veliká, ale rozsáhlost do délky a šířky malá. Ott. XI. 593.

Shluken, knu, m. = první doba tvoření-se koulotvarů. Am. Orb. 84. Cf. Svoren (3. dod.).

Shnilý. S. zimnice = břišní tyfus. ČT. Tké.

Shnojiti. Mohls je (tyto lži) v řiti s sebou s., leže v hrobě. Břez. Font. V. 475.

Shoda. Jak je s., to se dva i na šindele vylezo (vyleží). Slez. Nov. Př. 113.

Shodenie = *shodnutí*. Ol. Lev. 27. 15.

Shon. Debet metere per quatuor dies de messe, quae shon dicitur. Eml. Urb. 158., 159. — **S.** Na shon zvěř honiti (sháněti, střelcům naháněti). Bl. Gr. 310.

Shonlivě. Holky s. se obracely (rychle). Světz. 1895. 354. c.

Shonlivost, i, f. S. po užitku (zisku). Světz. 1895. 11.

Shonlivý. Člověk s., strážnický. Světz. 1895. 10.

Shonné. Eml. Urb. 55., 58. a j.

Shonobiti. Roky trvá, kým shonobia (pracne dobudou), čo plameň zhlol v okamihu. Phld. 1893. 544. Co sme si pri vernej práci s-li (pracne dobyli). Phld. XII. 694.

Shoňalý = *pohořelý*. Je mi svědomo, že Jiřík kovář není s-lý. Arch. XIII. 364.

Shováraf sa s kým = *umlouvat*. Phld. 1895. 405. Shováraj sa s ním, a s kobyloú sa modli, to je jedno. Slov. Nov. Př. 568.

Shověřivý = *shověřivý*. Bol s. Phld. 1893. 317.

Shověti čemu. A když jest neshověl nemoci jeho. Ché. m. s. III. 48.

Shovorčivosť. Phld. 1896. 477.

Shovorčivý = *hovorný*. Phld. XII. 413.

shř m. *sr*: shřezati m. sřezati. Dal. J. 37. — Gb. H. ml. I. 465.

Shrabek, bku, m. S. obilí. Ott. XI. 723. b. Cf. Shrabky v III. d.

Shřáti. Nikdy oka na ňom neshřeje. Slov. Nov. Př. 560.

Shrbilý. S. baba. Lobk. 101.

Shrboleovati. A on s-val do hlbkej priepasti (spadl). Slov. NZ. VI. 45.

Shrkotati. Pričapil dvre, až obloky s-ly (se trásly). Phld. XII. 681. Cf. Priepený.

Shunt, u, m. Magnetický s. Vstnk. III. 21.

Shyb. Chceš-li, abych ti sukni podriapal a dieru v tvých shybiech učinil? 1607. Phld. 1894. 5.

sch m. *sk* (*k* v *ch*): schořice. Dšk. Jihč. I. 30.

schl. Za *schl* je *skl*: zeskla m. zeschla. Slov. Gb. H. ml. I. 461.

Schladněti ke komu. Kolc. 137.

Schlapna = *kvapně*. S. se napiti. Dšk. Jihč. I. 25.

Schlop, u, *schlopec*, pce, m., *recúch*, výlet = vikýř ve střeše. Brt. D. II. 431. — *Schlopec* = *cimbal*, *hazucha*, *slanina*, *darmovis*, *typač* = široký obojek na zádech slovenské haleny. Brt. D. II. 468.

Schlupacený. S. ježek. 1594. Zbrt. Tan. 158.

Schmatiti = *schmatnouti*. Phld. 1896. 236.

Schmuřený. S. tvář. Vrch. Rol. I.—VI. 79.

Schnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86. O tvarech vz ib. 176.

scho. Za *scho* je *sco*: skovati m. schovati. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Schopný. Člověk na všecko s. Phld. 1893. 689.

Schoř ze tchoř; tchoř, schoř. Gb. H. ml. I. 487.

Schořovati, tchořovati = krásti obilí. Vz Schoř. Dšk. Jihč. I. 19.

Schořový. S. čepice = tchořová. Dšk. Jihč. I. 19.

Schoullvec, vce, m., armandillo, škeble. Am. Orb. 104.

Schovanice, e, f. = *schovanka*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 117., Arch. XIII. 473.

Schovánky, pl., m. Nanynka byla z mlsných a na s-ky od lepšího si ji panímáma brzy zvykla (Žďár). Brt. D. I. 383.

Schovati. Myslil sem, aby to dítě nebylo schováno (vzchováno, ut nulló modo nutritur). Alx. Nách. k 5. — **jak.** Aby každý rytíř v odění svém schován byl = pochován. GR. Nov. 140. 6.

Schozělý = *obnošený*. S. šat. Světz. 1895. 39., Wtr. Živ. c. II. 554., Wtr. St. Pr. 59.

Schožovat = *sužovati* (Jevíčko). Brt. D. II. 113.

Schrániti. S-nil čagan (schoval). Vek. Poh. 86.

Schrupnutí, n. = *spánek*. Řádné s. Slád. Žen. 17.

Schudnutí = *schudlý*. Phld. 1893. 43.

Schudobněti. NZ. IV. 412.

Schumáčený. S. vlasy. Phld. 1894. 266. Cf. Chumáč.

schv. Za *schv* je *skv*: naskvál m. naschvál. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Schytiti. Vadili se, až se na se zchytili. Arch. XIII. 513.

si- mění se v Brněnsku a Litonicku v *se-*: serotek, sela. Brt. D. II. 161., 155. — *si-* mění se v *si*: nositi — nošic. Brt. D. I. 106.

Slaš = *moč*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 373.

Sica = *sice*. Mor. Brt. D. I. 62.

Sice = *jinak*. A siceť jest zachovalý. Arch. XIV. 232.

Sicí sg. nom. místo sic. Papež jest chud a sic, talis. Mart. 80. b. O jmenném skloňování vz List. fil. 1895. 326.

Sidený = *sejitý, sešlý*. Hostia (hosté) sú už s-ní. Slov. Phld. 1896. 307.

Sidliště. Stará s. hrazená na mor. Slov. Vz NZ. III. 554.

Sídmy = *sedmý*. U Lazovic. Brt. D. II. 1.
Sieci. Poče na větší česť s. (směřovati).
 AlxV. 2146. (Krok 1893. 59.).

Siehodlůhý v Rkk. Vz Mus. 1896. 271.
Sielnica, e, f., obec vo Zvolene. Phld. XII.
 74., 338.

Sien. Sen, pozdější tvar sien. Vz Mus. 1896.
 228., List. fil. 1896. 292. Sen = hie v Rkk.
 Cf. Mus. 1896. 262., List. fil. 1896. 343, Osv.
 1896. 891. Cf. Gb. Ruk. 448., 515. Sen, sjen
 vyskytuje se jenom v jistém obmezeném počtu
 výrazů starých a utkvělých n. dialektických
 (dnes, letos, na si stranu) a nahrazuje se zá-
 jmenem: ten, tento. Vz Kla. Sklad. 140. O sej
 dobe (v tomto čase; posud v Klenovci). Phld.
 1893. 373.

Sienný = *k siní náležející*. S. dvěře. GR.
 Nov. 116. 15.

Sietí se, splendere, v Rkk. Cf. List. fil.
 1896. 331.

Signatism-us, u, m. = špatné vyslovo-
 vání hlásky s. Ott. VIII. 315.

Sigmund, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sigra, y, f., potok ve Spišsku. Phld. XII.
 75., 552.

Sigrice, e, f., brod ve Spišsku. Phld. XII.
 75., 552.

Sihla. Cf. Phld. 1893. 764. Potok se v sa-
 mých bahnách a sihlách plahočí. Věst. opav.
 1893. 20.

Sihly, pl., f., údolí a potok na Frýdecku.
 Do Sihel. Věst. opav. 1894. 17.

Sihnout = *sáhnouti*. Brt. D. II. 1. (u Mo-
 helnice).

Sihota, y, f. = *siho*?. Vojsko zastalo v ži-
 linskej s-tě. Phld. 1896. 174.

Sichotný = *dušný, zádušlivý* (Jevicko).
 Brt. D. II. 384.

Sika, *Syka*, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikan, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikatat = *chrěti se zimou*. Laš. Brt. D.
 II. 384.

Sikeš, kše, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikmund, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Síkorčí mluva. Vz NZ. III. 350.

Sikyta, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sila. Ale to by bylo na s lu (nuceno). Cf.
 Siliti. Phld. XII. 289. — **S.** = *množství*. Když
 s. byla s Ježíšem. Ev. seit. 30. Marc. 8. 1.

Silaba, y, m. = *slaboch*, jenž se silákem
 dělá. Čern. Př. 83.

Silenie = stálé nutkání k stolici. Slov.
 Vz Mtc. XVIII. 206.

Silený = *nucený*. S. robota nebývá vraj
 spravedlivá. Phld. XII. 284.

Silepa, y, f. = *silinova skorepa*. Vz Am.
 Orb. 82.

Sileti, stark werden. Světz. 1895. 6.

Silina, y, f., Aether. Čerění s-ny budí v nás
 cit tepla a světla. Am. Orb. 28. S. hlavní:
 světlo, mluno a mlno. Ib. 77.

Silinovina, y, f., Aether, m. Am. Orb. 14.

Siliti koho = *nutiti*. Nuž sme ju nesiliti.
 Phld. XII. 284., 1895. 451.

Silně. Vz mnoho dokladů ze strě. v List.
 fil. 1895. 112.

Silnice. Která s. jest bez prachu? Vodní.
 NZ. III. 35.

Silnicový, Strassen-. S. most, štet. Ptrl.
 10., 15.

Silno. S. prší. Brt. D. I. 159. Miesto bylo
 s. ohrazeno. XV. stol. Mus. 1893. 433. Cho-
 dili sú s. do kláštera. Ib. 434. Cf. List. fil.
 1895. 112. a Mus. 1893. 442., 1896. 233.

Silnorohý květožrout (brouk). Vz Klim.
 247.

Silnostehník, a, m., nephanes (brouk).
 S. tlustorohý, n. Titan. Vz Klim. 303.

Silnoústec, ústec, m., acrognathus (brouk).
 S. obecný, a. mandibularis. Vz Klim. 246.

Silný. Zavadi-li s. o silného, padnou oba.
 XV. stol. Vlč. Lit. 201. — **jak**. Silné, že by
 se mubl s békem trkat. Mor. NZ. V. 543.

Silojednost, i, f. = *jednotnost síly*. Ztk.
 25. (3. vyd.).

Silokřivka = křivka, kterou činí železné
 piliny vysypané na papír, jenž jest položen
 na poly magnetické podkovy. Vz KP. VIII. 21.
 (Vstnk. III. 18.).

Siloměrný. S. či časoměrná prosodie. Vz
 List. fil. 1896. 394.

Silomíra. List. fil. 1896. 405.

Silový. S. střed. Vstnk. II. 279.

Siloplňný. S. látka. Ztk. 26. (3. vyd.).

Silva, y, m. = *Silvestr.* Tvarožná. Hledik.

Simák, a, m., vrch v Hontě. Phld. XII. 552.

Simati (snímati). Simané maso (vepřové).
 s něhož horní vrstva sádla snata. Zlin. Brt.
 D. II. 384. S. karty, abheben. Us.

Simě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39.

Simja = *sémě*. Zavádka. Phld. 1895. 629.

Siminja, e, f., vrch ve Spiši. Phld. XII.
 338.

Simko, a, n. = *semínko*, spora. Am. Orb.
 76.

Simkový. S. stolek u rostlin. Am. Orb. 74.

Simoník, u, m., druh hoblíku. Ott. XI.
 420. a.

Sín. O strě. skloň. vz Gb. Km. -i. 24.

Sina, ded. v Abaujské stolici. Phld. 1895.
 383.

Sinalosť, livor. 1418. List. fil. 1895. 215.

Sínava, y, f. = *modřina*. Temná s. (nebe);
 Temná s. večera. Phld. XIV. 728., 248.

Sínavica, e, f. = *modřina, pohmožděnina*.
 Bolo po radosti. lebo som si utržil s-ce na
 klboch a odrenie kože. Phld. XIII. 462. (XIV.
 86.).

Sinica, e, f. = *silný pruh od uderení, štip-*
nutí a p. Vých. Mor. Brt. D. II. 489.

Sinokvět = *charpa*, centaurea cyanus.
 Phld. XII. 560., Brt. D. II. 501.

Sínový. S. dvěře (od síně). Dačice. Brt.
 D. II. 283.

Sipati. Vz Mz. v List. fil. 1893. 1.

Sipavosť. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sipavý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sipětí. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Siplivý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2., Klđ.
 III. 77.

Sipota. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Siptavý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sír, u, m. vedle síra. 1554. Kosmogr. —
 List. fil. 1893. 457.

Síra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 40.

Sírák, a, m., územie v Novohr. na Slov.
 Phld. XII. 552., 75.

Síře, adv. S. ny v tomto světě *ostavil*. Pass.
 303. Jiné doklady strě. vz v List. fil. 1895.
 122.

Sirec, řec, m. = *síra*, má-li v sobě tři podíly kyslíku. Am. Orb. 61., 62., 63. Cf. Sirnatec.

Sirev, Schwefelwasserstoffgas, n. Am. Orb. 64.

Siritec, tee, m., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Sirivý. S. prvek (k síře podobný). Am. Orb. 56.

Sirka = *žlutý bob*. ČT. Tkč. — **S.** = *zápalka*. Se s-kami není dobře hráti. Šml. VII. 250.

Sirnatec, tee, m. = *síra*, má-li v sobě jen jeden podíl kyslíku. Am. Orb. 62., 63. Cf. Sirec (3. dod.).

Síromředil, u, m., Sulphocyan, m. Am. Orb. 66.

Síronoč, míst. jm. ve Spišsku. Phld. XII. 75.

Síronohý kvapník (brouk). Vz Klim. 60.

Sírotek = kámen do prstenu vsazený. XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 534. — **S.** Siroteci. Vz Vlč. Lit. 137.

Sírotka = *ocún*, *naháč*. Brt. D. II. 501. — **S.** = *polní maceška*, *viola tricolor arvensis*; také *bětka*. Brt. D. II. 508., NZ. IV. 446. (slez.). — **S.** = *iskerka*, *čáčenka*, *čecetka*, *čecetko*, *šešetko*, *kráska*, *sedmichrástka*, *jarní bída*, buší kvítek (opav.), *bellis perennis*, rostl. Brt. D. II. 500.

Sírotrestil, u, m., v lučbě. Am. Or. 67.

Sírotsky. S. otec. Phld. 1894. 514.

Síruček, čka, m., jm. koně. 1532. NZ. III. 103.

Sírvatok, tku, m. = *sírotek*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 554.

Sísati (*sésati*) = *nahlížení*. Han. Brt. D. II. 384.

Síseř, slu, m. ?, *síslo*, a. n. ? = ? Ten se mosí vetchat do sísla na chalupě proti východu sunka. Mtc. 1894. 22.

Sísí, n. = *koniklec*. Heršpice. Rous.

Sít. Sije = *mrholí*, *pokrápí*. Kunšt. Brt. D. II. 384.

Síf, *sítí*, *šáš*, *šašina*, *juncus*. Brt. D. II. 504. — **Sítí**, *ostrava*, *scirpus*, rostl. Brt. D. II. 507.

Síf. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40. Vsecka sítí (pl.) jsou složené. Háj. Herb. 315. a.

Sítí, z sėjati. O přehlas. cf. Gb. H. ml. I. 100. Ovos do blata, jačmeň do prachu a žito do hrud sítí. Slov. Nov. Pr. 429. Obili sej na střeleu, to ho zajici nesežeru. Slez. Ib. 429. V košeli sij oziminu a v kožuchu jarinu. Slez. Ib. 432.

Sitina, y, f., potok ve Slez. Věst. opav. 1894. 1.

Sitná, é, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Sitnicový. S. gliom. Vz Schb. Nád. 3.

Sitno = *podzemská propašť*. Jakoby se bol do sitna propadol. Phld. 1893. 55. — **S.**, vrch v Houtě. Vz o něm v Phld. 1893. 170. Je popsán And. Kmet. V Ružomberku. 1893. Str. 186.

Síto. Sítem nabíral z Labe (marně doufal, pracoval a p.) Šml. VII. 197.

Sítoňka, y, f., trať u N. Vsi na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 17.

Sífoštitý obloštítec, okrouhlořitník (brouci). Vz Klim. 55., 300.

Síťový, Netz-. S. karta. Věst. 1896. 34.

Sívák, *sívek*, vz Mz. v List. fil. 1893. 8.

Sivěnka, glaux. Vz Ott. X. 181.

Sivětl, *sivka*, vz Mz. v List. fil. 1893. 3., 4.

Sivobradý, *sivohlavý*, *sivolistý*, vz Mz. v List. fil. 1893. 4.

Sivokřídlý. S. holub. Lerm. II. 135.

Sivookost, i, f. NZ. IV. 259.

Sivooký. Vz Mz. v List. fil. 1893. 4. S-ocí v Čech. Vz NZ. IV. 249., 258.

Sivovraný, *sivý*, *sivýš*. Vz Mz. v List. fil. 1893. 3., 4.

Sivožlutý. S. tráva. Osv. 1896. 130.

Síž. Co jest uvedeno z Kt., to jest z Šf. Strč. ml. 80.

sj mění se v *š*: nositi, nosjenъ, nošen; v nářečích východních často se nemění: obešený, vyprosený atd. Vz Gb. H. ml. I. 477.

Sjednaně. Tak s. srdce mé v tvů chválu veda. Růd. 26. b.

Sjednotičník, u, m., Einigungspunkt, m. Sterz. I. 761.

Sjechatí se = *sejiti se*. Pras. Těš. 67.

Sjet, u, m. = *srět*. Zábřeh. Brt. D. II. 129.

Sjezdoviště, č, n. = *sjezdíště*. Mus. 1893. 450.

Sjíhati (sjižeti). Inhed svů moc sjiže = spojuje, sbíraje, shromažďuje. AlxBM. 143. (dle Krok. 1893. 208.).

sk m. *stk*, *t* odsuto: sklo, strě. stkló, odpusky; také v obec. mluvě: žveska, tryska. Vz Gb. H. ml. I. 397. — **sk** m. *sch*: skovat m. schovat. Dsk. Jihč. I. 36. **sk** mění se v *ek*: Sasko — Sacko. Cf. *dsk*, *lšk*, *msk*, *nsk*, *rsk*, *tsk*, *řsk*, *žsk*, Gb. H. ml. I. 480. Klášterský, nom. pl. m. klášterscí. Tišňov. Brt. D. II. 186. Panský — pangci, moravský — moravsci. V Kruml., Kunšt., Žďársku. Brt. D. II. 209., 234., 250. Deska — desce, Polska, v Polsee; v podružném **sk** mění se jen *k*: písek — v písee. Gb. H. ml. I. 448. — **sk** mění se v *š*: tisknutí — tiščen atd. Kdy? Vz Gb. H. ml. I. 447., Brt. D. II. 186. V Chromecku, Kojet., Zábřeh.: český, nom. pl. m. češci (čestí). List. fil. 1894. 277., mušci, češci, uheršci. Brt. D. II. 47., 130. — V **sk** s prisuto: skopeček m. kopeček. Dsk. Jihč. I. 11.

Skabinat. Městský s. byl povolán na radnici. 1726. Pras. Řem. 54.

Skácat = *skákatí*. Slov. Zatur.

Skačany, dle Dolany, statek v Trenčín. Phld. XII. 74., 552.

Skad. Jg. Ztrac. ráj. — S. v Rkk. Vz List. fil. 1896. 340.

Skade, a m. u. Pastr. I. 65.

Skákal, a, m., Springer, Tänzer, m. Kald. 31. Hra na s-la: kluci skácou přes záda jiných. Mor. NZ. III. 23.

Skákavá, vz Tance čes. (3. dod.).

Skála. I na skále zelen vyrostle (zlé poměry se někdy zlepši). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Hrubá skála v Rkk. V ruk. prý stojí: hrubá skála. Vz Osv. 1896. 363.

Skaláček, čka, m. = *cejn*, ryba. Nár. list. 1896. č. 128.

Skalica, e, f., míst. jm. v Nitran. Phld. 1894. 60., 338.

Skaličan. Posměšky činěné S-nům na Slov. Vz Čes. I. V. 34.

Skaličnick, a, m., přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 17.

Skalínek, nka, m., vz Bělorit (3. dod.).

Skalka, hora, potok a paseka na Frýdecku, Věst. opav. 1894. 17.; klášter u Trenčína. Phld. XII. 398. — **S.** = *hromada kamení, kámen*. So skalky na skalku poskakující. Phld. 1895. 8.

Skalní, *S.* holub, *columba livia*. Ott. XI. 512. b.

Skalník, *a*, *m.*, vz Bělořit (3. dod.).

Skalnitá, *é*, *f.*, trať u Dobré ve Slez. Věst. op. 1894. 17.

Skalopevnost, *i*, *f.* *S.* lásky. Phld. 1894. 265.

Skálosloví či hornínosloví, *n.*, Petrogratie, *f.* Vz Ott. XI. 612.

Skalovrt, *u*, *m.* = *kamennický nebozez*. Nár. list.

Skapan, *a*, *m.* = *zdochliak* (nadávka).

Skapanec, *nee*, *m.* = *skapán* (3. dod.).

Skapaný = *skapán* (3. dod.).

Skapolith, *u*, *m.*, vz Gabbrońt, Ott. IX. 805.

Skarasený = *skroucený*. *S.* strom. Mtc. XVIII. 199.

Skarb, *u*, *m.* = *harampátí*. Celý jeho s. plával. Phld. 1895. 146.

Skárovat = *zarejdorati, zahrnouti*. Nevedel ako s. do kořaje. Phld. XII. 201.

Skasalka, *y*, *f.* = *stahovačka*. Sterz. I. 456. a.

Skatindla v tarokách. Han. Brt. D. II. 364.

Skeřupina = *skeřepina*. Bibl. Cf. Dob. Dur. 372., 375.

Skiarg. Celá jeho suďba urobila s. (zřítla se). Phld. 1895. 683.

skj méní se v *šě* a to v dialekt. v *šř*: pláše ně. plášť z plaskj. Mkl. Etym. 248.

skl *m. schl*: sklostivý = lektivý. Dšk. Jihé. I. 36. — V *skl s* přísuto: sklouzat. Dšk. Jihé. I. 41.

Sklabina, *y*, *f.*, území v Turci. Phld. XII. 74., 553. — **S.**, míst. jm. v Turčan. stol. Phld. 1894. 120.

Sklad. Zle ze skladu lámat, když nezlomí hůlky. Mor. Nov. Př. 220. — **S.** = *převah*. Cf. Ruchadlo (3. dod.). — **S.** = *seno koním za žebřík založené* (Jevíčko). Brt. D. II. 384. — **S.** = *nastavení, výmysl*. AlxBM. 73.

Skládanka z pentlicek. Vek. Val. I. 38. — **S.** = skládání-se na uhrazení útrat gazdových při svatbě. Vz Phld. 1896. 121.

Skládce, *e*, *m.* = strážce, kdo něco vymýšlí. AlxBM. 2.

Skladitý. *S.* prsten = skládací (dvojitý, trojný, čtverný skládaje se ze dvou až čtyř kroužků tak, že se stisknutím, posoupanutím rozložily). Wtr. Krj. I. 525.

Skládka, *y*, *f.* = *fald*. Phld. 1893. 201. — **S.** u kasového mlýnce dřevěný šroub připevněný na přední střední přičce šrákův. Mor. NZ. III. 225.

Skladkový. Vz Rovnostice (3. dod.).

Sklápěcí, Klapp. *S.* most (sklopný). Ptrl. 10.

Sklapoušený (-póšený) klobouk = schlipý. Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Sklár, *a*, *m.* = kdo sází skla do oken; *sklenár* prodává skleně nádob. V Liptově. Zátur. Jinde značí sklenár obě. Zátur.

Sklásti, vz Složití. Aby zbraň skladli. Brez. Font. V. 369.

Skibnouti co = *škubnouti, trhnouti čím*. Phld. 1895. 290.

Sklektati. Kterézkoli bludy sklekcí v radách. Chč. S. 213.

Skleňák, *u*, *m.* = fětoch (sukně) z tenkého plátna, vyleštěný. Vz Fětoch (3. dod.).

Sklenár, *a*, *m.*, vz Sklár (3. dod.).

Sklenařina, *y*, *f.* = *sklenařské řemeslo*. Sterz. I. 1106.

Sklenatka, vlastně: skelnatka. Krok 1892. 369.

Skleněný. *S.* jablka. NZ. V. 522.

Sklenice destillační (kolby), erbovní, pivní, stonkové, vinné atd. Vz Mrš. 262. Hádání ze sklenic. Vz Zbrt. Pov. 87. *S.* na Slov. = láhev. Zátur.

Skleníční popel = ze sklenice. GR. Nov. 134. 27.

Sklenka, *y*, *f.* Věc (více) se jich utopia ve sklence, ež v řice (řece). Slez. Nov. Př. 142.

Sklenobýl, vz Nadbradec.

Sklenulík, *a*, *m.*, hypocypus, bronk. *S.* deskovitý, *h.* discoideus, dlouhorohý, longicornis, hladký, laeviusculus, semenný, seminulus, vejčitý, ovulus. Vz Klim. 178.

Sklený. *S.* polévka: z česneku, soli, másla a chleba. Vz Duf. 254.

Sklep. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. — **S.** = *krám*. Kabt. 6. — **S.** = *komora, přístěnek*. V Domažl. Ott. VIII. 8. b.

Sklepenný = *sklepní*. *S.* izba. Phld. XII. 410.

Sklepníčtí. Nár. list. 1894. č. 237.

Sklepnutý. *S.* kosa (bez kosiště). Chod. NZ. III. 395.

Skléra, *y*, *f.* = *bílina*. Čas. čes. lék.

Sklerosovaný = *zterdlý*. Čas. čes. lék. 18-8. 53.

Sklerotie hub = těliska pevná chovající v sobě látky výživné. Vz Ott. XI. 688. a.

Sklí, *n.* = *sklené nádobí*. Zďár. Brt. D. II. 252.

Sklíčidlo. Pružné s. u elekt. svícen. KP. VIII. 155.

Skliditi koho z cesty. Slovesa skliditi, pokliditi, ukliditi má Bl. Gr. 323. za slova němečná.

Sklípek chleba = *skrojek*. U Žleb. NZ. II. 694., Čes. I. V. 233.

Sklípený *m.* schliplý. Vz kl. Dšk. Jihé. I. 36.

Sklivcový. *S.* prostora v oku. Schb. Nád. 5., 32.

Sklivý prvek (skla poskytující). Am. Orb. 55.

Sklo. O pův. slova cf. NZ. III. 166., Dob. Dur. 437. *S.* sprosté, barvené, lité, kopové, tabulové, zrcadlové atd. Vz Mrš. 262. Hádání ze skla. Vz Zbrt. Pov. 87., 90.

Sklomluno, *a*, *n.* Am. Orb. 30., 59.

Skloňa, *é*, *f.* = domečkovitá posada na krmení kapounů, stěhování drůbeže. Čejč. Hledík.

Skloňování. *S.* jmen v Chromecku. Vz List. fil. 1894. 266. nn. *S.* jmen ve Spišsku na Slov., vz Phld. 1893. 433. nn., v Gemersku. Ib. 563. *S.* substantiv na Kroměříž., Kojetín. a Přerov. Vz Brt. D. II. 18. nn., 17. V Morkovicích a v okolí. Ib. 63. nn. V Bystřicku. Ib. 74. nn. V Týnecku. Ib. 93. Na

Drabansku. Ib. 102. V Letovicku. Ib. 106. U Litovle, Konic a Jevička. Ib. 114., 117. Na Zábřež. Ib. 131. nn. U Slavkova. Ib. 148. V Brněnsku. Ib. 167. nn. V Tišnovsku. Ib. 187. nn. V Kruml. a v okolí. Ib. 211. V Třebíčsku. Ib. 225. V Kunšt. 235. V Žďársku. Ib. 251. U Jemnice. Ib. 270. U Dačic a Telče. Ib. 279. — *S. adjektiv a zájmen* v Bystricku, vz ib. 78., v Týnecku, 93., u Letovic, 106., u Litovle, Konic a Jevička 114.—117., v Zábřež. 136.; *adjektiv, zájmen a číslovky* v Brněnsku, Brt. D. II. 171.—173., v Tišnovsku. 191.—194., v Krumlovsku 215. 217., v Kunšt. 237.—238., na Žďársku 255.—257., v Jemnicku 271.—273., u Dačic a u Telče. 280.—281.

Sklop, vz Schlop. — **S.** = *vikér*. Také ve Slez. NZ. III. 195. — **S.** = *dvěře* nad schody na půdu, jež se vzhůru otvírají. Brt. D. II. 434.

Sklopec, vz Sklop, Schlopec.

Sklopný, vz Sklápěcí (3. dod.).

Sklostivý, vz *skl* (3. dod.), Gb. H. ml. I. 461.

Sklovitý. *S. hornina* = krystalická. Ott. XI. 610. b.

Sklovnarč, území v Turci. Phld. XII. 74., 553.

Sklový. *S. tyč* (k odvádění elektriny). KP. VIII. 10.

Sklučatěný = *skrčený*. Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Skminiti co = *ukrásti*. Mtc. 1895. 145.

skn m. *stkn*: smésknati m. sméstknati. Gb. H. ml. I. 393. — *Z skn se k* odsouvá: těskný ně. těsný, tieskn a tiesn. Vz Gb. ib. 452.

sko m. *isko*: kravsko m. kravisko. Mor. Gb. H. ml. I. 228. — Subst. ukončená v *-sko* nepřijímají někdy v gt. pl. pohybného *c*: hledisk a hledisek. Ib. 165. — V Polstě. Háj. Herb. 20., V. Kal. 32. V Lipště, v Slezstě, ve vojstě. V. Kal. 4., 59., 161., 222., 27.

Skoba, Haspe, Klammer. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 11.

Skoblíce = stolice k očišťování čerstvých kůží dvounohá po jedné straně, druhá strana leží na zemi; nahore jest okrouhlá. Vz KP. VI. 652.

Skoblík, u, m. = *strouháč* jako podkova ohnutý. Chod. Vz Koplice, Nasec (dod.). NZ. III. 21.

Skobza, y, f. = nůž v mírném oblouku zahnutý, drždáky na obou koncích opatřený; ji se oškrabují čerstvé kůže na vnitřní straně. KP. VI. 652.

Skočec = *tanečník*. Již skočce našeho blasy ústavnými všichni prosme. 1418. List. fil. 1895. 435.

Skočiti. Vz Mz. v List. fil. 1893. 12. Skoč zhuřu neb dolů (padni zub nebo voko). 1559. Wtr. Živ. c. I. 475. Skáče jako srna, jako hřibitko. Slez. Nov. Př. 646.

Skočity. *S. chléb* = pěkně nakyslý, vysoký pecen (N. Město). Brt. D. II. 384.

Skočný. *S. vlny*. Kká. Puš. Roz. 90. *S. nota*. Bl. Gr. 371. *S. vrstva* náhlých rozdílu teplotných, Sprungschichte, f. Vz Mus. 1893. 451.

Skočootáčník (!), a, m. = *taneční mistr*. XVIII. st. Cf. Zbrt. Tan. 260.

Skok. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 12. (o pův.).

Prudké skoky ne vždy sa daří. 1609. Phld. 1894. 6. Nesmí hned skokem, aby bylo potem. Mor. NZ. V. 543. — **S. jelení, dastihlav, netáta** (uh.), *rváč*, lycopodium clavatum. Brt. D. II. 504.

Skokačky = *skokem*. *S. iti*. Cejc. Hledik.

Skokotati, verb. intens. Mz. v List. fil. 1893. 12.

Skolébaf. Nedá s. se těchou hrud. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 107. V klid koho s. J. Goll v Baudel. 75.

Skolek = *dřevěný hřebík*. ČT. Tkč.

1. **Skoliti**. Mz. v List. fil. 1893. 13.

2. **Skoliti** = *zabiti, poraziti*. V Phld. 1894. 20. odvozeno od kůl, kolem poraziti. Tisíc jich skolil v boje víru. Vrch. Rol. XVIII.—XXII. 195.

Skolkoro. My v reci našej máme s. mien obecných (několikero). Phld. XII. 176.

Skolomutený = *zkormoucený*. Phld. 1895. 683.

Skomíratí. Mz. v List. fil. 1893. 9.

Skonání. Zvoní na s. = hodinku. Phld. 1894. 550. — **S.** = *ukončení něčeho*. A když bez s. rozesli se. Brez. Font. V. 481.

Skončený. Bol s. jurista (ukončil právnícká studia). Phld. 1895. 272.

Skopa, pták, asi z rumun. Mz v List. fil. 1893. 14.

Skopalamin, u, m., zásada. Vstnk. III. 15.

Skopalaminový. *S. praeparat*. Vstnk. III. 16.

Skopenec, neo, m., arieš, znamení ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Skopné. Nevidělolíby se Vám těch rolí pod to skopní a luka držeti. 1568. Aby nám čtvrtý snop s-ního a sena dával. 1568. L. posíl. 51., 54.

Skopový. Má s-vou hlavu (o skoupém). Slov. Nov. Př. 566.

Skoře = *skoro*. Skoře-li hlíza přijde. Št. 8. kn. 206.

Skorec vodní, pták, místy na Mor.: *vodní kos, černý rákosník* (ná Slov. *černý n. celký rybář*). Mtc. 1893. 302.

Skořepa, *šerapa*, y, f. = kruh otečením-se vody, tepla, zvuku a světla vznikající; těch bývá několik tak, že větší kruhy menší obkličují. Vz Am. Orb. 28.

Skořepitý. *S. povrch země, vejce*. Am. Orb. 7., 31.

Skorican, u, m. *S. sodnatý*. Vstnk. III. 408.

Skorícovitý. *S. sloučenina*. Am. Orb. 67.

Skorícový. *S. letní jablko*. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Skoristiti co. 1594. L. posíl. 56. Půh. II. 125., Dml. List. 15.

Skórka (kůže) na paněochy. 1689. Věst. op. 1892. 19.

Skorostajka, y, f. = *žena skoro (brzo) vstávající*. Uh. Brod. Brt. D. II. 384.

Skorozďi, pl., f., místo skorozří, *d* přítuto; odtud kolodře (druh hrůšek). Cf. Kalore (3. dod.). Gb. H. ml. I. 498.

Skot, z germ. skatta. Gb. H. ml. I. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 17.

Skoták = *nežbeda*. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 17.

Skotař = *pastec skotu*. Alx. Nách. k. IV.

Skotařský. Vévoda s. Alx. Nách. k. IV.

Skotati, vagari, lascivire. Mz. v List. fil. 1893. 17. Cf. Skotačiti.

Skotňa, é, f., trať u Leskovec na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17. Cf. Draha (3. dod.).

Skotníca, e, f., trať u Šenova na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17. Cf. Draha (3. dod.).

Skotúlit sa = *skotáletí se*, svaliti se pomalu a beze škody. Vých. Mor. Brt. D. II. 331.

Skoukal, byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Skoula, y, f., vz Lišta (3. dod.).

Skoup, a, m. = *skupec*. Protivní skoupové. Lerm. II. 64.

Skoupě. S. smlouvej, ale poctivě plat. NZ. IV. 389.

Skoupozvukost Čechů. Zbrt. Tan. 338.

Skoupý. Kdo je s., tomu spadne hrob. Skoupej, do pekla koukej. CT. Tké. Skúpy dva razy platí. Phld. 1895. 357. Skoupý haní cizí hostiny a přece na ně chodí. Mor. NZ. V. 543.

Skovran. O pův. cf. Krok 1893. 54.

skr, skř. Z nich se s *odsoud*: krz, křivan, křípec, Dšk. Jihé. I. 40., křidlice, křeček, křítek. Gb. H. ml. I. 489. K nim je s *přisuto*: dolnobeč. skřepílka, Brteh., u Skrálova m. u Králova, skřeniti se. Dšk. Jihé. I. 41. Cf. Gb. H. ml. I. 487. — *skř* mění se v *škř*: skřemen — škřemen. Gb. H. ml. I. 488.

Skracovač, *skracovatel*, e, m. = *kratič*. Abkürzer. Sterz. I. 36.

Skráně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., Mz. v List. fil. 1893. 20. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 36.

Skřapnouti = *umříti*. Kdybych mu skřapla. Brt. D. II. 262.

Skrbiti, z skrb. Gb. H. ml. I. 63.

Skrblačiti = *skrbiti*. Phld. 1896. 245.

Skrbloš, e, m. = *skrblik*. Phld. 1895. 72.

Skrček = *polnák*, *passer montanus*. Cf. Skřeček. Brt. D. II. 495.

Skrčeň, čně, f. = nadávka dítěti šesti-nedělece od strigy p. dvrženému. Phld. XII. 642.

Skrěčeti. Vz Mz. v List. fil. 1893. 22.

Skrěčkovati se = *stavěti se jako křeček*, *zlobiti se*. Přerov. Brt. D. II. 384.

Skrěčník = *pištec*. GR. Nov. 51.

Skrěhniť se. Nebudu se s n m s., křece se hádati. Val. Brt. D. II. 384.

Skrěhot zubový, starší než skřípení. Vz Vondrák. Spuren. 14.

Skrěhtati. Meč z helma skřehce (fince). AlxV. 1689.

Skrěcht. Tu, kdež plác a s. zubový. XIV. stol. Mus. 1894. 84.

Skrěk. Mz. v List. fil. 1893. 22.

Skrěkavý. S. zába. Vek. Val. I. 138.

Skrěncovitý. S. dřevo = skřenec, houzevnate, nešupné. Jevicko. Brt. D. II. 384.

Skrěncovatět. Brambory s-ly, ztvrdly od vody, destuv. Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Skrěnec, cf. Skřencovitý (3. dod.).

Skrěniti se = *ccniti se*, *sklebiti se*. Cf. skř (3. dod.). Dšk. Jihé. I. 41.

Skrěnka, y, f. = *střenka*. Dolnobeč. Brteh. V Chromci. List. fil. 1894. 92.

Skrěp, *skřepy* = pole na strmé stráni, kamenité, nejezdné. Jevicko. Brt. D. II. 385.

Skrěš, e, m. = *skřýše*. Zábřezsko. Brt. D. II. 284.

Skřibec, bce, m., *Equisetsäure*, f. Am. Orb. 69.

Skřibice, e, f. = skřib, přeslička, *equisetum*, rostl. Am. Orb. 93.

Skřinkový. S. steh. Čes. I. V. 227.

Skřipadla = *krpadla*, zastupují váhu u pluhu, který tahají volí. Val. Brt. D. II. 448.

Skřípec. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 23.

Skřipí (sfkripye), *cyperus*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394. A špižirna — jakoby skřipím vytrél po té svadbě. Bl. Gr. 293.

Skřipka, y, f. = *chřipka*. Dšk. Jihé. I. 41., 35. — S. = *smýčcový nástroj* o třech strunách. V Polensku. Vykl. Svat. 16.

Skřítek. Cf. Zbrt. Pov. 71., 104., Duf. 312., Phld. XII. 36. — S. = upískané, strapaté a nedbale zaoleté diete. Phld. XII. 36.

Skřivan. O pův. slova cf. Krok 1893. 54., Mz. v List. fil. 1893. 18. **Skřivánek**: *lesníkánek*, *linduška* (i v Čech.), *křivánek*, *škřivánek*, *škrobánek* (val., laš.), *škrovánek*, *škobránek* (slez.), *škobruněk* (Frýdec.), *škorránek* (St. Hrozen.), *škrobránek* (Frenšt.), *škorránek* (Přer.), *škorlánek* (Strání). Brt. D. II. 492., Mtc. 1893. 306. Je jako skřivánek (ranná, veselá, švitořivá). Zďársko. Nár. list. 1894 c. 155. odp. feull. — S. Uvázati šněrovačku pentlemi na ramenou do skřivánků. NZ. VI. 83.

Skrivodník, a, m. = *kředič*. Phld. 1896. 248.

Skrkvati = *zmačkati*. S. list. Phld. 1894. 276.

Skrmět = posedávati (o nemocném). Sedi skrměný. Zlin. Brt. D. II. 335.

Skrojka, y, f. = *skrojek*. Brt. D. II. 244.

Skrotnutý = *skrocený*. Phld. 1896. 595.

Skroucený. S. srdce říkají někteří místo zkroučené. Bl. Gr. 278. Posud ve středn. Čech. Mus. 1895. 182.

Skroutiti co čím. Řetězy je skrútivše (svázavše). Břez. Font. V. 353.

Skrsnouf. Z tohoto händlovanā skrslo vác porekadžjal. Ratková. Phld. 1894. 191. — 1892. 371.

Skrúpiť = *nadělati krup*. Jednému sa zomele, druhému sa skrúpi (podaří — nepodaří: jeden ujde ku př. trestu, druhý neujde). Phld. 1893. 701.

Skrušinka, evonymus, rostl. Také: *kra-drátky*, *panáčkory* *čepičky*, *krušinka*, *mutka* (laš.). Brt. D. II. 503.

Skrut, u, m. = *otáčka*. Na skrute (cesty). Phld. 1895. 371.

Skrutek. Zlaté skrutki vlasu. Phld. 1896. 24.

Skrútnuť sa s kým = *zatočiti se*, *zatanciti*. Phld. 1895. 406.

Skrych, u, m., *druh truhly*. S. na zboží (obilí) v kopanič. chalupě. Nár. list. 1894 c. 324. feull.

Skrýš. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26.

Skrytec, tee, m., *cryptobium*, brouk. S. zlomenozobý, c. *fracticorne*. Vz Klim. 216.

Skrytik, u, m., *lanthanium*, prvek. Am. Orb. 59.

Skrytník, a, m., *lathrimum*, brouk. S. černohlavý, l. melanocephalum, černý, fuscum, žlutohnědý, atrocephalum. Vz Klim. 251.

Skrývač, e, m., *lathrobium* a brouk. S. bledý, l. pallidum, černochodidlý, atripalpe, červeně-

krový, **rufipenne**, **dlohokrový**, **longipenne**, **dlohý**, **longulum**, **dvojbarvý**, **bicolor**, **hladkokrový**, **laevipenne**, **hnědonohý**, **brunnipes**, **hnědý**, **spadiceum**, **horský**, **fulvipenne**, **jamkovaný**, **fovolum**, **krychlový**, **quadratum**, **Letznerův**, **Letzneri**, **mnohotečný**, **multipunctum**, **pobřežní**, **ripicola**, **podlouhlý**, **elongatum**, **slabý**, **dilutum**, **širohlavý**, **geminum**, **tmavonohý**, **picipes**, **tenkorohý**, **filiforme**, **určený**, **terminatum**, **úzkorohý**, **angusticolle**, **úzký**, **angustatum**. Vz Klim. 216.

Skrývačka, y, f. = nákreš osoby, zvířete, jména atd. v jiném nákrese skrytě učiněný. U. S.

Skrývavý. Vz Velkohlavec, Drabeň (3. dod.).

Skrze. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67. Skrz m. skrze. Cf. Gb. H. ml. I. 206.

skt. Ze skup. *skt* k se odsouvá: tresktati - trestati. Vz Gb. H. ml. I. 452.

Skublaný = *drchaný*. S. sláma. Dšk. Jihé. I. 67.

Skuckati = *pobliti*. Skuckal okolo sebe sedící. Bl. Gr. 147.

Skucký m. skutecký, jako Skuč m. Skuteč. Mus. 1896. 375.

Skudnosť, i, f. = *nepatrnosť*. S. důchodkov. Phd. 1893. 757.

Skuhnět = *kňučeti*, o dětech, plácou-li ze vzdoru bez slz, greinen. Laš. Brt. D. II. 385.

Skukan. Hra na velikého skukana. Kluci se sehnou a podeprou se rukama o kolena za sebou stojíce; hoch skokan rozběhne se a přeskočí je dotkna se rukama zad posledního; po něm skáče poslední atd. Při hře na malého s-na přeskakuje kluk ostatní skřeené rovnými nohama. Mor. NZ. III. 23.

Skulina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Skulinovitý. S. rýha. Čl. Zrůd. 30.

Skundolený. S. hmle (sbalená a p.). Phd. 1896. 528.

Skupáň, ě, m. = *skupec*. Phd. 1892. 632., 1893. 456.

Skupáňstvo, a, n. = *skoupost*. Phd. 1896. 242.

Skúpaný = *skoupaný*. Tvár s-na studom panenským. Phd. XII. 665.

Skupený. S. samohlásky = dvoj-, trojhlásky: dieneća, dioneća. Slov. Vz Gb. H. ml. I. 88., 89.

Skura, y, f. = *kuže*. Čišmar ma telo (tolik) zisku, co nacahne skuru v pysku. Phd. 1895. 187.

Skústí m. *skúbsti* a to m. skúbti. S. vlasy. Pass. 326. Cf. Gb. H. ml. I. 425., 487.

Skuteč, tee nebo Skuče, dat. Skutěi n. Skučí a odtud chybný nom. Skuč. Gb. H. ml. I. 163., 394. Je ze Skutěe (kdo pořád skučí). ČT. Tké.

Skutek. Skutky se lidé více hýbají nežli řečí, verba movent, exempla trahunt. Čech. S. 21. Někoro, dy s. utek. Slez. Nov. Př. 264.

Skutiti. Lopatka (taková), jako jie zku-cují voheň. Arch. XIII. 525.

skv m. stký: skvostný m. stkvostný, skvieti se m. stkvieti so. Gb. H. ml. I. 397.

Skverkový šindel. Phd. 1895. 24.

Skvrčeti, *svrčeti*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64.

Skvrčeti se, ferve. Cf. Gb. H. ml. I. 28., 547.

Skvrna. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61.

Skvrnohlavý močaluik (brouk). Klim. 114.

Skvrnokrový hbitec (brouk). Klim. 182.

-ský. Adj. v -ský mají v čest. historie' jen složené sklonění (ne jmenně), nikdy: les je panesk. List. fil. 1895. 303.

Skybka. Dolky uvazují šátek na skybky, na *svajky* (náušnice), na *dénko* (do týla), na *ocas* (dlouhý cíp splývá po zádech, zpredu jsou *ušničky*), na *pošku* a na *rese'anku* (oba konce z týla přes ramena do předu otočené). Brt. D. II. 466.

Skydati. Práva papežská a práva městská skydavše s věrú. Čech. S. 90.

Skyla, y, f. místo *skyra* S. chleba; r v l. Brt. D. II. 249. (na Zďársku).

Skypidár, u, m. = *terpentin*, z rus. Mz. v List. fil. 1893. 7.

Skytalec, lce, m. = *poskytovac*? Phd. 1895. 41.

Skýva ze sthném. sciba. Gb. H. ml. I. 423. Cf. Krajiček.

sl m. *stl*: sloup m. stlúp, letorosl, jesli atd. Gb. H. ml. I. 398.

Slabika. Sklad a rhythmus, dělení slabik. Vz Gb. H. ml. I. 551. nn. Délka slabik v Gemersku různí se velmi od délky jejich v čestíně. Vz Phd. 1893. 557.

Slabikant. 1599. Kutn. šk. 72.

Slabikář. Mluvil moudře jako s. Šml. VIII. 52.

Slabikotvorný. S. r, l, m, n, ň. Vz Gb. H. ml. I. 89.

Slabina. Našel mu s-ny (slabou stránku). Phd. 1894. 315.

Slábinger, a, m., vz Krepsr (3. dod.).

Slabočidlosť, i, f. Am. Orb. 109.

Slabocharakterní člověk. Phd. 1893. 743.

Slabolesklý korník, mrvomil (brouci). Vz Klim. 160., 184.

Slabomechaničnosť, i, f. Vz Am. Orb. 109.

Slaborožec, zec, m., habrocerus, brouk. S. vláskově, h. capillaricornis. Vz Klim. 179.

Slaboška. Malá S., děd. v Gemer. Phd. 1895. 389.

Slabošovec, ves v Gemer. Phd. 1895. 319.

Slabulinký = *slaboucký*. S. světlo. Phd. XII. 690.

Slabý. Člověk slabý k vědomí, k slepotě velký. Bráb. 196. -- **ěim**. S. vůle a charakterem. Phd. 1895. 152. -- **jak**. Slabý jako strizlik. Nov. Př. 605.

Slabýhoudek, dka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Slačík = *smyčec*. NZ. IV. 13., Phd. 1895. 206.

Sladě revalské. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Sladec = *srlučec*. Brt. D. II. 385. Také: *sladěc*, *slak*, *slatec*, *šlatec*, *žlatec*, *poroj* (laš.), *bičik* (laš.), *opletník*, *convolvulus*, rostl. Brt. D. II. 501.

Sladěc, vz Sladec.

Sládek Jos. V. Jeho činnost posuzuje Kká. v Osv. 1896. 396. nn.

Sladěný m. slazený. Pastr. — S. (od la-

dití). S. soustava barev = v lad uvedená. Čes. I. V. 228.

Sladič, *voslader*, polypodium. Brt. D. II. 506.

Sladidlo, a, n.: cukr, med, sacharin, dulcin. Světz. 1894. 622.

Sladif komu = *lichotiti*. Phfd. XII. 711. — **s kým v čem**. V tom s otcem nesladil (se neshodoval). Phfd. 1895. 230.

Sladkastý. S. ton (řeči). Phfd. XIII. 749.

Sladkomandlový. S. sloučenina. Vz Am. Orb. 67.

Sladkoměška n. *škornice*, rostl. Vz Ott. VIII. 668.

Sladkosolný, brackig. Sterz. I. 542.

Sladkotrpký. S. smrt. Quis. Itig. 41.

Sládkovičov Mart., básník. Vz Phfd. XII. 214.

Sladkovonný. Svě s. nitro zpoly rozevřel. Kald. 38.

Sladkozivý. S. pramen. Čch. Drob. pov. 50.

Sladkozvučný. S. vodoměr. Kká. Pus. Roz. 45.

Sladkozvuký. S. kukačka. Kald. 63. S. struna, Čch. Otr. 3., ret. Ib. 52.

Sladký, sladek. Vz Gb. H. ml. I. 164. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — **S.** v bot. S. list, *rumex aquat*. Brt. D. II. 507., Mte. 1894. 336.

Sladour, u, m., Bleizucker, m. Am. Orb. 67.

Sladoveň, vně. f. 1568. L. posíl. 47. a j. Místy tam také: *sladorna*.

Sladovinkář, e, m. = *cukrář*. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.

Sladovničí řemeslo. Arch. XIV. 469.

Slajší = *slušší*. Vz Gb. H. ml. I. 495.

Slak. Vystavěl slak, jednoduchou dřevěnou stěnu bez stříšky a vyse na dobrého chlapa. Phfd. XII. 203. Ponad slak vkradol sa do dvora. Phfd. XII. 202. — **S.**, vz Sladec (3. dod.).

Slama, y, f., riečka v Gemeri. Phfd. XII. 338.

Sláma. O pův. slova cf. Krok 1894. 28., Gb. H. ml. I. 35. Slámy, pl. Čel. Pr. m. I. 372. Já měl vědet, na ohni že chytne s.; Je to nebezpečno nésti věch slámy v ruce se svíčkou, když dyš kol větry zlé (býti s hezkou dívkou někde sám). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 64., 81. Ta tú slama, padnem na ňu (porúhajú sa maznavému). Phfd. 1894. 440. Chce mu se to delati jako psu slámu jísti (nechce se mu). Bl. Gr. 296. Krátká s., dlouhé pytle (bude mnoho zrna). ČT. Tké.

Slámáček, čku, m. = slámec (násl.). Světz. 1895. 495. b.

Slámec, čku m. = *slaměný klobouk*. Světz. 1893. 4-2. a.

Slaměný. Za stara a dialekt. také slaměný. Gb. H. ml. I. 199. Lepší s. muž než hedbávné děti (říkají vdovy). Vek. Val. I. 107. S. knaz (při slov. svatbě). Vz Phfd. 1896. 121.

Slaminka, y, f. = slaměná rohožka přede dveřmi na utírání nohou. Slez. NZ. III. 164.

Slámovci = Mikulášenci (ale nikoli Mik. adaměti). Vz Wtr. Živ. c. I. 293.

Slámyřezák, a, m. Jsou selští s-ci (nádvka). Wtr. Živ. c. II. 850.

Sláň. Propul mořskou sláň. Kub. Rol. 28. S. moře. Vrch. Rol. I.—VI. 72.

Slaná. Vyšná S., děd. v Gemer. Phfd. 1895. 349.

Slanáček, čku, m. = *chleborý koláč soli posypaný*. V Brněn. Brt. D. II. 481.

Slanař. XV. a XVI. stol. Vz Hrs. Nách. I. 465.

Slané. Nižné S. na Slov. Phfd. 1895. 439.

Slaní m. *stlaní*, t vysuto. U Zabř. Brt. D. II. 128.

Slanica, e, f., hora ve Frýdecku. Věst opav. 1894. 17.

Slanice = *slaný pramen*, důl. Pras. Těs. 63.

Slanička, y, f. = *malá popelnice*. NZ. IV. 458. — **S.** = *malá slánka*, Salzfässchen, n. Hrs. Nách. I. 50.

Slaník, u, m. = nádoba na sůl, ale i na mouku. Chod. NZ. III. 19.

Slanina. So všetkým ideme dolu, jen se slaninou hore (věsice ji). Phfd. 1894. 314. To s. do komína (satira prázdnej řeči). Šaris. Phfd. 1895. 378. — **S.**, vz Schlopec.

Slaniště. 1748. NZ. III. 520. a j.

Slaní se. „Co se ti pořád slaní ptají se toho, kdo pořád vodu pije (proč se ti chce pít)“. Brt. D. II. 385.

Slánka = veliký zámek k bráně s devíti obručmi. 1572. Mus. 1894. 514.

Slanovodý rovnoclenec, brouk. Vz Klim. 131.

Slánský K. V. = Vinařický Karel. List. fil. 1894. 422.

Slaný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. — **S.** = *poslaný*. Tot heslo slané. Vrch. v Baudel. 22.

Slap. Prst zbarvil krve slap. Čch. Otr. 37. Jak od slapu jde k slapu jasný tok. Krs. Moor. 17.

Slapati m. slapati. Dšk. Jihé. I. 43.

Slastně. Díky vroucí hrudi s. zavlály. Čch. Otr. 33.

Slaf m. stláti, t odsuto. U Zabř. Brt. D. II. 111., II. 128.

Slatec, tce, m., vz Sladec (3. dod.).

Slatina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — **S.**, potok na Zvolensku. Phfd. XII. 338.

Slatvina, y, f., trať a potok ve Frýdecku. Věst opav. 1894. 17.

Sláva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 21., 36., 74. S., která málo dává. Osv. 1896. 36. — **S. světa** = jablko. Nár. list. 1896. č. 29.

Pril. — **S.**, os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 31.

Slavěnka. Jg. Vz List. fil. 1895. 52. nn.

Slavič, hora, les a potok ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 17.

Slavičí. S. mluva. Vz NZ. III. 390.

Slavík. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. O sv. Vítě přestává slavík zpívati. Bl. Gr. 304. Chytání, chování a zpěv s-ků. Vz Phfd. 1894. 349. — **S.** = *příční dřevo u pluhu*, kterým jest ojko k ose připevněno. Brt. D. II. 447.

Slavisace, e, f. Nár. list. 1894. č. 32. odp.

Slaviti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. — **kde**. Ve vsi už s-li = zvonili klekáni. Vz NZ. II. 593. a.

Slavný v čem: ve zbraní. Vrch. Rol. XXXVIII. 49. **komu**: Bohu. Kat. 432. Dle Jedlíčky v List. fil. 1894. 67. = Bohu vzácný, kdo i u Boha vážnosti požívá.

Slavobažnosť. Phld. 1893. 582. a j.

Slavofil, a, m. Durich. (Mách. Puch. 22.).

Slavovětec. Vrch. Rol. XXXIV. 179.

Slavozáre, e, f. Nár. list. 1896. č. 64. feuill.

Slávy = blyskavá zrcadélka na věnci sva-
tebním, na mor. Slov.; na Hané: *tríslo*. Brt.
D. II. 385.

Slaz, u, m = jizva od rány. Na mor. Slov.
Brt. D. II. 489.

Slažany, dle Dolany, území v Nitran. Phld.
XII. 74., 553.

Sldze = *slze*. Trenčan. Phld. 1895. 252.

Sled. V libovolný sled mu cestu volit sama
přenechala; V sled (konečně) zdaří se mu při-
státi; I musil jasně poznati to v sled (kone-
čně). Vrch. Rol. I.—VI. 9., XVII.—XXII.
230., XLI. 135. V sled (ku konci) řekl mi.
Kolc. 138.

Sled. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Slední = *poslední*. S. zvuk. Vrch. Lingg.
100. Mysle na s. sen. Váňa. 60.

Sledník = *špěhér*. Duchovní s. Ché. S. 187.

Sledný. S. pes, Spürhund, m. Ché. S. 233.

Sledopis. Bibl. Dob. Dur. 286.

Slehnouti. Nepovím nic, jakoby se země
nad tím slehla. Šml. VII. 31.

Slech a *slych*. Gb. H. ml. I. 284. — S.
= *cyslech*. XVIII. stol. NZ. III. 523. — S.
= *záušnice*. Vek. Val. I. 36.

Slémě, strsl. slěmě; o pův. slova cf. Gb.
H. ml. I. 28. — S. = *silný trám* upevněný
napříč v úhlech krovů nad hambalky na pod-
poru kalenice. Brt. D. II. 433.

Slépák, a, m. = *slópák, piják*. Laš. Brt.
D. II. 385. — S. = *had*. Vz Ott. X. 712.

Slepec. S-ci, georhychidae, hlodavci. Vz
Ott. X. 42. — S., *clupea harengus*, ryba. Slez.
Brt. D. II. 497.

Slepenina. Opustie s-ny sektárské přídrž
se víry katolické. 1533. Wtr. Živ. c. I. 95.

Slepice. Rodice shánějí pro děti jako s.
pro kurata. Zďársko. Nár. list. 1894. č. 149.
odp. feuill. Ta s. dobrá jest, která vsecky i cizi
kurátka přijímá a neštipe (o dobrém člověku).
Bl. Gr. 305. A dyby slépka zlaté vejce zněsla,
dyž ho vypije, čechmanta po ni. Mor. NZ. V.
543.

Slepičák, u, m. = a) *prst, ukazováček*,
těž *vlezanec*, kterým slepicím ohledávají; b)
kurník. Zďár. Brt. D. II. 385. — S., a, m., ho-
lub, columba brevicauda. Ott. XI. 511. b.

Slepičář, e, m. = *zloděj slepic* a vůbec
drůbeže. Prostěj. Brt. D. II. 385. Cf. Slepičák.

Slepičí mluva. Vz NZ. III. 331. S. kokr-
hání věstbou. Vz Zbrt. Pov. 67. Těžká je smrt
na s-cím peří ležícímu. Vz Phld. 1894. 716.

Slepičina = slepičí trus. NZ. III. 333.

Slepička, y, f., holubí jm. ČT. Tké.

Slepičník, u, m. = *kurník*. ČT. Tké., Dsk.
Jihé. I. 21.

Slepitel. Pror. Isa. 29. 16.

Slepovací. S. prostředky, agglutinantia.
Sterz. I. 112.

Slepovadlo, a, n. Sterz. I. 112.

Sleptati. A že ani pokrmuov mohly sú
mieti někdy, ano jim sleptali pohané jako ko-
bylky. Ché. S. 85.

Slepý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42.,
29., 72. S. slepého vede až do jámy. Arch.
XIV. 282. Bězeti po rovině dovede i slepá

kobyla. Sml. VII. 6. S. žebrota (když někdo
úsilnou řečí něčeho se domáhá). ČT. Tké. —
k čemu: k Bohu. GR. Nov. 60. — S. ryby
= *omeletty*. Val. Brt. D. II. 481.

Slev. Keď jezero slevy hadzé (vlny). Phld.
1895. 271. Cf. Slévání, fluctus.

Slévárna. Staroslovanské s-ny na Mor. Vz
NZ. III. 548.

Slevek, vka, m. = *člověk*. Na Pile u Ti-
sovee. Phld. 1893. 555.

Slezací. S. želízko elektr. montéra. KP.
VIII. 190.

Slezené ze staršího Slezané. Gb. H. ml.
I. 114.

Slezina, strsl. slězena, o pův. slova cf. Gb.
H. ml. I. 28. Naduření s-ny, tumor lienis. Ho-
jen: ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 209.

Slezko, vz Slezsko.

Slezový. S. růže, syrečky, syráčí, seřeček,
malva alcea, rostl. Brt. D. II. 505.

Slezsko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55.,
od hory u Vratislavě Slenza. Věst. op. 1894.
45. Slezko, V. Kal. 129. a j., Slezsko. Ib. 90.
a j. často.

Slezné, ého, n. = *porodní útraty*, Entbin-
dungskosten. Sterz. I. 103.

Slib. Sľuby tvoje, sľuby, jako na pni huby
(houby); huby odpadají, sľuby oklamají. Phld.
1894. 196. Sľuby vyndú na ruby. Slov. Nov.
Pr. 93.

Slibiti. Sľub iba toľko, čo môžeš. Phld.
1892. 589.

Sliet m. svléci. Us. Cf. *scl*.

Slidák, pavouk. Cf. Ott. VII. 792.

Slidan, a, m. = *slidný* (3. dod.). Brušp.
Hledková.

Slidný = *vyběračný v jídle*. Brušp. Hle-
dická.

Sliepňaf. Otvorem sliepňaf slabý plame-
nok (kmital). Phld. 1893. 619. Neveselo sliep-
ňaly lampy (blíkalý a p.). Ib. 1895. 140.

Slimači. Vláci sa s-cím krokem. Phld. XII.
689.

Slimák = *hlemýžď*. Mor. Bl. Gr. 339. Pre-
tahuje sa ako s. na dážd. Slov. Nov. Pr. 654.

Slimýš. Cf. Am. Orb. 76.

Slimýšovitý. S. medusy, hydromedusae.
Vz Ott. VIII. 795.

Slina. S-ny mu na to idú = má na to la-
skominy. Phld. 1894. 493.

Slinec, nce, m. = *slinec, chrchel*. Dsk.
Jihé. I. 38.

Slinka, y, f., zdrobn. slina. Len tak slinky
preziera (má hlad). Slov. Nov. Pr. 596.

Slinopliskač. 1550. Wtr. Živ. c. I. 440.

Slinovač, e, m. = kdo hnojí pole slinem,
Mergeler, m. Sterz. II. 306.

Slinovati = *slínem hnojití*, mergeln. Sterz.
II. 306.

Slipati. Kubice do ní vždycky s-la = ryla,
rýpala, hubovala. Rais. Rod. 117.

Slisati se. Nebo apoštolé Antikristovi s-li
sú se s tou mocí. Ché. S. 66. A tak sú se s tú
mocí s-li přezní tělesná. Ib. 164.

Slisovatelnost, i, f., Pressbarkeit. Sterz.
II. 583.

Slisovatelný, pressbar. Sterz. II. 583.

Slitek = pokrm z mouky, vajec a mléka,
na pekáči pečený. S. tresňový, borůvkový,
krvavý (dá-li se krev m. mléka). ČT. Tké.

Slitovnice, propitiatorium. Bibl. Cf. Dob. Dur. 286.

Slitovný. By tobě k vůli s-ný k ní byl. Krs. Moor. 101.

Slitý. Byl celej slitej od strupů = samý strup. Záp. Mor. Brt. D. II. 385.

Sliva, y, f. = *švestka*. Laš. Brt. D. II. 439. -- Slivy se zapalují, budeme čekatí (už se příležitost blíží). Šml. VII. 31.

Slivník, u, m. = pole slivami posázené. Laš. Brt. D. II. 439.

Slivoň, ě, m. -- převzdivka dospělejším šohajům, kteří vše vyslídí a na potvoru udělají. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. fenill.

Slizavý. Nezabúdky s-vým tokom nepokojené. Phld. 1891. 148.

Slizef. Sklenice, rána slizi. Myjava. Phld. 1895. 444.

Slizký. Slovo to zamítá Bl. Gr. 327.

Slizovka. S-ky, myxomycetes. Vz Ott. IX. 763.

Slízsko = *Slezsko*. Kat. z Žer. I. 93., 102. a j.

Slince. Zuby na slnei vysúša (lenivý). Phld. 1894. 440.

Slnečnica, e, f. = *úpal*, Sonnenstich, m. Phld. 1894. 376.

Slnej = silný. Ten je slnej. Dšk. Jihě. I. 5.

Slníť sa = *sluniti se*. Slov. Phld. 1896. 299.

Slnivý. S. blesk. Černý. Cenci 84.

Slanko, a, n. = *slunko*. Pastr. L. 85.

Slntaf = *slintati*, i odsuto. Brt. D. II. 162. V Brněnsku.

Slný = *silný*. Chod. Gb. H. ml. I. 288. Cf. Slnej.

-slo. Ukončená v -slo nepřijímala v gt. pl. pohybného c: remesl. Kruml. 40. Cf. Gb. H. ml. I. 165.

Sloboda = Herberge. Pověz ty nám, pachofe, kde je tady hospoda, pro putničky sloboda. Laš. Brt. D. II. 385.

Slobodňák, a, m. = *svobodný muž*. Podluží. Brt. D. II. 459.

Sloj, e, m. = *líta v kameni*. Kámen slojnatý. Brt. D. II. 325.

Slojnatý, vz předeház. Sloj.

Slok. Ze (t) znáte, za slok nezvolím si látku. Vrch. Rol. XXIII. -- XXIX. 155.

Sloka, y, f. = *sluka*. U Kroměř. Brt. D. II. 14.

Slomiok, u, m. = *slaměný klobouk*. Slez. NZ. VI. 41.

Sloň. Křeslo ze sloni. Kub. Rol. 120. -- Čeh. Otr. 23., Vrch. Rol. XLVI. 175.

Slonek, vz Tácka (3. dod.).

Sloní. S. noha, rostl. Cf. Ott. VIII. 516.

Slonina, y, f. = *slonovina*. Kulička ze s-ny. KP. VIII. 4.

Slonokostový. S. palác. Die Bl. Gr. 327. puerilis compositio vocis.

Slonovina, elephantiasis. Vz Ott. VIII. 516.

Slopek, pku, m. Když pastucha pase na polovici místa, kde s. stojí. 1415. Hrs. Nách. I. 444.

Sloučik, u, m., zusammengesetztes Atom. Am. Orb. 65.

Sloup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. Když stlp vyvrátíš, plot sa svalí. Phld. 1894.

299. -- S. (slúp) korábový = *stežeň*. Bibl. Cf. Dob. Dur. 118.

Sloupeček, cčku, m. = *s'oupeček*. Mor. Brt. D. I. 40.

Sloupečnice, e, f. = *slouporá deska*, Columnenträger, m. Sterz. I. 612. a.

Sloupek, pku, m. = *stěblo*. Oves dává se do slúpků, už je v slúpkoch, nesmí se žínat. Brt. D. II. 509.

Sloupkový. S. vrstva. Vstnk. III. 388.

Sloupotrún, u, m. = *slouporý trún*. Krs. Moor. 84.

Sloupovitě. Sopečné horniny větrají s. a špalkovitě. Vz Mtc. 1895. 133.

Slouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 37., 74. Sluji se Bl. Gr. 276. nelíbí, doporučuje slovu. Jenž slove Kristus, ne: sluje.

Sloužící. S. vypovídají se z Pánkova přes Neuslužice do Sluhova. NZ. III. 230.

Sloužití. Nežal tomu slúžit, kto dá dobre užít. Phld. 1894. 256. Kdo věrně slúží, dostane staré šaty. Vek. Val. I. 109. Služ pánovi věrně, dostaneš se k volům. Mor. Nov. Př. 382. Služi za groš i čertu i p. Bohn. Slov. Ib. 549.

Slovácký šp. m. slovenský. Šf. Vz -ácký (3. dod.).

Slovač. Cf. Sedlač.

Slovan. O pův. cf. Dob. Dur. 214., 219., 227., 258., 295., 387., 417.

Slovanka, tanec. Vz Zbrt. Tan. 264.

Slovanský. Pro Čechy, Poláky, Charvaty. Rusy atd. neznal Bl. společného jména. Vz Bl. Gr. 340.

Slovářský. S. práce. Mark. (Zl. Jg. 313).

Slověncový. Vz násl. Slověnec.

Slovenčina. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Slověnee, uce, m. = přičení trám v plotě. Odtud plot slověncový. U Veselí. Ott. VIII. 8. b., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 429.

Slovenka, y, f. = zbytek staršího svátečního upravení dívčí hlavy: do s-ky. NZ. IV. 439.

Slovenská, vz Tanec mor. (8. dod.).

Slovenský. Nářečí s. na Mor. s podřecím a) valašským, b) dolským. Nářečí valašské má různorečí a) hranické, b) starojické, c) kelecké. -- Nářečí vlastně slovenské rozestupuje se v různorečí a) záhorské, b) pomoravské, c) uherskoslovenské a d) přechodní. Vz Brt. D. II. II. -- S. = *slovanský*. S. jazyk. Bl. Gr. 340.

Slovesnost, Literatur. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. für Wissenschaft, Literatur und Kunst.

Sloven, u, m. = *lenovičky*, linum tenuifolium, rostl. Brt. D. II. 504.

2. **Sloviti**. Pre milost božiu sloví táto. Phld. XII. 696.

Slovka, y, f. = *syllaba*. Hllý. Cf. List. fil. 1894. 257., 1893. 429.

Slovnica = *mluvice*. Tohoto slova na Slov. už neužívají. Phld. XII. 116.

Slovník. Cf. Vlč. Lit. 33. nn.

Slovo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19., 74., 31. O skloň. v okolí Kroměř. vz Brt. D. I. 18., II. 19. Při 'slovech' nelíbí se Bl., chce m. ti 'slovích'. Tak prý se čeština kází. Bl. Gr. 277. Tichými slovesy. Rkk. Oldř. 12. Cf. List. fil. 1896. 324., Mus. 1896. 248., 375. Jakož

malá jiskřička oheň vydá, tak někdy s. způsobí sváry. Bl. Gr. 302. Jak slovo dals, je třeba držet pevně. Vrch. Rol. XVII. — XXII. 212. S. se vysloví, ale kde skutek? Šml. VII. 164. Dobré s. aj o sto rokov novo. Stankovce. Phld. 1895. 496. Do podmásli mouchy padají a v uši slova. Mor. Nov. Př. 74. Nevýdřeš od neho slova, čo by si ho kliešťami tahal. Slov. Nov. Př. 613. Človek je iba dotiaľ človekom, kým si slova stojí. Slov. Zátur. Vzati komu s. sp. m.: zakázat komu hovorit, rečnit (mluviti). Phld. XII. 499. Na s. vzatý, braný. Výklad vz v Kla. Sklad. 90.

Slovodobný. S. šum'. Čern. Př. 17.

Slovorod, u, m. = etymologie. Čern. Př. 5, 7.

Slovorodný. S. tvorba. Čern. Př. 8.

Slovospor, u, m. = slovní spor. Mark. Krok 1896. 84.

Slovotvorba, y, f. Čern. Př. 8.

Slovoutný. S. skladatel. Bl. Gr. 373. Cf. Slovutný. Posud bývá psáno slovutný. Mus. 1895. 181.

Slovovati. Četli, s-li, psali. Světz. 1893. 531. c.

Slovutný. Píše mi VMt.: slovutnému Petrovi, ještě leda chlap nyní jest slovutný; a jít sem vladyka. Arch. XIV. 145. — v čem: v svatosti. Chč. S. 192.

Slza, y, f. = slza, *l v lo.* U mor. Kruml. Brt. D. II. 101., 207.

Složiti oheň = *rozdělati*. Mistek. Hledik. — **co komu:** řemeslo (zastaviti). Arch. XIV. 158. — **Do** oči někomu něco skládati — *porovídati*. Hlinsko. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

se nač. Kdo se skládá na druhého (společá), je lenoch nebo nedbalec. Mor. Čes. I. V. 421.

Slóžif = *sloužiti*. Brt. D. II. 33.

Složnokvětý. S. rostliny. Cf. Ott. VIII. 709. b.

Slúbenec. Vz Nedancový.

Slúbenica, e, f., die Verlobte. Phld. 1894. 521.

Slubica, vz Slubice, Slupice. — S. = vrch ve Spišsku. Phld. XII. 553.

Slubný. S. dítě = manželské (protože rodiče v kostele vzali slub). Slez. NZ. VI. 39.

Sluha. O pův. slova cf. Jag. Arch. XV. 479. Co pán rozkáže, s. dokáže; Lepšie býti malým pánom, ako veľkým sluhou. Slov. Nov. Př. 329., 381.

Sluhúvať = *sloužiti*. Ve Skalnici. Phld. 1894. 745.

Sluch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. Trmi jmény jsúci jeden s. (pojem?). Kat. 903. (Jedlička). V Kat. 2174. znamená dle Jedličky v List. fil. 1894. 50. = zvuk, hlas, hlasol. V sluše' v Kat. 223. a 3384. není od nom. sluch, neboť sluch znamená jen auditus, nikde decor, slušnost; v sluše' jest kuše subst. o jediném tomto pádě, vzešlo z příslušných významů slovesa slušeti. Jedlička v List. fil. 1894. 60.

Sluchatel = *poslouchač*. Phld. 1895. 365.

Sluchotrubka, y, f., Hörrohr, n. Am. Orb. 31.

Sluchový. S. ústroje hmyzu. Vz Ott. XI. 393.

Slunce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O pověrách k slunci se tahnoucích vz Zbrt.

Pov. 99., 110., 117. Zatmení slunce (pověry). Vz Zbrt. Pov. 117., 118., 119. Nevysazuj děti na slunce (nezkušených na kněžství nepostavuj). Bl. Gr. 298. Ide sluko do hora, ide zima do dvora. Slov. Nov. Př. 447.

Slúnečko = *krusíček, pampalík, nohvič* (*nehtík*, uh.), *stuličky* (laš.), *pazírky pahnotky*, calendula off., rostl. Brt. D. II. 500.

Sluneční. S. hodiny. Vz Ott. XI. 437. a. S. pohon. Puh. VI. 85.

Slunečnica, e, f., leucaspis delineatus, ryba. Zofar. Brt. D. II. 498.

Slunečník, u, m. = *koží brada, smetaník*, tragopogon pratense, rostl. Brt. D. II. 508.

S. = *slunečnice*, helianthus annuus, rostl. Laš. Brt. D. II. 503. — **S.**, Schirm, m. O počátku s-ků vz v Wtr. Krj. I. 186.

Slunečno, a, n, šla s-ěnem. Světz. 1894. 482. a. Zářijové s. Světz. 1895. 26.

Slunečný. S. rok, radostný rok; bláživý rok, chudobný rok. Vek. Val. I. 163.

Slunohled, u, m., Helioskop. Vz Ott. XI. 61.

Slunojasný. S. den. Brab. 21.

Slunopis, u, m. Vz Ott. XI. 61.

Slunovrat. Slavení zimního s-tu (nyní vánoční svátky). Vz Vek. Val. I. 43.

Slup. Spadlo mu na s. (dobře mu sedlo). Bl. Gr. 297.

Slupice, *srubica* (val.), *snubica* (laš.), *stupice* (St. Hrozen.), *slubica* (záp. Mor.) — *část pluhu*, ve které ruchadlo srouby jest připevněno. Brt. D. II. 418.

Slupné, cho, n. = *plat ze slupu*. Fml. Urb. 98.

Slušetí. Neslušejí k němu ovce. Ev. seit. 22. Joh. 10. 13.

Sluze, e, f. = *slze*. Dšk. Jihé. I. 5.

Sluziti = *slzeti*. Dšk. Jihé. I. 5.

Služba. Služba boží zastavena. V. Kal. 333. Obyč. pl.

Služebně = *pokorně*. Za to s. žádám. 1653. Věst. opav. 1892. 5. — Kutn. šk. 124.

Služebník. 1325. Reg. IV. 838.

Služebnost. Chléb s-sti často v ústech hořkne. Šml. VII. 6.

Služebný. Bázeň s. jest pes boje se kyje. Bl. Gr. 302.

Služnovec, vce, m., nižší úředník. Phld. XII. 458., XIII. 628. Cf. násl.

Služny, cho, m. = *soudní příručí*. Slov. Phld. XII. 307.

Slycha. Už je rok a po něm slychy vidy. Kunst. Brt. D. II. 386.

Slychaně. Kat. 512. Cf. List. fil. 1895. 128. — Mill. 76. a.

Slynouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Slyšetí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Slyšný. Ani ho není slyšno. Phld. XII. 697.

Slyza, y, f. = *slza*. Kruml. 116. a.

Slza, *sylza, sluza, slyza, sluze*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62., 63. O skloň. a tvarech cf. ib. 177., 295., 298., Gb. Km. -a. 13. Slzy mieraň bolest, krivdu omývají, trpkost vyhánají zo srdca. Phld. XII. 677. I slzám bývá nekd. těžko rozumeti Šml. VII. 83. Ne-máme ani slzy másla = nie. Tisnov. Brt. D. II. 386.

Slzavě. Nad nimiž s. plakal. GR. Nov. 7. pozn.

Slzetí. Z očí slzí rytíři. Kub. Rol. 110. a j.

Slzička. *S-ky, s. panny Marie, hřebíček, hvozdík, rychlíček, garafía, Pámbičkovo srdéčko, dianthus*, rostl. Brt. D. II. 502.

Slzivý. S. prosby. Břez. Font. V. 444.

Slzlivě. S. někoho prositi. Kat. 689. Cf. List. fil. 1895. 128.

Slzný. S. údolí. Černý. Cenci. 138. S. pohnutí. Mus. 1894. 592.

Smáčenka, y, f. = *rozkrájené koláče* polité mlékem, posypané mákem n. syrečkem n. prachandou a omaštěné. NZ. II. 562.

Smačně = *chutně*. S. jedli a pili. Slov. Čes. I. V. 251.

Smačný = *chutný*. S. chléb. Slov. Čes. I. V. 251.

Smačovati, lépe: smáčeti, Bl. Gr. 324., smočovati, smáčívati. Cf. Smočiti.

Smádnout = *žízni*. Slov. Gb. H. ml. I. 109.

Smahlosť, i, f. Mezi námi nižádná s. zavisti není. 1487. Krok 1896. 2.

Smarag m. smaragd. Wtr. Krj. I. 532.

Smaragdový. S. sklo. Vz Mrš. 34.

Smáti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 40., 72. O tvarech ib. 100. Na čom sa to smejete? Phd. 1896. 74. Smije se, jak v Hlohřích plačó. Mor. NZ. V. 543.

Smazná, é, f. Aby i na smaznou nápomocen byl (na zaplacení útrat). 1725. NZ. II. 661. Cf. Smazné.

Smazné, delenciales denarii. Eml. Urb. 431. S. platiti. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1057., 1273.

Smaženička, y, f. = *smažené jídlo* z těsta udělané, kobližka a p. U Chrasti. NZ. III. 105. Cf. Smaženka (násl.).

Smaženka, y, f. = *smažinka, raječina*. Slez. NZ. IV. 499.

Smažinka kuzlenčí = *smažené kozle*. Žďár. Brt. D. II. 386. — S., vz předcház. Smaženka.

Smecišcar, a, m., vz Drozd (3. dod.).

Smedlovka, y, f. = *palučnice, agaricus edulis*, houba. Brt. D. II. 511.

Smejvanky = *slarostní první koupel dítěte třetí den po křtu* (po křtu se nekoupá až třetí den). U Chrud. Čes. I. V. 190.

Smekání. S. klobouku jest původu burgundského. Wtr. Krj. I. 129.

Smělo. Ten sa musí na ňu s. strojiti. Sš. P. 7. č. 774.

Smere = *smrt*. Ve Spiši. Phd. 1893. 431.

Smerdzec = *smrděti*. Ve Spiši. Phd. 1893. 431.

Směrný; směren, rna, o. Št. N. 52., 53. Prosil, aby dali na směrné. NZ. IV. 414. — Není směrný, ani místní. Ché. Mik. 492.

Směrohyb, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Směsika, y, f. = *směska*. (Zábř.). Brt. D. II. 386.

Směsnati m. směstnati. Gb. H. ml. I. 397.

Směšňohra. Vrch. F. II. 80.

Smef. Stré. skloň. vz v Gb. Km. -i. 40. S. = nečistota ku př. v nápoji. Zatur.

Smětač = *dělník*, který vinohrad vysmítá. Brt. D. II. 440.

Smetanák, vz Smetaník (3. dod.).

Smetanice. Tvaroh na s-ci udělati; Poslala's mi hus jednu, vajec kopu a s-nic pět. Kat. z Žer. II. 12., 41. Manželka má posílá Vám s-ci. Arch. XIV. 314.

Smetaniček, čku, m., *račica* (uh.), *potentilla verna*; *stříbrňák, čačky, putřička*, p. *anserina*; *sedmilist, pětiprstka*, p. *recta*; *přítržník, pumpava*, p. *tormentilla*, rostl. Brt. D. II. 506.

Smetanie. I beze všeho s. třie (jestřáb) mi v koši umřeli včera. Arch. XIV. 268.

Smetaník, u, m. = *babí zub, neboj se*, *lathraea squamaria*, rostl. Brt. D. II. 504. —

S., *lilium martagon*. Prostěj. Brt. D. II. 504. —

S., vz Slunečník (3. dod.). — S., *hypochoeris maculata*. Mtc. 1894. 19., Phd. 1894. 19. —

S., *smetanák* = *hřib vrchem bílý, spodem žlutý, boletus edulis*. Brt. D. II. 511.

Smětev m. větev. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Směti. Cf. Gb. H. ml. I. 40.

Smetištní lejnomoil, brouk. Vz Klim. 297.

Smetlavý. S. tráva, bodláčí atd. Phd. 1896. 280.

Smida, vz Smidka.

Smidka, zdobn. smida. Vz toto.

Smieda, y, f. Mast smieda proti ranám smrdutým. 1440. Mus. 1896. 264.

Smierně. Vz List. fil. 1895. 113.

Smiešaný. Už je so zemou s-ný = zemřel. Phd. 1894. 373.

Smích. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Smiech, akoby tritisíc koňov zryhotalo. Slov. Nov. Př. 649.

Smíchov. S. slul dříve Smikov dle svého vlastníka Jana Smikovského. Vz Čern. Př. 20., Zlatá Praha 1885. 170.

Smil, *helichrysum*, rostl. Ott. XI. 59. — S. Flaška z Pardubic. Vz Vlč. Lit. 43., 48.

Smilněchtivý. S. krok. Slád. Mak. 37.

Smířiti. Aby mohl smířiti lidi s Bohem ve své krvi. Ché. S. 302. Jenž svú krvi nás otcí smíruje. 1438. List. fil. 1895. 153.

Smíšenec, drahokam. Ott. VII. 912.

Smítka, vz Smidka (3. dod.). Mtc. XVIII. 211.

Smldovník, *diptamus*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Smlouva. Jeli na smlouvy = na námluvy. Strakon. NZ. IV. 194.

Smlouvěi n. smluvěi. Vz Plampac (3. dod.). Cf. NZ. IV. 193.

Smluvenost, i, f., *Verabredung*. Čas. 1896. 363. a.

Smluviti se nač. XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.

Smok. O pův. cf. Dob. Dur. 111. Cf. Zmek.

Smoková, é, f. = *trať* na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Smolaček, čku, m. = *smolný křídlený džbáněk*. Nár. list. 1894. č. 155. inser., NZ. III. 111.

Smolák, u, m. = *bota*, která má šev vzadu. Val. Brt. D. II. 469. — S., vz Kolomazník (3. dod.).

Smolařský. S. pec. Arch. XIII. 541.

Smoliaček, u, m. *Zažla s. (smolnou louč)*. Slov. Phd. XII. 163.

Smolík, u, m. = *rejce* ve špiče smolou vyplněné, jímž o velikonocích do jiných tukají

a vyhrávají, poněvadž takové vejce se ne-
snadno rozbíjí. U Roušína. NZ. IV. 324. Vz
Smolák.

Smolka, y, f., jm. koně. 1532. NZ. III. 103.

Smolník, u, m., potok v Gemersku. Phld.
XII. 338.

Smolnoluno, a, n. Am. Orb. 59. Cf. násl.
Smolovina.

Smolobarvý protáhlík, šídlec (brouci). Vz
Klim. 170. Cf. Šídlec (3. dod.).

Smolohnědý lejuomil, brouk. Vz Klim.
206.

Smolokřídlý. Vz Svižnonožec (3. dod.).

Smolonohý hlubiinník, korník (brouci).
Vz Klim. 90., 161.

Smološtitý lesklohlavec, brouk. Vz Klim.
197.

Smolovina, y, f. Blesková síla ze smolo-
vin vytřená. Am. Orb. 8.

Smosúravený = *neprívetivý, omrzlý, ne-
chutný*. V Liptové. Phld. 1894. 84. Cf. násl.

Smosúrený. S. čelo = *počrásokané*. Phld.
1894. 309. Cf. předcház.

Smoud (cmoud) z koř. smend- m. svend-
Cf. Gb. H. ml. I. 430.

Smrad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33,
64., 78. Zkapal. len s. (zlá pověst) zůstal po
nom. Phld. 1894. 258.

Smradák = *žid*. 1604. Zbrt. Tan. 213.

Smradavec, vce, m. Vz Am. Orb. 60.

Smradlena, y, f. = *smradlina*. Dšk. Jihé.
I. 7.

Smradutý = *smrdutý*. Zlín. Brt. D. II. 11.

Smrákatl. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I.
33., 77.

Smraštiti se. Nevolky sa s-til (zamračil).
Phld. 1893. 594.

Smrčina, dial. *smrečina, sverčina*. Gb. H.
ml. I. 64.

Smrčník, u, m., vřeh u Baň. Bystřice.
Phld. 1894. 633.

Smrděti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I.
64., 78. Když má s., nech smrdí. Phld. 1894.
442. — **komu**. (Ten) jako mrtvý smrdí světu.
Chč. m. s. III. 16.

Smrdirobota, y, m. = *lenoch*. Jicko. Brt.
D. II. 386.

Smrdlavý křen, *anthemis cotula*, rostl.
Brt. D. II. 499.

Smrdlivý. Nohy potlivé, s-vé. Wtr. Krj.
I. 496.

Smrdza, y, f. = *smrad*. Slov. Zvolen.

Smrečina. Pod S-nou, trať na Frýdecku.
Věst. opav. 1894. 20.

Smrek, vz Smrk (3. dod.), Gb. H. ml. I.
208.

Smrk, smrek (val., laš.), švrk (laš.), mřek
(Tršice). O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Smrknouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml.
I. 64., 77.

Smrkovina, laš. *smrečina* a *smrečini*. Brt.
D. II. 498. — *S-ny*, les, hora a potok na Frý-
decku. Věst. opav. 1894. 18.

Smrsk, u, m. = *trhlina*, po níž se zemské
vrstvy sešínuly. Mtc. 1895. 318.

Smrsknouti se. O pův. slova cf. Gb. H.
ml. I. 64., 78.

Smrštitl. Smrštil (srazil) mu hlavu. Chč.
S. 170.

Smřstivost, i, f. S. svalů. Am. Orb. 99.
Cf. Smřstnost.

Smřstivý. S. vlákno. Am. Orb. 99. Cf.
Smřstný.

Smřf, z mřr, koř. mer. Cf. Gb. H. ml. I.
62., 64., 70., 77. O tvarech cf. Gb. H. ml. I.
177., Gb. Km. -i. 37., 5. Co s. neudává, tož
jenom pokazí. Heršpice. Rous. — A) *Frage*,
když nemoc smrti se končí. Brzo půjde do Hajan
(zemře). Světz. 1893. 101. (Rais). Isiel morky
pást. Phld. 1894. 60. Hodil krpecom = zemřel.
Phld. 1893. 475. Nebude viac kašu dúchat
= zemřel. Phld. 1894. 127. Prestal podšívaf
(švec umřel); Mrdol fúzom; Kňaz dokázal;
Na mřcha koni sedí (umře); Knezovi do no-
havie, do vačku hledzí (umírá). Ib. 193. Už
je het, fuč; Vytrčil kopytá; Krpcami striasol;
Zaspal na večnosť; Usnul v Pánu; Vyvalil sa;
Už je stublý, stuhnutý, studený; Už je na
daske (desce, prkné) vystretý, vytiahnutý; Už
je hore znak, hore znakom, hore bradou; Už
mu je amen; Už mu popol na nos sedá; Už
umřinou razí, do zeme hľadí; Už mu s. za
chrby stojí; Nos sa mu končí; Mohol by ho
na veľký piatok v kapustnici zesť; Je na
pravdę božej; Už je tam; Vzal ho Boh (k se-
be); Čert ho vzal; Už je boží; Na druhý svet
išiel; So sveta išiel; Ta (tam) šiel, odkiaľ sa
nevrátil; Ztratil sa so sveta; Zpomedi nás sa
ztratil; Minul; Vyzdychal; Už sa rozsypal.
Ib. 372.—373. Chodí už na ostatných (skoro
umre); Už je na ostatných stupkách. Ib. 376.
Už mu duša na jazyku sedí (dodělavá). Ib.
442. Když mu je s. na pažeráku (na jazyku).
Ib. 678. Šiel na dolniu zem s doskami; Šiel
k Abrahámovi morky pást (umřel). Slov. Nov.
Př. 593. Již je na boží milosti. Bl. Gr. 298.
Dluh smrti zaplatil. 1526. Sum. I. 99. Táh-
nouti k smrti. Alx. Nách. k. XI. Došly mu
roky. Brt. D. II. 379. Už mlátí z posledního.
Šml. VIII. 46. Bude hlídat vrabce (umře).
Dšk. Jihé. I. 24. — B) *Při pohřbu a po něm*.
Odišel s doskami na Dolní zem (pochován).
Phld. 1894. 258. Už v hrobe huije; Už sa roz-
sypal; Už je se zemou smiešaný; Už ho není,
verú; Už je tam, kde loj kopú (v hrobě). Ib.
372.—373. — Do smrti nám nic není, neboť
jme-li my, není smrti, a je-li s., není nás.
Epikur. Žtk. 17. (3. vyd.). S. nepreberá; Po
smrti sa je zle modlit a na starost vandrovat.
Slov. Nov. Př. 318., 320. Lepši kopa za života,
ež po smřci dvě. Mor. Čes. I. V. 421. S. po-
maly již hnízdo vláčí. Kat. z Žer. II. 324. —
Zvyky při smrti dítěte na Mor. Vz Duf. 31.
nn. Co všecko věští na Slov. s.? Vz Phld.
1894. 712. nn. Horí-li sviece při nom (ne-
mocném) temno, umre. Phld. 1894. 712. Jiné
pověry vz v Zbrt. Pov. 134., 135., 166., Vek.
Val. I. 134. nn., Phld. 1895. 16. nn. — S.
Vynášení Smrti. Vz NZ. III. 235., V. 584.,
Vek. Val. I. 77., Čes. I. V. 184. nn., Oestr.
Mon. (Böhm.) I. 441. Cf. Smřka (i dod.).

Smřtedlný, -dlen. Gb. H. ml. I. 164.

Smřteldný m. smřtedlný. Dač. Pam.

Smřtelný. Je-li na s-nou neděli pěkně,
podaří se len. CT. Tké.

Smřtiti. Mořnou s. Chč. S. 166. — S. =
choditi se Smřtholkou na smřtnou neděli.

Smřka. Na Polieku. Cf. NZ. IV. 334. Kto
zo zasnúbených umre, stane se Smřtkou. V Sar-

vaši na Slov. Phld. 1894. 718. Nošení Smrtky (Smrtholky). Cf. Duf. 129. nn. Na moste síšly sa dve smrčky (zimnice a osypky). Phld. XII. 723. Vz Smrt, Smrtholka.

Smrtný. *S. neděle.* Cf. NZ. III. 235., Vek. Val. I. 77., Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893. Samostatné spisy o s. neděli a výklady obyčejně vůbec. Vz NZ II. 552. nn. — *S. svojba* = hostina po pohřbě svobodného n. svobodné. Prostěj. Brt. D. II. 386.

Smrtonosný. O tomto slově praví Bl. Gr. 335., že jest to ficta locutio. S. učení, pestifera doctrina. Břez. Font. V. 430.

Smryc = *smř.* Laš. Brt. D. I. 104.

Smrž, *smřza, smřha* (horn.), *kočičt pazírky, majúrka, morchella, houba.* Brt. D. II. 512. Má obličej jako smřza (od nešťovic poďubany). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Smřza, vz Smrž (3. dod.).

Smudič, e, m. Fotel pletený zo s-ča. Phld. 1893. 275.

Smuděnka, y, f. = smrděnka. Brt. D. II. 438.

Smuhlý. S. tvár (slncom osmahlá). Phld. XII. 479.

Smut, u, m. = *smutek.* Dět. Jež. 3. a. — Gb. H. ml. I. 177.

Smutecký = *smuteční.* S. rouška. 1601. Wtr. Krj. I. 381.

Smuteční. S. šat u starých Čechů, vz NZ. III. 6.-7., na Mor. vz Brt. D. II. 471. Cf. násl.

Smutek bolé nezdraví. Vz Zbrt. Tan. 246. Cf. Smuteční (i dod.).

Smutkový = *smuteční.* Šat s. a vdoví v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 637., 291.

Smutnosť. Tu jest nějaká s. Kld. III. 184.

Smutnožertovný obrázek. Osv. 1896. 191.

Smutný. S-ní vypovídají se z Mutie přes Útěchovice do Veselicka. NZ. III. 229. — Na *Smutném*, míst. jm. v Slezsku. NZ. III. 162.

Smúvať sa = *smlouvat se, hovořit.* Mor. Mtc. 1894. 339.

Smyea, e, f., *fragaria elatior*, rostl. Brt. D. II. 503.

Smyčiti. Smyči se (táhne se) jak smola. Slez. Nov. Př. 646. — *S.* Aby lesy plundrovány a smýčeny nebyly. XVI. stol. Mtc. 1895. 276. — Arch. XIII. 137.

Smyčkování, n. Obsívání a s. látky. NZ. VI. 33.

Smýd, u, m., *Fuselöl*, n. Am. Orb. 68.

Smýdil, u, m., *Amyl.* Am. Orb. 68.

Smyk. Smyky = vláky u pluhu. Slez. Brt. D. II. 449. — *S.*, a, m. = *tulák.* Ty smyku! Brušp. Hledíková.

Smykat se = *potulovati se.* Brušp. Hledíková.

Smyslitel. S. regule. Bl. Gr. 69.

Smyslití. Kdo si umí smyslit, nemusí se nadělat. Mor. NZ. V. 542.

Smyslník, a, m. = *smyslný člověk.* GR. Nov. 70. 33.

Smyf = *prst.* Bl. Gr. 349.

Smyvadlo. Maria, s. hříchu. Mně v Evang. seit. a viden. V.

Smyvky = *splasky.* Mtc. 1894. 21.

sn m. *stn,* t odsuto: šťastný, šestnáct. Cf. Gb. H. ml. I. 377. Pocesnej, radosné. Dšk.

Jihé. I. 20. Za cizí *sn, sn* je čes. *sn:* šňůra, šňorek, šňupka. Vz Gb. H. ml. I. 376.

Sna = *snad, d* odsuto. Dšk. Jihé. I. 17.

Snabditel, e, m. = strážný, vigil. O tomto slově a o snabditi praví Bl. Gr. 175., že jsou zastaralá.

Snadlo = *snadno.* Dšk. Jihé. I. 7.

Snadný, snadší. Háj. Herb. index. Byl přegesnadný pustiti, co míti chtěl. 1559. Wtr. Ziv. e. I. 475.

Snaha. Starší doklady vz v Seyk. Ruk. 135. Cf. „o snaze“. Krejč. Psych. 83.

Snacha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 56. 18.

Snátek = *sněm, sbor.* Já vezde učil v snátce a v chrámě. Čtení zimn. času. Joan. 19. 20.

S. = *obilí na stojato.* Prodali snátky a pole pronajali. Kojetín. Brt. D. II. 386.

Snažiti se. Byť se na tě veškeren svět snažil (sápal). Rokyc. (Vlč. Lit. 190.).

Snaživec, vce, m. = člověk snaživý, be-strebsam. Světz. 1895. 259. e.

Snědek = *jídlo.* S. k nasycení těla. Chč. Mik. 490. — *S.* = *catarrhus ventriculi.* Lečení ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 207.

Sněm. O pův. slova cf. Krok. 1892. 268. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 177. *S,* olim *senm,* saltem in obliquis pro *sněmu* *efferrí* potuit. Dob. Dur. 225.

Snět = peň bez haluzí (slov.). Brt. D. II. 510. Cf. Houba (3. dod.).

Sněžinka bavlníku. Ml. Hüb. 62.

Sněžinkový. S. klk, *Schneeflocke,* f. Am. Orb. 81. S. pořadí (v hlatenství). Ib. 89.

Sněžnice = *kusle,* norvežsky *sky.* Vz Z říše vědy a práce. II. 11. nn.

Sněžnicový sport = se sněžnicemi. Z říše vědy a práce. II. 12.

Sníaf. Dal sa s. (zobraziti a p.), keď postúpil na kaprála. Phld. 1892. 578.

Snice vozu mezi násadem a podušicou. Vz Brt. D. II. 444. S. saní. Brt. D. II. 451. S. nebo sničky = ramena ojky plužné, jeť na přič spojuje podyžďka, podýma (St. Hrozen.). Brt. D. II. 447.

Sníček, čku, m. = *podivní* (han.), *asplenium trichomanes.* Brt. D. II. 500.

Snídaňa = *snídání.* Zďar. Brt. D. II. 386.

Snídati. Cf. Gb. H. ml. I. 380.

Snieti, n vsuto. Gb. H. ml. I. 380.

Sníh. V sněžích. V. Kal. 342. Řeč má byla sněhem na parném slunci. Šml. VII. 236. Mnoho sněhu, mnoho sena, ale málo žita a ovsa. Vek. Val. I. 162. Hádauka o sněhu. Vz NZ. III. 39.

Snihovica, e, f. = *sněhová voda.* Zlin. Brt. D. II. 386.

Sním m. *sn-jim,* nj změněno v *ñ.* Gb. H. ml. I. 530.

Snímkov(it)y, facsimileartig. Sterz. I. 272.

Snísti, n přísuto. Brt. D. II. 380.

1. **Sníti** m. *sjiti,* n vsuto. Gb. H. ml. I. 379., 380., 530.

2. **Sníti.** Komu sa sníva so smrťou (o smrti), bude dlho žít. Phld. 1895. 123. a j.

Sníženě prositi. Kat. z Zer. II. 21.

Snop. Holka jako s. = *tlustá.* Zďar. Nár. list. 18 4. č. 219. odp. feuill. Kdo se svalí přes snop, tomu říkají, že s. snopu se neuhne. Zďar. Ib. č. 262. odp. feuill. Snop na patře, shod

ho, bratře (mláčení čtvermo). ČT. Tkč. Záváželi se snop vróblem o veliký pátek udělaným, do toho snopu myši se nedají. Her-spice. Rous. Svalil se jako snop. Nov. Pr. 594.

Snoriaci = *slídící*. S. pes. Phld. 1894. 666.

Snorif. Cf. Phld. 1893. 378., 492.

Snótit = *smlourati*, *snoubiti*. Snótil som ju s Janom. Phld. 1893. 14.

Snoubiti. Mnozí k ní jezdili a ji snúbili. GR. Nov. 74. 7.

Snovadlo. Jeho vyobrazení vz v Brt. D. II. 457.

Snovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Snožená, é, f. = přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Snubica, e, f. S. u pluhu, cf. Slupice (3. dod.).

Snubnice, e, f. = místo, kde se kdo snoubil. Krs. Moor. 40.

Snuvalo, a, n. = *snovadlo*. Phld. 1894. 85. V Liptovsku.

-so. Subst. v *-so* zakončená sklánějí se místy na Mor. dle vzoru mékkého: v prosí. Vz Brt. D. II. 6.

Sobálif dakoho = *sotif*, *prudko odtisnúl*. Myjava. Phld. 1895. 445.

Sobášný. S-ny venec, Phld. 1892. 297., s. rec. obláška. Ib. 1894. 3., 660.

Soběhrab, a, m. Osv. 1896. 181.

Soběhrd. Ihned si S-da za birt zastřeí (zhrdnou). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 422.

Sobek, bku, m. = *sovka* (uh.) = *sypek*, spodní cicha. V Jicku. Brt. D. II. 436. — S., bka, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobený = *štěporaný*. S. strom. Jihlav. Brt. D. II. 386.

1. **Soběslav** město. Do S-vé. Arch. XIV. 39., 78., List. fil. 1895. 320. Do S-vi. 1450. Arch. XIV. 56., 63., List. fil. 1895. 321. Do S-vé. (1464., 1475., 1517.) Arch. XIV. 144., 245., 293. Do S-vi (1463., 1468., 1469., 1471.) Arch. XIV. 133., 162., 166., 199.

2. **Soběslav**, a, m. Odtud: *Sobek*, *Sobička*, *Sobina*, *Sobišek*, *Sobiška*. Kbrl. Sp. 19., 31.

Soběslavský. S. práva. Vz Vlč. Lit. 239., 283.

Sobětnost. Exponuj ta pronomina po s-sti (dle užívání náměstky se). Vz Bl. Gr. 75., 79.

Soběvolně. Tak jest s. hrda člověčí mysl. Št. Kn. š. 99. Toho s. navrátiti nechteli. Puh. V. 380.

Sobička, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobina, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobišek, ška, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobiška, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobiti. On sobě nesobil jest nížádné moci k tomu; Kdyžby ji sobě s-li. Ché. S. 212., 330.

Sobléci co = *seléci*. Phld. 1895. 370.

Sobol. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Hft. 413.

Sobolina n. *sobolorice* = *sobolí čepice* kožesinou obšitá. Brt. D. II. 469.

Sobolový. S. prášek, sabadilla. Mtc. 1894. 336.

Sobor, u, m. = *klášter*. Slov. Kal. S. 163.

Sobota. Esée něni všem dnám s. Mor. NZ. V. 543. Pověry k bílé sobotě se táhnoucí vz v: Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442., Duf. 359. nn., Zbrt. Pov. 166., Nár. list. 1894. č. 81. odp.

feuill. na Litomysl), NZ. II. 601., 697. nn., 324. — 337., Vek. Val. I. 80., 135.

Sobotajší den = sobotní. Phld. 1893. 21.

Sobotistě, é, n., míst. jm. v Nitran. Phld. XII. 160., XIV. 60.

Sobotný. S. večer. Ev. seit. 20. Mat. 28. 1.

Sobotovati koho = *posuzovati*, *přetřásati*. U Zleb. NZ. II. 615.

Soboty, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 69.

Sobratí v Muč. Ev. jest dle Kroku 1893. 312. nesprávné čtení m. sebrati.

Sobratie sa = *vstoupení do manželstva*. Slov. Čes. I. V. 245.

Socati. V tej tlačenicí ho socali, strkali a tlačili. Phld. 1893. 86.

Sóce = *soudce*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 90.

Sóci = *soudce*, dle Dnešní. V Brněnsku. Brt. D. II. 168.

Socialista, y, m., pl. socialisté. Vz Strana (3. dod.).

Sociologie. Mus. 1894. 322., 585.

Socovce, obec v Turci. Phld. XII. 158.

Sodičítka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Sodoš, e, f. = *soličník sodičitý*. Am. Orb. 62., 68.

Sohýňaf sa = *shýbati se*. Slov. Kal. S. 163.

Socha = *sloup v plotě*, val. a han. tež *somínce*. Brt. D. II. 439. — S., statua. Sošky pohanských bohů. Vz Zbrt. Pov. 134. nn. Chození se soškou p. Marie před božím narozením v Kozlovicích na Mor. Vz NZ. IV. 342.

Sochor, a, m. = *sedlák*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Soj. Za soj na kamizoli dva groše. 1687. Věst. op. 1892. 19.

Soja, e, f., vz Sojka (3. dod.).

Soják, a, m., vz Sojka (3. dod.).

Sojka, *soja*, *soják* (val., Zábř.), na Oravsku *matias*. Brt. D. II. 494., Mtc. 1893. 302. S. má prý devět hlasů: pláče jako dítě, brání jako jehně atd. Val. Brt. D. II. 494. Ty máš váhu (váznost) jako s. (žádnou). Tkč. Něhoní se jako s. po klevetách (dobrá hospodyně, která se doma drží). Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Sok. Sokové vypovídají se z Černilova přes Nadýmačku do Chval. NZ. III. 229.

Sokera = *sekerá*. Phld. 1895. 629.

Sokolář. NZ. III. 142.

Sokolník. NZ. III. 142.

Soř = *sůl*. Gemer. Phld. 1895. 252. S. vážit (kosti naprávat = hra. Dva zády k sobě obrácení podstrčí si ruce a střídave se zdvíhají). Myjava. Ib. 445.

Soldateský. S. luza. Kat. z Žer. I. 173.

Soldátstvo. Kat. z Žer. II. 77.

Solec, lee, m., Chlorsäure, f. Am. Orb. 62., 63.

Soleč, e, f. = *slaný pramen*, *důl*. Pras. Teš. 63.

Soleil, u, m. = *svítilna* (elektrická) Clerkova. KP. VIII. 156.

Solenoid = *závit*, kterým koluje elektrický proud. KP. VIII. 40.

Solev = *solní kys*, Salzsäure, f. Am. Orb. 62., 61.

Solfernus. Cf. Vlč. Lit. 261.

Soličitec, tee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Soličnatec, v lučbě. Am. Orb. 63.
Soličnec, v lučbě. Am. Orb. 63.
Solimilný. S. rostlina, halofyt, která miluje půdu prosycenou solí, sodou a podobnými solemi. Mtc. XVIII. 195.
Solisko. 1493. Mtc. 1896. 319.
Soliti = *platiti*. S. šupkama (penězi). Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Solivár, ves v Šarišsku od solivárov. Phld. XII. 177.
Solivarský, vz Solivarní. Hospod. besídka Praž. denníku 24./9. 1892. (Dbnl.).
Solnářka, y, f. = *prodavačka soli*. 1537. Wtr. Krj. I. 389.
Solnohradka, y, f., bruska. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Solnok, a, m., jm. místní na Slov. Phld. XII. 75.
Solný vůz (se solí, na němž sůl jest naložena). XVI. st. Cel. Pr. m. I. 327.
Soloma, solonina, y, f. = *slanina*. Lipník. Phld. 1895. 629.
Soltys, a, m. S. Ondřej, slov. spis. Cf. Phld. 1894. 121.
Sôm (čte se svom), u, m. = *drečejorý sloup*. Slov. Kal. S. 163.
Somatosá, y, f., výživný prostředek. Vz Nár. list. 1895. č. 14. inser. str. 4.
Somík, u, m. = *příčné dřevo u hrabí*; též brány, motovidlo, snovadlo mají somík. Slov. Kal. S. 163.
Somínee, nee, m., vz Socha (3. dod.).
Somleť sa = *semlíti se*. Slov. Zatur.
Somolický, slov. spis. Phld. 1894. 73. a j.
Sonko, *Sonkor*, obec v Trenčan. Phld. XII. 158.
Sonnetista, y, m., Vrch. ve Vstuk. III. 24.
Sopáč = *sepnouti*. Slov. Kal. S. 163.
Sopeľ = *orechové jádro?* Čakal jako kura na s. Phld. 1895. 45.
Sopliak, a, m. = *soplák*. Phld. 1895. 736.
Sopľiduda, y, m. = *kdo posmrkává a neutírá si nosu*. Val. Brt. D. II. 386.
Soplo, a, n. = *měchová trubka* (rourka), kterou se vzduch do metallurgických pecí žene, Dúse, f. Ott. VIII. 243. b., Sterz. I. 732.
Sosí, n., vz Sesí (3. dod.).
Sosnár, e, m. (Dačice), *sosninka* (Slez.), *maslák*, *máseľník*, *máseľník*, *máseľnek* (Slez.), *podmáseľák* (Jičín), *podmáseľenka* (horň.), *podmáseľníčka* (záp. Mor.), *podmáseľník* (Zábř.), *podborůvka* (Zlín., han.), *podboranička* (Březová), *podborovník* (Brněn.), *loupáček* (Třebíč), *lóparka* (Myslibořice), *klóžka* (Stěmčechy), *suillus annulatus*, *houba*. Vz Brt. D. II. 512.
Sosňaf sa s kým = *potkati se*. Phld. 1894. 160.
Sosobášif koho s kým. Phld. 1894. 467.
Sosústredenost, i, f. Phld. 1895. 216.
Sosypati = *sosyp* (ssuti) *dáti*. Phld. 1895. 360.
Soškvarený. S. hrozienka (sevrklá). Phld. XII. 140.
Sošúchaf co odkud. Kantar s hlavy si s-chal (sestřelil). Phld. 1896. 213. Cf. Šúchaf.
Sošúverif sa = *stáhnouti, sevrknouti se*. S-ril sa dohromady; Udy schudnou a s-ria sa. Phld. 1895. 153., 217.
Soták. S-ci = obyvatelé městečka Sniny

a okolí, poněvadž místo: A čo (co) říkají: A so. Šf., NZ. IV. 481., Phld. 1893. 492.
Sofaf = *stíti*. Slov. Kal. S. 164.
Soter, *sotrik* neznamená pletenou opálku, jak v Phld. 1893. 492. chybně jest zaznamenáno, nýbrž dle Phld. 1893. 621. = *ruční pletený košík*. V Honte, Novohradsku, južnom Zvolene.
Sotfe = *sotra*. U Cisařova. NZ. VI. 75.
Sotknúť. Ani oka s. nemohol (setknouti, zavřít). Phld. 1895. 826.
Sotně. Vz doklady ze strč. v List. fil. 1895. 113.
Sotona z Satanas, později Satanáš. Gb. H. ml. I. 124., 232.
Sotoniak, a, m. = *Satanáš*. Phld. XII. 173.
Sotonica, e, f. = *sotona*. Phld. XII. 173.
Sotref = *setříti*. Slov. Kal. S. 164.
Sou-, strsl. sa: soused, sásed. Gb. H. ml. I. 48.
Soubojník. Osv. 1896. 367.
Soubud, u, m. či *influence*, e, f. či *indukce* elektriny. KP. VIII. 15., 31.
Soucít. Jest sladký s., jež cítí v sobě každé velké srdce; Zlou urážkou jest tyrannovi s. Alf. 13., 43.
Soucítňý. S. onemocnění druhého oka. Schb. Nád. 28.
Současnictvo, a, n. = *vrstevníci*. Ztk. 129. (3. vyd.).
Soudce. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 28. nn. Jak těžký úkol soudce má, jenž každý záhyb srdce ohledá. Bráb. 152. Soudcové vypovídají se z Krivosoudova přes Právočin do Sudislav. NZ. III. 230.
Souděl, u, m., *condivisio*. Mark. Krok. 1896. 12.
Soudělnost, i, f., *Mittheilbarkeit*, f. NZ.
Souditi co. Pravý súd sudte. Ev. víd. 64. Joh. 7. 24. — **S. koho** = *pomlouvati; se s kým* = *hádati se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Soudovní = *soudní*. S. knihy. I. posíl. 3.
Souhlasivě. S. někomu do očí hleděti (že souhlasí na jevo dávaje). Světz. 1895. 386. b.
Souhláska. Cf. Gb. H. ml. I. 302. nn. Hlásokosloví nářečí jihočeských. I. část: Consonantismus, v Praze 1894.; Brt. Dialek. mor. I. a II. Změny s-sek v nářečí han. Vz Brt. D. II. 15. nn. Na Dražansku. Ib. 101. U Olom. a Prostějova. Ib. 69. V Chromči. List. fil. 1894. 75., 89. Vokalisování s-sek. Vz Gb. H. ml. I. 156. nn. S-ky zdvojené: panna, poddaný (masso, kašsa). Gb. H. ml. I. 321.
Souhotinářsky. Lícni kosti s. vysedle. Vlč. Báz. 20.
Souhvězdňý. S. díl. Am. Orb. 83.
Souhotiny. Čas všecko vyhojí i s. Šml. VII. 189. Hojení jich na Slov., vz Phld. XII. 567., na mor. Horácky. Vz Duf. 292., 28.
Soujmenovství. Čeh. Kand. 52.
Soukař, e, m. Nov. Př. 486.
Soukatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Soukavice, e, f., soukanový kladkostroj. Einholtalje, f. Sterz. I. 760.
Soukednej = *soukenný*. Žďár. Brt. D. II. 248., Gb. H. ml. I. 375.
Soukenník, místy vyslovují soukeník. Gb. H. ml. I. 374.
Soukerný = *soukenný*. V Podkrkonš. Sb. D. 31.

- Souklad**, u, m., Synthesis. Am. Orb. 8.
Soukořenný. List. fil. 1895. 71.
Soukromopolicijní. S. registratura Čas. 1896. 343 b.
Soukup = panský služebník, jenž měl na starosti kupování domácích potřeb List. fil. 1896. 154.
Soulapač ve vodním stavitelství, Däck-dalben. Sterz. 708. b.
Souložnietvo, a, n. U rostl. = srostlých pět prásníků kolem strmělky. Am. Orb. 96.
Souložník papežský = komorník. Břez. Font. V. 331.
Souložný. S. mineraly, beibrechende M. Sterz. I. 427. a.
Soumluvný. S. apparat. Nár. list. 1896. č. 187. odp. feuell.
Soumračník, a, m. S-ci, motýlové. Vz Ott. XI. 225.
Sounáležitost. Vědomí s-sti. Mtc. 1895. 297.
Sounoží. S. rostliny. Cl. L. Jos. 10., Čl. Zrúd. 28.
Souosí, n. = soustava os k jednomu n. jinému celku náležejících. S. krychlové, stonkové, hrálové, šestečné, klonohrálení. Am. Orb. 72.
Soupásmo, a, n. Am. Orb. 72.
Soupeř. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48, 78. 332.
Souperník (soupeřník). Phld. 1894. 614.
Souputník. Pref. Cf. Mus. 94. 369.
Souříše, e, f. S. těles. Am. Orb. 6.
Sourodě. Vlč. Lit. 146. Cf. Sourodý.
Sourozenka, y, f. Vrch. Rol. XXIII. až XXIX. 97.
Soused. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48. S-dé vypovídají se z Nedruhovic přes Bliznovy do Druhova. NZ. III. 230. Zlý je oheň, zlá je voda, zlé je krupobítie, ale horší planý sused: Od súsiedov ani sliepka nie dobrá. Slov. Nov. Pr. 417. Néch Búh brúni od zleho suseda. Slez. ib.
Sousek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48.
Soustředný. Z tisíce listů s-ných jest sváta (růže). Boušk. 41. S. lano (elektrické). KP. VIII. 199.
Soustrožník. 1566. L. posil. II. 24.
Sousvaz, u, m. Svaz a s. na bicisku. NZ. III. 481.
Soušeda, y, f. = soustava několika souší jedním zákonem tvořených a souvislých. Am. Orb. 83.
Soušen = doba, kdy povrch suché země vystupoval. Vz Am. Orb. 84.
Soutěžiti. Lid v práci volně může s. Bráb. 131.
Souti. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 37., 75. Na toho žena suje. Sv. ruk. 62. b.
Souvraf. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41.
Souvrství hor. Mtc. 1895. 241.
Souzdrojí, n. S. galvanické či galvanická batterie, s. elektrické. KP. VIII. 5., 55., 121.
Souzenec, nce, m. = souzený. Kká. Puš. Roz. 98.
Souženství. Nespomůž ani zákon posvátný, ani která s. v tom zákoně. Ché. S. 242.
1. Sova. I zez práznej stodoly s. vyleci (chudobu netreba posmievat). Phld. 1895. 187.
2. Sova Ant., básnik.
Sovenec, nce, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 121.
Sovka, vz Sobek (3. dod.).
Sovok, vku, m. = *sovek*. Poduskový s. Phld. 1895. 78.
Spáček = *špaček* (pták; uh.). Brt. D. II. 496.
Spáčiti. Kak jest s. důstojna = jak se má nazývati, zač se má považovati vojna, jaká se nyní vede? Alx. 1307. (Krok. 1893. 2.).
Spadiště = mezpilířové trámoví, Drammfeld, n. Sterz. 696. b.
Spadnouti. Všecky odmrťi na mne spadovaly. 1417., 1433. List. fil. 1893. 401., 403.
Špadyňka, y, f. = nedozralé ovoce se stromu spadlé. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Spájivý. S. houby, zygomycetes. Ott. VIII. 639.
Spálati. Umrlému koni oves s. (marnou věc konati). Bl. Gr. 297.
Spalek = dřevo určené k spálení. Kotk. 163.
Spalivý, vz Spandlivý.
Spalňa, e, f. = *spalna*. Phld. XII. 107., 750., 1894. 277., 1895. 277.
Spalník, později zvl. v XVI. stol. *moderace* = měkký šat pod pancíř, aby netiskl. Wtr. Krj. I. 243.
Spálov, a, m. Šel do S-va (spat). Mor. NZ. V. 546.
Spaměť m. pamět, s. přítom. Má dobrou s. Dšk. Jihoč. I. 41.
Spandlivý vedle *spanlivý* a *spalivý*. Vz List. fil. 1896. 59. Cf. Ospalý. Spandlivý na božím modlení. Hus. I. 66.
Spanec, nce, m. Život sedm spancův. Mus. fil. 1896. 179.
Spánek = *spál*, nádor na trnech. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Spaní. Prálišné spania, žobrácko kochania. Phld. 1894. 127. Lepšie spanie ako mäd lízanie. Slov. Nov. Pr. 300.
Spanlivý, vz Spandlivý.
Spanský = *hispanský*. Kub. Rol. 47. a j.
Sparejzeň, *šparejžen* = zahnutá těžká tyč, již se zbytek s třísněmi nebo látka již hotová na prsník přidává: ta udržuje látku po celé šířce napnutou. NZ. IV. 40.
Sparchantělý. Světz. 1895. 391. a.
Spárnice, e, f., Fugehobel, -bank, -lade. Sterz. I. 980.
Sparno, s. přítom. Dšk. Jihč. I. 41., Phld. 1895. 288.
Sparovník, u, m. S. deštkový, dužinový (macek). Stoss-, Fügebank (hoblík). Ott. XI. 418., 420. b.
Sparušiny = *spariska*, *ostenky*. Phld. 1894. 545.
Spásati. By je spásal. Rkk. Jar. 107. Vz Mus. 1896. 258., List. fil. 1896. 337.
Spasitedlnosný. S. strom, arbor salutifera. 1418. Hymn. — List. fil. 1895. 219.
Spasiti. O spásati cf. Gb. Ruk. 539.
Spasodaj, e, m., seraphin. 1418. List. fil. 1896. 201.
Spáti, 3. pl. spí; spějí od spěti. Bl. Gr. 268. Časování v Kroměři, Kojetín., Bystřicku, Tišnovsku vz Brt. D. II. 29., 54., 81., 196. S. v hřších. GR Nov. 118. 10. — **jak**. Spí,

ako myš ve vreci, jako dudek, jako sysel, že by mohl popri ňom z dela strelit. Nov. Pr. 607. — **kde**. Spí na psí kůži (kdo dělá, jakoby spal). Mor. NZ. V. 543.

Spátkem = spátky. V. Kal. 177. a j.

Spatřitel. Duchovní s., speculator spiritualis. 1438. List. fil. 1895. 147.

Spatřiti, spatřen, -třen, třín. Br. Dan. I. 15.

Specialista, y, m. Us.

Spečený. S. valy. NZ. III. 192.

Spějí, 3. pl. od spěti; *spí* od spáti. Vz Spáti (3. dod.).

Spektrometrický. S. methoda. Vstnk. IV. 2.

Spěle. S. urozuměti. Dět. Ježíš. 1. a.

Spencica, e, f., *stopčena*, *ostenčica*, *šešerkovica* = zhlavec (poduška vycpaná stopkami, spýním, ostenkami, šešerkami). Brt. D. II. 497.

Spěra. Neb již beze vši spěry voláš podle srdce svého. XIV. stol. Mus. 1894. 84.

Sperechťiti = *zkaziti* (han.). Brt. D. II. 387.

Speřiti. A chci s. se v boji s tebou. Vrch. Rol. XXIII — XXIX. 29.

Spěš = *spíše*, *dříve*. Kdo spěš přijde, ten spěš mefe. Mor. Čes. I. V. 420.

Spěšec, šce, m., ocyusa, brouk. S. černý, o. procidua, tmavý, maura, ztloustlý, incasata. Vz Klim. 136.

Spěšiti. A kácel chýše, kudy spěši. Vrch. Rol. XXXI. 54. Chváta spěše (transgr. praes.), properabat maturare fugam. AlxBM. 61. Cf. Krok. 1893. 159.

Spěšný. S. dílo s hrubejm prospěchem nebejvá. Kat. z Žer. II. 115.

Spěti. Cf. Gb. H. ml. I. 40. Po moci lačně spěly (dychtily). Vrch. Rol. XVII. — XXII. 163.

Spevokol. Phld. 1895. 77.

Spevokolový. S. schůzka. Phld. 1895. 77.

Spezák, a, m. = *zloděj*. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.

Spěznót (han.), *spajznút* (val.) = *ukrásti*. Brt. D. II. 387.

Spěžovec = *bronzový zvonec*. Phld. XII. 541.

Spěžový. S. zboží. NZ. II. 617.

Spica, e, f. = *paprslek kola*, Radspeiche, f. Slov. Zátur.

Spicená, é, f. = *odstoupení od koupě*. V Strakon. NZ. IV. 391. Cf. Spítiti.

Spielák v pivováře = *spilák*. Arch. XIV. 469.

Spievat = *zpívat*. Phld. 1894. 442.

Spiež, e, f. = *spěž* = *bronz*. Slov. Phld. 1893. 352.

Spiežovec, vce, m. = *zvon ze spěžce*. Vz Spěžovec. Tam (večer) zaznejú s-vee tučných volkov. Slov. Phld. 1896. 621.

Spiknout se. Dyž se obeň spikne = *výjde*. N. Město. Brt. D. II. 387.

Spilečník, a, m., v pivováře. Nár. list. 1894. č. 360.

Spileti. GR. Nov. 44.

Spínalo, a, n. = *pořádek*, *trifo* v. *šlichta*. Slov. Kal. S. 164.

Spínati. O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Spínka (dol.), *prut* (slov.), *rozpínák* (val.), *spružlák* (St. Hroz.) = *příčka*, jež spojuje obě křeče pluhu. Brt. D. II. 443. — **S.**, *na-*

bedří (Zlin), *pohřbetník se šlahounem*, který se za chomout zapíná (řemen po hřbetě koně se táhneoucí). Brt. D. II. 452. — **S.**, *koťula*, *zapínák* = veliký ploskatý knoflík z kosti nebo z perleti zapínat košili na prsou. Val. Brt. D. II. 470.

Spinkový, Kuppel-. S. řetěz. Ptrl. 16.

Spíratí = *popíratí*. Čehož i nyní s. nemůžete. 1568. L. posíl. 15.

Spiritualismus nechává vyplývati hmotu z ducha a neuznává se tedy zvláštní podklad hmoty. Mus. 1894. 324.

Spísa, y, f. = *kopí*, Spiess. Phld. 1893. 136.

Spisko, a, n. = místo, kde kdo právě spí, ležiško mimo postel. Zastál sem ho ešce na spisku (val., slov.). Brt. D. II. 387.

Spíšek. S. soli. Kat. z Žer. I. 170. — **S.** = *tobolka*. Wtr. St. Pr. 86.

Spíština, y, f. = nářečí spíšské. Phld. 1893. 429.

Spitihněv. Ráno měl S-va (kocovinu). Světz. 1894. 427. a.

Spítiti se = *od smlouvy upustiti*. NZ. IV. 390.

Spíznouti někde něco = *ukrásti*. Mor. Nár. list. 1896. č. 100.

Spíže. (Zvonař) z hamru utekl pohubivši spížu (zvonovinu). 1610. Mtc. 1896. 295. Cf. Spíže (III. 934. b.).

Spížní náklad. Vlč. Lit. 212.

spl. V spl s přísuto: *splaz* m. *plaz*. Dšk. Jihé. I. 41.

Spláčený čím. Sieti (nom. pl. retia) s-né provázky. Chč. S. 11. Vz Splácti 2).

Splasnút m. splasknouti. Gb. H. ml. I. 452. (dial.), Pastr. L. 148.

Splašník, a, m., hydrochus, brouk. S. krátký, h. brevis, kýlovitý, carinatus, podlouhlý, elongatus. Vz Klim. 123.

Splátkový. S. zákon (o splátkách z r. 1894.). Nár. list. 1894. č. 71.

Splav = *splynutí*. S. dlouhých vlasů. Vrch. Rol. XXXII. 109. — **S.** ledu (dříví) = *pramen*. XVI. stol. Cel. Pr. m. I. 25. Cf. Plav (3. dod.).

Splavník. S. opatruje splavení dříví. NZ. IV. 101.

Splef. Listí snoubilo se s větví spleti. Vrch. Rol. I. — VI. 17. — Len. 71., Pokr. Mrt. z. 9.

Spletenee, Wirtkopf. 1525. Wtr. Krj. I. 312.

Spleticha, y, f. Udělati s-chu. Světz. 1895. 15. Cf. Spletka.

Spliškatí. To učení z mnohých bludu splískáno. Wtr. Živ. c. I. 95.

Spliša, e, f. = *černá lesklá bridlice*. Us. u Frenšt. Mtc. 1894. 295.

Spľimesiac, e, m. = *plný měsíc*. Phld. 1895. 665.

Splošeka, y, f. = *nepálená cihla*, *repovrice*. Vz Vepřovice.

Sploštělec, lee, m., pediacus, brouk. S. stlačený, p. depressus. Vz Klim. 353.

Sploštěnina, y, f., Blattung, f. Sterz. I. 509. b.

Splošřovatel, e, m. S. vlny telefonní. KP. VIII. 364.

Spodina. S. jezera, Schweb. Mus. 1893. 453.

Spodit = všude vléztí, spouzeti; též s.

hřích, mrzutost v domě (Jevíčko). Brt. D. II. 387.

Spodkář, e, m. = švec n. dělník pracující spodky obuvi. Nár. list. 1895. č. 6. str. 3. Cf. Svrákář (3. dod.).

Spodky = *spodní nohavice* (podvlékačky) byly známy již v XVI. stol., ale jméno vyskytlo se teprve v XVII. stol. Wtr. Krj. I. 474.

Spodňa, e, f. = *spodník, rubáš*. Phld. XIV. 253.

Spodňáky. Slez. Věst. op. 1894. 8. S., *podznoky*, laš. Brt. D. II. 457. — S. = *podvlečka, burdák* = *spodní sukně*. Laš. Brt. D. II. 464.

Spodnica, e, f. (slez.), *opasek* (han.), *spodník* (nh.), *sukna* (Přer.), *košula* (Kroměř., Zábř.) = *rubáč ženský*, košile od pasu do polovic lýtek. Brt. D. II. 463. Také opflečko přisité k spodní části (k podolku). Ib. 463.

Spodníček, čku, m. = věnec perlový, na němž ležela korunka. Wtr. Krj. I. 102.

Spodník, u, m., vz Spodnica (3. dod.).

Spodňucha, y, f. = *spodnička*. Studénka. Hledíková.

Spodobování souhlásek. Vz Gb. H. ml. I. 321.

Spodobrvnatý. S-tí nálevníci, hypotricha. Ott. VIII. 820.

Společně, čte, n. = *drojce*. Han. Brt. D. II. 387. Blízně (val.), společné. Ib. 457.

Společník, a, m., symbiotes, brouk. S. hrbolkatý, s. gibberosus, proužkovaný, rubiginosus. Klim.

Spolek. Ani holub spolky nemiluje. Slov. Zátur. Vz výklad v NZ. III. 390.

Spolitě. Pracují s. (společné, úhrnem). Hanác. Mtc. 1896. 132.

Spolitý. S. chléb, černý (val.). — S. = *chorý* (laš.). Brt. D. II. 387.

Spolkem = *společně*. S. zahynete. Chč. m. s. 59.

Spolník = *spojenec*. Jg. (Zl. Jg. 192.). — S., thiasophila, brouk. S. červenavý, t. angulata, hnědokrový, inquilina. Vz Klim. 137.

Spolnožil, a, m., astenus, brouk. S. krásný, a. pulchellus, krátkokrový, immaculatus, přehlédnutý, neglectus, úzký, angustatus, vláskorohý, filiformis. Vz Klim. 225.

Spoločnica, e, f. = žltá kaša na husto uvařená. Na Zvolensku. Phld. 1894. 434.

Spolubydlee, e, m. Arch. XIV. 18.

Spolučin, u, m. Krejč. Psych. 33.

Spoludržba, y, f., compossessio plurium in solidum. Vz Ott. VIII. 61.

Spoluhornice, e, f. Jana Trisky manželka a s. naše. 1611. Kutn. šk. 111.

Spoluhorník. 1597. Kutn. šk. 57.

Spolulennietví, n., Mitlehenschaft, f. Sterz. II. 329.

Spolulenník, a, m., Mitlehensherr, m. Sterz. II. 329.

Spolumedař, e, m. Mtc. 1895. 142.

Spoluměštěnín, a, m. Půh. III. 602.

Spolumistr, a, m. 1515. Arch. XIV. 287.

Spolumlatec, tce, m. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuil.

Spoluotrok. Čeh. Otr. 30.

Spolupamátka, y, f. Na něčí s-tku. Břez. Font. V. 391.

Spolupatričnost, i, f. Spolupatričnost ná-

rodná, Zusammenhörigkeit. Phld. XII. 321., XIV. 356.

Spolupodílník, a, m. Am. Orb. 109.

Spolupomocník. Mus. 1894. 214., Kutn. šk. 152. (r. 1616.).

Spoluposlouchání, n. S. rozmluvy telefonní. KP. VIII. 353.

Spolupracovník, a, m. 1613. Kutn. šk. 137.

Spolupůvod. Vs., Arch. XI. 537., XIII. 119.

Spolurab, a, m. Čeh. Otr. 40.

Spoluradní, ího, m. 1521. Kutn. šk. 3.

Spoluručenství, n. Nár. list. 1895. 150. odp.

Spolurukojmě. Arch. XIII. 45.

Spolusouseda, y, f. Truhličková, s. vaše. Arch. XII. 244.

Spolustojnost = súpatričnost. Zvolen.

Spolustolný dedie, comensalis coheres. 1418. List. fil. 1895. 440.

Spolutovaryš. 1481. Půh. VI. 123.

Spolutvorčí. S. duch. Am. Orb. 109.

Spoluvěčný. S. otec. Chč. S. 328.

Spoluvladatel, e, m. Phld. 1895. 359.

Spoluvládce. Mtc. 1895. 36., Vrch. Rol. XVII.—XXII. 73.

Spolym = *spolem*. Brt. D. I. 102.—103.

Spomocně. Růd. 34. a.

Spon = vzdálenost jednotlivých sazenic lesních. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Sponáhlif sa = *pospíšiti si*. Phld. XII. 105.

Spondňa, e, f. = ženský šat. V Buči. Phld. 1894. 253. Vz násl.

Spondník, u, m. = *spondňa* (předeház.). V Železně Březnici. Jinde na Slov. = *rubáč*. Phld. 1894. 253.

Sponta, y, f. = *druh krátké halapartny*. Wtr. Krj. I. 616.

Spopeřif sa. Ký dách ta tam vynes? Ať sa nespopeříš (nesletíš, nespadneš)! Jicko. Brt. D. II. 387.

Spor. O pův. slov. cf. Gb. H. ml. I. 78.

Spořáček, čku, m., rostl. Duf. 282.

Spoře = *hojně*. Jeho chvála slula s. Kat. 41. Obecné dobré s. rozšířil. Pasa. 394. Více dokladů ze strč. vz v List. fil. 1895. 122. Vz Spory.

Spořík, a, m., masoreus, brouk. Klim. 74.

Spořit. Tráva spoří = je ji hodné. Spoří? Tázou se těch, kteří něco sklízají. Cf. Prispořit. Brt. D. II. 387.

Spořitelnictví. Znaleci s. = věci týkající se spořitelu. Nár. list. 1895. č. 94. odp.

Sporo = *spoře, hojně*. S. plovúcie slzy. Krist. 14. Tak vědí, jak jest s. na hotový (peníz) živu bejti. Kat. z Žer. I. 224. Keď už skoro, tedy sporo. Phld. 1895. 733. Neskoro, ale sporo. Slov. Nov. Př. 261. Vz Spory.

Sporokysta, y, f. Vstnk. II. 572.

Sporost. Postie sie pro s. iako lakomezi. Hus. (List. fil. 1896. 69.). Cf. Sporota.

Sporozoidní. S. útvar. Vstnk. II. 572.

Sporozoon, -zoa, n., třída prvoků. Vstnk. II. 534. nn.

Spory. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 31. Přší-li na sv. Petra a Pavla, bude obilí nesporé a zčerná. ČT. Tkč. — V novější době užívají tohoto slova často ve smyslu: řídký, malý, nedostatečný a p. dle něm. spärlich.

Mus. 1894. 161. Sporé cary sítnice. Schb. N. 25. S. opisování Slováře. Jg. (Zl. Jg.). S. zprávy. Phld. XII. 727. Tak slabá naděj kmitá mu a sporá. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 43. Cf. Rozspóriti.

Sporýš, *vrání chléb, vrhica, železník, verbona*. Brt. D. II. 508. — **S.**, *truskavec, ucestka, prašcák, křuparka, přetržník, rlcoun*, polygonum aviculare, rostl. Brt. D. II. 506.

Spůsob. Syna sme na fašingy do s-bu doniesli = oženili. Phld.

Spotřebovati. Co se potrebuje, to se spotrebuje. Šariš. Phld. 1895. 186.

Spoud. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 47.

Spoušť, i, f. = příkopka napříč cestou, Mulde, f. Záp. Mor. Brt. D. II. 388.

Spouštělka, y, f. S. závětrných plachet, Bekaier. Sterz. 434. a.

Spoušťka, y, f. = boží dopuštění. Bože na nebi, tohle je s. Žďár. Brt. D. II. 388.

Spouzet = *hledati něco nedoroleně, hrmotně nebo prohledávati*. Co tam spóziš? Han. Brt. D. II. 388.

Spověrkovat koho = *porůvkem sbíti*. U Zleb. NZ. II. 695.

Spózeti, vz Spouzeti (3. dod.).

Spráhnouti se s kým. Ché. P. 54. b., Št. R. 98.

Sprásky = prástky. 1645. NZ. III. 242.

Sprasnice, s přísuto (prasnice). Dšk. Jihé. I. 41.

Spraš, vz násl.

Sprášiti. Matka včel se sprašuje s trubcem v letu, letí na *spraš*. ČT. Tkč.

Spraštiti. Snad bys se pro babu nespraštila? Světz. 1896. 614.

Spratati. O pův. vz Gb. II. ml. I. 33. Dobrých sa mnoho sprace (směštná). Phld. 1894. 517. To se jim nemůže do hlavy s. 1607. Phld. 1894. 5. (XII. 643.).

Správa = *práce u dobytka*. ČT. Tkč.

Správce (správec, Us.). O skloň. cf. Gb. Km. -a. 28. nn.

Spravedlivost. S-sti už dávne pod oboru odzvonili. Slez. Nov. Př. 66.

Spravedlnost. Brig. 61.

Spravedlný, dlen. Gb. II. ml. I. 164. — Ž. wit. 7. 12.

Spravelný m. spravedlný. Gb. II. ml. I. 410.

Spraviti. Nie mu nespravil (neublížil). Phld. 1896. 251. Zabudli na ňom (koste) okná s. (udělati). Phld. 1896. 258. Chce s. z muchy dva kožuchy (udělati, poriditi). Nov. Př. 549.

Správkař šatů. Čel. Pr. m. II. 1275.

Spravodajský, Berichterstatter-. Vz Nár. list. 1894. č. 30.

Spravodajství, n., Berichterstaten, n. Nár. list. 1894. č. 30.

Spředy m. zpředu. Brt. D. I. 85.

Spřeha, y, f. Pojedu do města spřehó, t. j. pojedeme dva s jedním vozem, každý dá jednoho koně a něco si naloží. Han. Brt. D. I. 388.

Sprievodce, e, m. = *pruvodce*. Ja viem o tvojom s-covi. Phld. XII. 52.

Spřih, u, m. = *spor*. Máme ze sósedem takové s. Han. Brt. D. II. 388.

Sprihanie, n. = *spiknutí*. Chceli príst na stopu nejakému s-niu. Phld. XII. 389.

Sprikat se = *zříkati se, vzpirati se, proticiti se*. Nespríkaj se! Nespríkám se, ze ti to neudělám. Zlín. Brt. D. II. 388.

Sprncel. Objednal s-ele a jiné řebiky. 1721. Pras. Rem. 50.

Sprostný = špatný. Dosti byla s-ná rada AlxV. 2300.

Sprostvo, a, n. = *hladké plátno*. V Hont. Phld. 1894. 310.

Sprostý = *sprostný, špatný*. S. si ty medzi svätých (o nepovolných). Výklad vz v Phld. 1894. 874. — **S.** = *hloupý*. S. jako peň, jako tela, ako somár, ako tlk; sprostý jako hus. Nov. Př. 566.

Sprota, Sprotte, f. Us.

Sprouděný = *zpruzený mezi nožkami*. S dítě. Záp. Mor. Brt. D. II. 388.

Spruch. Napínaje svaly každý s. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 241.

Spružina. S. řezačky = *habrová tyč*, zdvihá celou spodní pohyblivou část řezačky vzhůru. Brt. D. II. 454. U saní = *habrová tyč* mezi snice pod přední násad prostrčena. Brt. D. II. 451.

Spružka, y, f. = *šprysl, přičle*. Slov. Kal. S. 166.

Spružlák, u, m., vz Spinka (3. dod.).

Spůdnělý = *stuchlý*. S. seno, obilí. Zlín. Brt. D. II. 388.

Spuřeček, čku, m. = *stomorí*, sedum acre, rostl. Brt. D. II. 507.

Spůsobovost, i, f., Modalität, f. Mark (Krok. 1896. 12.).

Spusť vedle zespust. U Císařova. NZ. VI. 76.

Spustek, stku, m. = *splávek u strouhy* na mlýn. Vel. Meziříč. Brt. D. II. 388.

Spustiti. Všitek dluh s-il jsem tobě = odpustil. Ev. seit. 39. 32.

Spušc, e, f. = *čistec, čistík, len p. Maria*, linaria vulgaris, rostl. Brt. D. II. 504.

Spušchaný. S. mléko. Také slez. NZ. IV. 445.

Spuščenec, nce, m. = *rozpustilec*. Nove Město. Brt. D. II. 388.

Spušťaný. S. mlíko = *sebrané*. Ostrava.

Sputnaný; -án, a, o = *svázaný, spoutaný*. Phld. 1896. 487.

Sputnati = *svázati, spoutati*. Ja ho (kone) s vami sputnám. Phld. XII. 721.

Sputnatý = *sputnaný, svázaný, spoutaný*. S. kón. Phld. 1894. 243.

Spúzati = *spouzeti*. Žerav. Glos.

Spvasob, u, m. = *spůsob*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 554.

Spýchaný. V boji hrdý jest a s. Kub. Rol. 141.

Spýn, u, m., vz Stonek (3. dod.).

Spýnek, nku, m., vz Stonek (3. dod.).

Spýní, n., kollekt. Vz Spýn (3. dod.).

Sračka, y, f., vz Strací nožka (3. dod.) Brt. D. II. 502. — Tu vodu pijíce trpiechu bryzenie v živote a sračku. 1487. Krok. 1895. 285.

Sražaf = *sražeti*. Slov. Kal. S. 166. Cf. Sronit.

Srátať = *spočítati*. Phld. 1896. 25.

Srazilost, i, f. S. krve. Háj. Herb. 212. b.

Sražek, žku, m. = *konec nápravy z hlavy* třetí. Na Zábř. Brt. D. II. 443.

Sraženka, y, f., Consumée. Sterz. 621. b.
Sražet se = *styděti se*. Vone se sražijó.
 Na Zábř. Brt. D. II. 388.

Sraživosť, i, f. S. vlny, Krimpkraft, f.
 Sterz. II. 126., 132.

Srážka, y, f. = *lis*. S. na tvaroh. Záp.
 Mor. Brt. D. II. 388.

Srbijanka, y, f. = název směsi srbských
 národních tanců, kterou pro klavír na čtyři
 ruce vydal J. Svoboda. Dhn.

Srdce, *srce* (d odsuto, Us.), *srco*, mor.
 O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. Jak se na
 Slov. hojí klopanie s. Vz Phld. XII. 565. —

S. lačné = *lačný žaludek*. Phld. XII. 319.

Kdo na boží narození ráno na lačné srdce
 vejce vypije. Mor. Mte. 1894. 17. — **S.** =

sídlo citů. atd. Srdce nie kameň; Co vraj oko

vidí, to s. uverí. Phld. 1893. 527., 1894. 205.

Co oči vidzu, šercu ne žal. Ib. 1895. 187.

Nosí s. na talíři (o dobráku). Nár. list. 1896.

c. 122. Má s. ze železa a hlavu z ocele. Nov.

Pr. 562. Co není od srdca, k srdcu neide

(o macoše). Mor. Čes. I. V. 421. S. dobré vše

učiní, když dobře se s ním jedná; Leč s., to

se nemění tak snadno. Alf. 32., 87. Vsemu

odolá žena, jen srdci svému nikoli. Šml. I.

112. Jen věrná s. osud nezdrtí. Vrch. Rol.

XVII.—XXII. 116. Čím s. jest naplněno, o tom

ústa mluví. Bl. Gr. 358.

Srdcoštítý korohryz, brouk. Klim. 326.

Srdéčko, vz Slzička (3. dod.).

Srděčník, u, m. = *hojička*, *leonurus car-*

diaca. Brt. D. II. 504. — **S.**, *parnassia*. Tak

sluje v Českomor. pohorí. Šml. I. 6. — **S.** =

prsníček, *prsní kožich*, *plíseň*. Vz Plisek. S.

byl obyč. bez rukávů. Wtr. Krj. I. 460.

Srdeň, dně, f., vz Svořen (3. dod.).

Srdce v Rkk. Vz Mus. 1896. 255., List.

fil. 1896. 334., Mus. fil. 1896. 231.

Srdíčko = *podléška*. ČT. Tké. **S.**, vy-

šívání na srdíčko. U Kunovic. NZ. IV. 231.

Srditý = *srdnatý*. Val. Brt. D. II. 389.

Srdnatě = *srdčně*. S. se modlil. V. Kal.

87.

Srdnatý = *srdčný*. Bylo jim do s-tého

pláce. Zač. XVII. stol. Wtr. Živ. c. I. 220.

Srdný = *hněvový*. Slov. Kal. S. 166.

Srdoň. Starý s. Phld. 1895. 747. Cf. Srdoš.

Srečisko, a, n., vz Srok (3. dod.).

Sřečiti se s kým = *do řeči se dáti*. Šml.

VII. 104.

Sreh, a, m., *sršeň*. O pův. cf. Gb. H. ml.

I. 65.

Srieňový. S. venec dlhých vlasov. Phld.

1895. 217. Cf. Sřín (3. dod.).

Sriež = *srieň*. Phld. 1893. 489.

Sřín, *sřín* = *jíní*, *sníh*. Slov. Je jako srieň

= úplně čistý a má úplně stříbrný lesk: Keď

srieň spadne na hlavy (sbelejí). Phld. 1893.

344., 1892. 405.

Srka m. sirka, laš. Brt. D. I. 104.

Srkallo, a, n. = *zrcadlo*. Zdy by sa len

v s-ile shládzala. Phld. XII. 697.

Srňátko, a, n. Vz Tance mor. (3. dod.).

Srněi nohy. Ve dne v noci býf na srněích

nohách = k útěku připraven. Brt. D. II. 389.

Srnec. O pův. slova srna cf. Gb. H. ml.

I. 65. Je jako srnec (o zbrklém). Žďár. Nár.

list. 1894. č. 155. odp. fenill. Je jako srna
 (sličná, hodná, nšlechtilá). Žďár. Ib. — **S.** =

krav. jm. NZ. III. 8. — **Srna** znamená *ro-*

háče, *paroháče*. Vz Krok. 1892. 438. — **S.**

Srnci z tela (dětského) vylezú ven. Mor. NZ.

VI. 84. Cf. Srnice.

Srnečník, u, m., vz Parnassie (3. dod.).

Srob, u, m. = *srub*, okno ve stodole, kte-

rým vytahují se snopy z parniku. Mor. Čes.

I. V. 460.

Srok. Inde s., inde skok; K bratrovi s. a

k sestře skok; Do N. srečisko a do N. sko-

čisko. Phld. 1894. 441.

Sroněnosť. Keď pomyslim si na onú sro-

nenost mysle, do ktorej smó upadli (zmate-

nosť a p.). Phld. XII. 313.

Srosnati se kde = *směstnati se*. Kunst.

Brt. D. II. 420. Cf. Zakrosnat (3. dod.).

Srost, u, m. Splet a s. bystrin. Pokr. Mrt.

z. 9.

Srostlík, u, m. = *rostlík*, dva spojené

hrnce, v nichž se ženám jídlo nosí. Brt. D.

II. 379.

Srostlokroužník, a, m., *cistela*, brouk.

S. hedvábitý, c. *sericea*. Vz Klim. 367.

Srostnutí. S. dvou listů. Čl. L. Jos. 31.

Srovnale. S. s t m vypovídali z města

mnichy. Tk. X. 50.

Srovnaně. Aby s. spolu se milovali. Ché.

S. 102.

Srovnati se s čím. Kdo se nesrovnává

s chlebem, nesrovná se také s lidmi (proto se

musí chléb na rovno krájet). Čes. I. V. 232.

Srozuměti čemu. S-měv hříechu svému.

Ché. Mik. 450.

Srp. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

O tvarech srpů a jich užívání v době před-

historické. Vz NZ. III. 359.

Srpek, *falcaria*, rostl. Vz Ott. VIII. 1020.

Srpice, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.

Srpušky, *evaniidae*, hmyz. Vz Ott. VIII.

639.

Srsť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40.

Srstnatec, *tee*, m., *lasiotrechus*, brouk. S.

štítkový, l. *discus*. Klim. 21.

Srstník, a, m., *ptiliolum*, brouk. S. jemno-

zrný, p. *croaticum*, *podlouhlý*, *oblongum*, zú-

žený, *angustatum*. Vz Klim. 300.

Sršatý = *prudký*. Wtr. Krj. I. 209. O pův.

slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

Sršeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

Trhl sebou, jakoby mu byla s. kol uší za-

bzučela. Šml. VII. 69. Děvea do roboty ako

s. Slov. Nov. Pr. 606.

Sršetí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

Srtoun, a, m., *dasyurus*. Am. Orb. 107.

Srub = *přístarek* na obilí, mouku, slaninu

hud' vedle vrat anebo více nazad. Popis slez.

srubu vz v NZ. III. 199.—200. — **S.** = *de-*

sková ohrada dvoru = *parkan*. Brt. D. II.

439. — **S.** = *dřevěné stěny chalupy* na pod-

úbelnicích postavené. Vz NZ. II. 569., Brt.

D. II. 432. Hrad z srubuov hlinou obložený.

Vz Dob. Dur. 286. — **S.**, cf. Přístodůlek (3.

dod.).

Srubica, vz Slupice.

Srubový. S. dřevění dolu. Vz Ott. XI.

600. b.

Srúcanina, y, f. = *zřícenina*. Phld. 1896.

18.

Srúcat sa = *zřítiti se*. Slov. Kal. S. 167.

Srůstní. S. pruh (listů; ve kterém se srůst udál). Cl. Zrůd. 12.

Srvátka. Slov. Mtc. 1894. 107.

Srvotka, y, f. = *syrovátka*. Na Frýdecku. NZ. IV. 445.

Sryna, y, f. = *srna*. Laš. Brt. D. I. 104.

Sryp, u, m. = *srp*. Laš. Brt. D. I. 104.

ss mění se dial. v *sj*: přes sebe — přej sebe; Budeš zas s náma — zaj s náma. Kts. 18. — **ss** splývá v *s*: nebeský, ruský. Gb. H. ml. I. 479.

Ssáha = *síaha*. Phld. XII. 697.

Ssáti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76., Krok. 1893. 54.

Ssavěitý. S. pasovec. Am. Orb. 104., 105.

Ssek, gt. sesku, nyní cecek. Gb. H. ml. I. 491.

ssk mění se jako *sk*: ruský m. ruský, ruský, ruští (nom. pl.). Gb. H. ml. I. 448.

Ssopiti se. Protož z toho bludu ihned se v nich ssopí jiný, aby... (zrodí). Chč. S. 308.

Sstálý, constans, vytrvalý. Sstál, a, o. List. fil. 1895. 300. Stála v VII. 765. b. oprav v: sstála.

Ssumovati co. Arch. XIII. 455.

Ssúti. Kupce s. (koupi zvrátiti). 1499. Vest. op. 1894. 32.

Ssibati koho na zem. Vz Šibati. Phld. XII. 353.

Ssosovatěti = *šosákem se státi*. Světz. 1894. 69. a.

st neměkne na Třebíčsku v *st*: host, chytrost; ale: nit, čtvrt. Brt. D. II. 225. Cf. násl. *st* — *st* mění se a) v *st*: masopustní; b) v *et*: kláct m. klásti. Dsk. Jibě. I. 41. Vect, plect, Gb. H. ml. I. 480.; c) v *st*: stežeje, stěžeje. Us. Gb. H. ml. I. 388. — V *st* s *přisuto*. To je stíž (tize)! Dsk. Jihě. I. 41. *st* odsuto v 3. os. sg.: jest, *ve* v šedesát m. šestdesát, staroství, ozaj (vz toto). Gb. H. ml. I. 399.

st. Slova ukončená v *st* a skloňovaná podle vzorce *košť* mají v Brněnsku místy *st*: radost. Brt. D. II. 166. V Kunštátsku imper.: pust, namast. Ib. 233. (*st* tvrdne v *t*). — Za spisovné *st* bývá v dialekt. *se, šě, šc*: scěna = stěna, u Hrozen. Brt. D. I. 40.; *šcěna* = stěna, laš., Brt. D. I. 106.; *ščěna* = stěna, laš. Ib. 107. (Gb. H. ml. I.). Čisčit m. čistiti. Záhoří. Brt. D. II. 16. Dosč = dost, radošč m. radost, ješč m. jest (inf.), šciri (stiri, čtyři). V Radkové. Phld. 1894. 192. Pšcě m. pšst, mašč m. mast. Ib. 1893. 559. V instr. sg. jmen odtažitých vzorce *košť*: zloščó, radoščó, u Kojetina, u Drahan, u Litovic, u Zábrehu, v Tišňovsku, v Litovelsku, Konicku, Jevicku a u Kunštátu. Brt. D. II. 47., 101., 105., 122., 128., 186., 233. Kosei. V Ratkové. Phld. 1893. 559.

Staby = *jakoby*. Vz Sta, Phld. XII. 68.

Stáčeč, e, m. S. piva, vína atd. Us.

Stáčiti. Nestáčil dopovedat = sotva dopověděl. Phld. 1895. 4.

Stačný = *stáčnj*. Mamalci jsú lidé dosti stační. Kabt. 31.

Stad v Ev. ol. prý není. List. fil. 1896. 340.

Stádce, grex. 1418. List. fil. 1896. 111.

Stádochova, y, f., Viehzucht, f. Phld. 1894. 652. V Kal. S. 167.: stádochov.

Stafylokokkový. S. infekce. Ott. XI. 571.

Stafylokokky. Vstuk. II. 502., Ott. XI. 571. Cf. Kokka (2. dod.).

Stahafa, Klachel, m., laš. Brt. D. II. 389.

Stahel. *Stahle, stihle* = řemeny od chomoutu k udidlu se táhnoucí. Brt. D. II. 452.

Stahování slabik. Vz Gb. H. ml. I. 554. V Kosmografii vz v List. fil. 1893. 455. Na Slov. Vz Pastr. L. 118.

Stacha, y, m., vz násl. Stanislav.

Stáj, e, f. = *půda na seno* a slámu (nad stodolou). N. Město na Mor. Čes. I. V. 179. Jimramov. Brt. D. II. 389. — **S.** = *místnost* v síni porotní za prkennou hradbou publiku vykázaná. Herm. Bodř. Praž. 38.

Stajňovní = *chlévní* S. hnůj. Phld. 1896. 526.

Stakde = *jak kde*; **sfakedy** = *jak kdy*;

sfakto = *jak kdo*. Slov. Kal. S. 167.

Stalina, y, f. S. všehomíra. Am. Orb. 111.

Stamet, u, m. = *drahé sukno*. Wtr. Krj. I. 366.

Stan = *Taille*. Tenký s. Phld. 1892. 603. —

S., stánek = *opléčko* (u Místka, na Slov.). Brt. D. II. 463., Phld. 1893. 55. — **S.** = *obydlí, nocleh*. Dáti někomu stan s příslušnou večerí (zdarma). Pras. Teš. 38.

Stáň, ě, m., vz Stanislav (3. dod.).

Stáně, *Staně,* ě, m., vz násl. Stanislav.

Stánečné. Cel. Pr. m. I. CXL.

Staníc, e, m., vz násl. Stanislav.

Staník, a, m., vz násl. Stanislav.

Stanislav, a, m. Odtud: *Stach, Stacha, Stán, Stána, Staně, Stáně, Stanic, Staněk, Staníček, Staník, Stanka, Staša, Stašek*. Kbrl. Sp. 19., Čern. Pr. 26. Cf. Kotk. 31.

Stánka, *stanka*. S-ku nosia okolo drieku: v pase je spojena s rubácom, zadnia čiastka z oplecka číaha len do pol chrbta, a tak od pasu až po oplecko je s. viditeľná. Na Zvolen. Phld. 1894. 311. (253.). — Wtr. Krj. I. 345.

Staněvat sa = *stavěti se* (jakoby...) Phld. XII. 687.

Stanovištný. S. voda. Háj. Herb. 38. b.

Stápati. Stápajúc s nich (vousů) bombolce (strásaje rampouchy). Phld. 1895. 370.

Staránová (svíčka) = *stearinová*. Us. Čern. Pr. 89.

Starcovitý. S. čeled. Nár. list. 1896. č. 190.

2. **Starček,** agrimonium, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.

Starčiti = *stáčiti*. 1650. L. posíl. 61

Starčie. Laš. Brt. D. II. 110.

Staře. S. i nově. Růd. 21. b.

Stařec. Starci vypovídají se z Dědkova přes Holohlavy do Pohodlí. NZ. III. 290. Hádanka o starci. Vz NZ. III. 39.

Stařeček = *praděd*. V Blatnici; tam *dědček* = *děd*. Brt. D. II. 460.

Starej, cho, m., bylo jm. rybníka u Pardub. NZ. IV. 100.

Stárek, rka, m. = *přítok potoku Bukovce* na Frýdecku. Vest. op. 1894. 18. — **S.** = *starešina* při svatbě. Phld. 1895. 658.

Stařenka, y, f. = *prabábo*. V Blatnici; tam *baběnka* = *babicka*. Brt. D. II. 460.

Stařený. Stařené víno. Kat. z Žer. I. 215.

Stáří. Sv. Vít jsa 18 let v stáří. XV. st. Mus. fil. I. 261.

Staříčský. S. návesí u Fryčovic. Mtc. 1895. 242.

Stárka, y, f. = první tanečnice a pořadatelka májové slavnosti. NZ. IV. 1., 126.

Stároč — *stáří*. Je s. 5 let. Brt. D. II. 33.

Starobylosť. O tomto slově napsal Bl. Gr. 170., že jest vox inusitata.

Starobyť = *starobyť*. Zábř. Brt. D. II. 189.

Staročech. Vz Strana (3. dod.).

Staročeský. S. mluvení. Bl. Gr. 102.

Stároča = *staletí*; *storočie* = století. Slov. Kal. S. 168.

Staro dávno, gt. stara dávna, lok.: po staru dávnu atd. Z toho se vyvinulo: starodávno, starodávna, starodávnu. List. fil. 1895. 301.

Starohistorický. S. látka. Vlč. Bás. 82.

Starokališník, a, m. Wtr. Živ. c. I. 136., 326.

Starokrásna, y, f. = krásné dílo starého věku. Am. Orb. 111.

Staromilec, vz Ypsilonista (3. dod.).

Staromládenecký. S. světnice. Wtr. St. nov. 76.

Staronárod, a, m. Am. Orb. 109

Starootčizeň, zně, f. = *dědictví*. Slov. Kal. S. 168.

Staropanický. S. náhled. Šml. VIII. 3. (32.).

Staropísmý. S. fc. Gb. H. ml. I. 521., List. fil. 1895. 330. S. text. List. fil. 1896. 309.

Starosc = *starost*. S. nie radose. Šariš. Phld. 1895. 378.

Starosť = *péče*. Měl s. o něm. Ev. víd. 101. Luc. 10. 34. Cf. Mej o něm péči. Ib. Luc. 10. 35. S. jak družka kluše vedle jezdce. Horác. Frida. Coss. 55. Jedna starost druhou honí. Nov. Př. 158.

Starosta, y, m. = *starce*. AlxN. 2424. — *s-ty* = rodiče, dle něm. Aeltern. Cf. Dob. Dur. 109.

Starostvie m. staroststvie. Gb. H. ml. I. 309.

Starosvarbí = starosvatbí. Vykl. Svat. 22.

Starosvat, vz Plampač (3. dod.). — S. = *každý ženatý veselník*. Slez. Věst. op. 1894. 8.

Starosvatbí. S. byla ochránkyní nevěsty, po případě její řečnicí a zástupkyní její matky. Cf. Vykl. Svat. 22.

Starosvatka, y, f. = *starosvatbí*. Vykl. Svat. 19.

Starosvatý. S. dub. Sflow. Lil. Ven. 21.

Starosvěták, a, m. Ml. Hüb. 220.

Starousedlý. S. sedláci. Nár. list. 1895. č. 150. feuill. S. pojmy. Ib. 1894. č. 182. — Cel. Pr. m. I. 169.

Starověrecký. S. smýšlení. Zl. Jg. 191.

Starozlezyklý. S. rozpustilost. 1543. Wtr. Živ. c. 926.

Starožitnůstkovati = býti zuřivým starožitníkem, alterthümeln. Sterz. I. 138.

Staršinka = *starší služka*. V Bolesl. NZ. IV. 108.

Starý. Staršímu poctivost (a detom chleba s maslom). Phld. 1894. 197. Starší lidu lépe než z lidu; to má jiný význam (starší lidé). Bl. Gr. 67. Starý robí viac rozumom ako rakama. Staré dievky musia väžu bielit. Slov. Nov. Př. 310., 603. Staré babé leda hrábě. Ib. 312. — *Starý n. baba* — *poslední snop* na poli udělaný veliký jako 3—5 jiných, při

obžinkách nošený. Oester. Mon. (Böhm.). I. 449. — S. = *ten snop obilí*, který byl o zruch nejprvnější do přístodulku vložen a tudíž v stodole jest nejstarší. Ten se mlátí posledn. o domlatcích. Jdou do stodoly na starýho. V Bolesl. NZ. IV. 108. — S. = *ten mlátec*, který při domlatcích poslední ránu cepem učinil. NZ. IV. 108. U Krumlova říkají: odřel kozu. Vz Koza (3. dod.). — S. *děvky* = hrušky. NZ. V. 586.

Staše v Rkk. Také v Ev. olom. Vz Osv. 1896. 892.

Staškov, a, m. = hora a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Stať — *stalať*. S. se mu dobrá přihoda. AlxV. 1685. (Krok. 1893. 10.).

Stateček. 1582. Kutn. sk. 25.

Statečnost = *statečnost*. S. na věcnosc. Šariš. Phld. 1895. 378.

Státi. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 86. Časování na Kroměříž., Kojetín., Bystřicku. Vz Brt. D. 29., 63., 81. Báh ví, čemu se má státi m.: co se má státi. Dle Bl. Gr. 179. zastaralá frase. **kde**. Stojí, jak vůl na kopcu. Slez. Nov. Př. 570. Stát na ničem (viseti). Slov. Ib. 590. — S. *za sebe* = *zámožným býti*. Jicko. Brt. D. II. 389.

Statický. S. elektrina = influenční, třením působená. KP. VIII. 464.

Statková, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Statočný = *poctivý*. Vz Statečný. Slov. Zátur.

Státoobčanský. S. ohled. Ott. IX. 17.

Státopravník. Nár. list. 1895. č. 46.

Státotvorný. S. idea, Phld. XII. 329., řád. Nár. list. 1893. č. 315.

Statový. S. soustava lesní. Fachwerk, n. Ott. XI. 606. a.

Stav. Pán od stavu = tkadlec. Žďar. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. Popis tkadlecovského stavu. Vz NZ. IV. 35. Jakého sme stavu, takou jezme stravu. Mor. NZ. V. 543. S. = *splar*, jez. S. v řece udělati. L. posil. II. 30. — S., jumentum: *potah*, *kuň*, *mozek*. I vložil jeho v stavy své i vede ho do hospody. Ev. víd. 101. Luc. 10. 34. Bezděka přeložil: Vložil ho na hovado své.

Stavaf do lutrie = *sázeti*. Phld. 1895. 490. b.

Stávcový. S. hlíst, taenia solium. Léčení jí. Vz Mtc. XVIII. 211.

Stavěcí. S. věnec (panen. XV. stol.). Wtr. Krj. I. 102.

Stavěčka, y, f. S. čepeč, Haubenmacherin. Vz NZ. IV. 302., VI. 60.

Staveň, vně, f. = *rámež okenice*. Dve okienka, na ulien maly stavne na svetlo zabarvené. Phld. XII. 108.

Stavení = *budova rábec*, zrl. *chalupa*. Brt. D. II. 432. Části stavení na Mor. Vz ib. 432. nn.

Stavěti. Kdo staví, pozbude peněz i zdraví. NZ. V. 543. I uředníky k tomu jsú stavěti. Čec. S. 24. Tak-li jest svůj lid stavěl. Ib. 118.

Stavidlo. Kacer, dolejší část tkadlecovského stavu, na níž leží s. (prsník). Brt. D. II. 454.

Stavisko, a, n. = *staveniště*. Phld. XII. 679.

Staviti se oě — *sázeti, že...* Phld. XII. 533., XIV. 53.

Stávka, y, f. = *sázka*. S-ku robít. Phld. 1896. 123. Vz Staviti (3. dod.). Pristal na stávku. Phld. 1895. 329. — **S.** = *strik* (streik). S. byla známa již dříve, ku př. r. 1446. (st. tovaryšů). Arch. XIV. 451. S. tovaryšů kozisnických r. 1451., tovaryšů soukennických r. 1465. Arch. XIV. 462., 477.

Stávkokaz, a, m. = kazitel stávky. Nár. list. 1896. č. 279.

Stavné, ého, n. Reg. IV. 47., Arch. XIII. 234.

Stavový. S. dřevo = *stěžen*. Bibl. Cf. Dob. Dur. 1 2.

Stavuňk. Pro tu věc žádní s-kové býti nemají. Arch. XII. 287.

Stearan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Steble. Kožišníci divoké kocúry, stěble aneb jiné kůže vypravovali. 1681. Pras. Rem. 57.

Stéci kam. Obce pražské stekly na klášter zderazský. Háj. Herb. 217.

Steh. Vz Šitý (3. dod.).

Stehavec, vce, m. = *stěhovavý pták*. Slov. Kal. S. 168.

Stehenní. S. nohavice = krátké ke kolenním, také: *kalihoty, poctivce, femoraly*; byly-li velmi krátké, sluly *sedění*, dle něm. *ksás*. Wtr. Krj. I. 374.

Stehlík: a) *zahradní* (nejlepší zpěvák, má v ocase šest kapek, proto sluje také *šestevákem*, ostatní jsou všechno *šteráci*, majíce po čtyřech kapkách); b) *lesňák* (nejmenší, bělavý); c) *lindák* (snědý do černa). Zlin., malovaný s. (N. Lhotka, uh.); plavý = slavík. Brt. D. II. 494., 495. — **S-ky** = druh červených jablek. Brušp. Hlediková.

Stehnatky, hmyz. Cf. Ott. VIII. 639. a.

Stehník, a, m., colonis, brouk. S. špinavý, c. immunda. Vz Klim. 290.

Stěhovati se. Dvakrát se s. a jednou vyhořet jest jedno. Us.

Stěhovavý. S. holub, ectopistes migratorius. Ott. XI. 512. b.

Stehový. S. vyšívání. Mtc. 1893. 355.

Stěch, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

Stějnění samohlásek = přizpůsobení samohlásky jiné vedlejší s-see: kancalar m. kancelář, taras m. teras, nehet m. nohet. Vz Gb. H. ml. I. 286.

Stejnocitnost, i, f. Am. Orb. 85.

Stejnodobný komu v čem = podobný. Ztk. 9. (3. vyd.).

Stejnodobost, i, f., Gleichförmigkeit. Jg.

Stějohlavec, vce, m., amisch, brouk. S. černý, a. annalis, dutočelý, cavifrons, hnědošpícký, validiuseula, krtí, talpa, malooký, indocilis, nepatrný, exilis, příbuzný, soror. Vz Klim. 153.

Stejnorodný. S. výměna. Ztk. 37. (3. vyd.).

Stejnok, něm. Akomasholz, -baum.

Stejnokladný. S. strofy či soustavné. List. fil. 1896. 401.

Stejnoletý. S. porost. Chdt. v Nár. list. 1893. c. 306.

Stejnomocnost, i, f. = *stejnomocnost*. Jg.

Stejnoprvkový. S. sloučenina, isomerische Verbindung. Am. Orb. 66.

Stejnořečový. S. kmeny. Nár. list. 1895. 231. 2.

Stejnorohý jazyčkovec, brouk. Vz Klim. 141.

Stejnotvárný. S. nádor. Hlav. Obrz. 3.

Stejnovatost, i, f. = *stejnovážnost*. Mark. (Krok. 1895. 291.).

Stejnovatý = stejnovážný. Mark. (Krok. 1895. 291.).

Stejspal, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Stěk, u, m. = *vzteč*. Má na něho stěka. U Cisařova. NZ. VI. 76.

Steka, y, f. = stružka vykopaná na louce n. v poli, aby voda odtékala. Zdár. Brt. D. II. 389., 262. Cf. Stoka.

Stekliti koho = *hladiti*? Phld. XII. 108.

Stelčoves, dříve Stehelčeves. Čern. Př. 32.

Stélka = rostlinné tělo, na němž nejsou od sebe odlišeny kořen, lodyha a listy. Ott. XI. 687.

Stemohlavec, *strmohlavec*, vce, m. = příčka směru na nosích sanic. Zlin. Brt. D. II. 451.

Stěna. S. v stavitel.: dřevěná, srubová, brazděná. Vz Ott. VIII. 2. Na stěnu sa driape (zvíja sa od bolesti). Phld. 1891. 440.

Stenanie m. stonanie v Rkk. Vz Mus. 1896. 241. Cf. násl.

Stenati m. stonati v Rkk. Vz List. fil. 1896. 316.

Sténé = *stejný*. V Chromci. List. fil. 1894. 85.

Stenek, nku, m. = *stonek*. Brt. D. II. 362.

Stěnice. Je s. na hmotu (rád jí maso). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Stěničník, lupinus minor, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Stenknutý. S. pery (stažené pysky). Phld. 1896. 605.

Stěnočova, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 158.

Stenosa, y, f. S. tracheální. Vstnk. III. 334., 334.

Stěnový. S. dobývání rud. Ott. XI. 598.

Steperiti se odkud. Keď som sa s-ril (sebral, zvedl) so zeme. Phld. XII. 206. Kým sa ten steperi s postele (vybere, vyleze), kdeže on už bude. Phld. XII. 203.

Stepňák, a, m., obyvatel stepi. Kole. 27.

Stěradlo, vz Stíradlo (3. dod.).

Stereochemický. S. bádaní. Vstnk. III. 2. (244., 128.).

Stereochemie, e, f. Rozvoj s-mie (dusiku, uhlíku). Vstnk. III. 244. (pokr.).

Stereoisomer, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 1., 5., 8.

Stereotypovaný. S. forma v knihtiskárně. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Sterilisování. S. masa. Vz Nár. list. 1894. č. 355.

Stěrky (stírka) = *strouhánek v mléce zavařený*. Vých. Mor. Brt. D. II. 482. S. = vejce se vbije do mouky, rozetře, husté těsto vlije se do vřelé vody a uvařené máslem omastí. Slez. NZ. IV. 498.

Steruš, míst. jm. v Nitran. Phld. XII. 74.

Stesk. Jatý (kůň) steskem stáje (po stáji) Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 84.

Stěžen. O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Stěžně = *rychle*. O tom s. VMti oznámiti

máme. 1568. L. posíl. I. 46. Nás s. psaním svým tejna nečin. 1566. Dnem i noci hned s. nám to oznam. Ib. II. 78., 81. Cf. násl. Stěžně.

Sthlec m. stehlec = stehlík. Boh. m.

steh m. *sch*, *t* přísuto: zastehlý m. zaschlý. Kruml. 428. (Gb. II. ml. I. 396.).

Stiahnuť s inf. Stiahne ho tam nebyť, to bude chyba. Stiahne příst. V jiných řečech by se přeložilo příslovkou. Phfd. 1894. 549.

Stiežně. Naschválně a s. k. VMti (posla) na koni teď posílám. Kat. z Zer. II. 103. Vz předcház. Stěžně.

Stih. Nemal ani stihu (času) na to myslit. Phfd. 1893. 457.

Stihel, vz Stahel (3. dod.).

Stichický. S. opakování. List. fil. 1894. 401.

Stilka = *skýca*. U Chrasti. NZ. III. 107.

Stínat ruce = *zalamovati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 389.

Stinka na hradbách. Pref. — Mus. 1894. 370., 523.

Stínohra. Nár. list. 1894. 277. 1.

Stipálek, lka, m. = *švec*, zastr. Čern. Pr. 46.

Stíradlo = pravouhelné, krátké pravítko k potírání kůže. Vz KP. VI. 676.

Stírka, y, f, vz Stěrky (3. dod.).

Stisk. O nocleh nemá stisku (starosti). Phfd. 1893. 150.

Stítí. Drví v lese s. dal. 1568. L. posíl. I. 50.

Stižně. S. žaluji. L. posíl. I. 44.

stj změnilo se v *šč* a toto v *šč*: pustiti, puščen, z pustjenz, ně. puštěn; iter. pušćeti, ně. pouštěti. Vz Gb. II. ml. I. 384.

stk m. *sk*: sklo m. sklo, stkvieti m. skvieti. Vz Gb. H. ml. I. 396. — Z *stk* se *t* odsouvá: šveska m. švestka, měskej, šeska m. městský, sestka. Dšk. Jihč. I. 19.

Stkelný. S. kámen. GR. Nov. 135. 25. Cf. Stklenný (3. dod.).

Stklenný. S. popel. GR. Nov. 135. 4. Cf. Stkelný (3. dod.).

Stkměnie. S. zlata. 1487. Krok. 1896. 80. Cf. Stkmieti.

Stkmieti znamená dle Kroku 1892. 258. = *shromážďiti, strádati*. Cf. Neroďte sobě s. pokladův v zemi, nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Ms. ev. Neuberg. saec. XIV. Vz v Kroku více.

Stkvěný (stkwyený). Zdráv buď s. biskupe (Ave gemma pontifex)! Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.

Stkvíti se, přesmyknutím kstvíti, sktvíti. Gb. H. ml. I. 547. O tvarech cf. ib. 546.

stl m. *sl*: stloup, pobřístlo. Dšk. Jihč. I. 19. — V *stl* s přísuto: stlačila dvře. Dšk. Jihč. I. 41.

Stlačení (deprese) v astronomii (podzor), v zeměpise atd. Vz Ott. VII. 320. nn.

Stlačidlo, *stlačoradlo* při galvanických bateriích. KP. VIII. 58.

Stláti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. — **co kde.** Stláchu rúcha svá na cestě. Čtení sv. Mat. Kap. XXI. (List. fil. 1895. 134.).

Stlef = *stliti*, znenáhla shoreti. Slov. Zátur.

Stliti kde. Kde čunek **pod** vrbou sthva. Vána. 25.

Stloukací želízko v košíkářství, aby upletené věci byly vsude vyrovnány. Vz KP. VIII. 120.

Stlůšcá. Zarval jak noha s. = velmi silné. Val. Brt. D. II. 389.

stn m. *sn*, *t* přísuto: mastný m. masný (trh). Ž. kl. 141., krám, lact. 31., tělestný, drstný. Vz Gb. H. ml. I. 396.

1. **S to.** Nemohlby s to bejti, aby ho zaplatiti měl. Kat. z Zer. I. 50. Není možné s to bejti, aby peníze měl položit. Kat. z Zer. I. 81.

2. **Sto.** O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49. O skloň. v Chromci. Vz List. fil. 1894. 282.

Stocent, u, m. = tíže 100 centů. Am. Orb. 17.

Stočenina. S. praporu. Wtr. Krj. I. 285.

Stodola z sthněm. stadal. Gb. II. ml. I. 124., 407. Části s-ly na Mor. Vz Brt. D. II. 437. S. zdýlní a přiční. Ib. Chybil se netoliko cíle na stodole postaveného, ale i vši celé s-ly. Bl. Gr. 358. Bylo jim jak myši v ožralcové stodole (spatně, tenť tam má málo). Kld. III. 45. Stará s. dobře horí (i stará ženská ráda se vdá). Phfd. XII. 40. Čisté ruky na poli nenaplňo stodoly. Slez. Nov. Pr. 426. Co že je z velké stodoly, keď je prázdna? Slov. ib. 570.

Stodolník = *strašidlo*. S. má kosti železné, maso lidské a železnou zbroj. Chrání sýpky. U Žel. Brodu. Vz NZ. III. 32. — **S.** = nadávka čes. Bratřím, že ve stodolách se scházeli. Wtr. Živ. c. I. 51., 52. Cf. Jamník, Pivničník.

Stoha, y, f. = *stoh*.

Stohlasý. S. vírava. Quis. Trš. 62.

Stojačka, y, f. Obilí rostlo na s-ěce = na stojato (val., slov. Brt. D. II. 390.). Štípali drví na s-ěce po létech (dolů) Brt. D. II. 327. **S.** = *kytka*, již mají mládenci o svatbě. Laš. Ib.

Stojačko. Na s. píti. Wtr. St. Pr. 51. Cf. Stojačky.

Stojan, u, m. = *část svíjaku*. Brt. D. II. 456. — **S.**, obec ve Spišsku. Phfd. XII. 75., 553.

Stojatý. Ze s-té vody a z dlouhé chvíle nerodí se nikdy nic kloudného. Čch. Kand. 16. S. plat (služba). Hrs. Nách. I. 255., 466., 281.

Stojazyčný = *stojazyký*. S. zmije. Vrch. Tryz. 203.

Stoka skořápky (výkrojek sifonalní). Ott. XI. 502.

Stoklasa chleba natrásá. Brušp. Hledíková.

Stoklášek, ska, m., os. jun. Kbrl. Dmzl. 22.

Stoklasný. S. řícece. Brt. D. II. 437. Cf. Stoklasa.

Stoknúť. Nemohol ani oka s. (zavřítí). Phfd. 1894. 541. — Dle Kal. S. 169. na Slov. jinak: *nastrčiti, narléci, obouti*.

Stoky. Do Stoků = trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Stolataxa, y, f. = *štolová tara*. NZ. III. 221.

Stoleček, eku, m. Vysívání na s-čky. NZ. IV. 230.

Stolice má čtyři rozkročené nohy (bůlky), *larice* sedí na dvou prkenných podnožkách. Chod. NZ. III. 15. — **S.** řezací. Popis vz v Brt. D. II. 451. — **S.** Krov na s-ěce a) stojatý, b) ležatý. Chod. NZ. IV. 206., 210. — **S.**

— *vyprázdnění stěra*. Velice se mu s-cc strhly (má běhavku). Kat. z Žer. I. 96.

Stolička, *poduščica* = část vozu mezi obrtlem a rozvorou. Cf. Brt. D. II. 445. — **S.** = *tlamka*, u St. Hrozenkova *klamka*, laš. *paščka*, dol. *stolička* = část pluhu v ožku. Brt. D. II. 447. — **S.** Hra na s-čky. Vz Dut. 98.

Stolík = *zásurka*, *šuple stolu*. Chod. NZ. III. 14.

Stoliř = *řemeslník necechovní*. Mus. 1894. 496.

Stolistenka, y, f. = *stolistá ruže*. Ztk. 71. (3. vyd.).

Stoliti kde. S. v domu zákonníka. Bibl. Dob. Dur. 114. S. s kým. Bibl. XV. stol. (List fil. 1896. 81.).

Stolní. Zboží biskupské či s.; S. role a grunty. 1566. L. posíl. I. 7., II. 78.

Stolník, a, m. S. stůl k jídlu uchystal. Vrch. Rol. XXII. 105. S. = krměnoš, dapi-fer, truksas. Cel. Pr. m. I. 795., II. 37., 39.

Stolohorský. S. kraj. Mus. 1893. 458.

Stolová (sín) = *jídelna*. Phld. 1892. 750., 1893. 319., 1894. 319.

Stolovnice, e, f. = *stolenice*, *zásurka*. Kal. S. 169.

Stolovník, u, m. = *svatební koláč*. Vz NZ. III. 156.

Stolový. S. izba = *jídelna*. Phld. 1894. 489.

Stomocí, vz Spureček (3. dod.).

2. **Ston**. Mnohý stonek tepruv utne, když se ubode oň. Tov. (Vlč. Lit. 215.).

Stonák, a, m., vz Sejček (3. dod.).

Stonat znamená na Kroměřížsku a v okolí sténati a nikoli churavěti. Brt. D. II. 31.

Stoněák, u, m. = *stonkuvka*, pestre, pe-sterce, polyporus frondosus, houba. Brt. D. II. 512.

Stonec, nce, m. = *člověk stonavý*. Slov. Zátur.

Stonek, nka, m., vz Chlebee (3. dod.). — **S.** = *záda rukávce*. Brt. D. II. 463.

Stonek, nku, m. Vz Stan, Opěčko (3. dod.). — **S.** *péra*: *kostrnka* (val.), *ostrnka* (han.), *ostěnka* (laš.), *stonka*, *ostonka* (kyjev.), *papěrka*, *piperka*, *pimpěrka* (brněn.), *tintěra* (Tišů.), *spýn* (slez.), *špeník* (dol.), *spýnek* (Jicko), *stopka* (Zlín.), *šešěrka* (Mlatecova). Brt. D. II. 496. — **S.**, *drub hlati*. Am. Orb. 89.

Stonka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Stonkový. S. sklenice. Vz Mrš. 107., 121.

Stonkuvka, y, f., vz Stoněák (3. dod.).

Stopa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Stopčena, y, f., vz Stopeák (3. dod.).

Stopečkovitý. S. řapíček. Čl. Zrůd. 27.

Stopečnatě. Byl s nádorem s. spojen. Schb. Nád. 9.

1. **Stopiti**. — **koho odkud kam**. S oře do prachu ho dolů stopí (srazí). Vrch. Rol. XVII. — XXII. 191.

2. **Stopiti**. Jak sa snah stopí (sejde). Phld. 1893. 469.

Stopka, y, f., vz Stonek (3. dod.). U houby stopka, také *hlounek*, *snít*, *nozka*, *hloubek*; na ní je *klobúk* (*čepička*, *hlavička*). Brt. D. II. 510. — **S.** kuří, vz Petrův (3. dod.).

Stopkovitě. Zpodina s. zúžená. Čl. L. Jos. 7.

Storublový. S. papier. Phld. 1894. 333.

Stotinka, y, f. S. koruny (mince = halíř). Phld. XII. 372.

Stotisícový. S. vojsko. Vlč. Lit. 126.

Stotý, správně: *stý*.

Stou = stól. V Čade. Slov. 1893. 372.

Stouha, y, f. = *řemínek*, kterým se ko-zenky u kolenou stahují. Plzeň. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 415.

Stoupa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Stoupenstvo. Quis. Itig. 85.

Stoupený. S. sukno (barevné). Cf. Sukno.

Stoustý. S. Fama. Nár. list. 1895. č. 181 odp.

Stožáhybový = mající sto záhybů. S. suknic. Phld. 1895. 214.

Stožár. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 44.

str. V *str* s prisuto: strakař, strnož. Dsk. Jihč. I. 41.

stř. Z *stř* s odsuto: třebro, třevo, třemcha, třešně, třída, třecha, třmen, tředa, třizlík. Gb. H. ml. I. 488., 489., Dsk. Jihč. I. 40., 41.

Strabec, bee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabík, u, m., Antimon. Am. Orb. 56.

Strabíkovce, vce, m., Antimonglanz. Sterz. I. 220.

Strabivec, vce, m. S. hranolový, Antimon-baryt, -blüthe. Sterz. I. 220.

Stracenuška m. *stračinuška*. Gb. H. ml. I. 525. Jinak: *stračí nožka*, *stračička* atd. Vz *Stračí nožka* (3. dod.).

Stračí. S. *nožka*, *stračička*, *stracenuška*, *sračka*, *ptáčky*, *zajíčky*, *randlíčky*, *papraď*, *nožka* (uh.), *botečky*, *pantoflíčky*, *ostruška*, *boží nohavičky*, *sralník*, *delphinium*. Brt. D. II. 502. rostl. — **S. ocas** (dle podoby listu *dívčí dřvo*, *rlčí lyko*, *podvečírka* (protože pry jen večer voní), *daphne mezereum*, rostl. Brt. D. II. 502. — **S. mluva**. Cf. NZ. III. 339).

Stračička, y, f. Vz *Stračí* (3. dod.).

Stradoba, y, f. = *nouze*. Slov. Zátur.

Stradonický. S. mohyly. Vz NZ. IV. 182.

Stradouň, vz Švec (3. dod.).

Strahovati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Strach. S. vždycky povahu má zajíce. Vrch. Rol. XVII. — XXII. 183. Strachem vadli: Ispadl nemalý s. Taborských (před Táb.) na oby-vatele království. Břez. Font. V. 347., 426. — **S.**, vrch na Slov. u Skleného v Turci. Phld. 1894. 637.

Stračno = *strašno*. U Domžl. Šb. D. 19.

Strachopód, a, m., vz Tuhýk (3. dod.).

Strachopouz, a, m., vz Rehek domácí (3. dod.).

Strachovitý = *bázlivý*; *jinde*: *strašlivý*. Nejsme s-ti. Alx. Nách. k. XXXVII.

Straka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79., 84. Je jako s. (vše bere). Us. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. Jedna s. (milénka) s kola a devat na kol. Phld. 1894. 442. Neobzeraj sa po strakách. Slov. Nov. Pr. 574. S. jako pták věstící. Vz Zbrt. Pov. 68., 71. — **S.** = *velikonoční vejce* různé zbarvené pomocí vo-sku. U Netolic a j. NZ. IV. 323., 335. — **S.** = *šlepičí jméno*. ČT. Tké.

Strakáč, e. m., vz Tuhýk (3. dod.). = *kocour*. Slád. Mak. 76.

Strakapoun, a. m., vz Tuhýk (3. dod.)

Strakař m. trakař, s přísuto. Dsk. Jihé. I. 41.

Strakatý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Je s. jako zába = pihovatý. Us. Nár. list. 1894. c. 219. odp. feuil. Brambory na strakato lupali (slupku jen z části sloupali). Nár. list. 1894. c. 349. odp. — **S.**, vz Tance mor. (3. dod.).

Strakonožka, y, f., ovce, Rommer, m. Sterz. II. 724.

Strakoš, e, m., vz Tuhýk (3. dod.).

Strakošek, ška, m. = *skalník*, *saxicola*, pták. V Podlazi. Mtc. XVIII. 214.

Strakota. Hadrů s. Kká. Puš. Roz. 60.

Stráň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34.

Strana. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. S. levá a pravá při vřstbě. Zbrt. Pov. 68., 73., 77. Politické strany v Čech. r. 1895.: agrárníci, anarchisté, mladočeši, moderní, omladina, pokrokaři, radikálové, realisté, socialisté, staročeši, antisemité, klerikálové.

Stranivá. Na Hané. Brt. D. II. 33.

Stránka. A ten lid zařídili jsú dvojím obvyčejem aneb dvojí stránku. Čech. S. 20.

Stranný = *prostranný*. Vz Přený (3. dod.).

Stranoplodý. S. mech. Ott. VIII. 823.

Stranová = *stranou*. Brt. D. I. 197.

Stranovati, *okleporati*, *oklepávati*, *otížati* = rozložené snopy vyklepávati. Cf. Brt. D. II. 438.

Stranská skála u Brna. Mtc. 1895. 25.

Stránské, ého, n., mist. jm. v Trencan. Phld. 1894. 61.

Strany. Vím, že mně s. delání sejrů skráhaly = šidily. Kat. z Zer. I. 47. Cf. Stran. A jestližeby se týž cech pekařský s. nepečení chleba, podle potřeby výstupku dopustil. 1574. Pras. Řem. 7.

Strapačka, y, f. = *zelňačka*, *kapslica* (od plovoncůch v ní strápen zelí). Val. Brt. D. II. 182. — **S.**, *geranium pratense*, rostl. Brt. D. II. 503.

Strapán, é, m. = *šereda*, *roztrhance*. Phld. XII. 365.

2. **Strápatí**. Smích si z něho s-li. Šml. VIII. 146.

Strapee, pce, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 109. — **S.** = *malý chlapec*. Jevicko. Brt. D. II. 390. — **S.** Nakradené strapce hroziou (hroznú). Phld. 1895. 78. **S.** = *cár*. Slov. Zatur. — **S.** *sněhorý* = *vločka*. Slov. Kal. S. 170.

Strapkaf. Krava strapká, keď sa nedá dojit a len po kapkách pústa mlieko. Také cvrkat. Myjava. Phld. 1895. 445.

Straslavica, e, f., *strashna*, *traslarica* (han.), *přaslička*, *přaska*, *přaslenka*, *kocical* (lis.), *cepilek*, *equisetum arvense*, rostl. Brt. D. II. 502.

Straslečka, y, f. = *přeslička*, rostl. U Císařova. NZ. VI. 73.

Straslina, y, f., vz Straslavica (3. dod.).

Strasf. O strě. skloň. vz Gb. Km. -i. 40.

Strašek, ška, m., vz Mlynárik (3. dod.)

Strašiak, u, m., vz Tance slov. (3. dod.).

Strašidlo. Vz Zbrt. Pov. 106. nn., Čes. I. V. 235. nn.

Strašivě. S. kráčetí. Št. N. 195.

Strašivý; *strašir*, a, o. List. fil. 1895. 301.

Strašlivý = *bázlivý*. Aby utěsil nase srdce s. Čech. m. s. III. 87.

Strašnozvuký. S. roh. Vrch. Rol. XVII. az XXII. 228.

Strašrybka, y, m., os. jm. Kbrl. Domžl. 22.

Stráž. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 34. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26. — **S.** = *střežení*. Ten kámen až do smrti s velikú stráží choval. GR. Nov. CO. — **S.** (také stroža, pol.) = daň z každého lánu na výlohy župní. Pras. Těš. 29.

Stráža = *obecný dům*. Z. Sandora. Phld. 1895. 256.

Stráže, e, m. Tento s. (strážce, custos). 1438. List. fil. 1895. 147.

Strážiti co kde: na zelnici kapustu (hlídati). Phld. XII. 214. **Nad tebou stráží** zvláštní milost. Phld. 1-95. 38.

Strážka, y, f., kopec u Mor. Kamenice. Kld. IV. 8.

Strážnice, e, f., kopec a trať na Frydecku. Vest. op. 1894. 18.

Strážov, rybník u Brtnice v záp. Mor. Mtc. 1895. 340.

Streula, y, f., vz Mikula (3. dod.).

Strěný (han.) = *šerčný* (slov.), *trdlý*, *do něčeho smělý*. Brt. D. II. 390.

Strdnice, e, f., vz Přistodůlek (3. dod.).

Střeb. Půjela sem mu dvě střebů picich a šálu stříbrného lektvarního. Páh. VI. 51.

Střebačka, y, f. = *řidká polévka*. Slez. Brt. D. II. 482.

Střebanina, sorbicum. Bhm. Fl. 503.

Střebatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Střebel, lfe, *šřebfe*, etc (las.). *phoxinus levis*, ryba. Brt. D. II. 498.

Střebor v Rkk. Cf. Mus. 1896. 256, List. fil. 1896. 334.

Střebovat = *spotřebovat*. To všecko střebuje se v domě. Laš. Brt. D. II. 390.

Střeček. Popadá ho s. (vzteká, plaší se). Mor. Nov. Př. 556., NZ. V. 513. S. koňský. Vz Ott. IX. 947. — **S.**, *kohútky*, *lychnis flös cuculi*, rostl. Brt. D. II. 504.

Střed a *stred*. Cf. o pův. slova Gb. H. ml. I. 63., 66. O tvarech Gb. H. ml. I. 178., 207., 298., Gb. Km. -i. 27.

Středa. Kto v stredu alebo v piatok ochorie, ten iste umre. Phld. 1894. 714. — **S.** = *řada*. Středou v kostelích zůstávati = střídavě. Enns. 30. A. Chudé středou v obci stravovali (střídavě, každý týden jiný soused). Čes. I. V. 32. — *Sreda*, obec v Nitransku. Phld. XII. 160. — **S.** *Jan ze Stredy*, kancelér 14., 1310.—1310. Cf. Summa cancellariae. Vyd. Ferd. Tadra: Histor. archiv České akademie. Č. VI. 95, str. XXII. nn.

Středák, u, m, Nachbohrer, m. Sterz. II. 373.

Středek, centrum. 1418. List. fil. 1895. 213.

Středidlo, a, n. Am. Orb. 102.

Střednoškolský = středoskolský. Věst. 1896. 151.

Středobod. S-dem kruhu toho byla láska. Šml. I. 65.

Středočeský. S. holubinka (cepec). NZ. IV. 46.

Středolistní. S. lub (rostlin). Am. Orb. 73.

- Středomíra**, y, f. Am. Orb. 108.
Středomoří. Krs. Moor. 75.
Středoprsí, n. S. u lmyzu, mezosternum. Ott. XI. 389.
Středoriše, e, f. S. vzduchu. Zvie. Mlt. 36.
Středoskvrnný. Vz Prsoštitec (3. dod.).
Středoslunce v sousluní Orionu. Am. Orb. 6.
Středoškolní = *středoškolský*. S. knihy, učebnice. Vz List. fil. 1895. 462. nn.
Středoškolský. S. výchova. List. fil. 1895. 232., studia. Věst. 1896. 137.
Středověčina, y, f. = *středověk*. Nár. list. 1896. c. 119. feüll.
Středovzdušný. S. sněm (v mracích). Zvie. Mlt. 14.
Středy, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 69.
Střehom, e, f. List. fil. 1895. 320.
Střehova, y, f., potok v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 158.
Střehovačka, y, f. Kolářská s. (sekera). 1533. Mus. 1894. 513.
Střecha. Části s-chy na Mor. Vz Brt. D. II. 433. S. na Slov. = *doškový krov*. Zatur.
Streik, u, m., vz Strike (3. dod.).
Streik, u, m. = *střevíc*. Věst. op. 1894. 10.
Strejštitý = *vřechotý*. S. míra, nádoba. U Telce. Brt. D. II. 390.
Střekač, e, m. = *stříkačka*. Mor. Nár. list. 1896. c. 254. feüll.
Strela, y, f. Poblala jich s. (utekli). Slov. Nov. Pr. 588. S. hrubá. Cf. Ott. XI. 800. — S. = vrch ve Spissku. Phld. 1894. 359.
Střelák, u, m. = *zub třenový*. Han. Brt. D. II. 390.
Střelař, e, m., v kloboučnictví, Facher, m. Sterz. I. 871.
Střelcovský. S. řemeslo. Arch. XIV. 439.
Střelka — magnetka, magnetická tyčinka. magnet tak položený a zarizený, že jeden konec směřuje vždy k severu, druhý pak k jihu. KP. VIII. 21. — S. = *hromový kámen*. Mtc. 1894. 332.
Střelný. S. práce v dolech, Schiessarbeit. f. Ott. XI. 594. S. koření, basilica. 1440. Mus. fil. 1896. 262.
Střelokol, a, m. = střelec ve zvěrokruhu. 1440. List. fil. 1893. 391., 1896. 262.
Střemhlav. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 82.
Střemcha, vz Čremcha (3. dod.), Gb. H. ml. I. 27. S., prunus padus, v košíkářství. Vz KP. VIII. 102.
Střemchovina, y, f. = *střemchy*. Phld. 1894. 349.
Střemšalka, y, f., vz Střemšín (3. dod.).
Střemšín, u, m., *střenka*, *střemšalka*, *trestalka* (las.), prunus padus, rostl. Brt. D. II. 506.
Střen, u, m. — *střenka*. Nuz o střenu stříbrnem. Wtr. Krj. I. 177.
Střeň, medulla, m. stržeň, ř m. rž. Gb. H. ml. I. 349. — GR. Nov. 21.
Střenák m. třenák, s přísuto. Brt. D. II. 187.
Střenka, vz Čren (3. dod.). — S., vz Střemšín (3. dod.).
Střep, vz Črep (3. dod.). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. Čehož třep znovu najde (na-
 čichne), tím na větech (al. na valech) voueti bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.
Střepačka, y, f., vz Zelnačka (3. dod.).
Střepení m. třepení, s přísuto. Krok. 1894. 28.
Střepinový. S. peníze. Vz Mtc. 1895. 307.
Streptokokky. Vstak. II. 502.
Střešňa, vz Střešně (3. dod.).
Střešňák, a, m., vz Dlask (3. dod.), Brt. D. II. 493.
Střešně m. třešně, s přísuto. Brt. D. II. 187. Cf. Črešně (3. dod.). — S-ňa židorská, psi višňa, židoring, mořské višně, liščí jabko, physalis Alkekengi, rostl. Brt. D. II. 506.
Střešňovka, y, f. = třešňová kořalka. Vilím. Cennik.
Střetava. Velka S., ded. v Turč. Phld. 1895. 383.
Střetnouti. Aký išiel, takeho stretnul. Slov. Nov. Pr. 37.
Střevárna, y, f. S. v jatkách. Us. Nár. list. 1893. c. 310., 1895. 30/3.
Střevíce v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 162. nn., 487. Cf. Črev e (3. dod.). Strslav. črevěj. Gb. H. ml. I. 28. Val. *střív*, laš. *střevík*. Brt. D. II. 469. S. (XVI. stol.): babské, hulaté, kožené, lokajské, nosaté, okované, plstěné, provlačované, tkané, trikuse, vazové, vlněné. Vz Wtr. Krj. I. 187. nn. Koho střevic nehněte, nemá co nařikati. 1640. Mus. 1894. 132. Neví žádný, kdo ho s. hněte atd., oprav v: kde koho s. hněte. — S. = *šněrovací botky*. N. Město na Mor. Čes. I. V. 181. — S. P. Marie střevičky = *ledenec*. Brušp. Hlediková.
Střevík, u, m., vz Střevíce (3. dod.).
Střevlec, brouk. Cf. Klim. 32.
Střevlík, brouk. Vz Ott. VIII. 478. S. carabus: černý, cancellatus, český, intricatus bohemicus, hajní, nemoralis, hladký, glabratus, hnědočervený, superbus, hrbolatý, nodulosus, lesklý, nitens, lesní, silvestris, Linneův. Linnei, modročerný, viridicinctus, modrofialový, virens, mřížkovaný, clathratus, napurpurovělý, violaceus purpurascens, nepravidelný, irregularis, polní, arvensis, Preislerův, Preisleri, přizpůsobený, assimilis, řetězový, catenatus, řetízkový, catenulatus, rudoštitý, femoralis, samotářský, monilis, Scheidlerův, Scheidleri, svraštělý, intricatus, tmavohnědý, improbus, tmavozelený, aeneipennis, Ullbrichův, Ullbrichi, úzký, caeruleus, vyokrajovaný, emarginatus, trojřadý, exasperatus, zlatolesklý, auronitens, zlatý, auratus, zrnitý černonohý, granulatus, zrnitý hnědý, granulatus forticostis, měděný, cancellatus, purpurový, purpuratus, zahradní, hortensis, vypuklý, convexus. Vz Klim. 5.—10.
Střevo, strslav. črevo. Cf. o pův. slova Gb. H. ml. I. Cf. Čř (3. dod.). Skrze střeva milosrdenství, per viscera. Břez. Font. V. 339. Hádání ze střev. Vz Zbrt. Pov. 87. — S. *kuřácká*, *kuřendě*, *pláčinec*, alsine, rostl. Brt. D. II. 499. — S. *koží*, *psotník*, stellaria media, rostl. Brt. D. II. 507.
Střevon = *Třevon*, v doudlech, nářeví. Čern. Pr. 32.
Střevstvo, a, n. = soustava střevní. Am. Orb. 101.
Střez v. sřez, t přísuto. Gb. H. ml. I. 395.

Střezmý, sobrius. 1418. List. fil. 1896. 112. Cf. Střezvý.

Střež. Vlna střeží jaré i ozimé. 1573. Mtc. 1886. 128. Cf. Striž 1.

Střeživosť, i, f. Ztk. 110. (3. vyd.).

Strhař n. *struhař* = *soustružník*. Arch. XIV. 472.

Strhnouti se. Eva strhla sa (lekla se). Phfd. 1895. 400.

Stríblo m. stříbro. Doudl. Kts. 19.

Stríbroe, e, n. = *stříbro*. Picí s. Arch. XIII. 502.

Stríbrítka, y, f, v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Stríbrňák, u, m., vz Smetaněek (3. dod.).

Stríbro, slov. striebro, sriebro, srieblo, strsl. sirebro, got. siluber, lit. sidabras, prus. sirablan, něm. Silber. Vz více v Phfd. 1893. 341., 487. Cf. Gb. H. ml. I. 143.

Stríbrohlav = brokát, hedvábná látka tezká s vetkanými vzory ze stříbrných nití. Wtr. Krj. I. 366.

Stríbrolesk, u, m. Kká. Puš. Roz. 12.

Stríbromědný. S. tavení, Abdarrprocess, m. Sterz. I. 11.

Stríbroskvělý. S. zub slonů. Vrch. Lingg. 34.

Stríbroskvrnný. Vz Vyklenulec (3. dod.).

Stríbroš, e, m., v lučbě. Am. Orb. 62.

Striči. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 34., 79. Sup. stricec. List. fil. 1895. 476. Stráhl m. strchl. Gb. H. ml. I. 40. Aby se člověk strchl **od** hriechu. Chč. m. s. III. 5. (Št., Pass.). Střežit **na** kořist (čihati). Phfd. 1894. 77. Střeže naň, ako mačka na sloninu. Slov. Nov. Pr. 533. — *Pozn.* V VII. 795.: aby čest strichli. Št. E. 155. má býti: cest. Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345.

Strída, cf. Črieda (3. dod.). Ve starých spisech bývá dle Bl. Gr. 263. trída, ale je prý lhostejno, píšeme-li trída n. střída.

Strídavý. S. hospodářství lesní. Cf. Ott. XI. 670. a.

Strídmý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Strídník čili *kaplan*. XVI. stol. Wtr. Živ. e. I. 73.

Stridulosní. S. dýchání. Vstnk. III. 385.

Stridži = *čarodějny*. Slov. Zátur.

Striehnuf = *stříci*. Slov. Zátur.

Striga z lat. striga. Gb. H. ml. I. 458. Cf. Phfd. 1893. 764.

Strigón, e, m. = *čarodějník*. Phfd. 1892. 105., 643., 1894. 719.

Strigoňský. S. process (se strigony). Phfd. 1894. 175.

Strigoňstvo, a, n. = *čarodějnictví*. To páchne s-stvom. Phfd. 1893. 151.

Strihač, e, m., Blöchelhobel, m. Sterz. I. 518. b.

Strihánky. Duf. 332.

Strihovatý = *šmikovitý*, schlechtig, v geol. Sterz. II. 829.

Strich sive *juger*. Eml. Urb. 254., 257., 262.

Strik (streik), u, m., vz Stávka (3. dod.).

Strikačka. S. na maslo, Butterspritze, f. Jer. S. elektrická. Vz KP. VIII. 414.

Striknutý čepce = na bílé půdě zlaté kvety. NZ. IV. 304.

Strílenka, y, f, vz násl. Stríly.

Strílky, pl., f., žebrák, zloděj (pomáhá od strílů), bidens tripartitus, rostl. Brt. D. II. 500.

Stríly, *strílenka*, *elčí noha*, *konrádka*, *karbinec*, lycopus europ., rostl. Brt. D. II. 504.

Stríniti se. Vz násl. Strístit se.

Strípiti m. trpýtiti. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Stríslo, cf. Črieslo (3. dod.).

Stríslý = *hubený*. S. kráva. Záp. Mor. Brt. D. II. 390.

Strístit se. Řeka se strísti = chytá led, na záp. Mor. *stríní se*. Val. Brt. D. II. 390.

Strítež. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28.

Stríti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 78.

Stritnůf = *střetnouti*. Phfd. 1895. 629.

Strízlíček, eka, m., vz Striž 4.

Strízový, strsl. trězvy. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.

3. **Striž** = *tríšť*. Od slov. sřežb, Reif, Eis, Treibeis. Vz Jag. Arch. XV. 480.

4. **Striž**, e, m., val., *střízlíček*, *kokoriček* (uh.), *podplotníček* (Strázn.), *podplotnáček* (Ivanč.), *hrázíček* (Brunov.), *uítouník* (St. Hrozen.), *čičíček* (Mor. Ostrava), troglodytes parvulus, pták. Brt. D. II. 496. Jiná jm. byla již dříve uvedena. Cf. také *Patěac*. Striž uvádí již Bl. Gr. 346. — S., *ostříz*, falco subbuteo, pták. Ib. 494.

Stríženec, nce, m. = *ostříhaný kněz* mající tonsuru. Kub. Rol. 132.

Strížka, y, f., přítok Černé a hosp. na Frýdecku. Vest. opav. 1894. 18.

Strjablo = *stříbro*. V Gemer. Phfd. 1893. 553.

Strmák, u, m. Brzy byl z pěkného kvítečka jenom holý strmák (strmá lodyha bez listu a květu). Mor. Nár. list. 1896. č. 324. odp. feull.

Strmen = *hud. nástroj* asi ze železa v podobě strmene, na nějž hudec bil, cinkal železnou jehlicí se dotýkaje jeho strun. Jir. Vz Zbrt. Tan. 36., Ochechule (3. dod.).

Strměti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Strmišcena, y, f. = strnisková jetelina. Cf. Strnistěna. Brt. D. II. 390. Cf. Strnisták (3. dod.).

Strmo = *rychle*. Nikdy! skrikla s. Hanka. Phfd. XII. 431.

Strmohlavec, vce, m., vz Stemohlavec. — S. = pohyblivá deska, přední nohy rezačky spojující. Brt. D. II. 454.

Strmý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. — S. = *rychlý*. Počula strmé kroky lidí. Phfd. XII. 432. Strmému koňovi uzdy a nie oströh. Ib. 1893. 701.

Strnaď, ostarák, lepuška = *četník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Strněný. S. zaba = *ropucha*. Záp. Mor. Brt. D. II. 390.

Strněnka, y, f. = *otecova švagrova*. Na Pomoraví. Brt. D. II. 460.

Strníčka, y, f. = *tetička bratranceva*. Val. Brt. D. II. 460.

Strnisták, u, m. = strniškový jetel po žních na strništi narostlý. U Zleb. NZ. III. 694. Cf. Strmiscena (3. dod.).

Strniště. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.

Strnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 79., 65.

Strnož m. *trnož*, s přísuto. Dsk. Jihé. I. 41.

Strnožití. Vz Zestrnožit (3. dod.).

Strnožky = *stonožky* (hnisavý katarh v očích). Dsk. Jihé. I. 8.

Stroboul, u, *stroboulček*, ěku, m. = *starý zákrsek*, *sešlý stromek*. Záp. Mor. Brt. D. II. 391.

Strofický. S. útvar. List. fil. 1896. 401.

Stroj koní. Vz Brt. D. II. 451.

Strojba. S. koní, Geschirr, n. NZ. III. 516. S. svítilen. KP. VIII. 210.

Strojít s infť. Za dvě neděle zde zůstávají strojíme (hodláme, se chystáme): Racte (m. rácite) dokládati, že racte (m. rácite) dále z Saganu strojiti. Kat. z Žer. I. 122., 16. a j. — **S.** = *trhati*. S. trávu **do** kose. Dačice. Brt. D. II. 391.

Strojivosť. Světz. 1894. 154. b.

Strojka, y, f., obec v Nitran. Phld. XII. 553., 74.

Strojkyňa, ě, f. = *strůjkyňe*. Phld. 1893. 383.

Strojno, vz Strojně. S. něco uviazať. Phld. 1893. 310.

Strojný. S. kraj národní sa tratí. Phld. 1892. 612.

Strojový. S. děla. Vz Ott. VIII. 248. S. vrtání v dolech. Vz Ott. XI. 595. b.

Strojvedoucí za Strojověda polož za Strojstvo.

Stroka, y, f. = *pásek*. Vz Naovlaky (3. dod.).

Strokanec, nce, m. Vz Naovlaky (3. dod.).

Strom. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61. O skloň. u Kroměří. cf. Brt. D. I., II. 18. Kult stromů u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 37., 40. Pověry o nich vz ib. 166. Stromy sázet nejlépe, když jde druhá čtvrt (měsíce) dolů; čím více dolů, tím lépe; Kvete-li s. ve dvou čtvrtích měsíce, není ovoce stálé; Kdo si hledí stromů, má chválu od potomků. Vek. Val. I. 163. Strom, s kterého by kdo konal svou potřebu, nenese sedm let ovoce. Us. NZ. III. 343. Kto zdravé ovocné stromy vytne, stihne ho skora smrt. Phld. 1894. 715. Pod vysokými stromy malé jahody rostou; Na vysoké stromy rády bijou hromy (bohati nejsou vždy šťastni). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feüll.

Stroma, atn, m. = *bužko*, *polštárek*, husté pletivo vláken houbových. Vz Ott. XI. 689. a.

Stromeček. Vysívání na s. v Kunovicích. NZ. IV. 221. Zlatý s. = výslužka, kterou dává při svatbách družicka staršímu mládenci. Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feüll.

Stromečkování, n. = *stavění stromčků*. Vánoční s. Nár. list. 1894. č. 354. feüll.

Stromek. Stromky jablek (bramborů) = *nať bramborová*. Žďár. Brt. D. II. 262., 510.

Stromokaz, a, m., nosodendron, bronk. S. svazečný, n. fasciculare. Vz Klim. 365.

Stromoslovný, dendrologisch. Sterz. I. 662. a.

Stromovina, y, f., vz Dřevina (3. dod.).

Stromoznalecký, dendrologisch. Sterz. I. 662. a.

Stromský. S. jablka (ze stromu, ne zemin či brambory). Kld. IV. 46. (114.).

Stronovní. S. a třmenné žíly (koňské). NZ. III. 328.

Strontičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strop. Popis jeho vz v Brt. D. II. 434. S. hornin = velmi široké rozlitiny na povrchu zemském. Vz Ott. XI. 613. a. — **S.** = *půda nad světnicí*. Svojanov. Čes. I. VI. 186.

Stropnice = brliny, jimiž za stará přiční trámy ve světnici místo desek pobíjeli. Brt. D. II. 434.

Stroska, y, f. = *struska*. S. kovářské Chod. NZ. II. 646.

Strostec, stee, m., geranium pusillum, rostl. Phld. 1894. 376.

Strošek, rostl. Vz Ott. VIII. 445.

Strouha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Strouháč oprav v: *strouhač* (náčin). Chod. NZ. III. 398.

Strouhanice, e, f. = *buchta ze strouhaných zeměků*. Zábř. Brt. D. II. 482.

Strouhati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Žene kůru strúhat. Phld. 1896. 460. Učitel strúha (řeže) perá z husacích brk. Phld. 1893. 625.

Stroumati se = *ostýchat se*. Han. Brt. D. II. 391.

Strován, a, m. = *stravoratel*. Slov. Kal. S. 171.

Strovník, a, m. = *strávník*. Slov. Kal. S. 171.

Strožena, y, f. = *ostružina*. Vyskov. Brt. D. II. 391.

Strpaf = *trpěti*, *trnouti*. Slov. Ten strpa, tento sa smeje. Pastr. L. 88. S. od strachu. Phld. 1895. 611. Zuby mu strply. Phld. 1894. 377.

Strst = *srst*, t přísuto. Koně stejné strsti. Lék. B. 37. a. — Gb. H. ml. I. 395.

Stručina, y, f. = *pazúrky*, *ledence*, *lotus corniculatus*, rostl. Brt. D. II. 504.

Struh m. pstruh. Gb. H. ml. I. 421., Dsk. Jihé. I. 23.

Struhalka. Vyšívání na s. V Kunovicích. NZ. IV. 230.

Struhař, e, m. = *strhař* (3. dod.).

Struháre, území v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 553.

Struhavka, y, f. = *bíharka*. Laš., val. Brt. D. II. 490.

Struhovací. S. lopata. Hrš. Nách. I. 432.

Struhový. S. potůček. XVI. stol. Mte. 1895. 277. Cf. Strouha.

Struk, u, m., *slíž*, *mužský úd plodící*. Slov. Mte. XVIII. 214.

Struka, y, f. = *luska*. Žďár. Brt. D. I. 510.

Strukovina, y, f. = *luskovina* (hrách, čočka a p.). Všetky druhy obilia a s-ny. Phld. 1893. 390.

Struna. Dotial strunu natahují, kým nepukne. Slov. Nov. Př. 266. Natáhnú s ním jiné struny (jinak s ním zatočím). Us. Ib. 608. Hádanka o struně. Vz NZ. III. 36. — **S.** s-ny = *patny* u. *dráty*, jimiž jsou rožence přivázány k bránce. Záp. Mor. Brt. D. II. 452. — **S.** = *kružce* (kolovratu). Vz Brt. D. II. 456.

Strunkový. S. zlatý čepce. Wtr. Krj. I. 383. S. zlatohlav. Arch. XIV. 314.

Strupaňa, *ě, f.* = *sukně*. Val. Brt. D. II. 164.

Struskováci, Ansiede-. S. zkouška, střep. Sterz. I. 207.

Strůžky, vz Sūkance (3. dod.).

Strýčený. Zabil mi bratra s-ho. Arch. XII. 234.

Strýený. S. brat — *bratranec*. Phld. XII. 530. a j.

Strych. Každý stréz měl dva s-chy. Ev. vid. 45. Joh. 2. 6.

Strýk, *a, m.* = *strýc*. Val. Brt. D. II. 460.

Strýma, *y, f., jm.* kravi. Us. NZ. III. 8.

Strýna. Umre-li s., bude iná, umre strýc, nemáš nic. Phld. 1893. 699. **S.** = *každá hospodyně v dědině*. Val. Brt. D. II. 460. Cf. Teta, Teticka.

Strynka, *y, f.* = *prabába*. Strážn. Brt. D. II. 460.

Strzub = *jesle*. NZ. III. 198.

Stržeň *m.* strén. Lact. 102. Vz Gb. II. ml. I. 349. — **S.** = *duborá dračka*. Cf. násl. Stržňový.

Stržiti = *koupiti*. Bakalář stržil od Koláře 24 dřeva za 70 gr. miš. 1540. Ned. Zábran. 33.

Stržnický, vz Shonlivý (3. dod.).

Stržňový. S. plot = z dubových draček. Val. Brt. D. II. 439.

Stučka, *y, m.* = *churavec*. Brus. Hlediková. Cf. Štukaf.

Stud. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 76. Stud dvořenína nekrmí. Nov. Pr. 123.

Studánka. Kult s-nek u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 37. — **S.** = *hospoda*. U s-ky se zastaviti neškodivá pouťníkovi (tomu, kdo jde mimo). Šml. VII. 168.

Studeněti. 1118. Mš. (z Florian. ruk.).

Studenice = *zimnice*. Ev. seit. 39. Joh. 4. 52.

Studeno. Kouriti na s. (z nezapálené dýmky). Nár. list. 1894. č. 74. feuil.

Studenokrvý živok. Ztk. 59. (3. vyd.).

Student. S-ti vypovídají se z Nezamyslic přes Neznásov do Mýsletic. NZ. III. 230.

Studený; *studen, a, o.* List. fil. 1895. 301. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 76. Az je s. od penazí (má jich mnoho). Phld. 1894. 316. — **S.** = *umrlý*. Už je s. Phld. 1894. 372.

Studiti. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 76.

Studna. Zamknuté je a klíč v studni. Slov. Nov. Pr. 627.

Studne, *mist. jm.* na Slov. Phld. XII. 69.

Studničný. S. jablka. NZ. V. 586.

Studník, *u, m.* trať na Frýdecku. Vest. op. 1894. č. 18.

Stuha, *y, f.* = *kšanda*. 1606. Wtr. Krj. I. 575.

Stúha, *y, f.* = *stoh*. S. obilí. Záp. Mor. Brt. D. II. 391.

Stuhárna, *y, f.*, Bandfabrik, *f.* Sterz. I. 386.

Stuhlovat dačo = na široko a krabato zít. Myjava. Phld. 1895. 445.

Stuchlik, vz Nuzník (3. dod.).

Stukala, vz Ustukaný (3. dod.).

Stúl. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 78. S. k umývání nádobí, Aufwaschtisch, *m.* Jeř. S. chodský, jak si ho váží. Vz NZ. III. 13. Na s. nemá nikdo sedat, poněvadž bývá na něm

chléb. Čes. I. V. 232. — **S.**, *druh vrchołu*. Ott. XI. 645.

Stulany, děd. v Šariši. Phld. 1895.

Stularství, *n.*, vz Šturárství. Vest. op. 1894. 17.

Stulička, vz Slúnečko (3. dod.).

Stulipyšfok. Zasad si s. (trp). Cf. Čakanka, Mléanka. Phld. 1893. 700.

Stúliřský = *stolařský*. S. robota. 1723. Pras. Rem. 49.

Stulkaf, zdrobuelé túlit = přitulovati se. Slov. Kal. S. 171.

Stulkvit, *u, m.* Nemáš v zahrádce s-tu, mivej aspoň jazyk za zuby. Bl. Gr. 295. Cf. Stulkvik.

Stuňa = *stína*? Nemůžem za stuňu skočit (keď nekdo za něco nemůže). Phld. 1894. 744.

Stunce = *studnice*. Domžl. NZ. IV. 494., Dšk. Jih. I. 16.

Stunkati. Dítě už stunká. U Žleb a j. NZ. II. 616.

Stupāj = *chodidlo*. Aby ho všade i na hrdle, i v kolenách i v stupājách brialo. Phld. 1895. 412., 414.

Stupati = *zdupati*. Travička stupaná. Koni stupachu vrahy. Seyk. Ruk. 301.

Stúpečný. Poněvadž přirozených přátel ta poslední paní s-ená nemá. Puh. III. 482.

Stupěje noh mých. Bibl. V tábor. bibli: slépeje.

Stupeň hory, Landstufe, *f.* Cf. Ott. XI. 645.

Stupice, vz Slupice (3. dod.), List. fil. 1896. 156.

Stupistě, *ě, n.*, Einstieg, *m.* Sterz. I. 479.

Stupka, *y, f.* = *šprysel*. Už je na ostatnej (poslední) stupce (brzo umře).

2. **Stupka**. Bylo by dosti, aby nerečili kněz, ale s. nějaký autorem ji (knihy) byl. 1615. Wtr. Živ. c. I. 270.

Stupkový tanec, vz Tanec slov. (3. dod.).

Stupkyně = *nevěstka*. Cejchovaná s. Wtr. St. nov. 176.

Stupné, *ěho, n.* = *vstupné*. Na Klat. Čern. Pr. 86.

Stupně, stráň a les na Frýdecku. Vest. op. 1894. č. 18.

Stupní. S. kolo (v stoupě). XVIII. st. NZ. IV. 103.

Stupňování samohlásek jest zmena pouze hláskoslovná a nikoli dynamická, jak se posud myslí. Gb. II. ml. I. 68., 69.

Stupňovec, *vec, m.*, drahokam. Vz Ott. VII. 912.

Stupy = nástroje k připravování lnu a konopí. V Liptově. Phld. 1894. 85.

Sturenej *m.* studený, *d v r.* Šb. D. 46.

Sturněný = *dychtivý*. Brt. D. II. 404. Cf. Turnit sa.

Stúrověina, *y, f.*, řeč Stúrova. Vz Phld. 1894. 258. nn.

Stval = *stól*. V Revúce. Phld. 1893. 554.

Stvárati = *robiti, činiti*. Co stváraš? Phld. XII. 548. (241., 422.). — *Stvárati* iter. slovesa stvořiti a znamená: tropiti, dováděti, delati rámus. Brt.

Stvora, *y, f.* = *ženská* (při podivení-se, politování). Slov. Zátur.

Stvorně. Svěděl-li jsem nestvorně. Um. R. 80. a. (List. fil. 1895. 114.).

Stvorný. Velmě stvorným rozemem věriete v tu při. Ché. Mik. 426.

Stvrzeně. Aby pevněji a stvrzeněji u poddanosti byli. XVI. stol. Cel. Pr. m. I. 328.

Stýčení, n., Gestänge, n. Ptrl. 14.

Stýčka, y, f. = *parátka*. Slov. Kal. S. 169.

Stydatě, jen negativně: nestydatě. St. N. 105.

Stydec. Mluviš s. bez nutné potřeby. Bl. Gr. 223.

Styděti se jak: z míry. Vrch. Rol. XXXV. 203.

Stydkostehenní. S. rýha. Hlav. Obrz. 16.

Stydliváček, čku, m. = etiketní sousto, které se z pokrmu nechává na talíři (u Franc.). Nár. list. 1893. č. 303. feuil.

Stydnouti. O pāv. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Styk, u, m. = *otka*. Slov. Kal. S. 169.

Stýl, u, m. = *mladé rákosí*. NZ. II. 603.

Stýla = stelivo a palivo z olšových a březových křovin. U Brlohů. Čes. I. V. 328.

Stýřeti. Ty řasuňky že by byly stýřely. Kat. z Zer. II. 312.

Stýří = *štyry*. V Brněn. a Kunštát. Brt. D. II. 173., 288. (skloňov.).

Stýřiti = *zmíci*. S. šat. Kotk. 82.

Stýskal. Vejskal přeskočí vždycky Stejskala. Šml. VII. 150.

Stýskavý, Klage-. S. dopis. Světz. 1893. 510. b.

Stžě, stré. = *stezka*. Ze stigā. Gb. H. ml. I. 455. (178., 314., 394.).

Subakutně. Ta nemoc vyvíjí se s. Schb. Nád. 47.

Subakutní. S. iritis. Čes. lék. 1888. 51. (Dhn.).

Subesedník, a, m. = *soubesedník*. Phld. XII. 169., XIV. 361.

Subjektoobjekt, u, m. Vz Krejč. Psych. 10.

Subkontraoktava, y, f., vz Dvojkontraoktava (3. dod.).

Subpřevora, y, f., Subpriorin. Sdl. Louň. 7.

Substantivum. S. verbalia (v -ání) mají slabiku předposlední někdy krátkou, někdy dlouhou. Vz Gb. H. ml. I. 694.

Substitualní. S. forma. Vz Ott. IX. 370. b.

Substituent. Vstnk. III. 249.

Substyk, a, m. = *substitut*. Laš. Brt. D. II. 518.

Subunáč, c, m. = *subunák*. Wtr. Živ. c. I. 234., 569., Wtr. Št. nov. 170.

Succentor. 1543. Kutn. sk. 6.

Súci. Kto dokázal sa byť nesúcim (neschopným, nedostatečným); Hornejší kraje netrpely v toľkej miere, ku väčším bitvám menej súci. Phld. XII. 315., 73.

Súcosf. Tak zvaná s. do sveta. Phld. 1894. 410.

Súča, c, f., území a potok v Trenčan. Phld. XII. 74., 553.

Sučisko, a, n. = veliký n. nehezský a) suk, b) uzel. Nár. list. 1896. č. 100., 239.

Súčtovateľný, verrechenbar. Sterz. I. 139.

Sud. O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Sudanka, plz mořský. Cf. Ott. VII. 786.

Súdec = *malý sud*. Arch. XIV. 155.

Suden, *sudno*. S. v chodských síních stával

na lavici u dveří. NZ. II. 649. (III. 16., Ott. VIII. 8. a.).

Súdenica, c, f. = *žena, která před sobášem zemřela*. Phld. 1894. 195.

Sudí. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 41.

Sudič = *kdo se rád soudí*. NZ. IV. 341., Čes. I. V. 30.

Sudík, u, m. = *surdík*. Brt. D. II. 391.

Sudisko, a, n. = veliký n. nehezský sud. Phld. 1896. 131.

Sudit v III. 752. oprav v: *súdit*. — S. = *klíti, hubovati*. Brušp. Hledíková.

Sudkyně, é, f., Richterin, f. Krs. Moor. 10.

Sudlice = každé dřevo, na němž vztyčen nář (ten byl všelijaký: s. špičatá s úzkým dlouhým mečkem po obou stranách broušeným, někdy velmi tenkým o špičce velmi ostré bodná zbraň). Cf. Partisana (sudlice s ušima). Kopí s hákem, Halapartna, Wtr. Krj. I. 276., Dob. Dur. 90. Za Bl. se jí již neužívalo. Bl. Gr. 185.

Sudlíkovitý n. ostnosrstý pes. Exc. z výstavy.

Súdné, ého, n. = *poplatek poddaných*. Arch. XIV. 375., 378.

Sudník, u, m. = *police*, dolejší část na hrnce, horejší na talíře. V Plzeň. NZ. IV. 10.

Sudno, a, n., vz Suden (3. dod.).

Súdný; *súden, dna, o*. List. fil. 1895. 301.

Súdobnictvo, a, n. = *soudcorstí*. Phld. 1893. 378.

3. **Sudovatí.** S. obilí = hrsti žita ve stodole o sud otloukatí, aby zrna se neporušilo a k setí dobré bylo. Horní Pojizeří. Vz NZ. IV. 398.

Súhrad, f. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Súch, u, m. = *suchý strom*. Han. Brt. D. II. 391.

Suchá, é, f., ves v Gemer. Phld. 1894. 120. — S. = trať na Frýdecku. Vest. op. 1894. 18.

Suchák, a, m., z něm. suchen = *lovce ryb*, honil a vytahoval ryby na břeh. XVIII. stol. NZ. IV. 102.

Suchánek. Pan S. z Chudobie (o vychrtlém hrdopýšku). Čern. Pr. 21.

Suchnouti. Keř som si suchol tvár (omakal). Phld. XII. 206.

Sucho. Prach naň držel si vždy v suchu (byl naň vždy připraven). Šml. VIII. 225. Na sucho obstatí (zle pochoditi). Phld. 1894. 517. Tažení za sucha = stosování (mučení). Hrs. Nách. I. 311. Přemlelo se mu to na sucho (selhalo mu) Slov. Nov. Pr. 630.

Suchokeř, kre, m., Dürrbusch, m. Sterz. I. 731.

Sucholez, luštinatá rostl. Vz Ott. VII. 381.

Suchomázdrítý. S. špička (listu atd.). Čl. L. Jos. 38.

Suchomef = *hubený*. Jicko. Brt. D. II. 391.

Suchopád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Suchoplavec. S-vei = kteří jezdí za odletějším balonem, aby jej po jeho pádu na zem domů odvezli. Ús.

Suchopýr, eriophorum. Cf. Ott. VIII. 714. b.

Súchota = souchotiny. Léčení súchot, vz Mte. 1894. 108.

Suchotázavě. S-ve hřadel na ženu. Phld. 1895. 595.

Súchotný. S. dziera (které má súchoty). nemoc, clovek. Mtc. 1894. 104., 108.

Suchovská louka na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Suchozemec, mee, m. Mus. 1895. 288.

Suchozemský. S. cesta, mappa, Krok. 1894. 379., Mtc. 1895. 35., zvíře, lépe: z souše, na souši zijičí. Krok. 1892. 369.

Suchý; *such, a, o.* List. fil. 1895. 301. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 37., 86.

O s. dnech cf. Křížový (3. dod.). — **jak.** Je s. na tra. Brt. D. II. 2-8. So suchým aj surové horí. Slov. Nov. Pr. 40. — **S.** = *hubený.* S. jak cvrček, jak šindel krmený, jakby svrčky plal. Slez. Nov. Pr. 604. Je s., zeby jej mohl to lucerny za knot navléci. Us. Nár. list. 1894. c. 107. odp. feuill. — *Přenes.* V mém misku je s. den (je prázdný). Kld. III. 105. — **S. potok** ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18. — **S. Běta**, *chudá Běta*, *lopatka*, *penízek*, *cap-sella bursa pastoris*, rostl. Brt. D. II. 501. **S. cik** = skritek ve vlasech. Laš. Brt. D. II. 490. — **S. mše**, při které kněz neposvěcoval a nepřijímal svátost: tedy nepořádná mše. Vz Wtr. Živ. c. 861.

Sujný. Že se také v sujnú řee vsívá (se pouští). AlxEM. 226. Dle Kroka 1893. 211. sujný = pomlouvačný, sočivý, nenávistný, nevraživý.

Suk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. Má suky v hlavě (je tvrdosijný). Šml. VII. 189. — *Suky* = *koruny stromů*. Duf. 233. — **S.** Suky = těsto se zadělá jak na tašky, rozválí, pomastí, posype krupicí, smotá, zaváže na suky a uvaří jako siska (knedlík); z jednoho závitku jsou dva, tři suky. Han. Brt. D. II. 482. — **S.** = *uzel*. K Brt. přidej: D. II. 423.

Suka. Pes suku nikdy nepotrhá. Slov. Zátur.

Sukadlo, a, n., nástroj k soukání přize. NZ. IV. 35.

Súkance, *súlance* = dlhé usúlané, usúkané slize (haluzky). V Gemer. *strážky*. Phld. XII. 560. Na Val. Vz Vek. Val. I. 22.

Sukeinylsuperoxyd, u, m. Vstnk. IV. 19.

Súkenice. Cf. Mastidelnice.

Súkenničie remeslo. XV. stol. Arch. XIV. 445., Cel. Pr. m. II. 474.

Sukňa, vz Sukně (i dod.).

Suknakrojič, e, m. 1510. Arch. XIV. 421. Na str. 418. ib.: sukna kraječ. Cf. Suknokraječ (3. dod.).

Suknakrojička, y, f. Wtr. Živ. c. II. 949.

Suknářský. S. dílo. Wtr. Krj. I. 97.

Suknářství, n. = *soukenictví*. Wtr. Krj. I. 110.

Sukně. Popis sukně mor. Vz Brt. D. II. 464. Mužská s. v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 28., 50., 134., 439. a Kabátee (3. dod.). S. ženská v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 43., 63., 117. S. ženská byla koncem XV. stol. rozstřižená ve dva samostatné kusy, v suknici (sore) a životek (prsy). Wtr. Krj. I. 392. Cf. *Fértoch*, *Kurtka*, *Letnica*, *Spodnica*.

Sukno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. S. domácí a cizí v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 110. nn. S. lepší: mísené, stoupené (barevné), vejmetní, pankarty. Ib. 362., 363.

Suknokraječ, e, m. XV. stol. Cel. Pr. m. II. 233. Cf. Suknakrojič (3. dod.).

Sůl. O stre. skloň. cf. Gb. Km. -i. 10. Cf. Sol (3. dod.). Na hrubo tlečná sol vracia, ze ju tklí na knazovom chrbtě, zľahka totiz, aby nebolelo. Phld. 1894. 440. Treba toho jako soli na chléb. Šml. VII. 9. Bylo to to vděk, jakoby mu sůl vñci sypal. Bl. Gr. 295.

Sulčivý = clovek zle huby. Jimramov. Brt. D. II. 391.

Sufokarbonyldiamin za Sulfokarbami-nový oprav v sulfokarbonyldiamin.

Sulfokyselina, y, f. Vstnk. IV. 10.

Sulfonovati, v lučbě. Vstnk. III. 7.

Sulfonový. S. kyselina. Vstnk. III. 465.

Sulimir, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

Sulislav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

Sulov, a, m., hora na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Sulová, hora na Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Sultan, druh kuřlavého tabáku. Us.

Sumení = *svědomí*. Když to na své su-mení a k své víře a duši vzali. Pras. Řem. 45.

Sumet = *sačet*; **sumetka** = *sačetka*. U Cisarova. NZ. VI. 74.

Summovník. Slovo to vynalezl B. M. Červenka a Bl. je kárá. Bl. Gr. 169.

Sumnie sedlo. 1425. Arch. XIV. 438.

Sumpník m. sumník, p. přísuto. Gb. H. ml. I. 420.

Sůmyk, u, m. = *čára*, v níž jsou se-mknuta dvě prkna nábytku, dva trámy, dva kachle. Slov. Kal. S. 172.

Sumýš. S-ši hlubin mořských, elasipoda. Vz Ott. VIII. 478. b. S., holothuri. Cf. Ott. XI. 502.

Sundati, n. přísuto. Gb. H. ml. I. 380. až 381.

Sundžič = *súdič*. Horn. Spišsko. Phld. 1894. 296.

Sunečkový = *sluneční*. S. zář. Slov. Mtc. 1895. 157.

Sunný. S. deň = *soudný*. Phld. 1893. 521.

Sunuf = *sanuf*, *saň*. Han. Brt. D. II. 391.

Sup. Supa nedá s orlem holubice. Vrch. Rol. XXXI. 48.

Supati. Hněvem supající. Vrch. Rol. XXIII. až XXIX. 164.

Supěč, e, m. = *frkal*, Kopper, m. Sterz. II. 90.

Superfosfát, u, m., druh umělého hnojiva. Dhn. Cf. Ott. XI. 405. nn.

Supernaturalista, y, m. Ztk. 6. (3. vyd.).

Superoxyd, u, m. Vstnk. IV. 16., 19.

Supí. S. hlava, noha, péro, srdce (pověry o nich). Vz Zbrt. Pov. 49.

Supík, u, m., nějaké náčiní k lapání zvíři, jako jsou a byly ku př. struny. 1597. Mtc. 1894. 156.

Supinum. Užívání ho doporučuje D. Vz Dob. Dur. 409. Jdeme rozličného koření ryt na rány. Ruk. z XV. věku. Zbrt. Pov. 61. Přijdou lidé novin vyzvídat. Kub. Rol. 131. Rozséváe vyšel jest rozsévati semě (semene) praveho. 1438. List. fil. 1895. 144. (141.). Jdu ryb lovit; Poslal panoše své volat pozvaných na svatbu. Mně. Ev. víd. 80. Joh. 21. 3. a 106. Mat. 22. 3. Cf. Gb. Ruk. 556. Pojdu lizat kamene tohoto. GR. Nov. 119. 10. S. léč. strice. List. fil. 1895. 476. Přisli sú obrezovat dítěte.

Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 90. S. v Rkk. Vz List. fil. 1896. 350.

Súporný, vz Súpurlivý (3. dod.).

Suplikačka = *prošba*. Vakacia som trávil po s-kách. Phfd. XII. 289., Phfd. 1895. 85.

Supplikant. S-ti vypovedajú se z Prosenie přes Nadějkov do Obdrze. NZ. III. 230.

Súpurlivý = *urputný, súporný*. Brt. D. II. 391.

Súra. Prišiel mi v súre na um asi osemdesiat hriech. Phfd. XII. 199. (XIII. 333.).

Suřanka, vz Samolistek (3. dod.). Léčení jí na Val. Vz Vek. Val. I. 158.

Surbič, míst. jm. v Nitransku. Phfd. XII. 74., 553.

Surdík, výklenek nad pecí dvírkami zavřený. Brt. D. II. 435. Cf. Curdik (3. dod.).

Súrif = *strkati*. Ist nechcejúci boli súrení Phfd. 1896. 20. Ona tiež súrila den svadby (urbeat, urychlovala, naň doléhala). Ib. 1896. 633.

Surkot, u, m. S. mnišský = svrchní sukne. Wtr. Živ. c. II. 782.

Surma = *křik*. Poplach a s. pomohly jim na nohy. Phfd. 1895. 130.

Surmista, y, m., pl. -sté = kdo hraje na surmu. Mus. 1894. 211.

Súrne = *naléharé, pilné*. Raz bolo mu s. potrebné vidieť sa s oddanicou. Phfd. 1896. 633.

Surný = *naléharý, pilný*. S. práce. Phfd. 1893. 152., 645., 1894. 93., 550., 1895. 196.

Surovitka (val.), y, f., *syrurka, serurka, suruovka* (Brezová), *syropka* (Dačice), *agaricus lactifluus*, houba. Brt. D. II. 511.

Surovižeň, zně, f. = *sychravý čas, syroví drví* (val.). Brt. D. II. 391.

Suruovka, y, f., vz Surovitka (3. dod.).

Susáček, čku, m., vz Susek. Phfd. XII. 645.

Susák. Phfd. XII. 645.

Súsek. Ten susek spadl všecok odmrť na pána. Vest. op. 1892. 45. V susekoch India držia obilie. Phfd. 1896. 252. Cf. násl. Súsok. — **S.** = *police na nádobí* (uh.). Brt. D. II. 436.

Suset, a, m. = *soused*. V Gemer. Phfd. 1893. 557.

Suslati = *sušlati*, lispeln. Kotk. 79.

Súsok, sku, m. = *perna* v stodole. Slov. Kal. S. 172.

Suš, e, f. = *sušené ovoce*. Laš. Brt. D. II. 482., 477.

Súš = *voština bez medu*. Mtc. 1895. 347.

Sušany, dedina v Gemer. Phfd. 1894. 126.

Sušení, n. = *suché listí*. Lahaj na s. Slov. Ces. I. V. 424.

Sušený. S. krízaly = pečinky; pečky (laš.); krajanky (vých. Mor.); suchá hloza, sušené ovoce vůbec (Brod) = *suš* (las.). Brt. D. II. 482.

Sušidlo, a, n. S. olejových barev, u laků, Siccativ. Sterz. II. 926.

Suškarový. S. silice, Terpentínöl. Am. Orb. 23.

Suf. S. poušť, hor (ssutiny). Mus. 1893. 496. S. písková. Mtc. 1895. 130.

Sutana, vz Kápě (3. dod.).

Súti lactare, *chybně* m. ssáti (v 2. dod.).

Sůva, y, f., jm. slepičí. Tké.

Súverif. Cf. Ods kriacif (3. dod.).

Suvka, y, f. = *spodní cicha*. Jevicko. Brt. D. II. 391.

sv, s prisuto: na svrch. Dšk. Jihé. I. 41. Z *sr* c odsuto: sjetský. Dšk. Jihé. I. 26.

Svábiti. (Chtějí) s. na schýlené hlavy jeho pohled. Čch. Otr. 30.

Svacenec = *svěcenec*. Až do XVI. stol. Gb. II. ml. I. 116.

Svacenie = *svěcení*. Až do XVI. stol. Gb. II. ml. I. 116.

Svacenina = *svěcenina*. Až do XVI. st. Gb. II. ml. I. 116.

Svacený = *svěcený*. Št., Chč. Ben., Otc. a j. Až do XVI. stol. Gb. II. ml. I. 116.

Svacině. Na tom voze zlatá skříň, v níž ležese jich s. AlxV. 1219. Dle Kroka 1892. 100. = posvátná věc, oheň (ignis, quem Persae sacrum vocabant).

Sváčelna z: *svláčelna*. Lact. B. VII. b. (List. fil. 1893. 466.).

Svačina, ku př. s. literatů = *pitka*. Wtr. Živ. c. II. 967.

Svačinati = *svačiti*. Žďár. Brt. D. II. 263., 391.

Svačinový. S. čas (kdy se svačí). Štč. Kou. 118.

Svaďaf = *tlachatí*. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.

Svadba. Cf. Dob. Dur. 305., Svatba.

Svadební táta, vz Tehán. S. máma, vz Tehyně.

Svadnouti. O tvarech cf. Gb. II. ml. I. 54. Hořem s Hrad. 144. b.

Svadobník, a, m. = *svatebník*. Čes. I. V. 244.

Svajdlena, y, f. = *švadlena*. Val. Brt. D. II. 65.

Svalník, u, m. = *hlarěnka, hlaruska, cernohlárek*, prunella, rostl. Brt. D. II. 506. — **S.**, vz Stračí (3. dod.).

Svalohybný. S. čiv. Vstnk. II. 507.

Svalosmysl. Krejč. Psych 31., 58.

Svár. S. příměří a klidu nerad přeje. Vrch. Rol. XXIII. — XXIX. 89.

Svarbí. Stará s. na záp. Mor. = *stará svatka*; na Jihlavsku = *kmotra*. Brt. D. II. 461.

Svárový. Med s. = ze sváry, ze sladké šťávy vycházející z listů hlavně za chladných nocí po teplých dnech. Takový med jest ostrý a vcelém nezdravý. ČT. Tké.

Svašek, ška, m., vz Svatoslav.

Svatba. Bude svadba, za den, za dva — a bieda na veky. Slov. Nov. Pr. 390. Zvaní na svatbu. Vz Vykl. Svat. 15. Přípravy k svatbě; v předvečer svatební. Vz Vykl. Svat. 20. — S. v okolí *Chrastí* v Chrudim. Vz NZ. III. 484. nn., 103. nn. — S. v *Plzeňsku*. Vz Škar. 1.—44. — *Mor.* s. od Fr. Bartoše. V Praze 1892. — S. v národě *českoslovan*. Vyd. B. M. Kulda. V Olom. 1890. Vyd. čtvrté. (Je to vlastně popis svatby mor.). — *Valašská s.* Vyd. M. Václavěk. V Telči. 1892. — *Česká s.* Popis. F. V. Vykonkal. V Praze asi r. 1891. S. na Smíchovsku. Vz Čes. I. V. 58. nn. S. na Slov. Vz Phfd. 1895. 518. nn., 449. nn. — Pověry k s. se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 167. O s. cf. také článek v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 453. nn., NZ. V. 581. (liter.). Na pobřeží se nesmej a na svadzbě neplač. Šaris. Phfd.

1895. 377. S. jest hned hotova, ale co po ní přijde, nemívá konce. Šml. VII. 211. Cf. Svatební. — **S. mladá.** Vz Prátelešský (3. dod.). — **S. hanácká:** zeli a brách (jídlo); kočici s. = zeli a zemáky (v Čech. brách s kroupami). Vek. Val. I. 23. — **S.** = *tanec*. Vz Tanec ces. (3. dod.).

Svatební. S. oběd. Vz Vykl. Svat. 37. S. mlouvy. Vz ib. 8., 12. S. roucho = rozmarina, kterou se svatebčané zdobili. Na Polensku. Ib. 38.; na Blatech = bílý šátek obdélný, bohatě vyšíváný a krajkami opatřený, který se dává nevěstě při cepení. Ib. 110. S. obyčeje na Slov. Vz Phfd. 1826. 124. Cf. Svatba.

Svátek. Kdo hledí na svátek, ten má bidny statek. Slez. Nov. Př. 137. — **S.** De se (si) s. = dej si pokoj. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.

Svatěsvatý. S. krvi předraha (písen). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 949.

Svatci = rodičové ženichovi a nevěstiní. Brt. D. II. 460. Na uher. Pomezi a na Val. *svatoré*. Ib.

Svatik, a, m., vz Tchán (3. dod.).

Svatka, vz Tchyně (3. dod.). — **S. stará** = obratná žena obyc. z příbuzenstva, jež na svatbě zastupuje matku nevěstinu a všecko svatební veselí pořádá; j. po boku stojí starý svata. Na vych. Mor. Cf. Svarbí. Brt. D. II. 161.

Svatlica, e, f. = *svatka*. Slov. Čes. I. V. 244.

Svatnica. S-ce žádají od ženicha plat. Phfd. 1895. 702.

Svato, a, m. = *tchán*. Mor. Hloušek. Cf. Svatka (3. dod.).

Svatobarborský. S. škola. Kutn. šk. VII.

Svatodušní svátky (letnice). Obyčeje k nim se táhnoucí vz v Oester. Mon. (Böhm.). I. 445. S. jablka. NZ. V. 586.

Svatohostýnský. S. hradisko. Mtc. 1895. 108.

Svatojakubský. S. škola v Kutné Hoře. Kutn. šk. VII.

Svatojáanky = malé studánky, jejichž zřídlo trvá od jara do sv. Jana, potom vyschne. Slov. Brt. D. II. 392.

Svatojanský. S. ohně. Vz NZ. IV. 262., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 417., Vek. Val. I. 84. S. postylka na Vysocku. Vz NZ. IV. 538. S. rád. Wtr. Živ. c. II. 695. — **S. pět** = *suchopjir*, *eriophorum*. Č. Brod. Nár. list. 1896. c. 244. feuil. — **S. zito**, *claviceps purpurea*, rostl. Brt. D. II. 501. S. zvonečky (Zábr.), vz Zábí (3. dod.). — **S. tanec.** Vz Zbrt. Tan. 194. S. *tančník* = *ztrěstěně tančící* (kolem ohňů svatojanských). Zbrt. Tan. 52.

Svatokradný. Vrch. Tryz. 134.

Svatokřesfanský. S. víra. Snm. I. 408.

Svatokunhutský. S. sněm. Kat. z Žer. I. 85.

Svatomír, os. jm. Arch. XIII. 261., XIV. 85. 77.

Svatopostní. S. cas. Nár. list. 1894. c. 90. odp. feuil.

Svatoskutečník = nadávka katolíkům. Wtr. Živ. c. I. 223.

Svatoslav: *Svatek, Svátek, Svaton, Svatoš, Svatuška, Svatyj; Švach* (za Svach?), *Švacha* a *Švácha?* *Švasek, Švanlu?* *Svat?* Kbrl. Sp 19.

Svatospravedlivý. To jest moje s. ovce. Věst. op. 1892. 41.

Svatostně, sacramentaliter. Ché. Mik. 479.

Svatotříkrálský. S. soud. Kat. z Žer. I. 270. a j.

Svatováclavský. S. koruna pořízená r. 1368. od Karla. Wtr. Krj. I. 190. S. rytíři. Vz Mus. 1895. 129. — **S. S.** píseň. Vz Vlč. Lit. 11.

Svatovítský. S. tanečník (kdo má tanec sv. Víta). Zbrt. Tan. 51. S. rukopis. Vz Vlč. Lit. 48.

Svatovstvo, a, n. = *úrad starého svata*. Phfd. 1895. 95.

Svatozákonníetví, n. Am. Orb. 110.

Svatuška, y, m., vz Svatoslav (3. dod.).

Svatvina, y, f. = *medokoš, kyselka*. Slov. Kal. S. 173.

Svatý, mor. svjatý. Gb. H. ml. I. 109. Svátým sa robí, čertov pácha: Nikto nenie s. Slov. Nov. Př. 41., 536., 287. Je svaty, nohy mu visu do pekla; Lepší umrit a byt svatým (říkává se, když někoho něco sužuje). Mor. NZ. V. 543. Pověry k svatým se táhnoucí vz Zbrt. Pov. 167. **S.,** vz Svatoslav.

Svávoľa = *svévolný člověk* (slov.). Brt. D. II. 392.

Svázatí. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Svazčítý. Vz Stromokaz (3. dod.).

Svazečkovitý. S. květenství. Čl. L. Jos. 16.

Svázka = *příční trám ve střeše*. Brt. D. II. 433.

Svazkový chlupokřídlec, brouk. Vz Klim. 384.

Svazník, u, m., vz Bočkář (3. dod.).

Svážník, a, m. = *kdo sráží dříví z lesa k pile* atd. Nár. list. 1896. č. 21. odp. feuil.

Svážný. S. strída v dole s úklonem osmi a více stupňů, dvojitou kolejí opatřená, Bremsberg. Ott. XI. 61. b.

Svěbytnost. NZ. IV. 49.

Svěceník. Cf. Dob. Dur. 323.

Svěcený. Nepomože ti odtud ani s-ná voda = nic. Brt. D. II. 392., Čes. I. V. 422.

Svěeký m. světský, *ts* v c. Gb. H. ml. I. 393.

Svěcnice, e, f. = *lucerna*. 1418. List. fil. 1896. 113.

Svědčtí kým. Bohem svědcím (ztvrzuji). 1675. L. posíl. 70.

Svědek. Jeden s. podle práva žádný s. Arch. XIII. 375. S. odsúdi (nie súdca). Slov. Nov. Př. 355.

Svědětí. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 109., Svědnouti (3. dod.).

Svědnica, e, f., vz Přistěnek (3. dod.).

Svědomí. S. ospalé a tupé, lehké a úzkostlivé, bezpečné a kolísavé. Ztk. 83., 84. (3. vyd.). Kto s dobrým svědomím chodí, ani mu hrom neškodí. Slov. Nov. Př. 377. Vsedľuho lidu jen privilegium bývá s. Bráb. 117. Cas všemu vyhláse zuby, jen zlemu s. zuby nevypadají. Šml. VII. 68. — **S.** = *srídectí*. Kdo prve s. poženě než při, že jest na to pokuta. Arch. XII. 457.

Svědomý čeho: viery. Ché. S. 244. Kteriz Prahy s-mi byli: Ten byl svědom Egyptu (znal jej). Kabt. 3., 23.

Světy otec (papež). Dač. Prostopr. 21. b. Zertem užito polonismu. Gb. II. ml. I. 44.

Svěrač, e, m. S. hlasivky (sval). Ott. XI. 799.

Svěračka, y, f. = *svěrák* (u vozu), u Brna *renk* (subka). Brt. D. II. 444.

Svěření. Nemluvil sem k žádnému ani pod s-ním ani bez s. 1540. Mus. 1894. 401.

Svěřepý. S. semenec = *ozimý*. Bl. Gr. 338.

Svěřiti. Slaninu na psa s. Slov. Nov. Pr. 578.

Svěsnice, e, f. Vz Am. Orb. 20.

Svěsprávný. S. řízení. Zl. Jg. 259.

Svěst. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40.

Svěsti. Abychom se nedali svoditi o to, že jedno tknutí šesté kapitoly nesluší k tomuto skutku Krystovu. Chč. Mik. 452.

Svět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42., 72., Dob. 305. Dával jim jména pod světem (zlá). Kld. III. 107. S. se točí jako oči, ale lidé v něm (jsou vrtkaví); Neměla jsem s ním světa svázaného (nebyla sezdána); Měl s ním sto světů (kříž). Vek. Val. I. 108., 110. — **S.** = *lidé*. Svet komu je, komu nie po vůli (někomu je, někomu není). Phd. 184. 194. — **S.** = *východ slunce, svítání*. Jitřní mše bývala se světem (jakmile slunce vycházelo). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 776.

Světec. Slavení památky s-ců nepravých. Vz Zbrt. Pov. 130.

Světelní, vz Světelný.

Světelník, Candelaber, m. Sterz. 588. b.

Světelný. S. články elektrické. Vz KP. VII. 66.

Světídnice. Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 92. Cf. Světídná.

Světlastý. S. hmula. Phd. XII. 529.

Světlešedý. S. vápenec. Mtc. 1895. 26.

Světliško, a, n. = *ohnisko*, Brennpunkt. S. skleněné čočky. Vz Am. Orb. 36., 37.

Světlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. S. sluneční a stálícní (stálic), z horka pocházející, mlunní, zvířecí (světlušek), při hnutí rostlin a zvířat (bludičky). Am. Orb. 36. Nic není tak tence upraveno, aby nebolo na světlo pronešeno. 1607. Phd. 1894. 5. Pověry o s. Vz Zbrt. Pov. 167. Děvče jak s. hezky. Zábř. Brt. D. II. 392. — **S.** žárové. Vz KP. VIII. 136., 162. — **S.** = *příkopa u silnice*. Boskov. Brt. D. II. 892.

Světlobrvý, vz Vodnář (3. dod.).

Světlobudný. S. vlna. Stě. Kon. 97.

Světlocit, u, m. = *cit pro světlo*. Ott. XI. 91.

Světlohravý. S. ledovec. Stě. Kon. 9.

Světlohřbetec, tce, m., omosiphora brouk. S. okrajový, o. limbata. Skalického, Skalickýi. Vz Klim. 331.

Světlokaz, a, m. = *lucifer*. Čes. I. V. 449. Cf. Světloňoš = *lucifer*.

Světlokorý. S. buk. Hdk. Hoř. 27.

Světloňazloutlý. S. barva tváří. Vek. Val. I. 24.

Světloňoš = v plamienok promenená duša zlodeje, ktorý za živa medzi prenášal a ktorá po mŕtavinách blúdi. Phd. XII. 212.

Světlooděnc. Am. Orb. 111.

Světlooký člověk. NZ. IV. 259.

Světloosa, y, f., Lichtaxe, f. Am. Orb. 72., 79.

Světlopausovací. S. ústav. Nár. list. 1894. č. 28.

Světlopisný. S. vyobrazení. NZ. III. 214.

Světlopletý. S. lidé (světlé pleti). Mus. 1895. 282.

Světloskořicový. S. pleť těla. Nár. list. 1894. č. 79. feuil.

Světloskvrnný plíživce, brouk. Vz Klim. 78.

Světlosť = *schopnosť vidieť svetlo*. Studnice, která s. nebo zrak očí uzdravuje. GR. Nov. 134. 6.

Světloška = *lampička*. Šml. I. 90.

Světloštitý váhavec, brouk. Klim. 66.

Světlovousý. Osv. 1896. 49.

Světluška, vz Světýlka (3. dod.).

Světlý jak. Má s. vlas jako len, jako sláma, jako strniště. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil.

Světník, u, m. = *svícen?* Nadali kostel rúchem, kelichy, knihami, světníky atd. 1480. Osv. 1896. 898.

Svetnutí, strč. illucescere. Gb. H. ml. I. 72.

Světoběžný. S. potulka. Kk. Puš. Roz. 83.

Světobratný. S. událost. KP. VIII. 11.

Světodoba, y, f. Am. Orb. 106.

Světochýrný. S. rok 1848. Phd. 1894. 645. (XII. 404.).

Světopodmanitel, e, m. Am. Orb. 106.

Světostroj, e, m. Am. Orb. 22.

Světošlap, angl. Globe trotter. Mlý. Hüb. 378.

Světoumění. S. klavírní, které v celém světě znají. Nár. list. 1894. č. 223. 4.

Světový. Světoví lidé = *miskáři*, *nunváři*. Brt. D. II. 519.

Světýlko. Vz Bludička, Světloňoš (3. dod.) NZ. IV. 394. *Světýlka, světlušky, ohnivá dělátko* = duše nekřtěnátek bloudící v podobě malých světýlek. Vz NZ. IV. 244. — **S.** = *svatojanská muška*. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.

Svévolník, novum et fictum verbum. Bl. Gr. 365.

Svezenisko, a, n. S. hole = *svah?* Phd. 1894. 379.

Svěžení. Zákon s. (bytosti). Am. Orb. 10.

Svěží. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42.

Svěžlivý. S. prvek = *působící rostení* rostlin, bujení zvířat. Am. Orb. 54.

Sviatkovat s kým = *svátky světiti*. Phd. 1892. 582.

Svíb, u, m., les u Sadové. Nár. list. 1896. č. 181. odp.

Svíb, rostl. Brt. D. II. 501.

Svíbový. S. palica (hůl). Čes. I. VI. 146.

Svíce, strč. sviace, přehlas. svieč, svíce. gt. svie v. starš. ho svéc. Gb. H. ml. I. 383. 193. Svíce, když na slunci v prostranství jest, malé světlo má, než když jest v komoře, více svítí. Bl. Gr. 300. Čím více svíček, tím větší jest světlo (čím víc dobrých lidí, tím lepší rada). Bl. Gr. 303. Zhas' jako svíčka, která dohořívá, když nedostatek hořlavého má změní. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 79. O pověrách k svíci se táhnoucích vz Zbrt. Pov. 167. **S.** k pálení souzených = *smolnice*. Hrs. Nách. I. 311.

Svícezení, n. Mill. (Osv. 1896. 890.). Cf. Zvícezení (3. dod.).

Svícenice = *lucerna*. 1418., 1438. List. fil. 1895. 144., 211.

Svíčkový. S. pečené od svíčky = jako svíčka rovného a silného svalu v zadní části hovězího dobytka, Lungenbraten. Čern. Př. 62.

Svida bílá (v košíkářství), *cornus alba*. Vz KP. VIII. 102.

Svidnouti perfectivum slovesa svědět (ve významu vadmouti) doložil Hauer v Kroku 4. 403. (Mus. 1896. 372).

Svidý. Má s. údy (je silák). Domžl. Světz. 1894. 351. b.

-svie m. *-strel*: svědecsvie. Ž. wit. 77. 5. Gb. H. ml. I. 397.).

Svietniček, čku, m. = *svicen*. Phld. 1893. 752.

Svietnik. Mozačný s. = *svicen*. Phld. 1894. 598.

Svihovka, y, f., *chacharina*, *onobrychis*, rostl. Brt. D. II. 505.

Sviják. Popis s-ku vz v Brt. D. II. 456. S-ky v stojanu se točí. Ib.

Svimboška, y, f., vz násl. Sviňský.

Sviňák = nadávka panským úředníkům a jejich zřízcům v XVIII. stol. NZ. III. 512.

Sviňbrod. První částka je sviň = strč. adj. *svin* *suillus*, v jistém smyslu též *possess*. List. fil. 1895. 322.

Svindžúr. Phld. 1893. 487.

Svině. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 27. Gt. sviň *ineptissima* synkope m. sviní. Bl. Gr. 273. Sviňa by budla (bodla), dyby měla rohy; Dyby měla sviňa rohy, jak by ploty obstály? Mor. NZ. V. 543. Léčení sviní (pověry). Vz NZ. III. 525. — S. = pařez, na němž se drví štípe. Jevíčko. Brt. D. II. 392.

Sviní, vz násl. Sviňský.

Svinica, děd. v abaujské stol. Phld. 1895. 383.

Sviník, a, m. = hora; správně: *Svidník* od svida. Čern. Př. 32.

Sviňorky, pl., f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Sviňský. S. obora (na divoké svině). 1770. NZ. III. 520. — S. *veš*, *sviní veš*, *svimboška*, *conium maculatum*, rostl. Brt. D. II. 501. — S. blekot, *aethusa cynapium*, rostl. Brt. D. II. 499. — S. brána n. na Karlově v Praze. Čel. Pr. m. I. 743.

Sviňstvo = neřád v obilí: metlice, koukol atd. Tké.

Svinutec, tee, m., *xantholinus*, brouk. S. čárkový, x. *linearis*, červenokrový, *rufipennis*, dlouhý, *procerus*, hladký, *glabratus*, okrouhlouštitý, *glaber*, rzivonohý, *relucens*, tečkovaný, *punctulatus*. Thomsonův, Thomsoni, trojbarvý, *tricolor*, vzdálený, *distans*, zdobný, *decorus*, zúžený, *angustatus*. Vz Klim. 214.

Svirží = *svěží*, *čerstvý*. V Sarassku. Phld. 1894. 307.

Sviselní okno = ve svislích. Brt. D. II. 392.

Svištivě. Tam s. šustělo. Světz. 1895. 578 c.

Svitavica, zaniklá ves na Kunštátsku. Mte. 1895. 330.

Svitedlnice. S. jest nohám mým slovo tvé. Ché. S. 8.

Svítek. Zmije svítky svoje kolem něho ouží. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 62.

Svitičko sluní m. sluníčko svítí. Gb. H. ml. I. 551.

Svítílka, hmyz. Vz Ott. IX. 761. nn.

Svítílka. S. jedinečná, s odbočným řízením či derivační, *Nebenschlusslampe*, *differencialní*, s elektromagnetem, s odstředivým řídicím, oblouková, žárová, doteková, elektrická (její rozdělení). Cf. KP. VIII. 139., 143., 145., 153., 154., 158., 163., 186.

Svítíplyn. Čištění s-nu od kyslíčnicku uhlíčitého. Vz KP. VI. 706.

Svítiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. — **jak (kde).** V měsíci stříbrem svítí led. Vrch. Langg. 21. Svítí se to jako Starý Jicin, jako Polska Ostrava. Slez. Nov. Př. 489.

Svível, *galium*, rostl. Vz Ott. IX. 852.

Sviždola, y, f. = *běhula*, *toulavá ženská*. Han. Brt. D. II. 392.

Svižník, a, m., *cicindela*, brouk. S. lesní, c. *silvatica*, lesomil, c. *silvicola*, německý, *germanica*, pobřežní, hybrida s. *riparia*, zvrhlý, hybrida, Klim. 2.; s. trojřadý, *carabus violaceus exasperatus*. Ib. 6.

Svižníkový úzenec, brouk. Klim. 231.

Svižnonožec, *ocypus*, brouk. S. černohnědý, o. *edentulus*, hnědokřídlý, *fulvipennis*, hnědonožý, *brunnipes*, lesklý, *nitens*, medový, *aeneocephalus*, modravý, *ophthalmicus*, krácivý, *pedator*, smolokřídlý, *picipennis*, stlačený, *compressus*, smrdutý, *olens*, temný, *curtipennis*, velkohlavý, *macrocephalus*. Vz Klim. 201. S. *tasgius*, brouk. S. černý, t. *ater*. S., *hesperus*, brouk. S. černokrový, h. *rufipennis*. S. *bisnius*, brouk. S. brvokrový, b. *prolixus*, delší, *procerulus*, podlouhlý, *villosulus*. Ib. 203. Cf. Ott. VII. 901.

svl. Z *svl* r se odsouvá: slačec, Dšk. Jihé. I. 26., sléct m. *svléci*, slačec. Gb. H. ml. II. 439.

Svláčiti. Polož sem příklady, které jsou v článku Svléci a náležejí sem.

Svlak (záp. Mor.), *podbranky*, *paprsky* (dol.) = *desky bran* (jimiž se vláčí), v nichž jsou branné zuby. Brt. D. II. 450. — S. = chvojí vzadu k saním přivázané, jímž se brzdí. Ib. 451. Cf. Kocour (3. dod.). — S., *volubilis*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 396.

Svlakovník. V Ott. XI. 419. čteme: *Grat-hobel*.

Svlažovač. Nár. list. 1895. č. 93. odp.

Svléci. Svlácti vymaž a příklady k němu se táhnoucí polož k: Svlácti. Svliekol sa s lůžka (slezl). Phld. 1895. 194. Trešné se slikaří = květ opršel a holínky vystřelují. Tvarožná. Hledík.

-svo m. *-stvo*, t. odsuto: *svedecsvo*. Gb. H. ml. I. 397.

Svoboda. Někomu se utíká s. před rozumem (ten jest podoben neohrazenému městu). Bl. Gr. 316. Národ snese jen tolik s-dy, pro kolik s-dy je zralý. Phld. 1894. 759. Toužil po svobodě, jako pták zavřený v kleci. Šml. VII. 60. Svoboda — jak voda. Slez. Nov. Př. 282. — S. Ručiti s-du = za výmaz z gruntovních knih. Vz Věst. op. 1892. 44. — S. = J. B. z Finberků (pseudonym), spis. a učitel v Hlinsku = Jan Václav Svoboda. S. Václ. Životopis jeho vz: Programm gymn. slanského za r. 1896.

Svobodisko, a, n., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 21., 18.

Svoboditi = *docoliti*. Má se mu s. k manželstvu přistúpiti. Phld. 1894. 663.

S., místy na Mor.: *boudníček*, *lesní kandrak*, *phylloscopus sibilator*. Vz Mtc. 1893. 304.

S., míst. jm. v Gemer. Phfd. 1894. 61.

Sykločistec, rostl. Ms. bib. 122. p. 71. (List. fil. 1892. 255.).

Sýkora. O pův. cf. Krok 1893. 55. Pol. sikora, *s* jest měkké, tedy by se mělo psát *sikora*. Kots. 159. Vz Parukárka, Mlynárik (3. dod.) — **S.** = *desetník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Sykyta, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Symbiosa, y, f., z řec. *S.* hub = organické spojení hub s jinými rostlinami ke vzájemné výměně látek vyživovacích. Vz Ott. XI. 692. b.

Symfoni-on, a, n., řec. = samohrací hudební nástroj. Vilim. Cennik.

Sympathetický. Hodiny elektrické s-cké. Vz Ott. XI. 437. b.

Sympodialní. *S.* spolek těchto jednot tvoří prýt. Čl. I. Jos. 23.

Sympodi-um, a, n. *S.* článků esních. Čl. I. Jos. 20.

Syn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 18. O *syne*. GR. Nov. 104. 19. — Kúpil jsem dvě vědře *synuov* (ryb). Arch. XIV. 57.

Synčí = *hoši*, laš. Jinde se tohoto slova užívá jen v sing. *synek*. Brt. D. I. 458.

Syndetik-on, a, n., řec. = maz k slepování nábytku, skla, papíru, kostí, porcelánu atd. Us.

Synecholický. *S.* hledisko. Vstnk. II. 282., 371.

Synchronní či *soudobý*. *S.* pohyb, KP. VIII. 106, pohon proudů (elektr.) střídavých. Ib. 392.

Synizese, řec. = splnutí dvou samohlásek v jednu: *don-fati*, m. *do-u-fati*, laje z lavice. Někdy se souhláska mezi dvěma samohláskami jsoucí vypouští: přísau z přísahu (přisahám). Slabika ji vzniklá je zpravidla dlouhá. *S.* ve verších. Vz Gb. H. ml. I. 565., 567.

Synkope, y, f., řec. *S.* vynímá prostředek ze slov: žádný m. žádaný, přide m. přijde. Bl. Gr. 267.

Synkinetický. *S.* chvění (souchvění). Vz Krejč. Psych. 32.

Synonymum. Vz Bl. Gr. 330. un.

Synovství. *S.* boží. Ché. S. 123.

Sypačka, y, f. = *opálka*, ze které se v maštali do hrantu *sype*. Brt. D. II. 356.

Sypání = *špýchar*. Slez. NZ. III. 199.

Sypanice = *osypky*. Phfd. XII. 131. — *S.* (chalupa), vz Tlučenka (3. dod.).

Sypaný. *S.* výměnek = obilní, ne peněžní. U Žleb. NZ. II. 615.

Sypáreň = *sýpka*. Phfd. 1892. 202., 1894. 309.

Sypati. O pův. a o tvarech cf. Gb. H. ml.

I. 75., 126., 127. *Sype* řeči jako z rukávu. Nov. Pr. 609.

Sypavý. Vz Nádeha (3. dod.).

Sypek. Cf. Sobek (3. dod.).

Sypka, y, f. = *syporina*, látka na spodní cíchu. Brt. D. 392. — **S.** *Sypky* = *sutky*, přesypací hodiny píseční. Vz Ott. XI. 438. b.

Syplý hlas = *sýparý*. Phfd. 1895. 207.

Sýpnout. Ani nesýp = nedechl. Zábř. Brt. D. II. 392.

Sypovina, y, f., vz Sypka (3. dod.)

Sýr. Proč s. strouhají? Protože jej nemohou škubati, nemá peří. NZ. III. 35. Malá hrudka, ale samý sýr. Slov. Nov. Pr. 523.

Syráči, vz Slezový (3. dod.).

Syrencie = *syráči* (3. dod.). Phfd. XII. 565.

Syrgoč, e, m., potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Syřiště. Staré slovo. Cf. Dob. Dur. 305.

Syronoč, vrch ve Spissku Phfd. XII. 552.

Syropka, y, f., vz Surovitka (3. dod.).

Syrovátka. 1440. List. fil. 1893. 392. Kdo se opalil na kaši, dmycha i na syrovátku. Slez. Nov. Pr. 198. — **S.**, *studánka* u Zvoleňovse. NZ. V. 543

Syrovět = stávat se syrovým, rozpustilým. Brt. D. II. 392.

Syrový. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 86. So suchým i surové zhoří. Phfd. 1893. 567.

Syrup, z střlat. *siropus*. Čern. Pr. 62.

Sysel. Je jako s. (opatrný; spořivý); Bojí se o peníze jako s. o zrní. Nár. list 1894. č. 155. odp. feuill.

Systolický. *S.* šelest srdeční. Vstnk. III. 416., 469.

Sytno. Divy tají *S.* na svém lůně (*S.* má v Hontě pověst našeho Blaníku). Pokr. Mrt. z. 13. — **S.** = *peklo*. Ib. 90.

Sytý, z germ. *sôtha*, nném. *satt*. Gb. H. ml. I. 394. — **čeho**. (Srdce) nemůž syto býti zbožie nebo jiných věcí. Ché. jm. s. III. 112. Byla víc bita, než chleba syta. Čejč. Hledík.

čím: pastvou. Vrch Rol. XVII.—XXII. 240. — **S.** = *plný*. *S.* stůl. Ché. (Vlč. Lit. 175.).

Syvločka, y, f. = *kapalka*, voda, jez odkapuje při lisování či tužení tvarohu. Slez. NZ. IV. 445.

Syzygi-um, a, n., řec. = *spojení dvou jedinců*. Cf. Hlav. Obrz. 8.

sz mění se dial. v *jz*: pros za nás — proj za nás, přes zimu — přej zimu. Doudl. a laš. Kts. 18., Brt. D. I. 103. — Gb. H. ml. I. 480.

Szořiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Sžadatí. Zlibila duše má žadatí spravedlnosti. Z. wit. Ps. CXVIII. 20. V Z. gloss.: oblibila; v Z. klem. sžádala duše má. Vondrák's Spuren. 33.

Sžéci. O tvarech. Vz Gb. H. ml. I. 181.

Š.

Š prasloranské. Vz Gb. H. ml. I. 318. — **Š se psalo:** *f*: fidlo, olfe, zbudes; *z* (zřídka): rozkozne; *ff*: kaffel; *ss*: ssezt; *fs*: mafs; *sf*: sfat; *fz*: wafze; *fsch*: slifschte; *ssch*: zruscheno; *sff*: sffit; *ff* bobatec jiedaffe. V Husově pravopise: *f*, *š*, *z* toho uděláno: *f*, *š*; novoč. *š* od r. 1820. Vz Gb. H. ml. I. 510. nn. Cf. Mus. 1896. 356. — Místo *š* psáno bývá v Háj. Herb. *ž*: mnižský. Háj. Herb. 128. b. — Za *š* (dnešní *s*) míváme v češt. *š*. V dial.: šahati, šedý (strsl. sedyj), Češi m. Česi, v lise m. liesé. O tomto přechodu *s* v *š* vz Listy fil. 1893. 405. nn. — **Š** před následující sykavkou mění se na Mor. všude v *j*: Dej si pro peníze *z*: jdeš, deš si p. p. Brt. D. II. 279. Cf. *šš*, *šs*, *šč* a Gb. H. ml. I. 511. nn. — **Š** stává msto *s* na Slov.: mušeli, šebe, do světa atd. Cf. Pastr. L. 135. — **Š** místo *č* na Slov.: šekal m. čekal, lavišku m. lavičku, vkrošil m. vkročil, v Gemer., šlevek m. člověk, na Píle, chlapšoch, v Ratkovsku. Pastr. L. 144., Phld. 1893. 372., 374. — **Š** změněno a) v *s*: brslen proti mor. bršlen, b) v *ř*: v dial. ořklivý; c) v *ch* a to *šč* v *chč* v dial: chčestí; *šr* v *chr*: chvastati v. švastati, žvastati. Vz Gb. H. ml. I. 513. — **Š** mění se v *č*: čamrda, čachr, čuba (vz konec článku), Gb. H. ml. I. 513., čampanské (Zábř.), Brt. D. II. 130.; ve skupinách: 1. *bš*: slabší, Gb. H. ml. I. 513; 2. *čš*: věčší m. věcší, ib.; 3. *dš*: nadčen m. nadšen, ib.; 4. *nš*: inčí, menčí m. inší, menší (Žďár), Brt. D. II. 250.; 5. *pš*: lepší m. lepší, Kots. 14., Gb. H. ml. I. 513., Háj. Herb. 92. b., u Tišnova, Brt. D. II. 187.; 6) *šl*: člapet m. šlapet, Chod., Gb. H. ml. I. 513., člapa m. šlapa, v Olom. a Prostěj., Brt. D. II. 70.; 7. *šn*: čnek m. šnek, Brt. D. II. 113.; 8. *šp*: čpaček m. špaček, čpunt m. špunt (dial.), Gb. H. ml. I. 513.; 9. *št*: počta, Gb. H. ml. I. 513.; *tš*: rúcho zvetčalo m. zvetšalo, ib., větčí, Háj. Herb. 6. b. Vz tyto skupiny. Naopak se změnilo *č* v *š* ve skup. *čp*: špavost, špení m. čpavost, čpení. Háj. Herb. 147. b., 142. b. — V jihozápad. Čech. střídá se *š* s *s* a mění se v: *ř*, *j*, *ž*, *c*, *ch*. Vz Dšk. Jihč. I. 43.—44. Změny jeho v *chroměčském* podřecí vz List. fil. 1894. 97. — **Š** cizí zůstává: šafář, šum; někdy se mění v *č*: čabraka, čuba; ve slovech franc. v *ž*: brožura, branže, manžety. Gb. H. ml. I. 514. — **Š se přisouvá** v *škr* m. *kr*: škraboška proti staršímu kraboška, skřída m. křída, Us., šemýra m. čmýra. Gb. H. ml. I. 514. Škrementí. Háj. Herb. 90. b. Ščermák. Zábř. Brt. D. II. 130. Cf. Dšk. Jihč. I. 43.—44. — **Š** se *odsouvá*: kaplér m. škaplér. Gb. H. ml. I. 514. Rynčák m. rynščák. Brt. D. II. 250. Cf. Dšk. Jihč. I. 43.—44.

Šabalka, y, f. = *vězení*. Han. Brt. D. II. 392. Cf. Šabala.

Šabati = *šámati*. Kotk. 82.

Šabla, y, f. = *leluja*, *lalija*, *halcluja*, *fialorj*

kořen, *kokotí peří* (od podoby květů), iris germanica, rostl. Vz Brt. D. II. 504.

Šabřiti = *šukati*. Třešt. Brt. D. II. 392.

Šacovník, a, m. kdo cenu masa ustanovoval (dohlídač). 1633. Věst. op. 1894. 16. Pras. Rem. 43.

Šadial = *všude*, v odpadlo. Slov. Pastr. L. 149.

Šafář. O š. v XIV.—XVI. stol. vz Mus. 1893. 335. v. 14. a 433., Mnč. Zás. 7., 8.

Šafařík. Die Literatur zum hundertjährigen Jubilaum P. J. Šafaříka. Vz Jag. Arch. 1896. 557. nn.

Šafařit s čím = *hospodařiti*. Phld. 1895. 80.

Šafářství svátosti = posluhování svátostmi. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 484.

Šafle = *střez*, z něm. Schaff. Phld. 1896. 309.

Šafranník. Phld. 1894. 123.

Šagá = šak já. Brt. D. II. 392.

Šagu = šak ju. Brt. D. II. 392.

Šach, a, m. = Šalomoun n. a to spíše Šavel. Kbrl. Sp. 8.

Šachor, u, m., vz předcház. šachorina. — **Š.** = rohožka z rákosí na pokrývání vozů. Val. Brt. D. II. 392.

Šachorina, y, f. = *palach*, *palasi*, *šachor*, *šáš*, phragmites communis. Brt. D. II. 506.

Šachorka, y, f. = láhev rákosím nebo štípaným proutím opletená. Val. Brt. D. II. 392.

Šachování, n. = merhování, užívání merhovaného obleku. Wtr. Krj. I. 302.

Šachtový. Š. bednění, wasserdichter Schachtausbau. Ott. XI. 600. b.

Šajarka, y, f., potok a cesta na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 18.

Šajd, u, m. = *šejd*. Ty vždycky šajdy strojíš. Arch. XIII. 278.

Šajdati. NZ. II. 614.

Šajka pisárov. Phld. 1896. 483.

Šajo, vz Šafo (3. dod.).

Šajov, a, m., řeka v Gemer. Phld. XII. 552.

Šajtovný = *šikorný*. To je š-né k tomu. Han. Brt. D. II. 392.

Šál = *koflík*. XVI. stol. Mus. 1893. 49. Že sem puojčil stříbra pieňho tří šaluov stříbrných a tří lžic. Páb. IV. 410.

Šala, y, f., obec v Nitran. Phld. XII. 552. 74. — **Š.**, cf. Střeb (3. dod.).

Šalamún a *Šalomún*. Vz Stejnění, Gb. II ml. I. 286.

Šalamounův. Přihnul si trochu ze Š-novy flasky (zdrobet zmoudřel). Šml. VIII. 4.

Šalanda = hospoda. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Šalandář, e, m. = hospodský. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Šalapsa, Šalapca, území v Zemplín. Phld. XII. 552.

Šalat, u, m. = *salát*. Brt. D. II. 107. Cf. Salátik.

Šalbiar, a, m. = *šalbař*. Slov. Kal. S. 174.

Šaliř = *lebka, přilbice kulatá*, Schallern. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 235., 595.

Šalko, a, m. = *šavel*. Phld. XII. 178.

Šalkova, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Šalkovitě. Š. se rozprostíráti. Schb. Nád. 29.

Šalkovitý. Š. odeblipení sítnice. Schb. Nád. 30.

Šalmie, e, f., vz Šalamaje.

Šafo, a, m. = *šilence*. Synonyma: *šajo, šašo, jaso, pochabel*. Ten šafo šialený. Phld. 1894. 491.

Šalokátry. Sluko dralo sa š-trami. Phld. 1896. 29.

Šalomoun. Odvozeniny vz v Kotk. 32.

Šalosť, i, f. = *šelmorstí*. Keď deti s-sti vyčínajú (tropí). Phld. 1893. 726.

Šalouch. Delá šalóche = je pyšný. Delá se (si) z něho chalóche = blázný, šoufky. Te šalócho = bláziuku (kdo se dal obalamutiti)! Záp. Mor. Brt. D. II. 393.

Šaltuch. Vz Hyta (3. dod.).

Šalvěj polská (planá). 1440. Mus. fil. 1894. 263.

Šamati se. Ché. S. 31.

Šambrána, y, f. = obrubní římsa. Einfassungsgesims. Sterz. I. 754.

Šamoniti (nohama) = šamotati, mrcati. Kotk. 106.

Šamšík, u, m. = *podlouhlý slaměný kóšik, sotor*. Jevíčko. Brt. D. II. 393.

Šance. Staroslov. š. na mor. Slov. Vz NZ. III. 560.

Šanda, y, m. Š. Frant., řed. † 15./11. 1893. — Š., y, f. = *šle*. Slovo toto nalezl Wtr. teprve k r. 1600. Wtr. Krj. I. 483. Cf. Ksanda. — Š. = *prorámek, trháčka* = provázek, kterým opféčko bylo svázáno, aby vzhůru drželo. Brt. D. II. 463.

Šandy = český tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 499., Tanec čes. (3. dod.).

Šanoblivosť = *šetrnosť*. Phld. 1895. 142.

Šanoblivý. Phld. XII. 672. Cf. předcház. slovo.

Šantala = karta, která se hodí ku každé barvě; převzdívka. Schantel. Čern. Př. 78.

Šanth, u, m. Kdo v hospodě š. počne (svádu). XV. stol. Čel. Pr. m. II. 80. Cf. Šant.

Šantovat kudy: **po** ulici. Phld. XII. 267.

Šantročník. Ché. S. 235.

Šantročství, n. Š. prováděti. Wtr. St. Pr. 189.

Šár. Na Chod. = *řada šindelů na hořejší a dolější straně doškové střechy*. NZ. IV. 212. — Š. Vetešníci nemají bílých šárov k vetché obuvi okládati. Arch. XIV. 441.

Šář, e, f. = *šár*. Brt. D. II. 434.

Šarapatif. Keď zima š. počíná. Phld. 1895. 603.

Šarapatky = *zadní konce sanie a saní*. Brt. D. II. 451. Vz násl. Šarapoch.

Šarapoch, u, m. = *zadní přička na saních*, na které se stává (Jevíčko); slov. šarapatky.

Šargán, a, m. = *šarkán* (drak). Kotk. 114.

Šarholec, lee, m. Kopa š-leů z dříví domáciho. 1748. NZ. III. 407. Cf. Šarhulec.

Šarice, e, f., zvrátník u zeměkoule. Vz Am. Orb. 71.

Šariš, e, f. = *území v Zemplín*. Phld. XII. 76., 72., 552.

Šariština. Obvod š-ny (řeči v Šariši obvyklé). Vz Phld. 1895. 439.

Šárit, vz Čárit (3. dod.).

Šarka, y, f. = *barvenica, tlačénica, tlačénka* (laš.). *tísténka* = sukně plátěná na modro barvená. Brt. D. II. 464.

Šarkan = *jakási zlá bytosť*, obluda s dlouhým ocasem. Slov. a mor. Mtc. 1894. 23., 1895. 345. Cf. Obsedno. Š. v Novohradsku na Slov. Vz Phld. 1895. 250. — Š. = *vrch* v Požúnsku. Phld. XII. 552.

Šarluby, obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 552.

Šarovy. Na Š-vech u Březolup. Mtc. 1895. 108.

Šarpatí. Pes se naň šarpal. Brt. D. II. 381. Šarpe so seba habý (trhá). Phld. 1895. 229.

Šarpiony (championy), druh bramborů. Val. Vek. Val. 19.

Šaršoun = *veliký dvouručí meč*, asi menší než šlokšvert. Wtr. Krj. I. 272, 608. — Š. = *kordík*. Ib. 608. Zsekal ho š-nem u kordíkem. 1570. Ib. 274.

Šartys, vz Šartiš. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 490.

Šarúš, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 76.

Šarvas, u, m. = *lučavka, šalrostr*. Us. na Slov. Kal. S. 175.

Šaryvary = *nohavice*. Cf. Dob. Dur. 421.

Šastaf někoho s řečum = *jízlivě popíchovatí*. Jicko. Brt. D. II. 393.

Šastif sa. Sem sa na tých volkoch šastil = *ofkl, ošidil*. Jicko. Brt. D. II. 393.

Šasek. Oděv šasků v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 294. — Rytíř Šasek z Mezihoří. XV. stol. Vz Vlč. Lit. 246.

Šaší, n., *šašina, šachor, režnica*, typha latifolia, rostl. Brt. D. II. 508. — Š. = *šašina, sítí*. Vz Sítí (3. dod.).

Šášil, a, m., pentaerinus, hvězdýš. Am. Orb. 76., 103.

Šašina, y, f., vz Sítí, Šaší (3. dod.).

Šáška. K Vek. přidej Val. I. 90. Vrhli sme sa ani šášky naň (na vůz). Phld. 1896. 731.

Šáškový. Š. talásek. Bl. (Wtr. Živ. c. II. 884.).

Šašo, vz Šafo (3. dod.).

Šašov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68., 157.

Šat, šata, šátek, šatka. Popis šátku vz Brt. D. II. 465. Šat lidí povržených (zidů, katů, bířiců, nevěstek) v XV. stol., vz Wtr. Krj. I. 295. nn.; šat královský v XVI. stol., vz ib. 547. nn.; šat kněžský v XVI. st., vz ib. 549. nn.; š. akademický a cechovní v XVI. stol., vz ib. 569.; š. dětský v XVI. st., vz ib. 639. nn.; š. lokajský, postovský, lázeňský a mumrajový v XVI. stol., vz ib. 644. nn.; š. židů v XVI. st. (vysoký klobouk, krouzek ze žlutého sukna a to na levém prse atd.), vz ib. 648.; š. katův a nevěstek tehdaž, vz také ib. 650.; š. umrlců v XVI. stol., ib. 650. Služte pánu za staré šaty, ani vám těch nedá. Heršpice. Rous. — *Šata* = *šat, odív, šátek* (val.), Brt. D. II. 462.; na Slov. = (*přední*) *zástěra*. V Hontě. Phld. 1894. 311., 614. — *Šatečka* = *šátek na hlavu. Šátek na hlavu: šatečka, šátek, šatka, ručník* (uh.), *zástěra*. Brt. D. II. 465. — Šatka na hlavu jest ručníku podobný pruh z jemného plátna s konci převráceně vyšitými a krajkami opatřenými. NZ. III. 427. Šatka v XV. a XVI. st. = zavítí hlavy; posud na Mor. a na Slov. Wtr. Krj. I. 95. Podkladem jejím byla pantle, pártá. Vz NZ. IV. 418. Nové šaty so starými die-rami (= staré šaty; iron.). Phld. 1894. 550. Šat čím čistší jest, tím spíš makuli přijme; Šat čistý spíš vezme makuli nežli černý. Bl. Gr. 311., 318.

Šátavka, y, f., clibadium, Schleimer, m., v bot. Sterz. II. 831.

Šater, rostl. Cf. Ott. X. 670.

Šatina, y, f., ein Kleidungsstück. Val. Brt. D. II. 462.

Šativo, a, n. = *šatstro*. Laš. Cf. Přioděv (val.), Obsata. Brt. D. II. 462.

Šätjenky = *onuce*. V Zázrive na Slov. NZ. III. 405. Cf. Šatěnka.

Šatka. Vz Šat. Vysívání na šatee (šátku na hlavu). Vz Vek. Val. I. 42.

Šátkovec, vce, m. = *šátková* (tanec). Slov. Kal. S. 175.

Šátkový. Š. tanec na Slov. Čes. I. V. 252., 253.

Šatlava. O pův. cf. Čern. Př. 47.

Šatný. Š. véc (látka na šaty). Wtr. Krj. I. 9.

Šatola, y, f. = statua (cizí sl.). V Brněn. Brt. D. II. 518.

Šatřit se koho = *štititi se koho, vyhýbat se mu*. Laš. Brt. D. II. 393.

Šavle — *meč křivolaký s jedné strany ostrý*; objevuje se od r. 1476. Wtr. Krj. I. 177., 274., 614. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 423. Š., etc. n. Sekal šavletem do země. 1584. Wtr. Krj. I. 466.

Šavlej, e, f. = *salvěj* (přesmykn.). Brt. D. II. 129.

Šavlička, y, f., vz Regruta (3. dod.), Tanec čes. (3. dod.).

Šavřda, y, m., místo Šavřda z: Savel. Kbrl. Sp. 10.

Še mění se v *šl*: liška, dat. lišce, z toho dial. listě, podušce — poduště. Gb. H. ml. I. 501.

Šě. Za *šl* je z pravidla starší *šě*: šeit — štit. Gb. H. ml. I. 512. — **Šě** mění se v *šl*: šťastný — šťastný, puštěn — puštěn; *šě* drží se dialekt. v Doubl.: šěstí; ve vých. nářečích místy samo vládne. Vz Gb. H. ml. I. 521., 522. U Dacice a Telče mění se v *šl*: měšťan. štěstí; na mor. Krumlov. se nemění: měšcan. Brt. D. II. 279., 210. — **Šě** mění se v *ě*: šemel — emel, dešě — deě, šekáti — čekáti. Gb. H. ml. I. 512. Cf. Čpavý (3. dod.). — Ve Spissku mění se v *šl*: ošće. Phld. 1893. 433. u Zábřehu v *chě*: jechče m. ješče etc. Brt. D. II. 131. O jeho změnách v jihozáp. Čech vz Dšk. Jihč. I. 44.

Šěáb, u, m., místo šěáv, vz Štovík (3. dod.)

Šěadlik, u, m., vz Štovík (3. dod.).

Šěagel, gle, m., v Brněn., u Kunšt. *šěakel* = klacek; silný dřevnatý stonek, větev. Brt. D. II. 393., 510.

Šěakel, kle, m., vz předcház. Šěagel, Dut. 233.

Šěáv, u, m., vz Štovík (3. dod.), Šeiber (3. dod.).

Šěava, y, f., vz Štovík (3. dod.).

Šěavel, vle, m., vz Štovík (3. dod.).

Šěavník, u, m., vz Štovík (3. dod.).

Šěeble, etc, n., vz Štřebel (3. dod.). — Š. Šěeble řebřin u vozu = meče. Laš. Brt. D. II. 498.

Šěek, u, m. = *štek*. Nestojí to za psí š Mor. Čes. I. V. 422.

Šěeka, y, f. = *štika*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 82.

Šěela m. včela. Také mor. Brt. D. II. 129.

Šěelien, u, m. = *včelin*. Phld. XII. 319.

Šěepány, pl., m. = *makorník*, štrícelka makem nadívaná (pečivo vánoční). Brněn. Brt. D. II. 482.

Šěepetka, y, f. = *špetka*. Brněn. Brt. D. II. 393.

Šěepitka, y, f. = *špetka*. Dacice. Brt. D. II. 393.

Šěepka, y, f. = *špetka*. Tišnov. Brt. D. II. 393.

Šěepnica, e, f. = ovočný sad na poli. Brt. D. II. 439.

Šěepohlavý. Š. husa = s černou hlavou. Jersin. Brt. D. II. 393.

Šěepovat co komu = *vyžratlati*. Uz ma to vsecko vyšěepoval. Kunštát. Brt. D. II. 393.

Šěera = *věra*. Trenčán. Phld. 1895. 252.

Ščerbák, a, m., trať na Frýdecku. Věst op. 1894. 18.

Ščerbatý. Toho slova na Třebicku a dále na západ neznají, užívajíce za ně *zubatý*. Brt. D. II. 393.

Ščerch, u, m. = *šterk*, *k v ch*. Brt. D. II. 166.

Ščerehačka, y, f. = *drnkátka*, dětská hračka. Duf. 60.

Ščerchat, *ščerchnout*, rasseln. Ščerchál klčama. Záp. Mor. Na vých. Mor. hrkat. Brt. D. II. 393.

Ščerchula, y, f. = žena, která všecko vyščerchá, vyslepičí, vyklevetí. Kunštát. Brt. D. II. 393.

Ščerkotka, y, f. = dutá dřevná koule na topírku, v ní trochu brachu nebo kaménky (dětská hračka). Záp. Mor. Brt. D. II. 393.

Ščeróček. Zahrať na š. (piskat zobákom). Stankovec. Phld. 1895. 496.

Ščef, i, f. = *huchle*. Slez. a val. Brt. D. II. 441.

Ščetka, y, f. = *kůl*, *jehla*. Má-li se stavěti budova, kde není pevného základu, vrážejí se ščetky do země a na ně teprv staví se základ. Loštice. Brt. D. II. 394.

Ščibal, *ščiral*, z stříhnem. stival, stíval, *st* změněno v *šč*. Gb. H. ml. I. 391.

Ščiber, vz Štovík (3. dod.). — *Š. koňský*, *koňský ščiv* n. *ščiv*, *sladký list*, *rumex aquat*. Brt. D. II. 506., 507.

Ščička, y, f. = *trapeček na valaš. vestě*. Brt. D. II. 394., Vek. Val. I. 29.

Ščihlít se (ščihlět) = *štititi se*. Poráď se temo ščihli. Han. Brt. D. II. 394.

Ščikávka, y, f., vz Škytavka (3. dod.).

Ščiky = zoubky vystřižované, vyšíváné ad. Brusl. Hledíková.

Ščimraf = *žuchlať*, *glimaf*.

Ščipalky = *křížalky*. Vek. Val. I. 54.

Ščipání, n. = *trhání*. Š. v zubech, v uších. Brt. D. II. 490.

Ščipka, y, f. Myší š., *holosteum umbellatum*, rostl. Brt. D. II. 503.

Ščiplavec, vce, m. = dědák, bláznivec, židova brada, Aronova brada, *arum maculatum*, rostl. Brt. D. II. 500.

Ščiplavina, y, f. = *stiplavá chuť*. Laš. Brt. D. II. 394. Cf. Zesčiplavět (3. dod.).

Ščirka, y, f., vz Čirka (kachna).

Ščiropen (sczyrophen), *scorpio*, ve zvířetníku. 1410. Mus. fil. 1896. 261.

Ščitovica, e, f. = *baranica* (čepice) s trojúhelníkem ze zlaté porty v čele. Han. Brt. D. II. 469.

Ščív, u, m., vz Štovík (3. dod.), Ščiber (3. dod.).

Ščivy, pl., f., vz Štovík (3. dod.).

Ščjava, y, f. = *ščára*. Brt. D. I. 49. U Hrozenk.

Ščmýra, y, f., strč. m. emýra. Gb. H. ml. I. 514.

Ščob, u, m., vz Štovík (3. dod.).

Ščöhle, etc, n. (u Litovle) = *ščuka*, *ščuhlatka*, *esox lucius*, ryba. Brt. D. II. 497.

Ščöhlena, vz Ščuhlena.

Ščóplosť, i, f. = *štihlosť*. Nár. list. 1894. č. 114. odp. feull.

Koll: Dodatky k Česko-něm slovníku.

Ščoránek, nku, m. = *skrojek chleba*. U Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščerbák, u, m. = *oseť*, *ostí*, *čubek*, *cirsium arvense*, rostl. Brt. D. II. 501. Š., al. mlečí, *endivia*. 1410. Mus. fil. 1896. 263.

Ščrček, pták. Vz Polňák (3. dod.).

Ščubrek, u, m. = *šubra*, *čubr*, *ščubřík*, *čubrek*, *satureia*, rostl. Brt. D. II. 507.

Ščubřík, u, m., vz Ščubrek (3. dod.).

Ščudlať. 1. = *špihlať*, škaredě nebo bez potřeby řezati. Děti rády škudlají. N. Město. — 2. (iter. škudlíkat) = *klepati na kliku*, aby otevřeli, když je zavřeno. Han. Brt. D. II. 394.

Ščudlek = *jetel*. Slez. NZ. III. 164.

Ščudlíkat, vz Ščudlať (3. dod.).

Ščuhlena, y, f. (*ščöhlena*) = *dřevě smíšek*. Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščuhlít se = *smáti se*. Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščuhrat = *vysychati*, *trouchnivěti*.

Ščuchnouti se, vz Ščuchnouti. Brt. D. II. 394.

Ščuka, y, f., vz Ščöhle (3. dod.).

Ščukat, *ščuknit* = *škytati*. Ze sem až ščukl leťa na dvůr. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feull. No počkej, šak ti bude drsěka s. (když někdo jde do pole nebo přes pole, nechce s sebou vzíti jidlo). Jicko. Brt. D. II. 394.

Ščůla, y, f. = járek po dešti. Třebíč. Brt. D. II. 394.

Ščulcovat sa = *uskrornovati se*. Val. Brt. D. II. 394.

Ščulingat = *skákat o jedné noze*. Brněn. Brt. D. II. 394.

Ščouplý = hubený, štíhlý. Te pšence bodo š-ly = chudého zrna. Han. Brt. D. II. 394.

Ščůr = *krtonožka*. Vek. Val. I. 135.

Ščurnej = *bujný*. Brt. D. II. 394.

Ščůti. Zčůti = *pocítiti*, strč., změněno v ščůti a dále ve štiti (Bav. 43) a ve zeisti *diminuerare*, změněn. v zeisti a dále ve štisti. Gb. H. ml. I. 494.

Ščuvík, u, m., vz Štovík (3. dod.).

Šč: *e* se mění v *-še* v *-ši*: do nůsi. Vz Brt. D. II. 62., 63.

-še. Komparativ adverbí na *-še* odvrhuje u Čisárova na Mor. *e*: pekneš, bujnes; komparativu na *-eji* (laciněji) tam není. Vz Čes. I. VI. 76.

Ščeba, y, m., vz Šebastian (3. dod.).

Ščebánek, nka, m., vz Šebastian (3. dod.).

Ščebastian. Odtud: *Ščeba*, *Ščeba*, *Ščebánek*, *Ščebek*, *Ščebela*, *Ščebele*, *Ščebelek*, *Ščebílik*, *Ščebelka*, *Ščebra*, *Ščebesta*, *Ščebestík*, *Ščebík*, *Ščembera*, *Ščiba*, *Ščibl* (?). Kbrl. Sp. 19., 9.

Ščebela, vz předcház. Šebastian.

Ščebele, vz předcház. Šebastian.

Ščebelek, vz předcház. Šebastian.

Ščebílik, vz předcház. Šebastian.

Ščebelka, vz předcház. Šebastian.

Ščeberov, dříve Vseborov. Čern. Pr. 32.

Šebestík, vz předcház. Šebastian.

Šebestina, y, f., hora na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šebeš. Nižní Š., míst. jm. v Šaraši. PhId. 1894. 61.

Šebinke (*šibanky, šibenice*) = část tračáře nad kolečkem na zad zahnutá. Prost. Brt. D. II. 394.

Šebtuch, u, m. = *šiptuch, šiftuch, šeptuch*, sukno tvrdší, ale nikoli špatné. Wtr. Krj. I. 366.

Šecko = *všerko*. Slov. Pastr. L. 149.

Šeda = *cedulka*. PhId. 1895. 77.

Šedesátník, u, m., mince. Široký š. Borb. 110.

Šedík, u, m. = *podbélák*, druh révy. Brt. D. II. 440.

Šedivák, a, m., holubí jm. ČT. Tkč.

Šedívek v Bolesl. = veselá slavnost s hodováním po ukončení prástvy nebo doděrek o masopustě pořádána. Vz NZ. IV. 526.

Šedivina, y, f. Š. mlhy. Nár. list. 1896. č. 204.

Šední = *všední*. Š. den. Beck. 1. 107.

Šedofialový. Š. mhly. Mtc. 1896. 20.

Šedolesklý. Vz Úženeč (3. dod.).

Šedomour, a, m. = domácí skřítek v podobě kocoura. Slád. Mak. 9.

Šedopruhý, vz Vodošlap (3. dod.).

Šedoviolový. Š. barva. Hlav. 3.

Šefelin = *darda, šermířský oštipce*, kopí s hrotem velmi ostrým. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 615.

Šefmistr, vz. násl. Šephmistr.

Šefrýnky, druh hrúsek. Čejč. Hledík.

Šejbír, e, f. = *pustina*, neúrodné pole. Dšk. Jihč. I. 39.

Šejt, u, m. = veliká štěpina. 1748. Hranice šejtů. NZ. III. 406.

Šejtrok u vozu: *deregla* (Zlín), *kefník, keřna, kozlík, příhradek, kočírka* (Vset.). Brt. D. II. 445.

Šejza, y, f. = *kočár*, Chaise. Kld. IV. 21. Vz Šeža (dod.).

-šek, přípona jmen os.: Jišek od Jan. Pešek od Petr, Prošek od Prokop. Vz Kbrl. Sp. 9.

Šek, u, m., vz Ček (3. dod.).

Šelest (srdeční) akcidentální, systolický, holosystolický, merosystolický, mesosystolický, protosystolický, telesystolický, diasystolický, mesoventrikulární, organický; š. žilní, kardio-pulmonální, svalový. Vstnk. III. 469. nn. (412., 475.).

Šelma, gt. pl. selm a selem. Gb. H. ml. I. 165. Š. od šibenice odtržená. Kld. IV. 155.

Š. = *nadárka sedláckům*. NZ. III. 512. — **Š.** = *morní hlíza*. Ale ze mor a š. u Hory (Kutné) byla jest. Břez. Font. V. 481.

Šelmakum, z něm. schön willkommen. Cern. Př. 21.

Šelmin, a, o. Selmino knězstvo, clerus pestiferus. Břez. Font. V. 332.

Šelmovati koho = *šelmou nazývati*. 1723. Pras. Řem. 49.

Šelmovina. Lerm. II. 71.

Šelmový. Š. hlíza (= morová). Břez. Font. V. 510. Cf. Šelma. Š. učení, pestifera doctrina. Ib. 339.

Šembera, z: Šebastian. Kbrl. Sp. 11. Cf. Gb. H. ml. I. 437. — **Š.**, potok, vz Brdský.

Šemelif, *šepletif* = *marně, planě, nevěrně mluvíti*. Slov. Kal. S. 175.

Šemořit = *šimrati*. Slov. Brt. D. II. 394.

Šenijka, y, f. = šňůra housenkovitě vinutá, Chenille, f. Vyšívání š-kami. Sterz. I. 600. b.

Šenkovati co: pítí, propinare nectar. 1438. List. fil. 1895. 146. Š. komu co = *odpustiti*. Slovo verštatní. Bl. Gr.

Šenkovné, ého, n. S. platiti (ze šenku). XVIII. stol. NZ. IV. 104.

Šenkovní. Š. berně. Arch. XII. 78.

Šenkovný. Š. kréma. Půh. IV. 273.

Šenkýřko krákněš (čti zpět). ČT. Tkč.

Šentyš, e, m., z něm. Schenktsch. Mer. Nár. list. 1896. č. 254. feull.

Šephmistr, *všefmistr, sefmistr*. Kutoš. 3.

Šepkár = *napověda*. PhId. 1893. 251.

Šepkatí. PhId. 1894. 45.

Šepleta, y, m. = *tlachal*. Slov. Kal. S. 175.

Šepletif, vz Šemelif (3. dod.).

Šeptání = *vyndášení rozsudku*. Při š. přikázku takovou učinil. Šeptati ze schöpten. Urtheil schöpfen. Čern. Př. 90.

Šeptati. Vz Šišli (3. dod.).

Šer, u, m. = *šero*. Vrch. Rol. I.—VI. 29. Š. = *šeré sukno*. Wtr. Krj. I. 362.

Šeradství. Chč. S. 216.

Šerbel, blu, m., z něm. Scherbe = nočník. Slov. Kal. S. 175.

Šeredif se s kým: *hádati se, křičeti, hašteřiti se*. Jevičko. Brt. D. II. 394.

Šeremna, y, f., místní jm. na Slov. PhId. XII. 74.

Šerhovně (VII. 841.) asi m. šerhověn. Š-vní trestati. XVI. stol. Zbrt. Tan. 162.

Šerhovní. Š. arrest. 1774. Věst. op. 1893. 48.

Šeríkání, n. Š. kohouta koroptvího. Světz. 1894. 226. a.

Šerina, y, f. = *šer*, *šerka* = *sukno šeré, laciné*. Wtr. Krj. I. 116., 97.

Šerka, y, f. = *oblek* (sukno) z šeré látky. Wtr. Krj. I. 97. Cf. předcház. Šerina.

Šerlink asi nějaká vybranější jehennčina, snad ovčí kůže z mladé ovce po prvním stržení. Wtr. Krj. I. 471, 366. Kožišníci překupovali před branami š-ky a runatice. 1486. Wtr. Krj. I. 156.

Šerlinkový. Š. kožich. XV. stol. Wtr. Krj. I. 156. Cf. předcház. Šerlink.

Šeřo = *šerá*. Han. Brt. D. II. 33.

Šerobarvec, mūra. Cf. Ott. X. 709.

Šertuch, u, m. = *fěrtuch*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 171.

Šes (v Ratkové: säs). V Gemer. Vz Phld. 1893. 556.

Šest. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 144., 312.

Šestec, stee, m., v hlatenství. Am. Orb. 89., 73.

Šestečně se hlatiti. Am. Orb. 66. Cf. Šestec.

Šestečný. Š. hlacenstvo. Am. Orb. 73.

Šesteřice. Mláčen v š-ci: Buchty do pekárny. buchty do pekárny. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Šestlčetný. Š. kruh složitý. Čl. Zrůd. 23.

Šestilaločný. Š. dvojlist. Čl. Zrůd. 15.

Šestinedělka. Vz o ní Duf. 37. nn. (na Mor.).

Šestipolový. Š. dynamický stroj. Vz KP. VIII. 92.

Šestitabulový. Š. okno. Rais. Rod. 122.

Šestiznaký hladkoritník, brouk. Klim. 159.

Šešérka, vz Stonek (3. dod.).

Šešerkovice, e, f., vz Spenceica (3. dod.).

Šešetko, vz Šírotka (3. dod.).

Šešina, y, f. = *šašina*, *rákosi*. Slov. Kal. S. 175.

Šetko m. všecko. Slov. Pastr. L. 149.

Šetřina, y, m., *šetřinka* = *suchý*, *hubený* *člověk*. Laš. Brt. D. I. 394.

Šencovská, é, f. = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 502., 507., Tanec čes. (3. dod.).

Šev. Vz Mliti (3. dod.).

Ševcovati. Věst. op. 1892. 46.

Ševcovina (slov., val.) = *ostřes* (Podluží), *škrach*, *švec*, *acerina vulgaris*, ryba. Brt. D. II. 497.

Ševcovský. Š. cech v Náchodě. Vz Hrs. Nách. I. 478.

Ševcůvka, y, f. = *ševcová*. Záp. Mor. Brt. D. II. 395.

Ševčířský. Š. kád. 1664. Věst. op. 1894. 44.

Ševaliti = *hýbati*. — **čím jak**. Pes radostně š-lil chvostem. Phld. XII. 275.

Ševkyně, é, f. = *švadlena*. Phld. 1894. 442.

Šéza, y, f. Když jdou ženy z města z trhu a přsí, slečou šore (spodnici) a hodí na hlavu přes koš (a to je š.). Duf. 206.

Ši- mění se v Brněn. v *še-*: šedit. Brt. D. II. 161.

-ši. Sepsání lidského nepotřebuješ. Arch. XIV. 339. Ač nepochybujeme o kněžství. Ib. 358. Veríš v syna božího. Tu credis in filium Dei. Ib. 367. (Mus. 1896. 369.).

-ši přípona kompar. Vz List. fil. 1895. 313.

Šiňaf. Šiňám pána Boha a ích statečnej hlavy -- hnoj sme vozili (= s odpustěním). Phld. 1895. 495.

Šiatr, také = *bouda na tržišti*. Kúpi satku pod siatrom. Phld. 1896. 626.

Šiatrif sa = *chránil sa*, *šetřil sa*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Šíba, y, m., ze Šebastian. Kbrl. Sp. 9.

Šibák = *prut*. Vrbový š. Mor. Mtc. 1894. 17.

Šibalství. Vím, že š -stvím vořeš. Kat. Žer. I. 50., II. 99.

Šibatí. Fúzy ti šibú (se tlačí, počínají růsti). Phld. 1893. 544. — **Š.** = *klasnorati*, *ošlahovať*, *rokolovať*, vyklepávati obilí ze snopů klasin vzhůru postavených hálkami. Mor. Brt. D. II. 438. — **Š.** = *rychle jíti*. Šibla po schodech; Okolo bídky šibla ženská postava. Phld. 1895. 688., 689.

Šiben (III. 866.) oprav v: šiben, bně, f. Šiben. Phld. 1896. 24. Cf. VII. 845.

Šiběňák, a, m., návrší u Příbora. Mtc. 1895. 132.

Šibence m. šibenice. Gb. H. ml. I. 228.

Šibenice. Pověry o ní vz Zbrt. Pov. 86. — **Š.** = kopec u mor. Kamenice. Kld. IV. 8.

Šibenicka = tyčka na postranici tkadlecovského stavu pod křesinkou. NZ. IV. 41.

Šibinky = dva pruty do země zapíchnuté, jejichž koncečky jsou spojeny špagátem, přes nějž se skáče. Mor. Nár. list. 1896. č. 221. odp. fenill.

Šibkost = *mrštnost* a p. Phld. XII. 675.

Šibký. Šibká, volná Anička. Phld. 1896. 677.

Šibra, y, f. = drobný materiál zednický vzatý ze staveb sborených. Nár. list. 1894. č. 174. š.

Šibřínky Sokola praž. Vz Zbrt. Tan. 332.

Šibudov, a, m., přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šiby-ryby. Dostal š. = *šklounou*, *jazykovou polévku*. Phld. 1894. 315.

Šidělka, y, f. = *trpělka* (pták). V Lohovci. Mtc. XVIII. 244.

Šidierstvo, a, n. = *šejdiřství*. 1607. Phld. 1894. 5.

Šidlatec, tee, m., bembidion, brouk. Š. Andreiv, b. Andreae, bahní, littorale, červenorohý, ruficorne, členitý, articulaturn, čtveroškrvný, quadrimaculatum, čtveroščetný, quadripustulatum, čtverošznaký, quadriguttatum, dvojščetný, bipunctatum, dvouskrvný, biguttatum, hnědolytký, tibiale, jamkovaný, foraminosum, křivý, obliquum, hnědoskrvný, lunulatum, malý, pygmaeum, měsíčekový, lunatum, obecný, testaceum, osmiskvrnný, octomaculatum, ozdobný, decorum, páskovaný, fasciolatum, plaménkovitý, dentellum, pohorší, monticola, pokropený, guttula, přizpůsobený, assimile, pruhovaný, striatum, různobarevný, varium, rychlý, properans, skalní, rupestre, skromný, modestum, stlačený, impressum, stříbroskrvný, argenteolum, tečkovaný, punctulatum, tmavostehenný, fennoratum, trojbarevný, tricolor, tuporohý, obtusum, zářivý, lampros. Vz Klim. 19.—23.

*

Šídlatěnkovitý. Š. rostliny, isoëtae (s šídlatým listem). Am. Orb. 97.

Šídlavý. Cf. Šízavý (3. dod.).

Šídlec, dlce, m., orthopterus, brouk. Š. černý, o. Kluki, hnědonohý, brunnipes, horní, corticalis, malý, coriaceus, smolobarvý, picatus, tečkovaný, punctatus. Klim. 298.

Šídlo. Vyklalo sa š. z mecha (vyklubalo). Phld. 1894. 30. Šídlém sazeč v knihtiskárně závadné litery ze sazby vytahuje a potom správnými je nahrazuje. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Šíflík. Š-ky s polívkou. Phld. 1895. 454.

Šíftuch, u, m., vz Šebtuch.

Šícha, empestum, rostl. Cf. Ott. VIII. 589. a.

Šíjacie = *šijecí, šicí*. Š. náradie. Phld. 1895. 702.

Šíje = *klenutá šikmá chodba do lochu* (sklepa) se schody. NZ. III. 395., Kld. III. 273. — Š. = *krk*. Ku GR. přidej: Nov. 49.

Šík, u, m. Búdu ti držeti šík (palec, abys měl štěstí). Wtr. St. nov. 15.

Šík, u, m. = *šíp, p v k*. Dšk. Jihč. I. 23. — Š., asi úzká šňůrka na gezele. V Hontě. Phld. 1894. 311. Rukávce na šík = zlatými nitkami vyšíváné. H. Ozorovce. Phld. 1895. 496. Cf. Šík 3.

Šíkmočelný. Š. plátování trámů. Vz Ott. VIII. 1. a.

Šíkulka. Na Š-kách, jm. polí. Phld. 1895. 58.

Šíky-míky. Musím sa postarať, aby moje mozole (peníze prací nabyté) nerozišly sa š. m. Phld. 1894. 471.

Šíkýř, e, m. = *šikovný*. Kotk. 60.

Šílenec, cf. Šafo (3. dod.).

Šílený = *divoký*. Š. kůň. N. Město. Brt. D. II. 395.

Šílhavec, had brasílský. Cf. Ott. XI. 518 b.

Šílhavý; šilhav, a, o. List. fil. 1895. 301.

Šílink = *bití*. Měla š. u pranýře. 1543. Kutn. šk. 6.

Šílití ze šálití přehlasováním. Sú od svých modl šílení. Mill. 78. — Gb. H. ml. I. 98.

Šílivý. Naplň š-vou svou pekla čís. Krs. Moor. 38.

Šíma Mat., kněz a spis., 1825.—20/9 1896.

Šíman, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímaně, ěte, n., vz Šimon (3. dod.).

Šímanek, nka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímanko, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímbera, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímbol, u, m., vz Žgolek (3. dod.).

Šímčik, a, m., vz násl. Šimon.

Šímeček, ěka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímerka, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímič, e, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímiček, ěka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímik, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímka, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šíml, u, m. = *stříbrník*. Mus. 1895. 187.

Šímlena, y, f. = omáčka ze sliv, mléka a mastnoty. Us. NZ. IV. 497.

Šímlovatý. Š. šíml. Duf. 935.

Šímon, a, m. odtud: *Šich, Šícha, Šícha, Šichan, Šímáček, Šímák, Šíman, Šímání, Šímánek, Šímandl, Šímanko, Šímbera, Šímeček, Šímčik, Šímeč, Šímič, Šímiček, Šímk, Šímka, Šímoněk, Šímoník, Šímoš, Šímonušek, Šímůnek, Šímsa, Šímša, Šímetka*, Kbrl. Sp. 19. Cf. také Kotk. 32. Na Š-na a Judy (28./10.) zima leze z budy a nemá-li v noci přijde na vše svaté v noci. Vek. Val. I. 164. Šimona Judy napada sněha všudy. Slez. Nov. Pr. 462.

Šímška (*Šímša*), trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šímůnek, nku, m., lithospermum purpureoeruleum, rostl. Mtc. 1894. 339., 102.

Šín. Obléci se v ostré totižto v šíny (dura vestio) 1416. List. fil. 1894. 230.

Šíndelna, y, f., polana na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šíndelný, vz Šíndelní. Jest jim tak mile, jakoby š-né hřebíky zobali. Rokyc. (Wtr. Živ. c. 888.). — Š. **vřeh** na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šíndlík, u, m. = *malý šindel*. Phld. XII. 546.

Šíneč, nce, m., část tkalcov. stavu. Brt. D. II. 455.

Šínka, y, f., = *mečík u řebřin*. Slez. Brt. D. II. 443. Vz Mečík.

Šíp, u, m. = *šípek*. To je také utěšene dzievča, jako ke by bylo na šípe vyrůst. Phld. XII. 56.

Šípař. Cel. Pr. m. I. 240.

Šípatí = *špinití*. Zašípala si sukničku. Ty si šípal, já sem prala (val., laš.). Odtud: ušpané = praše (vl. ušpiněné dobytce). Brt. D. II. 395. — Š. = *vískati, hledati vši*. Zábř. D.

Šípčina, y, f., vz Šípčí.

Šípecký. Š. jeskyně na Mor. Vz Čipová díra.

Šípek. Hádanka o šípku. Vz NZ. III. 35. Se-li charvátek, má červený kabátek, na hlavě strúpek, v břuchu páru krúpek. Hlediková.

Šípiště, missile. 1513. Dob. Dur. 90.

Šípiti = *pozorovati*. Kde šipia zást proti sebe. Phld. XII. 37. (196., 669. a j.).

Šípka, y, f. = jeskyně u Štramberka na Mor. Vz Vek. Poh. 125., Šípecký.

Šípkový. Š. muškát, pelargonie, rostl. Brt. D. II. 505. Š. polévka = ze šípků; šípky se uvaří a pak zapaří. Slez. NZ. IV. 447.

Šíplenka, y, f. = *ženská, která se šíple*. Vz násl. Brt. D. II. 395.

Šíplif se = *stířiti se, usmívati se*. Kunst. Brt. D. II. 395.

Šíptuch, vz Šebtuch (3. dod.). Mus. 1894. 508.

Šír, u, m. V pustém světa šíru. Kká. Pnš. Roz. 51. Chvátá šírem pláň; S korábu zů jej lidé v šíru. Len. 73., 80.

Širá, é, f., vz Plesivá.

Širáf, u, m., z něm. Stirnreif, m. Čern. Pr. 65.

Širák, u, m. = beranice (na hlavu). NZ. III. 213. — **Š.** = *deštník*. Phld. XII. 641.

Š. = *střecha*. Š. doškový. Slov. Pokr. Mrt. z. 19.

Širák = *širák* (Brodsko). Brt. D. II. 468.

Širava, y, f., míst. jm. Brt. D. II. 395. Cf. Dálava = veliká vzdálenost.

Šireba, y, f. = *širka velikého rozměru*. Jevíčko. Brt. D. II. 395.

Širinový. Š. či komorové dobývání rud atd. Weitung-, Kammerbau, m. Ott. XI. 599. b.

Šírník, a, m., euryusa, brouk. Š. ehobotnatý, e. sinuata, šíroštitý, laticollis. Vz Klim. 170.

Širohlavec, vce, m., cymindis, brouk. Vz Am. Orb. 80. Š. černoštitý, e. humeralis (axillaris), hnědoramenný, cingulata, lopatkoskranný, angularis, modrý, variolosa, plstnatý, vaporariorum, tmavohlavý, palliata, ochmýřený, lineata žlutohnědý, rubrotestacea. Vz tl. Klim. 80.

Širohlavý lejnomil, brouk. Vz Klim. 208., 159.

Širohřbetka, y, f., eurygaster, ploštice. Vz Ott. VIII. 828.

Široko. Doklady ze staré čest. vz v List. 1895. 96.

Širokohlavý. Š. klinček. Phld. 1893. 43.

Širokokolejný. Š. dráha. Us.

Širokokřídlý orel. Mus 1895. 217.

Širokolupenný. Š. rostlina. Čch. Kand. 35.

Širokoplecí. Š. městan. Phld. XII. 411.

Širokorohý korník (brouk). Klim. 159. (241.).

Širokosecí stroj či rozsévací. Ott. XI. 661. b.

Širokrký korník, hlubnoštitník (brouci). Klim. 157., 152.

Širokrový maločlenník, brouk. Vz Klim. 321.

Širolemý blýskáček, brouk. Vz Klim. 341.

Široštitce, tee, m., cartodere, brouk. Š. červenost tý, e. ruficollis, nitkový, filiformis, podlouhlý, elongata. Vz Klim. 324.

Široštitník, a, m., ostoma, brouk. Š. podlouhlý, o. oblongum, rezavý, ferrugineum, tlustý, grossum. Vz Klim. 346.

Široký. Š-mu každý v cestě stojí. Slez. Nov. Pr. 326.

Šironehetný. Am. Orb. 108.

Širopřec, rsce, m., megasternum, brouk. Š. tmavý, m. obscurum. Vz Klim. 129.

Širopudný. Š. domek svčce. Am. Orb. 104.

Širostřelec, lee, n., pteroloma, brouk. Vz Klim. 288.

Široštitý, vz Šírník, Mraveništník (3. dod.). Klim. 148.

Širouček, ěku, m. = miska dvouchlá pro děti. CT. Tké.

Širovládný. Ten na moři jest š. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 133.

Širtink, u, m., bavlněná látka. Lizn. Cenník.

Šiška = *knedlík*. **Šišky** a) *kyslé* (kysané, púchlé) = z bílé mouky; mácejí se v mléce. v němž se kus másla roztopí. Vých. Mor. Brt. D. II. 482. — b) **Š. křesné** (přesné): těsto na dlouhé válečky rozválené se na kousky rozkrájí a uvaří. Šišky uvařené se omastí, perníkem a cukrem posypou Záp. Mor. Brt. ib. 483. — c) **Š. zápařkové**: mouka se zadělá vroucí vodou, šisky z toho těsta uvařené se roztrhají, pomastí a posypou makem nebo tvarohem (han.). Ib. — Masopustní šisky na blátě, velikonoční vejce za kamny. Světz. 1894. 195. b. — **Š. na stromech**. Jsou-li borové šisky na borovicích ve vršku, bude veliká zima na kopcích, pakli na dolejších větvích, tož bude tuhá zima v nížinách. Vek. Val. I. 164. — **Š.** = visutý závěrek (čep) gotické klenby, Abhängling. Sterz. I. 29.

Šiškatý. Vz násl. Šiškoň.

Šiškoň, ě, m. = kdo má tuze naduté (šiškaté) skráně, jakoby za nimi šisky (knedlíky) měl. Přer. Brt. D. II. 395.

Šiškový. Š. setba lesní. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Šišli, myšli, odesli, přišli (septá-li kdo komu co). Slov. Nov. Pr. 539.

Šišmatl = *špiniti*. 1569. Wtr. Krj. I. 640.

Šišvor, u, m. = *slepená v tvrdý chumác elna*. Val. Brt. D. II. 395.

Šišvorec = *puškvorec, proškvorec, bruskvorec, tatarák, tatarček*, acorus calamus, rostl. Laš. Brt. D. II. 499.

Šiti. Così se na vás šije — chystá. Už se všelico **proti** němu silo. Brt. D. II. 395.

Šitý. Je to šité: „Bratři, držme se, je nás málo“ (řidké stehy). Mor. NZ. V. 546.

Šivačka, y, f. = *ševhla, jehla*. Phld. XII. 312.

Šizavý = *šidlavý*. Š. nádoba, která vy-padá, jakoby více pojala než skutečně pojme. Slavkov. Brt. D. II. 395.

Šk m. *štk*; *š* odsuto: tlouška m. tloušťka, drška m. dršťka. Dšk. Jihč. I. 20. Cf. Gb. II. ml. I. 398., 526. — **šk** z *sk*: oškeruše, škála, škobla, skráně, škorápka m. oškeruše, škála atd. Vz Gb. II. ml. I. 483., Dšk. Jihč. I. 39., 38.

šk mění se v *šc*: hruška — hrušcička. Vz Gb. II. ml. I. 447.

Škádlivec, vce, m. = kdo jiné škádlí. Us Tké.

Škála m. škála a j. Zbirov. Šb. D. 22., Dšk. Jihč. I. 39.

Škalice m. skalice. Cf. Dšk. Jihč. I. 39.

Škamrať = *škemratl*. Jevíčko. Brt. D. II. 395.

Škamravý. Krema osvětlovaná š-vými lampami (blízkavými?). Phld. 1893. 584.

Škandálík, u, m. Pikantní š. Phld. 1895. 427.

Škandřif sa s kým = *hádati se*. Phld. 1895. 295.

Škára. Proměna š-ry v useň. Vz KP. VI. 662. Ty škáro podsitá (nadávka)! Slád. Žen. 60. — **Š.** = *skulina*. Š-ry dvier (dveří). Phld. 1895. 372., 387. Videl ich ces š-ru. 16. 1895. 1.

Škarbal. Hra na š. Vz Vek. Val. I. 76., Kld. II. 339.

Škarbička, y, f. = *krabička*. Tvarožná. Hledík.

Škaredo = *škaredě*. Š. hledí. Zvolen.

Škaredý. Š. jako noc. Nov. Př. 606. Š. oko mať na dokoho (zanevřítí naň). Phld. 1894. 549. Měl naň š-dou hubu = pomlouval ho, huboval naň. Žďár. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuil.

Škark, a, m, les u Horních Bor. Duf. 313.

Škarňoutek. Hra na š-tky (konopky). Vz Duf. 106.

Škarpák, u, m., druh jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Škarpal, později *škrampal*, Wtr. Krj. I. 163.; *škrbál* později škarpetle = selská jednopodševní obuv, kus kůže pod nohy. XVI. stol. Ib. 98. — **Š.** = *harampátí*, *smel.* Ib.

Škarta. Bl. Gr. 294.

Škatka, y, f. místo chartka, lat. charta, vz šk. Dšk. Jihé. I. 36., 9., 44.

Škatule = jeden z hráčů ve hře na stoličky. Vz Duf. 98. Škatulka na tkadlcovský člunek. NZ. IV. 40.

Šklába. Šklábu si z někoho dělají = posklebky, smíchy. Vek. Val. I. 25. — **Š.** = *skulina*. Tk. X. 128.

Šklban, a, m. = *škluban*. S. zverskej tváre. Phld. 1894. 508.

Šklbanec. Vz Šiby-ryby (3. dod.).

Šklbať = *šklubati*. Slov. Pastr. 85.

Škleb = *posklebek*. Vrch. Rol. XLIII. 48. To v š. nám bylo. Vrch. Linug. 32.

Šklebití se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Šklubavý. Š. nádech Vz Nádech (3. dod.).

Škňoural m. kňoural. Dšk. Jihé. I. 44.

Škňourati m. kňourati.

Šknuřif se = *upejpati se*. Žďár. Brt. D. II. 395.

Škobrla, y, f. = *sejko* pták (3. dod.).

Škobrtati se kam. Hadi š-li se do kře. Kld. III. 229.

Škobrték, *škobrtel* = *kotrmelec*, mor. Vz Mz. v List. fil. 1898. 9.

Škoda. S-du na něčem brátí. Chě. S. 70. Z každé škody má někdo užitek. Nov. Př. 159. Š. ide po chasna. Slov. Ib. 193.

Škodár. Slov. NZ. IV. 413.

Škodná, é, f. Plat za škodnou. 1714. Cf. NZ. III. 521.

Škodně. Š. se někomu protiviti. Chě. S. 139. V tom byl lid š. oddělený (ku své škodě). Bréz. Font. V. 407.

Škodný čeho. Kdyby zemřel, hrubě bych

ho škodna byla a neráda ztratila. Kat. z Žer. I. 252.

Škodolibě. Š. jednati. Bráb. 186.

Škodoradosf = *škodolibosť*. Phld. 1892 329., 1893. 760., 1896. 68.

Škodoradostně. Smial som sa š. Phld. XII. 199.

Škodovati. Aby neškodoval na oddile svém. Páh. V. 230. Abych **škrze** to neškodoval. 1460. Arch. XIV. 101. Š. co. Páh VI. 255.

Škofia, e, f. = lepenkovitý útvar čepcovitý v Lanžhotsku. NZ. IV. 439.

Škola. Obecné š. v Poděbr. okolo r. 1638. a platy učitelů. Vz NZ. III. 409. nn. Když se dobytek na podzim zavře (už se venku nepase), š. se otevře (chodí děti pilněji do školy). Duf. 160. Děti vod (od) š-ly (které již ze školy vysly). Žďár. Brt. D. I. 287. Vidi se mi, že jsme nechodili do jedné školy (nemáme stejných zásad). Phld. 1894. 470. Školy pľuca sú národa. Phld. 1896. 618.

Školniště, ě, n., jm. louky u Rovensko. Mus. 1895. 513.

Školování. Ta věc bez š. se vyvinula. NZ. IV. 44.

Školovaný, geschult. Rukou š-nou něco provést. NZ. IV. 45.

Školovie. Želka š. (ze školy, dcera učitelova). Phld. XII. 139. a j.

Škop, a, m. místo skop. Brt. D. I. 92. Phld. 1895. 234.

Škopíček. Každý mladý švec musí prý se napít ze š-čku. Nár. list. 1891. č. 107. odp. feuil.

Škopový m. skopový. Neor. 10.

Škořačka, y, f. = *uložníček*, *lysimaquia nummularia*, rostl. Brt. D. II. 504.

Škorka, y, f. Křmíl (kuře) ako š. (kvoena?). Phld. 1896. 567.

Škorňaný, vrch na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Škorně, z kóra, strsl. skora = kůže. Čern. Př. 64., List. fil. 1896. 160. Š. v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 54., 162., 492., Boty (3. dod.). Není dobře v cizích škorních choditi (cizího užívatí). Bl. Gr. 218. Ne každý um. v cizích škorních choditi. Čes. I. VI. 128.

Škornice, vz Sladkoměška (3. dod.).

Škornička, y, f. = *kornout*. Dšk. Jihé. I. 44.

Škornout = *kornout*, š. přítuto. Dšk. Jihé. I. 44.

Škorňoutka, y, f. = *kornout*. Dšk. Jihé. I. 44.

Škorvánek, nka, m., vz Škrivánek (3. dod.).

Škovlíkať. Škovránek vrliká, vržíka. škovříká. Vz Pastr. I. 88.

škr m. *škr*: škrálop. Dšk. Jihé. I. 39. a j.

Škráb, u, m. = *škrampál*. Duf. 66. Take mor.

Škrabák, u, m. = *kusý, useknutý, starý srp na trávu*. Na Hané. Brt. D. II. 395.

Škrabanina. Phld. 1895. 223.

Škrabatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., List. fil. 1893. 21. Slováci škrabú jenom zemáky, jabka krúzlú, Hanáci škrabajó i jabka Brt. D. II. 295. — **Š.** = *šiditi*. Vím, že mne strany delání sejrú škrábaly. Kat. z Zer. I. 47.

Škrábek, bku, m. = *kružítka*, oskrábaná slupka s jablek. Brt. D. II. 395.

Škrabička, y, f. místo krabička. Dšk. Jihé. I. 44.

Škraboška. Nošení š-šek u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 16., 17., 20., 30. Také: *kraboška, škravoška, škrabuška*. Gb. H. ml. I. 514.

Škrabulka = pondrava. Am. Orb. 77.

Škrabuňk. Papežovy daremky se pronásely a lidé o jeho š-eích zvěděli. Enns. 194. A. Bl. bylo toto slovo nepřipadné. Bl. Gr. 326.

Škrabuška, y, f., vz Škraboška (3. dod.).

Škrach, u, m., vz Ševcovina (3. dod.).

Škraloup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Škralupina, y, f. = *škraloup*. Přerov. Brt. D. II. 395.

Škrambala, y, f. = kdo při chůzi nohy vláčí. Brt. D. II. 395.

Škraň, é, f. = *tvář, lce*. Políbil ho na skraně. Han. Brt. D. II. 395.

Škraněf. Brt. D. II. 395.

Škrápati = škrpálem po zemi šámati. Kotk. 110.

Škrapatý. Phld. XII. 317.

Škravoška, y, f. = *škraboška* (3. dod.).

Škrda, y, m. = *škrtil, škrblík*. Kotk. 72.

Škrebat = *škrabatí*. Slov. Pastr. I. 10.

Škrhati, škrhotati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Škrhel, hlu, m. = *brzda vozová*. Brt. D. II. 446.

Škríbice, e, f. = přeslička (rostl.). Am. Orb. 74.

Škridélka, y, f. = *polička*. Slov. Mtc. 1895. 345.

Škrídlice m. skřídlice a vedle toho i křídlice. Gb. H. ml. I. 514.

Škriepit sa = *hádati se*. Slov. Phld. 1896. 552.

Škriepny. Vrány neprekvačes, skriepneho nepreskriepis. Phld. 1894. 196.

Škrief. Ač jich to škie a mrzí. Čes. I. V. 34. — Phld. 1895. 746. A to by mna bolo tým viac škrelo. Phld. 1896. 529.

Škrich = *škrih*. Do š-cha je zavrel. Slov. Mtc. 1895. 158.

Škríně, z lat. *scrinium*. Cf. Gb. H. ml. I. 486.

Škrípina, z lat. *scirpina*.

Škrivánek, vz Škrivánek.

Škrkat sa = *zlobiti se, hašteriti se*. Mohou sa ženy š. Phld. 1893. 652. Nech sa škrká, kolkó chce. Ib. 390.

Škrkavka. Zafikávání š-vek. Vz Duf. 27.

Škrně m. *škrně*, v odsuto. Dšk. Jihé. I. 27.

Škrob není z Kraftmehl. Vz Kotk. 64. Cf. o pův. Jagč. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 412.

Škrobac = škrábatí. Šarišsko. Phld. 1894. 307.

Škrobaný = *oskrábaný, oloupaný*. Slez. NZ. IV. 497.

Škrobenáč, e, m. (o nehybném). Zbrt. Tan. 288.

Škrobenica, e, f. = *škrobená sukně*. Také mor. Duf. 164., Brt. D. II. 464. — **Š.**, appretura, Pappé, f. Sterz. II. 494.

Škrobička. Nár. list. 1895. č. 157.

Škrobík. U š-ků (poněvadž tam škrobili holubinky). NZ. IV. 146.

Škrôbka, y, f. = škrobená tenká šatka až po kolena sahající s pěkným vyšíváním a s krásnými krajkami. V Bošácku na Slov. na Treně. NZ. IV. 442., 157. nn.

Škrobovna, y, f. = *škróbárna*. Světz. 1895. 436.

Škrouhnouti si = *zatančiti si*. Dšk. Jihé. I. 39.

Škrovan, a, m. = *skřivan*. List. fil. 1893. 18.

Škrpály = škarpetle (krämpetle), ze scarpa střevíc a scarpetta střevíček. Čern. Pr. 66.

Škrpat = obuv silné o zemi tříti. Laš. Brt. D. II. 396. Cf. násl. Škrutať.

Škrťák, u, m. = *záskrt*. Val. Brt. D. II. 490.

Škrtnice na lodních člunech. XVI. stol. Čel. Pr. m. I. 173.

Škrtusit, intens. ku skrtiti. Slov. Brt. D. II. 396.

Škrubka, y, f., organtin. Brněn. Brt. D. II. 396.

Škruna = *lupy*. Dšk. Jihé. I. 36.

Škruntý = veliké roztrhané boty. Jevíčko. Vz Škrundy.

Škrupelina, y, f. = *skořápka*. Orechová š., z vejce. Mtc. 1894. 105., 333., 1895. 159.

Škrut, u, m. = *ledová kra*. Han. Brt. D. II. 396.

Škrutať se = *při chůzi z lenosti obuv o zem tříti*. Co pak se tak škrotás? Han. Brt. D. II. 396. Cf. předcház. Škrpat.

Škrydelka, y, f. = *hliněná puklička*. Mor. Mtc. 1894. 332.

Škubanec, nce, m. Š. za ucho, za vlasy = *škubnutí, zakrákání*. CT. Tké. — **Š-ce** = *noky*. Cf. Šiška (3. dod.).

Škubávka, y, f. = ovčí nemoc, prašivka. Brt. D. II. 492.

ze **Škudl** Jan, spis. Vz Bl. Gr. 286.

Škulavý = *silhavý*. Slov. Mtc. XVIII. 212.

Škulenka, y, f., fissurella, plž. Vz Ott. IX. 272.

Škúlití. Pasáci mu po nich š-li (po so-vách, šilhali, pásli, chystali se, že je z hnízda vyberou). Phld. 1893. 475. Škádli ho, že škúli na Anieku. Phld. 1896. 228. On škúli

zařubeno na jej (její) oslunenú (světlem) hlavu. Ib. 650.

Škultéty Aug. Cf. Phld. 1895. 354.

Škumpa, *škumpina*, y, f. Š. koželužská, Schmaek. Sterz. II. 841.

Škúnník, a, m. = *škudník*. Podkrkonš. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.

Škuf, i, f. = *přeh*, *kudly*. Brt. D. II. 364.

Škuta, *nardus stricta*, tráva. Slov. Phld. 1896. 532. Cf. Psica (3. dod.). — Š. = *široká*, *plochá*, *řčení lodice*, Schutl. Sterz. II. 834.

škv m. *skr*: škvariti, škvrně. Dsk. Jihé. I. 39.

Škvár. O pův. slova cf. Gb. H. ml. II. 78.

Škvára, y, f. = *škvářená vejce*. Dsk. Jihé. I. 39.

Škvarek. Mlsal š-ky a ony mu zůstaly (kdo má strup na ústech, tomu tak říkají). ČT. Tké.

Škvarelina, y, f. = *méchanina*. Slov. Mtc. XVIII. 205.

Škvarenina, y, f., vz násl. Škvarka.

Škvariti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Škvarka, y, f. = *škvarenina*, *vaječina*, *vejce na másle*. Slov. Kal. S. 177.

Škvění. Š. kulicha. Nár. list. 1893.

Škvěti. Sádlo škví, když se škváří, pšká. Jevíčko. Brt. D. II. 396.

Škvorec m. *skvořec*. Gb. H. ml. I. 484.

Škvrčeti. Žeravý uhlík vo vode škvrká. Phld. 1895. 494.

Škvrkat se = *scrkati se*. N. Město. Brt. D. II. 396. Cf. Škvrčeti.

Škvrláněk, nka, m. = *skřivánek*. Brt. D. II. 492.

Škvrzaf. Zmrzlý sníh škvrzá pod nohami. Jevíčko. Brt. D. II. 396.

Škyba m. *skyva*. Dsk. Jihé. I. 39.

Škymraf = *škemraf*, *žebroviti*. N. Město. Brt. D. II. 396.

Škytati m. *stikati*, *seikati*, přesmykn. k a t. Gb. H. ml. I. 550., Slov.: *seukat*, *seikat*, *ekáf*. Phld. 1894. 376. Zlostný plác škytal z hrdla. Světz. 1894. 613.

Škytavka. Léčení jí vz v Mtc. XVIII. 211. Slov.: *seikárka*, *seukárka*, *čkanie*, *stikutka*, *stikutačka*. Phld. 1894. 376.

Škytavý plác. Osv. 1896. 33.

šl z *sl*: papršek z papršek, Gb. H. ml. I. 481., *slíneec*, *slupka*. Dsk. Jihé. I. 38.

Šlahati v. *sahati*, m. *sahati*. Mus. 1864. 336. V severových. Čech.

Šlahoun = *íemen* atd., vz Spinka (3. dod.). — Š., *šlahounek* v mluvě plavců vltavských = *dřevěná část* plaveckého a přivoznického *sochoru* opatřená na konci železným kováním; někdy i *celý sochor*; také *tenký dlouhý kmen* (obyč. z vyběhlé borovice), jenž provléká se na přídě kladami u vor (pramen) spojenými. Jist. til. 1893. 406. — *Šlahounek* = *dřívko u pilky* v snůře zastřešené, jímž se pilka natahuje n. uvolňuje. Brt. D. II. 453.

Šlachna, y, f., *šlachovice*, e, f., *Aponeurosis*. Sterz. I. 233.

Šlachovice, vz předcház. Šlachna.

Šlachtovati. 1571. Čel. Pr. m. I. 447.

Šlak. Který sukenník zatykuje na šlaku lepším. Arch. XIV. 457. — Š. = *ranění mrtvé*. Lidové léčení šlaku. Vz NZ. V. 569., 570.

Šlakový. Š. ocet. Mtc. 1894. 23.

Šlampa, y, f. = *řidká*, *špatná polírka*, *brynda*. Kotk. 72.

Šlap, *galea*. Naplniv š. svůj (vodou). 1457. Krok. 1895. 285.

Šlapa, y, f. = *země*, na niž bylo nohou *vtoupeno*. Šlapu rylem převrátiti. Mtc. 1895. 349.

Šlapák, a, m. = *turista*. Nár. list. 1894. č. 280.

Šlapka, y, f. *Husí š.*, *husí čapka*, *husí nožka*, *převratník*, *alchemilla vulgar.*, rostl. Brt. D. II. 499.

Šlatec, vz Sladec (3. dod.).

Šlechta. Neb š. ceny trati bez jmění, ctnost s ním teprv něco platí. Vrch. Rol. XLIV. 84. — Š. Jan Krivoklátský, spis.

Šlechtie. O pův. cf. Dob. Dur. 421. O tomto slově praví Bl., že ze zvyku velmi vyšlo, ale slova šlechtie na prý se užívá. Bl. Gr. 179. Šlechtici nemohú ukázati, by oni proč lepšího rodu byli než jiní lidé. Ché. S. 225.

Šlejhar, a, m., spisov.

Šlepnice = *slapnice*. Rozk. 1995.

Šlerkový. Š. šatka (z jemné, skoro průhledné látky). Slez. Věst. op. 1894. č. 9.

Šlicovati uhlí = *štípati*, z něm. *schlitzen*. Us. na Mor. Mtc. 1896. 315.

Šlíhovice, e, f. = *slivovice*, v v h. Brt. D. II. 186.

Šlichtovaný. Š. osnova = *šlichtou* natřená. Vz Šlichtovati. NZ. IV. 41.

Šlik je ve složeném *náslik*. Kotk. 161.

Šlinec, vz Slíneec (3. dod.).

Šlír, u, m., nerost. Vstnk. II. 501.

Šlírový. Š. slín. Vstnk. II. 501.

Šlíz (Zlín), *čik* (Podluží), *cobitis taenia*. ryba. Brt. D. II. 497. — Š. = *struk*, mužský plodící úd. Slov. Mtc. XVIII. 214.

Šloček, čku, m. = *nálevka z rohu*, jiz se nadívají jelita. Jevíčko. Brt. D. II. 397.

Šlofaňa, e, f., z *Schlafhaube*. Natahl na hlavu š-nu. Slov. Phld. 1893. 642.

Šlofele, e, m. = *ložniční sukne*, j. a se v noci přikrývali. XV. stol. Wtr. Krj. I. 158.

Šlohař, e, m. = *dílovedoucí v dílně* (se venkovské olejné, dokud bývaly). Prostěj. Brt. D. II. 397.

Šlohnout něco = *ukrásti*. Nár. list. 1894. č. 150. odp. feuil.

Šlojír. Vz o něm ve Wtr. Krj. I. 48. 79. nn. Š. z nití sloul *samokrutník* či *samokrutka*, z hedvábí: *hedbárník*, *hedrábník*, velmi jemný *paučník*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 106.

Šlojírnice. Arch. XIII. 258.

Šlokšvert, *slochtsvert*. Vz Wtr. Krj. I. 607.

Šlový. Š. putna, Hängebutte. Laš. Brt. D. I. 397.

Šložení, n. = *šlehnutí*. Každé š. bylo slyseti. Lomn. (Zbrt. Tan. 134.).

Šlpec, pec, m. = *sloupec* n. *zhlavík* (záp. Mor.). Š. koky = *tyč*, ve které jsou rožence, prsty. Brt. D. II. 452.

Šlufna. Křídla holubinky (čepce) skládala se ze dvou šlufen a dvou konců. NZ. IV. 145.

Šlukovec, vce, m. Š. široký. Bandwurm. bothryocephalus latus. Sterz. I. 387.

Šlupat psa = šupati. Dšk. Jihé. I. 7.

Šlupěň m. stupeň. Us. Gb. II. ml. I. 124.

Šlupina m. šupina, / přisuto, ze Schuppe; vlivem substantiva šlupka m. slupka.

Šm m. *sm*: šmyk m. smyk, šmytec, Gb. H. ml. I. 482., ušmoliti m. usmoliti, šmytec. Dšk. Jihé. I. 39. — **šm** m. *še*: šmihák m. švihák. Dšk. Jihé. I. 39.

Šmacnůf = *plácnouti*, *mlasknouti*. Slov. Kal. S. 177.

Šmajda, y, f. = *koralka*.

Šmáň, *šmáňa*, é, f. = *každá dlouhá tráva*. Slov. Kal. S. 177.

Šmarag, u, m. = *smaragd*. Wtr. Krj. I. 532. Mám prsten šmarak. 1583. Mus. 1896. 140.

Šmáravica, e, f. = *šmárava*, *metlice*. Slov. Zatur.

Šmarovati = *běžeti*: Vlk smaroval opět k lesu. Vek. Poh. 56.

Šmatera, vz násl. Šmatrecha.

Šmates = *rydělek*. Nár. list. 1895. é. 300. odp.

Šmatlati. Sotva nohami š-te. Kat. z Žer. I. 167.

Šmatly = tlachy. To jsou š., bubly. Wtr. Pr. nov. 22.

Šmatrecha, *šmatera*, y, m. = kdo stále klopýtá, do všeho vráží. Záp. Mor. Brt. D. II. 397. Cf. Šmatrka.

Šmejčiček, čku, m. Šťavnaté š-čky rostliny. Vek. Val. I. 127.

Šmejholec, lee, m. Š. u tkadlecov. stavu = řemínek n. silnější provázek, který drží brlo. NZ. IV. 40.

Šmekrust. Us v Litomyšl. Vz Nár. list. 1894. é. 81. odp. feull.

Šmekustr, u, m. = *šmekrust*. CT. Tke.

Šmele = *černý čepce chudších měšťanek*. Vek. Val. I. 35.

Šmelcový. Š. čepce = černý z kraje, jenom děnko bylo zlatem vyšito. Vek. Val. I. 38.

Šmelcovaný. Š. nohavice = cerne. Wtr. Krj. I. 482.

Šmelcovati. Ošuv kvasnicemi lejtrovati a š. (čerňati). Wtr. Krj. I. 165. Cf. Šmelcovaný (3. dod.).

Šmětiti přehlas. ze šmatati. Dokud (já) neuzří v jeho rukú jízvy a šmyety (sic) svým prstem v to místo. Krist. 110. a. Posmytte a vizte. Ib. 109. b.

Šmetrlíňk, u, m. = *hubér*. Rokye. (Vle. Lit. 191.).

Šmidee, dee, m., v obec. ml. šmitec (smi-
dee). Cf. Šmidati. Kotk. 72.

Šmidellus Juro, kněz a spis. slov. v XVI. a XVII. stol. Vz Phld. 1894. 3.

Šmidka, y, f. = *skyrka*. Š. chleba. Na mor. Slov. Brt. D. II. 397.

Šmidla, y, f. Š. chleba = *krajíček*, Schuitzel. Phld. 1895. 739.

Šmidrkati = smideem po houslích vrzavě skrtati. Kotk. 106.

Šmihák, a, m., místo švihák, vz *šm*. Dšk. Jihé. I. 25.

Šmikaná, é, f., hra na schovávanou. Bru. Brt. D. II. 397.

Šmikó = *šikmem*. Han. Brt. D. II. 397.

Šmikoranda, y, f., *čes. tanec* u Nimburka. Vz NZ. III. 500., Tanec čes. (3. dod.).

Šmikovitý = *střihovitý*, v geol., schlechtig. Sterz. II. 829.

Šminky. Cf. Angrest (3. dod.). Phld. 1895. 443.

Šmír, u, m. = *kolomaz*. Brt. D. II. 511. b.

Šmitna, y, f. = minciřská dílna. XV. st. Čel. Pr. m. II. 1096.

Šmodrechál, u, m. = *kyprěj*, lythrum. rostl. C. Brod. Nár. list. 1894. é. 244. feull.

Šmochtať sa = dlho vyberať sa niekam, dlho sem tam chodit. Phld. XII. 698.

Šmolec = *čmel*. Dšk. Jihé. I. 44.

Šmollis, přípitek studentský z: sit mihi mollis. Sterz. II. 418.

Šmotliti se odkud = *strachati se*. Š-la sa z komory do izby. Phld. 1894. 678.

Šmrtať dačím = *nešetrně něčím házetí*, *pohazovati*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Šmuk = ozdoba širáku. NZ. III. 424. — Š. = *hubér*. Wtr. Krj. I. 540.

Šmúlo = nadávka židům. Slov. Kal. S. 178.

Šmurač, e, m. = kdo šmurá, špatně pise, kreslí a p. Laš. Brt. D. II. 397.

Šmyčiar, a, m. Jako sa tento š. šmyči (had šmyká). Phld. 1896. 260.

Šmygee = *šmygee*. Vz Šudolit (3. dod.).

Šmyka, y, f. = pokosné sříznutá plocha námětku, která se ke krokvi připojuje, Schmiegefläche, f. Sterz. II. 847.

Šmynkavý. Š. píseň (smykavá, šmejka, soupavá, taneční). Dšk. Jihé. I. 11.

Šmytec m. smyčec, gt. smyčce, šmyce, to změněno v šmytec a z toho utvořen nom. šmytec. Gb. H. ml. I. 482.

šň m. *šn*: češnek m. česnek. Dšk. Jihé. I. 39.

šň m. *šň*: zlášni m. zvláštní, Kts. 15., kašna m. kastna z Kasten. Vz Gb. H. ml. I. 397.

Šňapati = *tlouci*. Kouč otkou šňapá. U Náchoda. NZ. III. 9.

Šnejdar, a, *Šnejdárk*, rka, m., z Schneider. Gb. H. ml. I. 150.

Šnek = *schody* etc. Do tech sklepův jsou šneky divné. Kabt. 25.

Šnekovice, e, f. = povrchní vrstva země, v níž jsou slimáci. Us. Mtc. 1896. 315.

Šněrovačka, š. zavedena v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 316. Druh s-ky v XV. stol. Vz ib. seš. I. 43. Srdce jí div s-ku neroztrhlo (tak bušilo). Šml. VII. 158.

Šnolka, y, f. = *přaska*, z: Schnalle. Slez. Věst. op. 1894. 8.

Šnorcový, š. bidlo u stavu tkadleců. NZ. IV. 38.

Šnorec = *perný provázek, jímž tkadlec člunek pohybuje*. NZ. IV. 40. — **Š.** = *šaura u biče*. Ty nejsi u mňa ani tolik jako š. (= nic). Vek. Val. I. 111.

Šnorový, š. příze. Arch. XIV. 454.

Šnupa ze stříhnem. snupfe. Gb. II. ml. I. 441.

Šňůra, ze stříhnem. snuor. snora. Gb. H. ml. I. 376. Dažď sa hial šňůrami. Phld. XII. 658. — **Šňůrka** = *výdělek, profit*. Ten z toho má také šňůrko. Jevičko. Brt. D. II. 397.

Šňůrování v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 349.

Šočava = mē. Sučava. Kabt. 3.

Šočovice m. sočovice. Vz Gb. H. ml. I. 481.

Šogor =? Slov. Pastr. I. 13.

Šoch, u, m. = *šos* u oděvu. Záp. Mor. Vz Šos.

Šochtár, u, m. = *diška*. Rysula š. plný s mliekom jej vykoplá. Phld. 1895. 485.

Šolder, vz Šoldra a Pleco (3. dod.).

Šolo, a, n. = *čelo*. V Revúce. Phld. 1893. 374., 550.

Šomranie, u. = *reptání*. Biedu premáhal bez š-nia. Phld. XII. 232.

Šomravý. Phld. 1895. 182.

Šomta, y, m. = *kdo se somtá*. Kunst. Brt. D. II. 397.

Šomtať se = *loudavě jíti*. Brt. D. II. 397.

Šop, u, m. = *první zálet*. Zavést chasníka k některé dívce do komory na šop. Slov. Phld. 1896. 305.

Šoptať = *septati*. Slov. Pastr. I. 17.

Šore = *přední zástěra*. V. U Vodňan. s. = *zástěra od pasu až k nohám*. Wtr. Krj. I. 91., 316. — **Š.** = *sukně*, u V. = *spodní sukne*. V Arch. pražském č. 1060. značí šoreček celou sukni. Sukně ženská byla koncem XV. stol. rozstrizena ve dva samostatné kusy, v sukni (šore) a živůtek (prsy). Sukně s atlasovým živůtkem (ten tedy byl o sobě); jinde mluví se o šorei, při němž není živůtka, nez oplecko. Wtr. Krj. I. 94., 346., 392. — **Š.** = *kožich*. Arch. praž. č. 1064. 121. Wtr. Krj. I. 94. Š. = *kožich dlouhý a často i honosný*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 461. — **Š.** = *suknička obrůnce*. Š. pokrýval dolní část těla a býval také z plátů na sebe připojených a pohyblivých a coulával zpod pancíře a zadního plechu. Wtr. Krj. I. 215.

Šorepele, e, m. = *kožichový šore*. Wtr. Krj. I. 316., 460.

Šorec = *sukně obyčejná, novoreká*. Brt. D. II. 464. Š. = *skládaná sukne*. Vek. Val. I. 37. Fěrtoch (= sukne, han.) obnosený dal se do harvy a slul šorec. Brt. D. II. 464. Čf. NZ. III. 426.

Šorp. Je toho sám šorp (o ovoci šurpivém). Brt. D. II. 286. — **Š.** = *šurp, prašicino*. Záp. Mor. Brt. D. II. 490. — **Š.** Vymínil si šorpy a úlehle u Bílé Haldy ležící. Arch. XIV. 425.

Šorynek, nku, m. = *suknička malých děveček z koudelného plátna*. Duf. 21.

Šos kabátu atd., na vých. Mor. *klín*, na záp. Mor. *šoch*. Brt. D. II. 468. Utíkal, jako by mu šosy doutnaly. Šml. VII. 162.

Šosák = *kabát se šosy naproti kazajce*. Polná. NZ. IV. 540.

Šosovnictví, n., die Philisterei; der Besitz eines Schosshauses. Hrs. Nách. I. 640.

Šostky = *varhánky sukni*. Slez. Věst. op. 1894. 10.

Šošňonka, y, f., trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Šošolinka, y, f. Háj. Herb. 88. b. Čf. Šošolina.

Šošovice, e, f., angioma, tumor cavernosus, kožní vyraženina zvící šošovice. Hojemí ji na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.

Šošovičný, š. mlsa. Phld. 1893. 228.

Šotek n. žmotek, tku, m. = *vejce velice noční při fukání rozbité*. NZ. IV. 326.

Šotkovský, elfenhaft. Sterz. I. 794.

Šotřeat někým = *chopiti jej za prsa a k sobě a od sebe jím strkati*. Val. Brt. D. II. 397.

Šoudry, nějaké jídlo. Slov. NZ. VI. 87.

Šoulání, n., druh honby. Exc. z referátu o výstavě.

Šoule, lku, m. = *prst z rukavice*. Han. Brt. D. II. 398.

Šoupátkový, š. přístroj při galvanické baterii. Vz KP. VIII. 60.

Šoupavý valčík (kolébavý, u Hanáků velmi oblíbený). Nár. list. 1896. č. 254. fenill.

Šouplý = *šěoplý, útlý, malý*. Š. noha. Brt. D. II. 398. — **Š.** = *obratný*. Š. děvče. Je víčko. Ib.

Šp m. *šp* z *šep*, *t* odsuto. Vz Gb. H. ml. I. 398. — **Šp** m. *sp*: šprsl. Dšk. Jihé. I. 38.

Špac, e, m., laš., *špaček, špak, špok; špaček* (uh.), sturnus vulgaris. Brt. D. II. 496.

Špacírka, y, f., čes. *tanec* u Police u M. Vz NZ. II. 668., *Tanec mor.* (3. dod.).

Špacíry = *přední krajky čepce*. Val. Vek. Val. I. 35.

Špaček, čka, m., *špak, špok, špac* (laš.). *špaček* (uh.), sturnus vulgaris, pták. Brt. D. II. 496. — **Š.**, *špak* = *vrabec*. Slez. Kotk. 95. Je Spatz. Gb. II. ml. I. 486. — **Š.** = *tlustý valček*. Hra na špačka. Čf. Duf. 95.

Špačka, y, f., louka na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Špadnej m. špatný, *t v d*. Žďár. Brt. D. II. 219.

Špadon, u. m. = *koncír*, dvojsečný rovný meč XVI. stol. Ott. VIII. 753. b. Cf. Sejáč (3. dod.).

Špachotný = *lakomý*. Slov. Kal. S. 178.

Špajs, u. m., místo špás. Dsk. Jihé. I. 47.

Špajza, y, f. = *špižárna*. Slov. Phfd. 1895. 53.

Špak, a, m., vz Špaček (3. dod.).

Špalda = druh zita, jež dobře sype, ale špatně z klasu pouští. Vek. Val. I. 18.

Špalek = *kramflek*. Vek. Val. I. 35.

Špaléta, y, f. = *plěna, plerník, podpažník*, místnost na plevy a ohrabky. Brt. D. II. 137.

Špalkovitě. Sopečné horniny větrají sloupovitě a š. Mtc. 1895. 133.

Špán, a, m. = *ispán*. 1498. Dml. List. 6.

Špandle = *špejle*. Také slov. Phfd. 1893. 525.

Španěl, a, m., *columba hispanica*, holub. Ott. XI. 511. b. Cf. násl. Špaňhel.

Španělky, druh třešní. Čejč. Hledík, NZ. V. 522.

Špaňhel, a, m., jm. holuba s dlouhými nohama a pyšnou postavou. ČT. Tké.

Špaňhelka, y, f. = *španělka*. Us.

Šparejžeň, vz Sparejžen (3. dod.).

Šparchat. V zubech si š. Phfd. 1895. 391.

Šparník, u, m. = *železný kroužek*, jímž se bičík dole k lišni přitahuje. Brt. D. II. 446.

Šparno = *parno, horko*. Je tu horúco, sparno. Slov. Phfd. 1896. 257.

Špás. Nedělej spásu se svou chasou. Slez. Nov. Př. 390. Cf. Špasovati.

Špásovna, y, f. = *rodinná široká postel*, na které děti své rejdy provádějí. Čern. Př. 85.

Špasovati. Kdo s čeladku spasuje, tyn se statku zbavuje. Slez. Nov. Př. 390. Cf. předcház. Špás.

Špatný. Melouny špatné na dobrotu. Kat. z Žer. II. 154. Š. na Slov. = mrzký, skaredý, nikdy *zlý*. Zátur.

Špavosť, i, f. = *čparosť*. Haj. Herb. 147. b.

Špavý, m. epavý. Cf. předcház.

Špěhón, a, m. = *špehoun*. Císařov. NZ. VI. 75.

Špejlíkáři, vz Fundáci (3. dod.).

Špek. Tohoto slova dříve na Mor. neznali, říkali jen *slanina*. Brt. D. II. 511. b. Dostal ho na š. Ib.

Špelek, lku, m. Dostala š. = *krinde*. Her-spice. Rous.

Špeliti. Tož s nimi (m. jimi) špelil do ostatních tak prudce, že ... (strčil). Nár. list. 1896. č. 128.

Špenel, u, m. = *frydka*. Na Hané. NZ. III. 256. Cf. Špenzl, Špenzr.

Špenda, y, f. = *bochánek pro žebráky*. Chod. NZ. III. 396.

Špenek, nku, m., vz Stonek (3. dod.).

Špensl, u, m., vz Špenzr. Duř. 197., Čes. I. V. 181.

Špenzr, u, m. Vyvatovaný š. = svrchní šat ženský (už se nenosí); *spenzerka* (bez vaty). Slez. Věst. op. 1894. 10.

Šperk. Š-ky v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 525.

Šperka, y, f. = *špek, slanina*; také vůbec všecka mastnota. Na Frýdecku. NZ. IV. 447.

Šperloch. Vůz pod š-chem. Arch. XIII. 252.

Špetkovačí stroj seci vypouští zrno do rádků po špetkách. Vz Ott. XI. 661. b.

Špic = *ústěpek*. Nemám kapce pro tvý špice. Her-spice. Rous.

Špicovník, u, m. = *obloukář* (hoblík). Ott. XI. 422. a.

Špicramenat = *ostrý oblouk ve sklepení*. Plk.

Špičák, u, m., druh vrcholu. Ott. XI. 645.

Špičatec, tee, m., *oxytelus*, brouk. Š. černý, o. *piceus*, deštičkový, *laqueatus*, leskločelý, *clypeonitens*, lesknavý, *nitidulus*, ozbrojený, *hamatus*, rovný, *complanatus*, stlačený, *tetracarínatus*, trpytorelý, *speculifrons*, ufatý, *insecatus*, vráskocelý, *rugifrons*, vráskový, *rugosus*, vykrojený, *sculptus*, vyseknutý, *sculpturatus*, zahnědlý, *inustus*, zakrslý, *pumilus*. Cf. Klim. 237.

Špičec, čec, m., *coryphium*, brouk. Klim. 259.

Špička = *zápalka, sirka*. Brt. D. II. 398. Š. = *kabátek*, *russula pratensis*, houba. Brt. D. II. 512. — Š. (Aby třešně a višně) sušili, do špiček strkali a také do kyttek vázali. Kat. z Žer. II. 120.

Špičkobrvec, vee, m., *aculia*, brouk. Š. naduřelý, a. *inflata*. Klim. 256.

Špičkoň, ě, m., *dilacra*, brouk. Š. *Fleischeri*, d. *Fleischeri*, klamavý, *fallax*, zlutonohý, *luteipes*. Vz Klim. 165.

Špičkonožec, žce, m., *oxypoda*, brouk. Š. červenorohý, o. *ruticornis*, vzhledný, *spectabilis*, modrokrový, *lividipennis*, páskovaný, *vitata*, tmavý, opací, zlutonohý, *humidula*, oděný, *induta*, váhavý, *lentula*, temný, *umbrata*, hedbávitý, *sericea*, vzrostlý, *exoleta*, úzký, *exigua*, podlouhlý, *longiuscula*, zasmušilý, *lugubris*, červený, *rufa*, podobný, *vicina*, zabalený, *togata*, hnědobřichý, *abdominalis*, dvojbarvý, *bicolor*, rauní, *praecox*, pravidelný, *formosa*, stěhovavý, *alternans*, krvoritní, *haemorrhoea*, zlutorohý, *amoena*, tenký, *filiformis*, prstenný, *annularis*, krátkokrový, *brachyptera*, mravenčí, *formiceticola*. Vz Klim. 137.

Špičkořitník, a, m., *acidota*, brouk. Š. krvoskvrmný, a. *cruentata*, vykrojený, *crenata*. Vz Klim. 252.

Špičné, ého, n. Forman od špičného nedá clo. Hrs. Nách. I. 286.

Špičník, a, m., *thectura*, brouk. Š. obecný, t. *cuspidata*. Vz Klim. 151.

Špietl m. šepieti (špietl). Št. Uč. 156. a.

Špihólet = *nerovně krájeti*, špihlati. Brn. Brt. D. II. 398.

Špihovati. Arch. XI. 103.

Špichěl, u, m. = *špidlatý trn*. Zábř. Brt. D. II. 398. — Š. = *hul s přickami*, na nůž se udí maso v komíně. Jevíčko. Ib.

Špikfous, a, m. (kdo si špikoval vousy), osob. jm. Wtr. Krj. I. 417.

Špikovati koho = na kněžství mazati. 1549. Wtr. Živ. c. I. 453., 457.

Špile, vz Špile, ze stněm. spil žert. Gb. H. ml. I. 159.

Špinák, a, m. = *zlý člorěk*. Dšk. Jihé. I. 21.

Špinávka, y, f. = *uhelníček*, parus ater, pták. Vz Mtc. 1893. 301.

Špiněi = *opadané jehličí, stel; ostenky*. Brušp. Hledíková.

Špinka, Stoppel. Špinky pro synky, peri pro dcerky. Mor. Nov. Pr. 415. — **Š.** (popelka), druh jablek; druh hrůšek. Nár. list. 1896. č. 299. příl.

Špintati. Na sedliaka špince a žije z něho. Phld. 1892. 593.

Špirati = *sem tam běhati*. Kotk. 72.

Špoříž m. špiříž. Gb. H. ml. I. 549.

Špis, u, m. = náčiní na sešívání cepu a p. Chod. NZ. III. 21.

Špitální. Šat lidí špitálních v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 292.

Špitalský. Š. brána v Praze, později poríšská. Ned. Zábran. 26., Nár. list. 1895. č. 314. feull., Cel. Pr. m. I. 743.

Špitati. Mrská, semení, špitá virtuosně nohama. Jan Vána. Pláč. 19.

Špižek, žku, m. = *dřevěná nádoba na sýr* dole širší než při vršku, faska. Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Špižiti. Hradý špižoval pokrmý. GR. Nov. 9.

Šplachtati a šplechtati. Brt. D. I. 29. Hrozenk.

Šplhaei tyé, Maibaum. NZ. IV. 262.

Šplhanec, nce, m. Pluh nenorál nic hlíny, ostál š. Zlín. Brt. D. II. 398.

Špluchov, a, m. = kolonie na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Špluchovka, y, f., přítok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Špluchtancee = *kapánky do polévky*. Brt. D. II. 483.

Špluchtanina, y, f. = *šplóchta, polérka ledajaká*. Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Špluchtavo. Gatě na š. = hodně volné. Herspice. Rous.

Špok, a, m., vz Špacek (3. dod.).

Špolec, lee, m., petromyzon fluviatile, ryba. Vz Brt. D. II. 498.

Šporhét, e, *šporhélt*, u, m., *šporovňa*, e, f., z něm. Sparherd, m. Brt. D. II. 518.

Špračka, y, f. = *hračka*. Han. Brt. D. II. 398.

Šprajeák, a, m. = *mladík, který se chce ženit a nevěstu hledá*. V Plzeň. Škard. 51.

Šprliti se = lézti. Nobama na lavici se š. NZ. III. 26.

Šprlový = *ze šprlí, z latek*. Š. plot. Brt. D. II. 439. Š. dvěře (horejší jejich část skládá se z několika tyček, ze šprlení). Na Hané. NZ. III. 383.

Šprňat sebu = házet se sebou. Zlín. Brt. D. II. 398.

Šprtat = *škrabatí nožem*. — **co**: jabka. Brt. D. II. 398.

Šprtka, y, f. = *křivka sívá s šedými ka-pečkami*, loxia curvirostra, pták. Brt. D. II. 495.

Špruchel = *šprušel, přička žebřorá*. Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Špulák, a, m. = *kdo souká cický ku tkaní*. Duf. 162.

Špuľaň, e, m. = *pulec*. Val. Brt. D. II. 352.

Špúlati, vz Rvati (3. dod.).

Špulec, lee, m., vz Polňák (3. dod.).

Špundia, e, f. = *pálená hubka*, z lat. spongia. Mor. Mtc. 1894. 332.

Špuněk, ňku, m., vz Culek (3. dod.).

Špunit se. Venku se špuní, je mlhavo, poprchává. Záp. Mor. Brt. D. II. 399.

Špunkat. Ušpunkat sukni = šišvorei od bláta umazati. Brt. D. II. 399. Cf. Špuněk.

Špunt. Má špunty v uších (o hluchém). Slov. Nov. Pr. 605.

Špuntovatý. Š. brambory = mající špunty. nejedlé uzlíky. ČT. Tkě.

Špunty = veliká podlouhlá jablka. Telč. Hledík.

Špúra, y, f. = *stopa, paměť*, z něm. Spur. Val. Brt. D. II. 518.

Špurta, y, f. = kniha nějaká? A zdaž sám se v špurtách rozličených nepreb rás? Špurtami a sexterny. Arch. XIV. 340., 342.

Šradník, a, m., dolina v Hontě. Phld. XII. 75., 518.

Šragle. Š. bričky. Phld. 1893. 685. — Š. sú podstavce (kobylinky) pod koryto.

Šrágy = *šráky, kšandy*. Ostrava.

Šráchati, *šrachati se* = *zvolna a se šramotem někam se vléci*. Kotk. 95.

Šrajfajf, u, m. = *hudeb. nástroj*. XVI. st. Vz Mus. 1894. 235.

Šráky = postranní dřeva, v nichž upevněna jest pilka. Brt. D. II. 453.

Šramák, u, m. = *špicák* (motyka). Us. Mtc. 1896. 315.

Šramka. Zahrada ohradena stříbornými škami. Phld. 1896. 225.

Šramotivě. Tobolka š. na stolek zapadla (se šramotem). Světz. 1895. 606. a.

Šramůvka, y, f. = *šramovka*. Us. Mtc. 1896. 315.

Šrankovství. 1547. Wtr. Krj. I. 630.

Šrankový. Š. hradby (ploty) = vodorovná bidla, přivazují se ke kolům březovými houžvemi. Chod. NZ. IV. 319.

Šreja, e, f. Šrejú něco držeti = šikmem. Ve svislách je k vrchu š. Zlín. Brt. D. II. 399.

Šrófek, fku, m. = otáčení-se na patě a potom ve vzduchu (vyskoče). NZ. III. 23.

Šrotovati se s kým kam. Aby se (čerti) s ní (duší) š-li do pekla. XV. stol. Wtr. Krj. I. 74.

Šroub. Š. na nohy (mučící nástroj). Hrnáeh. I. 312.

Šroubovák, u, m. Pluh š. se zvláštní odhrnovačkou. Vz Ott. XI. 661. a.

Šršeň m. sršeň. Brt. D. I. 14.

Šršeti za Šrubovník polož za Šroumati se.
Šršňák, a, m. = *sršen*. Drahany. Brt. D. II. 399.

Šrub, u, m. = *šleif u rozu*. Brt. D. II. 444.

Šrůtka, y, f. = plat od nakládání a skládání různého zboží, hlavně sudů s vínem a pivem. XV. stol. Hrs. Nách. I. 524.

šs míjí se a) v *s*: český m. český, riský m. říský, muiský m. mui-ský, Gb. II. ml. I. 511., vlaský m. vlasský, Háj. Herb. 389. b., V. Kal. 204. riský, V. Kal. 104. a j.; b) v *s* ve: přísti, násti, vyští, vesti, vzestí. Vz Gb. II. ml. I. 512. Mění se v: *js*: pudej sem (pudeš). Brt. D. II. 130.

šš splývá v *š*: vyší m. vyšší, Gb. H. ml. I. 511., Dšk. Jihé. I. 43.; věši (vyšší) v Chro-mecku. List. fil. 1894. 278.

št m. *st*: vlastovice, štenice, chvostisté, puština, náměští, Gb. H. ml. I. 482., poštů m. poštů, koštěný, lastovka, pastucha, Dšk. Jihé. I. 38.; m. *šč*: pištítý m. pišeitý, Dšk. Jihé. I. 38.; m. *s*: koustíček m. kousíček. Ib. 19. — *st* změněno v *šč*: krístál, vlastovice. Us. Gb. H. ml. I. 388.

šf mění se v *šč*: měsčane (městane), očee m. ještě. Ct. t, sf (3. dod.). V Radkové. Phld. 1894. 192. — *šč* m. *š*: listák m. lisák, Dšk. Jihé. I. 19. — *šč* přisuto: Dyž semst chtel it. Dšk. Jihé. I. 44.

Štabák, a, m., Stabsofficier. Us.

Štabare. Phld. 1895. 55.

Štabat = *pospíchat*? Štábal, ani čo by ho bol najal. Phld. 1896. 160.

Štakor, a, m. = *krysa*, zastr. Čern. Př. 52.

Štálík. Hra na š-ka či dudka. Mor. NZ. III. 26.

Štamsproch = kamenný lom před Kutnou Horou. 1410. Arch. XIV. 399. a j. Snad lépe než Štamproch.

Štana, y, f. = *páka, kterou se pácezy vy-lamují*. Mor. Duf. 233.

Štandera, y, f. S š-rama jdou do pole. Mor. Mtc. 1895. 177. Cf. Štandara.

Štangla. Brt. D. I. 15. Zlín.

Štarář, e, m. = neoprávněný řemeslník, jinde *šterer*, *kazič*, ze *Störer*. Pras. Rem. 38.

Štartiť m. staltit, zdobiti, z něm. gestalten. Vz Brt. D. II. 518.

Šfasenka, y, m., vz Štastný (3. dod.)

Šfáska, y, m., vz Štastný (3. dod.).

Šfasfa, vz Štastný (3. dod.). Cf. Baca.

Šfástka, y, m., vz Štastný (3. dod.).

Šfastný, ého, m. Odtud: *Šfasenka*, *Šfáska*, *Šfasta*, *Šfástka*, *Šfěch*, *Šfěcha*, *Šfěcha*, *Šfěch*, *Šfěs*? Kbrl. Sp. 19.

Štatarialní, Standrechts-. S. súde. Phld. XII. 307.

Šfátny = *státai*. Štátai cesta = *hradecká*. Slov. Kal. S. 178.

Štatule, e, f. = *statue*. Dšk. Jihé. I. 7.

Šfavec, vce, m., grischrochilus, brouk. S. čtverořubký, g. quadriguttatus, čtverotečný, quadripunctatus, desítitečný, decemguttatus. Vz Klim. 343.

Šfavlik, u, m. = *švarik*, ze stavel. Gb. II. ml. I. 366.

Šfávník, a, m., pityophagus, brouk. Š. plochý, p. laevior, rezavý, ferrugineus. Vz Klim. 343.

Šfávoběžný. Š. cevy. Am. Orb. 66.

Šfávomil, a, m., soronia, brouk. Š. skvrnatý, s. punctatissima, teckovaný, grisea. Vz Klim. 335.

Šfávovedoucí trubka. Am. Orb. 73.

šte m. *še*: městec m. měsec ve tvarech: mě te- m. měsce- Gb. II. ml. I.

Š-tě. Tak se popohání koza. Phld. 1893. 634.

Štěbenec, nce, m. = *klarinet*. Plachtův Cenník.

Štědřenec, galega. Cf. Ott. IX. 848.

Štědrovečerný. S. pověry a obyčej lidu valašského v listu Šírotám příbramským podal M. Václavek. 1892.

Štědrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 54., 110. Š. den, večer (pověry). Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 451. nn., Světz. 1894. 187. Š. den na nasem venkově. Vz Z. časů dávných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. Š. den lidu jiho-českého. J. A. Krása v Českém jihu 1892. č. 13. Š. večer na Mor. a na Slov. Vz Mtc. 1895. 158., Phld. 1893. 522. nn., 1894. 714. Š. večer na mor. Horácku. Vz Duf. 332., 353. nn. Š. večer v okolí B. Bystrice. Vz Phld. 1895. 132. Š. večer na Valašsku. Vz Vek. Val. I. 50. nn., 148., 165. Je-li na Š. večer jasno, urodí se mnoho hrachu. Vek. Val. I. 165. Má na sebe (sobě) štědrů halenu (je štědrý). Phld. 1894. 468.

Štefan, a, m. V. Kal. 75., 57.

Šteffal, a, m., vz násl. Štěpán.

Šteffek, řka, m., vz násl. Štěpán.

Štech Václ., spis. Vz Světz. 1894. 207.

Štěch, a, m., vz Štastný (3. dod.).

Štecher, chru, m. = *nejkratší rapír*. Wtr. Krj. I. 612.

Štěkanec, nce, m. = *čekanec*, praeparand, zastr. Čern. Př. 83.

Štěkatí. Ani pes darmo neštěka. Slez. Nov. Př. 130. To mi štěká = to se mi líbí. V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Štekliti se = *zlobiti se*. Phld. XII. 131. Sum nadarmo steklil mi ucho (lektal). Phld. 1893. 105.

Šteklivosť. Oratorská s. nedá mu pokoje. Phld. 1893. 587. Cf. Čeklivost, Sebáfublivý.

Šteklivý, vz Čeklivý, Šeeklivý.

Štěkutina, y, f. = *stítina*. Slov. Zátur. Cf. Škutina.

Štellarský. S. cech na Slov. Zbrt. Pov. 18.

Šteřovat se, *štořovat se* = *chystati se*, z něm. Co se naň obražti nasteřovali. Val. Brt. D. II. 518.

Štemberk, a, m., ze Ste(r)nberk. Čern. Př. 37., Gb. H. ml. I. 373., 353.

Štemfl. (Jeho) zdraví jako na štemflích držíme. Kat. z Zer. I. 166.

Štemflování, *n.* — *podpíčení*. Š. síně. 1530. Sm. I. 342.

Štemflovati. Když jen nelezíme a tak se přede š. můžeme. Kat. z Žer. I. 165.

Štemovatí. A ženské střevíce, aby na dva prsty š-li (ševci). 1516. Pras. Rem. 22.

Štěně. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 125. nn. Mladá štěnátko tepu, aby tím více štěkala. XV. Dob. Dur. 158. Prvé štěnce za plot hádzu. Slov. Nov. Př. 432.

Štěp. Š. máje ovoce mnoho, kloní se k zemi (o pokorném). Bl. Gr. 314. — **Š.** = *louč na světlo*. U Frenšt. Čes. I. V. 280.

Štěpán. Odtud: *Šteffal*, *Šteffek*, *Štěpánek*, *Štěpaník*, *Štěpina*, *Štěpka*, *Štěpek* (?). Kbrl. Sp. 19. Odvozeniny vz také v Kotk. 32. Svěcení sv. Š-na (pověry). Vz Vek. Val. I. 59. Chodí-li Š. po blátě, chodí Kateřina po ledě. Duf. 242.

Štěpánek, nka, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpaník, a, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpánky, pl., f. — *křížaly*. Slov. Na Hané: *štěpány*. Čern. Př. 58.

Štěpány, vz předcház. Štěpánky.

Štěpina, y, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpka, y, f. — *špetka*. Zmánil vše do poslední štěpy. Phd. 1893. 39.

Štěpka, y, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpnička Frant. Bohum. Vz Mtc. 1894. 119., 232. nn., Mus. 1835., Koleda 1880. č. 21., 22., Osv. 1877., N. S. IX. 145.

Štěpsejd, u, m., z Steppseide. Wtr. Krj. I. 366.

Šteptuch, u, m., vz Šebtuch (3. dod.).

Štěrbadlo, a, n., u zedníků. Ausflugkelle. f. Sterz. I. 323.

Štěrbina, strě. šěrbina. Gb. H. ml. I. 65.

Štěrbivý; *šterbir*, a, o. List. fil. 1895. 301.

Štercich = *stercér*? XVII. stol. Mtc. 1894. 160.

Štercovati. Podagra zase po mně se tluče a štercuje. Kat. z Žer. II. 31.

Šterer, a, m. = *kazič*. Tkadlecovský š. 1568. L. posil. 17. Cf. Starár.

Šteři = *čtyři*. U Bystrice, u Zábř., Litovle, Konice, Jevíčka. Šklonování vz v Brt. D. II. 80., 118., 137.

Šteriš, území v Nitrau. Phd. XII. 553.

Štěstěna. Kdo v skutku rád tě má, se nedozvíš, když S-ny si hoviš na řebříku. Vrch. Rol. XVII. - XXII. 116.

Štěstí, strě. šťastie. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 104. Hádání na š. Vz Zbrt. Pov. 85. Šťastie nerado po rovnej ceste. Phd. XII. 675. Šťastí musí hledat člověka a ne člověk šťastie. Mor. NZ. V. 513. Jak mo být štěstí, tak ho najdes na rovne cestě, nětřeba ti po kutach chodit. Slez. Nov. Př. 153. Šťastie mu tak idze, jako do komína dým. Saris. Phd. 1895. 378. Neb š. v-ecko bere hned, jak dává. Vrch. Rol. I - VI. 71. Horsi-li člověk, lepsi š. Bl. Gr. 298. Jak rádo š. u lenochu a slabsieh blav si pohoví! Kká. Puš. Roz. 89.

Štět = *návin*, jímž se vlákna lnu, na

medlici vlákna zbavená, česou (= prkénko, v němž v několika řadách jest zaraženo více méně hřebíků). Na Opav. Čes. I. V. 132.

Štětokrovec, vce, m., trichophya, brouk. Klim. 178.

Štětonoš. Vz Ott. VII. 69.

Štětcouchý kosman, hapale penicillata, opice. Ott. X. 874.

Štětička = vousky na spodním rtu. Tvarozná. Hledik.

Štětina. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 8. 4. Heřt. 414.

Štětínář = jeden z chasy, která chodí s Perchtou. Vz NZ. IV. 56.

Štětínorožec, žce, m. Cf. Klim. 15.

Štětinoústec, ústce, m., pycnomerus, brouk. Š. hnědý, p. terebrans. Vz Klim. 348.

Štětinozubec, bee, m., Chaetodont, m. Sterz. I. 600.

Štětínský. Š. žluté jablko. Nár. list. 1890. č. 299. Příl.

Štětka. Tanec se štětkou na Slov. Vz Čes. I. V. 255., Phd. 1896. 115.

Štětkař. Pije jako š. (mnoho). Čern. Př. 21.

Štětovnice, e, f. = *jehla štětová*, Spundpähl. Ptrl. 22.

Štěvík, aedula. 1440. List. fil. 1893. 393.

Štial. Koňský š., plevel v obilí. Phd. XII. 645.

Štiavnica, e, f., potok v Hontě. Phd. XII. 338.

Štiavnička, y, f., míst. jm. na Slov. Phd. XII. 70. — **Š.** = *štárnická dýmka*. Phd. XII. 286.

Štibati, okusovati; odtud *štíber*, obyč. *ždi-bec*. Kotk. 98.

Štibec, vz předcház. Štibati.

Štíbra, y, f. Lot štíbrý. Borb. 135.

Štibúl, nadávka. Ty štibúl, naraz ta chmatím. Phd. 1896. 236. Tamtéž 295. jmenuje žertem manželka svého chotě jako negalantního člověka.

Šticě, strě. m. étice a to ze tšice. Gb. H. ml. I. 525.

Štihlec, hlce, m., drusilla, brouk. Š. obecný. d. canaliculata. Vz Klim. 148.

Štihlik, a, m., chilopora, brouk. Š. červený, ch. rubicunda, tmavý, longitarsis. Vz Klim. 134.

Štihlokořenný korník, brouk. Klim. 158.

Štihlonohý úzence, brouk. Klim. 226.

Štihlorohý korník, dvojzubník (bronci) Klim. 165., 303.

Štihlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41. S. jako bouček. Šml. VIII. 141.

Štieh, a, m., vz Šťastný (3. dod.).

Štieha, *šticha*, y, m., vz Šťastný (3. dod.)

Štiehanie. Hojení ho na Slov. Vz Phd. XII. 567.

Štika = ryba štipavá, kousavá. Cf. n-št(i)k-nonti. Kotk. 160.

Štikačka, y, f. = *škytačka*. Dsk. Jihé. I. 19.

Štikutačka, *štikutka*, y, f. = *seikárka*, *škytarka*. Phl. 1894. 376.

Štikutkať = *škytati*. Slov. Kal. S. 179.

Štilfrid. Cf. Vlč. Lit. 23., 27.

Štipanice. Na každý vůz (nakládáno dříví) po 15. čtvrtích anebo štipanicích. Mte. 1891. 354.

Štipati. O páv. cf. Gb. H. ml. I. 78. Š. dřevo = štipati podle blány (po letech). Brt. D. II. 334. Cf. Kůlať (3. dod.). Štipal ho, že se na disputaci dostavití nesmí (dopaloval ho a p.). 1613. Kutn. sk. 136.

Štipavec, vce, m. = *štr*. Slov. Kal. S. 179.

Štipec, pce, m. = tráva na močálech rostoucí, obyč. jen koňům za píce. Slov. Kal. S. 179.

Štipek, pku, m. = *kousek*. Nemáme štipka chleba. Jevíčko. Brt. D. II. 399.

Štipek, pka, m., vz Štěpán (3. dod.).

Štipiti dříví m. štipati. Gb. H. ml. I. 551.

Štiplý. Cf. List. fil. 1896. 159.

Štír, insectum hordeo infestum. Dob. Dur. 376. — Š., scorpio. Š., dokavadž naň nevstoupíš, leží a nevypustí jedu, ale jsa tlačěn hned vypustí a druhdy uštkne. Bl. Gr. 304. — Š. *smohřezdl*. Vz Vodnár (3. dod.).

Štíra, y, f. = *štír krtonohý*, *krtonožka*. Cf. Tké.

Štíří. Léčení uštknutí š-ho. Zbrt. Pev. 60.

Štířivost. Osv. 1896. 370.

Štíropeň. 1440. List. fil. 1893. 391.

Štirství, n, Hermaphroditismus, m. Am. Orb. 109. Vz Štíra.

Štis, a, m., vz Šťastný (3. dod.).

Štisti, vz Zeuťi (3. dod.). Ze z-čísti dinumerare. Z. kl. 89. 12. (Gb. H. ml. I. 521.).

Štít v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 296., 606. Š. vymizel v XVIII. stol. Ib. 606. — Š. stavení, v Tábor. *bedro*, v záp. Čech. *pr-ční*, obyč. *lomenice* (že bývá přienými, dřevnými římsami na několik polí ei ploch jako lánán). Ott. VIII. 7. b., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432. Jrsk.

Štítar, e, m., pseudopelta, brouk. Š. černožádý, p. dispar. chobotnatý, sinuata, vráscitý, rugosa, znamenáný, thoracica. Vz Klim. 285.

Štítarský. Š. umění (dělati štíty). Wtr. Krj. I. 268.

Štítek, tku, m. Š., puklici připínali si rytíři pod paži k samému ramenu. Wtr. Krj. I. 251.

Štiti = *počítiti*. Vz Zeuťi (3. dod.). Š. ze: z-číti, z-číti. Baw. 43. (Gb. H. ml. I. 521.).

Štítkovaný, geschildert. Sterz. I. 1070.

Štítky, zaniklá ves na záp. Mor. Š. nebo na štítkách posud u Zl. Hory na záp. Mor. Mte. 1895. 335.

Štítnatý. Š. ploštice, pentatomidae. Vz Ott. VIII. 828.

Štítník, a, m., obec v Gemersku. Phl.

XII. 61., 75., 553., XIV. 349. — Š., calodera, brouk. Š. černý, c. nigrita, hnědý, aethiops, protáhlý, protensa, rudý (chlupohlavec), rubens. Vz Klim. 135.

Štitný. Š. žláza. Slov. zdrav. 411., Hlav. Obrz. 23. — Š. Toma z Štitného. Cf. Vlč. Lit. 53., 61.

Štitokonvový. Š. sval hrtanový. Ott. XI. 799. Cf. Štitokonvicový.

Štítolemý vinutec, brouk. Vz Klim. 294., Plavek (3. dod.).

Štítopoklůpkový sval hrtanový. Ott. XI. 800.

Štítroba m. čítroba ze štítroba. Háj. Herb. 17. b. (Gb. H. ml. I. 525.).

šfk m. *šk*: jednotka, uštky. Us. Gb. H. ml. I. 396.

štl m. *šl*, *l* přísuto: štlapěe m. šlapěje. Gb. H. ml. I. 396.

Štlupeň, pně, f. místo *stupeň*, *l* vsuto. Šb. D. 26.

štn m. *sn*: falešný m. falešný. Mam. F. 89. a. (Gb. H. ml. I. 396.).

Štok = *krám*. Š. ševcovský. Pras. Rem. 39.

Štolěk, e, m., vz Stoliř.

Štolíř = *pokoutní kožíšník n. krejčí*. 1595. Čel. Pr. m. I. 482.

Štořovat se, vz Šteřovat se (3. dod.).

Štolový, Stola-. Š. taxa. Vz NZ. III. 220.

Štomíř m. Žitomíř. Čern. Pr. 33.

Štopnůf = *stouchnouti*. Štopla ma laktikom. Phl. 1896. 68.

Štopnutí, n. Nežné š. (stouchnutí) do lokta. Slov. Phl. 1896. 735. Cf. předcház. Štopnůf.

Štore (= předek) karkule, ohnutý okraj, jenž býval nejozdobnější. Wtr. Krj. I. 385., 396. Š. čepice (obruha). XV. stol. Ib. 16. Š. beranice (čepice) = obruha. Wtr. St. Pr. 133.

Štorkati = *šturkati*. Kotk. 65.

Štosovati. Zloděje s. a páliťi. Arch. XIV. 195. Cf. Štosování (3. dod.).

Štospan. Cf. Fikovati (3. dod.).

Štoudev, z něm. standa. Gb. H. ml. I. 47.

Šfovec, vce, m., Kleesäure, f. Am. Orb. 65., 67.

Šfovík za strě. scěvik. Gb. H. ml. I. 150.

Šfovil, n, m., Kohlenoxydradikal, n. Am. Orb. 66.

šfp m. *šp*, *f* přísuto: šfpice ze štíhném. špitze. Št. Mus. 46. b. (Gb. H. ml. I. 397.).

Šfpavost. Št. Op. 391. Cf. Špavost.

Šfpavý. Š. luh. Št. op. 35. b. Cf. Špavý, Čpavý (3. dod.).

Šfpice, e, f. = *špice*. Cf. šfp (3. dod.), Gb. H. ml. I. 526.

Štráf. Osnova dělá se pravidelně do 80 chodu; každý chod má 20 párů čili 40 nití. Z 20 chodů je š., 7/4 lokte široký. Při tkaní plátna jsou místo chodů pásma (64 nití). NZ. IV. 41.

Štraficír, u, m. = parádní selský vozík. Nár. list. 1893. feuil.

Štráfka, y, f. = *druh mouky*. Brt. D. II. 478. — **Š.** = spodní *sukně* štrafovaná. U Mistka. Hlediková.

Štráfkový. Š. reneta. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Štramberčík, a, m., hora. Mte. 1895. 128.

Štramberk ze Strahlenberg. Mte. 1895. 23., Čern. Příl. 37.

Štrampouch a **Štampoch**, z něm. Steinbruch, u Časl. Čern. Příl. 35.

Štrandlík, u, m. = *přádenko*, ze Strähmlein, d vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Štrapečirovati, z vlas. strappazzare, fr. sträpasser. Čern. Příl. 92.

Štrba, y, m. = *štrbarý člorík*. Cf. Štrbka (3. dod.). — **Š.**, y, f., míst. jm. v Liptovsku. Phld. 1894. 61.

Štrbáček = *pápeří, pánbičkový vlásky, húsenka*, eriophorum angustifolium, rostl. Brt. D. II. 502.

Štrbák, a, m. = *štrba, chřest* (3. dod.). Cf. Štrbka (3. dod.).

Štrbavý. Š-vému sa posmievajú, ze sa mu zuby režu. Phld. 1894. 194.

Štrbka, y, f., vz *Štrba, Štrbák*. Phld. 1894. 377.

Štrejchotka. Utkané plátno hladí se štrejchotkou. NZ. VI. 80.

Štrepl = *stempl, kolek*. Us. Brt. D. II. 511. b.

Štrngaf = *cinkati*. Čút peniaze š. Phld. 1894. 410. Pohare štrngly. Ib. 1893. 587.

Štrnkati = *štrngati* (3. dod.). Š. na taniéri toliarami. NZ. IV. 416.

Štrofka, y, f., druh sukne. Las. Brt. D. II. 464.

Štrucle o vánocich, Stritzel. NZ. IV. 500.

Štroch, a, m., pole v Novohradsku na Slov. Phld. XII. 553.

Štruksa, y, f. = *hlupák*. V Krkonš. Čern. Příl. 83., Kotk. 175.

Štrukska, y, f., něj. oděv n. obuv? Světz. 1895. 566. a.

Štrupla, y, f. = *podpínka, řemen pod bradu koně*. Brt. D. II. 452.

Štrycke, pl. = *posměch*. Dělať si lidi ze mé š. Mor. Nár. list. 1896. č. 298. odp.

Štrymfy = *tkaný nohavice, trikoty*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 476.

Štrýmka, y, f., druh velikých jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Štucka, y, f. = *bazrohá kráva*. ČT. Tke.

Štučif = *zkomoliti*. Slov. Kal. S. 179.

Študý chudent m. chudý student. Gb. II. ml. I. 551.

Študyrovať se s kým = *raditi se*. Ja sem se s mu robu (ženou) zestudyrovať. Las. Brt. D. II. 518.

Štuchanie, n. = *poháně*. Slov. Phld. XVIII. 205.

Štukati. Štukol jazykom (mlaskl). Phld. 1893. 744. Štukla klučka u dverí (vrzla). Phld. 1895. 614.

Štukovaný = ze mnoha barevných kousků sešitý. Š. kabát. Wtr. Krj. I. 69.

Štukverk, u, m. Š-kem něco nahraditi. Bl. Gr. 369.

Štukvernik, a, m. = *dělník placený od kusu?* Arch. XIV. 458.

Štula, y, f. = *podkop na roli, aby voda odtékala*. Žáp. Mor. Brt. D. II. 399.

Štulířství, n. = *štularství*. 1633. Věst. op. 1894. 16.

Štulisaf = *dopadati na nohu, kulhati: klátivě choditi*. Kunšt. Brt. D. II. 399.

Štumfar. 1453. Vz Arch. XIV. 465

Štupaf nohami, bičom (do sněhu). Phld. 1895. 301.

Štupený. Š. a postrížené sukno. Arch. XIV. 445.

Štúply — *štíplý*. Phld. 1894. 34. Bol chlapík štúply, iba do trubly (rakve) vložit. Ib. 1892. 593.

1. **Šfúr**. Je zlý jako š. Ostrava.

Šturárství, n. A jestližeby po vyucen (řezník) š. po všech hleděti chtěl (provozování řemesla řeznického). Věst. op. 1894. 13.

Šturek, rka, m. = *mol*. Památní kniha od šturků provrtána a sežrána. Mte. 1895. 145.

Šturm Adam z Hranic, spis. Vz Bl. Gr. 290. — **Š.** Šturm se všech stran k městu pustil. Břez. Font. V. 478. a j. tam.

Šturmhaub, u, m. = morion, morian podobný peklhaubu. Vz Wtr. Krj. I. 595.

Štvartí = *čtvrtý*. Ve Spisi. Phld. 1893. 431.

Štvavý, Hetz-. Š. dopis. Světz. 1895. 609. b.

Štveračka, y, f. = *lezení po čtyrech*. Phld. 1893. 474.

Štverák, vz Stehlík (3. dod.), Dení (3. dod.).

Štvorka. Š. býkov táhla vůz (čtvero byků). Phld. XII. 479.

Štvrtáčka, y, f. = $\frac{1}{4}$, merice XVI. stol. Phld. 1893. 629.

Štvrtky, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 60

Štvrtňa, é, f. = *šterně*. Š. mýky. 16 0 Phld. 1893. 371., 622. Š. = přesporská merica, již užívali až do r. 1876.

Štvrtník, a, m., malý gruntovník. 1506 L. posil. II. 46.

Štyel, u, m. = *podpínka, podpínadlo* pod okruží, aby stálo. Wtr. Krj. I. 330., 504.

-štýn m. *-štajn, -štejn*: Potštajn, Potštýn. Vz Gb. H. ml. I. 139.

Štyří. O skloň. na Žďár., Tišnov. Vz Brt. D. II. 257., 194.

Štyry. O skloň. na mor. Krumlov. Vz Brt. D. II. 217.

Šuba, *čuba*. Dle Dvořáka z arab. džubba. Wtr. Krj. II. 53. Š. = svrchní šat podšíváný kožemi vzácnějšími, byl lehčí a po-

radnější kožícha. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 139., 153., Kožich (3. dod.). — Š. = *kožich*. Ib. 454. (XVI. stol.).

Šubka. Cf. Svěračka, Svěrák, v Brněn. *renk*. Brt. D. II. 444.

Šubra, y, f., vz Ščubrek (*satureia*).

Šubryk, u, m., ze Schubriegel, m. Dšk. Jihé. I. 29.

Šudliti. Posypú dítě múkú a potom ho sudlijú. Mor. NZ. VI. 84.

Šudolit, *erzořit*. Tak to enom šudolito, jak dyž muzikant žmolí šmígec kolofónyjú. Zlin. Brt. D. II. 399.

Šudr, u, m., místo šutr, *t v d.* Dšk. Jihé. I. 18.

Šufánek. Jedna Anka, dvě Anky, prodávaly š-nky. Duf. 65.

Šufle, e, n. místo šuple. Dšk. Jihé. I. 23.

Šuga, y, f. = *striga*. Phld. 1894. 376.

Šuch, u, m. = šos (u oděvu), *s v ch*. Brt. D. II. 187. (V Tišnov.) — Š. = *šustnutí*. Slov. Kal. S. 180.

Šuchati. Šuchla (přetřela) tvár umastenou rukou. Phld. XII. 197. Šuchá sa **po** nose (skrabe). Ib. 89. Šuchajúc bosýma nohama **po** zemi (sopajíc). Ib. 275. Šuchla **s** postele **do** šat (vklouzla). Ib. XIV. 357. Šuchla drevo criešlom **do** kachiel (strčila). Ib. 214. Hlavou **o** haluz šuchať. Phld. 1896. 213. Šuchal si ruky **od** radosti (mnul si). Phld. 1896. 717.

Šuchnúť koho = *uderiti*. Phld. XII. 710. Cf. předcház. Šuchati.

Šujanský Frant., děkan a slov. spis.

Šukati koho čím: pomlázkou (mrskati). NZ. IV. 326.

Šula, y, f. = potok v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 553.

Šulance, vz Šukance (3. dod.).

Šulařka, y, f. = *pokladnička s dírkou* na vybírání příspěvků peněžných. Brněn. Brt. D. II. 399.

Šulaf. Nít **při** předení š. U Lipt. Phld. 1894. 85. Onen bude se vaditi, šulati, až i hlavu obrují mu. Tov. (Vlč. Lit. 200.).

Šulistka, y, f. = *zakrnělý plod*. Záp. Mor. Brt. D. II. 399.

Šulfka, y, f. Cf. násl. Šulky.

Šulko, a, n., potok v Tekov. Phld. XII. 553., 74.

Šulkový. Š. nedela = *čtvrť v postě*, o které se vaří šulky. Slov. Kal. S. 180.

Šulky = *slízky*. Čejč. Brt. D. II. 479. Šulkami husy pchát (šíškami krmiti). Phld. 1896. 292.

Šumarník. NZ. II. 688., Mtc. 1895. 105.

Šumbor, bývalý rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Šumeliti se = *chumeliti se*. Zábř. Brt. D. II. 399.

Šumiac, děd. v Gemer. Phld. 1895. 384.

Šumina, y, f. = *šum*, Schaum. Š. z vařeného masa. Mtc. 1894. 20., 336.

Šumný. Tu je ještě š-ho uhla (hojné uhlí).

Brušp. Hledíková. — Škarede kravy, šumne dívky a zhnile hospodyne špatne požehnutí v domě. Slez. Nov. Pr. 394.

Šumplica, e, f. (*šompleca*) = metelice. Han. Brt. D. II. 399.

Šumšod, a, m. = *súsed*. Horn. Spišsko. Phld. 1894. 256.

Šumtaný. Š. práce = loudavá, šoukavá. Jevičko. Brt. D. II. 400.

Šunychl, vz Šunichel. Pras. Těš. 9.

Šup = záklopa na střeše. V Suché. NZ. V. 553. Ve Vlčkově: kukla střešní (v lomenici). Ib.

Šupa. Š. z vejce = *slupka pod skořápkou*. Slov. Mtc. XVIII. 214.

Šupák = *peníz*. Vezmem dievča so š-kmi. Phld. 1893. 758.

Šupano. Jabka na š. = brambory na loupačku. Zďársko. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill. Cf. Šupavo.

Šupavá, é, f., vz Tanec mor. (3. dod.).

Šupavo. Brambory na š. Duf. 242. Cf. předcház. Šupano.

Šupinatec, tee, m. = *ryba*. Fait. 53. — Š-ci, ctenistini, brouci. Vz Klim. 271.

Šupinkovitý. Š. listen. Čl. L. Jos. 42.

Šupinolistý. Š. pupen smrkový. Čl. Zrůd. 28.

Šupinušky, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.

Šupka, y, f. Platiti š-kami = penězi. Švihácina. Brt. D. II. 520.

Šupkati = *souparě choditi*. Zlin. Brt. D. II. 400.

Šuplitat se po zemi = šoustavě se posouvat. Kunšt. Brt. D. II. 401.

Šupna, y, f. = *kůlna*, ze Schupfen. Žďár. Brt. D. II. 263.

Šupupu šupaj! volá se na dítě, aby si hačlo (sedlo). Slez. Čes. I. V. 143.

Šuránka, y, f., obec v Nitran. Šd.

Šure, e, m. = *všední sukně*. Brt. D. II. 464.

Šurimaňa, é, f. = *sukně červená, vlněná s černými pruhy*. Val. Brt. D. II. 464.

Šurmo = *šikmo*. Š. někdy naraziti. Am. Orb. 31.

Šurp, vz Šorp (3. dod.).

Šuspárek, *Štuspárek*, rku, m., ze Schlossberg, hradisté u Miletina. Vz NZ. IV. 275.

1. **Šust**. Jak sem doktora uviděla, šust do komory (schovala se). NZ. VI. 85.

2. **Šust** = *různice* atd. Zde v těchto šustech (nepokojích) nehrubě sobě bytu vinšovati. Kat. z Žer. I. 146.

Šusták, u, m., vz Fěrtoch (3. dod.).

Šusterka, y, f., *moučnice, netyja, džgance* (Břecl.) = jídlo z mouky, vody a másla; nahoru se dává krupice. Věk. Val. I. 23.

Šusti. Priehlbina zanesená šustím. Phld. 1893. 469.

Šustinky z ořechů = skořepiny. Šumberk. Brt. D. II. 400.

1. **Šustka**, š-ky = *střevíčky* z červené skopoviny zelenou aksamítkou lemované. Val. Brt. D. II. 470. — *Šustky* = ledové kroupy. Záp. Mor. Ib.

2. **Šustka**, y, f. = *živé, lehké děvče*. Han. Brt. D. II. 400.

Šustník, u, m. = otevřená prostora střechou pokrytá na suché listí (stelivo). Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill.

Šustotaf. Slyšeli něco š., jakoby se kola otáčela. Kld. III. 111.

Šušeň. Fčel se prežení (přižení) ledajaké š. do obce. Kojet. Brt. D. II. 56.

Šuška, y, f. = *nepleška*. Lomn. (Zbrt. Tan. 137.).

Šuškarový. Š. silice, Terpentínöl, n. Am. Orb. 69.

Šušmaf = *zdlouhavě, neobratně pracovati*. Cf. Šiplaf. Slov. Kal. S. 180.

Šušňák, a, m. = kdo loudavě práci koná. Val. Brt. D. II. 400.

Šušňavý. Š. yankee. Ml. Hüb. 17.

Šušot, *suchot*, u, m. = *šustot*. Slov. Kal. S. 181.

Šušotaf = *suchotati, šustiti*. Slov. Kal. S. 181.

Šušulany, dle Dolany, obec v Požúnsku. Phld. XII. 553.

Šuta, y, f. = 20 žemlíček lnu. NZ. II. 565., Brt. D. II. 441. Vz Šutý. — **Š.** = *bezrohá koza, ovce*. Phld. 1894. 684.

Šútovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 68.

Šutrovať = *těžkou věc spouštěti*. Slov. Kal. S. 181.

Šutý. Š. kráva = *bezrohá*. Phld. XII. 56. Vz Šuta.

Šúvarina, y, f. = *plevel ve vymláceném obilí*. Nečisté obilí je samá š. Březová uh. Brt. D. II. 400.

šv m. *sv*: švrček m. svrček, Gb. II. ml. I. 482., šveřepec m. sveřepec. Dsk. Jihč. I. 39.

Šva = *čo*. U Štítníku v Gemer. Phld. 1895. 355.

Šváb. Š-ba v podmásli mám radši než tebe. Kozlov u CT. Tkč. Hemžili se tam, jako švábi u pekára. Phld. 1895. 230. — **Š.** = *kusý kuň*. Arch. XIII. 504.

Švábel = *sírka*. Slov. Zátur. **Š.** = *laník*, Selen (druh síry). Am. Orb. 56.

Švabelatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Švabelitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Švábka, y, f. = *brambor*. Š-ku skrábat. Phld. 1893. 155. — **Š.** = *klobouk* s malou střechou a dlouhým vlasem. 1567. Wtr. Krj. I. 423.

Švablec, v lučbě. Am. Orb. 63.

Švábočka, y, f. = *brambor*. Š-ku z opálky sadzal. Phld. 1893. 539.

Švábský. Š. mše n. saracenská = *pohbé kázání, modlení a přijímání svátostí*. Wtr. Ziv. c. I. 75.

Švácaf koho prutem. Vek. Poh. 37.

Švačka. Š. zrobí vtačka a pri temu vola

zjí (sní). Šariš. Phld. 1895. 378. S. (šička, švadlena) vyšije ptačka a vola ží. Mor. Nov. Př. 224.

Švadlinka, y, f. = *švadlena*. Wtr. Krj. I. 402.

Švadlinský. Š. nožnička. Wtr. Krj. I. 513.

Švadlíř. Š. vyrábí dětské šatičky, spodničky a župany a podobný domácí oděv jako: spodky, kazajky a jupičky z plátna, z barčánů, cvilinku a různých bavlněných látek, ale nemá práva k výrobě mužského a ženského šatstva vůbec, zvl. ze sukna a vlněných a hedvábných látek, jež krejčí zhotovují. Nár. list.

Šváf na koňskou hlavu. Wtr. Krj. I. 636.

Švagrína = *švagrová*. Phld. XII. 714.

Švach, a, m., vz Svatoslav (3. dod.).

1. **Švacha**, y, f. = *kořalka*. Švihácina. Brt. D. II. 520.

2. **Švacha**, Švácha, y, m., vz Svatoslav (3. dod.).

Švajcar, a, m. = *Švýcar*. V. Kal. 5.

Švajciarka, y, f. = *švýcarská kráva*. Phld. XII. 674.

Švajdat. Než on se přišvajdá = *příbelhá!* **Švajdavě**. Š. chodit = *šmatlavě, kolíbat*. Jevičko. Brt. D. II. 400.

Švajka, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Švalec. Phld. XII. 317.

Švařena, y, f. = *drobková polévka*. Na mor. Slov. Brt. D. II. 483.

Švalka, y, f. = *švadlena*. Val. Brt. D. II. 400., Vek. Val. I. 13.

Švalkovica, e, f. = *švařena* (3. dod.).

Švamberg, a, m., ze Schwanenberg. Čern. Př. 37.

Šván. Koledníci vezmou švány a bijí jimi Moučka. NZ. II. 582.

Švancara, y, f. = *palice*. U Velehr. Brt. D. II. 400.

Švancarka, *švejcar*, y, f. = *malá házeč sekerka*. Wtr. Krj. I. 621.

Švanciperk, a, m., Schwarzenberg. Dsk. Jihč. I. 40.

Švaňear, *švýcar*, a, m. Š. v panském dvoře. Slovo cizí. Brt. D. II. 519.

Švanda, y, m., vz Svatoslav. Kbrl. Sp. 10., 19. — **Š.** dudák. Vz Zbrt. Tan. 221.

Švandák. Na Š-ku, poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Švandračka. Německá š. = *nesrozumitelný jazyk cizí*. Brt. D. II. 400.

Švánek, nku, m. = *spánek, p v r*. Dsk. Jihč. I. 23.

Švápka, y, f., vz Švábka (3. dod.). U Polhory na Slov. Phld. 1895. 59.

Švár. Šváry = *léta v dřevě*. Slov. Kal. S. 181.

Švárit koho. Také mor. NZ. IV. 508.

Švec. Spaste duši, š. se vztek (volají na ševce rychle někam jdoucího). Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. Skutečtí ševci až se sejdou, bude soudný den u Stradouně. Nov. Př. 487. — **Š.** n. *ševcovská*, čes. tanec u Rychnova. Vz NZ. II. 662. — **Š.**, vz Ševcovina (3. dod.).

Švedlí = *švadlí*. Gb. Km. -a. 34.

Švegerina, y, f. = *šragrová*. Phld. 1895. 190.

Švehla, vz Šivačka (3. dod.).

Švejčarka, y, f., vz Švancarka (3. dod.).

Švejda, y, f., jm. kraví. NZ. III. 8.

Švejdovati = *loužiti*, schwöden. Sterz. II. 398.

Švejhat = *šmatlat*. Brt. D. II. 400.

Švejšpís, u, m. = lovecký bodák, z něm. Schweinsspiess. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 618.

Šverýn, a, m., psí jméno. Us. Tkč.

Šveska, y, f. = *švestka*. Us. Gb. H. ml. I. 397., Dšk. Jihé. I. 19.

Švestka, Us. šveska. Na špatné svestce rostou pouchry. Šml. VII. 195.

Švigravý m. švidravý. Lišen. Brt. D. II. 196.

Švih = *tenký řemen*, kterým svázaný jsou ohlavy cepu. Brt. D. II. 438. — **S.** = *ocas horéziho dobytka*. Ib. 400.

Šviháčina, y, f. = řeč švihadská (miskárská). Vz Brt. D. II. 519. nn., Švihad (3. dod.).

Švihad, e, m. = *nunvár*. Brt. D. II. 519., 520., 521.

Švihat prasata = *miškovati*. Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Švihel = *drevo, kterým formami přitahují na voze tovar*. Phld. 1894. 723. — **S.** = *prut*. Cf. Ošihel (3. dod.).

Švihlý letorost ako svihad na bici. Slov. Čes. I. V. 177.

Šviholit = *šecholiti, ščebetati, hororiti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 400.

Švihula = *zasmaž. polérka*. Vek. Val. I. 22. — **S.** = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Švihún, u, m. = *nůž*. Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Švihunký = *švihlý*. Je š-ká jako knedlík a boubelatá jako palice (o nemotorné). ČT. Tkč.

Švinha = *silnější šprysl spojující konce rebříku, lísy na chleb*. Chod. NZ. II. 568.

Šviriti. Švirie temné narazilo cosi o plochu síť. Světz. 1894. 229. b.

Švitorija, e, f. = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Švižký = *sřižný*. Slov. Kal. S. 181., Phld. 1896. 725.

Švo = *čó*. V Selcích na Slov. Phld. 1894. 126.

Švoger. Každý š. huncút. Phld. 1895. 188.

Švochtat = *scáti*. Myjava. Phld. 1895. 445.

Švonec. Zlín. Brt. D. II. 519.

Švraket = *šerkot*. Kotk. 95.

Švrčina, u, m., les na Frydecku. Věst. op. 1894. 18.

Švrčulák, a, m., převzdívka. Mtc. 1896. 299.

Švrdlák, u, m., vz Švrlák. U Hran. Glos.

Švrně, éte, u. = *malé dítě*. Holešov. Jinde škvrně. Brt. D. II. 400.

Švubík, u, m., prvek k síře podobný. Am. Orb. 56., 55.

Švýear, a, m., vz Švanear (3. dod.).

T, Ť.

T *prasloranské*. Vz Gb. H. ml. I. 309. *Prasloranské souhl. t*. Ib. 303. — **T** *psalo se: t, th* (pro tho), *tt* (zlatto). Ib. 382. nn. Svattost. V. Kal. V. b. — *t* místo **t**: *zahušťovati*, Háj. Herb. IX. a., *křítál*. V. Kal. 339. — **t** *se mění a) v ě: křeica m. krtica, krték, Tišnov*. Brt. D. II. 186.; b) v *d*: *kto — kdo, v nářeč: adestací, dřapa, dykva, Gb. H. ml. I. 392., zlodek, v Brněn., Brt. D. II. 166., drkati m. tráti, v mor. Kruml., ib. 208., špadnej. Zďár. Brt. D. II. 249., do kladby, svadba (spodobou), V. Kal. 157., 161.; c) v k: svěknice, seknice v dialekt. ze světnice, křemcha m. (s)trémcha, klacit m. tlačiti, Gb. H. ml. I. 392., v Brněn., Slavkov., Tišnov., Zábř., v mor. Kruml.: klóct m. tlouci, peklice m. petlice, klacit, kluste m. tlustý, Brt. D. II. 148., 166., 208., 186., 234.; d) v p: trout — troupe, trucee, Gb. H. ml. I. 393.; e) v š: škúr (tehoř), v Tišnov. Brt. D. II. 186.; f) v ě, vz Gb. H. ml. I. 385., v přechodn. jen na Holešovsku: pleta, Brt. D. II. 5., 16., v *inf.* biť, chodit, místy v Čech., na Mor. a na Slov.; ve slovech skloňovaných podle vzorce *kosť* (vz doleji: *t neměkei se*) cf. Brus jazyka čes. vydaný komissí širším sborem Matice čes. zřízenou. 3. vyd. 1894.*

str. 4. a násl. *ť*; před původní praejotovanou samohl. Vz Pastr. I. 129. (slov.). Na Slov. v tomto případě také v *c, č, ě*. Vz *ib.*; g) v *th* na Lassku: *tham m. tam, mýtho, letho*. Brt. D. I. 98., Šb. D. 57. V *jihozáp. Čech.* mění se v: *d, ch, j, k, n, r, s, š*. Cf. Dšk. Jihoc. I. 18. — 19. — **T** *se neměkei a) ve vzorci kosť, u Dačic, Telče, Letovice, mor. Kruml., v Kunšt., Jemnic, cf. Brt. D. II. 105., 208., 233., 268., 278.; b) v inf.: nýst. V Olom. Brt. D. II. 69. Vz nahoře. — t cizí zůstává: tance, talír atd., nebo se mění a) v *d*: v dialekt. adestát, delegraf, vz nahoře; b) *c (č)*: cievar, ancikrist; c) v *k*: cvikér. Gb. H. ml. I. 394. — **t** *se přisoudá a) ve skupině str*, když tato jest m. *sr*: straka, stsl. sraka, pestrý, pstruh atd.; b) ve skupinách: *čtr, stn, štn, ctn, stk a etk, stch, štc, štl, ptn*. Vz tyto skup. Gb. H. ml. I. 395. Nětco, Háj. Herb. 14. a., V. Kal. 68. a j., Jitčín. V. Kal. 139. Čtvrteen m. čtvreen. V. Kal. 112. a j. (List. fil. 1894. 296.) V *jihozáp. Čech.* vz Dšk. Jihé. I. 19. Sedmikrástka m. sedmikrása. Na Kojetín. Brt. D. II. 47. — **t** *se odsoudá ze skupin: sn, šn, zb (sb), svo, sk, skr, skn, ckn, šk, sl*, vz tyto skup. a Gb. H. ml. I. 397. nn.; ve 3. os. sg. nese m. neste*

*

a ve 3. pl. nesú m. nesut: zachováno jest jeu v *jest*. Gb. H. ml. I. 398. Ve škavka, Háj. Herb. 154. a j. Slat m. stlát. U Zábř. Brt. D. II. 128. V *te*: na kráce (krátce), svěmu qci, mace, ocovo, v *tst*: bohoství. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihé. I. 19., 20. Před *t*: na ometloch (ometloch); mezi *s* a *n*: zlosný, bolesně; mezi *s* a *r*: úsreti; chymo m. chytmo, kerý m. který. Slov. Pastr. I. 147., 148.

t se psalo: *t* (dyetatto), *th* (krythi), *tt*: ne-bott, *ti*, *ty* (pištiala), *ty* (razitg), *t* (tot), *l* (tot). Vz Gb. H. ml. I. 382. nn. — **t** mění se v *a* a *c*: mucie m. mütiti, Gb. H. ml. I. 388., bodac. Phld. 1893. 432., ve slov. chceť, u Slavk., mor. Kruml., Brt. D. II. 148., 208.; v imper. mlac, plac, vrac, plac, u Tišň., mor. Kruml. a Zďár. Brt. D. II. 186., 208., 249., chyc m. chyt u Jemnice. ib. 268.; jinde tanť trvá: vraťte, u mor. Kruml. Brt. D. II. 208.; v Bořitově v imper. je *t*: zaplat, ib. 186.; v iterat. V. tr.: klátět, u Třebíče, Brt. D. II. 225., utrátět, zaplatino, u Dač. a Telče, ib. 278.; b) v *č*: čicho m. tieho, laš., Brt. D. II. 106.; c) v *č*: čicho m. tieho, laš., Gb. H. ml. I. 388., ve spojce *ať*: Ač se ozve! Zábř. Brt. D. II. 128.; mač = mať, zač = zať, lakeč = lakeť, šic = šit, přic = přijiti. V Radkové na Slov. Phld. 1894. 192.; *l* za *č*, vz *č* (3. dod.); d) v *j*: mlajte m. mlatte, u mor. Kruml. Brt. D. II. 208., hl. před *s*: vraj se m. vrať se. Ib. 269.; e) v *t* v některých nářečích: dyta m. díta, smety m. smeti. Gb. H. ml. I. 392. V jihozáp. Čech. mění se v: *c*, *č*, *t*. Vz Dšk. Jihé. I. 18.–19. — **t** na konci slov jest pozdější než *t*, vz o tom a kde se ho posud užívá v Gb. Km. -i. 29. nn. Slova na *l* ukončená končila se v *tb* a toto *b* nezměkčuje předcházející *t* jako také ne *n*: dъnbъ = den. Kdy *l* se připočítá, o tom vz v Gb. H. ml. I. 386. nn. Na str. 403. ib. praví, že *d* z dъ nyní má veskrz *d*: zeď, káď, odpověď etc., zde tedy *b* na předcházející *d* působilo. Cf. také Gb. H. ml. I. 392. Ve vzoru *košť tvrdne t* u Letovic, Brt. D. II. 105., u Tišňova ib. 185.; na Zďársku ib. 249., u Jemnice ib. 268.; *netvrdne* u Litovle, Konice a Jevíčka, Brt. D. II. 112., v Brněn. ib. 166., v Kunšt. ib. 233. *Tvrdne* v imperat. zaplat, u Letovic, Brt. D. II. 105., vrat ib. 166., platte m. platte ib. 233., hl. v imper. zakončeném v *at*: pust, v mor. Kruml., na Zďár., Jemnicku, Dač. a u Telče. Brt. D. II. 208., 249., 268., 278. *Tvrdne* také v: host, povinnost, u Tišň., Brt. D. II. 185., v: dyt, at, nechat, u Kunšt., Brt. D. II. 233., u spravedlnost, nit, dešť, na Zďár., Ib. 249., v nit, chut, zet, dyšť; u Jemnice, ib. 268., v dešť, u Dač. a Telče. Ib. 278. *Netvrdne* na mnohých místech v inf. chodit, Brt. D. II. 71., a j., v řetaz, v Brněn. Ib. 166. V jihozáp. Čech.: kost, mast, chut, ale i: pout, zeď, přicest. Dšk. Jihé. I. 18. — *t*, *l* v Chromci na Mor. Vz List. fil. 1894. 91. nn. Změny hlásek *l*, *t* u Kojetina, u mor. Kruml. a j., vz Brt. I. 15., 17., II. 16., 47. V Kosmogr. bývá *l* a také *t*, vz List. fil. 1893. 459. (měď, zet, odpověď, pamět, kost). *Th. Vodička uvádí v Mtc. 1896. 10. důvody praktičnosti pro dosavadní psaní košť, rtuť, zporoť atd. Vz tam. — t se přisoud, vz šfk, šfp a Gb. H. ml. I. 395. nn. — t se odsoud, vz šň, šk a Gb. H. ml. I. 397.*

t se odsulo v *šk* m. šek a v *šp* m. šep. Bývale šek a šep změnilo se v šfk a šfp, odsuti stiblo tu tedy vlastně hlásku *l*: škavka m. šekavka, špavý m. šepavý. Ib. 526. — **t** příklonné. Vz Bl. Gr. 110., Gb. H. ml. I. 229.

-ta přípona jmen osob.: Dušta, Pišta, Vašta atd. Vz Kbrl. Sp. 13.

Ta, zastar. znamená místo nebo dobu (něm. da). Vz Jg. Slov. a Seyk. Ruk. 69. Ta = *tam*. Dšk. Jihé. I. 23. Přijduce ta = tam, dabin. Baiz. 61. Ta umřel. Slov. Ta ho našli. Plk. Jakž to řekla, ta (tehda) je neuzřechu. Pass. mus. — **T.** = *tak*. Dšk. Jihé. I. 31. — **Ta** = *nuž, tož*. Jak jeho sinove už vekše buli, ta im ten kral povedzel. Sbor. slov. I. 84. Co chceš ti? Ta ja cheem bic krafom. Ib.

Tabáček. Mužikovo (m. mužikův) *t.* = *pýchavka*, houba. Us. Čl.

Tabáčnice, Cigarrentasche, f. Phld. 1896. 98.

Tabáčník = který nosil, pašoval tabák. Vek. Poh. 118.

Tabák seli rolníci a do továren dodávali v Čech. až do r. 1806. NZ. III. 220. — **T.** čertí, čertova fajka, prachavice (Dačice), *psokavka* (Jevíčko), *prašník* (val.), *prašíčka* (Jicko), *vrání vajco* (Slez.), *prašnatá pečárka* (horn.), lycoperdon bovista. Brt. D. II. 512. Vz Pýchavka.

Tabard = oděv mistrův universitních v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 228.

na Tabarkách u Velehr. Mtc. 1895. 112.

Taberna = *hospoda*. Drží nám t-nu. Puh. V. 370.

Tabírka, y, f. = *uzounká stužka*, kterou mladé ženy a děvčata učesané vlasy stahují. Slov. NZ. III. 224.

Tablety bavlnené, atlasové k vyšívání. Litz.

Tablic. Bohuslav T. Cf. Vlč. Bás. 69., 78., 96.

Tablice, e, *tablička*, y, f. Na kostel a rektora sbírali s t-cí kostelníci (kostelní hospodáři, Kirchenväter). O vel. svátcích. 1654. Věst. op. 1893. 35., 48. — Phld. XII. 132. *Tabličky*, vz Náčelník (3. dod.).

Tábor. Na hoře Táboře = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 504.

Táboři. Cf. Vlč. Lit. 139.

Tabra, y, f. = *nemotorná žena*. Slov. Kal. S. 181. Cf. Tarba.

Tabule. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11. --

T. = *stůl*, při němž vždy dvě nohy sbity byly přes kříž dvěma trnoži. Duf. 224. — **T.** = *druh vrcholu hory*. Vz Ott. XI. 645.

Tabulkovec, vce, m., drahokam. Ott. VII. 911.

Tabulový. T. sklo. Vz Mrš. 263.

2. **Tác**. T. vinný, pивní. Vz NZ. III. 219.

Tacel = okruží u rukávu. XVIII. stol. NZ. III. 519., Wtr. Krj. I. 330.

Táciněk, nka, m. = *tatínek*. V bělohor. nár. na Slov. Vz Phld. 1893. 233.

Tackatí. Jako opilý tackal (motal) som sa sálami. Phld. 1895. 423.

Tackle v. takhle. Dšk. Jihé. I. 42.

Tačňa s vodou = umyvadlo. Phld. 1896. 645.

Táčňa = *tác*? Phld. 1896. 256.

Táčka = *snopek* atd. Vek. Val. I. 19. — **T.**, vz násl. Táčky.

2. **Táčky** = *kolečko* (čes.); u Hranic: *ko-
lečka* n. *kořea*; val., slov.: *táčky* n. *táčka*;
zap. Mor. *koťouč*; u Perštýna: *korbica*. Brt.
D. II. 450. — **T.** Cf. Hutu (u Stribra), Hejtu
(u Domžl.). Dšk. v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 489.

Taěmo, a, n. = *desátek*. 1771. Mtc. 1896.
295. Cf. **Tác.** 2.

Taěník, a, m. = dělník, jenž na táčkách
vyrubává horniny dopravuje z rubání do vozíků.
Ott. XI. 607. b.

Tadeáš. Odvozeniny vz v Kotk. 32.

Taděk = *tu*, *zde*. U Tišnova. Brt. D. II.
197.

Tadekmatu = *tudy*. V Brněn. Brt. D. II.
176.

Tadematu = *tudy*. Dež sme šle t. V Brn.
Brt. D. II. 178.

Tadematuk = *tudy*. V Brněn. Brt. D. II.
176.

Tadenkum = *tudy*. U Tišnova. Brt. D.
II. 197.

Tadi = *nuž red.* Sbor. slov. I. 85.

Tady m. *tudy* inepte. Bl. Gr. 278.

Tadyk = *zde*. Mor. t. nebude. Mor. NZ.
VI. 84.

Tadym = *tudy*. Šel zas t., kdy by ...
Kld. III. 217. U Kunšt. Brt. D. II. 240

Tadymato = *kudy*. U Kunšt. Brt. D. II.
240

Tadymka = *kudy*. U Kunšt. Brt. D. II.
240.

Tadýmto = *kudy*. U Kunšt. Brt. D. II.
240.

Tadytkom = *tudy*. U mor. Kruml., Znojma.
Brt. D. II. 220.

Tadytky = *tudy*. U mor. Kruml., Znojma.
Brt. D. II. 220.

Tafatka. Halúzka z t-ky. Phld. 1895. 655.

Taffart, u, m. = *taffat*. Kabt. 34.

Tagu = *tak ju*. Val. Brt. D. II. 392.

Tah. *Psí tahy* = nemoc dětská. Mor. NZ.
VI. 84.

Tahačka. Všelijaké t-čky někomu půso-
biti (tahání, mrzutosti). NZ. II. 654.

Tahák, u, m. = *tahadlo u pumpy*. Je-
víčko. Brt. D. II. 401. — **T.** u vozu. Vozové
váhy vlekly sa na tahákoč po trávě (na
prostrancích). Phld. 1893. 688.

Tahle = *tamhle*. U Kojet. Brt. D. II. 55.

Táhlo, a, n., *tahounek*, nku, m. T. u vozu
spojuje váhovisko s rozvorou. Brt. D. II. 445. —
T. = *provaz, kterým se rzadu paruzá přita-
huje*, slove také: *pabuzník, pabzník, pauzník,
paruzník, poutáhlo, pózník, púzník*. Brt. D. II.
445. — **T.** = *klika u tkadlorského stavu*.
NZ. IV. 38.

Táhnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I.
82. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 55., 110.,
125. — **co**: vodu = *vážiti*, mor. Bl. Gr. 339.,
Brt. D. II. 401. Táže (m. *táze* = *tahá*) prie-
sadu. Od tážat, tahat. Slov. Phld. XII. 173. —
kam. Alexandr téže k Koryntu. Alx. Nách.
k. XXXI. — **po čem**. Táhní po svých (= jdi
k čertu). Frase veršatní. Bl. Gr. 319.

Tahore = *tam nahoru*. Človeče, ako do-
stal si sa ty t.? Slov. Phld. 1896. 625.

Tahotiti. Jedni z hetmanov t-li nazpät
k Polsku. Phld. 1894. 533.

Tahounek, nku, m., vz **Táhlo** (3. vyd.).

Tachypyri-on, a, n., vz Gasopyrion (3.
dod.).

2. **Taj** = *tajnosť, tajné učení*. T. starých
mistrů. Vrch. Rol. XLVI. 176.

Tajác, e, m. = spletený ručník (utěrák),
vo vodě namočený. Phld. 1896. 114.

Tajemnice, verbum obsoletum. Bl. Gr.
326.

Tajemnůstkářský. T. chování. Světz.
1895. 295. b.

Tajiti. Tají do hrdla (umí t.). Slov. Nov.
Př. 615.

Tajka, y, f. = *dýmka z tajtiku*. Slov. Kal.
S. 182.

Tajná, é, f., obec v Tekov. Vz Phld. XII.
338.

1. **Tajník** králův. GR. Nov. 25.

2. **Tajník** = *poklop, pomeč*. Phld. 1894.
349.

Tajnobohyně, é, f. T. Isis. Am. Orb. 54.

Tajnopisectví, n. = umění šifrovací,
Chiffrierkunst, f. Sterz. I. 601. a.

Tajnostkár, a, m. = *tajnostkář*. Slov.
Phld. 1896. 625.

Tajnozvěr, a, m. Am. Orb. 10. Cf. Tajno-
snubné rostliny.

Tajomstvenný = *tajemný*. T. zjev. Phld.
1894. 713. (1893. 25.).

Tajtrlíkovati = *tajtrlíka dělati*. Phld.
1894. 654.

Tajtýčka, y, f. = *dýmka stříbrem kovaná*.
Phld. 1895. 80.

Tajž aby také mládence větší i menší do
školy přijímati moc měl. 1598. Kutn. sk. 60.

Takově. Navracíme tobě statek avšak t.,
aby... Arch. XIV. 26.

Takový. Jaký šel, takovou našel. Mor.
Nov. Př. 642. Cf. Trefil svůj na svého.

Takovýto dle Bl. Gr. 270. lépe: *takový*.

Taktom = *takto*. Žďár. Brt. D. II. 260.

Tál, u, m. T. nevěstin = *podíl*. Phld.
1895. 585.

Taláp, a, m. = *culpas*. Phld. XII. 560.

Talar. Professorský t. v XV. stol. Vz Wtr.
Krij. I. 226. nn.

Talašek. Cf. Šaškovný (3. dod.).

Talavašek, vz **Talafús**. Kotk. 175.

Tá-le = *tahle*. Dšk. Jihč. I. 33.

Talent mince. Vz Mtc. 1897. 42.

Taliančík, a, m. = *Vlach*. Phld. 1895. 36.

Taliga = *valašský vozík o dvou kolech*,
na němž rozvážejí žebře, lopaty a p. po světě.
Brt. D. II. 450.

Talir, z it. tagliere = *deska*, na níž se
jídlo krájí. Gb. H. ml. I. 394., Čern. Př. 72. —

T. = část tkadlov. stavu. Brt. D. II. 454. —
T. = nohavice sítě na talir = *sesítě* jenom

na jedné straně (maji jen jediný šev a to
vzadu). Vz Vidlička. Brt. D. II. 467., Vek.
Val. I. 28.

Talirný. T. kopec = *kopeček* v Sišmė
u Dřevohostic. Našinec. 1893. č. 82. Šd.

Talisman. T-ny ve starší době. Vz Zbrt.
Pov. 44. — Už ji nebudu dělati t-na (= už
se k ní nebudu lísat). Us. Čern. Př. 43.

Talit, u, m. = *alkoholický cukr*. Vstnk.
IV. 23.

Talmipatriot, u, m., falešný patriot. Phld.
1894. 650.

Tálník. T-ci a nádenníci. Arch. XIV. 473.

Talosa, y, f. Vz Vstnk. IV. 20.
Talpa, y, m. — *talpas, hlupec*. Kotk. 175.
Tambor. T-ři vypovídají se z Iluk přes Netluky do Bubeně. NZ. III. 230.
Tamdn = *urniti*. Slov. Phd. 1896. 559.
Tamdle, d přísuto. Gb. H. ml. I. 409.
Tamelot, u, m. — *talín*. Wtr. Krj. I. 112.
Taminový. T. živůtek (hedvábný). 1550. Wtr. Krj. I. 345.
Tamlečky = *tamhle*. Podkrkonš. Nár. list. 1896. č. 72. feuil.
Tamlek = *tamhle?* U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.
Tamlen = *tamhle?* U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.
Tamponáda, y, f. = *tamponování*. T. pochvy. Čas. čes. lékař. 1888. 52.
Tamtečný = *tamní*. Aby škodu tamtečnému fojtu vynahradil. 1684. L. posíl. 75.
Tamvon = *venku*. T. strhla se chumelica. T. dážď a dnu hrmavica (lání). Phd. XII. 51., 133. Hojný dážď čapkal t. Ib. 136.
Tamže. Vz Mus. fil. I. 316.
Tan m. *tam*. Šb. D. 17. domžl., List. fil. 1895. 432.
Tancovati. Cf. Matati se (3. dod.). — **co**: ševce (čes. tanec). NZ. II. 663. Když babka tancuje, mnoho prachu vzbuzuje. Zbrt. Tan. 229.
Taňcula, y, f., vz násl. Tanečnice.
Tandariáš. Cf. Vlč. Lit. 27.
Tanec je jako něm. Tanz z roman. jazyků (vl. danza, fr. danse). Světz. 1894. 96. a. Cf. Čern. Př. 86., Zbrt. Tan. 2. nn. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 167. Cf. Dudačka, Dudák v Ott. VII. 110., dudy, ib. 112., 113., Polka. Ib., 263., Furiant, ib. 780., Komárno, Komárna, Čtyrpárová, NZ. II. 665., 666., 672., Kozly, NZ. III. 436., Šmikoranda, Minet, Kocmouch, ib. 500., 505., 598. Čes. tance z Jikve u Nimburka, vz: Kolovrat 497., Kocmouch 498., Sandy 499., Šmikoranda 500., Pojte, hoši, na vinici 501., Proso 502., Ševcovská 502., 507., Manžestr 503., Kukavá 503., Na hoře na Táboře 504., Káča 505., Že nevíte, pane kmotře 506., Hulán 506., Kocour (mazurka) 507., Libichovská 508., Kaplan a komíník 508., Kadlec, Regruta, Regrutýrka, Řepa, Řezanka, Savlička, Špacírka, Zahradníček. Dle NZ. VI. 51. — 57.: Červená růžičko, Kozel, Kozlíček, Pásla jeleny, Vrták. Vz tam. U Kr. Hradce. Minet, Nadběženka, Otče náš, Posunovačka, Tkadlec, Vojáček. NZ. V. 497. T. čarodějnic, čertů, vz Zbrt. Tan. 223., hanácký 274., lidový 266. (v XVII. a XVIII. stol.), 185., modní (XVII. a XVIII. stol.: sarabande, courante, gagliarda atd.), 254., 195., nad mrtvými 11., ovcácký 270., pauský 63., pochodňový 76., řetězový 270., selský 61., smrti 54., velikonočního slunce 226., sv. Víta 49., ve zbroji (mecový) 76. *Dodatek*: a) české tance. Zbrt. Tan. 350.—362.: bába, čocka, čtyrpárová, do kolečka, dupavá, dyž si mě nechtěla, hanácká, holka neznámá, houpavá, já mám vyšitou, já ty voly nepoženu, Jeníček, kalup, kalupád, kaplanská, kohout, libání, litoměřická, maďar, má zlatá maminko, menuet, mlynárka, nimra, otče náš, pelikán, počkej hošíčku, polbírská, poznám, poznám, pusltanec, roveňáčka, rozkroček, řezníček, skákavá, střecák, svatba,

svět, tajč, treboňská, ulán, utíkavá, utíkej, vrkoč, všeha slepičky, zpátečnická, žabarská. — Mor. Zbrt. Tan. 366.—371.: do kola, do skoku, holubec, hubičková, kohút, konopná, maďar, mynárský, na řádky, odzemek, pásla husy, Paterka valašská, plesková, pšenka, rédovák, řeznická, řezník, rožek, sedlácká, sedmikrok, sekera (sekerečka), skočná, slovincina, slovenská, šupavá, tajč, troják koryčanský, valaška, valašský, vodu vozit, zachodzeny, závaďák (závařka, závařavá), židovská. — *Slezské*. Zbrt. Tan. 371.—372.: cupek, v kostuškách, kota honiti, lender, opačítý, šmihák, zahrádník. — Slov. Zbrt. Tan. 375.—377. frišná (esárdás), fryšský, hajdučky tanec, kácerový tanec, kalamajka, kohútový tanec, kolo, kolomyjka, kozák, lopatkový t., makový (stupkový) t., německý, od země (odzemek), poduškový (vankušový) t., pozabučky, ručníkový t., strasiak, stupkový (makový) t., so štětkou, tichá, vankušový (poduškový) t., verbunk, zbojnický, žabáci. Šla tam jako k tanci (vystrojená). Zbrt. Tan. 229. Do tanečku jak by sádlal, do roboty jak by zvádlal. Vek. Val. I. 110. — *Hádanky* o tanci vz v Zbrt. Tan. 229. České bály. Cf. Zbrt. Tan. 306. nn. Cf. Jak se kdy v Čechách tancovalo. Seps. dr. Čen. Zbrt. V Praze 1895.

Taneček. Žádný není snateček, aby nebyl t. Zbrt. Tan. 256.

Tanečné. Zbrt. Tan. 166.

Taneční mistři v Praze již ve XIV. stol. Vz Zbrt. Tan. 39., v XVIII. stol. Ib. 260.

Tanečnice (*Taňcula*), hora na Frýdecku. Mtc. 1895. 240., Věst. op. 1893. 12., 1894. 18. — **T.**: *prstičky, prstňáčky, pazourky, kozí brada, kozí rožky, kozí strichy, jelinky, jelení uši, baraní vejce, velké kuře, divo, kotrč, bradávky, korale, planá baranice, clavaria, houba*. Vz Brt. D. II. 511. — Phd. 1893. 153.

Tanečník. T-ci vypovídají se z Rejdie přes Vyskočilku na Ples. NZ. III. 229. — **T.**, u. m. = rostl., kterou si dívky tanečnický přičarovati hledí. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 241. feuil.

Tanér, *tanier*, u, m. = *talír*. Slov. Zátur.

Tangencialně. T. něco sestaviti. Čl. L. Jos. 45.

Tanistrina, y, f., vz Hoscina (3. dod.).

Taniště, é, n. = místo, kde něco tane. stojí. Am. Orb. 83.

Tankaf = *šáliti*. Slov. Kal. S. 25.

Tanlér. Tanléri (druh nožířů) dělali nožnice. 1429. Arch. XIV. 439.

Tantery, pl. f., Spielmarken. Trešt. Brt. D. II. 401.

Tanu, *tamnu* = *tam dnu*, d odpadá. Pastr. L. 147.

Tanutí. Slovo staré a pěkné. Dábel vnučáními svými činí t. myslí. Staří říkali: Ani mi na mysl netanulo (nyní říkáme: na mysl nepřišlo). Bl. Gr. 178. Nyní opět často.

Ťápal. T. má dva oblouky křížem na holi (sít). Strážnice. Brt. D. II. 498.

Ťapart, oblek professorský. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Ťapati. Ku GR. přidej: Nov. 16.

Ťapif = *příslápnouti*. Slov. Kal. S. 182.

Ťapka, y, f., část přeslice. Phld. 1894. 85.
U Liptova.

Ťapša. Piekli koláče na ťapšiach. Phld. 1894. 203.

Ťarafovati se = *omloucati se*. Darmo se t-ješ. Bl. Gr. 296.

Ťarajčice, e, f., runde Zickzacklinie. Am. Orb. 52.

Ťarajčítý. T. obrázek. Am. Orb. 30. Cf. předcház.

Ťaran = beran k zatloukání kolů. L. posfl. II. 16. (r. 1566.).

Ťaras m. teras, fr. terrasse. Gb. H. ml. I. 256. — **T.** = *příkop u silnice, srodnice*. Tvarozná. Hledik.

Ťarasinka, y, f. Mají t-ky a tubé pavézy. Wtr. Živ. c. I. 298.

Ťaraska, y, f., druh hrušek. ČT. Tké.

Ťarasovatí. V tom se tarasují a obrady činie. Ché. S. 168.

Ťarati = *klábositi* a p. Len by ste netárali. kmotre. Phld. 1894. 388. Ale čo táraš zo sna. Phld. 1896. 455. — **se**. Tára sa celé noci (toulá). Phld. 1895. 485.

Ťarazgat = *taráňat, pokřikovati*. Val. Brt. D. II. 401.

Ťarbavo. T. choditi. Phld. 1894. 321.

Ťarbavosť. Phld. XII. 663., XIV. 84.

Ťarbavý. T. student. Phld. 1895. 44. T. krok. Ib. 1894. 416. Cf. Olověný (3. dod.).

Ťarča, dle Káča = *huba*. Natahuje tarču = má hubu na pekáč, pláče. Zlín. Brt. D. II. 401. — **T.** = obec v Šariši. Phld. XII. 553.

Ťarčit se = *durditi se*. Zlín. Brt. D. II. 401.

Ťarh, u, m. = *trh*. Ve Spiši. Phld. 1893. 431.

Ťarch, u, m. = potraviny vydílané sluhom, valachom a rubárom, toľko čo *merinda*. Phld. 1895. 5.

Ťarcha = *oblíž*. Nikomu nebyla na ťarchu; Posádka bola by obyvatelstvu ťarchou. Vz Oštara. Phld. XII. 164., 1894. 602.

Ťarian, a, m., území v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 553., 75.

Ťarlo, a, n. = *struhadlo*. Šaris. Phld. 1895. 256.

Ťarmark = menší trh před velkým trhem, Tändel-Markt (Vormarkt). XVI. stol. Hrs. Nách. I. 553.

Ťarnovský Jiří, vyhlanec čes., žil v Slezsku, potom v Uhrích; náleží mezi nejlepší veršovce svého věku (XVII. stol.). Vz Kat. z Žer. II. 341.

Ťaška = jídlo z nudlového těsta, nadité povídky n. krupicí, omaštěné. Val. Vek. Val. I. 23. — **T.** = *pytlík* senom nebo rezinami plněný a přistý na dolní okraj životku. Sbor. slov. I. 44.

Ťašvice, e, f., Tasche. T. nosili muži a ženy na páse zavěšené. Wtr. Krj. I. 49., 519. a jinde.

Ťaf v. utif. U Kojet. Brt. D. II. 52.

1. **Tatar** = *ukrutník, surovec*. Phld. 1894. 667. — **T.** Porážka T-rův u Olom. Vz o ní zmínku z XV. stol. v Mus. 1893. 434.

Tatarček, vz Šišvorec (3. dod.).

Tatareček, čku, m. = kostěný knoflíček u košile. Brt. D. II. 470.

Tatarovatí = *tatarem bítí*. Vek. Poh. 81.

Tater z tatrman. Gb. H. ml. I. 103.

Táti več. V soucit tála a cítila. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 166.

Tatí = *táta, tatínek*. Cf. Mamí, Světz. 1894. 471. b. Slovo nové.

Tatíček, vz Tchán (3. dod.).

Tatíkovsky, wie ein Vater, nach Art eines Vaters. T. si věsti. Nár. list. 1894. č. 41.

Tatínek. Rozšmelcovat t-ka = majetek po otci zděděný promrhati. Herin. Bodř. Praž. 17.

Tatko. Vodný t. = *vodník*. Mor. Mtc. 1894. 17.

Tatobný. T. Řek. Am. Orb. 108.

Tatra, y, f. = *špatné pole*. Tá t. nestojí ani dvadsat a on dal padesát. Phld. 1893. 81. — **T.** = pohoří na Slov. Phld. XII. 553. — **T.** = *zatra*. Dšk. Jihč. I. 37.

Tatrápeně m. zatraceně. Dšk. Jihč. I. 37.

Tautoftalein, u, m. Vstnk. IV. 9.

Tautoměr, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.

Tautomerie, e, f., z řec. = jemný odstín v isomerii, který objevuje se u jedné a též látky za různých podmínek reakčních. Vstnk. IV. 2.

Tautomerný. T. forma. Vstnk. IV. 2.

Tavák, u, m. = *tabák*, b v v. Ús. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Tavolníkový. T. sloučenina. Am. Orb. 67.

Tavon = *ven*. Všetko sa ťahalo t. Phld. 1894. 413.

Taxometr, u, m. = *hodometr* u drožek. Vz Ott. XI. 442. b.

Tázati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 110. Rytíři, kteříž sú Jana tázali o tom; Tázali sú Jana o tom, co by měli činiti. Ché. S. 117.

Ťažadlo, *ťazalo*, a, n. = volská oj, na které je založeno jarmo pro voly. Phld. XII. 317.

Ťažaf, vz Táhnutí (3. dod.).

Ťažený. T. poctivice = ouzké, dlouhé, přilehlé, celou nohu až do střevice kryjící. Wtr. Krj. I. 476.

Ťažikorek, rku, m. = vývrtka, Stöpsel-zieher, m. Am. Orb. 20.

Ťažitý = *podlouhlý*. T. kameň. Brt. D. II. 401.

Ťažkaf. Má ona prečo si nanho t. (stěžovatí si). Phld. XII. 667. a j.

Ťažkovlak, u, m. = *nákladní vlak*. Slov. Kal. S. 183.

Ťažký. T. žena = těhotná. Phld. XII. 36.

Ťažný. T. robota = s potahem. Vz NZ. III. 405. (r. 1748.).

Ťažoba = *závrať*. Mtc. 1894. 106.

ťba- spodobeno v *dba-*: ťbáti — dbáti. Cf. Gb. H. ml. I. 324.

ťe mění se a) v c: matce zní jako mace; b) v ts: v smutťye (smutce). Kat. Vz Gb. H. ml. I. 394., 503.

ťě se mění a) v č: stačiti — stačiti, svačina m. svatčina, požititi m. požitěti; b) v ťš v dial. mor.: otše m. otče. Ev. ol. 245. (Gb. H. ml. I. 393., 394., 525.). Ad a): svačna, očenáš, dobyče. Dšk. Jihč. I. 20.

Tda = *tehda*, strč. Gb. H. ml. I. 179.
Tdyg (= kdy j', kdy jest) velikú bolest měla. Um. R. 100. — Gb. H. ml. I. 152.
tě- změněno v *te-*: téme, strsl. tème, tie-my, Ol. Deut. 33. 20., dial. tech m. těch, tem m. tēm. Vz Gb. H. ml. I. 392.
Tebnosť m. temnosť. Severových. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Téci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.
Tečkokřídlec, dlce, m., pterostichus, brouk. T. červenonohý, p. rufitarsis, černo-blavý, strenuus, černý, aterrimus, cílý, interstinctus, dlouhotečský, oblongopunctatus, blad-koprsý, diligens, horský, aethiops, hrabavý, fossulatus, chobotnatý, subsinuatus, Illigerův, Illigeri, jamkovaný, foveolatus. Jurinelův, Jurineli, kovový, metallicus, kýlobřichý, nigrita, ladný, concinus, malý, minor, muchotečný, multipunctatus, nejčernější, nigerrimus, nestejný, inaequalis, něžný, gracilis, obecný, vulgaris, obtížný, incommodus. Panzerův, Panzeri, Prevostův, Prevosti, přičný, transversalis, prodloužený, elongatus, Selmannův, Selmanni, skvrněný, inquinatus, souměrný, maurus, Sturmův, negligens Sturmi, světlooký, niger, tečkopásý, fasciatopunctatus, uhločerný, anthracinus, úzký, macer, válcovitý, cylindricus, vláhový, madidus, vyklenutý, melas, Wellensův, Wellensi, zakrnělý, pumilio, ztlustlý, unctulatus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 34.—60.
Tečkopásý tečkokřídlec. Klim. 39.
Tečkoradý zdobník, korohryz (brouci). Klim. 34., 325. Cf. Vodnár (3. dod.).
Tečkorýhý. Vz Zárojník (3. dod.).
Tečkošťitý oblošťitec, kružák, jamkatec, maločlenník, jamník (brouci) Klim. 55., 172., 270., 319., 328.
Ted = *tam, tu*. Cf. Krok 1892. 257.
Teda šp. m. tedy. To slovo zavrženo býti má, neb jest zkaženo, užívají ho jen sedláci aneb jim podobní. Bl. Gr. 123. Ale posud se ho užívá.
Tedě, strč., tunc, nic, tedy. Gb. H. ml. I. 179.
Tedé = *ted*. U Tišnov. a Kunšt. Brt. D. II. 197., 240.
Teděčke = *ted*. U Tišnov. Brt. D. II. 197.
Tedej = *ted*. Brt. D. II. 260. (Žďár.).
Teděky = *ted*. U Tišnov. Brt. D. II. 197.
Tédi = *tehdy*. U Kunšt. Brt. D. II. 229.
Tedivá = *tehdy*. U Kunšt. Brt. D. II. 229.
Tedkaj = *ted*. U Litovle. Brt. D. II. 111.
Tedkon = *nyň*. Dšk. Jihč. I. 11.
-tedln m. -teln, d vsuto: spasitedlný, slyšitedlný. Gb. H. ml. I. 409.
Tedyk = *tedy*. Dšk. Jihč. I. 31.
Tegí = neogenní jíl. Vz Mtc. 1895. 76.
Tehdavaž. 1684. L. posíl. 74.
Tehde = *tehda*. U Čisařova. NZ. VI. 75.
Těhdi = *tehdy*. U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Těhdivá = *tehdy*. U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Tehdyto, lépe: *tehdy*. Bl. Gr. 270.
Tehdyvá = *tehdy*. U Litovle. Brt. D. II. 119.
Tehelna = *cihelna*. Mladý pán zo starej t-ne. Phld. 1894. 442.
Tehla, tihla, y, f. = *cihla*, dle Pastrn. L. 93. z magy.

Těhniť sa = *tlačiti se*. Slov. a val. Brt. D. II. 402. Vz Tohnat se.
Těhotenství. Cf. Mimoděložní (3. dod.).
Těcha. Těchy té se musím vzdát. Vrch. Lingg. 71.
Těchavý = *těkavý*. Dšk. Jihč. I. 30.
Teige. Dr. Kar. T., prof. a spis. † 20. 2. 1896. maje 36 let.
Tejcit = *dychtiti, toužiti*. Tejci do domova. N. město. Brt. D. II. 401.
Tejden m. tejžden. Bl. Gr. 268.
Tejdenek, nku, m. = *týden*. Kat. z Žer. I. 251.
Tejdink. Mají s ním t-ky. 1459. Arch. XIV. 97.
Tejka = *teď*. Žďár. Brt. D. II. 260.
Těka, *týka, tyka*, y, f. = *tyč chmelová*. Han. Brt. D. II. 401.
Těkatí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 25., 39., 84.
Teknej = *pěkný, p v t*. Uš. Gb. H. ml. I. 419.
Tekov v Nitran. Phld. XII. 74., 72., 553., 689.
Tekuf, i, f. Daj Bože síly do každé žily a chuti do každé tekuti. Phld. 1894. 195. T. dle Šd. = *extremities corporis*: ruce, nohy. Pl. tekuty.
Tekutie, n. = *tečení*. Vod t. 1450. Čel. Pr. m. I. 245.
Tekutinový. T. souvislost částí (u vody, líhu atd.). Am. Orb. T. rheostat. Vz KP. VIII. 469.
Tekvice. Podzimní t., bryonia alba. Mtc. 1894. 110.
Tekvičí. Bujné t-čie. Phld. 1894. 155.
Teky = také. Domžl. Dhn. exc.
Teký m. *taký*. Domžl. Šb.
-tel. Subst. v -tel mají slabiku kořennou zpravidla krátkou. Vz Gb. H. ml. I. 595.
Telautograf, teleautograf, u, m. = *psací stroj na dálku; transmittér* = díl jeho, na kterém se skutečně píše. Vz Nár. list. 1893. č. 263. str. 2., KP. VIII. 257.
Telec. Zlaté telce (tele). XV. stol. List. fil. 1894. 112.
Tele. Mluva telete. Vz NZ. III. 331. Jemnost tele, kráva má pane (o tom, kdo chce hezky mluvit a neumí). Cf. Kobyla (3. dod.). CT. Tkč. T. za kravou (i. e. jde = připadá tomu, či je matka jeho). NZ. IV. 390. Hledí jako t. na svět; Bučí jako t.; Bojí se toho jako t. světla; Leze jako t. do plotu (o hloupém); Má boty z rozběhaného telete (o tom, kdo se doma nedrží). Ve Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. V tobě je tak jako v teleti (o hloupém). Vek. Val. I. 110. Skorej by tela naučil ako jeho; Chodí už ako tela po lade (opilý). Slov. Nov. Př. 568., 599. Po teleti kec (daleká přízeň). Mor. NZ. V. 546.
Teleautograf, vz Telautograf (3. dod.).
Telecí. Je to jako t. maso (o daru pochybné ceny. Chce-li kdo míti z něho pečení, aby prý je hodně omastil a srazí se na polovic). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. — **T.** zuby n. *kroupky* = přední dolní. Duf. 21.
Telecinka. Šátek na hlavě vázaný na t-ku. NZ. VI. 64.
Telefon, u, m. = přístroj, kterým se zvuk

do dálky sděluje. T. krabicový, lžicový. Cf. KP. VIII. 324.—329., 356.

Telefonický. T. klíč. Vz KP. VIII. 377.

Telefonový. T. přístroje. Cf. KP. VIII. 339.

Telefot, u, m. = *přístroj*, kterým lze někomu mluvit s někým daleko vzdáleným a současně ho tam viděti. Vz KP. VIII. 378.

Telegraf jehlový, KP. VIII. 242., kopirovací 254., psací 215., s ukazovatelem 243., odhlasovací 322.

Telegrafie, e, f. T. elektrická, optická, zvuková, KP. VIII. 241., mnohonásobná či multiplexní 268., podmořská 257., podomní 271., tiskací n. tisková 252. T. podomní, požárová, železniční, vz. ib. 289., 300., 306., časoměrná. 213.

Telegrafování bez drátu. Vz KP. VIII. 269.

Telegrammový. T. blanket. Světz. 1894. 79. c.

Teletroskopie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Tělesnosť, i, f. = ženský stydký úd. Laš. Brt. D. II. 401.

Tělesoměrec, řce, m. Am. Orb. 49.

Tělesoměrnost, i, f. Am. Orb. 86.

Tělesomíra, y, f. Am. Orb. 16.

Tělesonosný. T. trojnožka. Sté. P. př. 132.

Telesystolický = slyšitelný na samém konci systoly. Vstnk. III. 470.

Telgart, a, m., míst. jm. v Gemer. Phld. 1894. 61.

Telír m. talíř. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 122.

Telisko, a, n. = tlusté tele; vox inepta. Bl. Gr. 326.

Teliti. Komu telie, tomu reve (řve). Phld. 1894. 197.

Telivo, a, n. = *lenoch*, *darebák*. Phld. XII. 560.

Telký = *tak veliký*. Je telky, jak za grajcar bělka. Slez. Nov. Př. 605.

Tělocvičti. Nár. list. 1896. č. 163.

Tělocvičný. Dětské hry t-ěné na Mor. Vz NZ. III. 22.

Telunko. Velunko telunko, jedyn dejté. Slez. Nov. Př. 279.

Tem = *ten*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 217.

Temlov, a, m. = *žráč*. Slov. Kal. S. 184.

Temnec, asbolus, brouk. T. březní, a. litoralis. Klim. 285.

Temník, a, m., tenebroides (brouk). T. maurský, t. mauritanus. Vz Klim. 245. — T., sciodrepa, brouk. T. horský, začoudlý (fumata). Vz Klim. 280.

Temno. T. mluvit = šeptem. Brt. D. II. 401.

Temnochlupý blýskáček (brouk). Klim. 338.

Temnokový blýskáček (brouk). Klim. 337.

Temnokrový. Vz Temnook (3. dod.).

Temnook, a, m., melanophthalma, brouk. T. červenohnědý, m. transversalis, červenozlutý, parvicollis, hnědavý, crocata (fuscula), hrbatý, gibbosa, kýlokrový, similata, moravský, moravica, temnonohý, fulvipes, tmavokrový, fuscipennis, zubostitý, distinguenda. Vz Klim. 326.

Temnosivý. T. hora. Phld. XII. 529.

Temnozraký. T. dívka. Krs. Moor. 92.

Temný. T. souhlásky (tennes): ch, k, t, f,

p, s, c, š, č, f. Gb. H. ml. I. 4. Vz Hláska. — T. *mše* = ranní sloužená každou bílou sobotu. Vz Wtr. Ziv. c. II. 860.

Temný Kút, hora v Turci. Phld. XII. 338.

Temtum = *tento*. U Tišnova. Brt. D. II. 193.

Těmu m. čemu. Gb. H. ml. I. 525.

Ten. O skloň. tohoto zájmena u Malenovic. v N. Dědině vz Brt. D. II. 3., u Kvasic ib. 6., u Kojet. a místy na Přerov. 51., v Týnecku 94., u Litovle, Konice a Jevíčka 117., u Zábřehu 137., u Slavkova 149., u Letonic 157., v Brněn. 172., u Tišnova 193., u Kruml. 217., u Kunšt. 238., na Zďarsku 256., u Jemnice 273., u Dacic. 281. T. v češt. Vz Kla. Sklad. 269. Ta jest byla nejprvnější příčina zlého (v. to bylo příčinou...). Tato vazba není assimilací, atrakcí, nýbrž brachylogií m.: Ta příčina byla nejprvnější příčina zlého (kde se subst. výrokové opakovati může). Vz Kla. Sklad. 103. — *Hle* připojené k *ten* v národních písních. Vz Kla. Sklad. 151. nn.

Tendle polož před Tendr.

Tenhlek, k přísuto. Brt. D. II.

Ten jistý (*istý*) = *týž*. Potom ta jistá Endozia. Pass. mus. 395. Mluví tato panna jistá. Kat. 2183. Z toho jistého oblaka. Ib. 2875. Takž ti jistí učenníci. Ib. 3160. Ten istý. Slov. Kal. S. 184. Cf. *Istý* (3. dod.).

Ténka, *tjňka*, y, f. = *tyčka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 401.

Tenknouti. Tenklo drevo (od zubu času, od vichřice atd.), ale striedka zdravá bola Phld. XIV. 77.

Tenko = *málo*. Po tenku jich tam bylo. Máme peněz po tenku. Brt. D. II. 401.

Tenkohlavec, vce, m. = *jazykovec*, microglossa. Vz Klim. 142.

Tenkolupenný. T. břidlice. Mte. 1895. 241.

Tenkonožec, žce, m., ischnopoda, brouk. T. hnědý, i. umbratica. Vz Klim. 166.

Tenkorohý skrývač (brouk). Vz Klim. 217.

Tenkortý. T. ústa. Šml. I. 142.

Tenkotvar, u, m. T. hlati. Am. Orb. 90.

Tenkozubec, himantopus, bahňák slukovitý. Vz Ott. XI. 297.

Ten který. Kvačka nad tou kterou písmenou. Phld. 1893. 378.

Ten kterýsi šp. m. ten který. Nár. list. 1895. č. 218.

Tenký. Tenká v drieku, že by ju mohol preštiknúť. Slov. Nov. Pr. 606. Dievča tenké (štíhlé) ako topolík. Nov. Př. 606. Na tenšom sa ľad láme. Slov. Ib. 177.

Tenle m. tenhle, h odsuto. Gb. H. ml. I. 466.

Ten samý m. týž také na Chrovecku. List. fil. 1894. 281. V mluvě lidové všeobecně; nepovstalo z něm. derselbe. Vz Mus. fil. I. 316. nn.

Těnský. T. kultura počíná se asi ve IV. stol. před Kristem a zaniká asi ve IV. stol. po Kristu. Vz NZ. III. 73., Latenský.

Tento = *ten to* = *ten zde*, *ten tu*. Vz Kla. Sklad. 148. nn.

Tentovati = porád *tento* říkati. Kotk. 73.

Tentuhlečka = *tento*. U Tišnova. Brt. D. II. 193.

Tentuk = *tento*, sesilněný tvar. U Tišň., v Brněn. Brt. D. II. 173., 193.

Tentumhlečke = *tento*. U Tišnova. Brt. D. II. 193.

Tentutok = *tento*. U Tišnova. Brt. D. II. 193.

Tentýž. O skloň. cf. Mus. fil. I. 318.

Tenulký = *tenounký*. Slov. Phfd. 1896. 285.

Tenž. 1658. Mtc. 1896. 124. Že tenž (týž) Hans a Ambros s týmž Čechem v rozepři jsou. 1574. Pras. Rem. 7., 25. V tomž střelení. AlxB. v. 46. Tenž 79., 257., těchž zámyslov 309. Lok. fem. tejž 279. Cf. Krok 1892. 8. — *Tenže* k označení totožnosti; lid ho neužívá máje; ten samý. Vz Mus. fil. I. 316.

Tepati. T. dobytek = porážeti. 1748. NZ. III. 407. — *se oě* (*tlouci*, *bíti* a p.). Lidé o to se tepou, páli atd. Chě. (Vlč. Ljt. 176.).

Tepec. T. a bijce kněží. Wtr. Živ. c. I. 214.

Tepenstvo, a, n. = souhrn tepen. Am. Orb. 101.

Teperif co kam: do ulice = *nésti, tahati se s čím*. Phfd. XII. 402.

Těpkati. Cf. Potěpkati.

Teplá, é, f., potok v Tekovsku. Phfd. XII. 338.

Teplica, osad. v Gemer. Phfd. 1895. 351., 339. Kunová Teplica. Ib. 1895. 349.

Teplice. Od T-ce přišed do Stadie. Arch. XIV. 13. Do Teplice. Kat. z Žer. II. 104. V T-ci. Wtr. Živ. c. I. 93. Příchozí z Teplice povídají. Jg. (Zl. Jg. 357.). Když do Teplice městečka přitáhli. Břez. Font. V. 505. Na T-ci z Prahy sem vyjel; Z Prahy na T-ci se vrátil; Umřel v T-ci; vypraven z T-ce. Borb. 122., 123., 124., 127. a j. často. Cf. předcház. Teplica.

Teplisko, a, n. = *ohnisko*. Am. Orb. 34.

Tepló. T. ako v starej izbe. Phfd. XIV. 314.

Teplodárný. T. poloha. Stě. P. př. 64.

Teploměr vodíkový, Vstnk. III. 288., manipulační 286., alkoholický 297., toluolový 297., kalorimetrický. 301. T. Celsiův jest rozdělen na 100°, Reaumurův na 80°, Fahrenheitův na 212° (20 R. = 24 C.); lihový k měření veliké zimy. Vz Am. Orb. 32., 34.

Teplomlunný. T. stroj. Am. Orb. 32.

Teplota. Samočinný oznamovatel t-ty. Vz KP. VIII. 302.

Teplotvorný. T. ústředí (v těle). Ott. XI. 573. a.

Teplovní. T. vlnění. Am. Orb. 81.

Teplovod, u, m., Calorifer. Sterz. I. 587. a.

Teplý. O puv. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — *s inft*. Voda pítí teplá. Kabt. 19.

Tepráv = *teprv*. U Jaroměře. Brt. D. II. 221.

Teprem m. *teprv*, *e v m*. Gb. H. ml. I. 430.

Tepró, *teprová* = *teprv*. V Chromecku. List. fil. 1894. 365.

Tepruv m. *teprv*. Bl. Gr. 267. Posud ve vých. Čech. Mus. 1895. 183.

Tepruva, mor., *agrestis vox*. Bl. Gr. 267.

Těr, u, m. = *rybí semeno* (ryby se trou). Brt. D. II. 402. Jikráu rybím říká se těr. Ib. 498. Vz Poter.

Tera m. *těda*, *d v r*. Chod. Šb. D. 46.

Těrazg, u, m. = drobné, ostré kameně při tlučení na skálu pozodrážené. Val. Brt. D. II. 326.

Terbegee, gee, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 75.

Terbegoč, e, f., území v Hontě. Phfd. XII. 75., 553.

Terbík, u, m., terbium, prvek. Am. Orb. 59.

Terciár, a, m., u jezuitů kandidat kněžský po vykonání třetí probací. Vz Wtr. Živ. c. II. 764. Cf. Tertiár (násl.).

Terciola, y, f., malá ručnice. Wtr. Krj. I. 624.

Tercink, u, m. = trouba do půl kola zahnutá. 1610. Mus. 1894. 226.

Tercpozún, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Vz Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.

Terefere, vz Brkalo (3. dod.).

Tereferka, y, f., vz předcház. Terefere.

Terej = který. Dšk. Jihč. I. 31.

Terem, rus. = obydlí žen. Kolc. 76.

Terhovište, n., Vásárhely, míst. jm. na Slov. Phfd. 1895. 383.

Teriepkaf sa = *batoliti se*. Slov. Kal. S. 184.

Těriti m. *těžiti*. Vz Těžiti 3. Oni před tím pryč těří. Št. Pař. 104 a. (Gb. H. ml. I. 517.).

Terkae = *trkati*. Phfd. 1893. 431.

Terlín, a, m., míst. jm. v Nitrau. Phfd. XII. 74.

Těrměr m. *tězměr*. Št. Op. 38.

Tern = *trn*, v dial. Gb. H. ml. I. 156.

Terpentýgl, *terpentýkl*, u, m. = *perpentýkl* u hodin, *p v t*. Dšk. Jihč. I. 23.

Terrazzo, a, n., it. = hmota stavební, již užívá se zvl. na dlaždice, dlaždice terrazzové. Ott. (Dlaždění).

Terrazzový, vz předcház. Terrazzo.

Terrorisator, a, m. Nár. list. 1894. č. 70.

Terš, e, f. = *tíše*. Záp. Mor. Brt. D. II. 402.

Tertiár, e, m. T-ři = mniši přijavši některé povinnosti řádové, nevzdavše se světského postavení; mohli dle libosti z řehole vystoupiti. Vz Wtr. Živ. c. II. 727., předcház. Terciár.

Tes, u, m. = *útes*. T. skal. skalní. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 192., XLIII. 46.

Tesák = nejkratší pobočení zbraň v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 176., 610.

Tesař. T-ři vypovídají se ze Sckeranu přes Sukov do Dřevenice. NŽ. III. 229. — **T.**, *ergates*, *brouk*. Vz Ott. VIII. 705. b.

Tesáre, obec v Tekovsku. Phfd. XII. 339.

Tesařský. T. cech. Cf. Mtc. 1896. 300. nn.

Tesklivost. T. je kojnou sílenství. Slád. Žen. 19.

Tesknó. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.

Tesknosť. Kořen proti tesknosti. Zbrt. Pov. 50.

Tesknota srdci a mysli vadí. Vrch. Tryz. 12.

Těsnina, y, f., těsné údolí, Engpass. Phfd. XII. 529., Kub. Rol. 10.

Tesno m. *teskno*, *k* mezi *s* a *n* odpadlo. Slov. Pastr. I. 148.

Tesový. T. vrata = *prkenová*. Kolc. 39.

Testf. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 179. a Gb. Km. -i. 40.

Testf m. čest. Cf. Gb. H. ml. I. 525.

Těsta, y, f. = *cesta*. Bl. Gr. 274.

Testec, stee, m. = mé ženy otčím. Slov. Kal. S. 184.

Testica, e, f. = mé ženy macecha. Slov. Kal. S. 184.

Tesfovstvo, a, n., Phld. 1894. 491.

Tešenit n. *těšinit*, u, m. = druh sopečné horniny (od mě. Tešina). Mtc. 1894. 290., 129., 130.

Tešenitový. T. horniny. Mtc. 1895. 323.

Těšimir, a, m., os. jm. Pras. Těš. 10.

Těšin od Těchův hrad. Vz Pras. Těš. 10. nn. Lacinou útěchu lze v Těšině dostati. Čern. Př. 20.

Těšinka = ručnice na ptáky. Wtr. Krj. I. 624.

Těsný. T. zpěv. Vrch. F. I. 39. Tě hvězdy těsný jas jsem zocíl. Čch. Otr. 68.

Teta. Hra na paní tetu. Vz Duf. 107. Jedna teta druhé tetě byla tetou tetě a ta t. před tou tetou byla této tetě tetou, ale teta po této tetě byla t. tetou tetě (říkej rychle po sobě). Us.

Tetanisovati = strnulým učiniti. T. povrchu těla. Vstnk. II. 425.

Tetěč, e, m. = *tetčin manžel*. Val. Brt. D. II. 460.

Tetel, u, m., Schwingung, f. Am. Orb. 29. Cf. Tetelení.

Teti = *teta*. Slovo nové.

Tetička také = každá hospodyně v dědině. Brt. D. II. 236.

Tetiva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55.

Tetkéj = *teď*. Vých. Čechy. Čes. I. V. 80. b.

Tetovati. Již předhistorický člověk se t-val a mnozí starí národové. Vz NZ. IV. 179.

Tetraacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Tetracetylean, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.

Tetrafluorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Tetrahydrodifenyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Tetrahydrochinolin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 1., 16.

Tetrachlorxylil, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Tetrachord = řecká lyra o čtyřech strunách. Nár. list. 1896. č. 296. feuille.

Tetřev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., Krok 1893. 55.

Tetrov, a, m., *tetřev*, nadávka. Nečuješ, tetrov! Phld. 1896. 96.

Teu = *thé*. Pil teu, rum, víno. Phld. 1896. 41.

Teyblhaus, u, m. = dům v Praze po Janu Teywlovi, kupci ok. r. 1592. Vz Wtr. Krj. I. 528.

Teyžden, lépe teyden (týden). Bl. Gr. 268.

Tezlin, a, m., potok v Nitran. Phld. XII 553.

-těž u tvarů zájmena *ten*: tohotěž, s toutěž a u přísloví: tamtěž, taktěž. Lid ho neuznává s *ten* maje: ten samý. Cf. Mus. fil. I. 316.

Tězeslabičný. T. slovo. Brt. D. II. 111. a j.

Těžeti. Ten aby s tím na dědině ostal (a) těžel a na jiné panství sebou nehýbal. 1417. List. fil. 1893. 401. Ta dévečka u mlynáře těžela. Arch. XIV. 232.

Těžina. Zdvihněte t-nu na vás (na sebe). Ev. vid. 112. Mat. 11. 29.

Těžiti. Poručili jsme je (pole) k užitku našemu t. 1568. L. posíl. 54.

Těžko. O tom t. mož kto zpravit lid. Chč. Olom. 231. b.

Těžkokrevný. T. myslitel. Šml. I. 56.

Těžkokyjí, claviger. Vz Mus. 1896. 474.

Těžkopádně. Za ním t. obr. kráci. Vrch. Rol. XVII. - XXII. 20.

Těžkoštěpný. T. dřevo. Ott. VIII. 13. a.

Těžký čim. Ryž je těžká zrnem. Brt. D. II. 257. Snět t-ká ovocem. Váňa. 28.

th m. *t*: létha, Háj. Herb. 26. a., Thomáš. V. Kal. 141. a j. (List. fil.). Dle Gb. H. ml. I. 303. změneno pův. *th* v *t*: státi, koř. stha.

Tham Václ. Vz Vlč. Bás. I. nn.

Theorie. Jiná je t., jiný život. Nár. list. 1894. č. 284.

Thermický. T. rúže pro teplotu. Stč. P. př. 86. T. článek elektrický (thermoelektrický). KP. VIII. 63.

Thermod, u, m. = síla, kterou teplo v sobě chová. Am. Orb. 52.

Thermodynamický. T. princip. Vstnk. III. 49.

Thermodynamika, y, f. Vstnk. III. 49., 473.

Thermoelektrický. Vz předcház. Thermický.

Thermoelektroskop, u, m. T. ku studiu vyzarování tepla s povrchu těla. KP. VIII 464.

Thermoelement, u, m. Vstnk. III. 302.

Thermochemický. Vstnk. III. 410.

Thermometrie, e, f., řec. = *měření teploty*. Vz Vstnk. III. 281. nn.

Thiazol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247.

Thiofen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1., 10.

Thiofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Thiooctan, u, m., v lučbě Vstnk. III. 409.

Thoma. Odpověděl Thoma. Ev. vid. 84. Tehdy vece Thomě. Ib. 83. Joh. 20. 27. Vok. Thoma. Ib. 84.

Thomistický. T. filosofie. Vz Mus. 1894. 324.

Thomistika, y, f. Mus. 1894. 322.

Thur, a, m. Čemu (prečo) še robíš sobolem, keď si thurem? Phld. 1895. 187.

Thymin, u, m. C₅H₆N₂O. Vstnk. IV. 27.

tch. Z *tch* je *tk*: vetký m. vetchý, nátk m. nátkha. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Tehán. Toto slovo není mezi lidem mor. známo. Tam mají: *tatlěek* (zlin., han.), *svadební tata* n. *svat*, *svatík* (v Podluží), *sváko* (Hrozenk.), *pantatík* (záp. Mor.). Brt. D. II. 460.

Tehořovat = schořovat = *krásti obilí*. Dšk. Jihč. I. 19.

Tchyně. Slovo toto není lidem mor. známo. Tam mají: *maměnka* (zlin., han.), *svadební máma* (v Podluží), *svatka* ib., *cregruša*, *panímatka* (záp. Mor.). Brt. D. II. 460. Cf. Panímatka (3. dod.).

-ti v inf. v některých dialektech na Slov. se udrželo: sobiti, zvedeti etc. Vz Pastr. I. 111., Phld. 1893. 241. Mistry končí se tam v -t. Vz Pastr. I. 131.

ti mění se v *či*: platí -- plačí, letí -- lečí, ticho -- čicho, ti -- ci, děti -- dečí atd. V Radkové. Phld. 1893. 559., 1894. 192.

-tí m. -ci (lat. -tio): disposití války. Čern. Heřm. 239., relati (relaci, relace). Kol. H. 93. Vz Gb. II. ml. I. 613.

Tiaglo, a, n. = pozemok obrábáný jedním sedliakom. Asi rus. Phld. 1893. 136.

Tiangl, u, m., látka na šátky atd. Duf. 186.

Tianglový. T. šátek. Vz Tiangl, Duf. 186.

Tidefto m. ti jesto. Gb. II. ml. I. 529.

Tiebnúti liši se od táhnouti. Vz Seyk. Ruk. 112.

Tielce, n. = *tílko*. Slov. Zátur.

Tienava, y, f. = *stinné místo*. Slov. Kal. S. 185.

Tienavý = *stinný*. Slov. Kal. S. 185.

Tienistý = *stinný*. T. les. Phld. 1895. 228.

Tieskň = *tiesň, tiesň*. AlxV. 1677., Pulk. 116. a. Vz Tiestkeň.

Tiesko, a, n. = *pohřeblo*. Slov. Nov. Př. 522. Cf. Tiesk (VII. 905.).

Tiglinový. T. kyselina. Vstnk. III. 1.

Tigr, jm. a) psí; b) holubi. ČT. Tké.

Tigrovaný. T. muchomůrka. Ott. XI. 693.

Tihlár, e, m. = *cihlár*. Mor. a slov. Vek. Val. I. 138.

Tihlový Dulek, údolí na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tihnóf = rychle jíti. Tihni pryč. U Císařova. NZ. VI. 73.

Tihoba = *záduch*. Brt. D. II. 490.

Tichá, é, f., slov. tanec. Phld. 1896. 114.

Ticho. Buď ticho. Us.

Tichopad, a, m. = *tichoslápek*, Laš. Brt. D. II. 402.

Tichoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 32., Kbrl. Domžl. 22.

Tichošlapý. T. kočka. Phld. 1896. 222.

Tichotiše. T. plynouti. Slov. 90.

Tichůcký. Tichůcká ako muška. Nov. Př. 606.

Tichůvka, y, f., cesta na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tichý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. — **jak**. Byl tichý jako muška. Phld. 1894. 675.

Tijžt = *týž*. Št. Uč. 88. a. (Gb. H. ml. I.).

Tikatí. Ani netíkl = nešpetl. Brt. D. II. 34.

Tikovatý. T. barva. Wtr. Krj. I. 356. Cf. Tikový.

Tikový. T. barva na sukních. 1548. Wtr. Krj. I. 397., 356. Cf. Tikovatý.

Tintěra, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Típeček, čka, m., zaniklá ves na Mor. Mte. 1896. 121.

Tírný, les na Frýdecku. Věst. op. II. 1894. 18.

Tiseň. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24.

Tisie. Cf. Gb. H. ml. I. 48. O skloň. na Chomecku cf. List. fil. 1894. 282.

Tisichlasový. T. spev. Phld. 1895. 216.

Tisieletí, u. Vrch. Lingg. 18.

Tisielistník, u, m. = *mysí chrostík, žebříček*, rostl. Slov. Kal. S. 185.

Tisicotisici. Am. Orb. 6.

Tisicročí, n. Phld. XII. 145.

Tisina = *les tisový*. Phld. 1893. 470.

Tiskací stroj. Vz Nár. list. 1894. č. 8 odp. feuil.

Tiskanec, nce, m. = *pohlarek*. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuil.

Tiskařství. T. v Čechách. Vz Mus. 1893. 560. nn.

Tisniti se kudy. Valným sborem se tisni (protlačuje). Quis. Trš. 6.

Tisnost = *těsnost*. Pro t. místa. Kat. z Žer. I. 209.

Tisnouti kam. Ždy k tomu tisá (dotýka se toho) Phld. XII. 56.

Tisovec, vce, m., míst. jm. v Gemer. Phld. 1894. 61.

Tista. Štěká co t. (ženská nestoudná). Bl. Gr. 295.

Tisý. T. kůň (tisové barvy). Wtr. Krj. I. 548.

Tiš. Lesní t. Slov. 13. V té čiré tiši. Krs. Moor. 100. Osamělá t. Vrch. Tryz. 115.

Tíše. Mnoho dokladů ze strč. vz v List. fil. 1895. 93.

Tíšeň (tyffen, alias tychen), aura. 1418. List. fil. 1895. 213. (Hymn.).

Tišina, bylo jezero v Poděbradsku. NZ. IV. 100. -- T. Svěcení dělo se z počátku v t-ně (tajně). XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 483.

Tišnov lépe než *Tišnov*. R. 1168. a 1214 psal se Thusnou, r. 1231. Tuschenow, tedy Tušenov čili Tušnov od Tušena. Od r. 123 psal se Tusnowicz t. j. Tusnovice. Vz Mte. XVIII. 200.

Tištěnka, vz Šarka (3. dod.).

Tithon = přechodní vrstvy vápence na rozhraní jurského a křídového útvaru. Mte. 1895. 26.

Títi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. O tra-rech cf. Gb. H. ml. I. 112., 55.

Titla. Cf. Dob. Dor. 167., 171.

Titul. Co tam po titule, keď nit vev škátule. Phld. 1895. 187.

Tížek, žka, m. = *čížek*. Gb. H. ml. I. 524.

Tížemíra, y, f. Am. Orb. 16.

Tížef = *těžiti*. U Císařova. NZ. VI. 76.

Tížmy = *čížmy*. Na Pile. Phld. 1894. 744.

Tížní. T. síla, Schwerkraft, f. Am. Orb. 13.

Tížnice. Směr t-ce (zemské). Vstnk. III. 446.

Tížník. Am. Orb. 22.

tj mění se v *c*: placen z platjenz, svico z světja atd. Gb. H. ml. I. 383. Převrácené. káčet. V Kunšt. Brt. D. II. 233. V Doubravnicku, Žďársku a Jemnic. nemění se v *c*: kátět atd. Vz ib. 233., 249., 269.

tje mění se v Radkové na Slov. v *ėja*: nejarajúc slzy (utíraje), f kašćjalu (v kašticlu). Phld. 1894. 192.

Tkáčky, trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Tkadleovský. T. názvy. Vz NZ. IV. 35. nn. Popis t-ého stavu vz v Brt. D. II. 454. nn.

Tkadlec, tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Tkadleček Ludv. Cf. Vlč. Lit. 41.

Tkadlice, *tkadlička* šlojřů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 105.

Tkaloun m. kaloun mylným spojením s tkáti; fr. galon stuha. Gb. H. ml. I. 397.

K. v knihtiskařství. Vz NZ. 1894. č. 88. odp. feüll.

Tkanice ozdobné. Vz Wtr. Krj. I. 536.

Tkaničkář, prodavač tkaniček. Wtr. Krj. I. 351. a j.

Tkanina. T. představ. Mus. 1894. 566.

Tkanivo. Elastické t. Ott. VIII. 479. a.

Tkáreň, rně, f. = *tkárna*. Slov. Kal. S. 185.

Tkáti. Ve 4. řád. teeš oprav v: teeš. Sám tee na stavě. 1446. Arch. XIV. 456.

Tkymati se přesmyknutím z mkytati. Gb. H. ml. I. 550.

Tlačenice = *sukně* etc. Vz Šarka (3. dod.). Tlačenička. Phd. XII. 207.

Tlačenka = *sukně*. Vz Šarka (3. dod.).

Tlačiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 79.

Tlačítko, a, n. Samočinné t. elektrické. Vz KP. VIII. 308. T. telefonní. KP. VIII. 353.

Tlaění, vz Tlačný. Am. Orb. 27.

Tlak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 79.

Tlakopis, u, m., Barographie, f. Sterz. I. 393. a.

Tlamka, y, f., vz Stolička (3. dod.). — T. Tak se nazýval rybník v Poděbradsku. NZ. IV. 100.

Tlampač, vz Plampač (3. dod.).

Tlamsa, y, f. = *tlama*, s přísuto. Dšk. Jihé. I. 41.

Tkanivoslovec, vce, m., Histolog. Sterz. I. 1291.

Tkanivoslovný, histologisch. Sterz. I. 1291.

Tlapiti. Tlapol mu dlaňou *pomedzi* plecia. Phd. XII. 292. Tlapol ju dlaňou **po** ľadviech. Ib. 681.

Tlapka. Tenké t-ky z kameňa. Phd. 1896. 130.

Tlapkati. Tlapkajúe Kyrilla **po** pleci. Phd. 1894. 322.

Tlapkavý. T. kameň, pohár. Phd. 1893. 156., 505.

Tlaskomina = *laskominy*. Telé. Brt. D. II. 402.

Tlatka, y, f. Kulhavci rozdirající tlatku. Žalm. 35. — Bl. Gr. 326.

Tleimuz, e, m., vz *Tučný muž* (3. dod.).

Tlelý. Aký že si tlelý! Slov. Nov. Pr. 546.

Tleskatý. Ovotce zrn t-tých. Háj. Herb. 58. a.

Tlík, a, m. Nepovie, že má tlíka muža. Phd. 1892. 579. Cf. Tlkáč.

Tlkáč, e, m., vz Buchanka (3. dod.). Kopope tleú piestom na tlkáči. Phd. 1894. 310.

Tlmač, obec v Tekovsku. Phd. XII. 74. 553.

-tlo. Slova ukončená v -tlo nepřijímají v gt. pl. pohybného e. Vz Gb. H. ml. I. 165.

Tlokovice, část Šenova na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tlouci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 79. Tluč m. tluč podle tluče. Gb. H. ml. I. 448.

Tluč. Ječmen na t. dáti. Arch. XIII. 252.

Tlučenka, y, f. = *sypanice*, *chalupa*, jejíž daté stěny dřevěné hlínou jsou vysypány. Vz více v Brt. D. II. 433.

Tlučený. T. tabák = šnupavý. XVIII. st. NZ. III. 220.

Tlučimuž, e, m., vz *Tučný muž* (3. dod.).

Tlučinka. T-ky = jídlo. Když voda vře

valem, trochu se jí odleje a voda v hrnci se zasype dobrou pšeničnou moukou a utlačí se. Potom se v tom těstě udělají tři dírky a když voda těmi dírkami na vrch vyvívá, míchá se to, až stuhne. Jí se to na kusy roztrhané huď omaštěné nebo popluskané horkým povidlím. Hranice. Brt. D. II. 483.

Tlučvoda, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Tluchoř. Dle Kotk. 170. má býti: Tluč-hoř.

Tlukač, e, m. T. tluče len. Brt. D. II. 441.

Tlukadlo. T. na brambory, Kartoffel-stampfer, m. Jeř.

Tlum. Paragrafů tłum. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 202.

Tlumač, o, m. O pův. vz Gb. H. ml. I. 67.

Tlumlidlo, a, n., Dämpfungsmittel, m. Sterz. I. 641. b.

Tlupa. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Tlustňák, pták. Am. Orb. 77.

Tlustohlavec, vce, m., microderes, brouk. T. zubatcový, m. scaritides. Cf. Klim. 62.

Tlustoretý. T. Ethiop. Vrch. Rol. XLIII. 50.

Tlustorohý. T. koropas (brouk). Klim. 352. Cf. Vlhomil, Výslunník (3. dod.).

Tlustostehenní jamkatec (brouk). Klim. 269.

Tlušť = *tloušťka*. Vek. Val. I. 160.

Tma, gt. pl. tem. Z. kap. 106. 4. Dial. tma. Brt. D. I. 105. Bola t. jako v rohu; Po tme jako v noci. Phd. 1893. 320., 1894. 443. Děláte drahotu a máte tam (v košku) tmu (nic tam není). Světz. 1893. 54. b.

Tmářský. T. veteš. Ženské listy. 1896. 69.

Tmavočelý, vz Vodák (3. dod.).

Tmavohlavý, vz Vodák (3. dod.).

Tmavohnědý. T. brvonozec (brouk). Klim. 116.

Tmavokrový, vz Temnook (3. dod.).

Tmavonohý skrývač (brouk). Klim. 219. T. osnatka (brouk). Ib. 116.

Tmavopásý malorlenník (brouk). Klim. 320.

Tmavoskvrnáč, e, m., hibernia, rol z čeledi píďalek. Vz Ott. XI. 271.

Tmavoskvrnný polokruhoštitník. Klim. 77.

Tmavostehenní šídlatec (brouk). Vz Klim. 21.

Tmavoštitý bařinář (brouk). Klim. 131.

Tmělý. T. svědomí. Brig. 131.

Tmítí se. Zábradlí, kol něhož lid se tmí (hustě se schází). Vrch. Rol. XXX. 19.

Tmoliti se. Tmolil sa *okolo* koša (ve mlýně); Na rynku tmolil sa zástup kupcov a prodávacov; Tmolil sa *po dvore*; *Pri* nich t-lo sa par pastierikov; Hřeč zasmásky sa po polievke t-ly. Phd. 1892. 200., 1893. 86., 1894. 47., 146., 1895. 75.

To. To prší, hřmí. Vz On (3. dod.).

Tobek, bka, m., vz násl. Tobiaš.

Toberný, ého, m., vz násl. Tobiaš.

Tobeš, bše, m., vz násl. Tobiaš.

Tobiaš. Odtud: *Dobek*, *Dobeš*, *Dobiáš*, *Dobš*, *Doch*?, *Došek*?, *Tobek*, *Toberný*?, *Tobeš*, *Tobiašek*, *Tobiš*, *Tobiašek*. Kbrl. Sp. 19. Odvozeniny vz také v Kotk. 32.

Tobiašlesy, obec v Gemer. Phd. XII. 158.

Tobolář. Arch. XIV. 434.

Tobolka. Jakož se t-lec kněžské hodí. Ché. S. 306.

Tobolkář, e, m. = taškář, kdo dělá tašky. XVI. stol. Mus. 1894. 510.

Tobôž = *také*. Slov. Kal. S. 186. Srdce t. nakažené. Phfd. XII. 670. T. (neřkuli) u Drevanských; Nema! za seba ani jednoho Křálovana a t. (neřkuli) Koričanca. Phfd. 1895. 213., 358.

Toce ví = *toť se ví*. Dšk. Jihé. I. 19.

Tôemôž, e, m., vz *Tučný* muž (3. dod.).

Točák, u, m. = ruchadlo s točivým plechem. Duf. 241. Cf. Ruchadlo (3. dod.) — T. = *cyklon*. Nár. list. 1894. č. 119. 3.

Točenice, vz Irmo (3. dod.). — T. perlové (ozdoba hlavy), *čelník, náčelník, náčelek*, Haarband; někdy rouska přes čelo visutá. Wtr. Krj. I. 373. — T. = *šůra*. Plášť s t-ci. XV. stol. Ib. 148.

Točený. T. spán (k svícení). Vz NZ. II. 654.

Točič = sval; lépe: krutič. Krok. 1892. 369.

Točidlo v nádraží na otáčení parostrojů. Nár. list. 1895. 22/6. odp.

Točinka, y, f. = *točend ozdoba*. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feull.

Točiš, vz Totiž a Č se mění v ř (3. dod.).

Točiti. O původu cf. Gb. H. ml. I. 84. — Točil se *okolo* toho jako chmel okolo tyčky. Šml. VII. 146. Točí se jak vůl na ledě. Slez. Nov. Pr. 570. — **co odkud.** Chce z lidí krev t. Ché. S. 114.

Točivost, Drehbarkeit, f. T. země. Stč. P. př. 138. T. větrů. Vstnk. III. 493.

Točivý. T. rychlost naší zeměkoule. Stč. P. př. 140. — T. tanec. Vz Zbrt. Tan. 188.

Točka = *čep*. Na policiach byly čbány, točky a rozličné skleповé náradie. Phfd. 1896. 486.

Točkolo, vz Kolotoč. NZ. III. 24.

Točnice, e, f. T. a rozličné druhy vozíků. Bellman. Kurýr 1893. (Dhn.).

Točnicový. T. koleje, Abrollgeleise. Ptrl. 14.

Točnopásno severní a jižní. Am. Orb. 83.

Točný. T. proud elektrický. KP. VIII. 106. T. transformator (při elektr. proudech). Vz Ib. 126.

Točpivo Jan. XVII. stol. Mus. 1894. 497.

Točuš, vz Totiž a Č se mění v ř (3. dod.).

Tofarňa m. továrna. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Toh m. toho. Z toh hradu. Pass. 627. (Gb. H. ml. I. 250.).

Tohle m. tohle, k přisuto. Brt. D. II.

Tohnat se = *táhnit se, tlačiti se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 402.

Tohoročný. T-né Národní noviny. Phfd. 1892. 625., 465.

Tocháček, čka, m., vz násl. Tomáš.

Toj-ce ví = *toť se ví*. Dšk. Jihé. I. 29.

Tok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., 20. — T. = *mlat*. Zrno sype sa na hladko ubitý t. Phfd. 1893. 316. — T. = *stodola*. Phfd. 1893. 317. — T. = *roviště*. Vodu s starých toků svodil. Puh. VI. 103. — T., a, m. = *jméno ptáka*. T. zoborozec. Brehm. Živ. zvíř. (Dhn.).

Tolantetrachlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 251.

Tolerane = *tearohová bryja*. Slez. NZ. IV. 499.

Tolidin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Tolije. T. bahní, *suřanka, suřanek*, *par-nassia palustris*, rostl. Léčení jí vz v Vek. Val. I. 158.

Tolikanásobně. NZ. VI. 32.

Tolikerý má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280.

Toliko. O skloň. cf. List. fil. 1895. 283.

Tolkokrátňý. Že t-né nařízení nepozorovali. 1726. Pras. Rem. 43.

Tolkovaf = *tlumočiti*. Phfd. 1894. 231.

Tolkový. T-vů stravu zedl (snědl) = *tolik* jídla. Vek. Val. I. 106.

Toluidin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 4. 287.

Toluidový, v lučbě. Vstnk. III. 5.

Toman, a, *Tomaň*, é, m., vz násl. Tomáš.

Tomandl, a, m., vz násl. Tomáš.

Tomáš. Odtud: Toman, Tomaň, Tomandl. Tomášek, Tomáš k, Tomec, Tomeček, Tomes. Tomíček, Tomíska, Tomíšek, Tomsa, Tomše. Tomšík, Tomšovic, Tomsů, Tošek, Tůma, Tomek. Kbrl. Sp. 10., 19. Cf. odvozeniny v Kotk. 32.

Tomášek, ška, m., vz předcház. Tomáš.

Tomášík, a, m., vz předcház. Tomáš.

Tomec, mce, m., vz násl. Tomáš (3. dod.).

Tomeček, čka, m., vz předcház. Tomáš.

Tomek, mka, m., vz předcház. Tomáš (3. dod.).

Tomeš, mše, m., vz předcház. Tomáš.

Tomíček, čka, m., vz předcház. Tomáš.

Tomíska, y, m., vz předcház. Tomáš.

Tomíšek, ška, m., vz předcház. Tomáš.

Tomkovice, tráva. Cf. Ott. XI. 280.

Tomsa, y, m., vz předcház. Tomáš.

Tomše, e, m., vz předcház. Tomáš.

Tomšík, a, m., vz předcház. Tomáš.

Tomšovic, e, m., vz předcház. Tomáš.

Tomšů, dle Otcův nebo v sg. nesklonné. Vz Brs. 3. vyd. 30.

Ton. Čím falošnější tón, tím hlasnější. Phfd. 1896. 27.

Tondl, a, m. = Antonín, z něm. Kbrl. Sp. 13.

Tonice, bylo jm. jezera v Poděbrad. NZ. IV. 100.

Toník, a, m. = Antonín. Toník — ukradl troník! (Pokřikování na Žďár.). Nár. list. 1894. č. 234. odp. feull.

Tonka bona, z faba tonquinensis. Čern. Př. 60.

Tonouti. O pův. vz Gb. H. ml. I. 84.

Topánky. Phfd. XII. 289.

Topárka, y, f. = *chudina, chamáz*, *jasione montana*, rostl., Brt. D. II. 503.; 2. = *plúc-ník*, *scabiosa pratensis*, rostl. Ib. 507.

Topenička, y, f., vz Topenice. Phfd. XIII. 521.

Topený = *převářený*. T. lůj. 1633. Věst op. 1894. 15.

Topisko, a, n. = místo, kde se topí, rudy roztápějí. Phfd. 1893. 482.

Topití. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Kdo sa topí, pien (pén) sa lapá. Slov. Zátur. — Keď pocinal snach sa t. (tati). Phfd. 1895. 488.

Topol, druh révy. Brt. D. II. 440. — T.

vlašský, *populus pyramidalis*, v košíkářství. Vz KP. VIII. 102.

Toporec, *ree*, m., říčka ve Spišsku. Phld. XII. 75., 553.

Toprič, *e*, m., potok ve Spišsku. Phld. 1892. 75., 554.

Torba. T. na květiny, Botanisiertrommel, f. Jeř. Plná t. cežká (těžká), prázdná eščík cežší. Šariš. Phld. 1895. 378.

Torbák, *a*, m., vz Tlamák.

Tořič, vz Mudavka (3. dod.).

Tořicek, vz Hrboluska, Ott. XI. 190.

Tořik, *u*, m., nerost. Cf. Am. Orb. 59.

Tormužna, *y*, f., říčka v Gemer. Phld. XII. 554.

Torna (Túrna), *y*, f., dvůr v Gemer. Phld. XII. 554.

Tošek, *ška*, m., vz Tomáš (3. dod.).

Tošenovský potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tof = *teř*. Brt. D. II. 140. *Toř, tořka, tořky, tořejky* = *teř*. Mor. Bl. Gr. 339.

Tota, *y*, f. = *náprstek*, *digitalis*, rostl. Brt. D. II. 502.

Totejky = *teř*. Mor. Bl. Gr. 339.

Toten, *u*, m. = *krvavník, kororátek*, sanguisorba off., rostl. Brt. D. II. 507.

Totiš, vz Totiž a C se mění v *ř* (3. dod.).

Totiž, v strč. také tiž, ciž, lat. id est, hoc est, řec. *toutezou*, das ist. Vz Kla. Sklad. 88., C se mění v *ř* (3. dod.).

Tořka = *teř*. Mor. Bl. Gr. 339. — **T.** = *nečláčno*. U Kroměř. Brt. D. II. 83.

Tořkaj = *teř*. U Zábř. Brt. D. II. 140.

Tořky = *teř*. Mor. Bl. Gr. 339.

To to (= ne)! Cf. Kla. Sklad. 90. — Lidé by se chystali set, ale toto nechce pršet. Dyz toto pořád prší. (Zlín.). Brt. D. II. 402.

Totoy — toto j', toto jest. Št. Uč. 9. b. (Gib. H. ml. I. 152.).

Totry = *troud, práchno*. Dřevo suché jak t. Jevičko. Brt. D. II. 402.

Tof ten = *tento*. Brt. D. II. 316.

Toufar. Přivezla dva barvíře (lazebníky) tufary. Kat. z Žer. II. 350.

Touha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47., 82.

Toula toulovatej = *hlupák*. Dšk. Jihě. I. 18.

Toulec. T. na patrony. XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 626.

Toulovatý. Vz předcház. Toula.

Toupati = *douhati*. Kotk. 106.

Touš, z něm. Daus a to z fr. dous. Gb. H. ml. I. 407.

Toužití za čím. Netužím za slávou, tužím po štěstí. Phld. 1895. 51.

Tovačovský Ctib. Cf. Vlč. Lit. 274.

Tovar. 1774. Věst. op. 1893. 47.

Továreň, *rně*, f. = *továrna*. Phld. 1896. 281.

Tovařiský m. tovařiský. Gb. H. ml. I. 512.

Tovařiš. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 47.

Tovařišek. Alx. Nách. kap. 5.

Továrník. Tci vypovídají se z Paliva přes Uhlice do Párniku. NZ. III. 229.

Tovaryš a tovar onus a to z tur. tavār = pecus, merx. Vz Gb. H. ml. I. 124.

Tovaryšský. T. jména: Každého času rád

vesel, Kratochvíl, Tulipán, Rozmárian, Rozkošný, Spurný, Nerad piva rozlival, Nerad z mála píjával. 1718. Pras. Rem. 41. (48?).

Tovaryšstvo. T. k meči = pochva. Wtr. Krj. I. 176.

Tovka, *y*, f. = *karka*. V Lohovci. Mte. XVIII. 243.

Towies, *towiez* u Husa často. Vz List. fil. 1896. 59., 64., 65.

Toxita bakteriálních produktů. Vz Ott. XI. 573. b.

Toxiny bacillů. Vstnk. II. 500. T. = produkty pathogenních plisní. Ott. XI. 573. b.

Toy = to j', to jest. Št. Uč. 47. b. (Gb. H. ml. I. 152.).

Tozinke = *tuze*. U Litovle. Brt. D. II. 119.

Tozy, dle Dolany, hon v Nitran. Phld. XII. 74., 551.

Tož = *kdož*. Tož vje (vi). V Priviazku na Slov. Phld. 1894. 308.

Tóž = *vice, lépe*. Jest to komparativ příslovce *tuze*. Voni tóž. Peníze padly ešče t. hlób (hlouběji). Kdo ho nětóž (nejtóz) potřebuje (nejvíce). Brt. D. II. 140. Cf. Túže.

Trabuquillos, druh doutníků. Us.

Tpr-ě! *tpr-en!* Tak popohánějí se ovce. Phld. 1893. 634.

Trá = *treba*. Gb. H. ml. I. 565. U Litovle. Brt. D. II. 111. Také na Slov. Phld. 1895. 119.

Tračec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Tradlina (zlín.), *trolinky* (laš.), *pás* = železné pásy spojující násad s podusíceou (u vozu). Brt. D. II. 445.

Tradlinek, *nku*, m., *přaslének, přaslínek* = kroužek, který přadlena nastrkuje na vřeteno, aby se lépe v ruce točilo. Brt. D. II. 441. — **T.** = *železný pás*, jímž jest přepásáno u pluhu příčné dřevo, kterým ojko k ose jest připevněno. Ib. 447.

Trafika obecná = dláždění, po kterém se sbírají zbytky doutníků (slavici). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Tragal, *u*, m. = *trakař*. Val. Brt. D. II. 450.

Tragat koho kam = *strkat*. Han. Brt. D. II. 402.

Tragikomedie m. tragikokomedie. List. fil. 1893. 465.

Tragikomický, T. dokonati. Vlč. Bás. 82.

Trachea, *y*, f. = *průdušnice*. Čas. čes. lék. 1888. 53.

Tracheotomovaný. T. pes. Vstnk. III. 385.

Trachomatosní = vztahující se k trachomu. T. zrna. Čas. čes. lék. 1888. 51. (Dhn.).

Trajený, eufem. m. zatracený. Ať jsem trajcen! Čern. Př. 43.

Trak, *u*, m. = *nebezpečnost*. Zábř. Brt. D. II. 402.

Trák, *fufrnoch, příkvor* = sátek s dlouhými vlajícími křídly na helmici, fabor. Wtr. Krj. I. 239. — **T.** = *částka přeslice*. V Liptovsku. Phld. 1894. 85. — *Tráky* = *šle* (na rubác). Vek. Val. I. 30., Sbor. slov. I. 38. Cf. Pás (3. dod.).

Trakař. Cf. Trakati. *Tragač* a *tragal*, val., *dragar* u Zábř. Brt. D. II. 450. — **T.** = *veliký, kulatý čepec*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 82.

Traktátec, tee, m., zdrobn. *traktát*. List. fil. 1896. 59.

Trámčina, T. kostí v lidském těle. Hlav. Obrz. 17.

Trampoleček, ěku, m. = *střapeček*, m přisuto. Dšk. Jihé. I. 24.

Trampolka, y, f., tanec mor., tremblant. Nár. list. 1896. č. 254. fenill.

Tramtarie = Trantarie. Cf. Kremž (3. dod.).

Traňčík, u, m., zdrobn. traňk. Dnes první t. přijala. Borb. 113.

Trandy. Dostali jste trandy randy (co pro to). Wtr. St. nov. 130.

Traňk. T. *žlutý*, *černohlárka*, *zezulka*, ajunga chamaepitys, rostl. Brt. D. II. 499. — T. *žlutý*, *blesník*, *innula britannica*, rostl. Ib. 504.

Tranovský Juro na poč. XVII. stol., slov. spis. Vz Phfd. 1894. 8. 9.

Transgressiv. Cf. List. fil. 1886. Od dra M. Rypla; Bl. Gr. 123. nn. Stran skloň. cf. List. fil. 1895. 304. T-vy jsou na Mor. u Malenovic, Kojetína, v Litovelsku, Konicku a Jevísku hojně. Vz Brt. D. II. 3., 55., 119. O vazbě: Nebyl kdo poslouchaje; Když jeho nebyl kdo bráně atd. vz Mus. fil. 1895. 434. Ad b) na str. I. 136. b. α) To všechno tobě dám, až padna pokloníš se mně. Ev. seit. 17. Mat. 4. 9. Když člověk k sobě přijde bude želeť. GR. Nov. 69. 18. Jestliže padna budeš mi se klaněti. Vz Bibl., Arch. XIV. 366. — β) Druhá strana vyslyší na tu žalobu odpověď dáti má. Dml. List. 16. Protož odvrhne skutky temnosti oblecme se v odění světla; Napln jeho (Boha) vuoli odejma se své vuoli zlé. Ché. S. 6., 98. Protož zavrhně tento svět, chopme se pokladu, jehož... GR. Nov. 16. Dojdouc k němu pozdrav ho. Kat. z Žer. II. 218. Přecť to ponechajž to u sebe; Vy to přezvědu dajte mi věděti; Ostana v Čechách nech oltáře. Arch. XIV. 109., 162., 357. a j. — γ) Str. 137 a. Aby přijda do Prostějova tu věc starším oznámil. 1520. Mtc. 1894. 61. Aby platy vyberouce odvozovali. 1591. Dml. List. 15. Aby přijduce mazali Ježíse. Ev. seit. 21. Marc. 16. 1. Aby zlé věcie opustiece menšie zlé drželi; Aby rychtářem se učině soud osadil; Ze by ta ustanovenie přijal zavrha zákony čtenie Kristova. Ché. S. 25., 26., 62. Aby na úsvitě vstana jel tam, kam...; Aby přijda v ten zvon pozvonil; Aby lapíce ho na vysokém dřevě jej pověsili. GR. Nov. 51., 59., 93., 26. Aby jim rok složíce výpověď mezi nimi učinili. Arch. XIII. 313. Aby mluvil s nimi s pilností přepis jim přečť (1462.); To učině aby se za mistra posadil (1444); Kdyby (tovarys) odesel nedoshže; Vyne se aby dal do čechu libru vosku. Arch. XIV. 116., 443., 468., 485. a tak často. Aby přijdouce tě uzdravili. XVI. stol. Mus. fil. I. 261. Kdyby umřel kšaftu nečině (dluhů nezaplátě). Čel. Pr. m. I. 312., II. 154. Aby zavrhuje kralovanie božské nad sebou žádali krále člověka; Aby císař přichýle se věru jich k nim uchýlil se mezi ně. Ib. 78. Aby nemoh býti spasen jediné podnikna ten zákon a plně jej; Sám by mohl zahynúti upleta se v osiedla; Aby světlo moudrosti božie přijma opraven byl u vuoli; Poněvadz by opustiece to poddání

byli by přčina a odpornost cnostem. Ib. 92. 104., 106., 126. Aby chuťně svět přilna k svatým neptal se na Krista. Ché. S. 330. At ja přijda chválu vzdám jemu. Ev. seit. 9. Mat. 2. 22. — Ad c) na str. 139. a. Pohleděvše viděli kámen; Přišed Ježíš stana (stanul) mezi nimi. Ev. seit. 21. Marc. 16. 4., Job. 20. 19. Protož zmatečně lúpili na ciziem su vám otcové vaši, nevyhostivše vám u Boha k dědictví (nevymínivše, později: nevycistivše); Opivše se odstúpili od víry. Ché. S. 111., 194. a j. tak často. Aby je (děti) vychovali zrodivše je (které zrodili; zrodice je = které zrodí). Ib. 130. Inhd dítě na zem položivše jali se pilně na ně patřit. GR. — Ad Pozn. 2. (139. b. ř. 22. zd.). Přistúpice poručili se jemu. Ev. seit. 10. Mat. 2. 11. A přistúpice učenníci prosili za ni. Ib. 17. Mat. 4. 23. Předběhna vstúpil na dřevo. Ib. 40. Luc. 19. 4. — O nepravidelném tr. Cf. Dob. Dur. 330. Jeda do Jerusalema zámek leží na levé ruce. Pref. (Mus. 1894. 524.). Víc nahoru jda jest na pravé ruce kostelík. Ib. str. 525. A tam často. Pročez ho prosím, kdyby se sem ke mně s touto příležitostí, posílaje pán můj do Trebiče tyto dui pro vůz, dostati mohl; O našem příjezdu na Brandejs jeť se nic vědeti nemuže, jsouc pán tak nemocen; 4000 Poláku. předcházaje to náš p. kardinál, že mají do Slezska obrácení býti; Račte mu, nemoha ja ho tím fedrovati, dvě měrice žita poručiti dáti. Kat. z Žer. II. 57., 109., 294., 310. — T. se mluvnickým podmětem změněným, než logický podmět jest obsažen v hl. větě v *mu*. Ot těch se tam přič obrátě tu se mu (jich) šest naměří. AlxV. v. 1610. K Negurazu se přiboda stat se mu dobrá příhoda. Ib. v. 1584. Macedonský král to vida, jako se j'mu moci přida. Ib. 1737. Vz více v Kroku 1893. 9.

Transmitteur, u, m., vz Telautograf (3. dod.).

Trantati se = *bez účelu sem tam choditi*. Kotk. 73.

Trantrybus (pro tribus). Hra na t. Duf. 100.

Trápení = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Trapič. Toto slovo se Bl. nelíbilo, praví o něm: vox ineptissima a lépe prý: Ten, jenž mne trápí. Bl. Gr. 325.

Trapičský. T. básně (znělka). Mus. 1896. 99.

Trápiti. O páv. cf. Gb. H. ml. I. 79., 31

Trasadlo. Cf. NZ. VI. 61.

Trasák, a, m. = *rehak* pták. ČT. Tké

Trasidelka, y, f., briza media, rostl., stav. třesení srdce. Mtc. 1894. 19., 209. Cf. násl. Traslačka.

Trasidlo, a, n., Zitternadel. Phfd. 1894. 312. T., okrasa party. V Hontě. Phfd. 1894. 311.

Trasisko. Vz Pogajsaný (3. dod.).

Traska bílá, vz Konipas bílý (3. dod.)

Traskavec, vce, m., Knallsäure, f. Am Orb. 67.

Traskavý. T. plyny v dolech, Schlagwetter Vz Ott. XI. 603. a.

Traskhuba, y, m. = *třeskhuba*, *tlachal*. U Císařova. NZ. VI. 75.

Traslačka, y, f., *křepélky*, *kuřátka*, *panny*

Marie vlásky, briza media, rostl. Brt. D. II. 500. Cf. Trasidelka (3. dod.).

Trasladór, u, m. = budinka, časladór, časladóra, časlaevský rýr (druh révy se žlutými hrozny). Brt. D. II. 440.

Trasfák, u, m. (val.), trasavisko (laš.), rasol. — Brt. D. II. 483. — **T.**, a, m. (u Trebice), pliska (zlin.), plska (Brněn.), plista (las.), bliska (uh.), bliska (Stražn.), mynáčka (Kruml.), motacilla alba, pták. Brt. D. II. 495.

Traslavica, e, f., vz Straslavica (3. dod.).

Trasfavice, pl., f. = plátenice, luty, drle, drlarice, plky = všední plátěné nohavice široké Slovákův. Vz Brt. D. II. 467.

Traslivý (tremens) sudce čeká. List. fil. 1895. 435.

Trásna = trásně. Brt. D. II. 402.

Trásnice, e, f. = dělnice dělající trásně. Hlas z vých. Čech. 21. 4. 1893.

Trásňovitý. T. okraj. Vstnk. III. 255.

Trasorejk, a, trasorejtk, y, f., vz Rehok (3. dod.).

Trasorik, a, m., vz Trasoritek (3. dod.).

Trasoritka, y, f., vz Trasoritek (3. dod.).

Trásti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82., o tvarech. Ib. 55., 93., 110., 111. — Ta pověst se pořád trásla mezi lidem = kolovala, udržovala se. Zlín. Brt. D. II. 402.

Tratárek, rku, m., druh rehtačky. O pašijové dni trky rachati. Plzeň. NZ. IV. 336.

Tráti = trvati. 1440. List. fil. 1893. 463.

Traumatický. T. emfysem. Vz Ott. VIII. 573.

Tráva. Všecko to již zarostlo travou (pomínulo). Šml. I. 132. Vede se mu jako trávě na mezi (špatně). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull. Nervi tu travu zbytečně, rveš máme vlasy. Us. NZ. III. 313. Kdež hájí, tu t. roste (kdo svého dbá, prospívá). Bl. Gr. 314. Žijo (znu), žijo trávo na vlékovým sáho (dětské řkadlo). Bru. Brt. D. II. 174. Pověry o trávě vz v Zbrt. Pov. 13., 20., 26.

Trávení. Jak hojí špatné t. žaludku na slov. Vz Phld. XII. 566.

Trávenina. T. jednu. Ché. S. 297. Opil se jejími t-nami. Ib. 88.

Trávití. O pův. vz Gb. H. ml. I. 75.

Travlena, y, f. = trávence, traračka, Grasmagd, f. Brt. D. II. 402.

Trávníček. Dříve než je zajáček, má býti pěkný t. Heršpice. Rous.

Travožravý. T. zvíře = trarožravec. Phld. 1892. 633.

Trázniti = trýzniti. Kotk. 82.

Trblietanie. T. sniahov. Phld. XII. 480. Vz násl.

Trblietati sa = trýptiti se, kmitati se. Cf. Trblétati se. Tam v rovině t-tal sa ohník; Na nebi t-la sa hviezda. Svetlá tak divne t-tajú; Hviezdy po nebi t-tajú. Phld. 1892. 239., 267., 409., 580.

Trblietavý zrak. Phld. 1896. 596. Cf. Trblétati.

Treckati. Babička trekala za ním pšky (belhala se). Brt. D. II. 241.

Tréidlo, a, n., Luth, f. Sterz. II. 252.

Trdelnatý. T. kačena. Phld. 1895. 99.

Trdelní kapr. Arch. XIV. 57.

Trdelník, u, m. = jídlo. Brt. D. II. 484.

Trdlíce, e, f. = mēdlíce, mēadlice. Brt. D. II. 441. Obraz t-ce vz v NZ. II. 563.

Trdlinka, y, f., vz Zvonohlík (3. dod.).

Trdlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Kak velmi bolí, když trdlem hlavu holí. XV. stol. Vlč. Lit. 272.

Trdýlko u máselnice (kterým se máslo tluče. Zdar. Brt. D. II. 263. Cf. Tlouk.

2. **Třeba**. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. Bl. má toto slovo za mor. a doporučuje: potřeba, potřebi. Bl. Gr. 264.

Třebalis m. třebas, třebasi má za zastaralé již Bl. Gr. 102.

Třebársaký = všelijaký. Můj Janko nie t. Phld. 1895. 451.

Třebiče od třebiti = tříbiti, čistiti, mýtiti, kloučiti. Krok 1892. 269. Cf. Čern. Př. 29.

Třebovský = Mat. Klácel. List. fil. 1894. 422.

Třebule, ze sthném. kervola a to z lat. cerifolium, řec. χαρίφυλλον. Gb. H. ml. I. 611. T. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. Dle Čern. Př. a Mus. fil. I. 393. asi z lat. tribulus.

Třebulovník, a, m., paederus, brouk. T. břehový, p. litoralis, červenostitý, ruficollis, dlouhokrový, fuscipes, dlouhorohý, sanguinicollis, dvojitý, gemellus, krátkokrový, brevipennis, pobřežní, riparius, rybníční, limnophilus. Vz Klim. 224.

Třečkovatí. Háj. Herb. 333. a.

Tředlena, y, f. = tředle. Duf. 240.

Trefir, e, m. = kdo házeje atd. cíle se nemine. Nár. list. 1896. č. 77. odp. feull.

Trefiti kam, na Mor. uhodnouti. Brt. D. II. 512.

Trefný = diený, podivín. Brt. D. I. 519.

Trehala, trehalamana, y, f. = šťáva hordláku echinopu v Amer., lék a potrava. Vz Vstnk. III. 10.

Trehalosa, y, f. = cukr z trehaly. Vstnk. III. 10.

Trehal-um, a, n. = druh uhlohydratů v trehale. Vstnk. III. 10.

Třejce = střevce. Chod. Čes. I. V. 238.

Třejzna, y, f. = hubatá ženská, treperenda. Kotk. 80. Cf. Trajda, Drejzna.

Třelec, lce, m., místo střelec, s sesuto. Brt. D. II. 279.

Třelka, y, f. Brt. D. II. 441.

Třelo, a, n. = struhadlo, třelce. Slov. Kal. S. 187.

Třemdala, diptamus, alias bukvice, in margine smldovník (al. penadanum). 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Třemdava. Vz Ott. VII. 479.

Třemešná, vz násl. Třemošná.

Třemogost, a, m., území v Hontě. Phld. XII. 75., 554.

Třemošná v. Třemešná. Pal. Pop. 177.

Třehák = chléb atd. Vek. Val. I. 23.

Třenovec, strsl. čřenovъъъъъъ. Gb. H. ml. I. 28.

Třenožka doporučoval m. rendlíku Hus. Bl. Gr. 161.

Třený. T. souhláska, spirans. Ott. IX. 803.

Třepátka, y, f. = hůl, kterou se koudel přetřepává, když se má navíhat nebo nadívat. Val. Brt. D. II. 441.

Trepalo, a, n. = mēdlíce. Slov. Kal. S. 188.

Trepaf co jak. Trepe dve na tri (tlachá). Phld. 1894. 258., 550.

Třepihuba, y, m. = *žvanil*. Brt. D. II. 432.

Třepilý = *duťý*. T. slúp. Alexandr při- (kázal v n)ě 1500 zlatých osúti uzřev, že jsú t-li. 1487. Krok 1895. 362.

Trepka = *dřevák*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 97. — **T.** = *hořavka*, *rhodeus amarus*, ryba. Vz Ott. XI. 565.

Trepkár, e, m. = *bosák* kněz, že chodil v trepkách. Wtr. Krj. I. 554.

Třepotka, y, f. = *lejsek šedohnědý* (že na plotě sedě často křidloma potřepává). Vz Lejsek, Mtc. 1893. 303. **T.** = *mucharac* (Zábř.), *mucharék*, *muscicapa grisola*. Brt. D. II. 495.

Trepteljka, y, f. = *linduška* u Charvatů. Mtc. 1893. 306.

Třesavý. T. most. Zbrt. Pov. 22.

Třesený. Maji třeseného kněze = třesavého, třesoucího se, starého. 1589. Wtr. Ziv. c. II. 594.

Třesktati, lépe: *trestati*. Bl. Gr. 266.

Třeslavě. T. to podepsal. Světz. 1895. 15.

Trest = *treska* (ryba). Us. Čern. Pr. 62. Cf. Třesk (dod.).

Třesť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. — **T.** = *vinné mláto*. Brt. D. II. 441. — **T.**, Aether. Cf. Am. Orb. 15.

Trestati. Z viny koho t. Alx. Nách. kap. XXXVI. A bude t. **pro** hřích a **z** pravdy i z sídu. Ev. vid. 85. Joh. 16. 8.

Trestil, u, m., Aether. Am. Orb. 67.

Třestkutka, y, f., vz Střemšín.

Trestný = z trsti, *arundineus*. T. kyj. Ol. Ezech. 29. 6.

Třesůtka. Věnce pozlacený t-mi. Arch. XIII. 439.

Třesůtkový. T. věnec. Arch. XIII. 439. Vz předcház.

Třešňák, a, m., vz Dlask (3. dod.).

Třešně, *střešně*, strsl. črěšnja. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 23. V jihozáp. Čech. křešně. Dšk. Jihě. I. 19. — **T.** hadí = *rulík*. Zdar. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuil.

Třešť. Koupil si lán v Třešti (kdo třestí). Čern. Pr. 21.

Třešťaf = *třeštití*. Slov. Zátur.

Třeštilka, y, f. = *ztřeštěná ženská*. Kra. Moor. 33.

Třeštírdlo, a, n. = *ztřeštěnec*. Sterz. II. 880.

Třeštivka, y, f., *delirium tremens*. T. opilců. Nár. list. 1894. č. 332. odp.

Třetinka, y, f. = *třetí služka ve větším hospodářství* pomáhající hospodyně hlavně v kuchyni, při obědě a p. U Bolesl. NZ. IV. 108. Cf. Staršinka, Mladšinka.

Třetinník, a, m., *Drittelbauer*, m. Sterz. I. 704. b.

Třetoklasník, a, m. = *žák třetí třídy*. Slov. Phld. XII. 292.

Třevačka, y, f. = *tředle*. NZ. II. 562.

Třevo m. *střevo*, s *sesuto*. Brt. D. II. 279.

Třezalka = *laskarec*, *amaranthus caudatus*. Vek. Val. I. 156. Hojení jí. Vz Vek. Val. I. 159.

Trh. Prvého trhu se drží. Cf. Kupec (3. dod.). Phld. 1894. 195. Tak sem ho rád uvi-

děl, jako matku z trhu (rád, poněvadž vždy něco přináší). Vek. Val. I. 111. Chceš otržít (dostat). Odo mňa ľahko môžeš, blízko si trhu (utržení něčeho). Phld. 1894. 440. V trhu někomu státi. Arch. XIII. 260. — (Ten dialekt) má své trhy a spády v hlaholu mistrné, in pronuntiatione. Bl. Gr. 341.

Trhač, e, m. = nástroj k stípání prun (v košíkářství). KP. VIII. 119.

Trhačka, y, f. = *trhačí stroj*, *Fitzenreisser*, m. Sterz. I. 928. — **T.**, vz Šanda (3. dod.). — **T-čky** = šaty před krámem vyvěšené, jež zloději rádi strhují. Us.

Trhance = *žgance*, kousky pod polévku. Val. Brt. D. II. 473.

Trhanice, vz Stropnice (3. dod.).

Trhano = *trhaně*. T. rozprávalo. Phld. 1895. 428.

Trhař, e, m. = *kdo na trhu kupuje*. Rai. Rod. 93. — **T.** = *kdo žene voly na trh*. Dač. Brt. D. II. 403.

Trhati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. T. prve než uzrá. Čes. I. VI. 128.

Trhovec, vce, m. = *kupec*. Chč. S. 235.

Trhovice, e, f. = *sprostá halena z hrubé huně*. Mor. a slov. NZ. III. 424.

Tri. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 179., Gb. Km. -i. 48., 49. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a Přer. 51., u Bystřice 80., u Litovle, Konice a Jevíčka 118., v Brněn 173., u Tišn. 191., u mor. Kruml. 217., na Žďársku 257., u Kunšt. 288.

Triasť = *třásti*. Slov. Kal. S. 188.

Třibiti, strsl. *trěbiti*. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 28.

Třibro m. *stříbro*. Us. Gb. H. ml. I. 488.

Třibufar, e, m. = *kaditelnice*. Laš. Slovo cizí. Brt. D. II. 219.

Třicátný. T. officiant. 1752. Mtc. 1895. 143.

Třicetník, a, m. = *setník*. Kabt. 90.

Třičtvrtělánik, a, m. = *vlastn k³, lánů 45 koreň*. Vz NZ. III. 144.

Třideátky. Cel. Pr. m. II. 607. a j.

Třideň, duě, f. = *střídavé dárání oběm chudým*. U Přelouče. Quis.

Třidevitiklanný. T. vřed. Vek. Val. I. 127.

Třidevitní. T. vřed. Vek. Val. I. 127.

Třidílnosť. Princip t-stí (v hudbě). NZ. III. 299.

Třidlo, a, n., vz Dřidlo (3. dod.).

Třidnictví, n. T. ve škole = úřad třidního učitele. Věst. 1896. 147.

Třidsiatok, tku, m. Prišel na psi t. (na mizinu). Phld. 1894. 411.

Trie v Rkk. Vz List. fil. 1896. 523.

Tried (trzyed), sorte. Podle obyčeje poperého t. vnide, aby oběť zažehl. Ev. vid. 118. Luc. I. 9.

Trieliť = *pádití; klásti mnoho dříví na oheň; cheatně jíti*. Slov. Kal. S. 188.

Triesma, pl. = *štrapce*. Slov. Kal. S. 188. Vz Úrosky (3. dod.).

Trieska, vz Tríska.

Triformacetal, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 24.

Triglycerid, u, m., tuk. Vstnk. IV. 143. T-dy slují všechny aetherové sloučeniny tratomového alkoholu glycerinu, v nichž ve-

skere tři alkoholické hydroxyly glycerinu nahradily svůj vodík jednoatomovými zbytky kyselin. Vstnk. IV. 101.

Tříhranatý. T. lopatka. Lomn. (Zbrt. Tan. 120).

Trichlormethylester, stru, m. Vstnk. III. 410.

Trichloroetový. T. kyselina. Vstnk. III. 410.

Trikarbonový. T. kyselina. Vstnk. III. 4.

Trikolka, velociped. Us. Nár. list. 1894. c. 224.

Trikrálský. T. hra na Val. Vz Vek. Val. I. 70. nn.

Trikusý. T. mužský střevíc. Wtr. Krj. I. 489.

Trikvětý. T. prýt (rostl.). Čl. Zrůd. 14.

Trilimecový. T. plášť. Rais. Rod. 36.

Trilo, a, n. = *část staru tkadlcovského,* kterou se osnova potírá V Hontě. Phld. 1891. 310.

Trímaf. Skromne vedeli sa t. (chovatí). Phld. 1895. 738.

Trinitrobenzoový. T. kyselina. Vstnk. IV. 19.

Trinitrocymol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Trinitroparethyltoluol, u, m. Vstnk. IV. 6.

Tríny = *zbytky od krmení koní na cestě.* Val. Brt. D. II. 403.

Triolein, u, m., v lučbě: $C_2H_5(C_{18}H_{33}O)_2O_2$. Vstnk. IV. 105., 144.

Tripalmitin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 144.

Tríř = Trier mě. Pass. 330.

Trírohoun, u, m., trilemma. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 12.

Trisdiazobenzolamid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Tríska. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. Trieska daleko od kláta nepadá (dítě podobno rodičům). Slov. Zátur. Je na triesku vyschnutý (hubený). Phld. 1894. 373. Jak t. jsem vyhubl. Slov. Lit. Ven. 28. Dá na sebe (sobě) triesky rubat. Slov. Nov. Př. 526.

Tríslec, slce, m., Gerbsäure, f. Am. Orb. 69.

Tríslo, strsl. črěsla. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. — Ze mu hlíza v tríslech naskočila. Arch. XII. 39. — T. n. *tríslo* = *ozdůbka* ze žlutých dráteků na pentliku nevěstině. Han. Brt. D. II. 403. Cf. Slávy (3. dod.).

Tří sta = *nejmenší pokuta* prý 300 kruchů soli (6 hřiven). Vz Pras. Těš. 65.

Trístěžnový. T. loď, Schuan, f. Sterz. II. 552.

Trísti, obyč. třepati, také u Kojetína. Brt. D. II. 27., 52. Cf. Slámu protříst. Soyk. Ruk. 112.

Tristram. Cf. Vlč. Lit. 24., 27.

Tríska. Má tríska za uchem (třeští. Cf. Třešć). Čern. Př. 21.

Třítí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79. Pychem na něj třel. Arch. XIII. 298. Prkua třítí (= řezati). Arch. XIV. 471. — **komu oě.** Cf. Přiserac (zde).

Trívědro. T. vína. Chč. (Vlč. Lit. 172.).

Trivium: čtení, psaní a počítání. Stě. P. př. 13.

Trjaška, y, f. = *zimnice.* Phld. 1893. 371.

Trkačka, y, f. = *kráva* (potupně). Prostěj. Brt. D. II. 403.

Trkani = Brekaři. Tkč.

Trkati. Trkalo ho dobré bydlo. Brt. D. II. 403. — **co komu** = *dáti.* Švihácina Brt. D. II. 520.

Trkvas = *hlupec.* Také slov. Phld. 1893. 621.

Trla, y, f. = *hubená kráva* (trdla, *d* před *l* vypadlo). Pastr. L. 147.

Trlek. Ze tu dva vzteklice k sobě poběheta aneb jiná t-ky. 1500. Rokyc. Post.

Trlice m. trdlice, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Trmačov, a, m., zřícenina na Mor. Mtc. 1896. 121.

Trmaš, e, m., potok v Nitran. Phld. XII. 71., 554.

Trma-vrma, gt. trmy-vrmy, f. = *zmatek.* Trmyvrmy důfal použít k úteku. Phld. 1894. 527. Okolo bola t., premávka tak živá. Phld. I. 95. 53.

Trmen. Osnovu táhlem n. provazy a sekerou na t. utáhnouti (v tkadlcov.). NZ. IV. 40.

Trmenný. Vz Stronovní (3. dod.).

Trn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. To mu bylo trnem v botě (nemilé). Šml. VII. 146. Je mu ako trn v päte. Slov. Nov. Př. 559. —

T. španělský, kvítko sedmero bratří. philadelphus coronarius, rostl. Brt. D. II. 506. —

T. = pařez. Trny dobývati. Sev. vých. Čech. Prof. Votruba.

Trnavá Hora, vrch v Gemer. Phld. XII. 389.

Trnavka, y, f., obec v Tekovsku. Phld. XII. 339.

Trnavský. T. různorečí na Slov. Phld. 1893. 235.

Trnec, nce, m. = *mladý trnový* (švestkový) stromek. Val., slov. Brt. D. II. 403.

Trní. Hodila sestře do trní groš (říká se o mladší sestře, vdá-li se dříve než starší). U Chrásti, Strakon. NZ. III. 109., IV. 194. Ovce jsou v t. vždy tu něco nechá vlny. Bl. Gr. 305. T. psí, vz Psí trní (3. dod.).

Trnka. Nechávej-li se stopky na trnkách, budou na rok zase trnky; Když trnky n. jiné ovoce lehko od stopek odpadává, bude na rok mnoho ovoce. Vek. Val. I. 164. Někomu rostou vsady jen trnky a každá cesta trním zarůstá. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feull.

Trnník, a, m. = *třetí kapr.* Dšk. Jihé. I. 11.

Trnohmatec, tee, m., centrotoma, brouk. T. soumravný, c. lucifuga. Vz Klim. 271.

Trnožec, žce, m., chaetarthria, brouk. T. semenový, ch. seminulum. Vz Klim. 115.

Trnoševý kožojed, brouk. Klim. 359.

Trnošitý jednočlenec, brouk. Klim. 357.

Trnovec, vce, m., statek v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 339.

Trnovo, a, n., riečka v Turci. Phld. XII. 339.

Trnožový. T. stůl (s trnožem). Čel. I. V. 320.

-tro. Subst. ukončená v -tro nepřijímala z pravidla v gt. pl. pohybného *e*: jítro — jitr (jiter). Otc. I. Cf. Gb. H. ml. I. 165.

Trocilka, *trucilka*, y, f. = štricle: chleba, másla. Brt. D. II. 484.

Trocoun, u, m. = *dracoun*. Wtr. Krj. I. 388.

Troch. V té číši troch vzácný zbyl (troška). Krs. Moor. 76. To (ovoce) za námi po troše odsýlejí. Kat. z Žer. I. 92. — **T.** = *trok*, *drak*. Zábř. Brt. D. II. 403.

Trochilník, u, m. = *žlábkovník*, hoblík. Ott. XI.

Trojáč, e, m., *triplax*, brouk. T. červeno-nohý, t. *rufipes*, červenoštitý, *scutellaris* (*col-laris*), dvojbarvý, *bicolor*, měďobarvý, *aenea*, rudohlavý, *lepida*, ruský, *russica*. Vz Klim. 308.

Trojačka, *trojanka*, y, f., *troják*, u, m. = žito seté s ječmenem a ovsem. Vck. Val. I. 19.

Troják koryčanský. Vz Tanec mor. (3. dod.). — **T.**, vz předcház. Trojačka.

Trojakosť, i, f., *Dreifachheit*, f. Am. Orb. 98.

Trojan, u, m. = *bobřek*, *vachta*, *limonka*, *trymfulija* (laš.), *menyanthes trifoliata*, rostl. Brt. D. II. 505.

Trojanka, vz předcház. Trojačka.

Trojanský. T. chronika (první tisk český). Cf. Vlč. Lit. 250.

Trojboký. T. pořadenstvo. Am. Orb. 73.

Trojbřitký, *dreischneidig*. T. meč. Sterz. I. 657. b.

Trojčisarství: Rakousko, Rusko a Německo r. 1872. Vz Nár. list. 1894. č. 272. str. 1.

Trojčelenec, nce, m., *triarthron*, brouk. Vz Klim. 289. — **T.**, *tritoma*, brouk. T. beze-skvrnný, t. *impustulata*, černý, *picea*, čtvero-dubký, *quadriguttata*, čtveroskvřnný, *quadri-pustulata*, desítitečný, *decempunctata*, dvou-skvrnný, *bipustulata*, hnědoštitý, *fulvicollis*, nedílný, *atomaria*, mnohotečný, *multipunctata*, rameno-skvrnný, *humeralis*, rudostitý, *rufi-collis*, topolový, *populi*. Vz Klim. 328.

Trojčelenník, *trixagus*, brouk. T. plšnatý, t. *tomentosus*, zakouřený, *fumatus*, žlutý, *flavescens*. Vz Klim. 358.

Trojhlasně. T. hráti, zpívatí. Šlād. Žen. 63.

Trojhonný. T. n. trojstranné hospodárství lesní. Ott. XI. 670. a.

Trojhrance, e, m. = *trojhran*. Kterak t. můj přerokosně zvoní. Hdk. Cyk. mel. (Dhn.).

Trojhrotec, tce, m., *dinopsis*, brouk. T. žravý, d. *erosa* (*fuscata*). Vz Klim. 176.

Trojhrotý matnolesklec, brouk. Klim. 45.

Trojice. Mláčení v t-ci: Šišky s máslem už budou. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Trojičnost, i, f. T. bytostní; zákon t-sti; boží t. Am. Orb. 9., 8., 6.

Trojičný. T. voda = voda na sv. Trojici z lúčnej rosy před východem slunce nasbíraná. Mor. Mte. 1894. 18., 101.

Trojihranný m. trojhranný. Háj. Herb. 324. b.

Trojtrohý m. trojrohý. Háj. Herb. 172. b.

Trojka, y, f. = *trípalcová fosna*, *Dreilingsdiele*, f. Sterz. I. 702. a.

Trojklonoměrný. T. hlacenstvo, *triklino-metrisches Krystallsystem*. Am. Orb. 87.

Trojkoalice, e, f. T. Rakouska, Německa a Italic. Šipy. 1895.

Trojkončitý. T. podoba praporece. Wtr. Živ. c. II. 921.

Trojkruh, u, m. NZ. II. 679.

Trojkvětý. T. prýt. Vstnk. II. 570., Čl. Zrůd. 15.

Trojkýlý úženec, brouk. Klim. 230.

Trojlistenný. T. vidlan. Čl. Zrůd. 19.

Trojlodní. T. kostel. Wtr. St. nov. 193.

Trojník. Za t-kem by hual veš do Vidna (o lakomci). Brušp. Hledíková. — **T.**, a, m., *triphyllus*, brouk. T. tečkovaný, t. *punctatus*. Vz Klim. 328.

Trojovcový. T. průřez kaleidoskopu. Am. Orb. 36.

Trojovec, vce, m. = *trojhran*. Am. Orb. 36.

Troj papežství, n. Vlč. Lit. 97.

Trojporádenstvo, a, n. (v přírodě). Am. Orb. 8.

Trojřestice. Am. Orb. 74. Cf. Řestice (3. dod.).

Trojřestíci rostliny. Am. Orb. 74. Cf. Řestiti.

Trojrozměrný. T. atom. Vstnk. II. 279.

Trojrublový. T. bankovka. Phld. XII. 358.

Trojsalaje, *dreifache Salze*. Am. Orb. 61.

Trojsborový. T. volební soustava (dle níž jsou volitelé rozděleni ve tři sbory). Nár. list. 1893. č. 302.

Trojskvrnný křížák, brouk. Vz Klim. 74.

Trojstěžník = *trojstěžná loď*. Cop. 42.

Trojtaktový. T. methoda Heglova. Krejč. Psych. 12.

Trojtlamý. T. Cerber. Vrch. Rol. XXXIV. 155.

Trojúderný. T. takt. Vz Phld. 1894. 691.

Trojlajkový. T. flotilla. Stě. P. př. 127.

Trojzblový = třístebelní. T. povřísl. Brt. D. II. 438.

Trojznaký korník, brouk. Vz Klim. 157.

Trojzubec, bce, m., *oxylaemus*, brouk. T. válcovitý, o. *cylindricus*. Vz Klim. 351.

Trojzvuký. T. skupina. List. fil. 1895. 435.

Trojžebrý. Vz Vodošlap (3. dod.).

Trok, vz Troch (3. dod.).

Trokšiar, u, m. = *materáček*. Cf. Postru-heň. V Kremnici. Phld. 1894. 312.

Trolda, y, m. = rychle mluvící. Kotk. 96.

Trolinky, vz Tradlina (3. dod.).

Trolník, u, m. = *stroj drticí*, *Desinte-grator*, m. Sterz. I. 667. a.

Trombasa, y, f. = *trouba*. Ty t-so (na-dávka)! Brt. D. II. 403.

Tromfalla, e, f. Žena varí t-liu (hněvá se). Phld. XII. 681.

Tromometr, u, m. Vstnk. IV. 136.

Tromometrický. T. pobyb. Vstnk. IV. 137.

Tromoseismometr, u, m. Vstnk. IV. 136.

Tropový. T. kyselina. Vstnk. III. 16.

Troska. *T-ky* = *uhry* (choroba prasat). Brt. D. II. 492.

Troškárif = *po trošce dělati*. Načo t.? Phld. 1894. 189., 1895. 284.

Trošty = *klenoty* (prsteny, knoflíky, drahé kamení, stříbrná jablka atd. visící na páterích). Wtr. Krj. I. 517.

Trouba. Trábiti trúbá. Chč. m. s. III. 113. T. proti mračnům. Vz NZ. III. 39. Není radno po lidských trubách vodu pítí (všemu věřit),

co lidé povídají). Rais. Rod. 78. — **T.** štramberská = *rěč*. Vz Stramberský. — **T. plátina**. 1541. Ned. Zábran. 38. T. plátina = 50 loket. Arch. XIII. 112., 473.

Trouběčka, y, f. Kožíšek (ženský) s t-kami (mél kolem pasu ozdoby podobné troubkám). Duf. 197.

Troubení. T. za bouře na mračna (na rohy a lastury). Vz Zbrt. Pov. 119., NZ. III. 39.

Troubití, vz Trouba, Troubení. Bodaj ti psi na pohrabe trúbili (húdlí). Phld. 1894. 315.

Troud. Když jest t. syrový, křes jak chceš, nic se nechytí, by pak bylo železo vocelové a kámen dobrý (o surovém lidu). Bl. Gr. 314.

Troufalý. T. žvác. Brab. 61.

Trouchník, a, m., enicmus, brouk. T. cihlový, e. testaceus, černý, consimilis, hubní, fungicola, malý, minutus, příčný, transversus, srstnatý, hirsutus, uhlový, anthracinus, vráscitý, rugosus. Vz Klim. 323.

Trousiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 45., 82. T. hrachem. XVI. stol. NZ. IV. 310.

Trouvat m. *troufati*, f v r. Žďár. Brt. D. II. 250.

Trovat m. *troufati*. U Tišnova. Brt. D. II. 186.

Trovif = *utráceti*. Trovil na děti. Phld. 1893. 512. Aby nemusel na nové šaty t. (vydávati?). Phld. 1896. 219.

Trpácky. V Štítnické doline mluví sa t. Phld. 1893. 552. Vz Trpák.

Trpalky = hrušky. NZ. V. 586.

Trpaslík. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Trpce doloženo ze stré. v List. fil. 1895. 97. z Vít. 49. b.

Trpěice, e, f., druh hrušek. ČT. Tkč.

Trpědlivě. GR. Nov. 43. pod čarou.

Trpědlivý. GR. Nov. 25., Hus (List. fil. 1896. 59.).

Trpědlivost, i, f. Hus. (List. fil. 1896. 59.).

Trpela, y, f. = *železný oblouk*, jímž jsou spojeny brány (jímž se vláčí). Brt. D. II. 450.

Trpělčí. Má t. sádlo = trpělivost. Heršpice. Rous.

Trpělka místy *trpěluška*. Znamení otázky u Trpěluška v IV. 203. vymaž.

Trpěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 79. — **abs.** Kdo t. zná, zná jednat těž. Zvič. Mlt. 58. — **oč** = *usilovati oč*. Já jenom vo to trpím, aby... Kunšt. Brt. D. II. 403.

Trpezlivost. Lidská t. 1560. Phld. 1894. 3.

Trpilka, y, f. = *trpělka* (pták). V Podluží. Mtc. XVIII. 244.

Trpinka, y, f. = *chocholous*, *trpělka*, *bábička*, *alanda cristata*, pták. Brt. D. II. 403.

Třpka, y, f. = *truka*. T-ky jísti. 1560. Phld. 1894. 3.

Trpko (trpce) tomu odporoval. Lerm. II. 33.

Trpký = *bídami ohklčený*, *zarmoucený*. T. Maria. 1598. Phld. 1894. 2.

Trpný. T. rod. Jak naznačují Čech. trpný rod sloves. Vz Kla. Sklad. 35. Mají vo to vod purkmistra trestání býti. 1574. Pras. Rem. 7. Tak jest psáno prorokem. Ev. víd. 44. Mat. 2. 5.

Trpó = *teprv*, *teraz*. Phld. 1893. 374.

Trpov = *trpó* (3. dod.). Phld. 1893. 557., Pastr. I. 147.

Třpytočelý. Vz Špičatec (3. dod.).

Trskot, a, m., vz Brávník (3. dod.).

Trsovitý. T. slimýši, hydroidea. Vz Ott. VIII. 795.

Trspaslk. Arch. XIV. 202. V rejstříku tamtéž je: trpaslk.

Trsf. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 349.

Trstenica, e, f. = *rákoska*. Phld. 1895. 75. Cf. Tarbavý (3. dod.).

Trščený = *trstěný* (trst). T. zvíře, fera arundinis. Vz *sl* v *šc*, Gb. H. ml. I. 390.

Trtat = *trckati*, *trckem běžeti*, trippeln. Val. Brt. D. II. 403.

Třtie, *třti* m. trstje. List. fil. 1895. 90.

Třtina od trest. Čern. Př. 57. (Dle Bl. Gr. 345. od třesení-se).

Trtiti = *trtoliti*. Kotk. 78.

Trtý = *třený*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Trúba = *záhyb*. Sukně skládauá na trúby. Sbor. slov. I. 42. Cf. násl. Trúbelka.

Trubač = kdo troubil na roh. Vz Zbrt. Tan. 22.

Trubej, e, f. = *stoka*. Slov. Kal. S. 189.

Trubejš. Vz Ott. VIII. 797.

Trúbelka, y, f. Čepec s t-kami čili čipkovými závitky celou tvář obrubujícími. Slov. NZ. III. 224., Sbor. slov. I. 46.

Trubiroh = *hlupák*. Phld. 1894. 195.

Trubka = *tolik hrubší koudle*, kolik po vyčesání v ruce zůstává; jinde *hrstka*. V Porubě ve Slez. Ces. I. I. 133.

Trubný, vz Trubní. T. rybníky u Poličky.

Truc s gt. On je truc toho a toho = právě takový jako ten a ten. Val., slov. Brt. D. II. 403.

Trucilka, vz Trocilka (3. dod.).

Trud. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 416. Aby po trudu (= namáhavé jízdě) odpočinul. GR. Nov. 51.

Trúd = 1. *troud*; 2. *trubec*. Slov. Kal. 8. 189.

Trudně. Dle Bl. Gr. 324. slovo polské m. bídě, žalostně, neukojitelně a p.

Trudza, y, f. = *trud*. Zvolen.

Truhelný = od truhly. T. zámek. 1572. Mus. 1894. 514. Cf. Truhelní.

Truhlář. Seděl na lavici, jakoby ho t. k ní přiklízil. Šml. VII. 176.

Truchle. T. plakati. Krist. 2. b. — Kat. 2286.

Truchlenka, y, f. = osoba upejpavá, nemluvná. Slavkov. Brt. D. II. 403.

Truchlovrbá, y, f. Slow. 56., 174.

Trůj, e, f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Trumarina, *trumerina*, v, f., tromba marina, trouba mořská. Čern. Př. 76.

Trumpetna, n vsuto. U N. Kdýné. Mus. 1895. 181.

Trumpetry, jablka. NZ. V. 522.

Trůn. T. vysokým a hlas náš malým. Brab. 41.

Trunkat. Kumpáni a t-ti nechovají se náležitě. 1547. Kutn. šk. 8. Cf. Domicell (3. dod.).

Trůnní. T. balvan (sloužící za trůn). Slow. Lil. Ven. 125.

2. **Trup**. Napi sa, oстанеš blázen; nenapi sa, už si celkom t. (říká opilec). Slov. Zátur.

Trupelík, u, m., Erdmetall, m. Am. Orb. 59.

Trupelivost, i, f. T. věci. Am. Orb. 59.
Trupla, y, f. = *trupel*, nepálená cibla. Záp. Mor. Brt. D. II. 433. Cf. Cibla (3. dod.).
Trus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.
Truskavec, vz Sporýš (3. dod.).
Truštiti, vz Trouskati. Plemená truštily sa jako vlny mořské. Phld. 1896. 698.
Truf m. rtuť přesmyknutím. Brt. D. II. 251. Také v severových. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Trutina. Nocleh měli na zemi na t-nách postlaných. Tk. X. 17.
Trvatí. Bude trvám přseti. Zde jest *trvám* adverbialní vložkou. Cf. Gb. H. ml. I. 138., Myslití. — **jak dlouho**. Všecko trvá, až se strhá. NZ. V. 544.
Trýhraný m. troj-, tříhranný. Háj. Herb. 172. b.
Trychtýř. Americký t. v knihtiskárně. Vz Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuil.
Trymfulia, e, f. vz Trojan (3. dod.).
Tryn, u, m. = *trn*. Laš. Brt. D. I. 104.
Tryp, u, m. = *planý axamit*. Wtr. Krj. I. 361.
Tryps, u, m. Černý t. na kalhoty. XV. stol. Hrš. Nách. I. 473. Cf. předcház.
Trýrohý m. troj-, třírohý. Háj. Herb. 115. b.
Tryskati = *tryskem jeti*. Na Martissu trysknul v divém honě. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 191. V ráz na kůň trysek (vyskočil). Vrch. R. I. XL. 131.
Tryzdn (trýzn). T. nad nimi pácháchu (d vsuto). Pass. klem. 106. b. (Gb. H. ml. I. 408.).
Trzeviky = *střevíce*. Ve Spišsku. NZ. III. 405.
Tryznilé, e, m. = *tryznitel*. Krs. Moor. 39.
Trzniti = *trýzniti* (y odsuto). Brig. F. 136.
Trž! *trž!* Volání na ovce z pastvy se vrátivší, aby se po svých domech rozešly. Val. Brt. D. II. 351.
Tržiti s kým oě. Aby s nimi o ně (víno) netržili, handeln. Kat. z Žer. I. 152.
Tržné (trzne). Kml. Urb. 110., 305.
ts se v V. Kal. nemisi: bohatství. 128. a j., knížetství. 348. a j. — **ts** odsuto: měský m. městský. Gb. H. ml. I. 399.
tsk mění se v *tek*: světský -- světeký. Brig. 17. (Gb. H. ml. I. 480.). Směšuje se v *ek*: maydlo benácké. Háj. Herb. 142. b. Elsäcký. V. Kal. 201.
tš mění se v *č*: větší -- věci, huščí m. hustší. Gb. H. ml. I. 394. Větší -- vječi. V Chromei. List. fil. 1894. 278.
Tšči = *prázdný*. Gb. H. ml. I. 394. T. strě., né. štitroba.
Tščicě = *tesknota*. Gb. H. ml. I. 344.
Tščitroba. O vývoji tohoto slova cf. Gb. H. ml. I. 565. a násl. na tščitrobu.
Tščivý, inanis. Z. wit. 106. 9., Brig. F. 46. na *tščitrobu* ze *tšču-útrobu*, smíšením *ččitrobu* s dalšími změnami *čtitrobu*, *štitrobu*. Gb. H. ml. I. 394.
ft mění se v imper. u Zábř., Litovle, Konic, Jevicka v *jt*: platte -- plajte; u Jemnice v *jt* u. *et*: plajte, vracete. Brt. D. II. 112., 128., 269. V Drahausku se nemění: zaplatte. Ib. 101.
Tu = *tam*. Jenž s ním tu (u Troje) biechu. AlxV. 831. Pomeškov tu (v Aegypte) dosti

v mále. Ib. 2148. Uda se mu tu přijeti, kdežto ta modla přebývá. Ib. 2192. Došel tu, kdež není bída. Mus. 1884. 272. Tak e sar do jiné hospody šel a tu spal. GR. Nov. 148. 7.
Tubing. V T-gu (sg.). V. Kal. 370.
Tucen, u, m. = *tucet*. Wtr. Krj. I. 399.
Tucet, z Dutzend, n odsuto Gb. H. ml. I. 382.
Tuča. Cf. Gb. Ruk. 567. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.
Tučenka, y, f., uzenářské jídlo. Nár. list. 1895. č. 37. odp.
Tučiti. Přišli tučit sa na našem poli. Phld. 1895. 3.
Tučné, ého, n. = *omastek*. 1539. Wtr. Živ. c. I. 548.
Tučný, tučen, éna, o. List. fil. 1895. 301. T. ako medved. — *T. muž, tlčimuž, tučmž, tlčimuž, cralniček, rozchod, rozchodník, spuřček, stomocí*, sedum acre, rostl. Brt. D. II. 507. T. mužík, *crassula major*. 1440. Mus. fil. 1896. 263. — T. uhli či koaxové uložene ve středních a spodních vrstvách, velmi lesklé, nejvýhřevnější. Mtc. 1895. 321. Cf. Hubený Polohubený. Anthracitový.
Tudentom = *tudy*. Tišn. Brt. D. II. 197.
Tudle, d přísuto. Us. Gb. H. ml. I. 409.
Tudletky = *tudy*. U Kruml., Znojma Brt. D. II. 220.
Tudletkým = *tudy*. U Kruml., Znojma Brt. D. II. 220.
Tudfikačka, y, f., vz Tudfikat (3. dod.).
Tudfikat. Tudfika na tudfikačku = píská, hraje (po měsně). Zlín. Brt. D. II. 404.
Tudymatok = *tudy*. Tišn. Brt. D. II. 197.
Tuhlesten, s přísuto. Dšk. Jihč. I. 41.
Tuho. Držali jich tam (na vojné) t. Brt. D. I. 347. Počnůt ho oba táhnouti t. (tuze) Zrcadlo marnotr., Mus. 1873. 246. Moje kone dosci tuho chodzá, ale susedové ešče tužej (tužej). Phld XII. 697.
Tuhdy = *tehdy*. Rad. zvíř., Hus I. 173. (Mus. 1896. 260.).
Tuhoblanný váček. Hlav. Obrz. 11., Vstak II. 556.
Tuhovací stroj, Graphitiermaschine, f. KP VIII. 233.
Tuhování, n., Graphitieren, f. KP VIII. 235.
Tuhý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.
Tuhýk, vz Sejček (3. dod.). -- **Ť**. veliký, menší a rudohlavý, *lanius excubitor*, *minor* et *rufus*; **č**. obecný, *lanius collurio*, místy na Mor. *malý strakapoun* (i v Čech.), *strachopid*, *strakoš*, *strakáč*, *španělský vrabec*, *člaský vrabec*. Vz Mtc. 1893. 303.
Ťuk, a, m. = *tuhýk*, *kalous*. V Lohovci. Mtc. XVIII. 243.
Tujška, y, f. = *svínka*. Slov. Kal. S. 189.
Tuk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. Chemie tuku. Vstak. IV. 104. Fysiologický původ tuku. Ib. 92. nn.
Tukostrom, rostlinný rod z čeledi brslenovitých. Vz Ott. VIII. 475. a.
Tukovec, i, f. = *tloušťka* (člověci). Slov. Phld. 1896. 288.
Tulačka. Na t-čky choditi. Kabt. 34. -- **T.** = *sekera*. Hrš. Nách. I. 433.

Tulaj, e, násadka k dlátu. Lukovany. Brt. D. II. 404.

Tulaja, dle Bača = tululum. Laš. Brt. D. II. 404.

Tulák, u, m., *fučik* = trubice naplněná horlavinou a střelným prachem; dává se do raket. Vz Ott. IX. 747. (Schwärmer).

Túle m. tuhle. Dšk. Jihč. I. 33.

Tulér, e, m. = kdo dělá touly. Hrš. Nách. I. 491.

Tulich. Toto jm. teprv v 16. stol. zobečnulo. Wtr. Krj. I. 274., 610.

Tulikař při svatbách (o gajdošovi). Phld. 1895. 365. Učitel netulikal mezi versami (při hře v kostele). Ib. 216.

Tulipán. T. je hezké kvítko, ale nevoní. Tke. — T. *T-ny*, *slepý n. člč mák, mačec, lohútek, kokrhél, kokohrtl, ohníček, pleskanec* (ze jim děti pleskají o čelo), *pukavec, pandáček, panenky*, papaver rhoeas, rostl. Brt. D. II. 505. — T. = *sedlák*, že má na kožichu vzadu vyšitý tulipán nebo ozdobu, jaká bývá na ornatech. Polná. NZ. IV. 540.

Tulmace, e, f. = *tuml*, přesmyknutím l a m. Dšk. Jihč. I. 48.

Tulmačit = *tlumačit*. 1540. Mus. 1894. 403.

Tulpas, vz Vampula (3. dod.).

Tuluchinolin, a, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Tuly = *toulačky*. Slov. Kal. S. 189.

Tuman, u, m., stratus, Schichtenwolke, f. Am. Orb. 81.

Tumpach, a, m. = *tupec*. Kotk. 154.

Tumpachový = *ztupělý*. Jsem celý t. Kotk. 154.

Tun m. tuná. Slov. Pastr. L. 112.

Tunajšie = *zdejší*. Phld. 1892. 36., 465., 1894. 636.

Túně. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 415. Lacus, qui tonye dicitur. Eml. Urb. 13. — T. či rybna trh. 1593. Čel. Pr. m. I. 732.

Tunicin, u, m. = základní látka pláště smek, také zvířecí cellulosem zvaný. Vz Vstnk. III. 10.

Tunka, y, f. = *luěné semeno cizí*. Duf. 231., Brt. D. II. 404. (Třebíč).

Tůňka = *malá tuň*. Mtc. 1896. 20.

Tuot = *tot, ten*. V Novohrad. na Slov. Phld. 1894. 745.

Ťupek, pku, m. = *kousek, drobet*. Nemám ťupka pole. Brt. D. II. 404.

Ťupínek, nku, m. = *drobínek*. Jevíčko. Brt. D. II. 404. Cf. předcház. Ťupek.

Ťupkovaný kalužník, brouk. Vz Klim. 98.

Tupl. Tuplem něco dáti = dvojnásobně. 1633. Věst. op. 1891. 15.

Tuplák, u, m. = druh žbánu. Mor. Nár. list. 1896. č. 251. feuil.

Tuplbarchan, u, m. Wtr. Krj. I. 115.

Tuplbasplumort, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Mus. 1894. 234., Zbrt. Tan. 240.

Tupldukát, u, m. Hrš. Nách. I. 558.

Tuplšedesátník, u, m., mince. Hrš. Nách. I. 558.

Tupltolar, u, m. Hrš. Nách. I. 558.

Tuplŧykyta. 1615. Lomu. Peycha živ., Kat. z Zer. II. 74.

Tupohmatec, tee, m., chennium, brouk. T. hrbolkový, ch. bituberculatum. Vz Klim. 271.

Tupohvězdý. T. pořadí (v hlacenstvu). Am. Orb. 89.

Tuporohý mrvomil, šídlatec (brouci). Vz Klim. 183., 22.

Tupozub, a, m. = *zaniklý ssarec*. Ztk. 20.

Tupozubec, bce, m., micridium, brouk. Cf. Klim. 301.

Tupý. Tupí vypovídají se z Hloupětína přes Brusy do Otročina. NZ. III. 229.

Tur. Lidové podání. Cf. Zbrt. Pov. 71. pozn. 34. Odvozeniny vz v Kotk. 33. — T., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Tura, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Turák = *utorák, teraz druhák, droják* = dvouhaleř. Phld. XII. 372. — T., phaseolus multiflorus, rostl. Brt. D. II. 506.

Turán, erigeron. Vz Ott. VIII. 709. b.

Turán = *šátek* atd. Na mor. Slov. Brt. D. II. 466.

Turanisko, erigeron arcis. Mtc. 1895. 346.

Turany, dle Dolany, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Turča, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 76.

Turček, obec v Turci. Phld. XII. 246.

Turčeky, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Turecký. T. ručník = křiklavočervený. Phld. 1891. 667. To je turecká spravedlnost. Nov. Pí. 483.

Turek. Co ti T. běží za pátama (že tak pospícháš)? Phld. 1894. 549. — T. = *člověk barbar, pohan, zderec, drancíř, surovec, ukrutník*. Phld. 1893. 32., 1894. 667. — T., psí jm. Tkč.

Turica, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Tuřice. Na staré T. (nikdy). Phld. 1894. 449.

Turička, hrad v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 246.

Turičky, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phld. 1894. 61.

Turík, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Tuřín, val. kvak, laš. kvaček. Brt. D. II. 335.

Turina, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Turistika, y, f., Turistik. Nár. list. 1895. č. 184. odp.

Turkyňový. T. list. Světz. 1895. 7. Cf. Turkyně.

Turnací, f. = *starost*. Dšk. Jihč. I. 8.

Turna, y, f., obec v Požůnsku. Phld. XII. 246.

Turnaj m. turnej. Gb. H. ml. I. 137. O t. v XVI. stol. vz Wtr. Krj. I. 630. nn. Oděv k t-ji. Ib.

Turnajový. T. kyrys, kalhoty, tesáky, dřevce atd. Vz Wtr. Krj. I. 630.

Turner = věžový hudec a strážce. Phld. 1894. 600.

Turnit se = *dychtiti*. Zlin. Brt. D. II. 404.

Turo, a, n., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Turolúka, y, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 178.

Turopole, e, n., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178., 70.

Turov, a, m., hora u Náchoda. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 403.

Turová, é, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178., 70.

Turovec, pl., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.

Turovo, a, n., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 70.

Turpánový či *tyrpantový*. T. masť, z něm. Dürbandsalbe, f. Čern. Př. 59.

Tu's = *tu jsi*. Bl. Gr. 272. Posud.

Tušice, děd. v Zemplín. Phfd. 1895. 383.

Tušulaj či kalina, viburnum lantana, rostl. Vz KP. VII. 102. T. v košíkářství. Ib.

Túf = *túkať, troubiti; týti*. Slov. Kal. S. 190.

Tutati. Nová matka v úle tutá či troubí (před rojením-se včel). Tkě.

Tuték = *tu*. Tišň. Brt. D. II. 197.

Tufka = *tu*. Brněn. Brt. D. II. 176.

Tufké = *tu*. Tišň. Brt. D. II. 197.

Tutlati = *doutnati*. Parez pomalu tutlal. Chod. NZ. II. 650.

Tufmácký = *potměšilý*. Chovanie jeho bolo celé tufmácke. Phfd. 1896. 648.

Tútora, y, f. = *tutura, trubka*. Slov. Kal. S. 190.

Túzok. Lepší neska edom vrabec, ako zajtra t. Phfd. 1891. 744.

Túžavina, y, f. = silné pálení octa atd. Phfd. XII. 697.

Tužebnice, e, f., Oenantsäure. Am. Orb. 69.

Tužebník, philipendula. 1440. List. fil. 1893. 394.

Túžebný, *túžeben*. Brig. F. 28. (Buoh) túžeben (smuten, zarmoucen) jest, když málo vosku shoří (v kostele). Ché. S. 35.

Tužibud = *pojednou, neočekávané* a p. Vyšla sama a t. vedie si dvoch lidí. Phfd. 1893. 508. A t. přide razom chlapík. Ib. 1895. 235. — Ib. 1895. 687., 744.

Tužjej, vz Tuho (3. dod.).

Tužkárna. Národní t. v Budějovicích. Nár. list. 1895. č. 157.

Tužně = *těžce, krutě*. T. ji trápil. XVIII. stol. NZ. III. 518.

tv. V *tv* n. prisuto: vrátvička m. vrátička. Dšk. Jihč. I. 28.

Tvaj = *tvůj*. U Vel. Revúce. Phfd. 1893. 554.

Tvár. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O strč. skloň. Gb. Km. -i. 21. Hádání z tváři. Vz Zbrt. Pov. 89.

Tvářezpyt, Physiognomie, f. Vz Ott. IX. 796.

Tvárnice, e, f. = druh cihel (falcovka). Ott. VIII. 1026.

Tvárnost = *tvář*. Barva t-stí proménila se j. jest. GR. Nov. 108. 29.

Tvárný. Kteraký byl t. Ché. Mik. 490. Arapi (Arabové) jsú lidé dosti tvární v mra- vích. Kabt. 84.

Tvaroh. Dle Mkl. slovo domácí (tvar -og-); dle Mtz. z něm.; Čern. Př. 62. odvádí je z stíněm. twarc.

Tvarochtivý. T. kámen. Am. Orb. 9.

Tvaroslovný. T. zvláštnosti Háj. Herb. (z r. 1562.) a V. Kal. (z r. 1578.) vz v List. fil. 1894. 100. nn.

Tvarozpytecky. T. něco posouditi. Am. Orb. 71., 88.

Tvarozpytecký. T. věda. Am. Orb. 78.

Tvaroženice, e, f. = nějaké jídlo z tvarohu. XVI. stol. NZ. IV. 310.

Tvarožníček, čku, m. = *patáčky, patáci, tvarůžky, syrečky, pagáčky, syráci, seřevky, paternuze*, malva rotundifolia, rostl. Brt. D. II. 505. — T. = *tvarohový koláč*. Phfd. 1896. 306.

Tvarožník = *vdolek* etc. Světz. 1894. 158. b.

Tvarožný. T. pytlík. Arch. XIII. 494.

Tvaruh = *tvaroh*. Slez. NZ. IV. 499.

Tvarůžky, vz Tvarožníček (3. dod.).

Tverdo = *tvrd*. Ve Spiši. Phfd. 1893. 431.

Tvojho = *tvého*. Hrozenk. Brt. D. I. 12.

Tvojm = *tvému*. Hrozenk. Brt. D. I. 12.

Tvojský. Po tvojsku. Vz Bl. Gr. 76.

Tvor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Tvořec. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 30.

Tvořilo m. tvořidlo, d. odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Tvořitebný. T. dřevo = z kterého lze něco tvořiti, které lze všelijak ohýbati. Ott. VIII. 14. b.

Tvořiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Tvořivosyrovátečný. T. zánět duhovky. iritis seroplastica. Ott. VII. 124. b.

Tvorně. (Tancující) t. sobě počínají. Lom. Zbrt. Tan. 114.).

Tvrďák, u, m. = *houba*. Brt. D. II. 511.

Tvrďinový. T. souvislost u hmot tvrdých. Am. Orb. 14.

Tvrditi co jak. Co neví, nemá nikdo t. smělé. Vrch. Rol. XXXII. 108. — **co čím**. Praeparaty líhem t., sublimatem. Hlav. Obrz. 18., 19.

Tvrdně. T. někomu něco povědět. Růd. 22. b.

Tvrdníček, čku, m. = *přímět, úložník, rozsypanka, zlatotránk, senecio*, rostl. Brt. D. II. 507.

Tvrdo. Vz doklady ze strč. v List. fil. 1895. 98. T. státi. Št. Ř. 191. a., Št. Uč. 5. a. Uč. sa t. Brt. D. I. 280. T. spí. Šš. P. 482.

Tvrdocitý = *tvrdocitný*. Phfd. 1893. 388.

Tvrdopyský = *pyšný*? Phfd. XII. 680.

Tvrdoskorapečný. T. spory. Vstnk. II. 558.

Tvrdost = *platnost*. Na věcnú t. list tento jsme vydali; Potvrzujeme t-stí věcnú. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 39., 57.

Tvrdošín, a, m. Nov. Př. 562. Cf. Tvrdošina.

Tvrdý = *tolar*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520. — T. = *otužilý*. Je t. na zimu. Brt. D. II. 288. — T. = *nesnadný*. Město tvrdé k bránění. Ché. S. 235. — T. šátek = *zlatem vyšívaný*. Čes. I. V. 239. — T. Vzal ho na tvrdé (bil ho; odbyl ho). Slov. Nov. Př. 592., 648.

Tvrdza = *nouze*. T. rozum vzbúdza; Jen s velikou námahou a tvrdzou podarilo sa. Phfd. 1894. 196., 1895. 132.

Tvůj m. svůj také v Kat. 1263. a 2038. Pověz nám to z tvej milosti (2038.).

Tvůrce. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 30.

Ty. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 24., u Kojet. a Přer. 50., u Bystřice 79., u Zábř. 136., u Slavkova 149., v Brněn. 171., u Tišn. 192., u mor. Kruml. 216., u Kunšt. 237., na Zďár. 255., v Chomecku. List. fil. 1894. 278. nn.

Tybetka, y, f. = *šedý šátek*. Slez. Věst. op. 1894. 9.

Tyč. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Tyčkovina, y, f., Stangenholz, n Sterz. II. 470. b.

Tyčkrdle asi z něm. zdobn. Diskerle, z řec. *δίσκος* = okrouhlý kotouč kovový k házení. Čern. Př. 78.

Tyda = *tehda*. Dač. Brt. D. II. 282.

Týden. O pův. slova z 'týž den' a o jeho významu vz Mus. fil. I. 318.

Týhodní. T. placení. 1597. Kutn. šk. 60.

Tyjce. Na tyjce m. tyče. Gb. H. ml. I. 524.

Týka, y, f. = *tyč*. Phld. 1892. 562., 1894. 237.

Tykadlo (hmyzu). T-dla brvkatá, mečovitá, stencená, větvitá, vidličnatá. Vz Ott. XI. 389. a.

Týkanec, nce, m., aretocrea, jídlo. Dob. Dur. 90.

Týkati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Tykev vína n. láhvice. 1510. Arch. XIII. 342.

Tylanglový. T. fiertoch. Sbor. slov. I. 45.

Tylatka, y, f. = druh válečné sekery. Wtr. Krj. I. 621.

Tylec někdy = *kord*. Wtr. Krj. I. 177., 274.

Tylo = příční široká pentle na zadní části hlavy při pentlení nevěsty a družiček. Cf. NZ. IV. 434.

Týměř. Bl. Gr. 251.

1. **Týn.** Týnem ohradil vinnici. Ev. víd. 113. Marc. 12. 1.

Týnka, y, f., vz Ténka (3. dod.).

Týnkový = z *týnek*. T. plot. Záp. Mor. Brt. D. II. 439.

Týňový. T. plot. Cf. Tynie. Phld. XII. 317.

Týpl, u, m., z Giebel. Dšk. Jihč. I. 29.

Type = *trámy na strop*. Jevíčko. Brt. D. II. 404.

Tyř, e, m. = *Tyrus*. AlxV. 1176. (Gb. H. ml. I. 352.).

Tyran. T. dříve se mstí, než uražen byl. Alf. 76. — **T.**, nadávka úředníkům a jejich zřízcům (před r. 1848.). NZ. III. 512.

Týránek, nku, m. = *starček*, senecio, rostl. Č. Brod. Jím pomáhali si od týráni. Nár. list. 1896. č. 244. feuell.

Tyříček, čku, m., vz Dušník (3. dod.).

Tyřif = *běžeti*. Laš. Brt. D. II. 404.

Tyro. Os. jm. u Kosmy.

Tyrol. Z T-lu (sg.) vyhnán. V. Kal. 314.

Tyrola, y, f. = *tyrolka* (kráva). Tkč.

Tyrpantový, vz Turpánový (3. dod.).

Tysek, sku, m. Tesař dělal tysek do štoly vápenné. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 515.

Týti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Tytlati = *cpáti*. Co rád vidím já, to nebudem t. druhému. Phld. XII. 687.

Týž. O pův. cf. Šf. Stré. ml. 80. T. vyskytuje se někdy v zeslabeném významu a bylo by zajisté mylné, všude takovéto užívání pokládati za germanismus. Vz Kla. Sklad. 152. Lid ho neuzívá nebo jen zřídka máje: ten samý. O tom a o skloň. cf. Mus. fil. I. 316., 317.

U.

U *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 18. **U** *praslovanské* je střídnicí za jiné hlásky a dochovalo se do češtiny. Ib. 36. nn. — **U** *píše se* literou *u* n. *uo* a psávalo se také literami *ϋ*, *u*. Země bujná. Háj. Herb. 358. a. (Gb. H. ml. I. 263.). Na počátku slov a slabik psávalo se *u* a místo něho bývá často *au* v Háj. Herb. a V. Kal. Učastenství, udolí, neuroda, unor, umluva. Vz List. fil. 1894. 300. — **U** je střídnicí. Vz Gb. H. ml. I. 251. nn. — **U** a) m. *l* a *ḷ*: nevzau, nevideu, douinou (dolinou), punch (pluch), vuasy (vlasy), bou, povedeu, sedeou, lapau; ale: slovo, sladký. Slov. Phld. 1893. 238., 241., 427. (V Tekovsku, Jastrabie a j.); b) m. *ó* (*ou*): luka m. loka (louka), u Přer., Brt. D. II. 36., 37.; c) m. *o* před souhl.: ouce m. ovce, prauda. U Šliače. Phld. 1893. 242. — **U** se mění a) v *o*: rozom, rozoměti atd., Gb. H. ml. I. 258.; u Letonic, v Brněn., u mor. Kruml., Kunšt., Litovle, Konice, Jevíčka, Týnce, Prostěj., Olom., Zďársku, Zábř., Letovic: zavři hubo, sod, kos, mocha,

bodo (budu), žlova, budo, bróch, bok (buk); ale místy tato změna mizí; obyč. hubák. Brt. D. II. 156., 164., 205., 231., 247., 110., 121., 104. 92., 68., 67.; b) v *y*: z-mlady (z-mladu), znovy, zbyde (zbude), Gb. H. ml. I. 256., hluboké, nebydu, u Kunšt. Brt. D. II. 231., po česky. Ib. 247. — **U** *se* *dlouží* a) v Brněn. v *ó*: hóbe, Brt. D. II. 164.; b) v *ú*: túze, túle, v Kunšt. Brt. D. II. 231.; v *ou* ve slovech: kvícerou, žaloudek, soukno atd., na Zďár. Brt. D. II. 246. — **U** *se* *přehlasuje* v *i*. Postup a rozšíření této přehlásky vz v Gb. H. ml. II. 275.: brich, ale: čepicu, našu dušu, u Kunšt. Brt. D. II. 231., v Třebíč. se *u* a *ou* v ohýbácích koncovkách jmenných přehlasuje v *i* (*i* se krátí): ruži, duši, za peci, naši stodolu, za naši stodolou; po *c* se *u* a *ou* drží: palicou, čepicon, ib. 224. U Kroměř., Kojet., Přer., Litovl., Konic., Jevíčka, Zábř. a Tišn. se *u* někdy nepřehlasuje. Vz Brt. D. II. 14., 45., 110., 125., 183., 268. — Změny hlásky *u* v Chomecku vz v List. fil. 1894. 82., u Dra-

han, Brt. D. II. 101. a jinde na Mor. v Brt. D. II. 122., 1. 3., v Háj. Herb. a V. Kal. v List. fil. 1894. 208. nn. O rozličném vyslovování hlásky *u* na Hané cf. Brt. D. II. 8. Na Slov. je m. strsl. *u*: *u*, *ú* (*o*). Cf. Pastr. L. 104. — **U cizí** zůstává: regula — řehula, nebo mění se v *o*: řehole, nebo ve *e*: lektvař. Gb. H. ml. I. 264. — **U se přisouvá**: sedum, osum, Licumburk, nárut = nárt (Doud.). Cf. Gb. H. ml. I. 265. Sluza, sedum. Žďár. Brt. D. II. 247. — **U se odsouvá**: k apoštolském sboru, Hrad. 78., do dom, Šš., čom = čomu. Cf. Gb. H. ml. I. 265. Dom (domu), poznov. Žďár. Brt. D. I. 247. *U* se v dat. sg. skloňování zájmeného a složeného na Zlínku a j. někdy odsouvá: chudobném člověku, jednom, druhém. Ib. 3. — **U pohybné** v sedum a osum. Vz Brt. D. II. 186.

Ú vzniká. Vz Gb. H. ml. I. 255. — **Za ú** psáno *uo* a *uow*. Vz Gb. H. ml. I. 263. Mimo to psávalo se: *u*, *ū*, *ú*, *ū*, *uu*, *ue*, *rr*, *ieu*. Vz ib. 251. — Původní *ú* v středosloví *král* se v *u*, ale často v týchž slovích vyskytuje se proti *u* také *au* v Háj. Herb. a V. Kal.: houba — huba, kdoule — kdule, loub — luh, mouka — muka — mauka, ocun, tuž neděli atd. Vz List. fil. 1894. 300. — **U se mění a)** v *au* a toto v *ou*: súd — sand — soud. Toto *ú* se drží do první třetiny XIV. stol. Vz Gb. H. ml. I. 260. nn. U Jemnice a Třebíče a Žďáru mění se v *ou*: louka, kout, bouček atd. Vz Brt. D. II. 247., 268., 224. V Kosmogr. se rozšiřuje také v *au* — *ou*. 1554. Vz List. fil. 1893. 954. — **b)** v *ó* u Kroměf., Holešova, Morkovic, Letovic, Litovle, Konice, Jevíčka, Bystrice, Zábř., Slavkova, u Letovic, Brněn., Kunšt.: nesó, vedó, za našo stodoló, dlóho, kót (kút, kout), dóra, šcór, tróba. Brt. D. II. 14., 35., 63., 104., 110., 71., 121., 147., 156., 164., 231. Za *ú* a přehlasované z něho *í* jest vāude *ó* u Kojet a Přer., Olom., Prostěj., Tišn., mor. Kruml.: dlóho, lóka, sód, dóra atd. Brt. D. II. 45., 68., 183., 205. Kót, kókol atd. v mor. nářeč. Gb. H. ml. I. 253. Změny v Týnecku vz Brt. D. II. 92., v Chromecku, vz List. fil. 1894. 82. nn. — **Ú se nepřehlasuje místy**. Vz Brt. D. II. 125.

Ú se psávalo: *u*, *ú*, *ū*: skuro (skūro), bñh, mñž (mñže). Vz Gb. H. ml. I. 231. Kdy se začíná *ū* (m. *ó*). Vz ib. 243. **Ů** (*uo*) často m. *u* v Háj. Herb. a V. Kal.: bñjný, figūra, kálka, buolka, krūpíčka, kruopíčka, Jñdas, jñdský. List. fil. 1894. 300. V Letovicu vyslovuje se *ū* *zdlouha*. Brt. D. II. 101. U Kojet., Olom., Prost., Drahan, Litovl., Konic, Jevíčku, Zábř., Tišn., Třebíče vyslovuje se *krátce*: dum, stuł, dvur, Buh, kuñ. Brt. D. II. 45., 68., 101., 110., 121., 183., 224. V Přer., Slavkov., mor. Kruml., Kunšt. se krátí jen místy nebo jen v některých slovech: dum, kuñ, kuzle, kuža, pućit, pñdu atd. Ib. 14., 147., 205., 231. Místy jako v Přer., Kruml. má zvuk jako *ó* (*ú*): stól, pócít. Ib. 14., 205. Změny hl. *ū* na Chromecku vz v List. fil. 1894. 81. a po Mor. vz Brt. D. II. 122., 123. — **Či to kñn?** Vanķñ (m. Vanķñv). Bl. Gr. 68. Tak podnes v jihozáp. Čech. Mus. 1895. 175., 181. Tomášš, Jankñ, Havlñ m. Tomáššv, Jankñv, Havlñv atd. U těchto tvarů povědo-

most, že jsou to adj. possessiva, vymizela a proto se od nich odloučily a poněvadž nem vzoru skloňovacího s nom. sg. -*ū*, ustrnuly v tvaru -*ū* pro všechny pády: s Václavem Antoš. viděl jsem dra Tomášš. Skloňovati je bylo by theoretickou novotou. Kdy přípustno? Vz List. fil. 1895. 277. Za -*ū* pak psáno někdy -*ú* n. u. Mikuláš Peklu, lid Hospodinů. Vz List. fil. 1895. 271. Cf. -*uo* (3. dod.).

Ubabuchaný = *zahoulený*. Slov. Kal. S. 190.

Úbělník, a, *úbělorytec*, tce, m. = *rytec alabastru*, Alabasterer, m. Sterz. I. 118.

Überlauf. Odkázal jim u. dvou kukusů. 1592. Kutn. šk. XVI.

Überschor, y, m. = horný štrych, dva lány. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 82.

Úbezdušiti koho = *zabiti*. Kld. IV. 114.

Úbezoumit = *ukonejšiti*, *uchlácholiti*. Kunšt., Jevíčko. Brt. D. II. 404.

Úbezpečenství. A v jeho u. pobrali mi vozy. Páh. VI. 38.

Úbezpečiti se z čeho. Úbezpečivše se z toho, ne tak pilně města ostríhali jsou. Břez. Font. V. 382.

Úbezpečlivě = *bezpečně*. U. někoho o něm zpravit. 1721. NZ. II. 658.

Úběčka, y, f. = *hubička*, h odsuto. Us. Dšk. Jihč. I. 33.

Ubídněný. U. duše. Šml. I. 127.

Ubikvitář, e, m. = *německý praedikant*. Wtr. Živ. c. I. 198.

Ublinkání, n. Cf. Bumba (3. dod.).

Ubohý; *uboh*, a, o. List. fil. 1895. 302. U chvála, pýcha atd. (toho, kdo se nemá čechlubiti, pyšniti). Jicko. Brt. D. II. 405.

Úbor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 45.

Úborna, y, f. Slov. Lib. Ven. 32.

Úborovitý. U. rostl. Vz Ott. VIII. 516.

Ubosti se oč. Vz Ston, 2.

Ubostvo, a, n. = *ubožáci*. Špitálné v 1701. Věst. op. 1893. 47.

Úboža = *ubožák*. Betka, u. Phld. 1894. 263.

Ubožák. Na ubožiaka i pán Boh zabudne. Phld. 1894. 11.

Ubrus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. —

U. = vejl (jeptišky). Wtr. Krj. I. 553. —

U. (obrus) = obrusaná plachta. Phld. 1894. 494. Cf. Rusati.

Ubytý. Je to na obyť = ještě to ujde (geht an). Bylo s ním ešče na u-tů = k vydržení. Val. Brt. D. II. 405.

Ucelený. U. část spisu. Mus. 1893. 588. U. system. Krejč. Psych. 27.

Ucestka = *truskavec*, *sporýš*, *prašćák*, *krupavka*, *petržník*, *rlčoun*, *polygonum aviculare*, rostl. Brt. D. II. 506.

Ucišiti = *utixiti*. Mtc. 1894. 107. (slov.).

Ucmochtati komu co = *ledajak uvariti*. Brt. D. II. 299.

Ucpávkový. U. tuk. Nár. list. 1895. č. 61.

Ucuknouti. Kedz davaju, ber, kedz biju, ucukaj. Phld. 1895. 188.

Ucupánek (*hocopanek*), nka, m. = *malé dítě*, které se učí choditi a mnoho se unaví = *ucupá se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 405.

Ucupati se, vz *Ucupánek* (3. dod.).

Účastina, y, t., Actie. Phfd. XII. 323.

Účarenie, u. = *vyučování*. Phfd. 1896. 761.

Účedlničiti, nedobře usitatum, jako není discipulare. Bl. Gr. 211.

Účedník m. učenník, *nn* asi zméněno v *du*. Gb. H. ml. I. 375.

Účej si vlásky m. učeš si. Sš. P. 727. (Gb. H. ml. I.).

Účej m. úřečj (uřknuti), *r* odsuto. Gb. H. ml. I. 353. Ú. 1613. Zbrt. Pov. 63.

Účelodatný. Ú. idea. Krejč. Psych. 12.

Účeň — mučeň. NZ. V. 544.

Účenník, z učenný m. učený, vz *nn* m. n. Gb. H. ml. I. 375.

Účeřiti, *učerovati se* = *šklebiti se*. Mor. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Účes. Ú. mužské hlavy v XV. stol., vz Wtr. Krj. I. 126., ženské hlavy v XV. a XVI. stol., ib. 46., 371., čes. selského lidu v XV. stol., ib. 90., za doby husitské. Ib. 56.

Účik, u, m. = *repřový žaludek*; jinde: *strýc*, *ujec* n. *dědek*. Brt. D. II. 484. Vz násl. *Učiná*.

Učiná, é, f. = *reliké střeva nadívané*; jinde = *tetka*, *babka*. Vz Brt. D. II. 484. Cf. *Učik*.

Účinek, dle Bl. pol. a lépe *prý*: skutek, dílo. Bl. Gr. 324.

Učinití s drěma akkus. U-ním vás rybáře lidské; Které jest spravedlivy učinil. Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 80., 96.

Učinká, é, f. = *učiná* (3. dod.). V Pravidzku. Phfd. 1894. 308.

Učinnivý = *uslužný*. Kunšt. Brt. D. II. 405.

Učistiti co kde: vše v domě. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 138.

Učiti se, koho co. Co sv. Pavel učil křesťany. Chč. S. 193. U. se dějepis. Phfd. 1895. 76. — *čemu*. Chč. S. 812.

Učlověčený. Slobodný, u. národ. Phfd. 1894. 739.

Učlověčiti. Patří sa, aby sme sa oproti kmotrovcom u-li. Phfd. 1894. 386.

Učmourit = *ušmourit*. Dšk. Jihč. I. 44.

Učupiti se kde. Vlkolak učupí sa na padláši za koch alebo za piecku. Phfd. 1895. 31. (1892. 206., 281., 1893. 745.). Drotar sa do kúta u-pil. Ib. 1895. 325. (299.).

Učúrit se = *uškeriti se*, *ušklebiti se*. Nár. list. 1895. č. 222., 341. odp. feuill. a j.

Učúšif, *učúškať* = *utíšiti*. Slov. Kal. S. 191.

Úd. Zobrazení churavých údů a obětování jich. Vz Zbrt. Pov. 136. Plodící úd mužský: struk, kalounek; ženský: tělesnost (3. dod.).

-uda, příp. os. jmen: Mičuda, Paluda, Vachuda. Kbrl. Sp. 12.

Údajně. Boli údajne zabiti (dle udání). Phfd. 1894. 658. (1892. 325.).

Udařiti koho = *dary získati*. Chč. S. 308.

Udatný = *hrdý*. Zábř. Brt. D. II. 405.

Údělek, lka, m. = *lajdák*. Zábř. Brt. D. II. 405.

Údělný = *samovládny*. Ú. kníže. Pras. Teš. 20. a j.

Údenár, a, m. = *uzenár*. Phfd. 1894. 46.

Udenársky = *uzenárský*. U. výrobky. Phfd. 1896. 628.

Udepěený = *udupaný*. U. strnisko. Phfd. 1892. 665.

Úder, v Krkonš. Us. Seyk. Ruk. 139.

Uderanec, nec, m. = *odešlý*, *umrlý*. Uderanci dávají v tu nedelu sviece na oltár (po roce). Phfd. 1895. 27.

Uderiná, é, f., míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phfd. 1894. 61.

Uderiti m. uderiti na Mor. Gb. H. ml. I. 337., Brt. D. II. 2., 4., 5. Místy i v Čech. ku př. v Krkonš. Seyk. Ruk. 137., 139., 140., Mus. 1893. 449., 1896. 359. Vz Ř (3. dod.). Udrelo mu z ruky do hlavy (opil se). Slov. Nov. Př. 599. (Bůh) uderí (vdery) a uzdraví nás. Ev. olom. 132. a. (Osv. 1896. 890.). Vz násl.

Udeřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. — *co*. U-řil jsem smlouvu, lépe: učil jsem, vešel jsem s ním v smlouvu, mám s ním smlouvu. Bl. Gr. 210. — Tu se v hromadu prudec udeřista (srazili). Štilf. 198. — *se koho čím*. Tehda p. Petr u-řil se ho dvěma kameny malými. Arch. XIII. 446. Petr udeřil se Kaliby. Ib. 447. Cf. Hoditi.

Uderný. Razivé či úderné vrtání v dolech, stossendes Bohren. Vz Ott. XI. 595.

Údēs. Údēsem byl opilý. Cop. 45. — *Ú*. = *psotník*. Záp. Mor. Brt. D. II. 490.

Udice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47. *U*. je prut, na jehož tenšom konci visí červík a na hrubšom leňoch. Phfd. 1893. 464.

Udičkař, e, m. = kdo chytá ryby udici. Tkč.

Údim, a, m., oprav v: *Ú*., é, f. dle: Ondřej z Údimě. Arch. XIV. 115.

Uditi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.

Udlachniti = *udáviti*. Pes u-nil kuře. Brt. D. II. 305. Udlachmit v VII. 954. asi chybné.

Udlapěený = *udupaný*, *ušlapaný*. U. půda. Phfd. 1896. 608.

Údlý = *uzený*. Že jeho skrz jeden týhoděn oudlým masem živil. 1725. Pras. Rem. 47.

Údoba. Ú. dynamického stroje. KP. VIII. 95.

Udobený = *zřízený*. Tak u-ný pohon pohání vodní čerpadla. KP. VIII. 420.

Udobit co. KP. VIII. 213.

Udograf. Mus. 1893. 538.

Údoj, e, m. = *vydojené*, mléko na jedno podojení vydojené. Ranní, večerní ú. Val. Brt. D. II. 405.

Údol. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Udoleť koho = *udolati*. Slov. Zátur.

Udřef sa na někoho = *osopiti se*. Val. Brt. D. II. 405.

Udretie sa. Hojení ho na Slov. Vz Phfd. XII. 567.

Udvorná, é, f. = *říčka* na Zvolen. Phfd. XII. 539.

Ufnosť = *naděje*. Jeho u. netrvala dlho. Phfd. XII. 682. (XIV. 153.).

Ufrejovati se = *umilovati se*, sich abhuhlen. Sterz. I. 10.

Ugajsaný. Brt. D. II. 311.

Ugárat sa = *posmívati se*. Kotál (kotel) sa hneou ugára. Phld. 1893. 700.

Uhampésat se = *utahati, unariti se*. Kunšt. Brt. D. II. 405.

Uháňat sa (po kom) = *sužovať se, hádati se*. Phld. 1894. 373.

Uhárkat sa na čo, na koho = *bôľne si sťažovať*. Uhárka sa na veľké bolasti, na zlého syna. Myjava. Phld. 1895. 445.

Uhel. O pôvodu cf. Gb. H. ml. I. 47. Cf. násl. Uhol a Uhoľ. U. = uhlí, palivo (kollekt.). Hledík. Má u. na chrbte (o palčivých starostech, péciach). Phld. 1894. 373. — **U.** = *socha, stoup v parkáně*. Jevíčko. Brt. D. II. 405.

Úhel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47.

Uhelec, lce, m., Kohlensäure, f. Am. Orb. 8., 55.

Uhelníček, vz Špinavka (pták; 3. dod.).

Uhelnodolní. U. švub. Am. Orb. 81.

Uher. O pův. cf. Kotk. 133., Phld. 1893. 33. nn.

Uherce, rce, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 69.

Uherka. Na Marka u-ky do jarka (mají se síti). Sbor. slov. I. 74.

Uherky, pl., f. = vysoké, voskem a koptem leštěné boty. Vykl. Svat. 46.

Uhersko, a, n. O pův. cf. Phld. 1893. 33.

Uherský. Hřích veliký jako u. vůl. Břez. Font. V. 462.

Uhry. Do Uher. V. Kal. 300. K Uhrům. Ib. 91. V Uhřích. Ib. 32.

Úhlavně. Ú. a smrtedlně shřešil. Adm. B. I. 136. a. (List. fil. 1895. 116.).

Uhlec, hlee, m. = jeden podíl uhliku se dvěma podíly kyslíku, Kohlensäure, f. Am. Orb. 13., 62.

Uhlek = jeden díl uhliku s jedním dílem kyslíku, Kohlenoxydgas, n. Am. Orb. 26., 55., 62.

Uhlí. Nechť hryze u. Bl. Gr. 295. Z každého dřeva uhlie páli (všemu osoh bere). Phld. 1894. 314. Uhlie (z páleného Jidáše) berú a ponad strechu domu prehadzujú, aby oheň na ten dom neprišiel. Phld. 1894. 133.

Uhlík peřiny = *roh, cíp*. Phld. 1895. 585.

Uhlíkový. U. vlákna žárovek, Kohlenfaden. U. mikrofón, Kohlenmikrophon. KP. VIII. 164., 336.

Uhlín, Diamant. Am. Orb. 55., 79.

Uhlí Potok v Tekovsku. Phld. XII. 339.

Uhlisko, a, n. = *uhliště*. V u-kách uhlí páliť. 1635. Dml. List. 16.

Uhlohydratový. U. potrava. Vstnk. IV. 147.

Uhnávit co = *uhnísti*. Vek. Poh. 140.

Uhnout něco = *ukliditi*. Zábř. Brt. D. II. 405.

Úhoda = *smlouva*. Stala se mezi nimi ú. Věst. op. 1893. 48.

Uhol = *úhel*; *uhol* = *uhel*. Slov. Pastr. I. 64. Uhol ulice (roh). Phld. 1895. 227.

Uhoniti. Uháněl jako koroptí sameček brázdou. Nár. list. 1896. č. 239.

Uhor, Uhorsko. Jak stará jsou tato slova? Vz Phld. XII. 145. nn., Uher, Uhersko.

Úhor. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Úhoř. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48. Držíť to, jako úhoře za ocas. Bl. Gr. 297.

Úhořiti = *úhoře loviti*, aalen. Sterz. I. 2.

Úhorlík, a, m., glareola, Grubhahn, m., zool. Sterz. I. 1148.

Úhořnictví, n., Aalhandel, m. Sterz. I. 2.

Úhořník, a, m., Aalfänger, m. Sterz. I. 2.

Uhospoditi koho kde: vojsko v predmestíach. Phld. 1894. 640., **po** vsích. Ús. Kazateľa vo farskej budove uhospodovať. Phld. 1896. 524.

Uhověti, complacere. Ev. víd. 51. Mat. 17. 5. Nemôž jim (hriechóm) u. Chc. m. s. III. 55.

Úhrabice, e, f. = hrabice. Záp. Mor. Brt. D. II. 453.

Uhrané = *Uhři*. XV. stol. Mus. 1893. 433.

Uhranutí. Léčení ho. Vz Zbrt. Pov. 59., 60.

Uhrazit sa = *uleknouti se*. Val. Brt. D. II. 405. Ona se u-la. Vek. Val. I. 52. Cf. Uhrazti.

Uhráznúti, strsl. gręznąti immergi. Gb. H. ml. I. 53.

Uhrazti. Lidé se uhrazli a uběhli. Vek. Poh. 116.

Uhrovec, vce, m., zámek v Trenčan. Phld. XII. 69., 159.

-uch, příp. os. jm.: Indruch. Kbrl. Sp. 12.

-úch m. -ův v některých nářečích: súsedůch synek. Brt. D. I. 65., List. fil. 1835. 272.

-ucha, příp. os. jm.: Matucha. Kbrl. Sp. 12.

Uchmatnouti. Otče náš — tatka náš posadil nás na lavičku, dal nám chleba po kústičku: a vy deti, nekradnite, co vidíte, uchmatnite, já som starý, nekradnul som, čo som videl, nenahol som (na tajného zloděje). Slov. Zátur.

Uehnút = *uniknouti, zmizeti*. Slov. Kal. S. 192.

Ucho. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 22. O stré skloň. cf. Gb. Km. -i. 16. nn. O skloň. u Litovle a na Zďársku vz Brt. D. II. 117., 251. Najedl se, až za ušima praskalo. Čejč. Hledík. Daj si uši vystriekat; Počůvaj ušami, nie zadkom. Slov. Nov. Pr. 374. Sedí si na ušiach (nečuje). Phld. 1894. 257. Dávno sem na to u. vlíkl (to pozoroval). Bl. Gr. 225. — **U. sudlice** = hák n. rameno nože. Wtr. Krj. I. 277. Cf. Sudlice. — **U. Uši** = *zakroucení konce koryta řezáčky*. Brt. D. II. 454. — **U. roll, volské, volovo, babí**, rostl., vz Voli uche (3. dod.). — **U. sriňské** = *jitrocel vřetá*. C. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuil.

Uchorohý. Vz Vodnář (3. dod.).

Uchoš dlouhoocasý. Vz Ort. IX. 830.

Úchvatce, e, m., raptor. Vz Mus. fil. 1886. 474.

Uchvátivý. U. válka. Ztk. 112. (3. vyd.).

-ůj (m. -ův) příp. jm. osob. Havlůj, Vítůj. Kbrl. Sp. 18. Cf. Gb. H. ml. I. 431.

Uja, huja, e, m. = *veliký ujec, repřina žaludek*. Nov. Město. Brt. D. II. 406.

Ujasnití něco = *konečně jasným učiniti*. NZ. III. 203.

Ujatý. Role sú všecky u-té = *zaplňené pířím, neplechou zarostlé*. Jicko. Brt. D. II. 406.

Ujavnený = *uveřejněný*. Slov. Kal. S. 192.

Ujce = uě se. Zábř. Brt. D. II. 131. Skupina *čs* mění se někdy ve skupinu *je*, když se imper. končí souhláskou *č* a následuje po něm zvrtné zájmeno. lb.

Ujčenka, y, f. = *ujčina*. Brt. D. II. 460.

Ujčina. Arch. XIV. 3.

uje staženo v *ú*: *čúš* z *čuješ*. Gb. H. ml. I. 558.

Ujebati. Ujebte sobě kurvu mater. Arch. XIII. 356., 415. Ujebte své ryby. Arch. XIV. 15. Cf. Jebati.

Ujeti čeho. Kteří cla ujiždějí (se mu vyhýbají). 1557. Čel. Pr. m. I. 464.

Ujezdo, a, n., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 99.

Ujímání dřiku, Verjüngung, f. Vz Ott. VIII. 25.

Ujo, a, m. = *ujec*. Phld. XII. 670.

Ujst = *ujiti*. Slov. Zátur.

Ujvoľa, e, f., statek v Sariši. Phld. XII. 76., 554.

Ukáletí. V krvi se u-lel. Bl. Gr. 265.

Ukazovací zájmeno. Cf. Kla. Sklad. 87., 88.

Ukazovatel elektrický. Vz KP. VIII. 504.

Ukiežka, y, f. = *ukážka*. Phld. 1894. 311.

Ukládání. U. novomanželů na Slov. Vz Phld. 1896. 115.

Ukliditi se kam: před dům (vykakati se). Bl. Gr. 223.

Uklidnělý. Za chvíli, již u-lý, přistoupil. Světz. 1895. 283. b.

Uklidnění. Světz. 1894. 67. a., 410. c.

Uklidovací. Do obloukových svítlen odpor u-cí zařaditi. KP. VIII. 187.

Ukmásnouti komu co. Nár. list. 1895. č. 341. odp. feuill.

Úkoj. Bůh láska jest bez ú-je. Boušk. 27. To podniknu Vám na ú. všech tužeb vašich. Vrch. Rol. I.—VI. 167. (XLIII. 26.).

Ukojiti. A tak je u-li v bludiech (knězie). Ché. m. s. III. 3. Aby (cierkev) všechen svět u-la pod vieru. Ché. S. 70.

Úkojový. Ú. slast. Ott. XI. 441.

Úkol. Dělník úkolem smluvený (na úkol). Páh. VI. 270.

Ukoláš = *škor*. Phld. XII. 56.

Ukolébavka. Vz Duf. 55. nn., Čes. I. VI. 143.

Ukolísat. Keď tú raz sen ukoliše (služku), ťažko ju prebrať (probuditi). Phld. 1896. 455.

Ukolísavka, y, f. = *ukolébavka*. Phld. 1895. 39.

Ukolník, u, m., vz Okolník (3. dod.).

Ukonaný = *umdlený*, *unavený*. Také na Slov. Phld. 1893. 21., 1896. 559.

Ukonati se = *unaviti se*, *umdliti*. Chcela si lahnúť, veď veľmi sa u-la. Phld. XII. 432.

Ukoptěnee, nce, m. = *ukoptěný*. Wtr. St. Pr. 133.

Ukousnouti. Kdež jest ukušen. 1440. Mus. il. 1896. 268.

Ukradnouti. Neukradeš, nemáš. Vek. Val. I. 111.

Ukradomky = *tajně*. Phld. 1892. 429., 1893. 588.

Ukrěti se kde. Za kamny se u-la. Kld. III. 225.

Ukrědliti. Keď sme sa ukrědlili na mie-

stach svojich (uvelebili, usadili se). Phld. 1896. 227.

Ukrivditi koho = *ošiditi*. Ukrivdila jednu rodinu o kravu. Phld. 1895. 28.

Ukriviti čím nad čím. Kdo nad tím nosem ukrivá. Šml. I. 113.

Ukrňalec, lce, m. = *veliký klacek*. Nov. Město. Brt. D. II. 406.

Ukrojiti. Kdo si neumí u. (chleba na rovno), ten neumí si naň zarobit. Čes. I. V. 232.

Ukrop, u, m. = *fenykl*. Slov. Kal. S. 193.

Ukrupnút kus cukru (ukousnouti), hrnce (uraziti). Brt. D. II. 406.

Ukrutečně = *ukrutně*. Vek. Val. I. 97.

Ukrutný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Ukúpení, n. Ze mi sjímal a pobral v landfridu lidi mé na jejich u. s jejich statky. Páh. VI. 11.

Ukušení = *ušknutí*. U. jedovaté. Háj. Herb. 86. b.

Ukutany. U. žena sedela... Phld. 1895. 304.

Ukutati se. Phld. 1895. 373.

Ukutina, y, f., Geschmeide, n. Phld. 1893. 345.

Ukútkanec. Že u-nci vlasy vykmáše. Nár. list. 1895. č. 341. odp. feuill.

-ul m. **-il** v partic.: dojul (dožil), varul (varil). Laš. Příčina změny jest l. Koncové -il změnilo se v -iul, z toho zaniklo *i* a zbylo -ul. Gb. H. ml. I. 216. — **-ul** mění se v Gemer. místy v *uu* a to v *ú*: přibehnú (přiběhnul). Phld. 1893. 560.

-ula příp. os. jm.: Matula, Machula, Vacula. Kbrl. Sp. 13.

Ulahoditi komu. Čes. I. VI. 147.

-ulák příp. os. jm.: Vendulák. Kbrl. Sp. 13.

Ulámaný = *polámaný*. U. dítě. Mor. NZ. VI. 85.

Ulán. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Uláti se. Břez. Font. V. 529.

-ulda příp. os. jm.: Machulda. Kbrl. Sp. 13.

Ulěčiti koho. Toto slovo má Bl. za archaistické a doporučuje: uzdraviti, zhojiti. Bl. Gr. 323. Aby jej od nemoci u-čil. GR. Nov. 3.

Úleh m. úlehl, úlehle. Cf. Gb. H. ml. I. 367.

Ulehelka, y, f. = *korouník*, *pamětník*, *psí materiál dúska*, *calamintha acinos.*, rostl., Brt. D. II. 500.

Ulicovitý. U. nádvoří. Světz. 1895. 9.

-ulík příp. os. jm.: Žižulík, Vaculík. Kbrl. Sp. 13.

Ulik (Ullík), a, m., vz Oldřich (3. dod.).

Ulitovati. Doufám, že mne v tom u. račíte. 1591. L. posil. I. 57.

Ulízanec. Šml. VII. 170.

Ulízaný. U. jako panenka. Nov. Př. 606.

Ulízati. Ulízl se (usmál se) vece. Alx. Nách. kap. XXX.

Ulíznouti. Keď ulízl do pätnástého roku (došli). Phld. 1896. 131.

Ulízovati oč = *zasazovati se*. Val. Brt. D. II. 406.

-ulka příp. os. jm.: Řehulka, Machulka. Kbrl. Sp. 13.

Ulovee, vce, m., vz Oldřich (3. dod.).

Uložiti. Leš ukládati šp. m. Istivé u., Istivé úklady činiti. Bl. Gr. 323.

Úložníček, ěku, m., vz Škořůčka (3. dod.).
Úložník, u, m., vz Tvrdníček (3. dod.).
Ů, vz Verunka (3. dod.).
Ulpělý, vz Ulpěti. — **na čem**. Světz. 1893. 33. a.
Ulpěti kde. Zrak její na něm ulpěl. Světz. 1894. 90. a.
-um m. -ů v gt. pl. Pět grošum. V Popovicích a okolí na Mor. Brt. D. II. 37.
Umáganý = *umákaný*. Od slz u. Phld. 1895. 18.
Umartý = *umrlý*. Ve Spisi. Sbor. slov. I. 86.
Umdlený. U-ní vypovídají se z Nespice přes Odpočinek do Spánkova. NZ. III. 228.
Umdliti koho. 1438. List. fil. 1895. 146. Koukol umdlil pšenici. Chč. S. 38.
Umělcovati. Nepřípadné slovo verstatní. Bl. Gr. 326.
Uměleckoprůmyslný. U. škola, museum. Wtr. Krj. 2. seš. Předml.
Umělníkářský. U. svět. Bráb. 163.
Umění = *povědomost*. Ten měl u. o všech věcech. GR. Nov. 5. — **U.**, Kunst. U. básnické, hudební a výtvarné. Ztk. 122. (3. vyd.).
Umenšovatel, e, m. Bl. Gr. 58.
Uměsti. Uměta cestu ke kerchovu (brzo umře). Mor. V. 544.
Uměti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39.
Umeziti. Bůh vše v čas a prostoru umezil. Am. Orb. 6.
Umice, e, f., lépe: umnice. Jg. (Zl. Jg. 202.).
Umilovati se, cf. Ufrejovati se (3. dod.).
Uminouti. Neumineme je hájiti. 1725. NZ. II. 657.
Umiňovati. Kráva nám umiňuje (méně dojí). Rais. Rod. 69.
Umířiti co kam. Na kohoby oko u-la. Wtr. Ziv. e. II. 788.
Umisovati = mísati, ochabovati, menšiti se zvl. v síle a prudkosti. Lego. Mus. 1876.
Úmlaď, i, f. = tráva pýřovitá nebo z obilí vytroušeného vyrostlé osení na zvrženině. Jicko. Brt. D. II. 407.
Umlkyně, ě, f. = *hřbitor*. Jeho děd leží na u-ni. Cf. Umlý = *umrlý*. U Zleb. NZ. II. 615.
Umlsatí čeho. Nár. list. 1896. č. 115. neděl. příl.
Úmluvný. Mám na to ú. list. Půh. III. 67. Vz Úmluvní.
Umně. Ten u. stkán byl. Vrch. Rol. XLVI. 173.
Umočený. U. len = uležený, urosený. NZ. II. 563.
Umolouzený = *umouněný*. Světz. 1895. 470.
Úmornice, pl. f. = zlé úmorné osypky, vyráženíny. Phld. 1893. 96.
Úmorník, u, m., vz Pokolvar (3. dod.).
Umoudřelý. Byl u. Světz. 1895. 13.
Umovnice, e, f. = umnice. Zl. Jg. 202.
Umovník, a, m., Logiker, m. Zl. Jg. 202.
Umretý. Phld. 1897. 28.
Umrhati. Koné u-hal. 1668. Mtc. 1896. 131.
Umřiti. Cegánem žil, cegánem omřel. Brt. D. II. 287. „Kristus umřel za hříchy naše“

mohlo by znamenati „místo nich“ jako zemřel za nás; proto lépe: pro hříchy. Bl. Gr. 241. Který (kuon) umřel v její službě. Pub. VI. 57. Jak umřeš, nic se sebu něvezmeš. Slez. Nov. Př. 318. I houby, babičko, když umřete, nebudete živa. Ib. 645.

Umrléi. U. šat starých Cechů. Vz NZ. III. 7. U. večer = slavnost večer před pohřbem, nařikání nad nebožtíkem. Vz Zbrt. Pov. 18. U. slivý (bílé). NZ. V. 186.

Umrlec, rice, m. Slovo toto bylo Blahoslavovi nepřípadným. Bl. Gr. 326. Hra na u-lce: Jedno děvče si lehne a ostatní kolem něho chodí a zpívají: U. leží nedaleko dveří; spadla naňho deska, celého rozpleskla; nedáme mu zvonit, až nás bude honit. Brušp. Hledíková. — **U.** = *tanec*. Vz Zbrt. Tan. 195.

Umrlý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 62, 65. U-lí vypovídají se z Hrobu přes Dušňky na Nový Svět. NZ. III. 230. Umrlé hledá (zárobky), doma živé kape. Slov. Nov. Př. 446.

Umrštěný; -en, a, o, vz Zmosůravený (3. dod.).

Umrtvělý. Vrch. Tryz. 13.

Umšina, y, f. = *švagrina*. Na Klenovci v Gemer. Phld. 1895. 443.

Umudití = ušpinití. U. podlahu. Rais. Rod. 82.

Umudrovati si svědomí = upokojiti mudrováním. Nár. list. 1895. č. 350. feuil.

Umylec, lce, m. = *umrlec*. Dšk. Jihč. I. 9. Cf. Umlý.

Umyslití. Pro modu si hlavy neumejšel (myslením netrápil). Šml. VIII. 185.

Umyti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 37. — **koho od čeho**. Umyl nás od hříchův. Chč. m. s. III. 123.

Umyvač, e, m. = *umyvadlo*. Stál nad u-čom a lál si na šiju vodu. Phld. 1893. 511. (1894. 276.).

-una příp. os. jm.: Maruna, Matuna, Petuna. Kbrl. Sp. 13.

Unáhliti se na koho. Chč. m. s. I. 48.

Unavenina, y, f. = plícní nemoc způsobená během, tancem a p. Tkč.

Unavilý. Háj. Herb. 12. b.

Unavný. U-ná to těžká byla chůze (unavující). Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 249.

Undina, y, f., jm. vodní panny. Světz. 24/8. 1893.

Undre (Unterzieher) oblékají pod náprsník. V Čabě na Slov. NZ. III. 403.

Undulator, u, m. U. Lauritzenův. KP VIII. 363.

-unek příp. os. jmen: Křivůnek, Bohůnek. Cf. Kbrl. Dmžl. 14.

Uněkvitek, tku, m., centranthus, rostl. Am. Orb. 74.

Unhati = *uhnati*. Mor. Kotk. 121.

u ňho. Že má u ňho (u něho) sto zl. Arch. XIV. 197.

Unhošť dle Herm. Jir. v Mus. 1894. 114 z Uněgost.

Unisonný. U. spev. Phld. 1895. 216.

Univerzit-as, y, Jg. (Zl. Jg. 855.). V Zl. Jg. 160. gt. -átu!

Uníženč. U. prosíme. 1643. L. posil. I. 60. 1637. Mtc. 1896. 296.

Uníženost, i, f. Ve vsi u-sti za to prosim. 1604. L. posil. I. 58.

-uňk m. *-unk* i v domácích slovech: škra-
buňk, stavuňk, matuňk. Gb. H. ml. I. 376.

-unka příp. os. jmen: Modrunka. Kbrl.
Dmžl. 14.

Unoba, y, f. = *nuda*. Slov. Kal. S. 193.

Unos, stuprum. 1342. Reg. IV. 476., Eml.
Urb. 123., 124., 125.

Unuovaný = *unavený*. Pastr. L. 104.

uo. Kdy se začíná *uo* (m. *ó*) a jak dlouho
trvá. Vz Gb. H. ml. I. 243. Dvojhláska *uo*
psárala se: *uo*, *uó*, *úo*, *vo*, *wo*: buoh, chle-
buov, půost, bwozi (bwoži). Ib. 230. — *uo*
stažené v *ü* (psané *ü*): *duom* — *düm*. Ib. 565.

uo m. uov. Hlas Jakubuo. List. fil. 1895.
271.

Úpad (*hópad*), u, m. = *špatné počasí*.
V Brněn. Brt. D. II. 407.

Úpadnice = *úpadný chodník* (v dole). Vz
Ott. XI. 602. b.

Úpadnouti. Darius úprkem na nás upadne
(pripadne). 1487. Krok 1895. 3.

Upadůvka, y, f. = *padanka* (ovoce). Han.
Brt. D. II. 407.

Upásti. Páni s mečem lépe upasou tu cier-
kev příliš drsnou. Chč. S. 143.

Upečetěný. U. list. 1624. Hrš. Nách. I.
586.

Upečetiti. Své svědomí (svědectví) pečeti
vlastní u-til. 1641. Mus. 1894. 15'.

Upěkniti co čím. Upěknivše je okrasu
víry. Chč. S. 217.

Úpěti. Prudké větry ú-ly. Vrch. Rol. XXXIX.
101. Nad něcím ú. 1623. Kutn. šk. 163. Úpěti
v Rkk. Vz Mus. 1896. 270., 377., List. fil.
1896. 354.

Upípaný = *ušpiněný*. Wtr. Krj. I. 640.
Cf. Upípati.

Úpír. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 163.

Uplakati se nač. Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).

Uplatniti co: nové řešení (věci). Dr. Pe-
kař. Dějiny Waldstein. spiknutí. Předml.

Upliskaný = *umazaný*. Chodí jako u.
důra. Wtr. Krj. I. 379.

Uplundrovati = *uláti, uhaněti*. Bl. Gr.
349.

Úřknouti. O pāv. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Upólení, n. = *polarisace*. KP. VIII. 49.
U. magnetu. KP. VIII. 2., 23.

Uponížiti se. U-žil se prosit. Phld. 1893.
571.

Uporajtit = *promrhati*. Slov. Zátur.

Úporně. Já som ú. (upřené) pozoroval na
ňu. Phld. 1894. 425. Dle List. fil. 1895. 116.
je v Kat. 1897. *porně*.

Úporno. Jeho pohľad ú. spočíval na jej
tvári. Phld. 1896. 274.

Úporný = *upřený, intentus*. Gb. Ruk. 567.
Cf. Úporně (3. dod.).

Úporovitý. Ú. rostliny. Vz Ott. VIII. 483. a.

Upostanoviti se na čem. Na tom se u-li,
aby... Věst. op. 1894. 15.

Upostaviti co komu. Cechovní řád u.
si chtějí (ustaviti). 1633. Věst. op. 1894. 15.

Upotřebitelnost mapy. Krok 1894. 378.

Upoutanec, nco, m. Ú. k zemi (soupeleska
atd.). Vz Am. Orb. 104.

Upovědomiti koho o čem (o obsahu
žaloby žalovaného). Phld. 1894. 662.

Úpozor, u, m. = *upozornění*. Seyk. Ruk.
294.

Uprašovati = *běžeti*. Pes u-val přes hory.
Kld. IV. 222.

Upratati. Začala upratovat po stole. Phld.
XII. 137. Zoša upratala sa materi do srdca.
Ib. 197.

Upravití = *upozorniti, doporučiti*. Ta
u-vil ma na pana Myšku. Phld. 1897. 46.

Uprávniti něco. Bezd. Bibl. I. Předml. 1.

Upražiti. Dali mu šest klobás u. Slov.
NZ. IV. 414.

Upřenový. U. barva, Amethystfarbe, f.
Am. Orb. 57.

Upresbývat = *na příkoř dělati*. Slov.
Kal. S. 194.

Upriamený = *dychtivý, lůstern*. Bol u-ný
za peniazmi. Phld. XII. 483. Je na to u-ný.
Ib. 669. Predtým nebol u-ný na túto službu.
Ib. 1893. 250.

Upriamit sa na koho. Mala sa na koho
u. Phld. XII. 282.

Upříbnej m. upřímný. Us. Oester. Mon.
(Böhm.) I. 495.

Upřiti. Toto slovo se Blahoslavovi nelí-
bilo, doporučoval spíše: zapřiti, zamlčeti. Bl.
Gr. 326.

Úprk. Dle Bl. Gr. 327. slovo ničemné. Báli
se úprku (útoku) Alexandrova. Alx. Nách.
kap. XXXVII.

Upůra, y, f. = *erub*. Že na svou upůru
Fr. Fignu naproti všemu dobrému řádu z mlad-
šího k staršímu stolu dosaditi se jest osmělil.
1723. Pras. Rem. 47.

Úpusta. Voda šplechotala na úpuste (u mlý-
na). Phld. XII. 545.

Upustiti. Za častý se ven ze školy do
hospod upouštějí (chodí). 1597. Kutn. šk. 55.
A potom již pryč jej upustil (propustil) a
práva naň nedopomohl. Páh. VI. 324.

-ura příp. os. jm.: Macura, Vančura atd.
Kbrl. Sp. 13

Uráčiti. No, že se uráčil (odhodlal)! Brt.
D. II. 376.

Úrad. O pāv. cf. Gb. H. ml. I. 108. Ú.
vzdáti. 1469. Čel. Pr. m. II. 27. Každý úrad
má chvost, ktorý dačo za sebou vlečie. Slov.
Nov. Př. 367.

Uraditi se. Za XV. stol. polož: Mus. 1893.
434.

Úradník a úředník. Cf. Gb. H. ml. I. 108.
Úradník — úkradník. Dobrý úradník na-
gazduje i sebe i pánovi. Slov. Nov. Př. 367.,
368.

Uradostění, n. Rozprávala s veľkým ura-
dostením. Phld. 1894. 280.

Uradostěný. Uradostená tvár. Phld. 1893.
725.

Uradostniti koho. Slád. Mak. 17.

Úradský. S krivou rukou k úradskému
chodit = *podpláceti*. Phld. 1894. 313.

Uramenařiti. Piti u-ři smilnost. Cf. Slád.
Mak. 43.

Urasnouti m. užasnouti. Hod. 45. a. (Gb.).

Urastený = *urostlý*. U. šuhaj. Phld. XII.
198.

Uratiti m. utratiti. Doudleb. Cf. Mus. 1895.
469.

Urážčivý. Cesta u-vá v nohy. Arch. XIV. 840.

Uraženina. Dal mi hojiti kuon, že mu byl vyskočil zájem neb nějaká u. Arch. XIII. 522.

Urbáček, čka, m., vz násl. Urban.

Urbach, a, m., vz násl. Urban.

Urban, a, m. Odtud: Urbáček, Urbach, Urbanec, Urbánek, Urbásek, Ureš, Hurban. Kbrl. Sp. 19. Cf. Kotk. 33.

Urbanec, nce, m., vz předcház. Urban.

Urbánek, nka, m., vz předcház. Urban. — **U.** smradlavý, *geranium robertianum*, rostl. Brt. D. II. 503.

Urbár, e, m. **U.** = *kniha*, do které vrchnosti před r. 1750. zapisovati dávaly všechny své držebnosti, zvláště práva pozitečná, pak držebnosti poddaných. Vz Mtc. 1896. 226., Purkrechtní (3. dod.).

Urbásek, ška, m., vz předcház. Urban.

Urbáška, y, f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Urburár, e, m. = *elastník bane.* Phld. XII. 693.

Urec, vrch na Slov. Phld. 1893. 546.

Urečenie, n. = *urknutí.* Vz o něm v Phld. 1894. 492.

Úrečistý = *úrečivý.* Phld. 1894. 492.

Úrečitý, vz *úrečivý.*

Úrečivý, *úrečistý.* Ú. oči, *beschreibend.* Phld. 1894. 492. Vz *Úrečivý.*

Úředničiti. Vlč. Lit. 179.

Ureid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.

Ureš. Vz předcház. Urban.

Úrezávač, e, m. **U.** uší a nosů. Mtc. 1895. 24.

Úrezky, lépe *Úrosky.* Vz toto a Phld. 1894. 493.

Úrezník, u, m. = *tlustší vlna* na vyšívání límce u obojku. St. Hrozenk. Brt. D. II. 407.

Urfrýd, u, m. Vězením (vinníka) trestati a potom na u. propustiti; Závazek nebo u. (závazek, že nikomu nič m. zlým ničeho zpomínati nechce). Tov. kn. 89., 103. a j.

Uricený, h odsuto. Cf. Hráti, Uhratý. Dsk. Jihc. I. 32.

Uriditi. Jehož Slavník u-dil (ustanovil), aby města hleděl. XV. stol. Mus. 1893. 433.

Úrih. Jedl by do úrihu (do říhání). Phld. XII. 666.

Urina, y, f. = *moč.* 1440. Mus. fil. 1896. 264.

Urismouti se. Cf. *Urasnouti.* Gb.

Urít se m. *urítiti se.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 76.

-úrka příp. os. jm.: *Vitúrka.* Kbrl. Sp. 12.

Urknutí. U. na mor. Horácku. Vz Duf. 296. (hojení ho). U. dobytka. Cf. Vek. Val. I. 147. nn. Lék lidový proti u. koňskému. Vz NZ. III. 326.

Urnutí m. *uríznoti*, vysuto *íz.* Vz Brt. D. I. 111.

Urobiť. Kdo si nevie u., nevie si ani rozkázat. Slov. Zátur.

Úročitý. Zvláště černé oči jsou *ú-té.* Vek. Val. I. 129.

Úročka, y, f. = *úročnice*, *anthyllis vulneraria*, rostl. Brt. D. II. 499.

Úročnice, *anthyllis atd.* Léčení jí. Vz Vek. Val. I. 159.

2. **Úročník,** *silene inflata*, rostl. Pomáhá od úroku. Vz Mtc. 1894. 105., Vek. Val. I. 159., Zbrt. Pov. 62. — **Ú.**, *cytissus capitatus*, rostl. Brt. D. II. 502. — **Ú.**, *caulenculus*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394., 1896. 262.

Urodený, natus, zrozený. Slov. Cf. *Urodzený* (3. dod.).

Urodzený, *ingenuus.* Slov. Cf. *Urodzený* (3. dod.). Gb. H. ml. I. 402.

Úroferin, u, m., *theobrominum lithiosalicicum.* Vstnk. III. 386.

Úrok, plat. Úroky mají bystré kroky. NZ. IV. 391. — **Ú.** = *urečenie*, *ureknutie*, *urknutí.* Léčení ho na Val., vz Vek. Val. I. 129., na Slov. vz Mtc. 1894. 105.

Úronný. Na malém rovienci povýše dzdziny sú role najúronnejšie (nejúrodnejší). Phld. XII. 697.

Úropně. Ú. svú vec vésti. Kat. 1632.

Úropný. Cf. *Úrupný.* Kat. 92.

Úrosky, lépe než *úrezky* = nedotkané zbytky osnových nití na konci plátna; na předku, kde se začína tkat, také nepretkané osnové niti menují sa *triesma* (pl.), čes. trá-ně, třísně. Phld. 1894. 493. (II. 319.).

Úrovňový přejezd silnicový; *Strassen-niveauübergang.* Ptrl. 23.

Úrozený. Ú-ní vypovídají se z Veleslavína přes Sebeslavice do Milostie. NZ. III. 230.

Úrozumětí čemu. Aby člověk u-měl pokušením. Chč. m. s. III. 28. Ani co jeho milostem u-li. Chč. Mik. 449.

Úrputněti k někomu. Světz. 1895. 514. Cf. *Úrputěti.*

Úryt, u, m. = *dávení.* Slov. Zátur.

Úryti. Ten urývá = upaluje, utíká. Rovně. Phld. 1895. 495.

Úsad, u, m. = *úsat*, *húsa*, *húsad*, *húser.* Cf. *Húsa* (3. dod.). Léčení ho na Val. Vz Vek. Val. I. 131.

Úsádliti. Když se všickni u-li = *usedli.* Vz Vek. Val. I. 54.

Úsalašiti se kde = *uvelebiti*, *usaditi*, *ubytovati se.* Phld. 1892. 465., 1893. 412. 1894. 300., 357., 1895. 44.

Úsalmonovati se = *Salmonem se učiniti.* Slov. Lil. Ven. 74.

Úsamostatníti co, koho, *selbstständig machen.* Mus. 1894. 321.

Úsazeninový, *sedimentär.* Sterz. II. 902.

Úsebranost. Po u-sti následuje vyrazení. Ml. Hüb. 234.

Úsedlictvo, a, n., *Sassenschaft*, f. Sterz. II. 775.

Úsedlík. Starý u. = *usedlý mistr.* Mus. 1894. 499.

Úsedlinový = *usazeninový.* Sterz. II. 902.

Úsedlišťě. Rodné u. Kká. Puš. Roz. 18.

Úsedlostní. U. daň. NZ. III. 218.

Úsekový. Ú. a taktový *rhythmus.* Vz Phld. 1894. 689.

Úsenník. Koželuh u.; U-ci kože krajeli a prodávali. Arch. XIV. 458., 465.

Úshoda, y, f. = *shoda.* Žádá s nimi ve všem *ú-dy.* Kub. Rol. 19.

Ushovorít sa = *umluciti se*. Phld. 1894. 543.

Ushopněný k čemu. Am. Orb. 102.

Ušhránkovati = *r schránku uložit*. U. peč. List. fil. 1893. 401.

Úsilí. Nám se jest s právem u. brániti = násili (neboť = labor, molestia atd. nedává smyslu). DalC. k. 44. Ú. často = násili až ve stol. XIX. Mus. 1896. 356.

Úsilno = *pracno*; v Rkk. násilně. Vz Mus. 1896. 268., 382., List. fil. 1896. 351.

Úsilovati v čem: v lúpežích a krvi usilují. Chč. S. 235.

Úsilovnosť všetko premôže. Phld. 1893. 701.

Úsilovný. U-mu Boh dáva a nie leňochom alebo bláznom. Phld. 1895. 412.

Úskočiti. Rané ptáče atd. = přece si nějak pomůže. Bl. Gr. 294.

Úskořiti. Súnrak uskoroval sa mračnami (urychloval se, přibýval). Phld. 1896. 469.

Úskoupiti. Za GR. polož: Nov. 112. 9.

Úskutečňovatel, e, m. U. jeho myšlienok. Phld. XII. 329.

Úsláci. Dříve nežli tam (do skořepiny) hlavu včini, ihned usleče (lekne, scípne). Alx. Nách. kap. V.

Úslnie. Prišla z n. a proto ho nespatriła (v temné stojícího). Phld. 1894. 161.

Úslužebníti koho k čemu = *služebným učiniti*. KP. VIII. 143. U. proud elektrický. Ib. 320. — *co čemu*. KP. VIII. 408.

Uslyšeti čeho. Ušlyšev Jaddus příjezdu Alexandrova. Alx. Nách. k. XV. (X.). Ku GR. přidej: Nov. 96. 82.

Usmiatý = *usmíracý*. Slov. Phld. XII. 141.

Úsmrtný. Ú. rána (usmrcující). Vz Mus. fil. 1896. 474.

Úsmý. U Sazovic na Mor. Brt. D. II. 1.

Úsmýkaný = kdo se hned na jiného usmýkne, hned se obrazí, aufbrausend. Na mor. Slov. Brt. D. II. 407.

Úsněný = z usně. U. taška. Arch. XIV. 473.

Usnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76. Když počínal usýpati i usnul GR. Nov. 48.

Úsoba, individualita, dle Kroka nesprávné slovo, vzniklo zdloužením z osoba: v-uosobě (v úsobě, v-uoci vůči, v uobec vůbec); mělo by se tedy psáti úsoba, ale pak značí pořád jen persona. Krok 1894. 29.

Usotoniti se zlostí. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuil.

Uspávavý. U. zvuk. Krs. Moor. 50.

Uspěti = *pospěšiti si*. Phld. 1893. 690. On uspel len naplnit ich strachem (už, málem je naplnil strachem); Ona uspela už rozplakat sa = už by se byla rozplakala. Phld. 1894. 14., 1895. 143. Neuspela listy zakryt (nestačila, neměla k tomu dosti času). Phld. 1896. 193. Ona už uspela prehodit si domácí chátik. Ib. 677.

Uspíraný = *kdo se rád spírá, pře*. Val. Brt. D. II. 407.

Uspíšiti. Aby se Turek na naše země neuspíšil. 1538. Sm. I. 431.

Uspiti. Aby v nich (v rozličených vymyšleních) lid uspil. Chč. S. 303.

Kott: Dodatky k Česko-něm. slovníku.

Uspivřed, innula hirta. Brt. D. II. 501.

Uspolčít sa s kým = *spolčiti se*. Phld. 1896. 699.

Úspolka, y, f., mlýn a stoka na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Usrečít sa s kým = *smluviti*. Phld. XII. 375.

Usriečť sa = *smluviti*. Slov. Kal. S. 194.

Usrozumění. Sladké u. (zamilovaných). Phld. 1894. 154.

Ústa. Ú., huba, gamba, chleběárna, pašéeka, čuňa, tlama. Heršpice a j. Rous. Má drahé ústa (málo mluví). Slov. Nov. Př. 613. Ač bych chtěl ústy k ústům s vámi o to rozmlouvati. Chč. Mik. 426. To jste mi ústy k ušima vyznali. Ib. 428. Kdyby ústy k ústům mluveno bylo (a nikoli písemně). Kat. z Zer. II. 211. — *Ú.* = *ústí*. Toto město leží v ústech hor. Kosmogr. 301. b.

Ústálčený = *ustálený*. Phld. 1896. 127.

Ústalovatel logických terminů. Krok 1895. 368.

Ústanný. Dal ú-né na Babku. Páh. V. 493.

Ústanovile. U. Bohu služie. Št. N. 180.

Ústarostený = *ustaralý*. U. matka. Phld. XII. 696.

Ústáti. Magnetická tyčinka se ustojí vždy v téže poloze, bleibt stehen. KP. VIII. 21.

Ústatost = *unavenost*. Phld. 1892. 582.

Ústatý. U-mu koňovi i chvost těžký. Phld. 1893. 701.

Ústava = výstavná budova; skupina budov téhož hospodáře. Brt. D. II. 432.

Ústavičný = *cytrvalý*. Kdo u-čen bude do skončení, ten spasen bude. Bibl. (Dob. Dur. 256.).

Ústavný = *ustavičný*. Ú. přímhva. 1418. List. fil. 1895. 218.

Ústejniti. U. chod v proudovodech (elektrických). KP. VIII. 19.

Ústenka, y, f., telefonický přístroj. Mluví do ústenky. KP. VIII. 377.

Ústihnouti. Ku GR. přidej: Nov. 81. 17.

Ústnost. Zásada ú-sti (ústního jednání). Nár. list. 1895. č. 191. odp.

Ústoupiti čeho. Nechtěli-liby svého bludu ustúpiti. 1534. Wtr. Živ. c. I. 309.

Ústředí. Čivné ú. Ott. VIII. 703. a. Elektrický proud na nějaké ú. věstí. KP. VIII. 112. Telefonní ú. Ib. 353. nn.

Ústředně. Koule běží proti sobě ú. Ztk. 24. (3. vyd.).

Ústřeta. V ú-ty. Novotvar. Gb. H. ml. I. 41.

Ústřice, lat. ostrea, strhnm. ůster. Cf. Gb. H. ml. I. 248.

Ústříčník, haematopus. Vz Ott. X. 725. b.

Ústriedenost, i, f., Concentricitát. Phld. XII. 180.

Ustrnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. — Na cestě neustrnul, lépe: nestanul. Bl. Gr. 322.

Ústrojenec, nce, m. Jednobuněčný ú. Vstnk. II. 534. Drobnohledný ú. Ott. XI. 694. b.

Ustrojiti nelíbí se Blahoslavovi, doporučuje: připravit, přístrojiti, ozdobiti; kuchařka

prý pokrmu ustrojuje. Bl. Gr. 320., 324. Ale podnes ho tak užíváme.

Ústukaný = kdo rád stuká, stone, naříká. Stukala u-ný. Ona je také u. = ufnukaná. Laš. Brt. D. II. 408.

Ústupčivosť, i, f. = *ústupnosť*. Phld. 1896. 763.

Ústyděti se. At se ustydí. Chě. S. 29.

Ústydnouti. Láska ustydla. Břez. Font. V. 463.

Úsudí, n. = *úsud*. Úsudím svým vládnouti. Bl. Gr. 237.

Úsudnosť, i, f. = *soudnosť*, Urtheilskraft. Pal. (Krok 1896. 13.).

Usvadnouti v Rkk. Cf. Gb. Ruk. 526., Seyk. Ruk. 108. nn., Mus. 1896. 229., 372., List. fil. 1896. 294., 295.

Úsvitný. Ú. mše = jitřní. Wtr. Živ. c. II. 946.

-úsy příp.: Krivoúsy, Podeúsy atd. Vz Čern. Pr. 35.

-uša příp. os. jm.: Holuša. Kbrl. Dmžl. 14.

Úšák, u, m., eso žaludské. Us. Čern. Pr. 77.

Ušaňa, ě, f. = *švině*. V šviháčině. Brt. D. II. 520.

Úšátko = duté dláto, ouško, Gutsche, f. Sterz. I. 1162.

Úšěknút = *uščignút*. Vz Ušěkati. U. haluz. Vých. Mor. Brt. D. II. 408.

Úšeuraný = *okoralý*. U. chléb. Brt. D. II. 408.

Úšěka, y, f. = obloukovitá část u vínků panenských i u čepeů, která kryla uši a k lícím přiléhala. NZ. VI. 59.

Úšipané = prase. Cf. Šipati (3. dod.).

-uška příp. os. jm.: Maluška, Mikuška, Vachuška. Kbrl. Sp. 12.

Úškloubavě = *ústípně*. Mor. Bl. Gr. 91.

Úškrnutí m. uskrvnuti. Cf. Gb. II. ml. I. 438.

Úšlapaný. Jak u-ný had se vztyčí. Vrch. Rol. XXX. 23.

Úšnička, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Úšoupati. Úšoupnouti poklonu. Světz. 1895. 554. c.

Úšpiněný. U-ní vypovídají se z Bláta přes Močidlo do Prádlu. NZ. III. 229.

Úšpráchat se = *usrati se*. Slova toho nedoporučuje Bl. Gr. 223.

Úštidati = *ujímati komu ěcho, skrbliti*. Kotk. 75.

Úštiknutý = *ústípnutý*. Phld. 1894. 268.

Úštíp. Rád mluvil k lidu ústípem. Šml. VII. 151.

Úštípně = *uštěpačně*. Bl. Gr. 91.

Úštknutina, y, f. = *uštknuté místo*, Abbiss, m. Sterz. I. 7.

Úštrba. Bez ú-by. Phld. 1895. 284.

Úštrbení. Nepomýšlam na u-nie jeho slávy. Phld. 1894. 27.

Úšulati co. U-lal motúz dlhočizný. Dbš. U-lal si z hlíny kozu s dlouhým chvostom. Slov. NZ. III. 30.

Ušušanec, nce, m. = *umazaný, ušušaný*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuil.

Ušušněný. Vz Ušušniti. U. Honza. Kld. IV. 141.

Ušvažiti = *ušvácnout, ukrojit veliký kus*. -uta příp. os. jm.: Vašuta. Kbrl. Sp. 13.

Utáboriti co kam. Svůj veškerý lid u-řil v les. Vrch. Rol. XXXI. 53.

Útah. To je s něm ú. (hótah) = je ho co utáhnouti. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Utáhlý střevíc = *úzký*. Zbrt. Tan. 46.

Utáhnouti. Krajír z pole utáhl jest = odtáhl. Břez. Font. V. 519.

Utápnit se nač = *uchytiti se čeho*. Brt. D. II. 373.

Ufatokřídly loužník (brouk). Klim. 114.

Ufatokrový hlavokryjec (brouk). Vz Klim. 296.

Utéci. Utekat je hanba, ale osožné. Phld. XII. 422. Utíká jako v. tr. Nov. Pr. 588. —

čeho. U. zlého. Chě. S. 12. Utekáme těch věcí, které... Chě. S. 92. Cf. Svil hrach, spalil buty, ukazal piaty, vzal nohy na ramena = utekl. Slez. Nov. Pr. 587.

Útěcha. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Útek. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Útěk. Běží na útek. Zastr., my říkáme: v závod. Bl. Gr. 178.

Útěkač. Poradil sa s utekačem (utekl). Phld. 1896. 218.

Utenčování-se. U. rostlin (mizením těla). Am. Orb. 11.

Utepati koho čím. Utepuť já tě právem (jinde: najduť...) Arch. XIII. 412.

Uteráč. Slov. Cf. Uterák, Šátek (3. dod.).

Uterák, *utěráček, utíráček, rouch, pásnice, facalit* = šátek kapesní. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 508. Cf. Šátek (3. dod.).

Úterek. Dle Bl. inepte m. úterý. Bl. Gr. 279.

Útesistý = *útesitý*. Ú. hora. Phld. 1894. 115.

Utěšitel. O starobylosti slova vz Mus. 1895. 312., 495., 501.

Utěšitelně. Kat. 2177.

Útěžek = *těhotnosť*. Mimomaterníkový ú. Ott. IX. 10.

Utíreň. Phld. 1895. 226., 490. Polnočná n. Ib. 487. Cf. Utíreň.

Utíchlý. U. místo. Kká. Puš. Roz. 32.

Utíkavá. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Útíkej. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Utisnutý. Či Marka je u-tá na mňa. Phld. 1894. 463.

-utka příp. os. jm.: Jirutka. Kbrl. Sp. 13.

Utkatí. Utka je se svým lidem. XIV. stol. Mus. 1895. 299.

Utlačený čím. Dary jsa utlačen krivý soud vydal. GR. Nov. 14.

Utlělý = *utýraný*. U. tělo. Slow. Lil. Ven. 92.

Útlonohý drobnochodec, brouk. Vz Klim. 355.

Útočiště. O ú-štích světských a církevních. R. 1787. byla zrušena. Vz Věst. op. 1892. I. nn.

Útočištný. Ú. právo. Věst. op. 1892. 2.

Útočišťový. Ú. svoboda. Věst. op. 1892. 2.

Útok v tkadlecovství = útek. Slov. Zámr.

Utopiti. Slunce se u-lo (zapadlo za mrak). Světz. 1895. 171.

Útor. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Útoreň, rně, f., ploška v hlatenství. Am. Orb. 89.

Útošov, a, m., potok v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 158.

Útouliti. Tam se utulíme v stínu. Kká. Puš. 12.

Útracpený = *utracepaný*, eufem. m. zatračený. Cern. Př. 43.

Útratiti koho: ženu — ztratiti (smrti). Phld. 1895. 141.

Útratný = *k utrácení, k zahubování*. Ú. čas = v němž může zahubiti, vražditi. Alx BM. 191. (Cf. Krok. 1893. 210.).

Útrejehový. Ú. baba = prodavačka utrejehové vody pro mouchy. NZ. II. 613.

Útrhač. Ú. a blázen má se jako svině. ryje-li aneb raději běží do bláta nežli k žlabu. Bl. Gr. 301. U-či ďábel sedí na jazyku, tomu pak, který utrhanie posloucha, v ušach. Phld. 1894. 6.

Útrhleec, helce, m., rostl., vz Verunka (3. dod.).

Útrhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. — **se komu.** U-hla se jí ruka (dala něčeho mnoho). NZ. II. 613.

Útřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Útrkati = *trkaním zahubiti*. Jakoby chtěl čelem utrknouti zemi (trknutím odraziti). Lomn. (Wtr. Ziv. c. II. 931.).

Útrobozvěr, a, m. Vz Am. Orb. 104.

Útrpný. Kniha ú-pná či smolná či černá. Vz Hrs. Nách. I. 313.

Útržka. Na kázání ú-kou o něčem mluvíti. Sam. I. 465.

Útupnuf = *kousek něčeho uraziti*. Jicko. Brt. D. II. 408.

Útvářec, e, m. = *tvůřic*, Gestalter, m. Sterz. I. 1081.

Útvrditi. Ulixes kázal si uši u. (voskem zacpati). GR. Nov. 138. 11.

Útrova, y, f. = *útrata*. Slov. Kal. S. 195.

uv, vu. Skupiny *uc* a *vu* vz v List. fil. 1893. 467. nn.

-ův konc. gt. pl. Z té *v* se odsouvá a to hlavně v nářečích: chlapů, synů; také u adj. possess. v obecné mluvě: bratrů (m. bratrův) dům. Vz Gb. H. ml. I. 435., ů (3. dod.).

-ův, -ova, -ovo. Na Mor. místy: -u, -ora, -oro: sósedu, sósedova, sósedovo. Brt. D. II. 157., 216. a ů (3. dod.) a j. V Brněnsku, od Brna po Znojmo: -ůj (-uj), -uva, -uvo. Brt. D. II. 171., 216.; u Tišn. -ůj, -uva, -uvo a skloňuje se celkem dle Nový, ib. 192.; u Kunšt. -nj, -ova, -ovo a -uj, -uva, -uvo, ib. 237.; na Zďár. -ůj (-ů), -ova, -ovo. Ib. 255. — O skloň. adj. v -ův vz List. fil. 1895. 271. — Přirození jednorozcovo. GR. Nov. 126. 7.

Uvadnouti. Uvádati. Háj. Herb. XI. b. a j., Bouč. 83.

Úval, z lat. vallis. Čern. Př. 20.

Úvar, u, *úvarek*, rku, m. = *mokřina na poli, produch*. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Úvazník, u, m. = *úrazový sloupec*, Beting. Sterz. I. 476. a.

Úváznoti kde: v piesce. Alx V. 2183.

Úvazový, vz Úvazník (3. dod.).

Úveličení. Bez u-nia = bez přehánění. Phld. 1895. 714.

Úverný. Budz mi u. Mor. Mtc. 1894. 15.

Úvěřovati. Tohoto tvaru se neužívá, stačíť uvěřiti. Bl. Gr. 328.

Úvěrý = *prohnutý, zkrivený*. Ú. šindel. Kunšt. Brt. D. II. 408.

Úvhodniti komu co (v hod učiniti). Lerm. II. 87.

Úviděti. Hdě pak se zas uvidíme? Dá-lě Pámbu v nedělo, esle nevoslepne. Mor. NZ. V. 516.

Úviják, u, m. U. pro vedení elektr., Leitungshaspel, f. KP. VIII. 189.

Úvika, y, f. = *co se dává na uvíjení nití do klubka, na př. kousek papíru*. Třebíč. Brt. D. II. 408. Cf. Podvíněk (v II. díle).

Úviniti co čím. Svědomí by u-li anebo urazili hříchem. Chč. S. 198. (Chč. Mik. 448.).

Úvířiti, vz Vířiti (3. dod.).

Úvitek. Vz Vzpružina (3. dod.). — *Ú., hůvitek* = *otýpečka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Úvlačnost, i, f. U. maďarského rhythm. Vz Phld. 1894. 692.

Úvládati koho. Dbš.

Úvléci co kam. Uvlekl jest v ně nevěru svého pohanství. Chč. S. 79.

Úvod. O ú-dě žen (po porodu) na Mor. vz Duf. 48. nn. Svatební ú. nevěstin na Slov. Vz Phld. 1896. 120.

Úvodnice. Kmotra jde s matkou do kostela jako ú. Slez. NZ. VI. 40.

Úvodový. Ú. ubrus (plachta). Slez. NZ. VI. 40.

Úvoz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Uvožgřený. Děti mají u-nú hubu, když si slzy rozmažou po špinavé tváři. Val. Brt. D. II. 408.

Úvršek, šku, m. = *vršek, kopeček*. Loštice. Brt. D. II. 408.

Uvyknouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Úzadí, der Hintergrund. Phld. 1892. 406., 1894. 10., 412., 1895. 72.

Úzavírka = *vsunutí buňky do buňky*, Einschluss, m. Ilav. Obrz. 22.

Úzce. AlxŠ. 3. a.

Úzda z ada hamus. Gb. H. ml. I. 496. Čiji kůň, teho baj uzda. Slez. Nov. Př. 349.

Uzdění, n. = *uzda*. Koním sňali sedla u. Kub. Rol. 113.

Uzdín, a, m., hrad v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 554.

Uzdravitelkyně, é, f. 1731. Věst. opav. 1893. 29.

Uzdřiti m. nřiti. Bl. Gr. 266. Kdož list uzdrí (*d* vsuto). 1461. Arch. XIV. 103. Posud i v Čech. ku př. v Horáždovicku. Mus. 1895. 185.

Uzel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. Uzlik na struně = místo, které se při jejím tetelení-se nehýbe, Schwingungsknoten, m. Am. Orb. 30. — *U.* = *dárek v šátek svázaný*, který dávají děvčata o velikonočních svým miláčkům. NZ. IV. 323. — *U.* Mladší sestra

zavazuje starší uzlíček, když se dříve vdá. Vykl. Svat. 7.

Uzelek = *vázané křtenci*. Prus. Slez. NZ. VI. 39.

Územčistý = *domorodý*. Phld. 1895. 358.

Uzenářský. U. stříkačky, Selcherwurst-spritze. Jeř.

Uzenec. Šml. I. 15.

Uzenka = *uzené maso*. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Uzimený. Přijď u-ná (zimou zkřehlá). Phld. 1896. 70.

Úzkohlavec, vce, m., *thamiaraea*, brouk. Ú. hnědý, t. *cinnamomea*, hostinný, hospita. Vz Klim. 151.

Úzkohlavý hrotoštítec, brouk. Vz Klim. 151.

Úzkohrdlec, dlce, m., *platinus*, brouk. Ú. bledonohý, p. *albipes*, čtverotečný, *quadripunctatus*, dlouhobřichý, *longiventris*, hnědorohý, *livens*, chudotečný, *parumpunctatus*, Krinického, *Krinickii*, měnivý, *micans*, modrý, *antennarius*, načervenalý, *atratus*, obroubený, *marginatus*, ojedinelý, *viduus*, ošlejškový, *dorsalis*, podlouhlý, *oblongus*, přizpůsobený, *assimilis*, rakouský, *austriacus*, skromný, *viridicupreus* (modestus), smolobarvý, *piceus*, smutný, *moestus*, stlačený, *impressus*, šestitečný, *sexpunctatus*, tmavý, *lugens*, vřesový, *ericeti*, začoudlý, *fuliginosus*. Vz Klim. 27.—29.

Úzkohubý had (šlepiák), Engmaul, n. Sterz. I. 801.

Úzkolupenný, *schmalblättrig*. Vstnk. III. 16.

Úzkoň, ě, f., *stenusa*, brouk. Vz Klim. 169.

Úzkooký. Ú. síť cevní. Vstnk. IV. 97.

Úzkořitník, *stenus*, brouk. Klim. 224.

Úzkorohý skrývač, brouk. Vz Klim. 218.

Úzkorozehodový. Ú. dráha, *Schmalspurbahn*, f. Ptrl. 7.

Úzkosrdečnost. Ml. Hüb. 450.

Úzkost = *nouze, nesnáze*. Kdyby obci skrze to ú. na vině byla. Mtc. 1893. 343. Mají v tom úzkost dobytky svými (nemají dosti píce). Půh. VI. 272. K tomu práva nemají a lidem našim ú. činí. Ib. 337. — Ú. = *tíseň místa*. Stáše anděl na ú-sti záhrobu. XIV. st. Mus. 1895. 300.

Úzkostlivec, vce, m., *Angstmensch*, m. Sterz. I. 169.

Úzkoštitník, a, m., brouk. Cf. Klim. 11.

Úzkoštitý dřevohlod, jednočlenec (brouci). Vz Klim. 323., 357.

Úzkovidný, *engsichtig*. Sterz. I. 801.

Úzký. Úzké ne každé se táhne a pakli natáhneš, zase se sběhne. Bl. Gr. 304.

Uzlice, e, f., *Knotenlinie*, f. Vz Am. Orb. 30.

Uzličkový. U. čepec (marsalový, marcolinový). NZ. IV. 308.

Uzlorohý jamkatec, ploskopřec (brouci). Vz Klim. 269., 236.

Uzlovec, vce, m., provaz, *Cordelière*. Sterz. I. 625. b.

Užřetelnění, n., *Verdeutlichung*, f. NZ.

Uzvorýňaný = *uplakaný*. Val. Brt. D. II. 408.

Užasle. U. se ptal. Světz. 1895. 524. a.

Užasnouti. Až se jí (baby) všichni čerti v pekle užasn. XIV. stol. Mus. 1894. 81.

Užebrati. Ten nemohl jediné kroupě u. Chč. S. 7.

Úžec, žce, m., *leptacinus*, brouk. Ú. čárkový, l. *batychrus*, málotečný, *parumpunctatus*, mravenčí, *formicetorum*. Vz Klim. 213.

Užehnanie. Po všem u. těch svátostí. Chč. S. 35.

Úženec, nce, m., *stenus*, brouk. Ú. dvoj-
 ěubký, s. *biguttatus*, dvoutečný, *bipunctatus*,
 dlouhonohý, *longipes*, ěubkovaný, *guttula*,
 černý, *aterrimus*, lesklý, *asphaltinus*, hrabavý,
fossulatus, štiblonohý, *gracilipes*, šedý, *inca-*
nus, malý, *pusillus*, obecný, *nanus*, kruhový,
circularis, zakřslý, *pumilio*, plochý, *humilis*,
 uhlový, *carbonarius*, kýlovitý, *stigmula*, dvoj-
 skvrnný, *bimaculatus*, kýjorohý, *clavicornis*,
 zkoumavý, *scrutator*, opatrný, *providus*, plocho-
 křídlný, *Rogeri*, bdělý, *excubitor*, toulavý, lu-
 stratus, drobný, *proditor*, velkooký, *boops*
 (Juno), černavý, ater, dlouhotlapý, *longitarsis*,
 vráskovaný, *intricatus*, ztlustlý, *incrassatus*,
 načernalý, *atratus*, úzkohlavý, *melanarius*,
 černohnědý, *morio*, úzký, *bupthalmus*, prouž-
 kovaný, *canaliculatus*, polní, *ruralis*, lesklý,
nitens, dírkovaný, *foraminosus*, černonohý,
melanopus, lstivý, *vafellus*, hnědonohý, *fuscip-*
es, dvojlaloký, *angus*, zdrobnělý, *opticus*,
 trojkýlný, *eumerus*, tlustý, *crassus*, mraveništní,
formicetorum, začernalý, *nigritulus*, jedno-
 barvý, *brunnipes*, širočelý, *latifrons*, hnědorohý,
fulvicornis, lesknavý, *tarsalis*, podobný, *similis*,
 měkký, *solutus*, svižníkový, *cicindeloides*, kle-
 nutý, *fornicatus*, chlupatý, *pubescens*, dvoj-
 znaký, *binotatus*, podešvový, *pallitarsis*, smolo-
 nohý, *picipes*, jamkoštitý, *foveicollis*, dvojmo-
 jamký, *bifoveolatus*, polesklý, *nitidiusculus*,
 šedolesklý, *flavipes*, ledový, *glacialis*, rzivorohý,
sabaeneus, hnědorohý, *fuscicornis*, bledonohý,
pallipes, stlačený, *impressus*, kolenatý, *geni-*
culatus, bahní, *palustris*, pohorský, *montivagus*,
 žlutonohý, *flavipes*. Vz Klim. 225.—234.

Úžernický. Ú. hnusoba. Phld. 1896. 183.

Úžerník, a, m. = *lichvár*. Phld. 1892. 632.

Úžesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42.

Užialť sa = *utrápiti se*. Slov. Kal. S. 196.

Užica, l odsuto; han. lužica. Brt. D. II. 5.
 Až sa najem (najím), počám (požičiam) c'
 (ti) užice (lyžice, lžice). V Bošárkej doline na
 Slov. Tvrdé ž zmenilo se v u (chlap — chuap).
 Phld. XII. 173.

Užička, y, f., vz Užica. Nár. list. 1896.
 č. 239. Ned. příl.

Užímat se = *unaviti se*. Tó prácó se po-
 řádné užíme. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Užití, uživu. Jdi a uživ své víry. XIV. st.
 Mus. 1894. 84.

Užitkový. U. dřevo = stavební a řemesl-
 nické. Ott. VIII. 12. b.

Uživavost, i, f. = *baživosť po užití*.
 Ztk. 85. (3. vyd.).

Úžlab, u, m. = *úžlabí*. Kra. Moor. 76.

Úžník, a, m., esolus, brouk. Úžník malý, e. pygmaeus, větší, parallelipedus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 128.

Užouti. Nejprv užuj (žvýkej), potom jedz. Zvolen.

Úžovka. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48. Ú.

páskovaná, elaphis quateradiatus. Vz Ott. VIII. 477.

Úžovkovitý. U. hadi, colubriformia. Ott. XI. 518. b.

Užralý. Chodil jako bejk u. 1591. Kutn. šk. 47.

V.

V se psálo: u: jauor — javor; uu: uusiaeh — všech; v: pánev; vv: vvezlo; vv: vwyedyev; w: wezlo; uu: swue — své; někdy měkkost naznačena a psáno: v: mluvil. Vz Gb. H. ml. I. 425. Jak se vyslovuje v v jihozápadních Čechách. Vz Dšk. Jihč. I. 24. — **V se spodobuje** s temnými k, t, s v f: kfět, Týnec, Bystř. Brt. D. II. 73., 93. Ftáčok, ftactvo. Pastr. L. 145. U Olom., Prostěj., Litovle, Konice a Jevíčka se v nespodobuje. květ. Brt. D. II. 69., 111. — Dále se v mění a) v b: kurba m. kurva, příbuzný z přívuzný, bidle m. vidle. Gb. H. ml. I. 430.; u Drahan: blaštuvka, Brt. D. II. 101., u Litovl., Kon. a Jevíčka: pijovár, ib. 113., u Zábř. bidět m. vidět, já bím (vím), boni (voní), ib. 129., u Kunšt.: zbíhat m. zvíhat, ib. 233., na Žďár: babouk m. pavouk, ib. 249., u Jemnice v předložce bedle, ib. 269., u Tišn.: bedra (vydra), ib. 186., u Kojet.: pandrab (pondrava), ib. 47.; b) v f: fizgat m. vizgat (hvízdati) u Tišn., Brt. D. II. 186., fous, fak (vak), Gb. H. ml. I. 430.; c) v h: šlihovica m. slivovice, u Tišn., Brt. D. II. 186., Václahov místo Václavov, u Zábř. ib. 129.; před jasnou: h mněště, Gb. H. ml. I. 431.; d) v ch před temnou: ch poli (v poli), ib. 431.; e) v j: kjet, u Zábř., Brt. D. II. 129., Slajkovice m. Slavkovice, u Jemnice, ib. 269.; a) v gt. pl.: moc kolačůj, b) v subst vobuj (obuv), u dje m. dvě, na Žďár. ib. 249.; f) v l: skyła (skyva) chleba, nalni (navní) kost, na Žďár., Brt. D. II. 249., sloboda m. svoboda, Gb. H. ml. I. 430.; g) v m: mňuk m. vuuk, mzdor m. vzdor, Gb. H. ml. I. 430.; h) v u v jistých případech před retnicemi: u pomoc (v pomoc), u vodě (v vodě). Gb. H. ml. I. 427. nn.; po samohláskách, následuje-li po v souhláska: kauka (kavka), prauđa, zrouna (zrovna), ale místy kavka atd., na Žďár., Brt. D. II. 249., u Zábř., ib. 129.; na Slov. mění se v na mnohých místech na konci syllab a slov v u: leu (lev), dieuđa (dievča), šeucouský (ševcovský); v Gemer: chlapou (chlapov), mužou a z tohoto ou vzniklo tam místy ó: chlapó, mužó, Phld. 1893. 561.; i) v é. Následuje-li i, t n. praejotovaná samohláska, mění se v v některých nářečích v é: mluvil. Cf. Gb. H. ml. I. 426., Brt. D. II. 13., 16., II. 17., Dšk. Jihč. I. 21. Stran změny hlásky vz kromě toho: na Kroměř. a Zlín. Brt. D. II. 17., Kojetin., ib. 47., 94., v jihozápadních Čechách (v: b, f, g, h, ch, j, l, m, n, t). Dšk. Jihč. I. 24.—28.; v chromečském podřecí na Mor. List. fil. 1894. 93. — **V cizí**

zůstalo: varmuže, nebo se změnilo a) v f: coufati, b) v b: ochtáb, c) v p: kopert (couvert), d) v m: mešpory, kment. Gb. H. ml. I. 431. — **V se přisoued**: a) k a: vaje, b) k é: rukovět, c) k i: viskati, d) k o: vod vína, vokno, e) k u: vůzký, f) k y: obvyklý v. obyklý a v některých jiných tvarech a slovech. Vz Gb. H. ml. I. 432. nn. Vlasica m. lasice, u mor. Kruml., Brt. D. II. 209., vlasica (lasice), u Drahan a Tišn., ib. 101., 186., v jihozápadních Čechách. Dšk. Jihč. I. 24.—28. U Kojet. ve slově bleskfa (m. bleskva = pliska), na Žďár. k slovesu: ščekat, pes včeka. Brt. D. II. 47., 250. Rozceství m. rozcestí. U Zábř. Brt. D. II. 129. Přidechem bývá v náslovnému o: vocet, vomáčka, Háj. Herb. 53. a., 73. b., vokno, V. Kal. 316. a.; všude v Drahanu, Letovic., Litovel., Konic., Jevíč., Slavkov., Letonic., Kruml., Třebíč., Kunšt., Žďár., Jemnicku, Dač., u Telče: voko, vodvolat, vokno. Brt. D. II. 101., 105., 113., 148., 156., 209., 225., 233., 250., 269., 278. Přidechové v na Slov. vz Pastr. L. 113. V podřecí olom.-prostěj. jest přidechové v jen místy. Vz Brt. D. II. 70. Přidechového v není v Kroměřížsku, Týnecku, Vyskov. a v Chvalkovicích: oko, okno. Vz Brt. D. II. 17., 93., 99., 158. — **V se odsoud**. Vz: -ór, -áv, vz-, vš-, -ovstí, ari, aro, ora, ori, el, vn, rd, obr, chr, srl, ser, vo, a Gb. H. ml. I. 431. nn. V předložce vz: zbuzuje m. vzbuzuje, Háj. Herb. 63. b., zejmonti se, ib. 19. a., povodeň zrostla, V. Kal. 347., moře se zbourilo. Ib. 215. (List. fil. 1894. 294.). V Bystřicku ze slab. ova: piovár, staovat, Brt. D. II. 73.; v Litovel., Konic., Jevíč.: šecké, ib. 113.; v Zábř.: čil m. věil, ib. 129.; na Žďársku ze skupiny ovi: bratroj, psoj, ve slovese poidat, ib. 249., u Dačic a Telče: chůjka (chvůjka). Ib. 278. Na Slov.: zau (vzal), čil (věil), čas (véas); hl. ve slově všecek. Vz Pastr. L. 148., 149. V jihozápadních Čechách, vz Dšk. Jihč. I. 24.—28.

V, ve předložka. Vokalisace předložky v v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203., 204.

va za ó: mvaj (můj). V Ratkovsku. Phld. 1893. 374.

Váb, a, m. = vábec, vábič, čizbár i pták, který jiné k sobě vábí. Slov. Kal. S. 196.

Vábka, y, f. vz Cukryna (3. dod.).

Vábca = pístala, kterou se ptáci vábí. Slov. Kal. S. 196.

Vábno, a, n. = vápno. Phld. 1895. 25.

Vaca, dle Bača, vz násl. Václav.

Vacata, y, m., vz násl. Václav.
Váce-, strc. = více ve jm. Vacemil, Vaczslav atd. (nepřehlas.). Vz Gb. H. ml. I. 111.
Vacek, cka, m., vz násl. Václav.
Vacena, y, m., vz násl. Václav.
Vaceta, y, m., vz násl. Václav.
Vacík, a, m., vz násl. Václav.
Vacín, a, m., vz násl. Václav.
Vacka, y, m., vz násl. Václav.
Václav, Váceslav, ze staršího Vaceslav. Vz předcház. Váce- a Gb. H. ml. I. 152., Čern. Př. 25. Odvozeniny: *Vaca*, *Vacata*, *Vacek*, *Vacena*, *Vaceta*, *Vacík*, *Vacín*, *Vacka*, *Václavec*, *Václavek*, *Václaviček*, *Václavík*, *Vaclík*, *Vacula*, *Vaculík*, *Vačlena*, *Vách*, *Vacha*, *Vácha*, *Vachal*, *Váchal*, *Vachata*, *Vachek*, *Vachen*, *Vachuda*, *Vachuška*, *Vachuta*, *Vambera*, *Van*, *Vána*, *Vañas*, *Vanásek*, *Vanáta*, *Vanátko*, *Vanča*, *Vančata*, *Vanček*, *Vančura*, *Vandas*, *Váně*, *Vaněček*, *Vaněk*, *Vaněra*, *Vaněrká*, *Vanes*, *Vañha*, *Vañhar*, *Vaníček*, *Vaník*, *Vanira*, *Vanísek*, *Vanis*, *Vaňka*, *Vañorný*, *Vañour*, *Vañourek*, *Vañous*, *Vañousek*, *Vañousek*, *Vansa*, *Vañura*, *Vanýsek*, *Váša*, *Vášák*, *Vášata*, *Vášátko*, *Vášatý*, *Vášek*, *Vášica*, *Vášiček*, *Vášik*, *Vášil*, *Vášina*, *Váška*, *Váško*, *Vášku*, *Vášta*, *Vášulka*, *Vášuta*, *Vecek*, *Vecen*, *Vecka*, *Vecko*, *Věch*, *Vena*, *Venas*, *Venca*, *Vencík*, *Vencour*, *Venda*, *Vendulák*, *Věnek*, *Veniš*, *Venouš*, *Venus*, *Věšin*, *Vích*, *Vícha*, *Víša*, *Víšek*. Kbrl. Sp. 20. Cf. Čern. Př. 26. a další odvozeniny v Kotk. 8. nn.
Václavec, vce, m., vz předcház. Václav.
Václavek, vka, m., vz předcház. Václav.
Václaviček, cka, m., vz předcház. Václav.
Václavík, a, m., vz předcház. Václav.
Václavky, f., hrušky. NZ. V. 586.
Vaclík, a, m., vz předcház. Václav.
Vacula, y, m., vz předcház. Václav.
Vaculík, a, m., vz předcház. Václav.
Vacek, čku, m. = *remeno*. Brt. D. II. 492. — **V.** kabátu = *kapsa*. Slov. Phd. 1896. 647.
Vačlena, y, m., vz Václav (3. dod.).
Vada = *váda*. Slov. Zátur.
Vadba, y, f. = *vazba*. V. střechy. Laš. Brt. D. II. 107., 433.
Vadenník, u, m. = magnetový rovník, pás, Aequator. Am. Orb. 47., 49.
Vadit na koho = *někoho kárati*, *někomu láti*. Zábř. Brt. D. II. 409.
Vadna, y, f. = *vanna*. Gb. H. ml. I. 375.
Vadnoufi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.; o tvarech cf. ib. 111.
Vadra m. hadra. Brt. D. II. 148.
Vadrdle, e, n., druhé *d* vsuto. Dšk. Jihé. I. 16. V. = *vějir*; *vějírovitý* nástavek klobouku zastínující a chránící krk. Uš.
Vagro, a, n., zámek v Trenčín. Phd. XII. 74., 554.
Váh, a, m., území, obec a řeka v Trenčín. Phd. XII. 554. Mat bratra za Vahom (hovori sa o tupom noži). Phd. 1894. 550.
Váha, z sthněm. *wagá*. Gb. H. ml. I. 431. Hughesova indukční v. slouží k ustanovení polohy střely v těle. Vz KP. VIII. 374. V. tělesa. Cf. Am. Orb. 23.
Vahadlo, a, n. Parostroj s v-dlem. Vz násl. Vahadlový.
Vahadlový. V. parní stroj, parostroj s va-

hadlem, Balancier(dampf)maschine. Sterz. I. 382.
Vahana. 1440. List. fil. 1893. 391., Mus. fil. 1896. 261. (znamení ve zvířetníku).
Váhavec, vce, m., bradycellus, brouk. V. diviznový, b. verbasci, huědý, harpalinus, světloštitý, collaris, malý, similis, podobný, distinctus. Vz Klim. 65.
Váhovec, vce, m., vz Svorník (3. dod.).
Váhovisko, a, *rdžiště*, n. = část vozu, na níž visí váhy. Brt. D. II. 445. Cf. Svorník (3. dod.).
Vach, a, m., vz předcház. Václav.
Vacha a *Vácha*, y, m., vz předcház. Václav.
Vachal a *Váchal*, a, m., vz předcház. Václav.
Vachata, y, m., vz předcház. Václav.
Vachek, cka, m., vz předcház. Václav.
Vachen, a, m., vz předcház. Václav.
Vachta, y, f., vz Trojan (3. dod.).
Vachuda, y, m., vz předcház. Václav.
Vachuška, y, m., vz předcház. Václav.
Vachuta, y, m., vz předcház. Václav.
Vajataf = *vajatoraf*. Slov. Kal. S. 197.
Vajboj, e, m. = *výboj*. Arch. XIII. 48.
Vajce a *vejce*. Cf. Gb. H. ml. I. 137.
Vajco, a, n. Baraní v., tuber albidum, houba. Val. Brt. D. II. 512. — **V.**, vz Tanečnice (3. dod.).
Vajčák, u, m. *Vajčák* (dol.), *žarúž*, *žarúžik*, *žaruží*, *žaružina*, *žáhrůžka*, *volí oko*, *volské oči*, *volové oči* (laš.), *babka*, *babík* (uh.), *baři plesk* (záp. Mor.), *balvoko* (Zábř.), *blisk*, *bliskavé kríti* (uh.), *maslenka*, *máslenička*, *caltha palustris*, rostl. Brt. D. II. 500.
Vajci = *rětsi*. V Rovniansku v trenčan. stol. Phd. 1897. 45.
Vajčiak, a, m. = nevykleštěný kůň nebo dobytek (hřebec, býk). Slov. Kal. S. 197.
Vajdu, eš m. vejdu, vz Vejítí (3. dod.).
Vaječné, ého, n., Eierabgabe, f. Sterz. I. 744.
Vaječník, u, m., ornament, vz Boubele (3. dod.).
Vajičko. V-ka hmyzu. Vz Ott. XI. 395.
Vajmar, a, m., V. Kal. 119., *Vejmar*, V. Kal. 65., nyní *Výmar*. Gb. H. ml. I. 139.
Vajmě m. vejmě. V. boží. Vz Gb. H. ml. I. 137.
Vajstupně = *výstupně*. A strana straně v čem by vystoupila, aby straně druhé nevajstupně napravila. Arch. XIII. 294.
Vajtrní lidé = vajtržní (rž = ř). Háj. Herb. 341. b. — Gb. H. ml. I. 349.
Vajvod = *vývod*. Arch. XIII. 11.
Vakořifník vykrojený, s. emarginatus. Klim. 121.
Vakovitý. V. vychlípení pleny míšní. Vz Vstnk. IV. 117.
Vakovka = *malta*, *obmítka*. Phd. 1893. 249.
Vakše = *klúby*, *strany kožichu*. Val. Vek. Val. I. 31.
Vakuoly plasmát u hub = kapky vodnaté tekutiny. Vz Ott. XI. 690. b.
Vakuový. V. brzda. Vz Nár. list. 1896. č. 26. 2.
Val. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Strslor. valy na mor. Slov. vz NZ. III. 559.

3. **Val**, a, m. = *vál*. V. Revúce. Phld. 1893. 374., 554.

Vala, y, f. = *vále*. V. Revúce. Phld. 1893. 374., 554. — **V.**, pl., n., příkrý kopec u Miletina. Vz NZ. III. 375.

Valach, a, m. Cf. Phld. 1893. 85., 765. — **V.** = *fukar, fukač, opalač, byk* (laš.), *burdák* (laš.), Brt. D. II. 439., *fofr*. Duf. 241.

Valara, y, f., obec v Liptov. Phld. XII. 74., 554.

Valaščica, e, f. = *sekyrka, obušek* (uh.). Brt. D. II. 409. Cf. Valaška.

Valaška = *malá sekyrka* atd., *obuch, obušek*. Vek. Val. I. 30. — **V.** (han.), *grytán* (Příbor), *župánek* = lajdík soukenný. Brt. D. II. 464.

Valašský. V. podřečí dělí se v různorečí a) hranické, b) starojické, c) kelecké. Na Mor. Vz Brt. D. II. II.

Válatí. — **co**: zuby (o telcích) = *tratiti*. Na Slov. Phld. XII. 174. Cf. Váletí.

Valátko, a, n. = *oblásek*. Tké.

Válcovina = kov na válce. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuil.

Valča, e, f., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74.

Valčík. Cf. Zbrt. Tan. 282.

Valčínov, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Válčivka, y, f., volvox, živočichotvor. Am. Orb. 76.

Valda, y, m., vz násl. Valentín.

Valdek, a, m., vz násl. Valentín.

Válec. Dělá válce = rád se poválí. Čern. Př. 20. Hra na válce: Kluk si lehne, přiloží ruce k tělu a rychle se válí. Mor. NZ. III. 24.

Valečka, y, m., vz násl. Valentín.

Válečnice. Ona v. nížádná není. Arch. XIV. 194.

Válek = *hromada obilí do kouta stodoly shrnutá, posád*. Brt. D. II. 438.

Valek, lka, m., vz násl. Valentín.

Valenčka, y, m., vz násl. Valentín.

Valenda, y, m., vz násl. Valentín.

Válenec, uce, m. V-nee či záterky z mouky a z vody sešulané a vařené buď v mléce neb v polévce; také se smaží. Val. Vek. Val. I. 23., Brt. D. II. 484.

Válení. V. vaječ velikonočních po šindelích n. po latích na způsob žlabu položených (hra). Cí vejce se dotkne vaječ jinými dříve dolů puštěných a dole ležících, ten je vyhrál. Vz více v NZ. IV. 324. (U Rousína.)

Valenta, vz násl. Valentín.

Valentík, a, m., vz násl. Valentín.

Valentín. Odtud: *Valda, Valdek, Valečka, Valek i Válek, Valenčka, Valenda, Valenta, Valentík, Valeš, Valha, Valíček, Valík, Valín, Vališ, Valko, Valouch*. Kbrl. Sp. 9., 20. Cf. Kotk. 33. Na sv. V-na (12./2.) sedlák nic nepočíná (zaseté sežraly by musky a nasázené (živé) by sečplo). ČT. Tké. V-ne, kočka dríme na komíně! Brušp. Hledíková.

Valeš, lše, m., vz předcház. Valentín.

Váletí. Těla a žrība zuby váfa (shazuje). Phld. 1894. 377. Vz Válatí.

Vatgáč, e, m. = *zavalitý, ztloustlý, neohrabaný*: pes, jehně i člověk. Val. Brt. D. II. 409.

Valha, y, m., vz předcház. Valentín.

Valcha, panni moleudinum valcha dictum. Eml. Urb. 190.

Valíček, čka, m., vz předcház. Valentín.

Valík, a, m., vz předcház. Valentín.

Valín, a, m., vz předcház. Valentín.

Valipysk, u, m. = *pysk svislý*, Flabbe, f. Sterz. I. 928.

Vališ, e, m., vz Valentín (3. dod.).

Valiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Už valí (jde) do města; Tam valí o dušu (prší velmi). Pol. Ostrava. Valí se jak velká voda, jak hromada neštěstí. NZ. V. 544.

Valko, a, m., vz Valentín (3. dod.).

Valník, u, m. = *něj. vůz?* V. jednospréžný. Nár. list. 1895. 28./8.

Valný, z validus. Čern. Př. 20.

Válok, lku, m. = *vepřovice*. Slov. Phld. 1896. 622.

Valouch, a, m., vz Valentín (3. dod.).

Válov, nástroj k lámání lnu. Phld. 1894. 85.

Valova, skála u Vsetína. Vek. Poh. 115.

Válovec, vce, m. = *rátor* (koryto na píci). Slov. Kal. S. 197.

Válovočec, vočce, m. = *réva*. Vz Brt. D. II. 441.

Valový mlýn u V. Kunčic na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vamberra, y, m., vz předcház. Václav.

Vamberice, od Vamberry? Čern. Př. 37.

Vampeř, *bampeř, vantrup* = veliké břicho. Slov. Kal. S. 197.

Vampír a *Vlkolak* sú rozdielne bytnosti; Vampír je umrlec, Vlkolak je žijící člověk, ale často sa obé mate. Phld. 1895. 31.

Vampirism-us, u, m. = *tlačení můrou*. Vz Zbrt. Pov. 23., Phld. 1895. 32. V. na Mor. Vz Čes. I. VI. 216.

Váňa Jan, učitel angl. a rus. řeči v Praze, spisov.

Vaňas, a, m., vz předcház. Václav.

Vaňásek, ska, m., vz předcház. Václav.

Vaňata, y, m., vz předcház. Václav.

Vanča, dle Bača, vz předcház. Václav.

Vančata, y, m., vz předcház. Václav.

Vančura, y, m., vz předcház. Václav.

Vandas, a, m., vz předcház. Václav.

Vandec, v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Vanditka, v lučbě. Am. Orb. 63.

Vandlíčka, y, f. = *vannička*, z něm. vandl, i není vsuto. Mtc. 1895. 186. (Pastr.). — Duf. 5., List. fil. 1896. 156.

Vandrovatí po řemesle. 1566. L. posíl. II. 28.

Vandrovka. Bol na v-vke. Phld. XII. 661.

Vandrovník = koláč ze žitné mouky, pomazaný máslem, posypáný mákem n. perníkem, který dostávala čeládka vystupující ze služby. NZ. IV. 537.

Váně, vz předcház. Václav.

Vaněra, y, m., vz předcház. Václav.

Vaněrka, y, m., vz předcház. Václav.

Vaneš, nše, m., vz předcház. Václav.

Vaňha, y, m., vz předcház. Václav.

Vaňhar, a, m., vz předcház. Václav.

Vanič, e, m., potok v Liptov. Phld. XII. 74., 554.

Vaniček, čka, m., vz předcház. Václav.

Vaník, a, m., vz předcház. Václav.

Vanírník, a, m., vrch v Požunsku. Phld. XII. 554.

Vanísek, ska, m., vz předcház. Václav.
Vankúšik, u, m., vz Vankuš. Phld. XII. 289.

Vankušový tanec. Vz Tanec slov. (3. dod.).

Vanna, z něm. Wanna a to z lat. vannus; o strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13.

Vánoce. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 22. O v-cích cf. Zbrt. Pov. 168. O v. na mor. Horácku. Vz Duf. 332. O v. v okolí B. Bystrice vz Phld. 1894. 132. O v. na Val. vz Vek. Val. I. 48. nn. (o pověrách). Ten (čeledín) má časté v. (často mění službu). NZ. IV. 392. Zelené v. bílé velikonoce (a naopak). Duf. 242. Jsou-li na v. bařinky, bude mnoho ovoce. Vek. Val. I. 165. Na s. Barborku po vodě, na vánoce po ledě. Slez. Nov. Př. 463.

Vánoční. Strčes. vánoční hry lidové. Vz NZ. IV. 125. nn., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 459. nn. Svěcení božího hodu v-ho na Val. Vz Vek. Val. I. 58.

Vaňorný, ého, m., vz předcház. Václav.

Vaňourek, rka, m., vz předcház. Václav.

Vaňous, a, m., vz předcház. Václav.

Vaňoušek, ška, m., vz předcház. Václav.

Vansa, y, m., vz předcház. Václav.

Vanšová Tereza, spis. Cf. Phld. 1894. 33.

Vantrup, u, m., vz Vampel (3. dod.).

Vaňura, y, m., vz předcház. Václav.

Vanýsek, ska, m., vz předcház. Václav.

Vápenice, calcina. Fml. Urb. 156., 200.

Vápeník. Dej pozor, aby nebyl čert vápeníkem (aby se nestaly různice). Mor. NZ. V. 544.

Vápenná, é, f., vrch a trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vápníčka, y, f. = kyslíčník vápničitý, živé vápno. Vz Am. Orb. 63., 64.

Vápnití, *vyvápnití* pole (vyhašeným páleným vápnem). Nár. list. 1894. č. 160. str. 5. c. (konec).

Vápnoš, e, m. = solíčník vápničitý. Am. Orb. 62.

Var. Var touhy. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 26. — **V.**, f. = *horící pot*. Slov. Var mu na čelo vyšla, var na mňa ide. Phld. 1894. 493.

Vář, e, f. = *vařivo*. Jevíčko. Brt. D. II. 409.

Vář, e, f. = *strava*. Kunšt. Brt. D. II. 484.

Vara = *věru*. V Gemer. Phld. 1893. 553., Pastr. L. 44. Vara he = věru že. Pastr. L. 145.

Varák. Elektr. v., vz Roštěník (3. dod.).

Varanica, e, f. potok na Zvolen. Phld. XII. 554.

Vařaška, y, f. = *bodák*. Ve Šviháčině. Brt. D. II. 521.

Varat = *variti*. — **eo**: odstavit. — Varaj mi z cesty (vyhni se). Brt. D. II. 409.

Vardat = *živoriti*. Slov. Zátur.

Vařečník, u, m., Kochlöfhalter. Jeř.

Vařecha. Tys' taká v. (do všeho se mícháš). Phld. XII. 55.

Vařenka, vz Varienka.

Varešieka, y, f. = *vařečka*. Phld. XII. 263.

Vareška. Nebuď do každého hrnce v-kou. Phld. 1894. 257.

Vareškár, a, m. = *vařečkář*, kdo dělá vařečky. Slov. Phld. 1895. 604., 757.

Vareškárský = *vařečkářský*. V. tovar. Slov. Phld. 1896. 261.

Varga, y, f. = *koňský pysek*. Slov. Kal. S. 197. Cf. násl. Varha.

Varha, y, f. = *perna na ústach, ret, pysek*. V Šarišsku. Phld. 1894. 307. Cf. slez. Varga.

Varhánkovitý. Sukně nabírané (= v-té, faldovitě). Wtr. Krj. I. 309. Cf. Varhánkový (3. dod.).

Varhánkový. V. sukně mužské. Vz Wtr. Krj. I. 439. Cf. Varhánkovitý. (3. dod.).

Varhánky = vrapované punčochy soukenné (ženské), dolní část byla vlučná. Vek. Val. I. 32.

Varhany, m. 1554. Kosmogr. (List. fil. 1893. 457.). Aby bylo mnoho v-nuov; Zvony, v-ny a písněmi. Chč. S. 242., 35. Vyškrabuje varhany (chrápe). Slov. Nov. Př. 607.

Varhovat = *hlídati*. Domácího zloděja neuvarhuješ. Laš. Brt. D. II. 409.

Variáček. Odnášala mu chlieb aj v. s jedlom. Phld. 1894. 675.

Variecha, y, f. = *vařečka*. Slov. Phld. 1896. 261.

Varienka, y, f. = vyvařená sůl naproti soli kruscové. Slov. Phld. XII. 177.

Varičky, f., pozdní hrušky. NZ. V. 522., 586.

Varin, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74., 554.

Varimetr, u, m. = přístroj určující variaci zemskomagnetických elementů. Vstnk. II. 560.

Variti. Laň s toho hrobu nevarila (neodcházela). Kld. I. 166. Cf. Vari.

Variť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Co še vari, nej še vyvari. Phld. 1895. 187. Co budete varit? Vodu na mätko (kyslé na sladké). Slov. Nov. Př. 506.

Varičky, f., druh hrušek. Vz Ott. XI. 808.

Varivo = zeleniny, Gemüse, n. Laš. Brt. D. II. 484.

Varkoč = sukně oblékaná přes odění, Waffenrock, m. — **V.** = dlouhá sukně mužská, s rukávy a bez nich, lehká. Na prsou byly vyšity erby a znaky rodinné; po stranách a i v prostředku byla rozříznutá. Wtr. Krj. I. 246., 247.

Varmuška, vz násl. Varmuže.

Varmuže, strhném. warmuos. Mtc., Gb. H. ml. I. 431. — **V.** = *chamula*. Příbor. Brt. D. II. 484. — **V.**, *varmuška*, v Prus. *germuška* = chléb ve vodě vařený a pak omaštěný. Slez. NZ. IV. 446. — **V.** = *kal z másla vařeného, rantos*. Brt. D. II. 377. — **V.** = *tulpa*. Kotk. 166.

Vároš, e, m. = *město*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Vařoucí m. vroucí. Brt. D. II. 259.

Varouš, e, m. = Vavrouš, v odsuto. Dšk. Jihč. I. 26.

Varovati se čeho: hřícha. Chč. m. s. III. 27. — **se od čeho**: od lakomství, od cesty. Chč. m. s. III. 22., 75.

Varověivost. Phld. 1893. 392.

Varověivý. Žena moudra, v-vá. Phld. 1895. 450.

Varovkyně = *chůva*, Wärterin. Phld. 1893. 675.

Varovný. V. lůj (čistý). 1725. Pras. Řem. 44.

Varpach, u, m. (vorback) = *chlebový koláč* (Litovel. Zábř.). Brt. D. II. 484.

Varšlanský, vz Radvanský (3. dod.).

Vartmberk (m slabikotvorné). V. Kal. 177.

Vartošna, y, f., z Waidtasche. Cf. Vartošna.

Varunk, Währung. 1483. Půh. V. 84.

Vařunka, y, f. = rum n. kvit vlitý do vřelé vody. Na Frydecku. NZ. IV. 446.

Vasokonstriktor, u, m., sval. Vstak. III. 335.

Vastrže, z vasrstrže. List. fil. 1893. 465. — V., vz Výeuch (3. dod.).

Váša, dle Báča, vz Václav (3. dod.). — V. *Václ.*, na poč. XIX. stol., knihtis. a spis. Vz Mus. 1894. 149.

Vašák, a, m., vz předcház. Václav.

Vašata, y, m., vz předcház. Václav.

Vašátko, a, m., vz předcház. Václav.

Vašatý, ého, m., vz předcház. Václav.

Vaščák, a, m., převzdívka. Mtc. 1896. 299.

Vašek, ška, m., vz předcház. Václav.

Vášeň. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 27. V. jest jak velká voda, vzpírej se jí, vezme té s sebou. Šml. VII. 232.

Vašica, dle Bača, vz předcház. Václav.

Vašiček, čka, m., vz předcház. Václav.

Vašik, a, m., vz předcház. Václav.

Vašil, a, m., vz předcház. Václav.

Vašimilostivati komu. 1589. Wtr. Živ. c. II. 506.

Vašina, y, m., vz předcház. Václav.

Vašinec. Slovo to páchlo Bl. selštinou. Bl. Gr. 90.

Vaška, y, m., vz předcház. Václav.

Vaško, a, m., vz předcház. Václav.

Vašků, vz -ů a předcház. Václav.

Vášně, vz Vášeň.

Vášník, a, m. = *vášnivec*. Am. Orb. 112.

Vašnospan m. vašnostpan, t odsuto. Dšk. Jihč. I. 20.

Vašnosť nepovstalo stažením, nýbrž přímo z polštiny. Krok. 1894. 139.

Vašnostin, a, o. Kat. z Žer.

Vašnostovat komu. U Zleb. NZ. II. 695.

Vašta, y, m., vz předcház. Václav.

Vašulka, y, m., vz předcház. Václav.

Vašuta, y, m., vz předcház. Václav.

Váti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 40. O tvarech cf. ib. 100. V Bystricku na Mor. jen v trpném přičestí: zavítý, zavátý, ostatek užívají slovesa *fókať*. Brt. D. II. 83.

Vátina, y, f. Písková v. NZ. II. 702.

Vatka, y, f. V. (Hustopeč), *mřeze* (pl., Strážn.), *pletky* (Bralleny) = velká obdelná síť: dole visí koule olovená, na vrchu dřevěná. Brt. D. II. 498.

Vátošna, *bátošna*, *cartošna*, *bartošna*, *brátošna*, z Waidtasche.

Vatře, e, f. = *svazek*. V. pantlíček. N. Město. Brt. D. II. 409.

Vavák, a, m., vz násl. Vavřinec.

Vavera, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vaverka, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vavřda, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vavrečka, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vavrejna, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vavřich, a, m., vz násl. Vavřinec.

Vavřina, y, m., vz násl. Vavřinec.

Vavřinec, nec, m. Odtud: *Havřda*, *Lorek*,

Roula, *Vaeák*, *Varera*, *Varerka*, *Váera*, *Vavřda*, *Vavrečka*, *Vavrejna*, *Vavřich*, *Vavřik*, *Vavřín*, *Vavřina*, *Vavřinec*, *Vavřineček*, *Vavřínek*, *Vavřiš*, *Vavříšek*, *Vavroch*, *Vavroň*, *Vavroš*, *Vavroun*, *Vavroušek*, *Vavrovec*, *Vavruč*, *Vavruš*, *Vavruška*. Kbrl. Sp. 9., 20. Mimo to v Kotk. 33. Sv. V. odnes svačinu i hrnce (od té doby nedává se dělníkům žádná svačina). Duf. 244. Sv. V. ochladí vodu. Ib. 363. Na sv. Vavřince s kobzolema do hrnce: Dy na sv. V-ca prší, nalihně se moc myši. Slez. Nov. Př. 459. — V. Vinc. z Březové (ne: z Březiny). Vz Mtc. XVIII. 282.

Vavřineček, čka, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavřínek, nka, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavříšek, ška, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavroch, a, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavroň, ě, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavroš, e, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavrovec, vec, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavruč, a, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavruš, e, m., vz předcház. Vavřinec.

Vavruška, y, m., vz předcház. Vavřinec.

Vazač, e, m., lictor. Praetorovi dáno bylo vazačův šest. Kosmogr. 739. a. — V., vz Pradlák (3. dod.).

Vazák, u, m. = *příčná trám ce střese*. Brt. D. II. 433., Sterz. I. 714.

Vázané, das Angebinde. Cf. Zbrt. Pov. 45.

Vázaný = *pletený*. V. punčochy. Brt. D. II. 470.

Vázati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. O tvarech cf. ib. 111. — **co jak**. V-li to od kopy (dostali zaplacené od kopy). Brt. D. II. 287.

Vazba. Vazbu půjčiti (uvězniti dovoliti). Arch. XIV. 401.

Vázeň = *vězeň*. Slov. Kal. Š. 198.

Vazivina, y, f. = *razivo*. Čas. čes. lék. 1888. 53. (Dlm.).

Vazně. Trámy v. položené, tvoří-li lícné plochy jednu rovinu. Vz Ott. VIII. 1.

Vazné, ého, n. = *vázané*, dar jako odplata za dar šestinedělce do kouta poslaný a p. Na Zlářsku. Cf. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuil.

Vaznice v stavít. Vz Ott. VIII. 2. b.

Váznouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 111. nn.

Vazový. V. střevíc ženský. Wtr. Krj. I. 489.

Váža = *věž*. V Gemer. PhId. 1893. 554.

Vážení, n., cadus, *bečka*. Sto v. oleje. Ev. seit. 31. Luc. 16. 6.

Vážinka, y, f. = *babulka*, *husa*. Záp. Mor. Brt. D. II. 409.

Vážiště, ě, n., vz Váhovisko (3. dod.).

Vážiti co. Aby uměli v. tu milost. Ché. m. s. III. 49. Vází koření (klímá). Mor. NZ. V. 544.

Vážítka, a, n. = *táhlo*, Balancierstange, f. Sterz. I. 382.

Vážnice, e, f. = *studnice s vahou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 409.

Vážný = *těžký*. GR. Nov. 139. 15. — Kupectví (= zboží) vážné = které se na váhu prodává. 1530. Šnm. I. 878.

Vbácat = *rházeti*. Všecko vbácala na lůžko. Vých. Mor. Brt. D. II. 409.

Vevíkař. Musí sa v. mezi nich (vtiskati). Phld. 1892. 595.

vě. Z *vě* v odsuto: čala m. věala, čera m. věera. Dšk. Jihé. I. 26.

Věala, y, f. = *včela*, chod.; *včáta* v Písec. Kts. 8.

Věasník, u, m = *veřisník*. Slov. Kal. S. 198.

Včekati m. *stěkati*, v přísuto. Žďár. Brt. D. II. 250.

Včela. Pověry k ní se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 168. Lidé se za ní táhli, jako včely do ulů (hojně). Kld. III. 208. Včely štípí, když jim ujímají. Bl. Gr. 304. - **V. Včeličky** = kukačka, kukalka, zezulka, kukučí obrtel (uh.), orchis, rostl. Brt. D. II. 505.

Včelař. V-i vypořádají se ze Včelákova přes Rojovice do Úlovic. NZ. III. 229.

Včelice, eristalis, moucha. Vz Ott. VIII. 715. a.

Včelín, u, m. = *včelník*. 1519. Dml. List. 15.

Včelka = *včilka*, *včil*. U Císařova. NZ. VI. 75.

Včelkaj = *včil*. U Litovle. Brt. D. II. 111.

3. Včelník, dracocephalum, rostl. Vz Ott. VII. 903.

Včelstvokrmný. V. rostliny. Duf. 266.

Včera. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 154.

Včerejší. Je na vždy ztracen den v. a zítřka který z nás as dosáhne? Brab. 136.

Včil: *ščilej* (Pastr. L. 109.), *včelkaj* (u Litovle), *včile*, *včilečky*, *včilej*, *včilejky* (Pastr. L. 109.), *včili*, *včilka*, *včilkej*, *včilké* (Brn.), *včilkek*, *včilkom* (Brn.), *včilcum*, *včil* (Pastr. L. 109.).

Včile, vz předcház. Včil.

Včilečky, vz předcház. Včil.

Včilej, vz předcház. Včil.

Včiličky = *včil*, *ngni*. Mor. Bl. Gr. 338.

Včilkom, vz předcház. Včil.

Včilcum, vz předcház. Včil.

Včíně, éte, n. = *stěně*. Záp. Mor. Brt. D. II. 409., 186.

Včil, vz Včil (3. dod.).

vd. Z *vd* se odsouvá a) *v*: dolek m. vdolek, Gb. H. ml. I. 438.; b) *d*: věk m. vděk. Dšk. Jihé. I. 16.

Vďačný = *ochotný*. Bol vďačný moje ortografické chyby napravit. Phld. 1895. 322.

Vdaj. Mámy ponáhľajú s cirkami (na vdaj), jako s koláčami do peci, aby nepřekysly. Vek. Val. I. 108.

Vdávati se. Budeš se vdávat, až se budou blechy podškrubávat (nikdy). Vek. Val. I. 108. Cf. Vydati (i dod.).

Vděčnost. Daň vděčnosti (donum gratuitum, hl. ukládána ze služného úředníkům a pensistům činíc 20% služného nebo pense). 1759.—1779. Vz NZ. III. 219.

Vděčný. Jsem toho od vás vděčna. Kat. z Zer. I. 71.

Vděčoň, ě, m. = *člověk*, který se příliš rdičí, úlisník, podlézavec. Val. Brt. D. II. 410.

Vdělati. (Novorozeně) v dříví vdělala (zastřela, schovala). Tov. kn. 68.

Vdlachmat se = *vřlačiti se*. Vdlachmál sa za stůl. Vých. Mor. Brt. D. II. 410.

Vdolák, u, m. = *vejce*, které se o veliko-

nočních hrách vejci častým nárazem valně poškodilo. U Roušína. NZ. IV. 324.

Vdole m. dole, v přísuto. Dšk. Jihé. I. 28.

Vdova. Vdova — lavka, čo sa všeci po ni šlapú; Vdovička každému lavička; Na vdovu treba karabáčka, aby odbyl za seba i za nebožtíka. Slov. Nov. Pr. 400. Zakiaľ si trúfa kyšu prehryznúť, zatiaľ sa vdova drží za vydajuschopnú = (vdavek schopnou). Phld. XII. 40. Vz Vdovica.

Vdovec. Vdovcovi čert mydla požíciava. Phld. XII. 40. V. ženu dostane, ale ne matku. Phld. 1894. 196.

Vdoví. V. šat (smutkový) v XVI. stol. Vz Smutkový.

Vdovíca. V. — ces blato lavica. Phld. 1894. 674.

Vdovně = vdovím způsobem. Kat. 122. (Erb.). Dle List. fil. 1894. 49. je to subst. vdova jako stravně = strava, rovně = roven, hlaveň = hlava, vodně = voda (Jedlička).

vě, vyslovuje se na Hané jako rje. Brt. D. II. 17.

-ve. V Morkovicích a okolí mění se *e* ve -ve v *i*: kus mrkvi. Brt. D. II. 62., 63.

-vě. Z -vě se v odsouvá: světlo m. světlo, kět m. květ. Gb. H. ml. I. 437.

Vebzučeti se kam. Krs. Moor. 51.

Věc. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 42.; o strč. skloň. Gb. Km. -i. 43.

Věce = *vejce*. V Chromecku na Mor. List. fil. 1894. 85., 270. U Litovle. Brt. D. II. 114. (NZ. V. 75. U Císařova.).

Vecek, cka, m., vz předcház. Václav.

Věcen, cna, m., vz Václav (3. dod.).

Věceti. Tvary vz Gb. H. ml. I. 200. Vece byl již za Bl. zastaralý tvar. Bl. Gr. 176.

Vecka, y, m., vz Václav (3. dod.).

Vecko, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věcmóchat co = *vykleretiti*. Jevicko. Brt. D. II. 335.

Věcník, a, m., Realist. Mark. (Krok 1896. 13.) Neušlo se.

Vecodit = *vyčiditi*, *vyčiti*. — **co jak.** V. pivo do poslední kapke. U Kojet. Brt. D. II. 56.

Věcoch, u, m. = *hecoch*, *hejcuk*, kanál z chlěva. Brt. D. II. 113.

Věcota, y, f. = *věcnost*. Krok 1896. 13.

Věcuch, u, m. = *vikýř ve střese*. Ivančice. Brt. D. II. 434.

Věcán = *ngni*. Us. v Plzeň. Bl. Gr. 339. Tato příslovka vyhynula. — Vz Mus. 1896. 260.

Večar = *večer*. Ve Spišsku. Phld. 1893. 429., Pastr. L. 11.

Večer, *věčer*, *riečer*. Gb. H. ml. I. 144. Každý deň ma svůj v. Slez. Čes. I. V. 420. — K večerou. V. Kal. 50. K večerou přijel. Sm. I. 5. (r. 1526.). — *Od večera* = *odpoledne*. Laš. Brt. D. II. 354.

Večeřa. Tlóstá v., vz Zabíjačka (3. dod.).

Večerníčka, vz Večernice (rostl.). Vz Ott. XI. 226.

Večerník = večerní list novin. Nár. list 29./4. 135.

Večeros, z večerъ-slъ, hac nocte; z změněno v o. Št., Pass., Otc. (Gb. H. ml. I. 231., 58.).

Večiereň = *rečerní pobožnost*. Keď si po v-ni nkládala šaty. Phld. XII. 198.

Věčina. Cf. Gb. Ruk. 567.

Večislavice, obec v Trenčanu. Phld. XII. 158.

Večmat = tlačiti, epáti co kam. Záp. Mor. Brt. D. II. 410.

Věčnost. Už zaspal na v. = zemřel. Phld. 1894. 372.

Vědaření, n. Osv. 1896. 465. Vz násl.

Vědariti = *vědu pěstovati*. Bráb. 147.

Vedě, *ředě*, nonne. Vedě z peníze jsi najat ke mně. Ev. seit. 14. Mat. 20. 13.

Věděti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 39., 71., 72.

O časování na Mor. cf. Brt. D. II. 32., 83., 220., 260. Vi, kde co chytit (zná fortele);

Vi, co čert v pekle večerá. Mor. NZ. V. 544. —

s inft. Vědouce se mítí k tomu lepší právo.

Arch. XIV. 78. — **V.** = *znáti*. Mne víte,

odkud jsem. Ev. vid. 64. Joh. 7. 28. Nevědouce

moci Alexandrovy. Alx. Nách. kap. XXXVI.

Vedla = vedle. Brt. D. I. 60. (Zlin.).

Vedle. Cf. Gb. H. ml. I. 169.

Vedliba, y, f. = *velryba*. Gb. H. ml. I. 351.

Vedňa. Za v. = *za dne*. Předmostí. Brt. D. II. 55.

Vědní, wissenschaftlich. V. obor, system.

Mus. 1894. 310., 585. V. celek. Krejč. Psych.

5. Cf. Vědný.

Vedno = *v jedno*. Nechce sa čefadi v.

spolu bývať. Phld. 1895. 612.

Vědoca = *věda* (přechod.). U Tišn. Brt. D. II. 197.

Vědochod, u, m. = *myslechod*. Klácel.

Krok 1895. 368.

Vědochtivec, vce, m. Phld. 1895. 196.

Vědochtivosť. Stě. Kon. 61.

Vědochtivý. Phld. XII. 332.

Vědomosť. V. není matkou smíchu. Cop.

31.

Vědostavný (učenec). Am. Orb. 109.

Vědrce, e, n. = *vědro*. Pass. klem. 171.

(Gb.).

Vedrník m. bedrník. Prsp. sl. 719. (Gb.).

Vědro. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4.

Heft. 418.

Vedř = *vždy*. Těšin. Bl. Gr. 338.

Vědychtivosť. Mus. 1894. 524.

Věch, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věchet. Hlava jako v. Nov. Pt. 606.

Vejee. K aje prisuto e: vajce. Gb. H. ml.

I. 530. O pův. cf. Krok 1892. 303. (Zakladni

význam: rození, život.) Sklon. u Jemnice. Vz

Brt. D. II. 270. Velikonoční (červené) v. Vz

NZ. IV. 323. Na Litomyšlsku. Vz Nár. list.

1894. č. 81. odp. feull. Hry o velikonoční

vejce. Vz Cikání, Sekání, Čukání, Válení (3.

dod.). NZ. IV. 324.—326. V. v podání chod-

ském. Vz Čes. I. VI. 133. To abychom při-

nesli v. (říkají na Chodsku, přijde-li někdo

do domu po dlouhém čase). Vz Čes. I. VI.

135. Dajou lidi v. a vyetou potom za slepicu.

Žďár. Nár. list. 1895. č. 110. feull. Vejcem

do kuzelek kouleti (hloupé jednati). Šml. VII.

146. Zdá-li se o vejcích, samá mrzutost. Vz

Kněz (3. dod.). Hádanky o vejci. Vz NZ. III.

37. — **V.** = *jablko v huse upečené*. Chrud.

NZ. III. 486.

Vejcokámen, e, m. Vz Am. Orb. 31.

Vejcorost, u, m., oophyton. Vz Am. Orb. 31., 93.

Vejcotvar, u, m. = *tear vejčitý*, Ovoid.

Sterz. II. 482., Am. Orb. 71., 81.

Vejcotvárnosť, i, f. Vz Am. Orb. 93.

Vejcovec, vce, m., ornament, vz Boubele

(3. dod.).

Vejcozvěr, a, m., oozoon. Vz Am. Orb.

10. 100.

Vejčítka, y, f. V. žlutá (ovoce). Nár. list.

1896. č. 299. Příl.

Vejřňaky přesmyknutím m. vejřňafky. Dsk.

Jihé. I. 49.

Vejhlasný m. věhlasný. Čern. Př. 88.

Vejhon = vysocina u Zidlichovic na Mor.

Vstnk. II. 501.

Vejchodný, excentrich? Já byl odjakživa

v. Osv. 1896. 133.

Vějce, e, f. = *věnice, zděje*. Potom v.

a zimy udeřily. Arch. XIII. 348.

Vějíř v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 185.

V. elektrický. Vz KP. VIII. 414.

Vějířnosný, fächertragend. Sterz. I. 871.

Vejiti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 137.

Vejklíř, vz Vikýř (3. dod.).

Vejlimčata, vz násl. Vejli-ky.

Vejlišky, *vejlimčata*, druh jablek. NZ. V.

586.

Vejlník, druh jablek. Kat. z Žer. II. 141.

Ve jmě otce, ve jmě syna. 1440. Mus. fil.

1896. 268.

Vejmelný. V. obilí. XVIII. stol. NZ. IV.

103.

Vejmluvník, a, m. = *výměnkář*? V. spá-

val v přístěnku. Chod. NZ. III. 392.

Vejpojný. Pivo v-né, příjemné atd. (dobře

pitelné). Wtr. St. Pr. 93.

Vejproše, vz Výpros (3. dod.).

Vejpúl. Chybný výklad: ve + púl se vsu-

tým j. Strě. je za to: v-úpol n. v-úpól, to se

změnilo v novoč. v: vejpúl. Nejspíše přešlo

ú v ý a to v aj, ej. Gb. H. ml. I. 257.

Vejřek, řku, m. = *výporěd*. 1629. Mtc.

1896. 132. Na to p. X. sentenci anebo vejřek

učinil. Tov. kn. 75.

Vejřevný přesmyknutím m. veřejný. Čern.

Př. 16., Dsk. Jihé. I. 49. Cf. List. fil. 1896. 160.

Vejřiti = *při muzice seděti, netancovati,*

oest proddrati (o děvčatech). V Plzeň. Škar.

64. Cf. Věřiti (jako výř hleděti).

Vejřítka, hmyz. Cf. Ott. VIII. 639.

Vejrovina, y, f. = *taškárství* a p. Zas

nějaká v. (žertem). Osv. 1896. 51.

Vejrovka, y, f. = *Kouřimka, Vírocy* =

potok v Poděbr. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Vejrunkový. V. peníze. Vz Vejrunk, Vě-

runkový. Kat. z Žer. I. 243.

Vejřada. Býval před jinými co do síly v.

= chlubie. Světz. 1894. 351. c. (Domažl.).

Vejřskočný. V. vdova = netruhlící příliš.

NZ. III. 7.

Vejřstavní. V. strom. XVIII. stol. NZ. III.

523.

Vejřstřeší, n. = díl půdy nad vodvedením.

Chod. NZ. III. 395.

Vejř, *vajt*, rostl. 1339. Reg. IV. 267., 281.

Vejřtažný. V. ryba. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Vejřer n. **vejřrol**, u, m. = zrna obilní,

které se při svázení obilí z klasů vytrolilo.

NZ. IV. 393.

Vejvod- v. vévod-. Vz Mus. 1896. 243.
Vejžírka, y, m. = *drzý člověk, chrastoun*. U Zlob. NZ. II. 695.
 1. **Věk**. Jenž živ jest na věky věkoma. GR. Nov. 47.
 2. **Věk** m. vděk. Vzal za věk. Dšk. Jihč. I. 16.
Věka = *vika*. Brn. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.
Věkj-amen. Na v. = na věky (věki)-amen. Gb. H. ml. I. 211.
Věkodruh, a, m. = *vrstevník*. Phld. 1893. 589.
Věkopamatný. V. hora. Fait. 66.
Věkostraz, gomphrena, Kugelamaranth, rostl. Vz Ott. X. 245.
Věkověčný. V. mlhy. Quis. Ifig. 57.
Věkožizný. Cf. Vašek. Filolog. důkaz. 77.—78.
Vela, y, m., vz Velislav (3. dod.).
Velas, a, m., vz Velislav (3. dod.).
Velat, a, m., vz Velislav (3. dod.).
Velbář m. herbář. List. fil. 1893. 466.
Velbloud, z got. ulbandus. Gb. H. ml. I. 48., 423., to z řec. *ελέγας*. Čern. Př. 6., 50. Puv. slov. velbář, lid. etym. velblář, spojením s bládití (blouditi). Pastr. v Mtc. 1895. 186. Cf. Mus. fil. I. 392., List. fil. 1896. 156. — V. = *slon*, *elephas*. AlxB. 83.
Velce. V. vám děkuji. Kat. z Žer. I. 39.
Velda, y, m., vz Velislav (3. dod.).
Veldilo, a, n. Zvič. Mlt. 20.
Veldůklad, u, m. = *hlavní důklad*. List. fil. 1896. 407.
Velebáseň, sně, f., Epopoč. Sterz. I. 822., Brab. 8.
Velectnosť, i, f. Žen. listy. 1896. 67.
Velebivě a nadšeně stáhl obličej. Osv. 1896. 36.
Velečajzný = *veliký*. U Bystřice. Brt. D. II. 78.
Veledůležitost. V. pravidla. Stě. P. př. 85.
Velek, lka, m., vz Velislav (3. dod.).
Velekřesfan, a, m. 1505. Vlč. Lit. 254.
Velekruh, u, m. Osv. 1896. 219.
Velemočný. Dle Bl. Gr. 326. z pol.
Velen, a, m., vz Velislav (3. dod.).
 1. **Veles** (bůh). Vz NZ. III. 529. nn., V. 589.
 2. **Veles**, dvůr v Nitran. Phld. XII. 247.
Veleslav, a, m., vz násl. Velislav.
Veleslaviti koho. Stačí: slaviti, chváliti. Bl. Gr. 324.
 z **Veleslavína** Samuel Adam, syn slavn. Velesl., † po 1641. Vz Mus. 1894. 151.
Veleslibný. V. představa. Stě. P. př. 10.
Veletí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.
Velemný. Phld. XII. 725.
Velevkusně. V. něco dělati. Krs. Moor. 44.
Velezásada, y, f., das oberste Princip. Dk. (Krok 1895. 370., 1896. 13.).
Velhora, y, f. Čch. Otr. 39.
Veliček, čka, m., vz násl. Velislav.
Veličenstvený. V. krása (krajiny). Phld. 1893. 578.
Veličiti. Byhom Boha v-li. Hrad. ruk. V. 250. Jinde bývá chváliti, velebiti. Vz Vondrák. Spuren. 16.

Velich, a, m., vz násl. Velislav.
Velichný = *veliký*. Novohrady na Slov. Phld. 1895. 252.
Velik, a, m., vz násl. Velislav.
Veliká, é, f., potok v Nitran. Phld. XII. 339.
Veliká noc, vz Veliký (3. dod.).
Velikonoce. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 22., Veliký (3. dod.). Slavení, pověry k velik. se táhnoucí vz NZ. II. 598., 696., IV. 323., Oester. Mon. (Böhm.) I. 442. V. na mor. Horácku. Vz Duf. 336. Na Valašsku. Vz NZ. II. 610., Vek. Val. I. 79. Cf. násl. Velikonocní.
Velikonocní. V. týden. Vz: Z časů dáv- ných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. V. pověry a obyčeje na Litomyšl. Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. V. pondělí. Vz NZ. II. 699., 701. V. boží hod, pondělí. Vz Vek. Val. I. 80. V. sobota, neděle okolo By- strice. Vz Phld. 1894. 131. V. hry (lidové). Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 460. V. vejce na Val. Vz Vek. Val. I. 80. nn. Nápisy v-čních vajíček na Bolesl. Vz NZ. IV. 337. V. smích po kostelích ve středověku, risus paschalis. Vz Zbrt. Pov. 28. nn.
Veliký. Do prachu upadne-li veliký, na po- dívané té se zálibou a s posměchem vždy chátra veselí se. Brab. 55. — **V. noc**. Velika noc, od veliky noci atd. Z toho později: veliká noc, velikou noc atd., konečně složenina: velikonoc, ně. pl. velikonoce. List. fil. 1895. 302. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42. — **k čemu**. Člověk slabý k vědomí, k slepotě velký. Brab. 196.
Velinovitý. V. rostliny. Cf. Ott. X. 813.
Velislav, *Veleslav*. Odtud: *Vela*, *Velas*, *Velat*?, *Velda*, *Velek*, *Velen*, *Veliček*, *Velich*, *Velik*, *Velis*, *Velišek*. Kbrl. Sp. 11., 20., Čern. Př. 26.
Velim, é, f. Vz List. fil. 1895. 320.
Velišský. V. jablka. NZ. V. 586.
Velk, a, m. = *vlk*. Ús. místy. Gb. H. ml. I. 156.
Velkobradec, dee, m., pronomaea, brouk. V. nosatý, p. rostrata. Vz Klim. 175.
Velkobytost, i, f. Am. Orb. 82.
Velkočelistník, a, m., prostomis, brouk. V. obecný, p. mandibularis. Vz Klim. 353.
Velkočelý. V. plochatec, brouk. Vz Klim. 370.
Velkočelenec, nce, m., megarthrus, brouk. V. plochoštitý, m. sinuato-collis, polokřídlý. hemipterus, příbuzný, affinis, stlačený, de- pressus, zuboštitý, denticollis. Vz Klim. 259.
Velkočlenník, a, m., megatroma, brouk. V. vlnitý, m. undatum. Vz Klim. 362.
Velkodrápník, a, m., macronychus, brouk. V. čtverohrbý, m. quadrituberculatus. Vz Klim. 129.
Velkodušný. Muž v. na své cti má dost. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 10.
Velkohlavec, vce, m., dadobia, brouk. V. skrývavý, d. immersa. Vz Klim. 154.
Velkohlavý. Vz Svižnonožec (3. dod.).
Velkohubý. V. výtečník = tlachal. Nár. list. 1893.
Velkojazyčný, *μακρόγλωσσος*. Čl. L. Jos. 35.
Velkokamenný či megalithický hrob =

obložený velkými kamennými deskami. Sbor. slov. I. 93.

Velkoklackárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkoklepárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkokoule, e, f. Am. Orb. 82.

Velkokřídlý prohybač, brouk. Vz Klim. 258.

Velkokrový mrvomil, brouk. Klim. 183.

Velkomožnovský titul (velkomožného pána). Slov. Phd. 1896. 714.

Velkomožný, vz násl. Velmožný.

Velkonazir, a, m. = komorník harému. Mrs. Moor. 7.

Velkopanskost. V. paní doktorové. Světz. 1894. 342. b.

Velkopiatečný. V. noc. Phd. 1893. 179.

Velkopolský. V. kraj. Pras. Těš. 41.

Velkoprstý. Měl v. nohy. Světz. 1894. 597. b.

Velkorost, u, m. V. rostlin. Am. Orb. 97.

Velkorostena, y, f. (rostl.). Am. Orb. 105.

Velkosvětský. V. dvorenie. Phd. 1896. 97.

Velkošupinný. V. čiška dubová. Čl. Zrůd. 25.

Velkotovárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkotovárník, a, m. Ztk. 125. (3. vyd.).

Velkotruhlárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkotrup, u, m. V. rostlin. Am. Orb. 97.

Velkovýroba, y, f. Nár. list. 1894. č. 106. feuill.

Velkozvířena, y, f. Am. Orb. 105.

Velký m. veliký již ve starší době (Otc. 120.). Gb. H. ml. I. 228. — V. Hvozď, pole v Turci. Phd. XII. 339. V. Potok (Velkovský P.) na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Velle = *vedle*. Vz Pluncati.

Velmě m. velmi. Toto slovo má za zastaralé již Bl. Gr. 175. Velmě. Ev. seit. 21. Marc. 16. 2. a j. často.

Velmožný za Velkomožnost (IV. 615. a.) oprav v: Velkomožný.

Velna, y, f. = *clna*. Nom. 63. a. (Gb. H. ml. I. 290.).

Velník, u, m. *V-ky* = *reliké oči*. Ten vyvaloje velníke. Brno. Brt. D. II. 410.

Veloještěr, a, m., zaniklý zeměplaz. Ztk. 20. (3. vyd.).

Velryba. O pův. cf. Čern. Př. 16.

Velrybolov, u, m. Mus. 1895. 269.

Velstítí se kam: na zámek. Půh. VI. 52.

Veltrová, é, f., z Wärterin, f. Us. List. fil. 1893. 467.

Velunko, vz Telunko (3. dod.).

Velvládce, e, m. Zvič. Mlt. 71., 17.

Velvojvoda, y, m. Phd. XII. 145.

Vemlouvavě. Rychle a v. šeptal. Světz. 1895. 522. a.

Vemnat. Kráva vemná = dostává vemeno. Jevíčko. Brt. D. II. 410.

Věmočík, u, m., euthym, prvek. Am. Orb. 59.

Ven. Jest tam ven (tam ven, ze země). U Litomyšle. Bl. Gr. 281. — V. = z paměti. Dva tisíce jmen, jak čtena byla, ven říkal. Kosmogr. 169. a.

Veň. Kdo věří veň, nesúzen jest. Ev. víd. 89. Joh. 3. 18.

Vena, y, m., vz Václav (3. dod.).

Venas, a, m., vz Václav (3. dod.).

Venca, dle Bača, vz Václav (3. dod.).

Venclík, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vencour, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vencoví, n. Čch. Otr. 43.

Věňačka, y, f. = *krětinačka*. Tvarožná. Hledík.

Věnění, n. = *venčení* (dary atd.). Phd. 1895. 660.

Venčí. Na v. = ven. Zábř. Brt. D. II. 410. Vz Venčó.

Venčení = *venkorský, přesporní*. Brt. D. II. 410.

Venčó. Na venčó = venku. Vz Venčí (3. dod.). Brt. D. II. 410. (Zábř.).

Venda, y, m., vz Václav (3. dod.).

Vendelín, a, m., os. jm. V. veze kmín, veze káču na tragaču pod komín. Brušp. Hlediková.

Vendulák, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věvec. Na Slov. také: vienecek, vienek, vionok, veniec. Sbor slov. I. 37. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73., 314. *Věvec* je uvitý, *věnek* sítý (okrasa hlavy). Us. NZ. VI. 63. Bartolomějské věnce. Vz NZ. V. 576. Vínky na hlavách panen v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 374. Koza jí věneček sežrala (říkali o nevěstě, která nebyla zdobená věncem). NZ. III. 108. — Měsíc má v. = je otočen bílým kruhem páry. Světz. 1894. 171. — V. Šátek vázaný na věvec. Duf. 22. — V. = *buchta reliká* jako bochník chleba, všelijak okrášlená. Při svatbách ve Vlasanicích na Tábor. Vykl. Svat. 69. — V. = *venčení* (dary atd.). Phd. 1895. 660. — V., jinde *vira* = *misa*, do níž se dávalo žhavé uhlí n. vřelá voda, aby pokrm nevystydl. 1553. Wtr. Živ. c. II. 541. Cf. Vira (3. dod.).

Věnek, nka, m., vz Václav (3. dod.).

Věnešná (od vyněsti) = *pohřební hostina*. Babice. Hledík.

Vengerka, y, f., něj. uher. vůz. Phd. 1892. 602.

Venhoda, y, m., os. jm. Kbřl. Dmžl. 22.

Veniec, vz Věvec (3. dod.).

Veniš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Venka. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220. U Letovic. Ib. 106.

Venko. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220.

Venkový = *venkorský*. V. okno. Brt. D. II. 355.

Venky. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220.

Venne = *ve dne*. Mtc. 1894. 107.

Věno. Toto slovo na Slov. málo znají říkající: Co dostane. U Slov. Pravna je v. to, čo vdovec dá zapísať zo svojho majetku na meno mladej, keď si ju berie. Phd. 1895. 584. Jinde na Slov. je v. = *zárdavek* (*záručný*) daný od nevěsty, že slibu dostojí, obyč. ručník (šátek), prsten a j. Ib. 580. — Dobrá žena nepotřebuje vena. Phd. 1895. 583. Čert po vene, keď nieť Boha pri žene. Phd. 1894. 195., 1895. 583.

Venouš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Věnování. Vz Dotace v Ott. VII. 875.

Venřák, u, m. = *radličák*, *pluh o dvou radlicích*. Zábř. Brt. D. II. 449.

Venuš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Věnutí = *vanouti*. O pův. cf. Gb. H. ml.

I. 103. Wicher wiene. Chč. P. 160. a. Wietr powyene. Št. Uč. 25. a.

Vepínač, e, m. V. z proudovodu elektrického = vložka, kterou se proud přerušuje nebo spojuje. Vz Přepínač. KP. VIII. 181., 436.

Vepor, a, m., vrch na Slov. Phld. 1895. 262.

Vepřek, u, m., byl rybník na Poděbr. NZ. IV. 100.

Vepřítí co kam. Oči vpíral v to místo. Kká. Puš. Roz. 95. Jenž vpiráš chody do svých Čech. 1418. List. fil. 1895. 218.

Vepřovice, vz Cihla (také 3. dod.).

Vepsatí se komu kam. V srdce dámám všem se vpsali hned. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 158.

Vér, a, m. = *výr*. Misty na Mor. Mtc. 1893. 301.

Vera, y, f. = *zasnoubení*. Slov. Čes. I. V. 244.

Verabože — Bůh mi svědek. Slov. Phld. 1896. 739., Kal. S. 199.

Verbálka, y, f., Zustellung. Phld. 1893. 540.

Věrdunk. Čtyři groše peněz počítající na v. XV. stol. Čel. pr. m. II. 153.

Věreje. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Věřejný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., Čern. Pr. 16.

Vereš. Cf. VII. 1017. Mám takové vereše, ani bíca na ně potřeba není. Mor. Nár. list. 1896. č. 324. odp. feuil.

Vergil, a, m. V. jako čaroděj. Odkud to? Vz Zbrt. Pov. 82.

Vereh, u, m. = vrch. Ve Sp.Ši. Phld. 1893. 431.

Věřimboha m. věřím v Boha. Us. List. fil. 1895. 433.

Verism-us, u, m. Vz Nár. list. 1894. č. 284.

Věřiti jak. Kdo příliš věří, v scestí přijde. Vrch. Rol. XXXVIII. 60. — **komu**. Neb za blázna vždy považoval toho, kdo sobě nic a jiným věřil mnoho (v sebe nedůvěřoval, ale v pomoc od jiných). Vrch. Rol. XL. 119. Ani tomu never, co do úst nesieš. Slov. Nov. Pr. 255. — **skrže koho**. Aby všichni v-li skrže něho. Ev. seit. 6. Joh. 1. 7.

Verkhamer, u, m. = veliké kladivo s pakou (u kovářů). 1502. Hrš. Nách. I. 504.

Verklík. Phld. 1892. 662., 1895. 69.

Verklikář, e, m. = *kolorrátkář*. Phld. 1894. 394., 1895. 69.

Vernár, a, m., míst. jm. v Gemer. Phld. 1894. 61.

Věrně = *právě, sotva*. Enom co v. odošel. Val. Brt. D. II. 410.

Věrnost. Tak pevně provaz břímě neobjímá, ni v prknu nedrží tak hřebík stálý, jak v. když etnou, krásnou duši jímá svým tuhým uzlem. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 202. Těz nesmí býti v. zrušena ať dána jednomu, ať tisícům. Ib.

Věrný čeho. Aby, jsouce věrní pána svého, užívali jeho (města). XV. stol. Mus. 1893. 434. — **proti komu**. Proti Bohu velmi věrný. XV. stol. Mus. fil. 1896. 182. — **V. ruka**. Zadal jí, aby mu ruku věrnou otevřela (svěřené peníze vydala); Propustil ho z věrné ruky (z ru-

čení za věc svěřenou); K věrné ruce něco přijímati. Arch. XIII. 219., 220., 259. Dal jí prsten k věrné ruce chovati. GR. Nov. 42.

Věrojatně. (O něm) lze v. hádati. Pras. Těš. 105. Věrojatně jméno m. sta do XII. stol. položili. Mtc. 1896. 196. Cf. List. fil. 1894. 49.

Věrostrážný. V. Řím. Stc. P. př. 124.

Věroučný. V. soustava. Arch. XIV. 325.

Věrovatí. Vysokými slovy se věruje, že... Arch. XIV. 232.

Věrovat = *brečet*, záp. Mor.; *chodit po věrách, telkovati*. Nevěřuj a delé. Jevičko. Brt. D. II. 410. Cf. Věr (3. dod.).

Věrozvěstec, stce, m. = *věrozvěst*. V. křesťanský. Zbrt. Pov. 5.

Verpánek. V. (ševcův) má tři nohy a přece nikdy neutecí a švec vyhlitne hned oknem ven (je prehlivý). Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuil.

Veršekujec, jce, m. Kká. Puš. 34.

Veršotvorce, e, m. Krok 1891. 19.

Veršovačka, y, f. = *veršování*. Vlč. Bās. 78.

Věřtat = tkadl. stav. Žďársko. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuil.

Věrtel. V. piva. Eml. Urb. 43., 48. a j.

Veruna, y, f. = *druh dýky*. Wtr. Krj. I. 611.

Veruňk. Dvůr za tisíc kop na veruňky koupiti. 1583. Mus. 1896. 142.

Verunka, y, f. = *pólinka, potrhlec, utrhlac* (laš.), *úložník, řečník* (záp. Mor.), *přítřzný kořen*, veronica offic., rostl. Brt. D. II. 506.

Věrunkový. V. peníze. 1631. Vz Veruňk, Vějrunkový. Kat. z Zer. I. 9.

Veruška. Paní Verušce nemoci nepřejeme. Kat. z Zer. I. 247.

Ves, *veš* = *všecek*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73., 317. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 75.

Veselanka, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Veselí, n. Velké vesele kapsu vymele. Slez. Nov. Pr. 142. Vesele z kapsy vyleje. Mor. NZ. V. 544.

Veselos m. veselost. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Veselůstka, y, f. Škard. 57.

Veselůstkář, e, m. = *kdo se rá-t bari, veselí; svatebník*. Škard. 27.

Veselý. V. mysl jest jako máslo na suchý chléb. Šml. VII. 150.

Veslef sa = *vznášeti se*. Vesúci sa sko-vránok. Slov. Kal. S. 199.

Věsiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.

Veslař, e, m., copelatus, brouk. V. černo-rolý, c. ruficollis, černý, colymbetes. Vz Klim. 101.

Vesloměr, u, m., Axiometer, v plavectví. Sterz. I. 375.

Vesměs, z vř-syměs. Gb. H. ml. I. 156.

Vesní kovář. Čel. Pr. m. II. 1117.

Vesno = jaro. Dle Bl. Gr. 339. mor. a inepta vox.

Vesočajzný. U Bystrice na Mor. Brt. D. II. 78.

Vespol. Milujte se v. vždycky. Bonšk. 68.

Vespolnost. Vazby v. označující. Vz Kls. Sklad. 42.—47.

Vespravovice, vz Bezpravovice (3. dod.).

Vespúl. Nás v. milosti pána Boha porou-

čejše zůstáváme... 1653. L. posíl. I. 66. Cf. Vespál.

Vesský. V. vrata (položená ke vsi). Arch. XIII. 446.

Věstě. Vz List. fil. 1895. 100., Zvěstě.

Vestec, dříve Vesce = Vesice. Čern. Př. 33.

Věsti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Jak se s ní vedlo *šp. m.*: Jak se jí vedlo. V. protokol, knihy atd. *šp. m.*: psáti. V. kancelář, obchod, *šp. m.*: řídit. Phld. XII. 500.

Věstitel bouře. Vrch. Tryz. 169.

1. **Veš.** Co je vākše jako v., to si do torbecky vez (vezmi). Phld. 1895. 187. Poznáme se, jak v starým kozuchu vši. Šariš. Phld. 1895. 377. Jak vypuzují na Slov. vši? Vz Phld. XII. 567. nn. Hrubě zle, kej v. kašle. Nov. Př. 630. — V. *sviňská*, *anacardium*. Mtc. 1894. 335. V. *sviňská*, *sviň*, *veška*, *svimboška*, *conium maculatum*, rostl. Brt. D. II. 501.

2. **Veš**, gt. všeho, omnis. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 180., 548., Gb. Km. -i. 47., Gb. Ruk. 516., Ves (3. dod.), List. fil. 1896. 306.

Věšadlový most, Hängewerksbrücke, f. Ptrl. 10.

Věšalec, lee, m., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vešler, u, m. = *večer*. Vel. Polom. Phld. 1895. 439.

Vešín, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vešken, obsoletum. Bl. Gr. 278.

Veškeren, dle Bl. Gr. 275. obsoletum. V. má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280. nn.

Vešky, perniones, svrbíci vyraženiny mezi prsty u nohou. Hojení jich. Vz Mtc. 1894. 334.

Vešovitý ocasec, brouk. Vz Klim. 330.

Věšba. O v-bách vz Zbrt. Pov. 78., 168., 65.

Věstec. Vari si v. (uhodl's). Phld. 1894. 313.

Věstění. V. z ptáků atd. Vz Zbrt. Pov. 65., Věšba.

Věstíce, e, f. V. v rostl. Vz Am. Orb. 74.

Věta. O bezpodmětných větách vz List. fil. 1895. 190. nn., Gb. H. ml. I. §. 300., Subjektslose Sätze. Miklosič. Wien 1883. 2. Aufl. Bezp. věty na Mor. často. Vz Brt. D. II. 280.

Věter, vz Vitr. Mor.

Veterník, a, m., vrch v Gemer. Phld. XII. 339.

Větev, vz násl. Větvička.

Vetchnót = *retknouti*. U Kojet. Brt. D. II. 47. *Vetchnůt* = *retseti*, *puchřeti*. Cf. Vetchý. Slov. Kal. S. 199.

1. **Větif.** Větí komár. Phld. XII. 720.

Větka, y, f. = *vřtka* (3. dod.). Heršpice. Rous.

Větoslovní. V. základ. Krok 1892. 310.

Větr posud u Císařova. NZ. VI. 76.

Větrací šachta. Mtc. 1895. 321.

Vetrilo. Namorník pracuje veslami, v-lami alebo strojom; Beznáročná letora už plavala na všetkých v-lách (už mu bylo hej, dobře). Phld. 1895. 113., 151.

Větrní mappa v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Větrnička, y, f. Na střeše v. (korouhvička). Vrch. Lingg. 105. Cf. Větrník.

Větrník = *dmychadlo odstředivé*, Centri-

fugalgebläse. Vz Ott. VII. 695. — V. *sklepu*, Luftloch, n. NZ. II. 567. — V. Krov na v-ník. Chod. Vz NZ. IV. 206., 208. — V. = *porétná*, *marná pohružka*. V-ky někoho strašiti. Bl. Gr. 280.

Větrování v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Větrovo koření (od větrů). Dač. Brt. D. II. 283.

Větrový. V. *zelina*, *matková*, bělena, mentha piperita, rostl. Brt. D. II. 505.

Vetula. Zde (IV. 663. a.) oprav koka v: koza.

Vetunk. Zná-li se k tomu v-ku. Arch. XIII. 160.

Větví. K GR. přidej: Nov. 15.

Větvíčka. Vysedla brzo na v-čku = stala se brzo samostatnou. Šml. VII. 201.

Větvistý = mající mnoho větví. V. dub. Phld. 1894. 117.

Větviti se = *rozvětvovati se*. Čl. L. Jos. 17.

Vetvoň, é, f., obec v Trenčín. Phld. XII. 554.

Větvoví. V. palmové. Kbt. 21.

Vev = *ve*, *e*. V Šarišsku. Zátur.

Vevalif. Všecko mu vevalila = matka nejmladšímu všecko dala na úkor ostatních. Zlín. Brt. D. II. 410.

Vever. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 418. To dítě je jako veverka (čiperné). Us. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuil.

Vévoda, *vejroda*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84., o tvarech. Ib. 145., 211.

Vévodín, a, o. Bratr vévodin. Pul. R. 31. a. (List. fil. 1895. 271.).

Vězati v Rkk. Vz Mus. 1896. 258., 376., List. fil. 1896. 337.

Vězda m. *hvezda*, h odsuto. U Tišn. a Zábř. Vz Brt. D. II. 187., 130. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihě. I. 33.

Vezdejší, strě. vezdajší, z vězdy; mylnou etymologií spojuje se s výrazem *zde*, jakoby = *ve zde*. Gb. H. ml. I. 517. Dej nám chleba v. tedy = jehož vždy, každodenně třeba. Čern. Př. 88.

Vězel (wyezel), e, m., aspergula, citrulus. 1440. List. fil. 1893. 393., 394.

Vězetí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82., o tvarech. Ib. 111.

Věziti koho jak: u vodě. Arch. XIII. 268.

Vezkrejtká, y, f., vz Bezkrejtká (3. dod.)

Veznaskrz. V. promokl = do nití, až na kůži. Us. Brt. D. II. 410.

Vezpod = *dole*. Jakož v. psáno stojí. Čel. Pr. m. I. 143.

Vězti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Voziti se po kom = *týrati ho*. Us., Čec. S. 126.

Věž. Tvary i v dialekt. Vz Gb. H. ml. I. 200. nn.

Veždě m. vezde v Rkk. Vz List. fil. 1896. 339.

Věžice, e, f., zdrobn. věž. Kká. Puš. 20.

Věžka, *věžka*, y, f. = *vřtka*. V dial. Gb. H. ml. I. 201.

Věžník, Thurmwächter. Vrch. Rol. I—VI. 136. — V. = *domáci pes*. Jg. srovnává dolno-luž. věža = dům. Vz Ježník, Čern. Př. 51. — V., *turritella*, mořský plž. Ott. XI. 502. b.

Vhabati. Vhabl do služby jen proto. Phld. 1896. 466.

Vhněsti. Vz Drlavý (3. dod.).

Vhojiti co kam. Vstnk. II. 423.

Vhonné = *plat vyžadují za honění* n. pohánění stran k soudu, též snad plat za honění zločinců. 1469. Cel. Pr. m. II. 1106.

Vhřeznouti. Oheň vhřezne v tělo. Sal. 386. V němž vhřezne. Št. Uč. 106. a.

Vhrknouti. Slzy vhrkly mu v oči. Pokr. Mrt. z. 25.

Vhupnouti někam = vskočiti. Phld. 1892. 578.

Vchádzik, u, m. = babinec (u kostela). Slov. Kal. S. 199.

Vchlípení. V. víčka. Vz Ott. VIII. 642.

Vchod. Přišel nám v. naprotivo. Laš. Brt. D. II. 410.

Vchodě = *chodě, chodíc*. V. četl, čtla. Dšk. Jihé. I. 28.

Vchoz = *rchodící*. Ktož vchoz bývá v to drahé světlo. Št. (Rozb. 679.).

Viacrečový. V. obyvatelstvo. Phld. XII. 322.

Viazanica, e, f. = *otýpka sena*. Slov. Kal. S. 223.

Viazanička, y, f. = *srazeček*. V. průtikov. Phld. 1895. 371.

Viazanina, y, f., vz Dýnko (čepce; 3. dod.).

Vibrionové, druh mikroorganismů. Vstnk. III. 254.

Vie, vz Vice.

Vice. a + b. A více (méně) b. Lépe: a zvětšeno (zmenšeno) o b nebo: a plus (minus) b. Plus a minus jsou zde jen operační znaménka. Sold. 10.

Viceadministrator, a, m. XVI. stol. Wtr. Ziv. c. II. 508.

Vicebuničení. Ztk. 8. (3. vyd.).

Viceč, potok ve Spišsku. Phld. XII. 554.

Vicečlenný. V. přeslen. Čl. Zrůd. 16.

Vicehlasý. V. hudba. NZ. III. 310., Ott. XI. 830. b.

Vicena, y, m., vz Vincent (3. dod.).

Vicenec, nce, m., vz Vincent (3. dod.).

Viceřadě. Hlavní větve jsou na stonku v. spirálně uspořádány. Čl. L. Jos. 14.

Vicesečný. V. hospodářství lesní. Ott. XI. 666. a.

Vicesvazkový. V. řapík listu. Čl. Zrůd. 17.

Vlčák = ječmen n. oves setý s vikou. Vek. Val. I. 19.

Vlčer. K vícerou, u v ou. Brt. D. II. 246.

Vlčko (nie vlčko ani viečko) = *vlčko, mihalnica*, Augenlid, n.; *veko, večko, viko* = *viko, pokrýčka*, Deckel, m. Slov. Phld. XII. 173.

Vid. O pův. vz Gb. H. ml. I. 72. — Odvozeniny vz v Kotk. 34.

Vidánek. Brt. D. II. 435.

Vidasovo, a, n., míst. jm. v Turci. Phld. XII. 158.

Vidědný = *viditelný*. Bl. Gr. 268.

Vidění, Erscheinung, f. Cf. Phld. XII. 180. nn.

Viderka, y, f. = *vidrovica* (čepice). Brt. D. II. 469.

Viděti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. O časování u Tisňova, Kroměříže, Kojetína

a Bystřice na Mor. vz Brt. D. II. 196., 29., 53., 81. U Malenovic vidím i vizu. Ib. 3. — **koho.** Nevidali velkého pána (iron.)! Phld. 1894. 442. Rad ce vidzim, kedz ce nevidzim. Šariš. Phld. 1895. 378.

Vidinář. Bědný v. Kká. Puš. Roz. 100.

Vidlák = kohoutek kurotví, když mu narostly už brky, že je překládá (Letovice). Brt. D. II. 495. — **V.** = *rohlik, jurík* (Zlín.), *nůžky* (Zábř.), *viždžák* (Brněn.), *klepáč* (Příbor), *cypselus apus*, pták. Brt. D. II. 494. — **V.**, u, m. V XVI. stol. *rybník* u Brtnice. Mtc. 1895. 275. **V.** = *potok* na záp. Mor. u Zl. Hory. Mtc. 1895. 335.

Vidlan v botan. Vstnk. II. 570.

Vidlanovitý. V. květenství. Čl. L. Jos. 17.

Vidlanový. V. osa. Čl. Zrůd. 3.

Vidle. *Vidlice* železné na dlouhém topárku dřevěném o dvou zubech; jeden zub se zastrčí do ucha hrnce, druhý se zapře o hrnec a tak se hrnec sází do kamen. Brt. D. II. 410. — **V.** = *oštep, kopí s vidlicemi*. Wtr. Krj. I. 617. — **V.** Nohavice šité na vidličky (sešité na dva obyčejné švy). Brt. D. II. 467. Cf. Talír (3. dod.).

Vidličkato. Kde sa dolina v. na dvoje delí. Phld. XII. 652.

Vidlo m. bidlo, b v v. Dšk. Jihé. I. 22., Brt. D. I. 35. U Přelouče. NZ. IV. 510.

Vidlonohý. V-zí korýši, schizopoda. Vz Ott. VIII. 816., Vidlonožec.

Vidmo = řada barev hranelem skleněným takřka rozpuštěných. Stě. Kon. 99.

Vidně, éte, n. = nalezenec vídeňský. Duf. 147.

Vidno. Po tme hůdol a po vidne tancoval (o pokryte). Slov. Zátur.

Vidný, sichtbar. — **čemu:** oku. Kká. Puš. Roz. 92.

Vidoucí = prorok, hadač. Poličan., Abrah. z Günter. Vz Zbrt. Pov. 86.

Vidovisko, a, n. = *hledisté*. Slov. Kal. S. 199.

Vidrica, e, f., potok v Požúnsku. Phld. XII. 339.

Vidrice, e, f., ves v Tekovsku. Phld. XII. 339.

Vidričky, pl., f., vrch v Tekovsku. Phld. XII. 339.

Vidžjak u, m. = *vidiek*. Phld. XII. 1894. 192.

1. **Viece** strě. z větje. Gb. H. ml. I. 384.

2. **Viece** = *více*. Víceť (spíše) zvolím starých lidí těžkost, nežli mladých neopatrnou rychlost. Alx. Nách. Kap. XII.

Viedmo, a, n. = *vědmo*. Slov. Kal. S. 199.

Viecha, y, f. = *vích*. Slov. Kal. S. 199.

Vieneček, čku, m., vz Věmec (3. dod.).

Vienok, nku, m., vz Věmec (3. dod.).

Viera, vz Víra. Vieru jieti = credere. Ac mi chceš v tom vieru jieti. Alx. BM. 91. (List til. 1894. 49.)

Vierovyznanie, n. Phld. 1895. 63.

Vierozvest, a, m., vz Vérozvěst. — Phld. 1896. 698.

Vieska, y, f., obec v Tekov. Phld. XII. 340., XIV. 61.

Viesť = *věsti*. Slov. Kal. S. 199.

Viešif = *zarážeti do země hole s vichy*.

slámy na znamenie, že se tam tudy nesmí choditi. Slov. Kal. S. 199.

Vietor, vz Vitr.

Vigilie. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 38.

Viha, snad *vícha* na znamení, že se nemá nikudy choditi n. že veely již svého medaře mají nebo snad bidlo, na které se přivěsuje věko (loubek plátnem obšitý), do něhož se- trásají roj, když se někde zavěsil. 1591. Dml. List. 14., 27.

Vích, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vícha, y, m., vz Václav (3. dod.).

Víjeti, vz Viti.

Vijohlav, a, m., laš.; *krutihlavce*, *vrtohlávek*, *výhlar* (Zlin), *jynx torquilla*, pták. Brt. D. II. 494.

Vikář, e, m. = *kaplan*. Břez. Font. V. 336.

Vikárka, y, f. = hospůdka za kostelem sv. Víta v Praze, kde dva manželé asi od r. 1564. vikaristy společně stravovali; za to směli tam některý sud piva obecně šenkovati. Wtr. Ziv. c. I. 409.

Viko (wyeko), *mensura salis*. Eml. Urb. 12., 91.

Viktor. Odvozeniny vz v Kotk. 34.

Vikvice, *orobum*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Vikýř, nebo *vejklír*, e, m. = *vích*. Záp. Mor. Brt. D. II. 411.

Vikýřovitý. V. střecha. NZ. III. 197.

1. **Vila**, *raea*. Jenž die bratru svému: Vilo! Ev. seit. 30. Math. 5. 22.

2. **Vila**. Cf. Phfd. 1895. 32., Duf. 312. O vilách v Bašackej Doline vz Phfd. VIII. 32., XII. 208. nn. Vily na Slov. Vz NZ. VI. 46. nn. Hukanie vil má ľud za predznak nestastia n. nehody. Phfd. 1893. 79.

Vilčárňa, e, f. = svah hory Slaviče na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vilčonky, trat u Pražmy na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vilčura, y, f. = bunda z kože černých ovčí po kolena sahající. Z pol. Slov. NZ. III. 401. Cf. Vleura.

Vilém. Odvozeniny vz v Kotk. 34. a Vilím (3. dod.).

Vilha (laš.), y, f. = *vlha*, *merops apiaster*, pták. Brt. D. II. 495.

Vilija, e, f. = *vigilie*. Slez. NZ. IV. 499.

Vilík, a, m., vz násl. Vilím.

Vilím, *Vilém*, a, m. Odtud: *Vilík*, *Vilímek*, *Viliš*, *Vilka*. Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 34.

Viliš, e, m., vz Vilím (3. dod.).

Vilka, y, m., vz Vilím (3. dod.).

Vina. Kto začíná, ten je v. (na tom v). Phfd. 1894. 195. — **V.** = *pokuta*. Jest povinen dáti viny půl kameně vosku. 1574. Věst. op. 1894. 13.

Vinař. V-ři vypovídají se z Vinore přes Kopaninu na Zbirov. NZ. III. 269.

Vinařovna, y, f. = *obydlí vinařovo*. 1748. NZ. III. 408.

Vincenc. Odtud: *Vicenu*, *Vicenec*, *Vincík*, *Vincourek*. Kbrl. Sp. 20. Odvozeniny vz v Kotk. 34. Na den sv. V-nce blesk slunečný znamená rok ve vině býti hodný. Světz. 1894. 195. a.

Vincik, a, m., vz předcház. Vincenc.

Vincour 1631., *vincúr* 1607. = *vinař*. Kat. z Žer. I. 9., Phfd. 1894. 5.

Vincourek, rka, m., vz předcház. Vincenc.

Vincův háj u Miro-ova na Mor. NZ. III. 562.

Vindra, z Wiener (vídenský, $\frac{1}{4}$ kr.). Gb. H. ml. I. 408.

Vinduška, y, f., vz Vintuška. Kotk. 162.

Vínee, nce, m., *Weinsäure*, f. Am. Orb. 69.

Vínek (okrasa hlavy) je šitý, *věnce* je uvitý. Us. NZ. VI. 63.

Vínice. Pověry k vinnici se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 99., 142. — **V.** *Pojte, hoši, na vinici*, čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 501.

Víně = *véca*. Vetrík triasol listím divého vinnice; Rosa sedela na v-či. Phfd. 1895. 274.

Viničnick, a, m., *lethrus*, brouk. Vz Klim. 397.

Viničný. V. robota (ženní, jízdecká či tažná). NZ. III. 224.

Viničový. V. koření, *vitis vinifera*. Mtc. 1894. 104.

Vinítí se proč. Sám sa vinil od strachu (ze strachu). Phfd. XII. 494.

Vinna, Schuld, *spr.* vina. Bl. Gr. 267.

1. **Vinný**. V. šenkér. Wtr. St. Pr. 90. V. jablka. NZ. V. 556.

2. **Vinný čeho**. Kdo se hněvá s bratrem svým, vinen bude súzení. Ev. vid. 97. Mat. 5. 22. Kto zabí, vinen bude súda. Ev. seit. 30. Math. 5. 21. Vinen jest smrti. GR. Nov. 141. 21. — **komu v čem**. A co jsem já v tom vinen tobě? Arch. XIII. 239. — **čím**. Vinen jest tělem a krví paně. Chč. Mk. 448.

Víno. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 168. (160?). Víno moudre hlavy sáti. Phfd. XII. 660. Víno hřeje, ale nešatí. NZ. V. 544. — **V.** *psí* = *přístup* (laš.), *posád*, *posed*, *bryonia alba*, rostl. Brt. D. II. 500.

Vinohrad a jeho části vz v Brt. D. II. 439. — **V.** = *vinná réva*. Nové Město. Brt. D. II. 411. — **V.** = kolonie na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vinohradní. V. hora. Půh. III. 89.

Vinopalní. V. právo, kotel. NZ. IV. 198. Vz Vinopalný.

Vinorodý. V. pahrbek. Mus. 1894. 176.

Vinosrkát, a, m. = *ožralec*. Lomn. Zbrt. Tan. 137.

Vinouti. Kam se vineš (jdeš). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Vinovnica, e, f. = *vinnice*. Phfd. 1894. 597.

Vintih. Odvozeniny vz v Kotk. 34.

Vintovati, z něm. *winden*. Obuškom v-la z kotla dvacíatniky (vytahovala). Slov. NZ. VI. 41.

Vinutec, tce, m., *agathidium*, brouk. V. bledý, a. *pallidum*, černokrový, *nigripenne*, černý, *atrum*, český, *bohemicum*, hladký, *laevigatum*, hnědý, *bidium*, lemovaný, *haemorrhoum*, okrouhlý, *rotundatum*, příčný, *plagiatum*, semenový, *seminulum*, štítolemý, *nigrinum*, velkohubý, *mandibulare*, znamenáný, *marginatum*, žlutokrový, *discoideum*. Vz Klim. 294.

Vinutí, n. = *prádlo*. Wtr. Krj. I. 168., 497.

Vinylalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 2.

Vinyňka, y, f. = Vincencie. Tvarožná, Hledík.

Vinýš. Cf. Am. Orb. 76., 103.

Viola v Rkk. Cf. Mus. 1896. 381.

Vionok, nku, m., vz Věnce (3. dod.).

Vír. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. — Cf. 3. Vira (3. dod.).

Víra. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 20. Kde víry není, tam hasne naděje. Šml. I. 127. Přehodila vieru (zménila). Phfd. 1894. 94. — **V.** Nechťi tomu víry dáti dle Bl. Gr. 320. sprostá frasa m.: místa dáti, tomu veriti, povolit, odpirají tomu.

3. **Víra,** *zvir* = *vir*, *zřídlo*. Brt. D. II. 411.

4. **Víra** = *mosazný věnec*, v němž doutnalo uhlí, a na který se mísy s jídly stavěly, aby jídla nevychladla. Wtr. St. Pr. 13., 131. Cf. Věnce (3. dod.), násl. Vireta.

Vireta, y, f. = podložka pod jídelní mísu. Hrs. Nách. I. 50. Cf. předcház. Vira.

Virgas, u, m. = *výprask*. Dostal v. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill., Val. Brt. D. II. 519. Stojí ako žiak pred virgasom. Phfd. 1892. 580.

Virgat, glotzen. Co tam virgáš Han. Brt. D. II. 411. Cf. Zdyhat (3. dod.).

Virginal, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236., Zbrt. Tan. 240.

Virgule, *virhule*, z lat. *virga*, *virgula* — prut o dvou vidlicích na jednom konci. Vz Vek. Val. I. 169, 173. Na Slov. = lískový dvojklaný prut bezlistý. V-li zlato hledat. Jak se jí čarovalo? Vz Phfd. 1893. 472.

Vířiti, *uvířiti* = působiti, by se někdo zlobil, lneval = rozzlobiti, rozněvati ho. Gdy s' se na ny neuvířil. Alx. BM. 244. (Ctení dle Kroka 1893. 211.).

Vířkle, i, pl., f. = vířle (uzenky). U Kromě. Brt. D. II. 16.

Vírník, bronk. Cf. Ott. X. 671. V., *gyrinus*. V. černosedý, g. marinus, dvojbarvý, bicolor, malý, minutus, nořivý, mergus, obecný, natator, plavec, colymbus, rozdílný, distinctus, rudotemenný, dorsalis. Vz Klim. 108.

Vírot, u, m. = *virent*. Slov. Kal. S. 200.

Vírový, ého, m., vz Vejrovka (3. dod.).

Vírvál, u, m. = *virear*. Brt. D. II. 411.

Visačky, pl., f. Nastrázel smyčku na visačky = visící na ohnutém stromku. Zlin. Brt. D. II. 411.

Visák = *seazek četných pentlí* visících až po bedra z lelika děvčat valasských (při pentlení). NZ. IV. 436., Brt. D. II. 411. — **V.** = *bambitnice*, holstra, pouzdro na bambitky. Vz Ott. XI. 505.

Visánek, nka, m., vz Rehek domácí (3. dod.).

Visatý. V. krb na Chodsku = železný, visával se stropu uprostřed světnice. Jím se jenom svítilo a topilo, ale nevařilo se na něm. Ve stropě byl otvor pro kour. NZ. II. 651.

Visceralní, z lat. = vztahující se k vnitřnostem. V. příjce. Čas. čes. lek. 1888. 53. (Dhu.).

Viselina, y, f. = co odněkud visí, ku př. pentle od zavítí hlavy. Wtr. Krj. I. 378.

Viseti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. Na tom visí, cf.: Na tom pni zákon i proroci. Ev. seit. 37. Mat. 22. 40.

Viskanica, e, f. = *podhodek* (3. dod.). Mtc. 1894. 105. Cf. Odměna.

Viskeř. Odkud má své jm.? Vz Čern. Pr. 29.

Viskosita, z lat. = tuhost (hmoty). Ott. VII. 852.

Visla. O pův. slova cf. Dob. Dur. I. 145., 150., 196., 420.

Vislobob, *gustavia*. Cf. Ott. X. 636.

Víst, u, m., vz Lajblik (3. dod.).

Vista, y, f., vz Lajblik (3. dod.).

Visutý. V. elektrická dráha. Vz KP. VIII. 449.

Viša, dle Bača, vz Václav (3. dod.).

Višek, ška, m., vz Václav (3. dod.). — **V.**, šku, m., vz Záblatník (3. dod.).

Višňa, e, f. Psi v., vz Střešňa (3. dod.) a Višně.

Višně, gt. pl. višeň, né. višň. Gb. H. ml. I. 1-5. V. mořské, vz Střešně (3. dod.). Zapřil se jako višně. XV. stol. Mus. fil. 1896. 181.

Višolka, y, f., *galanthus nivalis*, rostl. Brt. D. II. 503.

Vít, a, m., os. jm. Odtud: *Víta*, *Vitáček*, *Víták*, *Vitásek*, *Víteček*, *Vítejček*, *Vítek*, *Vítha*, *Vítik*, *Vitisek*, *Vitoch*, *Vitoš*, *Vitouš*, *Vítu*, *Vítaj*, *Viturka*, *Víturka*. Kbrl. Sp. 20. Odvozeniny vz také v Kotk. 34. — **V.**, u, m. = *světlo*. Cf. Vitice. Jir. Mus. 1863.

Víta, y, m., vz předcház. Vít.

Vitáček, eka, m., vz předcház. Vít.

Víták, a, m., vz předcház. Vít.

Vitáliš, e, m. V. Gregor, slov. básn. Phfd. 1895. 315.

Vitásek, ška, m., vz předcház. Vít.

Vítati. Dali mi tam vítám té a jdi s pámem Bohem (nic mi nedali). Žďársko. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill.

Víteček, eka, m., vz Vít (3. dod.).

Vítejček, eka, m., vz Vít (3. dod.).

Vítejoves. Lid říká Vitojoves n. Vitejoves. Čes. I. VI. 185.

Vítek, tka, m., vz Vít (3. dod.).

Vítel = *pozdravení*. Citat je z: Ev. vid. 128. Luc. 10. 4.

Vítěz. O původu cf. Gb. H. ml. I. 315. O tvarech ib. 114. Podle něho běhu vítězi (hrdinové) stavani (stavění). AlxV. 1456. (Krok 1893. 6.).

Vítězедlný al. vítězitedlný. 1487. Krok 1895. 244.

Vítězovat = *elitěně bojovat*. GR. Nov. 137. 28.

Vítězský, triumphalis. 1418. List. fil. 1895. 220.

Vítha, y, m., vz Vít (3. dod.).

Vítí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.

Vitice = svíce. Jir. Mus. 1863.

Vítik, a, m., vz Vít (3. dod.).

Vitisek, ška, m., vz Vít (3. dod.).

Vítka, y, f. = *vlšek*, *háječka*. Čejč. Hledák.

Vitoch, a, m., vz Vít (3. dod.).

Vitoš, e, m., vz Vít (3. dod.).

Vitouš, e, m., vz Vít (3. dod.).

Vitoušek, ška, m., vz Vít (3. dod.).

Vitr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20. Nechal ho na třech větroch (v nejistotě). Vek. Val. I. 110. Bez vetra sa ani listok v hore nehne (o šíření pověsti). Slov. Zatur. Pustil to s větrom a oblaky (zapomněl na to). Šml. I. 182. Victor sa zabíľ (zarazil, přestal, utíchl).

Zlý vietor ho zavial (má nestěsti). Phld. 1894. 59., 441. Prijel jako na větru (rychle). Kat. z Zer. I. 118. Co mi vzkázáno, tak zase jako u vítr sem za odpověď dala (hned). Kat. z Zer. II. 157. Větrm živu býti nelze. Nov. Pr. 128. Honí větry po pofu. Mor. Čes. I. V. 421. Jde mu pod vítr (hovi mu a ví proč). Bl. Gr. 297. U vítr své reci vynásite (tlacháte, marně mluvíte). Ché. Mik. 461. Znamení, z nichž lze souditi, že bude v. Vz Duf. 245. — V. Zlý věter, apoplexia, slabá mrtvice. Mor. Vz Mtc. 1894. 23. Zlý věter ho přesel. Brt. D. II. 491. V. Stavené větry, kolika, colica flatulenta. Hojení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 207.

Vitřit = *blouzniti, zběsilým býti*. Han. Brt. D. II. 411.

Vitrolin, u, m. = *vitriol* NZ. III. 328.

Vitrovica, e, f. = *pružina*. Vemu-li na tě v-cu! Záp. Mor. Brt. D. II. 411.

Vitů, vz předcház. Vít.

Vitůj, vz předcház. Vít.

Viturka, *Vitúrka*, y, m., vz Vít (3. dod.).

Vitý. V. kvítí = *delané, krámské*. Han. Brt. D. II. 411.

Vizba, y, f., místo izba, v přidech. Slov. Pastr. L. 113., Gb. H. ml. I. 132.

Vizdat m. hvízdati, *h* odsuto. Dsk. Jihé. I. 33.

Vizek, zka, m. = *člověk usouzený, na těle sešlý*. Kotk. 78. Cf. Víziti.

Vizgat = *hvízdati*, *d* v *g*. U Tišn. a Brna. Brt. D. II. 185., 186., 411.

Vizitka, y, f. = *druh ženského lajblíku*; nosí sa z jara, kým je nie celky ešte teplo. Hont. Phld. 1894. 311. Usiješ mi v-ku. Ib. 1892. 714.

Vizďák, a, m., vz Rehek zahradní a Rorýs (3. dod.), pták.

Vizďžák (Bru.), a, m., vz Vizďák, Vidlák (3. dod.).

vj mění se v slabikách *vja*, *vju* v: *ri*, *é*: stavjati, staviati, stávati, přehlasov. staveti. Gb. H. ml. I. 426.

Vjacek, eka, m., os. jm. u Kosmy.

Vjačemil, a, m., os. jm. u Kosmy.

Vjačeslav (Václav), a, m., osob. jméno u Kosmy. V. vykládá Kosmas latinsky major gloria (větší sláva). Mus. 1894. 117.

Vjec = *více*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuil.

Vjemový. V. či pocitové středisko, sensorium. Sterz. II. 921.

Vjezda, y, m., místo hvězda. U Chromce na Mor. List. řil. 1894. 94.

Vjezdový. V. koleje, Einfahrtsgeleise. Ptrl. 13. V. výměna, -weiche. Ib.

Vkliditi se kam, sich einquartiren. Vojáci s koňmi **na** mou roli se v-li. 1684. I. posil. I. 74.

vl. Z *el* se r odsouvá: lat (klas) za vlat. Mikl. Etym. 394. (Gb.), Ladměrice m. Vladiměřice. Dsk. Jihé. I. 26.

Vláček, eku, m., vz Vlak.

Vláčetí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. — **se kam jak**. Vláci sa ako osa (vosa) za sladkou hrůškou. Phld. 1893. 16.

Vlačiště, ě, n., vz Plahocisté.

Vlácný. Jazyk byl vlácnější (navlažený byl pohyblivější). Světz. 1894. 82. b. V. jicha a hustá. Slád. Mak. 77.

Vlačuha, *vlačuška* = *vlačíha*. Slov. Zátur.

Vláda. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Kto má vládu (moc), má vždy pravdu. Phld. 1894. 476. Na kom vláda (moc), na tom pravda. Slov. Nov. Pr. 344. — V. = *síla, zdraví*. Mama sú pri vláde. Phld. XII. 288.

Vladař. O pův. cf. Vláda, Gb. H. ml. I. 35.

Vladařiti. V táboru zmatek v-ří. Vreh. Rol. XXIII—XXIX. 174.

Vládcovský. V. duch. Kká. Puš. 17.

Vladen, a, m., z Vladislav. Kbrl. Sp. 11.

Vladislav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 34. Cf. Vladen, Vladník. — V., ě, f., mě. na Mor. Kat. z Zer. II. 171.

Vladník, a, m., z Vladislav. Kbrl. Sp. 13.

Vládnouti. O pův. cf. Vláda, Gb. H. ml. I. 35.

Vladobaživosť, i, f. Ztk. 85. (3. vyd.). Cf. nášl.

Vladobažnosť, i, f. Phld. 1894. 652. Cf. Vladybažnosť.

Vládoznačný. V. vínek. Krok. I. 3.

Vladybažnosť, i, f. Phld. XII. 328. Cf. Vladobažnosť.

Vládyči. 1310. Reg. IV. 317.

Vládyka. 1315. Reg. IV. 1129. a j., Eml. Urb. 99. O strě. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13. Nevím, na čem chci vládyky své urození založiti výše nad sedláky. Ché. S. 226.

Vláha. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 79., 61.

Vlahodárný. V. nebesa. Stě. P. př. 47.

Vlahoměrný. V. struna, vlasice. Am. Orb. 79.

Vlahomil, a, m., notiophilus, brouk. V. bahní, n. palustris, hnědonohý, rutipes, poloteckovaný, biguttatus, vodní, aquaticus. Klim. 13.

Vlach. O pův. Gb. H. ml. I. 35.

Vlachy. Do Vlach, V. Kal. 97., ve Vlaších. Ib. 49. a j. — V., osadní místo na Slov. Phld. XII. 69.

Vlajný. V. vlas. Len. 86.

Vlak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. V., Zug, m. V. připojný, připojovací, Anschluss-, delnický, Arbeiter-, dělný, Arbeits-, bleskorychlý, Blitz-, loudavý, Bummel-, kommissní, Commissions-, kurýrní, Courier-, nezastavující, durchfahrender Z., rychlý, rychlík, Eil-, dle potřeby, Erforderniss-, výletní, Excursions-, schvální, Express-, dálkový, Extern-, Fern-, v řádu jízdném obsažený, fahrplanmässiger Z., smíšený, gemischter Z., nákladní, Guter-, Last-, pomorný, Hilfs-, uhelný, Kohlen-, místní, Local-, vojenský, Militär-, následný, Nachrangs-, osobní, Personen-, postovní, Post-, zkusebný, Probe-, v potřeby vlastní, Regie-, zdravotní, Sanitäts-, rychlý, Schnell-, šterečný, Schotter-, zvláštní, Separat-, zábavní, Vergnügungs-, rozvážecí, Vertheilungs-, předměstský, Vorort-, předjezdový, Vorrangs-. Ptrl. 26. — V. = *glečka*. Sukně s vlakem. Wtr. Krj. I. 323., 395. Šil mu kabátec, nohavice, vlak a vláček. 1480. Hrš. Nách. I. 472.

Vlaka. De své vlako = *volné, mírným krokem*. Han. Brt. D. II. 411.

Vláknó. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Vlakopis, u, m., Stundenpass der Eisenbahn. Nár. list. 1896. č. 109.

Vlakováudec, Zugführer. Nár. list. 1896. č. 109.

Vlakový, Zug-. V. obtížení, Zugbelastung, doprava, Zugförderung, návěst, Zugssignal, kilometr, Zugskilometer, vozba, Zugsverkehr. Ptrl. 26.

Vláky u pluhu, ve Slez. *smýky*. Brt. D. II. 449.

Vlamtat = bolakovat (3. dod.).

Vlani = *rloni*. Phfd. 1892. 577.

Vlas. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Aby dostal pěkný v. Vz NZ. III. 527. Aby vlasy rostly, sílely, nepadaly. Na Slov. Vz Mtc. XVIII. 213. Strih, úprava žen. a muž. vlasů v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 40., 56., 100., 413. Účes žen. vlasů na Mor. Vz Brt. D. II. 466. Vlasy sloven. vdaných žen. upravené na grdufu, na grgufu, na obálku, na obálenicu, na chomfu, na kolečko, na vemä, na kytu, na kyku, na mrđose, na chvosty, na zápletky. Vz Sbor. slov. I. 36. Barvení vlasů v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 370. (100.). Falešné vlasy v starší době. Vz ib. 100. Trhání vlasů ze žalu, při pohřbu. Vz Zbrt. Pov. 24., 28. I vlas má svůj stín a všichni sedíme při hříšné vodě. Něme. Pověry o vl. Vz Zbrt. Pov. 169. — **V. Panny Marie vlásky**, vz Traslačka (3. dod.). **V. žabí**, vz Žabí vlas (3. dod.). **Ježíškovy vlásky** = suchopýr, eriophorum. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feull.

Vlasař. V. kupoval od děvčat vlasy (vrkoče) a prodával do měst. Vz NZ. IV. 237.

Vlasařský, vz Vlasař. V. obchod. Vstnk. II. 578.

Vlasatý. Chodí v-tá = bez šátku na hlavě. Žďár. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feull.

Vlásec, see, m., parmulus, brouk. V. smolný, pusillus, temný, brunneus tmavý, obscurus. Vz Klim. 297.

Vlaseční. V. síla, Capillarität, f. Am. Orb. 18.

Vlásek, sku, m., vz Vlas.

Vlasec, e, f. = *lasice*. Vz Vlaska (3. dod.). V přísuto. Na mor. Kruml. Brt. D. II. 203.

Vlasitý = *vasatý*. V. dítě. Vek. Val. I. 98.

Vlaska, y, f., slov. laska = *lasice*, v přísuto. U Tišn. Brt. D. II. 101., 186. Cf. Vlasec.

Vláskatý. V. houba. Sbor. slov. I. 55.

Vlaskodrápník, a, m., amauronyx, brouk. Vz Klim. 265.

Vlaskomíšeňský. V. jablka. NZ. V. 586., Nár. list. 1896. č. 299. Pril.

Vlaský. V. klobása či bricho = oblý polštářik kladený kolem boků paní, s něhož sukne jako s partikálu padaly jako forma zvonu. Vz Wtr. Krj. I. 320. — **V.** = přítok Morávky na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19. — **V.** máta, menta saracenic. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Vlaslavojce, e, m., v Rkk. Vz Mus. 1896. 278.

Vlasnica, e, f. = *druhá sestřenice*. Han., záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Vlasník, a, vlastenec, nec, m. = *druhý bratranec*. Han., záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Vlasoplet, a, m. = *parukář*. XVIII. st. Zbrt. Tan. 260.

Vlasovina, y, f. Am. Orb. 103.

Vlasf. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O strě skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. V. táhne k sobě svého. Dač. (Wtr. Živ. c. I. 325.).

Vlastenec, vz Vlasník (3. dod.).

Vlásti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Vlastibranec, nec, m. Phfd. 1892. 630.

Vlastice m. vlastec v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.

Vlastivědný. V. důležitost, Mtc. 1895. 191., znalost. Mus. 1895. 283.

Vlastní. Krájí již z v-ho bochníka (o samostatném). Sml. VIII. 220.

Vlastnoručně (= vlastní ručnicí) ho zastřelil (žertem užito). Stě. Kon. 184.

Vlastnosť = *vlastnictví*. To je moja v., pamiatka z časov dávnych. Phfd. 1895. 309. V. tiež tej istej rodiny. Phfd. 1896. 294.

Vlastnostný. V. název místa (dle jeho vlastnosti). Phfd. XII. 71.

Vlastovice, místy na Mor. *laštůvka*, *lastovica*. Na Jevíšsku zpívá: Malému malé vidle, volkému velké vidle a nechce-li, mrsk ho! Mtc. 1893. 301.

Vlašek, sku, m. = *pekařské pečivo*. Dva vlašky biela za halěr. 1444. Arch. XIV. 444.

Vlašim, e, f. List. fil. 1895. 320. Mistr Jan z V-mě. Arch. XIII. 323. Do V-mě. 1468., 1475. Ib. XIV. 161., 218. U V-mi. Ib. 115. (r. 1462.). Z V-mě. 1490. Půh. VI. 1., 173.

Vláskovatěti. Víno v-tí = houstne, jako masné po něm plove. Čistí se metlou. Brt. D. II. 441.

Vlašky, obec v Liptovsku. Phfd. XII. 69., 151.

Vlaštovica, e, f., vz Racek chechtavý (3. dod.). Jinak spr. vlastovice. Je čistotná jako v. Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feull.

Vlaštovka, y, f. Noční v., caprimulgus europaeus. Brt. D. II. 493. Vz násl.

Vlaštůvka, y, f., *vlaštorka*, *laštůrka*, *laštovička* (uh.), *jaštovčeka* (Cáhnov), hirundo rustica, pták. Brt. D. II. 494.

Vlat, u, m., oprav v: *vlat* i, f. = *lat*, *ovesný klas*. Brt. D. II. 510. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Vlati ovesa se kladou na řádky (když se seká); Z vlati ovesné zrnka strhnouti. Duř. 238., 370.

Vlavý = *vlažící*. V. síť, Slád. Žen. 15., chochol. Vrch. F. II. 127.

Vlážec, žec, m., hygronoma, brouk. V. polovicatý, h. dimidiatum. Vz Klim. 174.

Vlažník, a, m., bidessus, brouk. V. jedno-pruhý, b. unistriatus, jemný, delicatulus, nejmenší, minutissimus, stejný, geminus. Vz Klim. 90.

Vlčák, vz Dýmačka (3. dod.).

Vlčatý, wolfsfarbig. V. kůň. Půh. IV. 133. V. sukno. Arch. XIII. 383. Postav sukna vlčatého stál r. 1509. osm kop míšeňských. Ib. XIV. 285. Kůň srsti vlčaté. Ib. 500.

Vlček, čku, m. = *část obleku z ovčí vlny*. Vz Wtr. Krj. I. 97. — **V.** = nejlacinější šeré sukno. Wtr. ib. 116., Arch. XIII. 407. — **V.**, čka, m. *Frydr. Jiří V.*, svobodný pán z Dobré Zemice. 1654. Čes. spis. Vz Věst. op. 1892. 20. — **V. Václ.** z Čenova, váleč. spis. v XV. st. Vz Vlč. Lit. 241.

Vlčí lýko, vz Stračí ocas (3. dod.), rostl. — **V. ocas** = *liščí ocas*, *psí ocas*, *koňský ocas*, *panská láska*, *žebrák*, *echium vulgare*, rostl. Brt. D. II. 502. — **V. jabko**, *sriňské jabko*, *králové zelí*, *datura stramonium*, rostl. Brt. D. II. 502. — **V. noha**, vz Strily (3. dod.). —

V. māk, vz Tulipány (3. dod.). — **V. mha**, *lma*, hemeralopia, otupení světlocitu. Vz Ott. XI. 91. Hojení jí. Vz Mte. 1893. 146., 1894. 212., Duf. 296. — **V. bachor**. Má vlece bachory (žaludek; dobrý). Slov. Nov. Pr. 597.

Vlčít se = *divočiti se, cztekatí se*. Han. Brt. D. II. 411.

Vlčka? vlčko? Vlček neboli zemského safránu nechtěl dáti než libru za sedm kop. Arch. XV. 90.

Vlčkovský = Jan Vlček. List. fil. 1894. 422.

Vlěňák, a, m. Vlěňáci = vlčí prasata, lěstopádovky a prosěncovy, nevedržíž dlouho, só moc haklěvy. Prostěj. Brt. D. II. 411.

Vlčoun, vz Sporýš (3. dod.), rostl.

Vlčún, a, m., potok vo Zvolene. Phld. XII. 340.

Vlčel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 28. Vleče sa ako smola, ako slepý jaster. Slov. Nov. Pr. 564. — **V.** = *vlehnouti*. Pakli bychom toho neucínili, má kterýž kolivěk z nás vlčelí s jedním pacholkem a se dvěma koňma v hospodu. Arch. XV. 293. a j. tam.

Vlečka, vz násl. Vlečný. — **V.** u sukne v XV. a XVI. věku. Vz Wtr. Krj. I. 44., 74., 303., 323. Jinak dlouhý podolek. Zeny vlečkami zemi co chvoštístěmi umetají a těmi vorasy po domu blechy sbírají a prach lidem mezi oči zdvihají. Lomn. (Zbrt. Tan. 128.).

Vlečný. V. dotek elektrický. KP. VIII. 68. Vlečná dráha n. vlečka, lépe: nákladová, Schleppebahn, f. Ptrl. 7.

Vlehnouti. Vlehnuli mu v ucho (dmuli do něho). XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.

Vleklý. V. zrcadlo v XVI. stol. = konkavní. Wtr. Krj. I. 391.

Vlekoun, u, m. = *vlečnd loß*, Bugsierer. Sterz. I. 574. a.

Vlezenec, nce, m., vz Slepíček (3. dod.).

Vlfský = vlhký, h v f. Dšk. Jihč. I. 32. Cf. Vlvký.

Vlha, O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. V., vz Vlha, Zluva, Žluva (3. dod.).

Vlhčelí. V. přístroj v knihtiskařství. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuil.

Vlhkomil, a, m., noterus, brouk. V. kyjorohý, n. clavicornis, tlustorohý, crassicornis. Vz Klim. 95. 96.

Vlhký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Vlhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 66., 61.

Vlidno = *lidno*. Je tam v.; v přítuto. Dšk. Jihč. I. 28.

Vlík m. vlk. Žďár. Brt. D. II. 247.

Vlina m. *vlna*. Žďár. Brt. D. II. 247.

Vlivný. V. ľud. Phld. XII. 371.

Vlk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. Opýtaj sa vlka, či na Boha verí, co zuby na teba vyškerí. Slov. Zátur. Prosí zaň Boha, co v. za kraví ocas; V. když chytí dobytce a kdežkoli se dotkne, nasmradí všecko (tak utrhačný nakazí vše). Bl. Gr. 297., 303. V., zvíře věstící. Vz Zbrt. Pov. 69. Vo vlku se zmaní a von stojí v síni. Heršpice. Rous. Nikda vlk vlkovi oka nevyklal. Slov. Nov. Pr. 39. Vlk něbrakuje. Slez. Ib. 53. To musí vlka udusit (je-li jich mnoho na jednoho). Mor. NZ. V. 544. — **Vlky** = plody lopůnu. Brt. D. II. 504.

Vikan, a, m. = Wolfgang. Phld. XII. 178.

Vlkodlak. Vz Phld. 1894. 202. nn.

Vlkový. V. drání. Bibl. Dob. Dur. 372.

Vlna lana a unda. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66., 79. **V.** (Welle) se bez větru nepohne (příčina). NZ. V. 542.

Vlnáče, e, m. = *beran*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Vlnáčka (vounaška). y, f. = hrubá zástěra ženská z vlny. V Hačavsku. Phld. 1894. 127.

Vlněnka, y, f. = *sukně vlněná ze sukna*. Val. Brt. D. II. 464., Vek. Val. I. 38.

Vlniak, u, m. = *vlněný sátek*. Slov. Sbor. slov. I. 48.

Vlnice, e, f. = *vlnivá čára*. NZ. IV. 84.

Vlnobití = *bití, čištění vlny*. Arch. XIV. 456.

Vlnohojný. V. moře. Krok. 1893. 69.

Vlnoměr. Cirometer oprav v: eriometer. Cf. Ott. VIII. 714. b.

Vločkovitý. V. massa. Vstnk. III. 255.

Vlomca, e, m. doporučují Phld. 1893. 174. za Einbrecher. Cf. Vlomič.

Vložití. Vložte se v tu věc přátelským způsobem. Arch. XII. 148.

Vlvko m. vlhko, h v e. Brněn. Brt. D. II. 166.

Vlvký m. vlhký. Domžl. a mor. Šb. D. 47., 44., Brt. D. II. 166. Cf. Vlfký (3. dod.).

Vlžník, a, m., *anacaena*, brouk. V. dvojtečký, a. bipustulata, kulovitý, globosa, lemovaný, limbata. Vz Klim. 113.

Vměšný. V. tíže (při směšování prvků platná), Mischungsgewicht, n. Am. Orb. 64.

Vmetek = sražená krev někde v tělo zanesená. Vz Ott. VIII. 563. Karcinomatosis v. Hlav. Obrz. 3.

vn. Z *vn* se v odsouvá: zníti m. zvníti, uskrnutí m. uskrvnúti, první m. první. Vz Gb. H. ml. I. 438.

Vnadee, dce, m., *deleaster*, brouk. V. dvojbarvý, d. dichrous, Leachův, Leachi. Vz Klim. 247.

Vnáhle. V. přijde. Ev. víd. 133. Marc. 13. 36.

Vňaf = *nař*. Phld. 1892. 611., 1895. 301.

Vnatka, y, f. Kobyli v., *mentha silvestris*. Slov. a mor. Mte. 1894. 19., 205.

Vněm není = *vnímání*. Vnímání jest činnost, již vněmů nabýváme. Krejč. Psych. 67.

Vneska m. dneska. U Porub. Phld. 1893. 369.

Vníst (nikoli vnít) = vejíti, vjeti. Vnísiel = vešel i vjel. Slov. Kal. Š. 203.

Vníti. Cf. Gb. H. ml. I. 379.

Vnitřák, a, m., vz násl. Vnůtr.

Vnitřnostiny, *šp* m.: útroby. Krok. 1892. 369.

Vnitrobunečně. V. někde žiti. Vstuk. II. 531.

Vnitrooční. V. tlak, nádor, Schb. Nád. 5., 9., choroba. Phld. IX. 429.

Vnitroplodý. V. lišejník. Vz Ott. VIII. 604.

Vnitřvýtrusí, n. V. hub, endosporium. Vz Ott. XI. 690. b.

Vnivoč. Pobúchal, pomlátil, na vnivoč obrátil. Slov. Nov. Pr. 611. Cf. Vniveč.

Vniž, *vnuž*, sicut: vlastně akkus. sg. fem. v-nu-že, vnuž i. e. miera, quo modo. Vz Gb. H. ml. I. 378.

Vnově. Mistré, v. chtěli tě tam židé kamenovati. Ev. vid. 68. Joh. 11. 8. V. volený. V. Kal. 30. a j.

Vnuk. V. boží = kněžské dítě. XVI. stol. Wtr. Ziv. c. 647.

Vnuklý, eingegeben. V. písen. Zvič. Mlt. 13.

Vňutr, a, m. = *vnitrák, brárek, býček*, který má vnitru přirostlé maso, tajnou vadu. Laš. Brt. D. II. 411.

vo. Z ro se r odsouvá: ozher m. vozher, oda, oly m. voda, voly (záp. od Buděj.). Us. Kts. Oskový. Lobk. 35. (Gb. H. ml. I. 439.).

Vobal. Strop na vobal = z pávalů slamon otočených a lepenkou zamazaných. Chod. Vz NZ. II. 618.

Vobalový, V. strop. Chod. Vz předcház. Vobal a NZ. IV. 210.

Vobdal, a. m. = cáp. Jevicko. Mtc. 1893. 307.

Vobdzindky = *brinda, patoky*; d vsuto. Dšk. Jihé. I. 16.

Vobejdout = *obejiti*. Oestr. Mon. (Kom.) I. 494.

Vobihanica, e, f. = *smažená krer s krou-pami*. Heršpice. Rous.

Vobisace, e, f., lat. = *rykání*. Bl. Gr. 243.

Voblečka, y, f., vz Oplečí (3. dod.).

Vobřeznice, e, f., vz Obřeznice.

Vobrh, u. m. = *ovrh, ovržení* (stěn), *ob-mítka*. Chod. NZ. II. 646., III. 393.

Vobrlík, u, m. = *obrtlík* (zavíradlo), dřívko asi 2 dm. dlouhé, otáčející se uprostřed volně kolem čepu zaraženého do věreji. Chod. NZ. IV. 316.

Vobuj, e, f. místo obuv, r v j. Žďár. Brt. D. II. 249.

Vobůrky = *borůvky*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vobzobati co. Ten to v-bál (za to trpěl). Heršpice. Rous.

Vocáď = *odsud*. Tisn. Brt. D. II. 197.

Vocadky = *odsud*. Kruml. Brt. D. II. 220.

Vocádok = *odsud*. Brněn. Brt. D. II. 176.

Vocáďtok = *odsud*. Tisn. Brt. D. II. 197.

Vocel, m. Brt. D. II. 284.

Vocet, vz Ocet (i 3. dod.).

Vočák, u, m. = *špičák* (zub). Duf. 21.

Vočazdra = *růčhledě*. Brt. D. I. 110. (Laš.; d vsuto. Gb.).

Vočepák, u, m. = *veliký koldě* pomazaný povidly, posypaný mákem a vykládaný mandlemi a hrozkami. U Horazd. NZ. III. 49.

Voči = *růči*. V. Lackov. Phd. 1895. 229.

Vočkař, e, m. = kdo léčí očka na zvěř a ptáky. Us. Nár. list. 1894. č. 189. odpol. feuil.

Vod. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Voda. Nehodno ho je. okrem duse, iba do vody hodit; V. nenie dobrá ani v čižme. Slov. Zátur. V. má tenký pysk (vsade se prodere). Phd. 1893. 700. Není blaha bez vody. Vrch. F. II. 121. I voda v žízni chutnější jest vína. Vrch. Rol. XXXI. 37. Kam vodě dolů, tam teče; Které vody nejprv dojde, tu pije (o vdavkách chtivě); V., kam jí prokopá, tam poteče (tak lze i lidi vésti). Bl. Gr. 295., 297., 316. Rozkoší nápoj vody čerstvé jen jest zemlenému, ale smrti tomu, kdo v její vlny vrhá se (každá

přílišnost škodí). Brab. 65. Zdá-li se o veliké vodě, samá mrzutost. Us. Tké. Dy prsi do božihrobu, bude bida o vodu. Slez. Nov. Pr. 452. Vodu pijem, vodu jím, kým že čertom živ budem (stěžující si na samé polívky): Nazdal by si sa, že nevie vody zamútit. Slov. Nov. Pr. 440., 540. Napij se vody, neuděláš kapse škody; Dyť voda není kmotřenka (když kdo šetří čistého talíře, ubrusu atd.). Mor. NZ. V. 514., 546. Ctění vody v Herálecku v Čech. Vz NZ. III. 342. Jiné pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 169. — V. = *moč*. Brt. D. II. 412. — V. Z vody do vody = jakási jídlo, jakási kořená moučná polévka. Žďár. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuil. — V. Vodu vozit. Vz Tanec mor. (3. dod.). — V. *Stará Voda* = říčka ve Vratimově na Frýdecku. Věst. op. 1894 19.

Vodák, a, m., phylodrus, brouk. V. černavý, herolinensis, hnědozlutý, testaceus, hrotnohradní, sternospina, mensi, melanocephalus, naš divelý, grisescens, příbuzný, affinis, rezavý, ferruginens, tmavocelý, frontalis, tmavohlavý, coarctatus. Vz Klim. 111.

Vodan, a, m. = *vodník*. Krolmus. NZ. V. 527. — V., hydraena, brouk. V. bahní, h. palustris, černavý, nigrita, nejkrásnější, pulchella, pobřežní, riparia, Sieboldův, Sieboldi, stihlý, gracilis, zubonohý, dentipes. Vz Klim. 121.

Vodanka, y, f. = *vodinka, polévka česneková, česnekorica*. Laš. Brt. D. II. 484. — V. (*vodinka*) = *chléb vřelou vodou spařený a máslem n. sádlem omaštěný*. Slez. NZ. IV. 416. Také: *roducka*.

Vodař, e, m., paracymus, brouk. V. kovo-lesklý, p. aeneus. Vz Klim. 113.

Vodárna na statku = *studna*. U Lito-myšle. Čes. I. V. 278.

Vodbička m. odmyčka. Dšk. Jihé. I. 23. Popis v-ky vz v NZ. IV. 316.

Voden, vz Vodní, Vodný.

Vodič, e, m. V. (dol.), *klůček, klůčovisko*, (laš.), *drabica* (Brn.) = *ojko plužných koleček*. Cf. Brt. D. II. 447. — V. *elektriny* = hmota, která elektrinu na jinou hmotu převádí. V. dobrý (kov), špatný (sklo). Vz KP VIII. 28., 29.

Vodičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Vodinka, vz Voda, Vodanka (3. dod.).

Voditi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Vodívka, y, f. = pruh prací látky lučbě n. bavlněné $\frac{1}{2}$ m. široký a $1\frac{1}{2}$ m. dlouhý, kterým se dítě k chůvě přivazuje, aby je snáze nosila. Duf. 20.

Vodivý. V. spojení elektrických proudovodů. KP. VIII. 188.

Vodláb, u, m., z Urlaub. V Chromci na Mor. List. fil. 1891. 89.

Vodmenia = *teraz, po tieto dni, nedárno*. Phd. 1895. 438.

Vodná, e, f., dvůr u Šajavy na Slov. Vz Phd. XII. 310.

Vodnačkový. V. zelí (z vodnačky, vodnice) Chrud. NZ. III. 486.

Vodnar, u, m. = *grül*, Treberwein. Mlato se dá do sudu, nalije se vody a když řizne i. e. kyše, pije se. Brt. D. II. 440. — V., a, m. = *vodní tatík, vodník*, Slov. Mtc. 1895. 345.

Vodnař, e, m. = *honicí pes*. Slád. Mak. 57.

Vodnař (wodnarz), znamení ve zvířetniku. 1440. Mus. fil. 1896. 262. Na V-ře a Stira nesázej nikdo zemáků, zčernaly by a chrobáci by je sežrali. Vek. Val. I. 163. — **V.** = *had*. Cf. Ott. X. 712. — **V.**, parnus. brouk. V. hnědonohý, p. lutulentus, lesklý, nitidulus, světlobrvý, pilosellus, tečkořadý, striatopunctatus, uchorohý, auriculatus, usatý, prolifericornis. Vz Klim. 126., 131.

Vodnářík, a, m., cymbiodyta, brouk. V. lemovaný, e. marginella. Vz Klim. 112.

Vodnatelka. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1891. 331. Na Slov. Vz Phld. XII. 568.

Vodní. V. hladina — oko panenky Marie. Us. NZ. III. 313. V. hodiiny, klepsydra. Vz Ott. XI. 431. b., 439. a. — **V. ruže, opích** (podl.), nymphaea alba, rostl. Brt. D. II. 505.

Vodník, vz Vodný, Čes. I. V. 51., 73., NZ. VI. 89. V. na Val. Vz Vek. Val. I. 103. — **V.**, hydrophilus, brouk. V. drsný, h. serobiculatus, střevlíkovitý, caraboides, zelenavý, smaragdinus, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 110.

Vodný; *roden, dna, o*. Potok voden bude. AlxV. 229. V. muž, tato, tatko (vodník). Vz Phld. XII. 211., 652. V. křest. Chč. m. s. III. 10. V. příkop (vodou naplněný). Kabt. 8. — V. nemoc, tele (vodnatelnost). Ev. seit. 36. Luc. 14. 2., Ev. vid. 105. Luc. 14. 2.

Vodočenaškovati eo: hřích (medlithon očeňase očeňiti). Nár. list. 1896. e. 14. odp. feuil.

Vodočet, čtu, m. = vodní stupnice, Pegel. m. Ptrl. 18.

Vodočtový. V. čtení, čtení na vodoctu, Pegelablesung, f. Ptrl. 18. V. pozorování, stanice, Pegelstation. Ib.

Vodokrevný. V. letora (človeka bílé pleti). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Vodoměrný. V. oddelení. Stě. P. př. 57.

Vodomil, a, m., hydrous, brouk. V. černý, h. aterrimus, veliký, picus. Vz Klim. 109.

Vodopis. V. Europy. Vz Ott. VIII. 875.

Vodorodý, vz Vodorodný. V. skála. Mtc. 1894. 181.

Vodoroveň, vně, f. KP. VIII. 4.

Vodoryska nákladová (ponoru při zatizení), Badewasserlinie. Sterz. I. 379.

Vodostřeb, a, m. Vodostrep = kdo střebá, pije vodu. Phld. 1894. 249.

Vodostrek, u, m. = *vodotrysk*. Slov. Kal. S. 204.

Vodošlap, a, m., hydroporus, brouk. V. bahní, h. palustris, čárkovaný, lineatus, černavý, semirufus (nigrita), černý, pictus, dvanařtiskvrnný, duodecimopunctatus, dvojčarý, bilineatus, hnědý, picus, hřbetoskvřnný, dorsalis, chloupkovaný, pubescens, kostkovaný, tessellatus, lemovaný, marginalis, přehlédnutý, neglectus, přizpůsobený, assimilis, rezavý, ferrugineus, rudocelý, rufifrons, rudohlavý, erythrocephalus, rudotemenný, memnonius, rziwonohý, h. Kraatzi, stínolibý, umbrosus, šedopruhý, griseostriatus, širohrbetý, platynotus, široký, latus, temný, melanocephalus, tmavý, tristis, trojzebrý, canaliculatus, úpravný, elegans, zploštělý, planus, zrnitý, granularis, zuzený, angustatus, žlutoceraný, halensis, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 91. 95.

Vodotečna, y, f., Canal. V-nu v ulici opravovali. Hřš. Nách. I. 17. a j. Cf. Vodoteč.

Vodotěžba, y, f. V. z hlubokých studní. Nár. list. 1894. e. 250.

Vodotrysk. Elektrický v., KP. VIII. 207., světelný. Ib.

Vodovadlo, a, n., Gaufriermaschine. Sterz. I. 1010.

Vodovati, gaufrieren. Sterz. I. 1010.

Vodoviet m. vodovietr. V Mnc. Presp. slov. (Gb. H. ml. I. 353.).

Vodpočnouti = *odpočinouti*. — **čemu**. Tak sobě tude aspon tem nohám vodpočnu. Zábr. Brt. D. II. 286.

Vodrant, oprav v: Vodranty, dle Čern. Pr. 35. dříve: Ladranty.

Vodraž. Na vodraz sít obilí. Dsk. Jihé. I. 28.

Vodrhát = *dráti*. V. perí. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Vz Odrhati.

Vodsádedok = *odsud*. Letovice. Brt. D. II. 106.

Vodsadnik = *rožní kámen, patník*. Je jako v. = mnoho zkusi, každý do něho vrazí. Nár. list. 1894. e. 182. odp. feuil.

Vodsudtom = *odsud*. Brt. D. II. 249.

Vodůvka, y, f., vz Vodanka (3. dod.).

Vodvedení, n. = *justý trám e krově* na podélní straně stavení; *celý díl střechy nad záspí* (obyč.). Chod. NZ. IV. 207. Cf. Vejstřeš (3. dod.).

Vodvička, y, f., místy vorbička. Dsk. Jihé. I. 28.

Vodvolat = *odolati*. U Drahan. Brt. D. II. 101.

Vogldávat = *rohledávati* (slepice), h v g. Brt. D. II. 385.

Vohánka = *vijti*. V. pávová, pstroší, skládaci. V XVI. stol. Wtr. Krj. I. 524.

Voharek, vz Oharek.

Vohava, vz Ohava. — **V.**, y, m. = *sprýmař*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vohavit, vz Ohaviti. **V.** = *dělati sprýmy, hlouposti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Voheralý, vz Oheralý. — **V.** při práci = *šukavý*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vohlač. Iba ak oblokom chodia k nej vohlačia, ale dvermi nie (o zmrhané). Slov. Nov. Pr. 653.

Vohlady na Slov. Vz Phld. 1895. 518.

Vohnisek, sku, m. = *ohniště*. U Litovle. Brt. D. II. 412.

Vohráti, *zohráti*. Já bych to vohral — sklídl. CT. Tké.

Vochalebovat se = *dělati se hodným*. Vz Ochalebovat se (3. dod.).

Vochář, e, m. = *ohář*? Chřta aneb vocháře pro vrchnost chovati. 1698. Vest. op. 1894. 33.

Vochce m. *vorce, orce, e v ch*. Dsk. Jihé. I. 25.

Vochle, ze stěhném. hachel. Gb. H. ml. I. 463. Nepřivkl jsem na vochli seděti (trestánu býti). Bl. Gr. 37.

Vochlice = *rádká vochle*. 1748. NZ. III. 406.

Vochlička. V-ky n. pačisky lnu = výčesky. Brt. D. II. 441.

Vochlickář, e, m. Slád. Žen. 14.

Vochométat se = *otáčeti se kolem něčeho*. Us. Take na Mor. Brt. D. II. 412.

Vochoňmůrka m. muchomůrka. Vz Stejnění samohlásek (3. dod.), Gb. H. ml. I. 287. Také: *muchomůrka*, *mucharka*, *mušarka*, *mušarka* (laš.), *agaricus muscarius*. Brt. D. II. 511.

Vochoz, poloha v Pardub. 1748. NZ. III. 520.

Vochozka, y, f., poloha v Pardub. 1748. NZ. III. 520.

Vochstře m. vostře, ostře. V sev. vých. Čech. Oester. Mon. (Böhm.). I. 495.

Vochterek m. úterek. U Stráňan. Phld. 1893. 369.

1. **Voj**. Inu rostou stromy v lese, z některého je voje, z některého kůl a z některého kříž (lidé nemají stejného osudu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Vojáček, tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Vojačka. Prapory v-ček. Vz Wtr. Krj. I. 629.

Voják. V-ci vypovídají se z Neplechova přes Bojiště do Hrdin. NZ. III. 229.

Vojenný = *vojenský*. V. čin. Phld. 1893. 597.

Vojenský. K v-mu stavu sú široké vráta, ale nazpět úzké. Slov. Zátur.

Vojevoda m. vévoda v Rkk. Vz List. fil. 1896. 319.

Vojivný. Cf. Gb. Ruk. 567.

Vojka = *malá oje*. Jinam vojkou obrátil (rozmyslil si věc). Bl. Gr. 297. — **V.** = *šňůra perli* atd. Slov. Kal. S. 204. (Znamení? ve Slov. vypust.)

Vojkovčena, y, f. = část Morávky na Frýdecku.

Vojkůvka, y, m., vz násl. Vojtěch.

Vojna, gt. pl. vojn a vojen. Gb. H. ml. I. 165.

Vojnín, a, m., os. jm. u Kosmy.

Vojostráž, e, f. Slov. Pastr. L. 62.

Vojoveda, y, m. = *véroda*. Pastr. L. 62.

Vojšič, močiar v Nitran. Phld. XII. 74., 554.

Vojta, y, m., vz násl. Vojtěch.

Vojtěch, a, m. Odtud: *Vojkárka?* *Vojta*, *Vojtek*, *Vojtha*, *Vojtišek*, *Vojtl*, *Vojtek*. Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 34. Sv. V. Vz NZ. II. 697. V. vykládá Kosmas exercitus consolatio. Vz Mus. 1894. 117. Vojta zabil vojta. Brušp. Hledíková.

Vojtek, tka, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtha, y, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtišek, ška, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtl, a, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojvoda, y, m. XV. stol. Mus. 1893. 433., 434.

Vojvoditi. Když v-dil Soběslav. XV. stol. Mus. 1893. 434.

Vokativ. Místo v-vu užívá se na Slov. zhusta nomin. Vz Pastr. L. 13.

Vokátor, u, m. = *dekret*. Keby som raz mal v. v rukách. Phld. 1896. 277.

Voklastlajtnant m. vochlajtnant, a, m. = důstojník mezi ochlasty. Us. Čern. Pr. 82.

Voklinda, y, m. = *opilec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vokliska, y, f. = *smýčka*. Zavázat něco na v-ku. Záp. Mor. Brt. D. II. 423.

Vokol, u, m. Líhaj na vokole = na ponebí. Slov. Ces. I. V. 424.

Vokolkovat, vz šibat (3. dod.).

Vokolová = *vůkol*. U Brna. Brt. D. II. 412.

Vokráhnout = *okřáti*. Jemnice. Brt. D. II. 275.

Vokřit = *okřáti*. Také v Chromči na Mor. List. fil. 1894. 76.

Vokrouhlek, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Vokšovice, e, f. = halena valašská dlouhá až na paty s výložkem soukenným. Mor. a slov. Vz NZ. III. 624., Trhovice.

Voľa = *či, zdali, buďto*. Vredu, z čehoš sa zbúrel? Voľa z ľaku (leku), v. z smádu, v. z úroku, v. zo zimy? (Zařikací formule.) Phld. 1891. 4., 1892. 318.

Voľa- předpona: voľačo (něco), voľajaký, voľakde; ale lépe jest užívati předpon da-, nie: dakto, niekto. Slov. Kal. S. 204.

Voľa = *vůle*, zastr. Gb. H. ml. I. 116.

Voľadze = *leckde*. Slov. Mtc. 1894. 106.

Voľachdo = *leckdo*. Slov. Mtc. 1895. 156.

Voľakde = *leckde*. Phld. XII. 316.

Voľakto = *leckdo*. Phld. XII. 316.

Volání. K okénkům chodívají za dcerami chlapei na v. Chod. NZ. III. 393. (Zálety.)

Volati se nač, k čemu = *odvoláti se*. Poněvadž se na listy volá. Půh. V. 64. Poněvadž se ku právu volá. Arch. XII. 31.

Volavče, etc, n. Dala to snísti Martinovi Beranovi a volavčeti. Hr. Nách I. 327.

2. **Volavčí**. Všichni puohončí a volavčí práva olomouckého. Půh. VI. 235.

Volavka = *bukač, buňkáč*, ardea stellaris, pták. Brt. D. II. 493.

Voldávat = *ohledávati slepice*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Cf. Vogldávat.

Vole. Hojení ho na Horácku. Vz Duf. 296. Cf. Mtc. 1894. 332.

Volejka = řepka olejná. Vz Olejka. O její moci vz v Vek. Val. I. 159.

Voléjně, č, f. = *olejna*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 86.

Volenčka, y, f. = *ústí kamen ce světnici*. Chod. NZ. II. 650.

Volenectví = kurfiřtství. Vz Ott. VIII. 485.

Volensko, a, n., vz násl. Volenství

Volenský, ého, m., rybník na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Volenství, -stvo = *statek svobodný*, od robot osvobozený, dědičný, s kterým vlastník činiti mohl, co chtěl. Věst. op. 1894. 42. —

V. = *vojtsství* na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19. — *Volenství*, *Volensko*, *Volný dvůr*, dvůr u Šenova na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Voleský Voldř, čes. spis. ok. 1530. Vz Bl. Gr. 285.

Volí krev. Dle Bl. Gr. 320. inepte m. volí. Cf. Kozlí (3. dod.). — **V.** *ucho*, *rolské ucho*, *rolovo ucho*, *babí list* (laš.), *babí uši* (laš.), *ranocel*, *celník*, *celníček*, *hojka* (uh.), *plantago major*, rostl. Brt. D. II. 506. *Volí oko*, *rolské oči*, *rolové oči* (laš.), vz Vajčák (3. dod.).

Volina, y, f. = *volská kůže*. 1661. Věst. op. 1894. 43.

Volitel proudu galvan. batterie, vz Počítadlo (3. dod.).

Voljakosi = *jaksi*. Slov. Dbš.

Volná, é, f., tanec v Bolesl. NZ. IV. 528.

Voľ nevoľ = *volky nevolky*. Slov. Kal. S. 204.

Volnice. Vratislav vymohla si volný pekařský trh či v-ci; Aby v. na chléb atd. vyvolána byla, poněvadž cech pekařský o pečení chleba se polepsiti zanedbává. 1721. Pras. Rem. 4., 43. Kdoby přípovědky (= přípovědného) neobložil (nezaplatil), nemá po celý rok v-ci bítí (dobytek v jatkách). 1633. Věst. op. 1894. 16.

Volnočinnost, i, f. Ztk. 72., 92. (3. vyd.).

Volnost = *ochota*. VMti. z té volnosti děkují. Kat. z Žer. I. 122.

Volný Řehoř, 1793. — 1871., benediktin, napsal topografii mor. Vz Věst. op. 1894. 97. — *Volný dřev*, vz Volenství (3. dod.).

Volovec, vce, m., hora v Gemersku. Phld. 1895. 351.

Volovnice, e, f. = *louka volová* Hrs. Nách. I. 541. a j.

Volovo ucho, vz Volí (3. dod.).

Volový = *rolí*. Patera jha v-vá jsem koupil. Ev. seit. 27. Luc. 11. 19. V. v bot. V. jazyk. Háj. Herb. 345. b. V. ucho, verbasum, rostl. Mtc. 1844. 337. Vz Volí (3. dod.).

Volský. V. ucho. Vz Volí (3. dod.).

Volt. Vz KP. VIII. 45.

Voltamper, pru, m., při měření elektrického proudu. Vz KP. VIII. 47.

Voltrap, u, m. = sedlo z kordovanské kůže. XVI. stol. Wtr Krj. I. 636.

Volumetrický. V. stanovení cukru. Vstnk. IV. 54.

Volvočko, a, n., vz Boleočko (3. dod.).

Vomálit. Ten nevomálí = nevezme málem za vděk. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Voměj. O pův. cf. Čern. Př. 57.

Vomejlenej = *omylný*. Dsk. Jihč. I. 28.

Vomizin. Demades athenský ... na stará kolena dostal se do V-na a byl jen lidem k posměchu. Rosacius Adam. Rathaus nový v mě. Sušici. 1619.

Vomlatek, tku, m. = *domlatné*. Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

Vomoc = *o mor*. V. víc = mnohem více. Us. místy. Cf. List. fil. 1894. 277. Von je v věci. V Chromči. Ib. 284.

Vomřet, vz Omřet. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vomyceeti se = *toulati se*. Cf. Mýceeti. V čem v pátek v tom v svátek se omýcei (nečistá ženská). Lomn. (Zbrt. Tan. 138.).

Vomyslně. V. lidi svozovali (úmyslně). 1597. Wtr. Živ. c. II. 991.

Vonásek, ska, m., vz Ondřej (3. dod.).

Voňavka, y, f. = *májorník, drůbivac*, *asperula odorata*, rostl. Brt. D. II. 500. — *V-ký* = druh hrušek. NZ. V. 586.

Vondati. Vondajž mu (v nos) této masti. 1440. Mus. fil. 1896. 430. Cf. Vendati.

Vondenkový. V. dříví = rézové (3. dod.).

Vondra, y, m., vz předcház. Ondřej.

Vondráček, čka, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrák, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vondraš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrášek, ska, m., vz předcház. Ondřej.

Vondřejč, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondřich, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrouš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondroušek, ska, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrovec, vce, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrovic, vz -ovic a předcház. Ondřej.

Vondruš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondruška, y, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrys, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vonej. V. tejdén tu byl strýc. Ve střed. Čech. Mus. 1895. 182.

Voneš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vongr, u, m. = *rozgr, rozher*. Dsk. Jihč. I. 31.

Vonička. Kytka z kvítí vonného n. nevonného i z dělaného (ozdoba klobouku). V. pávová = paví péro. Kelč. Jakékoli péro ozdobou klobouku. Laš. Brt. D. II. 412., 510.

Vonka, y, m., vz Ondřej (3. dod.).

Vonně. Zahrady v. se vzplodily. Vít. 28. a. (List. fil. 1895. 117.).

Vonný, vonen. Brig. Zjev. 54. (Gb.).

Vopadůvka, y, f. = *padanka*. Duf. 140.

Vopásání, n. = *pastrisko*. Dsk. Jihč. I. 28.

Vopelka, y, f. = *bramborová placka* mákem posypaná. Třešť; *chlebový koláč*. Dačice. Brt. D. II. 484.

Vopendovat, vz Opendovati. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vopenec, nec, m. = *oponka, popenec, budra, zádušník, kundraček* (las.), *glechoma hederacea*, rostl. Brt. D. II. 503.

Vopchatí = *repchatí, vstříciti*. Vopchal klíč do zámku. Slov. Phld. 1896. 296. V. pás za suknu. Sbor. slov. I. 45.

Vopín, u, m. = *oplín*. Dsk. Jihč. I. 6.

Voploetň, tně, f., vz Pristodůlek (3. dod.).

Vopnštejn, u, m. = plocha prstenu, na níž erb byl řezán, Wappenstein, m. Wtr. Krj. I. 526.

Vopřed = *napřed*. Načo sa v. starat; Ten by sa už vero mohol v. so svetom rozlučit. Phld. XII. 166., 432. a j.

Vopykal, a, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Vor = *věru*. V nár. belujském. Phld. 1893. 428.

Voračkář, e, m. = *vyběratel na voračky*. NZ. IV. 298.

Vorčouf, u, m., z Wurf-schaufel = dřevěná lopata na probazování zrní. Horní Pojizeří. NZ. IV. 398.

Vorišek, šku, m., poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Vorit = *ohráti*. V Chromči. List. fil. 1894. 76. U Zábř. Brt. D. II. 124.

Vorklebee z Arklebice od Arkleba. Čern. Př. 32.

Vornát = *sedlák*, od orání. Čern. Př. 82.

Vorné, ého, n. = *robota*. Arch. XV. 490.

Voroteč m. vodoteč, d v r. Dsk. Jihč. I. 15.

Voršauf, u, m. = *rejší lopata*, z Wurf-schaufel, f. Hrs. Nách. I. 433.

Vorvil, Cetyl. Am. Orb. 68.

Vorvilka, y, f. Cetyloxydhydrat. Am. Orb. 68.

Vos = *osa*, axis. Dob. Dur. I. 90. — **V.**, a, m. = *rosa*. Mor. Brt. D. II. 284.

Vosa. Osa vysla čertovi z nosa. Phld. 1895. 123.

Vosenice dříve Osojnice. Čern. Př. 31.

Voschápnout se, vz Oschápnout se. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vosí = louka u Poděbr., nyní: V husejch. 1748. NZ. III. 408.

Vosim = *osm*. Arch. XV. 133.

Vosk. Hádání z vosku. Vz Zbrt. Pov. 69., 86., 89., 152.

Voskovka, y, f., fuchsia. Prostěj. Brt. D. II. 503.

Voslep. Leteli v. (slepě). Phld. XII. 242.

Vosnák m. ostnák. Ús. Čern. Pr. 75.

Vosobný. Chlív je v-bné (nadělaný, není porovitý). Her-pice. Rous.

Vosouška, y, f. = peřinka, do které se vykoupané dítě balí. Duf. 17.

Vosový = vosí. V. uštipnutí. Háj. Herb. 214. b.

Vospust. Len tak v. sveta chodil = zbůhdarma, bezúčelne. Phld. 1895. 79., 1892. 652. Blaboti vospust sveta. Slov. Nov. Pr. 611. Cf. Vozpust (3. dod.).

Vostina, y, f. = *osti ječmenné*. Vz Ostina. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vostřížek, žka, m. = *krahulák* (Zábř.). astur nisus, pták. Brt. D. II. 493.

Vostrliz, Brn.; vz O-strfejz (3. dod.).

Vostrufka, pl., n. = *ostrucký*, název luk u ře. Moravy. List. fil. 1894. 267.

Vošatka, vz Ošatka. Brt. D. II. 412.

Voščiny, pl., f. = *souš*. Laš. Brt. D. II. 412.

Vošky = *serbicka na nohou*. Slov. Zatur. Cf. Voške.

Vošlých, n, m. = *pažitka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Vz Oslejš. Dle Brt. D. II. 499.

vošlejš, pažitka (val.), kundraska (val.), fryzloch (sev. Mor.), allium schoenop., rostl.

Vošmenda, y, m. přítok Kamenice u Vysokého. Nár. list. 1893. č. 228.

Voštěpačka, y, f. = *sekera*. Hrš. Nách. I. 452. Cf. Ostěpačka.

Voštěpiště, e, n. Uhodil ho, az se převrhl a já jej zavrhl voštěpistém (zaštilil). Arch. XIII. 513.

Voštník = *voskár*. Arch. XV. 539.

Votáčka, vz Otáčka (dod. 1.). Je jako v. (kokotice) v obilí (o dotěrném). Nár. list. 1894. č. 196. odp. fenill.

Votad m. otdad, d odsuto. Dsk. Jihé. I. 17.

Votah, vz Otah, Otdah. Na dlouhé v-hy. rozvlácné. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Votáhlíček, ěku, m., *plástik*. Wtr. Krj. I. 644.

Votátok = *odtud*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.

Votchý = *etchý*. Slov. Zatur.

Votjízka, y, f. = *zdjizek*? V řece v-ky dělali. Arch. XIII. 437.

Votmeknouti = *odemknouti*. V. truhlu. Arch. XIII. 462.

Votojce = *otoc se*. Brt. D. II. 131. (Zábř.)

Votruby, z Otryby (misto). Čern. Pr. 33.

Votrusky. Arch. XV. 98. Vz Otrusky.

Vou = *val*. V Čade. Phld. 1893. 372.

Voupolky. Drželi se v. Wtr. St. Pr. 113. Popadněte ho v. (vejplky). Wtr. St. nov. 130.

Vous. Cf. Gb. H. ml. I. 48., 433. V. v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 38., 56., 413., 128. V. (brada) kněží. Ib. 192., 550. *Vousy se. Ivana, čertova peří*, stipa pennata, rostl. Brt. D. II. 507.

Vousáč, e, m., leistus, brouk. V. červenobí-

lnědý, l. rufescens, hnědočerný, piceus, modrý, spinibarbis, rezavý, ferrugineus. Klim. 11.

Vovedne = v hromadě, *po'hromadě*. Lad a s n m v. oddaná intelligencia. Phld. XII. 395. Sedeli v. na konci stola. Ib. 1896. 651.

Voves, ces. tanec. Vz NZ. III. 443., Tanec ces. (3. dod.).

Voviesť = *revésti*. Slov. Kal. S. 205.

Vovisek, ska, m., vz Zvonoblík (3. dod.).

Vovždy = *vždy*. Slov. Kal. S. 205.

Vozač, e, m. = *dulní dělník*, Hundstosser, m. Ott. XI. 607., Nár. list. 1894. č. 129. odp.

Vozdr z vozher. Cf. Dsk. Jihé. I. 32., List. fil. 1896. 159.

Vozebenej = *ozáhlý*. Dsk. Jihé. I. 28.

Vozec, zee, m., zdrobn. vůz. Byl bych ho na vozci nahoru dopravil, ale... Arch. XV. 141.

Vozeň, zně, m., Waggon, m. Krčil sa v kúte vagona... kraj letel pred oblokom voza. Phld. XII. 404., XV. 141. a j. tam.

Vozer starší tvar slova vozher. Cf. Dsk. Jihé. I. 17., List. fil. 1895. 158.

Voznica, e, f., obec v Tekovsku. Phld. XII. 340.

Vozný. V. vrata (kterými se vozy projíždělo). Arch. XV. 533.

Vozokany, dle Dolany, obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 554.

Vozor, u, m. = *rozdr*. Dsk. Jihé. I. 17.

Vozpust. Robí vozpust sveta. Slov. Nov. Pr. 576. Cf. Vospust (i 3. dod.).

Vozupravdu = *opravdu*. Dsk. Jihé. I. 28.

Vozvyšok. Hor v. = *hore do vysoka, czháru*. Phld. 1894. 306. V VII. 1047. chybně: vozvysok.

Vožinky = obžinky. Dsk. Jihé. I. 22.

Vpadlina, y, f. V. v zemi. Mus. 1893. 458.

Vperčiti. Až vperčil kolenem do lavice (narazil). Světz. 1895. 352. b. Vperčila se mu do brady (zabrala). Wtr. St. nov. 35.

Vpítí. Pakli co smrtelného vpíji, neuvadi jim. Ev. seit. 24. Marc. 16. 18.

Vplítek,tku, m., Eingewebe, n. Sterz. I. 758.

Vplyvný = *vplyv mající*, einflussreich. V. rodina. Phld. XII. 136., 1893. 390., XIV. 438. V. muž. Ib. 1896. 714.

Vpřáhnouti. V. dvě kráve u vůz. Ol., Reg. 6. 7. (Gb. H. ml. I. 107.).

Vpusť = *kanál*, kterým se voda z ulic do stok svádí. Nár. list. 1893. č. 307.

Vpustiti. Byla do Březnovsi vpustěna i. e. puštěna z poddanství a dovoleno ji, aby se tam vdala za muže i poddanství tam přijala. 1551. Ned. Zábran. 20.

vr. Z *vr* v odsuto: Varouš m. Vavrouš. Dsk. Jihé. I. 26.

vř. Z *vř* v odsuto: Jaro se voderelo. Dsk. Jihé. I. 27.

Vrabata = *vrabčata*. XIV. stol. Seyk. Ruk. 21.

Vrabčáčinec, *vrabčičinec*, nec, m. = *vrabčí lejno*. Phld. XII. 569., Sbor. slov. I. 77.

Vrabčí. V. mlava. Vz NZ. III. 330. V. daň. Daň z vrabců zavedena r. 1750., odváděli vrabčí hlavy. NZ. III. 221.

Vrabec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 31. V. *domáci*, *brabec*, *brablec*, u Brodku na Mor. *krmčák*. Mtc. 1893. 306., *vrabel* (Březová ub.

Opava), *crabel* (Mistek-Frýdek), *brable* (Zlín.), *asser domesticus*, pták. Brt. D. II. 495.

V. skalní, garašija (Štamberk), *turdus saxatilis*, pták. Brt. D. II. 496.; místy na Mor. = *drozd skalní*, *monticola saxatilis*, u Kunst. amer. *vrabec*. Mtc. 1893. 305. — **V. polní**, vz Polňák (3. dod.). — **V. čluský, španělský, trakoš**, *lanius collurio*. Brt. D. II. 495. Bude

hlídat vrabce (umře). Us. Dšk. Jihe. I. 24. Vrabem když strasidlo zvětší a oni jemu obvyknou, nebojí se ho. Bl. Gr. 333. Hledí co (jako) pečený v. Cf. Kotě. Bl. Gr. 295. V. jen plně sedodly chváli. Mor. NZ. V. 544. — **V. n. vrablence** = mravenec. m v r. Brt. D. II. 73.

Vrabel, vz Vrabec (3. dod.).

Vrabenečník, a. m., les u Náchoda. Hrs. Nách. 281.

Vrable, obec v Tekovsku. Phld. XII. 74., 754.

Vrabový. By v-vým okem hladal. XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 3.

Vraclav, část Senova na Frýdecku. Věst. op. 1-94. 19.

Vracovati, vz Vrátiťi.

Vračaf n. *crančaf* = *dotěrně prositi* (o dětech, zebrácích a p.). Na mor. Slov. Brt. D. II. 412. — **V.** = *carovati*. Phld. 1894. 719.

Vrah. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vrachotiti někam = *s vrachotem přijeti*. Rychlík v-ti na stanicu. Phld. 1895. 395.

Vrána. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34. V. popelavá, *corvus cornix*, na Hané též *karak*, *karon*. Mtc. 1893. 302. V., pták věstící. Vz Zbrt. Pov. 67. Přijdeš-li mezi vrány, musíš krákat jako ony. Vek. Val. I. 109. Vrány chytat (trest hochů při hře) Mor. Vz NZ III. 27. Chytnul dvě vrány za jednu nohu (dy si malo postihně na čím). Slez. Čes. I. V. 419.

Vranec, nce, m. = *črnuha*, *baraní rošky*, *actaea spicata*, rostl. Brt. D. II. 499. — **V.** = *vraný kůň*. Arch. XIII. 453.

Vraní. V. mluva. Vz NZ. III. 330. — **V. ako** = *ořeš*, *kohůtky*, *kohůti ocas*, *orobus vernus*, rostl. Brt. D. II. 505. Vysívání na v. očko. Vz Vek. Val. I. 43. — **V. rajco**, vz Tabák (certi. 3. dod.). — **V. chlěh**, vz Sporýs (3. dod.).

Vranohrad, u, m., Rabensberg, ves v Dol. Rakous. Mtc. XVIII. 242.

Vraný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vráp, u, m., *vrápa*, y, f. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., Mus. 1893. 460.

Vrápavosť. V. pohorí. Mus. 1893. 460.

Vrápavý. V. pohorí. Mus. 1893. 459.

Vrásčiti, il, en, ení, runzeln. Sterz. II. 873.

Vrásek. Vráška, gt. pl. vrásk, ně. vrásek. Gb. H. ml. I. 165.

Vráskokrový blyskáček, brouk. Klim. 340.

Vráskořtitý dřevohlod, brouk. Vz Klim. 323.

Vráskovník, u, m. = *zubák*, *zoubkocník*, *Zahnhebel*, m. Ott. XI. 418.

Vrata. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 79. — **V.** = *otvor*. Kdo odvalí nám kamen od vrat hrobu? Ev. olom. 77. Mare. 16. 13. (Mně.).

Vratec, tee, m., *cratič*, *anathasia*, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Vratejna m. ratejna (místy). Čern. Př. 48.

Vrátek, tku, m. V. (kotouč) s brzdídkem na nejvyšším bodu svážné (v dolech). Ott. XI. 601. b.

Vratič, e, m. Cf. předcház. Vratec.

Vratička, y, f., *tanacetum vulgare*, také *vrátka*. Lěčení jí vz v Vek. Val. I. 159. Cf. Vratyč.

Vratidýlko, a, n. = *prsni vratidlo stavu tkadlecov*. Vz Prsník, NZ. IV. 38.

Vratipeň k napětí dolení obruby vratiplachty. Geip, m. Sterz. I. 1038.

Vratiplachetní stožár, Besa(h)nmasť, m. Sterz. 456. a.

Vratiplachtový. V. bidlo, Besa(h)nbaum, vraticka, -brasse, stožár, -masť, Sterz. I. 456., závesník, Geichel, n. Ib. 1037.

Vratipňový. V. závesník (lana), Dirk, m. Sterz. I. 681. a.

Vratiráhno, a, n., Besa(h)ngaffel. Sterz. I. 456. a. V. návětrné, Luvbaum. Ib. II. 253.

Vratirej, e, m., vz předcház. Vratiráhno. Sterz. I. 456. a.

1. **Vratislav**, mě. Do *Vratislavě*: L. posil (r. 1568.) I. 23., 47., (1566.) II. 22., Kat. z Žer. I. 5., 6., 68., 77., 78., 81., 83., 84. a j., List. fil. 1895. 320., Tk. X. 121. Do *Vratislavě*: L. posil. II. 67. (r. 1566.), Kat. z Žer. I. 32., List. fil. 1895. 321.

2. **Vratislav**, a, m. O pův. cf. Čern. Př. 25. Odvozeniny vz v Kotk. 34.

Vrátiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. Není žalostné tam jíti, kdež za smrt věčný život vrátí. Kat. 3226. Dle List. fil. 1894. 72. = odplatou, náhradou dáti. (Jedlička).

Vrátka, y, f., vz Vrátička (3. dod.). Vratyč (3. dod.).

Vrátník v dolech sváží nakopané těživo. Vz Ott. XI. 607. b.

Vrátný, *stabularius*. Tomu vrátný otvoří (ovčince). Ev. vid. 90. Joh. 10. 3.

Vratyč, e, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34. V. = *vrátka*, *cratička*, *tanacetum vulgare*, rostl. Brt. D. II. 507. Cf. Vrátič, Vrátička (3. dod.).

Vratyčka, y, f., vz Vratyč (3. dod.).

Vrava, y, f. = *mluvení*, povídání, rozprava. Slov. Zátur., Kal. S. 205.

Vrávoravě. V. povstávati. Světz. 1895. 62.

Vrázit hubu (jako dveřmi) = hubu otvírati, zbytečné mluvíti. Zlín. Brt. D. II. 412.

2. **Vražba**. J. Jir. vykládá v Rkk. = *kreovní msta*, *Blutrache*, což se nehodí. Seyk. Ruk. 87., Gb. Ruk. 535. V. není *vražda*, nýbrž subst. verbale utvořené od slovesa příponou -ba a slovesem jest buď vražiti = vražditi anebo vražditi = vražditi. V. od vražiti (býti, státi se nepřítelem) = vrazení, nepřátelství, od vražditi = vraždění. Tedy vražbu nad sobou spáchámy = sami úhlavní nepřátelství (vražbu) na sobě spácháme i. e. sami způsobíme, že se nám stane to, co na nás spáchají nepřátelé nebo sami vraždu na sobě spácháme = sami zaviníme, že budeme povražděni (ne: sami se povraždíme). Seyk. Ruk. 84. 108. Cf. Mus. 1896. 255., 380., List. fil. 1896. 333.

V., les u Hořenovsi v Hradecku. List. fil. 1896. 333.

3. **Vražba**. Má vražby po sebe = chrasty, vředy připisované čarom. Phld. 1893. 58.

Vraže, sors. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vražebný. V. síly. Kolc. 58.

Vražec. Kdo še líci (vražcem si pomáha), še kaliči; Kdo sa vražcem dá liečit, strasie krpami. Phfd. 1895. 188. Chofa vražec dáky. Exc.

Vražedlný. Mluvil tvrdé a v-né řeči na bezhrdlé Jeronymovo. Břez. Font. V. 340.

Vražic = *caricati*. Slov. Zátur.

Vrba. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. *V., vrbačko, vrbe, vrbovice*. Slov. 84. V. červenice (= v. nachová), lýkovecová, *salix daphnoides*, ostrolistá, *s. acutifolia*, košaršská, *s. viminalis*, dlouholistá, *s. longifolia*, sipovitá, *s. hastata*, černající, *s. nigricans*. Vz KP. VII. 100 nn. Boli zesobášení pod vrbu (o nezákonném manželství). Phfd. 1892. 559. Spust sa Boha, chyt sa vrby (olali na tonúceho, keď na Boha volal). Ib. 1894. 194. Je jako v. (o poehlebníku, který se všude přizívá). Nár. list. 1894. č. 16⁹. odp. feuil. Chlapecká vernost nerastie na vrbe. Phfd. 1894. 150. Deř sedláky, neboť se otaví brzy jako v. u vody stojící; Hloze jako koza na vrbe. Chč. S. 111., 153. Na vrbe peněz nevyčesla (snadně jich neubyla). Wtr. St. Pr. 124. — **V.** Hra na suchou vrbu. Kluk se postaví na hlavu rukama o zem se opíraje. Hra na starou vrbu: lehne si, zvedá nohy a tělo, až všecka síla spočívá na týle. Vz NZ. III. 23.

Vrbaň, e. m. **V.** (Brn.). *plháček* (Sloup), *zákorník* (Zlín.), *sitta caesia*, pták. Brt. D. II. 496.

Vrbcem šít = *obníčkorati*. Slov. Kal. S. 205.

Vrběit = šíti, endeln. Vz Vrbcovat. Phfd. XII. 317., XIII. 371.

Vrbec, bee, m. — *scík*. Vz Vrbcovat. Phfd. XIII. 371., XII. 317.

Vrbica, e, f. = *hořká tráva*, *lythrium salicaria*, rostl. Brt. D. II. 504. — **V.**, *železník*, *verbena*, rostl. Brt. D. II. 508. — **V.**, mě. v Liptovsku. Phfd. 1894. 123.

Vrbice, pl., f. = druh hrušek. NZ. V. 586.

Vrbina, y, f., *polygonum lapatifolium*. Prečo má v. listy kropenaté? Slov. Vz NZ. III. 30.

Vrbka, y, f., *epilobium*. Vz Vrbovka, Ott. VIII. 667.

Vrbošťavný. V. sloučepina. Am. Orb. 67.

Vrboučí, n. = *vrboví*. CT. Tkč.

Vrbová, é, f. = trať na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 19.

Vrbové, ého, n., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 70.

Vrbovka, y, f. = *vrбка*, *epilobium*, rostl. Vz Ott. VIII. 667. — **V.**, míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 70.

Vrbový. V. proutí v košíkářství. Vz KP. VII. 106. nn.

Vrbůvka, y, f., *polyporus*, houba. Brt. D. II. 512.

Vreabnice = *vrhabnice*. Chč. Mik. 441.

Vreč. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O časování v r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 449.

Vrečeti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Vrečoun, a, m. = *pez*. Lerm. II. 143.

Vrece, z vertje. Gb. H. ml. I. 384. Strsl. vrěsta. Ib. 28. Prázdné v. stát nebude (o lačném); Stojí rovno jako prázdné v.; Kde sa dvaja peru (pru), tretiemu do vrecu nabáňajú.

Phfd. 1893. 701., 1894. 315., 195. Do jedneho vrecu dúchajú (jsou srozměněni). Slov. Nov. Př. 642.

Vreckový = *kapesní*. V. šatka. Phfd. 1893. 13.

Vřečniti se. Ondrej vřečnil sa do extasi. Phfd. 1896. 488.

Vřed, strsl. vrědz; o pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. Byl nedůtklivý jako v. Šml. VII. 90. **V.**, *furunculosis*. Léčení ho. Vz Mtc. 1894. 337., Zbrt. Pov. 59., 60., Duf. 26. — **V.** = *padoucnice*. V. zjavný. Vek. Val. I. 124. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. 1894. 106. Vředová zelinka (*salvia sclarea*) pomáhá od vředu. Mtc. 1894. 19. — **V. suchý** = *hostec*. V. je takměř souborem všech rheumatických nemocí. Vek. Val. I. 124. **V. črevný, srdečný, hlavní.** Mtc. 1894. 106. — **V.** = *zlé, úmorné osypky*. Vz Úmornice (3. dod.).

Vředisko, a, n., vz Psotník, Vřed (i 3. dod.).

Vředoucí vřed Vek. Val. I. 125.

Vředový. V. zelinka. Vz Vřed (3. dod.).

Vřelý. Začervenala se, jakoby ji byl vřelou vodou polil. Šml. I. 154.

Vřepiti. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 499.

Vřesk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.

Vřesovice. Václ. z V-vic, spis. † 1583. Vz Mus. 1896. 132.

Vřesovitý. V. rostliny, *bicornes*. Ott. VIII. 707. b.

Vřesový. V. půda. Mus. 1895. 277.

Vřešťák, a, m. = *kozel*. Slovo dle Bl. Gr. 173. nejasné a nesrozumitelné.

Vřeštěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.

Vřeta, *fretka*, y, f., *putorius furo*, odrůda tchoře. Ott. IX. 688. Cf. Vřet.

Vřetenka, y, f. = *vřitenka*, *slepýš*. Laš. Brt. D. II. 413.

Vřeteno. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80., 28. V. u kolovratu cf. Brt. D. II. 456.

Vřetenorožec, žce, m., *orthocerus*, brouk. V. černošedý, o. *tereticornis*, kyjorohý, *muticus*, tlustorohý, *crassicornis*. Vz Klim. 347.

Vřetenový bleskosvod, Spindelblitzableiter, m. Vz KP. VIII. 133., 366.

Vřh. Zavolaj vo tři vrhy = třikrát. Phfd. 1894. 205.

Vřhadlo, a, n. V. světla, Reflektor, Scheinwerfer, m. KP. VIII. 202., 209.

Vřháby. Pověry vz Zbrt. Pov. 100. Zde jest as poloviční překlad něm. Wurfzabel jako ve: vánoce, bavlna. V ruk. z r. 1440.: vrcháby. Vz H (3. dod.) a Mus. fil. 1896. 436.

Vrch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. Hore vrchom pomaly, dolu vrchom nenáhli a po rovnej zajmaj (o vozkáři). Phfd. 1894. 194. Když přišli na vrch práva (když měli přistoupiti k soudu). Arch. XIII. 238. Jal se za vrch (hlavy) rváti a svú bradu ven trbatí. GR. Nov. 46. — **V.** = *hořejší patro*. Vedli ji na vrch. Kld. III. 145. — **V.**, vrch v Nitran. Phfd. XII. 340.

Vrchalovat. Len aby sa nevrchaloval na nás ten zatko náš. Phfd. XII. 696.

Vřeheň, chně, f. V. písku, *summa arena*. V Mus. fil. 1896. 474. se neschvaluje.

Vrchlický. Jeho činnost popisuje Krásnohorská v Osv. v prvních seš. r. 1896.

Vrchluží, n., poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Vrchnák = *ráko*. Phld. 1892. 413., 1895. 17., 182.

Vrchní. Moc v-ho obkličí tě. Ev. seit. 3. Luc. 1. 35.

Vrchnica, e, f. = svrchní peřina, duchna. Brt. D. II. 436.

Vrchnokrajinský. V. rada. Šml. VIII. 222.

Vrchnoředitel, e, m. 1748. NZ. III. 142.

Vrchnostlivý. V-vou ruku nad někým držeti. 1725. NZ. II. 656.

Vrchnožupanský. V. hodnost. Phld. 1897. 57.

Vrchol, f. v Rkk. Vz Mus. 1896. 260., 261., 376., List. fil. 1896. 341., Osv. 1896. 715. V. hory: hlava, homole, jehla, kopa, kupa, kužel. roh, stůl, špice, špičák, tabule. Vz Ott. XI. 615.

Vrcholec, lee, m., *vrchorka*, y, f. = vrchní část kamen, která je přikrývá. U Žleb. NZ. II. 696.

Vrchomuž, e, m., šp. dle něm. Bergmann, baník. Phld. 1893. 335.

Vrchoplodý. V. mechy, musci aerocarpi. Ott. VIII. 654., 794.

Vrchoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Vrchov, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Vrchová, é, f., trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Vrchovaný, altissimus. Syn v-ného nazván bude. Ev. seit. 3. Luc. 1. 32.

Vrchovec, vce, m. = na vrších bydliči. Phld. 1893. 632., 633. Obec v-ců. Ib. 632. *ej* za *y* vyslovují v-vei. Ib. 632. Tam sísel sa s v-com Rovňanom. Ib. 1894. 676.

Vrchovka, vz Vrcholec (3. dod.).

Vrchtitio = *vrchoratě*. Brt. D. II. 413.

Vrřč, e, m., potok v Nitre. Phld. XII. 340.

Vřídlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 79.

Vřídlový. V. studna, Plätscherbrunnen. Sterz. II. 552.

Vřiedny. Vřiedna ženská = síca, robotná, pracovitá. Phld. 1896. 130.

Vřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 79.

Vřkatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Vřklovice, pustá ves na Mor. Vz Mtc. 1896. 122.

Vřkoč, vz Cop (i 3. dod.). - **V.** = *pásek* atd. Vz NZ. IV. 434. nn. - **V.** = *zešleka lýkorá* spojující dvě části lubu (řice). Brt. D. II. 438. - **V.** = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Vřkůčkový. V. steh. Na mor. Slov. NZ. III. 432.

Vřkůsek, ska, m. = *holoubek*. Čejč. Hledík.

Vřlavec, vce, m. = *holub*. Stě. Kon. 184.

Vřlíkatí. Škovránek vřlíká. Vz Škovrlíkati (3. dod.).

Vřlina, y, f. = *část fasunku*. Val. Brt. D. II. 445. - *V-ly* = podložky pod kládi složené na hromadu. Val. Brt. D. II. 413.

Vřlý = *brlý, hbitý, pilný*. Jicko. Brt. D. II. 296.

Vřnění dětí = kňourání. V. jich při jistých chorobách. Ott. IX. 674.

Vřnkáč, e, m. V-či ohlašují hosi od zele-

ného čtvrtka do bílé soboty místo zvonů pole-dne a klekání tak, jako i klapáčkami. ČT. Tké.

Vřobl = *roubík*. Vz Snop (3. dod.).

Vřoubkář, e, m., Filethobel, m. Sterz. I. 970.

Vřoubkovač, e, m., Auszacker, m. Sterz. I. 371.

Vřoubkovník, u, m. = *vřoubkorací kladivo*, Abbindhhammer, m. Sterz. I. 7.

Vřoucník, a, m. = *vřoucný člověk*. Am. Orb. 112.

Vřoupat = *broukati*. Han. Brt. D. II. 413.

Vřoutek, tku, m. = *zřídlo, pramen*. Kotk. 153.

Vřovnatí se s čím. Ořechy lískové s těmi v. se nemohou. Háj. Herb. 82. a.

Vřstevnatost. V. vápenec. Mtc. 1895. 26.

Vřstevnatý. V. horniny. Vz Ott. XI. 613. a.

Vřstevnice. Est quidem proprium, sed inusitatum. Bl. Gr. 168.

Vřstevník. Est quidem proprium, sed inusi-tatum. Bl. Gr. 168. Cf. Rovňák (3. dod.).

Vřstva. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Vřstvič, e, m., Aufschichter, m. Sterz. I. 290.

Vřstvovat, vz Vřstviti.

4. **Vřš** = *vrš*, e vynecháno. Otc. 128. a., Zlín. Brt. D. I. 22.

Vřše. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Vřšek, šku, m. *Šátek bez vrška*, který má uprostřed díрку. Záp. Mor. Brt. D. II. 413. —

V. = *smetana*. Slez. NZ. IV. 445.

Vřšeň = puls při zvonění. Nářečí belajské. Phld. 1893. 423.

Vřší = *vršek vinné révy*. Brt. D. II. 440.

Vřšif co = *končiti*. Slov. Kal. S. 205.

sa na koho = *sápati, hněvati se*. Phld. 1894. 390. — **se nad kým** = *vypínati se; mstíti se*. Ib. 1892. 387. — **na kom**. V. sa najmä

na slabom nie je vec pekná. Phld. 1893. 701.

Vřšito. V. se nasýtil. Slád. Mak. 112.

Vřšitý = *vrchoratý*. Cf. Vrchtitý. Zďar. Brt. D. II. 413.

Vřšovičané = Vřšovci. XV. stol. Mus. 1893. 434.

Vřštěk. „Čo jej čert v. odštiknuť“ = *zraď-sasám*, rostl. Phld. 1894. 674. — **V.** na mlieku = *otápek*. Slov. Kal. S. 205.

Vřtač, e, m. = jeden z chasy, která chodí s Perchtou; chodí s nebozezem a chce ve statech vřtati lavice. Vz NZ. IV. 55.

Vřtaček na brambory. Kartoffelbohrer, m. Jer.

Vřtadlo elektrickou pohánené. Vz KP. VIII. 416., 420.

Vřták elektrický. Vz KP. VIII. 420.

Vřtání v dolech: razivé či úderné (stos-sendes Bohren), točivé (drehendes B.), stro-jové. Vz Ott. XI. 595.

Vřtati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Vřtaže = *křukaté dráhy, serpentiny* cez strmé hory, že úvratky idú. Phld. 1892. 624.

Vřtek, tku, m. Měsíc jest na vřtku (když ho ubývá). Poč. XIX. stol. NZ. II. 675.

Vřtěříž, m. Vřtěžir od Vřtěžira. Čern. Př. 33.

Vřtěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 19., 65., 80.

Vřtíkati. Lastovička vřtíká, vřdíká. Slov. Pastr. I. 88.

Vrtinoha, y, m. = *drožil, lichotník*. Laš. Brt. D. II. 413.

Vrtiti. (Je to tak a nezměníš to), debe ses na nosu vrtil. Brt. D. II. 61.

Vrtka, y, f. = *obrtlík*. Phld. 1894. 85., Pastr. L. 89.

Vrtko. Každému v. merá. Phld. 1895. 295.

Vrtký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80. Mám vrtké vřeteno (dobře, rovno se jím vrtí). Cf. Brdavy. Brt. D. II. 296.

Vrtlák m. vrtrák. List. fil. 1893. 466.

Vrtlati m. vrtrati. List. fil. 1893. 466.

Vrtohlávek, vz Vjohlav (3. dod.).

Vrtoch. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80.

Vrtrati. Vrtráchu. Čtení zimn. času. Kral. a praž. bible mají: zeptali jsou; v Ev. olom. reptáchu. Vondrak. Spuren. 22. Marta na ni proto vrtrala. Hus. List. fil. 1896. 65.

Vrub m. roub. Dšk. Jihé. I. 28.

Vrublík (zlin.), *roublíček* u vozu (u vah), Brt. D. II. 445.

Vruboun, scarabaeus, brouk. Vz Klim. 382.

Vrubozobý. V-bí ptáci, lamellirostres; husa atd. Vz Ott. XI. 932.

Vrútiť = *erci*. Zacheelo sa mu v. sa medzi nich. Slov. Phld. 1896. 648.

Vrútok, tka, m., obec v Turci. Phld. XII. 340.

Vrv, f. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. O stré. skloň. Gb. Km. -i. 18.

Vryba m. *vrba*. Laš. Brt. D. I. 104.

Vrzák, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Vrzalka, y, f. = *transversálka*. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Vrzanec, nce, m. = *buchtá zadělaná mlezivem*. Brt. D. II. 478. Cf. Mlezivo, Radováněk (3. dod.).

Vrzati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80.

Vrzátko, a, n., Wetterfahne, f. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432. Cf. Makovice (na střese) a Ott. VIII. 8. a., NZ. IV. 212., V. 553.

Vrzlík, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Vrzolit, vz Šudolit (3. dod.).

Vrzula, y, f. = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Vržanica, e, f. = *osutina* na jednom místě těla vyhozená. Brt. D. II. 459. Cf. Osypalina (3. dod.).

Vrždíkat = *vtíkat* (3. dod.).

Vržený. V. nemoc = *vrženina*. Slov. Zátur.

Vržíkat, vz Škovlíkat (3. dod.).

vs. Z *vs* se *v* odsouvá: stát m. vstáti, přistati si m. přivstati si. Dšk. Jihé. I. 26.

Vsacký. V. sukno = *modravé*. Vek. Val. I. 28.

Vše-, *vše-* v Rkk. Cf. Mus. 1896. 365.

Vsetínský. V. obchodník, Vek. Poh. 130., panství. 1510. Dml. List. 17.

Vsíchnót = *osíknout, k v ch*. Tišn. Brt. D. II. 186.

vsk mění se v: *vek*: cerhovcká věž. Šb. D. 22. Cf. Gb. H. ml. I. 480.

Vskoře = *rychle*. Maria v. vstala a vyšla. Ev. víd. 69. Joh. 11. 31. Potom v. jal se třetí kokot zpívati. GR. Nov. 76. 12.

Vskytati. A ihned vskytl (vstřel) jest ruku skrze mriezi. Alx. Nách. kap. VII.

Vsouvání. V. samohlásek na Slov. Vz Pastr. L. 109.

vst. Nevstane (m. nestane) se ti nic? *v* přítuto. Dšk. Jihé. I. 28.

Vstanutý. Už je vstanutý (už vstal z postele). U Roudnice.

Vstáří, *vstár*. Vz Gb. Km. -a. 20.—21.

Vstřečl v 2. dod. chybně m.: v stříci = *vstrie*. Krok 1893. 312., Flš.

Vstuha. Vstuby prodávati. Arch. XIV. 465.

Vstyditi se. V IV. 851. b. a VII. 1393. chybně m. vstyděti se. Flš.

Vsušiti komu eo. Vsušili mu jich (zbiho). Slez. Nov. Př. 591.

vš. Z *vš* se *v* odsouvá: šecsko m. všecko, šak m. však, Gb. H. ml. I. 437., šiekni m. všickni. Dšk. Jihé. I. 26.

Vša, gt. m. vseho v Rkk. Vz Mus. 1893. 218.

Všadebol, a, m. = *Vsudybyl*. Phld. 1895. 558.

Všadiaľ = *všady*. Slov. Kal. S. 206.

1. **Však** m. *všaký* v Rkk. Vz Mus. 1896. 262., List. fil. 1896. 342., Mus. fil. 1896. 231., Gb. Ruk. 546. — **V**, mívá významu tázacího, že? ano? Slov. Kal. S. 206.

Všako (ně. však) ze stré. dosti doloženo v List. fil. 1895. 97.

Všaký má také jmenné tvary. Na však den vedle na všaký den; na vsaku chvíli. List. fil. 1895. 283. (Gb.).

Všěrbený = *šterbinatý, zubatý*. V. zub Val. Brt. D. II. 413.

Vše = *všdy*. Vel. Revúce. Phld. 1893. 562. — *Vše -- vše* = *brzo, brzo*. Vše sa diva na Vieročku. vše prerečie slovo s testom. vše... Slov. Phld. 1896. 659.

Všeblahivý. V. bezmezí. Šml. I. 73.

Všebor, a, m. Odvozeniny vz v Koik. 35.

Všebožník, a, m., pantheista. Ztk. 115 (3. vyd.).

Všecátek, tku, m. My kněží bereme desátek (desátý díl) a vy, pane, všecátek (všecko). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 506.

Všecek. O tomto slově praví Bl. Gr. 275 a 278., že jest více mor. a hloupě po selsku. O skloň. na Kromér. vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a Přer. 51., u Zábř. 138., u Tišn. 194., u Kruml. Znojma 213., na Žďar. 257., u Kun. t. 288., v Chomecku. List. fil. 1894. 283.

Všecken dobře se dí. Us. Bl. Gr. 275.

Všeckno, dle Bl. Gr. 266. lépe: *všecko*. Ale lid tak posud mluví. Mus. 1895. 184.

Všeckny, dle Bl. Gr. 266. lépe: *všecky*. Posud v obec. mluvě. Mus. 1895. 184.

Všeckokráte. At to takto v. opáčim. Lomn. (Zbrt. Tan. 135.).

Všedilný. Kam dne i vzduchu pohled v-ný nevnikne. Černý. Cenci. 45.

Všedňo. Šaty na všedňo (na všední den). Mor. Brt. D. II. 511.

Všeuropecký. V. kultura. NZ. IV. 49.

Všefmistr, a, m., vz Šepfmistr. Kutn. šk. 8.

Všeha. Volání na slepice; tak se zahánějí NZ. III. 438. — **V**., slepička. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Všehubil, a, m. Světz. 1895. 615.

Všečen. Dle Bl. Gr. 275. po staročesku. archaismus.

Všechno. Dle Bl. Gr. 266. lépe: *všecko*. Ale lid tak p sud mluví. Mus. 1895. 184.

Všejanya, dříve: *Vsejamy*. Čern. Př. 34.

Všejedlík, a, m. (jedák). Am. Orb. 108.

Vše krásnictví, n. Am. Orb. 110.

Všelíjaký. Bude to v-ké, enom ne dobré. Brt. D. II. 413.

Všelky = cizopasný hmyz na ptácích, zvl. na slepicích. Brt. D. II. 414.

Všeměrec, rec, m. = čím vše měřiti lze. Am. Orb. 24.

Všenárodství, n. Am. Orb. 110.

Všeobrazec, zec, m. Am. Orb. 70.

Všepásemník, a, m. = ve všech pásmech zijící. Am. Orb. 108.

Všeptati, *všeptnouti*, co komu. Zoufalost mi všeptla lest. Čch. Otr. 46.

Všeptnutý. V. otázka. Lerm. II. 110.

Všertuch, u, m. = *fěrtuch*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 171.

Všeschopný. V. buňka. Am. Orb. 100.

Všesměrný. V. sloh hornin. Ott. XI. 610. b.

Všesmysl, u, m., Allsinn, m. Am. Orb. 52.

Všetečenství učiniti. Čel. Pr. m. II. 11. (1469.).

Všeučitelisko. Žalárne v. Phfd. XII. 361.

Všeuměl, a, m. Vrch. F. II. 60., NZ. IV. 215.

Vševidný. Jestě slunce září v-né. Černý. Cenci. 40.

Vševladaření, n. Ztk. 103. (3. vyd.).

Všicek. Dle Bl. Gr. 278. slovo nedobré. Vz násl.

Všicko, inepte m. všecko. Bl. Gr. 274.

Všikání = uspávání dětí zpíváním: vš, vš. Duf. 55. Cf. Všikati.

Všímavý k moderním potřebám Mtc. 1895. 294.

V šíři. Gb. Km. -a. 20.—21.

Všitek = *všicek*, *všecek*. V. sbor. Ev. seit. 16. Luc. 18. 43.

Všivák, potok u Žiliny na Slov. Phfd. 1896. 174., 17.

Všivárna, y, f., Laushaus, n. Nár. list. 1894. č. 32.

Všivec = *bolechlar*, cicuta. 1440. List. fil. 1893. 374.

všt. Z *vst* se *r* odsouvá: nastíviti m. navstíviti. Dsk. Jih. I. 26.

Vtasiti co kam = *estrěiti*. Vtasil by je (zlato) v pytel. Čch. 8. 254.

Vtedy. To bylo v., teď Kráň s Krpkou bojoval. Slez. Nov. Pr. 497.

Vtělesný. Slovo v-né, verbum incarnatum. 1418. List. fil. 1896. 101.

Vtěloupit se nekam = úskočně se dostat. Kunst. Brt. D. II. 414.

Vteperiti. Do nejlepšího ovsu, rovno do prostriedka (pole) sa vteperia (koně vejdou, vběhnou a p.). Phfd. 1895. 311.

Vterý m. druhý v Rkk. Vz List. fil. 1896. 336., Mus. 1896. 257.

Vtěsnidlo, a, n., Klameisen. V. vtloukati. Sterz. II. 55. Cf. Vtloukadlo.

Vtip. V. neváží se na zlaté vázky (není příliš vybíravý). Šml. VIII. 72.

Vtipný k čemu: k lovení. 1606. NZ. III. 241.

Vtíravec, vec, m., Eindringling. Nár. list. 1895. č. 276. Příl.

Vtloukadlo, a, n., Klameisen, n. Sterz. II. 55. Cf. Vtěsnidlo (3. dod.).

Vtmelovač, e, m., Einkitter, m. Sterz. I. 762.

Vtomný. Za vtomnou sílu mozku ducha méj. Ztk. 66. a j. (3. vyd.).

Vtorák, u, m., vz Turak (3. dod.).

Vtorý. Slez. Gb. Ruk. 538.

vu. Vz List. fil. 1893. 467. Vz -uv (3. dod.).

Vučád = *odsud*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Vučátok = *odsud*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Vučí. Vida v. = vůči. Tišn. Brt. D. II. 197.

Vučích. Cožt sem malý v. (v očích tvých)? Bl. Gr. 251.

Vůdce. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Vuchdeň, Wochentag. Šaty na v. Mor. Brt. D. II. 511. b.

Vůjtek, tka, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vůkol. Nemám žádného, kdo by s tím uměl vůkol jít (zacházet). Arch. XV. 123.

Vůkoličný, vz Vuokoleczný (3. dod.).

Vuková, é, f. Slov. obec v Banátě. Phfd. XII. 469.

Vůl. Je pracovitý jako v.; Jest dobrý jako v. (pochvala); Jest hloupý jako v. (není pochvalou); Má tlustou kůži jako v. (kdo trpělivě snáší posmesky a výčitky); Pochodil jako s hodným volem (dobře, za živa že dával práci a po smrti pečen). Na Ždár. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuil. Posli vola kolem světa, on ti přijde zase volem. ČT. Tk. Ze svého jak mucha, z cizého jak vůl, slez.; Mezi kravami vůl rychtář; To je, jako když dá volovi jahodu. Nov. Pr. 51. 220., 641. Nepamätal vůl, keď celcem (teletem) bul (byl). Saris. Phfd. 1895. 377.

Vůla, vz Vůle. Brt. D. II. 414. — **V. dobrá** = *nešlocice* bez patrné příčiny na prstě vzniklá, velmi bolestná. Brt. D. II. 487.

Vůle. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Byla mu po vůli (svolila, aby s ní tělesně oboeval). Us. Od vědění k činu vede v.; Od vůle ke skutku jest třeba síly. Šml. VII. 177. Vůli (vaši dobrou) za skutek přijímám. Kat. z Zer. I. 38. S tvou *vůli* lépe než *volí* (to prý jest 3. os. sg. k voliti). Bl. Gr. 277. Vsecko člověku téměř těžké jest, když není vůle k čemu. Ib. 313. Za svět by mu vole nezlomil. Slov. Nov. Pr. 562. Cf. o vůli Krejc. Psych. 23.

Vulkanický. Effusivní (rozlitý) v-čké horniny, vzniklé nad povrchem země. Vz Ott. XI. 613. a.

Vundati, n. přísuto. Vz Gb. H. ml. I. 380. nn. Koru v olej vundati (vstřiti). 1440. Mus. fil. 1896. 268.

Vuokoleczný. Aby v-ni chodili sů do Přibslavy. XV. stol. Mus. 1893. 434.

Vůz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Popis vozu (jeho částky) vz Brt. D. II. 442. nn. Elektrický vůz. Vz KP. VIII. 450. Válečný vůz v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 269. Při zlatom voze sa vše (= vždy) najde zlatý klínce a při drevenom len drevený. Slov. Zátur. Ani by ho na tři vozy nepobral (je ho mnoho). Us. Nov. Pr. 557. — **V.** = *vínec* (pečený) všelíjak vykrášený, davaný od sousedek ženichových, byl-li z jiné vesnice než nevěsta. Vykl. Svat. 21.

Vuzek, zku, m. = *plužné kolečko*. Laš. Brt. D. II. 447.

Vůzký m. úzký. Gb. H. ml. I. 433.

Vybačovat = povinnou váhu sýra vydati; povinnosti své dostati. Slov. Zátur.

Vybaranit na kom co = *vyglouditi*. Jicko. Brt. D. II. 292.

Výbarka, y, f. = *rytáčka*, Ausflucht, f. Jevičko. Brt. D. II. 414.

Vybarovat si = *vymýšleti*. Už si zas vybaruje. Zábr. Brt. D. II. 414.

Vybava. V. nevěstina. Vz Vykl. Svat. 9.

Vybavenina, y, f. = *vybavené věci*. Vz Mus. 1894. 564.

Vybavený = *odbytý, ujednaný*. Věc jest v-na. Phld. XII. 714., 1896. 282.

Vybavitel, e, m. Mus. 1894. 564.

Vybaviti. Záležitost v., erledigen. Phld. XII. 315.

Vyběradlo, a, n., Bagger, m. Sterz. I. 380.

Výběrně. V. něco přijmouti. Ztk. 9. (3. vyd.).

Vybíjený čim. Karkule zlatem vybíjená. Věst. op. 1893. 5.

Vybítí. Vybijte prach s noh vašich (vyklepejte, setřete). Bibl. (List. fil. 1896. 82.).

Vybitovati. Račte poručiti, zdali by mi dobrý kuon vybitovali (zjednali). Arch. XV. 16.

Vyblačeti = *ryblečeti*. Čo rechtor vyblačí (vypívá, zpěvem získá). Phld. 1897. 43.

Vyblázniti se. Kdo se něvyblazní za mlada, ten musí za stara tuplovat. Slez. Nov. Pr. 313.

Vyblešiti co, auslöhen. Sterz. I. 322.

Výbojník, raptor, lupič. Ev. vid. 99. Luc. 18. 11. V Ev. seit. str. 32.: dráč.

Výboky, pl., m. V. v řece = *vymletá místa v břehu*. Na mor. Slov. Brt. D. II. 414.

Vybolen, u, m. = *andělka*. Slov. Kal. S. 200.

Výbor, vok. výbore. Vz Doktor.

Vybořiti. Dvě městě (z kořen) jest v-řil. Alx. Nách. kap. XIV. Zeď v. Arch. XI. 313.

Vybotanisovaný. Krajiny dobyt看 v-né = *vyžrané*. Phld. 1895. 464.

Vybouněný. V. skořepa. Am. Orb. 104.

Vybouřiti koho odkud = *vypuditi*. Kat. z Žer. I. 25.

Vybranina, y, f. = *rybrané místo*, Materialgrund, m. Quis.

Vybřesati se z nemoci = *vykřesati, okřiti*. Jevičko. Brt. D. II. 414., 296. Cf. Břesati (3. dod.).

Vybrliti. Žlábkování v., Cannelirung ausstäben. Sterz. I. 360.

Vybrožiti co na kom = *vyžebroviti*. Laš. Brt. D. II. 297.

Výbrus, Schliß, m. V. na břehu mořském; Tenký v. graptolithu. Vstnk. II. 566., III. 387.

Vybudnůf, nabudnůf = *nabyti*. Slov. Kal. S. 200.

Vybujeti. — **kde**. Tento pud tak **ve** mně v-jel. Černý. Cenci. 13. — **se jak**. Do vůle se vybujev. Kká. Puš. Roz. 93.

Vybujnělost. V. militarismu. Nár. list. 1895. č. 154. 1.

Výbušina, y, f., Explosionsstoff, m. Vstnk. III. 5.

Vybušiti = *vybuchnouti, něco hloupého ze sebe vyhrknouti*. Kal. S. 200. Nemám obyčej v., aufbrausen. Phld. 1893. 453.

Vyčakovati co: šat = *vystříhati*. Slez. Věst. op. 1894. 12.

Vycaplice, e, f. — *uličnice, osoba lehká*. U Žleb. NZ. II. 695.

Výce, n. = *vejce*. Týnec. Brt. D. II. 92.

Vycibrený = *vybroušený, vycištěný*. Bol v. Phld. XII. 751. Plytký, jen v. a laivý Metternich. Ib. 1895. 435.

Vycickaný. (Mnohý) vdovec chodí vyfrčkarený, vysňarkovaný, v-ný (aby se ženám zalíbil). Phld. XII. 40.

Vycidliti = *vyciditi*. Us. místy. Čern. Pr. 90.

Vycimrovati koho = *vycepovati*. Brt. D. II. 299.

Vycivený. Přišel žobráček starý, v-ný, ubídený. Phld. 1895. 264. Bola od něho celá v-ná (usouzená). Ib. 1892. 642.

Vycokati koho odkud: z domu = *vyhnati*. Phld. XII. 56.

Vycpanost, i, f. Pěkná v. ptáků těch krásí jeho sbírky = *pěkně vycpaní ptáci*. Stě. Kon. 184.

Vycpavárna, y, f., Ausstopfzimmer, n. Sterz. I. 362.

Výcech, u, m. = *otevor do sklepa*, jímž se sypou do něho brambory. Záp. Mor. Brt. D. II. 414. — **V.** = *kanál močový z chléra, věchoch*. Han. Ib. Cf. Hejcek.

Vyevikati = *vycečiti*. U Žleb. NZ. II. 695.

Vyevikovati = *skuliny ve zdi vyplniti* (Zedník) má to obvyčej a v. Arch. XV. 42.

Vyčaganit komu co = *vyložiti nedortipnému*. Val. Brt. D. II. 414.

Vyčágat = *vybiti*. Han. Brt. D. II. 414.

Vyčaptaný. V. nohy. Phld. XII. 405. Vz Vyčaptati.

Výčas, u, m. = *příliv a odliv*. Mus. 1895. 274.

Výčasný. V. úkazy. Mus. 1895. 274. Vz Výčas (3. dod.).

Vyčastovat dceru = *dáti jí vybavu*. Vel. Mezirící. Brt. D. II. 414.

Výčepné, ého, n. Cel. Pr. m. I. 592.

Výčepnictví, n., Schank, m. Sterz. II. 791.

Vyčerniti co: začáteční slovo (černí vyplniti). Nár. list. 1894. č. 210. 5. V. kširy. Kat. z Žer. II. 307.

Vyčieraf. Zubky na pánov v. (ceniti). Slov. Phld. 1896. 457.

Výčin, u, m. = *čin, skutek*. Phld. 1893. 983. Že proti nim v-ny stvára. Ib. 378. Dle Kal. S. 200. = *čin bezohledný, násilný*.

Vyčisti. Vyčítuje dle toho, co se na něm (litém olově) jeví. Mor. Mte. 1894. 15. Mnozi pro své domácí práce tak dlouhého spisu vyčisti (= zcela přečisti) nemohou. 1585. Laetus Lukáš. Krátký spis o jednotě Bratří valdenských. V předmluvě. (Ant. Truhlář.)

Vyčívati m. vyčínvati. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Vyčínvadlo, a, n., Luth, f. Sterz. II. 252.

Vyčepělý. V. pivo. Světz. 1895. 615.

Vydati. Ni otec, ni matka cerušku vydaje: robota, ochota, pěkně obyčaje; Dyž sem se nevdala dopoledna (za mlada), odpoledna už nepotřebuju. Mor. NZ. V. 514.

Vydavač zákona. Chč. S. 177.

Vydáviti = *vytláčiti*. — **co odkud**. Mac-ho vína z něho (hrozu) vydávi. Alx. Nách. kap. XIV. V. víno z hrozníkův. Kakt. 32.

(Uvařenou masť skrze rúchu) dobře v. 1440. Mus. fil. 1896. 267.

Výdavok, vku, m. = *vydání*. Slov. Phld. 1896. 634.

Vyděděnec, nce, m. = vyděděný. Nár. list. 1893. č. 295.

Výdechový přízvuk. Vz List. fil. 1896. 418. a j.

Výdej, gt. výdaje. Gb. H. ml. I. 135.

Vyděkovati. Viece se (vám) nemohu v. Arch. XV. 40.

Vydělati. Z toho nemožu být zěva (býti živa), co vedělám babkó (jako porodní baba). Brt. D. II. 287.

Vyděliti. Gazda musí chasu v. a ji to dat, co ona potřebuje. Slez. Nov. Pr. 384.

Vyděračský. V. člověk. Vstnk. II. 577.

Vydlábiti. Potom se to čistě v-bí a čistě do sklenice vleje. Vck. Val. I. 131.

Vydmuťi, n., *vyppnutí*. V. dříku sloupového, entasis. Vz Ott. VIII. 634. nn.

Výdoba, y, f. = *forma*. Krok 1895. 330.

Vydobení, n., *formatio*. Krok 1895. 330.

Vydobřeti = *usmířiti se*. Phld. 1894. 479.

Výdobytek, tku, m. V. lidského umu, Errungenschaft, f. Phld. 1893. 516. Cf. Výdobytek.

Výdoja mléko = mléko čerstvé vydojené. Slovo „vydoja“ (vl. přechodník) je nesklonné. Daj mi v-ja mléka. Jicko. Brt. D. II. 414.

Vydoupnalý. V. pahýl, Slow. 87., strom. Len. 58., Světz. 1894. 105.

Vydra. V. mořská, enhydra marina. Vz Ott. VIII. 621.

Vydrápati co odkud. Aby z něho slovo vydrapoval (o nemluvovi). Brt. D. II. 414.

Výdražba, y, f. Nár. list. 1894. č. 190. 4.

Vydrážděný. Něčím v-ný. Světz. 1895. 36.

Vydráždití koho čím. Vz předcház.

Vydridušík, a, m. = *vydríduch*. Phld. 1894. 268.

Vydrněti. Baba v-čko v-la = *vytlachala*. Brt. D. II. 308.

Výdruž, e, f. Stanoviska všech druhov, miesancov, v-ží a foriem (rostlin) v pamäti nositi. Phld. XII. 658.

Vydržiavať. V tento den vydržiávaly sa (slavily sa) pánové narodeniny. Phld. 1895. 404.

Výdumek = *reliké oko*. Co ty v-mky na mne vyvaluješ? U Žleb. NZ. II. 615.

Vyduřiti koho = vyhnati. Phld. 1895. 4. Cf. Vyduřiti.

Vyduřiti. Umienil si, že ju (psotu) z domu vyduří (vyžene). Phld. XII. 720. Pes v-ril z dierv medvěda. Ib. XIII. 474.

Výdutka z vlasů učiněná. NZ. VI. 59.

Výdynchovati dom = vybiliti. Kabt. 33.

Vydzbaniti. Ku Bl. přidej: Gr. 225. Cf. Vyzbániti.

Vydzisko, a, n. = *rikviště*. Gb. H. ml. I. 527.

Vyfrékárený, vz Vyciekáný (3. dod.).

Vyfrejmarčiti co zač. Louku za jinou v. Arch. XII. 329. V. svini za vepře. Ib. XIII. 444.

Vyfrknouti = *vyletěti, utéci*. Vyfrkne do povetrá. Pastr. L. 87.

Výfukový. V. parní stroj. Nár. list. 1896. č. 142.

Vyga, y, f. = *vika*. Val. Brt. D. I. 65. Také slov. Gb. H. ml. I. 527.

Vyhazovák, u, m. V. u revolveru. Ott. IX. 940. b.

Výheň, sr. got. auhus = pec. Mtz., Cern. Pr. 50.

Výherec, rce, m., Gewinner, m. Sterz. I. 1092.

Výherkyně, ě, f., Gewinnerin, f. Sterz. I. 1092.

Výhled, u, m. = *okno*. Nár. belujské. Phld. 1893. 428., 1894. 674.

Výhleděť = *vyhleděti*. Nečítaj tolik, vyhládíš si oči. Phld. 1894. 550.

Vyhladoviti. Když vyhládá mne kořínky. Slow. Lil. Ven. 28.

Výhlasnost. Vejhlasnosti královské užívaje, modestia et integritate usus. Enns. 108. B.

Vyhlédač, e, m. = slídící člun, Lugger, m. Sterz. II. 243.

Vyhlédati co jak = *konati, plniti*. Kterak velmi nedbanlivě své povinnosti vyhlídá. 1587. Kutn. šk. 41. Aby povinnosti své, jak náleží, vyhlídali. 1597. Kutn. šk. 55.

Vyhleděti. V-děla si šitím oči (oslepla). Brt. D. II. 414. Cf. Vyhledět (3. dod.). Chlapec měl bolavy oči, ale jöz se z toho trochó vėhledel. Litovel. Ib.

Vyhliď, u, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Vyhnálek, lka, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Vyhnouti se. Besnému psu sa vyhni. Slov. Nov. Pr. 252.

Vyhoditi koho odkud. Vyhodil ho (z majetku), ako žabu z vršky. Slov. Nov. Pr. 637.

Výhon = *pastristé*. Nemotorný kluk nesmí mezi hbité kluky na v., tam by se mu zle vedlo. Mor. Vz NZ. III. 22.

Výhonek. Slouha dostává na jaře, když po prvé dobytek na pastvu vyhání, v. (kus chleba). Strak. NZ. IV. 393.

Výhor = podeschlé osení. Jevíčko. Brt. D. II. 415.

Vyhořelisko, a, n. = spáleniště. Zábř. Brt. D. II. 415.

Vyhořeti. První odkud vynech a první příklad z něho polož až k druhému odkud. Dva v-li od hroma. Brt. D. II. 287. — Hanba oči vyhára. Phld. 1894. 551. Že na Glianiku vyhára poklad; Keď vyhárajú poklady pred polnocou. Phld. 1895. 3, 123. — Ona pre ňu (pokvárenou smotanú, zkaženou) vyhorela (trpěla, byla trestána). Ib. 1892. 199.

Výhošť = *vyvrědění od ohlášek* ženichovi nebo nevěstě dané, Verkündschein, m. Val. Brt. D. II. 415.

Vyhoštěný. V. člověk. Arch. XIII. 62.

Vyhotoviti co: smlouvu. 1673. L. posíl. I. 68.

Vyhoudat = *nalézati chyby na něčem, vybíratí si*. Záp. Mor. Brt. D. II. 415.

Vyhoupnouti. Tu v-pl naň lev (se vyřítit; tak často bez se). Kld. IV. 206.

Vyhrabjačky = *hrábě s řídkými zuby*. V. Klobuky. Hloušek.

Vyhraničiti co. 1493. Mtc. 1896. 319.

Vyhráti. Vyhral z koláča diery a z pečienky papier. Slov. Nov. Pr. 636.

Vyhráti koho. Vyhrial ho (dopálil). Phld. 1894. 373.

Výhražně, ausschliesslich. V. někomu něco dovoliti. NZ. IV. 399.

Vyhřebený. Ó v-ný mistře Vávro (nádávka). Brez. Font. V. 475.

Výhřevnost dřeva. Vz Ott. VIII. 13. a.

Vyhrůžaný. V-né boty = ve vodě vymočené a uschlé. Val. Brt. D. II. 415. Myjava. Phld. 1895. 445. Cf. Vyhrůšaný.

Vyhrůžka. Neuděláš-li to, tož smrt, máry, kolečka, tragačí! Herspice. Rous.

Vyhublý. V. hladem. Slov. Lil. Ven. 11.

Vyhun, u, m. = *výhon* (draha). U mor. Buděj. a Klimkovic. Brt. D. II. 307.

Vyhútať čo svým rozumom. Phld. 1895. 174.

Vybybět za Vyhybadlo oprav v: Vyhybět.

Vyhybovaný = *vyčrečený*, z něm. üben, h přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Vyhynouti. Vyhýnati: Háj. Herb. 57. b.

Vycházka znamená někdy: *chyběti*: Vycházka nám miesto. Slov. Kal. S. 201.

Vychlipenina. V. vrstev. Vstnk. III. 388.

Východ = *vycházka*. V. na meze učiniti. Arch. XV. 510.

Východná, é, f. = *lúka* v Liptov. Phld. XII. 341.

Východník, u, m. = *prvek*, který se žene po rozloučení-se ve Voltové sloupu k desce a drátu polu zinkového. Anion. Am. Orb. 60. Cf. Západník.

Východočeský. V. řeč. Mus. 1895. 470.

Vychopiti koho, deprehendere. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 456.

Výchovověda. Ott. IX. 229.

Vychýř m. Vykř. Dšk. Jihč. I. 30.

Vychýrenost. Phld. 1893. 494.

Vychytený. Vidnočky u Doležala sú v-né; Ach! vzdychla celá u-ná. Phld. XII. 402.

Vychytiti. V-lo ho = měl psotník. Phld. XIV. 492.

Vychytník, u, m. = *druh koláče*. Phld. 1895. 588.

Vychytrati. Žádný se mu nevybývá ani vychytruje (nikdo ho nepřelstí). Bl. Gr. 226.

Vyjadačka, y, f., les a potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vyjadati. Od těch dát byla inačí, lebo i vtedy dobře vyjadalo (jí nahánělo strachu). Vek. Poh. 134.

Vyjárčiti. Keď zem dažďová voda trochu v-čí (vymele). Phld. 1893. 482. — Obz. 1893. 101.

Vyjebený. V-ný nuzníče, v-ná duše; V-ný z-kurvy syn. Arch. XIII. 411., 481. Cf. Jebati (i dod.).

Vyjednati. Abychom jej (poddaného) na vás v-li (aby byl propuštěn z poddanosti). 1566. L. posil. II. 11.

Výjezda, y, m. = kdo si na každého vyjíždí, hubu otvírá. Záp. Mor. Brt. D. II. 415. —

V., y, f. = *výjezd*. Výjezdu na meze učiniti. Arch. XV. 524.

Vyježkovati, ausklimmen, u bednářů. Sterz. I. 332.

Vyjídák, a, m. = *kdo jiné vyjídá*. Záp. Mor. Brt. D. II. 415.

Vyjedřiti. On (Ježíš) tu cestu ukázal a vyjedřil, že nezabloudíme, budeme-li ... 1500. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 136.).

Vyjímák, a, m. = kdo jiné utiskuje, na mzdě jim utrhuje. Val. Brt. D. II. 415.

Vyjímati se nelze dobře nahradit ani slovesem vyzerat ani robiti sa. Lépe: To město je pekné. Phld. 1892. 621. nu. Cf. Brs. 3. vyd. 395.

Vyjst = *vyjiti*. Slov. Kal. S. 201.

Vykádif. To sa im v-dí ako špiritus, keď flašu nezapcháš (vyčichne). Phld. 1893. 542.

Vykálený. Izba v-ná = *vybílená*. Slov. Čes. I. V. 425.

Vykaň. vz Vikaň, ves.

Vykání nelbilo se Blahoslavovi, doporučoval tykání. Bl. Gr. 251.

Vykapsovat koho také = vyplísniti. Slov. Zátur.

Vykati. Na Zábřežsku se vyká, jinde oniká. Brt. D. II. 285.

Výkazna, y, f. = *poptavárna*, Anzeigamt, n. Sterz. I. 227.

Vykečkovati = *vytahati*. Za vlasy koho v. Phld. 1895. 561.

Vykládání. Košile s v-ním = vyšívaná zlatem, perlami a p. Wtr. Krj. I. 501.

Vyklenulec, lce, m., seminolus, brouk. V. bělotečský, s. albopunctatus, černožlatý, aurovittatus, kulovitý, pilula, lunoskvrnný, luniger, obroubený, cinctus, skvrnitý, pustulatus, stříbroskvrnný, arietinus, svazčitý, fasciatus, veliký, gigas, zdobený, ornatus, zlatopruhý, oblongus, zlatotečský, albopunctatus. Vz Klim. 366.

Vyklepávač kobereců, Teppichklopfer. Jeř.

Vykloniti co odkud. Vždy čert z něho v-ní hlavy (gt.). Chč. S. 260.

Vykloubení = operativní odloučení údův a jejich částí. Vz Ott. VIII. 643.

Vyklutý. V. kuře (ze skořápky). Vek. Poh. 19.

Vykmásati někomu vlasy. Phld. 1894. 389. Kniha z desek se vykmásala (vytrhla). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuil.

Vykopalisko, a, n. NZ. III. 164.

Výkopný. V. práce. Mus. fil. 1896. 409.

Výkopový, Einschnitts-. V. svah. Ptrl. 9.

Vykorábít sa = *z peněz se rydati*. Slov. Pomoraví. Brt. D. II. 415.

Vykoukanost, i, f. V. paragrafů (znalost). Nár. list. 1896. č. 105. feuil.

Vykrajovač jaderek, Apfelstecher, m. Jeř.

Vykrákat se, vz Vykrácat se. Brt. D. II. 415.

Vykranit sa. Nůž sa v-nil = vylomil z okladiny. Jicko. Brt. D. II. 417. (za Vyškopit).

Vykráti. Pozná, kdo vykřeje (se pozdraví). Mor. NZ. VI. 84. Ale veď on (kůň) vykřiva. Phld. 1894. 390.

Vykrátnouti si ruku = vykroučiti, vyvrtnouti. Slov. Gb. H. ml. I. 53., 81.

Vykřičeti. Aj smrt by vykřičal. Slov. Nov. Pr. 621. Ten kluk by člověka z domu vykřičel. Us.

Vykrídlí ve válečnictví XV. stol. Vlč. Lit. 241.

Vykrmiti se v čem. V hříších sú se v-li. Chč. S. 178.

Výkrojek, Ausstechform, f. Jeř. Lépe: vykrajovač.

Výkrojník, a, m., gymnopleurus, brouk. Klím. 383.

Vykrušif. Jak ša vysuší, tak ša v-ší. Phld. 1895. 187.

Výkrufa, dle Bača = kdo si pysně vyšlapuje, se vykručuje, máje na sobě nový oděv. Han. Brt. D. II. 41. Výkruta.

Výkružník, u, m. = karborník, Gärb-, Gehrhol. Ott. XI. 420. b.

Vykublati se odkud. Mesiac práve v-blal sa z mraku. Poľd. 1894. 389.

Vykuřovák, a, m., Ausräucherer, m. V. včel. Nár. list. 1895. č. 194.

Vykutálenosť, i, f. = šibalství, Schalkerei. Sterz. II. 789.

Vykutáný. Erteple na polich v-né (vykopané). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuil.

Vykutovat něco = vyzpytovat. Phld. 1896. 292. Cf. Vykutati.

Výkvětek. V-tky v lékařství. Vz Ott. VIII. 393.

Vykvítovati koho z čeho. Kat. z Žer. I. 122. — Ned. Zábran. 20. (r. 1551).

Vykydati. Vykydnouti se ze šatu = avléci jej. Wtr. Krj. I. 497.

Vykynožití co. Phld. 1892. 459., 661., 1893. 380.

Vykypěný. Vysoko v-né duby (vyrostlé). Světz. 1895. 46.

Vylapotati co = vyklecetiti. Vek. Val. I. 122.

Vylažů sa (od liahnut = lhnouti) = vylihnou se. Slov. Kal. S. 201.

Vylécky (velécky) = hanácké plátěné punčochy bez chodidel (k červenicím). Brt. D. II. 470.

Vylehnouti. Zas budeš vylihovat do třetího zvonění? Phld. XII. 205. Na lavici vylehovati. Ces. I. V. 316.

Vyleniti se = vylenešiti se. Po dobrém obědě se v. Bráb. 187.

Výlet = výjř ve střeše. Laš. Brt. D. II. 434.

Vyležeti co komu. Neštovice jí hrubé doliny (na tváři) vyležely. Kat. z Žer. I. 285.

Vylidňovač, e, m., Entvölkerer, m. Sterz. I. 818.

Vylihovati = lžl vydobývat. Gb. v H. ml. I. 62. píše: vylyhovati.

Vylištovaný. V. senec byla sroubena ze stěn, klad prostřední síly. Chod. NZ. II. 646. Vz Lišta.

Vylka, y, f. V. jeptisská, velum, Schleier. Wtr. Krj. I. 27.

Výlomný. V. hut, Aufbrechfrischschmiede, f. Sterz. I. 266.

Vyložení = soukenná podšívka na okraji. NZ. III. 46.

Vyložitelnosť, i, f., Erklärbarkeit. Jg.

Vyložiti co: koně = z vozu vypráhnouti. Laš. Brt. D. II. 416. — **se s čím**. Vyložte se s grošem českým = dejte jej, vytaste se s ním. XV. stol. NZ. IV. 312. — **co jak**. Vod šestáka karet nevykládejte (laciněji než za šesták). Brt. D. II. 287. — **nad kým**: nad mrtvolou = nařkati. Zbrt. Pov. 19., Pokr. Mrt. z. 92.

Vyluštění. V. oka = vykloubení, enukleace. Vz Ott. VIII. 643.

Vylyhovati, vz Vylihovati (3. dod.).

Vylysený. V. čelo (lysým učiněné). Tov. (Vlč. Lit. 212.).

Vymahat sa na dačo (od móct) = vyzpytovat sa na dačo silou-mocou, zo zvedavosti. Čo sa ma toľko vymahás? Myjava. Phld. 1895. 445.

Vymakati si co kde. Sama si v-la na klávesách niekoľik písničiek. Šml. I. 151.

Výmazné, delenciales (denarii). Eml. Urb. 431.

Výmě. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 310. V. kraví. Chč. S. 303.

Výmělné. V. brali mlynáři (plat za mletí). Nár. list. 1896. č. 53.

Výměnář, e, m., Weichensteller, m. Ptrl. 25.

Výměnek. Vz o něm v Vykl. Svat. 11. V. na sednici a ke stodole. Ždár. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuil.

Vymeno kozí, barbarea vulg., rostl. Brt. D. II. 500.

Výměnový. Stavěcí zařízení v-ré, Weichenstellanlage, f. (u železnic). Ptrl. 25. V. závora, Weichenriegel, věž, cesta, stavěcí páka, stavěcí stroj. Ib.

Vyměřiti se z čeho jak = ospravedlniti. Aby se z toho slušně v-řil. Arch. XII. 382. Z toho že se chce v. 1529. Kutn. šk. 4.

Výmerkár, a, m. = výměrník. Slov. Phld. XII. 172.

Výmienka = námitka. V-ku proti svědku učiniti. 1469. Čel. Pr. m. II. 17.

Vymínati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Vymíslnouti kde. V kamnech již vymíslo = vyhořelo do poslední jiskry. V Milnové a v okolí. Seyk. Ruk. 257.

Vymistrovanosť. K tomu patří zvláštní v. duše. Světz. 1894. 247. c.

Vymítati = vyhazovati (při hře v karty). Brt. D. II. 326. Cf. Mítati, Mítka (3. dod.).

Vymítiti. O 'vymítěno' m. 'vymíceno' vz Mus. 1896. 252.

Vymknouti se = tajně se vytratiti. Jevíčko. Brt. D. II. 415.

Vymlátiti. Vymlacovati. Háj. Herb. 277. a.

Výmluva = výřečnost, Aussprache, f. Chybná v. Phld. XII. 393.

Výmluvnosť. Dle Filomata phrasis. Bl. kárá tento překlad a praví, že v. jest eloquentia. Bl. Gr. 62.

Vymnouti. Kráva vymne = dostává vemeno, je stelná. Brt. D. II. 415.

Vymodlíkati něco = vyprositi. Slov. NZ. IV. 413.

Vymozoliti co jak. Svůj majetek těžce si v-lil. Nár. list. 1894. č. 107.

Vymříhlad = nouze. To je tam celý V. Mor. Nov. Př. 627.

Vymrštití. Vymrštil se úhořem (jako úhoř) ze sedla. Jrs. III. 94.

Vymrzání látky rozpuštěné z roztoku současně s rozpustidlem. Vstnk. III. 56.

Vymydleně. Tvář v. se leskla. Světz. 1895. 554. b.

Výmyselník, a, m., vz Výmyslník. Phld. 1893. 317. a j.

Vymyslíti. Vymyšlovati: 1418. List. fil. 1895. 212.

Vynamáhat se. Dyť se všecek v-háš s tou řečou! Dač. Brt. D. II. 416.

Vynať = *spáti, hulať* (o dětech). Slez. Čes. I. VI. 143.

Vyndati něco od někud, mor. *vydělati*. Brt. D. II. 416.

Vynietí, *n* vsuto. Gb. H. ml. I. 380., 379.

Vynišťeti. Bodaj vyníštelo aj vaše pokolenie (vyhynulo). Phld. 1894. 679.

Vynořítí se. Cf. Gb. H. ml. I. 28.

Výnos = s přehrší ovoce. Zábř. Brt. D. II. 416.

Vynositel zákona, *lator legis*. 1418. List. fil. 1896. 182.

Vyobracet koho také = *vyplisniti*, přísně s někým zatočiti. Slov. Zátur.

Vyohánat komu čím: opukálem = *vybiti*. Brt. D. II. 416.

Vyorávač, *e, m.* V. bramborů (druh pluhu). Ott. XI. (obraz).

Výpada. Mně na to vejpada nejní = nejsem toho žádostiv. Jemnice. Brt. D. II. 416.

Vypadatí v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230. — **jak.** Vypadá jako z kozy duch, jakoby ho vyblil. Slov. Nov. Př. 592. — **komu.** Všecek dobytek jim vypadal = vyhynul. Brt. D. II. 416. — **kým odkud.** Že ní vypadli od milosti božie. Chč. S. 105. Cf. Vypadnouti.

Vypalovadlo, *a, n.* Elektrické v., elektr. Brandapparat. KP. VIII. 212.

Vyparádití se = *vyderáděti se*. Přer. Brt. D. II. 360.

Vyparátiti. Aby něco nevyparátil (nevvedl?). Phld. 1895. 427.

Vypář, *vypíat* = *vypnouti*. Slov. Kal. S. 201.

Vypejtovati, z něm. *ausbeuten* = vydrancovati. Kat. z Zer. I. 218.

Vypelichati. Ledváj sa to trošku v-lo (odrástlo), už si to vede (počíná) jako... Phld. XII. 560.

Vypentličkovaný = *pentlemi ozdobený*. V. rozmarin. Nár. list. 1896. č. 254. feuil.

Vypěstít = *pěstí vytlouci*. Phld. 1893. 635.

Vypestřiti co čím. Lerm. II. 89. Neco svou fantasií v. Čas. 1896. 362. b.

Vypchatý = *vycpaný*. V. pták. Phld. 1893. 453., 1896. 300.

Výpich, *u, m.* Stavení na v-chu (= někde stranou). Šml. VII. 145.

Vypínač u telefonu přerušuje jeho funkce. Nár. list. 1895. č. 157. V. u galvan. batterie. KP. VIII. 60., 68., 83.

Vyplípaný. Kultura uměle v-ná. Nár. list. 1895. č. 144. 2.

Vyplíplati. Byli vyplípláni na důležitého činitele. Nár. list. 1894. č. 170. 1. V. dítě (pracně vychovati). Us.

Vypísanost. V. ruky. Phld. 1894. 288.

Vypístvati. V. slepici = *vykuchati*. Slov. Mtc. 1895. 43.

Vyplákatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Vyplantati. Do smrti sa už nevyplanceš (z toho nevypleteš). Phld. XII. 687.

Vyplaštěný. V. oči = *vyvalené*. Phld. 1893. 325.

Výplatčí, *m.* V. banky. Ml. Hüb. 170.

Výplatok = *věno*. Phld. 1892. 578.

Výplav, *u, m.* = *přístav*. Slov. Kal. S. 201.

Vyplavělý. V. barva šátku. Šml. VII. 3.

Vyplazitý. Orel o dvou hlavách s v-tými jazyky. 1646. Mtc. 1894. 178., Čel. Pr. m. I. 602. (1649.).

Vypleštěný. V. oko ako u žaby. Phld. 1896. 464.

Vyplínouti. V-nuli, *expuerunt*. Bl. Gr. 348.

Vyplisklý. V. vejce = dříve času od slepice snesené. Brt. D. II. 416. Vz Vypřisknut (3. dod.).

Vyplisknut vajce = dříve času sněsti, které nemá skořepiny, nýbrž jen tlustou blánu na bílku (Jicko). Brt. D. II. 416.

Vyplisniti. — **co odkud.** Ze srdce se láska nevyplisní. Slád. Zen. 26.

Výplivek, *vku, m.* = *větrčka za lístkem vypučelá*.

Vyplkotati, vz Husidrist (3. dod.).

Výplůka, *y, f.* Verš ten jest pouhou v-kou. List. fil. 1894. 472.

Vypluskaný. V. plátno. Slov. NZ. III. 401.

Vypluť. Otravou s' ma von vyplula (z těla dítě vyhnala). Phld. 1896. 611.

Vyplýnouti, *enatare*. Bl. Gr. 348. Cf. Vyplynouti.

Výplyv, *u, m.* = *co vyplývá, následek*. Kal. S. 201.

Vyplznutý = *vypelichaný*. V. mentieka. Sbor. slov. I. 34. Cf. Vypřznouti.

Vypočůf koho = *vyslyšeti*. Phld. 1895. 388. Vypočůval nás trpezlive. Phld. XII. 396.

Vypoklonkovati koho = poklonami ven doprovoditi. Světz. 1894. 315. b.

Vyporozuměti, *ěl, ění.* Nevyporozuměl mé řeči. Arch. XV. 14.

Výpověď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Výpovědník, *publicanus*. Ev. víd. 126. Mat. 9. 11. Jinde: výpovědník.

Výpovědný. V. list. Puh. III. 124. V. člověk = zběh, jenž se stavěl býti přeběhlíkem a takto ze svých spoluobčanů sám se vylučoval. AlxV. 2106. (Krok 1893. 58.).

Vypovězenec. V-ci vypovídají se z Vyhnánic přes Hostějov do Dědiny. NZ. III. 230.

Vypoznati. Cloveka je těžko v. Slov. Phld. 1896. 622.

Vypozorovati něco. KP. VIII. 132.

Vypracovaný. V. horstvo (vymodellované). Massengebirge, *n.* Exc.

Vyprašovačka, *y, f.* = stroj vyklepávací, Shaker, *m.* Sterz. II. 926.

Vyprávati. Vypravíati oprav v: Vypraviti (IV. 1047. b.). Vyprávál, že byl na jarmaku: vyprávál sa na jarmak. Val. Brt. D. II. 416.

Vyprázdňiti co. Protož tato řeč onu první vyprázdňuje (rušf). Chč. Mik. 432. — **co odkud:** kurvy z obce (odstraniti). Chč. S. 178.

Vyprázdňovač, *e, m.* = evakuant, rejstřík, jímž vzduch z měchu varhan se vypouští. Vz Ott. VIII. 835.

Vyprázaný. Lívance, druh v-ho cesta (vysmaženého?). Slov. Phld. 1896. 623.

Vypřemyslíti co = přemýšlením najíti. Seyk. Ruk. 92.

Vypřef = vytvorit = vyvrítí někoho, zavřítí dvéře a nepustiti ho dovnitř. Slov. Kal. S. 201.

Vypřechati. Obočí vyprší. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Vypřieti. Lan vypřel (vyhynul) vo vlhčine (když mnoho pršelo). Phld. 1893. 154.

Výpros = každá promluva družbova o den svatební, hl. promluva jeho, když se nevěsta loučí s domovem otcovským. U Jindř. Hradce. Vykl. Svat. 28.

Vyprositi. To si vyprošuji dle něm. das bitte ich mir aus; spr. to si zapovídám. Nár. list. 1895. č. 218. 3.

Vyprostředkovati si co od koho = *ujednati, zjednati*. Phld. XII. 388. V-val si list od baše. Phld. 1891. 697.

Vyprskati co komu. Hrdlo mu vyprsko- val (vystříkoval). 1687. Věst. op. 1892. 18.

Výprysk. V. vody, dle Bl. fictum et novum verbum. Lépe prý opsati: vyprýstily se vody. Bl. Gr. 325.

Vyptati se oč. Abyste se vyptal o ty lesy. 1462. Arch. XIV. 112.

Vypuěiti. V-ěl (vystřel) na něho, od- pustte, řit. Cf. Puěiti (3. dod.). Brt. D. II. 375.

Vypuklík, a, m., lareynia, brouk. V. Mau- getův, l. Maugeti, narudlý, aenea, tmavý, obscura, Megerleiův, Megerlei. Vz Klim. 128.

Vypuklooký chlupokřídlec, brouk. Vz Klim. 304.

Vypulerovaný. V. řeč. Bl. Gr. 337.

Výpusta. Zahrada, která při v-stě opletená bývala. 1507. Dml. List. 13. Cf. Věst. op. 1894. 21.

Výpustek, stku, m. = *draha*. Vz Draha (3. dod.). Vel. Meziř. Brt. D. II. 307.

Výpustka = pastviny na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Výpustný, Auslass-. V. zařízení v hrázích. Vz Ott. XI. 765.

Vypuškati co, vz Vypuškovati (vytla- chati). Zleby. NZ. II. 695.

Vypytovat sa koho. Phld. 1895. 231.

Výř, a, m. Očima mžourati jako v. nad myši. Nár. list. 1896. č. 114 odp. feuill. Ne- hleď věřů (nelelekuj). Mor. NZ. V. 544. — V. = *hlupák*. Ch. S. 220.

Vyřaditi co, ausrangieren. KP. VIII. 412.

Vyřadovač, e, m. V. formy, Einheber, m. Sterz. I. 760. V. u elektrických drah. KP. VIII. 429.

Vyrákositi, vyrákosovati, beröhren. Sterz. I. 453. b.

Vyrapotati co komu = vypověděti. Phld. 1895. 47. Vz Rapotati.

Vyratane = *vypočítarě*. V. jednala. Slov. Phld. 1896. 481.

Vyraziti si co (z nějaké summy něco si strhnouti). Kat. z Žer. I. 126., Snm. I. 412.

Vyredikat sa kam: na kone (vyléztí). Phld. 1893. 462.

Vyreklamovati co. Phld. XII. 285.

Vyrevif = *vypáliti*; v. sa = vyhráti se. Slov. Kal. S. 201.

Výřez, u, m. Vyšívání na výřez. NZ. IV. 228., Čes. I. V. 227.

Výřezávání, n. = *druh prolamovaného vyšívání*. NZ. III. 432.

Výřezový. V. dřevo = které přichází do obchodu již spracované. Ott. VIII. 12. b.

Vyřladiť co: komoru = *vykliditi*. Phld. 1892. 588.

Výřida, y, m. = kdo vyřizuje. Laš. Brt. D. II. 416.

Výřiti, vz Vejřiti (3. dod.).

Výrobek. Vzali (rodiče) dceru do v-bku (do výsledku, do prádla). Phld. 1894. 535.

Výrobna, y, f. V. sodovek. Vek. Val. I. 12.

Výrostkový. V. čepel. Cl. Zrůd. 32.

Vyrovňavač, e, m. = váha závitková v ho- dinách, Schneckenwaage, f. Ott. XI. 433. b. V., regulator. Arch. XV. 138.

Vyruěiti. V-ěl ode mne knihy a těch mi nevrátil. Páh. IV. 42.

Vyrukavičkováný = rukavicemi opa- třený. Sli vojáci do kostela a všichni byli v-ní a jeden z nich nejvyrukavičkovanejší (rychle opakuj). ČT. Tké.

Vyrysaný = *trásnatý*, vz Rusat. Slov. Kal. S. 201.

Vyrútěniný, f., vz Úmornice (3. dod.).

Výsada, y, m. = *pyšný člověk*. Dačice. Brt. D. II. 416.

Vysaditi koho: koně (vypřáhnouti). Dač. Brt. D. II. 416. — **co zač.** Ves za městečko v. (ji městem jmenovati). 1491. Dml. List. 4. Cf. Vyzdvihnouti.

Výsadnosť. Na huť sklenú v. někomu dáti. 1581. Mtc. 1896. 292.

Vyseenovati co: některé společenské idey (do scen uvéstí). Nár. list. 1894. č. 107. feuill.

Vysejpací. V. rakev = ve které se mrtvola k hrobu přináší, do hrobu sponuť, ale neda- leko ode dna hrobu dno rakve se otvírá a mrtvola do hrobu padá. NZ. IV. 114.

Vysevač, e, m. = *drátěné síto* ku třídění obilí co do velikosti zrna. Ott. XI. 663. a.

Vyschlý jak: na triesku (o hubeném). Phld. 1894. 412.

Vyschýnat = *vysychati*. Slov. Kal. S. 202.

Vysilač, e, m. V. fotofonu. KP. VIII. 377. (242., 264.).

Vysilatel elektrický. Vz KP. VIII. 273.

Výskalka, y, f. = *dlouhý knedlíček*. Záp. Mor. Brt. D. II. 484.

Výskoček, čka, m. = *děve, které školu vychodilo*. Tké. — V. = *výrostek*. Han. Brt. D. II. 417.

Vyskočilka = místo u Prahy na Zlí- chovsku, kde Šemík s Horýmírem z Vyšehradu na druhý břeh řeky přeskočil. Ott. XI. 653.

Výskočka. Saty výtečne svedíiace tejto podivuhodnej v-čke. Phld. 1894.

Výskočný. V. nota = jednoho zřeku hla- hol a ne všecka celá jedné písně melodie. Bl. Gr. 371.

Výskok, u, m. = *přelazek*. Sterz. I. 778.

Výskumný. V. methoda. Cl. L. Jos. 6.

Výskyť, e, f. Viac vývratov (vyvrácených stromů) tvorí v. Phld. 1894. 547. Cf. Vyskytē.

Výslavec, vce, m. = *předhoří*. Slov. Kal. S. 202.

Vysláviti komu = *dostati se mu na ko- bylku, napáliti ho*. Jicko. Brt. D. II. 417.

Vyslíditi, vyslizen. 1594. Zbrt. Tan. 158.

Vyslípati, *vyslípovati* = *vyčítati*. U Zleb. NZ. II. 695.

Vyslotit se. Až se vyslotí = až slota pře- stane. Brt. D. II. 417.

Výslov, u, m. Jména topická po sluchu a výslově měniti. Phld. XII. 371.

Vyslunník, a, m., aleochara, brouk. V.

červenokrový, a. erythroptera, červenorohý, ruficornis, černohlavý, melanocephala, černohnědý, morion, dvojčarý, bilineata, dvojnásobý, laevigata, dvouskvrnný, bipunctata, hnědokrový, fuscipes, houbový, mycetophaga, huňatý, villosa, chloupkovaný, lanuginosa, chlupohlavý, inconspicua, jarní, verna, krátkokřídý, brevipennis, kyjorohý, clavicornis, mízový, succicola, Müllerův, Mülleri, rudokrový, moerens, široký, lata, temný, lygaea, tlustorohý, crassicornis, tmavý, tristis, začoudlý, fumata, ztemnělý, moesta, ztloustlý, crassiuscula. Vz Klim. 142.—145.

Výslunný matnolesklec, brouk. Klim. 50.

Výslužka, vz Zabíjačka (3. dod.).

Výslužnost = ochota pomoci. Pohostinstvo a v. Slovák. Phld. 1897. 38.

Výsměvný. V. nálada. Osv. 1896. 192.

Vysmiatý = vysmívaný? S v-tou tvárou díval sa. Phld. XII. 545.

Vysmitati. Vinohrad v. = výplivky zula-morati. Brt. D. II. 410. Vz Výplivek (3. dod.).

Vysmrkmáslo, a, m. = člověk bledolící. Je jako v. U Zleb. NZ. II. 615.

Vysnitý = vysnilý. V. blaho. Phld. 1894. 266.

Vysnouti. Íuro mu vysnoval (vytrhal) chlpy vlasov. Phld. 1893. 649.

Výsodka, y, f. = besídka (kde se vyse-dává). Laš. Brt. D. II. 417.

Vysokácký = velmi vysoký. V. hora. Vek. Poh. 30.

2. **Vysoko**, subst. I náš prapor zavlá v jas-ném v-ku. Čch. Otr. 73. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.

Vysokokostelský. V. škola (šk. u sv. Jakuba v Kutné Hoře). Kutn. šk. 141. a j.

Vysokolietavý. V. úmysl. Phld. 1894. 649.

Vysoký. Věci v-ké padají do hlubokosti a nízké, malé věci až do nebes se vyzdvihují. Alx. Nách. kap. VII. Dal do vysokých = utekl. Čejč. Hledík.

Vysomitati se na koho = vypekšorati ho. Val. Brt. D. II. 417.

Vysošif = na nepatřičné místo vyložiti; svou potřebu na veřejném místě vykonati. Slov. Kal. S. 202.

Vyspulirovati zemi = vydrancovati. Wtr. St. Pr. 212.

Vystanoviti = vystaviti; vydati, vyhotoviti. K obědu sklenici vína v. Slov. Dbš., Phld. 1896. 171. Vystanovil písmo, že zaplatí. Slov. Kal. S. 202.

Vystati. Hrozný trest nevystal (nemnul); Myslel si, že by takové ceremonie mohly aj vystat; Ale dojem vystal. Phld. 1892. 475., 1893. 703., 1895. 226. Pečení koláčů samo v sebe v. nemůže (nemůže chybět, koláče se musí péci při svatbě). Phld. 1895. 487. —

kdy. Pokušení pre ten deň vystalo (vy-mizelo, nepřišlo). Phld. 1896. 272. — **co pro koho**. Nevystane (to) po mnohe (nevystačí). Phld. 1892. 242. — **co komu kde**. Jestli-žeby mu co na poddaných vystávalo (k do-placení zbývalo). 1566. L. posil. II. 25. Jestli-žeby mu co u vás vystávalo. Ib. 29., 35. A ještě nám vystává 50 zl. (jest nedoplaceno). Puh. VI. 71. — **odkud**. Tovaryš od mistra vystal (vystoupil). 1658. Mtc. 1896. 131.

Vystatovat znamená = chlubit se, ne: vystačiti. Cf. Kal. S. 202.

Výstavba. Cl. L. Jos. 32.

Výstavek = strom v lese atd. Arch. XIII. 266.

Vystaviti. Vystavovat sa svojou lojalitou (chlubit se). Phld. XII. 323.

Výstavkový. V. brána (ve výstavě). Phld. 1896. 549.

Výstel výbavní (vystlání, periny). Čes. I. V. 180.

Vysteršif m. vystřelit, č v š. Vel. Polom. Phld. 1895. 439.

Vystieraf = vytahovati, natahovati. Slov. Kal. S. 202.

Vystínati. Všecko pálili a v-li. 1742. Mtc. 1896. 129.

Vystonalý. V-li se vypovídají ze Slabec přes Masojedy do Silova. NZ. III. 229.

Vystrapkati, vz Rúsat (3. dod.).

Výstražník, a, m. = kdo dává výstrahu. Phld. 1895. 129.

Vystrčiti. Všady nám jím (knězem ne-hodným) oči vystrkují (nám se jím posmívají). Arch. XIV. 156.

Výstředník, u, m. = excentr, část stroje, kterou se přeměňuje otáčivý pohyb v krátké pohyby postupné, konané střídavě dvěma pro-tivnými směry. Vz Ott. VIII. 835.

Vystrieženie = vystřežení. Protož k v. takových škod... Čel. Pr. m. I. 166.

Vystrkov. Je tu jako na V-vě (samota). Nov. Př. 650.

Výstroj = rýbana. Dorka je už dávno ho-tova s výstrojem. Phld. XII. 277. Cf. Výstrojka (3. dod.).

Výstrojka, y, f. = dolní výstroj, Gruben-ausban, m. Vz Ott. XI. 600. a.

Výstružník, u, m. = frása, fr. fraise, ro-tační nástroj obráběcí. Vz Ott. IX. 63., 687.

Vystržiti = prodati. Vína v. Kat. z Žer. I. 110.

Výstupník, u, m., Bahnsteig, Perron. Ptl. 8., 18.

Výstupníkový. V. koleje, Perrongeleise. Ptl. 18.

Vysutý = potok, les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vysutý Zor (Žor?), úbočí hory Kotáre na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Výsušek, šku, m. V-šky na solných ho-molích, Dörrauswüchse. Sterz. I. 693. a.

Výsužka, y, f. = výslužka. Phld. 1895. 98.

Vysvědčiti komu co = dosvědčiti. L. posil. II. 18.

Vysvititi. Vysvěcoval pánům na cestu. Wtr. St. Pr. 13.

Vysvoboditi koho čeho. My je všech cel vysvobozujem. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 48.

Výsypovač, e, m. = dělník na potrchu dolu, jenž vysypuje těživo z kleci. Ott. XI. 607. b.

Výsýsa, y, m. = kdo vysýsá. Han. Brt. D. II. 417.

Vysýsat = vyhlížeti. — **odkud**. Veselal ze dverí. Han. Brt. D. II. 417.

Vyščerák, a, m., vz Sedmiblásek (3. dod.).

Vyščerbaný = vyžraný. V. zub. Slavkov. Brt. D. II. 417.

Vyščerchati eo. Vz Ščerchula (3. dod.).
Vyšče = *viacej*. Nebudem já tebe v. lahodit. Phld. XII. 697.

Vyšecitný, hochsensiv. V. člověk. Am. Orb. 52.

Vyšedivělý. V. frak. Phld. 1895. 212.

Vyšedivený = *vyšedivělý*. V. sukna. Slov. Sbor. slov. I. 35.

Vyšehněv, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Vyšeslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Vyšinný lnojuník, brouk. Vz Klim. 392.

Vyšítí. Když z toho nějak se vají. Břez. Font. V. 404.

Vyšivací práce. Vz KP. VII. 95. nn.

Vyšívání na mor. Slov., vz NZ. III. 431., na Val., vz Vek. Val. I. 140., českomoravské. Vz Mtc. 1893. 353., Čes. I. V. 225. nn.

Vyšívka. Vz předcház. Vyšívání.

Vyšívkářka, y, f. = *vyšivačka*. Slov. Phld. 1896. 622.

Vyškeřice = *koketta*. Ustavily (zastavily) se dve veselé v. u tejto dievky. Phld. 1895. 385.

Vyškierať sa = *šklebiti se, smáti se*. Slov. Kal. S. 202. Vz Vyškeriti. Zátur.

Vyšklebný. Bylo v tom smiechu něco v-ho. Světz. 1894. 82. a.

Vyškolárený = *vyškolený, který školu vychodil*. Phld. 1894. 183.

Vyškopa, y, f. = *drogistec*. Slov. Kal. S. 202.

Vyškopit. V. barana = *vyklestiti*. Val. Brt. D. II. 417. Dítě v. = z vozíku vyvrátiti. Slez. Čes. I. VI. 143.

Vyškudený = *vyškudlý, vychudlý*. Slov. Zátur.

Vyškudlý jak: jako chrt. Phld. 1894. 442.

Vyšlovka, y, f. = *přípěč*. Dač. Brt. D. II. 417.

Vyšmariti koho kam. Prudká vlna v-la ma na chodík (ze zástupu = vyhodila). Phld. 1894. 415. — **koho odkud.** V-la ho z priamej cesty. Ib. 1895. 63.

Vyšmih, u, m. = *výsrih*. Slov. Kal. S. 202.

Vyšmochať sa = *vymočiti se*. Phld. 1892. 698.

Vyšmřlať. V-lám to von oknom (vyhádžem). Myjava. Phld. 1895. 446. Cf. Šmřlať (3. dod.).

Vyšnorožňovský. V. dolina. Phld. 1895. 439.

Vyšobaliť sa = *z obalu se vyprostiti*: kuře ze skořápky, motýl z pupy. Slov. Kal. S. 202.

Vyšohlíd, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Vyštěptalý kořen. Háj. Herb. 169. b.

Vyštěptati. Kořen vyštěptaný. Háj. Herb. 185. b.

Vyštiecovati koho = *za vlasy vykrácati*. Slov. Cf. Kstice. NZ. IV. 508.

Výštíe. Cf. Gb. H. ml. I. 512.

Výšturkať, vz Výšturgat. Phld. XII. 708.

Výštverigať sa = *vyštverati se*. Slov. Phld. 1896. 626.

Vyšuchnouti. V-chla ven (z kuchyně) = odběhla. Phld. 1896. 641.

Vyšumovati = *vydrancovati*. Město bylo od nich hrozné v-váno. 1689. Mus. 1894. 118. Vojáci všecko v-li. Kat. z Žer. II. 92.

Vyšvácať koho po lici. Phld. 1896. 23. Cf. Vyšvacnút.

Vytackať sa kam. V-kal sa ako opitý do pitvora. Phld. XII. 201.

Vytahovadlo v domech. Vz KP. VIII. 410. nn.

Vytajiti se. Už vidim, že sa nevytajím (tajnosti neukryji). Vek. Val. I. 97., Brt. D. II. 417.

Vytancovati. Potom v-cují jeden tanec. Phld. 1895. 459.

Vytasiti eo odkud. Ihned duši z něho v-si (vyrazil). Štífl. 193.

Vytáti. Snad nákej ženich do jara vytaje. Jimramov. Brt. D. II. 417.

Výtažna, y, f. = vynášení mrtvoly z domu o pohřb. Lišeň. Brt. D. II. 417.

Výtažnina. Am. Orb. 69.

Výtažník, u, m., Zugknopf, m. KP. VIII. 273.

Výtažný. V. elektrický stroj. KP. VIII. 421.

Vytejkač, e, m. 1649. Cel. Pr. m. I. 603.

Vytepati se z něčeho (protlouci se). Bl. Gr. 313.

Výtěrňa, ě, f. = výtěrky z vozu při svážení obilí. Záp. Mor. Brt. D. II. 417.

Vytiahnutý. Na deske v. (umrlý). Phld. 1894. 372.

Vytisnúť = *vytlačiti*. — **eo odkud kam.** Vůz z doliny na rovnou cestu v. Phld. XII. 38.

Výtka, y, f. = *hájička na poli*. Záp. Mor. Brt. D. II. 417.

Výtlaček = *výhnětek*. Sterz. II. 931.

Výtlapaný = *vychozený*. V. cesta. Světz. 1895. 490. c.

Výtlouci eo komu. Vytíkat dakomu oči (býti mu na pohorseni). Phld. 1894. 550.

Výtoč, e, m. Najčistejšie biele pláste sa odložia k domácej spotrebe a na predaj, černejšie idú do v-ca. Ohz. 1893. 6.

Výtočiti. Vytočovati: Háj. Herb. 387. a. Vytáca ju v tanci. Phld. 1895. 385. — **eo odkud:** sukno z barvy = vytácti sukno na válec nad kotlem s kosenilovou barvou zavěšený. Val. Brt. D. II. 417.

Výton, teloneum, telonium. Eml. Urb. 307. a j. Na výtonu pod Vyšehradem. XV. stol. Cel. Pr. m. I. 255.

Výtoň. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.

Výtonidlo, a, n., Docke, f. Sterz. I. 685. a. Vz Dok (3. dod.).

Výtonidlový, Dock-. V. písčina. Sterz. I. 685.

Výtoňovací společnost, Dockgesellschaft, f. Sterz. I. 685. a.

Výtoňský, ěho, m., Dockmeister, m. Sterz. I. 685. a.

Výtopnosť. V. světnice. 1520. Kutn. šk. 1.

Vytorovať, vz Vytoriti.

Vytoužiti. Vytúžit sa pred kým = postězovati si mu. Phld. 1896. 276.

Vytrávelý. V. pivo = vyvětralé; v. řepa = šatnavá. Záp. Mor. Brt. D. II. 418.

Vytrávití = *spotřebovati*. S větel soli v-vil. Arch. XIII. 257.

Vytřepati komu = *vykrácati*. Bl. Gr. 224.

Vytrézvenie, n. = vystřízlivění. Phld. 1896. 196.

Vytréznvěti. Já som vytréznvel. Phld. 1893. 598.

Vytrhať sa = *vyjasniť sa*. Slov. Zátur.

Vytříbití koho z čeho. Když z peněz nás v-bí. Kat. z Žer. I. 226.

Vytřídití, declassieren. Sterz. I. 656. a.

Vytrielíť = úprkem vyběhnouti. Slov. Kal. S. 203.

2. Vytřípati. Vymláčené obilí v. (vytřepati, aby zrno vypadalo). Brt. D. II. 438.

Výtruba, y, m. = *žrstať, norinkár*. Záp. Mor. Brt. D. II. 418.

Výtrusnicový. V. plodnice. Ott. XI. 689.

Vytrvání, n. Na vytrvání mnoho záleží. Slez. Nov. Pr. 112.

Vytrvanlivý. Slovac (= Slováci) je tam v práci v-lá. Phld. 1895. 355.

Vytučený = *tučný, vykrmený*. V. telo. Phld. 1895. 736.

Vytúžit, vz Vytoužiti (3. dod.).

Výtvarný. V. umění: stavitelství, sochařství a malířství. Ztk. 122. (3. vyd.).

Výtvorce, e, m V. věci. Ztk. 106. (3. vyd.).

Vytvorenie. S v-ním dosavadních úředníků (s vyloučením). Phld. 1895. 680.

Vytvorený = *rylounený*. Ostatné obyvatelstvo bolo v-né z tých dobrodení. Phld. XII. 323.

Vytvoriti = *rylouněti*. Kremničianku v-ril zo svojej protekcie. Phld. XII. 689.

Vytvrdlý. Obilí nebyly ešte v-dlé ve stéble. Na mor. Slov. Brt. D. II. 418.

Vytvrdnout. Cf. Vytvrdati.

Výtyčka, y, f. Absteck-, Tracirstange. Ptrl. 5., 23.

Vytykovaný čim. Koberec zlatem v-ný, pallium auro intextum. Enns. 51. B.

Vytylý. V rozkoších v. Břez. Font. V. 386.

Vyumělkovati co. Nár. list. 1893. č. 296.

Vyváděti. Tak to vyváděla = vyprávěla. Mor. NZ. VI. 83.

Vyvaditi. Ke GR. přidej: Nov. 101. 9.

Vyvaliti. Už sa v-lil = zemřel. Phld. 1894. 372. Zvíře v teneto se uvalilo, ale zase se vyvalilo z teneta (vyprostilo). Arch. XIII. 240.

Vyvápniti, vz Vápniti (3. dod.).

Vývazní, vz Svodní (3. dod.).

Vyvazovačka = druh vyšivaného šátku. Val. Vek. Val. I. 42.

Vyvážit = *rypáči*. Zloděj v-žil okno. Brt. D. II. 418.

Vyveseliti se. Vyvesel se, milý. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 131.).

Vyvětiti se = *rystači*. Brt. D. II. 410.

Vývěvadlo, a, n. = *ryvera*, Luftpumpe. Am. Orb. 26.

Vyvězetí. Vím, že sobě na ní málo v. moci ráčíte (vězením dobytí). Kat. z Žer. II. 169.

Vývinozpyt, vz Vývojezpyt a Vývin. Cl. L. Jos. 7.

Vývinozpytec, tce, m., vz Vývin a Vývojezpytec. Cl. L. Jos. 9.

Vývinozpytný lépe: vývojezpytný. Vz Vývin. Cl. L. Jos. 6.

Vývinutina, y, f. Rostlinná v. Am. Orb. 98.

Vyvintovati co, vz Vintovati (3. dod.).

Vyvlačovaný. V. šat (měl místa vyřezaná

a ta jinými látkami vyplněná). Wtr. Krj. I. 310., 485.

Vývojesloví. V. vědy. Mus. 1894. 308. Vz Vývojosloví.

Vývojezpytně. V. důležitý eizopasník. Vstnk. II. 543.

Vývoz. Hnali býka hore vývozom a pohánali ho perútku (tak skáče se do řeči tomu, kdo lže). Slov. Nov. Pr. 521.

Vývrat. Chlastali až do v-tu (až blili). XVIII. stol. NZ. IV. 107.

Vyvražďený. Lid dávno v-ný. Slow. Lil. Ven. 7.

Vyvražďiti lid. Us.

Vyvřelý. V. horniny pronikají jinými horninami. Vz Ott. XI. 613. a.

Vyvřhel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Vyvrklý. V. (noha). Bráb. 135.

Vyvundati. V. nádobi. Kat. z Žer. I. 284.

Vyvziti. Něco z něčeho v. 1583. Mus. 1896. 140.

Vyzajmouti. Na něco peněz v. (vypůjčiti si). Arch. XIII. 253. Zda by těch 100 kop mohl u něho vyzajeti. Arch. XIV. 248.

Výzbroj. Čel. Pr. m. II. 1164. a j.

Vyzdravití koho: malomočné. Ché. S. 116.

Výzev = *ryzdání*. Tož výzvu jejich nedbá. Vrch. Rol. XXXIII. 134. (XI. 125., XLIII. 6.). — V., epifonema, s důrazem vytčená myšlenka závěrečná n. morálka dodatkem k bajce připojená. Ott. VIII. 661.

Vyzgúmať koho = *ryzkoumati*. Vek. Poh. 138.

Vyziznouti = *rylézti*. Tu zpod mostu vyzizne čosi. Phld. XII. 642.

Vyzlacování. V. různých látek. Vz KP. VII. 81. nn.

Vyzlatiti co čim. Jarem v. širý svět. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 85.

Vyznačený, cf. Vyznačiti. V. písmo = vytlačené na druhé straně tenkého papíru. Brušp. Hledíková.

Vyznamenanec, nce, m. Vlč. Bás. 19.

Vyznámkovati co: prádlo. Duf. 182.

Výzor, u, m. = *ryzeření*, Aussehen, n. Svěži v. (těla). Phld. 1895. 198. Mdlý v. Ib. 9. V. jeho tváři. Ib. 1893. 642. Vodný muž (vodník) rúchom a v-rom neliší sa od iných ľudí. Ib. 1892. 212.

Vyzrubiti komu = *domluriti*. Dobře si nám v-bil. Phld. XII. 290.

Vyzubený. V. dýka, schartig. Lerm. II. 120.

Vyzváněť. Kade vyzvanaš toľko (kde se touláš)? Laš. Brt. D. II. 418. Voblíkni gate, abys nevyzváněl (košilatému chlapci). Heršpice. Rous.

Vyzváraný. Dobehol jako v. domov. Slov. NZ. VI. 47.

Vyzvárať koho. Phld. 1894. 373. Cf. Zvarka.

Výzvědník. Prebendy svým služebníkům a v-kum prodával. Enns. 183. A.

Vyzvězení, u. = vyzvědění. Kat. z Žer. I. 252.

Vyzývavec, vce, m. Bráb. 129.

Vyzbáníti. Pivo i s kvasnicemi v-nil (ze džbánu vypil). Bl. Gr. 350. Cf. Vyzbáníti.

Vyždárat. Vyždáral si z kapsy krivak

(vytáhl). Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. fenill.

Vyžel. Vyžlec. GR. Nov. 99. 32.

Vyželezení, n. = výstroj železný v dolech, Eisenausbau. Vz Ott. XI. 601. a.

Vyžítí. Nemohl z toho vyžít = *ztrávití to*. Zlin. Brt. D. II. 418.

Vyžívač, e, m. = kdo jakékoliv požitky zdarma a bez úmyslu navracování rád přijímá. Phld. 1894. 63.

Vyživina, y, f.: cukr atd. Světz. 1895. 622.

Vyžmikati. Vyžmikej (vylij, vyhoď) to do peci zakurenej (vytopené). Slov. Mtc. 1895. 44.

Vyžmýchati = *vytlácti*. Slov. Mtc. XVIII. 213. Cf. Vyžmýchati.

Vyžuchlat komu co = *vypleskati, vyžratlati*. Brt. D. II. 418.

vz. Z *rz* v se odsonvá: zdychati, zácný. Dšk. Jihč. I. 26. Zbuditi, zeptati se, zala (vzala; slov.). Gb. H. ml. I. 435. Misto *rz* píší Háj. Herb. a V. Kal. s: spomáhati, Háj. Herb. X. a., na schodu měsíce, ib. 251. a., spomoci. V. Kal. 39. Misto *rz* píse Háj. tam také *rs*: Vsteklý pes. XI. a j.

Vzácný. Je v. jako v patě trn. Heršpice. Rous. — V. = *ponděný*. Velice vzácní jsme vašemu příchodu. Slov. Ces. I. V. 241.

Vzáctný m. vzácný, i přísuto. Gb. H. ml. I. 396.

Vzajde m. vzejde. Chir. 65. a. (Gb. H. ml. I. 137.).

Vzatek, ablatum. 1416. List. fil. 1894. 230.

Vzblkati. Plamienky zbĺkly. Phld. XII. 105., 1895. 622. V očiach vzblkly iskry. Ib. 1896. 280.

Vzblknutie telesnej náruživosti, Aufblammen. n. Phld. 1897. 8.

Vzbrániti. Prikazujeme úředníkům, aby je **při** tom (držení viannice) vzbraňovali (chránili). Arch. XV. 517.

Vzbura, y, f. = *rzpoura*. Phld. XII. 307.

Vzbústi. AlxV. 1800., Z. pod. 118. 120. (Gb.).

Vzčeliti. Pass. 293., Hrad. 53. a. (Gb. H. ml. I. 436.).

vzd m. ed: vzdávati se = vdávati se, z přísuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Vzdacie, recessionales quilibet recedens de bonis solvit. Eml. Urb. 435.

Vzdáli, vzdál. Cf. Gb. Km. -a. 20., 21., Vzdálj. V. Kal. 79.

Vzdáti co. Království vzdal a do kláštera šel. Kosmogr. 164. b. Úřad hejtmanství svého Pražským vzdal jest. Bréz. Font. V. 449. — **se čeho.** Lakotností jsouc vedena že se vzdá své počestnosti (chof). Vrch. Rol. XLIII. 34.

Vzdávaný. Manžel pořádně v. (oddaný). Tov. kn. 48.

Vzdávatel domu = odevzdávatel. Tov. kn. 11.

Vzdavek, vz Ruka (3. dod.).

Vzdavné, ého, n. Quando domus venduntur, quod vulgariter nominatur v. Eml. Urb. 110.

Vzdéli (zdéli, vdéli). Cf. Gb. Km. -a. 20., 21.

Vzdorocísař. Vrch. F. II. 244.

Vzdřímati. V dod. opraveno v: vzdřímati se. Tam i doklady. Objevuje se také bez se. Mus. 1895. 310. Cf. ib. 493.

Vzduch. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 86. Zdravý v. — boží duch. Mor. NZ. V. 544.

Vzduchoplavecký. V. sekce vojenská. Nár. list. 1894. č. 47.

Vzduchotěsně. V. něco zavřítí. KP. VIII. 126.

Vzduchotěsný. Navodič pohybuje se ve vzducho- a prachutěsném pancíři. KP. VIII. 432.

Vzduše, ete, n., v rostlin. Vz Am. Orb. 97.

Vzdušnictvo, a, n. = soustava dychadelní. Am. Orb. 101.

Vzdýlij. Háj. Herb. 29. a.

Vzezření. Majíce v. k věrným službám. XVI. stol. Cel. Pr. m II. 555.

Vzeští. Cf. Gb. H. ml. I. 512.

Vzhlubi, *vzhlúb*. Cf. Gb. Km. -a. 21.

Vzhníti, putrescere. Ol. num. 5. 22., Gb. H. ml. I. 436. Cf. Zhníti.

Vzhojniti. Tam proud v-ní bludné říčky. Krs. Moor. 21.

Vzhroziti s infť. Jenž podjiti myslí veselú smrt nevzhrozil se. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.

Vzhúti se. Od spodku až k vrchu čím výš tím úžeji se vzhujíc (grandiliscens). Kosmogr. 130. a.

Vzichov. Leží to na V-vě (kde si to každý snadno může vzíti). Čern. Pr. 21.

Vzirov, a, m., pozemek v Nitran. Phld. XII. 158.

Vzísť, vz Vzechodit. Na Slov. Kal. S. 206.

Vzíst ve Slovníku chybné m. vzíst.

Vzítek, tku, m. Včelíčky nemají žádný vzítý (nemají kde co vzíti, není květu). Záp. Mor. Brt. D. II. 418.

Vzíti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113.

Vzala si ho vdovcem (jako vdovce); Vzal si mne vdovou. Brt. D. II. 287. Chlapeček se mu tam vzal = vyskytl. Dyž sem šel do stodoly, vzal se prede mnó veliké černé pes. Přer. Brt. D. II. 418. Enom si to vezmi (pomysli); Tož si ho vezměte, blázna (podívejte se, jaký jest blázen)! Ib.

Vzívatí m. zívati, v přísuto. Brt. D. II. 167.

Vzjačaf = *zaječeti*. Slov. Kal. S. 206.

Vzklíčiti odkud. (Z toho) vzklíčí nový zárodek všeho krásného. Bráb. 197.

Vzkrísilý = *vzkříšený*. Hrob Krista v-ho (vzkříšěšleho). List. fil. 1895. 216., 217. Cf. Zkrísilý.

Vzkypělý. Vlny divě v-lé. Vck. Rol. XVII. až XXII. 14.

Vzkysati. Koř. Luk. 14. 21. (Gb. H. ml. I. 436.).

Vzlaště, chyb. m. zvláště. Bl. Gr. 279.

Vzlaštní m. zvláštní. Vz předcház.

Vzláti komu. Proto Ježíš vzlál jim. Ché. S. 189.

Vzlícený čím. Vztekem v-ný. Vrch. Rol. XXXVI. 228.

Vzmluviti. Jazyky vzmluví novými. Ev. seit. 24. Marc. 16. 17.

Vznaměřiti = *ustanoviti a p.* V-řil zaraziti společnost českou. Jg. (Zl. Jg. 186.).

Vznětín, a, m., zaniklá ves v Kunšt. Mtc. 1895. 328.

Vznící. Listy takto v. (znící). Alx. Nách. k. XXXIII.

Vznieti, *n* vsuto. Vz Gb. H. ml. I. 380., 379.

Vznořiti se k čemu. Cf. Vnořiti, Gb. Ruk. 4.

Vzoplat sa = *vzepnouti se*. Slov. Kal. S. 206.

Vzorek pletený: živé blošky, hadový, ebudé Evy, kartáčekový, kašový, klasový, kočičí tlapky, listový, parazolkový, pavůkový, ratolistkový, rohlíčky, sloupový, strukový, šeklový, tlačný. Brušp. Hlediková.

Vzouti = *obléci*. Nohavice v. XV. stol. Wtr. Krj. I. 159.

Vzpak ruky = *políček* vmetený vrchní stranou ruky. Slov. Kal. S. 206.

Vzpěradlový, Sprengswerks-. S. most. Ptrl. 10.

Vzpětiti = *zpět táhnouti, zdržovati*. Alx. BM. 270.

Vzplálý čím. Jazyk hněvem v-lý. Černý Cenci 111.

Vzpomenouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Vzprchnouti. K 'Alx.' přidej V. 1687.

Vzpřimovač, *e*, *m*., extensor (sval). Ott. VIII. 968. V. palce, musculus extensor pollicis, prstů, *m. e. digitorum longus*. Ott. XI. 492. a.

Vzpružina = *silná žerď*. Tou se chrastí, prkna a p. na vůz naložená přitahují, také úvitek. Brt. D. II. 445.

Vzrotiti se. Vz Rotiti.

Vzrúdití = *rozmrzeti, pobouřiti, rozvztekliti, rozlítiti, znepokojiti* a p. Svatojirskú kniení vzrúdi a vsadiv ju na kolese vyvez ju z země. DalC. 46. 4.—6. Ten kněze Přemysla proti otcí vzbudí a ten prvý (s) svým synem Jarošem krále vzrúdi. Když smrtelný hříech na tobě, ihned zlodějstvo při tobě, jimž své hříšné tělo vzrúdiš. Um. Raj. 369. 72. (Krok. 1892. 438.).

Vzruch. Z hudby zní i v. tonhy. Vrch. Lingg. 100. (Vrch. Rol. I.—VI. 73.).

Vztáhnouti (se) = *ustoupiti, cournouti*. AlxB. 299 (Krok. 1893. 153.).

Vztahujienosť, *i*, *f*. = *vztah*, relatio. Pal., Krok. 1895. 283. Cf. násl.

Vztažitelnosť, *i*, *f*., relatio. Dk. Krok. 1896. 14. Cf. předcház.

Vzteklec. Vz Trlek (3. dod.).

Vztrásti se. Všichni udi se v něm vztrásu. Hrad. 145.

Vzvleci, *zrieči*. Cf. Gb. Km. -a. 20.

Vzvýši. Cf. Gb. Ruk. 512., List. fil. 1896. 321. (Z. na pavlači sedieše kněz. Rkk.), Mus. 1896. 375.

vž. Z *vž* se *r* odsouvá: ždycky. Gb. H. ml. I. 437., Dšk. Jihé. I. 26.

Vždyckny. Dle Br. Gr. 266. lépe: vždycky. Posud v obecné mluvě. Mus. 1895. 184.

Vždychny = *vždycky*. 1418. List. fil. 1896. 59.

W.

W psáno někdy *m. eu, eú*: *mluw* = *mluvu*, *dw* = *dvů*, *wsta* = *v-ústa* nebo místo *v-o*: *wstatezich* = *v ostatech*. Vz Gb. H. ml. I. 425.

Wamberg, z Waldenberg. Čern. Př. 37.

Waňaus, *a*, *m*., hud. sklad. † 31./12. 1893.

Weyr Emil † 25./1. 1894.

Wicliť. Cf. Vlč. Lit. 81.

wu psáno také *m. ur*: *wuazaty* = *uvázati* nebo *m. r*: *ewuangelista* = *evangelista*. Gb. H. ml. I. 426.

X.

Xandr, *a*, *m*. = Alexander.

Xenorový. X. kyselina oprav v: xeronová. Vstnk. III. 250.

Xylan, *u*, *m*., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Xylém, *u*, *m*., u rostl. Cl. L. Jos. 14. a j.

Xylosa, *y*, *f*., druh cukru. Vstnk. IV. 22.

Y.

Y *prasloranské* jest střídnicí za původní ů, *unt*, *ont*, *ön*; vzniká dloužením z *ɤ*; dochovalo se do češtiny. Vz Gb. H. ml. I. 38., 279. — Jak se **y** *vysloruje* a jak se vyslovovalo. Vz Gb. H. ml. I. 278. U Jemnice zní temně. Brt. D. II. 267. — **Y** *se psalo*: *y*, *y*, *i*. Ib. 279. —

Y *se mění* a) v *e* hlavně v nářečích: nyní — nenie, *hybký* — *hebký*, *myslím* — *meslím*. Cf. Gb. H. ml. I. 283. U Kojetína a Přer. (ve vysoké, velmi zužené *e*). Vz Brt. D. II. 44. U Olom. a Prostěj. (trvajíc jen v několika slovech málo obvyklých n. cizích). Ib. 67.

U Týnce: jazyk — jazek. Ib. 92. Ve Vyskovsku: ryby — rebe. Ib. 99. U Letovic: myš — meš, ryby — rebe. Ib. 104. U Litovle, u Konice a Jevíčka. Ib. 109. U Zábřehu. Ib. 121. U Slavkova jen porůznu: ryby — rebe, čtyry — štere. Ib. 146. U Letonic: ryby — rebe. Ib. 156. U Brna. Ib. 162. U Tišnova (ne vždy): rebe. Ib. 182. U mor. Kruml. Ib. 204. U Třebíče v indik.: myju — meju, ryju — reju. Také v Čech. Ib. 224. U Kunšt. v ind. praes. sloves: meju, kreju a reju a místy koncové *y*: rybe, rake m. raky. Ib. 230. Na Žďársku v předponě slovesa vyjit. Z hlavy vešlo. A jinde ib. 246. U Drahan. Vz ib. 101. Změny hlásky *y* v Chromči. Vz List. fil. 1894. 84. nn. Na Hané. Ib. 7. V Háj. Herb. a V. Kal. Vz List. fil. 1894. 210. — b) v *i*. Vyslovuje se jako *i*. Cf. Gb. H. ml. I. 280. U Zábř. ve spojení diž = když. Brt. D. II. 125. Ve Spišsku původní *y*, *ý* zaniklo a nahrazeno hláskou *i*, které však předcházejících souhlásek neměkeí: bohati (bohatý), každy (každý), karti (karty). Phld. 1893. 431. Taktéz v Gemersku. Phld. 1893. 557. — c) v *u*: byl — buł. Laš. Vz Gb. H. ml. I. 281. — d) v *r*: prtél (pytel), mrdlo (mydlo). Na Žďársku. Brt. D. II. 246. — **Y** se přisouvá: sedym, osym. Cf. Gb. H. ml. I. 285. — **Y** (*ý*) se odsouvá: sekrka (sekyrka), trzniti (trýzniti), koblka (kobyłka), mlnář (mlynář). Cf. Gb. H. ml. I. 285. Pořkat = polykatí. Žďar. Brt. D. II. 246. — *Pozn.* Abych článku již vysázeného netrhal na několika místech, dodávám ku konci jeho, že se najde také v Mus. fil. 1896. 417., 430., 431., jak se r. 1440. *y* psalo, jak se měnilo v: *u*, *e* a jak se vysouvalo (nevyplnul — nevyplnul); a o následujícím *ý*, že vzniklo z *-yj* (vými m. vyjmi) a že se šířilo a) v *aj* (zma^j jej), b) v *ej* (čer-^jvenej).

Y jakožto spojka. Cf. Gb. H. ml. I. 215.

Y. Cf. i předcházející *y*. — **Y** vzniká. Vz Gb. H. ml. I. 279. nn. — **Y** se psalo: *yy*, *ij*, *i*. cf. Gb. H. ml. I. 279.; *e*: nazevati, Otc. 241. a; *ye*, *ie*: bielee, bylee = býli. Cf. Gb. H. ml. I. 235. — **Y** se mění a) v *é*. U Kroměříže. Tam se také krátívá v *y*. Vz Brt. D. II. 13. U Morkovic: býk — bék, strýc = stréc. Ib. 63. U Olom. a Prostěj.: bék, a toto *e* se krátí jako *i* u Kojetína a místy u Přer. v *e* (velmi zúžené): bek, pasteř. Ib. 44., 67. U Bystřice a Šternb.: bék. Ib. 71. U Letovic: stréc. Brt. ib. 104. U Litovle, Konice a Jevíčka. Ib. 110. U Slavkova, v Litensku a Žďar. Ib. 146. U Letonic: bék. Ib. 156. U Brna: bék. Ib. 162. U Tišn.: mlén, stréc. Ib. 182. U Kruml.: mlén, ale: dým. Ib. 204. U Kunšt.: méto. Ib. 230. — b) v *y*. U Přer. se *ý* nemění v *é*, ale krátí se. Brt. D. II. 36. — c) v *ej*. U Dačic a Telče: bejk. Brt. D. II. 277. U Třebíče: bejk. Ib. 224. Na Žďársku: bejvat, vej-skat, mejdlo, tejh. Ib. 246. — d) U Jemnice mění se v *ýj* (temné *y*) a přechází místy v *ej*:

strýc, býjk. Ib. 267. — e) v *aj* -*ej*: pýcha — pajcha — pejcha; *ý* se drží posud, *aj* a *ej* jen v nářečích. Vz Gb. H. ml. I. 231. Cf. List. fil. 1893. 954., *aj*, *ej*. Na Hané přeshlo *ý* v: *é*, *y*, *i*, *í*, *e* hlavně po: *c*, *č*, *s*, *š*, *z*, *ž*, *r*, *l*. Vz Mtc. 1896. 5. — **Y** m. *y*: Cýpr, býlina, durýnský, Štýrsko v Háj. Herb. a V. Hist. Kal. Vz Listy fil. 1894. 301.

Y-a staženo v *á*: kdák z kdypak. Podkrk. Gb. H. ml. I. 565.

Yakrmistr, a, m., z Jägermeister, m. 1607. Hrš. Nách. I. 626.

Ydednoho m. i-jednoho. Gb. H. ml. I. 529.

yj. Dvojh. *yj* v Chromči na Mor. Cf. List. fil. 1894. 88. — **yj** mění se a) v *é*. V Kroměř. Vz Brt. D. II. 15. U Kojet. a Přer. Ib. 45. U Letovic: homé, zakré (umyj, zakryj). Ib. 104. U Litovle, Konice a Jevíčka: ré (ryj). Ib. 111. Na Litensku: umé, zakré. Ib. 147. U Tišn.: zakré. Ib. 184. U Brna v *é* n. *ej*: přikréj (prikryj), zakré. Ib. 165. U Kunšt.: zakré v. zakry. Ib. 231. — b) v *y*. Vz předcház. (konec). U Třebíče: zakry (m. zakryj). Ib. 224. U Slavkova: umy (umyj). Ib. 147. — c) v *ý*. V Týnci: zakrý, rý, omý (ryj, omyj). Ib. 92. U Malenovic: umý (umyj). Brt. D. II. 2. — d) v *ej*. Na Žďársku (vetsinou): zakrej. Ib. 247. U Kruml.: zakrej. Ib. 206. — Cf. ještě Brt. D. II. 69., 123. — U Holešova imperativní koncovka *yj* hlásky *j* neodsouvá: umyj, zakryj. V Holešově: réj (ryj), zakréj, vedle umyj. Ib. 35.

yji staženo v *ý*: drobry — jimi = dobrými, kryji = krý. Vz Gb. H. ml. I. 558.

Ympny = ymny, hymni. 1579. Wtr. Ziv. c. 853.

-yň m. *-yně*, stré. Má přítelkyn. Ev. ol. 184. a. (Gb. Km. -a. 15).

-yně. Kmeny *-ynja* měly v sg. nom. původně koncovku *-yni*: prorokyni, poselekyni; ale i ve stré. také dosti často koncovku *-yně*: bohyně. Konec. *-yni* mají jen jména žen. osob., *-yně* názvy věcí: kuchyně. Gb. Km. -a. 15.

-yni, vz předcház. *-yně*.

Ypsilonář, e, m. = *ypsilonista*. Zl. Jg. 269.

Ypsilonista, y, m., pl. -sté. Y-sté = přívrženci Jana Nejedlého, kteří hájili psaní *y* po: *c*, *s*, *z*. Mtc. 1894. 320., Zl. Jg. 191. Cf. Itista.

Ypsilonomanie, e, f. = manie psátí y m. i. Cl. (Zl. Jg. 197.).

-ys, vz *-is* (3. dod.).

-ýsek, příp. os. jm.: Honýsek, Honejsek. Kbrl. Sp. 12.

-yska, příp. os. jm.: Mykyska. Kbrl. Sp. 12.

-yta, příp. os. jm.: Kubita, Mašita. Kbrl. Sp. 12.

-ytka, příp. os. jm.: Machytka. Kbrl. Sp. 12.

Yzúbek, bku, m., z hyssopus. Slov. Čern. Pr. 56.

Z.

Z přírodní. Vz Gb. H. ml. I. 306. — *Staroslovanské z.* Vz ib. 315. Jak *znělo*? Vz ib. 469. — **Z, z se píše:** z: z zeme; f: rozkasa; s: samířliv; zf: zřtřofkotagy; ff: hriffenym (hryzením). Ib. 490. — **Z měkne v ž:** kolo-maž, zlátenica, u Kunšt., u mor. Kruml., Brt. D. II. 210., 234. V jihozáp. Čech. cf. Dšk. Jihč. I. 37.—38. U Zábřeha měkčí se někdy v ž v trpném přístě: sažené (sazený). Brt. D. II. 130. U Jemnice měkne v imper.: nevož. Ib. 269. U Tisnova v trp. příst.: vožené, ale: hožené. Ib. 187. — **Z mění se a) v ž ve skup. zň, zďň.** Vz Gb. H. ml. I. 495. Také na Slov. Cf. Pastr. L. 135. Cf. z měkne v ž. — b) v Háj. Herb. a V. Kal. často se zaměňuje s s. Vz List. fil. 1884. 291. — c) v ž ve Spišsku před měkkými samohláskami: žima, pežezi. Phld. 1893. 432. — **Z stárá m. dz:** cuzi. Phld. 1893. 238. a m. ž: zezezo (místy na Slov.). Pastr. L. 145. — **Z v chromečském podřechi.** Vz List. fil. 1894. 95. U Kroměř. Vz Brt. D. I. 14., II. 17. V jihozáp. Čech. mění se v: t, h, j. Vz Dšk. Jihč. I. 37.—38. — Jak *splýrá z se sykarkou*? Vz zs, zz, zž, zš, Gb. H. ml. I. 493. — V *cizích slorech* zůstává: zázvor, musika vyslov muzika; někdy se mění v ž. Gb. H. ml. I. 496. V *cizích slovech* u V. často z m. s: Zeland, V. Kal. 311., Jozue 100., Jozef 181., Vespazian 329. — **Z se vsouvá.** Vz zd, Chabzda a Gb. H. ml. I. 496. U Slavkova ve slovese hrazditi m. hraditi. Brt. D. II. 148. U Tišn. hrazdit. Ib. 187. U mor. Kruml.: náhradza. Ib. 210. Na Žďár.: hrazdit, bzodnout. Ib. 250. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 38. — **Z se odsouvá** 1. z jáz, vz Já; 2. vemu m. yezmu, Us.; 3. v mečítma m. mez-cítma; 4. v Ž. klem. několikrát ro- m. roz: roprásiti; 5. řetelně. Doudl. Gb. H. ml. I. 496. nn. V Tišn.: pohřit, Brt. D. II. 187., u Kruml. řicadlo. Ib. 210. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 38. — Slova v z vyzvukující *sklání se* na Kroměř. dle Obraz. Vz Brt. D. II. 19. Místy na Mor. dle vzorů měkkých: na vozi. Vz ib. 6. — O změnách hlásky z v jistém ruk. z r. 1440. cf. dodatkem také Mus. fil. 1896. 437.

Ž bylo v jazyku starém a je posud zejména v nářečích východních. Cf. Gb. H. ml. I. 469., 490., 492.

Z předložka. Její vokalisaci v Háj. Herb. a V. Hist. Kal. vz v List. fil. 1894. 205.

Za = rza (rez), r odsuto. Gb. H. ml. I. 353.

Zababiti. Nevěstu z. = *lelíky okolo hlavy jí zatočiti*. Vek. Val. I. 33. Cf. Babinec.

Zabahnůf. Máš, nač sa ti zabáhne. Val. Brt. D. II. 33.

Zábalka, y, f. = veliká šatka vlněná n. hedvábná různobarevná. NZ. VI. 67.

Zabaviti. Dokial sa z-víš (zde zdržíš)? Phld. 1895. 53.

Zaberaniti. Tak s ním z-nil = uhočil. Záp. Mor. Brt. D. II. 294.

Zaběžný = kdo rád odbíhá, obskakuje

jiného, aby mu posloužil, úslužný. Val. Brt. D. II. 418.

Zabice = krčice, krční nemoc. Dšk. Jihč. I. 21.

Zabíjačky t. jelit, jitrnic, ovarovice n. máčky drobové posílají všude přátelům, což ti zase odplácejí. Tomu se říká: *šperky, g ry* (Rožnov), *karmína* (uh.), *ovar* (M. Ostrava), *podhrdek* (= podbradek), *výslužka* (Frytlant), *hostina* (Jicko), *pečenka* (Uh. Hrad.), *tlóstá večera* (Litovel), *masopust* (Opav., ač se zabíjí k vánocům). Polévce, v níž se vařil ovar, říkají *obarorica, trdelnica* (han.), *jelitnica* (Opava), *godla* (Frytlant). Brt. D. II. 485.

Zabiječ. 1469. Cel. Pr. m. II. 21.

Zabití. Vietor sa zabil (utíchl). Phld. 1894. 373. Na Slov. často také = rozbití. Kal. S. 207.

Zabitka, y, f. = zabíjené prasete. Slez. NZ. IV. 446.

Záblačka, y, f. = záslačka, r v b. Dšk. Jihč. I. 24.

Zablařňat = zaštekati. Pes z-ňal. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.

Zablahoželeť komu = *blaho přáti*. Phld. 1893. 411., 1894. 73.

Záblatník, záblatnica, záosek = široký zákolník se střechou. Zastrkuje se do díry, která je u vozu v ose před lištní, aby se lišen s osy nesmekala. Brt. D. II. 444., 446.

Zabloneati komu ušima (zatrhnouti a p.). Mor. Nár. list. 18 6. č. 224. odp. feuill.

Zablstvi m. zabylstvie, y odsuto. K Z. pod přidej: 39. 5

Zábluda, rostl Cf. Ott. VIII. 741. a.

Zablukotati. Plamen z-tal. Slov. Čes. I. V. 176. Cf. Blkotati (dod.).

Záboditi m. závoditi. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.

Zaboletí. Srdce bôlom z-lo. Phld. 1895. 403.

Zabosorovati statek (dobytek). Phld. 1895. 125.

Zabouchati. Zabouchl za sebou dveřmi. Čch. Kand. 17.

Zabožekaf = zabědovati. Phld. 1896. 717.

Zábradek = část pluhu na konci kořku. Vz Brt. D. II. 449. — **Z.** = zářez u cepu (vrub). Ib. 438.

Zábradlo = pavlač. Hus. (Ott. VIII. 9. a.). Když Němci mezi zábradly zdi vyhlédající vojsko viděli. Břez. Font. V. 476.

Zabraj, Zábrej, e, m., statek v Gemer. Phld. XII. 310.

Zábrana = překážka, Barriere. Sterz. I. 593. b. Z. otočná, posuvná, tahací, Dreh-, Schub-, Zugschranken. Ptrl. 21.

Zabraniti. To si zabraňujem = zapovídám. Phld. 1895. 394. — **Z.** obil. = branami zavléci. Čes. I. V. 36.

Zábranný, prohibitiv. Sterz. II. 591.

Zábransko, a, n., bylo v nynějším Karlíse u Prahy. Vz Ned. Zábran. 19. nn.

Zabráti. Nota téj písne zabírala víc do

tlusta (o nižší tonině). Mor. Slov. Brt. D. II. 418.

Zabřekovati čím kam (do čeho) = *naraziti*. Phfd. 1895. 44., Čes. I. V. 35.

Zabrditi = brdy (koly) opatrni. Z. zabradu. NZ. V. 520.

Zabředění z Mně. Ev. v druhých dodatcích chybně m. zabřeždění. List. fil. 1894. 477.

Zábreh, osada v Gemer. Phfd. 1895. 351.

Zabrej, vz Zabraj (3. dod.).

Zábřež, vz Násep (3. dod.).

Zabřežděti = zabřežditi se. Gb. H. ml. I. 40.

Zábřeží, vz Násep (3. dod.).

Zabrod, a, m., obec v Hontě. Phfd. XII. 340.

Zabróhaný = *zarousaný*. Záp. Mor. Brt. D. II. 296. Vz Brouhati se.

Zabronelý = *zapálený, zardělý*. Slov. Kal. S. 207. Cf. Bronief.

Zabrýzgati = *postříkati*. Zabrýzgnouti koho blatom. Phfd. 1895. 14.

Zábsti, dial. zíst, slov. ziabst. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 55., 112., 487. O pův. cf. ib. 82. — **jak**. Měšťáky dšs do kosti až zebe. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 53.

Zabudlavý, vz Zabudlivý. Phfd. 1896. 547.

Zábývčivost, *zábudlivost, zapomněnlivost*. Cit z-sti. Phfd. 1895. 15.

Zacabuřaf se na koho = *osopiti se*. Brt. D. II. 419.

Zacapatí. Z-pal vás svojou dlabou. Phfd. 1894. 344.

Zacelina = *datelina*. Také slov. v Mikušovsku. Phfd. 1893. 369.

Zacestovaný = *těstem pomazaný*. Slov. Kal. S. 207. Cf. Cesto.

Zacemugaf. Z-gal perami (pysky). Phfd. 1895. 290., 331.

Zacolkany = *začubraný*. Han. Brt. D. II. 300.

Zacpalý = *zacpaný*. Z. přechod. Háj. Herb. 138. b.

Zacvikati koho kam = *sevríti*. Do trlice ju zacvikli. Phfd. 1893. 384.

Zacviknutý = *zastrčený, sevrčený*. Mäso do prútoz z-té (na chytání ryb). Phfd. 1895. 44. Z-tá ruka (uskrípnutá). Ib. 1896. 260. Gajdy pod ľavou pažou z-té. Slov. NZ. IV. 13.

Záč, e, m. = *zať, zeť*. V Radkové. Phfd. 1894. 192.

Začalápat se = *zatoulati se*. Prostěj. Brt. D. II. 419.

Začapnouti = *zavřiti, přihoditi*. Zacapli před ním dveře. Phfd. XII. 648.

Začarovaf na Slov. také = *zaměnití*. Kal. S. 207.

Záčaf v. začti. U Kojet. Brt. D. II. 52. Najtiaz začaf, potom ide. Phfd. 1894. 195.

Záčesati. Čím viacej sa čert začesával, tým viacej mu rožky vytrecaly. Phfd. 1894. 196.

Začiahnuť = *zasáhnouti*. — **koho čím**. Kam ho začiahol haluzí. Phfd. 1895. 387.

Záčieraf = *čerpati*. Slov. Zatur. Cf. Záčirati. Zatur.

Záčiniti. Já (tváři jich) jeho krvi z-ním (pomaži). Slád. Mak. 40.

Záčiti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113., 125.

Záčitování = *zařikání*. Také mor. Mte. 1894. 20.

Záčitovatelka, y, f. = *zařikávačka*. Mor. Mte. 1895. 156.

Záčitovati = *zařikávati*. Také mor. Mte. 1895. 156.

Záčknouti. Záčklo, zaščiklo, zaščenklo, začknulo sa mu. Phfd. 1894. 376.

Záčoudlík, a, m., typhaea, brouk. Z. hnědý, t. fumatus. Vz Klim. 329.

Záčoudlý kalužník, brouk. Vz Klim. 98.

Záčudovaný = *udivený*. Phfd. 1893. 588.

Záčudovať sa nad čím. Z-val by sa nad toľkou zmenou. Phfd. 1892. 578., 720.

Záčuchati. Premilá spevná vrava z-cha. Phfd. 1892. 612. Vz Záčuchnuť.

Záčušaf. Phfd. 1895. 657. Cf. Čušati (1. dod.).

Zad. Za Spř. polož: Bl. Gr. 296.

Zaď hlavy = *zadní část*. NZ. IV. 437.

Zada = *zadní, poslední číslo*. Kunšt. Brt. D. II. 375. Cf. Prva (3. dod.).

Zádava, y, f, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phfd. 1894. 61.

Zadělati práci = *počítí*. Zbrt. Tan. 178.

Zadělavky = *necičky k zadělování těsta*. U Zleb. NZ. II. 696.

Zaděra. Hojení zádě na Mor. Vz Mte. 1894. 334. **Z.**, y, m. = *hašteřivý člověk*,

který se do každého zadírá. Phfd. 1892. 317.

Zaditizný, hinterlastig. V plavec. Sterz. I. 1270., 1285.

Zadiviti. To mňa z-lo. Phfd. XII. 479. Zaziadalo sa mu z. svojím talentom súdruhov. Phfd. 1893. 574.

Zadnice, pole v Novohrad. na Slov. Phfd. 1892. 340.

Zadníček n. *zadník* = dvůr obyč. za stavením položený. Brt. D. II. 436.

Zadník, u, m., vz Zadníček (3. dod.). — **Z.** = dýnko (čepce; 3. dod.).

Zadok, vz předcház. Zadník.

Zadokrytec, tce, m., cryptarcha, brouk. Z. císařský, c. imperialis, proužkovaný, strigata. Vz Klim. 342.

Zadoploutev, tve, f. = *zadní ploutev*, na zadní části těla. Am. Orb. 105.

Zadopodnebný. Z. souhlásky: j, ch. Ott. IX. 694. a.

Zadoprší hmyzu, metasternum. Ott. XI. 389. a.

Zador, a, m., země v Hontě. Phfd. XII. 340.

Zadosť učiniti, dle Bl. Gr. 271. ničemuá frase m. dost, dosti učiniti. Také v Bl. Gr. 318. Nyní obyč.

Zadovážiti co komu = *zjednati*. Často v Phfd. A tým z-zil si chýr tolerantního duchovního otea. Phfd. 1895. 358. Z-zil si mier velkými obetami. Phfd. 1895. 684.

Zádovec, vce, m. = *pohřeb dítěte*, jehož mrtvolu v truhle družky na zádech nesou. Zdánice. Brt. D. II. 419.

Zadrémuškat = *zadržimati si*. Phfd. 1897. 49.

Zadrhnouti. Zadržat sa na r = hlásku r téžee vyslovovati. Phfd. 1894. 550. Dieťa mohlo sa zadržnúť (zadusiti se). Ib. 276.

Zadřiti si. Ten si zadřel (= málo získal)! Na chudáku si málo zadře. Jevičko. Brt. D. II. 419.

Zadrmo. Na z. nebo zadrhmo, místy na zadrmol (na zadrhel). Čern. Př. 93.

Zadrmon, u, m. = *uzel*. Dšk. Jihč. 33.

Zádrůžno. Modlitba započata z. (společně). PhId. 1893. 587.

Zaďubati. Z. prstem do fajky. PhId. 1896. 595. Cf. Zastoblat.

Zadubenosť. Z. myslí, Verstocktheit, f. PhId. 1894. 648.

Záduch. Léčení ho na Slov. Vz Mtc. 1894. 109. PhId. XII. 568.

Záduchy = *plyny* po explozi traskavých plynů v dole pozůstalé. Vz Ott. XI. 603. a.

Zadumanec, nec, m. = *člověk zadumaný*. PhId. 1893. 615.

Zadumanosť. Pušk. 52.

Zadumčivosť. Hojení z-sti na Slov. Vz PhId. XII. 568.

Zadusiti oheň, pece, sviecu = *zahasiti, shasiti*. PhId. 1894. 375., 1896. 742., 753.

Záduševný fanatismus. PhId. 1896. 480.

Zádušivý. Háj. Herb. 182. a.

Zádušlivý. Z. dítě, které má záduch. Mtc. 1894. 109.

Zádušník, rostl. Vz Vopenec, Ott. X. 185.

Zadvánek m. zavďánek = *litkup*. Lact. 18. (Gb. H. ml. I. 548.).

Zádveři, n. Pušk. 140.

Zady, pole v Tekovsku. PhId. XII. 340. — **Z.,** adv. = *pozadu*. Hodiny idú z. Mor. Hledík.

Zadychčaf sa čím: chódzou. PhId. 1893. 258.

Zafarbif. Dal kóna na červeno z. (odraf). PhId. 1894. 313.

Zafďánek = *zavďánek*. U Chromce na Mor. List. fil. 1894. 93.

Zafikaný = *zastříkaný od bláta*. Brt. D. II. 310.

Zafřkati koho čím: blátem = *zastříkati*. NZ. IV. 509.

Zageometrovati si = *drobet geometrii se zabýrati*. Mus. 1893. 595.

Zagľaněný. Z. voda = *zakalená*. Brt. D. II. 312.

Zahálčivý. Z-vi vypovídají se z Lín přes Nechalov do Pracovic. NZ. III. 228.

Zaháňka = *řetězová brzda u vozu, srěra, řancuch*. Brt. D. II. 446.

Záhata = *prostora v koutě za stavením a stodolou*. U Pisku. Oester. Mon. (Böhm.). I. 428.

Záhatie = *překážka*. Slov. Zátur. Cf. Haf.

Zahínať = *zahýbati*. Zahínajúc list a kryjúc ho do vaku. Slov. PhId. 1896. 606.

Zahátka. Nemohú strpěti křivdy bozie v nízadné truhle, ani v jámě, ani v které zahátce. Chč. Mik. 456.

Zahie, e, m. = *zajíc*. Tisn. Brt. D. II. 187.

Zahládef sa (V. 56. a.) oprav v: Zahľadef sa.

Záhladný. Z. válka. Nár. list. 1896. č. 128.

Záhlavie. Z. postele. PhId. 1895. 207.

Zahleniti. Voda z-la lúky. PhId. 1895. 356.

Zahlučeti. V trubku z-čel = *zatroutil*. Kub. Rol. 132.

Zahlúpif sa. Z-la som sa mysliae = *probloupila jsem*. PhId. 1896. 620.

Zahmátnouti, zahmatati. Skrčenými prsty ještě včas z-tl do klávesnice (učitel). Světz.

1894. 590. c. Ona (umírající) jen rukama zahmatala. Světz. 1895. 182. c.

Zahnati. Myslí, že si při tom něco zažene (vydělá). Brt. D. II. 371.

Zahnědlý, vz Spicátec (3. dod.).

Zahnisilý, sordidus. 1418. List. fil. 1895. 437.

Zahoditi se. Božena by se s ním nezahodila (známostí, manželstvím s člověkem nehodným; ona by si ho nevzala). Val. Brt. D. II. 419. I v Čech.

Záhon. Mile = 140 záhonům. XVIII. st. NZ. III. 143.

Záhoník = *baráček*. NZ. III. 144.

Záhor, u, m. Veď už páchne záhorom po celom mlyne. PhId. 1896. 93.

Záhoř, trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Zahorada, y, f. = *zahrada*. Zavadka. PhId. 1895. 629.

Zahorce, míst. jm. v Hontě. PhId. 1894. 61.

Záhoří Lipenské = krajina na sever od Lipníka. Brt. D. II. 9. Z. na Slov. obsahuje 64 obce v Trenčau. stolici. Vz PhId. 1893. 240.

Zahorodec, zahorotec, zahratac = *zahrada*. PhId. 1895. 629.

Záhoušti, les u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Zahrabačky = *pohrabačky (bejky)*. Slov. Kal. S. 208.

Zahrada. Části z-dy na Mor. Vz Brt. D. II. 439. — **Z. židovská** = *hřbitov*. Hrš. Nách. I. 568.

Zahrádka = *místo mezi dírkami nebo knoflíky na šatě*. Val. Vek. Val. I. 43. Malým děvčatům splétají vlasy na zahrádku (po třech pramenech od ucha k uchu nad čelem). Brt. D. II. 467. Cf. Koš (3. dod.).

Zahradníček, čka, m., vz Sedmihlášek (3. dod.). — **Z.** = *čes. tanec* u Borovnice u Choceň. Vz NZ. II. 670., Tanec český (3. dod.).

Zahradník, vz Baráček (3. dod.). — Dle NZ. III. 193. = *půlsedlák* (v Dombrově). v Čech. chalupník; má 15 jochů pozemků. — **Z.** = *tanec*. Cf. Tanec čes. a mor. (3. dod.).

Zahratac, tee, m., vz Zahorodec.

Zahráti čím o koho. Ona loutnou o mne zabrála = *mne ji uderila*. Slád. Žen. 49.

Zahrdusif koho kde: na šibenici. PhId. 1896. 707.

Zahředění. Ev. víd. 60. Joh. 8. 2. (Mná). Má býti: zabředění. Dle Dob. Dur. 375.

Zahřejtati m. zařehtati. Dšk. Jihč. I. 49.

Zahřivač v thermické batterii. KP. VIII. 65.

Záhrn, u, m. = *záhrnek*. Nár. list. 1895. 21. 3.

Záhrobek, vz Násep (3. dod.).

Zahromžiti = *zaláčetiti*. PhId. XII. 281.

Zahroucenec, nec, m. = *chléb silně vyřábný, málo vykysaný*. Brněn. Brt. D. II. 435.

Zahrůznuf. Zahrůznul sem sa až po kotíky do blata (zapadl). Jicko. Brt. D. II. 319.

Záhrůžka, y, f., vz Vajčák (3. dod.; rostl.).

Záhryzka, y, f. = *zákusek*. Jabka na z-ku. Laš. Brt. D. II. 485.

Zahryznouti. Do každého se zahryzuje (zvadlivý). PhId. XII. 56.

Záhuba. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Záhubí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. —

Z. = *rouška*, kterou se i brada kryla. XV. st. Wtr. Krj. I. 104.

Zahučaf = *zarůstí plevalem*. Slov. Kal. S. 208.

Záhumnie, vz Humenice (3. dod.).

Zahundratí co (o kom) = *zamumlati, zabručeti*. Phfd. 1892. 655., 1893. 586., 1894. 396., 1895. 141.

Zahustiti. Bratřimi (českými) se (tam) dosti z-lo (hodně jich tam přibýlo). Wtr. Živ. c. I. 48.

Záhušeka, y, f. Z. z mouky, zelnice a vejčka (na zasmažení zeh). Val. Brt. D. II. 485.

Záhy. Kdo chce prospět, počít musí z. Quis. Trš. 14.

Záhyba. Z. u holubinky sloužila pro tkalici, aby se jí holubinka vzadu zdrhla. NZ. IV. 146.

Zahybací stroj, zahybačka (u klempírů), Abkantmaschine. Sterz. I. 32.

Zahybačka, y, f., vz Zahybací (3. dod.).

Zahybák, u, m. = *koláč z rezné mouky s přehnutými okolky a nadívaný*. Brněn. Brt. D. II. 485.

Zahynovati. Dle Bl. Gr. 176. neobyčejně m. hynouti.

Zach, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zacha, Zácha, y, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachar, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachař, e, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zacharda, y, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachariáš, e, m. Odtud: Zach, Zacha, Zácha, Zachar, Zachař, Zacharda, Zacharník. Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 35.

Zacharník, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Záchlad, u, m. = *zachlazení*. Záp. Mor. Brt. D. II. 419.

Zachlopiti = *zaržiti*. Dvere sa zachlopily (zapadly). Phfd. 1894. 294.

Záchod v Rkk. Také v bibli mikulovské a na Mor. Vz Mus. 1896. 350.

Zachodzený. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zachopiti někoho doma = *zastati*. Kyjevsko. Brt. D. II. 419.

Zachovati. P. Buoh ráčil nás škody z.; Nevěstám svým nic nedávám, neb jsu na mně toho nezachovaly (nezasloužily). Arch. XV. 114., 525.

Zachramostiti. V tom z-lo se na schodech. Wtr. St. Pr. 109. Cf. Chramost.

Zachripnutý = *unavený; chraplavý*. Od mnohého hovorenia z. Phfd. 1894. 508.

Zachropotiti. Pod sekýrou jeho z-ti hned. Čch. Otr. 21.

Zachrouiti. Matka sebou radostně zachrula a zadívala se na dceru. Světz. 1894. 572. a.

Zachrupěti kde. Botky z-ly na piesku. Phfd. 1895. 269.

Zachumliti se. Zachumlil se do své mrzuté nálady. Světz. 1893. 38. a.

Zachycovací přístroj. Vz Ott. XI. 696. b.

Zachýliti co: okno, dvéře — *přivřiti*. Jicko. Brt. D. II. 419.

Záchytka, y, f., v dolech místo v lešení, kde se klec zachycuje, přetrhlo-li se láno a klec dolů padá, Fangvorrichtung, f. Vz Ott. XI. 602. b.

Zaihráti komu kde. V očích mu slzy

zaihraly (bolo mu na zaplakanie). Phfd. XII. 255.

Zajači = *zajeři*. Z. zelé = *zrčina, kapusta* (uh), oxalis acetosella, rostl. Vz Brt. D. II. 505.

Zajačinec, nce, m. = *zajeři bobky*. Slov. Zatur.

Zajagati. Z pušek z-ly ohnivé kuzele. Phfd. 1895. 731.

Zajachtati. Obehúval kolibu divoko, až sa z-tal. Phfd. 1894. 675.

Zajakanie. Léčení ho na Slov. Vz Phfd. XII. 568.

Zaje, e, m. = *zajíc*. U Litomyšle. Vz Gb. H. ml. I. 2 8.

Zajdák. Vzal ormeaty, nákolanky, z-ky (sajdaky?). Arch. XIII. 407.

Zaječatý. Z. králík. Raiz. Rod. 75.

Zajeři. Má zajače srdce (o bázlivém). Slov. Nov. Pr. 587. — Z. řepa, *repica* (uh.), *pupara, opara* (Zábř.), *carlina acaulis*, rostl. Brt. D. II. 501. — Z. řepka, *opava*, *brassica nap.*, rostl. Ib. 500. — Z. huby = jablka. NZ. V. 586.

Zájed = *zádér u nehtů*. Brt. D. II. 491.

Zájem. Cf. Uraženina (3. dod.).

Zájemný. Z. koření, *auricula muris*, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393., 1896. 262.

Zajezený = *zajedený*. Z. vřed. Vek. Val. I. 124.

Zájezí (za jezem), Abschussboden. Sterz. I. 59.

Zajch = *zajík*. Čern. Př. 80.

Zajíc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. Z. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 69. Vtiahol sa ako zajac do brázdy. Phfd. 1893. 645. Jsou jako zajci (mají mnoho dětí); Má červené oči jako z.; Chodí bos jako z.; Bojí se jako z.; Dám ti jednu, že bude z tebe z! Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Hoň dva zajíce, žádného nechtyš. Slez. Nov. Př. 54. Z. má dlouhé uši jako osel (o bojácném a hloupém); O pobožnůstkářích říkává se, že jsou jako zajci; jak je něco trochu v úzkost přivede, hned volají: „Kňaz, kňaz“ jako z. Tamtéž č. 155. odp. feuill. Dá-li p. Bůh zajíčka (dítě), roste mu již na světě travička (výživa; říkají rodiče, mají-li mnoho dětí) Duf. 33. — Z. = *kámen, z pod ornice vyoraný*. Jevíčko. Brt. D. II. 419. — Z. = *jídlo* (brambory uvařené a potom upečené s oškvarky). Slez. NZ. IV. 488.

Zajíček. Z-čky, rostl., vz Stračí nožka (3. dod.). — Z-čky, *beránci, dudky*, *luzula campestris*, rostl. Brt. D. II. 504.

Zajiři. Z. lov. 1430. Mtc. 1896. 225.

Zajičorka, y, f. = úbočí hory Vel. Lipového na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zajímač, e, m. Ché. S. 307.

Zajištěnost něčeho. Vstuk. IV. 52.

2. **Zajiti**. Hore vrchom pomaly, dolu vrchom nenáhli a po rovnej zajmaj (dlouhé kroky). Phfd. 1894. 194.

Zájmeno. Nepřímé pády zájmen osobních i v dialektch. Vz Kla. Sklad. 4. nn. Nominativy zájmen osobních se kladou, kdy? Vz Kla. Sklad. 1. Nepřímé pády. 4. Přidávají se zbytečně k tvarům slovesným. 12.—18. Zvratné z. Ib. 35. nn. Z. ukazovací. Ib. 87. nn. Z. přisvojovací. Ib. 55. nn. Z. vespolná. Ib. 47.

Zajoch, a, m. = *starý zajíc*. Brn. Brt. D. II. 419.

Zajraz, a, m., obec ve Zvolen. Phld. XII. 554.

Zajtra, ze: za jutra. Cf. Gb. H. ml. I. 2 6.

Zajuch, a, m. = *zajíc*. Vykl. Svat. 65. Cf. Zajoch.

Zajunačit si. Phld. 1895. 228.

Zajžen m. zažžen. Gb. H. ml. I. 516.

Zajžieci = *zapáliti*. GR. Nov. 3. 19.

Zakabelování rostlin (dohromady se klonění). Am. Orb. 11.

Zakabositi se, vz Zakabousiti se. Žleby. NZ. II. 696.

Zákal. Z. zelený. Vz Ott. X. 180. — **Z.** = *dokud*. Zákal boli telce, mléka (bolo) dost. Phld. 1897. 49.

Zakapatí. Zle na oči zakapal (se rozne-mohl). Šf. (Mus. 1895. 298.). To už zakapává = mizí, hyne. Čes. I. V. 159.

Zakartografovati si = kartografií drob-et se zaměstnávatí. Mus. 1893. 595.

Zakašlati se. Když se zakašle, dělá mu to těžkost. Borb. 111.

Zakazování, n. = *úmluva*. Takové z. se stalo po sv. Martinu. 16 8. NZ. VI. 42.

Zakla = *dokla*. Phld. 1895. 629.

Základ = seno koňům za žebřík založené. Han. Brt. D. II. 420.

Zakládati. Krk zakládá = otéká. Na mor. Slov. Brt. D. II. 491.

Základná, é, f. = *sázka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 420.

Základní. Z. sláma, která se zakládá v zimě dobytku (dává za žebřík). Brt. D. II. 420.

Základník, u, m., Radikal, n. Am. Orb. 66.

Základověda, y, f., Baseologie, f. Sterz. I. 395. b.

Záklasník, vz Zástřešník (3. dod.), Okolek (3. dod.).

Zákřechta, y, f. = *záhuščka*. Dol. Brt. D. II. 485.

Zaklenený. Z. zuby = u mrtvolý křečovité zatáté aneb při daktorých chorobných zjevích. Od klenut. Myjava. Phld. 1895. 444.

Záklenkový. Z. krápnice, ve stav., Sinter, m. Sterz. II. 338.

Zaklesnutý. Šátek na hlavě zavázati na kačenku n. z-tý. Oest. Mon. (Böhm) I. 418.

Zakliavaf sa, vz Zakliaf sa. Phld. XIV. 202.

Zaklička, enklava. Vz Ott. VIII. 624. Cf. Záklika.

Zakliesnený = *zaklinovaný*. Slov. Kal. S. 218.

Zaklínač. Cf. Zbrt. Pov. 88., 89., 121.

Zaklinací kniha rožnovská. Vz NZ. II. 674.

Zaklincovati rakev = zabiti. Phld. 18 5. 17.

Záklon. (Lezela) v kočáře v líném z-nu. Světz. 1894. 426. c.

Záklop. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Záklopa. Z. před horní okraj lomenice vybočuje a na ní bývají nápisy. Cf. NZ. III. 531., Ott. VIII. 8. a. — **Z.**, vz Naočník (3. dod.).

Záklopní. Z. nápisy. Vz Čes. I. V. 351. Cf. předcház. Záklopa.

Zaklúčiti co: sněm (zavřiti, ukončiti, zastaviti) Phld. XII. 461. Z toho dá sa z. (souditi, uzavírati). Phld. 1893. 711. Koleda zaklucovala sa u rychtára. Phld. 1895. 759. Zakluč ti v V. 113. oprav v: zaklúčiti.

Zakľuznať koně = *zauzdiť*. Brt. D. II. 328.

Zaknisati se. Z-la sa na nohách. Phld. XII. 89.

Zákolník. Cf. Lievé. Krátký z. slove lönik. Zátur.

Zákon. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — **Z.** = *řehola*. Žebravý z. Chč. S. 254.

Zakonjugovati co: sloveso esse. Phld. 1895. 47.

Zákonničí. Z. modlitby (řeholní). Chč. S. 256.

Zákonník. V bibl. scriba. v jiných pharisaeus. Vondrák. Spuren. 26. Z., religiosus. Prešp. 952. V tomto článku v druhé řádce zběhlý oprav v: zběhlý.

Zákonný. Jděte v z-ném (předepsaném) rúše proti Alexandrovi. Alx. Nách. k. XV. Z. mistr. Ev. vid. 100. Luc. 10. 25. a j. — **Z.** Dle Muč. Ev. vid. 118. Luc. 1. 7. = *sterilis, neplodná*. Ale má býti: *jalová*, jako stojí v jiných místech.

Zákonstvo, a, n. Veškeré z. přírody. Am. Orb. 7.

Zakopati v Rkk. Vz Mus. 1896. 382.

Zákopník, a, m., dyschirius, brouk. Z. černoštitý, d. substriatus, dvojzubý, digitatus, hnědostitý, ruficollis, rudolesklý, aeneus, zúžený, angustatus, trojzubý, thoracicus, žlutonohý, impunctipennis, lesklý, nitidus, ubla-zený, politus, prostřední, intermedius, Bonelliuv, Bonellii, kulovatý, globosus. Vz Klim. 16.

Zákorník, a, m., vz Vrbař (3. dod.).

Zakosídliti. Nít na konec vretena z-la. Phld. 1895. 321., 1896. 741.

Zakositi čím. Zakásajúc levou nohou. Phld. 1893. 68. Zakositi očima někam (stranou pohlédnouti). Phld. 1894. 290.

Zákosteli. Wtr. St. nov. 13.

Zakoutí. Někoho na rok do pout z. Tov kn. 99.

Zakoutí, n. Toto slovo zamítá Bl. Gr. 327.

Zakoutníček, čku, m. = *trojboká jamárka* postavená v kútě (na knihy, peníze, spisy). Brt. D. II. 436.

Zákovka = *železný kroužek (zdrčka)*, jenž spojuje kosu s hrabíči. Brt. D. II. 452.

Zákožka, dermatophagus. Vz Ott. VII. 332. b.

Zakrabiti, runzeln. Já chei domů, z-la Jacinka (malé děvče). Světz. 1894. 553. a.

Zakriačif = *zaraziti, vbíti*. Slov. Kal. S. 203.

Zákrie. Uderil naň **ze** z. z ručnice. Arch. XIII. 541.

Zakřišťan = *zakristán*. Arch. XIII. 325., XV. 555. Z-né = úředníci spravující kostelní paramenty. XV. stol. Wtr. Živ. c. II. 534.

Zakřišťanství, n. = úřad zakřišťana. Wtr. Živ. c. II. 568.

Zakřívati = *polčhati, kränkeln*. Jevicko. Brt. D. II. 420.

Zakřivlý = *drobet křivý*. Z. srp. Černý Zejl. 31.

Zakřopáný = *umazaný*. Hor. Brt. D. II. 420.

Zakropil, a, m., jm. koně. Štilf. 197.

Zakrosnati. Zakrosná to moc místa = *zabere*. Kunšt. Brt. D. II. 420.

Zakrucovačka, y, f. Z. pro nábojnice, Sertireur, m. Sterz. II. 922.

Zakrútený = *zabalený*. — **kde**. V plachtě z-ný. Phld. 1895. 28.

Zakrutka, y, f. = *zakroucená čdra*. Phld. XII. 476.

Zakrystie, vz Zakristie. Gb. H. ml. I. 486.

Zaktivovatí co čím: kyseliny mikroby. Vstok. III. 3.

Zaktvení. Jako z. štěpuov v času zimním nemá prospěchu (das Aufblühen). Chč. S. 107.

Zakublaný = *zahalený*. Do pláště všecek z-ný. Rais. Rod. 27.

Zakukliti = šátek pod bradu křížem, pak vzadu zavázati. Jevičko. Brt. D. II. 420.

Zakuňkati, *zakuňknouti nač*. Světz. 1895. 470. b.

Zákup. Jus emphiteuticum seu civile, quod vulgariter dicitur zakup. Eml. Urb. 432. b.

Zakúpený, vz Zakoupený.

Zakupný = *dedičný*. Z. fojt. Věst. opav. 1894. 6., L. posíl. II. 34. (r. 1566.).

Zakúrený = *rytopený*. Cf. Vyšmíkati (3. dod.).

Zakúrit co: pec, izbu = *zatopiti v ní*. Phld. 1895. 326., 67. Nemal som čím z. Ib. 1892. 236.

Zákuteň. V Mnč. Ev. víd. 183. Luc. 11. 33. Dle Kroka 1893. 312. má se však čísti: zákútně.

Zakutilost. Z. její hlavy ji (konečně samu) mrzela. Šml. VIII. 80.

Zákutina. Obrátili se k smilství do lesův a do zákutin. Chč. Mik. 439.

Zakuvac = *řakuvač*. V Mikušovsku na Slov. Phld. 1893. 369.

Zakvačkovati se čím kam = *zavěsiti*. Vz Zakvačiti. Dratar do berana nohama sa z-val. Phld. 1895. 326. Jednu (nohu) do druhé (leze přes lávku) zakvačuje, aby aj pri sosmyknutí sa neodkvacel, ale za nohy viset zostal. Ib. 559. (Žid) zakvačkoval palce ruk pod pazuchy do vesty (zastřkoval a p.). Phld. 1896. 261.

Zakvésti čím. (Cierkev) zakvetla bohatstvím. Chč. S. 36.

Zakymácti se. Meč se z-cel v nerozhodný vzmach. Vrch. Rol. XXX. 26.

Zakynožití = *zahubiti*. Vek. Poh. 140.

Zakypětí. Tu boj z-pěl (se rozzuřil). Lerm. II. 125.

Zakysalý. Z-lá modřina na těle. XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 610.

Záľaha od ľahnúť. Z. zeme = hromada země někde na cestě; z. vran = houf; z. dřeva = které zalehlo na cestu. Slov. Kal. S. 203.

Zálečník, a, m. = *záletník, tanečník při muzice*. Prostěj. Brt. D. II. 420.

Zalehnouti. Proudovraty zubem do sebe zaléhají. KP. VIII. 105.

Zalej-potok, říčka ve Spisi. Phld. XII. 340.

Zaleklost, i, f. Nár. list. 1893. č. 307.

Zalengati. Vz Podbradník (3. dod.).

Zalepiti koho: zajíca = zabiti, zapleščit.

Zalesák. Z-ci = obyvatelé vsí stranou k Rožďalovicům a k Nimburku, jako Doubravan, Meel, Dymokur. NZ. VI. 61.

Zálesí, n., část Věclavovic na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Záleský. Z. vesnice. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.

Zalesňování přirozené setbou. Vz Ott. XI. 666. a.

Záletnost, i, f. = *záletnictví*. Wtr. Živ. c. II. 652.

Záletný kupec. Vrch. Tryz. 26.

Zalibka, y, f. = *zalíbení*. Měl nad tím z-ku. Nové Město. Brt. D. II. 420.

Zalibně. Citáty z. se oháněl. Světz. 1893. 38. a.

Zalibný pohled. Osv. 1896. 43.

Zaliečat sa komu. Zatur. Vz Zalíčiti.

Zaliečavo k někomu se obracet. Phld. 1896. 607.

Zalietavý vták = *přeletavý*. Slov. Kal. S. 209.

Zalíščený. Z. šátek = po hanácku zavázaný. Brt. D. II. 466.

Zalíšky = silné tyče na vůz, na kterém se sudy vozí, místo fasuňku. Tvarožná. Hledík.

Zalivák, u, m. = *ssarý papír*. Brušp. Hledíková.

Zaloknutý. Mlýnské kolo v bahně z-té. Věst. op. 1893. 20.

Zalomiti co komu: rok žalujícímu a pohnanému = ustanoviti. 1684. l. posíl. I. 75. — **se do čeho** = do práce (zabráti se s chutí do ní). Jevičko. Brt. D. II. 420.

Zálší z: Zá-olší. Gb. H. ml. I. 564.

Zalučiti kam. Keď z-čí medzi ne kame-nom (hodi). Phld. 1895. 295.

Záludství, n., Sophistik. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok. 1896. 14.

Zalundati. (Chůva) z-la se s ním (s dítětem) hezky daleko od hospody. Kld. IV. 77. (113.).

Zálup, u, m. = *záděr u nehtu*. Brt. D. II. 491.

Zalupkati. Z-la im za chrbtom jeho zástera. Phld. XII. 194. Lovrovi z-ly víčka (oční) láskave; Z-kal očima. Phld. 1896. 142.

Záľušek, šku, m. = *zadní lišeň vozu*. Val. Brt. D. II. 446.

Zalužany, dědina v Gemer. Phld. 1894. 126.

Zamáraf lépe: zanárat (nořiti). Kal. S. 209.

Zamastilky = *kulaté slívy*. NZ. V. 586.

Zamazati. Zapomněl na to, jakoby z-zal. Čejč. Hledík.

Záměsko = přírodou chráněný vrch, stráň, zámek a p. Vz NZ. III. 561. Na Z-sku = vrch na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zámecký. Z. schody v Praze. Tk. X. 200.

2. Zámecký, ého, m. = *trať u zámku* v Prostř. Bludovicích na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zámečnický. Z. cech v Náchodě. Vz Hrš. Nách. I. 495. Cf. Cech.

Zámek. Dřevěné zámky v Čech. a na Mor., vz NZ. IV. 291. nn., na Chodsku. Ib. 317. Z. Felterův (bezpečný), Fenbiův. Vz Ott. IX. 85. b., 87. Dali jazyk na zámek = mlčeli. Šml. VII. 170. Elektrický z. Vz KP. VIII.

283. Mnozí zámky teprve dělají, když jim z komor bez zámku pokradu. Tov. (Vlč. Lit. 215.). — **Z.** = *panské stálo*. Z. čím větší jest a hrazenější, větší strážu potřebuje. Bl. Gr. 300. Vypadá jako ze starého zámku (nosí se staromodně). Pečir. Kal. 142.

Zaměkatí. Když hrozny z-kají. 1735. Mtc. 1893. 343.

Záměna, enallage. Vz Ott. VIII. 595.

Zaměrovací, Abseh-. Z. kříž. Ptrl. 16.

Zaměškávati se čím = *zaměstknávati se*. Těmito recepty se zaměškával. 1560. NZ. III. 211.

Zaměstknaný sklep a plný = *nacpaný*. Kat. z Zer. I. 177.

Zaměstský. Z. krajina. Čch. Drob. povíd. 10.

Zaměšiti (zamiesiti) v Rkk. Vz Mus. 1896. 216., 366., 367. nn., List. fil. 1896. 280., 373., Nár. list. 1896. č. 223. 4., Osv. 1896. 713., Mus. fil. 1896. 232. Cf. násl. Zamísiti.

Zameškanlivě. Kde by se měly (novicky) z. Wtr. Ziv. c. II. 748.

Zámef, zámfa, m. = závěj. Laš. Jinde Zámef, i, f.

Zametati freska modernou barvičkou. Phld. 1895. 356. Smlouvou se zamítati. Tov. kn. 15.

Zámetní. Z. splávek, Einkehrherd, m. Sterz. I. 762.

Zamiesiti, vz Zaměšiti.

Zámih, u, m. Z. dutek (bíče). Čch. Otr. 69.

Zamilovaný. Z-ní vypovídají se z Toužetina přes Sloučín do Svojetina. NZ. III. 230.

Zamilovati. Odpustějí se jí mnozí bříechové, neboť jest mnoho zamilovala. Chč. S. 294.

Zamimlaný = *zašišmaný, zamatlaný*. Brn. Brt. D. II. 420.

Zamis, u, m. = *hlína*, která se najednou zadělala (zamísila) na cibly. Jicko. Brt. D. II. 420.

Zamísiti. Musí se zamiešati něený mezi sedliaky. 1560. Phld. 1894. 4. A pak třetí den z mrtvých vstal svú vlastní mocí se vzkriesiv, tam v tvých dábalech silně zamiesiv (zmatek způsobiv, rozrušiv je). Kat. 1309. Cf. Gb. Ruk. 6., Mus. 1893. 413. (Gb.); Seyk. Ruk. 142. do 275. Cf. předeház. Zaměšiti.

Zámišievý = *zámišový*. Z. botky. Kabt. 30.

Zámišky, pl., f. = *vystřížené střevíčky* o nízkých kramflíčích. Vek. Val. I. 31.

Zámka, vz násl. Zámok.

Zamknouti. Ústa mu zamekl. Tov. kn. 5.

Zámkový. Z. brána (zámku). 1638. Vést. op. 1892. 11. Z. masar (= zámecký; bil dobytek pro zámek). Ib. 1894. 16.

Zamlasgotati = *zamlaskati*. Hubička z-la. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. přil.

Zamlaziti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77.

Zamlčaný. Z-ně hockde schováš. Phld. XII. 696.

Zamliti. Vody nezameleš, lásky nepřesoudíš. Šul. VII. 5.

Zámka = zamlčení jedné (známé), obou navét úsudku nějakého. Vz Ott. VIII. 637.

Zamlžení (zorného pole, zkalením rohovky), Achlys, f. Sterz. I. 88.

Zamlžiti. Les se z-žil temným zármutkem. Kole. 55.

Zamočiti koho = nadrobiti mu, do bryndy ho uvést. Phld. XII. 202.

Zamodlikati = *zaprostiti*. Phld. 1895. 611.

Zamodliti koho. Za Šd. polož: Phld. 1894. 716.

Zámok, mku, m. = *zámek* (budova; *zámka* = zámek u dveří). Slov. Kal. S. 209.

Zámoravčík. Z-ci = obyvatelé u Kroměříže a Hulína. Brt. D. II. III.

Zamorizganý = *ušpiněný*. Slov. Čes. I. V. 160.

Zamorúsaný = *v tečci zababraný, zapískaný* (dieta od lekváru a p.). Myjava. Phld. 1895. 447.

Zamosúrený = *zamorously, zamračený*. Sediš tu z. Phld. XII. 716.

Zamoutiti se nač. Zamútil se na jich slepotu. Ev. seit. 14. Luc. 6. 10.

Zampor, a, m., obec na Zvolen. Phld. XII. 75., 554.

Zamrákati, vz Zamrknouti.

Zamraštěný = *uplakaný, ubřečený*. Laš. Brt. D. II. 420.

Zamražení či *zlednění* kuřavky (plovoucího pisku) v dolech, aby ztuhla, načež se vyzdívka pořizuje. Vz Ott. XI. 601. a.

Zamrknouti, vz Osvitnouti (3. dod.). Kraj tmou zamráká. Lerm. II. 50.

Zámorský Mart., kněz, spis. † 1592. Vz Vést. op. 1894. 25.

Zamrútit sa = *zarmoutiti se*. Phld. 1894. 589.

Zamrvenka = *strouhání do polérky*. Kal. S. 209.

Zamrzlík. Hra na žida a z-ka. Vz Duf. 70.

Zamrzlý. Z. lidé, verstockt. Phld. 1894. 727.

Zamútiti. Z-tiv životem hna pryč. L. Mor. 4. (Mus. 1896. 367.).

Zámutně. Rád. 32. b. (List. fil. 1895. 118.)

Zamyslíti co komu = *vymyslíti*. Kteriz (mníši) sú jim ty zákony zvláště z-li. Chč. S. 161. (255.). Který takovou práci lidem z-šlil. Kabt. 22.

Zamzeti. Zamzel mu kabát (setlel). Brt. D. II. 344. Cf. Mzeti = tlíti.

Zana, y, f., obec v Tekov. Phld. XII. 74. 554.

Zanárat sa (od norit) = *ponořorati se*. Slov. Kal. S. 209. Cf. Zamárat (3. dod.).

Zanařikati. Ani nezanařkal. Rais. Rod. 125.

Zaňatie = *zanícení*. Slov. Kal. S. 209.

Zandati, n přísuto. Gb. H. ml. I. 380. Z. na Chod. = na závoru zavřiti. NZ. IV. 317.

Zanecuděný = *zanecišťený*. Nové Město. Brt. D. II. 421.

Zanedbanec, nec, m. Am. Orb. 112.

Zanedbati s inft. Že zanedbávají Vám platiti. Arch. XII. 358. Sám toho zanedbává naplniti. XV. stol. Dob. Dur. 158.

Zanechor, u, m., druh révy. Brt. D. II. 441.

Zanekřúdit = *zanecřádit*. Slov. Kal. S. 209.

Zaněmění, n. = *oněmění*. Phld. XII. 38.

Zaněměný = *zněmělý, oněmělý*. Jak léci na Slov. zanemeného. Vz Phld. XII. 38.

Zaneplešený = *neplechou* (plevelem) *zarostlý*. Z. žito. Brt. D. II. 421.

Zaneplešiti = *znečistiti*. (Děvečky) sklípek z-ly. Kat. z Žer. II. 241.

Zaněsti. Po té ráně se neskácel, nýbrž se na něho zanesl (obořil a p.). Tov. kn. 95.

Záňet. Záňety = *sněhové zářeje*. V Trenčan. Phld. 1895. 120., 495.

Zánětný. Z. fantasie. Phld. 1896. 492.

Zanftárský. Z. klisna, která nosila zanfty (Senfte). Kat. z Žer. I. 234.

Zangličelý. Z. kůň. Vrch. Tryz. 334.

Zaniesť sa = *nesením oblížiti*. Slov. Kal. S. 209.

Zaníkl, u n. e. *saniculum*, rostl. 1440. List. fl. 1893. 396., Mus. fl. 1896. 441., 442.

Zanoritý = *zanořený, tvrdohlavý*. Slov. Kal. S. 210.

Zanošany, území v Turci. Phld. XII. 554.

Zanovitě. Phld. 1893. 151., 1895. 200.

Zaoblečený. Z. roba. Vck. Val. I. 162.

Zaobručiti co, *einreifen*. Sterz. I. 769.

Zaoceľovaný. V boji z. Phld. 1895. 131.

Zaolevrantovať si. Phld. 1896. 629. Vz Olevrant.

Záoltáři, n. Lerm. II. 120.

Záosek, vz Záblatník (3. dod.).

Záoska. Cf. Brt. D. II. 446.

Zopáčiti. Supplikaci svou z-čil sem k J. M. knížeci o propuštění mne z arrestu. Borb. 116.

Západka. Pérová z. v elektr. svítelnách. KP. VIII. 151.

Zapadlo, a, n. Z. v hodinách. Ott. XI. 434. b.

Západník, u, m. = *žirák, prvek*, který se žene po rozloučení-se ve Voltově sloupu k drátu polu měděného. Kation, n. Am. Orb. 60. Cf. Východník.

Zápalec, lce, m. = *člověk zlobivý*. Záp. Mor. Brt. D. II. 421.

Zapálení. Kdoby z. učinil (zhár). 1469. Čel. Pr. m. II. 19.

Zápalistý. Z. řeč. Phld. XII. 451. Z. srdce. Ib. 404.

Zapáliti. Z-lil k němu z ručnice. Arch. XIII. 430.

Zápalka. Z-ky ručníční vynalezeny r. 1818. Exc.

Zapalovací galvan. batterie. Vz KP. VIII. 61.

Zapalovadlo podkopů, doutníků, plynů, baterií. Vz KP. VIII. 81., 212., 213., 61.

Zapamatlivý = *zapoměnlivý*. Zábř. Brt. D. II. 421.

Zapáratl. No, ešte hovor z-ral bezpopovec. Phld. 1891. 324. Vše z-ral. Ib. 1892. 140. A ty čo z-ráš do mňa (dotíráš). Phld. 1896. 546.

Záparka = varmuža. Brt. D. II. 485.

Záparka = *smažená krupice*. Han. Brt. D. II. 485. — Z. *prádlá*. Prádlo z odpěru vymáchané polévá se vřelou vodou, v níž rozpustěna jest soda a mýdlo. NZ. I. 613.

Zápařkový. Z. šišky. Vz Šiška (3. dod.).

Záparový. Z. odvar, Aufgussabsud. Sterz. I. 273.

Zápasok, sku, m. = *zápasok*. Phld. 1894. 548.

Zápästky (Zvolen, Tekov), *zápeske* (zápeštničky, Novohrad). NZ. III. 402.

Zapašerákovati si. Světz. 1894. 351. b.

Zapät = *zapiať, zapnouti*. Slov. Kal. S. 210. — Z., vz Zapať. Z. za ním vošly (hned za ním). Phld. 1896. 601.

Zapatchati = *klopýttnouti*. N. Město. Brt. D. II. 361.

Zapatrošiti = *pohodit* dakde, uschovat tak, že vec nemožno najst. Myjava. Phld. 1895. 447.

Zapavúčiť. Ciernym vláknom im nebo (nebe) z-čil (zastřel). Phld. 1896. 619.

Zapážka, y, f = *keson*. Sterz. I. 585. b.

Zapečetiti. Ze by to chtěl svou duší z. Arch. XIII. 297.

Zapékati, vz Zapieć (násł.).

Zapeřený = *zazobaný, majetný*. Slov. Zátur.

Zápeske, vz Zápästky (3. dod.).

Zapestriti se. Děti z-ly se mezi mládeží. Světz. 1895. 320. a. Na vsi komedianti se z-li. Ib. 482. a.

Zapieć co. Fajočku z. = *zapáliti*. Phld. 1893. 21.

Zapijení = večere dávaná, když se poslední obilí požalo. U Brloha. Čes. I. V. 329.

Zapíkati si co = *zamluviti*. Zapíkal som si strych žita. Dšk. Jihé. I. 21.

Zapinadlo (na mor. Slov.), *zardžka* (laš.) = železná klika, kterou se dává pluhu směr. Brt. D. II. 447.

Zápisník, a, m. = *zapisovatel*. Byl cechovním z-kem. Phld. XII. 473. Aby mu na groše platili, jako jiná města svým z-kóm čini. Půh. V. 234.

Zápisný = *zastavený*. Z. zboží, summa. Arch. XV. 329., 342.

Zapíti. (Mnozí v neděli) více se zapíjejí nežli v jiné dni. GR. Nov. 36.

Zapíti, zapnu, zapla a zapli m. zapali. Vz Gb. H. ml. I. 125.

Zaplahotit sa plachtou (zabaliti se). Slov. Sbor. slov. I. 48.

Zaplakati koho = umírajícímu pláčem smrt stížiti. Phld. 1894. 716. Cf. Zamodliti.

Zaplaňkovati místo. Čel. Pr. m. I. 470.

Zapľasnúť. (Milá) okénko zapľasla (zavřela). Phld. 1897. 3.

Záplata, merces, *mzda*. Přinesl z-tu, dle Bl. lépe: peníze. Z. je prý skutek, non materia, qua solvitur, sed ipsa solutio; a z. je prý vlastně flek, kus sukna etc. k plácení, zašívání. Bl. Gr. 328.

Záplatář. Čel. Pr. m. II. 564.

Zaplatiti. Vtedy e' (ti) to z-čí, keď sa z pekla vrací. Phld. XII. 559. — **komu čím**: obuškem. Slov. Nov. Pr. 591.

Záplavně. Jeho statek mezi loudavě pokojným ostatn'm životem selským z. se vyjímá. Světz. 1895. 320. c.

Zapľecif mašika = vraziti mu nůž za pleco místo do malé komory = nedokonale zabiti. Val. Brt. D. II. 421.

Zapľeščit zajíce = zabiti. Vz Zalepiti (3. dod.).

Zapletanec, nce, m., druh koláče. Phld. 1895. 588.

Zápletek vlasů. Phld. 1894. 673. Vlasy na z-čky česané. Vz Vlas (3. dod.). — Z. =

mrzutosť. Ten z. přezlý u těch osad k oklamání světa. Chč. S. 281.

Zapletený. Po ostatecích bude moc z-ných děvčat (dvojsmyslně). Tvarožná. Hledík.

Zaplněný, vz Újatý (3. dod.).

Zapliak. 195. oprav v: 194.

Zaplieskať čím. Veselo zaplieskal bičom (zapráskl). Phld. XII. 275.

Zapod. Z. boky sa vzali = za to místo na těle, které jest pod boky. Mikl. IV. 251.

Zapodievať sa s čím = zabývaťi. Ktorí sa floristikou zapodievajú. Phld. 1896. 528.

Zápodobno m. podobno. Vz Gb. Ruk. 567.

Zápodobný. Poněvadž se vám to zdá z-né (slušné). GR. Nov. 33.

Zapohnaný = zažalovaný. Z. základ. Půh. VI. 26.

Zapohnatí koho kam: k soudu. 1604. L. posil. I. 58., II. 6. (1566.).

Zápoj. Z. korun stromových ve výši. Ott. XI. 666. b.

Zápořé. U Bazalů měli z. s chystáním na svadbu = práci. Val. Brt. D. II. 421.

Zapoledne = doba od oběda do 4. nebo 5. hodiny. Policko. NZ. IV. 519.

Zapolovati si, vz Zápoliti 2. Phld. 1894. 488.

Zapomenouti. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 106. Zapomněl něco **za** dveřmi (říkají o tom, kdo vkročiv do jizby nepozdravil). Brušp. Hledíková.

Zapomentlivý. Dšk. Jihč. I. 48., List. fil. 1896. 160.

Zápona, vz Halže (3. dod.).

Záponový. Prsten brněného či z-vého díla. Wtr. Krj. I. 530. Prsten dílem z-vým (byla to as práce filigránská). Ib. 182.

Zápor. Nechválí mnichy (akkus.). Chč. S. 243. Nevází sobě nic přikázání božieho přestúpiti. Chč. m. s. III. 52. Genitiv záporu u sloves přechodných jest v Mně. Ev. seit. a víd. napořád. Záporný gt. na Haně a na Boskovsku je posud dosti pravidelný. Čím blíže k českým hranicím, tím více tato vazba mizí. Brt. D. II. 286. — **Z.** Bol to letný z., v ktorom človek za dve minúty zmokne do nitky. Phld. 1895. 735. — **Z.** = jez. Slov. Kal. S. 210.

Zapotnaný. Z. kôň = zapoutaný, svázaný (na pastvě). Phld. XII. 674.

Zapotrošif = *zašantročiti*. Kal. S. 210.

Zapověděný den = kdy nikdo neměl krve poustěti. 1440. Mus. fil. 1896. 267. — **Z.** jablko (kmínové). Nár. list. 1896. č. 299. Příl. — **Z.** = *poručený, uložený*. Kdyby pokoj jemu z-ný porušil. 1469. Čel. Pr. m. II. 20.

Zapověděti s inft. A já z-dám vám nésti ani míška ani ... Ev. víd. 128. Luc. 10. 4. — **aby — ne.** Z-děl, aby lesy mýceny nebyly. Arch. XIII. 344. — **Z.** = *zamluviti si co*. Zapovězte je (švestky) lejos u něho, aby jich jiným neprodal. Kat. z Zer. I. 90.

Záповědný = *zapověděný*. Mají ručnice z-dní. Arch. XII. 306.

Zapovidka = *připověď*. Oni z-ku tajnú mezi sebou jsou učinili. 1674. L. posil. I. 70.

Zapovrhnutí. Právo a řád z-bl. Arch. XV. 115.

Zapozdilý. Poutník v poli z-lý. Lerm. II. 43.

Záprah. Nerovný zaprah krivo ide. Phld. 1893. 567.

Zapráhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54., 107., 108.

Zaprakticeirovati. Ukradené lžíce v Prostějově z-val. Tov. kn. 109.

Zaprášiti co komu: soudci oči (uplatiti ho). Bl. Gr. 309.

Zaprataný. Stolsk medicinami z-ný. Phld. 1895. 207. Chyža z-ná nabytkom. Ib. 1896. 78. Cf. Zapratať.

Zapřavit co kam: toporo do sekery. Val. Brt. D. II. 421.

Zápražen, žně, f. = *zápraží*. N. Město na Mor. Čes. I. V. 178.

Zápraží, vz Násep (3. dod.).

Zapražiti koho = dopáliti. Phld. 1894. 373.

Zapřetiti (*zapřietiti*) = hrozbami odstraniti, hroze zakázati komu, ohroziti koho. Cf. Mus. 1895. 497., 498. Y zapřiety gym gezyff a rzka. Ev. Mat. 9. 30. (ruk. v Ústřední knihovně XVII. A. 4. str. 136. a.). Cf. Gb. Ruk. 568., Mus. 1895. 310., 1896. 280.

Zapříčinitel, e, m., Verursacher, m. Phld. 1893. 102.

Zapříčiniti co = *způsobiti*, dle Phld. germ., lépe: *robit*; z něčeho pojít, povstat; mať čo z čeho narobit a p. Phld. XII. 373.

Zapřietiti v Rkk. Cf. Mus. 1896. 280., předcház. Zapřetiti.

Zapřiti. Zapřel se **za** jeho ramena (lékař). 1440. Mus. fil. 1896. 450. Zapřel jednu nohu do čelisti. Kld. II. 38.

Zapřlíř sa = *zapýřil sa*. Phld. 1896. 721.

Zaprositi koho oč. Lerm. II. 90.

Záprseň, vz Násep (3. dod.).

Záprtek. O pŕv. cf. Gb. H. ml. I. 33. Z. = *malé vejce*, které slepice snesla, když byla před tím snesla vejce příliš veliké, obvyčejně o dvou žloutcích. Chodsky. Vz Čes. I. VI. 184. — **Z.** = *pasák* atd. Cf. Vek. Val. I. 163.

Zapřtiti. Aby se vejce nezapřtila (nezasmradla). 1440. Mus. 1896. 269.

Zapryskyřiti co = *pryskyřici pokryti*, beharzen. Sterz. I. 423. b.

Zapryščený. Z. oči = *zanícené*. Slov. Mtc. XVIII. 212.

Zapučiti. Vlak vás z-čf. Phld. 1893. 157.

Zápůjení. Z. doba (knihy). Krok 1893. 389.

Zapustiti. (Při lovu) psy na lesích na zvěř z. Arch. XIII. 241.

Zapustlosť. Z. domu = *zpusťlosť*. Phld. 1893. 506.

Zápustok = *zápusťek*. Z. = *prídarek k stodole*. Phld. 1893. 371.

Zaputnaf. (V těch myšlénkách) sa nábožnosť jeho (pobožnosť) zaputnáva. Phld. 1896. 132.

Zarábaný = *přetkávaný*. Zástěra barevnou bavlnou z-ná. Sbor. slov. I. 45.

Zařadovač, e, m. Z. (čítadlo) elektrických článků. KP. VIII. 469.

Zarakařiti si = *drobet raky chytati*. Phld. 1893. 609.

Zarakviti = *do rakve položiti, zavřiti*. Slow. Lil. Ven. 98.

Zaraziti. Vz Přitloukati (3. dod.). Z-lo ho na jednu stranu, na jazyk (byl raněn mrtvicí).

Brušp. Hledíková. Musí z domu **po** robote sa **zarážat**. Phld. 1896. 214. (Smrť) **zarazila** jím (polenom **po** hlave tancujícího družbu). Ib. 1894. 258.

Zaražený = *mrtící raněný*. Brušp. Hledíková.

Zarážka, cf. Zapinadlo (3. dod.). — **Z.** cf. Lišta (3. dod.).

Zarděnice, erythrina. Vz Ott. VIII. 736. b.

Zardousilost, i, f. Am. Orb. 70.

Záře. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -a. 27.

Zarebentiti = *zabrebentiti*. Několik nesrozumitelných slov **naň** z-til. Kld. IV. 247.

Zarehonit se = *zarechtati, zasmáti se*. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. příl.

Zarežati. Když kovář koně (koni kopyto) neopatrně **zarežal**. Hrs. Nách. I. 503.

Záři. Čeho z. neuvaří, toho říjen neusmaží. Duf. 245.

Zařikačka. Z-ky bouřek a zlého povětrí. Val. Vz Vck. Val. I. 150.

Zařikadlo. Cf. Mtc. 1895. 156., Zbrt. Pov. 57., 60. Strčes. z. bolesti zubní. Vz NZ. III. 444.

Zařit se = *zahřáti se*. V Chromci na Mor. Vz List. fil. 1894. 76.

Zárječ, e, f., míst. jm. v Trenčan. Phld. 1894. 61.

Zárobek. Když se ztráty bojiš, z-bku ne-
utaj. Phld. 1895. 188.

Zarobenie, n. = *zakliatie; začarovanie*. Phld. 1895. Vz Zarobiti (i násl.).

Zarobený = *zakletý, začarovaný*. Phld. 1895. 29.

Zarobiti = *začarovati*. Z. dítě v životě materském. Ešte do dnešného dňa sú vo zvyku isté čarodějné manipulace, ktorými sa domnie-
vajú **zarábat** deti v materinskom živote buď
len na istý počet rokov, alebo navždy. Phld. XIII. 521.

Zárodkosloví, n. Ztk. 60. (3. vyd.).

Zarondit co kde. Tu směnku z-dil na
úradě = nechal z neopatrnosti tam, nevzal jí
s sebou. Brt. D. II. 421.

Zaroniti co kam. Ty's lásku v duši moji
z-la. Kolc. 29.

Zárost, u, m. Z-sty ve dřevě. V prkně
z prostředka kmene ode dřevě řezaném bý-
vají léta na plocho, jež se pak, na př. v po-
dlaze, odštěpují. Val. Brt. D. II. 421.

Zarošany, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 74.

Zaroubiti silnici = *zatarasiti*. Arch. XV. 79.

Zárovencový pás, Parallelogramm, n. Am.
Orb. 72. Vz násl.

Zárovne, vence, m., Parallelogramm, n.
Am. Orb. 73., 92. Vz Rovnoběžník.

Zárovní. Z. kruh, Parallelkreis, m. Am.
Orb. 82.

Zárožník. Z-ky = *dosky* v rozích zastři-
hované na způsob schodků. Brt. D. II. 434.

Zarubití, vz Zaroubiti.

Zaručiti. Voka (na ptáky) do hrsti z-čil.
XVIII. stol. NZ. III. 523.

Zárukávi, také *podpažník*, ochranná zbroj.
Wtr. Krj. I. 604.

Zaružina (laš.), *žaruž*, *žaružek*, *žaruč*
(han.), *močárník* (uh.), *močarinka*, *maslenka*,

rupník (laš.), *ranunculus*, *pryskyřník*, rostl.
Brt. D. II. 506., Hledíková.

Záružlie = *blatouch*. Slov. Kal. S. 211.

Zárybničná Lhota v již. Čech. NZ. IV. 244.

Zaryje, lesní strán na Frýdecku. Věst. op.
1894. 20.

Zaryšený. Stanula jsouc všecka z-ná (urř-
cená). Wtr. St. Pr. 218.

Zarzavé, ého, n. = *přítok* potoka Bystřého
na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zasalašiti sa = *zdomácněti*. Když raz do-
brá nálada z-ší sa. Phld. 1895. 428.

Zascenní (za scenou). Z. hudba. Nár. list.
1896. č. 9.

Zasedací sedlo. Arch. XIII. 502.

Zásedci, šho, m. = *kdo za stůl zasedl*.
Vykl. Svat. 88.

Zasednouti co. Dnes páni zemský soud
zasedli. Arch. XI. 26. Z. ptáka. Us.

Zasejk = *zase*. Na Zďár. Brt. D. II. 260.
U Kruml. NZ. IV. 300.

Zasék = *zase*. Na Zďársku. Brt. D. II. 260.

Zasekerený = *terdohlavý*. Slov. Kal. S. 211.

Zaseknouti (se) = *zaraziti se*. Ta se
z-kla. Phld. XII. 291. Rozhovor zaseknul. Ib.
1895. 643.

Zásep, vz Násep (3. dod.).

Zasik = *zase*. U Brna a Tišn. Brt. D. II.
177., 198. Dež šle z. spátkem. Ib. 178.

Zasiplati = *zasipěti*. Kld. III. 77.

Zaskalice, statek v Orav. Phld. XII. 341.

Zaskočit. Z-lo ně (mně) **pod** mostek (když
vlítne kousek jídla do průdušnice). Val. Brt.
D. II. 422. Z. si s nevěstou (zataněti si).
Phld. 1896. 114.

Záskočnost. Nár. list. 1896. č. 8. 1.

Zaslabnouti. Prehnú jako olšovi klíni,
když z-bnou. Chč. S. 70.

Zaslepenec, nce, m. Toto slovo se Bl. ne-
líbilo, je prý to verbum ineptum. Bl. Gr. 322.

Zaslepovač, e, m., Blender, m., Sterz. I.
516. a.

Zaslintošený, vz Brzdžiti sa (3. dod.).

Záslona. Slovo toto bylo Blahoslavovi ob-
soletum. Bl. Gr. 327.

Záslonový. Z. krádle. Líz.

Zasloužilý = *zasloužený*. Z. pokuta. XV.
stol. Čel. Pr. m. I. 251.

Zasmažiti komu = *zatopiti*. Phld. 1894.
373.

Zasmeknouti, *zasmekati*. Z-knul mu pro-
vaz **na** krk. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp.
feuill.

Zásměť, i, f. = *sněť v obilí*. Záp. Mor.
Brt. D. II. 422.

Zasmetaněný = *smetanou pokropený* a
p. Čes. I. V. 37.

Zasmrádnouti. Zasmrádla zem Mohame-
dem. Hude. 60.

Zasmužil, a, m., býv. ryb. u Poděbr. NZ.
IV. 100.

Zasmušilec, lce, m. = *bařinář tlustorohý*,
brouk. Vz Klim. 134.

Zasmyčiti koho kam = *zasmýkati, za-
táhnouti*. De šerhovně ho z-čil. 1724. Pras.
Řem. 47.

Zásnova, y, f., u tkadl., Anschweif, m.
Sterz. I. 204.

Zásnubní kvas. Černý Zejl. 20.

Zásobný = *zásobený*. Víte, kterak jsú na statku z-bní. 1459. Arch. XIV. 97.

Zasotěný = *vystřčený*. Domec zasotěný z radu dedinských domkov. Phld. 1894. 161.

Zaspatí jak. Hned tu na veky zaspíš (hned jsi synem smrti). Phld. 1894. 314. — **co.** Zaspíš súdný deň (kdo dlouho spí). Mor. NZ. V. 544.

Záspě = záspje. Vz Záspja (3. dod.).

Zaspivřed, u, m. = *myšl úsko, křes*, hieracium pilosella, rostl. Brt. D. II. 503.

Záspja, pl. záspje (záspě) = *sněhoré záveje*. Záp. Mor. Brt. D. II. 422.

Zastárkovati si = stárkem býti. Vz Stárrek, Stárka. Nár. list. 1896. č. 12. feuil.

Zástavník svatební = kdo nese zástavu, prapor. Gemer. Phld. 1895. 577.

Zastavovačka, y, f. = baba, která zastavuje svatebčany, aby něco dostala. Čes. I. V. 182.

Zástěnek, nku, m., vz Násep (3. dod.).

Zástěra. O z-rách (fěrtoších, kasankách, pásmicích, pásmičkách) v XVI. stol. vz v Wtr. Krj. I. 504. Popis zástěry vz v Brt. D. II. 464. Z. má na Slov. v rozličných krajinách rozličná jména: *fertucha, fertuška, fiertaška, fartuch, šurc, chusta, futa, futka, fujenka*. Vz Sbor. slov. I. 45., 44. Z. na Slovensku jest sprostší druh zástěry do roboty. Z. biela, tmavá, čierna a kdy se která nosí, o tom vz Sbor. slov. I. 44. Z. na hlavu = pokrývka. Slez. Věst. op. 1894. 8. Cf. Šatka (3. dod.).

Zástěrkář = nadávka měšťanům (že nosili modré zástěry). NZ. III. 512.

Zastiňovati m. staršího zasténovati ze stíniti. Gb. H. ml. I. 193.

Zastižení. Takové z. slova v písmě mož ve mnohých místech býti. Chč. Mik. 442.

Zastoknouti = *zastrčiti*. Zastoknul (kýtůčku) za stužku klobúka. Phld. 1893. 75.

Zastoknutý = *zastrčený*. Kýtůčka z-ta na jej hrudi. Phld. 1896. 203. Cf. předcház.

Zástolí. Vystal ze z. 1589. Kutn. šk. 44.

Zastřešení, n. = zaeptání stříži. Let. 668. (Gb. H. ml. I. 325.).

Zastřešník, u, m. = *zastřižený došek* spodního nejmenšího šáru. Brt. D. II. 433.

Zastřežek, žku, m. Vz Zastřešník (3. dod.).

Zastrkadlo, a, n. = *držátko na péra oceiovd*. Val. Brt. D. II. 422.

Zastrojený = *upiatý; stranník*. Phld. XII. 667.

Zastrojiti s inft. Zastrájal sa spálit dedinu (strojil, pripravoval se). Phld. XII. 354.

Zastydět se čeho v Rkk. Vz Mus. 1896. 265.

Zásudek, dku, m., vz Návěta (zde).

Zásudif = *zakliti*. Mor. Hledík.

Zásuvný. Z. okenice, J. Prousek, okno. Sterz. II. 790.

Zásvatbí = *starosvata?* Nevěsta, z. a družka. Vykl. Svat. 67.

Za své vziti. Vz Svůj (3. dod.).

Zásvětný. Z. řeky. Mus. 1895. 216.

Zasyknouti = *zasyčeti*. — **odkud.** Z jeho úst zasyklo ošklivé slovo. Světz. 1894. 598. — **jak.** Zasykla smíchem. Rais. Rod. 20.

Zašatěný. Chodil lepší zašatěný. Phld. 1893. 81.

Zašcip, u, m. Má na něho z-py = s kopce. N. Město. Brt. D. II. 422.

Zaščuknouti, vz Začknouti, Zaščiknouti. Phld. 1894. 376.

Zašemotif = *zmateně, nesrozumitelně promluvit*. Slov. Zátur.

Zašerený = *zatarovaný*. V Gemer. Phld. 1893. 555.

Zašijek. K GR. přidej: Nov. 15.

Zašijkovati koho a poličkovati. Chč. S. 75.

Zašipěti = *zasyčeti*. Phld. XII. 481.

Zaškobrtati. Pes se jenom z-tal a bylo hned po něm. Kld. III. 19. Zaškobrtnut = klopýtnouti. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuil.

Zaškodnický. Z. radost. Phld. 1893. 387.

Zaškrátaný = *umouněný*. Z. kominár. Phld. 1895. 463.

Zaškreti = *suchem zakrnutí*. Len (vzešlý) zaškrel. Phld. 1893. 154.

Zaškúliti. Len kedytedy zaškúlil, keď... Phld. XII. 546. Z-lil akosi na súseďku (zasilhal, po straně na ni se podíval). Phld. 1896. 570.

Zaškvařiti. Čím věc (více) z-li (nezbedností učinili), tím milejší byli. Laš. Brt. D. II. 422.

Záškvary, pl., f. = *paskudy, nezbednosti*. Z. vyváděti. Laš. Brt. D. II. 422.

Zášleh, u, m. Z. té kultury mísí se do kultury... NZ. III. 75.

Zašlý čím. Dluhy z. a obtížený. XV. stol. Čel. Pr m. II. 79.

Zašomrati = *zabručeti*. Medvěd z-mral. Phld. 1895. 5.

Zašpindifikovati si po právníku (chytře pojednati?). Nár. list. 1896. č. 105. feuil.

Zášf. Z. je velký netvor. Boušk. 77.

Zaštěpif. Na Golgote svojou krvou z-pil ľudstvo. Phld. 1896. 711.

Zaštěrchati = *zatřepati*. Potom zaštěrchají pokladnici. Duf. 122.

Zášti. Cf. Gb. H. ml. I. 512.

Zaštípený. To je člověk hadím ocasem z-ný. Vek. Val. I. 108.

Zaštítiti koho, beschirmen. Phld. 1893. 380.

Zaštolaf. Z-blal prstom do fajky (zaštoual). Slov. Phld. 1896. 652., 595. Cf. Zašubati (3. dod.).

Zaštrngati = *zařinčeti*. Z-gal šabličkou. Phld. XII. 402.

Zašuděný. Označil nám, kade domnělý, zo surových tehál stavěný múr rovnobežne z-ný bežal. Rd. Sl. III. 28.

Zášust, u, m. = *lavina*. (S hory) valí sa veľký z. snáhu. Phld. 1895. 488.

Zašvirinkati. Vrabec z-kal. Šml. VII. 178.

Zátaha, y, f. = *opletačka*. To bylo z-hy! Přerov. Brt. D. II. 422.

Zátajiti co na koho. 1558. Mtc. 1893. 338.

Zatanouti. A pri tom smyslou zatanú jej všetky tie nadšené slová. Phld. 1896. 3.

Zatarastiti co kam = *založiti*, že potom nesnadno naléztí. Záp. Mor. V Brněn. zatarazit. Brt. D. II. 422.

Zatáratí = *zablouditi*. Raz z-ral až sem. Phld. XII. 662. — **kde**. Z-ral na cestách. Phld. 1894. 131.

Zataražditi, vz Zatarastiti (3. dod.).
Zataviti co: rouru. Vstuk. III. 254.
Záteč předpokládá ‚zatéci‘. Mus. 1896. 383.
Zátěmení, n. Lysina široká až do z. Světz. 1894. 427. a.
Zatěračka, Gargelsäge, f. Sterz. I. 1004.
Zátěrky = čír, válece (3. dod.).
Zátěsek, sku, m. = zátínek, vrub na kole vytesaný. Mor. Slov. Brt. D. II. 422.
Zátí. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 40., 73. O tvarrech cf. ib. 100.
Zatieniti co = zastíniti. Phld. 1895. 217.
Zatimnost, i, f., Provisorium, n. Ptrl. 19.
Zátínek, nku, m., vz Zátěsek (3. dod.).
Zátíší také = záchod, Abort. Us.
Zatkav(k)a, y, f., Abschlagschaufel, f. Sterz. I. 55.
Zátkovitý. Z. hmota. Vstuk. II. 503.
Zátkovník, u, m., Korkzieher, m. Jeř.
Zátkový. Z. okno, Austrageloch, n., v horn. Sterz. I. 365.
Zatkyně. Pohoni ho z-ní. Půh. VI. 15.
Zatkypeně = zadržpeně. Dšk. Jihě. I. 40.
Zatloukati. Mlatec z-ká. Vz Přtloukati (3. dod.).
Zatmění slunce a měsíce na Slov. Vz Čes. I. V. 325.
Zatměti kde. V tom lese z-li (noc na ně přikvačila). Vek. Poh. 80. — **se komu kde**. Byl bit, až se mu v očích zatmělo. Nov. Př. 591.
Zátoč, e, f. Z. větru (točení se). Vstuk. III. 493., Nár. list. 1894. č. 309.
Zátočka, y, f. Z. vlasů na hlavě. Duf. 7.
Zátoka = louka, okolo které voda se otáčí. N. Město. Brt. D. II. 422. — **Z-ky** = místo při potoku v H. Lhotě na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.
Záton, u, m., vz Zátoň (3. dod.).
Zátoň, záton, zátoňa = mělina, plitké místo na vodě, námel, mlín, čo býva za toňou (za hlbočinou). Phld. 1892. 624.
Zátóp. V zátopy = v době denní, kdy se v jizbách počíná topiti. Val. Brt. D. II. 422., Vek. Val. I. 49., Vek. Poh. 134.
Zatopený. Jak křísí na Slov. z-ného (utopeného). Vz Phld. XII. 38.
Zátopný. Z. bráze (na ochranu půdy před zátopou). Vz Ott. XI. 765.
Zatracený. Eufem.: utrácený, ztrápený, ztráčený, ztrachmanej, ztrakařem, ať jsem tráčen a p. Čern. Př. 43., Dšk., Tké.
Zatrachmanej m. ztracenej. Dšk. Jihě. I. 42.
Zatrakařem, vz předcház. Zatracený.
Zatrantočiti se = zatoulati se. Kotk. 73.
Zatratiti. Čím tato studnice muož ztracena býti (ucpána a p.). GR. Nov. 115. 21.
Zatřepati. Čím z-peš polivku (jakou mouku do ní zavaříš)? Brt. D. II. 485. Vz Zátrépká (3. dod.).
Zatřhnouti. Aby víc žádné šlechetné paní nezatřhali (nepokoušeli a p.). GR. Nov. 79. 7.
Zatřisniti co: žaludek = zanečistiti. Záp. Mor. Brt. D. II. 422.
Zátvor = malé prkno, jímž brt zavírali. Dml. List. 27. Z. 1591. Mtc. 1896. 131.
Zátvora = klausura. Prestál dva měsíce ve z-re. Phld. 1893. 578.

Zatvrdilý = zarputilý. Zůstaly mi z-lé ostatky v hlavě. Šf. (Mus. 1895. 75.).
Zatýčiti vinohrad = postaviti znamení, že se do něho nesmí. Cf. Háječka. Brt. D. II. 440.
Zaujímavý. Z. charakter, Phld. 1892. 602., reč. Ib. 1895. 3.
Záuška, náuska, náušnice, naušník = sítko, která objímala vlasy při uších po obou stranách tváří. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 390.
Záušnice = kulaté kytky hedvábné na hlavení.
Zaútočiti si nač. (Naň) prvý z-čí. Vrch. Rol. XXIII. — XXIX. 161.
Závada, y, f., obec v Tekov. Phld. 1892. 341.
Zaváděná, é, f. Hra na z-nou. Tké.
Zavadník, u, m. = tajníčka (rostl.). Slov. Kal. S. 211.
Zavádzať, zaviesť sa = robiť dačo o prekot (pracovať, jest), pospíchať, náhlit sa (v ceste). Nezavádzaj sa tak, nestaeime za tebou. Zavedť sa, aby sme boli už raz hotovi. S obedom sa zavediem = rychle to odbavím. Myjava. Phld. 1895. 445. — **si**. Zavádzat si = rozkazovať si stvoro na päteru, mnoho si porúčať. Myjava. Phld. 1895. 445.
Závaľa = mračno po západe slunce. Laš. Brt. D. II. 423.
Závaľený = zavalitý, telnatý. Brt. D. II. 423. — **Z. krk** = otekly. Ib. 491.
Zavalina = vrstva kamení atd. něco zavalující, ku př. vchod do jeskyně. Mtc. 1895. 27.
Zavaliště v dolech = místo, kde uhlí již vybráno jest. Mtc. 1895. 315.
Zavalítec. Rais. Rod. 5.
Zavaliti. Zavalovat = přeložený kraj přisívati po ruby. Val. Brt. D. II. 423.
Závalka, y, f. Spojení dílců této šatky nestalo se pomocí nijakých patrných obrub anebo závalek. NZ. VI. 83.
Závar. Chmelný z. = pivo. Kalc. 40.
Zavázaně. To z. pánu Bohu posvětití. Dle Bl. neobyčejně a nevlastně místo: s závazkem, učinivše závazek. Bl. Gr. 172.
Zavázati jak. Kto dobře zaviaže, dobře i rozvíaže. Phld. 1893. 700.
Zavázeti. Aby to jiným nezavázelo. Exc.
Závázka, y, f. = závazek. Slov. Kal. S. 211.
Zavazovací. Z. střevíc. Wtr. Krj. I. 546.
Závaží = vážka, část krosna. Liptov. Phld. 1894. 85.
Závažník, u, m. Gegengewichtswagen (v dolech). Vz Ott. XI. 602. a.
Za vdana. Šivaly i za vdana (i když se vdaly). Ml. Bolesl. NZ. IV. 305.
Závdanek = závdarek. 1625. Pras. Řem. 39. A závdanek kuon při sobě zuostavil. Půh. VI. 150.
Zavdaný = podnapilý. N. Město. Brt. D. II. 423.
Zavdati = závdarek dáti. Abychom jim (žoldnérům) zavdali. Arch. XV. 83.
Zavděk. Dle Bl. Gr. 172. lépe: vděčné.
Závějky. Sprašoval si závějky tabáku a vesty. Světz. 1893. 422. b.
Zavelebiti co = pochráliti. Světz. 1895. 543.

Závěr. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Zavěrné, zajisté, pravím vám. Ev. víd. 67. Joh. 5. 25. a j.

Závěrový, Block-. Z. okno, Blockfenster, skříň, -kasten, vedení, -leitung, čára, -linie, stanovisko n. strážník, -posten, řada, -satz, trať, -strecke, uzavření, -verschluss, strážník, -posten, -wächter. Ptrl. 9. Z. kámen. KP. VIII. 426.

Zavétkovati = *vétkou opatřiti*. Vz Vétka (3. dod.). Heršpice, Rous.

Zavětřiti. Za Šml. polož: I. 86.

Zavíanky, pl., m. = *drobničky, matenky, otěpky, mětyňky, mňaténky, mrvénky* = otěpky pomrvené slámy (cuchanky). Brt. D. II. 438.

Záviděti komu z čeho. Závidieco jemu z toho, že... Chč. m. s. III. 77.

Zaviesť sa = *robiť dačo o prekot*. Vz Zavádzat sa (3. dod.).

Zaviehřiti. Bůh ví, kam z-chří se (zaletí, zaběhne). Kolc. 112.

Zavíjané, ého, n. = jídla na nápoj davaná svatebčanům po čepení nevěsty. Slov. Čes. I. V. 256.

Zavíječ. Z-či (moli), pyrolididae. Ott. VIII. 654.

Zavíječky, pl., f. = *čepení nevěsty*. Na Blatecku. Vykl. Svat. 106. Cf. Očepky.

Zavíjení. Z. hlavy v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 377.

Závina, al. vina. GR. Nov. 38.

Závinek, nku, m. = *šňůrka*, kterou se šátek na hlavě stahuje. Sbor. slov. I. 47.

Zavinovačka, y, f. = *peřinka*, do které děti zavíjejí. NZ. II. 614.

Zavinování. Slavnost z. po svatbě. Vz Vykl. Svat. 120.

Zavílovělý. Z. okraj otvoru (rány). Vz Hlav. 3.

Zavírač elektr. proudu. KP. VIII. 270.

Závírka, y, f. Řečňovali spolu na z-ce, když nevěsta ženicha ke dveřím vyprovodí. Vých. Mor. Brt. D. II. 423.

Závist. Strč. skloň. Vz Gb. Km. -i. 41.

Závisti, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Závistivý. Z-ví vypovídají se z Nepřejovala přes Sobín do Obecnice. NZ. II. 229.

Závistník, les na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20.

Zavítí hlavy ženské. Vz Wtr. Krj. seš. II. 48., 79. Z. nevěsty na Slov. Vz Phld. 1896. 115.

Závítka (slov., val.), *dopuščalka* nebo *dopustilka, zmrhalka, zmrhalica* (han., dol., záp. Mor.), *přespánka* (uh.). Brt. D. II. 461.

Závítkový. Z. hodiny. Vz Ott. XI. 833. b.

Závítnicový. Z. hadice. KP. VIII. 371.

Zavitý. Z. nevěsta = *očependá*. Us. Z. rok, peremtorisch. Půh. V. 48. Z. soud. 1469. Čel. Pr. m. II. 17.

Zavivatovati komu = *vivat křičeti*. NZ. IV. 507.

Závlačka. Z. u chomoutu. Brt. D. II. 451.

Zavlálý. Z. pod z-lých sukní zahledl jsem nožku. Světz. 1894. 339. b.

Zavodák. Z-ci = obyvatelé osad na pravém břehu Jizery (Dalovic, Bukovna, Čejtice v Boleslavsku). NZ. VI. 61.

Závodějí stavební, Bauführer, m. Ptrl. 8.

Zavoditi dítě vodívkou = *zaoditi, k chůvě přivázati*. Duf. 20.

Závoj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. O z-jích v XVI. stol. cf. Wtr. Krj. I. 377.

Zavolání ve smyslu *porolání*, Beruf, ne-schvaluje Bl. Gr. 187.

Závoz, a, m., hora v Gemer. Phld. XII. 341.

Závozník. Nár. list. 1894. č. 324. — Z., u, m. = *svoreň v rozvoře*. Brt. D. II. 444.

Závrať. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. Ho-jení jí, vz Phld. XII. 568., Mtc. 1894. 106.

Zavrátiť toho = *přesvědčiti*. Phld. XII. 655. Mat ju z-la. Ib. 200.

Závratnictvie, n. = stav člověka, který závrať mívá. Phld. 1896. 626.

Zavražditi se k někomu t. j. asi = *po-čítí nepřátelství proti někomu*. Seyk. Ruk. 89.

Zavřenoplodý. Z. lišejník. Vz Ott. VIII. 604.

Zavřený kabát = *bez puntu*. Wtr. Krj. I. 435. Do z-né huby ani komár nevletí. Nár. list. 1897. č. 32. feuell. — Z. = *zavržený* (ř = rz). Bl. Gr. 281. (Gb. H. ml. I. 349.).

Zavřetí. Při tom kostele byl v témž z. a klášteře jiný kostel. Pref. 1894. 518.

Zavrhnouti. Kterážto (rukou) se bieše zavrhl (zakryl). AlxV. 1691. Rukou levou sem se zavrhl, že mi nic neublížil (ústa zakryl, aby mi klackem zubů nevyrazil). Borb. 121.

Zavreh stolom = *u vrchu stolu, na předním místě*. Slov. Kal. S. 212.

Zavřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Nebe od deště zavíratí (nedati pršetí). XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Zavřítý = *ježž zavřítí lze*. Z. dvůr. Val. Brt. D. II. 423. Z. kožich (který se po straně zavíral). Wtr. Krj. I. 349.

Zavřítý = *který jest zavřen*. Z. dvůr. Val. Brt. D. II. 423.

Završiti = *skončiti*. Z. řeč. Phld. 1893. 100.

Zavrznuf co komu: prsty (přiskřípnouti). Phld. 1893. 139.

Zavrznutý. Tam trčely z-té nohy odsú-zencův (v kládě). Phld. 1895. 786.

Zavyčísti si. (To když viděla), tuze si zavyčítala (výčitky činíc si ulehčovala). Světz. 1893. 367., 1896. 135.

Zavyti s kým. Aby zavýjal s divými zvířmi. Phld. XII. 665.

Zazavrátničiti si. Z-li si ceruzkou ‚ab-solutus‘ = *zaznamenali*? Phld. 1895. 77.

Zazdátí se komu = *zalíbiti se*. Baň. By-strica sa mu zazdála. Phld. 1894. 592.

Záznamce, e, m. Z. něčeho = *kdo něco zaznamenává*, Vermerker. Čes. I. VI. 283.

Zaznáváný = *neuznáváný*. Z. věda. Phld. 1895. 202.

Zázpínka na prosest u Krosna. Liptov. Phld. 1894. 85.

Zázračnictví, n. Vlč. Lit. 77.

Zázreň, é, f. = *zuřivě, hněvivě zazření, pohled*. Šlahá mu z oka z. Slov. Kal. S. 212.

Zazubadlil koně. Phld. 1895. 240.

Zazubiti. Šavle se z-la (dostala zuby). Lerm. II. 139.

Zázubok (-bčok) = *drévko, železko na fa-goši pre zavesenie šat*. Myjava. Phld. 1895. 446.

Zázvor = *chléb*. Ve švihácině. Brt. D. II. 520.

Zázvorkový. Z. jablko (vinné). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Zažehadélko, a, n. Nár. list 1894. č. 268. feuell.

Zažeti = *zapáliti*. Záhoří. Brt. D. II. 423.

Zažičiti. Nikdy som jej zle nezažičil (nepřál). Phld. XII. 285.

Zažirák, a, m. = *klišť*. Us. Tké.

Zážitok,tku, m. = *požitek*. Velký z. im robila hudba. Phld. 1894. 646.

Zažitý. Z. krmě někdy šp. m. záživná, k zažití snadná. Z. krmě = lejno. Bl. Gr. 820.

Zažmikati co kam (*do čeho*) = *zamíchat*. Phld. XII. 568.

Zažmurkat (tažkým viečkom (očním). Phld. 1895 739.

Zažžeci. Budu-li já s ní mluvit, v bolesti se zayzze (al. zazie = zažže). GR. Nov. 3.

Zažžení, incendium. 1418. List. fil. 1895. 215.

zb (sb) m. stb: zblo m. stblo. Gb. H. ml. I. 397.

Zbačný = *pěkný, svěcný*. Slov. Kal. S. 212.

Zbahněný = *zbahnělý, zbahnělý*. Ze opilý jsa měl hlavu z-nou. 1541. Ned. Zábran. 40.

Zbahněti. Arch. XV. 435.

Zbaliti m. zvaliti. U Zábř. Brt. D. II. 129.

Zbaňkati něco = *smyslit*. Jevíčko. Brt. D. II. 423.

Zbarvilý (krví). 1604. Zbrt. Tan. 214.

Zbavití. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 74., 21. — **od čeho**. Myslíli jsme zajisté vás ode všeho zlého domnění z., ale vy jste... Alx. Nách. k. XXXVI. „Zbav nás od zlého“ obhajuje Durich, že jest to forma loquendi antiquissima, universae Slavorum gentis ingenio cooptata in eundem prope modum sicut recte dicimus: zdržovati se zlého vel od zlého. Vz více v Dob. Dur. 202., 207. Námitky Dob. vz ib. 208. Ale ny zbav ote všeho zlého. 1414. Jag. Arch. XV. 527. Tato voda na varenie a umývanie zbaví (stačí). Phld. 1896. 135.

Zbázlivěti, furchtsam werden. Sterz. I. 825.

Zběčovně. Zalt. 18. Dle Bl. Gr. 325. non usitatum.

Zběh = *loupežník, tyran*. Byl jeden rytíř, veliký z. GR. Nov. 93. 26.

Zběhlíe, e, m. = *zběh*. 1775. Pras. Řem. 53.

Zběhlý. Muž světem zběhlý. Vrch. F. II. 21.

Zběliti co. Co Buh černým stvořil, djabel nezbělí. Slez. Ces. I. V. 417.

Zběr. Rytíři i z. všeliká (zástup). Štilf. 200.

Zbefáref = *státi se beřárem, zdivočeti*. Slov. Kal. S. 212.

Zběžský. Rota z-ská. Chč. S. 148.

Zbihat = *zdvíhati*. U Kunšt. a Tišn. Brt. D. II. 234., 186. Vz násl.

Zbihnót = *zdvihnouti*. U mor. Kruml. Vz Brt. D. II. 209. a předcház. Zbihat.

Zbík, a, m., obec v Požánsku. Vz Phld. XII. 555.

Zbílenec, nec, m. Pouť z-lenců, dealbatorum peregrinatio. Enns. 174. a.

Zbirov, dříve Zbiroh. Nyní tam řkají Zbirov, ale posud ve Zbiroze. Dr. Jedlička.

Zblaniti. Ztřeštění a zblanění byli. Kosmogr. 549. a.

Zblčeti. Tvář jej zblčala (se jí zapálila), oči sa sklopily. Phld. 1892. 587.

Zbliknout = *zahlednouti*. Jenom sem ho zblik. Zábř. Brt. D. II. 423.

Zblízky m. zblízka. Gb. H. ml. I. 123.

Zbližnovice, dříve Zbihněvice. Čern. Př. 33.

Zblíknouti. Zblíkla som v lícach (zapýřila se). Phld. 1896. 69. Tvář zblíkla radostou. Ib. 686.

Zblo. Cf. Gb. H. ml. I. 324., 397. Zbla by jim křížem nepřehnul. Zbrt. Pov. 19. —

Z. = *druh*. To je jemnějšího zbla. N. Město. Brt. D. II. 423.

Zblochan, glyceria, druh trávy. Vz Ott. X. 215.

Zblouditi. Zbluzovati. Ev. seit. 25. Joh. 15. 1.

Zbodlavý. Z. kráva = *trkará*. Iaš. Brt. D. II. 295.

Zboh, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 85.

Zbohatěti čím. Z-těv jeho knihami. Chč. S. 174.

Zbojácniti koho. Slád. Mak. 43.

Zbojníčiti = *zbojníkem býti*. Lerm. II. 151.

Zbonka, vz Masełnice (3. dod.).

Zbor = synagoga; ecclesia, chrám bratrský. Wtr. Živ. c. I. 44., Bl. Gr. 182., 183. Staří psávali sbor, my zbor, ačkoli neříkáme zebrání, ale sebrání. Bl. Gr. 277.

Zborek, rku, m. = *stéblo, lodyha*. Zábř. Brt. D. II. 423., 510.

Zborník, a, m. = čes. bratr (potupně). Bl. Gr. 183., Wtr. Živ. c. I. 51.

Zbouzeti = *dováděti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 423.

Zboží. Zboží (pl.) jejich zplundrována jsou. V. Kal. 84. a j.

Zbožně = *bohatě, hojně, plně, plnou měrou*. Ze se z. vzýváš (nazýváš) králem. Alx. BM. 211. (Krok 1893. 211.). Cf. Zbožný.

Zbožník, a, m. = *ctitel Boha*. Ztk. 115. (3. vyd.).

Zbožný. Bl. praví: Z. se už neužívá, bezbožný ano. Bl. Gr. 179. — **Z.** = *bohatý, mocný*. Ze i ten (had) se t'dy raduje, gdyž se plodem zbožen čuje. LM. Kap. 62.—63. (Krok 1893. 211.).

Zbraň v XVI. stol. ochranná, útočná, vz Wtr. Krj. I. 595., 607., sečná a bodací, mlátičí, střelná. Ib. 607., 620., 622.

Zbraňati. Ovce na zvoněčkoch tak zbraňaly. Vek. Val. I. 52.

Zbrániti. — **koho**. Prosíme, nás zbraň, nos tuere. 1418. List. fil. 1895. 212. — **se, koho čeho**. Zbraňoval jsem se toho. 1540. Mus. 1894. 398. — Hříechov jich zbraňoval. Chč. S. 118. (92.). — **s inft**. Aby jim jich (pastvisek) užívati zbraňovati měl. 1568. L. posl. I. 30. Zbraňovali se stěhovati z domu toho. Arch. XIII. 93. Obilí do měst na trhy voziti zbraňují. Tk. X. 187.

1. **Zbraslav**. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

2. **Zbraslav**. Do Z-vě a Ž-vi. Vz List. fil. 1895. 321. Do Z-vi. Pulk. (Fontes rerum bohemicarum. V. 323.).

Zbrčkovaf. Těfa dolu z-lo. Phld. 1896. 216.

Zbrchat se = *zbrchořit se, sebrati se, zotaciti se*. Už se **po** nemoci trochu zbrchál. Při pěkné pohodě možná že nekerá réž se zbrcholí (slov.). Brt. D. II. 423.

Zbrchořit se, vz Zbrchat se (3. dod.).

Zbráknuf, wegtliegen. Pastr. L. 88.

Zbrněti. Tváře jich zbrněly. Phřd. 1895. 357. — **kde**. Per ho, až v něm duše zbrně. NZ. III. 522.

Zbroceti v Rkk. Vz Mus. 1896. 258., 376., List. fil. 1896. 338.

Zbróda = *potok*, přes který vede cesta a kterým tedy dobytek musí se brodit. Mtc. 1894. 21.

Zbroj. Z. úplný (m.). Vrch. Rol. XVII. až XXII. 82. Zbroje (pl.) jim pobral. V. Kal. 299. a j. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 26.

Zbrojír, faciens armaturas. Čel. Pr. m. I. 84.

Zbrydíť sa = *zhnusiti se*. Slov. Zatur.

Zbučok, čka, m. = *mládenec*? Z. bez perčka. Phřd. 1897. 2.

Zbudnúť = *zbýti*. Slov. Kal. S. 212.

Zbudnutý = *zbylý*. Slov. Kal. S. 212.

Zbúhdarma. Dal mi políček z buoh a z darma. Arch. XIII. 329.

Zbujnělost. Z. mody. Wtr. Krj. I. 85.

Zbúřený. Z. matka. Vz Matka.

Zbuziti. Knížete toho zbuziv císařství... svět osvěcuje (principis illius disturbato imperio). 1418. List. fil. 1895. 434.

Zbýčít se. 1. Volek, jak se dluho nevyřeže, potom zbýčít se, t. j. dostane býčí podobu, hlavně velikou hlavu. Laš. Brt. D. II. 424. Cf. Zbýčeti. — 2. O kravách, když neostanou stelné a zdivočejí. Val. Ib.

Zbyhněv, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Zbyhoň v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.

Zbýlečko, a, n. Ručičky mělo jak z. (tenké). Mor. NZ. VI. 83. Cf. Zbylko.

Zbýti. Zbyde v. zbude. Gb. H. ml. I. 257.

Zbytí. Rukojmí za z. v učení (že učeník mistru neuteče). Mus. 1894. 496.

Zbytková, é, f., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zbytovat = *zjednati, opatřiti*. Jevičko. Brt. D. II. 424.

Zbývala, y, m. = kdo se rád zbývá. Jicko. Brt. D. II. 424. Cf. násl.

Zbývat sa = *přítí se*. Ale co sa budeš z., přecj to vim lepší než ty. Val. Brt. D. II. 424.

Zceniti co. Všecky svátosti zcenili. Chč. S. 270. — **co čím**. Ten lid jest zceněn bolestmi jeho. Chč. S. 286. Ty věci tak tvrdě sůzeny budú, jakož sů zceněny smrti a bolestmi Kristovými. Chč. S. 113.

Zcestovalý. Z. člověk. Wtr. Živ. c. I. 224.

Zcírkevní co. Nár. list. 1894. č. 230. feuil.

Zcizoložený. Z. slovo = zpotvořený. Šf. (Mtc. 1895. 298.).

Zcítiti. Co zkušeností získáš, zcítíš, zviš. Brab. 37.

Zcizitelnosť statku. Čel. Pr. m. I. 676., 677.

Zcuchaný. Z. brada. Vrch. Rol. I.—VI. 83.

Zeukernatěti. Nár. list. 1894. č. 223. 3., Vrch. Tryz. 244.

Zeukerniti co: škrob. Vstnk. III. 9.

zč mění se v **žč**: svažček m. svazček. Vz Gb. H. ml. I. 494.

Zčestělý. Z. Němec. Wtr. St. nov. 117.

Zčúti = *pocítiti*. zastr. Z. změněno v *ščúti* a dále ve *štiti* (Bav. 43. a ve *zcísti* dinumerrare změněním ve *žčísti* a dále v *štísti*). Vz Gb. H. ml. I. 494.

zd. V *zd* z *prisuto*: hrazditi v. hraditi, od tud ohrazďovati, hromážditi v. hromaditi, brouzdati a brodit. Vz Gb. H. ml. I. 496.

Zdahněti = *shořeti*. Krok 1895. 178.

Zdaleky m. zdaleka. Gb. H. ml. I. 123.

Zdáliti se m. vzdáliti se. — **čeho**: školní práce. 1521. Kutn. šk. 2.

Zdaraz m. Zderaz. Cf. Gb. H. ml. I. 286.

Zdasit = *zdesiti* (uh.). Brt. D. II. 424.

Zdáviti koně = *otlačiti*. Kuon mi zdáven, že nelze na něm jeti. Arch. XIV. 245.

Zdaždít = *popršet*. Slov. Kal. S. 213.

Zdě m. zde v Rkk. Vz List. fil. 1896. 339.

Zdědit co na kom = *získati*. Na tem moc nezdědí. Loštice. Brt. D. II. 424.

Zdefigurovatí co = *zohyzditi*. Slád. Žen. 25.

Zdechla, ata, vz Zdechle. Brt. D. II. 424.

Zdechlena, y, f. = převzdívka velkému bubnu. Oderte (udeřte) na z-nu. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuil.

Zdechlinář, e, m., catops, brouk. Z. černavý, c. nigricans, černohnědý, morio, černý, coracinus, dlouhý, longulus, mandelinkový, chrysomeloides, okrouhlostitý, Kirbyi, přibuzný, affinis, temný, umbrinus (tristis), tmavohný, picipes, velkoštitý, grandicollis. Vz Klim. 281.

Zdechlinný korník, brouk. Vz Klim. 160.

Zdejšinec, der Einheimische. Ml. Hüb. 449.

Zdělati. Poněvadž Petra zdělal jest rybáře. Chč. S. 10.

Zdena, y, f. Zvukem připodobněno k lat. Sidonia. Čern. Př. 27.

Zděnice = zeď z nepálených cihel. Brt. D. II. 433. Cf. Kamenice, Murovanice.

Zderad. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Zderatice, ves na Mor., v listinách Stěradice. Mtc. 1896. 122.

Zděřák, u, m. = veka ze zděrové (oděrové) mouky. Laš. Brt. D. II. 485.

Zděrec, rce, m. = *jemnější záboj konopný*, jidal se, chutnal jako potlučený mák. Han. Brt. D. II. 424. — **Z**. = *drť*. Phřd. 1893. 32.

Zděřka, y, f. = *zdírka*. Brt. D. II. 444.

Zdeslav. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Zdestillovatí co. Bráb. 159.

Zděšenec, nce, m. = *prostřelenec, milorník, zvonečky, hypericum perforatum*, rostl. Brt. D. II. 503. Z. pomáhá při leknutí. Žďar. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuil.

Zdiamantiti. Keď z-tí myslienočky do knih (básník). Phřd. 1896. 613.

Zdicí kámen lámati. Arch. XV. 120.

Zdíratí maso, zajíce, hanteln. Zlin. Brt. D. II. 424.

Zdířka (zděřka) = část oje před formánkem. Brt. D. II. 444. — **Z**. S obou stran krojidla hřidel přepásán jest z-kami. Ib. 448.

Železný pás, jímž snice k strmohlavci připevněny jsou. Ib. 451. — **Z.** = zákovka. Ib. 452.

Zdítí kam. K nim zdě Záboj. Ruk. Záb. 16. Dle Kroka 1898. 99. = zamířil.

Zdivený = *udivený*. Zří Roland zdiven. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 27.

Zdivoělly pohled. Vrch. Tryz. 64.

Zdivokaz, a, m. Nár. list. 1894. č. 303.

zďj, žďj změněno v žž a to v žď: hromazditi, hromazžu, hromazđu. Z. wit. Cf. Gb. H. ml. I. 400., Dšk. Jihč. I. 37.

zdl m. *zl* (*d* vsuto): kúzdlec m. kúzlec, kuzdelec m. kozelec. Podkrkon. Cf. Gb. H. ml. I. 409.

Zdlávený. Z. pod podnož. Phld. 1896. 698.

zdn m. *zn* (*d* vsuto): przdiniti z przniti, pazdnehty. Gb. H. ml. I. 408. Trýzdnit m. trýzniti. Dšk. Jihč. I. 16. — **Z zdn** odsuto *d*: prázný, jízny (jízdný), pozní etc. Gb. H. ml. I. 411.

zďň mění se v *žďň*: brážďní (bráždní) kňň. Doudl. Kts. 15. Prážďněji — prázdňěji. Št. Cf. Gb. H. ml. I. 495.

zďnj změněno v *žďň*: prázdiniti — prážďněn. Cf. Gb. H. ml. I. 400.

Zdnu = *zvnitř*. Slov. Kal. S. 213.

Zďobaný od něstovic, lépe: zďubaný. Krok 1894. 98.

Zdobenec, nce, m., gnorimus, brouk. Vz Klim. 407.

Zdobnice, *druh hrušek*. Arch. XV. 558.

Zdobník, a, m., poecilus, brouk. Z. lepý, p. lepidus, měďový, cupreus, modravý, coeruleus, modrolemy, Koyi, obroubený, marginalis, příbuzný, affinis, rozpoltěný, dimidiatus, tečkoadý, striatopunctatus, tečkováný, punctulatus. Klim. 32.—33.

Zdohodnot = *uhodnouti*. Brn. Brt. D. II. 424.

Zdochýnat. Vatra zdochýňa (haene); Id z. = spat; amirati. Phld. 1894. 59.

Zdojky, vz Mlezivo (3. dod.).

Zdoleti. Vz Porcia (3. dod.).

Zďofík, u, m., tantalum. Am. Orb. 57. V Nz.: tantal.

Zdostalosť, i, f. Z. lidu. Phld. 1895. 145.

Zdouti co čím. On křídly zdouvá oheň. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 47.

zdr m. *zr* (*d* prisuto): zdralý m. zralý. Laš. Brt. D. I. 116. Zdríti m. zříti, rozdrážit m. rozraziti. Vz Gb. H. ml. I. 408. Zdrovna m. zrovna. Dšk. Jihč. I. 15.

zďř m. *zř* (*d* prisuto): pozdríti m. pozříti. Dšk. Jihč. I. 15.

Zdraný na rozumu. Vrch. Tryz. 85.

Zdrap, u, m. Vily rozkrútily ho v tanci na márne z-py. Co vydělá (handrár), sú len handry, zdrapy. Phld. XII. 208., XIV. 291.

Zdrapa, y, f. = *útržek* (papíru atd.). Slov. Kal. S. 213.

Zdrasnit = *přemluriti, odraditi*. Z-snil ho, abě ke mně nechodil. Loštice. Brt. D. II. 424.

Zdrastiti = *pobouriti*. Takť se zdrastí a hned počnú o to rady zvolovati. Ché. S. 249.

Zdraví. Máme-li od čeho žiti a z., musíme a můžeme se vždy spokojiti. Exc. Ne mnoho z. svému prospěl pro mokřý korbel a pěknou skleničku. Borb. 133. Komu slouží z., červené

má tváře, silou jest muž pravý atd. Vz Bráb. Vrch. 19.

Zdravý. Cf. Gb. H. ml. I. 32. Je zdrav jako ryba v řece. Šml. VII. 61. — **nač.** Na nohy špatně zdravý. Kat. z Zer. I. 109. — **na čem.** (Ten lotr) není na jeho (své) osobě zdrav. Arch. XIV. 284.

Zdráždění. Z. smrkového pletiva pocházející od mladých mšic. Čl. Zrůd. 24.

Zďreka. Z-ky na kloboucích, Glaszierath. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 411. (Jrsk.).

Zďrepenet = *zlenivěti*, státi se nehybným, nečinným. Slov. Kal. S. 213.

Zďřetel m. zřetel, *d* vsuto. Us. ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.

Zdrhnouti. Už zdrhl = utekl (z domova). Heršpice. Rous.

Zdrhování látky při šiti. Čes. I. VI. 280.

Zďřině, ě, f. = *modřín*. Us. Tkč.

Zďřiti m. zřiti. Vz *zdr*.

Zďřizhaný = *ztráskaný*. Vz Gb. H. ml. I. 327. Kosti zlámané a z-né. Háj. Herb. 281. a.

Zdroj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Zdrojník, a, m., crenitis, brouk. Z. tečkorýhý, c. punctatostriatus. Vz Klim. 113.

Zdrojovník, u, m. = *potočka* (rostl.). Slov. Kal. S. 213.

Zdromaštiti = *roztrástiti*. Dva štíty na lodi se překotily a co postihly, všecko pobily, zdromaštily, zdávily; Ohavně zbiti, ztlaceni, podáveni a zdromaždění sou. Noviny nešťastné z Hory Kutny (1590.). (Ant. Truhlář.)

Zdrovna = *zrovna*, *d* vsuto. Vz *zdr*. Dšk. Jihč. I. 15., Gb. H. ml. I. 408.

Zdrozda, y, f. = *drozd*. Chod. Gb. H. ml. I. 496.

Združený. Z. stroj elektrický. KP. VIII. 103.

Zďřž, zdrže, brzda, Bremse. Z. samočinná, automatische B., pásmová, Band-, souvislá či spojitá, continuirliche B., parní, Dampf-, skupinová, Gruppen-, ruční, Hand-, vzduchotlaková, Luftdruck-, vřetenová, Spindel-, vaku-umová, Vacuum-; zdrže utáhnouti, Bremsen fest, zdrže popustiti, Bremsen los. Ptrl. 9.

Zdržeti co jak. Dobře zdržal přísahu. XIV. stol. Mus. 1893. 340. v. 68.

Zďuchněti. Když stěny k zemi přiléhající z-ly. Chod. NZ. II. 570.

Zďuchovat, vz Zduchat. Mtc. 1894. 339.

Zďuchovní co. Ché. S. 263.

Zďůležitěti, wichtig werden. Světz. 1895. 379. b.

Zďunít = *spadnouti*. Z. do priepasti. Phld. 1896. 138.

Zďůrazniti co. Mus. 1896. 202.

Zďurený. Zo sna z. Phld. XII. 721.

Zďuřisko, a, n. = *bařina*. Slez. Věst. op. 1893. 20.

Zďůstojniti. Jest v císařské slávě zdůstojněn. 1613. Kutn. šk. 130.

Zďuševnělý. Z. oko. Bráb. 155.

Zďuvač, e, m. = *lebeda*, atriplex, rostl. Brt. D. II. 500.

Zďúvat sa = *durditi se, zlobiti se*. Phld. 1893. 22.

Zďůvoditelnost, i, f. Dk. (Krok 1896. 14.).

Zďůžeti. Ako zdůžel na mládence (zmo- hutněl a p.). Phld. 18'4. 74.

zďv m. *zv*, *d* vsuto: zdvíre m. zvíře. Dšk.

Jihč. I. 16. — *Z* *zdv* se *d* odsouvá: zvihati m. zdvihati. Dšk. Jihč. I. 16.

Zdvihadlový. Z. dok. Vz Ott. VII. 769.

Zdvihati co. Zdvihá hlasy své. Ev. víd. 102. Luc. 17. 13. — **se s čím.** Juž sedmdesátá (švestka) padla (na zemi) a te (ty, Petře) se's s každó zdvíhál (pro každou se shýbl). Brn. Brt. D. II. 177.

Zdvíře m. zvíře, *d* vsuto. Vz *zdv*, Dšk. Jihč. I. 16.

Zdvižení, n. = *pýcha, hrdosť*. GR. Nov. 7. 14.

Zdvižný. Z. klapka (u pumpy), Aufsteigungsklappe, f. Sterz. I. 298.

Zdyhati. Kedz kuň zdyhá, najbaržej virgá. Šariš. Phld. 1895. 377.

Zdychati = *umírati*. Co tam slýchat? Nechcú staré baby zdychat a mladé za muž brat. Slov. Zátur.

Zdýlčejc. Cti z. (volněji). Dšk. Jihč. I. 42.

Zdýlčij = *zdýlč*. Háj. Herb. 14. a.

Zdýmání vod. Čel. Pr. m. I. 373.

Zdymnut = *utéci*. Já bych z takové služby zdymnul (Jicko). Brt. D. II. 424.

Zed. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 28.

Zednický. Z. cech (pravidla). Vz Mtc. 1896. 800. nn.

Zeekání v české řeči vlivem německým. Koll.

Zéf, u, m. = *odtok z rybníka*. Litovel. Brt. D. II. 424.

Zefir, u, m. = *látka*. Lizn. — **Z.** = *safír* kámen. Wtr. Krj. I. 532.

Zehrada, y, f. = *zahrada*. Brt. D. II. 438.

Zechtěti čemu. I zechtěli králi člověku (židé). Chč. S. 77. Lid ihned králi zechtěl. Ib. 202.

Zejdovati prkna = po stranách shoblovati. Cern. Pr. 92.

Zejma hiems, zima frigus. V sev. vých. Čech. Ze strč. zima. Minulat zijma. Št. Ř. 52. (Gb. H. ml.).

Zelé. Králové z. Vz Vlčí jabko (3. dod.).

Zelektričiti se kladné, záporné. Vz KP. VIII. 7.

Zelektrisosati co: nějakou hmotu. KP. VIII. 3., 30.

Zelen, ě, f., územie v Novohrad. na Slov. Phld. XII. 341.

Zelenářka m. zeleninářka od zelenina. List. fil. 1893. 465., Gb. H. ml. I. 613.

Zeleno. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.

Zelenokabátník, a, m. = *mystlivec*. Pečír. Kalend. 143. b.

Zelenokamový. Z. church. Am. Orb. 81.

Zelenokrový drabčík, brouk. Vz Klim. 199.

Zelenovo, a, n., míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phld. 1894. 61.

Zelený čtvrtek (pověry a obyčeje). Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. (na Litomyšl.), Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442. (Sbtk.), NZ. II. 602., 701., IV. 324. nn., Duf. 357. Na z. proutek se dostati. Šml. I. 195. Co je v lete z-né, býva v zime zedené (snědené). Phld. 1895. 436. — **Z.** = *seno*. Zeleným nakrmili. Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Zelhostejněti = *zlhosejtněti*. Jg. (Zl. Jg. 268.).

Zelí, zelij. Gb. H. ml. I. 192. Cf. Brt. D. II. 441. Tenkrát jest z. teprv dobré, když ho mráz obejde (tak těšívají, mrzí-li něco někoho). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kobzole a zele to je jídlo vesele. Brt. D. II. 475.

Zelina. Zlá z. nevyhyne. Všade se mrcha z. (planá) najde. Phld. 1894. 441. — **Z.** *er Jana* = *černobýl*, artemisia vulg. Brt. D. II. 499. (rostl.). — **Z.** *hostcord*, řepka, carlina vulg., rostl. Ib. 501.; z. *hostcová*, echinops sphaerocephalus. Brt. D. II. 502. — **Z.** *křehká, lekavec, hubonoha*, impatiens noli me tangere. rostl. Ib. 504. — **Z.** *ochvatná, bílý kořen, hluzovník*, scrophularia nodosa, rostl. Ib. 507. — **Z.** *větrová*, vz Větrový (3. dod.).

Zelinka, agaricus flavovirens, houba. Brt. D. II. 511. — **Z-ky** = druh drobných zelených zimních jablek. Mor. Hledíková. — Je jako z. = *zelený, bledolící*. Us. NZ. III. 695. — **Z.** = býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Zelnáckový. Z. polévka. Slez. NZ. IV. 447. Cf. Zelníkový (3. dod.).

Zefnica, e, f. = *kdeca*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Zelníčky, jm. pole. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Zelný. Z. polévka = kyselá z mléka n. podmáslí, dá-li se do ní něco zelí. Duf. 253.

Zemák. Na Mor. ještě: červenáčky, chlebučky, janky, magnibonky, prajzáky, šarpiony (championy), vyzovské. Vck. Val. I. 19. Jak se z-ky na nově (měsíce) sázejí, mnoho kvetou a málo jest pod nimi. Ohrnují-li se na den sv. Jana Kř., tož jen kvetou, ale se nevedou. Vck. Val. I. 162. Z-ky napřed se kopú a tepruv sa íja (mzda teprv po práci se dává). Val. Vck. Val. I. 19.

Zeman. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 93. 126., 127. — **Z.** = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zemanín a zeměnin. Nyní říkáme: zeman. Bl. Gr. 278.

Zemanka v Rkk. Vz Mus. 1896. 384.

Zemčák, a, m., geodromicus, brouk. Vz Klim. 249.

Země. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126. Dej tím o zem (pusť to, nechej toho). Arch. XIV. 357. Kdo z rozpustilosti kopá do země nohama nebo jimi klátí, zakopává prý je; Neťluč do země, biješ mámu. Us. NZ. III. 343. Hádání ze země. Vz Zbrt. Pov. 87., 89. — **Z.** *deščená* = *prkenná podlaha*. Brt. D. II. 434. (Vyškov).

Zeměborce. Kub. Rol. 136.

Zeměborný. Z. akce (vulkánů a p.). Vstnk. II. 566.

Zemědělství v Evropě. Vz Ott. VIII. 917. nn. Elektrina v z. Vz KP. VIII. 456.

Zemědíl, u, m. Věst. 1896. 85.

Zemědruh, a, m. Krs. Moor. II. 55.

Zemědým, u, m., fumaria. Vz Ott. IX. 768. Také: *polní routa*. Brt. D. II. 503.

Zeměhvězda, y, f., geaster, Erdstern, m., rostl. Am. Orb. 74., 93.

Zeměkop, a, m., georyssus, brouk. Z. zebrováný, g. laesicollis. Vz Klim. 126.

Zeměměřič potulný, světem jdoucí (z dob dřívějších). Vz NZ. IV. 237.

Zeměnin, vz Zemanín (i 3. dod.). O skloň. cf. Gb. H. ml. I. 99.

Zeměvědný. Z. společnost. Nár. list. 1894. č. 256. Z. znalost. Mus. 1895. 283.

Zeměžluč, erythraea. Cf. Ott. VIII. 735. Také *hlístník*. Brt. D. II. 502.

Zemiakový. Z. voda = *kořalka*. Slov. Phd. 1897. 27.

Zemiče, etc, n. = *zemče*, i vsuto. U Brna. Brt. D. II. 162. (Lišeň).

Zemko, a, m. = *sedlák*; pl. zemkovia. Slov. Kal. S. 213.

Zemňakový. Z. koláč. NZ. IV. 21.

Zemřítí. Ryby mi z-ly (lekly). Půh. VI. 162. Na tom zemřeli (to tvrdíce). Arch. XI. 94.

Zemrud, u, m., Smaragd, m. Am. Orb. 59., 92.

Zemskomagnetický. Z. element. Vstnk. II. 561.

Zemský. Z. ořechy (hlizy). Brt. D. II. 504.

Zemzim, u, m. = *koreniak*, *oddemek*. Slov. Kal. S. 214.

Zendal, u, m. = *cedal*, látka polohedvábna. Wtr. Krj. I. 116.

Zenftár, e, m. = *senftár*, *nosič senfty*. Kat. z Zer. I. 191.

Zenker Jos., lesmistr, lesní spis. † 1894.

Zenotice, pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Zeoskop, u, m. = *nástroj k určování alkoholů v lihovinách*, Ebullioskop. Sterz. I. 735.

Zepsiti koho = *vynadati mu*. Brt. D. II. 261.

Zerz = tvaroh smíchaný s povídky do buchet. Cejč. Hledík.

Zerzavisko, a, n. = *řezavisko*. Brt. D. II. 378.

Zerzeti = *rezarěti*. Zábř. Brt. D. II. 140.

Zes = *přes*. Slov. Pastr. L. 146.

Zesmyslniti. Ml. Hüb. 237.

Zespuť, cf. Spuť (3. dod.).

Zesthetisovati co. Nár. list. 1894. č. 230. feuill.

Zestřnožíř = *sládati*. Z-žil ze starého novy kabat. Přece to jaksi strnožíme = seženeme (peníze). Laš. Brt. D. II. 425.

Zesvětšeti. Vlč. Lit. 97.

Zešálit sa. Ovce sa nám z-la = dostala motolicu. Val. Brt. D. II. 425.

Zeščiřlavět = *státi se ščiřlavým*, ščiřlavinou. Seno nevysušené doma z-vi. Laš. Brt. D. II. 425.

Zeškohřnat = *ledajak semleti*. Z-ňal na mlýnku žito. Zlín. Brt. D. II. 425.

Zef. Mor. a slov. *zař*. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Mladý z. = *ženich*. Slov. Čes. I. V. 243., Phd.

Zetknůř. Celú noc sem oka nezetkla = nezamhouřila. Val. Brt. D. II. 425.

Zetřiti = *vzetřiti* = *vraziti*, immergere. AlxB. 81.

Zěvnatka, y, f., mlž. Vz Ott. X. 311.

Zevník al. zjevník, publicanus. Toho slova neschvaluje Dob. Vz Dob. Dur. 112., 122.

Zevropeizovat. Snaží se náš jazyk z. Mus. 1894. 152.

Zeziřlava, y, f., nadávka. Nadařa mně do z-hlav. Val. Brt. D. II. 425.

Zežlopověstněti. Mus. 1894. 176. Tonner.

Zežulenka = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zežulka, vz Traňk žlutý (3. dod.). — **Z.**, vz Včeličky (3. dod.). — **Z.** = kukačka. Cf. Zežulka (i 3. dod.). Na zimu mění prý se v ostříže. Mtc. 1893. 302. — **Z.**, jm. slepičí. Tké.

Zežabený. Z. dobytce či zihličené. Má podobnou nemoc jako jest čemer u člověka, krev se sráží v hrce. Brt. D. II. 492.

Zežera, y, f. = *dožera*, *mrzutost*. To je hromská z. s týma děcký. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zežif = *vystáti*. Nemožu ho ani z. Přerov. Brt. D. II. 425.

Zežochovat = *do žochu recpati*. Z. vlnu. Val. Brt. D. II. 425.

Zežutý. Z. česnek. Mtc. 1894. 339.

zg změněno v *žd*: rozdie z rozgje, droždi z drozg. Gb. H. ml. I. 454. Miežga, dat. a lok. mieždě. Hus. P. 135. (Gb. H. ml. I. 455.). — **zg** měnilo se v *zh*: mezh z mēzg, miezha z mēzga. Ib. I. 456. — **zg** mění se v *zk*: mozg — mozk. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Zgabnót. Cf. Brt. D. II. 113.

Zgarba. Cf. Brt. D. II. 435.

Zgecnouti = *skecnouti*, *spadnouti*. Heršpice. Rous.

Zgegnouti = *zdechnouti*. Phd. 1894. 373., 375.

zgj mění se v *žž* a toto v *žd*: Drážďany z dřežg-jan. Gb. H. ml. I. 453.

Zgniaviti koho. Zgniavili ho, poviazali silně. Phd. 1894. 573.

Zgrblík = *zakrnělý člověk*. Brt. D. II. 425.

Zgrbloň, ě, m. = *skrblik*. Cf. Brt. D. II. 113.

Zgrmanělý. Z. vřba = vyhníla? Phd. 1893. 611. Cf. Zgrnatělý (3. dod.).

Zgrnatělý. Z. dřevo = zatuchlé, zahnilé. Vz Zgrnatěti (3. dod.).

Zgrnatěti = *zatuchnouti*, *zahniti*. Je-viěko. Brt. D. II. 425.

Zgrýňala, y, m. = *tulák*. „Z-lo!“ vítá se kluk, když se vrací z toulky. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zgrysnout = *zhryznouti*, *snísti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 425.

Zgybat = *neměrně lakotiti*. Val. Brt. D. II. 425.

Zgypať = *chodit na zgypy*. Vz násl.

Zgypy. Chodí enim na zgypy = toulá se po besedách. Laš. Brt. D. II. 425.

zh. Z *zh* se *h* odsouvá: miza ze strč. miezha, žezule m. žezhule. Gb. H. ml. I. 467.

Zháčiště, ě, n. = *náčin k lovení ryb*. Hrš. Nách. I. 440.

Zháčif na Slov. také = *zvrátiti*. Kal. S. 214.

Zháha, později žháha, odsutím *h* záha a záha. Zaha (Frenšt.) Brt. D. I. 109. — Gb. H. ml. I. 495.

Zháknouti. Mala som sa dávno sdóverif, ale som sa zhákla, bála som sa; Dva razy chceť počat reč, dva razy sa zhákol. Phd. 1892. 713., 1893. 608.

Zhánka, y, f. = *příkopka na přit cesty*, již se svádí voda. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zhebnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Zhíknouti, vz Zhýknouti.

Zhladovělý. Vrch. Rol. XXXVIII. 71.

Zhladověti, hungriq werden. Bráb. 186.

Zhlaň. Vodník obývá hluboké zhlane. Vek. Poh. 119.

Zhlavec, *zhlávek, poduška, polštář,* malá *peřina* = peřina pod hlavu. Brt. D. II. 436.

Zhlávek, vku, m., vz Zhlavec (3. dod.).

Zhlaví = část trámu vyčnívající přes lice při spojení trámů. Ott. VIII. 1.

Zhlavík (han.), vz a) Slavík, b) Šípec (3. dod.).

Zhliveť = *zdrepenť* (3. dod.). Slov. Kal. S. 213.

Zhloubij. Háj. Herb. 15.

Zhloustatí co do sebe = hltavě snísti. Také o nevydatné stravě, které se mnoho z-stá. NZ. II. 696.

Zhlúbí, vz Zhloubí, Vzhlúbí, Gb. Km. -a. 21.

Zhluzef. Krásný plavý vlas mu zrudnul, zhluzel. Phld. 1893. 2.

Zhmotěti = *hmotou se státi.* Am. Orb. 100.

Zhnědlý. Z. kladodia. Čl. L. Jos. 15.

Zhnilovatělý. Vstnk. II. 572.

Zhnílý, faul. Z-mu i krok židný. Mor. Čes. I. V. 421.

Zhnitý = *shnilý.* Z. drevo. Phld. XII. 657., 578., Sbor. slov. I. 60.

Zhnojití. Sejry se zhnojily (zkazily). Mus. 1896. 394.

Zhobárat = *hovoriti.* Záhoří. Brt. D. II. 426.

Zhobrovati m. zbobrovati, vz Bobrovati (padati). Drahotouše. Glos.

Zhoniti. Kteréžto Žizka zhoniv na mnohé rány vložil jest. Břez. Font. V. 477.

Zhořeklý. Z. máslo, ranzig. Telč. Brt. D. II. 426.

Zhořenina. Vidím iskričku maličku na bezdušnej zhorenine. Kl. V. 130.

Zhosподаřiti. Vojáci tam již z-li (dohospodařili, vše vzali). Kat. z Zer. II. 115.

Zhoubonosný. Z. mračna. Hude. 68.

Zhovadilec. Sterz. I. 811.

Zhovadilý. Z. lid, zvyklost. Wtr. Živ. c. II. 917., 923. (891.).

Zhř- m. *zř:* pozhríti m. pozříti. Beck. II. 427. (Gb. H. ml. I. 465.).

Zhranatěti = *hranatým se státi.* Am. Orb. 86.

Zhranatiti = *hranatým učiniti.* Us.

Zhranený. Z. palec na nohe. Phld. 1894. 681.

Zhrei = *zhrdnouti.* Květ práce, jímž nelze zhrei. Památník Sokola slanského. 1890. Mus. 1896. 369.

Zhrda, y, f. Taký v srdci vztek a zhrdu cítil. Vrch. Rol. XXX. 23.

Zhrdati co: svět. GR. Nov. 193. 28. Vz násl. Zhrzeti.

Zhrdřit. Chce všecko sám z. (podělati). Laš. Brt. D. II. 426.

Zhrdzavelý = *zrezavělý.* Phld. 1895. 222.

Zhrdzaveť = *zrezavěti.* Phld. 1893. 140.

Zhriaknuf. Ale zavčas zbhriakol sa. Phld. 1896. 95.

Zhřivanica z květu, medu, koření a cukru. V. Klobúky. Hloušek.

Zhrkotati = *zarachotiti.* Koč z-tal pred kaštieľom. Phld. 1894. 36.

Zhrňák, u, m. = *prkenná bódka* (boudka) *ze stodole,* kam vymláčené obilí shrnují.

Zhrňati. Ten zhrňá = utíká. Heršpice. Rous.

Zhročiti = *zročiti.* Potom skrze nějaké jednání byla ta věc zhročena do Chba. Arch. XV. 146.

Z hrubi. Dříví z mořské tříti z hrubi jest jako dobrá chmelová tyč (tlusté, silné). Kabt. 31.

Zhrzeti co. Ty lehké prsy manželky zhrzel si. 1438. List. fil. 1895. 146. Zhrzygýczy loze (lože) muzýe pro buoh, spernens thoram viri propter deum. 1418. Ib. To poslušenství ktož by zhrzel. Chč. S. 189. Jinde mívá Chč. instr. ku př. 141., 145. Jenž hanebne buohy zhrzyeff, qui prophanos deos spernis. 1418. List. fil. 1895. 211. Sladká otec zhrzel je lona, dulces patris spremit sinus. 1418. List. fil. 1895. 440. Zemské věci všechny zhrzel jest. 1418. List. fil. 1896. 203. Ti kochanie zhrzeli jsú světských věcí. Hmn. 1418. Mus. 1896. 458. Cf. Zhrdati.

Zhudlařený. Z. oděv. Čch. Kand. 156.

Zhúknouti. Obilie zhúklo, že bolo jako jedna perina. Phld. XII. 645.

Zhúra, y, f. Ten nemože nic dať, ba nemá teho na zhu ru = *nazbyt.* Laš. Brt. D. II. 426.

Zhurkati. Mrzelo ho, že se sedlák tak skoro zhurkál (probudil). Brt. D. II. 31.

Zhutnělý. Z. mluva. Vlč. Lit. 17.

Zhutnúť co = *zhltnouti.* Phld. 1893. 521.

Zhuvěřilý = *zbortěný.* Z. drevo. Jevičko. Brt. D. II. 426.

Zhvězditi se. Až se atd. je z. Bl. Gr. 293.

Zhýkati. Deva zhýkne a klesne bez seba (vzkřikne). Phld. 1894. 575.

Zhymnovati, lépe: sezpívati. Bl. Gr. 207.

Zhyn, u, m. Vrch. Rol. XLVI. 149., Len. 81.

Zhynouti na zradu. Vrch. Rol. XLVI. 174. — **komu.** Znamenitá summa peněz mu zhynula = se ztratila. 1568. L. posíl. 20.

Zehlapělý. Z. mravy. Světz. 1895. 15., Wtr. St. nov. 198.

Zehorobněti; s-bniti koho. Nár. list. 1895. č. 329. fenill.

Zehoulostivělý. Z. mládež. Kutn. šk. XV.

Zehradnouti. Zehradnu hory, tabescent. Pror. Isa. 31. 8. (Gb.).

Zehrapťeti. Toto slovo zamítá Bl. Gr. 827.

Zehudačeti, verarmen. Světz. 1895. 310.

Zehuditi koho čím. Těmi břemeny zehudí lidi a obtíží velmi. Chč. S. 125.

Zehuraviti koho, macerare. 1418. List. fil. 1895. 212.

Zehvěný. Strachem z. Zvič. Mlt. 29.

zi se mění v *ží.* Vz Gb. H. ml. I. 492.

zi- se mění v *ze-:* zima — zema. Brn. Brt. D. II. 161.

zí- se mění v *zě-* jen v několika slovech: v země. Brn. Brt. D. II. 161.

Ziabsť, vz Zábsti (3. dod.).

Ziapať = *křičeti, vřískati* (hl. o dítěti). Myjava. Phld. 1895. 444. Ešte i ty, Jano, na muža ziapla. Ib. 1892. 742.

Ziblaba, y, f. = *chudá, churavá osoba*. V. Revúce. Phd. 1893. 373.

Zidka. Už je za zidkou (hrbitovní = už umřel). Us. Črmk.

Ziechat = *zřvatí*. V Senici: ziehat. Ziecha sa mn. Myjava. Phd. 1895. 444.

Zielo, stré, valde. Gb. H. ml. I. 313.

Zigar, u, m., u hodin, der Zeiger. Laš. Brt. D. II. 519.

Ziglat = *natírati, mazati* (ve smyslu hrubším). Jicko. Brt. D. II. 426.

Zihličený. Vz Zežabený (3. dod.).

Zicha, y, m., vz násl. Zikmund.

Zicháček, čka, m., vz násl. Zikmund.

Zikání v čes. řeči vlivem německým. Koll.

Zika, *Zika*, y, m., vz násl. Zikmund.

Zikán, a, m., vz násl. Zikmund.

Zikeš, kše, m., vz násl. Zikmund.

Zikmund. Odtud: *Zich, Zicha, Zicháček, Zika, Zika, Zikán, Zikeš, Zikuda, Zikula, Zyka, Zíha, Zicháček, Zízek a Žízek, Žízka, Žizulík, Sigmund, Sika, Sikan, Sikes, Sigmund, Sikyta, Syka, Sykyta*. Kbrl. Sp. 9., 12., 20. Cf. Odvozeniny v Kotk. 86.

Ziková Luisa, spisov. † 1896.

Zikuda, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zikula, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zima. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 19. Zima frigus, zima hiems, mistry us. Gb. H. ml. I. 610. Vyhánění zimy. Vz Zbrt. Pov. 30. Z. je zlá a proto u chudého člověka nemívá konce a kraje. Šml. VII. 216. Ešte žiadnu zimu vlk nezožral. Phd. 1894. 443. Je-li jedna veliká zima, dvě tři po ní nestojí za nic. Val Vek. I. 161. Je-li dlouhá z., bude mnoho ovoce. Ib. 164.

Ziměje = zimějí. Žďár. Brt. D. II. 260.

Zimice, e, f., m. zimnice, n odsuto. Gb. H. ml. I. 381.

Zimky, pl., f. = druh *hrušek*. NZ. V. 586.

Zimnice. Hojení horké a studené z. na Slov. Vz Mtc. XVIII. 210., Phd. XII. 568. Z. je ošterná nemoc. Vek. Val. I. 129. (tamtéž o léčení jí na Val.). Pověry o ní vz Zbrt. Pov. 170. — *Z-ca*, osada na Slov. Phd. 1895. 351.

Zimnicovatí, lépe: zimníci trpěti. Bl. Gr. 206.

Zimničník. Z. jest; lépe: má zimnici. Bl. Gr. 242.

Zimník, a, m., lesík na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zimnísko, a, n. Am. Orb. 32.

Zimný. Ej ženy, ženy, kebyste znaly, aká to bieda, keď je muž starý, ťažký jak hlina, zimný jak voda, pri ňom nevesta ako jahoda. Phd. 1894. 191. *Zimná Polana*, odnož Lysé Hory na Frýdecku; *Zimné Údolí* a *Zimný* (hora a přítok Morávky), ib. Věst. op. 1894. 20.

Zimolez, u, m., *zobáček, psí trní*, ligustrum vulg., rostl. Brt. D. II. 504.

Zimomravý = *zimomřivý*. Slov. Zátur.

Zimomriavky (husí kůže) naskočily na kožu, mi na chrbát. Phd. 1894. 424., 1892. 202. Z. idú po ňom; Po chrbte mu z. chodia, Schauder. Ib. 1894. 377. Zlé tušenie pochodí ho ako z-ka. Ib. 1892. 280.

Zimomřivý. Z-ví vypovídají se ze Studené přes Siehrov do Teplice. NZ. III. 229.

Zimospáček, e, m. = *zvlře zimu přespávající*. Slov. Kal. S. 214.

Zimostrádka, *zimula, zimulka* (val., laš.), *zimostráz* (slov.), *lesní chocholouš* (Brn.), *bombycilla garrula*, pták. Brt. D. II. 493. Mistry na Mor. *chocholouš ruský, chocholouš, trpělká, trpěluška*. Mtc. 1893. 303. — *Z. barvinek*, u lidu zimostráz. Čern. Př. 56.

Zimotvorný. Z. stroj, Nár. list. 1894. č. 223. 8., sň. Vstnk. IV. 11.

Zimula, y, f., vz Zimostrádka (3. dod.).

Zimulka, y, f., vz Zimostrádka (3. dod.).

Zinakial = *odjinud*. Slov. Kal. S. 214.

Zinčítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zinčnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zindule, e, f. = červená kráva s bílou hubou. Kozlov u Č. Třeb. Tkč.

Zindžeti. Železo z-ží. Brt. D. I. 299.

Zinek není z něm. Zink, nýbrž z lat. cin-cum. Gb. H. ml. I. 504.

Zingnút = uderiti něčím tvrdým. Vých. Mor. Brt. D. II. 426.

Zingra = jiskra, která vzejde uhozením něčím tvrdým o kámen, na př. když kůň zavádí podkovou. Vých. Mor. Brt. D. II. 426.

Zinkamonatý. Z. mléčan. Vstnk. III. 4.

Zinventovatí něco. L. posíl. I. 40. (r. 1568.).

Ziskati co. Kdo chce co získat, musí moc vystat. Slez. Nov. Př. 112., NZ. V. 541.

Ziskování, u. Všecka kupectví a jiná z. zamietá. Chč. S. 95.

Ziskožravý žrec. Phd. 1896. 698.

Zít m. zef. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494., Nár. list. 1896. č. 261. feuell.

Zívalka, y, f. = *zívačka*, Gähnerin. Sterz. I. 995.

Zívání. O žehnání úst při něm vz Zbrt. Pov. 75.

Zivnút = *zgrbnút*. Dybys byl rači zivnul = umřel (opovrhlivě). Jicko. Brt. D. II. 426. Na Slov. také = *stisknouti, stlačiti*. Zivnul kľučkou. Kal. S. 214.

Zizati. Zizal do dveří. Phd. 1895. 204. Přišel a zizal po kútoch. Phd. XII. 550.

Ziždat. Břeh ziždá = sjíždí, urývá se. Zlín. Brt. D. II. 426.

zj se mění v ž: *vozjenъ* — *vožen*; ve vých. nářečích se často nemění: *pokazený*. Gb. H. ml. I. 492.

Zjadrnět přechod. = *jadrným činiti*. Kůň už slábl, a trochu ovsu ho z-lo. Zlín. Brt. D. II. 426.

Zjařiti se kdy, polož do téhož článku za: Koll.

Zjašený. Z. kráva. Phd. XII. 682.

Zjava, y, f. Nekoří na zjavu to pravili = zjevně. Val. Brt. D. II. 426.

Zjednotničiti = *zjednotliviti*. Krok 1895. 291., 1896. 14.

Zjednotvářeti, el, ení. Dojmy z-ly. Světz. 1895. 522. b.

Zjev = *příběh*. Vyber z nich každý hrozný z. 1777. NZ. III. 222.

Zjevník, publicanus. Ev. víd. 126. Mat. 9. 10. Vz Zevník (3. dod.).

Zjevný = *veřejný*. Vz Sedadlo (zde).

Zjždět. Kde pořád zjždíš? = se touláš. Záp. Mor. Brt. D. II. 426.

Zká = *odkud*. Zká si prišó, idži tá. Slov. Phld. 1896. 292.

Zkadekol'vek = *odkudkolivěk*. Slov. Kal. S. 215.

Zkädialsi = *odkudsi*. Phld. 1893. 69.

Zkameniti koho = v kámen proměnití. Kld. IV. 206.

Zkapati. Zkapal, ako by ho nikdy nebylo bývalo, ako keď nadutá z bielku guľka (mydllová bubliua) prskne. Slov. Nov. Pr. 595. Cf. Skapati.

Zkázne. Otálím zde z. (ku své zkáze). Kká. Puš. Roz. 78.

Zkázověstný. Kká. Puš. Roz. 8.

Zkazový = *zkázonosný*. Slov. Kal. S. 215.

Zkažely = *zkažený*. Z. máslo. Kat. z Žer. II. 227.

Zkecati co = *zkaziti, verpfuschen*. Us. Črmk.

Zkial (odkud) prišiou (vľk prišiel), ztia aj pójde (odejde). Phld. 1894. 203.

Zkladykurykus. Co to? Z klády kúry kus (žertem). Tké.

Zklaveť = *na ruce ochromnouti*. Slov. Zátur.

Zklektati co komu. Z-li sobě sami falešný a krivý, pustivše pravý, rozum (výklad) svých předků. Chč. Mik. 487.

Zkolenčovatěti. Tele z-lo. Vck. Val. I. 148.

Zkoloubiti se. Bl. Gr. 287.

Zkomonilý. Z. junák = vzrostlý, procerae staturae. Bl. Gr. 185.

Zkoprněti. Z-ly kosti, inepte m. ztrnuly. Bl. Gr. 323. Posud se ho užívá. On je celý zkoprnělý. Us. Dšk.

Zkormoutiti. Když se z-tí voda. Bibl. kral. V ev. vid.: Když se voda zamutí; v praž. bibl.: zbuří. Exc.

Zkoumatelský. Z. práce. Vstnk. II. 505.

Zkoumavka. Vstnk. III. 255., IV. 146.

Zkoumavosť, i, f., Forschungskraft. Pal., Krok 1896. 14.

Zkrásnělý čím: uměním. Šml. I. 65. Z. květ. Vrch. Tryz. 218.

Zkratka. Slovní z. Vstnk. II. 281.

Zkřemenatělina, y, f., Helminth, m. Sterz. I. 1234.

Zkřenouti. Otc. 423. a., MamC. 120. b. (Gb. H. ml. I. 205.).

Zkřesfanilý. Z. království. Arch. III. 212. (Vlč. Lit. 196.).

Zkřibovatět = *rozpustiti odnože*. Když moc prší, obilí z-tí. Val. Brt. D. II. 426.

Zkřiknouti od strachu. Phld. 1894. 329.

Zkřislý. Hrob Krista z-ho (zkřištěného). 1418. Vz Vzkřislý.

Zkristiti = ku Kristu přivéstí a s ním spojití. Toto slovo nelíbí se Bl. a doporučí: křestana z někoho udelati. Bl. Gr. 169.

Zkřivat = *zmrzati, státi na zimě*. Co to bódete z., podte radš do seknice. Jevíčko. Brt. D. II. 426.

Zkříziti. A chraň se z. dnes za noci mé kroky s svými. Černý. Cenci. 86.

Zkrkavčeti. Kld. III. 99.

Zkrnovatěti, el, ení = *ztrnouti*. Nohy mi z-ly. Brt. D. II. 333.

Zkrnubět = *ztýřeti, ztroudněti* Dřevo,

zeno v zemi za sucha z-bí. Laš. Brt. D. II. 426. Cf. Zkrnoběti.

Zkroucenec, rostl. Cf. Ott. XI. 59.

Zkroušený. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Zkrsnouti kde. Zkrsla v něm myšlienka. Phld. 1893. 259. Iste, že nezkrsla mu myšlienka tá náhodou. Ib. 95. Vo mne zkrsló podorzenie (vzniklo). Ib. 1896. 655.

Zkrutek, fumaría. Vz Ott. IX. 769.

Zkulhati komu kde. Někdy i vážným mužům v tom zkulhá (selže). Bl. Gr. 169.

Zkumnosť, i, f., Theorie. Pal., Krok 1894. 14.

Zkúriť. Zkúril = utekl. Brušp. Hledíková.

Zkurvilý. Z. početi. Alx. Nách. kap. II.

Zkusiti co m. čeho v Rkk. Vz Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345. Cf. Zhrdati.

Zkušely = *zkušný*. Z. doktor. Kat. z Žer. I. 183.

Zkušenosť. Z. je moudrost. Šml. VII. 256. Z-stí hlava zmoudří a srdce se obrní. Ib. VIII. 7. Dobrá je učenost, lepší jest z. Nár. list. 1894. č. 284.

Zkydati. Zradili (je) z-vše (zohyzdivše) je kacieřstvím. Chč. Š. 66.

Zkynožití včely. Phld. XII. 32. (NZ III. 31.).

Zkyslí sa. Mád zkyslí sa = zkyše. Zvolen.

Zlacení, n. Z. skla. Vz Mrš. 264.

Zlačeněti. Aby chléb velikého čtvrtka zma- lel v nich a z-čněl. Chč. Mik. 461.

Zlahodělý čím. Mysl hudbou z-lá. Šml. I. 148.

Zlamnice, e, f. = *zhlavec*? Slov. Čes. I. V. 159.

Zlamšídlo, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Zlaskavělý. Z. ton. Světz. 1893. 56. a.

Zlášť m. zlášť, zvlášť. Dol. Brčh.

Zlášnej m. zvláštní. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Zlatá, é, f., obec v Hontě. Phld. XII. 341.

Zlatě. Hned z. k němu zaplane, k jinému se tulí něžně. Kká. Puš. Roz. 73.

Zlatec, vz Sladec (3. dod.).

Zlatenka, vz Zloutenka (3. dod.).

Zlatitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zlativý. Z. vlna (obilí, gt.). Kolc. 44.

Zlatná, é, f., trať u Všeminy. Mtc. 1896. 310.

Zlatnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zlatnica. Léčení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 209.

Zlatka. Kolik má z. krejcarů, nemusíme počítati (nejsme chudasy). Šml. VII. 169.

Zlátka, y, f. = *zlatenka*. Slov. Mtc. XVIII. 210.

Zlatnický. Premýšľa ako z. učeň. Phld. 1894. 196.

Zlatníček = *obec králíček*, pták. ČT. Tké.

Zlatník. Najde si zlato zlatníka (o na- ději). Slov. Zátur. Z-ci vypovídají se ze Zla- tenky přes Svařenice do Zdobína. NZ. III. 229. — **Z.** nebo *Hlaváč* = *Němec*. Ve švihá- cině. Brt. D. II. 520. — **Z.** = hora na Frý- decku. Věst. opav. 1894. 20. — **Z.** = obec v Tekov. na Slov. Phld. XII. 341.

Zlatný vrch v Prencovsku na Slov. Phld. 1893. 481.

Zlato. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., Phld. 1893. 338. Zlato je zlatom, srebro je srie-

brom. ešte jesto rozdiel v ňom. Slov. Nov. Pr. 272.

Zlatobarvý. Z. květ. Krs. Moor. 45.

Zlatohlásek (Zábř.), *křížlíček* (Zlín.), *regulus cristatus*, pták. Brt. D. II. 496.

Zlatohlav. Dle Čern. Př. 65. asi m. zlatoháv = roucho zlatem, stříbrem protkané.

Zlatohlávek, vz Králíček, Budníček (3. dod.). — **Z.**, lilium agreste. 1440. List. fil. 1893. 395. **Z.**, affodilus (kopíčko, rostl.). 1410. List. fil. 1893. 393.

Zlatohlávka místy = zlatohlávek, králíček (pták). Mtc. 1893. 804.

Zlatojamec, mce, m., chrysobothrys, brouk. Vz Klim. 416.

Zlatoklasý. Z. pšenice. Phld. 1896. 622.

Zlatokopství. Ml. Hüb. 105.

Zlatolesklý různohrbetník. Vz Různohrbetník (3. dod.).

Zlatolič, *křehula* (zlín.), salix, rostl. Brt. D. II. 507.

Zlatomlýn, a, m., rybník na záp. Mor. u Opatova. Mtc. 1895. 340.

Zlatomlýnský rybník, nyní Zlatomlýn. XVI. stol. Mtc. 1895. 275. (U Brtnice.).

Zlatoozdobník, a, m. = *štafír*. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.

Zlatopruhý vyklenulec, brouk. Vz Vyklenulec.

Zlatorohý. Z. oltář. Vrch. F. II. 181.

Zlatoryzý. Z. vlna. Pokr. Mrt. z. 12.

Zlatoskvělý. Z. svit. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 180.

Zlatoš, e, m., v lučbě. Am. Orb. 62.

Zlatoštitý široštitkář. Vz Široštitkář (3. dod.).

Zlatotečský. Vz Vyklenulec (3. dod.).

Zlatotraňk, u, m., vz Tvrdníček (3. dod.).

Zlatoušek, šku, m. = *žluťák*, *blatouch*. V její (sestrině) duši bájí pučelo jak v máji zlatoušek se shlíží v jasných pramenech. Čch. Leš. kov. 56.

Zlatovce = územie v Trenčan. Phld. XII. 341. — **Z.**, aurigena, brouk. Vz Klim. 409.

Zlatovětvy. Z. strom. Krs. Moor. 57.

Zlatozelený. Z. bedrunka. Šml. VIII. 40.

Zlatozrný. Z. Hana. Šml. VIII. 225.

Zlatufka, y, f. = zlatka, zlatovka. U Prešova. Phld. 1894. 307.

Zlatý. Cf. Prstenní (3. dod.). — **Z. důl**, potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20. — **Z. žlta.** Léčení jí na Mor. Mtc. 1894. 333. — **Z. noc** = první po svatbě, Čes. I. V. 64. — **Z. stoka**, přítok Lužnice. Čes. I. VI. 150.

Zlavek, vku, m. místo vzhlávek. Brt. D. II. 111.

Zlavít, *zlevit* = *uleriti*, *ulehčiti*. Slov. Kal. S. 215.

Zle. Kto zle robí, bar ho nikto nehoní, utíká. Phld. XII. 254. Ještě nikdy nebylo tak zle, aby zas nebylo dobře. Us. Kld. IV. 71. Ešte raz bude zle a potom nikdy lepšie. Slov. Zátur. Zle uctiti = zneuctiti. Čel. Pr. m. II.

Zlednění kuřavky. Vz Zamražení (3. dod.).

Zledovělý. Z. žena. Váňa. 40.

Zleknouti se. Starí říkali: leknouti se. Bl. Gr. 264.

Zle — **nedobře** = zle zle (zdůraznělé). Slov. Kal. S. 215.

Zleptati co. Hus. (List. fil. 1896. 63.).

Zlíbiti se komu v čem. V němž (synu) se jest tobě z-lo. 1398. List. fil. 1894. 110. — **s infť.** Z-la duše má žádati spravedlnosti. Ž. wit. Ps. CXVIII. 20. V Z. gl.: oblíbila. V Z. kl.: sžádala duše má. Vondrák. Spuren. 83.

Zlice. Stará z. Šml. VII. 97.

Zlídověti. Kus formální z-věl. Vlč. Lit. 269.

Zliechov, a, m., míst. jm. na Slov. Phld. XII. 99.

Zlíňaf = *pro lakomost ani sobě nepřátí*. Slov. Kal. S. 215.

Zlitý. Šcep (štep) byl zlitý jabkama = měl mnoho jablek. Až zlito jí bylo = hruška měla mnoho ovoce. Záp. Mor. Brt. D. II. 426.

Zlo. Nepáše nikdo zlo jen proto, že je zlem. Bráb. 152.

Zlobický Jos. V. Cf. Mtc. 1897. 76.

Zlobný v Rkk. je doloženo. Vz Mus. 1896. 280.

Zloboch, a, m. = *kdo se zlobí*. Bl. Gr. 281.

Zlobošný, Símě z-né zatratilých (semeno zlých lidí); Cili oko tvé *zlobochské* — ineptissima vox. Bl. Gr. 209., 210.

Zloceř = *zlá, nezdárná dcera* (laš., Orlová). Sr. Zlosyn Brt. D. II. 426.

Zlodárný. Z. moc. Phld. 1894. 713.

Zloděj. Cf. Uchmatnouti (3. dod.). Hádání na z-je. Vz Zbrt. Pov. 84., 86., 88. Na z-vi košula horí. Šariš. Phld. 1895. 377. Z-ji vypovídají se z Pokrad přes Lapačku do Věžníkova. NZ. III. 229. Tkača, krajčeho a mynařa dy da do mécha, mišaj jak chceš, podivaj sa, dycky z. na vrehu. Mor. NZ. V. 544. Z. mezi čeledí nejhorší. 1504. Vlč. Lit. 297. Z. na zloděja nepovi; Z. daleko nējude. Slez. Nov. Př. 39., 149. Která země jest bez z-jů? Nebe. NZ. III. 35. Modlitba na z-je (jak ho zastaviti). Val. Vz Vek. Val. I. 149., Čes. I. V. 156. Opis zloděje: Je nenechavý. Všecko se mu hodí. Má dlouhé prsty. Všecko mu překáží. Všecko si rád vypůjčí. Přes nic neupadne. Co mu přijde do ruky, to je jeho. Co mu gluníčko ukáže, to mu měsíček přinese. Vz Čes. I. V. 29. — **Z.**, vz Strílky (3. dod.; rostl.).

Zlodějivce, převzdívka mē. Loděnice.

Zlodějka, y, f. = malá čtyřhraná kobližka (buchtička pečená na plechu, která se mlékem zapařuje a sýrem n. mákem posypuje). Chrudim. NZ. III. 486.

Zlodějkyně. 1600. Wtr. Živ. c. I. 487.

Zlohlasně. Lerm. II. 98.

Zlolejnost. Toto slovo je Blahoslavovi vox inepta, numquam usu recepta a lépe se mu líbí: zlořečenství, zlořečení, lání, nejlépe: rouhání. Bl. Gr. 168.

Zlomec, mce, m. = zlomený strom. Záp. Mor. Brt. D. II. 427.

Zlomenina. Léčení z-nin na Slov. Vz Phld. XII. 568.

Zlomenorohý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 334.

Zlomití. Aby nebylo ani po mém (prodavačově, který chce 30 kr.), ani po vašem (kupující, který dává 20 kr.), zlomíme to: dejte 25 kr. Zlín. Brt. D. II. 427. Zle je kládu lámat, dyž nezlomí hálky. Mor. NZ. V. 545.

Zlomkrk. Všetko sa o z-ky hrulo. Letel som sem na z-ky (střelbítě). Phld. 1895. 79., 1893. 590.

Zlomluvec, e, m. Chč. S. 29.
Zlomluvec, vce, m. Bl. Gr. 206.
Zloosud, u, m. Krs. Moor. 89.
Zlořečitel, e, m. Bl. Gr. 206.
Zlořečlivý. Z-ví vypovídají se z Čertína přes Klejovku do Pekla. NZ. III. 229.
Zlost. I moudrost je slabá hráz, když se zlost poblázní. Světz. 1895. 206. c.
Zlostný. Z-ní vypovídají se z Durdic přes Náhlík do Dobřína. NZ. III. 229. Zlostný (hněvivý) jako křeček. Nov. Př. 556.
Zlosyn. Z-nové vypovídají se ze Zlosejna přes Litohlavy do Plačkova. NZ. III. 229.
Zlotřeti při žebrání. Chč. S. 243.
Zlotrovati. Tak se z-val (služebník), že ho nevím kdy doma hledati. Arch. XIV. 280.
Zlověstný = zlozvěstný. Phld. 1894. 35.
Zlovědnoucí. Z. velmož. Kk. Puš. 76.
Zlovolný. Z. duše. Chč. m. s. 82.
Zluhat = *zlyhat*. Slov. Kal. S. 216.
Zlupenatěti = *lupenem se státi*. Čl. I. Jos. 86.
Zluskovatěti. Brt. D. II. 427.
Zlutherštíti město. Wtr. Živ. c. I. 118.
Zlútnaf niečo = *těžce čeho nabyti*. Slov. Kal. S. 216.
Zlý. Dobrých sa moc vmestí a jeden zlý šetko pohubí. Slov. Zatur. Kdo sám sobě zel. List. fil. 1895. 302. Zažni zlemu o poludni sviecu a předca ti neuveři. Slez. Nov. Př. 36. — **Z.** = *špatný*. Vz Odplata (3. dod.). Zlým zlého nezaláčeš (nenapravíš). Vek. Val. I. 110. Zlého (piva) by navařil, zle by pochodil. Bl. Gr. 294. Most příliš zlý. 1468. Arch. XIV. 121. Zlé nikdy nenadbá hledat, samo přide. Slov. Nov. Př. 158. Zle zlym zahaňaju. Slez. Ib. 34.
Zlyhati = *selhati*. Hlas Halúzkov zlyhal; Všetky plány zlyhají (selhávají, klamou); Tu jej (jí) zlyhal hlas; Co mihne, to zlyhne. Phld. 1894. 139., 411., 1892. 593., 1896. 727.
Zlypnút či *zlypnúti* = s chutí snísti. Brt. D. I. 10. Cf. Slupnouti.
Zmagnetovati ocel. Bl. Gr. 23.
Zmáhací práce v dolech. Vz násl. Zmáhání.
Zmáhání v dolech = znovutváření částí dolů, explosí n. požárem stížených. Ott. XI. 604. a.
Zmáraf = *umorovati*. Slov. Kal. S. 216.
Zmaškrtit se = *zprotiviti se*. Jídlo se z-tí. Jimramov. Brt. D. II. 427.
Zmateřelý. Z. obilí = ztrouchnivělé. Brt. D. II. 427. Cf. Matera (3. dod.).
Zmatlanina. Dostal sem od tebe jen trochu zmatlaniny (zmatené psaní). Kat. z Zer. II. 308.
Zmazaný. Člověk na eti z-ný. Arch. XIII. 113. Z. lice = *barvené*. Hus. (List. fil. 1896. 62.).
Zmazati. Kázal ji mastmi z. GR. Nov. 13.
Zmázdrovatělý. Z. okraj listu. Čl. I. Jos. 29.
Zmehnouti si co = *smysliti*. U Žleb. NZ. II. 696.
Zmej, e, f. = *aron* (rostl.). Slov. Kal. S. 216.
Zmek = čert, satan, adhuc est in usu. Bl. Gr. 175. — **Z.** na Val. = veliký, asi stře-

víc tlustý a dva až tři sáby dlouhý had s dračí hlavou. Vek. Val. I. 104.
Změniti = *méně poskytovat*. — **čeho**. Kráva mlíka změni. Slov. Čes. I. V. 424.
Změřiti. Nětra věřit, ene změřit. Slez. Nov. Př. 254.
Změrka, y, f. = přebytek měřených hor, jenž k samostatnému propůjčení se už nehodil. Ott. XI. 620. b.
Zmeškanlivě něco činiti. Čel. Pr. m. I. 167.
Změf. Střela, šíp a kámen v změti se hrnou na Saracena. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 9.
Změtenec. Chč. S. 215., Chč. m. s. III. 35. Cf. Pravdice.
Zmezerování, n. Z. hlavních kržin. Am. Orb. 100.
Zmezerovatěti. Am. Orb. 100.
Zmierit sa = *smířiti se*. Phld. 1896. 659.
Zmietka, vz Zmítka.
Zmigat, *zmignút* = *prchati*. Han. Brt. D. II. 427.
Zmije. Trhnul sebou, jako by bosou nobou byl šlápnul na zmiji. Šml. VII. 234.
Zmijovec, *dracontium*. Cf. Ott. VII. 904.
Zmílec, lce, m. = *zmílelec*. Bibl. XV. st. Vz List. fil. 1896. 78.
Zmína, y, f. = *zmínka*. O tom nebyla ani z. Záp. Mor. Brt. D. II. 427.
Zminouti si co. V boj každý dás se, jak si ona zmíne. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 65.
Zmistkovatět. Jabka z-la, sľekovatela, začala na některých místech hñiti. Us. Ždanie. Brt. D. II. 427.
Zmistovatěti. Dež sem hñviděla hada, celá sem z-la (ztrnula). Záp. Mor. Brt. D. II. 427.
Zmítka. Vz Dokotiti (3. dod.).
Zmizanie těla (bynutí). 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Zmizání, n. = *rozmazlování*. Liska jest pouhé z. U Plzně. Škar. 46.
Zmizeti. Zmizovati: Háj. Herb. 179. b. Zmizela s povrchu jako voda v pisku. Wtr. Živ. c. I. 134.
Zmlatolený. Z. pole. Vz Mlatolit (3. dod.).
Zmlazovací. Z. prostředek při lesních kulturách. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Zmlazování, n. Z. lesů (přirozené zalesňování). Vz Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Zmkloš. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.
Zmklý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.
Zmkněný, magnetisiert. Z. ocel. Am. Orb. 47.
Zmkněti, el, ení, magnetisch werden. Am. Orb. 48.
Zmkniti železo, magnetisieren. Am. Orb. 47.
Zmlsaný m. zmlsalý. Dšk. Jihč. I. 7.
Zmoci. Nemože zmáhat platu, daní a p. Vých. Mor. Brt. D. II. 427.
Zmocnělý. Euns. 78. B. Cf. Zmocněti.
Zmocněný. Nejsi-li z-ný (= mocný) noty písně. Bl. (Hostn. 47.).
Zmodřiti koho = *ztlouci do modra*. Nár. list. 1894. č. 249.
Zmoch, n, m. = *vejce* při velikonočním tůkání, sekání (krejcarem) rozsekané. V Záb. NZ. II. 702.

Zmok v Novobradsku na Slov. Vz Phld. 1896. 251.

Zmoklý. Z. nebojí sa dažďa. Phld. 1893. 702.

Zmoknouti. Kde's zmokol, tam sa suš (tam se ospravedlní, kde tě náikli). Phld. 1894. 256.

Zmola = *rokle*. Břez. Font. V. 452.

Zmolovatělý. Z. sýr. Wtr. St. Pr. 48.

Zmolovati m. zmolovateti. Kat. z Žer. 216.

Zmosúravený. Z. šípky = dobre mrazom doštipané, stiahnuté, umrštené (svraštěné). V Liptově. Vz Mosúr, Smosúravený (3. dod.).

Zmotalý. Z. mozek. 1599. Wtr. Živ. c. I. 207.

Zmotožiti sa. Vz Motožka (3. dod.).

Zmožditi. K GR. přidej: Nov. 35.

Zmraštěný = *zmraštěný*. Slov. Zátur.

Zmraziti. Kastany zmrazili (vozkové). Arch. XV. 102.

Zmrkánka. Na z-uce = na večerku, k večeru. Zlín. Brt. D. II. 427. Cf. Smrkati se. Za Výb. II. 821. polož: Vz Tov. 57.

Zmrtvolený. Z. lid (zemřelý). Slov. Lil. Ven. 124.

Zmrzlík peníz, že byl za minemistra Zmrzlíka ražen. Čern. Př. 85.

Zmrzlý. Ani zmrzlej košile se nebojí. Mor. Nov. Př. 626.

Zmucit maslo = stlouci, zmütiti. Phld. 1895. 184.

Zmušknouti = *shlédnouti*. Tak to zmuškní, která je hezcí. U Zleb. NZ. II. 615.

Zmuť, i. f. = *věci pomütěné* (zkalené); *trudné myšlénky, smutek*. Slov. Kal. S. 216.

Zmutek, tku, m. = *nesmáz*. Znatel jazyka nikdy neprijde do z-tku, jako sa má vyslovit. Phld. XII. 729.

Zmýdelnatělý. Z. část. Vstnk. IV. 150. Z. tukový obsah buněk. Ib. 94.

Zmýšlat o někoho = *hledět ho oběhrátí, ošidití; ukládati o něho*. Val. Brt. D. II. 429.

Zmývati = *utíkatí*. Ten zmývá. Brt. D. II. 428.

Zmyvek, vku, m. = *roda*, ve které se kdo umyl. Mtc. 1894. 106.

žň mění se v *žň*: žiezň m. žiezň, novoč. žížen. Gb. H. ml. I. 495.

Znábožněti, el, ení. Světz. 1895. 483. b.

Znáčenie, n. = *nátka*. Phld. 1895. 446.

Znáčený = *nátku mající*. Myjava. Phld. 1895. 446. Cf. Znáčéný (3. dod.). — **Z.** = urícený, uhnaný sotva dechu popadaje. Příběh všecek z. Jevičko. Brt. D. II. 428.

Znachor, a, m. = *nadávka dítěti šesti-nedělece od strigy podvrženému*. Phld. XII. 642.

1. **Znak.** Paděl hore znak a uderil sa v nos; dolů znak = dolů tvárou. Phld. 1894. 375. Už je hore znak (znakem) = zemřel. Phld. 1894. 372.

Znakomec, mee, m. Pozdravení od zdejších z-meů. Šf. (Mus. 1895. 76.).

Znaكوštítý brvonožec, brouk. Vz Klim. 116., Květokras.

Znakovitý = *znamenáný*. Z-ho sa varuj. Phld. 1893. 566.

2. **Známě,** ene, n. = *znamení*. Dřevo znamenem svým znamenati. 1591. Dml. List. 14. Růd. 5. a., Kat. 1413. (List. fil. 1895. 126.).

Když Bóh ostavě púhé z. zaslíbil k němu některú milost dáti tomu, ktož... Chč. Mik. 416.

Znamenati čeho. Znamenajte lilium polského (gt.). Ev. seit. 35. Mat. 6. 28.

Znamení. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 20. Znamení „osla“ dostávali v dřívější době žáci, kteří ve škole po česku a ne po latinsky rozmlouvali; znamení „Turka“, kdo latinsky nesprávně, a znamení „svině“, kdo necudně mluvil. Jirás. III. 271.

Znamenínoš. Místo 1418. má býti: 1438. Cf. List. fil. 1895. 140. pod čarou.

Znamenitý; znamenit, a, o. List. fil. 1895. 302.

Známíti. Aby se s ní z-li. 1554. Kosmograf. (List. fil. 1893. 450.).

Známka. Osnova svitá v kuli; kule má 17½ známek, známka 7½ lokte. NZ. IV. 41.

Známkovna, y, f. = *místnost*, kde se něco známkami opatřuje. Z. na chmel. Nár. list. 1896. 23. září.

Známosť lepší ako peniaze. Slov. Zátur.

Znáňko. Nemám ani znáňko hladu. Světz. 1894. 586. a.

Znapínati. Kázal nám kuše z. Arch. XIII. 250.

Znásilnití ženu (násilí jí učiniti). XV. st. Čel. Pr. m. II. 73.

Znatčéný, vz Znácéný (3. dod.). Mtc. 1894. 108.

Znáti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 27. Ty všecko znáš, *lépe*: víš (v tomto smyslu). Znáš řecky m. umíš. Bl. Gr. 74.

Znátko. Vo znátko lepší = o poznání, trošku. Ani *znatynko* = nic. Zábř. Brt. D. II. 428.

Zněčka. Na Zněčkách, louka u Bedřichova na Mor. Mtc. 1895. 329.

Znecta, y, f. = *zneucta*. Kká. Puš. 21.

Zneklidněný, beunruhigt. Mar. Kalášová. Tři básně dramatické od Maur. Maeterlincka. Str. 37.

Znělec, fonolith. Vz Ott. IX. 348. a.

Zněmělý. Phld. 1895. 140.

Zněmití komu co čím. Dýkou ústa mu zněmil (zabil ho). Vrch. Rol. XVII. XXII. 109.

Zneslaviti se čím: útekem. Kká. Puš. 26.

Znětřiti. I znětřil nevěry jich. Ev. atd.

Zneupřímněti = *neupřímným se státi*. Nár. list. 1895. č. 234. 2.

Zneuznanec, nce, m. = *zneuznaný člorěk*. Světz. 1894. 462. c.

Znevládati = *umdlěvati*. Keď kone z-ly. Phld. XII. 528.

Zněžněti, el, ení. Z. k někomu. Světozor 1895. 571.

Zněžniti koho. Phld. 1894. 572.

Zniknouti čeho = *ujíti čeho*. Z. poličkuov. Chč. S. 141.

Znínavý. Koně ručí jsou a z-ví. Kub. Rol. 174.

Zništění statků = *zničení*. 1650. L. zasil. I. 62.

Znit = zhnit, h odsuto. Brn. Brt. D. II. 167.

Zníti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.

Znitřnosti z ryb; z přítuto. Us. Dšk. Jibé. I. 38.

Zníže = z nížiny, z nižší strany, zdola. Slov. Kal. S. 216.

Znobiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 45. — **co.** Zima lice znobí. Kolc. 59. — **se.** Celý tejden se z-li (za mrazu lovíce ryby). XVIII. st. NZ. IV. 102.

Znoj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.

Znojím, vz Znojem. Brt. D. II. 428.

Znojný. Z. léto. Phld. 1895. 424.

Znôtít dovedna = v soulad uvést. Slov. Kal. S. 216.

Znovu. Je jako z. zrozen (vyvázl-li z těžké nemoci). Nov. Př. 625.

Znuděnosť. Nár. list. 1894. č. 27. Ned. záb. Cf. Znudití.

Znúvať = trápití koho, dolézati, nuditi. Slov. Kal. S. 216.

-zo. Subst. ukončená v -zo sklánějí se místy na Mor. dle vzoru měkkého: v železi. Vz Brt. D. II. 6.

Zob = píče. Oří pro zob. XIV. stol. Mus. 1893. 336. v. 27.

Zobáčky, pl., m. = zimolez, ligustrum vulg. Brt. D. II. 504.

Zobák u obuvi. Wtr. Krj. I. 161. Cf. Zobatý, Nos.

Zobanovitě. Článek z. ohnutý. Čl. L. Jos. 31.

Zobatec, tce, m., aesulas, brouk. Klim. 381.

Zobatý. Z. obuv, střevíce. Wtr. Krj. I. 34., 70. Cf. Nosatý, Zobák (předcház.).

Zobidovať sa = mrzeti se. Slov. Kal. S. 217.

Zobka, y, f., jméno slepičí. Tkč.

Zoblený. Z. kraj kladodia. Čl. L. Jos. 25.

Zobnička, nemoc holubí. Ott. XI. 512. a.

Zobol. Hoci so zobolem, nech len so so-
bolem (věnem) = čo je aj špatná, len nech
je bohatá. Phld. 1895. 583.

Zobrykovať = silně okřikovati. Slov. Kal. S. 217.

Zobširněti. Wtr. Krj. I. 584.

Zodkel. Vck. Val. I. 48.

Zogol, e, m. = vole. Slov. Zátur.

Zohabiti. Zamrzelo ma, že ma ona z-la
(opustila). Phld. 1893. 549. Jaký ty mi hlih
dáváš, taký ja ei zohabim. Phld. 1895. 187.
Cf. Zohaběti.

Zohrditi = zadrhnouti? Prečo ju (zá-
pletku) z-dil? Phld. XII. 707.

Zohřiti. Zohřil ho = dopálil. Phld. 1894. 373.

Zohřivěti. NZ. III. 326.

Zohýbaný hlas = vyevíčený. Bl. (Hostn. 41.).

Zohýňati. Celý les temer z-ňal sa pod
tlakom vetra a stenal. Phld. XII. 168.

Zokrvaviti koho. 1418. List. fil. 1895. 221.

Zól, u, m. = sál. U Cisařova. NZ. VI. 74.

Zomětat koho = rýbiti mu. Zdár. Brt. D. II. 428.

Zona. Pomrvená sláma se přemláťí, aby
nezustaly zony = zrnka v klasech. Jevíčko.
Brt. D. II. 428.

Zondač, e, m. = žiadač. Horn. Spissko. Phld. 1894. 296.

Zondaný, vz Zondati. Kub. Rol. 115.

Zonec, nce, m. = zona. (3. dod.).

Zoogenní hornina (původu živočišného) Ott. XI. 612. b.

Zoografický. Z. říše, Krok 1892. 368. zjev. Stě. P. př. 29.

Zopačiti co. Slez. NZ. IV. 315.

Zopáf sa. Baba sa zopála (vzepřela) a provaz potrhala. Phld. 1895. 327.

Zopatrněti, ol, ení = opatrným se státi. Světz. 1895. 559. a.

Zopchyňáčka, y, f., vz Stánka (3. dod.).

Zopičeti. Římské dámy hned z-ly (hned to napodobily). 1594. Zbrt. Tan. 159.

Zopiti. K GR. přidej: Nov. 179. 43.

Zor (Zor? = žďár), pastviny na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 20. — **Z.** = **zorání.** Role skutečného zoru dvanáct měric. 1749. Mtc. 1896. 298.

Zore. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Zorivý, strč., maturus, pošinuto v alacer a dále ve furibundus. Vz Gb. H. ml. I. 246., Zářivý.

Zořklivěti si co místo: zořkliviti si co, a v ř. Gb. H. ml. I. 513.

Zornice, Nepravidelnost z-ce, dyscoria; šterbinovitá z., coresthenosis; mimoústřední z., ectopia pupillae. Ott. VII. 123. Nehybnost z-ce, immobilitas pupillaris; rozšíření z-ce, mydriasis; zúžení z-ce, myosis. Ib. 125.

Zortelovati koho, aburtheilen. Světz. 1894. 309. c.

Zospúd m. zespod. Us. Phld. 1893. 371.

Zostanoviti. Na čemž by se společně zostanovili (zůstali). Arch. XV. 187.

Zostrapatený. Kůň z-ný od potu. Phld. 1895. 301.

Zoškriekati = zakokrhati. Z-ly kohutíky. Phld. 1895. 2.

Zošpatiti koho. Hněv z-til ho = učinil ho škaredým a p. Phld. 1895. 202.

Zošuchotati = zašustiti. Z-la sláma. Phld. XII. 206.

Zotaviti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Zotič, e, m., vrch v Požůnsku. Phld. XII. 555.

Zoubečkovatý. Z. výstupek. Čl. L. Jos. 29.

Zoubkovník, u, m. = zubák, vráskovník, Zahnhobel. Ott. XI. 418.

Zoufati. K GR. přidej: Nov. 3.

Zoustní. Z. oznámení, lépe: oustní, ústní. Bl. Gr. 263.

Zoutfirat ze strč. z-ótvierati, z toho z-uo-
tvierati a z-útvirati. Doudl. Kts. 8. (Gb. H. ml. I. 235.).

Zouvák, u, m. = punt u šněrovačky. ČT. Tkč.

Zověi, iho, m. = družba, tlampač. U Polné. Vykł. Svat. 16.

Zověnkovitý. Z. rostliny, amyrillideae. Am. Orb. 97.

Zpáčeje = více zpět. Dšk. Jihč. I. 42.

Zpačmaný = sešlapaný. Z. boty. Cf. Pač-
mák (dod.). U Žleb. NZ. II. 615.

Zpaněti. Král ho zpanel. Chč. S. 144.

Zpaprčený = potrhlý. Val. Brt. D. II. 423.

Zpárkovaný. (Lidé) mladí a nezpárkovaní (svobodní). Nár. list. 1896. č. 239.

Zpartočit sa. Phld. 1894. 759.

Zparušit co = *zhotoviti*. Jevičko. Brt. D. II. 428., 361.

Zpátečná, é, f., tanec u Bolesl. Vz NZ. IV. 528., Tanec čes. (3. dod.).

Zpátečník, a, m., porrhodites, brouk. Z. okénkovaný, p. fenestralis. Vz Klim. 253.

Zpátek. Kdo chodí po zpátku, kopá otcí a matce hrob. Us.

Zpatrnění exposice. Vz Ott. VIII. 965.

Zperděný. Vyjebená duše z-ná! Arch. XIII. 411.

Zpeskovaný. Wtr. St. nov. 209.

Zpět. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 107. Půjčené peníze zpět vrátil (zde 'zpět' zbytečné). Phld. XII. 171.

Zpětiti. Opět tomu zpítíte. Chč. Mik. 441.

Zpětně. Z. sú (tyto rozomy) proti vašemu rozomu. Chč. Mik. 478.

Zpětný. Z. věstec = dějepisec. Osv. 1896. 179.

Zpěv. Jeho druby. Cf. Hostn. 126.

Zpěváček, čka, m., vz Sedmihlášek pták (3. dod.).

Zpěvný. Z. povinnost (povinnost někde zpívatí). Wtr. Živ. c. 916.

Zpěvonec (!), nec, m. = *báseň*. V. F. Hřib. Cf. Zpěvona.

Zpěvopláč = *rykládání nad mrtvým*. Phld. 1895. 21.

Zpěvozvučný. Z. háj. Štěpnička. Cf. Mtc. XVIII. 235.

Zpěvumilovnost, i, f. Česká z. Wtr. Živ. c. 953.

Zpícti se nepravému přikázanie. Chč. S. 152. Vodu v rybníku z. Půh. VI. 144.

Zpievací kniha. Břez. Font. V. 404.

Zpírala, y, m. = *kdo se rád zpírá*. Brt. D. II. 428.

Zpívaný. A my hlasem z-ným zpívajmy, voce praecelsa. 1418. List. fil. 1895. 437.

Zpívati. Keď sa dám spievať, celá Sielnica (ves) je moja (řekla žena ze Sielnice). Phld. 1894. 442. — **za koho**. Aby za jich duše Bohu spívali (mniši). Chč. S. 245.

Zpívavý. Z. přízvuk řecký. Vz List. fil. 1896. 173.

Zplantati co = *zmásti, pokaziti*. Brt. D. II. 428.

Zplétež. Škodnou z. v těch literách z, s činí (zmatek). Bl. Gr. 147.

Zplodina. Světlo je z-nou tepla. KP. VIII. 135.

Zplodniti, il, en, ení. Ten mé luno zplodní. Slow. Lit. Ven. 21.

Zplochatěti, el, ení = *plochým se státi*, flach werden. Am. Orb. 86.

Zpod, vz Předložka (3. dod.).

Zpodepřítí. Koho by z-li u viere svým uměním. Chč. S. 261.

Zpodnebie. Blesk bleskne se zpod z-pod-nebie, de sub coelo. Koř. Luc. 17. 24.

Zpodníček, čku, m. = *spodní perlový věnec na hlavě panny* (mívaly dva); svrchní sloul *korunkou*, poněvadž míval podobu korunky. Wtr. Krj. I. 375., Arch. XIII. 339.

Zpodpaždí. Vyné z-pod-pazdye hlavu. DalC 21.

Zpohanilý. Chč. S. 59., 102., Břez. Font. V. 404.

Zpochabef = *zpochabiti se*. Slov. Kal. S. 217.

1. **Zpojiti** = *opojiti*. Až se zpojie. Ev. seit. 12. Jan 2. 10.

Zpolicajtšiti co: stát. Nár. list. 10. květ. 1895.

Zponáhlat sa = *pospíšiti si*. Slov. Kal. S. 217.

Zponiže = *zniže*. Slov. Kal. S. 217.

Zpopelněti, cineresieren. Sterz. I. 606. a.

Zpostrkatí. Nafukují se na ně, nalajú, zpostrkají. Rokyc. Vlč. Lit. 191.

Zpoušika m. půl = trochu šikmo. Dšk. Jihč. I. 6.

Zpověď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Zpovídalý vrah, confessus patricida. 1418. List. fil. 1896. 102.

Zpovídati se čeho. Má se z. všech svých hříchův. GR. Nov. 47.

Zpoza. Vz Předložka (3. dod.).

Zprašiti se = *sebrati se*. Ráno se mi (žena) z-la a pryč (jela). Světz. 1894. 79. c.

Zpražilý. Z. chytřec. Chč. S. 108.

Zprdkaveť sa = *zaprtiť sa*. Slov. Zatur.

Zpřed. Potom mu vám zrazu vlk zpřed očí zmizol. Phld. 1894. 203.

Zpřednostění, n. Am. Orb. 101.

Zpřehýbaný hlas = *vycvičený*. Bl. (Hostn. 41.). Cf. Zohýbaný, Obbitý (3. dod.).

Zprejstělý. Wtr. St. nov. 118. Cf. Naprejstělý.

Zpřeslevati co. Chč. S. 264.

Zpřisněti. Vlč. Lit. 82.

Zpropitné. 1631. Kat. z Žer. I. 126.

Zprostriti = *předložiti, předněsti*. Vz doklady v Kroku 1893. 213.

Zproštěný čeho. Nalezl mateř svou zproštěnu nemoci. Alx. Nách. k. XXII. Jinde: od nemoci.

Zprotivilec krále i obce. XV. stol. Vlč. Lit. 273.

Zprůhledněti = *průhledným se státi*. Vzduch z-dněl. Světz. 1895. 106.

Zprůsvitněti, el, ení = *průsvitným se státi*. Světz. 1895. 475. b.

Zprznost. Očistitel všech z-stí (flagitiorum). 1418. List. fil. 1895. 436.

Zpuckovatěti = *v pucky se obrátiti*. Prach v perině z-těl. NZ. III. 12.

Zpukati. Aby se nezpukali jako láhvice staré od vína silného. Chč. S. 231.

Zpukavý. Dav jim z-vou lodí, data rimosa naví (děravou). Enns. 32. B.

Zpupně. Toto slovo se Blahoslavovi nelíbilo, praví o něm: ničemné slovo a affektované, lépe: zpurné, všetečné, nevážné. Bl. Gr. 323.

Zpupněmluvník, a, m., inusitatum, praví Bl. Gr. 170.

Zpupný. Z. města = *zeměpanská* (opak: panská). Pras. Rem. 34.

Způsob. Pečivo na způsob bochtám. Zábř. Brt. D. II. 287. — Pro malost jeho z-by (formy) nedbám. Alx. Nách. k. XVI.

Způsobný čeho. Jeho srdce nebolo způsobné ani jednoho dobrého hnutí. Phld. 1893. 582. — **nač**. Na všetko bol spôsobný (ke všemu způsobilý). Ib. 1892. 233.

Zpusta, vz Cop (3. dod.).

Zpustovati. Krajiny z-val. Enns. 162. A.

Zpytatelnosť, i, f. Jg.
Zracovitý, epileptisch. Phld. 1894. 493.
 Cf. násl. Zrádníkovitý.
Zrada. Lepša rada jako z. Šariš. Phld. 1895. 377.
Zrádce si i jiným strojí smrt. Kub. Rol. 174. — **Z.** = nadávka sedlákům. NZ. III. 512.
Zrádník = *psotník*. Cf. Psotník (3. dod.).
Z. = *epilepsie*. Phld. 1895. 90. Léčení ho na Slov. vz v Mtc. 1894. 103., Phld. XII. 569. Cf. Vred (i dod.).
Zrádníkovitý, epileptisch. Phld. 1894. 493.
Zrádný. Z. čekán = ve kterém byla tajně zastrčena zbraň (kord, rapír a p.). Wtr. Krj. I. 521.
Zraďsasám, rostl. Cf. Vrštěk. Phld. 1895. 31.
Zrak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. Léčení špatného zraku ambrožkou (*euphrasia*). Mtc. 1893. 146.
Zrakovský. Vz Zrak (božík etc. V. 652. a.).
Zralý. Učin ny zralý. Modl. 38. (List. fil. 1895. 302.). — **k čemu**. Oběšenec k hnilobě zralý. Vrch. v Baudel. 68.
Zráň. Na zráň = ráno, k ránu. Phld. 1895. 261. Na z. navarila tej zelinky. Ib. 1894. 675.
Zrapouchovatěti = *dostati rapouchy*. Švestky z-ly. Brt. D. II. 377.
Zráti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 40., 80. O tvarech: zraji, zrej; zrám, zrej cf. ib. 135. — **abs.** Jíž zrá ubohý stárec (nebude dlouho žiti). Bl. Gr. 225.
Zráze = strmá místa v hore. Phld. 1894. 547. Cf. Sráze.
Zrázeleč, řeč, m. = *rozpuštělý hoch*. Val. Brt. D. II. 429.
Zrázelý = *rozpuštělý, nekázaný*. Val. Brt. D. II. 429.
Zraziti. Ten (ovčák), který sloužití chtěl, ze již se zase zrazil. Kat. z Žer. I. 156.
Zrcadelník, a, m. = zrcadlník. Mrš. 9., 10., 47.
Zrcadlko, l odsuto = zrcátko a z toho zrcátko. Gb. H. ml. I. 367.
Zrcadlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80. Z-dla byla až do XIV. stol. kovová, potom skleněná; z. ohnivě = vyduté (že jakožto kon-kavní nástroj fyzikální zapalovalo); z. kovová a skleněná v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 110., 391. Z. lité, vz Mrš. 55., 58., 132., židovské 59., 61., 63., bílé 62., zelené 61., 62. Hádání ze z-dla. Vz Zbrt. Pov. 87., 89., 90. Hádanka o z-dle. Vz NZ. III. 37. Které děvče roztlúče z., nevdá se do sedmi let. Us.
Zreb, u, m. = *klk*. Liptov. Phld. 1894. 312.
Zrec = *žrec*. Slow. 165.
Zředlný. Hospodář má býti zředlen, sméren, rozšáfen. Št. N. 52., 53.
Zregistrovati = do rejstříku zapsati. Ott. VIII. 631. b.
Zřejmo = *zřejmé*. Z. nespě viděl. Pass. 410.
Zřek, u, m. = *syllaba*. Bl. Gr. 147., 148.
Zření, n. = *žvení*. Třebíč. Brt. D. II. 429.
Zrevaf, vz násl. Zručaf.
Zrevolucionovaf koho. Osv. 1896. 370.
Zřezané = *zřezané, pořádné*. Aby se z. dělalo a mlátilo. Arch. XV. 7.
Zřicadlo, a, n. = *zrcadlo*. Brt. D. II. 210.

Zřidel = *pohyblivá část rezačky pod ko-rytem*. Brt. D. II. 454.
Zřidlný, zřidlen. Gb. H. ml. I. 164.
Zřídlo v. žřídlo, stré. žriedlo, *žř v zř*. Gb. H. ml. I. 28., 517. Cf. 3. Víra (3. dod.). — **Z.** = *otror*. Kád zřídlem obracel vždy k slunci (Diogenes). GR. Nov. 19.
Zřidloznačný. Z. čáry Hoffovy. Št. Kon. 27.
Zřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.
Zrnatěnka, y, f., *melicerta*, živočichotvar. Am. Orb. 103.
Zrnatka, y, f. = *zrnatěnka* (3. dod.). Am. Orb. 75.
Zrnce. O skloň. v r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 442.
Zrnění, granulace = ménění se kovu roz-taveného při chladnutí v zrna. Vz Ott. X. 423.
Zrněný utatokrovec, brouk. Vz Klim. 379.
Zrno. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Vláci pole bez zrna (o tlachalovi). Bl. Gr. 305. Do-hrabala se zrna = pomohla si. 1581. Wtr. Krj. I. 411. Dovede udělati ze zrnka pisku celou skálu (lhář); Někdy zastaví zrnko pi-sku vůz (malá překážka má veliké účinky): Po zrnku i skála se rozdrobí (utrpení nenáhle ubývá). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. — **Z. ječné**, *hordeolum* (nemoc oční). Vz Ott. XI. 571.
Zrnoštítec, tee, m., *rhyssemus*, brouk. Vz Klim. 394.
Zrnoštítý vruboun, brouk. Vz Klim. 382.
Zrnovák, u, m., kámen, Krönel, m. Sterz. II. 128.
Zrnovaný. Z. práce, Krönelarbeit. Sterz. II. 128.
Zrnovna prachovny. Nár. list. 1894. č. 197. 4.
Zrnule, *holorrhagia*. Cf. Ott. X. 808.
Zrojtkováný. Z. listí. Am. Orb. 99.
Zroněnosť, i, f. Z. matky. Phld. 1896. 3. Vz násl.
Zroněný. Bola akási zronená = zarmou-cená. Phld. XII. 681., 1896. 71.
Zroniti. To ho zronuje (zarmucuje, leká a p.). Phld. XII. 687.
Zrost, u, m. = *zrůst*. Že by ty zrosty ne-postihli (zvýšených platů). 1561. Wtr. Živ. c. II. 559.
Zrostlice, *geranium pusillum*, hojí zlá-mané údy. Mtc. 1894. 19.
Zroutiti. Hlavu někomu sroučiti (zroutiti, stiti). Rokyc. (Wtr. Živ. c. II. 888.).
Zrubec = *jízva*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.
Zručaf, *zrevaf* = *zaričeti, zaričati, zabu-četi*. Slov. Kal. S. 218.
Zrúdití = *zastrášení, bázně a úcty nahnutí, zkrotiti*. Každého po pravdě súdil, protož byl jest všecky zrúdil, (tak) že jeho všichni po-slúchali. Arn. 789.—796. (Krok 1892. 438.).
Zrudnouti kde: v tváři. Vrch. Rol. XXX. 20.
Zrúknouti = *zaričati*. — **proč**. Obor (obr) od beřasti zrúkol. Phld. 1895. 325.
Zrumiti. Blaho dnes z-lo sa jej na vcky. Phld. 1894. 118.
Zrůstný. Z. obilí = které na poli násled-kem deště vzrostlo (z klasů). 1748. NZ. III. 406.

Zruzený. Jsouc vnitř zlé (lakomstvo) proč
je svrchu z-né? Dal. 55. 34.

Zrůžověti. Všetko vókol mňa z-lo. Phld.
XII. 49. (Rais. Rod. 122.)

Zrvati koho zač: za uši. Žalm 40 Bl.
Gr. 326.

Zrýpati. Které z-ly jsú hřebův ostrosti,
federant. 1418. List. fil. 1895. 216.

Zrzavěti ze rzavý. Cf. List. fil. 1896. 159.

Zrzavka, y, f., studánka u Zvoleněvse. NZ.
V. 521.

Zsed = *sied* = umřev, zabynuv. AlxB. 157.
(Krok 1893. 152.).

Zsiliti. První slabiku slova zesilovati. Pal.
(List. fil. 1894. 11.).

Zsinalec, lce, m. = *zsinalý*. Krs. Moor.
93.

zsk mění se jako *sk*: milobuzský — milo-
buzští. Gb. H. ml. I. 418.

Zsmraditi se. Aby se máslo nepokazilo
a nezsmradilo. Kat. z Zer. I. 190.

Zstrouhati. Vezmi jelení roh a zstruže
spal. 1440. Mus. fil. 1896. 272.

Zstydly. Z. modlitba. Ché. S. 244.

Zsupiti se = *rozzlobiti se*. Jag. Arch. 1896.
129.

Zsvětiti. Poslední (cierkev) všecko z-la.
Ché. S. 35.

zš mění se v *žš*: slazší — slažší, mlazší —
mlažší. Vz Gb. H. ml. I. 494. — **zš** mění
se v *žš* a toto dále v *žš*, *žš*: rozšiti — roz-
citi — rozšěiti — rozšiti. Ib. — **zš** splývá v *žš*:
šlechtilý m. zšlechtilý, rozšafný — rošafný. Ib.

Zšarpaný čo strom u cesty (otrhaný). Phld.
1896. 698.

Zšelmilosť. Bl. Gr. 280.

Zšírj. V. Kal. 312.

Zšlechtile. Mill. 16. b. (List. fil. 1895.
121.).

Zšpiniti. (Potom) ihned ta košile se zšpini
(zašpini). GR. Nov. 77.

Ztvištěti v V. 475. b. oprav v: Zšvištěti.

Ztamocúd = *odtamtud*. Slov. Nár. list.
1896. é. 36.

Ztamodtud = *odtamtud*. Věst. op. 1893.
19.

Ztamvon = *tam z venku*. Slov. Kal. S. 219.

Ztavený. Z. snih. Vrch. Rol. XXXVII. 41.

Ztázati. Ztázal se jest *od-nich o* postavě
jeho. Alx. Nách. k. XVI. Jinde: zpytal, tá-
zal se.

Ztek proti němu učinil (stekl ho). Alx.
Nách. k. XXII.

Zteknouti. Nohu si (pádem) navinul, že
mu ztekla (otekla). Arch. XV. 46.

Ztesati trámy (otesati). Arch. XV. 93.

Ztia. Cf. Zkial (3. dod.).

Ztíjžij = *stíží*. Háj. Herb. 4.

Ztleštiti = *stlouci*. Někoho až do pláce
z. Arch. XIV. 56.

Ztlouštij. V. Kal. 312.

Ztlúšti = *ztlouští*. Gb. Km. -a. 22.

Ztmíti. Tiž muky mu ztměla ducha. Kká.
Puš. Roz. 97.

Ztočiti se kam. K uchu blahol gajd se
ztáčí. Pokr. Mrt. z. 42.

Ztopiti co. Prikázal, aby zdi zbořili a z-li.
Alx. Nách. k. XXX. — **co kam.** Přiv do
těchto mých prsou ocel ztopí (vrah). Čeh. Otr.

47. V taký zmatek (ho) ztopí (vrhne). Vrch.
Rol. XXIII.—XXIX. 161.

Ztovárniti výrobu (po způsobu továren
provozovati). Nár. list. 1893. é. 262.

Ztracenůška, y, f. = *stračí nožka, stračka*.
U Mistka. Cern. Pr. 57.

Ztratiti. Z-til jsem *za* ním pěkných pár
zlatých. Brt. D. II. 289. Bojice se těl i statkův
z. na hrad se stěhovali. Bréz. Font. V. 361.

Ztráviti. Když se kdo ztráví (otráví) hu-
bami. Háj. Herb. 140. b.

Ztrávník, a, m. = člověk jídlu oddaný.
GR. Nov. 90. 30.

Ztravný. Pakli (kdo) sobě koupí krmě tři,
jest to již velmi bohatý a z. Kabt. 33.

Ztruskovatěti. Seno z-tí. Us.

Ztučnatěti = *ztučněti*. Schb. Nád. 5.

Ztučnělý. Z. srdce. Vstnk. IV. 102.

Ztučnění. Fysiologické a pathologické z.
Vz Vstnk. IV. 92.

Ztud = *odtud*. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX.
185.

Ztuhlý. Na daske s. = *mrtvý*. Phld. 1894.
372. — **jak:** v led. Černý Cenci 132.

Ztupělý cit. Brab. 74.

Ztuplost, i, f. Krs. Moor. 88.

Zub. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. Zuby:
dětské, telacie, mliečné, mūdře, volské, hry-
záky (přední), čenové (zadní), očné, kolozub.
Phld. 1894. 377. Umělé zuby měly již Římanky
atd. Vz Wtr. Krj. I. 100. Pomoc od bolení
zubů. Cf. NZ. III. 525. (pověry), Mtc. 1893.
147., Phld. XII. 564., Zbrt. Pov. 49., 64. Kdo
včas vstáva, vytiera si zuby (má co jisti), kdo
neskoro, vytiera si oči. Slov. Zátur. Už mu
narástly mūdře (druhé) zuby; Tak mu bolo
teplo, až sa mu zuby pocily (potily); Poznají
si zuby (budou se míti rádi); Na prázdno
zuby mu kleply (nie nedostal); Má z. naňho
(zlost); Keď sa snívá dakomu, že mu zub vy-
padol, umre niekto z priateľov; keď i krv
tečie pri tom, niekto z rodiny. Phld. 1892.
174., 560., 1894. 377., 714. Nemá, oč by zuby
zavadiť; Nemá čo pod zuby (dáti). Mor. Nov.
Pr. 627. — **Z.** = *česanie vlasov* nie hlboko
do čela. V Honte. Phld. 1894. 311. — **Z.**
habl, vz Smetaník (3. dod.).

Zubáč, e, m. = *pes*. Lerm. II. 143.

Zubačka, y, f. = *žena mající reliké zuby*,
zubaňa. Phld. 1894. 377.

Zubák, a, m. = *zubáč*. Phld. 1894. 377.

Zubaňa, e, f., vz Zubačka (3. dod.).

Zubatcový tlustohlavec, brouk. Vz Klim.
62.

Zubatec, letoun hmyzožravý, desmodus.
Vz Ott. VII. 383.

Zubatosť listu. Čl. L. Jos. 19.

Zubatý. Z. chlapec = nepodajný, do bitky
hotový. Phld. 1894. 377.

Zubavkár, e, m., Zahuleistenhobel, m. Cf.
Ozubník. Ott. XI. 419.

Zubec, bce, m., colobicus. Z. lemovaný, c.
marginatus. Vz Klim. 349.

Zúbky kúpit = *čipky*. Phld. 1894. 614.

Zubní. Lidové léčení zubních bolestí. Vz
NZ. V. 571.

Zubník, a, m., teredus, brouk. Vz Klim.
351.

Zubno, a, n. = *udidlo*. Zlín. Brt. D. II.
452.

Zubolékařský. Z. škola. Vstuk. III. 328.
Zubonohý. Vz Vodan (3. dod.).
Zúbor, u, m. = *síto na obilí*. Slov. Kal. S. 219.
Zuborohý velkočlenec, brouk. Vz Klim. 259.
Zuboštítý. Vz Temnook (3. dod.).
Zubovačka, y, f. = *ozdoba mužského klobouku* vedle šňůrek. Slov. NZ. III. 407.
Zubový. Z. skřecht. XIV. stol. Mus. 1894. 84. Z. bolest. 1440. Mus. fil. 1896. 268.
Zubra, y, f., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.
Zubrec, bree, m., míst. jm. na Slov. Phfd. XII. 178.
Zubrovat = *obilí zúborem čistiti*. Slov. Kal. S. 219. Cf. Zúbor (3. dod.).
Zudití maso. Kat. z-Zer. I. 190.
Zúfalec, tyrannus. 1418. Vz List. fil. 1896. 109.
Zuhlatěti. Velkým teplem z-la. Vrch. Rol. I.—VI. 150. Cf. Zuhelnatěti.
Zumbidlo, a, n. = *slombidlo*. Brno. Brt. D. II. 429.
Zumpidlo, a, n. = *třeštidlo, divoch*. Záp. Mor. Brt. D. II. 429.
Zuna. Dle Gb. H. ml. I. 246. chyb. m. zúna.
Zuňati. Tolko mi za ušima klábocil, až mi v blave z-lo. Phfd. XII. 697.
Zuněti. Aj jich jazyk zuněl (zněl) iným prizvukom. Phfd. 1895. 144.
Zungaf, zungnůl = *s treskotem buchnůl, dupotaf, s hukotem padnůl*. Cf. Zunkati. Myjava. Phfd. 1895. 445. Len tak to z-lo, jakoby v sto mažiaroch mak tlkol. Phfd. 1896. 210.
Züngel Eman., spis. 1840.—22./4. 1894.
Zunkat, zunknouti. Houser ho zunk do nohy (štípl). Mor. Čes. I. V. 461. Cf. předcház. Zungati.
Zunovati. Všetkým z-val som sa pre svoju biedu. Phfd. XII. 236. Tam často.
Zupravdy ze: z-o-pravdy bylo z-ó-pravdy, zuopravdy, zúpravdy (psáno zupravdy). Dougl. Kts. 9. (Gb. H. ml. I. 235.). U mor. Kruml. NZ. IV. 542.
Zúřivě. Bl. Gr. 215.
Zúřivý. Bl. Gr. 280. Tvář zúřivá. Br. Jer. 3. 12. Cf. Zóřivý (3. dod.). Tedy chybné: zúřivý. Gb. H. ml. I. 246. Nyní vyslovujeme zúřivý m. zúřivý. List. fil. 1895. 88.
Zuro = *zhůru*. Brt. D. II. 113.
Zurputněti = *urputným se státi*. Světz. 1895. 43.
Zuručiti, zurukovati koho. Arch. XIII. 524.
Zúskostlivěti = *úzkostlivým se státi*. Osv. 1896. 797.
Zústati z: z-óstati. Gb. H. ml. I. 235.
Zústavací. Z. pokoj (kde se bydlí). Světz. 1895. 486. b.
Zutíkati. Někteří na věž kostelní z-li. Břez. Font. V. 538.
Zúverený = *zuvéřilý*. Slov. Zátur.
Zuzamykatí co. Hude. 99.
Zuzaník. Bílovský v XVIII. stol., Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.
Zuzanka = *nějaká sukně*. 1586. Wtr. Krj. I. 396. — **Z.**, tenerium chamaedrys, rostl. Mtc. 1894. 19.
Zúzkostnělý. Z. duše. Černý. Cenci. 51.

Zúženec, nec, m., sphenoptera, brouk. Vz Klim. 416.

Zúžení. Z-ním nazývám změnu dlouhého *é* a *ê* (ie) v *í*: hřiech — hřích, stéblo — stýblo. Vz Gb. H. ml. I. 122.

zv přesmyknuto: zvláště. Cf. Gb. H. ml. I. 549. Ve *zv* e přisuto: zvostatek, zvostat. Dšk. Jihč. I. 28.

Zváclavěti = *Čechem se státi*. Nár. list. 1893. č. 268.

Zváčka, y, f. Z. na pohrab. Phfd. 1895. 16.

Zvadlati. Nesmieli k ní z., ale bude tak vzhledati. XIV. stol. Mus. 1893. 338.

Zvadlý. Byl na smrt zvadlý. Wtr. St. Pr. 26.

Zvadřit = *uslyšeti*. Co v dědině zvadřil, všecko donese. Zas cosi navadřils na mne = namluvils. Zlín. Brt. D. II. 429.

Zvandřiti. Hodně toho zvandřil = na vandře zkusil. Zábř. Brt. D. II. 429.

Zvannutý. Keď sa narodzí dieťa v súchotách, je z-té (sešlé). Mtc. 1894. 103.

Zvápnitelný, calcinabel. Sterz. 585. b.

Zvarač, e, m. = *žula* (rozpálenými z-či zahřívají vodu na louh peronce). Trenč. Phfd. 1893. 472.

Zváraf. Darmo si sa v potu zváral. Phfd. 1896. 529.

Zvarek, rku, m. = *sraženina*. Tým zvar-
kom má sa umyt nemocný. Mtc. 1894. 22.
 Vzal ho do z-ky = dopálil ho. Phfd. 1893. 373.

Zvárka, y, f. = *kád'*, ve které se prádlo spařuje (zvára). Slov. Kal. S. 219.

1. **Zváti.** O pův. cf. Gb. H. ml. I. 85., 75. Zvu m. zovu v Rkk. Vz Mus. 1896. 258., List fil. 1896. 330. Potom se záví a ponoukají. XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 832.

2. **Zváti.** Zvěje hrách = uteče. Brusp. Hlediková.

Zvazknouti = *zrlhnouti*. Brt. D. II. 351. Vz Odvazknouti (3. dod.).

Zvečerený, vz Drichmat (3. dod.).

Zvědavost špatná etnost. Čes. I. V. 159.

Zvědavý. Byl zvědav jako straka. Šml. VII. 150.

Zvedený = *uredený*. Požívá mé vsi, tu kdež sem já právem zveden. Půh. VI. 8.

Zvěděti co do koho. Ty zvěda do mne, že já nepřijímám tvého učení. Ché. Mik. 422. — **se.** Vsak sa zvis, až ma nebude. Jicko. Brt. D. II. 429. — **co.** Zvězte písmo (hleďte v něm). Ev. víd. 55. Joh. 5. 39. Scrutari. A kněz Thas zvěděv ty peníze i musili jemu ty peníze položit. Půh. VI. 250.

Zvegetativěti. Cl. L. Jos. 41. a j.

Zvejkat = *zvykatí*. Záfár. Brt. D. II. 246.

Zvel, a, o, místo vzal (přesmyknutím). Germer. Pastr. L. 146.

Zveládovanie, n. = *zveličování*. Phfd. 1893. 392.

Zvelba, y, f. = *paráda*. Han.

Zvelibat se = *zotariti se z nemoci, z neštěstí, ze škody*. Jevičko. Brt. D. II. 429.

Zver, a, m. = *zvíře*. Slov. Kal. S. 219.

Zvěř. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21.

Zvěřea kapusta, vz Zajačí zelí (3. dod.).

Zvěřecí t. j. hvězda = *večernice*. Jak zasvíti zvěřecí, zvěř vechází na pastvo. Prostěj. Brt. D. II. 429.

Zvěřina. Zverinus' jedol — ozývá sa ti (když se komu rihá). Phfd. 1894. 314.

Zvěřinice = *refernice* hvězda. Pokáza se z. AlxV. 2344.

Zvěrocesta. 1440. Mus. fil. 1896. 265. Zvěrocest mělo tvary dle ryba, duše a kost v ruk. z r. 1440. Nom. sg. měl by dle dokladů tam uvedených býti zvěrocest = zvěročást; cest = pars píše se czest. Vz Mus. fil. 1896. 444.—445.

Zvěrocestný. Z. zjednání. 1440. Mus. fil. 1896. 265.

Zvěrokvětnice, e, f., rostl. Am. Orb. 97.

Zvěromagnetní. Z. síla. Am. Orb. 51.

Zvěromagnetičnost, i, f., thierischer Magnetismus. Am. Orb. 51.

Zvěromil, a, m. Nár. list. 1893.

Zvěromln, u, m., thierischer Magnetismus (+). Am. Orb. 52.

Zvěromlna, y, f., thierischer Magnetismus (—). Am. Orb. 52.

Zvěromlnný. Z. stav člověka. Am. Orb. 52.

Zvěrovitý, thierähnlich. Am. Orb. 75.

Zversky = *zvířecký*. Slov. Kal. S. 219.

Zvěst. O strc. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Buď zlá či dobrá roste taká zvěst, jak vyjde z úst a nekonečná jest. Vrch. Rol. XXXII. 84.

Zvěstě. Ze strc. vz čtyři doklady v List. fil. 1895. 101.

Zvěsti se dle Bl. Gr. 323. šp. m. podařiti se. — **čeho proč.** Nesměl by hanbu očí z. Chč. S. 221.

Zvěstovati co komu. Bych vám zvěstil tato slova. XIV. stol. Mus. 1894. 81. — **se komu s čím.** Mrzelo ho, že se jim se svými penězi z-val (pochlubil). Kld. III. 70.

Zvěstovice, dříve Zestovice. Čern. Pr. 33.

Zvěstovnice, praenuntia. 1418. List. fil. 1895. 217.

Zvěšo = *zejší*. Han. Brt. D. II. 33.

Zvětranina nerostu. Mtc. 1895. 130.

Zvíceztiti. Lev z-zil (zwycezil). Ev. olom. 141. b.

Zvíci vláského ořecha. Staří tak psávali, vox obsoleta, praví Bl. Gr. 176. Je posud. Cf. Viece.

Zvidací. Z. snaha. Mus. 1894. 309.

Zvidati m. zdvíhati, přesmyknutím. Dšk. Jihé. I. 49.

Zvířednice m. zvířennice. Gb. H. ml. I. 375.

Zviesti = *zvěditi* v Rkk. Lud. 49. Cf. Mus. 1896. 254., 354., 369., List. fil. 1896. 309., 332., Ktviati.

Zvíhati m. zdvíhati. Us. Brt. D. I. 17.

Zviniti v čem. Ze som zvinil v ničem. Phfd. 1894. 727.

Zvír, u, m., vz 3. Vira (3. dod.).

Zvíře. Zvířata v podání lidovém (pověry). Vz Zbrt. Pov. 170.

Zvířecí. Z. právo = právo silnějšího. Ztk. 113. (3. vyd.). Baje z. v českoslov. písních národních. Vlast III. 339. Z. teneto. Puh. VI. 40. Na Z-cím, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Zvířena Europy. Vz Ott. VIII. 888. nn.

Zvíření. Z. vln. Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 48.

Zvířenný. Z. typ. Vstnk. II. 501.

Zvířený, aufgebraust. Z. voda. Us.

Zvířetník (pověry o něm). Vz Zbrt. Pov. 100.

Zvířiti. Chec z. prach na zápasisti sám muž proti muži. Vrch. Rol. XXXI. 72.

Zvítězilý, triumphalis. 1418. List. fil. 1895. 216.

Zvítěziti. Pakli silnější přijde a v-zí gey. Ev. seit. 18. Luc. 11. 22.

Zviti. Zvěl mak = *utekl*. Záp. Mor. Brt. D. II. 429.

Zvitřiti se = *splasiti se; zblázniti se*. Han. Brt. D. II. 429.

Zvíždělý = *divoký*. Je za tým celý z. (velmi toho dychtiv). Prer. Brt. D. II. 429.

Zvížděncé, ňce, m. = *divoch*. Brt. D. II. 429.

zvl. Z *zvl* se v odsouvá: zlástě m. zvláště. Gb. H. ml. I. 409. Zlást. Dšk. Jihé. I. 26.

Zvlače = *vlačha*. Slov. Zátur.

Zvlačisko, a, n. = *příkré, hrboleté pole*. Val. Brt. D. II. 429.

Zvláščovat se s něčím — dělití na podíly a každému zvláště dávatí. Brt. D. II. 429.

Zvlašiti. Když se Čechové z-li. Lomn. — Wtr. Krj. I. 11. Cf. Zvlastiti se.

Zvlášť m. zvláště. Cf. Gb. H. ml. I. 206.

Zvláště (zlásee, zlástě), strc. zvláště, slov. zvláště, jest původem svým gt. sg. n. z-vlásee. Cf. Gb. H. ml. I. 120., List. fil. 1895. 326.

Zvláštenství. Zádneho práva na tom sobě nepozuostavuji, ani kterého z. Arch. XV. 317.

Zvlášti, specialis. Z. sláva. 1418. List. fil. 1895. 219. Právo ztratil zvlášti, jus amisit proprium. 1418. List. fil. 1895. 213.

Zvlastiti se. V. Pol. 561. Cf. Zvlastiti se.

Zvláštník, a, m., tyehus, brouk. Z. černý, t. niger, dvojbarvý, dichrous. Vz Klim. 270.

Zvláštnostina, y, f., Rarität. Sběrka z-stin. Mtc. 1895. 187.

Zvlčeti = *divokým se státi*, zdivočeti. Arch. XIV. 336.

Zvlněný. Z. hrbolekář, brouk. Vz Klim. 149.

Zvněti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 547.

Zvodnění. (Škoda se stala) z-ním vod (povodní). 1566. L. posíl. II. 44.

Zvoldati. Slepice pantáta pustil a nezvoldal (neohledal). Brt. D. II. 263.

Zvoleněves lépe než Zvolenoves. Cf. Krok 1894. 65., Kněžmost (3. dod.). Také toto jm. bylo přijato.

Zvoleník, electus, *vyvolený*. Leg. o 10.000 ryt. (XIV. stol.). Cf. Vondrák. Spuren. 12.

Zvomejkatí, vz násl. Zvomytat.

Zvomětat koho = *vytlouci mu*. Žďár. Nár. list. 1895. č. 360. feuil.

Zvomytat n. *zvomejkat*. Toho čert z-tal = to mu čert napískal. N. Město. Brt. D. II. 429.

Zvon. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. Slévání, svěcení, umístění, dejiny, nápisy, jména, popis, velikost, váha zvonů. Vz Osmý program čes. real. školy v Budějov. za r. 1892. Naps. Jos. Braniš. Hra dětská na z. Vz Duf. 80. Hádanka o zvonu. Cf. NZ. III. 36. Keď má býti z., nech je z. Výklad vz v Phfd. 1894. 374. Mlátiti od zvonu do zvonu (od klekání ranního do klekání večerního). NZ. IV. 398. Keď z. temno hučí, niekto z prednejších osob

cierkevných umre. PhId. 1891. 714. Čím menší zvonek, tím jasnější hlasek. Slez. Nov. Pr. 81. — **Z.** = *částka*. O citatu cf. Mnč. Ev. víd. 80. Luc. 24. 42.

Zvonař. Z-ři hlavně čeští. Vz Osmý program čes. realní školy v Budějov. za r. 1892. Napsal Jos. Braniš.

Zvonárna, kde zvony lijí. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 509.

Zvoneček, campanula, rostl. O jeho moci cf. Vek. Val. I. 159. — **Z.**, hypericum, rostl. Vz Zděšenec (3. dod.). — **Z.**, vz Zabí mléc (3. dod.). — **Z.**, čka, m. = *dítě matky stále se držící*. Jevíčko. Brt. D. II. 429.

Zvonečkový. Z. peníze (kostelní) = z. příjmy. Mtc. 1894. 356. Cf. násl. Zvonkový.

Zvonečník, a, m., Glockenist (hrající na zvonkový stroj). Sterz. I. 1115.

Zvonek, cymbalum (lat.). Zvonky doprovázeli staří bry. Vz Zbrt. Tan. 36. — **Z.**, loxia chloris. Brt. D. II. 495.

Zvonění. Kdo kouří při z., tomu prý vy-
padají zuby. Zřár. Nár. list. 1894. č. 74. odp.
feuill. Z. proti mračnům. Cf. Zbrt. Pov. 122,
123.

Zvonický úkol (zvoníka). Nár. list. 1895.
č. 72. feuill.

Zvonictví, Glöcknerposten, m. Sterz. I.
1115.

Zvonítkový. Z. telegraf. Vstak. III. 17.

Zvonkajší = venčí. Z. úder. PhId. 1894.
24.

Zvonkový. Z. samotič (isolator) elektr.
proudu. KP. VIII. 125. Z. peníze. 1686. Věst.
op. 1894. 47. Cf. Zvonečkový.

Zvonník, místy se vyslovuje *zroník*. Cf.
Gb. H. ml. I. 374.

Zvonno. Z. sa zasmíala. PhId. 1894. 98.

Zvonohlík. Vz Z. v druhých dodatcích.
Mimo to jmenuje se: *semeňák, semeníček, ro-
visek, vrzlk*. Cf. Brt. D. II. 494.

Zvonok, nku, m. (zvonek) = *tulipán*. PhId.
XII. 476.

Zvonový. Z. navodič ve stroji elektr. Vz
KP. VIII. 100. Z. dynamo. Ib. 101.

Zvošívati = *za uši, za vlasy vytahat*. Záp.
Mor. Brt. D. II. 429.

Zvoucí. Z. list = *zvací*. Kat. z Žer. I. 246.

Zvracetí. Bude z., paní manda bude m. t
škodu. Us.

Zvrásněný. Z. horstvo (zdvížené, zvlněné).
Ott. XI. 646.

Zvratiště, č, n. = místo na břehu ke klo-
pení lodí, Brabank, f. Sterz. I. 541. b.

Zvratníkový. Z. krajina. Ztk. 10. (3. vyd.).

Zvreti, spr. zvrci. Bl. Gr. 267.

Zvrglý = *zvrhlý, sražený, nakyslý*. Z.
mléko. Brt. D. II. 129.

Zvrhlietví, n., Bastardschaft, f. Sterz. I.
397. a.

Zvrhlietvo, a, n., Bastardensippschaft, f.
Sterz. I. 397. a.

Zvrítí čím. Srdce novou láskou zvřelo.
PhId. 1895. 93.

Zvršina, cf. Svršec (3. dod.).

Zvršiti co: néci bidu. Čch. Otr. 69.

Zvrátanie = *tanec*. Dal sa do z-nia. Slov.
PhId. 1896. 258.

Zvrátati. Jako sa zvrátali (psi = točili), zbá-
dali-li sedliaka. PhId. 1895. 323. Zvrtal sa

len **okolo** tej dievky; Zvrta sa **po** izbe. PhId.
1895. 385., 1894. 387.

Zvrtel. Ošemetný z. Chč. S. 312.

Zvrtka, y, f. = *zvrtilík, obrtlík, přemetací
kolo*. Slov. Kal. S. 220.

Zvrtlavý. Svatú řeč (Kristovu) svými z-mi
hlavami glozují. Tov. (Vlč. Lit. 205.).

Zvrženina, y, f., vz Umlať (3. dod.).

Zvučka, y, f., symphonia. 1418. List. fil.
1895. 211. Cf. Zvučba.

Zvuk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., 82.

Zvukomalba, y, f. Vz Ott. XI. 890. b.

Zvukopisný. Z. přístroj. Nár. list. 1894.
č. 224. 1.

Zvukopodobnost, i, f. Onomatopöie. Sterz.
II. 468.

Zvukopodobný, onomatopöetisch. Sterz.
II. 468. Vz Zvukodobný.

Zvukoslovní. Z. změna slov. Věst. op.
1894. 43.

Zvukovědec, dce, m., Akustiker. Sterz. I.
118.

Zvukový. Z. telegrafie, Schalltelegraphie.
KP. VIII. 240.

Zvyčajno = *obyčejně*. PhId. 1896. 120.

Zvyhledati. Skryše zvyhledávali. 1742.
Mtc. 1896. 129.

Zvyhlidati co odkud. Z. tváří z-dal nej-
skrytější tajnosti. Světz. 1893. 38. a.

Zvyjebený. Z. zrádce. Arch. XIII. 352.
Dával mně padúchy z-né a manželce mé kurvy
kurevské. Ib. XIV. 277.

Zvyk. Z. horší ež byk; byka zažineš a
zvyka nějza. Mor. Nov. Pr. 224., NZ. V. 544.

Zvyknutý = *zvyklý*. Z. oko nač. PhId.
XII. 529.

Zvykoslovi. Cf. Zbrt. Pov. 5.

Zvykoslovní. Z. studium, Zbrt. Pov. 5.,
obrázky. Vz Mus. 1893. 646.

Zvykovati, solere. Tuto zvykují všichni
spravovati, hic solent omnes regi. 1418. List.
fil. 1896. 203.

Zvymnout. S tým zvymneš (na tom zbo-
hatueš)! Přer. Brt. D. II. 430.

Zvymorený bídník. Bl. Gr. 224

Zvymotaný bídník. Bl. Gr. 224.

Zvýskotati. Dievěnce z-ly. PhId. 1896.
148. Cf. Zvýskati.

Zvystydnouti. 1549. Wtr. Živ. c. I. 453.

Zvýšenec, nco, m., cyrtotriplax, brouk.
Z. dvojskvrnný, c. bipustulata, dvojnaký,
binotata. Vz Klim. 309.

Zvýšij. Háj. Herb. 115.

Zvýšisvět, a, m. = kdo zvyšuje, povznáší
svět. Am. Orb. 109. Cf. Kazisvět.

Zvýšístě, č, n. = *výstupek*, Podium, n.
Sterz. II. 560.

Zvyšný. Připomenuli si, že jedna z dvou
kariet bola zvyšná (přebytečná). PhId. 1896.
570.

Zvyvedený. Jdi k zvyvedenému (čertu).
Bl. Gr. 319., 224.

Zýka, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zym = *země*. Laš. Brt. D. I. 102.

Zývati na koho v Rkk. Cf. Gb. Ruk. 553.,
Mus. 1896. 259., 266., List. fil. 1896., 339., 343.

zz splývá v z: rozlobit m. rozzlobiti; byl
to zrady zvěděl (m. z-zrady). Alx B. I. 29. Vz
Gb. II. ml. I. 493. -- **zz** mění se v *zř*: roz-
řávil hubu m. rozzavil. Ib. 494.

Zzetka. Sobě vsu noc zzetky nedal. AlxBM. 187. Prk. v Kroku 1894. 177. čte: Sobě vsu noc setky nedal = ani oka nezavřel. Cf. Setknouti v 2. dod.

zž splývá v **ž**: rožihat m. rozžihat. Us. Bartch. — **zž** mění se v **žž**: žďar ze z-žár. Gb. H. ml. I. 494.; v **žž**: žžessil m. zžesil. Ib.

Zžahaný rukáv. Wtr. Krj. I. 324. Cf. Zžahati.

Zžaslý. Z. to chvíli zřel. Zvič. Mlt. 14. Cf. Zžasnouti.

Zžasnouti nad čím. Nad krásou jeho zžasne příroda. Brab. 40.

Zžesiti za Zžeru oprav v: zžesiti.

Zživiti. (Buoh takového) zživí po těch škodách. Chč. S. 95.

Ž.

Ž. prasloranské. Vz Gb. H. ml. I. 318. — **Ž. se psalo:** z: znazil (snažil); f: zbofie; ff: kaffdy; s: kase; zz: mozzem; z: žena (podle Hus. pravopisu); ž a ž: žediecz sě, žiezen; zi (od XV. věku): zie jest. Vz Gb. H. ml. I. 515., Mus. fil. 1896. 422. — **Ž změněno jest** a) v z: zezule m. žezule, Gb. H. ml. I. 517.; na Zábř. ve slovese vohlizet se: vohlízi se, u Kruml. (mor.): řizavý. Brt. D. II. 130., 210.; b) v ž: Žrnosěky — Černoseky; c) v ř, r: krádeř (cf. Mus. fil. 1896. 438.), drůbež, neborák m. nebožák (Pastr. L. 145.); d) v h: žrebec slov. — hřebec, žriedlo — hriedlo, Gb. H. ml. I. 517.; e) v j před sykavkou, je-li mezi samohláskou a sykavkou: uj (už) som tu, Kts. 18., oheň zajžen (zažžen) jest, najdražší (nejdražší), bojský (božský), Gb. H. ml. I. 516., sejžiž m. sežžiž, Mus. fil. 1896. 438. (r. 1440). uj se (už se), aj se (až se), na Žďársku [místy přechází v z: uz měla = už s měla (Sklenné), čížci m. čížci (čížek)], Brt. D. II. 250., aj se vrátím (Radošov), ib. 210., uj snědl, aj zaseje, nej zavře, u Jemnice, ib. 269. Cf. ib. 279., 17., I. 14. Na Slov. místy před ž v ž: taššeje (taž-šje). Pastr. L. 146. Tamtéž bývá místo z: lúbežný. Ib. 145. Jak se mění v jihozáp. Čech., o tom vz v Dšk. Jihč. I. 42. nn. — **Ž se přísouvá.** Vz Dšk. Jihč. I. 43. — **Ž se odsouvá:** vdy, dycky m. vždy, vždycky. Us. Cf. Gb. H. ml. I. 519., Dšk. Jihč. I. 43. Že skupiny žž někdy: zažení = zažžení. 1440. Mus. fil. 1896. 438. — **Ž příklonné.** Cf. Bl. Gr. 111.

Žába. Ž. hospodyně (domáci). Vz Vek. Val. I. 106. Malá ž. sa veľkej vody neľaká. Phld. XII. 559. Pod skalou ryba lebo žába (nejisté). Phld. 1894. 441. Na žábě si málo nastríháš. Vek. Val. I. 110. Pred žabou treba ústa zavret, aby neprečítala zuby, nebo člověk by len toľko žil rokov, koľko mu zubov načítala. Phld. 1894. 713. Hra na žáby. Kluci čapnou k zemi a skácou za sebou křičíce: kuňk, kuňk, kuňk! Mor. NZ. III. 23. Krk hlavu nesní, žába zajíce nedohoní (o nemožnosti). Mor. Čes. I. V. 422. Žába nebude bez kaľuže; Žába kaľužu najde; Je žabě po břuch (malý); Sedl, jak žába na měkkotu (dostal se na dobré bydlo). NZ. V. 545., 543. — **Ž. = pajedl.** Hojení jí. Vz Mtc. 1894. 103. — **Ž. = tobolka,** na peniaze s otvorom, jako žabia papuľa. Myjava. Phld. 1895. 445.

Žabant, a, m. = převzdívka hochům =

slota. Vých. Mor. Brt. D. II. 430. Cf. Žabnál (3. dod.).

Žabařská = tanec. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Žabí. Ž. mluva. Cf. NZ. III. 331. Když ž. periny (žabinec) plují prostředkem potoku, bude suchý rok; pakli u kraje, bude mokřý rok. Vek. Val. I. 163. — **V bot. Ž. kvítka,** koží dříst (laš.), konopka (dle podoby listů), anemone nem. Cf. Brt. D. II. 499. — **Ž. květ,** řerucha, cardamine. Ib. 501. — **Ž. mlč, prýš, mlč, žabí mlčo, hadí mlčo, kaní mlčo, svatojanské zvonečky** (Zábř.), euphorbia cyparissias. Ib. 502. — **Ž. tráva, řisa,** vodní plešina. Ib. 504. — **Ž. oči, rybí očka, žabí krůtí,** myosotis palustris. Ib. 505. Dle Phld. XII. 645. plevel v obilí. — **Ž. korálky = žabí oči.** Ib. 505. — **Ž. klepeto = žabí oči.** Ib.

Žabička, ohnivá kuňka, bombinator igneus. Mtc. 1894. 332.

Žabina (Jevičko), horyl (val., laš.), goryč (Lubná u Kroměř.), psi huba (Frydlant), žabinec (Zlín.), agaricus torminosus, houba. Brt. D. II. 511.

Žabinec, vz Žabina (3. dod.). — **Ž. r žaludku = šlem.** Brt. D. II. 491. — **Ž., ves** v Trenčan. Phld. 1895. 603.

Žabinky, vz Žabí oči. (3. dod.).

Žabírky. Také mor. Brt. D. II. 492.

Žabití. Keď sa lichva (dobytek) žabí (kape, sliní). Phld. 1895. 493.

Žabka = hřeb, který se mezi lišíní a kolem do osy zastrkuje, aby se lišeň netlačila. Brt. D. II. 446. — **Ž. nebo hašpa = železná skoba** ve vrchních grifinách vozu přibitá, do kterých se zastrkují oblouky (obruče) na plachtu. Ib.

Žabnál, a, m. = žabant (3. dod.). Brt. D. II. 430.

Žabník, echinodorus, rostl. rod. Vz Ott. VIII. 445. a.

Žabokreky, obec v Trenč. Phld. XII. 340., 70.

Žabokrtský F. Vz Nár. list. 1894. č. 160.

Žabomyší boj. Nár. list. 1894. č. 83.

Žací. Ž. stroje. Vz Ott. XI. 662. a.

Žáčko = sáček. NZ III. 403.

Žadany, obec v abanjské stol. Phld. 1895. 383.

Žádati. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žadlo staženo ze žahadlo. Chod. Gb. H. ml. I. 564. Cf. Krok. 1894. 28.

1. **Žádný** = *žádaný, milý* atd. u Hrozenk. žjaden, na Březovsku žiaden, slov. žiadny. Brt. D. I. 40., 44. O pane a císaři žádný. GR. Nov. 33. By nám život žáden nebyl. Chč. P. 125. a.

2. **Žádný**, nullus, u Hrozenk. žjaden, na Březovsku žiaden, slov. žiadny. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žádost. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žáha, vz Zháha (3. dod.), Gb. H. ml. I. 84., 312.

Žahadlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 25.

Žahatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 25., 24.

Žahavkový. Ž. krátkokřídlík, brouk. Vz Klim. 331.

Žajdl, u, m. = *zejdlík*. 1607. Phfd. 1894. 5.

Žák. Odév záků v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 226.

Žakarový. Ž. šňůra (spojující zvedák stroje žakarového s nitěnkami, s osnovými nitmi). V tkadl. Arcade. Sterz. I. 241.

Žakat = *louditi, žebrotiti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Žakonit = *žádati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Žakyně podle bůh — bohyně.

Žal. S žalem se ples střídá. Vrch. Tryz. 80.

Žalej, e, m., vrch u Jilemnice. NZ. V. 524.

Žalm. Moc a účinek žalmů na Val. Vz Vck. Val. I. 137.

Žalmovati. Žáci ž-li s kantorem při mrtvole z peněz celou noc (zpívali žalmy). Kutn. šk. XIV.

Žalnozvuký. Ž. řeč, píseň. Vrch. Rol. XLIII. 32., ib. I.—VI. 127.

Žaloba = *smutek*. Zavádka. Phfd. 1895. 630. Dal jí na ž-bu po paní Evě Vlčkové 11 loket kromraže atd. 1672. Věst. op. 1892. 8. — Ž. Ž-bů hnůti v sídu (žalobu podati). 1469. Čel. Pr. m. II. 15.

Žalobné. Cf. Vypočít (3. dod.).

Žalobný. Lidé ž-bní sobě bezpráví činie. Chč. S. 149.

Žalostiti koho. Nežalost mne. Muč. Ev. seit. 24. Luc. 11. 7.

Žalostně. Pro práci zbylo ž. málo času. Kutn. šk. XV.

Žalov, u, m., pohřebiště v Smíchovsku. NZ. III. 162.

Žalovati co o kom = někoho oč, z čeho. Čel. Pr. m. II.

Žaltář. Cf. Vlč. Lit. 11.

Žalud. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 423. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 29. Byl ž-dem z dobrého dubu (dobře kovaný). Šml. VII. 148. Hádanka o ž-du. Vz NZ. III. 39.

Žaludek. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., Jgč. Arch. XVI. 423. Léčení bolení ž-dku na Mor. Cf. Duf. 29. Precištění ž-dku. Vz Phfd. XII.

566. Ž. když nemůže dobře zažívati, nemůže se tělo siliti (tak i člověk bez slova božibo). Bl. Gr. 316. Cigáni mu klince kujú v žaludku (má hlad); Svítá mu v žaludku. Slov. Nov. Př. 596.

Žaludkový. Hojení nemocí ž-vých. Vz Mtc. XVIII. 205. nn. — Žaludkovo koření (pro žaludek). Dačice. Brt. D. II. 283.

Žaludní kury (žaludy krmené). Arch. XIV. 267.

Žaludorožec, žce, m., acylophorus, brouk. Vz Klim. 191.

Žaluplně lkala. Vrch. Rol. XLIII. 53.

Žalý vrch u N. Stražecí. NZ. III. 162.

Žamberk, a, m., z: Senftenberg. Čern. Př. 37.

Žambruček, čku, m., louka u Náchoda. Hrš. Nách. I. 362.

Žampach, z: Sandbach. Čern. Př. 37., NZ. III. 165.

Žampr, u, m., žen. odév. 1736. NZ. III. 322.

Žamputář, dle Jir. z vlas. giambatore = přednášce gambů (iambů) čili žertů. Čern. Př. 81.

Žandati = *žádoniti, žebrotiti*, n vsuto. U mor. Kruml. Brt. D. II. 430.

Žangr, u, m., turritis glabra, rostl. Brt. D. II. 508.

Žanikl, rostl. Odvar z ní proti nemocem prsním. Duf. 283. Cf. Zanikl.

Žanný = *žádný*. Mor. Mtc. 1894. 101.

Žaplení, vz Mrkotání. 1598.

Žár, slov. žiar. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80., 312.

Žárlivost, vz Vrch. Rol. XXXI. 37. nn.

Žárně. Lká v hořkém pláči usedavě, žárně. Vrch. Rol. XXX. 15.

Žarnov, a, m., ves na Slov. Phfd. XII. 177.

Žarnovica, e, f., mě. v Tekovsku. Phfd. XII. 177., 340.

Žaróch, u, m., vz Zaruzina (3. dod.).

Žároměr, u, m. Ž. slouží k měření náramného horka, Pyrometer, m. Am. Orb. 32., 34.

Žaroušek, vz Žarouš. Tvarožná. Illedik.

Žárování. Elektrické ž. KP. VIII. 213.

Žárovice, e, f. = *lampa se žárovým světlem*. O zevnější úpravě její vz v KP. VIII. 169., 210. Cf. násl.

Žárovka, y, f. = *svítilna žárová, žárovica*. Svítilna, která poskytuje světla rozžhaveným, do proudovodu vloženým vláknem uhlíkovým. Vz KP. VIII. 163., 169., 506. Ž. s uhlím vynalezena již r. 1838. Vz ib. 16.

Žárový. Ž. svítilna. Vz Žárovka (3. dod.). Ž. hroby. Vz NZ. III. 461.

Žart, u, m. = *žert*. Dbš. Sl. pov. 450., 457. Pastr. I. 9.

Žarůž, e, f. = *žáružík, žaruží, žaružina*. caltha palustris, rostl. Brt. D. II. 500. — Ž. žaružek atd. Vz Zaruzina (3. dod.).

Žaruží, n., vz předcház. Žarůž.

Žáružík, u, m., vz předcház. Žarůž.
Žaružina, y, f., vz předcház. Žarůž.
Žateč, tee n. če (tč v č). K městu Žiači. Posud k Žači, v Žači; od toho i chybný nom. Žač, f. Gb. H. ml. I. 894. Du do Žače. U Zbirova. Dr. Jedlička.

Žbán m. džbán, d odsuto. Gb. H. ml. I. 411.

Žbáňky, pl., m. = *pukače*, *lychnis inflata*. Brt. D. II. 504.

Žbar = *džber*. Phld. 1893. 53.

Žbelec, lce, m. = *řbelec*, *hřbelec*. Dšk. Jihč. I. 11.

Žber m. džber, d odsuto. Gb. H. ml. I. 411.

Žběračka m. sběračka. Us.

Žblonit = *žvaněti*, *bláboliti*. Jevičko. Brt. D. II. 430.

Žbluň, dle Bača = *hlupák*. Brt. D. II. 430.

Žbrlat = *čbrlat*, přelivati. Phld. 1893. 53.

Žbronda = řídká polévka n. káva, vůbec něco tekutého. U Žleb. NZ. II. 696. Cf. násl.

Žbruľa = *chatrná polévka*. Val. Brt. D. II. 485.

Žbrynda, y, f. = *brynda*. Ž. fabričního vína. Phld. 1896. 527.

žc mění se v *žf* (spodobou *šf*): dat. porážce, z toho dial. porážtě. Gb. H. ml. I. 501.

žč mění se v *žf*: nebožčík — nebožtík. Vz Gb. H. ml. I. 522.

žď m. ž: paždie, brachium. Lact. 25. a. Pod paždí, Us., paže; ždieti. ždmu m. žieti, žmu; drážditi v. drážiti. Gb. H. ml. I. 409.

Ždánice, e, f. = *bramborová kaše*. Brn. Brt. D. II. 486.

Žďár. Cf. Gb. H. ml. I. 430., 527., 495.

Žďarák, a, m. = *rypal*. Mor.

Žďarovec, vce, m., carrarischer Marmor. Am. Orb. 64.

Ždátí v strč. často se objevuje. Vz Dob. Dur. 125. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. Ž. čeho v Rkk. Vz List. fil. 1896. 345.

Žďereat = *drcati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Ždi = *ždy*, *vždy*. V Čadě. Phld. 1893. 372.

Ždiar, u, m. = *žula*. Slov. Kal. S. 220.

Ždibec, cf. Štibec (3. dod.).

Ždieti, ždmu, žieti, žmu. Vz Žditi, žď, Gb. H. ml. I. 409.

Ždímatí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.; Ždieti.

Ždóchnót koho = *strčiti*, *šlouchnouti*. Brt. D. II. 90.

Žduchancovati koho = *žduchance* mu dávatí. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuil.

Ždy = *vždy*. Jastrabie. Phld. 1893. 427. — Us.

Ždycky = *vždycky*. Us, Pastr. L. 149.

Že spojka jest neutrum zájmena vztažného. Vz Kla. Sklad. 144. pozn.

-že mění se v Morkovicích a v okolí v -ži: s věží. Brt. D. II. 62.—63.

Žebernatky, ctenophora. Vz Ott. VIII. 807.

Žebračina = *babinec u kostela*. Věst. op. 1894. 44.

Žebrák dle Šf. I. 274. od Sabiri, Sebiri, odtud u Srbů dosud sebr = poddaný. A. Brückner v Jgč. Arch. XV. 320. z něm. dial. Seffer, Sefer — zebr, ž bývá často m. s a b m. f; S. = druh vagabundů, kteří v XV. stol. obtěžovali země. Keď sa žobrákovi palica v ruke ohladila, neľahko ju opustí. Phld. 1894. 197. Pouštíme si žebračka za pec a on nás vyženie zpoza stola. Slov. Phld. 1896. 293. Říká žebračkovi: bratře! (chudás). NZ. V. 545. — Ž., rostl. Vz Strílky (3. dod.). — Ž., rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.). — Ž. = *zbylý kousek nedožitého obilí na poli; slaměný panák* v hadry oblečený, který se nese o dožince s pole do domu hospodářova. Brod. Brt. D. II. 430.

Žebzanina, y, f. Chceš srdce mého ž-nu (aby žebralo). Slov. Lil. Ven. 92.

Žebravý. Ž. řády. Vz Tk. X. 124.

Žebříček, čku, m. = *myší ocásek* (*chvoštěk*), *myšinec*, *krvavník*, *achillea millefol.*, rostl. Brt. D. II. 498.

Žebříční. Ž. ceva. Am. Orb. 94.

Žebřík. Za ž. dávat = *žejkatí bago*. Brt. D. II. 430.

Žebro. Do konce zebr (m. žeber). Sal. 337. — Ž., rostl., vz Kapradí (3. dod.). — Ž. = *troubel dýmky* činící se špičkou jeden kus. Žďár. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuil.

Žebroň, a, m. = *žebroň*. Nár. list. 1895. č. 350. feuil.

Žebroňky, brachiopoda, korýši. Ott. VIII. 766. a.

Žebroštítec, tee, m., thoracophorus, brouk. Ž. korový, t. corticinus. Vz Klim. 261.

Žebrota. Zly jest ž. pan. Slez. Nov. Př. 181.

Žéce, *žéčka* = *lžíce*, *lžička*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 89.

Žeci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. O časování r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 450.

Žéčka, vz předcház. Žéce.

Žediti se. Takú žádostí máš se ž. Kruml. 307. b. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žehlava, y, f., vz Žihlana (3. dod.).

Žehlička objevuje se teprve v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.

Žehnatí opírá se o stíném. seganōp, segnon. List. fil. 1894. 149. — **se čím**. Zehnal se raději čepem (pil) než křížem. Šml. VII. 200.

Žehratí někomu vinu = *vyčítati*. Wtr. Živ. c. II. 788.

Žechme = *že bychme*. Bobruvka. Brt. D. II. 251.

Žej' = *že jest*. Žej' mi dáno 20 zlatých. Arch. XIV. 198. Cf. Sej'.

Žejbřík = *žejbrovník* (díl sítkářské). 1596. Mus. 1894. 511.

Žejženina počne celetí. 1440. Mus. fil. 1896. 451. Cf. předcház. Ž (mění se v j).

Žel. Práví, že tu chce býti buď komu libo nebo žel. Arch. XV. 43. — *Na Želi*, mist. jm. u Loun. NZ. IV. 449. V *Želech* u Nechanic. NZ. III. 162.

Želati koho. Roland želá ho a běduje. Kub. Rol. 95. — **co komu.** Želá mrtvému lahký odpocinok. Phld. 1895. 26.

Želatin, u, m. = *huspenina*. Zbrt. Tan. 311.

Želený. Na *Želeném*, pohřebišťe u Třebostic. NZ. III. 162.

Železce = *železný nástroj*. GR Nov. 213. 32.

Železec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železi = *náčiní železné*. Brt. D. II. 252.

Železitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železlica, e, f. = *tvrdá vrstva země pod uhlím ležící*. Us. Mtc. 1896. 315.

Železnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železnictví, n., Eisenbahnwesen, n. Ptrl. 13.

Železník, u, m. = *vrbica*, verbena, rostl. Brt. D. II. 508. — **Ž.** = *černá tráva*, *vřes*, *calluna*. Dml. List. 23.

Železnobrodsko, a, n. NZ. III. 31.

Železný. Ž. kvelb (kde se železo prodává). Dačice. Brt. D. II. 283. Ž. pán (opatřený těžkým oděním železným). Wtr. Krj. I. 244. Ž. doba. Cf. NZ. III. 471., Phld. 1893. 296. Ž. kráva. Z jedné ž. krávy platívalo se v XVIII. stol. ročně libra vosku n. 15—39 míš. grošů; ze žel. jalovice 20 gr. míš. Vz NZ. III. 146. — **Ž.** = *potok* v Gem. Phld. XII. 341.

Železo. O pův. cf. Phld. 1893. 348. I ž. ohněm se rozpaluje a rozpouští (i dobrý klesává). Bl. Gr. 302. Teho musí dat do starého ž-za (o starém mládenci). Vek. Val. I. 103.

Železodielňa. Phld. 1894. 616.

Železomřed, u, m., Cyaneisen, n. Am. Orb. 67.

Železomředil, u, m., Eisencyan, m. Am. Orb. 66.

Železovec, vce, m., obec v Tekov. Phld. XII. 341.

Želízkování, n. = *práce v dolech mlatem a želízkem*. Ott. XI. 594.

Želva. O pův. cf. Jgč. Arch. XVI. 420., Gb. II. ml. I. 312.

Žemba, y, f. místo *ženba*. Griz. 155. (Gb. H. ml. I. 373.).

Žemenka, y, f. = *hrst lnu n. konopl.* Zlín. Brt. D. II. 441.

Žemla = *vánočka*. Ždár. Brt. D. II. 436.

Žemně (*zempnye*) 10 stuppas (*dare debent*), quae vulgariter dicuntur *zempnye*. Eml. Urb. 114.

Žemněný. Ž. plátno z lněné příze. 1748. NZ. III. 406.

Žemníový. Ž. rubáš = *žemněný*. Wtr. Krj. I. 170.

Žempně = *žemně*, p přisuto. Gb. H. ml. I. 420.

Žeň. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24.

Žena. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 24., 312. Ž. na Slov. jen = *vydatá manželka*. Phld. XII. 175. Ž. vdova, zde jest vdova bližším určením slova žena, spíše než naopak. Vz Mus. fil. I. 188. Štýry volky sivé, chytro (čerstvé) sa to minie (mine), ale mrcha žena dlho trvať bude. Slov. Zátur. Mladá ž. starý muž, plaché koně starý vůz. Šml. VIII. 143. Věru sotva těžší břímě bude než žena, jež vás láskou nadiřádne. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 159. Ž. jest zlá směs z medu a jedu shněténá; Vždyt žene bez toho jeu jediný oltář sluší, nestárnoucí srdce. Bráb. 107., 118. Komu ženy mrú a koní stojí, nelze jemu chudu býti. GR. Nov. 17. Mladá ž. častá hořkost; Mladé ženy a čoudu se neuhlídáš. Nár. list. 1896. č. 57. odp. feuill. Ž. bitá je nejlepší; Ž. má sedmdesát sedm fortielov a štýry defekty; Kdo má mrcha ženu, netreba mu chrenu, iskrí sa mu v očiach. Slov. Nov. Př. 396., 398., 395. Krásná žena smutná, již pláč z očí kane, nejkrásnější v lásce když se rdí a plane; Kdo zřel, že dvě ženy v klidu spolu dlí? Bráb. Vrch. 89., 100. Pověry o ženě vz Zbrt. Pov. 126.—128. — Ž. divoká. Vz Čes. I. V. 238.

Ženěčka, alias *vdovička*. 1118. List. fil. 1895. 219.

Že nevíte, pane kmotře. Vz Tanec (3. dod.).

Žengle ze stříhnem. sčkel. Gb. H. ml. I. 485., Mz.

Ženglový či *ženiklejtový* kořen, z: *radix saniculae*. Čern. Př. 60.

Žengruty, z něm. Senkruthen = *břevna*, jimiž se lešení sušiti i zvýšiti může. Čern. Př. 70., 6.

Ženich. Ž. čarovaný, chrbát malovaný (ženu bije). Mor. Mtc. 1895. 155. — Ž. = *kus lnu*. Vz Nevěsta (3. dod.).

Ženiklejtový, vz Ženglový (3. dod.).

Ženima. GR. Nov. 124. 15.

Ženiměice, e, f. = *ženima*. GR. Nov. 40.

Ženíšský. Ž. krok. Nár. list. 28./3. 1895.

Ženitba. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 99., 100.

Ženiti koho. Arch. XIV. 151. — **se (jak).** Nežeň se očima, ale ušima. Us. NZ. IV. 194. Kdo se žení, svobodu mění. Us. Ožeň sa, obes sa, na jedno padne; vezmi mrcha ženu, do pekla ta vtiahne. Slov. Nov. Př. 397.

Ženka. Divé ženky. Cf. NZ. V. 535.

Ženkla, y, f. = *šparák při noži na dýmku*. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Ženožrout, a, m. = *nepřítel žen*, *gynaekofag*. Ott. X. 668.

Ženský. Ž. kraj lidový. Vz Wtr. Krj. I. 92. Před tím líčí ženský kraj vyšších tříd. Ženské štěbetají jako husy a chodí jako kachny. Ždár. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Mysl ženská — májový snh. Šml. VII. 27. Kde je komín, tam je pec, kde sú ľudé, tam je řeč, kde sú ženské, ešče věč. Vek. Val. I. 103. Známó, že ženský rozsudek vždy tam se kloní, kam bys nejmiň řek'; Ó vratký, tékavý jak ženský duch! Jak lehce pláý změn! Vrch. Rol. XVIII.—XXIX. 204., 207. Divný

vrtoch povaha je ženská. Hudc. 57. — **Ž.** statek = husy. Zřár. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Ženština, y, f., slovo na Slov. neznámé. Phld. XII. 175.

Žentour, z: Senkkorb. Gb. H. ml. I. 435., Mz.

Žerav. O pův. cf. Krok 1893. 55.

Žeravý = *žeřavý*. Phld. 1896. 50.

Žeravý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Žerce. Bude žyerce y pywceze veliký. 1440. Mus. fil. 1896. 426.

Žerď. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Strč. žrd. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 29.

Žerditi měd, po(h)len. Sterz. II. 561. a.

Žerevie, *řeřevie*, *jerevie*, carbones. Vz Žeravý, Gb. H. ml. I. 100.

Žernov (strč. žrnov). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Žernovník. Slovo to zamítá Bl. Gr. 327.

Žerotínka, y, f. = Žerotínová, choť Žerotínova. F. Dvorský. Listy Kat. z Žer. I. VI.

Žertovati co: žert. Lerm. II. 152.

Žertva. O pův. cf. Dob. Dur. 325.

Žesiti a žasati, strč. Vz Gb. H. ml. I. 98.

Žestitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žestitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žef = *ovšem*, *ano*. Dačice. Brt. D. II. 282.

Žey = že j', že jest. Št. Uč. 117. a. (Gb.).

Žezhule. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 517., 549.

Žezlo = malus v bibl. má Dob. za chybné m. stežeň. Dob. Dur. 112., 118.

Žeznivosť = *žiznirosl*. GR. Nov. 130. 15.

Žezhulka. O pův. cf. Krok 1893. 55. Cf. Kukačka (také v dod.).

Žezulinka = žezule. U3.

Žgavrat, vz Draždžat (3. dod.).

Žgloňa, vz Gloňa (3. dod.)

Žgolek, lku, m. = *kotlačka*, *šimbol*, oloupaný klas kukuřicový. Brt. D. II. 509.

Žgráně. Jevíčko. Brt. D. II. 113.

žh. Z *žh* se *h* odsouvá: žáha ze žháha. Gb. H. ml. I. 467.

Žhavíti koho jak. Slasť strašlivá ji žhaví dívoce. Černý Cenci 85.

Žhavooký. Ž. otrokyně. Čch. Otr. 23.

Žhavoplynný. Ž. směsice. Ztk. 54. (3. vyd.).

Žhavotekutý. Ž. látka. Ztk. 54. (3. vyd.).

žhr m. *žr*: ožhralý m. ožralý, žhrát, žhrout m. žráti, žrout. Gb. II. ml. I. 464.

žhř m. *žř*: žgrzebię m. žřeb-. Gb. II. ml. I. 465.

Žiarce, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Žiare, míst. jm. na Slov. Phld. XII. 70.

Žiarov, a, m., obec v Hontě. Phld. XII. 247.

Žiarovce, obec v Tekovsku. Phld. XII. 247.

Žiary, obec v Tekovsku. Phld. XII. 247.

Žiba — *žiba*! Tak se přivolávají husy. Phld. 1893. 634.

Žibatko, a, n. = *housátko*. Slov. Zatur. Cf. předcház.

Žibrat = *hrýzti*. Brt. D. II. 430.

Žibrid, a, m. = hora u Žiliny na Slov. Phld. 1894. 122.

Žibřid. Odvozeniny vz v Kotk. 36.

Žibro. NZ. III. 226.

Žibrovat obilí = *fukarovati*, *vymlácené* *vyvívati*. Brt. D. II. 439 — **se** = *ubíratí se* s boku na bok jako žibro na fukaře. Ib. 430.

Žiburka, y, f. = *pulec*. Slov. Kal. S. 221. Cf. Žibřinka.

Žienout = *udeřiti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žic = *žiti*. Beda toho bic, s kým musíme žic. Šariš. Phld. 1895. 186.

Žič (u Beck. *Zač*) míst. jm. na Špitálsku (v Karlíně). Ned. Zábran. 34.

Žičník, u, m. = *žičník*. Dšk. Jihč. I. 6. —

Ž., a, m. = *obdarovaný*; *dlužník*. Slov. Kal. S. 221.

Žid. Řekli mu židové. Ev. vřd. 71. Joh. 8. 52. a j. Židovský oděv v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 295. Židé přijali příjmení r. 1787. Vz NZ. IV. 198. Vzal ž. a žida čert. Phld. 1894. 195. Také lásku aj u žida najdem. Phld. 1894. 441. Ž. vidí krejcar v studni (= dobře pozoruje). Šml. VII. 32. Zpovídá židy (sedě spí); Vodi židy do Amstrdamu (klímá). Brušp. Hledíková. Tobě je po penězoch jak židovi po flintě. Mor. Čes. I. V. 422. Hra na žida. Vz Duf. 84. — Ž. = *špinavě bílý reliký bob* (bug). CT. Tkč.

Židek Pavel. Cf. Vlč. Lit. 222., 241., 276.

Židelka = *truhla na mouku*. NZ. III. 200.

Židle slove: *legátka*, *legátko*, *lenoch*, *lenůšek*, *lenoška*, *stolek*, *stolička*, *židlica*, Brt. D. II. 436.; ze sthném. *sidila* a to z lat. *sedile*. Gb. H. ml. I. 485. Židli trpěti = *vězení*. Tak se vykládá v Wtr. Živ. c. I. 390.

Židlík. U Brušp. Mtc. 1895. 144.

Židlo = rozsochy (zadní snice) vozu. Laš. Brt. D. II. 444.

Židný. Zhnilému (linému) i krok židný. Mor. Čes. I. V. 421.

Židovin, a, o. Židovina brána (kterou židovka vystavěti dala). Kabt. 28.

Židoviny, pl., f., vz Střešně (3. dod.).

Židovka, tanec dle textu písně: Šla židovka kolem krámu, koupila si marcipánu. Us.

Židovská, é, f. = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Židovský. Ž. zrcadlo. Vz Mrš. 59., 61., 63. Ž. kámen (olivové barvy z Foenicie). Wtr. Krj. I. 534. Bral to na ž-ské váhy (lehce). Šml. VIII. 144. Pro strach židovský. Tak v biblích. V kral. bibl.: pro strach židů. Vondrák. Spuren. 21., Mus. 1864. 147. Ž. nebo volské sluze = *kořalka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 486. Ž. střešňa, vz Střešně (3. dod.).

Židův. Židova brada. Vz Šciplavce (3. dod.). Židovo třesení = *rosol*. Tvarožná. Hledík.

Žierka = běhavka i u dětí. V Senici. Phld. 1895. 444.

Žiezivě. Hladovitě a ž. pravědlnosti žádají. Krist. 38. a.

Žieznivý. V pekle vždy jsú ž-ví pitie. 1487. Krok 1896. 41.

Žiglať. Zas žigleš na tých huslech (o nemilém hudci)? Jicko. Brt. D. II. 431.

Žiglo, a, n. místo žahadlo. Slavkov. Brt. D. II. 148.

Žiha, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žihadlo. Měd a j. v ž-dle mořiti. KP. VIII. 221.

Žiháreň, rné, f. = *hrnčířská pec*. Slov. Kal. S. 221.

Žihla = každý zeměplaz, který štípe Kotk. 160. Cf. Žihle.

Žihlana, žihlarka, y, *žizlarica*, e, f., *žehlara* (uh.), urtica urens, rostl. Brt. D. II. 503.

Žihlavka, vz Žihlana (3. dod.).

Žicháček, čka, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žijon, u, m. = *žihon*, účes vlasů. NZ. VI. 62.

Žikava n. **Žikva,** y, f. = území a potok v Tekovsku. Phld. XII. 74., 555.

Žila, y, m., převzdávka člověku neústupnému, svárlivému. Val. Brt. D. II. 432.

Žila. Trefil mu na žilu (do živého). Phld. 1895. 315. Krú nie voda, žily nie motúze. Slov. Nov. Př. 364. — **Ž. kovů** (Gang) = mineralní hmotou vyplněné rozsedliny nebo skuliny ve vrstevních soustavách nebo i v balvanitých skalách. Ott. XI. 593.

Žilinský. Ž. šití (dvojitě vytahování). Čes. I. V. 227., Sbor. slov. I. 45.

Žilistý. Ž. pravice (s naběhlými žilami). Phld. 1895. 222.

Žilkovka, y, f., Adernsäge, f. Prám. mus. V.

Žilmarka. Truhláři dělali ž-ky pro zbroj (věšáky). XVI. stol. Hrš. Nách. I. 514., 79. Cf. Ž. v dod.

Žilník, u, m., das Gestöcke, geol. Sterz. I. 1033.

Žilný. Ž. šelest. Vstnk. III. 474. — Ž. důl, Gangbergwerk, n. Ott. XI. 596. b.

Žilstvo, a, n. Am. Orb. 101.

Žinčica = *pivo*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Žindr. Hra na žindr. Vz Duf. 103.

Žinka = *tenký pruh* mosazný n. stříbrný as 2 palce široký a 8 palců dlouhý. U Plzně. Škar. 14.

Žinkov, ze Žizenkov. Čern. Př. 32.

Žinkovice, ze Žizenkovice. Čern. Př. 32.

Žiralina, y, f. Am. Orb. 69.

Žirík, u, m., v lučbě. Am. Orb. 8., 66.

Žiritva, y, f., obec v Zemplín. Phld. XII. 76., 555.

Žiritý. Ž. sloučeniny. Am. Orb. 67.

Žirnej = *uřícený, zardělý*. Dšk. Jihé. I. 11.

Žismondin, u, m., Gismondin, v miner. Sterz. I. 1102.

1. **Žiti.** Co žije, časem byne. Brab. 81. Tak žime, aby bylo i chleba i neba. Phld. 1894. 196. — **z čeho.** Z čeho žiješ, toho sa drž. Phld. 1893. 702.

2. **Žiti, žnu.** O časov. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 450. Nezaniklo v češtině, jak se tvrdí v List. fil. 1883. 136., neboť podnes se slýchá v již. Čech. ku př. vyžmi to. Mus. fil. 1896. 450.

3. **Žiti, žnu.** Sup. žat. Pass. 293. (Gb.). Zla m. žala. Brt. D. I. 103. O tvarech v Brněn. vz Brt. D. II. 174.

Žitizna, y, f. Čierne oči so ž-znou v zreniciach. Phld. 1896. 468.

Žitlik, u, m. = *nějaký šat*. Vzal tam (zleďej) ž., kabát a nohavice (1534.); Žitlik a nohavice zedral. Hrš. Nách. I. 314. — Tri žitlíky mřenů. Ib. 368.

Žitňa, statek v Trenčín. Phld. XII. 341.

Žitný. Ž. matka = *námel*. Slov. Kal. S. 221.

Žito. Šak nám ž. neprší (nesmíme vyházovati)! Phld. XIV. 190. Roste jako žito po dešti. Šml. VII. 219. Ž. musí být dříve bito a pak mleto, aby byl z něho chléb (pili a utrpením dochází se k blahobytu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuil.

Žitva, y, f., potok v Nitran. Phld. XII. 555.

Žitvatín, a, m., obec v Komárne. Phld. XII. 555., 74.

Živánstvo, a, n. = *krádež*. Slov. Kal. S. 221.

Živel. Živly vzbouřit snáze jest než živly vládnout. Brab. 35.

Živeník, u, m., cerium, prvek. Am. Orb. 59. Cf. Cerium v Ott. — V díle V. 843. stojí chybně cezium.

Živiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. — **koho.** Jako otec zkrísí mrtvého i oživí, taktéž i syn, které chce, živi (oživuje). Ev. vid. 67. Joh. 5. 21.

Živlen, u, m. = třetí doba tvoření-se konlo-tvarů. Vz Am. Orb. 71., 84.

Životvar, u, m. Am. Orb. 71.

Živnost = *strava, pokrm*. Musí ž. kupovat. Nevystačíme se ž-stů do nového. Jicko. Brt. D. II. 486.

Živný. Ž. polévka (zasmažená máslem). Val. Brt. D. II. 486.

Živobytný výdělek (na živobytí). Mus. 1894. 496. Ž. podmínka. Ztk. 10. (3. vyd.).

Živorodě. Ž. se množiti. Ott. XI. 397. a.

Živorodý. Ž. hadi, ovovivipara. Ott. XI. 518. b.

Živosť dej (zywost day, victum dona). 1418. List. fil. 1895. 212.

Život v. život, živuot. Slov. Pastr. I. 62. Život za život, rána za ránu. Čes. I. V. 29. Veku přibývá, života ubývá. Phld. 1894. 194. To som za života sveta nevjdela (co světsv-tem stojí). Phld. 1894. 549. Život — divný po-tentát. Šml. I. 148. Jest ž. jenom putující stío.

jen herec ubohý, jenž chvíli svou si vykručuje, řadí na prknech a potom o něm neslyší se víc. Slád. Mak. 112. Jaký ž., taká smrt, jaká smrt, taký soud. Mor. Nov. Pr. 318. — Nebyli tam svými životy (osobně). Arch. XV. 524.

Životek = ženský šat, lepší stanka. Vz Sbor. slov. I. 43., Rubáč.

Životění, n. = *žití*. Am. Orb. 109.

Životník jest jako podruh bezzemek, ale od podruha tím se liší, že má byt v chalupě na celý svůj i manželčin život zabezpečený a užívá jistých polností z majetku sedlákova nejša mu za to žádnou práci povinen; bývá to mladší syn n. dcera sedlákova. U Brloha. Čes. I. V. 330.

Živší = živější. Slov. Phld. XII. 529.

Živúcat sa = s důrazem se dokládati živého Boha. Jicko. Brt. D. II. 431.

Živý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 18., 73., 313. Raduj se, kdo živ, a kdo nemůže, směj se alespoň. Bráb. 66. Která žena počala, má živó nemoc. Tvarožná. Hledík. — **Ž. oheň**. Jak se rozněcuje. Vz Čes. I. V. 341. — **Ž. maso**. Léčení ho. Vz Mtc. 1894. 337. — **Ž. = pouhý, čirý**. Ta peřina byla sám živý lunt (na dobro sedrána). Brt. D. II. 431.

Žizivě něco žádati. Krist. 38. a. Cf. Žizivý.

Žizň. Stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 25., Gb. H. ml. I. 219.

Žiznivý. Ž-ví vypovídají se ze Žiznětic přes Kalivody do Studenovsi. NZ. III. 228.

Žiž ze stněm. sēs, to z franc. seix, z lat. sex. Gb. H. ml. I. 485. — **Ž.**, os. jm. Tk. X. 632.

Žizala, strsl. *žuzelb*; *žizala*, *žoužala* (chod.). Vz Gb. H. ml. I. 147.

Žizalka: blecha, veš a p. 1478. Wtr. Krj. I. 159.

Žizavení, n. Ž. hmoty. Am. Orb. 15.

Žizek a **Zizek**, žka, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žizka = *jednooký, slepý*. Protožby slušné nebylo, aby hlavě své oko vyloupiti a žizku z ní učiniti měl. Kosmogr. 730. a. — **Ž.**, os. jm. Literární památky, duch a povaha Jana Žizky. Seps. Dr. H. Toman. Asi 1894. Cf. o Ž. Vlč. Lit. 137., 153.

Žizkov, Hora Žizkova, Bojiště, Hora pravdy kalicha. Břez. Font. V. 389.

Žizkův. Žizkova hora u mě. Dvora (Králova). Arch. XV. 494. Cf. předcház. Žizkov.

Žizlavica, e, f., rostl. Vz Žihlana (3. dod.).

Žizmo, a, n. = *rzduch výparů lidskými a dýcháním zkažený*. Val. Brt. D. II. 431.

Žiznivět, *žizlivět, řezavým býti*. Uhlí se rozžiznivělo. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žiznivý = *řezavý*. Ž. uhlí. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žizulík, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žlatec, tce, m. = *selačec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žlátenice m. zlatenice. Kunšt. Brt. D. II. 234.

Žláza. Z gelza vzniklo želza, z toho strsl. žlěza a čes. žléza, žláza. Cf. Gb. H. ml. I. 453., 518., 205., 28.

Žlázkový. Ž. stěna. Vstnk. II. 503.

Žlě m. žluč. Slov. Pastr. L. 85.

Žlěka, y, f. = *lžička*. Brn. Brt. D. II. 165.

Žleb, *žlab*, stsl. žlěbъ. Cf. Gb. H. ml. I. 28., 205.

Žlíbek, bku, m., zdrobn. žleb. U Císařova. NZ. VI. 74.

Žlice m. lžice. V Krkonš. Kouble. Na Mor. Brt. D. II. 187.

Žlna, y, f. = *žluna*. Slov. Pastr. L. 85. Vz Žluna (3. dod.).

Žlob = *žlab*. Slez. NZ. IV. 355.

Žlódek = *žloutek*. U Olom. a Prost. Brt. D. II. 69.

Žlôš = *žlôc*, é v š. Chvalkovice. Brt. D. II. 73.

Žloudek = *žloutek*, t v d. Dšk. Jihč. I. 18.

Žloutenice, *žloutenka*. Léčení jí. Cf. Vck. Val. I. 129., Duf. 29., 291. Vz násl.

Žloutenka, y, f. = *zlatenica, zlatenka, zlátka, žltačka, žltnačka, žltá nemoc*. Cf. Žloutenice (3. dod.).

Žloutenkový. Ž. koření, cerinthe min. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Žloutky = *hrušky*. NZ. V. 522.

Žlova, y, f. Vz Žluna (3. dod.). Ž. m. žluva, u v o. Brt. D. II. 247.

Žltačka, y, f., vz Žloutenka (3. dod.).

Žltnačka, vz Žloutenka (3. dod.).

Žítok, tku, m. = *žloutek*. Slov. Phld. XII. 567.

Žltý = *žlutý*. Žltá nemoc, vz Žloutenka (3. dod.).

Žluč. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. O stré. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Žlučka, y, f. = náčiní k nabíjení jaternic z r. 1649. Nár. list. 1894. č. 249.

Žlučovodový. Ž. kapillary. Hlav. Obrz. 4.

Žluklec, klce, m., Buttersäure, f. Am. Orb. 69.

Žluna, žlna. Cf. Gb. H. ml. I. 66., 374. Také: *hříbě* (dle rehtavého hlasu), *klihák* (volát: kupte si klišu!), *Matěj* (žertem), *vlha*, *žlna*, *žlova*, *žlura*, *žlra*, *žuna včelařská*. Cf. Mtc. 1893. 302. nn., Brt. D. II. 495. Žluna (vých. Mor.), picus viridis, žlova zelená (Kruml. mor.). Brt. D. II. 496. Žlova černá (Kruml.), picus martius, datel černý, datel (slov.), jatef (Zlín., val.), jetel (Kelč), dřevolazník (laš.). lb.

Žluť m. žluč. Kat. 42., Ev. olom. 248. (Gb. H. ml. I. 521.).

Žluták, a, m., cychramus, brouk. Ž. čtvero-skvrnný, e. quadripunctatus, houbový, fungicolla, obecný, luteus. Vz Klim. 342. — **Ž.**, a, m., jm. holubí. Mor. Rous.

Žlutásek, motýl. Cf. Ott. X. 297.

Žlutavobilý. Ž. hmota. Vstnk. II. 569.

Žlutec, tce, m., Krokonsäure, f. Am. Orb. 66. — **Ž.**, enochrus, brouk. Ž. obecný, e. bicolor. Vz Klim. 112.

Žlútek, tku, m. Čekali sme, až by do pána vrchního vlezl ž. a byl dobré naděje. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žlutka, y, f., jm. žluté slepice, kozy. ČT. Tké.

Žlutnice, e, f. Diluvialní ž. Vz Mtc. 1895. 76.

Žlutníček, čku, m. = *mokryš*, chrysosplenium, rostl. Brt. D. II. 501.

Žlutobříhý chvatník, brouk. Vz Klim. 166.

Žlutočervený. Vz Vodolap (3. dod.).

Žlutohrdlý hrotnočenec, brouk. Vz Klim. 67.

Žlufoch, a, m. = Číňan. Nár. list. 1894. č. 10. feuill. Cf. Žlutokožec (3. dod.).

Žlutochvost, a, m. (val.) = *konopásek*, žlutá pliska, kozolet (Zábř.), motacilla sulfurea, pták; ž. = *lések*, kominář (Zlín), ruti-cilla phoenicurus, pták. Vz Brt. D. II. 495., 496.

Žlutokožec, žce, m. = Číňan. Nár. list. 1894. č. 10. feuill. Cf. Žlufoch (3. dod.).

Žlutokřídlý. Vz Prsoštítec (3. dod.).

Žlutokrový maločlenník, brouk. Klim. 321. Cf. Různodrápník (3. dod.).

Žlutolemý krepčík, lesklohlavec, brouci. Vz Klim. 107., 194.

Žlutolistý. Ž. háj. Šf. (List. fil. 1894. 5.).

Žlutohý hlubnoštítaník, brouk. Vz Klim. 153. Cf. Prsoštítec, Špičkonožec, Vodník, Vodolap (3. dod.).

Žlutorohý kropník, brouk. Klim. 102. Cf. Špičkonožec (3. dod.).

Žlutoskvrnný kulák, brouk. Vz Klim. 120.

Žlutostehenní lejnomil, brouk. Vz Klim. 207.

Žlutoštitý ostnočelistník, brouk. Klim. 167. Vz Plavčík (3. dod.).

Žlutotlapý nestejnočlenec, brouk. Klim. 63.

Žlutý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. Žluté zemské dsky. 1583. Mus. 1896. 137.

Žluva, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žlva, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žmach, u, m. = *repřovice*. Vz Čihla (3. dod.).

Žmání, n. Ž. v bruše = *hryzení*. Brt. D. II. 491.

Žmat, žmu = *žmachlati*, *krčiti*. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žmíet = *žmoliti*. Slov. Kal. S. 222.

Žmíchanica, e, f., vlastně *rozbubřelý sníh*, potom = *kořalka*. Brt. D. II. 483.

Žmíkat = *mžíkat*. Han. Brt. D. II. 431.

Žmindník, a, m., blitophaga, brouk. Ž. tmavý, b. opaca. Vz Klim. 256.

Žmolíhleba, a, m. = *hlupák*. Šml. VII. 171.

Žmot, u, m. = *splstěné vlasy*. Brt. D. II. 491.

Žmotek, tku, m., vz Šotek (3. dod.).

Žmrích, a, m. Hra na žmrícha, *žmríchať*, *mruškať*. Hoch stojí stranou so sazmúreňma a dlaňou prikrytýma očima (žmrícha) a ostatní sa poschovávajú; potom *žmríchať* hľadá jich v úkrytoch a nájdený ide žmríchať. Myjava. Phld. 1895. 446. Vz Schovavačka, Žmurkati (3. dod.).

Žmríchač, e, m., vz předeňáz. Žmrích.

Žmríchat, vz Žmrích (3. dod.).

Žmučky m. *mžítky*. Dšk. Jihč. I. 49.

Žmurkati = *mhourati*. Cf. Figliarsky (3. dod.). Žmurkal, nahýňal (nahýbal) hlavu a vyzeral viechy. Phld. 1895. 303. (1894. 735.).

Žňavý = *řevavý*. Ž. uhlí. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žnica, e, f. = *žnečka*. Vsacko. NZ. IV. 16.

Žnička, y, f. = *žnečka*. Vsacko. NZ. IV. 17.

Žnivůvka. Vz Čes. I. V. 38.

Žnivý oběd = *dožatá*. Laš. Brt. D. II. 431. Cf. Zeň.

Žobrák = *žebrák*. Slov. Pastr. L. 11. Rybár, vtáčník, hudec traja ž-ci. Phld. 1893. 702.

Žobratí = *žebratí*. Slov. Pastr. L. 11.

Žoč = *žle*. V Málinci na Slov. Phld. 1894. 745.

Žofie — ledová žena (bývá již studeno). Duf. 243. Prší-li na sv. Žofii, nebude trnek (ovoce); Na sv. Ž. nad kterou dolinou mlha se snese, tam nebude ovoce. Vck. Val. I. 163.

Žofka, y, f. = *užocka*. U Rychn. Čern. Př. 52.

Žokovati peřiny (do žoků dávat). Kat. z Žer. II. 137.

Žoldán, ze střhném. soldan, sultan. Gb. H. ml. I. 485. Často v Kabt. ku př. 28.

Žoldát. Pref. (Mus. 1894. 528.).

Žoudati v. žádati. Doudl. Kts. 7.

Žouřit se = *raditi se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žoužal, gt. žouzele = *hadi*. U Svojanova. NZ. V. 563. Cf. Žúžal.

Žoužati = zvuk žžž vydávati. Kotk. 73.

Žráti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. O tva-rech žeru, žereš, žiereš atd. cf. Gb. H. ml. I. 144.

Žrd = *žerd*, strč. Gb. H. ml. I. 65. Na Slov. Pastr. L. 85. V Brněn. žrd v. žerda. Brt.

Žrdka, y, f. = malá žrd, žerd, bidlo. Pe-riny visely na tenkej žrdko. Phld. 1894. 103.

Žreb, u, m. = *hřebí*, *los*. Cf. Gb. H. ml. I. 518., Phld. 1895. 38.

Žrebrohra. Ž-hru usporádati. Phld. 1894. 450. Cf. Zreb.

Žrenie. Hojení ho na Slov. Phld. XII. 569.

Žrielo m. zřídlo, d odsuto. Gb. H. ml. I. 410., Pastr. L. 147.

Žrna, pl. = *žernov*. Na žrnách se šrotuje. Jicko. Brt. D. II. 431. Ž. = větší mlýnek na mletí obilí, uvádí se v pohyb nohami. Val. NZ. II. 597.

Žrnov. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 61.

Žrnovka, y, f. = *jarok i dolina pri Mišútoch* vo Zvolene. Phld. XII. 177.

Žrútstvo, a, n. = *žroutství*. Phld. 1892. 617.

žs mění se někdy v *s*: boský a božský, mnoství a množství, muský a mužský. Gb. H. ml. I. 516., Dšk. Jihč. I. 43.

žsk se mění v *žek*: božský — božeký. Gb. H. ml. I. 480. Mimo to se mění jako *sk*: božský, božští. Ib. 448.

žš splývá v Chromčesku (v komp.) v *š*: nižší — niši. List. fil. 1894. 278.

Žudlati = *šudlati*. Kotk. 73.

Žudřiti. Požudřiti tu sklénku kopřivama a dobře vypláchni. Než já to požudřím! praví bezzubý. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žúdr (*žudro, žundr, žumdr*) = *krytá sín* dosti prostranná, jíž se vcházelo ke dveřím domovním, o hliněné podlaze; jinde = obyč. výklenek přede dveřmi, kterýž sluje také *výstupek, kaplička, žebračka* (slov.). Brt. D. II. 435.

Žudřík, u, m. Šátek pod bradu zavázaný sloye v Kloboucku *kukla*, v Kobylí *kukuč*, v Čejkovicích *ž*. Brt. D. II. 466.

Žufeň, z něm. *súfen, omáčka, polévka*. Gb. H. ml. I. 485.

Žuchlaf, vz Šeimraf (3. dod.).

Žuchřena, y, m. = *žuchla, tlachal*. Brt. D. II. 432.

Žulař, e, m., Granitarbeiter, m. Sterz. I. 1131.

Žulě = *žluč*. Šarišsko. Phld. 1894. 307.

Žulteč, ltku, m. = *žloutek*. Brt. D. I. 110.

Žumdr, vz Žudr (3. dod.).

Žumenovitý, klimmenartig. Sterz. II. 66. Cf. Žumen.

Žumpa, ze střhněm. sumpf. Gb. H. ml. I. 441.

Žuna, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žundr, někde také *parláčka* (u Sloupu). Brt. D. II. 435. Vz Žudr (3. dod.).

Žundrati = *čpěnlíč prositi, škemrati*. Kotk. 110. Cf. Trřlati (3. dod.).

Žup, u, m. = *otýpka slámy*.

Župa. O pův. cf. Dob. Dur. 418.

Župan, a, m. O pův. cf. Dob. Dur. 418. — **Ž.**, u, m. = *kabát*, Brušperk, Brt. D. II. 468.; *kanduch, kandúšek* (val.) = dětský šat. Ib. 472. (slez.). **Ž.** dětský = *kaftan*. Slez. Čes. I. VI. 41.

Župánek, nku, m. = *kaftan*, Wtr. Krj. I. 464.; *lajdik* soukenný (han.). Brt. D. II. 464.

Župice = *svrchní šat (kabát)* valašský na svátek, dlouhý pod kolena, soukenný. Brt. D. II. 467., Vek. Val. I. 29. *Za staru volný krátký kabát*, Wtr. Krj. I. 28., 352.; také = *malá košile*. Ib. 498. Cf. Pální (3. dod.).

Župičkář, e, m. = *krejčí župic*. 1613. Wtr. Krj. I. 403.

Župlec, plce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Župlitec, tee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žur, u, m. = *bahno*. Kotk. 154. — **Ž.** = *jídlo dospělejším dětem z mouky, omastku a někdy i vejce se přidávají*. Slez. NZ. IV. 499.

Žurčaf = *hrčeti, bublati* (o vodě). Slov. Kal. S. 223.

Žurina, y, f., potok a hrad v Náchodsku. Hrš. Nách. I. 6.

Žurový. **Ž.** rukávy košil. NZ. IV. 307.

Žúť, *žuť* = *žvýkati*. Slov. Kal. S. 223.

Žútek, tku, m. = *žloutek*. Slov. a mor. Mtc. 1894. 109., 334.

Žúti = *stříhati* (o nožnicích). Phld. 1895. 289.

Žuva, y, f. = *nádor, boule* na kravském vemeni, často po otelení. Brt. D. II. 492.

Žuvák = *třenák*. Slov. Kal. S. 223.

Žuť = *přezýkovati*. Cf. násl. — **Ž.** = *uražovati*. V Prividzku na Slov. Phld. 1894. 303.

Žuvavý = *přezýkující*. Slov. Kal. S. 223.

Žúžol, u, m. = *žúžel*. Slov. Pastr. L. 11. Moř a iný knibový *ž*. Phld. 1893. 758.

žv. *Z žv se v odsouvá*: na houžích (houžvích). Dšk. Jihč. I. 27.

Žvachel, chle, m. = *zvlhlý čumáč, cucek, žvanec*. V seně jsou *ž-chle*. U Zleb. NZ. II. 614.

Žvampřafa = *žvanil*. Jicko. Brt. D. II. 432.

Žvaňa, dle Bača = *žranil*. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvanec brozuů = *trapez*. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvanivý = *schwartzhaft*. **Ž.** lidstvo. J. Goll v Baudel. 79.

Žvaňucha, y, m. = *žranil*. Jicko. Brt. D. II. 432.

Žvápat = *tlachati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvápoň, e, m. = *tlachal*. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvátí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. Mezi zuby něco *ž*. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Za tisku sebráno:

A, á. Užívání ho a změny u Císařova na Mor. vz Čes. I. VI. 72. Jak se psalo a přehlasovalo ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1894. 411., 424.

Abel. Nemůž býti Abelem, leč bude od Kajna trpěti. Bl. Cf. Čes. I. VI. 128.

Ace = *ac se.* A. ti tam nic nepřihodí. Svojanov. Čes. I. V. 563.

Aci = *ac si.* A. ho de (jde) přijmout. U Svojanova. Čes. I. V. 561.

Aeolický. A. hornina (vzniklá mechanickým usazením pomocí vzduchu). Ott. XI. 613. a.

aj. Jak se okolo r. 1440. přehlasovalo. Vz Mus. fil. 1896. 424.

-aji, -ejí. Z těchto novoč. koncovek jest i odsuto v době starší: maj býti. 1470. Arch. XIV. 196. Kterak mne pomlúvaj. Ib. 198. — Mus. 1896. 357.

Ajta v Rkk. Cf. Mus. 1896. 381., List. fil. 1896. 340.

Akáč, e, m. = *agát.* Slov. Kal. S. 9.

Ako aj = *nýbrž.* Slov. Kal. S. 9.

Aksamítec, tce, m., porcinolus, brouk. A. černošedý, p. murinus. Vz Klim. 366.

Aksamítník, a, m., chlenius, brouk. A. černorohý, ch. nigricornis, hedbávitý, tristis, lemovaný, festivus, lesklý, vestitus, lysý, spoliatus, slabolesklý, nitidulus, žltorohý, melanocornis, žltostehenní, tibialis. Vz Klim. 72.

Akvarelista, y, m. Osv. 1896. 643.

Alou, allou, z fr. allons = *nuže, vzhůru, počme!* Us.

Alpinista, y, m. = navštěvovatel Alp. A. leze po Alpách. Osv. 1896. 813.

Altazimut, u, m., hvězdářský nástroj. Ott. XI. 953.

Altovati = *zpívat* k tenoru altový hlas. Bl. (Hostn. 37.).

Aluminiumhydroxyd, u, m., v lučbě. Ott. XI. 999. b.

Ampèremetr, u, m. Vz KP. VIII. 185.

-an příp. jmen lučebních: siran. Am. Orb. 61.

Anakonda. Vz Ott. XI. 798. a.

Andělskost, i, f., Engelhaftigkeit. Slow. Lil. Ven. 97.

Anelektroton-us, u, m. = snížení dráždivosti těla elektrinou. KP. VIII. 474.

Anemometr, u, m. A. k měření (dobrého) vzduchu v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Antibakterin, u, m., lék. Vz Nár. list. 1896. č. 271.

Antivenin, u, m. = prostředek proti uštknutí hadímu. Vz List. fil. 1896. č. 279.

Aptycha. Aptychy = zvláštní víčkovité zkameněliny. Mtc. 1897. 32.

Arcivyjebený. A. lež. Kn. drn. 77. Cf. Vyjebený.

Artografie, e, f., Artographie. KP. VIII. 380.

Astrakán, u, m. A. bílý, červený. Nár. list. 1896. č. 279. Příl.

Astrod, u, m. = *síla*, kterou světla nebeská v sobě chovají. Am. Orb. 52.

-atý, příp. jmen lučebních: olovnatý (je-li v něčem mnoho olova). Am. Orb. 61. Vz -itý, -ný.

Audiometr, u, m. Vz KP. VIII. 373., 481.

Autoritářství, n. Osv. 1896. 193.

Bába = *panna* (loutka). Slov. Kal. S. 10. —

B. Báby = *hrušky.* Čes. I. V. 586.

Bábika, y, f., vz Rožek (3. dod.).

Babranina, y, f. = zfalšované zboží, pokrmý atd. Phřd. 1896. 527.

Babueha, y, f. = zababušená (zahoulená) žena. Slov. Kal. S. 10.

Baciti. Dítě bací, loží (leze) **po** zemi. Slez. Čes. I. VI. 143.

Bačnost, i, f. Cf. násl. Bačný.

Bačný = *pěkný, způsobný.* Slov. Kal. S. 11.

Badřinec, nce, m., Citronsäure. Am. Orb. 69.

Badřinový. B. silice, Citronenöl. Am. Orb. 69.

Bagančiar, a, m. = kdo nosí baganče. Slov. Čes. I. VI. 87.

Bagdad, a, m. = holub, columba curvirostra. Ott. XI. 511. b.

Bahenka, y, f., paludina, plž. Ott. XI. 502. b.

Bahlovati. Dvanáct neděl jsem se s tím (s bolavou nohou) b-val. Krkons. Nár. list. 1896. č. 261. feuil.

Bahnař, e, m., emus, brouk. B. srstnatý, e. hirsutus. Vz Klim. 198.

Bahneč, hence, m., telmatophilus, brouk. B. dlouhoštitý, t. longicollis, krátkoštitý, brevicollis, ostříení, caricis, rákosní, spargani, rezavý, rufus, šedavý, typhae. Vz Klim. 313.

Bahník, a, m., laccophilus, brouk. B. tmavý, l. obscurus atd. Vz Klim. 96.

Bahnivý. B. místo. Bl. (Hostn. 35.).

Bahno. V témž bahně s ním vězi (v též nesnázi a p.). Borb. 139.

Bachňat = *prudec otékati*. Císařov. Čes. I. VI. 72.

Bachramatka, y, f., geryonia, živočišnotvar. Vz Am. Orb. 76.

Bajdarka. Am. Orb. 76., 104.

Bájesloví. Cf. Čes. I. V. 578., VI. 188., 216. b.

Bakatý. B. ústa. Am. Orb. 75.

Balance v chronometrech = kovový prsten otáčející se kolem osy, Unruhe, f. Ott. XI. 437. b.

Baldachyně, druh hrušek. Čes. I. V. 586.

Balounový. B. jablka. Čes. I. V. 550.

Bambeluša, e, f., druh kolébky, také *bombola*, *bombrlík*, *bambula*. V ní děti bambají. Slez. Čes. I. VI. 143.

Bambula, y, f., vz předcház. Bambeluša.

Baňavka, y, f. = *baňka*. Am. Orb. 32.

Baničkatý. B. ovoce. Am. Orb. 75.

Bardybuc. Máš b. (bom)? ptají se dítěte, uderilo-li se padnuvši. Slez. Čes. I. VI. 143.

Barevník, a, m., amphichroum, brouk. B. žlábkovaný, a. canaliculatum. Vz Klim. 252.

Bařinář, e, m., ilyobates, brouk. B. podobný, i. propinquus, tmavoštitý, nigricollis, tlustorohý (zasmušilec), forticornis. Vz Klim. 134.

Bařinník, a, m., hydaticus, brouk. B. černotýlý, h. stagnalis, červenozlutý, grammicus, poločerný, seminiger, přienopásý, transversalis. Vz Klim. 103.

Bárký = *kterýkoli*. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. záb.

Barvep, u, m. = barvené kolo na motýlích a ptáčích křídlech. Am. Orb. 32.

Barvičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Barvičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Barvík, a, m., baptolinus, brouk. B. dlouhohlavý, b. longiceps, příbuzný, affinis, vlasorohý, pilicornis. Vz Klim. 212.

Barvovitý. B. kov. Am. Orb. 57.

Bastržej = hnojnicní stoka. Slov. Kal. S. 12. Cf. Vastrže (IV. 560.).

Batterie elektrická, thermická. Vz KP. VIII. 430.

Bavorák, tanec, vz Baborák.

Bavylina = *baelna*. 1440. Mus. fil. 1896. 431.

Bažant. (Chodí s dlouhým mečem), jako b. s ocasem. Bl. (Hostn. 44.). — B. = *kdo po něčem baží* (žertem).

Bebený = *bekaný*. Slov. Phld. 1896. 555.

Bedrovec, vce, m., sval, proas. Vz Ott. XI. 369. a.

Běhavka. Léčení jí u lidu. Vz Čes. I. V. 568.

Běhavý. B. notování. Josq. (Hostn. 76.).

Běhohvězda, *běhorězda*, y, f. = *planeta*. 1440. Mus. fil. 1896. 265., 266.

Bejložilec, lee, m., phytozoon = zvíře rostlinovité (mořské) i sladkovodné, jehož květ má živočišné pohybování. Am. Orb. 75.

Bekyně. Cf. Wtr. Živ. c. II. 713.

Belčovník, vz Belčov (dod.). Phld. 1896. 495.

Běličný. B. jablka. Čes. I. V. 586.

Belík, y, m. B. na brousek sekáčů. Us. Již. Čech. Črmk. Cf. Oslice.

Belko, a, m. = *blondin*. Slov. Kal. S. 13.

Bělmo. Lidové léčení bělma. Vz Čes. I. V. 571.

Bělobarvý člověk. Čes. I. VI. 239.

Bělohvězda. 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Bělokabátník, a, m. = rakouský voják (míval dříve bílý kabát). Us. Koleda 1896. 123.

Bělokrevný. B. míznice, Lymphgefäße. Am. Orb. 99.

Běloskvrnec, nce, m., leucocelis, brouk. Vz Klim. 405.

Belúzif = *klamati*. Slov. Kal. S. 13.

Beneš Hermanov v Rkk. Vz Osv. 1896. 362.

Běrcový. B. pásmo na holeni. Ott. XI. 491. b.

Běsnivý. B. řvava. Krs. Moor. II. 93.

Bětuška, y, f. Šátek na hlavě vázaný na kačenku, na bétušku, na telecinku (na všední dny a do práce). Čes. I. VI. 64.

Bezblanka. Cf. Ott. XI. 1027.

Bezčelednosť, i, f. B. člověka (nenáleží k žádné čeledi). Am. Orb. 109.

Bezehlavý = *bezhlavý*. B. rada. Hude. 40.

Bezетка, y, f., nullipora, obdoba tartotli, vůbec hub beztvárných. Am. Orb. 75.

Bezgať = *zkaziti*, *poplésti*, *znešvariti*. Slov. Kal. S. 13.

Bezkašní dvojdeložnice (nemají-li kabu, koruny vyvinuté). Am. Orb. 96.

Bezkašnice, e, f., rostl. Vz předcház. Bezkašní. Am. Orb. 96.

Bezkrídlec, delce, m., aptinus, brouk. B. výbušný, a. bombardo. Vz Klim. 84.

Bezočec, čce, m., aglenus, brouk. B. hnědý, a. brunneus. Vz Klim. 351.

Bezrodovosť, i, f. B. člověka, který nenáleží k žádnému rodu. Am. Orb. 109.

Beztečký. Vz Prsoštitce (3. dod.).

Beztridnosť. B. člověka atd., který nenáleží k žádné třídě. Am. Orb. 109.

Bezvýstřednosť, i, f. Am. Orb. 109.

Běžec, žce, m., trechus, brouk. B. červenavý, t. rufulus, červený, rubens, čtveropásý, quadristriatus, hlemýžďi, limacodes, horský, alpicola, krásný, pulchellus, proužkovaný, striatus, široštitý, sculptus, tuporohý, obtusus, zlutočervený, palpalis. Vz Klim. 24. nn.

Běžka, y, f. = *kladka* u elektrického vozu pohybující se na drátech, Laufrolle, f. KP. VIII. 430.

Biaglar, a, m. = *prelikár*. Slov. Kal. S. 14.

Biblař, e, m., *kdo rád čte a zná bibli*. Osv. 1896. 133.

Bídnuť vichrom do koryta. Slov. Phld. 1896. 772.

Biela = bílá = *ženská*. Slov. Kal. S. 14.
Bielohlav, u, m. = *samorostlík*. Slov. Kal. S. 14.

Bilá Hora, tanec dle textu písničky: Na Bílý Hoře sedláček oře. Čes. I. VI. 232.

Biliar, u, m. = *proutěné lísky v pivocarn. hrozdru rovně rozložené*. Ott. XI. 991. a. Cf. Valach (3. dod.).

Bilo = *bidlo*. Slov. Zátor.

Bilý; běl (biel), a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446. (To se má státi) v bílé dni (za bílého dne, ani před vyjitím slunce ani po jeho západu). Ku. drn. 100.

Bitel, vz Bytel (doleji).

Blafňat = *štěkati*. Mor. Nár. list. 1897. č. 23. odp. feuill.

Blahochlad, u, m. = *přelíbý včtrléck*. Am. Orb. 53.

Blahoruska, y, f., tubifora, korálovité zvíře. Am. Orb. 102.

Blahoslav Jan. Cf. Hostn. VI. nn.

Blahověcnost, i, f. Am. Orb. 5.

Blahožidlo, a, n. Osv. 1896. 220. Cf. Židlo.

Blachnar, a, m. = *klempíř*. Slov. Kal. S. 185., 15.

Blankýn, u, m. = *safir* (hlacená modrá hlína). Am. Orb. 58.

Blastulový. B. barva. Ott. XI. 695. a.

Blata, vz Bláto.

Blátí se. Dnes se tam blátí (dělá se bláto). Us. (Slyšel jsem od staré ženy.)

Blatní mršník, brouk. Vz Klim. 371.

Bláto. Bláta k louži přilévati (zbytečně něco dělati). Bl. (Čes. I. VI. 128.).

Blázej. Žákovské slavnosti na sv. Blazeje. Vz Čes. I. VI. 86.

Blednec, Boraxsäure, f. Am. Orb. 55., 63.

Bledokrový korník, brouk. Vz Klim. 160, Korník.

Bledolemý břeháč, brouk. Vz Klim. 124, Břeháč.

Bledorohý korník, brouk. Vz Klim. 158, Korník.

Bleskaňa, č, f. = *sova, včice, žena* etc. s blýskavými očima. Kal. S. 15.

Bleskokam, u, m., ceraunium, *opal?* Krs. Moor. II. 95.

Bleskosvod deskový, plotnový, stožárový, vřetenový. KP. VIII. 365.

Bliašek, šku, m. = *plíšek*. Slov. Phd. 1896. 611. Cf. Blachnar (nahore).

Blín. Cf. Ott. XI. 1038.

Blíženec, nce, m., engis, brouk. B. dvou-skvrnný, e. bipustulatus, rudohlavý, rufifrons, znamenaný, notata. Vz Klim. 303.

Blížník. B-ci, erotylidae, bronci. Vz Klim. 307.

Blížnost a krevnost (příbuzenství). Tov. kn. 73.

Bloncovat = *klátiti*. B-val mi hlavu tak, že ... Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill.

Blýskáček, čka, m., meligethes, brouk. B. černobrvý, m. brachialis, černý, lumbaris, červenohý, rufipes (erythropus), dalmatský, dalmatinus, deskovitý, discoideus, drobný, exilis, dvojzubý, bidentatus, havranní, corvinus, hnědochlupý, substrigosus, chudotečný, subrubicundus, kostiválový, symphyti, kovo-hlavý, difficilis, malý, pumilus, modravý, coeruleus, modroštitý, discolor, moravský, mora-

viacus, narudlotlapý, egenus, narudlý, sub-ripenis, nedokrytý, ochropus, německý, germanicus, okrouhlostitý, rotundicollis, orudělý, haemorrhoidalis, podlouhlý, coracinus, pilonohý, serripes, plstnatý, villosus, přienočarý, mellitulus, přizpůsobený, assimilis, prosvitavý, immundus, pryskyřníkový, ranunculi, řepkový, brassicae, řechový, lepidii, rudonohý, rubripes, rudorohý, brunnicornis, samotářský, viduatus, smolonohý, picipes, smolorohý, morosus, sploštělý, planiusculus, svraštělý, subrugosus, šalvějový, umbrosus, šedavý, decoloratus, šedý, incanus, šírolehý, epuracoides, tečkovaný, punctatus, temnochlupý, bidens, temnokový, subaeneus, temný, maurus (tristis), tmavý, obscurus, vejčitý, ovatus, vešovitý, pedicularius, vráskokrový, gagatinus, zelenole-ský, viridescens, ztemnělý, lugubris, zubonohý, memnonius, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 336. nn.

Blýštník, a, m., astrapaes, brouk. B. jilmový, a. ulmi. Vz Klim. 192.

Blzko = *blízko*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 429.

Boček = malá klanice více ohnutá na boku vozu. Již. Čech. Črmk.

Bodavec, vce, m. B-vei (hmyz), vz Ott. XI. 397.

Bodejby se Vti dobře vedlo. Arch. XV. 29.

Bodkočiarka, y, f. = středník (nedoporučuje se). Slov. Kal. S. 16.

Bodrosť. Cf. Mus. 1896. 379.

Bodrý. Cf. Osv. 1896. 894.

Bohatý. Bohatému přivře (se navaří), chudému vykypí. Mor. Čes. I. V. 541.

Bohňov n. Bouňov říká lid místo Bohuňov. Čes. I. VI. 185.

Bohoploží. B. thegonie. Am. Orb. 7.

Bohoprosavení. Am. Orb. 112.

Bohosvět. Opilý chlap nadá mu od b-ta. Phd. 1896. 720.

Bohozpyt, u, m. Am. Orb. 7.

Bohuňov, a, m., vz předeház. Bohňov.

Bohupodobnost, i, f., Gottähnlichkeit. Am. Orb. 111.

Bochatý. B. zrcadlo = vypuklé, konvexní. Am. Orb. 36.

Bojkovo jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bokom brada = *licouy*. Slov. Kal. S. 16.

Bolehlavina, y, f., Conium, n. Am. Orb. 69.

Bolej = *polej*. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 241. feuill.

Boltenka, y, f. B. vejčitá, boltonia ovifera, zvíře skeblim podobné. Am. Orb. 76.

Bombela, y, f., vz Bambeluša (3. dod.).

Bombrlík, u, m., vz Bambeluša (3. dod.).

Borina, y, f. = *borky, rašelina*. Slov. Kal. S. 17.

Borovniak, u, m. = *jalorec*. Slov. Kal. S. 17.

Bouře. Po bouři se nebe vyjasňuje. Hude. 69.

Božedrevina = *božic drevce*, artemisia abrotanum. Sbor. slov. I. 71.

Božodrievā = *brotan*. Slov. Kal. S. 18. Cf. předeház. slovo.

Brabeniště, č, n. = *mraveniště*. Mtc. 1897. 52.

Bradinka, y, f. = *lupínek u hrachu* (dole). Am. Orb. 75.

Bramovník, vz Okrojn k (3. dod.).

Brániti. Bránil se dáti kury a oves k tomuto zámku; Aby do toho mlýna obilí voziti bránili. Arch. XV. 370., 426.

Bratrskosť, i, f., Brüderlichkeit, f. B. národů. Nár. list. 1896. č. 308. 1.

Brázdolieník, a, m., bledius, brouk. B. drobný, b. pusillus, hnědokrový, femoralis, hrabavý, fossor, jednorohý, unicornis, krtkový, talpa, malý, nanus, maloskrnný, Graelsi, nepatrný, pygmaeus, podlouhlý, longus, podzemní, subterraneus, rýhoštitý, denticollis, slabý, debilis, širokorohý, dissimilis, tečkostitý, scribicolis, tlustoštitý, crassicollis, tmavý, opacus, toulavý, erraticus, třírohý, tricornis, význačný, spectabilis, zdložený, procerulus, zlomenorohý, fracticornis. Vz Klim. 239.

Brázdoštitý, tce, m., aloconota, brouk. B. dlouhoštitý, a. longicollis, hmyzový, insecta, rýhoštitý, sulcifrons, slabý, languida. Vz Klim. 164.

Brázdoštitý písečnatec, brouk. Vz Klim. 394.

Brbotaf = *rychle mluvit; bublati*. Slov. Kal. S. 18.

Břeháč, e, m., ochthebius, brouk. B. bledolemý, o. margipallens, dvojsloupý, bicolor, hrbokatý, gibbosus, jamkovaný, foveolatus, kovový, metallescens, říční, riparius, vyhloubený, exsculptus. Vz Klim. 123.

Břehomil, a, m., thalassophilus, brouk. B. dlouhorohý, t. longicornis. Vz Klim. 24.

Břemenní. B. rameno váhy, na kterém leží břímě, které se váží (rameno tíže). Am. Orb. 20.

Břesk, u, m. = *rřes*. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuil.

Březec, zce, m., actobius, brouk. B. náplavní, a. rivularis, popelavý, cinerascens. Vz Klim. 204.

Březovka, y, f. = *pyksla z břizové kůry*. Osy. 1896. 43.

Březanka, y, f., litorina, mořský plž. Ott. XI. 502. b.

Břežník, a, m. B. čtveroskrnný, lionychus quadrillus, dvojskrnný, bipunctatus, velkoskrnný, major. Vz Klim. 76. nn.

Břhlisko, a, n. = *smetistě*. Slov. Kal. S. 19.

Břidiak, a, m. = *břidil, ošklivec, člorík nečistý*. Slov. Kal. S. 19.

Břichokýlník, a, m. B-ci, piestini, brouci. Vz Klim. 260.

Břichossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Břichozvěř, a, m. Am. Orb. 77.

Břítí, n., bylo jméno lesa u Tovačova. Tov. kn. 76.

Břitva, tanec dle textu písně: Hrej, Honzíčku, na břitvičku. Čes. I. VI. 233.

Brkalo, a, n. = *prapor na píru*. Slov. Kal. S. 19.

Brkař, e, m. = *břidil*. Již. Čech. Črmk.

Brkati = *koktavě, hloupě mluvit*. Již. Čech. Črmk.

Brndžaf = *bzučeti, frnkati*. Slov. Kal. S. 19.

Brnkot, u, m. Aby odpocínula si od toho

věcného huriavku, od b-tu prázdných řečí. Phld. 1896. 486.

Broň štastia. Phld. 1897. 11.

Broničitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Broničnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Broník, u, m., Nickelmetall, n. Am. Orb. 46., 57.

Bronzokremíkový. B. vedení, Silicium-bronzleitung. KP. VIII. 358.

Bronzový. B. věci staré doby. Vz Sbor. slov. I. 91.

Broskvový. B. letní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bruclák, u, m. Vz Brucl (3. dod.).

Brudec, dce, m., Bromsäure, f. Am. Orb. 63.

Brumbár, u, m. = *malý, kulovatý předmět; suché lejno na stehnách hověziho dobytka; kulaté děcko; zemáková kulička (se semenem)*. Již. Čech. Črmk.

Brusička = *stolice brusu*. Již. Čech. Črmk.

Brvodrápník, a, m., trichonyx, brouk. B. rýhoštitý, t. sulcicollis. Vz Klim. 265.

Brvokrový. Vz Svižnonožec, Klim. 202.

Brvolaločník, a, m. dasyglossa, brouk. B. čilý, d. prospera. Vz Klim. 141.

Brvonožec, žce, m., berusus, brouk. B. tmavohnědý, b. luridus, znakoštitý, signaticollis. Vz Klim. 116. — B., dasycerus, brouk. B. brázděný, d. sulcatus. Ib. 322.

Brvouštec, stce, m., leucoparyphus, brouk. B. chrástavý, l. silphoides. Vz Klim. 179.

Bryndziareň, rně, f. = *dílka k výrobě bryndzy*. Slov. Kal. S. 19. Cf. Bryndžárna.

Brzda, cf. Zdrž (3. dod.).

Brzdidlo, a, n. KP. VIII. 408.

Buben. Jíti s bubnem na ptáky (chybiti). Us.

Bucifal, a, m. = *nehodný kluk*. U J. Hrad. Črmk.

Búdzaf = *bouzeti, prebúdzaf*. Slov. Kal. S. 20.

Bufon, u, m. B. u sukně. Sbor. slov. I. 44. Cf. Honzík.

Buchyně, druh hrušek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bujáreň, rně, f. = *nevěstinec*. Slov. Kal. S. 20.

Burda, y, f. = *teplá čepice*. Již. Čech. Črmk.

Buřec, fce, m., Mangansäure. Am. Orb. 63., 65.

Burelový článek. Braunsteinelement. KP. VIII. 53.

Buřičitka, y, f., Manganoxyd. Am. Orb. 65.

Buřičnatka, y, f., Manganoxydul. Am. Orb. 65.

Buřina. V V. 1095. chalturus oprav v: chaeturus a vz také Ott. XII. 10.

Bušta, y, f. = *buchta do zad*. Tonce dala do zad dvě bušty. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. feuil.

Bytel, vz násl. Bytel.

Býk. Moravská koleda s býkem (v Čechách: s bukáčem, s bukalem, s fanfrnochem). Vz Čes. I. V. 587.

Bylwanie = *bládní*. Žlutá nemoc stává se od b. 1440. Mus. fil. 1896. 431.

Bysi v Rkk. Vz Osy. 1896. 893.

Bysť — *syn, hl. boží*. Bystu bohu (výkřik zaklínací). Slov. Kal. S. 14.

Bystřec, stree, m., ctesias, brouk. B. pilovitý, c. serra. Vz Klim. 363.

Bytel, bitel, bytel, bytgel, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263. Cf. Licidlo (3. dod.).

Bytostka, y, f., zdrobn. bytosť. Am. Orb. 10.

Bývací izba, Wohnstube. Phld. 1896. 620.

Bžunda = *břečka sněhu s rodu*. Jiz. Čech. Črmk.

Č jak se okolo r. 1440. psalo. Vz Mus. fil. 1896. 422.

Čapoty = velké šlepěje v blátě n. ve sněhu. Jiz. Čech. Črmk.

Čar Alexandr, druh jablek. Nár. list. 1897. č. 299. Příl.

Čárach, u, m. = *chrastí a listí na lesních lukách shrabané*. Slov. Kal. S. 21.

Čarcha, y, f. = *čarcha*. V Rovnianku v trencan. stol. Phld. 1897. 45.

Časoniti. Tak se na čeru e-nil (trhal, zlobil). Mor. NZ. VI. 85.

Čejnek, nku, m., náciní tkadlecovské. Kotouče, na nichž přádeno se uvijí, otáčejí se kolem čejnku. Želivo. Čes. I. VI. 79.

Čelistivý. Č. masť. 1440. Mus. fil. 1896. 264. Vz násl.

Čeliti. Masť celí vsecky fistule. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Celodrápník, a, m., hoplia, brouk. Vz Klim. 404.

Celokabelní věstice, rostl. Am. Orb. 98.

Celorohý. Č. nestejnodrápník, brouk. Vz Klim. 266.

Celostátní politika Rakouska. Nár. list. 1897. č. 27. odp.

Celta n. *kelta*, y, f. = stará bronzová sekerka s dírou na topírko. Sbor. Slov. I. 91. Cf. Palstáva (3. dod.).

Centnária, e, f., rostl. proti bolení břicha. Sbor. slov. I. 77.

Cep. Rácte vedeti, že ještě má Šima u mne v cepu šilink. Arch. XV. 116.

Čerka, y, f. = *dub čerový*, quercus cerris. Vz Mtc. 1897. 31.

Čevohlaf, i, f. Am. Orb. 73.

Čevorostka, y, f., rostl. Am. Orb. 93.

Čežký = *těžký*. Slov. Zátur.

Čgán, u, m. = *ledová kra*. Slov. Kal. S. 22.

Čib, u, m. = prašnickový lub rostlin. Am. Orb. 95. — Č. také = *trubkoritý, dutý list pažitky*. Sbor. slov. I. 69.

Čibulky, f., druh *hrušek*. Čes. I. V. 522.

Čibulorožec, žec, m., bolboceras, brouk. Vz Klim. 396.

Čiepečaf = *tipati*. Slov. Kal. S. 22.

Čiestka, y, f. = *cestička*. Slov. Kal. S. 22.

Čievčif = *očkovati*. Slov. Kal. S. 22.

Čifruška, y, f. = slecinka se cifrující (zdobící). Slov. Kal. S. 23.

Čigo — *liho*, nadávka lháři. Slov. Zátur.

Čihla, vz Válok (3. dod.).

Čikáně. Čikánata, druh jablek. Čes. I. V. 586.

Čikánka, tanec. Vz Čes. I. VI. 232.

Čikánky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Čimbulka, y, f. = *mosazný kruh*, kterým jsou magnetické hole svázány. Am. Orb. 48.

Činatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Činec, nce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Činitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Činkoměděný elánek, Zinkkupferement, n. KP. VIII. 49.

Čintýr, cintorin, u, m. = *cmítar*. Slov. Zátur.

Čipnačka, y, f. = prostěradlo na trávu s velkými cípy, aby se mohlo volně uvázati kolem krku. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. záb.

Čipovaný. Č. květ. Am. Orb. 98.

Čistelovitý. Č. práchnivec, brouk. Vz Klim. 278.

Čisterna, y, f. = *střed miznic*, Milchcisterne, f. Am. Orb. 101.

Čizokrajinný. Č. země. 1323. Tov. 12.

Čizonárodnost, i, f. Am. Orb. 109.

Čizopasnice, e, f. (houba). Vz Ott. XI. 692. a.

Čizostředek, dku, m., chystalith, nerost. Am. Orb. 73., 90. Cf. Čizostredec (V. 1138.).

Čmúlik, u, m. = *camel*. Sbor. slov. I. 76.

Čoh, u, m. = *hyperbola*. Am. Orb. 39.

Čop. Také: *kornice, očásek, varkoč, vrkoč, zpastu*. Sbor. slov. I. 36.

Čornein, u, m. = prostředek k odstraňování kuřích ok. Nár. list. 1896. č. 217. a j. tam.

Čredo v modlitbě. Spěj paterz a credu. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Čúda = soud vůbec, později soud zemský. Vz Kn. drn. XVI.

Čukový. Č. kolo. Do ozubů cukového kola zapadá cuk. V Želivsku. Čes. I. VI. 79.

Čukrovky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Čulíček, cku, m., zdrobn. culík. Déveatun s vlasem delším spleten a stočen v týle c. Čes. I. VI. 59.

Čůpkový. Č. steh, vyšívání. Čes. I. VI. 277.

Čvinkotati = *činkati*. Peniaze c-ly. Slov. Čes. I. VI. 41.

Cyklometr, u, m. = *hodometr u velocipedu*. Ott. XI. 412. b.

Cyryllomethodějský. Č. křeze. Vz Čes. I. VI. 213.

Cyryllomethodějství, n. Osv. 1896. 370.

Cystoskop elektrický. Vz KP. VIII. 489.

Č jak se psalo ok. r. 1440.; měnilo se tehdy ve skupině *čč* v *t*: *mozek psi a kočtí* (kočci). Vz Mus. fil. 1896. 438.

Čachol, u, m. = *plátěná sukně se žírotkem*. V Revúci. Sbor. slov. I. 42.

Čajkovaf sa = *čajovať sa*. Slov. Kal. S. 25.

Čajovaf sa = *člunkem plouti*. Slov. Kal. S. 25.

Čakanka, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Čákov, u, m. = *čáka*. Slov. Kal. S. 25.

Čankaf = *šáliti*. Slov. Kal. S. 25.

Čapa = *poklop*? Č. sa nad kotlem zava-

lila; Č. (kamenná) sa dvihla. Slov. Čes. I. VI. 43., 44.

Čapnůf = *uderiti*. Slov. Zátur.

Čara = *výměna*. Slov. Kal. S. 25.

Čaraf = *měnit*. Slov. Kal. S. 25.

Čárkovec, zyras, brouk. Č. červenostitý, z. collaris, lesklý, fulgida, Howorthův, Howorthi. Vz Klim. 147.

Čarohlasý. Č. gusle. Hude. 49.

Čarokrál, e, m. On z starých č-lů těch byl. Krs. Moor. II. 71.

Čarování. Vz Čes. I. VI. 82.

Čarovaf = *měnit*. Cf. Čaraf. Myslím, že by nečarovali svoju spokojnosťku života za židne šťastie. Phld. 1896. 723.

Čáslav. U Č-vj. Mus. 1896. 390., Čes. I. VI. 122. U Č-vě. Čes. I. VI. 124.

Časoměrný. Č. telegrafie, Zeitlegraphie. f. Vz KP. VIII. 313.

Časovec, vce, m., přvrženec časopisu Času. Osv. 1896. 370.

Čedena, y, f., Basaltsäule, f. Am. Orb. 84.

Čech snáze odhodlá se ukrásti koně ze stáje, než snísti v pátek vejce (přísně se postil). 1506. Čes. I. VI. 272.

Čechelné = *poplatek*, který od vdov a sirotků ženského pohlaví při vdávání vybíraly vrchnosti; dle jiných = *poplatek*, který se dával za propuštění z poddanosti. Cf. Ku. drn. XXI.

Čekati. My měli jsme to prve učiniti a vy nás s tím č. (a vy jste měli po nás krále voliti); Nebyli jsme povinni vás v tom č. Tov. 9.

Čelinka, y, f. = *lupínek* u hrachu (nahore). Am. Orb. 75. Vz násl.

Čelistinka, y, f. = *lupínek* po stranách hrachu. Am. Orb. 75. Cf. předcház.

Čelistnatý Papuan. Am. Orb. 82.

Čelistník, a, m., siagonium, brouk. Č. ramenokvrtný, s. humerale, rohatý, quadricorne. Vz Klim. 260.

Čeloklopný. Č. vůz, Vorderkipper, m. Ptrl. 16.

Čelorožec, zec, m., metoponcus, brouk. Č. krátkorohý, m. brevicornis. Vz Klim. 213.

Čemega, y, f. = *rozředěná káva*, víno. Slov. Kal. S. 25.

Čemer. Zapálenie čemera (zapálí se pod hrnečkem kus zřebí a přiloží na břicho)). Sbor. slov. I. 77.

Čepec. Na Slov. také: *čapec*, *kápka*, *grduľa*, *grgula*, *obálka*, *obálanica*, *chomľa*, *kyka*, *kyta* atd. Vz Sbor. slov. I. 46. Č. skládá sa z dienka a náčelníka. Ib. 46.

Čepovník, u, m., kolářský hoblík, Rundhobel. Ott. XI. 422. a.

Čerej, e, f., vz násl. Čeřina.

Čeření-se vody, tepla, zvuku, světla, provazu, struny. Am. Orb. 14., 28.

Čerep, u, m. = *kolo*, způsobené hozením kamene atd. do vody; vzduchové kolo, které se tvoří ve vzduchu, rozčeří-li se vzduch. Am. Orb. 28., 31.

Čerepa, y, f., vz Čerep, Skořepa (zde).

Čerešinka, y, f. = *třešně*. Slov. Čes. I. VI. 44. Cf. Čerešenka (V. 1181.).

Čeřina, y, f. = *čeření-se*; podélná č., když na napnutý provaz uhodíme. Tato č. slove také čeřejí, Längenschwingung. Příení č., Querschwingung; vz Tetelení-se (3. dod.). Am. Orb. 28.

Čeřivý. Č. pohyb. Am. Orb. 50.

Černobarvý člověk. Čes. I. VI. 239.

Černobřichý dlouhorožec, brouk. Vz Klim. 150.

Černohlávek, vka, m., demetrias, brouk. Č. černožlutý, d. imperialis, jasnoskvrný. monostigma. Vz Klim. 80.

Černoholenní hnojík, brouk. Vz Klim. 393.

Černochodidlý skrývač, brouk. Vz Klim. 218.

Černoštitý mravenečník, brouk. Vz Klim. 146.

Černotlapý hnojík, brouk. Vz Klim. 393.

Čeřný děj = *čeření-se* vody atd. Am. Orb. 8.

Čert. Kto raz zapíše sa čertu, nech nechytá sa oltára. Phld. 1896. 480.

Čertův. Čertova brána = *soutěska* mezi Bohuňovem a Hutěmi ve vých. Čechách. Čes. I. VI. 185.

Červen (czrwen) = Julius; *červenec* (czrwenez) = Junius. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Červenavokrový hbitec, brouk. Vz Klim. 180., Hbitec.

Červenec, vz předcház. Červen.

Červenobřichý pečlivec, brouk. Klim. 220. Vz Pečlivec.

Červenokrový. Vz Prsoštítec, Výslunník (3. dod.).

Červenonohý lesknáček, brouk. Vz Lesknáček, Klim. 334.

Červenorohý, vz Výslunník (3. dod.).

Červenostranný, vz Prsoštítec (3. dod.).

Červenoštitý, vz Prsoštítec (3. dod.).

Červenoústý, vz Prsoštítec (3. dod.). Ocasec (3. dod.).

Červenzádý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 385.

Červený. Červená růžičko = *čes. tanec*. Vz Čes. I. VI. 55.

Červožrout, a, m. leístotrophus, brouk. Č. kostkovaný, l. tessellatus, šedý, murinus. Vz Klim. 199.

Česf. Skalená č. pálí chrabrá prsa. Hude. 132.

Četnopraménka, y, f., euryale, zvíře. Am. Orb. 104.

Čerňava. Kal. S. 26. Cf. Černava.

Čiga, y, f. = *kladkostroj*. Slov. Kal. S. 26.

Čilovina, y, f., Nervenmasae, f. Am. Orb. 99.

Čilstvo, a, n. Am. Orb. 101.

Číslo. 472 zlaté. Tov. kn. 60. — 53 groše. Arch. XV. 120.

Čístarství, n., Alchymie. Am. Orb. 54.

Čistotně. Č. se obléci. 15-6. Mtc. 1896. 202.

Čistotvar, u, m. Květinový č. Am. Orb. 90.

-čizný, příp. zvětšovací: veličizný. Slov. Kal. S. 27.

Článek, nku, m., Element, n. Č. burelový, cínkoměděný, galvanický, chromový, lahvo-
vý, plynový, ponorovací, stálý, suchý, světelný, tepelný. Vz KP. VIII. 491.

Článekovec, vce, m., Façonhobel, m.

Členokam, kde hlát s hlátí splývá. Am. Orb. 90.

Členorost, u, m. Vz Am. Orb. 73, 74.

Členozvěř, a, m. Vz Am. Orb. 73, 76, 100.

Člina, y, f., hlatní hmota, jež se v hlátí
clení. Am. Orb. 85.

Člunek, nku, člunkář, e, člunkovník, u, m., Schiffhobel. Ott. XI. 418.

Člunice, e, f. Č. kalužní, velletia lacustris, hlemýžď. Sběr. I. 91.

Člunkář, vz předcház. Člunek.

Člunkatec, tce, m., scaphosoma, brouk. Č. holubinkový, s. agaricinum, houbový, bo-
leti, podobný, assimite, pohorní, subalpinum, teckovaný, limbatum. Vz Klm. 305.

Člunkovník, u, m., vz Člunek (3. dod.).

Člunotvarec, tce, m., scaphidium, brouk. Č. čtveroškvrnný, s. quadrimaculatum. Vz Klim. 305.

Čmých, u, m., Holzgeist, m. Am. Orb. 67. Dle Nz.: dřevěný líc.

Čmýžil, u, m., Methyl. Am. Orb. 67. Dle Nz.: methyl.

Čmýžilka, y, f., Methyloxyd. Am. Orb. 67. Dle Nz.: kyslíčník methylnatý.

Čok, u, m. Čoky hornin = značně mohutné eruptivní hmoty nepravidelných obrysů, pro-
stupující jinými horninami. Ott. XI. 613. a.

Čren, u, m. = tření zub. Slov. Kal. S. 27.

Črep také lébka. Slov. Zátur.

Črevolák = střelice. Slov. Kal. S. 27.

Črn, vz Černý. Nežít bude črn. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Črnobýl, e, m. 1410. Mus. fil. 1896. 441.

Čtena = písmeno. 1440. Mus. fil. 1896. 267. a j. tam.

Čtveroštíť nepokrytec, brouk. Vz Klim. 333, Nepokrytec.

Čtverocípík, a, m., antalia, brouk. Č. potoční, a. rivularis, stlačený, impressa. Vz Klim. 168.

Čtverodubký. Vz Trojčlenec (3. dod.).

Čtverohrbý. Vz Velkodrápník (3. dod.).

Čtverojamký jednočlenec, brouk. Vz Jed-
nočlenec, Klim. 357.

Čtverořestice v bot. Am. Orb. 74.

Čtverorýžník, a, m., aulonium, brouk. Č. proužkovaný, a. trisulcum. Vz Klim. 350.

Čtveroštítník, a, m., abax, brouk. Č. bahní, a. porceatus, černý, ater, člunkovitý, carinatus, krátký, contractus, ovalní, ovalis, rovnoběžný, parallelus, široký, latus. Vz Klim. 41.—42.

Čtverotečný okatec, housenkář (brouci). Vz Klim. 193., 286., Okatec, Housenkář (3. dod.).

Čtyřec, tce, m. Č. kořenitý, květní, natní, oborní. Vz Am. Orb. 75.

Čtyřpořadečný mech. Am. Orb. 74.

Čtyrtaktová nota. Hostn. 123.

Čučoriedník, a, m. = jahodár. Slov. Kal. S. 28.

Čujnost, i, f., Wachsamkeit, Schärfe a p. Můj sluch obdržel svoji č. Phld. 1897. 8.

Čuliti se = usmívati se. Již. Čech. Črmk.

Čumenda, vz Homola (3. dod.).

Čuvní = čivní, Ganglien-. Am. Orb. 101.

Čuvstvo, a, m. = čivstvo, Gangliensystem, n. Am. Orb. 101.

D, d jak se ok. r. 1410. psalo; *d* tehdyž odsuto: sem (m. sedm) planet; ze skupin mdl, mdl, dst (raulík, od mloby, patnasti), někdy i jinak před zubnou nebo před s: osrdce m. od srdce, otruchlosti m. od truchlosti. Vz Mus. fil. 1896. 420., 433.

Dáčník, u, m., od dača = letní byt. Slov. Phld. 1896. 463.

Dalekohledy hvězdářské. Vz Ott. XI. 952. nn.

Dalekovidění, n., Fernsehen, n. KP. VIII. 378.

Dalia = hrđina. Slov. Kal. S. 29.

Daňový. D. klíč = rýměra daně. Slov. Kal. S. 29.

Darda v hlatenství, vz Am. Orb. 91.

Dardanec, nce, m., tvar hlátí. Am. Orb. 92.

Dardec, tce, m., tvar hlátí. Am. Orb. 91.

Darebák = lenoch. Slov. Zátur.

Daremník, a, m. = lenoch. Slov. Zátur.

Darňa, e, f. = cihla rašelínová. Slov. Kal. S. 29.

Daromnica, e, f. = daremná věc; lenivá ženská. Slov. Zátur.

Das = asi. Ve Spisi. Sbor. slov. I. 87.

Dáseň. O skloň. ok. r. 1410. vz Mus. fil. 1896. 443.

Dasičátka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Dasičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Dáše v Rkk. Také v Ev. olom. Cf. Mus. 1896. 318., Osv. 1896. 892.

Dáti. Že se při té krádeži nacházeti dal (byl při ní). Tov. kn. 108. a j. podobně.

Dávit = rozervati ústa, dvěrc. Slov. Kal. S. 30.

Deera. Po dceři bývá (rodí se) také dobrý syn (tešili otce, kterému se narodila deera a on si syna míti přál). Arch. XV. 134.

Decillion, u, m. = desátá mocnina mil-
lionu. Am. Orb. 9.

Děč. Proto vás všech proši wdíeczy. Kat. 1423. Er. klade dieč = rada, deliberatio, Con-

ferenz. Neprávem, dieč je = dieka; lok. v dieči jest adverbialní a znamená asi tolik, co slušně, mile (vděčně). Vz List. fil. 1882. 305. (kde se odkazuje k Jedličkovu výkladu).

Děčka, y, f., zdrobn. dýka. Tov. 42.

Ded = *rědyt*. Ded to není k zahoeňo. Mor. Nár. list. 1896. č. 254.

Dědický u vinnici se uvázati. Arch. XV. 554.

Dělenolupenný. Am. Orb. 75.

Dělkomíra, y, f., Längenmass, n. Am. Orb. 16.

Denár. České d-ry. Vz Mtc. 1897. 34., 40.

Děrovač, e, m., Lochbeitel, náciní truhlářské. Prům. mus. V.

Děrovka, y, f. = *zlodějka*, Lochsäge. Prům. mus. V.

Deryzima, y, f., Chinjn. Am. Orb. 69.

Desitipatrový dům. Ces. I. VI. 240.

Desolmizovati se čeho. Josq. (Hostn. 95.). Cf. Solmizovati (3. dod.).

Dešťavý = *deštivý*. D. den. Borb. 113., 121. a j. Na jiných místech tamtéž deštivý (117. a j.).

Děva. Hus (tedy slovo již staré). Cf. Osv. 1896. 712.

Děvče, holka. V okolí Velešínském = paska, děvčeka i dcera hospodářova již odrostlejší. NZ. VI. 90.

Devesil, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262., 263.

Devítitaktová nota. Hostn. 123.

Děvkon v VII. 1229. oprav v: Dėvkona. Dyewkona. 1440. Mus. fil. 1896. 412.

Devocián, což česky můž slouti *rusihlas* nebo *kazinoť* (neumělý, špatný zpěvák, *člověk nechudbní*). Bl. (Hostn. 6., 40.). Cf. Kazino a.

Devociánství, vz předcház. Devocián.

Děvojna, y, f. (diewoyna), virgo, znamení zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Dežice, e, f. Poledníkům odpovídají kruhy či d. přím. Vz Am. Orb. 84.

Dežtopámbu = dejž to pán Bůh. Císařov. Čes. I. VI. 75.

Dgaf = *pehátí*. Slov. Zátur.

Dí = *red*. Slov. Sbor. slov. I. 84.

Dialogovati, dialogisieren. Nár. list. 1896. č. 14.

Dieč, vz Děč (i 3. dod.).

Dienko, a, n. D. čepce = *dýnko*. Sbor. slov. Vz Dýnko (3. dod.).

Dínko, a, n., vz Dýnko (3. dod.).

Diptam asi druh majoránu, origanum dictamnus. Sbor. slov. I. 67.

Diskantovati = *zpívati k tenoru vyšší neb nejvyšší hlas*. Bl. (Hostn. 37.).

dj měnilo se v z: sadlo nedwiezye (medvědi). 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Dlaň. Na holej dlani nevyžiješ. Slov. Nov. Př. 128.

Dle = propter, secundum. List. fil. 1896. 293. Dle v Rkk. Cf. Mus. 1896. 372. Tehdy práva dle neodpovídala; Práva dle ty krásy jemu navráceny býti mají. Tov. kn. 13. a jinde tam.

Dlí. Na dlí v Rkk. Vz Mus. 1896. 378., List. fil. 1896. 363.

Dlouhobřichý úzkohrdlec, brouk. Vz Úzkohrdlec.

Dlouhokrový svírač, brouk. Vz Svírač. Klim. 218.

Dlouhokyjec, jce, m., henoticus, brouk. D. hnědý, h. serratus. Vz Klim. 318.

Dlouhorožec, žce, m., callicerus, brouk. D. černobřichý, c. rigidicornis, tmavý, obscurus. Vz Klim. 150.

Dlouhotečský tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 35.

Dlouhotlapý úzenec, brouk. Vz Klim. 228.

Dloužec, žce, m., nemosoma, brouk. D. obecný, n. elongatum. Vz Klim. 345.

Dlžizný = dlouhatánský. Slov. Kal. S. 32.

Dneske = *dneska*. Císařov. Čes. I. VI. 75.

Dobro. V dobru bývá snadno dobře žiti. Hude. 44.

Dodavač, e, m. D. vody do stříkaček. Hydrophor. Vz Ott. XI. 1007.

Dohúdat = ustavičně housti, žádati, vytýkati. Slov. Zátur.

Dochodit. Keď nedochodí (nepostačuje) ani na potřebné. Slov. Phd. 1896. 492.

Dojachati. D. někam na somárovi (dojeti). Phd. 1897. 25.

Dokaličený = *zmrzačený*. Slov. Kal. S. 33.

Dokladový. D. material. List. fil. 1896. 260.

Dolnolist, u, m. Am. Orb. 74.

Dolnolistní lub. Am. Orb. 73.

Doloviti = *do konce loriti*. Ještě se tyto dni dolovovati bude. Arch. XV. 39.

Domasedka, y, f. (o ženě). Phd. 1896. 564.

Domovní pán = domácí pán. Phd. 1896. 559.

Domutlať. Když po obědě domutlával sousto chleba (dožvykoval). Osv. 1896. 340.

Doniž (dokud) v své živnosti budú. Arch. XV. 554.

Dopatřiti. A tu se mých brzo dopatřili (je uhlédli), jakž jedné (jakmile) z hvozdu vynikli (vyšli). Arch. XV. 35.

Dopravovadlo, a, n. KP. VIII. 408.

Dositnenský. Vz Odsitnenský (3. dod.).

Dositňování, n. = ponořování-se s povrchu země do země. Vz Am. Orb. 90.

Dostati se. Dostál se mezi čtyry dláhé a dve krátké (do rakve).

Dostititelně = dostatečně. D. neodpovídali. Tov. kn. 13.

Dostivě. A on toho d. (dostatečně) nespravil: Toho mi d. nespravil. Půh. VI. 166. 217., 246.

Doteraz = *dosud*. Slov. Kal. S. 34.

Dotušit. Phd. 1896. 548. Cf. Dotušovati.

Doužnice magnetická či poledník, magnetischer Meridian. Am. Orb. 49.

Dozírací služba. List. fil. 1897. 68.

Drabčík, a, m., staphylinus, brouk. D. císařský, s. caesareus, červenokřídlý, erythropterus, hnědonohý, fulvipes, hrabavý, fossor, chloupkovaný, pubescens, kovohlavý, chalccephalus, mrvový, stercorarius, skrývavý, latebricola, zelenokrový, chloropterus. Vz Klim. 199.

Dráha elektrická. Vz KP. VIII. 492.

Dramaturgův. O práci d-vé vz Nár. list 1896. č. 250. feuil.

Drápati perie = *dráti*. Phd. 1897. 48.

Drasličítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Drasloch, u, m. = *chaluzičník drasličitý*. Am. Orb. 68.
Drastidlo, a, n., *drastička*, y, f. = *hrubá šetka*, Schrob. m. Sterz. II. 872.
Drátí v Rkk. Vz Mus. 1896. 376.
Dražiak, u, m. = *síť na ryby*. Slov. Kal. S. 35.
Drážkovka, y, f., Nutsäge. Prům. mus. V. Drbatí strupy. 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Dre. Šatka na dre složená. Čes. I. VI. 66.
Dřevař, e, m., xylodromus, brouk. D. hlavatý, x. cephalotes, pravidelný, concinnus, skopepnatý, tastaceus, stlačený, depressus. Vz Klim. 251.
Dřevce, vce, m., teretrius, brouk. Vz Klim. 377.
Dřevosa v Rkk. Vz Mus. fil. 1896. 445.
Dřevní. D. houba. Vz Ott. XI. 655. b.
Dřevo. Dřevce v Rkk. Vz Mus. 1896. 375.
Dřevohlod, a, m., lathridius, brouk. D. borový, l. lardarius, měnivý, alternans, úzkostitý, angusticollis, vráskostitý, rugicollis, vtažený, constrictus. Vz Klim. 323.
Dřevový. D. barva. Sbor. slov. I. 56.
Dřevožrout. Cf. Klim. 350.
Driečik, u, m. = *živátek*. Slov. Kal. S. 35. Cf. násl. Driek.
Driek, u, m. = *horejší část rubáce*. Vz Rubác (3. dod.), Dřik.
Drien, u, m. = *dřín*. Slov. Kal. S. 35.
Drienky = *plody dřínové*. Slov. Kal. S. 35.
Dříp, u, m., cirrus, Federwolke, f. Am. Orb. 81.
Dřipený. D. květ. Am. Orb. 98.
Dřobež = *drůbež, drobné ryby*. (V tom rybníce) není než velmi hubená d. Arch. XV. 66.
Drobidlo, a, n., druh pluhu. Ott. XI. (obraz).
Drobnáčka, y, f. = *síť na lněné hlávky*. Kal. S. 36.
Drobnec, bence, m., scopaeus, brouk. D. hladký, s. laevigatus, narudlý, rubidus, nejmenší, minimus, něžný, gracilis, rýhestitý, sulcicollis, známý, cognatus. Vz Klim. 221.
Drobník, a, m., oligella, brouk. D. jamkovaný, o. foveolata. Vz Klim. 301.
Drobnohlavec, vce, m., euryporus, brouk. D. hnědonohý, e. picipes. Vz Klim. 192.
Drobnohled. Cf. Ott. XI. 953.
Drobnochodec, dee, m., lathropus, brouk. D. útlonohý, l. sepicola. Vz Klim. 355.
Drsonohý klenulec, brouk. Vz Klenulec, Klim. 222.
Drůh = *drouh*. Slov. Zátur.
Druobež = *drůbež, drůbež, drobné ryby*. D. na vědra prodávati. Arch. XV. 81.
Družičný. D. planeta. Am. Orb. 82.
Družník, a, m. = *příbuzník*, hetaerius, brouk. Vz Klim. 374.
Drvíř obilie = *rozmílati, drtiti*. Slov. Sbor. slov. I. 90.
Drvotina, y, f. = *chrastí; rozemleté dřevce*. Slov. Kal. S. 36.
Drychna, y, f. = *spánek* (žertem). Slov. Zátur.
Držiak, a, m. = *skrbík*. Slov. Kal. S. 36.

Dsky jsou jako říkání všeho práva konec a všech jistot jistota. Tov. 61.
Dšťevý = *dešťový*. D. červ, voda. 1440. Mus. fil. 1896. 428.
Duběněc, něce, m., Gallussäure, f. Am. Orb. 69.
Dudotaf. V peci dudoce oheň. Phld. 1896. 659.
Dudroš, e, m. = *kdo pořád dudře*. Phld. 1896. 547.
Dúhoněi n. *dúhonní* = *osoba soudní, která strany nepřisly-li po prvním citování, podruhé doháněla; osoba soudní vůbec*. Vz Kn. drn. 54. pozn.
Duch. Sv. ducha koření, eleborum nigrum. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Dukáč, e, m. D. dukáním na dukačky nabrazuje zvonění. Čes. I. VI. 135. Cf. násl. Dukačka.
Dukačka, y, f. = *řehťáčka*. Chodsky. Čes. I. VI. 135.
Dukati = *řehtati*. Vz Dukáč (3. dod.).
Duřa = *hlíza*. Slov. Kal. S. 37.
Důlek, lku, m. Choditi do lesa na důlky (dělat důlky k sazenicím). Us.
Dům (dóm). O skloň. vz Gb. H. ml. III. 327. a doplněné tvary v Mus. 1896. 357.
Dupavka, y, f., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.
Duplidesetník, u, m., mince. Borb. 144.
Duplexní. D. pumpa. Mtc. 1896. 312.
Duplovka, y, f. = *duplávka*. Phld. 1896. 531.
Duplšedesátník, u, m., mince. Sedm d-ků = 15 kop. Borb. 144.
Durkař na dvěre = *tlouci*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 87.
Dusec, sce, m., Salpetersäure, f. Am. Orb. 62., 63., 65.
Dusičítka, y, f., v lučbě, Stickoxyd, n. Am. Orb. 63., 65.
Dusičnatka, y, f., v lučbě, Stickoxydul. Am. Orb. 63., 65.
Dusítec, tee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Duše, drát ve člunku tkadlecovském. Čes. I. VI. 80.
Dušeř = *hnilobou zapáchatí*. Slov. Kal. S. 17.
Důř = *douti*. Slov. Zátur.
Dutínák, u, m., Hohlzirkel, m. Prům. mus. V.
Dutlavěř = *dutým se stávati*. Slov. Kal. S. 37.
Dutlavý = *dutý*. Slov. Kal. S. 37.
Dutočelý. Vz Stejnohlavec (3. dod.).
Dutostopka, y, f., pelagia, živočichotvar. Am. Orb. 76.
Dutoštítec, tee, encephalus, brouk. D. složený, e. complicans. Vz Klim. 172.
Duzítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Duznatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Dúže = *chutě*. Slov. Kal. S. 38.
Dužnice, e, f., rostl. Am. Orb. 93.
Dvanáctec, ctce, m., v hlatenství. Am. Orb. 89.
Dvanáctikoňský. D. stroj. Mtc. 1896. 312.
Dvižnosť, i, f. = *oduševnění*. Slov. Kal. S. 38.
Dvoják, u, m., v pivovar. = *hvozd*, ve

kterém jsou lisky dvojce (jedny nad druhými). Ott. XI. 992. a.

Dvojatec, tee, m., neuglenes, brouk. D. černopásý, n. limbatus, červenavý, testaceus, drobný, gracilis, hrbolekooký, apterus, lalokokrový, ratisbonensis, užší, angustulus, velkohlavý, tenellus. Vz Klim. 302.

Dvojbarvý. Vz Špičkonožec (3. dod.).

Dvojčarec, rce, m., diplocoelus, brouk. D. bukový, d. fagi. Vz Klim. 312.

Dvojčarář. Vz Vodošlap, Výslunník (3. dod.).

Dvojčelenee, nce, m., diphyllus, brouk. D. lunoskvrnný, d. lunatus. Vz Klim. 312.

Dvojděrní. D. nos. Am. Orb. 101.

Dvojdmostvo. Květy ženské jsou na zvláštní oddělené rostlině a takéž květy mužské. Am. Orb. 96.

Dvojdubký. D. úzenec. Vz Úzenec, Klim. 225.

Dvoječný. D. porádenství (v přírodě). Am. Orb. 8.

Dvojhobotý. D. pečlivec (brouk). Vz Pečlivec (3. dod.), Klim. 220.

Dvojjazyk v rostl. Am. Orb. 75.

Dvojkonoměrný. D. hlacenstvo, diklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Dvojlaloký úzenec (brouk). Vz Klim. 229., Úzenec (3. dod.).

Dvojlícový. D. steh. Ott. XI. 487. a.

Dvojmetrovka, y, f. = lať měrická dělená v centimetry. Ott. XI. 605. b.

Dvojmocenstvo, a, n. (dvě kratší a dvě delší tycinky). Am. Orb. 96.

Dvojmocník, u, m., didymium, prvek. Am. Orb. 59.

Dvojmojamký úzenec (brouk). Vz Klim. 232., Úzenec (3. dod.).

Dvojpólý telefon, doppelpoliges T. Vz KP. VIII. 326.

Dvojpořadenství, n. (v přírodě). Am. Orb. 8.

Dvojpořadní lupínek. Am. Orb. 74.

Dvojpruhý kropník, masožrout (brouci). Vz Klim. 102., 362.

Dvojsalaje, Doppelsalze. Am. Orb. 61.

Dvojsloupý. D. břeháč (brouk). Vz Klim. 124., Břeháč (3. dod.).

Dvojsložitosť, i, f. D. rostliny. Am. Orb. 95.

Dvojsoušeda. Vz Soušeda. Am. Orb. 83.

Dvojestřed, u, m. Srdce jest d. (srostlý střed ze srdcí dvou). Am. Orb. 101.

Dvojtečký. Vz Vlžník (3. dod.).

Dvojvozný. D. svážná (v dolech). Vz Ott. XI. 601. b.

Dvojnaký. Vz Výslunník (3. dod.).

Dvojzubec, bee, m., dicerca, brouk. Vz Klim. 410.

Dvojzubník, a, m., micrus, brouk. D. stíhlorohý, m. filicornis. Vz Klim. 333.

Dvojzvěř, a, m., vz Michozvěř (3. dod.).

Dvořisko, a, n. Koupil dvořiska od cesty až po vodu. 1651. Mtc. 1896. 295.

Dvorní. D. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Dvoučelenee, nce, m. Cf. Klim. 350.

Dvoukorčák, u, m. = pole dvou koreň výsevu. Nár. list. 1896. č. 261. feuil.

Dvouradlicový pluh. Vz Ott. XI. 661. a.

Dvouskvrnný kulák, brouk. Vz Klim. 120.
Dvousložňový mlýn. Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuil.

Dvouušák, a, m. Cf. Klim. 335.

Dýla = prkno v podlaze, z něm. Slov. Kal. S. 31.

Dým. Co má do dýmu íst, do dýmu pójde. Slov. Čes. I. VI. 145.

Dýmný. Dýmní práce (marná). Bl. (Hosn. 49.).

Dýmutka, y, f., thymus vulgaris, rostl. Sbor. slov. I. 72.

Dýnko čepee. Na Slov.: *dienko, dínko, zadník, zadok, poerský, riazanie*. Sbor. slov. I. 46. D. pokrývá temeno hlavy. Cf. Náčelník (3. dod.).

Dyžtopámbu, vz Dežtopámbu (3. dod.).

Dzierzonák, u, m. = úl Dzierzonův. Příl. 1896. 714. Cf. Dzierzonský.

Dzobaf = *zobati*. Slov. Zátur.

E (é). Změny jeho u Císařova. Vz Čes. I. VI. 76. E jak se ok. r. 1440. psalo, odsouvalo. Vz Mus. fil. 1896. 411., 425. — é jak se ok. r. 1440 psalo; měnilo v *ie*, zřídka užilo v *y* (děti mladý). Vz Mus. fil. 1896. 411., 425.

Ě (ie). Změny jeho u Císařova. Vz Čes. I. VI. 76. — ě se okolo r. 1440. psalo jak: *ē* v některých případech tehdež m. *e*. Vz Mus. fil. 1896. 411., 425.

-ec, příp. jm. lučebnin: sířec. Am. Orb. 61.

Edisonův mikrofon. Vz KP. VIII. 336.

Eim Gustav. žurnalista + 7./2. 1897.

ej dvojhlaska. U Císařova. Vz Čes. I. V. 74.

-ejí, vz -aji (zde). -ejí = -ejší: mdleji, nemocznější. 1440. Mus. fil. 1896. 447.

Elektrický. E. dráhy, vz KP. VIII. 422. m., 457., hodiny (motorem jejich jest síla elektromagnetická), vz Ott. XI. 437. b., lokomotiva, vůz, omnibus, loď, vz KP. VIII. 441., 450., 452., 453., pluh, 457., mlátička. 458.

Elektrina v lékařství. Vz KP. VIII. 461. E. kladná, záporná, nízkého n. vysokého tlaku, třecí atd. Vz KP. VIII. 493.

Elektroartograf, u, m. = přístroj, kterým se pořizují fotografované podobizny. KP. VIII. 380.

Elektroda. Cf. KP. VIII. 466.—473.

Elektrodiagnostika, y, f. E. = rozpoznání nemoci užitím elektriny. Vz KP. VIII. 464., 474., 475.

Elektroendoskopie, e, f. Vz KP. VIII. 208.

Elektromechanika, y, f. Vz KP. VIII. 211.

Elektrometallurgie, e, f. Vz KP. VIII. 233.

Elektrotechnika, y, f. Vz KP. VIII. 1.—19.

Elektrotherapie, e, f. = *léčení elektrinou*. Vz KP. VIII. 464., 476.

Elevator elektrický. KP. VIII. 459.

Elod, u, m. = *síla*, kterou elektrina v sobě chová, Elektrizitätsod. Am. Orb. 52.

Endoskop, u, m. = *přístroj*, jímž možno dutiny světlu a zraku jinak nepřístupné lampickami na konci dlouhých rour upevněnými osvětliti a pozorovati. Vz KP. VIII. 480. Cf. násl. Gastroskop.

Erbík, u, m., erbium, prvek. Am. Orb. 59. Cf. Erbium.

Eurymetopalní tvář = kulatá, široká. Čes. I. VI. 154.

Expartový. E. tráva. Vz KP. VIII. 103.

F jak se okolo r. 1440. psalo. Vz Mus. fil. 1896. 421.

Faradický proud elektrický. KP. VIII. 475.

Farbenica, e, f. = *barvená sukně*. Slov. Kal. S. 39.

Fársachta, y, f. = stoupací sachta. Us. Mtc. 1896. 315.

Fčuk. A ja f. = v nohy, v útěk! Slov. Sbor. slov. I. 86.

Fedrmon, a, m., z Fördermann, v dolech. Us. Mor. Mtc. 1896. 315.

Femka, y, f. = spolek, který pomáhařuje slovenské děti zavážeje je do jižních Uher. Kal. S. 49.

Fenylhydrazon, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1002.

Fertucha, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Fialokrový květokras, brouk. Vz Klim. 414.

Fictum = vicedom, vrchní správce některé části knížecího jmění, Hofmeister? Arch. XV. 136.

Fidula, y, f. = nástroj strunný, Fidel, Geige. Vz Ott. XI. 701.

Fiertaška, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Fiertoeh, u, m. = zápona, honozná zástěra na parádu, jemná, ozdobená. F. těžký, světlý, tmavý, urleanový a kdy se který nosí, vz Sbor. slov. I. 44.

Fifla, y, f. = fiflena. Slov. Zátur.

Filipka. F-ky, druh jablek. Nár. list. 1896. č. 29. Pril.

Filpas, u, m. = *opálka*. Slov. Zátur. Cf. Fimpas (3. dod.).

Fistula a *fistule*. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Fiziere, vz Rožek (3. dod.).

Flaky = *drohy, střeva*. Slov. Zátur.

Flanýr, u, m. = *flanel*. Císařov. Čes. I. VI. 76.

Fluskaf = *stříkati vodou n. blátem*. Slov. Kal. S. 40.

Fodra. Fodry = tacle nad límcem vysuté. Sbor. slov. I. 39.

Fofrovadlo, a, n. F. u tkadleců = roztažené husí křídlo. U Zeliva. Čes. I. VI. 80.

Formičkaření, n., Haarspalterei, f. Osv. 1896. 193.

Fotod, u, m. = *síla*, kterou světla pozemská v sobě chovají. Am. Orb. 52.

Fotozinkografický otisk. Osv. 1896. 196.

Foukavě zpívati. Bl. (Hostn. 41.).

Franklinisace, e, f. = léčení elektrinou třetí a influencí. Vz KP. VIII. 464.

Frater, a, m. Nepoznal fratera v kožiše (zmýlil se na někom). Mor. Čes. I. V. 545.

Frejovatí. Právod, že se (žena) s jinými frejuje, jest těžký. Kn. drn. 107.

Frfriti. Phfd. 1896. 723. Cf. Frfrati.

Frnkoš, e, m. = *fňukal*. Slov. Kal. S. 41.

Frty. Tuty frty, počejte nám štvrti (říkají tomu, kdo mnoho nemístně mluví). Mor. Čes. I. V. 546.

Ftikaf = *utíkat*. Slov. Sbor. slov. I. 86.

Fujenka, *futka*, y, f. Vz Zástěra (3. dod.).

Fuňalo, a, n. = *vlček* (hračka). Slov. Kal. S. 41.

Fundža, *fundžalo* = *přeslička* (hračka), Kreisel. Slov. Kal. S. 41. Cf. Funga.

Futka, vz předcház. Fujenka.

Fuzák, a, m. = *kdo má kníry*. Slov. Kal. S. 41.

Fúziská, pl., n. = *dlouhé kníry*. Slov. Kal. S. 41.

Fylhort, u, m. = *náraziště*, z Füllort. Ua. Mtc. 1896. 315.

Fyllokladie, vz Phyllokladie.

Fytogenní hornina (původu rostlinného). Ott. XI. 612. b.

Gabler Vil. dr. † 27. 2. 1897.

Galérík, a, m. = *golier*. Vz toto (násl.).

Galvanický. G. proud. Vz KP. VIII. 466.

Galvanopunktura, y, f. Cf. KP. VIII. 464.

Galvanotechnický. G. zařízení. KP. VIII. 220.

Gastroskop, u, m. = přístroj k osvětlování žaludku. Vz KP. VIII. 480. a předcház. Endoskop.

Gastrula, y, f. = dvojvrstevné těleso s ústy přisedlými na podklad (houba). Ott. XI. 695. a.

Gäty = *gatě*. Slov. Zátur.

Gävdžaf. Slov. Zátur. Cf. Gevdžaf.

Gazda. Gazdu po dvore, gazdinu po pítvore (poznáš). Phfd. 1896. 621.

Gazdina. Vz předcház. Gazda.

Gedovaf = *plakati*. Cf. Kajdy. U Císařova. Čes. I. VI. 74.

Genitiv místo adjektiv přivlastňovacích často v Ev. olom. Příkladem otce, křivdu nepřitele, jeskyně lvov atd. Vz Osv. 1896. 894.

Germanškoplavovlasý. Nár. list. 1896. č. 271. odp.

Gevdžaf, vz Gävdžaf (nahore). Kal. S. 43.

gl měnilo se v *kl*: vezmi kleyt — gleyt. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Glagolica. O původu g-ce. Cf. Jag. Arch. 1896. 541.

Glasura nádob. Vz Ott. XI. 783.

Golier na kepeni. Cf. Golir. Také: *goriel*, galérík. Sbor. slov. I. 39.

Gombovanec, nce, m. = *pás* z mosazných plátek na způsob řetězu spojených. Sbor. slov. I. 45.

Górej = *koliba* hajského; *stodola* na kukuřici. Slov. Kal. S. 44.

Goriel, u, m., vz Golier (3. dod.).

Gráty = *oděv, háby*. Sbor. slov. I. 35.

Grdula = druh *čepce*. Cf. Čepce, Vlas (3. dod.).

Grégr Julius, † 4./10. 1896.

Griefa, y, f. = *žebřina*. Slov. Kal. S. 44.

Griflik, u, m. = křídlicový kamének, z něm. Slov. Kal. S. 44.

Grmal, u, m. = *puchr*. Slov. Kal. S. 45. Cf. Grman.

Groš. 50 kop groší. Arch. XV. 191.

Gruntoknižně = *gruntoknihovně*. Pozemky sú bremenom dlhov g. obťažené (obtěžené). Phfd. 1897. 36.

Gruntovný, gründlich. Víte-li o tom něco g-ného. Arch. XV. 131.

Guga, y, f. — *hlíza*. Slov. Kal. S. 37.

Guttaperčový lis, obal drátů. Vz KP. VIII. 132., 130.

H jak se ok. r. 1440. psalo; měnilo se v *ch*: vrehcaby; předsouvalo se: ahynhed = ihned, na hoheh; vysouvalo se: sedm bēhovēzd, vlkost m. vīlkost. Vz Mus. fil. 1896. 421., 436.

Háčkování rostlin. Vz Hřízení (3. dod.).

Had. Koho pich' had, ten se před ještěrem bojí. Bráb. Vreh. 91.

Hádanka. Mor. národní h-ky. Vz Kytice I., II. Valašské h-ky. Vz Čes. I. VI. 88. nn.

Hadci, vz Hádce.

Hadidlo, a, n. — *hadí mlčí, pryšec, chvojka*. U Čes. Brodu. Nár. list 1896. č. 244. feuell.

Hadovitka, y, f., nálevník, campylopus, Schlängelstiel. Sterz. II. 826.

Hajčík, a, m. — *hlídač osení*. Slov. Kal. S. 44.

Hajdučina. Slavnější jest moje h. Hude. 85.

Hájenka (medovka), jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Hákorožec, žce, m., gnathonus, brouk. Vz Klim. 376.

Halaškovat s někým = *bariti se*. Phld. 1897. 29.

Halda, y, f., tanec dle textu písně: Hele, jak se hněvá halda ucouraná. Čes. I. VI. 232.

Halogenhydrin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003. a.

Hambár, e, m. — *nečistý člověk*. Již. Čech. Črmk.

Hamrieř, e, m. — *hamrník*. Arch. XV. 79.

Hamřísko, a, n. — místo, kde byly hamry. Kúpil zahrádku i s h-sky. 1613. Mtc. 1896. 295.

Handlíř hlúpostá (hloupě jednati). Mor. Čes. I. V. 545.

Hantvásek, sku, m., nějaká nádoba. Arch. XV. 109.

Hantýrka = mluva vlastní každému jednotlivému stavu, Slang (angl.), n. Sterz. II. 942.

Hanuš Jan, prof. v Plzni, spis. † 1896. maje 53 léta.

Hapuškati = *hapati*. Phld. 1897. 49.

Harnad, a, m. — vůdce zbojníků. Ve Spisi. Sbor. slov. I. 88.

Harobení, n. V šramotu a h. něco prováděti. Am. Orb. 7.

Hasnovat = *požítkovat*. Slov. Zátur.

Haf = *chůčka, plachetka*. Slez. Čes. I. VI. 41.

Hattala Mart. Vz Ott. X. 950. nn.

Havan, u, m. = polokoule tvořící se při rozceření-se vody. Am. Orb. 28.

Havanitý. H. zreadlo = konkavní. Am. Orb. 36.

Havířský. H. práce. Vz Ott. XI. 584.

Hazafictvo, a, n. Phld. 1896. 747.

Hazoka, y, f. — *zástěra s vyšívaným obojkem*. Sbor. Slov. I. 45.

Hbitec, tee, m., tachynus, brouk. H. ble-tonohý, t. pallipes, blízky, proximus, červenavokrový, humeralis, červenonohý, rutipes, dvojtecký, bipustulatus, hnedost tý, collaris, hnojní, fimetarius, lemovaný, marginatus, lopatko-

skvrnný, scapularis, obroubený, marginellus, podlouhlý, elongatus, podzemní, subterraneus, skvrnokrový, discoideus, širokoštitý, laticollis, široký, latiusculus, žlutohý, flavipes. Vz Klim. 179.—181.

Hbitník, a, m., ocalea, brouk. H. černý, o. picata, hnědý, badia, potoční, rivularis. Vz Klim. 133.

Hebamka, y, f. = *porodní baba*, z něm. Hebamme. Slez. Čes. I. VI. 33.

Hedvábec, bee, m., myllena, brouk. H. krátkorohý, m. brevicornis, nejmenší, infuscata, nepatrný, minuta, pochybný, dubia, prostřední, intermedia. Vz Klim. 175.

Hedvábitec, tee, m., serica, brouk. Klim. 401.

Hedvábitý loužník, brouk. Vz Klim. 115., Loužník (3. dod.).

Hedvábník, a, m., holub. Ott. XI. 512. a.

Hedvábný. H. bílé zimní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl., Čes. I. V. 522.

Hedváboštitník, a, m., sericoderus, brouk. H. hnědý. Vz Klim. 298.

Hejdučky, druh jablek. Čes. I. V. 522.

Helmatka, rostl. Vz Ott. XII. 31.

Hemza, členozvěr. Am. Orb. 76.

Hertichy, druh jablek. Čes. I. V. 522.

Hiba = *jen*. Slov. Zátur.

Hlacenstvo, a, n., Krystallsystem. H. krychlové, cubisches n. Würfel-, čtverečné n. stonkové, quadratisches K., hrálcení č. čtyrečné, rhombisches K., šestečné, Hexagonal-, klenčové, hvězdové. Vz Am. Orb. 86. nn.

Hladkohlavý mrvomil, brouk. Vz Klim. 184.

Hladkoprsý tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 36.

Hladkořitník, a, m., liogluta, brouk. H. černohlavý, l. melanocephalus, hnědý, brunnea, lesknavý, nitidula, mechový, hypnorum, měnivý, micans, oděný, vestita, podlouhlý, oblonga, podobný, vicina, šestiznaký, sexuotata, travní, graminicola, zrnitý, granigera. Vz Klim. 156.

Hladkoštitý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 384.

Hladkozádý, ploskoprasec, brouk. Vz Klim. 236.

Hladník, a, m., leiesthes, brouk. H. náčernalý, l. seminigra. Vz Klim. 311.

Hlahol = zvuk, hlas vůbec; zvuk hudební, ton. Bl. (Hostn. 37., 40., 61.; 11., 13.); Josq. (Hostn. 96.).

Hlas, xylostroma giganteum, houba. Slov. Sbor. slov. I. 55. — Čf. násl. Hlasy.

Hlásenský. H. povinnost (= hlásného). Tov. kn. 107.

Hlásník pozárový, Zeichengeber, m. KP. VIII. 301.

Hlasovati = *zpívat* hlavní hlas, vlastní nápěr, tenor. Bl. (Hostn. 37.).

Hlasy = slabiky solmisační ut, re, mi atd. Hostn. 108.

Hlaf. Toto slovo se v NZ. nedoporučuje. Vz Krystall v NZ.

Hlafaváč, hlafavec, hlafarek, hlafaren, hlatareč, v hlatenství. Vz Am. Orb. 92.

Hlatec, tee, m., liodes, brouk. H. bledý, l. pallens, brvitý, ciliaris, červenavý, curvipes, hnědý, badia, krátkobrvý, furva, krátký, sub-

globosa, lesklý, *nitidula*, malý, *parvula*, měňavý, *flavescens*, nabubřelý, *obesa*, okrouhlý, *rotundata*, ostruhový, *calcarata*, pochybný, *dubia*, rezavý, *rubiginosa*, skořicový, *cinnamomea*, slezský, *silesiaca*, tečkovaný, *punctulata*, temný, *brunnea*, tuporohý, *hybrida*, vejčitý, *ovalis*, zahnědlý, *picea*. Vz Klim. 290. až 292.

Hlatěvác, *hlatěvec*, *hlatěvek*, *hlatěven*, *hlatěveň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlatězpyt, u, m. Am. Orb. 85.

Hlativác, *hlativec*, *hlatívek*, *hlativen*, *hlatíveň* v hlatenství. Am. Orb. 88., 86., 91., 92.

Hlatník, a, m., *eulissus*, brouk. H. lesklý, e. *fulgidus*. Vz Klim. 214.

Hlaťovác, *hlatívec*, *hlatívek*, *hlativen*, *hlatíveň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlaťuvác, *hlaťavec*, *hlaťavek*, *hlaťaven*, *hlaťaveň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlava. Kočičí hlavy — jablka. Nár. list. 1896. č. 299. Příl. Bolení hlavy se opisuje: Ide mi hlavu roztrhnout, kuje mi v nej ani kladivom, v hlavě ma trhá, mi vrta, štiepa ma a p. Sbor. slov. I. 73.

Hlavan, a, m., *cephalotes*, zvíře. Am. Orb. 107.

Hlavatě = *hlavně*. Aj preto hlavate chce zreteľné vyjavenie. Phd. 1896. 642.

Hlavatec, tce, m., *dianous*, brouk. H. modravý, d. *coerulescens*. Vz Klim. 225.

Hlavice, e, f. = horní kloubní konec kosti holenní. Ott. XI. 491. b.

Hlavohlaf, i, f. H. skorylu (turmalin). Am. Orb. 73.

Hlavohrud, i, f., *cephalothorax*, u korýšů. Ott. XI. 806.

Hlavokryjec, jce, m., *cybocephalus*, brouk. H. hlazený, c. *politus*, krásný, *pulchellus*, útatokrový, *festivus*, úzký, *exiguus*. Vz Klim. 296.

Hlavokrytec, tce, m., *syncalypta*, brouk. H. černohnědý, s. *petracus*, mramorovaný, *paleata*, stětinatý, *setosa*, štětinkatý, *setigera*, trnitý, *spinosa*. Vz Klim. 365.

Hlavolámač, e, m. = kdo si něčím hlavu láme. Phd. 1897. 24.

Hlavozpytec, tce, m. Am. Orb. 112., 82.

Hlavozubec, bce, m., *odontaeus*, brouk. Vz Klim. 396.

Hlazec, zce, m. — *hlazený kámen*. Am. Orb. 85.

Hledavý. H. hrobařík, brouk. Vz Klim. 285., Hrobařík (3. dod.).

Hlezno, talus. O skloň. ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 442. Do hlezny. Ib.

Hlib, u, m. = *chléb*. Sariš. Zátur.

Hliza. Vz Ott. XI. 369.

Hlíznačka, y, f., *carum bulbocastanum*. Ott. XI. 371.

Hlodavci. Vz Ott. XI. 371.

Hlodný. H. slovo. Slov. Lil. Ven. 68.

Hloubek, bku, m. = *rybník*. Svojanov. Čes. I. VI. 185.

Hloušek Ant., ucit. a spis. 1825. 1882. Ott. XI. 373.

Hlovík Jan, slov. spis., 1805. — 1862. Ott. XI. 373.

Hltan. Vz Ott. XI. 374.

Hlubač, e, m., *geotrupes*, brouk. Vz Klim. 396.

Hlubič, e, m. = *nástroj* k vytírání nebo rozšiřování vrtaných děr. Vz Ott. XI. 375.

Hlubinový. Vz Plutonický (3. dod.).

Hlubinník, a, m., *hygrotus*, brouk. H. čárkovaný, h. *enneagrammus*, nestejný, *inaequalis*, ozdobný, *decoratus*, rovnoběžný, *parallelogrammus*, sítkovaný, *versicolor*, smolonožý, *impressopunctatus*, splývavý, *confluens*. Vz Klim. 89.

Hlubnoštitník, a, m., *colpodota*, brouk. H. černý, c. *melanaria*, hedbávitý, *sordida*, hnědokrový, *parens*, hnědošťtý, *clientula*, houbový, *fungi*, krásný, *pulchra*, krátkorohý, *orphana*, malý, *parva*, širokrký, *laticollis*, tmavý, *aterrima*, žlutonožý, *fuscipes*. Vz Klim. 151.

Hluhoševník, a, m., *gnemidotus*, brouk. H. znamenavý, g. *caesus*. Vz Klim. 87.

Hlubotýlník, a, m., *deliphrum*, brouk. H. hnědokrový, d. *agidum*, krytý, *tectum*, vykrojený, *crenatum*. Vz Klim. 251.

Hluchý. H-mu ať se nelaje. Čes. I. VI. 28.

Hlupy (hloupý). Hlúpe jedlo (nemaštěné). Slov. Zátur.

Hlýbní. H. spousta, *nivalis*, Schneelavine. Am. Orb. 93.

Hmatadlo, a, n. H. klešťové, kloubové, Robinsonovo, šroubové. Vz Ott. XI. 385.

Hmatavec, brouk. Cf. Klim. 262., 271.

Hmatník, u, m. H. lyry, houslí. Ott. XI. 701.

Hmota. Vz Ott. XI. 386. nn.

Hmotozpyt, u, n. Am. Orb. 13.

Hmoždinka, y, f. — *čtyrhranný dřevěný hranol*, j mž se něco upevňuje, zatluoká. Vz Ott. XI. 388.

Hmyz. Vz Ott. XI. 388.

Hmyzectvo, a, n. Am. Orb. 105.

Hmyzomilný. H. rostliny (entomofilní). Ott. XI. 398.

Hnědavý kuželovitník, brouk. Klim. 185.

Hnědec, dec, m., *thymalus*, brouk. H. obroubený, t. *limbatus*. Vz Klim. 346.

Hnědobříchý. Vz Špičkonozec (3. dod.).

Hnědokrový. Vz Výsluník, Spolník (3. dod.).

Hnědolýtký šidlatec, brouk. Vz Klim. 20.

Hnědonohý drobnohlavec, brouk. Vz Klim. 192. Cf. Hrotnočlenec, Loužník, Vodnár (3. dod.).

Hnědopásmý chluporožec, brouk. Klim. 80.

Hnědopruhý hnojík. Vz Klim. 387.

Hnědošpičkový. Vz Ostuočelistník, Stejnohlavec (3. dod.).

Hnědoštitý plaveček, brouk. Vz Klim. 87.

Hnědotlapý kvapník, brouk. Vz Klim. 61.

Hnědožlutý vodák, brouk. Vz Klim. 112.

Hnedt = *hned*. H. usne. 1440. Mus. fil. 1896. 439.

Hněvkovský Šebast. Vz Ott. XI. 400.

Hnídač še = *hněvati se*. Šariš. Zátur.

Hnílet, u, m. Veliký h. 1440. Mus. fil. 1896. 444. Cf. Hníleť.

Hníleť v ústech, Mundfäule, f. Sbor. slov. I. 79.

Hnilička Alois, hud. sklad., nar. 1826. Vz Ott. XI. 402.

Hnilík, a, m., *nargus*, brouk. H. hnědý, n.

brunneus, kaštanový, badius, lesklý, anisotomoides, rychlý, velox. Vz Klim. 279.

Hnízdo. Hnízda zvířat. Vz Ott. XI. 403.

Hnízdostavba, y, f. H. ptáků. Am. Orb. 109.

Hnízdový jazýčekovec, brouk. Klim. 142.

Hnojař, e, m., coprophilus, brouk. H. proužkový, c. striatulus. Vz Klim. 246.

Hnojek Ant. Vojt., kněz a spis., 1799. až 1865. Vz Ott. XI. 403.

Hnojivo draselnaté, dusičné, fosforečné, vápenaté atd. Vz Ott. XI. 404.

Hnojmil, a, m., onthophilus, brouk. Vz Klim. 378.

Hoblík. Ještě tyto: beránek, bramovník, čepovník, článkovník, člunek, člunkář, člunkovník, drážkovec, dušník, dužinák, hladíč, karbovník, klopník, křídelník, lalošník, nástěnník, oblounník, okenník, okružník, orubník, ozubník, pazník, perovník, podválečník, porubník, přičinukář, simovník, spárovník, stříhovač, špicovník, trochilník, útorník, věnečník, vráskovník, výkružník, zejkovec, zoubkovník, zlábkovník. Vz Ott. XI. 417.—424. H. košíkářský. Vz KP. VII. 119.

Hoblovák, u, m., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Hobza Petr, nar. 1831., prof. a spis. v Brně. Vz Ott. XI. 425.

Hocako = lecjako. Slov. Phd. 1896. 654.

Hoclen = *aspoň*. Slov. Shor. slov. I. 86.

Hodáková Arnoldina, nar. 1822., mor. malířka. Vz Ott. XI. 426.

Hodek Gust., nar. 1832., cukrovar. a spis. Vz Ott. XI. 428.

Hodinopis, Horologiographie, návod ku sestřování hodin. Ott. XI. 634.

Hodiny. H. kolečkové, římsové (cestovní, kočárové), kotvicové, chronometry, přesypací (písečné, sutky, syčky) atd. Vz Ott. XI. 431. b. nn.

Hodograf, u, m., řec. Vz Ott. XI. 442. a.

Hodografický pohyb. Vz Ott. XI. 442. a.

Hodometr, u, m., řec. = nástroj k odměřování délky cesty, již vykonal chodec nebo povoz. Vz Ott. XI. 442. b.

Hodzinář, a, m. = *hodinář*. Phd. 1897. 45.

Hofrychtěř královský čili dvorský sudí nad městy královskými. Vz Ott. XI. 463. b.

Hój stré. změnilo se v hůj (lépe než huj), na Slov. také hoj. Vz Listy literární 1896. 357. Cf. Hóg.

Hojemství. Vz Ott. XI. 479.

Hojíček, čku, m. = *černohláček*, prunella, rostl. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuell.

Hojiti. Základ, kterýmž já se b. měla dluhu svého. Püh. VI. 129.

Holan Václ. K., 1644.—1718., hud. sklad. Vz Ott. XI. 481.

Holandr také stroj k mletí hadrů na papír. Ott. XI. 482. a.

Holárek Emil, nar. 1867., čes. malíř. Vz Ott. XI. 483.

Holas Alois, nar. 1865., prof. a spis. Vz Ott. XI. 484.

Holásek Jos., 1787.—1844., kněz a spis. Vz Ott. XI. 485.

Holdování. Cf. Ott. XI. 490.

Holec, lee, m., olistherus, brouk. H. proužkovaný, o. substriatus. Vz Klim. 260.

Holeček Jos., nar. 1853., spis. a žurnalista; H. Frant., nar. 1865., spis. Vz Ott. XI. 490., 491.

Holendr = šroubové spojení dvou rour. Vz Ott. XI. 491.

Holenní. H. kost (tibia), hrot (spina tibiae), hrana (crista tibiae), sval, svalstvo, tepna. Vz Ott. XI. 491. nn.

Holetní. H. sněženka. Am. Orb. 90.

Holík Jiří, nar. po r. 1620. — po r. 1680., spis. Vz Ott. XI. 494.

Holinka Ferd. (psend. Ferd. H. Čáslavský), nar. 1857., překladatel hl. z polštiny. Vz Ott. XI. 495.

Holka, vz Děve (3. dod.).

Hollý Fr. Ond., 1747.—1783., hud. sklad.; H. Jan, slov. básník; H. Jiří, spis. a kněz. Vz Ott. XI. 498., 499.

Holman (Hollmann) Jos. Fr., 1802.—1850., spis. Vz Ott. XI. 500.

Holohlavec, vce, m., phalacrus, brouk. H. ellipsovité, ph. caricis, mrvový, timetarius, proužkovaný, substriatus, velký, grossus. Vz Klim. 305.

Holorohý lejnožront, brouk. Vz Klim. 384.

Holoseč (lesní) = *seč na holo*. Ott. XI. 665. b.

Holota. Cf. Ott. XI. 502.

Holub. Ještě: bagdad, hedvábník, montaubanee, parukář, poštovní, racek, slepičák, sportovní, španěl atd. Cf. Ott. XI. 511.—512. — H. Emil, nar. 1847., cestovatel; H. Jos., nar. 1870., čes. malíř. Cf. Ott. XI. 509., 510.

Holubec = *modřidlo*, *ultramarin*, Smalte, f. Sterz. II. 942.

Holubička, y, f., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Holubovitý. H-ti (ptáci), columbinae. Ott. XI. 513. b.

Holuby Jos. Lad., botan. a folklorista slov. farář. Vz Ott. XI. 514.

Homiletika = věda obsahující pravidla, dle nichž veřejné vyučování dospělých v náboženství se dítí má. Vz Ott. XI. 525.

Homofluorescein, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 530.

Homola. Děti ebodí o křtinách na h-lu (na čumendu). Slez. Čes. I. VI. 40.

Homolína, y, f. Am. Orb. 86.

Homolka Jos., nar. 1840., kartograf. Vz Ott. XI. 531.

Honejsek Václ., nar. 1835., kněz a spis. Vz Ott. XI. 538.

Honič, myslivecký pes. Ott. XI. 540.

Honzíkovky, brusky. Čes. I. V. 522.

Hora. Trup, úbočí, vrchol, úpatí n. pata hory. Vz Ott. XI. 645. — H. = *půda* (v domě). Slov. Zátar. — H. Ant., nar. 1824., děkan metrop. kapitoly u sv. Víta v Praze; H. Jos., nar. 1836., učitel a spis.; H. Frant. (psend. Horymír Vinařovský n. Sam. Šídlo), nar. 1838., prof. a spis. Vz Ott. XI. 557., 558.

Horáček Cyrill, nar. 1862., spis. Vz Ott. XI. 560.

Horák Eman., hud. sklad., 1800.—1871; H. Václ., nar. 1845., generál ryt. řádu křížovníků. Vz Ott. XI. 561.

Horčice Jos. Prok., 1797.—1872., kněz a spis. Vz Ott. XI. 569.

Horčička Dan., † 1706., kněz a spis.; H. Frant., 1776.—1856., čes. malíř. Vz Ott. XI. 570.

Horčička, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Horečka, nemoc. Také: adynamická, asthenická, biliozní, datlová či švihácká, efemerní, erratická, kritická, lodní, nemocniční či špitální, potná, senná, synochální, v ležení, vzrůstu atd. Vz Ott. XI. 572.

Horeštorc. Kotel horeštorcom husto nabitých dvaciatnikov. Slov. Čes. I. VI. 44.

Horica Ignát, spis. a žurnal., nar. 1859. Vz Ott. XI. 581.

Horinek Vojt., nar. 1852., spis. cukrov. Vz Ott. XI. 583.

Horkokrevník. Osv. 1896. 453.

Horkopásemní rostliny, zvířata. Am. Orb. 83.

Hořkovina, y, f., Bitterstoff, m. Am. Orb. 69.

Horkovzdušný. H. stroje. Vz Ott. XI. 585. a.

Horký Mart., astron. a lékař čes. v XVI. stol.; H. Václ., učit. a spis., nar. 1832. Vz Ott. XI. 586., 587.

Horliti. Horlili jsou sobě na něho. Arch. XV. 115.

Horní. H. právo. Vz Ott. XI. 615. nn.

Hornický. Cf. Havířský.

Hornictví. Vz Ott. XI. 591. nn.

Horník Jos., nar. 1835., spis.; H. Ondř., nar. 1864., hud. sklad. Vz Ott. XI. 607., 608.

Horninosloví, n., Petrographie. Vz Ott. XI. 612.

Hornolist, u, m. Am. Orb. 74.

Hornolistní lub. Am. Orb. 73.

Horopis, Orographie. Vz Ott. XI. 649. a.

Hořovský Ed., nar. 1831., horní rada, odborní spis. hornický. Vz Ott. XI. 636.

Horský ryt. z Horskysfeldu Fr., spis. a čes. oekonom. Vz Ott. XI. 640.

Hortensie, rostl. Vz Ott. XI. 908.

Hospitovati. Studující, kandidát, ředitel školy hospituje (jako host, dozorce bývá při vyučování). Vz Ott. XI. 657. a.

Hospodářský. H. analýza chemická, dělnictvo, družstvo, hnojivo, komory, konference, krmivo, meliorace, průmysl, řád, rostliny, soustava, společnost, spolek, stanice, statistika, stroje, školy, úřady, výstava, zvířata. Vz Ott. XI. 657. nn.

Hospodářství lesní, pařezové, národní, pasečné, polní, porostní, smíšené, střídavé, toulavé, trojhonné či trojstranné. Vz Ott. XI. 665 nn. Národní h. Vz Mtc. 1896. 44. nn.

Hostec. Cf. Ott. XI. 671. nn.

Hostinský Otakar, prof. a spis., nar. 1847. Vz Ott. XI. 676.

Hostounský Balt., 1534.—1600., kněz a spis. Vz Ott. XI. 679.

Hošek Ign., prof. a spis. Vz Ott. XI. 680.

Houba. Cf. Ott. XI. 687., 693.

Houbomil, a, m., bolitochara, brouk. H. krásný, b. bella, krátkoštítný, brevicollis, Mulsantův, Mulsanti, skvělý, lucida, šikmý, obliqua, vzhledný, lunulata. Vz Klim. 169.

Houbotvar, u, m. Am. Orb. 93.

Houbovec, vce, m., hydnotius, brouk. H.

hlubotečný, h. punctatissimus, prostřední, intermedius, tečkovaný, punctatus, temnoštítný, spinipes, žlutohý, atricosus. Vz Klim. 289.

Houbovník, a, m., mycetoporus, brouk. H. beztečný, m. semirufus, blýskavý, splendens, černoštítný, laevicollis, černý, niger, drobný, nanus, dvojbarvý, bicolor, hnědý, brunneus, kyjorohý, clavicornis, lesklý, splendidus, narudlý, rufescens, podlouhlý, longulus, tečkovaný, punctus, tenký, tenuis, tlustorohý, forticornis. Vz Klim. 189.

Houdek Vítězslav, nar. 1856., úřed. a spis.; H. Frt., prof., vlastník továrny na chemické přístroje. Vz Ott. XI. 697.

Houfnice. Cf. Ott. XI. 698.

Houněny, druh hrůšek. Vz Čes. I. V. 522.

Houra Jindř., nar. 1839., úřed. a spis. Vz Ott. XI. 699.

Housenkář, e, m., xylorepas, brouk. H. čtverotečný, x. quadripunctata. Vz Klim. 286.

Houser, u, m. = delší cukra v tkadlc. Čes. I. VI. 80.

Housle. Vývoj, popis a výroba houslí. Vz Ott. XI. 700. nn.

Houslařství. Vz Ott. XI. 703.

Houška Tob., 1600.—1661., spis.; H. Vinc., 1766.—1840., hudební skladatel; H. Vojtěch, 1826.—1876., spis.; H. Alois, nar. 1842., žurnal. Vz Ott. XI. 707.—708.

Hovorka Jos. M., nar. 1848., spis.; H. Frant., nar. 1857., spis. Vz Ott. XI. 711.

Hoza Fr., nar. 1843., řed. realky v Praze, mathem. spis. čes. Vz Ott. XI. 717.

Hůzka, vz Holožka. Zátur.

Hra. Hry lidové. Vz Čes. I. VI. 189.

Hrabač (korožrout), e, m., trogophloeus, brouk. H. drobný, t. gracilis, dvojčárý, bilineatus, nepatrný, pusillus, něžný, subtilis, obecný, corticinus, obloukový, arcuatus, pobřežní, riparius, podlouhlý, elongatulus, rozšířený, dilatatus, stlačený, impressus, široký, memnonius, tečkovaný, punctatellus, vrásčitý, foveolatus, zakouřený, fuliginosus. Vz Klim. 242.

Hrabák Jos., nar. 1833., čes. spis. v odboru hornictví a hutnictví. Vz Ott. XI. 720.

Hrabě skládají se z hrabiště a hrabice; hrabice jest opatřena kolký. Ott. XI. 723. — H., čes. tanec. Vz Čes. I. VI. 232.

Hrabice a) u hrabí, vz předcház. Hrabě; b) = kosiště; c) hrabičná kosa (ku kosení obilí). Ott. XI. 725.

Hrací. H. hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.

Hracká cesta = hradská. Phld. 1897. 49.

Hradba. Popis pevnostní hradby. Vz Ott. XI. 727. b.

Hradbí, souhradbí, n. = soustava hradeb založených na společnou obranu většího prostoru. Vz Ott. XI. 728. b.

Hradbiště, ě, n. = místo, kde stojí hradby. Črmk.

Hradbosmetný. H. střela. Vz Ott. XI. 728. a.

Hradebnický. H. školy, sbor, štáb. Vz Ott. XI. 733.

Hradidlo, a, n. H-dla ve stavitelství vodním = trámce, které kladou se na přič nějakého otvoru. Vz Ott. XI. 747.

Hradidlový. H. jez. Ott. XI. 747. Vz předcház.

Hradisko, a, n. = *pravěká osada* řádně ohrazená náspy a příkopy. Sbor. slov. I. 92.

Hradlo, a, n. H. ve vodním stavitelství = *hranatý sloupek* na zabránění průtoků vody při splavech atd. Vz Ott. XI. 752.

Hrách, čes. tanec dle textu písně: Dyž jel do Prahy pro hrách. Čes. I. VI. 232.

Hrachovinkování čepců. Cf. násl.

Hrachovinkovaný. H. pruh, vložka u čepců. Čes. I. VI. 228. Cf. Hrachoviinka (3. dod.).

Hrajizna či druza. Am. Orb. 85.

Hrálový. H. hlacenstvo, prismatisches o. rhombisches Krystallsystem. Am. Orb. 73.

Hranický. H. právo. Páh. VI. 290. — **H.**, ého, m. = br. Adam Šturm v XVI. stol. Hostn. XVIII.

Hranolec, lce, m., Prismatoid. Vz Ott. XI. 762.

Hranostaj. Cf. Ott. XI. 762.

Hraše Jan Karel, nar. 1840., řed. měst. školy, spis. Vz Ott. XI. 763.

Hráti. Byly vystrojeny, až vše na nich hrálo. Čes. I. VI. 68.

Hráz v chlévě = *přehrada*. J. Hrad. Črmk.

Hrázký Jan Otak., nar. 1855., spis. Vz Ott. XI. 767.

Hrbek Fr., nar. 1852., prof. a spis. Vz Ott. XI. 768.

Hřbet hory = táhlé temeno hory, Schneide, f. Vz Ott. XI. 645.

Hřbetoskvrnný skrytožrout, brouk. Klim. 316. Cf. Pětiproužník, Vodoslap (3. dod.).

Hrbolkář, e, m., myrmoecea, brouk. H. podkrovní, m. confragosa, zvlněný, plicata. Vz Klim. 149.

Hrbolkatý břeháč, brouk. Klim. 124.

Hrbolkooký (apterus) dvojatec, brouk. Klim. 302.

Hrdina Jos. Leop., nar. 1856., úřed. a spis. Vz Ott. XI. 770.

Hrdlička pták. Vz Ott. XI. 770. — **H. Jan**, 1741. — po r. 1810., slov. spis. Vz Ott. XI. 771.

Hrdohlavý. H-vá junač. Phld. 1896. 771.

Hrdra v I. 489. oprav v: hrdza.

Hrdý Jan, 1834.—1896., učit. a spis. Vz Ott. XI. 771.

Hřib Václ. Fr., 1760.—1827., spis. Vz Ott. XI. 778.

Hřídlovka, y, f., rotifer, nálevník. Am. Orb. 76.

Hřímaly Vojt., nar. 1812., hud. sklad. Vz Ott. XI. 779.

Hřinta, y, f. = *kotrba*. Slov. Záur.

Hřivna. Cf. Ott. XI. 780., Mtc. 1897. 42.

Hřízení či odnožování, háčkování = způsob rozmnožování rostlin. Vz Ott. XI. 781.

Hrkací. S tím farářem je lekrací, on má kalhoty h. (široké?). Osv. 1896. 135.

Hrkutaf s někým = *švícholiti* a p. Phld. 1897. 13.

Hrneový = *hlíněný*. Ranlík h-vý. 1440. Mus. fl. 1896. 433.

Hrnčíř Fr., nar. 1860., učit. a spis. Vz Ott. XI. 781.

Hrnůše v Rkk. Cf. stejné tvary v Mus. 1896. 362.

Hrobařik, a, m., necrophorus, brouk. H. dvojskvrnný, n. apicalis, dvojtečný, bipunctatus, hledavý, investigator, rudorohý, antennatus,

slidivý, investigator, trojskvrnný, interruptus, zvláštní, speciosus atd. Vz Klim. 283., Ott. XI. 785.

Hrobla, vz Riga (3. dod.).

Hrobnictvo zvířat. Am. Orb. 105.

Hroboň Sama Bohul., 1820.—1894., slov. básník; **H. Jan**, nar. 1859., slov. spis. Vz Ott. XI. 790., 791.

Hrobovec, vce, m. = *hrob*. H. Agamemnonův; By h. můj byl na téže zemi. Slov. Lil. Ven. 8., 180.

Hroch, hippopotamus. Cf. Ott. XI. 792.

Hrochoun = dělo z doby střelného prachu. Ott. XI. 792.

Hromádko, a, m. H. Fr., nar. 1831., spis. Cf. Ott. XI. 792.

Hromátko Jan, 1783.—1850., prof., spis. a žurnal. Vz Ott. XI. 793.

Hromaždnice, e, f. = *společnice*. XVI. a XVII. stol. Často v kontraktech z okolí Sobotky. Dr. Nováček.

Hromnice. Na h. veliký mráz, Bože, ty nám ovoce dás; Na h. jihne-li, do kamen přilož, mrzne-li, z kamen odlož. Čes. I. V. 523.

Hromníekáles, plat záků v XVI. stol. na zakoupení hromničky. Ott. XI. 794.

Hrotnohrudní vodák, brouk. Klim. 112.

Hrotoštítec, tee, m., notothecta, brouk. H. obrvený, n. anceps, širší, confusa, úzkohlavý, scapularis, žlutohlavý, flavipes. Vz Klim. 150.

Hroznýš, had. Cf. Ott. XI. 798.

Hrtan (chrtán, larynx). Cf. Ott. XI. 798.

Hrubookáč, e, m., eusthetus, brouk. H. červenohnědý, e. laeviusculus, dvojtečný, bipunctatus, hnědohlavý, ruficapillus. Vz Klim. 234.

Hrubý Mat., **H. Kar.**, **H. Jaromír**, **H. Timoth.**, spis. Vz Ott. XI. 801. **H.** z Jelení. Vz ib. 802.

Hrudíčka Alois, kněz a spis., nar. 1843. Vz Ott. XI. dod.

Hrudíhlava = *hlavahruď* (3. dod.).

Hrudný. H. rok, na který připadá třináct nových měsíců. Vz Ott. XI. 806.

Hruška. Jestě: letní, podzimní, polomá-slovky, polobergamotky, láhvice, lékárnice, perlice, kořeněnky, podlouhlé, kulovité, va-řivky, podlouhlé mestnice, kulaté mestnice, Ott. XI. 607. nn., reliska, semenáče, solno-hradky. Nár. list. 1896. č. 299. Příl. Velká h. ráda v hrdle vážne. Hude. 83. — **H.** = *pře-slněk* tvaru hruškovitého. Zelivo. Čes. I. VI. 79. — **H. Mart.**, 1815.—1871., spis.; **H. Jan**, nar. 1865., folklorista. Vz Ott. XI. 808.

Hrys Eman., nar. 1839., řed. a spis. Vz Ott. XI. 812.

Hubáček Petr, nar. 1820., hosp. spis; **H. Jos.**, nar. 1850., publicista. Vz Ott. XI. 815. — **H.**, čku, m. = rakouský grošik a trikřejcar cis. Ferdinanda I. Vz Ott. XI. 815.

Hubák, a, m., agaricophagus, brouk. H. hlavatý, a. cephalotes. Vz Klim. 290.

Hubálek Jos., nar. 1851., spis.; **H. Kar.**, nar. 1859., učit. a spis. Vz Ott. XI. 815., 816.

Hubař, e, m., bolitobius, brouk. H. černo-hlavý, b. lunulatus, dvojbarvý, bicolor, malý, pygmaeus, prouzkovaný, striatus, trojskvrnný, trimaculatus, trojznakový, trinotatus, zvláštní, speciosus. Vz Klim. 186.

Hubertovka, y, f. = dvouhlavňová lovecká ručnice. Vz Ott. XI. 821.

Hubice v hasičství = nástavec v proudnici, kterým se upravuje tvar a prudkost proudu. Vz Ott. XI. 833.

Hubkovník, a, m., cicones, brouk. H. pestrý, c. variegatus, smolobavý, pictus. Vz Klim. 349.

Hubník, a, m., bolitocharus, brouk. Klim. 168.

Hubohlod, a, m., oxyporus, brouk. H. cernonohý, o. Schönherri, červený, rufus, rohatý, angularis, velkocelistní, maxillosus. Vz Klim. 235.

Hubozobec, bee, m., heterhelus, brouk. H. lilkový, h. solani, rezavý, rubiginosus. Vz Klim. 330.

Hubožrout, a, m., cyllodes, brouk. Klim. 342.

Hučka = lidová hra u Chodů (na pastýře, sedláka, sviňu, semel, na sviňku, na kance, na sviniara, honiti sviňku do města) = honiti dvoukonické dřevo hůlkami do důlku. Vz Ott. XI. 829.

Hudba. Ještě: absolutní, domácí, ensembleová, homofonní (akkordická), jednohlasá, nástrojová, polyfonní (kontrapunktická), programní, solová, vokální atd. Vz Ott. XI. 829. nn.

Hudební nástroje. Vz Ott. XI. 835. nn.

Hudec u hasičů = trubač. Ott. XI. 837. — H. Jan, nar. 1856., spis. Vz ib.

Hukal Jos., 1793. — 1867., právník a básník. Vz Ott. XI. 854.

Hulakovský Jan, nar. 1804., spis.; H. Jan Ec., nar. 1834., prof. a spis. Vz Ott. XI. 855.

Humanismus. Vz Ott. XI. 860. nn.

Humanitaření, n. Zákřejs. Osv. 1896. 465.

Humenec, nec, m. = humenční síl k chytání ptactva. Vz Ott. XI. 878.

Humno = součást pivovaru, ve které probíhá základní proces sladování. Vz Ott. XI. 880.

Humor, humorista a p. vz v Ott. XI. 881.

Huňatec, tce, m., epicometis, brouk. Klim. 405.

Hurban Jos. Mil. dr., spis. slov. 1817. až 1888. Vz Ott. XI. 897.

Hurbár (urbár), u, m. = listina, kterou vydávalo místodržitelství sedlákům od roboty osvobozeným. Svojanov. Čes. I. VI. 188.

Hurdálek Jos. Fr. Vz Ott. XI. 898.

Huriavek, vku, m., vz Brnkot (3. dod.).

Hurkaj = hýřivý hluk. Slov. Zátar.

Hurt Vojt. 1823. 1870. Vz Ott. XI. 901.

Hus Jan, mistr. 1369. (?) až 1415. Vz Ott. XI. 902. nn.

Husa = kratší cukra v tkadl. Čes. I. VI. 80. — H. pták: divoká, polní, sněžní, turkyně. Vz Ott. XI. 932. — H., tanec. Čes. I. VI. 235.

Husar. Vz Ott. XI. 923.

Husí kůže na těle. Vz Ott. XI. 925.

Huslarkine = husařka. Slov. Phld. 1896. 603.

Husité. Vz Ott. XI. 925.

Husitism-us, u, m. Vz Ott. XI. 925.

Husitský. H. píseň. Vz Ott. XI. 925.

Húska Jan. Vz Ott. XI. 926.

Husník Jak., nar. 1837. Vz Ott. XI. 926.

Hustoměr, u, m. = přístroj, kterýmž se určuje hustota těles pevných a kapalných a také hodnota kapalin podle jejich hustoty. Vz Ott. XI. 928.

Hušťací kolébka = houpačí. Slez. Čes. I. VI. 142.

Hušťat dítě = houpatí, chovatí. Slez. Čes. I. VI. 142.

Hutařský grunt. Mtc. 1896. 298.

Hutnictví, vz Ott. XI. 937.

Hutský Mat., vz Ott. XI. 940.

Huttary Jos., čes. malíř † 1890. Vz Ott. XI. 940.

Huzvore = podružec. 1440. Mus. fil. 1896. 273.

Huzvorcový. H. voda. 1440. Mus. fil. 1896. 273.

Hvarec. Sbor. slov. I. 86. Ale otec (otec) mu tak hvarel. Ib. 84. Cf. Hvaret.

Hvězda. Vz Ott. XI. 977. nn. Pohyb, trpytění hvězd. Ib. 987., 989. — H. = druh palčáku, Morgenstern, m. Vz Ott. XI. 947.

Hvězdárna. Cf. Ott. XI. 949. nn.

Hvězdářskolékařský. H. rukopis. Mus. fil. 1896. 265.

Hvězdářský. H. nástroje. Vz Ott. XI. 951.

Hvězdářství. Vz Ott. XI. 953. nn.

Hvězdena. Cf. Kvetena, Zvěřena. Am. Orb. 10.

Hvězdomlha, y, f. Am. Orb. 12.

Hvězdosoustava, y, f. Am. Orb. 12.

Hvězdotlupa, y, f. Am. Orb. 12.

Hvězdovec, mořský červ. Vz Ott. XI. 971.

Hvězdoznalství, n., Astrognozie = hvězdářství; v užším smyslu = znalost jednotlivých hvězd a souhvězdí, jejich jmen a vzájemných poloh na zdánlivé kouli nebeské. Vz Ott. XI. 974.

Hviezdoslav, a, m., pseudonym Pavla Országha, slov. básn., nar. 1849. Vz Ott. XI. 980.

Hvizdák, druh kachny. Cf. Ott. XI. 990.

Hvozď v pivovarech. Popis vz v Ott. XI. 990.

Hyacinth, rostl. Vz Ott. XI. 993.

Hyady. Vz v Ott. XI. 993.

Hýbavý. Příklad k smutku h-vý; Píseňka k radosti h-vá. Bl. (Hostn. 52.).

Hýbl Jan, 1786. — 1834., čes. spis. Vz Ott. XI. 995.

Hydracetamid, u, m., žlutošedý prášek. Vz Ott. XI. 997.

Hydracetin, u, m., lesklé šupinky. Cf. Ott. XI. 997.

Hydraminy (alkiny), v lučbě. Vz Ott. XI. 998.

Hydrant. Vz Ott. XI. 999.

Hydrastin, u, m., alkaloid. Vz Ott. XI. 999.

Hydraulický. H. brzda, kolo, lafetta, boran (trkač), nůžky, nýtování, vápno, stroj, motor, lis, propeller. Vz Ott. XI. 1000. nn.

Hydrazon, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1002.

Hydrin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003.

Hydrinden, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003.

Hydrocephalus, vodnatelnost mozku. Vz Ott. XI. 1003.

Hydrofon, u, m., druh telefonu. Vz Ott. XI. 1007.

Hydrochinolin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1009.

Hydrokarotin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1009.

Hydrometrie, e, f., řec. = nauka o měřicích pracích konaných na vodotocích. Vz Ott. XI. 1011.

Hydropetrolejový. H. lampa. Vz Ott. XI. 1012.

Hydroxyaldehyd, u, m. v lučbě. Vz Ott. XI. 1015.

Hydroxykapronová kyselina. Vz Ott. XI. 1016.

Hydroxyketony. Vz Ott. XI. 1016.

Hydroxyoctový. H. kyselina. Vz Ott. XI. 1016.

Hydrozinkit, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1016.

Hyena. Vz Ott. XI. 1017.

Hygrometrie, e, f., řec. = měření vlhkosti vzduchu. Vz Ott. XI. 1019.

Hygroskop, u, m. = *přístroj*, kterým se poznává stoupání a klesání vlhkosti vzduchu, aniž se stupeň vlhkosti měří. Vz Ott. XI. 1022.

Hýl, pták. Vz Ott. XI. 1024.

Hymnologický. H. činnost Blahoslavova. Hostn. VI.

Hyna Karel, filos. a paedag., děkan, 1862. až 1881. Vz Ott. XI. 1033.

Hynais Vojt., nar. 1854., čes. malíř. Vz Ott. XI. 1034. nn.

Hynouti. Skrže to na mýtech hynem. 1482. Páh. VI. 267.

Hyperthermie, e, f., řec. = *přílišná horkost, horečka*. Ott. XI. 573. b.

Hypnotismus. Vz Ott. XI. 1051.

Hýpnouti koho kýjem (udeřiti). Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuil.

Hypoblast, u, m. = *spodní blána zárodeční*. Ott. XI. 1053.

Hypochondrie, vz Ott. XI. 1054.

Hypotheka, vz Ott. XI. 1056. nn.

Hypothekovati dluh = *hypothekou pojistiti*. Nár. list. 1897. č. 48.

Hysterie, vz Ott. XI. 1063.

Ch jak se okolo r. 1440. psalo; ve skup. chř měnilo se v h: chřbet — hřbet. Vz Mus. fil. 1896. 436.

Chabina. Vz I. 519. Chmatnem moju ch-nu. Phld. 1897. 50.

Chabotovka, y, f. = *zadorka*. Ott. XII. 4.

Chadt Jan, lesn. spis., nar. 1860. Ott. XII. 6.

Chagrin (šagren) = vytloukaná kůže ze hřbetu koňského a osličího; druh lisovaného papíru; hedvábná látka drobně vzorkovaná. Vz Ott. XII. 11.

Chalát také = *župan*. Phld. 1896. 573.

Chalupa Frant., básn. a spis., 1857.—1890.;

Ch. Karel, nar. 1864., spis. Vz Ott. XII. 28.

Chalupka Jan, 1791.—1871., slov. dramatik; **Ch.** Same, 1812.—1853., slov. básn. Vz Ott. XII. 29.

Chaluzec, zec, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Chaluzev, zvu, m., Jodwasserstoffsäure. Am. Orb. 62.

Chantarella, y, f., u houslí struna též kvintou zvaná. Ott. XI. 705.

Charlamovský. Ch. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Chasoník, u, m., titanium, Titanmetall, n. Am. Orb. 57.

Chealky, f. = *druh špiček nejedlých* (hub). Us.

Chem-od = *síla*, kterou prvky v sobě chovají. Am. Orb. 52.

Chímradný. Vedla kríza stoja dve ch-né lipky. Phld. 1896. 620.

Chlamydospory (gemmy) = buňky vláken myceliových a jiných. Vz Ott. XI. 630. a.

Chlapec v okolí Velešina = odrostlejší hoch, který již těžší práce vykonává, tedy: pohůnek, pacholek a synové sedlákoví. Čes. I. VI. 90.

Chléb. Na kúsek chleba na cestu. Odpověď: Chléb je do huby, ne na cestu! Mor. Čes. I. V. 546.

Chlebojed, a, m. Žalobníkův ch. Tov. kn. 12.

Chlebový. Mlýn pilný (pila) a chlebový. Páh. VI. 313.

Chlipno. Snesitedlnější jest člověku smrad psa shnilého nežli duše člověka chlipno nečistého. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.

Chlopota, y, f. = *poníženost*. Ch., úslužnost, prosby atd. Phld. 1896. 672.

Chloupkokrovec, vce, m., diodesma, brouk. Ch. podzemní, d. subterraneum. Vz Klim. 347.

Chloupkovaný. Vz Vodošlap, Obloučnik (broncei).

Chlupečnatý znak rostliny. Am. Orb. 98.

Chlupohlavec, vce, m., vz Št. tník (3. dod.).

Chlupohlavý. Vz Výslunník, Květokras (3. dod.).

Chlupojamký hnojík, brouk. Vz Klim. 389.

Chlupokřídlec, dlce, m., trichopteryx, brouk. Ch. krátkokrový, t. brevipennis, nedlný, atomaria, prostřední, intermedia, různý, dispar, svazkový, fascicularis, velkoštitý, grandicollis, vypuklooký, thoracica. Vz Klim. 303.

Chlupokřídlik, a, m. = *chlupokřídlec*. Klim. 299.

Chluponohý kvapník, brouk. Vz Kvapník, Klim. 62.

Chlupořadý hnojík, brouk. Vz Klim. 390.

Chluporohý krsokřídlec. Vz Krsokřídlec, Klim. 312.

Chluposkvrnný loužník. Vz Loužník, Klim. 115.

Chmel. Cf. Ott. XI. 884. nn.

Chmelík, u, m., consolida major, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Chobotitosť. Ch. souší. Am. Orb. 83.

Chobotoštitý nepokrytec, brouk. Vz Klim. 333.

Chodba = *cesta, chůze*. (Tehdy) dobro jest chodbu poczeti. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 272. Kdoby škodu učinil na vinnici jездů anebo chodbů. Arch. XV. 511.

Chodníček. Vlasy rozděliti prostředkem hlavy na strany, na putee, na chodníček. Sbor. slov. I. 36.

Chochoule. Chochoulata, druh jablek. Čes. I. V. 586.

Chomla, vz Vlas (3. dod.), Čepec (3. dod.).
Chomouty, druh jablek. Čes. I. V. 522.
Chovatelnost, observantia. Hmn. 1418.
 List. fil. 1896. 456.

Chrastavosť, i, f. = *holubí nemoc*. Ott. XI. 512. a.

Chrastlina, y, f. 1497. Mtc. 1896. 340.

Chrástník, a, m., ablattaria, brouk. Ch. hladký, a. laevigata, hrboľkatý, gibba. Vz Klim. 287.

Chřbetní žíla. 1440. Mus. fil. 1896. 436.

Chřestidlo, a, n. Ch. na noze. Čes. I. VI. 123.

Chriapa, y, f. = *chřipě*. Slov. Zátur.

Chrobák. Cf. Klim. 382.

Chronometrový. Ch. krok v hodinách. Ott. XI. 435. a.

Chroust, melolontha, brouk. Vz Klim. 400.

Chrústavěitý. Ch. kostra hrtanová. Vz Ott. XI. 798. b.

Chrústavka klínovitá, konvová, prstenová, růžová, štitná. Vz Ott. XI. 798.—799.

Chťiti v Rkk. Vz Osv. 1896. 894. (chtějí v. chtie). Chťejú již v XV. stol. Mus. 1896. 358. Chťi (3. pl.), v 1. pol. XV. stol., chtěje. Tov. kn. 23., 87. Dy se něchce, horsí, jak dy němože. Mor. Čes. I. V. 542.

Chůdky skládají se do rejchanu (v tkadl.). Čes. I. VI. 80.

Chudotečný úzkohrdlec, blýskáček (brouci). Vz Klim. 28., 341.

Chusta, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Chutný = *krásný*. Tam sú chutné obrázky. Phfd. 1896. 555.

Chvatník, a, m., tachyusa, brouk. Ch. modravý, t. cyanea, vtažený, constricta, zúžený, coarcta, žlutobřichý, balteata. Vz Klim. 166.

Chvořík, u, m., Wolframium. Am. Orb. 57. Cf. Šel, Wolfram.

Chvořítko, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Chvoště = *bodláč*. Slov. Čes. I. V. 548.

Chyba = *kromě*. Pober na zámek klenoty (všecky) chyba ornatnov. 1531. Mus. 1896. 440. Pokudž týž lotr v žádném podezření jiného zlodějství, chyba tejto krádeži, není. Tov. kn. 33.

Chystačka, y, f. = *chystání*. Zátur.

I (i) jak se okolo r. 1440. psalo; i (1440.) místo nynějšího *ě*; mění se v *e*; vysouvá se; i povstalo z *-ij*. Vz o všem v Mus. fil. 1896. 429.

ia dvojhlásky u Císařova; vyslovuje se ja; ve slovech cizích vkládá se vždy *j*: Marija biblíja. Čes. I. VI. 74.

Íci = *jíti*. Slov. Phfd. 1897. 50.

-íe: rolník = rolnici. Slov. Kal. S. 150. Cf. Sedlač.

Ideovosť, i, f. Osv. 1896. 370.

ie jak se okolo r. 1440. psalo; ie se drží v XV. stol., málokdy se úží v *i*; mizením jótace mění se v *ě*; místo nynějšího *e* (1440). Vz o všem tom v Mus. fil. 1896. 411., 428., 425.

Ichtyotoxin, u, m. = *jed v úhoří krvi*. Nár. list. 1896. č. 250. 4.

-ík příp. prvků v nové lučbou nalezených: vodík, dusík atd. Am. Orb. 61.

Imě. Vz Mus. 1896. 379.

Iměti. Vz Mus. 1896. 379.

Imperfectum v Rkk. Vz Osv. 1896. 891.

Tvoření imperfekt v strě. Vz Mus. 1896. 371.

Indukční přístroj (elektr.). Vz KP. VIII. 471.

Indukovaný (navedený) proud elektrický. Vz KP. VIII. 470.

Ingliša, e, f. = *cukrovinka*. Císařov. Čes. I. VI. 76.

Inižto = *anižto*. Arch. XV. 15. Cf. Ini.

Intoxikační horečka. Ott. XI. 573. b.

Intramolekulární dýchání hub. Vz Ott. XI. 691. b.

Isochronní = *stejnodobý*. I. výchvěj. Ott. XI. 436. b. Cf. Isochronický.

Isopathie, e, f. = *léčení rovného rovným*, jako u homoeopathie léčení podobného podobným. Vz Ott. XI. 530.

Istý. To isté = *totéž*. Slov. Phfd. 1896. 594.

-itý příp. jmen lučebních: olovitý (je-li v něm olovo, ale ne mnoho). Am. Orb. 61. Cf. -atý.

J jak se okolo r. 1440. psalo; odsouvalo se: dřevo menovaný (ale jméno), obětovali sú. Vz Mus. fil. 1896. 423., 439.

Jablec, blee, m., Aepfelsäure. Am. Orb. 96. Nyní kyselina jableková. NZ.

Jablko. Ještě: Bojkovo, broskvové, dvorní, hájenka, charlamovské, Filipka, kamenice, kartoušské, malina, máslovka, napoleonka, parména, popelka, posvícenské, rákosnice, řehtáč, řepítkové, růžencové, skořicové, sláva světa, stružinské, škarpák, špinka, štětínské, vlaskomíšeňské, zapověděné (kmínové), zázvorkové. Vz Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Jablonokorový. J. sloučenina. Am. Orb. 67.

Jaderně. Jaderňata, druh jablek. Čes. I. V. 586.

Jadřiště, ě, n. Nástroj z jadřiště kameného. Čes. I. VI. 123.

Jáchym z Prahy, farář ve Vel. Bytšči na Mor., spis. v XVI. stol. Vz Mtc. 1896. 44., 54.

Jakovýžkoli = *jakýkoli*. J. statek. Tov. kn. 19.

Jakti = *jako*. (Ti) mají k němu popraviti, j. k bezprávníku a j. k zemskému zhubci. 1412. Tov. kn. 26. a j.

Jakubče, ete, n. Jakubčata, druh jablek. Čes. I. V. 586. Cf. Jakubě.

Jamkatec, tee, m., bythinus, brouk. J. cibulovitý, b. bulbifer, černokrový, nigripennis, kyjorohý, clavicornis, sekerkový, securiger, silný, validus, široštitý, collaris, tečkoštitý, puncticollis, tlustorohý, crassicornis, tlustostehenní, femoratus, uzlorohý, nodicornis, význačný, distinctus. Vz Klim. 268.

Jamkoštitý korník, úzenec (brouci). Vz Klim. 163., 232.

Jamkovaný břeháč (brouk). Vz Klim. 124.

Jamník, a, m., pseudotriphilius, brouk. J. tečkoštitý, p. suturalis. Vz Klim. 327.

Jan. O sv. Janě přijdu do Prahy: ale: mluvili o sv. Janu (činí se tu tedy rozdíl). Cf. Po sv. Janu, o sv. Martinu, o sv. Filippu. 1440. Mus. fil. 1896. 441.

- Janofit** (*janobyť*), u, m., genustula (genesta). 1440. Mus. fil. 1896. 263.
- Japičítka**, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
- Jaršík**, a, m., nějaký vyšší kněz. Osv. 1896. 896.
- Jastřivý**, J. oči. Am. Orb. 111.
- Játra**. O skloň. kol. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 443.
- Jatrojedovatý** strupan. Am. Orb. 105.
- Javiť** = *darit*. Slov. Kal. S. 30.
- Jazýčkovce**, vce, m., microglossa, brouk. J. černokrový, m. picipennis, černý, pulla, hnězdový, nidicola, lemovaný, marginalis, ruděševý, saturalis, stejnorohý, gentilis. Vz Klim. 142.
- Ječniště**, ěte, n. Ječništata, druh jablek. Čes. I. V. 586.
- Jednočlenec**, nec, m., monotoma, brouk. J. čtveročtí, m. quadricolle, čtverojamký, quadriroveolatum, dlouhoští, longicolle, hnědokrový, quisquiliarum, krátkoští, brevicollis, kuželoští, conicicolle, smolonoší, picipes, trnoští, spinicolle, úzkoští, angusticolle. Vz Klim. 357.
- Jednoděložnice**, e, f., rostl. Am. Orb. 95., 96.
- Jednodětstvo**, a, n. Phld. 1896. 640.
- Jednodomstvo**, a, n. (jedněm květům schází lub ženský, druhým lub mužský, ale jen na též rostlině). Am. Orb. 96.
- Jednodrápník**, a, m., trimum, brouk. J. karpatský, t. carpathicum, krátkorohý, brevicorne. Vz Klim. 262.
- Jednodušina**, y, f., opak složenina. Am. Orb. 100.
- Jednohlasý** zpěv = choralní. Hostu. LXXIII.
- Jednoklonoměrný**, J. hlacenstvo, monoklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.
- Jednopolý** telefon, einpoliges Telephon. KP. VIII. 326.
- Jednopruhý** vlázník, brouk. Vz Klim. 91.
- Jednoskořepý** štít škebli. Am. Orb. 104. Cf. Jednoskořepný.
- Jednotečný**. Vz Prsoštítec (3. dod.).
- Jednotník**, a, m. — *přijímací pod jednou*. Tk. X. (často).
- Jednotrubý** květ. Am. Orb. 75.
- Jednotržné** (ustavičně). Tam se j. modlil. Svojanov. Čes. I. V. 564.
- Jednovozný**, J. svázná v dolech. Vz Ott. XI. 601. b.
- Jelení**, J. huby (jablka). Čes. I. V. 586.
- Jelenina** = *jelení maso*. Arch. XV. 46.
- Jeliž** = *až*. Pravil, že j. v středu chce vyjetí. Arch. XV. 93. Nemají odtud odjetí, j. by (až by) dříve dobyli hradu. 1412. Tov. kn. 27.
- Jemnorozec**, zce, m., nemadus, brouk. J. sloupový, n. colonoides. Vz Klim. 282.
- Jemnost** v akt. smysle. (Kristus) jest tuk a j. všeho, což je dobré. St. N. 328. 37.
- Jemnostpánovati komu** = říkati mu jemnostpán. Osv. 1896. 43.
- Jemnotečný** plavek, brouk. Vz Klim. 87.
- Jemný**, J. chvála. Kat. 32. V textu chybné: gemenney. Jiní opravují v: jmenný. J. chvála = příjemná, milá, klidná, lahodná, libá, vděčná, vitaná, líbezná. Jedlička v List. fil. 1894. Cf. Nejemný (i 3. dod.).
- Jenou že** = jenom že... Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feull.
- Jenž** ustrnulé (pro všechny rody a čísla neměnic se). 1440. Vz Mus. fil. 1896. 448.
- Jeptišce**, ěte, n. Jeptišcata, druh jablek. Čes. I. V. 586.
- Jeptiška**, y, f., nějaké chemické n. lékařské náčiní: retort šest, jeptišek deset, šest bocí... Borb. 144.
- Jer** ok. r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 425. Cf. také List. fil. 1897. 110.
- Jeří** a ozimí (ozim). Páh. VI. 199.
- Jerový**, J. pravidlo v Rkk. Vz Mus. 1896. 378.
- Ještěroletoun**, a, m., plaz. Am. Orb. 106. Také: křídloprsták, pterodactylus. Ib. 77.
- Jevoběh**, u, m. Am. Orb. 32.
- Jezdík**, u, m. = malý ohnutý kousek papíru, který se klade na strunu, aby při jejím tetelení se po ní jezdil. Am. Orb. 30.
- Jezeřísko**, a, n. Vz Mus. fil. 1896. 474.
- Ježek**, žku, m. = *ostnatý válec na upravitelní polí*. Vz Ott. XI. 661. b. — **J.** = *knoflík lopuchu*. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feull.
- Ježovec**, vce, m., echinus, hvězdýš. Am. Orb. 76.
- Jidášův**. Jidášovy kříže. Vz Čes. I. V. 584.
- Jiedce** = *jidec, jedlík*. 1440. Mus. fil. 1896. 414.
- Jieti se** s akkus. v DalC., hojně v XVII. a XVIII. stol. Vz Mus. 1896. 356., násled. Jmouti.
- Jikercový**, J. hornina, Olithgestein. Am. Orb. 81.
- Jinka**, y, f. Am. Orb. 76.
- Jinorazec**, zce, m., Hornblende, f. Am. Orb. 66.
- Jisti**. Budeš j. s starou paní = popoštíš se, když jini snědli oběd. Výklad vz v Čes. I. VI. 129.
- Jistý**. Ktož jej nosí, bojem jest jist. 1440. Mus. fil. 1896. 29.
- Jíti**, jmu. Časov. ok. r. 1440. vz v Mus. fil. 1896. 450. — **J.**, jdu. Cpat tím šel (se hájil a p.), že... Kn. dra. 95. a j. tam.
- Jitrociel**, a, n. u. 1440. Vz v Mus. fil. 1896. 412.
- Jízva**. O skloň. kol. r. 1440. vz v Mus. fil. 1896. 413. Cf. Má-li člověk zlú jizev. 1440. Mus. fil. 1896. 443.
- Jméno** = *osoba*. Boh, jeho tři svatá jména (= sv. trojice), tu jest byl. Kat. brn. 430. (List. fil. 1894. 51., 56).
- Jmouti** v Rkk. Jmu se činiti co. Doloženo. Vz Mus. 1896. 381., předcház. Jieti se.
- Johanes**, čes. tanec dle textu písně: Pane Johanes, zač je ten oves. Čes. I. VI. 232.
- Jotace** v Rkk. Vz Mus. 1896. 373. J. r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 426. nn.
- Junobřeznost**, i, f. = *způsob množení se hmyzu*. Vz Ott. XI. 397. a.
- Jurínece**, nec, m., Caprinsäure, f. Am. Orb. 69. Nyní: kyselina kaprinová. NZ.
- K** jak se ok. r. 1440.; psalo; k se vysouvalo: měkost, ale měkký. Vz Mus. fil. 1896. 421., 435.

-ka příp. jmen lučebních: měditka. Am. Orb. 61.

Kab, u, m. = rožda koruny. Am. Orb. 74. Cf. Bezkabní (3. dod.).

Kabaně, druh *hrůšek*. Čes. l. V. 586.

Kabát = *letnice* (sukně; v Certáském na Slov.). Sbor. slov. I. 43.

Kabelení, n. = *svírání*. Am. Orb. 99.

Kabuně = *veliké hrůšky*. Vz předcház. Kabaně.

Kabušnice, e, f., rostl. Am. Orb. 96.

Kabyš, e, m. = *dětský kaftan*. Na Morávce. Čes. l. VI. 41.

Kacapaca. Verejná k. Phld. 1896. 747.

Káča, vz násl. Kocour.

Kačenka. Vz Bětuška (3. dod.).

Kādečo = *leduco, vřelico*. Slov. Zátur.

Kafáček, ěku, m. = *hrnek na kávu*. Osv. 1896. 839.

Kafrovec, vce, m., Camphorsäure. Am. Orb. 69. Nyní kyselina kafrová n. kamforová. Nz.

Kalhoty = *podlouhlé hrůšky*. Čes. l. V. 522.

Kakozil = kazitel zpěvu zpívající ku př. skrze nos. Bl. (Vz Hostn. 34.).

Kakozilia, *κακοζήλια*, nemístná horlivost, affektace. Bl. (Hostn. 36., 41.).

Kalendra = ? (Při zpěvu) nemotorně se natahovati a jakož přísloví jest, co kalendry se nadírali. Bl. (Hostn. 37.).

Kaličítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kališnický. K. jednota. Hostn. XVII.

Kalkovati = *jako kalkant mýchý šlapati*. Bl. (Hostn. 47.).

Kalostudený. K. letora (člověka pleti tmavě, černě). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Kalužník, a, m., ilybins, brouk. K. černý, i. ater, narudlý, subaeneus, okénkovaný, fenestratus, tmavý, obscurus, tupkovaný, guttiger, začoudlý, fuliginosus. Vz Klim. 97.

Kalvariový. K. kaplička. Mtc. 1897. 29.

Kamed, u, m., arabské gummi. Am. Orb. 67. Dle Nz.: klí arabské, klejovina arabská.

Kámen. Od vrcholka hory kámen pohnut v pád nestaví se, pokud k patě nedopad. Bráb. Vrch. 18. — Lidové léčení kamene (nemoci). Vz Čes. l. V. 569.

Kamenice, druh *hrůšek*. Čes. l. V. 586. — K. poděbradská máslovka (jablko). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Kamenický. Rád k-ho cechu v Telecku a v Praze. Vz Mtc. 1896. 300.

Kamilhór, *kamrhól*, vz násl. Kromrážový.

Kamna elektrická, thermická. Vz KP. VIII. 211., 66.

Kančil vodní, *hyaemoschus aquaticus*, přeživavec. Vz Ott. XI. 994. a.

Kanon = válec litinový n. ze železného plechu v pivovar. hvozdech, z něhož se kouř rozvádí. Vz Ott. XI. 991. b.

Kápka, y, f. Ve Spiši a na Zvolen. je k. púhy sáčok sietový. Sbor. slov. I. 46.

Kapoš, e, m. = *vratný*. Slov. Zátur.

Kapriny = sliz oční. Slov. Zátur.

Kapsa také: *torba, tlumok*; k. v šatech: *vrecko*. Slov. Zátur.

Karik, u, m. — *háčik, šnárka, kterou se životek v předu šněroval*. Sbor. slov. I. 44.

Karlštýnka, y, f. Vinnice. Arch. XV. 527.

Kartouský. K. zimní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Kasanica = *krátká zástěra* (nosí se vykasaná, odtud její jméno). Sbor. slov. I. 41.

Kasarka, y, f., lepas, hvězdýš. Am. Orb. 103.

Kašel obyč. (tussis): divý, t. suffocativa, romářský, t. convulsiva, suchý. Sbor. slov. I. 77.

Kaštanokrový plochoprsec, brouk. Klim. 236.

Katelektroton-us, u, m. = zvýšení dráždivosti těla elektrinou. KP. VIII. 474.

Kazar, a, m., lepas anatifer, živočišotvor. Am. Orb. 76.

Kázati v Rkk. Vz Mus. 1896. 382.

Kazík, u, m., Fluor. Am. Orb. 55. Dle Nz.: fluor (kazík).

Kazinota, y, m. Vz Devocián (3. dod.).

Kdež = *kam*. Aby hned táhli tu (tam), kdež se jim káže. Arch. XV. 22.

Kečka. Pohládl si kečku do čela. Phld. 1897. 28.

Kedesik = *kdysi*. Phld. 1897. 48.

Kejbavá, é, f., tanec. Čes. l. VI. 233.

Kejla, y, f., elliptische Kugel. Am. Orb. 82.

Kelta, y, f. Cf. Celta (3. dod.).

Kep, u, m., vz násl. Kepní.

Kepní lub, *kep* rostliny = lub ženský strmělkovaječnickový. Am. Orb. 95.

Ketonoalkohol, u, m. Vz Ott. XI. 1016. a.

Ketýš = dlouhý čípkový náčelník na cepei, jehož konce slovou *klepce*. U Liptova. Sbor. slov. I. 46.

Kinematograf, u, m. Nár. list. 1896.

kl měnilo se v *gl*: glistr m. klistr (*κλίστρης*). 1440. Mus. fil. 1896. 435.

Kládati. Baw. (Mus. 1896. 381.).

Kladka = sestavení pák nestejnoramenných do kola. Vz Am. Orb. 21.

Klamavec, vce, m. = kostan vápeničitý, Apatit. Am. Orb. 79. Dle Nz. kazivec.

Klanokabelní vestice, rostl. Am. Orb. 98.

Klapačkový. K. kolo u tkadce. Čes. l. VI. 80. Cf. Klapačka.

Klatovák, u, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.

Klausule = část nápěvu jedné řádky veršové odpovídající. Vz Hostn. XI. VII. Dle Hostn. 124. = řádka veršová i příslušný úryvek nápěvu. K. za doby Blahoslavovy = *vers*. Hostn. 117.

Klausulovaně se o něčem pronést. Nár. list. 1896. č. 279. 1.

Klečník, a, m., gnypeta, brouk. K. břehní, g. ripicola, skrytý, velata, uhlový, carbonaria. Vz Klim. 169.

Klejtovati koho = *klejtem opatřiti*. Arch. XV. 310.

Klekánice. Cf. Čes. l. VI. 83.

Klenčový. K. hlacenstvo, rhomboëdrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Kléněk, ůku, m. = *čtvrtina velkého vdolku*. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill. Cf. Klínek.

Klenulec, lce, m., domene, brouk. K. drsnonohý, d. scabricollis. Vz Klim. 222.

Klenulík, a, m., cyrtoscydmus, brouk. K. Godartův, c. Godarti, malý, pusillus, nepatrný, exilis, širokrký, collaris, stitkový, scutellaris. Vz Klim. 275.

Klepec, pce, m., vz předcház. Ketýš.
Kles, u, m., thesis. Také *nástup*. List. fil. 1896. 381.

Kletokletý. Krev je lidská nápoj kletokletý. Hude. 83.

Klice. Klice z pentlí slouží za náramky. Čes. I. V. 506.

Klicka. Střevíce na nártě s klickou. Plzeň. Čes. I. V. 506. Cf. Klice.

Klič v hudbě. Cf. Hostn. 6., 9., 89., 108., 124.

Kliesnit = *klestiti*. Slov. Zátur.

Klihař = *kdo klíží*. Čes. I. VI. 236.

Klomočef = *klamati*. Císařov. Čes. I. VI. 74.

Klomočnica, o, f. = *klamatelka*. Císařov. Čes. I. VI. 74.

Klonohlaf, i, f., klinometrická hlaf. Am. Orb. 10., 72., 88., 98.

Klonohrále. Am. Orb. 72.

Klonokvět. Am. Orb. 10., 78.

Klonoměr, u, m. = *přístroj*, kterým se měří sklon půdy, Gradbogen, m. Vz Ott. XI. 605. a.

Klonomlnesní stroj. Am. Orb. 48.

Klonomlneso, a, n. Am. Orb. 48. (Mnesomagnet).

Klopka, y, f. K. hoblíku: břit hoblíku třísku odřízne a k. ji hned ohne a odklopí. Ott. XI. 418. Vz násl.

Klopník, u, m., Doppelhobel, m. Ott. XI. 418.

Kloubec, bee, m. = *píci nádoba*. Ott. XI. (obraz).

Klupka, y, f. = *kapka*. Slov. Phld. 1897. 47.

Klusoun, a, m. = *klusák* (kůň). Nár. list. 1897. č. 68. 1.

Kmenec, nce, m., emphylus, brouk. K. hladký, e. glaber. Vz Klim. 314.

Kmeniny, vz Kmenoviny, Ott. XI. 666. b.

Kmenostup u sloves. List. fil. 1897. 127.

Kmínkář, e, m. = *kmínář*. U J. Hrad. Črmk.

Kníhtlačiarna, y, f. = *knihtiskárna*. Slov. Phld. 1896. 515.

Knoflíček. K-čky = *slez*, malva. U Čes. Brodu. Nár. list. 1895. č. 244. fenill.

Knoflík. Aby nás ti knoflíci (= pražští měšťané) předjetí nechtěli (napsal čes. pán). Arch. XV. 104.

Kobejle, ete, n. Kobejlata, druh jablek. Čes. I. V. 586.

Kobyła, y, f., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Kocka, y, f. = *kostka*. Nemal vůlu za Rudmilu život postavít na kocku (dát v šanc). Phld. 1896. 650.

Kocour. Kocura na kuřata nasadil (o roztržitém). Mor. Čes. I. V. 545. — **K.** či *Káča*, čes. tanec dle textu písně: Utikej, Káčo, utikej, houí té kocour divokej. Čes. I. VI. 232.

Kocourky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Kocurník, u, m., teucrium marum, rostl. Sbor. slov. I. 72.

Kočice, zdrobn. kočka, k němuž ukazuje kočička. Vz Mus. fil. 1896. 438.

Kočíci. Kocziesi strzyebro. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 438. V k. není *i* vsuto, nýbrž slovo to odvozeno jest od kočice. Ib.

Kočíčka = vlněná páska u dýmky (ozdoba). Již. Cech. Črmk.

Kočíčky. Slov.: *maňúsky, maňúsky, pí-zalky*. Zátur.

Kočka. Jsme jako myši, které chtěly kočce všet zvonec (nesmyslní). Hude. 55.

Kočí = *kočí, kočíci*. K. mozk. 1440. Mus. fil. 1896. 435., 438.

Kodrnec, nce, m. = *kotrmelec*. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. fenill.

Kohout. Stínání k-ta. Vz Čes. I. V. 560., VI. 206.

Kohoutky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 522.

Kochniar, a, m. = *kochnár* (kominík). Slov. Zátur.

Koincidence. Gb. a jiní v boji o Rkk. často.

Koláč = *čepec*, který se nevěstě při čepení na hlavu klade. Domažl. Čes. I. VI. 24.

Koláčkovitý. K. tvar u nosičů konidiových. Ott. XI. 689. a.

Kolečko, vz Vlas (3. dod.).

Kolenes, čes. tanec. Vz Čes. I. VI. 233.

Kolíbka. Obilí (ne dosti zralé) dojde na k-bkách. Nár. list. 1896. č. 261. fenill. Cf. K. (VI. 641.).

Kolínkatost rostlin. Am. Orb. 95.

Kolkol. Cf. Mus. 1896. 382.

Kolomažník m. kolomazník. Již. Čechy. Črmk.

Kolomrážový, vz násl. Kromrážový.

Kolovratec, tce, m., dacticella, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Komecha, y, f., jungmannia, rostl. Am. Orb. 93.

Komínek, nka, m. = *chroust maďalový*, melolontha hippocastani. Vz Klim. 400.

Komínček, čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Komit, u, m. K. kyvadla. Dvě kyvadla stejně dlouhá v téže čase činí stejný počet komitů. Am. Orb. 24. Cf. Kyv.

Komolanec, nce, m. = spojení jehlance s nicjehlancem. Am. Orb. 89.

Kompas. Cf. Ott. XI. 605. b.

Konfirmace učitelů = *dosazování*. Mus. 1896. 392.

Koníček. Chození s koníčkem na Netolicku. Vz Čes. I. V. 573.

Koniklecina, y, f. Am. Orb. 70. Cf. Koniklecovina.

Konopnice, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Koňský. K. krádež (koní). Tov. kn. 99.

Kontrakt. Rodiče dají synovi k. = odevzdají mu statek s výminkami. Vz Čes. I. VI. 138.

Kontrolní. K. hodiny. Vz Ott. XI. 438 a.

Konvopoklůpkový. K. řasy (sliznicné v hrtanu), sval hrtanový. Ott. XI. 799., 800.

Konvový. K. sval hrtanový. Ott. XI. 799.

Kopec = *země nasypaná* v okrouhlý pahrbek (od kopati). Kn. drn. LXXI.

Kopliničí zbroj (kopinníků). Arch. XV. 77.

Korec, phloeobium, brouk. K. štitnatý, p. clypeatum. Vz Klim. 259.

Korečník, u, m. Obešel celý k. = pole, na něž se seje korec obilí. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. fenill.

Kořenář, e, m., dryops, brouk. K. rýžovaný, d. substriatus. Vz Klim. 130.

Kořeněny, druh *hrušek*. Vz Ott. XI. 808.

Kořenokaz, drypta, brouk. K. modrý, d. dentata. Vz Klim. 83.

Kořenožrout, a, m., rhizophagus, brouk. K. dírkovaný, r. perforatus, dvojďubký, bipustulatus, hladký, politus, hnědý, parvulus, lesklý, nitidulus, rezavý, ferrugineus, rovnostitý, parallelocolis, různý, dispar, stlačený, depressus, tečkovaný, cribratus, velký, grandis. Vz Klim. 344.

Kormidliště, ě, n., Schegg, m. Sterz. II. 799.

Kornatec, tee, m., calytis, brouk. K. drsný, e. scabra. Vz Klim. 346.

Kornatý. Utíral si k-tým rukávom očí. Phld. 1896. 728.

Kornice, vz Vrkoč.

Korník, a, m., atheta, brouk. K. bahní, a. palustris, bledokrový, luridipennis, bledorohý, pallidicornis, černavý, nigritula, černorohý, melanocera, černý, atramentaria, dělený, divisa, delší, longula, dlouhorohý, longicornis, drobný, delicatula, havraní, corvina, hladký, livida, hnědokřídý, picipennis, hnědokrový, castanoptera, hnědonohý, tibialis, horský, alpicola, chmýřitý, amicula, jamkoštitý, foveicollis, jemný, subtilissima, kožitý, coriaria, křehký, fragilis, kyjorohý, clavigera, lesklokrový, laevana, leskloštitý, nitidicollis, mdlý, palleola, modročerný, atramentaria, mršň, mortuorum, nejmenší, inquinula, opatrný, cauta, podzimní, autumnalis, polední, meridionalis, prodloužený, elongatula, prostřední, intermedia, říční, fluvialis, skrovný, vilis, slabolesklý, marcida, slabý, debilis (aegra), smolonohý, picipes, společenský, sodalis, stlačený, oculata, šedý, ravilla, širohlavý, laticeps, širokorohý, dilaticornis, širokrový, euryptera, štihlukořenný, basicornis, štihlorohý, gracilicornis, tajivý, celata, tlustorohý, crassicornis, travní, zostera, trojznaký, trinotata, úhlový, gagatina, vykrojený, excisa, význačný, excellens, zasmušilý, sordidula, zdechlinný, cadaverina. Vz Klim. 156. až 164.

Korohryz, a, m., corticaria, brouk. K. ciblový, c. laterita, červenohnědý, ferruginea, dlouhorohý, longicornis, dlouhoštitý, longicollis, hnědý, fulva, jamkovaný, foveola, kaštanový, badia, pilovitý, serrata, podlouhlý, elongata, srdcoštitý, crenicollis, srstnatý, pubescens, tečkořadý, piligera, tmavý, obscura, válcovitý, umbilicata, vykrojený, crenulata. Vz Klim. 325.

Koromil, a, m., phaeocharis, brouk. K. drobný, ph. subtilissima. Vz Klim. 260.

Koromyslo, a, n., vz Lichýř (3. dod.).

Koropas, a, m., cerylon, brouk. K. mršňkový, c. histeroideus, plochý, deplanatum, rezavý, ferrugineus, stlačený, impressum, tlustorohý, fagi. Vz Klim. 352.

Korovník, a, m., endomychus, brouk. K. červcový, e. coccineus. Vz Klim. 310.

Korožil, a, m., laemophloeus, brouk. K. černý, l. ater, hnědý, testaceus, obecný, corticinus, proužkovaný, duplicatus, řetízkový, monilis, rezavý, ferrugineus, trojpruhý, pusillus, žlutočervený, alternans. Klim. 354.

Korožrout, a, m., vz Hrabě (3. dod.).

Kosa, koska, kosička, y, f. = malý šátek na hrdlo (v zimě). Sbor. slov. I. 48.

Kosečný = rhombický. Am. Orb. 10. U Nz.: kosníkový, kosočtvercový, kosočtverečný.

Kosenek, nku, m. = otava? Chodníček belel (bèlèl) sa v hustom, tmavom kosenku. Phld. 1896. 654.

Kosička, vz předcház. Kosa, Stuzka (3. dod.).

Kosienča = oplecko, které berú do žatvy. Slov. Sbor. slov. I. 42. Cf. Kosienče.

Kosílka, y, f. = oko, léčka. Slov. Zátur.

Kosinník = ozbrojený kosou. Bráb. Vrch. 31.

Kosírek (sekáč) = vzorek výsádky. Čes. I. VI. 276.

Koska, vz předcház. Kosa.

Kosmatice o svatodušních svátcích. Vz Čes. I. V. 584.

Kosf. Akkus. sing. -i: mokrosti, nemoczi, 1410. Vz Mus. fil. 1896. 441.

Kostec, stee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kostičítec, tee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kostičnatec, tee, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kostičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kostozvěr, a, m. Am. Orb. 110.

Kostřecovitý. K. hymen. Vz Ott. XI. 1030.

Koščaný = kostěný. Slez. Čes. I. VI. 146.

Košikářský. K. zboží. Vz KP. VIII. 115. nn. K. práce. Vz ib. 120. nn.

Košikářství, n. Vz KP. VII. 99. nn.

Košile. Slov.: košela, košelica, košula. Sbor. slov. I. 39.

Košire, pl. V K-řích. Arch. XV. 545. Ale také: Potok, kterýž jde z Košiere; Kubík z Košiere. Ib. 530., 560.

Košok, šku, m. = ohniško so strieškou. Slov. Phld. 1896. 628.

Košula, vz předcház. Košile.

Kot v Rkk. Vz Mus. 1896. 383.

Kotejšitě = spirálně. Am. Orb. 75. Závitkovitě. Nz.

Kotevník, a, m., ancyrophorus, brouk. K. dlouhokrový, a. longipennis, hnědokrový, omalinus, malý, filum, zlatolesklý, aureus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 245.

Koudel. Dys (když) sedláci přindou s koudelem, páni již dávno tam byli se lnem (především je lepší podplatkem). Švojanov. Čes. I. VI. 187.

Koukolník, u, m. K. k odměšování koukole od obilí. Ott. XI. 663. a.

Koulitosf, i, f. K. zeměkúry. Am. Orb. 84.

Koulotvar, u, m. Am. Orb. 71., 81.

Koulotvárnost věci. Am. Orb. 93.

Koulozvěrný, K. jednodušina. Am. Orb. 100.

Koumar. Postavy k-ru (sukna). Arch. XV. 77.

Koupiti. Aby mi voluov kúpil. 1481. Páh. VI. 142.

Kouriti. Kouří, jako když chléb pečou. Us.

Kouzlič, e, m. = kouzelník. Krs. Moor. II. 29.

Kovohlavý drabčík, blýskáček (brouci). Vz Klim. 200., 339.

Kovolesklý, vz Potočník, Vodař (3. dod.).

Koza. Prve než k. porodila, anot kozle skáče. Bl. (Čes. I. VI. 128.). — K. = rýho-

vané dřevu u provazníků na provazy, aby se při točení nespletly. U J. Hrad. Čmkn.

Kozel. Shazování kozla. Vz Čes. I. V. 559., VI. 117. — **K.**, vz Tanec čes. Cf. Čes. I. VI. 54.

Kozký = *kozí*. K. kopec. 1493 Mtc. 1896. 319.

Kozlíček, čes. tanec. Vz Čes. I. VI. 56.

Kozlík, a, m., dorcus, brouk. Vz Klim. 380.

Kozorožec, žec, m., ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Kožešinožrout, a, m., attagenus, brouk. K. dvacitiskvrnný, vigintiguttatus, obecný, pelio, rudokrový, sordidus, smolobarvý, picus. Vz Klim. 361.

Kožitý. K. střevlík, korník (brouci). Vz Klim. 5., 158.

Kožojed, a, m., dermestes, brouk. K. černý, d. ater, dravý, lanarius, dvojbarvý, bicolor, kostkovaný, tessellatus, obecný, lardarius, šedý, murinus, trnoševý, lupinus, vlnitý, undulatus, žihavý, atomarius. Vz Klim. 359.

Kožopáchník, a, m., osmoderma, brouk. Vz Klim. 407.

Kožovka, y, f. = *malta*. Našly se kusy vypálené hlíny, k-ky to z pravekých chalup. Sbor. slov. I. 92.

Kožura, y, f. = *kožka, slupka*. K. semen a ovoce. Am. Orb. 82.

Krabicový. K. telefon, Dosentelephon. KP. VIII. 328.

Kračok = *křík*. Ve Spisi. Sbor. slov. I. 86.

Kradou = *tajně*. Svojanov. Čes. I. VI. 186. Cf. Kradě.

Kraj, vz násl. Krajenín.

Krajer, jce, m. = *druh pasu*. Sbor. slov. I. 45.

Krajenín, a, m., Landsmann. 1450. V knize Arch. praž. 2119. fol. F. 13. Tys můj milý kraj. 1510. V nejstarší rakovn. knize. Wtr.

Krajienice, e, f. = *postranní dužnice sudu*. Gehrdaube, f. Ott. XI. 421. b.

Krajín, a, m. A ti jsú krajínové z Plzeňska. Arch. XV. 78.

Krajovka, y, f. = silná sukně s krajem na hoře a dole. Us.

Krakonoš. O původu slova cf. Čes. I. V. 516. nn.

Král = prostřední kuželka na kuželníku. Us.

Kraslice. O škodnosti kraslic cf. Čes. I. VI. 218.

Krásník, a, m., eucannus, brouk. K. brvoštitý, e. pubicollis, červenokrový, rutilipennis, chlupostitý, hirticollis, zakrslý, nanus, zuborohý, denticornis. Vz Klim. 274.

Krásnohled, u, m., Kaleidoskop. Am. Orb. 86.

Krasocnost, i, f. Am. Orb. 109.

Krasolidský. K. ruka. Am. Orb. 109.

Krasomalba, y, f. Am. Orb. 112.

Krasoperní pták. Am. Orb. 106.

Krasosošba, y, f. Am. Orb. 112.

Krasotetelný. K. čily. Am. Orb. 110.

Krasozpěvní pták. Am. Orb. 106.

Krafák, u, m. = *krátký doutník*. Us.

Kratec, tee, m., brachida, brouk. K. široký, b. exigua. Vz Klim. 174.

Krátkočenník, a, m., dolicaon, brouk. Klim. 216.

Krátkokrěně se stahovati. Am. Orb. 83.

Krátkokřídlek, a, m., brachypterus, brouk. K. černý, b. linariae, hladký, glaber, příbuzný. gravidus, zahavkový, urticae. Vz Klim. 380. Krátkokřídlec v VI. 716.

Krátkokřídly. Vz Prohybač, Výslunník (3. dod.).

Krátkokrovečník, a, m., stathylinus, brouk. K. hnědý, s. fulvus, kostkový, tessellatus. Vz Klim. 262.

Krátkokrový. Vz Špičkonozec (3. dod.).

Krátkokyčelník, a, m., euplectus, brouk. K. bezkydský, e. bezcidicus, černý, picus, červenožlutý, signatus, karpatský, carpathicus, krvavý, sanguineus, malý, nanus, rezavý, brunneus, rýhočelý, ambiguus, tečkovaný, punctatus. Vz Klim. 263.

Krátkopysk, a, m., compsochilus, brouk. K. žlutohnědý, e. palpalis. Klim. 246.

Krátkosť. V tom se mu stala k. (byl zkrácen). Půh. VI. 243.

Krátkoštítník, a, m., homoeusa, brouk. K. rzivohnědý, b. acuminata. Klim. 145. — **K.**, aclypea, brouk. K. vlnitý, a. undata. Vz Klim. 246.

Krátkoštítý. Vz Nedokrytec, Pétiproužník (brouci; 3. dod.).

Kratník, a, m., micurula, brouk. K. rezavý, m. melanocephala. Klim. 334.

Krážklonný. K. blacenstvo, diklinometrisch. Am. Orb. 73., 87. Cf. násl. Křížklonný.

Krážovlákn, a, n. Am. Orb. 100. Cf. násl. Křížovlákn.

Krblik, cerifolium, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Křehouče, ete, n. Křehoučata, druh jablek. Čes. I. V. 586.

Křehoule, druh jablek. Čes. I. V. 586. Cf. Křehouče.

Krejčí. Proč škádlivají krejčí kozlem? Vz Čes. I. VI. 118.

Křemec, mce, m., Kieselsäure. Am. Orb. 63. Dle Nz.: kyselina křemíková.

Křepčík, a, m., cybister, brouk. K. žlutolemý (obecný), e. lateralimarginalis. Vz Klim. 107.

Křepelec, lee, m. Aby křepelice s tenaty a s křepelcem nelapali. Kn. drn. 114.

Kreskať = *tančiti*. Slov. Phd. 1896. 751.

Křestice, druh *brušek*. Čes. I. V. 522.

Křetinka, y, f. = *říčka* ve vých. Čech. Vz Čes. I. VI. 185.

Krev, gt. krve a krvi. 1440. Mus. fil. 1896. 445.

Krevnost = *příbuzenství*. K. svou prokázati. Tov. kn. 82.

Kristus. Nesl Krista pána do Egypta (je osel) Mor. Čes. I. V. 545.

Kritika. Básník cítil ránu (kritikovu), jak vůbec bývá citěna na poprvé, až zvyk učiní ji nemocnému snesitelnější. Fr. Krsek v Mooreově Lalle II. 9.

Křížklonný. K. blacenstvo. Am. Orb. 73., 87. Cf. předeház. Krážklonný.

Křížovlákn, a, n. Am. Orb. 100. Cf. předeház. Krážovlákn.

Křížový. K. páka (složená ze dvou klíkatých). Am. Orb. 20.

Krkvený, gefaltet. Am. Orb. 84.

Krmný, nährend. K. věci. Půh. VI. 64.

Krňovky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Kroj. Co vršek prejdeš, to iný k. najdeš. Sbor. slov. I. 32. Kroje čes. cf. Čes. I. V. 580. Kroje české r. 1848. Vz Čes. I. VI. 223. Starší vyobrazení lidových krojů čes. Vz Čes. I. VI. 222.

Krokotní pruh (barevný). Am. Orb. 37. Cf. Krokot (I. 824.).

Kromrážový (*kolomrážový*). K. sukně (z harasu, z kamrhólu, kamilhóru, z Kameelhaar). Sbor. slov. I. 43.

Kropiti. Celý den se kropilo = přšelo. Borb. 129.

Kropník, a, m., rhanthus, brouk. K. dvojpruhý, r. adpersus, pokropený, bistriatus, tečkovaný, pulverosus, znamenáný, notatus, zlutorohý, notaticollis, žlutý, exoletus. Vz Klim. 101.

Krouhačka, y, f. = řezačka na řípu, brambory a p. Ott. XI. 663. b.

Krounský rychtář, čes. tanec dle textu písně: Krounský rychtář, velkej taškář, von chytil slepici na sv. Trojici. Čes. I. VI. 232.

Krsek Frant. Dr., spis.

Krslík, a, m., oligota, brouk. K. hnědonožý, o. atomaria, končítý, apicata, nejmenší, pusillima, rudokrový, rufipennis, štíhlý, inflata, zrnitý, granaria. Vz Klim. 177.

Krsokřídlec, dlce, m., alexia, brouk. K. chlupatý, a. pilosa, chluporohý, pilifera, kulovitý, globosa, lunoskvrnný, lanigera. Vz Klim. 312.

Kršliačina, y, f., druh *bodláku*. Slov. Zátur.

Krštenie = *křtiny*. Slov. Zátur.

Křtaltovný. K. lžíce (hezka co do formy). Bl. (Hostn. 34.).

Kruhohřebník, a, m., coelostoma, brouk. K. kulovatý, c. orbiculare. Vz Klim. 120.

Kruhovlákn rostlin. Am. Orb. 93.

Krupník, a, m. = *krupař*. Arch. XV. 530.

Krupý v Rkk. Vz Mus. 1896. 383.

Krušek plátna = *kousek*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.

Krušina obecná, rhamnus frangula, rostl., v košíkářství. Vz KP. VII. 102.

Krušník, u, m. (Jedli) rohlíky, housky a k-ky. Osv. 1896. 227.

Kružák, a, m., gyrophaena, brouk. K. černohlavý, g. bihamata, černoskvrnný, lucidula, hladký, strictula, hlazený, polita, hnědotitý, laevipennis, houbový, boleti, krásný, pulchella, lesklý, nitidula, nejmenší, minima, přibuzný, affinis, rodový, gentilis, skřadový, fasciata, těžkoštitý, Poweri, zakrslý, nana, žlutohý, manca. Vz Klim. 172.

Kružičný či ozunitý (ceřepní) obrazec. Am. Orb. 30.

Kružítý obrazec. Am. Orb. 30.

Kružník, a, m., dinarda, brouk. K. zoubkovaný, d. dentata. Vz Klim. 146.

Krvavíti = *kraviti*. Rána velmi krvavila. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Krvořivný. Vz Prsošitice (3. dod.).

Krychlovitě se hlatiti. Am. Orb. 66.

Kryptopysk. K-ové. dynastini, brouci. Vz Klim. 397.

Krystallický. K. horniny. Vz Ott. XI. 610. b.

Krytba vinnice (pokrytí). Arch. XV. 547. Cf. Krytba I. 834.

Krytobočník, a, m., crytopteurum, brouk. K. malý, c. atomarium, zrnitý, crenatum. Vz Klim. 119.

Krytostehník, a, m., calyptomerus, brouk. K. horní, c. alpestris, žlutý, dubius. Vz Klim. 295.

Kržina, y, f. = *průřez*. Am. Orb. 100.

Ktvieti, ktvu. Pror. (Mus. 1896. 355.).

Kucapaca = *vračka*. Slov. Zátur.

Kucharka, *kuchynka*, *kyntes* (Hont) = zásterka barevnou bavlnou pretkávaná. Sbor. slov. I. 45.

Kuchvalec = *chuchvalec*. U J. Hrad. Črmk.

Kujále, ň, m., les u Vítojevsi. Čes. I. VI. 185.

Kuk, u, m. = *klk*. Slov. Zátur.

Kukla = okno ve střeše. Slov. Zátur.

Kukolství, n. = *doba zakuklení housenek* atd. Am. Orb. 106.

Kulák, a, m., sphaeridium, brouk. K. dvou-skvrnný, s. bipustulatum, chrobákovitý, scarabaeoides, okrajový, marginatum, žltoskvrnný, lunatum. Vz Klim. 120., 116.

Kulatec, tee, m., cyrtusa, brouk. K. malý, c. minuta, narudlý, subtestacea, nepatrný, pauxilla. Vz Klim. 292.

Kulčibina, y, f., Strychnin. Am. Orb. 69. Cf. Kulčibovina. Dle Nz.: strychnin.

Kulec, lee, m., sphaerius, brouk. K. roztočový, s. acaroides. Vz Klim. 297.

Kulník, a, m., clambus, brouk. K. chloupkovaný, c. pubescens, klubkový, armadillo, malý, minutus, najmenší, punctulum. Klim. 296.

Kuločlenec, nee, m., globicornis, brouk. K. černonožý, g. nigripes, lemovaný, marginata. Vz Klim. 392.

Kulokyčelník, a, m., bryaxis, brouk. K. černavý, b. aterrima, dvojjamký, perforata, hnědý, rufescens, brabavý, fossulata, chobotnatý, sinuata, rudokrový, xanthoptera, trnový, Lefebrei, žlutorohý, haematica. Vz Klim. 267.

Kulorožec, žee, m., ipidia, brouk. K. čtvero-skvrnný, i. quadrinotata. Vz Klim. 335.

Kuloštitý protáhlík, brouk. Klim. 171.

Kulovatky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 522.

Kulovník, a, m., sphaerites, brouk. K. hladký, s. glabratus. Vz Klim. 288. — **K.**, sisyphus, brouk. Ib. 382.

Kumáčový. K. košela (z červené látky). Phld. 1896. 724. Cf. Kumáč.

Kůň. Přijed na Zviekov XXXti koni (instr.). 1472. Arch. XIV. 212.

Kundrlátek, tku, m. = *popence*, glechoma hederacea. Čes. I. V. 584.

Kupa. K. hornin = kopce kuželům podobné nad povrchem zemským. Ott. XI. 613. a.

Kúpalka, y, f. = *necička*, rana ke koupání. Mor. Čes. I. VI. 85.

Kupec lže a v oči se směje. Hude. 82.

Kuravka, y, f. = *plououcí písek v dolech*. Vz Ott. XI. 601. a. Cf. Zamřezání (3. dod.). Schwimmsand, m.

Kurialní. K. porady jednotlivých stavů naproti obecnému jednání všech čtyř stavů. Tov. 21.

Kuroptva. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Kûrorost, u, m., vz Obelenorost (3. dod.)

Kustoš, e, m. = *znamení* na konci řádky notové, ukazující k první notě řádky následující. Josq. (Hostn. 89., 93., 95.).

Kušnier, a, m. = *kušník*. Sbor. slov. I. 34.

Kutací povolení, Schutfliezenz; k. knihy, okrsek. Vz Ott. XI. 628. a.

Kutání mineralních ložisk. Vz Ott. XI. 593., 620.

Kutiště, ě, n. Cf. Ott. XI. 620. b.

Kuželohříbník, a, m., conurus, brouk. K. dvojskrvný, c. bipustulatus, dvojtečný, bipunctatus, hnědavý, immaculatus, chlupatý, pubescens, mšicový, pedicularis, pobřežní, littoreus. Vz Klim. 184.

Kuželostitý jednočlennec, brouk. Vz Klim. 357.

Kvačala, y, m., os. jm. Arch. XV. 406. a j. — *K.*, prof. a spis. (píše o Kom.).

Kvantita samohlásek v ruk. z r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 431. nn.

Kvasinkový. K. kultura. Vz Ott. XI. 573. b.

Kvaterka, y, f. = *čtvertka* (kořalky). Phld. 1896. 714.

Květař, e, m., omosita, brouk. K. deskový, o. discoidea, skvrnitý, colon, stlačený, depressa. Vz Klim. 334.

Května, y, f. = *krétna*. Pre kvetnu týchto chval prišiel som už pozde. Phld. 1896. 527.

Květník, a, m., olibrus, brouk. K. černý, o. flavicornis, dvojbarvý, bicolor, korový, corticalis, lesklý, liquidus, malý, pygmaeus, příbuzný, affinis, řebříčkový, millefolii, rudobarvý, aeneus. Vz Klim. 306.

Květohub, a, m., antherophagus, brouk. K. bledý, a. pallens, černorohý, nigricornis, okrový, silaceus. Vz Klim. 313.

Květokaz, a, m., alophrum, brouk. K. horský, a. alpinum, přizpůsobený, assimile, smolobarvý, piceum. Vz Klim. 250.

Květopas, a, m., hapalaraea, brouk. K. úzký, h. pygmaea. Vz Klim. 256.

Květožil, a, m., anthobium, brouk. K. černobřichý, a. abdominale, dlouhokrový, longipenna, jeřábový, sorbi, květní, florale, lemovaný, limbatum, malý, minutum, očkovaný, ophthalmicum, prvosenkový, primulae, řetěznatý, torquatum, sněžný, anale, znamenáný, signatum. Vz Klim. 256.

Květožrout, a, m., anthophagus, brouk. K. černočlávý, a. melanocephalus, černožádý, fallax, hnědavý, praecustus, horský, alpinus, ozbrojený, bicornis, plocháčový, omalinus, pohorský, sudeticus, rakouský, alpestris, silnorohý, forticornis, skořepinatý, caraboides, velký, spectabilis, zkrácený, abbreviatus. Vz Klim. 247.

Kviatok, tku, m. = *krítek*. Slov. Zátur.

Kvistí. O tvarech z r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 449.

Kvitance. Formulář starší k-ce vz v Kn. tov. 106.

Kvitovati. Že otec moci nemel mne kvitovati od bratra svého (jménem bratra svého). Půh. VI. 36.

Kyb, vz Rožda (3. dod.).

Kyčelník, a, m., coxelus, brouk. K. černý, c. pictus. Vz Klim. 346.

Kydatí. (Opilec) sem tam se kydá (klátí) a klade. Bl. (Hostn. 40.)

Kyjorohý. Vz Prohybač, Rušník, Vlhko mil, Výslunník (brouci; 3. dod.).

Kyjorožec, žce, m., claviger, brouk. K. dlouhorohý, c. longicornis, narudlý, testaceus. Vz Klim. 272.

Kyka, y, f., vz Čepec, Vlas (3. dod.).

Kykyredák, u, m. = *baňatý zlatohlav* (čepec). Sbor. slov. I. 46.

Kýlobřich, a, m., aleuonota, brouk. K. tmavý, a. rufotestacea, úzký, macella. Vz Klim. 149.

Kýlobřichý tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 35.

Kýlokrový. Vz Prondník (3. dod.).

Kynteš, vz předcház. Kucharka. — *K.*, v Hontě = letnice (sukně). Sbor. slov. I. 43.

Kyrysek. Ruce strčil do kapes k-sku. Krkonš. Osv. 1896. 416.

Kyselica = *šlorík*. Sbor. slov. I. 71.

Kysík, u, m., prvek. Am. Orb. 60.

Kyslíkovládny svět. Am. Orb. 62.

Kyslíky, pole u Vítojevsi. Čes. I. VI. 186.

Kysovatina, y, f. Zlutá k. Sbor. slov. I. 56.

Kysovitost, i, f. K. chemická. Am. Orb. 96.

Kystuška, y, f., hlíst. Am. Orb. 105.

Kyta, y, f., vz Čepec, Vlas (3. dod.).

Kytaj, e, *kytajec*, jce, *kytajk*, u, m. = *trapez* na pase. Sbor. slov. I. 45. Cf. Kytajka.

Kyvadlový. K. hodiny (motorem jejich jest závaží). Vz Ott. XI. 433. b., 435. a.

Kyzovatosť, i, f. K. uhlí. Mtc. I: 96. 313.

Kyzovec, vce, m., Kies. Am. Orb. 56. Dle Nz.: *kyz*.

L jak se ok. r. 1440. psalo; *l* slabikotvorné; *l* se odsouvalo: vytrhli by m. vytrhli by (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 419., 431., 432.

Lací list. Příklad vz v Tov. kn. 96.

Ladičítka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Ladík, u, m., Cadmium, n. Am. Orb. 57. Dle Nz. také kadmium.

Lahtikárstvo, a, n. = *lehkomyslnost*. Phld. 1897. 28.

Láhvice, druh hrušek. Ott. XI. 808.

Lajblík. Slov.: *lajbrík*, *lajbík*, *vista*, *vist*, *resta*, *kabátik*. Sbor. slov. I. 44.

Lakkolithy hornin = značně mohutné vyvěřelé hmoty, vniklé do dutin hornin vrstevnatých. Vz Ott. XI. 613. a.

Lalík, u, m. = *cirkoník*, zirconium. Am. Orb. 59.

Lalokokrový dvojatec, brouk. Vz Klim. 302.

Lalokotlapník, a, m., pedilophorus, brouk. L. kovový, p. aeneus, lesklý, nitens. Vz Klim. 368.

Lalokozubec, bce, m., pleurophorus, brouk. Vz Klim. 394.

Lalošník, u, m., hoblík. Vz Laloška. Ott. XI. 420. a.

Lamač hrud (nástroj). Ott. XI. 661. b.

Lámasky. (Hoši) v satinglových kabátech a v l-kách v sakristii čekali. Osv. 1896. 23. Cf. Lámas. (2. dod.).

Lamfář. 1536. Čes. I. VI. 97.

Lamokamen, smýšlené jm. Čes. I. VI. 241.

Lamoles, a, m., smyšlené jm. Čes. I. VI. 241.

Lanový. L. dráhy. Vz KP. VIII. 422.

Lanový = lněný. L. plátno. Sbor. slov. I. 44.

Lantfridní list. Tov. 6.

Lapák, u, m. = *zbraň*, kterou trhali jezdce s koní. PhId. 1896. 630. — **L.** = *ona část pivovarn. hvozdu*, kterou kouř vrstvy sladové procházející unikal. Ott. XI. 991. a.

Larvatý. Mus. 1896. 392.

Larvový vývoj (hmyzu). Vz Ott. XI. 396.

Lavica = levice. Slov. Zátur.

Lavina. Jak I. v pádu roste, tak... Bráb. Vrch. 127.

Lázeň skloňov. se ok. r. 1440. dle Kost, Duše a Ryba. 1440. Mus. fil. 1896. 444. Uměj se tím spraviti, aby potom té lázně nevymýval (nepýkal něčeho). Kn. drn. 81.

Lebeda bílá, nepica. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Lebka = naškrobený čepec. Čes. I. VI. 66.

Leboměřidlo, a, n., Schädelmesser, m. Am. Orb. 112.

Léci. O časov. okolo r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 449.

Léčení prstonárodní. Cf. Mtc. 1896. 41. nn.

Ledavzdělanec, nce, m., Aftergelehrte. PhId. 1897. 42.

Ledve = ledra. Císařov. Čes. I. VI. 75.

Ledvie, lumbus a renes. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 444. Lok. tam ledviech, o němž Gb. H. ml. III. 251. tvrdí, že nedoložen. Ib.

Ledvino, a, n. = *ledrina*, zastr. Cf. Mus. fil. 1896. 443.

Lehavý. L. pes (lovčí). Arch. XV. 6.

Lehčtí co: panský nález. Půh. VI. 268.

Lejkovský. L. zpívání = jednohlasý zpěv obce. Bl. (Hostn. 7.). Cf. Lejk.

Lejnomil, a, m., philonthus, brouk. L. bělonohý, ph. albipes, bronzokrový, gilvipes, černavý, pullus, černý, carbonarius, červený, sanguinolentus, čilý, agilis, deskovitý, discoideus, dlouhorohý, longicornis, drobný, thermarum (lepidus), ebenový, ebeninus, havraní, corvinus, hladkoštitý, laevicollis, hnědokrový, fuscipennis, hnědonohý, ochropus, hnědý, fuscus, hnojní, fimetarius, jaraí, vernalis, kovokrový, cyanipennis, krvoskvřnný, cruentatus, lesklý, nitidus, lstivý, astutus, malý, concinus, ménivý, coruscus (puella), menší, sordidus, načernalý, atratus, nestejnohlavý, cephalotes, obecný, nigrítulus, obroubený, marginatus, očadlý, fumarius, okázalý, splendens, okrouhloštitý, rotundicollis, pestrý, varius, plochý, laminatus, pohorní, montivagus, prostřední, intermedius, rudokrový, rubripennis, různobarvý, varians, slabý, debilis, smetištní, quisquiliarius, smolohnědý, ventralis, stinný, umbratilis, širohlavý, trossulus, špinavý, immundus, tečkovaný, punctus, tenký, tenuis, tmavý, nigrita, třpytivý, micans, třpytný, splendidulus, uhlažený, politus, úzký, exiguus, zářivý, lucens, zdobný, decorus, zelenozadý, inquinatus, žlutokrový, Scribae, žlutolemý, nitidulus, žluto-nohý, fulvipes, žlutostehenní, rufimanus. Vz Klim. 204.—211.

Lejnožrout, a, m., onthophagus, brouk. Vz Klim. 383.

Lejtovec, vce, m. = *zo spieže liatý zronček*. Novohrad. na Slov. PhId. 1897. 46.

Lejtrunk, u, m. Tov. kn. 47.

Lékárnice, druh hrušek. Ott. XI. 808.

Lektvař, i a e (dle Kost a Duše; m. letkvař). 1440. Vz Mus. fil. 1896. 439., 444.

Lektvařní, vz Střeb (3. dod.).

Lemotečec, čce, m., diasticus, brouk. Vz Klim. 394.

Lemovník, u, m. = *bramovník* (hoblík). Ott. XI. 421. b.

Lenhavér, e, m. = nájemník díla horního; poměr jich slul *lenšastem*. Ott. XI. 621. b.

Lepice, hydrolea, rostl. Vz Ott. XI. 1010.

Lepookrouhlý. L. bání. Osv. 1896. 220.

Lepší, subst. Kdožby pro své I. do toho mlýna co dáti chtěl. Arch. XV. 426.

Lesák, a, m., silvanus, brouk. L. dvouzubý, s. bidentatus, jednozubý, unidentatus, podobný, similis, surinamský, surinamensis. Vz Klim. 356.

Lesec, sce, m., hyliota, brouk. L. rovný, h. planatus. Vz Klim. 356.

Leskločelý. Vz Špičatec (3. dod.).

Lesklohlavec, vce, m., quediis, brouk. L. blýskavý, q. lucidulus, bronzový, semi-aeneus, černohlavý, nigriceps, černý, mesomelinus, červenonohý, rufipes, červený, mauro-rufus, hajní, obliterated, hladký, laevigatus, hnědoštitý, humeralis, horský, alpestris, jedno-barvý, unicolor, krátký, brevis, lemovaný, cinctus, lesklý, fulgidus, malý, microps, něžný, scitus, okatý, boops, okrajový, limbatus, okrový, ochropterus, pohorský, paradisianus, pochybný, dubius, rudonohý, cruentus, stínový, umbrinus, smološtitý, collaris, široštitý, molo-chinus, tečkovaný, punctatellus, tmavonohý, picipes, tmavší, scintillans, tmavý, tristis, začoudlý, fuliginosus, zakouřený, fumatus, zlato-nohý, xanthopus, zúžený, attenuatus, žlutokrový, ochripennis, žlutolemý, lateralis. Vz Klim. 191., 193.—198.

Leskloštitý korník (brouk). Klim. 157.

Lesknáček, čka, m., nitidula, brouk. L. červenonohý, n. rufipes, masový, carnaria. Vz Klim. 334.

Lesnictví, n. = *lesní hospodářství*. Vz Ott. XI. 665. b.

Lesomil, a, m. = svižník (brouk). Klim. 2.

Lésový. L. slivka (na lísce sušená). Slov. Čes. I. VI. 44.

Letačka, y, f., ozdoba party atd. Vz Sbor. slov. I. 37.

Letna, y, f. = *jíl*. Us. Mtc. 1896. 315.

Letňák, u, m. = *letní jablko*. Čes. I. V. 522.

Letníca (lahká sukna) = sukno hlavné pro letní období z lehčí látky; nyní nosí se i v zimě a to několik na sobě. Slov. také: *kytla, kytlica, gecela, kynteš, kabát*. Sbor. slov. I. 42.

Letošek, ška, m. = *letošní tele*. Vz Letošák. U J. Hrad. Črmk.

Letoška, y, f. = *letošek* (předcház.). Ib. Črmk.

Lev. Zlatý se lvem = rázu kremnického. Tov. kn. 100.

Levák, a, m. = *tkadlec* pracující na levé

straně širokého díla; pravák na pravé. Vz Čes. I. VI. 80.

Levon, a, *Leron*, é, m., lev, ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261., 442.

Ležení. Popis l. rukojmí v hospodě. Vz Tov. kn. 97., Kn. drn. 78.

Ležeti. Leže v Rkk. = padl a nikoli = lehl si n. ulehl. Vz Mus. 1896. 376.

Lhāti. Jinými jako mnú lhou o peníze. Kn. drn. 77.

Libaná, é, f., čes. tanec. Vz Čes. I. VI. 235.

Libreoup. Posad-li L. na hlavu kápi, bude dešť. Čes. I. V. 589.

Lididlo, fraxinella, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Ličko, vz Náclník (3. dod.).

Liděna, y, f. = *pokolení lidské*, Menschen-geschlecht, n. Am. Orb. 77., 108.

Lidmilenství, n. Am. Orb. 109.

Lidovec, vce, m. = *přívrženec lidové strany*. Nár. list. 1896. č. 300. 1.

Liekovat = čarodějným způsobem pomáhati anebo škoditi. Sbor. slov. I. 68.

Liepat sa = *neopatrně lézt*. Slov. Zátur.

Lietajka, y, f., ozdoba party atd. Sbor. slov. I. 37.

Limbačka, y, f., ozdoba party atd. Sbor. slov. I. 37.

Límecovitý. L. tvar buňky. Ott. XI. 694. a.

Linatěnka, y, f., hydatina senta, nálevník. Am. Orb. 76.

Linhem, vz násl. Linhem.

Linka, y, f. = *lénka, sluníčko* (brouk). Slov. Zátur.

Líska obecná, corylus avellana, v košíkářství. Vz KP. VII. 102. — **L. Lísky** v pivovarn. hvozďe. Vz Ott. XI. 991. b.

Lískati. Lísk potmě a hned měla oko ven. Čes. I. VI. 82.

Lisový. L. zeď (u lisu ve vinici). Arch. XV. 541.

Listník, a, m., pria, brouk. L. lilkový, p. dulcamara. Vz Klim. 336.

Listný. L. svědomí. Tov. kn. 15. Cf. Listní (VI. 871).

Listočelec, lce, m., haplidia, brouk. Vz Klim. 339.

Listorožec, žce, m., systemocerus, brouk. Vz Klim. 380.

Listozdobný. L. hlava (listy zdobená). Krs. Moor. II. 19.

Listozelen, é, f., das Blattgrün (zelenost listu). Am. Orb. 94.

Lišci. L. neděle = *první postní neděle*. Vz Čes. I. V. 572.

Liška. Na sv. Mateje liška nejde po ledě. Čes. I. V. 572. — **L.** Chození s liškou. Vz Čes. I. V. 572.

Litenka, y, f. = *litá buhta*. Us.

Literaření podporovati. Nár. list. 1896. č. 284. odp.

Líti. Kdo feje (mnoho pije), ten neděje (nejí). Mor. Čes. I. V. 541.

Lihem v Rkk. Vz Osv. 1896. 198.

Lnáře. Aby na Lnáře jeli. Arch. XV. 150.

Loď elektrická. Vz KP. VIII. 453.

Loch. Lochy u Svojanova na Mor. = podzemní chodby, které vedly ze selských statků do polí. Vz Čes. I. VI. 183.

Lojec, jce, m., Talg-, Stearinsäure. Am. Orb. 68., 69. D e Nz.: kyselina lojová, stearinová.

Lokaj Ant., dram. spis. 1847.—1897. Vz Nár. list. 1897. č. 11.

Loket. O skloň. ok. r. 1440. K lokti atd. Cf. Mus. fil. 1896. 446.

Lokomotiva elektrická. Vz KP. VIII. 441., 447.

Loktuša, vz Odevačka (3. dod.).

Lomní úhel (v kterém se světlo v hmotě láme). Am. Orb. 37.

Lonský. L. kost = *nárná*. Chod. Čes. I. VI. 133.

Lopata = *čtcehranná plocha šátka na hlavě*. Sbor. slov. I. 47.

Lopatkář, e, m., oxymus, brouk. Vz Klim. 393.

Lopatkoskvrnný. L. lesklec, hbitec, nestejník (brouci). Vz Klim. 76., 180., 293.

Loptoš, e, m. = *zloděj*. Slov. Phfd. 1896. 714.

Lošák, houba. Vz Ott. XI. 997. a.

Lotkuše m. loktuše. Gb. H. ml. I. 550.

Lotrovina. I do vašeho kraje něco té l-ny se obrátilo. Arch. XV. 140.

Loudavec, vce, m., trinodes, brouk. L. srstnatý, t. hirsutus. Vz Klim. 364.

Loupací. Stroj kůru loupací. KP. VII. 108. nn.

Loupáček, čku, m. = *část pluhu prohlubníku*, přišroubovaná na hřideli před kroidlem. Vz Ott. XI. 661. a.

Loužník, a, m., hydrobius, brouk. L. hnědonohý, h. fuscipes, Rottenbergäv. Rottenbergi. Vz Klim. 111. — **L.**, limnobius, brouk. L. drípatý, l. truncatulus, hedvábitý, sericans, chluposkvrnný, furcatus, ochmýřený, papposus, podlouhlý, erinifer, smolobarvý, picinus, utatokrídly, truncatellus. Vz Klim. 114.

Loužomil, a, m., limnoxenus, brouk. L. podlouhlý, l. oblongus. Vz Klim. 110.

Ložnice, e, f. = *spodní dužina sudu*. Ott. XI. 421. b.

Lstivec, vce, m., lesteva, brouk. L. dvojbarvý, l. longelystrata, chloupkovaný, pubescens, pohorní, monticola, tečkováný, punctata, tmavý, maura. Vz Klim. 249.

Lub. Vz Kep, Kepní (3. dod.).

Lucernisko, a, n. = pole, kde rostla lucernka. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Lucie. Sv. L. Vz Čes. I. VI. 83.

Lúčdušička, y, f. (lúč = paprsek). Myslienky sú l-čky bez tela. Slov. Phfd. 1896. 613.

Lúčistý, strahlend, feurig. L. oči. Phfd. 1897. 11. Cf. Lúč.

Lučník, a, m., limnichus, brouk. Vz Klim. 368., 369.

Lúčný. Vzal po strýci kalich, ornát, svátost a peníze lúčné. Půh. VI. 237.

Ludohojný, bevölkert. Phfd. 1896. 611.

Lukař, e, m., psammococcus, brouk. L. dvojtečný, p. bipunctatus. Vz Klim. 356.

Luna. 1472. Cf. Osv. 1896. 721. **L.**, slovo známé v nářečích východních. Mus. 1896. 359.

Lunni rýhonožec, brouk. Klim. 31.

Lunoskvrnný, vz Pestřec, Vykleulec (brouci; 3. dod.).

Lunoštítec, tce, m., corylophus, brouk. L. štitový, c. cassidoides. Vz Klim. 298.

Lunoštitý mastnolesklec. Vz Klim. 47.

Lupenonos, a, m., zvíře. Am. Orb. 107.

Lůžek, žku, m., zdobná luh. Půh. VI. 199.

Lygo, a, n. = *lýko*. Slov. Zátur.

Lýko. L. jilmové, lípové, vrbové (v košíkářství). Vz KP. VII. 194.—105.

Lyra. Popis její vz v Ott. XI. 701. a.

Lysec, see, m., tyrus, brouk. L. končitý, t. mucronatus, žebrovaný, costatus. Vz Klim. 272.

Lyžák, a, m., Skieläuser, m. Cf. násl.

Lyže, í, pl., f. = *ski*. Nár. list. 1897. často v insertech.

Lžisláva, y, f., Afterruhm, m. Phld. 1896. 712.

Lžiumění, n., Afterkunst, f. Osv. 1896. 184.

M změněno v *n*: nedvězí m. medvědí atd.; odsuto: sedmezcetna a j. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Máček, eka, m. = *kočour*; *divoká kočka*. Slov. Zátur.

Maděra tanec dle textu písně: Maděra, maděra, co tě bolí. Čes. I. VI. 232.

Magdeburský. Literatura m-ského práva na Mor. Vz Tov. kn. XXI.

Magnetod, u, m. = síla, kterou v sobě chová magnet. Am.

Mach = *mech*. Slov. Jelení mach, lycopodium clavatum, rostl.; v Bosáckej doline: *netáta*. Phld. 1896. 531.

Machliaríř = *machle dělati*. Phld. 1896. 752.

Machoule = *žid*. Us. Čes. I. V. 573.

Machour, a, m. = *žid*. Us. Čes. I. V. 574.

Máj. Svatba v máji přináší neštěstí. Vz Čes. I. VI. 218.

Majdalenky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Máje. Stavení májů. Vz Čes. I. VI. 224.

Majerčok = *majorán*. Slov. Čes. I. V. 549.

2. Majka. Majky, cantarides. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Majto, a, n. = *mýto*. Arch. XV. 9.

Mákan v VI. 917. polož za Makama.

Makarios = Jan Blahoslav.

Maldr sladu. 1568. Mtc. 1896. 294. Cf. Mulder.

Malina letní, druh jablka. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Maločelistník, a, m., syntomium, brouk. M. kovový, s. aeneum. Vz Klim. 245.

Maločlenec, nce, m. M-ci, paederini, brouci. Klim. 216.

Maločlenník, a, m., atomaria, brouk. M. berlinský, a. berlinensis, bezkydský, bezkydica, eihlový, testacea, čárkovaný, linearis, černobřichý, nigri ventris, černobrvý, atricapilla, černohnědý, fuscicollis, černokrový, nigripennis, černý, atrata (atra), červenodubký, gutta, červenorohý, ruficornis, drobný, pusilla, hnědonohý, fuscipes, hnědožlutý, gravidula, horský, alpina, klenutý, gibbula, krásný, pulchra, lunoskvrnný, peltata, mrvový, fimetarii, načernalý, mesomelas, nahnědlý, fuscata, nadutý, turgida, ozdobný, munda, podlouhlý.

procerula, polesklý, nitidula, příbuzný, affinis, prodloužený, proluxa, rezavý, hiemalis, skladkový, plicata, skvrnitý, contaminata, stlačený, impressa, širokrový, viennensis, štíhlorohý, apicalis, tečkoštitý, puncticollis, tenký, diluta, tmavopásý, unifasciata, tmavý, umbrina, žluťočervý, žlutokrový, dichroa. Vz Klim. 318. nn.

Malohlavec, vce, m., bibloporus, brouk. M. dvojbarvý, b. bicolor. Vz Klim. 265.

Malokřídlý rýhonožec, brouk. Klim. 31.

Malooký. Vz Stejnoblavec (3. dod.).

Malostranský. M. měsčenin; Koušelé města Malé strany. 1445. Arch. XV. 526.

Mangotek, tka, m, Jezus mangotke, z něm. mein Gott. Císařov. Čes. I. VI. 75.

Manství. Cf. Kn. dru. LXVIII.

Maňuska, y, f. = *půzalka*. Slov. Kal. S. 145. Cf. Maňusky.

Manžestr, u, m., čes. tanec dle textu písně: Za dva zlatý na kalhoty manžestru. Čes. I. VI. 232.

Marcipánky, druh *hrušek*. Čes. I. V. 586.

Marjana, y, f., čes. tanec dle textu písně: Dyž sem šel za bránu, potkal sem Marjánu. Čes. I. VI. 232.

Márny. (Vichřice) došky (chalupy) na mární pazder roztrhala. Slov. Čes. I. VI. 148.

Martin. Vyšla bába na klásky po sv. Martině (pozdě). Mor. Čes. I. V. 541.

Masař, e, m, creophilus, brouk. M. hubatý, c. maxillosus. Vz Klim. 193.

Máslovka, y, f. M. zimní, napoleonka (jablko). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Masožrout, a, m., trogoderma, brouk. M. dvojpruhý, t. megatomoides, hladký, glabrum, chlupatý, villosus, pestrý, versicolor, polední, meridionale. Vz Klim. 362.

Mašina, nový čes. tanec u Rváčova, znázorňuje jízdu vlaku železničního. Vz Čes. I. VI. 233.

Maškulinový koreň. Slov. Sbor. slov. I. 77.

Matěj. Na sv. M-je liška nejde po ledě. Vz Čes. I. V. 572.

Matera. Vytiahlul rostlinu s celou m-rou = se všemi kořeny. Slov. Zátur.

Mateřní statek. Arch. XV. 559.

Mázdra. Do voken mohou se na ten čas mázdry zdělati a potom (později) se skla dobře zdělají... skla k kostelu a k světnici a v komůrkách mohou na mázdrách přestati. Arch. XV. 140.

Mazna = *ketyš* (v Turčansku). Sbor. slov. I. 46.

Máždiř = *mačkati*. Máždil v prstech obdratu partieu klobúka. Phld. 1896. 600.

Mdíř, a, m., homalota, brouk. M. plochý, h. plana. Vz Klim. 171.

Meca = *měrice*, z uém. Slov. Zátur.

Medouně, éte, u. Medounata, druh *jablek*. Čes. I. V. 586.

Měchořepky = hydatidy, váčky naplněné čirou tekutinou v tělesných ústrojích se vyskytující. Vz Ott. XI. 996.

Mechovec, vce, m., bryocharis, brouk. M. červený, b. rufus, dokonalý, formosus, lemovaný, cingulatus, menší, analis, větší, inclians, vzácný, cernuus. Vz Klim. 188.

Měkký; měkek. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Měnivec, vce, m., stilbus, brouk. M. čer-

vený, s. testaceus, nedílný, atomarius, podlouhlý, oblongus. Vz Klim. 307.

Meravý. M-vé drženie tela. Phfd. 1896. 553.

Měřcie, měřet, měřic. Arch. XV. 66.

Merna, y, f. = *smír*. Slov. Zátur.

Mestnice, e, f., druh *hrušek*. Vz Ott. XI. 808.

Meth = *met*. Sedm mthův pšenice. 1481. Půh. VI. 171. (176.).

Metrdát, u, m., nějaký lék. Arch. XV. 159.

Mez. Chodí po strýcový mezi (šmatle boty). Mor. Ces. I. V. 545.

Mezičelistí, n. Ott. XI. 798. a.

Mezihrbolový výčnělek na holeni. Ott. XI. 491. b.

Mhla ote prachu v Rkk. Vz Mus. 1896. 378.

Midzga, y, f. = *miza*. Slov. Zátur.

Mihnoutí. Žandár mihol (mrkl) na súdruha. Phfd. 1896. 489. (662.).

Michalátka, druh *jablek*. Arch. XV. 557.

Mikrofarad, u, m. Vz KP. VIII. 47.

Mikrotelefon, u, m. M. ku vyšetřování různých šelestů (dýchání, tepu). KP. VIII. 464.

Mikrotelefonový. M. stanice, Mikrotelephonstation, f. KP. VIII. 314.

Mineralogenní hornina (původu čistě nerostného). Ott. XI. 612. b.

Mísa. Jak k mísi, tak k práci. Mor. Ces. I. V. 541.

Mizetí. Člověk na životě mizí. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Mlátoveň, vně, f. = *mlat*. Tov. kn. 95.

Miha m. mhla. 1440. Mus. fil. 1896. 439.

Milčnice, e, f., studánka u Zvoleňovsi. Ces. I. V. 521.

Míkva = *kapustná hlárka*. Phfd. 1897. 24.

Mnohotečný skrývač (brouk). Klim. 218.

Mnohozubec, bce, m., anoxia, brouk. Vz Klim. 399.

Množovati. Ev. olom. 149. b. (Osv. 1896. 895. b.).

Moc jest jako voda, stoupá buď či padá. Bráb. Vrch. 63.

Moci. O časov. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 449.

Močálník, a, m., laccobius, brouk. - M. černohlavý, l. nigriceps, červenavý, rufescens, kulovitý, globosus, malý, minutus, skvrnohlavý, maculiceps. Vz Klim. 114.

Modrokrový. Cf. Špičkonožec (3. dod.), Stébelník (3. dod.).

Modrolemy zdobník (brouk). Klim. 33.

Modroštitý blýskáček (brouk). Klim. 341.

Módzga, y, f. = *miza*. Slov. Zátur.

Mohamedánství, n. Ilude. 9.

Mohyla. Cf. Ott. XI. 787.

Mokřec, pelochares, brouk. Vz Klim. 369.

Mokřinný potočník (brouk). Klim. 99.

Morana, y, f. Tělo z m-ny do kostela doneseno. Borb. 128.

Moravčie, e, m. Pověděl slovem (jménem) všech Moravčiců (Moravanů); Jen Moravčici to dopustili. Tov. 9., 14.

Mořidlo: chlorové vápno, kamence, kyselina vinná, potaš, soda, sůl cínová, vinný kámen. Vz KP. VII. 142.

Mostský = z Mostu. M. doktor. Borb. 131.

Moštový. M. vázky (udávají obsah cukru v moštu). Ott. XI. 930.

Motovidlo. Jako kdyby m-dlem střelil a chybil se netoliko cíle na stodole postaveného, ale hned i vši celé stodoly (chybiti). Bl. (Hostn. 52.). — **M.** = čes. tanec dle textu písně: Cím si bila? Motovidlem. Vz Čes. I. VI. 232.

Moučný. M. kolo (kterým se mele mouka). Arch. XV. 351., 391., 393. Cf. M. mlýn.

Mraštiti se. Dítě se mraští (vrní). Slez. Čes. I. VI. 142. Cf. Mraščiti (VI. 1036.).

Mravencomil, scydmaenus, brouk. M. červený, s. rufus, Hellwigův, Hellwigi, obutý, tasatus. Vz Klim. 277.

Mravenožil, a, m., myrmecoxenus, brouk. M. podzemní, m. subterraneus, rezavý, vaporariorum. Vz Klim. 310.

Mravenčík, a, m., lomechusa, brouk. M. hnědý, l. strumosa. Vz Klim. 146.

Mravenček. M-čky lásky ve všech žilách cítí. Bráb. Vrch. 142.

Mravenčkář, e, m., cephenium, brouk. M. karpatský, c. carpathicum, široký, latum, štítový, thoracicum. Vz Klim. 274.

Mraveněčnik, a, m., atemeles, brouk. M. černoštitý, a. nigricollis, okrouhloštitý, paradoxus, široký, emarginatus. Vz Klim. 146.

Mraveništní. Vz Rovnoštitce (3. dod.).

Mraveništník, a, m., myrmedonia, brouk. M. černohlavý, m. limbata, hnědokrový, lugens, hnědý, cognata, podobný, similis, rziwonohý, funesta, široštitý, laticollis. Vz Klim. 147.

Mrdús. Na mrdose česané vlasy. Vz Vlas.

Mrchař, e, m., colon, bronk. M. hnědý, c. brunneum, kyjorohý, clavigerum, mdlý, fuscicorne, příbuzný, affine, rohatý, angulare, šedý, murinum, široký, latum, rziworohý, vinnense. Vz Klim. 282. — **M.** = *pták*, který žere mrchy. Krs. Moor. II. 81.

Mrchožrout, a, m., silpha, brouk. M. temný, s. granulata, tmavý, obscura, vykrojený, lunata. Vz Klim. 287.

Mrkvíčka, y, f. = *šiška* (pečivo). U Prachat. Us.

Mrkvús = *diroká mrkev*. Sbor. slov. I. 73. Cf. Mrkvous.

Mrmotati = *mumlati*. Slov. Phfd. 1896. 609.

Mrndoliti. Jak (žid) mrndolí (mete) křivými nohami. Phfd. 1896. 750.

Mršec, ršce, m., necrophilus, bronk. M. podzemní, n. subterraneus. Vz Klim. 288.

Mršník koropas (brouk). Vz Klim. 352.

Mrštník, a, m., encinetus, brouk. M. krvotný, c. haemorrhoidalis. Vz Klim. 295.

Mrť. Toť pomůž a vyjie vše zlé mrti. 1440. Mus. fil. 1896. 444.

Mrtvolník, a, m., ptomaphagus, bronk. M. hedvábitý, p. sericeus, hedvábný, sericatus, různorohý, variegatus. Vz Klim. 283.

Mrvník, a, m., nudobius, brouk. M. váhavý, n. lentus. Vz Klim. 214.

Mrvomil, a, m., tachyporus, brouk. M. černohlavý, t. atriceps, černožlutý, formosus, červenokrový, erythropterus, červenoštitý, ručicollis, hladkohlavý, saginatus, malý, pusillus, mechový, hypuorum, měkký, solutus, přično-

skvrnný, transversalis, slabolesklý, nitidulus, tuporohý, obtusus, velkokrový, macropterus, zlatový, chrysomelinus. Vz Klim. 182.—184., 178.

Mrzák, a, m. Kdo má mrzáka (kostížeř na prstu). Chod. Čes. I. VI. 133.

Mšicový kuželorůtník (brouk). Vz Klim. 185.

Múca = *veliká čepice*. U Jindř. Hradce. Črmk.

Múdný. Není hodno jim múdné vši svěřiti. Kn. drn. 77. pozn.

Múdrif sa. Dámy, které sa dosial m-ly (zdržovaly od tance, pití atd.). Phld. 1896. 752.

Můj. Nom. pl. m. m. moji doložen již 1441. v Arch. XIV. 9.: urození přátelé m. (Mus. 1896. 357.).

Mumifikace, e, f. M. hub. Vz Ott. XI. 692. a.

Muňka, y, m. = *fmukal*; u J. Hrad. = *hlupák*. Črmk.

Múraf, *murovať* = *zditi*. Slov. Zátur.

Múrik, u, m., vz Pahórok (3. dod.).

Musika smutek rozhání, veselí přiuší, huňv krotí, radost zbuzuje, mysl lidskou buď k boji nebo ku pokoji ponouká atd. Josq. (Hostn. 70.).

Muž. Pl. muži již v XV. stol. v některých památkách pravidlem. Vz Mus. 1896. 357.

Mužský. Mužské (silné) zakončení verše. Dk., List. fil. 1896. 409.

my příp. 1. os. pl. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.

Myezka bzová m. myezga. Mus. fil. 1896. 435.

Myslivě. Ktož m. a rozumně počítati bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Myslivecký. M. písně. Vyd. J. V. Rozmara. V Pisku 1896. Cf. Čes. I. VI. 388.

Mysliveček, čes. tanec dle textu písně: Myslivečku, myslivče, dej si pozor na děvče. Čes. I. VI. 232.

Myšina = vše, co pochází od myši, ku př. vykousané drtiny. U J. Hrad. Črmk.

Mýti. O časov. kol. r. 1410. vz Mus. fil. 1896. 450.

Mýto = *plat*. Že mlynáři mnoho mejša brali. Tov. kn. 30.

Mživý = *mlhavý*. M. den. Borb. 123.

N, *n* jak se ok. r. 1440. psalo; vsouvalo, vysouvalo, zdvojovalo se. Vz Mus. fil. 1896. 419., 432., 433.

Nábadný. N. rozprava. Hanš. Neb. 146.

Náběr = *řasa*, *fald*. Sbor. slov. I. 39. Cf. Náběra.

Nabieranie, n. = *řasnaté rukávy*, *nabírané*. Sbor. slov. I. 39.

Náčelník čepce = pruh objímající vrch hlavy ponad čelo a slove též: *ličko*, *predník*, *prednička*, *tabličky*. Cf. Dýnko. Sbor. slov. I. 46.

Nadetnost, i, f. Vtělená n. Osv. 1896. 371.

Nadělověk, a, m. Osv. 1896. 194.

Naděje. Keď nádej klesá, vtedy přide pomoc. Phld. 1896. 655.

Nadechaluzec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadivno v Rkk. Vz Mus. 1896. 382. Cf. násl.

Nadivný, vz Naddivný (2. dod.).

Nadklíčkový. N. čivy, nervi superclaviculares. Ott. XI. 806.

Nádnášlivost, i, f., Uiberhebung, f. Slov. Peč. Kalen. 70. a.

Nadproud, u, m., Uiberstrom, m. KP. VIII. 183.

Nadprstí, n., vz Mnohoprstí. Ott. XI. 1044.

Nadrechati. Psaní, jakoby je kury nadrechaly (špatné). Hude. 121.

Nádro, a, n. = *vyšivaný rozparok oplecka*. Sbor. slov. I. 39.

Nádržný. N. hráz. Vz Ott. XI. 464.

Nadšivok, vku, m. = *část oplecka, která je pod pasem*. Sbor. slov. I. 42.

Nadveleduch, a, m. Vtělený n. Osv. 1896. 371.

Nadvarletní vývod. Ott. XII. 39.

Naelektrisoovaný. Bol n. = nadšený a p. Phld. 1896. 632.

Náhubenka, y, f., Maulkorb, m. Phld. 1896. 629.

Náchmatka, y, f., Taster. KP. VIII. 247.

Nachoperý pták. Krs. Moor. II. 20.

Nachorlý = *poněkud churavý*. Slov. Peč. Kalend. 73. a.

Nachutnati. A n-tnav se mého hanění bral se na pivo (do hospody) = nabaživ se. Arch. XV. 70.

Najiti. Čehož třep zanovu najde (načichne), tím na vetech (al. na valech) voněti bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Nakaliti srdce v ocel. Hude. 43.

Nakládati. Kdo se dá, tomu se nakládá. Us.

Nakliditi. Do studnice naklidili (nasrali). Mus. 1896. 389.

Namachlit vlasy bielkom z vajca = natřiti. Sbor. slov. I. 33.

Namátka, y, f. Příklady vzaté n-kou. Mus. fil. 1896. 272.

Námětkový. N. krokev, Schiftsparren, m. Sterz. II. 813.

Namítavý. N. otázka. Hostn. LXI.

Namrzený. Člověk něčím namrzený. Phld. 1896. 468.

Namyšlený = *pyšný*, hochmüthig. Phld. 1897. 31.

Nanotovaný zpěv. Bl. (Hostu. 9.).

Nanotovati = *notami napsati*. Bl. (Hostn. 31.).

Napínačka, y, f. (veliká pila), breite Säge. Prům. mus. V.

Náplecek, eku, m. N-ky (*plecníky*, *náramky*, *násivky*, *našivanie*) = úzký n. široký vyšivaný pás na plecích (u rukávce). Sbor. slov. I. 39.

Napľuvaf = *naptivati*. Slov. Zátur.

Napoleonka, y, f. = *máslodka* (jablko). Vz Máslodka.

Napomínavý. Mel k nim řeč n-vou. Mus. 1896. 400.

Napoprávaný. Vysoko n-ná postel (vystlaná). Phld. 1896. 621.

Naprositi. Nemoha jeho n. Tov. kn. 5.

Naprováděti. Jestlize někde víceji takovej krádeze n-děl. Tov. kn. 94.

Napučeti. 1410. Mus. fil. 1896. 451.
Napurpurovělý střevlík (brouk). Klim. 5.
Náramek, vz Náplecek (3. dod.).
Náramkový, vz Ramenný (3. dod.).
Narárošíť sa = *rozzlobiť se*. Slov. Zátur.
Národní písně. Cf. Hanš. Neb. 171.
Nároží, n. N. vrchu = stoupající hřeben. Ott. XI. 773.
Narudlokrový hnojník, brouk. Vz Klim. 390.
Narudlotlapý blýskáček, brouk. Klim. 340.
Nasepek, vz Násyp. Tov. kn. 74.
Nasisati. Než slunceko **na** dvůr nasísne, gde je jim už konec! Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuil.
Násoskový telegraf, psací stroj, Heberschreiber. KP. VIII. 262.
Nastiskati. Matka n-la (nashromáždila) přehlo deset tisícok. Phld. 1896. 717.
Nástrojářství. Vz Ott. XI. 702. a.
Našíkovati se nač. Arch. XV. 93.
Našivanie, vz Náplecek (3. dod.).
Nášivek, vku, m., vz Náplecek (3. dod.).
Natáhnouti. Matka jeho skrze někoho **na** ten nápad natahovatí se chce, Anspruch erheben. Tov. kn. 69.
Na to. Cf. Vejřek (3. dod.).
Natrápení, vz Zavázet (3. dod.).
Navinouti. Padl a nohu sobě n-nul. Arch. XV. 45.
Navodilč. Válcový (bubnový) n. KP. VIII. 85.
Navókol = *kolem*. Phld. 1896. 616.
Návor, ssavec. Cf. Ott. XI. 1048.
Návratek, tku, m. (A to mi pobral), z toho mi návratku učiniti nechce. 1481. Půh. VI. 149.
Navštívenka, y, f. Výroba n-nek. Vz KP. VIII. 96.
Naždák, u, m. = hlacená hlina nehezke barvy. Am. Orb. 58., *smirgl*. Sterz. II. 848.
Naženíti. Zenich musí něco n. (zenitbou dostati). Osv. 1896. 339.
Nažkotvarec, rec, m., achenium, brouk. N. plochý, a. humile, osedlaný, ephippium, stlačený, depressum. Vz Klim. 219.
Nebečelovaf. Ja i sám seba nebečelujem: Ja som pes! Phld. 1896. 745.
Nebeský Václ. Bol. Jeho život a spisy od Dra. J. Hanuše. V Praze 1896.
Nebevelký = *veliký jako nebe*. N. rise. Hanš. Neb. 3.
Nedbačlivosť, i, f. = *nedbantivosť*. Arch. XV. 110.
Nedóchodní, al. *neduochodci*. N. hřivna (tu platil, kdo po vzetí odpustění purkrechtu v čas neobsadil). Tov. kn. 103., Ku. drn.
Nedokrytec, tee, m., gymnausa, brouk. N. krátkostitý, g. brevicollis, pestrý, variegata. Vz Klim. 176.
Nedokrytý blýskáček, brouk. Klim. 339.
Nedopitný. N-ná smotlacha (opilec). Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuil.
Neduochoďci, vz předcház. Nedóchodní.
Nedvižně. Přiblížil se ticho a trochu n. Phld. 1896. 594. Cf. násl.
Nedvižnosť, i, f. = *nehybnosť, těžkopád-nosť*. Slov. Kal. 8. 38.
Nefajčiar, a, m. = *nekuřák*. Slov. Čes. I. VI. 145.

Nehetkový. Echit jest barvy n-vej. 1440. Mus. fil. 1896. 429.
Nejemný. V 3. dod. str. 232. má býti: nejemný wiery = nevěřící; nej. jest akk. pl. a wyery gt. visící na nejemné; nejemný ve významu aktivném: kdo nejímá (viry).
Několikacentový. N. hůl. Ces. I. VI. 240.
Několikapolý stroj, vielpolige Maschine. KP. VIII. 95.
Nelepový. Řezník krávu nožem nelepovým dřel (eultra intoxicato). 1440. Mus. fil. 1896. 268. Cf. Nalepový.
Nemazný vůz = *nemazaný* (vrže). Bl. (v Hostn. na několika místech).
Nenietko = *nyní*. Arch. XV. 18.
Nenotný. N. zpívání. Bl. (Hostn. 39.). Cf. Notný, Notné (3. dod.).
Neomylthický rek. Osv. 1896. 362.
Nepárný, ungepaart. Zátur.
Nepatrník, a, m., aderes, brouk. N. dvoj-barvý, a. suturalis. Vz Klim. 303.
Nepohřbenec, nce, m. Krs. Moor. 21. Vz Nepohřbený.
Nepokřtěnec, nce, m. = *Turek*. Hude. 55.
Nepokrytec, tee, m., epuraea, brouk. N. černohnědý, e. silesiaca, čtveroštitý, angustula, desířidubký, decemguttata, dlouhý, longula (laeviuscula), dvojtečný, bipunctata, dvojnásobný, bisignata, houbový, fagi, kaštanový, castanea, krátkokrový, neglecta, krátký, terminalis, kůrovcový, suturalis, květový, florea, lemovaný, rufomarginata, letní, aestiva, malý, pygmaea, nažloutlý, melina, ničivý, deleta, obecný, obsoleta, okrový, silacea, pestrý, variegata, plochý, boreella, podélný, oblonga, rovnoběžný, paralela, rozdílný, distincta, zakrslý, naná, žlutý, pusilla. Vz Klim. 332.
Nerovnočlenec, nce, m., heterocerus, brouk. N. drsný, h. hispidulus, hedbávitý, sericans, hladký, laevigatus, hrabavý, fossor, krásný, pulchellus, lemovaný, pruinosis, nahnědlý, fuscus, rovnoběžný, parallelus, slanovodý, salinus, znamenáný, marginatus. Vz Klim. 131.
Nerovnodrápník, a, m., anomala, brouk. Klim. 402.
Nerušitelně něco dřížeti. Arch. XV. 199.
Nesnadný. Co nesnadno, to vzácné. Bl. (Hostn. 56.)
Nespokojník, a, m. Phld. 1896. 694.
Nestejník, a, m., anisotoma, brouk. N. hladký, a. glabrum, kaštanový, castaneum, kruhový, orbiculare, kulatý, globiforme, kulový, globus, lopatkovskvrnný, axillare, pilorohý, serricorne, ramenovskvrnný, humerale. Vz Klim. 293.
Nestejnodrápník, a, m., batrisus, brouk. N. celorohý, b. andexus, mravenčí, formicarius, okatý, oculatus, půvabný, venustus. Vz Klim. 266.
Nestejnonohý. N-zí korýši, amphipoda. Ott. XI. 1046.
Nesvědčeno = *neslušeno* a p. Že bude n. obrátit sa k nemu s takou prosbou. Phld. 1896. 633.
Nesvojsky. Cítla se tam n. Phld. 1896. 673.
Netáta. Vz Mach (3. dod.).
Netrebný = *neobratný*. Slov. Zátur.
Nevádz. Sbor. slov. I. 79. Cf. Nevádza.

- Nezřezanost** = *nezřezanost*. Arch. XV. 7.
Nicka. Literární n. Osv. 1896. 178.
Ničemec, mee, m. = *ničema*, *ničemník*. Osv. 1896. 452.
Ničivec, vce, m., trogosita, brouk. Klim. 345.
Nikelínový. N. drát. KP. VIII. 439. Cf. Nikelín.
Nikl. Mali dostať niklu (niklových peněz). Phld. 1896. 624.
Niklér, e, m. = *pracovník niklových věcí*. Nár. list. 1896. č. 352. odp.
Nikto. Nedá jeho nikomému videti. 1440. Mus. fil. 1896. 449.
Nífkokrěník, a, m., stilicus, brouk. N. hnědonohý, s. rufipes, něžný, subtilis, okrouhlý, orbiculatus, podobný, similis, stlačený, depressus, úzký, angustatus. Vz Klim. 222.
Nivoč, e, m. = *ničitel*, *hubitel*. (Domácí houba) je nejhroznější n. dřeva. Sbor. slov. I. 59.
Niz, u, m. = *řasa*, *fald*. Gt. pl. nizov. Sbor. slov. I. 39.
Nížený rukáv = poskládaný (řasnatý). Sbor. slov. I. 39.
Norec, rce, m., hyphydrus, brouk. N. rezavý, h. ferrugineus. Vz Klim. 89.
Nořivý vodník, brouk. Vz Klim. 108. Cf. Vírník.
Nosle u hub. Vz Ott. XI. 688.
Nositi. Hor sa, chlapei, hor sa, kde sa ako nosá. Sbor. slov. I. 32.
Nota. Dyž něhdo přisvědčil k jeho notě, fšecho mu dal. Svojanov. Čes. I. VI. 107. Cf. o notách starší doby. Hostn. 125.
Notně zpívati = přesně dle předepsaných not. Bl. (Hostn. 36.).
Notovaný zpěv. Josq. (Hostn. 36.). Cf. násl.
Notovati = *notami napsati*. Josq. (Hostn. 71.).
Nouze vůle nemá. Bl. (Hostn. 44.).
Novina. Čo jedna dedina, inakšia novina. Sbor. slov. I. 32.
Novodobnost pěstovati. Osv. 1896. 370.
Novotný Frant. Ot., gymn. řed. v Unčově na Mor., spis., 1835.—1896. Cf. Mtc. 1897. 92.
Nusle. Mikuláš z Nuosl. Arch. XV. 553.
Nutrol, u, m., doporučená zažívatina. Nár. list. 1896. v insert.
-ný, příp. jmen lučebních: olovný (je-li v něm málo olova). Am. Orb. 61. Cf. -atý.
Nynietko = *nyní*. Arch. XV. 22.
- O** (*ó*) jak se psalo ok. r. 1440.; *o* se měnilo v *e*; *o* se dlužilo v *ó*, *uo*; *ó* se drželo, někdy se šířilo v *uo* (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 418., 430.
Obálanica, e, f., vz Vlas (3. dod.), Čepec (3. dod.).
Obálka, y, f., vz Vlas (3. dod.), Čepec (3. dod.). — **O**. = *límeč*, objímající těsně ramena. Sbor. slov. I. 39.
Obděditi. Paní Elška Š. grunt o-la. Tov. kn. 87.
Obecunka = *slib*. Slov. Zátur.
Obežerný večer = před vánočním postem. Slov. Zátur.
Obchoditi. Jakož se tím o dí (obchoduje). Tov. kn. 6.
- Obehop**, u, m. = *objetí*, amplexus. Vz Mus. fil. 1896. 474.
Obklopovací přerádovač, Fallkoppenumschalter, m. KP. VIII. 351.
Obkolesený; sen, a, o. Ako vlk o-ný psami. Phld. 1896. 639.
Obkročákový krok. Čes. I. VI. 230. Cf. Obl ročák (tanec).
Oblitina, y, f. Masť proti o-ně. 1440. Mus. fil. 1896. 264.
Obloučník, a, m., neuraphes, brouk. O. červený, n. rubicundus, chloupkovaný, longicollis, malý, Sparchalli, podlouhlý, elongatulus, rohatý, angulatus. Vz Klim. 275.
Obloukový. O. svítlna elektrická, světlo. Vz KP. VIII. 137.—151., 497.
Obohatěti. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Obratlik či *opačník*, u, m. = *pluh* se dvěma radlicemi, které zemi buď na pravo nebo na levo klopí. Vz Ott. XI. 661. a.
Obraziti. Kterých v bání o-lo (zmrzačilo, ozebračilo). Sbor. slov. I. 53.
Obraznostný svět. Phld. 1897. 60.
Obrus (*plachta*, *přidružka*, *prešívka*, *plachetka*) = *plachta žen do deště*. Také ho užívají na zaobalování rozličných věcí tak, že ho i jako batoh nosí na hřbetě. Vo sviatok prikrywajú si ubrusom stól. Sbor. slov. I. 50.
Obsidianový nástroj. Čes. I. VI. 123.
Obstávka, y, f. = *obstava*. Koně v obstávce nechušné držel. Kn. drn. 92.
Obštědřiti koho čím. Hude. 130.
Obšúchaný. Skaly zubom času o-ně. Phld. 1896. 630.
Obtůžně zpívati, rauh, hart. Bl. (Hostn. 36.).
Obůjček, éku, m., zbroj. Vz Arch. XV. 340., 341.
Obvůdzka, y, f. = *šůvra z koňských šíní pletená* (k úpravě ženských vlasů). Vz Sbor. slov. I. 37.
Obyčej, O-je lidové. Cf. Čes. I. V. 541., VI. 189. Co jeden dom, inakšia obyčaj v nom. Sbor. slov. I. 32.
Ocas = *čára* při hud. notě. Bl. (Hostn. 16. nn.).
Ocasec, see, m., cereus, brouk. O. červeno-ústý, c. rutilabris, dvojskvrnný, bipustulatus, vesovitý, pehicularis. Vz Klim. 330.
Očenáš, tance. Vz Čes. I. VI. 232.
Očitý. Bůh ženu jmenuje desiderium oculorum to jest očitě potěšení. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Očnice, *okulár* = nástroj skládající se ze dvou čoček ploškovypuklých; hodí se dobře k pozorování předmětů nebeských. Vz Ott. XI. 915.
Odběžný manžel = kterému manželka odběhla. Tov. kn. 95.
Odboj. Cf. Kn. drn. LXIV. nn.
Odedza, y, f., vz násl. Odevačka.
Odervanec, nce, m. = *odercaný*. Hanš. Neh. 46.
Odevačka sloužila na pokrývání laktov. Slove také: *odedza*, *odiecka*, *plachta odevacia*, *plachotka*, *loktuša*, *okručáčka*, *presteradlo*, *pálka*, *partok*. Odieva sa non chrbiť nad pásom a ramená nad laktami: jej konce sa na predku rukama pridržajú. Sbor. slov. I. 48.

Odevzdávka domu. Tov. kn. 29.
Odevzíti, odezmu v Mst. Cf. Mus. 1896. 355.
Odezřiti od čeho, absehen. Mtc. 1897. 5.
Odhadný hlas v hromadě míti; opak: poradný. Slov. Sbor. slov. I. 100.
Odiecka, y, f. = *odiedzka*. Sbor. slov. I. 35. Cf. předcház. Odevačka.
Odklad hlavy. Vz Kn. drn. LXXVIII.
Odkvitování. O-ním statku se odřící. Tov. kn. 88.
Odmaštění, n. O. zboží, Entfetten, n. KP. VIII. 228.
Odmoknutý = *odmoklý*. O. skála. Sbor. slov. I. 52.
Odmrzati. V podletí věje teplý vítr Favonius řečený, kterýž působí, že stromové a... odmrzají. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Odnavyklý čemu: vítězství. Hude. 34.
Odnožování, n., vz Hřízení (3. dod.).
Odoletí na Mor. Vz Mus. 1896. 359.
Odpomsta, y, f. Phld. 1896. 619.
Odpornice. Tov. kn. 13.
Odověď nepřátelská = vypovězení nepřátelství. Vz Kn. tov. 115.
Odříboudlení, rektifikace líhu, Entfuselung. KP. VIII. 236.
Odpuštění lidu poddaného. Vz Kn. drn. LXXV.
Odsaditi. Ryby do rybníka o-dil. Arch. XV. 74.
Odstátní církev = od státu oddělití. Nár. list. 1897. č. 41. odp.
Odstupiti s akkus. v Rkk. Vz Mus. 1896. 371.
Odsvědčiti. Odřekl se jest a o-čil toho vseho statku a nápadu po nebožtíkovi. Arch. XV. 482.
Odtažný. Neodtažná odpověď (neodkladná). Arch. XV. 165.
Oduhličeti, el, ení. Am. Orb. 101.
Odvažlivec, vce, m., dinaraea, brouk. O. čárkovitý, d. linearis, černý, aequata, domácí, arcana, úzký, angustula. Vz Klim. 155.
Odznobiti si nohy. Arch. XV. 120.
Ogarek, rku, m. = *uharek*, *okurka*. Sbor. slov. I. 74.
Ogných věcech = o jiných věcech. 1440. Mus. fil. 1896. 429.
Ohbitý či zpřehýbaný hlas. Bl. (Hostn. 41.). Cf. Ohebný.
Ohňodas, a, m. = *z'ly duch*. Krs. Moor. II. 108.
Ohňokročeť. Šel tvorce o-jem. Krs. Moor. II. 66.
Ohňosršný drak. Hude. 109.
Ohňošip = *ohnivý šíp*. Krs. Moor. II. 63.
Ohonka (pila), Fuchsschwanz. Vz Prüm. mus. V.
Ochmýřený loužník (brouk). Klim. 114.
Okaditi kříž. Ev. olom. 332. b. (r. 1421.).
Okatec, tee, m., heterothops, brouk. O. černý, h. praevius, čtverotečný, quadripunctula, rozdílný, dissimilis. Vz Klim. 192.
Okénkováný kalužník (brouk). Klim. 97. Cf. Kalužník (3. dod.).
Okiadzanie proti bolestem zubov. Sbor. slov. I. 67. Vz násl.

Okiadzať = *okaďovati*. Kosodrevinou sa okadzajú proti lamke. Phld. 1896. 534.
Oko. O skloň. ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 445. Budeta ji (dívku) ocetiti boleti. Vz o tom ib.
Okolek = *dlouhá zástěra*. V Bošáci. Sbor. slov. I. 84. — **O.** = objem nápěvu dle církevního tonu; o-ky = pomocné tony při ozdobách a figurách. Bl. (Hostn. 25., 37.).
Okopávačka, y, f. = *druh pluhu* s rámem místo slupice s plechem radličným. Ott. XI. 661. b.
Okorování = odchylování-se od nápěvu jinými zpívaného takové, že povstává zpěv vícehlasý, jako sborem, kůrem prováděný. Bl. Vz Hostn. 36., 37., 46., 116.
Okorovati. Doma sobě, jak umíš okoruj, a hlas oblomuj. Bl. (Hostn. 36.). Cf. předcház.
Okrajec, jee, m., Scheibe, f. Tenký o. citronu. Phld. 1896. 574. Cf. násl. Okrzielek.
Okrasnět. Kvítím o. Phld. 1897. 4.
Okřemeniti, silicieren. Sterz. II. 931.
Okropiti se. A okropte se popelem. 1421. Ev. olom. 332. a.
Okrota = *planeta*. 1440. Mus. fil. 1896. 265.
Okrouhlík, a, m., peltis, brouk. O. hnědý, p. brunnea, načernalý, atrata, nahnědlý, fusca. Vz Klim. 287.
Okrouhlořitník, a, m., euryptilium, brouk. O. sítoštitý, e. saxonicum. Vz Klim. 300.
Okrouhloštitý. Vz Mravenecník, Svinutec (3. dod.).
Okrúcačka, y, f., vz předcház. Odevačka.
Okrúhlenký = *hodně okrouhlý, tlustoučký*. Phld. 1896. 636.
Okrzielek, lku, m. O. cibule = koláček, řízek. Sbor. slov. I. 69. Vz předcház. Okrajec.
Okulár, u, m., vz předcház. Oěnice.
Okysličovatel, e, m., Ozonisorator. KP. VIII. 339.
Omějovina, y, f. Am. Orb. 70.
Omnibus elektrický. Vz KP. VIII. 452.
Omykati. Omkla hlavou omrzle (hodila potrhla). Phld. 1896. 605., 645.
Onásilniti koho = *násilí mu učiniti*. O. děvečku. Tov. kn. 62.
Oogonie, e, f., řec. O. hub (druh výtrusnic). Vz Ott. 1-96. 689. b.
Opačito. Tam je o. chodit. Sbor. slov. I. 52.
Opačník, vz předcház. Obratník.
Opára = *vzduch okolo země* zvýši 7 až 10 mil. Am. Orb. 26.
Opasok, vz Pás (3. dod.).
Opátek, tku, m. = *podpatek*. Slov. Zátur.
Opevadlo = *zaměstknání*. Slov. Zátur.
Opílec. Drží se toho, jako o, plotu, když jej chytne. Hude. 133.
Opínaf suknu = *vykasovati*. Slov. Sbor. slov. I. 43.
Oplecko (rukávce) = *kratičká košile* pokrývající prsa, záda a ramena. Vz Sbor. slov. I. 39.
Opleť (v obchodě) = *oklamati*. Slov. Zátur.
Opletadlo, a, n., Umwicklungsmaschine. KP. VIII. 130.
Oplieca = *oplecko*. Sbor. slov. I. 39.
Opotahovati. Kdo by se o to o. chtěl (pokoušet). Tov. kn. 5.

Opřádadlo, a, n., Umspinnmaschine. KP. VIII. 129.

Opravář. Socialní o. Nár. list. 1897. č. 36. odpol.

Opravní. Zajali mým lidem o-ním dobytky. Půh. VI. 278.

Oprčený. O. koza = okotělá. Nár. list. 1897. č. 23. odp. feuill.

Optický. O. telegrafie. Vz KP. VIII. 240.

Opuštěný = *zpusťlý*. Zámek jest velmi o-ný. Arch. XV. 40.

Oraditi = *oráditi*? Své poctivosti nikdáz proti nám neoradili. Arch. XV. 245.

Ořech. Silný zub i tvrdý o. smáckne. Hude. 81.

Ořka, y, f. Pluh ořky celý den 4 gr. Kn. drn. 52. V Kn. tov.: oračky. Ib.

Orný. O. robota. Arch. XV. 188.

Orudělý blýskáček (brouk). klim. 339.

Osedlý. Prodal mi půstky za osedlé... a já sem mu jako osedlé zaplatil (krajiny lidmi osazené). Půh. VI. 239. Cf. Neosedlý dvůr. Ib. O. ves (naproti pusté). Arch. XV. 458.

Osel. Osla přes pytel bili. Borb. 110.

Osnový. O. niti. Vz Rusaf (3. dod.).

Osoba. Kdožby jménem našim a v osobě naši zavřieti mohl (s králem). Arch. XV. 272.

Osoka = *vlhkost*? (Houba) plná osoky; Z ní (houby) kvapká lepkavá o. Sbor. slov. I. 55., 60.

Ostnatec, tce, m., acanthoberosus, brouk. O. tmavonohý, a. spinosus. Vz Klim. 115.

Ostnočelistník, a, m., falagria, brouk. O. brázděný, f. sulcata, černý, nigra, hnědošpičkový, sulcutula, temný, obscura, zlutostitý, thoracica. Vz Klim. 167.

Ostnozubeč, bce, m., adacantha, brouk. O. rákosní, a. melanura. Klim. 82.

Ostriež = *okraj rybníka*. Arch. XV. 376.

Ostrorohý skrytožrout (brouk). Klim. 315.

Ostrouhati co odkud. Ostruz kory z (s) toho dřeva. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Ostrožinie, n., cardo. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Ostrožník, a, m. = *ostružník*. Arch. XV. 539., 516.

Ostružina, cinarum rubri. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Osvětlení elektrické. Vz KP. VIII. 497. nn.

Osvětlovací batterie, závody, zařízení. Vz KP. VIII. 57., 172., 204.

Ošiveč = *ošediviti*. Šariš. Zátur.

Oškrabovací nůz. KP. VII. 128.

Ošliadr, u, m., z Arschleder (u horn.). Sbor. slov. I. 62.

Oštrnok, nku, m. = *drák*. Slov. Zátur.

Oš mění se v *od*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 433.

Otrčaf. Otrčájúc rúčky k nemu (natahujíc). Phld. 1896. 656. Cf. Otrčif.

Otrezvený = *rystřízlivý*. Phld. 1896. 753.

Otruby, m. a f. Ale v jistém ruk. z r. 1440. jen m. Mísu otrubový. Vz Mus. fil. 1896. 441.

Ottál = *odtamud*. Phld. 1897. 49.

-oudek, příp. os. jm. Jiroudek. Kbr. Sp. 12.

-ouch, příp. os. jm. Janouch, Jirouch. Kbr. Sp. 12.

-oun, příp. os. jm. Baloun, Macoun. Kbr. Sp. 12.

-ourek, příp. os. jm. Jandourek, Vaňourek. Kbr. Sp. 12.

-ous, příp. os. jm. Balous, Vaňous. Kbr. Sp. 12.

-ousek, příp. os. jm. Pavlousek. Kbr. Sp. 12.

-ouš, příp. os. jm. Janouš, Jandouš. Kbr. Sp. 12.

-oušek, příp. os. jm. Janoušek, Haloušek. Kbr. Sp. 12.

-out, příp. os. jm. Blahout, Herout. Kbr. Sp. 12.

-outek, příp. os. jm. Jiroutek. Kbr. Sp. 12.

Ovivátovaný kandidát (komu se křičí: vivat!). Phld. 1897. 83.

Ovocnár, e, m., carophilus, brouk. O. polokřídý, c. hemipterus. Vz Klim. 331.

Ovonětí. Školu, kulturu o. (jí zakusiti). Phld. 1897. 42.

Ozunitý, vz Kružíčný (3. dod.).

Ožanka malá, camdreos (al. camedreos), quercula minor. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Oženiti. Ožen se! Odpověď: Ale to já sa oženu třeba hned (a ožene se rukou). Mor. Čes. I. V. 546. Cf. Ohnati (3. dod.).

Ožilosť. Národní naše o. Hanš. Neb. 158.

P jak se ok. r. 1440. psalo; se odsouvalo perz = pepř, ale gt. peperce. Vz Mus. fil. 1896. 420., 434.

Pahórok, rku, m. = *múrik*, místo pod okny drobet zvýšené. Slov. Zátur. Cf. Záhrob.

Pakli. Jestliže zjednám, tehdy by to býti mohlo; pakli nezjednám...; Budu-li rajstra prospěšná k svědomí, tehdy dobře, pakli nebudu, ale... Arch. XV. 50., 99. Zná-li se, zná se v pravdě, pakli při, chei dskami prokázati. Tov. kn. 32. a j.

Palacinka, y, f. Tvarohová p. (nějaké jídlo). Phld. 1897. 27.

Palaeolithický = náležející staré době kamenné. Sbor. slov. I. 90.

Palandrána, y, f. P. z sukna míšeňského. Borb. 137.

Palstáva, y, f. = bronzová sekerka s dvěma rovnoběžnými dovnitř zahnutými laloky, mezi kterými vbíjena byla násadka. Sbor. slov. I. 91. Cf. Palstať (VII. 181.), Celta (3. dod.).

Památné = poplatek za vynesení nálezu; plat pohnaného v obraně. Cf. Kn. drn. LVI.

Panáček, čku, m., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Páně. Místo toho v Ev. olom. často pána; s pomocí pána atd. Vz Osv. 1896. 894. Cf. Genitiv.

Pánek. Dítě stojí pánkem (pánkuje). Čes. I. VI. 143.

Panelektroskop, u, m. Vz KP. VIII. 481.

Panov = *páner*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 429.

Panstvo v Rkk. prý *ἀπαξ λεγόμενον*. Ale: throni nebli panstva i knížactva. Ev. olom. (Osv. 1896. 895.).

Pantelegraf, u, m. Vz KP. VIII. 256.

Papagajčina, y, f. = *papousková mlava*, *plácanina*. Phld. 1895. 715.

Papirosnica, e, f. = *tobolka na papirosky*. Phld. 1896. 464.

Papučka, y, f. = *diverák* (obuv). Phld. 1896. t 24.

Parač, e, m. = *drát*, jímž se tabák tuze nacpaný v dýmce propichuje. Phld. 1897. 30.

Paradajka, y, f. = *rajské jablíčko*. Sbor. slov. I. 72.

Pardus celý, poloviční, dobrý. Pál pardusem zločince vymrskati; Aby dobrý p. podle mírnosti a síly těla vystála; Aby celým p-sem trestán byl. Tov. kn. 96., 107., 108.

Pařezový. P. hospodářství. Vz Ott. XI. 667. b.

Parména, y, f. Zlatá zimní p. (renetta). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Parobšíř, *parobčil* = *mládenčiti*. Slov. Zátur.

Paron, a, m. = *Perun*. Slov. Zátur.

Parta. Zevrubný popis vz ve Sbor. slov. I. 37.

Pártok, tku, m., vz Odevačka (3. dod.).

Pás. Na Slov. také: opasok, trak. Sbor. slov. I. 45.

Pásenka, y, f. = *náčelník*, *páska na čelo*. U J. Hrad. Črmk.

Pásik, u, m. (zdrobn. pás) = *široká tkanice sloužící za pás*. Sbor. slov. I. 45.

Pásikovaný, *gestreift*. P. houba. Sbor. slov. I. 55. Cf. předcház. Pásik.

Pásom šata = *úzká zástěrka vícebarevnou vlnou na kostku přetkávaná*. V Hontě. Sbor. slov. I. 45.

Passionátnost, i, f. Phld. 1896. Cf. násl.

Passionatný, *passioniert*. P. Nimrod. Phld. 1896. 531.

Pästif sa = *pěstovati se s kým*, zärtlich umgehen. Slov. Zátur.

Pastvištník, a, m., *thinonoma*, brouk. P. černý, th. atrum, mdlý, concolor. Vz Klim. 166.

Patera dítek = *množství dítek jedné rodící*. Slov. Zátur.

Patník, u, m. = *mezník*. Čes. I. VI. 165.

Pavouk, a, m., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Pákový. P. vyšívání brkem. Vz Čes. I. VI. 218.

Paže, n. v Rkk. Vz Mus. 1896. 375.

Pečítko, a, n. Našel p. na svůj vosk (našel, čeho potřeboval). Nár. list. 1896. č. 324. odp. feull.

Pečlivec, vce, m., medon, brouk. P. březní, m. ripicola, černavý, nigritulus, černohlavý, melanocephalus, dvojbarvý, bicolor, dvojchobotý, apicalis, hnědavý, fuscus, hnědý, brunneus, kaštanový, castaneus, obecný, obsoletus, okrový, ochraceus, rezavý, ferruginosus, tenký, dilutus. Vz Klim. 219.

Pekelmhaub z něm. Pickelhaube. Arch. XV. 341.

Pekelný vítěz = *nad peklem*. Ev. olom. 333. b. (r. 1421.).

Peknoduchý syn. Phld. 1897. 51.

Pelentovat. Kolikrát ti to budem p. (otloukati) okolo pysků? Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feull.

Peněženka, y, f. Výroba p-nek. Vz KP. VIII. 93. nn.

Peněžitý úrok. Arch. XV. 513.

Penítec, tce, m. = *nákyp* n. *nátek rápenný*, *pěna*, Sinter, m. Sterz. II. 938.

Pěnohorký. P. letora (člověka ryšavého). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Pepr. Dítě má ty dva pepře ještě moc kulaté (nejde-li mu sedění). Slez. Čes. I. VI. 143.

Peř (perz) = *pepr*; ale gt. *peprze*. 1440. Mus. fil. 1896. 441. Také Rostl. D. 81. b. Vz ib.

Peratec, tce, m., *ptenidium*, brouk. P. Brisoutův, p. Brisouti, černý, fuscicorne, Gnessnerův, Gnessneri, lesklý, nitidum, lysý, turgidum, mraveništní, myrmecophilum, nepatrný, pusillum. Vz Klim. 299.

Perdon. První vejpis perdonu sem dostal; Od publikování p-nu jest týhoden; Kteří p-nu užiti žádali. Borb. 112., 120.

Perkař, e, m., Federhobel. Prům. mus. V.

Perlice, druh *hrušek*. Vz Ott. XI. 808.

Perlotkaný. P. stuba. Bráb. Vrch. 37.

Perst = *prst*. Šariš. Zátur.

Pěši = *najatí žoldnéři*. P. hromadně pryč potáhnou. Arch. XV. 30., 8.

Pěšinník, a, m., *geostiba*, brouk. P. rudohnědý, g. circellaris. Vz Klim. 154.

Pět. O skloň. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 447. Gt. pl. pěti = *pětek*. Ib.

Pětíproužník, a, m., *helephorus*, brouk. P. hnědý, h. rugosus, hřbetoskrvný, dorsalis, chorvatský, croaticus, malý, nanus, krátkoštítný, brevicollis, overňský, arvernicus, popelavý, griseus, příbuzný, affinis, tmavý, nubilus, vodní, aquaticus, zakrslý, pumilio, zrnitý, granularis, žebrovaný, costatus. Vz Klim. 121.

Pětkař, e, m. = *žák obecné školy*, který dostal na vysvědčení pětky (špatné známky). Nár. list. 1897. č. 67. 3.

Piatif = *zadržovati, mírniti*. Slov. Zátur.

Pidizna, y, f. = *řít*. U J. Hrad. Črmk.

Pichlác, e, m. = *osten houby*, Stachel, m. Sbor. slov. I. 55.

Pila. Cf. Šlahoun (3. dod.).

Pillula, *pillula* i *pilule*. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Pilonohý kvapník (brouk). Vz Klim. 61.

Piloroh, a, m., *velleius*, brouk. P. široký, v. dilatatus. Cf. Klim. 193.

Pilorohý nestejník (brouk). Vz Klim. 293. Nestejník.

Pipát, u, m. = *pipec*. Slov. Zátur.

Pírník, a, m., *ptilium*, brouk. P. mraveništní, p. myrmecophilum, nejmenší, minutissimum, rýhovaný, exaratum, šupinatý, caesum. Vz Klim. 301.

Pisálkovati, *schrifteln*. Sterz. II. 871.

Pisečnatec, tce, m., *psammodes*, *psamobius*, brouk. Vz Klim. 394.

Píseň. Vz Národní (zde).

Pískovník, a, m., *thinobius*, brouk. P. čárkový, th. linearis, dlouhokrový, longipennis, dlouhorohý, diversicornis, hnědý, delicatulus, krátkokrový, brevipennis, malooký, Ligeris, nejmenší, minutissimus, nepatrný, atomus, vzácný, heterogaster. Vz Klim. 244.

Pístní tyč. Ott. XI. Cf. Píst.

Píštěl = *píšťala* (tenké dělo). Z píštěle střeliti. Tov. 72.

Pítl. O časov. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 450.

Pivonožka, y, m., os. jm. Arch. XV. 69.

Pivovarský mistr. Arch. XV. 553.

Pláč. Po pláči si radostněji zpíváš. Hude. 69.

Plačlivo — *plačticé*. Elena počala p. Phld. 1896. 680.

Plačlivý hlas. Ev. olom. 334. b. (r. 1421.).

Plahotka, y, f., vz Oděvačka (3. dod.).

Plachetka, y, f., vz Obrus (3. dod.).

Plachomluvný. Bráb. Vrch. 109. Tam je vlastně plochomluvný, ale snad jest chybné.

Plachta, y, f., vz Obrus (3. dod.).

Pfakat, *plekat* = *odchorati*, pšlegen. Slov. Zátur.

Plamének plotní či barvínek, clematis vitalba, rostl. (v košíkářství). Vz KP. VII. 102.

Plamtif. Jak Boh v tele hnevom plamtif. Phld. 1896. 614.

Planinný. P. pohoří. Ott. XI. 645.

Pláštěnka, y, f., amphipeplea, blemýžd. Sběratel I. 76., 93.

Plavčík, a, m., haliplos, brouk. P. Heydenův, h. Heydeni, hnědoštitý, fulvicollis, jemnotečný, amoenus, plochý, laminatus, pruhoštitý, lineatocollis, říční, fluvialis, rudostitý, ruficollis, šedožlutý, immaculatus, stítolemý, varius, žlutoštitý, flavicollis, žlutý, fulvus. Vz Klim. 85.

Plavec, vce, m., haliplos, hydroporus, brouk. Cf. Klim. 85., 89.

Plavoun, hlovavec. Cf. také Ott. XI. 1009.

Plavozlatý vlas. Bráb. Vrch. 37.

Plavý; plav, a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Plece. O skloň. kol. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 442. — **P.**, úrok. Arch. XV. 372., 379., 490., 496.

Plecník, u, m., vz Naplečky (3. dod.).

Plech = široký lem sukně (jiné barvy než sukně). Sbor. slov. I. 42.

Překaf, vz předcház. Plakat.

Plesník, a, m. = *starsi nad rybári*, Fischmeister. Tov. kn. 6.

Plešník = *plesník*. Půh. olom. 1412. Fol. 238/2.

Pletařství, n. KP. VII. 131.

Plíce. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 442.

Plíha, y, f., v tesařství, Schmiegefläche, f. Sterz. II. 847.

Plíhonožka, y, f., Geissfuss, m., náční truhlářské. Prům. mus. V.

Pliskyřice = *hlíza*. 1560. Mtc. 1897. 45. Cf. Pliskýř.

Plně. P. něčemu rozuměti. 1440. Mus. fil. 1896. 265.

Plný. Pretože sebou je plné moje srdce. Phld. 1897. 7.

Plodnický. V dod. str. 284. Mart. oprav v: Marek.

Plocháč, e, m., omalium, brouk. P. černý, o. nigrum, černohlavý, melanocephalum, černoševý, iopterus, drobný, pusillum, drsný, scabriusculum, dutý, excavatum, hlohový, oxyacanthae, hnědostitý, amabile, květový, florale, nejmenší, minimum, potoční, rivulare, rádkový, striatum, řetizkorohý, monilicorne, rovný, planum, silný, validum, skromný, vile, tenký, lapponicum, vykrojený, caesum. Vz Klim. 253. (247.).

Plochák, a, m., arpedium, brouk. P. čtverrohý, a. quadratum, krátkokřídý, brachypterus. Klim. 252.

Plochatec, tce m., platysoma, brouk. Vz Klim. 370.

Plochohráchý mršník, brouk. Vz Klim. 372.

Plochohlavec, vce, m., hololepta, brouk. Vz Klim. 370.

Plochohrsec, sce, m., platystethus, brouk. P. hladkozádý, p. capito, kaštanokrový, spinosus, lesklý, nitens, nelesklý, alutaceus, ozbrojený, cornutus, pískový, arenarius, uzlorohý, nodifrons. Vz Klim. 236.

Plochoštitý potápník, velkočlenec (brouci). Vz Klim. 107., 259.

Plošec, šce, m., placusa, brouk. P. nízký, p. humilis, široký, intima, tmavý, atrata, zakrslý, pumilio. Vz Klim. 171.

Ploštěnec, nce, m., eucujus, brouk. P. krvavý, c. haematodes, rumělkový, cinnabarinus. Vz Klim. 353.

Plotnáč, e, m. = *plotník*. U J. Hrad. Črmk.

Ploutevnáč, e, m. = *ryba*. Nár. list. 1896. č. 294. Ned. záb.

Plstec, stce, m., curimus, brouk. P. černohnědý, c. petracus, Erichsonův, Erichsoni. Vz Klim. 366.

Plsfokrovec, vce, m., pteryngium, brouk. P. vykrojený, p. crenatum. Vz Klim. 317.

Plůdce, e, m. = *ploditel* (neschvaluje se v Mus. fil. 1896. 474.).

Pluh. Jeho části: hřdel, chodák, kleče, krojidlo (nožovitého tvaru), plaz (ve spodku slupice), pluzhata, radlice, slupice. Vz Ott. XI. 661. a.

Pluvaf = *plivati*. Slov. Zátur.

Plytkota, y, f. = *plytkost*. Phld. 1896. 771.

Plzký. P. svět, lubricum saeculum. Hmn. 1418. (List. fil. 1896. 458.).

Plzný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 375.

Po. Tako krupo je (křesťany) po sobě hnachu. Rkk. Cf. Běžmy po Israelovi, neboť bůh bojuje za ně (Aegyptané utíkají před Israelem). Ev. olom. 134. b. (Osv. 1896. 895.).

Poběhnouti. Proč ho pobíhám (pomíjím). Borb. 121.

Pobídný. Strany p-né = mezi nimiz pobídka (vyzvání k souboji) jest. Kn. tov. 113.

Pobohatěti. 1440. Mus. fil. 1896. 450.

Počet. Ať by dali, což sú na počtu zuostali (nedoplatili). Arch. XV. 20.

Podajeden. V podajedných chalupách aj bývajú (bydlí) ľudia (v nejedných). Phld. 1896. 621.

Podarkúvat sa = *lacino nabízeti, neděčnicku darovati*. Slov. Zátur. Cf. Podarkováť sa.

Podbradník, u, m. = druh čepce. Vz Sbor. slov. I. 46.

Podčepí. Trúba v p. (rybníka). Arch. XV. 87.

Poddatý na koho = *podobný komu*. Slov. Zátur.

Poddrhnouti. Jestli vinný (jest), poddrhneť se (potrese se?). 1440. Mus. fil. 1896. 269.

Poddými n. *podýmne* = *daň z domů městských placená*. Kn. drn. 15. Cf. Skopné.

Poddymník, u, m. = *podplamenník*. Slov. Zátur.

Podélník, a, m., paramecosoma, brouk. P. černohlavý, p. melanocephalum. Vz Klim. 314.

Podeň = *pod něj*. Ev. olom. 332. b. (r. 1421.)

Podhoubí. Houby vytvářejí vegetativní ústroje v podobě p. (mycelium); je to druh stélky a tvaru paprskovitého. P. pučivé, čerpavé, připínací. Vz Ott. XI. 687. a.

Podiž = *pojdiž*, jdi. Arch. XV. 542.

Podjesen, autumnus. 1440. Mus. fil. 1896. 441.

Podjiedaf = *na kořenu pod zemí hlodati*. Zátur.

Podkomořství věsti. Tov. kn. 22.

Podkorák, a, m., dapsa, brouk. P. zubostitý, d. denticollis. Vz Klim. 309.

Podkorec, rce, m., dendrophagus, brouk. Vz Klim. 355.

Podkorník, a, m., phloeopora, brouk. P. obecný, p. corticalis, plazivý, reptans. Vz Klim. 135.

Podkovní hrbolkář (brouk). Vz Klim. 149.

Podlehnouti. Rovný zápas vedou muži drahý čas, kdo však jednou podleh, sotva vstane zas. Bráb. Vrch. 18.

Podliačif = *bidně hospodařiti?* Phld. 1896. 753.

Podliščí n. *psínek* = ležatá trouba položená pod lískami v pivovarn. hvozdě. Vz Ott. XI. 991. b. Cf. Psínek.

Podlouhlec, hlec, m., stenelmis, brouk. P. obecný, s. consobrinus. Vz Klim. 129.

Podlouhlík, a, m., riolus, brouk. P. lesklý, r. nitens, nařialovělý, subviolaceus, rudý, cupreus. Vz Klim. 128.

Podlužně = *zdlouha*. P. zpívati. Josq. (Hostn. 77.).

Podmihovat. Podmihujíc to tomu, to inému. Phld. 1896. 632.

Podmořský, Untersee-. P. láno, vz KP. VIII. 265., telefonie 375., telegrafie. 257.

Podopchatí = *podstrčiti*. Sbor. slov. I. 45.

Podplamených, u, m. = *podplamenník*. Slov. Zátur.

Podražiti = *podražeti*. V kraji velmi podražilo (obilí připlatilo). Arch. XV. 69.

Podřlačky (= podhrdlačky) = *vyštrvaná část oplečka pod hrudlem*. Sbor. slov. I. 39.

Podryvák, u, m. = *pluh s radlicí šipo-vitého tvaru; půda kypří se jí jen na dnu brázdy*. Ott. XI. 661. a.

Podskalní mlýn. Čes. I. VI. 185.

Podstrk. Aby toho požíval beze všech chytrosti a podstrkuov; Aby sobě p-kův nedělali. Arch. XV. 555., 557.

Podštívavý = *podštívačný*. Nár. list. 1897. č. 85. 1.

Podtržení. To vše chce konati bez lstivosti a p-nie. Arch. XV. 201.

Podvazek, vz Stuzka (3. dod.).

Podvíhati v Rkk. ἀπαξ λεγόμενον prý. Ale; podvihl jeho. Ev. olom. 183. a. (Osv. 1896. 895.).

Podvíjka, y, f. V okolí Žiliny obvazují čepice p-kou, kterej vyšíváné konce padají ces usí. Sbor. slov. I. 47.

Podvínek. Vz Uvika (3. dod.).

Podvrhlý = *podvržený*. P. kšaft. Tov. kn. 89.

Podýmnutí. Buďa, jest-li ten kámen pravý,

podýmni jej (podeymny). 1440. Mus. fil. 1896. 421. Cf. Poddýmíti.

Podzemní elektrická dráha. Vz KP. VIII. 443 nn.

Pogúlaf. So skaly na skalu ho p-lal (kutálel). Phld. 1896. 532.

Pohár, u, m. = *sklenice*. Slov. Zátur.

Pohárek, rku, m. Dievky nosily na holej hlave šatky upravené na pohárky. Sbor. slov. I. 47.

Pohľadok, dku, m. = *pohladění*. Slov. Zátur.

Pohliadok, dku, m. = *pohledění*. Slov. Zátur.

Pohon. Elektrický p. Cf. KP. VIII. 498.

Pohorník, a, m., orochares, brouk. P. úzký, o. angustata. Vz Klim. 250.

Pohrobisko, a, n. = *pohřebiště*. Sbor. slov. I. 92.

Pohýbatí eo v Rkk. Vz Mus. 1896. 381.

Pochabě = *zhrkle*. K obom pochabe, nesprávně sa chovala. Phld. 1896. 651.

Pochladlý. P. ruka. Krs. Moor. II. 131.

Pôjd, u, m. = *půda* (v domě). Slov. Zátur.

Poklad (peníze) vděčnost vzkřísí i mstu odloženou. Bráb. Vrch. 120.

Poklid. Vz Kn. drn. LV.

Poklidný. P. kniha. Püh. brn. 1459. fol. 132. b.

Pokorúvať. Cf. Pokorovať.

Pokrajník, a, m., limnius, brouk. P. hrbolkatý, l. Dargelasi. Vz Klim. 126.

Pokřivditi komu. Krs. Moor. II. 62.

Pokusa, *pokúška*, y, f. = *matoha*. Slov. Zátur.

Pofahlina, y, f. = *polehlé obilí*. Slov. Zátur.

Polesklý úzenec (brouk). Vz Klim. 232.

Polezlý. Chrbet jak od brablenců p-lý. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.

Politčiar, a, m. = *politikář*. Phld. 1896. 707.

Pólka, y, f. Cf. také: Odevačka (3. dod.).

Polobergamotka, y, f. = druh *hrušky*. Ott. XI. 807.

Poločerný bařinník (brouk). Cf. Klim. 103.

Polodražník, u, m., Falzhobel. Prüm. mus. V.

Polomáslovka, y, f. = *hruška*. Vz Ott. XI. 807.

Polopruhý pýrník (brouk). Cf. Klim. 368.

Polorohý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 385.

Polotečkováný vláhomil (brouk). Cf. Klim. 13.

Pofovník = *lovec*. Phld. 1897. 8.

Polstoročia, e, f. v VII. 340. oprav v: polstoročie, n. Cf. Storočie = století, stáročia = staletí. Kal. S. 169.

Polstoročný. P. jubileum. Phld. 1896. 759.

Pólt, u, m. = *pulpit*. Arch. XV. 17.

Polúdrejlinčí. Kúpil čtyři p. vína po puoldesátu zlatým. Arch. XV. 62., 97., 138.

Polúvozi piva, vína koupiti. Arch. XV. 98., 82.

Pomédění, n., Verkupferung, f. KP. VIII. 228.

Pomluva = *úmluva*. Pakli byste toho učinili neráčili (statku nekoupili), v té p-vě bych déle státi nechtěl. Arch. XV. 144.

Pomnožný. P. hvězda. Vz Ott. XI. 984.

Pomořák, had. Cf. také Ott. XI. 1012. b.
Poně. Člověk rysového přirození, kterýž poně třemi skoky jen lapá. Bl. (Hostn. XVIII.).
Ponika, y, f. Tvá výsost nemá poniky (ponyky). XV. stol. Mus. fil. 1897. 38.
Ponosný = *obnošený*. P. frak. Phld. 1896. 636.
Poostaviti něco = *odložiti*. Arch. XV. 186.
Popava, y, f. = *devitsil?* 1560. Mtc. 1897. 48.
Popelvar, a, m. = *popelář?* Phld. 1896. 652.
Poplašník elektrický, Rasselklingel, f. KP. VIII. 275.
Poprehnutí napřed (zpěváka = pospěch). Bl. (Hostn. 41.).
Porážedlo, a, n. P. stromů. Baumfällmaschine, f. KP. VIII. 459.
Porechtovati. Něco s někým p. (upraviti, urovnati). Arch. XV. 21.
Požezník, u, m., Schabhobel. Prům. mus. V.
Porostný. P. hospodářství lesní. Vz Ott. XI. 667. b.
Porovnatí. Podle zámožnosti své o něco s někým na 10 zl. se p. Tov. kn. 99.
Posjítí. (Kniha) p. může (opotřebovati se). Bl. (Hostn. XVII.).
Poskočně zpívati. Josq. (Hostn. 77.).
Poslech někomu skýtati. Bráb. Vrch. 86.
Poslevek, vku, m. = *slevení s ceny*. Řekla, že p. daleko nepuojde. Arch. XV. 40.
Posloužitelně (lidem něco učiniti). Bl. (Hostn. 5.).
Posošiti čo = *posesiti*. Slov. Čes. I. VI. 147.
Pospolný sjezd drželi. Arch. XV. 67.
Posudek. O p-cích v starší době. Vz Kn. drn. LVIII.
Posunovadlo, a, n., Schiebebühne, f. KP. VIII. 421.
Posvicenský. P. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Poštekati v VII. 380. polož před Pošteklit.
Poštrngat pohármí. Phld. 1896. 661. Cf. Štrngat.
Pošuchtaf dlaňou lice = *posoustati, pohladiti*. Phld. 1896. 660.
Pošuškávat co o kom. Phld. 1896. 757.
Potápěč, e, m., colymbetus, brouk. Klim. 97. — **P.**, cymatopterus, brouk. P. hnědý, c. fuscus. Vz Klim. 102.
Potápník, a, m., dytiscus, brouk. P. obroubený, d. marginalis, opásaný, circumcinctus, plochoštětý, circumflexus, podlouhlý, conformis, prostřední, dimidiatus, široký, latissimus, tečkovaný, punctulatus. Vz Klim. 83., 103., 106.
Potěj = *potom*. Svojanov. Čes. I. V. 185.
Potlapkať nevestu po lici (poklepatí). Phld. 1896. 679.
Potočník, a, m., agabus, brouk. P. bahní, a. paludosus, černý, melanarius, dvouskvrnný, bipustulatus, Funkův, Funki, hnědý, femoralis, kovolesklý, didymus, lesklý, nitidus, mokřinný, uliginosus, pokropený, conspersus, rudohřbetý, chalcenotus, rudoprsý, undulatus, skvrnitý, maculatus, Solierův, Solieri, stejný,

congener, tupkovaný, gustatus, ztemněný, nebulosus. Vz Klim. 98.—101.
Potřes na pravé a na levé noze (při tan-ci). Čes. I. VI. 230.
Potte = *pojdte*. Svojanov. Čes. I. VI. 187.
Potulník, a, m., agyrtes, brouk. P. kaštanový, a. castaneus. Klim. 288.
Pouspatí, *pouspával koho*. Hanš. Neb. 32.
Pověra. P-ry lidové. Vz Čes. I. VI. 189., Mtc. 1897. 45. nn.
Povesna, y, f. (Houby) visí (v dolech) dolů o povesnách. Sbor. slov. I. 52.
Poviti = *poroditi*. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Površky, vz Dýnko (čepce), 3. dod.
Povycvičený kantor. Bl. (Hostn. 37.).
Povydouti. Boky (stěny) se povyduly. Sbor. slov. I. 52.
Povykřičeti co. Bl. (Hostn. 37.).
Povyšetřiti co. Mus. fil. 1896. 411.
Pozasvištěti. Listi p-tí. Bráb. Vrch. 131.
Pozážhnouti. Koho světa marnost pozažhnula. Bl. (Hostn. 52.).
Pozážhnutý. Nenávistí p-tý. Bl. (Hostn. XXI.).
Pozdvihovatel, e, m., sublevator. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.
Pozemdleti. Bl. (Hostn. 37.).
Pozkažený. Řeč nemálo p-ná. Bl. (Hostn. 49.).
Pozmásti. Kterak se ta věc pozmátla, že sů se nedohonili. Arch. XV. 16.
Pozpravití. Koho duch sv. p-vil (nadal dobrými vlastnostmi). Bl. (Hostn. 52.).
Pozvykládati komu co (podrobně vykládati). Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuille.
Pozvyknouti něčemu. Bl. (Hostn. 13.).
Požárový hláskník, telegraf. KP. VIII. 300.
Práce. Činnost práce povzbuzuje ducha. Hude. 131.
Práchnivec, vce, m., choleva, brouk. P. cistelovitý, ch. cisteloides, čilý, agilis, prostřední, intermedia, úzký, angustata. Vz Klim. 278., 279.
Pramenník, a, m., potamophilus, brouk. P. záspicatelý, p. acuminatus. Vz Klim. 129.
Prase. Děle-li p. krmíš, tlustší bude. Kn. drn. 69.
Praskačka, y, f. = *roztrpená šňůra na konci bíce*. U J. Hrad. Črmk.
Prástka, y, f. = *předení, tkání*. Arachne náká panna z Lydie přástku nejprve vymyslíla. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Práti čím kam. Kyjikem na pastorka pral. Tov. kn. 98.
Právo na spravedlnosti založeno jest. Tov. kn. 84.
Pravopis náš není převahou fonetický, nýbrž etymologický. Vz Mus. fil. 1896. 423.
Pravýšívání slovenské. Čes. I. VI. 179.
Prebabraný. Meno na latinčinu p-né (přetlumoceně). Phld. 1897. 42.
Předmostěn = *mostní hradba*. Ott. XI. 728.
Přednička, y, f., vz Náčelník (3. dod.).
Předník, u, m., vz Náčelník (3. dod.).
Předpínací odpor, Vorschaltwiderstand, m. KP. VIII. 187.

Prefajčít = *prokouriti*. Mnoho p-čil. Slov. Čes. I. VI. 145.

Přehouštlý. P. huština. Ott. XI. 666. a.

Přehrádkovaný. P. vlákna podhoubí. Ott. XI. 687. a.

Přelouč. Proč se nazývá hloupou? Vz Čes. I. VI. 216. nn.

Přelúčít vaje ces strechu — přehoditi. Slov. Čes. I. VI. 381.

Premávaf. Tramway premáva sa len do poluoci. Phld. 1896. 738.

Prepolení, n., Umpolarisieren, n. KP. VIII. 219.

Přeraďovač, e, m. (elektr.), Umschalter, m. KP. VIII. 357.

Přerovský, Přerovius = Jan Blahoslav. Hostn.

Přesmykování v ruk. z r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 439.

Presteradlo, a, n., vz Odevačka (3. dod.).

Prešívka, y, f., vz Obrus (3. dod.).

Prevčelarif = *pročelariiti*. P. stovku. Phld. 1896. 714.

Převodič (elektr.), e, m., Relais, n. KP. VIII. 248. a j.

Přiběžně, fortuito, contingenter. To všecko jest náhodou a p.; P. naléztí. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.

Přibuzník, a, m., vz Družník (3. dod.).

Příč, a, m. (gt. -a tamtéž str. 75.) = *anglická nemoc, suchoty dětské*, rhachitis, Knochenweichheit, englische Krankheit. Léčení ho. Vz Sbor. slov. I. 75.

Příčina. Přijel p-nou nějakých svědků Borb. 132.

Příčiniti. Aby mnoho pryskyřice přičínal. 1440. Mus. fil. 1896. 420.

Příčnice, e, f., Quersäge, f. Prům. mus. V.

Příčočárý blýskáček (brouk). Vz Klim. 340.

Příčnoskvrnný mrvonil (brouk). Vz Klim. 181.

Přířez, u, m. = *průřez*. Sbor. slov. I. 93.

Priesvitný = *pruscitný*. P. látka. Sbor. slov. I. 47.

Priezračný = *průzračný*. Slov. Phld. 1897. 9.

Přihuhňavati. Bl. (Hostn. 31.).

Přijemčí véna. Arch. XV. 425.

Přijímač vinnice = *pachtýč*. Arch. XV. 522.

Přijmení česká. Cf. Čes. I. VI. 222.

Příkancelovati. Zápisý do knéh městských p. Borb. 150.

Příklopec závěrkový. Schlussfallklappe, f. KP. VIII. 352.

Příkopec, pec, m., zdrobn. příkop. P. vinění. Arch. XV. 557.

Přilbošijci, corylophidae, brouci. Vz Klim. 297.

Primášový. P. housle. Phld. 1896. 750. Cf. Primás.

Přiměnka, Clausel. Is těmi p-kami. Arch. XV. 202., 243.

Připadnouti. Takové nápady k nám příslušetí a připadovati budou. Ku. drn. 72.

Připrehnouti. Sněhu připrehlo na mále. Borb. 144.

Připýšný kantor (zpěvák). Bl. (Hostn. 45.).

Prirámek, mku, m. = *prorámek*, *prohlá-*

nek, vyšíváný povrch té části oplecka, která kryje plece. Cf. Sbor. slov. I. 39.

Přírobek, bku, m. P. v dolech, Fahrt, f. Sbor. slov. I. 59.

Prirychlení, n., Beschleunigung, f. S možným p-ním sděliti. Phld. 1897. 57.

Prisaha (stará) v hrobě a pod drnem. Vz Čes. I. VI. 265. nn. O p. v starší době cf. Ku. drn. LVI.

Prislaný, zugeschickt. Odpověď nám p-ná. Tov. kn. 91., 96. a j.

Prislouchací přístroj, Lauschapparat. KP. VIII. 372.

Prispárat. Vinnici tyčí přispárovati. Arch. XV. 543. Na str. 514. Vin. tyčí ostaviti.

Přístroj. Elektrické p-je. Vz KP. VIII. 500.

Přistysknouti. Přistyskuje se jim (žoldnéřům), že tak na hotové, kromě té stravy a obleku, mají ležeti. Arch. XV. 80.

Přisud. O p-du v starší době cf. Ku. drn. LVI.

Přískrét v VII. 487. oprav v: Přískrieť. Sbor. slov. I. 56.

Přiti se. O časov. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 450.

Prkenný. P. pila (která řeže prkna). Arch. XV. 351., 393.

Proce = *proč se*. Svojanov. Čes. I. VI. 185. Cf. Č.

Procou (smutní) = *proč sou*. Svojanov. Čes. I. VI. 187. Cf. Č.

Prodávce, e, m. A kdyžby se výpověď od nás prodávci jim kupitelům stala. Ku. drn. 87.

Prohledenka, měkkýš. Cf. také Ott. XI. 991.

Prohybač, e, m., protinus, brouk. P. krátkokřídý, p. brachypterus, kyjerohý, atomarius, ovalní, ovalis, velkokřídý, macropterus. Vz Klim. 258.

Proklamati. Aby majto neproklamali (neklamali, nešidili projíždějce je a neplatíce). Arch. XV. 9.

Prolamování. Provlékané p. (u vyšívání. Vz Čes. I. VI. 277.

Prolánek, nku, m., vz Prirámek (3. dod.).

Pronájemný. P. řeka. Tov. 69.

Prorámek, mku, m., vz Prirámek (3. dod.).

Prorušiti. V noci vodnatelnost se p-la (provalila). Borb. 127.

Prosceradlo, a, n. = *oderačka* (3. dod.). Sbor. slov. I. 48. Cf. Prostěradlo.

Prosící. A těch má prositi listem p-cim otevřeným. Ku. drn. 73.

Prosítebně žádati. Tov. kn. 73.

Prošívka, y, f., Sichterin. Sterz. II. 928.

Prostranný. Prostrannějším vězením někoho trestati. Z prostranného hněvu ohen položila. Tov. kn. 89., 101.

Prostředek. Má se s ním o to prostředkem dobrých lidí srovnati. Tov. kn. 50.

Proškoditi. Skrze to sme mnoho proškodili. Tov. kn. 10.

Prošlý = *poslý*. Pánu a dědicům od něho proslým. Tov. kn. 28.

Protičelní mez. Arch. XV. 558.

Proud. Elektrické proudy. Vz KP. VIII. 499.

Proudnice, e, f., vz Hubice (3. dod.).

Proudovodný. P. láno. Vz KP. VIII. 194.
Proudovratný stroj, Kumulatormaschine. KP. VIII. 96.

Proužkokrový. Vz Společník (3. dod.), Trojryžec (3. dod.).

Provazec = *vlákno houbové*. Vz Ott. XI. 688. a.

Proviti eo čím. Bl. (Hostn. 20.).

Provláčně zpívati (zdlouha). Josq. (Hostn. 93.).

Provlékání, n. P. niti. Čes. I. VI. 179.

Provlékany. Vz předcház. Prolamování.

Prst. Vz Ott. XI. 885. b.

Prstenokonvový sval hrtanový. Ott. XI. 799. Cf. Prstenokonvicový.

Prstenoštitý sval hrtanový. Ott. XI. 800.

Pruhotečec, čec, m., carcinops, brouk. Vz Klim. 373.

Průměrka, y, f., Greifzirkel, m. Prům. mus. V.

Psací telegraf. KP. VIII. 245.

Psi kacíř (nadávka). Arch. XV. 70.

Psínek. Cf. předcház. Podliščí.

Psohlavec, xiphosoma caninum, had. Vz Ott. XI. 798. hiphosoma v VII. 531. oprav v: xiphosoma.

Psota. Tenata sú psota (spatná). Arch. XV. 42.

Ptačí zob, lignstrum vulgare, rostl. Ptačí zob v košíkářství, vz KP. VII. 102.

Pudlovati = plovati jako pes. Us. Črmk.

Půdružka, y, f., vz Obrus (3. dod.).

Půhon. O p-neh cf. Kn. drn. XLII., LXVI.

Půhončí. Vz Kn. drn. XLIII.

Půhonný. P. vina (jistý poplatek dávaný úředníkům vyšším), škody. Kn. drn. LV.

Půlkrok, u, m., čes. tanec. Čes. I. VI. 245.

Puoloh, u, m. = *poloha*. Sám sem ten p. ohledal. Arch. XV. 35.

Puotržka, y, f. = *potržka*. Pravi, že v tuto p-ku jest mu to dosti obtížné podstoupiti. Arch. XV. 80.

Putec, tee, m. = druh *čepce*. Sbor. slov. I. 46.

Pýcha. Vypadla pejcha z nebe, nepůjde tam zase. Bl. (Čes. I. VI. 128.).

Pýchavkovník, a, m., lycoperdina, brouk. P. obecný, l. bovista, páškový, succineta. Vz Klim. 310.

Pýřník, a, m., symphlocaria, brouk. P. kovový, s. metallica, lesklý, acuminata, polopruhy, semistriata. Vz Klim. 368.

R (ř) jak se ok. r. 1440. psalo; *r* se měnilo v *l*, *ř* (portil, cinobr); *r* se odsouvalo (ost m. ostr, mist m. mistr); *r* slabikotvorné (1440.); *ř* měnilo se v *r* (pryskyrník). Vz Mus. fil. 1896. 419., 431., 432.

Rácky fiertoch (= červený) mala jen mladucha k sobáší. Sbor. slov. I. 45.

Ráče, etc, n. *Ráčata*, čes. tanec dle textu písně: Sou, sou na potoce raci. Čes. I. VI. 232.

Ráček, éka, m., čes. tanec dle textu písně: Leze ráček přes potůček. Vz Čes. I. VI. 232.

Radáš, e, m. = *přídavek*, z maď. Slov. Kal. S. 145.

Řádkovačka, y, f. Řetízkový stroj sečí ei ř. Ott. XI. 662. a.

Radloprsec, see, myrmetes, brouk. Vz Klim. 377.

Rajnice, e, f. = *rendlik*. Phld. 1897. 28.

Rak, čes. tanec. Vz Čes. I. VI. 235 — **R.** špitálský = *reš*. U J. Hrad. Črmk.

Rákos španělský (rákoska) či rotang v košíkářství. Vz KP. VII. 104., 165., 123., 138. nn.

Rákoska, y, f., vz Rákos (3. dod.).

Ramenný. R. či náramkové oplecko = ta část vysívaného oplecka, která kryje ramena. Sbor. slov. I. 42.

Ramenoskvrnný. Vz Trojčlenec (3. dod.).

Ramovačka = *vinníční motýčka*. Arch. XV. 549.

Rámovka, y, f. R. ruční, Klob-Fournier-säge. Prům. mus. V.

Rána. Velká rana u barana zahoji se až do rana (tak chlácholí se dítě, uderí-li se padnuvší). Slez. Čes. I. VI. 143. Tak bolivá rana teprv za chvíli. Bráb. Vrch. 104.

Rancovať = *rance dělati*. Slov. Kal. S. 146. Cf. násl. Ranec.

Rand, u, m. = *randa* (hadr). Slov. Kal. S. 146.

Ranec, nce, m. = *řasa, fald*. Sbor. slov. I. 39., Kal. S. 146.

Ranlík, u, m. = *rendlik*. 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Ráno se káže (v kostele) a večer se chodí k devěatom. Mor. Nár. list. 1897. č. 32. fenill.

Rapčalo, a, n. = *řetkačka*. Slov. Kal. S. 146.

Rasca, rosea, e, f. = *kmín*. Slov. Kal. S. 150.

Rasec, see, m., carum carvi, rostl. Sbor. slov. I. 75.

Řasohouba, y, f. = *lišejník*. Vz Ott. XI. 692. b.

Rasovina, y, f. = *kořalka*. Phld. 1897. 38.

Řasový. Ř. houby. Vz Ott. XI. 693., 687.

Rážpeň, pne, f. = *rozpírák*. Slov. Kal. S. 147.

Řeč. Bylo hned řeči jako sazi v komíně (mnoho). Nár. list. 1897. č. 57. odp. fenill.

Ředkovka, y, f. = *ředkricka*. Slov. Kal. S. 147.

Rechtorovať = *učitelovati*. Phld. 1897. 26.

Řeka. Břeh tak řeku drží vlastním okrajem, o prst vystoupí-li, zaplaví v dál zem. Bráb. Vrch. 18.

Řemen, u. 1440. Vezmi dva řemeny. 1449. Mus. fil. 1896. 445.

Rementovať = *besedorati*. Slov. Kal. S. 148.

Řemesníček, éka, m., čes. tanec. Čes. I. VI. 235.

Remienka, y, f. = *kožené jablko*. Slov. Kal. S. 148.

Remzif = *brebentiti*. Slov. Kal. S. 148.

Řetice m. Řečice (město). Us. Črmk.

Řetízkový stroj. Vz předcház. Řádkovačka.

Revif čo = pálení; *r. sa* = *hráti se*. Slov. Kal. S. 148. Cf. Revno (3. dod.).

Rheofor, u, m. = elektroda.

Rheostat = přístroj, kterým můžeme do proudu elektrického poznenáhlu vepnouti ve-

liký odpor a tím proud zeslabiti. R. grafitový, tekutinový, vodní. Vz KP. VIII. 469., 470.

Ridzik, vz Rydzik. Kal. S. 149.

Rivolí. R. víno. Arch. XV. 148. Cf. Rivola.

Robotnictvo, a, n. = *robotníci*, dělníci. Sbor. slov. I. 53.

Ročné, ého, n. = *výroční den*. Slov. Kal. S. 149.

Roď trpný. Pakli by která vdána byla otcem, bratřími nebo strýci. Kn. drn. 72.

Rodičování, n. = *házení vejce* na boží hod velikonoční přes střechu nebo do výše, při čemž se křičí: Rodiče, rodiče, červený vejce! Chodsky. Vz Ces. I. VI. 134.

Rodičovati, vz předcház. Rodičování.

Roháč, platycerus, brouk. Vz Klim. 379.

Rochof, i, f. = *zmrzlé bláto na cestě*. Slov. Kal. S. 150. V III. 87. rochoť oprav v: rochoť. Cf. násl.

Rochotný. Cesta r-tná = *hrbolovitá*. Slov. Kal. S. 150. Cf. předcház. Rochot.

Rokošný m. rozkošný. Z. klem. 67. 13.

Rokyt, brouk. Vz Ott. XI. 1027.

Röntgenovy paprsky. Vz KP. VIII. 481.

Ropotavě. Ohlas r. tmou se chví. Krs. Moor. II. 101. Cf. Ropot.

Rosca, vz předcház. Rasca.

Rourovod. Cf. KP. VIII. 439.

Rouška hub, hymenium. Vz Ott. XI. 689. a.

Rouškatý. R. houba. Ott. XI. 997., 1031.

Rovnač, e, m. = *hoblík*, kterým se v kovářství pruty stejně tlustými činí, Raubankhobel. Vz KP. VII. 119.

Rovnoštitý kořenožrout (brouk). Vz Klim. 344.

Rozběsniti se = *rozběsiti se*. Hude. 64.

Rozbojiště, é, n. = *místo, kde se stal rozboj*. Krvavé r. Hude. 103.

Rozčepírati nohy = *rozkročiti se až do sedu*. Slov. Kal. S. 151.

Rozčepčiti. (Vadíci se) ženy sa rozčepčią, t. j. strhají si čepce s hlavy. Sbor. slov. I. 47.

Rozdílník, a, m., caenoscelis, brouk. R. červenavý, c. ferruginea. Vz Klim. 318.

Rozdílný list (kterým se statek mezi příbuzné atd. rozděloval). Arch. XV. 387.

Rozdrobování not = *výzdoba prostého nápěvu vkládanými do něho drobnějšími notami*. Bl. (Hostn. 43.).

Rozežvatí co. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Rozfrňadit = *promarniti*. Slov. Kal. S. 151.

Rozjarčený = *potůčky (jarečky) rozrytý*. Slov. Kal. S. 151.

Rozjedovatiti. Bolesť se r-tila. XV. stol. Čes. I. VI. 290.

Rozjižování, n., Aufthauen. (Toho dne) bylo r. Borb. 107.

Rozmysliti. R-sil sem potom oto, abych... Arch. XV. 27. Kdykoli jsem dlouho rozmyslival, pokaždé mi protáhla se práce. Hude. 58. Cf. Já nenávidím dlouho mysliti. Ib. 59.

Rozobabel, a, m. = *zlý duch krup*. Čes. I. VI. 167.

Rozpacha, y, f. = *veliký prostor*. Slov. Kal. S. 152.

Rozparek. Na Slov. rázporok, rozparek, rozporek. Sbor. slov. I. 39. R. na předním stauu (na hořejší části rubáse). Ib.

Rozparok, vz předcház. Rozparek.

Rozrusaf = *roztrpiti*. Slov. Kal. S. 152.

Rozsečka, y, f., halbbreite Säge. Prům. mus. V.

Rozstřikovač, e, m. R. vody (nástroj). Vz Ott. XI. 823.

Rozsvícený. Jakoby svíčkou ner-nou jiným svítiti neb dříví podpalovati chtěl. Bl. (Hostn. 52.).

Rozvaditi. Obrátme se na Uhry, kteříž nyní sami vlastní mezi sebou veliký boj mají, přičiníme se, abychom je r-li s našim užitekem (aby se přičinili, aby je švadili, toho nebylo třeba, když už sami mezi sebou boj vedli, tedy zde asi = abychom je smířili). Háj. list. 135. (k r. 1074.).

Rozvěrač, e, m. R. hlasivky (sval). Ott. XI. 799.

Rozzevit = *ústa rozerviti*. Slov. Kal. S. 153.

Rožec, žce, m., ceruchus, brouk. Vz Klim. 381.

Rožek. Rožky (bábiky, zuzka, fiziere) = *špice životku* na prsích, proti sobě vyběhající. Sbor. slov. I. 43.

Rožeň. Do pout a rožeň přes nohy ho dali. XVI. stol. Tov. kn. 55.

Rožka, y, f. = *ovce s rohy v předu* proti sobě ohnutými. Slov. Kal. S. 153.

Rubáč. Též: *rubáš, spodník, spodnica* = sukna plátěná, která hore objíma do poli prsia, od pásu sa rozšíří a spadá volne v riasach dolu. Slov. Sbor. slov. I. 38. Horní část r-če slove: *stan, stanka, stánek, driek*; dolní: *odolok*. Ib.

Rubový. R. rukávce = *tenké, na sviatok z mušelinu nebo perkálu*. Sbor. slov. I. 42.

Rudoskvorný hnojník, brouk. Klim. 357.

Ruka. Rukou odvésti = *soubojem svou nevinu prokázati*. Kn. drn. 51.

Rukolom, u, m. = *lom rukama*, Händerringen, n. Phld. 1896. 705.

Rukopis královédvorský. Cf. Hans. Neb. 173.

Rusaf = *trásně dělati* (trhati útkové, t. j. přičiní niti, tak že zůstanou jen niti osnové, t. j. podélné, zvané *rusliny* = trásně, třepení). Slov. Kal. S. 154.

Rusliny, pl., f., vz předcház. Rusaf.

Rušanie vlakov = *jízda*. Slov. Kal. S. 154.

Rušihlas, vz Devocián (3. dod.).

Rušivec, vce, m., trogositá, brouk. Vz Klim. 345.

Rušník, a, m., anthrenus, brouk. R. bedrníkovský, a. pimpinellae, diviznový, verbasci, krtičníkový, scrophularia, kyjorohý, fuscus, malý, minor, musejní, museorum. Vz Klim. 363.

Různokyjník, a, m., combocerus, brouk. R. hladký, c. glaber. Vz Klim. 308.

Růžený olej (z růží). 1440. Mus. fil. 1896. 430.

Rybák = *racek*. Cf. také Ott. XI. 1009.

Rybný. Pošlete mi rejstřík rybného srovnání (o srovnání ryb). Arch. XV. 102.

Ryčart, ryčant, ryčert, ryčiant, ryčalt; v pl. f. znamená úroky vůbec. Vz také Tov. 135., Kn. drn. 56.

Rýhovník, a, m., synchida, brouk. R. ore-

chový, s. juglandis, tmavý, obscura. Vz Klim. 349.

Rýhozubý. R. hadi. Ott. XI. 1012.

Rychlec, chlec, m., litargus, brouk. R. pojivý, l. connexus. Vz Klim. 328.

Rychlý; rychel, chla, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Ryl. Tedy hned za nimi (na hranice) s ryli (s rýcem) jdú a naznamenávají (hranice). Tov. 127.

Rýmový. O významu slovných shod r-vých pro poznání příbuznosti skládání staročeských. Vz Mus. 1896. 441.

Rypkať, rypkovať = *cvrlikati*. Slov. Kal. S. 149.

Ryšavý; ryšav, a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Rzivohlavý hnojník, brouk. Vz Klim. 388.

S jak se psalo ok. r. 1440.; **s** měnilo se a) v *š* v imper. sloves vzoru nositi: pověš, pušť; b) v *z*: z bilkem, zboží v. zboží, sčesti v. zčesti; *s* se přisouvalo: trevo a střevo; předložka *s* někdy se odsouvala: strany m. s strany, stúpení m. sstúpení (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 437.

S před *k* na začátku slov zní v Oravsku jako *c*: cklo (sklo), ckala (skála). Phd. 1897. 45.

Saccharometr, u, m. S. v pivovárech, vz Ott. XI. 990.

Sadiště chmelné. Arch. XV. 88.

Sadzač, e, m. = *sazeč*. Slov. Kal. S. 155.

Sadzať = *sázeti*. Slov. Kal. S. 155.

Samokres, u, m. I tebe som s-som zavraždil ja. Phd. 1896. 710.

Samotný. Išla som s-tná domom jako prst. Phd. 1897. 49.

Sarafan, u, m. = vrchní ženský šat bez rukávů. Phd. 1896. 724.

Sárka, y, f. = *trubka, troubel*. Slov. Kal. S. 155.

Saum, soum, u, m. = *náklad*, Last, f. Arch. XV. 92.

Sbaěný = *svěděný*. Slov. Kal. S. 155.

Sběradlový. S. uhl ky. Kollektorkohlen. KP. VIII. 390.

Scinek. S. (vyšívavý) spojuje u oplecka obojek s prírámky. Sbor. slov. I. 39.

sčí m. ští: pratelsčí (přatelští) úmluvce. Arch. XV. 541. a j. tam.

Sčelčikaf = *uspávati*. Slov. Kal. S. 155.

sd změněno v *st*: co strziew struzi (co s dřev struží). 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Sdupkať = *sdupati*. Slov. Kal. S. 155.

se. Toho bych Vám věrně přál jako pánu na se (na mne) milostivě laskavému. Arch. XV. 127. Cf. Protož tuto mou práci jakožto pánům *ke mně* laskavě příznivým připisuji. 1561. Hostn. 70.

Sěeti. Kdyby toho nestavili (vydírati nepřestali), muož jich sčeti hleděti jako nepřátele svých. Tov. 114.

Seděti. S kterouž (ženou) v manželství se děl. XV. stol. Tov. kn. 23.

Sedlač. Cf. Ptač, Junač.

Sedláček, čes. tanec dle textu písně: Ešli

muě, sedláčku, cěru, cěru nedáš. Čes. I. VI. 232.

Sedlák, čes. tanec dle textu písně: Sedlák, sedlák, sedlák, ještě jeanou sedlák, zlámal si ruchadla... Čes. I. VI. 232.

Sedlisko. Pusté s. = sedliště. Kn. drn. 82.

Sedmoryžec, žce, m., heptaulacus, brouk. Vz Klim. 393.

Sekácky, fesch. S. mluvíti. Us. Črmk.

Sekáč, e, m., vz Kosírek (3. dod.).

3. Sem = *sedm.* Sem planet. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 438.

Semka = *sem.* Svojanov. Čes. I. VI. 187.

Semliti. Aby obilí semleno bylo. Kn. drn. 113.

Senie rukávce = do roboty. Sbor. slov. I. 42.

Sešpičatěti. Nápadník s-těl = stal se špičatým, pichlavým. Nár. list. 1897. č. 70. 1.

Seznati s inf. Seznal se dlužen býti 20 kop gr. Mus. XV. 521.

Sfrngnúť = *sletěti; sraziti*. Slov. Kal. S. 157.

sh mění se v *sch*: shořeti — schořeti. Mus. fil. 1896. 433.

Sháněcí pec (hutn.). Ott.

Shořeti = *pohořeti*. Krémář, který jest shořel. Arch. XV. 102.

Shybka, y, f. Kanalisační s. Nár. list. 1897. často.

Schapirograf, u, m. = přístroj k rozmnožování dopisů, listin, výkresů, not atd. černým tiskem. Vz Nár. list. 1897. č. 59. inser.

Schlistnouti. Dědiny velmi zajdú, spustějí a schlistnou, jestliže se hnojití nebudú. Arch. XV. 7.

Siatno, a, n. = *sievo*. Slov. Kal. S. 157.

Sice. Jestliže (soudu) přítomni býti chcete, to při vůli Vaší zůstává, než sice (jinak) na psaní Vaše Vám žádného konečného naučení dáti nemůžeme. Tov. 57.

Siestí. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.

Sievo, a, n. = *obilí k setí*. Slov. Kal. S. 157. Cf. předcház. Siatno.

Sihel, hlu, m. = *sihlina*. Slov. Kal. S. 157.

Síla. Na silu = nuceně. Slov. Kal. S. 158.

S. elektrická, magnetu a p., vz KP. VIII. 501.

Silničník, a, m., ochodaeus, brouk. Vz Klim. 394.

Silokřivka, Kraftlinie. KP. VIII. 43.

Sípáti. Nemocný sipá v hrdle. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Sirotstvo, a, n. = *siroba*. Nad svým sirotstvem plakati. Phd. 1896. 729.

Síf vodní, hydrodictyon. Ott. XI. 1007.

sk mění se v *ck*: z končkových kostí. 1440. Mus. fil. 1896. 437.

Skála v hud. u Bl. vždy: řebřík. Hostn. 103., 125.

Skedy-neskedy — *pomalu*. Slov. Kal. S. 158.

Skelnatka, plž. Vz také Ott. XI. 994. b.

Skelnice, e, f. = sklenice picí. Arch. XV. 108.

Skielko, a, n. = *skélko*. Slov. Kal. S. 159.

Skladař, e, m. = kdo má nábytek na skladě. Naše doba IV. 534.

Skladatel písní jest u Bl. zpravidla — básník a nikoli skladatel hudební (melodii).

ten sloul kompositor (muziky n. muzický). Vz Hostn. XLVII.

Sklepák, a, m. = obyvatel sklepního bytu. Nár. list. 1897. č. 66. 9.

Sklepec, pce, m., mycetina, brouk. S. kalaberský, m. calabra, křížový, cruciata. Vz Klim. 310.

Sklepník, a, m., mycetaea, brouk. S. chlupatý, m. hirta. Vz Klim. 311.

Skmasnút = *strhnouti*. Slov. Kal. S. 159.

Skokejš = *skokýš*. Ott. XI. 1059.

Skopectví (v Rusku), Skopzenthum, n. Sterz. II. 941.

Skopenina, y, f. = *skupenina*. Slov. Kal. S. 159.

Skopné, ého, n. = daň lidu selskému ukládaná (poněvadž z každé kopy pšenice atd. platili). Vz Kn. drn. 15. pozn., Podymné (3. dod.).

Skos. Rukáv na skos (rovný). Sbor. slov. I. 39.

Skrbalif = kotrmelcem se skotáletí. Slov. Kal. S. 159.

Skrovně. A což kázal, to se stalo skrovně, mnoho nebo málo. Kat. 18. Zde s. = skromně, pokorně, v pokorné míře, krotce (v. 3212.), poslušně, tiše (v. 1690.), s kázní (Kat. brn. 60.), bez reptání, bez odporu. Jedlička v List. fil. 1894. 45. Cf. násl.

Skrovný. Kateřina s-ná. Kat. 175. Zde = tichá, pokojná, pokorná. Jedlička v List. fil. 1896. 46. Cf. předcház. Skrovně.

Skrútif sa = *obrátili se*. Slov. Phfd. 1896. 653.

Skrutka cesty = *zatláčka*. Slov. Phfd. 1896. 655.

Skrytočlenník, a, m., apistus, brouk. Vz Klim. 348.

Skrytopysk, a, m., bothryderes, brouk. S. hnědý, b. contractus. Vz Klim. 351.

Skrytorožec, žce, m., ephistemus, brouk. S. černý, c. nigriclavus, kulový, globulus, nejmenší, exiguus, rudoštitý, dimidiatus. Vz Klim. 322.

Skrytožrout, a, m., cryptophagus, brouk. S. borový, c. abietis, červenorohý, ruficornis, dubový, quercinus, dvojskvrnný, bimaculatus, houbový, lycoperdi, hřbetoskvrnný, dorsalis, chlupatý, pilosus, kaštanový, badius, lesklý, nitidulus, malý, scutellatus, olistěný, labilis, opásaný, fasciatus, ostrorohý, acutangulus, páskovaný, subvittatus, příbuzný, affinis, řasnatý, scanicus, rezavý, subfumatus, rozdílný, distinguendus, Skalického, Skalickýi, sklepní, cellaris, srstnatý, pubescens, stromový, subdepressus, širokorohý, hirtulus, štetinatý, setulosus, teckovaný, punctipennis, topolový, populi, úzký, inaequalis, válcovitý, cylindrus, vinný, vini, vlnatý, villosus, výšinný, baldensis, začoudlý, fumatus, zubatý, dentatus. Vz Klim. 314.

Skvrnař, e, m., onitocellus, brouk. Klim. 385.

Skvrnobřichý krasec (brouk). Vz Krasec (3. dod.).

Skvrnohlavý hnojník, brouk. Vz Klim. 389.

Skysleť = *zkysleti*. Slov. Kal. S. 160.

Skýšif = *zkysati*. Slov. Kal. S. 159.

Skývnuf = *vzítí; sehnouti, sklopiti*. Slov. Kal. S. 159.

Slabotecký hnojník, brouk. Vz Klim. 392.

Slabý. Kdo jest slabý, silného se bojí; Čím uražen slabý, nikdy mocný neví (slabý jest brzy uražen). Bráb. Vrch. 23., 123.

Sladkastý = *nasladlý*. Slov. Kal. S. 160.

Sladkosmavý. S. říše Zevova. Hanš. Neb. 45.

Sládza, y, f. = *sladká šťáva květu*. Slov. Kal. S. 160.

Sláma v košíkářství. Vz KP. VII. 106.

Slaměný. S. zboží. Vz KP. VII. 135. nn.

Slavnosť. Lidové s-stí. Vz Čes. I. VI. 189.

Slepička, čes. tanec dle textu písně: Na sv. Trojici zabili slepici. Čes. I. VI. 232.

Slevek, vku, m. Pro ten s. tři tisíc kop. Arch. XV. 302.

Slezena. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 443. *Slezeno*, a, n., Splen. lb.

Sližový. S. deska = vál. Slov. Kal. S. 161.

Slnečník, u, m. = *slunečník*. Slov. Kal. S. 161. — S., helianthus annuus, rostl. Sbor. slov. I. 67.

Slovanskonárodní duch. Hanš. Neb. 106.

Slovesa v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 445.

Slovo = *jméno*. Vz Moravěc (3. dod.).

Sluha. Kdo odkázán na mne, v tom již sluhu vid'm. Bráb. Vrch. 63.

Smělec, lee, m., thalyera, brouk. S. listový, th. fervida. Vz Klim. 341.

Směsky, m. = řada tanců. Vz Čes. I. VI. 229.

Smiesť = *směsti*. Slov. Kal. S. 162.

Smiešat = *směsiti*. Slov. Kal. S. 162.

Smliaždif = *smáčknoti, rozšlápnouti*. Slov. Kal. S. 162.

Smrc = *smřf*. V Rovniánsku na Slov. Phfd. 1897. 45.

Smrdatý = *smrdutý*. Slov. Kal. S. 162.

Smřf. Cf. Dostati se kam (3. dod.).

Smykový. S. dotek, Streichkontakt. KP. VIII. 287.

Smyšlíněk, nku, m. Žádný jiný než ďábel takových smyšlínek jim nenavrl. Spis sva-dební Adamovi z Valdšteina. 1597.

Soběslav. Kolem S-vi. Čes. I. VI. 151.

Solidy, mince. Vz Mtc. 1897. 40.

Solmizovati = noty bez textu jmenovati n. vyřkáním těch šestí not (la, sol, fa atd.) s proměnou náležitou hláholu zpívati. Bl. (Hostn. 13., 15.), Josq. (Hostn. 96.). Cf. hlavně Hostn. 96.

Sopík. Sedláci tenat, rukávníků, sopiků mítí nemají. Kn. drn. 114.

Sosnokaz, a, m., hylurgus, brouk. Vz Ott. XI. 1029.

Sotretý = *setřený, nastrouhaný*. S. chren. Slov. Sbor. slov. I. 77.

Soud panský a zemský v starší době; jednací řeč v zem. soudě tehdejší. Cf. Kn. drn. XXI., XXXI. nn., XXIX.

Soudský. Tam sedí jedné sami páni soudští. Kn. drn. 35.

Soum, vz Saum (3. dod.).

Souřadý stroj, Nebenschlussmaschine. KP. VIII. 103.

Spálený = *pohořelý*. Odkazují peníze na lidi chudé a s-né. 1480. Wtr. exc.

Spartový. S. či dřevěné zboží. KP. VII. 131.

Spinatí se. (Dítě) spina se kole všeckého (učic se choditi). Čes. I. VI. 143.

Splav, u, m. Každý svaz dříví, kterému pramen n. splav říkají. Arch. XV. 291.

Spletna, y, f., v hud. Vz Mtc. 1897. 87.

Spln, u, m. = *splnění*. Že nesie mu jich (tužeb) spln. PhId. 1896. 698.

Splošilec, lce, m., paromalus, brouk. Vz Klim. 374.

Spplznouti. Splzne všecka kuože. 1440. Mus. fil. 1896. 450.

Spodkářský. S. práce ševcovská. Naše doba IV. 582. Cf. Spodkář.

Spolumluvení, n., das Doppelsprechen (u telefonu). KP. VIII. 269.

Spoluposlouchání, n., das Mithören (u telefonu). KP. VIII. 269.

Spolupřipovědník, a, m. Tov. kn. 81.

Spoluprotimluvný. S. telegrafie, Doppel-gegensprechen, n. KP. VIII. 270.

Spolurodiště, ě, n. Hanš. Neb. 92.

Sprataf. Mohla som kytku nepozorovane s. PhId. 1897. 11.

Spraviti koho čeho = *oznámiti mu něco*. (Potom) šife vás té věci spravím. Arch. XV. 68.

Správkářský. S. práce. Naše doba IV. 527.

Sprikrif sa komu = *zprotiviti*. PhId. 1896. 655.

Spytovat. Nespytujem sa ťa o ničom. PhId. 1897. 15.

Sračka, y, m. = *slaboch*. U J. Hrad. Črmk.

Srbík Frant., dvorní rada a spis., † 17. 1. 1897, maje 90 let. Vz Nár. list. 1897. č. 20.

Srěmský. S. slivovice, Sirmiersliwowitz. Sterz. II. 938.

Srnina, srněí maso. Arch. XV. 46.

Stankati. „Stankaj, no hopapa!“ volá se na dítě, aby se postavilo. Slez. Čes. I. VI. 143.

Staroň, ě, m. = *staroch*. Slov. PhId. 1897. 28.

Starozvyklý coelibát. Mus. 1896. 386.

Starý. S. člověk na větví trn pouhý, není potřeba ho, není po něm touhy atd. Bráb. Vrch. 19.

Státi. Kdo muž ničím dělat, co se jednou stalo! Bráb. Vrch. 25. — Pakli by jich (sirotků) nestálo (nebylo). Tov. 105.

Stavař, e, m. = *budovatel rybníků*. Arch. XV. 10., 13., 14.

Stébelník, a, m., acmaeodera, brouk. Vz Klim. 415.

Stehnatka, čeled' vos cizopasných. Vz Ott. XII. 16.

Stejnodrápec, pce, m., homaloplia, brouk. Vz Klim. 401.

Stenometopalní tvář = úzká, podlouhlá. Čes. I. VI. 154.

Sterkorální terapie. Čes. I. VI. 290.

Stínorys, u, m. = *nástin*, Silhouette, f. Sterz. II. 934.

Stlápati. Vy byste mně jich (koblih) stlá-pali (snědli) všecky. Nár. list. 1897. č. 32. feuell. Cf. Stlapnút.

Stlapkaný — *smacknutý*? Sbor. slov. I. 57.

Stojanový. S. obraz. Ott. XI. 940.

Stoměstý. S. Kreta. Naše doba IV. 564.

Storukán = *storukář*. Hanš. Neb. 41.

Strach. S. je zdrojem, zkad se zpupnost napájí. Bráb. Vrch. 18.

Střed, u, m., *střed*, gt. strdi, f. Se strdí. 1440. Mus. fil. 1896. 441.

Středolist, u, m. Am. Orb. 74. Cf. Středo-listi.

Střevlíkový listorožec, brouk. Vz Klim. 381.

Striebornice, e, f., potentilla anserina, rostl. Sbor. slov. I. 75.

Stríkačka elektrická. Vz KP. VIII. 414.

Strojba = konstrukce strojů. KP. VIII. 104.

Strojný. S. processí = uspořádané dle cechů atd. Kn. drn. 8.

Strom. Starý s. jen zlomíš, nenarovnáš; Kde velký s. jest, jenž by neměl stínu (mocného mnohý nenávidí). Bráb. Vrch. 69., 123.

Stromohlod, a, m., sinodendron, brouk. Klim. 381.

Stromovník, a, m., dendrophilus, brouk. Klim. 373.

Strzielokol. 1440. Mus. fil. 1896. 419. Vz Strelokol (III. 705.).

Stučka, y, f. = *klička*. Sbor. slov. I. 36.

Studnař, e, m. Arch. XV. 87.

Stuhel = *klička*. Sbor. slov. I. 36.

Stuhnouti jak: kamenem (jak kámen). Hude. 66.

Stužka. Úzká s., kterou ženy své vlasy ponad čelo přitahují, slove: galónik, kosička, podvazek, samatka, štvrtka.

Sudoprstý. S. ssavci, artiodactyla. Ott. XI. 1038.

Sukně slovenských žen. Vz Sbor. slov. I. 42.

Sumeňe = svědomí. Vz Sbor. slov. I. 85. Sumene v III. 760. oprav v: sumeňe.

Supinum. Dluhu upomínat jda. Tov. kn. 43. V inf. má -ti. Jdi s tiem leez (cf. Léci). 1440. Mus. fil. 1896. 419. Když byl poslán podrobit křesťanů. Hude. 19.

Súti. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.

Svačna, y, f. = *svačina*. U J. Hrad. Črmk.

Svalovina těla. Ott. XII. 39.

Svařovadlo elektrické, elektrischer Löth-apparat. KP. VIII. 214.

Svatohaštalský kostelník, s. osada. Arch. XV. 548.

Svaz, vz předcház. Splav.

Svémyslně. Pakli by která s. se vdala (o své vůli, bez něčího svolení). Arch. XV. 325.

Světlo elektrické. KP. VIII. 502.

Svíčka elektrická. KP. VIII. 154.

Svině. Ježek má bodliny a svině štětiny, to jejich přirození; ale proto nemají práva každého bodnouti a pošpinit. Jrs. Maryla 35.

Svítilna elektrická. KP. VIII. 502.

Svobodomyslnice. Ott. XI. 1063.

Svolka, y, f. A k tomu jest byla s. (svolení) s obů stranů. 1489. Arch. XV. 368.

Syrence oprav v: syrenčie.

Sžehlý. Tvář sluncem sžehlá. Bráb. Vrch. 88.

Š jak se ok. r. 1440. psalo. Cf. Mus. fil. 1896. 421.

Šancovati. Rok v poutech při městě zdejším š. má (na šancích pracovati). Tov. kn. 99.

Šancovní. Byl trestán šancovní prací. Tov. kn. 100. Cf. předcház. Šancovati.

Šarabáry nebo **šaryváry** tanec dle textu písně: To jsou pěkný šarabáry. Čes. I. VI. 232.

Šata = *sráteční zástěra* místy tak široká, že zakrývá koldokola celou sukni. Sbor. slov. I. 45.

Šátek *na hlavu*. Slov.: *pólka, ručník, šata, šatka, uteráč, uterák*. Sbor. slov. I. 47.

Šatka, vz. Šátek (předcház.). Také: kapesní šátek. Sbor. slov. I. 48.

Š čeho m. z čeho. Zlín. Brt. D. I. 13.

Ščika, y, f. = *štika*. Arch. XV. 536.

Šedavec, vce, m., capnodis, brouk. Vz. Klim. 409.

Šedlička, y, f. = *švadlena, šička*. Domžl. Čes. I. VI. 346.

Šenilka, chenille, výrobek v podobě tlusté nitě. Vz. Ott. XII. 147.

Šestipán. Arch. XV. 524.

Ševcovský tanec. Vz. Čes. I. VI. 232.

Šilink, mince. Cf. Mtc. 1897. 42.

Široštitkář, e, m., eurythrea, brouk. Vz. Klim. 412.

Šišvůrky = *psi vlno*. Mtc. 1896. 52.

Škoda. Lidé nerádi povědí, což jim jest ke škodě, než vždy to praví, co jim ku pomoci jest. Kn. drn. 69.

Škodlivina, y, f. = *škodlivá věc*. Ott. XI. 1063.

Škróbkový fiertoch. Sbor. slov. I. 45. Cf. Škróbka

Škudlička. Arch. XV. 134.

Šlapací dotek, Trittkontakt. KP. VIII. 288.

Šlichtař, e, m. Š. v prádelně. Nár. list. 1897. č. 39. inser.

Špičkokrový tmavec. Vz. Tmavec (3. dod.).

Šplach. V ktorej (piesni) myšlienka a cit sa zablesknú jedným šplachom tak, ako zlatá rybka ve vlne. Phřd. 1897. 59.

Špólna. Špólně = *trámky*, kterými v dolech chodby jsou vydrěveny. Sbor. slov. I. 51.

Šprosl. Útrpným suchým právem (když se krev neprolévala) na dva šprosle (k někomu) přikročiti. Tov. kn. 97. Vz. Šprsl.

Šfákový mršník, brouk. Vz. Klim. 371.

Štemplovaný papír. 1580. Tov. kn. 106.

Štěp jablonový, bruškový. Arch. XV. 557.

Štětka = *suchý krét bodláku, suchý trs trávy*. U J. Hrad. Črmk.

Štěvikový. Š. voda pálená (proti moru). Arch. XV. 159.

Štícať sa = *za štici takati*. Phřd. 1897. 36.

Štvrťka, vz. Štužka (3. dod.).

Šupinoštitý šedavec. Vz. Šedavec (3. dod.).

2. **Šutiti**. O suase pořád něco šutím. Hude. 88.

Šure, vz. Zástěra (3. dod.).

T (f) jak se psalo okolo r. 1440. Vz. Mus. fil. 1896. 420.

Taktovati = *takt dávat*. Bl. (Hostn. 45.).

Tanec. V okrese hlineckém: bavorák, Bílá Hora, břitva, cikánka, dupavka, halda, hoblovák, holubička, hrábě, hrách, husa, Johannes, kejbavá, klatovák, kobyla, kocour a Káča, kolnes, komínček, krounský rychtář, líbaná, manžestr, Marjána, mašina, motovidlo, mysliveček, očenáš, panáček, pavouk, půlkrok, ráce, ráček, rak, řemesníček, sedláček, sedlák, slepička, šarabáry, šaryváry, ševcovská, vosnička, zajíc, židovka a j. Vz. Čes. I. VI. 229. a hl. konec článku a VI. 360. nn.

Telefod, u, m., Telephod. Vz. KP. VIII. 376.

Telefon. Vz. KP. VIII. 503.

Telegraf. Vz. KP. VIII. 503.

Telegrafický. T. přístroje. Vz. KP. VIII. 503.

Ten. O skloň. ok. r. 1440. vz. v Mus. fil. 1896. 443.

Téneji = *tenčejí*. Bl. (Hostn. 34.).

Tenetník. Arch. XV. 115.

-ti enclit. 1440. V něm se i pravidelně od-souvalo. Vz. Mus. fil. 1896. 429.

Titl. List hlavní má psán býti s celými slovy bez všech titlů a cifer. Kn. drn. 85. Cf. Titla.

Tíže. Příčině (toho tolik), jako s haléře ztíží. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Tlačenka, Presswurst, f. Nár. list. 1897. č. 315. inser.

Tlačítko u telegrafu, Druckknopf. KP. VIII. 273.

Tlačítkový dotečník, Druckkontakt. KP. VIII. 273.

Tmavec, vce, m., melanophila, brouk. Vz. Klim. 412.

Ton. Cf. Hostn. 115. nn.

Topiti. Kdo se topí, i pěny se chytá. Hude. 59.

Trampola, y, m. = *hlupec, klátivý člověk*. U J. Hrad. Črmk.

Tramway. Cf. KP. VIII. 422., 432.

Trásenka, thysanura, hmyz. Sbératel I. 84.

Trblletave = *míharě*. T. slunce svítilo. Phřd. 1897. 7.

Trl. O skloň. ok. r. 1440. Také: se trl lžicemi. Vz. Mus. fil. 1896. 447.

Trískový. T. barva = *kampeška*? Domžl. Čes. I. VI. 346.

Trívý. T. souhláska (fricata, sonans). Ott. XII. 1.

Trkač hydraulický (beran) = *zařízení*, jímž se voda dopravuje do větší výšky než jest daný spád. Vz. Ott. XI. 1000.

Trojnásobník = *trojnásobiti*. Hude. 68.

Trojpletený bičik. Hude. 71.

Trojramenný kříž. Hude. 50.

Trojřížec, žce, m., plegaderus, brouk. Vz. Klim. 377.

Trojsbírkový. T. publikace. Osv. 1886. 1127.

Trojúhelníkový. T. zařazení pro trojdobý proud elektrický, Dreieckschaltung, f. KP. VIII. 403.

Trouchový hnojník, aphodius putridus, brouk. Vz. Klim. 388.

Trud. Nové trudy nové síly rodí. Hude. 131.

Truchlostinný. T. noc. Bráb. Vrch. 135.
Tu = *tam*. Aby hned táhli tu (tam), kdež (kam) se jim káže. Arch. XV. 22.

Tupověrný podmanitel. Krs. Moor. II. 44.
Turbanohlavec, vce, m. = Turek. Nár. list. 1897. č. 68. 1.

Turský = *turecký*. T. město. Hude. 56., 53. a j.

Tyěník, u, m., Stabziehhobel, m. Prům. mus. V.

Týden. O skloň. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 448. Gt. téhodne n. tohodne. Ib.

Tyací forma. Nár. list. 1897. č. 68. 1.
Tykanice, e, f. = *tykání*. Nár. list. 1897. č. 70. 1.

Týnský. Týnský vína červeného. Arch. XV. 548. Jinde tam stává: súdek, čber.

U (*ú*) jak se psalo ok. r. 1440.; *u* se přehlasovalo (1440.); *u* koncovka gt. sg. vzorce *Iub* m. *a* jak jest stará? V 1. pol. XV. stol. nalazáme již jen málo genitivův ukončených v *-a*. — *U*, *uo* jak se ok. r. 1440. psalo. O tom všem vz v Mus. fil. 1896. 418., 419., 430., 440.

Ubrmanové či *haděl*. Vz Kn. drn. LXIX.
Učtívač, e, m., Verehrer. U. básní. Krs. Moor. II. 38.

Učísti. Má se s její radú u. o své klenoty (vyrovnatí). Arch. XV. 187.

Ugor, a, m. = *úhor* (úhoř). Slov. Phd. 1897. 66.

Úhledník, a, m., epierus, brouk. Vz Klim. 373.

Úhloštitý květokras. Vz Květokras (3. dod.).

Uhoditi. S někým oč uházeti (se smlouvatí). Arch. XV. 232.

Újedza, y, f. = *vnada*. Ú. na ryby. Slov. Phd. 1897. 74.

Ukušenie, n. Psové u. (kousnutí). 1440. Mus. fil. 1896. 426.

Ultramagiarism-us, u, m. Phd. 1897. 58.

Umění. Žádný s uměním se nenarodil, tomu se musí každý naučiti. Bl. (Hostn. 31.).

Úročiti = *nájem platiti*. Z té vinnice jma platiti a ú. XV kop každé léto až do smrti; (Nájemci vinnice) budou platiti a ú. Arch. XV. 526., 522.

Úrok z vinnice (nájemné). Arch. XV. 543. (Byly různice), tak že úrokové ani platové z vinnice nešly jsú. Ib. 529. Cf. předcház. Úročiti.

Urozený, titul čes. pána. Vz Tov. 40.

Ústanné právo v starší době. Vz Kn. drn. I. VI.

Usvědomění něčeho. Hanš. Neb. 4.

Ufatokrovec, vce, m., abraeus, brouk. Vz Klim. 378.

Útlocitný, feinfühlig. Ú. duše. Hude. 138.

Utrpení. U-ním se tuží duše. Hude. 131.

V jak se ok. r. 1440. psalo; *v* předložka nebo předpona, stblh. *vъ*, ve staré češtině

měnilo se v *u* před retnou souhláskou, následovala-li po *vъ* slabika nejednová: u příkladě, ale: ve vsi; někdy se *v* neměnilo; *v* se vsouvalo: vkvapiž toho na nůž (vkapati); koncové v gt. pl. se odsouvalo: z dluho upomínati (1440). Vz Mus. fil. 1896. 420., 434.—435.

Valach = proutěné lisky v pivovarn. hvozde střechovitě rozložené. Ott. XI. 991. a. Cf. předcház. Biliar.

Varhánky = kanálky v pivovarn. hvozde k vedení studeného vzduchu pod lisky. Vz Ott. XI. 991. b.

Varník, u, m., vz násl.
Varníkový kotel (kotel s varníkem), Sie-de-kessel, m. Sterz. II. 930.

Vary. Do Varuov (Karlových) jeti. Arch. XV. 36.

Vdání při sporech mezních. Vz Kn. drn. LXXIV.

Vejce. Bilek tří vajcí a vajec. 1440. Mus. fil. 1896. 442. V. v podání slov. Iudu. Vz Čes. I. VI. 300. nn.

Vejrovný hlas = *výřt*, *nehezský*. Bl. (Hostn. 33.).

Vejtýr, e, m. = *rikýř*. U J. Hrad. Črmk.

Věkotmavý. V. chmury. Hude. 60.

Velkonoe. Po velicenoci (po velicé noci). Tov. kn. 3.

Velkoskvrnný krasec. Vz Krasec (3. dod.).

Vemí m. vezmi. 1440. Mus. fil. 1896. 438.

Věrování v starší době. Vz Kn. drn. LXI.

Vchýpatí. Prsy se vchýpají (as = vchýbají). 1440. Mus. fil. 1896. 436.

Vlece. Vezmi chleba zwieczí jako pól pěsti. 1440. Mus. fil. 1896. 413.

Víra, instr. vírou (m. věrou). Kn. drn. 5.

Vlaštovičník = *vlaštorník* (krvovnik, nebeský dar). Vz Ott. XII. 131.

Vléci = *vlehnouti*. V. do města (jako ležák rukojmí). Vz Tov. 92. a j. tam.

Vlnník, u, m. = *karnýsek*, Karnieshobel, m. Prům. mus. V.

Vlnopávník, a, m., cheimatobia, píďalka. Ott. XII. 124.

Vložil, a, m., platurus, moř. had. Vz také Ott. XI. 1013.

Vodanka žabí, hydrocharis. Vz také Ott. XI. 1005.

Vodnář, hydrophis, had. Vz také Ott. XI. 1012.

Vodnatelnost, hydrops. Vz také Ott. XI. 1014. b.

Vodohlavý = *nerozumný*. V. sketa. Bráb. Vrch. 61.

Vodoměrky, ploštice zemní. Vz také Ott. XI. 1011.

Vodomil, hydrophilis, brouk. Vz také Ott. XI. 1011.

Vodošlap, a, m., hydroporus, brouk. Vz také Ott. XI. 1014.

Vochňapka, y, m. = *nemotora*. U J. Hrad. Črmk.

Volavčí, iho, m. V. volal před soudem třikrát, že král nebo markrabí nebo hejtman atd. na právě sedí, že se každému po právu státi má, a vyzýval žalobníka a pohnaného, aby žalovali a odpovídali. Vz Tov. kn. 44.

Volnivý proud = *volný*. Krs. Moor. II. 32.
Vopelka. Také u J. Hrad. Črmk.

Vosmička, y, f., čes. tanec. Čes. l. VI. 233.
Vozík přední a zadní, Vorder-, Hinterzange, náčiní truhlářské. Prům. mus. V.
Vplyvkování, Einflussnahme. Hanš. Neb. 85.
Vrchovištný. V. chození (po vrchovišti). Bl. (Hostu. 35.).
Vrták nejní žádný tanec, musí skákat jako kanec. Ús. Čes. l. VI. 233.
Všeslovan, a, m. Nár. list. 1897. č. 84. feüll.
Všeštěpování. Toto v. charakteru renaissanceního. Čes. l. VI. 227.
Vševítězný. V. zrada. Krs. Moor. II. 83.
Vůle. Kterak se „dobrá vůle“ dělala a jaká měl práva ten, kdo měl něčí dobrou vůli. Vz. Tov. kn. 102.
Vyhnil Vinc. † 23. 3. 1897.
Vyhřeznutí dělohy. Vz. Ott. XI. 1064.
Vyuhňati něco. Hude. 103.
Vychrnutí se = *ryspati se*. Ús. Črmk.
Vykačí forma. Nár. list. 1897. č. 70. 1.
Vykolejení vlaku, Entgleisung. Nár. list. 1897. č. 55.
Vykolejiti se. Vz. předcház.
Vylebediti. Trkala do mne ve spaní, aby si místo v-la. Nár. list. 1897. č. 85. 1.
Výlupek, pku, m. = *výdumek*. Čes. l. VI. 346.
Vímienočný za Vymiaždit v VII. 1075. oprav v: Vymienočný.
Vynárodnění, n., Entnationalisierung. Němci usilují o v. Poláků. Nár. list. 1897. č. 58.
Vynárodniti koho. Vz. předcház.
Vypínačka, y, f., Aushängsäge, f. Prům. mus. V.
Vysednouti. Ze soudu v. (členem jeho jsa z něho vystoupiti). Kn. drn. 118.
Vysolmizovati píseň. Josq. (Hostu. 80.). Cf. Solmizovati (3. dod.).
Vyvalenáč, e, m. = kluk s vyvalenýma očima. U J. Hrad. Črmk.
Vyzjevití. Takto o tom vyzjevujeme a vypovídáme. Kn. drn. 72.
Vzkřísiti. Zkřes duše naše od hřisných hrobů. Ev. olom. 334. a. (r. 1421.).

Začínatel, e, m. = přední kantor (taktující ředitel sboru). Bl. (Hostu. 33., 41., 45.).
Zadliti. Aby se to nezadlilo (dlením neproměškalo). Kn. drn. 88.
Zajíc, čes. tanec. Vz. Čes. l. VI. 235.
Zalačnění po krvi. Hude. 66.
Zalištiti co kam. Bl. (Hostu. 44.).
Zameziti. Slibujeme je ve všech právních držeti, ani jich kterým obyčejem **proti** právu zamezovati (obmezovati). 1323. Tov. kn. 14.

Zámotek peněz, Rolle, f. Hude. 105.
Zapadací šraňk (u soudu). Tov. kn. 37.
Zapomenutý = *zapomenulý*. Člověk svého slibu z-tý. Tov. kn. 99.
Zapošivačka dírek u límečů (riglárka). Nár. list. 1897. č. 58. odp.
Zapracovati se v co. Nár. list. 1897. č. 66. 9.
Zápustník, u, m., Versenker, m., náčiní truhlářské. Prům. mus. V.
Zářezka, y, f., Absatzsäge, pila truhlářská. Prům. mus. V.
Zárožné, ého, n. = *pokuta za nedoplnění daně*. Z. ob non solutionem bernae ratione poenae quinque sexenas salvo moderamine. Tov. 25. Pozn.
Zaseděný. Z. právo = soud, ku kterému soudci již zasedli. Tov. 50.
Zástavník zboží. Cf. Kn. drn. 3.
Zatkyně. Vz. také Tov. 34.—35., kde se i příklad uvádí a Kn. drn. XLVIII.
Zavedlý od koho. Tov. 98.
Zbavití. Zbav nás od zlého. XV. stol. Mus. fil. 1897. 40. Cf. Sprostiti (i dod.).
Zelzenost, i, f. Pahýl hrdé z-ti. Hanš. Neb. 38.
Zduchovatělý. Z. příroda (oduševněná). Hanš. Neb. 23.
Zdvíže, ete, n. Posadí se u samého zdvítě u šranku (v soudě). Schrank? Kn. drn. 35. Cf. předcház. Zapadací.
Zdýmadlo, a, n. = *huf*. Kn. drn. 15. pozn.
Zednice, o, f., chalicodoma, rod včel sbírajících bříchem. Vz. Ott. XII. 18.
Zkažilý = *zkažený*. Z. list. Kn. drn. 82. Cf. Zkažený (3. dod.).
Zlidovělý. Z. píseň, volkstümlich. Ott. XII. 50.
Zmocniti koho statku svého. Kn. drn. 101.
Zmýlití. Pakli se hranice (pole etc.) zmýlí neb starostí neb rušením od některých. Tov. 127.
Zradlo, a, n. Abychom neupadli v zradlo i pekelné bláto. Mus. fil. 1897. 39.
Zvod. Cf. Kn. drn. LXII.

Žaloba. O ž-bách v starší době cf. Kn. drn. I. nn.
Žďár = les zapálením vymýtný. Vz. Kn. drn. LXX.
Želva. Ž-vy mořské. Vz. Ott. XII. 135. nn.
Žena. Ženy vždycky k sobě táhnú, jako udice ryby. Tov. 103.
Životný plat. Kn. drn. 54.
Žumara. Cf. Ott. XII. 31.

O p r a v y.

Str. 536. Brkaš oprav v: Brkař.

„ 537. Čapoty „ „ Čapoty (sg. -a).

Seznam sběratelů materialu ^(*) a pramenů, z nichž látka třetího dodatku vybrána jest. ^{†)}

- Alf.* — Vittorio Altieri: Filip. Přeložil Bedř. Frida.
- Alx. Nách.* — Kronika o Alexandrovi Vel. z rukopisu náhodského (z r. 1487.). Vyd. Fr. Prusík v Kroku 1894. a násl.
- Am. Orb.* — Karla Amerlinga Orbis pictus čili Svět v obrazech. 1852.
- Arch.* — Archiv český. XIII. 1503.—1511., XIV. 1348.—1541., XV. 1358.—1549.
- Baudel.* — Charles Baudelaire. Výbor z „Květu zla“. Přel. J. Goll a J. Vrchlický.
- Boušk.* — Jacinta Verdaguera: Sen sv. Jana. Přel. P. Sigism. Bouška. 1894.
- Borb.* — Dva denníky Dra. Matiaše Borbonia z Borbenheimu. Vyd. Max Dvořák. 1896.
- Br.* — Znamená městy bibli vůbec, jinde bibli bratrskou z l. 1579.—1593.
- Bráb.* — Em. Madácha: Tragedie člověka. Přel. Fr. Brábek.
- Bráb. Vrch.* — Arany János: Budova smrti. Přel. Fr. Brábek a Jar. Vrchlický.
- Břez. Font. V.* — Kronika Vavřince z Březové. Otiskána ve Fontes rerum bohemicarum. V.
- Cop.* — François Coppée: Anděl Páně. Přel. Ant. Váňa.
- Čel. Pr. m.* — Sbírká pramenů práva městského král. českého. Vyd. Jar. Čelakovský. I. a II. díl.
- Čern. Př.* — Příspěvky k čes. etymologii lidové. Seps. Jan Černý. 1894.
- Černý Cenci.* — Percy Bysshe Shelley: Cenci. Tragoedie. Přel. Václ. Černý.
- Černý Zejl.* — Handrij Zejlér. Výbor písní. Přel. Adolf Černý. 1895.
- Čes. l.* — Český lid. Sborník. Vyd. Dr. Cen. Zíbrt. Roč. I.—IV. pod skrat. NZ.
- Čch. Kand.* — Kandidát nesmrtelnosti. Od Svat. Čecha. — *Čch. Otr.* Písně otroka. 1895.
- Čl. L. Jos.* — Dr. Lad. Jos. Čelakovský: O kladodích asperageí. 1893. — *Čl. Zrůd.* O ně-
kterých zrůdnostech na habru a smrku se objevujících. 1893.
- * *Črmk.* — Frant. Čermák, zám. kaplan ve Valči.
- Dml. List.* — Listiny týkající se dávnověkosti města Meziríčí nad Bečvou. Napsal Ed. Domluvil. V progr. ve Val. Meziríčí za r. 1891.
- Dob. Dur.* — Dopisy Jos. Dobrovského a Fort. Duricha z let 1778.—1800. Vyd. Ad. Patera. 1895.
- Dšk. Jihč.* — Hláskosloví nářečí jihočeských. I.: Consonantismus. Pod. Vavř. Jos. Dušek. 1894.
- Duf.* — Naše Horácko jindy a nyní. Vydal Jos. Dufek. 1893.
- Eml. Urb.* — Deset urbářů českých z doby 1290.—1410. Vyd. Jos. Emler. 1881.
- Enns.* — Barns Rob. Kroniky a životův sepsání nejvyšších biskupův římských, jinač papežův. Přel. Šim. Ennius. Norim. 1569.
- Ev. seit.* — Evangelium seitenstettské. Vydal Fr. Menčík. 1893.
- Frid. Coss.* — Pietro Cossa: Nero. Přel. Bedř. Frida. 1894.
- Gb. H. ml.* — Historická mluvnice jazyka českého. I. díl. Hláskosloví. Seps. Jan Gebauer. 1894. — *Gb. Ruk.* O zelenohorském a královédvorském rukop. v Jagicově Archivu X. 496. nn., XI. 1.—39., 161.—188. — *Gb. Km. -a.* Staročeské sklonění substantiv kmene -a. Učená spol. VII. 2. R. 1888. — *Gb. Km. -i.* Staroč. sklonění jmen kmene -i. Rozpravy Kr. čes. společn. nauk. VII. 4. R. 1891.
- * *Glos.* — Tom. Glos, kand. professury.
- GR. Nor.* — Staročeská Gesta Romanorum. Vyd. Dr. Jan V. Novák. 1895.
- Hanš. Neb.* — Život a spisy Václ. Bol. Nebeského. Seps. dr. J. Hanuš. V Praze 1896.

†) Prameny již dříve ve Slovníku uvedené podržely své zkratky, ku př. Brt, KP., Pâh., List. fil., Mtc., Ott. (do XI. incl.), Phld. atd. (Obsahují pokračování.)

- Hlac.* — O aktinomykose. Seps. Dr. Jar. Hlava a Dr. Ivan Honl. 1893.
- Hlar. Obrz.* — O kokeidiovitých parasitech při rakovině a při morbus Darieri Sepsali Dr. Jar. Hlava a Dr. A. Obrzut. 1893.
- * *Hledík.* — Rud. Hledík, říd. učitel v Tvarožné na Mor.
- * *Hledíková.* — A. Hledíková, učitelka v Brusperku na Mor.
- * *Hloušek.* — Ign. Hloušek, učitel ve Vel. Kloboukách na Mor.
- Hostn.* — Jan Blahoslav a Jan Josquin. Napsal O. Hostinský. V Praze 1896.
- Hrš. Nách.* — Dějiny Náchoda. Seps. J. K. Hraše. 1895.
- Hudec.* — Petr Petrovič Njogoš: Horský věvec. Přel. Jan Hudec.
- Chč. S.* — Chelčický: Sief viery. — *Chč. Mik.* Replika proti Mikuláši, biskupci tábořskému. Obě vyd. Annenkov a V. Jagič. V Petrohradě 1893.
- Jeř.* — Cenník V. Jeřábka.
- Josq.* — Josquin. Vz Hostn.
- Kabt.* — Martina Kabátніка Cesta do Jerusalema a Kaira 1491.—92. Vyd. Dr. Just. V. Prásek. 1894.
- Kald.* — Kálidás: Málaviká a Agnimitras. Přel. Dr. Jos. Zubatý.
- Kal. S.* — Slovník slovenskočeský. Sest. Kar. Kálal a Kar. Salva. V Lipt. Ružomberku. 1896.
- Kat. z Žer.* — Listy paní Kateřiny z Žerotína. I. a II. Vyd. Fr. Dvorský. 1894. a 1895.
- Kbrl. Dmžl.* — Programm domažl. gymnasia za r. 1892. — *Sp.* Programm real. gymnasia na Spálené ulici v Praze za r. 1889. O příjmenech. Naps. Vojt. Kehrle.
- Kká. Puš.* — Alex. Puškin. Výbor menších básní. Přel. El. Krásnohorská. 1894. — *Puš. Roz.* — Al. Puškin. Některé básně rozpravné. 1895. Krásnohorská.
- Kla. Sklad.* — Badání v oboru sladby jazykův indoeuropských. Podává Dr. J. Kvíčala. V Praze 1894.
- Klim.* — Jos. Kliment. Čeští brouci (do str. 400.).
- Kolc.* — Aleksěj Vasiljevič Kolcov. Přel. Lad. Quis.
- Krejč. Psych.* — Element psychologický. Napsal Dr. Fr. Krejčí. V Praze 1895.
- Krs.* — Lord Byron: Sardanapal. Přel. Fr. Krsek. — *Moor.* Thom. Moore: Lalla Rookh. Přel. Fr. Krsek. 1894. a II. 1896.
- Kotk.* — Naše příjmení. Od Ant. Kotíka. 1894.
- Kub. Rol.* — Píseň o Rolandu. Přel. Josef Kubín. 1894.
- Kutn. šk.* — Listář k dějinám školství kutnohorského (1520.—1623). Sest. Dr. Vojtěch Nováček. 1894.
- Len.* — Mikuláš Lenau. Přel. Ant. Klášterský
- Lizn.* — Cenník firmy Liznar a Krauser v Dobrušce. 1894.
- L. posil.* — Sběrka listů posilacích a j. od r. 1464.—1769. Vyd. V. Prasek ve Věstn. opav. 1893. (C. II. v ročn. 1894.).
- Mách. Puch.* — Ant. J. Puchmajer. Sepsal Dr. Jan Máchal. V Praze 1895.
- Mrs.* — Frant. Mareš: České sklo. 1893.
- Mus. fil.* — České museum filologické. Red. Dr. Jan Kvíčala. Od r. 1895.
- Ned. Zábran.* — Zábransko v XVI. st. Naps. Jan Nedoma v programu. Čes. real. karlínské na r. 1891.
- Nov. Př.* — F. L. Čelakovského Mudrosloví. Vyd. druhé rozmn. Uspoř. Dr. Jan V. Novák. 1893.
- Oester. Mon.* (Böhm.). — Oesterr. Monarchie in Wort und Bild. Band Böhmen.
- Pastr. L.* — Beiträge zur Lautlehre der slowak. Sprache in Ungarn. Von Dr. Fr. Pastrnek. Wien 1888.
- Petr.* — Něm. čes. sbírka názvosloví železnícového. Pod. Krist. Petrlík. V Praze 1894.
- Pokr. Mrt. z.* — Mrtvá země. Od Rud. Pokorného. 1885.
- Pras. Řem.* — K dějinám řemesel ve Slezsku. V 10. programu Čes. gymnasia v Opavě za r. 1893. Napsal Vinc. Prasek. — *Trš.* Dějiny knížectví těšínského. Naps. Prasek. V Opavě 1894.
- Ptrl., vz Petr.*
- Prům. mus.* Průmyslové museum v Chrudimi V. Názvosloví nástrojů truhlářských. Sest. inž. Jindř. Souček, odborný učitel.
- Quis. Trš.* — Třešně. Naps. Ladislav Quis. 1884. — *Ifig.* W. Göthe: Ifigenie v Tauridě. 1894. Cf. Kole.
- Rais. Rod.* — Rodiče a děti. Napsal Karel Rais. 1893.
- Rosacius Adam.* Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.
- * *Rous.* — Jan Rous, učitel v Heršpicích u Slavkova na Mor.
- Rút.* — Kniha Rút. Přel. Dr. Rud. Dvorský.
- Sbor. slov.* — Sborník museální slovenskej spoločnosti. Turč Sv. Martin. I.
- Sdl. Louň.* — Paměti kláštera v Louňovicích. Vykládá Aug. Sedláček v progr. tábořského gymnasia za r. 1891.
- Seyk. Ruk.* — Na obranu Rukopisu královédvorského. Pod. Oldř. Seykora. 1893.
- Schb. Nád.* — O některých vzácných nádobách a cizopasnicích oka. Pod. prof. Dr. Jos. Schöbl. 1893.
- Slád. Žen.* — Wil. Shakespeare: Zkročení zlé ženy. Přel. J. V. Sládek. — *Slád. Mak.* Wil. Shakespeare: Makbeth. Přel. Sládek.
- Slavě.* — Slavičinský, vlastně Jan Misárek.
- Slow. Jul.* Slowacki: Balladyna. Přel. Otak. Mokrý. — *Slow. Lil. Ven.* Jul. Slowacki: Lilla Weneda. Přel. Ot. Mokrý.
- Sterz.* — Něm.-český slovník. Sest. Dr. Jos. Sterzinger. Od r. 1893.
- Stě. Kon.* — Až na konec světa. Naps. prof. Dr. F. J. Studnička. 1895.
- Škar.* — Svatební obyčej z okolí plzeňského. Seps. Dr. Jak. Škarda. 2. vyd. 1894.
- Šml.* — Výpravné spisy A. V. Šmilovského. Seš. I., II., VII., VIII.
- Štilf.* — Kronika o Štilfrídovi z rukop. náchodského (1487.). Vyd. Fr. Prusík. 1894.
- Tov. kn.* — Tovačovská kniha ortelů olomouckých. V 1490.—1449., 1580.—1585. Vydal V. Prasek. 1896.
- Vána.* — François Coppée: Olivier. Přel. Ant. Vána 1894. Cf. Cop.

- Vck. Poh.* — Valašské pohádky a pověsti. Pod. Mat. Václavek. — *Vck. Val.* Moravské Valašsko. I. Na Vsetíně. 1894.
- Věst. op. (n. opav.).* — Věstník Matice opavské.
- Vlč. Bás.* — První novočeská škola básnická. Naps. Jar. Vlček. 1896. — *Vlč. Lit.* Dějiny čes. literatury. V Praze 1894. atd. Až ku str. 288.
- Vondrák. Spuren.* — Die Spuren der altkirchenslavischen Evangelienübersetzung in der altböhm. Literatur. Sitzungsbericht der Academie der Wissenschaften in Wien. Phil. hist. Classe. Bd. CXXIX. 1893.
- Vrch. Lingg.* — Herm. Lingg. Výb. básní. Přel. Jar. Vrchlický. 1894. — *Vrch. Tryzn.* Adam Mickiewicz: Tryzna. Přel. Vrchlický. 1895.
- Wtr. Krj.* — Dějiny kroje v zemích českých v XV. a XVI. stol. Seps. Dr. Zik. Winter. 1893. — *Wtr. Živ. c.* Život církevní v Čechách. I. díl. 1895. II. díl. 1896. — *St. Pr.* Ze staré Prahy. 1894. — *St. nov.* Staropražské novelly.
- Vykl. Svat.* — Česká svatba. Pops. F. J. Vykoukal. 1894.
- Zbrt. Pov.* — Seznam pověr a zvyklostí pohanských v VIII. věku. Objasňuje Dr. Čeněk Zibrt. 1894. — *Zbrt. Tan.* Jak se kdy v Čechách tancovalo. 1895.
- Zrič. Mt.* — John Milton. Ráj opět nabytý. Přeložil A. Zvičinský. V Praze 1895.

34

71

71 75 A A A 30

